NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
6 C
15

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

M

Digitized by Google

1 – Gratiadei, Super Artem Veterem
Venezia, Locatello, 1491
Hain 7874 (manca l'ultima c. bianca)
altro es. 70. 4. C. 21
IGI 4383

2 – Gratiadei, Super Physicam Aristotelis
Venezia, Quarengi, 1503

4 – 15. C. 9

649 70 6 C 15

Cómentaria Gratiádei eſculani Ordinis predicatoꝝ in totá artem veterem Ariſtotelis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

4 — 15 L.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipiunt preclariſſima cōmentaria Gratiadei eſculani ſacri ordinis ꝑdicatoꝝ in ꝑdicabilia poꝛphyrij.

Quemadmodū Ariſto. dicit i 2° meta. vocari phiā; v̓itatis ſciam bn̄ recte. Quod gdē lʒ dictū videat̄ de ſcia ſpeculatiua ad dr̄iam practice: pōt tn̄ de vtraqʒ itelligi ſuo mō. Ad cuius euidētiaʒ ē ſciēdū ꝙ finis ſcie ſpeculatiue ꝑ tāto v̓itas dr̄: q2 ei⁹ ꝯſideratio ita ꝯſiſtit i cognitiōe v̓itatis: ꝙ ea vlterius n̄ ordinat̄ ad op⁹. finis v̓o ſcie practice ponit̄ idcirco op⁹ ipm̄: q2 tn̄ ꝯſideret de ipo opādo v̓itatē: nō tn̄ ſiſtit i ei⁹ cognitiōe: ſʒ ad opus ipaʒ applicat ⁊ ordinat. nō ē g̊ dr̄ia i h̓ ſpeculatiue ⁊ practice ſcie: ꝙ ſpeculatiua ꝯſideret v̓itatē ⁊ practica nō cognoſcat v̓itatē. ſed cum vtraqʒ ſit ꝯſideratiua v̓itatis: finē ſuum i ipa v̓itate ſcia ſpeculatiua ponit: ſed practica nō ꝯtēta h̓ fine finē ſuū cōſtituit i ope. ⁊ q2 a fine denoīari ꝯſueuit res i finē ordinata: hinc ē ꝙ ꝓprie loquendo ſola ſcia ſpeculatiua dr̄ ſcia v̓itatis: ⁊ practica dr̄ ſcia opis. Si tn̄ magis large veritatis ſcia ſumat̄: tam ſpeculatiua ꝙ̄ practica dici pōt ſcia v̓itatis. h̓ g̊ mō ſiet p̓⁹ diſtin⁹ ſcie ſʒ ipaʒ ꝯſiderationē v̓itatis. vt dicat̄ ꝙ q̄dā ſcia ita ꝯſiderat v̓itatē ꝙ tāꝙ̄ i fine ꝓpo ſiſtit in ipa cognitōe ei⁹. ⁊ iſta ē ſcia ſpeculatiua. Quedā v̓o ita ꝯſiderat v̓itatē ꝙ non ſiſtit in ea. ſed ipaʒ applicat ⁊ ordinat ad op⁹. ⁊ h̓ ē illa que vocat̄ practica. ¶ Scia v̓o ſpeculatiua oʒ ꝙ diſtinguat̄ ſm̄ diſtinctionē ſcibilis obiecti ⁊ ſubi. hʒ eni ſe ſubm̄ ad ſciam ſicut obm̄ ad pōm. ⁊ idcirco ſic pōe diſtinguūt̄ ſʒ diſtictionē obiectoꝝ. ſic ēt neceſſe ē ꝙ ſcie diſtinguant̄ ſm̄ diſtinctionē ſuboꝝ. ¶ Eſt āt attēdēdū ꝙ nō q̄lʒ diſtinctio ⁊ diuerſitas ſubi facit diſtictionē i ſciētijs ſʒ ſola diſtictio formal̓. diſtinctio aūt formalis attēdit̄ ſm̄ diſtinctionē formalis rōnis. formal̓ aūt rō ipius entis cōis talis ē ꝙ nullā mãʒ concernit: nō ſēſibilē nec imaginabileʒ: ⁊ idcirco oīa q̄ i ſua rōne nullā mãʒ cōcernūt ptinēt ad vnā ſciam q̄ vocat̄ meta. q̄ v̓o in ſua rōne ꝯcernūt mãm ſēſibilē: ſpectāt ad aliā ſciaʒ q̄ vocat̄ nāl̓ ſiue phica. ſed q̄ i ſua rōe cōcernūt mãʒ itelligibilē: ⁊ nō mãʒ ſēſibilē: ptinēt ad aliaʒ ſciaʒ q̄ vocat̄ mathe. ⁊ q2 plurib⁹ modis nō iuenit̄ rō entis poſſe variari. idcirco nō ponunt̄ plꝰes ptes ſcie ſpeculatiue. vn̄ ⁊ ꝑ tanto dicit ariſto. i ſexto meta ꝙ tres ſūt modi phie. ſ. phyſicus. mathematic⁹ ⁊ diuinus. ſciarum v̓o practicaꝝ diſtinctio oʒ ꝙ ſumatur ſm̄ diſtictiōeʒ opum. Op⁹ āt triplex pōt ad p̄ns aſſignari. q2 mechāicū. morale ⁊ op⁹ rōis. op⁹ v̓o mechāicū id dico circa qḋ v̓ſant̄ oēs artes mechanice. Op⁹ v̓o morale ē circa qḋ v̓ſant̄ ſcie morales: ſʒ circa op⁹ rōis v̓ſant̄ ſcie rōnales. Utꝝ āt ars rōnal̓ ſit diuidenda in grāmaticam rhetoricam. ⁊ logicā ſicut q̄daʒ diuidunt. vel potius ſit diuidenda in logicā rhetoricā ⁊ poeticaʒ ſicut diuidūt alij. an magis comprehēdat oēs quattuor: non pertinet ad p̄ntē locū h̓ determinare: q2 de ſola illa pte agim⁹ q̄ ꝓpe logica vocat̄. ¶ Accedēdum ē igr̄ ad diuiſionē logice. logica āt cū circa ēs rōis v̓ſet̄ oʒ ꝙ ſʒ ei⁹ diſtictionē diuidat̄. ēs v̓o rōis diſtiguit̄ ſʒ diuerſā rōis opationem. ē āt triplex opatio rōis. vna gdē q̄ vocat̄ ſimpliciū itelligētia. Alia q̄ ꝯſiſtit i ꝯpōne ⁊ diuiſiōe ſimpliciū apphenſoꝝ. ⁊ 3° q̄ cōſiſtit i diſcurſu rōis a noto ad ignotū. Et de ēte qḋ ptinet ad iſtā 3ᵃᵐ opationē agit̄ i tota arte noua. de ēte qḋ ptiēt ad 2ᵃᵐ opationē agit̄ i li. ꝑihermenias. ſʒ de ente qḋ ptinet ad opationē p̄mā agit̄ i li. ꝑdicamētoꝝ ariſto. Ars āt noua q̄ tota v̓ſat̄ circa ipaʒ rōcinationē oʒ ꝙ diſtinguat̄ ſʒ diuerſā ꝯſiderationē ei⁹. pōt āt rōcinatio dupl̓r ꝯſiderari. vno gdē mō ſimpl̓r ſine applicatiōe ad mãʒ aliq̄: ⁊ alio⁹ ꝯſiderari pōt cū applicatiōe ad mãʒ ſpālez. de rōcinatiōe gdē ſimpl̓r ſūpta ⁊ i ſua cōitate agit̄ i libro ꝑoꝝ. ſʒ rōcinatio ſūpta cū applicatiōe ad mãʒ ſpālez diſtiguit̄: q2 aut applicat̄ ad mãʒ demōſtratiuam: ⁊ ſic agit̄ d̓ ipa i li. poſterioꝝ. aut ēt applicat̄ ad mãʒ dialecticā. In mã āt dialectica pōt fieri rōcinatio recta ⁊ rōcinatio ſophiſtica. de rōcinatōe recta agit̄ i li° topicoꝝ. ſʒ de rōcinatiōe ſophiſtica i li. elencoꝝ. q2 v̓o li. poꝛphyrij queʒ nūc p̓ maib⁹ habem⁹: nō v̓r eē iclūſus i tota diuiſiōe logice. vt appeat quō icludat̄ i ipa: ſciendum eſt ꝙ ſimplicia apphēſa q̄ ptinēt ad p̄mā opōnē rōis ſūt duplicia. q2 q̄dam ſūt q̄ vocant̄ p̄me itētōis. ſicut ſūt. ſuba. q̄titas ⁊ ſilr̄a. q̄daʒ v̓o q̄ vocant̄ 2ᵉ itētōis. ſicut ſūt genus. ſpēs ⁊ ſilr̄a. de vtriſqʒ hʒ logic⁹ ꝯſiderare: q̄uis ꝯſideret p̄ncipali⁹ de his ꝙ̄ d̓ p̄mis. vn̄ ⁊ ꝑ tāto dici ꝯſueuit ꝙ logica ē d̓ 2ᶦˢ itētiōib⁹ iūctis p̄mis. de p̄mis ergo agit̄ i li. ꝑdicamētoꝝ. ſed de ſcdis agitur i poꝛphi. nō gdē oī mō: ſʒ cū reductiōe ad certū numerū ꝑdicabiliū. ¶ His g̊ expeditis reſtat nūc diſcutere q̄dā q̄ vident̄ eē dubia in ꝑdictis.

Primo g̊ q̄ram⁹ vtꝝ logica ſicut mō diximus ſit ponenda inter ſciam practicam. v̓r .n. ꝙ nō. q2 logica ordinat̄ p̄ncipal̓r ad v̓itatem ſicut pōt accipi ex p̓ topicoꝝ. ſed practica ſcia p̄ncipal̓r ordinat̄ ad opationeʒ. igit̄ logica dʒ poni inter ſcias ſpeculatiuas ⁊ non iter practicas. ¶ Ad iſtā qōnē ē dd⁹ ꝙ logica v̓r ꝓpe dd° eē non gdē ſcia practica nec ſpeculatiua: ſed modus ⁊ regula general̓ oīs ſcie tā practice ꝙ̄ ſpeculatiue icꝙ̄⁹ eaꝝ q̄lʒ ē cōſiderans v̓itatē. cui⁹ rō ē q2 cū igſitio v̓itatis ſit op⁹ rōnis illa ſcia q̄ eſt directiua rōis oʒ ꝙ ſit directia ⁊ regula oīs ſcie ꝯſiderātis v̓itateʒ. logica āt ē ſcia directiua rōnis. vn̄ neccīn ē ꝙ ipa ſit modus ⁊ regula directiua i igrēdo v̓itatem oīs ſcie tam practice ꝙ̄ ſpeculatiue. bene g̊ diximus ꝙ ꝓpe ⁊ ſtricte loquēdo logica nō ē ſcia nec practica nec ſpeculatiua: ſed regula ⁊ modus vtriuſqʒ. ⁊ hinc ē ꝙ ipa dicit̄ n̄ ſolū ars nec ſolū ſcia: ſʒ ars ⁊ ſcia. Dr̄ .n. ars artiuʒ ⁊ ſcia ſciaꝝ. nā icꝙ̄⁹ dirigit i igſitiōem v̓itatis oīs artis: dr̄ ars artium. ſʒ inq̄tū dirigit ſcias oēs dr̄ ſcia ſciaꝝ directia. Q̄uis āt proprie loquendo ipa logica ſit modus ⁊ regula ſciaꝝ: ſi tn̄ velim⁹ ipaʒ trahere ad denoiatiōeʒ ſcie ſpeculatiue aut practice magis ē dicēda ſcia practica ꝙ̄ ſpeculatiua: cui⁹ rō ſatis appet ex iā dictis. Dictū .n. ē ꝙ ſcia ſpeculatiua ordinat̄ ad cognitionē veritatis eoꝝ circa q̄ verſatur non ordinans vlterius veritatem cognitam ad ipſorum opationeʒ. ſed logica q̄ v̓ſatur circa modos arguendi ſic ordinatur ad cognoſcendum de eis veritatem ꝙ veritatem de eis cognitam ordinat ad taliuꝫ modoruꝫ debitam formationem. que eſt quedam ipſoruꝫ operatio vn̄ patet ꝙ ipa eſt magis dicenda ſcientia practica ꝙ̄ ſpeculatiua. ¶ Argumentum autem factum in contrariuꝫ non valet logica .n. dicitur ordinari ad veritatē conſideratoꝝ in alijs ſciētijs. ꝙ aūt aliqua ſciētia dicat̄ practica vl̓ ſpeculatia nō ꝯuenit ex v̓itate vl̓ opatiōe ſubialteri⁹ ſcie: ſʒ ſolū ex opatōe vl̓ v̓itate ꝯtētoꝝ ſub ſubo ſuo.

Secundo q̄rit̄ vtꝝ iter ſubʒ logi⁹ ſit ēs rōis aut tn̄ ſyllo. ⁊ v̓r ꝙ ſyllo. q2 qḋ ē p̄n̄ᶜ itēn⁹ i ſcia ē ſubʒ illi⁹ ſcie: ſʒ ſyllo p̄ncipal̓r itēdit̄ i logica. g̊ ipʒ ē ſubʒ logice. ¶ P̄. auicēna i meta. ſua dicit. ꝙ ſubiectum logice ſūt itētiōes 2° itellecte. q̄ apponunt̄ itētiōib⁹ p̄mis p̄mo itellectis nō ſm̄ ꝙ itelligunt̄: ſed ſʒ ꝙ in eis deuenit̄ de noto ad ignotū. d̓ noto āt ad ignotū ꝑ ipm̄ ſyllogiſmū deuenitur. g̊ ſyllo eſt totius logice ſubm̄. In contrarium eſt

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ꝙ dicit commen. in 3° meta. ꝙ ſubm logice eſt ens rōnis
℄ Ad iſtā q̄ſtionē pretermiſſis ceteris opiniōib⁹. dicen⁹
ē ſicͭ dicit ſctūs thomas in 3° meta. ꝙ ſubm logice eſt ens
rōis. cui⁹ qdē rō triplex pōt aſſignari ad pn̄s. ℄ Quaꝝ p̄ͣ
ē ꝙ cū tota ſcia v̄tute in ſuis p̄ncipijs cōtineat̄: opȝ ꝙ idē
ſit ſubm toti⁹ ſcie ⁊ p̄moꝝ p̄ncipiorum ei⁹. Cōſtat aūt ſa-
tis euidēter ꝙ ſyll's non ē ſubm p̄ncipioꝝ ⁊ maxie vl'ium
logice. nā inter oīa p̄ncipia logice iſta ſūt maxie vl'ia. De
quolȝ ē affirmatio vel negatio v̄a. ⁊ qn̄ alterū de altero p̄
dicat̄ quecūqȝ de p̄dicato dicunt̄: eadē ⁊ de ſubo dicun
tur. quoꝝ p̄ncipioꝝ nō eſt ſyll's ſubm: ſed ens rōnis. qꝛ ēs
rationis ſolū ſuo habitu adequat v̄litatem terminoꝝ ſu-
per quos hec p̄ncipia fūdant̄. ens igit̄ rōnis ⁊ non ſyll's ē
ſubm in tota logica. ℄ 2ᵃ aūt rō eiuſdē ē qꝛ queadmodū
meta. eſt ſcia cōis ⁊ conſiderat de oībus ſm ſuā entitatē
⁊ ſimpl'r: ſic ⁊ logica ē ſcia cōis ⁊ conſiderat de oībus non
quidē ſm ſuā entitatē ſimpl'r. ſed in ordine ad rōnē. ex eo
aūt ꝙ meta. eſt ſcia cōis: ⁊ conſiderat de oīb⁹ ens inq̄ᵭtuȝ
ēs pōit̄ ſubȝ ei⁹. ḡ pari rōe qꝛ logica ē ſcia cōis ⁊ ↄſiderat
de omnib⁹ nō quidē ſm ſuaȝ entitatē ſimpl'r: ſed in ordie
ad rōnē: neceſſe ē ponere ꝙ ens non ſimpl'r ſed ī ordine
ad rōnem ſit ſubm eius. non ḡ ſyll's ſed ens rōnis ē ſubm
logice. ℄ Tertia rō ad idē ē. qꝛ ſi ſyll's ē ſubm logice tūc
nō poterit determinari de aliquo ī logica niſi ſit cōtentū
ſub ſyll'o aut ī ſyll'm ordinatū. Cōſtat aūt ꝙ de p̄dicamē-
tis ⁊ enunciatione cōſiderat logic⁹ nō ſolū ī ordine ad ſyl
logiſmū qd̄ facit in arte noua: ſed ēt ſm ſe. cui⁹ rō ē qꝛ cuȝ
logica ſit directiua rōis ᵭ illis oīb⁹ ēt ſȝ ſe ᵭteriare dȝ in q̄-
bus ipa rō errare pōt. Nō ſoluȝ aūt rō errare pōt ī cogni
tione ſyllogiſtica ſed etiā ī ordinatiōe reꝝ p̄dicamētaliū
⁊ ī formatiōe enunciationū. ⁊ idcirco de talibus determia
re hȝ non ſolum ī ordine ad ſyll'm ſed etiā ſm ſe: qd̄ fit in
arte veteri. Syll's ḡ eſt ꝓprium ſubm illius ꝑtis logice q̄
tractat̄ in arte noua. ſed ſubm toti⁹ logice ē ens rōnis ⁊ n̄
ſyll's. nō vȝ aūt ꝙ nos dr̄e ↄſueuim⁹ ipȝ ens rōnis eē ſubȝ
logice ſumpte ſm qd̄ cōprehendit totum triuiū: ſed ſubȝ
logice q̄ ē vna ps triuiȝ nō ē ens rōnis ſed ſyll's. nam ideȝ
ē ſubm toti⁹ ſcie ⁊ ſup̄me ꝑtis ei⁹. l'ȝ ſm diuerſā cōſidera-
tionē. logica aūt vt ē vna ps triuiȝ ē ſup̄ma ps logice cōp̄
hendētis totū triuiū. ⁊ idcirco ſi ens rōnis ē ſubm totius
triuiȝ oȝ ēt ꝙ ſit ſubm ſup̄me partis ei⁹: q̄ ꝓ tanto retinet
ſibi ſola nomē logice. ſcia aūt q̄ cōtinet̄ ī arte noua: ī qua
agit̄ de ſyll'o: nō ē ſuprema ps logice: ſed potius eſt ſupior
ſcia p̄dicamentoꝝ: cū ēt cōtineat̄ ſyll's ī p̄dicamētis. ē āt
oīno inconueniēs ꝙ ſubm ꝑtis nō ſupreme ſit ſubm toti⁹
ſcie. ⁊ ꝓpterea vr̄ mihi icōueniēs ponere ꝙ ſyll's ſit ſubȝ
toti⁹ ſcie logice. ℄ Dicēdū ē ḡ ad p̄⁹ argu⁹ ꝙ ſimpl'r p̄n
cipale determinatū ī ſcia ē altiſſimū cōſideratū ī ea: altiſ
ſimū aūt qd̄ cōſiderat̄ ī logica nō ē ſyll's ſed ens rōnis. vn̄
ſyll's nō ē p̄ncipale intētū in logica tota: ſed ē p̄ncipale in-
tentū reſpectu alioꝝ contentoꝝ ſub ēte rōnis: eo ꝙ ens
rōnis eſt p̄ncipale itentū ī logica. ⁊ ideo ꝑfectiſſimo mō ī
ſyll'o reſeruat̄. Ex h̄ āt pȝ ꝙ nō ſyll's ſed ens rōnis ē ſubȝ
toti⁹ logice. ℄ Ad 2⁹ dicēdū ꝙ dictū Aui. itelligit̄ de lo
gica nō rōne ſue totalitatis ſed rōne illi⁹ ꝑtis in qua agit̄
de ſyllogiſmo.

Tertio querat̄ qd ſit ſubȝ ī porphyrio ⁊ vr̄ ꝙ .5. vni-
uerſalia ſint ſubȝ. qꝛ illud ē ſubiectū in ſcia
de quo agit̄ in tota ſcia: ſed in toto porphyrio agit̄ de .5.
vniuerſalib⁹. ḡ .5. vl'ia ſūt ſubm ī h̄ libro. In cōtrariū ē. qꝛ
vnius ſcie dȝ poni vnū ſubm ⁊ nō q̄nqȝ: nō ḡ q̄nqȝ vl'ia ſȝ
aliqd vnuȝ ↄp̄hendens .5. vl'ia dȝ poni ſubm in hoc libro.
℄ Ad iſtam q̄ſtionē ē dicēdum ꝙ cum ſubm cuiuſlȝ ſcie
ſm alquam certam rōnem poni debeat ſubm in cunctis
partibus ſcie: ⁊ ſubm logice ſit ens rōnis: neccīū ē etiaȝ ꝙ
ipm ſm aliquam certā rōnem ſit ſubm in cunctis libris
logice. Rō autem certa ſm quaȝ ipm dȝ poni ſubȝ ī por-
phyrio oȝ ꝙ ſit talis: ꝙ ipa vniat oīa .5. vl'ia de quibus in
porphyrio tractat̄. vniunt̄ aūt oīa ī rōne predicabilis de
plurib⁹. vn̄ oȝ dicere ꝙ ens rōnis tractum ad rōneȝ p̄di-
cabilis de pluribus ſit ſubm in porphyrio. ℄ Dicendū ē
ḡ ad argumentū ꝙ q̄uis de .5. vl'ibus tractetur ī porphy
rio. agit̄ tn̄ de eis ſub vna rōne p̄dicta.

Quarto querit̄ de ſufficiētia iſtoꝝ .5. vl'ium. ⁊ q̄re
non agit̄ hic de diffinitione. ℄ Ad quorū
p̄mū ē dicendū ꝙ oē p̄dicabile aut p̄dicat̄ eēntial'r: aut p̄
dicatur accidētal'r: qd̄ aūt p̄dicatur eēntial'r aut p̄dicat̄ ī
quid: aut p̄dicatur ī quale: qd̄ aūt p̄dicatur ī quid: aut po-
nit nām ḡnalē: ⁊ ſic ē gen⁹: aut ponit nām ſpālem: ⁊ ſic eſt
ſpēs. Qd̄ v̄o p̄dicat̄ eēntial'r ⁊ in quale ē dr̄ia. Sed qd̄ p̄di
cat̄ accn̄tal'r aut p̄dicat̄ ꝑ ſe: ⁊ ſic ē ꝓpriū: aut p̄dicat̄ ꝑ ac
cn̄s: ⁊ ſic eſt accn̄s. ⁊ qꝛ p̄dicatio plurib⁹ modis n̄ variat̄:
idcirco p̄dicabilia n̄ ſūt pl'a. ℄ Ad 2⁹ v̄o ē dd̄⁹ ꝙ ī li. topi.
agit̄ de p̄dicatis ī ordie ad ꝓblemata q̄ ſȝ ipa fiūt: ⁊ qꝛ ꝓ-
blema de diffōne n̄ pōt eadē arte determinari: q̄ pōt pro-
blema de ḡne vl' ᵭ aliq̄ alioꝝ duoꝝ p̄dicatoꝝ. ſ. ꝓprij ⁊ ac
cidētis: idcirco ī li. topi. fuit fact⁹ ſpālis tractat⁹ ᵭ diffōne:
n̄ āt ᵭ dr̄ia. qꝛ eaᵭ arte pōt determinari q̄ ꝓblema ᵭ ḡne: qꝛ
v̄o h̄ agit̄ ᵭ iſtis vt ſūt vl'ia p̄dicabilia. ⁊ diffi° n̄ ē vl'e aliᵭ
q̄ȝ ſit diffi⁹: qd̄ ē ſpēs vel genus ſubalternū: idcirco h̄ non
fuit fact⁹ ſpāl' tractatus de diffinitione.

℄ Incipit text⁹ libri quinqȝ p̄dicabilium por-
phyrij. Capitulum. I.

Cum ſit neccīū griſarori ⁊ ad eā
q̄ eſt apᵭ Ariſtotelem
p̄dicamentoꝝ doctrinā noſce qd
ſit genus: quid dr̄ia: quid ſpēs:
quid ꝓpriuȝ: ⁊ quid accn̄s: ⁊ ad
diffinitiōnuȝ aſſignatiōeȝ ⁊ oīo ad ea q̄ ī diuiſiōe vl'
ī demōſtratiōe ſunt vtilia. iſtaꝝ reꝝ ſpeculatio
ne ↄpēdioſā tibi traditiōeȝ faciēs: tētabo breui
ter velut itroductiōis mō ea q̄ ab antiquis di-
cta ſunt aggredi altiorib⁹ queſtiōib⁹ abſtinēs:
ſimpliciores vero mediocriter ↄiectans.

Nunc accedēdū ē ad diuiſiōeȝ li. diuidit̄ āt li.
iſte ī ꝑtē ꝓemialē ⁊ executiuā. pars proe
mial' ē ibi. Cū ſit neccīuȝ. Pars executiua
ē ibi. vr̄ āt neqȝ gen⁹. Circa p̄mā ꝑteȝ ſic
ꝓcedit. qꝛ p̄ͦ apit itētiōeȝ ſuā in ḡnali. 2°
magis eāȝ explicat in ſpāli. 2° ibi. Moꝝ
ᵭ ḡnib⁹. In p̄ͣ āt ꝑte alloquēs amicū ſuū
griſaroriū. ita dic̄. Cū noſce qd ſit gen⁹ qd ſpēs qd dr̄ia qd
ꝓpiuȝ et qd accn̄s ſit neccīū. i. vtile ad eā doctrinā p̄dica-
mētoꝝ q̄ ē apᵭ ariſt. i. q̄ tradita ē ab ariſto. ⁊ ad aſſignatio
nē diffinitionū: ⁊ oīo. i. vl'r ad ea q̄ ſūt vtilia ī diuiſione ⁊ de-
mōſtratiōe. Idcirco ſpeculatiōeȝ iſtaꝝ q̄nqȝ reꝝ faciens
tibi cōpēdioſā traditionē. i. breuē tētabo breuiter ſic̄ mō
cuiuſdā ītroductiōis aggredi ea q̄ ᵭ ipis dicta ſūt ab āti-
q̄s. h̄ āt faciā abſtinens ab altiorib⁹ q̄ōnib⁹: ⁊ ſimplices. i.
leuiores ↄiectās mediocriter. i. ꝓbabil'r ᵭterians. Poſ-
ſet āt aliqs merito q̄rere: quō noti⁴ iſtorū q̄nqȝ vl'iuȝ ſit
vtil' ad ſupradicta. Ad qd̄ dd̄ȝ ē. ꝙ de reb⁹ vl'ib⁹ agit̄ a lo
gico ſȝ ꝙ ī ipis attēdit̄ p̄dicamētal' ordo. ōdo āt p̄dicamētal'
iter ḡna ſpēs ⁊ dr̄as v̄ſat̄. ⁊ iō ad doctrinā p̄dicamētoꝝ vti-
lis ē noti⁴ ḡnis ſpēi ⁊ dr̄e. Qꝛ v̄o ī q̄lȝ p̄dicamēto q̄dā ei⁹ ꝓ
p̄etates ⁊ coitates aſſignāt̄: vtil' ē noti⁴ ꝓprij ⁊ accn̄tis ad
ſciēdū q̄ ſint ī p̄dicamētis attribut⁴ ꝑ ſe ⁊ attribut⁴ ꝑ accn̄s.

Ulterius quia diffinitio de ſpecie aſſignãda eſt per gen⁹ ⁊ dr̃ias: vtilis eſt ad diffinitionum aſſignationez notitia gñis ⁊ dr̃ie. ⁊ qꝛ ꝓpꝛꝫ vtitur ꝑ differentijs eẽntialib⁹ q̃ ſunt ignote: vtilis eſt etiã notitia ꝓpꝛꝫ. notitia v̓o accidẽtis neč̃ia ẽ ad idẽ: vt ipm accñs vitef̃. qꝛ ꝑdicata ꝑ accñs nõ ſunt ponẽda ĩ diffinitionib⁹. Eadẽ rõne neč̃ia ẽ ad demõſtrationẽ notitia accñtis: qꝛ demõſtratio dꝫ ꝓcedere ex his q̃ ſunt ꝑ ſe: ⁊ nõ ex his q̃ ſunt ꝑ accñs: vt dr̃ in p̃mo poſteriorũ. qꝛ v̓o mediũ demõſtratiõis ẽ diffinitio: q̃ conſtat ex gñe ⁊ dr̃ia: ⁊ ꝑ demõſtratiõez ꝯcludit̃ ꝓpriũ d̓ ſb̃o. qd̓ interdũ ẽ gen⁹: ⁊ ĩterdũ ẽ ſpẽs: vtilis ẽ ad ipaꝫ demonſtrationẽ notitia gñis ſpẽi dr̃ie ⁊ ꝓpꝛꝫ. diuiſionuꝫ v̓o quedã eſt gñis ĩ ſpẽs ꝑ oppoſitas dr̃ias. ⁊ q̃dã ẽ etiã ſubi ĩ accidẽtia ꝑ ſe: ⁊ q̃dã ĩ accñtia ꝑ accñs. idcirco ad artẽ diuiſiuã vtilis eſt notitia ꝑdictoꝝ gnqꝫ ꝑdicabiliũ.

¶ Mox de generibus ⁊ ſpeciebus illud quidez ſiue ſubſiſtãt: ſiue ĩ ſolis nudis puriſqꝫ itellectib⁹ poſita ſint: ſiue ſubſiſtẽtia corporalia an incorporalia: ⁊ vtrum ſeparata a ſenſibilibus an ĩ ſẽſibilib⁹ poſita: ⁊ circa ea conſtãtia dicere recuſabo. altiſſimũ eñi negociũ ẽ huiuſmodi: ⁊ maioris egẽs ĩquiſitiõis. Illud vero queãdmodũ de his ac de ꝓpoſitis ꝓbabiliter ãtiqui tractauerũt ⁊ horum maxime peripatetici tibi nunc temtabo monſtrare.

¶ Deinde cũ dicit. mox d̓ gñib⁹. explicat magis ĩ ſpãli ſuã intẽtionẽ. ⁊ p̃ quãtũ ad id a quo dixerat ſe velle abſtinere. 2° q̃tum ad antiquos quoꝝ dicta dixerat ſe ꝯgreſſurum. 2ᵃ ibi. illud vero. qꝛ ḡ dixerat ſe velle abſtinere ab altiorib⁹ q̃ſtionib⁹: explicat q̃ ſint ille altiores q̃ſtiões dicẽs. ꝙ mox ſiue ad p̃ns de gñib⁹ ⁊ ſpẽb⁹. illud q̃dẽ vtꝝ ſubſiſtãt. i. ſint aliq̃d ĩ re ex̃ ĩtellectũ. ſiue poſita ſint ĩ ſolis nudis puriſqꝫ ĩtellectib⁹: ita vꝫ ꝙ nõ ſint ĩ re ex̃ ĩtellectuꝫ. ⁊ vlteri⁹ dato ꝙ ſint ſubſiſtẽtia. i. ꝙ ſint entia extra ĩntellectũ: vtꝝ ſint corꝑalia. i. corporeã q̃titatẽ hñtia: an ĩcorporea. ⁊ vtꝝ etiã ſint ex̃ intellectũ. i. ſeꝑata a ſenſibilibus. i. a ſinglarib⁹: an poti⁹ exiſtãt ĩ ipis ſingularib⁹: ⁊ cõſiſtẽtia circa ea. i. circa ea dn̄⁹ dicere recuſabo: qꝛ negotiũ iſtarũ q̃ñũ ẽ altiſſimũ: ⁊ egẽs maioris ĩq̃ſitiõis q̃ ſit ĩq̃ſitio dialectica. ¶ Eſt ãt nõm̃ ꝙ iſte opiniões ſeu q̃ſtiões mouent̃ ſpãliter de gñib⁹ ⁊ ſpẽb⁹: qꝛ plõnici ꝗ poſuerũt ſpẽs ſeꝑatas nõ poſuerũt dr̃ias ſeꝑatas a ſpẽb⁹: ꝓpa v̓o ⁊ accidẽtia nõ poſuerũt ſeꝑata a ſubſtãtijs ſuis. ¶ Itẽ notãdũ ẽ ꝙ intellectũ appellat nudũ ⁊ purũ: forte ꝓꝑ diuerſã cõditionẽ ĩtellectuũ ſeꝑatoꝝ ⁊ ĩtellectuũ cõiũctoꝝ. Intellect⁹. n. ꝯiũct⁹ dr̃ nudus. qꝛ ĩ p̃ncipio ẽ nudus. ſicut tabula raſa ĩ qua nihil ẽ deſcriptũ: vt dicit Ariſto. in 3° de aĩa. ĩtellect⁹ aũt ſeꝑat⁹: cuiuſmodi ẽ ĩtellect⁹ angeloꝝ: dr̃ purus. qꝛ depurat̃ ab oĩ ꝑmixtiõe vel cõiũctiõe mãe. qꝛ nullo° ẽ cõiũct⁹ mãe ĩ eẽndo. ſicut ĩtellectus nr̃. ¶ Deinde cũ dicit. illud v̓o. explicat ĩtẽtionẽ ſuaꝫ q̃tuꝫ ad antiquos. quoꝝ dicta dixerat ſe velle imitari. dicẽs. ꝙ illud qd̓ dr̃e intendo tibi griſarori nũc mõſtrare tẽptabo: quõ de his. i. de gñib⁹ ⁊ ſpẽb⁹ ac de ꝓpoſitis. i. de alijs trib⁹ ꝑdicabilibus ꝓbabilr̃ antiq. ⁊ hoꝝ antiquoꝝ maxĩe ꝑipatetici tractauerũt: ſuit ãt p̃nceps ſecte ꝑipatetice Ariſto. vñ ĩtẽtio porphyrij ẽ Ariſto. imitari ĩ h̃ ope.

Ut ãt ſatiſfiat deſiderio legẽtiũ: diſcutiam⁹ aliq̃s q̃ſtiones quas porphiri⁹ dimittir. Et p̃mo q̃ram⁹ vtrum vl̃ia ſint ex̃ ĩtellectũ. vl̃ ſint ſolũ ĩ ĩtellectu. ⁊ vr̃ ꝙ ſint ſolũ in ĩtellectu. Ibi ẽ. n. vl̃e: vbi ẽ ĩtẽtio vl̃itatis. ſed itentio vniuerſalitatis ẽ ſolũ ĩ ĩtellectu. ḡ vl̃ia ſũt ĩ ĩtellectu tñ.

¶ P̃ Auerois dicit ĩ p̃mo de aĩa. ꝙ ĩtellect⁹ ẽ ꝗ cãt vl̃itatez ĩ reb⁹: ḡ res nõ ſunt vl̃es niſi ſm ꝙ ſunt in intellectu. ¶ Iterũ dicit boeti⁹ ꝙ res eſt ſingularis dum ſentitur: ⁊ vniuerſal̃ dum ĩtelligit̃. ḡ vl̃e nõ ẽ niſi in ĩtellectu tantuꝫ. ¶ Ad iſtã q̃ſtionẽ ẽ dicendũ ꝙ de vl̃i loq̃ poſſum⁹ dupliciter. vno q̃dẽ modo ſimpliciter q̃tum ad naturã ſuã nõ ꝯſiderando ipaꝫ vt ẽ ꝯiũcta ĩtẽtiõi vl̃itatis. ⁊ alio° loq̃ poſſum⁹ q̃tũ ad nãm cõiũctã ĩtẽtioni vl̃itatis. ⁊ ſi q̃dez de vl̃i loquamur p̃ mõ: tũc oꝫ dicere ꝙ ſecunduꝫ diuerſum eẽ põt iueniri ĩ ĩtellectu ⁊ ex̃ intellectũ: queãdmoduꝫ nã huius vl̃is qd̓ eſt hõ. ſm eẽ ĩtentionale ẽ ĩ ĩtellectu informato ſpẽ vel ſil̃itudine hois: ſed ſm eẽ reale nõ ẽ ĩ ĩtellectu: ſed ex̃ ĩtellectum. qꝛ vt dicet̃ ĩ 3° de aĩa. hõ ⁊ lapis nõ ſunt ĩ ĩtellectu: ſed ſũt ĩ ip̃o ſpẽs. i. ſimilitudines eoꝝ. Si autem loquamur de vniuerſali ſecundo mõ quantuꝫ ad naturam ſuam vt coniunctam intẽtioni vniuerſalitatis: tunc dici cõſueuit ꝙ vniuerſale eſt in intellectu ⁊ non extra intellectũ. ¶ Sed ſi velimus de hoc ſubtiliter indagare veritatem videbimus manifeſte ꝙ etiaꝫ vniuerſale ſic ſumptuꝫ eſt realiter extra intellectum. in intellectu autem non eſt. niſi ſicut obiectum cognituꝫ dicitur eſſe ĩ cognoſcente. ¶ Ad cuius euidentiam eſt ſciendũ ꝙ cũ ĩtellectus attribuit homini vniuerſalitatem: oportet ꝙ ĩtelligat ipſum hominem. cum autem intelligit hominez oportet ꝙ informetur ſpecie vel ſimilitudine hominis. vniuerſalitatem autem non attribuit huic ſimilitudini vel ſpeciei hois: ſed hoĩ repreſentato per ipſam: quia ſimilitudo hominis non predicatur de hominibus ſingularibus: ſed de eis predicatur ipſe homo. Id autẽ ĩtellectus dicit eſſe vniuerſale qd̓ de multis natum eſt predicari. non ergo ſimilitudini vel ſpeciei hominis attribuit intellectus vniuerſalitatem: ſed homini repreſentato per ipſam attribuit intellectus vniuerſalitatẽ: ⁊ quia ſpecies hominis repreſentat hominem qui eſt realiter extra intellectum: patet ꝙ vniuerſale quantum ad ſuam naturã coniunctam vl̃itati eſt ex̃ intellectũ. Quõ aũt hoc poſſit eẽ ſic videri põt. Cõſiderandum ẽ. n. ꝙ q̃uis res multis ſit coniuncta ꝑ ſpẽm. tñ nõ repitat̃ ĩtuiti cognoſcitiue niſi q̃tuꝫ ad illa ſolũ quoꝝ ſpẽs iformãs potẽtiã cognoſcitiuã ẽ ſil̃itudo. queãdmodũ ĩ melle lꝫ ſit cõiuncta albedo cum dulcedine: tñ qꝛ ſpẽs mellis q̃ ẽ ĩ viſu ẽ ſil̃itudo albedinis ⁊ nõ ſil̃itudo dulcedis: mel non repitatur viſui vt dulce: ſꝫ vt albũ ſiue coloratũ. ⁊ ꝓpterea q̃uis mel ſit realr̃ dulce ⁊ coloratũ: ẽ tñ verum dr̃e ꝙ in appꝛhẽſione viſus eſt coloratũ ⁊ nõ dulce. dulce tñ ẽ ĩ apprehẽſione guſt⁹. Cõſimili modo q̃uis hõ ex̃ intellectũ ſit ꝯiũct⁹ accidẽtibus idiuidualib⁹: ſpẽs tñ hois q̃ informat ĩtellectuꝫ nõ ẽ ſil̃itudo accidentiũ idiuidualiũ. ⁊ iõ verꝝ ẽ dicere ꝙ q̃uis hõ ex̃ intellectum ſit realr̃ indiuiduũ: ſm tñ ꝙ ſtat in appꝛhenſione intellectus nõ ẽ ĩdiuidu⁹ ſed vl̃is. Dicendũ eſt ergo ꝙ res q̃ ſunt ex̃ intellectũ nõ ſũt ſimplr̃ vl̃es ſed ſm ꝙ appꝛhendunt̃ ab intellectu ⁊ ſunt in intellectu nõ ſicut ĩ ſubo: ſed ſicut obꝫ cognitũ ĩ cognoſcẽte ſũt vl̃es. ¶ Ad p̃mũ ḡ arm̃ ẽ dicendũ ꝙ ĩtẽtio vl̃itatis nõ ẽ ĩ ĩtellectu ſicut ĩ ſubo. ſed ſicut ĩ cã. ſicut aũt in ſubo ẽ in re hñte eẽ ex̃ intellectum. i. q̃tum appꝛhendit̃ ab ĩtellectu. auctoritas aũt cõmentatoris ẽ ꝓ nobis. Non. n. dicit ꝙ intellectus faciat vniuerſalitatẽ ĩ ſpẽbus reꝝ: ſed in ipis rebus. verũ tñ eſt ꝙ res vl̃es ſũt inquãtũ ſunt in ĩtellectu nõ ſicut in ſubo: ſed ſicut cognitũ ĩ cognoſcente. Auctoritas etiaꝫ boetij ẽ ꝓ nobis. res. n. q̃ eſt ex̃ intellectũ ab intellectu ĩtelligit̃ ⁊ ſꝫ ꝙ appꝛhendit̃ ab ĩtellectu ẽ vl̃is. qꝛ ſpẽs q̃ informat intellectum non eſt ſimilitudo accidentiuꝫ indiuidualium: ſed ſm ꝙ apprehenditur a ſenſu eſt ſigl̃is. qꝛ ſpẽs que informat ſenſum ẽ ſil̃itudo accñtiũ idiuidualiũ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Scđo q̄rit̄ vtr̄ v̄lia ſint cōꝑea aut icorꝑea. vr̄ ꝙ ſint ī corꝑea quia cognitum debet proportionari cognoſcenti: ſed intellect⁹ qui eſt cognoſcitiu⁹ oīum v̄lium ē icorporeus. ḡ cūcta v̄lia ſūt icorꝑea. ¶ Ad iſti⁹ q̄ſtiōis euidentiā breuiter ē ſciendum ꝙ opinio quorūdam fuit vt dicit̄ i p̄mo de aīa. itellectum non differre a ſenſu. ⁊ qꝛ omia entia cognoſcunt̄ aut itellectu aut ſenſu: ⁊ ſenſu nō cognoſcuntur niſi corꝑalia: cogebantur iſti ponere omia entia eē corporalia. vn̄ ꝫ eoꝝ opinionē cūcta vniuerſalia dicēda erāt corporalia. Sed iſtā opionē optime deſtruit Ari. in p̄mo de anima. vbi probat itellectū differre a ſēſu oñdēs ꝙ ſēſus ſit vr̄⁹ affixa organo corꝑeo. ſic̄ viſus affix⁹ ē oculo. ⁊ qꝛ intellect⁹ ē pure vtus ſpūalis nulli organo corporeo affixa: ideo q̄uis omnia que ſēſu cognoſcūtur ſint corporea: nō tn̄ omnia q̄ itellectu cognoſcunt̄ ſūt corporea. ſ; q̄dā ſunt ſpūalia ſic̄ angeli: ⁊ q̄dam ſunt corporalia ſic̄ iſta ſenſibilia. Scđ; hoc dicēdū eſt ꝙ non oīa v̄lia ſunt corporalia. nec omnia icorporalia. ſed v̄lia reꝝ ſenſibiliū ſūt corporea: ⁊ v̄lia rerum ſpūalium ſūt icorporea. ¶ Ad ar⁹ ergo ē dicendu; ꝙ q̄uis obm debeat proportiōari ſuo modo po͛ cognoſcitiue: non tn̄ oꝫ ꝙ ſit eiuſdē nature ſecū. Vn̄ q̄uis intellectus ſit ſpūalis: non tn̄ oꝫ ꝙ oīa vniuerſalia ſint ſpūalia: ſed ſufficit ꝙ in h̄ proportionent̄: qꝛ ſicut intellect⁹ nō eſt determinatus ad aliqđ organum corporeū ſic etia; v̄le non ē per ſe determinatu; ad aliqđ indiuiduum vnū: cū ſit de multis p̄dicabile. nā q̄tū ad h̄ oīa v̄lia corꝑalia accedūt aliq̄᷑ ad ſpūalitate;

Tertio q̄rit̄ vtr̄ v̄lia ita ſint ex̄ itellectū ꝙ habeant eſſe extra ſua ſingularia. videtur. n. ꝙ ſic. qꝛ quicq̄d ē in ſingulari ē determinatu; ad hic ⁊ nūc: ſ; v̄le non ē determinatu; ad hic ⁊ nunc. ḡ non eſt ī ſingularib⁹ ſed ex̄ ſingularia. ¶ Ad iſtius queſtionis euidētiam breuiter ē notandū ꝙ plato ꝓut ei imponit̄ ab Ariſto. poſuit v̄lia ita eē ex̄ intellectū ꝙ voluit etiā ea eſſe ꝑ ſe exn̄tia a ſingularib⁹ ſeꝑata: ſicut hoīem dixit ex̄ intellectū poſitū ſeparatum a cunctis ꝑticularib⁹ hominibus. S; iſta opinio ſic intellecta ſicut ſonat ē oīno impoſſis. cui⁹ rō eſt. qꝛ īpoſſe ē predicata eēntialia eē ex̄ ea de quib⁹ eēntialr̄ p̄dicātur: ſicut qꝛ rōnale p̄dicatur eēntialr̄ de homine: ipoſſe ē rōnale eē ex̄ hominem. Sed v̄lia de ſuis ſingularibus p̄dicāt̄ eēntialr̄. ſic̄ hō eēntialr̄ p̄dicat̄ de ſocrate ⁊ platone. ḡ ipoſſe eſt ꝙ v̄lia ſint ſeꝑata a ſuis ſingularib⁹. Dicendum ē ḡ ꝙ v̄lia ita ſūt ex̄ intellectum ꝙ actu eē non hn̄t niſi i ſuis ſingularib⁹. Ar⁹ aūt factum in contrarium nō val;. nā v̄le iō n̄ ē determinatū ad hic ⁊ nunc: qꝛ de ſe non h; eē actu: ⁊ qꝛ h; eē actu mediantib⁹ ſuis ſingularib⁹. iō ꝑ ſua ſingularia ad hic ⁊ nc̄ determinat̄. Caᵐ II.

Videtur aūt neq; gen⁹ neq; ſpēs ſimplr̄ dici. Genus. n. dicitur ⁊ aliquoꝝ quodāmō ſe hn̄tiu; ad vnum aliqđ ⁊ ad ſe iuicem collectio: ſm̄ quā ſignificationē romanoꝝ dicitur genus ab vnius. ſ. habitudine Dico aūt romuli ⁊ multitudinis hn̄tium aliquo mō adiuicē eā q̄ ab illo eſt cognatiōem ſ; diuiſiōe; ab alijs generib⁹ dictā. Le. III.

Expoſita parte ꝓemiali nūc ſequit̄ pars executiua. Diuidit̄ autē hec ps in duas partes. qꝛ p̄mo determinat porphyrius de. 5. p̄dicabilib⁹ ſimplr̄ ⁊ ſm̄ ſe. 2° determinat de eis penes ꝯuenientias ⁊ dr̄ias ipoꝝ. 2° ibi. Cōe quide;. Prima ps diuidit̄ iteꝝ i partes duas: qꝛ in p̄ma pte determinat de p̄dicabilib⁹. q̄ eēntialr̄ p̄dicant̄. 2° vo determinat de eis q̄ p̄dicant̄ accn̄taliter. ibi. ꝓpriū vo. Prima ps iteꝝ diuidit̄ in duas ptes: qꝛ p̄mo determinat de gn̄e ⁊ ſpē q̄ predicantur in q̄d. 2° determinat de dr̄ia q̄ p̄dicat̄ i quale. ibi. dr̄ia vo. Rō aūt ordinis ē qꝛ genus ē p̄us ⁊ velut p̄nci⁹ cunctoꝝ p̄dicabilium. ⁊ ideo de ipo fuit anteq̄ȝ de alijs agendum. ſed qꝛ genus ⁊ ſpēs ſunt correlatiua. ⁊ correlatiua ꝑ inuicē diffiniunt̄ ⁊ cognoſcūtur: idcirco neceſſarium fuit p̄us agere de ſpē q̄ȝ de dr̄ia. Prima aūt ps diuidit̄ in partes duas. qꝛ p̄mo ſeorſu; determinat de genere ⁊ ſeorſum determinat de ſpecie. 2° vo determinat q̄dam ſimul de vtroq;. ibi. Triplr̄ igitur. ꝓponit ḡ p̄mum ꝙ nec genus nec ſpēs videntur dici ſimplr̄ .i. vno mō: ſ; vtrūq; coꝝ dicit̄ multiplr̄. ¶ Unde notandum ē ꝙ iſta noīa ſpēs ⁊ genus ſunt noīa equiuoca: ⁊ ſm̄ vnā ſui ſignificatiōem tn̄ ſunt p̄dicabilia vniuoce: ſicut patebit deo dāte in proſequendo. ¶ Scđo cum dicit: genus. n. dicitur: ꝑſequit̄ ſignificatiōes hui⁹ nominis qđ eſt gen⁹. ⁊ p̄ponit vnā eius ſignificationem: dicens ꝙ genus eſt collectio aliquoru; habentiū ſe. i. multoꝝ quodāmodo in ordine ad vnum aliq̄d ⁊ ad ſe inuicē: ſm̄ quā ſignificationē generis collectio romāoꝝ dicit̄ gen⁹ ab habitudine vnius p̄ncipij ſicut romuli a quo roma edificata fuit. ⁊ collectio cuiuſq; multitudinis dicte ſiue ſeꝑate ꝑ diuiſionem ab alijs generib⁹ aliaꝝ multitudinū. colli̇̄o dico talis multitudinis hominū habentiū ad ſe inuicē aliquo modo eā cognationē q̄ eſt ꝑ deſcēſum natiuitatis ab illo p̄nci° vel patre gn̄ali talis multitudinis. h̄ mō dr̄ gen⁹.

¶ Dicitur aūt aliter rurſus gen⁹ qđ eſt vniuſcuiuſq; gn̄atiōis principiū: vel ab eo qui genuit: vel ab eo loco i quo quis genitus ē. Sic. n. Oreſtem quidē dicim⁹ a Tātalo genus hr̄e. Hyllū aūt ab Hercule: ⁊ rurſus Pindaꝝ thebanum eē gn̄e: Platonē vero athenieſē. Etenī; patria ꝑicipiū eſt vniuſcuiuſq; gn̄atiōis queādmodū ⁊ pater. Hec aūt videt̄ ꝓpriſſima eē ſignificatio gn̄is: romani. n. ſūt qui ex gn̄e deſcēdūt Romuli: ⁊ Cecropide q ex gn̄e deſcēdūt Cecropis ⁊ coꝝ ꝓximi. Et q̄dē p̄ius appellatu; eſt genus vniuſcuiuſq; gn̄ationis ꝑicipium: dehinc etia; ⁊ multitudo coꝝ qui ſūt ab vno ꝑicipio vt a romulo: nāq; diuidētes ⁊ ab alijs ſeparātes dicebamus oēm illā collectiōem eē romanorum genus.

¶ Scđo cū dicit. Dicit̄ aūt alr̄ rurſus gen⁹. ponit ſcđa; generis ſignificationē dicens: ꝙ aliter dr̄ gen⁹ qđ eſt p̄nci⁹ cuiuſq; mltitudis vl̄ cuiuſq; gn̄atōis: ſiue p̄n⁹ dicat̄ ab eo q genuit: ſiue a loco ī quo facta ē gn̄atio: ſm̄ quē modum dicim⁹ oreſtem habere genus a tantalo q fuit pater eius: ⁊ hyllum ab hercule a quo deſcēdit ꝑ gn̄atione;. Silr̄ ēt ex parte loci dicim⁹ pindarium thebanu; eē gn̄e qꝛ gn̄atus fuit thebis. ⁊ platonē dicim⁹ athenieſem gn̄e: qꝛ gn̄atus fuit athenis. Cōueniūt aūt i hac ſignificatiōe pr̄ ⁊ patria: qꝛ patria ē p̄n⁹ gn̄atiōis ſic̄ ⁊ pr̄. ¶ Vn̄ notādū ꝙ locus ⁊ tp̄s diuerſimode ad gn̄ationē ſe hn̄t. qꝛ tp̄s vt dixit Ariſt. in 4° phy. ē magis cā corruptiōis q̄ȝ gn̄ationis: loc⁹ aūt agit ad gn̄ationē ꝑꝑ virtutes celeſtes ad locum deriuatas. ⁊ idcirco dicunt̄ aliq hr̄e gen⁹ a loco ⁊ n̄ a tempore. ¶ Eſt ēt notandū ꝙ nō ſolū a pr̄e ſed ēt a matre dicunt̄ aliqui habere genus ⁊ generationem: ſicut patet in gn̄ro metaphiſice. ⁊ ideo per eum qui genuit voluit porphiri⁹

compꝛebendere tā patrem q̄ȝ matrē: q2 de vtroq; ē ve2 dſe ꝙ genuit filiū. Tertio cū dic. hec aūt vr̄ ꝑmptiſſima: ꝯpat duas poſitas ſignificatōes adīuicē. d. ꝙ ſignificatio ſcđa generis videt eē ꝑmptiſſima .i. maxime habita in ꝑmptu ꝛ ī vſu: q2 romani ſūt .i. maxīe dr̄r ǵ de gn̄e deſcē dunt romuli. ꝛ cecropides maxīe ꝯſueuerūt dici ǵ ex ge nere deſcēdunt cecropis. et ꝓximi .i. cognati ho2 ꝯſueue runt appellari tales. ꝑus. n. dc̄ȝ fuit gen⁹ ꝑn⁹ vniuſcuiuſ q; gnātōis: dicēdo hūc ſūpſiſſe ꝑn⁹ vel origīnē ab iſto: ꝛ il lū ab illo: ſicut romanos a romulo. dehinc āt ſiue poſtea multitudo eo2 ǵ ſunt deriuati ab vno ꝑn⁹ ſic̄ romani a ro mulo appellatuȝ fuit genus. q2 romulo exīte genere vel ꝑn⁹ talis multitudis poſtea talē collectionē romano2 ab alījs collectionib⁹ diuidētes ꝛ ſepantes dicebim⁹ eam eē gen⁹ romano2. vn̄ pȝ ꝙ ſcđa gn̄is ſignificatio ē pri⁹ in vſu habita q̄ȝ ꝑma. ꝛ iō dr̄ gn̄is ꝑmptiſſima ſignificatio.

Aliter aūt rurſus dicit̄ genus cui ſuppōitur ſpēs: ad ho2um fortaſſe ſimilitudinem dictuȝ eſt. Eteni pꝛīcipiū quoddā ē huiuſmodi gen⁹ ea2 q̄ ſub iṗo ſūt ſpērū. videt̄ etiā mltitudinē cōtinere oīum q̄ ſub eo ſūt ſpērum.

4⁹ cum dic̄. Rurſus āt dr̄ gen⁹: ponit tertiā ſignificati onē gn̄is dicēs ꝙ alio⁹ dr̄ genus cui ſupponit̄ ſpēs. ꝛ h̄ vr̄ dici ad ſilitudineȝ alia2 dua2 ſignificatōnū. Ad ſilitudi nē quidē ſignificatōis 2ᵉ dr̄ ꝙ gen⁹ ē velut ꝑnci⁹ ſuaruȝ ſpē2 q̄ ſūt ſub iṗo: ſic̄ 2ᵒ gen⁹ dicebat̄ eē ꝑn⁹ gn̄ationis. Ad ſimilitudinē aūt ꝑme ſignificatiōis dr̄ genus hoc 3ᵒ ſūptū: q2 ſic̄ coll̄o multitudis ꝯtinet totā mltitudinē vnā ſic gen⁹ vr̄ continere oēm vel totam multitudinē ſpēruȝ q̄ ē ſub eo ī ꝑdicamēto. Eſt āt notādū ꝙ cū gn̄i ſuppo nat̄ tā ſpēs ꝙ dr̄ia: nō tn̄ vtrunq; iṗo2 ſupponit̄ ī eodeȝ ordine. q2 dr̄ia ſupponit̄ a latere: ſȝ ſpēs ſupponit̄ ī recto ordine ꝑdicamēti. vn̄ aūt ſupponit̄ gn̄i id qđ ſm ordineȝ rectū pōit̄ ſb iṗo: q̄ȝ id qđ ſupponit̄ a latere. ꝛ iō ſignāter dr̄ ꝙ gen⁹ ē illud cui ſupponit̄ ſpēs.

Queritur aūt h̄ ꝑ. vt2 gen⁹ ſit ꝑn⁹ ſpē2. vr̄. n. ꝙ ſ q2 ꝯpo⁹ nō ē ꝑn⁹ ſuo2 ꝯponētiū: ſȝ po ti⁹ eo⁹. Dicit autem cōmē. ī ꝑmo phy. ꝙ genus ē ꝯpoſitū ex ſpēb⁹. ǵ gen⁹ n̄ ē ꝑn⁹ ſpē2. Ad iſtā qōnē ē dicēdū ꝙ gen⁹ pōit̄ optime eē ꝑnci⁹ ſua2 ſpē2. Ad cui⁹ euidētiaȝ eſt ſciendū ꝙ ꝑncipiū vniuſcuiuſq; rei dr̄ id a quo iṗa res initiat̄. qñēadmodū q2 numer⁹ initiat̄ ab vnitate dicim⁹ ꝙ vnitas ē ꝑn⁹ numeri. q2 etiā linea initiat̄ a puncto: di cim⁹ ꝙ pūct⁹ ē ꝑnci⁹ linee. Nūc aūt ſic ē ꝙ eē vl̄ eēntia ſpēi initiat̄ a gn̄e ꝛ ī dr̄ia finit̄. cui⁹ ſignū ē: q2 videm⁹ ꝙ diff̄ō q̄ ſignificat eēntiam initiat̄ a gn̄e: ꝛ cōplet̄ ī dr̄ia. vn̄ pȝ ꝙ gen⁹ ē ꝑn⁹ quoddā ea2 q̄ ſub iṗſo ſunt ſpē2. Di cēdū ē igr̄ ad ar̄ᵐ ꝙ de gn̄e loq̄ poſſum⁹ dupl̄r. vno modo ratione cōceptus generalis quē determinate ponit: ꝛ ſic ſpēs nō igredit̄ ꝯpōnē generis: ſed potius ecōuerſo: quia ſpēs cōponitur ex genere ꝛ dr̄ia ſic ſumpto. alio autē mo do ſumi pōt rōe cōceptuum ſpāliū quos indetermina te ponit: ꝛ ſic quodāmodo dici pōt genus ꝯponi ex ſpēb⁹. ſed hoc meli⁹ patebit in ſequēti queſtione.

Scđo q̄rit̄ vt2 gen⁹ ꝯtieat totā mltitudinē ſpē2 q̄ ſb iṗo ē. vr̄ eni ꝙ nō. q2 qđ cōtinet multitudinē ē multa ꝛ nō vnū: ſȝ genus ē vnū. ꝛ nō multa. ergo nō ꝯtinet multitudineȝ ſpē2. Ad h⁹ q̄ſtionis euidentiaȝ eſt ſcie dum ꝙ genus eſt aliquo modo vnū ꝛ aliquo⁹ non vnuȝ: nā ſm conceptum vnum iṗȝ genus eſt vnū. q2 rō de gene re vnū ꝯceptū format: q̄ȝadmodū de aīali format rō vnū ꝯceptū dicēs ꝙ iṗȝ ē ſubſtātia aīata ſenſibilis ꝛ non aliđ. ſm aūt rem ꝛ naturā iṗȝ genus non eſt vnuȝ: niſi ſcđȝ de terminationē. nā id in re ē ſm nature determinationem

vnum qđ ponit vnā determinationē ꝛ ſpecialē naturam. genus vero nō ponit determinatā vnā naturā: ſȝ ſub qua daȝ īdeterminatione ponit nās multas: quēadmodū pȝ de aīali. idē. n. eſt dr̄e aīal ꝛ id qđ habet aīalitateȝ. ſȝ id qđ habet aīalitatē eſt hō vel equus vel aliud qđ tale. hec āt non ſunt vnius nature ſȝ multa2. pȝ igit̄ ꝙ genus ponit naturas multas ꝯfuſe ꝛ ſub quadā īdeterminatōe. vnde bene dictū ē ꝙ gen⁹ in re nō ē vnū niſi ꝯfuſum ꝛ indeter minatum. ꝛ hoc mō pȝ ꝙ genus cōtinet totaȝ multitudi nem ſua2 ſpē2: ſicut collectio multitudinis: cōtinet totā multitudinē re2 collecta2. Et ſic̄ tota collectio multitu dinis aggregat̄ ex ꝑtibus multitudinis: ſic etiaȝ genus h̄ mō ſumptū poteſt dici eē aggregatū ꝛ ꝯpoſitū ex ſpēbus. Quis āt gen⁹ ſit hoc mō īdeterminate vnum ꝛ nō ponat vnā determinatā naturā nec cōceptū aliquē ſpālē deter minate: ponit tamē determinate vnū cōceptum genera lē ſm quē ꝯceptū vnū de cūctis ſub ſe ꝯtētis ꝑdicat̄. ꝛ id circo genus dicitur eē vnū ꝛ vniuoce ꝑdicatū. ꝛ ſic patet reſpōſio ad argumentū.

Tripliciter igit̄ cum genus dicat̄: de tertio apud philoſophos ſermo eſt: qđ etiaȝ deſcri bētes aſſignauerūt dicētes gen⁹ eē qđ de pluri b⁹ differētib⁹ ſpē ī eo qđ qđ ſit ꝑdicat̄: vt aīal.

Lectio. IIII.

Poſtq̄ȝ porphiri⁹ poſuit triplicē generis ſi gnificationē: in hac ꝑte ꝯſequēter eligēs ſignificationē ſȝ quā hic ītendit̄ de gene re: ponit deſcriptioneȝ generis. ꝛ circa h̄ duo facit. q2 ꝑ ponit gn̄is deſcriptōem. 2ᵒ vo adiungit deſcriptionis declarationeȝ ibi. Eo2 eni que ꝑdicantur. Dicit ǵ ī ꝑma ꝑte ꝙ cuȝ gen⁹ dicat̄ tripl̄r: de 3ᵒ .i. de gn̄e ſm 3ᵃᵐ ſignificationeȝ eſt ſmo apud pħos. ǵ ēt deſcribētes aſſignauerūt deſcriptionem eius dicentes genus eē qđ de plurib⁹ ꝑdicatur differenti bus ſpē in eo ꝙ qđ. Eſt aūt notādū ꝙ gen⁹ pōt ad ſpēȝ cōparari ſȝ duplicē cōſiderationē. Uno mō ſm conſide rōnē ordis ꝑdicamētalis: ꝛ alio⁹ ſm ꝯſiderationē ꝑdica tionis. ꝛ ſm primam deſcriptionē datur deſcriptio ſupra poſita: qua dicit̄ ꝙ genus ē cui ſupponit̄ ſpēs. ſȝ vero aliā conſiderationē datur deſcriptio hic poſita.

Eorū eni que pꝛedicātur: alia quidē de vno dicunt̄ ſolo: ſicut īdiđua ſūt ſicut Socrates: ꝛ hic ꝛ hec ꝛ hoc: alia de plurib⁹ quēadmo dū genera ꝛ ſpecies ꝛ differētia ꝛ ꝓpꝛia ꝛ ac cidētia cōmuniter: ſed nō ꝓpꝛie alicui. Eſt āt genus vt aīal: ſpēs vero vt homo: differentia vt rationale: pꝛopꝛium vt riſibile: accidens vt album ſedere.

Deinde cū dicit. Eo2. n. q̄ ꝑdicant̄. declarat nunc poſi tam deſcriptionē. ꝛ circa h̄ tria facit. q2 ꝑ ponit ꝑdicamē to2 diuiſionē. 2ᵒ vero declarat quō a ſinglis ſepat̄ gen⁹ per deſcriptionē aſſignatā. ibi. Ab his ergo. tertio auteȝ reſu mens ſuā declarationē breuiter ꝯcludit ſufficientiā de ſcriptionis aſſignate ibi. Or ꝑdicari de plurib⁹. Dicit ǵ in ꝑma ꝑte ꝙ eo2 q̄ ꝑdicantur alia ꝑdicant̄ de vno ſolo ſic̄ ſunt īdiđua vt ſocrates: ꝛ ſilia. Alia predicant̄ de plurib⁹ ſic̄ gn̄a ſpēs dr̄ie ꝓpa ꝛ accn̄tia cōiter ſumpta ꝛ nō appro ꝑata alicui ſinglari. Nā lȝ aliqñ in cōcreto de plurib⁹ ꝑdi cetur albedo: tn̄ appropꝛiata ſocrati que ſignificat̄ cū dicit̄ albedo ſocratis: nō niſi đ ſolo ſocrate ꝑdicat̄. exēplariter aūt loquēdo gen⁹ ē qđ ſebȝ vt aīal. ſpēs vt hō: dr̄ia vt rō nale: ꝓpꝛiū vt riſibile: ꝛ accn̄s vt albedo. Notandū eſt

autē ꝙ dñia ē īter īdiduū ſignatū: ⁊ īdiduū vagū: q̄ꝛ īdiuiduum ſignatū ē qḋ ponit certū ſuppꝰ. vt ſocrates. ⁊ īdiuiduū vagū qḋ nō ſic explicat certū ſuppoꝰ. ſicut ē qdam hō. q̄uis āt qlibet ipoꝝ ex eo ꝙ ē īdiuiduū ſi habeat ꝙ p̄diceť niſi de vno ſolo: īdiuiduū tñ vagum ex eo ꝙ eſt vagū: ⁊ certū ſuppoꝰ nō explicat: hꝫ ꝙ poſſit p̄dicari de pluribꝰ. vñ dř ſocrates ē qdā hō: plato ē qdam homo: ⁊ ſic de alijs. ſed q̄ꝛ indiuiduum ſignatū explicat vnū certuꝫ ſuppoſitū non p̄dicať niſi de vno ſolo. ¶ Eſt autē notandū ꝙ nūc loqť de p̄dicatōe reali ⁊ nō de p̄dicatiōe vocali: q̄ꝛ lꝫ vox ſiue nomen illius indiuidui ſignati poſſit conuenire multis: q̄ꝛ multi ſunt q vocanť ſocrates. res tñ illiꝰ indiuidui ſignati non cōuenit niſi vno ſuppoſito tñ.

¶ Ab his ergo que ꝺ vno ſolo p̄dicatur dñunt genera: eo ꝙ de pluribus aſſignata predicanť. Ab his autem que de pluribꝰ p̄dicanť differt genꝰ. A ſpeciebꝰ quidem primū: quoniā ſpēs ⁊ ſi de pluribꝰ p̄dicantur: nō tamen de differētibus ſpecie: ſed numero: homo eni cū ſit ſpēs de Socrate ⁊ de Platone predicatur: q̄ non ſpecie a ſe inuicē differūt: ſed numero ſolum. Animal vero cū ſit genꝰ de hoīe equo ⁊ boue predicatur. que differūt a ſe iuicē ſpē: ñ numero ſolum. A ꝓprio vero differt genꝰ: quoniā ꝓprium ꝺ vna ſola ſpecie cuiꝰ ē propriū predicatur: ⁊ de his que ſub vna ſpecie ſūt īdiduis. quemadmodum riſibile de hoīe ſolo: ⁊ de particularibus hominibꝰ. genus autem nō ꝺ vna ſolum ſpē predicať ſꝫ de pluribꝰ differentibꝰ ſpecie. A differētia ⁊ ab his que cōmuniter ſunt accidentia differt genus: quoniam ⁊ ſi de pluribꝰ predicetur: nō tñ in eo quod quid ſit dicimus p̄dicari: ſed potius in quale. īterrogantibꝰ eniꝫ qualis ē homo: dicimus rōnalis: ⁊ qualis eſt coruus: dicimus ꝙ niger ē. Eſt autē rationale differētia: nigruꝫ vero accidēs. quando autem quid eſt homo īterrogať. aīal reſpondemus. eſt autē genus hoīs aīal.

¶ Deide cū dicit. ab his ergo que de vno. ꝺclarat quō per deſcriptionē aſſignatā ſepať genꝰ a cunctis a qbꝰ debꝫ ſeparari. dicēs ꝙ gña differūt. i. differre oñdūť p deſcriptionem aſſignatā ab his q̄ p̄dicanť de vno ſolo eo: ꝙ genera aſſignata. i. ꝺſcripta p̄dicanť de plibꝰ. Ab his etiā q̄ p̄dicātur de pluribꝰ: ⁊ p̄ a ſpēbus differūt gña: q̄ꝛ ⁊ ſi ſpēs p̄dicētur de plibꝰ: nō tñ inquātū ſpēs de pluribꝰ differētibꝰ ſpē p̄dicanť: ſed de differētibꝰ numero. ſicͭ hō q ē ſpēs p̄dicať ꝺ ſocͤte ⁊ platone: q nō dñt ſpē. ſꝫ numero tñ. Sꝫ aīal qḋ ē genꝰ p̄dicať de boue ⁊ aſino q īter ſe dñt non tñ numero: ſꝫ etiā ſpē. A ꝓpͦ aūt ipſꝫ genꝰ differt. q̄ꝛ ꝓpriuꝫ p̄dicať de vna ſola ſpē cuiꝰ ē ꝓpriū: ⁊ de īdiduis ſub illa ſpē contētis: ſicͭ riſibile p̄dicať de ſolo hoīe: ⁊ de ꝑticularibꝰ hoībꝰ: ſed genꝰ p̄dicatur de pluribꝰ differentibꝰ ſpē: ⁊ nō de vna ſpē tñ. A dñia vͦo ⁊ accñtibꝰ cōiter ſumptis differt genus. q̄ꝛ ⁊ ſi dña ⁊ accñtia p̄dicenť de plibꝰ differētibꝰ ſpē: nō tñ de his p̄dicanť in qd: ſꝫ i q̄le. ⁊ i quoꝰ ſe hꝫ: ſꝫ genꝰ p̄dicať i qd. nā cū q̄riť q̄lis ſit hō. dř ꝙ ē rōnalis: ⁊ ꝙ ē albꝰ: ⁊ cum q̄riť quō ſe hꝫ. dř ꝙ bene vel male. albū āt ⁊ bene vel male ſunt accidētia: ⁊ rōnale ē dña. ſꝫ cuꝫ q̄riť qd ē homo. dř ꝙ ē aīal. ē āt aīal genꝰ hoīs. vñ pꝫ ꝙ genꝰ p̄dicatur in qd ⁊ nō ī quale: ſicut dña ⁊ accñtia.

¶ Quare de pluribus predicari diuidit genus ab his que de vno ſolo dicūtur. ſicut īdidua: de differentibus vero ſpecie ſeparat genus ab his que ſicut ſpecies predicāť vl' ſicut īdidua in eo ꝙ quid ſit p̄dicari diuidit a differentijs ⁊ communiter accidentibus que non in eo ꝙ quid predicantur: ſed magis in eo ꝙ quale: vl' quomodo ſe habet. Nihil igitur neqꝫ ſupfluū neqꝫ minꝰ ꝯtinet generis dicta diſcriptio.

¶ Deide cū dicit. q̄re p̄dicari de pluribus. reſumens dictā declarationē ꝯcludit ſufficiētiā deſcriptōis aſſignate dicēs. ꝙ p̄dicari de pluribꝰ diuidit genꝰ ab his q̄ de vno ſolo p̄dicanť. ſicͭ de indiuiduis: p̄dicari vͦo de differentibus ſpē diuidit genꝰ ab his p̄dicatis q̄ ſūt ſpēs ⁊ ꝓpͣ. p̄dicari āt ī eo ꝙ qd. diuidit genꝰ a dñtijs ⁊ cōiter accidētibꝰ: q̄ nō p̄dicanť ī qd: ſed ī q̄le: vel quō ſe hꝫ. vñ pꝫ ꝙ nihil ſupfluū nec minꝰ. i. diminutū ꝯtinet gñis dicta deſcriptio.

Nunc diſcutiēda ſūt qdā dubia circa p̄dicta. ⁊ p̄ q̄rať vtꝝ aſſignata deſcriptio ſit deſcriptio generis qḋ ē 2ª itētio. vel gñis. qḋ ē p̄ma itentio. Videť autē ꝙ ſit data ꝺ genere qḋ ē p̄ma itentio. dř eni ibi ꝙ genꝰ eſt qḋ p̄dicať ꝺ plibꝰ dñtibꝰ ſpē. id āt qḋ ꝺ plibꝰ p̄dicať ē genꝰ dicēs ītētionē p̄mā. q̄ deſcriptio aſſignata ē deſcriptio p̄me ītētiōis. ¶ Ad iſtā q̄ōnē ē dicēdū ꝙ dicta deſcriptio ē de gñe qḋ ē ītētio ſecunda ſūpta ī cōcreto: ⁊ nō de genere qḋ eſt itentio p̄ma. cuiꝰ rō eſt. q̄ꝛ idē nō pōt eē diffiniens ⁊ diffinitū: aut deſcribēs ⁊ deſcriptū. Cōſtat aūt ꝙ ī diffōne ſupradicta pª itentio generis poniť vt diffiniens. nā diffinientia ſunt q̄ ponunť in diffōne. In p̄dicta āt deſcriptione poniť genꝰ qḋ ē p̄ma itentio: cū dř genꝰ ē qḋ p̄dicať. Heniꝫ vt dicebať ī argumēto ē p̄ma intētio. pꝫ igř ꝙ ī illa ꝺſcriptione ipa pª itētio ſe hꝫ vt diffiniēs. nō q̄ reſpcū eiuſdē ſe hꝫ vt diffinitū vel vt deſcriptuꝫ. ſꝫ deſcribiť p ipam ſcḋa gñis itentio ī concreto. ¶ Ad cuiꝰ euidentiā ē ſciendum ꝙ accidentia diffiniunť p ſuba ſua: ita tñ ꝙ cū diffiniunť in ꝯcreto ī diffōne ipoꝝ poniť ſubiectū loco generis. cuꝫ vero diffiniunť ī abſtracto poniť ī diffōne ipoꝝ ſubꝫ loco dñie. Secūda āt itentio gñis ē accñs gñis qḋ ē priª itētio: ⁊ ſumiť hic ſcḋa intētio ī abſtracto cū dř generalitas: ⁊ ī concreto cum diciť genꝰ. Et q̄ꝛ nō diffiniť p ſupra dictam diffōnē gñalitas: ſꝫ genꝰ: pꝫ ꝙ bñ dictū eſt ꝙ ipa eſt deſcriptio gñis qḋ ē itentio 2ª ſumpta in cōcreto. vñ in ea ponitur loco gñis res p̄me intentionis: cuꝫ dicitur. genꝰ eſt id qḋ p̄dicatur: ſiue res q̄ predicať de pluribꝰ ⁊c. Et per hoc patet reſponſio ad argumenta. arguit eni ꝙ pª itentio ſit vt diffiniens ⁊ non vt diffinitum.

Secundo q̄ꝛ dř genꝰ p̄dicari de pluribus differentibus ſpē. Queriť vtrū genꝰ poſſit ſaluari in vna ſpē. ⁊ videť ꝙ ſic: q̄ꝛ in gñe ſolis non eſt niſi vna ſpēs ſolis. q̄ nō ſolū poteſt ſaluari in vnica ſpē ſꝫ etiā ſaluatur genꝰ ī vnico īdiduo. ¶ Ad iſtiꝰ queſtionis euidentiaꝫ eſt ſciendū ꝙ aliter loquēdū ē de gñe ſꝫ phyͫ ⁊ alr ſm logicū. nā ſm phyſicū aliqḋ ē genꝰ qḋ nō poteſt habere niſi vnā ſpēm tñ: ſꝫ ſm logicuꝫ oē genꝰ requirit multas ſpēs. cuiꝰ declatio ē: q̄ꝛ cuꝫ genꝰ diť qd īdeterminatū reſpectu ſpēi. ⁊ phyſicus ſit artifex realis. ⁊ logicꝰ ſit artifex rōnis: oꝫ ꝙ phyſicꝰ ſumat genꝰ ab eo qḋ eſt īdeterminatū ſꝫ rē. ⁊ logicꝰ ab eo qḋ ē īdeterminatū ſm rōnē. ſm aūt rem interminatū īterminatōe ſpēi ē mā. ⁊ idcirco phyſicꝰ ſumit rͤe genꝰ a mā. vñ que cōmunicant in mā dicit cōicare in genere. ⁊ q̄ in mā dñt dicit differre in gñe. ⁊ q a ſcḋm opinionē quam ſequoꝛ: oīa corpa celeſtia differūt in materia

dicere oꝫ oĩa coꝛpa celeſtia ēt ĩ gñe phyſico differre:ita q̄
in generibus phyſicis coꝛpoꝝ celeſtiū eſt tm̄ vna ſpecies ĩ
vno genere. logicus aūt qui ē artifex rōnis ſumit gen⁹ a
foꝛma ĩdeterminata ĩ cōſideratione rōnis. ⁊ q2 eē ĩdeter
minatū ē ɔditio māe dr̄ logic⁹ ſumere gen⁹ idcirco a mā
q2 ſumit ip̄m a foꝛma ſe habēte ad modum materie. Foꝛ
ma aūt vna ſub ĩdeterminatōe quadā ſpecialiū foꝛmarū
ē ĩ determinatōe rei plures ſpāles foꝛme. ⁊ q2 plēs ſpecia
les foꝛme ponūt multas ſpēs: pꝫ q̄ gen⁹ ſm̄ logicum ē de
neceſſitate ɔtentiuū multaꝝ ſpēꝝ. Ar⁹ aūt factū ĩ oppo⁹
ɔcludit de gñe phyſico: ⁊ nō de gñe logico. Nā ſol ⁊ luna
bñ ɔueniūt ĩ gñe logico: q̄uis nō ɔueniāt ĩ gñe phyſico.

Tertio q̄rat̄ vtrū gen⁹ debeat p̄dicari vniuoce. ⁊ vi-
det̄ q̄ non. q2 coꝛpus gen⁹ ē ad coꝛruptibile
⁊ ĩcoꝛruptibile. ⁊ tñ ſꝫ ɔmētatoꝛē de eis nō p̄dicat̄ vniuo
ce. ¶ Ad iſtius q̄ōnis euidentiā ē ſciēdū: q̄ alr̄ ſe hꝫ gen⁹
ſm̄ phy᷑ ⁊ alr̄ ſcōm logicum. Nā genus ſm̄ phyſicū q̄ð
habꝫ multas ſpēs p̄dicat̄ de eis equoce. ſꝫ ſcōm logicū
oē verū gen⁹ p̄dicat̄ vniuoce. Cui⁹ declaratio ē q2 cū phy-
ſicus ſit artifex realis id ſꝫ ip̄ꝫ vniuoce p̄dicat̄ q̄ð p̄dicat̄
ſm̄ rē ⁊ nām vnā. Eſt enim res ⁊ natura generis vna ⁊ ea
dē cū re ⁊ nā ſuaꝝ ſpēꝝ. multaꝝ aūt ſpēꝝ nō ē realitas ⁊
natura vna: ſꝫ multe: ⁊ idcirco phyſice loquendo gen⁹ pꝛe
dicatur de multis ſpeciebus ſecundum aliquid diuerſū.
vnde ēt pro tāto ponit̄ in 7° phiſicoꝝ q̄ int̄ genera latēt
equocatōes. logic⁹ āt cū ſit artifex rōnis dicit ea vniuoce
p̄dicari que ſꝫ vnū ɔceptū rōis ⁊ ex equo p̄dicant̄ de plu
rib⁹: gen⁹ aūt ſꝫ vnū ɔceptū rōis ⁊ ex equo de cūctis ſuis
ſpēbus p̄dicat̄: ⁊ idcirco dr̄e oꝫ ſcðꝫ logicū genus vniuoce
p̄dicari. ¶ Arg⁹ aūt ĩ opp⁹ nō ɔcludit. nā ſm̄ logicū coꝛ
pus p̄dicat̄ vniuoce de oīb⁹ coꝛpib⁹. ſed equoce de coꝛru
ptibili ⁊ ĩcoꝛruptibili ſm̄ phiſicū p̄dicat̄. Ca. III.

Species autem dicitur quidem
⁊ de vniuſcuiuſq3 foꝛma ſecun
dum quam dictum eſt pꝛiami q
dem ſpecies digna eſt imperio
Dicitur autem ſpecies ⁊ ea que
ē ſub aſſignato genere: ſecundum quā ſolem⁹
dicere hominem quidē ſpeciem animalis: cuꝫ
ſit genus animal: album autem coloris ſpeciē
triāguli vero figure ſpēꝫ. Lectio. V.

Poſtq̄ ðterminauit ſupꝛa poꝛphiri⁹ de gñe
nunc in hac p̄te ɔñr determinat de ſpē: ⁊
circa hoc tria facit. q2 p̄mo ponit duplicē
ſignificationē ſpēi. 2° remouet quādā du
bitationē ibi. Qz ſi ēt gen⁹. ſꝫ tertio reſu-
mēs ſcðaꝫ ſignificationē ſpeciei ponit ſꝫ
eā deſcriptiones ei⁹. ibi. Aſſignāt. Dicit ḡ
in p̄ma p̄te q̄ ſpēs dicit̄ vno quidē modo de foꝛma. i. ðdi
ſpōne coꝛpis vniuſcuiuſq3: ⁊ dico de diſpōne que ē ip̄a p-
poꝛ° ⁊ cōmēſuratio mēbroꝝ: ſm̄ quā ſignificationē ſpēi
dici ɔſueuit q̄ ſpēs p̄ami. i. elegās ɔmenſuratio mēbꝛoꝝ
ei⁹ digna ē imp̄io. Alio āt mō dr̄ ſpēs ea q̄ eſt ſub aſſigna-
to. i. iam determinato ⁊ diffinito gñe: ſm̄ quā ſignificatio
nē ſpēi ɔſueuimus dicere q̄ hō ē ſpēs aīalis: cū aīal ſit ge
nus: ⁊ album ſit ſpēs coloꝛis: ⁊ q̄ triangulus ē ſpēs figure
¶ Notādū ē āt q̄ albū purā q̄litateꝫ ſignificat. vnde dr̄
ĩ p̄dicam̄tis. ſubꝫ āt dat itelligere: nō q2 ſit de ſignificatio
ne ſua: ſꝫ q2 ip̄m ĩpoꝛtat ex modo ſignificādi. rōne ḡ q̄lita
tis illi⁹ quā purā ſignificat: q̄ q̄litas ē albedo: ⁊ ñ rōe ſub-
iecti quod ĩpoꝛtat ex modo ſignificādi: dicit̄ q̄ album eſt
ſpecies coloꝛis.

¶ Quod ſi etiā genus aſſignantes ſpeciei me-
minim⁹ dicentes: quod de plurib⁹ ⁊ differētī
bus ſpecie in eo q̄ð quid ſit pꝛedicatur: ⁊ ſpe-
ciem dicim⁹ id quod ſub genere ē: noſce opoꝛ
tet quoniam genus ⁊ alicuius eſt gen⁹: ⁊ ſpe
cies alicuius eſt ſpecies: iccirco neceſſe eſt ⁊ ĩ
vtroꝛumq3 rationibus vtriſq3 vti.

¶ Deinde cū dicit. Qz ſi ēt genus. remouet dubitationeꝫ
quādā habentē oꝛtū ex ſupꝛadictis: nā ſupꝛa notificatuꝫ
fuit gen⁹ p ſpēs. ⁊ mō notificat̄ ſpēs p genus: vnde facta
videt̄ eē noticia circularis. q̄ð videt̄ eē incōueniēs. Hāc
ergo dubitationē tāgens ⁊ remouēs poꝛphiri⁹ dicit q̄ ſu
pꝛa aſſignantes. i. notificantes genus meminim⁹ ſpēi ĩ il-
la notificatione gñis ponēdo ĩ ea ſpēꝫ: dicentes gen⁹ eſſe
q̄ð de plurib⁹ ⁊ differētibus ſpē in eo q̄ qd p̄dicat̄: ⁊ nunc
ecōuerſo notificando ſpēm ponim⁹ in eius notificatione
gen⁹: q2 dicim⁹ ſpēm eē id q̄ð ſub gñe eſt: nō debet putari
ĩcōueniēs: ſed oꝫ cognoſcere q̄ gen⁹ ⁊ ſpēs ſunt coꝛrelati-
ua ⁊ coꝛrelatia p inuicē diffiniunt̄: idcirco neceſſariū fuit
in rōnibus. i. in notificationibus vtroꝛūq3 vti vtriſq3: ſu-
mendo. ſcꝫ ſpēm in notificatione gñis: ⁊ genus in notifi-
catione ſpēi. ¶ Eſt āt notādū q̄ auicēna videt̄ in h̄ con-
tradicere poꝛphirio arguēs ⁊ p̄bās vnū coꝛrelatiuū non
diffiniri p aliud. ſꝫ tñ iſtud nō ē oīo verū. cui⁹ rō ē q2 diffō
exp̄mit eē diffiniti. eē āt vni⁹ coꝛrelatiui non eſt aliud q̄
ip̄ſa depēdentia ad alterū. dependentiā aūt ad coꝛrela⁹
nō pōt diffō exp̄mere niſi accipiat id determinatū coꝛre-
latiuū. Vñ pꝫ q̄ neccīū ē p iuicē coꝛrelatiua diffiniri. ⁊ p-
pterea dicit Ari. in 6° thopicoꝝ. q̄ ſi qs diffiniēs aliquid
ip̄oꝝ q̄ ſūt ad aliqd: ⁊ non aſſignat ad q̄ð dr̄: male diffinit.
verū tamē vtrū ſola aſſignatio coꝛrelatiui faciat alterius
pfectā diffōnē. an poti⁹ ad pfectionē ei⁹ reqratur aliquid
aliud: nō determinam⁹ ad p̄ſens: ſꝫ determinabitur deo
dante ĩ pꝛedicamentis. in ca° de relatiuis.

¶ Aſſignāt ergo ⁊ ſic ſpeciem. Species eſt q̄
ſub genere ponitur: ⁊ de qua genus in eo q̄
quid ſit pꝛedicatur. Amplius autem ſic quo-
q3: ſpecies eſt que de pluribus differentibus
numero tantum in eo q̄ quid ſit pꝛedicat̄. ſed
hec quidē aſſignatio ſpecialiſſime ē: ⁊ q̄ ſoluꝫ
ſpecies eſt: alie vero nō ſpāliſſimaꝝ.

¶ Deīde cū dicit. Aſſignant ḡ ⁊ ſic. reſumens 2ᵐ ſignifi-
cationē ſpēi ſm̄ eaꝫ ponit deſcriptōes ei⁹. ⁊ circa hoc tria
facit: q2 p̄mo ponit duas ðſcriptōes ſpēi. 2° vero eas ab in
uicē per vnā dr̄iaꝫ diſtinguit ibi. Sꝫ hec qdē aſſignatio. ⁊
3° ponit illi⁹ diſtictiōis declaratōeꝫ: ibi. Planū āt erit. Dic̄
ergo in p̄ma p̄te ɔcludens ex p̄dictis. q̄ p̄hi aſſignāt. i. de
ſcribūt vno° ſic ſpēm. Spēs ē q̄ ponit̄ ſub aſſignato gñe. i.
ðterminato gñe. ⁊ iterꝝ alio° ðſcribūt dicētes. q̄ ſpēs ē ð q̄
gen⁹ p̄dicat̄ ĩ qd. Ampli⁹ ſic tertio. Spēs ē que de plurib⁹
differētib⁹ nūero ĩ eo q̄ qd p̄dicat̄. ¶ Notādū q̄ ſub gñe
ponit̄ nō ſolū ſpēs ſꝫ etiā ĩdiduū ⁊ dr̄ia: ſꝫ diuerſimo⁴ tñ:
q2 dr̄ia nō cadit ĩ recto oꝛdine ſicut ſpēs: ⁊ indiuiduū etiā
nō ponit̄ immediate ſub gñe ſꝫ ſub ſpē. ⁊ gen⁹ de ĩdiduo
ñ p̄dicat̄ imediate: ſꝫ mediāte ſpē. ¶ Deīde cū dic̄. Sꝫ h̄
qdē aſſignatio: diſtīguit abinuicē p vnā dr̄iā tres poſitas
ðſcriptōes dicēs q̄ hec 3° aſſignatio. i. ðſcriptio eſt ſpeciei
ſpāliſſime que eſt ſolū ſpēs ⁊ nō gen⁹. Alie vō due ɔueni-
unt nō tñ ſpēi ſpāliſſime: ſꝫ ſunt ēt ðſcriptiones ſpēꝝ nō
ſpāliſſimarū. ¶ Notādū ē q̄ ſpēs ſpāliſſi⁴ hꝫ duplicē ha
bitudinē vnā qdē ad ĩdiuidua ſua: ⁊ ſm̄ hāc dat̄ de ip̄a 3ᵃ

deſcriptio. Aliā vō vt habitudinē ad ſua ſuperiora gnāa. Cōparat̄ aūt ad gen⁹ dupl̄r. vno qdē mō ſm ſubiectōez ī ordine p̄dicamēti. ⁊ ſic ꝯuenit illi illa dſcriptio qua dicit̄ q̄ ſpēs ē que ponit̄ ſub aſſignatōe gn̄is. Alio aūt mō ꝯpat̄ ad ip̄z ſm ſubiectōez in ꝓpōne. ⁊ ſic ꝯuenit ei ſcda deſcriptio qua dr̄ q̄ ſpēs ē de qua gen⁹ p̄dicat̄ in eo qd̄ qd ē.

¶ Planū aūt erit quod dicit̄ hoc modo. i vnoquoq̄ȝ p̄dicamēto ſunt quedā generaliſſima: ⁊ rurſus alia ſpecialiſſima: ⁊ inter generaliſſima ⁊ ſpecialiſſima ſūt alia media. Eſt āt generaliſſimuȝ quidē ſupra qd̄ non ē aliud ſupueniens genus. Specialiſſimū aūt poſt qd̄ nō eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſſimū āt ⁊ ſpecialiſſimū genera ⁊ ſpecies ſūt eadē: ad aliud quidē ⁊ ad aliud ſumpta.

¶ Deinde cū dr̄. Planū aūt ē. aſſignat dictoꝝ declarationē. Et circa hoc duo facit. q2 p̄mo declarat ſupradicta explicādo ordinē p̄mum. 2⁹ vō agit icidēter de numero generū gn̄aliſſimoꝝ ⁊ alioꝝ. ibi. Decē qdē gn̄a. Prima pars adhuc diuidit̄ in partes q̄tuor. q2 p̄mo ip̄e numerat ⁊ tāgit breuiter ea q̄ cadūt ī ordine p̄dicamēti. 2⁹ qd̄ dixerat exēplariter declarat ī vno p̄dicamēto. ibi. Sit aūt ī vnoquoq̄ȝ. Tertio ex dcis ꝯcludit differētē habitudinē ordinabiliū ī p̄dicamēto. ibi. q̄re h̄ qdē duas. ⁊ 4.⁹ ponit eorū deſcriptōes. ibi. Determinat̄ aūt ⁊c̄. Dicit g̃ ī p̄ma parte q̄ h̄ mō plana erit dſcriptio ſpēi ſi ꝯſiderem⁹ quō⁹ ī vnoquoq̄ȝ p̄dicamento ſūt q̄dā gn̄aliſſima ⁊ q̄dā ſpāliſſima ⁊ q̄dā media iter vtrūq̄ȝ. gn̄aliſſimū āt vocat̄ ſupra qd̄ nō ē aliud gen⁹ ī p̄dicamento. ſpāliſſimū ſub quo nulla ſpecies ꝯtinet̄. que vō ſunt in medio iſtoꝝ ſunt gn̄ā ⁊ ſpēs per cōparationē ad diuerſa. ¶ Eſt aūt notādū q̄ ens diuidit̄ ī actum ⁊ potentiam: ⁊ iſta in quolibȝ p̄dicamēto entis cōſiderari p̄nt. forte g̃ ꝓ tāto dixit porphiri⁹ ī quolȝ p̄dicamēto eē q̄dā gn̄aliſſima ⁊ q̄dā ſpāliſſima.

¶ Sit autem manifeſtū i vnoquoq̄ȝ p̄dicamēto qd̄ dicit̄: ſubſtātia ē quidē ⁊ ipſa gen⁹: ſub ſtātia aūt eſt corp⁹: ſub corpore animatū corpus: ſub quo aīal: ſub animali vero rationale animal: ſub quo homo: ſub homie vero Socrates ⁊ Plato ⁊ qui ſūt particulares homines. Sed horuȝ ſubſtantia quidē generaliſſimum eſt: eo q̄ genus ſit ſoluȝ: hō vero ſpecialiſſimuȝ eo q̄ ſolum ſpēs ſit. corpus vero ſpecies eſt ſubſtātie: genus vero corporis animati ⁊ animatum corp⁹ ſpēs quidē eſt corporis. genus vero animalis. animal vero ſpecies quidem eſt corporis animati: genus vero animalis rationalis. ſed rationale animal ſpecies quidem eſt animalis: gen⁹ autē hominis. homo vero ſpecies eſt rationalis aīalis nō autē gen⁹ particulariū hominum: ſed ſolum ſpecies. ⁊ omne qd̄ an̄ īdiuidua proximū ē ſpecies erit ſolum ⁊ nō genus. Quēadmodū igitur ſubſtantia que cū ſuprema ſit eo q̄ nihil ſupra eam ſit gen⁹ eſt generaliſſimū: ſic ⁊ homo cū ſit ſpēs poſt quā non ē alia iferior ſpecies neq̄ȝ aliud eoruȝ que poſſunt diuidi: ſȝ ſolū īdiuidua: īdiuiduum eſt. Socrates ⁊ Plato: ſpecies erit ſola ⁊ vltima ſpecies: ⁊ vt dictū ē ſpecialiſſima que vero ſunt in medio: eoꝝ quidē que ſupra ipſa ſunt ſpecies erunt: eorum que poſt ipſa: genera ſunt.

¶ Deide cū dic̄. ſit aūt. qd̄ dixerat exēplariter ī vno p̄dicamento declarat ꝓponēs ⁊ dicēs: q̄ ī vnoquoq̄ȝ p̄dicamēto ſit mani^m qd̄ dr̄. i. qd̄ dcm̄ ē de p̄dicamētali ordine ꝑ ea q̄ dicem⁹: ſupple de p̄ p̄dicamēto qd̄ ē p̄dicamētū ſubē. ī toto. n. ambitu hui⁹ p̄dicamēti ē quoddā ꝯmuniſſimū qd̄ ē ⁊ dicit̄ ſuba: qd̄ ē ēt gen⁹: ſub hoc gn̄e ē corp⁹: ſub corpe vō aīatū corp⁹. ſub quo corpe aīato ē aīal: ſub aīali vō rōnale aīal: ſub quo aīali rōnali ē hō: ſub homine vero ſunt ſocrates ⁊ plato ⁊c̄. q ſūt hoīes particulares. hoꝝ āt oīuȝ ſubſtātia ē gen⁹ gn̄aliſſimū: q2 ē tm̄ gen⁹ ⁊ nō ſpēs: hō vō ē ſpēs ſpāliſſima: q2 eſt tm̄ ſpēs ⁊ nō gen⁹. Corpus vero ē ſpecies ſube ⁊ ē gen⁹ corpis aīati: ⁊ ſic ꝺ ceteris ꝓcedēdo vſq̄ ad hoīeȝ. q2 ſȝ aſſignatiōeȝ porphyrij ē ſpēs aīal rōnale: nō tm̄ ē gen⁹ ꝑticulariū hoīuȝ: ſȝ ita ē ſpēs ſolū q̄ nulli⁹ eſt genus. ⁊ vlr oē id qd̄ ꝓximū ē. i. imediatū ante. i. ſupra indiuidua ē tm̄ ſpēs ⁊ nō gen⁹. Sicut igit̄ ſuba cū ſit in ordine p̄dicamentali qd ſupmū: eo q̄ nihil ſit ſupra eā in p̄dicamēto: ē gen⁹ gn̄aliſſimū: ſic ēt hō cū ſit tal̄ ſpēs poſt quā nō ē vlla īferior ſpēs nec aliqd qd̄ poſſit diui: ſȝ ſola indiuidua que īdidua ſunt ſic̄ ſocrates ⁊ plato q ſūt ſub hoīe: erit ip̄e hō ſola. i. tm̄ ſpēs: ⁊ vltima ſpēs ſpāliſſi⁹. q̄ vero ſūt in medio ſube ⁊ hoīs ſūt ſpēs eoꝝ q̄ ſunt ſupra ipa. ⁊ gn̄a eoꝝ q̄ ſunt poſt ipa ſiue q̄ ſunt ſub ipſis. ¶ Eſt āt notādū q̄ rōnale aīal ꝓ tāto porphiri⁹ ponit eē gen⁹: q2 ſecut⁹ opinionē platonis ⁊ Ari. putauit corpa celeſtia eē aīata aīa intellectuali diuerſa ſm ſpēm ab aīa nr̄a rōnali. Uerū ē tn̄ q̄ boeti⁹ vult in ꝯmēto q̄ op̄io Ari. fuit corp⁹ celeſte non eē aīatuȝ. ſic enī dicit. Placet ari. corpa celeſtia nō eē aīata: qd̄ vō aīatū nō ē aīal eē nō pōt. q̄ vō nō ſit aīal nec rōnale eē cōcedet. ſȝ eadē corpa ꝑꝑ ſimplicitatē ⁊ ꝑpetuitatē mot⁹ eterna eē ꝯfirmat: ⁊ adiungit q̄ ſi platoni magis credendū ſit: corpa celeſtia eē aīata credēdū ē. ſȝ ſalua reuerentia boetij. magis credēdū ē Ariſto. voluiſſe corpa celeſtia eē aīata q̄ȝ inaīata: ſic̄ pȝ īuēti libros ei⁹. nec tn̄ q2 iſti ita crediderūt id credēdū ē corpa celeſtia eē aīata. Uerū ē tn̄ q̄ ſi corpa celeſtia nō ſūt aīata aīa ſēſibili. ſȝ intellectuali tm̄ ſcd̄m ſententiā Ari. nō continebit̄ corp⁹ celeſte ſub gn̄e aīalis. q2 dr̄ia cōſtitutiua aīalis ponit̄ ſenſibile qd̄ ſumit̄ ab aīa ſenſitiua. vn̄ ſimpl̄r ē meli⁹ dicere q̄ aīal rōnale nō ſit gen⁹ hoīs: ſȝ diffō ei⁹ ꝯuertibil̄ cū ip̄o. Nā ⁊ rōnale nō dr̄ ꝓp̄e niſi qd̄ ītelligit cū diſcurſu rōnis: h̄ aūt ſȝ Ari. ꝯuenit hoī ⁊ nō celo: dato q̄ celum ſit aīatuȝ aīa itellectiua. ¶ Eſt ēt notādū q̄ ē duplex diſio. vna quidē formalis ⁊ alia mālis. Indiuidua āt ſub eadē ſpē cōtēta abinuicē qdē diuidunt̄ mālr̄. ſȝ nō formaliter. nō enī ſocrates differt a platone dr̄ia que eſt penes diuerſū gradū forme ſȝ ſolū dr̄ia māli que ſeqtur diuiſionem māe. ꝓ tāto ergo dicit porphirius q̄ ſub ſpecie ſpecialiſſima nō eſt aliquid eorum que poſſunt diuidi.

¶ Quare hec quidē duas habēt habitudines: illā que eſt ad ſuperiora: ſm quāȝ ſpēs dicunt̄ eſſe ipſorum: ⁊ eam que eſt ad poſteriora: ſm quam genera ipoꝝ eſſe dicuntur. Extrema vero habēt vnā habitudinem. Nā ⁊ generaliſſimum ad ea que poſteriora ſunt hȝ habitudinē cum gen⁹ ſit oīuȝ id quod eſt ſupremuȝ: eā vero que eſt ad ſupiora non habet cum ſit ſu-

pꝛemum ⁊ pꝛincipium pꝛimum. Specialiſſi-
mum ất vnam hꝫ habitudinē eā que eſt ad ſu-
perioꝛa: quoꝝ ē ſpēs: eā vero que ē ad poſte
rioꝛa nō hꝫ ſꝫ indiuiduoꝝ ſpēs dr̄: ſpēs quidē
velut indiuiduoꝝ ea ꝯtinēs: ſpēs vero ſupio
rum velut ea que ab illis continet̄.

¶ Deinde cū dr̄. q̄re hoc qdē. concludit ex predictis. dif
ferentē habitudinē oꝛdinabilium ī p̄dicamēto. d. ꝙ hec
que ſunt ī medio extremoꝝ hn̄t duas habitudines: qꝛ
eā q̄ eſt ad ſupioꝛa ſua: ſm quā habitudinem ipa dicūtur
ſpēs coꝝ: ⁊ hn̄t ei⁹ habitudinem q̄ eſt ad poſterioꝛa ſua ſi
ue ad iferioꝛa: ſm quā habitudinē ipa dr̄r gn̄a coꝝ. extre
ma vero habēt vnā habitudinē ſolā. nā gen⁹ generaliſſi
mū vnā habet habitudinē: eā que eſt ad iferioꝛa ſm quā
gen⁹ ipoꝝ dicit̄. ſed eā habitudinē que eſt ad ſuperioꝛa ñ
habet cū ipſum ſit ſupremū ⁊ p̄mum p̄ncipium poſitum ī
p̄dicamento. ⁊ ſup̄mo nō ſit ſuperi⁹ ⁊ p̄mo non ſit prius. ſꝫ
ſp̄ālī⁹ habet ſolā habitudinē que ē ad ſupioꝛa ſua quoꝝ
ē ſpēs. ſed eā habitudinē q̄ eſt ad poſterioꝛa non habet. qꝛ
nō habet ſub ſe niſi idiuidua. vnde nō eſt gen⁹ ſed ſpēs. ⁊ dr̄
ſpēs idiuiduoꝝ. aliter tamē dicit̄ ſpēs ſupioꝝ ⁊ aliter iſe
rioꝝ. qꝛ iferioꝝ ē ſpēs vt cōtinēs ea: ſꝫ ſuperioꝝ vt conten
ta ab eis. ¶ Eſt tamen notandum ꝙ quamuis ens in-
quātū ens ſit vniuerſali⁹ ⁊ prius oī genere gn̄aliſſimo. tñ
genus generaliſſimū nō hꝫ habitudinē ad aliquod ī p̄di-
camento ſupi⁹. qꝛ ens in eo ꝙ ens in nullo ē p̄dicamento
determinato: ſꝫ circuit oē p̄dicamentū. qꝛ eñ vna tota oꝛ
dinatio p̄dicamētalis diſtincta eſt ab alia: neceſſariū eſt
vt ea tñ in oꝛdinatione p̄dicamētali locent̄ in quib⁹ di-
ſtincta ſunt ſingula p̄dicamenta. non aūt predicamenta
diſtiguunt̄ in eo ꝙ dr̄ ens inq̄tuꝫ ens: ſed in hoc ſingula
conueniūt. ⁊ iō ipm̄ non ponitur ī aliqua oꝛdinatiōe p̄di-
camēti. ¶ Eſt etiam notandū ꝙ non ꝓprie dicit̄ eē ſpēs
indiuiduoꝝ. nam ſicut pater ei⁹ dicit̄ pater ad quē ipoꝛ
tatur reſpectus noīe patris: ſic etiam ſpēs eius dicit̄ ſpēs
ad qḋ importat̄ reſpectus noīe ſpēi. noīe aūt ſpēi impoꝛ-
tat̄ reſpectus ad genus: qḋ eſt correla⁹ ei⁹: ⁊ nō ad idiui-
duū ſicut vniuerſalr̄ noīe vnī⁹ correlatī nō iponit̄ reſpe
ctus niſi ad ſuum correlatiuū. Eſt aūt correllatiuū ſpēi ge
nus tñ ⁊ nō gen⁹ ⁊ idiuiduū. quare vnū nō pōt eē correla
ti⁹ pluriū. vñ pꝫ ꝙ pꝛopꝛie dr̄ ſpecies generis: ſed non ꝓ-
prie dicit̄ eē ſpecies indiuiduoꝝ niſi cum adiuncto: vt
vꝫ. dicatur ⁊ intelligatur ꝙ ſpēs eſt contentiua idiuiduo
rum. ¶ Quāuis aūt in notabilibus aliqua dubia ſint pa-
tefacta reſtant tñ adhuc aliqua difficilioꝛa.

Queritur ergo primo vtrū deſcriptio ſpēi ſit d̄ſcri-
ptio 2ᵉ intentionis. videt̄ eñ ꝙ nō quia
2ᵃ itentio ſpēi eſt correlat⁹ generis: in diffinitione autem
huius correlatiui oꝫ ꝙ ponat̄ aliud. cū igit̄ ī hac deſcripti
one qua dr̄. ſpēs eſt q̄ predicatur de pluribus differētib⁹
numero in eo ꝙ qd. nō ponatur genus. videtur ꝙ non ſit
deſcriptio ſcḋe intentionis: ſed p̄me. ¶ Ad iſtam q̄ſtionē
dicunt qdam ꝙ in illa deſcriptione nō diffinit̄ ſ̄ꝫ ēs itētio
nec ſpē res: ſed medium inter vtrūq̄. ꝑ ſpēm aūt intēti-
onem ipi accipiūt itentionē ſcḋam: ꝑ ſpēm aūt rē ipi acci-
piunt itentionem p̄mā. Sꝫ iſta opinio nulla eſt: p̄ quidē
qꝛ ſicut iter eē reale ⁊ eē itentionale non cadit medium: ſic
etiā non eſt mediū inter rem ⁊ intentionē rei: neq̄ inter
p̄mam intentionem ⁊ ſcḋam: niſi foꝛte ſimilitudo itētio-
nis pꝛime ſit inter ſpēm que ē ipē homo: ⁊ inter intentōeꝫ
ſcḋaꝫ rōnis que vocatur ſpēs. nō eſt ḡ medium niſi foꝛte
ipſa ſpēs vel ſimilitudo hominis que infoꝛmat itellectū
ad actum intelligendi. Conſtat autem ꝙ hic non diffini-
tur hec ſimilitudo. vanū eſt igit̄ dīce ꝙ ꝑ ſupꝛadictā deſcri
ptionem non diffinitur p̄ma intentio nec ſcḋa ſed aliquid
medium inter vtrūq̄. Scḋo illa opinio eſt iconueniens
qꝛ ſi medium inter p̄mam intentionem ⁊ ſcḋam intelli-
gatur aggregatum ex vtroq̄: ſicut credo ꝙ ipſi intellexe-
runt: neceſſe eſt dicere ꝙ ſit illi⁹ aggregati p̄ncipalr̄ rōne
alterius ⁊ non ratione vtriuſq̄. ex quo enim habent ſe
illa duo ſicut accidens ⁊ ſubm̄: nulla autem diffinitio de
aggregato ex ſubō ⁊ accidente dari pōt q̄ ex equo reſpici-
at vtrunq̄: vnde neccīum eſt ꝙ deſcriptio predicta reſpi
ciat p̄ncipalr̄ aut ſcḋam itentionem aut pꝛimam ſpeciei.
⁊ ꝑ ꝯn̄s dicere oꝫ ꝙ d̄ſcriptio principalr̄ ſit alterius coꝝ.
melius ē ergo dicere ꝙ ē deſcriptio 2ᵉ itētionis ſumpte ī
concreto. ⁊ non deſcriptio rei que dicitur pꝛima intentio
Nam idem non poteſt eē diffiniens ⁊ diffinitū reſpectu
eiuſdem diffinitionis. ſed res que eſt pꝛima intentio eſt
indiffiniens. naꝫ cum dicit̄ ſpēs eſt que predicatur: idem
eſt ac ſi dicat̄ eſt res q̄ res p̄dicatur. pꝫ ḡ ꝙ non diffinitur
p̄ma itentio. ſed ſecunda ſumpta in cōcreto. ¶ Ad arg⁹
aūt eſt dicendum ꝙ in illa deſcriptione ſubītelligit̄ gen⁹
qꝛ qḋ p̄dicat̄ de pluribus differentibus numero ītelligi-
tur poſitum eē ſub genere.

Secundo quia in illa deſcriptione dicit̄ ꝙ ſpecies
eſt que predicatur de pluribus queratur
vtrum de neceſſitate oīs ſpēs multiplicabilis ſit per indi
uidua. videtur enim ꝙ ſic. qꝛ qḋ eſt de ratione alicui⁹ con
uenit ſibi de neceſſitate. eſt aūt de rōne vniuerſalis ꝙ ſit
cōicabile multis: ⁊ ſpēs ē vl̄is. ḡ de neceſſitate conuenit oī
ſpēi ꝙ ſit cōicabilis multis indiuiduis. ¶ P̄. qḋ non eſt
cōicabile multis eſt indiuiduum vel ſingulare. ſed nulla
ſpecies de ſe ē idiuidua aut ſingularis. ergo neceſſario de
ſe oīs ſpēs multis eſt cōicabilis. ¶ Ad iſtam queſtionē
opoꝛtet nunc breuiter r̄ndere: qꝛ ꝓpter ſuā difficultatem
ipa tranſcendit facultatem huius artis. Eſt igitur cōſide
randū ꝙ ſpecies in eo ꝙ ſpecies non habet ꝙ ſit ad aliud
īdiuiduū determinata. cuius rō eſt. qꝛ ſpecies quantum
eſt de rōne ſpēi dicit naturam determinatam ad certum
ꝑfectionis gradū. nō determinans in illo perfectiōis gra
du hoc ſupp⁹ vel illud. vñ quantum eſt de rōne ſua talis
eſt: ꝙ ſi in illo ꝑfectionis gradu ponerentur plura indiui
dua de illis omnibus p̄dicaretur. qꝛ ḡ ſpēs inquātum ſpe
cies dicit naturā nō [illegible] determinataꝫ q̄ꝫ ad certū gradū
ꝑfectiōis. talis aūt determinatio nō ē determinatio que
dicat hoc indiuiduū aut illud in certo ꝑfectionis gradu:
pꝫ ꝙ ſpēs de ſe non ponit determinationem ad aliquod
vnū indiuiduū. ⁊ idcirco quotcūq̄ īdiuidua ponant̄: d̄ eis
p̄dicabit̄. Et ꝓ tāto dr̄ ꝙ ſpēs ſimplr̄ quātū ē de ſe nata ē
p̄dicari de plurib⁹: qꝛ ſpēs ex eo ꝙ ē ſpēs nō iportat aliqd
impediens ipſaꝫ de plurib⁹ predicari. ſilr̄ ex oppoſito ipꝫ
indiuiduū ex eo ipō ꝙ ē īdiuiduum importat icōmunica
bilitatē: rōne cuius dicitur non eſſe predicabile de pluri-
bus. ⁊ hec ē dr̄ia inter indiuiduum vagum ⁊ ſpeciem. qꝛ ī-
diuiduū ex hoc ipō ꝙ eſt idiuiduū habet ꝙ nō ſit p̄dica-
bile de pluribus. qꝛ in ſua rōne includit icōicabilitatem.
ſed ſpēs qꝛ in ſua ratiōe nō icludit icōicabilitatē: hꝫ q̄tū
eſt de ſe: ꝙ ſit p̄dicabilis de pluribus: ex aliqua tñ ꝯditio
ne adiūcta in aliqua nā ſpēs trahit icōmunicabilitatem:
ſicut ī natura pure ſpirituali trahit ſpecies incōicabilita-
tem ex ipa negatiōe receptibilis in alio. ⁊ ex hoc per ꝯn̄s
trahit ꝙ in illa natura non ſit ſpēs p̄dicabilis de plurib⁹.
¶ Dicēdū ē igit̄ ad q̄ōnē ⁊ argu⁹ ꝙ oīs ſpēs de ſe ē vl̄is
⁊ non eſt indiuidua. ſed cōicabilis multis indiuiduis: ex
aliqua tamē cōditione adiuncta: cōditionē oppoſitaꝫ vl̄i-
tati habet in aliqua natura: ⁊ ſit incommunicabilis ⁊ nō
p̄dicabilis de plūibus ſicut de nā ſpūali dictū eſt.

Tertio queratur vtrū ſpēs que nata eſt predicari de pluribus ꝑdicetur vniuoce de eis. videt̃ enī
ꝙ non. quia ſicut ſe habet genus ad ſpecies. ſic ſpecies ad in
diuiduum. ſed genus non ꝑdicat̃ omnino de ſuis ſpēbus
vniuoce: ergo nec ſpēs ꝑdicat̃ oīo vniuoce ꝺ ſuis īdiuīduis.
¶ Ad iſtam queſtionē eſt ſciendū ꝙ alr̃ eſt de ſpē ſpecia
liſſima. ⁊ aliter de ſpē ſubalterna. Nam quia ſpecies ſub
alterna eſt gen⁹: ita oꝫ dicere de ipſa ſicut ſupra dictuꝫ eſt
de gn̄e. q: vero ſpecies ſpecialiſſima non eſt genus: aliter
de ipſa ꝙ̄ de genere oꝫ dicere. Eſt ergo conſideranduꝫ ꝙ
ſpēs ſpecialiſſima differt a genere in hoc. quia genus non
ponit ī re naturam forme vnius gradus ſed multoꝝ: q:
animam alterius gradus ponit realr̃ aīal ī hoīe: ⁊ alteri⁹
gradus ponit aīam in leone ⁊ ſic de ceteris. ſed ſpēs ſpe
cialiſſima naturā forme vni⁹ gradus ponit etiam realiter
in cunctis ſuis indiuiduis. ſicut homo nō ponit in cūctis
ꝑticularibus hoīb⁹ niſi nām̄ forme ſubſtantialis que eſt
aīa rōnalis: que realr̃ ē vnius gradus ī omnib⁹. ⁊ ideo nō
ſolū ſm̄ logicū q̄ eſt artifex rationis: ſed etiaꝫ ſꝫ phyſicuꝫ
q̄ eſt artifex realis: ſpēs ſpāliſſima predicat̃ vniuoce. gen⁹
vero ⁊ ſi ſm̄ logicuꝫ qui eſt artifex rōnis vniuoce ꝑdicet̃:
tamē ſm̄ phyſicū q: eſt artifex realis predicat̃ equiuoce.
¶ Ad argumētū aūt ē dicendū ꝙ ſimilitudo non currit
q̄tū ad oīa. nā q̄uis currat ſimilitudo q̄tum ad hoc ꝙ ſi
cut genus eſt vl̄e reſpectu ſpēi: ita ſpēs ē vl̄e reſpectu idi
uidui: tamē in h̄ eſt diſſimilitudo. q: gen⁹ diuiditur ī ſpēs
diuiſione forme. ſꝫ ſpēs diuidit̃ in īdiuidua diuiſiōe ma^e.
Ex hoc āt ꝑuenit ꝙ ī genere nō eſt vniuocatio perfecta ſi
cut eſt in ſpē ſpecialiſſima.

Quarto dubitatur. q: nō videtur verum ꝙ ſpēs ſpe cialiſſima non habeat habitudinē ad infe
riora. Conſtat enim ꝙ habet habitudinem ad indiuidua
de quibus predicatur. ſꝫ indiuidua ſunt infra ſpām in ꝑ
dicamēto. ḡ hꝫ habitudinē ad iferiora. ¶ Ad iſtā q̄ōnem
dicunt quidam ꝙ īdiuidua ſub ſpē nō cadunt directe. ſed
ſoluꝫ lateralr̃. ⁊ pro tanto ſꝫ eos d̃r ſpēs ſpāliſſima nō hr̃e
habitudinē ad iferiora. Sꝫ iſtō nō ē bn̄ dcꝫ q: videm⁹ ꝙ
quia dr̄ia non cadit directe ſub genere: ⁊ genus nō eſt de
ꝑncipali intellectu ei⁹. Cū ḡ ſpēs ſit de ꝑncipali itellectu
īdiuiduoꝝ dicenduꝫ eſt ꝙ ſi indiuidua caderent ī predi
camēto ꝯtinerētur ſub ſpē directe. ¶ Eſt ergo cōſideran
dum ꝙ ordo ꝑdicamentalis incho[a]tur ī gradu ꝑfectiōis
rei cōiſſimo: ſꝫ diſtīcto cōtra gradus perfectionis omniū
aliorum predicamentorum. Naꝫ q̄uis cōiſſi⁹ quidē q̄ō
attendit̃ in perfectione hoīs ſit entitas: quia tamē ī rōne
cōmuni entitatis non diſtinguitur ſubſtantia a quātitatē
qualitate ⁊ reliquis: ñ dicim⁹ ꝙ ordo ꝑdicamētalis ī quō
collocatur homo īchoetur ī ipo ente ſed inchoatur ī ipo
ente ſubſiſtente q̄ō eſt ſubſtantia. q: ꝑ hoc ponit̃ gradus
generaliſſim⁹ omnium graduum ꝑfectiōis q̄ ſunt ī hoīe:
⁊ qui ita ꝑtinent ad predicamentū ī quo locatur hō ꝙ ad
nullū aliō ꝑdicamētū ꝑtineāt. ſicut āt in iſto gradu ꝑfectiōis
cōiſſimo inchoat̃ ordo ꝑdicamētalis ſic ita finitur in gra
du ꝑfectionis ſpāliſſimo ⁊ vltimo. Quēadmodū vero ab
illo gradu cōiſſimo ſumit̃ genus generaliſſimū: ſic etiam
ab iſto gradu vltimo ⁊ ſpāliſſimo ſumit̃ ſpēs ſpāliſſima.
⁊ ſic pꝫ ꝙ tot⁹ ordo ꝑdicamētalis clauditur īter genus ge
neraliſſimū ⁊ ſpēm ſpāliſſimā. Et ꝓpterea ſicut ens ⁊ cetera
tranſcendentia nō proprie locant̃ in deſcriptiōe ordinis
ꝑdicamentalis: ſic ēt non locant̃ in ea ꝑ ſe ipſa indiuidua:
ſed ſi dicantur in ordine ꝑdicamenti poni: h̄ nō eſt per ſe
ſed rōne ſuaꝝ ſpēꝝ. Ex quo patet ꝙ quamuis ſpecies ha
beat habitudinem ad ſua indiuidua: hoc tamen non ob
ſtante dicit̃ nō hr̃e habitudinē ad iferiora. itellige locata
ꝑ ſe ī ordine ꝑdicamēti. q: ſic indiuidua in ipo nō locant̃.

¶ Determinant ergo generaliſſimū ita ꝙ cum
genus ſit non eſt ſpecies: Et rurſus ſupra q̄ō
nō eſt aliud ſupraueniēs gen⁹. Specialiſſimū
vero quod cuꝫ ſit ſpecies non eſt genus: ⁊ q̄ō
cum ſit ſpecies nunq̄ꝫ diuidit̃ in ſpecies: ⁊ q̄ō
de pluribus differētibus numero in eo q̄ō q̄d
ſit predicatur. Ea vero que ſunt in medio ex
tremorum ſubalterna vocantur genera ⁊ ſpe
cies: ⁊ vnūquodqꝫ eorum ſpecies eſſe poteſt
⁊ genus ad aliud quidem ⁊ ad aliud ſumpta.
Ea vero que ſūt an̄ ſpecialiſſima vſqꝫ ad gene
raliſſimū aſcēdētia ⁊ genera dicūtur ⁊ ſpēs ⁊
ſubalterna genera: vt agamennon atrides: ⁊
pelopides tantalides ⁊ vltimū iouis. Le VI.

Poſtq̄ꝫ ſupra declarauit porphyrius habi
tudines ordinabilium ī ꝑdicamento: nūc
in hac parte concludit ex predictis diffi
nitiones ipoꝝ: vt ſic appareat que ſupra
dictarum deſcriptionum ſint ſolius ſpēi
ſpecialiſſime: ⁊ que ſint ēt aliorum. ⁊ cir
ca hoc tria facit. q: ꝑmo ponit deſcriptio
nes ꝑdicamentorum. 2° aūt q̄ō dixerat manifeſtat ī quo
dam ſilī. ibi. vt agamēnon. ſꝫ tertio remouet quādā dubi
tationeꝫ ibi. Sed ī familijs. Dicit ergo in ꝑma ꝑte iferēs
ex predictis. ꝙ determināt. i. deſcribunt philoſophi gen⁹
generaliſſimū ita: dicentes ipm eſſe id q̄ō cū ſit genus nō
eſt ſpēs: ⁊ ſupra quod nō eſt aliud gen⁹ ſupraueniens ſiue
ſuperordinatū. nō enī genus generaliſſimū ſub alio gene
re ordinat̃. ſꝫ magis ordinant̃ ſub ipo oīa alia gn̄a vnius
predicamenti. Spāliſſimū vero deſcribunt dicentes ipꝫ
eē id q̄ō cum ſit ſpēs non eſt genus alicuius. nec per ꝯñs
vnq̄ꝫ diuidet̃ in ſpēs inferiores: ⁊ ex ꝯñti non predicatur
de pluribus differentibus ſpē: ſed predicatur ī eo ꝙ quid
de plurib⁹ differētib⁹ nūero. vnde pꝫ ꝙ tertia deſcriptio
eſt propria ſpeciei ſpecialiſſime. ſed ea que ſunt in medio
extremorū. i. generis gn̄aliſſimi ⁊ ſpēi ſpāliſſime vocant̃
genera ſubalterna ⁊ ſpēs ſubalterne: q: vnūquodqꝫ ipoꝝ
pōt eē genus ⁊ ſpēs ſumptū ſiue cōparatum ad aliud ⁊ ad
aliud. ſed ea que ſūt an̄. i. ſupra ſpecialiſſima aſcendentia
vſqꝫ ad gn̄a generaliſſima dicuntur ſpecies. ⁊ dicuntur
genera: ⁊ ſunt genera ſubalterna. vnde ipa non ꝑdicātur
īmediate de pluribus differētibus ſolo nūero: ſꝫ ꝺ plib⁹
differentib⁹ ſpē. ⁊ idcirco nō cōuenit eis 3ª deſcriptio ſpēi
ſupra aſſignata: ſꝫ cōueniunt tn̄ due ꝑme. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. vt agamēnon. declarat q̄ō dixit in q̄daꝫ ſimili. ſimi
le aūt hui⁹ ſumitur ī quadā familia in qua aliqs eſt ita fi
lius ꝙ non pater: ⁊ aliquis ita pater ꝙ nō filius: ⁊ alij ſūt
filij ꝑcedentium ⁊ patres ſequentium. vt agamēnon fuit
filius atrei: pater aūt alicuius non ponit̃: atreus āt fuit pr̄
agamenonis ⁊ filius pelopis. ⁊ pelops fuit pater atrei ⁊
filius iouis. Jupiter autem ſm̄ fabulas gentiliuꝫ fuit tm̄
pater ⁊ non filius. Eodem ergo modo in ordine ꝑdicamē
tali aliq̄d ē tm̄ ſpēs: ⁊ aliquid eſt tm̄ gen⁹: ⁊ aliquid eſt ge
nus ⁊ ſpēs: ſed diuerſimode.

¶ Sed in familijs quidē plerunqꝫ reducūt̃ ad
vnū principiū. v. g. ad iouem: in generibus aūt
⁊ ſpeciebus ⁊ non ſic ſe habet: neqꝫ enim vnū
commune genus omnium eſt ens: nec omnia
eiuſdē generis ſunt: ſed vnum ſupremū gen⁹
quemadmodum dicit Ariſto. ſed ſunt poſita

quemadmodū dictum ē in predicamētis pria decē genera quaſi decē pria principia: vl' ſi oia quis entia vocet equiuoce inquit nuncupabit non vniuoce. ſi eni eſſet cōmune omniū gen⁹ ens vniuoce etiā diceret. cum vero ſint decem pricipia prima: commune ens omnium ſecundum nomē eſt ſolū: non etiā ſm diffinitionis rationem que ſm nomen eſt.

Deide cum dicit. Sed in familijs. remouet dubitationem quādā. poſſet eni aliquis dubitare an ordo qui attenditur in familijs ſit ordo vniformis ordini rerum p̄dicamentalium. Hanc ḡ dubitatōez remouet oſtēdēs φ non ē olo vniformis: dicēs φ i familijs plerumq; ſiue frequēter multe familie reducunt̄ ad vnū p̄ncipiū. Non aūt ſic ſe habet i generibus ⁊ ſpēbus: vt videlꝫ multe ordinationes p̄dicamētales reduci poſſint ad vnū gen⁹. ſi. n. eēt aliqđ cōmune multis p̄dicamentis: id maxime foret ipſum ens. ſed ēs nō eſt cōe gen⁹ omniū. nec p̄ ꝯñs oia ſunt eiuſdem generis. nec dicūr oia ſm vnū ſupremū gen⁹. ſicut dic̄ Ariſto. in 4.° topicoꝝ. ſed ſicut in p̄dicamentis. i. in libro p̄dicamētoꝝ diſtincta ſūt decē p̄dicamenta: ſic ſunt poſita p̄ma decem gn̄a reꝝ q̄ſi decē p̄ncipia in nullo vno communi genere cōuenientia. ſi aūt quis vocet oia entia ⁊ dicat φ ꝯueniunt i ente igr ari. φ equoce nūcupabit ētia. ñ vniuoce. ⁊ p̄pterea nō ē gen⁹. q2 ſi eēt gen⁹ eēt cōe decē p̄mis gn̄ibus ⁊ nō ſolū ſm nomē ſed ēt ſm rōnē vni⁹ diffōnis. h̄ āt ē falſū. q2 cū ſint decē p̄ma p̄ncipia vel gn̄a cōe ē eis ens ſolū ſm nomē: ⁊ nō ſm rōnem diffōnis. q̄ eſt data ſm illud nomē. vnde p3 φ ens non eſt genus: nec per ꝯñs reduci p̄nt multe ordinatōes p̄dicamentales ad vnuꝫ genus. ſicut multe familie reducunt̄ ad vnū p̄n⁹.

Deceꝫ quidem generaliſſima ſūt: ſpāliſſima vero in numero quidē quodam ſūt: non tamē īdefinito. Indiuidua autē que ſunt poſt ſpāliſſima infinita ſunt. quapropter vſq; ad ſpecialiſſima a generaliſſimis deſcedentem iubet Plato quieſcere: Deſcēdere autem p̄ media diuidentes ſpecificis differētijs: infinita vero inquit relinquenda ſunt. neq; enim eoruꝫ poſſe fieri diſciplinam.

Deinde cum dcit. Decē q̄deꝫ generaliſſima. q2 dixerat decē eē p̄ma genera: p̄p̄ hoc agit icidenter de numero reruꝫ p̄dicamētaliū. ⁊ circa h̄ duo fac̄. q2 p̄ facit qđ dcm̄ ē. 2° vō oñdit diuerſā ꝯditionē aſcēſus ⁊ deſcēſus atq; ſupioꝝ ⁊ inferioꝝ in p̄dicamēto. ibi. Deſcēdētib⁹ igit̄. Dicit ergo in p̄ma p̄te. φ gn̄aliſſima ſunt decē. ſpāliſſima vero ſūt in numero quodā nō tamē ſunt in numero diffinito. i. determinato i cognitiōe nr̄a: ſꝫ idiuidua q̄ ſunt poſt ſpāliſſima ſunt īfinita nō ſolū quātū ad cognitionē nr̄am: ſꝫ q̄tū ad naturā. ⁊ p̄pterea plato hoieꝫ deſcendentē a generaliſſimis ad ſpāliſſima iubet q̄ſcere i ſpāliſſimis: ⁊ iubet ipm̄ deſcendere a generib⁹ diuidentē ſiue diuidendo genera ſpecificis differētijs. nō āt vult fieri deſcenſum ad indiuidua. q2 ſūt īfinita: ⁊ īfinita dicit relinquēda eē ab arte. q2 dicit nō poſſe eē diſciplinā hoꝝ. i. īfinitoꝝ ſiue de infinitis. Eſt āt notandū φ idiuidua nō dicuntur īfinita. q2 ſint infinita in actu cū nihil ſit actu īfinituꝫ: ſed dicuntur īfinita. q2 p̄ōt ꝯtingere φ nūq; hoꝝ multiplicatio finiat̄. ⁊ p̄ ꝯñs dicuntur īfinita. ex oppoſito āt dicunt̄ ſpāliſſima eſſe in numero quodā. q2 ipoꝝ multiplicatio ſic finiri poteſt vt nō poſſit vltra p̄cedere. Notandū ēt φ cōuenienter plato noluit ſtatū eē in genere ſed in ſpē: q2 ex cognitione gn̄is nō habet̄ p̄fecta cognitio rei ſꝫ iperfecta ⁊ cōfuſa: q2 genus nō ponit nām vnam niſi ſub confuſione ⁊ indeterminatione quadā: p̄fecta vō cognitio habet̄ ex cognitione ſpeciei ſpāliſſime que ponit vnā naturā determinatam ⁊ completam.

Deſcendētib⁹ igit̄ ad ſpecialiſſima neceſſe ē diuidentē per multitudinem ire: Aſcendentibus vero ad generaliſſima neceſſe eſt colligere multitudinem. Collectiuum eni multoruꝫ in vnā naturā ſpēs eſt. ⁊ magis id quod eſt genus. particularia vero ⁊ ſingularia econtrario ī multitudinē ſemp̄ diuidunt quod vnū ē. Participatione. n. ſpeciei plures hoies ſunt vnus homo. in p̄ticularibus autem vnus hō ⁊ cōis plures. diuiſiuū eniꝫ eſt ſemp̄ quod ſingulare ē. collectiuū aūt ⁊ adunatiuū qđ cōe eſt.

Deide cuꝫ dicit. Deſcendentibus igitur. declarat diuerſam conditionē aſcenſus ⁊ deſcenſus in p̄dicamento: īferens ex dictis φ ex quo oꝫ a generibus deſcēdere diuidēdo ipſa per differentias ſpecificas: cum diuiſio inducat multitudinē: nobis deſcēdentib⁹ a generibus ad ſpāliſſi⁹ neceſſe eſt ipm̄ diuidentē ire p̄ multitudinē ſpecieꝝ: ſed aſcendentib⁹ a ſpēbus ad genera gn̄aliſſima neceſſe ē colligere multitudinē ſpēꝝ in vno genere ſupremo. ſp̄ enim ipſꝫ cōmune eſt collectiuū multoꝝ. vnde cōe quod eſt ſpecies collectiuū eſt multoꝝ īdiuiduoꝝ in vnā naturam ⁊ graduꝫ forme. ⁊ id qđ eſt genus quod eſt cōius q̄ ſpecies eſt magis multoꝝ collectiuū. ſed p̄ticularia ⁊ ſingularia econuerſo ſe habēt: q2 gen⁹ qđ eſt vnū in ſeipo diuidunt ī ſuā multitudinē. hec ē ergo diuerſa cōditio ipoꝝ: φ ꝯmune ē vnitiuū: ⁊ particulare ē diuiſiuū. q2 participatiōe ſpeciei plures hoies ſunt vn⁹ homo: ſed vnus hō ſpē ipſis p̄ticularib⁹ ſit plures numero: vnde bene dictum eſt φ ſingulare ē ſemper diuiſiuū vniuerſalis: ⁊ cōmune vel vle eſt ſemp̄ collectiuū vel vnitiuū ſingulariū. Eſt aūt notandum φ vnū dr̄ aliquid alicui inquantū nō differt ab ipo: ⁊ q2 in rōne aialis nō differt hō ab equo dici p̄ōt φ equ⁹ ⁊ homo ſunt vnum in aiali. nec tamē dici p̄ōt cōuenienter φ ſint vnū aial. Nā iſta locutio. vnū aial. trahit ad ſua ſuppoſita. hō autē ⁊ equus nō cōueniunt in differētia cōſtitutiua ſuppoſitoꝝ aialis. ⁊ ideo ꝯuenienter dici non p̄ōt φ hō ⁊ equus ſint vnū aial. ſed iſta locutio qua dr̄. vnum in aiali. non trahit ipm̄ ad ſua ſuppoſita. ſed dat intelligere cōſiſtentiam ī ipſo. ⁊ ideo bene dici p̄ōt φ homo ⁊ equus ſunt vnum in aiali. Eodē mō intellige φ dici p̄ōt ſocratē ⁊ platonē vnuꝫ eē in hoie: ſed nō conuenieter dici poteſt φ ſint vn⁹ homo: niſi cū adiuncto: vt dicat̄ φ ſint vnus homo ſpē. ⁊ φ hō ⁊ equus ſunt vnū aial genere: nam rōne talis adiuncti ita tunc ſtatur in illis cōib⁹ φ non ſit deſcēſus ad ſuppoſita ipoꝝ. ⁊ p̄pterea ſignanter porphyri⁹ nō dicit ſimplr̄ φ ſint vnus hō ſocrates ⁊ plato. ſed adiunxit participatione ſpēi: qđ ideꝫ fuit ac ſi dixiſſet φ ſocrates ⁊ plato ſunt vn⁹ homo ſpē.

Sunt autem in lectione iſta alique q̄ſtiones declarāde. ⁊ p̄mo querat̄ vtrū ens ſit genus. ⁊ videt̄ φ ſic. q2 genus ē qđ de plurib⁹ p̄dicatur differētib⁹ ſpē in eo φ qd: ens aūt de hoie ⁊ de equo q̄ differūt ſpē p̄dicat̄ i eo φ quid: videt̄ ergo ens eē genus. Ad iſtā q̄ōnem eſt dicēdum φ ens nō p̄ōt eē genus. cui⁹ vna ratio eſt. q2 dē gen⁹ dicit p̄ncipalr̄ φ qd eſt ſiue quiditateꝫ rei. Nam ab eſſentia ⁊ quiditate rei ſumit̄ tam genus q̄ dr̄ia ſubalis. Ens

aūt nō dicit ꝑncipalr ꝗditatē alicui⁹.ſed dicit actū eēndi: ſicut currens dicit ꝑncipalr actū currēdi. vnde pʒ ꝙ ens nullius pōt eē gen⁹. Alia aūt rō quam ariſto. tāgit i tertio meta⁴ eſt:qꝛ oē genus hʒ dr̄ias ꝑ quas diuidit̄: de quarū dr̄iaꝝ ꝑncipali intellectu nō eſt ipm̄ genus. ſicut de ꝑnci/pali itellectu rōnalitatis nō ē aial. Nam differētia nō participat gen⁹ ſic pʒ in 6° topicoꝝ. ens aūt nullā talē dr̄iam hr̄e pōt: qꝛ de cuius ꝑncipali itellectu nō eſt ens in ſua cōmunitate ſumptū: illud eſt nō ens. nō ens aūt nō pōt eſſe dr̄ia diuiſiua generis ꝛ conſtitutiua ſpēi. patʒ itaqʒ ꝙ ens non pōt eē genus. Dicēdū eſt ergo ad argu⁹. ꝙ gen⁹ debʒ ponere de ſe aliquod vniuocū: ſed ens de ſe non ponit aliquid vniuocuʒ. Itē genus dʒ imediate de differētib⁹ ſpē ꝑdicari. ens aūt nō ꝑdicatur imediate de hoīe ꝛ equo: ſed mediante gn̄e qḋ eſt ſuba.

Secundo queraṫ vtrū vlli idiuiduo poſſit attribui itentio ſpēi: videṫ eni ꝙ ſic: quia qḋ nulli hoī conuenit hoī nō conuenit: ſed eē ſpēi cōuenit homini ergo alicui hoī cōuenit. ſed aliqs homo eſt idiuiduum vagū. ḡ ſaltē ididuo vago ꝯuenit itētio ſpēi ꝛ ei pōt attribui. ⸿ Ad iſtā queſtionē dicunt quidā ꝙ intentio ſpēi poteſt attribui idiuiduo vago: ꝛ ꝙ idiuiduū vagum ē ſpēs. Rō aūt ipoꝝ eſt: qꝛ cuicūqʒ ꝯpetit diffinitio ei competit diffinitum: ſed videmus ꝙ diffō ſpeciei ſupra aſſignata cōuenit idiuiduo vago: qꝛ idiuiduū vagum. vt ꝗdā homo: ꝑdicaṫ de pluribus differentib⁹ numero in eo qḋ ꝗd. ergo in diuiduū vagum eſt ſpēs. Sed iſta opinio ſtare nō poteſt. Ad cui⁹ euidētiā eſt ſciendū ꝙ de rōne ſua ſpēs hʒ cōicabilitatē. Indiuiduū vero de rōne ſua habet icōicabilitatem. Cōmunicabilitas aūt ꝛ incōmunicabilitas ſūt oppoſite cōditiones. vnde pʒ ꝙ ſpēs ꝛ idiuiduuʒ ſunt oppoſitarum ꝯditionum. ꝛ ꝓpter oppoſitas conditiones attribuitur alicui intentio indiuidui ꝛ alicui itentio ſpēi. ex eo āt ꝙ ſpēs eſt cōicabilis itelligitur etiā eē diſtinguibilis i ea ꝗbus cōicatur: ſed indiuiduū ſic ē icōmunicabile ſic ē ēt idiſtiguibile. Sic itaqʒ attēdentes ad idiuiduū vagum videamus an ei conueniat cōicabilitas ꝛ diſtinguibilitas. Pʒ aūt ſtatiʒ ꝑma facie ꝙ nō: qꝛ quidā hō ꝗuis nō explicet certū vnū ſuppoſitū. rōne tamē ꝑticularis ſigni dat itelligere nāʒ ſpēi tractā ad v⁹ ſupp^m. nullū āt v^m ſuppo⁹ humāe nāe ē diſtiguibile neqʒ cōicabile aliis ſuppoſitis. ꝛ idcirco idiuiduū vagū hʒ conditionē oppoſitā ꝯditioni ipſi⁹ ſpēi. ꝛ ꝑ tanto falſū ē dicere ꝙ ſit ſpēs. Ut aūt appareat in quo deſit motiuū dicentium oppoſitum eſt ſciendum ꝙ ſpēs nihil ponit qḋ nō cōicetur ſuis indiuiduis: ꝛ in quo cuncta ſua idiuidua nō ſint vnum. Indiuiduū vero vagum vltra nāʒ ſpēi ponit idiuiduationē: quāuis non explicet hāc idiuiduationē. ꝑ illā autē idiuiduationeʒ nō vniunṫ: ſʒ diſtiguunṫ ipa idiuidua. ꝛ ꝓpterea ſpēs quidē ſic ꝑdicatur de multis idiuiduis ꝙ ꝺ eis ꝑdicaṫ vniuoce ſm̄ totuʒ qḋ ponit: ſʒ indiuiduū vagū ſic ꝑr de multis indiuiduis ſignatis: ꝙ tn̄ de eis nō ꝑdicaṫ vniuoce ſm̄ totū id quod ponit: qꝛ ponit indiuiduationē: ꝛ i idiuiduatione nō vniunṫ: ſʒ diſtinguunṫ ipa idiuidua. vn̄ patet ꝙ ſibi nō cōuenit diffō ſpēi ſiue itētio. ⸿ Dicēdū ē ḡ ad argumētū ꝙ accidētia rōnis ita ſic attribuunṫ aliqn̄ ſingularib⁹ ꝙ nō ꝯueniunt vniuerſalib⁹ nec ecōuerſo: ſpēs aūt ē de attributis rōnis. vn̄ ita ꝯuenit homi ꝙ nulli ſingulā conuenit. de attributis ergo rōnis loquēdo falſa ē illa ꝓpoſitio qua dr̄ ꝙ illud qḋ nulli ꝯuenit hoī etiā hoī nō cōuenit: ſed eſt vā de attributis realibus.

Tertio queraṫ vtrū multiplicatio ſpēꝝ poſſit tendere in infinitum: videṫ enim ꝙ ſic. qꝛ diciṫ in 8° metaphiſice ꝙ ſpēs rerum ſunt ſicut numeri: ſed multiplicatio numeroꝝ pōt tendere in ifinitū. ḡ ꝛ multiplicatio ſpecieꝝ. ⸿ Ad iſtā qōneʒ dicunt ꝗdam ꝙ multiplicatio ſpēꝝ pōt in infinitū tendere. ꝛ rō ipſorum eſt. qꝛ ſpēs multiplicanṫ ſm̄ imitationē diuerſoꝝ graduū diue perfectionis: gradus aūt diuine ꝑfectōis ſunt infiniti. vn̄ videtur ꝙ multiplicatio ſpēꝝ poſſit tēdere in ifinitū. Sʒ iſtaʒ opinionem non approbo. Ad cui⁹ euidentiaʒ eſt ſciendū ꝙ ſecus eſt de idiuiduis ꝛ ſecus eſt de ſpēbus. Nam indiuidua eiuſdē ſpēi ſunt oīo eq̄lia in ꝑfectione: ꝛ ꝓpterea nō habēt iter ſe ordinem prioris ꝛ poſterioris ꝑ ſe. ſed ꝑ accidens: ſpēs vero nulle ſunt eq̄les in ꝑfectiōe: ſʒ vna eſt ꝑfectioꝛ q̄ʒ alia. ꝛ ꝓpterea in ſpēbus rerū non attenditur ꝑ accidēs ſʒ ꝑ ſe ordo ꝑoris ꝛ poſterioris. Nūc aūt ſic eſt ꝙ quāuis in ordinatis per accidēs poſſit ꝓcedi in infinituʒ in habentib⁹ tamē ꝑ ſe ordinē adiuicē nullo modo poteſt eē ꝓceſſus in infinitum. Multiplicatio ergo idiuiduoꝝ ſub eadē ſpecie poteſt ꝗdē in ifinitū tendere: ſed multiplicationē ſpēꝝ ipoſſibile eſt ꝓcedere in infinitū. ⸿ Ratio autē aduerſātiū nō valet. nā q̄uis diuina ꝑfectio ſit infinita: nō tamē poteſt eam ſpēs creata totalr imitari. ꝛ iō in ſpēb⁹ creaturaꝝ oʒ eē finitatē. ⸿ Ad aliḋ argu⁹ ē dicendum ꝙ ſpēs reꝝ nō ſunt ſicut numeri quantuʒ ad omnia ſed ſolum q̄ʒtum ad q̄ttuoꝛ cōditiones: vt diciṫ in 8° metaphiſice. quaꝝ vna ē. qꝛ ſic numer⁹ diuidiṫ in idiuiſibilia ita etiā ſpecies reꝝ i idiuiſibilia reſoluunṫ. 2ª cōditio ē quia ſicut in numero quolʒ qualibʒ vnitate addita vel ſubtracta variatur ſpēs. ſic etiaʒ in ſpeciebus reruʒ quelibʒ differentia addita vel ſubtracta variat ſpēm. 3ª conditio eſt qꝛ ſicut numerus nō eſt vnus per aliquid extriſecum ita ꝛ ſpecies reꝝ. 4ª cōditio eſt quia ſicut numerus non recipit magis nec minus ita etiam ſpecies rei de ſe nō recipit magis ꝛ minus.

⸿ Aſſignato autem genere ꝛ ſpecie quid ſit vtrunqʒ: ꝛ genere quidē vno: ſpeciebus vero plurib⁹: ſemper eiʒ diuiſio generis in ſpecies plures eſt: genus quidē ſemꝑ de ſpeciebus ꝑdicatur: ꝛ oīa ſuꝑioꝛa ꝺ iferioꝛib⁹: ſpēs autē neqʒ de proximo ſibi genere: neqʒ de ſuperioribus: neqʒ eni ꝯuertit: Oportet.n. eq̄ de eq̄s predicari: vt hinnibile de equo: aut maiora de minoribus: vt animal de homine: minora vero de maiorib⁹ minime. neqʒ eni aial dicis eē hominē queadmodū dicis hoīē aial. Le. VII.

Poſtquam ꝑmiſit ſeorſum porphyri⁹ tractatum de genere ꝛ de ſpē. in hac parte ꝯr declarat q̄dam de vtroqʒ. ꝛ circa hoc tria facit. qꝛ ꝑ oſtēdit quō ſe habēt quātū ad ꝑdicationē ſuꝑioꝛa ꝛ inferioꝛa. 2° declarat quare aliqua dicanṫ idiuidua. ibi. Indiuidua aūt dicunṫ. ꝛ 3° ex dictis iferet quoddaʒ correlarium ibi. Continetur igitur. Prima ps diuiditur iteruʒ in tres partes: quia primo oſtendit ꝙ ſuperioꝛa predicantur de inferioꝛibus. ꝛ non econuerſo. 2° vero oſtendit ꝙ de quibuſcunqʒ predicantur inferiora de eiſdem etiam predicantur ſuperiora. ibi. De quibus autem ſpecies. et 3° oſtendit de quibus ſingula predicētur. ibi. Et ſpecies quidem. ⸿ In prima ergo parte continuans ſe ad precedentia dicit ꝙ aſſignato. id eſt determinato de genere ꝛ ſpecie: ꝛ dicto quid eſt vtrunqʒ: ꝛ ꝙ ordo predicamentalis ſit exiſtente vno genere. ſed plurib⁹ ſpēbus: ꝓpter id ꝙ diuiſio generis eſt ſemper i plures ſpecies: Oportet vlteri⁹ ſcire ꝙ genus quidem predicatur ꝺ ſpecie ꝛ omnia ſuꝑioꝛa de inferioꝛib⁹: ſed ſpecies neqʒ de

genere ſibi proximo p̄dicat̄. neq̄ de ſupioribus: quia nō conuertitur ordo generis ad ſpeciem. vt videlicet ſicͭ genus ſupra ſpeciem ordinatur ſic etiam ſpecies ſupra genꝰ ordinet̄. hoc autē probat porphiriꝰ quia vt dicit oꝫ p̄dicari ſemꝑ aut equalia ō equalibꝰ ſicut hinibile de equo: aut maiora de minoribus: vt animal de hoīe: ſꝫ minora ō maioribus minime p̄dicant̄: q2 ſicut hoīeꝫ dicis eē aīal: ita nō ecōuerſo dicis aīal eē hoīeꝫ. Cum ḡ ſpecies ſit minor gn̄e patet ꝙ genꝰ p̄dicat̄ de ſpē. ſpēs vero de gn̄e p̄dicari non pōt. ¶ Eſt autē notandū ꝙ duplex eſt predicatio. vna quidem ſecundū ſe que fit qn̄ p̄dicatū p̄dicat̄ rōne ſui ꝛ non rōne ſubītellecti. ꝛ ſm̄ talē p̄dicationē ītelligit porphiriꝰ ꝙ īferiora nō p̄dicant̄ de ſupioribꝰ: ſꝫ ſupiora de īferioribus. Alia āt eſt p̄dicatio ſm̄ accidens que fit qn̄ qḋ p̄dicatur de ſubiecto nō p̄dicat̄ rōne ſui: ſꝫ rōne alicuiꝰ ſubītellecti: ſicut ɔtingit cum p̄dicatur ſubm̄ de accidēte: vt cū dicit̄ ꝙ albū eſt corpꝰ: nam corpꝰ p̄dicat̄ de albo nō rōne albi: ſꝫ rōne ſubi ſubintellecti in albo. ꝛ ſm̄ talē p̄dicationem bene poſſūt p̄dicari īferiora de ſupioribꝰ. Cum eniꝫ dr̄ ꝙ aīal eſt hō: p̄dicatur hō de animali rōne cuiuſdā hominis ſubintellecti in cōprehenſione aīalis.

¶ De quibꝰ autem ſpēs predicat̄ ō his neceſſario ꝛ ſpeciei genus p̄dicatur: ꝛ generis genꝰ: vſq3 ad generaliſſima. Si enim verū eſt dicere Socratē hoīem: hoīem autē animal: aīal vero ſubſtātiaꝫ: verum eſt Socratem ꝛ aīal dicere atq3 ſubſtātiā. Semper enim ſuperiora de inferioribus predicant̄.

¶ Deīde cum dicit. De quibꝰ aūt ſpēs: oſtēdit ꝙ oīa ſupiora predicantur de omnibus de quibus predicantur ſua inferiora. dicens ꝙ de illis de quibus predicatur ſpecies de his neceſſario predicatur genus illius ſpeciei: ꝛ genus illius generis: ꝛ omnia genera ſuperiora vſq3 ad genus generaliſſimuꝫ incluſiue. ſi enī eſt verum hominem p̄dicari de ſocrate: dicēdo ſocrateꝫ eē hoīem: ꝛ cuꝫ h̄ pariter ē veruꝫ dicere hoīeꝫ eē aīal: ꝛ aīal eē ſubam. ꝛ hoc totuꝫ optime contingit: q2 ſemꝑ ſupiora p̄dicant̄. i. p̄dicari poſſūt ō īferioribꝰ ſuis: quibꝰ āt ē ſuperior ſpēs eiſdē etiaꝫ ſupiora ſunt oīa genera illiꝰ ſpēi. ꝛ idcirco de quibꝰ p̄dicat̄ ſpecies de his etiaꝫ gn̄a illius ſpeciei p̄dicari poſſūt.

¶ Et ſpecies quidē de indiuiduis p̄dicat̄: genera autē ꝛ de ſpecie ꝛ de īdiuiduo: generaliſſimum autē ꝛ de genere ꝛ de generibꝰ: ſi plura ſunt media ꝛ ſubalterna: ꝛ de ſpecie: ꝛ de īdiuiduis. Dicitur enim generaliſſimum quidem de omnibꝰ ſub ſe poſitis generibus ꝛ de ſpeciebus ꝛ indiduis. Genꝰ autē qḋ an̄ ſpecialiſſimum eſt de omnibus ſpecialiſſimis ꝛ de indiuiduis: ſolū aūt ſpecies de oībꝰ īdiuiduis: īdiduū autē p̄dicat̄ de vno ſolo particulari. Indiuiduuꝫ enim dr̄ Socrates. ꝛ hoc albuꝫ: ꝛ hoc ueniens: ꝛ Sophronici filius: ſi ſolus ſit ei Socrates filius.

¶ Deinde cū dicit. Et ſpēs quidem: declarat de qbꝰ p̄dicātur ſingula p̄dictoꝝ. d. ꝙ ſpēs p̄dicatur de ſuis īdiuiduis genus aūt p̄dicat̄ de ſpē ꝛ de indiuiduis: generaliſſimum vero p̄dicat̄ de genere ꝛ vl̄ter de cunctis generibus ſubalternis ſub ſe poſitis: ꝛ de ſpēbus illoꝝ generꝝ: ꝛ de īdiuiduis illaꝝ ſpēꝝ: ſed genꝰ quod ē immediate ante. i. ſupra ſpecialiſſima dicitur de oībus ſpāliſſimis intellige ſub ſe poſitis ꝛ īdiuiduis: ſed ſpēs ſpāliſſima ſolū de indiuiduis p̄dicatur. Indiuiduū vero p̄dicat̄ de vno ſolo: ſunt enim iſta īdidua ſocrates: ꝛ hoc albū: ꝛ hoc veniēs: ꝛ filiꝰ ſophronici ſi tamē ſolus ſit ei filius. h̄ autē nō p̄dicant̄ niſi ō vno ſolo. ¶ Eſt aūt notādū ꝙ ſi ſophronicus haberet plures filios: cū plures filij ponāt plures filiationes: non diceret tunc filiꝰ ſophronici filiationē ſingularem ſed vniuerſalem ꝛ cōeꝫ multis filiationibꝰ. ꝛ idcirco tunc filiꝰ ſophronici nō diceretur qd īdiuiduū aut ſinglare: ſꝫ vniuerſale. ¶ Notandū eſt etiā ꝙ hoc ꝙ h̄ dicit̄ indiuiduū p̄dicari de vno ſolo: nō eſt cōtra id qḋ dicit̄ in p̄dicamētis ꝙ a p̄ª ſuba q̄ eſt indiuiduū nulla ē p̄dicatio. in p̄dicamentis enī ītelligitur de p̄dicatione qua p̄dicat̄ aliqd de aliquo ſibi īferiori ī p̄dicamento. ꝛ de tali p̄dicatione indiuiduum ō nullo p̄dicat̄. q2 nihil ē inferius ipo īdiduo: ſꝫ hic ītelligit̄ de quacūq3 p̄dicatione ꝛ indiuiduū ſm̄ aliq̄ p̄dicationē p̄dicatur: q2 p̄dicat̄ de ſeipſo. Quō āt īdiuiduuꝫ vaguꝫ p̄dicet̄ de pluribus dictum fuit ſupra.

¶ Indiuidua autem dicūtur huiuſmodi: quoniam ex proprietatibus conſiſtit vnumquodq3 eorum: quoꝝ collectio nunq̄ ī alio quolibet eadē erit. Socratis enim ꝓprietas nunq̄ ī aliquo quolibꝫ erit particulariū. he vero que ſūt hoīs ꝓprietates: dico aūt eius q ē ɔmunis: erunt eedē ī pluribꝰ: magis āt in omnibus particularibus in eo ꝙ hoīes ſunt.

¶ Deinde cum dicit. Indiuidua autem dicuntur: declarat porphirius quare ſupradicta dicantur indiuidua. d. ꝙ huiuſmodi q̄ dicta ſunt idcirco dicuntur indiuidua: q2 conſiſtit vnumquodq3 eorum ex quibuſdam proprietatibus quarum tota collectio nunq̄ erit eadem in alio. q2 omnes proprietates ſocratis nunq̄ erunt eedem in alio quolꝫ particularium hominum. ſed proprietates hominis communis. id eſt ſumpti communiter eedem erūt in pluribus ſingularibus: ꝛ non ſolum in pluribus: ſed magis perfecte loquendo erunt in omnibus particularibus hominibus in eo ꝙ homines: ſiue inquantum homines eedem. ¶ Ubi notādū eſt ꝙ ſpecies conſtat ex collectione generis ꝛ differentie ſpecifice. ꝛ quia genus ꝛ differentia ſpecifica reperiuntur in cunctis indiuiduis eiuſdem ſpeciei: idcirco collectio conſtituens ſpeciem reperitur in omnibus indiuiduis eius. Indiuiduum vero conſtat ex collectione ſpeciei ꝛ indiuiduantis: ꝛ quia indiuiduās qḋ conſtituit vnum indiuiduū non poteſt eſſe in aliquo alio indiuiduo: ſicut neq3 differentia que conſtituit ſpeciē vnā poteſt eē in alia ſpecie. Idcirco collectio ex qua ɔſtat indiuiduum nō pōt eē eadē in alio īdiuiduo.

¶ Cōtinetur igit̄ īdiduū qdeꝫ ſub ſpē: ſpēs aūt ſub genere: totum enim quiddam eſt genus. Indiuiduuꝫ autē pars: ſpecies vero ꝛ totū ꝛ pars eſt alterius: ſed alijs partibus totuꝫ: ſed pars quideꝫ alterius: totū vero nō ē. De genere quidē ꝛ ſpecie: ꝛ qd ſit generaliſſimum: ꝛ quid ſpecialiſſimū: ꝛ que genera eadē ꝛ ſpēs ſunt: ꝛ que indiuidua: ꝛ quot modis genus ꝛ ſpecies dicitur: ſufficienter dictum ē.

¶ Deinde cum dicit. Continetur igitur. īfert ex predictis vnum correlariū. d. ꝙ indiuiduum quidem continetur ſub ſpecie ꝛ ſpecies ſub genere. ꝛ ratio huius eſt q2 totum continet ſuas partes: genus autem eſt quoddam totum reſpectu ſpeciei: ſed indiuiduum eſt pars reſpectu gene-

ris ⁊ ſpeciei: ſpecies vero eſt pars ⁊ totum. ſed eſt pars al-
terius. ſ. generis: totuꝫ vero nō ē alteri⁹: ſꝫ aliꝫs ptib⁹ totū
qꝛ ipſis partibus. i. reſpectu ſuoꝝ īdiuiduoꝝ eſt totum. vn-
de patet ꝙ conuenienter dictū eſt indiuiduum cōtineri
ſub ſpē ⁊ ſpēꝫ ſub genere. ¶ Notandū eſt autē ꝙ dixit ſi-
gnanter ꝙ ſpēs pars ē alteri⁹ ⁊ totū eſt nō alteri⁹. ſꝫ aliꝫs
qꝛ genus imediate poſitū ſupra ſpēm nō pōt eē niſi vnū:
q̄uis remota genera poſſint eſſe multa. ſꝫ īdiuidua ime-
diate poſita ſub ſpē nata ſunt eē multa. Et ꝓpterea ad h̄
demonſtrandū dixit ſpēs eſt pars alterius: totum vero ē
non alterius quidē. i. vni⁹ tantū ſed aliꝫs. i. plurib⁹. ¶ Ul-
timo epilogat ſupradicta. d. ꝙ de gn̄e ⁊ ſpē. ⁊ qd eſt gene-
raliſſimū ⁊ quid eſt ſpāliſſimū: ⁊ q̄ eadē ſūt exiſtentia gn̄a
⁊ ſpecies reſpectu diuerſoꝝ: ⁊ que etiā ſunt īdiuidua: ⁊ q̄t
modis dicant̄ gen⁹ ⁊ ſpecies ſufficienter dictū ē.

Sed circa dicta in hac lectione ſurgunt quedā dubita-
tiones: ꝑmo aūt dubitatur an ꝑdicatio generis d̄
ſpē ⁊ ſpēi de indiuiduo ſit ꝑdicatio maioris de minori. vr̄
ꝙ non. qꝛ vnūq̄dq; ꝑdicatur de alio ſꝫ eē qd̄ habet in ipo.
ſed eē qd̄ habet genus in vna ſpē nō habet idē in alia: ⁊ eē
qd̄ habꝫ ſpēs in vno īdiuiduo: n̄ habet idē in alio: ergo ꝑdi-
catio gn̄is de ſpē ⁊ ſpēi de īdiuiduo non eſt ꝑdicatio maio-
ris de minori: ſed equalis de equali. ¶ Ad iſtam q̄ōnem
ꝑtermiſſa ꝓpter breuitatē reprobatione aliaꝝ opinionuꝫ
dicemus ſicut diximꝰ in logica noſtra quā compilauimꝰ.
qꝛ logice loquēdo q̄lꝫ talis ꝑdicatio eſt ꝑdicatio maioris
de minori. cuius ratio ē quia dicitur aliqua predicatio eē
maioris d̄ minori: quando ꝑdicatum ſic ꝑdicat̄ de vno: ꝙ
ſecundum illud idem ſecunduꝫ qd̄ predicatur de ipſo po-
teſt predicari de alio. nunc autem logice loquendo: quia
ſm̄ illud idem ſm̄ qd̄ ꝑdicatur genus de vna ſpē: ⁊ ſpe-
cies de vno īdiuiduo: pōt ꝑdicari gen⁹ ēt d̄ alia ſpē ⁊ ſpēs de
alio īdiuiduo: qꝛ cū quodlꝫ ipoꝝ ꝑdicet̄ vniuoce ſm̄ logi-
cum: oꝫ q̄dlibet ipoꝝ ꝑdicari ſm̄ idē nomē ⁊ ſm̄ eandem
diffōnē: ⁊ per ꝯſequens ſm̄ idē eſſe expreſſum per illā dif-
finitionē: neceſſe eſt cōcedere aut ꝙ genus ⁊ ſpēs ſm̄ logi-
cū nō ꝑdicant̄ vniuoce. qd̄ eſt falſū. aut ꝙ logice loquēdo
ꝑdicatio generis de ſpē ⁊ ſpeciei de īdiuiduo ſit ꝑdicatio
maioris de minori. ſꝫ phyſice loquēdo. qꝛ genus ꝑdicatur
non vniuoce: ſed equiuoce vt ſupra dictum eſt: ⁊ ſpēs ꝑdi-
catur vniuoce: dicere oꝫ ꝙ ꝑdicatio q̄dem ſpēi de indiui-
duis: quando ſpēs naturaliter pōt habere plura indiui-
dua: ſit predicatio maioris de minori: nō aūt ꝑdicatio ge-
neris niſi forte ſm̄ vocē vel ſm̄ nomē. queādmodum iſta
ꝑdicatio. latrabile aīal ē canis. poteſt dici ꝑdicatio maio-
ris de minori. ¶ Dicendū eſt ergo ad argu^{m} ꝙ licet ſm̄
rem nō habeat ideꝫ eē genus in multis ſpēbus. habet ta-
men in eis idem eē ſm̄ rōnē. ſpēs aūt habet in multis īdi-
uiduis idē eē tam ſecundum rōnem q̄ȝ etiam ſecundum
naturā forme: ſꝫ nō ſcd̄m deſignationē māe.

Secundo poteſt dubitari qd ſit ꝑncipiū īdiuiduati-
onis. videt̄ enī ꝙ forma. qꝛ per idē habꝫ
res eē ⁊ eē vnum. ſed vnūquodq; habet eē per formā. er-
go vnūquodq; habet per formā vnū ſiue īdiuiduꝫ eſſe.
forma igitur eſt ꝑncipium īdiuiduatōis. ¶ Ad iſtam q̄ō-
nem eſt dicēdū ꝙ in rebus mālib⁹ ꝑncipium indiuiduati-
onis nō eſt forma ſꝫ materia. ¶ Ad cui⁹ euidentiā eſt cō-
ſiderandum ꝙ alia eſt ꝯtractio generis ad ſpeciem: ⁊ alia
ſpeciei ad īdiuiduū. qꝛ per cōtractionē generis ad ſpeciē
ſpm genus deducit̄ ad certū ꝑfectionis gradū: ſꝫ per con-
tractionem ſpēi ad īdiuiduum non deducitur ſpecies ad
aliquem ꝑfectionis gradum: ſed potius ille gradus perfe-
ctionis qui ponitur in ſpecie limitatur ⁊ conſtringit̄. Con-
ſtat aūt ꝙ gradus perfectiōis eſt ex forma ⁊ latitudo per-
fectōis etiaꝫ eſt ex forma ex qua eſt perfectio. ſed perfe-
ctionis limitatio et conſtrictio ſue latitudinis eſt proprie
ex eo ex quo ⁊ per quod artatur ⁊ conſtringitur latitudo
forme. hoc autem non eſt niſi mā. vnde pro tanto forma
īmaterialis dicitur remanere in ſua latitudine īfinita. ꝓ-
pter hanc igitur cōditioneꝫ ſpecificatio generis attribuit̄
forme: ⁊ indiuiduatio ſpeciei in rebus mālibus attribuit̄
materie. in logica autem noſtra diximus ꝙ cōmuniter in
omnibus principium īdiuiduationis ē determinatio eēn-
tie ad eſſe. ¶ Dicēdū eſt ergo ad argumentum ꝙ forma
dat eē ⁊ vnū eſſe. ſed vnū eē vnitate indiuiduationis dat ī
rebus materialibus forma īdiuiduata per materiaꝫ. ⁊ id̄
non forma ſed materia eſt principiū ꝑmū indiuiduatōis.

Tertio pōt dubitari vtrum īdiuiduum addat ſupra
ſpeciem aliquid ſm̄ rem. ⁊ videt̄ ꝙ ſic: quia
addit ꝓprietates indiuiduales: ſꝫ iſte ſunt aliquid ſm̄ reꝫ
ergo īdiuiduum addit aliquid ſupra ſpecieꝫ ſꝫ reꝫ. ¶ ꝓ-
in realitate ſpēi oīa illius ſpeciei indiuidua cōueniunt. ſi
ergo nihil ſm̄ rem adderet indiuiduū ſupra ſpēꝫ: īdidua
vnius ſpēi non differrent ſm̄ rem: ſꝫ ſolum ſm̄ rōnem. qd̄
eſt falſum. ¶ Ad iſtam q̄ōnē eſt dicēdū ꝙ nō eſt neceſſa-
rium ipm indiuiduū addere aliq̄d ſupra ipam ſpeciē ſm̄
rem. cuius declaratio eſt: quia id de neceſſitate addit in-
diuiduum ſupra ſpecieꝫ per quod indiuiduatur. ſꝫ auteꝫ
logicam acceptionē indiuiduū nō fit indiuiduū per ali-
quam rem additam ſpēi. qꝛ illa res aut eēt ſubſtantia aut
accidens. non aūt eſt accidens: quia accidentia naturalr̄
preſupponunt ſubiectū ſuum eē: ⁊ qꝛ eſſe non poſſunt niſi
indiuidui ſit: ꝑꝫ ꝙ nāe accidentiuꝫ ſecundū ordinē itelli-
gendi nō faciunt ſuū ſubiectū īdiuiduū: ſed potius indiui-
duuꝫ ꝑſupponunt. Nō ḡ ſm̄ logicum addit indiuiduum
ſupra ſpēm rem alicuius accidētis. nō addit etiā reꝫ ſubē:
qꝛ mā ⁊ forma ſubſtantialis ingrediunt̄ non ſolum com-
poſitionē indiuidui: ſꝫ etiam cōpoſitionem ſpēi ⁊ aliā reꝫ
ſubſtantie indiuiduum ab iſtis nō ponit. logice ergo loq̄n-
do non addit indiuiduuꝫ aliquid ſupra ſpeciem realiter:
ſꝫ ſolū ſecunduꝫ rōnem. ſi aūt nō logice ſꝫ realiter loqua-
mur: dicere poſſumus ꝙ indiuiduū illa addit ſupra ſpēꝫ
ſine q̄bus indiuiduū eē nō pōt in re: cum ḡ ſine ꝓprietati-
bus ⁊ multis accn̄tibus indiuiduū in re eē nō poſſit: dice-
re poſſum⁹ ꝙ iſta accn̄tia ⁊ has ꝓprietates addit indiui-
duū ſupra ſpeciem. qꝛ igit̄ indiuiduum ſine his in re eſſe
non pōt: q̄uis ſine eoꝝ multis poſſit intelligi: idcirco for-
te porphyrius dixit ꝙ īdiuiduū conſtat ex collectione ta-
liū ꝓprietatū. ¶ Ad ꝑmū ergo argumētū eſt dicendū ꝙ
ſm̄ ꝯſiderationē logicā īdiuiduum nō addit ſupra ipſam
ſpēm alias ꝓprietates q̄ȝ īdiuiduationem ipam: que non
dicit rem aliam q̄ȝ illam que indiuiduatur. ſm̄ tamen ac-
ceptionē realē addit vt dictū eſt alias ꝓprietates. ¶ Ad
2^{m} eſt dicendū ꝙ quāuis īdiuidua conueniāt in realita-
te ſpēi: quia illa tamē nō eſt realitas vna numero ſiue de-
ſignata de ſe: ſꝫ deſignatur de īdiuiduis: ipa īdiuidua dif-
ferunt ī realitate ſpeciei deſignata: lꝫ nō differant in ipſa
non deſignata. ꝓpter talē aūt differentiā nō oꝫ ꝙ īdiuiduū
addat rē ⁊ nām vllā ſupra ſpēm. ſed ſufficit ꝙ addat ſolū
nature ſpecifice deſignationes. Ca. IIII.

Differentia vero cōiter ⁊ proprie
⁊ magis ꝓprie dicitur. Cōmu-
niter quidem differre alteruꝫ ab
altero dicitur: quoniam alterita-
te quadaꝫ differt quocunq; mō
vel a ſe ipſo vel ab alio. Differt. n. Socrates
a Platone alteritate quadā ⁊ ipſe a ſe ſene vl̄
iam puero vel iam viro vel iaꝫ faciēte aliquid

vel quieſcēte: ⁊ ſemper in aliquo modo habē di ſe alteritatibus. Proprie autē differre alte rum ab altero dicitur: qn̄ iſeparabili accidēte ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt: vt naſi curuitas: cecitas oculorum: ⁊ cica/ trix cū ex vulnere occaluerit. Magis autē ꝓ/ prie alterum differre ab altero dicit̄: cuꝫ ſpeci fica differentia differt: quemadmodum hō ab equo ſpecifica differentia differt rationali qua litate. Uniuerſaliter ergo omnis differētia al/ teratum facit cuilibꝫ adueniens: ſed ea que eſt cōmuniter ⁊ ꝓprie alteratum ſolū facit: illa āt q̄ eſt magis ꝓprie aliud. Lectio VIII.

POſtquaꝫ determinauit porphiri⁹ de duo bus ꝑdicabilibus que predicantur in q̄d .ſ. de genere ⁊ de ſpē: conſequenter decla rat in hac parte de differentia que predi/ catur in quale. determinat autē pro tāto pri⁹ de differētia q̄ꝫ de proprio ⁊ acciden/ te. q͛ eēntiale prius eſt accidētali: ⁊ drīa ꝑ/ dicat̄ in quale eēntiale: ꝓpriū vō ⁊ accidēs in quale accn̄ tale. In determinando autē de differētia 3ᵃ facit: q͛ p̄mo enumerat triplicē acceptionē drīe. 2° vero ponit ei⁹ diui ones. ibi. Drīaꝝ igr̄. ⁊ 3° ponit ei⁹ deſcriptiones. ibi. ⁊ quas etiā deter. Prima ps diuidit̄ in duas partes. q͛ p̄mo pōit modos drīe. 2° vero per vnā cōditioneꝫ ſepat 3ᵘᵐ modum ab oīb⁹ alijs: ibi. vlr̄ g̊. Proponit g̊ i p̄ma pte ꝙ differētia dicit̄ tribus modis. ſ. cōiter. ꝓprie. ⁊ magis ꝓprie: q̄ꝺ decla rat ꝯſequēter dicens ꝙ cōiter. i. large ſumendo differētiā dicit̄ differre alterum ab altero qn̄ quadam. i. q̄libꝫ alte/ ritate. i. diuerſitate differat ſiue ipſe a ſeipſo: ſiue ab alio. Socrates. n. differt a ꝑlone alteritate q̄dā. vtputa ſi vn⁹ eſt albus ⁊ alter niger. vel quocūqꝫ alio modo diuerſo differat vnūquodqꝫ ipſoꝝ ab alio. differt ēt ipſe ſocrates ꝑus infans a ſe puero: vel iam exiſtente viro: ⁊ ipſe non fa ciens aliquid a ſe faciente: vel mot⁹ a ſe q̄ſcente differt. ⁊ ſemꝑ. i. vlr̄ in alteritatib⁹ aliquo modo ſe habēdi cōſiſtit drīa cōiter ſumpta. Sed ꝓp̄e ⁊ ſtricte dicit̄ differre alteꝝ ab altero quādo non quocūqꝫ accidente: ſed quaſi iam ap propriato ⁊ inſeꝑabili exiſtēte vnū ab alio diuerſificat̄. ac cidētia vero iſeꝑabilia ſunt: vt dicit: naſi curuitas: cecitas oculorum: ⁊ cicatrix cum ex vulnere occaluerit. Magis vero ꝓprie dicit̄ differre alterum ab altero qn̄ ab ipō dif/ fert nō ſolum aliquo appropꝛiato: ſed etiā aliquo eſſentiali p̄ncipio. vtpote ſi vnū differt ab alio ſpecifica differentia. ſicut hō ſpecifica drīa: quia hō rōnali qualitate differt ab equo. ¶ Eſt aūt notādū ꝙ diſtinctio iſtoꝝ modoꝝ talis ē: q͛ p̄mus modus ſua vlītate icludit oēs. ſed ſcd̄s reſtrin/ git p̄mū ad differentiā iſeꝑabilem. Terti⁹ aūt coartat ad drīam tam inſeparabilem q̄ꝫ etiam eſſentialem. Poſſunt etiam diſtingui aliter: vt nō icludāt ſe inuicē: vt videlicet dicatur ꝙ p̄m⁹ modus reſpicit ſolum drīam accidētaleꝫ ſeꝑabilem: ſꝫ ſcd̄s reſpicit tantū drīam accidentalē iſeꝑa/ bilem. tertius vero reſpicit ſolum differentiā eēntialem. ¶ Itē notandū eſt ꝙ drīa eſſentialis dicitur magis pro pria. q͛ ⁊ eſt ꝓpria qn̄ q̄ꝺ differt eēntialr̄ ab aliquo. ꝓprie loquendo dr̄ differre: ⁊ vltra hoc habet ꝙ eſt itrinſeca ⁊ eſſentialis differentia. ¶ Deinde cū dicit vlr̄. diſtinguit per vnā ꝯditionē 3ᵘᵐ modū ab alijs duobus: cōcludens ex dictis ꝙ vlr̄ oīs drīa adueniens cuilibet ſiue cuicūqꝫ fa cit ipm̄ alteratum ſiue diuerſificatum ab altero: ſed illa drīa tm̄ q̄ dicitur ꝓpria facit ſolum alteratū. i. ſolū diuer/ ſitatem q̄ꝺdam: ſꝫ illa que dicitur magis ꝓpria facit aliud .i. diuerſitatē eēntialē. ¶ Eſt aūt notandū ꝙ ſi alteratuꝫ non idicat niſi drīā accn̄talē: tūc vlr̄ drīa dicit̄ facere alte/ ratū: q͛ q̄uis drīa magis ꝓpria faciat diuerſitatē eēntia/ lem: ex ꝯñti tamē fac̄ drīam accidētalem: q͛ drīe diuerſe eēntiales ſunt cāe ⁊ p̄ncipia diuerſoꝝ accidentiū.

¶ Differētiarum igitur alie quideꝫ alteratū fa/ ciunt: alie vero aliud. Ille quidē q̄ faciūt aliꝺ ſpecifice vocant̄: ille vero q̄ alteratū ſimplicit̄ dicuntur. animali eniꝫ rationalis differētia ad ueniēs aliud facit: ⁊ ſpeciē animalis facit: Il/ la vero q̄ ē mouendi alteratū facit ſolū a q̄ſcē te. quare hec quidē aliud: illa vero alteratum ſolum facit.

¶ Deinde cum dicit. Differentiarū ergo. ponit diuiſiones ipſarum differentiarum. ⁊ circa hoc tria facit. quia primo cōcludit ex ꝑdictis vnā diuiſionē drīaꝝ. 2° vero membra diuiſionis ꝑ ſuas ꝓprietates ſepat ab inuicem ibi. Secū/ duꝫ igit̄ aliud. ⁊ 3° reſumens totū a p̄ncipio ꝑfectius exe quitur diuiſiones differentiaꝝ ibi. A ſupiorib⁹. Dicit g̊ in p̄ma parte cōcludens ex ꝑdictis ꝙ differentiaꝝ alie ſunt q̄ faciunt alteratū: ⁊ alie ſunt que faciunt aliud. i. alie ſunt q̄ rē diuerſificāt accn̄talr̄: ⁊ alie que reꝫ diuerſificāt eēn/ tialiter. Et iſte quidem q̄ faciunt aliud vocant̄ ſpecifice. i. cōſtituunt ſpēm: ſed ille q̄ faciunt alteratū vocant̄ ſimplr̄ drīe abſqꝫ adiūctione aliqua. Que autē que faciunt aliud cōſtituant ſpēꝫ pꝫ in exēplo. Uidem⁹ eni ꝙ differētia q̄ di citur rōnale adueniens animali ⁊ facit aliud ⁊ conſtituit certam ſpeciē aīalis: ſꝫ illa drīa que ē mouendi. i. que ſigni ficatur ⁊ ponitur per h̄ ꝙ dicit̄ mot⁹ aut moueri: facit ſub iectum cui aduenit ſolū alteratum vel ab alio quieſcente: vel ab ipſomet q̄ſcente pri⁹. Unde pꝫ ꝙ differētia q̄ dici tur magis ꝓpria facit aliud: ſed illa que dicit̄ cōmunis ⁊ ꝓpria facit ſolum alteratum.

¶ Secundum igitur aliud facientes: diuiſiōes fiunt a generib⁹ in ſpēs: ⁊ diffinitiōes aſſignā/ tur: que diffōnes. ſ. ſunt ex gn̄e ⁊ huiuſmodi differentijs: ſecundum aūt eas: q̄ ſolū alteratū faciunt: alteratio ſola conſiſtit: ⁊ in aliquo mō ſe habendi permutationes.

¶ Deinde cū dicit. Scd̄ꝫ igit̄ aliꝺ. cōcludit ex dictis diſti/ ctionē dictaꝝ drīaꝝ abinuicē per ſuas ꝓprietates. d. ꝙ ſꝫ drīas faciētes aliꝺ fiunt diuiſiōes geneꝝ i ſpēs: ⁊ aſſignā/ tur ēt diffōnes que ſūt vel cōſtant ex generibus ⁊ huiuſ/ modi differentijs. ſed ſm̄ eas que faciunt ſolum altera/ tū nulluꝫ iſtorum fit. ſed conſiſtit ſm̄ eas ſola alteratio. ⁊ vniuerſalr̄ penes eas conſiſtunt ꝑmutatiōes in aliq̄ mō ſe habendi.

AD euidentiā aūt iſtorum querat̄ p̄mo. vtꝝ differentia magis propria faciat aliud. ⁊ videt̄ ꝙ nō. q͛ drīe ma gis ꝓprie adueniunt generi. ſed gen⁹ nō eſt aliud in ſpecie bus conſtitutis ꝑ tales diuerſas differentias. q͛ tunc non ꝑdicaretur de eis vniuoce: q̄ꝺ ē falſuꝫ: ergo drīe magis ꝓ/ prie nō faciunt aliud. ¶ Ad iſtam queſtionem dicunt q̄/ dam ꝙ differentia poteſt comparari ad duo. ſcꝫ ad genus cui aduenit: ⁊ ad ſpēm quam conſtituit. Et ſi quideꝫ com paretur differentia ad genus cui aduenit: tunc dicunt ꝙ non facit aliud: ſed ſi comparetur ad ſpecieꝫ quā cōſtituit tunc dicūt ꝙ bene facit aliud. q͛ oppoſite tales differētie faciunt oppoſitas ſpecies. Oppoſite autem ſpecies habēt neceſſario eſſentias differentes. ¶ Sed iſta poſitio ſtare non poteſt. ad cui⁹ euidentiam eſt conſiderandum ꝙ dif/

ferẽtia accidentalis poteſt ad duo compari.qꝛ ad ſubm̄ cui aduenit:⁊ ad id qđ ĩ ſubo illi aduenie͂do ↄſtituit: que͂admoduꝫ albedo pōt compari ad corpus ſubm̄ cui aduenit:⁊ pōt compari ad eē albū qđ in corpe ſubo ſuo mō cōſtituit.⁊ ſi quidem comparetur ad corpus ſubꝫ cui aduenit ſic facit ſolū alteratū:ſꝫ ſi comparetur ad eſſe albū qđ cōſtituit:ſic facit aliud a nigro.nam q̄uis corpus album nō ſit aliud a nigro:tamē eē albuꝫ eſt aliud ab eē nigro.Si ḡ differentia eēntialis dicat̄ facere aliud ſolū id qđ conſtituit ⁊ non illud cui aduenit: tunc nulla erit differentie eſſentialis diſtinctio a differentia accidētali. vt ergo maneat diſtinctio:dicere oportet ꝙ quamuis omnis differētia faciat aliud id quod conſtituit: tamē differentia eēntialis facit aliud etiā illud cui aduenit:ſed dr̄ia accītalis facit illud ſolū alteratū ⁊ nō aliđ.Et ꝓpterea dr̄ia eēntial̄ faciendo aliud diuidit:⁊ diuidēdo facit aliud. Eſt autem dr̄ia ſpecifica diuiſiua ⁊ cōſtitutiua gn̄is cui aduenire itelligit̄.ergo ipꝫ genus cui aduenit facit eē aliđ ⁊ diuerſificat eēntialr̄ differētia ſpecifica ſibi adueniens. ¶ Dicendū eſt igitur ad argumentum ꝙ genus in ſpēbus ſub ipo cōſtitutis non eſt aliud ſm̄ itentionē vel conceptū rationis ſed eſt in eis aliud ſm̄ rem.⁊ idcirco logicus q̄ eſt artifex rōnis:dicit ipm̄ vniuoce ꝑdicari.ſed phyſicus qui eſt artifex realis dicit ipm̄ ꝑdicari equiuoce.

Secundo q̄ratur.vtꝝ etiā ipſa dr̄ia eēntialis ſit aliud a genere cui aduenit ⁊ qđ facit aliđ.videtur.n.ꝙ ſic.qꝛ mā eſt aliud a forma.ſed dr̄ia ſubſtātialis ſumit̄ a forma: genꝰ vero a mā. ergo dr̄ia ſpecifica eſt aliud a genere cui aduenit.¶ Ad iſtam queſtionē eſt dicendum:ꝙ alr̄ loquendū eſt de iſtis ſm̄ intētionē ⁊ cōceptuꝫ rōnis:⁊ aliter ſm̄ rem.nā ſm̄ conceptum vel intentionem rationis differentia eſt aliud a genere. Aliuꝫ enim cōceptum format ſibi ratio de genere: ⁊ alium conceptū format ſibi ratio de differentia:ita videlicet ꝙ vnuꝫ ipoꝝ non eſt aliud nec ꝑs alterius. Nam ſi vnus ipoꝝ nō eſſet alter: tunc ſicut fit nugatio dicendo veſtis tunica: ſic etiā fieret dicēdo aīal rōnale:ſi etiaꝫ vnus ipoꝝ eēt ꝑs alteriꝰ:tunc ſic̄ fit nugatio dicēdo hō aīal:aut aīal homo: ſic etiā fieret dicēdo aīal rōnale:qđ totū eſt falſū. Sūt ḡ duo diuerſi cōceptus:cōceptus generis ⁊ conceptus dr̄ie Et ꝓpterea dicit auicēna in metaphiſica ſua.ꝙ cōceptus ſpēi eſt compoſitus ex ↄceptu generis ⁊ dr̄ie tāq̄ ex duobus diuerſis conceptibus. Bene itaq̄ dictum eſt ꝙ dr̄ia ſpecifica que genꝰ facit aliud:eſt etiaꝫ ipa aliud a genere ſm̄ intentionē vel conceptum rōnis:ſed tamē ſꝫ reꝫ dr̄ia nō eſt aliud a gn̄e.Cuiꝰ quidē rō ad p̄ſens poteſt eſſe:qꝛ ꝓpter oppōneꝫ q̄dē aduenietiū ⁊ realr̄ differētiū ab eo cui adueniūt:nō oꝫ id cui adueniunt ſub ipis eēntialr̄ diuerſificari.quēadmodū qꝛ forma ſubſtantialis realr̄ differt a mā cui aduenit.ipe forme aduenientes māe eaꝫ nō diuerſificant eēntialr̄:quin potius ſtat materia eadem eēntialr̄ ſub oppoſitis formis ſubſtātialibꝰ.Cū ergo differentie ſpecifice aduenientes generi ipꝫ neceſſario: ſicut oſtēſum eſt: diuerſificent eēntialr̄.dicere oꝫ ꝙ ipe nō ſunt ſꝫ rem aliud a genere cui adueniunt.¶ Arm̄ autem factuꝫ in cōtrariū non concludit.qꝛ genꝰ non ſumitur logice: loquendo ſimplr̄:a mā:ſed dicit̄ ſumi a mā. qꝛ ſumit̄ a forᵃ ſe habēte ꝑ modū māe. vnde ab eadē forma ſumpta ſub determinatione ſumit̄ dr̄ia a qua forma ſūpta ſub quadā īdeterminatione ſumitur genus.

¶ A ſuperioribus rurſus inchoāti dicēdum ē differentiarum alias quideꝫ eſſe ſeparabiles: alias vero iſeparabiles. Moueri enī ⁊ q̄eſcere: ⁊ ſanum eſſe ⁊ egrū: ⁊ quecunq̄ his proxima ſunt:ſeparabilia ſunt. At vero aquilum eſſe vel ſimum: vel rationale vel irrationale.iſeparabilia ſunt.

Lectio VIIII.

Poſtq̃ ſupra poſuit porphiriꝰ modos differentiarum ⁊ vnam ipſarum diuiſionū: ↄſequenter in hac ꝑte reſumens a p̄ncipio differentie diuiſionē plenius proſeq̄tur diſiones eius. Et circa hoc duo facit. qꝛ p̄ ponit duplicem diuiſionē dr̄ie. Secūdo vero eas diuiſiones reſumēs adiūgit tertiam ibi.Cum igitur tres ſpecies. Circa primuꝫ ſic ꝓcedit. qꝛ p̄ ponit diuiſionem vnam.2ͦ vero ponit aliam ibi. Inſeꝑabiliuꝫ vero. ⁊ tertio membra 2ͤ diuiſionis per ſuas proprietates abinuicē diſtinguit.ibi. Ille igitur que per ſe ſunt.¶ Dicit ergo in p̄ma ꝑte ꝙ īchoanti.i.inchoare volēti a ſuꝑioribꝰ.i. a p̄us dictis de differētia ad pleniꝰ diuidendū ipſam:dicendū eſt ꝙ differentiaꝝ alie ſunt ſeparabiles:⁊ alie inſeparabiles. Nam moueri ⁊ quieſcere: ⁊ ſanū eſſe ⁊ egrotū:⁊ quecūq̄ ſūt ſimilia his:ſeparabilia ſunt.ſed eē aq̄linū vel eē ſimuꝫ vel rationale vel mortale ſunt inſeparabilia. ¶ Ubi notandū eſt ꝙ differētie ſeparabiles pertinent ad differentiam cōmuniter ſumptaꝫ: ſed dr̄ie īſeparabiles ꝑtinent tā ad dr̄iam proprie dictā q̄ ad differentiam dictā magis ꝓprie.

¶ Inſeparabilium autem alie quidem ſunt ꝑ ſe:alie vero per accidens:nam rationale per ſe ineſt homini: ⁊ mortale: ⁊ diſciplie eſſe ſuſceptibile. At vero aquilum eſſe vel ſimum ꝑ accidens ⁊ non per ſe.

¶ Deinde cum dicit. Inſeꝑabilium. ponit aliaꝫ diuiſionē differētie que ē ſubdiuiſio alteriꝰ membri poſite nūc diuiſionis: ⁊ dicit ꝙ inſeparabiliū dr̄iaꝝ alique q̄dem ſūt per ſe:alique vero ꝑ accidens. Nam rōnale ⁊ mortale inſunt per ſe hoī:⁊ eē diſcipline ſuſceptibile ſilr̄:ſed eē aquilinum vel ſimū ſūt dr̄ie ꝑ accn̄s:qꝛ īſunt hoī nō ꝑ ſe ſꝫ ꝑ accidēs. ¶ Ubi notādū ē ꝙ iſta diō pōt dupl̄r itelligi. vnoͦ ſic vt ꝑ dr̄ias ꝑ ſe itelligant̄ dr̄ie eēntiales. ⁊ ꝑ dr̄ias ꝑ accn̄s itelligant̄ dr̄ie accītales. ⁊ qꝛ ꝓpa nō ſunt eēntiaᵃ ſꝫ accn̄taᵇ: oēs tē dr̄ie ꝓpe ↄp̄hēdunt̄ ſub dr̄ijs ꝑ accn̄s. Alioͦ pōt intelligi ita ſimpliciter vt ſonat. vt videlicet dr̄ie per ſe itelligantur que dr̄r ꝑdicata vel attributa per ſe:⁊ dr̄ie per accidēs intelligantur illa que dicunt̄ attributa ꝑ accn̄s. ⁊ qꝛ accn̄tia ꝓpria dicuntur attributa ꝑ ſe:nō omnes dr̄ie ꝓpe comprehendunt̄ tunc ſub differētijs ꝑ accidens. q̄s autē iſtoꝝ ſit v̄ior itellectꝰ patebit deo dante in ſequentibꝰ.

¶ Ille igitur que per ſe ſunt:in ratione ſubſtantie accipiuntur: ⁊ faciunt aliud. ille que ſecundum accidens:nec in ſubſtantie ratione accipiuntur:nec faciunt aliud:ſed alteratum. Et ille quidē que per ſe ſunt nō ſuſcipiunt magis ⁊ minus:ille vero que per accidens: ⁊ ſi inſeparabiles ſint intenſionem accipiunt ⁊ remiſſionem. Nam neq̄ genus magis ⁊ minus predicatur de eo cuius eſt genꝰ:neq̄ generis differentie ſecunduꝫ quas diuiditur:ipſe enim ſūt que vniuſcuiuſq̄ rationem complent: eſſe āt vniuſcuiuſq̄ vnum ⁊ idem eſt:nec intenſionē nec remiſſionē ſuſcipiēs ē:aquilū āt vl̄ ſimū vl̄ coloratū aliquo mō itēdit̄ ⁊ remittit̄.

¶ Deinde cum dicit. Ille igitur que per ſe ſunt. diſtinguit abinuicem membra poſite ſubdiuiſionis per ſuas ꝓprietates. d. ꝙ ille que ſunt differentie per ſe accipiuntur in rõne. i. in diffinitione ſignificatiua ſube. i. ẽẽntie: ꝛ faciũt aliud. ſed que ſunt ſecundum accñs neq̃ʒ in ſube rõne accipiuntur: nec faciunt aliud: ſed tñ alteratum. Item ille que ſunt dñe per ſe non ſuſcipiunt magis ꝛ minus: ſed ille que ſunt per accidens: ẽt ſi inſeparabiles ſint: ſuſcipiũt intenſioñe ꝛ remiſſioñe. Nam nec genus nec dñe diuiſiue generis predicantur cum magis ꝛ minus de his de quibus predicãtur. Et ratio eſt. q: eſſe proprium vniuſcuiuſq̃ʒ eſt vnum ꝛ idem neq̃ʒ intenſionem ſuſcipiẽs neq̃ʒ remiſſionem: ſed ipe dñe ſunt que complent rationem vel diffinitioñe vniuſcuiuſq̃ʒ: ꝛ diffinitio eſt que ſignificat quid eſt eſſe rei. igitur tales dñe non ſuſcipiunt magis ꝛ minus. ſʒ eſſe ſimum vel aquilum vel coloratum quoꝝ quodlibet eſt dña ſecundum accidens ꝛ intelligitur ꝛ remittitur. ¶ Eſt autem notandum ꝙ magis ꝛ minus in eo ſunt ꝓprie in quo eſt motus. Motus autem non eſt i genere niſi rõne ſuarum ſpecierum. vnde magis ꝛ minus non attẽditur in genere niſi mediantibus ſuis ſpeciebꝰ. ꝛ ꝓpterea color non rõne ſui: ſed rõne albi aut nigri dicitur intendi ꝛ remitti: ſed aquilum vel ſimum q̃ntum ad hoc dñr intẽdi ratione ſui.

¶ Cum igitur tres ſpecies differentie conſiderentur: ꝛ cum he quidem ſint ſeparabiles: ille vero inſeparabiles. Et rurſus inſeparabiliũ: he quidẽ ſint ꝑ ſe: ille vero ꝑ accidẽs. Rurſus earum que ꝑ ſe ſunt differentiarũ: alie quidem ſunt ſcðm quas diuidimus genera in ſpecies: alie vero ſm quas ea que diuiſa ſunt ſpecificãtur. vt cũ ꝑ ſe differẽtie omnes huiuſmodi ſint animati ꝛ inanimati: ſenſibilis ꝛ inſenſibilis: rationalis ꝛ irrationalis: mortalis ꝛ immortalis: Ea quidem que aĩati ꝛ ſenſibilis differẽtia ↄſtitutiua eſt animalis ſubſtantie: eſt enim animal ſubſtantia animata ſenſibilis. ea vero que ẽ mortalis ꝛ imortalis differẽtia: ꝛ rõnalis ꝛ irrationalis diuiſiue ſunt animalis differentie: per eas enim genera in ſpecies diuidimus. Sed ee quidem que diuiſiue ſũt differẽtie generum: cõpletiue ſũt ſpecierũ: diuidiť. n. animal rationali ꝛ irõnali differẽtia: ꝛ rurſus mortali ꝛ immortali differentia: ſed ea que ẽ rationalis differentia ꝛ mortalis conſtitutiue ſũt hominis: ratiõalis vero ꝛ immortalis dei. Ille vero que ſunt irrationalis ꝛ mortalis irrationabilium aĩalium. ſic etiaʒ ſuprema ſubſtãtia cum diuiſa ſit animati ꝛ inanimati differentia ſenſibili ꝛ inſenſibili: animata ꝛ ſenſibilis congregate ad ſubſtantiã aĩal ꝑfecerũt. Quoniã ergo eedem alio mõ accepte ſiũt ↄſtitutiue: aliquo modo autẽ diuiſiue: oẽs ſpecifice dicuntur. ꝛ his maxime opus ẽ ad diuiſiones generũ ꝛ diffinitiones ſpecierũ: ſʒ nõ his que ſcðm accidens inſeparabiles: nec magis his que ſunt ſeparabiles.

¶ Deinde cum dicit. Cum igitur tres ſpẽs. reſumens ſup̃ predictas diuiſiones adiungit diuiſionem tertiam. d. ꝙ cum conſiderẽtur tres ſpecies. i. tres modi differentie. ſ. cõiter ꝛ proprie ꝛ magis proprie: et ꝙ he. ſ. cões ſunt ſeparabiles alie vo inſeparabiles: ꝛ inſeparabilium quedam ſunt per ſe ꝛ quedam ꝑ accñs: rurſus eaꝝ dñarum q̃ ſunt ꝑ ſe alie ſunt per quas genera diuidimus in ſpecies: ꝛ alie ſunt per quas genera diuiſa ſpecificantur. i. i certa ſpecie conſtituuntur. ¶ Sed notandũ eſt ꝙ hic nõ eſt alietas realis ſed ſolum rõnis. Nam eadem differentia eſt que genus diuidit ꝛ ipm in certa ſpecie cõſtituit. vnde iſta diuiſio non eſt penes res: ſed penes diuerſas eiuſdem dñe conditiones. Alia enim conditio eſt diuidere: ꝛ alia ſpecificare. verum eſt tñ ꝙ alr exponendo poſſet intelligi fieri diuiſio etiaʒ per diuerſas dñas: vtpote ſi per iſtas que dicuntur ſpecificare genera diuiſa intelligantur ille que complent rõnem generũ: ꝛ per illas que genera diuidunt intelligantur ille que complent rationem ſpẽrũ. Et huic expoſitioni conueniunt exempla ſequentia. Cum eñi hꝫ omnes differẽtie que ſunt aĩati inaĩati: ſenſibilis ꝛ inſenſibilis. rõnalis ꝛ irrõnalis. mortalꝭ ꝛ immortalꝭ. ſint dñe ꝑ ſe. ea quidem que eſt ſenſibilis ꝛ aĩati eſt cõſtitutiua ſubſtantie. i. eẽntie ipſius aĩalis qð eſt genus: q: animal ẽ ſubſtãtia aĩata ſẽſibilꝭ. ſʒ ea dña q̃ ẽ rõnalis ꝛ irrõnalis. mortalis ꝛ imortalis ſũt dñe diuiſiue aĩalꝭ. q: ꝑ eas diuidimꝰ genera i ſpẽs. Et iſte qdẽ dñe q̃ ſũt diuiſiue geneꝝ ſũt cõſtitutiue ꝛ ↄpletiue ſpẽꝝ. Nã aĩal diuidiť rõnali ꝛ irrõnali mortali ꝛ imortali dña. ſʒ ea dña q̃ ẽ rõnalis ꝛ mortalis ẽ ↄſtitutiua hoĩs. q: hõ dr̃ rõnalis ꝛ mortalis. ſʒ rõnalꝭ ꝛ immortalꝭ eſt ↄſtitutiua dei. ſed ille dñe q̃ ſũt irrõnalꝭ ꝛ mortalis ſũt ↄſtitutiue irrõnabiliũ aĩaliũ. ſʒ dñe ẽt q̃ complẽt rõnem generum ſũt differentie diuiſiue generum ꝛ cõſtitutiue ſpecierum. ſic enim cum ſupreme ſube q̃ eſt genus gñaliſſimum ſit dña diuiſiua aĩati ꝛ iaĩati. ſenſibilis ꝛ inſenſibilis: dñe aĩati ꝛ ſenſibilis congregate ad ſubſtantiã ꝑficiunt aĩal: quod non ſolum ẽ genus: ſʒ ẽt ẽ ſpẽs. Unde pʒ ꝙ ſi vniuerſalr ſumamus omnes differentias: eedem ſʒ rem differentie diuiſiue ſunt generum ꝛ conſtitutiue ſpecierum: ꝛ ſicut iam diximus dicta diuiſio nõ ẽ niſi per diuerſas ↄditiões differentie. q: ĝ eedeʒ differentie alio modo accepte ſunt cõſtitutiue: ꝛ alio modo accepte ſunt diuiſiue: q: diuiſiue dicuntur reſpectu ſuperiorum: ꝛ conſtitutiue dicunť reſpectu inferiorum. omnes ipe vocantur ſpecifice. i. ſpecierum completiue. ꝛ his dñis eſt maxime opus ad diuiſiones generum ꝛ ad diffinitiones ſpecierum: ſed non opus eſt his dñis que ſunt ſecundum accidens ꝛ ſunt inſeparabiles: ꝛ magis non eſt opus his que ſunt ſeparabiles. ¶ Eſt autem notãdum ꝙ boetius ſꝫ in cõmento ſuo dixit. q̃cunq̃ʒ deum ſupponimus aĩi: ſecũdum eam opinionem facimꝰ que ſolẽ ſtellaſq̃ʒ atq̃ʒ hunc totum mundum aĩatum eſſe confirmat: quos etiam ari. deorum nomine appellauit. verus autem deus in nullo genere eſt: neq̃ʒ conſtituitur per aliquam dñam: ſed ẽ ſupra omne genus ꝛ omnem dñam.

Occurrunt autẽ alique queſtiones i iſta lectiõe: ꝛ primo verum differẽtie eſſentiales recipiant magis vꝭ minꝰ. videtur enim ꝙ ſic: q: rõnale ẽ differentia eſſentialis hominis ꝛ tamen vnus homo dicitur ratiõabilior alio. ĝ differentie eſſentiales poſſunt dici cum magis ꝛ minus. ¶ Ad iſtam queſtionem eſt dicẽdum: ꝙ differentia eſſentialis nõn poteſt dici cuʒ magis ꝛ cum mīus. cuius ratio ad preſens poteſt eſſe: q: magis ꝛ minus dicũt exceſſũ ꝛ defectũ fũdatũ ſupra ꝑticipatione alicuꝰ ab aliq̃. vñ vbi ẽ magis aut minus: ibi ſtati ſunt

duo realr̄.ſ.participās ⁊ pticipatum.⁊ oꝫ ēt ibi eē diffozmi tatem quandam habitudinis. Naꝫ alr̄ ſe hꝫ participans ad participatū quando ipm̄ participat cum magis: ⁊ ali ter qñ ipm̄ participat cum minus.⁊ etiam aliter ſe hꝫ ad participationem.iſta autem nō poſſunt īueniri ī ꝓpoſito. Si quis autē dicat hic eē duo.ſ.participās ⁊ pticipatuꝫ: ponens ꝙ genus ſit participās ⁊ dr̄ia participatum. quia tñ genus ⁊ dr̄ia non ſunt duo diuerſa ſm̄ rem: ſed tñ̄ ſm̄ rōnē: ſaluari ꝓpterea ñ poterit h eē realr̄ magis ⁊ minus: ⁊ qꝛ vbicunqꝫ ineſt realr̄ magis ⁊ minus: ibi oꝫ realr̄ eſſe duo diuerſa.ſed ⁊ alia conditio non ſaluatur in ꝓpoſito: qꝛ genus ad differentiam vel ad cauſaꝫ dr̄ie ſemper ſe hꝫ ex equo ſiue vniformiter: ſicut pꝫ intuenti: ⁊ idcirco eſt ī poſſibile ꝙ dr̄ia eēntialis recipiat magis ⁊ minus. ℂ Dicē dum eſt ǧ ad ar⁹ ꝙ dr̄ia eſſentialis pōt accipi duplr̄. vno quidem modo ꝗ̄tum ad ipam ſuam eſſentialitateꝫ: ⁊ ſic intelligim⁹ ꝙ non dicitur cum magis ⁊ min⁹.nec ſic dici tur vnus homo rationalioꝛ altero.alio autē mō ſumi pōt quantū ad accidentia quedam ipam concomitantia: ⁊ ra tiōe talium pōt dici cū magis ⁊ minus.⁊ ſic vnus hō dici tur rōnalioꝛ alio.

Secundo occurrit queſtio de rōne quam ad h ad ducit poꝛ⁹. videt̄ enī eſſe falſa.qꝛ eſſe eſt actus ⁊ ꝑfectio rei.actus autē eſt in patiente diſpoſito vt dicitur in 2° de aīa: ſed patiens pōt eē magis ⁊ minus diſ poſitum: ǧ etiam pōt ſuſcipere intenſionem ⁊ remiſſionē ℂ Ad iſtam queſtionē ē dicendum ꝙ ē duplex eē.vꝫ.eſſe in effectu ⁊ eſſe ꝗditatis vel eſſentie.poꝛ⁹ autem non loq tur hic de eſſe in effectu: ſed de eſſe ꝗditatis ⁊ eēntie: qḋ quidem pꝫ.qꝛ ꝑmittit ꝙ tales dr̄ie ſūt que cōplent vniuſ cuiuſqꝫ diffinitionē.ꝑ quod dat intelligere ſe loq ꝙ diffi nitio ſignificat eē.ſ.ꝗditatis ⁊ eēntie.de iſto ergo eē ⁊ non de alio loquit̄ poꝛ⁹.Eſſe autem ꝗditatis ⁊ eēntie totam rei eēntiam ⁊ quiditatem compꝛehēdit.vnde idem eſt ſi ue ipm̄ ſiue eēntiam recipere magis ⁊ minus: qꝛ idem ſūt Eſſe autem rei ē ꝓ̇mum qḋ in re datur: ⁊ oīa alia ſunt poſt ipam: ⁊ quodāmodo in ipa recepta.qꝛ ǧ in re non damus aliquid añ eſſentiaꝫ qḋ ſit recepti⁹ eēntie.⁊ ante eē qḋ dr̄ cum magis ⁊ minus dam⁹ aliqḋ quod eſt receptiuꝫ ei⁹. pꝫ ꝙ eēntia rei non dicitur cum magis ⁊ minus. Et qꝛ eē eēntie ⁊ eſſentia ſunt idem: patet ꝙ optime dictum ē ꝙ eē eēntie vnicuiqꝫ eſt vnum et idem: neqꝫ intenſionem ſuſcipiens neqꝫ remiſſionem. ℂ Dicendum eſt ǧ ad ar⁹ ꝙ diſpoſitio hꝫ latitudinem ⁊ idcirco ponit paſſiuum diſ poni magis ⁊ minus: non autem oīs eēntia habet latitu dinē: ſed iſta que habet latitudinem ipa non recipit ma gis ⁊ minus ꝓpter dictā rōnem: ſed ſubiectum ei⁹ penes ipaꝫ dicitur cum magis ⁊ minus.

Tertio occurrit ꝗ̄ſtio vtrum ſit bene dictū ꝙ dr̄ie ſꝫ accidens dicantur cuꝫ magis ⁊ minus. vide tur enim ꝙ non: qꝛ bicubitum ⁊ tricubitum ſunt differen tie ſm̄ accidens: ⁊ tñ nec magis recipiūt nec min⁹. ℂ Ad iſtam queſtionem eſt dicendum ꝙ diſtinctio dr̄iaꝝ eēn tialium ab accn̄talibus non oꝫ ita ſumi: vt intelligatur ꝙ differentia quidem eſſentialis nō recipiat magis ⁊ min⁹: ſed accidentalis differentia omnis intendi ⁊ remitti poſ ſit: qꝛ hoc inuenimus in multis manifeſte eſſe falſum: cū oēs dr̄ie accn̄tales: quaꝝ rō ī īdiuiſibili ꝯſiſtit careāt intē ſione ⁊ remiſſiōe.oꝫ itaqꝫ accipere h ita eſſe dictuꝫ ꝙ dr̄ie eēntiales ſūt ſine magis ⁊ minus: per h ipm̄ ꝙ ſunt eēnti ales. Nam per hoc ꝙ ſunt eēntiales differentie conſtitu unt eſſentiam rei. Eſſentia autem rei non pōt illi rei cui⁹ eſt eēntia cuꝫ magis ⁊ minus conuenire ꝓpter aſſignatā rōnem.differentie igit̄ eēntiales dicuntur eē ſine magis ⁊ minus: qꝛ per hoc ipm̄ ꝙ ſunt eēntiales.habent ꝙ intē di non poſſunt neqꝫ remitti. Sed differentie accidētales dicuntur ex oppoſito intendi ⁊ remitti: qꝛ per hoc ipm̄ ꝙ ſunt accidentales: non habent ꝙ careant intenſione ⁊ re miſſione: ſed ſi que hoc habent ex alia cauſa habēt: quē admodū bicubitum ⁊ tricubitū non habent ex eo ꝙ ſūt accidentales dr̄ie ꝙ non recipiant magis ⁊ minus: ſed h hn̄t ex eo ꝙ rō ipoꝝ conſiſtit in indiuiſibili.

ℂ Quas etiam determinantes dicunt. Diffe rentia eſt qua abūdat ſpēs a genere: homo.n. ab animali plures habet rationale ⁊ moꝛtale: animal enim ipſum nihil hoꝝ ē. Lc. X.

Poſita diuiſione differentiaꝝ nūc poꝛ⁹ accedit ad ponenduꝫ deſcriptiones ei⁹. diuiditur aūt iſta pars in partes quinqꝫ ſm̄ ꝙ quinqꝫ deſcriptiones differentie ponuntur.2ᵃ ibi.diffiniunt̄ aūt.3ᵃ ibi. de ſcribunt aūt.4ᵃ ibi.aſſignant aūt .5ᵃ ibi interius autem.Circa ꝓ̇mam deſcriptio neꝫ ſic procedit .qꝛ pꝛimo ponit ⁊ exponit eam 2° mouet dubitationē quādā.ibi.nā vnde.3° dubitationē ſoluit ibi. ſed quēadmoduꝫ.Dicit ergo in pꝛima parte ꝙ philoſophi ſic determinant.i.deſcribunt differentias ſpecificas. dif ferentia eſt qua abundat ſpecies a genere. ℂ Ubi notan dum ꝙ continen⁹ generis ⁊ ſpeciei eſt duplex. vna quidē ſecundum indeterminationem: ⁊ ſecundum hanc conti nentiam non abundat ſpecies a genere: ſed genus abun dat a ſpecie quia quicquid ponit ſpēs ſub determinatiōe totum ponit genus ſub īdetermiatione ⁊ adhuc ampli⁹ Alia vero eſt continentia ſecunduꝫ determinatam com pꝛehenſionem diffinitionis aut rationis: ⁊ ſecunduꝫ hāc continentiā abundat ſpecies a genere ſibi proximo vna dr̄ia: qꝛ differentia ſpecifica ponitur in diffinitione ſpeci ei: ſed non in diffinitione generis. ſicut patet de animali ⁊ homine. habet enī homo plus ab animali.i. ꝗ̄ꝫ animal ī ſui rōne ⁊ rationale ⁊ moꝛtale.animal enim qḋ ſecundū poꝛphyrium eſt genus hominis remotum: ipm̄ de ſua ra tione nihil hoꝛum eſt.quia animal non eſt niſi ſubſtantia aīata ſenſibilis.ecce in rōne animalis non ponit̄ nec ra tionale nec moꝛtale: q̄ tñ ponunt̄ ī rōne hoīs.

ℂ Nam vñ habebit ſpecies differētias: nec.n. oppoſitas habet: nāqꝫ in eodem ſimul non hꝫ oppoſitas, ſed quemadmodū ꝓbāt ptāte ꝗdē hꝫ omnes differentias ſub ſe: actu vero nullā: ac ſic nec ex his que nō ſūt aliqḋ ſit: nec ī codē ſimul habebit oppoſita.

ℂ Deinde cum dicit. Nam vnde habebit. mouet dubita tionem circa pꝛedicta.dictum eſt enim ꝙ genus non ha bet differentias.nam cum differentie ſint oppoſite: ⁊ op poſita non ſunt in eodem: videtur genus ñ habere iſtas differentias.eſt ergo circa hoc dubitatio. Nam ſi genus non habet differentias: quia non habet oppoſitas res: et ipe differētie ſunt oppoſite: vnde habebunt ipſe ſpecies differentias: videtur enim ꝙ debeāt eas habere a gene re: qḋ eſt ſecundum logicum pꝛoxima materia earuꝫ.ſed cum genus eas non habeat: videtur ꝙ non poſſint eas a genere habere. ℂ Deinde cum dicit.ſꝫ quemadmoduꝫ. ſoluit iſtam dubitationem dicens ꝙ ſicut probāt peripa tetici gen⁹ habet ſub ſe omnes differentias ſuarū ſpecie rum poteſtate: ſed nullam habet in actu.⁊ ſic neqꝫ ſit ali quid ex his que non ſunt: ideſt de non ente: nec ſunt actu oppoſita circa idem: ſed ſolum in potentia. ℂ Eſt autem notanduꝫ ꝙ ſpecies ſunt ⁊ ꝯſtituunt̄ ꝑ acceptionē ſuaꝝ

differentiarum. vnde ſi eas non āccipiant a genere ſed a nihilo fieret tūc aliqd de nihilo. ¶ Itē nō ꝙ act⁹ ē diſtīcti uus ⁊ determinatiuus poᵗ. Unde ſi genus haberet actu dr̄ias ſuarū ſpecierū tūc diſtīcte gen⁹ ſuas ſpēs poneret: qđ eſt falſum. nam in rōne animalis nō ponitur determīate nec homo nec aſinus nec aliqua ſpecieꝝ ei⁹. ⁊ ideo nulla talium dr̄arum hꝫ genus in actu.

¶ Diffiniūt autem ⁊ hoc modo. Differētia ē que de pluribus differentibus ſpecie in eo ꝙ quale ſit predicatur: riſibile enim ⁊ mortale d̄ hoīe predicat̄. in eo ꝙ quale ē homo dicitur. ſed nō in eo ꝙ quid ē. quid eſt homo īterrogātis nobis ꝯueniens ē dicere aīal: quale autē īq̄ſiti: quoniam rationale ⁊ mortale ꝯuenienter aſſignabimus.

¶ Deinde cum dicit. Diffiniunt. ponit aliam deſcriptionē dr̄ie. circa quā duo facit. p̄mo ponit ⁊ explanat eāꝫ. 2° vo reddit rōnēꝫ cuiuſdā dicti in ea. ibi. Reb⁹. n. ex mā. Dicit ḡ ꝙ diffiniūt ⁊ h̄ modo p̄hi dr̄am. ꝙ dr̄ia ē q̄ eſt de plurib⁹ ⁊ differentibus ſpē in eo ꝙ quale predicatur. q̄ꝛ rōnale ⁊ mortale predicatur de homine in eo ꝙ dicitur qualis eſt homo: ⁊ non in eo ꝙ dicitur quid ē homo. q̄ꝛ nobis interrogatis quid eſt homo: conueniēs eſt nobis dicere aīal: ſꝫ inquiſiti quale eſt. conuenienter aſſignabim⁹. i. reſpondebim⁹ ꝙ eſt rōnale ⁊ mortale. ¶ Eſt aūt notādū ꝙ iſta deſcriptio optime v̄ificat̄ de differentijs generalib⁹: ſed nō verificatur de differentijs q̄ conſtituūt ſpeciem ſpecialiſſimam q̄ ſunt vere differentie ſpeciales. Oīs enim differentia eſſentialis conuertitur cum eo cuius eēntiaꝫ complet ⁊ determinat. vꝫ. cum ipa ſpē. vnde ſi ſpēs non ſit de pluribus ſpēbus predicabilis: nec dr̄ia q̄ cum ea conuertitur: ⁊ ꝯplet eius eēntiam: erit predicabilis de pluribus. ⁊ ideo rōnale qđ cōplet diffinitionē hoīs ⁊ cōuertit̄ cū eo p̄dicat̄ de vna ſola ſpē q̄ eſt homo. ſi aūt ſpēs ſit p̄dicabil̄ de multis ſpecieb⁹. ſicut ſpēs ſubalterna. p̄dicatur tunc d̄ multis ſpēbus: ⁊ dr̄ia etiaꝫ q̄ cōplet eēntiā ei⁹. vnde ſenſi quod cōplet diffinitionem aīalis predicat̄ de multis ſpēbus. de tali ḡ dr̄ia itelligit̄ dicta dſcriptio. ¶ Diceret aūt forte aliquis ꝙ etiā dicta dr̄ia ſpecifica ē predicabilis de plurib⁹ ſpēb⁹: q̄ꝛ ipa non ponit determīatū gen⁹ p̱ ſe nec determīatā ſpēm: ſicut rōnale dic̄ id qđ hꝫ rōnalitatē. vnde q̄cq̄d detur habens rōnalitatem ſiue ſit tale ſiue non. de illo rōnale pōt predicari. ¶ Sed iſta ſunt pueril̄r dicta. nam ſi dr̄ia non ponit determinatum genus nec determīatam ſpēm: poterit tunc predicari non ſolū de differentib⁹ ſpē: ſed etiā de differentibus genere. qđ eſt falſum. q̄ꝛ etiā diuidens determinate ponit id qđ diuidit: nec̄e ē ꝙ dr̄ia determinatum genus ponat. q̄ꝛ ipſa eſt diuiſiua generis: non obſtante ꝙ ipa non participat genus. oportet etiaꝫ ꝙ ponat determinataꝫ ſpēm: q̄ꝛ alias non determinaret gen⁹ qđ diuidit ad vnā certam ſpēm. intelligitur ḡ dicta deſcriptio aut de dr̄ijs cōibus circunloquentibus veraꝫ dr̄iam ſpecificam: aut de differentia ſpecifica que conſtituit ſpēm ſubalternam.

¶ Rebus eniꝫ ex materia ⁊ forma conſtātib⁹: vel ad ſimilitudinē ꝓportionēq̄ꝫ materie ⁊ forme conſtitutionē habentibus: queādmodum ſtatua ex materia ē eris: forma autem figura: ſic ⁊ hō cōmunis ⁊ ſpecialis: ex materia q̄deꝫ ſimiliter ꝓportionabiliter ꝯſiſtit ex genere. ex forma autem differentia: totum autem hoc. ſ. animal rationale mortale homo eſt: quemadmodum illic ſtatua.

¶ Deinde cum dicit. Rebus enim. reddit rōnem eius qđ dixerat dr̄iam predicari in quale. d. ꝙ in rebus conſtantibus ex materia ⁊ forma: vel habentibus conſtitutionē ⁊ ꝓportionem ad ſimilitudinē materie ⁊ forme: ipa ſupple forma eſt qualitas: ſed ſpēs hꝫ conſtitutionem ex genere ⁊ dr̄ia tanq̄ꝫ ex materia ⁊ forma. ⁊ ſicut ſtatua ex ere ē vt ex materia ⁊ ex figura vt forma. ſic etiā homo cōmunis ⁊ ſpecialis. i. qui eſt ſpecies ſimil̄r quidem proportionaliter conſiſtit ex genere vt materia: ex differentia auteꝫ vt forma. ſed hoc totum. aīl rationale ⁊ mortale. eſt totum compoſitū quod eſt homo: ſicut illic totū cōpoſitū ex ere ⁊ ex figura eſt ſtatua. q̄ꝛ ergo differentia eſt vt forma: ⁊ forma eſt qualitas: ⁊ q̄litas predicatur in quale: iaꝫ omnis dr̄ia ī quale predicatur.

¶ Deſcribūt autem huiuſmodi differētiam ⁊ hoc modo. Differētia eſt qđ ē aptū natuꝫ diuidere ea que ſub eodeꝫ genere ſunt: rationale enim ⁊ irrationale hoiem ⁊ equū: que ſub eodeꝫ genere ſunt diuidunt.

¶ Deinde cum dicit. Deſcribūt autem. ponit tertiam deſcriptionem differentie. d. ꝙ hanc differentiam que eſt differentia per ſe deſcribunt p̄hi dicendo ꝙ differentia eſt que apta nata eſt diuidere ea que ſunt ſub eodem genere. Nam rōnale ⁊ irrōnale diuidunt abinuicem hominem ⁊ equum qui ſunt ſub eodem genere: qđ eſt animal ¶ Eſt autem notandum ꝙ aliter diuidit̄ genus per differentias eſſentiales ſuarum ſpecierum: ⁊ alr̄ per accidētia propria ipſarum: quia per eſſentiales differentias diuiditur primo ⁊ immediate: ſed per accidentia propria diuiditur ſicut per ea que in re preſupponunt diuiſionem factam. nam riſᵉ ⁊ hinnibile preſupponunt ordine nature hominem ⁊ equum. ⁊ per conſequens preſupponūt ordine nature: ⁊ ſi non ordine temporis: factam diuiſionē animalis in hominem ⁊ equum per rationale ⁊ irrōnale.

¶ Aſſignant etiam hoc mō. Differentia ē qua differunt a ſe ſingula: nanq̄ꝫ ſꝫ genus non differunt. Sumus enim animalia nos ⁊ irrōnabilia: ſed additum rationale disiūxit nos ab illis. ratiōales ſumus ⁊ nos ⁊ dij: ſed mortale appoſitū nobis diſiunxit non ab illis.

¶ Deinde cum dicit. Aſſignant etiam ponit quartaꝫ deſcriptionem differentie. d. ꝙ p̄hi etiam aſſignant. i. deſcribūt differētiā dicētes: ꝙ differētia eſt q̄ differūt a ſe ſingula ſub genere contenta. non enim differunt ſpecies ſed magis conueniunt ſecundum genus: quia irrationabilia ⁊ nos ſumus aīalia: ſed rationale additūꝫ animali ſepat idest differre facit nos ab ipis. ſumus etiam rationales nos ⁊ dij ſecundum opinionem ponentem aſtra eſſe animata: ⁊ vocantem ea deos: ſed mortale additum rationali ſeparat. i. nos differre facit ab eis. ¶ Notanduꝫ eſt āt ꝙ cum dicitur. Differētia eſt qua differunt a ſe ſingula: non ſic intelligitur: vt omnia que diuerſa ſunt ab aliquibus ſint diuerſa aliqua differētia alia a ſe: ſed ſpecies differunt ipſis differentijs que non ſunt ſpecies. ſed ſunt aliquid ſpecierum: differentie vero non differunt alijs differentijs: ſed differunt ſeipſis. Uerum eſt tamen ꝙ magis proprie loquendo: vt accipitur ex decimo metaphiſice: differēs oē differt aliquo ab eo a quo differt: ſed diuerſū ſeipſo poteſt eſſe ab alio diuerſum. vnde dr̄ie que ſe ipſis

abinuicem diſtinguuntur proprie loquendo dicūtur potius diuerſe ꝙ̄ differentes.

¶ Interius aūt perſcrutātes ⁊ ſpeculātes differentiam dicunt nō quodlꝫ eoꝝ q̄ ſub eodeꝫ ſūt genere diuidētiū eſſe differentiā: ſed quod ad eē conducit: ⁊ qḋ eſt pars ei⁹ quod ē eē rei. Neqꝫ.n. quod aptū natū eſt nauigare erit hominis differentia: ⁊ ſi propriū ſit hoīs. Dicim⁹.n. aīaliū hec quidē apta nata ſūt ad nauigādū: illa vero minime: diuidentes ab illis. ſꝫ natum eē ⁊ aptum ad nauigandū nō erit cōpletiuū ſubſtātie: nec eius ps: ſed aptitudo quedam. Jccirco nō ē talis q̄les ſūt differētie que ſpecifice dicuntur. Erunt ergo ſpecifice differētie quecunqꝫ alterā faciunt ſpeciem: ⁊ q̄ cūqꝫ in eo ꝙ quale eſt accipiuntur. Et de differētijs quidem iſta ſufficiant.

¶ Deinde cum dicit. Interius auteꝫ. ponit quintā deſcriptionem dr̄ie. d. ꝙ interius ꝑſcrutantes. i. intime ⁊ ſubtiliter conſiderantes dicta pħoꝝ: dr̄t ipſi dr̄iam eſſe non q̄ölibet eorum diuidentium ea que ſunt ſub eodem genere: ſed qḋ diuidit ⁊ diuidendo cōducit gen⁹ ad eſſe ſpecificum: ⁊ qḋ eſt ps ei⁹ qḋ eſt eſſe rei. i. eēntia rei. Nā aptū natum nauigare: lꝫ ſit ꝓprium hoīs: non tñ eſt ei⁹ dr̄ia. ⁊ tñ diuidendo aīal. dicim⁹ aīaliū h̄ quidem nata ſunt ad nauigandū: illa vͦ minime: ꝑ h̄ diuidentes nos ab alijs. ⁊ tñ aptum natum ad nauigandū non eſt complet⁹ ſubē. i. eēntie hoīs: ſed ipſam cōpletā ꝓſupponit. vnde diuiſio aīalis ꝑ ipſꝫ non fit p̄mo ⁊ īmediate ſicut ſupra diximus: neqꝫ ē pars eēntie: ſed eſt quedaꝫ ei⁹. ſ. hoīs completiua aptitudo. ⁊ ideo non ē talis quales ſunt differētie q̄ vocātur ſpecifice. erunt ḡ ſm h̄ dr̄ie ſpecifice: q̄cunqꝫ faciūt. i. conſtituūt alteram ſpeciē: ⁊ accipiunt̄. i. p̄dicant̄ in eo ꝙ quale. ¶ Notandum ē aūt ꝙ dr̄ia ſm rē non ē pars ſpeciei: q꞉ pars rei de tota re non p̄dicatur: dr̄ia aūt predicatur de ſpecie. eſt vͦ pars eēntie ſm rōnem diffinitiōis: q꞉ diffinitio q̄ ſignificat eēntiam īegrat̄ ex genere ⁊ dr̄ia. Pars aūt q̄libet diffinitionis ē totū diffinitum ſm rē: lꝫ ipſm exprimat ſm vnum gradum ꝑfectionis ſue. ¶ Itē notandum eſt ꝙ dr̄ia hꝫ multiplicē actum. nā ſpēꝫ facit copioſioreꝫ ꝙ̄ ſit genus: habet etiam genus qualifacere ſuo modo: diuidit etiā ipſm genus in ſuas ſpecies: etiā ſpecies a ſe differre facit: ⁊ eſſe ſpecificum cōſtituit ⁊ cōplet ¶ Rōne itaqꝫ p̄mi datur p̄ma deſcriptio de ipſa. rōne ſecundi de ea datur deſcriptio 2ᵃ. rōne tertij datur de ea deſcriptio 3ᵃ: rōne vͦ quarti aſſignat̄ deſcriptio 4ᵃ: ſed propter quintum datur deſcriptio q̄nta.

Quamuis autem multa dubia ſint in notabilibus declarata: adhuc tñ reſtant alique q̄ſtiones declarande. Et p̄mo q̄rit̄ an ſit bene dictum ꝙ ſpēs hr̄it dr̄ias a genere. videtur.n. ꝙ non. q꞉ ſpēs habent eſſe ꝑ ſuas differentias: ſi ergo hr̄it dr̄ias a genere. hr̄it etiam ſuum eē a genere. ſed hoc ē falſum: q꞉ genus ē iꝑfectuꝫ reſpectu ſpeciei ꝑfectum aūt non hꝫ eē ab iꝑfecto. falſū eſt ergo ꝙ ſpēs habeant dr̄ias a genere. ¶ Ad iſtā q̄ſtioneꝫ ē dicendum ꝙ dupl'r: q̄ꝝtum ad p̄ns ſpectat: pōt haberi aliq̄d ab aliquo. vno mō ſicut ab agente: ⁊ alio mō ſicut a materia. queadmodum lignum hꝫ a generante formā ſuam ſicut ab agente: ⁊ a materia hꝫ ipſam ſicut ab eo cui ipſa forma aduenit. ſic ḡ dicere poſſum⁹ i ꝓpoſito: ꝙ ſpēs habet dr̄iam ab aliquo ſicut ab agente: ⁊ ab aliquo ſicut a mā. ſicut āt ab agēte poſſum⁹ dicere ꝙ eas hꝫ ab ipſo intellectu: vel ab ipſa rōne diuidente genus ꝑ diuerſas differētias i diuerſas ſpēs. vñ ⁊ ꝑ tāto ipſa ꝯpoſitio ex gn̄e ⁊ dr̄ia dicit̄ ꝯpoſitio rōnis. veꝝ ē tñ ꝙ iſta dr̄nt ꝑ logicā acceptionē: q꞉ mō exponim⁹ logicā expoſitionē: q̄ ē ſcia rōnis. ſicut āt a mā hr̄it ſpēs ſuas dr̄ias ab ipſo gn̄e. ſic.n. mā de ſe iꝑfecta ē ⁊ ꝑficit̄ i ꝯpoſito ꝑ formā: ſic ēt gen⁹ ꝑ ſe ē iꝑfectū ⁊ ꝑficit̄ i ſpē ꝑ dr̄ias. ⁊ ſicut ēt mā de ſe nō ē determiata ad hāc formā vl' ad illā: ſꝫ ſub q̄dā īdeterīatiōe ſe hꝫ ad vtrāqꝫ: ſic ēt gen⁹ n̄ ē d̄ ſe deteriatū ad hāc dr̄iaꝫ vl' ad illā: ſꝫ hꝫ ſe ad vtrāqꝫ ſꝫ īdeterīatiōeꝫ q̄ꝫdā. ⁊ ſic ēt mā ē i pō ad formā an̄ꝙ̄ ſit dterīata ad ipſaꝫ ꝑ actionē agentis: ſic ēt gen⁹ ē i pō ad dr̄iam an̄ꝙ̄ ſit deteriatū ad ipſaꝫ ꝑ actionē itellect⁹ aut rōnis ipſm diuidētis. Et ꝓpterea ſicut ad h̄ ꝙ res formata dicat̄ hr̄e formā ab eo cui forma aduenit: ſic a mā: ſufficit ꝙ ipſm de ſe ſit i pō ad formam: ſic ēt ad h̄ ꝙ ſpēs dicat̄ ſic a mā hr̄e dr̄ias a gn̄e: ſuffic̄ ꝙ gen⁹ de ſe nō i actu hēat ipſas ſed i pō. ¶ Dicēdū ē ḡ ad arᵐ. ꝙ ꝑfectuꝫ nō hꝫ eē ab iꝑfecto nec ſic ab agēte: nec ſicut a forma. hr̄ tñ ſit ⁊ accipit eē ex ipſo ſic ex mā. ⁊ h̄ mō ſpēs ſit ⁊ accipit dr̄ias ⁊ eē a gn̄e.

Secundo q̄rit̄ vtꝝ ſit bñ dictū ꝙ dr̄ia ē q̄litas generis. vr̄.n. ꝙ nō: q꞉ idē nō ē q̄litas ⁊ q̄litatis ſubm: dr̄ia āt ⁊ gen⁹ nō ſūt diuerſe res: ſꝫ vna. ḡ dr̄ia nō ē qualitas ipſi⁹ gn̄is. ¶ Ad iſti⁹ q̄ōnis euidentiā ē notandū ꝙ qualitas ē modus. cui⁹ ſignū ē: q꞉ idē r̄ndet̄ ad q̄ſtionē quō ſe hꝫ: ⁊ q̄l'r ſe hꝫ. Modus aūt īportat determiationē q̄ꝫdā: vñ dici ꝯſueuit ꝙ modus ē dterīatio adiacēs rei. Qualitas ḡ ſꝫ ſui vocabl'i ꝓprietatē vr̄ dterīationē īportare. vñ ſm h̄ id dicim⁹ eē q̄litatē: q̄ determiat̄ pō ſbi. Eſt āt i ſubo pō ad eē ſubale ⁊ ad eē accn̄tale. id ḡ q̄ dteriat̄ pō ad eē ſubi ſubſtātiale: ē q̄litas ſubſtātial': ſꝫ id q̄ determiat̄ pō ſubi ad eē accn̄tale ē qualitas accn̄tal'. ⁊ hoc 2ᵐ ē forma accn̄talis: ſꝫ p̄ᵘˢ eſt forma ſubſtantialis. ſicut aūt in re determiatur potētia māe ad eē ſubſtantiale per formā ſubſtātialē: ſic ēt i rōne vel cōſideratione rōnis determiatur potentia gn̄is ad eſſe ſpecificū ꝑ dr̄iam ſpecificam. Et idcirco queadmodū forma ſubſtātialis cōuenienter dicit̄ qualitas materie: ſic etiaꝫ dr̄ia ſpecifica conuenienter dicitur qualitas generis. ⁊ ꝓ tanto ipſm genus ponitur ſe hr̄e ad ꝓportionē materie: ⁊ dr̄ia ad ꝓportioneꝫ forme. Nā real'r nec dr̄ia ē ipſa forma ptis: nec gen⁹ ē mā q꞉ tunc ſicut materia ⁊ forma iter ſe differūt real'r: ſic ēt genus ⁊ differentia inter ſe differrent real'r: ⁊ ſicut ps integralis de toto non predicatur: ſic nec genus neqꝫ differentia de ſpecie predicantur. vtrūqꝫ tñ eſt falſum. habet ſe tamen genus ad proportionem materie: ⁊ differentia ad proportionem forme: quia ſicut per formam determinatur potentia materie: ſic etiam in ratione per differentiam potentia determinatur generis. Et quia determinabile dicitur quid: ⁊ determinans dicitur quale: ideo genus qḋ eſt determinabile predicatur in quid: ⁊ differentia que eſt determinans predicatur in quale. ¶ Ad arg⁹ itaque patet reſponſio. nam in conſideratione rationis fit determinatio generis per differentiam: ⁊ iccirco ſufficit ꝙ genus ⁊ differentia ſint diuerſa in cōſideratione et conceptu rationis.

Tertio queritur vtrum differentia conducat ad eē. videtur enim ꝙ non. quia eſſe eſt ſingulariū. differentia vͦ n̄ contrahit eſſe genus ad ſingularia: ſed ad ſpeciem: ḡ differentia non conducit ad eē. ¶ Ad iſtaꝫ queſtionem eſt dicendum ꝙ eſſe ſecundum ꝓpriā rōneꝫ dicit actum ⁊ perfectionem eſſentie. vnde neceſſarium eſt ꝙ ex eo ſumatur determiatum eē eēntiale: ex q̄ accipitur ⁊ habetur certa ⁊ determiata ꝑfectio eēntie. talem autem

pfectionē non hʒ genus actu ex ſeipſo. qꝛ nomīe gn̄is non ponitur vna determinata eſſentia: ſed potius ponuntur per ipm̄ multe ſub quadam indeterminatione. ſʒ dr̄a ſpecifica eſt que ſuo noīe vnā determinatam eēntiā ſignificat ⁊ certificat: ⁊ ꝓpterea ex dr̄a ſpecifica accipit genus certam ⁊ determinatā eēntie pfectionē. ⁊ p ꝯñs oʒ ꝙ ex ipa trahat certū ⁊ determinatū eſſe. bene ḡ dictū ē: ꝙ dr̄a ſpecifica ꝯducit ad eē. ❡ Ad arᵐ vō ē dicēdū: ꝙ eē eēntiale pmo ē ipiᵘ ſpēi. ⁊ ad tale eē conducit dr̄a ſpecifica: ſed eē qḋ p̄ ē ſingulariu eſt eē acciñtale. Ca. V.

Proprium vero quadrifariā diuidūt. Nam ⁊ id qḋ ſoli alicui ſpēi accidit: ⁊ ſi non omni ꝓpriū ē: vt homini eē medicū vel geometrā. Et qḋ omni accidit ⁊ nō ſoli: quēadmodum homini eē bipedē. Et qḋ ſoli: ⁊ omni: ⁊ aliquādo: vt homini in ſenectute caneſcere. ⁊ quod ſoli: ⁊ omni: ⁊ ſemper: quēadmodum homini eē riſibile: nā ⁊ ſi non rideat: tamē riſibilis dr̄. non ꝙ iā rideat: ſed ꝙ aptus natus ſit ad ridēdū. hoc autem ei ſemp naturale eſt: ⁊ equo hinnibile. Hec autem nominantur vere propria: quoniā conuertunt̄. quicquid enim eſt equus hinnibile eſt: ⁊ quicquid eſt hinnibile eſt equus. Lectio. XI.

Poſtq̄ in ſupiorib᷒ determinauit por᷒ ð ꝑdicabilib᷒ q̄ eēntialr̄ ꝑdicant̄: nūc determinat de ꝑdicabilib᷒ q̄ ꝑdicant̄ accñtaliter. ⁊ circa hoc duo facit. qꝛ pmo determinat de ꝓprio. zᵒ vō ð accñte. ibi. Accidens eſt. Rō aūt ordinis ſatis eſt ī ꝓmptu. Naʒ ꝑdicata p ſe ſunt ꝑora ꝑdictis p accñs. ꝓprium aūt eſt ꝑdicatum p ſe: accñs autem ē ꝑdicatum p accñs: ⁊ ideo pus agitur de ꝓprio q̄ʒ ð accñte. dicit ḡ in pma pte ꝙ phi quadrifariam diuidūt ꝓprium: qꝛ quod accidit alicui ſoli ſpeciei ⁊ ſi non conueniat omni dicunt proprium: ſicut conuenit homini eſſe medicū Et qḋ conuenit alicui ſpēi oī quidem ſed non ſoli dr̄t ꝓprium. non tñ abſolute ſed in ordine ad aliqd. ſicut hoī ꝓprium ē eſſe bipedem ī cōparatione ad quadrupedia. Et dr̄t ꝓprium qḋ etiam alicui ſpēi conuenit oī qdeʒ ⁊ ſoli: ſed tñ aliqñ id eſt ī aliquo determinato tpe ⁊ non ſemp: ſicut caneſcere conuenit oī homini: ⁊ ſoli: ſed non ſemper ſed aliqñ: qꝛ in ſenectute. Sed quartū ꝓpriū eſt qḋ conuenit oī ⁊ ſoli ⁊ ſemp: ſicut riſibile cōuenit hoī. qꝛ ⁊ ſi non ſemp hō actu rideat: ſemp tñ hʒ naturalem aptitudinem ad ridendū. ⁊ riſibilis dr̄ non qꝛ actu rideat: ſed qꝛ ē apt᷒ natus ad ridendum. ⁊ h̄ ſemp ē ei. i. homini nālē: ſimilr̄ ⁊ eq̄ ꝯuenit hinibile. hec etiā ſūt q̄ ꝓprie vocant̄ ꝓpria: qꝛ conuertuntur cum his quorum ſunt ꝓpria: oīs. n. equus eſt hinibilis. ⁊ oē hinibile eſt equus. ❡ Eſt autem notandum ꝙ in quolibet modo ꝓpriorū oʒ reſeruari aliquā vl̄ ꝓpriā conditionē: ſunt aūt ꝯditiones vl̄ ꝓpriā ineſſe oī ⁊ ſoli ⁊ ſēp. aut ḡ reſeruat̄ conditio que eſt īeſſe ſoli ⁊ ſic eſt pmus modus: aut reſeruatur ꝯditio q̄ ē ieſſe oī. ⁊ ſic ē ſecundus modus: aut reſeruant̄ iſte due que ſunt ineſſe omni ⁊ ſoli: ⁊ ſic eſt terti᷒ modus. aut reſeruant̄ oēs tres conditiones: ⁊ ſic eſt quartus modus. ex illa aūt conditione q̄ eſt ineſſe ſemp non ſumit̄ aliquis modus: qꝛ qḋ nec ſoli ieſt nec oī quātuncūq̄ʒ īſit ſēp: ē attributum ſpēi per accidens. Capitulum. VI.

Accidens ē qḋ adeſt ⁊ abē ꝑter ſubiecti corruptionē. Diuidit ur āt ī duo ī ſepabile ⁊ ī īſepabile. Separabile enim accidens eſt dormire: nigrū vero eē īſeparabiliter corno ⁊ ethiopi accidit. poteſt aūt ſubītelligi ⁊ coruus albus: ⁊ ethiops nitēs candore ꝑter ſubiecti corruptionē.

❡ Deinde cum dicit. Accidens eſt qḋ adeſt. proſequitur de accidente. ⁊ circa hoc tria facit: qꝛ pmo ponit vnaʒ deſcriptionē eius. zᵒ ponit ei᷒ diuiſionem: ibi. Diuidit̄ aūt. ⁊ 3ᵒ adiūgit deſcriptiōes alias: ibi. Accñs eſt. Dic̄ ḡ ī pᵃ pte ꝙ accñs eſt qḋ adeſt ⁊ abeſt ſubō ꝑter corruptionē ei᷒: ſic albedo pōt ligno adeſſe ⁊ abeē abſq̄ʒ eo ꝙ corrumpatur ❡ Deinde cuʒ dicit. Diuidit̄ aūt in duo. ponit ei᷒ diuiſionem. d. ꝙ accñs diuidit̄ in duo. ſ. in accñs ſepabile ⁊ accidens īſepabile. ❡ Eſt aūt notādū ꝙ iſta diuiſio vr̄ repugnare deſcriptioni poſite: qḋ. n. abeſt ⁊ adeſt ſepabile eſt. ⁊ ideo ad oſtendendum qualr̄ ꝑdicta diuiſio ſit itelligenda: addit por᷒ hanc diuiſionem: vt oſtendatur ꝙ non oē accñs pōt abeſſe ſm̄ actū eēndi: ſed debet poſſe adeſſe ⁊ abeſſe ſm̄ actum intelligendi. ⁊ iō ꝯñr de inſepabili exēplificat. d. ꝙ nigrum accidit coruo ⁊ ethiopi īſeparabilr̄ quidem quantum ad actum eſſendi: ⁊ tamen abeſſe pōt q̄ꝫtum ad actum intelligendi: qꝛ pōt ſubītelligi et coru᷒ albus: ⁊ ethiops nitens cādore preter ſubi corruptioneʒ. ſ. corui ⁊ ethiopis.

❡ Diffinitur etiaʒ ſic quoq̄ʒ. Accidēs ē qḋ ꝯtīgit eidem ineſſe ⁊ non ieſſe. Et qḋ neq̄ʒ gen᷒: neq̄ʒ ſpecies: neq̄ʒ differētia neq̄ʒ ꝓpriū. ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens. Omnib᷒ igitur determinatis que ꝓpoſita ſunt. dico aūt genere ſpecie differētia ꝓprio ⁊ accidente: dicendum eſt que eis ꝓpria ſint ⁊ cōmunia.

❡ Deinde cuʒ dicit. Diffinit̄ etiā. adiungit alias duas deſcriptiones accñtis. d. ꝙ ſic etiaʒ accñs diffinit̄ a phis: ꝙ accñs eſt qḋ contingit eidē ieſſe ⁊ nō ieſſe. differt aūt iſta deſcriptio a pma. qꝛ pma datur ſm̄ īherendi actuʒ: ſʒ iſta zᵃ datur ſm̄ inherendi poſſibilitatē. Alia deſcriptio ē. ꝙ accñs eſt qḋ neq̄ʒ eſt gen᷒: neq̄ʒ eſt ſpēs: neq̄ʒ ē ꝓpriū: neq̄ʒ dr̄a: ſemp aūt cum ē actu eſt in ſubō conſiſtens. ❡ Notādum eſt ꝙ iſta deſcriptio non eſt intelligenda ꝙ res q̄ eſt accñs non poſſit eſſe genus neq̄ʒ aliud q̄tuor ꝑdicabiliū: qꝛ h̄ ē fl̄m. videm᷒. n. ꝙ color ē gen᷒: ⁊ albedo ē ſpēs: ⁊ tñ vtrunq̄ʒ ipoꝝ ē accñs. Sed illa deſcriptio ꝓ tanto vā eſt qꝛ q̄uis eadem res poſſit eē accñs: ⁊ aliqḋ alioꝝ quatuor ꝑdicabilium: non tñ reſpectu eiuſdē attribuit̄ ſibi ītētio accñtis ⁊ intentio alicuius quatuor ꝑdicabilium: qꝛ intētio accñtis attribuit̄ ei reſpectu ſubi de quo p accñs predicatur. Intētio vero generis attribuitur ei reſpectu ei᷒ de quo per ſe predicatur. ⁊ ſic vniuerſaliter intentio nullius quatuor ꝑdicabilium ei conuenit reſpectu ſubiecti ð quo p accñs ꝑdicat̄: ⁊ reſpectu cui᷒ attribuit̄ ſibi ītentio accñtis. ❡ Ultimo por᷒ cōtinuans dicta ad dicēda adiungit: ꝙ determinatis omnibus quinq̄ʒ predicabilibus que in principio huius libri ſunt poſita determinanda. ſ. genere ſpecie differentia proprio ⁊ accidente: dicendum ē ꝯñter q̄ ſunt eis coīa: ⁊ q̄ ꝓpria ſinguloꝝ.

Ad pleniorē aūt intelligentiaʒ ꝑdictoꝝ oʒ inquirere ð aliquibus. ⁊ pmo vtrum ꝓprium debeat diſtingui contra accidens. videtur enim ꝙ nō. qꝛ ps nō dʒ diſtigui

contra totum:ſed propeium eſt pars accñtis.cuius rõ eſt qꝛ oĕ ens eſt ſubſtantia vel accñs:ſed propriũ nõ ĕ ſubſtã tia:ḡ eſt accñs.ḡ non dꝫ diſtingui cõtra accñs. ¶ Ad iſtã queſtionẽ eſt dicendũ:ꝙ accñs duobꝰ modis ſumi põt. vno mõ ſm ꝙ diſtinguitur contra ſubſtãtiaꝫ ⁊ diſtĩguiẗ vlterius i.9.ꝑdicamẽta accñtiũ.⁊ de tali accidente loquẽ do:nihil põt dari mediũ inter ſubſtãtiam ⁊ accñs:qꝛ iſto modo dicitur accñs eſſe qð eſt aptũ natum eſſe in ſubõ:⁊ ſubſtantia id qð eſt aptum natũ eē non in ſubõ:oĩs autẽ natura creata eſt apta aut eē in ſubõ aut non ĩ ſubõ.⁊ iter iſta non cadit mediuꝫ:ſicut nec iter affirmationẽ ⁊ negationẽ.h̃ ḡ modo ſumẽdo accñs ipm ꝓpriũ ĕ ps accñtis:⁊ contra accñs non diuidiẗ.qꝛ cum oĕ ꝓprium ſit aptũ natum eē in ſubõ:oꝫ omne ꝓprium eē accñs h̃ modo. Alio aũt modo accñs ſumi põt ſm ꝙ diſtĩguiẗ ꝯ ꝑdicatuꝫ ꝑ ſe: quo modo vocaẗ accñs id ſolum qð ꝑ accñs ꝑdicaẗ.⁊ iſto modo ſumendo accñs:datur bene mediũ iter ſubſtãtiaꝫ ⁊ accñs.ſicut eſt ipm ꝓprium:qð nec eſt ſubſtantia: nec ꝑdicatur ꝑ accñs ſed ꝑ ſe:vnde pꝫ ꝙ iſto modo ſumẽdo accidens ipm ꝓprium eſt non pars accñtis:ſed diuidiẗ contra ipm.⁊ h̃ mõ poniẗ h̃ ꝓpriũ vnũ de q̄nqꝫ ꝑdicabilibꝰ.

Secundo queriẗ vtrũ vnius ⁊ eiuſdem poſſint eſſe multa propria:accipiendo ꝓprium large ꝓ omni predicato ꝑ ſe. videẗ.n.ꝙ non:qꝛ propria ꝓueniunt ⁊ cauſantur ab eo cuius ſunt ꝓpria:ſed ab vno inq̃tuꝫ vnum non ꝓuenit niſi vnũ:vt habetur ex 2° libro de generatione.ḡ non pñt eſſe multa ꝓpria vnius. ¶ Ad iſtaꝫ queſtionem ĕ dicendũ:ꝙ cuꝫ natura ſit determinata ad vnum:⁊ conſecutio ꝓpꝛij ad ſubm ſit conſecutio naturaľ oꝫ ꝙ vnius ſubi ſm vnum gradũ ſue naturalis ꝑfectiõis nõ poſſit eſſe imediate niſi vnum proprium. Uleriuꝫ ĕ tñ ꝙ in vno ſubõ poſſumus accipere nõ tñ vnum:ſed multos ꝑfectionis gradus:qꝛ gradum ſpecificum ⁊ gradum generaleꝫ.Et ſm hos multiplices gradus ꝑfectionis nãlis vni ⁊ eidem rei pñt cõuenire multa ꝑ ſe accñtia:quẽadmodum hoĩ inquãtum aĩal conuenit eẽ aptum natuꝫ ſentire:ſꝫ inq̃tum hõ:conuenit eẽ aptum natum rõcinari. ¶ Ulteriꝰ etiã ſm vnũ ⁊ eundẽ gradum ꝑfectionis nãlis pñt eidem conuenire multa ꝑ ſe accñtia:nõ tñ imediate.⁊ rõ huius eſt:qꝛ ab vno oꝫ ordine quodã in multitudinem deuenire.Si ḡ accñtia ꝑ ſe attributa rei ſm vnuꝫ gradum ſue ꝑfectionis nãlis ſint multa: neċe eſt ꝙ ab illo vno gradu ꝑfectiõis in multitudinẽ ordine quodã deueniaẗ:vt.vꝫ.imediate ꝓfluat ab ipõ vnũ ꝓpriũ:⁊ h̃ ꝑ ꝓ mediãte ꝓfluat aliud.⁊ illo mediãte ꝓueniat aliõ:⁊ ſic de ceteris.quẽadmodũ ab hoĩe iquãtum hõ forte ꝑ prouenit aptitudo ad rõcinãdũ:⁊ hac mediante ꝓuenit aptitudo ab ipõ ad mirãdũ de viſis:⁊ hac mediãte ꝓfluit vlteriꝰ aptitudo ad ridenduꝫ.ſic ḡ pꝫ quõ vnius rei pñt eſſe multa ꝓpria:⁊ quõ ñ. ¶ Arᵍ āt iaꝫ ſolutum eſt.nã q̃uis ab vno iq̃ᵍ vnũ ñ ꝓueniat imediate niſi vnũ:tñ ab vno iquãtum plura:pñt ꝓuenire plura: ⁊ ab vno inquantum vnũ pñt mediate ēt plã ꝓuenire:ſed immediate vnũ tñ.

Tertio queritur vtꝝ ꝓprium ſit ad aſſignãdũ ſemꝑ in aptitudine. vẗ enim ꝙ ſic.qꝛ actus ſunt ſingulariũ: ſed ꝓpria ſunt ꝑmo attributa vliuꝫ.ḡ ꝓpria oĩa ſunt aſſignanda in aptitudine. ¶ Ad iſtius queſtiõis euidentiã eſt attẽdẽdũ ꝙ quedam ſunt ꝓpria q̃ iportant actiones aut paſſiones quaſdã.⁊ qꝛ actiones ⁊ paſſiones ſũt ſingularium:⁊ ꝓpria non ſunt vliũm:iccirco vĩr iſta ꝓpa ſunt aſſignãda aut in aptitudine aut ſub diſiunctiõe q̃dã oppoſitoꝝ. In aptitudine qdẽ ſicut riſibile qð dicit aptitudinem eſt propriũ hoĩs:ſub diſiunctione võ ſicut diciẗ ꝙ ꝓpũm corporis mobilis ĕ queſcere vel moueri .Quedã aũt ſunt alia ꝓpria q̃ importãt actus quoſdã formales ſicut habere tres non iportat actionem aut paſſionem:ſꝫ quẽdã formalem actũ:⁊ talia ꝓpria ñ oꝫ ĩ aptitudine aſſignare:imo ēt conuenientia q̃ eſt ſm aptitudinem iueniẗ cõtra rõnem ipoꝝ. Nam trianguli ꝓpriũ ĕ habere tres. ⁊ ñ aptitudo ad habendũ tres.qꝛ de neceſſitate ſiẽ triangulus:oꝫ ꝙ hẽat tres ãgulos eq̃les duobꝰ rectis. ¶ Arᵐ āt ñ concludit qꝛ actus exiſtendi ⁊ actus qui ſũt actiões aut paſſiones ſunt ſingulariũ:ſed actꝰ ꝑ dñr formalitates q̃dã cões poſſunt eẽ ꝑmo ēt vliũm.

Quarto queriẗ vtꝝ oĕ accñs poſſit adeſſe ⁊ abeſſe ſubõ ꝑter corruptionẽ eiꝰ. vẗ.n.ꝙ non:quia mors ⁊ corruꝰ ſũt accñtia ꝑ accñs:⁊ tñ ſubõ ñ aduenjũt ſine corruptiõe eꝰ. ¶ Ad iſtã queſtionẽ dicũt qdã ꝙ mors ⁊ corruptio ſũt accñtia ꝑ ſe ⁊ non ꝑ accñs. Sed iſtud nihil eſt.nã accñtia ꝑ ſe nõ corrumpũt ſubm ſuũ:ſed magis ipſꝫ cõſequunẗ.mors aũt ⁊ corruptio neceſſario corrũpũt id cui adueniũt.vnde ñ pñt eẽ eiꝰ accñtia ꝑ ſe.Et ideo dicũt alij ꝙ mors ⁊ corruptio corrumpũt id cui adueniũt q̃tũ ad actũ exiſtendi:⁊ quantũ ad eſſe ĩ effectu: nõ tñ ipſꝫ corrumpũt q̃tum ad eſſe eſſentie:⁊ q̃tum ad actũ itelligendi. Sed nec iſta põ eſt omnino conueniens: q̃uis poſſet aliquo mõ tolerari .cuius rõ ĕ.qꝛ hoc ꝑcipue debet attribui cuilꝫ qð ĕ de rõne ſua.ĕ autẽ de rõne mortis ⁊ corruptiõis corrumpe:vnde h̃ eis dꝫ ꝑcipue attribui.vꝫ.ꝙ corrumpãt rẽ:que adueniente morte dr̃ mori:⁊ que adueniente corruptione dr̃ corrumpi.verum ĕ tñ ꝙ res que adueniẽte morte deſinit eẽ non eſt ſubm mortis. cuius declaratio ĕ.qꝛ idem ĕ ſubm actus ⁊ ꝑuatiõis. Mors aũt ⁊ vita opponunẗ.vt habitus ⁊ ꝑuatio.ſubm autem vite eſt materia:q̃ eſt ſubm aĩe influentis vitam.vñ illa ēt mã ĕ ſubm mortis:⁊ qꝛ mã ꝑma eſt ingenita ⁊ incorruptibilis: vt habeẗ i ꝑmo phicoꝝ. pꝫ ꝙ huic ſubõ adſũt ⁊ abſũt vita ⁊ mors ſine corruptione eius.⁊ ſicut dictũ eſt de morte itelligẽdũ eſt õ corruptiõe.qꝛ qð ꝑ corruptionẽ tolliẗ nõ ĕ ſubꝫ corruptiõis ſꝫ terminꝰ.ſubꝫ aũt ḡñatõis ⁊ corruptionis ĕ mã que manet.põt ēt dici ꝙ dicta deſcriptio itelligitur de accñtibꝰ poſitiuis ⁊ nõ de priuatiuis.

Quinto queritur vtrum coruus poſt determinatuꝫ tps poſſit intelligi albꝰ. vẗ enĩ ꝙ non:qꝛ itellectus non ĕ ipoſſibilium:ſed ipoĩe eſt coruũ eſſe album: ḡ non põt intelligi coruus albꝰ. ¶ Ad iſtaꝫ queſtionem dicunt qdã qð coruꝰ põt fieri ⁊ eẽ albꝰ.qð ſi verum eſt:tũ non eſt dubiũ ꝙ põt etiã albus intelligi.ipoſſibile.n.ĕ fieri qð intelligi non põt.qcqd tñ de h̃ ſit:ſemꝑ manifeſtuꝫ ĕ ꝙ coruꝰ non ĕ niger iquãtũ coruus:ſed inquãtuꝫ h̃ coruus.⁊ qꝛ põt intelligi coruus inq̃tũ coruus non itelligẽdo hunc coruũ:põt optime itelligi coruus inquãtũ coruꝰ non itelligẽdo ipm eẽ nigrũ.vñ pꝫ ꝙ nigredo eſt ſeꝑabilis a coruo q̃tũ ad actũ itelligẽdi.Ex ꝯñti āt põt ſubintelligi coruus albꝰ:qꝛ ſi coruo inquãtum coruus non cõuenit nigredo:oꝫ ꝙ coruo inquantuꝫ coruꝰ nõ repugnet albedo. ¶ Ad arᵐ itaqꝫ eſt dicendum ꝙ non ĕ impoſſibile:imo eſt verum ꝙ coruo iq̃tum coruus ĕ nõ repugnat albedo.

Capitulum. VII.

COmmune quidẽ omnibꝰ eſt de pluribꝰ predicari. Sꝫ genꝰ qdẽ õ omnibus ſpeciebꝰ ⁊ de iduiduis ⁊ differẽtia ſimiliter ꝑdicatur. Species quideꝫ õ his que ſub ipſa ſunt indiuiduis. At vero ꝓpriũ õ ſpecie cuius eſt proprium. ⁊ de his que ſub ſpecie ſunt idiuiduis. Accidens autem ⁊ õ ſpeciebus ⁊ de idiuiduis.nãqꝫ aĩal ⁊ õ equis ⁊ bo-

bus ⁊ de canibus predicatur que ſūt ſpecies: ⁊ de hoc equo ⁊ hoc boue que ſūt indiuidua. Irrationale vero de equis ⁊ bobus ⁊ de his que ſunt particulares ꝑdicatur. Spēs aūt: vt homo: de iferioribꝰ ⁊ de his q ſūt particulares ꝑdicatur. Propriū autē: qḋ eſt riſibile: de hoīe ⁊ de his qui ſunt ꝑticulares ꝑdicať. Nigrum aūt de ſpecie coruoꝝ: ⁊ de his qui ſunt particulares: qḋ ē accidēs inſeparabile: ⁊ mouere de hoīe ⁊ ꝺ equo: qḋ ē accñs ſeparabile: ſʒ pricipaliť qdem de indiduis: ſecūdario vero ⁊ ꝺ his que continēt ididua. Le. XII.

Oſtquam determinauit porphyrius de omnibus quinqʒ predicabilibus: in hac parte ꝯſiter determinat de cõitatibus ⁊ dr̃ijs ipſorum. ⁊ circa hoc duo facit. q2 ꝓponit cõmunitatem i qua oīa cõueniūt. 2° ponit cõitates in quibus non conueniūt oīa: ſed q̄dā. ibi. Cõe aūt eſt generi. Dicit ğ in ꝓma parte ꝙ cõe ē omnibus quinqʒ ꝑdicabilibus de pluribus predicari. vbi etiam ait ꝙ accñs ꝓncipaliter ꝑdicať de iduiduis: ⁊ ſecūdario de his vniuerſalibꝰ que continent indiuidua. ℭ Ubi notandū eſt ꝙ ea ꝓncipalr̃ ꝑdicantur de vlı̃bus que ſequūtur naturam vliū. q̄ aūt conſequūtur naturam vlium ſunt de ipis ꝑ ſe predicata. accñtia autē per ſe ꝑdicata hic appellanť ꝓpria. vñ pʒ ꝙ ꝓpria quidem ꝓncipalr̃ conueniunt vlibꝰ: poſteriꝰ indiuiduis. ℭ Accñtia v̓o q2 vt hic ſumitur nõ ſūt ꝑdicata ꝑ ſe: ꝑ prius oʒ ꝙ conueniant iduiduis q̄ʒ vlibus.

ℭ Cõmune ē autē generi ⁊ differētie ꝯtinētia ſpecieꝝ: continet eni ⁊ differētia ſpecies ⁊ ſi nõ oēs quot genera. rationale eni ⁊ ſi nõ ꝯtinet irrationabilia vt genus queadmodū animal: ſʒ ꝯtinet hoīeʒ ⁊ deum: q̄ ſūt ſpecies. ⁊ quecunqʒ ꝑdicātur de genere vt genus: ⁊ de his que ſub ipſo ſunt ſpeciebꝰ predicantur. quecūqʒ ꝺ differentia ꝑdicātur vt differētia: ⁊ ꝺ his que ſub ipſa ſūt ſpeciebꝰ ꝑdicabuntur. Nam cum genus ſit animal nõ ſolum de eo ꝑdicantur vt genera ſubſtātia ⁊ animatū: ſed etiam ꝺ his q̄ ſub animali ſūt ſpēbus oībus ꝑdicanť vſqʒ ad indiuidua. Cūqʒ ſit differētia rõnale: ꝑdicatur de ea vt differētia id qḋ ē rõne vti: ⁊ nõ ſolū de eo qḋ eſt rõnale: ſʒ etiam ꝺ his que ſub rõnali ſunt ſpeciebus ꝑdicabitur rõne vti. Cõmune autē ē ⁊ perēpto genere vel differentia ſimul perimi que ſunt ſub ipſis: queadmodum ſi nõ ſit animal nõ ē equus neqʒ hõ: at ſi nõ ſit rõnale nullū erit aīal qḋ vtať rõne.

ℭ Deinde cum dicit. Cõmune eſt generi. proſequitur cõitates in quibus ſolū aliqua conueniunt. ⁊ diuidiť hec ps in partes quatuor. q2 ꝓmo cõpat genꝰ ad alia quatuor. 2° compat dr̃iaʒ ad alia tria. ibi. Cõe igitur dr̃ie. 3° compat ſpēm ad alia duo: ibi. Spēi autē ⁊ ꝓprꝫ. ⁊ 4° compat propriū ad accñs: ibi. Reſtat igitur de proprio. Prima ps ăt diuiditur in partes quinqʒ: q2 primo comparat genus ad dr̃iam. 2° ad ſpeciem: ibi. Genus autē ⁊ ſpēs. 3° ad ꝓpriū ibi. Generis autē ⁊ ꝓprꝫ. 4° vero ad accidens: ibi. Generis v̓o ⁊ accñtis. ⁊ 5° colligit numerum cõparationū: ibi. Cõtingit autem vnūqḋqʒ. ℭ Primo autem ponit conueniētias generis ⁊ dr̃ie. d. ꝙ genus ⁊ dr̃ie in h̄ cõueniūt: ꝙ cõtinent ſpēs: q2 vtrūqʒ ipoꝝ ē ſupra ſpēm: ⁊ ſupiora ſūt cõtentiua iſerioꝝ: ſʒ tñ genꝰ ē ꝯtētiuū pluriū ſpēꝝ q̄ʒ ſit dr̃ia aliqua diuiſiua gñis. ℭ Eſt tñ notādū ꝙ q2 genꝰ ꝓportionať mãe ⁊ dr̃ie ꝓportionanť forme: ꝯtinētia gñis ē ſicut continētia mãlis: ⁊ ꝯtinētia dr̃ie eſt ſicut ꝯtinētia formalis. ℭ Iteʒ genꝰ ⁊ dr̃ia ſimilanť: q2 ſicut qdqd ꝑdicatur de gñe ꝑ modū gñis: oʒ ēt ꝙ ꝑdiceť ꝑ modū gñis de ſpēbꝰ ſub illo gñe ꝯtētis: ſic ēt qḋ ꝑdicať de dr̃ia ꝑ modū dr̃ie: oʒ ꝙ ꝺ ſpēbꝰ ſub dr̃ia ꝯtētis ꝑ moduʒ dr̃ie ꝑdiceť. ℭ Itē ꝯueniunt q2 ſicut ꝑempto genere ꝑimunť ꝯtēta ſub gñe: ſic ēt ꝑēpta dr̃ia: oʒ ꝙ ꝑimanť oīa q̄ ſub dr̃ia ꝯtinētur.

ℭ Proprium autē generis eſt de pluribꝰ ꝑdicari q̄ʒ differentia ⁊ ſpēs ⁊ ꝓprium ⁊ accidēs. animal enim de homine ⁊ equo ⁊ aue ⁊ ſerpente predicatur: q̄drupes vero de ſolis quattuor pedes habētibus: homo vero de ſolis indiuiduis: ⁊ hinnibile de equis ⁊ de his q ſunt particulares: ⁊ accidens ſimiliter de paucioribus. Oportet ăt differentias accipere qbus diuidiť genꝰ: nõ eas q̄ cõplēt ſubſtātiā generis. Amplius genꝰ ꝯtinet differentiam poteſtate. aīalis. n. hoc qdē rõnale ē: illḋ vero irratõale. Amplꝰ genera qdē priora ſūt his q̄ ſub ſe ſūt poſite differentijs: ꝓpē hoc qdeʒ ꝙ ſimul eas auferunt: nõ autem ſimul auferūť. ſublato. n. animali auferť rõnale ⁊ irrõnale. Differentie vero non auferunt genus: nā ſi oēs interimanť tñ ſubſtātia aīmata ſēſibilis ſubintelligi põt: q̄ eſt aīal. Amplꝰ qdē genꝰ i eo ꝙ qd ē: differētia vero i eo ꝙ q̄le ē ꝑdicať: queadmodum dictū ē. Amplius genus vnū quidē ē ſm vnāquāqʒ ſpēm: vt eſt hoīs id qḋ ē aīal: differētie vero plurie: vt rõnale: mortale: mētis ⁊ diſcipline perceptibile: quibus ab alijs differt. ⁊ genus qdeʒ ꝯſile ē materie: forme vero differētia. Cū autē ſint ⁊ alia cõia ⁊ ꝓpria generis ⁊ differētie nunc iſta ſufficiant.

ℭ Scḋo cū dicit. Propriū ăt gñis. põit diuerſitates generis ⁊ dr̃ie. d. ꝙ ꝓpriū ē generis de pluribꝰ q̄ʒ dr̃ia ꝑdicari ⁊ alia ꝑdicabilia. ⁊ h̄ itelligiť de dr̃ijs q̄ genꝰ diuidūt: ⁊ nõ de illis q̄ genꝰ ꝯſtituūt. ℭ Itē genꝰ ꝯtinet dr̃iam in poᵃ. Itē gñā ſūt ꝓora dr̃ijs ſub ſe poſitis. vñ ⁊ ſublato gñe ꝑ intellectum tolleť dr̃ia: ſed dr̃ijs genꝰ diuidētibꝰ ſublatis oībꝰ q̄tū ad actū itelligēdi: adhuc põt itelligi genꝰ: eo ꝙ iferiora nõ ſūt de itellectu ſuoꝝ ſupioꝝ. veꝝ ē tñ ꝙ i actu eēndi: genꝰ ſine dr̃ijs diuidentibꝰ eē nõ põt. Itē genus ꝑdicať i qd. ſʒ dr̃ia ꝑdicať i q̄le. Amplius genꝰ primū cuiuſlʒ ſpēi ē vnū: ſʒ dr̃ie dicit ꝙ ſūt plures. h̄ autē ē veꝝ ꝺ dr̃ijs accñtalibꝰ. Sʒ dr̃ia eēntialis ⁊ ꝓpria atqʒ ſpecifica nõ ē niſi vna vniꝰ ſpēi. ſumiť. n. ab vltimo gradu ꝑfectionis eēntie q ē vnꝰ. ℭ Iteʒ genus ē ſile mãe: differentia ē ſimilis forme.

¶ Genus autem ⁊ ſpecies cõmune quidẽ hñt de pluribus p̄dicari: quemadmoduꝫ dictum eſt. Sumatur autem ſpecies vt ſpecies: non autem vt genus: ſi fuerit idem ſpecies ⁊ gen⁹. Cõmune autem his ẽ ⁊ priora his eẽ de qb⁹ p̄dicant̃: ⁊ totũ quoddã eẽ vtrunqꝫ.

¶ Deinde cum dicit. Genus autem ⁊ ſpẽs. comparat gen⁹ ad ſpẽm: ⁊ p̄mo quantum ad conuenientiam. d. ꝙ genus ⁊ ſpecies conueniunt in hoc ꝙ ẽ p̄dicari de plurib⁹: ⁊ eſt hic ſermo de ſpẽ inq̃ꝫtum ſpẽs: vt dicit. Itẽ conueniũt q2 ſunt priora inferiorib⁹ de qbus predicantur. Itẽ quodlꝫ ipſorum eſt totum quoddã ſuorum inferiorum.

¶ Differunt aũt eo ꝙ gen⁹ quidẽ ſpẽs ꝯtinet: ſpecies vero cõtinet̃ ⁊ non ꝯtinet genera: in pluribus. n. eſt genus q̃ꝫ ſpecies. Genera quideꝫ p̄iacere oportet: ⁊ informata differẽtijs ſpecificis perficere ſpecies. vñ ⁊ priora ſũt naturaliter genera: ⁊ ſimul interimẽtia. ſed q̃ ſimul ñ interimantur. ⁊ ſpecies qdem cuꝫ ſit eſt gen⁹. genus vero cum ſit: non omnino erit ſpecies. Et genera qdem vniuoce de ſpeciebus predicantur: ſpecies vero ꝺ̄ generib⁹ minime. Amplius genera quidem abundãt earum que ſub ipſis ſpecierũ ſunt continentia. ſpecies vero ꝺ̄ generib⁹ abũdãt proprijs differẽtijs. Ampli⁹ nec ſpecies fiet vnq̃ꝫ generaliſſimuꝫ: nec gen⁹ fiet vnq̃ꝫ ſpecialiſſimum.

¶ Secundo cum dicit. Differunt auteꝫ. comparat ipſa penes differentiam. dicens ꝙ differunt: q2 genus continet ſpeciem: ⁊ ſpẽs non continet genus: q2 genus de pluribus dicitur q̃ꝫ ſpecies: ⁊ oꝫ gen⁹ p̄iacere in intellectu ante ſpeciem. ⁊ cum informetur differentia ſpecifica: pficit. i. conſtituit ſpeciem. vnde ⁊ prius eſt genus q̃ꝫ ſpecies. nam intercepto genere interimitur ſpecies: ſed non econuerſo Et ſi eſt ſpẽs vt homo: oꝫ ꝙ ſit animal qꝺ̄ eſt genus: ⁊ non econuerſo. genera etiam de ſpeciebus predicãtur vniuoce. ſed ſpẽs non predicatur de genere. Item genus in continentia vlitatis abundat a ſpecie. q2 eſt vlius: ſed in continentia diffinitionis ſpecies abundat a genere ſpecificis dr̃ijs. Item ſpẽs nunq̃ꝫ fiet generaliſſimũ: ⁊ genus nunq̃ꝫ fiet ſpecialiſſimum.

¶ Generis autẽ ⁊ ꝓprij cõe quidẽ eſt ſeq ſpecies. Nãqꝫ ſi homo ẽ animal ẽ: ⁊ ſi homo eſt riſibile eſt. Et equaliter dicit̃ predicari genus de ſpeciebus: ⁊ ꝓprium de his q̃ participant illo: equaliter. n. ⁊ homo ⁊ bos aĩal eſt: ⁊ Cicero ⁊ Cato ſũt riſibiles. Cõe autẽ ẽ his vniuoce predicari: genus de ꝓprijs ſpeciebus: ⁊ ꝓprium de his quoꝝ ẽ ꝓpriũ.

¶ Deinde cum dicit. Generis autem ⁊ proprij. comparat genus ad proprium: ⁊ primo ſm̃ conuenientiam. d. ꝙ genus ⁊ ꝓprium conueniunt in ſequendo ſpeciem: q2 ſi eſt ſpecies oꝫ ꝙ ſit genus. ⁊ ꝙ ſit ꝓprium eius. Item cõueniunt: q2 ſicut genus equaliter predicatur de ſuis inferioribus: ſic etiam proprium equaliter predicatur de quib⁹ p̄dicat̃. Itẽ vtrũq3 ipoꝝ p̄dicatur vniuoce.

¶ Differt autem genus ⁊ ꝓpriũ. q̃m gen⁹ pri⁹ ẽ: poſteri⁹ vero ꝓpriũ: oportet. n. eẽ pri⁹ aĩal ꝺ̄ hinc diuidi differẽtijs ⁊ ꝓprijs: Et gen⁹ qdeꝫ de pluribus ſpecieb⁹ p̄dicatur: ꝓpriũ vero ꝺ̄ vna ſola ſpecie cui⁹ ẽ ꝓpriũ. ⁊ ꝓpriũ qꝺ̄ ꝯuerſim de eo cui⁹ ẽ ꝓpriũ p̄dicat̃: genus vero de nullo cõuerſiꝫ predicat̃: nã nec ſi aĩal eſt hõ ẽ: nec ſi animal ẽ riſibile e: ſi vero riſibile ẽ hõ ẽ: ⁊ ecõuerſo. Ampli⁹ omni ſpeciei ieſt ꝓpriuꝫ cui⁹ eſt ꝓpriũ ⁊ ſoli ⁊ ſemꝑ: genus vero oi q́dem ſpẽi ineẽ cuius fuerit genus: ⁊ ſemper: nõ autẽ ſoli. Amplius autẽ ſpecies quidem itereẽpte nõ ſimul iterimũt genera quoꝝ ſũt ſpecies propria vero iterempta interimunt ea quoruꝫ ſũt ꝓpria: ⁊ his iterẽptis ipſa ſil' interimũtur.

¶ Secundo cum dicit. Differunt aũt. ponit ipſorum dr̃ias dicens ꝙ differunt: q2 ſicut genus pri⁹ ẽ ſpeciebus: ſic etiaꝫ prius eſt proprijs ſpecierum: ꝑ que propria genus ſecundario diuiditur. Item genus predicatur ⁊ de plurib⁹ ſpeciebus: ſed proprium predicatur de vna ſola ſpecie. Item proprium predicatur conuerſim: ſꝫ genus non conuertit̃ cuꝫ ſpecie. Itẽ ꝓpium ieſt vni ſoli ſpeciei: ſed gen⁹ non ieſt ei ſoli. Item deſtructis ſpeciebus ſimul deſtruuntur propria: ſed tñ quantum ad actum intelligendi non iterimũtur genera deſtructis ſpeciebus.

¶ Generis vero ⁊ accidentis cõmune ẽ de pluribus: queẽadmodum dictum ẽ: p̄dicari: ſiue ſeparabilium ſit accidens: ſiue inſeparabiliuꝫ. etenim moueri de pluribus: ⁊ nigrum de coruis ⁊ de omnibus ethiopibus ⁊ aliquibus inanimatis predicãtur. Differt aũt genus ab accidente: quoniam genus añ ſpẽs eſt: accidẽtia vero ſpeciebus poſteriora ſũt. nã ⁊ ſi iſeparabile accidens ſumatur: tñ pri⁹ ẽ illꝺ̄ cui accidit q̃ꝫ accidens. ⁊ genera quidẽ q̃ participant eq̃liter ꝑticipãt: accidentia vero nõ equaliter. Intẽſionem vero ⁊ remiſſionẽ ſuſcipit accidẽtiũ ꝑticipatio: genera vero minime. Et accidentia qdem i indiuiduis principaliter conſiſtũt: genera vero ⁊ ſpẽs naturalr̃ priora ſunt idiuiduis ſubſtantijs. Et genera qdẽ in eo ꝙ quid ſit p̄dicantur ꝺ̄ his q̃ ſub ipſis ſũt: accidẽtia vero i eo ꝙ quale aliquid ſit: vel quomodo ſe hꝫ vnumquodqꝫ. q̃lis ẽ enim ethiops iterrogatus: dicis niger: ⁊ quomodo Socrates ſe hꝫ dicis quoniam ſedet vel ãbulat. Genus ğ quõ ab alijs quattuor differat dictum eſt.

¶ Deinde cum dicit. Generis vͦo ⁊ accidentis: comparat genus ad accidens. ⁊ primo quo ad conueniẽtias. d. ꝙ genus ⁊ accidens conueniunt in eo qꝺ̄ eſt predicari de pluribus. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Differt. ponit ipſoꝝ dr̃ias. dicẽs ꝙ differunt: q2 genus eſt prius ſpecie: ſed accidentia ſũt poſteriora ſpẽ. Itẽ ea q̃ ꝑticipãt gña: ꝑticipãt ipa eq̃lr̃: ſꝫ accidentia non participantur equalr̃: imo recipiunt magis ⁊ minus. Item accidentia ſunt p̄ncipalr̃ in idiuiduis,

ſed genera ⁊ ſpecies ſunt priora indiuiduis. Item genera
predicātur in quid: ſꝫ accidētia predicanᵗ ī quale vl' quō
ſe habet. ſic ḡ dictū ē quomodo genꝰ differat ab alijs.

¶ Contingit autem etiā vnūquodqꝫ aliorum
differre ab alijs quattuor: vt cū quinqꝫ quidē
ſint: vnūquodqꝫ autēꝫ ab alijs differat: quater
quiqꝫ viginti fiāt oēs differētie. ſꝫ ſemꝑ poſte
rioribus enumeratis: ⁊ ſecūdis qdēꝫ vna dif/
ferentia ſuperatis: ꝓpterea qꝛ iam ſūpta ē: ter
tijs vero duabus: q̄rtis vero tribus: quītis ve
ro quattuoꝛ: decē ſūt oēs: quattuoꝛ tres due
vna. Genus etenim differt a differētia ⁊ a ſpe
cie ⁊ proprio ⁊ accidente. quattuoꝛ ḡ ſūt oēs
differentie. Differētia quo differt a genere di
ctū eſt: qn̄ quo differt genꝰ ab ea dicebatur. re
linquitur ergo quo differat differētia a ſpecie
⁊ proprio ⁊ accidēti dicere: ⁊ ſunt tres. Rur/
ſus ſpecies quo quidem differt a differētia di
ctū eſt qn̄ quo differret a ſpē differētia diceba
tur. Quo aūt differat ſpēs a gn̄e dictū eſt: qn̄
quo differat genus a ſpē dicebaᵗ. Reliquū eſt
igiᵗ vt quo differat ſpēs a ꝓprio ⁊ accidēti di
caᵗ: ⁊ ſūt due. Quo aūt differt ꝓpriū ab acci/
dēti relinquiᵗ: Nā quo a gn̄e ⁊ ſpē differat ꝑ/
dictū ē in illoꝝ ad ipm̄ differentijs. Quattuoꝛ
igiᵗ ſūptis gn̄is differentijs ad alia: tribꝰ vero
differētie: duabꝰ ſpēi: vna aūt ꝓprij ad accn̄s:
decē erūt oēs: quaꝝ quattuoꝛ q̄ erāt gn̄is ad re
liquas ſuperiꝰ demonſtrauimus.

¶ Deinde cum dicit. Cōtingit autem: colligit numerum
comparationum que hic ponunᵗ. d. ꝙ contigit vnūqdqꝫ
qnqꝫ ꝑdicabiū ꝯparari ad alia quatuoꝛ. Item ꝙ ſm̄ hoc
videtur fieri quinquies vicibus quatuoꝛ comparationes:
⁊ per ꝯñs videntur fieri viginti: ſed tn̄ cū primum cōpare
tur ad quatuoꝛ: ⁊ ſecundum poſtea ad tria ſequentia: eo
ꝙ iam erat comparatum ad primum: qn̄ primum cōpa/
baᵗ ad ipſꝫ: ⁊ 3ᵘᵐ ꝯpaᵗ ad duo ſeq̄ntia ⁊ 4ᵘᵐ ad 5ᵘᵐ qꝺ reſtat:
ſunt in vniuerſo cōparationes quatuoꝛ: tres: due: ⁊ vna:
que ſunt decē.

¶ Cōe igiᵗ eſt differētie ⁊ ſpēi equaliter ꝑtici/
pari. Hoīe. n. eq̄lr ꝑticipāt ꝑticulares hoīes:
⁊ rōnali dr̄ia. Cōe vero ē ſēꝑ adeſſe his q̄ eo/
rum ꝑticipāt: ſemꝑ. n. Soꝛ. rōnal' ē: ⁊ ſemper
Soꝛ. hō ē. Propriū aūt ē differētie qdē in eo
ꝙ quale ſit ꝑdicari: ſpēi vero i eo ꝙ qd ē. nā ſi
hō velut qualitas accipiaᵗ non erit tn̄ ſimplr
qualitas: ſꝫ ſm̄ id qꝺ gn̄i aduenietes differen/
tie eā ꝯſtituerūt. Ampliꝰ differētia qdē ſepe i
pluribꝰ ſpēbꝰ ꝯſideraᵗ queadmoduꝫ q̄drupes
i pluribꝰ aīalibꝰ ſpē differētibꝰ: ſpēs vero i ſol'
his q̄ ſub vna ſpē ſūt indiuiduis. Ampliꝰ diffe
rētia qdē prima ē ab ea ſpē q̄ ē ſm̄ ipſaꝫ: ſil'. n.
ablatū rōnale iterimit hoīem: hō vero iterem
ptꝰ n̄ auferet rōnale: cū ſit deꝰ. Ampliꝰ dr̄ia ꝯ/
dē ꝯponiᵗ cū alia differētia. rōnale. n. ⁊ moꝛ/
tale ꝯpoſitū ē i ſubā hoīs. ſpēs vero ſpēi n̄ cō/
poniᵗ vt gignat alterā ſpēm: q̄dā. n. eq̄ cuidaꝫ
aſino ꝑmiſceᵗ ad muli generatiōeꝫ. eq̄ āt ſim/
plr aſino nūqꝫ cōueniēs ē ꝑficere mulū.

¶ Deinde cum dicit. Cōe igiᵗ dr̄ie. comparat dr̄iā ad alia
3ᵃ. ⁊ primo ad ſpeciem. 2ᵒ ad propriū: ibi. Dr̄ia vō ⁊ ꝓpꝛiū
3ᵒ ad accn̄s. ibi. Differētie vō ⁊ accn̄ti. Comparat āt ꝑmo
dr̄iam ad ſpēm penes conuenientias dicens ꝙ cōueniūt
i h ꝙ equalr a ſuis iferioribꝰ ꝑticipāᵗ. Itē cōueniūt i hoc
ꝙ ſēꝑ adſunt ⁊ conueniūt iferioribꝰ ſuis. Deinde cū dicit
ꝓpriū aūt. ponit ipoꝝ dr̄ias dicēs ꝙ ꝓpriū ē dr̄ie ꝑdicari
i q̄le: ſꝫ ſpēi ꝑdicari i qd: qꝛ ſpēs nō qualificat genus rōne
ſui: ſꝫ rōne dr̄ie aduenietis gn̄i. Itē dr̄ia ſepe iueniᵗ i mul
tis ſpēbꝰ: ſed ſpēs non inuenitur niſi i ſolis ſuis idiuiduis
Itē dr̄ia eſt ꝑoꝛ ſpē ⁊ remanet i itellectu etiā ſublata ſpē
Itē due dr̄ie conſtituūt vnā ſpēꝫ: ſꝫ due ſpēs non conſtitu
unt vnā ſpēm. qꝛ lꝫ quedā equa idiuidua cuidā idiuiduo
aſino iūgaᵗ ad muli generationē: ſpēs tn̄ equi ſpēi aſini n̄
cōiungiᵗ ad gn̄ationē muli: qꝛ mulus nō hꝫ i ſe duas na/
turas: ſed naturā vniꝰ ſpēi tn̄.

¶ Differentia vero ⁊ ꝓpriū cōe qdē hn̄t eq̄lr
ꝑticipari ab his q̄ eoꝝ ꝑticipāt. eq̄lr. n. ⁊ rōna/
lia rōnalia ſūt: ⁊ riſibilia ſūt riſibilia. ⁊ ſꝑ ⁊ oī
adeē cōe vtriqꝫ ē. ſi. n. curteᵗ q̄ bipes ē n̄ ſuba
pit: ſꝫ ad id ad qꝺ natū ē ſēꝑ diciᵗ: nā ⁊ riſibile
ad id qꝺ natū ē ſēꝑ diciᵗ: ſꝫ n̄ i eo ꝙ ſēꝑ rideat.
Propriū āt differētie ē ꝙ hec qdē de plibus
ſpēbꝰ diciᵗ ſepe: vt rōnale ꝺ hoīe ⁊ de deo: ꝓ
priū vero de vna ſola ſpē cuiꝰ ē ꝓpriū. ⁊ diffe
rētia illis ē ꝯn̄s quoꝝ ē differētia: ſꝫ nō cōuer/
tiᵗ: ꝓpria vero cōuerſiꝫ ꝑdicanᵗ de his quoꝝ
ſūt propria.

¶ Deide cū dicit. Dr̄ia vō ⁊ ꝓpriū. ꝯpat dr̄iaꝫ ⁊ ꝓpriū adi
uicē: ⁊ ꝑmo penes cōueniētias. d. ꝙ ābo ꝑticipanᵗ ab eis
a qbꝰ ꝑticipanᵗ: Itē ambo adſūt ſēꝑ ⁊ vlr qbꝰ cōueniunt
¶ Deinde cū diē. ꝓpriū aūt: ponit ipoꝝ dr̄ias. d. ꝙ diffe
rētia ꝑdicatur de pluribus ſpēbꝰ: ſꝫ ꝓpriū de vna ſola ſpē
Itē dr̄ia nō cōuertiᵗ cū ſpē: ſꝫ ꝓpriū ꝯuertiᵗ cū ſpē.

¶ Differētie āt ⁊ accn̄ti cōe qdē ē de plibꝰ di/
ci. cōe vero ad ea q̄ ſūt inſeꝑabilia accn̄tia ſēꝑ
⁊ oībꝰ adeſſe: bipes. n. ſēꝑ adeſt oībꝰ coruis:
⁊ nigrū ſimilr. Differūt āt ꝙ differētia qdēꝫ
ꝯtinet ⁊ nō cōtineᵗ: cōtinet. n. rōnalitas hoīeꝫ
accn̄tia vero quodāmodo cōtinēt: eo ꝙ i pli/
bꝰ ſūt. quodāmō cōtinenᵗ: eo ꝙ non vniꝰ acci
dētis ſuſceptibilia ſūt ſubiecta: ſꝫ plurimorū.
Et differētia qdēꝫ iītēſibilis ⁊ irremiſſibil' ē:
accn̄tia vero minꝰ ⁊ magis recipiunt. ⁊ imꝑ/
mixte ſunt qdē cōtrarie differētie: mixta vero
cōtraria accidētia. huiōi qdē cōmuniōes ⁊ ꝓ/
prietates dr̄ie ⁊ ceteroꝝ ſūt. Spēs vero quo
qdēꝫ differat a gn̄e ⁊ dr̄ia dictū eſt i eo ꝙ dice
bamꝰ quo genus differat a ceteris: ⁊ quo dif
ferentia differt a ceteris.

¶ Deinde cū dicit. Dr̄ie aūt ⁊ accn̄ti. Cōpat dr̄iaꝫ ad acci/

dens: ⁊ pͥmo dicit ꝙ cõueniũt ĩ p̄dicari de pluribꝰ. Itē dr̃ie ⁊ accñtia cõueniũt ĩ h̔ qđ ē ſemꝑ adeē illis qbus inſunt.
¶ Deinde cum dicit. Differt ponit ipoꝝ dr̃ias. d. ꝙ dr̃ia continet ſpēm ⁊ nõ ꝯtinet ab ea: ſ; accidentia quodãmõ continēt inq̃tum ſũt magis vl̃ia q̄ȝ ſubiecta: ⁊ magis vl̃e continet minꝰ vl̃e. Itē dr̃ia nõ recipit magis ⁊ minꝰ ſicut accñtia. Itē dr̃ie ſunt ĩpmixte: ſed accñtia ꝯtraria miſcē tur in medijs: q: palidũ eſt mixtũ ex albo ⁊ nigro.

¶ Speciei vero ⁊ ꝓprij cõe eſt quidē de ſe inuicē p̄dicari. Nã hõ riſibile eſt: ⁊ riſibile hõ ē. riſibile vero quoniã ſ; id qđ natũ ē dicit̃: ſepe iã dictũ eſt. Equalr̃. n. ſũt ſpēs his q̄ eoꝝ ꝑticipãt: ⁊ ꝓpria quoꝝ ſũt ꝓpria. Differt aũt ſpēs a ꝓprio: qm̃ ſpēs qdē pōt ⁊ alijs eē genus: ꝓprium vero aliaꝝ ſpērum eē ipoſſe eſt. ⁊ ſpēs qdē ante ſubſiſtit q̄ȝ ꝓpriũ: ꝓprium vero poſt fit in ſpē: oportet. n. ante hoiem eē: vt ſit riſibile. Amplꝰ ſpēs quidē ſēꝑ actu adeſt ſubo: ꝓpriũ vero aliqñ actu: poteſtate vero ſemꝑ: hõ . n. ſemꝑ actu eſt Socrates: nõ vero ſēꝑ ridet: q̄uis ſit natura ſemꝑ riſibilis. Amplꝰ quoꝝ termini differentes ſũt: ⁊ ipa ſũt dr̃ia. ē aũt ſpeciei terminꝰ eē ſemꝑ ſub gn̄e: ⁊ de pluribꝰ differentibus numero ĩ eo qđ ſit p̄dicari: ⁊ cetera hmõi: ꝓprij vero ē ſoli ⁊ ſemꝑ ⁊ oĩ adeē.
¶ Deinde cum dicit. Spēi vo ⁊ ꝓprij. comparat ſpēm ad alia duo. ⁊ p̄ ad ꝓpriũ. 2° ad accñs ibi. Spēi vo ⁊ accñtis. Comparat g° p° ſpēm ad propriũ penes couenientias: ⁊ dicit ꝙ conueniunt ĩ h̔ ꝙ deinuicē p̄dicant̃. Itē ĩ hoc cõueniunt ꝙ ab eis quibꝰ ꝯueniũt ꝑticipant̃ equalr̃. Scḋo cum dicit. Differt aũt. ponit ipoꝝ dr̃ias dicēs ꝙ differũt q: ſpēs pōt alijs eſſe genꝰ: ſ; ꝓpriũ non pōt alijs ſpēbꝰ q̄ȝ vni eſſe proprium. Itē ſpēs naturalr̃ eſt prioꝛ ꝓprio: ſicut cã naturalr̃ eſt prioꝛ ſuo effectu. Item ſpēs adeſt actu ſuis ĩdiuiduis ſed ꝓprium qñqȝ adeſt actu: qñqȝ aptitudīe Item ſpēs ⁊ propriũ differunt. q: hñt terminos. i. diffinitiones differentes.

¶ Speciei vero ⁊ accñtis cõe qdē eſt de pluribus p̄dicari. rare vero alie ſũt cõitates: ꝓpterea qm̃ q̄ȝ plurimũ diſtãt a ſe accñs ⁊ id cui accidit. Propria vero vtriuſqȝ ſũt: ſpēi qđ ĩ eo qđ qd ē p̄dicari de his quorũ ē ſpēs: accidentis aũt in eo qđ quale quiddã ē: vel quomodo ſe hñs. ⁊ ꝓprium ē vnãquãqȝ ſubſtãtiã vna quidē ſpē participare: pluribꝰ aũt accidētibus ⁊ ſeparabilibꝰ ⁊ ĩſeparabilibꝰ. Et ſpēs qdeȝ ante ſubintelligi pōt q̄ȝ accidentia: vel ſi ſint ĩſeꝑabilia: oȝ. n. ante eē ſubm: vt illi aliqđ accidat: accidentia vero poſterioris generis ſunt: ⁊ aduēticie nature. ⁊ ſpēi qdē ꝑticipatio eq̄lr̃ eſt: accidētis vero vel ſi ĩſeꝑabile ſit non eq̄lr̃: ethiops. n. cũ alio ethiope habebit colorē vel itenſũ vel remiſſũ ſ; nigredinē. Reſtat igit̃ de ꝓprio ⁊ accidēti dicere: quo. n. ꝓpriũ a ſpecie ⁊ differentia ⁊ genere differt dictũ eſt.
¶ Deinde cũ dicit. Spēi vo. comparat ſpēm ad accñs. ⁊ p̄mo quo ad conueniētias. d. ꝙ conueniunt ĩ hoc qđ ē p̄dicari de pluribus. Secũdo ipa comparat quo ad dr̃ias. d. ꝙ ſpecies p̄dicatur in quid: ſed accñs in quale: vel quomodo ſe hȝ. Item q: vna ſba ē tm̄ vnius ſpēi: hȝ tñ multa accidentia. Itē q: ſpēs ſubiecta eſt prioꝛ accidentibꝰ. Iteȝ q: ſpēs ꝑticipat̃ eq̄lr̃. ſ; accñs ꝑticipat̃ ſ; magis ⁊ minꝰ.

¶ Cõe aũt ꝓprij ⁊ accidentis ĩſeꝑabilis eſt ꝙ p̄ter ea nũq̄ȝ cõſiſtãt ea ĩ quibꝰ ꝯſiderãt̃: queadmoduȝ. n. p̄ter riſibile non ſubſiſtit homo: ita nec preter nigredinem ſubſiſtit ethiops. ⁊ quēadmodum ſꝑ ⁊ omĩ adeſt ꝓpriũ: ſic ⁊ ĩſeꝑabile accidens. Differt aũt qm̃ ꝓpriũ vni ſoli ſpeciei adeſt: queadmodũ riſibile hoĩ: inſeꝑabile vero accidens: vt nigrũ: nõ ſolũ ethiopi: ſ; etiam coruo adeſt ⁊ carboni ⁊ ebeno ⁊ qbuſdã alijs: q: propriũ ꝯuerſim de eo cuiꝰ eſt proprium p̄dicat̃ ⁊ equalr̃: ĩſeꝑabile vero accidens cõuerſim nõ p̄dicatur. Et proprij qdem equalis eſt ꝑticipatio: accidentiũ vero hec quideȝ magis illa vero minꝰ. Sũt quideȝ ⁊ alie cõitates vel proprietates eoꝝ q̄ dicta ſũt: ſ; ſufficiant qdem hec ad deſcriptioneȝ eorum que dicta ſũt cõmunitatiſqȝ traditionem.
¶ Explicit liber predicabiliũ porphyrij.
¶ Deide cũ dicit. Cõe aũt ꝓprij. comparat propriũ ad accidēs. ⁊ pͥmo dicit ꝙ conueniunt accñs inſeparabile ⁊ ꝓprium in hoc ꝙ ſuba ipoꝝ nunq̄ȝ conſiſtunt ſine eis: ⁊ q: qđlibȝ ipoꝝ adeſt omni ⁊ ſēꝑ. 2° dicit ꝙ differunt: q: proprium ineſt vni ſoli: ſed accñs ineſt pluribus. Item q: ꝓprium p̄dicatur ꝯuerſim. ſed accñs nõ predicat̃ ꝯuerſiȝ Item. q: propria predicant̃ equalr̃: ſed accidentia ſecundum magis ⁊ minus ⁊c̄.
¶ Expliciunt preclariſſima cõmētaria Gratiadei eſculani ordinis p̄dicatorum in librũ predicabilium porphyrij.
¶ Incipiũt p̄clariſſima ꝯmētaria eiuſdem in librum predicamentorum Ariſtotelis. Lectio. prima.

Quemadmodum ait Ariſto. ĩ 4° metaphyſice circa idē verſatur dialecticus ⁊ metaphyſicꝰ: ⁊ vterqȝ de oĩbus cõſiderat. Cum g° intētio primi phi verſet̃ circa ens cõe qđ in decē p̄dicamentis diuiditur: neceſſe eſt ſm̄ preallegatum textũ Ari. ꝙ etiã logicus verſet̃ circa aliqđ cõe qđ ſuo ambitu oĩa predicamenta cõcludat oĩbus autem cõe ē ēs. cõſeqtur itaqȝ vt videtur: ꝙ circa ens cõiter ſũptũ v̄ſetur logicꝰ ⁊ metaphyſicꝰ. vñ ⁊ cõmē. ĩ 3° meta. dicit ꝙ metaphyſica ⁊ logica cõueniũt in ſubo: q: vt dicit ſubm vtriuſqȝ ē ens. Sed tñ ꝯſiderãduȝ ē ꝙ ens nõ pōt ſm̄ eandē acceptionē eē ſubm ⁊ mã vtriuſqȝ: cuiꝰ rõ ē: q: ſcia totã ſuã entitatē ⁊ ſpecificationē trahit a ſubo. Et q: ab vno ⁊ eodē inquantũ idē trahit̃ ꝺ neceſſitate ĩ idē: vt dr̃ in 2° de gn̄atione: oȝ ꝙ ab vno ſubo ſ; vnã ⁊ eandē acceptionē eius: vna ⁊ eadē trahat̃ entitas ⁊ ſpecificatio ſcie. nã ſi de entitate ſm̄ eandē acceptionem

tractaret metaphyſic⁹. ꝛ logicus: oporteret tũc logicã ꝛ metaphyſicã eẽ ſciam vnã ꝛ eandẽ. qḋ cum ſit euidenter falſũ: dicere oꝫ ꝙ ſꝫ diuerſã acceptionẽ entis determiet de ente ꝑm⁹ pħs ꝛ logicus. ¶ Attẽdendũ igiẗ ꝙ de ente dupľr eſt loqui: vno quidẽ modo ſimpľr ꝛ ſꝫ ſe: ꝛ alio mõ ſꝫ ꝙ hꝫ ordinẽ ad ipaꝫ rõnẽ. ꝛ ꝑmo⁹ cõſiderat d ẽte ꝑm⁹ pħs: 2⁹. aũt modo de ente hꝫ ꝯſiderare logic⁹. vñ ꝛ logica pro tanto vocatur ſcia rationalis. qꝛ nõ ꝯſiderat de ente niſi vt ſtat in ordine ꝛ ſub ordine ad rõneꝫ. Diuerſa itaqꝫ ẽ intentio metaphyſici ꝛ logici: qꝛ metaphyſicus intẽdit ꝑcipue ꝛ abſolute declarare naturam entis ĩquãtũ ens. ſed logicus precipue ĩtendit dirigere ꝛ regulare ĩpam rõneꝫ. Et qꝛ rõ ꝑ oĩa diſcurrit: iccirco logica vt reguleṫ ꝑfecte rõneꝫ aſſumit conſiderationẽ oĩuꝫ. Et qꝛ ſub ente qḋ in decẽ ꝑdicamẽta diuidiẗ vniunẗ ꝛ claudunẗ oĩa: inde eſt ꝙ logicus entis cõſiderationeꝫ aſſumit. ex quo accipi põt. ꝙ nõ eſt inconueniens: ſed valde necẽium eẽ tales ſecundas ſcias cões qualis ẽ metaphyſica ꝛ logica. Quaꝝ vna. ſ. metaphyſica ẽ vẽ ꝛ ſimpľr ſcia. Alia vͦo vꝫputa logica ẽ ſciendi regula ꝛ modus. ſicut. n. oꝫ eẽ vnã verã ſciẽtiã cõeꝫ: ſic etiã ẽ neceẽ vt ſit ſciendi aliqua cõis regula ꝛ modus. Inconueniens aũt eẽt ſi darentur due tales ſcie cõmunes: ꝙ ipaꝝ q̄lꝫ foret vere ꝛ ſimpľr ſcia: ꝛ non eſſet vna ſcia: aliaqꝫ ſciẽdi regula ꝛ modus. eſt. n. ordo ꝛ diſti⁹ ſciaꝝ ſꝫm ordinẽ ꝛ diſtinctionẽ ſcibiliũ eis obiectoꝝ. vñ ſicut in ſcibilibus daẗ tñ vna ſuꝑma rõ ſcibilitatis: q̄ eſt ipa entitas: ſic etiã in vere ꝛ ſimpľr ſcientijs: oꝫ dare vnã tñ ſimpľr ꝛ vere ſciam ſupremã. hec aũt ẽ pħia ꝑma: cui equiparaẗ logica: nõ qdẽ tãqꝫ alia vera ꝛ ſimpľr ſcia: ſed tanqꝫ magis ſciendi modus ꝛ regula cõmunis. Quis icïẗ logica ſe extẽdit ad conſiderationẽ entis qḋ ĩ decẽ ꝑdicamẽta diuidiẗ: neceſſe ẽ ĩ logica de ipis decẽ ꝑdicamentis fieri tractatum. Cui⁹ rõ eſt. qꝛ q̄libet ſcia determinare debet ꝛ determinat de ꝑtibus ſubi ſui. ꝑtes aũt entis quod modo ſupradicto ſumptũ: quo etiã mõ vocaẗ ens rõnis: ẽ ſubm logice: ſũt ipa decẽ ꝑdicamẽta. vñ necẽium eſt ad ꝑfectionẽ logice de ipis decẽ ꝑdicamẽtis in ea ꝑtractare: ꝛ tractaẗ in li. Ariſto. quẽ ꝑ manib⁹ habem⁹.

Ante aũt qꝫ accedam⁹ ad expoſitiõeꝫ libri. oꝫ videre veritatẽ quarũdã queſtionũ. ꝛ qꝛ dictũ ẽ ꝙ logica ẽ ſcia cõis: q̄raẗ ꝑmo vtꝝ ipa ceteras ſciẽtias ſibi ſubalternet. vr̃. n. ꝙ ſic: qꝛ ſicut ſe hꝫ ſubꝫ vni⁹ ſcie ad ſubm alteri⁹: ſic ẽt ſe hꝫ vna ſcia ad aliã. ſed ſuba ceterarũ ſciaꝝ cadũt ſub ſubo logice: ḡ logica ceteras ſcias ſibi ſubalternat. ¶ Ad iſtã q̄ſtionẽ dicunt qdã ꝙ logica ſibi ſubalternat oẽs ſcias. ꝛ rõ ipoꝝ ẽ illa quã poſuim⁹. Adducũt etiã rõnẽ aliã: qꝛ vt dicũt logica ĩ oẽs ſcias deſcendit: cuꝫ ḡ vt accipiẗ ex ꝑ poſterioꝝ. ſcie ſubalternantis ſit ĩ aliã ſciam deſcendere: videẗ ꝙ logica cũctas ſcias ſibi ſubalternet. Sed iſta opinio nõ põt ſtare. cui⁹ rõ ẽ: qꝛ ſcia ſubalterna accipit ſubꝫ ſcie ſubalternãtis ĩq̄tũ tale: ꝛ ipm ꝯtrahit ꝛ applicat ad mãꝫ. ſꝫ alie ſcie ſpãles nõ accipiũt ſubꝫ logice qꝛ ſubm logice ẽ ẽs rõnis. alie ãt ſcie ſpãles accipiũt ens nõ qdẽ ĩq̄tũ ẽs rõnis: ſed ſolũ ĩq̄tũ ens: ꝛ ipꝫ applicãt ad mãꝫ. nã ille ſcie q̄ accipiũt ꝛ ꝯbũt ens: ĩq̄tũ ẽs rõnis: ſunt ſcie rõnales. nõ ãt oẽs ſcie ſũt rõnales: ſed plures ſũt ſcie reales: q̄ de ĩpis reb⁹ ꝯſiderãt ſimpľr ſꝫ realitatẽ ꝛ nãm ſuã ꝑpriã. vñ euidẽter pꝫ ꝙ falſũ eſt ita ſimpľr dicere ꝙ logica cũctas ſcias ſpãles ſibi ſubalternet. Eſt igiẗ ꝯſiderãdũ ꝙ de ſcientijs loq̇ poſſum⁹ dupľr. vno qdẽ mõ q̄tũ ad ſuã ſubam: ꝛ alio⁹ q̄tũ ad modũ ſciẽdi ꝛ argumẽtãdi quo vtunẗ: de quo mõ oẽs ſcie ꝑter logicã diſt ſolũ qꝛ: ſed logica ſola de ipo dicit ꝑpter qd. ꝑ ḡ mõ de ſciẽtijs loquẽdo ipa logica ſibi non ſubalternat ceteras ſcias: qꝛ ſubſtãtia ſcie ſumiẗ ex ſubo ſuo. Subm ãt ſciaꝝ ſpãliuꝫ nõ ꝑ ſe: ſꝫ forte ꝑ accñs accipit ꝛ ꝯbit ſubm logice: ꝛ idcirco logica eas ſꝫm ſuã ſubam nõ ſibi ſubalternat. Scḋo autẽ mõ ſibi ſualternat eas oẽs ẽt ꝑmã pħiaꝫ: qꝛ oẽs modũ ꝑdictũ accipiũt ab ipa: ꝛ applicãt ad mãm. vnde ꝛ ꝑ tanto ſimpľr ꝛ abſque vlli⁹ exceptione: diciẗ ꝙ logica ẽ ſcia ſciaꝝ. Rõnes ãt facte in cõtrariũ nõ valent. nã ad ſciaꝝ ſubalternationẽ nõ ſufficit ꝙ ſubm vnius contineaẗ quocũqꝫ mõ ſub ſubo alteri⁹: ſꝫ reqriẗ ꝙ ꝯtineaẗ ſub ipo: ita ꝙ directe ꝛ ꝑ ſe ꝯbat ꝛ applicet ipm ad mãꝫ. Primum itaqꝫ etiã arg⁹ nõ cõcludit ꝙ logica ſibi ſubalternet alias ſcias: ſꝫ ꝙ habeat ſe ad eas vt vlis ad ꝑticulares. 2⁹ aũt argm̃ cõcludit ꝙ logica ſibi ſubalternat alias ſcias nõ q̄tũ ad ſubſtãtiã coꝝ: ſed q̄tũ ad ſciẽdi ꝛ argumẽtãdi modũ: qꝛ ſic ĩ ceteras ſcias deſcendit.

Secundo queriẗ vtꝝ ſit verũ ꝙ poſtea diximꝰ: ſb ente rõnis ipa. x. ꝑdicamenta ꝯtineri. vr̃. n. ꝙ nõ. qꝛ ẽs rõis diſtiguiẗ ꝯ ens nãe. ſꝫ entia nãe ſunt de. x. ꝑdicamẽtis. ḡ nõ ẽ verũ. x. ꝑdicamẽta ꝯtineri ſub ente rõnis. ¶ Ad iſti⁹ q̄ſtionis euidẽtiã ẽ ſciẽdũ ꝙ ẽs rõnis ſumi põt dupľr. vno qdẽ mõ ita ꝙ ẽs rõnis appelleẗ id ſolũ qḋ ẽ a rõne iſtitutũ aut factũ: ſꝫm quẽ moduꝫ enunciatio ſilľr gen⁹ ſpẽs ꝛc. ſecunde intẽtiõis ẽtia rõnis dñr. Et iſto mõ ſumẽdo ẽs rõnis: entia nͤ ꝯ ẽtia rõnis diſtiguunẗ. nec iſto mõ. x. ꝑdicamẽta ꝯtineñ ſub ente rõnis. Alio aũt mõ ens rõnis ſumi põt magis large: vt ens rõnis dicaẗ oẽ id qḋ põt ſtare ſub ordĩe rõis ipꝫ trahẽtis ad ſuã opationeꝫ. Et ſꝫm hũc modũ ens rõnis ꝯphendit oẽ ens: qꝛ de oĩ ente põt rõ igrere: ꝛ ꝑ ꝯñs põt ſuo modo trahere oẽ ens ad ſuã opationẽ. vñ ꝛ. x. ꝑdicamẽta ꝯtineñ ſub ente rõnis ita ſũpto. Et ſic pꝫ rõ ad arg⁹: qꝛ ens nãe nõ diſtiguiẗ ꝯ ẽs rõnis h̄ 2⁹ mõ ſumptũ. ſꝫ ꝯ ens rõnis dictũ ꝑ mõ.

Tertio queriẗ vtꝝ logic⁹ cõſideret de. x. ꝑdicamentis ſolũ ĩ ordine ad ſyllꝫ. vr̃. n. ꝙ ſic. qꝛ logica ẽ de ẽte rõis: ſꝫ ꝑpriſſimũ ens rõis ẽ ſyllꝰ: ḡ logic⁹ tã. x. ꝑdicamẽta qꝫ alia conſiderat ĩ ordine ad ſyllm. ¶ Ad iſtã q̄ſtionẽ cõiter conſueuit dici ꝙ oĩa conſiderata in logica preter ſyllm ꝯſideranẗ ſolũ in ordine ad ſyllm. dr̃. n. ꝙ ꝑdicamẽta ponũt ſimplices terminos. termini aũt ſũt mã remota ſylli. de mã aũt ſylli non agiẗ niſi ĩ ordine ad ſyllogiſmũ. ex quo iſti ꝯcludũt ꝙ de iſtis. x. ꝑdicamẽtis non determinaẗ ĩ logica niſi ĩ ordine ad ſyllm. Sꝫ iſta opinio nõ põt ſtare. ꝑ qdeꝫ qꝛ cum logica ſit ſcia directiua rõnis: de illis ſꝫm ſe ꝛ nõ ſolũ ĩ ordine ad aliud ꝯſiderare hꝫ: ĩ qbus ipa rõ ſꝫ ſe dec ipi ꝛ errare põt. Cõſtat aũt ꝙ ſine vllo reſpectu ꝛ vlla habitudine cõſiderata ad ſyllm: põt rõ errare in ordine reꝝ ꝑdicamẽtaliũ: vtputa ſi putet id eẽ ſubſtãtiã qḋ eſt q̄titas vel q̄litas: ꝛ ſic de alijs. Euidens itaqꝫ ẽ ꝙ nõ ſolũ ĩ ordine ad ſyllm: ſed etiã abſqꝫ vlla habitudine ad ipm ꝑtinet ad logicã agere de ꝑdicamentis. ¶ Secũdo h̄ ex eo apparet: ꝙ de terminis ſub rõne terminoꝝ agiẗ ĩ libro ꝑoꝝ: in quo agiẗ de ſyllo: ſed de ipis. x. ꝑdicamẽtis agiẗ in libro ꝑdicamẽtoꝝ: nõ ſub rõne terminorum: ſed ſub rõne ſui ꝑdicamẽtalis ordinis: ꝛ ſue ꝑdicamẽtalis rõnis. Quia ḡ termini ſub rõne terminoꝝ ſũt mã ſyllogiſmi: ꝛ nõ ſub rõne ordinis ꝑdicamẽtalis: pꝫ ꝙ de ꝑdicamẽtis agiẗ in logica: nõ ſolũ ĩ habitudine ad ſyllm: ſed etiã abſqꝫ ordine ad ipm. Cõſiderãdũ ẽ igiẗ ꝙ ſcia ꝑdicamẽtoꝝ aliquo qdẽ mõ ad ſyllm ordinaẗ: ſꝫ nõ tali mõ ꝙ ex h̄ cõcludi poſſit: ꝙ ſyllꝰ ſit ſubm logice. diciẗ. n. ordinari ad ſciam de ſyllo: ſicut ſcia min⁹ ꝑfecte ꝯtenti ſub ſubo toti⁹ ſcie ordinaẗ ad ſciaꝫ magis ꝑfecte ꝯtẽti etiã ſub ipo. quẽadmodũ videm⁹ ꝙ cũ ſub ẽte qḋ ẽ ſubꝫ ꝯtientur ſube mãles: ꝛ ſubſtãtie ĩmãles: pꝫ metaphiſice q̄ ẽ de ſubſtantijs mãlibus dr̃ ordinari ad ꝑtẽ aliã q̄ eſt de ſubſtantijs ĩmãlibus: nec tamen propter hoc eſt verum dicere ꝙ de

ſubſtantijs materialibus non determinet metaphiſicus
rõne ſui: aut ꝙ ſubſtãtia imaterialis ⁊ n̄ ens logicũ ens: ſit
ſubm metaphiſice. Eodẽ itaqꝫ modo oꝫ itelligere ꝙ cum
ſub ente rõnis: circa qḋ vſaꝛ logica: ꝯtineanꝛ tã decẽ pdi/
camẽta ꝗ̃ ſyllꝰ: qꝛ tñ rõ entis rõnis ꝓprijſſime ⁊ pfectiſ/
ſime in ſyllõ reſeruaꝛ: ps logice in qua de pdicamẽtis agi
tur: aliquo mõ ordinaꝛ ad ptẽ logice in qua agiꝛ de ſyllõ
Nec tñ ẽ id dicẽdũ ꝙ logicus non cõſideret de pdicamẽ
tis rõne ſui: aut ꝙ ſyllꝰ ſit ſubm logice. ⁊ non ipm ens ra
tiõis. Un̄ pꝫ rñſio ad argᵐ. bene. n. ẽ verũ ꝙ ſcia pdicamẽ
toꝝ ordinaꝛ mõ ſuo ad ſciam de ſyllõ: ſed non concludit
argᵐ ꝙ ſolum rõne ſylli: ⁊ non rõne ſui de ipis in logica
agatur. Alia autem rõ iam ſoluta eſt.

Quarto q̄ritur vtrum logicus conſideret de decem
predicamentis ſolũ rõne ſecundaꝝ intẽtio
num: q̄ attribuunꝛ rebꝰ i pdicamento ordinatis: vr. n. ꝙ
ſic: qꝛ dicit auicẽna ꝙ logica ẽ de ſecũdis itẽtionibꝰ q̄ ap
ponunꝛ intẽtionibꝰ pmo itellectis. g̃ de rebꝰ pdicamẽta
libꝰ ipe logicus non agit niſi ſolũ rõne ſecundaꝝ itentio
num q̄ apponuntur eis. ❡ Ad iſtam q̄ſtionẽ vr cõiter di/
ci ꝙ logica de rebꝰ predicamẽtalibus non agit niſi pp ſe/
cundas intentiones. vr enĩ ꝙ logica ẽ ſcia intentionũ: ⁊ n̄
ſcia rerum: qꝛ ẽ ſcia rõnis: ⁊ non ſcia naturalis. ſed iſta opi
nio nõ placet mihi. manifeſtũ ẽ enĩ ꝙ rõ põt errare nõ ſo
lũ i rebꝰ pdicamẽtalibꝰ quo ad itentiones ſecundas: ſed
etiã quo ad ipaꝝ ꝓprietatẽ. nã rõ nõ ſolũ decipiꝛ qñqꝫ cre
dẽdo eẽ genꝰ qḋ nõ eſt genꝰ: ſed tñ ſpẽs: veꝝ etiã decipiꝛ
credẽdo qlꝫ eẽ ſubam qḋ nõ ẽ ſuba: ſꝫ accñs. Quia g̃ logi
ca ẽ ſcia rõnis: neceſſium ẽ ꝙ i ordine ad rõnẽ deteriet logi/
ca de rebꝰ pdicamẽtalibꝰ q̄tũ ad ſuas ꝓprietates: ⁊ non
ſolũ q̄tũ ad ſcḋas itẽtiões eis attributas. Et ꝓpterea h
qḋ apꝑet ex ipo tractatu Ariſto. nã ſi de ipis tractareꝛ in
logica ſolũ pp ſecũdas itẽtiões: pfecto i h li. illa docuiſſꝫ
ari. de eis. p q̄ potuiſſet vna 2ᵃ itẽᵒ ab alia diſcerni: ⁊ n̄ ita
diffuſe ea p q̄ deſcerniꝛ nã vniꝰ pdicamẽti a re pdicamẽti
alteriꝰ. ⁊ tñ facit totũ oppoᵐ. Nã p totũ iſiſtit i declaranᵒ
res ipas predicamẽtales ſꝫ ſuas ꝓpas rõnes: ⁊ ſꝫ ſuas ꝓ/
ꝓetates: p quas iudicari poſſit ⁊ cognoſci ꝙ hec res pdica
mentalis nõ ẽ illa. vñ pꝫ euidẽter ꝙ de rebus pdicamẽta
libꝰ rõne ſui: ⁊ nõ ſolũ rõne ſecũdaꝝ itẽtionũ: hꝫ ꝯſidera/
re logicꝰ: q̄uis ſemꝑ i ordine ad ipaꝫ rõnem. ❡ Dõᵒ ẽ g̃
ad argᵐ ꝙ 2ᵉ intẽtiões dñr ab auicẽna ꝓ tãto eẽ ſubꝫ lo/
gice qꝛ i eis ꝓ tanto reſeruaꝛ rõ ẽtis rõis qḋ ẽ ſubꝫ i logica
⁊ nõ qꝛ a ſubõ logice excludãꝛ itẽtiões pᵉ. ❡ Alia aũt rõ
nõ valet. nã dato ꝙ logica ſit ſcia itẽtionũ: nõ tñ itẽtiões
oẽs ſũt itẽtiões ſcḋe: ſed ſũt ẽt itẽtiões q̄dã pᵉ de quarum
nũero ſũt res pdicamẽtales relate ad ꝯſideratõeꝫ rõnis.

Quinto q̄raꝛ qd ſit ſubꝫ in li. predicamẽtoꝝ. vr enĩ
ꝙ ipa. x. pdicamẽta: qꝛ id ẽ ſubꝫ i ſcia de q̄ p
cipue i ſcia tractaꝛ: ſed in h li. tractaꝛ pcipue de iſtis. x. p/
dicamẽtis: g̃. x. pdicamẽta ſũt ſubꝫ eiᵒ. ❡ Ad iſtã q̄ſtionẽ
dicũt q̄dã ꝙ ſubm i h li. ẽ ſuba. rõ aũt ipoꝝ ẽ: qꝛ id ẽ ſubꝫ
i ſcia cui attribuunꝛ oĩa q̄ i ſcia ꝯſideranꝛ: ſed oĩa q̄ cõſi/
deranꝛ i h li. vt dicũt: attribuunꝛ ſube: qꝛ oĩa nouẽ pdica
mẽta accñtiũ nõ ſũt entia niſi p attributionẽ ad ſubam. ⁊
idcirco dicũt ꝙ ſuba ẽ ſubm hꝰ li. Sed iſta põ nõ ẽ vſque/
quaqꝫ vã. cuiꝰ rõ ẽ. qꝛ q̄uis oĩa pdicamẽta accñᵗ habeãt
entitatẽ p attributionẽ ad ſubam: qḋlꝫ tñ ipoꝝ hꝫ ſuã or/
dinationẽ pdicamẽtalem de ſe. ⁊ qꝛ h de iſtis agit rõne
iſtaꝝ diſtinctaꝝ ordinationũ pdicamẽtaliũ: vt. vꝫ. ſciaꝛ
qd ſit ordinãdũ i vno pdicamẽto ⁊ qd i alio: pꝫ ꝙ n̄ ſuba
ẽ ſubm huiꝰ li. ſed aliqd i quo vniunꝛ oĩa pdicamẽta q̄tũ
ẽt ad ſuas pdicamẽtales ordinatiões. oĩa aũt vniunꝛ in
ente rõnis ſumpto ſub rõne ordinabilis i pdicamẽto. igiꝛ
ens rõnis ſub rõne ordinabilis i pdicamẽto ẽ ſubm hꝰ li.
Motiᵐ aũt dicenᵗ oppoᵗ valeret: ſi tractareꝛ de predi/
camentis in h libro ſolũ pp ipoꝝ entitatẽ ⁊ nõ pp predi/
camentalẽ ordinationem. Argumentũ aũt factũ in oppo/
ſitũ oꝫ ꝯcludere ꝙ. x. predicamẽta ſũt ſubm huius li. non
ſimplr: ſed in quãtũ vniũtur i vno cõi qḋ ẽ ens rõnis pre/
dicto mõ ſumptũ: qꝛ vniꝰ li. ⁊ vniꝰ ſcie ſubiectũ debet eſſe
vnũ ⁊ nõ multa.

❡ Incipit liber predicamentorum Ariſtotelis.

❡ Capitulum primum prime partis.

Equiuoca dicũ
tur quorũ ſolum no/
men cõe ẽ: ſm nomẽ
vero ſubſtãtie ratio
diuerſa: vt aĩal hõ ⁊
qḋ pingiꝛ: hoꝝ. n. ſo
lũ nomẽ cõe ẽ: ſm no
men vero ſubſtantie
rõ diuerſa. Siqs enĩ
aſſignet qd ſit vtriſqꝫ
eorum quo ſint animalia propriam aſſignabit
vtriuſqꝫ rationem. Lectio. II.

Nunc accedamꝰ ad expoſitionẽ libri. cõ/
ſueuit aũt iſte liber diuidi cõiter i ante/
pdicamẽta: ⁊ i pdicamẽta: ⁊ i poſtpdica/
mẽta. 2ᵃ ps ẽ ibi. eoꝝ q̄ ſꝫ. 3ᵃ ẽ ibi. quoti/
ens ſolet oppõi. Antepdicamẽta dicũꝛ
eẽ illa quoꝝ cognitio añcedit cõiter co/
gnitionẽ pdicamẽtoꝝ. In pdicamentis
aũt poſſumꝰ 4. attendere: vnũ qdẽ ꝯditionẽ pdicationis
a qua pdicamẽtũ trahit appellationẽ. aliud aũt poſſumꝰ
attẽdere ꝙ res pdicamẽtales certis vocibꝰ dñr ⁊ ſignifi
canꝛ. 3ᵒ attẽdimꝰ i eis diuerſã ꝯditionẽ ẽtitatis. et 4ᵒ in
ipis poſſumꝰ attẽdere ꝯditiõeꝫ pdicamẽtalꝛ ordinatiõis.
vñ ſꝫ hec Ariſto. q̄tuor facit i pma pte: qꝛ pᵒ qdẽ notificat
diuerſos predicatiõis modos. 2ᵒ võ ipe ponit diuiſionẽ di/
cibiliũ. ibi. Eoꝝ q̄ dicũꝛ. 3ᵒ aũt põit diſtinctionẽ ẽtiũ. ibi.
Eoꝝ võ q̄ ſꝛ. ⁊ 4ᵒ põit regulas ret ficãtes ordinẽ pdicamẽ
talẽ ibi. Qñ alteꝝ d altero. Predicationũ aũt alia ẽ equo/
ca. alia vniuoca. ⁊ alia denoĩatiua. Un̄ ſꝫ h i pᵃ pte 3ᵒ faꝛ
qꝛ pᵒ oſtẽdit q̄ pdicari dicãꝛ equoce. 2ᵒ võ declarat q̄ dicꝛ
mꝰ predicari vniuoce. ibi. Uniuoca dicũꝛ. ⁊ 3ᵒ mãifeſtat
q̄ dicunꝛ predicari denoĩatiue. ibi. Denoĩatiua. Eſt aũt noᵐ
ꝙ pdicationẽ analogicã h ipe nõ diſtiguit ab equoca: qꝛ
vtraqꝫ ipedit rõeꝫ gñis qḋ vniuoce pdicaꝛ. ſic g̃ cõiter ſu/
mẽdo equocã pdicationẽ equoca pdicaᵒ repiꝛ i ipis trãſcẽ
dentibꝰ q̄ añcedũt ſua cõitate ⁊ circueũt oĩa predicamẽ
ta. Predicatio võ vniuoca n̄ iueniꝛ i eis: ſꝫ repiꝛ i rebꝰ in
quocũqꝫ predicamẽto ordinatis. predicatio võ denoĩati/
ua iueniꝛ ꝓpe i ſolis accñtibꝰ. ⁊ iõ i declaratiõe taliũ pdi
cationum pᵒ notificat ari. pdicationẽ equocã. 2ᵒ predica/
tionẽ vniuocã. ⁊ 3ᵒ denoĩatiuã. Dic̄ g̃ i pᵃ pte. ꝙ illa dicun
tur ad ſe inicẽ equoca quoꝝ ẽ cõe ſolũ nomẽ: ſed ratio. i.
diffinitio idicatiua ſube. i. eſſentie data ſm illud nomen
ẽ diuerſa. ſic hõ vꝰs ⁊ q pingiꝛ ad eiꝰ ſimilitudineꝫ dicitꝛ
aĩal: ſed equocũ. qꝛ eoꝝ. ſ. hoĩs vi ⁊ hominis picti cõe ẽ ſo/
lum nomen aĩalis: ſꝫ rõ idicatiua ſube data ſꝫ illõ nomẽ
eſt diuerſa. qꝛ ſi aliqs aſſignet diffiniendo qd ẽ vtrũqꝫ. ſ.
homo verus ⁊ homo pictus. ⁊ dicat quomodo. i. qua rõe
ambo ſint. i. ſint animalia: non aſſignabit vnam rationeꝫ
communem: ſed diuerſam: ⁊ vtriſqꝫ ſuã ꝓpriam. qꝛ ꝓpa
rõ per quam hõ verus dicitꝛ aĩal eſt. qꝛ vr eſſe ſubſtantia
animata ſẽſibilis: ſꝫ ꝓpria rõ qua hõ pictus dr aĩal ẽ. qꝛ ẽ
imago ſubſtantie aĩate ſẽſibilis. Eſt aũt notandum ꝙ ſi

ſtricte ſumatur equiuocū ſm ꝙ diſtinguiť contra analogum: aīal non diciť equiuoce ſ; analogice de aīali vero ⁊ de aīali picto. cuius rō eſt: qꝛ qñ aliquid ſic diciť de pluribus: ꝙ ď vno ipſoꝝ diciť per ſe ⁊ de alio diciť per ordinē ⁊ attributionē ad ipſ;: hoc diciť de eis predicari analogice. Animal vō diciť de aīali vero p ſe: ⁊ de aīali picto dicitur per ordinē ⁊ attributionē ad ipm: vnde p; ꝙ de eis diciť analogice. ſed equiuoce: ſtricte ſumēdo equiuocū: tunc diciť ipm nomen de pluribus: qñ ſic ſm diuerſam ſignificationē dicitur de vtroq; ꝙ vtriq; ꝯuenit ſ; ſe: ⁊ non vni per ordinem ⁊ attributōe; ad aliō. ſicut cōtingit ꝙ ille q naſciť pe pie vocatur marcus. ⁊ ille qui naſcitur neapoli vocatur marcus eodē noīe. nā tūc tale nomē diciť de vtroq; ſm ſe: ⁊ aliud ſignificat dictū de vno: ꝙ̄ ſignificet dictū de alio.

Uniuoca dicuntur quorū nomē cōe ē: ⁊ ſm nomē eadē rō ſubſtātie: vt aīal: hō atq; bos. cōi eni noie vtraq; aīalia nūcupanť: ⁊ ē ſubſtātie rō eadē. Siqs eni; aſſignet vtriuſq; rōem qd vtrunq; ſit quo ſint aīalia eandem aſſignabit rationem.

Deinde cū dicit. Uniuoca dicunť. declarat que dicanť ꝑdicari vniuoce. dicēs ꝙ illa dicunť ꝓprie vniuoca quorum ē vnū nomē cōe: ⁊ eadem rō .i. diffinitio ſignificatiua ſubē .i. eſſentie data ſm illud nomen. ſicut hō ⁊ bos dicuntur aīal: ⁊ vniuocantur ambo ſibi inuicē i aīali: qꝛ vtrūq; .ſ. homo ⁊ bos cōi noie vocantur aīalia: ⁊ rō .i. diffō indicatiua ſubē: data ſm illud nomē aīalis eſt eadem. qꝛ ſi qs aſſignat vtriuſq; rōnem ⁊ dicat quid ſit vtrūq; ipoꝝ. ⁊ quo .i. q rōne ſint aīalia: eādē aſſignabit rōnē aīalis i vtroq;: qꝛ ⁊ hō ⁊ bos dr̄ aīal: eo ꝙ eſt ſuba animata ſenſibilis.

Denomiatiua vero dicunť quecunq; ab aliquo ſolo differētia caſu ſecūdum nomē habēt appellationē: vt a grammatica grāmaticus: ⁊ a fortitudine fortis.

Deinde cū dicit. Denominatiua vero. oſtēdit q ꝑdicantur denoīatiue: dicens ꝙ denoīatiua dicuntur quecunq; hnt appellationē ſm nomē ab aliquo: differētia ab ipo ſolo caſu .i. ſola terminatione vocis. ſicut grāmaticus habz appellationē a grāmatica ſ; nomen: ⁊ differt ab ea in terminatione vocis: qꝛ aliter terminať iſta vox grāmatica: ⁊ alr terminať iſta vox grāmaticus. ſic etiā fortis ſm ſuū nomē habet appellationē a fortitudine a qua differt i terminatione vocis. Notādū ē aūt ꝙ abſtracta ⁊ cōcreta i h differūt. q̄tū ad pñs ſpectat: ꝙ abſtracta reſpcū ꝯcretoꝝ ſūt dnoiantia: ⁊ ꝯcreta ſūt dnoiata reſpcū abſtractoꝝ. cū ab eis ſ; nomē ſumāt appellatōe;: ⁊ nō ſolū ſ; rē. h āt ꝑ tāto dico qa qñq; aliqd ꝯcretū ſ; rē deriuať ab aliquo abſtracto: a q tn̄ qꝛ ñ dnuať ſ; nomē: nec ſ; nom̄ aſſumit ab ipo appellatōe;: ñ dr̄ dnoiatiuū reſpcū ei⁹. quēadmodū ſm rem deriuať ſtudioſus a virtute: quia ꝓpter virtutē quā qs realr habet: dr̄ ſtudioſus. qꝛ tn̄ nomē ſtudioſi non deriuať a noīe virtutis. nō dicim⁹ ſtudioſum denoīatiue dici a virtute: ſ; poti⁹ a ſtudioſitate. ⁊ albū; dicim⁹ denominari ab albedine: quia a noīe albedinis deriuať nomē albi. Itē notandū eſt ꝙ qꝛ res noīamus vt cognoſcimus: ⁊ forma eſt ꝑncipiū cognoſcendi ipm formatum: cōuenienter etiā poniť ꝙ ſit ꝑncipiū denominādi ipm. ⁊ qa forma dať itelligi noīe abſtracto: ⁊ noīe ꝯcreto dať itelligi formatū ipſ;: ꝙ etiā ꝯuenienter poniť nomen ꝯcretum deriuari a noīe abſtracto.

Eoꝝ q̄ dicūť alia qdē ſ; cōplexiōe; dicunť: alia vero ſine cōplexiōe. ⁊ ea q̄ ſ; ꝯplexiōe; dicūť: ſūt hō currit: hō vicit: ea vero q̄ ſine ꝯplexione dicūť ſūt: vt: hō: bos: currit: vicit.

Deīde cū dicit. Eoꝝ que dicunť. ponit diuiſionē dicibilium: dicens ꝙ eoꝝ q̄ dr̄r .i. voce ꝓferuntur: alia dr̄r ſine complexione: ⁊ alia cū cōplexione .i. alia ꝓferuntur voce ſimplici q̄ eſt dictio: ⁊ alia ꝓferunť voce complexa que ē oratio. ⁊ h ē qđ dicit ſe exponens cū ſubdit: ea que dr̄r ſ; complexionē ſunt vt iſta. hō currit: ⁊ iſta oratio: hō vincit. Ea vero que dr̄r ſine complexione ſunt vt iſta dictio homo: ⁊ iſta dictio bos. ⁊ iſta dictio currit: ⁊ iſta dictio vincit. Eſt aūt notandū ꝙ ſignificatū vocis ꝯplexe non ꝑ ſe: ſ; rōne ſuaꝝ partiū ordinať in predicamento: quēadmodū p; de iſta voce q̄ eſt aīal rōnale: vt eſt diffō. qꝛ nō totū h ꝑ ſe ſituať in ordine ꝑdicamētali: ſed ꝑ ſuas pt̄es ponitur i diuerſis ſitib⁹. qꝛ aīal poniť in ſitu generis: ⁊ rōnale poniť i ſitu dr̄ie. ſ; ſignificatū vocis icōplexe ꝑ ſe cadit in vno certu ſitu ꝑdicamētal' ordinatōis. ſic aīal ď ſe i ꝑdicamēto h; ſuū ſitū: ⁊ rōnale ſilr: ⁊ ſilr hō. Ca. II.

Orū que ſūt alia ď ſubiecto quodam dicunť: i ſubiecto vero nullo ſūt: vt homo de ſubiecto quidē diciť aliquo hoīe: i ſubiecto āt nullo ē. Alia āt i ſubiecto qdē ſūt de ſubiecto autem nullo dicuntur. In ſubiecto autem eſſe dico qđ cum ſit in aliquo non ē ſicut quedam pars: ⁊ impoſſibile ē ſine eo eē in quo eſt: vt quedam grammatica in ſubiecto quidē eſt in anima: de ſubiecto vero nullo dicitur. ⁊ quoddam albu; in ſubiecto eſt corpore: oīs enim color in corpore eſt. Alia vero de ſubiecto quodam dicuntur: ⁊ in ſubiecto ſunt: vt ſcientia. in ſubiecto quidem eſt in anima: de ſubiecto vero dicitur vt de grāmatica. Alia vero neq; in ſubiecto ſunt: neq; de ſubiecto dicūtur: vt aliquis homo: vel aliqs equ⁹. nihil enim horu; neq; in ſubiecto eſt neq; de ſubiecto dicitur. Simpliciter autem que ſunt idiuidua ⁊ numero ſingularia de nullo ſubiecto dicunť. in ſubiecto aūt nihil ꝓhibet ea eſſe: quedā eni grāmatica in ſubiecto eſt.

Deīde cū dicit. Eorum vero q̄ ſunt. ponit differentiam entium: dicens ꝙ eoꝝ que ſunt: ſiue ipſoꝝ entiū: alia dr̄r de quodā ſubō: ſ; i nullo ſubō ſūt: ſic ſūt ſube vniuerſales: vt hō q dr̄ de aliquo hoīe ſubiecto .i. iferiori ſibi: ſed in nullo ſubō eſt. aliqua vero in ſubō qdē: ſed de nullo ſubō dr̄r. Ubi notādū ē ꝙ alr ſumiť ſub; i dici de ſubō: ⁊ alr i eē i ſubō. nā i dici ď ſubō accipiť ſubm ꝑ aliq̄ iferiori: ſ; in eē i ſubō accipiť ſub; ꝑ eo qđ ſubſterniť ipis accńtib⁹. vñ hō dr̄ de quodā hoīe vt de ſubō: qꝛ qdā hō ē iferior hoīe. Et quāuis hō ſit i quodā hoīe dr̄ tn̄ nō eē i ſubō: qꝛ nō eſt i eo ſicut accidēs: ſ; ſicut ſupi⁹ in iferiori. de quo ꝑdicať nō accńtalr. ſed eēntialr. ⁊ iō Ariſt. exponēs qd ſit eē in ſubō dicit. in ſubō aūt dico illud eē qđ cū ſit in aliquo nō ē i ipo ſicut quedā ps ei⁹: ſiue ſupple integralis ſiue conſtitutiua: ⁊ ipoſſ eſt eē ſine eo i quo eſt. iſte eni ſūt ꝯditōes accńtis: quia accidens non pōt eſſe ſine ſuba in qua eſt. ⁊ non eſt pars ſube neq; itegralis neq; ꝯſtitutiua. ſuperi⁹ aūt poteſt dici ps conſtitutiua ſui iferioris: ſicut aīal eſt pars conſti-

tatiua hoīs.pars dico nō ſm rem:ſ3 ſ3 rōnem.ſic itaq3 di
uerſimode ſumēdo ſubiectū: p3 quomodo quedā ſunt in
ſubo:ſed non dr̄ de ſubo: vt accn̄tia pticularia.ſicut q̄dā
grāmatica eſt in quodā ſubo: vtputa in aīa:qꝛ eſt accidēs
eius:ſed de nullo ſubo īferiori dicit̄. qꝛ pticulari nihil eſt
īferi⁹.ſilr quoddā albū.i. quedā albedo ē ī ſubo: vtputa ī
corpe:qꝛ eſt accidēs ei⁹:cum oīs color ſit in corpe ſicut ac
cidens ei⁹:nō tn̄ dicit̄ de ſubo.i.de aliquo īferiori: ꝓpter
dictā nūc de q̄dā grāmatica rōnē. Alia aūt ⁊ de ſubo.i.de
inferiori dr̄r. ⁊ ī ſubo ſunt: ſic̄ accidētia vlia: vt ſcia ē ī aīa
vt in ſubo cum ſit accn̄s ei⁹. ⁊ de ſubo.i.de inferiori dicit̄:
vt de grāmatica que eſt īfra ſciam in p̄dicamento: ſ3 alia
neq3 dr̄r de ſubo:neq3 ſūt ī ſubo: ſicut ſunt ſube particula
res.qꝛ eni ſunt ſube ī nullo eē poſſunt vt accidētia:qꝛ ſuba
non poteſt eē accidens:quia vero ſunt particulares nihil
eis eſt inferi⁹:ſicut ſe habēt aliquis homo vel aliquis bos
vel aliquis equus. qꝛ nihil hoꝝ eſt in ſubo: nec dicitur de
ſubo:qꝛ neq3 aliqđ ipoꝝ eſt accidēs:nec aliquod ipſorum
eſt aliquid īferi⁹ in p̄dicamēto. Adiungit autē ꝯſequēter
Ari.gn̄alem regulā dicens:ꝙ ſimplr̄.i. vniuerſaliter ea q̄
ſunt indiuidua ⁊ numero ſingularia de nullo ſubo.i.īferi
ori dicunt̄:qꝛ ſingularib⁹ nihil ē īferi⁹ in p̄dicamento.ſed
nihil ꝓhibet ea eē in ſubo: vtputa cu3 fuerint ſingularia
de numero accidentiū.qꝛ quedā grāmatica ē ſingularis:
⁊ tn̄ ē ī quodā ſubo ſic̄ ī anima.ſ3 cum fuerint ſingularia.
de numero ſubaꝝ.ipoſſe eſt ea eē in ſubo:eo ꝙ impoſſe eſt
ſubam vllā eē accn̄s. ⸿ Ad p̄dictoꝝ aūt plenioꝛē itelligē
tiam o3 q̄ōnes aliquas diſcutere.

Primo aūt querat̄ vtꝝ aliqua dictio poſſit eſſe eq
uoca. videt̄.eni ꝙ non:qꝛ vnius ē tātū vna
forma ⁊ non plēs.ſ3 forma dictionis eſt aut ratio ſignifi
candi aut ſignificatio:ergo vna dictio non poteſt habere
multas ſignificatiōes.⁊ per ꝯn̄s n̄ poteſt eē aliqua dictio
equoca. ⸿ Ad iſtā q̄ōne3 eſt dicendum ꝙ dictio vna ſm
vocē pōt ſignificare multa: ⁊ eē per ꝯſequēs equoca. cu⁹
rō eſt:qꝛ dr̄ia ē īter itellectū ⁊ nā3.nā natura ē determia
ta ad vnum: ſ3 itellectus ⁊ oīs potētia rōnalis: vt ꝓbatur
in 9° meta^ce. viā habet ad oppoſita. qꝛ g̊ natura determi
nata ē ad vnū:ſigna nālia ſic determinata ſunt ad repn̄ta
tionē vnius:ꝙ nō pn̄t repn̄tare aliud:quēadmodu3 vrina
ſic repn̄tat ſanitatē ꝙ eadē nō pōt repn̄tare egritudinē.
⁊ vrina alia ita rep̄ſentat egritudinē:ꝙ eadē non pōt rep
ſentare ſanitatē.qꝛ vero itellectus ⁊ voluntas nō ita ſunt
determinata ad vnū:ſed viā habent ad oppoſita. ⁊ cū ha
beant dn̄ium ſuoꝝ actuū ad multa ſe determiare pn̄t. ſi
gna voluntaria nō ſunt ita determinata ad ſignificandū
vnū ꝙ nō poſſint ſignificare aliud:ſed pn̄t ſignificare h̄ ⁊
aliud ſm determinationē voluntatis iponentis ea. talia
aūt ſigna ſunt ipſe dictiones:qꝛ dictio ē voꝝ ſignificatiua
ad placitū.i.ad voluntatē inſtituentis. vnde patet ꝙ vna
⁊ eade3 dictio vocalr̄ pōt ſignificare multa. ⸿ Dicendū
eſt ergo ad argumētū ꝙ dictio equoca ē vna vocalr̄ ⁊ mā
liter ſiue ſubiue:qꝛ voꝝ eſt ſubm dictionis. ſed realr̄ ⁊ for
maliter ē multa: vtpote quia habet multas ſignificatio
nes:⁊ forma dictionis eſt ſignificatio vel rō ſignificandi.
⸿ Si autem dicatur cōtra hoc ꝙ in vno ſubo nō pn̄t eē
ſil̄ multe forme eiuſdē gn̄is:vnde cum rōnes ſignificādi
ſint forme eiuſdē generis: nō vr̄ ꝙ in vna voce poſſint eē
ſimul multe ſignificatōes:aut multe ſignificandi rōnes.
dicēdū ē ꝙ multe forme reales eiuſdē generis nō poſſūt
īformare ſil̄ idem ſubm̄:bene tn̄ multe forme intētiona
les eiuſdē gn̄is pn̄t eē ſil̄ in eodē. qꝛ ſil̄ ī eodē pūcto aeris
ē itentio albedinis ⁊ itentio nigredinis:ratio autē ſignifi
candi ⁊ ſignificatio dictionis tenet ſe cu3 itentionalibus
formis: vtpote quia ſignificat ꝯceptū mentis: q̄ ē quedā
intentio.⁊ idcirco conuenienter in vna voce numero pn̄t
multe ſignificationes eē ſimul.

Secundo q̄ratur vtrū ad ꝓpetatē vniuocatōis req
ratur vnitas rōnis. videt̄.n.ꝙ non. quia
animal vniuerſale de cūctis animalib⁹ vniuoce predicat̄
⁊ tamē dr̄ in p̄mo de aīa:ꝙ ratio aīalis ſ3 vnūquodq3 eſt
altera.nō videt̄ itaq3 reqri ad vniuocationē rei vnitas rō
nis. ⸿ Ad iſti⁹ q̄ōnis euidentiā ē cōſiderandum ꝙ analo
gia equocatio ⁊ vniuocatio ꝯueniūt ⁊ differūt. Coueniūt
q̄dē oīa eo ꝙ ponunt vnitatē vocis:qꝛ vniuocū ſ3 vnā vo
cē de cūctis p̄dicatur. ſimiliter ēt equocū p̄dicatur ſ3 vo
cē vna3:⁊ analogū ſilr̄.ſed tn̄ differūt. qꝛ vniuocū īter oīa
ponit maximā vnitatē. Equocū aūt īter oīa ponit maxi
mam diuerſitatē:ſed analogū tenet in hoc mediu3 inter
vtrūq3. Equocū eni ſtricte ſūptū:ponit ſolū vnitatē vocis,
ſ3 ſignificata ponit ſimpliciter multa nō vnita nec in vna
rōne nec ī ordine ⁊ attributione ad vnū: quēadmodu3 ſi
hoc nomē homo ponat̄ ī ligno:nō habito aliquo reſpectu
ad hoīem q̄ eſt aīal:tunc enim hō in hoīe q̄ eſt aīal:⁊ in li
gno non ponet vnitatem rationis: nec vnitatē ordinis ⁊
attributiōis vnius ad alterū:ſed ſolū vnitatē vocis. Ana
logum vero vltra vnitatem vocis ponit vnitatē ordinis
⁊ attributionis vni⁹ ſignificati ad aliud:non tn̄ ponit ſim
pliciter vnitatem rationis.quēadmodū ſanitas ſm eāde3
vocem dicit̄ de aīali de vrina ⁊ de medicina:ſed ſ3 diuer
ſam rōnem.verum eſt tamē ꝙ de eis oīb⁹ dicit̄ ꝑ ordinē
⁊ attributionē ad vnū: vtputa ad ſanitatē aīalis:na3 aīal
dicitur ſanū.qꝛ talē ſanitatē h3: vrina dicit̄ ſana: qꝛ eādē
ſanitatē ſignificat: ⁊ medicina dicit̄ ſana: qꝛ eandē hanc
ſanitatē cauſat. vniuocū v̄o retinet ſibi ſolū nomē vniuoci
qꝛ inter oīa maioꝛē vnitatē ponit:nō aūt poneret maioꝛē
vnitatem q̄ꝫ equiuocū:ſi poneret rationē3 oīo diuerſam.
nec poneret maiorem vnitatem q̄ꝫ analogū ſi poneret rō
nem non ſimplr̄ vnam:ſed vnā ſolum propter ordinem ⁊
attributionē ad vnū. Unde relinqt̄ ꝙ vniuocum predi
cetur ſimpliciter ſecundū vnam rōnē.⁊ hec eſt ſententia
cōmentatoris ī quarto metaphiſice. vbi dicit ꝙ analogia
etiam tenet mediū inter equiuocationē ⁊ vniuocationē.
⸿ Ad arg^m itaq3 dicēdū eſt ꝙ verbū p̄hi eſt dictū de gn̄e
ſecundum phyſicum qui ponit genus equiuoce p̄dicari.
ſm autem logicum :generis rō ē ſimplr̄ vna propter vni
tatem conceptus.

Tertio queratur vtrum ſubſtātia dici debeat vl̄ poſ
ſit predicari proprie denominatiue. videt̄ .n.
ꝙ ſic:quia vbicunq3 contingit inuenire diffinitionem ibi
etiam contingit reperire diffinitum:ſed diffinitione3 de
nominatiuoꝝ3 hic poſitā contingit inuenire in ſubſtan
tijs.qꝛ aīal ſm nomen habet denominationem ab aīali
tate:ſed differt ab ea ſolo caſu. ideſt terminatione vocis.
videtur itaq3 ꝙ animal qđ eſt ſubſtātia ſit denomiatiue
dictum. ⸿ Ad iſtam queſtionē eſt dicendum ꝙ large lo
quendo de ipſa denominatione:pōt dici denominatio in
ueniri in ſubſtantijs: vnde cōmuniter in vſu loquendi ha
betur:ꝙ homo denominatur ab humanitate:⁊ ꝙ aīal de
nominat̄ ab animalitate.ſi tamen velimus magis ſtricte
⁊ proprie loqui: dicere debemus ꝙ predicatio denomia
tiua non habet locu3 in ſubſtantijs: ſ3 in ſolis accn̄tibus.
Ad cui⁹ euidentiā ē ꝯſiderādū ꝙ tūc dicit̄ v̄e aliqđ deno
minatiue p̄dicari:cu3 id qđ directe ſiue ꝑ ſe ordinat̄ ī pre
dicamento: ad hoc vt p̄dicet̄ flectit̄ ſuo mō in nomē aliđ
qđ reſpectu ei⁹ dr̄ ꝯcretū. quēadmodū albedo q̄ ſub iſto
noīe ordinat̄ directe in gn̄e coloris:ad h̄ vt p̄dicet̄ de cor
pore:o3 ꝙ flectat̄ in nomen albi. qꝛ nō poſſum⁹ dicere ꝙ
corpus eſt albedo:ſed dicim⁹ ꝙ corpus eſt album. hoc āt
ſic inuenitur in accidentibus ꝙ nō reperitur in ſubſtātijs:

nam aīal homo ꝛ talia ordinant̄ directe in ꝑdicamento ſube:ꝛ ad hoc ꝙ ipa ꝑdicent̄ de quibꝰ ꝑdicari poſſunt:nō oꝫ ꝙ fiat vlla ſuoꝝ nominū inflexio:ſed de ipſis abſqꝫ vl la iflexione nois ꝑdicant̄ dicēdo:ſocrates eſt hō:hō ē ani mal:ꝛ ſic de alijs. Quo ipa nō habēt ſubꝫ ad qð flectātur ſiue iclinent̄:ꝑdicta ꝑdicatio q̄ fit cum ꝑdicta iflexiōe no minū directe locatoꝝ in ꝑdicamento in ipis locum ꝓpe non habet. ſi aūt iueniat̄ quādoqꝫ talis iflexio:vtputa cū dicit̄ de pte hois ſicut de eiꝰ mā: vel de eiꝰ anima ꝙ ē for ma humana vel aīa humana:potiꝰ mihi videt̄ ꝙ tūc fiat denolatio a forma totiꝰ:a quo etiā ſuo mō denoiat̄ totuꝫ: ꝗꝫ a toto. Talis aūt forma totiꝰ: vtputa humanitas:nō di recte ſuo noie ſituat̄ in ꝑdicamēto:ſicubi ḡ iueniꝛ̄ dictuꝫ ꝙ ſuba denolatiue ꝑdicat̄:eſt ſumēda tūc large ꝑdicatio denoīatiua. Et ſic pꝫ rō ad argūᵐ. naꝫ differentia ī ſolo ca ſu dicit differentiā in terminatione vocis que ꝓuenit ex inflexione nois directe ſiti in ꝑdicamēto. ſi denominati ua ꝑdicatio ſumatur ſtricte.

Quarto querat̄ vtrum qð dr̄ cum complexione ſit ꝑ ſe in ꝑdicamento: videtur enim ꝙ ſic. qꝛ omnis ſpēs ē in ꝑdicamento per ſe. ſꝫ oratio q̄ eſt quid cō plexum:eſt ſpēs q̄titatis: ergo qð dicit̄ cum cōplexione pōt eē ꝑ ſe in ꝑdicamento. ¶ Ad iſtiꝰ qōnis euidentiam eſt conſiderandū: ꝙ dictum cuꝫ ꝯplexione pōt appellari vel ipa vox cōplexa: vel poſitū ſiue idicatū per voceꝫ cō plexam. ꝛ ſi quidē dictū cū cōplexione itelligat̄ ipſa vox cōplexa: que ꝛ dicit̄ alio noie oratio ī ꝓlatione conſiſtēs: tunc manifeſtū eſt ꝙ ipm pōt eē ī ꝑdicamento per ſe. qꝛ ſicut dicit̄ in argumento: oratio eſt qd dictū cū cōplexio ne. ꝛ oratio in ꝓlatione eſt ſpēs quantitatis diſcrete. ſpēs āt ꝑ ſe ī ꝑdicamēto ordinat̄. ſꝫ tñ ñ ordinat̄ ꝑ ſe ī ꝑdicamē to oro idiuīa: vtputa plo diſputat. aut ſortes legit: ſꝫ cōe ad iſtas idiuīas oroēs qð vocat̄ oro. Et qꝛ iſtð nomē oro ē vox ſimplex: ꝛ ſub tali noie ponit̄ in ꝑdicamēto: patꝫ ꝙ hoc inō cadit ꝑ ſe in ordine ꝑdicamenti. potius quidē di ctū ſine complexiōe. q̄ꝫ dcm̄ cū ꝯplexiōe: q̄uis aliqᵒ: vtpu ta rōe ſuoꝝ ididuoꝝ: dici poſſit: ꝙ dictū cū ꝯplone ē qð ꝑ ſe cadit ī ꝑdicamēto: ſi āt per dictū cū ꝯplone itelligat̄ po ſitū vel idicatū ꝑ vocē ꝯplexā: tūc pꝫ ꝙ ipm ꝑ ſe nō eſt in ꝑdicamēto ſituatū. Cuiꝰ rō vna ē: qꝛ ī vno ſitu ꝑdicamēti ordinat̄ res ꝓꝑ vnū gradū ſue ꝑfectionis: vel ꝓꝑ vnitatē nature. Unus āt gradus perfectiōis ꝛ vna nā ſignificat̄ noīe vno ſeu voce icōplexa. Si āt ſignificet̄ plibꝰ noibꝰ: ſic diffō q̄ plia noia ꝯplectit̄: ſignificat vnā nāꝫ: ꝛ tñ ñ ē in ea nugatio: tūc qꝛ ples gradꝰ ꝑfectōis ſue exꝑmunt̄ ꝛ non vnꝰ. ꝓptera ḡ tale dcm̄ cū ꝯplexiōe nō ē ꝑ ſe vel inq̄tū ta le ī vno ſitu ꝑdicamēti ¶ Ad argᵐ aūt pꝫ rñſio ex dictis.

Quinto q̄rat̄ vtꝝ eē in ſubo ſit bn̄ diffinituꝫ. vr̄ .n. ꝙ non: qꝛ ſpēs ē ī ididuo nō ſicut eiꝰ ps itegrat̄ vel ꝯſtitutiua: ꝛ īpoſe eſt eam eſſe ſine eo: nec ideo tamen dr̄ eē in ſbo. ¶ Ad iſtā qōnē eſt dicendū ꝙ eē in ſubo eſt ſatis ꝯuenienter diffinitū q̄uis oporteat ad eiꝰ ꝑfectionē ſubītelligere aliqd. ¶ Ad cuiꝰ euidētiā ꝑ̄ ē cōſiderādū ꝙ ſubꝫ nō pōt eē idē cū eo cuiᵒ ē ſubꝫ: ſꝫ de neccitate oꝫ ꝙ ab eo ſit diuerſū. qꝛ ſi nō foret ab eo diuerſū: cū ſubiectuꝫ ſit recipiens: ꝛ id quod ē in ſubo ſit receptū: idē tunc eēt reci piens ꝛ receptū: ꝛ res aliq̄ reciꝑet ſeipam: qð ē īpoſe ſꝫ ꝙ declarat̄ in 4ᵒ phyſicoꝝ. oꝫ ḡ ſubꝫ diuerſū eē ab eo cuiꝰ ē ſubꝫ. qn̄ āt aliqd ad alið ſic ſe hꝫ ꝙ ē totū ipꝫ: hoc ē totum eē ſibi. ꝛ idcirco eē nō pōt in eo ſic̄ ī ſubo. ſic aūt ſe hꝫ ſpēs ad idiuiduū: qꝛ ſpēs ē totū eē idiuiduoꝝ: ꝛ iō ſpēs nō ē in idiuiduo ſic̄ ī ſubo: ſꝫ ſic̄ totū ī eo cuiꝰ ē totum eē. iſta itaqꝫ ꝯditio forte dāta ē itelligi q̄ſi a maiori. ꝑ hoc ꝙ dicit̄ non eē in aliquo vt ī ſubo: id qð ē ī eo ſic̄ q̄dā ps eius. Nā ſi qð eſt ī aliquo vt eiꝰ ps non eſt in eo vt in ſubo: multo magis neccīuꝫ eſt nō eē ī aliq̄ ſicut ī ſubo: qð ē in eo ſic̄ totū: qꝛ ex h̄ ſeq̄ret̄ idē eē recipiēs ꝛ receptū: qð nō ſequeret̄ ex alio. Scðo ē ꝯſiderādū ꝙ ſubꝫ dr̄t a mā. qꝛ mā ꝑ ſe ñ ē actu ni ſi ꝑ formā ī ipa receptā: ſubꝫ vō de ſe ē actu: ꝛ ñ hꝫ actu eē ꝑ accn̄tia ī ipo recepta: ſꝫ magis eꝯᵒ accn̄tia hn̄t eē ꝑ ſubꝫ. Et iō q̄uis forᵃ ſubalis q̄ nō ē ſine mā ſit ī mā nō ſic̄ ps ne qꝫ ſicut totū: nō tñ ī ea dr̄ eē ſic̄ ī ſubo: qꝛ vt aliqd ſit ī aliq̄ ſic̄ ī ſubo req̄rit̄ vltra illas ꝯditōēs: ꝙ ꝑſupponat nālr ipꝫ eē ꝛ ꝑ ipꝫ eē hēat. Forte āt ꝙ iſta ꝯditio dat̄ itelligi ꝑ illā pticulā. ꝛ īpoſe ē eē ſine eo ī q̄ ē: qꝛ. vꝫ. eē hꝫ ꝑ ipm: ꝛ nihil pōt eē ſine eo ꝑ qð hꝫ eē. h̄ itaqꝫ ſubītelligēdo ī illa diffōe erit diffō ꝑdcā ꝯuenienter aſſignata ꝛc. Ca. III.

Quando alterum de altero ꝑdicatur vt de ſubiecto: quecūqꝫ ð eo qð predicat̄ dicunt̄ omnia etiaꝫ de ſubiecto dicunt̄. vt homo predicatur de quodā hoīe: animal vero de hoīe: ergo ꝛ de quodaꝫ hoīe animal ꝑdicabitur. qdam eniꝫ hō ꝛ hō eſt ꝛ aīal.

Poſtq̄ȧ ariſt. declarauit modos ꝑdicatio nū ꝛ modos dicibiliū ꝛ q̄ſdā modos en tiū: ꝯñr ī hac pte ponit ꝛ dclarat q̄ſdā re gulas rectificātes ordiatōēꝫ ꝑdicamēto rū. vr̄ āt ponere duas reglās: vnā qdē re ctificantē ordiatōēꝫ vniꝰ ꝑdicamēti ſm ſe. ꝛ aliā rectificātē ordiatōēꝫ vniꝰ ꝑdica menti ī cōpatiōe ad alið ꝑdicamētū. ſcða regula ponitur ibi. Diuerſoꝝ generꝝ. Pria āt regula ē tal. qn̄ alterū de al tero ꝑdicat̄ vt de ſubo. i. vt de iferiori: q̄cūqꝫ dr̄r ð eo qð ꝑtur: ſiue de ꝑto: oīa ēt dr̄r ð ſubo qð ē iferiꝰ illo ꝑto. ſicut hō predicatur de quodā hoīe: vt de inferiori: ꝛ qꝛ animal ꝑdicat̄ de hoīe: oꝫ etiā ꝙ de quodā hoīe ꝑdicet̄. quod to tum eſt verū: qꝛ verū ē dicere ꝙ quidam homo eſt homo ꝛ eſt aīal. ¶ Notandū aūt hic ē ꝙ iſta regula itelligitur ð ꝑdicatis per ſe: ꝛ nō de ꝑdicatis per accñs. Predicata aūt ꝑ ſe ſunt ꝑdicata eēntialia que ſunt de eēntia ꝛ natura rei aut ꝑdicata q̄ ex rei eēntia ꝛ natura prouenīunt: ſicut ſūt ꝓpria. talia autē nō ſunt iſta ꝑdicata. genꝰ. ſpēs. ꝛ ſilia: qꝛ non conſequūtur rei naturā: ſed ſibi rōne attribuunt̄. vn de non valet. hō eſt aīal: aīal eſt genus: ergo homo eſt ge nus. non ſūt etiā talia iſta ꝑdicata. currit amatur. mouet̄ ꝛ ſimilia: quia nō attribuunt̄ ſpēi rōne ſue nature: ſed rō ne ſuoꝝ indiuiduoꝝ. ꝛ iō non valet. ſocrates eſt homo: hō currit. igit̄ ſocrates currit. ¶ Itē ē notādū ꝙ ꝑ iſtaꝫ regu lam ꝓ tanto verificatur ordinatio cuiuſlibet predicamē ti ſm ſe: quia ex ea habet̄ ꝙ in quolꝫ ꝑdicamento debet eſſe talis ordo linee ꝑdicamētalis: vt ea q̄ ponunt̄ ſupra ſupiꝰ. ſupraponant̄ etiā eiꝰ iferiori: qꝛ cū predicatū ſupra ponat̄ ſubo: ꝛ ſupiora q̄ ð ſupiori ꝑdicant̄ ð iferiori etiam predicent̄. oportet ꝙ inferiori ſupraponātur oīa q̄ ſupra ponuntur eius ſuperiori. Ca. IIII.

Diuerſoꝝ generꝝ ꝛ ñ ſubalternatī poſitorū diuerſe ſūt ſpēs ꝛ diffe rētie: vt aīalis ꝛ ſcīe. aīalis qdēꝫ differentie ſūt vt greſſibile ꝛ vo latile ꝛ bipes. ſcīe vero nulla ha rū ē. neqꝫ. n. ſcīa a ſcīa differt ī eo ꝙ ē bipes. Subalternoꝝ vero generꝝ nihil ꝓhibꝫ eaſdeꝫ eē dr̄ias: ſupiora. n. ð iferioribꝰ ꝑdicāt̄: q̄re q̄ cūqꝫ fuerit ꝑdicati differētie erūt eedē ꝛ ſubi ¶ Deinde cum dicit, Diuerſoꝝ generū ponit ſcðaꝫ regu

lam rectificantē oꝛdinationes vnius pꝛedicamēti ī compatione ad aliud pdicamentū. dicens. ꝙ diuerſoꝛu3 generum ⁊ nō ſubalternatim poſitoꝝ diuerſe ſunt ſpecies ⁊ dr̄ie: ſicut aīalis ⁊ ſcie. nā dr̄ie aīalis ſunt greſſibi. e: volatile: bipes ⁊ ſimilia: ſed nulla hoꝝ eſt dr̄ia ſcie. qꝛ vna ſcientia non differt ab alia ī eo ꝙ vna ſit bipes ⁊ alia nō. Quāuis autem genera diuerſa non ſubalterna nō poſſint hr̄e eaſdem ſpēs aut differētias: ſubalternoꝝ tamē generum nihil phibet eē eaſdem. qꝛ ſuperioꝛa pdicantur de iferioribus: ſed dr̄ia conſtitutiua ſuperioꝝ de ipo ſuperioꝛi pdicaꝛ: ḡ pdicatur etiā de inferioꝛi. ⁊ ꝑ ꝯñs q̄cūqꝫ differētie fuerint pdicati. i. generis ſuꝑioꝛis ꝯſtitutiue: eedē erūt cōſtitutiue ſubi. i. generis iſerioꝛis. Ca. V.

EOrū qdē3 q̄ ſm nullā cōplexiōe3 dicunꝛ ſingulū aut ſubſtātiā ſignificat: aut quātitate3: aut q̄litate3: aut ad aliqd: aut vbi: aut qn̄: aut ſitum: aut habere: aut facere: aut pati. Eſt āt ſubſtātia: vt ſingulariter dicaꝛ: vt hō equus: quantitas vt bicubitū tricubitū: q̄litas vt albū: ad aliquid vt duplū: vbi vero vt ī loco: quādo aute3 vt heri: ſitū vero vt ſedet iacet: habere vt calciatus armat⁹: facere vt ſecare vrere: pati vt ſecari vri.

¶ Deīde cum dicit. Eoꝝ q̄ ſm nullam. pſequiꝛ de pdicamentis. ⁊ circa hoc 3⁰ facit: qꝛ pmo ponit diuiſionem pꝛedicamētoꝝ. ſcdo vero oſtendit quomō ipſa ſe habeant ad affirmationē ⁊ negationē. ibi. Singula igiꝛ. ⁊ 3⁰. de quolꝫ pdicamento pꝛoſequiꝛ: ibi. Subā aute3. ⁊ qꝛ dicibile incōplexum eſt qḋ per ſe locaꝛ in certo ſitu pꝛedicamenti. idcirco dicibile īcomplexum diuidit in decē pdicamēta: dicens. ꝙ eoꝝ que ſ3 nullā complexionē dicunꝛ. ideſt dicibilium incōplexoꝝ ſingulū ſignificat aut ſubam. aut q̄titatē: aut q̄litate3: aut ad aliquid: aut vocant quando: aut ſitū: aut habere: aut facere: aut pati: ⁊ vt figuralr̄. i. exemplariter dicaꝛ: ſuba ē vt homo equ⁹: quantitas vt bicubitum tricubitū: qualitas vt album. ad aliquid: vt duplum ⁊ maius: vbi vt eē in loco: quādo vt heri: ſitu3 eſſe vt ſedere iacere: hr̄e vt calciatū eē: oꝛnatum eē: facere vt ſecare vrere. pati vt ſecari vri. ¶ Eſt aūt hic notandū ꝙ cōuenienter hic nō diuidiꝛ in decē pdicamenta ens quod ſumitur ab eſſe: ſed dicibile īcomplexum: qꝛ nō conſiderat logicus pdicamenta ſm ſuū eſſe abſolutū ſed ſm ſuas oꝛdinatiōes pdicamentales. oꝛdinatio aūt pdicamentalis cōpletur ſm ſubiectionē ⁊ pdicationē. pdicatio āt fit per dictionē: ⁊ ideo ꝯuenienter hic diſtinguiꝛ dicibile īcomplexum in decē pdicamēta. ¶ Itē eſt notandū ꝙ dicibiliū quedā ſignificant aliqd poſitiuū in nā. ⁊ quedā nō ſignificant aliquid poſitiuū. ſed fictitiū. qḋ aūt non dicit aliqd poſitiuū in natura non eſt in aliquo genere pdicamenti. vnde patet ꝙ dicibile aliqd ponens ī natura eſt qḋ ī decē pdicamēta diuidiꝛ. ſed taliū dicibiliū quedam ſunt que ponunt aliquid determinati gn̄is: ⁊ q̄dam ſunt que ponunt aliquid qḋ circuit oē gen⁹. ſicͭ ſūt trāſcēdētia. vt ens. vnū ⁊ ſimilia. Quando ḡ diciꝛ ꝙ ſingulum dicibilium incomplexoꝝ ſignificat aliquod decē generū: ſiue pertinens ad aliquid decē geneꝝ. eſt itelligendū de dicibilib⁹ q̄ ponūt aliquid determinoꝛi generis: nihilominus tamē trāſcēdentiū ambit⁹ tot⁹ itra decē pdicamēta cōcludiꝛ.

¶ Singula igiꝛ eoꝝ q̄ dcā ſūt ipa qdē ſ3 ſe ī nulla affirmatiōe dr̄r. hoꝝ aūt ad ſeiuice3 affirmatio fit ꝯplexione. Videꝛ āt oīs affirmatio vera vl̄ falſa eſſe. Eoꝝ āt q̄ ſ3 nullā ꝯplexione3 dr̄r ſingula neqꝫ vera neqꝫ falſa ſūt. vt hō albū ⁊ ē.

¶ Deīde cū diꝛ. Singula igiꝛ. oñdit quō pdicamēta ad affirmationē ⁊ negationē ſe habeāt: ꝯcludēs ex dictis: ꝙ ex q̄ ſingula pdicamēta dicunꝛ ſine ꝯplexiōe cū affirmatio regrat ꝯplōnē ſubi ⁊ pdicati: p3 ꝙ ipa ſ3 ſe ī nulla affirmatione dr̄r: ſ3 ſcdā ꝯplexiōe ipoꝝ ad iuicē cū copula verbali fit affirmatio. Qꝛ aūt nullū ipoꝝ per ſe dictū ſit affirma⁰: p3. qꝛ oīs affirmatio videꝛ eē aut vera aut falſa: ſ3 ea que dr̄r ſine ꝯplexiōe vt hō. aut albū. aut currit: neqꝫ vera ſūt neqꝫ falſa: ḡ nullū ipoꝝ de ſe dictu3 eſt affirmatio aut negatio. ¶ Ad pleniorē aūt dictoꝝ itelligentiam o3 aliq̄s queſtiones diſcutere.

PRimo autem queraꝛ. vtꝝ vna ⁊ eadē ſpecies poſſit eē in duob⁹ generib⁹ nō ſubalternati poſitis. videꝛ. n. ꝙ ſic: qꝛ ſcia nō dicit niſi vnā ſpēz. cōſtat aūt ꝙ ſcia ē ī pdicamēto q̄litatis ⁊ relatiōis. q̄litas aūt ⁊ relatio ſunt gn̄a nō ſubalternati poſita: ḡ vna ſpēs pōt eſſe in duob⁹ generib⁹ nō ſubalternati3 poſitis. ¶ Ad iſtā qōnē p3 qd ſit dicendū ex ſupꝛadictis. dictū ē enī ꝙ iſta regula rectificat oꝛdinationē vni⁹ pdicamenti in ꝯparatione ad aliud pdicamētū. nō āt h alr̄ facit: niſi qꝛ ꝑ ipam daꝛ intelligi: ꝙ ſi q̄ dr̄ia aut ſpēs poſita eſt ī oꝛdinatione vnius pdicamenti: ipſa eadē nō eſt ponēda in oꝛdinatōe3 pdicamenti alterius. ex quo ſtati accipiꝛ ꝙ eadē res non poſſit eſſe in duob⁹ generib⁹ nō ſubalternati poſitis. S3 vt pfūdius aggrediamur queſtionē iſtam: eſt cōſiderandum ꝙ qdam diſtinguūt gn̄a non ſubalternati poſita: qꝛ ſm eos q̄dam genera ita ſūt nō ſubalternati poſita: ꝙ nec vnum ipoꝝ ē poſitū ſub alio: nec ambo ſunt poſita ſub eodē tertio: ſicut ſe habent aīal ⁊ ſcia. ⁊ de iſtis hñ confitenꝛ ꝙ nō poſſunt habere eaſdem ſpēs: nec eaſdem dr̄ias. Alia vero ſunt gn̄a ita nō ſubalternati poſita: ꝙ vnū quidē ipſorum non ē poſitū ſub alio: ſūt tn̄ ambo poſita ſub eodē 3⁰. ſicut aīal rōnale ⁊ aīal irrōnale nō ſunt poſita ſubinuicem: ſūt tn̄ poſita ſub vno 3⁰ genere ſicut ſub aīali. Et d̄ iſtis dicūt ꝙ poſſunt habere eaſdē dr̄ias ⁊ eaſdē ſpēs. ſicut videmus ꝙ vna dr̄ia. vtputa moꝛtale. ē dr̄ia aīalis rōnalis: ⁊ aīalis irrōnalis. Sed iſta poſitio eſt falſa ⁊ impoſſibilis. primo qdē qꝛ diuerſa gn̄a q̄tūcūqꝫ ſūt poſita ſub vno tertio: ex q̄ tamē nō ſunt poſita ſubinuicē: ſed ſunt contra ſe diſtincta o3 ꝙ dicāt naturas diuerſas: ⁊ cōtra ſe diſtinctas. vnitas autē dr̄ie ⁊ ſpeciei ponit de nec̄itate vnitatē nāe. ponere igiꝛ ꝙ ſub diuerſis gn̄ib⁹ n̄ ſubiuicē oꝛdinatis poſſint eē eedē dr̄ie ⁊ eedem ſpēs: nihil eſt aliud q̄ ponere ꝙ res diuerſaꝝ ⁊ cōtra ſe diſtinctaꝝ nāꝝ: non ſint diuerſaꝝ nāꝝ: ſ3 vnius ⁊ eiuſdē: qḋ implicat manifeſtam contradictiōe3. Secūdo appꝫt ipoſſibilis dicta poſitio: qꝛ videm⁹ ꝙ impoſe ē formā vni⁹ nāe determiare imediate pl̄a ſuſceptiua nō eiuſdem ſ3 diuerſaꝝ rōnum: qꝛ vni⁹ nature non eſt niſi vnū ſuſceptiuū imediatū. dr̄ia āt diuiſiua generis determinat imediate genus qḋ immediate diuidit. Cum ergo diuerſa genera nō ſubinuicē poſita ſint de neceſſitate diuerſaꝝ rōnum: impoſe eſt ꝙ dr̄ia realiter vna determinet vtrūqꝫ imediate. aut ergo determinabit vnum mediante alio: ⁊ ſic erunt genera ſubinuicem poſita: aut erit dr̄ia vna vocalr̄ ⁊ nō realr̄: aut quia vnius nature forma non determiat imediate niſi ſuſceptiuū vni⁹ nāe: diuerſa genera non ſubinuicem poſita eēnt vni⁹ nature ⁊ vnius rōnis. qḋ cū ſit ipoſſibile: o3 dicere ꝙ diuerſoꝝ generum nō ſubinuicem poſitoꝝ non poſſit eſſe eadem ſpecies aut dr̄ia realr̄: ſed eadē forte vocaliter. ſicut ſe hab3 moꝛtale ſi eſt differentia talium diuerſorum generum verum eſt

tamē ꝙ nihil ꝓhibet talia genera non poſita ſubinuiceꝫ: ſed poſita ſub vno tertio cōuenire in vna dr̃ia conſtitutiua remota: queadmodū ſenſibile. qḋ conſtituit animal ingredit̃ conſtitutionē aīalis rōnalis: ⁊ conſtitutionē aīalis irrationalis. Si autē fuerint genera nec poſita ſubinuicē: nec ſub vno genere coī: tunc erit impoſſibile ipſa conuenire nec in dr̃ia cōſtitutiua nec in dr̃ia vlla diuiſiua. ¶ Ad argumentū āt dicunt gdā ꝙ ſcia eſt in predicamento relationis tantū: ⁊ nō in p̄dicamento qualitatis. videt̃ autē mihi dicendū ꝙ ſcia dat itelligere rem duplicem. ſ. habitum aīe: ⁊ iſte eſt ſpēs qualitatis: ⁊ reſpectuꝫ ad ſcibile. ⁊ iſte eſt ſpēs relationis. vnde pꝫ ꝙ ſcia nō ponit vnam ſed duplicē ſpēm: vnā. ſ. qualitatis ⁊ aliā relationis.

Secundo querat̃ vtrum vna res poſſit trahi ſꝫ diuerſam rōnem ad diuerſa predicamēta. videt̃. n. ꝙ ſic: q: dicitur in 3° phyſicorum. ꝙ vn⁹ ⁊ idē motus ſm rem ē actio ⁊ paſſio. ſed actio ⁊ paſſio ſunt diuerſa predicamenta. ergo vna res ꝓpter ſuā rōnem diuerſam trahi poteſt ad diuerſa p̄dicamēta. ¶ Ad iſtius queſtionis euidentiā ē conſiderandum p̄mo: ꝙ modo nō q̄rim⁹ vtrū res que eſt eēntialr̃ i vno p̄dicamēto poſſit ita trahi ad aliud p̄dicamentum ꝙ habeat modū eius: q: iſtud videmus manifeſte contingere: nā dr̃ia conſtitutiua ſubaꝝ eſt eēntialiter in p̄dicamento ſube: ⁊ tamē quantū ad modum ſe habendi trahitur ad p̄dicamentū qualitatis: non q: ſit eēntialiter in predicamēto qualitatis. ſed quia modū qualitatis hꝫ. vnde ⁊ in quale p̄dicat̃. Sed querimus vtrum res propter diuerſam rōnem poſſit ita trahi ad diuerſa p̄dicamenta ꝙ que eēntialr̃ eſt i vno p̄dicamēto ſit eſſentialiter in alio. Et ſi quidē queſtio p̄miſſa plene itelligeret̃: intelligeretur profecto ⁊ iſta. ſed q: ſubtilitas eſt i q̄ne: attendere oportet: ꝙ res duplr̃ ſumi pōt. vno quidem modo ſm ꝙ res dicit nō reſpectus ⁊ habitudies nārum: ſed nās cōtra tales reſpectus ⁊ habitudines diſtinctas. Quo gdem mō ſumendo rem: non inuenit̃ eſſentialiter niſi in trib⁹ p̄dicamentis. ſ. ſube quātitatis ⁊ qualitatis. Et res que ē eēntialr̃ in vno iſtorum p̄dicamentoruꝫ: nullo° pōt eē eſſentialr̃ ī alio. ſicut nec eēntia ſube pōt eē eēntia quantitatis aut qualitatis: neqꝫ qualitatis eēntia pōt eē eſſentia ⁊ natura quantitatis. Alio autē modo res ſumi pōt large. ſm ꝙ res dicitur non ſola natura diſticta cōtra habitudines: ſed ipa etiā realis habitudo vnius nature ad aliā: Et hoc etiā modo rem ſumendo īpoſe eſt ꝙ res q̄ eſt eēntialiter in vno p̄dicamēto ſit eadem eſſentialiter in alio. q: hoc vniuerſaliter ⁊ pro generali regula tenendū eſt: ꝙ eēntia vni⁹ p̄dicamenti non pōt eē eēntia alterius. hoc āt contingeret ſi res q̄ eſt eēntialiter in p̄dicamento vno: foret ꝓpter ſolam diuerſitatē rōnis eadem eēntialiter in p̄dicamēto alio. Conſiderandū igitur ꝙ diuerſitas rōnis aut ſic rem vnam nō diuerſificat: ꝙ diuerſificat aliam rem p̄dicamentalē: aut ſic non diuerſificat rem vnā: ꝙ nullā rē p̄dicamentalē multiplicat ⁊ variat. Et ſi quidē ſe habeat hoc 2° modo īpoſſibile tunc erit ꝙ illa diuerſificatio rōnis faciat rem vnam ad diuerſa p̄dicamenta ptinere. q: diuerſa p̄dicamēta ḋ neceſſitate reqrunt diuerſas realitates p̄dicamentales. Et vbi eſt tantū vna realitas p̄dicamētalis: ibi ē tm̄ vnū p̄dicamētū: ⁊ nō multa. Si autē diuerſitas rōnis habeat ſe primo modo: tunc trahet rem vnam ad ſtandū eēnaliter in diuerſis predicamentis: ꝓpter realitates multas p̄dicamētales quas ponit circa eam. ſicut pꝫ euidenter in ipſo poſito exēplo de motu ⁊ actione ⁊ paſſione. Nā motus vt ꝓfluens ab agēte eſt actio: ⁊ vt receptus in patiente eſt paſſio. Iſta autē diuerſa ratio acceptionis motus circa motū diuerſificat rem reſpectus: q: vno modo ponit reſpectum agentis ad patiens: ⁊ alio modo ponit reſpectuꝫ patientis ad agens. Iſti aūt diuerſi reſpect⁹ ſunt diuerſe realitates formales p̄dicamentoꝝ actionis ⁊ paſſiōis. ⁊ q: ex realitate formali attendit̃ eſſentia rerum. adhuc dicere oꝫ ꝙ res diuerſa formalr̃ ⁊ eēntialiter eſt in his duob⁹ p̄dicamentis: ita ꝙ nunq̄ꝫ res q̄ ſm vnā realitatē formalem eſt in vno p̄dicamento: poteſt ſcdm̄ eandem realitatē formalē eſſe eēntialiter in alio p̄dicamento. Et per dicta pꝫ ſolutio ad arg⁹.

Tertio q̄rat̃ ſine argumentis quō ſit accipienda diſtinctio ⁊ ſufficientia p̄dicamentoꝝ. Ad qḋ dicendū eſt ꝙ ens ſm diuerſos modos p̄dicandi diſtinguitur in diuerſa p̄dicamēta. ⁊ q: modi p̄dicādi ſumunt̃ a modis eēndi: oꝫ ꝙ ens ſꝫ duerſos eēndi modos i diuerſa p̄dicamenta diuidat̃. Modus auteꝫ eēndi oīs oꝫ ꝙ ſit aut mod⁹ eēndi non in ſubo: aut mod⁹ eēndi i ſubo. Modus eni eſſendi nō in ſubiecto debetur ſubſtantie que eſt ſubiectū ⁊ ſuſtentamentū oīum alioꝝ. Modus autē eēndi in ſubo: non poteſt eē niſi aut ſine ordine ad aliud: aut cum ordine ⁊ in ordine ad aliud. Modus vero eſſendi i ſubo abſqꝫ ordine ad aliud: aut eſt modus mēſurātis: aut eſt mod⁹ afficientis ſubm. Et p̄mus modus eſt quantitatis cui conuenit rō menſure. Sꝫ ſecundus modus ē qualitatis cuius eſt ſubam afficere. Modus auteꝫ eſſendi in ſubo in ordine ad aliud diſtinguit̃. q: reſpectus ad aliud aut conuenit rei ſimpliciter: aut nō cōuenit rei ſimplr̃: ſꝫ ſtat in cōnexione quadā cū alio. Primus auteꝫ reſpect⁹ ptinet ad p̄dicamentū relatiōis: ſed ſcḋs diuidit̃ in ipſa ſex p̄ncipia. Nam aut ponit ꝯnexionē actiui ⁊ paſſiui: aut ꝯnexionē rei tēporalis ⁊ tēporis: aut connexionē locati ⁊ loci. ꝙ ſi ponit cōnexionē actiui ⁊ paſſiui: aut tunc ē reſpectus actiui ad paſſiuū: ⁊ ſic ptinet ad p̄dicamentū actionis: aut eſt reſpect⁹ paſſiui ad actiuū: ⁊ tunc ptinet ad p̄dicamentū paſſionis. Si autē ponat cōnexionem rei temporalis cum certo tēpore: ſic eſt quando. ſi vero ponat cōnexionem locati ⁊ loci. tunc aut talis reſpect⁹ eſt in eo qḋ habet ratiōem locati: aut in eo qḋ habet rationem loci: ⁊ ſi qdē ſint in eo qḋ hꝫ rōnem locati. aut eſt reſpectus toti⁹ locati ad locuꝫ: ⁊ ſic ptinet ad p̄dicamᵐ vbi. aut ē reſpectꝰ partiū locati ad ptes loci: ⁊ ſic ptinet ad predicamentum ſit⁹. Si aūt talis reſpectus ſit i eo qḋ hꝫ rōnē loci: ſic ptiet ad vltimū p̄dicamētū qḋ ē p̄dicamentū habit⁹.

¶ Pars ſcḋa diuiſionis prime. ſermo in ſuba.

Subſtantia autem ē que proprie ⁊ principaliter ⁊ maxime dicit̃: que neqꝫ de ſubiecto dicit̃: neqꝫ i ſubiecto eſt: vt aliquis homo: vel aliquis equ⁹. Secunde ſubſtantie dicuntur ſpecies: i quibus ſpeciebus ille que pricipaliter ſbe dicūtur inſūt. Hec quidem ⁊ harum ſpecieruꝫ genera. vt aliquis hō in ſpecie quidem eſt in homine. gen⁹ vero ſpeciei animal eſt. Secunde vero ſubſtantie dicuntur. vt eſt homo atqꝫ animal.

Poſita i p̄cedētib⁹ p̄dicamentoꝝ diſione ꝯnr̃ i pte iſta ḋ p̄dicamētis ſingulr̃ determinat. Et p̄ agit diffuſe ḋ q̄tuor. 2° auteꝫ breuiter ſe expedit de alijs ſex. ibi. Recipit āt facere. p⁹ ps ꝯtinet. 4. ptes p̄ncipales ſꝫ ꝙ ḋ. 4. p̄dicamētis determīat. 2ᵃ ibi. q̄titas. 3ᵃ ibi. ad aliqd v̄o. 4ᵃ ibi. q̄litatē. Prima pars adhuc diuiditur in partes duas quia primo de ſuba determinat oſtendendo quid ſit ſm partes ſuas

ꝗ eas compat adinuicem. 2ᵒ aũt ponit eius proprietates.
ibi. Cõmune autẽ ẽ oĩ ſubſtãtie. Prima pars adhuc diui-
ditur in tres ptes: qꝛ ꝑ oſtendit qd ſit ꝑma ſuba ꝛ qd 2ᵃ:
2ᵒ vero compat adinuicẽ ſubſtãtias ſecũdas ibi. Subſtã
tiarũ vero ſcdaꝝ. ꝛ 3ᵒ. reddit rõnem quare ſola genera ꝛ
ſpẽs ſubaꝝ ſube dñr ibi. Merito autem poſt ꝑncipales
Circa ꝑmã ſic ꝓcedit: qꝛ ꝑmo oſtendit qd ſit ꝑma ſubſtã-
tia ꝛ quid 2ᵃ. 2ᵒ vero declarat quõ oĩa ſe habeant ad pri-
mas ſubas: ibi. Manifeſtũ eſt aũt ex his. Oſtẽdit ergo pri-
mo quid ſit ꝑma ſuba ꝛ quid 2ᵃ dicens ꝙ ſuba que dicit̃
ꝑncipalr̃ ꝓprie ꝛ maxime ſuba: eſt illa que neqꝫ de ſubo
dicit̃ neqꝫ in ſubo eſt: ſicut aliquis homo vel aliqs equus.
ſed 2ᵉ ſube dicunt̃ ſpecies: in quibus ſunt tanq̃ꝫ inferiora
in ſuis ſupiorib⁹. ille ſube q̃ dicunt̃ ſube ꝑncipalr̃ ee dñr
ſpẽs: ꝛ haꝝ ſpẽꝝ genera dicunt̃ ſube 2ᵉ. nã aliquis homo
eſt quidem in ſpẽ: vꝫputa in hoĩe: ſicut ĩferi⁹ in ſuo ſupio-
ri: animal autem eſt genus talis ſpeciei. vnde 2ᵉ ſubſtan-
tie dicuntur que ſunt vniuerſales ſicut homo ꝛ animal.
¶ Eſt autem notandum ꝙ prima ſubſtantia dicit̃ prin-
cipaliter ſuba reſpectu 2ᵉ ſube: qꝛ per prius dicitur ſuba
de ſubſtantia prima: q̃ꝫ de ſubſtantia 2ᵃ. dicitur aut pro-
prie. ideſt ſtricte ſubſtantia: ad differentiaꝫ ſubſtantie ſũ-
pte communiter pro omni eſſentia: nã eſſentia cuiuſlibꝫ
rei dicitur eſſe ſubſtantia eius. hoc autem modo ſumitur
ſubſtantia non quidem proprie: ſed large: quia ſubſtantia
ſic dicta reperitur etiam in predicamentis accidentium:
cum omne accidens habeat ſuam eẽntiaꝫ: que ſuba eius
dici poteſt. dicitur autẽ maxime ſuba. qꝛ quanto aliquid
eſt vniuerſalius: tanto dicitur minus ſuba vt infra pate-
bit. Et per ꝯſequens quanto aliquid in ꝑdicamẽto ſub-
ſtantie magis recedit ab vniuerſalitate: tanto dicitur ma
gis ſubſtantia. vnde quia ſuba particlis in predicamen-
to ſube maxime recedit ab vniuerſalitate dicitur ipa pro
tanto maxime ſuba. ¶ Itẽ notandũ eſt ꝙ diuiſio ſube in
ſubam ꝑmã ꝛ ſcdaꝫ nõ ẽ diuiſio generis: q̃uis ſuba ſit ge-
nus: quia diuiſio gñis ſit in ſpecies: ſed dicta diuiſio non
ſit in ſpecies: quia ſubſtantia particularis nõ eſt ſpecies:
vnde non eſt diuiſio generis nec diuiſio vniuoci: ſed diui
ſio analogi. vniuocum enim non predicatur de his ĩ qui-
bus diuiditur per prius ꝛ poſterius: ſed ſubſtantia vt di-
ctum eſt: dicitur per pri⁹ de ſuba ꝑma q̃ꝫ de ſubſtantia 2ᵃ.

¶ Manifeſtum eſt autem ex his que dicta ſũt
quoniam eorum que de ſubiecto dicuntur: ne
ceſſe eſt ꝛ nomen ꝛ rõnem de ſubiecto predi-
cari: vt homo de ſubiecto aliquo homine ꝑdi
catur. Ratio quoqꝫ hominis de ſubiecto ali-
quo homine predicabitur. quidam enim hõ ꝛ
homo eſt: ꝛ animal rationale mortale: quare
ꝛ nomẽ ꝛ ratio predicabitur de ſubiecto. Eo
ruꝫ vero que in ſubiecto ſunt in pluribus qdẽ
neqꝫ nomen de ſubiecto neqꝫ ratio ꝑdicabit̃.
In aliquibus autẽ nomen quidẽ nihil ꝓhibet
predicari aliquando de ſubiecto: rationem ve
ro impoſſibile eſt predicari: vt album cum in-
ſubiecto ſit: vt in corpore ꝑdicatur de ſubiecto
dicitur enim corpus album. ratio vero albi nũ
quã de corpore predicabitur.

¶ Deinde cum dicit. Manifeſtũ autez ẽ ex his. declarat
quõ ꝑme ſubſtantie ad cetera oĩa ſe habent. ꝛ circa h̃ duo
facit: qꝛ ꝑmo oſtendit qd de alijs manifeſtuꝫ ſit ex ſupra
dictis. 2ᵒ vlterius ex hoc oſtendit quomõ ad ꝑmas ſubſtã
tias cetera ſe habent ibi. Omnia vero alia. Dicit ergo in
ꝑma pte: ꝙ ex his que dicta ſunt manifeſtum eſt nomen
ꝛ rõnem eoruꝫ que dicunt̃ de ſubo. i. de inferiori: de ipſo
ſubo. i. de iferiori ꝑdicari. ſicut nomẽ ꝛ rõ hoĩs ꝑdicãt̃ de
aliquo hoĩe: qꝛ verũ eſt dicere ꝙ quidã homo eſt homo:
ꝛ eſt animal rõnale mortale. quare manifeſtũ eſt ꝙ õ ſub
iecto. ideſt de inferiori predicabitur ꝛ nomẽ ꝛ ratio ſupio
ris. ¶ Ubi notandum eſt ꝙ iſtud accipitur ex predicta
regula ꝑma: quando alterum de altero predicatur. nam
de ſupiori predicatur per ſe ꝛ ſuũ nomen ꝛ ſua rõ. qꝛ vtra
qꝫ iſtaruꝫ. homo eſt homo. ꝛ hõ eſt aĩal rõnale mortale. ẽ
ꝑdicatio per ſe. vnde ſm ꝑdictam regulam: neceſſariũ ẽ
ꝙ iſta ꝑdicentur etiã de inferiori. ſed eoꝝ que ſunt ĩ ſub-
iecto. i. accidentiuꝫ in plurimis neqꝫ nomẽ neqꝫ ratio ꝑdi
catur de ſubo: ſed in aliquib⁹ nihil ꝓhibet ꝑdicari aliqñ
nomen de ſubo: ſed rõneꝫ ĩpoſſibile eſt õ illo ſubiecto ꝑdi
cari. hoc aũt cõiter ſic exponitur. ꝙ de accñtibus abſtra-
ctis nec nomen nec rõ de ſubo ꝑdicatur: ſed de cõcretis
nomẽ qdẽ ꝑdicatur de eo in quo ſunt vt in ſubo: ſed nõ de
ipſo non põt ꝑdicari. ſicut album cum ſit in ſubo vt in cor
pore ꝑdicatur qdẽ de corpore ſubo: quia bñ dicit̃ ꝙ corp⁹
eſt album: ſed rõ albi nunq̃ꝫ õ corpe ꝑdicari põt. ¶ Ubi
notandũ eſt ꝙ cum albũ purã qualitatẽ ſignificet. ea ẽ rõ
albi que eſt rõ albedinis. ꝛ ſi cũ ratio albedinis nõ ꝑdice-
tur de corpore: pꝫ ꝙ de ipo nõ ꝑdicatur rõ albi. veruꝫ eſt
tamẽ ꝙ ſicut accidens ſumptũ ĩ cõcreto ꝑdicat̃ de ſubo:
ſic etiam de ipſo ꝑdicatur ꝛ rõ ei⁹ in concreto ſumpta. dꝫ
tamẽ nunq̃ꝫ de ipſo ꝑdicari. qꝛ nunq̃ꝫ de ipſo ita ꝑdicatur
ꝙ ſit rõ ſua. Nam cum aliquid ita de aliquo ꝑdicatur ꝙ
rõ ſua eſt rõ illi⁹: oꝫ ꝙ ꝑdicet̃ de illo eſſentialiter. ſꝫ accñs
de ſubo ꝑdicatur denoĩatiue ꝛ non eſſentialiter. ſic ergo
ſicut accidẽs: ſic ꝛ diffõ accidẽtis põt denominare ſubie-
ctum. ſꝫ q̃uis etiã noĩe accidentis nominet̃ ſubꝫ: nũq̃ꝫ tñ
ſubm diffinit̃ diffinitione ſui accidentis: vt ſic dici poſſit
ꝙ diffõ accidentis ſit diffinitio ſubiecti. qñ potius eſt oĩo
impoſſibile. ſic itaqꝫ intelligere oꝫ ꝙ nomẽ accidẽns põt
dici de ſubiecto: ſed rõ accñtis nunq̃ꝫ de ipo ꝑdicari põt.

¶ Alia vero oĩa aut de ſubiectis dicuntur prici
palibus ſubſtantijs: aut in ſubiectis eiſdeꝫ ſũt.
hoc autẽ manifeſtum eſt ex his que per ſingu
la proponentur: vt animal de homie predica-
tur: ergo de aliquo homine predicatur. nam ſi
de nullo aliquorum hominum neqꝫ omnino
de homine. Rurſus color in corpore eſt: ergo
ꝛ in aliquo corpore: nam ſi non in aliquo ſin-
gulorum nec omnino in corpore. Quare alia
omnia aut de ſubiectis principalibus ſubſtã-
tijs dicuntur: aut in ſubiectis eiſdeꝫ ſunt. Nõ
ergo exiſtentibus primis ſubſtantijs impoſſi
bile eſt eſſe aliquid aliorum: omnia enim alia:
aut de ſubſtantijs eiſdem dicuntur: aut in ſub
ſtantijs eiſdem ſunt.

¶ Deinde cum dicit. Alia vero omnia. oſtendit ꝯſequen-
ter quomodo prime ſubſtantie ad alia omnia ſe habeant
intendens ſe ſic continuare ad predicta. ita dictuꝫ ẽ quõ
diuerſimode ſe habeant alia ad ꝑdicationem de ſuis in-
ferioribus de quib⁹ ita ꝑdicant̃: ꝙ nomen ꝛ ratio ſua ſit
nomẽ ꝛ ratio ipſoꝝ: ꝛ ad ꝑdicationeꝫ de ſubiecto acciden
tibus de quo ita ꝑdicantur ꝙ ſuum nomen ſit quod no-
men eius: ſed ſua rõ nunq̃ꝫ ratio eius eſſe poteſt. Sed tñ
omnia alia que accipiuntur vltra primas ſubſtantias: ſic

ad eas ſe habent ꝙ aut dicuntur de ꝑncipalib⁹ ipſis ſubſtantijs vt de ſubiectis.i. de iferiorib⁹: aut ſunt in eis vt ī ſubiectis.nā oīa alia aut ſūt z᷒ ſubē:aut ſunt accidētia.ſʒ ſecunde ſubē dīr de ꝑmis vt de ſuis inferioribus.accñtia vero oīa ſunt in eis ſicut in ſubis.hoc aūt manifeſtuʒ ē ex his:que per ſingula diſcurrēdo ponunf.nā aīal qḋ eſt genus ꝑdicatur de hoīe:ſed qḋ ꝑdicaf de homine ꝑdicatur etiā de aliquo hoīe:qꝛ in ꝑdicamentis realib⁹ qḋ de nullo aliquoꝝ hominū ꝑdicaf id oīo etiā nec de homine predicari pōt.aīal ergo qḋ eſt ſuba z᷒ ꝑdicatur de ſuba prima vt de inferiori.rurſum color qui ē accñs eſt in corpe vt in ſubo.ſed gcqd eſt in corpe oʒ ꝙ ſit ī aliquo corpe:quia qḋ nō eſt ī aliquo ſinguloꝝ corpoꝝ oīo id in corpe non eſt.ḡ color q eſt accidens eſt in ſuba ꝑma:ſicut in ſubo.q̄re veꝝ ē ꝙ oīa alia a ꝑmis ſubīs aut dīr ḋ ꝑncipalib⁹ ſubſtātijs: vt de ſubis.i.iferiorib⁹ ſuis:aut ſūt ī eis vt ī ſubis. ❡ Ex quo Ari.cōcludit vnū notabile ex ſupradictis ſubdēs.igif nō exiſtentib⁹ ꝑmis ſubſtātijs in re ex̄ intellectū ipoſſe eſt aliqḋ alioꝝ ibi remanere.qꝛ ſicut oſtēſum eſt oīa alia aut de eis vt de ſubiectis.i.inferiorib⁹ dicunf: aut in eis ſunt ſicut in ſubis. ❡ Eſt aūt notādū ꝙ ſūt duplicia ꝑdicata .ſ.ꝑdicata rei.ꝛ ꝑdicata vel attributa rōis. loquendo ḡ de predicatis realib⁹:valet ꝓceſſus deſtructiu⁹ ab oīb⁹ inferiorib⁹ enūeratis ad ſuū ſupi⁹:ſʒ loquēdo ḋ ꝑdicatis q̄ ſūt attributa rōnis talis ꝓceſſus nō valeat.nō eni valet.ſocrates nō eſt ſpēs.nec aliquis ali⁹ hō eſt ſpēs.ḡ homo non eſt ſpēs. ❡ Itē notādū ꝙ nō ſolū accñtia nō poſſant eē actu ſine ſubo:ſed nec etiā vlīa pñt eē actu ſine ſingularib⁹ ſibi īferiorib⁹:qꝛ act⁹ eēndi ꝑmo ꝛ imediate eſt ipſoꝝ ſingularium.Et ꝓpterea ex quo oīa alia a primis ſubſtantijs habent ſe ad eas ſic vlīa eis ſuperiora vel ſicut accidentia ipoꝝ:neceſſe eſt ꝙ primis deſtructis omnia deſtruantur. ❡ Item notandū eſt ꝙ ſupiora quantum ad itellectum nō depēdent ab inferiorib⁹:ſʒ depēdent ab eis quantum ad exñdi actum.Et idcirco q̄uis primis ſubſtantijs non exñtibus z᷒ ſubē nec̄io nō exiſtant:tamen primis ſubſtantijs non intellectis adhuc z᷒ ſubſtantie intelligi poſſunt.

Ad pleniorē aūt itelligentiam ꝑdictoꝝ oʒ de aliquibus iquirere.ꝑmo aūt queramus vtrū genus generaliſſimū in predicamēto ſubē ſit ſuba ſimplex an ſuba cōpoſita ex materia ꝛ forma. videf eni ꝙ ſit ſubſtātia cōpoſita:quia dicit boeti⁹ in cōmento ꝙ cum dicat̃ ſubſtantia ḋ mā ꝛ forma ꝛ ꝯpoſito:relictis extremis agēdū eſt de medio.i.de ꝯpoſito.ſuba ergo cōpoſita ex mā ꝛ forma ē gen⁹ gñaliſſimū in hoc predicamēto. ❡ Ad iſtam q̄ōnē cōſueuerunt quidā dicere ꝙ gen⁹ generaliſſimū in h̄ ꝑdicamēto nō eſt ſuba mā:nec ſuba forma:nec ꝯpo᷑ ex mā ꝛ for᷒: ſed ſubſtantia ꝯpoſita ex eēntia ꝛ eē:que poſitio ꝓ tāto nō eſt vſq̄quaq̄ conueniēs:quia nos q̄rimus nunc de ſimplicitate aut ꝯpōne eēntiali huī⁹ generis generaliſſimi. ꝯpō aūt ex eē ꝛ eēntia nō ē compō eēntialis:qꝛ eē nulli rei exiſtenti in genere eſt eēntiale. Unde q̄uis ſuba q̄ eſt gen⁹ generaliſſimū nō ſe extēdat niſi ad ſubas compoſitas ex eēntia ꝛ eē:nō tamē ē in ſua q̄ditatē hñs ꝯpōnem ex eēntia ꝛ eē:cum ipm eē nō ſit de quiditate ſua. ❡ Cōſiderandum igif ꝙ gen⁹ nō ponit in re naturā vllam determinatam:ſed ponit multas naturas ſub quadā ideterminatione.quēadmodū aīal nō determinat ſuo noīe naturaʒ hominis vel naturā equi vel alicui⁹ ceteroꝝ aīaliū:ſed ſub ideterminatione q̄dā ꝯprehendit ipſa oīa.Et idcirco ſi queratur ꝯ aīal qḋ ē gen⁹ ſit aut hō aut equ⁹ aut aliqḋ ceterorū aīaliū:videri oʒ ꝙ nō ē determiate aliqḋ ipoꝝ.ſʒ ē qd ꝯphēdēs qdlʒ ipoꝝ ſub ideteriatione q̄dā.Qꝛ ḡ ſpēs contente ſub gñe generaliſſimo in ꝑdicamēto ſubē ſunt ſuba mālis ꝛ ſuba imaterialis:oʒ conſili modo videre queren di vtrū ſuba q̄ eſt gen⁹ gñaliſſimū in h̄ ꝑdicamēto ſit ꝯpoſituʒ ex mā ꝛ forma:vel ſit ſimplex:vt. vʒ. dicatur ꝙ determinate nō ponit nec ſubaʒ imaterialē nec ſubam ꝯpoſitam ex mā ꝛ forma:ſed ponit qd cōprehendens ſub q̄daʒ ideterminatiōe quālibet eaꝝ. ❡ Aduertēduʒ tamē. ē ꝙ genus ſubalternū q̄uis nullā ſuaꝝ ſpēꝝ determinate ponat:tñ in ſua rōne eſt ꝯpoſitū ex plurib⁹ in ꝑdicamento ſitis:cum ipſʒ cōponaf ex genere ꝛ differētia:quoꝝ quodlʒ in linea ꝑdicamētali hʒ ſuū certū ſitū.Et qꝛ logice genus ē mā:ꝛ dñia forma:dici poteſt ꝙ logice loquēdo oē genus ſubalternū ē ī ſua rōne ꝯpoſitū ex mā ꝛ forma:qꝛ vō ſupra gen⁹ generaliſſimū nihil ē ſitū ī ꝑdicamēto:nō pōt ipſʒ eē ꝯpoſitū ī ſua rōne ex plurib⁹ in ꝑdicamēto ſitis.vnde nec logice loquendo dici poteſt cōpoſitū ex materia ꝛ forma. nihilomin⁹ tamē pōt dici compoſitionē habere aliquā nō quidē ſm rem:ſed ſʒ cōſiderationē rōnis. Manifeſtū eſt enī ꝙ ens icludif ī rōne cuiuſlʒ gñis gñaliſſimi ꝛ ſi nō rōne ipſi⁹ eē qḋ nulli creature ē eēntiale: rōne tñ eēntie quā dat intelligere ſubeē.Ex ente aūt icluſo in ſua rōne nō hʒ gen⁹ generaliſſimū ꝙ ſit gen⁹:qꝛ in ente oīa cōueniunt:ſʒ in rōne determinati generis nō ꝯueniunt oīa.Oportet ḡ in rōne gñis gñaliſſimi:vltra īdiuiſiōem entis icludi ētis determinatōeʒ. vt ſic gen⁹ gñaliſſimū predicamenti ſubē icludat ī ſua rōne ꝯpōnem ex ente ꝛ ex ei⁹ determinatiōe ad predicamentū ſubē. ꝛ hanc compoſitionē dixi: in logica noſtra poſſe vocari:logice loquēdo non quidē cōpōnē materie ꝛ forme:ſed ꝯpōnē actus ꝛ potentie. ❡ Auctoritas aūt boetij nō oſtendit ꝙ genus gñaliſſimū hui⁹ predicamēti ſit ꝯpo᷒ ex mā ꝛ forma:ſed ꝙ tale ꝯpoſituʒ per ſe ordinatur in linea predicamentali:non autem realis forma nec materia.

Secundo aūt iquiram⁹ que ſit rō hui⁹ ꝑdicamēti:ꝛ videf ꝙ rō ſua attendaf penes hoc qḋ ē eſſe non in ſubo:quia rō cuiuſlʒ predicamēti ē illa ꝑ quā a ceteris ꝑdicamentis diſtiguif:ſʒ res ꝑdicamēti ſubē diſtinguif a re cuiuſlibʒ alteri⁹ predicamēti ꝑ h̄ qḋ ē eē nō in ſubo:igif ex h̄ ſumif ratio ꝑdicamēti ſubē. ❡ Ad iſti⁹ q̄ſtionis euidētiā ē ꝯſiderādū:ꝙ in rōne gñis predicamēti ſubē:vt iā dixim⁹:icludif ens.ꝛ qꝛ ex ēte nō hʒ ſuba ꝙ ſit gen⁹:oʒ aliunde rōnem ſubē predicamentaleʒ aſſumere. Sicut autē dicit auicē.hic.rō nō ſumif ex eo ꝙ eſt eē non in ſubo duplici de cā. ꝑmo qdē qꝛ rō cuiuſlʒ gñis ē aliqd poſitiuū:ſʒ nō eē in ſubo ē aliqd negatiuū:vñ ex hoc nō ſumitur ꝑdicamētalis rō ſubē.z᷒ aūt hoc nō fit:qꝛ que icluduntur ſub certa rōne predicamētali:ꝑtinēt ad certū ꝑdicamentū:ſed eē nō ī ſubo conuenit ꝑme cāe:ſiue deo:qui tñ nō determinaf ad aliqḋ certū predicamentū: ſʒ eſt cā oīs predicamenti.nō ergo ex eē nō in ſubo ſumitur ratio predicamēti ſubē. ❡ Eſt itaq̄ attēdēdū ꝙ rō predicamētalis ſubē conſiſtit ī ipſa determinatione entis ad ſubſtātie predicamētū.talis aūt determinatio ē eēntialis generi gñaliſſimo qḋ ē ſuba:ipſā tñ circūloqmur ꝑ quaſdaʒ ſuas ꝓprietates:quaꝝ vna ē nō eē in ſubo.per quaʒ proprietatē diſtinguif res predicamēti ſubē a rebus ceteroꝝ predicamentoꝝ.Scḋa āt ꝓꝓetas ē ſubſiſtere in eē ꝑticipato:ꝑ quā diſtinguif a cā ꝑma:que nō hʒ eē ꝑ ꝑticipationē. Poſſumus ergo dīc ꝙ ratio ꝑmi generis hui⁹ predicamenti ē ens non in ſubiecto in eſſe participato exiſtens.Dicendū eſt ergo ad argumentum ꝙ non ſufficit ad perfectam rationeʒ predicamentalem:ꝙ per ipſam diſtiguatur predicamentum ſubſtantie a predicamentis alijs: ſed oportet ꝙ etiam diſtinguatur per eam a cauſa prima.

Tertio queraf vtrū ſicut dictum eſt de ſecundis ſubſtantijs ꝙ poſſunt intelligi nō intellectis primis:ita etiā poſſum⁹ dicere de accidentib⁹ ꝙ primis ſub-

ſtantijs nõ itellectis ipſa itelligi pñt. vř eni ꝙ nõ. qꝛ nihil itelligiť ſine eo qđ eſt de rõne ſua: ſed in rõne vel diffiniti one oium accidentiũ poniť ſuba ſubiecta. nõ ergo intellectis pmis ſubus poterũt accidẽtia itelligi. ℂ Ad iſtã qõnem eſt dicẽdũ ꝙ accñtia poſſunt itelligi nõ itellectis pmis ſubſtãtijs: exceptis tamẽ illis que ita ꝓpria ſunt vni idiuidue ſube ꝙ alteri nõ pñt ↄuenire: ſi tamẽ vlla talia dari pñt accidẽtia. cui⁹ declaratio ẽ. qꝛ vnũquodq; põt intelligi non intellecto eo quod nõ eſt de rõne ſua. De rõne aũt accidẽtiũ vniuerſaliũ nõ eſt vlla ſuba pticularis. Un de manifeſtũ eſt ꝙ nulla ſuba pticulari itellecta poſſunt itelligi accidẽtia vlia. q̃uis forte ſtelligi nõ pñt nõ itellecta aliqua ſuba pticulari vel vlı. ſiue prima aut ſcđa. ꝛ ħ ↄcludit argu⁹. vñ nõ oꝫ aliter ſoluere ipſum.

ℂ Secũdaꝝ vero ſubſtãtiaꝝ magis ſubſtãtia ẽ ſpẽs q̃ȝ gen⁹. propinquior enim eſt prime ſubſtantie. Siquis enim aſſignet prima ſubſtãtiã quid eſt: euidentius ꝛ conuenientius aſſignabit ſpeciem proferens q̃ȝ genus: vt quendã hominẽ manifeſtius aſſignabit: hoĩeȝ q̃ȝ aĩal aſſignando. Illud enim proprium eſt magis alicuius hominis: hoc autem cõmunius. ꝛ cum aliquam arborem reddideris: manifeſtius aſſignabis cum arborem reddideris: q̃ȝ plantam.

Lectio. V.

Oſtquã declarauit pħs q̃ dicatur ſuba pma ꝛ q̃ ſcđa. nũc in hac pte ponit cõparationẽ ſubaꝝ adĩuicẽ. ꝛ pmo compat īter ſe ſubas diuerſi ordinis. 2° comparat adiuicẽ ſubas eiuſdẽ ordĩs. ibi. Ipſaꝝ vero ſpẽꝝ. In prima ĝ pte ꝓbat duplici rõne ꝙ ſpẽs ẽ magis ſuba q̃ȝ gen⁹. 2ª rõ poniť ibi. Amplius pncipales. Proponit ĝ ĩ pma pte ꝙ ſcđarum ſubaꝝ ipa ſpẽs ẽ magis ſuba q̃ȝ gen⁹. ꝛ rõ vna quã ponit eſt ꝙ quãto aliqđ ẽ ꝓpinqui⁹ ei qđ ẽ maxime ſuba: tãto eſt magis ſuba: ſed ſpẽs eſt ꝓpinqoꝛ q̃ȝ genus ipi prime ſube: q̃ ẽ magis ſuba: ergo ſpẽs ẽ magis ſubſtãtia q̃ȝ gen⁹. ꝙ ſpẽs ſit ꝓpiquioꝛ prime ſube manifeſtat duplici ſigno. quoꝝ vnũ eſt. qꝛ ſi quis aſſignet. i. deſcribat pmã ſubaȝ volendo declarare qđ ipa ẽ: euidenti⁹ ꝛ conuenienti⁹ aſſignabit ꝓferens ĩ illa deſcriptõe ſpẽm q̃ȝ genus. ſicut aliquis aſſignando. i. notificando quendã hoĩeȝ: manifeſtius aſſignabit. i. notificabit ipȝ aſſignando hoĩem: q̃ȝ aſſignando aĩal. Aliud ſignum ẽ quia ſic magis eſt ꝓpriũ alicui⁹ hoĩs eſſe hoĩem: q̃ȝ eẽ aĩal ſic magis ẽ ꝓpriũ pme ꝛ particlaris ſube eẽ ſue ſpẽi q̃ȝ eẽ ſui gñis. Magis aũt ꝓpriũ rei magis ꝓximũ ẽ ſibi: ꝛ magis ipaȝ notificat. Unde ꝛ cũȝ aliquã arborẽ reddideris. i. notificare volueris: manifeſti⁹ aſſignabis ſi aſſignaueris arborem: q̃ȝ ſi aſſignaueris plãtam. vnde pȝ ꝙ ſpẽs ẽ ꝓpinquioꝛ pme ſube. ꝛ per ↄſequẽs eſt magis ſubſtãtia q̃ȝ genus.

ℂ Amplius principales ſubſtantie eo ꝙ alijs omnibus ſubiecte ſunt: ꝛ alia omnia aut de his predicantur: aut in eis ſunt: ideo maxime dicunť ſubſtãtie. Sicut aũt pricipales ſubſtãtie ad alia omnia ſe habẽt: ſic ꝛ ſpecies ad gen⁹ ſe habent. ſubiacet eni ſpẽs generi. genera eniȝ de ſpẽb⁹ predicãtur: ſpecies ãt de generib⁹ nõ cõuertunť: quare ꝛ ex his ſpẽs magis genere ſubſtantia eſt.

ℂ Deide cũ dicit. Ampli⁹ pncipales. adducit ad idẽ ſcđam rõnẽ que talis eſt. cuicũq; magis cõuenit id ꝓpter qđ prima ſuba ẽ maxie ſuba: id ẽt magis eſt ſuba. ſed ſpecies magis pticipat id ꝓꝓ qđ pma ſubſtãtia dř maxie ſubſtãtia: q̃ȝ gen⁹: qꝛ pncipales ſube eo ꝙ ſũt oibus ſubiecte: ꝛ oĩa alia aut de ipis ꝑdicãtur. aut ĩ ipis ſunt: iđ dicunť maxime ſubſtantie. ſic aũt pme ſubſtãtie ſe habẽt ad oĩa alia: ſic etiaȝ ſpẽs ſe habẽt ad gen⁹: qꝛ ſpẽs ſubiacent generi: ꝛ ꝑdicanť genera de ſpẽbus: ſȝ nõ ↄuertiť: vt eodẽ modo ſpẽs ꝑdicẽtur de generibus. q̃re ex his. i. ꝓpter iſta ẽ ſpecies magis ſubſtantia q̃ȝ genus.

ℂ Ipſarum vero ſpecierum quecunq; nõ ſũt genera: nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. nihil enim familiarius aſſignabis đ aliquo homine hominem aſſignando: q̃ȝ de aliquo equo equum. Similiter autem ꝛ principaliũ ſubſtãtiaꝝ nihil magis alterũ altero ſubſtãtia eſt: nihil eniȝ magis aliquis homo ſubſtãtia ẽ q̃ȝ aliquis bos.

ℂ Deinde cũ dicit. Ipſaꝝ vero ſpecieꝝ. compat iter ſe ſubſtãtias eiuſdẽ ordinis. ꝛ primo ſpẽs. dicẽs. ꝙ ipaꝝ ſpẽꝝ q̃cunq; non ſunt gña. i. ſpẽꝝ ſpãliſſimaꝝ: nihil ẽ magis ſuba alteꝝ altero. ſũt eni oẽs ſpẽs ſpãliſſime hui⁹ ꝑdicamẽti eq̃ ꝓxime pme ſubſtãtie q̃ ẽ max͞ie ſubſtãtia: qꝛ nõ eſt primioꝛ hõ hoĩ ididuo q̃ȝ ſit equ⁹ eq̃ ĩdiuiduo. vñ ꝛ nihil familiarius. id eſt manifeſti⁹ aſſignabis de aliquo homine aſſignando hominem q̃ȝ de aliquo equo aſſignando equum.

ℂ Secundo ↄparat iter ſe pmas ſubſtãtias dicẽs. ꝙ ſil͛r pmarũ pncipaliũ ſubſtãtiaꝝ nihil magis ẽ ſubſtãtia alterum altero: ſicut aliqs homo non eſt magis ſubſtantia q̃ȝ aliquis equus.

ℂ Merito autẽ poſt principales ſubſtantias ſola ſpecies ꝛ genera dicuntur eſſe ſecunde ſubſtantie. Eorum enim que predicãtur pricipales ſubſtãtias ſola hec indicãt. aliquem eni hominẽ ſiquis aſſignauerit qđ ſit: ſi ſpẽȝ ꝓtulerit ↄuenientius aſſignabit: q̃ȝ ſi gen⁹: ꝛ manifeſtius faciet aſſignãdo hoĩeȝ q̃ȝ aĩal. Aliorũ vero quicq̃d aſſignauerit quib; aſſignabit extranee: velut albũ aut currit aut q̃cũq; taliũ reddẽs: ĝ merito he ſole ſcđe ſubſtãtie dicunť.

ℂ Deinde cum dicit. Merito. đclarat q̃re poſt pmas ſubſtantias ſola gña ꝛ ſpẽs ſubaꝝ dicũr ſube. ꝛ de ħ duplicẽ aſſignat rõeȝ. 2ª rõ ẽ ibi. ãpli⁹ pncipalr. Propõit itaq; ĩ pma pte ꝙ merito poſt pncipales ſubas: ſola de nũero alioꝝ gña ꝛ ſpẽs ſubaꝝ dicũr ſube 2ᵉ. Rõ ãt hui⁹ vna quã ponit ẽ qꝛ illa merenť dici ſube q̃ eẽntialr idicãt pmã ſubaȝ. ſȝ de nũero eoꝝ q̃ pnť ſola ħ. ſ. gña ꝛ ſpẽs ſubaꝝ ĩdicãt eẽntialr pmã ſubaȝ: qꝛ ſi qs aſſignauerit aliquem hoĩeȝ dicẽdo de ipo qđ ẽ: familiari⁹ demõſtrabit aſſignãdo ſpẽȝ: q̃ȝ aſſignãdo gen⁹. ꝛ mãifeſti⁹ faciet aſſignãdo hoĩeȝ: q̃ȝ aſſignãdo aĩal. ſȝ nihilominꝰ ſupple tñ aſſignã° hoĩeȝ: q̃ȝ reddẽdo aĩal: ipȝ mãifeſtũ faciet eẽntialr: qꝛ vtrũq; ẽ de eẽntia ſua. ſȝ q̃cq̃d alioꝝ a ſuba aſſignauerit q̃lȝ vel q̃cũq; aſſignabit ext͞nee ꝛ ñ eẽntialr. qꝛ oĩa accñtia ſũt ext͞nea ab eẽntia pme ſube. ſicut albũ vł currit ꝛ ħ͞lia. q̃re merito ħ ſola. ſ. gña ꝛ ſpecies ſubaꝝ dicũr 2ᵉ ſubſtãtie. ℂ Eſt ãt ħ notãdũ ꝙ rõ Ari. in ħ fũdať: ꝙ oĩa q̃ ꝑdicanť eẽntialr de pma ſubſtãtia: ponũt eãdẽ eẽntiã ꝛ nãȝ ſecũ. q̃ vo ſecũ ponũt eãdẽ eẽntiam vel nãm oȝ ꝙ ſint ſubſtãtie. ſȝ q̃ de ipa ꝑdicanť accñtalr ſunt

ex̃nea ab eẽntia ſua. Q̃d ãt eſt ex̃neũ ab eſſentia ꝗditate ſubſtãtie: id nõ põt eẽ ſubſtãtia. vnde qꝛ gnã ⁊ ſpẽs ſubaꝝ de ſubſtãtijs p̃mis predicantur eẽntialr alia vero de eis predicant̃ accidentaliter. merito ipſa ⁊ non alia dicuntur ſubſtantie ſecunde.

¶ Amplius principales ſubſtantie eo ꝙ alijs omnibus ſubiaceant: iccirco proprie ſubſtãtie dicuntur. Sicut autẽ prime ſubſtãtie ad oia alia ſeſe habent: ita principalium ſubſtãtiarum genera ⁊ ſpecies ad omnia reliqua ſeſe habẽt. De his enim omnia reliqua predicantur. aliquem enim hominem dicis grammaticũ eẽ. ergo ⁊ animal ⁊ hominem grammaticũ dicis: ſimiliter autem ⁊ in alijs.

¶ Deinde cum dicit. Amplius p̃ncipales. adducit ad idem ſcdam rõnem dicens ꝙ p̃ncipales ſubſtantie eo ꝙ ſubiaceant omnibus alijs ſubſtãtijs dicũt̃ ſubſtantie prime. ſꝫ ſicut ſubſtãtie p̃me ſe habent ad oia alia: ſic etiã ſpẽs ⁊ genus p̃marum ſubſtantiaꝝ ad reliqua oia ſe habẽt. qꝛ oia reliqua de ipſis p̃dicant̃. qꝛ ſi aliquẽ hoiem dicas eẽ grãmaticũ: cũ aliqs hõ ſit hõ: ꝯcludã hoiem eẽ grãmaticũ. ⁊ animal etiã dices eẽ grãmaticũ: qꝛ aliqs homo qui eſt grammaticus eſt aial. ſilr autem ſe habet ⁊ in alijs: ergo merito ſpẽs ⁊ genera ſubſtãtiaꝝ ſcđe ſubſtantie dicuntur. ¶ Eſt autẽ notandũ ꝙ Ari. hic facit ſillogiſmũ ex vtraqꝫ ꝓpõne ſingulari in tertia figura. arguit enĩ ſic. aliqs homo ẽ grãmatic⁹: ſed aliqs hõ eſt homo. g̃ homo eſt grammaticus. ¶ Itẽ notandũ eſt ꝙ quãuis quãtitas ſubiaceat plurib⁹ accñtibus: non tñ dicit̃ ſuba: qꝛ ſubiacet eis in v̾tute nature ex̃nee a natura ſua. ſubſtat enĩ quãtitas alijs accñtib⁹ in virtute ſube cui⁹ natura eſt extranea a natura ſua. ꝫ ãt ſubſtãtie ꝗuis ſubſtent in virtute ſubſtãtie p̃me: qꝛ tamẽ non ſunt ex̃nee nature a ſubſtãtia p̃ma ⁊ ꝫ: quĩ potius ẽ eadẽ natura vtriuſqꝫ: ideo ipſe merentur dici ſubſtantie.

Ad p̃dictoꝝ ãt plenioreẽ itelligentiã poſſum⁹ hic querere de trib⁹. Et p̃mo queramus vtrũ ſpẽs poſſit dici magis ſuba ꝙ̃ genus. videt̃. n. ꝙ nõ. qꝛ ſuba p̃dicatur tã d̾ genere ſubalterno ꝙ̃ d̾ ſpecie: ſicut ſuperius de inferiori. ſed ſuperiora in predicamento de ſuis inferioribus predicantur equaliter: vt habet̃ in porphyrio. g̃ ſubſtãtia p̃dicatur ⁊ dr̃ equalr de genere ⁊ ſpẽ: ⁊ non magis de ſpẽ ꝙ̃ de gñe. ¶ Ad iſtã q̃õnem eſt dicendũ ꝙ valde cõuenienter ponitur ſuba magis eẽ ipa ſpẽs ꝙ̃ gen⁹: ad cui⁹ euidentiam ẽ attẽdẽdũ ꝙ magis ⁊ min⁹ preſupponũt determinabile ſub quadã ideterminatõe a qua ideterminatione magis ac magis recedẽdo: dicitur tunc aliquid cũ magis: ⁊ ab eadem ideterminatione min⁹ recedẽdo dr̃ aliqd cũ minus. Qꝛ ſi determinatio oppoſita illi ideterminationi eẽt pũctalis ⁊ idiuiſibilis rõe ei⁹ nihil cũ magis ⁊ minus diceretur. Oꝫ itaqꝫ ꝙ magis ⁊ min⁹ p̃ſupponãt ideterminationẽ natam tolli per d̾terminationẽ aliquã nõ punctalem ſiue nõ cõſiſtentem in puncto. eſt autẽ ideterminatio duplex. qꝛ ideterminatio rei. et ideterminatio rõnis. Indeterminatio qdẽ rei: ſicut corp⁹ de ſe nõ eſt determinatũ ad albũ ⁊ nigꝝ. ſed natũ ẽ ad q̃d lꝫ iſtoꝝ determinari per aliqd non punctale. vnde ⁊ ad talẽ ideterminationem ſequit̃ in reb⁹ extra itellectũ magis ⁊ min⁹. Indeterminatio autem rõis inuenit̃ in ipis vlibus: qꝛ res nõ ſunt de ſe in re ex̃ intellectum vlẽs: ſed itellectus ⁊ rõ ſm cõmẽtatorem in p̃mo de aĩa. eſt qui facit vlitatem in rebus. ꝙ̃to aũt aliquid ẽ vli⁹: tãto ſꝫ hãc ideterminationẽ magis indeterminatũ ẽ. In p̃dicamento autẽ ſube maxime vlẽ eſt hoc quod dicitur ſubſtãtia: vñ in ſuba attendit̃ magis talis ideterminatio. Nata aũt eſt tolli hec ideterminatio nõ ꝑ aliquid pũctale: ſed ꝑ aliqd cõtẽtiuum ſm rõnem diuerſoꝝ graduum. vñ ⁊ maior determinatio ſubſtãtie eſt in ſpẽ ei⁹: ꝙ̃ in genere, ⁊ maior in ſpẽ ſpãliſſima: ꝙ̃ in ſpẽ ſubalterna: Et ꝓpterea ſubſtantia ſm hanc maiorẽ ⁊ minorẽ ſui determinationẽ in diuerſis: hꝫ ꝙ i diuerſis ſit magis ⁊ min⁹ ſuba: ⁊ ꝙ etiã ſpẽs ſit magis ſuba ꝙ̃ genus. ¶ Ad argumẽtũ igitur ẽ dicendũ ꝙ auctoritas illa attẽditur reſpectu iferiorum de q̄b⁹ eq̃ ⁊ imediate p̃dicant̃.

Secundo q̄rat̃ vtrũ i ſpẽb⁹ ſpãliſſimis ſit vna magis ſuba ꝙ̃ alia. videt̃ enĩ ꝙ ſic. qꝛ hõ ⁊ equ⁹ ſũt ſpẽs ſpãliſſime: ꝯſtat aũt ꝙ hõ ẽ ꝑfectior ſuba ꝙ̃ equ⁹. igit̃ vna ſpẽs ſpãliſſima ſube ẽ magis ſuba ꝙ̃ alia. ¶ Ad iſtã queſtionẽ ẽ ꝯſiderandũ ꝙ loquẽdo de magis ⁊ min⁹ repto in ſubſtãtijs mõ ſupradicto: oẽs ſpẽs ſpãliſſime ſubſtantiaꝝ ſũt equalr ſube: cui⁹ ratio ẽ ſatis i promptu. Nã ꝗcunqꝫ ſunt eque propinque vltime determinationi ſube eq̃liter ſunt ſube: oẽs autẽ ſpẽs ſpãliſſime ſubaꝝ ſic ſũt eq̃ ꝓpīque ſubſtantijs idiuiduis: ſic etiã ſunt ꝓpinque eq̃liter vltime determinatõi ſube. ⁊ idcirco nõ eſt vna ipſarũ magis vel min⁹ ſubſtãtia ꝙ̃ alia: ſumendo magis ⁊ min⁹ modo iam dicto. ſꝫ nec alio modo in eis inuenitur magis ⁊ minus. bene tamen in ipis inueniri põt maioritas ⁊ minoritas. Nam maioritas ⁊ minoritas dicunt exceſſum ⁊ defectum quantitatis. Eſt aũt quantitas dimenſionis ⁊ quantitas perfectionis: ſicut ergo res dicit̃ maior ꝗ̃titate dimenſionis que plus de quãtitate dimẽſiua habꝫ: ſic etiã res dr̃ maior ꝗ̃titate ꝑfectionis q̄ plus de quãtitate perfectionis cõtinet. Cõſtat autem ꝙ vna ſpẽs ſpãliſſima ſube cõtinet pl⁹ perfectionis ꝙ̃ alia. ſicut plus de perfectione hꝫ homo in genere ſube: ꝙ̃ equus. vnde pꝫ ꝙ vna ſpẽrum ſpãliſſimaꝝ ſube ẽ non quidẽ magis: ſꝫ maior ſuba in ꝑfectione: ꝙ̃ alia. Ꝥ itaqꝫ cõcludere debꝫ arg᷑: qꝛ ex eo ꝙ homo eſt ꝑfectior ſuba ꝙ̃ equus: nõ habetur ꝙ ſit magis ſubſtãtia: ſꝫ quod ſit maior ſuba ſm perfectionem.

Tertio querat̃ vtrũ vllũ vlẽ poſſit eẽ ſuba. videt̃. n. ꝙ nõ. qꝛ phs in 7° metaphiſice. dicit ⁊ ꝓbat vniuerſalia non eẽ ſubas. ¶ Ad iſtã queſtionem eſt dicẽdum ꝙ neceſſe eſt ponere vlia ſubaꝝ eẽ ſubas. cui⁹ ratio ẽ. qꝛ ꝙ dicit rem ⁊ nãm ſube: id de neceſſitate eſt ſuba: vlia ãt ſubſtãtiaꝝ dicunt rem ⁊ naturã ſubſtãtie. vnde neceſſe eſt vlia ſubſtãtiaꝝ eẽ ſubas. Et ꝓpterea queẽadmodũ ꝗcqd ꝑ ſe ⁊ directe cadit in p̃dicamẽto quãtitatis recipit ꝗ̃titatis p̃dicatõem: ⁊ eſt quãtitas: ſic etiam quicquid directe ⁊ ꝑ ſe cadit i p̃dicamẽto ſubſtãtie recipit p̃dicationẽ ſubſtãtie: ⁊ ẽ ꝑ ꝯñs nec̃io ſubſtãtia. ſꝫ vlia ſubaꝝ q̄ ſũt gñã ⁊ ſpẽs cadunt ꝑ ſe ⁊ directe in p̃dicamento ſubſtãtie. neceſſariũ eſt itaqꝫ ipſas eſſe ſubſtantias. ¶ Ad auctoritatem autem i contrarium adductam ẽ dicẽdũ: ꝙ phs loquitur contra platonem qui ponebat vniuerſalia ſeparata a ſingularibus in ſe exiſtentia. negat itaqꝫ Ari. ibi. vniuerſalia eẽ ſubſtantias: ita ꝙ i ſeipſis exiſtãt: ſꝫ nõ negat ea ita eẽ ſubas ꝙ exiſtant per ſua ſingularia.

¶ Cõmune eſt autem omni ſubſtãtie in ſubiecto non eſſe. principalis enim ſubſtantia neqꝫ de ſubiecto dicitur neqꝫ in ſubiecto eſt. Secũde vero ſubſtantie ſic etiam conſtãt. quia nulla eſt in ſubiecto. eteni homo de ſubiecto aliquo homine dicitur: in ſubiecto autem nullo eſt: neqꝫ enim in aliquo homine hõ eſt. Similiter animal de ſubiecto quidẽ dicitur aliquo

boie:nō ē aūt aīal ī aliquo boie. Le: VI.

In ſupiorib⁹ determinauit pħs quid eſt ſuba pma ⁊ ſecūda:⁊ poſuit compatione ſubaꝝ adinuicez. In hac vero parte enumerat ſubaꝝ cōitates.⁊ diuidit̄ in ſex ptes ſm ꝙ ſex cōitates ponit.2ª ps eſt ibi Ineſt ſubſtantijs ⁊ differentijs.3ª eſt ibi. Dis autē ſuba.4ª eſt ibi. Ineſt āt ſubſtātijs.5ª eſt ibi. Uidet̄ autē ſuba.ſʒ ſexta eſt ibi. Maxie vō ſube. In pma parte ſic procedit.qꝛ primo ponit vnam ſubſtantiaꝝ cōitatem eamqꝫ declarat.2º vero oſtendit eā cōuenire alijs ꝙ̄ ſubijs:ibi. Nō ē āt hoc ꝓpriū.⁊ 3º remouet dubitatōez quandā ibi. Nō vos ꝯturbēt. Proponit ergo in prima pte ꝙ cōmune eſt oī ſubſtātie nō eē in ſubiecto. qđ de pma ſuba pbat per ei⁹ deſcriptionē ſupra poſitaȝ.qꝛ dictū eſt ꝙ pncipalis ſuba nec de ſubō dr̄ nec in ſubo eſt. de ſcđis autē ſubijs h̄ ꝓbat duplici rōne: ꝓponens primo ꝙ ſic ꝯſtat ſicut nūc diximus:nullam ſecūdaꝝ ſubſtātiarum in ſubo eē.⁊ pma rō: que ponit̄ vbi dicit. hō enim de ſubiecto:ē talis. Si 2ᵉ ſube eēnt in ſubo: hoc eēt. qꝛ ſunt ī ſuis inferioribus.ſed propter hoc ꝙ ſunt in ſuis inferioribus non dicuntur eſſe in ſubo:qꝛ homo dicitur de aliquo hoie ſubiecto ſibi in predicamento:ſed ꝓpter hoc in ſubo nullo eſt:qꝛ homo nō eſt in aliquo hoie ſicut in ſubo:ſed ſicut ſuperi⁹ in inferiori.ſilr̄ etiā aīal dicitur de aliquo hoie ſubo ſibi ī p̄dicamēto: ſʒ non eſt aīal in aliquo hoie ſicut ī ſubo. ſʒ ſicut eēntiale ſibi.pʒ igitur ꝙ ſecunde ſubſtantie non ſunt in ſubiecto.

¶ Amplius eorum que ſunt in ſubiecto nomē quidem de ſubiecto aliqñ nihil ꝓhibet predicari:rōnez vero ipoſſibile ē p̄dicari. Secūdarū vero ſubſtātiaꝝ d̄ ſubiectis rō p̄dicabit̄ ⁊ nomē. rōnem eni hoīs ⁊ aīalis de aliquo hoie p̄dicabis.ergo non erit horum ſubſtātia que ſunt in ſubiecto.

¶ Scđa āt rō ſua q̄ ponit̄ cū dicit. Amplius āt eoꝝ.talis ē. ſupradictū eſt ꝙ nomē eoꝝ que ſunt in ſubo nihil ꝓhibet qñqꝫ de ſubo p̄dicari: ſʒ rōnē eoꝝ p̄dicari de ſubo ē ipoſē. ſed ſcđaꝝ ſubaꝝ ⁊ rō ⁊ nomē p̄dicatur de ſubiecto in quo 2ᵉ ſube ſūt ſic̄ ſupi⁹ in inferiori.qꝛ ⁊ rō aīalis ⁊ animal pōt p̄dicari de aliquo hoie in quo ē aīal. pʒ igr̄ ꝙ ſuba nulla ē de numero eoꝝ que ſunt in ſubo.

¶ Nō ē āt ꝓpriū ſubſtātie hoc:nāqꝫ differētia eoꝝ ē q̄ in ſbiecto nō ſūt. bipes eni ⁊ greſſibile d̄ ſubiecto qdē hoie dr̄:i ſbiecto āt nullo ē: nō eni ī hoie ē bipes neqꝫ greſſibile. rō quoqꝫ differētie d̄ illo dr̄ d̄ quo ipa differētia p̄dicat̄: vt greſſibile d̄ hoie dr̄: ⁊ rō greſſibilis d̄ hoie p̄dicabitur. ē eni hō greſſibilis.

¶ Deinde cū dic̄. Nō ē aūt h̄ ꝓpriuȝ.oſtdit h̄ nō cōuenire ſoli ſube: dicēs ꝙ h̄.ſ.nō eē in ſubo nō eſt ꝓpriū ſubſtantie quaſi ei ſoli conueniēs.qꝛ ⁊ dr̄ie iſtud ē conueniens:ꝙ.ſ.ñ eſt in ſubiecto.bipes.n.⁊ greſſibile dr̄ de ſubo homine ſibi ī p̄dicamēto: ſʒ ī nullo ſubo eſt:qꝛ nō ē in hoie ſicut accñs: ſed ſicut eēntiale predicatum: qđ pʒ p rōnem iā poſitā de ſcđis ſubijs. Id eni cui⁹ rō ⁊ nomē p̄dicat̄ d̄ illo ī q̄ ē: nō ē ī eo vt accñs ī ſubo. ſʒ rō dr̄ie dr̄ d̄ eo de quo ſua rō p̄tur.ḡ dr̄ia nō ē ī eo ī q̄ ē ſic̄ accidēs ī ſubo. ¶ Notandū ē aūt ꝙ iſtud itelligit̄ d̄ dr̄ntijs eēntialib⁹ ſubaꝝ:qꝛ dr̄ie q̄ ſūt accidentia ſūt ne ēē in ſubo. ſʒ qꝛ eēntiales dr̄ie ſubaꝝ p ſeipas nō inoteſcūt nobis: ſʒ p ſua accñtia: idcirco Ari. pōit dr̄ias accñtales ī exēplis: loco dr̄iaꝝ eēntialiū. Nō ē ḡ itelligendū ꝙ accñtia q̄ ponūt bipes ⁊ greſſibile: nō ſint in ſubo: ſʒ ꝙ in ſubo nō ſūt dr̄ie eēntiales: loco quarū ille differētie accidentales aſſumunt̄.

¶ Nō vos vero ꝯturbēt ſubarū ptes q̄ ita ſūt ī toto corpe q̄ſi ī ſubo: vt ne forte cogamur cōfiteri ñ eas eē ſubſtātias. ñ eni ī ſubo eē dicſūt: q̄ tāq̄ ptes ſūt ī aliquo: ñ eni dicebant̄ eē ea q̄ ſint ī ſubo: vt q̄ſi ptes eēnt.

¶ Deide cū dic̄. Nō vos vō ꝯturbēt. remouet dubitatōez q̄ndā d̄ ptib⁹ ſubaꝝ d̄ qb⁹ poſſet eē dub⁹ an ſint ī ſubo dicēs. ꝙ tales ptes vos ñ ꝯturbēt ꝯ dcā q̄ ita ſūt ī toto q̄ſi ſint in ſubo. ne ꝓp h̄ cogamur ꝯfiteri eas ñ eē ſubas. qꝛ qđ ē ī ſbo ñ ē ſuba. ſi igit̄ ptes ſubaꝝ eēnt ī ſubo: ñ eēnt ſube: ſʒ accñtia. qđ ē falſum. Nā ſm v̄itatē q̄uis ipe ſint ī toto: ñ tñ ſūt ī ſubo. qꝛ ſic̄ dēȝ fuit. ꝯ. ea q̄ ſūt ī aliq̄ tāq̄ ptes ei⁹. nō dr̄r ī eo eſſe ſicut in ſubiecto.

¶ Ineſt āt ſubſtātijs ⁊ dr̄ijs ex his oīa vniuoce p̄dicari. oīa.n. q̄ ab his p̄dicata ſūt: aut d̄ idiuiduis p̄dicant̄: aut d̄ ſpēb⁹. a pria nāqꝫ ſubſtātia nulla ē p̄dicatio: d̄ nullo.n. ſubo dicit̄. Scđaꝝ vero ſubaꝝ ſpēs qdē d̄ ididuo p̄dicat̄: Gen⁹ āt ⁊ d̄ ſpē ⁊ d̄ ididuo: ſimilit̄ āt ⁊ differētie ⁊ de ſpēb⁹ ⁊ d̄ ididuis p̄dicant̄. Rōnē ēt ſuſcipiunt prie ſube ſpēꝝ ⁊ generū: ⁊ ſpēs generis. q̄cūqꝫ enim de predicato dicuntur: eadem ⁊ de ſubiecto dicunt̄. Similit̄ autē ⁊ differētiaꝝ rōeȝ ſuſcipiunt ſpēs ⁊ indiuidua. Uniuoca aūt ſūt quorū ⁊ nomen cōe ⁊ rō eadē ē: q̄re oīa que a ſubſtantijs ⁊ differētijs ſūt vniuoce dicunt̄.

¶ Deide cū dic̄. Ineſt āt ſubijs ⁊ dr̄ijs. ponit ſcđaȝ cōitatē ſubaꝝ. dicēs ꝙ ex his q̄ p̄dicant̄ d̄ ipis ſubijs: ſubitellige ſcđis: ⁊ dr̄ijs ieſt p̄dicari vni^{ce}: qꝛ ex his q̄ ſūt p̄dicata ſubalia: oīa p̄ta p̄nt̄ aut de ididuis aut d̄ ſpēb⁹. ſʒ aliq̄ p̄nt̄ immediate. aliq̄ āt mediat̄. ſʒ a pncipali ſuba nulla ē p̄dicatio. qꝛ d̄ nllō ſubo ipa dr̄. d̄ nūero āt ſcđaꝝ ſubaꝝ ſpēs qdē p̄tur d̄ ididuo imediat̄. ſʒ gen⁹ p̄tur d̄ ſpē ⁊ ididuo. ⁊ dr̄ie p̄dicant̄ ſilr̄ de ſpecie ⁊ ididuo. Et ꝙ h̄ p̄dicent̄ vniuoce ꝓbat Ari. ſic. vniuoca ſūt quoꝝ ē nomē cōe ⁊ eadē rō ſube: ſiue vniuoca ſūt q̄ p̄dicant̄ noīe ⁊ rōne. ſʒ ſcđe ſube ⁊ dr̄ie noīe ⁊ rōne dr̄r de pmis: qꝛ pme ſubſtātie ſuſcipiūt diffōnē generꝝ ⁊ ſpēꝝ ⁊ dr̄iaꝝ: ſilr̄ ⁊ ſpēs ēt ſuſcipiūt rōnem generꝝ ⁊ dr̄iaꝝ. ſic pʒ p illā regulā: qñ alteꝝ d̄ altero p̄dicat̄ vt de ſubō: q̄cūqꝫ dr̄r d̄ p̄dicato eadē p̄dicant̄ ⁊ d̄ ſubō. q̄re oīa q̄ ſūt ex ſubſtātijs ⁊ dr̄ijs. i. d̄ numero ſubſtātiaꝝ ſcđaꝝ ⁊ dr̄iaꝝ vniuoce p̄dicant̄. ¶ Notādū āt ꝙ pma ſubſtantia pōt de aliquo predicari p accñs: ſic̄ ꝯtigit cū p̄dicat̄ ſubȝ d̄ accñte. vt ſi dicat̄ quoddā albū eſt plato. pōt ēt de ſeipo p̄dicari p ſe. vt ſi dicat̄ ſortes ē ſortes. tā ḡ p̄dicatio p ſe: q̄ȝ p̄dicatio p accñs attendit̄ ī p̄ª ſuba. ⁊ ꝓpterea qñ dic̄ Ari. ꝙ a pncipali ſuba nulla ē p̄dicatio: oȝ h̄ itellr̄e d̄ p̄dicatōe ſupior' d̄ iferiori. nihil.n. ī p̄mēto ē ifra pmā ſubaȝ. ⁊ ꝓpea p̄ª ſuba ñ p̄tur d̄ aliq̄ ſubo. i. d̄ aliq̄ ſibi iferiori ī p̄dicamēto.

¶ Dis autē ſubſtantia videt̄ hoc aliqd ſignificare: ⁊ ī primis qdē ſubſtātijs idubitabile ⁊ verū ē: quoniā hoc aliqd ſignificāt. Indiduū eni eſt quo vnum numero ſignificatur. ī ſecundis vero ſubſtātijs vr̄ qdē ſimiliter ſub appellationis figura hoc aliquid ſignificare: qñ quis di-

ſerit vel hominem vel animal:non tamen ve
ruꝫ ē.ſed magis q̄le aliq̄d ſignificat: neq̄ꝫ vnū
enim ē numero qḋ ſubiectum eſt:queādmo-
dum pꝛia ſubſtātia:ſꝫ de pluribꝰ hō dī ⁊ aial.
nō aūt ſimpliciť q̄le q̄d ſignificat:queādmodū
albū:nihil enim albū aliud ſignificat q̄ꝫ q̄litatē
Genꝰ autē ⁊ ſpēs circa ſubſtātiā q̄litatē dter
minant:qualem enim quandam ſubſtantiam
ſignificant. plus autem in genere q̄ꝫ in ſpecie
determinatio fit:dicens enim animal plus cō
plectitur q̄ꝫ hominem.

¶ Deinde cum dicit.Ois āt ſuba.ponit tertiā cōītatē ſub
ſtantiaꝝ ī qua diſcrepāt zᵉ ſube a p̄mis: dicēs ꝙ ois ſuba
videť ſignificare hoc aliq̄d:ſed nō ē ita ſm veritatē. In p̄
mis enī ſubſtātijs h̄ eſt īdubitabile ⁊ veꝝ ꝙ ſignificant h̄
aliquid. ¶ Ubi notādū ē ꝙ aliq̄d dicitur īdubitabile ꝑꝑ
euidentiā falſitatis vt ꝙ totū ē minꝰ ſua pte: eſt ita euidē
ter falſū ꝙ nulli ē dubiū.⁊ aliq̄d ēt dť īdubitabile ꝑꝑ eui
dentiā veritatis.ſicut quoddā totū ē maiꝰ ſua pte:eſt verū
ita euidenter:ꝙ hoc nulli vertiť in dubiū.ſignanter itaq̄ꝫ
dixit phs īdubitabile ⁊ verū: vt daret intelligere id eſſe ī-
dubitabile nō p̄mo.ſed zᵒ modo.ſ. ꝑpter veritatis euidē-
tiam. ¶ Itē notandū eſt ꝙ ſignificare hoc aliq̄d idē ē qḋ
ſignificare vnum numero ſuppoſitū. q: h̄ eſt ꝑnomē de-
monſtratiuū:⁊ īpoꝛtat deſignationē quādā:que deſigna-
tio in induiduo repitur. ¶ Notandū ē etiā ꝑpter ſequē-
tia.ꝙ figura appellatiōis idē eſt qḋ ſimilitudo noiatiōis.
vnde p̄ma ſuba ⁊ ſecunda habent quandā figuram.i.ſili-
tudinē appellatiōis.i.noiationis inter ſe inq̄ꝫtuꝫ q̄lꝫ eaꝝ
vnico noīe ꝑferť: ⁊ p̄ma ſuba q̄ vnico noīe ſignificať dicť
h̄ aliquid.⁊ videtur ꝑpter figuram vel ſimilitudinē vnici
nois:ꝙ etiā zᵃ ſuba dicat hoc aliq̄d. ¶ Dicit ḡ Ari.ꝙ idu-
bitabiliter eſt verū p̄mā ſubaꝫ ſignificare hoc aliquid: q:
qḋ ſignificať noīe p̄me ſubſtātie ē idiuiduū:⁊ vnuꝫ nūero
ſuppoꝰ.⁊ ſignificare hoc aliquid idē ē vt dixīmꝰ qḋ ſignifi
care aliquid vnū numero in ſuppoſito.ſed in ſecundis ſub
ſtantijs videť cōtīgere ſilr ſicut ī primis ſub figura appel
lationis.i. ꝑpter ſilitudinē nominationis ſignificare hoc
aliquid. vtputa qn̄ aliquis vno noīe tn̄ dixerit ſiue hoīeꝫ
ſiue aial.ſed tamē nō eſt veꝝ ꝙ ſignificent hoc aliquid:ſꝫ
magis ſignificāt quale q̄d: q: lꝫ noientur vnico noīe:illḋ
tn̄ nomē ē cōmune multis ſuppoſitis.⁊ ꝑpterea nō ſigni-
ficat hoc aliquid.i. vnū numero in ſuppoſito. Et ideo dicť
Ariſto.ꝙ id qḋ ſubiectū eſt ſignificatiōi nois ſcdaꝝ ſuba-
rum nō eſt vnum:ſicut eſt vnū p̄ma ſuba que eſt vnū q̄d ī
ſuppoſito ⁊ nō plura:ſed hō ⁊ aial ⁊ quelibet zᵃ ſuba dicť
de pluribus. Adiungit autē Ari.ꝙ zᵃ ſuba non ſignificat
aliq̄d quale ſimplr:ſicut albuꝫ:q: albū nihil ſignificat ni
ſi qualitatē ſolam:ſed genꝰ ⁊ ſpēs ſubaꝝ determināt qua-
litatē circa ſubam.i.ſignificant qualitatē determinatam
ad p̄dicamentū ſube:q: ſignificant q̄ꝫdā ſubam qualem.
qḋ eſt idem ac ſi dicať ꝙ albū ſignificat qualitatē accidē
talem que nō eſt ſuba:ſed eſt tn̄ qualitas: zᵉ vero ſubſtan
tie ſignificāt qualitatē ſubalem que nō eſt tn̄ qualitas:ſꝫ
etiā ſuba. Ultimo Ariſto.adiūgit ꝙ plus.i. vſioꝛ determi
natio.i.poſitio ſube ē in genere q̄ꝫ in ſpē.q: genꝰ eſt vniuer
ſalius q̄ꝫ ſpecies. vnde qui dicit aial plura cōpꝛehendit vť
cōplectitur:q̄ꝫ qui dicit hoīem. Sententia ergo huiꝰ ptis
breuiter eſt iſta:ꝙ ois ſuba videtur ſignificare hoc aliq̄d.
⁊ p̄ma ſuba hoc vere facit cū ipa dicat quid īdiuiduum ⁊
vnum numero.ſꝫ ſecunda ſuba videť hoc facere ꝑpter ſi-
militudinē nominationis:non tn̄ hoc facit. ſed ſignificat

aliq̄d quale.q: ſignificat q̄d pluribꝰ cōmune. non autē ſi-
gnificat puram qualitatē:ſicut albū.ſꝫ ſignificat qualita-
teꝫ determinatā ad p̄dicamētū ſube.⁊ genꝰ ponit quiddā
vſīus q̄ꝫ ſpēs. ¶ Notandū ē aūt ꝙ idiuidua accidentiuꝫ
nō dicunť ſignificare hoc aliq̄d:q: accñs non eſt ſimplr ⁊
abſolute aliq̄d vel ens.ſꝫ dicit ſignificare hoc quantū: vel
hoc quale:⁊ ſic de alijs.ſicut h̄ albū ſignificat hoc quale.⁊
hoc bicubitū hoc q̄ꝫtū ſignificat.ſed idiuiduū ſube diciť ſi
gnificare hoc aliq̄d.quia ſubſtātia eſt aliquid ⁊ ens abſo-
lute. ¶ Itē notandū ē ꝙ oē nomē id ſignificat a quo im-
ponitur. vn̄ q: album īponiť ab albedine q̄ eſt pura qua-
litas:cōuenienter diciť ꝙ albū non ſignificat aliud q̄ꝫ q̄li-
tatem. verū eſt tamē ꝙ q̄litas differenti modo p̄dicatur
noīe concreto ⁊ noīe abſtracto. naꝫ nomē cōcretū ex ſuo
modo ſignificandi ponit ſubm: qḋ ex ſuo mō ſignificādi
nomen abſtractū nunq̄ꝫ ponit.ſic ergo in accidētibus dif
fert nomē abſtractū ⁊ cōcretum:q: nomē abſtractuꝫ q̄li-
tatis nec ex ſua ſignificatione:nec ex modo ſuo ſignificā-
di ponit aliud q̄ꝫ qualitatē:ſed nomē ꝯcretū ex ſua ſignifi
catione ponit quidem ſolā qualitatē:ſed ex modo ſignifi
candi ponit ſubm qualitatis.

Poſſumus autē circa p̄dicta aliquas queſtiōes
mouere.⁊ p̄mo queramus an differē
tia ſubſtantie ſit ſubſtātia. Videť autē ꝙ nō.q: qḋ diſtin-
guitur ꝯtra ſubſtantiā nō ē ſuba:ſꝫ dr̄ia ſube vť diſtingui
cōtra ſubāꝫ:q: diciť aliquid conuenire nō ſoli ſubſtātie
ſꝫ ēt dr̄ie. ergo dr̄ia ſube vt videť.nō ē ſubā. ¶ Ad iſtā qō-
nem eſt dicendū ꝙ tā foꝛma q̄ꝫ dr̄ia conſtitutiua ſubſtan
tie q̄ ſumitur a foꝛma:eſt ſubā ſm rem ſed modū hꝫ qua-
litatis. ¶ Ad cuiꝰ euidētiam eſt ſciendū:ꝙ dr̄ia ⁊ foꝛma
ſubālis ⁊ accñs habēt ſuū ſuſceptiꝰ. nā ſuſceptiuū dr̄ie eſt
genus:ſuſceptiuū vero ſubālis foꝛme ē mā:ſꝫ ſuſceptiuuꝫ
accidentis ꝑpe diciť ſubm: videmꝰ aūt ꝙ quali modo ſe
hꝫ foꝛma ad māꝫ:tali modo ſe hꝫ dr̄ia ad genus:⁊ tali mō
q̄ꝫtū ad aliq̄d ſe hꝫ q̄litas ad ſubm. naꝫ foꝛma ſubālis de
terminat mām ad eē ſubſtātiale:dr̄ia etiā ſpecifica deter
minat genus ad eē ſpecificum:⁊ qualitas accñtalis deter
minat ſubm ad eē accidētale: vn̄ q̄ꝫtū ad hoc foꝛma ⁊ dif
ferentia ⁊ q̄litas hn̄t vniformē modū. Et q: iſte modꝰ ap
pꝛopꝛiať q̄litati:idcirco diciť ꝙ foꝛma ⁊ dr̄ia ſubālis mo
dum qualitatis habēt: ſꝫ tn̄ reꝫ ponūt ſube ⁊ non qualita
tis. Cuiꝰ rō ē:q: ſubā nō cōſtituitur eēntialr niſi ex ſubſtā
tijs. Cōſtituiť aūt ꝯſtitutione phyſica ſubā mālis ex mā
⁊ foꝛma ſubāli. Cōſtitutione vō logica conſtituiť ex gene-
re ⁊ ſubāli dr̄ia. Un̄ neceū eſt ꝙ tā foꝛma q̄ꝫ dr̄ia ſubālis
ſit ſubā ſꝫ rē:q̄ꝫuis habeat modū qualitatis. ¶ Dicēdū ē
igiť ad arguᵐ ꝙ dr̄ia diſtiguiť a ſubā q̄ꝫtū ad modū ſe ha
bēdi.ſꝫ nō diſtiguiť ab ipa ſꝫ rem.

Secundo querať vtrū p̄ma ſubā ſp̄ ſignificet h̄ ali
quid. videť.n.ꝙ n̄:q: ſignificare h̄ aliq̄d
ē ſignificare vnū numero ī ſuppoſito: ſꝫ q̄dā hō ē ſubā p̄ᵃ.
⁊ nō vř ſignificare vnū numero ī ſuppoſito: q: q̄dā hō p̄di
cari pōt d pl̄ibꝰ ſuppoſitis.nō ḡ ſubā p̄ᵃ ſp̄ ſignificat h̄ ali-
quid. ¶ Ad iſtam qōnē eſt dicēdū ꝙ ſubā p̄ma ſp̄ hoc ali
q̄d ſignificat. Ad cuiꝰ euidētiā eſt attēdēdū: ꝙ q̄ꝫuis ſub-
ſtantia p̄ᵃ nō differat realr a ſubā ſcda. dr̄t tn̄ ab ipa ſꝫ rō
nē:nā rē quā ponit ſubā ſcda ſub īdeteīatiōe: ponit ſubā
p̄ma ſub deteīatōe: Indeteīatio āt q̄ attēdiť ī ſubā
ſcda facit ipam p̄dicabilē de pl̄ibꝰ ⁊ pl̄ibꝰ cōicabilē: ſꝫ de-
terminatio q̄ attēdiť in ſubā p̄ma fač ipaꝫ īcōicabilem.⁊
ex h̄ fač ꝙ ipa det ītelligere vnū nūero ī ſuppoᵒ. q: ḡ h̄ ali
q̄d dr̄ vnū numero ī ſuppoᵒ:pꝫ ꝙ ſubā p̄ᵃ hꝫ de ſua rōe ꝙ
h̄ aliq̄d dicat.⁊ q: qḋ ꝯuenit alicui de ſua rōne ſemꝑ ſibi
ꝯuenit:pꝫ ꝙ p̄ᵃ ſubā ſp̄ ſignificat h̄ aliq̄d. ¶ Verū ē tn̄ ꝙ
ad p̄dictā determinatōeꝫ alr ſe hꝫ idiuiduū vagū ⁊ aliter

indiuiduū ſignatū. Nam idiuiduū ſignatū nō ſolum dić determinationem ad vnū ſuppoſitū: ſed ēt vnū ſuppoſitū explicat. Indiuiduū vero vagū: ſicut quidā hō: dicit quādā determinationē ad vnū ſuppoſitū. ſꝫ illud vnū ſuppoſitum ſuo nomine non explicat. ⁊ propterea indiuiduum vagum in genere ſubſtantie habet ꝙ dicatur de pluribꝰ: non quidem ꝙ non dicat hoc aliquid: ſed quia hoc aliqd quod dicit non explicat ſuo noie: ſed relinqt ipſꝫ explicādum ꝑ noia ꝓpria ſignatorum indiuiduorum. ⁊ ſic patet reſponſio ad argumentuꝫ.

Tertio querat̄ verū ſecūda ſuba ſignificet qualitatē: videt̄ eni ꝙ nō. qꝛ ſi ſignificaret qualitatē: h̄ eēt aut qꝛ ſuum ſignificatū eſſet res q̄litatis: aut qꝛ haberet modū qualitatis. ꝑmū aūt ē falſū ſatis euidenter: 2ᵐ etiā nō pōt ſtare. qꝛ videmꝰ ꝙ dr̄ia ſubalis ꝓpter id ꝙ hꝫ modū qualitatis ꝑdicat̄ in quale. ſed ſecūde ſubſtātie nō ꝑdicant̄ in quale: imo ꝑdicant̄ in qd. ḡ ſignificatū eaꝝ nō habet modū qualitatis. nullo ergo mō 2ᵉ ſubē ſignificant qualitatē. ¶ Ad iſtā queſtionē eſt dicendū ꝙ duplex eſt conditio qualitatis: vna quidē cōditio eiꝰ eſt: ꝙ eſt alicui cōicabilis: qꝛ ois qualitas nata ē cōicari ſubō qđ qualificat. Alia vō cōditio eiꝰ eſt ꝙ potentiā ſubi modificat ⁊ determinat. rōne igitur tam ꝑme q̄ꝫ ſcđe ꝯditionis: ipa differētia dicit̄ ſignificare qualitatē. quia dr̄ia cōicatur ei cui aduenit: ⁊ ipm etiā determinat ad certum eſſe. ſed ꝙ ꝑdicetur in quale hꝫ ꝑcipue ex eo ꝙ hꝫ rōnem modificātis ⁊ determinātis: qꝛ non aliud. ſed iſtud ē vere ꝓprium qualitatis. Rōne autēꝫ ꝑme ꝯditionis tn̄ habꝫ ſecūda ſuba ꝙ dicat̄ ſignificare q̄litatē: qꝛ ois 2ᵃ ſuba eſt alteri cōicabilis. Sꝫ rōne 2ᵉ cōditionis non habet ꝙ ſignificet q̄litatē. qꝛ ois ſcđa ſuba habet potiꝰ rōnem determinabilis q̄ꝫ determinantis. ⁊ ꝓptera ipa nō ꝑdicatur in quale: ſed tn̄ in quid. vn̄ pꝫ reſponſio ad argumentū.

¶ Inē āt ſubſtātijs etiā nihil illis eē ꝯtrariū. prime eni ſubſtātie nihil erit cōtrariū: alicui nāqꝫ hōi nihil ē cōtrariū. at vero nec hōi nec aiali aliquid ē cōtrariū. n̄ ē āt hoc ſubſtātie ꝓpriū: ſꝫ ⁊ ēt multoꝝ aliorū: vt q̄ꝫtitati: bicubito. n. nihil ē contrariū: at vero nec decē: nec alicui taliū. At ſiquis forte multa paucis dicat eē cōtrariū vl̄ magnū ꝑuo: ꝺterminatoꝝ vero nulluꝫ nulli eſt contrarium. Le. VII.

POſitis tribꝰ cōitatibꝰ ſubaꝝ ponit Ariſ. ꝯſr q̄rtaꝫ coitatem eaꝝ dicens: ꝙ ſubys nihil ꝯuenit habere ꝯtrariū. qđ ſic ꝓbat. ois ſuba ē aut ꝑma aut ſcđa. ſꝫ ꝑme ſube qd erit ꝯtrariuꝫ: q̄ſi dicat. nihil. qꝛ alicui homini q eſt ſuba ꝑma nihil ē cōtraꝝ. ſꝫ neqꝫ 2ᵉ ſube eſt aliqd cōtraꝝ. ſicut hoi vel aiali q̄ ſunt 2ᵉ ſube nihil ē cōtraꝝ. ḡ nulli ſube eſt aliquid ꝯriū. ¶ Eſt āt notādū ꝙ accipit q̄ſi notū: nō eē aliqd contrariū nec ꝑme ſube nec 2ᵉ ſube ex eo ꝙ ꝯria oia fiūt circa aliqđ ſubm̄. Et ſupra eſt ꝓbatū ꝙ nulla ſubſtantia nec ꝑma nec 2ᵃ eē poteſt in ſubō. Cōſequēter autē adiūgit ari. ꝙ non eſt h̄. ſ. nō habere cōtrariū attributū ſoliꝰ ſube: ſed ēt multoꝝ alioꝝ: ſicut ꝑcipue ipiꝰ quātitatis: qꝛ bicubitū ē quātitas: ⁊ ſibi nihil ē ꝯtrariū. ſilr̄ ēt ipis decē nihil ē cōtrarium: ⁊ vl̄r quātitati nō ē aliqd cōtrariū. niſi dicat aliquis multū ⁊ paucū eē quantitatis. ⁊ multa dicat eē contraria paucis. vel etiā dicat magnū eē ꝯtrariuꝫ ꝑuo: qcqd tn̄ de hoc ſit: manifeſtū ē ꝙ nulli determinatoꝝ. i. dicentium determinatā quantitatē: nullū vel nihil aliud determinatā q̄ꝫtitatē dicens ē contrarium.

¶ Videt̄ āt ſubſtātia n̄ ſuſcipere magis ⁊ minꝰ. dico āt hoc n̄ ꝙ ſuba n̄ ſit magis ⁊ minꝰ a ſuba. hoc. n. dictū ē: qꝛ ē: ſꝫ qm̄ vnaqueqꝫ ſubſtātia hoc ipſꝫ qđ ē n̄ dicit̄ magis ⁊ minꝰ: vt hec ſubſtātia hō nō ē magis aut minus hō: nec ipſe a ſeipſo: nec alter ab altero. nō ē eni alter altero magis hō: ſicut ē albū altero magis albū: ⁊ bonū alteꝝ altero magis. Sꝫ ⁊ ipm a ſe magis ⁊ minꝰ dicit̄: vt corpꝰ cū ſit albū: magis albū dicitur eē q̄ꝫ priꝰ: ⁊ cū calidū ſit: magis ⁊ minꝰ calidū dr̄. Suba vero nō dicit̄: neqꝫ. n. hō magis nūc hō q̄ꝫ priꝰ: nec alioꝝ qcq̄ꝫ q̄ ſube ſunt. quapꝓpter nō recipit ſuba magis ⁊ minꝰ.

¶ Deinde cum dicit. Videt̄ aūt ſuba. ponit quītā cōitatē ſubaꝝ dicens ꝙ videt̄ ſuba nō ſuſcipe magis neqꝫ minꝰ: qđ dicit: nō qꝛ ſuba vnius ordinis nō ſit a ſubſtantia alterius ordinis magis ⁊ minꝰ diſtans in ꝯditione ⁊ determinatione ſubſtātie: quia ſ̄m hoc iā dictū ē ꝙ ſꝫ hoc eſt magis ⁊ minꝰ ſupple in ſuba: ſed qꝛ vnaqueqꝫ ſuba hoc ipo ꝙ eſt in eēntia ſua non dicit̄ ſuſcipe magis ⁊ minꝰ: ſicut iſta ſuba que eſt hō: nō eſt neqꝫ a ſeipo ſic diſtans: ꝙ ſit ī diuerſis tēporibꝰ magis ⁊ minꝰ hō. Nec etiā alter homo diſtat ab alio hoie iſtoꝰ. Qđ tn̄ bene ꝯtigit ī qualitatibꝰ. ſic vnū albū dr̄ magis ⁊ minus album altero albo: ⁊ bonū aliqd dicitur magis ⁊ minus bonum alio bono. Et non ſolum vnum quale in ordine ad aliud quale dicitur magis ⁊ minus: ſed etiam ipſummet a ſeipſo ſ̄m diuerſa tempora dicitur penes magis ⁊ minus diſtare: ſicut vnum ⁊ ideꝫ corpus cum ſit album nunc ⁊ prius: dicitur interdum eē magis album nunc q̄ꝫ prius: ⁊ cum ſit calidum: dicitur calidum magis ⁊ minus ſecundum diuerſa tempora. Sed ſubſtantia non ſic dicitur cum magis ⁊ minus: quia nihil idest nullo modo homo aliquis dicitur magis homo nūc q̄ꝫ prius: nec etiam quicq̄ꝫ de numero aliorum que ſunt ſubſtantie dicitur cum magis ⁊ minus. quare manifeſtū eſt ꝙ ſubſtantia non recipit magis ⁊ minus.

¶ Maxime vero ſubſtātie ꝓpriuꝫ eē videt̄: ꝙ cū vnū ⁊ idē nūero ſit: cōtrarioruꝫ ſuſceptibilē eē. ⁊ in alijs qdē nō habebit quiſq̄ꝫ qđ ꝓferat: q̄cūqꝫ nō ſūt ſubſtātie: ꝙ cum ſint vnū numero ſuſceptibile cōtrarioꝝ ſit: velut color qđ ē vnū ⁊ idē numero nō erit albū ⁊ nigruꝫ. neqꝫ eadeꝫ actio ⁊ vna numero erit praua ⁊ ſtudioſa. Similiter aūt ⁊ ī alijs que ſubſtātie nō ſūt. ſuba eni cū vnū ⁊ idē nūero ſit capax cōtrariorū ē. vt hō cū vnꝰ ⁊ idē nūero ſit aliqn̄ qdeꝫ niger: aliquādo aūt ſit albus ⁊ calidꝰ ⁊ frigidꝰ: ſit ⁊ prauus ⁊ ſtudioſus.

¶ Deinde cum dicit. Maxime vero ſubſtantie. ponit ſextam ſubſtantiarum communitatem: circa quā ita procedit: quia primo ponit ⁊ declarat eam. ſecundo contra dicta fert inſtantiam ibi. In alys autem nullis. Et tertio illam inſtantiam ſoluit ibi. Sed ⁊ ſi quis. Dicit ergo in prima parte ꝙ maxime videtur hoc proprium ſubſtantie eſſe ꝙ cum ipſa ſit vnum ⁊ idem numero eſt quidem cōtrariorum ſuſceptiuum: ⁊ in alys que non ſunt ſubſtātie: nō habebit quiſq̄ꝫ quid tale proferat: videlicet ꝙ cū ſit vnū numero ſit ſuſceptiuum contrariorum. ſicut color vnum quidem numero exiſtens non erit album ⁊ nigrum. ſed

alius color per album ponitur: ⁊ alius color ponitur per nigrum. ſimiliter nec eadem numero actio erit praua. ⁊ ſtudioſa. id eſt mala ⁊ bona: ſed diuerſa actio numero. ⁊ ſimiliter eſt de cũctis alijs q̄ non ſunt ſubſtantie. ſed ſubã cum ſit vnũ ⁊ idem numero in ſuppoſito ẽ ſuſceptiuum contrarioꝝ viciſſi3. ſicut q̄dã hõ cũ ſit vnꝰ ⁊ idẽ numero: vtputa ſoꝛ. aliqñ eſt niger: aliqñ eſt albus: aliqñ eſt calidus: aliñ frigidus: aliqñ eſt prauus: aliñ ſtudioſus.

¶ In nullis aũt alijs aliquid tale videt̃. niſi qs foꝛſitã inſtet: dicẽs orationẽ ⁊ viſu3 eiuſmodi ẽẽ. eadẽ eni oratio: ⁊ idẽ viſus verũ vel falſu3 ẽẽ videt̃: veluti ſi vera ſit oratio: ſedere quendã. ſurgẽte eo falſa erit. ſilr aũt de viſu. ſiqs. n. vere putat ſedere aliquẽ: ſurgẽte eo falſũ videtur ei eũdẽ hñte de eo viſum.

¶ Deinde cum dicit. In nullis autem. mouet inſtantiam 3 ꝑdicta: reſumẽs ꝙ in alijs nullis a ſubſtantia vr̃ cõtingere aliquid tale. niſi forte inſtet aliquis dicẽs: ꝙ orõ ⁊ opio eſt hꝰ: q2 eadem orõ ⁊ idem viſus. i. eadem opinio videt̃ ſucceſſiue ẽẽ veru3 ⁊ falſũ ſignificans: ſicut ſi orõ dicens quenda3 ſedere ẽ v̾a: illo ſurgente erit illa eadẽ orõ falſa. Et ſimilr̃ eſt de opinione: q2 ſiqs v̾e opinetur aliquẽ ſedere poſtea falſum videt̃ eo ſurgente. falſum dico videt̃ ei habenti de eo q̄ ſurrexit: ⁊ prius ſedebat eundem viſum. i. eandẽ opinionẽ quam ꝑus habebat.

¶ Sed ⁊ ſiqs hoc ſuſcipiat tñmõ differt. nã ea q̄ in ſubſtãtijs ſũt: ipa mutata ſuſceptibilia ſũt contrarioꝝ. frigidũ. n. de calido factũ mutatũ ẽ: alteratũ. n. factũ ẽ ⁊ nigrũ ex albo: ⁊ ſtudioſũ ex prauo. Similr̃ aũt ⁊ i alijs vnũqðq3 mutationẽ ſuſcipiẽs eſt ſuſceptibile cõtrariorũ. oratio ãt ⁊ opinio ipa quide3 imobilia oĩo ꝑſeuerãt. Cũ vero res moueť contrariũ circa eam fit. oratio nãq3 ꝑmanet eade3 eo ꝙ ſedet aliqs. Cum vero res remota fit: aliqñ quide3 vera: aliqñ falſa fit. ſimilr̃ aũt ⁊ i opinione: q̄ꝓpter ꝓpriũ ſolũmõ ſubſtãtie eſt: eo ꝙ ſ3 mutationẽ ſuã captabilis ẽ ꝯtrarioꝝ.

¶ Deinde cum dicit. Sed ⁊ ſiquis. ſoluit predictam inſtantiã dupl'r. 2ª ſolutio ibi. Siqs autem. h. dicit ĝ in p̃ma pte ꝙ ⁊ ſi aliquis ſuſcipiat. i. concedat h. ſ. opinione3 ⁊ orõnẽ ẽẽ ſuſceptiuã v̾i ⁊ falſi: tñ in mõ ſuſcipiendi differt a ſubã q2 ea que ſunt i ſubſtantijs. i. in ꝑdicamẽto ſubẽ ſũt ſuſceptiua contrarioꝝ in ſeipa: mutata de vno cõtrario ad aliud. q2 corpus prius frigidũ poſtea factũ calidũ: ẽ ipſ3met mutatũ de vna qualitate in aliã: q2 alterũ eſt factu3. ⁊ nigrũ ex albo: ⁊ ſtudioſũ ex prauo. qñ recipit iſta contraria viciſſim: ⁊ ſilr̃ in alijs cõtrarijs; ipm iduiduũ ſubẽ ẽ ſuſceptiuũ cõtrarioꝝ recipiẽs mutationẽ in ſeipo: qñ trãſit de vno cõtrario i aliud. ſed orõ ⁊ opinio qñ ipa trãſeũt de v̾itate in falſitate3: ꝑſeuerãt in ſeipa imobilia: ſed cum res ſignificata mutat̃: fit ꝯ̃rium circa eã. ſ. orõne3 ⁊ opinionẽ: q2 orõ que dicit ꝙ ſedet aliquis ꝑmanet eadem i ſe: eo ꝙ ipa ſemꝑ dicit ſedet aliqs: ⁊ non aliud: ſed cu3 res ꝑus ſedẽs ſit mota a ſedendo ⁊ ſtat: orõ ipa aliqñ q̄de3: vtputa tunc ꝑus v̾a aliñ fit falſa. ⁊ ſilr̃ eſt de opinione: quare p3 ꝙ ſolũmodo ſubẽ eſt ꝓprium ꝙ ſm ſuã mutationẽ recipiat contraria. ¶ Notandũ ẽ aũt ꝙ in iſta ſolutione conceditur ſiue poniť quoddã falſũ qð dictum fuerat i argumento: ꝙ oratio ſit ſuſceptiua v̾itatis ⁊ falſitatis: h enim non eſt veꝝ: q2 v̾itas ⁊ falſitas ſũt i orõne ſicut in ſigno: ⁊ non ſicut i ſubo. vñ orõ ⁊ opinio nõ ẽ ſuſceptiua: ſ3 ſignificatiua v̾i ⁊ falſi. ¶ Itẽ notandũ ẽ ꝙ imago facta ad ſimilitudinẽ hoĩs recti vocat̃ anteq̄̃ ipe ꝑdat rectã ſtaturã: ⁊ eſt v̾a ſimilitudo eiꝰ. ſed ſi ipa imago nõ muteť: ⁊ ille hõ muteť de recta ſtatura in curuã illa q̄ ꝑus erat v̾a eiꝰ imago abſq3 mutatiõe ſui erit deinceps imago ipiꝰ falſa. Eodem mõ intelligo ꝙ orõ abſq3 ſui mutatione ꝑꝑ ſolam mutationẽ rei ſignificate trãſit de v̾itate i falſitatẽ.

¶ Siquis aũt etiã recipiat placitũ ⁊ oratio[nem] dicẽs ſuſceptibilia ẽẽ ꝯtrariorum: nõ ẽ hoc [ve]ru3. oratio nãq3 ⁊ opinio non i eo ꝙ ipa ali[quid] recipiãt ꝯtrarioꝝ ſuſceptibilia eſſe dicunt̃: [ſed i] eo ꝙ circa alterum aliqua paſſio facta ſit [...] eo ꝙ res ẽ v l' non ẽ: in eo etiã orõ ve[ra vel fal]ſa dicit̃: nõ i eo ꝙ ipa ſit captabilis [ꝯtrario]ru3. Simpliciť autem a nullo nec oratio mouetur nec placitũ. q̄ ꝓpť nõ erũt ſuſceptibilia ꝯtrariorum cũ nulla i eis paſſio facta ſit. Veru3 ſuba i eo ꝙ ipſa ꝯtraria recipiat: i hoc ſuſceptibilis dicitur cõtrarioꝝ ẽẽ. Lãguorẽ eni ⁊ ſanitatẽ ſuſcipit: cãdorẽ ⁊ nigredinẽ: ⁊ vnũqðq3 taliũ ipſa ſuſcipiendo cõtrarioꝝ ẽẽ ſuſceptibilis dr̃. q̄re ꝓprium erit ſubſtãtie ꝙ cum idẽ ⁊ vnum ſit numero cõtrariorum ſuſceptibile: cum ſui permutatione eſſe. ⁊ de ſubſtãtia quidem hec dicta ſufficiant.

¶ Deinde cum dicit. Siquis. ponit ſcðam ſolutionẽ remouendo falſũ qð fuerat dictum i alia ſolutione: dicens ꝙ ſi quis recipiat h. ſ. ꝙ orõ ẽ ſuſceptiua ꝯ̃rioꝝ: nõ ẽ veꝝ h ꝙ ipe recipit: q2 oratio ⁊ opinio dicuntur eſſe ſuſceptibilia ipoꝝ ꝯ̃rioꝝ q̄ ſũt veꝝ ⁊ falſũ: nõ i eo ꝙ ipa i ſe ſicẽ i ſubo recipiãt aliq̄d de his: ſed ex eo ꝙ eſt facta aliqua paſſio circa alterum: vtpote circa rem ſignificatã. q2 ex eo ꝙ res eo mõ quo dicit orõ: eſt vel non eſt: ipa orõ dicitur v̾a vel falſa: ⁊ non q2 ipa orõ ſit ſuſceptiua taliũ contrarioꝝ. q2 ñ ẽ orõ ſubm: ſed ſignũ v̾itatis ⁊ falſitatis. Cuiꝰ ẽt ſignũ eſt q2 a nullo ꝙ ſit i orõne realr̃ vel i opiniõe: moueť ipa orõ vel opinio: cũ tranſit de v̾itate i falſitatem. Quapꝑ non erunt ſuſceptiua contrarioꝝ: ex eo ꝙ dicit q̄ñ3 veꝝ q̄nq3 falſũ: cũ ꝑ h nulla paſꝰ fiat i eis: ſed ſolũ i re ſignificata. ſ3 ſuba in eo ꝙ recipiat ꝯ̃ria i ſe ſicut i ſubo dr̃ eſſe ꝯ̃rioꝝ ſuſceptibilis. q2 ipa ſuſcipiendo in ſe ſicẽ i ſubo lãgorẽ ⁊ ſanitatẽ: albedinẽ ⁊ nigredinẽ: ⁊ vnũqðq3 taliũ accñtiũ: dr̃ ſuſceptiꝰ ꝯ̃rioꝝ. q̄re manifeſtũ ẽ: ꝙ ẽ ꝓpriũ ſoliꝰ ſubẽ: ꝙ cũ ſit vnũ ⁊ idẽ numero ẽẽ receptibilẽ ꝯ̃rioꝝ ſ3 mutatione3 ſuã. ¶ Eſt ãt noꝰ ꝙ veꝝ ⁊ falſũ ſũt diuerſimode i orõne: ⁊ in re ⁊ i itellectu. nã i orõne ẽ ſicẽ i ſigno: ſ3 i re ẽ ſicẽ i cã: ⁊ i itellectu ẽ ſicut i ſubo. h ãt declaraui i li. ꝑihermenias.

Propter ſuppradicta o3 tria mat̃ie diſcutere. ⁊ ꝑ q̄rat̃ veꝝ in ſuba poſſit ẽẽ ꝯ̃rietas. vr̃. n. ꝙ ſic. q2 ꝯ̃rioꝝ effectuũ ſunt contrarie cauſe: calidum ãt ⁊ frigidũ ſunt contraria. ⁊ ſunt effectus formarum ſubſtãtialium ignis ⁊ aque: ĝ forme ſubſtãtiales ignis ⁊ aque q̄ ſũt ſubſtãtie ſunt ſibi iuicẽ cõtrarie. ¶ Ad iſtã queſtionẽ dicunt quidam ꝙ ſubſtãtie non conuenit habere contrarium ratione materie: nec ratione compoſiti ex materia ⁊ forma eo ꝙ contraria fiũt circa aliq̄d ſuſceptiuũ ſ3 mã: ⁊ compoſitum ex materia ⁊ forma nõ ſũt nata in aliquo

ſuſceptiuo fieri: ⁊ idcirco ex parte ipſorum non eſt contra
rietas in ſuba. qꝛ vͦo forma ſubalis nata eſt fieri ĩ aliquo
ſuſceptiuo: vtputa ĩ mã: dicũt ꝙ rõne forme nihil ꝓhibet
eẽ contrarietatẽ in ſuba. Sed iſta opinio ſtare nõ põt: pri
mo qdẽ qꝛ dicit ariſto. in qnto phyſicorum. ꝙ ĩ ſuba non
ẽ mot⁹: eo ꝙ ſubẽ nihil ẽ ꝯriũ. ſed ad ſaluãdũ ĩ ſuba motũ
ñ requirit̃ ꝙ mã ſubyciat̃ mutatiõi: ſ ꝙ forma q̃ acqrit̃
⁊ abycit̃ ꝑ mutationẽ hẽat ꝯtrarietatẽ: igit̃ ſ ſentẽtias
pħi appet ꝙ in formis ſubalibus nõ ẽ ꝯrietas. Secundo
appet ĩpoſſibilis illa opinio. qꝛ de rõne ꝯrietatis ẽ maxia
ſtantia fũdata ſupra forme latitudinẽ continuã. pp qḋ
ĩter ꝯria põt eẽ motus: ⁊ acqrunt̃ ⁊ abyciũt̃ nõ ſubito
ſ̃d ſucceſſiue. in formis aũt ſubſtãtialib⁹ non eſt dare ta
lem latitudinẽ. vnde ⁊ aquirũtur ⁊ abyciunt̃ ſubito: ⁊ in
termino alterationis. ĩpoſſe ẽ igit̃ in ipſis eẽ ꝯrietatem: ſi lo
[illegible] de contrarietate ſm ſuã pfectã rõnẽ. verum eſt
[illegible] aiie ꝯditiones cõtrarioꝝ ĩ ipſis optime ſaluant̃
qꝛ [illegible] bãles reꝝ generabilium ſunt eiuſdẽ gñis phy
ſici. ⁊ [illegible] ca idem ſuſceptiuũ qḋ eſt mã. ⁊ ſe mutuo ñ
ꝯpatiuntur circa vnam ⁊ eandẽ ptẽ eius. Quarta autem
ꝯditio q̃ ẽ maxia diſtãtia fũdata ſupra latitudinẽ ꝯtinuaꝫ
forme in ipſis nõ ſaluat̃ ſicut dictũ ẽ. ¶ Dõ⁹ ẽ ḡ ad argm
ꝙ qñ cã eſt vniuoca effectui tũc oꝫ ꝙ contrarioꝝ effectu
um ſint contrarie cauſe: ſm eandẽ rõnem cõtrarietatis:
qñ vͦo cauſe nõ vniuocant̃ effectib⁹ non oꝫ ꝙ pfecta con
trarietas effectuũ arguat in cauſis pfectã cõtrarietateꝫ:
ſed ſufficit ꝙ ponat ꝯrietatẽ ponẽtẽ maiorẽ defectuꝫ no
bilitatis. ⁊ qꝛ forma tãto ẽ nobilior q̃to eſt ſimplicior: ic
circo q̃litas calidũ ⁊ frigidũ pp defectũ ſimplicitatis ha
beant latitudinẽ: non tñ oꝫ ꝙ in formis ſubalib⁹ elemen
torꝝ q̃ ſũt cauſe ipſoꝝ nõ vniuoce: ſit talis latitudo: ſ ſuffi
cit ꝙ ſit ĩ eis ꝯtrarietas ſm tres dictas alias cõditiões.

Secundo querit̃ vtꝝ ſuba poſſit magis ⁊ min⁹ ſu
ſcipere: vr̃ enĩ ꝙ ſic: qꝛ ꝓprium ꝓportiõa
tur ei cui⁹ ẽ ꝓpriũ: ſed caliduꝫ qḋ eſt ꝓpriũ ignis: ſuſcipit
magis ⁊ min⁹. ḡ ignis q eſt ſuba põt itẽdi ⁊ remitti. ¶ Ad
iſti⁹ queſtionis euidẽtiã oꝫ pͥmo p̃ſuppõere ꝙ nulla ſpẽs
ĩ ſe itẽdi vel remitti põt. ⁊ h qdẽ oꝫ ponere oĩo de ſpẽb⁹
ſubẽ. videm⁹ etiã ꝙ ſpẽs acciden⁹ ſuſcipiẽtiũ ĩ ſubõ ma
gis ⁊ minus: ĩ ſe nõ ĩtendit̃ nec remittit̃: queãdmodũ al
bedo q̃ recipit in ſubõ magis ⁊ min⁹ in ſeipa exiſtit abſq
ulla intenſiõe ⁊ remiſſiõe. ḡ magis neceſſe ẽ ponere ꝙ nul
la ſpẽs ſubẽ ĩ ſeipa ſuſcipe poſſit aut magis aut min⁹. h ḡ
p̃ſuppoſito ẽ vlteri⁹ attẽdẽdũ ꝙ q̃uis magis aut minus
qḋ p̃ſuppõit ideterminationẽ rõis. ⁊ ꝙ dictũ ẽ ſupra poſſe
eẽ ſolã: ñ reqrat duo ſ rẽ diuerſa: ſ ſ rõnẽ tñ: tñ magis
⁊ min⁹ qḋ p̃ſupponit realẽ ideterminatiõeꝫ reqrit de ne
ceſſitate duo ſm rẽ diuerſa. qꝛ reqrit rẽ real̃r determina
bilem que eſt ſubiectum realis indeterminationis: ⁊ re
qrit rẽ real̃r determinãtẽ q̃ in re determiabili recipit̃. ſpẽs
aũt ſubẽ non recipit̃ ĩ aliquo ſubõ: ſ ſuſcipit̃ ĩ ſuo ĩdiduo
qḋ nõ ponit rẽ ⁊ nãm alicui⁹ ſubi aliã a re ⁊ nã ei⁹. Et iõ ẽ
oĩo ĩpoſſe ꝙ magis aut min⁹ p̃ſupponẽs realẽ ideteriatio
nẽ iueniat̃ ĩ ſpẽb⁹ ſubẽ: ſiue in ſe ſũptis: ſiue ĩ ſuis ĩdiuidu
is. nõ ḡ recipit vlla ſuba magis aut min⁹ iſto mõ. Patet
aũt ex h ꝙ ĩpoſſe eſt vllã ſubãlẽ formã ĩ gradu ſuo ſpecifi
co habere latitudinẽ cõtinuã: ſicut qdã dicũt. Nã forma
tũ tali for⁹ ꝯſtitutũ dr̃ cũ magis ⁊ min⁹ ſ ꝙ plus vl' mi
n⁹ pticipat de latitudie forme. queãdmodũ albũ plus vl'
minus pticipando de latitudie albedinis dr̃ magis ⁊ mi
nus albũ. Si ḡ ſubãlis forma: vtputa aĩa humana: habe
ret p̃dictã latitudinẽ: tũc formatũ tali forma ꝯſtitutũ: qḋ
eſt hõ: plus vel minus de dicta latitudine pticipando itẽ
deretur atq remitteret̃: ⁊ diceret̃ magis ⁊ mĩus homo: ſi
ue ipſe a ſeipo in tpe diuerſo: ſiue vnus homo ab alio. ꝙ tñ

probatum eſt eſſe falſum. Et ariſto. euidenter totũ negat
in h loco. ⁊ ꝓpterea tanq̃ extnea a phĩa ẽ abyciẽda opi
nio q̃ ponit formã ſubãleꝫ habere ĩ ſpecificato gradu ſuo
latitudinẽ. ¶ Arg⁹ aũt factũ ĩ oppo⁹ nõ valet. nã q̃litas
ꝓpriũ proportionet̃ ſubõ cui⁹ eſt propriũ ĩ hoc ꝙ nobili
oris ſubiecti eſt nobilius propriũ: nõ tñ oꝫ ꝙ ꝓportionet̃
ſibi ita ꝙ tanta ſit nobilitas ⁊ ſimplicitas ſua: quanta eſt
nobilitas ⁊ ſimplicitas ſubiecti. ⁊ ideo q̃uis ignis ſit ſine
magis ⁊ minus: ei⁹ tñ ꝓpriũ põt itẽdi ⁊ remitti.

Tertio queratur. vtrum conueniat omni ⁊ ſoli ſubẽ
eſſe cõtrarioꝝ ſuſceptiuũ. Uidetur. n. ꝙ non.
qꝛ vna ⁊ eadem numero ſupficies recipit ĩ ſe qñq albedi
nem ⁊ qñq nigredinẽ que ſunt cõtraria: ⁊ tñ ſupficies nõ
eſt ſubã ſed q̃titas. Angelus ẽt ẽ in predicamẽto ſubſtan
tie: ⁊ tñ ñ ſubycitur ꝯtrarietati. ḡ nec oĩ ſubẽ nec ſoli ꝯue
nit ꝙ cum ſit vna nũero: ſit cõtrarioꝝ ſuſceptiua. ¶ Ad
iſtã queſtionẽ itelligẽdũ ẽ ꝙ contrarietas hic ſumitur cõ
muniter pro cõtrarietate ſiue actionũ vel affectionũ: ſiue
ſituũ: ſiue q̃litatũ. nec oꝫ ꝙ oĩs ſubã ſit ſuſceptia oĩs ꝯrie
tatis: ad hoc ꝙ dicta proprietas omni ſubſtantie que in
predicamento eſt conueniat: ſed ſufficit ꝙ oĩs ſubſtantia
q̃ ẽ ĩ p̃dicamento alicui⁹ dictarum contrarietatũ ſit ſuſce
ptiua. Uidem⁹ aũt cõeꝫ ſubſtãtiã q̃ ẽ citra cãm pͥmã q̃ ſo
la non eſt in predicamento: ita ſe habere. Nã ſubſtãtie ĩ
mãles ſunt quãtũ ẽ de ſua natura ſuſceptiue oppoſitaruꝫ
affectionũ. corpora etiã celeſtia ⁊ ſi nõ ſ ſe tota: ſũt tñ ſ
ſuas partes ſuſceptiua oppoſitoꝝ ſituum. Corpora vero
inferiora ſunt ſuſceptiua oppoſitorum ſituum ⁊ oppoſi
tarum qualitatum. Unñ pꝫ ꝙ hec ꝓpͤtas cõuenit omni
ſubſtãtie in predicamẽto exiſtenti. verꝫ eſt tñ ꝙ ĩmedia
te conuenit pͥme ſubſtãtie: q̃ ſola dicit̃ proprie vna nume
ro: ⁊ ea mediãte conuenit ſubſtãtie ſecunde: que non ẽ na
ture extnee ab ipſa. vlteri⁹ etiam itellecta ſane conuenit
ſoli. ſola. n. ſubſtantia in v̓tute ſue nͤ ſubſiſtit accidentib⁹
ſed q̃titas ea ſubſtinet in virtute ſubſtãtie q̃ hꝫ nãm ex
neam a nã quantitatis. ¶ Arg⁹ itaq nõ valet. qꝛ de q̃ti
tate non ꝓcedit. de ſubſtantijs etiã imãlibus oꝫ itellige
re ꝙ nõ ſubyciuntur cõtrarietati qualitatuꝫ: hñt tñ ſubia
cere ptĩ contrarietati affectionũ.

¶ Diuiſio ſecũda ptis ſcđe. Sermo ĩ q̃titate.

QUãtitatis aũt aliḋ qdẽ ẽ ꝯtinuũ:
aliud diſcretum. ⁊ aliud qdẽ ex
habentibus poſitionem ad ſcin
uicẽ ſuis partib⁹ ꝯſtat: aliud aũt
ex nõ hñtib⁹ põneꝫ. Le. VIII.

SUpra determinauit Ariſto. de predica
mento ſubſtantie: conſequenter autem
determinat nunc de predicamẽto q̃ti
tatis. Rõ ãt ordinis põt eẽ qꝛ ipſa imme
diate ſequitur ſubſtantiam. ⁊ ſicut ſub
ſtantia eſt fundamẽtum cunctorum ac
cidentiũ: ſic etiam q̃titas inuenitur eſſe
fundamentuꝫ ceterorum. vnde ⁊ propter tãtã pximitatẽ
quantitatis ad ſubſtantiam multi antiquoꝝ crediderũt
quantitatem rei ſubſtãtiã eius eſſe. in determinando aũt
phs de q̃titate tenet talem ordinem: qꝛ pͥmo ponit diui
ſionem q̃titatis ⁊ diffinitiões mẽbroꝝ diuidentiũ. 2⁰ vͦo
aſſignat cõitates eius ibi. Amplius aũt q̃titati nihil ẽ cõ
trarium. Circa primum ſic procedit: quia primo proſeqt̃
de his que ſũt ꝓprie ⁊ ꝑ ſe q̃titates. 2⁰ vͦo agit ḋ illis que
ſũt q̃titates ꝑ accñs. ibi. ꝓprie ãt q̃titl. ĩ pria pte tria fa
cit. qꝛ pͥ ponit duplicẽ diuiſionẽ q̃titatis. 2⁰. pſeqt̃ mẽbra
diuiſionis pͥme. ibi. Eſt aũt. Et 3⁰ pſequit̃ mẽbra diuiſio

nis ſecūdē ibi. Amplius autē alia conſtant. Dicit ḡ in pͣ pte φ eorum q̄ ſunt in genere q̄titatis aliud eſt continuum: aliud ē diſcretū. hec aūt eſt pͥma diuiſio. 2ͦ vͦo φ coꝝ aliō conſtat ex partibus ſuis habentibus poſitionē.i. connexionē ad ſe inuicem: ⁊ aliud conſtat ex partibus nō habentibꝰ poſitionē. ¶ Ubi notandū ē φ hec 2ᵃ diuiſio eſt ſubdiuiſio alteriꝰ membri pͥme diuiſionis: ⁊ idcirco merito ponitur poſt eam. Nulla.n. diſcreta q̄titas ē q̄ in ptibus ſuis habeat poſitionē. quātitas aūt continua q̄dam hꝫ poſitionē i ſuis ptibus: ⁊ quedā non: ſicut in pſecutiōe capituli pculdubio patebit.

¶ Eſt autem diſcreta q̄titas vt nūerus ⁊ oratio: Continua vero vt linea ſupficies corpus Amplius autem ⁊ pter hec eſt tēpus ⁊ locꝰ.

¶ Deinde cum dicit. Eſt aūt diſcreta. pſeqniť mēbra prime diuiſionis. ⁊ circa h̄ tria facit: qꝛ pͥmo ea diuidit in ſuas ſpēs. 2ͦ vͦo proſequitur ō ſpēbus q̄titatis diſcrete ibi. Partiuꝫ ⁊ eniꝫ. Et 3ͦ agit de ſpēbꝰ q̄titatis continue ibi Linea vͦo. dicit ḡ i pͥma pte: φ q̄titas diſcreta eſt ſicut numerus ⁊ orō. ſed continuū.i. q̄titas continua ē ſicut linea ſupficies ⁊ corpus. ⁊ preter hec ēt ſunt continue q̄titates tp̄s ⁊ locus. ¶ Ubi notꝰ ē φ loqť ariſto. de iſtis ſpēbus q̄titatis cuꝫ quadam diſiūctione. ⁊ de tpe q̄dem h̄ facit ad denotandū φ non eſt q̄titas eiuſdē rōnis cum alijs: qꝛ alie ſunt q̄titates continue pmanētes. ſed tp̄s eſt q̄titas fluens. de loco vͦo h̄ facit ad pleniꝰ denotandū diſtinctionē eiꝰ a ſupficie a qua nō vř differre realr.

¶ Partiū etenī nūeri nullꝰ eſt cōmunis terminus ad quē copulātur particule eius: vt q̄nq̄ ⁊ q̄nq̄ ſi ad decē ſunt pticule: ad nullū cōmunem terminū copulantur quinq̄ ⁊ quinq̄: ſꝫ ſemp diſcreta ſūt ⁊ ſeparata. Sed ⁊ tria ⁊ ſeptem ad nullū cōmunem terminū cōiunguntur: ſꝫ ſemper diſcreta ⁊ ſeparata ſūt. q̄ propter nūerus quidē diſcretorum eſt.

¶ Deinde cum dicit. Partium ⁊.n. pſeqť de ſpēbus q̄titatis diſcrete. ⁊ pͥmo pſeqť de numero pbās ipm eē q̄titatē diſcretā: tali rōne. q̄titas diſcreta eſt cuius ptes ad nullum cōem terminū copulanť: ſed iſta diffinitio diſcrete q̄titatis conuenit numero: qꝛ nullus eſt terminꝰ cōis ptium numeri ad quē copules eiꝰ numeri pticulas. ſicut quinq̄ ⁊ q̄nq̄ cum ſint ordinata ad decem ſicut ptes ordinanť ad totū. ad nullū tn̄ cōēꝫ terminū cōtinuantur: ſed ſemp ſūt a ſe inuicē diſcreta. ſilr ⁊ tria ⁊ ſeptē cuꝫ ſint pticule ipoꝝ decē ad nullū terminū particularē cōem coniunguť: ſꝫ ſemp diſcreta ⁊ ſepata ſunt abinuicē. qꝛ ḡ cui cōuenit diffinitio cōuenit diffinitū: ⁊ numero cōuenit diffinitio q̄titatis diſcrete: pꝫ φ numerꝰ ē de gn̄e diſcretorum. Eſt aūt notandū φ particule alicuiꝰ tunc dicunť copulari ad vnū terminū cōem: qn̄ id idem quod ē finis vniꝰ ptis: ē pͥncipiū alteriꝰ. h̄ aūt nō inuenimꝰ in partibꝰ numeri. Nā cum duo q̄narij ſint ptes numeri denarij: n̄ poſſumꝰ dicere φ illa eadē vnitas q̄ eſt vltima i vno quinario: ſit pͥma in alio q̄nario: q̄n potius alia vnitas ē finis vniꝰ: ⁊ alia ē pͥncipiū alteriꝰ. ⁊ eodē modo itellige de ceteris ptibꝰ nūerorū. ¶ Itē notādū ē φ duplex ē ſeparatio. vna q̄dē q̄ tollit oēm aggregationē: ⁊ q̄tū ad talem ſeparationē nō ē verū φ ptes numeri ſint abinuiceꝫ ſepate q̄n ſunt i numero: imo tūc ſūt adinuicē adunate: ſumēdo ſic large adunationē. Alia vͦo eſt ſeparatio q̄ non tollit oēm aggregationē: ſed illā tn̄ q̄ fit per continuationē ptium. ⁊ de iſta intelligit φ ptes numeri etiā q̄n ſūt i ipo numero ſunt ſemp diſiuncte ⁊ ſeparate. ſemper: qꝛ. vꝫ. nunq̄ ſunt in vno cōi termino continuate.

¶ Similiter autem ⁊ oratio diſcretoꝝ ē: mēſuratur autem ſyllaba breuis ⁊ longa. Dico aūt orationem cū voce platam: ad nullum enim cōmunem terminū particule eius copulātur. Non enim eſt cōis terminus ad queꝫ ſyllabe copulantur: ſed vnaqueq̄ diuiſa eſt ipſa ſecūdum ſeipſam.

¶ Secundo cum dicit. Similr aūt ⁊ orō pſequiť de orōne dicēs φ ſimilr oratio ſicut ⁊ numerus ē de gn̄e diſcretorum: de qua qꝛ poterat aliq̄s dubitare an ſit q̄titas: probat ipam eē q̄titatē tali rōne. Cuiuſcūq̄ ptes ſunt q̄titates ipm ē q̄titas: ſed ptes oratiōis q̄ ſūt ſyllaba breuis ⁊ longa ſunt quantitates. qꝛ ei conuenit menſuratio: cum menſureť tam ſyllaba breuis q̄ꝫ longa. ḡ oratio ē q̄titas. ⁊ dico orōnem non quācūq̄: ſed cū voce platē. Pōt autē alr itelligi: ⁊ forte meliꝰ: ratio ſua: vt ſic pcedat. Partes orōnis ſūt q̄titates: vtpote qꝛ eis ꝯueniūt paſſiōes q̄titatis: q̄ ſunt longum ⁊ breue. qꝛ ſyllaba mēſurať: idēſt certa menſuratione oſtendiť eē longa ⁊ breuis. Et autē oratio ſit de gn̄e diſcretoꝝ pꝫ. qꝛ ſibi cōuenit diffinitio diſcreti: qꝛ eiꝰ pticule non copulantur ad aliquē cōem terminū qꝛ non ē cōis terminus ad quē copulētur ſyllabe ſꝫ vnaqueq̄ ipa ſm̄ ſeipam diuiſa eſt.i. diſcreta ab alia. qꝛ illa eadem numero lr̄a q̄ eſt finis vnius ſyllabe non ē pͥncipium alterius: ſed alia numero lr̄a eſt finis ſyllabe precedētis: ⁊ alia eſt principium tn̄ ſequētis. ¶ Eſt aūt hic notādum: φ multitudo ē genꝰ ad numerum ⁊ orōnem cū voce platum. ⁊ ſic i gn̄e multitudinis hec duo diſtinguunť: qꝛ numerus ē multitudo aliquoꝝ ad ſe inuicē pmanētiū: ſed orō cum voce prolata ē multitudo aliquorum ad ſe inuicē ſuccedenͭ. ¶ Item notandū ē φ differenti mō conuenit menſuratio q̄titati ⁊ alijs rebꝰ: qꝛ alie res mēſurātur p q̄titatem q̄ ē ex̄ genꝰ earum: q̄titas vͦo non menſurať p aliq̄d qō ſit ex̄ genus ſuum: ſed menſurať ſeipa vel ſuis ptibꝰ. vn̄ ſyllaba breuis menſurať ſua pͥpria breuitate ⁊ ſyllaba longa mēſurať ſua pͥpria longitudie. ¶ Notandum eſt etiam φ longum ⁊ breue ſūt proprie ⁊ ſtricte loquendo paſſiones cōtinui: ⁊ non paſſiones diſcreti. large tn̄ ea ſumendo trahuntur ad orationeꝫ q̄ ē de genere diſcretorum.

Ad pleniorē aūt intelligentiā predictoruꝫ moueamus hic aliquas queſtiones. ⁊ pͥmo queramus vtrū q̄titas diſcreta ſit prior q̄titate cōtinua. videtur eniꝫ φ nō. qꝛ inter ſpēs quantitatum diſcretarū pͥma ē numerꝰ: ſed numerus ſequiť diuiſionem continui. qꝛ diuiſo cōtinuo fit numerus i actu. ḡ numerꝰ: ⁊ per ꝯſequēs diſcreta q̄titas eſt poſterior quantitate continua. ¶ Ad iſtam queſtionem eſt dicēdū φ ſimplr ⁊ ordine nature numerꝰ q̄ ē q̄titas diſcreta ē pͥor q̄titate continua. ad cuius euidentiam eſt conſiderandum φ quanto aliquid ē ſimplicius tanto ordine nature eſt prius. Unitas autem q̄ ē principium numeri eſt ſimplicior puncto. quod eſt principiuꝫ cōtinui. cuius ratio eſt: qꝛ ſemper quod ſe habet ex additione ad aliud eſt poſterius eo: ſicut homo ē poſterior aīali ordie nature: cū ad ipm aīal ſe habeat ex additiōe. Addit .n. homo ſupra aīal ipm rōnale. punctū autē ſe hꝫ ex additione ad vnitatem: quia addit punctum ſupra vnitatem ſitum vel poſitionem. Eſt enim poſitio de rōne puncti: ſꝫ non eſt de ratione vnitatis. vnde patet φ vnitas eſt ſimplicior puncto: ⁊ per conſequens ordine nature eſt prior. Quia ergo numerus originatur ab vnitate: ⁊ cōtinuum

originatur a pũcto:pꝫ ꝙ ſimplr̃ ordine nature ipe nume rus q̃ eſt q̃ntitas diſcreta eſt pos q̃ntitate continua. Cui ẽt atteſtatur ordo ſciaꝝ. Nã ſcie ordinant̃ ſm ordinẽ ſubo rum ſicut ⁊ potẽtie ordinant̃ ſꝫ ordinẽ obioꝝ. cõſtat autẽ ꝙ arithmetica q̃ ẽ de numero: ẽ ſimplr̃ pos q̃ geometria q̃ eſt de cõtinuo: vnde ⁊ ſubalternat eã ſibi ſuo mõ: neceſ ſe ẽ ḡ dicere ꝙ numer⁹ q̃ ẽ q̃ntitas diſcreta: ẽ ſimplr̃ pos q̃ntitate ↄtinua. Uerũ ẽ tñ ꝙ q̃ntitas diſcreta q̃ ẽ oratio i ꝓlatione non eſt pos oĩ q̃ntitate continua: q: diſcretio q̃ ẽ in ꝓlatione vocis: ponit neceſſario alicui⁹ pexiſtentis cõ tinui diuiſionem. ❡ Ad 1ᵐ ẽ ḡ ad arg⁹ ꝙ ea que in gene ratione ſũt poſteriora ſunt ſimplr̃ pora: ſicut ſuba eſt pos accidentibus: ⁊ tñ alteratio que eſt generatio accidentiũ eſt prior tempore ipa gñatione ſubẽ. vñ ex eo ꝙ diuiſio cõtinui eſt ante generationẽ numeri: dꝫ concludi ꝙ nũe rus generatione ſit poſterior continuo: ſimplr̃ tñ loquẽ do ſm ordinem nobilitatis ⁊ nature pos ẽ ipo.

Secundo queritur q̃ ſit forma numeri. videtur.n. ꝙ vltima vnitas. q: id in quo conſiſtit ꝑ fectio vltima rei ẽ forma ei⁹: ſed vltima pfectio eẽntialis cuiuſlꝫ numeri cõſiſtit i vltima vnitate: ſicut vltima pfe ctio eẽntialis q̃narij ↄſiſtit i q̃nta vnitate. ḡ for⁹ cuiuſlꝫ numeri ẽ vltima vnitas ipi⁹. ❡ Ad iſtã queſtionẽ dicunt q̃dã: ꝙ forma ꝓpria cuiuſlꝫ numeri ẽ vltima vnitas ei⁹. q̃uis aũt potiſſima rõ eoꝝ ſit illa q̃ aſſignata eſt: tñ ſupad dunt aliã rõnẽ talẽ. dicunt.n. ꝙ vnaqueqꝫ res a ꝓpria for ma ſortitur ꝓpriã denoiationẽ. conſtat aũt ꝙ q̃lꝫ nume rus ſortitur ꝓpriã denoiationẽ ab vltima vnitate ſua. ſic quaternari⁹ denoiat̃ a quarta vnitate: q̃ ẽ vltima vnitas in quaternario: ⁊ q̃narius denominat̃ a quinta vnitate q̃ ẽ vlti ͣ vnitas i q̃nario. ⁊ ſic de ſingulis. vr̃ itaqꝫ ꝙ vnitas vltima ſit forma ꝓpria cuiuſlꝫ numeri. Sꝫ iſtud vr̃ icon ueniẽs. ꝓ q̃dẽ q: ſi vlti ͣ vnitas eẽt ꝓpria ⁊ eẽntialis for⁹ cuiuſlꝫ numeri: tunc queadmodũ ſm nõiẽ q̃ ẽ pñs realis bona ẽ iꝫ nõ cõpleta diffinitio hoĩs q̃ dicit ꝙ ẽ ſuba cõpo ſita ex corpe ⁊ aĩa rõnali: ſic etiã bona eẽt diffinitio q̃ter narij q̃ dicit ꝙ quaternari⁹ ẽ nũer⁹ cõſtãs ex trib⁹ ⁊ vno. ⁊ bona foret diffinitio q̃narij q̃ dicit ꝙ q̃nari⁹ ẽ numerus cõſtãs ex quatuor ⁊ vno: has at̃ diffinitiones oſtẽdit aui cẽna i ſua metaphyſica eẽ iconueniẽtes: incõueniẽs ẽ igit̃ ꝙ vltima vnitas numeri ſit ꝓpria vel eẽntial' forma ei⁹. Scđo aũt appꝫ iconueniens eẽ opinio ꝓdicta. q: q̃ñcũqꝫ aliqua duo ſũt eiuſdẽ rõnis: ĩpoſſ' ẽ ꝙ vnũ ipoꝝ ſit forma reſpectu alterius: trahẽs ipm ad certã ſpẽm. Nũc aũt ſic ẽ ꝙ vnitates oẽs q̃ ſũt i numero ſũt eiuſdẽ rõis. ⁊ oẽs ſũt equales i pfectione. vñ ĩpoſſ' vr̃ ꝙ vnitas vna ſit forma ſpecifica aliaꝝ: trahẽs ⁊ ꝑducens alias ad certã ſpẽm nu meri ❡ Ad 2ᵐ ẽ ḡ ꝙ q: vnitates oẽs q̃ ſũt i nũero ſũt eiuſ dẽ rõnis: oẽs ſũt mã ꝓxima ⁊ eẽntialis numeri: tẽduntqꝫ oẽs i rõne mãe: forma aũt põt dici eẽ ipa certa adunatio eaꝝ. vt. vꝫ. ordinata adunatio quatuor vnitatum vel ipa quaternaria replicatio vnitatis ſit forma q̃ternarij: ⁊ ipa ordinata adunatio q̃nqꝫ vnitatum: vel q̃naria replicatio vnitatis ſit for⁹ numeri q̃narij: ⁊ ſic de ceteris. ❡ Arg ͣ at̃ facta i oppo ᵐ ñ valẽt. nã numer⁹ ſortit̃ denoiationẽ non ab vnitate aliqua: ſed a certa vnitatũ replicatione. quẽ admodũ numer⁹ quaternarius ſortitur denominationẽ ſuã a quaternaria replicatione vnitatis. vnde 2ᵐ argumẽ tum non vꝫ. Argumentũ etiã primũ non concludit. nã ab vltimo qđ eſt alterius ratiõis a precedentib⁹ ſortitur res pfectiõem ſuã. q: forma a q̃ ẽ pfectio rei ẽ alteri⁹ rõnis a mã. ſꝫ ſic dictum eſt vltima vnitas i numero non ẽ alte rius rõnis a precedentibus vnitatib⁹.

Tertio queritur verum ſit conuenienter dictum ꝙ oratio cum voce ꝓlata ẽ ſpẽs q̃ntitatis. videtur enim ꝙ non: q: non ſolum oratio cum voce ꝓlata: ſed etiã oratio q̃ eſt in ſcripto vel in mẽte ponit q̃ndã multitu dinẽ. ⁊ q: multitudo de ſui rõne ẽ q̃ntitas: vr̃ ꝙ non ſolũ oĩo cũ voce prolata: ſed etiã oĩs oĩo ſit q̃ntitas. ❡ Ad iſtã q̃ſtionẽ ẽ dicẽdũ ꝙ oĩo ponit q̃ntitatẽ q̃ ẽ ſpẽs pl'alitatis. pluralitas aũt ⁊ vlr̃ oẽ genus oꝫ ꝙ trahatur ad diuerſas ſpẽs ꝑ dĩas diuerſaꝝ rõnum: nã dĩa vni⁹ ⁊ eiuſdẽ rõnis non cõſtituit niſi vnã ⁊ eandẽ ſpẽm. diuerſa aũt rõ in ora tionis ⁊ numeri pl'alitate ex h attendit̃: ꝙ pluralitas vni us ponit diſcretionẽ ꝑmanẽtiũ: ⁊ pl'alitas alteri⁹ ponit di ſcretionẽ ſuccedẽtium. Aliaqꝫ mẽſuratio inenit̃ in vno ⁊ alia menſuratio repitur in alia. ſed iſta diuerſitas rõnis ⁊ mẽſuratiõis nõ cadit iter mltitudinẽ q̃ ẽ numer⁹: ⁊ mul titudinẽ q̃ ponit̃ per orationẽ in ſcripto ⁊ orationẽ in mẽ te. ſed ponitur ſolum ꝑ oĩonem exiſtentem in prolatione vocis. Et propterea ſola oĩo i voce ꝓlata ponit i numeꝝ ſpẽrum q̃ntitatis diſcrete.

❡ Linea vero continuoꝝ eſt: põt eniꝫ ſumere cõmunem terminũ ad quẽ particule eius co pulantur: vt punctũ: ⁊ ſupficiei lineam: plani nãqꝫ ad quẽdam cõmunem terminum parti cule copulant̃. Similit̃ autẽ ⁊ i corpore pote ris ſumere cõmunem terminũ ſupficiem: ad quã copulant̃ corpis ꝑticule. Le. VIIII.

POſtq̃ Ariſto. proſecutus eſt de ſpẽb⁹ q̃n titatis diſcrete: ↄñr in iſta pte ꝓſeq̃t̃ de ſpẽb⁹ q̃ntitatis continue. Et primo ꝓſeq̃t̃ de trib⁹ p̃mis. ſ. de linea ſuperficie ⁊ cor pore. 2° ꝓſeq̃t̃ de aliis duob⁹ ibi. Eſt aũt talium. Preſupponit aũt in p̃ma pte diſ finitionẽ talẽ continui. Continuũ ẽ cui⁹ partes copulant̃ ad vnũ cõem terminũ. vbi attẽdendũ eſt ꝙ tũc partes q̃ntitatis dicunt̃ copulari ad vnũ cõem terminũ: vt ſupra diximꝰ: qñ id idẽ qđ eſt finis partis ꝓce dentis: ẽ p̃ncipiũ partis ſequentis. hoc aũt i predictis ſpe ciebus inuenitur. vnde linea eſt de numero cõtinuoꝝ: q: potes in ea accipe vnũ terminũ cõem. ſ. punctũ: ad quem copulẽtur ꝑticule ei⁹: ⁊ terminũ cõeꝫ ꝑticulaꝝ ſuperfici ei potes accipere lineã: q: particule plani. i. ſuperficiei co pulant̃ ad quẽdam cõem terminũ: q̃ vocatur linea. ſilr̃ ẽt ⁊ in corpore potes accipere aliquẽ terminũ cõeꝫ: ſicut ſu perficiem q̃ copulat ꝑticulas corporis. Manifeſtum eſt igitur ꝙ linea ſupficies ⁊ corpus: ſũt de gñe continuorũ ❡ Eſt aũt notandũ ꝙ ſic oĩs multitudo deriuat̃ ab vni tate q̃ partiri nõ põt: ſic etiaꝫ vlr̃ oĩs q̃ntitas originat̃ ab aliquo qđ reſpectu origiate q̃ntitatis ab ipo ẽ idiuiſibile. id autem a quo originatur linea eſt punctum: quod q: eſt omni modo indiuiſibile: ab ipo non habet linea aliquam diuiſibilitatem: ſed trahit diuiſibilitateꝫ ſicꝫ ⁊ quantitatẽ ex ſola protractione puncti in longum: ⁊ iccirco linea ha bet tantum vnam diuiſibilitatem: ſcilicet que eſt ſecun dum longitudinem. in eodem autem puncto in quo ori ginatur protractio puncti ſequens: finitur protractio ꝓce dens: ita ꝙ ideꝫ punctum eſt finis ꝓcedentis protractio nis: ⁊ principium ſequentis. Et ideo linea eſt continua. id vo i q̃ originat̃ ſupficies eſt linea: ⁊ q: linea ẽ diuiſibilis in longum: ex principio ſuo trahit ſuperficies vnam diui ſibilitatem ſcilicet longitudinem: ⁊ ex protractiõe linee in latum: trahit ſuperficies aliam diuiſibilitatem ſcilicet latitudinis: ⁊ pro tãto ſuperficies eſt duplr̃ diuiſibilis: q: ſecundum longum ⁊ ſecundum latum. in eadeꝫ autem li nea in qua finitur precedens protractio linee initiatur ꝓ tractio ſequens: ⁊ inde habet ſuperficies continuitatem.

id autem a quo proximo originatur corpus quantitatis eſt ſuperficies.⁊ qꝛ ſuperficies eſt diuiſibilis dupliciter.vtpote in longū ⁊ i latū:hꝫ corpꝰ a principio ſue originis duas diuiſibilitates.ſ.longitudinis ⁊ latitudinis. Ex ꝓtractiōe autē ſuperficiei i ꝓfundū trahit vnā diuiſibilitatē.ſ. ꝓfunditatē:⁊ ꝓ tanto ē corpꝰ tripliciter diuiſibile.qꝛ ſm longū latū ⁊ ꝓfundum.i eadē aūt ſuperficie i qua terminaꝰ ꝓcedēs ꝓtractio ſuperficiei: initiaꝰ ſequēs ꝓtractio ipiꝰ:⁊ hinc ē cōtinuitas i corpe.vn̄ pꝫ vnde hn̄t cōtinuitatē ⁊ diuiſibilitatem ſuā linea.ſuperficies.⁊ corpus.

¶ Eſt autē taliū ⁊ tp̄s ⁊ locus:p̄ńs.n.tempus ⁊ ad p̄teritū ⁊ ad futurū copulaꝰ. Ruꝛſus locus cōtinuoꝝ eſt. locū.n.quedaꝫ corporis ꝑticule obtinēt:que particule ad quēdā cōem terminū copulanꝰ:ad quē corporis ꝑticule. q̄pꝛopter continuꝰ erit locus:ad vnū eniꝫ terminuꝫ cōem copulantur eius ꝑticule.

¶ Deinde cum dicit.Eſt aūt taliū.proſeqꝰ de alijs duabꝰ ſpēbus q̄ntitatis ꝯtinue.ſ.de tp̄e ⁊ loco:dicēs ꝙ de gn̄e taliū.i.ꝯtinuoꝝ ſūt etiā tp̄s ⁊ locus. Nā ꝑtes tp̄is ſunt p̄ńs p̄teritū ⁊ futurū:-Preſens aūt copulaꝰ ad preteritū:qꝛ qđ ē finis p̄teriti ē ꝓncipium ſequentis ſiue p̄ſentis tp̄is. Copulaꝰ etiā p̄ſens ad futurū:qꝛ idē iſtās qđ eſt finis preſentis tp̄is:ē ꝓncipiū futuri. ¶ Eſt aūt notandū ꝙ iſtās conſueuit ſumi dupliciter:vt hꝰ i quarto phyſicoꝝ. vno gdē mō ꝓ nunc indiuiſibili.⁊ h̄ mō ſumendo p̄ńs aut iſtās ipm nō ꝯtinuaꝰ alicui.ſꝫ ē terſ̄us i quo alia.ſ.futurū ⁊ p̄teritū cōtinuanꝰ. Alio aūt mō ſumi cōſueuit iſtās aut p̄ſens ꝓ tp̄e ꝓximo ſiue ex ꝑte añ:ſiue ex ꝑte poſt p̄ńs nunc:⁊ taliꝰ ſūptū p̄ſens cōtinuaꝰ ad p̄teritū ⁊ futurū.⁊ h̄ mō h̄ accipiꝰ Dicit autem hic ariſto.ꝙ etiā locus ē de gn̄e ꝯtinuoꝝ: qꝛ eiꝰ particule ꝯtinuanꝰ ad cōem terminū.qđ ſic ꝓbat.oīs locus continet quaſdā particulas corporis locati:ſꝫ ꝑticule corporis copulanꝰ ad cōem terminū.g̃ ⁊ ꝑticule loci q̄ cōtinent ſingulas ꝑticulas corporis copulanꝰ ad eundē terminū:ad quem copulanꝰ ꝑticule corporis.Ex quo cōcludit ꝙ locus oīs ſit ꝯtinuus: qꝛ copulat.i.copulatas hꝫ ſuas ꝑticulas ad vnū terminū cōeꝫ:qđ eſt ꝓpꝛiū cōtinui. ¶ Ubi notādū ē ꝙ corpꝰ locatū cōmēſuraꝰ ⁊ extēditur loco ſꝫ ſuā ſuperficiē extremā.rōne cuiꝰ extēſiōis claudūtur ꝑtes corporis ſingule i loco coextēſe ꝑtibꝰ loci ſm extremitates ſuas. Qn̄cūqꝫ aūt aliqua duo ſic ſe hn̄t:ꝙ ſibi inuicē extēdunꝰ:neceſſe ē ꝙ vniformis ſit terminꝰ āborum.Ex quo g̃ ꝙ premiſit ariſto. ꝙ ꝑticule loci claudunt ſingulas ꝑticulas corporis locati:ꝑ qđ dedit itelligere ꝙ locus ⁊ corpus locatū ſibi iuicē extendūtur:optime concluſit ꝙ copulāt ꝑtes ſuas ad terminū eūdē.i.vniformē vt ꝑ idē n̄ itelligaꝰ terius vnꝰ nūero:ſꝫ terius vniformis. ¶ Itē noꝰ ꝙ q̄uis terminꝰ ad quē terianꝰ ꝑticule corporis imediate ſit ſuperficies:tn̄ ꝑticule ſue extremitatis q̄ extēdunꝰ loco copulanꝰ ad lineā ⁊ pūctū.⁊ huic termino ē vniformis ille terminꝰ ad quē ꝯtinuanꝰ ꝑticule loci.

Ad maiorē aūt intelligentiā p̄dictoꝝ oꝫ hic aliq̄ dubia diſcutere.Et p̄ queramꝰ vtꝝ linea ſuperficies ⁊ corpꝰ ꝑtineāt ad diuerſas ſpēs q̄ntitatis.vr̄ eni ꝙ n̄. qꝛ terminꝰ itrinſecus cuiuſlꝫ rei ꝑtinet ad ſpēm ipiꝰ:⁊ non ad ſpēꝫ diuerſā.ſed pūctū ē terminꝰ linee:⁊ linea ē terminꝰ itrinſecus ſuperficiei:⁊ ſuperficies ē terminꝰ itrinſecꝰ corpis. g̃ linea nō ꝑtinet ad aliā ſpēꝫ q̄ ſuperficies:nec ſuperficies ꝑtinet ad aliā ſpēm q̄ corpꝰ:ſicut nec pūctū ꝑtinet etiā ad aliā ſpēꝫ q̄ linea.g̃ linea ſuperficies ⁊ corpus ponūt tm̄ vnā ſpēꝫ q̄ntitatis:⁊ non plures. ¶ Ad iſtā q̄ſtionē ē dōꝰ:ꝙ p̄dicta ponūt vno mō ſūpta vnā ſpēm:⁊ alio mō ſūpta ponūt ſpēm diuerſam. ¶ Ad cuius euidentiam ē ꝯſiderādū ꝙ linea ⁊ ſuperficies p̄ńt accipi dupliciter. vno gdem mō ſub illa perfectiōe q̄ntitatis quam hn̄t cum priuatiōne ⁊ carentia alterius q̄ntitatis.⁊ hoc modo conſiderata accipiunꝰ non vt termini alterius q̄ntitatis:ſed vt habentes in ſeipſis certam ⁊ determinatam q̄ntitatis rationem .⁊ qꝛ certa ⁊ determinata ratio quantitatis conſtituit eius certam ⁊ determinatā ſpēm.⁊ diuerſa quātitatis ratio cōſtituit diuerſā ſpēm ipius.ratio aūt q̄ntitatis certa ⁊ diuerſa:eſt i linea ſuperficie ⁊ corpore.pꝫ ꝙ neceſſe ē dicere ipa h̄ modo ſumpta ponere diuerſas ſpēs q̄ntitatis. De pūcto autem ſecꝰ ē qꝛ punctū ēt in ſe cōſideratū nullam habet in ſe rationeꝫ q̄ntitatis.⁊ iccirco de ſe nullam ponit quantitatis ſpēꝫ:ſꝫ eſt in ſpecie poſitum per lineam. Alio autē modo ꝓdicta ſumi p̄ńt:nō quidē ꝑ ſe ⁊ ſm ſuas diſtinctas rōnes:ſed ſꝫ ꝙ iporum vnū clauſum eſt in alio:vtputa ſm ꝙ linea eſt cōp̄henſa in ſuperficie:⁊ ſuperficies eſt cōp̄henſa in corpore.⁊ iſto modo non ꝑtinent ad ſpēs q̄ntitatis diuerſas:qꝛ qđ includitur in rōne alterius:⁊ non clauditur extͣ eſſentiā eiꝰ:neceſſe eſt ꝙ quantuꝫ ad hoc pertineat ad ſpeciem eius. vnde linea comprehenſa in ſuperficie:⁊ ſic cōſiderata:pertinet ad ſpeciem ſuperficiei:⁊ ſuperficies cōſiderata vt incluſa ⁊ comprehenſa eſt in corpore:pertinet ad ſpecieꝫ corporis.⁊ h̄ modo nata eſt linea eſſe terminꝰ ſuperficiei: ⁊ ſuperficies: nata eſt eē terminꝰ corpis. Un̄ pꝫ rn̄ſio ad argumētum.

Secundo queramꝰ vtrum linea ſuperficies ⁊ corpus ponant ſpecies ſpecialiſſimas quantitatis:an ſpecies ſubalternas. videꝰ enim ꝙ ponant ſpecies ſubalternas.qꝛ rectum ⁊ circulare differūt ſpecie: ſꝫ rectum ⁊ circulare fiunt circa lineam:ergo linea cōtinet ſub ſe ſpecies diuerſas:⁊ per conſequēs ipa eſt ſpēs ſubalterna. ¶ Ad iſtius queſtionis euidentiam eſt cōſiderandum: ꝙ de q̄ntitate loqui poſſumus dupliciter. vno gdeꝫ modo ſecundum rem ⁊ naturā ſuam. Alio mō ſm rationem menſure que congruit quantitati. ⁊ ē iſta pro tanto diſtīcta ⁊ diuerſa acceptio q̄ntitatis: qꝛ ratio menſure non eſt eēntialis ratio q̄ntitatis:nec in hoc ꝙ ē eē menſuram q̄ntitatis nā ⁊ eſſentia conſiſtit.nulliꝰ.n.rei eēntia conſiſtit in eſſe ⁊ rōne alicuius ſue proprietatis ꝯn̄tis eā: ſed preſupponitur ſemper ordine nature eēntia cuiuſlꝫ rei proprietati ipiꝰ rei:eſſe aūt menſurā ē proprietas quedam conſequēs finitā q̄ntitatē. vn̄ pꝫ ꝙ in eo ꝙ eſt eē menſuraꝫ non cōſiſtit nā ⁊ eēntia q̄ntitatis: ſꝫ magis ei p̄ſupponiꝰ tanq̄ ſue ꝓprietati.ſi aūt de q̄ntitate loquamur ſꝫ rōnem menſure:tunc dicere oꝫ ſicut dicit thomas noſter ꝙ ſpēs q̄ntitatis continue accipiꝰ ſm ſpēs numeroꝝ. Cuius rō eſt.qꝛ cum ratio menſure prius inueniatur i numero.vt dicitur in decimo metaphiſice.pꝫ ꝙ ad omnia alia deriuetur rō menſure:inq̄tum deriuatur aliqua ratio numeri ad ipa. Ex quo ſeqꝰ ꝙ ratio menſure in alijs multipliceꝰ: ſꝫ qđ multiplicatur in eis rō numeri. Et iō ſpēs ipoꝝ ſm rōeꝫ menſure multiplicari non p̄ńt:niſi ſm ſpēs numeroꝝ. h̄ ergo modo linea bicubita ⁊ linea tricubita differunt ſpecie.⁊ per ꝯn̄s ſm iſtam conſiderationem ipa linea ponit ſpēm q̄ntitatis ſubalternam:⁊ non ſpecieꝫ ſpecialiſſimaꝫ. ſed ſi loquamur de q̄ntitate ſꝫ rem ⁊ naturam ſuā:tūc dicere oꝫ ꝙ linea ſuperficies ⁊ corpꝰ ponunt ſpēs ſpāliſſimas q̄ntitatis ꝯtinue.cuiꝰ rō eſt.qꝛ in quolꝫ genere ex gradu nature illius generis d̄terminato ſiue vno ſm determinationem accipiꝰ eiꝰ ſpēs ſpāliſſima. Linea aūt dicit determiatū gradū nature q̄ntitatis.qꝛ de gradibꝰ q̄ntitatis per oēs lineas poniꝰ idē:vtputa ſola lōgitudo.⁊ eodē mō eſt de ſuperficie ⁊ d̄ corpe. Un̄ neceſſe ē dicere ꝙ loquēdo d̄ q̄ntitate ſꝫ rem ⁊ nāꝫ ſuam:linea ⁊ corpꝰ ⁊ ſuperficies ponūt

ſpecies ſpecialiſſimas q̄titatis. Et propterea ſi per aliq̄d diuerſificarentur in iſtis ſpēs q̄titatis: maxime diuerſificarentur in eis: aut ꝑ rōnem diuerſe figure: aut ꝑ rōnē diuerſi numeri: ſed conſtat ꝙ ꝑ neutrum iſtorum diuerſificatur in eis ſpēs q̄titatis q̄rum ad rem ⁊ naturam q̄titatis. Cuius declaratio eſt. q2 ſi quis accipiat ceraꝫ ⁊ ipſā primo extendat ad quātitatem bicubiti: deinde ipſaꝫ extendat ad q̄titatem tricubiti. aut ipſam figuret p̄mo figura ſperica: deinde figuret eam figura rectilinea: ſtante cera ſtabit vna natura numero q̄titatis dimenſiue in cera: ſub diuerſa tamen figuratione ⁊ extenſione ⁊ ratione materiali. vna autē numero q̄titatis natura: ponit vnā tm̄ ſpēꝫ q̄titatis. neceſſarium eſt ḡ dicere ꝙ ſi loquamur de q̄titate ſm̄ rem ⁊ naturam ſuā: linea ſuperficies ⁊ corpus ponunt ſpēs ſpālissimas q̄titatis ⁊ non ſpēs ſubalternas. ❡ Ad 2ᵘᵐ eſt ḡ ad argumētū ꝙ rectū ⁊ circulare ſūt circa lineam accidentalr̄ ⁊ non eēntialr̄. vnde ⁊ non ſunt in predicamēto q̄titatis ſed qualitatis: ⁊ ꝓ tanto in linea nō diuerſificant ſpēm q̄titatis: ſed qualitatis tm̄.

Tertio dubitatur de loco. q2 non videtur ꝙ debeat poni in numero ſpērum q̄titatis cōtinue. q2 que ponunt rem ⁊ naturam vnam: oꝫ ꝙ ponant ſpēꝫ vnā ⁊ non plures: ſed locus ⁊ ſuꝑficies ponūt rem ⁊ naturam vnam. q2 ſicut pꝫ ī quarto phyſicoꝝ locus non ē aliud q̄ ſuꝑficies corporis ambientis aliud corpꝰ. ḡ locꝰ nō ponit diuerſam ſpēm q̄titatis a ſuꝑficie. ❡ Ad iſtam q̄ſtionē reſpondet thomas ꝙ de q̄titate poſſumꝰ loq̄ dupl'r. vno q̄dem modo ſecundum eſſe ⁊ naturam ſuam: ⁊ ſic locus non ponit ī numerū cū ſuꝑficie. Alio aūt modo poſſumꝰ de ipa loqui ſm̄ rōnem menſure. ⁊ ſic locus a ſuperficie diſtinguitur. q2 cum locus ſit extrinſecus a locato ⁊ menſuret q̄titatem locati: ipſe locus de ſua rōne eſt menſura extrinſeca: ſed q2 ſuꝑficies eſt intrinſeca corpori in quo ē ⁊ menſurat eiꝰ latitudinem ipa ſuperficies de ſua ratiōe eſt menſura intrinſeca. Hanc aūt ſolutionem reprobant q̄dam dicentes ꝙ ſi locus ꝓpter diuerſam rōnem menſure poneret diuerſam ſpēm q̄titatis: tunc q̄cq̄d haberet rōnem menſure eſſet q̄titas: ſed h̄ eſt falſum: q2 vnitas habet rationem menſure: ⁊ tm̄ non eſt q̄titas. ḡ falſum ē: vt dicūt ꝙ locus ponatur diuerſa ſpēs q̄titatis a ſuꝑficie propter diuerſam rōnem menſure. Hec autem reprobatio eſt pueriſis ⁊ falſa. naꝫ qḋ menſurat aliquod q̄tum ꝑ ſui adequationem ad ipm̄: id de neceſſitate eſt q̄titas. ⁊ locus quidem per ſui adequationem ad corpus locatum menſurat eius q̄titatem. ſed vnitas non menſurat q̄titatem numeri per ſui adequationem ad ipm̄: ſꝫ ꝑ ſui replicationem: q2 vnitas non adequatur numero. Et propterea q̄uis ex rōne menſure q̄ congruit vnitati nō poſſimꝰ concludere eam eſſe q̄titatem: tm̄ ex ratione mēſure que congruit loco poſſumus optime concludere ꝙ locus ſit q̄titas: ⁊ diuerſa ſpēs q̄titatis a ſuꝑficie. Argᵐ aūt p̄mū eſt ſolutum in rōne Thome.

❡ Amplius autem alie quidem conſtāt ex particulis que in eis ſūt poſitionem ad ſe inuicem habentibus: alie autem ex non habentibꝰ poſitionem. vt linee quideꝫ particule poſitionem habent ad ſe inuicem: Singulum nanqꝫ eorū ſitū ē alicubi: ⁊ habes vnde ſumas ⁊ aſſignes vnūqḋqꝫ vbi ſitum eſt ī plano: ⁊ ad quā particulam particule cetere copulentur. ſimiliter autem ⁊ particule plani habent quandā poſitionem: ſimiliter nanqꝫ vnūquodqꝫ oſtēditur vbi iacet: ⁊ que ad ſe inuicem copulētur: ſed ⁊ ſoliditatis quoqꝫ ⁊ loci ſimiliter.

Declaratis membris prime diuiſionis ḋ quantitate poſite: accedit conſequenter ariſtoteles ad declarandum membra 2ᵉ diuiſiōis. ⁊ circa hoc duo facit: q2 primo reſumens diuiſionē oſtendit q̄bꝰ conueniat vnum membruꝫ diuiſionis. 2ᵒ v̄o oſtendit quibus mēbruꝫ aliud applicetur: ibi: in numero autē non. Dicit ḡ in p̄ma parte reſumens diuiſionē quā declarare īēndit: ꝙ q̄titatū alia cōſtant ex particulis que ſunt in eis. i. in ipſis totis habentibus adinuicem poſitionem. i. connexionē: ⁊ alia conſtant ex partibꝰ non habentibus poſitionē: ſicut ꝑticule linee habent ad ſeinuicem poſitionē: hn̄t enim ſitum: q2 ſingulum horum. i. ſingula partium linee ſitum eſt. i. ſita eſt alicubi. ⁊ habes vnde ſumas ⁊ aſſignes vbi ſitum ē vnūqḋqꝫ. i. vbi ſita eſt vnaqueqꝫ pars linee: q2 ſita eſt in plano. i. in ſuꝑficie. ſil'r ⁊ particule plani. i. ſuꝑficiei habent quandam poſitionem: q2 oſtenditur ſimiliter ſicut ⁊ ḋ partibꝰ linee vbi iacet vnūquodqꝫ. i. q̄lꝫ pars ſuperficiei: ⁊ que ēt partes copulantur adinuicē. ſimiliter etiam particule loci ⁊ ſoliditatis. i. corporis: alicubi ſite ſunt: ⁊ ad ſe inuicem copulantur. in tota ḡ iſta parte includitur ſententia Ari. in vna tali ratione. Omne illud cuiꝰ partes ſunt alicubi ſite: ⁊ adinuicem copulantur: conſtat ex partibus habentibus poſitionem: ſed iſto modo ſe hn̄t linea ⁊ ſuꝑficies ⁊ corpus ⁊ locus: ḡ hec omnia conſtāt ex partibus habentibus poſitionem adinuicē. Eſt autem hic notādū ꝙ q2 pūctus habet poſitionem. i. ſitū: neceſſe ē ꝙ omnis q̄titas deriuata a puncto ſitum habeat. ⁊ q2 omnis q̄titas dimēſiua ſꝫ mathematicam ⁊ intellectualem conſiderationē a puncto deriuatur: neceſſe eſt ꝙ omnis q̄titas dimenſiua habeat ſitum. Sed tm̄ ſitus qui dicit ordinationem in aliquo poſitiuo reali extrīſeco: vtputa in extrīſeco corpore: vel in extrinſeca ſuꝑficie: non credo ꝙ ſit de neceſſitate q̄titatis dimenſiue. ſed quēadmodū ſtatim cum imaginor punctum: oꝫ me imaginari certum eiꝰ ordinē ī ſpacio: ſic etiam ſtatim cum imaginor aliquam quantitateꝫ dimenſiuam: oꝫ me imaginari eius ordinem ī ſpacio. Et forte ꝙ ſitus vt importat talem ordinationem: eſt de neceſſitate omnis q̄titatis dimēſiue. ❡ Item notandum ꝙ punctuꝫ ſi dicatur ſitū eſſe in linea: eſt intelligendum ꝙ eſt ſitum in ipa ſic̄ terius eius: ⁊ ſil'r linea ē ſita ī ſuꝑficie: ⁊ ſuꝑficies in corpe ſicut terius ipiꝰ. ſed corpus n̄ ē ſitum ī aliquo ſic̄ terius eiꝰ: q2 corpꝰ cuꝫ ſit q̄titas ꝑfecta non pōt eſſe vlterius origo ⁊ terminus alterius quantitatis. ❡ Item notanduꝫ ē ꝙ punctus non ē in v̄itate pars linee: ſed terminus. tm̄ etiā id qḋ ē aliq̄d rei: dicit̄ ꝑs eius ſumendo partem large ⁊ non proprie: iccirco forte ariſto. non curauit hic appellare punctum particulam ad quaꝫ copulantur particule linee.

❡ In numero aūt non poterit quiſq̄ꝫ perſpicere: tanquā particule eius poſitionem aliquaꝫ ad ſe inuicem habeant: vt ſit ſituꝫ alicubi: aut alique particule eius ad ſe inuicem nectantur Sed neqꝫ ea que temporis ſunt: nihil eniꝫ ꝑmanent particule temporis. Qḋ autē non eſt permanēs quomodo poſitionē aliquaꝫ habebit: ſed magis quendam ordinem particulaꝝ dices habere: vt aliud quideꝫ primū ſit prius aliud vero poſteriꝰ. Sed ⁊ de numero ſimi-

liter: eo ꝙ pri⁹ numerať vnus q̄ꝫ duo: ⁊ duo q̄ꝫ tres: ⁊ ita habebunt quēdam ordinē. poſitionem vero nō multuꝫ ꝓſpicies. Sed oratio ſimilr: nihil.n. ꝑmanēt ꝑticule eius: ſed qḋ dictuꝫ ē nō pōt amplius ſumi hoc: q̄ꝓpter nō erit poſitio ꝑticularum ei⁹: ſiqdē nihil ꝑmanēt. Alia itaqꝫ cōſtant ex ꝑticulis q̄ ī eis ſūt poſitionē ad ſeīuicē habētib⁹: alia autem ex nō habentibus poſitionem.

¶ Deinde cum dicit. In numero autem. oſtēdit que ſint q̄titates non habētes poſitionem in partibus. Ubi notandū ē ꝙ ad partium poſitionē adinuicē duo cōcurrūt: q₂ permanētia ⁊ cōnexio earum. nam poſitio videtur importare ſitū. Situs aūt cōuenit ſolis ꝑmanētib⁹: q₂ qḋ ſituatuꝫ eſt alicubi qd ꝑmanens videtur eē. ſic aūt ex hoc habetur ꝙ ad poſitionē ꝑtiū reqriť ꝑmanētia eorum: ſic etiā ex poſitiōe ꝑtium adinuicē hť vel eliciť partium cōnexio: q₂ qḋ ſituatur ī aliquo cōnectiť illi ī quo ſituatur. ſm ḡ hoc ille ſole q̄titates dnr habere poſitionē ꝑtiū ad inuicē: q̄ hn̄t partes ꝑmanētes ⁊ adinuicē connexas. Ex quarum cōditionū ſecūda pꝫ ꝙ ī numero non ē partium poſitionem dare. q₂ vbicūqꝫ eſt poſitio partiū ibi eſt connexio ꝑtiū ſitualis: ſed in numero nō eſt cōnexio ſitualis partium: q₂ non pōt aliquis videre vbi ſint ſite ꝑtes numeri aut ꝙ cōnectanť adinuicē. Unde pꝫ ꝙ numer⁹ nō hꝫ poſitionē ī ꝑtib⁹. ſimilr autem ē ⁊ de partib⁹ tpis ꝓꝑ defectuꝫ ꝑmanētie: q₂ nihil permanēt particule temporis. qḋ autem nō ꝑmanet nō pōt habere poſitionē ī partibus ſed pōt in eis habere quēdā ordinē prioris ⁊ poſterioris. rōne cui⁹ ordinis dicitur ꝙ h̄.ſ. preteritū eſt pus. ⁊ hoc futurū ē poſteri⁹. ſimilr ēt potes de numero aſſignare ordinē partium: inquātū prius numeratur.i. accipiť in numero vnum q̄ꝫ duo: ⁊ duo q̄ꝫ tres: ⁊ ſic de ceteris ei⁹ partib⁹. ſimilr etiam oro non hꝫ in partibus poſitiōem: q₂ partes eius nō ꝑmanēt: q₂ oro cū voce ꝓlata pꝫt. Ex oībus ḡ ꝓdictis recolligatur breuiter ſententia hui⁹ partis ſub tali ratione. omnis q̄titas habēs in partibus poſitionē hꝫ partes ꝑmanētes ⁊ cōnexas: ſed numer⁹ nō hꝫ partes ſituali ter ꝯnexas: ⁊ tp̄s ⁊ oro nō hn̄t partes permanētes: ḡ iſta tria non hn̄t poſitionē ꝑtiū adinuicem: ſed ſolum hn̄t in eis quendam ordinē: ex quo cōcludit ariſto. ꝙ q̄titatū aliqua conſtant ex partibus que ī eis ſūt: habentib⁹ adinuicem poſitionem: ⁊ alia cōſtant ex partibus non habentibus poſitionem.

¶ Proprie aūt q̄titates he ſole ſunt quas diximus: alia vero oīa ſm accñs ſunt. ad hoc.n. aſpicientes ⁊ alias dicim⁹ q̄titates. ⁊ multū dicit albū: eo ꝙ ſuperficies multa ſit: ⁊ actio longa: eo ꝙ tp̄s lōgū ⁊ multuꝫ ſit: ⁊ mot⁹ multus. neqꝫ.n. horum ſingulū ꝑ ſe q̄titas dicit: vt ſiqs aſſignet quanta ſit actio tpis diffiniet anni mēſuram: vel ſic aliquo mō aſſignās: ⁊ albū quantum ſit aſſignans ſupficiē diffiniet. Quanta.n. ſupficies fuerit tm̄.n. albū dices Quare autem ſole ꝓprie ⁊ ſm ſeipſm quantitates dicunť q̄ dicte ſūt: aliorū vero nihil per ſe: ſed ſi forte per accidens.

¶ Deinde cuꝫ dicit. Proprie autem. determinat de quātitatib⁹ ꝑ accñs. ⁊ dič ꝙ q̄titates ꝓpe.i. eēntialr ⁊ ꝑ ſe ſūt he ſole q̄ ſupradicte ſūt. ſꝫ alia dnr q̄ta ſꝫ accñs. q₂ q̄ dnr ex ordie ad aliḋ dnr ꝑ accñs q̄ta: ſꝫ oīa alia a ꝓdictis dnr q̄ta ex ordie ad ꝓdcā: q₂ ad hec ꝓdcā reſpicientes dicim⁹ alia q̄titates in cōcreto. i. q̄ta ſicut albū dř multū: q₂ ſuperficies albi ē multa: ⁊ actio dř longa: q₂ ē longuꝫ tp̄s in quo durat: ⁊ mot⁹ dř mult⁹. q₂ durat multo tpe. Qḋ ideo contingit: q₂ nihil hoꝝ dř q̄tum ꝑ ſe: ſed ꝑ aliud. q₂ ſi qs velit aſſignare q̄ta ſit actio: diffiniet. i. cōmenſurabit eaꝫ tpe: dicēdo ꝙ ē annua vel diurna: vnde dř multa: q₂ tp̄s ī quo durat ē multū: ex quo pꝫ ꝙ ſolū ſupradicta ſunt q̄titates ꝑ ſe: alia vo oīa n̄ ꝑ ſe ſūt q̄ta: ſed ꝑ accñs ⁊ ꝑ aliud: ſicut dictū eſt.

Hic aūt occurrunt duo dubia. ⁊ ē p̄mo dubitari an poſitio poſſit eē dr̄ia diuiſiua q̄titatis. vř.n. ꝙ nō: q₂ nullū gen⁹ generaliſſimū pōt eē dr̄ia diuiſiua alicui⁹ generis: ſed poſitio eſt genus generaliſſimū. ḡ poſitio nō poteſt eſſe dr̄ia q̄titatis diuiſiua. ¶ Ad iſtā q̄ſtionē ē dicēd⁹ ꝙ non eadē poſitio ē dr̄ia q̄titatis: ⁊ gen⁹ generaliſſimū ſed diuerſa. ¶ Ad cui⁹ euidētiā eſt cōſiderādū ꝙ poſitio vno mō dicit ſitualē cōnexionē ꝑtiū adinuicē: ſm quam poſitionē nō īportať ſituatio in loco: ſed magis velut ſituatio vni⁹ ꝑtis in alia. talis aūt ſitualis cōnexio ꝑtiū: nō eſt accñtalis: imo ē eēntialis q̄titati dimēſiue: īgrediturqꝫ ei⁹ eēntialē itellectū: q₂ impoſſibile ē intelligere q̄titatē dimenſiuā: nō intellecta hac ſituali cōnexiōe ꝑtiū adiuicē. ⁊ h̄ modo ipa poſitio nō ē gen⁹ ḡnaliſſimū: ſed ē eſſentialis dr̄ia q̄titatis. Alio aūt mō dicit poſitio ſitualē quādā ordinationē ꝑtiū locati cum partibus loci. ⁊ q₂ locus ē extrinſecus locato: ⁊ cuiuſlꝫ rei ē accñtalis habitudo ad aliqd extrinſecum: pꝫ ꝙ talis poſitio non eſt eſſentialis ſed accidētalis ipi q̄titati dimēſiue. vñ talis poſitio nō ē dr̄ia eēntialis q̄titatis: ſed ē genus generaliſſimū.

Secundo aūt dubitari pōt. q₂ nō vř ꝙ mot⁹ ſit q̄titas rōe tpis ⁊ tp̄s ſit q̄titas ꝑ ſe. ī qnto.n. metaphiſice ponit ariſto. tam tp̄s q̄ꝫ motū inter q̄titates ꝑ aliud. ḡ non ſoluꝫ mot⁹: ſed ēt tp̄s ē q̄titas ꝑ accidens. ¶ Ad iſtā queſtionē dicūt qdā: ꝙ pro tāto tp̄s poniť ſpēs q̄titatis ⁊ non mot⁹: q₂ motus hꝫ q̄titatē ⁊ cōtinuitateꝫ ex alio: ex ipa. ſ. magnitudine. q₂ ex q̄titate ⁊ cōtinuitate magnitudinis eſt q̄titas ⁊ continuitas ī motu. Sed iſta rō non eſt alicui⁹ momēti. vt eni habeť ī ſexto phyſicoꝝ magnitudo motus: ⁊ tp̄s hn̄t ſe ꝑ ordinē: q₂ ex ꝯtinuitate q̄ ē in magnitudine ꝓuenit cōtinuitas in motu: ⁊ ex cōtinuitate que ē ī motu: ꝓuenit ꝯtinuitas in tpe. Si ḡ ꝓ tanto motus ponitur q̄titas ꝑ accñs: q₂ trahit continuitatē ex magnitudine: multo magis oportebit tūc ponere tp̄s eē q̄titatem ꝑ accñs: cum trahat cōtinuitatē tā ex cōtinuitate mot⁹: q̄ꝫ ex continuitate magnitudinis. Melius ḡ ē dicēd⁹ cū thoma ꝙ q₂ in qnto metaphiſice attendiť eē q̄titatis: ⁊ eē q̄titatis cōtinue. in motu ē ex magnitudine: ⁊ ī tēpore eſt ex motu: ſed in magnitudine nō eſt ex alio: idcirco cōuenienter ariſto. poſuit magnitudinem īter q̄titates ꝑ ſe: ſed tp̄s ⁊ motū poſuit īter q̄titatē ꝑ accñs. Dicendo ponit tp̄s q̄titateꝫ ꝑ ſe: ⁊ motū q̄titateꝫ ꝑ accñs: ēt rōne tpis. q₂ hic diſtinguit ſpēs q̄titatis ſm diuerſā rōnē menſure. Rō aūt menſure q̄ īuenitur ī motu eſt ex rōne tpis. Unde tpi cōuenit menſura ſm ꝓpriā rōnē: ſꝫ motui n̄ cōuenit niſi ī q̄tū ſubiacuit tp̄s. Et ꝓ tāto ponit hic tp̄s q̄titatē ꝑ ſe: ⁊ motū poſuit q̄titatē ꝑ accñs.

¶ Amplius quātitati nihil eſt cōtrarium. In definitis aūt manifeſtū eſt q̄m nihil eſt cōtrariū: vt bicubito tricubito vel ſupficiei vľ alicui taliū nihil eſt cōtrariū: niſi forte qs multa paucis dicat eē ꝯtraria: vel magnū ꝑuo: hoꝝ autē

nihil ē quātitas:ſed magis ad aliqd. Nihil enī p ſeipm puū vel magnū dicit:ſed ad aliud refertur. nā mons qdē paruus dicit:miliū vero magnū:eo q hoc qdē ſui generis mai⁹ ſit: illud vero min⁹:ergo ad aliud eſt coꝝ relatio. nā ſi p ſeipſ magnū vel puum diceret:nūquā mons qdē aliqn puus:miliū vero magnū diceret. Rurſus i vico qdē plures hoies ēē dicimus:i ciuitate vero paucos:cū ſint coꝝ multiplices: ⁊ in domo quidem multos in theatro vero paucos cū ſint plures. Amplius bicubitū vero vel tricubitū ⁊ vnūqdq talīū qūtitatē ſignificat:magnū vero vel paruum nō qūtitatem:ſed magis ad aliquid. quoniam ad aliud ſpectat magnū vel puum:quare manifeſtū ē qm hec ad aliqd ſunt. I.c. XI.

Supra determinauit ariſto. de ſingulis ſpeciebus qūtitatis:in hac vero parte accedit ad determinādū de cōitatibus qūtitatis. Et diuiditur i tres partes pricipales: ſm numerum triū cōitatū quas ponit. 2ª pars eſt ibi. Sed non vr qūtitas. Tertia ē ibi. Proprīū aūt ē. Circa pri⁹ ſic pcedit:qꝛ pmo ponit qūtitatis cōitatē. 2° dat inſtātiā ꝯtra eā:⁊ ſoluit ipā vno modo:ibi. Nec multa. ⁊ 3° ponit ſecundā eius ſolutionē ibi. Amplius ſiue aliqs ponat. ſ quarto cōtra eandem cōitatem ponit aliā inſtātiā: ibi Maxie aūt circa. Dicit itaq in prima pte q quantitati nihil ē cōtrarium. Hoc aūt manifeſtū ē i ipis finitis.i. determinatis qūtitatib⁹ q nihil ē eis cōtrariū ſicut bicubito ⁊ tricubito. vel alicui taliū nihil eſt ꝯriū. ¶ Eſt aūt notādū q cōtraria regrūt latitudinē:vt dictū fuit ſupra:rō aūt bicubiti ⁊ tricubiti tollit latitudinē cōtinuā:qꝛ ois rō numeri determiati aut ideterminati ſm nūerū iqūtū tale cōſiſtit i idiuiſibili. ⁊ ppterea dicit ariſto. eē ma⁹ de iſtis q nihil ē eis ꝯriū. ¶ Itē notādū ē q qūtitas definita vel determinata dici pōt ois illa:q ponit rōnē meſure hāc āt ponit numerus ⁊ tps ⁊ linea ⁊ ſupficies ⁊ corp⁹:⁊ bicubitum ⁊ tricubitū adhuc magis pprie:ſ magnū ⁊ puū:multum ⁊ paucū:nō ſic determināt certā meſurā:vn̄ ⁊ iueniri pnt i qūtitatib⁹ hntib⁹ diuerſā rōnē meſure. Et p tanto iſta ponūt qūtitates idefinitas. ſ illa alia dnr pōere dſinitas ſiue deteriātas qūtitates. ¶ Deinde cū dicit. Niſi forte qs multa. Ponit iſtantiā cōtra pdicta intendēs ſic ſe cōſeruare. Dico q qūtitati nihil ē ꝯriū:niſi qs dicat mlta ꝯriari paucis:⁊ magnū ꝯriari puo. quā iſtātiā ſoluēs vno mō dicit q nihil hoꝝ ē qūtitas:ſed magis ſūt ad aliqd. qd ſic pbat. Illud qd nō dicit niſi i ordine ad aliud:non ē de pdicamēto qūtitatis:ſed ad aliqd. talia aūt ſūt magnū ⁊ puū:multū ⁊ paucū:qꝛ nihil dicit magnū ⁊ puū p ſeipm: ſed iqūtū refert ad aliud. cuius ſignū ē:qꝛ mōs dicit pu⁹ ⁊ miliū dr magnū:cū ſit tn̄ modice qūtitatis miliū reſpcū mōtis. Sed hoc dicit:eo q h miliū ſit mai⁹ aliquo alio ſui generis:⁊ illud. ſ. mons ſit min⁹ alio ſui generis. vn̄ pꝫ q iſta nō dicunt niſi i ordine ad aliud:qꝛ ſi dicerent abſolute:nūq mons diceret paru⁹:nec miliū diceret magnū. Simil'r in vico dicim⁹ eē plures hoies:⁊ in ciuitate paucos:cum ſint multo plures in ciuitate q in vico. vn̄ pꝫ q magnū ⁊ puum. multū ⁊ paucū nō ſunt qūtitates:ſ ad aliquid. Qd etiā alr declarat ariſto. ſubdens: q bicubitum ⁊ tricubitum ⁊ vnūquodq taliū ſignificat qūtitatem:ſed magnū ⁊ paruū. multum ⁊ paucum nō ſignificant qūtitatem:ſed ſignificant ſupple exceſſum ⁊ defectum:q ſūt magis ad aliud. qꝛ magnū.i. excedens ⁊ paruum.i. deficiens ſpectat.i. dicit habitudinē ad aliud:ſicut ad illud qd excederet: vel ad illud qd excedit.

¶ Amplius aūt ſiue ponat aliqs has eſſe qūtitates:ſiue nō pōat: nihil illis contrarium erit. Qd ē.n.n̄ pōt ſumi p ſeipm:ſed ad ſolā alteri⁹ rōnem refert:quō huic aliquid erit cōtrariū?

¶ Deinde cū dicit. Amplius aūt ſiue. ſoluit pdictam iſtātiam alio mō oſtēdēs q pdicta nō ſūt cōtraria. hoc autē ipe oſtendit tribus modis: pponēs pmo q ſiue aliqs ponat hec q modo enumerauim⁹ eē qūtitates:ſiue non ponat:nihil eis erit cōtrariū:qꝛ quod nō pōt ſumi p ſeipm: ſed refertur.i. ſpectat ad ſolam relationem alterius: quō huic erit contrarium aliquid:relatum ſupple ad ipm:q.d. diceret certe nihil tale erit ſibi contrariū. ſed magnum ſupple refertur ad paruum:⁊ multum refert ad paucū: ergo nec magnum contrariat paruo:nec multum cōtrariatur pauco.

¶ Amplius aūt ſi erunt magnū ⁊ paruū contraria:cōtingeret ipſ idē ſimul ꝯtraria recipere: ⁊ ea ipa ſibimet eē cōtraria. Cōtigit.n. idē ipm ſimul puū eē ⁊ magnū. ē.n. aliqd ad hoc qdē puū:ad aliud qdē hoc idē ipſ magnū:qre idē puū ⁊ magnū i eodē tpe eē ꝯtingit:qre cōtraria ſimul ſuſcipiet. Sed nihil ē qd vr ſimul cōtraria poſſe ſuſcipere: vt ſubſtātia ſuſceptibilis cōtrarioꝝ qdē eē videt:ſed non ſuſcipit vno eodēq tpe: nā nullus ſimul ⁊ ſanus ē ⁊ eger:nec alb⁹ ⁊ niger ſimul eſt. Nihilq aliud ſimul cōtraria ſuſcipiet.

¶ Secundo cum dicit. Amplius autē ſi erūt. ponit ſecūdā rationem ad idem proponens primo inconueniens ad quod adducit iſta ratio ſecunda:⁊ incōueniens ad qd adducit ratio tertia. ⁊ dicit q ſi magnum ⁊ paruum eſſēt cōtraria:contingeret idem ipſum ſimul ſuſcipere contraria:⁊ contingeret aliqua eadē eſſe cōtraria ſibimet. Et q ſequatur primum iconueniens ſic declarat. qꝛ ait q contingit idem corpus eē ſimul magnum ⁊ paruū ad diuerſa comparatum. quia quod ē magnum qd ad hoc:eſt paruū ad aliud. ſicut turris comparata homini eſt magna: ſed comparata monti eſt parua:quare idem ſubiectum ⁊ ſimul tempore in ſe recipit contraria: ſed hoc eſt impoſſibile:quia videmus q ſubſtā etiam que eſt receptiua contrariorum:non poteſt in ſe ſimul contraria ſuſcipere: ſicut non poteſt idē ſimul eſſe ſanus ⁊ eger:aut albus ⁊ niger. ergo icōueniēs ē q magnū ⁊ paruū ſint ꝯria adinuicē.

¶ Et eadē ſibiipi cōtingit eē ꝯtraria. nā ſi ē magnū puo cōtrariū: ipm aūt ſimul idē ē paruū ⁊ magnū: ipm ſibi erit cōtrariū:ſ ipoſſe ē ipſ ſibi eē cōtrariū. nō ē igitur magnū paruo ꝯtrariū:nec mlta paucis. quare vl' ſi nō relatiuoꝝ hoc qlꝫ dicat:tn̄ qūtitas nihil hēbit ꝯtrarium.

¶ Tertio cum dicit. Et eadem. ponit tertiam rationem ad idem:proponens primo q eadem contingerent eſſe contraria ſibiipſis: ſi magnum ⁊ paruum ponantur eſſe contraria:ſicut enim dictū eſt:idem eſt ſimul magnum ⁊ paruum: ſi ergo magnum contrarium eſt paruo: erit

aliquid contrariũ ſibiipſi: qḋ eſt impoſſe. ergo magnũ nõ ē contrarium paruo: nec ēt multum exiguo. Quare ⁊ ſi aliquis dicat magnum ⁊ paruum non eē de numero relationũ nihilominus tñ quantitas non habebit contrarium

℄ Maxie āt circa locũ videt̃ eē cõtrarietas q̃titatis: ſurſũ3 eni ad id qḋ ē deoꝛſũ ꝯtrariũ3 poſuit: locum q̄ i medio ē deoꝛſũ dicentes: eo ꝙ multa differẽtia mediũ ad termios mũdi ſit. videtur autẽ ⁊ aliquoꝝ ꝯtrarioꝝ diffõne3 ab his ꝓferre. que eni a ſeinicē multũ diſtāt coꝝ que ſub eodē genere ſūt ꝯtraria dterminãt.

℄ Deinde cum dicit. Maxime autem. ponit aliam inſtantiam circa quantitatem diffinitã. dicēs. ꝙ maxime videtur eē contrarietas q̃titatis circa locũ. qꝛ ponunt ſapientes ſurſũ eē contrariũ ad id qḋ ē deoꝛſũ: dicentes deoꝛſũ locum q̄ ē i medio mũdi: ⁊ ſurſũ q̄ eſt i extremo: poſuit āt iſta loca eē cõtraria: eo ꝙ ſit multa diſtãtia loci medij ad terminos. i. ad extremũ mundi. diffinitionē aũt alioꝝ cõtrarioꝝ videnť ſapientes ab his conditionib⁹ ꝓferre: qꝛ dicunť ꝯtraria eē q̃ multũ diſtãt abinuicē: de numero eorum q̄ ſūt in eodē gñe. cũ q̄ iſta diffinitio cõtrarioꝝ ſaluetur circa locum mũdi ſurſũ: ⁊ circa locũ mũdi deoꝛſũ: vĩ ꝙ iſta loca ſint contraria.

℄ S3 nõ videt̃ q̃titas ſuſcipere magis ⁊ min⁹ vt bicubitũ: neq3. n. ē aliḋ alio magis bicubitũ neq3 i nũero: vt trinari⁹ q̄nari⁹: nihil. n. magis tria dicẽtur q̃3 q̄nq3: nec tria poti⁹ q̃3 tria: neq3 tẽp⁹ aliud alio magis ⁊ minus dicit̃: nec i his que dicta ſūt magis ⁊ min⁹ dicit̃. q̄re quãtitas nõ ſuſcipit magis ⁊ minus.

℄ Deinde cum dicit. Sed non videt̃. ponit ſecũdã cõitatem q̃titatis: dicēs ꝙ q̃titas nõ vr̃ ſuſcipe magis ⁊ min⁹ ſicͭ bicubitũ vnũ ñ dr̃ magis ⁊ min⁹ bicubitũ: ſ3 pōt bñ dici maius bicubito. ⁊ tp̄s non dicit̃ magis ⁊ minus tp̄s: ſed bene pōt dici vnũ tp̄s eſſe maius alio. ⁊ eodē modo itelligẽ de alijs. vñ p3 ꝙ q̃titas nõ ſuſcipit magis ⁊ min⁹.

℄ Pꝛopꝛiũ autē maxime quãtitatis ē ꝙ ⁊ eq̄le vl̄ iequale dicit̃. Singulũ eni eaꝝ q̄ dc̄a ſūt quãtitatũ eq̄le dicit̃ ⁊ ieq̄le: vt coꝛp⁹ eq̄le ⁊ ineq̄le dicit̃: ⁊ tp̄s eq̄le ⁊ ineq̄le dicit̃: ⁊ numer⁹ eq̄lis ⁊ ineq̄lis dicit̃: ⁊ oṙo eq̄lis ⁊ ieq̄lis. Similit̃ autē3 ⁊ i alijs que dicta ſūt ſingulis eq̄le ⁊ inequale dicitur. In ceteris vero q̄ quãtitates nõ ſūt: nõ multū3 videbit̃ equale ⁊ inequale dici. Naq3 affectio ⁊ diſpoſitio eq̄lis ⁊ ieq̄lis nõ multum dicitur: ſ3 magis ſimilis. ⁊ album eq̄le ⁊ ieq̄le non multũ dicit̃: ſed ſimile q̄re quãtitatis ē ꝓpꝛiũ eq̄le vel ineq̄le dici.

℄ Deinde cum dicit. Pꝛopꝛium aũt. ponit tertiã cõitate3 q̃titatis dicēs ꝙ maxīe ꝓpꝛiũ ē quantitatis: ꝙ ſecundũ eam dicitur aliquid equale ⁊ iequale alteri ſicut coꝛp⁹ vnũ dr̃ equale ⁊ inequale alteri. ⁊ numer⁹ vnus dicit̃ aliq̄ñ equalis aut inequalis alteri. ⁊ eodē modo eſt de alijs q̃titatib⁹. ſed i ceteris q̄ nõ ſūt q̃titates nõ multũ dicit̃ equale vel inequale. qꝛ affectio q̄ ē qualitas non dr̃ eq̄lis vel inequalis: ſed ſĩlis vel diſſimilis: ⁊ albũ non dr̃ multũ ꝓpꝛie equale ⁊ inquale: ſed ſĩle. quare ꝓpꝛiũ ē ſoli⁹ q̃titatis dici ſm eam equale ⁊ inequale. ℄ Ubi notãdu3 ē ꝙ ſicut albũ extendit̃ ꝑ accidēs ad extenſionē ſupꝑficiei ſubiecte: q̄ eſt q̃titas. ſic etiã dicit̃ q̃tũ ꝑ accñs. ⁊ ſic etiã nõ per ſe ſed ꝑ accñs dicit̃ equale aut iequale. ꝑ ſe aũt equale ⁊ inequale dicit̃ qḋ eſt ꝑ ſe quãtũ: qꝛ eq̄litas dicit vnitatē menſure: ⁊ menſura ꝑ ſe cõuenit ſoli q̃titati. ℄ Ite3 eſt notandũ ꝙ aliquid dicit̃ equale alteri i virtute. virt⁹ autem ē qualitas: ſed tñ inquantũ ē qualitas. dicit̃ aliq̄d in virtute ſĩle ⁊ diſſimile. equale aũt ⁊ inequale dicit̃ ſ3 eam: inquãtũ ip̄a ſubindtit quendã modũ q̃titatis. dicimus enim ꝙ ē quedam q̃titas ꝑfectionis: ⁊ queda3 q̃titas molis: ⁊ q̄edã q̃titas v̄tutis.

Ad predictorũ aũt intelligentiã remouẽda ſūt queda3 dubia. ⁊ pͥmo dubitatur vtꝝ ſit aliquid contrarium q̃titati. videt̃ enim ꝙ ſic. qꝛ dicit̃ in quinto phyſicoꝝ. ꝙ contrarietas ē i qualitate quantitate ⁊ vbi. ℄ Ad iſtius queſtionis intelligentiam conſiderandum eſt ſecundu3 ꝙ diximus in logica noſtra: ꝙ de quantitate loqui poſſumus dupl̄r. vno quidem modo ſimpl̄r ⁊ ſm ſe: ⁊ alio mõ inquantum eſt nata conſequi aliquam determinatã formam naturalem. Et ſiquidem de quantitate loquamur pͥmo modo: tunc o3 dicere ſicut hic dicitur: ꝙ in ip̄a nulla ſit contrarietas. Cuius ratio eſt: qꝛ de rõne contrarioꝝ eſt ꝙ maxime diſtent: ita videlicet ꝙ non poſſit maioꝛ diſtantia accipi in genere ipſoꝝ. hoc autem non īuenitur in generib⁹ quantitatis pͥmo modo ſumptis. Non enim poſſumus ſumere tãtam diſtãtiam vnius quantitatis ab alia ꝙ non poſſim⁹ ſemper intelligere maioꝛem. vnde nõ pōt dari aliquis locus ita ſurſum: quo non poſſit ſemper intelligi ſuperioꝛ: vnde ſm iſtam conſiderationem non contingit dare duo loca maxime diſtãtia. ⁊ propterea ſ3 iſtam viam: nec in loco: nec in aliquo genere quantitatis contingit eſſe contrarietatem. Attendendũ tñ eſt: ꝙ iſta ratio videtur deficere. qꝛ in genere quantitatis dimenſiue: linea ē infima ſpēs: ⁊ coꝛpus eſt ſpēs ſuprema: ita ꝙ in genere q̃titatis dimenſiue non pñt dari due ſpēs magis diſtantes q̃3 linea ⁊ coꝛpus: ⁊ ſic videtur in iſtis ſpēb⁹ ſaluari maxima diſtantia. ℄ Sed conſiderandum eſt. ꝙ cum inter contraria ſit motus: ⁊ motus eſſe nõ poſſit vbi non eſt diſtantia fundata ſupꝛa latitudinem: neceſſe eſt ꝙ non inueniatur contrarietas vbi inuenitur diſtantia q̄ eſt ſm aliquid indiuiſibile. Nunc autem ſic ē: ꝙ linea indiuiſibil̄r diſtat a ſuperficie: qꝛ de ratione linee eſt longitudo ſine latitudine. ꝑ hoc aũt diſtat linea omnino indiuiſibil̄r a ſuperficie: qꝛ ḋ latitudine nihil pōt demi ab ea: cum ip̄a linea ſit omnino ſine latitudine. non poſſet etiã ita parum de latitudine accipere quin ſtati3 fieret ſuperficies: ⁊ deſineret habere rationem linee. Eodem modo etiam intellige ꝙ ſuperficies diſtat indiuiſibiliter a coꝛpoꝛe: qꝛ ſuperficies de ſua ratione eſt latitudo ſine profũditate: vnde nihil profunditatis poteſt demi ab ea: quia nihil profunditatis habet. non poteſt etiam de profunditate accipi ſic modicum: quin ſtatim deſinat eſſe ſuperficies: ⁊ fiat coꝛpus. Quia ergo contrarietas ⁊ magis ⁊ minus: non fundatur ſupꝛa diſtantiam indiuiſibilitatis: ſed ſupꝛa diſtantiam latitudinis: p3 ꝙ quantitas ſimpliciter ⁊ ſecundum ſe conſiderata: nec contrarietatē habet in ſuis ſpeciebus: nec ſuſcipit magis ⁊ minus. ſed ſi loquamur de quantitate in ordine ad foꝛma3: vel ad motum naturalem: tunc in ip̄a contingit dare maximam diſtantiam ⁊ latitudinem ⁊ contrarietatem. Nam in rebus naturalibus locus ad quem mouentur leuia eſt ita ſurſum ꝙ nullus in natura eſt ſuperioꝛ: ⁊ locus ad quē mouentur grauia: eſt ita deoꝛſu3 ꝙ nullus in natura ē inferioꝛ: vñ nāl̄r loquẽdo iſta loca ſunt cõtraria. ⁊ forte ꝙ ideo voluit ariſtoteles ſoluere iſtãtiã de loco. iḋ ēt in 5°. phyſi. q̄ eſt liber

ſcientie naturalis dicitur ꝙ ↄtrarietas eſt in quantitate.

Secundo dubitat̃ an id qđ refert̃ ad aliqđ poſſit eē ↄriū ei ad qđ refert̃. vr̃.n.ꝙ ſic.qꝛ dr̃ i .x.meta.ꝙ q̃dā relatiuoꝝ ñ ſũt ſibi ↄria: ſic ſcia ꝛ ſcibile: ꝛ quedā ſunt ſibi contraria: inter que ponuntur magnuꝫ ꝛ pũū.g̃ nõ ē incõueniēs id qđ refert̃ ad aliqđ eē ſibi ↄtrarium. ¶ Ad iſtā q̃ſtionē dđꝰ ē ꝙ impoſſe ē ea q̃ ad ſeinuicē referūt̃ eē ſibiīuicē ↄria: cuiꝰ rõ potiſſima ē: qꝛ correlatiua ſic ſe hñt: ꝙ totū eſſe vniꝰ cõſiſtit i ordine ꝛ hitudie ad reliquū: ſicut totū eē patris inq̃ꝫtū pater cõſiſtit in paternitate que nõ ē aliud q̃ꝫ certa habitudo ad filiū. vñ qꝛ totum eē vniꝰ correlatiui cõſiſtit i ſola dependētia. ꝛ terminus huiꝰ dependētie ē aliud correlatiuꝰ: dici conuenienter põt ꝙ vnū correlatiuoꝝ ē terminꝰ ꝛ eē alteriꝰ: ħ autē nullo mõ īuenit̃ i contrarijs. Nā vnū cõtrarioꝝ ē corruptiꝰ alteriꝰ: qđ aũt ē corrupꝰ alteriꝰ: nõ põt eē terminatiuum eētie ꝛ q̃ditatis eiꝰ. vñ pꝫ ꝙ ↄuenientiſſime ariſto. accipit vt impoſſe: ꝙ id qđ refert̃ ad aliqđ ↄrietur ei illi ad qđ refert̃. pñt tñ aliqua correlatiua dici ↄtraria large: pp aliquas cõditiones cõtrarioꝝ i eis repias: vtputa qꝛ vtrūq; ipoꝝ ē aliqđ poſitiue: ꝛ ſũt oppoſita: ꝛ ſũt eiuſdem gñis. ſicut ſe hñt magnū ꝛ pũū: pater ꝛ filiꝰ: ꝛ filia. ſed nõ ita ſe hñt ſcia ꝛ ſcibile: qꝛ non ſũt eiuſdē gñis. hoc igit̃ zᵒ: intelligit ariſto. in decimo metaphiſice.

Tertio dubitatur de rõne quā adducit phs ad pbādum ꝙ ſi magnū ꝛ pũū forēt cõtraria idem eſſet contrariū ſibiipſi: videt̃.n.rõ illa nõ valere. qꝛ q̃ꝫuis contraria nõ poſſint ſil' eidē adeſſe p reſpectū ad idē: nihil tñ prohibet ꝙ ſimul dicantur. de eodē p compatiōeꝫ ad diuerſa: queadmodū vnū ꝛ ideꝫ corpꝰ palidū dicit̃ albū i ↄpatiōe ad corpꝰ nigrū: ꝛ dr̃ nigrum in ↄparatione ad corpꝰ albū. ¶ Ad iſtud dubiū ē dđꝰ ꝙ q̃ꝫuis aliquo mõ dici poſſint ↄria de eodē p cõpatiōnē ad diuerſa: nõ tñ dici pñt de ipſo ſimul ſꝫ ſuā pfectā rõnem: nā in pallido nõ ē pfecta rõ albi: nec pfecta rõ nigri. Itē i pallido ſũt albū ꝛ nigrū ſm rõnē palidi: ꝛ non ſm rõnes ſuas diſtictas diſtictiōe eis p ſe debita. magnū aũt ꝛ pũū inueniũtur ſiml' in eodē ſm ſuas perfectas rõnes ꝛ diſtinctas diſtinctiōe eis debita: qꝛ pfecta rõ magni cõſiſtit in ſola excedentia alicuius. ꝛ pfecta rõ pui etiā ↄſiſtit i ſola deficientia q̃ꝫtitatis ab aliquo. Et pp hoc nate ſunt etiaꝫ ↄdiſtigui rõnes magni ꝛ parui. qꝛ. vꝫ. vna conſiſtit in deficiēdo ab aliquo: ꝛ alia conſiſtit i excedēdo aliqđ. ↄſtat aũt ꝙ idē põt ſiml' habere excedentiam ad aliquid: ꝛ defectum ad aliquid. vñ ſi magnum ꝛ paruum forent contraria ſimul ineſſent eiſdem contraria ſm ſuas pfectas rõnes ꝛ diſtinctas diſtinctione ſibi debita: qđ ē ĩpoſſibile.

¶ Diuiſio tertia. Sermo in pdicamento relationis.

AD aliquid vero talia dicunt̃ q̃cūq; hoc ipm ꝙ ſunt aliorū dicūt̃. vel quõlibꝫ alr̃ ad aliđ. Le. XII.

PRemiſſo tractatu de predicamẽto ſube ꝛ de predicamento q̃ꝫtitatis: accedit cõſequenter ariſto. ad determinanduꝫ de pdicamento relationis. Ratio auteꝫ ordinis ſm auguſtinum nõ ſumit̃ ex ordine naturaꝝ: qꝛ q̃ꝫtuꝫ eſt de ordine nature: ipſa qualitas ē proximior ſube ꝛ quātitati: q̃ꝫ ipſa relatio: vtpote qꝛ magis hꝫ rõnem entis abſoluti. q̃ꝫuis enim non abſoluat̃ qualitas a ſubo. tñ abſoluitur ab obo: ſed relatio neq; a ſubo neq; ab obo abſoluit̃. Nõ g̃ vt dicit pfatus doctor iſta ordinatio predicamentorum ſumitur ex ordine naturaꝝ: ſed ex neceſſitate tractatus. qꝛ enim vt ait in fine vel circa finem pdicamẽti đ q̃ꝫtitate. occurrit ſermocinatio đ magno paruo ꝛ ſimilibꝰ q̃ videtur eē i q̃ꝫtitate ꝛ ad aliqđ. ꝛ dictū ē ꝙ ñ ſũt q̃ꝫtitas ſꝫ ad aliqđ: vt ñ fieret obſcuritas in doctrina: ſꝫ tota eſſet lucidior: ↄuenienter pṫermiſſa iteri q̃litate exeq̃t ariſto. đ ipſa relatiōe. In determinãdo aũt phs de ad aliquid hũc ordinē tenet: qꝛ primo determinat de ipſis ſm diffinitiones ꝛ determiatiōes alioꝝ. zᵒ mouēs dubitationeꝫ circa determinata corrigit illā determinationē ſꝫ itentionem ſuā. ibi. Habet aũt queſtionem. Circa primū ſic pcedit: qꝛ primo ponit deſcriptionem relatiuorum datam ab aliis. zᵒ declarat ipam i exēplis ibi. Ut maius. Et tertio aſſignat relatiuorū cõitates ibi. Ineſt autem ꝛ cõtrarietas Dic̃ g̃ i pma pte ꝙ ad aliqđ talia dicũt̃ q̃cũq; ħ ipꝫ ꝙ ſũt dicunt̃ alioruꝫ vel quomodolibꝫ aliter ad aliđ. ¶ Ubi notandum eſt ſm ꝙ habetur in q̃nto metaphiſice: ꝙ ad aliquid q̃dā dicũtur p ſe: ꝛ quedā per accñs. per ſe quidē dicuntur ad aliquid omnia que in ſuis nominibꝰ ĩportãt habitudinem ad aliud: ſicut pater dominus ſcia ꝛ cuncta ſimilia. per accidens vͦ dicũtur ad aliquid omnia illa q̃ in ſuis nominibꝰ nullā ĩportant habitudinē ad aliqđ: ꝛ tñ dicuntur ad aliquid rõne alicuius accidentis relatiui ſibi adiacentis. queadmodum homo non dicitur per ſe ad aliquid cum in ſuo nomie nullam ĩportet habitudinē ad aliud: dicitur tñ ad filium p accidens: inquantum ſibi accidit eſſe patrem. dicta g̃ diffinitio non datur de relatiuis per accidens: ſed de his que ſunt relatiua p ſe. ꝛ idcirco dicitur ꝙ ad aliquid talia dicuntur quecunq; hoc ipꝫ ꝙ ſunt. i. quecunq; per ſeipſa dicuntur aliorum. ¶ Item notandum eſt ꝙ quia ſic indeterminato caſu dicitur: ꝙ ad aliquid ſunt quecunque hoc ipſum ꝙ ſunt dicuntur aliorum: ne putetur ꝙ ſoluꝫ illa que in illo determinato caſu ad aliud referuntur pertineant ad hoc predicamentum: ꝛ non illa que referuntur in alijs caſibꝰ: additur cõuenienter. vel quõlibet aliter ad aliud. i. quocunq; alio caſu aliqua per ſe dicantur ad aliquid: ipſa pertinēt ad ħ predicamentū. ¶ Itē notandum eſt ꝙ magis hic deſcribuntur relationes in concreto q̃ꝫ in abſtracto: quia nobis ſunt notiora concreta q̃ꝫ abſtracta: huiꝰ predicamẽti pcipue pp nimiā đbilitatē ꝛ tenuitatē ſue formal' ētitatis

¶ Ut maiꝰ id qđ ē alteriꝰ dr̃. aliquo.n. maiꝰ dr̃ ꝛ duplū alterius dr̃ hoc ipꝫ ꝙ ē. aliꝰ.n. duplū dr̃. ſilr̃ āt ꝛ alia q̃cũq; ſũt hmõi. At vero ſũt ēt ꝛ ad aliqđ vt habitꝰ affectꝰ diſciplina ſēſus poſitio. hec eni oia q̃ dicta ſũt: hoc ipm ꝙ ſũt aliorū dicũtur: ꝛ nõ aliter ad aliđ aliqđ. habitꝰ.n. alicuiꝰ ē habitꝰ: ꝛ diſciplia alicuiꝰ ē diſciplina ꝛ poſitio alicuiꝰ ē poſitio: ſꝫ ꝛ alia qdē ſimilit' ad aliqđ ergo ſunt q̃cũq; ipſū ꝙ ſũt alioꝝ dicũtur: vl' q̃õlibꝫ alit' ad aliđ: vt mõs magnus dicitur ad mõtem aliū: magnum eni ad aliud dicitur: ꝛ ſimile alicui ſimile: ꝛ oīa talia ſimiliter ad aliqđ dicũt̃. Sũt āt ꝛ accubitꝰ ꝛ ſtatio ꝛ ſeſſio poſitiões q̃dā. poſitio · ēro ad aliquid dicitur. iacere āt vl' ſtare vel ſedere ipa quideꝫ nõ ſũt poſitiones. denomiatiue vero dicũtur ex his que dicte ſunt poſitionibꝰ.

¶ Deinde cum dicit. Ut maius. declarat poſitam deſcriptionem in exemplis: dicens ꝙ maius dicitur ad aliqđ quia id quod eſt ideſt per ſeipꝫ dicitur alteriꝰ. qꝛ dicimꝰ maius aliquo eſſe maiꝰ. ſilr̃ duplū id quod eſt. i. per ſe dr̃

dicitur alterius. ⁊ ſimilr ſe hꝫ in ceteris. ſūt etiā ad aliqd ⁊ iſta habit⁹ ⁊ affect⁹: diſcip'ina. ſēſus: poſitio ⁊ alia ſilr ſe hn̄tia. Ut ḡ declaret ariſto plenı⁹ ꝙ i quocūqꝫ caſu refe-rant̄ ꝑ ſe aliqua ad aliud: ipa ꝑtinēt ad h̄ ꝑdicamentū: q̄ſi ꝯcludēs ⁊ reſumēs deſcriptionē: dicit. ad aliqd ḡ ſūt q̄ di-cta ſunt: ⁊ q̄cūqꝫ id qđ ſūt. i. ꝑ ſeipa dicunt̄ alioꝝ: vel quo-libꝫ aliter ad aliud. i. nō ſolū dicunt̄ ad aliqd: q̄ referunt̄ i iſto determinato caſu: ſed ēt q̄ referunt̄ i quocūqꝫ alio ca-ſu. ſicut i caſu accuſatiuo dr̄ mons magn⁹ ad aliū mōtem puū: ⁊ ſilr in caſu datio dr̄ aliqd alicui ſilr. ⁊ oia talia dnr ſilr ad aliqd iq̄ztū referunt̄ oino ꝑ ſeipa ad aliđ. ſūt etiaꝫ accubit⁹ ſtatio ⁊ ſeſſio poſitiōes. ⁊ qꝛ poſitio ē ad aliqd: il-la etiā ſunt ad aliqd. ſed iacere ſedere ⁊ ſtare nō ſūt poſi-tiones: ſed dicunt̄ denoiatiue a poſionib⁹ ꝑdictis.

¶ Ineſt autē ⁊ ꝯtrarietas in relatione: vt virt⁹ vitio contrariū cū ſit: vtrūqꝫ ad aliquid eſt: ⁊ diſciplina ignorantie. Nō autē oibus relatiuis ineſt cōtrarietas: duplici eni nihil ē contrariū: neqꝫ eni triplici: nec vlli talium.

¶ Deinde cum dicit. Ineſt aūt cōtrarietas. ꝓſeq̄t̄ de cōi-tatib⁹ relatiuoꝝ: ⁊ ponit quatuor cōitates. 2ª ē ibi. Uidē-tur aūt. 3ª ē ibi. Oia autē relatiua. 4ª ē ibi. Uident̄ aūt ad aliqd. Dicit ḡ i ꝑma ꝑte ꝙ i relatione ieſt contrarietas: qꝛ virtus ⁊ vitiū ſunt ꝯ̄ria: ⁊ vtrūqꝫ ipoꝝ ē relatiuū. ⁊ diſcipli-na ē contraria ignorātie: cū tn̄ diſciplina ſit relatiuū. Ad-iungit aūt ꝯ̄ſr ꝙ cōtrarietas nō ineſt oībus relatiuis: qꝛ duplū triplū ⁊ ſimilia ſūt relatiua: ⁊ tn̄ nulli ipoꝝ ē aliqd contrariuꝫ. ¶ Notādū ē aūt ꝙ nō ē cōtrariū qđ hic dici-tur: ei ꝙ ꝑdicatū eſt i ꝑdicamēto q̄ntitatis. ibi .n. dicebat̄ ꝙ id qđ refert̄ ad aliud nō hꝫ ꝯ̄riū aliqd ad qđ ipm̄ refer-tur: hic vō dicit̄ ꝙ cōtrarietas ē in relatione: nō qꝛ aliqđ relatiuū contrariet̄ ei ad qđ refert̄: ſed qꝛ pōt cōtrariari alteri. ſicut virtus non refert̄ ad vitiū: ſed ad op⁹ v̄tuoſuꝫ ⁊ contrariat̄ nō opi v̄tuoſo: ſed vitio. ¶ Itē ē notandū ꝙ ē duplex ignorātia: qꝛ ignorātia negatiōis: ⁊ ignorātia diſ-poſitionis. ignorantie aūt diſpoſitiōis ipa diſciplina op-ponit̄ cōtrarie: ſed ignorantie negatiōis opponitur ſicut habitus priuatiōi.

¶ Uidentur autem magis ⁊ minus relatia ſu-ſcipere. ſimile eni magis ⁊ min⁹ dicitur: ⁊ i-equale magis ⁊ minus: cū vtrūqꝫ ſit relatiuū. ſimile eniꝫ alicui ſimile dicitur: ⁊ inequale ali cui inequale. nō āt oia relatiua ſuſcipiunt ma gis ⁊ minus. duplex ⁊ eniꝫ nō dicit̄ magis ⁊ minus duplex: nec aliqđ taliuꝫ.

¶ Deinde cū dicit. Uidet̄ aūt ⁊ magis. ponit 2ᵃᵐ cōitatē relatiuoꝝ: dicēs ꝙ relatiua videntur ſuſcipe magis ⁊ mi nus. qꝛ ſile ē relatiuū: ⁊ dr̄ magis ⁊ min⁹. ⁊ codē mō equa-le ſe hꝫ: ſed nō oia relatiua recipiūt magis ⁊ minus: qꝛ du-plū ē relatiuū. ⁊ nō dicit̄ cū magis ⁊ min⁹. ¶ Eſt aūt hic notādū ꝙ relatio fūdat̄ ſupra res alioꝝ ꝑdicamētoꝝ. vn̄ ſm̄ ꝙ iſte res hn̄t aliquā ꝯ̄rietatē ⁊ magis atqꝫ minus: ſic contingit i relationib⁹. qꝛ relationes q̄ fundant̄ ſupra res hn̄tes ꝯ̄rietatē ⁊ magis atqꝫ minus: ꝯ̄rietatē hn̄t ⁊ magis atqꝫ min⁹ i cōcreto: q̄ vero fūdant̄ i reb⁹ carētib⁹ ꝯ̄rieta-te ⁊ magis atqꝫ min⁹: nec magis atqꝫ min⁹: nec ꝯ̄rietatem hn̄t. ¶ Notandū ēt ē ꝙ ꝯ̄ hoc nō eſt iſtātia de equali qđ vr̄ fūdari in q̄ntitate q̄ ſine magis ⁊ min⁹ ē: ⁊ tn̄ ipm̄ cum magis ⁊ min⁹ dr̄. qꝛ equale iportat q̄ntitatis quādam pro prietatē. ꝓprietas vō q̄ntitatis q̄dā qualitas ei⁹ eſt: quali-tas vō cū magis ⁊ min⁹ dici pōt. Quia vō materia huius predicamēti ē maxie difficultatis: idcirco ad aliqualē ei⁹ intelligētiā habēdam oꝫ in ſingulis lectionibus aliqua dubia diſcutere.

Primo aūt queritur in iſta lectione q̄ ſit ꝓpria rō ꝑdicamenti relationis. vr̄ .n. ꝙ iſta rō con-ſiſtat in h̄ qđ ē ad aliud ſe habere. id. n. in quo multa ꝑdi-camenta conueniūt: nō facit ꝓpriam rōnē vni⁹ ꝑdicamē-ti. ſed in hr̄e ſe ad aliud conueniūt multa ꝑdicamēta: qꝛ oia ſex ꝑncipia icludūt i rōne ſua h̄ qđ eſt ad aliud ſe hr̄e. ḡ habere ſe ad aliud non facit ꝓpriā rōnem ꝑdicamēti re-latiōis. Propterea ꝑma rō cuiuſlꝫ ꝑdicamēti dꝫ ponere aliquid vniuocū: ⁊ nō aliqd equocū. ſed habere ſe ad aliđ nō ponit aliqd vniuocū: ſed equocuꝫ: qꝛ duplr̄ pōt hr̄e ſe aliqd ad aliud: qꝛ vel ſicut ad ſubꝫ: vel ſicut ad obm̄. ḡ ha-bere ſe ad aliud nō pōt facere ꝓpriam rōnem ꝑdicamēti relatiōis. ¶ Ad iſti⁹ q̄ſtionis euidētiā ꝑmo ꝯ̄ſiderādū ē ꝙ rō hui⁹ ꝑdicamēti hꝫ qđdā ſingulare iter rōnes alioꝝ ꝑdicamētoꝝ accn̄tiū: qꝛ ipa manet i deo: alia vō ꝑdicamē-ta ad diuina tranſlata non manēt ſm̄ rōnes ſuas: ſꝫ tran-ſeūt i ſubam. ⁊ qꝛ qđ manet i deo nō pōt eſſe poſitiuū ip-fectiōis: cū ois impfectio excludat̄ a deo: nec̄e ē ꝙ ꝓpria rō hui⁹ ꝑdicamēti ſit talis: ꝙ ex ipa nulla ipfectio habea-tur. h̄ ḡ premiſſo conſiderādū ē ꝯ̄ſr ꝙ nouē ꝑdicamēta accidentiū vltra ꝓpriaꝫ rōnem i qua diſtinguunt̄ vniun-tur ⁊ conueniunt i cōi rōne accn̄tis. rō aūt accn̄tis ponit ipfectionē ⁊ defectū entitatis. qꝛ de rōne accn̄tis ē ꝙ de ſui natura requirat aliqđ ſubm̄ ad ſui fulcimentū in eē n-do: qđ non ꝯtingit niſi ꝑꝑ debilē entitatē nāe accn̄tis. Et idcirco oia nouē ꝑdicamēta accidētiū trāſlata ad diuina q̄ntum ad iſtā cōem rōnē nō manēt: ſed trāſeūt i ſubam: qꝛ i deo ꝑꝑ ſuā ſimplicitatē ⁊ ꝑfectionē nihil accidēs eſſe pōt. quantitas aūt ⁊ qualitas nō ſolū q̄ntū ad rōnem acci-dētis cōem: ſed ēt q̄ntū ad ſuas rōnes ꝓprias: icludūt ha-bitudinē ad ſubꝫ: qꝛ q̄ntitas ē mēſura ſube ſubiecte: ⁊ qua-litas ē affectio ſube ſubiecte. Et idcirco ēt iſta ſꝫ ſuas rō-nes ꝓprias i deo nō manēt. ex quo pꝫ ꝙ hr̄e ſe ad aliđ ſicut ad ſubꝫ nō facit rōnē ꝓpaꝫ ꝑdicamēti relatiōis: tū qꝛ re-latio nō maneret tūc i deo ſꝫ ꝓpaꝫ ſui ꝑdicamēti rōnē: tū etiā qꝛ illa eſt cōis rō accn̄tis in qua conueniūt cōiter vt dcm̄ ē oia ꝑdicamēta accn̄tiuꝫ. Relinq̄t̄ itaqꝫ videre vtꝝ hr̄e ſe ad aliqd ſicut ad obꝫ faciat ꝓpaꝫ rōnem h⁹ ꝑdi-camēti. pōt ē manifeſtū ꝙ ex h̄ nulla ipfectio deſignat̄: nō eni reſpicere aliqd vt obm̄ ponit ipfectionē q̄ ponitur accidere alteri: qꝛ ꝑ accidere alteri ponit̄ reſpicere aliqd vt ſubm̄: qđ tn̄ nō dat̄ itelligi ꝑ reſpicere aliqđ obꝫ. vnde q̄ntū ē ex iſta cōſideratiōe nō pōt accipi vllū icōueniēs ſi dicat̄ ꝙ ꝓpria rō ꝑdicamēti relatiōis ſit in hr̄e ſe ad aliud vt ad obm̄. Accipio aūt nunc obm̄ large ſꝫ ꝙ vnū cor relatiuū dici pōt obm̄ alteri⁹. vex qꝛ qđlꝫ ꝑdicamentū ꝑ ſuā ꝓpriā rōnē dꝫ a ceteris ꝑdicamētis diſtigui: ꝑ hr̄e vō ſe ad aliđ vt obꝫ: nō diſtiguit̄ ꝑdicamentū rlatiōnis a cete ris ꝑdicamentis: eo ꝙ i h̄ conuenire vidētur oia ſex pri-cipia: ē ꝯ̄ſiderādū ꝙ obꝫ qđ reſpicit̄ ꝑ relationē ſꝫ ꝓpriā rōneꝫ hui⁹ ꝑdicamēti dr̄ correlatiuū: qđ de ſua ratione ē terminatiuū hitudinis ſui correlatiui. hr̄e igit̄ ſe ad aliđ vt ad obm̄ terminatiuū habitudinis: credo ꝙ faciat ꝓpriā rationē predicamēti relationis. Et inquantum ſex prin-cipia hic ponunt ꝑtinent ad hoc predicamentū. Unde ⁊ pħs dicit ꝙ habitus ⁊ poſitio ſunt relatiua: cū tn̄ conſtet ꝙ faciant ⁊ ipa ſua predicamēta. diſtinguunt̄ tn̄ a ꝑdica mēto relationis: ⁊ faciunt ſua predicamēta propter poſi tionē alterius. Actio enim ſecundum propriam rationeꝫ ſui predicamenti ponit habere ſe ad aliud vt ad paſſiuū: ⁊ paſſio ſecundum ſuam propriam rationem ponit paſſi uum habere ſe ad aliud vt ad actiuum: ⁊ ſic de ceteris. Unde patet ex dictis reſponſio ad primuꝫ argumētum.

pꝫ etiã reponſio ad 2m: q2 habere ſe ad aliud vt ad ſubm non pertinet ad rõnem hui⁹ pdicaméti ſicut dictuꝫ ē. vñ rõ ppria hui⁹ pdicaméti non facit ipm ſe habere ad aliõ ita ſimplr dictũ: Et dato ꝙ faciat: nõ tñ erit dictum equiuoce: q2 habere ſe ad aliud vt ad ſubm: ⁊ habere ſe ad aliud. vt ad obꝫ conuenit in h ꝙ ē habere ſe ad aliud vt determinatiuum habitudinis.

Secundo queritur vtꝝ ex iſta rõe habeat relatio ꝙ ſit qd reale. vr̃ .n. ꝙ ſic: q2 vnumqdq3 ex rõne ſue qditatis hꝫ debitã ſibi realitaté: ſ3 rõ pdicta eſt ratio qditatis i relationem. g̃ ex ipa hꝫ relatio debitã ſibi realitaté. ¶ Ad iſtã q̃ſtioné ē dicédũ ꝙ ex pdicta ratione nõ hꝫ relatio ꝙ ſit relatio realis: ſed ꝙ ſit realis h hꝫ ex ſuo fundaméto: cui⁹ declaratio ē: q2 ſi ex pdicta ratione hꝫ relatio ꝙ ſit relatio realis: cum in illa rõne conueniant ſingule relationes: opozteret tunc de neceſſitate oém relationem eé relationé realé. ⁊ p ꝯñs nulla eét relatio rõnis diſtincta contra realé relationé: qđ ē manifeſte falſum. oꝫ igr̃ dicere ꝙ ex pdicta rõne non hꝫ relatio ꝙ ſit realis relatio: ſed hoc hꝫ ex fũdamento ſuo. Nã cuꝫ relatio in re fundatur ex natura rei ē relatio realis: ſ3 cũ in re fundatur ex conſideratione rõnis: ⁊ non ex natura rei: eſt relatio rõnis: ⁊ non relatio realis. queadmodũ q2 relatio ad ſcibile fundar̃ in realitate ſcie ex nã ſua: cũ de nã ſua habeat ſcia habitudineꝫ ad ſcibile: ipa relatio ſcie realis relatio ē. Quia vo in realitate ſcibilis nõ fundatur relatio ad ſciam nr̃am ſpeculatiuã de nã ſua: ſed iquãtũ rõ conſiderat ipm vt id in quod terminar̃ relatio ſcie: relatio ſcibilis ad ſciam non ē relatio real': ſed relatio rõis tñ. Quia etiã gñalitas in re que dicir̃ gen⁹ non fũdar̃ de nã ſua: ſed ex ꝯſideratiõe rõnis: q2 rõ eſt que facit vlitaté in reb⁹: ſm cõmẽtatozé: gen⁹ ⁊ ſpẽs ſunt relatiua rõnis. ⁊ nõ relatia realia. ſed q2 paternitas ē i patre ex nã ſue actiue generationis qua filiũ genuit: eſt paternitas relatio realis: ⁊ non relatio rõnis. ¶ Cõſiderandũ eſt igitur ꝙ realitas: q̃tũ ad pñs ſpectat: põt accipi duplr̃. vno quidé mõ p ipa qditate vniuſcuiuſq3: ⁊ ſic ex ſupadicta rõne hꝫ relatio realitaté ſuã: q2 ex ipa hꝫ eéntiam ⁊ qditatem ſuaꝫ. qditas .n. relationis i hoc cõſiſtit qđ ē ad aliud ſe habere. Alio auteꝫ mõ ſumi põt realitas p eo qđ cõuenit alicui ꝙ ſit res nature diſtincta contra rem rõnis: ſm qđ ꝯuenit alicui ꝙ habeat eé reale ⁊ non eé rõnis tñ. ⁊ h modo ſuméndo realitaté: nõ hꝫ relatio realitaté ex rõne qditatis ſue: nec p ſuã qditatem hꝫ eé reale: ſed hꝫ eã ſicut dictum ē ex natura ſui fũdaméti. ¶ Vñ pꝫ reſponſio ad argumétũ: q2 pcedit de realitate pmo modo dicta: ⁊ non de realitate dicta 2° modo

Tertio queramus vtrum relatio habeat realitatem differenté a realitate ſui fũdamñti. vr̃ .n. ꝙ ſic q2 q̃ ſũt diuerſoꝝ pdicamétoꝝ hñt neceſſario realitates differentes: ſed relatio ⁊ ſuũ fundamentum ſũt diuerſoꝝ pdicaméto2: g̃ neceſſario differentem realitateꝫ habent ¶ Ad iſtã q̃ſtioné dicunt aliq ſimplr ꝙ relatio nõ hꝫ realitaté differenté a realitate ſui fundaméti. Que tñ poſitio eſt pro tanto iperfecta: q2 q̃cũq3 hñt diuerſam rationem qditatis: oꝫ ꝙ habeant diuerſam qditaté. Conſtat aũt ꝙ relatio ⁊ ſuũ fundamétũ diuerſã rõné qditatis habét: q2 rõ relationis tota cõſiſtit in ad aliud ſe habere: cũ tamen rõ fundamenti ei⁹ non ꝯſiſtat in h: ſed i alio. neceſſe ē itaq3 ꝙ relo habeat differété qditaté a qditate ſui fũdamñti. ⁊ p ꝯñs ſi ſumatur realitas pmo modo nũc pdicto: neceſſe eſt dicere ꝙ ſit diuerſa realitas relatiõis a realitate ſui fundamenti: ſed ſi ſumatur realitas ſecundo modo: tunc dicere oꝫ ꝙ non habet realitaté diuerſã ab ipo. cuius rõ ē ſatis in pꝛõptu. Nam vltra rem ſui fundaméti relatio nihil ponit preter id qđ ē ad aliud ſe habere: i quo conſiſtit qditas ppria relationis. Dictum eſt aũt ⁊ pbatũ ꝙ relatio ex ſua qditate nõ hꝫ eé reale diſtinctũ ꝯ eé rõnis: ſ3 eé reale trahit ex natura ſui fundamenti. g̃ neceſſe ē dicere: ꝙ realitateꝫ ſuméndo ſecũdo mõ nũc poſito: ipa relatio a ſuo fũdaméto realr̃ non differt. pꝫ g̃ ſolutio arguméti. q2 cõcludit de realitate ſũpta pmo mõ tñ.

Quarto queram⁹ vtꝝ relatio cum ſuo fũdamento faciat realé ꝯpoſitioné. vr̃ eni ꝙ ſic: q2 qñcũq3 aliqd ſic eſt i aliquo: ꝙ i re ponit aliud ab ipo: vr̃ ſecũ realé ꝯpoſitioné facere: ſ3 relatio ſic eſt in ſuo fundaméto: ꝙ in re ponit aliud ab ipo: g̃ relatio cum ſuo fundaméto facit realé ꝯpoſitioné. ¶ Ad iſtã q̃ſtioné ē dđ⁹ ꝙ relatio cũ fundaméto ſuo nõ facit realé cõpoſitioné. cui⁹ declaratio eſt. q2 ex adiacentia ei⁹ qđ eſt aliquid rõnis tñ: ⁊ nõ aliqd i eé reali: ad ré quãcũq3 ñ fit i re ipa cui adiacet vlla realis ꝯpoſitio: queadmodũ nõ fit in columna ꝯpoſitio ex eo ꝙ fit circa ipam ſm rõnem relatio: q2 dicitur dextra vel ſiniſtra eé alali: cũ ad dextrã vel ad ſiniſtrã eius ponitur. Nũc aũt ſic eſt ꝙ pciſo fundaméto nõ remanet in relatiõe niſi ipꝫ ſe habere ad aliud: ex quo ſicut dictũ ē nõ hꝫ relatio vllũ eé reale diſtinctũ contra eé rõis. Vñ neceſſe eſt dicere ꝙ relatio q̃tũcũq3 realis non faciat cuꝫ ſuo fũdamento ꝯpõné realé. ¶ Dđ⁹ ē igr̃ ad arg⁹ ꝙ id qđ ſic ē in aliquo ꝙ ponit i re aliud ab ipo ſm eé reale: oꝫ ꝙ cũ ipo faciat realé ꝯpoſitioné: ſed relatio nõ ponit i re aliõ a ſuo fũdamñto ſ3 eé reale: ſ3 ſolũ ſ3 rõeꝫ ſue qditatis.

¶ Omnia autem relatiua ad conuertẽtiam dicuntur: vt ſeruus dñi ſeruus dicitur: ⁊ dñs ſerui dñs: ⁊ duplũ dimidij duplũ: ⁊ dimidiũ dupli dimidium: ⁊ maius minoze maius: ⁊ minus maioze minus: ſimiliter autem ⁊ in alijs. Sed caſu aliquotiés differunt ſ3 locutioneꝫ: vt diſciplina diſciplinati diſciplina: ⁊ diſciplinatum diſciplina diſciplinatũ: ⁊ ſenſus ſenſati ſenſus: ⁊ ſenſatum ſenſu ſenſatũ. Le. XIII.

Poſitis duab⁹ cõitatib⁹ relatiuoꝝ põit ꝯñr ari. tertiã cõitaté ipoꝝ. Circa quaꝫ ita pcedit. q2 p̃ ponit ipaꝫ cõitatem. 2° oſtédit ꝙ i qbuſdã vr̃ deficere ibi. Atvo aliq̃tiés. Et 3° põit qđdã documẽtũ ad remotiõeꝫ illi⁹ defect⁹ ibi. Aliq̃tiés. dic̃ g̃ i p° pte ꝙ oĩa relatiã dñr ad ꝯuertẽtiã ſic̃ ſeru⁹ dr̃ dñi ſeru⁹: ⁊ dñs dr̃ ſerui dñs: ⁊ duplũ dr̃ dimidij duplũ: ⁊ eꝯ° dimi^m dr̃ dupli dimi^e ⁊ ſic de alijs. ſ3 tñ ſm locutioné differt caſu i qbuſdã mutua relo: q2. vꝫ. v^e ipoꝝ dr̃ ad reliquũ i caſu vno: ⁊ illõ dr̃ ad aliõ i caſu alio. ſic̃ ſcia cũ dr̃ i caſu gtõ ſcibilis ſcia ipꝫ ſcibile ñ dr̃ ſcie: ſ3 ſcia ſcibile. ¶ Ubi no^e ē ꝙ diuerſitas caſus i mutua relatione taliũ relatiuoꝝ pꝛuenit ex eo ꝙ nõ ãbo vniformiter referũr̃ ſm ré: ſic̃ pꝫ de ſcibili ⁊ ſcia: cũ .n. ſcia referar̃ ad ſcibile ſecundum ré ipꝫ ſcibile nõ referr̃ ad ſciaꝫ ſ3 ré: ſ3 ſ3 rõneꝫ. vñ cũ nõ vniformiter referant̃ ad ſeiuicé ſ3 ré: ñ ē mirũ ſi ad ſeiuicé nõ referant̃ vniformiter ſ3 locutioné

¶ Atvero ñ aliquotiés videbir̃ cõuerti: niſi cõuenienter ad qđ dicir̃ aſſignet̃. Si eni peccet is q aſſignat: vt ala ſi aſſignetur aui: non cõuertitur vt ſi auis ale: neq3 eni prius cõuenienter aſſignatum ē ala auis: neq3 i eo ꝙ auis ē: i eo auis ala dicitur: ſed in eo ꝙ alata eſt. Multorum eni ⁊ aliorum ale ſunt q̃ non ſunt aues.

quare ſi aſſignētur cōueniēter ⁊ conuertitꝰ: vt ala alati ala: ⁊ alatum ala alatum.

¶ Deīde vero cū dicit. At vero nō aliquotiēs. oſtēdit ꝙ di cta cōitas videtꝰ deficere in quibuſdā: dicens: ꝙ aliquoti ens nō videbitꝰ ꝯuerti ſeu fieri cōuertētia relatiuoꝝ adinuicē: niſi ipſꝫ correlatiuū aſſignetꝰ cōuenienter ad id ad qȸ dicitꝰ. quia ſi ille q̄ aſſignat talia correlatiua peccet in aſſignādo: vtpote ſi alam aſſignet dici ad auē: dicendo ala auis ala nō cōuertitꝰ tūc: vt dicatꝰ auis ale auis. Et rō q̄re non fit ꝯuertentia ē: q2 pꝰus nō eſt facta ꝯueniens aſſignatio. patꝫ q2 ala nō ē ipiꝰ auis īquantū auis: q2 tunc nulli cōueniret ala qȸ nō eēt auis: qȸ eſt falſum. ſunt enim multoꝝ que nō ſunt aues aliquales ale: ſicut formice non ſunt aues: ⁊ habent alas. Unde pꝫ ꝙ ala non eſt auis inq̄tum auis: ſꝫ ī eo ꝙ alata. vñ ⁊ ſi ala ꝯueniēter aſſignetꝰ ꝙ ponatur dici ad alatū: tūc optime ꝯuertitꝰ. dꝛ. n. tūc bñ ala alatiala: ⁊ alatum ala alatū. ¶ Ubi notādū ē ꝙ ꝯueniēs aſſignatio cuiuſlꝫ relati fit ad ſuū correlaꝰ. Eiꝰ āt correlatiꝰ non ē aliqd ſignificatū noīe abſoluto: ſiue ſignificatū nomine nō īcludēte reſpectū: q2 oē correlatiuū icludit ī ſuo noīe habitudinē ad id cuius eſt correlatiuū. Et idcirco ſi dꝫ fieri ꝯueniēs aſſignatio correlatiuoꝝ: dꝫ ꝙ fiat ad aliquid ſignificatū: nō q̄dēꝫ noīe abſoluto: ſꝫ noīe īcludente reſpectū ad id qȸ aſſignatꝰ dici ad ipm̄.

¶ Aliquotiēs autem forte ⁊ nomina figere neceſſe erit: ſi nō fuerit poſitū nomē ad qȸ cōueniēter aſſignetꝰ: vt remus ſi nauis aſſignatꝰ non erit ꝯueniēs aſſignatio. neq3 eni ī eo ꝙ ē nauis: eius remus dicitur: ſūt eni naues q̄rum remi non ſunt: q̄re non cōuertitur: nauis eni nō dicitur remi nauis. ſꝫ forte cōueniētioꝛ aſſignatio erit: ſi ſic quodammodo aſſignetur: remꝰ remite rei remus: aut aliquo mō aliter dictū ſit. nomen eni nō eſt poſitū: conuertitur autē ſi cōueniēter aſſignetur: remitū eni remo remitū ē. Similitꝰ aūt ⁊ in alijs: vt caput cōuenientius aſſignatur capitati: q̄ꝫ ſi aīali aſſignetꝰ: neq3 eni ī eo ꝙ aīal ē caput habꝫ: multa eni ſunt animalia capita non hñtia.

¶ Deinde cū dicit. Aliquotiēs. ponit documētū ad remotionem p̄dicti defectꝰ. ⁊ circa hoc tria facit: q2 p̄moꝰ oſtendit ꝙ dꝫ q̄nq3 fingere noīa. ſcd̄o docet vnde ſit ſumēdi nominis impō. ibi. Sic aūt faciliꝰ. ⁊ 3ꝰ oſtēdit ꝙ vlꝛ nulla relatiua dñr ad conuertentiā: niſi fiat ipoꝝ ꝯueniens aſſignatio. ibi. Oia q̄. Dicit q̄ in p̄ma pte ꝙ ad faciendū ꝯuenientē relatiuoꝝ aſſignationē: dꝫ forte aliq̄n fingere nomina. vtpote ſi correlatio nō ſit poſitū nomen ad qȸ fieri poſſit aſſignatio cōuenienter. ſicut ſi remus aſſignetur dici ad nauē: nō erit cōueniens aſſignatio. q2 nō dicitꝰ remus eſſe nauis: in eo ꝙ nauis: cum ſint alique naues quaꝝ nō ſūt remi. Et q2 nō ē facta deſignatio ꝯueniens: idcirco nō cōuertitꝰ: vt dicatꝰ nauis remi nauis. ſꝫ ſi correlatio ipſius remi īponatur nomē remitū: fiet tūc forte ꝯueniēs aſſignatio: dicēdo remus remite rei remꝰ. vñ ⁊ ꝯuertitꝰ dicēdo remitum remo remitū. ⁊ eodē mō ſe hꝫ in alijs.

¶ Sic āt facilius fortaſſe ſumetꝰ qbꝰ nomen nō eſt poſitū: ſi ab his q̄ p2ia ſunt: ⁊ ab his ad q̄ cōuertuntꝰ noīa ponantꝰ: vt ī his q̄ dc̄a ſunt ab ala alatū: a remo remitū.

¶ Deinde cū dicit. Sic autē facilius. docet vñ poſſit fieri faciliꝰ noīs īpoſitio dicens: ꝙ fortaſſe facilius ſumitur ita nomen in illis qbꝰ nomē non eſt īpoſitū ſi īponantur noīa eis ab his q̄ p̄ma ſunt: ſiue p̄mo ſunt noīata noīe relatiuo. ⁊ ad que ꝯuertuntꝰ alia debitis nominibus nominata. vtpote ſi ab ala aliud vocetꝰ alatū. ⁊ ſi a remo aliud vocetur remitū: ⁊ ſic de alijs. ¶ Ubi notādū ē ꝙ talis īpoſitio nominū ideo ē conueniēs: q2 oē qȸ noīatꝰ ab aliquo: ex hoc ipo ꝙ denoīatꝰ ab eo: icludit in ſuo noīe habitudinē quandā ad ipm̄. ⁊ q2 vnū correlatiuū dꝫ icludere habitudinē ad reliquū: pꝫ ꝙ cōuenienter q̄n īnoīatum eſt: a ſuo correlatiuo īponitur ſibi nomē.

¶ Omnia q̄ que ad aliquid dicūtur ſi cōuenienter aſſignentur ad cōuertentiā dicuntꝰ. Nam ſi ad qȸlibet aliud aſſignentur ⁊ non ad illud dicantꝰ: nō conuertuntꝰ. Dico autē quoniā neq3 hoꝝ que idubitantꝰ cōuertibilia dicuntꝰ: ⁊ noīa eis poſita ſūt: nihil cōuertitꝰ ſi ad aliquid coꝝ q̄ ſūt accidētia aſſignētur: ⁊ nō ad ea que dicuntꝰ: vt ſeruus ſi dñi nō aſſignetur ſeruꝰ: ſꝫ hoīs vꝉ bipedis aut alicuiꝰ taliū: nō conuertitꝰ. nō enī erit cōueniēs aſſignatio. Amplius ſi conueniēter aſſignetꝰ ad id ad quod dicitur omnibꝰ alijs circunſcriptis quecunq3 accidentia ſunt: relicto ſolo illo ad quod aſſignatum eſt: ſemꝑ ad ipſū dicetur: vt ſi ſeruus dicatꝰ ad dominū circunſcriptis omnibus que ſūt accidentia dño: vt eſſe bipedem: vel ſcientie ſuſceptibilē: vel hominem. relicto vero ſolo domino: ſemper ſeruus dicetur ad ipſum. ſeruꝰ enim domini ſeruus dicitur. Si autem nō conuenienter dicatur ad id ad quod dicitur: circunſcriptis oībus alijs: relicto illo ſolo ad quod redditū ē: non dicitur ad illud: aſſignatur eni ſeruus hominis ⁊ ala auis: circunſcribatur ad hoīem eē dominū: nō iā ſeruus ad hoīem dicitur: cum enim dominus nō ſit ſeruus non eſt. Similꝛ autem ⁊ de aue: adimatur ab ea alatā eſſe: ⁊ amplius non erit ala ad aliquid: cum non enī ſit alatum: nec ala erit alicuius. quare oportet aſſignari ad id ad qȸ ꝯuenientꝰ dicitur: ⁊ ſi ſit nomen poſitum facilis erit aſſignatio: ſi autē non ſit: fortaſſe erit neceſſariū fingere nomen. ſi autē ſic reddātur. manifeſtū eſt quoniā oīa relatiua cōuerſim dicuntur.

¶ Deinde cum dicit. Oia q̄. oñdit ꝙ vlꝛ nulla correlatiua dñr ad ꝯuertētiā: niſi fiat aſſignaꝰ ꝯueniēs: dicēs ꝙ oīa q̄ dñr ad aliqd ſi ꝯueniēter aſſignentꝰ dñr ad ꝯuertētiā: ſi āt ad qȸlꝫ aliō ab eo ad qȸ dñr aſſignantꝰ: ⁊ nō dicantꝰ. i. aſſignentꝰ ad id ad quod vere dñr nō fit ꝯuertētia. q2 ēt ī his q̄ certiſſime dñr ꝯuertibilia nulla fit cōuertentia: ſi relatiuū aſſignetꝰ ad aliqȸ coꝝ q̄ ſunt accidētia. i. que ſūt extranea a ſua habitudine: ⁊ nō aſſignetꝰ ad id ad qȸ vē dicitur ſicut ſi ſeruꝰ non aſſignetꝰ dici ad dñm ad quē ꝯuenienter dicitꝰ. ſed aſſignetꝰ ad hoīem: vel ad bipedem: vel ad aliud q̄d tale: nō ꝯuertitꝰ: q2 nō erit aſſignatio cōueniens. ſed ſi fiat cōueniens aſſignatio: vtpote ſi aſſignetꝰ dici relatiuū ad id ad qȸ vere dꝛ circūſcriptis ꝑ itellectū omnibꝰ alijs

q̄ ſūt accñtia.i.cx̄nea a ſua relatiōe: relicto illo ſolo ad qḋ dicit̄ ſemp dicī ↄuertibilr̄ ad ipȝ. ſicut ſi domin⁹ aſſignetur dici ad ſeruū ad quez ḋe ⁊ p ſe dr̄.circūſcripto p itellc̄ȝ ſiue hoīe ſiue gbuſcunqȝ alijs: relicto h ſolo ꝙ dr̄ ſeru⁹: ſic erit verum dicere dominus ſerui dominus. ⁊ ſeru⁹ domini ſeruus. ſimiliter autē intellige de alijs. vnde pȝ ꝙ oīa relatiua dnr̄ ad ↄuertētiā ſi fiat ↄueniēs ipoꝝ aſſignatio.

Quia vero multa dubia adhuc ſunt circa mām relatiuoꝝ: idcirco diſcutiamus etiā in iſta lectiōe aliqua. Primo aūt queram⁹ an diſtictio ſpecieꝝ i p̄dicamēto relationis ſit ſumenda penes fundamenta: videt̄ eniȝ ꝙ ſic. qꝛ ab eodem hȝ vnūquodqȝ ſuaȝ realitatē ⁊ ſue realitatis diſtinctionē. ſed ſpecies p̄dicamenti relationis trahunt ſuā realitatē a fundamentis: vt. ſ. diximus. ergo etiaȝ a fundamentis trahunt ſuā diſtinctionē: ⁊ per ↄſequens diſtinctio ſpēꝝ in hoc p̄dicamēto nō fit niſi penes diſtinctionē fundamentoꝝ. ¶ Ad iſtā queſtionē dicunt qdam ꝙ ſpēs hui⁹ p̄dicamenti non niſi p ſua fundamēta diſtinguit̄: qḋ qdem pȝ reſpiciēdo tā diſtinctionē qditatis relatiue: qȝ etiam ↄditionē ſpēꝝ ↄ ſe inuicē diſtinctaꝝ. nā quiditas tota oīuȝ relationū cōſiſtit i ipo hr̄e ſe ad aliqd. hoc aūt: ſi p̄cidant̄ fundamēta ꝓpria p intellectuȝ a cunctis relationib⁹: in eis oībus eſt idem ⁊ eiuſdē rationis. vnde ſublata diſtinctione fundamētoꝝ tollitur diſtictio quiditatis relatiue. hac autez diſtinctione ſublata tollit̄ diſtinctio ſpecieꝝ relationis. Diſtinctio igit̄ taliū ſpēꝝ nō ē niſi penes diſtinctiōeȝ fūdamentoꝝ. qḋ etiā pȝ ex conſideratione ſpēꝝ cōtra ſe diſtinctaꝝ. dicit̄ eni ꝙ relatiuoꝝ quedam ſunt ſuppōnis. quedā ſuppoſitionis. ⁊ qdā equiparantie. que diſtinctio ē manifeſte penes fundamēta relationis. quoꝝ fundamentoꝝ quedā alijs ſupponuntur. quedā vo ſupponūt̄. ⁊ quedā equiparant̄. Ex quo vt iſti dicunt manifeſte liquet: ꝙ tota diſtictio ſpēꝝ i p̄dicamēto relatiōis nō eſt niſi penes diſtinctionē ſuoꝝ fundamētorum. Sed iſta determinatio videt̄ mihi eē multum iperfecta. cui⁹ ratio ē: qꝛ fundamētū eſt in relatiōe vt māle: ⁊ ipſum hr̄e ſe ad aliud eſt vt formale. ſi ergo diſtinctio ſpēꝝ relationū non eſt niſi penes fundamēta: oportebit tunc dicere de neccitate: ꝙ in p̄dicamēto relationis ſit diſtinctio mālis tm̄: ⁊ non diſtictio formalis. ſȝ hoc ē oīo incōueniens. qꝛ cū diſtinctiōeȝ ſpēꝝ faciat diſtictio formalis ⁊ nō mālis: nulla tūc ſpēꝝ diſtinctio aut multitudo eſſet in p̄dicamento relationis: qḋ eſt oīo ipoſe. ī cōueniens ē ḡ ponere ꝙ diſtinctio ſpēꝝ relationis non ſit niſi penes fundamenta. Et propterea p idē aliquid ſpecificat̄: ⁊ ſpecifica diſtictione cōtra aliḋ diſtinguit̄. ſȝ relatio non ſpecificat̄ formalr̄ p ſuū fūdamentuȝ: qꝛ id p qḋ ſpecificat̄ aliquid formalr̄ eſt de eēntia ſua. fundamentū vero nō ē de eēntia relatiōis. qꝛ tota relationis eēntia ↄſiſtit in ad aliḋ ſe hr̄e. ergo ſpecifica diſtictio relationū nō ē formalr̄ per ipa fundamēta. ¶ Cōſiderandū ē igit̄ ſm ꝙ diximus in logica qḋ diſtinctio ſpēꝝ relationis eſt ⁊ per ſuas formales quiditates ⁊ p ſua fundamenta: ſed a fundamētis ē talis diſtictio originalr̄: ⁊ a ſuis formalibus qditatibus ē talis diſtinctio formalr̄. Eo eni vnūqḋqȝ cōtra aliud formaliter diſtinguit̄: quod in ipo eſt formale. In ſpecie autem relationis eſt vt formale ipa ei⁹ qditas: ⁊ idcirco ſpēs relationis diſtinguit̄ formalr̄ per ipas ſuas qditates. ſed a ſuis fundamentis trahūt originalr̄ ⁊ cāliter hanc diſtictionem: ſicut etiā trahunt ab eis originalr̄ realitatē ſuam. ⁊ h concludit tam p̄mum argu᷑ qȝ z᷑ moti⁹ p̄me opiniōis ¶ Primū aūt motiuū nō valet cōtra nos: nā qȝuis ipſum hr̄e ſe ad aliḋ de ſe ſit vni⁹ rōis cōis. tn̄ cū trahit̄ ad diuerſa fūdamēta. originat̄ ab eis diuerſa ad aliud ſe hr̄e. q̄ tūc formalr̄ qdē a ſeipis diſtinguunt̄: ſȝ originalr̄ h diſtinctio nō ē ab eis: ſed a ſuis fundamētis. ⁊ qꝛ ſublata originatis cā tollit̄ effectus: iō ſublata diſtinctione fundamentoꝝ tollit̄ diſtictio ſpēꝝ relationis.

Secundo q̄ramus an ſpēs relationis ſint ponende concreta vel abſtracta. videt̄. n. ꝙ ↄcreta. Id. n. dȝ claudi i ſpē cuiuſlȝ gn̄is: p qḋ accipit̄ diſtictio vni⁹ ſpēi ab alia: ſȝ diſtictio ſpēꝝ relatōis vt iā dictū ē originalr̄ ⁊ cāliter accipit̄ a fundamentis. ḡ fūdamēta debēt icludi i noīb⁹ ſpēꝝ relatōis. ipa aūt icludunt̄ i noīb⁹ ↄcretis: ⁊ nō in noīb⁹ abſtractis: ḡ nō abſtracta ſȝ cōcreta ſunt ponenda vt ſpēs in hoc p̄dicamēto. ¶ Ad iſtā queſtioneȝ eſt dicēdū ꝙ ſpēs p̄dicamēti relatōis ſunt poti⁹ relatōes i abſtracto: vtputa paternitas ⁊ filiatio: qȝ relatiua i ↄcreto ſicut ſunt pater ⁊ fili⁹. Cui⁹ rō ē. qꝛ tūc ad rōnē ſpēi concurrit ↄcretio mālis ⁊ formal̄: qn̄ ex vniōe formal̄ cū māli reſultat eēntia vel nā vna: quēadmo᷑ qꝛ ex vnione aīe cū corpe reſultat vna eēntia vel nā: nomē ſpēi cuius ē illa eēntia reſultās ex tali vniōe: dȝ ꝙ iportet vtrūqȝ. ſ. aīam ⁊ corp⁹. ſȝ cū i ipis relatiuis fundamētū qḋ ē vt māle in eis. ⁊ relatio q̄ ē i ipis vt formale ſic ſe hēant: ꝙ ex ipoꝝ vnione nulla eēntia vna reſultat: ſȝ ⁊ fūdamētū hȝ eēntiam ⁊ ſpeciē ſuā vnā: ⁊ relatio hȝ eēntiā ⁊ ſpēm ſuā aliā. vn̄ ⁊ ptinent ad diuerſa p̄dicamēta. Et ꝓpterea noīa ꝓpria ſpērū relatōis ſūt abſtracta. ſicē p̄nitas filiatio ⁊ ſilia. ¶ Arg⁹ aūt i cōtrariū nō vȝ. Id. n. dȝ claudi i eēntia ſpēi p qḋ ſpēs diſtinguit̄ ſicē p aliqd eēntiale: ⁊ nō id p qḋ diſtigunt̄ ſicut p aliqd māle ⁊ cāle. quo ſolo mō vt dictū eſt: relatio diſtiguitur per ſua fundamēta.

Tertio queramus an ab vno correlatiuo debeat iponi nomē alteri. vr̄ eni ꝙ nō: qꝛ ab vno oppoſitorū nō dȝ denoīari aliḋ: ſȝ correlatiua ſūt adiuicē oppoſita. ḡ nō dȝ ab vno ipoꝝ dnoīari reliquū. ¶ Ad iſtā qōnē ē dicēdū. ꝙ in relatiuis eſt dr̄ia. qꝛ quedā ſūt q̄ ponunt in vtroqȝ extremoꝝ relationē realeȝ: ſicē pr̄ ⁊ fili⁹. ⁊ i talibus nō inenit̄ fieri denoīatio vni⁹ correlatiui ab alio. Sūt ēt quedā relatiua q̄ i vno extremo ponūt relationē realem. ⁊ in alio ponūt relationē rōnis: ſicut ſe hn̄t ſcia ⁊ ſcibile. ⁊ i talib⁹ cōtingit a correlatiuo iportāte relationē realē denoīari aliḋ iportās relatōeȝ rōnis: ſicē a ſcia denoīat̄ ſcibile. Cui⁹ rō ē. qꝛ res q̄ dr̄ ſcibil̄ nō hȝ de ſe ordinē ad ſciam noſtrā. ſȝ inquantū accipit eā rō vt terminantē relationē ſcie: accipit ipam vt correlatōeȝ ei⁹. vnde h ē vna relatio realis. ⁊ qꝛ relationem accipit a rōne vt correlatiuū id qḋ eā determinat: idcirco ēt cōueniēter noīe correlatiui realis denominatur aliud qḋ eſt relatiuuȝ rationis. ¶ Dō⁹ eſt ad argumētū ꝙ conclud.t de illis correlatiuis que ponunt duas relatiōes reales oppoſitas: ſed nō de illis que non ponunt realem relationē niſi vnā. ⁊c̄.

¶ Videntur aūt ad aliquid ſimul eſſe natura. ⁊ in alijs quidē plurib⁹ verum eſt: ſimul eniȝ duplum eſt ⁊ dimidium: ⁊ cum ſit duplum dimidium eſt: ⁊ cum ſit ſeruus dn̄s eſt. Similiter autem his ſimilia: ſimul enim auferūt ſeſe inuicem. Si enim nō ſit duplum non eſt dimidium ⁊ ſi non eſt dimidium non eſt duplum: ſimiliter autem ⁊ in alijs quecunqȝ talia ſunt.

Lectio. XIIII.

Poſitis tribus relatiuoꝝ proprietatib⁹ ponit ph̄s ↄñr q̄rtā cōitatē ipoꝝ circa quaȝ ita procedit. qꝛ primo ponit cōitateȝ. z⁹ oñdit ꝙ nō vr̄ oībus ↄuenire ibi: Nō āt oīb⁹. dic ḡ i p⁹pte ꝙ illa q̄ ſunt ad aliqd videnī eē ſil' nā qḋ quidē patēter

eſt verũ in pluribus:qꝛ ſimul ẽ duplũ ⁊ dimidiũ: ⁊ cuꝫ eſt
vnum ipoꝝ:eſt reliquũ.⁊ ſilr ſe habet in alijs ſimilibus.
Auferunt ẽt ſe ſil̃:qꝛ ſi nõ eſt dimidiũ:neceẽ eſt nõ eſſe du-
plum. ❡ Ubi notanduꝫ eſt ꝙ qñcunqꝫ aliqua ita ſe hñt:
ꝙ poſita ſe ponũt ⁊ pempta ſe pimũt:neceẽ eſt ipſa eſſe ſil̃.
Et ſi quidẽ fuerit vnũ ipoꝝ cã alteri⁹:erunt tũc ſil̃ tẽpore
ſed nõ ſimul natura:eo ꝙ cã eſt prioꝛ naturaliter cauſato
ſuo. Et ſic ſe habẽt ſubꝫ ⁊ ei⁹ pꝛopriũ:nã ſubm ⁊ pꝛopriuꝫ
ſuum ſil̃ tpe ſe ponũt ⁊ pimunt.ſed tamẽ ſubm eſt cauſa
ſui ꝓprij accñtis. Et idcirco ſubꝫ ⁊ ſuũ accidẽs ꝓpriũ ſũt
ſimul tpe:ſꝫ nõ nã.Si vero vnũ ipſoꝝ nõ fuerit cauſa al
terius:erunt tunc ſil̃ natura.⁊ h̃ modo adinuicẽ ſe habẽt
cozrelatiua:ſicꝫ pr̃ ⁊ filius.nam paternitas ⁊ filiatio ſimul
ponunt̃ ⁊ pimunt̃.⁊ cũ hẽant oppõneꝫ adinuicẽ:nõ ẽ vnũ
cã alteri⁹.⁊ idcirco ſunt ſil̃ nã.

❡ Nõ ãt ⁊ i oib⁹ relatiuis verũ videt̃ eẽ ſimul
eẽ natura:ſcibile eni ſcia pꝛius naturalit̃ eẽ vi-
detur. Nãqꝫ i pluribus rebus ſubſiſtẽtib⁹ ſciẽ
tias accipim⁹. Jn paucis vero vel nullis hoc
qs reperiet ſimul cũ ſcibili ſciaꝫ eẽ.

❡ Deinde cũ dicit. Non aũt. oſtẽdit ꝙ dicta cõtrarietas
nõ videt̃ oib⁹ relatiuis cõuenire.⁊ diuidit̃ iſta ps i duas
ſm ꝙ in duob⁹ declarat dictã cõitatem nõ ↄ̨uenire oib⁹
relatiuis.2ª ps ẽ ibi.Silr aũt his ſe habẽt. Ponit aũt i pri
ma pte de ſcia ⁊ de ſcibili iſtantiã:ꝓ ꝓponẽs ꝙ nõ vr̃ cõue
nire oib⁹ relatiuis ſil̃ eẽ nã:ſicꝫ pꝫ de ſcia ⁊ ſcibili q̃ ſũt coz-
relatia.qꝛ ſcibile ẽ pꝛ̇us q̃ꝫ ſcia.qð ꝓbat Ari.tripl̃r.Et pͥma
ꝓbatio ſua ẽ:qꝛ qð pſupponit̃ gñatõi alterius:pꝛ̇us natura
liter eſt eo:ſꝫ ſcibile pſupponit̃ generatõi ſcie: qꝛ i multis
rebus ſcibilibus ſubſiſtẽtib⁹ añ ſꝫ ſe accipim⁹ poſtea ſcias
ipaꝝ. Jn paucis aũt vel nullis īuenit̃ ꝙ ſcia fiat ſimul cũ
ſcibili:g̃ ſcibile ẽ nãliter pꝛi⁹ q̃ꝫ ſcia. ❡ Ubi notandũ ꝙ i
nullis inuenitur ſcia ſimul nãliter facta cum ſcibili:eo ꝙ
cauſatum ẽ nãliter poſteri⁹ ſua cã:ſcia ãt noſtra ẽ cauſata
a re ſcibili.⁊ ideo ſit poſteri⁹ nãlr̃ ſcia q̃ꝫ ſcibile. Jn paucis
v̇o īuenit̃ ꝙ ſcia fiat ſil̃ tpe cũ ipo ſcibili.

❡ Ampli⁹ ſcibile ſublatũ ſil̃ aufert ſciaꝫ:ſcia ve
ro nõ ſimul aufert ſcibile:nã ſi ſcibile nõ ſit:nõ
eſt ſcia:ſcia vero ſi nõ ſit nihil ꝓhibet eẽ ſcibile:
vt circuli q̃dratura ſi ẽ ſcibilis:ſcia quidẽ eius
nõdũ ẽ:illð vero ſcibile eſt. Ampli⁹ aĩali qdeꝫ
ſublato ñ ẽ ſca:ſcibiliũ vero pluria eẽ ↄ̨tigit.

❡ Secũda ꝓbatio Ariſto.q̃ ponit̃ ibi. Amplius ſcibile.eſt
talis.id qð nõ auferẽ ad ablationẽ alteri⁹:ſꝫ magis alteꝝ
tollit̃ ad ablationẽ eius:pꝛ̇us eſt illo altero naturaliter. ſꝫ
ſcibile nõ aufert̃ ad ablationẽ ſcie.ſed ſcia tollit̃ ad abla-
tionẽ ei⁹:quia ſi nõ ẽ ſcibile nõ ẽ ſcia:ſed ſi nõ ſit ſciẽtia nõ
oꝫ ꝓpterea non eẽ ſcibile:ſicut pꝫ de q̃dratura circulari q̃
foꝛte eſt ſcibilis ⁊ tamẽ nõdũ habita eſt ſcia de ipſa. ergo
ſcibile nãliter pꝛ̇us eſt ſcia. ❡ Tertia autẽ declaratio eiuſ
dem q̃ icipit ibi. Amplius aĩali.talis eſt. cuꝫ ſcia ſit in pte
aĩalis: vtpote in aĩa ſicut in ſubo: ſublato aĩali tollit̃ ſcia:
ſicut ſublato ſubo tollit̃ accñs ſubi: ⁊ tñ ſublato aĩali pñt
adhuc multa eẽ ſcibilia:ſicut elementa ⁊ alia multa.ergo
ſcia ⁊ ſcibile non ſunt ſimul nã. Põt aũt hoc alr̃ legi vt vꝫ
h̃ nõ ponat̃ tertia ꝓbatio:ſed ex⁹ ad d̃clarãdũ id qð dice
bat̃ i pͥma ꝓbatione.ſ.ꝙ ſublata ſcia nõ oꝫ ꝙ tollat̃ ſcibi-
le.⁊ credo ꝙ iſta ſit melioꝛ lectura.

❡ Similiter autem his habent ſeſe ⁊ ea que d̃
ſenſu ſũt. Senſibile eni pꝛius q̃ꝫ ſenſus videt̃
eſſe. ſublato eniꝫ ſenſibili ſimul aufert̃ ſenſus:
ſenſus vero ſenſibile nõ ſimul auferũt:ſenſus
enim circa coꝛpus ⁊ in coꝛpoꝛe ſunt: ſenſibili
autem perempto peremptum eſt ⁊ coꝛp⁹:ſen
ſibile enim coꝛpus: cum vero coꝛpus non ſit
ſublatus eſt ſenſus. Quare ſimul aufert ſenſi
bile ſenſum:ſenſus vero ſenſibile nõ. animali
enim perempto ſenſus quidẽ peremptus eſt:
ſenſibile auteꝫ permanet:vt coꝛpus calidum
dulce amarum ⁊ oĩa alia quecũqꝫ talia ſunt.
Amplius ſenſus quidẽ ſimul cum ſenſato ſit:
ſimul enim aĩal ſit ⁊ ſenſus. Senſibile enim
ante eſt q̃ꝫ ſenſatũ eẽt. Jgnis eni ⁊ aqua ⁊ alia
huiuſmodi ex quibus ipſũ aĩal cõſtat:ante ſũt
q̃ꝫ aĩal ſit oĩo vel ſenſus: quare pꝛius ſenſibile
q̃ꝫ ſenſus eſſe videtur.

❡ Deĩde cum dicit. Silr aũt his.declarat idẽ in alijs coz-
relatis q̃ ſunt ſenſus ⁊ ſenſibile:dicens ꝙ his q̃ ſunt dicta
de ſcia reſpectu ſcibilis ſilr ſe habẽt ea que de ſenſu ſunt
reſpectu ſẽſibilis.qꝛ ſẽſibile videt̃ eẽ pꝛ̇us nãlr̃ q̃ꝫ ſẽſus.
qð declarat Ariſto.dupl̃r:pͥmo quidẽ:qꝛ ſublatũ ſẽſibile
ſtatim pimit ſenſum.ſꝫ nõ ecõuerſo.qꝛ ſenſus ẽ circa coz-
pus ⁊ i coꝛpe elementato:vel mixto ex elemẽtis ſenſibili
bus.ſed ſublato ſenſibili tollit̃ coꝛpus mixtũ:qꝛ oẽ coꝛp⁹
mixtũ eſt ſenſibile.ſublato vero coꝛpe mixto:tollitur ſen-
ſus.q̃re pꝫ ꝙ ſẽſibile ſublatũ ſil̃ pimit ſenſum: ſꝫ ſublato
ſenſu nõ ideo perimit̃ ſenſibile.quia ſenſus non eſt niſi in
aĩali:ſed aĩali nõ exiſtente poſſũt eẽ coꝛpa inaĩata ſenſibi
lia.g̃ ſẽſibile eſt pꝛ̇us nãliter q̃ꝫ ſenſus. Scðo aũt hoc ideꝫ
ſic declarat.ſenſus ſit ſil̃ cũ ſenſato.i.cũ re ſentiente:ſicut
ſil̃ ſit aĩal ⁊ ſenſus.ſed añq̃ꝫ ſit ſẽſatũ.i. aĩal ẽ naturalr̃ coz-
pus ſẽſibile:vtputa ignis ⁊ alia elemẽta ex qb⁹ cõſtat coz-
pus aĩalis.g̃ ſenſibile ẽ pꝛ̇us nãliter q̃ꝫ ſenſus.

Ad pleniorẽ aũt relatiuoꝝ intelligentiam oꝫ etiam hic
aliqua dubia diſcutere. Et pͥmo queramus vtrũ res
alioꝝ p̃dicamẽtoꝝ poſſint eẽ d̃ p̃dicamẽto relatõis. vide
tur eni ꝙ ſic.qꝛ ſcia ⁊ ſẽſus ſunt res p̃dicamẽti q̃litatis: ⁊
tamẽ ponunt̃ hic a pħo d̃ p̃dicamento relatõis:g̃ res alio
rum p̃dicamẽtoꝝ pñt eẽ de h̃ p̃dicamẽto. ❡ Ad iſtã qõ-
nem dicũt qdã ꝙ relatio nõ hꝫ aliaꝫ realitatẽ a realitate
ſui fũdamẽti. Et qꝛ fũdamẽtũ relatiõis põt vt dicũt eẽ res
ſubẽ ⁊ res accñtis:idcirco põt ſꝫ eos: tã realitas ſubẽ: q̃ꝫ
realitas alioꝝ accidẽtiũ a relatõe:eẽ realitas relõnis. ex
h̃ ſeq̇t̃ ꝙ ⁊ res p̃dicamẽti ſubẽ ⁊ res p̃dicamẽtoꝝ accñtis
põt eẽ de p̃dicamẽto relõnis. ⁊ vlteri⁹ ẽt dicunt iſti ꝙ p̃di
camẽtũ relatõis ñ ẽ ſimpl̃r p̃dicam⁹ accñtis:ſꝫ ſolũ eate
nus q̃ fũdat̃ ſ̃ rẽ accñtis. ſꝫ v̇o ꝙ fũdat̃ ſupra rẽ ſubẽ ẽ p̃-
dicamẽtũ ſubẽ. Sꝫ iſta ẽ icõueniẽs opĩo. p̃ qdem qꝛ reali
tas p quã aliqd i predicamẽto reponit̃ ẽ qditas ei⁹. ẽ aũt
oĩo falſũ vt ſupra diximꝰ ꝙ qditas relatiõis ſit qditas ſui
fũdamẽti. q̃ꝫ tũcũqꝫ igr̃ ſupra rẽ ſubẽ ipſa relõ fũdet̃: ſp tñ
neceẽ ẽ dicere ꝙ qditas relõnis ſit diſtĩcta a qditate ſubẽ
⁊ p ↄ̨ñs ꝙ res ſubẽ nõ ſit de p̃dicamẽto relõnis. ❡ Scðo
idẽ appꝫ icõueniẽs qꝛ p̃dicam⁹ relatõis aut ẽ vnum aut
plã.nõ ãt ẽ dðꝫ ꝙ relõ ſit plã p̃dicamenta:qꝛ tũc eẽnt plã
p̃dicamẽta q̃ꝫ d̃cẽ. Eſt igr̃ vnũ p̃dica⁹ tñ diſtĩctũ ↄ̨ cetera
p̃dicamẽta. ſꝫ ipoſſe ẽ vnũ p̃dicaᵐ eẽ diſtĩctũ ab alio. niſi
qditas vni⁹ ſit diſtĩcta a qditate alteri⁹. neceẽ igr̃ qditas
eoꝝ q̃ ſũt i predicamẽto relõnis: ẽ diſtĩcta ⁊ diuerſa a qdi
tate eoꝝ q̃ ſunt in reliquis predicamẽtis. Et p ↄ̨ſequens
incõueniens eſt dicere ſiue ꝙ p̃dicamentũ relationis ſit
p̃dicamentũ ſubẽ:ſiue ꝙ qditas q̃ eſt in vno p̃dicamento

alio a relatione poſſit eē de p̄dicamento relationis. ¶ Dicendū eſt igr̄ ad q̄ōnē ꝙ ſi res ſumaṫ pro re q̄ditatis ⁊ eēntie ſimplr̄: ipoſſe tūc ē ꝙ res maxime p̄dicamentoꝝ abſolutoꝝ ſint de p̄dicamēto relatōis: quēadmodū ipoſſe ē ꝙ q̄ditas q̄ nō dicit niſi ipm̄ habere ſe ad aliud ſit q̄ditas q̄ non eſt ipm̄ ſe habere ad aliud: quō aūt ſit ſoluendū argumentū patebit in ſequēti q̄ōne.

Queritur ergo 2° vtrum ſcia ſit pura relatio. videtur enī ꝙ nō: q2 dicit Ari. in ſequentib⁹ ꝙ ſcia ē in genere qualitatis: nihil autē quod ſit ī genere qualitatis pōt eē relatio pura: ergo ſcia nō ē pura relatio. ¶ Ad iſtam q̄ōnem dicunt q̄dā ꝙ ſcia eſt pura relatio. ad quod ponendū mouenṫ multiplr̄. p̄mo quidē q2 ō nullius eēntiali itellectu ē reſpectus ad aliud: niſi illud ſit eſſentialr̄ ipa relatio: ſed de eēntiali itellectu ſcientie eſt reſpectus ⁊ ordo ad ſcibile. quo ſcia itelligi nō pōt niſi ordo ad ſcibile itelligaṫ: p̄cipue q2 ſcia per ſcibile ſpecificatur ⁊ diſtinguitur. ergo ſcia eſſentialiter eſt quedam relatio. ¶ Secūdo aūt mouenṫ ad id ponendū: q2 id ꝙ ō nouo acquiriṫ in aliquo nō facta mutatione in ipm̄: non pōt eē q̄litas ſed relatio. ſcia autē acq̄riṫ in aīa nō facta trāſmutatione in ipa: vt dr̄. 7° phyſicoꝝ. ergo ſcia nō ē qualitas: ſed ē eēntialr̄ relatio q̄dā. ¶ Tertio mouenṫ ad ponēdū idē. q2 cōmentator in 8° phyſicoꝝ dicit ꝙ digni⁹ eſt exiſtimare ſciam de capitulo ad aliquid q̄ȝ de caplō qualitatis Et q2 Ari. eam ponit in 5° metaphyſice. iter ea que ſunt p̄ ſe relatiua: ⁊ cōmētator etiā dicit ibi exp̄ſſe. ꝙ ſcia eſt per ſe ad aliq̄d. Sȝ iſta opīo noua ē oīo ipoſſis. Ad cui⁹ euidētiam ē cōſiderandū: ꝙ relatio oīs de ſua rōne requirit aliquid ſupra qō fundeṫ. Et q2 id ī quo aliq̄d fundaṫ eſſe neceſſario aliud ab eo qō fundatū ē in ipo: neceſſarium ē ꝙ fundamentū cuiuſlȝ relationis ſit aliud ab ipa relatione fundata ſup̄ ipſuȝ. ſi ergo ſcientia ſit pura relatio oportebit de neceſſitate ſibi dare aliquod fundamentum aliud ab ipſa relatione fundata ſuper ipſum. hoc autem fundamentum poni non poterit hac pōne ſtante: niſi ipe intellectus: vel ipa potētia itellectiua. qō iſti ēt ꝯcedunt. totuȝ h̄ āt poni nō pōt ſine magno iconuenienti. ¶ Ad cui⁹ euidentiā ē cōſideranduȝ ꝙ noua relatio realis req̄rit ſemp̄ nouitatē fundamēti: vel ex p̄te vtriuſq3 extremi: vel ex p̄te alteri⁹. Nā cū fuerit real' relatio ex p̄te vtriuſq3 extremoꝝ: ſi ipa de nouo aduenit inter aliq̄ duo: oȝ ꝙ p̄p̄ acq̄ſitionē fūdamēti muteṫ aut vtrūq3 aut alterū. quēadmōȝ ſi de nouo iter aliq̄ duo dȝ fieri relatio eq̄litatis: neēē eſt aut ꝙ fiat nouiter mutatio ī q̄ātitate vtriuſq3: aut in quātitate alterius tantum. Cum vero fuerit relatio in vno extremo realis: ⁊ in alio extremo relatio rationis: oportet tunc ſi debet nouiter fieri ex parte eius in quo eſt relatio realis: ꝙ ex p̄te eius fiat innouatio p̄ nouam acq̄ſitioneȝ fundamēti. Cū ḡ relatio ſcie aut ſciētis ad ſcibile. ſit ex p̄te ſcibilis relō rōnis: ⁊ ex p̄te ſcie ac ſciētis ſit relō realis: ipoſſe tūc erit ꝙ nouiter fiat ſcia in ſciēte: niſi fiat nouitas ī acq̄ſitione ſui fūdamēti: qō: vt dicūt: ē ipe intellectus. talis itaq3 opinio nō pōt ſuſtineri niſi ponaṫ ꝙ tunc hō acq̄rit intellectū cū acq̄rit ſciam: quod eſſe nō poteſt. niſi aut itellect⁹ ſit generabilis ⁊ corruptibilis: aut ſit a nobis ſeparatus ī eē: ſȝ nobis copuleṫ q̄n itelligim⁹. ⁊ quia vtrūq3 iſtoꝝ ē erroneū: neēē ē ꝙ falſa ſit opinio p̄dicta: que ponit ſciam eē relatōēȝ purā: ⁊ itellectū ponit ei⁹ imediatū fundamentū. Et p̄pterea id qō menſuratū eſt aliquo non eſt relatio. ſȝ ē fundamētū ordinis vel relationis ad menſurā. ſcia aūt menſuraṫ ipo ſcibili vt dicit Ari. ī decimo metaphyſice. ḡ ſcia nō eſt relatio: ſȝ ē fundamētū relationis ad ſcibile. Idē etiā pȝ euidēter p̄ ꝯmentatorē. dicit enim in p̄dicto li° metaphyſice. ꝙ ſcibile ē ī gn̄e ſubē: ⁊ ſcia ē in genere q̄litatis. Cōſiderandū ē ḡ ꝙ ſcia ponit rē q̄litatis ex ſua ſignificatōe: ⁊ ex ſuo modo ſignificādi ponit realē reſpectum illi⁹ q̄litatis ad ſcibile: ita ꝙ p̄pter q̄ditatē q̄litatis quā ponit: eſt de p̄dicamento qualitatis. ſed q̄ditas reſpectiua quā iportat ex ſuo mō ſignificādi: ē ō p̄dicamēto relatōis. Et eodē mō itellige de ſenſu. ¶ Prima autē rō illoꝝ nō valet: nā tota realitas ſcie eſt ipa ſpēs iformās itellectū: tal' āt pōt itelligi nō itellecto reſpcū ad ſcibile. ſȝ ſcia p̄p̄ moduȝ ſignificādi hȝ ꝙ ſtati itellecta det itelligere ordineȝ ad ſcibile. ſpecificaṫ aūt ſcia ēt a ſcibili nō q̄dē formalr̄: ſȝ cālr̄ vel originalr̄. ¶ Scd̄a ēt rō n̄ ꝯcludit p̄poſitū ſȝ oppo⁹. nā q̄uis ſcia fiat ī itellectu ſine eius mutatiōe q̄ ſit mot⁹: nō tn̄ fit ī eo ſine nouitate fūdamēti: qō cuȝ nō ſit itellectus oportet ꝙ ſcientia dicat non tm̄ relationem: ſȝ relationē ⁊ eius fundamentum. Tertiū auteȝ motiuū n̄ valet. q2 quāuis ſcia ſit per ſe relatiuū vel ad aliq̄d: nō tn̄ ſeq̄ṫ ꝙ ſit relatio imo ꝙ ſit dicēs relationē ⁊ aliq̄d aliō. q2 relati⁹ nō ē nomē abſtractū ſȝ cōcretū.

Tertio querṫ vtrū oīa relatiua ſint ſil' nā. ⁊ videtur ꝙ nō. q2 p̄us ⁊ poſteri⁹ ſunt relatiua. ⁊ tamen nō ſunt ſil' nā. ¶ Ad qō dicēdū eſt ꝙ de relatis loq̄ poſſumus duplr̄. vno q̄dē modo rōne ipaꝝ reꝝ que ſubyciunṫ relationibus: ⁊ ſic relatiua nō ſunt ſil' natura. ſic non ſunt ſimul homo q̄ eſt pater: ⁊ homo qui eſt filius. nec ſtatim cum res eſt que ſciri poteſt: eſt ſciētia de ipa. Alio autem mō de ipſis loqui poſſumus rōne ipſarum relationum: ⁊ ſic ſunt ſimul natura. ſed cū ſunt ambe relatōēs reales: oȝ tunc ꝙ ſimul in re ponantur ambe. Cum vero ſunt ambe relationes rationis: oportet ꝙ ſimul ponantur ambe apō conſiderationem rationis: cum autem fuerit vna relatio realis: ⁊ alia relatio rationis: tunc cum vna earum poniṫ in re ſufficit ꝙ ponatur alia in ratione. Eſt ergo dicenduȝ ꝙ licet res prior ⁊ res poſterior non ſint ſimul: ſunt tn̄ ſil' relationes eaꝝ ⁊c̄.

¶ Habet autē queſtionem vtrum nulla ſubſtātia ad aliquid dicatur quemadmodum videṫ: an hoc contingat ſecūduȝ quaſdā ſecūdas ſubſtantias: nā in primis ſubſtātijs neceſſariū ē. nā neq3 tote neq3 partes ad aliquid dicuntur. nam aliquis hō nō dicitur alicuius aliquis homo: aliquis bos alicuius aliquis bos. Similiter autem ⁊ p̄tes. quedam enim manus non dicitur alicuius quedam man⁹: ſed alicui⁹ manus: ⁊ q̄ddā caput nō dicitur alicui⁹ quoddā caput: ſed alicui⁹ caput. Similiter auteȝ ⁊ in ſecūdis ſubſtātijs. atq3 hoc quidē ī plurib⁹: vt hō nō dicitur alicuius hō: nec bos alicui⁹ bos: nec lignuȝ alicuius lignum: ſed alicui⁹ poſſeſſio diciṫ. In huiuſmodi ergo manifeſtum eſt quoniam nō ē ad aliquid. Le. XV.

Poſtquam Ari. determinauit ſupra de ad aliq̄d ſm̄ dicta ab alijs. In parte iſta mouet ꝯtr̄ dubitationem quandaȝ vt corrigat iam factam determinationem. Et circa hoc quatuor facit. quia primo mouet queſtionem. ⁊ oſtendit in quibus ipa non habet locum. Scd̄o vero declarat in quibus locum habet. ibi. In aliquibus vero. ⁊ tertio ponit diffinitionem relatiuorum corrigens predicta ibi. Si ergo ſufficienter. Et quarto ponit quandam proprietatē

verorum relatiuorum ibi. Ex his ergo manifeſtū eſt. Dicit ergo in prima parte ꝙ determinatio ſupradicta habꝫ queſtionē vtrū dicat̄ nulla ſuba ad aliqd ſicut videtur. an cōtingat in aliquib⁹ ſubſtātijs ſcd̄is ꝙ videlꝫ ad aliqd dicātur. ⁊ de pmis qdē ſubijs eſt verū ꝙ nō dr̄ ad aliqd q꞉ nec ſꝫ ſe totas: nec ſꝫ ſuas ptes: q꞉ aliqs hō ñ dr̄ alicui⁹ aliqs hō. ⁊ ſilr̄ ē de ptib⁹ ei⁹: q꞉ nō dr̄ q̄dā man⁹ alicui⁹ q̄dā manus. ſꝫ dici pōt q̄dā man⁹ alicui⁹ man⁹. Silr̄ ēt ī pluribus ſcdaꝝ ſubaꝝ pꝫ ꝙ nō dicant̄ ad aliquid. ſicut non dr̄ homo alicui⁹ hō: nec lignū alicui⁹ lignū. ſed dicit̄ alicuius poſſeſſio. vnde in iſtis ⁊ in his ſimilib⁹ eſt manifeſtum ꝙ non ſunt ſm ſe ad aliqd. ¶ Eſt aūt hic notandū ꝙ nihil dicit̄ ad aliqd: niſi inquantū includit ad aliō reſpectum: quedam vō manus nō includit reſpectū ad aliquid ex eo ꝙ dicitur quedam: ſed ex eo ꝙ dicitur manus. Et idcirco dicit Ariſtote. ꝙ quedam manus dici poteſt alicuius manus. ſed nō alicui⁹ quedaꝫ man⁹. Silr̄ etiā lignum ex eo ꝙ dicit̄ lignū nō icludit reſpectū ad aliquid: ſed hunc reſpectū icludit ex eo ꝙ dicit̄ poſſeſſio. Et idcirco dic̄ phi loſophus ꝙ lignum non dicit̄ alicui⁹ lignum: ſed dicitur alicuius poſſeſſio.

¶ In aliqbus vero ſcd̄is ſubijs hꝫ aliquā dubitationē: vt caput alicui⁹ caput dicit̄: ⁊ manus alicui⁹ man⁹ dicit̄: ⁊ ſingula huiuſmodi: quare hec fortaſſe ad aliqd eſſe vident̄.

¶ Deide cū dicit. In aliqbus vero. oſtēdit ī quibus q̄ſtio predicta locū hꝫ dicens: ꝙ in aliquib⁹ ſcd̄is ſubijs hꝫ locū dubitatio pdicta: ſicut caput eſt ſecūda ſuba ⁊ dicitur alicui⁹ caput: ⁊ man⁹ dicit̄ alicui⁹ manus: ⁊ ſic de alijs. vnde talia vident̄ eē ad aliquid.

¶ Si igit̄ ſufficient̄ coꝝ q̄ ſūt ad aliqd diffō aſſignata ē: aut nimis difficile aut ipoſſe ē ſoluere: qm̄ nulla ſuba coꝝ q̄ ſūt ad aliqd dicit̄. Si aūt nō ſufficient̄: ſed ſunt ad aliqd qb⁹ hoc ipꝫ eē eſt ad aliud quodāmō ſe hr̄e: fortaſſe aliqd cōtra iſta dicet̄. Prior vero diffō ſequit̄ qdem oīa relatiua: nō tamē eis hoc eſt eſſe ꝙ ſint ad aliquid: ꝙ ea ipſa que ſunt aliorum dicuntur. Ex his ergo manifeſtū eſt ꝙ ſi quis aliqd coꝝ q̄ ſunt ad aliqd diffinite ſciet: ⁊ illud ad quod dicit̄ diffinite ſciturus eſt. quoniaꝫ eorum eſſe que ſunt ad aliquid: ē ad aliquid quodāmodo ſe habere. Si enī nō nouerit oīo ad quod hoc quodāmodo ſe habet: nec ſi aliquid ad quod hoc quodāmodo ſe hꝫ ſciturus eſt. ſed in ſingulis palā hoc eſt vt hoc ſi quis nouit diffinite qd̄ eſt duplū: ⁊ cuius duplū eſt mox diffinite nouit. Si vero nihil diffinite nouit: ipſū cuius duplum eſt: neqꝫ ſi ē oīo nouit. Silr̄ autem ⁊ hoc: ad aliqd ſi nouit aliquis qd̄ melius ē diffinite: ⁊ quo melius ē neceſſariū ē noſſe. Indiffinite aūt ſi ſciat q꞉ ē peiore melius: opinione id quidē tale eſt ſic: non diſciplina: non enī ſciuit ſubtiliter quo ē peiore melior: ſi eniꝫ ſic cōtingit nihil eſt peius eo propter hoc. Quapropter palam eſt ⁊ neceſſarium ꝙ ſi nouerit quis aliquid relatiuoꝝ diffinite: neceſſariū eſt ⁊ illud ad quod dicitur diffinite noſſe. Caput vero ⁊ manus ⁊ horum ſingula que ſubſtantie ſunt hoc ipſum ꝙ ſunt poteſt ſciri diffinite. Ad quod vero hec dicantur non eſt neceſſarium ſcire. cuius enim caput hoc vel hec manus: non eſt dici diffinite. quare non erunt hec ad aliquid. Si vero non ſunt relatiuorum: verū erit dicē ꝙ nulla ſuba relatiuoꝝ ē. Fortaſſe aūt difficile ſit ō hmōi reb⁹ ꝯſidēter ōclarare: niſi ſepe pertractata ſint. dubitare autē de ſingulis non erit inutile.

¶ Deinde cū dicit. Si igitur ſufficiēter. corrigit determinationē ſupradictā: dicēs ꝙ ſi ſufficiēter eſt aſſignata ſuperius diffō coꝝ que ſūt ad aliqd: aut nimis difficile: aut ipoſſe erit qōnē ſoluere: tenendo ꝙ nul⁹ ſubſtantia ſit de numero coꝝ q̄ ſunt ad aliqd: quia illa diffō dicit ꝙ ad aliquid dr̄r q̄cūqꝫ ſꝫ ipꝫ qd̄ ſunt. i. p ſeipſa dr̄r alioꝝ. Caput vō ⁊ manus p ſeipa dr̄r alioꝝ. ſi autē diffō relatiuoꝝ non ē ibi ſufficienter aſſignata: ſꝫ oꝫ dici ꝙ ad aliqd ſunt illa q̄bus hoc ipm eē eſt hr̄e ſe ad aliud q̄dāmodo: dicet̄ forte aliqd ꝯtra iſta dicta ī queſtiōe. Differt aūt hec diffō a priori q꞉ prior diffō ſeqt̄ oīa relatiua p ſe: nō tn̄ p illā diffōnē ē eis .i. relatiuis hoc eē ꝙ ſint ad aliqd: ſed ſolū ꝙ ea ipa. i. per ſeipſa dicant̄ alioꝝ. Scd̄a vero diffō dicit ꝙ ad aliquid ſunt que nō habēt aliud eē q̄ hr̄e ſe ad aliqd quodāmō.

¶ Notandū eſt aūt ꝙ ſignanter dr̄: ꝙ ad aliquid ſunt q̄bus hoc ipm eē ē ad aliud ſe hr̄e quodāmodo: ad dandū īntelligere ꝙ hr̄e ſe ad aliqd nō q̄cunqꝫ modo ſupradicto. ſed illo modo quo diſtinguit̄ cōtra ſex pncipia: dicit propriā rōnē pdicamēti relatōis. qd̄ q̄lr̄ ſit ſupra expoſitum⁹.

¶ Deide cū dic̄. Ex his ergo. concludit vnam ppꝛietateꝫ relatiuoꝝ. dicēs. ꝙ ex his q̄ ſunt dicta in 2ᵃ diffinitione: pꝫ ꝙ ſi qs ſcit aliqd de nūero coꝝ q̄ ſunt ad aliqd. i. de numero relatiuoꝝ diffinite. i. per diffōnē: ſcitur⁹ ē diffinite ⁊ illud ad qd̄ dr̄. nā diffō ſignificat qd ē eē: ſꝫ eē relatiui vt dictū ē: nō ē niſi ad aliō ſe hr̄e. ḡ diffō ppa cuiuſlꝫ relatiui expmit correlati⁹ ad qd̄ ſe hꝫ ipꝫ relati⁹ diffi⁹. Et ppterea oꝫ ꝙ ſi qs ſcit diffinite relatiuū aliqd̄: ſciat diffinite ⁊ id a q̄ dr̄. quēadmodū ſi qs ſcit diffinite aliqd eē duplū: oꝫ ſtatī ꝙ diffinite ſciat cui⁹ ē duplū: ⁊ ſic ē de alijs v̄is relatiuis. ſꝫ nō ſic ē ō ſubijs: q꞉ ſi qs diffinite ſciat caput vel man⁹ ⁊ ſilia: nō oꝫ ꝙ ſciat diffinite illud ad qd̄ dicant̄. vn̄ pꝫ ꝙ ñ ſūt ō nūero v̄oꝝ relatiuoꝝ. Addit aūt Ariſto. ad ſuā excuſatōēꝫ ꝙ difficile ē ō talib⁹ reb⁹ ꝯſidēter ōclarare niſi fuerit ſepe ptractata: ſꝫ dubitare. i. īgrere de ſingulis nō erit iutile. ¶ Eſt ēt notādū ꝙ caput ⁊ man⁹ ex ſua ſignificatione ponūt ſubaꝫ: ⁊ ex mō ſignificādi ponūt relatōēꝫ. vn̄ ſi diffiniunt̄ inquātū ponūt ſubaꝫ: nō oꝫ ꝙ tūc p ipoꝝ diffōnē ſciat̄ id ad qd̄ dr̄r. ſꝫ ſi diffiniant̄ q̄tū ad relatōēꝫ quā ponūt ex mō ſignificādi: tūc nece ē ꝙ p illā diffōnem ſciat̄ illō ad qd̄ dr̄r. ſꝫ ſi diffiniant̄ q̄tū ad relatiōēꝫ quaꝫ ponūt ex mō ſignificādi: tūc nece ē ꝙ p illā diffōnē ſciat̄ id ad qd̄ dr̄r: q꞉ ī diffōe cuiuſlꝫ relōnis oꝫ ſumere correlꝫ.

Ad intelligētiā aūt dictoꝝ oꝫ ptractare aliqs dubitationes. Querat̄ aūt p̊ v̄tꝝ vlla rela⁹ poſſit fūdari imediate ī ſuba. v̄r. n. ꝙ ſic. q꞉ rela⁹ ad formā ſubalē fūdat̄ imediate in eſſentia materie pme. ⁊ tamē tal̄ eēntia ē ſuba. ḡ pōt imediate in ſuba fundari aliqua relatio. ¶ Ad iſtaꝫ queſtionē dicūt qdā ꝙ opio phoꝝ ē nullā relatiōem poſſe fūdari imediate ī ſuba. ſꝫ ſꝫ veriorē ſētētiā theologoꝝ oꝫ dicere vt dicunt. ꝙ imediate ī ſuba fundet̄ aliqua relatio. ſed ſi diligēti⁹ de hoc cōſiderem⁹ veritatem videbi

mus manifeſte ꝙ nõ ē cõtraria ſentētia ꝑhoꝝ ſententie theologoꝝ. Ad cui⁹ euidenciā ē cõſiderandū ꝙ ad aliqd dicunt̄ aliq̄ vt habet̄ in 5° metaphiſice. ſꝫ actiuū ⁊ paſſiuum. ⁊ aliqua ſm quātitatē. ⁊ aliqua ſm mēſurā ⁊ menſuratū. ita ꝙ ſi diligēter cõſiderem⁹ cūcta relatiua: videbimꝰ manifeſte ꝙ relatio nõ fundabit̄ in aliquo niſi in quātum ſubinduit aut rõnē actiui vel paſſiui: aut rõeꝫ alicui⁹ de gn̄e q̄ntitat: aut rõnē mēſurati. Nulla aūt iſtaꝝ rõnuꝫ dicit rõnem q̄ditatis ſube: ſed ſolum dicit quādā rõnem ſibi adiacentē. ⁊ per ꝯñs hn̄tē reſpectu ei⁹ cõditionē accidētis. Et ꝑ tāto dicūt pħi ꝙ nulla relatio fūdat̄ in ſuba imediate. q2 videlꝫ ī nulla ſuba fūdari põt relatio niſi mediāte q̄daꝫ rõne q̄ reſpectu q̄ditatis ſube hꝫ rõnē accidētis. loqmur autem nūc de ſubſtātijs creatis. vnde ⁊ relatio q̄ fundat̄ in eē mãe ꝓme nõ fūdat̄ in ea niſi ꝑut habet rationē ꝑncipij ꝑſectibilis ꝑ formā: q̄ ē vt rõ ꝑncipij paſſiui. Quo vero talis rõ nõ nectio addit ſupra q̄ditatē ſube aliquā naturā aliā dicūt theologi: ſi g̸ h̸ dicāt. ꝙ relatio aliq̄ fundat̄ imediate ī ſuba. Nam ꝑ hoc volunt excludere aliam rē ⁊ naturā mediā īter ſubam ⁊ relationē. nõ āt volunt excludere mediā rõnē aut actiui ⁊ paſſiui: aut mēſure ⁊ mēſurati. ¶ Dicēdū ē g̊ ꝙ relatio ꝑprime nõ fundat̄ niſi aut ſuper rē de genere quātitatis ſicut duplum ⁊ dimidium ⁊ ſilia q̄ fūdant̄ ſupra numeꝝ: ⁊ idē equale ⁊ ſimile q̄ fundant̄ ſupra vnitatē: aut ſupra actiuū ⁊ paſſiuū ſicut pater ⁊ filius. dicit̄ enī pater qs q2 genuit: ⁊ dicit̄ fili⁹. q2 genitus eſt. aut ſupra menſurā ⁊ menſuratuꝫ: ſicut ſunt ſcia ⁊ ſcibile. q2 veritas ⁊ entitas ſcie ſpeculatiue menſurat̄ ſcibili. ſed ſcia practica eſt mēſura ſcibilis.

Secundo querat̄ vtruꝫ ſuba vlla poſſit poni de numero relatiuoꝝ ſm eſſe. videt̄ enī ꝙ ſic. q2 qd̄ hꝫ dependentē eēntiā videt̄ dici relatiuū: ſm eſſentiā ⁊ ſm eēntiale eē: ſed mã q̄ eſt ſuba hꝫ ſuam eēntiā dependentē a forma. g̊ ſuba põt ꝯuenienter poni de numero relatiuoꝝ ſm eē. ¶ Ad iſtā q̄ōnem dicunt quidam ꝙ ſuba põt poni de relatiuis ſm eē: ⁊ nõ ſolum ſubſtātia: ſꝫ etiā oīa relatiua realia ſunt relatiua ſm eē. ⁊ oīa relatiua rõnis ſunt relatiua ſm dici. Sed iſta poſitio nõ poteſt ſtare ſm ſententiā Ariſto. dicit. n. hic Ariſt. ꝙ vere ſm eē ad aliquid ſunt quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliquid ſe habere quodammodo. ex quo patet ꝙ illa ſunt relatiua ſm eē: quoꝝ eē ⁊ eēntia nõ ē niſi ipa habitudo ad aliud. ſicut eē patrē nõ ē aliud q̄ꝫ habere habitudinē ad filium. Et per ꝯñs eēntia patris īquātū pater nõ ē aliud q̄ꝫ talis habitudo. hoc aūt nõ põt dici de cūctis relatiuis realib⁹. q2 ſcia ē relatiuū reale: ⁊ tn̄ eēntia ſcie nõ ē ipa habitudo ad ſcibile: gͣ potius eēntia eius eſt q̄dam qualitas aīe: q̄ hꝫ habitudinē ad ſcibile. ſilr eēntia materie nõ eſt ipa habitudo ad formā: ſꝫ ē quedā ſuba que hꝫ ad formā dependentiā. ⁊ eēntia capitis non eſt ipſa habitudo ad capitatū ſed eēntia quedā que eſt ſubſtantia habens ordinem ad totum. vn̄ patet ꝙ eſt falſum ſecundum ſententiam Ariſto. omnia relatiua realia eſſe relatiua ſm eſſe. Dicendū eſt igitur ꝙ tam relatiua realia q̄ꝫ relatiua rationis dicūtur tunc relatiua ſm eē cum ſunt talia ꝙ tota ipſorum eſſentia eſt ipſa habitudo ad aliud. quando autem eſſentia tota non eſt ipſa habitudo ſola dicunt̄ relatiua ſecunduꝫ dici. Et q2 eſſentia nullius ſube eſt tota habitudo ad aliud: dicere oꝫ ſm ſententiam philoſophi ꝙ nulla ſubſtantia eſt relatiuum ſm eē. ſed ſi aliq̄ ſuba refert̄ ad aliud: ipſa ē relatiuū ſm dici. ¶ Ad argumētū ergo dicendum ꝙ ad hoc vt aliqd dicat̄ relatiuū ſm eē nõ ſufficit ꝙ habeat eſſentiam ⁊ eē depēdens: ſꝫ oꝫ ꝙ hēat eēntiā q̄ nõ ſit aliud q̄ꝫ ipſa habitudo ad aliquid. Sunt aūt multa dubia circa materiā de relatiuis que dimittimus ne nimiā prolixitatē inducamus: ⁊ q2 talis diſcuſſio ſubtilis ē materie magis ad metaphyſicū ſpectat q̄ꝫ ad logicum.

¶ Diuiſio q̄rta. Sermo ī q̄litate.

Qualitatem autem eſſe dico ſecundum quam quales quideꝫ dicimur. Eſt autem qualitas eoꝝ q̄ multiplr̄ dicūr. L. c. XVI.

Expedito tractatu de predicamēto relationis accedit Ariſto. ꝯñr ad tractatū d̄ ꝑdicamēto q̄litatis. ⁊ circa hoc ita ꝑcedit. q2 primo determinat d̄ qualitate in abſtracto. 2° autē determinat de ipſa in cõcreto ibi. Qualia vero ſūt. Tertio v̄o aſſignat cõitates q̄litatis: ibi. Ineſt aūt ꝯtrarietas. ⁊ quarto remouet dubitationē quādā. ibi. Ac vero nõ decet. Prima ps adhuc diuidit̄ in q̄tuor ptes ſꝫ ꝙ determinat de quatuor ſpēbus qualitatis. 2ª pars eſt ibi. Aliud v̄o qualitatis. 3ª pars ē ibi. Tertia vero ſpēs. 4ª eſt ibi. Quartū vero gen⁹. In ꝑma pte ſic ꝑcedit. q2 ꝑmo ponit deſcriptionē q̄litatis: dicens ꝙ qualitas ē ſcd̄ꝫ quā dicimur quales. ſicut ſm albedinem que eſt qualitas dicimur albi. ¶ Ubi notandum eſt ꝙ notificat abſtractuꝫ ꝑ cõcretū. q2 cõcreta ſunt nobis notiora q̄ꝫ abſtracta: ſicut ēt ꝯpoſita ſunt nobis magis nota q̄ꝫ ſimplicia. Addit autē ꝯñr Ariſto. ꝙ qualitas eſt de numero eorum que dicunt̄ multiplr̄. ¶ Ubi etiam notandū eſt ꝙ ītentio nõ ē Ari. dicere ꝙ qualitas ſit multiplex mltiplicitate equocationis: q2 tunc qualitas non eēt genus. quod eſt falſum: ſed vult dicere ꝙ eſt multiplex ꝑꝑ continentiam multaruꝫ ſpecieꝝ. ſm queꝫ modū dici põt oē genus eē de numero eoꝝ: q̄ multiplr̄ dicunt̄. ⁊ ꝙ iſta ſit ītentio ſua pꝫ: q2 ſtatiꝫ volens determinare multiplicitatem qualitatis incepit enumerare ſpēs ipſius.

¶ Et vna quideꝫ ſpecies qualitatis habitus ⁊ diſpoſitio dicitur. differt autem habitus a diſpoſitione: ꝙ permanentior ⁊ diuturnior eſt: tales enim ſunt ſcientie ⁊ virtutes. ſcientia enī videtur eſſe ꝑmanentium ⁊ eoꝝ que difficillime moueantur: vt ſi quis vel mediocriter ſumat ſcientiam: niſi forte grandis ꝑmutatio facta ſit vl' ab egritudine vel ab aliquo huiuſmodi. Similiter autē ⁊ virtus vt iuſticia vel caſtitas ⁊ ſingula talium non videtur poſſe moueri neq3 facile permutari. Affectiones vero dicunt̄ que ſunt facile mobiles ⁊ cito permutabiles: vt calor ⁊ frigiditas ⁊ ſanitas ⁊ egritudo ⁊ alia huiuſmodi. Afficitur eniꝫ circa eas homo quodāmodo: cito autē permutat̄: ⁊ ex calido frigidus fit: ⁊ ex ſanitate in egritudinē tranſit: ſimiliter autem ⁊ in alijs: niſi forte in his que contingit per tēporis longitudineꝫ in naturā cuiuſq3 transferri: vt īſanabilis vel difficile mobilis exiſtat affectus: quem iam quilibet habitudinē vocet.

¶ Secundo cum dicit. Et vna q̄deꝫ. tractat de prima ſpē qualitatis. ⁊ circa h̸ duo facit: q2 ꝑmo ponit ꝑmam ſpēm qualitatis eē habitum ⁊ diſpoſitionem: ⁊ aſſignat dn̄iam inter iſta duo. 2° vero differentiā illā manifeſtat ꝑ ſigna.

ibi. Manifeſtū aūt eſt. Dicit ergo in pᷓma parte ꝙ prima ſpēs q̄litatis eſt habitꝰ ⁊ diſpō. ſed habitꝰ differt a diſpōe: q2 habitus eſt ꝑmanentioꝛ q̄ʒ diſpō. tales vero qualitates ꝑmanentes ſunt ſcīe ⁊ v̄tutes. q2 ſcīa videt̄ eē de numero ꝑmanētiū ⁊ difficile mobiliū: q2 ſi q̄s nō ſolū ꝑfectiſſime ſed etiā mediocriter ſciam accepit nō ꝑdit eā de facili niſi vel ꝓpter egritudines vl' ꝓp aliquā grādē ꝑmutationē. Siłr etiā ſe habet virtus ſicut iuſtitia ⁊ caſtitas. ſed affectiones .i. diſpōnes dicunt̄ ille qualitates q̄ ſunt facilr̄ mobiles a ſubo: ſicut caloꝛ frigus egritudo ſanitas ⁊ ſiłia: q2 circa iſtas qualitates hō facilr̄ afficit̄ ⁊ cito mutat̄ de vna ipſaꝝ in aliā: niſi forte ꝓpter nimiā tēporis longitudineʒ quo ſtetit qualitas in ſubo fiat quaſi cōnaturalis ſibi: ita ꝙ eam merito poſſit q̄libet vocare habitudinem ſiue habitum. ¶ Eſt autē hic notādū ꝙ habitꝰ ⁊ diſpoſitio q̄uis videant̄ diuerſa: q2 tamē ꝯueniūt in vna rōne qualitatis diſtincta ꝯtra rōnes aliaꝝ ſpecieꝝ eiꝰ: ideo faciunt vnam ſpēm ſubalternam q̄litatis. ¶ Itē notādū eſt ꝙ ſcīa ⁊ virtus lʒ ſtatī q̄ʒ habituent̄ cito ꝑdant̄: poſtq̄ʒ tamē habituata ſunt nō ꝑdunt̄ de facili. qđ q̄dē eſt veꝝ nō ſolum de tota ſcīa: ſʒ etiā de vnaquaqʒ ꝑte ipiꝰ. Et ꝓ tāto forte dicit Ari. ꝙ ſcīa nō de facili amittit̄: etiā ſi vel mediocriter ſumat̄.

¶ Manifeſtum eſt autē quoniam hec volūt habitudines noīari que ſunt diuturnioꝛa vel difficile mobilia. Nāqʒ i diſciplinis nō multū retinentes: ſed facile mobiles: dicunt̄ nō hītū habere: q̄uis ſint ad diſciplinas peiꝰ vel meliꝰ diſpoſiti. quare differt habitus a diſpoſitione ꝙ hoc quidē facile ē: illud vero diuturnius ⁊ difficile mobile.

¶ Deinde cum dicit. Manifeſtū aūt eſt. declarat poſitaʒ dr̄iam per ſignū. ⁊ pᷓmo hoc facit. 2° oſtendit alium modū ſumendi habitum ⁊ diſpōnem: ibi. Sunt āt ⁊ habitus. Dicit ergo in pᷓma pᷓte ꝙ manifeſtū eſt ex his q̄ cōiter ꝯſueuimus dicere: ꝙ ea q̄ ſunt difficile mobilia volunt vocari habitudines vel habitus: q2 in diſciplinis ſiue in ſciētys illi q̄ non multū hn̄t retinēt non dicunt̄ habere habitū: q̄uis ſint peius aut melius ad ſcīas diſpoſiti. vnde patet ꝙ habitus a diſpōne differt mō ſupradicto. ¶ Eſt aūt notādū ꝙ iſta declaratio ē quaſi ꝑ locū a maioꝛi. Nā magis videtur ꝙ ſcīa debeat vocari habitus q̄ʒ vlla coꝛꝑalis qualitas. vnde ſi illa q̄ habet̄ mobiliter non dicitur habitus ſʒ diſpō: patet ꝙ nec qualitates alie que ſunt facile mobiles ſunt dicende habitus.

¶ Sunt autem habitus diſpoſitiones: diſpoſitiones vero nō neceſſe ē habitus eſſe. qui enī retinēt habitū ⁊ quodāmō diſpoſiti ſūt ad ea que habent vel peiꝰ vel melius. qui āt diſpoſiti ſunt non omnino retinent habitū.

¶ Deinde cū dicit. Sunt aūt hītus. ponit aliū modum ſumēdi habitū ⁊ diſpōnē: dicēs ꝙ etiā alio modo ipſi habitus ſūt diſpōnes: ſʒ diſpōnes nō ſunt neceſſario habitus. q2 illi qui retinent hītum alicuiꝰ qualitatis ſunt peius vl' meliꝰ diſpoſiti ad ea q̄ habēt: ſed qui ſūt diſpoſiti non hn̄t vl'r habitū. ¶ Ubi notādū ꝙ ſignanter dicit̄ phs iſto mō loquēdi q̄ dic̄ ꝙ hītus ſūt diſpōnes: ſed diſpōnes non ſunt nec̄io vel oīo habitus. q2 habitꝰ etiā pōt ꝑdicari de diſpoſitiōe: nō tn̄ vl'r: ſʒ ꝑticulariter: ſicut ſpēs de ſuo gn̄e nō vl'r: ſed particulariter ꝑdicat̄.

¶ Aliđ vero genꝰ q̄litatis ē ſʒ qđ pugillatoꝛes vl' curſoꝛes vl' ſalubꝛes vl' iſalubres dicimꝰ: ⁊ ſimpliciter quecūqʒ ſm potentiā naturalē vl' ipotentiaʒ dicunt̄. Nō .n. quoniā ſūt diſpoſiti aliquo mō vnūqđqʒ huiuſmodi dicitur: ſʒ ꝙ hn̄t potentiam naturalē vel facere q̄dē facile: vel nihil pati: vt pugillatoꝛes vl' curſoꝛes dicuntur nō ꝙ ſint diſpoſiti: ſʒ ꝙ habeāt potētiā hoc facile faciēdi. Sanatiui āt dicunt̄ eo ꝙ habeāt potētiā naturalē vt nihil a q̄buſlibʒ accidentibus patiant̄. Egrotatiui vero ꝙ habeāt ipotentiā nihil patiēdi. Similiter autē his ⁊ molle ⁊ duꝝ ſe habent. durū enī dicit̄ q2 hēat potentiam nō citius ſecari. molle vero ꝙ hēat eiuſdē ipſius ipotentiam.

¶ Deīde cū dicit. Aliud vero genꝰ. determinat de ſcđa ſpē qualitatis. vbi notanduʒ eſt ꝙ ipſam appellat genus: ad dandū itelligere ꝙ tales ſpēs qualitatis non ſunt ſpecies ſpāliſſime ſʒ ſubalterne. ſpēs enī ſubalterna nō ſolū ē ſpecies: ſed etiā ē genꝰ. Dicit ergo ꝙ aliđ genꝰ q̄litatis eſt illđ ſm qđ dicunt̄ hoīes pugillatoꝛes vel curſoꝛes vel aliđ q̄d tale: ⁊ vl'r q̄cūqʒ dn̄r ſm potētiā vel ipotentiā naturalem ꝑtinent ad iſtā ſpēm q̄litatis: q2 tales vt ꝑtinent ad h̄ genus: nō ita vocant̄ q2 ſunt peius aut melius ad talia diſpoſiti: ſed q2 habēt naturalē potentiā aut ipotētiā facile faciendi aliq̄d. ſic̄ pugillatoꝛes dn̄r aliq̄ nō q2 ſint diſpoſiti ad pugnādū. ſʒ q̄ habēt nāl'ē potētiā bene pugnandi. ſanatiui ēt dn̄r aliq̄ nāl'r q2 nāl'ē potētiā hn̄t vt nihil patiātur a q̄buſlibet accidētibus. ſed egrotatiui dn̄r aliq̄ nāl'r: q2 habēt ipotentiam reſiſtendi contrarys ⁊ nihil patiendi ab eis. addit ēt ꝙ durū ⁊ molle ſe hn̄t ſimiliter. ¶ Eſt aūt hic notandū ꝙ ſignāter ponit Ari. nāl'ē potentiaʒ eſſe ſcđaʒ ſpēm q̄litatis ad dr̄iaʒ potentie artificialis. nam potentia artificialis nō ē aliud q̄ʒ ars. ars aūt ꝑtinet ad pᷓmā ſpēm q̄litatis: ſic̄ ⁊ ſcīa. vt ḡ ſe reſeruaret a potētia artificiali: dic̄ ſignāter ꝙ poꝰ nō q̄lʒ ſʒ nāl'is: ē 2ᵃ ſpēs q̄litat̄.

Ad euidētiā āt coꝝ q̄ dn̄r i iſta lectōe poſſumꝰ q̄rere de aliq̄bꝰ. Pᷓmo āt q̄ramꝰ vtꝝ vlla q̄litas coꝛꝑal' poſſit eē hītus. vr̄ .n. ꝙ nō: q2 habitꝰ ḋ ſua rōne vult eē imobilis: ſed q̄litates coꝛꝑales ſunt mobiles ⁊ trāſmutabiles. ḡ coꝛpoꝛee q̄litates nō pn̄t eē habitus. ¶ Ad iſtaʒ q̄ōnem fuerunt q̄dā q̄ dixerūt ꝙ q̄litates coꝛpoꝝ nō pn̄t eē habitꝰ: ſed ſole q̄litates aīe. qđ ideo dixerunt: q2 ꝯſiderauerunt aīaʒ de ſe hr̄e imobilitatē: ⁊ coꝛpꝰ de ſe hr̄e mobilitatē. ⁊ q2 habitꝰ de ſua rōne hʒ firmitatē ⁊ imobilitateʒ quādā. iđ voluerūt ꝙ hītꝰ ꝑtineat ad ſolas q̄litates aīe. q̄litates v̄o coꝛꝑis dixerūt debere dici diſpōnes. Sʒ iſta poſitio refellit̄ ꝑ iſta v̄ba phi. dic̄ .n. l lr̄a loquēs de qualitate coꝛporū ſic̄ ſūt ſanitas egritudo ⁊ ſiłia: ꝙ ꝑ tpis lōgitudinē pn̄t quodāmō trāfferri i nāʒ ⁊ accipe firmitatē ⁊ imobilitatē quandam ſicut dicant̄ habitudines ſiue habitus. ¶ Eſt ergo cōſiderandū ꝙ de rōne habitus nō ē oīmoda imobilitas: ſʒ hoc tm̄ ꝙ nō ſit mobilis ḋ facili. q̄uis āt coꝛꝑales q̄litates ſint trāſmutabiles: tn̄ i eis eſt maxīa diuerſitas. q2 quedam ſunt que facillime ꝑmutantur: ⁊ quedam firmate in ſubo: ꝯtrahūt quādā ſtabilitatē. ſic̄ etiā pʒ in vna eadēqʒ ſpē q̄litatis. vtputa i ſanitate. videmus .n. ꝙ in aliq̄ ḋ facili tranſit ḋ ſanitate ad egritudinē. i aliquo āt nō ꝑditur ſanitas aut egritudo niſi cū magna difficultate. Et ꝑ hoc pʒ rn̄ſio ad argumētū.

Scđo q̄rat̄ vtꝝ hītꝰ ḋbeat poni ſpēs q̄litat̄. vr̄ .n. ꝙ nō. q2 qđ ꝑ ſe facit vnū ꝑdicaꝰ: nō pōt eē ſpēs alteriꝰ ꝑdicamēti. hītꝰ āt fac̄ vnū ḋ .10. ꝑdicamētis. nō vr̄ ḡ ꝙ poni debeat ſpēs q̄litatis. ¶ Ad iſtiꝰ queſtionis euidētiā ē

cōſiderandū ꝙ nomē habit⁹ ē ſumptū ab habendo. habere aūt multiplr̄ accipiť. vno qdē modo coiter: ſʒ ꝙ diciť aliqs hr̄e qualitatē aut quātitatē aut quācūqȝ rem aliaȝ. Et h̄ modo ipm̄ habere ē poſtp̄dicamentū: Alio mō ſumitur hr̄e ſm̄ ꝙ aliqs diciť hr̄e arma aut veſtes aut aliqua circa corp⁹ ſuū adiacentia: ⁊ ab habēdo ſm̄ hunc moduȝ deriuať nomen habitus q eſt p̄dicamentū, vnde ⁊ ita diffinitur in ſex p̄ncipijs. habit⁹ eſt corpoꝝ ⁊ coꝝ q̄ circa corpus ſunt adiacētia. Tertio vero modo ſumiť habere ſm̄ ꝙ aliq̄ res diciť aliquo mō i ſeipā ſe habere. vtputa ſʒ ꝙ aliqd̄ dr̄ ſe hr̄e bn̄ vel male. ⁊ qꝛ mod⁹ rei eſt q̄dā qualitas eius. idcirco ab ipo hr̄e ita ſumpto deſcendit nomē habitus qui non eſt p̄dicamentū: ſed eſt vna ſpēs p̄dicamenti qualitatis: vnde patȝ ꝙ nō idē habit⁹ eſt qui facꝫ p ſe vnū p̄dicamētū: ⁊ q eſt ſpēs alteri⁹ p̄dicamenti.

Tertio querať vtrū ſit bene dictum ꝙ habitus ſunt diſpōnes. videť eni ꝙ nō. qꝛ illa que ſunt oppoſitaꝝ rōnum de ſe inuicē nō p̄dicanť. habitus autem ⁊ diſpō ſunt oppoſitaꝝ rōnum: qꝛ habitus vult eē difficile mobilis ⁊ diſpō ē facile mobilis. nō ergo bene diciť ꝙ habitus eſt diſpō. ¶ Ad itelligētiā hui⁹ dubitationis eſt cōderādū ꝙ diſpō pōt accipi triplr̄. vno quidē modo prout eſt ſpēs diuiſa cōtra habitū. Alio mō vt ē genus habitus. ⁊ 3° modo ꝓut pertinet ad eandē ſpēm: differēs tamē ab ipo ſicut iperfectū a p̄fecto in vna ⁊ eadē ſpē. Naȝ habit⁹ vno modo ſumi pōt ſtricte ꝓ illis qualitatib⁹ que de ſua nā habēt ꝙ ſint quodāmodo imobiles: ⁊ diſpō etiā ex oppoſito ſtricte ſumi pōt: ꝓ illis q̄litatib⁹ tantū: q̄ de ſua nā habēt ꝙ de facili pmutenť. quō q̄litates corpis diſpōnes vocanť ⁊ nō habit⁹. qꝛ de ſua nā hn̄t cās tranſmutabiles. ſʒ q̄litates aīe vocanť hitus ⁊ nō diſpōnes: qꝛ ō ſua natura habēt itrāſmutabiles cās. ⁊ iſto mō ſumendo habitum ⁊ diſpōnem: ipa diſpō ē ſpēs diſtincta cōtra habitum: nec p̄dicať de habitu: nec habit⁹ predicatur de ipſa. Et forte ꝙ iſto mō acceperunt habitū ⁊ diſpōnem: qui dixerunt q̄litates corpoꝝ nō eē habit⁹: ſed diſpōnes. Alio aūt mō pōt ſumi habitus large ꝓ q̄cunqȝ q̄litate difficiliter mobili: ⁊ diſpō ꝓ q̄cunqȝ q̄litate dico hui⁹ generis p̄mi mobili ō facili. ⁊ ſic i vna eademqȝ ſpē q̄litatis reperiť habit⁹ ⁊ diſpō. qꝛ ſanitas facilr̄ mobilis dicitur diſpō: ⁊ eadē ſanitas formata in ſubō diciť habitus. vn̄ pꝫ ꝙ iſto modo differunt diſpō ⁊ habitus ſicͣ impfectū ⁊ p̄fectū in eadē ſpē: ⁊ hoc ēt modo diſpō nō p̄dicať de hitu. Alio aūt modo pōt ſumi diſpō magis cōiter: ſiue ꝓ qualitate difficiliter mobili: ſiue ꝓ qualitate facilr̄ mobili. ⁊ hoc mō diſpō ē gen⁹ habit⁹ ⁊ de habitu p̄dicatur. ⁊ i diffinitiōe eius ponitur pro gn̄e. ⁊ hec omnia dat Ariſtote. intelligere in littera ſicut expoſuimus in logica noſtra.

Quarto queramus vtꝝ nālis potētia ⁊ nālis impotentia ſint ſpēs qualitatis. videť eni ꝙ nō. quia relatiua non ſunt ſpēs q̄litatis: ſed potētia ⁊ ipotētia ſunt q̄daȝ relatiua: g̊ nō ſūt ſpēs q̄litatis. ¶ Ad iſtā qōnē eſt dicendū ꝙ naturalis po⁹ ⁊ naturalis ipotētia ſunt ſpecies q̄litatis ptinentes ad vnuȝ q̄litatis gen⁹ ſubalternū ¶ Ad cui⁹ euidentiā cōſiderandū ē ꝙ potētia ē p̄ncipiū actionis ſiue actiuuȝ ſiue paſſiuū. p̄nci⁹ vero actōis non pōt eē ipa relatio: qꝛ a nuda relatiōe nulla actio egrediť: nec i nuda reſōne nulla actio recipiť. ſʒ egrediť oīs actio ab aliqua nā relata ad actū. Iſta igiť nā ſic relata ad actū potētia vocať. Hoc viſo vlteri⁹ eſt ſciendū: ꝙ nā q̄ ē eētia ſubē create nō pōt eē p ſeipam principiū actiōis: ſuba eni creata nō eſt agēs per eētiā: qꝛ hoc eſt ꝓpriuȝ ſolius ſubē icreate. ſed ē oīs creata ſuba agens p participationē Agens autem per participationem agit per aliquid participatum ⁊ receptum. hoc autem participatuȝ ⁊ receptū in ſubſtantia creata p quod agit eſt q̄litas ipius. pꝫ igiť ꝙ potētia nō ē qualitas rōne relatiōis: ſʒ rōe nature ad actū ordinate vel relate. Verū eſt aūt ꝙ natura ſeu res relata ad actum qñqȝ eſt ars ipa. ſicut cōtingit in actione artificiali. ⁊ tunc tale p̄n⁹ actionis vocať potentia artificialis ⁊ ptinet ad primā ſpēm q̄litatis ſicut dictum eſt. quandoqȝ ipſa res ad actum relata que eſt immediate actionis p̄ncipiū eſt aliqua forma nāliter rei cōueniēs: ⁊ ꝯñs naturā ei⁹. ſicut itellectus ⁊ volūtas ſeqť nāȝ aīe rōnalis: ⁊ calor ſequiť nām ignis: ⁊ tunc tale p̄ncipiū vocať potētia nālis Naturalis autē ipotentia q̄uis iportet p̄uationeȝ ⁊ defectum aliquem: non tamē iportat nudā priuationeȝ: quia tunc non eſſet ſpēs qualitatis: cum omnis ſpēs ponat per ſe aliquā naturā. vn̄ dicere oȝ ꝙ ponit quādā qualitateȝ in natura contrariā ad eius vigorē naturalem. ita ꝙ naturalis potentia ⁊ naturalis ipotentia ſunt ſicut contrarie ſpēs qualitatis. Et quia cōtraria pertinēt ad idem genus proximū: pꝫ ꝙ naturalis potētia ⁊ naturalis ipotentia ſpectant ad vnū genus ſubalternū qualitatis: verū eſt tamē ꝙ an ſint cōtraria ſm̄ perfectam rationem cōtrarietatis naturalis potētia ⁊ nālis ipotentia non determino ad p̄ſens. Dicendū eſt g̊ ad argͫ ꝙ p̄ſupponit falſuȝ: qꝛ q̄uis relatōes nō poſſint eē ſpēs q̄litatis: pn̄t tn̄ ſpēs ei⁹ eē ētiā relatiua rōne nāe ſubiecte relationi.

Quinto dubitať. qꝛ videtur ꝙ ſanatiuum ⁊ egrotatiuum dicanť ſcd̄m primā ſpēm qualitatis. qꝛ ſanatiuū dr̄ ſecunduȝ ſanitatem ⁊ egrotatiuuȝ dicitur ſm̄ egritudinem. ſed ſanitas ⁊ egritudo ptinēt ad p̄mam ſpēȝ qualitatis. ergo ⁊c̄. ¶ Ad hoc breuiter dicēdū eſt ꝙ ſanatiuū vt h̄ ſumiť: nō diciť ſm̄ ſanitatē: ſed ſm̄ quandā naturalē virtutem ꝓtectiuam ſanitatis. ⁊ egrotatiuuȝ vt nunc ſumitur non dicitur ſm̄ egritudinem: ſed ſm̄ quandā naturalē qualitatē debilitatiuā virtutis naturalis: q̄ ē ꝓtectiua egritudinis. Et qꝛ p̄ma ponit potentiam melioris: ⁊ ſcd̄a ponit potētiā in peius. idcirco p̄ma vocať naturalis potētia: ⁊ ſcd̄a vocať nālis ipotētia. qꝛ trāſmutatio i peius dr̄ fieri p nō poſſe ei⁹ qd̄ trāſmutať ſumēdo ſtricte potētiā vt diciť in 5° methaphiſice.

¶ Tertia vero ſpecies q̄litatis ē paſſibiles q̄litates ⁊ paſſiones. ſūt aūt huiuſmodi vt dulcedo ⁊ amaritudo ⁊ auſteritas ⁊ omnia his cognata. Amplius autē ⁊ calor ⁊ frigus ⁊ albedo ⁊ nigredo.

Poſtq̄ȝ determinauit Ariſ. de p̄ma ⁊ ſcd̄a ſpē q̄litatis: determinat ꝯñr ō tertia ſpē ipi⁹. Circa quod tria facit: qꝛ p̄mo ponit quid pertineat ad hanc ſpēm qualitatis ⁊ declarat in exemplis. 2° vero probat ō his que poſuerat q̄ ſūt q̄litates: ⁊ oſtēdit vn̄ dicanť paſſibiles ibi. Qm̄ h̄. 3° āt pōit drīā paſſibiliū q̄litatū ⁊ paſſionū ibi. Quecūqȝ igiť taliū. dic̄ g̊ in prima pte ꝙ tertia ſpēs q̄litatis ē q̄ ꝯp̄hendit q̄litates paſſibiles ⁊ paſſiones: cꝫ ſunt dulcedo ⁊ amaritudo ⁊ auſteritas ⁊ alia cognata. i. ſilia his. ſunt etiā talia calor frigus albedo ⁊ nigredo.

¶ Et qm̄ he q̄litates ſunt manifeſtum ē. Quecūqȝ. n. iſta ſuſceperit q̄lia dicunť ſʒ ea: vt mel qm̄ dulcedinē ſuſcipit dulce diciť: ⁊ corp⁹ albū co ꝙ albedinē ſuſcipit: ſilr̄ āt ſe hn̄t i ceteris.

¶ Deide cū dic̄. Et qm̄ he. ꝓbat qd̄ dixerat ⁊ diuidiť in ptes tres. qꝛ p̄ ꝓbat ꝙ p̄dicta ſūt q̄litates. 2° vo oñdit vn̄ dicanť paſſibiles ibi. Paſſibiles vo. ⁊ 3° declarat ꝙ q̄dā taliū q̄litatū ſe hn̄t differēti modo ibi. Albedo autē. Dicit ergo

in prima parte ꝙ ex dicendis eſt manifeſtū ꝑdicta eē q̄litates. q2 id penes qḋ ſubm̄ dicit̄ q̄le eſt q̄litas: ſ3 q̄ ſuſcipiunt ꝑdicta dr̄r q̄lia ſm̄ ipa: ſi eni3 q̄rat̄ quale ſit mel dicimus ꝙ eſt dulce. q2 ſuſcipit actu dulcedinem: ⁊ corpus dr̄ albū qḋ ſuſcipit actu albedine3. ⁊ ſic de ceteris. vñ man̄ eſt ꝙ ꝑdicta ſunt q̄litates.

¶ Paſſibiles vero qualitates dicunt̄ nō ꝙ hec que illas ſuſcepint qualitates aliquid patiantur: neq3 enim mel ꝙ aliquid paſſum ſit idcirco dicit̄ dulce: nec aliquid aliud huiuſmodi: ſimiliter autem his ⁊ calor ⁊ frigus paſſibiles qualitates dicunt̄: non ꝙ ipſa que eas ſuſcipiunt aliqd̄ paſſa ſint: ſ3 qm̄ ſingula coꝝ q̄ dicta ſunt ſm̄ ſenſuū q̄litate3 paſſionis ꝑfectiua ſūt: paſſibiles qualitates dicunt̄. dulcedo eni quādam paſſionem ſm̄ guſtū efficit: ⁊ calor ſ3 tactum: ſimiliter aūt ⁊ alie.

¶ Deinde cū dicit. Paſſibiles vero. declarat vnde dicunt̄ ꝑdicta paſſibiles q̄litates. dicēs. ꝙ nō dr̄r iſte qualitates paſſibiles. q2 ea ſubiecta q̄ ipa ſuſceperunt patiant̄ aliqd ab eis: q2 mel nō dr̄ dulce eo ꝙ ip̄3 ſit paſſu3 aliqd a dulcedine ſua: nec aliqd h̄ṁ. ſ. de gn̄e ſaporis dr̄ qualitas paſſibilis. q2 ſubm̄ ei9 patiat̄ aliqd ab ipo. ſil'r etiā ſe habēt calor ⁊ frigus: q2 nō dr̄r q̄litates paſſibiles eo ꝙ ſubiecta i qb9 ſunt patiant̄ aliqd ab eis: ſed q2 ſingula coꝝ ſm̄ qualitatem. i. cōditionē ſenſuū quoꝝ ob̄a ſunt: ſunt ꝑfectiua. i. effectiua paſſionū i ſenſib9. iō dicunt̄ paſſibiles qualitates. q2 dulcedo facit quādā paſſionē ſm̄ guſtū immutando ip̄3: ⁊ calor facit paſſionē ſm̄ tactū ip̄3 īmutando. ⁊ ſil'r faciūt circa alios ſenſus alie qualitates obiecte eis. Eſt autē notandū ꝙ ois paſſio ꝑſupponit actionē. vnde ſi ſubiecta dictaꝝ qualitatū paterent̄ aliqd ab eis: oporteret eas tunc agere in ſub̄a ſua: qḋ eſt īpoſ̄e: q2 nulla forma nālis agit in ſuū ꝓpriū ſubm̄. ⁊ iō falſū ē tales q̄litates dici paſſibiles: q2 ſub̄a ipaꝝ aliqd ab eis patiant̄. ¶ Itē notandū eſt ꝙ tales qualitates nō ſolū agunt in ſenſū ſed etiā i ea q̄ carent ſenſu: ſic̄ calor nō ſolū imutat tactū: ſ3 etiā imutat lapidē. veꝝ q2 a nobiliori ē denoiatio: ⁊ ſenſus ē nobili9 qd qḋ iſte qualitates imutare poſſint: idcirco ab īmutatiōe ⁊ paſſione quā faciunt in ſenſib9 ꝑcipue: iſte qualitates denoiant̄ paſſibiles.

¶ Albedo aūt ⁊ nigredo ⁊ alij colores nō ſimiliter his q̄ dicta ſunt paſſibiles q̄litates dr̄r: ſ3 hoc ꝙ he ipſe qualitates ab aliqbus paſſiōib9 inaſcitur. Quoniam ergo ſiūt ꝑ aliquā paſſionē multe coloꝝ3 mutatiōes maifeſtu3 eſt: rubeſcēs eni aliquis rubeus factus eſt: ⁊ timens pallidus: ⁊ vnūquodq3 talium. Quare vel ſi quis naturalier aliqd talium paſſus eſt ſimilē colorem oportet eū habere. Que eni affectio nūc ad verecundiam circa corpus facta eſt: ⁊ ſm̄ naturalem paſſionem eadem fiet actio: vt naturalis color ſit ſimilis.

¶ Deinde cū dicit. Albedo aūt. oſtendit ꝙ quedā ꝑdictarum qualitatū ſe h̄n̄t mō differenti ab alijs: dicēs ꝙ albedo ⁊ nigredo ⁊ ceteri colores n̄ dr̄r paſſibiles qualitates oiō ſil'r qualitatib9 ꝑdcis: q2 non ſolū dr̄r paſſibiles eo ꝙ faciunt paſſionē ⁊ īmutationē i ſenſu ſic̄ cetere: ſ3 etiā q2 inaſcunt̄ ab aliqb9 paſſionib9. ⁊ ꝙ ꝑ aliquā paſſionē fiūt multe īmutationes coloꝝ manifeſtū ē. q2 aliquis erubeſcens ꝓpter paſſionē verecūdie factus ē rubeus: ⁊ timēs aliquis ꝑꝑ paſſionē timoris factus ē pallid9: ⁊ vnūquodq3 taliū coloratoꝝ pōt inaſci ab aliqua paſſione. Et ꝓpterea ſi qs paſſus eſt a nā ſua aliqd talium. i. vllaꝝ dictaꝝ paſſionum: o3 eū h̄r̄e nāliter ſil'e3 colorē colori ꝯuenienti in aliquo ex accidente paſſione. q2 q̄. i. qualis diſpō facta eſt circa corpus ꝓpter verecūdiam accidentē: ſimilis ⁊ eadem affectio. i. diſpō fiet ⁊ ſm̄ paſſionē verecūdie nālem: vt color nālis ſit ſilis illi colori aduētitio. ¶ Eſt autē notādū ꝙ ad vniformitatē cāe o3 ſeq vniformitatē effect9. ⁊ ꝓpterea ſi aliqs ꝑꝑ verecundiā aduētitiā ſit rube9: o3 ꝙ nāle3 ſiue nāliter habētes verecundiā nāliter habeant ⁊ rubedinem verecundie ꝯpetentē. ¶ Itē notādū eſt ꝙ nō oēs qualitates viſibiles inaſcunt̄ ab aliqb9 paſſionib9: q2 lux ē q̄litas viſibilis: ⁊ tn̄ nō innaſcit̄ ab aliqua tali paſſione. ⁊ propterea lux nō dicitur qualitas paſſibilis: quia ab aliqua paſſiōe inaſcatur: ſ3 ſolū q2 īfert paſſionē ſenſui viſus.

¶ Queciūq3 ergo taliū caſuum ab aliqb9 paſſionib9 difficile mobilib9 ⁊ ꝑmanētib9 principiū ſumpſerint: paſſibiles q̄litates dr̄r. ſiue eni vel ſm̄ naturalē ſub̄am pallor aut nigredo facta ē q̄litates dicunt̄. Quales. n. ⁊ ſm̄ eas dicunt̄: ſiue ꝓpter egritudinē lōgam vel eſtum aliquid tale cōtigit: vel nigredo vel pallor: ⁊ nō facile ꝑterit ⁊ in vita ꝑmanet: q̄litates ⁊ iſte dicunt̄. Sil'r. n. q̄les ⁊ ſm̄ eas dicimur. Quecunq3 vero ex his q̄ facile ſoluunt̄ ⁊ cito trāſeunt fiunt: paſſiones dicunt̄. nō eni dicimur ſm̄ eas q̄les. neq3 eni qui ꝓpter verecundiā rubeus factus eſt: rubeus dicit̄. nec cui pallor ꝓpter timore3 venit: pallidus eſt: ſed magis ꝙ aliquid paſſus ſit: quare paſſiōes huiuſmodi dr̄r: qualitates vero minime.

¶ Deinde cum dicit. Quecunq3 ergo. declarat q̄ dictarū qualitatū dicātur qualitates paſſibiles ⁊ que paſſiones. Et ꝑmo h̄ facit de qualitatib9 corporalib9. 2° de qualitatibus animalibus ibi. Similiter aūt his ⁊ ſcḋm aiaz. Dicit ergo in prima parte ꝙ quecunq3 talium caſuum. id eſt ꝑdictaꝝ q̄litatū aliq̄ caſu aduenie̅te ſūpſerūt ꝑn̄m ab aliqbus paſſionib9 difficile mobilib9 dr̄r q̄litates paſſibiles. q2 ſiue ſ3 ſub̄a3 nālē fcā ſit i corꝑe nigre9 aut pallor: ſiue ꝑꝑ lōgā egritudinē aut eſtū vl' aliqd tale: ⁊ ſic formata ſit i ſub̄o ꝙ nō facile recedit ⁊ ꝑmāet q̄ſi i tota vita: dr̄r ve q̄litates: q2 ſ3 eas ꝯuenie̅ter dr̄r q̄les. h̄n̄s. n. egritudinē in ſe ita ſtabilitā: ꝯuenie̅ter dr̄ eē eger: ſ3 q̄cūq3 ꝑdictaꝝ qualitatū inaſcunt̄ ex his paſſiōib9 q̄ facil'r recedūt dr̄r paſſiones: ⁊ n̄ ſimpl'r paſſibiles qualitates: q2 ſ3 eas n̄ dr̄r q̄les ſimpl'r. Qui. n. cū ſit ꝯ ſe alb9 ꝑꝑ ſubitā v̄ecūdiā īterdū ſit rube9: nō dr̄ ꝑꝑ h̄ eē ſimpl'r rube9: ſ3 magis ꝯuenie̅ter dr̄ paſſus aliquid: vtputa rubedinē ꝓpter verecūdiā. ⁊ eodē modo ītellige de ſimilibus.

¶ Simil'r aūt his ⁊ ſm̄ aiam paſſiones paſſibiles qualitates dicunt̄. Quecunq3 enim mox inaſcendo ab aliquibus paſſionibus ſūt qualitates dicunt̄: vt dementia vel ira vel alia huiuſmodi. quales eni ſm̄ eas dicimur. i. iracūdi ⁊ dementes. Sil'r aūt ⁊ quecūq3 alie natiōes non natural'r ſed aliquibus caſibus facte ſunt

diffiſcile pretereuntes ⁊ omnino immobiles ē̃t huiuſmodi qualitates ſunt: quales enim ⁊ ſm eas dicimur. Queccū̃qȝ vero ex his que citius ꝑtereunt fiunt: paſſiones dicuntur: vt ſi qs cō triſtatus iracundior fit. nō eni iracū̃dus dicit̃ q in huiuſmodi paſſione iracundior eſt: ſȝ magis aliquid paſſus. Quare paſſiōes qdem huiuſmodi dicunt̃: q̄litates vero minime.

¶ Deinde cum dicit. Siľr autem his. declarat idem ex pte q̄litatū aīe: dicēs. ꝙ ſimiľr his dicunt̃ paſſiones ⁊ qualitates paſſibiles ſm aīam. qꝛ q̄cunqȝ mox i naſcēdo. i. ſtatim dum homo naſcit̃ fiunt ab aliquib⁹ primeuis paſſionib⁹: ita ꝙ ſunt vt nāles: dicunt̃ q̄litates paſſibiles. ſicut ira vľ dementia. qꝛ ſm ipa diı̄r q̄les. ⁊ q̄cunqȝ nationes. i. inate affectiones facte ſunt ita ab aliquo caſu: ꝙ nō recedū̃t de facili: diı̄r paſſibiles q̄litates. ſed q̄ citi⁹ tranſeunt dicunt̃ paſſiones: ⁊ nō ſimpľr q̄litates paſſibiles. qꝛ non dicū̃tur ſm eas ſimpľr quales.

¶ Quartū vero genus qualitatis eſt forma ⁊ circa aliqd conſtans figura. Amplius autem adhuc rectitudo ⁊ curuitas: ⁊ ſi qd ſimile eſt his: ſm. n. vnū̃quodqȝ eorum q̄le qd dicitur. triāgulum eni vel q̄drāgulū eſſe quale quid dicit̃: aut rectū aut curuū.

¶ Deinde cum dicit. Quartū vero gen⁹. ꝓſequitur de q̄rta ſpē q̄litatis. Eſt aūt notandū ꝙ ſignanter tā primam q̄̃ tertiā ſpēm q̄litatis vocauit ariſto. ſpeciem. ſed ſecundam ⁊ quartam vocauit genus: quia diſpoſitio ⁊ habitus que ponunt̃ in ꝑma ſpē: pn̄t eē ſimpľr vni⁹ ſpēi: vt diximus ſupra ⁊ eodē mō ſimpľr vni⁹ ſpēi pn̄t eē paſſio ⁊ paſſibilis q̄litas: q̄ ponit̃ in tertia ſpē. ſed nālis potētia ⁊ ipotentia q̄ ponunt̃ i 2ª ſpē cū ſint oppoſita. nō poſſū̃t eē ſimpliciter vnius ſpēi. ⁊ eodē etiā modo de his que ponunt̃ in quarta ſpē. diuidit̃ āt iſta ps in duas: qꝛ primo declarat q̄rtam ſpēm q̄litatis. 2⁰ vō remouet quedā ab hoc ꝑdicamēto ibi ˚Rarū vero. Dicit ḡ in ꝑma pte ꝙ 4ᵐ gen⁹ qualitatis eſt forma ⁊ figura cōſtās circa aliquid: ⁊ ſiľr rectitudo ⁊ curuitas. ⁊ ſunt iſte q̄litates: qꝛ quale quid dicit̃ ſubȝ ſȝ ipa. ſic ſȝ triāgulū dr̃ triangulatū: ⁊ ſic de alijs. ¶ Ubi notādū eſt ꝙ forma fit circa quantitatē q̄ ē corp⁹: figura vero circa quantitatē q̄ eſt ſupficies: rectitudo autē ⁊ curuitas fiūt circa quantitatē q̄ eſt linea.

¶ Rarum vero ⁊ ſpiſſū ⁊ aſperū ⁊ lene putabunt̃ qdē q̄litatē ſignificare: ſȝ aliena huiuſmodi putant̃ eē a diuiſiōne q̄ circa q̄litatē eſt. quandam enim poſitionem quodammodo videnẗ vtrūqȝ partium ſignificare. Spiſſum quidem ē eo ꝙ partes ipſe ꝓpinque ſint: rarum vero eo ꝙ differant a ſeinuicem: ⁊ lene quidem ꝙ in rectum ſibi partes iaceant: aſperum vero ꝙ hec quidē pars ſuperet: illa vero ſit inferior. Et fortaſſe alij̄ quoqȝ apparēt qualitatis modi: ſed q maxime dicunt̃ hi ſū̃t: qualitates itaqȝ ſunt que ꝑdicte ſunt.

¶ Deinde cum dicit. ˚Rarū vero. remouet quedam dubia ab hoc ꝑdicamento. dicēs ꝙ rarū ⁊ ſpiſſum ⁊ ſimilia forte putabant̃ ab aliquo eē qualitates: ſed aliēa ſū̃t a mixtione q̄litatis: ⁊ ſunt poſōnes: ſicut ipe declarat: ⁊ pȝ in littera. ¶ Ubi notādū ē ꝙ iſta pn̄t accipi dupľr. vno qdē modo ꝓut dicunt quandā determinationē ⁊ quendā modū ſe habēdi ipſius ſubi: ⁊ ſic diı̄r eē q̄litates ab auctore ſex ꝑncipiorū. Alio vero mō cōſiderari pn̄t ſm ꝙ diı̄r ordinationem quādā partiū locati ſȝ ptes loci: ⁊ hoc mō dic̄ Ariſt. hic ꝙ ſū̃t poſitiones.

Ad pleniorē aūt itelligentiā dictorū oȝ diſcutere quedā dubia. ⁊ ꝑmo querat̃ vtrū cōuenienter enumerent̃ q̄ttuor ſpēs q̄litatis: videt̃. n. ꝙ nō: qꝛ calor ⁊ frigus pertinent ad ꝑmā ſpēm qualitatis: ⁊ tn̄ cōſtat ꝙ ſunt de tertia ſpē q̄litatis. nō ergo debuit tertia ſpēs poni in numerum cū ꝑma. ¶ Ad iſti⁹ q̄ōnis euidentiā ē ↄſiderandū ſȝ ꝙ in logica noſtra diximus ꝙ qualitas eſt quidam modus rei. cuius ſignū ē: qꝛ idem reſpōdet̃ ad queſtionē quomodo ſe hȝ: ⁊ ad q̄ōnē qualiter ſe hȝ: cū tamē vna iſtarū queſtionū querat de mō: ⁊ alia q̄rat de q̄litate ſe habendi. Modus āt iportat quādā determinationē. vnde ⁊ ↄſueuit dici: ꝙ modus eſt determinatio adiacēs rei. ſm hoc ergo id quo potētia ſubi ad multa ſe habēs ideterminate determinatur: dr̃ qualitas ei⁹: ita ꝙ id quo poᵃ ſubiecti determinat̃ ad eē ſubāle vocatur qualitas ſubalis: ſed id quo potētia ſubiecti determinat̃ ad eē accidētale vocat̃ qualitas accidentalis. pōt aūt fieri determinatio potētie ſubi ad eē accidētale tripľr. qꝛ vel in ordine ad naturam: vel in ordine ad actionē ⁊ paſſionē: vel in ordine ad quātitatē. Et ſi quidem determinās determinet potētiā ſubi i ordine ad naturā erit ꝑma ſpecies qualitatis q̄ dr̃ habit⁹ ⁊ diſpō: quia vt dicit̃ in 7° phyſicorū habitus eſt diſpō quedā perfecti ad optimū. Perfectū aūt ē vt ibi ſubdit̃ qd̄ diſpoſitum eſt ſȝ naturā. Si autē determinās determinaret potentiā ſubiecti i ordine ad verā actionē ⁊ paſſionē. tunc aut determinabit eā in ordine ad actionē ⁊ paſſionē nālē ſimpľr: aut i ordine ad actionē ⁊ paſſionē in ſenſu. ⁊ primo mō ponitur ſecū̃da ſpēs qualitatis: que dicit̃ potētia ⁊ ipotētia nālis: ſȝ ſcd̄o mō ponit̃ ſpēs tertia. ſicut pȝ ꝑ dicta Ariſto. Si āt determinans determinat potentiā ſubi in ordine ad quātitatē: ſic eſt 4ᵃ ſpecies q̄ eſt qualitas conſtās circa quantitatē. Patet itaqȝ quō accipiunt̃ iſte quattuor ſpēs qualitatis. Ex eiſdem etiā pȝ ordo ipſarū. nam natura eſt ꝑncipium que ſunt in ſubo. Et idcirco habit⁹ q determinat potentiā ſubi i ordine ad nām: ponitur ꝑma ſpēs. Quia vero actio ⁊ paſſio cōſeq̄t̃ formā: ⁊ quātitas ↄſequit̃ mām: ⁊ forma ē prior q̄̃ mā: idcirco qualitates q̄ determinā̃t nām ſubi i ordine ad actionē ⁊ paſſionē: ſunt ꝑores illis q̄ ipam determinā̃t in ordine ad quātitatem. ⁊ qꝛ actio ⁊ paſſio naturalis ſimpľr ē prior actōe ⁊ paſſione in ſenſu: idcirco potentia ⁊ ipotētia nālis eſt prior paſſione ⁊ paſſibili qualitate. Dicendum ergo eſt ad argumētū ꝙ calor ⁊ frigus ſupra vt congruunt nature ponunt ſanitatem que eſt prima ſpecies: ſm ſe tamē ⁊ in ordine ad paſſionem ſenſus ſunt de tertia ſpecie.

Secundo queramus vtrum ſit bene dictum ꝙ id quo determinat̃ potētia ſubi in ordie ad eē accn̄tale ſit ei⁹ q̄litas accn̄talis. vr̄. n. ꝙ n̄. qꝛ ꝑ res oium decē ꝑdicamētorū accn̄tis deteriat̃ poᵃ ſubi ad eē accn̄tale. ḡ icōueniēs ē dicere ꝙ q̄litas q̄ ſac vnū ꝑdicamētū ſit id q̄ deteriat̃ poᵃ ſubi ad eē accn̄tale. ¶ Ad euidētiā itaqȝ h⁹. q. ē ↄſiderādū ꝙ q̄̃uis res oium ꝑdicamētorū accn̄s nō ſint res de ꝑdicamēto q̄litatis: nihil tn̄ ꝓhibȝ eas q̄̃tū ad aliqd poſſe modū q̄litatis ſubīduere. Cui⁹ qdē rō ſatis ↄueniēs pōt eē. qꝛ res ō ꝑdicamēto ſbē ē oio diuerſa a re ō ꝑdicamēto q̄litatis. ⁊ tn̄ hō nō obſtāte res de ꝑdicamento ſbē vtpote for⁹ ſubalʼ ſubīduit q̄litatis modū. ꝓp qd̄ ⁊ dr̄a ſubē q̄ ſumit̃ a ſubali forma i q̄le ꝑdicat̃. Siľr etiā videm⁹

ꝙ res de ꝑdicamēto qualitatis ſubinduit modum q̄ntita tis:q2 cū extenſio mod⁹ vel ꝯditio quātitatis ſit:dr̄ tamē extendi etiā ⁊ q̄litas. ſi g̃ iſta ꝑdicamēta q̄ ſunt ita diuerſa cōicant ſibiinuicē in aliq̄ modos ſuos:nullu3 icōueniens putari dʒ:ſi ⁊ modū q̄litatis pñt ſubinduere res omnium ꝑdicamentoꝝ. Modus aūt ⁊ conditio ꝓpria qualitatis eſt ipſa cōditio determinātis. Cui⁹ ſignū eſt: q2 in quolibʒ ꝑdicamēto genus qđ ē determinabile dr̄ q̄d. ⁊ dr̄ia que ē determinās dicit̄ q̄litas gn̄is:⁊ l q̄le ꝑdicatur. Et idcirco res oīum ꝑdicamentoꝝ inquantū hn̄t cōditionē determinantis potētiā ei⁹ cui adiacēt:cōditionē ⁊ modū qualitatis hn̄t:nō tn̄ ſunt res de ꝑdicamento qualitatis. ſed res hui⁹ ꝑdicamēti ſunt q̄ hoc faciunt nō ſubīduendo modū nature alteri⁹ ꝑdicamēti:ſʒ de ſe ⁊ nā ſua ⁊ ſui gn̄is talem modū hn̄t. Et p̄ h̄ pʒ rn̄ſio ad argumētū.

Tertio q̄rat̄. vtꝝ q̄rta ſpēs q̄litatis ponat rē ⁊ nām diuerſā a quātitate. vr̄ enī ꝙ nō. q2 figura ē ſuꝑficies q̄ terio vel terīs ꝯtinet̄:ſed ſuꝑficies nō ponit niſi naturā ⁊ rē quātitatis. g̃ q̄rta q̄litatis ſpēs nō ponit rē3 ⁊ nām diuerſā a quantitate. ❡ Ad iſtā q̄ōnem dicere oʒ: ꝙ q̄rta ſpēs q̄litatis ponit rē q̄ditatis ⁊ eēntie ſimplr̄ diuerſam a quātitate. cui⁹ rō ſatis ex ſuꝑiorib⁹ appꝫ. vt enim ſe pi⁹ dictū ē:cū gen⁹ dicat q̄ditate3 ſpēi:⁊ diuerſa gn̄a necīo diuerſas q̄ditates dicant:oʒ ð necītate ꝯfiteri: ꝙ ea q̄ ſūt ſimplr̄ diuerſoꝝ geneꝝ:dicāt ſeu ponāt ſimplr̄ diuerſam rem q̄ditatis ⁊ eēntie. Cum g̃ oīs ſpēs q̄litatis ſint ſimplr̄ diuerſi gn̄is a q̄libet re ꝑdicamēti q̄titatis: oʒ ð necītate dicere: ꝙ nō ſolū q̄rta ſpēs qualitatis:ſʒ ēt q̄lʒ alia dicat ⁊ ponat ſimplr̄ re3 eēntie diuerſā ab oī re que eſt de ꝑdicamento q̄titatis. nec tn̄ h̄ ē contra⁽ⁱᵘᵐ⁾ ei qđ i ſcriptis alijs poſuimus dicētes ꝙ figura nō addit rē ⁊ nām aliquā ſupra ſuperficiē. h̄ enī eſt vēꝝ ſumendo rem ſtricto mō ꝓ natura ſubiecta modis ⁊ hītudinib⁹ ⁊ ꝯtra diſtincta. Addit tamē ſupra eā rē que eſt mod⁹ ſe habēdi. q2 tota eſſentia figure ꝯſiſtit i certa modificatōe ſuꝑficiei. ⁊ eodē mō itelligē de alijs qualitatib⁹ hui⁹ ſpēi reſpectu q̄titatū circa q̄s ſūt. Dicēdū g̃ ē ad argumētū ꝙ figura nō dr̄ eē ſuꝑficies eēntialr̄:ſʒ mālr̄ ⁊ ſubiue: q2. vʒ. ſuꝑficies ē ſubʒ modificationis i qua cōſiſtit tota eēntia figure.

❡ Qualia vero ſūt q̄ ſʒ hec denoīatiue dn̄r: vl̄ quomodolibʒ alr̄ ab his. In plib⁹ q̄dē ⁊ pene i oīb⁹ denoīatiue dn̄r: vt a candore cādidus: ⁊ a grāmatica grāmaticus: ⁊ a iuſtitia iuſtus: ſimilr̄ autē ⁊ in alijs. Le. XVIII.

Supra determinauit ph̄s de q̄litate ꝯtr vero in iſta pte determiat ð quali: quod ab ipſa q̄litate deriuat̄. Circa qđ ita pcedit: q2 p̄mo deſcribit qualia: ⁊ determiat in exēplis alterā ðſcriptionis partem. 2° vero ponit ðclarationē ptis alterius ibi. In aliqb⁹ vo. Dicit ergo in p̄ma parte: ꝙ q̄lia ſunt q̄ dn̄r ðnoiatiue ſm hec. i. ſʒ ꝑdictas qualitates vel etiā quolʒ aliter ab his q̄litatibus ðriuatur: ſicut candidus dicit̄ denoīatiue a cādore: ⁊ grāmaticus a grāmatica: ⁊ iuſtus a iuſtitia: ⁊ ſilr̄ ē de alijs huiuſmodi. ❡ Ubi notādū eſt ꝙ ſupra notificauit q̄litatē p̄ quale: q2 cōcreta ſunt nobis notiora abſtractis: vt ſupra diximus. hic vero ecōuerſo notificat quale p̄ ſpēs qualitatis iam diſtinctas ⁊ notificatas. q2 ipe ſunt poꝛes ipo: ⁊ ꝓpter factū ia3 tractatum ſunt nobis notiores. ⁊ ideo nō eſt iconueniens hec cōuerſiua notificatio.

❡ In aliqb⁹ vero eo ꝙ nō ſint poſita q̄litatib⁹ noīa nō cōtīgit ea q̄ dn̄r ab eis denoīatiue dici: vt curſoꝛ aut pugillatoꝛ q̄ ſm valitudinē naturalē dn̄r: a nulla q̄litate denoīatiue dn̄r: nō eni poſita ſunt noīa valitudinibus ſm q̄s iſti q̄les dicuntur: ſicut in diſciplinis ſm quas vel pugillatoꝛes vel paleſtrici ſm affectionē dicunt̄. pugillatoꝛia enim vel paleſtrica diſciplina dicitur. Quales vero ab his denoīatiue: hi qui ad eas afficiunt̄ dn̄r. Aliqñ aūt ⁊ poſito nomine denoīatiue nō dicit̄ id quod ſm ipm̄ q̄le dicit̄: vt a virtutē ſtudioſus dicit̄: virtutē enī3 habēdo virtuoſus dicit̄: ſed non denoīatiue a virtute dicit̄. non autē in pluribus hoc tale ē. Que autem dicuntur qualia aut denominatiue a p̄dictis qualitatibus dicuntur: aut aliquo modo aliter ab his.

❡ Deinde cum dicit. In aliqb⁹ vero. pſequit̄ ðclaratōe3 alteri⁹ ptis ðſcriptionis poſite: dicēs. ꝙ in aliqūb⁹ eo ꝙ nō ſunt poſita noīa qualitatib⁹ a q̄b⁹ eaꝝ ſubiecta denoīatiue noient̄: ideo q2 ðriuantur ab eis: nō dicuntur ab ipſis ðnoīatiue. quēadmodū aliquis dicit̄ curſoꝛ ⁊ pugillatoꝛ ſm valitudinem. i. ſm potētiā nālē. ⁊ tn̄ a nulla qualitate dr̄ ðnoīatiue aliqđ ipoꝝ: q2 nō ſunt talib⁹ qualitatib⁹ impoſita noīa ſpālia: ſicͭ ſūt diſciplinis ipoſita: ſʒ quas diſciplinas dn̄r ðnoīatiue pugillatoꝛes vel paleſtrici: q2 ſm affectionē talis artis iſti ðnominantur tales. vocantur eni diſciplina pugillatoꝛia vel curſoꝛia. ⁊ ideo illi q̄ afficiuntur his diſciplinis dicuntur ab ipſis quales denominatiue: ſʒ aliquando ēt poſito certo noīe qualitati: quale qđ ðriuat̄ ab ipſa nō dicit̄ ab ea ðnoīatiue. ſicut aliqs habendo virtute3 dicit̄ ſtudioſus: nec tn̄ ſtudioſus ðriuatur ðnominatiue a virtute. Patet g̃ ꝙ que dn̄r qualia dn̄r a predictis qualitatib⁹ vel ðnominatiue vel alio mō. ❡ Notandu3 eſt autem ꝙ ad hoc ꝙ ðnominatiue dicat̄ aliqđ concretū ab abſtracto: oportet ꝙ ſit ꝯuenientia in nomine vtriuſq3 in p̄ncipio: ⁊ differentia in fine. vn̄ q̄n qualitati nō eſt poſitū vnum nomen a quo fiat ðnominatio cōcreti: non dr̄ ꝯcretū ab ipſo ðnominatiue. ſed ſm aliam ðriuationem. Quando etiā impoſitum eſt abſtracto nomen: ⁊ tn̄ nullam conuenientiam habet ad ipm̄ nomen cōcretū qđ ab illa qualitate ðriuat̄: nō dr̄ etiā tunc ab abſtracto concretu3 ſm ðnoiationem: ſicͭ patet de virtute ⁊ ſtudioſo.

❡ Ineſt aūt ꝯtrarietas ſm qđ quale eſt: vt iuſtitia iniuſtitie cōtraria eſt: ⁊ albedo nigredini ⁊ alia. ſilr̄ aūt ⁊ ea q̄ ſm eas q̄lia ſunt vel dn̄r: vt iuſtū iniuſto: ⁊ albū nigro. nō aūt in oīb⁹ hoc eſt. rubro eni vel pallido aut huiuſmodi coloꝛib⁹ nihil ꝯtrariū eſt q̄litatibus exiſtentibus.

❡ Deinde cū dic̄. Ineſt aut ꝯtrietas. ðterīat ð cōitatib⁹ q̄litatū: ⁊ ponit tres communitates. 2ª eſt ibi. Suſcipit autē q̄litates. Tertia ē ibi. Similia vero. Circa p̄mā cōitate3 duo facit: q2 p̄ ponit cōitate3 ⁊ ðclarat. 2° vo adiūgit regulā quādā ad cognoſcēdū ea q̄ ſūt ð gn̄e qualitatis ibi. Amplius ſi ex ꝯtrijs. Dicit g̃ i p̄ma pte. ꝙ ineſt ꝯtrietas ſm id qđ eſt quale: ſicͭ iuſticia ē ꝯtria iniuſticie: ⁊ albedo ē ꝯtria nigredini. cum ſint hec oīa qualitates adinuicē ꝯtrie. nō ſolū aūt q̄litates habēt ꝯtrarietatem adinuicē: ſʒ ēt ea que dicunt̄ qualia ſm ipſas inueniuntur adinuicem contraria. ſicut albū eſt contrariū nigro. Adiungit aūt ꝙ nō oīb⁹ qualitatibus conuenit hec ꝯtrariu3. q2 rubeo ⁊ pallido ⁊ ſimilibus

nihil ē ꝯ̃riū: cū tñ ŏ ſua ſignificatiōe ſint qualitates. Ubi notādū ē ꝙ ꝯ̃ria ſūt q̄ i ſuo gn̄e ſe maxie diſtāt. ita. vꝫ. ꝙ ñ pōt i ſuo gn̄e dari maioꝛ diſtātia q̄ꝫ ſit diſtantia ipoꝝ. hoc aūt nō cōuenit q̄litatibus medijs in nullo gn̄e: ſꝫ extrēis tm̄. nō eni tm̄ diſtat aliqs medi⁹ coloꝛ ab vllo alio coloꝛe: ꝙ nō ſit maioꝛ diſtātia q̄ colores extremi diſtāt abinicē. ⁊ iō nō hn̄t ꝯ̃rietatē q̄litates medie: ſꝫ ſole extreme.

¶ Amplius ſi ex ꝯtrarijs vnū fuerit quale hoc palam eſt quoniam reliquū erit quale: ꝓponē ti ex ſingulis alia predicamēta. nam ſi eſt iuſti cia iniuſticie contrariū: quale autem eſt iuſticia: quale igitur eſt iniuſticia: nullū enim aliorum predicamentoꝛum aptabiť iniuſticie: nec quantitas: nec ad aliquid: nec vbi: nec omnino aliud quicq̄ꝫ niſi quale. ſic autē ⁊ in alijs q̄ ſm̄ quale contraria ſunt.

¶ Deīde cū dič. Ampli⁹ ſi ex ꝯ̃rijs ponit regulā extrinam ad cognoſcēdū ꝯtrēta i gn̄e q̄litatis: dicēs ꝙ vltra ꝑdicta opꝫ ſcire ꝙ ſi de ꝯ̃rijs fuerit vnū q̄le. i. i gn̄e q̄litatis: ⁊ reliquū opꝫ eē i eodē gn̄e. q2 ꝯ̃ria ſunt i eodē gn̄e. ſic pꝫ de ſingulis cōtrarijs. ⁊ ꝓponenti alia ꝑdicamēta: pꝫ ēt ꝙ ꝯ̃ria ſunt in eodē gn̄e: ſic iuſticia ꝯ̃riať iniuſticie: ⁊ tñ ambo ſunt i ꝑdica mēto q̄litatis: ⁊ vlr̄ ita ē ꝙ ſi vnū ꝯ̃rioꝝ fuerit i gn̄e q̄lita tis nullū alioꝝ ꝑdicamētoꝝ alteri ꝯ̃rio aptabitur: niſi predicamentū qualitatis.

¶ Suſcipit aūt qualitas magis ⁊ min⁹: album eni magis ⁊ min⁹ alteꝝ altero diciť: ⁊ iuſtum alterū altero magis ⁊ min⁹ diciť. ſꝫ ⁊ ipſa crementi ſuſcipiūt: cū candidū nanq3 ſit: ampli⁹ ꝯtingit candidū fieri. non tamē oīa: ſed plura. Iuſticia nanq3 a iuſtitia ſi dicať magis ⁊ minus poteſt quiſ ambigere: ſimilr̄ ⁊ in alijs af fectib⁹. quidā. n. de talibus dubitāt. iuſtitiam nāq3 a iuſtitia non multū aiunt magis ⁊ minus dici: nec ſanitatem a ſanitate. Minus aūt alterum altero habere ſanitatē aiunt: ⁊ iuſtitiam minus alterum altero habere. ſic autem ⁊ grāmaticā ⁊ alios affect⁹. ſꝫ tñ ea q̄ ſm̄ eos affect⁹ dn̄r idubitāter recipiūt magis ⁊ min⁹. grāmaticioꝛ enim alterum altero dicitur: ⁊ iuſtioꝛ ⁊ ſanioꝛ: ſimiliter ⁊ in alijs. Triāgulus vero ⁊ q̄drangulus non videtur magis ⁊ minus ſuſcipere: nec aliquę aliaꝝ figurarū. Que cunq3 eni diffinitionē triāguli ſuſcipiunt ⁊ cir culi oīa ſimiliter triāguli vel circuli ſunt. Eorū vero que nō ſuſcipiūt nihil magis alterum altero diciť. nihil eni q̄dratū magis q̄ꝫ pte altera longioꝛ forma: circulus eſt: nullū eni iporū recipit circuli rōnē. Simplr̄ autē ſi vtrūq3 nō recipiunt huius ꝓpoſiti rōnem non dicetur alterū altero magis. Nō ergo oīa q̄lia recipiunt magis ⁊ minus. hoꝛum itaq3 que ꝑdicta ſunt nihil ē ꝓpriū qualitatis.

¶ Deinde cū dicit. Suſcipit aūt. ponit ſcḋaꝫ cōitatē q̄lita tū dicēs ꝙ q̄litas ſuſcipit magis ⁊ min⁹. q2 vnū albū magis ⁊ min⁹ albū dř altero albo. ⁊ nō ſolū vnū in ꝯpatione ad aliud dř cū magis ⁊ min⁹: ſꝫ ēt ipm̄met vnū ⁊ idē recipit icrementū: ⁊ in diuerſo tēpoꝛe dř cū mag' ⁊ min⁹. ſič aliqḋ coꝛp⁹ vno tp̄e ē min⁹ albū: ⁊ alio tp̄e ē magis albū. Addit aūt Ariſto. ꝙ nō oīa hui⁹ ꝑdicamēti dn̄r cū magis ⁊ min⁹. q2 iuſtitia ⁊ qḋlꝫ aliḋ abſtractū: nō dř cum magis ⁊ min⁹. ⁊ qdā dubitāt ŏ iſtis abſtractis: vtꝝ dicanť cū magis ⁊ min⁹: ſꝫ de ꝯcretis q̄ dn̄r q̄lia ſm̄ ipa dicunt ꝙ recipiunt magis ⁊ min⁹. ſicut vn⁹ iuſt⁹ diciť eē iuſtioꝛ alio. de q̄buſdā vero alijs q̄litatib⁹ pꝫ ꝙ nec in abſtracto nec i cō creto dn̄r cū magis ⁊ min⁹: ſič de circulo triangulo ⁊ ſimilibus. q2 q̄cūq3 recipiūt diffōnē circuli vel alicui⁹ alteri⁹ figure ſunt ſilr̄. i. eq̄lr̄ circuli vľ aliq̄ alia figura: q̄ aūt diffōnē taliū nō recipiūt nō ſūt nec circuli: nec aliq̄ alia figure: vn̄ q̄ ñ recipiūt diffōnē iſtoꝝ nō recipiūt ꝑdicatōēꝫ iſtoꝝ cū magis ⁊ min⁹: imo nec etiā vlloꝝ ꝑdicationē ipoꝛū ſuſcipiunt. q̄ aūt recipiunt diffōnem ipoꝝ recipiunt equalr̄ ipoꝝ ꝑdicationē: ⁊ nō cū magis ⁊ min⁹. vn̄ pꝫ ꝙ iſta ſiue magis ſiue minus dicuntur.

¶ Similia vero ⁊ diſſimilia ſm̄ ſolas dicunť qualitates. Simile eni alteꝝ alteri non eſt ſꝫ aliud niſi ſꝫ illud qḋ q̄le eſt. quare ꝓpꝛiū erit q̄litatis ſm̄ eā ſiľe ⁊ diſſiľe dici.

¶ Deīde cū dič. Silia vo pōit coītatē tertiā q̄litatis dicēs ꝙ ſilia ⁊ diſſilia dn̄r aliq̄ ſꝫ ſolas q̄litates: ita ꝙ ꝓpriū ē q̄litatis ſꝫ eā dici ſiľe vel diſſiľe.

¶ At vero nō decet ꝯturbari ne quis nos dicat de q̄litate ꝓpōnem facientes: multa de relatiuis iterpoſuiſſe. habitus eni ⁊ diſpōnes hoꝝ q̄ ad aliqḋ ſunt eē dicebamus. pene eniꝫ in oibus talibus genera ad aliquid dicuntur: nihil āt eoꝛum que ſingula ſunt. Nā cuꝫ diſciplina genus ſit: hoc ipſuꝫ quod eſt alterius dicitur: alicuius enim diſciplina dicitur. Eoꝛuꝫ vero que ſingula ſunt nihil ipſꝫ qḋ eſt alterius diciť. vt grāmatica nō diciť alicuius grāmatica: nec muſica alicuius muſica. ſed foꝛte ſcḋm genus hec ad aliquid dicunť vt grāmatica dicitur ali cuius diſciplina: non alicui⁹ grāmatica. ⁊ mu ſica alicuius diſciplina: non alicuius muſica. Quapꝛopter que per ſe quidē ſingularia ſunt non ſunt ad aliquid. dicimur eniꝫ ſm̄ ſingu las q̄les: hec. n. hēmus. ſcientes eni dicūt ꝙ hēmus ſinglās ſcias: q̄re hec erunt ⁊ q̄litates q̄ ſingularia ſunt: ſm̄ q̄s q̄les dicimur: hec autē non erūt eoꝛum que ſunt ad aliquid. Ampli⁹ ſi contingat hoc ipſum quale ⁊ relatiuum eē: nihil eſt iconueniens in vtriſq3 hec generib⁹ enumerare.

¶ Deīde cū dič. At vo ñ decet. rēouet quādā dubitatiōēꝫ hn̄tē oꝛtū ex ſupradictis: dicēs ꝙ nō opꝫ ꝯturbari ſi tractā tes de q̄litate: mľta ŏ relatis poſuim⁹ i h̄ ꝑdicamento: ſič hitū ⁊ pōnē ⁊ alia hm̄: q2 oīa iſta ſꝫ ſua gn̄a dn̄r ad aliqḋ. ſꝫ ſpēs ipoꝝ q̄ h̄ dn̄r ſinglaria ñ dn̄r ſꝫ ſe ad aliqḋ: ſič ſcia dř ad ſcibile. ſꝫ grāmati⁹ ſꝫ ſe ñ dř ad aliqḋ: ſꝫ ſꝫ ſuū gen⁹: dř .n. grāmati⁹ eē ꝯgrui ſcia: ſꝫ ſcḋo ē q̄litas. q2 penes eā dicimur q̄les. ¶ Eſt āt ſcien⁹ ꝙ ſcia ſuo noie iportat reſpctū

ad ſcibile.ſed grammatica ſito nomie non importat niſi ſpecificationem ſcientie.⁊ ideo non ſm ſe:ſed ſm ſuū genus quod eſt ſcia dicit̄ ad aliquid.q̄ ſʒ id vnūquodq̄ dicitur ad aliquid ſm qd̄ importat reſpectuʒ ad aliud:⁊ eodem modo ntellige de alijs. Adiungit autem ariſtoteles aliam ſolutionem: dicens ꝙ ſi hoc ipm.i. vnum ⁊ ideʒ cōtingit eſſe in vtriſq̄ generibus.ſ.qualitatis ⁊ relationis ſuple ſm diuerſa:nullum eſt inconueniēs:qd̄ quomodo ſit poſſibile ſupra declarauimus in predicamēto relatiōis.

¶ Diuiſio quinta. Sermo in agere ⁊ pati.

Recipit autē facere ⁊ pati contrarietates: ⁊ magis ⁊ minus. calefacere.n. ⁊ frigidum facere contraria ſunt: ⁊ calefieri ⁊ frigidū fieri: dlectari ac ꝯtriſtari: q̄re recipit ꝯtrarietatē: ⁊ magis ⁊ min⁹. calefacere .n. dicit̄ magis ⁊ min⁹: ⁊ calefieri magis ⁊ minus. Recipit ergo magis ⁊ min⁹ facere ⁊ pati. de his itaq̄ tāta dicantur.

¶ Diuiſio ſexta. Sermo i p̄dicamento pōnis.

Dictum eſt autem ⁊ de ſitu i his que ad aliquid ſunt. denominatiue enim a poſitionibus dicunt̄ De reliquis autē quādo ⁊ vbi: ⁊ habere: eo ꝙ manifeſta ſūt nihil de his aliud dicitur q̄ʒ quod i principio dictum eſt. quia habere quid ſignificat calciatū eſſe: vbi autem in loco: quando vt heri. Sed ⁊ alia que de eis dicta ſūt. de propoſitis itaq̄ generibus q̄ dicta ſūt ſufficiant.

¶ Deinde cum dicit. Recipit autē. expedit ſe breuiter d̄ alijs ſex predicamentis: dicens ꝙ facere ⁊ pati recipit cōtrarietatem: ⁊ magis ⁊ minus. ⁊ totum qd̄ dicit eſt in lr̄a ſatis planum. ⁊ q̄ nos de ipis diximus diffuſe ſatis in rōnibus quas fecim⁹ ſup libro ſex principioꝝ: ideo de ipis nihil aliud dicamus ad preſens.

Ad maiorem autem euidentiam dictorum de qualitate in iſta lectione: queramus p̄mo vtrū cōtrarietas ſit in qualitatib⁹ concretis tm̄: vr̄ enim ꝙ ſic. q̄ ſi contrarietas eēt in qualitatibus abſtractis: tunc in itellectu in quo ſunt qualitates abſtracte ipe qualitates haberēt cōtrarietatem. ſed hoc ē manifeſte falſum. q̄ ſpēs albi ⁊ ſpecies nigri in itellectu nō cōtrariantur adinuicē. ḡ qualitas in concreto tm̄ hʒ cōtrarietatē. ¶ Ad iſti⁹ queſtiōis euidētiā ē conſiderandū: ꝙ qualitates abſtractas nūc dicimus ipas ſpēs qualitatis ſm ſe noīatas: ſicut albedinē ⁊ nigredinem ⁊ hm̄oi. ⁊ non intentiones talium qualitatuʒ. dicunt ḡ quidam ꝙ in qualitatib⁹ nō ē cōtrarietas rōne ſuarum ſpērum ꝓpter eē qd̄ habēt in ſubo. rō aūt ipoꝝ ē q̄ ſi rōne ſuarum ſpecieꝝ eēt contrarietas i qualitate: cū rō ſpeciei albedinis ſaluet̄ i hac albedine que eſt i manu ⁊ rōnem ſpeciei nigredinis ponamus ſaluari in nigredie q̄ eſt in pede: eſſet tunc nigredo pedis contraria albedini man⁹: quod eſt falſum. vnde falſum ē: vt dicunt. ꝙ in q̄litate ſit contrarietas rōne ſuarum ſpecieꝝ. Sed iſta opinio ſtare non pōt. cuius declaratio ē. q̄ ad perfectam rōnem cōtrarietatis conc[illegible] [illegible]uor.ſ. eſſe in eodem genere: reſpicere idem ſuſceptiuum: circa illud ſuſceptiuuʒ ſe in eſſendo non compati: ⁊ habere i gradu ſpecifico latitudinem cōtinuā. hec aūt oīa repiuntur i qualitate rōe ſuaꝝ ſpecieꝝ. nā albedo ⁊ nigredo ex ꝓpria rōne ſue ſpēi ſunt in eodem genere. q̄ in genere coloris dependēt ad idem ſuſceptiuum imediatū: vtpote ad ſuperficiem q̄ eſt imediatū ſuſceptiuū oīuʒ coloꝝ. hn̄t ēt h̄ de rōne ſue diuerſitatis in natura ſpeciei: ꝙ ſe ſimul in eēndo non compatiātur circa tale ſuſceptiuū: ⁊ hn̄t latitudinē continuā in ſpecifico gradu ſuo: ſicut patebit in ſequēti queſtione ¶ Et ideo dō̄m eſt vt dicit thomas in qnto phyſicoꝝ ꝙ i qualitate eſt contrarietas rōne ſuaꝝ ſpecieꝝ. Ratio aūt dicentium oppoſitum non valet. nam albedo ſimplr̄ ſupra eſt cōtraria nigredini ſimplr̄ ſumpte: ⁊ albedo cōtracta ē contraria non quidē nigredini ſimplr̄: ſed nigredini cōtracte. i albedine aūt manus reſeruat̄ rō albedinis nō ſimplr̄ ſed vt contracta ad eſſe in manu. ⁊ ideo ſibi nō cōtrariatur nigredo pedis: nec nigredo ſimplr̄: ſed nigredo contracta q̄ eſt potētialr̄ i manu. ¶ Primū aūt argumentum cōcludit de qualitatibus abſtractis ab eē reali q̄ ſunt qualitates itentionales: ſed non cōcludit de qualitatib⁹ abſtractis realib⁹ q̄ non dicunt̄ abſtracte niſi quia non ſignificantur noībus abſtractis.

Secundo queram⁹ vtꝝ q̄litates q̄ dicuntur cū magis ⁊ minus habeant latitudineʒ in eēntia. videt̄.n. ꝙ non: q̄ dicitur in libro ſex p̄ncipioꝝ: ꝙ forma ē compoſitioni ꝯtingēs ſimplici ⁊ inuariabili eēntia conſiſtens: ſed tales qualitates ſūt forme. ḡ ſunt i eēntia ſimplices. ⁊ abſq̄ vlla latitudine. ¶ Ad iſtam q̄ſtionem q̄dam dicunt ꝙ qualitates nō dicūtur cū magis ⁊ minus ꝓpter latitudinem quam habeant in eēntia: ſed ſoluʒ ꝓp latitudinē quā habent i eē. dicunt enim ꝙ cū qualitas n̄ det eē niſi in ſubo diſpoſito: ſm ꝙ diuerſimode ipm inuenit diſpoſitum. diuerſimode dat ſibi eē: ⁊ q̄ ſubm pōt eē diſpoſitum magis ⁊ min⁹: iccirco qualitas dat ſibi eſſe: vt dicūt: magis ⁊ minus. Sed iſta poſitio deſtruit ſeipaʒ. cuius declaratio ē. q̄ vt etiā ipi dicūt: qualitas nō dat ſubo eē qd̄ eſt actual̄ exn̄tia: qn poti⁹ qualitas ⁊ cūcta accn̄tia preſupponūt tale eē in ſubo. ⁊ q̄ preter eē quod ē actual̄ exn̄tia: nō datur aliud niſi eē qd̄ eſt ipa rei eēntia: neceſſe eſt dicere ꝙ qualitas non det ſubo niſi eē qd̄ ē ipa ſua eēntia. quēadmodū albedo nō dat eē corpori niſi eē qd̄ ē nā ⁊ eēntia albedinis: quam ꝑticipādo dicit̄ eē corpus albū. Si ḡ qualitas dicit̄ cum magis ⁊ min⁹ ꝓpter latitudinē quam habet in eē quod dat ſubo ſuo: cum hoc eē ſit: vt ꝓbatum: ē ipa ei⁹ eſſentia: neceſſe eſt dicere ꝙ qualitas dicatur cū magis ⁊ minus ꝓpter latitudinē quam hʒ i eēntia. Ratio aūt ipoꝝ cōtra eos retorquetur. nā diſpoſitio ſubi eſt qualitas ſubi. de ipa igitur etiā queramus quare det ſubo magis ⁊ minus eē. Si enim dicat̄ ꝙ rōne alteri⁹ diſpoſitionis diſponentis ſubm magis ⁊ minus: queram⁹ ſimilr̄ de illa diſpoſitione. Et ſic aut ꝓcedet̄ in infinituʒ. quod eſt impoſſibile: aut nulla qualitas dicetur cum magis ⁊ minus: qd̄ eſt falſum: aut oʒ ſtare in opiniōe quam ſequimur: ⁊ dicere ꝙ qualitas pōt dare ſubo eē magis ⁊ minus ꝓpter latitudinē quā hʒ in gradu ſpecifico ſue nature. ¶ Dō̄⁹ eſt igitur ad arg⁹ ꝙ forma accidentalis quelibet dicit̄ eſſe ſimplex in eēntia: nō ꝓpter carentiam latitudinis in gradu ſpecifico nāe ſue: ſed ꝓpter carentiam cōpoſitiōis māe ⁊ forme. q̄ nulla forma accidentalis hʒ eēntiam cōpoſitā ex forma ⁊ materia.

Tertio queram⁹ an qualitates in abſtracto poſſint dici cum magis ⁊ minus. videt̄.n. ꝙ ſic. q̄ q̄litas pōt ſuſcipere magis ⁊ minus ꝓp latitudinem quam habet in eēntia: ſed iſtam latitudinem etiam hn̄t qualitates in abſtracto. ḡ qualitates ēt i abſtracto ſumpte pn̄t dici cum magis ⁊ min⁹. ¶ Ad iſtam queſtionē ē dicēdū ꝙ

q̄litas in abſtracto ſūpta pōt dici maioꝛ ꝛ minoꝛ ī pfectiōe: non tamen dicit̄ bene cum magis ꝛ minus. cui⁹ ratio eſt: qꝛ maioꝛitas ꝛ minoꝛitas dicūt exceſſum ꝛ defectū q̄ti tatis. in qualitatibus autē in abſtractione ſignificatis ꝛ ſi non ſit q̄titas molis: ē tñ in eis q̄titas pfectionis. ꝛ qꝛ de perfectione albedinis eſt plus in magis albo: q̄ȝ in minus albo: ideo dici pōt ꝙ albedo magis albi eſt maioꝛ ī pfe ctione q̄ȝ albedo minus albi. Patet igit̄ ꝙ qualitas in ab ſtracto ſumpta pōt dici conuenienter maioꝛ vel minoꝛ ī perfectione. ſed magis ꝛ min⁹ fūdat̄ ſuper partitionē ali cuius ab aliquo. ꝛ ideo dici non pñt niſi ſupponendo iſta duo que ſūnt participans ꝛ participatuȝ. qđ āt participat qualitas ē ſubm ei⁹. Quia ḡ ſubm qualitatis nō ponit̄ no minib⁹ abſtractis qualitatū: ſed nominib⁹ cōcretis: iccir co cōtingit ꝙ cum magis ꝛ minus non dicunt̄ qualitates in abſtracto. ſed qualitates ī cōcreto tm̄. ❡ Dō⁹ eſt ḡ ad arg⁹ ꝙ ꝑpter latitudinem quam hȝ qualitas cōtingit ꝙ participans ipſam dici poſſit cū magis ꝛ min⁹: ꝛ qꝛ partici pans qualitatē non īpoꝛtatur ꝑ nomen qualitatis abſtra ctum: iccirco qualitas ī abſtracto nō dr̄ cū magis ꝛ min⁹.

❡ Pars tertia. Sermo ī oppoſitis.

Q Uotiens ſolet opponi dicēduȝ eſt. Dicitur autem alterū alteri opponi quadruplr̄. aut vt ad ali quid: aut vt cōtrariā: aut vt habi tus ꝛ priuatio: aut vt affirmatio ꝛ negatio. Opponit̄ āt vnūquodqȝ iſtoꝝ vt ſit ſigillatiȝ dicere vt relatiua: vt duplū dimidio. vt contraria: vt malo bonū: vt ſm priuationē ꝛ habituȝ: vt cecitas viſui: vt affirmatio ꝛ ne gatio: vt ſedet ꝛ nō ſedet. Le. XVIIII.

D Eterminato de āte predicamētis ꝛ pre dicamētis: accedit ariſtoteles ad agen duȝ de q̄buſdā que dicunt̄ poſtpredica mēta. Et diuidit̄ iſte tractat⁹ ī qnqȝ par tes ſȝ ꝙ quinqȝ ſūt de q̄bus agit̄ in ipo. qꝛ p̄mo agitur de oppoſitiōe. 2° vo agit̄ de ꝓoritate ibi. Prius āt alteꝝ. 3° agit̄ de ſimultate ibi. Sil autē. 4° vo agit̄ de motu ibi. Mo tus aūt. ꝛ 5° tractatur de habere ibi. Habere aūt. Circa p̄ mum ſic ꝓcedit. qꝛ p̄mo agit de ſingulis ſpeciꝫ⁹ oppoſi tiōis. 2° vo īſiſtit ſpecialr̄ circa materiā cōtrarioꝝ ibi. Cō trariū aūt eſt bono. ❡ Prima ps adhuc diuidit̄ ī duas. qꝛ p̄mo enumerat ſpēs oppoſitiōis. 2° vo proſeq̄t̄ de ſin gulis ibi. Quecūqȝ igr̄. Proponit igr̄ ī p⁴ pte ꝙ dicēduȝ ē quotiēs ſolēt opponi. i. quot modis contingit eē oppoſiti onem. Et adiungit conſequēter ꝙ dicit̄ alteꝝ alteri oppo ni quatuoꝛ modis. ſ. vt ad aliqd ſiue vt relatiua: vt cōtra ria: vt habit⁹ ꝛ priuatio: ꝛ vt affirmatio ꝛ negatio. Et ſub dit exempla: dicēs. ꝙ vt figuralr̄. i. exemplr̄ dicatur: oppo nit̄ vnūquodqȝ iſtoꝝ ſic vt dicet̄. relatiua q̄dē ſicut dupluȝ opponitur dimidio. ſicut contraria: vt bonū opponit̄ ma lo. ſicut ſȝ ꝑuationē ꝛ habitum: vt cecitas opponit̄ viſui. ꝛ ſicut affirmatio ꝛ negatio opponit̄: vt ſedet ꝛ nō ſedet.

Dubitare autē poſſet aliquis vtꝝ oppoſitio ſit ge nus. videtur. n. ꝙ non: qꝛ oē genus eſt ī vno determinato ꝑdicamento: oppoſitio aūt nō ē in vno determinato ꝑdicamento: ſed circuit oē predicamētum: qꝛ ſpēs cuiuſlȝ ꝑdicamenti hñt inter ſe oppoſitionē: ḡ op poſitio nō ē genus. ❡ Ad iſtam queſtionē eſt dicēdū ꝙ op poſitio eſt genus: conuenit enim ſibi rō generis: qꝛ ꝑdica tur de plurib⁹ differentib⁹ ſpē in quid ꝛ vniuoce. Nā pꝫ dicte oppoſitiones diuerſas ſpēs oppoſitionis ponūt. ꝛ op poſitio de eis predicatur ſm vnam cōem rōnem: qua di citur ꝙ oppoſita ſunt que eidē ſimul: ꝛ ſm ideȝ: ꝛ ꝑ reſpe ctum ad idem conuenire nō pñt. ❡ Dicēdū ē igit̄ ad ar gumētū ꝙ oppoſitio materialr̄ ē ī quolȝ ꝑdicamento: qꝛ mā cuiuſlȝ predicamenti ē talis: ꝙ circa ipſam pōt eē op poſitio: formalr̄ tñ ꝛ eēntialr̄ eſt in vno ꝑdicamēto deter minato. ſ. ī ꝑdicamento relationis.

❡ Quecunqȝ igitur vt relatiua opponūtur ea ipſa que ſūt oppoſitoꝝ dicunt̄: aut quomōlibȝ aliter ad ea: vt duplū ipm qđ eſt alterius dici tur. alicuius enim duplum dicitur: ſed ꝛ diſci plina diſciplinato tāquaȝ relatiua oppoſita ē. ꝛ dicitur diſciplina hoc ipm qđ ē diſciplinati ſed diſciplinatum hoc ipȝ qđ eſt ad oppoſitū dicit̄: ideſt ad diſciplinam: diſciplinatū. n. ali quem dicim⁹ diſciplinatū diſciplina. Quecūqȝ ergo oppoſita ſūt tāq̄ȝ ad aliquid ipſa quidē quod ſunt alioꝛum dicuntur: aut quomodo cunque ad ſeinuicem.

❡ Deinde cum dicit. Quecunqȝ igit̄. proſeq̄tur de ſingul̄ ſpēbus oppoſitionis. ꝛ p̄mo determinat ſimplr̄ de qualȝ carū. 2° vo oſtendit diuerſitateȝ ipaꝝ adinuiceȝ ibi. Oīm autem ꝑuatio. Prima pars diuiditur ī ptes quatuoꝛ: qꝛ p̄ agit̄ de relatiuis. 2° vo agit̄ de ꝯͥs ibi. Jlla vo q̄ vt ꝯtraria 3° vo agit̄ de priuatiue oppoſitis: ibi. Priuatio vo: ꝛ quar to agit̄ de contradictione ibi. Non ē aūt ꝙ ſub affirmati one. Dicit ḡ in p̄ma pte ꝙ quecūqȝ opponunt̄ ſicut relati ua: ea ipa q̄ ſunt. i. per ſeipa dicunt̄ oppoſitoꝝ: ꝛ nō ſolum in caſu iſto: ſed etiam quomodolȝ alr̄. i. in quocunqȝ caſu alio. quēadmodum duplum relatiue opponit̄ dimidio: ꝛ hoc ipm ꝙ eſt. idest per ſe dicitur eſſe dimidij duplum. ꝛ eodem modo intellige de alijs.

❡ Jlla vero que ſunt vt contraria ipſaqdem q̄ ſunt nullo modo adinuicem dicūtur: cōtraria vero ſibi iuicem dicūtur: neqȝ enim bonū ma li dicitur bonum ſed cōtrarium: nec album ni gri album ſed cōtrarium: quare differunt a ſe inuicem he oppoſitiones.

❡ Deinde cū dicit. Jlla vero que ſūt vt cōtraria. determi nat de contrarijs. ꝛ p̄mo oſtendit ꝙ differēti modo ſe ha bent a relatiuis. 2° vo oſtendit quedā ꝯtrarioꝝ eē medi ata ꝛ quedā imediata: ibi. Quecūqȝ vo cōtrarioꝛuȝ. Dicit itaqȝ in p̄ma parte ꝙ illa q̄ opponunt̄ vt contraria nullo⁹ ipa quidem que ſunt. i. ꝑ ſeipa dicuntur. i. referunt̄ ad ſei uicē: ſed dicuntur eſſe ad ſeinuicē cōtraria: ſicut bonum non dicit̄ mali bonū: ſicut dicit̄ duplū dimidij dupluȝ: ſcilicet dicitur bonum mali eſſe contrarium. ꝛ eodem modo intellige de alijs.

❡ Quecunqȝ vero cōtrarioꝛum talia ſunt vt ī quibus nata ſūt fieri ꝛ de quibus predicātur neceſſarium ſit alterum ipſorū eſſe: nihil hoꝝ eſt medium. Quoꝛū vero nō neceſſarium eſt alterum ineē hoꝛum omniū aliqd eſt mediuȝ oīno: vt languoꝛ ꝛ ſanitas in coꝛpoꝛe animal̄ natura habent fieri [illegible] neceſſarium eſt alteruȝ eē animal̄ in coꝛpoꝛe [illegible] languoꝛē vl̄ ſanitatē Sed ꝛ par ꝛ impar de numero predicātur:

⁊ neceſſarium eſt alterum in numero eē: aut abūdans: aut perfectum: ⁊ nihil eſt in medio eorum: neq; iter lāguorē ⁊ ſanitatem: neq; inter abundātem ⁊ pfectū.

¶ Deinde cum dicit. Quecunq; vō contrarioꝝ. oſtendit contrarioꝝ quedā eē imediata: ⁊ quedam mediata. ⁊ circa h̄ duo facit: qꝛ p̄ ponit diſtinctionem ipoꝝ ⁊ manifeſtat cōtraria imediata i exemplis. 2° vō inſiſtit circa cōtraria mediata ibi. Quoꝝ vō nō ē neceſſarium. Dicit ḡ in p̄ma pte ꝙ q̄cunq; ꝯrioꝝ ſunt talia ꝙ neceſſariū ſit eē alterū ipoꝝ i ſubis i quib⁹ nata ſūt fieri: ⁊ de qb⁹ p̄dicātur: nihil ē medium eoꝝ: ſed quorūcunq; contrarioꝝ nō ē neceſſarium ieſſe ſuſceptiuo alterum ipoꝝ hoꝝ oīum oino contrarioꝝ ē aliqd mediū. ſicut languor ⁊ ſanitas ſunt ⁊ hn̄t fieri nālr in corpore aīalis: ⁊ neceſſe eſt in corpe aīalis eē alteꝝ ipoꝝ: qꝛ aīal q̄diu viuit ē aut ſanū aut egrum. ⁊ iō circa aīal nō hn̄t medium ſanum ⁊ egrum. ſed par ⁊ ipar de numero p̄dicant̄: ⁊ neceſſariū ē alterum ipoꝝ: vtpote aut abundans. i. ipar aut perfectum. i. par eſſe i numero. ⁊ idcirco par ⁊ ipar non hn̄t mediū i numero.

Poſſet autem aliqs dubitare an ſit dare contraria imediata. videt̄. n. ꝙ non: qꝛ oīs motus ē de extremo i extremū p medium: ſed i oībus contrarijs cōtingit eē motū ab vno in aliud: ḡ in oībus contrarijs pōt dari medium. ¶ Ad iſtam queſtionem eſt dicendum ꝙ cum vnū contrarioꝝ ſit vt p̄uatio reſpectu alteri⁹: duplr cōtrarium diminutū qđ ſe h̄z vt p̄uatio poterit nominari vno qdē modo ſic noīari pōt vt nō iportetur noīe ſuo q̄liſcunq; defectus ⁊ priuatio alterius: ſed ſolum euidens ⁊ magnus: qualē defectū albi dat itelligere nigꝝ: ⁊ hoc modo noīando contrariū diminutū neceſſe ē oīum que ſunt ve contraria: eē aliquid medium. ⁊ ſic procedit arg⁹ factum. Alio aūt modo pōt contrarium diminutū ita nominari: ꝙ pro ſuo noīe iportet̄ q̄cunq; defectus ꝯrij pfci. ⁊ qꝛ oē mediū iter cōtraria iportat aliquē defectū extremi pfecti: oīa tunc media icludunt̄ i ſignificato nominis contrarij diminuti. ⁊ qꝛ iter noīa media ⁊ extremū nihil eſt medium: iccirco tūc iter contraria ita noīata nullum poterit in ſuo genere aſſignari medium. ¶ Notādū tn̄ ē ꝙ par ⁊ impar non ſunt cōtraria ſm perfectā rōnem contrarietatis: qꝛ deficit eis latitudo cōtinua pp id ꝙ i numeris cū ſint diſcreti: nō pōt eē continua latitudo.

¶ Quorum vero non eſt neceſſarium alterū ineſſe eorū eſt aliquid medium: vt nigrum ⁊ album in corpore natura hn̄t fieri: ⁊ non ē neceſſarium alterū eoꝝ eē in corpore. Nō enī oē corpus aut albū aut nigrū ē. Sed paruū ⁊ ſtudioſū predicant̄ qdē de hoīe: ⁊ de alijs multis: ſed nō eſt neceſſariū alterū hoꝝ ieſſe illis de quib⁹ p̄dicantur: non. n. oīa vel praua vel ſtudioſa ſunt: ſed ē hoꝝ mediū. albi qdē ⁊ nigri fuſcum ⁊ palidū ⁊ quicūq; alij ſūt colores: praui vero ⁊ ſtudioſi ꝙ neque prauum: neque ſtudioſum eſt.

¶ Deinde cum dicit. Quorum vō. inſiſtit circa contraria mediata: ⁊ circa hec duo facit: qꝛ primo oſtēdit quoꝝ cōtrarioꝝ ē aliqd mediū. 2° oſtendit quomodo differenti mō i diuerſis aſſignāt mediū ibi. In aliqb⁹ itaq;. Dicit ḡ i p̄ma parte ꝙ quorūcunq; cōtrarioꝝ nō eſt neceſſarium ineſſe alterū ſubo: hoꝝ eſt aliqđ medium quēadmodum albū ⁊ nigrū ſic predicant̄ de corpore: ꝙ nō ē neceſſariū eē corpus aut albū aut nigrū: ſed pōt eſſe fuſcum ⁊ rubeum: ⁊ iſta ſunt media inter albū ⁊ nigrum. prauū etiam ⁊ ſtudioſū ſic dicūtur de hoīe: ꝙ nō eſt neceſſe oēm hoīem eſſe aut prauū aut ſtudioſum: qꝛ puer vni⁹ dici neq; prauus neq; ſtudioſus ē. ⁊ h̄ ē mediū iter ſtudioſū ⁊ prauū.

¶ In aliquibus itaq; noīa poſita his que media ſunt: vt albi ⁊ nigri fuſcū ⁊ palidū: i aliquibus aūt nomis quidē medio aſſignare idoneū non ē: ſed per vtroꝝq; ſūmoꝝ negationē qđ medium eſt determinat̄: vt neq; bonū: neq; malū: neq; iuſtū: neq; iniuſtum.

¶ Deinde cū dicit. In aliquib⁹ itaq;. oſtēdit ꝙ diuerſimode in diuerſis aſſignat̄ mediū: dicēs ꝙ in aliqbus contrarijs ſunt poſita noīa his que ſunt media ipoꝝ: ſicut medium albi ⁊ nigri vocat̄ fuſcum vel rubeū vel aliqđ tale: ſ; in aliquib⁹ contrarijs non ē idoneum aſſignare noīa poſitiua medijs ipoꝝ: ſed noīantur per negationem vtriuſq; ſūmoꝝ. i. extremoꝝ ſicut mediū boni ⁊ mali dicit̄ qđ neq; bonum eſt neq; malū: ⁊ mediū iuſti ⁊ iniuſti dicitur qđ neq; iuſtum ē neq; iniuſtū.

Sed poſſet quis dubitare an conueniēs ſit iſta differentia medioꝝ. videt̄. n. ꝙ non: qꝛ rō contrarietatis ē vniformis in oīb⁹ cōtrarijs: ḡ ⁊ aſſignatio medioꝝ i oīb⁹ contrarijs dꝫ eē vniformis. ¶ Ad iſtā queſtionē ē dōm ꝙ pro tanto iſta diſtinctio mediorum ē cōueniēs qꝛ quorundā ꝯrioꝝ mediū cadit ſuper aliquē vel aliquos determinatos gradus poſitiuos: rōne quorū poſſūt media certis noībus poſitiuis nominari: ſicut qꝛ mediū inter albū ⁊ nigrū cadit ſuper certos gradus poſitiuos coloris: media ipoꝝ nominantur certis nominibus poſitiuis. Quia vero quorundā contrarioꝝ mediū nō cadit ſuper aliquē gradū poſitiuū certum ⁊ determinatum: iccirco contigit ꝙ non noīatur noīe poſitiuo: ſed p abnegationem vtriuſq; extremi quēadmodū ſe h̄z de medio praui ⁊ ſtudioſi.

¶ Priuatio vero ⁊ habitus dicit̄ quidē q̄ hn̄t fieri circa idem aliquid: vt viſio ⁊ cecitas circa oculum. vniuerſalr aūt dicere eſt: i quo naſcitur habitus fieri: circa hoc idem dicit̄ vtrūq; hoꝝ ordine. Priuari aūt tūc dicim⁹ vnūquodq; ſuſceptibiliū habitus: quando id qđ natum eſt habere nullo mō h̄z. Edentulum. n. dicim⁹ nō qui nō h̄z dentes: nec cecū qui n̄ h̄z viſū: ſ; quādo q debuit habere nō h̄z: quedam enī generationes neq; dentes: neq; viſū hn̄t: ſ; nō dicunt̄ edētule neq; cece.

¶ Deinde cum dicit. Priuatio vō. determinat de oppoſitis p̄uatiue. ⁊ circa hoc duo facit: qꝛ p̄mo manifeſtat conditionē p̄uationis ⁊ habitus. 2° vō oſtendit ꝙ differūt ipa ſūpta i abſtracto ⁊ ſūpta in cōcreto. ibi. Priuari vō. Dicit ḡ in p̄ma pte: ꝙ p̄uatio ⁊ habitus hn̄t fieri circa idē ſubm̄ ſicut cecitas ⁊ viſus ſiunt circa oculum: ⁊ vlr i quo ſubo eſt habitus: in ipo nata ſunt ambo fieri. ſ. habitus ⁊ priuatio. ¶ Adiungit autē ꝙ tūc dicim⁹ vnūquodq; de numero ſuſceptibiliū ipius habitus p̄uari habitu qn̄ nullo mō h̄z id qđ natū ē hr̄e i tpe i q̄ ipa hr̄e natū ē: ſic edētulus n̄ dicitur quicūq; nō h̄z dentes: ſed q natus ē habere ⁊ non habet. tunc qn̄ habere natus eſt. ſicut ⁊ catulus non dicitur cecus ante nonum diem.

¶ Priuari vero ⁊ habere habitū non eſt habitus ⁊ priuatio. habitus enim ē viſus: priua-

tio vero cecitas eſt. habere viſum non ē viſus nec cecum eē cecitas: priuatio vero qͣdā ē cecitas: cecuꝫ vero eē priuari ⁊ nō priuatio eſt. Nā ſi idē eēt cecitas ⁊ ceci eē vtriſqꝫ de codē predicaretur: nūc vero minime: ſed cecus dicit hō: cecitas vero nullo mō dicit̄. Oppoſita vero etiā hec videtur eē ideſt priuari ⁊ habituꝫ habere tanqꝫ priuatio ⁊ habitus. Modus eni oppoſitiōis ideꝫ ē: nā ſicut cecitas viſui oppoſita ē: ſic ceci eē ad viſū habere oppoſitū ē.

¶ Deinde cum dicit. Priuari vero. oſtendit ꝙ in iſtis differunt concreta ab abſtractis: dicens ꝙ priuari ⁊ habere habitum non ſunt ipa ꝑuatio ⁊ habitus: ſicut nec album ē albedo. dicimus. n. ꝙ ꝑuatio ē vt cecitas: ſed cecū eē nō ē cecitas. ⁊ dicim⁹ ꝙ habitus ē vt viſus: ſed habere viſuꝫ non ē viſus. qͣuis aūt iſta nō ſint idem: ſimili tn̄ modo opponunt̄: qꝛ oīa opponunt̄ priuatiue.

¶ Non eſt aūt neqꝫ id qđ ſub affirmatione ⁊ negatione iacet affirmatio ⁊ negatio. affirmatio nanque ē oratio affirmatiua ⁊ negatio oratio negatiua. horum vero que ſub affirmatione ⁊ negatione ſunt nulla eſt oratio. Conceduntur aūt ēt hec eē oppoſita alternitris tanqꝫ affirmatio ⁊ negatio: nā i his modus oppoſitionis ē idē. Sicut eni affirmatio verſus negatiōem oppoſita ē: vt q ſedet ei q nō ſedet: ſic ⁊ res q̄ ſb̄ vtroqꝫ poſite ſt̄: vt ſedere ⁊ n̄ ſedere.

¶ Deinde cum dicit. Non eſt aūt determinat de contradictione: dicens ꝙ id qđ iacet ſub affirmatione ⁊ negatione ſic̄ ſignificatū ſub ſigno: n̄ ē affirmatio ⁊ negatio: qꝛ tā affirmatio qꝫ negatio ē oratio: ſed eē aut n̄ eē rei nō ē orō. opponūt̄ tn̄ hec oīa ſili modo: qꝛ oīa opponūt̄ ꝯdictorie.

¶ Quoniā aūt priuatio ⁊ habitus nō ſic opponuntur vt ad aliquid manifeſtū eſt: neqꝫ. n. dicitur viſus hoc ipm̄ qđ eſt oppoſiti: viſus. n. nō eſt cecitas viſus: nec alio vllo mō ad ipꝫ dicitur. ſimilr̄ aūt neqꝫ cecitas dicitur viſiōis cecitas: ſed priuatio quidem viſionis cecitas dicitur: cecitas vero viſionis nō dicit̄. Ampli⁹ ad aliqd oīa reciproca dicūt̄. quare ⁊ cecitas ſi eēt eorum que ad aliqd ſunt: vtiqꝫ ⁊ conuerterent̄ ad illud ad quod dicitur: ſꝫ nō conuertit̄: neqꝫ. n. viſus dicit̄ cecitatis viſus. Lc. XX.

Poſtqꝫ determinauit Ariſtoteles de ſingulis ſpecieb⁹ oppoſitiōis. In parte iſta oſtendit eaꝝ diuerſitateꝫ. Quia vo iam ſupra oſtendit diuerſitateꝫ relatiuoꝝ ⁊ contrarioꝝ: ideirco ipoꝝ cōparatione pretermiſſa: ponit ꝯſr cōparationē aliorū. ⁊ circa hoc duo facit: qꝛ pmo cōparat ꝑuatiue oppoſita ad relatiua. 2° vo ad ea compat cōtradictoria. ibi. Quancunqꝫ vo tanqꝫ. Prima ps adhuc diuiditur i duas ptes: qꝛ pmo compat ꝑuatiue oppoſita ad relatiua. 2° vo ipa compat ad ꝯria ibi. Qm̄ autem neqꝫ vt contraria. Dicit ḡ in pma pte ꝙ manifeſtum ē ex dicēdis ꝙ ꝑuatiue oppoſita non opponunt̄ ſicut ad aliqd: ſiue ſic̄ relatiua: qꝛ in relatiue oppoſitis ita eſt: ꝙ vnū ipoꝝ ꝫ ipꝫ qđ eſt. i. ꝑ ſeipm̄: dicitur alterius: ſicut duplum per ſeipm̄ dicit̄ dimidij duplum. ſed hoc non cōtingit i ꝑuatiuis: qꝛ non dicit̄ viſus cecitatis viſus eſſe: nec cecitas dicatur viſus cecitatis: ſed dicit̄ viſus priuatio. Itē in relatiuis ē reciprocatio: qꝛ ſicut dicitur duplū dimidij duplum: ita eo⁹ dicitur dimidium dupli dimidium: ſed nō ita ē i ꝑuatiuis: qꝛ qͣuis dicatur cecitas viſus priuatio: non tn̄ ꝯuertitur vt dicat̄ viſus cecitatis viſus vel habitus.

¶ Quoniā autem neqꝫ vt contraria opponūtur ea que ſm̄ priuationem ⁊ habitum dicuntur ex his manifeſtum eſt: quoꝝ enim cōtrariorum nihil eſt medium: neceſſe ē i quib⁹ nata ſūt fieri aut de qbus ꝑdicant̄ alterū ipoꝝ ineē ſemper. hoꝝ. n. nihil erit medium quoꝝ alteꝝ neceſſarium erat ieſſe ſuſceptibili: vt languorem ⁊ ſanitatem: ⁊ abūdātem ⁊ perfectum. Quoꝝ vero aliquid eſt medium nūqꝫ neceſſitas eſt omni ſuſceptibili ineē alterum. neque. n. neceſſe ē oi ſuſceptibili cādidum vel nigrū eē: neqꝫ frigidum neque calidum: horum. n. medium aliqd nihil ꝓhibet eē. horum autem erat aliqd medium quoꝝ non erat neceſſariū alterū ineſſe ſuſceptibili: ꝑter illa ſubiecta qb⁹ naturalr̄ vnū ieſt: vt igni calidū eē: ⁊ niui candidū. In his aūt determiate neceſſariū ē alteꝝ ineē: ⁊ nō alterutrū cōtingit. nō. n. poſſibile ē ignem frigidū eē: neqꝫ niuem nigrā. quare oi qdem ſuſceptibili nō ē neceſſariū alterū eoruꝫ ineē: ſed ſolis qb⁹ naturalr̄ vnuꝫ ineſt: ⁊ i his determinate vnum nō alterutrū cōtingit. In priuatiōe vero ⁊ habitu nihil horum q̄ dicta ſūt verum eſt: neqꝫ. n. ſemꝑ ſuſceptibili neceſſarium eſt alterū ieſſe eorū. quod. n. nōduꝫ naturā hꝫ ad vidēdum neqꝫ cecū neqꝫ viſū hn̄s dicit̄. Ideoqꝫ nō erūt hec talium contrariorū quorū nihil eſt medium: ſed neqꝫ quorū ē medium. neceſſarium. n. eſt oi ſuſceptibili alterū iſtorū ieſſe. qn̄ enim iam natū fuerit ad habendum viſiōem: aut cecum: aut habēs viſiōeꝫ dicitur: ⁊ horū nō determiate alterū ſed alterutrū cōtingit. In cōtrarijs aūt quib⁹ mediuꝫ ē nūqꝫ neceſſariuꝫ fuit oi ſuſceptibili alterū ieē: ſed quibuſdā: ⁊ his determiate vnū. vnde palam ē ꝙ ſm̄ neutrū modum tanqꝫ ꝯtraria oppoſita ſt̄ hec q̄ ſꝫ priuatiōeꝫ ⁊ hitū opponūt̄.

¶ Deinde cum dicit. Quoniam aūt. neqꝫ vt cōtraria. Cōparat ꝑuatiua ad contraria ⁊ diuiditur iſta ps in duas ſꝫ duas dr̄ias quas ponit. 2ª ps eſt ibi. Amplius qdem. Dic ḡ in prima parte ꝙ neqꝫ vt contraria opponunt̄ ꝑuatio ⁊ habitus: qꝛ contrarioꝝ imediatoꝝ neceſſe ē ſemꝑ alterū ineſſe in ſubiectis i qb⁹ nata ſunt fieri: ⁊ de quibus ꝑdicātur: ſed nō ſic ē de ꝑuatione ⁊ habitu: qꝛ ante tp̄s determinatum non eſt neceſſarium ineſſe ſubo nec habituꝫ neqꝫ ꝑuationem: ſicut catulus ante nonum diem nō hꝫ dētes neqꝫ eſt edētulus. Mediatoꝝ vero contrariorum nunqꝫ

ẽ neceſſe alterum ipoꝝ ineẽ ſuſceptiuo: ſicut nunq̈ꝫ eſt neceſſe ſortem aut eẽ album aut eſſe nigrũ: qꝛ pōt eſſe aut pallidus aut rubeus: vnde non eſt nec͠iuꝫ ineſſe ſuſceptiuo alterum contrarioꝛum mediatoꝛum: niſi alterum ſibi ineſſet a natura. ſicut calidum ineſt igni de natura ſua: ⁊ ſibi ſemꝑ ineſt. ita ꝙ impoſſibile ẽ ipm̃ eẽ frigidum. Neutrum aũt iſtoꝛum eſt verum de priuatiue oppoſitis: qꝛ ſicͫ dictum eſt: ante tp̄s determinatum nec ꝑuationẽ nec habitum neceſſe eſt ineſſe ſuſceptiuo: cuius oppoſitum contingit in contrarijs immediatis. poſt tp̄s vͦ determinatũ a nā neceſſe eſt ſuſceptiuo ineẽ vel habitum vel ꝑuationem: cuius oppoſitum dictũ eſt cõtingere ĩ cõtrarijs mediatis: vnde manifeſtum ẽ ꝙ ſm̃ neutꝝ genus contrarioꝛum: opponunt̃ ꝑuatiua ſicut ↄ̃ria.

Poſſet autem hic dubitare aliqͥs an ſit bene dictuꝫ ꝙ non eſt poſſibile ignem eſſe frigidum eo ꝙ calidum ineſt ſibi a nā. vꝫ.n. ꝙ non: qꝛ frigidum ineſt aque a natura: ⁊ tñ hoc nõ obſtãte ipa aqua pōt calefieri. ġ pari rõne ipe ignis pōt frigefieri: non obſtante ꝙ ẽ calidus a natura. ℂ Ad iſtam queſtionem dicit cõmentatoꝛ ꝙ ſicut ignis non pōt frigefieri: ita ẽt nec aqua pōt calefieri. ſed ꝙ videatur calida eſt vt dicit ꝑꝑ admiſtionẽ coꝛpoꝛum calidoꝛum eꝫneoꝛuꝫ. ⁊ hoc ponit ipe in 2ͦ de aĩa. Alij vͦ dicunt ꝙ aqua pōt calefieri ⁊ ignis pōt frigefieri. rõ aũt ipoꝝ eſt. qꝛ ignis ⁊ aqua ſe mutuo coꝛrumpũt. coꝛruptionē aũt ſubẽ ꝓcedit alteratio ⁊ remiſſio qualitatũ. vñ quẽadmodũ ignis coꝛrũpẽs aquã ꝑus remittit ⁊ coꝛrumpit frigiditatem eiꝰ: imprimendo ſibi caliditateꝫ: ſic etiam vt dicunt eſt neceſſe ꝙ aqua coꝛrumpẽs igneꝫ ꝑus remittat ⁊ coꝛrumpat caliditateꝫ eius: imprimendo ſibi frigiditatem eiꝰ. ġ ⁊ aqua pōt calefieri ⁊ ignis pōt frigefieri. ſed ratio iſtoꝛum bene concludit ꝙ ignis bene poſſit remitti ĩ caloꝛe: non tñ concludit ꝙ poſſit ex toto perdere caloꝛem manẽs ignis. ſufficit enim ad ſaluandum alterationem ꝓcedẽtem coꝛruptionem ſubẽ: ꝙ aqua coꝛrumpẽs ignẽ paulatim ꝑmo debilitet caloꝛem eiꝰ: ita tñ ꝙ in inſtãti in quo ſit excellẽs diſtractio caloꝛis coꝛrũpit̃ ignis. rõ aũt quare non pōt ignis ſtare ex toto ſine caliditate ſicut aqua pōt ſtare ex toto ſine frigiditate ẽ. qꝛ ignis ẽ maxime actiuus. ⁊ ideo pati non pōt totalem ablationẽ caloꝛis q̄ eſt ſua qualitas actiua: ſed aqua qꝛ multũ ẽ paſſiua pōt pati totalẽ ablationem frigiditatis: que eſt qualitas actiua ſua. ⁊ ꝑ h̄ pꝫ reſponſio ad argumẽtum.

ℂ Amplius in contrarijs quidem exiſtente ſuſceptibili poſſẽ eſt in alterutrũ fieri mutationẽ niſi alterũ alteri naturalr̃ inſit: vt igni calidũ eẽ. nãqꝫ poſſibile ẽ qđ ſanũ eſt languere: ⁊ candidum nigrum fieri: ⁊ ex ſtudioſo prauuꝫ: ⁊ ex prauo ſtudioſũ poſſẽ eſt fieri. prauus.n. ad meliores exercitationes deductus ⁊ ad doctrinã ⁊ ad modicum aliqđ ꝓficiet vt melioꝛ ſit. Si vero ſemper vel modicum crementum ſumpſerit: palam ẽ ꝙ aut ꝑfecte mutabitur: aut ſatis mlťũ cremẽtũ ſumet. Si.n. bene mobilioꝛ ad virtutẽ fiat: vel quodcũqꝫ crementũ ſupſerit a principio: ex hoc etiam veriſimile eſt amplius eũꝫ ſumere cremẽtũ: ⁊ hoc dũ ſemꝑ ſit: ꝑfecte in cõtrariũ habitum reſtituet̃: niſi foꝛte tempore ſuſpenſũ ſit. Uerum ĩ priuatione ⁊ habitu impoſſẽ ẽ mutationẽ ĩ alterũ fieri: ſꝫ ex habitu in priuationẽ ſit mutatio: a priuatione vero ĩ habitũ ipoſſẽ eſt. neqꝫ enim cecus factꝰ rurſus videt: neqꝫ cum eẽt caluus rurſus cõpꝰ eſt factus: nec cum eẽt ſine dentibus dentes iterum oꝛti ſunt.

ℂ Deinde cum dicit. Amplius in cõtrarijs qdem. ponit ſecundaꝫ diffinitionũ differentiã ꝑdictarum oppoſitionũ: dicens ꝙ in contrarijs niſi alterum inſit determinate a natura exiſtente ſuſceptiuo ipoꝝ: pōt fieri mutatio ĩ qđlibet coꝝ: ſicut ex albo pōt mutari in nigrum ⁊ ecõuerſo. ⁊ ex prauo in ſtudioſũ. qꝛ ſi ille qui ẽ prauus deducat̃ ad doctrinam ⁊ ad meliores exercitationes ꝓficiet ⁊ ſi non multum: tñ ſaltem modicum quidem ĩ ꝑncipio vt ſit melioꝛ. ⁊ ſic paulatiꝫ ſumendo ĩcremẽtũ bonitatis reſtituetur ꝑfecte in habitum oppoſitũ prauitati niſi tp̄e ſuſpendatur: vtpote ſi moꝛiat̃ anteq̈ꝫ veniat ad finẽ. hoc aũt nõ contingit in ꝑuatiue oppoſitis. qꝛ q̈uis poſſit fieri mutatio ab habitu in ꝑuationem: nõ tñ pōt fieri mutatio a priuatione ĩ habitũ: qꝛ nãlr̃ nũq̈ꝫ aliqͥs cecꝰ fiet vidẽs.

Hic autẽ dubitaret foꝛte aliqͥs: qꝛ ignoꝛantia ẽ ꝑuatio ſcie: ⁊ tñ videmꝰ hoĩes ignoꝛantes mutari ⁊ fieri ſcientes. ġ falſum eſt ꝙ non poſſit fieri mutatio a priuatione in habitum. Ad qđ dicendum eſt ꝙ duplex eſt habitus. ⁊ ꝑ ↄ̃ñs duplex priuatio. ẽ enim quidam habitus cõſequens nãm rei: ſicut viſus ſeq̃t̃ naturam aĩalis videntis: ⁊ talis habitus vocatur habitus naturalis. ⁊ a priuatione tali habitui oppoſita intelligitur ꝙ nõ pōt fieri mutatio in habitum. Eſt ⁊ alius habitus qui non ſequit̃ nãꝫ rei: ſed datur ſibi vel ꝑ actionẽ agentis vel p acqͥſitioneꝫ ex ſuamet actione ꝓuenientem: ſicut contingit de ſcia. ⁊ talis habitus vocatur aut infuſus aut acquiſitus. ⁊ a ꝑuatiõe tali habitui oppoͦ bñ pōt fieri mutatio ĩ habitũ.

ℂ Queciꝗ̃ꝫ vero tanq̈ꝫ affirmatio ⁊ negatio oppoſita ſũt: palam eſt ꝙ nullo predictoꝝ modoꝛum oppoſita ſũt. In ſolis eniꝫ iſtis neceſſariũ eſt ſemꝑ aliud qdem coꝛum verũ: aliud ãt falſum eẽ. neqꝫ enim contrariuꝫ neceſſariũ ẽ ſemꝑ alterũ verũ eẽ: alteꝝ vero falſũ: neqꝫ ĩ his que ſũt ad aliud: neqꝫ ĩ habitu ⁊ priuatione: vt ſanitas ⁊ lãguoꝛ cõtraria ſũt: ⁊ neutꝝ neqꝫ verũ: neqꝫ falſũ eſt. Similr̃ auteꝫ ⁊ duplũ ⁊ dimidium tãq̈ꝫ relatiua oppoſita ſũt: ⁊ nõ eſt coꝝ alterum nec verum: neqꝫ falſum: ſed neqꝫ ea q̄ ſm̃ priuationẽ ⁊ habitum dicunt̃: ſicut viſio ⁊ cecitas. Omĩno ãt eoꝛum q̄ ſm̃ cõplexionem nullã dicunt̃ nihil neqꝫ verũ: neqꝫ falſum ẽ. Poꝛro aũt oĩa q̄ dicta ſũt ſine cõplexiõe dicuntur. Sed maxime videbitur hoc tale cõtingere in his que ſm̃ cõplexionem cõtraria dicunt̃. Sanum nãqꝫ eẽ ſocratẽ ad lãguere ſocratem cõtrarium eſt: ſed neqꝫ in his alterum ſemꝑ verũ: alterũ autem falſum eẽ cõtingit. cũ enim ſocrates ſit erit illud qdem verum: illud vero falſum: cum vero non ſit: ãbo falſa ſunt: neqꝫ.n. languere neqꝫ ſanum eẽ verum ẽ: cum nõ ſit ipe ſocrates oĩno. in priuatione vero ⁊ habitu cum nõ ſit: neutrũ veruꝫ ẽ.

cum vero ſit non erit alterum verum. habere nanqȝ viſum ſocratē ad id qđ eſt ſocratē cecū eē oppoſitum eſt ſicut priuatio ⁊ habitus: ⁊ cum ſit neceſſarium non eſt alterum verū vł falſum eē. cum enim nondum natus ē vtraqȝ falſa ſunt: ⁊ viſum cum habere: ⁊ cecum eē In affirmatione vero ⁊ negatione ſemper ſiue ſit: ſiue non ſit: aliud quidem veruȝ erit: aliud vero falſum. languere nanque ſocrateȝ ⁊ nō languere ſocratem: cum ipſe ſit: palam eſt q: alterum eorum verum alterum vero falſū eſt: ⁊ cum non ſit ſimiliter: languere enim cū non ſit falſum eſt: non languere autem veruȝ Quare in his ſolis proprium erit ſemper alterum eorum verum alterum falſum eē: q̄cūqȝ tanq̄ affirmatio ⁊ negatio oppoſita ſint.

¶ Deinde cum dicit. Queciīqȝ vō tanq̄ affirmatio. comparat oppoſita contradictorie ad reliqua. dicens. ꝙ q̄cūqȝ opponunť tanq̄ affirmatio ⁊ negatio manifeſtū eſt ꝙ nullo ſupradictorum modorum opponunť. rō aūt quam ponere intendit ē: q: oppoſitoꝝ ſm affirmationē ⁊ negationē oȝ ſemp̄ alteꝝ eē verum ⁊ alteꝝ falſum. q: de quolibet eſt affirmatio vel negatio vā vel falſa. ſed hoc in alijs nō cōtingit. q: alia pñt ſignificari ſine cōplexione per ſimplicē dictionē: dicendo album vel nigruȝ vel duplū vel cecum. ⁊ q: ſimplex dictio neqȝ veruȝ ſignificat neqȝ falſum: p; ꝙ in iſtis non ē neceſſe eē alterum verum alterūqȝ falſū: ſed ſi dicantur cum cōplexione: vtputa ſi dicatur. ſocrates ē ſanus ſocrates ē eger: tunc qdē ſignificant verum vel falſū: nō tñ neceſſe ē ſemp̄ alterū ipoꝝ veruȝ eē: alterūqȝ falſū. ſ; vtrūqȝ falſum eē pōt. q: de non exiſtente aīali falſum eſt dicere ſiue ꝙ ſit ſanuȝ: ſiue ꝙ ſit egrū. Et eodem modo ſe hȝ ī oppoſitis priuatiue. ſed in oppoſitis ſȝ affirmationem ⁊ negationem necē eſt de quolibȝ ſeu exiſtente ſeu nō exiſtēte alterum eē verum alteꝝqȝ falſum. oȝ enim de quolibȝ ſeu ente ſeu non ente veꝝ eē aut ꝙ ē ſanum aut ꝙ non ē ſanū. p; igitur ꝙ oppoſitio ſȝ affirmationem ⁊ negationē nullo alioꝝ modoꝝ opponiť.

¶ Contrarium autem eſt bono quidem ex neceſſitate malum. hoc autē palā ē per ſinguloꝝ iductionem: vt ſanitati languor: ⁊ iuſtitie iniuſtitia: ⁊ fortitudini debilitas: ſilr āt ⁊ ī alijs Malo autem aliquādo bonū quidem eſt cōtrarium: aliquando autem malum malo. egeſtati enīȝ cū ſit malum ſuperabundantia contraria eſt: cum etiam ipſa ſit malum. ſed ī paucis hoc tale quilibȝ iſpiciet. in pluribꝰ vero ſēper malo bonū cōtrariū ē.

Lc. XXI.

Declaratis ſingulis ſpeciebus oppoſitionis inſiſtit nunc ariſto. ſpecialr circa naturam contrarioꝝ. diuiditur aūt hec ps ī ptes qnqȝ ſȝ ꝙ qnqȝ circa hāc māȝ declarat. 2ª pars eſt ibi. Amplius cōtrarium. 3ª pars ē ibi. Amplius ſi ſocratem. 4ª eſt ibi. Palaȝ vero eſt. ⁊ 5ª pars ē ibi Neceſſarium ē aūt. Dicit itaqȝ in pma parte ꝙ bono contrariatur malū neceſſario: ſicut p; in ſingulis inducendo vt ſanitati q̄ eſt bonum contrariať langor q eſt malum. ⁊ iuſtitie q̄ eſt bonum contrariatur iniuſtitia q̄ eſt malum. ⁊ ſic de alijs. ſed malo qnqȝ contrariatur malum: qnqȝ cōtrariatur bonum: ⁊ ꝙ malo cōtrarietur bonum declaratum ē. ꝙ vō malo contrarieť malū p;: q: egeſtati q̄ ē malum contrariať ſupabundantia q̄ eſt maluȝ. addit autē ariſtoteles ꝙ in pluribus ſemp̄ malo contrariať bonum ¶ Notandum eſt igitur ꝙ bono: ſm ꝙ ariſtoteles h̄ dat intelligere: non contrariatur bonuȝ: ſed tm̄ malum. malo aūt tam bonū q̄ malum.

Occurrunt aūt hic iam plura dubia. ⁊ pmū ē ꝙ non videtur ꝙ bonum ⁊ malum opponantur contrarie: q: bonuȝ conuertitur cū ente: malū aūt dicit eiꝰ defectum: ſed ens ⁊ eius defectus opponunť ſicut habitus ⁊ priuatio: ḡ bonum ⁊ maluȝ non opponuntur contrarie ſed priuatiue. ¶ Ad h̄ dicunt aliq ꝙ malū ⁊ bonum hic accipiunť in moralibꝰ ī quibus bene opponuntur contrarie. Sed h̄ non vř bene ſm itentioneȝ ariſtotelis. exemplificat. n. qđ dixit non ſolum in moralibus: ſed etiam in nālibꝰ. ponit enim ī moralibus exēplum de iuſtitia ⁊ iniuſtitia: in naturalibꝰ vō ponit exemplum de ſanitate ⁊ languore. ⁊ iccirco alr dicere oȝ. ¶ Conſiderādum eſt igitur ꝙ q̄uis bonū conuertatur cum ente: ⁊ malum dicat eiꝰ defectum: ſi tñ bonum ſumatur vt cōtrarium non cōuertetur cum ente: q: nihil contractum ad aliquod genus entiuȝ cōuertiť cū ente qđ circuit oē genus. manifeſtū eſt aūt ꝙ cōtrarietas non eſt ī oī genere entis: ſed in certis ⁊ determinatis generibus. ⁊ iccirco bonū cōtractum ad contraria: non conuertitur cum ente. ſic aūt accipitur hic bonum. nam in cōtrarijs omibus vnuȝ eſt deficiens reſpectu alterius: vt habetur in decimo metaphiſice. deficiens aūt inq̄tum tale hȝ rōnem mali: ⁊ pfectum q̄tuȝ ē de ipa ꝯditione pfecti hȝ rōnem boni. Et ppterea vř hoc eſt verum in contrarijs ꝙ vnum reducitur ad bonum: ⁊ aliud reduciť ad malum. ¶ Dicendum eſt igitur ad queſtionem ꝙ q̄uis bonum ⁊ malū ita ſimpliciter ſumpta non opponantur contrarie: ſed priuatiue tñ bonum ⁊ malum tracta ad contraria contrarie opponuntur ſibi inuicē: ⁊ hoc modo ſibi opponuntur.

Secundo dubitatur quia non videtur verum ꝙ ſemp̄ bono contrarietur malum. q: albo contrariať nigrum: ⁊ tñ vtrunqȝ hȝ rōnem entis ⁊ rōnem boni. Sed ad hoc p; rñſio ex dictis: q: q̄uis vtrunqȝ contrarioꝝ habeat rōnem entis ⁊ q̄tum ad hoc habeat rōnem boni: inq̄tum tñ vnum ipoꝝ eſt vt deficiens reſpectu alterius: vnū habet rōnem boni ⁊ aliud rōneȝ mali. ita ꝙ q̄tum ad hoc album habet rōnem boni: ⁊ nigrum rōnem mali. ⁊ q: ſemper in cōtrarijs ei qđ eſt in ſuo genere vt perfectum contrariatur id qđ ī illo genere ē diminutū: iccirco dř ꝙ bono ſemp̄ ꝯriatur malū.

Tertio dubitatur q: non videtur veruȝ ꝙ malo cōtrarietur maluȝ: q: ſemper vt dictū eſt: vnū contrariorum hȝ rōnem boni: ḡ ſemper qđ contrariatur malo caret rōne mali: non eſt igitur verum ꝙ malo contrarietur malum. ¶ Ad quod dicendū ē ꝙ non eſt incōueniens aliqđ vnuȝ ⁊ idem ſm diuerſas conditiones in ipo conſideratas hr̄e rōnem mali ⁊ rōnem boni: nunc āt ſic eſt ꝙ contrariuȝ hñs rōnem nō diminuti ſed perfecti in aliquibꝰ eſt poſitiuū pfectionis q̄ eſt mala ⁊ non bona: q: nomine pfecti vtimur etiam in malis: vt dicitur qnto metaphiſice. vnde videmꝰ ꝙ prodigalitas reſpectu auaritie hȝ rationem poſitiui: ⁊ pfecti: cum tñ poſitiua perfectio q̄ attenditur in prodigalitate ſit magis qd maluȝ q̄ quid bonum. Si ḡ attendamus in contrario pfecto ad ipam rōnem pfecti tm̄: ſic ſemp̄ malo contrariatur bonū ſicut bono ſemp̄ contrariatur malum: ſed ſi in contrario pfecto qđ eſt ſimplr de genere malorum: ſicut eſt pdiga

litas: attendimus ad hoc ꝙ illud poſitiuum quod dicit ē quid malū: ſic malo aliqn̄ contrariaꝰ malum. bono autē nō ꝯriaꝰ bonū: qꝛ cōtrario poſitiuo ꝛ pfectiuo ſi opponiꝰ ꝯriū diminutū rōne poſitiui qd̓ importat: ſed rōne diminutionis. ſic̄ hꝫ declarari alibi. ꝛ qꝛ diminutio ſcḋm tal' hꝫ rōnem mali: iō dicīt ꝙ bono ſemꝑ ꝯriaꝰ malū.

Quarto dubitatur ꝙ nō vꝫ bene dictū ꝙ malo contrarieꝰ bonū ꝛ malū: qꝛ dicit̄ decimo metaphiſice ꝙ vnū eſt cōtrariū tm̄ vni. Ad qd̓ dicitur ꝙ vni vno modo ſūpto ꝯriaꝰ tm̄ vnū: ſꝫ vni ſumpto multis modis pōt contrariari plura. ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito ꝙ malo ſūpto cōīter non cōtrariaꝰ niſi bonū: ſed malo applicato ad aliqd̓ ſpeciale malū pōt ꝯriari aliqd̓ malū ſpeciale.

¶ Amplius contrariorum non neceſſarium ē ſi alterum ſit ꝛ reliquum eſſe. Sanis nanque oibus ſanitas quidem erit: languor vero non erit. ſimiliter autem cum oēs albi ſint: albedo qdē erit: nigredo vero nō erit.

Deinde cū dicit. Ampliꝰ ꝯrioꝝ. declarat aliud de ꝯrijs: dicēs ꝙ non ē necīum ſi ē alteꝝ ꝯriorum eē reliquū in actu: qꝛ cum ſanū ꝛ egrū ſint ꝯria: ꝛ fiant circa aīal: ſi cūcta aīalia eēnt ſana ſicut ē poſſe: eēt qdem ſanitas in actu: ſed non eēt egritudo. ¶ Ubi notādūꝫ ē ꝙ de actuali eē contrarioꝝ loq̄ poſſumꝰ dupl'r: vno qdē modo ſimpl'r ꝛ ſꝫ ſe: ꝛ ſic non oꝫ ſi vnū ipoꝝ eſt actu ꝙ reliquū ſit actu: qꝛ eſſe vnius cōtrarioꝝ nō dependet ex eē alteriꝰ: ꝛ ſic oꝫ intelligere qd̓ dicit̄ hic. Alio aūt modo de ipſis loqui poſſumus i ordine ad perfectionē vniuerſi: ꝛ iſto mō ſi vnum ipoꝝ eſt actu oꝫ reliquū eē actu: qꝛ non eēt pfecta continentia vniuerſi ſi eēt actu in ipo nā vniꝰ contrarij: ꝛ non eēt actu in ipo nā alteriꝰ. ꝛ ſic oꝫ intelligere ꝙ dicit̄ in 2° de celo ꝛ mundo. ꝙ ſi vnum oppoſitoꝝ ē i nā: oꝫ eē reliquū.

¶ Amplius ſi ſocratem eſſe ſanuꝫ ad id quod eſt ſocratem languere cōtrariū eſt: cum nō ſit poſſibile vtrūqꝫ eidem ineē ſimul: nō erit poſſibile cum alterum contrarium ſit: ꝛ reliquuꝫ eē: cum enim ſit ſocratem ſanum eē: non erit languere ſocratem.

¶ Deinde cū dicit. Ampliꝰ ſi ſocratem. declarat tertiū de cōtrarijs dicēs: ꝙ ſi ſocratē ſanū eē ad id qd̓ ē ſocratē languere ē cōtrariū: qꝛ īpoſſe ē vtraqꝫ contraria ſiꝰ ineē eidē: non ē poſſe: cū vnū cōtrarioꝝ ē i ſubo: reliquū eſſe i eodē. qd̓ de ſe eſt ſatis manifeſtū: ꝛ iō nihil ampliꝰ de h.

¶ Palam vero eſt ꝙ circa idē aut ſpecie: aut genere natura habent fieri contraria. languor nāqꝫ ꝛ ſanitas in corpore animalis natura habent fieri: albedo autēꝫ ꝛ nigredo ſimpliciter corpore: iuſtitia vero i aīa ꝛ iniuſtitia.

Deinde cū dicit. Palā ṽo eſt. manifeſtat quartū de ꝯrijs dicēs ꝙ manifeſtū ē ꝙ oīa ꝯria hn̄t fieri circa idem ſubꝫ ſpē vel genere: ſicut ſanitas ꝛ languor fiūt circa aīal qd̓ ē vnū gn̄e: ꝛ albū ꝛ nigrū fiūt circa corpꝰ: qd̓ ē ēt vnū genere: ſed iuſtitia ꝛ iniuſtitia fiunt circa aīam rōnalē q̄ eſt vna ſpē. ¶ Ubi notādū ē ꝙ cū cōtraria ſint vniꝰ generis phyſici. ꝛ q̄ ſūt vniꝰ gn̄is phyſici hn̄t idē ſuſceptiuū imediatū. vt dꝛ in decimo metaphyſice necē ē oīa ꝯria hr̄e fieri circa idē ſuſceptiuū imediatū. ſuſceptiuū tn̄ remotū pōt eē diuerſū ſpē ꝛ idē genere: quēadmodū albedo ꝛ nigredo ſiunt imediate circa ſupficiē q̄ ē qdē vnā ſpē: ſꝫ corpus ſit forte idē ſoluꝫ genere. Aīal ēt qd̓ ē idem gn̄e: ē ſubꝫ remotū ſanitatis ꝛ languoris. imediate tn̄ iſta ꝯria fiūt circa celi da frigida humida ꝛ ſicca: quoꝝ adequationem vł' inadequationem ponūt ſanitas ꝛ languor.

¶ Neceſſarium eſt aūt omnia contraria vel in eodem genere eē: vel in cōtrarijs generibꝰ eē: vel ipſa genera eē. album. n. vel nigrum i eodē genere ſunt: color enim genus eoꝝ eſt: iuſtitia vero ꝛ iniuſtitia in contrarijs generibus: huiꝰ enim virtus: huius āt nequitia genus ē. bonū vero ꝛ malum nō ſūt in genere: ſed ipſa ſūt genera aliquoꝝ exiſtentia.

¶ Deide cū diꝰ. Necīuꝫ ē aūt. declarat qntū de eiſdēꝫ dicens: ꝙ oīa ꝯria ſunt vel in eodē gn̄e: ſicut albū ꝛ nigrum q̄ ſunt in genere coloris: vel ſunt in cōtrarijs gn̄ibus: ſic iuſtitia ē i gn̄e virtutis: ꝛ iniuſtitia ē i genere vitij: vel ſūt genera alioꝝ ſicut ſe hn̄t bonuꝫ ꝛ malum. ¶ Ubi notandū ē ꝙ bonum ꝛ malū vt pdictum ē circuīūt omnia ꝯtraria: omnia ṽo cōtraria nō poſſūt poni i vno genere vel i duobus gn̄ibꝰ ꝯrijs: qꝛ i vno pdicamēto tm̄ ēꝰ vnū gn̄s gn̄aliſſimum: ꝛ tm̄ i vno pdicamento ſūt duo genera ꝯria. ſꝫ oīa ꝯria nō ſūt i vno pdicamēto: ſed diuerſa ꝯria inueniunꝰ i diuerſis pdicamētis. ꝛ ꝓptera bonū ꝛ malū que circuīūt oīa ꝯria: nō ſunt in genere ſupple determinato: ſicut nec i pdicamēto determinato ſūt. dicunꝰ aūt eē alioꝝ genera .i. generalia ſm ꝙ exponit auicēna i ſua metaphyſica: qꝛ ſūt gn̄alia oībꝰ ꝯrijs vt ſupra expoſuimꝰ. ¶ Eſt ēt notandū ꝙ qn̄ diximꝰ oīa ꝯria fieri circa idē ſpē ſuſceptiuū imediatū: accipimꝰ cōtraria nō ꝓ cōtrarijs gn̄alibꝰ: ſꝫ ꝓ ꝯrijs ſpālibꝰ: qꝛ ꝯria gn̄alia vtpote bonū ꝛ malū nō fiūt imediate circa idē ſpē imediatū ſuſceptiꝰ. ¶ Itē notādūꝫ ē ꝙ pmum h de ꝯrijs declaratū reſpicit ipoꝝ oppoſitionem 2° ṽo reſpicit ipoꝝ eēntiā i actu ſimpl'r. 3m autēꝫ reſpicit ipoꝝ eēntiam reſpectu eiuſdem ſubi. 4° ṽo reſpicit gn̄is ſubi idētitatēꝫ. et 5° reſpicit cōditionē ipoꝝ ex pte gn̄is pdicati: ſic̄ pōt patere de facili bene cōſideranti.

¶ Pars ſecunda. Sermo in priore.

PRius aūt alterū altero dꝛ qdrupl'r. Primo qdē ꝛ ꝓprie ſꝫ tpſ ſꝫ qd̓ ātiquus alteꝝ altero ꝛ ſeniꝰ dꝛ. i eo. n. q̄d tpſ ampliꝰ ē: ꝛ ātiquus ꝛ ſeniꝰ dicit̄. Scḋo āt ꝙ nō conuertit̄ ſꝫ ſubſiſtendi cōſequētiā: vt vnus duobus prior ē. duobꝰ. n. exn̄tibꝰ mox ꝯn̄s ē vnū eē: vno āt exn̄te nō ē neceſſariū duo eē. Idcirco ñ ꝯuertit̄ ab vno ꝯn̄a vt ſit reliquū. priꝰ aūt vꝫ illō eē a quo ñ cōuertit̄ i eo quod ē eē ꝯn̄a. Tertio vero ſꝫ ordinē quēdā priꝰ dꝛ: quēadmodū ꝛ i diſciplinis ꝛ ořonibꝰ: nā ꝛ i demōſtratiuis diſciplinis ē priꝰ ꝛ poſteriꝰ ꝑ ordinē. elemēta. n. i geometria priora ſūt his q̄ diſtribuunꝰ ꝑ ordinē. ſed i gramatica elemēta priora ſūt ſyllabis. ꝛ i ořonibꝰ ſil'r ꝓhemiū priꝰ ē narratiōe ꝑ ordinē. Ampliꝰ ſupra ea q̄ dcā ſꝰ: qd̓ melius eſt ꝛ honorabiliꝰ: priꝰ natural'r eē videt̄. Cōſueuerūt. n. ꝛ plurimi honorabiliores: ꝛ magis a ſe dilectos priores dicere apd̓ ſe. Eſt qdēꝫ ꝛ pene alieniſſimꝰ hic prioꝝ modus. modi itaqꝫ q̄ dicti ſūt de priore iſti ſūt.

SUpra determinauit ariſto. de oppoſitio ne nunc determiat de priuitate. Et circa h duo facit: qꝛ pmo ponit modos priorita tis famoſos. 2° vo ſibi addit vnū modū aliū ibi. Uidetur aūt pter eos. Dicit ḡ in pma pte q̄ quadruplr ſupple ſ3 famoſi tatē dicit alterū pus altero. Primo qdē ⁊ ppꝛie dicit alterꝝ altero pus tpe: quēadmodū ſcīa dicit eſſe prior tpe ipo iuniore. ſcdo aūt modo dicit pus qd non conuertit i ꝯña eēndi: quo modo vnū ē pus duobus: qꝛ ſi ſunt duo ē vnū: ſ3 non cōuertit: vt. v3. ſi ē vnum: ſint duo. Tertio vo mō dr aliqd pus altero ſ3 quēdā ordinē: ſicut in diſciplinis. i. i ſcientys ⁊ orationib⁹. i. in artib⁹ ſermoci nalib⁹ contingit. Nam i ſcientys demōſtratiuis iuenim⁹ quēdam ordinē prioris ⁊ poſterioris: quēadmodū i geome tria priora ſūt elemēta. i. pnci⁹ his q̄ ſcribunt. i. demonſtrā tur: q̄ ſūt cōcluſiones. ⁊ i grāmatica lr̄e ſūt priores ſyllabis: ⁊ in orationib⁹ rhetoricis phemiū ordinat ante narrati onē. 4° modo dr pus qd eſt meli⁹ ⁊ honorabili⁹. ſed h mo dus dr alieniſſim⁹: forte qꝛ vlr ſupt⁹ ñ ponit ſimplr pus ſ3 ſolū quo ad hoīu3 approbationē ḡ aliq̄s approbāt p̄ alys.

¶ Uidetur aūt preter eos qui dicti ſūt alter eē prioris modus. Eoꝝ. n. q̄ conuertunt ſ3 eēn tie ꝯña3: quod alterū alteri⁹ quol3 mō cā eſt: digne pri⁹ natura videt. qꝛ vero ſūt q̄dā huiuſ modi palā ē. eē nāq3 hoiem cōuertit ſm eēn tie ꝯñam ad verā orationē de ſe. na3 ſi eſt hō: vera eſt oratio q̄ dicit hō eſt: ⁊ hō cōuertitur oratiōi qꝛ ē. ⁊ ſi vera eſt oīo qua dicitur qꝛ hō eſt: cōſequitur eē hoie3. eſt aūt qdē3 vera oīo nequaq̄ cā vt ſit res. verū tñ videt quodāmō res cā vt ſit oīo vera: dum. n. res ē vel non eſt vera oīo aut falſa dicat neceſſe ē. Ideoq3 ſm qnq3 modos prius alterū altero dicit.

¶ Deinde cu3 dicit. Uidet aūt preter. ſuper addit p̄dictis qntū modū dicēs q̄ preter dictos modos conſuetos con ſueuit ēt eē alius modus prioris. qꝛ eoꝝ q̄ conuertuntur in eēndo id qd ē alteri⁹ cā vt ſit: dicit eē pus eo nālr. qꝛ cā ē prior nālr effectu. vnde q̄uis ſubm ⁊ ppꝛia paſſio cōuer tant i eēndo: qꝛ tñ ſubm eſt ppꝛie cā ſue paſſionis: ē ēt p⁹ ea nālr. ſimilr ēt q̄uis hominē eē ⁊ verā eē orationē que dicit ip3 eē hominē cōuertant: qꝛ tñ eē hominē ē cā q̄ ſit vera oratio: q̄ dicit h de ipo ⁊ nō ecōuerſo: idcirco eſſe ho minē ē pus nālr q̄3 veritas orationis de h facta. vñ p3 q̄ qnq3 modis dicit alterꝝ pus altero. ¶ Ad vidēdū aute3 iſtoꝝ modoꝝ ſufficiētiā ē ꝯſiderādū q̄ pus iportat quē dam ordinē. ordo aūt pōt eē quadruplex. ſ. ordo tpis: or do nature: ordo cognitionis: ⁊ ordo dignitatis. ſm autem ordinē tpis accipit pmus modus prioris. Ordo vo nature eſt duplex. vnus quidē ſm q̄ impfecta dicuntur nālr eē priora pfectis. ⁊ ſic ē 2° modus prioris: qꝛ vnū ē ipfectū re ſpectu duoꝝ ⁊ vlē ē ipfectū reſpectu pticularis. Ali⁹ vo or do nāe ē ſ3 q̄ cauſe dicūt nālr priores ſuis cauſatis: ⁊ ſic ē 5⁹ modus prioris. ſ3 āt ordinē cognitōis accipit 3⁹ modus ⁊ ſ3 ordie3 dignitatis accipit vl ſumit modus 4⁹.

¶ Sermo in ſimul.

SImul aūt dicunt ſimplr ⁊ pro pꝛie qdē quoꝝ generatio ē i eod tpe. neutꝝ. n. neq3 pri⁹: neq3 po ſteri⁹ ē eoꝝ. Simul itaq3 hec di cuntur ſm idem tempus. Naturaliter aute3 ſimul ſūt quecūq3 cōuertunt qdē ſ3 qd ē eſſe ꝯñam: ſ3 nequaq̄ cā eſt alterū alteri vt ſit: vt in duplo ⁊ dimidio: cōuertunt eteni hec. na3 cum ſit duplū eſt dimidiū ⁊ cum ſit dimidiū eſt duplū: ſed neutꝝ alteri cā eſt vt ſit. Dicun tur aūt ſimul naturalr ⁊ q̄ ex eode3 genere di uerſo diuidunt a ſeiuicē. e diuerſo autē diui dunt q̄ ſm eādē diuiſionē ſūt: vt greſſibile vo latile ⁊ aq̄tile: hec. n. e diuerſo diuidunt q̄ ſūt ex eodem genere ſm diuiſionem. aīal nāq3 di uidit in hec ivolatile ⁊ greſſibile ⁊ i aquatile: ⁊ nihil hoꝝ pri⁹ vel poſteri⁹ eſt. ſed ſimul per naturā hec eē vident. Diuidit aūt ⁊ ſingulū hoꝝ i ſpē3 rurſus: vt greſſibile aīal ⁊ volati⁹ ⁊ aquatile. erūt ergo ⁊ illa ſimul naturalr q̄ q3 ex eodē genere ſm eādē diuiſionē ſūt. ge ra vero ſemp priora ſūt: neq3. n. cōuertunt i q̄ eſt eē ꝯñam: vt cum ſit aliqd aq̄tile qdē: eſt aīal. cum vero ſit aīal nō ē neceſſe vt ſit aqua tile. Sil ergo p naturā3 dicunt q̄cunq3 cōuer tunt qdē ſm qd eſt eē ꝯñam. ſed nequaq̄ qui dē cā eſt alterū alteri vt ſit: ⁊ ea q̄ ex eode3 ge nere ⁊ diuerſo diuidunt abiuicē: ⁊ ſimplr ſil ſūt quorū gñatio i eodē tpe eſt.

¶ Deinde cū dic. Sil āt dr. deteriat de ſimltate: ⁊ ponit duos e⁹ modos. d. q̄ ſimplr ⁊ ppe dr ſil ea quoꝝ gñatio ē i eodē tpe: qꝛ i his q̄ ſil tpe gñant neutꝝ ipoꝝ ē p⁹ alio ſ3 tps. Alio āt mō dr aliq̄ ſil q̄ ſūt ſil nā. ſūt āt vt dic ſil nā q̄cūq3 ita ꝯuertūt i ꝯña eēndi: q̄ tñ vnū ipoꝝ nō ē cā alteri⁹. Et ppterea relatiua dr ſil nā vt dixim⁹ ſupra. du plū eni ⁊ dimidiū poſita ſe ponūt: ⁊ vnū ipoꝝ ñ ē cā alte ri⁹. ſilr ēt ea q̄ dīdūt e diuerſo idē gen⁹: ita ſe hñt q̄ ſil ſūt ⁊ vnū ipoꝝ ñ ē cā alteri⁹. E diuerſo āt dīdūt id gen⁹ dñe q̄ ſumūt i vna ⁊ eadē diuiſiōe generis: ſ3 ipa gña ſūt priora ſuis diuidētib⁹. i. qꝛ ñ ꝯuertunt cū eis ſ3 eēndi ꝯña3: qꝛ ſi ē rōnale ē aīal: ⁊ nō ꝯuertit: vt. v3. ſi ē aīal ſit rōnale. Sūt ḡ ſil nā q̄cūq3 ꝯuertūt ſ3 eēndi ꝯña3: ita q̄ vnū ñ ē cā al teri⁹. ⁊ ea que diuidūt e diuerſo idē gen⁹. ſimplr āt ſūt ſil quoꝝ generatio ē i eodē tpe.

HIc āt dubitaret forte aliq̄s q̄ nō vr q̄ ſit ſil nā ea q̄ di uidūt e diuerſo idē gen⁹: qꝛ vnū ipoꝝ ē pfecti⁹ alic ſic rōnale ē pfecti⁹ q̄3 irrōnale: qd aūt ē pfecti⁹ ē nālr pri ¶ Ad h ē dō⁹ q̄ q̄ diuidūt idē gen⁹ e diuerſo pñt acci duplr: vno qdē mō p ordinē ad gen⁹: ⁊ ſic dicunt eſſe nā: qꝛ vnum ipoꝝ nō ē cā q̄ gen⁹ reſpiciatur ab alio: ⁊ ēt reſpicit per prius gen⁹ a dña vna q̄3 ab alia. Alio āt modo pñt accipi p ſe ⁊ ſm ſuam naturā. ⁊ qꝛ vnū ipoꝝ ſm ſuā naturam pfecti⁹ q̄3 aliud: ⁊ pfectio h3 cauſalitatē quādā ſup ipfectius: ſicut alibi h3 declarari: ⁊ cā eſt prior nālr eo cuius ē cauſa: ideo iſta hoc modo ſupta non ſunt ſimul natura. forte autem q̄ propter hoc ariſto. diſiuncti numerauit illa q̄ ita cōuertunt ſm eēndi ꝯñam: q̄ vnum non ē cā alteri⁹ ⁊ ea q̄ diuidunt idē gen⁹ e diuerſo. iſta. n. poſita ſe ponūt: ⁊ ſūt ſil non ſimplr ſed i gñe vt dictum ē. ¶ Notandū aūt q̄ cū ſint poſiti qnq3 modi prioritatis nō ponunt niſi duo modi ſimultatis eis oīb⁹ coꝛridentes: qꝛ p pmū prioritatis modu3 coꝛreſpondet pmo modo ſi multatis. Alius aūt modus ſimultatis coꝛreſpondet mo

dis ceteris ꝓoꝛitatis. Nā ſimplr̄ ꝓoꝛa in oꝛdine cognitionis ſunt ꝓoꝛa nāſr. ſimplr̄ etiam prioꝛa ī nobilitate ſūt ꝓoꝛa ī pfectione: qꝛ pfectioꝛa ſunt nobilioꝛa. ſunt aūt pfecta ꝓoꝛa nāſr iperfectis. vñ pȝ ꝙ tāȝ iſti duo modi ꝗ̄ȝ alij duo modi ꝓoꝛitatis pñt accipi vt coꝛreſpōdētes illi mō ſimltatis quo dicunt̄ aliqua ſimul natura.

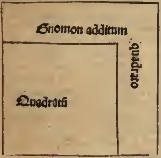
¶ Sermo in motu.

Motus autem ſpecies ſūt ſex: generatio: coꝛruptio: augmētum: diminutio: alteratio: ſecundum locum mutatio.

Determinauit ſupra ariſto. de oppoſitiōe ⁊ ꝓoꝛitate ⁊ ſimultate: nūc in hac parte determinat de motu. ⁊ diuiditur ī ptes tres. qꝛ ꝓmo enumerat ſpēs mot⁹. 2° vo oſtendit eas eē ad ſeinuicē diuerſas ibi. Alij itaqȝ mot⁹. Et 3° determinat de cōtrarietate q̄ i ipis īuenit̄ ibi. Eſt aūt ſimplr̄. Dicit itaqȝ in ꝓma pte ꝙ ſex ſūt ſpēs motus. ſ. generatio ⁊ coꝛruptio: augmētum: diminutio: alteratio: ⁊ ſm locū mutatio. ¶ Ubi notandū ē ꝙ generatio ⁊ coꝛruptio ñ ſunt motus ſi ſumatur mot⁹ ꝓprie: vt declaratur ī 5° phyſicoꝝ: ſed dicunt̄ motus ſumendo motum large: ꝓ oi reali mutatiōe. ¶ Itē notandū ē ꝙ mutatio nō pōt ꝑ ſe eē niſi in eo qđ dicit nām abſolutam: ⁊ non in relatiōe: qꝛ igitur talem naturam ponit ſuba ꝗ̄titas qualitas ⁊ etiā locus: pōt etiam penes iſta oīa eē mutatio ꝑ ſe: ⁊ non ſimplr̄ penes alia. mutatio aūt in ſuba quedam eſt ad eſſe: ⁊ quedam ad non eē: ⁊ ſic habemus duas mutatiōes. ſ. gñationem ⁊ coꝛruptionem. in quantitate ēt pōt eſſe mutatio ad ꝗ̄titatem pfectā ⁊ ad quātitatē diminutā: ⁊ ſic habem⁹ duas alias mutationes. ſ. aug⁹ ⁊ decrementum. Mutationes autem que fiūt ī qualitate vocant̄ cōi noīe alterationes: ⁊ que ſunt penes locum: cōi nomie vocant̄ loci mutatiōes: ⁊ ſic habem⁹ ī vniuerſo ſex ſpēs mot⁹.

¶ Alij itaqȝ mot⁹ palā eſt qꝛ alij abinuicē ſūt. nō. n. ē gñatio coꝛruptio: neqȝ augmētuȝ diminutio: nec alteratio ſm locum mutatio: ſimilr̄ autē ⁊ in alijs. In alteratiōe vero habet quādam queſtionem ne foꝛte neceſſariū ſit id qđ alteratur per aliquam motionē alterari. hoc autem non eſt verum. nam pene ſecundū oēs paſſiones aut plures alterari accidit nulla aliarum motionum cōicante. neqȝ enim augeri neceſſarium eſt quod per paſſionem mouet̄: neqȝ minui. ſimilr̄ autem in alijs. Ideoqȝ erit alia preter illos motus alteratio. naȝ ſi eadem eēt: opoꝛteret id quod alteratur: moꝛ vel augeri vel minui: vel per quandam aliarum conſequentiam motionū fieri. ſed non eſt neceſſe. ſimiliter autem ⁊ quod augetur aut alia mutatiōe mouetur alterari opoꝛtebat. ſed ſūt quedam creſcentia que nō alterantur vt quadrāgulum circumpoſito gnomone creuit quidē: alteratum vero nihil factum eſt. ſic ⁊ in alijs huiuſmodi. quare alij ſunt mot⁹ adinuicē.

¶ Deinde cuȝ dicit. Alij itaqȝ mot⁹. declarat ꝓdictos modos eē īter ſe diuerſos: dicens ꝙ alij motus. i. mot⁹ iſti aliter nominati. palam eſt ꝙ ſunt abinuicē alij. i. diuerſi realiter: qꝛ generatio nō ē coꝛruptio: nec aug⁹ ē diminutio. ⁊ ſic de alijs. ſed de alteratione hȝ dubitationeȝ: qꝛ quod alteratur videtur permutari ſm alias permutatiōes. qꝛ qđ alteratur dum alteratur ſepe etiam augetur: ſed ꝓꝓ hͦ non eſt idem alteratio cum alijs motibus. qđ ſic pȝ. qꝛ ſi idem eſſet alteratio cum aliqua ceteroꝝ motuum: tunc neceſſariū eēt ſtatiȝ poſita alteratiōe poni aliquē ceterorum motuū. hͦ aūt eſt falſum: qꝛ qđ alterat̄ vtputa quod mutatur de calido in frigidum: non ē necīium tūc generari nec coꝛrumpi: nec augeri: nec diminui: nec etiā mutari ſm locum. vñ pȝ ꝙ alteratio nō ē aliquis alioꝝ motuuȝ. ſilr̄ etiam hͦ ꝓbat de augmētatione. qꝛ qđ auget̄ duȝ augetur non eſt neceſſarium mutari aliquo alioꝝ motuuȝ. qđ pȝ de alteratione: qꝛ quedā ſunt creſcentia q̄ dum creſcunt non alterantur: ſicut quadratū creuit ſibi appoſito gnomone: nō tñ alteratū ē. ſic pȝ ī figura tali.



¶ Nō ē ergo augmētū idē cū aliq̄ alioꝝ motuum. ꝗ̄re pȝ ꝙ mot⁹ ꝓdicti ſunt alij adinuicem. ¶ No⁹ ē āt ꝙ aug^m hͦ ſumit̄ large ſȝ ꝙ īpoꝛtat qđlȝ ꝗ̄titatis additamentū: ſi āt ſumit̄ ꝓꝓe aug⁹ qđ ē ī ſolis aīatis nū ꝗ̄ȝ fit aug⁹ ſine ꝓcedēte alteratiōe: qꝛ ipȝ ñ fit niſi ꝑ cōuerſiōeȝ alimēti. cōuerſio āt alimēti nō pōt fieri ſine alteratiōe ei⁹.

¶ Eſt autem ſimpliciter quidem motui quies contrarium. His autem que per ſingula ſunt generationi quidem coꝛruptio: augmētationi quidem diminutio. ſm locum vero mutatiōi ſm locuȝ quies maxime videtur oppoſitū eēt ⁊ foꝛte in contrariuȝ locum mutatio: vt que ē inferius ei q̄ ē ſuperi⁹: ⁊ ea que ē ſupius: ei que ē inferius. Reliquū vero aſſignatoꝝ motuuȝ non facile eſt aſſignare qdem contrarium. videtur autem neqȝ aliqđ ei eē cōtrariū: niſi qs ⁊ in hoc ſm qualitateȝ qeteȝ opponat: aut in contrarium qualitatis mutationem: ſicut ⁊ in mutatione ſm locum quietem: aut in contrarium locum mutationem. Eſt. n. alteratio ſecundum qualitateȝ mutatio. Quapꝛopter oppoſita erit ſm qualitatem mutationi qes: aut in contrarium mutatio qualitatis: vt albuȝ fieri ad id qđ eſt nigrum fieri: alteratur. n. ī cōtrarium qualitatis mutatione facta.

¶ Deide cū dicit. Eſt āt ſimplr̄. determiat de ꝯrietate motuū. ¶ Eſt āt no^m ꝙ hͦ ſub ꝯrietate icludit ariſto. ꝓuationis oppōnē ⁊ hīt⁹: q̄ ē ꝓ^a radix ꝯrietatis: vt dr̄ ī 4° meta. vñ dicit ꝙ motui ſimplr̄. i. ī cōi ꝯrium ē qes: cum tamen quies ſit ꝓꝓrie puatio motus. Motibus aūt ſingula

riter ſumptis cōtrariaꝫ aliqd ſingulare: ſicut gn̄ationi cō trariaꝫ corruptio: ⁊ augmēto ꝯriaꝫ diminutio. Alijs aūt motib⁹ nō videꝫ pͥma facie ꝙ ſit cōtrariū aliqd eo ꝙ nominanꝫ vno noīe: niſi forte dicat aliqs ꝙ motui q̄ ē ſʒ aliquā qualitatē cōtrariaꝫ ques i qualitate illa: vel motus ſʒ qualitatē ꝯriam. qḋ totum eſt verū vt diciꝫ in 5° phyſicorum. ſicut etiā motui ſʒ locū vnum ꝯriatur aut quies in loco illo: aut motus ſm locum cōtrariū.

℄ Sermo in habere.

Habere aūt multis modis diciꝫ: aut .n. tāq̄ʒ habitū: ⁊ affectū: aut aliā q̄libʒ qualitatē. dicimur .n. diſciplinā habere atqʒ virtutem aut q̄ntitatē: q̄ contingit e i q hʒ magnitudinē. dicimur .n. hr̄e bituʒ: aut ea q̄ circa corp⁹ ſūt: vt veſtimētū vel tunicā: aut in mēbro: vt in manu ānulū: aut mēbrū vt manū vel pedē: aut in vaſe vt i modio grana tritici: aut in lagena vinū: vinū .n. habere lagena dicitur: ⁊ modius grana tritici. hec ergo oīa hr̄e dicunꝫ vt i vaſe: aut vt poſſeſſionē: hr̄e .n. domū: aut agrū dicimur: aut etiā vir vxorē hr̄e: aut vxor viruʒ. Sed videꝫ alieniſſimus q nūc dictus ē modus eē i eo qḋ eſt hr̄e. nihil .n. aliud vxorē hr̄e ſignificam⁹: niſi q꞉ cohabitant. Forte tñ ⁊ alij qdē apparebūt modi ꝺ eo qḋ ē hr̄e. Sʒ qui cōſueuerunt dici pene omnes numerati ſunt.

℄ Explicit textus libri predicamentorum.

℄ Deinde cum dicit. Hr̄e autē. determinat mōs hn̄di: dicens. ꝙ habere dicitur multis modis. vno qdē modo ſm ꝙ dicitur aliquis hr̄e q̄litatē: ſicut nos dicimus ſocratē habere diſciplinā: vel virtutē. Alio mō dicitur hr̄e: ſʒ ꝙ dicim⁹ aliqd hr̄e q̄ntitatem: vt ſocrates diciꝫ hr̄e q̄ntitatē bicubiti. 3° hr̄e ſumiꝫ ſm ꝙ diciꝫ aliqs hr̄e ea q̄ ſūt circa corp⁹ ſuū: vt tunicam. 4. ſumiꝫ vt dicitur aliqs hr̄e ea q̄ ſūt circa partem ſuam: vt ānulum hr̄e qs in digito. 5° dicitur hr̄e vt totū hʒ ptes: ſicut dꝫ qs habere manū. 6° ſumitur vt continēs diciꝫ hr̄e cōtentuʒ: ſicut lagena hʒ vinū. ⁊ vlr loc⁹ ꝥ modo hʒ locatū. 7° ſumiꝫ vt dꝫ aliqs habere poſſeſſionem vt vineam vel agrū. 8°. vero mō ſumiꝫ ꝓut vxor dicitur hr̄e virum: vel ecōuerſo. ⁊ dicit ꝙ ꝥ eſt alieniſſim⁹ modus hn̄di. ⁊ ꝑ hoc habere videtur ſignificare idem qḋ cohabitare. Concludit aūt ꝙ forte alij appebūt modi de eo qḋ eſt habere: ſed qui conſueuerunt dici pene oēs ſunt enumerati. ℄ Eſt aūt notādū ꝙ habere importat quādā habitudineʒ hn̄tis ad rem habitam. habitudo aūt pōt eſſe vel ad aliquid itrinſecū: vel ad aliqd extrinſecum. ⁊ ſm habitudinē ad aliqḋ intrinſecum ſumitur ille modus habendi quo totum diciꝫ habere partes. habitudo ꝟo ad aliquid extrinſecum a ſubā habentis aut eſt ad aliqd inherens hn̄ti: aut ad aliquid ſibi non inherens. inherens autem aut ſe tenet ex pte forme: ſicut qualitas: aut ſe tenet ex parte materie ſicut q̄ntitas. Scḋm ḡ habitudinē ad inherens qḋ ſe tenet ex parte forme: ſumiꝫ primus modus: ⁊ ſm habitudinem ad iherēs qḋ ſe tenet ex parte materie ſumiꝫ ſcḋs modus. habitudo aūt ad aliqd non inherēs aut ē ad vnituʒ aut eſt ad aliqd diſtans. habitudo ꝟo ad aliqd vnitum: aut ē ad vnitum qḋ hʒ rōneʒ locati: ⁊ ſic eſt ſextus modus: aut eſt ad vnitū qḋ hʒ rōnem loci: ⁊ hoc aut adiacet ad totum corpus: ⁊ ſic eſt terti⁹ modus: aut adiacet ad partem corporis: ⁊ ſic eſt quartus modus. habitudo ꝟo ad aliqd diſtās aut eſt habitudo poſſidentis: ⁊ ſic eſt ſeptim⁹ modus: aut eſt habitudo cohabitantis: ⁊ ſic eſt octau⁹ modus q ē vltimus. Et hec de predicamentis dicta ſufficiant.

℄ Expliciunt cōmētaria Gratiadei eſculani ſacri ordinis predicatorum in librum predicamētoꝝ ariſtotelis.

℄ Incipiunt commentaria eiuſdem in librū ſex principiorum Gilberti porrectani.

Quēadmoduʒ alpharabi⁹ in logica ſua dicit. logica eſt ſcia directiua rōnis. Nam logica tm̄ valet quantū rōnalis ſcia. ſcientia autē rōnalis diciꝫ q꞉ de ente rōnis determinat. De ente aūt rōnis ſub quo omis rōnis cōcept⁹ claudũtur determinādo ipſam rōnē dirigit in ſuis actibus ⁊ conceptib⁹. vnde pͥmo ex ſignificatione ⁊ interpretatione nominis ſui apparet ꝙ logica eſt ſcia directiua rōnis. Scḋo aūt apparet hoc idem ex eo ꝙ ipſa ſm cōmentatorē in ſecundo metaphiſice eſt regula ⁊ modus ſciēdi. Sicut aūt regula ⁊ modus loquendi linguā dirigit i loquēdo. ſic etiam regula ⁊ modus ſciendi ipſam idem dirigit in ſciēdo. Si itaqʒ logica ſm cōmentatoris auctoritatem ē regula ipſa modusqʒ ſciendi: concluditur euidēter ꝙ ipſa ſit vere ſcia q̄ dirigit rōnem. Tertio auteʒ hoc idem apparet ſi cōſideremus qualr̄ ipſa rō diuerſis vijs ⁊ modis ad veri cognitionē tēdat atqʒ labaꝫ multiplr̄ in errorē. Nam oē qḋ tale eſt idiget aliqua regula dirigente. non aūt alia ſcia pōt rōnem dirigere in ꝑdictis niſi illa tm̄ q̄ diſcurit ⁊ ptractat tā modos deueniendi ad cognitionem ꝟi: q̄ʒ etiā modos qb⁹ cēditur in errorē. Cū ḡ de his modis ſola logica ꝑſcrutetur pʒ ꝙ merito ipſa inter omēs alias ſcias ē ſola q̄ dirigit rōnem. Bene ḡ dictum ē ꝙ logica ē ſcia directiua rōnis. Ex hoc aūt poſſum⁹ ſtatim accipere ad quātū logice conſideratio ſe extendit. Nam ſcia q̄ dirigit rōnem: oʒ ꝙ ſit directiua oīum ad q̄ ipſa rō ſe extendit: quia alr̄ non poſſet vlr̄ i cunctis dirigere rōnem. rō aūt ſuo modo ad oīa ſe extēdit: q꞉ de oīb⁹ rōcinari poſſum⁹: ⁊ ductu rōnis aliquo mō i ipoꝝ cognitionē deuenire: vñ neceꝭ ē ꝙ logica ꝯſideret de oīb⁹. Vñ ariſto. i 4° metaphiſice dicit ꝙ circa ideʒ ꝟſaꝫ pͥm⁹. p. ⁊ dialectic⁹: ⁊ ꝙ vterqʒ ꝺ oīb⁹ ꝯſiderat ñ qde i ſpāli: ſʒ in cōi tm̄. Oīa aūt ad .x. ꝑdicamēta ſuo [illegible] reducunꝫ. ⁊ iccirco de .x. ꝑdicamētis non ſolū d[illegible] tractare metaphiſic⁹: ſʒ etiam ipſe logic⁹: q̄uis aūt i li. ꝑdicamētoꝝ ꝺ quatuor ꝑdicamentis determinauerit ſuffi[illegible]ter ariſto. de his tñ ſex ptrāſiuit nimis breuiter. ⁊ iō poſt librū ꝑdicamētoꝝ fuit cōgruū adiūgere libꝝ ſex ꝑncipioꝝ. Diſtiguiꝫ āt ita liber ꝥ ab illo: q꞉ ſubʒ libri ꝑdicamētoꝝ ē ēs rōnis ideteriati gn̄is: ſʒ i ꝥ li. ē ſbʒ ēs rōis gn̄is extriſec⁹ adueniēs.

Unde ⁊ merito dubitaꝫ an ſcia iſti⁹ libri ſubalterneꝫ ſcie libri ꝑdicamētoꝝ: vꝫ .n. ꝙ ſic. q꞉ ſicͭ ſe hʒ ſubiectū ad ſubʒ: ita ſe hʒ ſcia ad ſciaʒ: ſʒ ſubʒ h⁹ libri ē ſb ſubiecto libri ꝑdicamētoꝝ ſicͭ min⁹ vlē ſub magis vli: q꞉ illḋ ſubm ꝯphēdit oīa ꝑdicamēta: ſʒ ſubʒ h⁹ libri ꝯphēdit ſex ꝑdicamēta tm̄: ḡ ſcia h⁹ libri ſubalternaꝫ ſcie libri ꝑdicamētoꝝ. ℄ Ad iſtā .q. ē breuiter dḋ⁹: ꝙ ſcia h⁹ libri ñ ſubalternaꝫ ſcie libri ꝑdicamētoꝝ. Cui⁹ rō ē q꞉ ſcia ſbalternās dicͭ cauſam ꝺ his ꝺ qb⁹ ſcia ſubalternata dicͭ tm̄ q꞉ ita ē: vt pʒ

per Ariſto. in primo poſteriorum. ſcia autem libri predicamentoꝝ non reddit cāz eoꝝ q̄ i ſex p̄ncipijs ponunt̄: ⁊ iccirco non oȝ dici ꝙ ſcia ſex p̄ncipioꝝ ſubalterneť ſcie libri p̄dicamētoꝝ: ſed poti⁹ ē dicēdū ꝙ ē qđdā ſupplementū ei⁹. Argumentū aūt nō valet q2 ad verā ſubalternationē ſciaꝝ nō ſufficit ꝙ ſcia ſit ſub ſcia quocūq3 modo: ſ3 ita ꝙ ſubalternās dicat cāz eoꝝ q̄ ponūť i ſcia ſubalternata.

Secundo dubitatur an ens extrinſecus adueniēs ſit ſubm hui⁹ libri. videť. n. ꝙ nō: q2 vna ſcia ē vni⁹ generis: ſed ens extrinſec⁹ contingens non eſt vnius gñis: imo ē ad min⁹ ſex generū: ſicut ⁊ iſta p̄ncipia ſunt ſex. g̃ ens extrinſecus cōtingēs non ē ſubm hui⁹ libri. ℂ Ad iſtā queſtionē ē dicēdū ꝙ ens extrinſec⁹ cōtingēs ē ſubm in h libro: cui⁹ declaratio ē: q2 ſicut ſubm i ſcia eſt illud ꝑ cui⁹ cōſiderationē diſtiguiť p̄mo vna ſcia ab alia: ſic etiā ſubm ꝓpriū in aliquo libro: ē illud ꝑ cui⁹ cōſiderationē diſtinguiť ſeu p̄mo fit diſtictio vnius libri ab alio. ſed iſte liber ꝑ h diſtinguiť p̄mo a libro p̄dicamentoru3: q2 in h libro agiť tm̄ de his q̄ extrinſecus cōtingūt. g̃ ens extrinſecus cōtingēs ē ꝓprium ſubm in hoc libro. ℂ Ad argu⁹ ē dicendū ꝙ ſcia diciť eē vnius generis aut vniuoci aut analogi. q̄uis aūt ſex p̄ncipia nō ponāt vnū genus vniuocum: ponunt tn̄ vnum genus analogum: qđ eſt ens extrinſecus cōtingēs. ℂ Si aūt q̄ratur quare iſta de qb⁹ agitur h: vocantur potius ſex p̄ncipia: q̄ȝ ſex predicamenta: dd⁹ ē h ideo fieri: q2 actio paſſio qn̄ vbi poſitio habit⁹ importāt quēdā realē reſpectū cauſatum ex q̄daȝ cōnexione aliquoꝝ adinuicē. Reſpectus aūt talis datur magis intelligi noīe p̄ncipij q̄ȝ noīe p̄dicamēti. ⁊ iccirco vocanť iſta h potius ſex p̄ncipia q̄ȝ ſex p̄dicamēta.

ℂ Incipit textus libri ſex pricipiorum Gilberti porectani.

Forma eſt compoſitioni contingens: ſimplici ⁊ inuariabili eēntia ꝯſiſtens. Le. II.

Nunc accedendu3 eſt ad diuiſionē libri. Conſueuit aūt diuidi in anteprincipia. i p̄n⁹. ⁊ poſtp̄nci⁹. 2⁹ aūt ps eſt ibi. Actio ē ſ3 quam. 3⁹ vō ē ibi. Dicitur aūt magis. ſ3 aūt ipa antep̄dicamenta ſint etiā anteprincipia: q2 tn̄ de ipis determinatū eſt in libro p̄dicamētoꝝ: non oȝ h ipa repetere. Quia vō forma ē rō ⁊ p̄ncipium eēndi ſuo modo: ⁊ i rōne forme cōueniūt cūcta ſex p̄ncipia: iccirco de forma determinat auctor an̄ oīa. ⁊ p̄mo determiat de forma diffinitiue. 2⁹ vō determinat de ipa diuiſiue ibi. Vr̄ autem q̄dā forma. q̄ꝫtum ad p̄mam p̄tē ē ſciēdū ꝙ cū iſta ſex p̄ncipia ſint accidētia: duplicem inueniunť habere habitudine3. vnam q̄dē ad ſubm quod h3 ſup ipa cauſalitatem. ⁊ aliam ad inferiora q̄ ſub ipis in p̄dicamēto ordinantur. Et p̄ª q̄de3 habitudo eſt p̄or q̄ȝ ſcđa: ⁊ cā ei⁹: propter id qđ ſubm ē cā oīum accñtium tā ſupior q̄ȝ inferior. ſm̄ aute3 p̄mā habitudinē hn̄t ſex p̄ncipia rōnem formaꝝ accñtalium: q2 ipm ſuū ſubm iformāt ⁊ pficiūt accñtalr: ſ3 ſecūdū aliā habitudinē hn̄t rōnē eēntialiū p̄ncipioꝝ: eo ꝙ ſuperiora eēntialr de inferiorib⁹ ſuis p̄dicanť. Vn̄ ſm̄ hoc auctor i p̄ma p̄te duo facit: q2 p̄mo ponit diffinitionē accidentalis forme: ⁊ 2⁹ diffinit ſubale vel eēntiale qđ ē ibi. Subale. p̄ma pars cōtinet tres partes. q2 p̄mo ponit auctor diffinitionē forme. 2⁹ manifeſtat mēbra diffinitionis. ibi. Cōpoſitio aūt nō ē. Et tertio ꝯ determiata mouet dubitationē ⁊ ſoluit. ibi. D3 aūt dubitationē. Dicit g̃ p̄mo ꝙ forma ē cōpoſitiōi. i. cōpoſito cōtingēs ſeu accñtalr adueniēs: ſimplici ⁊ inuariabili eſſentia cōſiſtens. Ad cuius euidentiā ē attendēdū ꝙ forma ſubalis nō recipiť i aliq̄ cōpoſito: ſed ſuſcipiť i ſimplici eēntia māe. Ite3 ipi māe i qua ſuſcipiť non contingit. i. nō accñtalr aduenit: ſ3 quodāmodo ſubſtātialr: q2 dat ſibi eē ſubale. ꝑꝑ qđ cum tolliť forma ſubalis a mā: tollitur ſtatim ab ea eē actu. Ite3 ex cōnectione forme ſubalis ſimplicis cū mā: reſultat q̄dditas ſubſtantie compoſite q̄ diciť forma toti⁹. ⁊ hec forma totius non h3 ſimplicē eēntiam: ſed cōpoſitam ex materia ⁊ forma. Itē ē aliqua forma ſubalis q̄ eſt nata in ſe ſbſiſtere: ⁊ eē ſubm variatiōis. ſm̄ ergo hec quatuor accipiuntur quatuor q̄ ponuntur in diffinitione forme accñtal̄. Nam q2 forma accñtalis non ſuſcipitur i ſimplici eē materie: ſed recipiť in cōpoſito: dr̄ ꝙ eſt cōpoſitioni. i. compoſito adueniēs. ⁊ q2 ipa ñ dat eē ſubo ſuo: ſ3 ſibi dat quēdā accñtalē actū: iđ diciť ꝙ ē ꝯtigēs. i. accñtalr adueniēs. Quia vō ē eēntia ſimplex: ñ ē cōpoſita ex mā ⁊ forma: ſicē ē compoſita eēntia forme totius in ſubſtātialibus. iccirco diciť ꝙ eſt conſiſtens in ſimplici eēntia. ⁊ q2 nālr nulla forma accidentalis pōt ꝑ ſe exiſtere: nec ꝑ ꝯñs eē ꝓpa virtute ſubm variatiōis: ideo diciť iuariabili eēntia ꝯſiſtens. hec aūt deo dante ex ſequentibus pleni⁹ patebūt.

ℂ Compoſitio eni3 nō eſt forma qm̄ a natura cōpoſitionis ſeiūgiť. Cōpoſitio ceteni vnaq̄q3 alteri adueniēs cōpoſitioni maiorē ſe cōiūcta3 quodāmodo efficit: i forma aūt hoc minime ē. Nā in eo ꝙ corp⁹ albu3 ē: non eē mai⁹ diciť aut minus ſeipō nō albo. Nec ſi nō album intelligať: deſtructio cōpoſitiōis vel minoratio aliqua facta eſt: ſed alteratio ſola.

ℂ Deinde cum dicit. Compoſitioni enim. proſeq̄ť particulas i diffinitione poſitas. vbi attendēdū eſt ꝙ non icipit a primis partibus deſcriptiōis: ꝑꝑ hoc ꝙ ꝑ illas fit diſtinctio vlis ipius forme accñtalis a formis ſubalibus. ⁊ ꝓpterea reſeruať vltimo ad cōcludēdum diſtinctionē ſubſtantialis ⁊ accñtalis forme. Non etiam icipit ab vltima particula q2 per ipam non ꝓprie fit ſeꝑatio a forma iformante: ſed a forma trāſcendente capacitate3 māe: ſm̄ ꝙ nata eſt ꝑ ſe ſubſiſtere: ſed icipit a penultima ꝑticula per quā fit ſeꝑatio a forma ſubali iformāte totū: q̄ ē forma toti⁹. Primo g̃ oſtēdit ꝙ eēntia forme accñtalis ē ſimplex ⁊ itēdit talē rōnē. oīs eēntia aut eſt ſimplex aut cōpoſita: ſ3 eēntia forme accñtalis nō ē cōpoſita. g̃ ē ſimplex. Proponit aūt p̄mo minorē ꝓpoſitionē dicēs. Cōpō. n. i. qđ cōponiť: ñ ē eēntia forme accñtalis. q2 ſua nā ſeiungiť. i. ſeparatur a nā cōpoſitionis. i. rei cōpoſite. Rōne3 aūt hui⁹ ꝯmen. aſſignat talem. vnaqueq3 compoſitio. i. vnūqđq3 cōpoſitum adueniēs alteri cōpoſitiōi. i. rei cōpoſite facit illā ex ſui coniunctiōe ſecū eē maiorē ſeipa aſumpta ſine tali cōiunctione. ſed i eēntia accñtalis forme: h non verificatur: q2 ex eo ꝙ eēntia albedinis cōiungiť corpori non fit corp⁹ mai⁹ ſeipo ſtāte ſine albedie. ſi ēt itelligať fieri ñ albū ñ fiet ꝑꝑ h diſtictio ꝯpōnis. i. rei ꝯpoſite ſbiecte albedini: nec fiet vlla miōratio ſubi: ſ3 ſolū variatio q̄dā. g̃ p3 ꝙ eēntia forme accñtalis ñ ē ꝯpo⁹. ſ3 ſimplex.

Sed circa nē dcā iſurgūt plēs dubitatōes. p̄. n. ñ vř bn̄ dicm̄ ꝙ vnūqđq3 ꝯpoſitū alteri ꝯpoſito adiūctu3 faē mai⁹. q2 videm⁹ ꝙ aq̄ adiūcta cinerib⁹ i vaſe ñ ſēp faē mai⁹. ℂ Ad iſtā q̄ōnē ē dd⁹ ꝙ auctor itelligit ꝙ ꝯpoſitū ꝯpoſito adiūctū faē mai⁹: niſi fiat ꝯſūptō i aliq̄ ipoꝝ. ſ3 qn̄ aq̄ ꝑmiſceť cieri ꝯſumiť ꝑ ſiccitatē cieris hūidū aqueū: ⁊ ꝑ hūidū aq̄ ꝯſumiť tā ſiccitas q̄ȝ raritas ꝑtiū cieris ⁊ cōprimuntur in minorem locum. ⁊ ideo nō oȝ cum talia cō

poſita miſcētur adinuicē: q̄ fiat aliq̄d occupās maiorem locū q̄ꝫ prius: ſed ſepe fit q̄ occupat minorē locū.

Secundo dubitatur. q2 non videt̄ bene dictum q̄ forma accñtalis alteri aduenićs nō facit ipſꝫ mai⁹. Nā vnitas ē forma accñtalis: ⁊ tñ adueniēs binario efficit maiorē numerū. ſilr̄ etiā dimēſio corp̄alis ē accñtalis forma: ⁊ tñ dimēſio corporis addita dimēſioni facit ipſm corpus mai⁹. ❡ Ad hui⁹ aūt difficultatis euidētiam ē attendendū: q̄ de quacūq̄ q̄ntitate ⁊ vnitate loq̄ poſſumus dupl̄r. vno q̄dē modo p̄ ordinē ad ſubm qḋ informant: et alio mō p̄ ordinē ad p̄exiſtentem q̄ntitatē cui addunt̄. Et p̄mo q̄dē modo ipe ſunt accñtales forme: q2 ſubm i quo ſuſcipiunt̄ accñtal̄r informāt. ⁊ ſic ſumpte nō faciunt mai⁹. qḋ quidē ſatis pꝫ de vnitate. nā vnitas lapidis vnita lapidi non facit lapidē maiorem. idem ēt pꝫ de q̄ntitate dimenſiua cui⁹ ſubm ē ipa ſubā que de ſe non eſt quanta: neq̄ p̄ua neq̄ magna: ſed quātitas ſibi adiuncta facit eam quantam: ſic etiam qualitas adiuncta ſibi facit eam qualem. nō autem pōt vere dici q̄ eam faciat maiorem q̄ꝫ eēt de ſe: q2 maius dicit̄ reſpectu minoris. minoritas aūt fundat̄ ſup̄ q̄ntitatem: non ſupra ſubāꝫ. ⁊ ideo ſubſtantia de ſe nō pōt dici minor. neq̄ p̄ ꝯñs debet dici q̄ p̄ adiunctionē q̄ntitatis fiat maior q̄ꝫ ſit de ſe: ſed ſolū dꝫ dici q̄ ſit q̄nta. ſi aūt predicta ſumantur 2⁹ modo. ſ. p̄ ordinē ad q̄ntitatē p̄exiſtentem cui addunt̄: nō ſumunt̄ tunc tanq̄ꝫ forme accidētales: ſed tanq̄ꝫ p̄tes itegrantes totā q̄ntitatē. Et q2 ex additiōe p̄tis ad partem fit mai⁹ iccirco palm⁹ palmo addit⁹ facit maiorē dimēſionē: ⁊ vnitas addita binario facit maiorē numerū.

Et adhuc dubitatur q2 nō videtur q̄ eēntia forme accidentalis ſit ſimplex. q2 componit̄ ex gñe ⁊ dr̄ia. Juxta hoc etiam queratur quomodo per dicta auctoris ſepararetur forma accidentalis a forma ſubſtantiali totius. ❡ Ad primam autem q̄ſtionem ē dicendum q̄ ē duplex cōpoſitio. ſ. cōpoſitio logicalis q̄ ē ex gñe ⁊ dr̄ia q̄ dicitur cōpoſitio logica: q2 ſit ex diuerſis cōceptib⁹ rōnis. ⁊ eſt cōpoſitio realis vel phyſica que eſt ex materia ⁊ forma q̄ dr̄ cōpoſitio realis: q2 nō eſt cōpoſitio cōceptuū ſꝫ ē cōpoſitio rex. Prima aūt cōpoſitio non excludit̄ ab eēntia forme accidētalis p̄ h̄ q̄ dicit̄ eē ſimplex: q2 etiaꝫ forme accidentales ſunt cōpoſite ex gñe ⁊ dr̄ia: ſed excludit̄ ab ea cōpoſitio ſcđa: q2 eēntia accñtalis forme non eſt cōpoſita ex mā ⁊ forma: ſed ē res q̄ ē tm̄ actus. ❡ Ad ſcđaꝫ queſtionē ē dō⁹ q̄ forma totius ⁊ q̄ditas ⁊ nā toti⁹ compoſiti ſūt idē re: ſed differūt rōne. nā humanitas ē q̄ditas hoīs ⁊ ē nā hoīs ⁊ eſt ei⁹ forma toti⁹: ſed dr̄ q̄ditas p̄ ordinem ad diffinitionē: q2 diffinitio ſignificat qḋ q̄d ē. Dicit̄ nā p̄ ordinē ad nāles op̄atiōes quaꝝ eſt principiū: ⁊ dr̄ forma toti⁹ inq̄ātum toti cōpoſito dat eē. ſep̄at ḡ auctor formā hic diffinitā a forma ſubſtātiali toti⁹: cum dicit q̄ ſeiungitur a nā cōpoſitionis. i. a nā rei compoſite. q̄ q̄dē nā vt dictū ē ē forma toti⁹ compoſiti.

❡ Qm̄ aūt fortaſſe in alijs cōtingit idē proferri additū eē cōueniēter exiſtimo: īuariabili eſſentia cōſiſtēs. In aīa. n. alteratio cōtrarietatis īuenit̄: vt triſtitie ⁊ gaudij.

❡ Secundo cum dicit. Qm̄ autē fortaſſe. manifeſtat q̄re in prefata deſcriptione ſit poſita illa p̄ticula vltima. īuariabili. dicēs q̄ q2 etiā i alijs quibuſdam formis: ſicut i aīa rōnali pōt p̄ferri idem. ſ. q̄ ſunt ſimplicis eēntie: ideo ad excludendū formā hic diffinitā ab eis additū ē cōueniēter inuariabili eēntia conſiſtens. Nam lꝫ aīa rōnalis ſit ſimpl̄r in eēntia: non tñ eſt inuariabilis ſicut forma h̄ diffinita. quin potius variatur propter id q̄ in ea inuenitur alteratio contrarietatis: ſicut alteratio de triſtitia i gaudium: ⁊ de gaudio in triſtitiam.

Sed hic ſunt quedam dubia. videtur enim q̄ anima non alteratur de triſtitia in gaudium. q2 dicit̄ in p̄mo de aīa: q̄ ſiq̄s dixerit aīaꝫ triſtari vel gaudere. ſimile eſt ac ſi diceret eā texere vel edificare. ſed aīa non texit neq̄ edificat. ḡ non triſtatur neq̄ gaudet. ❡ Ad hoc eſt dicendum q̄ in libro de aīa ph̄s non loquit̄ de aīa niſi vt eſt coniuncta corpori: hoc aūt p̄prie loquēdo: vt declarauim⁹ in queſtiōibus libri de anima. nec gaudet nec amat nec intelligit. ſed ipſe homo gaudet ⁊ amat ⁊ intelligit per animam. cuius ratio eſt quia operari ⁊ agere eſt per ſe exiſtentis. dum autem eſt anima coniuncta corpori non dicimus q̄ per ſe exiſtēs ſit aīa: ſed homo p̄ aīam. ⁊ iccirco p̄prie loquendo hō agit p̄ aīam ſicut videt p̄ oculum. Iſte aūt auctor loq̄tur de aīa vt ſupra diximus: put trāſcendit capacitatem corporis. ⁊ nata eſt per ſe exiſtere Nam ſic etiā ipa nata ē p̄ ſe triſtari ⁊ gaudere.

Secundo dubitat̄ q2 videtur forma accñtalis etiā eē variabilis. q2 qḋ q̄nq̄ eſt ⁊ q̄nq̄ nō ē variabile eſt. ſed calor q̄ eſt forma accñtalis q̄nq̄ eſt in corpore: ⁊ q̄nq̄ nō. ḡ forma accñtalis ē variabilis. ❡ Ad h̄ dicēdū eſt q̄ dupl̄r dicit̄ aliquid variabile. vno q̄dem modo qḋ eſt ſubm variationis: ⁊ ſic aīa dicitur variabilis q2 ſubijcit̄ variationi triſtitie ⁊ gaudij. et forma accñtal̄ h̄ modo dicitur inuariabilis: q2 ipa non ē ſubm motus ⁊ variationis. Alio aūt modo dicit̄ variabile id qḋ acquiritur ⁊ perditur per variationem. ⁊ ſic forma accñtalis eſt variabilis. Calor. n. qui eſt forma accñtalis acquirit̄ per calefactionem ⁊ p̄ditur p̄ infrigidationē: non tñ ipſm calorem dicimus eſſe ſubm calefactionis: ſed ei⁹ ſubiectū eſt ſubā que calefit.

Sed adhuc reſtat dubitatio. q2 ſup̄ficies ē forma accidētalis: ⁊ tñ ſubijcit̄ dealbatiōi ⁊ denigratiōi. ḡ accidētalis for⁹ pōt eē ſubꝫ variatiōis. ❡ Ad qḋ breuiter ē dicendū q̄ ſicut ſup̄ficies non ē i virtute ſua ſed i virtute ſubſtantie: ita etiā nō ſubijcit̄ variationi i virtute ſua: ſꝫ i v̄tute ſubē. p̄p̄ qḋ magis proprie dicit̄ q̄ ſubā q̄ꝫ q̄ ſup̄ficies ſubijcit̄ variationi. ſicut etiā dicitur magis p̄prie q̄ p̄cutit homo: qui p̄cutit i virtute ſua: q̄ꝫ q̄ percutit baculus q̄ percutit in virtute hoīs.

❡ Sed qm̄ vt aiūt q̄dā ſimplicitati: nulli vero variatiōi ſubm ē: vt ea q̄ ē mūdi aīa: diſſociās hāc ab omib⁹: addidi cōpoſitiōi cōtingēs. erit itaq̄ termin⁹ forme dicta diffinitio: nō. n. ſup̄fluū: neq̄ minus continere: ſiquis ſubtiliter īueſtigauerit: reperietur.

❡ Tertio cū dicit. Sed qm̄ vt aiunt. manifeſtat a quo ſeparet̄ prima p̄ticula diffinitionis dicēs. q̄ q2 vt aiūt q̄dā: aīa mundi ē in eēntia ſimplex: ⁊ non eſt ſubiecta variationi. ad hoc q̄ fiat p̄fecta ſep̄atio accidētalis forme taꝫ ab ipa q̄ꝫ ab oībus formis ſubalib⁹: additum ē: cōpoſitiōi cōtingēs: q2 aīa mūdi nō aduenit alicui cōpoſito in eēndo: ſꝫ i op̄ando tm̄: forme etiā alie ſubales: vt ſupra dictū eſt: nō ſuſcipiūtur i cōpoſito: ſed i ſimplici mā. ❡ Notādūꝫ aūt ē q̄ aīam mūdi appellat motorē p̄mi celi: q2 ſicut ab aīa ē mot⁹ i toto aīali: ita etiā ab illo motore cauſat̄ motus i toto mūdo ſēſibili. Ille aūt motor celi ē q̄dā itelligētia ſep̄ata q̄ ſꝫ ph̄os ñ ſuſcipit variationē: ſꝫ hꝫ ſemp̄ vniformē exiſtētiā ⁊ vniformē op̄ationē. ❡ Vltīo cōcludit auctor q̄ dicta diffinitio ē terminus forme: q2 ita l̄ra ipaꝫ terminat̄ ⁊ claudit in id qḋ p̄tinet ad formā: q̄ neq̄ ſup̄fluitatē neq̄ diminutionē rep̄ief cōtinere ſi ſubtil̄r inueſtige

¶ Notãdũ ẽ aũt ꝙ lʒ ꝑ illam pticulã qua dicit̃ cõpoſiti- oni.i.cõpoſito cõtingẽs.accñtalr aduenięs:ſepat̃ accñta lis forma a cũctis formis ſubalib⁹:nõ tñ idcirco alie pti- cule ſupfluũt:pp id ꝙ nã forme accñtalis nõ plene expri mitur ſine alijs pticulis:nec ẽt exp̃munt̃ ſine eis illi mo- di gbus ſingulariter a ceteris formis ſubalibus ſeparan- tur.ſicut pʒ ex predictis.

¶ Habet autẽ dubitationẽ ex precedentib⁹ vtrũ nulla forma iuariabilis ſit.Hoc aũt videt̃ vt in plurib⁹. Nã eadem oratio eſt ſuſceptiua veri ꝛ falſi: ꝛ albedo claritatis ꝛ obſcuritatis: ꝛ rõ ei⁹ quod in re eſt: ꝛ non eſt. Le. III.

Oſtquã auctor poſuit in parte ꝑcedenti diffõnem forme accñtalis ꝛ declarauit oẽs particulas ipſius:nunc in pte iſta mo uet dubitationẽ quãdam de vltima pti- cula:arguẽs formã accidẽtalẽ eẽ variabi lem.ꝛ diuidit̃ hec ps in duas ptes: qꝛ pri mo ꝓponit dubitationem ꝛ obijcit ad p- tem falſam.2° ſoluit obiectiões illas.ibi.Sed non eſt ita. Proponit ergo p̃mo ꝙ dubitationẽ hʒ vtrum vlla forma ſit variabilis.Ubi attendendũ eſt ꝙ nõ itelligit vtrum vlla forma ſiue ſubalis ſiue accñtalis ſit variabilis.qꝛ de aliq̃ forma ſubali ipſe iam dixerat ꝙ eſt ſubm variationis:ſicut ð aia rõnali que eſt ſubalis forma.vñ oʒ ꝙ itelligat̃ vtrum vlla forma accñtalis ſit variabilis. vnde arguit tantum de formis qbuſdam accidentalibus ꝙ ſunt variabiles di cens:ꝙ h̃ videt̃ in pluribus ɔtingere:ꝙ ſ.ſuſcipiant varia tionem:qꝛ eadem oratio videt̃ ſuſceptiua v̾itatis ꝛ falſita tis de vno ipoꝝ in aliud. ¶ Albedo etiã ꝛ nigredo viden tur variari de claritate in obſcuritatẽ.i.de puritate ad im puritatẽ ꝛ econuerſo:qꝛ qñqꝫ ſũt magis pure ꝛ qñqꝫ ſũt mi nus pure in ſubo. ¶ Rõ etiã.i. opio ẽ ſuſceptiua ei⁹.qð i re eſt.i.ipſi⁹ eẽ.ſiue veritatis:ꝛ ei⁹ qð non eſt.i.falſitatis:ꝛ de vno in aliud videtur variari.quia edem opinio quan- doqꝫ vera eſt quandoqꝫ falſa.

¶ Sed non eſt ita. Nam nihil differt albedinẽ clarã dicere:q̃ʒ ſuſcipiens ipſã claꝝ dicere. nõ eſt ãt oratio ɔtrarioꝝ ſuſceptiua: nec rõ ei⁹ qð in re ẽ ꝛ nõ eſt: Sʒ note ſunt eaꝝ q̃ ſunt in aia paſſionũ. De his aũt alibi dictũ eſt.

¶ Deinde cũ dicit.Sed nõ eſt ita.ſoluit poſitas obiectio- nes.Ubi attẽdendũ ẽ ꝙ cum albedo aut nigredo ſint in ſuba magis aut min⁹ pure:pticipant̃ a ſubo magis aut mi nus.ꝛ eſt iſta variatio non in eis ſicut in ſubo.ſʒ in ſuſceptiuo ipoꝝ qð variat̃ penes albedineʒ ꝛ nigredinẽ. ꝛ ppterea auctor ſoluẽs iſtãtiã de ipſis dicit ꝙ nihil differt albedi- nem claram dĩc: q̃ʒ dicere ſuſcipiẽs albedinẽ eẽ clarum. ꝑ qð dat itelligere ꝙ nõ albedo:ſʒ eius ſubʒ ſubijcitur va riationi qua ipſuʒ variat̃ penes albedinem:ſicut etiã penes albedinẽ appellat̃ claꝝ ꝛ albuʒ. ¶ Ad inſtantiaʒ vero de orõne dicit ꝙ nõ eſt veꝝ ꝙ oratio ſuſcipiat illa cõtraria q̃ ſunt v̾itas ꝛ falſitas:nec rõ.i.opio eſt ſubiectuʒ ei⁹ qð in re eſt.i.v̾itatis:ꝛ non eſt.i.falſitatis:ſed ſunt tñ note.i. ſigna eaꝝ paſſionũ q̃ ſunt in aia ſicut de ipſis dictũ eſt alibi.vꝫ pu ta in li.periermenias.

Sed in his dictis ſunt alique dubitatões.nã p̃mo vide tur ꝙ veritas ſit in orõne ſicut in ſubo.qꝛ forma ñ denominat niſi ſubm ſuuʒ:ſed veritas ꝛ falſitas denomi- nant orõnẽ:qꝛ dr̃ orõ tã v̾a q̃ʒ falſa.ergo videt̃ ꝙ veritas ꝛ falſitas ſint in oratione ſicut in ſubo. ¶ Ad iſtam qõnẽ ẽ dicendũ ꝙ in oratione nõ ẽ veritas aut falſitas ſicut i ſubo.

ſed ſolũ ſicut in ſigno:qꝛ pfectio itellect⁹ in nullo ex̃ intellẽ ctũ eẽ põt ſicut i ſubo:ꝛ ſilr etiã eſt dicendũ de defectu ei⁹: v̾itas aũt eſt pfectio itellect⁹:qꝛ in tm̃ itellect⁹ ẽ magis p- fectus inq̃ʒtuʒ ẽ magis ver⁹:ꝛ in tãtũ magis deficit a per- fectione ſua:inquantũ magis recedit a veritate:ꝛ accedit̃ ad falſitatem. Nec̃e eſt itaqꝫ dicere ꝙ veritas ꝛ falſitas i nullo ex̃ itellectũ ſunt ſicut in ſubo:ſed hoc modo ſunt in ſolo itellectu. In orõne aũt ſunt ſicut in ſigno:qꝛ orõ ſignifi cat cõceptionẽ itellectus. ꝛ in re ſunt ſicut i cã: pp id ꝙ ſcia itellect⁹ noſtri cauſat̃ ꝛ accipit̃ a rebus. ¶ Dicendũ eſt ğ ad argu⁹.ꝙ non ſolum ſubm forme denoiat̃ a forma:ſed ẽt dnoiat̃ ab ipſa tã id qð ẽ effectiuũ ei⁹ q̃ʒ qð ẽ ſignificatũ ei⁹.queãdmodũ nõ ſolũ aial qð ẽ ſubm ſanitatis a ſanita- te dicit̃ ſanũ:ſicut itellectus dr̃ verus a veritate: ſed etiã medicina q̃ ẽ effectiua ſanitatis dr̃ ſana:ꝛ res q̃ cauſat v̾i- tatẽ dr̃ vera. Itẽ vrina dicit̃ ſana.qꝛ ſignificat ſanitatem: ꝛ ſilr dr̃ orõ vera qꝛ ſignificat v̾itatẽ.

Secundo dubitat̃.ꝙ nõ vr̃ ꝙ opio ſit nota.i. ſignũ paſſionũ aie:qꝛ ipſamet opio ẽ paſſio aie. paſſio aũt nõ ẽ ſignũ:ſʒ ſignatũ.ğ ꝛ opio nõ eſt nota:ſʒ no- tatuʒ. ¶ Ad h̃ dicẽdũ eſt ꝙ opio põt accipi dupl̃r.qꝛ vno mõ põt accipi ꝓ ɔceptiõib⁹ reꝝ q̃ ſunt in aia:ꝛ alio modo põt accipi ꝓ ɔceptionib⁹ vocũ q̃ ẽt ɔceptiones ſunt in ipſa aia. Põt eni aia cõcipe nãm aialis ꝛ nãʒ hoïs ꝛ cõponere vnũ cũ alio. Itẽ põt cõcipe iſtã dictionẽ q̃ eſt aial:ꝛ iſtam dictionẽ q̃ eſt hõ.Et ɔpoſitũ gdẽ ex iſtis cõceptis dictiõi bus q̃ ſunt hõ ꝛ aial ẽ opinio q̃ eſt nota.i. ſignũ ꝑcedentis opionis:q̃ eſt ipm cõpoſitũ ex ɔceptu nature aialis: ꝛ con ceptu nature hoïs:ꝛ eẽ põt ſignatum poſtea ꝑ orõnẽ q̃ eſt in voce. Nõ aũt eſt icõueniens ꝙ vnũ ꝛ idẽ ſit ꝑ reſpectũ ad diuerſa ſignũ ꝛ ſignatũ.

¶ Subſtantiale vero eſt qð ɔfert eſſe ex quadã ɔpoſitiõe ɔpoſitioni:vt in pluribus: ꝛ qð impoſſibile ẽ deeſſe rei: vt rõ ꝛ ſenſus: ſiue coꝝ ſimilia: vt ɔtinuũ ꝛ diſcretuʒ

¶ Deinde cũ dicit Subale v̾o eſt.ponit diffõnem ſubalis vel eſſentialis.ꝛ p̃mo ipʒ diffinit. 2° ipm diuidit:ibi. Hoc vero erit. Dicit ergo in prima parte ſubſtantiale.i.eẽntia- le eſt quod ex quadã cõpoſitione: vtputa ex compoſitiõe rõnis:cõfert ad eẽ cõpõnis.i.cõpoſiti.ꝛ ita ɔfert ei eẽ qð ẽ ipoſſibile deẽſſe ſibi:ipſo.ſ.cõpoſito exiſtẽte.ſicut rõnale con fert eẽ hoï.ꝛ ſenſus.i.ſenſibile ɔfert eẽ aiali: ꝛ continuum confert eẽ quãtitati ɔtinue:ꝛ diſcretum confert eẽ quan- titati diſcrete. ¶ Notandũ autẽ eſt ꝙ eſt duplex compo- ſitio.ſ.ɔpõ realis q̃ eſt ex mã ꝛ forma: ꝛ ɔpõ rõnis que eſt ex gñe ꝛ dñia. Compõ aũt prima conſiderat̃ a nãli:ꝛ ſcđa cõſiderat̃ a logico.vt ğ daret auctor itelligere ꝙ nõ vult mõ diffinire ſubale reale:qð ẽ vera mã ꝛ vera forma: ſed ſubale logicũ qð ſe hʒ ad ſimilitudinẽ illoꝝ:dixit ꝙ ɔfert eẽ ex quadã ɔpõne:nõ ex ɔpõne ſimpl̃r.nã compõ realis eſt cõpoſitio ſimpl̃r:ſʒ ɔpõ rõnis eſt cõpoſitio q̃dã:non tñ ẽ compõ ſimpl̃r:qꝛ pp ipam nõ dr̃ res ſimpl̃r cõpoſita:vt ſupra dixim⁹. ¶ Itẽ notandũ eſt ꝙ ſignanter dicit ꝙ dat eſſe ex q̃dã compoſitione:qꝛ differentia diſiũcta a genere non dat eẽ ſpeciei nec conſtituit ſpẽm: ſed ſolum coniun- cta generi ſpeciem conſtituit: ꝛ dat ſibi eſſe ſpecificum. ¶ Itẽ eſt notãdũ ꝙ ipoſſe ẽ ſubale deẽſſe rei cui ẽ ſubale tã ſm rẽ q̃ʒ ſʒ itellectũ: ppter id ꝙ nec eẽ nec itelligi res põt abſqꝫ pncipijs ſuis ſubſtantialib⁹.

Sed dubitat̃ quõ cõtinuũ ꝛ diſcretũ ponant̃ in nume ro ſubalium:cum ipſa ſint accidẽtia: Ad quod di- cẽdũ eſt ꝙ ipſa poſſunt comparari ad duo.ſ. ad ſubiectũ. ꝛ ſic non ſunt ſubalia imo ſunt accidẽtalia.poſſunt etiam comparari ad ſpecies quantitatis quas conſtituunt: ꝛ ſic-

ſunt ſubſtātialia ſiue eēntialia. qꝛ ⁊ cōtinuū ē eēntiale q̄titati continue. ⁊ diſcretū eſt eēntiale q̄titati diſcrete.

¶ Hoc vero erit vt materia. illud aūt vt forma: vt corpus quidē eſt materia hominis: anima vero forma. erit itaq̄ ſubale vt eſt corpus hō atq̄ ratio. Hec aūt i his que de cathegorijs di cta ſunt expedita ſunt.

¶ Deinde cum dicit. Hoc vero erit. diuidit ſubſtantiale dicēs q̄ hoc ē vt mā. i. habēs ſe ad modū māe: vel forma. idest habens ſe ad modū forme. Exemplificat autē p̄mo de mā ⁊ forma: qꝛ mā: vt dicit: hoīs ē corpus: ⁊ aīa eſt forma ei⁹. deīceps vero quaſi concludēs exēplificat de habē tibus ſe ad ſimilitudinē māe ⁊ forme: cū adiungit. erit ita q̄ ſubale vt corp⁹ qđ ſe hȝ ſicut mā: atq̄ hō qui ſe habet ſi cut ꝯpoſitū: atq̄ rō. i. rōnale qđ eſt dr̄ia: ⁊ hȝ ſe ad modū forme. De quib⁹ dictū ē: vt ait: in p̄dicamentis. In p̄dica mēto. vȝ. ſubē: vbi dictū fuit q̄ gn̄a ⁊ ſpēs ⁊ dr̄ie p̄dicant̄ noīe ⁊ rōne de ſuis iferioribus. Nā p̄dicari noīe ⁊ rōne ē p̄dicari ſubalr̄. ¶ Notandū aūt eſt q̄ i exēplis ſuis p̄mo accipit corpus put ē pars realis compōnis ipius hoīs. nā iſto modo corpus ē mā: ſȝ ſcđo mō accipit corp⁹ put eſt ge nus: qđ nō ē mā: ſȝ ē vt mā: ⁊ ptinet ad cōpoſitionem hoīs logicā. ¶ Itē notādū eſt q̄ mā nō ē totū qđ eſt res: ſed eſt ps ei⁹ realis. ⁊ ſilr̄ forma eſt realis ps: ⁊ genus nō eſt realr̄ pars ſed totū: ⁊ dr̄ia ſilr̄: ſunt autē ps ſm rōnem. ⁊ idcirco nec gen⁹ ē mā nec dr̄ia ē forma. Eſt tamē dr̄ia vt forma: ⁊ genus vt mā: inquantū ſicut mā eſt determinabilis p forma ad certū eē: ſic etiā ſuo modo gen⁹ ē determinabile p dr̄iam ad certā ſpēm.

Sed hic occurrunt due dubitationes. p̄mo q̄dē dubitatur. qꝛ nō videt̄ q̄ ſubale debeat poni vt materia. qꝛ mā n̄ dat eē. ſubale aūt dat eē. ¶ Ad h̄ dicēdū q̄ lȝ ſimplex mā non det eē: tamē ꝯfert ad eē: eo q̄ forma non dat eē in actu niſi ex cōiunctione ad māȝ. ſilr̄ etiā gen⁹ q̄uis non det eē ſpecificū tn̄ confert ad eē ſpecificū: inquantuȝ dr̄ia eē ſpecificū nō dat niſi ex cōiūctiōe ad genus.

Secundo dubitat̄. quare primo dicit q̄ eſt ſubale vt mā: ⁊ ſubale vt forma. ⁊ poſtea ponit tria dicēs: q̄ eſt ſubale vt corpus vt hō: ⁊ vt ratio. Ad qđ dicēdū ē q̄ reſpectu ſpēi nō accipimus in p̄dicamento niſi duo ſubalia. ſ. genus qđ eſt ſupra ſpēm in recto ordine: ⁊ dr̄iam q̄ eſt ſupra ſpēȝ a latere. ⁊ p tanto poſuit p̄mo tn̄ duo ſubalia: vnū q̄dē vt māȝ: ⁊ aliud vt formā. ſȝ reſpectu īdiuidui poſſum⁹ accipe in p̄dicamēto triplex ſubale: duo q̄dem in recto ordine: q̄ ſunt genus ⁊ ſpēs. ⁊ vnū a latere: qđ ē dr̄ia. ⁊ ppterea poſuit 2° tria ſubalia. ſicut aūt genus eſt vt mā: ⁊ dr̄ia eſt vt forma ptis: ſic ēt ſpēs eſt vt forma ſubalis q̄ eſt forma toti⁹: pp id q̄ ⁊ forma toti⁹ ē tota eſſentia rei: ⁊ ſpēs vt ait boeti⁹ ē totū eē indiuiduoꝝ.

¶ Videt̄ autem quedā forma a natura eſſe: q̄dā vero ab actu. Ratio etenī a natura ē: Calor vero ⁊ paſſio q̄dā i actu ꝯſiſtūt. Lc. IIII.

Poſtq̄ auctor proſecutus eſt diffinitiue tam de forma accn̄tali: q̄ de ſubſtantiali. nunc in p̄te iſta de forma pſequitur diuiſiue: recolligendo tā formā accidentalem p̄us diffinitam: q̄ etiaȝ ſubale poſterius diffinitum ſub noīe cōi ipſius forme Eſt aūt notādū q̄ forma p̄cipue ad quatuor pōt ꝯparari: nam comparari pōt ad cām a qua originatur. Itē comparari pōt ad ea de q̄bus p̄dicat̄ ſiue ſubalr̄ ſiue accidētalr̄. tertio ꝯpari pōt ad actiōeȝ cui⁹ ipa ē p̄n̄. ⁊ q̄rto pōt ꝯpari ad eē: vel ad moduȝ eſſendi ſibi debitum. quēadmodū videm⁹ q̄ calor compatur ad naturā ignis: a q̄ deriuat̄. cōparatur etiā ad ſubm de quo p̄dicat̄ accidentaliter: ⁊ ad particulares calores: de q̄b⁹ dicitur eēntialr̄. Itē ꝯpat̄ ad calefactionē: ⁊ ꝯpari pōt ad modū eēndi i quē hȝ diuerſū a ſuba ⁊ quātitate: ⁊ alijs rebus. ſȝ q̄ iſta q̄tuor ponit auctor q̄druplicem diuiſionem forme. ſcđa diuiſio ē ibi. Singulū vero hoꝝ. Prima v° diuiſio ptinet ad preſentē lectionem i qua auctor ſic pcedit. qꝛ primo ponit diuiſionem forme in ordine ad cām a qua originat̄: ipamq̄ declarat p exēpla. ⁊ 2° mouet dubitationes de q̄buſdam formis. ſcđa ps eſt ibi. In q̄buſdā aūt eſt dubitatio. Dicit ergo p̄ q̄ quedā forma videt̄ eē a nā: ⁊ quedā videt̄ eē ab actu. ſicut rō eſt quedā forma: ⁊ eſt a nā: calor etiā ⁊ paſſio q̄dam cū ſit forma cōſiſtit in actu: tāq̄. vȝ. in eo ex quo originant̄ ſuo modo.

Sed hic oritur vna dubitatio. nā oīs forma nālis eſt a natura: ſicut oīs forma artificialis eſt ab arte. ſed calor eſt forma nālis: ⁊ nō artificialis. ḡ calor nō debet dici eē ab actu: ſed a nā. ¶ Ad euidētiā itaq̄ diſſōis hui⁹ ē ꝯſiderandū: q̄ formaꝝ q̄dam ſic ſunt i ſuo ſuſceptiuo: q̄ conſequunt̄ originalr̄ ipam nām ſui ſuſceptiui p viā cuiuſdā nālis reſultationis. quēadmodū calor ſic ē i igne q̄ cōſequit̄ originalr̄ nām ignis: ⁊ oēs forme q̄ ita ſe habēt i ſuis ſuſceptis: dr̄ hic eē a nā. vn̄ qꝛ rō. i. potētia rōnalis vel intellectualis ita ē in aīa: q̄ ſtati p quandā reſultationē naturalē ꝯſeq̄t̄ nāȝ aīe: dr̄ hic eē a nā: ⁊ calor ēt in igne eſt a natura: qꝛ cōſeq̄tur nām ignis ſtati. Quedā aūt forma in ſuo ſuſceptiuo ſic ē: q̄ nō ꝯſeq̄tur naturā ei⁹ p quādā nālē reſultationē: ſȝ poti⁹ in ipo fiunt p actionem alicui⁹ operātis: ſicut calor in aqua non ſeq̄tur naturā aque: ſȝ fit i aqua p actionē calefaciētis. ⁊ paſſio: nō q̄dē inata a nā: ſȝ illata ab agente fit in patiente ex actu. i. p actionē agentis. ⁊ tales forme dicunt̄ eē ab actu. ⁊ qꝛ forme ſubales ſuſcepte i mā non cāntur per nālem reſultationē a mā in qua fiunt ſed i ea fiunt p actionē gn̄antis vel creantis: iđ oēs forme ſubales q̄ ſunt forme partis ſunt ab actu. ¶ Attendendū tn̄ ē q̄ alio modo pōt dici aliquid eē a nā: vtputa qꝛ eſt ab actione nālis agētis: ⁊ ſic verū ē q̄ omnis forma nālis eſt a nā: qꝛ ē ab actōe agētis naturalr̄ aut imediate aut mediate. ſȝ hic ſumit̄ alr̄ eē a natura: vt dictū eſt. ⁊ ideo dicitur hoc etiā de formis naturalib⁹ que ſunt ab actu. ⁊ per hoc patet ratio ad argumentū.

¶ In q̄buſdā autē dubitatio eſt vtrū a natura: aut ab actu icipiāt: vt i figura iciſiōis. nā nihil additionis fit: ſȝ ſeparatio q̄dā partiū.

¶ Deinde cum dicit. In quibuſdam aūt. mouet cōtra dicta duas dubitationes: vnā q̄dē de figura inciſiōis: ⁊ aliā de formis vlib⁹. Scđa aūt dubitatio mouet̄ ibi. Sȝ d̄ his que in pluribus. Mouet ergo p̄mo dubitationeȝ de figura inciſionis: dicens q̄ dubitatio eſt in quibuſdā formis vtrum ſint a natura vel ab actu ſicut in figura inciſionis: ⁊ qꝛ prima facie videt̄ dicendū q̄ talis forma ſit ab actu ratione incidentis arguit contra h̄ per talem rationeȝ. figura inciſionis eſt aliquid: ſed per actum incidentis non fit aliquid: ſeu non addit̄ aliquid ei in quo fit inciſio: ſȝ potius aliquid ab ipſo tollitur. qꝛ ab ipſo ſeparantur partes q̄ ſcindunt̄. ergo figura inciſionis non eſt ab actu ⁊ actiōe incidentis.

¶ Dico autē figurā eſſe a natura: ſentiri vero ab actu. Sed ⁊ que ꝯiunctionis ē actus: ē vt dom⁹ manifeſtū autē de his.

¶ Scđo aūt cum dicit. Dico aūt. ſoluit hāc dubitationeȝ: dicens q̄ figura eſt a natura: ſed ſentiri eſt ab actu. adiū-

git autem ꝙ forma coniũctionis ſiue que eſt ex coniũcti one partiũ: qualis eſt forma domus: eſt ab actu ⁊ actiõe agẽtis ⁊ cõiungentis ptes: ſic eſt ſatis manifeſtũ.

Sed iſta ſolutio hȝ nõ modicã dubitationẽ. naȝ aliud eſt rẽ eẽ ⁊ aliõ ẽ eã ſentire: vnde ⁊ põt eẽ abſq; eo ꝙ ſentiaẽ. ſi ergo figura ĩciſionis nõ eſt ab actu niſi q̃tuȝ ad ſentiri: poterit tunc figura ĩciſionis eſſe actu in lapide abſq; vlla actione ĩcidentis. qd videẽ impoſſe. Ad hui⁹ ita q; ſolutionis euidẽtiã ẽ ꝯſiderãdũ ꝙ figura ĩciſionis nul lam rẽ addit ſup quãtitatẽ dimenſiuã ei⁹ in quo fit: ſed ſo lum ponit in ea quendã nouũ modũ ſe habẽdi. ⁊ hoc qdẽ ſatis dȝ eẽ manifeſtũ. videm⁹ enĩ ꝙ ille qui in ligno facit figurã aliquam p ĩciſionẽ: nõ addit ſup ipm aliquaȝ rem: nec facit ꝙ habeat rẽ aliquã nouã: quã nõ habebat añ: ſȝ ſolũ ĩcidẽdo ⁊ remouẽdo de quãtitate ei⁹ ab ipõ: facit vt ſe habeat alio mõ q̃ ſe habebat prius. poſſumus itaq; de fi gura ĩciſionis loq dupl'r. q: vel quãtũ ad rem quã ponit ĩ ſubo: vel quãtũ ad modũ ſub quo facit ipm ſtare. ⁊ ſi pmo mõ loq̃mur de figura ĩciſionis. pȝ ꝙ ipa eſt a natura: q: ñ ponit in ſubo niſi rem ſue quãtitatis naturalis. Quãtitas aũt nãlis ſubi cõſequiẽ naturã ꝓpꝛ ſubi. ſed ſi de figura ĩciſionis loq̃mur 2⁰ mõ. ſ. quãtũ ad illũ nouũ modũ ſe ha bẽdi: ſic pȝ ꝙ ẽ ab actu ĩcidẽtis: q: res ñ ſe hȝ h mõ ꝓpter nãm ſuam: ſȝ ſolũ ꝓpter ĩciſionẽ ĩ ea factam. ⁊ q: res per iſtũ nouũ modũ hȝ ꝙ nouo mõ ĩmutet ſenſuȝ: cũ alr ĩmu tet ſenſũ qñ hȝ vnã figurã: ⁊ alr qñ hȝ aliã: idcirco auctor voluit iſtũ modũ denotare p ſentiri. Unde nõ ẽ ĩtentio ſua: ꝙ talis figura ſit ab actu ſolum quãtũ ad hoc ꝙ ſenti tur: vt male ſupponebat argu⁹: ſed ꝙ ſit ab actu q̃tuȝ ad nouũ modũ ſenſibilis quẽ ĩ re ponit. vnde ſic vult dicere. dico figuram q̃tũ ad rem quam ponit eẽ a natura: ſed ſẽ tiri. i. nouus modus ſenſibilis quẽ ponit eſt ab actu. ⁊ p h vult eẽ ſolutã rõnem quã fecerat contra hoc: quia lȝ p in ciſionẽ nõ addatur alia res: fit tñ ſub nouo mõ ſe haben di. Forma aũt ꝓueniens ex cõiũctione partiũ ſupra rẽ vni⁹ ptis addit rẽ alteri⁹ ptis. ⁊ q: res vnius ptis nõ ſeqẽ rem ⁊ naturam partis alterius: ideo talis forma non dicitur eſſe a natura.

Sed õ his que ĩ pluribꝰ ſũt palam nõ ẽ. Nã ea que ĩ pluribꝰ ſũt ĩ actione eſſe ĩpoſſibile eſt A natura vero nõ videnẽ fieri: quoniam ea q̃ a natura ſũt a creatura pexiſtẽte ſumunt prici piũ. palam vero eſt creaturam non eſſe. Nihil enĩ rõis oio quare huiuſmodi creature ſint po terit explicari.

Deide cũ dicit. Sed de his que ĩ plibus. mouet ſcđam dubitationẽ de formis vlibus. ⁊ pmo ponit eam ⁊ arguit ad vtrãq; pteȝ. 2⁰ ſoluit ibi. Natura igiẽ ĩ his. pmo ḡ ponit ꝙ de his formis que ſunt in plibus q̃les ſunt forme vles: nõ eſt mani^m a q̃ ſint. ⁊ ꝙ nõ ſint ab actõe ĩtẽdit ꝓbare p talem rõnem. Ea q̃ ſũt in actione ſunt ſingularia: ſed for me vles q̃ de pluribꝰ dĩr nõ ſũt ſingularia. ḡ tales forme q̃ in plibus ſunt ĩpoſſe ẽ ꝙ ſint in actione. ideſt ꝙ ſubſter nantur actioni: ⁊ ꝙ cõſequantur ipſam actionẽ. Secũ do võ cũ dicit. A nã võ. arguit ꝙ nõ ſunt a natura. ⁊ vt me lius ĩtelligaẽ ſua rõ notãdũ ẽ ꝙ ea q̃ conſequũẽ nãȝ per nãlem reſultationẽ: lȝ ſint ſil' tẽpe cũ illa natura a qua ſu munt pñ^m: ipam tamẽ pexiſtentẽ pſupponunt ordine na ture: quẽadmoduȝ lȝ ſimul dũ eſt natura ignis ſit ſtatĩ ca lor ĩ igne. ordine tñ nature ipe calor pſupponit naturam ignis q eſt pncipiũ ipius. hoc aũt nõ videẽ ꝙ poſſit attẽdi in vlibus: q: nã iſta vlis q̃ ẽ hõ: non habet naturaȝ ante ſe pſuppoſitam q̃ ſit ei⁹ pncipiũ. Immo ipemet hõ ẽ tota nã ſuoꝝ ſingulariũ. ſm ḡ hec q̃ dicta ſunt ita formanda ẽ rõ auctoris. ea q̃ ſunt a nã ſumunt pñ^m a creatura. i. a natura creata pexiſtente a qua reſultant. ſed palam videẽ eẽ ꝙ ñ ſit creatura. i. natura pexis vlibꝰ: a q̃ vlia reſultent: quia nihil rõnis. i. nulla rõ ẽ p quã poſſit explicari ꝙ ſint tales creature. i. nãe pexiſtentes vlibus. q: dictũ eſt ꝙ ipſũmet vniuerſale eſt ipſa tota natura ſuoꝝ ſingulariũ. ergo vlia non ſunt a natura.

Natura igiẽ ĩ his occulte operaẽ. Nam ſicut ex plurium cõiunctione partiuȝ ꝯſtitutio q̃dã prioꝛib exceđẽs quãtitatẽ efficitur: ſic ex ſingu larium diſcretione vnum quoddã intelligitur eoꝝ excedens predicatiõem.

Deinde cũ dicit. Natura igiẽ. ſoluit iſtã dubitationeȝ. ⁊ circa h tria facit. q: pmo oñdit ĩ quodam ſili quõ vlia ſe quunẽ ſingularia. 2⁰ cõcludit ipa eẽ a nã ibi. Quapropter cõitas. Et 3⁰ addit q̃dã notabile ibi. Subtil'r aũt. Quãtũ aũt ad pmã ptẽ ẽ notandũ ꝙ ſicͭ natura rei gñate ẽ a gene rãte: ita ẽt ea q̃ cõſequũẽ ipaȝ: ſȝ nõ eq̃ ĩmediate: quẽad modũ videm⁹ ꝙ ignis genitus ⁊ calor ignis geniti ẽ a ge nerãte: ſed calor q eſt in igne genito ẽ a generãte mediã te natura ignis geniti. In productõe aũt illi⁹ qd ĩmediate fit ab agẽte agens manifeſte opaẽ: ſed quodãmõ occulte opaẽ ad h ꝙ ſeq̃tur alia q̃ ex ei⁹ effectu reſultãt nãliter: l; q̃tũ dat ſibi aliq; rõnẽ latẽtẽ ⁊ occultã q̃ eſt cã illi⁹ reſul tationis. Nã qđ valde occultũ eſt illa rõ cãlis in natura ignis: ꝓpter quã ipa naturaliter ꝯſequiẽ formã caloris. Uo lẽs itaq; auctor dare ĩtelligere ꝙ vlia ſunt de numero il loꝝ q̃ cõſequũẽ nãliter ad illa q̃ a natura agẽtis ĩmedia te ſiũt: diẽ ꝙ natura in his. i. ĩ conſecutione vliũm occulte opatur. Nã manifeſte opatur in ꝓductione ſingularium eo ꝙ nihil fit p ſe ⁊ ĩmediate niſi ſingulare: ſȝ ad ſingula ria nãliter cõſequũẽ vlia. qd qdẽ pȝ p ſile. q: ſicͭ ex cõiũ ctione multaꝝ ptiũ dom⁹ reſultat ꝯſtitutio toti⁹ qd exce dit q̃titatẽ cuiuſlȝ poꝝ ptiũ: ſic ẽt ex diſcretiõe. i. ex mul titudine ſingulariũ ĩtelligiẽ ꝓuenire qđ vle: qd in pdican do excedit qdlȝ ſingulare: q: ipm diciẽ de pluribus: ⁊ ſin gulare dicitur tantum de vno.

Quapropẽ cõitas omnis naturalis eſt: qm̃ a ſingularitate ꝓcedit q̃ creatiõi coeq̃tur.

Deide cũ dicit. Quapropter. cõcludit qd ĩtendit dicens ꝙ cõitas. i. forma vlis eſt natural'. i. a natura: q: ꝓcedit a ſingularitate. i. q: cõſeqẽ naturã ſui ſingularis q̃ quidẽ ꝓ ceſſio coequaẽ creationi. i. ꝓductioni ſingularis nature. Ubi notandũ ẽ ꝙ cõſecutio naturalis ꝓprietatis ⁊ ſi fiat ſil' tpe cũ ꝓductõe ſubi: nõ tñ coequaẽ ſibi ĩ natura: q: nõ ẽ eadẽ natura accñtis ⁊ ſubi. ſȝ q: eſt eadẽ natura vlis ⁊ ſingularis: ſicͭ eadẽ ẽ natura hoĩs ⁊ hui⁹ hoĩs: idcirco cõ ſecutio hoĩs ad hunc hoĩem coequaẽ p idẽtitateȝ nature ꝓductiõis hui⁹ hoĩs. ⁊ p h dat ĩtelligere ſolutioneȝ rõnis quã cõtra h fecerat. q: lȝ vlia non ſupponant naturã a ſe differẽtẽ quã ꝯſequũẽ. pſupponũt tñ aliqualr ꝓductõeȝ ſuorum ſingularium: quibus ſua conſecutio coeq̃tur per identitatem nature.

Sed hic dubitaẽ. q: nõ videtur ꝙ vle ſit a natura. quia dicit cõmentator in pmo de aĩa ꝙ intellectus eſt qui facit vniuerſalitatem in rebus. Ad hoc dicendũ ẽ ꝙ de vniuerſali poſſum⁹ loqui dupl'r. vno qdẽ modo quã tum ad ipam ĩtentionẽ vl'itatis: ⁊ ſic non eſt a natura: ſed ab ĩtellectu: ꝓpter id qd eſt ſcđa ĩtentio: ⁊ ſcđe ĩtentiones ſunt ab ope ⁊ actu ĩtellectus. ⁊ ſic ĩtellexit commentator Alio aũt modo de vli poſſum⁹ loqui q̃tum ad ipam rem. cui attribuiẽ ĩtentio vl'itatis: qualis res eſt homo: animal.

τ conſimilia q̄cūq̄:τ ſic ipm nō ē ab itellectu ſꝫ a natura. Non aūt ponit̄ eſſe ab actu:q2 etiā per actionem agentis naturalis nō fit hō vel aīal per ſe:ſed fit ꝑ ſe hic homo vel hoc aīal.τ q2 ad hunc hoīem nāliter cōſeq̄t̄ homo:τ ad h aīal naturalr̄ ꝯſequitur aīal:idcirco hō τ aīal:τ alia vlīa dr̄ eē a nā. ¶ Eſt āt hic notādū ꝙ h nō ſolū ē verū ĩ vlib⁹ rerum nāliū:ſed etiā in vlib⁹ rerꝫ artificialiū: quia ſicut ad hunc hoīem naturalr̄ cōſeq̄t̄ hō:ſic etiā ad hanc ſtatuam naturalr̄ ꝯſequitur ſtatua. ¶ Itē eſt notandū ꝙ dicit̄ ſignāter ꝓcedere ex diſcretione.i. ex multitudine ſingularium: q2 ꝑ h ꝙ hō cōſeq̄t̄ ad hūc hoīem:nō hꝫ ꝙ ꝑdicet̄ de pluribus:ſꝫ ꝙ ꝑdicet̄ de hoīe tm̄. Inquātū vō cōſeq̄t̄ plures hoīes:hꝫ ꝙ de plurib⁹ hoībus ꝑdicet̄.τ ex h poſtea ab intellectu ſibi attribuit̄ rō vlis.ſīc aūt dico de hoīe: ſic itelligo de alijs vniuerſalibus.

¶ Subtiliter ſpeculātes ſicut naturam ĩ actionibus latenter operari iuenim⁹:ſic creaturarꝫ creatorem ĩ naturā ex actu. Numero etenim naturam ſtabiliuit.ſed hec hacten⁹:alteri⁹.n. cōſiderationis ſūt.

¶ Deīde cū dicit.Subtilr̄ autē.adiungit q̄ddaꝫ notabile ꝑdictis:dicēs ꝙ ſubtilr̄ ſpeculātes nās rerꝫ quēadmodū iuenim⁹ naturā agentē creatā occulte in ſuis actionibus opari: ĩquātū ſuis effectib⁹ dat: dādo naturā:occultas rōnes in ea ꝯtentas q̄ ſunt vt cāe originis eorꝫ q̄ naturaliter nām effectus cōſequunt̄:ſic ēt iuenimus creatorē creaturarum occulte opari ĩ nā agente ex actu quo eam ꝑduxit ĩquantum ei ĩdidit rōnes cauſales occultas oīuꝫ q̄ ab ipa nata ſunt ꝓuenire.Et q2 in nulla re creata ſunt ĩfinite hꝫ rōnes:ſed oēs ſub numero determinato claudunt̄: idcirco adiungit ꝙ creator nature ſtabiliuit ſeu firmauit nām in numero dētminato talium rōnū. Et dicit ſignāter naturā ſtabilitā in tali numero: q2 nec ꝑdere de illis rōnib⁹ vllam pōt:nec etiā aliā acq̄rere:vt ſic fiat ĩ numero dictarum rōnū mutatio aut in augmētū: aut in decremētum. Excuſat autem ſe a maiori ꝑtractatione taliuꝫ:eo ꝙ ipſa nō ſunt logice ꝯſiderationis.

Formarꝫ qdē alia eſt ĩ ſubiecto τ d̄ ſubō dicit̄: vt ſcia qdē ĩ anima eſt vt ĩ ſubiecto: τ d̄ ſubiecto dicitur vt de grāmatica. Quedā āt eſt in ſubiecto: de ſubiecto vero nullo dicitur: vt albedo ſocratis. Similiter āt in his eſt quecunqꝫ formarum ſunt idiuidue Quedaꝫ vero de ſubiecto dicuntur: in ſubiecto autem nullo ſunt: vt rationale atqꝫ mortale.quedā autem neqꝫ ĩ ſubiecto ē:neqꝫ d̄ ſubiecto dicit̄ vt hūmāitas ſocratis. Lc. V.

Poſita diuiſione formarꝫ ꝑ ordinē ad eārꝫ originis τ ꝑductiōis earꝫ: ponit nūc dn̄r aliā diſionē ipaꝝ ꝑ ordinē ad ſubiecta d̄ q̄bus ipſe eēntialr̄ vel accn̄talr̄ ꝑdicant̄. Ubi attēdendū ē ꝙ duplex ē ſubm̄.vnū qdē quod alteri ſubijcit̄ ĩ eēndo.ſīc ſuba ſubijcit̄ accn̄tib⁹ de q̄ ipa accn̄tia ꝑdicantur accn̄talr̄. τ h mō ſumit̄ ſubꝫ in hac diuiſiōe: qn̄ dicit̄ eē in ſubō. ¶ Aliud autē eſt ſubꝫ qd̄ non dicit̄ ſubm̄ quia ſubijciat̄ alteri ĩ eēndo:ſed q2 ſubijcit̄ alteri in ordine ꝑdicamēti ſm̄ quē modū ĩferiora ĩ ꝑdicamento dicim⁹ eē ſubiecta ſuorꝫ ſupiorꝫ.τ de tali ſubō forme ipa forma predicatur eēntialr̄.τ h mō ĩ hac diuiſione ſumitur ſubiectū qn̄ dicit̄ forma dici de ſubō.dic̄ ḡ ꝙ formarꝫ alia ē ĩ ſubō τ d̄r de ſubō:ſicut ſunt forme vlēs accidētiū. Alia ē ĩ ſubō ſed nō d̄r de ſubō.i.de aliq̄ ſub ſe poſito ĩ ꝑdicamento. ſīc ſunt forme ꝑticulares de numero accn̄tiū.q2 ſub nullo ꝑticulari ponit̄ aliqd ĩ predicamēto. Alia vō nec eſt ĩ ſubō neqꝫ d̄r de ſubō ſīc forme ĩdiuiduē ſubarꝫ. Et q̄dā alia d̄r qdē de ſubō.i.de aliq̄ ſub ſe poſito ĩ ꝑdicamēto. ſed tamē non eſt in ſubō q2 nō eſt accn̄s:q̄ eo ſunt forme vlēs ſubarum:ſicut aīatū: rōnale: τ ſilia.

¶ Eorꝫ vero q̄ ĩ ſubō ſūt d̄ ſubō āt ĩdicibilia ſūt alia ſunt ſenſibilia: alia vero inſenſibilia. Senſibile vero eſt qd̄ ſenſu ꝯprehendit̄: vt albedo ſonus: ſapor: odor. color. ꝑcuſſio: τ dulcedo. Inſenſibilia vero que rōe ſola ꝯprehēdunt̄: vt doctrina τ diſciplina. Simplicit̄ āt nihil eorꝫ que de ſubiecto dicunt̄ ſenſibilia ſūt.

¶ Deinde cū dicit.Eorꝫ vero q̄ in ſubō.ponit auctor aliaꝫ diuiſionē formarꝫ ꝑ ordinē ad actionē quā habēt in ſenſū vel ĩ itellectū: q2 iſta ē nobilior ceterarꝫ actionū. Et circa hoc duo facit.q2 ꝑmo ponit diuiſionē τ manifeſtat. 2° ex ea ĩfert quādā cōcluſionē ibi. Manifeſtū aūt ex his. Dic̄ ḡ ꝑmo ꝙ formarꝫ q̄ ita ſunt ĩ ſubō ꝙ tn̄ nō dicunt̄ de aliq̄ ſub ſe poſito ĩ ꝑdicamēto: q̄dā ſunt ſēſibiles τ quedā ĩſenſibiles.ſenſibiles qdē ſunt q̄ ſenſu ꝯprehendunt̄: ſīc color ſonus odor τ ſilia. Inſēſibiles vero ſunt q̄ nō ꝯprehēduntur ſenſu ſed rōne in itellectu: ſicut ſcia τ diſciplina. Dixit aūt ꝓ tanto in hac diſione: formarꝫ indicibiliuꝫ de ſubō: q2 forme q̄ dicunt̄ de aliquo ſub ſe ordīato ĩ ꝑdicamento: ſunt forme vlēs.nullū aūt vle ꝯprehendit̄ ꝑ ſenſū: ſed ſolum ꝑ itellectū: ſicut ipſe dn̄r dicit.

Sed hic orit̄ dubitatio.q2 v̄r̄ ꝙ nulla ſingularis forma ſit itellectu ꝑceptibilis.quia dicit boeti⁹ ꝙ intellectus eſt vliū: ſenſus aūt ſingulariū. ¶ Ad h dicendū ꝙ ē duplex ſingulare.ſ.māle τ ĩmāle.τ ſi loquamur de ſingularibus mālibus: tunc dicēdū ē ꝙ itellectus nō cognoſcit directe ſingularia: eo ꝙ nō itelligit niſi abſtrahēdo a mā τ cōditionib⁹ mãe. τ de iſtis ſingularib⁹ itelligit̄ dictum boetij.ſi aūt loq̄mur de ſingularibus ĩmālib⁹: tūc dicēdū ē ꝙ itellectus ſolus eſt ipſorum perceptiuus: τ de talibus loquitur hic auctor.

¶ Manifeſtū āt eſt ex his que ꝓpoſita ſūt: q̄m quedam ſita ſūt alicubi: vt nigredo in oculo. quedā vero difficile erit aſſignare: vt paternitas: filiatio: τ ſcia: niſi forte ĩ generātiū τ cōponentium cōplexione ſint ſite.

¶ Deīde cū dicit. Manifeſtū. ĩfert ex dictis cōcluſionem quādā. vbi attēdendū ꝙ q2 ſit⁹ debet̄ ꝑ ſe quātitati dimēſiue: τ q̄ntitas dimēſiua hꝫ ꝑmanentiā τ extēſionē partiū: pōt ex h ſitus ſuo mō attribui oībus formis q̄ habēt extēſionē in ſubō atqꝫ ꝑmanētiā. forme āt ſēſibiles multe hn̄t in ſubō ſuo ꝑmanentiā τ extenſionē: ſīc albedo in ſuperficie permanētiam τ extenſionem hꝫ. τ idcirco poteſt dari eis ſitus ſuo mō. ſꝫ forme itellectuales τ imperceptibiles ſenſu nō habent extēſionem talē. τ iō nō v̄r̄ ꝙ debeat eis dari ſit⁹. Dicit ḡ ꝙ ex eo ꝙ ꝑdictū ē formas q̄ſdā eē ſenſibiles τ q̄ſdam ĩſenſibiles: pōt eē manifeſtū ꝙ forme q̄daꝫ ſite ſunt alicubi ſicut nigredo oculi eſt ſita in oculo: ĩ quo extēdit̄ τ ꝑmanet: quedā vō ſubitellige aut non ſunt ſite: aut ſi aliqs velit ponere eas alicubi eſſe ſitas: difficile erit aſſignare vbi ſitū habeāt: ſīc ſunt ſcia paternitas filiatio τ conſimilia: niſi aliqs vellet dicere ꝙ paternitas τ filiatio ſunt ſite in complexione generantium actiua τ paſſiua: τ

ꝙ ſciētia ē ſita in cōplexione.i.in cōiūctione componentium ſeſe.i.cōiunctorū adinuicē. ſicut qdaʒ auerroiſte po‑ ſuunt actualem ſciam cōſiſtere in actuali copulatione intellectus ad phantaſmata. Utrū aūt ſcia ſit cōſiſtens i tali copulatione: ⁊ qd ſit ꝓprium fundamentuʒ pr̄nitatis ⁊ filiationis nō diſcutimꝰ ad preſens: eo ꝙ nimis excedunt facultatem logicam.

¶ Singulum vero eorūʒ que dicta ſunt i complexionis eius que in voce eſt notatione: hoc vero erit vel ſubſiſtens: vel contingens. Eoꝝ vero que contingunt: ſingulum aut extrinſecꝰ aduenit aut infra ſubſtantiam ſimpliciter conſideratur. vt linea ſuperficies corpus. ea vero que extrinſecus contingunt: aut actus: aut pati: aut eſſe alicubi: aut diſpoſitio: aut in mora: aut hēc neceſſario erūt.

¶ Deinde cū dicit. Singulū vero eoꝝ. ponit aliā diuiſionē formaꝝ ꝑ ordinē ad modos eēndi: penes quos ens diuidiẗ in decē ꝑdicamēta. ⁊ ꝑmo ponit eā dicens: ꝙ ſingulum eoꝝ q̄ dcā ſunt ⁊ q̄ cōſiſtunt i notatione.i.in ſignificatione eiꝰ cōplexiōis q̄ eſt in voce.i.ſingulū ꝑdictoꝝ ſignificatoꝝ ꝑ vocē icōplexā: aut ē ſubſiſtens: ⁊ ſic eſt ſuba. aut ē cōtingēs.i.alteri accn̄talr̄ adueniēs. per h̄ aūt daẗ itelligi qȯ ipe ſupra itendebat diffinire formā accidentaleʒ: q2 cōtingens quod poſuit in diffōne illa: nunc diuidit ex oppoſito cōtra ſubam: ⁊ diſtinguit ipm ſolum l ꝑdicamenta accidentiū. vnde adiungit. eoꝝ que cōtingunt ſingulum aut extrinſecꝰ aduenit: aut itra ſubam cōſideraẗ. ⁊ q̄ itrinſecus adueniūt ſunt tria. ſ. q̄ntitas: cuiꝰ ſpēs eſt linea: ſuperficies: corpꝰ. ⁊ q̄litas. ⁊ relō. Que v̄o extrinſecus cōtingūt ſunt vt actio ⁊ paſſio: qn̄: aut vbi: aut ſitus: aut habitꝰ. ſub alicubi aūt ipe cōphendit vbi ⁊ ſitū.

Sed hic oriẗ ſtati duplex dubitatio. vna qdē q2 nullū accn̄s videẗ cōſiderari itra vnā ſubam: ſʒ oīa nouē ꝑdicamēta ſunt accn̄tia. ḡ nullū ipoꝝ itra ſubaʒ cōſideraẗ. ¶ Ad hꝰ itaqʒ q̄onis euidētiā ē cōſiderādū: ꝙ aduenire ex̄ ſubaʒ pōt itelligi dupl'r. vno qdē mō vt idē ſit aduenire itra ſubam: qȯ aduenire itra eſſentiaʒ: ⁊ aduenire extra ſubſtantiā ſit idē qȯ aduenire extra eſſentiam. Et hoc mō nullū accidēs cōſideraẗ intra ſubam: ſed oīa cōtingūt ex̄: vt ꝓbat argūm: q2 qȯ eſt itra eēntiā eſt de eſſentia ſubſtantie: nullū aūt accidēs ē de eēntia ſubſtātie. ⁊ ideo nullum accidens ſic intra ſubſtantiam conſideraẗ. Alio aūt modo pōt itelligi ſic: vt id dicaẗ extra ſubſtantiā aduenire: qȯ ſuo ſubo non ieſt niſi ex cōiūctione eiꝰ ad aliquid extrinſecū: ⁊ hoc modo quantitas: q̄litas: ⁊ relatio nō adueniunt ex̄: ſʒ itus. Uidemus eni ꝙ q̄ntitas ligni eſt in ligno abſqʒ eo ꝙ lignū cōiungaẗ cū aliquo extrīſeco. ⁊ ſua q̄litas ſicut ſua albedo eſt i ipo: ſi nulli rei ex̄ ſe exiſtēti cōiungaẗ. pr̄nitas etiam que eſt relatio pr̄is ad filiū eſt in pr̄e abſqʒ eo ꝙ pr̄ cōnectaẗ aut filio aut alteri rei extra ſe exiſtenti. ſed ſic nō ſe habent iſta ſex ꝑncipia: naʒ actio ⁊ paſſio non ſunt i patiente niſi cōnexe cuʒ agente qȯ ex̄ ipʒ ē: quēadmodū calefactio tūc ſolū eſt in calefactibili qn̄ calefactibile cōiungiẗ extrīſeco calefaciēti. Quādo ēt in re tp̄ali ñ eſt: niſi ex cōnexione ad tēpus qȯ ē mēſura extrīſeca: vbi v̄o ⁊ poſitio nō ſunt in re locata: niſi dū cōiungiẗ loco: q ē ex̄ ipſam. habitꝰ ēt nō ē actu i re habita niſi dū manet connexa cū habēte q ex̄ ipſam ē. ꝑꝑ hanc ḡ cām omnia ſex ꝑncipia dicunẗ extrīſecus cōtingere. ⁊ alia tria dicunẗ intra ſubſtantiam conſiderari.

Secunda autē dubitatio poſſet eē de ſufficiētia horum ſex principiorum. ſed hec ſufficientia ſcdʒ predicta facil'r accipitur. nam contingens extrinſecus aut fundaẗ in motu: aut in eo qȯ acq̄rit per motuʒ. ꝙ ſi reſpectꝰ clauſus i eo qȯ ē extrinſecus cōtingens fūdatur i motu ſub cōnexione agentis ⁊ patiētis: aut importat reſpectū agētis ad patiēs. ⁊ ſic eſt actio: aut reſpectum patientis ad agēs: ⁊ ſic ē paſſio. ſi aūt talis reſpectus. fundaẗ in eo qȯ acq̄riẗ ꝑ motū: tūc aut req̄rit cōnexionē cuʒ tp̄e: ⁊ ſic eſt qn̄: aut req̄rit connexionem cum loco: ⁊ tūc aut ē in locato: aut i eo qȯ habet rōneʒ loci. Et ſi qdē eſt in locato: tunc aut dicit ordinē totius locati ad totū locū: ⁊ ſic eſt vbi: aut dicit ordinē partiū i toto reſpectu loci: ⁊ ſic ē ſitꝰ. ſi aūt ſit i eo qȯ hʒ rōnē loci: ſic eſt habitus.

¶ Sed de his que ſubſiſtunt: ⁊ que ſolū i quo exiſtunt exigunt: in eo qui de cathegorijs libro inſcribitur: ſufficienter diſputatū eſt. de reliq̄s vero cōtinuo agemus.

¶ Secundo cum dicit. Sed de his que ſubſiſtūt. elicit illa de qbꝰ hic intendit dicens: ꝙ de his q̄ ſubſiſtunt.i. de ſubis: ⁊ de his q̄ exigunt ſolum ſubʒ in quo ſubſiſtunt: ſicut ſunt q̄ntitas: q̄litas: relō: diſputatū ē i eo libro q iſcribitur de cathegorijs.i. de ꝑdicamētis. ð reliq̄s v̄o ſex cōtinuo agemus.

Actio vero eſt ſecundum quam in id quod ſubijcitur agere dicimur. vt ſecans quis i eo qȯ ſecat ſecans diciẗ. Lec. VI.

Poſtq̄ auctor expediuit tractatū ð ante ꝑncipijs: nūc i pte iſta de iſtis ſex principijs ꝓſeq̄ẗ. Et cōtinet hec totalis ps ſex ptes ꝑncipales: ſm numeꝝ ipſoꝝ ſex ꝑncipioꝝ de qbus determinat. ⁊ patent ꝑ ſe ptes. determinat ḡ ꝑmo de actione: q2 actio ⁊ paſſio ad plura ſe extēdunt q̄ʒ alia: eo ꝙ poſſunt eē in ſeparatis a mā: in qbꝰ tn̄ nō ſūt alia. ⁊ q2 actio precedit paſſionē: ſicut cā effectuʒ: idcirco an̄ oīa determinat de ipſa actione. Diuidiẗ āt ps iſta i ptes duas. q2 ꝑmo de actionē agit diffinitiue ⁊ diuiſiue. 2ꝰ declarat de ꝓprietatibus eiꝰ ibi. Scire aūt oportet. Ponit ḡ ꝑmo deſcriptionē actōis. 2ꝰ aūt ponit eius diuiſionē ibi. Eſt aūt actio. Dicit ḡ ꝑmo ꝙ actio ē forma ſm quaʒ agere dicimur in id qȯ ſubijciẗ. ſicut ſecans ſm ſectionē dr̄ ſecare lignū qȯ ſubijciẗ ſectiōi. ¶ Notandū aūt ꝙ iſta ꝑpō ſm: qn̄qʒ cōnotat habitudinē cāe mālis: ſicut cū dr̄ ꝙ hō ſʒ corpꝰ eſt ꝑfectibilis ab aīa: nā corpꝰ ē mā aīe. qn̄qʒ etiā denotat habitudineʒ cāe formalis: ſicut cū dr̄ ꝙ corpꝰ ſm albedinē ē albū. Eſt eni albedo forma albi in eo qȯ ē albū: ⁊ h̄ 2ꝰ mō videẗ ꝙ ſe habeat dicta ꝑpō hic. nā actione formal'r aliqd eſt agēs. Sʒ tn̄ adhuc ſciendū ē ꝙ forma: qua agēs agit pōt aſſignari duplex. vna qdē q̄ eſt ꝑnciꝰ ipſiꝰ actionis ſm qȯ dicimus ꝙ calor eſt forma ꝑ quā ignis calefacit. alia autem forma pōt aſſignari ipſa actio q̄ eſt forma acti in eo qȯ agiẗ: ſicut dicimꝰ ꝙ ignis calefacit ꝑ formalitatē calefactiōis quaʒ dat ipſi calefactibili.

Sed hic oriẗ dubitatio. q2 nō videẗ ſp̄ ꝙ agens agat ꝑ actionē in id qȯ ſubijciẗ actōi. q2 actōi itellectuali q̄ formaẗ de lapide verbū ſubijciẗ ipe itellectus: cū itelligere ſit actio manēs i itelligēte: ⁊ tn̄ nō dicimus ꝙ itellectus ꝑ talem actiōeʒ agat in ſeipm. ¶ Ad hoc dicendum eſt ꝙ aliquid pōt ſubijci actioni vel ꝑ ſe vel ꝑ accn̄s. actio itaqʒ diciẗ eē ſm quā agens agit in id qȯ ſubijcitur per ſe ipſi actioni: nō autē in id quod ei ſubijcitur per accidens. Cū aūt itellectꝰ format v̄bū de lapide: ipe lapis ſūptus nō vt ē in re ex̄: ſed vt ē in actōe itellectꝰ ſubijciẗ ꝑ ſe tali acti

oni. ſʒ q2 lapis manēs ĩ actione ĩtellectus eſt in intellectu: ideo ex cõſequenti illi actioni ſubſternit̃ ipſe ĩtellect⁹. Et ꝓpterea nõ oʒ ꝙ ĩtellectus formans v̄bū de lapide agat ꝑ ſe ĩ ſeipm̄: ſed oʒ ꝙ agat in lapidem non ſimplr̃ ſumptũ ſed acceptũ vt abſtract⁹ a mã in tali actione. ❡ Notãdū aũt ꝙ per iſtã ꝑticulã excludit̃ creatio ab h̃ ꝑdicamento. q2 creationi nihil ſubijcit̃. vnde creatio actio nõ ẽ in h̃ ꝑdicamento. Imo ext̃ oẽ ꝑdicamentū: eo ꝙ nõ ẽ aliȝ ab eẽn tia creantis. Eſſentia autem dei creantis in nullo predicamento eſt.

❡ Eſt aũt actio alia quidem aĩe. alia vero corporis. Differũt aũt: quoniã ea q̃ corporis eſt: mouẽs neceſſario eſt id in quo eſt. Idem. n. ⁊ qȝ agens eſt corp⁹ ⁊ mobile eſt. Anime aũt actio nõ id mouet in quo eſt: ſed cõiunctū ſibi. Aĩa. n. dū agit imobilis ẽ: Mouet at̃ corpus.

❡ Deĩde cū dicit. Eſt aũt actio. ponit diuiſionẽ actionis: dicẽs ꝑmo ꝙ alia ẽ actio corporis: ⁊ alia eſt actio anime. ſub actione aũt anime cõꝑhendit̃ etiã actio ĩtelligẽtie. q2 actões ĩtelligẽtie ſũt ĩtelligẽ: amare: ⁊ mouere: ⁊ iſtas eaſdẽ actiones hʒ aĩa ĩtellectiua: ſʒ ĩferiori mõ. ❡ Secundo cū dicit. Differt aũt. aſſignat dr̃iã ĩter membra diuiſionis. ⁊ circa h̃ tria facit. q2 ꝑmo aſſignat dr̃iam: 2° ꝓbat qȝdã in dr̃ia ſuppoſitũ. ibi. Aĩa vero imobilis. ⁊ 3° dat ĩſtantiam cõtra qȝdã qȝ adduxerat in ꝓbatione gn̄ra ibi. Nã in q̃buſdam. Dicit ḡ ꝑmo ꝙ actio corpis ⁊ actio aĩe differunt in h̃ ꝙ actio corpis nec̃io mouet id in quo ẽ. Anime vero actio nõ id mouet ĩ quo ẽ. ❡ Ad cui⁹ euidentiã ẽ notãdū ꝙ actio pȏt dici eẽ ĩ aliquo dupl̃r. q2 vel ſicut ĩ ſubo: ⁊ ſic ẽ ĩ patiẽte: vel tãꝗ̃ in ꝑncipio a quo egredit̃: ⁊ ſic eſt ĩ agente. Nũc aũt accipit auctor actionẽ eẽ in aliquo nõ q̃dem ſicut in ſubo: ſed ſic in ꝑncipio a quo effluit. ❡ Item notandū eſt ꝙ aĩa nõ eſt mobilis ꝑ ſe: lʒ ꝑ accidẽs moueatur ad motū corpis. ſʒ oẽ corp⁹ ẽ ꝑ ſe mobile. ſic itaqʒ vult dicere auctor in hac pte. Actio corpis neceſſario mouet .i. motuʒ ꝑſupponit in eo in quo ẽ ſicut in ꝑncipio motiuo .i. in corpe mouente: q2 corpus nõ agit niſi ipm̄ moueat̃. vn̄ adiungit auctor. Idem eni corp⁹ qȝ ẽ agens ẽ etiã mobile. ⁊ iõ dū agit mouendo aliud: mouet̃ etiã ⁊ ipʒ: ſed de aĩa nõ ſic eſt: q2 actio aĩe nõ mouet illud. i. non ꝑſupponit motū in eo in quo eſt: ſic in ꝑncipio motiuo. q2 anima non eſt per ſe mobilis: ſed mouet talis actio cõiunctū ex aĩa ⁊ corpe: ⁊ ſic redũdat mot⁹ in aĩa ex ꝯiũcti. ꝑ ſe v̄o ſtat imobilis anima dum agit: ⁊ ei⁹ actiõe mouet̃ ꝑ ſe corpus quod ſubijcitur tali actioni.

Sed h̃ dubitatio occurrit. nõ enim videt̃ verũ ꝙ actio corpis ꝑſupponat nec̃io motū ĩ corpe mouente. q2 illuminare ẽ actio corpis: ⁊ tamẽ ſi ſol ſtaret ⁊ nõ moueretur adhuc illuminaret alia. Ad qȝ dicẽdū ẽ ꝙ eſt duplex actio corpis. vna q̃deʒ pure localis: q̃. vʒ. vnũ corpus mouet aliud ad locuʒ abſqʒ vlla ĩpreſſione forme. ſic ḡ ꝓijcit lapidẽ mouet ipm̄ pure localr̃. ⁊ de tali actione verũ eſt ꝙ corpus nõ agit eã niſi ipʒ moueat̃. Alia aũt eſt actio pure formalis aut ꝑ̃iʒ formalis ſeu ꝑncipalr̃ formalis: ⁊ iſtam actionẽ pȏt corp⁹ agere abſqʒ eo ꝙ ipm̄ moueat̃. talis aũt actio ẽ illuminatio. q2 per illuminationẽ ĩprimit̃ lux que ẽ quedã forma. ⁊ ꝓpterea ſi ſol ẽt q̃ſceret: adhuc illuminare poſſet. Nõ vult ḡ dicere auctor ꝙ oĩs actio corpis ꝑſupponat motū in aĩa: eo ꝙ aĩa vt dictū ẽ nõ ẽ ꝑmo ⁊ per ſe mobilis. ❡ Itẽ notandū eſt ꝙ eſt q̃dam actio anime q̃ eſt manẽs in aĩa: ſicut ĩtelligere manet in ĩtellectu: ⁊ talis actio nec in aĩa ponit ꝓprie motum: nec ĩ corpe: q2 ad hoc ꝙ hõ ĩtelligat n̄ oʒ ꝙ corpus ei⁹ moueat̃. Eſt ẽt alia actio aĩe trãſiens ab aĩa ĩ corp⁹: qualis actio eſt illa qua aĩa mouet corp⁹ etiã localr̃: ⁊ talis actio ponit ꝑmo ⁊ per ſe motū ĩ corpe. ſʒ q2 aĩa ẽ ꝯiũcta corpi in eẽndo: accidit ꝓꝑ hoc vt moto corpe moueat̃ ipa. Actio ḡ aĩe ꝑmo ponit motuʒ in corpe: ſʒ actio corpis ꝑſupponit motū ĩ mouente.

❡ Anima vero immutabilis permanet. Quoniam anima quidem nec ſecundū locuʒ nec ſʒ aliorum motuum quẽq̃ã mouetur: niſi forte ſecundū alterationem. Non enim crementuʒ ſuſcipiendo mutatur. neqʒ diminuendo: neqʒ ad locum oppoſitum tranſeundo. Locus enim eſt corpus. anima vero corpus non eſt. Impoſſibile vero eſt non corpus corpore moueri. Quare nullam loci anima ſuſcipit mutationẽ. Solū eni corpus ĩ coꝗ̃ de loco ad locū tranſit: mouetur.

❡ Deĩde cū dicit. Aĩa v̄o imobilis. ꝓbat ꝙ aĩa ꝑ ſe non ſit mobilis. ꝓponẽs ꝑmo ꝙ aĩa ꝑ ſe imobilis eſt. Cui⁹ rõneʒ aſſignat: q2 oẽ mobile ꝑ ſe mouet̃ ſm aliquã ſpẽʒ motus. ſʒ aĩa ſm nullã ſpẽm motus ꝑ ſe mouet̃. q2 ipa ꝑ ſe non alterat̃ alteratõe ſenſibili q̃ eſt alteratio phĩca: licet dictuʒ ſit ſupra ꝙ alterat̃ alteratiõe ĩtellectuali que nõ eſt ꝓꝑe alteratio. Ipſa eni non creſcit neqʒ diminuit̃: nec de vno loco ad locū oppoſitũ mouet̃. ḡ aĩa nõ eſt ꝑ ſe mobilis. Et q2 poterat eẽ dubiũ an aĩa moueat̃ ꝑ ſe localr̃: arguit ꝙ n̄ ꝓꝑ talẽ rõnẽ. Impoĩe ẽ nõ corp⁹ corpe moueri. ſʒ aĩa eſt n̄ corpus: ⁊ loc⁹ ẽ corpus: ḡ aĩa ꝑ ſe n̄ ſuſcipit variatiõeʒ loci. ❡ Notãdū ãt ẽ ꝙ loc⁹ nõ ẽ ſimplr̃ corp⁹: imo ẽ ſupficies corpis ꝯtinẽtis: vt hr̃ ĩ 4° phĩcoꝝ. oʒ itaqʒ auctor ſic exponi. loc⁹ ẽ corp⁹. i. q̃daʒ de dimẽſionib⁹ corpalib⁹. vel loc⁹ ẽ corp⁹. i. corporeus. verũ autẽ aĩa ſeparata poſſit ꝑ ſe localr̃ moueri: nõ eſt ꝑſentis ſpeculatõis.

❡ Hoc autem in quibuſdam dubitabile apparebit. Speculo. n. imutabili permanente: imaginis mot⁹ videt̃ ad oppoſiti mutationes.

❡ Deinde cū dic̃. Hoc aũt ĩ q̃buſdam. dat ĩſtantiam ad ꝓbãdū ꝙ nõ corp⁹ poſſit ꝑ ſe moueri corpe. ⁊ ꝑmo ponit eã dicẽs. ꝙ h̃ qȝdem eſt dubitabile appet ĩ q̃buſdã: ſic ĩ imagine q̃ appet in ſpeculo. nã ſpeculũ ẽ corp⁹: ⁊ imago nõ eſt corp⁹: ⁊ tñ nõ moto ſʒ q̃ſcẽte ſpeculo vr̃ imago moueri d̃ vna pte ſpeculi ad aliã. Et ſic videtur ꝙ nõ corpus poſſit corpore moueri.

❡ Impoſſibile ergo erit ſoluere conceſſo ꝙ ibi vere forma exiſtat. Si vero non eſt: incredibilis error putabitur in vulgo: licet hoc cõuenientius ſit dicere.

❡ Scdo cū dicit. Impoĩe ḡ erit. ſoluit dubitatõeʒ ſic vult dicens ꝙ hec obiectio non pȏt ſolui ſi conceditur ꝙ illa forma ſit vere in ſpeculo: ⁊ ſi dicat̃ ibi nõ eſſe exiſtimabit̃ hic error ĩcõueniens in vulgo ⁊ ĩcredibilis. ſed tñ adiungit ꝙ cõuenienti⁹ ẽ dicere eã ibi nõ eẽ vere.

Hic autem oritur ſtati dubitatio. videt̃ enim ꝙ forma reſultans ĩ aliq̃ ibi ſit in quo reſultat. Cum ergo cõuenienter dicam⁹ illã formã reſultare ĩ ſpeculo: videt̃ ꝙ ipa in ſpeculo exiſtat. ❡ Ad iſtã qõnẽ eſt dicendū ꝙ illa imago nõ ſemꝑ ẽ in ſpeculo: ⁊ ſic vult auctor forte dicere. qñqʒ tñ eſt in ipo: quãdoqʒ nõ. nam ſpeculum ſi fiat de vitro cum vitrũ quantũ ẽ de ſe ſit ꝑuiũ pȏt per ipm̄ diffundi ⁊ deferri intentio colorati corpis. ſed quandoqʒ ex altera pte ſibi ẽ admixtum corpus opacũ: ⁊ tunc intentio colorati diffuſa vſqʒ ad corpus adiunctum reflectitur ⁊ ter.

minat̄ ꝓpter opaci reſiſtentiā: ⁊ reſultat tūc in vitro tal' imago viſibilis. De talib⁹ itaq̄ ſpeculis loquēdo nō videtur icōueniens ꝙ imago ſit in ſpeculo: ſed quādo ſūt ſpecula de chalybe ꝓpter id ꝙ in chalybe nihil ē ꝑuiū: rōe cuius poſſit diffundi itentio ꝑ chalybem: videt̄ dicendū tunc ꝙ imago nō ſit in ſpeculo ſ; in extremitate aeris ad ſpeculū cōtiguati. Quicqd tñ de h̄ ſit notandū eſt ꝙ imago cauſat̄ ex directa obiectione corꝑis ad ſpeculū. ⁊ q2 cū corp⁹ mouet̄ tollit̄ vna ei⁹ directio ad ſpeculū: ⁊ fit alia: iō tollit̄ imago vna ⁊ fit alia. ita ꝙ ſm h̄ nō eſt vna imago q̄ moueat̄ ⁊ trāſeat de vna ꝑte ſpeculi ad aliā: ſed eſt alia ⁊ alia. fit aūt cōtinue alia ꝓpter cōtinuā ei⁹ generationem ſequētē cōtinuā ei⁹ mutationē in directiōe corꝑis ad ſpeculū. ℭ Si aūt dicat̄ ꝙ gnātio ē mutatio: ḡ ſi imago i ſpeculo gñatur imago mutat̄. Dicunt qdam ꝙ h̄ nō eſt icōueniens. q2 qñ dicit̄ ꝙ forma nō per ſe mouet̄ neq̄ gñat̄: itelligit̄ ſm eos de forma habēte ve͛ ⁊ firmū eē qualis ē forma realis: ſed nō itelligit̄ de forma itentionali q̄ nō h; verum ⁊ firmū eē. Predicta aūt imago forma itentional' eſt: ⁊ iō dato ꝙ ſit in ſpeculo: nō tñ h; ibi ve͛ eē: nec eſt in cōueniēs ꝙ ꝑ ſe gñet̄. ſic aūt videt̄ ire itentio auctoris. vnde dicit ſupponens illā imaginē ꝑ ſe mutari: ꝙ impoſſe erit ſoluere obiectionē ⁊ tenere ꝙ incorꝑeu; reale habēs ve͛ eē non ꝑ ſe mutet̄ in corpore: ſi imago eſt i ſpeculo vere. i. ſi in ipſo ſic eſt ꝙ habeat eſſe reale. Et ꝓpterea eligit dicere ꝙ ꝯuenientius ſit dicere ipſam ibi nō hr̄e eē vere. i. eē reale: qḋ ē oīo hñ dictū: q2 vbicūq̄ ſit dicta imago certum eſt ꝙ ipā nō ē niſi itentio rei. Non vult itaq̄ auctor negare eē talē imaginē qñq̄ i ſpeculo: ſ; negat ea; ibi hr̄e eſſe vere. ideſt eſſe reale.

ℭ Scire autem oportet quoniam omne qḋ in motu eſt: ē actio: vel in actione ē. Moueri enī actio eſt: ſi quis igit̄ moueatur neceſſario agit. omnis ergo actio i motu eſt: omniſq; motus in actione firmabitur. propriu; igitur eſt actionis i motu eſſe: ſicut proprium motus in actione eſſe. Lectio. VII.

Poſtquā auctor determiāuit tā diffinitiue q̄ diuiſiue de ipā actione conuenienter in hac ꝑte determinat de ꝓprietatibus ipſius. Et diuidit̄ in tres ꝑtes. q2 ꝑmo ponit vnā ꝓprietatē actionis in ordine ad motū. 2° ponit aliā ꝓprietatem eius i ordine ad paſſionem. ⁊ 3° ponit cōiunctim duas ꝓprietates in qb⁹ cōueniunt actio ⁊ paſſio. 2ᵃ eſt ibi Naturalis vō ꝓpetas. 3ᵃ eſt ibi. Recipit autē. Prima ꝑs adhuc diuidit̄ i ꝑtes duas q2 primo aſſignat ꝓprietatem ꝓnam. 2° inſtat contra q̄ddā qḋ dixerat in aſſignatōe illi⁹ ꝓprietatis ibi. In his quidē.

Ut aūt melius itelligant̄ q̄ dīr in prima ꝑte: q͛rat̄ an ſit verū ꝙ qcqd in motu ē actio eſt. videt̄ enī ꝙ non: q2 mobile dū mouet̄ ē i motu: ⁊ tñ mobile nō ē actio. ℭ Ad iſtā qōnē ē dicēdū ꝙ tripl'r ē aliqd i motu. vno qdē mō ſicut ſub; mot⁹: ⁊ ſic mobile dū mouet̄ eſt in motu. Alio aute; mō aliqd eſt i motu: q2 acqrit̄ ꝑ motū: ⁊ ſic forma q̄ acquitur ꝑ motū qñ acqrit̄ ē in motu. Tertio mō eſt aliqd i motu ſicut idē ſibi real'r: ſ; differens ab ipſo in reſpectu. ⁊ ſic actio ⁊ paſſio ſunt in motu. Nā ipſe motus ſm rem eſt idē qḋ actio ⁊ paſſio. ſ; ab eis i h̄ differt: q2 motus dicit actum mobilis iꝑfectū cū ordine ad ꝑfectionē. Actio vō dicit motū ſub reſpectu agētis ad patiēs: ⁊ paſſio dicit motum ſub reſpectu patiētis ad agēs. qcquid itaq̄ ē in motu ita ꝙ ſit mot⁹ reſpectu agētis ad patiēs: id eſt actio. In qbuſdā aūt libris ita iacet. oē qḋ i motu ē in actione ē: ꝓpter id ꝙ actio ē mot⁹ ſub reſpectu agētis. ⁊ oīs mot⁹ ſub reſpcū agētis ad patiēs ē actio. ℭ Volēs itaq̄ auctor ꝓbare ꝙ ꝓpriū ſit actionis eē in motu: itendit talem rōne;. Id qḋ neceſſario cōcomitat̄ motū: ſuꝑaddens ei aliqd: ē i motu. ſ; actio neceſſario ꝯcomitat̄ motū ſuꝑaddens ſibi formalē quādam rōnem: ergo ꝓpriū actionis eſt in motu eē. Minorē autē ꝓpōnem declarat dicens: ꝙ qcqd eſt i motu ē actio: vel eſt in actione: q2 moueri. i. motus ē actio mouētis. Et ſi motus eſt actio mouentis: tunc neceſſe eſt vt quicquid mouet̄: ideſt habet motum: agat. i. habeat actionem ſiue receptā ab extriſeco agente ſiue ipam influens. Actio ita q̄ cōſequit̄ motū. Et quia qḋ ꝯſequit̄ aliqd ē i ipō: neceē vt actio oīs ſit i motu. Et q2 qḋ adiacet alicui ſe h; ab ip; vt forma: ⁊ mā in forma firmat̄ ſuo mō. o; ꝙ mot⁹ in actione firmet̄. vel etiā motus firmat̄ in actione: q2 tā diu ē q̄diu fluit a mouente. ꝑ h̄ autē ꝙ fluit a mouente ponit̄ actio. igit̄ ꝓprium ē actionis eē in motu: ſicut ꝓprium eſt motus in actione firmari.

Sed non videt̄ ve͛ ꝙ oīs actio ſit i motu. q2 operatio itellectus eſt actio: ⁊ tñ non eſt in motu: q2 intellectus in q̄ ē ip; itelligere nō mouet̄. ℭ Ad qḋ dicēdū ē ꝙ motus pōt ſumi dupl'r: vno qdē mō ꝓprie: ⁊ ſic nō eſt oīs actio in motu: q2 motus ꝓprie ponit cōtinuā ſucceſſionē. Nō autem omnis actio ponit ꝯtinuā ſucceſſionem: quinimmo ſunt multe actiones ſubite. Alio autem modo pōt ſumi motus large: ꝑ omni ꝓceſſu ab agente. ⁊ ſic itelligere ē i motu: q2 ē in ꝓceſſu ab itelligente: ⁊ oīs actio ē h̄ mō in motu: q2 oīs actio ꝯſiſtit in ꝓceſſu quodam.

ℭ In his quidē actionibus ex quibus ē generatio aliqua palā eſt. De his que corrumpunt̄ fortaſſe obijcitur. Nam qui deſtruit domum in motu eſt: Nihil autem videtur agere. Nas nihil efficitur: ſed qḋ factu; ē deſtruitur.

ℭ Deinde cum dicit. In his qdem actionibus. obijcit ad probandum ꝙ non omnis qui eſt i motu agit. ⁊ primo ponit obiectionem ⁊ ſoluit. 2° remouet quandam aliā dubitationem. ibi. Non eſt autem. Circa ꝑmum ſic ꝓcedit: qa ꝓponit ꝙ in illis actiōibus in qbus. i. ex qb⁹ fit aliq̄ gñatio. i. alicui⁹ ꝯſtructio manifeſtū ē ꝙ ille q ſic mouet̄ agit: ſ; de illis q̄ nō conſtruūt: ſ; deſtruūt: ſicut ſunt diſſoluere arcā: diſſipare domū: ⁊ ſilia: obijcit̄: q2 q h̄ facit eſt in motu: ⁊ tñ non videt̄ agere aliqd ſed deſtruere qḋ factū erat ⁊ ſic nō omnis qui mouet̄ agit.

ℭ Dico aūt actionē nō qd: ſ; i qd agat exigere.

ℭ Scḋo cū dic̄. Dico āt. ſoluit dubitationē dicēs: ꝙ q illa fac̄ agit: q2 ip; ꝯſtruere ē agere. ſ; q̄uis agat: nō tñ ē neceē ꝙ agat aliqd. i. ꝯſtructionē alic⁹: qn potiꝰ agit alicui⁹ deſtructionē. vñ actio nō exigit ꝙ ꝑ ipa; ſꝑ ꝯſtruat̄ aliqd: exigit tñ in qd. i. ſub; vel ob; i quo agēs agat ſiue ꝯſtructionem ſiue deſtructionem.

ℭ Nō eſt autē mot⁹ actio: ſed quale. Quieſcere enim eſt quale: quare ⁊ motus quidem q̄le erit. ſimpliciter enim quecunq; contrariorum oppoſitionem ſuſcipiunt: eiuſdem ſuſcipiunt generis predicationem.

ℭ Deīde cū dic̄. Nō ē āt mot⁹. remouet aliā dubitationē. q2 n. dixerat ꝙ moueri ē actio: poſſet aliqs credere motū eē i ꝑdicamēto actiōis. h̄ aūt remouet dicēs ꝙ mot⁹ nō ē actio: ſ; q̄le. i. nō ē i ꝑdicamēto actiōis: ſ; q̄litatis. cui⁹ rōnē aſſignat: q2 q̄cūq̄ recipiūt oppōnē ꝯtrio͛. i. q̄cūq̄ ſūt ꝯtria recipiunt ꝑdicationem euiſdē gn̄is: ſ; qeſcere eſt qḋdam

quale: ꝛ eſt contrarium motui. ergo ꝛ motus eſt in predicamento qualitatis.

Sed hoc videt̃ eē falſū. q2 poſtpredicamentū nō ē ſpecies alicui⁹ pdicamēti: mot⁹ autem eſt poſtpdicamentū. ḡ nō eſt in pdicamēto qualitatis. ¶ Ad iſti⁹ q̄ſtionis euidentiā eſt ſciendū: q mot⁹ ſumi pōt multipliciter vno qdē modo ſm q eſt qōdā cōtinuū ſucceſſiuū. ꝛ quia de rōne ɔtinui eſt q ſit quātū. iō mot⁹ ita ſumpt⁹ ē i pdicamento quātitatis. Alio mō mot⁹ pōt ſumi rōe eius quod acqritur p motū. ꝛ quia per motū nō acqrit̃ res tm̄ vnius pdicamēti: ſz multoꝝ: iō motus ita ſumptus nō eſt determinatus ad vnū pdicamentū: ſed ē poſtpdicamentum. Tertio poteſt ſumi motus ĩquantū in ſubō ponit quēdā modū ſe habendi: naz mobile pōt multis modis ſe hr̃e: ꝛ alio mō ſe hz quādo mouet̃. ꝛ alio mō qñ qeſcit. ꝛ q2 modus rei eſt q̄litas ei⁹. ideo ſm hoc motus ꝛ quies ponuntur i pdicamēto qualitatis. Motus aūt de ſe nō eſt actio nec paſſio. ſed ē materialiter ſe habens ad vtrūq3. ſubinduit autem rationem actionis ſubinduendo reſpectum agentis ad patiens: vt ſuperius diximus. Dictum enim fuit ſupra q moueri eſt actio: propter id q realiter abinuicē non differūt: ſz q2 differūt i modo eēndi: ideo dicitur poſtea q mot⁹ nō eſt actio. ꝛ q2 pdicamenta diſtinguunt̃ penes modos eēndi: idcirco q̄uis motus nō dicat rē diuerſā ab actiōe: q2 tm̄ de ſe nō claudit in ſua rōne illum modū eēndi q eſt de rōne actiōis ꝛ paſſionis: non dz de ſe poni nec in vno iſtoꝝ pdicamentoꝝ. nec in alio.

¶ Naturalis vero ppꝛietas actiōis ē: paſſionē ex ſe i eo qō ſubijcit iferre. Ois. n. actio pfectiua paſſionis ē: omneq3 paſſionē iferēs actio ē.

¶ Deīde cū dicit. Naturalis vo. ponit aliam ppꝛietatem actionis p ordinē ad paſſionē. Et circa hoc tria facit: q2 pmo ponit ppꝛietatem. 2° obijcit cōtra eam: ibi. Cōtigit tamen. ꝛ 3°. q2 dixerat q actio ē cā paſſionis: determinat incidenter de cauſis alioꝝ pdicamentoꝝ. ibi. Facere vero. Dicit ḡ in pma pte q nālis ppꝛietas actionis eſt ex ſe iferre paſſionē. ꝛ dicit̃ ppꝛietas nālis. q2 eſt ppꝛietas cōuertibilis. Ois eni actio ē iferens paſſionē: ꝛ omne iferens paſſionem eſt actio.

Sed hoc videt̃ falſū q2 calor ifert paſſionez: ꝛ tm̄ calor non eſt actio: ſed q̄litas. ¶ Ad qō dicenduz eſt q ppꝛium actiōis ē ex ſe iferre imediate paſſionem: ſed calor nō ifert paſſionē niſi mediāte actiōe: non enim infert paſſionē niſi calefaciendo: ꝛ q2 calefaciendo agit: idcirco mediante actione paſſionē infert.

¶ Cōtingit aūt actionē ex actiōe effici. actio. n. ei⁹ qō p ſe mouet̃: ei⁹ actionis que ē p aliō generatiua eſt. Actio eni ab aīali illata: ab ea q̄ ē animalis ſumit principiū.

¶ Deinde cū dicit. Contigit autē. obijcit cōtra dictam ppꝛietatez in hūc modū. Idē non pōt iferre contraria: ſed actio ifert actōem: quēadmodū actio agētis pncipalis qō agit p ſe ifert actionē iſtrumenti. qō mouet̃ ab alio: ſicut actio q̄ ē illata ab aīali p baculū ſumit pncipiū ab actione aīalis. q2 aīal p ſe ipſm mouet baculū. igit̃ nō pōt actio inferre paſſionez.

¶ Nihil tamē itereſt: ſiue agere: ſiue pati ſi agere qō ab aīali eſt: eē principiū dicat̃. ꝛ ſi actus qdem primordiale principiū ſit: pati tamē eſt pmixtū. quamobrē actionis ꝛ paſſionis actus generatiuus eſt.

¶ Conſequēter cū dicit. Nihil tm̄. ſoluit obiectionē illam dicēs. q nihil itereſt q̄tū ad v̄itatē ſi agere qō eſt ab aīali dicat̃ eē pn⁹: ſiue agere. i. actiōis: ſiue pati. i. paſſiōis: ñ tm̄ eodē mō: ſz paſſionē ifert actio p ſe: actōez vo ñ p ſe ifert: ſz p accñs. Cui⁹ rō ē: q2 qō p ſe ɔuenit: oī ɔuēit. ſi ḡ actio p ſe ifert actōez: tūc oīs actio ifert actiōez. qō falſū eſt. Solutū eſt ergo argu⁹: q2 bñ pōt eē idem cā vnius cōtrariorum p ſe: ꝛ alterius p accidēs: vt dr̃ i 2° phyſicoꝝ. Cū aūt actio ifert agere ꝛ pati pmordiale pn̄m iſtoꝝ ꝛ ſi. i. q̄uis ſit act⁹ ſolū. i. actio: pati tm̄ nō ē puꝝ pati. ſz eſt pmixtū: q2 cū hō p baculū mouet lapidē: motio baculi ē paſſio: vt p ipaz mouet̃ baculus: ſz ē actio: vt p eā hō cū baculo mouet lapidē. Cōcludit itaq3 auctor q act⁹. i. actio eſt generatiua actionis ꝛ paſſionis.

¶ Facere vero id qō eſt q̄le ex ſe gignit: qualitas etenim que calor eſt efficit eā que eſt calefacere actionē. Qualitatū vero pticulariū poſitio effectrix eſt ꝛ q̄titatū. Aſpitas eni ꝛ lenitas ꝛ ſimilia q̄lia ſunt. Linea vero ſupficies ꝛ ſoliditas quantitates ſunt. vniuerſa aūt hec a ſitu ſubam ꝛ generationem habēt. Quantitas aūt eſt quātitatis effectiua: vt lōgitudinis linea. latitudinis planū. altitudinis vero corp⁹ ſolidum. Qualitas vero q̄litatis effectiua eſt: vt caliditatis calor. ſitus autem agere ꝛ pati. in diſpoſitiōis nāq3 compoſitione quedaz generatio ſimpliciū fit: quam in motiua actione conſiſtere neceſſe eſt. Eſſe autem in tpe quando. vbi vero locus. hīc aūt corpus. Ea. n. que circa corpus ſunt haberi dicunt̃.

¶ Deinde cū dic̃. Facere vo. ponit icidenter cāz illatiuaz alioꝝ reꝝ pdicamētaliū: ꝛ pmo q̄tuz ad pdicamēta accidētiū. 2° q̄tū ad pdicamētū ſubē ibi. Eoꝝ vero q̄ i ſubō ñ ſunt. Dic̃ ḡ in pma pte q q̄le. i. q̄litas gignit ex ſe facere. i. actionē: ſic calor ifert calefactionē. poſitio vero ē effectiua. i. illatiua pticulariū. i. aliquoꝝ q̄litatū ꝛ q̄titatū. nā aſperū ꝛ lene ſunt q̄litates. Ex h aūt q ptes in corpe ſicco ꝛ duro ſic porrecte ſūt q vna ſupeminet alteri: ifert̃ aſpitas: ꝛ lenitas ifert̃ ex oppo⁹ poſitione ptiū. linea ēt: ſupficies: ꝛ corp⁹ ſūt q̄titates: ꝛ cāLitatē hz ſup hec oīa ɔnexio ptiū: q̄ ē qdā ſitus. Itē q̄titas ē illatiua q̄titatis: ſic linea infert lōgitudinē: ꝛ planū. i. ſupficies ifert latitudinē ꝛc̃. ¶ Hic notādū ē q linea i re nāli ē qd nāle: ꝛ nō ē lōgitudo tm̄ q2 lōgitudo abſolute ñ ē qd nāle. ſz qd mathēaticū. vñ linea mathematica ē lōgitudo tm̄ ſine latitudie: ſz linea vt ē nālis: oz q dicat aliqd vltra lōgitudinē: qd aūt illud ſit nō oz exp̄mere ad pñs. h tm̄ hr̃ ex dictis q linea nālis ē illatiua lōgitudinis. i. linee mathematice. q2 linea mathematica ɔſeq̄t nālē: ꝛ nō ecōuerſo. Et eodē mō itelligēdū ē ō alijs Ulterius alicuius q̄litatis aliq̄ q̄litas ē illatiua: ſic calor calefaciētis ē illatiu⁹ caliditatis q̄ ē i calefacto. Sit⁹ ēt ē aliq̄ mō illatiu⁹ actiōis ꝛ paſſiōis: q2 i ɔpōne diſpōnis. i. i diſpōne ɔpōnis. i. ɔiūctōis elemētoꝝ fit q̄daz gñatio ſimpliciū q̄litatū: quā qdē gñationē neceē ē ɔſiſtere i motiua actiōe elemētoꝝ. qō ſic ē itelligēdū. q2 cū ignis ꝛ aq̄ iux̃ ſe ponunt̃ ſtati ex tali pōne ꝛ ɔtactu ſeq̄t i eis actio ꝛ paſſio: q2 ꝛ ignis calefacit aquā: ꝛ aq̄ corrūpit ignē. Tēpus aūt ē illatiuū ipi⁹ qñ. ꝛ loc⁹ ē illatiu⁹ ipi⁹ vbi ꝛ ipi⁹ ſit⁹ ſcḋm. ꝛ corp⁹ qō hz alia circa ſe ē illatiuū ipſi⁹ hitus. ſz iſta hñt declarari in ſequentibus. ¶ Notādū aūt hic eſt: q de relatione hic non fit ſpecialis mentio: q2 ɔſequitur ſcḋm aliquem modum res omniuz predicamētoꝝ.

℄ Eorum vero que in ſubiecto non ſunt indiuiduoꝝ corruptio quidē eſt in primis: generatio vero eſt in his que mox poſt primorum conſtitutionem conſiſtūt. eorum vero que de ipſis predicata ſunt: ea ſunt a quibus omnino nulla eſt predicatio: vt omnes homines eius hoīs qui cōmunis ⁊ vniuerſalis eſt.

℄ Deinde cum dicit. Eoꝝ vero ꝗ in ſubo nō ſunt: agit d̄ origine ꝑtinentiū ad ꝑdicamentū ſubē. vbi ꝑnotandū eſt: ꝙ differt gn̄atio ⁊ corruptio: qꝛ poſt vnionē ꝑncipioꝝ ꝗ ſunt mā̄ ⁊ forma itelligiť aliqd additū vnioni: ſicut eſt ipſum eē̄ i quo tēdit gn̄atio. Eſſe āt imediate ſeqť vnionē: ſ; poſt diſſolutionē ꝑncipioꝝ nō itelligiť aliqd reſtare i qȯ tēdat corruptio: qꝛ ipa diſſolctio forme a mā̄ ē corruptio ꝯpoſiti. Generatio itaqꝫ ꝑ ꝑōnem vnionis ꝑncipioꝝ tendit in eē̄: ſed corruptio videť hr̄e ꝓ termino ipam diſſolutionem: qꝛ in hac ꝯſiſtit nō eē̄. Dicť ḡ ꝙ coꝝ idiuiduoꝝ ꝗ non ſunt in ſubo: corruptio ē in ꝑmis. i. in ꝑmoꝝ diſſolutione: ſ; generatio ē in his ꝗ mox cōſiſtūt poſt ꝯſtitutionē. i. poſt coniunctionē ꝑncipioꝝ: cuiuſmodi ſunt ipa eē̄. vt dictum eſt. Pōt aūt exponi alr̄: vt dicať: ꝙ corruptio nō quoꝝcunqꝫ ſed mixtoꝝ ē in ꝑmis. i. in elementis: qꝛ eis ſublatis tolliť mixtum. Sed gn̄atio ē in his ꝗ ſunt poſt conſtitutionem. ideſt poſt mixtionē elemētoꝝ ꝗ ſunt ipa mixta. Nō ē aūt oīo ſic gn̄atio in ꝑmis. qꝛ nō nec̄io poſitis elemētis poniť mixtū: ſicut nec̄io tolliť mixtū ſublatis elementis. Uniuꝫ vero ſubaꝝ gn̄atio ſumiť ab idiuiduis ꝗ de nullo ꝑdicantur. qȯ quomȯ cōtingat ſupra expoſitū eſt.

℄ Recipit autem agere ⁊ pati contrarietatem: ⁊ magis ⁊ minus. Secare enim ad plantare contrarium eſt: et vrere ad humidum facere: ⁊ calefieri magis ⁊ minus quidem dicitur ⁊ infrigidari: ⁊ ſiccari ⁊ humiduꝫ fieri: ⁊ triſtari: ⁊ gaudere magis ⁊ minus dicitur.

℄ Deinde cū dicit. Recipit aūt. ponit ꝯiuncti duas ꝓprietates in qbus cōueniunt actio ⁊ paſſio: ꝗ ſunt recipere cōtrarietatē: ⁊ recipe magis ⁊ minꝰ. ℄ Notandū aūt eſt ꝙ de actionibꝰ ⁊ ſilr̄ de paſſionibꝰ debemꝰ iudicare ſm̄ cōditionē ꝑncipioꝝ actōis: quia ſi ꝑncipia fuerint contraria erunt actiones contrarie. Unde calefacere ⁊ frigefacere contrariantur: qꝛ cōtrariantť etiā frigus qȯ ē ꝑnꝰ ifrigidationis: ⁊ calor q eſt ꝑncipiū calefactiōis. ſi aūt ꝑncipia nō ſunt ꝯtraria: nō erūt ꝑncipales actiones cōtrarie: ſed ſubſequentes poterūt eē̄ cōtrarie ꝓꝑ variā diſpōnem materie ſubiecte: ſicut calor calefacit ceram ⁊ lutum: ⁊ in hac actione nō eſt cōtrarietas. Ex cōſequēti aūt idurat lutū: ⁊ cerā liquefacit: ⁊ iſte actiones ſunt ꝯtrarie.

Paſſio vero eſt effectus illatioqꝫ actionis: ſm̄ quam hec patiūtur magis: illa vero minime: ſecundum ꝙ quedam quibuſdam animantiora nata ſunt. vt animātꝰ quidem brutū ē arbore: Animantius vero rōnale irrationali.

Poſtqꝫ auctor egit de actione nūc in hac ꝑte exequiť de paſſione. quia enim ipſa ꝓuenit ex actione imediate: oꝫ imediate ſeq tractatꝰ eiꝰ poſt tractatū actionis.

Sed ante oīa videamꝰ an paſſio poſſit facere ꝑdicamentū aliud ab actione. videtur enim ꝙ non: quia in tertio phyſicorum probatur ꝙ vnus ⁊ idem motus ſm̄ rem eſt actio ⁊ paſſio: ſ; vna ⁊ eadem res non poteſt vt videtur diuerſa predicamenta facere: ergo nec paſſio faciet ꝑdicamentū aliō ab actione. ℄ Ad huius itaqꝫ queſtionis euidentiā eſt ſciendum: ꝙ quēadmodum ratio ſpeciei ſumitur ex eo per qȯ genus diuidiť: ⁊ ad ſpeciem ipſam applicatur: vtpote ex ipſa differentia ſpecifica: ſic etiam ratio predicamenti ex eo ē ſumēda ꝑ qȯ ens diuidiť ꝑ diuerſos modos eēndi: ⁊ ꝑ mōs eēndi alios ⁊ alios applicať ad alia ⁊ alia ꝑdicamēta. Ex modis itaqꝫ eēndi oꝫ ꝙ ſumanť ꝑdicamentales rationes: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ex diuerſis eēndi modis ſumentur rōnes ꝑdicamētales diuerſe. Sicͭ aūt diuerſe dr̄ie ſpecifice faciunt ſpēs nec̄io diuerſas: ſic ēt diuerſe ꝑdicamētales rōes faciunt de nec̄itate ꝑdicamenta diuerſa. Nunc aūt ſic eſt ꝙ actio ⁊ paſſio habent diuerſas ꝑdicamētales rōnes: vtpote. qꝛ ponunt diuerſū eēndi modū eo ꝙ actio poniť eſſe ſub ordine ad agēs: ⁊ paſſio ponit eē̄ ſub ordine ad patiēs. Nec̄ium itaqꝫ ē ꝙ actio ⁊ paſſio faciant ꝑdicamēta diuerſa ⁊ diſtincta. Dicendū eſt itaqꝫ ad argumētū: ꝙ vna ⁊ eadem res ꝑ vnū modū eēndi non facit niſi vnū ꝑdicamentum. ſed ꝑ diuerſos eēndi modos facit ꝑdicamenta nec̄io diuerſa. ⁊ ſic vnus motus ſub ordine ad agens facit ꝑdicamentū actōis: ⁊ ſub ordine ad patiens facit ꝑdicamentū paſſionis. ℄ In determinādo āt auctor de paſſione hūc ordinem tenet. qꝛ ꝑmo de ea agit diffiniendo ipam: ⁊ aſſignādo ꝓprietate eiꝰ. 2ᵒ qꝛ paſſio multas hꝫ ſignificatōes: vt appareat ſcd̄m quam ſignificationē eſt predicamentū explicat multiplicitatē eiꝰ ibi. Eſt āt pati. Tertio vo remouet errorē quēdā q poſſet conſurgere ex dictis ibi. Non ē aūt in agente. Circa ꝑmū tria facit. ꝑmo. n. ponit notificatiuā rōnē paſſionis dicēs: ꝙ paſſio ē effectꝰ illatioqꝫ actionis. vn̄ notandū ē ꝙ qꝛ effectꝰ videť dicere quādā diſtinctam rem a cauſa: ne crederet paſſionem ponere ſimpliciter. diuerſam rē ab actione: ꝯuenieter addidit. illatioqꝫ actiōis. Non ſolum iferť vna res ex alia: ſ; etiam iffertur vna ratio ex alia rōne.

Sed hic occurrit dubitatio. nō. n. vť ꝙ paſſio poſſit eſſe effectꝰ actionis. Nulla. n. res pōt eē̄ cā̄ ſui: ſed iam dictum eſt ꝙ actio ⁊ paſſio ponunt rem vnius ⁊ eiuſdem motus: non ergo poteſt ipſa actio eſſe cauſa paſſionis. ℄ Ad iſtius itaqꝫ queſtionis euidentiam notandū eſt: ꝙ inferēs ⁊ illatum: cauſa ⁊ cauſatum: poſſunt ſe dupliciter hr̄e. vno qdē mō ita ꝙ ſm̄ ſuā rōnē qua illatū diſtictuꝫ ē ab īferente: ⁊ cauſatū a cā̄nte dicāt rē ⁊ realitatē aliquaꝫ. Et qꝛ rō diſtictionis oportet ꝙ in vtroqꝫ diſtinctoꝝ ſit diuerſa: neceſſariū ē ita ſe habētibus: ꝙ diuerſa res aut realitas ſit in effectu ⁊ i cā̄. ⁊ ꝓpterea in talibꝰ opꝫ effectum eē̄ re diuerſū a cā̄. Alio aūt mō pnt ita ſe hr̄e ꝙ effectꝰ ⁊ cā̄ ſm̄ ſuā formalem rōnem non dicant ꝓprie rē: ſed modū quendā eēndi ipſius rei: ⁊ tunc non eſt neceſſariuꝫ ꝙ effectus ⁊ cauſa diſtinguanť niſi i modo eēndi. ⁊ hoc nullum debet putari incōueniens. Uidemꝰ eni manifeſte ꝙ vna res ſumpta vt ſtat ſub vno modo: eſt ſibi cā̄ vt ſtet ſub mō alio: quēadmodū aqͣ vna ⁊ eadē accepta vt deriuať a fonte ē ſibyp̄ſi cā̄ ꝙ ꝓcedat in riuulū. ⁊ ſilr̄ vnus ⁊ idem motus ꝑ hoc ꝙ ꝓcedit a mouente: eſt ſibi cā̄ ꝙ deriueť i mobile. Quia itaqꝫ formalis rō actionis ⁊ paſſionis conſiſtit in ſolo modo eſſendi: ⁊ hunc diuerſum habent: poteſt optime contingere ꝙ paſſio dicať inferri ex actione: non obſtante ꝙ actio ⁊ paſſio ponūt rem vnius ⁊ eiuſdem motꝰ. ℄ Scd̄o cū dicit ſ; quā hec. ponit quādā diuerſitatē patientiū dicēs ꝙ ſm̄ paſſionē aliqͣ qdē patiunť plus ⁊ aliqua minime. i. minus: qꝛ aīantiora patiūtur omnibꝰ paſſionibꝰ quibus patiuntur minus animata. ⁊ adhuc alqͣ:

ſicut homo patitur paſſionibus vegetatiue partis:quibꝰ patitur planta:⁊ paſſionibꝰ ꝑtis ſenſitiue:quibus patitur brutum.⁊ vltra hec oīa patit̃ paſſionibus intellectualibꝰ ❡ Notandū ē aūt ꝙ ideo nō diuidit paſſionē: qꝛ diuiſio paſſionis datur ſufficienter itelligi per diuiſionem actionis:qꝛ actio corꝑis īfert paſſionē corꝑis:⁊ actio aīe infert vitalē paſſionē. ❡ Jtē notādū eſt ꝙ aiantius nō dicit itēſionem ꝓprie:qꝛ itenſio dicit exceſſum ꝑfectionis in vna ⁊ eadē ſpē: ſicut magis albū ⁊ minus albū ſunt ī eadē ſpē albedinis:ſed aiantiꝰ dicit exceſſuꝫ ꝑfectionis in diuerſa ſpē aīati:qꝛ alia ſpēs eſt aīal:⁊ alia ſpēs eſt plāta.

❡ Omnia vero que de generatione dicta ſunt: eadem etiaꝫ pñt dici de ea q̄ ē ī rebꝰ paſſione: q̄dam ꝓlatione nō recta:ſed trāſūptiōe.

❡ Tertio cū dicit. Oīa vero. expedit ſe breuiter de ꝓprietatibus paſſionis: dicens ꝙ omnia que dicta ſunt de generatione. ideſt de actione:poſſunt dici de paſſione: q̄uis non dicantur omnia de paſſione ſeruata eadem prolatione ſed mutata. Dicebamus enī ſupra ꝙ nālis proprietas actionis eſt ex ſe īferre paſſionē. ſed nūc dicemus ecōuerſo ꝙ nālis ꝓprietas paſſionis ē īferri ex actione. Jtē ſicut actionis ſic ⁊ paſſionis eſt proprium eſſe in motu:vt ex ſuperadictis patet.

❡ Eſt āt pati eoꝝ que multipliciter dicunt̃:aīe enim actionū vnaqueqꝫ paſſio dicit̃: quas qdeꝫ ſub actione locauimꝰ: vt amor:odiū:gaudere: triſtari: ⁊ q̄ omnia paſſibiles actiones anime appellamus. Dicitur quoqꝫ paſſio ꝙ ī naturaꝫ agit: vt morbus febris ⁊ egritudines ⁊ reliqua que qualia dicta ſūt. paſſio vero: vt dictuꝫ eſt: pꝛīa generatio actiōis ē.

❡ Deinde cum dicit. Eſt aūt pati. explicat multiplicitatē paſſionis:dicens ꝙ paſſio dicit̃ multiplr. Nā vno mō ipe affectiōes aīe q̄ fuerunt locate in ꝑdicamento actōis: pñt dici paſſiones:ſꝫ diuerſo reſpectu. Alio mō remotiōes formalr agentes in nām ipam remouēdo a ſua nāli diſpōne: ſicut ſunt egritudines:dicunt̃ paſſiones. Jtē dñr paſſiōes quedā qualia que īferūt paſſionē ſenſui:ſicut calor:frigꝰ ⁊ ſilia. ⁊ hoc mō paſſio ē quedā ſpēs q̄litatis. vltimo modo dicit̃ paſſio ꝑma.i.imediata gn̄atio.i.illatio paſſionis. ⁊ h̄ modo ipa paſſio ē ꝑdicamētū. Eſt autē notandū ꝙ q̄uis forma īferat̃ ex actione:nō tamē ipa ē ꝓprie paſſio:qꝛ nō īmediate ex actōe īfert̃:ſꝫ mediāte paſſione.

❡ Non eſt autem in agente paſſio: ſed in quo agitur: ⁊ in eo qđ operantis actum ſuſcipit. percutiens enim pati non dicitur: ſed materia actum ſuſcipiens. ⁊ de paſſione quidem dicta hec ſufficiant. ea aūt que nūc relinquuntur: in eo quod de generatione eſt tractantur.

❡ Deinde cum dicit. Nō eſt aūt. remouet quēdā errorē. poſſet enī aliquis credere paſſionē eē in agente:qđ remouet dicēs ꝙ paſſio non eſt in agente:ſed ī patiente:qđ recipit actū agētis. ⁊ exēplificat de percuſſione.

Sed hic occurrit dubitatio. qꝛ itelligere ē pati: ⁊ tñ ē ī ipo itelligēte. ❡ Ad h̄ dicēdū ē ꝙ paſſio nō pōt ꝑ ſe eē in agēte:ſed ꝑ accñs pōt ɔtingere ꝙ in ipſo ſit. Jntelligere aūt ꝓut dicit quādā īformationē itellectꝰ ab itelligibili ē actio itelligibilis obi:⁊ ē paſſio ipiꝰ itellectꝰ. vñ ex eo ꝙ itelligere ſic ſūptū ē in itellectu:oꝫ īferri ꝙ paſſio ſit nō in agente:ſed in patiēte. ſꝫ itelligere ꝓut dicit formationē verbi eſt actio itellectus. ⁊ ē paſſio v̄bi qđ formatur. ⁊ qꝛ talis paſſio ē ꝑfectio verbi:oportet ꝙ ſit īmediate in ipo v̄bo. ⁊ ſic ꝑ ſe eſt paſſio in patiente. Fm qꝛ ipm verbuꝫ qđ format̃ ē ī itellectu formāte. cōtingit ſcđario ⁊ quaſi ꝑ accidens: vel per aliđ: ꝙ dicta paſſio ſit ī agente quod nō eſt incōueniens. Ultimo ɔcludit auctor ꝙ de paſſione hic dicta ſufficiant: quia multa dicta ſunt de ipſa in capitulo de generatione.i.de actione.

Quando vero eſt qđ ex temporis adiacentia relinqt̃. Lc. IX.

Poſtq̄ꝫ auctor ꝓſecutus eſt tractatum de actōe ⁊ paſſiōe: ꝓſeqtur ɔñr de quando. Rō autē q̄re tractatꝰ de qñ ꝑponit̃ tractatui de vbi:pōt eē: qꝛ quādo derelinqt̃ ex tp̄e qđ reſpicit vl̄r oēm motū:ſed vbi derelinqt̃ ex loco q̄ nō reſpicit vl̄r oēm motū:ſꝫ localē tm̄. ī determinādo āt de quando hunc ordinem tenet:quia primo de ipſo determinat diffinitiue ⁊ diuiſiue. 2° determinat de ipo ī cōparatione ad alia:ibi. Differt aūt qñ. ⁊ tertio determinat đ ipo penes ꝓp̄etates ſuas:ibi. Jneſt aūt quādo. Circa ꝑmum tria facit. qꝛ ponit ꝑ̊ notificatiuā rōnē ipſiꝰ quādo: ⁊ exponit eā. 2° ex dictis īfert diuiſionē eiꝰ:ibi. Eſt igit̃ aliud qđ. ⁊ tertio remouet dubitationē quādā ibi. Dictū ē aūt. Jn ꝑma pte ſic ꝓcedit:qꝛ ꝑ̊ ponit rōnē manifeſtā ipſiꝰ quādo: dicēs: ꝙ qñ eſt qđ ex tp̄is adiacētia derelinquit̃.

Sed hic ſtatiꝫ oñt̃ dubitatio. qꝛ cū tp̄s ſit q̄ntitas: id qđ relinqt̃ ex tp̄e: videt̃ ꝙ ſit quātitas. ſꝫ quādo nō ē quantitas. ḡ qñ nō eſt illud qđ relinqt̃ ex adiacentia temporis. ❡ Ad itelligentiā iſtius q̄ōnis opꝫ bene applicare animū: qꝛ ex ipſa pēdet itellectus oīum ſequentiū de qñ. Ad eius ḡ euidētiā ē ſciendū: ꝙ qñ ponit duo. vnū q̄dem ſic̄ formale: ⁊ aliud ſic̄ mā̄le in rōne ſua. formale aūt ī rōe ipſiꝰ qñ: ē reſpectꝰ ⁊ ordo ad determinatū tēpus. Naꝫ formalis rō vniuſcuiuſqꝫ ſumit̃ ex eo qđ ſuum nomē ſignificat ꝑncipalr. quādo aūt nō ſignificat ꝑncipalr niſi eſſe in tp̄e. eē vero ī tp̄e dicit ordinē ⁊ reſpectū rei tp̄alis ad tēpꝰ. vnde manifeſtū eſt ꝙ formale ī rōne ipſiꝰ qñ: eſt reſpectꝰ ⁊ ordo ad determinatū tēpus. Mā̄le v̄o in eiꝰ rōne eſt illud ſup qđ reſpectꝰ ⁊ ordo iſte fūdat̃. h̄ autē eſt aut motꝰ factꝰ in certo tp̄e rōne cuiꝰ ipſū mobile dr̄ ī illo certo tp̄e motū fuiſſe: aut eē in certo tp̄e: aut acquiſituꝫ: aut poſitū: aut corruptum: aut etiam aliud quid tale. quādo ergo dicit hoc fūdamētū ſub ordine ad certuꝫ tēpus. Fm hoc ita poſſumꝰ loqui de qñ dupl̄r: qꝛ vel quantū ad reſpectum ad tēpus: vel q̄ntū ad reſpectꝰ fundamentū. Et ſi q̄dē loquimur de qñ quātū ad fundamentū quod eſt vt mā̄le in ſui rōne: ſic dicere opꝫ ꝙ qñ ñ relinqt̃ ex tp̄e: quia nec eē rei nec motꝰ ex tp̄e cauſat̃. ſed ſi loquamur de quādo q̄ntum ad ipſū ordinē ad tp̄s ex quo ſumit̃ ſua rō formalis: tūc dicere oꝫ ꝙ quādo derelinqt̃ ex adiacētia tp̄is. Nō enī itelligitur ipſa res h̄re ordinē ad tēpus ſic̄ ad menſurā: niſi qꝛ itelligitur quedā adiacētia tp̄is ad ipſā rē: qꝛ mēſura adiacet ⁊ cuius eſt mēſura. Debemus ergo imaginari ꝙ ſicut ex adiacentia pedis ad puluerem relinquitur in puluere quoddam veſtigium pedis: per quod veſtigium ipſe puluis habet ordinem ad pedem: ſic etiam ex adiacētia temporis ad rem aliquam relinquitur in ipſa re quidam reſpectus temporalis per quem habet res ordinem ad tempus illud. ⁊ in hoc cōſiſtit formalis ratio ipſius quādo. ❡ Argumentum autem non valet. quod enim relinquitur ex quantitate per deciſionez quantitatis: id oportet ꝙ ſit quantitas. Quando vero non relinquitur ex tēpore per deciſionem temporis: ſed per eius adiacentiaꝫ: ⁊ idcirco quando non eſt q̄ntitas.

¶ Tempus autem quando non eſt: vtriuſq; autē rō ꝯiuncta eſt. vt tempus quidem preteritum quando non ē: Effectus aūt ei⁹ ⁊ īfectio que ē ſcḋm quā dicit̄ aliqd fuiſſe: quādo qdē eſt. Inſtans qdem quādo non ē: ſed ſcḋm qḋ equale vel iequale dicitur: eius autē affectio ſm quā aliquid dicitur nūc ⁊ ī inſtanti eſſe: qn̄ eſt. Similiter futurū tēpus qn̄ nō ē: ſed id qḋ futurum eſt: quoniā ꝯtingere neceſſe ē: ſcḋm qḋ aliquid dicitur eſſe futurum.

¶ Secundo cū dicit. Tēpus aūt qn̄ nō ē. manifeſtat qḋ dixerat dicens. tēpus aūt nō eſt qn̄: ſ; rō vtriuſq; ſic ꝯiūcta: q2 tp̄s ⁊ rō tēporis ponit̄ in rōne ipi⁹ qn̄: vt patet ex diffōne aſſignata. Tēpus itaq; pteritū nō eſt quando: ſ; qn̄ de pterito eſt ei⁹ effect⁹ q̄ntū ad reſpectū derelictū ex tp̄e pterito: ⁊ eſt quantū ad fundamētū reſpect⁹ infectio. i. diſpō q̄dam: ſumēdo diſpōnem large: ſiue p motu: ſiue p eē: ſiue p qualitate ſm quam dicit̄ aliqd fuiſſe. i. ſm quaꝫ hꝫ ordinem aut ordinat̄ ad tp̄s pteritum. Silr inſtans. i. deſt tp̄s pſens nō ē qn̄ tp̄is pn̄tis. ſ; ē hoc tp̄s quoddā quantū qḋ pōt dici eq̄le vel ineq̄le. Affectio aūt. i. diſpō ſub ordīe eius: ſiue ab ipo derelicta: rōne cui⁹ dicit̄ aliquid eē in tēpore pn̄ti: eſt qn̄ de pn̄ti. ſilr tp̄s futuꝝ nō eſt qn̄: ſed id qḋ ī re eſt fiendū in tp̄e futuro ſumptū ſub ordine ad temp⁹ futurum eſt quando de futuro. Dico autē quod fiendum eſt: q2 qḋ vere eſt futurum neceſſe eſt contingere. i. fieri. quandoq;: ſuppoſito ꝙ ſit futuruꝫ ſit. vn̄ eſt neceſſarium ex ſuppōne: ſ; nō eſt neceſſariū ſimplr̄.

¶ Eſt igit̄ qn̄ aliḋ ex eo qḋ abijt: Aliḋ vero ex eo qḋ iſtat: aliḋ āt ex eo qḋ ꝯtingere neccē ē.

¶ Deīde cū dicit. Eſt igit̄. ex dictis ꝯcludit diſiōnē ipius qn̄ dicēs ꝙ ſm pdicta pꝫ ꝙ qn̄ aliud ē derelictū ex tp̄e pterito: ſiue ex tp̄e qḋ abijt. aliḋ ex tempore preſenti. ⁊ aliud ex tempore futuro

Hic autē occurrit dubitatio an iſta ſit diuiſio generis in diuerſas ſpēs. videt̄ eni ꝙ nō: q2 oīa tp̄a ſūt eiuſdem ſpēi. ſicut pōt accipi ex 7⁰ phyco꜡. g̃ ⁊ quando derelicta ex quocūq; tp̄e erūt oīa eiuſdē ſpēi. ¶ Ad iſtā q̄ōneꝫ eſt dicendū: ꝙ hec diuiſio ē diuiſio gn̄is in diuerſas ſpēs. Cui⁹ rō eſt. q2 diuerſificatio in formali rōne ē diuerſificatio ſpēi: ſ; pdicta qn̄ diuerſificant̄ in ordine ad tempus: ī quo vt dictū ē conſiſtit formal̄ rō ipi⁹ qn̄: ergo necē eſt ꝙ ipſa differant in ſpē. Eſt g̃ notandū ꝙ oēs ordines ad tempus pteritū ſunt iquantū hꝫ eiuſdē rōnis: ſed ordo ad tp̄s preteritū ⁊ ordo ad tēpus preſens ē diuerſe rōis: ⁊ iḋ opinor ꝙ diuerſificet ſpēm ipſi⁹ qn̄. ¶ Ad argumentū autē ē dicendū ꝙ q̄uis oē tēp⁹ ſit idē ſpē: nō tamē eodē modo ſe hn̄s cauſat qn̄. ⁊ idcirco pōt derelinq̄re ipa quando diuerſe rōnis ⁊ diuerſe ſpēi.

¶ Dictū eſt aūt in cathegorijs pteritū ⁊ futuꝝ quantitates eſſe: ⁊ ꝙ maius eſt continuū ad preſens. De preterito autem hoc dictū eſt: nō ꝙ in ſubſtantia pmaneat: ſed quoniā ī exceſſu ſuo nōdū preterijt. De futuro aūt: quoniaꝫ neceſſariū eſt ꝯtingere qḋ tātundeꝫ ac ſi inſtaret. Nulla. n. dr̄ia eſt in eo ꝙ pmanet ⁊ quod futurum eſt ⁊ qḋ nō nūc abijt.

¶ Deīde cū dicit. Dictū ē āt. remouet quādā dubitatiōeꝫ poſſet eniꝫ dubitare aliqs: quo mō ad pteritūꝫ ⁊ futuꝝ q̄ nō ſunt: poſſunt ordinari ea q̄ ſunt. hāc aūt dubitationem remouet ipē. pmo dicens ꝙ pteritūꝫ ⁊ futuꝝ aliq̄ mō ſūt entia q2 quātitas eſt ens. ⁊ in pdicamentis dictum eſt ꝙ preteritum ⁊ futurum ſunt q̄ntitates. ⁊ quod magis eſt: pꝫ ꝙ aliq̄ mō ſunt actu: q2 qḋ ꝯtinuat̄ ad id qḋ eſt actu oꝫ ꝙ aliquo mō ſit ī actu. ſ; dictū ē in pdicamentis ꝙ pteritum ⁊ futuꝝ ꝯtinuant̄ ad pn̄s: quod eſt actu: ergo ipa ſūt aliqualr̄ in actu. h̄ aūt nō ſic ītelligendū eſt dictum eē de pterito: ꝙ preteritū tēpus in ſuba. i. in totalitate ſua pmaneat cū pn̄ti tp̄e: q2 hoc ē falſū: ſ; dictū ē iḋ. q2 nondū pterijt in ſuo exceſſu. i. in ſuo curſu rōne ſui termini: q ipſum aliquo mō excedit: inq̄ntū eſt ēt in tp̄e pn̄ti vt pnci⁹ ipi⁹: q2 termin⁹ pteriti eſt initiū pn̄tis. Rōne itaq; hui⁹ termini pteritū ꝯtinuat̄ pn̄ti: ⁊ eſt aliquo mō. De futuro etiā illud dictū eſt: q2 pn⁹ tp̄is futuri ē nūc: qḋ ē in tp̄e preſenti ſicut finis ei⁹. ⁊ q2 nūc tp̄is nō pōt ſtare: ſed fluit nec̄io: iḋ poſito tali pncipio futuri: necē ē in pximo cōtingere futurum: qḋ tn̄ ē quantū ad h̄ ꝙ ipꝫ ordinat̄ ad aliquid ſicut ad menſurā: ac ſi iā eēt. q̄uis eni nihil ordinet̄ ad tp̄s qḋ nunq; erit: nec ē: nec fuit: pōt tamē hn̄ ordinari ad tp̄s qḋ erit. vn̄ q̄ntū ad h̄ nō ē dr̄ia īter pn̄s futuꝝ ⁊ preteritū: q̄ ſi ad vnū ipſo꜡ poſſit ordinari aliqd: ⁊ nō ad aliud gn pōt ad qḋlꝫ ipſo꜡ aliqd ordinari pōt.

¶ Quāobrē ⁊ de futuris agim⁹: ⁊ ſꝫ ea aliqd dicit̄ ⁊ nūcupationē exn̄tiū ſortiunt̄: vt ſol orietur cras: cras erit nauale bellū. heri obijt ſocrates. ⁊ aliqd dr̄ ſꝫ tp̄s id qḋ futuꝝ ē. ex eo ꝙ naſcitur nec̄io futuꝝ de eo qḋ ē: vt callias diſputabit cras: vel ñ diſputabit. Diſputabit. n. actionē futurā ſignificat: Nihil autem eſt quod in ſubſtantia adhuc ſit.

¶ Scḋo cū dic̄. Quāobrē. īfert vnā ꝯclōnē ex pdictis: dicens ꝙ pp dicta agim⁹ aliq̄ de futuris: ⁊ futura ſortiunt̄ nūcupatōeꝫ exn̄tiū: nō ī tp̄e pn̄ti: ſed in tp̄e futuro: ppter id ꝙ de eo qḋ ē nūc ꝯtinue fluēs naſcit̄ nec̄io: vt dictū eſt: tēp⁹ futuꝝ ad qḋ ordinat̄ aliqd qḋ dicim⁹ eē in tp̄e futuro. vtpote cū dicim⁹ cras diſputabit ſocrates. Nā diſputabit dic̄ futurā actionē ⁊ ordinē ad tēpus futuꝝ: q̄uis nondūꝫ ſit aliqd actu de ſuba talis actōis future.

¶ Differt āt qn̄ ab eo qḋ eſt vbi: qm̄ ī quocūq; tp̄s eſt: vel erit vel fuit: ī eodeꝫ ⁊ qn̄ eſt vel erit vel fuit: qḋ ſm tēpus dicit̄. Quādo. n. qḋ ex inſtāti ē: cū ipſo īſtanti ſil' in eodē eſt. Qn̄ vero ex eo qḋ abijt: ⁊ ex eo qḋ futuꝝ ē: nūquā ſimul erunt. Vbi aūt ⁊ loc⁹ a quo ſit nunquā ſil' ſunt in eodē. Vbi. n. ī circūſcripto eſt: Locus aūt in cōplectēte.

Le. X.

Upra determinauit auctor tam diffinitiue q̄; diuiſiue de qn̄: nūc de ipſo determinat in comparatione ad alia. ⁊ circa hoc tria facit. quia primo compat quādo ad vbi. 2⁰ comparat ſpecies ipſi⁹ qn̄ adiuicē ſibi. Diſtat āt qn̄. ⁊ tertio ꝯpat qn̄ ad tp̄s ſibi. Sic āt tp̄s. Dic̄ g̃ ī pma pte ꝙ qn̄ differt ab ipo. vbi. q2 ī q̄cūq; ē tp̄s ſiue pn̄s ſiue pteritū ſiue futuꝝ ī illo ē qn̄ aut ex pn̄ti aut ex pterito aut ex futuro: ſ; diſr̄: q2 qn̄ qḋ ē ex pn̄ti ſil' ē in eodē cū tp̄e ipo pn̄ti: ſ; qn̄ qḋ ē ex preterito nō ſil' ē cū ipſo tp̄e preterito: ſ; ē ī illo ī q̄ fuit antea tp̄s preteritū. ⁊ qn̄ qḋ ē ex futuro nō ſil' ē cū tp̄e futuro: ſ; tn̄ ē antea ī illo eodē ī q̄ erit poſtea tp̄s futurū. ſ; vbi nō ē in eo qḋ eſt vel fuit loc⁹: ſ; ē ſp ī alio: quia vt deo dante exponetur infra. ipſum vbi eſt ſemp in corpore

locato ⁊ contento: ſed locus ē ſp̄ ī corp̄e cōtinente.

Oritur autez hic vna dubitatio: qꝛ non videt̄ ꝙ tēpus ⁊ quādo ſint in eodē ſubo. qꝛ qn̄ eſt ī motu cuiuſcūqꝫ mobilis: ſꝫ tēpus nō eſt ſicut in ſubo niſi ſolū in motu p̄mi mobilis. g̃ tp̄s ⁊ qn̄ nō ſunt in eodē ſubo. Sꝫ iſta dubitatio ſoluit̄ p̄ ipa verba auctoris. nō eni dicit auctor ꝙ in quocūqꝫ ē qn̄ in illo eodē ſit tp̄s: ſed dicit econuerſo: ꝙ ī quocūqꝫ ē tp̄s ī illo etiā ē qn̄. vn̄ qꝛ ī motu p̄mi mobilis ē tp̄s: ſicut in ſubo: ⁊ vlteri⁹ ēt menſurat p̄tes tal' mot⁹: ⁊ in oī qđ tp̄e mēſurat̄ ē qn̄: neċe eſt etiā dicere ꝙ ī motu p̄mi mobilis rōe partiū mēſuratā p̄ determinata tp̄a ſit ipm qn̄: ſicut in ſubo. De loco aūt ⁊ vbi non eſt ita. qꝛ nō ī quocūqꝫ ē loc⁹ in illo ē vbi velut in ſubo.

⸿ Diſtat autem quando quod ex preterito eſt ab eo quod ex futuro procedit: Quoniā quādo quod ex preterito ē futuro poſteri⁹ ē: Qđ vero ex futuro eſt: prius preterito eſt. Quando autem eſt vnum ⁊ idem primum quidem ex futuro eſt: ſecundo ex preſenti: poſterius vero ex preterito: quemadmodum ⁊ tempus primum quod nunc futurum eſt: poſtea vero preſens: deinde preteritum.

⸿ Deinde cū dicit. Diſtat aūt qn̄. ꝯparat ad inuicē ſpecies ipi⁹ qn̄: dicens: ꝙ qn̄ qđ ē ex p̄terito differt ab eo quod p̄cedit ex tēpore futuro: qꝛ qn̄ qđ ē ex p̄terito poſteri⁹ eſt ī re q̄ꝫ quādo qđ ē ex futuro. ⁊ lꝫ ſi loquamur de qn̄ quātū ad ſuā formalē rōnem: non poſſit idē eē quādo ex futuro ⁊ p̄terito: ſi tn̄ loq̄mur de quādo: quātū ad diſpō. ꝫ q̄ eſt fundamentū ⁊ mā ſue formalis rōnis: vnū ⁊ idem quādo pri⁹ ē ex futuro: poſtea ex p̄nti: ⁊ vltimo ex p̄terito: qꝛ ipa diſpō q̄ eſt mālr qn̄: vtputa ipa vna ⁊ eadē comeſtio quaꝫ ego faciā in nona hora mō in 3ª hꝫ ordinē ad tp̄s futuꝝ. ⁊ rōe talis ordinis nūc nō eſt ipa qn̄ ex futuro: ſed poſtea ī nona qn̄ comedā habebit ordinē ad illud tp̄s p̄ns qđ tūc erit. ⁊ rōne talis ordis: ipa tūc erit qn̄ ex p̄nti. ſed poſtea vltimo facta comeſtiōe illa eadē comeſtio habebit ordinem ad p̄teritū tp̄s in quo fuit vel erit facta. ⁊ ſic rōne tal' ordinis ipa erit qn̄ ex futuro p̄terito.

Sed hic orit̄ dubitatio quō qn̄ ex futuro dicat̄ talis comeſtio aut diſpō p̄ ordinē ad tp̄s futuꝝ qđ neqꝫ fuit neqꝫ ē. ſꝫ qn̄qꝫ erit. nā qn̄ derelinq̄t̄ ex tp̄e: ſꝫ ex eo qđ nondū ē neqꝫ fuit nondū derelinq̄t̄ aliqđ: g̃ nullū qn̄ derelinq̄t̄ ex tp̄e futuro. ⸿ Ad iſtā q̄ōnem eſt dicendum ꝙ alia rōne dicit̄ qn̄ ex p̄nti relinq ex tp̄e. ⁊ alia rōne qn̄ ex futuro. nā qꝛ qn̄ ex p̄nti īportat actualē adiacentiā tēporis: eo ꝙ ſignificat nūc eē: de rōne ſua ē ꝙ derelinquat̄ ex tp̄e actu adiacente. ſꝫ qꝛ qn̄ ex futuro denotat futuraꝫ tp̄is adiacētiā: d̄ rōne ſua ē ꝙ reliquat̄ ex tp̄e non actu adiacēte: ſꝫ qđ qn̄qꝫ adiacebit. Nec iſtđ eſt icōueniēs: qꝛ licꝫ tp̄s futurū nō ſit actu ī re: ē tn̄ actu ī app̄hēſione aīe cōſiderātis ꝙ tale tp̄s ipi rei qn̄qꝫ adiacebit. Dui⁹ āt ꝯſiderationis fūdamētū ē ī re q̄ aut p̄ ſuā variationē tēdit ī futurum: aut p̄ ſuā ꝗetē cōtinuat̄ in futurū. Rōne autez talis fūdamēti qn̄ ex futuro hꝫ in re eē icōpletū: ⁊ ſuū complementū accipit ab aīa.

⸿ Sicut autem ⁊ tempus: aliud quidem compoſitum eſt: aliud vero ſimplex. Eſt autez cōpoſitum quod in compoſita actione conſiſtit. Simplex vero quod cum ſimplici procedit: ita ⁊ quando aliđ ſimplex aliud vero compoſitum. Simplex quidez vt in momēto eē ⁊ nūc eſſe. Compoſitum aūt vt in hora: die: hebdomada ⁊ cōſimilibus.

⸿ Deinde cū dicit. Sicut autē ⁊ tp̄s. comparat qn̄ ad tempus. ⁊ p̄mo penes cōueniētiā. 2° penes dr̄iā ibi. Amplius aūt. ponit aūt in p̄ma p̄te vnā cōuenientiā in h̄ ꝙ ſicͭ tp̄s aliud ſimplex ē aliud ꝯpoſitū: ita ⁊ qn̄. Tēpus autem ſimplex hic vocat̄ tp̄s q̄ſi iperceptibile p̄pter ſui breuitatē: ⁊ qn̄ qđ ſignificat eē in h̄ tempore vocat̄ quando ſimplex. tp̄s aūt ꝯpoſituꝫ dr̄ tp̄s magnū ⁊ bn̄ p̄ceptibile. ⁊ qn̄ ꝙ ſignificat eē in h̄ tp̄e: vocat̄ qn̄ cōpoſitū.

⸿ Amplius aūt ⁊ quēadmodū temporis p̄tes ſibi ſine mora ſuccedunt: ſimiliter ⁊ quando. qn̄ quippe preteriti ⁊ futuri partes ad p̄ſens copulatiue reducitur.

⸿ Secundo cū dicit. Amplius aūt. ponit aliā conuenientiā: dicēs ꝙ ſicut ēt p̄tes tp̄is ſibi ſuccedunt ſine mora: ſimiliter etiā ſibi ſuccedūt ⁊ ipa qn̄ q̄ relinquunt̄ ex illis p̄tibus: ⁊ qn̄ ex p̄terito: ⁊ qn̄ ex futuro continuant̄ ad qn̄ ex preſenti. ſicut etiam tempus preteritum ⁊ futuꝝ copulantur ad preſens.

⸿ Diſtat āt tp̄s ab eo quod eſt qn̄: qm̄ ſm̄ tp̄s aliquid menſurabile eſt: vt annus quidē dicit̄ tēpore diurnus: ⁊ motus multus dicitur: eo ꝙ multo tempore permaneat: At ſecundum quando nihil mēſuratur. Sed aliquādo dicit̄ eſſe ⁊ ſecundum idem temporale ⁊ variabile pronunciatur.

⸿ Deinde cum dicit. Diſtat aūt tp̄s. ponit dr̄iaꝫ īter tempus ⁊ qn̄: q̄ ē: qꝛ cū tp̄s ſit mēſura: ſꝫ tp̄s dr̄ aliqđ mēſurabile. Unde cum queratur quantus eſt motus dicimus ꝙ eſt diurnus. quando autem non eſt menſura: ſed dicit eē in tempore ſicut in menſura. ⁊ quia quod eſt in menſura fluente eſt temporale ⁊ variabile: idcirco ſm̄ quando qđ ſignificat eſſe in tempore qđ eſt menſura fluens: dr̄ aliqđ eſſe temporale ⁊ variabile.

⸿ Ineſt autem quando non ſuſcipere magis ⁊ minus. Non enim dies vel diurnus magis ⁊ minus a die vel diurno dicitur: neqꝫ vnum quidez diurnius alio: ſimiliter autē ⁊ de alijs. q̄re qdē oī quādo ineſt nō dici magis ⁊ min⁹.

⸿ Deinde cum dicit. Ineſt autem quando. determiat de quando quantum ad ſuas proprietates: ⁊ ponit tres proprietates eius. Secunda eſt ibi. Quando quoqꝫ nihil eſt contrarium: Tertia ibi. Eſt autem quando. Dicit ergo in prima parte: ꝙ quando non ſuſcipit magis ⁊ minus. ⁊ ratio eſt: quia quando relinquitur ex tempore qđ eſt quātitas: quantitas autem non ſuſcipit magis ⁊ minus. vnde neceſſe eſt ꝙ etiam quando non ſuſcipiat magis ⁊ minus ⸿ Eſt autem notandum ꝙ dies importat tempus ⁊ ex conſuetudine loquentium importat claritatem prouenientem ex illuminatione ſolis. ⁊ primo mō nō attenditur in die magis ⁊ minus: ſed ſecundo modo ratione claritatis importate: que eſt qualitas: in die magis ⁊ minus attēditur. vnde ſecundū hanc ꝯſiderationē dicimus ꝙ ē magis in die qđ ſit in meridie q̄ꝫ qđ ſit in mane.

⸿ Quando quoqꝫ nihil eſt contrarium. eteni qđ ex preſenti eſt vnum ⁊ idem ei quod ex futuro ⁊ preterito eſt. Impoſſibile autem erit duas de eodē p̄dicari ꝯtrarietates idiuiduo.

¶ Secundo cum dicit. Quando quoqȝ. ponit aliam ppri etatem ipſius qñ q̃ eſt non habere contrariũ. Et circa hoc duo facit: qȝ pͥmo oſtendit ꝙ qñ ex pͥterito ꝛ qñ ex pͥſenti ꝛ qñ ex futuro non hñt contrarietatem rõne diſpoſitiõis ſupra quam fundat̃ formalis rõ ipoꝝ: dicẽs ꝙ vnũ ꝛ idẽ eſt qđ dum eſt hȝ ordineȝ ad tp̃s pñs: ꝛ ſic ẽ qñ ex preſẽti: ante aũt ꝙ̃ eẽt habet ordinem ad futurũ: ꝛ ſic erat qñ ex futuro: poſtꝙ̃ aũt pͥteryt habet ordinem ad pͥteritũ: ꝛ ſic eſt qñ ex preterito. ꝛ qȝ vnum ꝛ idem non põt eẽ duo con traria: pȝ qȝ rõne huius fundamenti non eſt cõtrarietas inter qñ ex pñti ꝛ qñ ex preterito ꝛ futuro.

¶ Amplius autem contraria nunꝙ̃ in eodem erunt ſimul: quando autem quod ſm preſens preteritum ꝛ futurum eſt: ſimul in eodẽ erit. Idem nãqȝ quod eſt fuiſſe verum eſt ꝛ permanſurum eẽ. Contrarium vero rõ eſt nunꝙ̃ in eodem ſimul exiſtere: neqȝ de eodem ſubiecto dici in eodem tempore: quare cõtrarietas in eo quod quando eſt nõ enſiciabitur.

¶ Secundo cum dicit. Amplius aũt contraria. oſtẽdit ꝙ nec etiam rõne rõnis formalis ipſius qñ: iter predicta qñ eſt contrarietas. vbi intendit talem rõnem. Cõtraria nuꝙ̃ ſunt ſimul in eodẽ: ſed omnia predicta qñ ſm ſuas formales rõnes inueniũtur ſimul i eodẽ fundamẽto: qȝ idẽ eſſe rei que fuit ꝛ eſt ꝛ erit ſimul habet ordineȝ ad temp⁹ preteritum in quãtum ipm eſt verũ fuiſſe: hȝ ordineȝ ad pñs qȝ ipm verum eſt exiſtere: ꝛ habet ordinem ad futurum tp̃s: inq̃tum ipm ẽ verũ pmanſurũ eẽ. Qñ itaqȝ ex preſenti preterito ꝛ futuro non hȝ contrarietatẽ pp ſuas formales rationes. pȝ itaqȝ ꝙ ipi qñ nihil eſt contrarium ¶ Eſt aũt notandum ꝙ qȝ contrarietas eſt oppoſitio ſpecierum eiuſdẽ generis: ad oſtendendum ꝙ in aliquo gñe non ſit cõtrarietas: oȝ oſtendere ꝙ ſpẽs illius generis nõ habent contrarietateȝ: ꝛ ꝑpterea ſufficienter oſtẽdit auctor ꝙ ipi qñ nihil eſt contrariuȝ: oſtendendo ꝙ qñ ex pͥterito: ꝛ qñ ex preſenti: ꝛ qñ ex futuro: que ſũt ſpecies ipi⁹ non contrariantur ad ſeinuicem.

¶ Eſt autem quando in omni eo quod incipit eẽ vt corpus quidem vniuerſum eſt ꝛ aliqñ: ꝛ in tempore. ſuſcipit. n. temporum alterationem: alteratur. n. corpus in eſtate vere ꝛ hieme ꝛ autũno. Similiter autem ꝛ in anima. acutius. n. quidam i hieme: quidam in eſtate: quidam in vere ſpeculantur: ſm inſtrumenti complexionem. Aĩa. n. coniuncta corpori cõplexiones comitatur. homies. n. qui aride ꝛ gelide compaginationis ſunt: dementiores ſe ipſis i autũno ſepe ſũt. qbus vero ſanguis pricipatur i vere. Simili aũtẽ ꝛ i alijs ſcđꝫ ſimilitudinem cõplexionis aĩaliũ ꝛ temporuȝ. Erit igitur in tẽpore quicqd tp̃is ſuſcipiens variationes alteratur ſcđm tẽpus ꝛ corpus. Hui⁹ modi vero ſũt que dicta ſũt. de paucis aũt aut de nullis alijs conuenentius erit proferre.

¶ Deinde cum dicit. Eſt autem qñ: ponit aliam proprietatem ipſius qñ: dicens ꝙ qñ eſt in omni eo quod incipit eſſe. nam quod incipit eſſe eſt qñqȝ: cum tñ non ſemper fuerit: vnde de tali re merito dicitur ꝙ eſt aliqñ: ꝛ ꝙ in ipſa eſt qñ qđ ſignificat eẽ in tp̃e. verum eſt tñ ꝙ non oĩa talia ſunt in tempore continuo qđ eſt menſura motus celi: ſed in tali tempore ſunt ſolum mobilia ſicut vniuerſum corpus. i. vniuerſitas corporum ẽ aliqñ ꝛ in tp̃e: ꝛ inter ꝯria adhuc non oĩa ſunt in tempore eq̃ ꝓprie. qȝ ꝓprie que ſũt in tempore variabilia ſũt non ſolũ i loco: ſed etiam i eſſe ꝛ in forma. ſicut pȝ maxime in omni corpore mixto: qȝ alteratur ſm tempora diuerſa. Non ſolum aũt corpus ſed etiam anima coniuncta corpori imitando cõplexionem corporis variatur in ſuis operationibus. vnde ẽt acutius operantur hoĩes in vno tempore: ꝙ̃ i alio. nã diuerſa tp̃a cũ diuerſis ꝯplexiõib⁹ concordant: vnde autũnus eſt tp̃s frigidum ꝛ ſiccum: ꝛ talis ẽ cõditio cõplexionis melãcholice hiems ẽ frigidum ꝛ humidũ ꝛ talis ẽ cõplexio phlegmatica. Ver autem eſt calidum ꝛ humidum ꝛ talis ẽ cõditio complexionis ſanguinee. Eſtas vͦo ẽ calida ꝛ ſicca: ꝛ tal ẽ ꝯditio ꝯplõnis colerice. Concordante itaqȝ tempore cum complexione inualeſcit humor qui i complexiõe dominatur: aut inualeſcit qualitas dñans: ꝛ fiũt ex hoc q ſunt illi⁹ ꝯplexionis tũc alteri⁹ cõditiõis ꝙ̃ ſint in alijs tp̃ib⁹. Concludit aũt auctor ꝙ ꝓpiſſime ẽ i tp̃e qcqd alteratur ſm corp⁹ ꝛ ſm tp̃s: ꝛ talia ſunt maxime q̃ dicta ſunt.

Ubi vero eſt circũſcriptio corporis ꝛ loci circunſcriptione procedens. Lectio. XI.

Poſtꝙ̃ auctor determinauit de actione ꝛ paſſione ꝛ qñ: nunc conſequenter determinat de vbi. Ratio aũt quare prius determinat đ vbi ꝙ̃ de poſitione eſt qȝ vbi dicit ſimplr eẽ in loco: ſed poſitio dicit ordinem partium in toto reſpectu loci. prius autem ẽ conſiderare ſimpliciter ꝙ aliquid ſit in loco: ꝛ deinde eſt cõſiderare qualiter in illo loco ordinate ſunt partes eius. Et ideo intellectus ipſius vbi precedit intellectuȝ poſitionis. vnde determinãdo auctor de vbi ita procedit: qȝ pͥmo de ipſo agit diffinitiue. 2° de ipſo determinat diuiſiue. ibi. Ubi vero aliud ſimplex. ꝛ 3° aſſignat ei⁹ ꝓprietates ibi. Caret autem. Prima ps adhuc diuiditur in ptes duas: qȝ pͥmo ipſe ponit notificatiuam rõnẽ ipſius vbi: eamqȝ declarat. 2° vͦo mouet dubitationem cõtra qđdam qđ dixerat in ſua declaratione ibi. Mouet aũt. Põit itaqȝ pͥmo diffinitionẽ ipi⁹ vbi. dicens ꝙ vbi eſt circunſcriptio corporis a loci circunſcriptione procedens.

Sed hic occurrit dubitatio: qȝ vbi eſt eſſe in loco: ſȝ circũſcriptio: vt videtur: nõ eſt eſſe in loco. ergo vbi non eſt circunſcriptio. ¶ Ad huius itaqȝ queſtionis euidentiam eſt ſciendum: ꝙ in rõne ipſius vbi ſicut ꝛ ipi⁹ qñ: clauduntur duo: vnum quideȝ vt formale ꝛ aliud vt mãle. formale aũt in rõne ipſius vbi eſt ordo ille ad locuȝ: rõne cuius aliquis dicit̃ eẽ in loco. Materiale aũt in rõne eiuſdem eſt id qđ eſt fundamentum immediatum talis ordinis vel reſpectus. Ut aũt videam⁹ quid iſtud ſit. attẽdendũ ꝙ vno modo aliquid in loco eſt non ſicut contẽtum a loco. ſȝ magis ſic̃ ꝯtinẽs ipm locũ: queadmodũ ſũt in loco deus ꝛ ſube ſeparate: ſed iſtud non eſt proprie eſſe in loco. Alio aũt modo eſt aliquid in loco ſicut contentũ ab ipſo: ꝛ infra ipm concluſum. queadmodum corporalia que concluduntur intra metas ſuoꝝ locoꝝ ſunt in loco: ꝛ h eſt ꝓpͥe in loco eſſe. nam locus hȝ rõnem continentie corporis: cuius ꝓprietas eſt infra ſuos terminos concludere id qđ cõtinet. In exiſtentia itaqȝ ꝓpria locati in loco hoc inuenitur ꝙ locus comprehendit ꝛ circũcludit locatum: ꝛ iccirco ſuper hanc circunclusionem fundatur ille ordo ad locum: ſm quem dicitur proprie eſſe in loco

⁊ ſic circũciſio.i.circuncluſio locati a loco ē mãlr ipſʒ vbi qđ ſignificat ꝓprie eē in loco. vñ non valet dicere ꝙ circuncluſio non eſt eē in loco. imo eē ꝓprie in loco non eſt aliud q̃ʒ circuncludi a loco. ℂ Sed notandũʒ eſt ꝙ vna numero eſt circuncluſio qua locus circuncludit: ⁊ qua locatũ circũcluditur. ſed vt ſe tenet cum loco ē cauſa ſui ſupo vt ſe tenet cum locato: qꝛ cā quare locatum circũcluditur: eſt qꝛ locus circuncludit. vnde ⁊ pro tanto dicit̃ ꝙ vbi eſt circunſcriptio locati ꝓcedens a circunſcriptione loci. ſicut etiam dicit̃ ꝙ calefieri eſt calefactio calefactibilis ꝓcedens a calefactione calefacientis.

ℂ Locus autem in eo ꝙ capit eſt ⁊ circunſcribit. eſt igitur in loco quicquid a loco circunſcribitur ⁊ complectitur. non eſt autēʒ i eodē locus ⁊ vbi. Locus enim eſt i eo quod capit ⁊ circunſcribit: vbi vero i eo qđ circunſcribit̃ ⁊ complectitur. Uidetur autē vbi non omni adeſſe. anima enim nuſq̃ʒ eſt: nullum eteni locum occupat neqʒ implet. animarum autem aliquod capere põt: nunq̃ʒ autem contingere palam eſt: occupatum quidēʒ locum aliquo: aliud capere ⁊ complecti poſſe occupante ꝑmanente. granum etenim modio adueniēs retineri nō poſſet aere quo implebatur quieſcēte. Aere autem expulſo granuʒ vtiqʒ recipit̃. nequaq̃ʒ igitur duo in eodem loco eē pñt: nec idem ⁊ vnum in diuerſis. q̃obreʒ nec anima quidem localis erit: cum ipa locum nullaten⁹ occupet. Similiter aũt ⁊ queciq̃ʒ alia a corporis rõe diſſētiũt ⁊ loci circũſcriptiōe carēt.

ℂ Secundo cum dicit. Locus aũt ē. declarat poſitã diffinitionē: ⁊ p̃mo ipam manifeſtat quantum ad hoc ꝙ dicitur vbi eſt circunſcriptio locati procedens a circunſcriptione loci: dicens ꝙ locus eſt in corpore qđ capit ⁊ circũſcribit aliud corp⁹: qꝛ locus ē ſuperficies corporis continentis: ⁊ ſupficies corporis cõtinentis eſt in corpore continēte. Oꝫ ſi locus eſt ſuperficies capiens: tũc oꝫ id ꝓprie eſſe in loco qđ capitur ⁊ circũſcribitur. In iſto aũt qđ capitur eſt vbi: qꝛ vbi eſt eſſe in loco. Eſſe autem in loco non conuenit niſi ipi locato. ex hoc autem debet ſic concludi propoſitum. locatum eſſe ꝓprie in loco circũſcribit̃ a loco: ſʒ locatũ ñ circũſcribit̃ niſi qꝛ loc⁹ circunſcribit: g̃ vbi ſeu eſſe ꝓprie in loco eſt circunſcriptio locati procedēs a circunſcriptione loci. ℂ Secundo cum dicit. Uidetur aũt non omni: declarat illam particulam qua dicitur ꝙ vbi ē circunſcriptio corporis: dicens ꝙ vbi proprie non adeſt omnibus: qꝛ non adeſt ſpũalibus: ſicut non adeſt anime. Cui⁹ rõēʒ aſſignat: qꝛ qđ circũcludit̃ a loco implet locũ ⁊ occupat ipm: ſed aĩa non occupat locum: g̃ non eſt ꝓpe ꝑ ſe in loco. ꝙ aũt aĩa non occupat locum ita probat: impoſſibile eſt aliquo occupante locum in loco exiſtēte aliud locatum occupare locum eundē niſi illud occupans recederet. ſicut grana non pñt ingredi modium plenum aere niſi recedat aer. ſed videmus ꝙ anima non recedente ā corpore aĩato: ipm corpus aĩatum capit nutrimentum ꝙ̃ repletur: g̃ aĩa nec locum occupat nec loco circuncludit̃: relinquit̃ g̃ ꝙ tantũ corporalia circuncluduntur loco: ⁊ ꝑ ꝯñs bene dictum eſt: ꝙ vbi eſt circũſcriptio. i. circũcluſio corporis. ex hoc aũt cõcludit auctor: ꝙ nō poſſunt eē duo corpora in eodem loco: eo ꝙ vnum corpus occupat locuʒ in quo eſt. ⁊ eodem modo vnum corpus non põt eē ĩ pluribus locis. nam cũ locus circuncludit vnum corpus: coaptat ſe totum ſimul: ⁊ ideo ſimul non põt capere aliud. Corpus etiam cum ē in vno loco coaptat̃ totum illi loco: ⁊ claudit̃ ĩfra metas ei⁹. ⁊ iđ ñ põt ſil̃ i loco alio exiſtere.

ℂ Mouet autem fortaſſe quis queſtionē: idē eē in diuerſis ⁊ in pluribus concludens. eteni vox in auribus diuerſorum eſt. Uox autem ⁊ ſi aer non eſt eē non poterit: quare ⁊ aer in auribus diuerſorum erit: quare ⁊ corpus in diuerſis locis eſt. vox eniʒ omnino vna ⁊ eadē nũero ĩ diuerſis qdē aeris ptib⁹ eē nō põt.

ℂ Deinde cum dicit. Mouet autem. ponit obiectionem contra hoc qđ dixit non poſſe ſimul idem corpus eſſe in diuerſis locis: ⁊ circa hoc duo facit: qꝛ p̃mo ponit obiectionē ⁊ ſoluit. 2° inſtat contra ſolutionem illã ibi. Qꝛ ⁊ vox qdem. Circa primam parteʒ ſic ꝓcedit: qꝛ p̃mo ponit obiectionē dicēs ꝙ vna vox auditur ab auribus multoꝝ. ſʒ vox non defertur ad aures niſi ꝑ aerem ſubʒ. ⁊ vna vox numero non põt eſſe in diuerſis numero partibus aeris: ſed eſt tñ in vna. g̃ ſi vna vox numero ſit ĩ auribus diuerſorum: vna pars aeris numero erit in auribus diuerſis. ⁊ quia ps aeris ē corp⁹: erit ſʒ h̃ vnũ corp⁹ ĩ diuerſis locis.

ℂ Concedentibus itaqʒ nobis vnam ⁊ eandē omnino vocem numero in auribus diuerſoꝝ ſentiri: vtiqʒ ⁊ confiteri oꝫ omnino vnam aeris particulam ad aures diuerſorum peruenire. Similiter autem vnum ⁊ idem in plurib⁹ totum impoſſe eſt eē. q̃obrem ⁊ cōcedere cogimur vel diuerſum quidem in auribus ſentiri: vel vnum ⁊ idem numero in pluribus locis relinqui. Eligit̃ aũt ſenſus diuerſoꝝ qdē eē imaginabilr ſeſe generãtiũ ⁊ ſimilr.

ℂ Secundo cum dicit. Concedentibus. ſoluit hanc dubitationem dicēs ꝙ ſi concedamus eandēʒ voceʒ numero fieri in auribus diuerſis: cum ſubiectũ vocis ſit aer: opoꝛtebit eandem numero partem aeris fieri in diuerſis auribus. vnde oꝫ eligere vnum de duobus: vtputa aut ꝙ ſi eadem vox ſit in diuerſis aurib⁹: aut ꝙ idem corpus ſit ĩ diuerſis locis. ſed hoc 2ᵐ eſt impoſſibile. oꝫ g̃ eligere p̃ᵐ ⁊ dicere ꝙ non idem ſonus eſt qui ſentit̃ i oĩbus partib⁹ aeris: ſʒ ſũt diuerſi ſeſe gñantes imaginabilr ⁊ ꝑ a. ſilr.

Sed hoc non videtur bene dictum: qꝛ qđ ē generatiuũ ſoni eſt ſonãs: ſed ſonus non ē ſonãs imo ē effect⁹ ſonantis. g̃ ſonus non generat ſonum. ℂ Ad hui⁹ g̃ euidētiam eſt ſciendum ꝙ accidētia mãlia extendũtur ad extenſionem ſubi: ſicut extenditur albedo ad extenſionem ſupficiei. ſonus autem eſt accidens mãle [illegible] oꝫ ꝙ extendatur ſꝫm extenſionem aeris q ē ſubm ei⁹. [illegible] ma autē coextenſa ſubo: oꝫ vt alia pars ei⁹ ſit in vna pte ſubi: ⁊ alia pars eius ſit in alia. ſicut videm⁹ ꝙ alia pars albedinis ē in vna parte ſuperficiei: ⁊ alia pars eſt i pte alia. ſimiliter itaq̃ʒ erit in voce: ꝙ. ſ. erit alia pars ei⁹ in parte aeris ꝓxima clamãti: ⁊ alia i alia pte aeris remota a clamãte. Qñ itaq̃ʒ querit̃ a quo generat̃ vox in q̃buſcũq̃ʒ ptib⁹ aeris: dicendum ꝙ in omnibus generatur vox ꝑ virtutem clamantis: ſed differenter: qꝛ in parte aeris remota nō generat vocem immediate: ſed mediante pte proxima. ⁊ ideo vox que eſt in parte ꝓxima: non eſt vocans neq̃ʒ ſonans: qꝛ non in virtute ſua vocem generat. in parte alia dicitur generare eam quaſi medium concurrens ad eius gene-

rationem.qꝛ vt dictum eſt ipſe clamans non generat īme diate vocem in parte aeris remota:ſ3 mediāte pte pxia.

¶ Quare ⁊ vox quedam animalis non eſt. ea .n.que imaginabiliter fit: ⁊ ſimilr: animalis nō eſt:qm̄ ab animali non pfertur.

¶ Deinde cu3 dicit.Quare ⁊ vox.inſtat contra poſitā ſolutionē.⁊ pmo ponit inſtantiam:dicens:ꝙ ſi vox ſequens generatur a voce pcedente:cum vox pcedens nō ſit aial: erit quedam vox nō gīata ab aiali.qḋ ē icōueniēs.

¶ Ad hoc autem dicimus omnem quide3 vocem animalis eē.quis enim audiuit voce3 ab initio in ſilentio animalium:quare ⁊ vox quidem animalis dicitur quecunq3 ipſo proferente fit. Unius igitur vox ad aures diuerſoꝝ dirigitur: vna aūt ⁊ eadem non cōtingēs ē.

¶ Secundo cum dicit.Ad hoc aūt dicimus: ſoluit inſtantiam dicens ꝙ oīs vox eſt aialis:qꝛ cūctis aialib⁹ ſilentibus nulla vox auditur:ſed tñ vox in toto aere ab aiali nō eque imediate fit:ſed in parte remota fit mediāte parte pxima.Et ſic a diuerſis percipit vox vnius aialis.ſed nō eadem pars vocis fit in aurib⁹ diuerſis:eo ꝙ non ſit i eis eadem ps aeris ſed alia.⁊ forma extēſa cū ſubo partitur ſm partitionem ſui pprij ſubi.

¶ Ubi autem aliud ſimplex eſt:aliud compoſitum. Simplex autem eſt qḋ a ſimplici loco procedit. Compoſitum vero quod ex coniuncto. Locus vero ſimplex eſt origo ⁊ conſtitutio eius quod cōtinuoꝛum eſt. Locus autem compoſitus vt dictu3 eſt:copulatas h3 quidē particulas ad eundem terminum ad que3 corporis particule copulanē. Corporis vero partes ad punctum:loci vero partes iuxta pūctū fieri neceſſe ē. Erit itaq3 locus ſimplex i quo pūctū adiacē ꝯſtabit.loci ģ pticule ſoliditatis particulas claudunt.etenim loca quidem ſimplicia mimas corporis particulas occupātia ſunt.quare nec loc⁹ ſine corpore nec ſoliditas ſine loco erit. Lectio. XII.

Poſita quidem rōne manifeſtatiua ipſi⁹ vbi:nunc in parte iſta ꝯñr ponit auctor diuiſionem ei⁹.Et circa h duo facit qꝛ p̄ diuiſionē ponit ⁊ manifeſtat. Scdo aūt cum dicit. Contentio. mouet dubitationem cōtra quoddā qḋ dixerat ⁊ concluſerat ex manifeſtatiōe diuiſiōis ſue. Dicē ģ in pma parte ꝙ vbi aliud eſt ſimplex aliud compoſitū. ⁊ qꝛ ſupradictum eſt:ꝙ vbi pcedit a loco.iccirco o3 dicere ꝙ vbi ſimplex procedit a loco ſimplici:⁊ vbi cōpoſitū pcedit a loco cōpoſito. Locus aūt ſimplex ē loc⁹ puus: ⁊ locus compoſitus eſt locus magnus.vñ hñt ſe ſicut pars ⁊ totum:qꝛ ps ē minor ſuo toto.Et qꝛ totum oritur ⁊ conſtituitur ex partib⁹ adinuicē cōnexis:iccirco dicit auctor ꝙ locus ſimplex eſt origo ⁊ conſtitutio locoꝝ cōtinuoꝛu3 .i.cōpoſitoꝝ.⁊ qꝛ locus compoſitus pueniт ex cōtinuatione locoꝝ ſimplicium ad vnū terminum cōem:ideo oſtendit ꝯñr ad quem terminū pticule loci copulenē: dicēs ꝙ copulantur ad illum terminum ad quē copulantur particule corporis in ſua extremitate.qꝛ locus coextendiē extremitati corporis locati:ita ꝙ partes ſingule loci correſpondent ſingulis partibus corporis quas claudūt:vnde ⁊ locus minimus ģ eſt ſimplex: claudit etiam minimam pte3 corporis.Quia vo extremitas partiū corporis ē ſupficies:⁊ ptes ſupficiei copulantur vltimo ad punctū:neceē eſt ꝙ partes loci ⁊ ptes corpis locati terminētur vltimo ad punctū.Cōcludit aūt ex hoc auctor ꝙ ex quo locus ⁊ corpus locatum ita correſpondent ⁊ coextendunē ad ſeinicem:videtur dicendum ꝙ nec corpus poteſt eſſe ſine loco:nec locus ſine corpore.

Sed hic oritur dubitatio.qꝛ nō videē ꝙ poſſit dari corpus minimum.qꝛ in eo ꝙ eſt diuiſibile i infinitu3 nō pōt dari minimū:ſed corpus cum ſit aliqḋ continuu3 ē in infinitum diuiſibile:ģ in corpore non pōt dari minimum. ¶ Ad iſtam qōnē ē dicēdū ꝙ de corpore loqui poſſum⁹ duplr.vno quidē modo ſm ꝙ eſt corp⁹:⁊ ſic ſua diuiſio nunꝙ3 terminatur.nec in ipſo pōt dari minimum Cuius rō ē.qꝛ nihil diuidiē niſi in ſuas partes: qlibet aūt pars corporis eſt corpus:⁊ iccirco corpus nunꝙ3 diuidiē diuiſiōe qūtitatiua niſi i corpora.Et qꝛ oē corpus ē diuiſibile:eo ꝙ omne corpus h3 partem ⁊ ptem:neceſſe eſt dicere ꝙ ſemper illud in qḋ diuiditur corpus: ſit diuiſibile. Alio autem modo loqui poſſumus de corpore nō ſimplr ſm ꝙ eſt corpus:ſed ſ3 ꝙ eſt tale corpus.ſicut ignis aut terra aut aliud qḋ tale.⁊ ſic diuiſio corporis nō ē in infinitum:eo ꝙ forma determinata reqrit in mā determinatam qūtitatem:vnde pōt ignis tm̄ diuidi ꝙ corrūperetur ſi fieret vlterior diuiſio:⁊ ideo in corpore naturali ſic ſumpto eſt dare minimum:⁊ locū contenti⁹ talis corporis appellat hic auctor locum ſimplicem.

¶ Contentio autem oritur de ſpere extremitate.nihil enim extra idem eſt.in eo aute3 locus eē non poterit vt dictum eſt a ſuperiorib⁹.qm̄ ab eo quidem loco ambiretur.

¶ Deinde cum dicit.Contentio.inſtat contra id quod dixerat ꝙ omne corpus eſt in loco.⁊ pmo ponit inſtantiam dicens ꝙ oritur contentio de extremitate ſpere.i.de extrema ſpera celeſti:qꝛ ipſa eſt corpus ⁊ non videtur eſſe ī loco.qꝛ non pōt dici ꝙ exiſtat in loco qui ſit in ea:qꝛ iam dictum ē ꝙ locus non eſt in locato qḋ ambiē a loco. Nō pōt etiam dici ꝙ exiſtat in loco q ſit ex̄ ipſa3:qꝛ ex̄ ⁊ ſupra vltimā ſperā celi nō ē corp⁹. Nō ģ oē corp⁹ ē i loco.

¶ Confitentibus igitur nobis ſperam eſſe localem:confiteri nunc vtiq3 ⁊ neceſſe eſt aliud quidem preter eam eē in quo extremitatis locus exiſtat. Nihil autem preter idē eſt: quare extremitas quidem in loco non eſt. De his aūt iſolitum quidem eſt ⁊ occultum pronunciare: ⁊ etiam contra ſenſibilia.

¶ Secundo cum dicit.Confitentibus.reſpondet ad inſtātiam:dicens:ꝙ ſi concedam⁹ ſperam eē localem:ita v3.ꝙ ſit per ſe in loco ambiente p ſe ipſam totā:neceſſe erit nobis dare ex̄ ipſam aliud corpus qḋ circundet eam.⁊ qꝛ h ē falſum:cōcludit ꝙ extremitas.i.extrema ſpera non ē in loco.Sed tunc videtur ꝙ male dixerit pus concludens omne corpus eſſe in loco. ¶ Ad quod dicēdum eſt ꝙ oē corpus eſt in loco:vel p ſe:vel per ſuas partes.⁊ ſic ſupra intellexit ꝙ omne corp⁹ eſt in loco.Corp⁹ aūt qḋ eſt in loco p ſe:h3 ex̄ ſe corpus in quo cōtineē.ſed vltima ſpera nō eſt in loco per ſe:iccirco non h3 ex̄ ſe corp⁹.eſt tñ in loco p ſuas ptes. qꝛ oēs ei⁹ partes ſunt ita ſe hñtes ꝙ vna continetur in alia:vt declarauim⁹ diffuſe in queſtionib⁹ qrti libri phyſicorum:vbi reprobamus opinionem dicentium

ꝙ vltima ſpera eſt in loco ꝑ centrū. Excuſat autem ſe au ctor a diſcuſſiōe iſtius queſtionis: dicens ꝙ de hꝰ rebus pronunciare eſt inſolitum ⁊ .3. i. vltra ſenſibilia.

¶ Caret autē vbi intenſione ⁊ remiſſiōe. Nō enim dicitur alterum altero magis eſſe ī loco vel minus: licet tñ ⁊ maiorem locum ⁊ mino rem poſſideat: non autem ſꝫ vbi vl' q̄titatem aliquā: ſꝫ ſm id qđ qualⁱe eſt.

¶ Deinde cum dicit. Caret autem. ponit duas ꝓprietates ipſius vbi. Et p̄mo ponit vnam: dicens ꝙ vbi non ſuſcipit magis ⁊ minus. lꝫ enim vnum corpus occupet maiorem locum q̄ꝫ aliud corpus: non tamen vnum corpus dicitur magis q̄ꝫ aliud eſſe in loco.

Sed iſtud videtur male dictum: qꝛ eſſe ſurſum eſt quo dam vbi: qꝛ eſſe ſurſum eſt ēē in loco: ſed dicimus ꝙ pōt corpus ēē magis ⁊ minus ſurſum. g̃ vbi ſuſcipit ma gis ⁊ minus. ¶ Ad iſtius ergo queſtionis euidentiā ē ſci endū: ꝙ đ vbi loqui poſſumus dupl'r. vno quidem modo ſimpl'r non applicādo ipm magis ad corpora nālia: q̄ꝫ ad corpora mathematica ⁊ ſic ipm vbi non ſuſcipit vc magis ⁊ minus. cuius rō eſt qꝛ magis ⁊ minus dr̄ ī reſpectu ad maxiꝰ. ſed ſimpl'r in mathematicis nō eſt dare maxime ſurſum nec maxime deorſum: qꝛ non poſſum imaginari aliqđ ita altū: qn poſſim ſemꝑ aliud imaginari ſupra ipꝫ. ⁊ ꝓpterea ꝓprie loquendo in ipo vbi non eſt magis ⁊ mi nus. Item ſurſum ⁊ deorſum non ſunt drīe ipiꝰ vbi ſimpl'r ſed ſūt drīe ipſius vbi applicati ad corpora naturalia: ⁊ ſic ſuſcipit magis ⁊ minus. Eodem modo etiā dicendum eſt de contrarietate. Nam contrarietas eſt maxima diſtan tia contentoꝝ in eodē genere. Non aūt ſimpl'r in vbi eſt maxima diſtantia qꝛ non poſſum imaginari duo vbi tan tum diſtantia: qn poſſim ſemꝑ imaginari alia magis diſtā tia. ⁊ ideo ſimpl'r in vbi non ē cōtrarietas. ſed ſi applicet̄ ad corpora naturalia: erit maxima diſtātia ī vbi: ꝑꝑ id ꝙ diſtantia nālis non pōt ꝓcedere in īfinitū. ⁊ ſm hanc ac ceptionem dicit in qnto phyſicorum ꝙ contrarietas eſt ī quantitate ⁊ qualitate ⁊ vbi.

¶ Ineſt autem vbi nihil ēē contrarium: eo ꝙ nec loco contrarietas quidēꝫ ineſt. Locus. n. loco contrarius non eſt. quoniā n autem nec in alijs: manifeſtum eſt.

¶ Secundo cum dicit. Ineſt autem. ponit aliam ꝓprieta tem. ⁊ circa h̄ tria facit. qꝛ p̄mo ponit eam dicens: ꝙ ipiꝰ vbi nihil eſt cōtrarium: eo ꝙ vbi ꝓcedit a loco: ⁊ locus eſt q̄titas ⁊ quantitati nihil eſt 𝔠rium.

¶ Surſum autem ⁊ deorſuꝫ ēē contraria plu ribus videntur. multum enim diſtare vident̄ id quod eſt ſurſum eſſe ⁊ id quod deorſum ē eſſe: queadmodum ſurſum ⁊ deorſuꝫ: quare contrarietas vbi maxīe vr̄ circa ſurſū ⁊ deorſū ēē: queadmodū ⁊ ꝯtrarietas circa locū ēē.

¶ Secundo cum dicit. Surſum autem. arguit cōtra hāc ꝓprietatem: dicens ꝙ ſurſum ⁊ deorſum videntur ēē con traria eo ꝙ ipſa maxime diſtant. qđ ē ꝓpriū 𝔠rioꝝ.

¶ Contingit autem in vno eodem ēē cōtraria Surſum autem ⁊ deorſum in eodē ſunt. Idē enim ſurſum ⁊ deorſum eſt ad diuerſa quidē ſumptum. nam turris quidem altitudo ſurſū eſt ad nos: ſpere vero extremitati comparata inferior eſt: ⁊ deorſum. Ampliꝰ idem ſibi fo re contrarium contingeret. ſi enīꝫ ſurſum eſſe ⁊ inferius ēē contraria ſunt: cum idem ſurſuꝫ ⁊ deorſum ſit: cōtingit idē ſibimet fieri cōtra riū. nō igīt ꝯtrarietas vlla ī eo qđ ī loco ē ēē.

¶ Tertio cum dicit. Contingit aūt. oſtendit ꝙ iſta nō ſūt contraria per duas rōnes. quaꝝ vna eſt. contraria nunq̄ꝫ ſimul ſm ſuam ꝑfectam rōnem: ⁊ per reſpectū ad diuer ſa: pōt p̄dicari de eodem. ſed ſurſum ⁊ deorſum ſm ſuam ꝑfectā rōnēꝫ ſimul dicunt̄ de eodem ꝑ reſpectum ad di uerſa. g̃ ipſa non ſunt contraria. Alia rō eſt: qꝛ nihil eſt ſibi ipi contrarium: ſed idem eſt ſurſum ⁊ deorſū. g̃ iſta n̄ con trariantur ad ſeinuicem. ¶ Notandum aūt eſt ꝙ in ap plicatione ad nālia eſt dare aliquid ita ſurſum ꝙ non eſt deorſum: ⁊ aliquid ita deorſum ꝙ non eſt ſurſum. Et iſta ſunt in nālibus abſolute ſurſū: ⁊ deorſū ſūt 𝔠ria: nec ſiſ̄pſe ineſſe eidem: qꝛ non pōt idem corpus ēē ſimul ī extremi tate lune ⁊ in centro terre. Simpl'r aūt ⁊ ſine iſta applica tione ſumēdo ſurſū ⁊ deorſū ipſa nō ſūt 𝔠ria.

Poſitio vero eſt quidē ſitus par tium ⁊ generationis ordinatio: ſecundum quam dicunt̄ vel ſtā tia vel ſedētia: vel lenia vel aſpe ra: vl' quomodolꝫ alr̄ diſpoſita.

Lectio. XIII.

Supra determinauit auctor de vbi. nūc aūt determinat de poſitione. Rō autēꝫ quare imediate poſt tractatum de vbi agitur de poſitione eſt: qꝛ vbi vt dictuꝫ eſt ſupra. dicit ēē in loco. ⁊ poſitio dicit ordinem partiū ī toto reſpectu loci. Ime diate autem cum aliqđ in loco eſt: oꝫ ꝙ habeat ſuas ꝑtes aliquo modo ī ipo ordinatas. ⁊ iccirco imediate poſt conſiderationem de vbi oꝫ cōſiderationē facere de poſitione. Diuidit̄ aūt iſtud caplm ī partes du as: qꝛ p̄mo ponit ⁊ exponit auctor rōnem manifeſtatiuaꝫ poſitionis. 2ᵒ aſſignat ꝓprietates eiꝰ ibi. Suſcipere autē. Prima ꝑs continet duas partes. qꝛ p̄mo facit auctor illđ quod dictum eſt. 2ᵒ aūt mouet quandam q̄ſtionem ⁊ diſ ſoluit ipſam ibi. Solet autem. Circa primam partem ſic ꝓcedit: qꝛ p̄mo ponit rōnem poſitionis: dicens ꝙ poſitio ē qdā ſitꝰ ꝑtiū ⁊ gñatiōis. i. rei gñatiue ordinatio.

Sed hic ſtatim dubitat̄. qꝛ non vr̄ ꝙ poſitio ſit p̄dica mentum. qꝛ drīa p̄dicamenti non facit ꝑ ſe predi camentū: ſed pō ē drīa quātitatis: g̃ ipſa n̄ facit p̄dicamē tum ꝑ ſe. ¶ Ad iſtiꝰ q̄ſtiōis euidētiā eſt ſciēdū: ꝙ poſitio dupl'r accipit̄: vno qdem modo ꝓ ipſa cōnexiōe ꝑtiū: ⁊ ſic poſitio non eſt p̄dicamentum: ſed ē q̄titatis drīa. Alio āt modo accipitur poſitio pro ordine partium in toto reſpe ctu loci. nā talis ordo ē formal'r pō. fūdamentū aūt eiꝰ vr̄ eſſe ipſa concluſio ꝑtium locati a partibus loci. vnde ſicut vbi importat ordinem ⁊ reſpectum ad totum locū cuius ordinis fundamētū eſt ipſa cōcluſio totiꝰ locati in toto lo co: ſic etiam ipſa pō importat ordinem ⁊ reſpectuꝫ partiū locatum ad partes loci: cuiꝰ ordinis fundamētū non eſt aliud q̄ꝫ cōcluſio partiuꝫ locati a partibus loci. ⁊ iſta po ſitio eſt illa q̄ facit per ſe predicamentuꝫ. Ad oſtendenᵈᵘᵐ aūt ꝙ non omnis ſitus ad hoc p̄dicamentuꝫ ꝑtinet: dicit auctor ꝙ poſitio eſt quidam ſitus partiuꝫ. ⁊ qꝛ vt iaꝫ pꝫ: formalis ratio poſitionis conſiſtit in ordine ꝑtium loca to reſpectu loci: ideo adiungit. i. gñationis. i. rei generate ordinatio: ſecundū quam ipſa locata dicunt̄ ſtantia vel ſe dentia: vel aſpera vel lenia: vel alio tali modo diſpoſita. i. in loco ordinata.

¶ Sedere autem ⁊ iacere poſitiones nõ ſũt ſʒ denominatiue ab eis dicta.

¶ Secundo cum dicit. Sedere autem. remouet a predicamento poſitionis ea que in ipa ſunt rõne abſtractoꝝ a quibus denominaꝛ: dicẽs ꝙ ſedere: iacere ⁊ ſimilia nõ ſunt põnes: ſed ſũt a poſitionib⁹ denoiata.

¶ Solet autem ⁊ quedam induci queſtio de curuo ⁊ recto: aſpero ⁊ leni: quadrangulo ⁊ triangulo: bicubito ⁊ tricubito: magno ⁊ paruo: breui ⁊ longo: ⁊ ſimilibus. quandam .n. partiuʒ diſpoſitionẽ ſignificare videnꝛ. Aſperum .n. diciꝛ cui⁹ partiuʒ vna alteri ſupereminet. Lene vero cuius particule equalr̃ poꝛrecte ſũt: ſilr̃ aũt ⁊ de reliquis.

¶ Tertio cum dicit. Solet autem induci. mouet queſtionẽ q̃dã. ⁊ p̃mo ponit eã dicẽs ꝙ ſolet iduci queſtio ꝺ curuo ⁊ recto: ⁊ aſpero ⁊ leni: ⁊ ſimilibus: an ſint poſitiões. qꝛ .n. ĩportant quãdã diſpoſitionẽ ptiũ videnꝛ poſitiões ẽẽ.

¶ Non ſũt autem poſitiões ea que dicta ſunt: ſed qualia circa ſitũ exiſtentia: eo nãqʒ ꝙ ptes ſic diſpoſite ſunt: ex eo talia ſenſibus iudicantur: non aũt ex eo ꝙ talia. i. aſpera vel lenia vl̃ bicubita vel tricubita ſunt. Similiter autẽ ⁊ de alijs huiuſmodi que in partibus habẽt diſpoſitionem. erit igitur vnũquodqʒ pꝛedictorũ ſi poſitio ſʒ quale qd qȯ circa põnes naſciꝛ.

¶ Secundo cum dicit. Non ſunt autem. ſoluit iſtam q̃ſtionem: dicens ꝙ non omnia p̃dicta non ſunt poſitiones: ſʒ ſunt q̃dã qualitates que attenduntur circa partium poſitionem ex qua oꝛiginantur. Et aũt a poſitione oꝛiginalr̃ proueniant pʒ. Nã ex hoc ꝙ ĩ coꝛpoꝛe duro partes ita oꝛdinanꝛ: ꝙ eſt ibi q̃dam ſupeminentia ptis ad parteʒ: cauſaꝛ inde paſſio in ſenſu: ⁊ iudicatur aſperum: nõ aũt econuerſo qꝛ aſperum ẽẽ videtur: ideo taliter eſt oꝛdinatum. pʒ itaqʒ ꝙ p̃dicta ſũt q̃dã q̃litates q̃ circa põnẽ attẽdunꝛ.

Sed hoc videtur ẽẽ falſum qꝛ dicit ariſtoteles ĩ p̃dicamento qualitatis ꝙ aſperum ⁊ lene ⁊ ſimilia: non ſũt q̃litates ſed poſitiões. Ad qȯ dicẽdũ ẽ ꝙ aſpuʒ ⁊ lene dĩt taʒ poſitionẽ q̃ʒ qualitatem. pñt eñi accipi duplr̃. vno quidem mȯ ſm̃ ꝙ dant intelligere quãdã oꝛdinationeʒ partium in loco: ⁊ ſic voluit ariſtoteles ꝙ talia ſint poſitiones. Alio autem modo ſumi poſſunt ꝑut dant intelligere modos ſeu determiatiões q̃ſdã ſubo adiacentes. Alium .n. modum ſe habendi ponit aſperum: ⁊ alium moduʒ ſe habẽdi ponit lene. ⁊ qꝛ modus ſe habendi ẽ qualitas rei: ideirco ſʒ h̓ p̃dicta ponũt q̃litatẽ. ⁊ ſic ĩtelligit hic auctoꝛ.

¶ Suſcipere autem videtur ſitus contrarietates: nam ſedere ad id qȯ eſt ſtare ꝯtrarium ẽẽ videtur. Contraria autem ſunt que in vno indiuiduo eodemqʒ tempoꝛe impoſſibile eſt ſimul reperiri: viciſſim tamen poſſibilia ineſſe. Sedens enim illico ſtare poteſt: ⁊ ſtans ſedere: quocunqʒ tamen ſedẽte: impoſſibile eſt eũdem ſtare.

¶ Deinde cum dicit. Suſcipere aũt. determinat de ꝓprietatib⁹ poſitionis: ⁊ ponit tres ei⁹ ꝓprietates. 2ª ibi. Proprium autem eſt. 3ª ibi. Magis autem ꝓpriũ. Circa p̃mã ꝓprietatem ipẽ ſic ꝓcedit: qꝛ p̃mo ponit illud qȯ p̃ma facie apparet: dicens ꝙ poſitio videꝛ ſuſcipere contrarietatem: qꝛ ſtare ⁊ ſedere videnꝛ ẽẽ ꝯ̃ria. ⁊ rõ quã ꝺ h̓ aſſignat eſt: qꝛ contraria ſunt que nunq̃ʒ in eodem idiuiduo ſimꝛ ſunt: ſed in ipo pñt fieri viciſſim. ſic etiam ſe hñt ſtare ⁊ ſedere. qꝛ idem põt viciſſim eſſe ſtans ⁊ ſedens: ſed non ſimul. ergo ipa videntur ſibyinuicem ẽẽ contraria.

¶ Ponentibus autem nobis hec contraria ẽẽ inconuenientia cogimur recipere: eo ꝙ vnum contrarium ſit plurium. Secundum eniʒ collationis continentiam non magis ſedere ad id quod ſtare eſt contrarium eſt: q̃ʒ ad accumbere. Similiter autem quemadmodum ſedere ⁊ ſtare nũquam ĩ eodem ſimul reperiuntur: ita nec ſedere ⁊ accumbere. Secundum igiꝛ huiuſmodi diſpoſitiones: ſitui nulla contrarietas inerit.

¶ Secundo cum dicit. Ponentibus. oſtendit adductam rõnem ẽẽ defectiuam: dicens: ꝙ ſi gr̃a illius rõnis q̃ nũc adducta eſt ponere volumus ꝙ põni ſit aliquid contrarium: cogemur per eandem rõnem h̓ inconueniens concedere: ꝙ vnum ⁊ idem contrarietur pluribus: qꝛ ſm̃ continentiam. i. virtutem collationis. i. rõnis nũc facte: nõ magis ſtare cõtrariatur ad ſedere: q̃ʒ ad accumbere: eo ꝙ ẽt ſtare ⁊ accumbere pñt ẽẽ viciſſim in eodem: ſed nõ ſimul. Quia ĝ inconueniens ẽ ꝙ contrarietur pluribus: pʒ ꝙ illa rõ non concludit bene. Et ideo ſm̃ hȯ rõnem nõ debemus moueri ad ponẽdũ ꝙ ſitui ſit aliq̃d ꝯ̃rium.

¶ Foꝛtaſſis autem nec inſolitum quideʒ vnuʒ plurium eſſe contrarium. palloꝛ enim ad albũ ⁊ nigrum contrarium videtur ẽẽ. nam ſub eodem genere cum ſint: nũq̃ʒ in eodem inueniuntur: ⁊ viciſſim tranſmutantur. Relinquiꝛ igiꝛ vnum pluribus ẽẽ contrarium.

¶ Tertio cum dicit. Foꝛtaſſis autem. obijcit contra hanc ſolutionem: dicens ꝙ foꝛte alicui non videtur ĩcõueniẽs ꝙ idem contrarietur pluribus: qꝛ pallidum videꝛ ꝯ̃riari albo ⁊ nigro eo ꝙ hec tria viciſſim in eodem reperiũtur: ſed non ſimul. ⁊ cum ſint in eodem genere puta in genere coloꝛis: adinuicem tranſmutanꝛ: qꝛ de pallido põt ꝗs fieri aut albus aut niger: ⁊ econuerſo. ⁊ ſic non videꝛ inconueniens ꝙ vnum contrarieꝛ plurib⁹.

¶ Non eſt autem pallidum ad albũ ⁊ nigrum contrarium: ⁊ enim cum vtroqʒ in eodem ẽ: palloꝛ enim ⁊ reliqui coloꝛes ex albo ⁊ nigro conficiuntur. Neceſſariũ ergo eſt in quocũqʒ pallidum eſt: in omni eo quidem eſſe album ⁊ nigrũ. ſimiliter autẽ ⁊ ꝺ ceteris coloꝛib⁹.

¶ Quarto cum dicit. Non eſt aũt. deſtruit hanc obiectionem: dicens ꝙ pallidum non eſt ṽe contrarium albo ⁊ nigro: qꝛ cum pallidum conficiatur ex nigro ⁊ albo: oʒ ꝙ in ipo ſit aliquo modo vtrũq̃. Cum ĝ vnuʒ contrariũ nullo mȯ ſit ĩ cõſtitutione alteri⁹ ꝯ̃rij. ſicut albũ non ẽ in cõſtitutione nigri: nec econuerſo: neceſſe eſt dicere ꝙ pallidũ non ſit ṽe contrarium ad album ⁊ nigrum. ¶ Eſt autem hic notandum: ꝙ contrarietas vera eſt maxima diſtantia eoꝝ que ſũt in eodem gñe: vt habetur in decimo metaphiſice: ſʒ mediũ ñ diſtat maxĩe ab extremis: qꝛ maioꝛ eſt diſtantia extremoꝛum inter ſe: q̃ʒ ſit diſtantia extremoꝝ a medijs. ſicut maioꝛ eſt diſtantia albi a nigro: q̃ʒ ſit

diſtantia nigri aut albi a pallido: ⁊ pro tanto mediū nulli extremo vere eſt contrarium.

℄ Amplius autem contrariorū ſatio eſt circa idem natura exiſtere: ſedere autē ⁊ iacere nō circa idem natura exiſtunt: ſed ſeiūcta ſūt. Eſt .n. ſedere circa rōnalia. Jacere aūt ⁊ accūbere circa diuerſa. huiuſmodi aūt ſignum eſt equi ⁊ bouis ſimilitudo: quibus ſine dubio accubitus probatur ineſſe.

℄ Quinto cum dicit. Amplius contrariorum. oſtendit q inter ſupradictas poſitiones non eſt contrarietas. ⁊ intēdit talem rōnem. Contraria ſunt natura .i. naturalr circa idem immediatum ſuſceptiuū: ſed ſupradicte poſitiones nō ſic ſe habent: q: ſedere ſit proprie circa rōnabilia tm̄: hoīes enim tm̄ dicuntur ſedere: ſed accumbere ⁊ iacere ſiunt circa diuerſa .i. circa oppoſita aīalia: ſicut circa bruta. vnde videmus q in accūbēdo bos ⁊ equ⁹ ⁊ bruta animalia conueniunt. Si quis autem dicat q etiam hoī ꝯueniat iacere: ex quo tm̄ ꝯuenit etiā brutis aīalib⁹: oꝫ p⁹ dicere q ſit primo circa aīal. Quia g̃ ſedere non ſit circa aīal: ſed circa hominem ſit proprie: pꝫ q ſedere iacere ⁊ ſtare non ſiunt oīno p̄mo circa idem: nec ſunt p ꝯñs ꝯria.

℄ Proprium aūt poſitionis eſt neqꝫ cum minus neqꝫ cum ampli⁹ dici. ſedere nāqꝫ nō magis poſitio ē q̄ꝫ accūbere: nec min⁹. neqꝫ .n. ſedēs magis alterū altero vel min⁹ dicitur: neqꝫ accūbēs: neqꝫ vlr ſꝫ aliq̄ꝫ aliā poſitiōem.

℄ Deinde cum dicit. Proprium autem poſitionis. ponit ꝓprietatem aliam poſitionis: dicens q ꝓprium eſt poſitionis nec cū magis nec cum minus dici. q: ſeſſio non eſt magis poſitio q̄ꝫ ſtatio. nec ꝓpter dicit̄ magis ſedens vn⁹ q̄ꝫ ali⁹: ⁊ eodē modo ē itelligēdū de alijs poſitionib⁹.

Sed hic occurrit dubitatio difficilis. cum enim tā poſitio q̄ꝫ vbi importent ordinē ad locum: eadē rōne videntur ambo ad magis ⁊ minus ſe habere. Conſtat āt q naturalr loquendo ipꝫ vbi ſuſcipit contrarietatē ⁊ magis ⁊ minus: pari itaqꝫ rōne ⁊ ipſa poſitio poterit phyſice loquendo hec ſuſcipere. ℄ Ad hui⁹ itaqꝫ queſtionis euidentiam aliqualem nunc breuiter attendēdum eſt: q ſꝫ nullam formam q̄ conſiſtat in indiuiſibili pōt attendi cōtrarietas ⁊ magis ⁊ minus: ſed ſolum ſecundum formas habentes latitudinem. vbi autem ſecundum nāiem acceptionem hꝫ quandam latitudinem quam nō habet poſitio. Cui⁹ rō eſt: q: loc⁹ nālis hꝫ q̄ꝫdam cōnālitatē ad ipꝫ locatum. q̄ quidem connālitas nō conſiſtit ī indiuiſibili: ſed hꝫ magnam latitudinē: ⁊ ex ea ꝓuenit latitudo ī ipſo vbi: non aūt in poſitione. Quod quidem pro tanto contingit: q talis cōnaturalitas ē p̄mo ⁊ p ſe non ad ptes locati ſed ad totum locatum: ⁊ rōne totius etiam eſt cōnaturalitas ad partes eius. Quia g̃ vbi importat p̄ncipalr habitudinem totius locati ad locum: ſed poſitio importat p̄ncipalr ipſam ordinationem ptium in loco: contingit ob hoc vt ex dicta cōnālitate habeat vbi: ſed non poſitio quandam latitudinē. Et ꝓpterea ſm̄ naturalē ipſm vbi habet ꝯrietatē ⁊ magis ⁊ minus ſꝫ nō poſitio.

℄ Magis aūt videtur poſitiōis ꝓpriū ſubē ꝓprie aſſiſtere oīb⁹ alijs formis ſuppoſitis. Poſitio .n. nihil aliud ē q̄ꝫ naturalis ipi⁹ ſubē ordinatio: que a principio qdē īnata eſt: vt ea que aſpis vel lenibus: equalib⁹ vel īequalib⁹ ieſt: vel a nature qdē motu cōſueto: vt ſeſſio ⁊ accubit⁹ ⁊ ſilia. Quicqd igit̄ ꝓprie eſt ſubē aſſiſtēs: id neceſſario poſitio ē: ⁊ oīs qdēꝫ poſitio huiuſmodi ratiōis ſuſcipit predicationem.

℄ Deinde cum dicit. Magis aūt. ponit auctor tertiā proprietatem poſitionis. dicens q magis ꝓprium videt̄ eē poſitionis. ſubē ꝓprie aſſiſtere alijs formis nālib⁹ ī ea p̄ſuppoſitis. p̄ſupponit enim in ea vbi. q: ſicut ſupradictum eſt: prius intelligitur q totum ſit in loco: q̄ꝫ intelligat̄ quomodo ordinate ſint in loco ille partes eius. Ubi aūt preſupponit qn̄. p̄ſupponit .n. motum ad locum q menſurat̄ tempore. in quo eſſe ſignificatur p qn̄. Et q: motus eſt actio mouentis ⁊ eſt paſſio mobilis: iō poſitio ⁊ vbi p̄ſupponunt actionem ⁊ paſſionem. Et q: ī iſtis clauditur relatio que eſt inter actiuum ⁊ paſſiuum: ⁊ ſiunt etiam per virtutes actiuorum ⁊ paſſiuorum q̄ ſunt q̄dam ipſorum qualitates: iccirco poſitio in ſubō p̄ſupponit relationem ⁊ qualitatem. Preſupponit etiā quātitatem: q: ordinatio partium non pōt intelligi niſi p̄intelligat̄ q̄ntitas. non aūt preſupponit habitum: q: habit⁹ ꝓuenit ex adiacētia rex artificialium: Artificialia vō non p̄ſupponūtur a naturalib⁹: ſed potius preſupponunt ipſa. Optime itaque dictum eſt q ꝓprium eſt poſitionis ꝓprie aſſiſtere ſubſtantie alijs formis naturalibus in ea p̄ſuppoſitis: q: ipſa ē q̄daꝫ nālis ordinatio: aut innata a p̄ncipio gnationis: ſicut aſpera cū generātur tunc accipiunt illam ordinationem ptiuꝫ quā habent: aut etiam eſt a motu nature conſueto: ſicut ſtatio ſeſſio ⁊ huiuſmodi. Quicqd itaqꝫ dicto modo aſſiſtit proprie ſubſtātie hoc eſt poſitio: ⁊ oīs poſitio ē talis. vñ pꝫ q hec ē ꝓpetas ꝯuertibilis cū ipſa poſitiōe.

HAbitus autem eſt corporum ⁊ eorum que circa corpus ſūt adiacentia: ſecundum quem hec quidem habere: illa vero haberi dicuntur.

IN ſuperioribus auctor determinauit d quinqꝫ p̄ncipijs: nunc vltimo determiat de habitu. Rō aūt ordinis iam ex ſupradictis pꝫ. Nā habitus ꝓuenit ex adiacētia rex artificialium. artificialia vero p̄ſuppoſūt naturalia: ⁊ iccirco & habitus p̄ſupponunt alia p̄ncipia.

Sed occurrūt hic aliq̄ue dubitatiōes. nā p̄mo videtur q habitus nō ſit p̄dicamētum. q: qd ē ſpēs vnius p̄dicamēti non facit p ſe p̄dicamētū: ſed habitus eſt p̄ma ſpēs qualitatis. non eſt itaqꝫ p̄dicamētum. ℄ Ad iſti⁹ q̄ſtionis euidentiam ē ſciendū q nomē habitus ē ſumptū ab habēdo. habere aūt multis modis dicit̄. vno qdē mō ſm̄ q aliqua res ſe hꝫ in ſeipſa aliquo mō. ⁊ q: modus ſe habēdi eſt qualitas rei: iccirco habitus h̄ modo ſumptus non eſt p̄dicamentum ſed eſt ſpēs p̄dicamēti qualitatis. 2⁰ modo dicitur habere ꝓut aliqua res hꝫ rem aliquam ſiue q̄litatē: ſiue q̄ntitatē ſiue aliō qd tale: ⁊ h̄ mō habit⁹ n̄ ē determinatus ad vnū p̄dicamentū: ⁊ iccirco ponitur poſtpredicamentum. 3⁰ aūt modo ſumit̄ habitus ⁊ habere ꝓ quodā quaſi medio inter habētē ⁊ rē habitā p modū actiōis ⁊ paſſionis: rōne cuius hīs dr̄ hēc: ⁊ res habita dr̄ hr̄i. ⁊ iſto ſolo mō ē habitus p̄dicamētū.

Secundo dubitatur an habitus poſſit ꝓuenire ex adiacentia eox q̄ adiacent rei naturalr. videtur enim q ſic: q: ſicut veſtes adiacent homini ⁊ tegunt ipm: ita etiam ⁊ corium loco indumenti adiacet aſino ⁊ tegit ipm. ℄ Ad iſtius queſtionis euidētiam atten-

dendum eſt q̃ hoc predicamentum attenditur maxime
immo per ſe tm̃ in hoie. Cui⁹ rō ē q2 reb⁹ alijs ab hoie nã ſuffi
cienter ꝓuidit in his q̃ ꝑtinent ad eoꝝ conſeruationē: vt/
pote dando aialib⁹ coriũ ad tegendũ: cornua ad defendē
dum: vngulas ad diuidendum cibũ: ⁊ alia his ſimilia. ⁊
q2 iſta ſũt ꝑtes eoꝝ in quib⁹ ſũt: ideo cũ ſumit̃ ab eis pre/
dicatio ꝑtinet ad ꝑdicamētũ ſubſtantie: ſicut etiam ad ꝑ/
dicamentum ſubſtãtie ſpectãt iſte ꝑdicatiões hō ē peda/
tus. hō ē manuatus ⁊ cõſimiles. hoi vō tũ ꝓꝑ nobilitatez
cõplexionis: tũ ēt ꝓꝑ multiplicitatē ſuoꝝ operũ q̃ i īfini/
tum variãtur ꝓꝑ virtutez rõnis q̃ ad infinita ſe extendit
non potuerũt ſibi ſupra dicta determinari a nã: ſed loco
ipoꝝ data eſt ei rõ ꝑ quã poſſit ſibi ſupradicta neceſſaria
ſicut veſtes arma ⁊ alia ſimilia ꝑparare: vñ cũ iſta ſint ex
trinſeca ab hoie ſumit̃ merito ab eis vnũ ꝑdicamētũ de
ꝑdicamētis extrinſecus cõtingentib⁹: qd̃ vocat̃ habitus
Inuenit̃ aũt q̃nq3 etiã i alijs ab hoie: ſed nõ niſi ſm q̃ ali
quo mõ ꝑparantur ad vſũ hois. ſicut cũ dr̃ equ⁹ ē ſellat⁹.

Tertio dubitat̃ i quo ſit habit⁹ ſicut i ſubõ. vr̃. n. q̃ i
habēte ⁊ in re habita. q2 dicit iſte auctor q̃
habitus ē i corpore: ⁊ i his q̃ ſunt circa corpus. ¶ Ad iſtã
q̃ſtionē ē dicēdũ q̃ ſm hũc auctorē habit⁹ h3 ꝑ ſubõ ha/
bentem ⁊ rem habitã. ſed h̃ mihi videt̃ īconueniēs. cui⁹
rō eſt. q2 impoſſe ē q̃ vnũ acciñs numero ſit in duab⁹ ſub/
ſtãtijs nõ cõtinuis ſ3 ꝯtiguis. Cõſtat aũt q̃ q̃ñtũcũq3 veſtis
adiacet hoi: nunq̃ tñ ex hoie ⁊ veſte fit ſubſtãtia vna nu/
mero: ſ3 ſemꝑ manēt ſubſtãtie diuerſe ⁊ ꝯtigue. ḡ impoſſe ē
q̃ ambo q̃ñtũcũq3 aggregata: fiãt vnũ ſubm̃ vni⁹ eiuſdē
accñtis numero. cũ ḡ vn⁹ habitus numero ſit vnum acci/
dens numero: ipoſſe eſt q̃ ipe ſit ſicut i ſubõ tã in hñte q̃
i eo qd̃ habetur. Dicēdũ itaq3 videt̃ mihi q̃ habitus ē tm̃
in re habita: tãq̃ in ſubõ. Cui⁹ rō ē. q2 actus q̃ ē actio ⁊ paſ
ſio ē in eo ſicut i ſubõ ex ꝑte cui⁹ tenet ſe vt paſſio: ⁊ nõ in
eo ex ꝑte cui⁹ tenet ſe vt actio. Cũ vis aũt habitus de quo
loquimur nõ ſit vē actio ⁊ paſſio: tñ vt dicit phs h3 ſe vt
actio ⁊ paſſio. ⁊ ex ꝑte q̃dē habentis ſe h3 vt actio: q2 hñs
dicit̃ habere: ⁊ ex ꝑte rei habite ſe h3 vt paſſio: q2 res ha/
bita dicitur haberi. ⁊ haberi eſt vt pati atque habere eſt
vt agere. Neceſſũ eſt itaq3 q̃ habitus nõ in habente ſed
ſolũ i re habita ſit tãq̃ in ſubõ ꝓprio. ¶ Hoc aũt vult ex/
preſſe cõmētator i q̃nto metaphiſice. vbi ita dicit. vbi re/
ſpectus q̃ ē i ꝑdicamento vbi ē cõuerſus ei q̃ ē in ꝑdica/
mento habitus. ⁊ fecit h̃ forte q2 illi duo modi ſunt ꝓpi
qui ⁊ quaſi eiuſdē generis. Eſt. n. reſpectus ꝯparatiõis i/
ter cõtinēs ⁊ cõtentũ. Appellat aũt cõtinēs id qd̃ circum/
dat aliud adiacetq3 ſibi: ſicut loc⁹ adiacet locato: ⁊ veſtis
adiacet veſtito corpori. vñ veſtis h3 rõnem loci ⁊ conti
nētis: ⁊ corpus veſtitũ h3 rõnem locati ⁊ cõtenti. deinde
adiungit cõuenientẽr. ſi igit̃ fuerit reſpect⁹ continentis ad
ꝯtentũ erit ꝑdicamētũ habitus: ſed ecõuerſo ē de vbi. Ec
ce q̃ expreſſe dicit cõmentator q̃ ſicut vbi dicit reſpectũ
locati: ita habitus dicit reſpectum rei adiacentis i qua ꝑ
ꝯñs intelligitur eē vt i ſubõ: ſicut vbi ē i locato ſicut i ſubõ
q2 reſpectus h3 ꝑ ſubõ illud cui⁹ eſt. nõ illud ad quod eſt
quēadmodũ paternitas nõ eſt vt in ſubõ i filio ad quem
eſt: ſed ſolũ ē i patre cui⁹ ē. Scdm̃ aũt hanc viam d3 habi
tus diffiniri ita. Habit⁹ ē adiacentia eorum que ſunt cir/
ca corpus ad ipm̃ corpus: ſicut adiacentia veſtis ad cor/
pus ē veſtitio. Et ſuper hanc adiacentiã fundat̃ ille ordo
veſtis ad veſtitum: rõne cui⁹ dicit̃ veſtis haberi: ⁊ veſtit⁹
dicit̃ hr̃e. Auctor aũt alr̃ diffiniuit habitum: q2 alr̃ ſenſit
de ſubõ eius: legimus aũt multa ſcripta non vã de hoc ꝑ/
dicamento: que cauſa vitande ꝓlixitatis modo ꝑtermit/
to: ſed ⁊ ſententiam auctoris: q2 non credo q̃ in ea ſubſit
omnino vitas ſalua ſua reuerentia. breuiter o3 ꝑtranſire

¶ Procedit aũt hoc modo in ſua determinatione. q2 pri
mo determinat de habitu. 2° agit de modis habēdi vt ap/
pareat ſm quem modũ ipe habitus eſt predicamētũ ibi.
Dicit̃ aũt habere. Circa p̃mũ tria facit. q2 p̃ ponit diffini/
tionē habit⁹. 2° docet iponere noĩa ſpēbus ei⁹ ibi. His ãt.
Et tertio agit de ꝓprietatibus ipi⁹ ibi. Suſcipit autē. Di
cit ḡ p̃mo q̃ habitus eſt adiacentia corpoꝝ ad ea q̃ ſunt
circa ipm̃: ⁊ adiacentia eoꝝ q̃ circa ipm̃ ſũt ad ipm̃ corpus
ſm quam adiacentiam corpora dicunt̃ habere: ⁊ ea q̃ cir
ca ipm̃ ſunt corpora dicuntur haberi. Dixit aũt q̃ habit⁹
eſt adiacentia tã3 corpoꝝ q̃ eoꝝ q̃ ſunt circa corp⁹: q2 vo
luit: contra dictũ cõmētatoris: q̃ habitus nõ ſolũ3 de ſua
rõne dicat reſpectum rei habite ad habentem: ſed etiam
reſpectum habētis ad rem habitam.

¶ Hoc aũt non tm̃ ſcdm̃ totum: ſed ēt ſcdʒ ꝑti
cularē diuiſionē fit. vt armatũ eē ⁊ calciatũ eē

¶ Secundo cũ dicit. Hoc autem non. dat intelligere diui
ſionē habitus dicēs: q̃ nõ dicunt̃ talia ſimplr̃ cõmuniter
ſm totũ: ſed magis ſm diuiſionem partium totius. ſicut
dicit̃ anulatio ꝑ ordinē ad digitũ. calciatio ꝑ ordinem ad
pedem. ⁊ ſic de alijs. ſed armatio ſimplr̃ dicitur ſm totu3
q2 arma totũ corp⁹ nata ſũt munire.

¶ His aũt neq3 ſimplicia q̃dē noĩa īpoſita ſũt
qb⁹ ea appellarent̃: ſ3 ſunt eis noĩa armatio:
calciatio. hoꝝ aũt ad ꝓportionez ⁊ reliquis.

¶ Deinde cum dicit. His aũt. docet ſpēbus hui⁹ ꝑdicamē
ti noĩa imponere: dicens: q̃ eis nõ erãt ſuo tēpore noĩa i
poſita ſimplicia. i. abſtracta ſed vocantur armatio calcia/
tio: ⁊ ad hoꝝ ꝓportionē. i. ſĩlitudinez noĩa iponãt̃ reliq̃s.

¶ Suſcipit ãt habit⁹ ⁊ magis ⁊ minus. arma
tior. n. eſt eques pedite. dr̃ ⁊ calciatior q cum
caligis ⁊ calciamentis incedit̃: q̃ q caligis ſolu3
In oĩbuſdã ãt nõ eſt verũ q̃ cũ magis vł mi
nus dicunt̃: vt veſtitũ eſſe ⁊ ſimilia.

¶ ¶ Deĩde cũ dic̃. Suſcipit: põit tres ꝓprietates habit⁹
2ᵃ ibi. Habitul quoq3. 3ᵃ ibi. Proprium autez. Dicit itaq3
in p̃ma parte q̃ habit⁹ ſuſcipit magis ⁊ minus: q2 armati
or ⁊ calciatior dicit̃ vn⁹ alio: ſ3 h̃ ñ i oĩb⁹ ꝯtigit. nec cure/
m⁹ õ exē⁹ ſuo: q2 ēt veſtitior dr̃ vn⁹ alio ſine magi veſtit⁹.

Hic autem occurrit dubitatio. quia vt ait ariſtoteles i
quinto phyſicoꝝ: magis dicit̃ qd̃ min⁹ h3 de cõtra
rio: ⁊ min⁹ dicit̃ qd̃ de cõtrario plus h3. Cũ ḡ habit⁹ non
habeat contrarium: videtur q̃ non ſuſcipiat magis ⁊ mi
nus. ¶ Ad iſtius queſtionis euidentiam eſt attēdēdum
q̃ magis ⁊ minus ꝓcedit ex eo q̃ ſubm̃ ē indeterminatũ
⁊ ſua determinatio nõ eſt limitata ad aliq̃d idiuiſibile: ſ3
põt determinari ꝑ gradus varios ꝑfectiõis ſupiores ⁊ iferi
ores: ꝑtinētes tñ ad eandē ſpecie3. Ex hoc. n. q̃ corp⁹ de
ſe non eſt determinatum in albedine: nec determinatio
eius per albedinem ſiſtit in indiuiſibili: ſed determinari
põt per gradus varios albedinis ſuperiores ⁊ inferiores:
contingit q̃ corpus dici poteſt magis ⁊ minus album.
ſic autem ſuo modo inuenimus in propoſito contingere.
quia corpus non eſt de ſe determinatum in ipa armatio
ne: nec etiam ſua determinatio per eam conſiſtit in pun/
cto: ſed determinari poteſt per gradus varios ipius. Aliũ
enim gradum armationis facit vna armatura: ⁊ aliũ gra/
dum armationis facit alia armatura ſibi ſuperaddita: et
propterea ſecundum armationem dici poteſt ipſum cor/
pus magis ⁊ minus armatum. ſi itaque volumus videre
vtrum ſecundum aliquos habitus attendatur magis ⁊
minus: videre ⁊ attendere debemus ſi res ex quarum

adiacentia illi habitus prouenilunt nate ſunt ſibymuicez ſubſterni ⁊ ꝑ ſeinuicē ꝺterminari: q2 ſi nō: ſm̄ tales habitꝰ non attēdiꝰ magis ⁊ minꝰ. vnde nō dicitꝰ ꝓprie vnus eſſe magis anulatus alio: q2 anulus nō cōuenienter aduenit ſupra anulum l eadē pte digiti ad pfectiōem anulatiōis: ſed armatū eē dicitꝰ cū magis ⁊ cū minꝰ: q2 vna armatura nata ē aduenire ſupra alterā ad pfectionem armationis Dicendū ē itaqꝫ ad argꝰ ꝙ ariſto. ſumit ibi large cōtrariū: etiā ꝓ ꝑuatione. habitꝰ aūt lꝫ nō habeat ꝯriū. hꝫ tn̄ oppoſitā ꝑuationē: vn̄ i ipo dr̄ magis ꝑ maiorē receſſū a ꝑuatione: ⁊ dicitꝰ minꝰ ꝑ maiorē acceſſū ad ꝑuationem. ſicut dicitꝰ magis veſtitꝰ: qui plus recedit a nuditate: ⁊ dr̄ minꝰ veſtitꝰ q ad nuditatē amplꝰ accedit.

¶ Habitui quoqꝫ nihil eſt ꝯtrariū. eteni armatio calciatiōi ꝯtraria nō ē: idē. n. calciatus ⁊ armatꝰ ē: qm̄ āt alijs ꝯtrariū nō ē: palam eſt. ſimiliter autem ⁊ his ſimilia.

¶ Deinde cū dicit. Habitui quoqꝫ. ponit ſcḋam ꝓꝑetatē habitus: dicēs: ꝙ habitui nihil ē ꝯriūm. rō aūt hꝰ duplex fuit a nobis i logica noſtra aſſignata: vna qdē q2 ea q̄ ꝓtieniunt ex rebꝰ nō hn̄tibꝰ ꝯrietatē non ſūt ꝯria; ſed habitus ꝓueniūt ex rebꝰ artificialibꝰ i quibꝰ non ē ꝯrietas: coꝙ forme rez artificialiū ſūt figure ⁊ nihil ē ꝯriū figuris. ꝓpterea etiā habitui non eſt aliqd contrariū. Alia aūt rō q2 vna ꝯriaꝝ ſpēꝝ non auſertur a ſubo ſuo. niſi ꝑ aduentum ſpēi ꝯrie: vel medie: ſicut color albꝰ nō tollitꝰ a ſubo niſi ꝑ aduentū coloris nigri vel coloris medij. videmꝰ āt ꝙ habitus vnus tollitꝰ a ſubo abſqꝫ eo ꝙ ſibi aliꝰ aliqs habitus adueniat. Nā cū veſtitio ab aliquo aufertur: nō oꝫ ꝙ ei adueniat neqꝫ armatio: neqꝫ aliud qd tale. ⁊ iō oꝫ dicere ꝙ in habitu nō ſit ꝯrietas. Tertiā aūt rōnem aſſignat auctor q̄ ē talis. Spēs diuerſe generis hn̄tis ꝯrietatem q2 ſūt cōtrarie non pn̄t ſimul fieri i eodē: ſed i eodē ſiūt armatio ⁊ calciatio: ⁊ alie ſpēs habitꝰ. g̊ habitui nihil ē cōtrariū. ſed iſta rō non valet ſm̄ opinionē meam. q2 armatio ſit circa arma: calciatio circa calces: veſtitio circa veſtes: ⁊ ſic de alijs. Ipe autem hō nō eſt ſubm̄ talium habituum vt ſupra dictum eſt.

¶ Propriū aūt habitus eſt i pluribꝰ quidē eē: vt in corpe ⁊ i his q̄ circa corpꝰ ſūt. adiacet. n. corpori ⁊ his q̄ circa corpꝰ ſūt. hoc āt vt dictū ē ſit ſm̄ eā q̄ i pꝛībꝰ ē diuiſionē. In paucis aūt alijs pꝛīcipijs ab his hmōi ꝓpriū inenies: i q̄titate āt ſolū ⁊ i his que ad aliqd ſūt ſilia repies. ad aliqd āt: vt figurate dicatꝰ: vt ſilitudo ⁊ diſſilitudo que plibꝰ ſilibꝰ ⁊ diſſilibꝰ inſunt. Quātitas aūt vt nūerꝰ q i nūeralibꝰ ē vtiqꝫ ſꝑcreſcēs ſcḋm multifariā vnitatū aſcēſionē. ſilr āt ⁊ nihil inenies in tot diſtribui ꝑtibus poſſe nūerū. nō āt oīs quātitas aut relatio taliū ē. habitꝰ āt oīs i pluribꝰ neceſſario ꝯſiſtit: vt i corpore ⁊ in his que circa corpꝰ ꝯſiſtūt: oē. n. qḋ i corpore ⁊ circa corpꝰ ē ꝯſiſtēs habitꝰ nomē ſortitur. quare magis ꝓpriū qdē habitꝰ erit i corpore ⁊ circa corpus exiſtētibꝰ ſcḋm eā que priꝰ eſt diuiſionē vt i pluribus cōſiſtere.

¶ Deinde enim dicit. Proprium aūt habitus. ponit aliam ꝓprietatē q̄ ē cōſona opinioni ſue: ſed nō mee: dicēs ꝙ ꝓprium eſt habitꝰ eē i pluribꝰ ſubis: ſicut in corpore ⁊ i his q̄ circa corpꝰ ſūt. De paucis aūt alijs verificatꝰ hꝯ niſi ſorte de regulis ꝯparantie: ſicut de ſimilitudine q̄ ē i vtroqꝫ ſimiliū ſicut in ſubo: ⁊ de numero q hꝫ multa numerabilia. i. multas res numeratas ꝓ ſubo. ¶ Eſt aūt notanꝰ ꝙ q̄uis qn̄ quis eſt veſtitus plurībꝰ veſtibus reſpectus i̇portatꝰ noīe veſtitiōis ſit i oībꝰ illis veſtibꝰ: ⁊ videatur eē aliꝰ ⁊ aliꝰ: ſicut veſtes ſūt alie ⁊ alie: q2 tn̄ vna veſtis veſtit mediāte alia: ⁊ ſuo modo aliā determinat: poſſumus etiā dicere ꝙ reſpectus clauſus in noīe veſtitionis vnius veſtis reſpicit ſupplemētū ⁊ determinationē ꝑ reſpectū alterius veſtis ſupuenientis: ⁊ ꝓpterea ex his oībꝰ conſurgit habitus ꝑfecte determinatus ⁊ cōpletus.

¶ Dicitur aūt habere multis modis. Habere. n. dicitur ſcḋm alterationē: vt albedinem ⁊ nigredinem: ⁊ quātitatē: vt longitudinē. Nihil tn̄ aliud eſt albedinem aut longitudinem habere q̄ȝ albū eē aut longum. Dicitur āt vas habere aliquid: vt modius triticū. qḋ nihil aliud eſt q̄ȝ cōtinere: Habere quoqꝫ ⁊ in mēbro dicimur: vt in digito anulū: qḋ tātū eſt dicere q̄ȝ ꝯtīuꝫ ⁊ digitū i anulo eſſe. Dicitur aūt vir habere vxorē: ſed reciproce vxor viꝝ. hic aūt inſolitus eſt habendi modus. hoc aūt habere nihil aliud ſignificat q̄ȝ cohabitare. Quare modi habendi qui dici conſueuerūt quinario numero terminantur. Fortaſſe autē alij qdē habentur preter hos q numerantur: ſed q ſūt diligens iquiſitor ineniat. Quidē de principijs hec dicta ſufficiant: Reliqua autem in eo qui de analeticis requirantur.

¶ Deinde cum dicit. Dicitur autē hr̄e. enumerat modos eius qḋ eſt hr̄e: dicens ꝙ habere dr̄ aliquis vno modo id pences qḋ alteratur. ſicut dicitꝰ hr̄e qualitatē. Alio mō dr̄ quis habere q̄titatē. ⁊ q2 q̄titas hꝫ ptes: iō ſub mō hoc claudit ille quo totū dicitur habere ptes. Alio mō dicitꝰ vnūqḋqꝫ habere id qḋ in ipo continetꝰ: ſicut locꝰ dicitꝰ habere locatū. Alio mō qs dr̄ hr̄e qḋ adiacet ſuis partibꝰ: ſicut dicitꝰ qs habere anulū in digito. ⁊ ab hꝯ modo deriuatꝰ habitus q eſt p̄dicamentum. q2 vo anulus ⁊ talia ſūt poſſeſſa ab habente: iō ſub hꝯ comp̄hendit ille modus quo dicitur habere aliquis poſſeſſionē. Dicitꝰ etiaꝫ vir hr̄e vxorē ⁊ vxor virum: ſed hic modus recedit a ꝑfecta ꝓprietate habendi. q2 proprie loquendo id qḋ habetur non ē hn̄s: ſed in hoc modo eſt etiam hn̄s id quod habetur. Iſti aūt modi ſic accipiūtur. habere. n. videtꝰ importare ordīuꝫ qḋdam: vt ita loquar. habentis ſupra habitum: rōne cuius qḋ habetur trahitꝰ ⁊ refertꝰ ad habentē. pōt tn̄ vnū aliud ad ſe attrahere aut ad participandum eē: aut ad eēndi cōſeruationem: aut ad vſū: aut ad cohabitationē. Et ſi qdē habens trahat aliud ad participandum: aut hꝯ erit inter ſubſtantiam: aut extra: ⁊ p̄mo quidem mō totum hꝫ ſuas partes que hn̄t eſſe ꝑ eē totius. 2ꝰ autem modo aut erit rōne forme. ⁊ ſic eſt habere qualitatē q̄ conſequitꝰ formā. aut erit rōne materie. ⁊ ſic eſt hr̄e quātitatē que conſequitur materiam. Si autem fiat tractio ad conſeruationem eſſendi: aut erit tractio naturalis: ⁊ ſic locꝰ habet naturalem locatum aut erit tractio artificialis: ⁊ ſic homo habꝫ veſtimentum. Si autem ſit facta tractio ad vſū ⁊ fructū ꝓuenientis ex vſu erit ſicut habere poſſeſſionē. ſꝫ ſi facta ſit tractio ad cohabitandū erit ſicut viꝝ habere vxorem Et hec de his dicta ſunt ad pn̄s.

Dicitur aũt magis ⁊ minus ſuſci
pere tripl'r. Aiunt.n. qdã ſcd̃m
cremẽtũ vl' diminutionẽ eoꝝ q̃ ſu
ſcipiũt ſubiectoꝝ. Al'r aũt ⁊ alij.
Ipa qdẽ que ſuſcipiunť i ſuſci-
piente ⁊ diminui ⁊ creſcere aſſerũt. Alij aũt ƀȝ
vtrunqȝ eorum ſuſcipiunt diminutionem ⁊
augmentationem. Le. XV.

Poſtq̃ in precedentib⁹ determinauit au-
ctor tam de antepͥncipijs q̃ ẽt de ipis ſex
pͥncipijs: nũc vltimo accedit ad determi-
nãdũ de quodã poſtpͥncipio.ſ. de magis
⁊ minus qđ diuerſis ↄpetit pͥncipijs: ſicẽ
ex ſuperioribus appet. Circa hec aũt au
ctor tria facit.qꝛ pͥmo recitat de hoc opi-
niones alioꝝ.2° ꝓſeqꝉ eaꝝ reprobationẽ ibi. Nõ igiť.⁊ 3°
de magis ⁊ minus ꝓſeqꝉ ƀȝ opinionẽ ſuã ibi. Dȝ igꝛ alia.
Proponit ḡ in p° pte ꝙ tripl'r ƀm tres opiniões diuerſas
contingit dici aliquid cũ magis ⁊ min⁹. Nã qdã dicunt
ꝙ accñtia ſuſcipiũt magis ⁊ min⁹ pp cremẽtũ ⁊ diminuti
onẽ ſuboꝝ. Alij võ dicunt ꝙ ipamet accñtia q̃ i ſubſtãtia
ſuſcipiunť: recipiũt augmẽtũ ⁊ diminutionẽ: ⁊ ſic ſuſcipi-
ant magis ⁊ minus. ſed tertij ponũt ꝙ magis ⁊ minus dꝛ
in accñtib⁹ pp vtrũq̃.ſ. pp cremẽtũ ⁊ decrem̃ tã ſuborũ
q̃ ẽt ipſorum accidentium.

¶ A primis itaqȝ icboantes que eoꝝ rata ſit ⁊
firma ſententia menifeſtabim⁹. Siqs aũt pri-
mam ⁊ ſcd̃am deſtruxit vtrãqȝ ⁊ tertiã: que ex
vtriuſqȝ efficitur cõſtictione.

¶ Secũdo cũ dicit. A primis itaq̃. declarat ordinẽ repro
bandi has opiniones dicẽs ꝙ incipiẽtes a pͥmis ſiue a pri
us poſitis opinionib⁹: oſtẽdam⁹ q̃ ſententia ſit firma ⁊ ra
ta de magis ⁊ min⁹. Quia võ 3ª opinio non ponit aliud ni
ſi qđ ponit pͥª opinio ⁊ ſcd̃a: iccirco ſi pͥma ⁊ 2ª opinio de-
ſtruanť erit deſtructa cõtinuo ⁊ 3ª.

¶ Non igitur ſcd̃m ſuſcipiẽtiũ ipoꝝ cremẽtuȝ
vel decremẽtũ cũ magis ⁊ cũ min⁹ aliq̃ vocã-
tur. Nulla .n. rõ obuia erit dicẽti hoīeȝ qdem
aĩal ⁊ ſubſtãtiam ⁊ cetera ſilĩa cũ magis ⁊ cũ
min⁹ dici: cõcedẽtib⁹ nobis ſcd̃m ſubiecti itẽſi
onẽ ⁊ remiſſionẽ q̃lȝ cũ magis ⁊ min⁹ dici.

¶ Deinde cũ dicit. Non igiť. ꝓſequiť haꝝ reprobationẽ.
⁊ pͥmo reprobat pͥmã opinionem trib⁹ rõnib⁹: quaꝝ pͥma
talis ẽ. ſi ipſȝ cremẽtũ ſubi eſt qđ ponit itenſionẽ accñtis.
⁊ eius decremẽtũ ẽ qđ ponit remiſſionem: tũc rõne eius
ſubſtãtia ſubiecta erit cũ magis ⁊ min⁹. Nã rõnabile vꝛ:
vt ſi cremẽtũ ponit itẽſionẽ: eius itẽſionem ponat cui⁹
eſt cremẽtũ. ⁊ ſimil'r ſi decremẽtũ ponit remiſſionẽ: eius
remiſſionẽ ponat cui⁹ ẽ decremẽtũ. ſed ſubſtãtiam ſubie-
ctã vtputa hoīem vel aĩal incõueniẽs eſt dici cũ magis ⁊
minus. ḡ ẽt inconueniẽs ẽ opinio q̃ ait: ꝙ pp cremẽtum ⁊
decremẽtũ ſuboꝝ accñtia dicit cũ magis ⁊ minus.

¶ Ampli⁹ aũt equ⁹ qdẽ augmẽti ⁊ diminutio
nis motũ ſuſtinet frequẽter. Dicitur autem lapis
maior vl' minor lapide quodã: q nũq̃ neqȝ itẽ-
ſionẽ neqȝ remiſſionẽ paſſus ẽ. Mons ẽt alio
mõte maior dꝛ: cũ neuter creſcat ⁊ decreſcat.

¶ Secunda rõ poniť ibi. Ampli⁹ aũt equus. ⁊ eſt talis. ma
gis vꝛ eẽ ꝙ maioritatis ⁊ minoritatis ſuboꝝ ſit cã ipoꝝ
ſubiectoꝝ cremẽtũ atq̃ decremẽtũ q̃ ꝙ ſit cã itẽſiõis ⁊
remiſſiõis accñtiũ: ſed cõſtat ꝙ nõ ẽ p ſe nec ſemp cã illo-
rum. Videm⁹.n. ꝙ q̃uis equ⁹ creſcat ⁊ decreſcat frequẽ-
ter: abſq̃ eo tñ ꝙ lapis creſcat vnq̃ ⁊ decreſcat: poteſt di-
ci maior ⁊ minor q̃ equus. Diciť ẽt vn⁹ mons maior alio
monte: q̃tũcũq̃ nullus ipoꝝ creſcat ⁊ decreſcat. Quare
nec etiã itẽſionis ⁊ remiſſiõis accidentium erit cauſa cre
mentum ⁊ decrementum ſuboꝝ.

¶ Ampli⁹ aũt ⁊ margarita albior q̃ equ⁹ dꝛ:
cui pedẽ quauis maiorẽ hr̃e contingit: hoc aũt
nõ ſcd̃m ꝙ equ⁹ qdẽ in eẽntia a margarita ſu-
perať. Colligi ḡ oȝ nõ margaritã quidẽ albio
rẽ equo ꝓnunciari ſcd̃ȝ magnitudinẽ ſubiecti
vel puitatẽ: vel nõ verũ qdẽ erit albiorẽ equo
margaritã eẽ: vel nihil oĩno cũ magis vel cum
min⁹ dici ƀm ſubiectoꝝ magnitudinẽ vel pui-
tatẽ neqȝ ƀm cremẽtũ vel diminutioneȝ. Hoc
aũt palã ẽ qm̃ ƀm magnitudinẽ qdem ſubiecti
margarita albior equo nõ dꝛ: tñ margaritã ñ
albiorẽ eẽ equo falſuȝ eſt. Relinqť ḡ nihil ƀm
ſubiecti magnitudinẽ cũ ãpli⁹ vl' cũ min⁹ dici.
Simil'r aũt ⁊ neqȝ ƀm paruitatem.

¶ Tertia aũt rõ põiť ibi. Ampli⁹ aũt ⁊ margarita. q̃ tal' eſt. ſi
pp crem⁹ ⁊ decremẽtũ: aut ſi pp magnitudinẽ ⁊ puitatẽ
ſuborũȝ accidentia dicũtur intenſa ⁊ remiſſa in illo ſubie-
cto erunt accñtia magis intẽſa in quo erit plus de magni
tudine. ſed h̃ eſt falſũ: qꝛ videm⁹ ꝙ margarita dꝛ albior
equo: cũ tñ nõ ſolũ equus: ſed vnus ẽt pes ei⁹ ſit maior q̃
ipa margarita. Oȝ itaq̃ vnũ eligere de trib⁹: aut. vȝ. ꝙ q̃-
uis. i. quecũq̃ margarita dꝛ albior equo pp magnitudinẽ
vel puitatẽ ſubi. aut ꝙ nõ ſit veꝝ margaritã eẽ albiorem
equo. aut ꝙ accñs non dicať cũ magis ⁊ min⁹ pp magni
tudinẽ aut paruitatem: vel pp cremẽtũ ⁊ decremẽtũ ſub
iectoꝝ. ſed falſũ eſt ꝙ margarita ſit albior equo pp ma-
gnitudinẽ ſubi: cũ margarita ſit minor q̃ equus. falſũ ẽt ẽ
ꝙ margarita nõ ſit albior eq̃. vñ oȝ eligere 3ᵐ ⁊ dicere ꝙ
accñtia ñ dicit cũ magis ⁊ min⁹ pp crem⁹ ⁊ decrem⁹ ſboꝝ.

Queritur igitur hic vtrũ hec opinio poſſit habere
vllã veritatem. vꝛ eniȝ ꝙ ſic. qꝛ videm⁹
ꝙ quãdo fuerit ignis modic⁹: ſi fiat ſibi additio ignis ma
gis calefaciet q̃ calefaciebat ante: ſed ignis ẽ ſubiectuȝ: ⁊
calidum ſignificat accñs: ḡ ad cremẽtũ ſubi ipm accñs
intenditur. ⁊ per conſequens oȝ ꝙ ad eius diminutioneȝ
remittať. ¶ Ad iſtã q̃ſtionẽ eſt dicẽdũ ꝙ al'r ſe hȝ de acci
dẽtib⁹ nãlib⁹ actiuis ↄſñtib⁹ nãm ꝓpͥã ſubi: ⁊ al'r de ac-
cidẽtibus ext̃neis. ſi.n. loquamur de accñtibus ext̃neis ſicẽ
ſũt albedo ⁊ ↄſilia: q̃ nõ ſequunť nãm ꝓpͥam ſuboꝝ: ſed
aut i ſubo fiũt ab extrīſeco: aut ſequunť cãm aliquã cõeȝ
ſupadditã nature: oȝ dicere: ꝙ ipa non dicãť cum magis
⁊ min⁹ pp ſuboꝝ crementum ⁊ diminutionẽ: qꝛ ex quo ñ
ſequunť nãm ꝓpͥam ſubi: nihil cremẽtũ ſubi faciet ad
h̃ ꝙ ipa intẽdanť. vnde ⁊ videm⁹ ꝙ tale accñs inueniť i-
tenſius ſepe in minori ſubo q̃ inueniať in maiori. ſicut ẽ
intẽſior albedo in margarita q̃ in equo. ſed ſi loquamur
de accidentib⁹ nãlis dici cũ magis ⁊ cũ minus: ↄñ ib⁹ ꝓ-
priam nãm ſuorum ſuboꝝ: dicere tũc oȝ vt declarauim⁹
i q̃ſtionib⁹ ſuper librũ phyſicoꝝ: ꝙ creſcẽte ꝓpͥo ſubo: ⁊
decreſcẽte: ceteris ext̃ntib⁹ pib⁹: ipa intẽdanť atq̃ remit
tanť. Cõ rõ ẽ qꝛ vt hr̃ i libro de cauſis. oĩs virt⁹ vnita ma-
gis ẽ īfinitª q̃ vĩt⁹ mltiplicata. ſi ḡ p diuiſionẽ q̃ itur ad decre
mẽtũ ſbi fiat mltiplicatio ptiũ ſiet ſtati debilitatio ⁊ rmiſ
ſio vĩtutis q̃ ẽ ei⁹ toti⁹ ⁊ ſuaꝝ ptiũ nãle accñs. Et eodẽ mõ

ſi ꝑ appoſitionē partis ad ꝑtem qua itur ad cremētū fiat remiſſio ꝑtiū: fiet ſtatī fortificatio ⁊ itenſio virtutis. ⁊ hoc ē qḋ dicit ſimplici⁹ i cōmēto ſup libꝛū de celo ⁊ mundo. ꝗuis de foris ſupueniēs qualitas ⁊ minori q̄ntitatē magnitudine validioꝛ ſit: tñ q̄ ē ſm nām ꝓportionem hꝫ ad magnitudinē. Nō pōt aūt ex h̄ cōcludi ꝙ ipm ſubm itendit̄: qꝛ nō dico ꝙ ipm cremētū ſubi ſit intēſio: ſed dico ꝙ ad ipm ſeq̄t̄ intenſio a ſuo accidēte nāli qḋ natū ē intendi. ſꝫ ſubā ſubi nō ē nata intēdi ⁊ remitti: ⁊ iō ꝑꝑ ipm non ſuſcipit magis ⁊ min⁹.

⁋ Amplius aūt neq̄ ſm ea que īficiūt. Si. n. q̄dē ſm magnitudinē albedinis vel alicuius ceteroꝝ accidentiū aliquid dicit̄ albi⁹ altero: vel ſꝫ paruitatē min⁹ albū: vel quomodolibꝫ aliter: vtriq̄ ⁊ magis albus ⁊ equ⁹ vel bō: vel quodlibꝫ aliud aīal albi⁹ margarita dicetur. Etenim maioꝛ albedinis quātitas equo accidit q̄ꝫ margarite.

⁋ Deinde cū dicit. Ampli⁹ aūt. reprobat ſcḋam opinionē q̄ dicit ꝙ accidentia dicunt̄ cū magis ⁊ min⁹ ꝑꝑ ſuūmet cremētū atq̄ decremētū. ad quā opinionē reprobandā ipe iducit duas rōnes: quaꝝ ꝓma talis ē. ſi accñs dicit̄ cū magis ⁊ min⁹ ꝑꝑ cremētū ⁊ decremētū extenſiōis ſue: d̄ illo cū magis ſp ꝓdicabit̄ i quo maiorē extenſionē hꝫ. ſꝫ hoc videm⁹ eē falſū: qꝛ albedo maiorē extenſionē hꝫ in hoīe vel in equo: q̄ꝫ habeat in margarita: ⁊ tñ margarita eſt albioꝛ vtroq̄ ipoꝝ. falſū eſt ḡ ꝙ accidentia dicant̄ cū magis ⁊ min⁹ ꝑꝑ cremētū ⁊ decremētū extēſionis ſue.

⁋ Ampli⁹ aūt maius ⁊ minus alterum altero dicitur: nō ſm ſubiecti neq̄ accidētis cremētum vel decremētū. quoniam aūt nō ſm ſubiecti cremētū vel magnitudinē aliquid paruius aliquo dicatur: manifeſtum eſt: nec quoq̄ ſm amplioꝛē ipius accñtis q̄ntitatē. Etenī quātitas vltra ſubiectū nō pōt. Termin⁹ enī quātitatis coꝛpus ē. paruitas autē quātitati ſupponit̄: quare vltra paruū quidē ſubiecti paruitas ipa nō poꝛrigitur. Quanto ergo ſubiectum paru⁹ efficitur tāto ⁊ paruitatis quātitas minoꝛatur. Patet itaq̄ nihil ſm magis ⁊ min⁹ predicari neq̄ ſꝫ augmētū ſolū vel diminutionē ſubiecti vel accidentis: quare neq̄ ſecundum vtraq̄.

⁋ Secunda rō ponit̄ ibi. Amplius. q̄ talis ē. cremētū ⁊ decrementū accidētis ē ꝑꝑ crementum ⁊ decrementū ſubi. ſi ḡ accñs dicit̄ cū magis ⁊ min⁹ ꝑꝑ cremētū ⁊ decrementū ſuū: opoꝛtebit ēt ꝙ dicat̄ mai⁹ ⁊ ꝑui⁹. i. itēſius ⁊ remiſſius ꝑꝑ cremētū ⁊ decremētū ſubi. ſed iā manifeſtū ē ꝙ nō dicit̄ vnū accñs ꝑui⁹ aut remiſſi⁹ alio ꝑꝑ cremētū vel magnitudinē ſubi: ḡ nec ēt ꝑꝑ ápliorē ſui ipi⁹ q̄ntitatē. i. extēſionē dicet̄ cū magis ⁊ min⁹. Qꝛ āt crementū ⁊ decrementum accidentis ſequatur crementum ⁊ decrementum ſubi: ſatis pꝫ. videm⁹. n. ꝙ q̄ntitas ipi⁹ accñtis vltra ſuum ſubm ꝓtendi nō pōt nec extendi: ſed termin⁹ q̄ntitatis. i. extēſionis ipi⁹ accñtis eſt coꝛp⁹ ei ſubm. qꝛ ꝑuitas coꝛporis ſubi ſupponitur q̄ntitati. i. extenſioni ipi⁹ accñtis. q̄re vltra ſubꝫ nō poꝛrigitur. i. nō extēdit̄ ꝑuitas. i. magnitudo accñtis. vñ q̄nto ſubꝫ ꝑui⁹ efficit̄ tāto plus mioꝛat̄ q̄ntitas ꝑuitatis. i. extēſiōis ipi⁹ accñtis. pꝫ itaq̄ ꝙ nihil dr̄ cū magis ⁊ min⁹ ꝑꝑ cremētū ⁊ decrementū accñtis. ⁊ ꝑ ꝯñs nec ꝑꝑ cremētū ⁊ decremētū vtriuſq̄.

Queratur igit̄ ⁊ hic vtꝝ ſuſtineri poſſit vllo mō ꝙ accñs ꝑꝑ ſuū cremētū atq̄ decremētū poſſit dici cū magis ⁊ cū min⁹. vr̄. n. ꝙ ſic: qꝛ magis albū dicit exceſſū i albedine: ſed exceſſus vr̄ ſeq̄ cremētum ei⁹ cui⁹ ē cremētū. ḡ magis albū ſeq̄tur ⁊ dr̄ ꝑꝑ crementum accñtis: qḋ ē albedo. ⁋ Ad iſtā q̄ſtionē ē dōꝰ ꝙ i accñte qḋ ē natum extendi cū ſubo pōt attēdi duplex q̄ntitas. ⁊ ꝑ ꝯñs duplex cremētū. Nā i ipo attendit̄ q̄ntitas extēſiōis ⁊ q̄ntitas ꝑfectiōis. Si ḡ loquamur de q̄ntitate extēſiōis: dicere oꝫ ꝙ accñs nō dicat̄ cū magis ꝑꝑ ſuū cremētum: aut ꝑꝑ exceſſum i q̄ntitate ſue extēſionis. qꝛ ſicut dicit auctoꝛ in lr̄a: videm⁹ ꝙ albedo hꝫ maiorē extenſionē in eq̄ q̄ꝫ in margarita. ⁊ tñ ecōuerſo ipa margarita dicit̄ albioꝛ q̄ꝫ equus. ſed ſi loquamur de q̄ntitate ꝑfectiōis: dicere tē oꝫ ꝙ accñs dicatur cū magis ꝑꝑ cremētū vel exceſſū in q̄ntitate ꝑfectionis ſue. Non vr̄ ⁊. n. itelligibile ꝙ aliḋ dicat̄ ꝟe magis albū: ⁊ non habeat albedinē ꝑfectiorē. cum poti⁹ ꝑ hoc ipm ꝙ accedit ad altiorē ⁊ ꝑfectiorem gradū albedinis: oꝫ ꝙ dicat̄ magis albū: vñ pꝫ ꝙ ſm hunc modum dr̄ conuenienter ꝙ accñtia dicunt̄ cū magis ⁊ min⁹ ꝑꝑ cremētū ⁊ decremētū: nō q̄dē extēſiōis ſꝫ ꝑfectiōis ſue.

⁋ Opoꝛtet igitur alia inuenire q̄ ſꝫ magis ⁊ minus dicant̄. hmōi vero ſūt ea q̄ i voce ſūt: coꝝ q̄ i ſubo adueniūt. neq̄ ſꝫ ſubi mobil' crementū vl' diminutionē. Sꝫ q̄ñ coꝝ q̄ ſūt i voce impoſitiōi ꝓpinq̄oꝛa ſūt vl' remotioꝛa. de his. n. cū magis dr̄ q̄ ꝓrimioꝛa ſūt ei q̄ i voce ē ipoſitiōi: cū min⁹ vero de his q̄ remotiora exiſtūt vt albū dr̄ i quo eſt pura albedo. Quanto igit̄ q̄s ad ipoſitionē vocis accedēs puꝛioꝛi īficit̄ albedine: tāto ⁊ cādidioꝛ aſſignabit̄. Et ꝑuū dr̄ q̄dē qḋ alijs ꝯparatū a ſtature q̄dē diminutiōe ⁊ q̄ntitate vict̄. Quicq̄d igit̄ ē qḋ i q̄ntitatis menſura ſupat̄ id cōtinuo paruius pronūciatur. Similiter ⁊ de alijs. Le. XVI.

Reprobatis opinionib⁹ alioꝝ de magis ⁊ min⁹: nunc i parte iſta ponit ꝯſr auctoꝛ opinionem ſuā. Et circa hoc ſic ꝓcedit qꝛ ꝓmo ipe de h̄ ponit ⁊ manifeſtat opinionem ſuā. 2° vō cū dicit. Dubitabit. mouet ⁊ ſoluit queſtionē quādam circa determiāta. Proponit igitur i ꝓma ꝑte. ꝙ ex quo dicta ab alijs de magis ⁊ minus nō ſūt cōuenientia: vt oſtenſum eſt: oꝫ inuenire alia q̄ dicantur cum magis ⁊ cū minus. Que vō hec ſint ipe exponit: dicēs: ꝙ ſunt q̄dā de nūero coꝝ ſignificatoꝝ q̄ ſunt i voce ſicut i ſigno: ⁊ adueniūt ſubo ꝑexiſtenti: cuiuſmodi ſūt ipa accñtia. Cā aūt q̄re vl' dicantur cum magis ⁊ minus: nō eſt crementum vel decremētum ſubi mobilis. i. alterabilis ꝑ ipa. ſꝫ qꝛ ſunt ꝓrimioꝛa impoſitioni coꝝ q̄ ſunt in voce ſicut in ſigno: vl' etiā qꝛ ſūt remotioꝛa ab ipa tali ipoſitiōe. ſumit̄ aūt hic impoſitio vocis ꝓ ipa foꝛma rei a qua vox vel nomē iponitur. De his. n. ꝯnominatis a foꝛma illa dicunt̄ cum magis q̄ ꝓrimioꝛa ſunt ei impoſitiōi q̄ eſt in voce. i. ipi foꝛme a qua fit impoſitio vocis vl' nominis. De eiſdē vō dicūt̄ cū min⁹ illa q̄ ꝯſiſtūt magis remota a ꝑfectiōe ⁊ puritate eiuſdē foꝛme. qḋ q̄dē ipe i exēpl' d̄clarat: videm⁹ enim ꝙ album dicit̄ id in quo eſt pura albedo. h̄ autem nō ē itelligen⁹: q̄ſi nō poſſit dici albū id i quo nō ē albedo i ſua puritate ꝑfecta: qꝛ videm⁹ ꝙ min⁹ albū dr̄ q̄dē albū:

⁊ tñ nõ ē ĩ ipo albedo oĩno pura: gn potiꝰ ĩ eo albedo ē declinãs aliqualr ad nigredinē: ſed illud dicit̃ ꝑ tãto: q̄ȝ album nõ denominat̃ niſi pure ⁊ ſimplr a forma q̄ ē albedo ⁊ non denomĩat̃ albũ a nigredine: nec a quacũq; alia forma quãtũcũq; albedini ſit ꝑmixta ĩ ſubo. Vult ḡ dicere auctor ꝙ albũ dicit̃ ĩ quo pura ē albedo. i. albũ denominatur aliqd pure ⁊ ſimplr ab albedine: ⁊ non ab vlla alia forꝰ. q̄ ĩ ipo ſit. Et ꝑpterea q̄to aliqd magis accedēs ad ipoſitionē vocis. i. ad puritatem ⁊ ſimplicitatē forme a qua ſit vocis ipoſitio: ĩficitur. i. ĩformat̃ puriori albedine: tanto candidior. i. albior aſſignabit̃. qḋ etiã declarat ꝑ ſimile ĩ his q̄ circa q̄titatē cõtingũt. nã pluꝰ dicit̃ illḋ qḋ comparatũ aliis vincit̃ q̄titate. vnde qcqd vincit̃ ab aliis ĩ menſura q̄titatis id cõtinuo dicit̃ pluꝰ. ex quo apparet ꝙ ĩ his q̄ hñt q̄titatē dimēſiuã dicitur vnũqḋq; parmius alio. q̄ȝ deficit ab ipo in quãtitate dimēſiõis. Eodē igit̃ mõ intellige ꝙ ĩ hñtibꝰ ꝑfectionē albedinis dr̃ aliqd minꝰ album q̄ȝ aliud; q̄ȝ deficit ab ipo ĩ puritate ⁊ ꝑfectione albedinis. Sũma ḡ ſententie huiꝰ auctoris tota ĩ h̃ conſiſtit: q̄ȝ magis ⁊ minꝰ nõ dicit̃ formatũ ſm aliquã formã niſi ꝑpter exceſſũ ⁊ defectum in participando puritatē ꝑfectiõis illius forme.

Sed antecq̄ȝ accedamꝰ ad expoſitionē ſequētium q̄ramus q̄re plus cõtingit h̃ ſȝ vnã formã q̄ȝ ſcḋȝ aliam: videt̃. n. ꝙ debeat equalr attēdi ſm oēs accidētales formas q̄ de eis vlr dicunt̃: q̄ȝ ſũt ſimplices in eēntia. ḡ q̄ rõne ſm vnã eaꝝ attendit̃ magis ⁊ minꝰ: eadē rõne deberet attēdi ſm aliã. ¶ Ad iſtiꝰ q̄ſtionis euidentiã attendēdũ ē ꝙ q̄uis ois forꝰ q̄ ē in genere habeat ĩ eēntia ſua gradũ ⁊ gradum: vtpote gradũ gnalē ꝑ quē reponit̃ ĩ genere: ⁊ gradũ ſpecificũ ꝑ quē reponit̃ ĩ ſpē: tñ q̄tũ ad gradũ ſpecificum ĩuenit̃ dr̃ia ĩter dictas formas. q̄ȝ q̄dã forme in ſuo gradu ſpecifico hñt idiuiſibilitatē: rõne cuiꝰ de ipo nõ pōt ita modicũ qd ſubſtrahi: qui tollatur ſtatiȝ totum ſicut rõ ſpecifica binariȝ cõſiſtit in ſecũda vnitate: q̄ q̄ȝ ē indiuiſibilis nõ pōt tolli niſi tota ſimul. ⁊ ſȝ tales formas nõ attēdit̃ magis ⁊ minꝰ. ſũt etiã q̄dã alie forme: q̄ ĩ ſuo gradu ſpecifico non hñt indiuiſibilitatē: ſed latitudinē: nõ qdē latitudinē extēſionis ſȝ latitudinē puritatis ⁊ perfectiõis. rõne cuiꝰ cõtingit vt nõ neceo ſtatim cum auferatur a ſubo aliqd ipiꝰ auferat̃ totũ. ſicut pȝ ĩ calore. Nõ. n. ſtatiȝ cũ a calido tollit̃ aliqd de calore tollit̃ ab ipo tota ꝑfectio ſpecifica caloris. ⁊ propterea penes tales formas pōt attēdi magis ⁊ minꝰ. ¶ Dicendũ ē ergo ad arm ꝙ q̄uis ois forma accñtalis dicatur eē ſimplex in eſſentia ꝑꝑ id ꝙ ſua eēntia nõ ē cõpoſita ex mã ⁊ forma: h̃ tñ nõ obſtante aliq̄ eaꝝ ĩ ſuo gradu ſpecifico hñt idiuiſibilitatē ⁊ alique nõ hñt. Si aũt cõtra h̃ inſtet̃ ꝑ phm q dicit in 8° metaphiſice ꝙ ſpēs reꝝ ſũt ſicut nũeri: dici dȝ ꝙ nõ logt̃ de accidētibꝰ: ſed de ſubſtãtiis: q̄ȝ in libro illo de ꝑncipiis realibꝰ ſubaꝝ q̄ ſũt mã ⁊ forma determiat ⁊ ḋ ipaꝝ vniõe.

¶ Dubitabit aũt aliqs quãobrē hec qdē cum magis ⁊ minꝰ dicant̃: ſubſtãtie vero minime. Hoc aũt cõtingit q̄ñ ſubſtãtiaꝝ ipoſitio ĩ termio qdē ē vltra quē trãſgredi ipoſſe eſt.

¶ Deinde cũ dicit. Dubitabit aũt. mouet quãdã dubitationē circa determinata. ⁊ p̄mo mouet eã ⁊ ſoluit. 2° vero ibi dēter aſſignat modũ verum ⁊ veram cãm gñatiõis ⁊ corruptiõis. ibi. Eſt aũt gñatio. Circa p̄ᵐ duo facit q̄ȝ p̄mo mouet dubitationē de ſubſtãtiis. 2° vero mouet eã de q̄buſdã accñtibꝰ. ibi. Addit̃. Põit aũt ꝑ dubitationē de ſubiis. d. ꝙ dubitat̃ q̄re accñtia dr̃ cuȝ magis ⁊ minꝰ: ⁊ ſube cũ magis ⁊ minꝰ nõ dr̃. 2° cũ dic̃. Hoc aũt ↄtigit. ſoluit illã dubitationē dicēs ꝙ h̃ ideo ē q̄ȝ ipoſitio ſubaꝝ ē facta in termino quē trãſgredi nõ licet. i. q̄ȝ impoſitio nois cuiuſȝ ſube ſpecifice ſit a gradu ſpecifico indiuiſibili q vbicunq; ponitur: ponit̃ totꝰ ſimul: ⁊ a quocũq; aufertur: aufertur totus ſimul ꝑꝑ ſuã indiuiſibilitatē.

¶ Addit̃ aũt ⁊ de accidētibꝰ q̄buſdã q̄ ſine magis ⁊ minꝰ dicunt̃: vt q̄drãgulus ⁊ triãgulus ⁊ ſilia. Nõ. n. magis q̄drãgulũ vnũ altero dicimus. Cõtigit aũt hoc: q̄ñ aliqd ĩ ſubſtãtiaꝝ deſignatiõe accipit̃. ⁊. n. q̄drãgulus q̄titas nũcupatur: ⁊ corpus quadrãgulatũ dicit̃.

¶ Deinde cũ dicit. Additur. mouet dubitationē eãdeȝ ḋ q̄buſdã accidētibꝰ. ⁊ p̄mo ponit eã dicēs ꝙ addit̃ dubitatio de q̄buſdã accidētibꝰ: ſicut de triangulo quadrãgulo ⁊ ſimilibꝰ: q̄ nõ dicunt̃ cũ magis ⁊ minꝰ. Secundo cũ dic̃ Contingit aũt. ſoluit dictã dubitationē. ⁊ circa h̃ 3ª facit. q̄ȝ p̄mo ponit ſolutionē ſuã. 2°. mãifeſtat ĩ ſili ibi. Quēadmodũ ĩ ſuplatiuis. ⁊ 3°. ꝓbat q̄dã ĩ ſuis ſolutiõibꝰ ſuppoſitũ ibi. Poſſe. n. Aſſignat aũt duplicē rõnē quare ꝑdicta accidētia nõ dr̃ cũ magis ⁊ cũ minꝰ. Quaꝝ p̄ma ē. q̄ȝ q̄drãgulus triãgulus ⁊ ſilia accipiũt̃. i. ↄſiſtũt ĩ q̄dã deſignatione ſubaꝝ. ſũt. n. figure q̄dã deſignationes q̄titatis ĩ ſuba. vñ ſic ſuba nõ ſuſcipit magis ⁊ minꝰ: ita nec ipa. Qȝ aũt importēt talē deſignationē patet: q̄ȝ q̄drãgulus ē q̄titas ita deſignata: ⁊ corpꝰ q̄titatē ita deſignatã hñdo: dr̃ q̄drãgulatũ. Dr̃ aũt q̄drãgulus q̄titas. q̄ȝ nõ addit rē ſupra q̄titatē: ſed ſolũ quãdã eiꝰ deſignationē.

¶ Vel eadem q̄ in ſuperioribꝰ ē rõ hoc vetat: q̄ñ ē hmõi ipoſitio ĩ termio facta: vltra queȝ trãſgredi nõ licet: quēadmodũ ĩ ſuplatiuis. Et. n. albiſſimꝰ ⁊ nigerrimꝰ: ⁊ hmõi ſine magis ⁊ minꝰ ſũt: eo ꝙ hmõi ipoſitio ĩ termio ē: vltra quē porrigi ipoſſibile ē.

¶ Scḋa rõ ponit̃ ibi. Vel eadē q̄. ⁊ dicit ꝙ poſſumꝰ ēt dicere ꝙ eadē rõ q̄ ſupra dicta ē vetare ſubaȝ dici cũ magis ⁊ minꝰ: vetat ēt de iſtis q̄ȝ ipõ. ſ. ipoꝝ ē facta ĩ termio quē trãſgredi nõ licet: q̄ȝ ſit vl̃ facta ē a gradu ſpecifico pũctali vl̃ idiuiſibili. ¶ Deinde cũ dicit. Quēadmodũ. manifeſtat h̃ ĩ ſili: dicēs: ꝙ de ꝑdictis ē quodãmõ ſic de ſuplatiuis. Nã albiſſimũ nõ dr̃ cũ magis ⁊ minꝰ ꝑꝑ id qḋ eiꝰ ipõ ſit ĩ termio pũctali: q̄ȝ ſi aliqd addat̃ de ꝑfectiõe albedinis iã nõ erat albiſſiꝰ q̄a carebat iſta ꝑfectiõe addita. ſi ēt de ꝑfectiõe albedinis aliqd diminuat̃ ab ipo nõ remanebit ſimplr albiſſimũ ꝑꝑ id ꝙ albiſſimo ſimplr nihil pōt dari albiꝰ. ⁊ iõ rõ albiſſimi ſimplr ↄſiſtit velut in pũcto: ⁊ ꝑpterea penes ipm nõ attēdit̃ magis ⁊ minꝰ.

¶ Poſſibile. n. ſi cõtingat. nullũ ſeq̄t̃ ipoſſe: q̄ȝ propter ⁊ ſi oēs ꝑfecti cõponant̃ nullaȝ faciũt magnitudinem: quoniã punctus puncto cõpoſitus nihil auget.

¶ Deĩde cũ dic̃. Poſſe. n. ꝓbat id qḋ ſuppoſuit ĩ ſuis ſolonibꝰ. dixerat. n. ꝙ ipoſſe ē trãſgredi terꝰ ĩ q̄ ſit ipõ ꝑdictoꝝ. Qḋ qḋ ita ꝓbat. poſſibili poſito ĩ eē nullũ ſeq̄t̃ ipoſſe. ſȝ ſi pōat̃ fieri trãſgreſſio illiꝰ termi ſeq̄t̃ ipoſſe ex vna pte. ḡ ex pte illa ipoſſe ē trãſgredi terꝰ illũ. ſeq̄t̃ aũt ipoſſe: terꝰ illũ ponēdo trãſgredi ex pte ſubtractiõis. q̄ȝ cũ ille terius ſit pũctal̃ ⁊ idiſibil̃: ſi pōt ab ipo aliqd ſũtrahi: ⁊ ḋ ipo aliqd reliq: oportebit ipȝ hr̃e ptē ⁊ ptē. ⁊ ꝑ ↄñs terius idiſibil̃ diſdetur: qḋ ē ipoſſe. ḡ ipoſſe ē trãſgredi hũc terᵐ aliqd ḋ ipo tollēdo: qn tollat̃ ſtatĩ totꝰ. Ex pte ēt additiõis nõ ſit ĩ ipo trãſgreſſio: q̄ȝ ex quo ꝑfectio talium ē in termino indiuiſibili additio illa deberet fieri ꝑ indiuiſibilia eiuſdeȝ rõnis: q̄ȝ

ſi eſſent īdiuiſibilia diuerſe rōis variarēt ſpeciē.īdiuiſibilia aūt eiuſdē rōnis oīa ponunt eundē gradū pfectiōis. ⁊ ꝓpterea queadmodū ſi oīa puncta ꝯponant̄ non faciunt magnitudinē.qꝛ punct⁹ directe ſupra punctū poſitus nihil auget:ſic etiā ſi oīa illa īdiuiſibilia eiuſdem rōnis cōiungantur:non facient alteratiorem gradum pfectionis queadmodū quotcunqꝫ aīe rōnales ponant̄ i eodē:nō ponent niſi vnū gradū pfectiōis:⁊ quotcūqꝫ anguli figurarū ponant̄ i eodē puncto nō faciēt niſi vnū pūctum.

℄ Eſt aūt gn̄atio ſimplex ⁊ corruptio nō i cōgregatiōe vel ſegregatiōe atomoꝝ:ſꝫ qn̄ trāſmutat̄ ex aere ſpecificato i hoc totū. In ſubo .n.duo ſūt:quoꝝ hoc qdē ē ſpēs ſꝫ rōnē:hoc autem ſm naturā. Qn̄ qdē igit̄ i his duob⁹ ē trāſmutatio:gn̄atio erit tūc ⁊ corruptio ſimplex ſꝫ veritatē. Dicit̄ aūt gn̄ari ſimplr̄ in his magis hoc aliqd ⁊ ſpēs q̄ terra.

℄ Deinde cū dicit.Eſt aūt:qꝛ fecerat mētionē de aggregatione ⁊ ſegregatione indiuiſibilium:ne aliquis crederet:ſicut qdā crediderūt:illā aggregationē ⁊ ſegregationem eē gn̄ationē ⁊ corruptionē:remouet īcidēter hūc errorē ⁊ pmo oſtendit quomodo fiat generatio ⁊ corruptio ſubſtantiaꝝ:dicēs ꝙ generatio ⁊ corruptio ſimplex.i.gn̄atio ⁊ corruptio ſubſtātie.non fit p aggregationē ⁊ ſegregationē īdiuiſibiliū:ſicut qdā poſuerūt ſꝫ fit p trāſmutationē ex vno toto ſpecificato ī aliō totū. Ad cui⁹ declarationē ſubiūgit ꝙ i ſubo.i.i īdiuiduo qḋ gn̄at̄ ⁊ corrūpit̄ ſūt duo .ſ.forma ⁊ mā ⁊ forma ē ſpēs.i.ponit̄ ī ſpē p ſuā rōnē:qꝛ ipa ē q̄ pficit ſpēm.ſꝫ mā ē ſpēs.i.ponit̄ i ſpē ſm nām.i.ſꝫ formā:qꝛ for⁹ ē q̄ dat māe pfectionem ſpecici.qn̄ fit ergo trāſmutatio i forma ſubſtātiali ⁊ mā:tūc fit ſꝫ veritatē gn̄atio ⁊ corruptio.vtputa qn̄ tollit̄ forma lapidis:⁊ trāſfigurat̄ ei⁹ mā ab eē lapidis ī aliud eſſe:tūc corrumpitur ei⁹ materia ab eſſe lapidis:⁊ generat̄ aliud.⁊ ī ſubſtātys tūc pcipue dr̄ fieri generatio ſimplr̄:qn̄ gn̄at̄ ſubſtantia magis pfecta:ſicut ignis q ē magis h aliqd ⁊ ſpēs.i.q eſt formalior ⁊ pfectior q̄ terra.

℄ Muſic⁹ hō corrupt⁹ ē:hō īmuſic⁹ gn̄at⁹ ē:hō āt manet idē.Siqdē igit̄ i his nō eēt paſſio ſꝫ ſe muſica ⁊ imuſica:hui⁹ qdem gn̄atio eēt hmōi āt corruptio:Ideo huiuſmōi qdē hoīs paſſiones.hoīs aūt muſici ⁊ imuſici gn̄atio q̄dā ē ⁊ corruptio:nūc āt hoīs hec manētis paſſio muſica ⁊ imuſica. Jōqꝫ alteratio taliū ē.

℄ Secundo cū dicit. Muſicus homo.oſtendit qūo fiat gn̄atio accidentiū q̄ ē gn̄atio q̄dā.i.ſꝫ qd.⁊ vult dicere ꝙ cū gn̄ant̄ ⁊ corrūpunt̄ accn̄tia:ſubm nō trāſmutat̄ ī eſſe ſuo.ſicut cū hō muſic⁹ pdit muſicā corrūpit̄ hō muſic⁹ inq̄tū muſic⁹:⁊ gn̄at̄.i.fit imuſicus:ſed hō manet idem ī ſuo eē.Qḋ qḋ ideo contingit:qꝛ muſica ⁊ imuſica nō ſunt ſubſtātialia pncipia:ſed ſunt accidētales hoīs paſſiones.ſi aūt non eēnt paſſiones tūc vere p ablationē ⁊ aduentū ipoꝝ fieret generatio vni⁹ ⁊ corruptio alteri⁹.qꝛ vō ipis mutatis manet vnū i ſuo eſſe:dicere oꝫ ꝙ ſint extrinſece paſſiōes hoīs:⁊ ꝙ p ipoꝝ ablationē ⁊ aduētū fiat tm̄ gn̄atio ⁊ corruptio q̄dā:qꝛ nō gn̄at̄ ⁊ corrūpit̄ hō ſimplr̄ ſꝫ ſolū ſꝫ qd.vtputa iq̄tū muſic⁹ vl̄ imuſic⁹.ſꝫ hō penes talia alterat̄ accn̄talr̄.ſic itaqꝫ generatio ⁊ corruptio accidentium fit abſqꝫ eo ꝙ ſubm mutet̄ in ſuo eē.

℄ Eſt āt hyle maxie qdē ꝓprie ſubiectū gn̄ationis ⁊ corruptiōis ſuſceptibile.

℄ Tertio cū dicit.Eſt aūt hyle.oſtēdit ī quo differat ſubm gn̄atiōis accidētiū a ſubo gn̄atiōis ſubarum.Quia eni dictū eſt ꝙ accn̄tib⁹ aduenietib⁹ ⁊ ſublatis manet ſubm in ſuo eē pꝫ ꝙ ſubm generatiōis accn̄tiū ē ſubſtātia actu exiſtēs:ſꝫ ſubm ſuſceptiuū gn̄atiōis ⁊ corruptiōis ſubſtātiaꝝ ē hyle.i.pma mā q̄ nō ē ſubſtātia actu exiſtēs de ſe:ſꝫ per formā acq̄ſitā p gn̄ationē.qꝛ forma ē q̄ dat eē māe.

℄ Sed q̄rit̄ quidē quare diſcēs nō dicit̄ gn̄ari ſimplr̄:ſed ſm qd generari diſciplinatū:planta aūt gn̄ari ſimpliciter.

℄ Quarto cū dicit.Sed q̄rit̄ q̄re diſcēs qdē.dictū ē ꝙ cū hō accipit muſicā nō dicit̄ gn̄ari ſimplr̄:ſꝫ cū additamento:qꝛ gn̄ari dr̄ hō muſic⁹:mouet pmo de h dubitationē dicēs:ꝙ q̄rit̄ quare cū hō ſit diſcēs nō dicit̄ generari ſimplr̄:ſꝫ ſm accn̄s.i.ſꝫ qd:qꝛ generari dr̄ cum additamēto dicēdo ꝙ nō gn̄at̄ ſimplr̄ hō ſꝫ hō diſciplinatus.

℄ Hec aūt determiata ſūt i pdicamētis.hoc qdē ad aliqd ſubſtantiā ſignificat:hoc aūt q̄le:hoc aūt quātū.Quecūqꝫ igit̄ nō ſubſtantiā ſignificāt:nō dicūt̄ ſimplr̄ ſed ſꝫ qd gn̄ari.ē āt cui ſe ſt ſꝫ naturā moueri:vt ignis.

℄ Explicit tertius libri ſex principioꝝ.

℄ Secūdo aūt cū dicit:Hec aūt determinata.ſoluit hāc dubitationē:dicēs:ꝙ hec q̄tū ad h determinata ſūt i predicamentis:qꝛ dictū ē ibi q̄dā ſignificare ſubſtātiā:q̄dā vō quale:vl̄ aliqd tale.Que ḡ ſignificāt ſubſtātiā dr̄ generari ſimplr̄:ſꝫ alioꝝ eſt gn̄atio ſm qd.Et rō ē:qꝛ gn̄atio ē via ad eē.vnde qꝛ ſubſtātia ponit eē ſimplr̄:ſed accn̄tia ponunt eē ſm qd:iccirco gn̄atio ſubſtātie ē gn̄atio ſimplr̄ ſed gn̄atio accidētiū ē gn̄atio ſm qd.ſed i ſubys elementalibus ē aliqd cui pp ſuā formalitatē ⁊ pfectionē conuenit nālr̄ eē ⁊ moueri ſurſū vt ē ipe ignis.⁊ qꝛ ipe pfectior ē inter elemēta:iccirco inter ipa ei⁹ maxime ē generatio ſimplr̄.De his aūt breuiter ptranſim⁹:qꝛ non ſunt logice conſiderationis:ſed ſunt pure naturalia.

℄ Expliciunt cōmentaria Gratiadei eſculani in libꝛū ſex principiorum gilberti porrectani.

℄ Incipiunt commentaria preclariſſima eiuſdē in libros periherменias Ariſtotelis.

Quéadmoduꝫ dicit ariſto.ī 2° de celo ⁊ mundo.videt̄ optime qdē hn̄ti exiſtere q hn̄ ſine actione:ppinq̄ſſimo aut p pauca ⁊ vnaꝫ.his vō q lōgi⁹ p plures.queadmodū ſubdit ſtatim in corpore.hoc quidē n° exercitarū bene hr̄e cōtingit:h aūt modicum deābulās:h vō curſu indiget:⁊ lucta ⁊ pugna. Iteꝝ aūt alteri n° q̄tūcunqꝫ laborāti h vtiqꝫ adhoc exiſtit bonuꝫ:ſꝫ alterū aliquid.Et hunc ordinē manifeſte in ipis itellectib⁹ inuenim⁹.Cū enim verū ſit bonū intellectus:ē dare in ordine itellectuū aliquē tā ſupmuꝫ qḋ ſine vlla actione ab eē differenti cōphendit oēm pfectiſſime veritatē qualis eſt intellect⁹ pme cauſe. Nō eni p actionē mediā i veritatē ꝯuenit pma cā:ſꝫ hꝫ eēntialr̄ p ſe ipam:qꝛ ſua eēntia eſt ipa veritas.Eſt ēt dare alium itellectū iſto inferiorem:q ī veritatē nō deuenit ſine media actione.Nō tn̄ ad hoc indiget multitudine actionuꝫ

ſed vnica actione aſſequit͛ v͛itatē: qualis ē itellect⁹ ſubſtā tiaꝝ ſepataꝝ poſt cām p̄mam. q̄ p ſimplicē appꝛehenſionē cognoſcit ⁊ intelligit veritatem. Damus etiam adhuc alium intellectū qui indiget ꝓpter debilitatē ſui luminis plurib⁹ actionibus ad intelligentiā veritatis: qualis ē intellect⁹ humanus q̄ in tota nā̄ itellectuali infimū gradū tenet. vñ ad hoc vt plene itelligat veritatem nō ſufficit ei ſimplex appꝛehenſio rei: ſ; indiget cōpōne ⁊ diuiſione appꝛehenſoꝝ: ⁊ diſcurſu quodā a cognito i icognita vt ſic d̄ ignotis p nota itelligat v͛itatē. Poſt itellectū aūt eſt ſenſus qui nullis opationib⁹ ad hoc eleuari pōt vt veꝝ ſciat: ſ; deuenit ad aliqd aliud: vtputa in quādā ſupficialē rei cognitionem q̄ non ponit noticiā v͛itatis. Logica igit͛ q̄ nō ē ſcia directiua ſēſus nec diuini itellect⁹ neq; angelici ſ; humani idiget hr͛e ptes diuerſas: penes q̄s in diuerſis actiōib⁹ nr̄m regulet ac dirigat itellectum. ⁊ vna q̄dē ps ſua q̄ ip̄ʒ regulat quo ad illa q̄ ptinent ad p̄mam ei⁹ operationem tradita ē in libꝛo p̄dicamētoꝝ. Alia v͛o ps ipſi⁹ q̄ regulat itellectū quo ad ei⁹ tertiā opatione q̄ eſt diſcurrere a cognitis in icognita tradit͛ in libꝛis artis noue. ſed alia pars ei⁹ que regulat itellectū quo ad illa q̄ ad ei⁹ ſcḋam opationem ptinent q̄ eſt cōponere ⁊ diuidere appꝛehenſa: tradit͛ i libꝛo pihermenias: quē nūc p̄ manibus habem⁹. ⁊ qꝛ opatio q̄ eſt cōponere ⁊ diuidere appꝛehenſa media ē iter opationem q̄ eſt ſimplex appꝛehenſio rei: ⁊ opationem q̄ eſt diſcurrere a cognitis i icognita. neċe eſt q̄ ēt liber pihermenias teneat locū mediū in logica iter libꝛ p̄dicamentoꝝ ⁊ libꝛos ſingulos artis noue.

Ante aūt q̄ accedamus ad expōnem libꝛi oꝫ aliq̄ dubia diſcutere. ⁊ p̄mo q̄ramus vtꝝ enunciatio ſit ſubm̄ i hoc libꝛo. vr̄. n. q̄ n̄. qꝛ ſubꝫ i libꝛis ſcie ē ꝯſideratū altius i eis. ſed enūciatio nō ita ſe hꝫ: qꝛ i h̄ libꝛo ꝯſideratur de ōrone q̄ altioꝛ eſt ⁊ vlioꝛ q̄ enūciatio. ḡ enunciatio non eſt ſubm̄ in h̄ libꝛo: ſ; ōro. ¶ Ad iſtā q̄ōnē eſt dicēdū q̄ enūciatio eſt ſubm̄ hui⁹ libꝛi. Ad cui⁹ itelligentiā ſciendū eſt q̄ libꝛi cuiuſl; ſcie diſtinguunt͛ ſcḋm diſtinctionē ei⁹ qḋ eſt ſubm̄ in ſcia. Subꝫ aūt in logica vt declarauimus ſup poꝛphyriū eſt ens rōnis. vñ neċiū eſt q̄ ſcḋm diſtinctionē entis rōnis ſumat͛ diſtīctio libꝛoꝝ logice. Hoc aūt eē nō poſſet: niſi ens rōnis ſumptū ſub aliquo modo diſtinguente ip̄ʒ eēt ſubꝫ in oi libꝛo logice. qꝛ id eſt ſubm̄ in omni libꝛo alicui⁹ ſcie: p cui⁹ ꝯſiderationeꝫ diſtinguit͛ liber ille a libꝛis ceteris eiuſdē ſcie. Ens ḡ rōnis ſub aliquo mō diſtinguente ip̄m a ſeipo cōſiderato in alijs libꝛis logice oꝫ q̄ ſit ſubiectū i libꝛo pihermenias. Hoc ḡ p̄miſſo cōſiderandum ē v͛terī⁹ q̄ cū ſit triplex opatio rōis: vna q̄dē q̄ res ipas ſimplr̄ appꝛehēdit: alia q̄ appꝛehenſa diuidit vel componit: ⁊ alia qua a notis ad ignota diſcurrit: In p̄ma earum non eſt v͛itas neq; falſitas: vt exponet͛ in ſequentib⁹ deo dante: ſ; ē in ipa ſimplex rei itellect⁹. In 2ᵃ vero opatiōe vltra itellectum rei eſt v͛itas ⁊ falſitas: ſ; nō aliq̄ ꝓbatio. In 3ᵃ aūt opatiōe vltra rei itellectū ⁊ veritatē aut falſitatē: eſt ꝓbatio veri ⁊ falſi. Ex quo pꝫ q̄ ſcḋa opatio rōnis i hoc p̄cipue diſtiguit͛ ab alijs: q̄ ponit veꝝ aut falſū abſq; aliq̄ ꝓbatione ei⁹. qꝛ igit͛ iſte liber verſat͛ circa ea que ptinent ad ſcḋaꝫ opatiōeꝫ rōnis: pꝫ q̄ id quod ē rōnis in h̄ libꝛo cōſideratū diſtiguit͛ a ſeipo ꝯſiderato in alijs libꝛis logicalib⁹: ꝯuenienter aſſignat͛ poſitio v͛itatis aut falſitatis abſq; aliq̄ ꝓbatiōe ei⁹. Ex q̄b⁹ oībus cōcludit͛: q̄ ꝓpꝛijſſime aſſignat͛ p ſubo in h̄ libꝛo ens rōis ſignificati⁹ veri vel falſi ſine ꝓbatōe aliq̄ ipſi⁹. Qḋ aūt veruꝫ ſignificat ⁊ falſū: ſ; de ſe ꝓbationē nullā ponit: ē enūciatio. Cōuenientiſſime ḡ ponit͛ q̄ enūciatio eſt ſubiectū hui⁹ libꝛi. Pꝫ ēt h̄ idē breuiter ex eo q̄ i h̄ libꝛo nō fit ꝯſideratio p ſe niſi d̄ p̄ncipijs ⁊ ꝓpꝛietatib⁹ enūciatōis. ſ; aūt id tm̄ poni m⁹ ſubꝫ i ſcia cui⁹ i ea ꝯſiderant͛ p ſe ꝓpꝛietates ⁊ p̄ncipia. Neceſſariū eſt ḡ ponere q̄ enūciatio ſit ꝓpꝛijſſime ſubm̄ in hoc libꝛo. Argumentū aūt factū in opp̄m non valet. nō eni eē cōſideratū alti⁹ in ſcia eſt ſubm̄ ei⁹: ſ; id cui⁹ ēt ꝓpꝛietates in ſcia demonſtrant͛. In hoc vero libꝛo nō d̄clarant͛ ꝓpꝛietates ōronis ſimplr̄: ſ; ſoli⁹ ōronis q̄ ē enūciatio. vñ enūciatio eſt in hoc libꝛo alti⁹ cōſideratū: cuius in ipo ꝓpꝛietates declarent͛. ⁊ iō ipa eſt ſubꝫ ei⁹.

Secundo queram⁹ vtrū ſcia hui⁹ libꝛi ſubalternetur ſcie libꝛi p̄dicamentoꝛuꝫ. videt͛. n. q̄ ſic. qꝛ ſic̄ ſe hꝫ ſubm̄ ad ſubm̄: ita ſe hꝫ ſcia ad ſciam. ſ; ſubiectū hui⁹ libꝛi ſubalternat͛ ſubo libꝛi p̄dicamentoꝛū. qꝛ enūciatio q̄ eſt ſubm̄ in hoc libꝛo cōtinet͛ ſub ente rōnis oꝛdinabili in gn̄e: qḋ ē ſubꝫ libꝛis p̄dicamētoꝝ. ḡ ⁊ ſcia iſta ſubalternat͛ illi. ¶ Ad iſtā q̄ōnē eſt dicēdū q̄ hec ſcia nō ſubalternat͛ ſcie libꝛi p̄dicamētoꝝ. Ad cui⁹ euidentiam ē cōſiderandū. q̄ ad ſciaꝝ ſubalternationē nō ſoluꝫ reqꝛit͛ q̄ ſubm̄ vni⁹ ſit ſub ſubo alteri⁹: ſed ēt oꝫ q̄ vna procedat ex p̄ncipijs in alia declaratis. Nā ſcia ſubalternans dꝫ dicere ꝓpter q̄d de eo de quo ſcia ſubalterna dicit tātū quia. Ea aūt de quib⁹ ſcia ſubalterna dic̄ tm̄ qꝛ. ⁊ nō ꝓpter q̄d. ſunt p̄ncipia ipius. De iſtis itaq; p̄ncipijs dꝫ ſcia ſubalternans dicere ꝓpter q̄d. qḋ nō facit niſi demonſtrādo ipa. ⁊ ꝓpterea diximus q̄ ſcia ſubalterna ꝓcedit ex p̄ncipijs d̄monſtratis in ſcia ſubalternāte. Iſta aūt conditio nō ſaluat͛ in ꝓpoſito. qꝛ in libꝛo p̄dicamentoꝝ nō demōſtrant͛ p̄ncipia libꝛi pihermenias: ⁊ ideo nō ſubalternat͛ hec ſcia illi. ⁊ ꝓpterea cū ſcia ſit effect⁹ demōſtrationis: ⁊ tota virtus demōſtratōis fundet͛ i medio: neċe eſt ad ſubalternationē ſciaꝝ reqꝛi ſubalternationē medioꝝ talē: q̄ mediū vnius ſit ſub medio alterius: nō q̄dē vt iferi⁹ ſub ſupioꝛi: ſed ſic̄ effect⁹ ſub cā. eo q̄ effect⁹ demōſtrat͛ p ſuā cām: ſ; iferi⁹ non demōſtrat͛ p ſuū ſupi⁹. Mediū autē demonſtrationis eſt diffō ſubi. Nulla aūt v͛a diffō pōt dari de ente rōnis oꝛdinabili i genere: ad quā ſe habeat diffō enunciationis ſicut effect⁹ ad cām. ⁊ ꝓpterea ſcia libꝛi p̄dicamentoꝝ nō ſubalternat ſibi ſciam libꝛi perihermenias: nō obſtante q̄ ſubm̄ iſtius cōtinet͛ ſub ſubo ei⁹. ⁊ p hoc patꝫ reſponſio ad argumentū.

Tertio q̄ramus vtrū ſcia hui⁹ libꝛi oꝛdinet͛ ad ſciētiam libꝛi poſterioꝝ. videt͛. n. q̄ non. qꝛ i ſcia oꝛdinatur conſideratio habita de vno ad ꝯſiderationeꝫ habitā de alio: q̄ñ de vno ipoꝝ ꝯſiderat͛ i ſcia p ſe: ⁊ d̄ alio conſiderat͛ in ea non per ſe: ſed rōne alterius. De enunciatione autē nō conſiderat͛ in logica ratione alteri⁹ tm̄: ſ; etiam p ſe. ergo ſcia de enunciatione que tradit͛ in hoc libꝛo non oꝛdinat͛ ad ſciam de ipſa demonſtratione traditaꝫ in libꝛo poſterioꝝ. ¶ Ad iſtam queſtionem cōſueuit dici q̄ ſcia hui⁹ libꝛi pro tāto oꝛdinat͛ ad ſcientiam libꝛi poſterioꝛum: qꝛ enunciatio de qua agitur in libꝛo hoc eſt mā̄lis ps demonſtrationis: de qua tractat͛ in libꝛo poſterioꝛuꝫ. ⁊ qꝛ ſcia de parte oꝛdinat͛ ad ſciam de toto: ideo dicitur q̄ ſcia hui⁹ libꝛi ad ſciam libꝛi poſterioꝝ oꝛdinatur. Sed iſta poſitio fundatur ſuper iconuenienti motiuo. Nā enūciatio non eſt ps demonſtratiōis neceſſ⁹ ſyllogiſmi: niſi vt ſubinduit rationē ꝓpoſitionis. In hoc auteꝫ libꝛo non agit͛ de enunciatione ſub ratione propoſitionis: ſed ſub rōne ꝓpꝛia enunciationis. vnde pꝫ q̄ non agit͛ hic de enunciatione vt de pte aliq̄ vlli⁹ ſyll̄i: ſed potius vt de eo qḋ dicit veritatē aut falſitatem abſq; aliqua probatione eius qḋ lucnit͛: vt ſupꝛa diximus: in 2ᵃ opatione rōnis: in q̄ operatione regulatur ipa rō p regulas hic traditas. Non ergo bene dicit͛ q̄ ſcia hui⁹ libꝛi idcirco oꝛdinat͛ ad ſciaꝫ poſterioꝝ: qꝛ hic agitur de materiali pte demonſtratiōis. Conſiderandum eſt igit͛ q̄ ſcientia huius libꝛi oꝛdinatur

ad ſciam poſterioꝝ: nõ ꝑpter cãm quã illi aſſignabant: ſ; duplici alia rõe. Quaꝝ vna ẽ. q2 ſemꝑ in ſcia ad cognitionem ꝑfectiſſimi contenti ſub ſubo eius: ordinat̃ cognitio oium min⁹ ꝑfectoꝝ ſub illo ſubo cõtentoꝝ. queadmodũ in metaphyſica ad cognitiões ſube ſeꝑate q̃ ẽ ens magis ꝑfectũ ordinat̃ cognitio tradita de ſuba mãli. q̃ ẽ ens minus ꝑfectũ. Ens aũt rõnis reſeruat̃ ꝑpꝛiſſime ꝛ ꝑfectiſſime in ipſa demõſtratione: ꝛ idcirco ſcia de enũciatione q̃ h̃ tradit̃: ordinat̃ ad ſciam de ipſa demõſtratione traditã in libro poſterioꝝ. ¶ Alia aũt rõ eiuſdẽ eſt: q2 q̃uis enũciatio fiat ꝑs demõſtrationis nõ quocũq3 mõ: ſ; ſubdiuẽdo rõnẽ ꝑpõnis vel cõcluſionis: in ꝑpõne tamẽ ꝛ cõcluſione reſeruat̃ ſignificatio ſeu poſitio veri aut falſi. ꝛ ideo deſeruit ſcia de enũciatione q̃ eſt oro veꝝ vel falſu3 ſignificans cognitioni ꝑpõnum ꝛ cõcluſionũ ex q̃bus tota demõſtratio cõſtat̃. Ad ipam etiã ſciam veritatis ꝑcipue ordinat̃ demonſtratio: cui⁹ effect⁹ eſt ſcire. ꝛ ꝑpterea conuenienter dictũ eſt ꝙ ſcia hic tradita de enunciatione q̃ eſt ſignũ veri aut falſi: ordinat̃ ad ſciam libri poſterioꝝ. Dicendũ itaq3 eſt ad argu͂m ꝙ ꝯſideratio in ſcia de vno: ordinat̃ ad ꝯſideratione ̃de alio: non ſolũ q2 de vno nõ conſideretur niſi rõne alterius: ſed poteſt etia3 hoc cõtingere: q2 q̃uis vtrũq3 ſit ꝯſideratũ in ſcia rõne ſui tñ forte i vno reſeruat̃ perfectiori mõ rõ ſubi q̃3 i alio. ſic ꝯtigit in ꝑpoſito vt dictũ eſt.

¶ Incipit text⁹ libri primi perihermenias Ariſtotelis.

PRimum oz conſtituere quid ſit nomẽ ꝛ q̃d ſit verbũ: poſtea q̃d affirmatio ꝛ negatio ꝛ enũciatio ꝛ oratio. Lc. II.

His q̃ p̃miſſis accedam⁹ ꝯr ad expõne3 libri. diuidit̃ ãt p̃ liber iſte i duas ꝑtes. ſ. i ꝑhemiũ ꝛ tractatũ. 2ª ꝑs ẽ ibi. Sũt ḡ ea q̃ ſunt i voce. Diẽ ḡ in pᵃ ꝑte ꝙ p̃. ante ſc3 q̃3 accedam⁹ ad ea q̃ dicẽda ſũt ꝺ enũciatiõe: oz ꝯſtituere. i. diffinire q̃d ſit nomẽ. ꝛ q̃d verbũ: q̃ ſũt mã enũciatiõis. poſtea vero accedẽdo ad ea q̃ de enũciatiõe ſunt dicẽda: oz diffinire q̃d ſit negatio ꝛ affirmatio: que ſunt enunciationis ſpecies: ꝛ quid ſit ipa enũciatio: ꝛ q̃d etiam ſit oratio que eſt genus enũciatõis. ¶ Notãdũ eſt aũt ꝙ facit Ari. mẽtionẽ ſolũ de noie ꝛ v̾bo: q2 ipa ſũt p̃ncipales ꝑtes orõnis. Nã ꝑnoĩa ſub noĩb⁹ ꝯp̄hendunt̃ ꝛ ꝑticipia cõprehendũtur ſub verbis. Alia v̾o ſic dic̃ auguſtinus ꝛ thomas. ſunt magis colligatiões ꝑtiũ orõnis q̃3 ꝑtes: ſicut claui nõ ſũt ꝑtes nauis: ſed ſunt poti⁹ ꝑtium nauis cõiunctões. ¶ Itẽ notandũ eſt ꝙ nõ facit mentionẽ de cathegorica ꝛ hypotetica enũciationẽ: ſ; de affirmatiõe ꝛ negatione: forte q̃a enũciatio diuidit̃ vt vniuocũ ꝛ vt genus i affirmatione3 ꝛ negationẽ: ſ; nõ i cathegoricã. ꝛ hypoteticã enũciationẽ q2 ꝺ ipis n̄ p̃dicat̃ enũciatio vniuoce: ſ; analogice. ¶ Notandũ eſt aũt ꝙ ſignificãter p̄ponit negatõe3 affirmatõi: vt daret itelligere ꝙ nõ eſt vis q̃ cui p̄ponatur. q2 in ꝑticipatione enũciatõis que eſt genus coꝝ: nõ ſe habẽt ſ3 p̄us ꝛ poſterius: ſed ſunt ſimul.

¶ Sunt ergo ea que ſunt in voce earum que ſunt in anima paſſionum note: ꝛ ea que ſcribũtur eorum que ſunt in voce: vt quemadmodũ nec littere eedem omnibus: ſic nec eedem voces. Quorum autem he primorum note ſunt eedem omnibus paſſiones anime ſunt: ꝛ quorum he ſimilitudines ſunt: res ꝛ eedem. de his quidem dictum ẽ in his que dicta ſunt de anima. alteri⁹ enim eſt negocij.

¶ Deinde cũ dicit. Sunt ergo ea. poſito ꝑhemio exequit̃ Ari. tractatũ. ꝛ diuidit̃ i ꝑtes duas: q2 p̄mo agit de ſignificatione vocũ. 2° v̾o de vocibus ſignificatiuis determinat ibi. Nomẽ eſt vox. Circa p̄mũ duo facit. q2 p̄mo oſtendit voces nõ ſignificare a nã ſed ex ipõne. 2° v̾o oſtẽdit d̾ra3 vocis cõplexe ꝛ incomplexe in ſignificatione ibi. Eſt aũt queadmodũ. In p̄ma v̾o ꝑte itendit talem rationem. Ea ſupple noĩa ꝛ v̾ba q̃ ſunt in voce ſunt note. i. ſigna earum paſſionum. i. cõceptionum q̃ ſunt in aĩa: ꝛ ea q̃ ſcribuntur ſunt ſigna coꝝ q̃ ſunt in voce. ꝛ ſic littere i re n̄ ſunt eedẽ oĩbus gentibus: ſic ẽt nec earũdẽ rerum voces ſunt eedẽ apud oẽs: ſ; ex eo ꝙ littere nõ ſunt oĩbus eedem oſtenditur ꝙ littere nõ ſunt a nã ſed ex nr̃a iſtitutione. ergo pari rõne ex h̃ ipõ ꝙ voces eorundẽ nõ ſunt eede3 omnibus: p3 ꝙ ipe non ſignificant a nã: ſ; ex ipõne noſtra. Ex aũt ex h̃ ꝙ lr̃e nõ ſunt oĩb⁹ eedẽ accipiat̃ ꝙ non ſunt a nã: ꝑbat ex oppoſito: cũ dicit. Quoꝝ aũt. vbi ſic arguere itẽdit. paſſiones. i. ꝯceptiones aĩe quoꝝ p̄moꝝ. i. quaꝝ p̄maꝝ he. ſ. lr̃e ꝛ voces ſunt note. i. ſigna: ꝛ res quoꝝ. i. quaru3 he paſſiones ſunt ſimilitudines ſunt eedẽ oĩbus. ꝛ h̃ ſupple idẽ: q2 ſunt a nã q̃ vno ꝛ eodẽ mõ operatur. ergo ab oppoſito ex hoc ꝙ voces ꝛ lr̃e non ſunt eedem oĩbus: p3 ꝙ non ſunt a natura ſed ex nr̃a impoſitione. Adiungit autẽ ph̃s ꝙ de his aĩe paſſionibus dictũ eſt in his que dicta ſunt de aĩa. ꝛ ideo nunc dimittant̃: q2 ſunt alterius negocij. ¶ Eſt aũt hic notandũ ꝙ Ari. ſignanter vtitur hoc mõ loquendi de noie ꝛ verbo: vt dicat ea q̃ ſunt in voce ad dandũ forte intelligere: ꝙ vox cũ ſit q̃d nãle eſt ſubm nominis ꝛ verbi q̃ ſunt quedã artificialia. ſunt eni forme reꝝ artificialium i re nãli ſicut in ſubo. ¶ Itẽ eſt notãdũ ꝙ paſſiones aĩe dixit reꝝ ſilitudines. q2 res n̄ cognoſcit̃ ab aĩa niſi ꝑ aliquã ſilitudinẽ: vñ paſſiões aĩe ꝑ q̃s aĩa cognoſcit res ꝯuenienter reꝝ ſilitudines dicunt̃. ſ; in nominibus ꝛ verbis non attendit̃ vlla rõ ſilitudinis: ſ; ſola rõ iſtitutionis: vt dicit thomas. ſicut etiã cõtingit in multis ſignis alijs: videm⁹ eni ꝙ tuba nullã h3 ſilitudinẽ belli: tñ rõne inſtitutionis d̾r belli ſignum eſſe.

Ad maiorẽ aũt dictoꝝ euidentiã diſcutiam⁹ queſtiões aliq̃s. ꝛ p̄mo q̃ramus. vtꝝ ſignificatio ſit forma dictionis. v̾r. n. ꝙ ſic. q2 rei diffõ ſumitur a forma: ſed in diffinitione oĩu3 dictionũ ꝛ vocũ ſignificatiuarũ ponitur ſignificatio. ḡ ſignificatio ẽ forma dictiõis. ¶ Ad iſtam q̃õnem dicunt q̃dam ꝙ ꝛ ponentes ſignificationẽ eẽ formã dictionis: ꝛ ponentes ꝙ ſignificatio nõ eſt dictõis forma male dicunt. Nã ponẽtes ſignificationẽ eẽ dictionis formã ideo ſm iſtos dicunt male: q2 affirmant totũ debẽtes affirmare ꝑtẽ. ſed ponentes ꝙ ſigni° nõ ſit forma dictõis ideo ſm eos male dicunt: q2 debẽtes negare ꝑtẽ negant totum. Dicunt igitur ipſi ꝙ duplicem ſignificatõe3 eſt attendere in voce. vnã q̃dem aduentitiã quã h3 appellatio iſtituentis: ꝛ aliã nãlem quã h3 de ſua nã: ꝯuenientẽ ei ex hoc ipõ ꝙ cum imaginatione aliqua ꝑfertur. Prima ḡ ſignificatio non eſt ſm iſtos forma dictiõis niſi forte aduẽtitia ꝛ accĩtalis: ſ; ſignificatio ſcḋa eſt ſm eos eſſentialis forma eius. S3 iſta poſitio nullo modo põt ſtare. primo q̃dem: q2 cũ nos q̃ramus de forma dictionis iſti reſpõdẽt

de forma vocis: ac ſi forma ꝓpria vocis eēt ꝓpria forma dictionis. qḋ eſt manifeſte falſū. qꝛ tunc oporteret oēʒ vocem eſſe dictionē: qḋ eſt falſū. ℂ Scḋo autē nō pōt ſtare hec poſitio: qꝛ dato ꝙ q̄reremꝰ de forma vocis: adhuc nō deberet poni vel ſignificatio vel aliḋ qḋ differēs a voce: forma vocis. cuiꝰ rō eſt: quia vox ipſa de ſua eēntia ē q̄dā ſimplex forma: forme aūt ſimplicis nō eſt forma alia. Nā ⁊ ſi contingat vnā formā ſubſterni alteri: nō tñ iḋ vna earū erit forma alteriꝰ: niſi vel accñtalis vel ꝑ accidēs. nō ergo dʒ poni ꝙ ſignificatio ſit eēntialꝭ forma vocis: quātūcūqʒ detur ꝙ aliq̄ ſignificatio nālr̄ ⁊ iſepabilr̄ ɔcomitet̄ vocē. ℂ Repudiata igr̄ hac opiōne: dicēdū ē ꝙ forma dictōis ponitur magis ɔueniēter eſſe rō ſignificandi: q̄ ſignificatio. Cuius rō eſt. qꝛ ſignificatio non eſt aliud q̄ quedā repſentatio. Videmꝰ aūt diſcurrendo ꝑ oīa: ꝙ forma repñtātis nō eſt ipa repñtatio: ſed magis eſt eius forma ꝑncipiū ⁊ rō repſentandi. ḡ ⁊ ſignificatio nō dʒ poni forma dictionis: ſʒ forma eiꝰ poni dʒ ipſa rō ſignificādi. Attēdendū eſt tñ: ꝙ ipſi voci nō videt̄ impmi aliqḋ ab itellectu qḋ poſſit poni rō ſignificādi: ſʒ ſolū videt̄ ab ipo iſtitui voluntarie ad ſignificandum aliqḋ. Nam ſi ei imponeretur aliquid qḋ eēt rō ſignificādi: ad quā ſignificatio ɔſequeret̄: q̄uis tunc talē rōnē haberet dictio ad placitum: forte tñ ꝙ hac rōne pſuppoſita: hr̄et nō ad placitū: ſʒ de neccītate certam ſignificationē. Oportet igr̄ iueſtigare an iſta rō ſignificādi ſit i dictione aliqḋ diuerſū a ſignificatiōe: vel ſit idē ſecum. qḋ tñ iueſtigare ad pñs nō curamus. nam ſi aliqḋ diuerſum eſt: tunc ſimplr̄ dʒ dicere ꝙ ſignificatio non ē forma dictionis: ſʒ rō ſignificādi. ſi aūt in dictione nō eſt rō ſignificandi aliqḋ diuerſū a ſignificatione: dicere ēt dʒ: ꝙ forma dictōis nō eſt ſignificatio vt ſignificatio: ſʒ vt ſignificādi rō. ℂ Dicēdū eſt igit̄ ad argꝰ: ꝙ ſignificatiuū qḋ ponitur in diffōne dictionū nō dat magis itelligere ibi ſignificatiōeʒ q̄ rōnem ſignificandi.

Secundo q̄ramꝰ vtr̄ dictio ſignificet paſſionē aīe. videt̄ eni ꝙ nō: qꝛ paſſio aīe q̄ ē ſilitudo rei itellecte ē pñꝰ itelligendi: ſed dictio non videtur ſignificare principium intelligēdi: ſʒ potꝰ id qḋ itelligit̄. ergo dictio nō ſignificat paſſiones aīe. ℂ Ad iſtiꝰ qōnis euidētiam eſt breuiter ɔſiderandū ꝙ ē duplex dictio: ⁊ duplex verbū. qꝛ eſt verbū vocale qḋ profert̄ ſenſibili voce: ⁊ eſt verbū mentale qḋ ꝓfert̄ nō voce: ſʒ mente itelligēte ipaʒ rem. Et verbū qdem vocale eſt ſignum verbi mentalis: ⁊ ad ipam ſignificandū iponit̄. qꝛ igr̄ verbū ꝓcedit a dicente: ſicut eſt duplex verbū. ita ē duplex dicere: vnū qdem vocale: qḋ nihil eſt aliud q̄ voce proferre. ⁊ ſignificare id qḋ dictū eſt in mēte. Aliud vō eſt dicere mētale quod nō eſt aliud q̄ mēte expmere id qḋ mēti obycit̄. vñ cū aliqḋ obycit̄ itellectui: ⁊ itellectꝰ expmit i ſeipo itelligēdo illḋ: dicit tūc ipe itellectꝰ non vocalr̄: ſed itellectualr̄ ſibypſi: qḋ ſit illud. ⁊ cū h̄ ꝙ dicit pmo ſibypſi vult dicere alteri: aſſumit vocē ad ſignificatōeʒ eiꝰ. ex quo pʒ ꝙ dictio vocalis eſt ſignū dicti itellectualis. ſpecies aūt iformans intellectū ad actum itelligēdi non eſt dēʒ itellectuale: ſʒ eſt rō ⁊ pñꝰ dicēdi ipm. Dicendum eſt igit̄ ad queſtionem. ꝙ ſi paſſio aīe ſumat̄ pro ſpē informāte aīaʒ ad actū itelligendi: tunc dictio nō ē directe ſignuʒ paſſionis aīe. ſʒ ſi paſſio aīe ſumat̄ ꝓ ipſo itellectuali dicto aut cogitato tūc dictio eſt nota ſiue ſignum eius.

Tertio queramus. vtr̄ ſit verū ꝙ paſſiones aīe ſunt apud oēs eedem. videt̄ eni ꝙ non. qꝛ ſic mō diximus: paſſio aīe ſumit̄ ꝓ ipo dicto itellectuali: qḋ nihil eſt aliud q̄ q̄dā ɔceptio ſapiētis. ſed de eadem re diuerſi diuerſa concipiunt. ḡ non eſt verum ꝙ aīe paſſiones ſint apud oēs eedē. ℂ Ad iſtā queſtionē eſt dicēdū ꝙ q̄uis ď vna ⁊ eadē re ſm̄ diuerſa poſſint hr̄e diuerſi hoīes varias conceptiones: nō tñ de vna ⁊ eadē re ⁊ ſm̄ idem poſſunt hr̄e ɔceptionē niſi vnā verā. Cuiꝰ ratio eſt: qꝛ res ſm̄ vnū ⁊ idem ſe hʒ vno ⁊ eodē modo. itellectꝰ aūt tūc eſt verus cum rē itelligit ſicut ſe hʒ: qui autem ipſam itelligit alr̄ q̄ ſe hēat: nō eſt verus itellectus ſed falſus. Qꝛ ergo res vna ſm̄ vnū ⁊ idē vno ⁊ eodē modo ſe hʒ: ⁊ itellectus nō eſt verus: niſi cū rem vt ſe hʒ ita concipit: neccē eſt vt oēs vere itelligentes de re vna ⁊ eadē ⁊ ſm̄ idem: vnā ⁊ eādē ɔceptionem habeāt. Queādmodū pʒ manifeſte in exemplo de hoīe q̄tū ad eius compoſitionē eēntialeʒ. Omnes. n. hoīes vere h̄ itelligentes concipiunt ꝙ homo componitur eēntialiter ex ſuis principiys q̄ ſunt corpus ⁊ aīa rōnalis: Quicunqʒ autem ɔcipit aliter: talis nō itelligit eēntialem compoſitionē hominis. Patet igitur ſolutio queſtionis ⁊ argumenti.

ℂ Eſt autem quemadmoduʒ in anima aliquotiens quidem intellectus ſine vero ⁊ falſo: aliquotiens autem cum iam neceſſe eſt horum alterum ineſſe: ſic etiam in voce: circa compoſitionem enim ⁊ diuiſionem eſt veritas falſitaſqʒ

Lectio. III.

Poſtquā poſuit phs ⁊ declarauit q̄litatē ſignificationis vocū: in hac parte agit de diuerſitate q̄ accidit in taliū vocum ſignificatiōe. ⁊ circa hoc duo facit: qꝛ pmo ponit dñiam. 2º manifeſtat eaʒ ibi. Circa ɔpōnem ⁊ diuiſionem. Circa pmū eſt ɔſiderādū ꝙ voces: vt predictuʒ eſt: ſunt ſigna ɔceptionum anime: ⁊ qꝛ ſigna debēt eē conformia ſignatis: neccē eſt ex diuerſitate q̄ eſt circa ɔceptiones anime contingere diuerſitatē in ſignificatione vocum. ⁊ iḋ dicit Ari. in pma pte: ꝙ ſicut in aīa eſt aliqñ itellectus ſine veritate ⁊ falſitate: ⁊ aliqñ neccē eſt alterū eoruʒ. ſ. verū aut falſū ieſſe itellectui: ſic ēt dʒ eē i voce q̄ ē ſignū itellēs. ℂ Deinde cū dicit. Circa cōpōnem. manifeſtat aſſignatā differentiam. ⁊ pmo quantū ad id quod dixerat de intellectu. 2º quantū ad id quod dixerat de vocibus ibi. Nomina igitur ⁊ verba. Dicit ergo in prima parte ꝙ veritas ⁊ falſitas itellectus eſt circa ɔpōneʒ ⁊ diuiſionē. ℂ Ubi notandū eſt ꝙ eſt duplex operatio itellectus quantum ſpectat ad preſens. vna qdeʒ q̄ conſiſtit in ſimplici apprehenſione rei: ⁊ alia que conſiſtit in compoſitiōe ⁊ diuiſione. Ex q̄ ergo dixit primo Ariſto. ꝙ itellectꝰ ē quādoqʒ ſine vero ⁊ falſo: ⁊ quādoqʒ eſt nexio cum altero iſtorum: ⁊ poſtea dixit ꝙ veritas ⁊ falſitas eſt in compoſitione ⁊ diuiſiōe dedit itelligere ꝙ itellectꝰ ſimplex ē ſine vō ⁊ falſo.

ℂ Nomina igitur ipſa ⁊ verba conſimilia ſunt ſine compoſitione vel diuiſione intellectui: vt eſt homo vel album quando non additur aliquid: neqʒ enim adhuc verum vel falſum eſt.

ℂ Deinde cum dicit. Nomina igitur ⁊ verba. qḋ manifeſtauit circa intellectum: hoc nunc declarat circa voces. ⁊ circa hoc duo facit: qꝛ primo manifeſtat propoſitum. 2º ꝓbat id per ſignum ibi. Huius aūt ſignum. Concludit ḡ i pma parte ꝙ noīa ⁊ verba per ſe dicta ſunt ſimilia itellectui qui eſt ſine ɔpoſitione ⁊ diuiſione: ita ſupple ꝙ nō ſignificant verum neqʒ falſum. ſicut homo vel album qñ non additur aliquid eſt ſimile intellectui ſimplici: qꝛ non eſt adhuc verum vel falſum in tali voce ſimplici: ſicut neqʒ in ſimplici intellectu. ℂ Ubi notandum eſt ſicut dicit thomas ꝙ non eſt inſtantia de eo qui per vnicum nomē

reſpondet verum ad factam interrogationē. vt cū querit̄ur. qd natat in mari: aliqs reſpōdet. piſcis. q2 itelligitur verbū qd̓ fuit in iterrogatiōe poſitū. Non eſt etiā iſtātia de verbis p̄me ꝛ ſcd̓e ꝑſone: ꝛ de v̓bo excepte actionis: q2 ī his intelligit̄ determinatus noīatiuus. vn̄ eſt ibi compō implicita lȝ nō explicita.

Sinius autem ſignum hoc eſt. hircocerʼuus ſignificat aliquid: ſed ꝙ nondū verū vel falſum ſit: ſi non vel eſſe vel non eſſe addatur vl̓ ſimpliciter vel ſecundum tempus.

Deīde cū dicit. Huiꝰ aūt ſignū. qd̓ dixit manifeſtat per ſignū: dicens: ꝙ ſignū huiꝰ qd̓ dictū eſt ſolū nomē vl̓ ſolū verbū nō ſignificare verū nec falſū: eſt: q2 etiā nomē compoſitū: vtputa hircoceruus: q̄uis ſignificet aliqd: non tn̄ ſignificat verū nec falſum: ſi nō vel eē. i. v̓bū affirmatiuū: vel nō eē. i. verbū negatiuū addatur: vel ſimpl̓r. i. tp̄is p̄ntis: vel ſm tēpus ſupple preteritum aut futurum. Unde notandū ē ꝙ id qd̓ nō eſt actu non hȝ incōtū tale ꝙ ſit ſimpl̓r. ſed ſm qd tantum. qd̓ vero eſt actu dicit̄ eſſe ſimpliciter. q2 igitur eē in tp̄e p̄ſenti eſt eē in actu: ſed eſſe i tēpore p̄terito vel futuro nō eſt actu eē: ſed fuiſſe vel futurꝫ eē: idcirco eē tp̄is p̄ntis appellauit eſſe ſimpl̓r. Alia v̓o appellauit nō ſimpl̓r. ſed ſm tēpus eē.

Ad predictorum aūt euidentiā q̄ramus aliqua. ꝛ p̄mo. vtrū ſit verum ꝙ veritas ꝛ falſitas eſt tantum in itellectu componente aut diuidente. videt̄ enī ꝙ non: q2 dicit̄ in libro. 3° de aīa ꝙ intellectꝰ ſempꝛ eſt verus: ſȝ talis itellectꝰ nō eſt intellectus cōponens aut diuidēs: q2 iſte eſt ēt q̄nq3 falſus. eſt ḡ itellectus ſimplex. pōt igit̄ eē veritas nō ſolū in itellectu cōponente aut diuidente: ſed etiam in itellectu ſimplici. Ad iſtam q̄ōnē eſt dicendū: ꝙ v̓itas pōt dupl̓r accipi: vno qdē mō ſtricte ꝛ ꝓprie. ꝛ ſic loquēdo de itellectu humano ipa veritas nō eſt i itellectu ſimplici: ſed ſolum in itellectu ꝯponente aut diuidente. Cuiꝰ rō ē. q2 v̓itas ꝓprie accepta iportat ꝑfectionē cognitiōis ꝛ iudicij. vn̄ ibi v̓e ē vbi cōſiſtit ꝑfectio iudicij ꝛ cognitionis. ꝑfectā aūt cognitionem nō hȝ verꝰ itellectꝰ ꝑ ſimplicē app̄henſionē eius: imo i ſimplici app̄henſione rei habet̄ ſolū q̄dā eiꝰ cognitio cōfuſa. ꝛ ꝓpterea loquēdo d̓ itellectu nr̄o: v̓itas ꝛ falſitas nō eſt i itellectu ſimplici: ſȝ in itellectu ꝯponēte ꝛ diuidente. Alio aūt mō pōt ſumi v̓itas ſm ꝙ iportat q̄cunq3 adequationē intellectus ad rem. ꝛ hoc modo eſt v̓itas in itellectu noſtro ſimplici. nā itellectꝰ nr̄ nullā rem ſimpl̓r app̄hendit niſi illam cuiꝰ ſpē iformat̄. itellectus autē ſpē rei iformatꝰ ipſi rei adequat̄ cuius ſpē informat̄. ꝛ ꝓpterea talis itellectus dicit̄ eē ſempꝛ verus. Eſt aūt ꝯſiderādū ꝙ ꝓ tanto dicit̄ eē iſta larga ꝛ cōis acceptio veritatis: q2 nō accipit̄ ſm aliqd ꝓprium intellectui: ſed ſm cōe ſibi ꝛ ceteris effectibꝰ. eſt enī hoc lēis oībꝰ cōiter vt effectus dicat̄ tunc verꝰ cum imitatur cām ſuam. ſed q2 verū dicit̄ ꝑ ordinē ad itellectū: idcirco tūc ſumit̄ veritas ꝓprie cum accipit̄ penes aliqd qd̓ itellectꝰ hȝ ꝓprium ꝛ ſingulare vltra ceteros effectꝰ. hoc autē nō eſt aliud q̄3 iudiciū ꝛ cognitio ꝑfecta de re cui adeq̄tur. ꝛ id̓o veritas ꝓprie ſumpta dicit ꝑfectionē iudicij ꝛ cognitōis itellectꝰ. ꝛ iſta: vt dictum eſt: eſt i intellectu componente aut diuidente. ſed v̓itas alio modo ſumpta ē etiā in itellectu ſimplici. Et ꝑ hoc pȝ rn̄ſio ad argūꝫ.

Secundo q̄ramus vtrū in itellectu diuidente ſeu in diuiſione itellectus poſſit eē veritas. videt̄ enī ꝙ non. q2 diuiſio fit ꝑ reſolutionē ad ſimplicia. ſȝ dictū eſt ꝙ v̓itas ꝛ falſitas nō eſt in itellectu ſimplici. ergo non eſt ꝛ in diuiſione itellectus. Ad qd̓ dicendū ē ꝙ de diuiſione intellectus loqui poſſumꝰ dupliciter. vno qdē modo ſcd̓m ſe: ꝛ alio modo in ordine ad res intellectas. ſi ergo de diuiſione intellectꝰ loquamur ſm ſe: ſic dicere oȝ ꝙ ipa ē potiꝰ compoſitio q̄3 ſit diuiſio. ꝛ non ponit reſolutōēȝ ad ſimplicia app̄hēſa: ſȝ magis ponit ipoꝝ ꝯnexionē. Cuiꝰ d̓claratio ē. q2 talē diuiſionē facit itellectꝰ formando orōnem negatiuā. Oīs autem negatiua oratio ponit cōnexionē predicati cum ſubo. vn̄ pȝ ꝙ diuiſio itellectus qua itelligit B non eē hoc: eſt ſm ſe ꝯpoſitio: ꝛ non ponit reſolutionē ad ſimplicia: ſed cōnexionem ipoꝝ. ꝛ ꝓpterea q̄uis veritas ꝛ falſitas nō ſit i intellectu ſimplici: eſſe tamē poteſt in itellectu diuidente. ſi autem loquamur de diuiſione intellectus in ordine ad res itellectas: ſic dicit̄ diuiſio: q2 tunc dicitur intellectus facere diuiſionē cū apprehendit res a ſe eē diuiſas: ita ꝙ vna non ſit alia. qd̓ tn̄ cum intellectꝰ itelligit format: ſicut dcm̄ ē: ꝓpoſitionē negatiuam in qua eſt veritas ꝛ falſitas. Et ſic patȝ reſponſio ad argumentum.

Tertio queramus. vtrū veritas ſit tm̄ in intellectu an etiā in re. videt̄ enī ꝙ ſit etiā in rebus. q2 veritas ſm yſaac eſt adequatio rei ꝛ itellectus. talis autē adequatio eſt in re que adequatur alteri. Contingit autē adequari intellectui etiā rē ex̄: ſic dicimꝰ ꝙ res artificialis adequat̄ itellectui artificis. ḡ veritas nō eſt tm̄ in itellectu: ſed etiā in rebus. Ad iſtā q̄ōnem eſt dicendū. ꝙ cum veritas dicat ꝑfectionē cognitionis ꝛ iudicij intellectiui in eo eſt ſicut in ſubo in quo tanq̄3 in ſubo eſt ipa cognitio itellectiua. hec aūt non eſt niſi in itellectu. vnde dicere oȝ: ꝙ in itellectu tm̄ eſt veritas ſicut in ſubo. verū eſt tamen ꝙ alia ſumi poſſunt ſub ordine ad intellectū: ꝛ pōt dici v̓itas ēt d̓ eis rōne tal̓ ordis. al̓r āt ordinant̄ res nālēs ad itellectū nr̄ȝ: ꝛ al̓r ad itellcm̄ diuīū. q2 ad intellectū noſtrum ordinant̄ ſicͭ mouētes ipm̄. ordinant̄ vero ad itellectum diuinū ſicͭ mote ꝛ cauſate ab ipo. Et ꝓpterea al̓r dicunt̄ res v̓e per ordinē ad itellectū nr̄ȝ: ꝛ al̓r ꝑ ordinē ad itellectum diuinū. q2 ꝑ ordinē ad diuinum dicunt̄ eē vere inquantū ipm̄ imitant̄: ſȝ ꝑ ordinē ad noſtrū dn̄r vere inquantum nate ſunt facere in ipo verā exiſtimationē. ſȝ res artificiales dicunt̄ vere in ordine ad noſtrum intellectum: iquantum perfecte imitant̄ formam eius. ſic ergo q̄uis dicant̄ aliqua vera in ordine ad itellectum: ſemper tamē eſt in itellectu veritas ſicut in ſubiecto. Dicendum eſt igit̄ ad argumentum: ꝙ veritas nō eſt ſola adequatio rei ꝛ intellectus: ſed eſt adequatio cognita ꝛ manifeſta itellectui. talis autē cognitio adequationis non ē in re: ſed in intellectu tantum.

Dictio in nomine.

Nomen ergo eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore: cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata. Le. IIII.

Poſtq̄3 determinauit Ariſtot. de qualitate ſignificationis vocum: nunc accedit ad determinandū de ipſis vocibus ſignificatiuis. ꝛ quia in hoc libro ē p̄ncipalis intentio de enunciatione q̄ eſt ſubȝ eiꝰ: ꝛ in qualibet ſcia oȝ precognoſcere principia ſubi: ideo determinat p̄mo Ariſto. de p̄ncipijs enunciationis. 2° agit de ipa enūciatiōe ibi. Enūciatiua vero non omnis. Circa p2 mū duo facit: q2 primo declarat p̄ncipia materialia enunciationis. 2° vero determinat eius p̄ncipiū formale qd̓ ē orō: q̄ ē genꝰ enūciatōis. ibi. Oratio ē vox. Circa p̄mū duo facit: q2 p̄ determinat d̓ noīe. 2° determinat de v̓bo ibi. Uerbū ē qd̓ cū ſignificat

Ratio aūt ordinis eſt.qꝛ nomē eſt in enūciatione ſubiectum:verbū eſt in ea pdicatū:ſubm aūt ē vt mãle ꝛ pdicatū eſt vt formale.mãlia vero pſupponunt a formalib⁹: ꝛ iō pus oportuit ſm rectū ordinē agere ō noie: ꝛ poſtea ō verbo. In determinādo aūt de noie facit Ariſto.3°.qꝛ primo ponit diffōnem nois.2° manifeſtat eā ibi. In noīe.n. ꝛ 3° excludit quedā a noie ibi. Non homo vero. Dicit ḡ in pma pte:ꝙ nomē eſt vox ſignificatiua ad placitū ſine tēpore:cui⁹ nulla ps eſt ſignificatiua ſepata. ❡ Ad cui⁹ diffinitōis itelligentiā eſt notandū: ꝙ vox ponitur in diffōne nois ꝓ genere:ſignificatiua vō ponit ad dřiam vocis non ſignificatiue.ſʒ placitū ibi ponit ad dřiam vocis ſignificantis nãliter.ſine tēpore aūt ponitur ad dřiam verbi qō ſignificat cū tpe. Reliquū vō ponit ibi ad dřiam orationis cui⁹ partes etiā ſepate ſignificant de ſignificato toti⁹ orationis. ❡ Itē notandū eſt ꝙ aliud eſt ſignificare tps ſicut rē quādā.aliud habitudinē tpis menſurantis. ꝛ aliō eſt ſignificare cū tēpore. Nā nomē pōt ſignificare rem q̄ eſt tps tanq̄ ꝛ res alias:quo mō tps ſignificant hec noia: dies menſis ꝛ ſimilia:ſʒ habitudinē tēporis mēſurantis ſignificat aduerbiū ſicut heri cras ꝛ hm̄. Cū tēpore vero ſignificat verbū qō ſignificat actionē vel paſſionē cōſignificando tps. vnde pʒ ꝙ quāuis nomē ſignificet rem q̄ eſt tempus:non tn̄ inconuenienter dr̄ ſignificare ſine tpe.

❡ In nomine enim quod eſt equiferus:ferus per ſe nihil ſignificat: quemadmodū in oratione que eſt equus ferus.

❡ Deinde cum dicit. In noie.manifeſtat particulas duas in diffōne poſitas. Et ſm hoc diuidit iſta ps in duas:pmo enī manifeſtat vltimā pticulā.2° vero manifeſtat tertiā ibi. Scdʒ placitū. Illa autē pticula ſine tpe:manifeſtabitur in caplo de verbo.alie vero patēt ex ſupradictis. Circa pmū duo facit:qꝛ pmo manifeſtat vltimā pticulam ſumens argumētū a noibus cōpoſitis.2° vō ponit q̄ſtiʒ ad h dřiā inter noia ſimplicia ꝛ cōpoſita ibi. At vero nō quēadmodū. In pma ḡ pte itendit Ariſto.talē rōnem.ſi ptes alicui⁹ nominis ſignificarēt aliqd ſepate:maxime hoc facerent ptes nois ꝯpoſiti.ſed h eſt falſū:qꝛ in noīe qō ē equiferus:videmus ꝙ ferus nihil ſignificat de ſignificato totius:ſicut cōtingit in ořone que eſt equiferus:cui⁹ partes idē ſignificant in ořone ꝛ etiaʒ ſeparate.ergo partes nullius nominis aliquid ſignificant ſepate. ❡ Eſt autē hic notādū:ꝙ ptes nois cōpoſiti ſepate qdē poſſunt ſignificare aliquid:ſed nihil ſignificant de eo qō ſignificabat totuʒ.ſic pʒ de hoc noie grãde⁹.qō ſignificat quēdā hoiem de quo hoie non ſignificat p ſe aliqd nec gřa nec deus: q̄uis deus ſignificet auctorem oīuʒ:ꝛ gratia ſignificet quēdam habitum īfuſum. ❡ Itē notandū ꝙ in nominibus ꝯpoſitis ſic accidit:ꝙ aliud eſt a quo īponuntur nomina ꝛ aliud eſt id ad qō ſignificandū iſtituunt.ſicut grãdeus īponit a gřa ꝛ deo. Inſtituit aūt nō ad ſignificādū h:ſʒ ad ſignificandū quēdā hoiem. ptes igit nois cōpoſiti non ſignificant ſepate aliqd de eo ad qō ſignificādū iſtituunt. ſʒ ſignificant aliqd de illis a qb⁹ nomen cōpoſitū īponit: ſicut patet in noīe pdicto.

❡ At vero non quemadmodū in ſimplicibus nominibus ſic ſe habent ꝛ in compoſitis. In illis enim nullo modo pars ſignificatiua eſt: in his autē vult quidem:ſed nullius ſeparati eſt: vt in eo qō eſt equiferus.

❡ Deide cum dicit. At vero nō quēadmodū.ponit dřiam īter noia ſimplicia ꝛ compoſita:dicens ꝙ nō ſe habet oio ita in noibus compoſitis ſicut ſe habet in ſimplicibus.qꝛ in ſimplicibus pars ſepata nullo mō eſt ſignificatiua nec exñter.ſ.neq; appātēter: ſʒ in cōpoſito vult.i. apparet ps ſignificare aliqd:ſed nulli⁹ de ſignificato toti⁹ ē ſignificatiua ſepati. ſic pʒ in eo noie qō eſt equiferus. ❡ Ubi notandū ꝙ tota rō hui⁹ dřie ex hoc ſumit:qꝛ ptes nois ꝯpoſiti ſepate remanēt noia ꝛ complete dictiones. Nomina aūt aliqd ſignificant:ſʒ ptes nois ſimplicis ſepate ꝯpleta nomina non remanent.

❡ Scdm vero placitū:quoniā naturaliter nomen nihil eſt:ſed quando fit nota.nā deſignāt ꝛ illitterati ſoni:vt ferarū quorū nihil ē nomē.

❡ Deide cū dic. Scdm vō placitū.dclarat tertiā pticulā. ꝛ itendit facere talem ꝓbationeʒ.Oīs vox ſignificatiua: aut ſignificat nãliter:aut ſm placitū: ſʒ nomen non ſignificat nãliter.qō ipe dclarat p locū ab oppoſitis: qꝛ vt dic: illitterati ſoni ferāꝝ quoꝝ nihil.i.nullus eſt nomē ſignificant nãliter.vnde p locū ab oppoſitis oʒ ꝙ ſon⁹ ille litteratus qō eſt nomē non ſignificet nālr. ergo ſignificat ad placitum. h eſt ḡ qō dicit. Scdm vō placitū.i.ſm iſtitutionē q̄ eſt ad placitū iſtituentis:ſupple ſignificat nomen. qꝛ nālr nihil.i.nullū nomē ſignificat: ſed ſignificat qñ fit nota.i.qñ iſtituit vt ſignū alicui⁹ cōceptus.ꝛ ꝙ nō ſignificet:ſupple naturalr pʒ qꝛ deſignat.i.demōſtrant h ex oppoſito illiterati ſoni feraꝝ quoꝝ nihil.i.null⁹ eſt nomen: ꝛ oēs ſupple ſignificant nãliter.

❡ Non homo vero non eſt nomen.at vero nec poſitum eſt nomen quo illud oporteat appellari:neq; enim oratio aut negatio eſt:ſed ſit nomen infinitum.

❡ Deinde cū dicit. Non homo vō. remouet q̄dam a noie: circa qō tria facit.qꝛ p remouet a noibus nomē infinitū. 2° remouet obliquū ibi. Catonis aūt. Et 3° oſtendit cōuenire eis poſitam diffōneʒ nois ibi. Ro vō eius. Dicit ḡ in pma pte:ꝙ nōhomo nō eſt nomē.qꝛ.ſ.nomē eſt poſitiuuʒ alicui⁹ ſignificati:ſʒ nōhomo nō ponit ſignificatuʒ: ſed remouet. Addit autē qō vero eſt ſibi īpoſitū vocabulū quo oporteat ipſum appellari:nec eſt orō aut negatio.i.oratio negatiua.ſed ſit ei vocabulū nomē īfinitū.

❡ Catonis autem vel catoni ꝛ queçunq; talia ſunt:non ſunt nomina: ſed caſus nominum.

❡ Deinde cū dicit. Catbonis aūt.remouet a noibus noīa obliqua dicens ꝙ catbonis vel catboni ꝛ ſimilia nō ſunt noia:ſed ſūt caſus nominū. ❡ Ubi notādū ē ꝙ huiuſmodi obliqui ꝓ tanto nō dnr noia: ſʒ caſus noīum: qꝛ nomē illud dicit ꝓprie in quo rō nois pncipalr ꝛ pmo reſeruat. h aūt pncipalr reſeruat ī recto:ſed in obliquis inuenitur ſʒ ꝙ p quandā declinationis originē a recto cadunt.ꝛ idcirco magis cōuenienter dicunt caſus noiuʒ q̄ noia.

❡ Ratio autē eius eſt in alijs quidē eadem: ſed differt: quoniam cum eſt vel fuit vel erit adiunctum neq; verum neque falſum eſt: nomen vero ſemper: vt catonis eſt vel non eſt: nondum enim neque aliquis dicit verum neque falſum.

❡ Deinde cū dicit. Rō autē.oſtēdit predictis conuenire diffōnem nois:dicēs ꝙ rō.i.diffō eius.i.nois eſt eadeʒ in alijs.ſ.in īfinitis ꝛ obliquis:qꝛ aſſignata diffō cōuenit taʒ eis q̄ noib⁹ ꝓprie dictis:ſʒ tn̄ differt ſupple rectū ab obliquo:qꝛ cū eſt vel fuit vel erit adiunctū ē obliquo:nec verum nec falſum eſt ꝓpter hoc ſignificatuʒ:ſicut ſe habet catonis eſt vel nō eſt:qꝛ nondū aliqs h ꝓferēs veꝝ dicet

nec mentiẽt niſi aliq̄d addat̃. ſʒ nomen veꝝ ſemꝑ verbo
cõiunctũ ponit aut veꝝ aut falſũ. ¶ Eſt aũt notanduʒ ꝙ
ſic̃ īfinita ⁊ obliq̄ nõ ſunt ꝓprie nomina ſed large: ita etiã
eis nõ ꝓprie ſed large cõuenit diffõ noĩs. q2 nomẽ īfinitũ
magis remouet ſignificatũ q̄ʒ ponat: ⁊ nomẽ obliquũ nõ
ſignificat niſi ꝑ deriuationẽ a recto. ¶ Iteʒ nota vt dicit
tho. ꝙ ſignãter ponit Ari. exẽplũ de v̄bo ſubſtãtiuo dicẽs
ip̃m ↄiunctum obliquo neq̃ʒ veꝝ neq̃ʒ falſuʒ dicere: quia
q̄dam alia verba ſicut iꝑſonalia ↄiuncta ſibi ponunt ve-
rum vel falſũ: vt cũ dicit̃ penitet me.

Ad pleniorem autem intelligentiam predicto-
rum queramus de aliquibus.
⁊ p̄mo q̄ratur vtrum vox poſſit eẽ gen⁹ noĩs. videt̃ enim
ꝙ non. q2 nullũ nãle põt eſſe genus p̄dicatũ alicui⁹ artifi-
cialis. vox autẽ eſt q̄d nãle ⁊ nomẽ eſt quid artificiale. g̊
vox nõ põt eẽ genus nominis. ¶ Ad iſtius queſtionis eui-
dentiã eſt ītelligendũ ꝙ nõ debem⁹ ſimpl'r affirmare ne-
q̃ʒ ſimpl'r negare vocẽ eẽ gen⁹ noĩs. q2 intentio ph'i videt̃
eſſe in .7° metaph'ice ꝙ vox vno mõ eſt genus: ⁊ alio mõ
non eſt. nec põt q̄s dicere ꝙ ītelligit vocẽ eẽ genus ſubm
dictionũ. nõ ãt gen⁹ p̄dicatũ: q2 tota ītentio ſua ibi ẽ d̄ ge-
nere p̄dicato. ita ꝙ ſi volumus bñ ſaluare ītentionẽ eius
oʒ ꝙ teneamus vocẽ eẽ vno mõ gen⁹ p̄dicatũ noĩs ⁊ alio
mõ eſſe genus ſubʒ: ⁊ nõ gen⁹ p̄dicatũ. hoc aũt quõ teneri
poſſit nõ eſt difficile videre. nã vox põt accipi dupl'r. vno
q̄dẽ modo vt ponit ſimpl'r talẽ nãlem ſonũ ab aĩa genera-
tuʒ: ⁊ hoc mõ eſt genus ſubm noĩs: ⁊ nullo mõ genus p̄di-
catum. Cui⁹ rõ eſt q2 genus p̄dicatum cum ſua ſpẽ ꝑtinet
ad vnã eẽntiam. eſt aũt ipoſẽ ꝙ accidẽs cum ſubo ad vnã
eẽntiã ꝑtineat. artificiale aũt eſt accidẽs naturalis ī quo
recipit̃. vñ cũ vox ita ſumpta ſit q̄d naturale tm̃ ⁊ nomen
q̄d artificiale: ipoſẽ eſt ꝙ ambo ad vnã eẽntiã ꝑtineãt. ⁊
per ↄñs impoſſibile eſt ꝙ vox ſit genus p̄dicatum noĩs. ⁊
ſic ꝓcedit argu⁹: qd̄ hoc ꝓbat. Alio aũt modo põt accipi
vox nõ ſic p̄ciſe vt ponit tm̃ nãlem quẽdaʒ ſonũ ab aĩa ge-
neratũ: ſed etiã vt cõprehendit ſub quadã īdeterminatio-
ne ip̃as formatiões litteraꝝ quõ vox ſumpta ponit ſonuʒ
lr̃aꝝ. ⁊ iſto modo vox nõ ponit q̄d nãle tm̃: ſed etiã q̄d ar-
tificiale. q2 ip̃a formatio lr̃aꝝ nõ eſt nãlis: ſʒ artificialis. ⁊
ꝓpterea h̄ modo põt rõne hui⁹ ꝑtinere vox cum noĩe ad
vnam eẽntiam: ⁊ eſſe genus predicatum. ¶ Eſt autem at-
tendendũ ꝙ vtroq̃ʒ modo vox ſumpta poni poteſt ī noĩs
diffõne: ſed diuerſimode. q2 ſumpta 2° modo ponit̃ in dif-
finitione noĩs ſicut ſupi⁹ in diffõne inferioris: ſumpta v̄o
p̄mo mõ ponit̃ in diffõne noĩs ſic̃ ſubm̃ ponit̃ in diffõne
accidentis. Cum eñ diffinitur accñs in abſtracto: ponit̃ ī
eius diffõne ſubm loco dr̃ie. Cum vero diffinit̃ in cõcre-
to ponit̃ in ei⁹ diffõne ſubm̃ loco gñis.

Secundo queramus. vtꝝ nomen īfinitum ponat̃
aliq̄d. videt̃ eñ ꝙ ſic. q2 nõ homo eſt no-
men infinitum: ⁊ tamẽ aliquis non homo eſt aĩal. ergo nõ-
men īfinitum ponit aliquid. ¶ Ad iſtã queſtioneʒ dicũt
q̄dam ꝙ nomẽ īfinitũ ponit aliquid. aiunt eñ ꝙ negatio
īfinitatiõis addita ſpeciali noĩ remouet ei⁹ ſignificatum
ſpãle: ſed nõ remouet ſignificatũ ei⁹ generale. ſicut patet
in eo qd̄ eſt nonhomo. tal'r eniʒ negatio addita homini: nõ
remouet hoc quod ſignificat̃ nomine aĩalis: quod eſt q̄d
generale in ſignificatõe hoĩs: ſed remouet id ſpeciale tm̃
vnde homo eſt homo. ⁊ idcirco: vt dicũt: oportet ponere
ꝙ nomen īfinitum tollat ſignificatum ſpeciale: ⁊ ponat ſi-
gnificatũ gñale. Sʒ iſta poſitio m'tipl'r appꝫ īcõueniẽs.
p̄mo q̄dẽ q2 nomẽ infinituʒ. vt dicit hic boeti⁹: dr̃ ſimil'r
de ente ⁊ nõ ente. poſſumus eñ dicere ꝙ lapis qui ẽ ens:
eſt nõ homo: ⁊ poſſumus dicere ꝙ nõ ens eſt nõ homo. h̄
aũt foret ipoſẽ: ſi nomẽ infinituʒ poneret ex ſuo ſignifica-
to aliq̄d. q2 qd̄ ponit aliquid nõ poteſt dici de nõ ente. q2
tũc nõ ens eſſet aliquid. quod eſt impoſſibile. vñ īcõueni-
ens eſt dicere ꝙ nomẽ īfinitum ponat aliquid. ¶ Secũ-
do iſta poſitio apparet īcõueniens: q2 tũc nomẽ īfinitum
nõ differret a nomine p̄uatiuo. eſt enim hoc proprium no-
minis priuatiui: ꝙ tollendo ſpeciale quod fit circa aliq̄d
generale vt ſubiectum: ponat determinate id ſubiectum
ſeu illud generale. Cum ergo ſit īconueniẽs nomen īfini-
tum nõ differre a nomine priuatiuo: patet īcõueniens eẽ
nomẽ īfinitum ponere q̄d generale remouendo ſpecialia
¶ Attendẽdũ eſt igit̃ ꝙ nomẽ īfinitũ: nomẽ negatiuum:
⁊ nomẽ priuatiuum cõueniunt: ⁊ differunt. Cõueniũt eñ
in hoc ꝙ omnia ponunt aliquã remotioneʒ: ſed differũt.
quia tã nomẽ īfinitũ q̄ʒ nomẽ priuatiuũ ꝓfert̃ ī vi vni⁹ di-
ctionis. ſed nomẽ negatiuum profertur in vi duaꝝ dictio-
num. Item nomẽ priuatiuum aliquid remouet ⁊ aliquid
determinate ponit: eo ꝙ oĩs p̄uatio ſibi certum determi-
nat ſubiectum: ſed tam nomẽ īfinitum q̄ʒ nomẽ negatiuũ
aliquid ita remouet: ꝙ nihil determinate ponit. vñ quã-
uis negatio addita hoĩ nõ remoueat directe id quod po-
nitur noĩe animalis: nõ tamẽ idcirco illd̄ ponit: imo quã-
tum eſt de ſua ſignificatiõe: hoc quod dico nonhomo nõ
remouet nec ponit aĩal. ⁊ q2 ip̃ſũ nec aliud ẽs ponit: idcir-
co dici poteſt de nõ ente: quia etiam ex vi ſignificationis
ſue ipſũ nõ remouet: poteſt recipere p̄dicationẽ ei⁹: ⁊ põt
de ipſo predicari. Eſt enim verum dicere ⁊ ꝙ aliquis nõ-
homo ẽ aĩal: ⁊ ꝙ aliquod aĩal eſt nõhõ. Et ꝑ h̄ patet r̃ſio
ad obiecta in ↄ̃riũ. ¶ Dictio in verbo.

**Verbum autem eſt quod conſi-
gnificat tempus: cuius pars ni-
hil extra ſignificat: ⁊ eſt ſemper
coꝝ que de altero predicantur
nota.** Le. V.

Poſtq̄ʒ determinauit Ariſto. de nomine:
hic determinat de verbo. ⁊ circa hoc tria
facit: q2 p̄mo diffinit verbũ. 2° excludit
quedam a rõne verbi ibi. Non currit ãt.
⁊ 3° oſtẽdit cõuenientiaʒ verbi ad nomẽ
ibi. Ipſa q̄dẽ ſm̃ ſe. Circa p̄muʒ duo fac̃.
q2 primo ponit diffõnem verbi. 2° expo-
nit eam. ibi. Dico autem. Dicit ergo in p̄ma p̃te ꝙ verbũ
eſt qd̄ ſignificat tp̃s cui⁹ p̄s nihil extra ſignificat: ⁊ eſt ſem-
per coꝝ nota que de altero predicant̃. ¶ Ubi notanduʒ
eſt ꝙ ille particule. vox ſignificatiua. ad placitũ. ↄueniũt
tam noĩ q̄ʒ verbo ſed Ariſto. breuitati ſtudens eas nõ ac-
cepit in diffõne verbi relinquẽs ip̃as ītellectui legentis. Il-
lam aũt p̃ticulam. cuius nulla pars ſignificat ſeparata. re-
petit pro tãto Ariſto. ī diffõne verbi: q2 cum verbum ipor-
tet quãdam cõpoſitiõem: maiorem cõuenientiam videtur
hr̃e cum oratione q̄ʒ nomẽ: ⁊ ideo vt appareat eius diuer-
ſitas ab orõne oportuit hãc p̃ticulã hic de ipo replicare.

**¶ Dico aũt quoniaʒ conſignificat tempus: vt
curſus quidẽ nomen eſt: currit vero verbum:
ↄſignificat eñ nũc eſſe.**

¶ Deinde cum dicit. Dico autẽ. exponit poſitam diffõnem.
⁊ circa hoc duo facit. quia p̄ exponit eam quãtuʒ ad h̄ qd̄
dixit verbũ cõſignificare tempus. 2° quãtum ad hoc qd̄
dixit ipſum eſſe notam coꝝ que de altero predicãtur. ibi.
Et eſt ſemper. Expoſitiõem autem alterius particule nõ
ponit: quia eſt poſita in capitulo de nomine. Dicit ergo p̄-
mo ꝙ verbum conſignificat tp̃s ex oppoſito ad nomẽ: q2
tẽpus nõ cõſignificat ſic̃ curſus eſt q̄dẽ nomẽ ⁊ ſignificat

actionē ꝑ modū cuiuſdā rei: ⁊ non ꝑ modū actionis mēſurate a tpe. ſ3 currit eſt v̄bū ⁊ ſignificat actionē in tpe menſuratā: q2 ſignificat curſū nunc eē.

℄ Et ſemper ē eorū q̄ de altero ꝑdicātur nota vt eoꝝ q̄ ď ſubiecto vel ī ſubiecto ſūt

℄ Deīde cū dic̄. Et eſt ſp. determinat aliā pticulā dicēs ꝙ v̄bū eſt ſemꝑ nota eoꝝ q̄ de altero ꝑdicanť: q̄ ſupple actu ꝑdicenť: ſiue ſint ꝑdicata eēntialia ſiue ꝑdicata accidētalia. ⁊ h̄ ē qđ dic̄. Eſt dico verbū nota eoꝝ q̄ ꝑdicanť ſicut eoꝝ q̄ de ſubō ſunt: quo ad ꝑdicata eēntialia: vel in ſubō ſunt: quo ad ꝑdicata accidētalia. ℄ Ubi notādū ē ſic̄ dic̄ thō. ꝙ v̄bū nō dr̄ ſp eſſe nota eoꝝ q̄ ꝑdicanť de aliquo: q2 ꝑ eq̄d ꝑdicať ſit ſignificatiuū v̄bi: q2 tūc oīa ꝑdicata eēnt accn̄talia: cū ſignificata v̄boꝝ ſint quedā accn̄tia. ſ3 h̄ ꝓ tāto dicit: q2 ſiue ꝑdiceť nomē ſiue ꝑdiceť aliud ipm verbū eſt ſignū ꝙ ipa oīa ꝑdicenť eo ꝙ rōne ꝯpōnis ipoztate ꝑ v̄bū oīs ꝑdicatio fit ꝑ v̄bum in actu: ſiue ſit predicatio: eſſentialis ſiue accidentalis.

℄ Non currit autē ⁊ nō laborat non verbū dico: conſignificat quidē tempus ⁊ ſemꝑ ď aliquo ē: differentie ăt huic non eſt poſitū nomē: ſed ſit īfinitum verbū: qm̄ ſimiliter ī quolibȝ ē vel quod eſt vel qđ non eſt.

℄ Deinde cū dicit. Nō currit aūt. excludit q̄dā a numero v̄boꝝ: ⁊ circa h̄ duo fac̄: q2 p̄mo excludit verbū īfinitū. 2° vō excludit v̄buȝ ꝑteriti ⁊ futuri tpis ibi. Siľr aūt curret vel currebat. Dicit ğ in p̄ma pte ꝙ nō currit ⁊ nō laborat nō dico v̄bū: q2 nō ponit actionē vel paſſionē: ſ3 remouet ſic tn̄ large loquēdo hec dnr̄ verba: ſic̄ ēt dici pōt ꝙ ratio verbi large ſūpta ꝯuenit eis: q2 ſignificant tēp᷒: eo ꝙ non ſolū actio ē in tpe: ſ3 etiā ꝑuatio actōis. ⁊ negatio eius pōt trahi ad certū tp̄s. ſiľr etiā de altero ſemꝑ dnr̄: q2 ſemꝑ ſī ī orōne ponunť: nō ponunť niſi ex pte ꝑdicati. ſ3 huic dr̄ie .i. dr̄nti ab aliīs: nō eſt poſituȝ nomē quo appelleť ſ3 dicatur verbū īfinitū. Et rō quā de hoc ponit ē q2 ſiľr ē ī quolibet vel qđ ē vel qđ nō ē. i. ita ꝯuenit enti ſic̄ nō enti. ⁊ ꝗ ſtā īdeterminate ſe hȝ ad vtrūq;: iō dicit ꝯueniēter īfinitū .i. īdeterminatū v̄bū. ꝓȝ ăt ex iſta rōne Ariſto. ꝙ verbuȝ īnfinitū nihil ponit in tpe ꝯſignificato: ſ3 ſoluȝ remouet. q2 ſī ex vi ſue ſignificatōis poneret aliqd ēēs ī tpe ꝯſignificato: nō poſſȝ cōuenire nō enti: cui᷒ tamen contrarium dicit hic philoſophus.

℄ Similiter ăt curret vel currebat nō ē verbū: ſed caſus verbi. Differt ăt a verbo: quoniam hoc quidē preſēs tempus ſignificat: illa vero quod cōplectitur.

℄ Deinde cū dicit. Siľr ăt curret. remouet a numero verboꝝ v̄bū tpis ꝑteriti vel futuri: dicēs ꝙ ſiľr currit vľ currebat non ſunt verba. ſ3 caſus verbi: q2 cadūt ſuo mō per quādā d̄riuatōeȝ a verbo ꝑncipali: a quo etiā differūt. q2 qđ eſt vere verbū cōſignificat tp̄s pſens: ſ3 illa ꝯſignificat id qđ tp̄s pn̄s ꝯplectit. i. circūſtat: q2 cōſignificāt tp̄s preteritū vel futuꝝ q̄ circūſtant tp̄s pn̄s. ℄ Hic ăt 3ª ſūt notāda ſm̄ thō. Nam primo notandum eſt ꝙ ſignanter dicit Ari. pn̄s tp̄s ⁊ nō ſimplr̄ pn̄s: ne ītelligať pn̄s īdiuiſibile qđ ē ꝑncipiū ⁊ finis tpis. q2 ī īſtanti nō eſt mot᷒ nec actio ⁊ paſſio: quā tn̄ tp̄s cōſignificat. Quāuis ăt ſint aliq̄ mutationes ſubite q̄ nō mēſuranť tpe: ſ3 ī īſtāti: ipſe tamē vt plurimū ſūt termini mot᷒ q mēſurať cū tpe. ſic̄ ꝗnatio ē terminus alteratōis: ⁊ illuminatio ſeqť motū localem: ⁊ ſic de aliīs. ℄ Scđo notādū ē ꝙ iſta ꝓ tāto nō dnr̄ ſimplr̄ v̄ba: q2 nō ponūt actōeȝ ⁊ paſſionē ſimplr̄: ſ3 ſm̄ qd. ſimplr̄ ăt ponit ꝑ verbū tpis pn̄tis qđ ponit eā ī actu. ℄ Tertio ē notādū ꝙ cū d̄clinatio verbi varieť ꝑ modos tpa numeros ⁊ ꝑſonas: variatio q̄ fit ſ3 numeꝝ ⁊ ꝑſonas nō ꝯſtituit caſū verbi: q2 taľ variatio nō ē ex pte actōis: ſ3 ex pte ſubi ſ3 variatio q̄ ē ſm̄ mōs ⁊ tpa: reſpicit ipaȝ actōeȝ ⁊ iō vtrūq; cōſtituit caſus verbi. Nā v̄ba īperatiui vel optatiui modi caſus dicunť: ſic̄ verba ꝑteriti tpis vľ futuri: ſed verba īdicatiui modi preſentis tpis nō dnr̄ caſus cuiuſcūq; ſint perſone vel numeri.

℄ Ipſa vero ſecundum ſe dicta verba noīa ſūt ⁊ ſignificant aliquid: Conſtituit eniȝ qui dicit intellectum ⁊ qui audit quieſcit: Sed ſi eſt vľ nō eſt nondum ſignificat. neq;. n. ſignū rei eē vľ non eſſe: nec ſi hoc ipſum ē puꝝ dixeris ipȝ q̄deȝ nihil ē: ꝯſignificat ăt quandā ꝯpoſitionē quā ſine compoſitis nō eſt intelligere.

℄ Deinde cum dicit. Ipſa quidem. oſtēdit ꝯueniētiā verboꝝ ad noīa. Circa qđ duo fac̄: q2 p̄ ꝓponit. 2° manifeſtat ibi. Et ſignificāt aliqd. Proponit ğ ꝙ ipa v̄ba ſm̄ ſe dicta ſūt noīa. i. ſimplices dictōes. ℄ Ubi notādū ē ꝙ nomē ⁊ v̄bū vno mō ſumunť ſtricte ſ3 ꝙ ꝯ ſe diſtiguunť: ⁊ ſic nec noīa dici pn̄t v̄ba: nec v̄ba dici pn̄t noīa: q̄uis poſſit q̄nq; ſumi noīalr̄: vtpote qn̄ nō ꝑdicanť ī orōe ſ3 ſubiciunť: ſic̄ cū dr̄ currit ē v̄bū. Alio ăt mō nomē ⁊ verbū ſumi pn̄t large: ſ3 ꝙ v̄bū vocať oē qđ a dicēte ꝓcedit: ⁊ nomē vocať oē qđ ē nomē ꝯcept᷒ ītellectiui. Eſt. n. nomē q̄ſī notamē. ⁊ h̄ mō ipa ſumēdo pn̄t noīa dici v̄ba: ⁊ v̄ba pn̄t dici noīa. ⁊ ſic ſumit Ari. h̄ nomē cū dic̄ ꝙ v̄ba ſ3 ſe dcā ſūt noīa. ℄ Deinde cū dic̄. Et ſignificāt. manifeſtat qđ ꝓpoſuit dicēs ꝙ ꝑꝑ duo ipa v̄ba ſ3 ſe dicta ſūt ſimplices dictōes: ſic̄ noīa: p̄ q̄dē q2 ipa ſignificāt aliqd ꝯceptū ī ītellectu: q2 q dic̄ vľ ꝓfert v̄bū ꝯſtituit ītellectū ī audiēte: ⁊ q audit v̄bū ꝓlatū q̄eſcit. i. q̄tať a ſuſpēſiōe aī aliq̄lr̄. Scđo ſūt ſicut noīa: q2 q̄uis ſignificēt aliqd: tn̄ ſi ē aut nō ē. i. v̄itatē aut falſitatē nōdū ſignificāt: ſic̄ nec noīa: niſi addať aliqd. q2 ſic̄ nullū nomē ita nec v̄bū ē tn̄ ꝑ ſe ſignū ipi᷒ eē vľ nō eē. i. v̄itatis aut falſitatis. q2 ſī h̄ ꝯueniret alicui v̄bo: maxie ꝯueniret verbo ſubſtātiuo: qđ ſignificat actū eēndi. ⁊ tn̄ ꝯſtat ꝙ ſibi ñ ꝯuenit: q2 ipȝ ē ſī dixeris puꝝ. i. ꝑ ſeipȝ ſine aliq̄ adiūcto nihil ē. i. ī nullo ſignificat veꝝ aut falſū. ⁊ rō quā ponit eſt q2 veꝝ ⁊ falſū ē ī ꝯpōne. Cōpō ăt ñ pōt ītelligi ſine extremis ꝯpōibilib᷒. ⁊ iō qđ nō exp̄mit extrēa ꝯpōnis nō ſignificat veꝝ aut falſū. ſ3 v̄bū ꝯſignificat quādā ꝯpōneȝ act᷒ īpoztati cū ſubō. nō tn̄ ꝑ ſe exp̄mit ſubȝ. ſ3 ſolū actum: ⁊ iō nec veꝝ ſignificat nec falſuȝ. ℄ Eſt ăt hic notādū ꝙ v̄bū ſignificat ꝑ ſe ꝯceptū ſimplicē: ⁊ iō q ꝓfert v̄buȝ ꝯſtituit ī audiēte ītellc̄ȝ ſimplicē: ⁊ ītellc̄ȝ ꝯpōnis nō determinatū ſ3 ꝯfuſū: eo ꝙ noīe v̄bi īpoztať ꝯpō act᷒ cū aliq̄ ſubō: qđ tn̄ ſubȝ nō exp̄miť nec determinať noīe ipſi᷒. Et ꝓpterea lȝ q audit q̄eteť q̄ātū ad formationē ſimplicis ītellect᷒: ñ tn̄ q̄tať oīo: q2 remanet aīus ī ſuſpēſo ꝑꝑ ꝯfuſionē ⁊ īdeterminationē cōcepte ꝯpōnis.

Ad predictorum aūt ampliorē ītelligētiam poſſum᷒ q̄rere de aliqb᷒. ⁊ p̄mo q̄ram᷒ an v̄bū poſſit eē ꝑdicatū ī enūciatiōe. vr̄. n. ꝙ nō: q2 ſignū ꝑdicatōis nō ē ꝑdicatū: ſ3 v̄bū ē ſignū ꝑdicationis: q2 ſp ē nota eoꝝ q̄ de altero ꝑdicanť. ğ v̄bum nō pōt eē ꝑdicatuȝ ī enunciatōe. ℄ Ad iſtā q̄ōnē dnr̄ q̄dā ꝙ verbū nō pōt eē ꝑdicatuȝ. rō ăt ipoꝝ ē q2 qđ vnit aliq̄ duo ad inuicē nō pt̄ eē aliqđ ipſoꝝ vnit[illegible] que[illegible] imo[illegible] clau᷒ q̄ aliq̄ ꝯiūgunť ē aliđ ab his q̄ coꝑ[illegible]nť ꝑ ipȝ. v̄bū ăt ē copulās ī enūciatione ꝑdicatū cū ſubō [illegible] cuȝ dr̄ hō currit: eſt ī tali enūciatiōe aliqd ꝓ ſubō: utpote hō: ⁊ aliquid ꝓ copula

p̄dicati cum ſubo. vtpote h verbū eſt icluſum in hoc verbo currit. ⁊ aliqd eſt ibi p̄ p̄dicato. vtpote id qđ cuʒ dicto v̄bo ē icludit̄ in h verbo currit. Cū p̄dicta āt copula v̄bali nō icludit̄ aliđ i illo v̄bo currit niſi h ꝙ dico currēs. h igit̄ ꝙ dico currēs ē ibi p̄dicatū. ſʒ currēs nō ē verbū imo ꝑticipium. v̄bū āt ē h ꝙ dico ē: qđ ibi nō ē p̄dicatū: ſʒ copula vniēs p̄dicatū cū ſubo. igit̄ v̄bū p̄ōt eē ⁊ eſt copula p̄dicati ⁊ ſubi: ſʒ nō ē p̄dicatū. Hec āt poſitio ē apte ꝯtra ſentētiā Ariſto. ponit eni ī Ariſto. i 2° pihermenias: ꝙ h v̄bū eſt q̄n ꝙ p̄dicat̄ p̄ ſe: q̄nq̄ʒ nō: ſic q̄n p̄dicat̄ 3m adiacēs. nam nec alr̄ variant̄ p̄mo enūciatōes ⁊ multiplicatio oppōnuʒ in enūciationib⁹: ſic pʒ ibi. Et ſi nūq̄ʒ h diceret Ariſto. videm⁹ ſatis apte h eē falſū. nā cū dr̄ hō ē: fit enūciatio p̄fecta ī qua enūciatiōe p̄dicat̄ aut ē aut hō. Cōſtat aūt ꝙ hō ī illa enūciatione eſt ſubʒ: ⁊ nō p̄dicatū. aut igit̄ talis enūciatio ē p̄fecta ſine p̄dicato: qđ ē ipoſ̄e. aut oʒ de neceſſitate ꝯfiteri: ꝙ ī ipa p̄diceť verbū. Et p̄pterea ꝙ in ſeipſo icludit aliqd qđ natū ē p̄dicari ⁊ id qđ facit p̄dicatōeʒ eē p̄fectaʒ in actu p̄ōt p̄ ſeipam abſq̄ʒ alio adiūcto ex p̄te p̄dicati facere p̄dicationē in actu: ⁊ eē p̄dicatū. Videm⁹ aūt ꝙ v̄ba adiectiua icludunt ī ſe copulā v̄balē q̄ facit p̄dicationem eē p̄fectā ī actu: ⁊ icludūt aliqd aliđ qđ natū ē p̄dicari: ſic pʒ ex ei⁹ reſolōne in verbū ſubſtātiuū ⁊ p̄ticipiū. ergo oīa v̄ba adiectiua p̄ñt eē p̄ ſeipa p̄dicata ī enūciatione. Non valet āt q̄cq̄ʒ dicere ꝙ p̄dicat̄ p̄ticipiū ⁊ nō verbū: q̄ꝛ p̄ticipiū in v̄bo incluſū añ factā reſolutōeʒ nō p̄dicat̄ explicite: ſʒ iplicite ī quantū iplicat̄ v̄bo. ⁊ p̄ ꝯñs explicite tunc nō dat̄ aliđ p̄dicatū niſi verbum. Et preterea q̄n aliq̄ duo icludunt̄ in aliq̄: ea rōne: qua rōne vni⁹ illoꝝ duoꝝ icluſoꝝ ī ipo attribuit̄ ſibi qđ ꝯuenit illi: eadē rōne ꝯuenientiſſime ſibi attribuit̄ qđ ꝯuenit alteri in ipo icluſo: rōe ei⁹. copulationē aūt p̄dicati cū ſubo iſti attribuūt p̄dictis verbis rōne copule icluſe ī eis. igit̄ pari rōne ſibi debēt attribuere ꝙ ſint p̄dicata: rōne actus icluſi in eis. Dicendū eſt ḡ ꝙ verbū optime p̄dicat̄ in enūciatione: ita tñ ꝙ in verbo ſubſtātiuo nō ſunt duo diuerſa: copula p̄dicati cū ſubiecto: ⁊ p̄dicatū: q̄ꝛ nec eſt veꝝ ꝙ copulet̄ p̄dicatū ſubo p̄ aliqd diuerſū ab eis: ſicut illi ſupponebāt ī ſua rōne: niſi q̄n p̄dicatū nō fuerit v̄bū. ī v̄bo etiā adiectiuo nō dat̄ pro copula ei⁹ cū ſubo aliqd ab ipo extriſecū. Eſt aūt ridiculū oīo velle loq̄ de copulatiōe facta p̄ rōnem tanq̄ʒ đ copulatione mãīi aliquoꝝ ſenſibiliū. ¶ Ad p̄mū aūt argu^m eſt dicēdū ꝙ verbū eſt nota p̄ ſe nō ſolū p̄dicationis alioꝝ: ſʒ etiā predicationis ſue. vñ nō eſt veꝝ ꝙ ſignū p̄dicationis nō poſſit eē p̄dicatum.

Secundo q̄ramus. vtrū verbū īfinitū poti⁹ đbeat dici infinitū q̄ʒ negatiuū. videtur eniʒ ꝙ nō. q̄ꝛ ſic ipʒ eſt idetermīatū ita idetermīatū eſt ⁊ verbū negatiuū. ⁊ ſic verbū negatiuū remouet actionē aut paſſionē ita ēt remouet v̄bū īfinitū. ḡ v̄bū īfinitū nō oʒ dici poti⁹ īfinitū q̄ʒ negatiuū. ¶ Ad iſtā q̄ōnē eſt dicēdū ꝙ ꝯuenientiſſime v̄bū īfinitū ſic dr̄ nter noīat̄ a v̄bo negatiuo.

¶ Ad cui⁹ euidētiā ē attendendū ꝙ verbū īfinitū in hoc differt a v̄bo negatiuo: ꝙ verbū negatiuū cuʒ p̄fert̄ in vi duaꝝ dictionū nō ē vna dictio ſʒ due. v̄bū āt īfinitū cum p̄fert̄ in vi vni⁹ dictōis: nō oʒ dici plures dictōes: ſed vna. Nō p̄ōt aūt p̄fectio pluriū cōſiſtere in vno: ſʒ in vno cōſiſtit p̄fectio vni⁹. Q̄ꝛ ḡ verbū negatiuū nō eſt vna dictio. ſʒ plēs: nō p̄ōt idetermīatio q̄ ē vnuʒ q̄d poni vt p̄fectio: ſiue vt formal̄ rō ipſi⁹. Ponit̄ aūt ꝯuenieñter vt formal̄ rō verbi īfiniti qđ ē vna dictio. ⁊ q̄ꝛ a formali rōe vnūq̄đq̄ʒ ſortitur denoīationē ſuam: idcirco ꝯueniēter ab ipa idetermīnatione vocat̄ īfinitū. i. idetermīnatū id quod p̄fert̄ in vi vni⁹ dictionis: ſʒ nō id qđ p̄fert̄ vt due dictiones. p̄ōt tñ h vocari verbū negatiuuʒ rōne negatiōis cadētis ſupra ſignificatū ei⁹. ſic aūt dixim⁹ de v̄bo ita itellige de noīe.

¶ Sermo in oratione.

ORatio autē eſt vox ſignificatiua cuius partium aliquid ſignificatiuum eſt ſeparatū: vt dictio: nō vt affirmatio vl̄ negatio. Le. VI.

POſtq̄ʒ determinauit Ariſto. de noīe ⁊ v̄bo q̄ ſunt p̄ncipia mãlia enūciatōis: nūc determinat de orōne q̄ eſt ei⁹ p̄n^m formale. ¶ Ubi notādū ē: ꝙ q̄uis gen⁹ dicat̄ ſumi a mã ⁊ orō ſit gen⁹ enūciatōis: non tñ idcirco iconueniēter appellamus eā p̄ncipiū formale ei⁹: q̄ꝛ gen⁹ ſm veritatē ſumit̄ a forma ſe habēte ad modū mãe. ſumit̄ etiā a gradu forme gn̄ali q̄ ē mãlis reſpcū grad⁹ ſpālis. In determinādo aūt Ari. de orōne 3ª facit. q̄a p̄mo ponit diffōnem orōnis. 2° exponit eā ibi. Dico aūt vt hō. Tertio aūt excludit errorē ibi. Eſt āt orō oīs. Dicit ḡ ꝙ orō eſt vox ſignificatiua cui⁹ aliqd. i. aliq̄ p̄tiū: ſep̄atū. i. ſep̄ata ab orōne: ē ſignificatiua vt dictio: nō vt affirmatio. ¶ Eſt āt h notanduʒ vt ait tho. ꝙ eē vocē ſignificatiuā nō iterauit Ari. in diffinitione v̄bi ſtudēs breuitati ſed iterauit h in diffōne orōnis: eo ꝙ orō ſe hʒ alr̄ in ſignificatiōe q̄ʒ nomē ⁊ v̄bū: cum q̄đlʒ iſtoꝝ ſignificet ſimplicē itellectū: ⁊ orō ſignificet intellectū ꝯplexum. ¶ Eſt ēt notandū ꝙ duplex eſt ſignificatio vocis: vna q̄dē q̄ ꝯpetit dictiōi: ⁊ alia q̄ ꝯpetit orōni. Q̄ꝛ igit̄ p̄ti orōnis p̄ ſe ſumpte nō ꝯpetit ſignificatio toti⁹ orōnis: ſʒ ſignificatio dictōis: iō dic̄ Ari. ꝙ ps orōnis nō ē ſignificatiua vt affirmatio. i. vt orō affirmatiua: ſʒ ē ſignificatiua ſic dictio. ¶ Itē notādū ꝙ nō eſt ꝯtr̄ hic inſtantia đ orōe hypothetica cui⁹ ps ſignificat vt affirmatio: q̄ꝛ cum hic diffiniat̄ oratio in cōmuni oportuit ea ponere in ei⁹ diffōne que omni orationi ꝯueniunt. Oīs autē oratio habet p̄tem ſignificatiuā p̄ modū dictionis. ſʒ non q̄libet oratio habet p̄tē ſignificantē per modū orōnis. ⁊ iō ſignāter dictū eſt in p̄fata diffōne: ꝙ orō hʒ p̄tem que etiā ſep̄ata ſignificat vt dictio ⁊ non vt affirmatio. Dixit āt po⁹ nō vt affirmatio q̄ʒ negatio: q̄a cōſueuit ſepe ponere dictiōeʒ p̄ affirmatione: ⁊ ne putaret̄ h ſumpſiſſe talr̄ dictiōeʒ: cōueniēter addit non vt affirmatio.

¶ Dico āt vt hō ſignificat aliqd ſʒ nō q̄n ē: aut ñ eſt: ſed erit affirmatio vl̄ negatio ſi q̄d addat̄ ſʒ ñ vna noīs ſyllaba. nec i hoc q̄dē quod ē ſorex rex ſignificat: ſʒ vox ē nūc ſola. In duplicib⁹ vero ſignificat q̄dē: ſʒ ñ ſcđʒ ſe: ſʒ queadmodum dictū eſt.

¶ Deinde cū dic̄. Dico autē. exponit poſitā diffinitionē: dicens: ꝙ homo cū ſit ps alicuius orōnis ſignificat aliquid ēt de ſignificato toti⁹ orōnis dicētis ꝙ hō currit: non tñ ſignificat q̄n ē aut ñ ē. i. veꝝ aut falſum: ſic fac̄ affirmatio. ſʒ ſi ſup̄addat̄ aliqd hoī erit tūc affirmatio vel negatio: ⁊ ſignificabit veꝝ aut falſū. ita tñ ꝙ ñ addat̄ ſibi vna noīs ſylla: q̄ꝛ vna ſylla addita orōi ñ facit orōnē: ſʒ poteſt facere aliā dictionē: cui⁹ p̄tes ñ ſignificabūt p̄ ſe aliqd đ ſignificato toti⁹. ſic i h dicto. ſorex. rex p̄ ſe ñ ſignificat aliqd đ ſignificato toti⁹: ſʒ ē vox tñ ſine ſignificatiōe vlla: q̄uis poſſit hr̄e ſignificatōeʒ aliā. q̄ꝛ ī noīb⁹ ſimplicib⁹ ps nullo mō ſignificat aliqd đ ſignificato toti⁹: ſʒ in noīb⁹ duplicibus. i. ꝯpoſitis ps p̄ ſe ſūpta ſignificat aliqd: nō tamē ſm ſe: ſʒ ſm acc̄ñs ſic ſup̄adēm eſt. ¶ Notādum eſt autem ꝙ q̄uis in legendo ⁊ ſupplendo vt fecimus ea que deficiunt omnia verba Ariſtotelis ſint congrua tali intellectui

pōt tñ ſine talib⁹ ſupplementis legi: vt. vʒ. id qđ dr̃. ſʒ nō vna noīs ſylla. nō ɔtinueť ad id qđ īmediate p̄cedit: ſʒ referať ad id qđ dcm̄ fuerat in diffōne orōnis: φ ps orōnis ſepata ē ſignificatiua vt dictio. H᷑ enī nō debet ītelligi de remotis ptib⁹ orōnis q̄ ſunt ſyllabe: ſʒ de ei⁹ ptibus ppinqs q̄ ſunt dictōes. ¶ Itē notādū eſt φ nō qđlʒ additū nomini facit aut ponit ſignificationē vi aut falſi: ſʒ id tm̄ qđ ſibi additū facit enūciationē pfectā in effectu: nā iſta orō hō ambulās nec veꝝ ſignificat nec falſū. ¶ Itē notādū ē φ ptes noīs ɔpoſiti dn̄r ſignificare aliqd ſepate: ſʒ nō ƒʒ ſe: qꝛ talis ſignificatio nō ɔpetit eis ƒm φ ſūt ptes talis noīs ſʒ poti⁹ ƒm φ ſunt noīa ab ipo diuerſa.

¶ Eſt aūt orō oīs qdē ſignificatiua nō ſicˀ iſtrumentū: ſed queadmodū dictū eſt ƒm placitū.

¶ Deinde cū dicit. Eſt āt orō. remouet errorē quedā. fuerunt. n. qdā q dixerūt orōnē nō ſignificare ƒm placitū: ſʒ ƒm nām. ad qđ pbanduʒ vtebanť tali rōne. ỽtutis nālis ſunt iſtrā nālia: ſʒ virt⁹ iterp̄tatiua ē ỽtus naturalis: ꝛ orō eſt ei⁹ iſtrm: ḡ orō ſignificat nālr. Ad h᷑ igiť Ariſto. rn̄det p iterp̄ptionē dicēs: φ oīs orō ē ſignificatiua ſicˀ dcʒ ē etiā de noīe ƒm placitū ꝛ ƒʒ īſtitutionē humane voluntatis: ꝛ nō ſignificat ſicˀ iſtrm ỽtutis nālis. Nā iſtrā ỽtutis iterp̄tatiue ſūt pulmo guttur ꝛ ſil. a qb⁹ mediātib⁹ formať vox ſʒ orō ē effect⁹ ỽtutis iterp̄tatiue p dcā iſtrā plat⁹.

Poſſumus aūt in iſta lectiōe q̄rere ð aliqb⁹. ꝛ p̄ q̄riť vtꝝ p̄dicatū ſit ī orōne vt ps formalis. vr̄. n. φ ſ. qꝛ dr̃ ī z° phyſicoꝝ. φ id ex q̄ fit aliqd cū īſit ē mā ei⁹: ſʒ orō fit ex ſubo ꝛ p̄dicato: q̄ īſunt in orōne. ḡ nullū ipoꝝ ē in orōne vt pars formal. ſed vtrūqꝫ eſt mā. ¶ Ad iſti⁹ q̄ōnis euidētiā ē ɔſiderādum: φ nihil phibet aliqd vnū ꝛ idē ƒm diuerſā ɔſideratōeʒ poni in gn̄e cauſe mālis et in gn̄e cāe formal. ſicˀ manifeſte appet ex his que ponit Ari. in z° phyſicoꝝ. nā p̄mo dicit φ ptes q̄ ſūt ī diffōne ſunt in gn̄e cāe formal: ꝛ poſtea ponit φ ptes ſūt ī genere cāe mālis. qđ qdē oʒ ƒʒ diuerſā ɔſideratōeʒ accipe. nā ſi ptes referanť ad totū qđ ɔficiť ex eis: ſic ptinent ad genus cāe mālis: ſed ſi referanť ad ſuppo⁹ de quo p̄dicanť: ſic ptinēt ad gen⁹ cāe formalis. Loqr āt nūc nō ð ptibus q̄titatiuis: ſʒ de ptib⁹ diffōnis. Ad ppo᷑ ḡ iſta applicādo eſt dicēdū φ p̄dicatū ꝛ ſubʒ orōnis pn̄t accipi dupl̃r. vno qdē mō in ɔpatione ad ipam orōnem q̄ ɔficiť ex eis. ꝛ ſic ambo cedūt in ɔdictionē cāe mālis: ſicˀ oſtēdit arg⁹ ſcrm̄. Alio aūt mō pn̄t accipi ī ɔpatōe ad ſe īuicē. ꝛ ſic vnū ipoꝝ eſt vt mālē: ꝛ reliquum eſt vt formale. qꝛ ſubiectuʒ eſt vt materiale: ꝛ p̄dicatū vt formale. nā p̄dicatum adiacet ſubo ſicˀ forma adiacet māe. ſic ḡ eſt dicendū φ p̄dicatuʒ nō eſt forma orōnis: nec reſpectu toti⁹ orōnis ſe hʒ vt formale ſimpliciter: ſʒ ſe habet ī oratione vt formale in comparatione ad ſubiectum.

Secundo querať vtꝝ dicere poſſimus φ ſignificatio aut rō ſignificādi ſit forma orationis. videť. n. φ ſic. qꝛ tota pfectio orōnis puenit ex ɔplexione dictionū: ſʒ forma dictionū ē aut ſignificatio: aut rō ſignificādi: ſicˀ diximˀ ſupra. ḡ ɔueniēter dici pōt φ alteꝝ iſtoꝝ eſt ēt forma oratiōis. ¶ Ad iſtā q̄ōnē eſt dcʒ φ ſignificatio vel rō ſignificādi claudiť ī forma orōnis: nō tñ ē tota orōnis forma. ¶ Ad cui⁹ ītelligentiā ē ɔſiderādū φ qꝛ pfectio ptiū reſeruať ī toto qđ ex eis ɔficiť: neċe eſt vt illō in quo ɔſiſtit formalis rō cuiuſlʒ ptis: reſeruet ī formali rōne toti⁹. Et qꝛ nulli⁹ ptiū rō ē rō toti⁹: niſi cū fuerit totū omogeneū ex rn̄s ī toto ꝛ ī ſingulis ptib⁹ eiuſdē rōnis. neceſſe eſt φ in rōne toti⁹ aliqd īcludať: per quod a rōne ptis cuiuſlʒ ſecludať. Manifeſtū eſt āt φ pfectio ptiū orōnis reſeruať tota ī ipa oratiōe. ꝛ iteꝝ ē mani᷑ φ rō orationis ē diuerſa a rōne tā noīs q̄ ỽbi q̄ ſūt orōnis ptes. Et iō neċe ē dr̄e. φ rō formalis ipi⁹ orōnis ī ſe claudat formalē rōnē tā noīs q̄ ỽbi: ꝛ vltra aliqd p qđ diſtinguať ab eis. H᷑ aūt nō ē aliđ q̄ id a quo orō ſortiť ppriā vnitatē. Nā per formales rōnes noīs ꝛ ỽbi nō hʒ oratio vnitatē: qꝛ ille rōnes ſunt mlťe. Unitatē āt ſortiť vnūqđqꝫ ab aliquo vno. H᷑ aūt vnū ī orōe p̄ter dcās rōnes noīs ꝛ ỽbi: non video φ poſſim⁹ dare: niſi noīs ꝛ ỽbi vnionē. formalis ḡ rō orōnis nō videť eē aliđ: q̄ ɔnexio dictionū. nā ɔnexio dictionū. eo ipo φ nō eſt ɔnexio quorūcūqꝫ: ſʒ ē ɔnexio tm̄ dictōuʒ q̄ꝝ forma ē rō ſignificādi: ī ſe rōnē ſignificādi ɔp̄hendit. ꝛ qꝛ vnio nō ē idē qđ talis ſignificādi rō: vltra illas ſignificandi rōnes aliqd ponit p quod p̄mo diſtinguiť orō a q̄libet ſuaꝝ ptiuʒ. Talis ḡ vnio dictionū ē forma orationis. ¶ Attēdēdū ē tñ φ poſſet alicui videri: φ forma orōnis ſit rō ſignificādi ītellectū ɔpoſitū: ſicˀ forma dictōis eſt rō ſignificādi ītellectū ſimplicē: qꝛ p h᷑ videť diſtigui orō a dictione: φ orō eſt ſignuʒ ītellect⁹ ɔpoſiti. ſed dictio eſt ſignū ītellect⁹ ſimplicis. Uerū tñ eſt φ tota rō ſignificandi ītellectū ɔpoſitū ē ipa ɔnexio dictionū ſignificantiuʒ varios ītellectus ſimplices. ita tñ φ ſumať ɔnexio dictionū talis φ nō faciat dictionē vnā ex plurib⁹: ſʒ ex plurib⁹ dictionib⁹ retinētibus ſuā diſtinctōeʒ: q̄ vna eaꝝ nō eſt alia: faciat vnū aggregatū qđ voceť orō. Quicqd igiť dicať: pʒ φ ɔueniēter poniť forma orōnis eē cōnexio dictionum. ¶ Arg᷑ aūt factū h᷑ ēt ɔcludit. Nā eo ipo φ tota pfectio orationis prouenit ex complexione dictionū: neċe eſt ponere φ ipſa dictionū cōplexio vel ɔnexio ſit forma ppria ipſius orationis.

¶ Enunciatiua vero nō omnis: ſed illa in qua verum vel falſum eſt. Le. VII.

Poſtq̄ determinauit Ari. de p̄ncipys enūciationis: in hac pte ītendit determinare de ipa enūciatione. Et diuidiť in partes duas. in quaꝝ prima determinat de ipſa enunciatōe abſolute. in z° vero agit ð diuerſitate enūciationū q̄ puenit ƒm ea q̄ ſimplici enūciatōi adduniť. que ps īcipiť z° libro. Quoniā ē ð aliquo affirmatio. P̄ria ps diuiditur ī ptes tres: qꝛ p̄ diffinit enūciationē: z° diuidit eā. ibi. Eſt āt vna p̄ma. ꝛ tertio agit de oppoſitione partiuʒ eius ad inuicē ibi. Qm̄ aūt ē enūciare. Circa p̄mū tria fač: qꝛ primo ponit diffōnē enūciatōis. z°. oſ̄dit p illā diffōneʒ differre enūciatōeʒ a ceteris ſpēb⁹ orōnis. ibi. Nō aūt in oīb⁹. ꝛ ʒ° oſ̄dit φ h᷑ de ſola enūciatione ē tractādū: ibi. Et cetere qdem. Circa p̄mū eſt cōſiderādū ƒʒ φ ait thomas. φ q̄uis oratio non ſit iſtru⁹ virtutis opantis nālr: eſt tamē iſtrumentū rōnis. oʒ aūt oē iſtru᷑ diffiniri ex ſuo fine: qui eſt vſus īſtrumēti. vſus aūt orationis: ſicut ꝛ oīs vocis ſignificatiue: ē ſignificare ɔceptionē ītellect⁹. ɔceptiones vero ītellectus ſunt due: in quarū vna nō inueniť veritas ſicut ſupra dictū eſt: in alia aūt īueniť veꝝ ꝛ falſū. ꝛ iō orationē enūciatiuā diffinit Ari. ex ſignificatōe vi ꝛ falſi: dicēs q̄ nō oīs orō ē enūciatiua: ſʒ illa tm̄ ī q̄ ē verū vel falſū: ¶ Ubi notādū ē φ Ari. mirabili breuitate vſus: ī his paucis verbis ɔp̄hēdit tā diſonē orōnis q̄ diffōnē enūciatōis. nam diſonē oratōis īnuit in h᷑ qđ dicit: φ oratio enūciatiua ē nō oīs. Diffōneʒ aūt enūciationis īnuit in hoc qđ addit: ſʒ in qua veruʒ vel falſum eſt. ¶ Itē notādū φ veꝝ ꝛ falſū eſt in enunciatiōe: nō qdē vt ī ſubo: ſʒ ſicˀ in ſigno: in ītellectu aūt eſt ſicˀ in ſubo: ꝛ in re eſt ſicˀ in cauſa.

¶ Non auteʒ ī omnib⁹: vt deprecatiua oratio quidem eſt: ſed neque vera neqꝫ falſa.

¶ Deinde cū dicit. Non aūt in oīb⁹. ſepat enunciationē p

diffōnē aſſignatā ab alijs ſpēb⁹ orōnis: dicens: q̄ verum
⁊ falſū nō eſt in oīb⁹ orōnib⁹ q̄ʒ depcatio ē orō: ⁊ tn̄ nō eſt
vera neq̄ʒ falſa. ❡ Ubi notandū eſt q̄ orōnum q̄dam ſūt
imꝑfecte. ⁊ q̄dā pfecte. ⁊ iꝑfecte q̄dē orōnes ſic bō alb⁹:
⁊ bō legēs: q̄ iꝑfecte exp̄munt iudiciū rōnis: in quo conſi-
ſtit verꝝ vel falſū. ⁊ iō neq̄ʒ verꝝ neq̄ʒ falſū idicant. pfecte
autē orōnis q̄ ponit ſentētiā cōpletā ſunt. 5. ſpēs. ſ. enūcia-
tiua: depcatiua: iterrogatiua: impatiua: ⁊ vocatiua. harū
aūt orōnum ſola enunciatiua ē i q̄ iuenit̄ verꝝ vel falſuꝫ:
q̄ʒ ipa ſola abſolute ſignificat ꝯceptū mentis: in quo ē ve-
rū ⁊ falſū. Alie aūt orōnes magis ſignificāt ordinē rōnis:
ſm̄ quē alia dirigit. Dirigit̄ āt ex rōne vni⁹ bōis ali⁹ bō ad
tria. Primo q̄dē ad attēdendū mēte: ⁊ ad h̄ ptinet oratio
vocatiua. 2° ad ridendū voce: ⁊ ad h̄ ptinet orō interro-
gatiua. Tertio ad exequēdum in ope. ⁊ ad h̄ ptinet quā-
tum ad iferiores orō ipatiua: q̄ntuꝫ vō ad ſupiores: orō de
precatiua. ad quā ēt reducit̄ orō optatiua. ❡ Itē notādū
eſt q̄ iſte q̄tuor ſpēs orationis non ſignificant ipm con-
ceptum itellectus i quo verꝝ eſt vl̄ flſꝫ. ſꝫ quēdā ordinē ad
hunc ꝯſequentē. ide eſt q̄ in nulla earꝝ iuenit̄ verꝝ vel fa
ſum: ſed iuenit̄ tm̄ in enūciatiua.

❡ Et cetere quidē relinquunt̄: Rhetorice enīꝫ
vel poetice cōuenientior cōſideratio eſt. enūcia
tiua vero preſentis ſpeculationis eſt.

❡ Deide cū dic̄. Et cetere. oñdit q̄ h̄ ō ſola enūciatiua ē tra
ctandū: dicēs: q̄ alie q̄tuor orōnis ptes q̄ nō ſignificāt ve
rum vel falſū reliquant̄: q̄ʒ ꝯuenientior cōſideratio de eis
eſt rhetorice artis: vel poetice q̄ʒ logice. ſꝫ enunciatiua ē ō
pn̄ti ꝯſideratōe. ❡ Ubi notādū eſt q̄ q̄ʒ ſcia hui⁹ libri or
dinat̄: vt ſupradc̄ꝫ ē: ad ſciaꝫ poſterioꝝ: q̄ ē de dmōſtratio
ne: q̄ v̄itatis generat ſciaꝫ. idcirco ō ſola enunciatione q̄ ē
ſignificatiua v̄itatis tractat. ❡ Itē notādū eſt q̄ ꝯſidera
tio ptiū orōnis ptinet ad grāmaticū iquātū i talib⁹ ptib⁹
ſiue ſpēb⁹ orōnis attēdit̄ ꝯgrua vocū ꝯſtructio. Pertinet
ēt ꝯſideratio q̄tuor ſpēꝝ i q̄b⁹ nō eſt verꝝ vel falſuꝫ: ad or
dinationē audiētis iquātū ꝑpe cadit ſub cōſideratōe rhe
torice vel poetice rōne ſui ſignificati.

Ad euidentiam autē dictoꝝ i iſta lectōe q̄ra-
mus p̄ verꝝ orō ſit gen⁹ p̄dicta
rum orōnuꝫ. vr̄. n. q̄ nō: q̄ʒ q̄ ſunt vni⁹ gn̄is ſunt vni⁹ ſcie:
vt dr̄ in 4° metaph̄ice: ſꝫ p̄dicte orōnes nō ſunt vni⁹ ſcie:
cuꝫ enūciatio ptineat ad logicū: ⁊ alie ptineāt ad alios ar
tifices. ḡ nō ſunt vni⁹ gn̄is. nec p ꝯñs orō q̄ ē vnū q̄d: pōt
eē genus earꝝ. ❡ Ad iſtā q̄ōnē ē dicēdū q̄ orō eſt gen⁹ ad
p̄dictas ſpēs orōnis. ❡ Ad cui⁹ euidētiā eſt attēdendū q̄
ad h̄ vt aliq̄d ſit gen⁹ aliquoꝝ: p̄cipue duo reqrunt̄. reqri
tur. n. q̄ illa vniant̄ ⁊ ꝯueniāt in vno formali ꝯceptu ei⁹
gn̄ali: ⁊ q̄ differāt ſuis ꝑprijs ꝯceptib⁹ formalib⁹. quoꝝ
ratio eſt: quia genus debet vniuoce predicari de his quo-
rum eſt gen⁹. vniuoce āt de his nō poſſet p̄dicari: niſi p̄di
caret̄ de ipis ſm̄ vnā ⁊ eandē rōnē. ſm̄ aūt vnā rōneꝫ de
eis nō p̄dicaret̄: niſi ipa cōuenirent i vno gn̄ali ei⁹ ꝯceptu
formali: q̄ʒ rō diffinitiua ſumit̄ a forma: ⁊ vna diffinitiua
rō vnū formalē ꝯceptū de neccitate ponit. Ulteri⁹ āt quia
ꝯtenta ſub gn̄e oꝫ q̄ differāt ſpē: ⁊ diuerſitas ſpēi nō ē ni
ſi ex diuerſitate forme: necc̄e ē q̄ ꝯtēta ſub gn̄e differant i
forma. diuerſitas āt in forma fac̄ diuerſitatē diffōnis: ⁊ di
uerſitas diffōnis idicat diuerſitatē cōcept⁹ formalis. necc̄e
ē igr̄ q̄ ꝯtēta ſub gn̄e ſic vniant̄ ⁊ ꝯueniāt i vno formali
ꝯceptu gn̄is: q̄ tn̄ diſtiguant̄ ⁊ differāt i ſuis formalib⁹ cō
ceptib⁹ ꝑprijs. h̄ āt iuenit̄ ſaluari i ꝓpoſito. nam orō ſm̄
vnū cōeꝫ ꝯceptū formalē reſpicit oēs ſupradictas orōes.
q̄ q̄dē ꝯcept⁹ formal̄ penes h̄ vnuꝫ gn̄ale attēdit̄: q̄d ē cō
nexio dictionū. In h̄. n. cōſiſtit formal̄ rō orōnis ſic ſupra
dictū ē. q̄ñuis āt oēs orōnes ſupradicte vniant̄ ⁊ ꝯueniāt i
ꝯceptu formali orōnis: q̄ʒ oēs i h̄ ꝯueniūt q̄d ē ponere cō-
nexionē dictionū: tn̄ i ꝯceptib⁹ ꝑprijs diſtiguunt̄: ſic ēt di
ſtiguunt̄ in ſpālib⁹ ꝯnexionib⁹ dictionū. Cui⁹ declaratio
ē. q̄ʒ ꝯnexionē ſpālē dictionū quā ponit enūciatio cōſeq̄t̄
ſignificatio veri vel falſi: que tamen non conſequitur cō
nexiones ſpāles dictionū poſitas p alias orōnes. quod nō
eēt niſi ꝯnexiōes dictōnꝫ ſpāles ponerēt diuerſas. pꝫ igit̄
q̄ p̄dc̄e orōnes diſtiguūt̄ penes ꝑprios ꝯcept⁹ formales ⁊
vniunt̄ atq̄ʒ ꝯueniūt i vno formali ꝯceptu orōnis. ⁊ ꝑpte
rea ꝯuenientiſſime ponit̄ q̄ orō ſit gen⁹ earꝝ. ❡ Dicēduꝫ ē
ḡ ad argu⁹ q̄ ea q̄ ſunt vni⁹ gn̄is ſunt vni⁹ ſcie ſm̄ genus.
Rhetorica vō ⁊ poetica ad q̄s ptinent q̄tuor ſpēs orōnis:
ſunt cū logica ad quā ſpectat enunciatio vna ſcia ſm̄ ge-
nus. Cui⁹ ſignū eſt. q̄ʒ logica gn̄alr̄ ſumpta ꝯp̄hendit eas
oēs. vn̄ pꝫ q̄ argu̅m nō ꝯcludit.

Secundo q̄ram⁹. verꝝ diffō enūciatiōis h̄ poſita ſit
ꝯueniēs. videt̄. n. q̄ ſic. q̄ʒ ipa ꝯuertit̄ cū
enūciatōe ⁊ idicat q̄d ē eē ei⁹. hec āt ſunt q̄ faciunt aliquā
rōnē eē ꝑpriā ⁊ ꝯuenietē diffōnē. igit̄ ꝯueniēs ē diffō enū
ciatiōis quā h̄ ponit Ari. ❡ Ad iſtā q̄ōnē vr̄ mihi dicēdū:
q̄ iſta notificatio enūciatōis quā h̄ pōit Ari. ⁊ q̄ dr̄ q̄ enū
ciatio ē orō ſignificās verꝝ vel falſū: ē poti⁹ d̄ſcriptio orō-
nis q̄ʒ ſit ei⁹ diffō. ❡ Ad cui⁹ euidētiā ē attēdēdū: q̄ vera
diffō nō dat̄ niſi p ea q̄ ſunt de eēntiali itellectu rei. ſi q̄ āt
dat̄ p accn̄talia aut ea q̄ nō ſūt de eēntiali itellectu ei⁹: nō
eſt v̄a diffō: ſꝫ ē poti⁹ d̄ſcriptio. Dr̄ie āt ꝯſtitutiue inferioꝝ
⁊ ipoꝝ ēt ꝑpetates nō ſunt ō eēntiali itellectu ſupioꝝ: q̄ʒ
gen⁹ n̄ pticipat aliquā dr̄iaꝝ ipꝫ didētiū: ſic elicit̄ ex 7° to
pi. ⁊ iō ſi q̄ notificatio fiat ō ſupiori i ſe icludēs dr̄ias eius
d̄ſiuas ⁊ ꝯſtitutiuas ſuoꝝ iferioꝝ: aut ēt icludēs iferioꝝ
ꝑpetates: ipa poterit eē d̄ſcriptio: ſꝫ n̄ v̄a diffō: Hoc āt lue
nim⁹ ꝯtigere ſatis māifeſte i rōe enūciatiōis h̄ poſite. Nā
ſignificare verꝝ n̄ ē aliō q̄ʒ ſignificare eē q̄d ē vl̄ n̄ eē q̄d n̄ ē
⁊ ſignificare falſū n̄ nō ē aliud q̄ʒ ſignificare eē q̄d n̄ ē. vl̄ n̄
eē q̄d ē. vn̄ tn̄ valet dr̄e enūciatio ē orō ſignificans verū
vl̄ falſū: q̄ntū ſi diceret̄ enūciatio ē orō ſignificās eē q̄d ē:
vel nō eē q̄d n̄ ē: aut n̄ eē q̄d ē: vl̄ eē q̄d n̄ ē. ſignificare āt eē
⁊ ſignificare n̄ eē: ſūt dr̄ie ꝯſtitutiue affirmatiōis ⁊ negatio
nis: q̄ ſūt ſpēs enūciatōis aut ſūt ꝑpetates earꝝ: q̄ʒ ſignifi-
care eē ē ꝑpriū ſoli⁹ affirmatōis. ⁊ ſignificare nō eē ē ꝑpri
um ſoli⁹ negatiōis. Et idcirco vr̄ mihi dōꝫ ſine p̄iudicio ſē
tētie melioris: q̄ rō enūciatiōis h̄ poſita a ph̄o n̄ ē v̄a enū
ciatōis diffō: ſꝫ poti⁹ ē q̄dā d̄ſcri° ipi⁹. ❡ Dō⁹ ē ḡ ad ar⁹
q̄ iſta rō idicat q̄d ē eē enūciatōis: n̄ q̄dē p ſuā eēntia°. ſꝫ
p dr̄ias aut ꝑpetates ſuoꝝ iferioꝝ. ⁊ iō nō ē v̄a diffō.

❡ Eſt autem vna prima oratio enūciatiua affir
matio: deide negatio: alie vero cōiūctione vne.
Neceſſe eſt autem orationem enunciatiuam
ex verbo eſſe vel caſu verbi. Etenīꝫ hōis ratio
niſi non aut ē aut fuit aut erit aut aliquid huiuſ
modi addatur nondum eſt oratio enunciatiua.
Quare autem vnum quoddam eſt ⁊ non mul
ta animal greſſibile bipes. neque enim in eo q̄
propinque dicuntur vnum erit. eſt autem al-
teri⁹ hoc tractare negocij. Le. VIII.

Poſtq̄ʒ diffiniuit Ari. enūciatiōeꝫ hic pōit
diſiōes ei⁹. Et circa h̄ duo fac̄. q̄ʒ p̄ ponit
duas diuiſiones enunciationis. 2° vero
manifeſtat eas. ibi. Neceſſe eſt autem.
Ponit igit̄ i prima parte ſub magna ver-
boꝝ breuitate duas diſiōes enūciatiōis.
q̄ orō enūciatiua p̄⁹ ē affirmatio vna ſup-
ple ſimplex. Deinde eſt negatio etiā vna ſimplr̄: alie vero

enunciatiões ſunt vne nõ ſimplr: ſed ↄiunctione. ¶ Ubi notãdũ eſt q̧ h̃ ponit diuiſionem vnã enũciatiõis p̱ affirmationẽ ⁊ negationẽ: aliã ẽt ponit p̱ hoc quod dicit q̧ eſt affirmatio aut negatio vna ſimplr: ⁊ alie ſunt vne nõ ſimplr. ſed coniũctione. ¶ Itẽ notandũ eſt q̧ vna iſtaꝝ diuiſionum eſt p̱ drias formales: vt illa q̃ eſt p̱ affirmationez ⁊ negationẽ: alia vero eſt p̱ drias mãles: q2 ſimplex ⁊ cõpoſitũ attendit̃ in enũciatione penes ptes ex q̃bus enunciatio componit̃. tales aũt ptes ſunt mã enunciatõis. Eſt etiã iſta diuiſio analogi ⁊ nõ diuiſio vniuoci: q2 enũciatio p̱ ꝑus deſcẽdit in enũciationẽ ſimplicẽ q̃3 ĩ enũciationez ↄpoſitam. ¶ Deinde cũ dicit. Nece eſt autez. manifeſtat poſitas diuiſiones. ⁊ ꝑmo manifeſtat illã q̃ eſt p̱ vnaz ſimplr ⁊ vnam ↄiunctione. 2° vero manifeſtat aliã ibi. Eſt ãt ſimplex enũciatio. Circa ꝑmũ duo facit. q2 ꝑmo ꝑmittit q̃dã q̃ ſunt necia ad ꝑpoſiti manifeſtationẽ. 2° ip̃3 ꝑpoſitũ manifeſtat. ibi. Eſt aũt vna oĩo. Ea autẽ que ꝑmittit ſunt duo: quoꝝ vnũ ẽ q̧ nece eſt oẽm enunciationez conſtare vel ex v̾bo ꝑſentis tpis: vel ex caſu v̾bi. i. ex verbo tẽporis ꝑteriti vel futuri: Cui⁹ ſignũ eſt: q2 quãuis diffõ hoĩs vel cuiuſcũq3 alterius ſit oĩo q̃dam plurium noĩum ↄtẽtiua tñ ſi ipi diffõni hoĩs nõ addat̃ aut eſt: aut erit: aut fuit: aut aliq̃d h̃: nõdũ eſt oĩo enũciatiua. q2 enũciatio ſignificat verũ vel falſũ. ſed aĩal rõnale p̱ ſe dcm̃: nec verum ſignificat neq3 falſum. vnde p3 q̧ in oĩ enũciatione o3 eẽ verbũ Scdm aũt qð Ariſto. ꝑmittit eſt de vnitate diffõnis: q̃re ẽs q̃re aĩal greſſibile bipes ẽ vnũ q̃d: ⁊ nõ multa. Et ne aliq̃s putaret diffõnẽ eẽ vnã: pp̱ id q̧ ptes ei⁹ ſine medio ꝑferũtur: remouet h̃ dicẽs: q̧ nõ ẽ vnũ q̃d diffinitio ꝑdcã: eo q̧ ptes ei⁹ dr̃. i. ꝑferunt̃ ꝑpinq̃. i. abſq3 oĩ medio: q2 ẽt res q̃ non ſunt vnũ poſſunt ita ꝑpinq̃ ꝑferri. vtpote cum dr̃ lignũ lapis equ⁹. Addit aũt cõuenientẽr Ariſto. q̧ alteri⁹ negocij ẽ h̃ tractare. q̃re. ſ. diffõ ſit vnũ q̃d ⁊ nõ multa. Eſt ãt notãdũ q̧ q2 Ari. ꝑmiſerat q̧ q̃dã ẽ enũciatio vna ſine ↄiũctõe: ne aliq̃s putaret talẽ enũciatõez carere oĩ ↄpõe: diĉ q̧ nece ẽ enũciatõez oẽ3 ↄſtare ex v̾bo qð ĩportat ↄpõnẽ. ⁊ q2 nomẽ ñ ĩportat talẽ ↄpõnẽ idcirco ñ fec̃ ibi mẽtionẽ ð noĩe. Item ne aliq̃s putaret talẽ enũciatiõis vnitatẽ ĩpediri ex ꝑlalitate ſola noĩu3 oñdit q̧ aliq̃d ẽ ↄtinẽs multa noĩa: qð tñ ẽ ſimplr vnũ q̃d: ⁊ põt p̱ ↄñs cũ adiũcto verbo facere vnã ſimplr enũciationẽ: cõ ẽ ipa diffõ. Enũcia⁰ ãt nõ ĩpedit̃ eẽ vna ſimplr nec pp̱ ↄpõnẽ ꝑdicati cũ ſubo: nec pp̱ ſolã noĩu3 ꝑlalitatẽ. ¶ Itẽ nota q̧ diffõ idẽ vnũ ſimplr: ⁊ nõ multa q̃uis ſit ↄtẽtiua mltoꝝ noĩu3: q2 noĩa q̃ ↄtinet ſũt nomẽ gñis ⁊ nomẽ drĩe. Eſt ãt eadez forma q̃ ponit̃ p̱ nomẽ gñis ĩdeterminate: ⁊ p̱ nomẽ drĩe ponit̃ dẽterminate. ⁊ q2 vna eadẽq3 for⁹ ñ dat niſi vnũ eẽ: idcirco diffõ ẽ ſimplr ĩ re: nõ obſtãte ꝑlalitate noĩu3 in ipa ↄtentoꝝ.

¶ Eſt aũt vna oratio enunciatiua que vnu3 de vno ſignificat: vel cõiunctiõe vna: plures vero que plura: ⁊ nõ vnum vl̾ ĩcõiuncte.

¶ Deĩde cũ diĉ. Eſt ãt vna oĩo. accedit ad mãifeſtãdũ diuiſionẽ ꝑdictã. ⁊ circa h̃ tria fac̃: q2 ꝑ̊ ponit manifeſtatõez diſionis. 2° v̾o ab vtroq3 dĩonis mẽbro excludit nomẽ. ⁊ v̾bũ. ibi. Nomẽ g̃ ⁊ v̾bũ. ⁊ 3° diſiõis manifeſtatõez magis explicat ibi. Haꝝ ãt h̃ q̃dẽ. Diĉ g̃ ĩ ꝑma pte q̧ oĩo enũciatiua vna ſimplr ẽ q̃ ſignificat tñ vnũ ꝑdicatũ ð vno ſubo vel ẽt aliq̃ enũcia⁰ ſupple ẽ vna ↄiũctõe: ⁊ nõ q2 ſignificet vnũ ð vno. Q2 v̾o vni opponit̃ ꝑlalitas: addit ↄñr q̧ plẽs enũciatio ẽ q̃ ſignificat ꝑla: ⁊ ñ vnũ. ⁊ ſupple dico ꝑla ſiue ↄiũcte ſiue ĩcõiũcte. ¶ Ubi notãdũ ẽ q̧ enũcia⁰ q̃ ẽ vna ↄiũctiõe ⁊ ẽ vna ⁊ ẽ plẽs. Nã plẽs ẽ pp̱ ꝑlalitatẽ reꝝ poſitaꝝ ĩ ſubo vel ĩ ꝑdicato: ſ3 vna ẽ rõe ↄiũctionis. Et idcirco ponit eã Ari. tã iter enũciatiões vnas: q̃3 iter enũciatiões plẽs. ¶ Itẽ no⁹ ẽ q̧ enũciatio põt ſe hr̃e tripl̾r: vno q̃dẽ mõ ita q̧ ſignificet tñ vnũ ð vno: q̃lis ẽ iſta. aĩal rõale eſt hõ. nã hõ ẽ vnũ q̃d tm̃: ⁊ aĩal rõnale ẽ vnũ q̃d tñ ſilr. ⁊ tal̾ enũciatio ẽ vna ſimplr. Alio ãt mõ põt enũcia⁰ ita ſe hr̃e q̧ ſignificet nõ q̃dẽ vnũ ð vno: ſ3 ſimplr ꝑla: q̃lr ↄtigit cũ dr̃. ſocrates legit. ſocrates diſputat. ⁊ tĉ ñ ẽ enũcia⁰ vna: ſ3 ẽ ſimplr plẽs. Alio v̾o mõ põt enũciatio ſic ſe hr̃e: q̧ ñ dicat vnũ ð vno: ſ3 ꝑla: nõ tñ ſimplr: ſ3 cũ aliq̃ ↄiũctõe: ſicc ↄtigit cũ dr̃ ſocrates legit ⁊ diſputat. Et tal̾ enũciatio nõ ẽ oĩo plẽs: nec oĩo vna: ſ3 eſt vna coniunctione. Et hoc totũ dat Ari. per ſua verba ĩtelligere.

¶ Nomẽ ergo ⁊ verbũ dictio ſit ſola: quonia3 non eſt dicere ſic aliquid ſignificantem voce enunciare: vel aliquo ĩterrogante vel non: ſed ipſo proferente.

¶ Deĩde cũ diĉ. Nomẽ g̃ ⁊ v̾bũ: excludit nomẽ ⁊ v̾bũ a q̃l3 mẽbro diſionis poſite: ↄcludẽs ex dictis q̧ ex q̃ ſimpliciſſima enũciatio ẽ q̃ ſignificat vnũ de vno: ip̃3 nomẽ p̱ ſe ſũptũ ⁊ ſilr v̾bũ p̱ ſe dc̃3 ſit ⁊ credat̃ eẽ dictio ſola: ⁊ ñ enũciatio: q2 ñ ↄtingit v̾e dicere aliquẽ ſic ſolo noĩe vel ſolo v̾bo ſignificãtẽ aliq̃d voce ſua: tali enũciare ſiue enũciationẽ ꝑferre: ſiue aliq̃ ĩterrogãte. ſ3 ip̃o ſpõte ꝑferẽte tñ alteꝝ ꝑdcõꝝ. q2. ſ. enũciatio ſignificat aliq̃d ð aliq̃: vt ꝑdicatũ ð ſubo. ſolũ aũt nomẽ aut ſolũ v̾bũ nõ ponit ꝑdicatũ ⁊ ſub3. ¶ Eſt ãt h̃ notãdũ q̧ ſi ſolũ nomẽ aut ſolũ v̾bũ eẽt enunciatio: eẽt maxĩe enũciatio vna. vñ coĩp̃o q̧ non ẽ enũcia⁰ vna. q2 nõ ſignificat vnũ ð vno: p3 q̧ ñ ẽ aliqua enũciatio. ¶ Itẽ no⁹ q̧ q̃ñ aliq̃s ad factã ĩterrogatõez rñdet ſolu3 v̾bũ aut ſolũ nomẽ nõ fac̃ enũciationẽ pp̱ id ſolũ qð ipe ꝑfert q̃ſi ſolũ nomẽ aut ſolũ v̾bũ poſſit eẽ enũcia⁰: ſ3 ĩtellr tãle enũciatio fc̃a pp̱ ↄꝑhẽſionẽ ei⁹ qð diĉ ĩterrogãs: ⁊ ei⁹ qð diĉ rñdẽs. Nã cũ q̃s ĩterrogat q̃d fac̃ magr̃: ⁊ aliq̃s rñdet q̧ legit: ĩtellr tũc q̃dẽ h̃ totũ ↄꝑhẽdẽs qð ẽ magr̃ legit. ⁊ h̃ eſt enũciatio: ſ3 legit tm̃ aut magr̃ tm̃: nõ eſt enũciatio

¶ Haꝝ aũt hec ſimplex q̃dẽ ẽ enũciatio: vt aliq̃d de aliquo: vl̾ aliq̃d ab aliquo: hec ãt ex his ↄiũcta velut oratio q̃dam ẽ iam compoſita.

¶ Deĩde cũ diĉ. Haꝝ ãt h̃. explicat magĩ mãifeſtatõez diſiõis ſupradcẽ. d. q̧ haꝝ enũciationũ q̃ ſũt vne h̃ q̃dẽ enũciatio ſimplex ẽ. vt dicens aliq̃d ð aliq̃ vl̾ aliq̃d ab aliquo tm̃: ita. v3. q̧ h3 vnitatẽ rei ĩ ſubo ⁊ vnitatẽ rei ĩ ꝑdicato. ſ3 hec q̃ ẽ ↄiũcta ex his enũciatiõib⁹ ſimplicib⁹ ẽ iam ſic̃ q̃dã oĩo ↄpo⁴ ex ꝑlib⁹ oĩoib⁹. vñ p3 q̃ ſit oĩo vna ſimplr. ⁊ q̃ ſit vna ↄiũctõe. q2 vna ſimplr ẽ q̃ diĉ vnũ de vno tm̃: ſ3 vna ↄiũctõe ẽ illa q̃ eſt ſic̃ ↄpoſita ex ſimplicibus.

¶ Eſt autẽ ſimplex enũciatio vox ſignificatiua ð eo qð ẽ aliq̃d vel nõ ẽ queãdmodũ tpa diuiſa ſũt: Affirmatio vero ẽ enũciatio alicui⁹ de aliquo. negatio vero ẽ enũciatio alicui⁹ ab aliquo.

¶ Deĩde cũ diĉ. Eſt ãt ſimplex. mãifeſtat ſcdaz diſionẽ. d. q̧ ſimplex enũciatio ẽ vox ſignificatiua ð eo qð ẽ aliq̃d vel nõ ẽ. queãdmo⁹ tpa diſa ſũt. Qð idẽ ẽ ac ſi diceret: q̧ ſimplex enũciatio aut ſignificat eẽ aut ſignificat nõ eẽ: ⁊ hoc ñ ſolũ ſm tp̃s p̃ñs: ſ3 ẽt ſ3 q̃dcũq3 aliud tp̃s. Et ĩ h̃ dat Ari. ĩtelligere diſionẽ enũciatõis p̱ drias affirmatõis ⁊ negationis. Cõſequẽtẽr ãt diffinit tã affirmatõez q̃3 negatõez. d. q̧ affirma⁰ ẽ enũciatio ſignificatia alic⁹ ð aliquo: ſ3 negatio eſt enunciatio alicui⁹ ab aliquo. ¶ Notandu3 eſt igit̃ q̧ Ariſto. valde artificioſe reſumit enunciationem ipam diuidens per differẽtias: ⁊ deinde diffiniẽdo manifeſtãs ſpẽs ipſius. q2 ⁊ diuiſio generis in ſpecies d3 fieri per differentias ſpecificas: ⁊ diffõ ſpeciei d3 ex gñe ⁊ drĩa cõſta-

re. Et idcirco vt affirmationē ꝛ negationē ꝑ genus ꝛ ſuas differentias diffiniret reſumptam enunciationem ipſam per differentias diuiſit.

Ad predictorum autē itelligentiā q̄ramus. vtrū ſignificatio veri aut falſi ſit forma enūciationis. videt̄ eni ꝙ ſic: q2 ꝑ propriaꝫ formam vnūqđqꝫ diſtinguit̄ ab alio: ſed diſtinctio enunciationis ab alijs ꝑtibus orōnis fit ꝑ ſignificationeꝫ veri aut falſi: ergo talis ſignificatio eſt forma ꝓpria enūciationis. ℂ Ad iſtam q̄ōnem eſt dicendū ꝙ ſignificatio vi vel falſi nō eſt forma enūciatiōis ꝓpria ꝛ eēntialis. Cui⁹ vna rō eſt: q2 forma eſſentialis cuiuſlꝫ ſpēi dꝫ eſſe vnum qđ ꝛ non plura: ſed ſignificatio veri ꝛ ſignificatio falſi: nō ſunt vnum qđ ſed plura. ergo ſignificatio veri aut falſi nō eſt forma enunciationis ꝓpria ꝛ eſſential̄. ℂ Alia aūt ratio eſt q2 impoſſe eſt fieri trāſitum de vna eēntialitate ī aliā: ipſa re vna remanente. fit aūt necīo trāſitus de vna eēntialitate in aliā: facto trāſitu de vna forma eēntiali in aliaꝫ. Si āt ſignificatio veri vel falſi eēt eēntialis forma enunciatiōis: oporteret tūc ſignificationē vi eē formā eēntialē vere enūciatiōis: ꝛ ſignificationē falſi eē eēntialē formaꝫ enunciationis falſe. Uidem⁹ aūt ꝙ vna ꝛ eadeꝫ numero enūciatio manēs tranſit de ſignificatione veri in ſignificationem falſi. eſtqꝫ qñqꝫ vera: qñqꝫ falſa. ergo aut oꝫ dicere ꝙ ſit poſſe manere rē eandem non manente eadē eſſentialitate. qđ ē īpoſſe. aut ē neceē ꝯfiteri ꝙ ſignificatio vi aut falſi non ſit propria ꝛ eſſentialis forma enūciationis. ℂ Hoc idē etiā pꝫ ꝑ ea que dic̄ thomas. ait eni in lectiōe ꝓcedēti ꝙ ſignificare veꝝ vel falſū eſt vſus enunciatōis. Cōſtat aūt ꝙ vſus nulli⁹ īſtrumēti ē forma ei⁹ eſſentialis. igit̄ nec ſignificatio veri vel falſi eſt eēntialis forma enūciatiōis. Patet aūt ex hoc quō thomas itellexerit ꝙ conuenienter diffinit̄ enūciatio cū dr̄ ꝙ eſt orō veꝝ vel falſū ſignificans. itellexit eni ipſaꝫ nō eo mō ꝯueniēti diffiniri quo res ꝑ eēntialia ſua diffinit̄: ſed eo mō quo īſtru⁹ diffinit̄ ꝯueniēter per ſuuꝫ vſū. ℂ Attēdendū igit̄ ē ꝙ cuꝫ ꝓprietas rei quātūcūqꝫ nō ſit ei⁹ eēntialis forma: ipſam tamē ei⁹ eēntialē formā cōſequat̄: ꝛ cum ſignificare verum aut falſum ſit enunciationis ꝓprium: neceſſe ē dicere ꝙ eēntialis forma enūciatiōis id ſit: rōne cui⁹ cōpetit enunciationi ꝙ valeat ſignificare veꝝ aut falſuꝫ. ħ aūt nō eſt aliud q̄ꝫ illa ſpālis ꝯnexio dictionum: que ſic ē in enunciatione: ꝙ nō eſt in alijs q̄tuor ſpēb⁹ orōnis. vnde videt̄ mihi dicendū: ꝙ ꝯnexio dictionuꝫ quā ꝯſequit̄ ſignificatio veri aut falſi: ſit eſſentialis ꝛ ꝓpria enunciationis forma. ℂ Dicendū eſt itaqꝫ ad argu⁹ ꝙ forma ꝓpria rei eſt id ꝑ qđ ipſa res ꝓmo diſtinguit̄ ab alijs. Enūciatio autē ꝑ diſtiguit̄ ab alijs ſpēb⁹ orōnis ꝑ ꝯnexionē dictionū quā ꝯſeqt̄ ſignificatio veri aut falſi. ꝛ ideo talis connexio eſt forma propria ipſius.

Deinde q̄ramus verū enunciatio ſit gen⁹ affirmationis ꝛ negatiōis. vr̄ .n. ꝙ nō: q2 genus non ꝑdicat̄ de ſuis ſpēb⁹ ꝑ ꝓus ꝛ poſteri⁹: ſꝫ enūciatio dicit̄ per ꝓus de affirmatione q̄ꝫ de negatiōe: q2 dicit Ariſto. in lr̄a ꝙ enunciatio ꝓma eſt affirmatio: deide negatio. g̊ enūciatio nō eſt gen⁹ affirmatōis ꝛ negationis. ℂ Ad iſtius q̄ōnis euidētiā ē ꝯſiderādū ꝙ alexander opinatus fuit enūciatōeꝫ ñ eſſe genus. ad ħ aūt ponendū moueri poterat ꝓcipue ex duob⁹. Primo qdē ex ipſa diffōne enunciationis poſita ꝑ Ari. nam gen⁹ ī ſua diffōne nō dꝫ recipe nec ſpēs ſuas: nec ꝓpria ſuaꝝ ſpēꝝ. Enūciatio autē ī diffōne ħ poſita recipit ꝓpria affirmatiōis ꝛ negatōis ſic ſupra expoſuimus. Et iō vr̄ ꝙ enūciatio nō ſit gen⁹: nec aliqđ vniuocuꝫ ad affirmationē ꝛ negatōeꝫ: ſꝫ poti⁹ aliqđ analogū. ℂ Secundo āt moueri poterat ad ħ ponēdū ex ipſa diffōe ꝓpōnis poſita ī ꝓ libro ꝓoꝝ. dr̄ .n. ibi ꝙ ꝓpō ē orō affirmatiua vel negatiua alicui⁹ de aliquo: vel alicui⁹ ab aliquo. vñ ponit̄ expſſe affirmatio ꝛ negatio in diffōne ꝓpōnis. ꝛ ꝑ ꝯñs ꝓpō nō eſt gen⁹: nec aliqđ vniuocū: ſꝫ magis analoguꝫ ad affirmationē ꝛ negationē. ꝛ q2 ꝓpō ꝛ enūciatio ſunt ideꝫ ī ſubā: vr̄ pari rōne dicēdū ꝙ enūciatio nō ſit genus affirmatōis ꝛ negatōis: ſꝫ magis qđ ꝓdicatū analogice de eis. ℂ Sed iſta pō q̄uis mihi aliquo tp̄e placuerit: video tñ mō ꝙ ei⁹ motiua ſunt icōuenietia ꝛ opio eſt irrōnabilis. ℂ Ad cui⁹ euidētiā ē attēdēdū ꝙ gen⁹ analogū aut ꝓdicatur de ſub ſe ꝯtētis ꝑlib⁹ ꝑ attributionē ad aliqđ aliud ab eis: aut de vno ipoꝝ ꝓdicat̄ ꝑ ſe: ꝛ đ alio ꝓdicat̄ ꝑ attributionē ad ipm. Nā ſanū qđ dr̄ analogice de vrina ꝛ medicina: dr̄ de eis ꝑ attributiōeꝫ ad ſanitatē aīalis. q2 medicina dr̄ ſana iquātū efficit aīal ſanū. vrina ēt dicitur ſana iquātum ſignificat ſanitatē aīalis: Ens vero qđ dicit̄ analogice de ſuba ꝛ accñte ꝓdicat̄ đ ſuba ꝑ ſe: ꝛ de accñte ꝑ attributionē ad ſubaꝫ. Neutro āt iſtoꝝ modoꝝ ꝓdicat̄ enūciatio đ affirmatōe ꝛ negatōe. nō .n. ē dare aliquā enunciationē tertiā ꝑ ordinē ad quā đ affirmatōe ꝛ negatōe enūciatio ꝓdicet̄. Nō ēt dr̄ đ affirmatiōe ꝑ ordinē ad negationē: nec eꝯ⁹: q2 tūc oporteret aut negatōeꝫ diffiniri ꝑ affirmatōeꝫ: aut affirmatōeꝫ diffiniri ꝑ negatiōeꝫ: queādmo⁹ oē ſanū diffinit̄ ꝑ ſanitatē aīalis: qđ ē oīo falſū. falſū ē g̊ dr̄e ꝙ enūciatio ñ ē gen⁹ affirmatōis ꝛ negatōis: nec ꝓdicat̄ đ eis vniuoce: ſꝫ magis analogice. Motiua aūt ī cōtrarium facta nō valent. nā notificatio enūciatōis ſupradicta ē: vt iā dixim⁹: q̄dā ei⁹ deſcriptio poti⁹ q̄ꝫ ſit va diffō. ꝛ iō ꝓmuꝫ motiuū nihil valet: qđ ēt dr̄ de ꝓpōne ꝑ tāto nō ꝯcludit: q2 q̄uis ꝓpō ꝛ enūciatio ſint idē ī re: tñ ſcḋm rōnem differūt. ꝛ ꝓpō ſcḋm ſuaꝫ ꝓprietatē nō reſpicit enūciationē q̄ eſt gen⁹: ſꝫ directe reſpicit ꝑtes ei⁹. vñ ꝛ dr̄ ī ꝓ poſterioꝝ: ꝙ ꝓpoſitio ē enūciatōis altera ꝑs. ꝛ q2 ꝑs enūciatōis nō eſt genus: idcirco ꝓpō nō ē gen⁹: ñ obſtāte ꝙ gen⁹ ē enūciatio. Primū āt arg^m hñ ſoluit̄ a thoma. pōt tñ ſolui alr̄ ꝑ expōnē lr̄e. nā ille text⁹ pōt ita legi. Eſt āt orō enūciatiua affirmatio: deide nega⁹: ꝑ⁹ q̄ ē vna. vt ſic ñ itelligat̄ affirmatio ꝓor negatiōe. ſꝫ enūciatio vna itelligat̄ eē ꝓor enūciatiōe q̄ ñ ē vna. ſꝫ q2 dr̄: deide negatio. forte ꝙ meli⁹ itelligit̄: vt dicit thomas: ꝙ affirmatio ē ꝓor negatiōe ſcḋm ſe: ſꝫ ad enūciatōeꝫ hñt ſe ex eq̄: ꝛ nō ꝑ ꝓus ꝛ poſteri⁹.

ℂ Capitulum qualis eſt diſpoſitio ī oppōne:

QUoniam autem eſt enūciare ꝛ qđ ē non eſſe ꝛ qđ non eſt eſſe: ꝛ qđ eſt eſſe: ꝛ qđ non eſt non eſſe ꝛ circa ea que ſunt extra ꝓſens tēpus. Similiter oē ꝯtigit qđ q̄s affirmauerit negare: ꝛ qđ negauerit affirmare. q̄re manifeſtum ē quoniaꝫ oī affirmationi negatio eſt oppoſita: ꝛ omni negationi affirmatio.

Lectio. IX.

POſita diffōne enūciatōis agit ꝯñr Ari. de oppōne partiū ei⁹. ꝛ circa ħ duo facit: q2 ꝓmo oſtēdit qualr̄ enūciationes adiuicē opponant̄. 2° circa ꝓdeterminata mouet q̄dā dubitationē. ibi. In his q̄ ſūt. Circa ꝓ⁹ duo fac. q2 ꝓ oñdit q̄lr̄ vna enūciatio alteri opponit̄. 2° oñdit ꝙ vni opponit̄ tm̄ vna ibi. Manifeſtū eſt autē. Prima ꝑs diuidit̄ in duas partes quia primo determinat de oppoſitione affirmationis ꝛ negationis abſolute. 2° declarat quomodo tal̄ oppoſitio diuerſificet̄ ex ꝑte ſubi ibi. Quoniam autem ſunt.

Circa pꝛimum duo facit.qꝛ pͥmo oſtēdit ꝙ omni affirma/
tioni opponitur negatio quaſi cōtradictio.2° manifeſtat
oppoſitioneꝫ affirmatiōis abſolute ibi.Et ſit cōtradictio.
dicit ğ in pͥma parte ꝙ qꝛ id qꝺ eſt pōt enunciari ꝙ ſit: ⁊
pōt enūciari ꝙ ñ ſit:⁊ qꝺ ñ ē pōt enūciari ꝙ ſit:⁊ pōt enūci
ari ꝙ ñ ſit:⁊ h̄ totū verificatur tā ſecundum verbum pre/
ſentis tpis:ꝗ̄ etiam ſecundum ea que ſunt extra pn̄s tem
pus:cuiuſmodi ſunt verba tempoꝛis futuri ⁊ p̄teriti.pꝫ ꝙ
oē qꝺ qs affirmauerit ꝯtingit negare:⁊ oē qꝺ quis negaue
rit cōtingit affirmare.Ex quo concludit:ꝙ omni affirma
tioni opponatur negatio:⁊ ꝙ omni negationi opponatur
affirmatio.℄ Eſt aūt notandum ꝙ ph̄s in hoc loco intē/
dit facere talem rōnem.ſi alicui affirmationi nō oppone/
retur negatio contingeret aliqd voce affirmari qꝺ nō poſ
ſet voce negari.Et ſi alicui negationi non opponeret̄ affir
matio:cōtingeret aliquid negari qꝺ voce affirmari non
poſſet:ſed hoc eſt falſum:qꝛ oē qꝺ voce affirmatur:pōt vo
ce negari:⁊ omne ꝙ voce negatur: pōt voce affirmari. ğ
cuilibet affirmationi opponitur aliqua negatio: ⁊ ecōuer
ſo .℄ Item notanduꝫ ē ꝙ id qꝺ eſt:vere enunciatur eſſe:
⁊ falſo enunciatur non eſſe:id vͦ qꝺ ñ eſt: falſo enūciatur
eſſe:⁊ vere enunciatur non eſſe:⁊ ſic affirmationi vere op
ponit̄ negatio falſa: ⁊ negatiōi vͤe opponit̄ affirma° falſa.

Sed poſſet hic dubitare aliquis:qꝛ nō videtur verum
ꝙ omne qꝺ affirmatur poſſit negari:⁊ econuerſo:
qꝛ voces affirmatiue ⁊ negatiue ſunt ſigna cōceptionum
aīe:ſed aliquid ita concipitur eē ꝙ non pōt concipi nō eē
ſicut pꝫ de principijs communibus.ita enim coꝛde conci/
pitur ꝙ omne totum ſit maius ſua parte:ꝙ non pōt con/
cipi oppoᵐ.ğ aliquid poterit ita voce affirmari:ꝙ voce ñ
poterit negari.℄ Ad quod dicendū ē ꝙ dupl̄r contingit
aliquid intellectu concipere.vno qdem modo ſibi aſſen/
tiendo.⁊ h̄ modo qlibet concipit ꝙ omne totum eſt ma/
ius ſua parte:⁊ alia hmͦ.nec pōt aliquis iſto modo concipe
re oppoᵐ.Alio modo contingit aliquid intellectu cōcipe
non quidem ſibi aſſentiendo:ſed de ipſo quoquo modo co
gitando.⁊ ſic non ſolum pōt aliquis cōcipere ꝙ omne to/
tum ſit maius ſua parte:ſed etiam oppoſitum. qꝛ etiaꝫ ꝺ
oppoſito pōt aliquis cogitare.qꝛ ſi de oppoſito cogitari ñ
poſſet:non poſſet cogitari vlla rō ad deſtructionem oppo
ſiti.ex quo pꝫ ꝙ talia:⁊ vl̄r omnia poſſunt voce non ſoluꝫ
affirmari:ſed etiam negari.

℄ Et ſit contradictio affirmatio ⁊ negatio op
poſite. Dico autem opponi eiuſdem de eodē
non autem equiuoce ⁊ queciiqꝫ cetera taliuꝫ
determinauimus cōtra argumētoꝛum ſophi/
ſticas impoꝛtunitates.

℄ Deinde cum dicit.Et ſit contradictio.manifeſtat que
ſit abſoluta oppoſitio affirmatiōis ⁊ negatiōis: dicens ꝙ
affirmatio ⁊ negatio oppoſite ad ſeinuicē ſit cōtradictio.
quaſi diceret oppoſitio affirmationis ⁊ negationis vocet̄
contradictio.exponit autem qd ſit cōtradictio ſubdens.
dico autem contradictionem eē oppoſitionem eiuſdem
p̄dicati de eodem ſubͦ.⁊ dico eiuſdem p̄dicati ⁊ ſubi: nō
equiuoce.i.non ſolum ſm nomen:ſed etiam eiuſdem ſm
rem. Addit autem quod oꝫ ad talem oppoſitioneꝫ etiam
concurrere q̄cunqꝫ talium determinauim° circa ſophiſti
cas impoꝛtunitates argumentoꝝ:q̄ determinatio habet̄
in libꝛo elenchoꝛum.℄ Eſt igitur notandum ꝙ hic ha/
bentur tres conditiones q̄ reqrunt̄ ad veram ꝯdictionē.
quarum vna eſt idētitas p̄dicati.qꝛ affirmatio ⁊ negatio
de diuerſo p̄dicato ſibi non cōtradicunt.ſicut ſunt ſocra/
tes legit.ſocrates non amat.Secunda conditio eſt iden/
titas ſubi.qꝛ affirmatio ⁊ negatio de diuerſo ſubͦ nō faci/
unt cōtradictionem.ſicut ſocrates legit.⁊ plato non legit.
Tertia conditio ē identitas non ſolum nominis ſed etiā
rei:vnde non ē contradictio cum dicitur.canis currit.ca/
nis nō currit:ſi accipiat̄ canis ſub diuerſo ſignificato. Et
pͥma iſtarum conditionum dat̄ intelligi p hoc ꝙ dicitur
eiuſdem.2° vͦ datur intelligi p hoc ꝙ dicitur de eodem.
⁊ tertia datur intelligi per h̄ ꝙ dicitur nō equoce.℄ Itē
notandum eſt ꝙ alia que ad verum identitatem q̄ requi
ritur ad p̄fectam contradictionem:ſunt quatuoꝛ: ſecūdū
ꝙ quatuoꝛ modis pōt diuerſitas conſiderari.nā vno mō
pōt diuerſitas attendi ſm diuerſas partes ſubi.vñ non ē
cōtradictio ſi dicatur ethiops eſt albus dētem:ethiops ñ
eſt albus pedem.2° modo pōt diuerſitas attendi penes
modum eēndi.non enim eſt contradictio ſi dicatur .ouū
eſt animal in potentia. ouum non eſt aīal i actu.3° modo
poteſt diuerſitas attēdi ex parte menſure loci vel tempo
ris.nam non eſt contradictio ſi dicatur.pluit fauentie.nō
pluit foꝛliuii.ſed quarto modo pōt diuerſitas attendi pe/
nes habitudinem ad diuerſa.ſicut cum dicit̄ ꝙ decē ho/
mines ſunt multi in domo.⁊ pauci in foꝛo. oēs ğ iſte qua
tuoꝛ diuerſitates oꝫ ꝙ tollant̄:ſi dꝫ eē vͣa ꝯdictio.

Poſſet autem aliquis dubitare vtꝝ iſta oppoſitio
ſit penes differentias foꝛmales. videtur enī
ꝙ non:qꝛ oppoſitio penes dr̄ias foꝛmales ſequitur vni/
uerſaliter ſpēs enunciationis. ſed oppoſitio contradicti/
onis non videt̄ ſequi vl̄r ſpēs enunciatiōis .qꝛ vl̄is affir
matiua ⁊ vniuerſalis negatiua ſunt diuerſe ſpēs enuncia
tionis:⁊ tn̄ non opponuntur cōtradictoꝛie.ğ oppoſitio cō
tradictionis nō attenditur penes foꝛmales differentias
enunciationis.℄ Ad iſtam queſtionem eſt dicendum ꝙ
oppoſitio contradictoꝛia ſit penes differentias foꝛmales
enūciationis.Cuius declaratio eſt.qꝛ differentie foꝛma/
les que diuidūt enunciationem ex oppoſito ſunt ille que
conſtituunt ſpēs oppoſitas enunciatiōis.ſꝫ differentie q̄
conſtituunt ſpēs enūciationis q̄ ſūt affirmatio ⁊ negatio:
ſunt ille q̄ ſumuntur a cōnexionibus dicentibus aliquid
eſſe vl̄ aliquid nō eſſe. Naꝫ cōnexio dictionū penes aliqd
eſſe conſtituit affirmationē:⁊ cōnexio dicēs aliqd non eē
conſtituit negationem.ſed oppoſitio q̄ eſt penes eē ⁊ non
eē:eſt oppō cōtradictionis.pꝫ igit̄ ꝙ oppoſitio cōtradicto
ria ſit penes foꝛmales differentias enūciatiōis.℄ Ad ar
gumentū aūt eſt dicendū ꝙ in vniuerſali affirmatiua ⁊ ī
vl̄i negatiua ē oppoſitio cōtradictiōis in q̄tum attēditur
affirmatio ⁊ negatio eiuſdē de eodem.ſed in q̄tum atten
ditur ibi vniuerſalitas ex vtraqꝫ p̄te que nō ſe tenet ex
parte ſpēi ſimpl̄r:ſed ex parte materie.nō ē ibi oppoſitio
contradictiōis:ſed cōtrarietatis.

℄ Quoniam aūt ſunt quidem rerum hec vni/
uerſalia:illa vero ſingularia:dico aūt vniuer/
ſale quod de pluribus natum ē pꝛedicari: ſin/
gulare vero qꝺ non:vt hō quidem vniuerſale
Plato vero eorum q̄ ſunt ſingularia:neceſſe
eſt enunciare quoniam ineſt aliquid: aut non
ineſt:aliquotiens quidem alioꝝ alicui que ſūt
vl̄ia:aliquotiēs qdē coꝝ que ſūt ſingularia.

℄ Deinde cum dicit.Quoniam autem.diſtīguit diuerſas
oppoſitiōes affirmationis ⁊ negationis:vt appareat que
ſit vͣa cōtradictio.⁊ circa hoc duo facit.qꝛ pͥmo p̄mittit
quādam diuiſionem enūciationum neceſſariam ad aſſi
gnandum differentias oppoſitionū.2° manifeſtat p̄poſi
tum ibi.Si ğ vniuerſaliter.Dicit ğ in pͥma parte:ꝙ qꝛ re/
rum hec quidem ſunt vl̄ia ⁊ illa ſunt ſingularia: ⁊ vniuer
ſale dicit̄ qꝺ natum eſt p̄dicari de pluribus vt homo: ſin/

gulare ṽo dicitur qđ non eſt natum p̄dicari de pluribus: vt plato: De reb⁹ aūt ſiunt enūciationes .n. ceſſe ē .n. enū ciare qđ ineſt q̄ſtum ad affirmationem: aut non ieſt: q̄ſtuꝫ ad negationem aliquotiens alicui ſubo de numero eoꝝ q̄ ſunt vl̄r dicta: ꝛ aliquotiens alicui ſubo de numero coꝛuꝫ que ſunt ſingularia. Eſt ḡ vna diuiſio enunciatiōis penes ſubm hic poſita: q̄ dicit ꝙ oīs enunciatio aut eſt de ſubo vl̄i: aut de ſubo non vl̄i: ſed ſingulari. ⸿ Eſt auteꝫ hic notandū ꝙ iſta eſt tertia diuiſio enunciationis hic poſita a pho. Prima enim diuiſio fuit p̱ vnam ſimpl̄r ꝛ vnam cōiunctione: q̄ fuit data penes m̄aꝫ enūciationis. 2ª ṽo diuiſio fuit penes affirmationem ꝛ negationē: q̄ fuit data penes enunciationis formam. ꝛ 3ª diuiſio fuit penes q̄ſtitatem enunciationis: q̄ q̄dem q̄ſtitas conſideratur ex ſubo qđ p̄dicatur de pluribus: vel de vno ſolo. ⸿ Item notandum ꝙ hic non deſcribitur ſingulare tal̄r ꝙ intelligatur nomen alicuius ſingularis nō poſſe plurib⁹ cōuenire: qa hoc eſt falſum cuꝫ plura ſingularia vno nomīe vocētur. ſed deſcribitur taliter vt intelligat̄: ꝙ ipſa res ſingularis non eſt pluribus communicabilis: qꝛ res que eſt hic hō n̄ pōt niſi huic homini conuenire.

⸿ Si ergo vniuerſaliter enunciet ī vniuerſali: quoniam eſt aut non eſt erūt contrarie enunciationes. Dico aūt in vniuerſali fieri enunciationem vniuerſalem: vt omnis homo ē albus: nullus homo eſt albus.

⸿ Deinde cum dicit. Si ḡ vl̄r: oſtendit quomodo enunciationes diuerſimode opponantur ſm̄ diuerſitatem ſubi Et circa h̄ duo facit: qꝛ p̄mo diſtinguit diuerſos modos oppoſitionum in ipſis enunciationibus. 2º oſtendit quomodo diuerſe oppoſitiones diuerſimode ſe h̄nt ad verū ꝛ falſum ibi. Quo circa has. Circa p̄mum duo facit: qꝛ primo aſſignat' diuerſas oppoſitiones enūciationuꝫ ſꝫ differentiam vniuerſalium ad indefinitas. 2º ſm̄ differentiam vniuerſalium ad particulares ibi. Opponi autem affirmationeꝫ. Circa p̄mum tria facit. qꝛ p̄mo agit de oppoſitione enūciationum vniuerſalium adinuicē. 2º d̄ oppoſitione indefinitarum ibi. Quādo autem in vniuerſalib⁹ ꝛ 3º excludit quandam dubitationeꝫ ibi. In eo ṽo ꝙ vniuerſale. Dicit ḡ in p̄ma pte: ꝙ ſi aliquis in vniuerſali .i. de vl̄i ſubo enunciet vl̄r: q̄ꝛ eſt aut non eſt: erunt facte enūciatiōes contrarie. quod declarat in ſpālib⁹ exēplis: q̄ ſūt omnis homo albus ē: nullus homo alb⁹ eſt. ⸿ Ubi notādum eſt ꝙ cōtrarietas requirit maximam diſtātiam. Et qꝛ maxima diſtātia q̄ pōt attendi ī enūciationibus ē illa que attenditur iter vniuerſalem affirmatiuam ꝛ vniuerſalem negatiuā: iccirco vniuerſalis affirmatiua ꝛ vniuerſalis negatiua dicuntur opponi cōtrarie. ⸿ Item notandū ꝙ q̄uis iſta oppoſitio includat contradictioneꝫ ex ea parte qua idem dicit eſſe ꝛ non eē: qꝛ t̄n vltra hoc īcludit vl̄itatem ex vtraqꝫ parte: q̄ eſt contradictio non quidem forme: ſꝫ q̄ſtitatis q̄ ſeq̄r m̄aꝫ. iccirco hec oppoſitio taliū enunciationum nō vocat̄ neqꝫ eſt contradictio ſed ↄtrarietas: includit t̄n cōtradictionem. nam q̄ dicit oēꝫ hoieꝫ eſſe album: ꝛ nullum hominem eſſe albū: dicit idem eſſe ꝛ nō eſſe. ꝛ q̄ſtum ad hoc facit cōtradictionē.

⸿ Quando aūt in vniuerſalibus non vniuerſaliter: non ſūt contrarie: que autem ſignificātur eſt eē contraria. Dico auteꝫ non vniuerſaliter enunciare in his que ſunt vniuerſalia: vt eſt albus homo. non eſt albus homo: cum .n. vniuerſale ſit homo nō vniuerſal̄r vtitur enūciatione. omnis nanque non vniuerſale eſt: ſꝫ quoniam vniuerſaliter conſignificat.

⸿ Deinde cum dicit. Quando autem ī vniuerſalib⁹. agit de oppoſitione indefinitarum: dicens: ꝙ cum in vniuerſalibus .i. de vniuerſalib⁹ ſubiectis nō vl̄r ſumptis enūciatur aliquid eē ꝛ non eē: non ſunt enunciationes contrarie: ſed ſubcontrarie. que autem ſignificantur p̱ ens contingit eſſe contraria in aliqua materia. ſicut ſe h̄nt homo eſt albus: homo nō eſt albus. qꝛ cum homo ſit q̄d vl̄e: ille q̄ dicit homo eſt albus. non vtitur ipſo vl̄r in ſua enunciatione: cum non addat ei ſignum vniuerſale. Iſtud enim ſignum omnis. non eſt vniuerſale .i. non ponit de ſe nām aliquam vniuerſalem: ſed conſignificat. q̄ꝛ vl̄r ſumitur illud cui additur. vnde qꝛ non additur homini cum dicitur homo albus: id[illegible]o homo ſumitur tūc vniuerſal̄r. Eſt autem notandum ꝙ indefinita affirmatiua: ꝛ indefinita negatiua dicuntur p̱ tanto ſubcontrarie qꝛ continentur ſub ipſis vl̄ibus: que ſunt contrarie. Nam indefinita affirmatiua ſub vniuerſali affirmatiua continetur: ꝛ indefinita negatiua continetur ſub vniuerſali negatiua. ⸿ Iteꝫ notandum eſt ꝙ cum indefinita affirmatiua ꝛ indefinita negatiua ſunt in materia naturali: vel in materia remota: valet t̄n rōne rei ſignificate indefinita affirmatiua: q̄ſtū vl̄is affirmatiua: ꝛ indefinita negatiua t̄n valet rōne rei ſignificate q̄ſtum vl̄is negatiua. Et qꝛ vl̄is affirmatiua ꝛ vl̄is negatiua opponunt̄ ↄrie iō dic ariſto. ꝙ ea q̄ ſignificantur p̱ īdefinitas enūciatiōes ↄtingit eſſe ↄria q̄uis ex modo enunciandi nō ſit in eis cōtrarietas: eo ꝙ non enunciātur mō vl̄iuꝫ ī q̄b⁹ ē maxima diſtātia.

⸿ In eo vero ꝙ vniuerſale p̄dicatur: id quod eſt vniuerſale vniuerſaliter predicari non eſt verū. nulla enim affirmatio erit vera ī qua de vniuerſali predicato vniuerſaliter p̄dicet̄: vt omnis homo eſt omne animal.

⸿ Deinde cuꝫ dicit. In eo ṽo ꝙ vniuerſale. remouet quādam dubitationem: qꝛ enim poſuerat diuerſificari oppoſitionem enunciationis p̱ hoc ꝙ vl̄e poteſt ſumi vl̄r ꝛ nō vl̄r: poſſet eſſe dubium alicui: an talis diuerſitas poſſit attendi ex parte p̄dicati vel ſolum ex parte ſubi. hāc ḡ dubitationem remouens dicit: ꝙ in eo ꝙ aliqđ vniuerſale p̄dicatur: nō eſt verum p̄dicari id quod eſt vl̄e vl̄r. Cuius rō quam aſſignat eſt: qꝛ tale ſignum ei debet addi cui additum facit veram locutionem ſm̄ omnem ſpēm enūciationis: ſed veram locutionem ſic facit: ſi addit̄ ſubo: ꝛ non ſi additur p̄dicato: qꝛ nulla affirmatio erit ſupple ṽa d̄ vl̄i p̄dicato: in qua ipm̄ vniuerſale p̄dicatuꝫ p̄dicetur vl̄r. ſicut non eſt verum ſed falſum dicere ꝙ oīs homo eſt oē aīal. ḡ diuerſificatio p̱ talia ſigna non debet attendi ex parte p̄dicati: ſed ex parte ſubi. ⸿ Notandum eſt autem ꝙ qꝛ p̱ ſignum determiatur q̄ſtitas ꝓpoſitionis: ꝛ q̄ſtitas ē accidens m̄ae: illi conueniēter additur ꝙ eſt materiale ī ꝓpoſitione. hoc autem nō eſt p̄dicatum ſed ſubm. Et iccirco q̄uis iterdum aliquod ſignum addatur ad p̄dicatum: nō t̄n ita ↄueniēter addit̄ p̄dicato: ſicut addit̄ ſubo ꝓpōis.

Ad pleniorem autem intelligentiam p̄dictoꝝ queramus de aliquibus. ꝛ p̄mo queratur vtrum ſit conueniens diuiſio rerum p̱ vniuerſale ꝛ ſingulare. videtur ꝙ non: qꝛ qđ non eſt ens: non eſt res. Ens autem eſt cui debetur eē. eē ṽo cuꝫ ſit ſuppoſitorum que ſūt ſingularia nō debet̄ niſi ſingularib⁹. ḡ nulla res eſt vl̄is ſed omnis res eſt ſingularis. ⸿ Ad iſtam q̄ſtionem eſt dicendū ꝙ res ꝛ entia poſſunt accipi dupl̄r. vno quidem modo abſolute ꝓut exiſtunt extra animam: ꝛ ſic

nulla res eſt vniuerſalis:ſed tãtum ſingularis:eo ꝙ itellectus eſt qui facit vniuerſalitatem in rebus.ſicut ait commẽtator i p̄mo de aĩa. Alio ṽo modo poſſunt ſumi res vel entia:ſm ꝙ ſtant ſub ipa app̄henſiõe aie.⁊ ſic nõ oĩs res ẽ vniuerſalis:nec oĩs res eſt ſingularis:ſed quedaʒ eſt vl'is ⁊ quedam eſt ſingularis. Nam cum itellectus app̄hẽdit rem ſine appreheñſiõe idiuiduantium ipamqꝫ cõſiderat vt pluribus coĩcabilem attribuit ei itentiõem vniuerſalitatis.⁊ ſic res i app̄hẽſiõe aie eſt vl'is.cum vero conſiderat rem cum ſuis indiuiduantibus:eſt tũc in eius apprehẽſione res ſingularis:⁊ non vniuerſalis.diuiſio g̃ p̄dicta nõ eſt itelligenda de rebus abſolute:vt exiſtũt extra aĩaʒ acceptis:ſed de rebus ſumptis ꝑut exiſtũt i cõſideratiõe anime. ℭ Ad argumẽtum autem eſt dicẽdum: ꝙ eẽ exiſtentie quod eſt eſſe in effectu:nõ debetur per ſe niſi ſingularibus:ſed vl'ibus debet̃ per ipa ſingularia. Et q̄uis vt exiſtunt ſimpl'r i ſingularibus:nõ ſint vniuerſalia:ſiũt tñ vniuerſalia cũ trahũtur ad app̄hẽſiõeʒ aie.

Secundo queratur vtrum ſit verum ꝙ vniuerſale eſt natum p̄dicari de pluribus: videt̃ enim ꝙ nõ.q2 ſol eſt quoddam vniuerſale:⁊ tñ ſol nõ ẽ natus p̄dicari de plurib⁹:q2 ñ poſſũt eẽ plures ſoles. ℭ Ad iſtam queſtiõem eſt dicẽduʒ ꝙ differẽtia eſt iter vl'e ⁊ ſingulare:vtputa inter ſolẽ ⁊ hũc ſoleʒ.q2 vl'e ſemꝑ eſt coĩcabile ſuppoſito.ſʒ ſingulare nõ eſt cõicabile alicui ſuppoſito.qḋ q̄dem ex linea predicamẽtali appʒ. Nam vl'i ſemꝑ aliquid ſupponitur i p̄dicamẽto:ſed ſingulari nũq̄ʒ põt i p̄dicamẽto aliquid ſupponi:queadmoduʒ videmus ꝙ ſoli ſupponit̃ in p̄dicamento ſub'e hic ſol. ſed huic ſoli nihil ſupponitur.⁊ propterea ſingl'e nõ eſt p̄dicabile de aliquo niſi de ſeipo.⁊ q2 ipm nõ eſt niſi vnum:ideo de ſua rõe hʒ ꝙ nõ poſſit p̄dicari de pluribus. Quia vero vl'e eſt coĩcabile ſuppoſito:põt de aliquo p̄dicari. Et q2 ex ſe ⁊ ſua rõe non determiat ſibi certum aliquod ſuppoſitum. queadmoduʒ ſol nõ determiat de ſua rõne hunc ſolem. iccirco q̄tum eſt de ſe natum eſt de pluribus predicari. vñ etiaʒ ſol p̄dicaretur de alio ſole:ſi daretur: ſicut predicatur de iſto. ℭ Argumentum ergo concludit ꝙ vniuerſale predicatur tm̃ de vno:⁊ non de pluribus ꝑ accidẽs ⁊ nõ per ſe.q2 ꝙ ſol non predicetur de pluribus eſt ꝑ accidẽs: iq̄ztum.ſ.non ponũtur plures ſoles:⁊ nõ eſt hoc rõe ſolis: quin potius:vt dictũ eſt:ipe ſol eo ipo ꝙ de ſua rõe ñ dtermiat nec ponit hũc ſolẽ:hʒ ꝙ de ſe ſit nat⁹ p̄dicari de plib⁹.

Tertio queratur vtrum iſte enũciatiões.homo ẽ ſpecies:homo nõ ẽ ſpẽs.opponãtur ſubcõtrarie. videtur enim ꝙ ſic.q2 dicit ariſto. ꝙ q̄ñ ſiũt enunciationes i vniuerſalibus non vniuerſalr̃: tũc ſunt ſubcõtrarie. ſed predicte enunciatiões ſic ſe habent:q2 homo de quo ſiunt ille enunciationes eſt terminus vniuerſalis:⁊ tñ nõ ſumitur vniuerſaliter.g̃ ille enunciationes ſubcontrarie ſunt. ℭ Ad iſtam queſtionem eſt dicẽdum ꝙ p̄dicte enũciationes nõ ſunt ſubcontrarie ſed cõtradictorie. ℭ Ad cuius euidentiam eſt attẽdẽdum ꝙ iſta enũciatio.homo eſt ſpẽs.q̄ṽtũcũqꝫ videat̃ ſumere terminum vniuerſalem ſine ſigno:nõ tñ ẽ idefinita ſed ſingularis. Cuius ratio eſt q2 tunc enunciatio dicitur indefinita q̄ñ ſubm ſub predicato enũciatiõis ſũptũ natũ ẽ ad ſua ſuppoſita deteriari:⁊ nõ determiatur:ſicut cum dicitur homo eſt animal:natus eſt homo ſub iſto predicato ſumptus determinari ad ſingulares homines ꝑpter id ꝙ ſingularis etiam homo eſt animal. Et quia talis determinatio non fit in illa enũciatione:iccirco eſt enũciatio idefinita ſiue ideterinata. Sʒ cum dicitur.homo eſt ſpẽs:nõ ſic ſe habet:eo ꝙ homo ſumptus ſub iſto predicato qḋ eſt ſpẽs:hʒ determinatiõeʒ quam habere debet:nec eſt natus ad ſua ſingularia determinari:q2 nullus ſingularis hõ eſt ſpẽs.⁊ propterea talis enunciatio non eſt indefinita:ſed eſt determiata ⁊ ſingularis ⁊ ṽa. Eius etiam oppoſita que dicit.homo nõ ẽ ſpẽs. eſt ſimpliciter falſa.⁊ q2 iſte due enunciationes ſũt ponẽtes affirmationem ⁊ negationem eiuſdem p̄dicati de eodem ſubo:iccirco ſunt contradictorie.ſed ſubcontrarie ñ ſunt:q2 accipiunt vt dictum eſt idem ſubm:ſubcontrarie ṽo hñt diuerſitatem in ſubo. vnde ſi iſte due enunciationes.homo eſt animal:homo nõ eſt aĩal.debẽt dici nõ contradictorie:ſed ſubcontrarie oʒ ꝙ ꝓ diuerſo homine:⁊ ñ pro eodem ſupponat homo in vna enunciatione ⁊ i alia. ℭ Dicẽdum eſt ergo ad argumentum ꝙ Ariſtoteles intelligit de enunciationib⁹ q̄ ſiunt i ſubis vl'ibus natis ſumi vl'r reſpectu ſuoꝝ p̄dicatoꝝ aut ẽt ꝑticl'r.

ℭ Opponi autem affirmationem negationi dico cõtradictorie que vniuerſaliter ſignificat ei que non vniuerſaliter: vt omnis homo albus eſt:nõ oĩs homo albus eſt:quidam homo albus eſt.nullus homo albus eſt. Cõtrarie vero vniuerſalem affirmationem ⁊ vniuerſaleʒ negationem: vt omnis homo iuſtus ẽ: nullus homo iuſtus eſt. Lec. XV.

POſtq̄ʒ determinauit ariſto. oppoſitionẽ enunciationũ:comparãdo enũciatiões vniuerſales ad indefinitas:hic determinat de oppoſitione enũciationum comparãdo vniuerſales ad ꝑticulares. Ubi attendẽdum eſt ꝙ in iſtis põt notari duplex oppoſitio: vna q̄dem enũciationis vniuerſalis ad particularem: Alia ṽo enunciationis vniuerſalis ad vniuerſalem.⁊ ſm h̄ continet pars iſta duas partes.2ª ẽ ibi. Cõtrarie ṽo. Dicit g̃ in p̄ma parte ꝙ enũciationem affirmatiuam ſiue affirmatiõem q̄ ſignificat vl'r ei negationi que ſignificat non vl'r dico opponi contradictorie:ſicut ſe habent: oĩs homo albus eſt: non oĩs homo albus eſt:quidam homo alb⁹ eſt:nullus homo albus eſt. huius autem ratio quam ponit thomas eſt: quia contradictio conſiſtit in ſola affirmationis remotiõe per negationem. Uniuerſalis autẽ affirmatiua remouetur ꝑ ſolam negationẽ particularis:nec aliq̄d aliud ad h̄ neceſſario reqritur. ꝑticularis ṽo affirmatiua nõ põt remoueri niſi ꝑ vl'em negatiuam.⁊ ꝑpterea oʒ ꝙ vl' negatiue opponatur contradictorie ꝑticularis negatiua:⁊ particulari affirmatiue vl'is negatiua. ℭ Notandũ ẽ aũt ꝙ ſi ſiant enũciationes i terminis ſingularib⁹ i q̄bus nõ põt fieri enũciatio vl'is:eo ꝙ vl'e ſignum nõ põt addi termino ſingulari:tũc affirmatiua ⁊ negatiua eiuſdẽ p̄dicati de codẽ ſubo.oppõent̃ ↄ̄dictorie:ſicut ſi dicatur.ſocrates currit.ſocrates nõ currit. ℭ Deinde cum dicit cõtrarie ṽo. tangit oppoſitioneʒ vl'iuʒ enũciationũ:dicens:ꝙ vl'em affirmatiuam ⁊ vl'em negatiuaʒ dico opponi cõtrarie ſicut ſe habẽt. omnis homo iuſtus ẽ:nullus homo iuſtus ẽ. Rõ aũt huius fuit poſita i p̄cedenti lectione.

ℭ Quocirca has quideʒ impoſſibile eſt ſimul eſſe veras. his vero oppoſitas contingit i eodeʒ: nõ omnis hõ alb⁹ ẽ: ⁊ q̄dã hõ albus ẽ.

ℭ Deinde cum dicit. Quocirca.oſtendit quomodo enunciationes oppoſite ſe habẽt ad verum ⁊ falſũ.⁊ diuiditur in tres partes:q2 p̄mo oſtendit ꝓpoſitũ q̄tum ad cõtrarias.2° quãtum ad contradictorias ibi. Quecunqꝫ g̃ contradictiões.⁊ tertio q̄tum ad ſubcõtrarias ibi. Quecũqꝫ aũt in vl'ibus. Dicit g̃ in p̄ma parte concludens ex dictis

ꝙ ex quo vl'is affirmatiua ⁊ vniuerſalis negatiua ſunt cõtrarie: ipoſſe ē has ſimul eſſe v̾as: q₂ vȝ contraria ſũt ad ſe inuicē repugnãt: a: ⁊ ſe circa idē nõ cõpatiuntur. Sed oppoſitas his vniuerſalib⁹: vtpote pticularem affirmatiuã q̃ opponiť vl'i negatiue: ⁊ particularē negatiuam que opponitur vniuerſali affirmatiue: cõtingit in eodem tpe eē veras. ſicut ſimul verificantur: nõ oīs homo eſt albus: q̄dam homo eſt albus. ℂ Notandũ eſt autē ꝙ q̄uis ĩ nulla mã poſſint cõtraria ſimul eſſe v̾a: eo ꝙ ꝯria ſe circa idē non compatiuntur. in ꝯtingēti tñ mã poſſunt contrarie enunciationes ſimul eſſe falſe. ſicut ſimul falſe ſunt iſte. omnis homo eſt albus: nullus homo eſt albus. Cui⁹ quidem congruentie rõ ex ipſa conditione contrariorum ſumi põt. Non enim ē neceſſariũ vt cuicũq₃ non ĩeſt vnum cõtrarioꝝ: ei inſit reliquum. quin potius alicui eſt falſũ ineſſe vtrunq₃ ipoꝝ. ſicut falſum ē ineſſe angelo tam album q̃ nigruȝ. Quia ḡ cõtraria nõ poſſunt ſimul ĩeſſe eidem. ⁊ pñt eidem ſimul nõ ineſſe: cõuenienter etiã enũciationes ꝯrie non pñt ſimul eſſe v̾e: ſed pñt ſimul eē falſe.

ℂ Queciinq₃ igitur contradictiões vniuerſalium ſunt vniuerſaliter: neceſſe eſt alteram eſſe veram: alteram falſam: ⁊ queciinq₃ in ſingularibus ſunt: vt eſt: ſocrates albus eſt: ſocrates albus non eſt.

ℂ Deinde cum dicit. Queciinq₃ igitur cõtradictiones. declarat ppoſituȝ q̄ſtuȝ ad enunciatiões ꝯdictorias: dicēs: ꝙ q̄cunq₃ vl'ium ſunt contradictiones: neceſſe eſt vl'r ĩ oĩ mã alteram eſſe v̾am vel falſam. ⁊ queciinq₃ contradictiones ſũt facte ĩ terminis ſingularib⁹ ſimiliter: ſicut ſocrates eſt alb⁹: ſocrates nõ ē alb⁹. ℂ Notandum eſt ḡ ꝙ enũciationes cõtradictorie: non ſolũ nõ pñt ſimul eē v̾e in aliqua mã: ſed nec etiam pñt ſimul eſſe falſe. ġn poti⁹ oȝ ꝙ ĩn omni mã: ſi altera eſt vera alia ſit falſa ⁊ ecõuerſo. cui⁹ rõ põt ſumi ex oppoſito ad cõtraria: nam q₂ contraria ſũt in certo genere: non oȝ ꝙ ſe extendant vel ambo vel alterum ipoꝝ ad oĩa entia: ſed dari põt aliquid de quo ambo erunt falſa: ſic iam diximus. contradictoria v̾o. vtpote eē ⁊ non eſſe. non ſũt ĩ certo genere: ſed totum cõprehendũt ambitum entis ⁊ non entis. q₂ eē cõprehendit totũ ambituȝ entis: ⁊ nõ eē comprehēdit totum ambitum nõ entis. ⁊ ideo de quolibet ſiue ente ſiue non ente oportet verificari alterum ipſorum.

ℂ Queciinq₃ autem in vl'ibus non vniuerſal'r non hec quidem ſemper vera eſt: illa vero falſa. ſimul enim verum eſt dicere quoniã eſt hõ albus: non eſt homo albus: ⁊ eſt homo probus: ⁊ non eſt homo pbus.

ℂ Deinde cum dicit. Queciinq₃ aũt in vniuerſalib⁹. oſtendit qual'r ad verum ⁊ falſum ſe hñt enunciatiões indefinite q̃ vocantur contradictorie ⁊ nõ ſũt. ⁊ circa h̾ duo facit: q₂ p̾mo ppoſit qd̾ intendit. 2⁰ pbat ibi. Si enim turpis. Dicit ḡ ĩ p̾ma pte ꝙ queciinq₃ affirmationes ⁊ negationes ſunt in terminis vl'ib⁹ non vl'r ſumptis: non ſemp oȝ ꝙ ſit vna v̾a ⁊ alia falſa: ſed ſimul ambe pñt eē vere: q₂ ſimul eſt veꝝ dicere ꝙ eſt hõ alb⁹: non eſt hõ albus: ē hõ probus: non eſt homo probus.

ℂ Si enim turpis eſt: nõ probus eſt: ⁊ eſt hõ pulcher: ⁊ non eſt homo pulcher. ſi. n. fedus eſt non pulcher eſt: ⁊ ſi fit aliquid non eſt. Videbitur autem ſubito inconueniens eē iccirco quoniam videtur non eſt homo albus ſimul etiaȝ ſignificare q̄m nemo ē alb⁹: hoc aũt neq₃ idem ſignificat: neq₃ ſil' neceſſario ſũt.

ℂ Deinde cum dicit. Si enim turpis. probat ppoſitũ ita. eſt homo pbus. i. honeſtus: eſt hõ turpis. ſiue inhoneſt⁹ ſimul verificantur: ſed ſi homo eſt turpis. i. inhoneſt⁹ ipſe idem non ē pbus ſiue honeſtus. ḡ ſimul verificari poſſũt eſt hõ pb⁹. nõ ē homo pb⁹. ſimil'r verificantur ſimul. eſt hõ pulcher. nõ eſt homo pulcher: q₂ ſimul v̾ificãtur. ē hõ pulcher. eſt homo fedus: ⁊ ſi ē fedus non ē pulcher. ſimil'r ſimul verificanť domus ē: domus nõ ē. q₂ ſimul v̾ificanť: dom⁹ ē. dom⁹ fit. ⁊ ſi fit nõdũ ē: q₂ ĩ pmanētib⁹ qd̾ fit nõdũ ē dum fit. Addit aũt ariſto. ꝙ ſubito. i. ĩ p̾mo aſpectu videbitur eē incõueniēs qd̾ dictũ ē: iccirco q₂ non ē hõ albus videtur ſignificare ꝙ nemo ſit albus. Iſte aũt. nemo eſt albus: homo ē albus. nõ pñt ſimul eſſe v̾e. ſed dicit ariſto. ꝙ hoc. ſ. non homo eſt albus: ⁊ nemo eſt albus: non idem ſignificãt nec ſimul ſũt. nõ ſignificant q̄dē idē: q₂ vna ſignificat vniuerſalem remotionem: ⁊ alia ſignificat remotionem indefinitã. Non ſunt autem ſimul. q₂ non oȝ ſi ē verum dicere ꝙ hõ ñ ē alb⁹: ꝙ ſtatĩ nullus hõ ſit alb⁹.

Ad pleniorē autem dictoruȝ intelligentiã q̄ramus an indefinita affirmatiua ⁊ indefinita negatiua poſſint ſimul verificari. videtur enim ꝙ non. q₂ locus a ſuperiori tenet deſtructiue. cũ aũt dico homo non ē alb⁹: ḡ ſocrates nõ ē alb⁹: ḡ cicero non ē alb⁹. ⁊ ſic de ceteris: fit pceſſus deſtructiu⁹ a ſupiori ad iferi⁹. q₂ homo ē ſuperior cũctis ſuis ſingularibus. ſic autē pcedēdo fit negatiua idefinita equipollēs vniuerſali negatiue. ſed vl'is negatiua ⁊ idefinita affirmatiua ſimul v̾ificari nunq̃ pñt: ḡ nõ idefinita negatiua ⁊ idefinita affirmatiua poterũt ſimul v̾ificari in aliqua mã. ℂ Ad iſtã q̄ſtionem eſt dicēdum: ꝙ indefinita affirmatiua ⁊ indefinita negatiua ſimul pñt v̾ificari. cuius declaratio ē: q₂ ſimil'r v̾ificantur particularis affirmatiua ⁊ pticularis negatiua eiuſdem p̄dicati ⁊ ſubi. quēadmodũ ſimul ē verum dicere ꝙ quidam homo eſt albus: ⁊ q̄dã homo non eſt alb⁹. ⁊ q₂ q̄dam homo ē homo: oȝ ad pticularē affirmatiuã conſequi indefinitã affirmatiuã: ⁊ ad pticularē negatiuã conſequi idefinitã negatiuã. Neceſſe ē ḡ dicere ꝙ indefinita affirmatiua ⁊ indefinita negatiua euſdē p̄dicati de eodē ſubo ſimul pñt v̾ificari. ℂ Ad argumētum aũt ē dicēdũ ꝙ locus a ſupiori tenet deſtructiue ipm ſupius p̄dicando ſed non tenet ipm ſubyciendo. tenet enim. currēs non eſt homo: ḡ currens non ē ſocrates. ſed non tenet. homo non ē currēs. ḡ ſocrates non ē currēs. Cui⁹ rõ eſt q₂ terminus in p̄dicato poſitus ſtat p natura: ſed poſitus ĩ ſubo ſtat p ſuppoſitis nature. Et q₂ remota nã oȝ remouere ſuppoſita nature: ideo a quocunq₃ remouet̾ ſupi⁹ ab ipſo oȝ remoueri oĩa inferiora eius. ſed q₂ facta remotione a ſuppoſito non ſtatim eſt neceſſe ꝙ fiat remotio a quolibet ſuppoſito: iõ non ē neceſſe vt qd̾ remouet̾ a ſupiori remoueatur a quolibet inferiori.

Ulterius queramus vtrum ſubcõtrarie poſſint ſil'r eſſe falſe. videť enim ꝙ ſic: q₂ ſubcontrarie continenť ſub contrarijs: ſed contrarie pñt ſimul eſſe falſe: ḡ ⁊ ſubcontrarie ſimul eē falſe poterũt. ℂ Ad iſtam queſtionem eſt dicēdũ: ꝙ ſubcõtrarie nõ poſſunt ſiml'r eē falſe. Cuius rõ eſt: q₂ pticularis vel idefinita non pp̄ter aliud eſt falſa: niſi q₂ vniuerſalis ſibi oppoſita contradictorie ē v̾a. Nam ſi iſta. oĩs homo eſt aĩal. non eſſet vera: oporteret tũc oĩno verã eſſe iſtaȝ. q̄dam homo nõ ē aĩal. ⁊ p ꝯñs iſtam. homo non ē aĩal. eſt tñ falſa vtraq₃ iſtarũ. q₂ illa vl'is affirmatiua ē v̾a. p₃ igitur bene dictum eē ꝙ particularis vel idefinita nõ pp̄ aliud ē falſa: niſi q₂ vl'is

ei oppoſita contradictorie ē vā. ſed vlī exiſte vā: neceſſe eſt veram eē omnem ꝑticularē vel idefinitam q̃ accipit̄ ſub ipſa. Nā ſi vlīs negatiua eſt vā:oꝫ ꝙ ſit vā ꝑticularis ⁊ indefinita negatiua:⁊ ſi vlīs affirmatiua eſt vā oꝫ ꝙ ſit vā ꝑticularis ⁊ indefinita affirmatiua. Quia ergo ſi particularis vel indefinita eſt falſa:neceſſe eſt ꝙ ſit vā vlīs ei oppoſita contradictorie.⁊ hac vā exiſtente neceſſe eſt eē veram quālibet particularem vel indefinitā q̃ accipitur ſub ipſa.pꝫ ꝙ ſi vna ſubcontrariarum ē falſa: neceſſe ē ꝙ altera ſit vera:⁊ ideo ſubcontrarie non pñt ſimul eē falſe ❡ Dicendum eſt igit̄ ad argm̄ ꝙ non eſt ſimile de contrarijs ⁊ ſubcontrarijs quātūcunqꝫ ſubcontrarie collocent̄ ſub contrarijs. Rō aūt diſſimilitudinis ē:qꝛ particularis nō ꝑꝑ aliud ē falſa niſi qꝛ eſt vā vlīs ſibi oppoſita. ſꝫ vlīs pōt eē falſa non ſolum ſi vera ſit vlīs ſibi ꝯria: ſed etiaꝫ ſi vā ſit particularis ei cōtradictorie oppoſita.

❡ Manifeſtum eſt autē quoniā negatio vna vnius affirmationis eſt. hoc enim idē oꝫ negare negationeꝫ qꝺ affirmatio affirmauit: ⁊ de eodem vel de aliquo ſingulariū vel de aliquo vlīum: vel vniuerſalr̄: vel non vlr̄. Dico autē vt eſt ſocrates albus: non ē ſocrates albꝰ. Si autē aliud aliquid vel de alio ideꝫ: non eſt oppoſita: ſed erit ab eo diuerſa. Huic vero que ē omnis homo albꝰ ē. illa q̄ ē. nō omnis homo albus eſt. illi aūt que eſt. aliquis homo albus eſt. illa que ē. nullus homo albus eſt. illi vero que ē homo albꝰ ē. illa que eſt nō homo albꝰ ē Manifeſtuꝫ eſt ğ quoniaꝫ negationi vni vna affirmatio eſt oppoſita. quoniā autēꝫ alie ſūt contrarie. alie vero contradictorie. ⁊ que ſunt he dictū ē. vl̄ qñ nō oīs vera ē falſa ꝯtradictio ⁊ q̄re ⁊ qñ vera vel falſa ē. Lc. XI.

Poſtq̄ ariſtoteles diſtinxit diuerſos modos oppoſitionū i enūciationibus: i pte iſta oſtendit ꝙ vni affirmationi vna tm̄ negatio oppōitur. ⁊ circa hoc duo facit: qꝛ pmo oſtendit ꝙ vni affirmationi oppomit̄ vna negatio. 2° oſtendit q̄ ſit affirmatio vl̄ negatio vnā ibi. Una aūt affirmatio. Circa pmum duo facit. qꝛ pmo ꝓponit qꝺ intendit 2° manifeſtat ibi. Hoc enim idem. ꝓponit ğ i pma pte ꝙ manifeſtū eſt ex his q̄ dicēda ſūt ꝙ vna negatio tm̄ ē vnius affirmationis. ❡ Ubi notandū eſt ꝙ iſta declaratio ē ꝑ tanto neceſſaria: qꝛ cum poſite ſint diuerſe oppoſitiōes enunciationum: videri poterat ꝙ eidem affirmationi opponant̄ multe negationes. quēadmodum vlī affirmationi videtur opponi duplex negatio: eo ꝙ ſibi opponit̄ negatio vlīs ⁊ negatio particularis. ⁊ ideo neceſſe fuit declarare ꝙ tm̄ vna negatio ē vnius affirmationis. ❡ Deinde cum dicit. Hoc enim idem oꝫ. declarat qꝺ ꝓpoſuit ⁊ intēdit talem rōnem. hoc idem ⁊ de eodem oꝫ negationeꝫ negare qꝺ affirmauit affirmatio: ſi debeant habere inter ſe oppoſitionem. ⁊ hoc oꝫ obſeruari vlr̄ ſiue fiant enunciationes de aliquo ſingularium: ſiue de aliquo vlīum: ⁊ ſiue fiant vlr̄ ſiue non vlr̄ ſumendo ſubm̄ vlē. ſed vnum ⁊ idē predicatum de vno ⁊ eodem ſubō negat vna tm̄ negatio. ğ vna negaᵒ tm̄ ē vniꝰ affirmatiōis. ⁊ h̄ declarat ꝯn̄r i exēplis. Nam huiꝰ affirmationis q̄ dicit. ſocrates ē albus: negatio eſt iſta: ſocrates nō eſt albus. ſi aūt negatio negaret aliquid aliud vel de eo .ſ. de ſocrate. vel de aliquo alio: nō eēt oppoſita illi affirmatiōi: ſed enunciatio diuerſa ab ea Simil̄r huic affirmationi q̄ eſt. oīs homo eſt albus. oppoſita eſt illa q̄ eſt: non oīs homo ē albus. ⁊ illi que eſt: aliqs homo eſt abus. oppoſita eſt illa. nullus hō ē albus: ⁊ illi q̄ eſt: homo ē albus: contraponit̄ illa: homo non eſt albus. Conſequenter aūt ariſto. epilogat ſupradicta: dicens manifeſtum eſſe ꝙ vni negationi opponit̄ vna affirmatio. ⁊ ꝙ enūciationum alie ſunt contrarie alie cōtradictorie. ⁊ q̄ ſunt iſte dictū ē: ⁊ declaratuꝫ eſt ꝙ non oīs cōtradictio .i. oppoſitio eſt vera vel falſa: qꝛ in oppoſitione contrariorum pñt ambe eſſe falſe ſed ſolum in vera contradictione oꝫ ſemꝑ ꝙ ſit altera vā ⁊ altera falſa.

❡ Una autem affirmatio ⁊ negatio eſt q̄ vnū de vno ſignificat: vel cū vlē vlr̄: vl̄ nō vniuerſaliter: vt omnis homo albꝰ ē: non omnis hō albus eſt: nullus homo albus eſt: quidam hō albꝰ eſt: ſi album vnū ſignificat.

❡ Deinde cum dicit. Una aūt. declarat q̄ ſit affirmatio ⁊ negatio vna. vbi notandū ē ꝙ q̄uis fuerit ſupra declaratum q̄ ſit enunciatio vna: qñ dictum fuit ꝙ vna enunciatio eſt que ſignificat vnum de vno: qꝛ tn̄ dictum ē poſtea ꝙ contingit enunciare aliqꝺ non ſolum de ſingulari qꝺ ē vē vnum: ſed etiaꝫ de vniuerſali q̄ ſub ſe continet multa. ne putaret̄ h̄ impedire vnitatem enunciationis oꝫ iterū videre q̄ ſit enunciatio vna. Circa h̄ aūt ariſto. duo facit. pmo oſtendit ꝙ vnitas enunciationis non īpedit̄ ꝑ multitudinem q̄ continet̄ ſub vlī: cuiꝰ eſt rō vna. 2° oſtendit ꝙ impeditur vnitas enunciatiōis ꝑ multitudinē cōtentā ſub ſola vnitate noīs. ibi. Si vō duobꝰ. Dicit ğ in pma pte ꝙ vna affirmatio ⁊ vna negatio eſt q̄ ſignificat vnum de vno: ſiue cum vlē ſubm̄ ſumitur in enunciatione vlr̄: ſiue cum ſumit̄ non vlr̄. ſicut pꝫ de oībus iſtis enunciationibꝰ Oīs homo eſt albus: nullus homo eſt albus: nō oīs hō ē albus: quidam homo eſt albus: ſi tn̄ albuꝫ qꝺ eſt ꝑdicatū ſignificat vnum: nam multitudo predicati impedit vnitatem enunciationis.

❡ Si vero duobus vnū nomen poſitū ē ex qbꝰ non ē vnum: non ē vna affirmatio.

❡ Deinde cum dicit. Si vō duobus. declarat ꝙ ſola vnitas nominis non ſufficit ad vnitatem enunciatiōis. ⁊ circa hoc quatuor facit: qꝛ pmo ꝓponit ꝙ intendit. 2° exemplificat ibi. Ut ſiqs ponat. 3° ꝓbat ibi. Nihil ğ. ⁊ 4° īfert correlarium ibi. Quare nec in his. Dicit ğ pmo ꝙ ſi duobus ex quibus non eſt vnum: vnum nomen ſit poſitum: non ē ſꝫ tale nomē enūciatio vna: ſꝫ multiplex. ❡ Ubi notandum ē ſm thomā ꝙ duobꝰ modis pōt itelligi h̄ ꝙ dicit̄ ex quibus non eſt vnum: vno quidem modo ꝑꝑ excluſionem illiꝰ modi quo multa cōtinentur ſub vno vniuerſali: ſicut hō ⁊ equus cōtinent̄ ſub aīali. Ita ꝙ hoc nomen aīal ſignificat vtrūqꝫ ipoꝝ: nō ſꝫ ꝙ ſūt multa ⁊ differentia abinuicem: ſed ſm ꝙ vniunt̄ ſub natura generis. Alio modo pōt intelligi dictum ad excludendum hoc in quo ex multis partibus ſit vnū: ſiue ſint partes rōnis: ſicut genus ⁊ differentia ſunt partes diffinitiōis: ſiue ſint ptes integrales alicuiꝰ compoſiti: ſicut ex lapidibus fit domꝰ. ſi igit̄ ſit tale ꝑdicatum ꝙ multa contineat: oꝫ ſi nō debꝫ impedire vnitatem enunciatiōis ꝙ multa q̄ ſignificant̄ ꝑ ipm̄ concurrant in vnum ſm aliquem dictoꝝ modorū: alias propter ſolaꝫ vocis vnitatē nō erit enunciatio vna Quādoqꝫ autēꝫ ad vnitatē enūciationis ſufficit ſola vnitas vocis: vtputa ſi ꝑdicatum ſit tale ꝙ non referat̄ ad rē ſignificatam que non ē vna: ſed ad vocem que vna eſt: ſic

contingit cum dicitur canis eſt nomen.

¶ Ut ſiquis ponat hoc nomen tunica homini ⁊ equo: ⁊ dicat tunica eſt alba: hec non ē vna affirmatio: nec vna negatio. nihil enim differt hec: q̃z dicere eſt homo albus: ⁊ eſt equus albus. ſi ergo he multa ſignificãt ⁊ ſunt plures: manifeſtum eſt quoniam ⁊ prima multa vel nihil ſignificat: neq̃z. n. aliqd eſt hõ equꝰ.

¶ Deinde cũ dicit. Ut ſiqs ponat. exẽplificat qd dixerat dicens: ꝙ ſi aliquis hoc nomen tunica imponat ad ſignificandum ⁊ hominem ⁊ equũ: ⁊ dicat tunica ē alba: vel tunica non ē alba. non eſt tũc affirmatio vna: nec vna negatio: qd ſic ꝓbat: dato ꝙ tunica ſignificet hominẽ ⁊ equũ nihil differt tũc dicere tunica ē alba: q̃z dicere hõē albꝰ. ⁊ equꝰ ē albꝰ. ſz iſte ſignificãt multa ⁊ ſunt multe enunciationes. Manifeſtum ē igit̃ ꝙ in pͥma. ſ. tunica eſt alba. vł ſignificat multa: vel ſignificat nihil. q2 ſi diceret̃ ſignificare hominẽ ⁊ equũ vt cõponẽtia rem vnam: cũ nihil fiat ex hoīe ⁊ equo: ſignificaret nihil: q2 hõ ⁊ equus non eſt ſiue nõ faciunt aliquid vnũ. igitur ſignificat ipa vt diſiũcta ⁊ multa: ⁊ ꝑ ꝯñs non faciunt enunciationem vnã.

¶ Quare nec in his neceſſe eſt hãc quidẽ contradictionẽ verã eſſe: illam vero falſam.

¶ Deinde cum dicit. Quare nec in his. infert quoddã corrolarium ex dictis dicens: ꝙ nec in his enunciationibus que vtuntur noīe equiuoco: neceſſe eſt alteram ꝑtem eē verã ⁊ alteram falſam: q2 põt eē vtraq̃z vã. ſicut enim vẽ poſſunt ſimul eſſe iſte. homo ē albus: equus nõ ē albꝰ: ita etiam poſſunt ſimul eē vẽ iſte: tunica eſt alba: tunica non ē alba: ex quo tunica ſignificat hominem ⁊ equũ.

Ad predictorum autem maiorem euidentiam poſſumus de aliquibꝰ dubitare. Et pͥmo queramus an enunciatio in qua ſubycitur vłe ſũptũ vłr ſit enunciatio vna. videtur. n. ꝙ non. q2 ſocrates currit. plato currit. cicero currit. ⁊ ſimilia nõ ponunt enunciationem vnã ſed multas. has autẽ oẽs cõprehendit hec enunciatio. oīs homo eſt. g̃ iſta enunciatio in qua ſubycitur vłe vłr ſumptum: non eſt enũciatio vna ſed plures. ¶ Ad iſtam queſtionem eſt dicendum ꝙ tał enũciatio eſt vna ⁊ non plures. ad cuius euidentiam ē ſciendum: vt diximus in logica nr̃a. ꝙ q̃uis hoc ſignũ vłe omnis diſtribuat terminũ cõem. vtputa hoīem cui ſ additur ſibi: ad multa ſuppoſita ſumpta ſub ſignificatione ſumũtur hec oīa ſumpta inq̃ztũ ſuo mõ attingũt ſignificationem huiꝰ nomīs qd eſt homo. ⁊ q2 hõ ſignificat nãz vnã ſeq̇t̃ ꝙ oīa illa ſuppoſita ſumpta ſub ſignificatione dicti nominis ſumant̃ vnita nõ ſolũ in vna voce: ſed in nã vna. ⁊ ꝑꝑ talis nature vnitatem dicta ſuppoſita ſic ſumpta faciunt ſubm vnum: ⁊ ꝓpterea illa enũciatio eſt vna ⁊ non plures. ¶ Dicẽdũ ē igitur ad argꝰ ꝙ iſta enunciatio. oīs homo currit. q̃uis cõphendat multas enunciationes ſingulares: q2 tñ earum ſubiecta vniunt̃ in ſubo vno: non ſolum vocałr ſed etiam realr: q2 oẽs hoīes vniuntur realr ĩ nã hominis: nõ eſt enũciatio plures ſed vna.

Secundo queramus vtꝝ enunciatio ĩ qua ſubycitur vłe qd ē genꝰ: ſit enũciatio vna. videtur enim ꝙ nõ: q2 dictũ eſt ꝙ enunciatio ĩ qua ſubycitur vłe qd eſt ſpẽs eſt vna: q2 nomẽ ſpeciei ſignificat nãz vnã. ſed nomen generis non ſignificat naturam vnam. ergo enunciatio qua ſubycit̃ vłe qd eſt genus nõ eſt enũciatio vna. ¶ Ad iſtiꝰ queſtionis euidentiam ⁊ ſimilium ē notandũ ꝙ cũ enunciatio vna ſimplr̃ ſit illa q̃ ſignificat vel dicit vnum de vno ſcḋm diuerſum gradum vnitatis terminorum qui ꝑdicant̃ ⁊ ſubyciunt̃: attẽdi põt diuerſus gradus vnitatis in enũciationibꝰ. vnitas aũt alia ē ĩ termio equiuoco: alia in termino analogo: ⁊ alia in termino vniuoco. Nam in termio equoco non eſt niſi vnitas vocis. ⁊ ꝓpterea dictio equoca nõ facit enunciationem vnaz realiter: ſed tm̃ vocałr: niſi qñ de ipa ꝑdicat̃ aliquid ꝑtinens ad vocem ⁊ nõ ad rem ſignificatam ſicut ſupra diximus. Dictio võ analoga non hz ſolũ vnitatem vocis: ſed etiam hz vnitatem cuiuſdã habitudinis in re ſignificata. ⁊ propterea facit enũciationez vnã nõ ſolũ vocałr ſicut dictio equiuoca: ſed etiam aliquo mõ maiori ꝑꝑ vnitatẽ ſignificati: ſicut pz de iſta enunciatiõe q̃ dicit ꝙ ẽs ē bonum. Dictio aũt vniuoca hz adhuc maiorem vnitatem: q2 vltra vnitatẽ vocis hz vnitatẽ diffinitionis. vñ dictio q̃ ē vniuoca nõ ſolũ facit enũciationem magis vnã: q̃z dictio equoca: ſed ẽt eaz facit magis vnã q̃z dictio analoga. verũ eſt tñ ꝙ hic etiã inuenitur gradus. nam vniuocũ qd eſt genus nõ hz tantum vnitatem q̃ztum vniuocũ qd eſt ſpẽs q2 genus ſic ponit vnitatẽ rõnis ꝙ non ponit ĩ re naturaz vnam: ſed ſpecies ſpecialiſſima ponit vnitatem rationis: ⁊ cum h̃ in re ponit vnicaz naturaz. ⁊ ꝓpterea nomẽ ſpẽi facit enunciationẽ magis vnaz q̃z nomen generis. ſz enũciationem maxĩe vnã facit nomẽ qd ſignificat rẽ tm̃ vnã numero. ¶ Dicendum eſt igitur ad argumentũ ꝙ q̃uis genus habeat in re plurimas naturas: nõ tñ eas exprimit vel ponit noīe ſuo niſi ſub vna rõne generali.

Tertio dubitatur q2 non videtur veruz ꝙ tunica ſignificante hominem ⁊ equũ nihil differt dicere tũica ē alba: aut hõ ē albꝰ. ⁊ equꝰ ē albꝰ. q2 iſta enũciatio tunica ē alba põt eſſe vã etiã ſi tm̃ in altero ſignificato ſit vera. ſed iſta copulatiua homo eſt albus: ⁊ equus ē albus: nõ põt dici vera niſi vera ſit vtraq̃z ps eius. ¶ Ad qd dicendũ eſt breuiter vt dicit thomas ꝙ differũt q̃ztũ ad verum ⁊ falſum: ſicut ꝓbat argumentum: ſed non differunt q̃ztũ ad vnitatẽ ⁊ multitudinẽ. q2 vtraq̃z eaꝝ nõ ē enunciatio vna ſed multe. ⁊ quantum ad hoc ĩtelligit eas Ariſtoteles non differre.

¶ In his ergo ⁊ que ſunt ⁊ que facta ſunt: neceſſe eſt affirmationem vel negationem verã vel falſam eſſe. In vniuerſalibus quidez vniuerſałr: ſemper hanc quidem veram illam vero falſam: ⁊ in his que ſunt ſingularia queadmodum dictum eſt. In his vero que in vniuerſalibus non vniuerſaliter dicuntur non eſt neceſſe. dictũ ē aũt ⁊ de his. In ſingularibus vero ⁊ futuris non ſimilr̃. Lc. XII.

POſtq̃z determinauit ariſtoteles de oppoſitione enunciationũ ⁊ declarauit quo modo ſe habent ad verum ⁊ falſum oppoſite enunciationes: hic ĩquirit de quodam qd poterat eſſe dubium. vtrum. ſ. id quod dictum eſt de vero ⁊ falſo inueniatur ſimiliter in omnibus enunciationibus. ⁊ circa h̃ duo facit. q2 pͥmo ꝓponit diſſimilitudinẽ 2º probat eam ibi. Nam ſi omnis affirmatio. Dicit g̃ in pͥma parte: ꝙ in his que ſunt ſiue in pñtibus: ⁊ in his que facta ſunt ſiue in preteritis: neceſſe ē eſſe determinate veram vel falſam aut affirmationem aut negationem. Et ĩ vłibus quidem vłr ſumptis neceſſe eſt alteram eſſe verã alteram eſſe falſam. ⁊ ſimilr̃ in his que ſunt ſingularia: eo modo quo dictum eſt. ſ. q̃ztum ad ea que ſunt ⁊ q̃ztum ad ea que facta ſunt. ſed in his vłibus que nõ ſumuntur vłr: non eſt neceſſe alteram eſſe veram alteram falſã. q2 põt

eē ſimul veraq3 vera:ſicut dictum eſt ſupra.ſed in ſingularibus ⁊ in futuris non ſimilr ſe habet. ¶ Eſt autē notandū φ in terminis vniuerſalib⁹ vlr ſumptis i quacūq3 mā ſiant enūciationes ſiue nāli:ſiue remota : ſiue cōtingēte: ſiue de pterito:ſiue de pñti:ſiue de futuro:altera pars cōtradictiōis ē determinate va ⁊ altera falſa. Nā i mā nāli affirmatiua ē va ⁊ negatiua ē falſa. In mā autem remota econuerſo affirmatiua ē falſa ⁊ negatiua ē va.ſed i mā cōtingente vera ē pticularis: ⁊ falſa ē vlis:ita φ de quocūq3 tpe iſte enūciationes fiāt hñt determinate veraȝ vnā ptem ⁊ alteram falſā. Et eodē mō ē in enūciationib⁹ que ſunt de ſingularib⁹ qtū ad pterita vl pñtia.ſed i ſingularib⁹ ⁊ futuris non ē altera va determinate ⁊ altera falſa.

¶ Nam ſi ois affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt: ⁊ oē neceſſe ē vel eē vel non eē:ſi hic quidē dicat futurū aliqd:ille vero nō dicat hoc qdem ipm:manifeſtū eſt qm̄ neceſſe ē verum dicere alterū ipoꝝ:ſi ois affirmatio vera vl falſa eſt:vtraq3.n.non erūt ſimul i talib⁹.nā ſiue rum ē dicere qm̄ ē albū vl nō albū:neceſſe eſt albū eē vel nō eē: ⁊ ſi eſt albū vel nō eſt albuȝ: verū eſt vel affirmare vel negare: ⁊ ſi nō ē mētitur: ⁊ ſi mentiē nō eſt.q̄re neceſſe ē aut affirmationē aut negationē verā eē vel falſā. nihil ḡ neq3 ē neq3 fit neq3 caſu neq3 vtrūliber erit. nec ñ erit ſed ex neceſſitate oia ⁊ nō vtrūlibet. aut.n.q dicit verus eſt: aut q negat.ſimilr.n. vel fieret vel nō fieret: vtrūlib3.n.nihil magis ſic vel nō ſic ſe h3 aut habebit.

¶ Deinde cum dicit. Naȝ ſi omnis affirmatio. probat ppoſitam diſſimilitudinē.⁊ circa h̄ duo facit.q2 pmo pbat intētū ſuū ducendo ad queda icōuenientia. 2⁰ oſtēdit φ illa incōuenientia.ſunt impoſſibilia ibi. Que contingunt inconuenientia. Circa pmū duo facit.q2 pmo oſtendit φ i enunciationib⁹ q̄ ſūt de ſingularib⁹ ⁊ futuris nō ē altera determinate vera aut falſa. 2⁰ vo oſtendit φ i iſtis enūciationib⁹ non deeſt oīno veritas vtriq3 ptium oppoſitarū ibi. At vo nec qm̄. Circa pmum duo facit ſm φ adducit duas rōnes ad ppoſitū.2ᵃ ps eſt ibi. Ampli⁹ ſi eſt album Intēdit aūt ariſto.i pma pte vnā talē rōnē. Ueritas enūciationis determinata reſpicit determinatū eē vel nō eē rei.ſi ḡ ois affirmatio vel negatio eſt determinate va vel falſa: ⁊ ille q dicit aliqd futurū eē:dicit determinate verū ⁊ ille q dicit id futuꝝ nō eē:dicit determinate falſū:oportebit tunc nec̄io id determinate futuꝝ nec poſſe non euenire.ſi igitur in oib⁹ ita ſe h3:oia euenīēt de neceſſitate: ⁊ nihil erit ad vtrumlibet neq3 a caſu.ſed h̄ eſt falſū.ḡ ſlm ē φ i ſingularibus ⁊ futuris ſit ſēp altera va determinate: ⁊ altera determiate falſa. h̄ ē igitur qđ dicit. Nā ſi ois affirmatio vel negatio ē ſupple determinate va vl falſa:ſeqtur ſupple tūc φ ⁊ oē neceſſe ē eē vel nō eē. ⁊ p 9ñs φ nihil ſit cōtingēs.hāc ille rōnem 9ñr manifeſtat ſubdēs: ſi h̄ qdē dicat futuꝝ aliqd.ille vo nō dicat.i. neget h̄ idem ip3: manifeſtū ē qm̄ ē neceſſe veruȝ dicere alteꝝ ipoꝝ.ſi ois affirmatio va vel falſa ē ſupple deteriate.q2 i talibus oppōnib⁹ nō erūt ſil vtraq3:ſed tm̄ alteꝝ. ⁊ eodē mō fiet tm̄ alteꝝ nec̄io.q2 ſi ē veꝝ dīc de aliquo. qm̄ ē albū vl ñ albū:neceſſe ē albū vel nō albū eē: ⁊ ſi ē albū vel nō albū veꝝ ē affirmare vel negare: ⁊ ſi nō ē mētit̄ q dicit ipm eē: ⁊ ſi mētit̄ q ipm dicit eē:p3 φ nō ē.q̄re neceſſe ē determiate vel affirmatiōnē vl negationē eē verā vl falſā. ſic ſupple i enūciatione ita ⁊ i re. Ex quo 9cludit ariſto. nihil igit̄ neq3 ē neq3 fit neq3 a caſu neq3 ad vtrūl3: nec erit neq3 ñ erit aliqd 9tingēter:ſ3 ex neceſſitate fiēt oia.q2 determiate vus ē aut q dicit:aut q negat ſ3 hāc rōnem.q2 ſi nō eſſet alter determinate vus ſilr:tūc fieret vl nō fieret: ⁊ nō eēt determiatū alteꝝ iſtoꝝ.q2 qđ ē ad vtrūlib3 ñ magis ſic vel nō ſic ſe h3.i.nihil magis determiat̄ de ſe ad eē: q̄3 ad nō eē. ¶ Eſt aūt nōm φ i mā nāli ⁊ remota:o3 ēt i ſingularib⁹ ⁊ futuris eē alterā determiate verā.q2 i mā nāli ē ⁊ in ſingularib⁹ ⁊ futuris ſēp falſa negatio: ⁊ ſēp va affirmatio.ſ3 i mā remota ē ſēp falſa affirmatio: ⁊ ſēp va negatio. Probationes ḡ quas h̄ ponit ariſto.nō pcedūt niſi de ſingularib⁹ ⁊ futuris i mā contingēte. ¶ Itē nota φ ē triplex cōtingēs.q2 ē cōtingēs vt i plurib⁹ ſicut hoieȝ caneſcere i ſenectute.ē ēt 9tingēs ad vtrūlib3:ſicut ſocratem currere. ⁊ ē 9tingēs i pauciorib⁹:ſicut φ fodiēs ſepulchrū inueniat theſauꝝ. De 9tingēte āt vt i plurib⁹ ñ fecit ariſto. mētionē forte q2 determiatū ē i maiori parte ad alterutꝝ oppoſitoꝝ. Cōtigēs āt i pauciorib⁹ dat̄ itelligi p id qđ ē a caſu:q2 q̄ a caſu eueniūt ſūt q̄ i pauciorib⁹ 9tingūt.

¶ Amplius ſi ē album nunc: veruȝ erat dicere primo qm̄ erit albū:quare ſēp fuit verū dicere quodlib3 coꝝ q̄ facta ſūt:qm̄ erit.φ ſi ſemp verū fuit dicere qm̄ eſt vel erit. nō pōt hoc nō eē vel nō futurū eē. Qđ āt nō pōt nō fieri impoſſibile ē nō fieri: ⁊ qđ ipoſſe eſt nō fieri neceſſe ē fieri:oia ḡ q̄ futura ſūt neceſſe ē fieri.nihil igit̄ vtrūl3 neq3 caſu erit:nā ſi caſu ñ ex nec̄itate.

¶ Deide cū dicit. Ampli⁹ ſi ē albū. ponit ad idē ſcdaȝ rōeȝ q̄ ē talis.ſi in oib⁹ enūciatiōib⁹ ē altera determiate va:tc ſi ē aliqd albū nūc.verū determiate erat dicere p añq3 fieret:qm̄ albū erit. ⁊ q2 ñ ē magis rō de tpe añcedēte ppinquo q̄3 remoto:ſp de quolib3 coꝝ q̄ facta ſūt añq3 fierent fuit verū dicere qm̄ erit. Qđ āt ē ſp veꝝ determiate dicere φ ē vel erit:nō pōt nō eē:vel non futuꝝ eē. Qđ āt non pōt nō fieri:ipoſſe ē nō fieri: ⁊ qđ ipoſſe ē nō fieri: neceſſe ē fieri. Oia igit̄ q̄ futura ſūt neceſſe ē fieri. ⁊ p 9ñs nihil eſt ad vtrūl3 nec a caſu.q2 qđ ē a caſu ñ euenit ō neceſſitate.

¶ At vero nec qm̄ verū eſt neutrū 9tingit dicere: vt qm̄ neq3 erit neq3 nō erit. primū.n.cum ſit affirmatio falſa erit negatio nō vera: ⁊ cuȝ hec ſit falſa 9tigit affirmationē eē ñ veraȝ.

¶ Deinde cuȝ dicit. At vo nec. oſtendit φ non deeſt oīno veritas i ſingularib⁹ futuris vtriq3 oppoſitoꝝ: ppōnēs p φ nec ēt 9tingit dicere: φ neutꝝ.ſ.nec dictū affirmatiuū nec dictuȝ negati⁹ ē aliquo mō vum. vtputa nō ē veruȝ dicere de aliq̄ φ nec erit nec nō erit:vt ſic falſū dicat tā q affirmat q̄3 q negat. h̄ 9ñr pbat duplici rōne. Quaꝝ p̄ ē: q2 affirmatio ⁊ negatio diuīdūt veꝝ ⁊ falſū:q2 veꝝ ē aut eē qđ ē:aut ñ eē qđ nō ē. ⁊ falſū ē aut eē qđ nō eſt:aut nō eſſe qđ ē. vñ o3 φ ſi affirmatio ē falſa φ negatio ſit vera. ⁊ e9⁰. ſ3 h̄ tollit̄ p talē pōnem.ḡ ipa ē ipoſſ.ſ. ¶ Ubi notādū eſt φ ex q̄ veꝝ ē eē qđ ē. ⁊ ñ eē qđ nō ē:ſilr q3 ē nō eē qđ ē: ⁊ eē qđ ñ ē: ⁊ affir⁰ ſignificat eē: ⁊ neg⁰ ſignificat ñ eē:o3 ſi affir⁰ ē falſa φ dicat eē qđ nō eſt: ⁊ q2 h̄ dicit negatio nō eē:o3 tē nec̄io φ ſit negatio va.ſilr ēt ſi negatio ē falſa:h̄ non ē pp aliud niſi q2 dicit nō eē id qđ ē. Et q2 affirmatio ſibi oppoſita dicit h̄ eē:o3 tūc de neceſſitate φ talis affirmatio ſit va. vñ p3 euidenter ex diffinitiōe veri ⁊ falſi:φ nō pōt ſil de eodē eē falſa negatio ⁊ affirmatio:gn poti⁹ ſi vna ipoꝝ ē falſa:o3 de neceſſitate φ altera ſit vera.

¶ Adhuc ſi verū eſt dicere qm̄ albū eſt ⁊ ma-

gnuꝫ:oꝫ eē vtrūqꝫ: ſi vero erit cras: oꝫ eē cras ſi aūt neqꝫ erit neqꝫ nō erit cras: non erit vtrūlibꝫ: vt eſt nauale bellum: oꝫ.n. neqꝫ fieri nauale bellū: neqꝫ nō fieri nauale bellum.

¶ Secunda aūt rō que ponit̄ ibi. Adhuc ſi verū. talis eſt ſi ē dicere ꝙ aliqd ē albū ⁊ magnuꝫ: oꝫ vtrūqꝫ eē i re: ⁊ ſi ē veꝝ dicere ꝙ erit cras: oꝫ ꝙ ſit cras. ḡ ⁊ ſi dicta poſitio ē v̄a veꝝ erit dicere de quolibꝫ futuro ꝙ neqꝫ erit neqꝫ nō erit. Hoc aūt ſtante tollet̄ ꝯtingēs ad vtrūlibꝫ: qꝛ tale cōtingēs pōt fieri ⁊ nō fieri. Sꝫ dicta poſitio tollit tā fieri q̄ȝ nō fieri: qꝛ ſi nullo mō ē veꝝ dicere ꝙ nauale belluꝫ erit: neqꝫ ꝙ nō erit: oportebit ipm̄ nec fieri neqꝫ non fieri. ⁊ ꝑ ꝯn̄s non erit cōtingēs ad vtrūlibꝫ: qḋ eſt falſū. Neceſſe ḡ eſt dicere ꝙ in ſingularibus ⁊ futuris non deſit omnino veritas vtriqꝫ oppoſitoꝝ.

¶ Que ergo ꝯtigūt iconueniētia hec ſūt ⁊ alia hmōi: ſi oīs affirmatiōis ⁊ negatiōis vl̄ i his q̄ i vlib⁹ dicitur vl̄r: vel i his que ſūt ſingularia: neceſſe ē oppoſitaꝝ hāc qdē verā eē: illā vero falſā. Nihil āt vtrūlibꝫ eē i his q̄ fiunt: ſed oīa eē vel fieri ex neceſſitate: q̄re n̄ oportebit neqꝫ ꝯſiliari neqꝫ negociari. qm̄ ſi hoc facim⁹ erit hoc. ſi vero hoc nō erit. Lc. XII.

Supra determinauit ariſto. ducēdo ad icōuenientiā: ꝙ nō ſit r̄e vitas ⁊ falſitas i cunctis enūciationib⁹: nūc declarat ꝙ icōueniētia ad q̄ deduxit ſūt ipoſſibilia ⁊ circa h̄ duo facit. qꝛ p̄mo oñdit p̄dicta icōuenientia eē impoſſia. z° v̄o declarat quomō veritas ſe habeat ibi. Igit̄ eē ꝙ ē. Circa p̄⁹ 3° facit: qꝛ p̄mo ꝓponit i coī q̄ ſequunt̄. z° oſtēdit i coī ex p̄dicta pōne h̄ ſeq ibi. Nihil.n. ꝓhibet. ⁊ 3° oſtēdit iconueniētia memorata eē ipoſſia. ibi. Qꝫ ſi hec n̄ ſūt. Dicit ḡ i p̄ma pte ꝯcludēs ex p̄miſſis ꝙ iconueniētia que ſequunt̄ ſi dicat̄ ꝙ neceſſe ē oppoſitaꝝ enūciationū affirmatiōis ⁊ negationis hāc determiate verā eē: illā v̄o f̄laꝫ ⁊ i his q̄ i vlib⁹ dicunt̄ vl̄r: ⁊ i his q̄ ſūt ſingularia: ſūt hec q̄ dicta ſūt: ⁊ i his ſilīa. ſeq̄t̄.n. in his q̄ ſunt ſiue i entib⁹ nihil eē vtrūlibet. ſed oīa eē vel fieri de neceſſitate. Ex quo vlteri⁹ ſeq̄t̄ ꝙ oportebit ꝯſiliari vl̄ negociari ḋ aliquo: qꝛ ſi h̄ facim⁹. ſ. ꝯſiliū ⁊ negociationē: erit h̄ qḋ futuꝝ ē. ⁊ ſi h̄. ſ. negociari ⁊ ꝯſiliari nō facim⁹ nihilominus erit id futuꝝ: ex quo neceſſario oīa eueniūt.

¶ Nihil.n. ꝓhibet i milleſimuꝫ ānū hūc qdem dicere: hoc futuꝝ eē: illū vero n̄ dīc. q̄re ex neceſſitate erit qḋlibꝫ coꝝ qḋ veꝝ erat dīc tūc.

¶ Deinde cū dicit. Nihil.n. ꝓhibet. oſtēdit ꝙ dicta icōuenientia ſequunt̄. ⁊ circa h̄ duo facit. qꝛ p̄mo declarat dicta icōueniētia ſeq quodā poſi poſito. z° oſtēdit ꝙ ſequūtur ēt ſi poſe illud non ponat̄ ibi. At v̄o nec h̄ differt. Dicit ḡ i p̄ma pte ꝙ nihil ꝓhibet hūc qdē: ſiue aliquē dicere in milleſimuꝫ ānū h̄ eē futuꝝ: hūc v̄o vel aliquē aliū hoc nō dicere: ſꝫ poti⁹ negare. Quare ſi ſēp in oīb⁹ ē altera ps ꝯtradictiōis determiate vera: de neceſſitate ēt erit ⁊ fiet qḋlibꝫ eoꝝ qḋ tūc ꝑ tm̄ tp̄s ante erat veꝝ dicere. ⁊ iō ſiue ꝯſiliemur de ipo: ſiue n̄: ipꝫ neċio eueniet. ⁊ ꝑ ꝯn̄s fruſtra ḋ aliq̄ cōſiliamur: aut facim⁹ aliq̄ȝ negociationē. ¶ Ubi notādum ē ꝙ ſi id qḋ aliqs dicit eē futuꝝ poſſꝫ n̄ euenire ponat̄ ꝙ nō eueniat. h̄ āt poſito: oꝫ ſlm dixiſſe illum q de ipo dixit ꝙ eueniet. ſi ḡ iſte ponat̄ n̄ dixiſſe falſū: ſꝫ determiate veꝝ pꝫ ꝙ neċe ē euenire id qḋ ipe dixit futuꝝ eē.

¶ At vero nec hoc differt ſi aliqs dixerit negationē vl̄ nō dixerit. Manifeſtū eſt.n. qm̄ ſic ſe hn̄t res: vl̄ ſi hic qdē affirmauerit. ille vero negauerit. n̄.n. ꝑꝑ negare vel affirmare erit vl̄ n̄ erit. nec i milleſimū ānū magis q̄ȝ i quātolibꝫ tempore. quare ſi i oī tempore ſic ſe habeat vt vnū dicat̄ vere: neceſſe erat hoc fieri: ⁊ vnūqḋqꝫ eoꝝ q̄ fiūt ſic ſe habere vt ex neceſſitate fieret: qm̄.n. vere dicit qs qm̄ erit. nō pōt n̄ fieri. ⁊ qḋ factū ē verū erat dīc ſꝑ qm̄ erit.

¶ Deinde cum dicit. At vero nec h̄. oſtendit ꝙ h̄ icōueniēs ſeq̄t̄ ēt ſi nō ponat̄ ꝙ aliq̄s p̄dicat futura euenire an̄ q̄ȝ eueniāt. dicēs: ꝙ nō differt q̄ȝtū ad ꝯñam iconuenientis ſi aliq dixerūt vl̄ n̄ dixerūt negationē vl̄ affirmationē alicui⁹ futuri an̄q̄ȝ eueniret. ⁊ rō quā aſſignat ē. qꝛ res nō ſe hꝫ ſic vl̄ nō ſic: eo ꝙ h̄ qdē affirmauerit: ille v̄o negauerit ipaꝫ ſic vl̄ n̄ ſic ſe hr̄e: qꝛ n̄ ꝑꝑ noſtꝝ affirmare vl̄ negare res erit vel non erit: ſed econuerſo quia res erit vel non erit ideo eſt verum noſtrum affirmare vel negare. ⁊ non magis h̄ ē verum ꝑ milleſimū ānū an̄ q̄ȝ in q̄ȝtolibꝫ alio tp̄e. Quia ſi i oī tp̄e ita ſe hꝫ: vt vnū oppoſitoꝝ v̄e p̄dicet̄ determiate. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝙ neċe erat ipm̄ fieri: neċe tūc ē ⁊ qḋlꝫ eoꝝ q̄ fiūt fieri ḋ neceſſitate: qꝛ qn̄ dicit aliqs vere de aliquo ꝙ erit illḋ n̄ pōt n̄ fieri: ⁊ qḋ factum ē ſꝑ erat veꝝ an̄ dicere qm̄ erit. Quia igit̄ noſtꝝ dicere vel nō dicere nō ē cā rei vt dictū ē: pꝫ ꝙ q̄ȝtūcūqꝫ aliqs nō p̄dicat de aliquo ꝙ fiet. tn̄ de neceſſitate fiet determinate qgd fiet: qꝛ aliꝫ nō ſꝑ an̄ de ipo potuiſſet fieri enūciatio determiate v̄a.

¶ Qꝫ ſi hec nō ſūt poſſibilia. videmur enim eē p̄cipiū futuroꝝ ⁊ ab eo qḋ cōſiliamur atqꝫ agimus aliquid.

¶ Deinde cum dicit. Qꝫ ſi hec nō ſunt. declarat memorata icōueniētia eē ipoſſia. ⁊ p̄ h̄ oſtēdit ꝑ rōnē. z° ꝑ exēpla ſēſibilia ibi. Et multa nobis. Circa p̄⁹ duo facit. qꝛ primo oſtēdit ꝓpoſitū i rebus humanis. z° idē oſtēdit i alijs ibi. Et qm̄ ē omnino. Dicit ḡ in p̄a pte: ꝙ ſi h̄ q̄ dicta ſūt n̄ ſūt poſſia non erit ēt poſſibilis pōe ex qua ſequunt̄ talia. Qꝫ āt non ſint poſſibilia pꝫ. qꝛ nos ꝑ id ꝙ cōſiliamur ⁊ agimus aliqd libere: videmur eē p̄ncipiū futuroꝝ. ſed ſi oīa fierēt de neceſſitate nos ꝑꝑ noſtꝝ ꝯſiliū non eſſemus p̄ncipiuꝫ futuroꝝ: ſed h̄ ē ipoſe. ḡ non oīa eueniunt de neceſſitate.

¶ Ubi notādū ē ꝙ hō ſuo ꝯſilio ſe determiat ad agendū aliqd. qḋ āt determiat ſeipm̄ ad agēdū: hꝫ libertatē ⁊ dn̄iuꝫ ſuaꝝ actionum. q aūt hꝫ dn̄ium actionis ſue pōt eā agere ⁊ non agere. qḋ aūt pōt agi ⁊ nō agi: de neceſſitate agitur. Aut ḡ oꝫ dicere ꝙ nō fiant oīa de neceſſitate: aut oꝫ dicere ꝙ homo non ſit liber: nec habeat dn̄ium actionum ſuaꝝ. h̄ aūt ſm̄ relingt ariſto. ꝑ ipoſſibili. qꝛ hoc poſito tolleret̄ punitio ⁊ remūeratio ⁊ deſtrueret̄ tota moral̄ vita.

¶ Et quoniā ē oīo i his q̄ nō ſēp actu ſūt eē poſſibile in quibus vtrūqꝫ contingit eē ⁊ non eē. quare fieri ⁊ non fieri.

¶ Deinde cum dicit. Et qm̄ ē oīno. declarat idē i alijs rebus dicens: ꝙ oīno. i. vl̄r in his q̄ non ſunt ſemꝑ actu: vt i his in quib⁹ contingit iuenire vtrūqꝫ. ſ. eē ⁊ non eē: ē dare poſſibile eē ⁊ non eē: qꝛ q̄ qn̄qꝫ ſunt ⁊ qn̄qꝫ nō ſunt: p̄nt eē ⁊ non eē. ⁊ qꝛ fieri terminat̄ ad eſſe: ſequit̄ ꝙ talia p̄nt fieri ⁊ non fieri. qḋ aūt pōt fieri ⁊ nō fieri non ē neceſſariuꝫ ſꝫ ꝯtingēs. Eſt ḡ ipoſe ꝙ oīa ſint vl̄ fiant de neceſſitate.

¶ Et multa nobis manifeſta ſūt ſic ſe habētia vt quoniaꝫ hāc veſtē poſe eſt icidi ⁊ nō icidi̇

ſed prius exterit̃. Siĺr át ⁊ nó icidi poſ́e é:nó .n.eét cá pri⁹ exteri niſi poſ́e eét nó icidi:q̄re ⁊ i alijs futuris q̄ ẜm poténá hmói dñr. Mani-feſtú é qm̄ nó oia ex neceſſitate vel ſũt vl' fiunt Sʒ alia qdé vtrúlibʒ ⁊ nó magis vl' affirma-tio vel negatio erit vera: alia vero magis qdé i plurib⁹ hñt alteꝝ ſed cötingit fieri alterum: alterum vero minime.

⁋ Deinde cũ dicit. Et multa nobis. declarat idé p̄ exépla ſenſibilia dicés: q multa ſũt nobis manifeſta ita ſe hñtia. ſicut hác veſté é poſ́e icidi: ⁊ nó icidit̃ ſed ↄtigit q p̄us exterit̃.i. vetuſtate tota cõſumit̃. ſiĺr aũt é ipoſ́e eá non ici-di:q2 niſi eét poſſibile eá nó icidi.nó eét.i.nó ↄtingeret eá p̄us exteri.i. vetuſtate cõſumi. Quare ét i alijs futuris q̄ dicunt̃ ẜm hõ potentiá.manifeſtũ é q nó ſũt vel fiũt oia de neceſſitate: ſʒ alia ipoꝝ ſe hñt ad vtrúlibʒ: ⁊ nó magis é i eis v̇a affirmatio vel negatio. Alia v̇o ſic ſe hñt qd con-tingit in plurib⁹ magis alteꝝ fieri: ſicut in plurib⁹ hõ ca-neſcat in ſenectute. nihilomin⁹ tñ ↄtingit fieri ét alteruʒ.ſ. q hõ nó caneſcat i ſenectute: ⁊ alterũ vtputa q caneſcat minime.i.nó fieri q̄uis h̃ ↄtingat i paucioribus.

⁋ Igit̃ eé qd é qñ é: ⁊ nó eé qd nó eſt qñ nó eſt neceſſe é: ſʒ nó oé qd é neceſſe é eé: nec qd non eſt neceſſe é nó eé: nó.n.idé é: oé qd eſt neceſſa rio eé qñ eſt: ⁊ ſimpĺr eé ex neceſſitate: ſiĺr át ⁊ in eo quod nó eſt.

⁋ Deinde cũ dicit̃. Igit̃ eé qd eſt. oſté̃ſo q ſint ipoſſibilia inconueniẽtia ſupra illata: declarat ↄ̃ir veritaté de predi-ctis. ⁊ circa h̃ duo facit: q2 p̄mo oſtédit qualĺr ſe habeat ve-ritas circa res. z° oſtendit qualĩ ſe habeat circa enũciati-ones ibi. Quare qm̄ enũciationes. Circa p̄⁹ duo facit. q2 p̄mo oſtendit qualĺr ſe habeat veritas circa res abſolute cõſideratas. z° oſtendit qualĺr ſe habeat circa eas i cõpari-one ad ſua oppoſita ibi. Et i contradictióe. Dicit ḡ conclu-dés ex p̄dictis q ex quo p̄dicta ſũt iconueniẽtia: debem⁹ nó ſimpĺr dicere q oia ſũt neceſſaria: ſed q oé qd é qñ é nec̃e é eé: ⁊ qd ñ é: dũ nó é neceſſe é ñ eé. ſʒ nó debem⁹ di-cere ſimpĺr qd oé qd eſt neceſſe ſit eé: nec debem⁹ dicere abſolute q id qd nó eſt neceſſe ſit non eé: q2 nó é idé dice-re q oé qd eſt qñ eſt neceſſe e eé: ⁊ dicere ſimpĺr id qd eſt eé de neceſſitate: ⁊ ſimiĺr ſe hʒ de nó eé. ⁋ Ubi notãduʒ eſt q tũc id qd eſt abſolute neceſſe é eé: qñ nó põt deſine-re eé. Et q2 multa ſũt: q̄ tñ p̄nt deſinere eé. ideo ñ é dicen-dũ ſimpĺr q oé qd eſt ſit de neceſſitate. q2 tñ ipoſ́e é ſimĺ idé eé ⁊ non eé: ideo qd eſt nó põt nó eé qñ é. q2 tũc ſimul eét ⁊ nó eét. ⁊ ꝓpterea é verũ dicere q oé qd eſt neceſſe é eſſe dũ é. ⁊ itellige eodé mõ de eo qd nó é.

⁋ Et i cõtradictióe eadé rõ é eé qdé vel nó eſſe oé neceſſe eſt: ⁊ futurũ eé vel nó eé: nó tñ diui-denté dicere é alterũ neceſſario. Dico át vt ne-ceſſe é eé futurũ bellũ nauale cras vel ñ futurũ eé. ſed ñ futurũ eé cras bellũ nauale neceſſe eſt vel nó futurũ eé. Futurũ autẽ vel eé vel non eſſe neceſſe eſt.

⁋ Deinde cũ dicit. Et in cõtradictióe. oſtédit quomodo ſe hʒ veritas circa res i ↄparatione ad ſua oppoſita dicés q ſicut res q̄ nó é abſolute neceſſaria fit neceſſaria ex cõ-ditione adiuncta: ſic ét eadé rõ é i contradictione: ſumé-do.ſ. oppoſita circa eádeʒ ré: vtputa eé ⁊ non eé eiuſdé. q2 ls abſolute non ſit alterum iſtoꝝ determinate verũ: oʒ tñ q ſub diſiũctione alterũ ſit de neceſſitate veꝝ. q2 neceſſe eſt oém ré eé vel non eé. ⁊ de quolibet futuro é nec̃io veꝝ ſub diſiũctione ipʒ futuꝝ eé vel nó eé. Nó tñ diuidendo vnũ ab alio é veꝝ dicere alterũ neceſſario determinate. Ná ſub diſiũctione é verum q neceſſe é futuꝝ eé vel nó futuꝝ eé cras nauale bellũ: ſed non é neceſſe cras futurũ eé nauale bellũ determinate: vel ét nó eſt neceſſe determia te ipm non futuꝝ eé: ſed ſub diſiũctione verum eſt dicere q neceſſe eſt ipm futuꝝ eé vel non eé. ⁋ Ubi notanduʒ eſt q ex quo aliqd ſe hʒ p̄ indifferẽtiá ad fieri ⁊ nó fieri: ſi-cut contingit de iciſione veſtis: non põt dici determinate q fiet vel non fiet. ſed q2 de quolibet é v̇a affirmatio vel negatio: oʒ q ſit veꝝ ſub tali diſiũctione q aut fiet aut ñ fiet. q2 tñ res talis non eſt de ſe determinata ad alteꝝ: ſʒ ſe hʒ ad vtrúlibʒ: ñ é ét d̃terminate veꝝ alteꝝ: ſʒ vl' vnũ vl' reliquũ ſub q̄dam indeterminatione.

⁋ Quare qm̄ oṙones nó ſiĺr vere ſunt quéad-modũ ⁊ res ſe hñt. manifeſtũ eſt: qm̄ q̄cunqʒ ſic ſe hñt vt vtrúlibet ſint. ⁊ cõtraria ipoꝝ ↄti-gere q̄ant: neceſſe é ſiĺr ſe habere ⁊ cõtradicti-ones. q cõtigit i his q̄ nó ſemp̄ ſũt ⁊ ñ ſemp̄ ſũt. Hoꝝ.n. neceſſe eſt alterá p̄teʒ ↄtradictióis verá eé vl' falſá. Nó tñ hoc vl' illd: ſʒ vtrúlibʒ ⁊ magis qdé alterá verá ñ tñ iá verá vl' falſá. Quare manifeſtũ eſt qm̄ non eſt neceſſe oés affirmatióes ⁊ negationes oppoſitaꝝ: hác q-dem verá: illá vero falſaʒ eé. Neqʒ.n. quéad modũ i his q̄ ſũt ſic ſe hñt i his q̄ non ſũt poſ́ia tñ eſſe vl' nó eſſe: ſʒ quemadmodũ dictũ eſt.

⁋ Deinde cũ dicit. Quare qm̄ oṙones declarat qualĺr ſe hʒ veritas circa enũciationes dicés: q q2 oratiões ſũt ſimi-liter vere ſicut ét res: manifeſtũ é q quecunqʒ ita ſe hñt vt ſint ad vtrũlibʒ ⁊ queat contingere cõtrariũ ipoꝝ: ne-ceſſe é ſimiĺr ſe hr̃e ad cõtradictioné. ſicut dictum eſt de reb⁹. vʒ. q non ſit diuiſim ⁊ determinate vera altera p̄-ci⁹: ſed vl' vna vl' altera ſub diſiũctione. qd qdé cõtingit in his q̄ nó ſemp̄ ſũt nec ſẽp̄ nó ſũt: q2 i talib⁹ de futuro ne-ceſſe é alterá p̄té ↄ̃dictionis eé verá: ⁊ alterá eé falſaʒ ſub diſiũctione: non tñ h̃ determiate vl' illud: ſed ideterminia-te vtrũlibet. ⁊ non i cõtingentib⁹ vt i plurib⁹ cõtingit alte-rá p̄té magis eé verá q̄ aliam: nó tñ id ipa é neceſſario ⁊ determinate vera vl' determiate falſa: ſicut magis é veꝝ hoiem caneſcere i ſenectute: q̄ ipm nó caneſcere. nó tñ é ideo neceſſario verũ ⁊ determiate q i ſenectute caneſcat.

⁋ Ultimo concludit ariſto. intentũ p̄ vl'e. dicens: q ma-nifeſtũ é q nó eſt neceſſe oés affirmatióes vel negatióes oppoſitaꝝ enũciationũ eé. hác qdé verá ⁊ illá falſá deter-miate: q2 nó ſicut ſe hʒ i his q̄ ſũt ita ſe hʒ i his q̄ nó ſũt. ſʒ eé vel non eé p̄nt ſicut ſepe dictũ é.

Ad pleniorem autem itelligentiá p̄dictoꝝ oʒ diſcutere aliquas q̄ſtiones: p̄ri-mo aũt queramus vtꝝ ſit aliqd cõtingés a caſu i reb⁹. vĩ enim q nó. q2 p̄ma cá hʒ p̄ſciam de oib⁹ q̄cũqʒ ſũt futura Cũ ḡ ſua p̄ſcia ſit ifallibilis: oʒ q ifallibiĺr eueniát q̄ p̄ſcie eé ventura. ⁊ q infallibiliter non eueniant q̄ preſcit non eé ventura: ſʒ qd é ifallibile é nec̃iũ. ḡ oia eueniũt nec̃io: ⁊ nihil fit i reb⁹ contingẽter vl' a caſu. ⁋ Ad iſti⁹ q̄ſtionis euidẽtiá é cõſiderandũ q nó obſtãte p̄ſcia p̄me cauſe cõ-tingens ⁊ cauſale reperit̃ i reb⁹. Cui⁹ rõ é: q2 cũ p̄ma cá p̄ ſuá ſciaʒ ſit cá toti⁹ entis: neceſſe é ét q ſit cá oĩuʒ dr̃iaꝝ ei⁹. Dr̃ie aũt entis ſũt cõtingés ⁊ neceſſariũ. ḡ p̄ᵃ cá p̄ ſuaʒ

ſciaꝫ nõ tollit cõtingẽtiã a reb⁹: ſꝫ poti⁹ cauſat ĩ eis neceſſitatẽ ⁊ contingentiam. Dicendũ ẽ igiť ꝙ p̄ma cã p̄ſcit effectus neceſſarios a ſuis cauſis nec̃io euenire: ⁊ effectus cõtingentes p̄ſcit a ſuis cauſis euenire cõtingẽter. ⁊ q2 non ſolũ ẽ neceſſariũ euenire qȝ ipa p̄ſcit eẽ venturũ: ſed ẽt ẽ neceſſariũ ſic euenire ſicut ipa p̄ſcit eẽ venturꝫ: ideo nec̃e ẽ dicere ꝙ q̃ p̄ſcit eẽ ventura nec̃io: illa neceſſario euenient: ⁊ que p̄ſcit a ſuis cauſis eẽ vẽtura cõtingẽter illa infallibiliť euenient ꝯtingẽter. ex h aũt nõ oꝫ cõcludi ꝙ omnia ſint infallibilia vel neceſſaria abſolute: ſed oꝫ concludi: ꝙ oĩa infallibiliť ſint aut neceſſaria aut cõtingentia. ⁊ ꝑ hoc pꝫ reſũſio ad argumentum.

Sed tunc 2° dubitať vtꝝ cã a qua ꝓuenit effectus contigẽter poſſit ĩpediri ne eueniat ab ipa effect⁹ quẽ p̄ma cã p̄ſcit ab ipa eẽ venturꝫ. vř eni ꝙ ſic. q2 ſi nõ poſſet impediri tunc neceſſario talis effectus ab ipa prouenirt ⁊ per conſequens non eſſet effectus contingens ſed magis neceſſarius. ¶ Ad iſtã q̃ſtionẽ ẽ dicẽdũ ꝙ de cauſis effectuũ contingentiũ loq poſſum⁹ dupliř: vno gdẽ modo ſimpliř ⁊ ſꝫm naturã: ⁊ ſic dicere oꝫ ꝙ ĩpediri p̄nt: eo ꝙ in ſua natura non h̄nt aliqd ꝑ qȝ determinenť nec̃io ad producendos ſuos effectus. quẽadmodũ ſocrates põt ĩpediri ab ambulatiõe q̃tũ ẽ de natura ſua: ⁊ nõ ambulare: q2 nõ hꝫ de natura ſua determiationem nec̃iaꝫ ad ambulãdum. Alio aũt modo de talib⁹ cauſis poſſum⁹ loq in ordine ad p̄ſciam cauſe p̄me. ⁊ q2 nihil põt ei⁹ p̄ſciam fugere neceſſe ẽ ꝙ nullus defectus poſſit talib⁹ cauſis accidere q latcat ei⁹ intellectũ. ⁊ ꝓpterea ĩpoĩe ẽ vllã taliũ cãꝝ ĩpediri ab eo qȝ ipa p̄uidit p̄ᵃ cã. Dicendũ eſt igiť ꝙ q̃uis de ſe et de ſua nã poſſint tales cauſe ĩpediri a ſuis effectibus: in ordine tñ ad ſciam p̄me cauſe nõ p̄nt ĩpediri ab eo qȝ p̄ma cã de ipis p̄ſciuit. ¶ Ad argumẽtũ aũt eſt dō⁴ ꝙ q̃uis effect⁹ q ſũt a p̄ma cã p̄uiſi euenire: neceſſario eueniant: ex quo ſũt p̄uiſi: non tñ ideo debẽt dici eẽ effectus neceſſarij. Cui⁹ rõ ẽ: q2 effect⁹ imitať ꝯditiões cauſe ꝓxime: ⁊ nõ cõditiones cauſe remote. vñ ⁊ q̃uis cã p̄ma ſit incorruptibilis: nõ tñ effectus oĩuꝫ cãꝝ ſecũdaꝝ ſũt icorruptibiles. Quia igiť cauſe contingẽtes ſũt ſuoꝝ effectuum cauſe ꝓxime: oꝫ ꝙ ſꝫm nãm eaꝝ ſit nã ſuoꝝ effectuuꝫ. vt vꝫ. ſicut ipe de ſua nã ſũt cõtigẽter ꝓducentes effect⁹ ſuos: ſic ẽt effectus eaꝝ de ſua natura ſint ⁊ dici debeãt contingentes effectus: non obſtãte ꝙ nõ poſſint ꝯ p̄me cauſe p̄ſciam: q̃ eſt cã ipoꝝ remota euenire.

Sed adhuc 3° ſtat dubitatio de his q̃ eueniũt a caſu: nõ .n. videť ꝙ aliqd a caſu eueniat q2 ꝯ rõnem effectus caſualis ẽ ꝙ ſit p̄uiſus. ſi ḡ a p̄ma cã ſũt oĩa p̄uiſa: vř ꝙ nihil in reb⁹ poſſit a caſu vel a fortuna fieri. ¶ Ad iſtã q̃ſtionẽ ẽ dō⁴ ꝙ nihil ꝓhibꝫ vnũ ⁊ eũdẽ effectũ dici caſualẽ ĩ cõꝑatione ad vnã cauſã ⁊ ĩ ꝯꝑatione ad aliã nõ eſſe caſualẽ. videm⁹ .n. cũ dñs dirigit duos ſeruos ad vnum ⁊ eundẽ locum: ignorãte vtroqꝫ ſeruoꝝ de alio concurſus amboꝝ ſuoꝝ ĩ illo loco erit p̄ter ſciam ⁊ ĩtentionẽ ipoꝝ: ſed nõ erit p̄ter ſciam ⁊ intẽtionẽ dñi. ⁊ icctrco talis concurſus nõ erit caſualis in cõꝑatione ad dñm: ſed erit caſualis vtriqꝫ ſeruo: q2 caſuale euenit p̄ter ſciam ⁊ ĩtentionẽ ei⁹ cui diciť caſualiř accidere. Quia igiť nihil põt ĩ rebus contingere preter ſciam p̄me cauſe: pꝫ ꝙ nihil ẽ in rebus fortuitũ aut caſuale ſibi. ſꝫ q2 multa p̄nt accidere ĩ rebus p̄ter ſciam ⁊ ĩtentionem cãꝝ ſecũdaꝝ: iõ multa p̄nt eẽ fortuita ⁊ caſualia in ordine ad eas. Dicendũ ẽ igiť ad queſtionem ⁊ ad argumentũ ꝙ effectus caſuales ⁊ fortuiti p̄nt ꝯſiderari dupliř. vno mõ ĩ ordine ad cauſas ſecũdas ex operatione quaꝝ ꝓueniũt p̄ter ĩtẽtionẽ ⁊ ſciam eaꝝ. ⁊ ſic dicũtur eſſe ⁊ ſunt caſuales ⁊ fortuiti effectus. Alio vº modo cõſiderari p̄nt ĩ ordĩe ad cauſã p̄mã: cui⁹ ſciaꝫ ⁊ ordiatio nẽ ſubterfugere nõ p̄nt. ⁊ ſic nec ſũt fortuiti nec caſuales.

Quarto reſtat dubitatio precipue de operationib⁹ humanis. vtrum. vꝫ. neceſſario eueniant ĩ ordinem ad cãm p̄mã. videtur eni ꝙ non. q2 ſi neceſſario eueniũt tũc ſicut arguit ariſto. nõ oportebit ꝑꝑ ipa negociari: neqꝫ conſiliari: q2 cum ſcia p̄me cauſe non poſſit errare. ex quo p̄uidit talia fienda fient de neceſſitate ſiue cõſiliemur de ipis ſiue nõ. Cũ ḡ ĩconueniẽs ſit dicere ꝙ oĩa noſtra conſilia ⁊ ſtudia ſint fruſtra: incõueniens videť ẽt eẽ: ꝙ oꝑa noſtra neceſſario eueniãt ĩ ordine ad p̄mã cãm. ¶ Ad iſtã q̃ſtionẽ dixerũt gdaꝫ ꝙ p̄ma cã de noſtris actibus non hꝫ ſciam in ſingli ſed vli tñ. Alij vº dixerunt ꝙ de ipis hꝫ ſciam etiam in ſingulari: ſed nõ ꝑꝑ ipaꝫ ſic eueniũt: qn poſſint nõ euenire. ſed vtraqꝫ opinio ẽ falſa. Manifeſtum ẽ enim ꝙ nullus põt aliquẽ punire vel p̄miare de eo qȝ ignorat. ponim⁹ aũt ꝙ ad p̄mã cãm ꝑtinet nos de noſtris actibus ſingularibus ⁊ ĩ ſingulari p̄miare ⁊ punire. vnde neceſſe eſt ꝙ ẽt in ſingulari cũcta nr̃a oꝑa ſint cognita a p̄ma cã. Et p̄ſcia q̃ aliqd ſcitur ĩ coĩ ⁊ vlĩ ẽ ſcia ĩpfecta ⁊ cõfuſa. cũ ḡ incõuenientiſſimũ ſit dicere ꝙ p̄ma cauſa nõ hẽat ſciaꝫ ꝑfectiſſimã de reb⁹: ſꝫ cõfuſã ⁊ ĩꝑfectã: oĩo irrõnabile ẽ ponere ꝙ p̄ma cã nõ cognoſcat cũcta noſtra oꝑa diſtincte ⁊ in ſingulari. ⁊ iõ opinio hoc dicens ſicut abſurda ẽ abijciẽda. Alia opinio ẽ ĩcõueniẽs niſi itelligať ſane. manifeſtũ ẽ .n. ꝙ ſcia dei ẽ oĩo ifallibił. ſuppoſito igiť ꝙ ipe p̄ſciat ĩ ſingulari ⁊ diſtincte nr̃m op⁹: oꝫ nec̃io aut ꝙ eueniat ſic p̄ſcitũ ẽ ab ipo: aut ꝙ fiat ꝯ ſciaꝫ ipi⁹. Quia ḡ ꝯ ſciam ipi⁹ nihil põt fieri: neceſſariũ ẽ vt nr̃m op⁹ ſic eueniat: ſicut ab ipo eſt p̄ſcitum. ¶ Cõſiderãdũ ẽ igitur ꝙ cũ ſcia p̄me cauſe oĩum ſit comprehẽſiua nõ ſolũ p̄uidet effectũ nr̃m ſed ẽt oĩa ꝑ que ĩ illũ effectũ deuenim⁹. p̄cõſiliando ⁊ negociãdo. p̄uidit .n. p̄ᵃ cã ꝙ precõſiliãdo ⁊ negociãdo ĩ ipm deuenire deberem⁹: ita ꝙ nõ p̄cedẽte cõſilio ⁊ negociatiõe nr̃a ſcđm ei⁹ ſciam talis effectus minime nobis ꝓueniet. ⁊ ideo poſito ꝙ p̄ma cã p̄ſciat oẽs effectus nr̃os: ⁊ dato ꝙ tales effect⁹ neceſſario eueniãt ĩ ordine ad ſciam ei⁹: non tñ iõ negocia nr̃a ⁊ conſilia ſũt fruſtra. imo ſũt neceſſaria ad tales effect⁹ aſſequẽdos: ex quo a p̄ma cã ẽ p̄ſcitũ ꝙ ꝑ ꝯſilia ⁊ negocia nr̃a debent euenire.

Sed tũc gnto reſtat dubitatio vtꝝ talis p̄ſcia tollat libertatẽ voluntatis. vř .n. ꝙ ſic. q2 volũtas nõ dicitur libera: niſi ꝙ ſic põt ĩ aliqd: ꝙ tñ põt ĩ oppoſitũ: ſꝫ ſtãte p̄ſcia alicui⁹ voliti volũtas ipꝫ vult: nec põt ĩ oppo⁴. ḡ p̄ſcia tollit libertatẽ voluntatis. ¶ Ad iſtã dixerũt gdã ꝙ libertas volũtatis tolliť ꝑ ipaꝫ p̄ſciam: eo ꝙ voluntas põt agere ⁊ nõ agere id qȝ ĩ ſua poteſtate hꝫ agere: ſꝫ ſtãte p̄ſcia de aliq̃ agẽdo: nõ põt volũtas id nõ agere. Hec autẽ opio ẽ erronea ⁊ irrõnabilis p̄ gdẽ q2 tũc tolliť punitio ⁊ p̄miatio. Nõ .n. recte aliqs põt puniri de eo qȝ nõ hꝫ ĩ poteſtate ſua: nec ẽt p̄miať gs de eo qȝ nõ agit ſua volũtate. ſi ḡ p̄ſcia facit vt nihil ſit ĩ poteſtate nr̃a: de nullo tunc recte puniemur aut p̄miabimur. Sꝫ dicta opio ẽ irrõnabił q2 eadẽ rõne cõcludeť ꝙ p̄ᵃ cã non habeat libertatẽ aut poteſtatẽ actuũ ſuoꝝ. Manifeſtũ ẽ .n. ꝙ ipa p̄ſcit gcgd ẽ factura. ⁊ q2 ſua p̄ſcia ẽ ifallibił: ſtãte p̄ſcia: nõ põt nõ facere qȝ p̄uidit ſe facturã. aut igiť oꝫ ꝙ ꝯcludat rõ de cã p̄ᵃ ꝙ nõ hꝫ poteſtatẽ ⁊ libertatẽ actuũ ſuoꝝ. qȝ ẽ oĩo abſurdũ. aut oꝫ ꝯfiteri ꝙ nõ obſtãte p̄ſcia ⁊ ei⁹ ifallibilitate habeat rõnalis creatura libertatẽ volũtatis: ⁊ dñium ſuaꝝ actionuꝫ. Eſt igiť ꝯſiderãdũ ꝙ p̄ᵃ cã cognoſcit dñium ſuũ ⁊ dñium oĩs creature rõnalis ꝑfectiſſime. ⁊ iõ cognoſcit gcgd ſuo dñio rõnalř creatura dꝫ facere: ſicut ⁊ cognoſcit gcgd ipamet dꝫ agere ꝑ ſuũ ꝓpriũ dñium. ⁊ q2 ſicut cognoſcit ſe facturã aliqd ſic facit: ideo ſuo ꝓprio dñio facit gcgd p̄ſcit ſe ꝑ ſuũ dñiuꝫ facturũ. ⁊ abſolute gdẽ loquendo põt h qȝ

facit dimittere:ſed ſuppoſita preſcia id dimittere nō pōt. Conſimili modo ſicut cognoſcit creaturā rōnalē aliqd factură: ſic rōnalis creatura facit. vñ qđ cognoſcit ipſam facturā p libertatē ſue volūtatis: ħ ipſa facit ſua volūtate libera. Et abſolute qdē loquēdo pōt facere oppoſitū. ſʒ preſcia ſuppoſita nō pōt. Et p ħ pʒ rñſio ad argᵘ.

℄ Expliciūt preclariſſima cōmentaria gratiadei eſculani ſacri ordinis pdicatoꝝ ī pᵐ librū periermenias ariſto.

Quoniam autem eſt de aliquo affirmatio ſignificans aliquid: hoc autē eſt vel nomen vel innominabile. vnum autem oportet eſſe τ de vno id quod eſt in affirmatione.

℄ Incipiūt cōmentaria eiuſdē in 2ᵐ librum. Lec. I.

Poſtq̃ determinauit phs ī pmo libro de enunciatiōe ſimplr ꝯſiderata. ī ħ 2° libro determiat ꝺ enūciatiōe ſʒ q diuerſificaꝛ p aliqd ſibi additū. ſm aūt q dič thomas nr̃ tria pñt ꝯſiderari ī ipa enūciatione. p qdeʒ ipe dictiones q̄ pdicanꝛ τ ſubyciunꝛ ī ea: quas diſtinxit ariſto. in pmo libro p noia τ verba. 2° ipa ꝯpō ſm quā ē verū vł falſū ī enūciatiōe affirmatiua aut negatia. τ 3° ipa oppō vniᵘ enūciationis ad aliā. τ ſm ħ diuidiꝛ iſte liber ī tres ptes: qꝛ pmo oñdit ariſto. qd accidat enūciatiōi ex eo q aliqd addiꝛ ad dictiōes ī ſubo vł pdicato poſitas. 2° oſtēdit qd accidat enūciationi ex eo q aliqd addiꝛ ad determinandū veritatē vel falſitatē ꝯpoſitiōis. ibi. Dis vō determiatis. 3° ſoluit quādā dubitationē circa oppōnē enunciationū: pueniētē ex eo q aliqd addiꝛ ſimplici oppōni enunciationū ibi. Utꝛ aūt ꝯria. Eſt aūt cōſiderādū q additio facta ad pdicatū vel ad ſubm qñq3 tollit vnitatē enūciationis: τ qñq3 eā nō tollit. vñ ſm ħ diuidiꝛ pma ps ī ptes duas: qꝛ pmo oſtēdit ariſto. qd accidat enūciationi ex additiōe negatiōis īfinitātis dictionē. 2° oſtēdit qd accidat enūciationi ex additiōe tollēte vnitatē eiᵘ ibi. At vō vnū de pluribᵘ. Circa pᵐ duo facit qꝛ pmo declarat de enūciatiōibᵘ ſimplicibᵘ ī quibᵘ nomē finitū vel īfinitū poniꝛ in ſubo ſolū. 2° vō agit de illis ī qbᵘ nomē finitū vel īfinitū poniꝛ nō ſolū ī ſubo. ſʒ ēt ī pdicato ibi. Qñ aūt ē tertiū adiacens. Circa pᵐ tria facit. qꝛ pmo ponit quaſdā rōnes diſtiguēdi tales enūciationes ex pte noium. 2° oſtēdit q̄re ñ pōt eē eadē rō diſtiguēdi ex pte vboꝝ ibi. Preter vbū. Et 3° ponit enūciationū diſtictionem ibi. Quare pᵃ ē affirmatio. Circa pmū adhuc tria facit: qꝛ pmo pponit rōnes diſtiguēdi enūciatiōes. 2° exponit qđ dixerat ibi. Nomē āt dictū ē. τ 3° ꝯcludit ītētū ibi. Erit itaq3 ois. Dicit itaq3 ī pᵃ pte q qꝛ ois affirᵒ ē ſignificās aliqd ꝺ aliq̄ ſicut dcm̄ ē ī pᵒ li. τ ħ de quo aliqd ſignificaꝛ ē aut nomē aut inoiabile: ita tñ q ñ ābo ſil: ſʒ vnū oʒ eē ħ qđ ē pdicatū ī vᵃ affirmatiōe: τ ꝺ vno tñ ſubo pdicaꝛ in ea: necē ē ſupple ſeq ħ qđ ꝯcludeꝛ poſtea. ℄ Eſt āt noᵐ q qꝛ vbū ē ppe nō coꝝ q̄ ꝺ altero pdicanꝛ: τ id qđ dꝛ ī enūciatiōe ꝺ aliquo ē pdicatū: iō neceꝛ ē q id de quo dꝛ aliqd ppe ī enūciatiōe ſit nomē aut aliqd ſūptū noialr. Et ppterea dič ariſto. q ħ de quo ſignificaꝛ aliqd ī enūciatiōe ē nomē vł inoiabile.

℄ Nomē āt dictū ē τ inoiabile prᵘ. ñ hō. n. q[ue]dē nomē ñ dico: ſʒ nomē īfinitū. vnū. n. ſignificat quodāmodo ī īfinitū: quēadmodū τ ñ currit ñ verbū dico: ſʒ īfinitū verbū.

℄ Deinde cū dič. Nomē āt dictū ē. expōit qđ dixerat nomē vł inoiabile dicēs: q dictū ē pᵃ qd ſit nom̄ τ qd inoiabile qꝛ nomē ē ſič hō equᵘ τ ſilia. ſʒ inoiabile ē ſič non hō qꝛ ñ dicimᵘ eē ſimplr nomē: ſʒ nomē īfiniᵘ. Et q̄uis ꝯtieat negationē τ id cui addiꝛ negaᵒ: fač tñ enūciationē vnā cū vᵒ pdicato adiūcto: eo q ipʒ ēt nomē īfiniᵘ ſignificat q̄dāmō vᵘ. Dꝛ āt ñ ſimplr nomē ſʒ nomē īfiᵘ: quēadmodū ñ currit ñ dꝛ ſimplr vbū: ſʒ vbū īfiᵐ. ℄ Eſt āt noᵐ q nomē īfiᵘ dixit ħ ariſto. inoiabile: ñ qdē qꝛ nullo vocabulo noiari poſſit cū noieꝛ nom̄ īfiᵐ: ſʒ qꝛ añ tpa ſuia ñ erat ei nom̄ īpoſitū. ℄ Itē noᵘ ē q nom̄ īfiᵘ dꝛ ſignificare ñ ſimplr vᵐ: ſʒ quodāmō: qꝛ ñ hʒ ſignificatū poſitiuū ſič hʒ nom̄ fiᵘ: ſʒ potiᵘ hʒ ſignificationē remotiuā. qꝛ tñ īportat rōnē vniᵘ foꝛ vł nāe dꝛ ſignificare quodāmō vnū.

℄ Erit aūt ois affirmatio vel ex nomine τ verbo vel ex infinito nomine τ verbo.

℄ Deide cū dicit. Erit itaq3 ois affirᵒ. ꝯcludit ppoᵘ. di. q ex quo ois enūciaᵒ ē ſignificās aliqđ pdicatū ꝺ aliq̄ ſubo: τ vbū ē nō coꝝ q̄ pdicaꝛ: ac p ꝯñs id de quo aliqd pdicaꝛ ē vel nomen vel nomen infinitum ſequitur q omnis affirmatio erit vel ex noie τ vbo: vł ex infinito nomine τ vbo ℄ Ubi noᵐ ē q fač mētionē ſolū de affirmatiōe τ ñ ꝺ negatiōe: qꝛ affirᵒ ē nobilioꝛ τ pfectioꝛ ſpēs enūciatiōis: qđ tñ dič de affirmatiōe ħ vult ēt itelligi de negatiōe. ℄ Itē noᵘ ē q q̄uis videaꝛ fieri aliq̄ enūciatio ī q̄ nō ſubyciꝛ nom̄ ſʒ vbū. ſič cū dꝛ q currit ē vbū. ñ tñ ħ ē ꝯ ea q̄ ħ dicit ari. ponēs q affirᵒ ē vł ex noie τ vbo: vł ex īfinito noie τ vbo: qꝛ cū vbū aliqđ ſubyciꝛ ī enūciatiōe teneꝛ noialr τ ñ vbalr: eo q tūc non eſt nota pdicationis. τ tūc vbū ſumiꝛ verbalr cū ē nota coꝝ q̄ de altero pdicanꝛ.

℄ Preter verbū āt nulla affirmatio vł negatio ē. ē. n. vł erit vł fuit: vł q̄cūq3 alia hmōi verba ex his ſūt q̄ ſūt poſita: ꝯſignificāt. n. tpa.

℄ Deinde cū dič. Preter vbū. oſtēdit q ſilis rō diſtictiōis enūciationū ñ pōt accipi ex pte vbi: vt. vʒ. dicaꝛ q q̄dam enūciaᵒ ē ex vbo finiᵒ: τ q̄dā ex vbo īfinito. qꝛ vt dič nulla affirmatio vł negatio fit pter vbū. Nā eſt vł erit vł fuit: τ oia hōi ſūt vba ex his. i. ꝺ nūero vboꝝ q̄ poſita. l. diffiniᵒ ſꝛ ſupiᵘ ī pmo libro. qꝛ cōſignificāt tpa qđ ē ppriū verbi: τ ſine aliquo iſtoꝝ nō fit enunciatio.

℄ Quare prima ē affirmatio τ negatio: ē hō: ñ ē hō. deide ē ñ hō: ñ ē ñ hō. Rurſus ē ois hō: ñ ē ois hō: ē ois ñ hō: ñ ē ois ñ hō. τ in extrinſecis tpibus eadē ratio eſt.

℄ Deide cū dič. Quare pᵃ affirmatio. cōcludit ex pmiſſis diſtictionē enūciationū. d. q pᵃ affirmatio vł negatio ē vt iſta: eſt hō: ñ ē hō. deide ſiue poſterior enūciatio vt: ē ñ hō ñ ē ñ hō. ſilr ī vł hᵘ ſūt pᵉ ē ois hō: ñ ē ois hō: τ poſterioꝛes ſūt ē ois ñ hō: ñ ē ois ñ hō. Addit āt q eađ rō ē ī extrīſecis tpibᵘ. i. ī enūciatiōibᵘ q̄ ſiūt p vba tpis futuri vł pteriti.

Ad pleniorem āt itelligētiā eoꝝ q̄ dicta ſūt. q̄ramᵘ de tribᵘ. Primo āt q̄ramᵘ vtꝝ diſtictio enūciationum ħ poſita ſit diſtictio vniuoci aut analogi. vꝛ. n. q ſit diſtinctio vniuoci. qꝛ qđ pdicaꝛ ſʒ idem nomen τ ſecundum eandem rōeʒ ē vniuocum. ſed enunciatio pdicaꝛ ſm ideʒ nomē τ ſʒ eandem rationem ꝺ enūciatiōe q̄ ē ex noie finito: τ de enūciatione q̄ ē ex noie īfinito: g de ipis dꝛ vniuoce. τ p ꝯñs diſtictio enūciatiōis ħ poſita ē diſtictio vniuoci. ℄ Ad iſtā qōnē eſt dūᵒ

q̄ hec diſtictio enūciatiōis n̄ ē diſtictio vniuoci: ſʒ ē diſtictio analogi. Ad cuius euidētiam ſciendum ē q̄ dupliciter poſſumꝰ oñdere hāc enūciationū diſtictionē eē diſtictionē analogi: ſʒ duo q̄ i ipo analogo iuenimꝰ: p q̄ analogū ab vniuoco diſtiguit: quoꝝ pm ē: q2 analogū deſcēdit p pꝰ i vꝰ coꝝ ſub ſe ɔtētoꝝ: q̄ȝ i aliud. ſic ēs p pꝰ i ſubſtātiā q̄ȝ i accñs deſcēdit: ſʒ vniuocū n̄ deſcēdit p pꝰ i vm coꝝ de qbꝰ p̄dicaṫ vniuoce q̄ȝ i reliquū. zm vo ē. q2 vꝰ ɔtētoꝝ ſb analogo iportat habitudinē ad alteꝝ: ſic accñs iportat habitudinē ad ſubāʒ: ſʒ vnū cōtētoꝝ ſub vniuoco n̄ ſic iportat bitudinē ad reliquū. hec āt duo repimꝰ i enūciatione reſpcū enūciatiōis q̄ ē de ſubo finito: ⁊ reſpectu enūciationis q̄ ē de ſubo ifinito. q2 cū ptes enūciatiōis ſint nomē ⁊ v̄bū: nec̄e ē vt queadmodū noīa deſcēdit p pꝰ in noīa fiꝰ q̄ȝ i noīa ifiꝰ: ſic ēt enūciatio deſcēdat ſuo mō p pꝰ i eā q̄ ē ex noīe finito: ⁊ i eā q̄ ē ex noīe ifiniꝰ p poſteriꝰ. ⁊ ppterea ſignāter ari. affirmationē ⁊ negationē q̄ ē ex noīe finꝰ appellauit p̄mā. queadmōʒ ēt noīa ifim n̄ dr̄ noīa: niſi p ordinē quēdā ad noīa fiꝰ. ſic ēt ē nec̄e q̄ enūciatio ō noīe ifiꝰ iportet ordinē ⁊ bitudinē ad enūciationē ō noīe fiꝰ. vñ pʒ q̄ p̄dicta diſtictio enūciatiōis n̄ ē diſtictio vniuoci: ſʒ analogi. ⁋ Dōꝰ ē ḡ ad arꝰ q̄ ō rōe vniuoci eſt n̄ ſolū q̄ dicatur ſʒ idē noīa ⁊ eādē rōeʒ: ſʒ ēt q̄ n̄ dicaṫ p pꝰ ⁊ p poſteriꝰ. ⁊ iō enūciatio n̄ dr̄ vniuoce ō enūciatiōe de finito ⁊ ō enūciatione de infinito.

Secundo q̄ramꝰ ō eaō diſtinctiōe: vtꝝ fiat p dr̄ias formales: an p dr̄ias mālēs. vr̄. n. q̄ fiat p formales dr̄ias. q2 noīa fiꝰ differt formalr̄ a noīe ifinito. ḡ cū enūciaꝰ de finiꝰ ⁊ enūciatio ō ifiniꝰ diſtiguāṫ ſʒ diſtictionē noīs finiti a noīe ifinito: vr̄ q̄ tal' diſtictio fiat p dr̄ias formales. ⁋ Ad iſtā. q. ē dōꝰ q̄ dicta diſtictio n̄ fit niſi penes mālēs dr̄ias enūciatiōis. Cuꝰ rō ē: q2 cū forma enūciatiōis ɔſiſtat i ɔpōne p̄dicati cū ſubo: nec̄e ē vt p ea diſtiguāṫ enūciatio formalr̄: q̄ ipaʒ ɔpōnē p̄dicati ⁊ ſubi diuerſificāt. ſʒ q2 p̄dicaꝰ ⁊ ſbʒ ē mā enūciatōis. nec̄e ē vt p ea q̄ diuerſificāt ſolū ɔditiōes p̄dicatoꝝ aut ſboꝝ: enunciatio n̄ diſtiguāṫ niſi tm̄ mālr̄. nc̄ āt ſic ē q̄ fiꝰ ⁊ ifiꝰ n̄ diuerſificāt ɔpōeʒ p̄dicati cū ſubo: ſʒ ſolū diuerſificāt dictiones q̄ i enūciatiōe p̄dicāṫ vl' ſubyciunṫ. vñ pʒ euidēter q̄ enūciatio n̄ diſtiguiṫ formalr̄ p enūciationē ō finito: ⁊ p enūciationē ō ifiꝰ. pʒ āt ex eoō. q̄ enūciaꝰ ō finito ⁊ enūciatio ō ifiꝰ n̄ dr̄t ſpē: q2 diuerſitatē ſpēi faċ dr̄ia formal' ⁊ nō dr̄ia māl'. ⁋ Dōꝰ ē ḡ ad arꝰ q̄ q̄uis noīa fim differat formalr̄ a noīe ifiꝰ: q2 tñ nomē eſt mālis ps enūciatiōis: n̄ diuerſificat pp̄ h̄ formalr̄ enūciationē: ſʒ tm̄ mālr̄.

Tertio q̄ramꝰ an v̄bū ifiꝰ ſtet ifim i enūciatōe. vr̄. n. q̄ ſic: q2 dcm̄ fuit i p̄ li. q̄ ēt v̄bū ifiꝰ ē nō coꝝ q̄ dr̄r ō altero. ſʒ qō ē nō coꝝ q̄ p̄dicāṫ: manet i enūciatōe ḡ v̄bū ifim i enūtiatiōe māet. ⁋ Ad iſtiꝰ. q. euidētiā noꝰ ē q̄ difficultatē i iſta. q. faċ h̄ q̄ v̄bū ifiꝰ n̄ dr̄t a negatio niſi i h̄ q̄ v̄bū negatiuū pferṫ i vi duaꝝ dictionū: ſʒ v̄bū ifinitū pferṫ i vi vniꝰ dictiōis. q2 ḡ i vi vniꝰ dictionis pōt pferri n̄ ſolū ex̄ enūciatōeʒ: ſʒ ēt i enūciatōe: vr̄ dōꝰ: q̄ n̄ ſolū ex̄ enūciationē: ſʒ ēt i enūciatiōe poſſit māere ifiꝰ. Ut ḡ appeat qd mihi vr̄ i hac mā: ɔſiderādū ē: vt diximꝰ in logica nr̄a: q̄ q̄uis enūciatio ⁊ ppō ſint idē realr̄: tñ ſʒ rōnē dr̄ūt: q2 enūciatio q̄ȝm ē ex vi ſue rōis hʒ directe ordinē n̄ ad argumtationē: ſʒ ad ſignificādū ɔceptū ɔplexū intellectꝰ i quo ē v̄itas ⁊ falſitas. ſʒ ppō q̄ȝm ē ex vi ſue rōis iportat ordinē ad ipaʒ argumētatiōeʒ. Quia ḡ enūciatio reſpicit verū ⁊ f'lʒ: id dic̄ logicꝰ manere i enūciatiōe diſtictū a negatiuo qō diuerſificat ab ipo ſignificationeʒ veri. v̄bū aūt ifiꝰ nō diuerſificat a v̄bo negatiuo v̄itatē enūciatiōis. Eadē. n. ē v̄itas iſtiꝰ enunciatiōis. petrꝰ n̄ amat: ⁊ iſtius enūciatiōis: petrꝰ n̄amat. Et iō logicꝰ n̄ dic̄ i enūciatione v̄bū ifim diſtigui a negatiuo: ēt ſi pferaṫ i vi vniꝰ dictionis. Appellat autē ipm magis negatiuū q̄ȝ infinitum: q2 remouere i enūciatione aliqd a ſubo: ē ppriuʒ v̄bi negatiui. vtrūq; āt ipoꝝ i enūciatiōe poſitū remouet aliqd a ſubo: ⁊ ppterea nec ariſto. nec thomas dic̄ i enunciatiōe ipʒ eē niſi v̄bū negatiuū. ſʒ ō ppōne ſecꝰ ē: q2. n. ipa iportat ordinē ad ſyllm ea q̄ diuerſificāt modos ſilogiſticos concedit logicꝰ eē diſticta i ppōnibꝰ. ſic aūt ſe hñt v̄bū ifiꝰ ⁊ negatiꝰ: q2 v̄bū negatiꝰ faċ modū ſylli negatiui. ſʒ v̄bū infiniꝰ facit modū ſylli affirmatiui: ſic cū dr̄. oīs q̄ n̄ diligit n̄amat. ſʒ oīs lapis nō diligit. ḡ oīs lapis nō amat. ⁊ ppterea ɔuenienter pōt ponere logicꝰ v̄bū ifiꝰ eē diſtictū i ppōne a negatio. vñ ⁊ tho. i pꝰ ſcdē ponit expſſe q̄ v̄bū i ppōne negatiuū manet diſtictū a v̄bo ifiniꝰ. ⁋ Dōꝰ ē ḡ ad argumētū q̄ v̄bū ifiꝰ eſt nō coꝝ q̄ p̄dicāṫ ⁊ ponūṫ i ppōne ⁊ enūciatiōe: ita tñ q̄ i ppōne manet diſtinctum a negatiuo: ſed non i enūciatione.

⁋ Qñ āt ē tertiū adiacēs p̄dicaṫ dupl'r dicunṫ oppoſitiones. Lectio. II.

P Oſtq̄ȝ diſtixit ari. enūciatiōes i qbꝰ nomē infiꝰ vl' fiꝰ ponīṫ ex pte ſubi: h̄ accedit ad diſtiguēdū illas enunciatiōes i qbꝰ nomē finitū ⁊ ifinitū ponīṫ ex pte ſbi ⁊ ex pte p̄dicati. ⁊ circa h̄ duo faċ: q2 p diſtiguit hōs enūciatiōes. zꝰ manifeſtat q̄dā q̄ poſſent eē dubia circa eas ibi. Om̄ vo 3ria. Circa pꝰ duo faċ: q2 p agit de enūciatiōibꝰ i qbus pōiṫ v̄bū ſbſtātiuū. zꝰ agit ō enūciatiōibꝰ i qbꝰ ponūṫ alia v̄ba ibi. In his vo i qbꝰ. Circa pm 3ꝰ faċ: q2 p diſtiguit enūciatiōes i qbꝰ ſbycit noīa fiꝰ n̄ vl' ſūptū. zꝰ diſtiguit eas i qbꝰ ſubyciṫ noīa fim vl' ſūptū. ibi. Silr̄ āt ſe hʒ. ⁊ 3ꝰ agit ō illis i qbꝰ ſubyciṫ noīa ifiꝰ n̄ vl'r. ibi. Alie āt ad n̄ hō. circa pm adhuc 3ꝰ faċ. q2 p ppōit diuerſitatē oppōis talium enūciationū ab alys. zꝰ ɔcludit eaꝝ nūeꝝ: ⁊ pōit ipaꝝ bitudinē. ibi. Jccirco q̄ttuor. ⁊ 3ꝰ exēplificat q̄ſi i figura. ibi. Intelligimꝰ. circa pꝰ duo faċ. q2 p ppōit qō itēdit. zꝰ exponit q̄dā q̄ dixerat ibi. dico āt. Dic̄ ḡ i pª pte: q̄ qñ ē 3ꝰ adiacēs p̄dicaṫ: dr̄r oppōes dupl'r. i. fiunt duplo plures oppōnes q̄ȝ fiāt qñ p̄dicaṫ ſʒ ſe ⁊ n̄ adiūctum alicui 3ꝰ. ⁋ Ubi noꝰ ē q̄ iſtud v̄bū ē dupl'r pōt p̄dicari i enūciatiōe: vno qdē mō ſʒ ſe: ſic cū dr̄ hō ē. ⁊ tc̄ n̄ expmūṫ i enūciatiōe 3ª: ſʒ duo tm̄. ſ. ſbʒ: ⁊ iſtō p̄dicam ē: qō n̄ itell'r copulari ſbo p aliō a ſe. Alio āt mō pōt i enūciatiōe p̄dicari n̄ ſʒ ſe: ſʒ alteri adiūctū: ſic cū dr̄. hō ē iuſtꝰ. ⁊ tc̄ dr̄ p̄dicari 3ꝰ adiacēs. q2 addiṫ 3ꝰ: qō p adiūctionē eiꝰ denotaṫ actu p̄dicari. ⁊ tc̄ i enūciatiōe expmūṫ 3ª. ſ. ſubʒ: copula v̄bal' ⁊ id qō denotaṫ p̄dicari p adiūctionē copule. q2 tñ v̄bū n̄ ē nō coꝝ q̄ ſubycīṫ: ſʒ coꝝ q̄ p̄dicāṫ: copula v̄bal' n̄ ſe tʒ cū ſbo ſʒ cū p̄dicato. ⁊ iō dixit ſignāter Ariſto. qñ ē p̄dicaṫ tertiū adiacēs.

⁋ Dico aūt vt ē iuſtus hō: eſt tertiuʒ adiacere nomē: vel verbū i affirmatione.

⁋ Deide cū dic̄. Dico āt. expōit qō dixerat q̄ ē 3ꝰ adiacēs p̄dicaṫ. di. q̄ dico ipʒ nomen vl' v̄bū ē adiacere i affirmatiōe 3m: vt cū dr̄ ē iuſtꝰ hō: adiacet h̄ qō dico ē 3ꝰ. i. ad 3m deputa ad h̄ q̄ dr̄ iuſtꝰ. ⁋ Ubi noꝰ ē q̄ cū dico ē iuſtꝰ hō n̄ dʒ ē p̄dicari 3ꝰ adiacēs: n̄ dʒ ē accipi p p̄diꝰ ⁊ iuſtꝰ hō p ſubo: ſʒ dʒ ſumi hō p ſubo: iuſtꝰ p p̄diꝰ: ⁊ ē p copula huic p̄dicato adiacente. vñ ⁊ q̄uis i locutiōe q̄ dicitur eſt iuſtus hō: tertia dictio recitata ſit hō: q2 tñ ſʒ rectū ordinē ſubʒ p̄ſupponīṫ p̄dicato: pꝰ i illa enūciatōe ē hō: qō ē ſubʒ. ⁊ 3ꝰ ē iuſtꝰ qō ē p̄dicatū. ſʒ ipʒ. ē ſe hʒ vt meꝰ. q̄uis pp̄ aſſignatā rōnē ſe teneat cū p̄dicato. ⁋ Itē notādū q̄ cū ipʒ ē appellaṫ noīa ſumīṫ noīa large ſʒ q̄ oīs dictio vocaṫ noīa. ⁊ q2 pprie diciṫ verbū. iō Ari. nō fuit ɔtētꝰ dicere ē nomē ſʒ dixit ē nomē vel verbū.

⁋ Quare q̄ttuor erūt ille: q̄ꝝ due q̄dē ad affir

mationē ⁊ negatiōez ſeſe hñt ſm ɔ̄ñtiā vt priuatōes: due vero mīme. Dico āt qm̄ ē aut iuſto adiacebit: aut nō iuſto: q̄re etiā negatiōes: quattuor .n. ſunt.

⸿ Deide cū dic̄. Quare q̄ttuor. ɔcludit numeꝝ iſtaꝝ enūciatōuz dicēs. ꝙ ex q̄ dupl'r ſiūt oppōnes qn̄ ē ꝑdicat̄ terciū adiacēs. q̄ttuor erūt iſte enūciationes. q̄ꝝ due ſeſe hñt ad affirmatiōez ⁊ negatōez ſ₃ ɔſequētiā: ſic̄ ⁊ ꝓuatiōes: ſ₃ due alie mīme ſic ſe hñt. ⁊ ꝙ ſiāt q̄ttuor enūciatōes exponit vl' ðclarat ſubdēs: ꝙ ē aut adiacebit iuſto. i. ꝑdicato finito: vt cū dr̄ hō ē iuſt⁹. aut adiacebit nōiuſto. i. ꝑdicato iſinito vt cū dr̄ ē hō nōiuſt⁹. ⁊ ſic erūt due affirmatōes. ⁊ negatōes due ſiēt ſilr̄. q₂ nō eſt adiacebit aut ꝑdicato finito aut ꝑdicato iſinito. Quare p₃ ꝙ q̄ttuor ſūt enunciatiōes iſte. ⸿ Notādū ē āt ꝙ cū ē ꝑdicat̄ ſm ſe: nō ſiūt ð eodez ſubo niſi due enūciatōes: vna. ſ. affirmatiua ⁊ altera negatiua. eo ꝙ tūc nō ꝑdicat̄ niſi v̄bū qð ī enūciatōe non iſinitat̄. ſ₃ cū ꝑdicat̄ 3ᵘ adiacēs: fiunt ð eodē ſubo q̄ttuor enūciatōes: due qdē ð ꝑdica° fi°: ⁊ due ð ꝑdicato iſi°. ⁊ q₂ due enūciatōes faciūt vnā oppōnē. ſ₃ q̄ttuor enunciatōes faciunt oppōnes duas: idcir° dixit ari. ꝙ qn̄ ē ꝑdicat̄ 3ᵘ adiacēs dupl'r ſiūt oppōnes. ⸿ Itez notādū ē ꝙ iſtaꝝ q̄ttuor enūciatōuz due. ſ. affir° ð ꝑdicato fi°: ⁊ affir° ð ꝑdicato iſi° ſeſe hñt ad affirmatōez ⁊ negatōez ſ₃ ɔñtiā: ſic̄ ꝓuatiōes ſiue ſic̄ ille ð ꝑdicato ꝓuatio. q₂ ad affirmatiuā ð ꝑdicato fi° ſeq̄t̄ negatiua ð ꝑdicato iſi°: ſic̄ ⁊ negatiua ð ꝑdicato ꝓuatiuo. q₂ ad iſtā q̄ dic̄ ē hō iuſt⁹ ſeq̄t̄ iſta ð ꝑdicato iſi° n̄ ē hō n̄iuſt⁹. ⁊ iſta ð ꝑdi° ꝓuatio nō ē hō iiuſt⁹. Ad affirmatiuā ēt ð ꝑdi° iſi° ſic̄ ad affirmatiuā ð ꝑdi° ꝓuatio: ſeq̄t̄ negatiua ð ꝑdicato fi°. q₂ ad iſtā ē hō nōiuſt⁹: ⁊ hō iniuſt⁹: ſeq̄t̄ iſta n̄ ē hō iuſt⁹. ſi igr̄ due iſtaꝝ enūciatōuz. ſ. affirma° ſeſe hñt ad affirmatōez ⁊ negatōez ſ₃ ɔñaꝫ: due v̄o mīme ſic ſe hñt. ſ. ipe negatiē. q₂. v₃. ad eas nō ſequunt̄ affirmatiē. q₂ ad iſtā n̄ ē hō iuſt⁹: n̄ ſeq̄t̄ iſta ē hō nōiuſt⁹. q₂ ð lapide ē veꝝ dr̄e ꝙ n̄ ē hō iuſt⁹: nec t̄n ð ipō ē veꝝ dr̄e ꝙ ē hō n̄ iuſt⁹. ⁊ ſilr̄ ad negatōez ð ꝑdicato iſinito: n̄ ſeq̄t̄ affirmatiua de predicato finito.

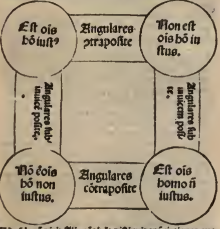
⸿ Intelligim⁹ vero qð dicitur ex his q̄ ſubſcripta ſūt: ē iuſt⁹ hō: hui⁹ negatio ē nō ē iuſt⁹ hō: ē nō iuſt⁹ hō: hui⁹ negatio ē: n̄ ē nō iuſt⁹ hō. ē. n. hoc loco ⁊ nō ē iuſto ⁊ nō iuſto adiacet. Hec igit̄ queadmodum in reſolutorijs dictū eſt ſic ſunt diſpoſita.

⸿ Deide cū dic̄. Intelligim⁹ v̄o. declarat qð dixerat ī figura dicēs: ꝙ id qð dr̄ vl' dcꝫ ē ð iſtis enūciatōib⁹: itelligim⁹ ex his q̄ ſubſcripta ſūt. ⁊ affir° qdē ē ð ꝑdicato fi° ſic̄ ē iuſt⁹ hō: h⁹ āt negatio ē n̄ ē iuſt⁹ hō. affir° āt ð ꝑdicato iſinito ſit ē nōiuſt⁹ hō. hui⁹ v̄o ne° ē n̄ ē n̄iuſt⁹ hō. ⁊ ī his oīb⁹ ꝑdicat̄ ē 3ᵐ adiacēs: q₂ ī h̄ loco. i. ī iſtis enūciatōib⁹ nō ꝑdicat̄ ē ⁊ nō ē ſ₃ ſe: ſ₃ adiacet iuſto ⁊ n̄ iuſto. addit āt ꝙ h̄ ſic diſpoa ſūt ſic̄ dcꝫ ē ī reſolutorijs ī li. ꝑoꝝ. ⸿ Ubi notādū ē ꝙ ī li. ꝑoꝝ h̄ ita diſponūt̄ ſiue ordinant̄ ī figura: q₂ ſub affirmatiua de ꝑdicato finito ponit̄ negatiua de ꝑdicato iſinito.

⸿ Silr̄ āt ſe hēt: ⁊ ſi vl'is nois ſit affirmatio: vt ē ois hō iuſt⁹: ē ois hō nōiuſt⁹. S₃ nō ſi l'r angulares ɔtigit veras eē: cōtingit aūtē aliqn̄. he due igitur oppoſite ſunt.

⸿ Deide cū dic̄. Silr̄ āt ſe hēt: diſtiguit enūciatōes q̄ accipiūt ꝑ ſubo nom̄ fiᵐ vl'r ſūptū dicēs: ꝙ ſilr̄ ſe h₃ multiplicatio enūciatōuz ⁊ oppōnū: ſi ſit affir° nois vl'is: vt cū dr̄: ē ois hō iuſt⁹: ē ois hō n̄iuſt⁹. nā ⁊ ſic manēte eodē ſ̄bo ſūt q̄ttuor enūciatōes. ſ₃ t̄n dr̄t: q₂ n̄ ɔtigit ſilr̄ angulares eſſe v̄as in iſtis ſicut ī il'l: q̄uis h̄ ɔtigat aliqn̄. ⸿ Ubi notandū ē ꝙ exēplificauit ſolū ð affirma° ð ꝑdicato finito: ⁊ ð affirmatiua ð ꝑdi° iſi°: dās ꝑ vtrāqꝫ eaꝝ itell'ıre negatiuā ſibi oppoſitā: eo ꝙ affir° ſe h₃ ad negatōez: vt hr̄ ad ꝓuationē: ⁊ hr̄ ē ꝑnᵐ itelligēdi ſe ⁊ ꝓuatōez. ⸿ Itē no. ꝙ ī enūciatōib⁹ idefinitis n̄ ſolū pñt v̄ificari ſil' angl'ares q̄ ſubiuicē ponūt̄: ſ₃ ēt angl'ares q̄ ɔ̄ponūt̄ ſibi mutuo. n̄ ſolū. n. ſil' ē veꝝ dr̄e: ē hō iuſt⁹: ⁊ n̄ ē hō n̄iuſt⁹: q̄ꝝ v⁹ ī fi° ponit̄ ſb a°: ſ₃ ēt ē veꝝ dr̄e ē hō iuſt⁹: ⁊ nō ē hō iuſt⁹: ſupp⁹ hoīe ꝑ diuerſis hoīb⁹. ſ₃ ī enūciatōib⁹ vl'ib⁹ n̄ ſil' v̄ificant̄ angl'ares q̄ ɔ̄ponunt̄ ſibi mutuo. q₂ nō ē ſil' veꝝ dr̄e: ē ois homo iuſtus ⁊ n̄ ē ois hō iuſt⁹. ſed ſil' verificant̄ angl'ares q̄ꝝ vna ponitur ſub alia: q₂ ſil' ē veꝝ dr̄e ē ois hō iuſt⁹: ⁊ nō eſt ois hō n̄ iuſt⁹. ꝓpterea q̄ dixit Ari. ꝙ n̄ ɔtigit ſil' eē veras angulares ī iſtis ſic̄ ī illis: ɔtigit āt aliqn̄. dic̄ āt Ari. ꝙ iſte ſūt due oppoſite. i. due oppōnes. ſicut patet.

⸿ Alie aūt hñt ad id qð ē nōhō q̄ſi ad ſub₃ aliqd additū: vt ē iuſt⁹ nōhō: nō ē iuſt⁹ nōhō: ē nō iuſtus nōhō: nō ē nōiuſtus nōhō. magis āt plures his nō erūt oppoſite. he aūt extra illas ipe ſm ſe erūt: vt vtētes eo noie qð eſt nōhō.



⸿ Deide cū dicit. Alie aūt hñt. diſtiguit enūciationes que hñt ꝑ ſubo nomē iſinitū dicēs: ꝙ alie enūciatōes hñt aliqd additū: vt ad ſub₃: ad nōhomo: ideſt ad nomē iſinitū: ſic̄ ſunt eſt iuſt⁹ nonhomo: nō ē iuſt⁹ nonhomo: ē noniuſt⁹ nōhō: n̄ eſt nōiuſt⁹ nōhō. ⁊ ſi l'r itellige fieri multiplicationē enūciatōuz ſi nom̄ iſi⁹ ſumptū ī ſubo accipiat̄ vl'r: ſiue cū ſigno vl'i. Addit āt Ariſ. ꝙ magis pl'es n̄ erūt oppōnes enūciationū his q̄ dicte ſūt. S₃ t̄n he q̄ ſūt de ſubo iſinito erūt ipe ſ₃ ſe ex̄ illas. i. diſticte ab illis q̄ ſūt ð ſubo finito: ⁊ erūt vtētes vt noie ſubo eo qð ē n̄hō. i. noie iſinito. ⸿ Eſt aūt notādū ꝙ iſte ð ſubo iſinito dn̄r eē ex̄ illas enūciationes q̄ ſunt de ſubo finito: nō ſolū q₂ ſūt diuerſe ab eis: ſ₃ ēt q₂ iter ſe n̄ h₃ ɔſequētiā. Nā q̄uis enūciatōes de predicato finito ſint diuerſe ab enūciationib⁹ de ꝑdicato iſinito: habēt t̄n ɔñtiam adinuicem: ſicut ſupra expoſitū ē: ſed ille que ſunt ð ſubo iſinito ɔñam adinuicez nō habent: q₂ ad iſtam: eſt nonhomo iuſtus: non ſequit̄ illa: homo eſt iuſtus: nec illa homo non ē iuſtus: quāuis iterdum ineniat̄ etiā in iſtis ɔſequētia: ſumēdo etiā in eis ɔ̄ſtātiā ſubiecti.

⸿ In his vero ī qb⁹ ē nō ɔtigit: vt ī eo qð ē cur

rere vel ābulare:idē faciūt ſic poſita:ac ſi ē addereꝰ:vt ē currit ois hō:ñ currit ois hō:currit ois nōhō.nō currit ois nōhomo.

¶ Deinde cum dicit. In his vero. declarat diſtinctiones enunciationū in qbꝰ ponunꝰ vba adiectiua. Et circa hoc duo facit:qꝛ p̄mo declarat ꝑpoſitū. Scḋo mouet qḋdaꝫ dubiū:ibi. Nō eni dicēdū eſt. Dic ergo i p̄ma pte: ꝙ i his enūciationibꝰ in qbꝰ eſt nō ꝯtingit.i. in qbꝰ nō poniꝰ hoc vbū ē:ſꝫ vbū adiectiuū:vt in eo vbo ſupple qḋ eſt ſignificans currere vel ambulare: idē faciūt ſic poſita hec vba: ſicut ſi addereꝰ ideſt p̄dicareꝰ:ip̄m eſt.qꝛ eodē mō multiplicanꝰ enūciationes ſicꝫ pꝫ dicēdo: ois hō currit: nō currit ois hō:currit ois nōhomo:nō currit ois nōhō. ¶ Ubi notādū eſt ꝙ nō poſuit niſi duas enūciationes de ſubo finito:ꝛ de ſubo īfinito duas alias:vt daret itelligere ꝙ cū p̄dicanꝰ verba adiectiua nō multiplicanꝰ enūciatiōes ſicut multiplicanꝰ qñ p̄dicaꝰ ē tertiū adiacēs: ſed ſic̄ multiplicanꝰ qñ eſt p̄dicaꝰ ſm ſe:ita videlꝫ. ꝙ ſicut tūc nō fiunt niſi due enūciatiōes de eodē ſubo:ſic etiaꝫ cū p̄dicaꝰ verbū adiectiuū non fiunt de eodē ſubo niſi enūciatiōes tm̄ due.ꝛ hoc iō.qꝛ verbū nō īfinitaꝰ i enūciatione ꝛ verbū adiectiuū nō pōt adiacere alicui tertio ꝑ copula:ſicut pōt dici ei adiacere verbū ſubſtantiuū.

¶ Nō.n.dicēdū ē.nōois hō:ſꝫ nō negatio ad id qḋ ē hō addēda ē:ois.n.ñ vl̄e ſignificat:ſꝫ qm̄ vl̄r. Manifeſtū ē āt ex eo qḋ ē currit hō:ñ currit hō:currit nōhō:nō currit nōhō:hec.n. ab illis differūt eo ꝙ vl̄r nō ſūt.q̄re ois vel nullus nihil ſignificāt aliud niſi qm̄ vl̄r de hoie vel affirmāt vel negāt.ḡ ꝛ cetera eadē oꝫ apponi.

¶ Deinde cum dicit. Nō.n.dicēdū:remouet qḋdā dubiū ꝙ poſſet.n. dubitare aliquis an negatio īfinitās poſſit addi ad ſignum ſicut addiꝰ ad nomē in enūciatione.hoc ergo remouens dicit: ꝙ nō eſt dicēdū nō ois homo quādo volumus facere enūciatiōeꝫ de īfinito:ſꝫ negatio īfinitās eſt addēda ad id qḋ eſt hō.i.ad nomē.qḋ qdē ꝓbat: qꝛ negatio īfinitās remouet aliqd aut ſingulare aut vniuerſale: ſed hoc ſignū ois nō eſt aliqḋ ſingulare ſignificās: nec vl̄e:ſed potiꝰ ſignificat qm̄ vl̄r ſumiꝰ id cui addiꝰ. Quod qdē eſt manifeſtū:ex eo qḋ eſt currit hō:nō currit hō:currit nōhomo:nō currit nōhomo.que qdē oēs enūciatiōes differūt ab vl̄ibꝰ:qꝛ in ipſis nō ſunt ſubiecta ſūpta vl̄r:ſic̄ ī illis ī qbꝰ poniꝰ hoc ſignū ois.Ex quo pꝫ ꝙ ois vel nulꝰ nihil aliud ſignificat:niſi ꝙ illud cui addiꝰ ſumiꝰ vl̄r. Et iō nō ſibi oꝫ addi negatio īfinitans:ſꝫ ad terminos poſitiuos alicuiꝰ nature:aut actionis.Et cōcludit Ari.ꝙ ī enunciationibꝰ ī qbꝰ p̄dicanꝰ verba adiectiua:opꝫ apponi etiā ſignū abſqꝫ eo ꝙ addaꝰ ſibi negatio īfinitās: ꝛ cetera eadē cū ſignis que apponebanꝰ ī aliis enūciatiōibus: vt ſic videlicet ad faciēdū talē enunciationē: nō ſolum addaꝰ verbo adiectiuo ſignū:dicēdo ois currit: ſed etiā nomen ſubm dicēdo ois hō currit.

Ad pleniorem āt euidētiā eoꝝ q̄ dcā ſūt diſcutiamus aliq̄s qōnes.ꝛ p̄mo queramꝰ vtrū verbū ſubſtantiuū īcludat copulā ꝑ quā actꝰ ꝑ ip̄m iportatꝰ copuleꝰ ſubo ī enūciatione:ſic̄ ꝯtigit in verbis adiectiuis. videꝰ eni ꝙ ſic:qꝛ ſemꝑ in enūciatione diciꝰ p̄dicatū ꝯuenire ſubo ſi fuerit enūciatio affirmatiua: vel ēt ſibi dr̄ repugnare:ſi fuerit enūciatio negatiua. Sꝫ ꝯueniētia talis iportaꝰ ꝑ copulā ſine negatōe ſūptā: ꝛ repugnātia iportaꝰ ꝑ copulā ſūptā cū negatōe.ḡ etiā in enūciatōe ī q̄ p̄dicaꝰ vbū ſubſtātiuū īcludit aliqua copula copulās cū ſubſtātiuo actum ꝑ ip̄m iportatū. ¶ Ad iſtā qōnē eſt dicēdū ꝙ vbū ſubſtantiuū ī enūciatione ſeipo attribuiꝰ ſubo:vel p̄dicaꝰ de ſubo abſqꝫ īcluſione alicuius copule.Cuiꝰ vna rō pōt ſumi ex ꝯditione actuū ſignificatorum ꝑ ipꝫ ꝛ ꝑ vba adiectiua.nā ꝑ vba adiectiua ſignificaꝰ actꝰ aliqs accñtalꝭ q ordine nāe p̄ſupponit eē:ꝛ nulli attribuiꝰ niſi ipſo eē mediāte:ſꝫ verbū ſubſtātiuuꝫ nō iportat talē actū accidētalē:ſed iportat actū cōiſſimū ꝛ p̄mū ceteris:qꝛ ſignificat eē.ꝛ vt ī liº.de cauſis.dr̄: p̄ma reꝝ creaturaꝝ ē eſſe. vñ nō p̄ſupponit actū priorē quo mediante attribuaꝰ ei cui attribuiꝰ.Et ꝓpterea ꝯuenienter vba adiectiua īcludūt copulā vbale q̄ mediāte attribuitur ſubo ī enūciatiōe actꝰ ꝑ ipa iportatꝰ.atqꝫ cōuenienter vbū ſubſtātiuū ē ip̄meꝰ alioꝝ copula:nec ī ſe vlteriorē includit copulā:ſꝫ ſine īcluſiōe alteriꝰ copule ī enūciatiōe p̄dicaꝰ. ¶ Dicēdū ḡ ē ad argūm ꝙ ꝯueniētia actꝰ iportati ꝑ vbū adiectiuū:q̄ ī enūciatōe attribuiꝰ ſubiecto:ꝯuenientꝰ exp̄miꝰ ꝑ copulā vbalē.ꝓpter dictā rōnē.Et qꝛ illa rō deficꝰ ī vbo ſubſtātiuo:idcirco ꝯueniētia q̄ actꝰ ꝑ ipꝫ iportatꝰ attribuiꝰ ſubo ī enūciatōe:iportaꝰ ꝑ ipꝫ:ꝛ nō per incluſionem alterius copule.

Secundo q̄raꝰ. vtꝝ ī enūciatiōibꝰ ī qbꝰ p̄dicantur vba adiectiua:poſſit fieri diſtictio ꝑ enūciatōes de p̄dicato finito:ꝛ ꝑ enūciatōes de p̄dicato īfinito. vr̄ eni ꝙ ſic:qꝛ cū dicimꝰ currere ē moueri: fit enūciatio de p̄dicato finito:cū vo dr̄. nōmoueri eſt nōcurrere.fit enūciatio de p̄dicato īfinito.ꝛ tn̄ ī vtraqꝫ enūciatōe ponitur vbū adiectiuū.ḡ diſtigui pōt mō ſupradcō enūciatio ī q̄ p̄dicaꝰ vbū adiectiuū. ¶ Ad iſtꝰ qōnis euidētiā ē cōſiderādū:ꝙ nūc nō loqmur de q̄cūqꝫ orōne: ſꝫ de illa tm̄ ī q̄ eſt veꝝ vel falſū:q̄ orō dr̄ ꝓprio noie enūciatio.talē āt orōnē nihil facit adē.tū noī ꝑ ſe:niſi vbū idicatiui modi: ſic̄ patuit ī p̄ liº.ꝛ iō ſolū de vbis īdicatiui modi ē loquendū.de talibꝰ igiꝰ loquēdo:dicēdū ē ꝙ nō pñt vba adiectiua facere vel cāre diſtictionē enūciatiōis ꝑ enūciationeꝫ ō p̄dicato finito:ꝛ ꝑ enūciatōeꝫ ō p̄dicato īfinito. Cuiꝰ declaratio ē: qꝛ ſic̄ tetigimꝰ ī notabilibꝰ. ſi poſſent h̄ facere aut h̄ facerēt cū ipa ſola p̄dicanꝰ:aut h̄ facerēt: ita ꝙ nō p̄dicarenꝰ ipa ſola: ſꝫ magis alicui 3º. adiacētia. p̄mū aūt ſtare ñ pōt: qꝛ tūc oporteret ꝙ talia vba ꝑ ſe ſola p̄dicata qñqꝫ forēt finita:ꝛ qñqꝫ īfinita:qḋ eſſe nō pōt:qꝛ iā dictū: ē ꝙ vbū nō manet ī enūciatōe īfiᵐ. Uñ ꝛ ꝓpterea Ari.declarās diſtictionē enūciationū ī qbꝰ p̄dicanꝰ vba adiectiua.nullā enūciationē poſuit de p̄dicato īfinito: quaꝫ ꝓfecto poſuiſſet:ſi vbū ī enūciatōe īfinitari poſſet. Scḋꝫ etiā ſtare ñ pōt:qꝛ adiacere alicui p̄dicato illi ſoli vbo cōpetit: qḋ pōt eē copulās p̄dicatū cū ſubo. h̄ autē eſt ꝓpriū ſoliꝰ vbi ſubſtātiui.nullo igiꝰ mō enūciatio ī q̄ p̄dicanꝰ vba adiectiua idicatiui modi pōt eē de p̄dicato īfinito. Currere āt ꝛ moueri ꝛ ſilia nō ſunt vba idicatiui modi:nec ꝑ ſeipa faciūt ꝯiūcta vlli noī orōnē ī q̄ ſit veꝝ vel falſū. ſꝫ reqriꝰ adiūctio vbi ſubſtātiui. vñ hñt ſe ī p̄dicādo potius ad modū noiuꝫ q̄ nō p̄dicanꝰ abſqꝫ adiuncto vbo ſubſtātiuo: q̄ꝫ ad mōꝫ vboꝝ.Et idcirco ñ ē miꝝ ſi īfinitanꝰ.ꝑ h̄ pꝫ ergo reſponſio ad argumentum.

Tertio q̄raꝰ. vtꝝ ſignū poſſit īfinitari. vr̄.n.ꝙ ſic. qꝛ qḋ pōt fieri negatiꝰ pōt fieri īfinitū:ſꝫ ſignū pōt negari.ḡ ēt pōt īfinitari. ¶ Ad iſtā qōnē dicēdū ſic̄ diximꝰ ī ꝯpēdio logice ꝙ ſigna īfinitari nō pñt. Cuiꝰ rō ē:qꝛ nom̄ īfiᵗᵘ nihil deteriatū ponit.Et vl̄r dictio ois infiᵗᵃ vult eē talꝭ:ꝙ nihil ōteriatuꝫ ponat: qꝛ dictio īfiᵗᵃ ē ideꝫ qḋ dictio īdeteriata.Uñ id qḋ pōt aliqd deteriatuꝫ ñ oꝫ vocari dictio īfiᵗᵃ.nūc āt ſic ē:ꝙ quandocunqꝫ negatio antepo nitur ſigno:ponitur aliquid determinatum: qꝛ non ois dat intelligere qdam nō:quod ſibi equipollet:nō nullꝰ ēt

eodē modo qdaꝫ:qđ equipollet ſibi:ſed nō qdam dat in‑telligere h̄ qđ eſt nullus:cui eq̄pollet. ſic ḡ oīa iſta ſigna cū eis addit̄ negatio:dāt itelligere aliqđ determinatum: ⁊ iō īfinitari nequeūt. ¶ Ad argumētū aūt eſt dicenduꝫ: ꝙ ſec° ē de negatione ⁊ īfinitatione:q̄ʒ lꝫ negatio de ſe ni‑hil ponat:pōt tn̄ aliqđ ponere rōne ei° cui adiūgit̄. Et ꝓ‑pterea non eſt contra rationem termini negatiui ponere aliqđ determinatū:⁊ tn̄ h̄ ē ꝯtra rōneꝫ termini īfiniti.

¶ Quoniam vero contraria eſt negatio ei que eſt:omne animal eſt iuſtuꝫ: illa que ſignificat quoniam nullum animal eſt iuſtum:hec quidē manifeſtum eſt quoniam nunq̄ꝫ erit neqꝫ ve‑re ſimul:neqꝫ in eodeꝫ tpe: His vero oppoſi‑te erunt aliquādo: vt aliquod aial iuſtum eſt: non oē aial iuſtū eſt. Lec. III.

POſtq̄ꝫ declarauit ariſtoteles ſuperius di‑uerſitatē enūciationū ꝓuenientē ex ad‑ditione nō tollēte veritatē enūciationis: nūc remouet quedā que poterant eē du‑bia in ſupradictis. Et continet ꝑs iſta ſex ꝑtes:ſcḿ ꝙ ſunt ſex dubia que remouet. Secūda ꝑs eſt ibi. Sequit̄ vero eā. Ter‑tia ibi. Manifeſtum. Quarta ibi. Ille vero ſcḿ infinita. Quinta ē ibi. Significat aūt. Sexta vō eſt ibi. Trāſpoſi‑ta vō noīa. Q̄ꝛ vero dictū fuerat ī ꝑcedētibus: ꝙ ī vniuer‑ſalibus nō ſunt ſingulares ſil̄ ve:idcirco Ariſto. hoc decla‑rat dicēs in ꝑma ꝑte:ꝙ q̄ꝛ ei qđ ē.oē aial eſt iuſtū: eſt con‑traria illa negatio q̄ ſignificat ꝙ nullū aial ē iuſtū.⁊ con‑traria nō poſſunt ſil̄ verificari de eodē:manifeſtū ē ꝙ he vl̄es nunq̄ꝫ erunt vere:nec ſimul tpe:nec in eodē tpo: ſed oppoſite his duab°:ſicut aliqđ aial eſt iuſtuꝫ: qđ opponit̄ ad nullū aial eſt iuſtū:⁊ nō oē aial iuſtum ē:qđ opponitur ad oē aial eſt iuſtū: erūt aliqn̄ ſimul ve. ¶ Ubi notādū ē qđ ſignāter dr̄ nō ſimplr̄:ſed ꝙ aliqn̄ erūt ſimul iſte vere: q̄ꝛ ꝑticularis affirmatiua ⁊ ꝑticularis negatiua de eodeꝫ ꝑdicato ⁊ ſubō nō poſſunt ſimul verificari in materia na‑turali:nec in mā remota:ſimul aūt v̄ificant̄ in mā ꝯtingē‑ti. ¶ Eſt ēt notādū ꝙ ſignāter dixit de enūciationib° vni‑uerſalib° ꝯtrarijs ꝙ nūquā ſunt vere:neqꝫ ſimul: neqꝫ in eodē tpo:vt.vꝫ.ꝑ h̄ ꝙ dixit neqꝫ ſimul:daret itelligere ꝙ non pn̄t ambe verificari in eodē tpe:per h̄ aūteꝫ ꝙ dixit neqꝫ i eodē tpſo:daret itelligere ꝙ non poſſunt verificari ſimul in aliq̄ materia. vn̄ ſic dꝫ exponi neqꝫ in eodeꝫ tpſo .i.neqꝫ i aliq̄ materia. ¶ Eſt ēt notandū ꝙ qn̄ dixit ſupra ꝙ in vl̄ib° quādoqꝫ contingit ſingulares ſimul eē veras: intellexit de illis que non habent adinuicem contrarieta‑tem:quod ipſe dat intelligere per hoc ipſum quod dicit: ꝙ ille que hn̄t cōtrarietatē ſūt que n̄ pn̄t ſimul eſſe vere.

¶ Sequitur vero eaꝫ que eſt.nullus homo eſt iuſtus: illa que eſt omnis homo eſt noniuſt°: Illa vero que eſt aliquis homo iuſtus eſt: op‑poſitā: quoniam non oīs eſt homo nōiuſtus: neceſſe eſt enim aliqueꝫ eſſe.

¶ Deinde cū dicit. Sequit̄ vero eam. declarat ſecundum dubiū. q̄ꝛ eni ſupra dictum eſt ꝙ negatiua de īfinito ſeq̄‑tur affirmatiuā de finito: Poſſet aliq̄s dubitare:an vnq̄ꝫ ad negatiuam de finito poſſet ſeq̄ affirmatiua de īfinito ꝑdicato. hāc ergo dubitationē remouēs ph̄s dicit: ꝙ īter‑dum ſeq̄tur ꝙ ad iſtā que dicit nullus homo ē iuſtus:que eſt ꝑma negatiua de predicato finito:ſeq̄t̄ illa que eſt.oīs homo eſt noniuſtus:que ē affirmatiua de ꝑdicato īfinito. Sil̄r etiā affirmatiua de finito ſeq̄t̄ īterdū ad negatiuaꝫ de īfinito. q̄ꝛ illa que eſt.aliq̄s homo iuſtus eſt: ſeq̄tur op‑poſitam affirmatiue de īfinito:quoniā ſeq̄t̄ iſtam q̄ dicit non oīs hō eſt nōiuſtus. qđ qdem ex eo ꝑꝫ:q̄ꝛ iſta ſi eſt v̄a videlicet.nō oīs homo eſt nōiuſtus:oꝫ ꝙ illa ſit falſa: oīs homo eſt noniuſtus:⁊ ſi iſta eſt falſa neceſſe eſt tūc eſſe ali‑quem hominem iuſtum.

Sed de hoc poſſet dubitare aliq̄s:q̄ꝛ videt̄ male dictū. diximus enim ſupra ꝙ ad affirmatiuas ſequūtur negatiue:ſed ad negatiuas non ſequunt̄ affirmatiue. Qđ aūt hic dicit̄ eſt oppoſitū eius:q̄ꝛ dicit̄ ꝙ ēt ad negatiuas ſequunt̄ affirmatiue. Ad qđ dicendū eſt ꝙ tales ꝓpōnes negatiue pn̄t duplr̄ formari: vno qdeꝫ mō ita ꝙ negatio cadat tam ad ſubiectū q̄ꝫ ad ꝑdicatū:ſicut cōtingit quan‑do dicit̄ nō eſt hō iuſtus: ⁊ tunc ad negatiuas nō ſequunt̄ affirmatiue:q̄ꝛ affirmatiue dicūt poſitionē ſubiecti:ſꝫ ne‑gatiue ſic formate nō dicunt poſitionē ſubiecti: ſed remo‑tionē ei°:eo ꝙ negatio remouet id totum ſupra qđ cadit. hoc ḡ modo ſumebant̄ negatiue ſupius:ſicut ꝑꝫ intuenti litteram philoſophi. Alio autē modo poſſunt iſte negatiue ꝓpōnes taliter formari:ꝙ negatio cadat tn̄ ſupra ꝑdica‑tum:⁊ non ſupra ſubm:ſicut cōtingit cum dicitur homo ē non iuſtus.⁊ tunc ponit̄ ſubm tam ꝑ eas q̄ꝫ etiaꝫ per affir‑matiuas.⁊ iō ad talē negatiuā de ꝑdicato finito ſequitur affirmatiua de ꝑdicato īfinito: ⁊ ad talē negatiuā de īfini‑to ſeq̄tur affirmatiua de finito:⁊ iſto mō ſumunt̄ negatiue de finito:ſic ꝑꝫ ꝑ exēpla ariſtotelis.

¶ Manifeſtum eſt autem quoniam etiaꝫ ī ſin‑gularibus ſi eſt verum interrogatum negare: quoniam ⁊ affirmare verum eſt: vt putas ne Socra. ſapiens ē: non. Socra. igitur nonſa‑piens eſt. In vniuerſalibus vero non eſt ve‑ra que ſilr̄ dicit̄: vera autē negatio ē. vt putas ne oīs homo ſapiens eſt: nō oīs igitur homo nōſapiens ē: hoc autē falſū. ſed nō igit̄ omnis homo ſapiens eſt: vera eſt: hec eniꝫ oppoſita eſt:illa vero contraria.

¶ Deinde cum dicit. Manifeſtū eſt autē: declarat tertiū dubiū. q̄ꝛ enim dictū eſt iam:ꝙ ex affirmatiuis poſſunt ī‑ferri negatiue: ⁊ ex negatiuis poſſunt īferri affirmatiue. Poſſet eē dubiū vtrū ſit hoc verū ī oīb° tā.ſ.in ſingulari‑bus q̄ꝫ in vniuerſalib°. h̄ ḡ dubiū remouet Ari. determi‑nans ꝙ nō eſt oīo ſilr̄ in vtriſqꝫ:dicens manifeſtū eſſe ex dicēdis ꝙ in ſingularib° ſi eſt verꝫ negare interrogatū ꝑ‑dicatum finitum: verū eſt affirmare ꝑdicatum infinituꝫ. vtputa ſi ad iſtā iterrogationē eſt ne ſocrates ſapiens: ve‑rum eſt videre ꝙ non: verꝫ eſt etiā tunc inferre affirma‑tiuaꝫ de īfinito dicēdo.igr̄ ſocrates ē nōſapiēs. ſed in vni‑uerſalib° affirmatiua de īfinito que dicit̄ ſimiliter ſicut ī ſingularibus:non eſt v̄a: ſꝫ ē v̄a negatio de finito. ſicut ad iſtā iterrogationē que dicit. putas ne. oīs homo ſapiēs ē: vere videtur ꝙ nō: ⁊ falſum eſt ex hoc īferre:ergo omnis homo eſt nonſapiens. ſed verum eſt ex hoc īferre ꝙ non oīs homo eſt ſapiens:q̄ꝛ iſta oppoſita eſt ꝯtradictorie illi que dicit:omnis hō eſt ſapiens. Et quia de quolibet eſt ve‑ra affirmatio vel negatio. iō ſi falſa eſt iſta: omnis homo eſt ſapiens:oportet ꝙ vera ſit iſta:non omnis homo ē ſa‑piens:ſed iſta.omnis homo eſt non ſapiens: quia tantum valet quantum iſta.nullus homo eſt ſapiens: eſt contra‑ria illius: omnis homo eſt ſapiens: ideo quamuis iſta ſit falſa: non tamen propterea eſt vera illa.omnis homo eſt nonſapiens: quia in contingente materia eſt falſa vtraq̄ꝫ enunciationū contrariarum.

⁋ Jlle vero ſecundum infinita contraiacentes nomina vel verba: vt in eo quod eſt nonbomo vel noninſtus: quaſi negationes ſine nomine ⁊ verbo eē videbuntur. ſed nō ſunt. ſemper enī vel veram eē vel falſam neceſſe eſt negationem: qui vero dixit nonbomo: nihil magis de homine: ſed etiaꝫ minus: verus vel falſus fuit: ſi nō aliqd addat.

⁋ Deinde cū dicit. Jlle vero ſm īfinita: remouet q̄rtum dubiū. Poſſet enī aliqs dicere ꝙ ille locutiōes que cōtinent negationē īfinitantē: ⁊ terminus q īfinitat per eius additionē: ſint orōnes negatiue abſq; alio adiuncto. hoc eſt ergo qd̄ ariſtoteles volēs remouere dicit: ꝙ ille locutiones que ſm nomina vel v̄ba īfinita ſunt cōtraiacentes. ideſt oppoſito mō ſe habētes dictiōibus finitis: ſicut pꝫ ī eo qd̄ eſt nonbomo vel nōinſtus: vident̄ eē quaſi negationes ſine alio v̄bo adiūcto: ſed nō ſunt negatōes ſiue negatiue enūciatōes: q2 neceē eſt ſemꝑ oēm negationē eē verā vel falſā. ſed q dixit nōbomo ſine adiūcto nihil magis: immo etiā minus: eſt ver⁹ de hoīe: q̄ꝫ q dixit hō. vnde patet ꝙ tales locutiones nō ſunt orationes. ⁋ Eſt autē notandū ꝙ quāuis veritas ſit ꝑfecte ſolū in itellectu cōponente: eſt tamē aliquo mō etiā in itellectu ſimplici: q2 de ipſo dicit̄ in tertio libro de aīa ꝙ ē ſemꝑ verus. Quoniā ergo q ꝑfert dictionē finitā ɔſtituit in audiēte ſaltē itellectuꝫ ſimplicē alicui⁹ rei: ſꝫ q ꝑfert dictionē īfinitā nulli⁹ rei intellectū ɔſtituit: eo ꝙ rē non ponit: ſꝫ remouet: idcirco dicit Ariſto. ꝙ magis ver⁹ eſt qui de aliqua re ꝑfert nomen finitū q̄ꝫ q ꝑfert nomē īfinitū. verū eſt tñ ꝙ pōt intelligi hoc eē dictū alia rōne: q2 videlicꝫ ille q ꝑfert nomen finitū hoīs: ꝑfert id quod vere cōuenit homini: ſed qui profert nōbomo: profert id qd̄ homini non conuenit.

⁋ Significat autem eſt oīs nōbomo iuſt⁹ nulli illarum ideꝫ: nec huic negatio oppoſita ea que eſt nō eſt oīs nonhō iuſtus. Jlle vero que eſt omnis nōbomo noniuſtus: illi que eſt nullus eſt iuſtus nonbomo idē ſignificat.

⁋ Deinde cū dicit. Significat autē: remouet q̄ntū dubiū. dixerat enī ſupra ꝙ ille que ſunt de ſubo īfinito: ſūt extra illas q̄ ſunt de ſubo finito. vnde poterat eſſe dubiū: quare hoc poti⁹ dicit̄ de iſtis: q̄ꝫ dicat̄ ꝙ ille q̄ ſunt de predicato infinito ſint extra illas que ſunt de ꝑdicato finito. hoc ḡ dubiū remouēs Ariſto. dicit: hoc iō eē: q2 illa que dicit eſt oīs nonbomo iuſtus. nulli illarū que ſunt de ſubiecto finito ſignificat idē. nec etiā negatio eius que dicit: non ē oīs nōbomo iuſtus. ſignificat idē alicui eaꝝ que ſunt de ſubo finito. Quod qdem itellige ſi negatio nō cadat ſupra ſubiectum finituꝫ. ſed ille que ſunt de predicato finito: ⁊ que ſunt de ꝑdicato īfinito: aliter ſe habēt. quia iſta: ē omnis nonbomo noniuſtus que hꝫ ꝑdicatum infinitum idem ſignificat illi que eſt. nullus nonbomo eſt iuſtus. que eſt de predicato finito.

⁋ Tranſpoſita vero nomina vel verba ideꝫ ſignificāt: vt ē alb⁹ hō: ⁊ eſt hō albus. nā ſi hoc non eſt: eiuſdē multe erūt negatiōes. ſed oſtēſum eſt: quia vna vnius eſt. eius enim que eſt albus homo: negatio eſt non eſt albus homo: eius vero que eſt: eſt homo albus: ſi non eadē eſt ei que eſt: eſt albus homo: erit negatio: vel ea que eſt: nō eſt albus non homo: vel ea que eſt: non eſt albus homo. Sed altera quidem eſt negatio eius que eſt: eſt nonbomo albus: alia vero eius que eſt: eſt homo albus: quare erunt due vnius. quoniam igit̄ tranſpoſito nomine vel verbo eadem fit affirmatio vel negatio manifeſtum eſt.

⁋ Deīde cū dicit. Trāſpoſita vero: remouet ſextū dubiū. quia enim ſepe verba ⁊ nomina tranſponūt in orationibus: poſſet dubium eſſe: an ex tali tranſpoſitione varient̄ ſignificatum enunciationis. hoc ergo dubiuꝫ remouens dicit: ꝙ nomina vel verba trāſpoſita idem ſignificant: ſicut idem ſignificat: eſt albus homo: ⁊ eſt homo albus: qa vt dicit ſi hoc qd̄ dictum eſt non eſt veruꝫ: erūt tunc multe negationes eiuſdē affirmationis: quod eſt contra dēterminata: q2 dictum eſt ſuperius ꝙ vna negatio tantum eſt vnius affirmationis. Qz autez illud inconueniēs ſequatur ipſe probat. quia vt dicit: eius affirmationis que eſt: eſt albus homo: negatio eſt non eſt albus homo: ſed eius que eſt: eſt homo albus: ſi non eſt eadē cum illa. eſt albus homo: erit negatio: vel ea que eſt nō eſt albus homo. vel ea que eſt. nō eſt nōbomo albus. Sed altera: videlicet iſta que eſt: nō eſt nōbomo albus: eſt negatio eius que ē: ē nō homo albus: ergo erit negatio eius illa q̄ eſt: nō eſt albus homo. ⁊ ɔſtat etiā ꝙ eius negatio eſt iſta: nō eſt homo albus. Si ergo iſte negationes ſunt diuerſe: erunt tūc due negationes illius vnius affirmationis. q2 igitur hoc eſt inconueniens: manifeſtum eſt ꝙ eadē ſit affirmatio vel negatio tranſpoſito nomine vel v̄bo. ⁋ Eſt aūt notandum ꝙ Ariſto. hic ſupponit: ꝙ iſti⁹ affirmatiōis: eſt hō albus: negatio ſit iſta: nō eſt albus hō: dato ꝙ non ſit eius negatio illa que dicit non eſt albus nōbomo: ⁊ tñ non petit qd̄ erat in ꝑncipio: q2 hoc ſupponit propter eius euidentiaꝫ. Eſt aūt ſatis manifeſtū: ꝙ negatio tollit cōnexionē quaꝫ ponit affirmatio. Vñ cū iſta affirmatio: eſt hō alb⁹: dicat ɔnexioneꝫ ipſius eē cū cōpoſito ex hoīe ⁊ albedine: ⁊ manifeſtū ſit ꝙ talē ɔnexionē remouet tā iſta: ñ eſt alb⁹ hō: q̄ꝫ iſta: nō eſt hō alb⁹: ſatis ē euidēs ⁊ claꝝ: ꝙ vtraq; ē negatio ipi⁹. ⁊ iō Ariſto. deſpexit hoc ꝓbare aliter.

Sed poſſet dubitare aliqs. q2 non videt̄ bene dictum ꝙ tranſpoſita verba vel nomina idem ſignificāt: quia non idem ſignificat. oīs hō eſt aīal: ⁊ omne animal ē hō: nec idem ſignificat. omnis nō ⁊ nō oīs. ⁋ Ad qd̄ dicēdum eſt breuiter: vt diximus in cōpendio: ꝙ ariſtoteles nō dixit ꝙ omnes dictiones tranſpoſite ideꝫ ſignificent: ſed dixit hoc tñ de noībus ⁊ verbis que ſunt ſubiecta ⁊ ꝑdicata enūciationis. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ idem ſignificare debeant nō omnis: ⁊ omnis non: q2 nō ⁊ omnis nō ſunt ꝓprie de numero verborum que ſubyciuntur aut ꝑdicantur in enunciatione: ſed magis ſm ſuam proprietatem ſunt quedam ipſoꝝ diſpōnes. ⁋ Eſt etiam conſiderandum ꝙ tranſpoſitio dupliciter poteſt fieri: vno quidē modo ſic ꝙ ea que tranſponuntur in eadem parte enunciationis maneant: ita. ſ. ꝙ ſi ꝑus erant in ſubiecto. poſtea ſint in ſubiecto: ⁊ ſi prius erant in predicato poſtea ſint in predicato. Et de his que ita trāſponunt̄ intelligit Ariſtoteles ꝙ idem ſignificēt: ſicut patet ex ipſo exemplo quod adduxit. nā cū dicit̄. homo albus eſt: ⁊ albus homo ē: ſtat alb⁹ ⁊ homo ſemper in ſubiecto. Alio autez modo poteſt ſic fieri tranſpoſitio: ꝙ ea que tranſponuntur nō maneāt in eadem parte enunciationis: ſed mutentur de ſubiecto in predicatum: aut econuerſo: ſicut contingit cum dicitur omnis homo eſt animal: oē aīal eſt homo: ⁊ tunc nō oportet ſemper ꝙ tranſpoſita ſignificent idem: ſicut apparet in exemplo modo dicto.

Ca. II.

AT vero vnū de plib⁹ vel plura de vno affirmare vel negare: ſi non ē vnum de pluribus: nō eſt affirmatio vel negatio vna. Dico autem vnum non ſi vnū nomen poſitū ſi: non ſit tamen vnū ex illis. vt homo ē fortaſſe aīal ⁊ manſuetū ⁊ bipes. ſed ex his vnum fit: ex albo autem ⁊ homine ⁊ ambulāte nō ē vnum. q̄re non ſi vnū aliqd de his. ſi affirmet aliquis non erit affirmatio vna: ſed vox qdē vna: affirmationes vero multe: nec ſi de vno iſta. ſed ſilr plures. Le. IIII.

POſtq̄ determinauit Ariſto. quid accidat enunciatiōi: ex h̄ q̄ addit ſibi aliqd non tollens ei⁹ vnitatē: nūc declarat qd accidit enūciatiōi: ex hoc q̄ addit ei aliquid tollēs eius vnitatē: q̄ accidit ſibi pluralitas vel multitudo. Et circa hoc duo fac: q̄ p̄mo manifeſtat ꝓpoſitum. Scdo determinat quādā q̄ōnē ꝯtingētem circa hᵒ enunciationes que ſunt plures. ibi. Quoniam vero hec qdē. Circa primū duo facit: quia p̄mo ipſe ꝓbat de eo quod dictū eſt v̄itatē. Scdo vero quod dixerat ꝓbat p rōnem vnam. ibi. Si ḡ dyalectica. Dic̄ ergo in p̄ma pte. q̄ lz ſit vna enūciatio in q̄ p̄dicaṫ vnū de vno. ſed tamē non eſt affirmatio vel negatio vna affirmare vel negare vnū de pluribus: vel plura p̄dicata de vno ſubo: ſi ex illis plurib⁹ nō eſt nec cōſurgit aliqd vnū. ⁊ dico vnū: nō qdē ſi ſit poſitū illis plurib⁹ nomen vnū: ⁊ tñ ex eis non ſit vnū i re: q̄ vnitas nois vł vocis ñ facit vnitatē enūciationis: ſed vnitas rei eā facit: nō obſtāte multiplicitate noīuz. ſicut fortaſſe aīal manſuetū bipes ſunt pła noīa liter: ſz ex eis ſit vnū in re: dato. ſ. q̄ aīal ſit gen⁹: ⁊ māſuetū atq̄ bipes ſit ei⁹ dr̄ia: ex gn̄e eni ⁊ dr̄ia ſit vnū i re: qᵒ ſpēs diffini⁰. ſz ex albo ābulāte ⁊ hoīe ñ ſit vnū i re. ⁊ iō ſiue v⁹ aliqd d̄ eis affirmeṫ: ñ erit affir⁰ vna: nec ēt ſi d̄ vno affirmēṫ iſta erit vna affir⁰: ſz erit vna vox. .i. vna vocal̄r ſi eis iponaṫ vnū nom̄: i re tñ erit enū⁰ pl̄es.

¶ Si ḡ dyalectica iterrogatio r̄ñſionis ē petitio vel ꝓpōnis: vel alteri⁹ ptis cōtradictiōis: ꝓpō vero vnius ꝯtradictōis eſt: hm̄ōi iterrogatiōi nō erit vna r̄ñſio: ad hoc neq̄z vna iterrogatio: nec ſi ſit vera. dictū eſt āt d̄ his i topicis. ſilr āt māifeſtū ē qm̄ nec hoc ip̄m qd ē dyalectica iterrogatio ē ſi qs iterrogat qd eſt aīal: oz. n. ex data iterrogatiōe hūc eligere vtrā velit ꝯtradictionis ptez: quā oz iterrogātē determiare: vtrū hoc aīal ſit hō: an nō.

¶ Deide cū dic̄. Si ḡ dyalectica. ꝓbat p rōnem q̄ qñ p̄dicaṫ vnū de plib⁹: vel pła de vno: nō ſit i re vna enūciatio. Rō āt quā itēdit Ariſtoteles i hac pte talis ē. ad vnā enūciationē ſumptā iterrogatiue daṫ vnica r̄ñſio: ſz ad illā in q̄ vnū p̄dicaṫ de plurib⁹: vel pła de vno: nō eſt danda vna r̄ñſio. ḡ nō ē enūciatio vna. Minorē aūt ꝓpōnē Ari. ita ꝓbat. Oīs iterrogatio ad quā daṫ vna r̄ñſio eſt vel dyalectica vel demōſtratiua: ſed dicta iterrogatio i qua p̄dicatur vnū de plib⁹: vel in qua dr̄ plura de vno: nō ē dyalectica q̄ iterrogatio dyalectica eſt petitio rōnis vel ꝓpoſitionis .i. r̄ñſionis affirmatiue: vel alteri⁹ ptis ꝯdictiōis. i. ptis negatiue. q̄ cū aliqs iterrogat. ē ne hō aīal: an non: ſatiſfaṫ ad iſtā iterrogatōez: ſiue r̄ñdeaṫ ſola affirmatio: dicendo q̄ ſic: ſiue r̄ñdeaṫ ſola negatio: dicēdo q̄ nō. Sz ad iterrogationē in q̄ accipiunṫ pła p̄dicata: ſiue pła ſubiecta: etiā dato q̄ ſumanṫ ſub vno noīe: non ſatiſfac̄ ſola affirmatio vł ſola negatio. q̄ ſi q̄raṫ: vtrū canis ſit aīal: nō ſufficit dicere ſolū q̄ ſic: vel ſolū q̄ nō: eo q̄ aliqs canis ē aīal. ⁊ aliqs nō. igiṫ talis iterrogatio nō ē dyalectica. ḡ nullo mō ad ipam eſt dāda vna r̄ñſio: etiā ſi v̄a ſit i quolz ſenſu. ex quo patet q̄ ipa nō eſt iterrogatio nec enūciatio vna: h̄ eſt ḡ qᵒ dicit Ariſt. multū obſcure in h̄ loco. ita dico ſupple q̄ talis enūciatio nō eſt vna: q̄ faceret iterrogationem aut dyalecticā: aut d̄mōſtratiuā. ſi ḡ vt alibi dictum ē: ſupple: dyalectica iterrogatio ē petitio r̄ñſionis vel ꝓpōnis. i. affirmatiue: vel alteri⁹ ptis ꝯdictōis. i. negatiue: ita. ſ. q̄ ad eam ſatiſfacit ſola affirmatio: aut ſola negatio: ꝓpō v̄o eſt vni⁹ ptis ꝯdictōis. ſupple poſitiua: pz q̄ hᵒ iterrogatiōis i quā ſubyciunṫ vel p̄dicanṫ pła ēt ſub vno noīe: nō erit vna r̄ñſio reddēda: q̄ ſupple nō ſatiſfacit ad eaz ſola affirmatio nec ſola negatio. ſicut i ſētentia declarauimus. ſed adhuc nec vna iterrogatio eſt iſta: nō ſolū ſi in vno ſenſu ſit vera: ⁊ i alio falſa: ſz nec ſi ſit v̄a in oī ſenſu. ⁊ ait q̄ de his dictuz eſt i topicis vbi agiṫ d̄ ꝓpōnib⁹ dyalecticis. Ulteri⁹ ſupple tal̄ iterrogatio nō ē d̄monſtratiua: q̄ d̄mōſtratiua ē ſimplicioꝛ q̄̄ dyalectica: qᵒ ipe declarat ſubdēs. Silr aūt manifeſtū eſt: qm̄ nec ip̄m qd eſt qᵒ ptinet ad demōſtratōez ē iterrogatio dyalectica: q̄n poti⁹ eſt ſimplicius ipſa: q̄ opz ex data iterrogatōe dyalectica eligere vtrā velit contradictionis ptē. q̄ iterrogantē dyalectice oz determinare. i. determinate ſumere ambas ptes ꝯdictiōis i iterrogatione: dicēdo vtrū h̄ aīal ſit hō vel nō. Sz ad iterrogationē qd ē aīal: nō ꝯtigit reddere niſi ei⁹ diffōnē q̄ d̄ ipo dr̄ affirmatiue tm̄. vn̄ pz q̄ talis iterrogatio ē ſimplicioꝛ q̄̄ dyalectica. ¶ Eſt aūt notādū: q̄ q̄ dyalectic⁹ hz viā ad vtrāq̄ ptē ꝯdictiōis: iō i ſua iterrogatōe ꝯphēdit vtrāq̄: ſz q̄ demōſtratoꝛ nō hz viā niſi ad ptē verā: iō i ſua iterrogatōe non ſumit vtrāq̄ ptē ꝯdictiōis: qᵒ qdem q̄ maxīe appet i q̄ōne qd ē: iō de ipa tm̄ Ariſto. h̄ fecit mētionē.

¶ Quoniā vero hec qdem p̄dicanṫ cōpoſita: vt vnū ſit oē p̄dicamētū eoꝝ q̄ extra p̄dicanṫ: alia vero nō: que differētia ē: de hoīe. n. verū eſt dicere: ⁊ extra aīal: ⁊ extra bipes: ⁊ hoc vt vnū ē ⁊ hoiez ⁊ albū: ⁊ hoc vt vnuz. ſed nō ſi citharedus ē: ⁊ bon⁹: ⁊ citharedus bonus.

¶ Deinde cū dicit. Quoniā vero hec quidem: determinat quandā q̄ōnem cōtingentem circa enunciationes q̄ ſunt plures. Et circa hoc tria facit: quia primo proponit queſtionem: ⁊ quod dixerat declarat in exemplis. Secundo vero ꝓbat id per rōnem. ibi. Si eni quoniā alterutrum. Et tertio determinat veritatē ibi. Eoꝝ igiṫ que p̄dicantur. Dic̄ ergo in p̄ma pte: q̄ hec qdem p̄dicata: ſupple: pri⁹ diuiſim. poſtea predicantur compoſita. ideſt coniunctīz: ita vt eorum que predicantur extra. ideſt diuiſim omne predicamentuz ſit vnū. i. oīa illa p̄dicata recolliganṫ in vnū: Alia v̄o nō ita ſe habēt: q̄ dr̄ia ē: ſupple: p̄dicatorum ꝓpter quā ꝯtingit iſta diuerſitas: Declarat aūt ꝯn̄r hāc diuerſitatē in exēplis ſubdens: q̄ de hoīe verū eſt dicere extra. i. diuiſim: h̄ eſt aīal: ⁊ verū eſt de ipo dicere extra. i. diuiſim q̄ eſt bipes. ⁊ hec duo p̄dicata vt vnū. i. coniuncti de hoīe poſſunt p̄dicari: dicēdo q̄ eſt aīal bipes. et hoiez etiā ⁊ albū ꝯtingit diuiſiz p̄dicare de aliquo hoīe. ⁊ hec eadem vt vnū. i. ꝯiuncti pnt p̄dicari: dicēdo q̄ eſt hō albus. ſz non ſi diuiſiz dr̄ de hoīe aliq̄ q̄ eſt citharedus. ⁊ q̄ eſt bon⁹: pōt etiā coniūctim dici q̄ ē citharedus bonus.

¶ Si.n.qm̄ alterutrū dicit̃ ⁊ vtrūqȝ diceret̃:multa icōueniētia erūt.de hoie.n.vex̄ eſt ⁊ hoiez ⁊ albū dicere.quare ⁊ hoiez rurſus ⁊ albū: ſi ⁊ pri⁹ albū ⁊ hoiez.q̄re erit hō albus ⁊ hō albus. ⁊ hoc i ifinitū. Et rurſus muſic⁹ alb⁹ ambulans:hec eadē frequēter iplicita. Ampli⁹ ſi ſoc.eſt ⁊ homo ⁊ bipes:erit ſocra. hō bipes. Quoniam ergo ſi quis ſimpliciter ponat cōplexiones fieri:plurima icōuenientia cōtingere manifeſtū eſt.quemadmodum ponendum eſt nūc dicemus.

¶ Deinde cū dic̃. Si enī qm̄ alterutx̄:declarat ꝑpoſitam diuerſitatē ꝑ rōnē dicēs:ꝙ ſi dicat̃ ꝙ vtrūqȝ pōt dici ſꝑ ꝯiuncti:ſi alterutx̄ dicat̃ diuiſim:ſequent̃ multa incōuenientia:q̄ nugatio ⁊ ifinitas.q̄ ḡ talia ſūt fugiēda: dicere oȝ ꝙ nō ſꝑ ex diuiſis q̄buſcunqȝ iferat̃ cōiunctū.declarat aūt hec icōueniētia in exēplis dicēs:ꝙ de hoie ē vex̄ dicere diuiſiȝ:⁊ hoiem ⁊ albū:⁊ rurſū ē vex̄ idē dicere diuiſiȝ: ſi tamē albū ſit̃ ⁊ hoiem cōtigat tūc eū eſſe:q̄ ſi eēt niger nō eēt vex̄ de ipo ꝑdicare diuiſiȝ hoiem ⁊ albū:ſȝ dato ꝙ ſit albus ⁊ hō poterūt hec ambo diuiſiȝ ꝑdicari de eodeȝ etiā millies. Si ergo ſm̄ ꝙ multiplicant̃ ꝑdicata diuiſiȝ: ſic ſemꝑ debem⁹ multiplicādo iferre ꝯiuncti:dicem⁹ tūc ꝙ ē hō albus:hō albus:hō alb⁹ vſqȝ in ifinitū. ſilr̃ dici poterit cōiūcti de aliquo ꝙ ē muſicus alb⁹ ambulās:ſi talia pri⁹ dicant̃ diuiſiȝ. ⁊ hec eadē implicita i ꝑma locutiōe cōtinget frequēter dicere:ſtāte illa pōne. dicimus enī de ſocrate diuiſiȝ ꝙ ē hō: ⁊ ꝙ eſt bipes: ḡ ſi ex diuiſis pōt ſemꝑ iferri ꝯiūcti:dicem⁹ ꝙ ſocrates eſt hō bipes i quo tamē dicto eſt nugatio. Cōcludit ḡ ariſtoteles ꝙ manifeſtū eſt plura icōuenientia ꝯtingere:ſi qs ponat ſimplr̃.i. vlr̃ fieri ꝯplexiones.i.iferri ꝑdicatū cōiunctū ex diuiſis.ſȝ quēadmodū ſit ponēdū nūc dicam⁹. ¶ Notādū eſt āt ꝙ tm̄ valet ſemel dicere de aliquo ꝙ eſt hō alb⁹: q̄tū ſi millies diceret̃:niſi ꝙ hoc plies dicēdo fit negatio:q̄ nō fit ſi dicat̃ tantū ſemel. ⁊ iō quotiēſcūqȝ illa ꝑdicent̃ diuiſiȝ:nō tamē oȝ inferri ꝯiūctiȝ:niſi tm̄ ſemel.

¶ Eox̄ igit̃ que ꝑdicant̃ ⁊ de quib⁹ predicant̃ q̄cūqȝ ſm̄ accidēs dicunt̃: vel de eodē vel alterutrū de altero:hec nō erūt vnū. vt ſi hō albus ē ⁊ muſicus:ſȝ no eſt idē muſicus ⁊ alb⁹:accidentia enī ſunt vtraqȝ eidē. nec ſi albū muſicū vex̄ eſt dicere:tm̄ nō erit albū muſicū vnū aliquid:ſm̄ accidēs enī albū muſicum dicet̃. q̄re nō erit albū muſicū vnū. quocirca nec cithare dus bon⁹ ſimpliciter:ſed aial bipes:nō enī ſūt ſm̄ accidens. Amplius nec quecūqȝ inſunt in alio. quare neqȝ album frequēter dictuȝ:neqȝ hō:neque aial vel bipes: Inſūt enim in homine animal ⁊ bipes.

¶ Deinde cū dicit. Eox̄ igit̃ q̄ ꝑdicant̃. declarat veritatē circa ꝑdicta. Et circa h̄ duo facit: q̄ ꝑmo māifeſtat quādo pōt ex diuiſis iferri cōiunctū. Scdo oñdit qn̄ ex cōiūctis pōt iferri diuiſū ibi. Vex̄ aūt eſt dicere. Dicit ḡ in ꝑma pte ꝙ eox̄ q̄ ꝑdicant̃ ⁊ ſubox̄ de q̄bus alia ꝑdicantur quecūqȝ ꝑdicant̃ ſm̄ accidēs: vel de eodē ſubo: vel altex̄ de altero:hec nō erūt vnū.i.ex talibus diuiſim dicēs non poterit iferri ꝯiunctū. ſic hō eſt albus ⁊ eſt muſicus:ſȝ idē nō eſt ꝯiunctim dicere muſic⁹ albus:ita. vȝ. ꝙ albedo cadat ſupra muſicū:q̄ hoc ē falſū: q̄ vtraqȝ ſunt accidētia eidem.i.per accñs ꝑdicata de eodē. ⁊ q̄uis ſit vex̄ dicere ꝙ aliqd idē in ſuppoſito eſt albū ⁊ muſicū: q̄ idē homo ē vtrūqȝ ipox̄:non tm̄ ideo erit vnū aliqd album muſicum ꝑ ſe:q̄ ſm̄ accidēs totū dicit̃ albū muſicuȝ eē. propterea etiā nō pōt dici ſimplr̃.i.cōiunctim de aliquo ꝙ ſit citharedus bonus:quāuis diuiſiȝ dicat̃ de eo ꝙ eſt citharedus ⁊ ꝙ eſt bonus. ſed aial bipes pōt dici de hoie coniunctim quia non ſm̄ accidens:ſed ꝑ ſe dr̃ de ipo. Addit aūt ꝙ nō ſemꝑ quādo ea que ꝑdicant̃ diuiſiȝ ſicut predicata per ſe poteſt ex diuiſis inferri cōiunctū:q̄ quecūqȝ inſunt. ideſt icludunt̃ in alio nō poſſūt ꝑdicari ꝯiūctiȝ cū illo. ⁊ iō nec oȝ frequēter poni albū in predicato:q̄ in ipſo ſemel ꝯcō icludit̃ quotiēſcūqȝ dicatur. idcirco etiam non oȝ dici hō animal nec bipes:q̄ iſta icludunt̃ in hoie. vnde fit nugatio cum addunturt ſibi. ¶ Eſt autem notandum ꝙ ex dictis patet:ꝙ ad hoc vt ex diuiſis inferat̃ coniunctuȝ:duo requiruntur. ſcilicet vt illa predicata vniant̃ per ſe ⁊ non per accidens in eo de quo predicant̃: ⁊ vnū ipſox̄ non includatur in alio.

¶ Vex̄ aūt eſt dicere de aliquo ⁊ ſimpliciter: vt quendā hoiem: album eſſe hominem: aut quēdam album hoiem:albū eē: nō aūt ſemꝑ: ſȝ quādo in adiecto aliqd q̄deȝ oppoſitox̄ ineſt que ꝯſequit̃ ꝯtradictio:nō vex̄. ſed falſū ē: vt hoiem mortuum hominem dicere. quādo autem non ieſt:verū eſt:ſed ēt quando eſt:falſum ſemper eſt:quādo vero nō ineſt nō ſemꝑ verum eſt: vt homer⁹ eſt aliquid vt poeta:ergo etiā eſt. nō. Secundū accidens.n.predicat̃ eſſe de homero:quoniam ieſt ei poeta: ſed nō ſecunduȝ ſe predicatur de homero quoniam eſt. Quare in quātiſcūqȝ predicamentis neqȝ contrarietas aliq̄: aut nulla oppō ineſt:ſi diffinitiones ꝓ nominibus reddant̃: ⁊ ſm̄ ſe predicant̃: ⁊ non ſm̄ accidēs. in his ⁊ ſimpliciter verum erit dicere. Quod auteȝ nō eſt:quoniā opinabile eſt. non eſt verum dicere eſſe aliqd: opinatio enim eius non eſt quoniam eſt. ſed quoniam non eſt.

¶ Deīde cū dicit. Vex̄ aūt ē:declarat ꝙ ēt ex ꝯiūcto pōt q̄nqȝ iferri diuiſuȝ dicēs:ꝙ vex̄ eſt de aliquo pri⁹ dicere ſuple ꝯiunctim: ⁊ poſtea ſimplr̃.i.diuiſim aliqd:ſicut quēdam homineȝ prius cōiunctim poſtea diuiſim cōtingit dicere eē hoiem: ⁊ quēdā albuȝ hoieȝ eē albū. ſȝ tamē nō ſemꝑ iſtud ꝯtigit:q̄ qn̄ ieſt aliqd oppoſitox̄ i adiecto ad ꝑdicatū:ad qd̄ oppo⁹ ſeq̄t̃ ꝯtradictio:nō eſt vex̄ ſȝ falſuȝ ex ꝯiūcto iferre diuiſuȝ: ſicut dicim⁹ cōiuncti aliquē hominem eſſe mortuum: ⁊ tamē ē falſum dicere diuiſum ipſum eſſe hominem:q̄ mortuum ꝯtradicit homini. cū āt non eſt talis ꝯtradictio i adiecto:poteſt ex ꝯiūcto inferri diuiſum. ſed tamen non ſemper ſicut dicimus de homero coniunctim ꝙ eſt poeta:qui ⁊ ſi non viuat dicit̃ tamen eē i opinione rōne ſue exiſtētie poetrie. nec tm̄ ex hoc pōt iferri diuiſim. ergo homerus ē:q̄ in illa locutiōe nō dicebat̃ eē de homero ꝑ ſe. ſed ꝑ accidēs:q̄ ꝓpter poetriaȝ remanētē. Ex quo ꝯcludit ꝙ i quātiſcūqȝ predicatis:nec aliq̄ua cōtrarietas aut oppoſitio eſt in adiecto: ꝙ verum ita ſit poteſt videri:ſi pro nominibus predicatox̄ reddantur diffinitiones q̄ declarant ſignificatum nominis. ⁊ viten⁹

etiam predicentur ſm ſe ⁊ non ſm accñs. In bis erit ve ruʒ dicere ſimpl'r.i.diuiſim qȯ p̄dicatur coniunctim. ſed de eo qȯ nõ eſt:nõ ẽ veꝝ dicere ſimpl'r ipʒ eẽ: ꝓpter ħ ꝙ dicitur coniunctim eẽ opinabile.ſed ⁊ opinio ẽ de ipo nõ q2 eſt.ſed q2 non eſt.ac ſi diceret:ꝙ pro tanto dicitur eſſe opinabile:q2 cum non ſit ſimpl'r:eſt tñ apud ipam opinio nem:ſeu apud aiam.⁊ ideo non pȏt ex hoc inferri ſimpl'r ꝙ ſit. Ad euidentiam autẽ dictoꝝ i iſta lectione oʒ decla rare quedam dubia.

Primo autem dubitatur de eo qȯ dicitur in p̄nci pio lectionis:ꝙ homo albus ambulans nõ facit enũciationẽ vnã.hoc.n.ꝓ tanto videtur male dictũ q2 oĩa illa tria ſunt vnum in ſubo nãlr ſuppoſito:q̄ autem ponunt vnũ in re faciũt vnam enunciationẽ:vnã ḡ enun ciationeʒ pñt facere hec tria:homo:albus:ãbulãs. ¶ Ad quod dicendum ꝙ q2 vnitas enunciationis dependet tã ex vnitate rei cadentis in ſubo:q̄ʒ ex vnitate rei cadentis in p̄dicato:eo modo quo ſubiectum eſt vnum i re:⁊ predi catum eſt vnum i re:ipa etiaʒ enunciatio dicenda ẽ vna. nũc aũt ita eſt ꝙ ambulans albũ ⁊ homo ponunt i re vni? ꝑ accñs:ſed non ponunt vnũ ꝑ ſe:q2 homo ẽ ſubm:ſed am bulans ⁊ album ſunt accidentia ei?:ex ſubo aũt ⁊ accñte fit vnum per accñs:⁊ non ꝑ ſe:⁊ ꝓpterea il'a enunciatio i qua ſubijcit vel p̄dicatur hoc totũ homo albus ambulãs pȏt eẽ vna ꝑ accñs:ſed non eſt vna ꝑ ſe:⁊ eodem mo do i telligẽ de ſimilibus.

Secundo poſſet aliquis dubitare de eo qȯ dicit ari ſtoteles poſtea:ꝙ ſi plura predicãtur de aliquo eodẽ ſm accñs:non pñt predicari de ipo coniũctĩ hoc.n.videtur falſum:q2 dicimus coniunctim de hoĩe ꝙ eſt alb⁹ ſedẽs:⁊ tñ conſtat ꝙ tam albus q̄ʒ ſedẽs p̄dicanẽ de homine ꝑ accñs. ¶ Ad huius itaqʒ dubitationis itel lectum eſt conſiderandum:ꝙ p̄dicatum ꝑ accñs pȏt duo bus modis ſe habere:vno quidem modo ſic ꝙ natuʒ ſit determinare tã ſubm q̄ʒ aliud p̄dicatum ꝙ de ſubo dici tur diuiſim:ſicut bonũ ẽ natũ ad determinare hoĩem ad bonitatem vite:⁊ ẽ natum determiare citharedũ ad hoc qȯ eſt bene hr̃e artem citharizandi.⁊ eſt albũ natum de terminare hoĩem ad albedinem corporis ſui:⁊ ẽ natuʒ de terminare monachũ ad albedinem habitus monachalis vnde in talib⁹ pȏt ferri itellectus ad diuerſa. ⁊ propterea non ſeq̄ẽ in eis ex diuiſis coniũctum:ſicut nõ valet.ẽ mo nachus ⁊ eſt albus:ḡ ẽ monachus albus.nec valet.ẽ citha redus ⁊ eſt bonus:ḡ eſt citharedus bonus.q2.vʒ.fertur i tellectus ad diuerſa in eis:cum p̄dicanẽ in eis diuiſim: ⁊ cum predicantur cõiunctim.alio aũt modo p̄dicatũ ſʒ ac cidẽs.ita pȏt ſe hr̃e ꝙ ſit natũ determinare ſubʒ tm̃:⁊ nõ aliud p̄dicatum:niſi forte vna ⁊ eadẽ determiatiõe: ſicut albũ eadẽ determiatiõe determiat corp⁹ ⁊ q̄ʒtũ.⁊ i talib⁹ ſẽꝑ ferẽ itellect⁹ ad idẽ:ſiue cũ p̄dicanẽ diuiſiʒ: ſiue cũ ꝑ dicaẽ cõiũcti ⁊ icciteo pȏt i talib⁹ ex diuiſis iferri ꝯiũctũ ſicẽ dicim⁹ diuiſiʒ de aliq̄ corpore ꝙ ẽ quãtũ: ⁊ ẽ albũ: di cim⁹ etiam coniunctim ꝙ eſt q̄ʒtũ albũ. ¶ Notandũ tñ ẽ ꝙ qñ alterũ p̄dicatum determiat ꝑ ſe ſubm: ⁊ nõ deter minat ꝑ ſe aliȯ p̄dicatum diuiſim:aut tũc ſiũt ambo p̄di cata ſimul i eodem ſubo:ſicut album ⁊ currẽs ſiunt i aia li rõne corporis:q2.vʒ.ſubm tã albedinis q̄ʒ curſus ẽ cor pus aial' aut ſiũt i diuerſo ſubo:ſicut muſicũ ſit i aia:⁊ al bũ fit i corpore. Et q̄ʒuis i vtriſqʒ nõ iferaẽ ex diuiſis con iũctũ niſi ꝑ accñs:adhuc tñ magis ꝑ accñs hoc fit:qñ illa duo p̄dicata ſic ſiũt i vno ſuppoſito:ꝙ nõ hñt in ipo ideʒ ſubm:q̄ʒ qñ ita ſiũt i vno ſuppoſito:ꝙ i ipo idẽ ſubʒ hñt.ñ ḡ intelligit ariſto.ꝙ etiam in iſtis nullo modo poſſet ifer ri cõiunctũ ex diuiſis.ſed intelligit ꝙ non infertur niſi cõ iunctum per accidens.

Tertio dubitaẽ.ꝙ nõ videẽ ꝙ bene dicat poſtea ari ſtoteles ꝙ qñ vnũ p̄dicatorũ ineſt vel icludi tur in alio:nõ poteſt iferri ex diuiſis ꝯiunctũ:q2 vt poſſum⁹ in ꝯpẽdio.aial claudiẽ in itellectu rõnalis:⁊ tamẽ bene di ciẽ eſt aial ⁊ eſt rõnale:ergo ẽ aial rõnale.naſus ẽt icludiẽ i rõne ſimi:q2 ſimũ eſt naſus curuus:⁊ tamẽ bñ diciẽ ⁊ eſt naſus ⁊ eſt ſimus:ergo ẽ naſus ſimus. ¶ Ad hui⁹ ergo du bij intelligentiam conſiderandum eſt ꝙ multipliciter po teſt aliquid icludi in itellectu alteri?:vno q̄dẽ modo tãq̄ʒ aliq̄d clauſuʒ itra eẽntiã ei?:queẽadmodũ aial eſt in itelle ctu hominis:⁊ in talibus fit ſemper nugatio ex additione vnius ad alterum: quia nugatio fit dicendo animal ho mo:⁊ homo animal:quia vtroqʒ modo dicẽdo oportet ꝙ bis feraẽ intellectus in idem:ſcilicet in itelllectuʒ anima lis.⁊ de his que ſic ſe icludunt itelligit Ariſtoteles.ꝙ ex diuiſis non pȏt inferri coniunctum. Alio auteʒ modo ſic includitur aliquid in intellectu alterius: quod tamen nõ clauditur intra eſſentiã eius: ſed cadit extra ipſam: tanq̄ʒ ipſi?mã ⁊ fũdamẽtũ:⁊ tali mõ icludiẽ naſus i itellectu ſi mi:⁊ aial i itellectu rõnalis.⁊ i talib⁹ bñ ꝯtigit ex diuiſis i ferri ꝯiũctũ:nec ferẽ bis itellect⁹ i idẽ .ſicẽ hʒ ȯclarari ali bi. Tertio ãt mȏ pȏt icludi ſic vnũ i alio: vt bñ ſit q̄dẽ ex eẽntiã ei?:ſʒ tñ ꝯuertaẽ cũ eo: quo mȏ ſubʒ icludiẽ i ꝓpo p̄dicato cũ q̄ cõuertiẽ: ⁊ tũc ex additõe vni⁹ad aliȯ fit nu gatio ꝓpter cõuertibilitatẽ ipſoꝝ. Quarto autem poteſt vnũ icludi in alio:ſicut ſubm icludiẽ in ꝓprio ipſum exce dente.queẽadmodũ homo icludiẽ in bipede.⁊ tunc fit nu gatio ex additõe vnius ad aliud:ſi ſubʒ preponatur:ſicut cũ dicitur homo bipes.

Quarto propter id qȯ dicit Ari.ꝙ non valet:home rus eſt poeta:ergo homerus eſt:q2 eẽ tunc diciẽ de homero ſm accidẽs:dubitaẽ vtrum bene dicaẽ homo eſt aial:ergo hȏ eſt.videẽ eni ꝙ ſic.q2 tũc eſſe nõ vi deẽ p̄dicari de hoĩe per accñs:ſʒ per ſe:q2 aial ꝑ ſe ⁊ non ꝑ accidẽs p̄dicaẽ de hoĩe. ¶ Ad iſtã q̄õnẽ dicũt q̄daʒ ꝙ ſe q̄tur:hȏ eſt aial:ergo hȏ eſt.rȏ vero ipoꝝ eſt iter alias du plex.q̄rum vna eſt:q2 vt dicunt locus a parte in modo tʒ cõſtructiue:ſʒ nõ deſtructiue.neceſſario.n.ſeq̄ẽ.eſt hȏ alb⁹ ergo eſt hȏ:quamuis nõ valeat nõ eſt hȏ albus:ergo non ẽ homo.ſʒ ẽ aial:ſe hʒ ad ipſũ eſt ſimpliciter: ſicut ꝑs in mȏ ad totũ in mȏ. ergo q̄ʒtũcunqʒ nõ valeat nõ eſt animal.ḡ nõ ẽ:neceſſario tamẽ tʒ. eſt aial:ergo eſt. valet igiẽ.hȏ eſt animal.ergo homo ẽ. ¶ Scḋa aũt ipoꝝum rȏ eſt:q2 reale p̄dicatum niſi de exiſtente nõ pȏt dici vere.ſed aial eſt rea le p̄dicatũ:ergo nõ pȏt niſi de exiſtente p̄dicari.⁊ per ꝯſe quẽs ſi verũ eſt dicere ꝙ hȏ eſt aial:veꝝ erit iferre ꝙ hȏ eſt. Sʒ iſta poſitio videẽ mihi oĩno iconueniẽs. cui⁹ vna rȏ eſt:q2 iſta p̄dicatio.hȏ eſt aial.eſt p̄dicatio eſſentialis ⁊ necc̃ia:ſed iſta p̄dicatio hȏ eſt:eſt p̄dicatio ꝯtigens. p̄dica tio aũt neceſſario nõ tolliẽ ſublata p̄dicatione cõtingẽte. ḡ ſublata veritate iſtius p̄dicationis:q̄ diciẽ hȏ eſt:rema net veritas iſti?p̄dicationis hȏ eſt aial: alias etiã nõ eſſet neceſſaria p̄dicatio:ſed cõtingens:q2 p̄dicatio cuius veri tas tolliẽ ⁊ poniẽ:cũ tolliẽ ⁊ poniẽ v̄itas p̄dicatiõis ꝯtin gẽtis eſt p̄dicatio cõtingẽs: non ergo valet.homo eſt aial. ergo hȏ eſt. Alia aũt rȏ eiuſdẽ eſt:q2 de quolibʒ ſiue ente ſiue non ente vera eſt affirmatio vel negatio.ergo de ho mine dũ nõ eſt aut eſt verũ dicere ꝙ eſt aial:aut eſt falſũ. ſed dicere hoĩem nõ eẽ aial:eſt dictũ falſum: impoſſibile: ⁊ contradictionẽ iplicans:q2 cum in ſignificato hominis includatur animal:quia homo ſignificat animal rationa le:dicere ꝙ homo ſit animal:idem eſt quod dicere ꝙ ali quod animal:vtputa animal rationale ẽ animal. ⁊ ꝑ ꝯñs

idem eſt dicere hominē non eē animal:qḋ aliquod aial ſi eſſe aial.hoc aūt impoſſibile eſt ⁊ contradictionem implicans. Neceſſaria eſt ğ predicatio q̄ dicit ꝙ homo eſt aial: ſiue homo ſit actu:ſiue non actu:⁊ ideo non valet homo eſt aial.ğ homo eſt. ¶ Rationes autem facte in contrarium nō valēt.nā ipm eſt aial non ſit ꝑs ī modo reſpectu ipiꝰ eſt ſimpliciter dicti.cuius ratio eſt:qꝛ in parte ⁊ ꝑ ptē in modo non ponitur totū eius ſecundū qd :ſed ſimplr: qꝛ homo albus ponit ſimplr ⁊ non ſecundū qd hominē: ſed cum dico de homine ꝙ eſt animal non ponitur per ē animal:eē ſimpliciter:ſed tñ ſm quid:qꝛ aial de ſe nō dicit nec ꝓſupponit eē in actu:quod eſt eſſe ſimplr:ſed dicit ⁊ ponit eē qdditatiuum.⁊ ideo nō valet hō eſt aial.ğ homo eſt. ¶ Alia aūt rō nihil valet:nam ꝑdicatum reale quod īportat realitatem exiſtentie non pōt attribui niſi exiſtēti:ſʒ ꝑdicatū reale qḋ īportat realitatē eēntie ⁊ nō realitatē exiſtie:pōt attribui etiā nō exiſtiꝰ ī actu.⁊ tale ꝑdicatū ē animal.Quod etiam adducit̄ de ariſtotele eſt cōtra eos magis q̄ ꝓ eis:qꝛ quis animal per ſe ꝑdicetur de hoīe tñ eſſe ī actu qḋ ē eſſe ſimplr.nō ꝑdicatur ipo noīe aialis. ⁊ ideo non per ſe ⁊ ſimplr dicitur eſſe actu de homine:cū dicit̄ ꝙ eſt aial:ſed ſm qd:⁊ q̄ſi ꝑ accñs.

¶ His vero determinatis ꝓſpiciendum ē quēadmodū ſeſe hn̄t affirmationes ⁊ negationes ad ſeinuicem:hē.ſ.que ſunt de poſſibili eſſe ⁊ nō poſſi:de ꝯtigere ⁊ nō cōtigere:⁊ de īpoſi ⁊ neceſſario:hn̄t.n.aliq̄s dubitatiōes. L. V.

Poſtq̄ ſupra determinauit phꝰs quid accidit enunciationi ex eo ꝙ additur aliquid ad dictiones in ſubo vel in predicato poſitas:nūc declarat qd accidat enūciationi ex eo ꝙ additur ei aliqd ad determinandum v̄itatē vel falſitatem cōpoſitionis.ꝙ aūt determinat cōpoſitionem predicati ⁊ ſubiecti eſt modus q facit modalē enūciationem.Ex additione aūt modi accidit in enunciatiōe oppoſitio ⁊ conſequentia diſtincta ab oppoſitione ⁊ cōſequentia q̄ attenditur in enunciationibus de ineſſe. vñ ſm hoc iſta pars diuiditur in duas partes:qꝛ ꝑmo agit ariſtoteles de oppoſitione enunciationū modalium: ſecundo agit de conuenientia earum ibi.Cōſequētie vō.Circa primum tria facit qꝛ ꝑmo ꝓponit dubitationē quandā de oppoſitiōe modaliū enūciationū:ſecūdo arguit ad vtrāq̄ partē dubitationis.ibi.Nā ſi coꝝ q̄ cōplectūtur: ⁊ tertio determinat veritatē.ibi.Eſt ergo negatio eiꝰ.Dicit ğ i prima pte:ꝙ determinatis illis q̄ dicēda erant de enūciatione quātū ad additiōes factā ad dictiones:ꝓſpiciendū eſt ꝯñr quō ſe hn̄t ad ſeīuicē affirmatiōes ⁊ negatiōes q̄ ſūt de poſſibili ⁊ cōtingēti:⁊ īpoſſibili ⁊ necīo:qꝛ habēt aliq̄s dubitationes. ¶ Eſt aūt notādū ꝙ quāuis ēt verū ⁊ falſum determinēt cōpoſitionē in enūciatōe:qꝛ tamē nō faciunt determinationē niſi ad gn̄alē modū:⁊ nō ad ſpālē:ſicut faciunt poſſe ⁊ cōtingens ⁊ īpoſſe ⁊ necīum:idcirco Ariſto.facit mētionē tñ de iſtis q̄tuoꝛ:⁊ nō de illis duobꝰ.

¶ Nā ſi coꝝ q̄ ꝯplectunt̄ ille ſibiīuicē oppoſite ſunt ꝯtradictiōes q̄cūq̄ ſm eē vel nō eē diſponunt̄: vt eius que eſt eē hoīe:negatio ē non eſſe hominē:nō aūt ea que eſt eē non hominem: ⁊ eius q̄ eſt eſſe album hominem negatio ea q̄ eſt non eſſe album hominem:ſed non ea que ē eſſe non album hominem. Si enim de omnibus aut dictio eſt:aut negatio vera:cum lignū falſum ſit dicere eē album hominem: erit dicere de eo eē nō albū hoīe. Q ſi hoc ⁊ i quātiſcūq̄ eē nō additur: idē faciet id pro eē dicitur. vt eius que eſt ambulat ho negatio eſt non ea q̄ eſt ambulat nō homo ea que eſt nō ambulat homo. nihil eni di dicere hominem ambulare vel hoīem amb lātem eē.quare ſi hoc modo ī omnibus: ⁊ que eſt poſſe eē:negatio eſt poſſe non eē: nō que eſt non poſſe eſſe.

¶ Deide cū dicit. Nā ſi coꝝ:arguit ad vtrāq̄ ptē dubitationis.⁊ circa hoc duo facit:qꝛ ꝑmo ponit rōnē pro pa falſa:ſcdo arguit ad ptē verā.ibi. Videt̄ āt idē poſſibile ſe.Dicit ergo in ꝑma pte ꝙ ſi coꝝ.i.eaꝝ enūciationū q plectunt̄.i.cōſtituunt̄ ex cōplexione ꝑdicati ⁊ ſubiecti le ſunt ꝯdictiones ſibiīuicē oppoſite:q̄cunq̄ opponu tur ſm eſſe vel nō eē:ſicut eius enūciatiōis que dicit e hoīe:negatio eſt illa que dicit nō eſſe hoīem:⁊ non ill dicit eē nō hominē.qḋ qdem per hoc ꝓbat̄:ꝙ ſi de quo eſt dictio.ideſt affirmatio vel negatio vera:cum de lign ſit falſū dicere ꝙ ſit hō albꝰ:eſt tamē etiā falſū dicere ipo ꝙ eſt nō albꝰ hō:⁊ veꝝ eſt dicere ꝙ non eſt albus hō ⁊ ſic illa opponit̄ affirmatiōi que hʒ negationē additā ad eē.⁊ ſi in quātiſcunq̄ nō addit̄ eſſe:idē facit id qḋ ibi dic tur ꝓ eſſe:ſicut eiꝰ affirmationis q̄ eſt ambulat homo: ne gatio ē illa q̄ dicͨ nō ambulat hō:⁊ non illa q̄ dicͨ ambula nō homo. ſi in omnibꝰ etiā aliqs ita ſe hʒ tunc etiā iſtius a firmatiōis que dicͨ poſſe eſſe: erit negatio illa que dicͨ poſ ſibile nō eſſe:⁊ nō illa que dicͨ non poſſibile eſſe.

¶ Videt̄ autē idē poſſibile eſſe ⁊ non eſſe. Oē enim quod eſt poſſibile diuidi vel ambulare: ⁊ non ambulare ⁊ nō diuidi poſſibile ē. Ratio eſt quoniam omne quod ſic poſſibile eſt: non ſemper in actu eſt:quare inerit etiam negatio. poteſt igitur ⁊ non ambulare quod eſt ambulabile: ⁊ nō videri qḋ ē viſibile. At vero īpoſſibile eſt de eodē oppoſitas eē veras contradictiōes:nō eſt igit̄ iſta negatio. Cōtigit aūt vnū ex his:aut idē ipſum dicere aut negare ſil de eodē:aut nō ſʒ eſſe vel nō eſſe que opponūtur fieri affirmatiōes vel negatiōes.ſi ergo illō īpoſſibile eſt:hoc erit magis eligēdū.

¶ Deinde cū dicit. Videtur autem idem.arguit in oppoſitum ꝑ talē rōnem. Impoſſe eſt oppoſita ſimul verificari de eodē:ſed de eodē ſimul eſt veꝝ dicere eſt poſſe eſſe ⁊ poſſe nō eſſe.Cū ergo īconueniēs ſit dicere ꝙ cōtradictoria ſil verificent̄ de eodē:oportet B eligere ꝙ oppō in modalibus nō attēdit̄ ſcdm eē ⁊ nō eē:ſed ꝑ negatiōē ⁊ affirmationē modi.hoc ē ergo qḋ dicit. videt̄ aūt idē īpoſſibile eē ⁊ nō eē:quia oē qḋ pōt diuidi ⁊ ābulare:poſſibile eſt ēt nō ambulare ⁊ nō diuidi.hō aūt rōnē aſſignat dicens ꝙ oē qḋ eſt poſſe iſto modo nō ſemꝑ eſt in actu.⁊ iō non ſolū pōt de ipo affirmari eē:ſʒ ēt ierit.i.ineſſe poterit ſibi ⁊ negatio eiꝰ.⁊ iō quod eſt ambulabile pōt ēt n̄ ābulare:⁊ qḋ ē diuiſibile pōt ēt nō diuidi.ſʒ īpoſſe ē dictiōes.i.locutiōes oppoſitas ſil eē veras ḋ eodē. vñ pʒ ꝙ illa n̄ ē negatio eiꝰ quia aut oportet ponere ſimul verificari de eodē affirmationē ⁊ negationē.aut in iſtis nō fieri affirmatiōes ⁊ negationes q̄ opponunt̄ ſm eē ⁊ nō eē.⁊ qꝛ illud ē impoſſe:erit

magis hoc ſcḋʒ dictū eligēdū. Eſt aūt notādūʒ ꝙ quāuis idē nō poſſit ſiƚ eē ꝛ nō eē: ſiƚ tamē eſt potēs eē ꝛ nō eſſe. i. ſiƚ hʒ potentiā ad vtrūqʒ: qꝛ res corruptibilis quando eſt actu: hʒ potētiā ad nō eē: ꝛ ſic ē potēs nō eſſe. eſt etiaʒ tūc potens eſſe: qꝛ ſi tunc non poſſet eſſe non eſſet. vnde patʒ ꝙ ſi idem non poſſit ſimul eſſe ꝛ non eſſe: eſt tamē ſimul potens eſſe ꝛ non eſſe

¶ Eſt ergo negatio eius que ē poſſibile eē: ea que eſt non poſſibile eſſe: eadem quoqʒ ratio eſt in eo quod eſt contingens eſſe. Etenim negatio eius eſt non contingens eſſe. ꝛ in alijs quoqʒ ſimili modo: vt in neceſſario ꝛ īpoſſi.

¶ Deinde cū dicit. Eſt ergo negatio. determinat veritatē dubitatiōis ꝑmiſſe. Et circa hoc q̄ttuor fac: qꝛ ꝑmo ex rōne imediate ꝑmiſſa: cōcludit qōis veritatē. ſcḋo vero aſſignat rōnē ei⁹ ꝑ quaʒ ſoluiƚ rō facta ī oppoſitū: ibi. Fiunt eni ī illis. tertio aūt declarat ꝙ ſiƚr ſe hʒ ī ceteris enūciationib⁹ modalib⁹: ſicˢ ſe hʒ in illis de qb⁹ poſuerat exēplū ibi. Ei⁹ vero q̄ eſt poſſe eſt nō eē. ꝛ q̄rto ꝯcludit vlr veritatem ibi. Ulr v̄o queādmodū. Diƚ ergo ī ꝑma pte ꝯcludēs ex rōne imediate ꝑmiſſa ꝙ eius affirmationis q̄ dicit poſſibile eē: negatio eſt ea q̄ eſt nō poſſibile eē: ꝛ qꝛ cōtingēs ꝯtingenter ſumptū ꝛ poſſe cōuertunƚ: ideo addit Ariſtot. ꝙ eadē rō eſt in eo qḋ eſt ꝯtingit eē: qꝛ negatio eius ē non ꝯtigit eē. ꝛ qꝛ vniformiter fit oppō ī cūctis modalib⁹: adiūgit ꝙ ſiƚr q̊qʒ mō ſe hʒ ī alijs. ſ. ī necīo ꝛ īpoſſi. ¶ Eſt āt notādū ꝙ ſi ne⁹ addaƚ ī modalib⁹ ad v̄bū īfiniti modi: n̄ faƚ moda^m oppōnē: ſʒ ſi addaƚ ad v̄bū īdicatiui mod: faƚ oppōnē ī eis. vn̄ iſte ſūt oppoˢ. poſſe ē eē. poſſe n̄ ē eē cui⁹ rō ē: qꝛ ipʒ ē ponit affirmatōeʒ modi. ꝛ iō cū ipʒ negaƚ: negaƚ modus. negatio āt ꝛ affirma⁹ modi facit ī modalib⁹ oppōnē.

¶ Fiunt eni in illis quemadmodū eē ꝛ nō eſſe appoſitiones: ſubiecte vero res. vt hoc quidē album illud vero homo. eodeʒ quoqʒ modo hoc loco eſſe quidē ſubiectū ſit: contigere vero ꝛ poſſe appoſitiōes determinantes queādmodū in illis eē ꝛ non eſſe veritatem.

¶ Deīde cū diƚ. Fiūt. n. ī iiƚ. aſſignat rōnē dcē v̄itatis dicēs ꝙ h̄ iō ꝯtigit: qꝛ ſicˢ ī iiƚ ī qb⁹ n̄ poniƚ mod⁹ eē ꝛ n̄ eē fiūt. i. ſūt appōnes. i. ꝑdicata. ſubiecta v̄o ſūt res q̄ dn̄r eē vƚ n̄ eē: ſicˢ albū aut hō: eoḋ q̊qʒ mō ī h̄ loco ipʒ q̇dē eē fit ſubʒ. ꝯtigere v̄o ꝛ poſſe fiūt appōes ḋterminātes v̄itatē: queādmodū eā ī alijs ḋteriauit eē ꝛ n̄ eē. ¶ Ubi nōndū ē ꝙ qꝛ for⁴ ḋteriat mā̄ʒ ad eſſe: ꝛ ī enunciatōe ꝑdica^m ē for⁴: ſiue for⁴ reſpcū ſubi: iō ꝯueniēter ꝑdicatū ī enūciatōe dƚ ḋteriare ſubm. ꝛ id ēt qḋ ꝯplet ꝑdicatiōeʒ dƚ ꝯueniēter ꝯplere hāc ḋterminatōeʒ. ꝛ qꝛ ī ꝯpimēto ꝑdicatiōis ꝯſiſtit ꝯplemētū enūciatiōis: idcirco ꝯueniēter ne⁹ ꝛ affir⁹ q̄ dicūt formalē oppōnē enūciatiōis ſumunƚ penes ea que faciunt determinationem atqʒ predicationem.

¶ Eius vero que eſt poſſibile eſt nō eſſe: negatio eſt non poſſibile eſt non eſſe. Non eni ꝯtra dictiones ſunt ſibiinuicē huiuſmodi. poſſibile eſſe ꝛ poſſibile nō eē. quare ꝛ ſequi ſeſe inuicē videbuntur: idem eni poſſibile eſt eſſe ꝛ non eē. ſed poſſibile eſt eſſe: ꝛ non poſſibile eſt eſſe nunquam ſimul ſunt: opponuntur eni. At vero poſſibile eſt non eſſe ꝛ non poſſibile eſt nō eſſe nunquam ſimul ſunt. ſimiliter autē ꝛ eius que eſt neceſſarium eſſe: non ea que eſt neceſſarium non eſſe. ſed ea que eſt non neceſſariuʒ eſſe. eius vero que eſt neceſſarium ē non eſſe. ea que eſt non neceſſariuʒ non eſſe. ꝛ eius que eſt impoſſibile eſſe: non ea que eſt impoſſibile non eſſe: ſed non impoſſibile eſſe. eius vero que eſt impoſſibile non eſſe: ea que eſt non impoſſibile eſt non eſſe.

¶ Deīde cū diƚ. Ei⁹ v̄o q̄ ē ipoſſe: qꝛ exēplificauit ḋ qbuſdā enūciatōib⁹ modalib⁹: declarat ꝯueniēter ꝙ ſe hʒ ſimiƚr ī oīb⁹ dicēs: ꝙ nō ſolū ei⁹ q̄ ē poſſe eē neˢ ē nō poſſe eē: ſed ēt ei⁹ q̄ ē poſſe nō eē. ea q̄ ē nō poſſe n̄ eē. qḋ ꝓbat ꝯueniēter ꝑ locū a ſiƚi dicēs ꝙ poſſe eē ꝛ poſſe nō eē nō ſūt ꝯ̄dictiōes ſiue oppoſite iter ſe: vn̄ ꝛ ſe ꝯpatiunƚ: qꝛ idē ē poſſe eē ꝛ n̄ eē ſʒ poſſe eē ꝛ nō poſſe eē nūq̄ʒ ſiƚ ſūt v̄a. qḋ iō ꝯtigit qꝛ opponunƚ ad inuicē. ſʒ ſiƚr poſſe nō eē ꝛ nō poſſe nō eē nunquā ſiƚ ſunt v̄a. ergo pari rōne opponunƚ ad ſeinuicē. exēplificat āt deinceps de alijs: ꝛ pʒ ī littera.

¶ Uniuerſaliter vero: quemadmodum dictū eſt: eſſe quideʒ ꝛ non eſſe oportet ponere quē admodum ſubiecta: negationem vero ꝛ affirmationem hoc facientem ad vnum idem tantummodo ad modum apponere: ꝛ has putare oportet eſſe oppoſitas dictiones ꝛ negationes poſſibile ꝛ non poſſibile: contingens ꝛ non contingens: impoſſibile ꝛ non impoſſibile: neceſſarium ꝛ nō neceſſariū: verū ꝛ nō verū.

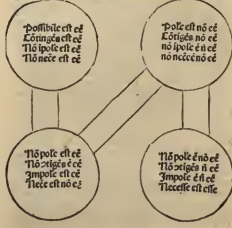
¶ Deīde cū diƚ: Ulr v̄o queād^m: cōcludit vlr ḋ ꝑdictis v̄itatē dicēs: ꝙ vlr ſicˢ dcʒ ē ī enūciatōib⁹ modalib⁹: oʒ ponere eē ꝛ nō eē ſicut ſubā: ſʒ negatōeʒ ꝛ affirmationē faciētē h̄. i. oppo⁴: oʒ ponere tm̄mō ad vnū. i. ad modū. ꝛ oʒ putare eē oppoſitas dictōes. i. affirmatiōes ꝛ negatiōes has q̄ ſūt poſſe eē ꝛ nō poſſe eē. ꝛ ſic de ceteris vt poniƚ in lr̄a.

Ad maiorem autē euidētiā dcōꝝ ꝛ eoꝝ q̄ ſūt dicēda: oʒ aliq̄ videre. ꝛ ꝑ q̄ram⁹ vtꝝ diſio enūciatōis ꝑ illā ḋ ieſſe: ꝛ ꝑ modalē ſit diſio vniuoci. vƚ. n. ꝙ ſic. qꝛ gen⁹ n̄ diuidiƚ niſi diſiōe vniuoci: ſʒ dcʒ ſuit ſupra ꝙ enūcia⁹ ē gen⁹. ḡ n̄ diuidiƚ niſi diſiōe vniuoci. ḡ ī illā ḋ ieſſe ꝛ ī illā de mō diuidiƚ enūcia⁹ ſicˢ vniuocū. ¶ Ad iſtā. q. ē ſimpƚr dōʒ ꝙ enūcia⁹ n̄ diuidiƚ ſicˢ vniuocū: ſʒ ſicˢ analogū ī enūciatōeʒ ḋ ieſſe ꝛ ī enūciatōeʒ ḋ mō. c⁹ rō ē ſaƚ ī prōptu. nā vniuocū ꝑ h̄ iter alia diſtiguiƚ ab analogo: qꝛ vniuocū n̄ ḋſcēdit ꝑ ꝑus ī vnū ꝯtētoꝝ ſub ſe q̄ʒ ī reliquū: ſʒ analogū ꝑ ꝑus ḋſcēdit ī vnū q̄ʒ ī aliō: ſicˢ ēs ḋſcēdit ī ſubaʒ ꝑ ꝑu⁹ q̄ʒ ī accn̄s. nūc āt ſic ē: ꝙ enūcia⁹ ḋſcēdit ꝑ ꝑus ī enūciationē ḋ ieſſe ſimpƚr: q̄ʒ in enūciationē ḋ ieſſe ſub mō: ſicˢ ēt ꝑus ē ī ꝯceptōe rōis ſimpƚr ieſſe: q̄ʒ ſub certo ꝛ diſticto mō ieſſe. vn̄ pʒ ꝙ ipa diſio enūciatōis ē diſio analogi: ꝛ n̄ diſio vniuoci. Dōʒ ē ḡ ad arg⁴ ꝙ gen⁹ n̄ diuidiƚ niſi vt vniuocū ī ea ī q̄ diuidiƚ vt gen⁹: diuidiƚ āt gen⁹ ī ea q̄ dn̄t ſimpƚr ſpē. ꝛ qꝛ enūcia⁹ ḋ ieſſe ſimpƚr ꝛ enūcia⁹ de ieſſe ſub modo nō dn̄t ſimpƚr ſpē: idcirco enūciatio in eas nō diuidiƚ vt gen⁹.

Scḋo q̄ram⁹. vtꝝ enūcia⁹ ḋ ieſſe ꝛ enūcia⁹ ḋ mō dn̄ant ſpē. vƚ. n. ꝙ ſic. qꝛ dn̄ia diuerſificās ꝯpōnē ī qua conſiſtit forma enūciatiōis: diuerſificat ſpēʒ enūciatiōis ſed dn̄ia modalis ꝛ in eſſe diuerſificat ꝯpōneʒ: qꝛ modus determinat ꝯpōnē: ꝛ ḋterminat eā differēter q̄ʒ determinetur ī illis de ieſſe. ergo enūciatio de mō ꝛ enūciatio de ineſſe ſunt diuerſe ſpēs enūciatōis. ¶ Ad iſtū⁹ qōnis euidētiā ē ꝯſiderādū: ꝙ enūciatōeʒ modalē poſſum⁹ accipe dupƚr: ꝛ dupƚr ꝯpare ad illā de ieſſe: vno q̇dē mō cōſiderādo id qḋ ē vt dictū in enūciatiōe modali: habēs ſuā determi

nationē in ipſa rōne modi: ⁊ ſic ē ip̄z ꝯparādo ad totā enū ciationē de ieſſe. ⁊ h̄ modo dicere poſſum⁹ q̄ hic attēdiť dr̄ia formalis: q̄z attēdiť diuerſificatio ꝯpōnis: vtputa q̄z ī illa de ieſſe ē cōpō de ieſſe: idcirco enūciatiōis modalis ſtātis ſub determiatiōe modi eſt ꝯpō modificata: ſiue habēs modificationē q̄ p̄uať enūciatio non modalis. ⁊ propter talē diuerſitatē dici p̄nt iſta formaľr ⁊ ſpē differre. ſʒ q̄z ip̄z dictū non ē tota enūciatio modaľ: ſʒ eſt p̄s ipſi⁹: nō poſſum⁹ p̄p h̄ dicere q̄ enūciatio de ieſſe ⁊ enunciatio de modo differāt ſm ſpēm. Alio mō poſſumus enūciationeʒ modalē cōſiderare ſm ſuā totalitatē. ⁊ ſic enūciatio modalis ⁊ enūciatio de ieſſe ſunt vniformis ſpēi. Cui⁹ ſignū eſt. q̄z in enūciationib⁹ modalib⁹ ipſe modus eſt p̄dicatū: ⁊ dictū eſt ſubm: ⁊ copula verbaľ ꝯōnectit vnuʒ cū alio. q̄ gdē copula verbalis cū ſumiť ſine negatione: facit affirmationē modi q̄ eſt predicatū: ⁊ cum ſumitur cū negatōe facit negationem ei⁹. ſiľr aūt ī ꝓpoſitionibus de ieſſe ipſa copula v̄baľ ſūpta ſine negatōe facit affirmationē p̄dicati: ⁊ ſūpta cū negatōe. fať negatōeʒ ei⁹. vn̄ q̄z vniformiter fit affirmatio ⁊ negatio que ſunt ſpēs enūciationis ī enunciatōe modali ⁊ ī enūciatione de ineſſe: p̄ʒ q̄ enunciatio modalis ⁊ illa de ieſſe nō differūt ſpē. Dicendū ergo ē ad argumētū: q̄ ſicut in enūciatione de ieſſe copula verbaľ determinat cōpoſitionē p̄dicati cū ſubo: ſic etiā in enunciatōe modali ꝯpōnē modi cū dcō determiat copula v̄baľ. vn̄ ſʒ h̄ n̄ diuerſificať ī eis ꝯpō formaľr: ſʒ ꝯpō iportata ī dcō ē illa q̄ diuerſificať: q̄z iſta ē quā d̄teriat mod⁹ addit⁹:

¶ Conſequētie vero ſcd̄ʒ ordinem fiunt ita ponentibus. Illi enim que eſt poſſibile eſt eē: illa que contingens eſſe. ⁊ hec illi conuertitur: ⁊ non impoſſibile eſſe: ⁊ non neceſſariū eſſe. Illi vero que eſt poſſibile non eē: ⁊ contigens non eſſe: ea que eſt non neceſſariuʒ nō eē: ⁊ nō impoſſibile non eſſe. illi vero que ē non poſſibile eſſe ⁊ nō ꝯtingens eē: ea que eſt neceſſarium non eſſe ⁊ impoſſibile eſſe. illi vero q̄ eſt non poſſibile non eſſe ⁊ non ꝯtingens non eſſe illa que eſt nec̄e eſt eſſe. ⁊ ipoſ̄e nō eē. Cōſideref aūt ex ſubſcriptiōe queādmodū dicim⁹.



Lectio. VI.

Poſtq̄; philoſophus determinauit de oppoſitione enunciationum modaliū: nunc determinat de conſequentia eorū. ⁊ circa hoc duo facit: quia primo oſtendit quo ordine fiat talis conſequentia. ſecundo vero circa determiata mouet quandam dubitationem: ibi. Dubitabit autē. Circa p̄mum duo facit. quia primo oſtendit quo ordine fiat ꝯſequentia enunciationum modalium ſm opinionē aliorum. Secūdo vero declarat quid veritatis ⁊ quid falſitatis ſit in opinione illa: ibi. Ergo impoſſibile ⁊ non impoſſibile. Dicit ergo in prima parte q̄ conſequentie modalium fiunt ſm ordinem qui dicetur: quibuſdam ſic ponentibus: per quod dat intelligere q̄ iſte ordo conſequentiarum eſt non ſm opinionem ſuam: ſed ſʒ opinionē aliorum. ponunt autem illi q̄ illi enunciationi que eſt poſſibile eſſe: ſequitur illa que eſt ꝯtingere eſſe: ita q̄ conuertiť ſecum: ⁊ eidem conſequitur ea que eſt non impoſſibile eſſe: ⁊ ea que eſt non neceſſe eſt eſſe: ſed illi que eſt poſſibile eſt non eē: ⁊ contingens non eē. conſequitur ſcd̄m eos ea que eſt non impoſſibile non eē: ⁊ ea que eſt non nec̄e non eſſe. ſed illi que eſt non poſſibile eſſe ⁊ non contingens eſſe ſequitur illa que eſt impoſſibile eſſe ⁊ neceſſe nō eē: ſʒ illi que eſt non poſ̄e non eē ⁊ non contingens non eē: ſequitur illa que eſt nec̄e eſt eē. ipoſ̄e nō eē. addit aūt q̄ queadmodū dicim⁹ iſtos ſupple dixiſſe cōſiderandūʒ eſt ex ſubſcriptione figure que patet in littera.

¶ Ergo impoſſibile ⁊ non impoſſibile illud quod eſt contingēs ⁊ poſſibile ⁊ non contingens ⁊ non poſſibile: ſequitur quidem contradictorie: ſed conuerſim. Illud enim quod eſt poſſibile eſſe: negatio ſequitur impoſſibilis. negationē vero affirmatio. Illud enim q̄d eſt non poſſibile eſſe: illud quidem q̄d eſt impoſſibile eſſe: affirmatio enim erit poſſibile eſſe: nō poſſibile vero negatio.

¶ Deinde cū dicit: Ergo impoſſibile: declarat quid veritatis ⁊ quid falſitatis ſit in iſta opinione. ⁊ circa hoc duo facit. q̄z primo oſtendit in quo iſta opinio ſit vera. ſecundo oſtendit in quo eadem opinio ſit falſa. ibi. Neceſſarium vero quemadmodum ſit. Dicit ergo in prima parte. q̄ impoſſibile ⁊ non impoſſibile ſequitur ad illud quod eſt contingens ⁊ poſſibile: ⁊ non contingens ⁊ non poſſibile: ita ſcilicet q̄ impoſſibile ſequitur ad non ꝯtingens: ⁊ non impoſſibile ſequitur ad contingens ⁊ poſſibile. q̄d quidem declarat ſubdens q̄ enunciatio ſupple de impoſſibili ſequitur contradictorie ſumpta enunciationem de poſſibili ⁊ ꝯtingente: ſʒ cōuerſiʒ: q̄z. vʒ. ꝯn̄s cōuertiť cū illa quam cōſeq̄tur. ⁊ quomodo itellexit q̄d dixit cōtradictorie: exponit ſubdēs: q̄ illud q̄d ē poſſibile eē. q̄d ē affirmatio d̄ poſſibili: ſequiť negatio ipſi⁹ ipoſſibilis que eſt nō ipoſſibile eſſe: ſed negationem ipſius poſſibilis ſequitur affirmatio impoſſibilis: quia ad non poſſibile eſſe ſequitur impoſſibile eſſe. affirmatio autem de impoſſibili eſt impoſſibile eſſe. ſed negatio de poſſibili eſt non poſſibile eſſe. patet igitur quid fuit dicere q̄ enunciatio de impoſſibili ſequitur contradictorie enunciationem de poſſibili. hoc enim idē fuit ac ſi diceretur q̄ ad affirmationem de poſſibili ſequitur negatio de impoſſibili: ⁊ ad negationem de poſſibili ſequitur affirmatio de impoſſibili: ⁊ quia hoc idem ponit opinio recitata ſicut patet intuenti figuram relinquit ariſtoteles. quantum ad hoc illam oppoſitionē tanq̄ veraʒ.

¶ Neceſſarium vero quemadmodũ ſit cõſiderandum eſt. Manifeſtum eſt autem quoniaꝫ non eodeꝫ modo: ſed contrarie ſequitur: contradictorie autem ſunt extra.

¶ Deinde cũ dicit. Neceſſarium vero. declarat in quo dicta opinio ſit falſa. ⁊ circa hoc duo facit: q2 primo ꝓponit id ꝑ qđ daꝛ itelligi falſitas ipi⁹. ſcđo hoc ꝓbat ꝑ rõnẽ ibi. Non eñ negatio ei⁹. Dicit ergo in pma pte ꝙ queadmodũ ſe habeat neĉiũ ad talẽ ↄſequẽtiã ↄſiderandũ ẽ. ⁊ ꝓponit veritatẽ dicẽs: manifeſtũ eẽ ex dicẽdis: ꝙ nõ eodẽ modo quo ponit illa opinio ſe habẽt ad iſtã ↄñtiã enũciationes de neceſſario. ſed enũciationes de neĉio ↄtrarie ꝗdem ſequunꝛ illas de poſſi: vt dicit opio illa. ſꝫ ↄdictorie extra ↄſequentiã ſunt quã opinio illa ponit. q2 vero ariſtoteles i tota iſta lectione loquiꝛ mirabiliꝛ obſcure: vt clare itelligantur que dicit: cõſiderandũ ẽ ꝙ in ꝓpõnibus modalib⁹ ſunt vles affirmatiue neĉe eſt eẽ: impoſſibile eſt eſſe. ſꝫ vniuerſales negatiue ſũt ipoſſe nõ eſſe. ⁊ neceſſe nõ eſſe: q2 iſte totaliter negant ipm dictũ: ⁊ ille ipſũ totaliꝛ affirmãt. ſed nõ neĉe ẽ eẽ. eſt pticularis negatiua: q2 dictũ remouet aliquo mõ: ſed nõ totaliꝛ. ſed nõ neceſſe non eẽ eſt particularis affirmatiua: q2 remouẽdo nõ totaliꝛ ſed aliqualiter negationem dicti: ponit non omnino: ſed aliq̃liter affirmationeꝫ ei⁹. ¶ Itẽ notãdũ ẽ: vt diximꝰ i ↄpẽdio: ꝙ ↄtrarietas enũciationis eſt q̃ vna vniuerſalis enunciatio opponiꝛ alteri enũciatõi vli. vñ Ari. ꝑ ↄtrarias hic itelligit vlem affirmatiuã: ⁊ vlem negatiuam. Q2 vero pticulares affirmatiua ⁊ negatiua ſuis cõtraiacentib⁹ vlib⁹ opponunꝛ ↄdictorie idcirco ipſas pticulares appellat hic Ariſto. ↄtradictorias ⁊ dicunꝛ ↄdictorie: nõ q2 ↄtradicãt ad ſeiuicẽ: ſed q2 ↄtradicunt ſuis vlibus. q2 ergo vniuerſales de neceſſario ſunt neceſſe eſſe ⁊ neceſſe non eſſe: vt dictũ eſt: ſꝫ particulares ſunt non neceſſe eſſe: ⁊ non neceſſe nõ eẽ: quando dicit Ari. ꝙ cõtrarie ꝗdẽ ſequunꝛ: ↄdictorie aũt extra: vult dicere ꝙ in conſequentia vniuerſalium eſt vã opinio recitata: ſꝫ falſa in ↄſequẽtia particulariuꝫ.

¶ Non enim eſt negatio eius qđ eſt neceſſe nõ eſſe: non neceſſe eſt eſſe: contingit eniꝫ eſſe veras vtraſqꝫ in eodem. quod enim eſt neceſſarium non eẽ: non eſt neceſſarium eſſe.

¶ Deinde cum dicit. Non enim negatio ei⁹: qđ dixerat ꝑ rõnẽ ꝓbat. ⁊ circa hoc duo faĉ. q2 pmo oſtendit ꝙ ad impoſſibile eẽ: nõ ſeqꝛ iſta pticularis negatiua: nõ neceſſe eẽ. ſcđo oñdit ꝙ ad ipſam ſeqtur iſta affirmatiua. non neceſſe nõ eẽ: qđ eſt cõtra opinionẽ recitatã. ibi. At vero. Ponit ãt i pma pte tres rõnes ad ꝓbatõeꝫ ꝓpoſiti. Scđa ẽ ibi. Cã aũt ẽ. Tertia vero ẽ ibi. At certe ipoſſe. Rõ autẽ pma quã obſcure ponit Ariſto. eſt talis. poſſe eẽ opponiꝛ ↄtradictorie ad nõ poſſibile eſſe. ſed ad non poſſibile eſſe ſequiꝛ neceſſe non eſſe: vt ẽt ↄfiteꝛ illa opio. ergo ad poſſe eẽ ſeqtur ↄdictoria ſiue negatio de neceſſe non eſſe. ſed negatio ei⁹ non eſt non neceſſe eſſe: quia contingit vtraſqꝫ. ſcilicet neceſſe non eſſe ⁊ non neceſſe eſſe veras eſſe ſimul in eodeꝫ: q2 quod de neceſſitate non ẽ: id non eſt neceſſariũ ꝙ ſit. ꝗ ad poſſibile eſſe non ſequitur nõ neceſſe eẽ: ſicut dicebat illa opinio. hoc eſt ergo quod dicit. ſupple pͥo ad poſſibile eſſe non ſequitur nõ neceſſe eſſe. q2 eius quod ẽ neceſſe non eſſe: non eſt negatio ipſũ non neceſſe eſſe. Cuius rõnẽ ſubiungit: q2 contingit veras eſſe ſimul vtraſqꝫ in eodem q2 qđ eſt neceſſarium non eſſe id non eſt neceſſarium eẽ. negatio auteꝫ ⁊ affirmatio verificanꝛ ſimul i eodẽ.

¶ Cauſa autẽ eſt cur non ſequitur ſimiliter cũ ceteris: quoniam contrarie impoſſibile redditur ideꝫ valens neceſſario: nam ſi impoſſibile eſt eẽ neceſſe eſt non eẽ. Si vero impoſſibile eſt hoc non eẽ: neceſſarium eſt eẽ.

¶ Deinde cum dicit: Cã aũt ẽ. Ponit adhuc magis obſcure ſecundam rationem ad idem: que talis eſt. impoſſibile ſumptum contrarie: quomodo ſumitur quando facit enunciationem vniuerſalem: idem valet ipſi neceſſario. quia iſta vniuerſalis de impoſſibili que eſt impoſſibile nõ eſſe: idem valet quod neceſſe eſſe: ⁊ econuerſo: ergo ſꝫ ħ: ad quã ſequiꝛ negatio eius que dicit impoſſe nõ eẽ: ad eaꝫ ſequiꝛ negatio de neĉe eẽ: ex quo ipoſſe nõ eẽ ⁊ neceſſe eẽ idem valent. Eſt auteꝫ negatio de impoſſibile nõ eſſe: ea q̃ dicit non ipoſſe non eſſe. ⁊ negatio de neceſſe eſſe eſt ea que dicit nõ neĉe eẽ. ſꝫ dcã opio dicit ꝙ nõ ipoſſibile nõ eſſe ſeqꝛ ad poſſe nõ eſſe: ⁊ non ad poſſe eſſe: ergo ⁊ nõ neĉe eſſe nõ dꝫ ſequi ad poſſibile eẽ: ſed ad poſſibile non eſſe. cuius tñ cõtrariũ poſuit illa opinio. hoc ẽ ergo qđ breuiter tangens dicit. cã autẽ cur ñ ſeqꝛ neceſſariũ ad poſſibile ſimiliꝛ ceteris que ponit illa opinio ẽ ſupple: q2 ſũptũ ipoſſe cõtrarie: ideſt ſcđm ꝙ faĉ vles enũciatiões: redditꝛ idẽ valẽs neceſſario. q2 vt ſubdit ſe exponẽs ſi ipoſſibile ẽ eẽ: neceſſe ẽ hoc nõ eẽ. vnde iſta duo idẽ valẽt. poſtea ſupple totuꝫ qđ dictum eſt in ſententia.

¶ At certe ipoſſibile eſt ſic poni neceſſarij contradictiones: naꝫ qđ eſt neceſſarium eẽ poſſibile eſt eẽ: nam ſi non: negatio cõſequiꝛ: neceſſe enim eſt aut dicere: aut negare: quare ſi nõ poſſibile eſt eẽ: impoſſibile eſt eẽ: igitur impoſſibile eſt eẽ: quod neceſſe eſt eẽ: quod eſt incõueniens. At vero illud quod eſt poſſibile eſſe non impoſſibile eſſe ſequitur: hoc vero illud quod eſt non neceſſarium eſt eẽ: quare cõtingit quod eſt neceſſarium eẽ non neceſſariũ eẽ: quod eſt inconueniens.

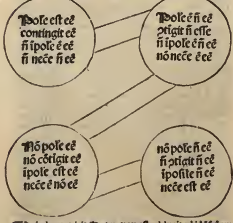
¶ Deinde cũ dicit. At certe ipoſſe. addit tertiaꝫ rõnem ad idẽ. ꝓponens pmo ꝙ ipoſſibile eſt ↄtradictiones neceſſarij idẽſt pticulares q̃ ↄtradicunt vniuerſalib⁹ ſic poni ſicut dicit illa opinio. rõ aũt quaꝫ nũc adducit ad hoc eſt: quia ad neceſſarium eſſe ſequitur poſſibile eſſe. quod probat ſubdens: quia ſi ad neceſſe eſſe non ſequitur poſſibile eſſe ſequetur ad ipſum negatio eius: quia neceſſe eſt dicere idẽſt affirmare aut negare: ſiue quia de quolibet oportet ꝙ ſit vera aut affirmatio aut negatio. ſed negatio de poſſibile eſſe eſt non poſſibile eſſe. ergo ſi ad neceſſe eſſe non ſequitur poſſibile eſſe: ad ipſum ſequetur non poſſibile eẽ ſed ad non poſſibile eſſe ſequitur ſupple impoſſibile eſſe: quare ſi ad neceſſe eſſe ſequitur non poſſibile eſt eſſe: concludetur ꝙ impoſſibile ſit eſſe id quod neceſſe eſt eſſe. qđ quia eſt inconueniens: oportet dicere ꝙ ad neceſſe eſſe ſequitur poſſibile eſſe: ſed ad illud quod eſt poſſibile eſſe ſequitur non impoſſibile eſſe. ſed ad hoc. ſcilicet ad non impoſſibile eſſe: ſequitur vt dicit illa opinio nõ neceſſe eſſe: ⁊ ſic deducẽdo: ad neceſſe eſſe ſeqtur poſſibile eſſe: ⁊ ad poſſibile eẽ ſequiꝛ non impoſſibile eſſe. ⁊ ad non impoſſibile eſſe ſequiꝛ: vt dicit dicta opinio: nõ neceſſe eẽ: quare contingit. i. ſequitur ex dictis ꝙ non neceſſariuꝫ ſit eſſe id qđ eſt neceſſarium eſſe. quod eſt inconueniens. igitur inconueniens eſt ponere ꝙ ad poſſibile eſſe ſequatur non neceſſe eſſe. ¶ Eſt autem hic notandum ꝙ contingens poteſt ſumi duobus modis. vno quidem modo ſtricte ſecundum ꝙ ſtat pro poſſibili concrete ad id quod poteſt eſſe

⁊ non eſſe. ⁊ hoc modo contingens ⁊ poſſibile ſumendo: non ſequitur ad neceſſe contingens aut poſſibile: ſed ad contingens atq; poſſibile ſeq̄t̄ neceſſe: vt dr̄ in primo prio rū: Alio autē modo pōt ſumi ꝯtigēs cōmuniter ꝑ quocun q; poſſibili: quomō ēt neceſſarium dici poteſt contingēs: ⁊ ſic ad poſſibile ⁊ ꝯtigēs n̄ ſequit̄ n̄ neceē: vt hic dr̄. q2 poſe ⁊ ꝯtigēs ſic ſūptū ē vl'ꝰ q̄ nō neceāriū. Ad vl'ꝰ āt ꝙ ē ſupꝰ n̄ ſequitur iferius: ſicut ad aīal nō ſeq̄tur hō: ſꝫ ecōuerſo.

Ⲥ At vero neqꝫ neceīū eſſe ſequit̄ poſe eē: neqꝫ neceſſariūꝫ n̄ eē. Illi eni vtraque ꝯtigit accide re. hoꝝ āt vtrūlibꝫ verū fuerit n̄ erūt illa vera. Simul.n. poſe eē ⁊ n̄ eē. ſi vero neceē ē eē vl' n̄ eē: n̄ erit poſe vtrūqꝫ. Relinq̄t̄ ḡ n̄ neceāriū n̄ eē ei qđ ē poſſibile ē eē.

Ⲥ Deinde cū dic̄. At vero ⁊c̄. declarat que enūciatio đ ne ceſſaria ſeq̄t̄ ad poſe eē. ⁊ diuidit̄ iſta ps ī duas ptes ſcđꝫ ꝙ duas rōnes adducit ad ꝓbandū ꝙ ad poſe eē ſeq̄t̄ nō neceē nō eē. Scđa ē ibi. Hoc eni veꝝ ē. In pⁱma pte ītēdit talē rōnē: ad poſe eē oꝫ ꝙ ſequat̄ aut neceē eē aut neceē nō eē: aut nō neceē eē. aut nō neceē nō eē: ſꝫ ꝓbatū eſt iaꝫ ꝙ ad poſſibile eē nō ſeq̄tur nō neceē eē. Addit aūt ī lr̄a: ꝙ nō ſeq tur ad ipꝫ id qđ ē neceīū eē: nec id qđ ē neceīum nō eē. qđ ꝓ bat ꝑ hoc ꝙ .ſ. ipi poſe eē ꝯtingit accidere vtraq;. ideſt eē ⁊ nō eē: q2 poſe eē dr̄ de aliquo ꝙ pōt eē ⁊ nō eē. ſꝫ ſi vtrūli bet eoꝝ duoꝝ fuerit veꝝ: ſiue .ſ. neceē eē: ſiue neceē n̄ eē. nō erūt vā illa ābo .ſ. eē ⁊ n̄ eē. Et adiūgit ſe exponēs: ꝙ ſi l' ali qd poſe ē eē ⁊ nō eē. ſꝫ ſi fuerit aliqd neceīū eē vel neceīū n̄ eē: n̄ erit poſe ipꝫ poſſe reſpicere vtraq;. ſ. eē ⁊ n̄ eē. ſic ita ad poſe eē n̄ ſeq̄t̄ nō neceē eē: nec neceſſe eē: nec neceſſe nō eſſe. Relinquitur ergo nō neceſſariū non eſſe conſequi ei quod eſt poſſibile eſſe.

Ⲥ Hoc eni verū ē: ⁊ de neceē nō eē. hec eniꝫ fit ꝯtradictio eius q̄ ſeq̄t̄ nō poſe eē. Illđ eni ſeq tur hoc qđ ē ipoſe eē ⁊ neceē nō eē: cuiꝰ negatio eſt neceē n̄ eē. Sequitur eni ⁊ he ꝯtradictiones ſꝫ p̄dictū modū ⁊ nihil ipoſe ꝯtigit ſic poſitis.



Ⲥ Deinde cuꝫ dicit. Hoc.n. veꝝ eſt. adducit ad idē ſcđam rōnem: q̄ eſt talis. neceē nō eē ⁊ nō neceſſe nō eſſe opponū tur ꝯdictorie: ſilr poſe eē ⁊ ipoſe eē opponunt̄ ꝯdictorie.

ſꝫ hoc ē veꝝ de neceē nō eē: qđ ſeq̄t̄ ad ipoſe eē: igit̄ ꝑ locū ab oppoſitis nō neceē nō eē ſeq̄t̄ ad poſe eē. hoc ē ergo qđ dicit Ari. valde obſcure hoc ē iquit veꝝ de neceſſe nō eē ſupple: ꝙ ſeq̄t̄ ad ipoſe eē. ⁊ iſta ē minor ꝓpō rōnis facte. maiorē aūt ꝓpōnē q̄ fuit ꝙ neceſſe nō eē: ⁊ nō neceſſe nō eſſe opponunt̄ ꝯtradictorie. ponit imediate dicēs. hec.n. .ſ. nō neceē nō eē. fit ꝯdictio eiꝰ q̄ ſequit̄ ad n̄ poſe eē. q2 ad illđ ſeq̄t̄ h̄ qđ ē ipoſe eē ⁊ neceſſe nō eē: cuiꝰ negatio ē nō neceē non eē. ex qbꝰ concludit̄ ꝙ ad poſe eē ſeq̄t̄ nō neceē nō eē. Ultimo ꝯcludit ariſto. ꝙ he cōtradictiōes .i. ꝑticu lares de neceīo q̄ ꝯdicūt vl'ibus: ſequūtur ad illas de poſſi bili ſm̄ modū p̄dicatū diuerſū a modo alteriꝰ opinionis. q2 ad poſe eē ſeq̄t̄ nō neceē nō eē: ⁊ ad poſe nō eē ſeq̄t̄ non neceē eē: ⁊ nihil ipoſe cōtigit iſtis ꝯñtys ſic poſitis. Alia āt opīo ponebat ecōuerſo ſicut ſupra patuit.

Ⲥ Dubitabit āt aliquis ſi illud quođ neceāriū eē poſe ſeq̄tur. nā ſi n̄ ſeq̄tur ꝯtradictio ſequit̄ n̄ poſe eē: ⁊ ſi qs dicat n̄ hāc eē cōtradictionē: neceē ē ipꝫ dicere poſe nō eē. ſꝫ vtreqꝫ falſe ſūt de neceſſe eſſe. Le. VIII.

POſtq; Ari. dclarauit q̄lr fiat ꝯña moda liū: nūc circa dteriata mouet dubitatōēꝫ quādā. Et circa h̄ duo fac̄. q2 p̄ ꝓpōit du bitatōēꝫ: ⁊ arguit ad vtrāq; pte ẽ eiꝰ. Scđo determiat vitatē. ibi. Manifeſtū ē autem. Pⁱa ps diuidit̄ ī duas ptes. q2 p̄ arguit ad verā ptē dubitatōis. Scđo arguit ad ali am ibi. At vero rurſus. Dicit ergo in prima parte ꝙ dubi tabit aliquis ſi poſſibile eē ſequitur ad neceſſe eſſe: ſicut dictum fuit in p̄cedenti lectione. ⁊ probat primo ꝙ ſequa tur dicens ꝙ ſi ad neceſſe eſſe non ſequitur poſſibile eſſe: ſequetur ad ipſum contradictio eius que eſt nō poſſibile eſſe: ⁊ ſi quis non dicat: ideſt non concedat hanc quam di ximus eſſe contradictionem eius: erit eius contradictio poſſibile non eſſe: ſed vtreq; ſcilicet poſſibile non eſſe: ⁊ non poſſibile eſſe ſunt falſe de neceſſe eſſe. ergo de ipſo ē veꝝ dicere ꝙ ad ipꝫ ſequit̄ poſſibile eē.

Ⲥ At vero rurſus idē videt̄ eē poſe aliqd icidi ⁊ nō icidi: ⁊ eē ⁊ n̄ eē. Quare erit neceē eē ꝯti gere nō eē. hoc āt falſū eſt.

Ⲥ Deinde cum dicit. At vero rurſus: arguit ad partem op poſitam dicens: ꝙ vnum ⁊ idem in re eſt poſſibile eſſe ⁊ non eſſe: ⁊ idem in re videtur ꝙ eſt poſſibile incidi ⁊ non incidi. Si ergo ad neceſſe eſſe ſequitur poſſibile eſſe: ad neceſſe eſſe ſequitur poſſibile non eſſe: ex quo idem in re eſt poſſibile eſſe: ⁊ non eſſe. ergo quod neceſſe eſt eē erit .i. poterit contingere non eſſe: quod eſt falſum. falſum itaq; videtur ꝙ ad neceſſe eē ſeq̄tur poſſibile eē.

Ⲥ Manifeſtū ē āt q̄m non oē poſe eē vl' āmbulare ad oppoſita valet. Sꝫ ē ī qbꝰ n̄ ſit veꝝ: ⁊ pri mū qdē in his que n̄ ſꝫ rōneꝫ poſſūt: vt ignis calefactibilis ē ⁊ habet viꝫ irrōnabilem.

Ⲥ Deinde cum dicit. Manifeſtum eſt: determinat verita tateꝫ huius dubitationis. Et circa hoc duo facit. quia pri mo de illa dubitatione declarat veritatem. Secundo ex veritate declarata concludit alium ordinem conſequen tie enunciationum modalium. ibi. Et eſt fortaſſe quideꝫ. prima pars diuiditur in duas: quia primo oſtendit ꝙ ali quod poſſibile non valet ad oppoſita: cuius ꝯtrariuꝫ nūc ſupponebat̄ in ratione facta ꝯtra veritatem. Scđo decla rat ꝙ poſſibile ſequatur ad neceſſe ibi. Quedā vero po teſtates. Circa primum tria facit. q2 p̄ proponit quod inten

dit: ⁊ declarat ī exemplo. Secundo oſtēdit ꝙ potentie rōnales alr̄ ſe hn̄t. ibi. Ergo ſꝫ rōnē. Et tertio declarat q̄lr adhuc ſe hn̄t potētie irrōnales. ibi. Irrōnales vō. Dic̄ g̊ ī p̄ma pte: ꝙ non valet rō facta ad ꝓbandū ꝙ poſſe nō ſeqtur ad neceſſe: ſupponit. n. ꝙ poſſe eē ſe hꝫ ad oppoſita. qđ ē falſū. q₂ manifeſtū ē ꝙ nō oē poſſibile eē vel ambulare valet ad oppoſita: ſed ē dare aliqua ī qb⁹ h̄ non ſit verū. ⁊ p̄mum h̄ eſt manifeſtū ī hiis q̄ nō pn̄t agere ſm̄ rōnem: ſꝫ agunt ſm̄ nām: ſicut ignis ē calefactibilis: id ē calefactiu⁹ ⁊ hꝫ vim. i. potētiā irrōnabilē. ¶ Ubi notādū ē ꝙ q̄uis ignis ſubtracta mā nō calefaciat: tn̄ mā p̄ſente nō pōt cā nō calefacere. vn̄ de ſua nā ita īclinat̄ ad calefaciēdū ꝙ n̄ inclinatur ad oppoſitū. ⁊ ideo potentia actiua ignis valet ita ad vnū: ꝙ nō valet ad oppoſita.

¶ Ergo ſm̄ rōnem poteſtates ip̄e eedem plurimorum: etiam contrariorum ſunt.

¶ Deinde cum dicit. Ergo ſm̄ rōnem: oſtendit ꝙ potētie rōnales alr̄ ſe hn̄t dicēs: ꝙ poteſtates q̄ ſunt ſꝫ rōnē: ip̄e eedem ſunt actiue plurimorum: ⁊ etiam ſunt actiue contrariorum. ſicut medicus poteſt curare ⁊ non curare ⁊ homo pōt legere ⁊ non legere: ¶ Eſt āt notādū ꝙ h̄ qđ dic̄ de potentiis rōnalib⁹: dicit concludēs ex dictis: q₂ cū dictum ſit ꝙ alique potentie valent ad oppoſita: ⁊ potentia diuidat̄ ꝑ pōm q̄ eſt ſm̄ rōnem: ⁊ per eam que nō ē ſm̄ rōnem: ⁊ declaratum ſit ꝙ potentia actiua q̄ nō ē ſm̄ rōneꝫ non valet ad oppoſita: ex h̄ ip̄o relinquit̄ ⁊ cōcludit̄ ꝙ potentie q̄ ſūt ſm̄ rōnem valēt ad oppoſita.

¶ Irrationales vero non omnes: ſed quemadmodum ignem non eſſe poſſibile non calefacere: vel queecunqꝫ alia ſemper agunt. Alia vero poſſunt ⁊ ſm̄ irrōnabiles poteſtates ſil̄ quedam oppoſita: ſed hoc idcirco dictum eſt qm̄ non oīs poteſtas oppoſitoꝝ ē: neqꝫ q̄cunqꝫ ſecūdū eādem ſpēm dicunt̄.

¶ Deinde cum dicit. Irrōnales vō. declarat q̄tū ad h̄ cōditionem potētiaꝝ irrōnaliū: dicens ꝙ potētie irrōnales nō oēs ſe hn̄t ad oppoſita: ſed ſicut dictum ē nō ē poſſe ꝙ ignis non calefaciat mām pn̄tem: ⁊ eodē mō ē de oīb⁹ aliis q̄ q̄tū ē de ſe ſemꝑ agūt ſuā determinatā actionē. oiuꝫ enim iſtoꝝ potentie ad vnū ſūt determiate: ita ꝙ q̄tum eſt de ſe non pn̄t ī oppoſita. Alia vō ſūt q̄ ēt ſm̄ poteſtates irrōnales pn̄t ī oppoſita: quēadmodū lignū pōt calefieri ⁊ non calefieri. ⁊ h̄ totum dicit ariſto. ideo dictū eē vt appareat ꝙ ēt ſm̄ vnā ⁊ eādē ſpēm ſumēdo potētiā: nō oēs poteſtates ſunt oppoſitoꝝ: vnde falſum ſupponebat ar⁹. ¶ Eſt aūt notādū ꝙ naturalia īueniunt̄ eē cā oppoſitorum effectuū: ita tn̄ ꝙ vni⁹ ſunt cauſa ꝑ ſe: ⁊ alteri⁹ ꝑ accidens: ſi loquamur de potētiis nālibus actiuis. quēadmodū ignis ē cā calefactionis ⁊ īfrigidationis: ſed ꝑ ſe nō niſi calefacit: ꝑ accn̄s āt frigefacit vt ponit̄ in. 8. phyſicoꝝ. ¶ Itē no^m ē ꝙ iſta nālia dn̄r iccirco ſꝑ agere: q₂ ſꝑ de ſe determiata ſūt ad agēdū ſuā actionē: ⁊ nō q₂ ſūt ſꝑ ī actu ſue actiōis. īpediunt̄. n. vł īpediri qn̄qꝫ ab hoc pn̄t ꝑ māe ſubtractionem: ſicut ſupra dictū ē de igne.

¶ Quedam vero poteſtates equoce ſunt: poſſibile eſſe enim non ſimpl̄r dicitur. ſed hoc quidem qđ verum eſt: vt in actu: vt poſſibile eſt ambulare: quoniam ambulat iam: ⁊ omnino poſſibile eſt eſſe: quoniā eſt iaꝫ aliquid actu qđ dicit̄ poſſibile. Ille vero quod forſitā aget vt poſſibile eſt ambulare: qm̄ ambulabit.

¶ Deinde cum dicit. Quedam vō poteſtates. ⁊ eclarat ꝙ poſſibile ſequat̄ ad neceſſe. Et circa h̄ tria facit: q₂ p̄ diſtiguit diuerſos modos poſſibilis. 2° oſtendit illos diuerſos modos ad diuerſa applicari ibi. Et hec qdē. Et 3° ꝯcludit ꝙ alterum tm̄ illoꝝ poſſibilium ſequit̄ ad neceſſariū. ibi Hoc igitur poſſibile. dicit g̊ in prima pte ꝙ q̄dam poteſtates ſūt equoce. i. diuerſe rōnis: q₂ poſſibile qđ dicitur ſm̄ ip̄am poteſtatem nō dicitur ſimpl̄r. i. vno modo: ſed pluribus. q₂ h̄ ſiue vnum poſſe: eſt verum de eo qđ eſt vt in actu: ſicut dr̄ poſſibile ambulare eū qui actu ambulat: ⁊ oīo ſiue totalr̄ aliqd dicit̄ poſſe eē q₂ eſt iam in actu. Si autē non foret poſſibile ip̄m eſſe. non eſſet. ſed illud aliud dicit̄ poſſibile agere nō q₂ actu agat: ſed q₂ forte aget. ⁊ dicitur etiam eē poſſe aliquē ambulare: q₂ ⁊ ſi actu non ambulet: tn̄ ambulabit qn̄ volet. ¶ Notādū ē g̊ ꝙ poſſibile dicit̄ duobus modis: vno qdē modo ꝑꝑ ſublationem repugnātie ei⁹ ad actum: ⁊ h̄ modo dicit̄ poſſibile de eo quod eſt actu: etiamſi in eo nulla ſit potentia. quēadmodum p̄ma cā eſt tm̄ act⁹: q₂ tn̄ non repugnat ſibi ꝙ ſit in actu: ē verū de ea dicere ꝙ poſſe eſt ip̄am eſſe actu: Alio aūt modo dicitur poſſibile ꝑꝑ poſitionem potentie ad actum: ⁊ h̄ mō dicuntur poſſia illa q̄ ⁊ ſi non ſint actu: eē tn̄ pn̄t.

¶ Et hec quidem in mobilibus ſolis eſt poteſtas: illa vero ⁊ in imobilibus: in vtriſqꝫ vero verum eſt dicere non impoſſibile eē ābulare: ⁊ qđ ābulat iam ⁊ agit: ⁊ ābulabile ē.

¶ Deinde cum dicit. Et hec quidem in mobilibus. declarat iſtos diuerſos modos poſſibiliū fieri in diuerſis reb⁹ dicēs: ꝙ hec poteſtas qua dicitur poſſibile etiam qđ nō ē actu: eſt ſolū in rebus mobilib⁹: q₂ oīa imobilia ſūt ſempiterna: nec īueniunt̄ q̄nqꝫ non eſſe actu. Illa vō alia poteſtas qua dicitur poſſe id qđ eſt actu repit̄ ī imobilibus. q₂ ſi ip̄a non poſſent actu eē nūqꝫ actu eēnt. q₂ tn̄ vtroqꝫ modo ſumendo poſſibile ſibi opponit̄ īpoſſibile: adiūgit ari. ꝙ in vtriſqꝫ poſſibilib⁹ verum eſt dicere non impoſſibile eſſe: ſicut ſupple dicimus ꝙ non eſt īpoſſe ābulare tā eū q actu ābulat: q̄ꝫ eū q actu non ambulat ſꝫ ambulabit

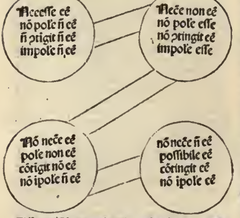
¶ Hoc igitur poſſibile non eſt verū de neceſſario ſimpl̄r dicere: alterum autem verum eſt. Quare quoniam partem vniuerſale ſequitur: illud quod ex neceſſitate eſt cōſequitur poſſe eſſe: ſed non omnino.

¶ Deinde cum dicit. Hoc igitur poſſibile. concludit ꝙ tm̄ alterum dictorum poſſibiliū ſeq̄t̄ ad neceſſariuꝫ dicens: ꝙ h̄ poſſibile qđ dicitur de eo quod nō actu eſt non ē verum de neceſſario: q₂. ſ. neceſſarium ſemꝑ eſt ī actu: ſed alterum poſſibile qđ dicitur de eo qđ eſt actu: eſt verum de neceſſario: ⁊ ſequit̄ ad ip̄m. vn̄ pꝫ ex dictis ꝙ poſſibile ē ī plus q̄ꝫ neceſſarium: q₂ neceſſarium non dicitur niſi de īmobili. ſed poſſibile vt dictum eſt dicitur de immobili: ⁊ mobili: ⁊ q₂ ad partem ſubiectiuam ſequitur totum: ⁊ nō econuerſo quēadmodum ad hominē ſequit̄ aīal ⁊ nō ad animal ſequitur homo: concludit Ariſto. ꝙ ad id qđ ē de neceſſitate. i. ad neceſſarium ſequit̄ poſſibile: ſed non oīo. i. nō ſm̄ oēm ſuā totalitateꝫ: eo ꝙ nō in oīb⁹ modis ſuis verificat̄ de neceſſario: vt dictum eſt.

¶ Et eſt fortaſſe quidem principium ꝙ neceſſarium eſt ⁊ quod non neceſſarium omnium vel eſſe: vel non eſt: ⁊ alia quēadmoduꝫ hoꝝ conſequentiam cōſiderare oꝫ.

¶ Deinde cum dicit. Et eſt fortaſſe quidē. ponit alium ordinem conſequentie in modalibus ſm̄ determinata. Et

circa hoc duo facit: q2 pmo ponit ordinẽ illũ: Secũdo ꝓbat ipſũ eſſe ↄuenientẽ. ibi. Manifeſtũ eſt aũt. Dicit ꝗ in pma pte: ꝙ ex quo ad neçe ſeqtur poſſibile: fortaſſe ꝙ neceſſariũ ⁊ nõ neceſſariũ eſt pncipiũ ↄñe oĩuz vel eſſe: idest affirmatiuoꝝ: vel nõ cẽ. i. negatiuoꝝ in modalibus: ⁊ alia dicta ſm alios modos conſequuntur ad ipſa: ſicut opoꝛtet cõſiderare ↄſequentiã coꝝ i figura ſubſcripta q̃ dicit.



¶ Notandũ ẽ ergo ꝙ iſte ordo conſequẽtie in hoc differt ab ordine ſupi⁹ poſito: q2 ibi i p̊ loco ponebant̃ enũciatões de poſi: hic ãt ponunt̃ primo loco enũciatões de neçio.

¶ Manifeſtũ ẽ ãt ex his q̃ dcã ſũt: qm̃ qȯ ex neceſſitate ẽ ꝫ actũ ẽ. Quare ſi prioꝛa ſũt ſẽpiterna: ⁊ q̃ actu ſũt poteſtate prioꝛa ſunt.

¶ Deide cũ dicit. Manifeſtũ eſt aũt: oſtẽdit cõſequentiã dicti ordinis ex ↄformitate ad ordinẽ iuẽtam in rebus. ⁊ ponit duplicẽ rõnem ad hoc. Scḋa rõ eſt ibi. Et hec qdez ſine. Dicit ꝗ in pma pte ꝙ ex dictis manifeſtũ eſt: ꝙ id qȯ neceſſario eſt ꝫ actũ ſupple ẽ ſp. ſi ꝗ ſẽpiterna ⁊ que ſunt actu ſunt poꝛa his q̃ nõ ſunt actu: pmo cõuenienter ponit̃ neceſſariũ ante poſe in ↄña modaliũ.

¶ Et h qdẽ ſine ptãte actu ſunt: vt prime ſube Alia vero ſũt actu cũ poſitate: q̃ natura prioꝛa ſunt tpe vero poſterioꝛa: alia vero nunq̃ ſunt actu: ſꝫ ptãte tantum.

¶ Deide cũ diç. Et hec qdẽ ſine. adducit ad idẽ ſcḋam rõnem dicẽs ꝙ in rebus hec: ſiue quedã ſine poteſtate ſunt ſp actu: ſicut ſunt ſube pme. i. ſube ſepate: que ſunt poꝛes ceteris entib⁹: ſed alia entia ſunt actu cũ poſitate adiũcta ſicut ſũt generabilia ⁊ coꝛruptibilia: que inq̃tũ ſũt actu ſunt poꝛa nãliter q̃ vt ſunt i potẽtia: ſed tẽpoꝛe ſũt poſterioꝛa. q2 pus tpe ẽ hõ i potẽtia: ⁊ poſtea generat̃ ⁊ fit actu ſed quedã ſunt ſolũ poteſtate ⁊ nunq̃ ſunt actu. ſicut aliqua veſtis eſt in potẽtia ad iciſionem que nunq̃ forte icidet̃ actu. Q2 ergo illa que in entib⁹ ſunt actu ſp ſunt ceteris prioꝛa: ↄuenienter neceſſariũ ſp ponit̃ pus q̃ poſe in ↄña modaliũ. ¶ Eſt ãt notãdũ ꝙ iſta ẽ ↄueniẽs ꝓbatio: q2. n. ars imitat̃ nãꝫ: vt dr̃ in 2°. phyſicoꝝ: oꝫ vt ordĩ iuẽto i nã coꝛrñdeat ordo q attẽdit̃ i arte. q2 ꝗ ĩ nã ipa neçia ſũt poꝛa poſib⁹ ↄñr ẽt ponit̃ in arte neceſſariũ ante ipm poſe

Ad pleniorem aũt dictoꝝ itelligẽtiã queram⁹. pmo. vtꝝ ſit veꝝ ꝙ potentie rõnales valẽt ad oppoſita. videt̃ eñi ꝙ nõ. q2 itellectus ẽ potẽtia rõnalis: ⁊ tamẽ ei qȯ iudicat verũ ita aſſentit ꝙ non põt ſibi nõ aſſẽtire. voluntas etiã eſt potẽtia rõnalis: ⁊ tñ ita vult bonũ ꝙ nõ põt velle malũ: qȯ eſt oppoſitũ boni.

¶ Ad iſti⁹ qõnis euidẽtiã ẽ cõſiderandũ ꝙ differt agens naturale ab eo qȯ agit p rõnẽ. q2 agẽs nãle agit p formã nãlẽ: ſed agẽs ſm rõnem agit p formã apꝓhenſaꝫ que eſt rõ ⁊ pncipiũ cognoſcẽdi. Foꝛma vͦ nãlis ẽ pn⁹ eẽndi. nũc aũt ſic eſt ꝙ oppoſitoꝝ ſunt oppoſita eẽ. ⁊ iȯ oꝫ ꝙ ſint ipoꝝ oppoſite foꝛe: vt ſic vna caꝝ det vnũ eẽ determinate: ⁊ alia det eẽ illi opp⁹. ⁊ q2 vnũqȯq; ſe hꝫ ad opari ſicut ſe hꝫ ad eẽ: vt diç cõmẽtatoꝛ: neçiũ eſt vt queadmodũ agẽs nãle p certã formã ẽ determiatũ ad certũ eẽ: ſic ẽt ſit determiatũ ad certã actionẽ. ⁊ iȯ ñ põt agẽs nãle i opp⁹. Q̃uis autẽ oppoſita ſic ſibi mutuo repugnẽt i eẽ: non tñ ſibi mutuo repugnãt i cognitiõe: q2 vt dr̃ in 9° methaphyſice: rõ ſcialis cõtrarioꝝ ẽ vna ⁊ eadẽ. ⁊ q2 per hanc rõnem ſciaꝝ agit potẽtia rõnal: idcirco ↄueniẽter dr̃ ꝙ potẽtia rõalis eſt factiua ↄtrarioꝝ. ¶ Propter vͦ ea q̃ obyciunt̃ i contrariũ ẽ notãdũ: ꝙ potẽtia nulla põt in oppoſitũ obi ſui: ⁊ q2 bonũ ẽ obꝫ volũtatis: idcirco ita vult ho⁹: qȯ ñ põt velle qȯ ñ appet ei bonũ nihilomin⁹ tñ põt i oppo⁹ ↄtẽta ſub obo ſuo: ſic põt velle ãbulare ⁊ nõ ambulare: q2 vtrũq; diuerſa rõne põt appere bonũ. ſilr ẽt veꝝ ẽ obꝫ intellect⁹: ⁊ iȯ nõ põt itellect⁹ nõ aſſẽtire ei qȯ iudicat eẽ verũ. põt tñ p vnã rõnẽ ſcialẽ vti i oppo⁹: ſic p vnã rõnẽ ſcialẽ ſani põt dirigere ad iductiõeꝫ ſanitatis ⁊ ad iductionẽ egritudis.

Secundo queram⁹. vtꝝ ſit veꝝ ꝙ poſe eſt vli⁹ q̃ neçe. vr̃. n. ꝙ nõ. q2 ſi cẽt vli⁹ faceret vlioꝛẽ enũciationẽ: ⁊ tñ h ẽ falſũ: q2 neçe fac̃ enũciatõeꝫ vleꝫ: ⁊ ipoſe fac̃ enũciatõeꝫ pticlarẽ. Ad h dicẽdũ ẽ breuiter ſicut diximꝰ i ↄpẽdio: ꝙ iſta pñt accipi duplr: vno qdeꝫ mõ q̃tũ ad ↄtinẽtiã ſuppoſitoꝝ: ſiue q̃tũ ad vitatẽ mãe: ⁊ ſic poſe ẽ vli⁹ q̃ neçe: ⁊ vlioꝛẽ enũciatõeꝫ fac̃: q2 ȯ pl̃ib⁹ ẽ veꝝ dicere poſe eẽ: q̃ neçe. Alio aũt mõ pñt accipi q̃tũ ad modũ affirmãdi: ⁊ ſic neçe ẽ vli⁹ q̃ poſe: q2 neçe vlr affirmat qȯ ñ fac̃ poſe. ⁊ q̃tũ ad h fac̃ ipꝫ neçe vlem enũciatiõeꝫ. ⁊ poſe fac̃ enũciatõeꝫ pticularẽ.

Tertio q̃ram⁹. vtꝝ ſit veꝝ ꝙ q̃dã ſũt ptãte tñ: ⁊ non actu. vr̃. n. ꝙ ñ q2 diç ↄmẽ. i li. p°. ȯ celo ⁊ mũdo co. 124°. ꝙ fru⁹ ẽ po⁹ q̃ nunq̃ reducit̃ ad actũ. ¶ Ad iſti⁹ qõnis euidẽtiã ẽ notãdũ ꝙ qdã ſimplr negãt dcm̃ cõmẽtatoris ñ itelligẽtes itẽtõeꝫ ei⁹. Fuit ãt itẽtio ei⁹ ꝙ ſi ẽ aliq̃ po⁹ paſſiua cui ñ rñdeat po⁹ acti⁹: illa po⁹ ſit fru⁹ vt ſic itelligat̃ dcꝫ ei⁹. ꝙ fru⁹ ẽ po⁹ q̃ nõ reducit̃ ad actũ: eo ꝙ ñ ſit villa po⁹ actiua q̃ ipaꝫ valeat reducere i actũ. ⁊ p h optie ꝓbat̃ ꝙ i celo ñ ſit põ ad eẽ vl ad formã aliã: qȯ itẽdit ibi ↄmẽ. ꝓbare. ſic ãt itelligẽdo ꝓpõnẽ: ẽ ꝓpõ viſſima: nec ẽ ↄ h qȯ h diç Ari. q2 ea q̃ ita ſũt i po⁹: ꝙ nũq̃ fiũt actu: nõ ſũt ita ſolũ i põ: q2 nulla ſit põ actiua q̃ ipa poſſit reducere ad actũ: ſꝫ q2 eis iſta potẽtia nunquã applicatur.

¶ Utꝝ ãt ↄtraria ẽ affirmatio negationi: ⁊ oĩo oꝛoni q̃ dicit qm̃ oĩs hõ iuſt⁹ ẽ ei q̃ ẽ null⁹ hõ iuſt⁹ eſt: aut oĩs hõ iuſt⁹ ẽ ei que ẽ oĩs hõ iiuſt⁹ ẽ. callias iuſt⁹ ẽ callias iuſt⁹ ñ ẽ: callias iniuſt⁹ ẽ: que hoꝝ cõtraria ẽ. Lec. VIII.

POſtq̃ ſupra dclarauit Ari. qd accidat enũciatõi tã ex additiõe fcã ad dictõe i ſubo vl i pdi⁹ poſitas: q̃ ex additõe fcã ad determinãdũ ↄpõnẽ enũciatiõis i q̃ ẽ vitas vel falſitas. nũc dteriat quãdã dubitatõeꝫ ꝓuenieñtẽ ex additiõe fcã ad ſimplicẽ oppõnẽ enũciatõis. ¶ Ubi nõndũ ẽ ꝙ ſimplex oppõ enũciationis attẽditur i enũciationib⁹ in qbus ipſũ ẽ ꝫ ſe pdicat̃: ſic cũ dicit̃ hõ ẽ: hõ nõ ẽ. ⁊ ȯ talib⁹ nõ ẽ du⁹

ꝙ ſibiſuicē opponunt̄. ſ; cū addit̄ aliquid tertiū: vtputa homo ē iuſtus: homo eſt iniuſtus: tunc occurrit dubitatio de enūciationū oppoſitiōe: qꝛ dubitatur vtrū tā enūciatio de vno ꝑdicato ꝯrietur enunciationi de ꝑdicato ꝯrio: vel enunciatio de ꝑdicato eodem ſumpto cū negatione. Hanc ḡ dubitationem nūc ptractat ariſtoteles. Et circa h̄ tria facit. qꝛ ꝑmo ꝓponit dubitationem. 2° declarat ex quo ſit ſumenda veritas illius dubitationis. ibi. Nā ſi ea que ſūt. tertio ꝺclarat v̄itatē ibi. Nā arbitrari ꝯrias. Dicit ergo in ꝑma pte ꝙ dubitatio ē vtrū ſit ꝯria affirmatio affirmationi: ⁊ orō orōni: ea. ſ. q̄ dicit oīs hō iuſtus eſt. ei q̄ dicit: nullus homo iuſtꝰ ē. vel ei q̄ dič oīs hō iniuſtꝰ eſt. ⁊ ſilr in ſingularibꝰ ei q̄ dicit callias iuſtus ē: dubitat̄ q̄ contraria ē h̄ꝫ duarum an. ſ. iſta callias iuſtus nō ē: vel iſta callias iniuſtus ē. ¶ Notādū ē ꝙ ariſto. non ſumit nūc ſtricte ꝯrietatem ſ; large ꝓ omni oppoſitiōe q̄ facit enūciationes eſſe ad ſeinuicem oppoſitas.

¶ Nam ſi ea que ī voce ſequētur ea q̄ ſūt ī aīa: illic āt cōtraria eſt opinio contrarij: vt oīs hō iuſtꝰ ē ei q̄ ē oīs hō iniuſtꝰ ē: ⁊ ēt ī his q̄ ſūt ī voce affirmatiōibꝰ neceſſe ē ſilr ſe hr̄e. Qꝛ ſi neq; illic cōtrarij opinatio cōtraria eſt: nec affirmatio affirmationi cōtraria erit: ſ; ea q̄ dicta ē negatio. quare ꝯſiderādū ē cui opinio vera opinioni falſe cōtraria ē: vtrū negatiōi: an certe ei q̄ cōtrariū eē opinat̄. Dico āt hoc mō ē q̄dā opinatio vera boni: qm̄ bonū ē: alia vero qm̄ nō bonū ē falſa: alia vero falſa qm̄ malū ē: q̄ horū cōtraria ē vere: ⁊ ſi ē vna ſ; quā cōtraria ē.

¶ Deinde cum dicit. Nam ſi ea q̄ ſunt: declarat ex quo ſit ſumēda v̄itas iſtius dubitationis dicēs: ꝙ ſi ea q̄ ſūt ī voce ſequunt̄ ea que ſunt in aīa opinio ꝯrij ꝑdicati ē ꝯria: ſic opinio continēs ꝙ oīs hō iuſtus eſt: ꝯria eſt opinioni ꝯtinenti ꝙ oīs homo iniuſtus ē: neceſſe tunc eſt ſimilr ſe hr̄e ⁊ in his affirmationibus q̄ ſunt in voce. ſed ſi neq; ī his q̄ ſunt in aīa opinio contrarij ꝑdicati ē ꝯria alteri opinioni: tunc nec in voce erit ꝯria ea affirmatio q̄ eſt ꝯrij ꝑdicati alteri affirmationi: ſed contraria erit ſibi ea negatio q̄ dicta eſt. i. negatio eiuſdem ꝑdicati. ⁊ ideo cum ſint due opiniōes falſe: vna q̄dē affirmatiua ꝯrij: ⁊ alia negatiua eiuſdem ꝑdicati: ꝯſiderandum ē cui opinioni falſe contraria ſit opinio v̄a. an. ſ. affirmatiue ꝯrij an negatiue eiuſdē ꝑdicati de q̄bus ponunt̄ exēpla in lr̄a. ¶ Eſt aūt notandū ꝙ ſigna debent conformari ſignatis: vñ qꝛ enunciationes q̄ ſunt in voce ſunt ſigna opinionū aīe: neceſſe ē ꝙ in veritate ⁊ falſitate ⁊ oppoſitione conformetur eis. ⁊ iccirco ariſtoteles optime ex oppoſitiōe talium opinionū vult eē ſumendam v̄itatem de oppōne enunciationū.

¶ Nā arbitrari cōtrarias opiniōes differre in eo ꝙ cōtrariorū ſūt: falſū ē. Boni. n. qm̄ bonū ē. ⁊ mali qm̄ malū ē: eadē fortaſſe opinio ē ēt vera: ſiue plures ſiue vna ſit. Sūt aūt iſta contraria: ſed nō ī eo ꝙ cōtrariorū ſunt contrarie. ſed magis in eo ꝙ contrarie.

¶ Deinde cum dicit. Nam arbitrari. declarat ſm̄ ꝑmiſſa veritatem dubitationis. Et circa h̄ duo facit. qꝛ ꝑmo declarat qualiter ſe hꝫ oppoſitio ī opinionibus. 2°. ꝯcludit ex hoc veritatē de oppoſitiōe enunciationū q̄ ſūt ī voce. ibi. Quare ſi ī opinione. Circa ꝑmum duo facit: qꝛ ꝑmo declarat veritatem de oppoſitione enunciationū non vtendo exēplis de oppoſitionibꝰ vlibus. 2°. oſtendit ꝙ ī vlibꝰ ſimilr ſe hꝫ ibi. Manifeſtum eſt. Prima ps diuiditur in ſeptem ptes ſm̄ ꝙ adducit ſeptē rōnes ad ꝓbandū ꝙ opinio negatiua eiuſdē ꝑdicati ſit ꝯria opinioni affirmatiue eiuſdem: ⁊ non opinio affirmatiua ꝯrij. Secunda eſt ibi. Si ḡ eſt boni. Tertia ibi Sed in q̄bus ē. Quarta ibi. Si ḡ qḋ boꝰ ē. 5ª ibi. Illa v̄o q̄ ē. 6ª ibi. Amplius ſi ēt. 7ª eſt ibi Amplíꝰ ſilr. In pª ḡ pte intendit talem rōnem. ꝯria ſi. ſūt eadem in ſpē. ſed opiniones affirmatiue ꝯriorū ꝑdicatorū ſūt eedem ſpē: eo ꝙ affirmatio eſt ſpēs ſpecialiſſima enūciationis. ḡ opinioni affirmatiue vnius ꝯrij non ꝯriat̄ opinio affirmatiua alterius: ſed opinio negatiua eiuſdē. h̄ eſt ḡ quod dicit ſupple ꝑmo: opinioni affirmatiue vnꝰ ꝑdicati contrariatur opinio negatiua eiuſdem: ⁊ nō opinio affirmatiua contrarij: qꝛ falſum eſt arbitrari opiniones ꝯrias eē in eo ꝙ ſūt ꝯriorum ꝑdicatorum. Cuiꝰ rōnem aſſignat ſubiungens ꝙ opiniōi ipiꝰ boni ꝙ ē bonū: eadem fortaſſe ſupple ſpē eſt opinio ipiꝰ mali qm̄ eſt malū. qꝛ vtraq; ē in ſpē opinionis affirmatiue: ⁊ vere eſt ſupple vna ſicut reliqua. eſt tñ eadem ſpē vna cū reliqua: ſiue vna tñ de eis ſit v̄a ſiue plures. i. ambe ſint vere. Et addit ꝙ iſta q̄ ſunt ī opinione ſunt ꝯria non in eo ꝙ ſūt cōtrariorū ꝑdicatorū: ſ; magis ī eo ꝙ ꝯrie. i. ꝯrio modo ſūt de eodem. qꝛ. ſ. vna ē affirmatiua de aliq̄: ⁊ alia ē negatiua de eodē.

¶ Si ergo boni qm̄ bonū ē opinatio: ē āt qm̄ nō eſt bonū: ē vero qm̄ aliud aliqd ē qḋ ñ ē: neq; pōt eē. aliarū q̄dē nulla ponēda ē. neq; q̄cū q; eē qḋ ñ eſt opinat̄. neq; q̄cūq; nō eē qḋ nō eſt. Infinita. n. vtraq; ſunt ⁊ que eē opinant̄ quod nō eſt. ⁊ que eē quod eſt.

¶ Deinde cum dicit. Si ergo boni. adducit ſecundam rōnem ad idem: q̄ eſt talis. vni determinato ꝯriatur vnū qđ determinatū: ſed iſta opinio affirmatiua q̄ dicit ꝙ bonū eſt bonum: eſt vna certa opinio: ergo cōtraria eius debet eſſe vna ⁊ determiata. ſed determinate vna eſt negatiua eiuſdē. ſed affirmatiua que ponit bonum aliquid eſſe oppoſitum bono non eſt ita vna ſed plures: qꝛ pōt dicere ꝙ bonum ſit malum: ꝙ bonū ſit fugiendū: ⁊ multa talia. ḡ illi opinioni contrariatur negatiua eiuſdem. ⁊ non opinio affirmatiua oppoſiti. h̄ eſt ḡ qḋ dicit. ſi ergo boni ē opinio dicens qm̄ eſt bonum: ⁊ eſt de ipo alia opinio dicens qm̄ non eſt bonum: ⁊ eſt de ipo alia opinio dicens ꝙ ſit aliqd aliud qḋ ī rei veritate non ē nec eē pōt: aliaꝝ opinionum nulla eſt ponenda ꝯria eius q̄ dicit ꝙ bonum eſt bonum: nec. ſ. illa affirmatiua q̄ dicit bonū eē aliqd qḋ nō ē ſ; v̄itatē: nec illa negatiua q̄ ponat̄ ipꝫ non eē qḋ ē: ſupple: dū tñ neget aliud ꝑdicatū: q; id qḋ affirmauit affirmatio. ſicut ſi diceret̄ qm̄ bonū nō ē amādū vl̄ nō ē eligendū vel hm̄. Rō aūt quā aſſignat ē. qꝛ īfinita ſūt vtraq;: ⁊ q̄cūq; opinant̄ ipm̄ eē qḋ nō ē. ⁊ q̄cūq; opinant̄ ipꝫ nō eē qḋ eſt: ſumēdo. ſ. aliud ꝑdicatū. ſ; vni nō ꝯriantur infinita ſed vnum.

¶ Sed ī q̄bus primo fallacia ē: hec āt ē ex his ex q̄bꝰ ſūt ⁊ ḡnatiōes. ex oppoſitis vero ⁊ generationes ſūt. q̄re etiā ⁊ fallacia.

¶ Deinde cum dicit. Sed in quibꝰ eſt. ponit ad idē tertiā rōnem q̄ eſt talis. Ille opiniones falſe ꝯriant̄ veris directe ī q̄bꝰ inuenit̄ ꝑmo falſitas. ſed iſta ꝑmo īuenitur in negatiua falſa eiuſdem ꝑdicati: ⁊ poſtea inuenitur ī quacunq; alia. ḡ iſta ē que directe ꝯriatur opinioni v̄e: ⁊ nō alia. h̄ ē ergo qḋ dicit. ſed in quibus eſt ꝑmo fallacia. i. in quibus primo inuenitur falſitas: contrariant̄: ſupple: veris. ſ; hec. ſ. ꝑma falſitas eſt ex his ex quibus ſunt ḡnationes. ſ; generationes ſūt ex oppoſitis: ſupple ſm̄ eſſe ⁊ non eſſe. q̄re ⁊ fallacia. i. ꝑma falſitas attendetur ſm̄ affirmationē ⁊ negationem eiuſdem de eodem.

¶ Si ergo qđ bonū ē bonū ē ꝛ malū nō ē: ꝛ hoc qdē ƀʒ ſe: illđ vero ƀʒ accidēs: accidit. n. ei malū no cē: magis aūt i vnoquoqʒ ē q̄ ſm ſe vera eſt: ēt falſa: ſi qdē ꝛ vera. ḡ ea q̄ eſt qm̄ nō ē bonū qđ bonū eſt ƀʒ ſe ꝯſiſtēs falſa ē: Illa vero q̄ eſt qm̄ malū ē eiꝰ qđ eſt ſm accidēs q̄re magis erit falſa de bono ea que ē negatōis opinio: q̄ȝ ea q̄ ē ꝯtrarij. falſus aūt ē magis circa ſingularia q hʒ ꝯtrariā opionē: ꝯtrariuʒ eni eſt eoꝝ q̄ plurimū circa idē differūt. Q̄đ ſi haꝝ cōtraria eſt altera: magis vero ꝯtradictiōis eſt contraria: manifeſtū ē qm̄ hec erit cōtraria.

¶ Deinde cū dicit. Si ergo qđ bonū: ponit ad idē quartaʒ rōnē: q̄ ē talis. Illa q̄ magis diſtāt ſunt magis ponēda cōtraria: q2 ꝯ̄rietas dicit maximā diſtātiā. ſʒ affirmatio ꝛ negatio eiuſdē de eodē magis diſtāt q̄ȝ affirmationes ꝯtrarioꝝ. ḡ ille ſūt ponēde ꝯ̄rie potiꝰ q̄ȝ iſte. H̄ ē ḡ qđ dic̄. Si ergo ꝙ bonū ē in v̄itate ē bonū ꝛ nō ē malū. ꝛ h̄. ſ. bonū eſſe bonū ē ſm ſe veꝝ. ſʒ illud. ſ. qđ bonū nō ē malū ē veꝝ ſm accñs. i. ſm aliud. ꝛ ī vnoquoqʒ magis ē v̄a q̄ eſt vera ƀʒ ſe ꝛ falſa magis ē falſa q̄ ē falſa ſm ſe: ſi qdē vt dictuʒ ē: ꝛ v̄a ita ſe hʒ: ꝛ ea opio boni q̄ dicit ꝙ nō ē bonū ē ꝯſiſtēs falſa ſm ſe: ꝛ ea q̄ dicit ꝙ ē malū ē falſa ſm acidēs. i. ſm aliud: pʒ tūc ꝙ magis ſit falſa negatio eiuſdē q̄ȝ opio affirmatia ꝯ̄rij. ꝛ per conſequēs ꝙ illa ſit ꝯtraria eius: vt pʒ i littera.

¶ Illa vero q̄ eſt qm̄ malū ē qđ bonū ē īplicita eſt. Etenī quoniā nō bonū eſt neceſſe eſt ideʒ ipm opinari. His ergo ita poſitis: qm̄ cōtrarij opinio nō ē ſimplex: ſimplex vero ē negatiōis: neceſſe eſt vt cōtra ſimplicē opinionē ſimplex potiꝰ videat̄ cē cōtraria. ē aūt ſimplex opinio boni qm̄ bonum ꝛ vera. Simplex vero boni: quoniā bonū nō eſt falſa. ſimplici igitur opioni de bono qm̄ bonuʒ eſt erit cōtraria ſimplex negatiōis. ſ. q̄ ē boni qm̄ non bonū.

¶ Deinde cū dic̄. Illa v̄o q̄ ē: ponit ad idē q̄ntaʒ rōnē q̄ eſt talis. ſimplici opinioni ſimplex opio eſt ꝯtraria. ſed hec ē ſimplex opio q̄ dicit ꝙ bonū eſt bonū. ꝛ iſta falſa q̄ dic̄ ꝙ bonū nō ē bonū eſt opio ſimplex. nulla vero aliaꝝ falſaꝝ de bono ē ita ſimplex vt iſta: q2 oīs alia īplicat ī ſe iſtā. ergo iſta opio negatiua eſt q̄ ꝯ̄riatur opinioni affirmatiue ꝛ nō opioni ꝯtrarij p̄dicati. hoc eſt ḡ qđ dic̄ ꝙ illa q̄ dic̄ đ bono ꝙ ē malū ē īplicita: q2 īplicat in ſe opionē illaʒ que dicit ꝙ bonū nō ē bonū: q2 q opinat̄ ꝙ bonū eſt maluʒ: neceſſe ē ipm opinari ipm nō eſſe bonū. ¶ Eſt āt notādū ꝙ q̄a bonū ꝛ malū fundat̄ in ente: nō oʒ vt de q̄cūqʒ dr̄ ꝙ nō ē bonū: id ītelligat̄ cē malū: q2 de oīo nō ēte eſt veꝝ dīcē ꝙ nō ē bonū: ꝛ tñ nō iđ ſeq̄t̄ ꝙ ſit malū. vñ pʒ ꝙ iſta bonuʒ ē malū. īplicat ī ſe illā bonū nō ē bonū: ꝛ nō ecōuerſo.

¶ Amplius ſi etiam in alijs ſilr̄ ſe oportet hēe ꝛ hoc videt̄ bene eſſe dictū. aut eni vbiqʒ ea q̄ eſt cōtradictionis aut nuſquā. Quibꝰ vero nō eſt contrarium de his quidem eſt falſa ea que eſt vere oppoſita: vt q hominē nō putat hoīeʒ falſus ē. Si ḡ he ꝯtrarie ſūt ꝛ alie ꝯtradictōes.

¶ Deide cū dic̄. Amplius ſi etiā: ponit ad idē ſextā rōnem que eſt talis. Opinionū oppoſitio dʒ attēdi vniformiter i omnibus: ſʒ in ſubſtātijs cum non habeāt ꝯtrarium non pōt cē oppoſitio ƀʒ ꝯtrarietatē p̄dicatoꝝ: ḡ in cūctis attēdit̄ oppō ſm affirmationē ꝛ negationē eiuſdē de eodeʒ: ꝛ nō ƀʒ ꝯ̄rietatē p̄dicatoꝝ. littera aūt eſt ſatis aperta.

¶ Amplius ſilr̄ ſe hʒ boni: quoniam bonuʒ ē. ꝛ non boni: quoniam non bonū eſt: ꝛ ſup̱ has boni quoniā nō bonū eſt: ꝛ non boni quoniaʒ bonum eſt. Illi ergo que eſt nō boni: quoniaʒ non bonum eſt vere opinioni que eſt cōtraria: non enim ea que dicit quoniam malum eſt: ſimul enim aliquando erunt vere: nunquaʒ eni vera vere eſt cōtraria: Etenim quoddam non bonum malum. quare contingit ſimul eſſe veras. At vero nec illa que eſt non maluʒ: ſimul eni ꝛ he erūt. relinq̄t̄ ergo ei que eſt non bonū quoniam non bonum eſt contraria ea que eſt nō boni: quoniam eſt bonū: quare ꝛ ei que eſt boni: quoniam bonum eſt ea que ē boni: quoniam non bonuʒ eſt.

¶ Deide cū dic̄. Ampliꝰ ſilr̄. ponit ad idē ſeptimaʒ rōnem dicēs ꝙ ſilr̄ ſe hʒ opio boni que dic̄ ꝙ eſt bonū: ꝛ opinio nō boni q̄ dic̄ ꝙ eſt non bonuʒ: ꝛ ſm has ſe hñt ſimilr̄ opinio boni q̄ dicit ꝙ ē nō bonum: ꝛ opinio non boni que dicit ꝙ eſt bonū. ſed opinioni vere ipius non boni q̄ dic̄ ꝙ ē non bonū: non eſt ꝯ̄ria opinio que dicit ꝙ eſt malum: q2 ſimul ſunt ambe vere: ꝛ vera opinio nunq̄ȝ ꝯtrariatur vere. Nō ꝯtrariatur etiam ei illa que dicit ꝙ non eſt malum: quia ꝛ iſta verificatur ſimul ſecum: quia de non ente eſt veruʒ dicere ꝙ eſt non bonuʒ ꝛ non eſt malum. ergo contrariatur ei illa que dicit ꝙ non bonum eſt bonuʒ. ꝛ p̱ ꝯſequēs illi que dicit ꝙ bonum eſt bonū: ꝯtrariatur illa que dicit ꝙ bonum non eſt bonū.

¶ Manifeſtum eſt igitur quoniam nihil intereſt nec ſi vniuerſaliter ponamus affirmatōeʒ. huic eni vniuerſalis negatio erit contraria: vt opinioni que opinatur: quoniā oē qđ ē bonuʒ bonū eſt: ea q̄ eſt quoniā nihil boꝝ que bona ſunt bonū eſt. Nā eius que eſt boni quoniam bonum eſt ſi vlr̄ ſit bonum: eadeʒ eſt que opinatur quicq̄đ bonum eſt: quoniaʒ bonū eſt: ſimiliter auteʒ ꝛ in non bono.

¶ Deinde cum dicit. Manifeſtū q2 non poſuerat exēpla de opinionibus vniuerſalibus: cōcludit ꝙ eadē ratio eſt de eis: dicēs manifeſtū eſſe ꝙ nihil quantum ad propoſitum ſpectat intereſt: ſi ponamus etiam vniuerſaliter fieri affirmatōeʒ ꝛ negationē: q2 ſemp̱ affirmatiē de aliquo cōtrariat̄ negatiua de eodē: ꝛ nō opinio que ē de ꝯtrario p̄dicato: ꝛ patet totū in littera.

¶ Quare ſi in opinione ſic ſe habēt. Sunt autē he que ſunt in voce affirmationes ꝛ negatiōes note coꝝ que ſūt in aīa. Manifeſtū eſt autem quoniam affirmationi contraria quideʒ negatio eſt circa ideʒ vniuerſalis: vt ei que eſt quoniam omne bonū bonum eſt: vel quoniaʒ oīs homo bonus eſt: ea que eſt quoniam nullum vel nullus. Cōtradictorie autem: aut non oīs hō: aut nō omne.

¶ Deinde cum dic̄. Quare ſi in opione. concludit ex dcis

veritatem de oppoſitione enunciationum que ſunt ĩ voce. Et circa hec duo facit. q2 p̄mo proponit quod dictum eſt. Secundo declarat q̄ verum non contrariatur vero. ibi. Manifeſtum eſt autez. dicit ḡ in p̄ma parte q̄ ſi ĩ opinione anime hec ſe habent vt diximus: ⁊ ea que ſunt in voce ſunt note. id eſt ſigna eorum que ſũt in anima: manifeſtum eſt q̄ etiam in voce affirmatio eſt contraria: id eſt oppoſita tam in contrarietate q̄ȝ in cõtradictione negationi que eſt de eodẽ: ⁊ non affirmationi que eſt de contrario p̄dicato. ⁊ pȝ totum in littera.

¶ Manifeſtum eſt aũt q̄m̄ ⁊ veram vere non contingit eſſe cõtrariam nec in opinione nec ĩ contradictione. Contraria ergo ſũt que circa idem oppoſita ſunt: circa eadem autem cõtingit verum dicere eundez: ſimul aũt non cõtingit eidem ineſſe contraria.

¶ Deinde cum dicit. Manifeſtum eſt autem. q2 dixerat q̄ verum nunq̄ȝ contrariatur vero: declarat hoc ita ſe habere dicens: manifeſtum eſt q̄m̄ ⁊ veram opinionem vel enũciationem non contingit eẽ contrariam vere: q2 contraria ſunt oppoſita circa idem. ſed oppoſita non poſſunt ſimul ieſſe eidem. ſed eundem contingit circa idem dicere ⁊ opinari verum eſſe quod de ipo dici pŏt. ḡ opinio vel enunciatio vera non cõtrariatur vere. Queſtiones autez hic occurrentes querantur in compendio.

Sed propter concluſionem operis queramus vtrũ verum poſſit contrariari vero. videtur. n. q̄ ſic: q2 eadem ratio videtur eẽ de veris ⁊ de falſis: ſed falſum vnũ contrariatur alteri falſo. ḡ ⁊ vnum verum pŏt contrariari alteri vero. ¶ Ad iſtam queſtionem eſt dicendũ q̄ veritas pŏt accipi duplr̄. vno quidẽ modo ſm̄ q̄ dicit ipam entitatem rei: ⁊ ſic verum contrariari vero idẽ eſt quod ens contrariari enti. ⁊ q2 aliquod ens alicui enti contrariatur: ſicut calidum eſt contrarium frigido: pȝ q̄ ſic ſumẽdo veritatem nihil prohibet q̄ veruȝ contrariatur vero. Alio autem modo ſumi pŏt verum pro ipa adequatione intellectus: ⁊ ſic verum non contrariat̄ vero. Cuius vna ratio quia ſi adequatio intellectus pateretur contrarietatem ad aliam adequationem eius: maxime ↄtrariarẽtur ſibynuicem adequationes quibus adequatur intellect⁹ ad contraria: ſed tales adequationes ſibinuicẽ nõ cõtrariantur: quin potius per eandem rõnem ſcialem adequatur intellectus vtriq̄ȝ contrariorum. vnde neceſſarium ẽ ponere q̄ inter tales adequatiões non ſit contrarietas: ⁊ ꝑ conſequens quod verum non contrariet̄ vero. ¶ Alia autem ratio eiuſdez eſt. q2 adequatio dicit relationẽ quãdam. In relatione autem non eſt contrarietas niſi ex cõtrarietate fundamenti eius. fundamentum autem adeq̄tionis intellectus ad rem intellectam ẽ ſpecies ĩtellecta: ꝑ quam intellectus ipi rei intellecte adequatur. In ſpẽb⁹ autem intellectualibus non eſt cõtrarietas: q2 ſe omnes ſimul compatiuntur circa vnum ⁊ eundem intellectum quẽadmodum etiam ſe mutuo compatiuntur circa eundem punctum pupille ſpecies albi ⁊ ſpẽs nigri. igitur vna adequatio intellectualis non contrariatur alteri: nec per conſequens verum contrariatur vero. Tertia vero ratio eiuſdem eſt: q2 vt diximus in ſuperioribus veritas ipoꝛtat perfectionem cognitionis. conſtat autem q̄ nulli⁹ cognitio repugnat cognitioni alterius rei. q2 cuiuſcunq̄ȝ rei habeat intellectus cognitionem poteſt ipa remanẽte accipere cognitionẽ ⁊ ſcientiam alterius. ergo neq̄ȝ vna veritas repugnat alteri veritati. nec per conſequens nullus verum contrarium eſt vero. ¶ Propter argumentũ vero factum in oppoſitum eſt conſiderandũ q̄ de falſo poſſumus loqui duplr̄. vno quidem modo ratione ipius adequationis quam importat. ⁊ ſic eadem ratio eſt de vero ⁊ de falſo. q2 quẽadmodum verum non contrariatur vero ſic etiam nec falſum ſm̄ hanc conſiderationem contrariatur falſo. Cuius ratio eſt. q2 inadequatio eſt p̄uatio adeq̄tionis. priuationes autem non ſunt contrarie niſi que ſũt contrariorum habituum. Unde ſi inadequationes poſite per falſa forent ad ſeinuicẽ cõtrarie: oporteret tũc etiã adequationes poſitas per vera eſſe ſibi etiaȝ contrarias: quod eẽ non pŏt: vt probauim⁹. Alio autem modo loqui poſſumus de falſo ratione opinionis vel enunciatiõis circa quam falſitas attenditur. ⁊ quia in talibus attenditur oppoſitio ſm̄ affirmationem ⁊ negationem: ſimul autem contingit in materia contingente eſſe falſam vniuerſalẽ affirmationem ⁊ vniuerſalem negationem eiuſdem predicati ⁊ ſubiecti: ſed non ſimul contingit vtrãq̄ȝ eſſe verã iccirco ratione taliuȝ contrariatur falſum falſo: ſed nunq̄ȝ contrariatur verum vero. ¶ Laus ſit ergo Ieſu xp̄o qui eſt verum omnis veri ⁊ bonum omnis boni. Per oĩa ſecula ſeculorum Amen.

¶ Expliciunt preclariſſima Commentaria gratiadei eſculani ſacri ordinis predicatorum in totam artem veterem Ariſtotelis: nec non ⁊ in predicabilia porphyrij. ac ſex p̄ncipia Gilberti porrectani: correctioni q̄ȝ diligentiſſime tradita ꝑ venerabilẽ viꝝ fratrẽ theophiluȝ cremonẽſẽ vite regularis eiuſdem ordinis profeſſorem.

¶ Impreſſum vero in inclita venetiarum vrbe: mãdato atq̄ȝ ipenſa Nobilis viri domini octauiani ſcoti ciuis modoetienſis: in famoſa off:cina magiſtri boneti de locatelis bergomẽſis. Olympiadibus dominicis: Anno videlȝ ab incarnatione eiuſdem omnipotentis ſupra Milleſimũ ⁊ q̄dringẽteſimũ vno ⁊ nõageſimo. Idib⁹ ſeptẽbris.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

Tabula

¶ Incipiunt tituli queſtionum contentaruꝫ in hoc volumine ⁊ ſm ordinem lectionum annotate ſunt. Le. I.
Utrum logica ſit ſcientia practica.
Utrum ſubiectum logice ſit ens rationis vel ſyllogiſmus.
Utrū quinqꝫ vlia ſint ſubꝫ libri porphyrij.
Utrum quinqꝫ vniuerſalia ſufficiēter enumerent̄. Le. II.
Utrum vniuerſalia ſint extra itellectuꝫ vel ſint ſolum in intellectu.
Utrum vniuerſalia ſint corporea vel incorporea.
Utrum vniuerſalia ita ſint extra intellectum ꝙ habeāt eſſe extra ſua ſingularia Le. III.
Utrum genus ſit principiū ſpecierum.
Utrum genus contineat totam multitudinem ſpecierum que ſub ipo eſt. Le. IIII.
Utrum deſcriptio generis ſit data de genere quod ē ſecūda intētio vel quod eſt prima intentio.
Utrum genus poſſit ſaluari in vna ſpecie.
Utrum genus debeat predicari vniuoce. Le: V.
Utrum tertia deſcriptio ſpeciei poſita a porphyrio ſit deſcriptio ſecunde intentionis.
Utrum omnis ſpecies multiplicabilis ſit ꝑ indiuidua.
Utrum ſpecies que nata eſt predicari de pluribus predicetur vniuoce de eis.
Utrum ſpecies ſpecialiſſima habeat habitudinem ad inferiora. Le. VI
Utrum ens ſit genus.
Utrum vlli indiuiduo poſſit attribui intentio ſpeciei.
Utrꝫ multiplicatio ſpēꝝ poſſit tēdere i ifinitū. Le. VII.
Utrum predicatio generis de ſpecie: ⁊ ſpēi de idiuiduo ſit predicatio maioris de minori.
Utrum forma ſit ꝓ̇ncipium indiuiduationis.
Utrū idiuiduū addat ſupra ſpēꝫ aliqd ſꝫ rē. Le. VIII.
Utrum dr̄ie magis proprie faciant aliud.
Utrum differentia eſſentialis ſit aliud a genere cui aduenit ⁊ quod facit aliud. Le. VIIII.
Utrum differentie eſſentiales recipiāt magis vl̄ min⁹.
Utrum ratio porphyrij probans differentiam eēntialem non ſuſcipere magis ⁊ minus ſit ſufficiens.
Utrꝫ dr̄ie ſꝫ accn̄s ſuſcipiāt magis ⁊ min⁹. Le. X
Utrum ſpēs habeant differentias a genere.
Utrum differentia ſit qualitas generis.
Utrum differentia concludat ad eſſe. Le. XI.
Utrum proprium debeat diſtingui cōtra accn̄s.
Utrum vnius ⁊ eiuſdem poſſint eē multa propria.
Utrum proprium ſit aſſignādum ſemꝑ i aptitudine.
Utrum omne accidens poſſit adeſſe ⁊ abeſſe ſubiecto preter eius corruptionem.
Utrum coruus poſt determiatū tp̄s poſſit itelligi alb⁹.
¶ Tituli queſtionū libri ꝑ̄dicamētoꝝ. Le. I.
Utrum logica ceteras ſcias ſibi ſubalternet.
Utrum ſub ente rōnis decem ꝑ̄dicamēta cōtineant̄.
Utrꝫ logicus cōſideret de decem predicamentis in ordie ad ſyllogiſmum.
Utrum logicus conſideret de decem predicamentis ſolū ratione ſecundarum intentionum que attribuuntur rebus in predicamento ordinatis.
Utrꝫ decē ꝑ̄dicamēta ſint ſubꝫ libri ꝑ̄dicamētoꝝ. Le. II.
Utrꝫ aliqua dictio poſſit eē equoca.
Utrꝫ ad ꝓprietatē vniuocatiōis regrat̄ vnitas rōnis.
Utrꝫ ſubſtātia poſſit ꝓprie ꝑ̄dicari denomiatiue.
Utrum quod dicitur cū complexione ſit ꝑ ſe i ꝑ̄dicamēto.
Utrꝫ eē i ſubo ſit bene diffinitum. Le. III.
Utrum vna ⁊ eadem ſpēs poſſit eē in duobus generib⁹ nō ſubalternatim poſitis.
Utruꝫ vna res poſſit trahi ſm diuerſam rationem ad diuerſa predicamenta.
Quō ſit accipiēda diſtinctio ꝑ̄dicamētoꝝ. Le. IIII.
Utrum genus generaliſſimum in predicamento ſubſtantie ſit ſuba ſimplex vel compoſita.
Utrum eē nō in ſubo ſit ratio predicamenti ſubſtantie.
Utrum accidentia poſſint intelligi non intellectis primis ſubſtantijs. Le. V.
Utrum ſpecies poſſit magis dici ſuba qꝫ genus.
Utrum ſpecierum ſpecialiſſimarum vna ſit magis ſubſtātia qꝫ altera.
Utrꝫ vllū vl̄e poſſit eſſe ſubſtantia. Le. VI.
Utrum dr̄ia ſubſtātie ſit ſubſtātia.
Utrum ꝑ̇ma ſuba ſemꝑ ſignificet hoc aliqd.
Utrum ſecūda ſuba ſignificet qualitatem. Le. VII.
Utrum in ſubſtātia poſſit eē contrarietas.
Utrum ſubſtantia poſſit ſuſcipe magis ⁊ minus.
Utrꝫ ꝯueniat oi ⁊ ſoli ſube eē ſuſceptiuū ꝯrioꝝ. Le. VIII.
Utrum qꝫtitas diſcreta ſit ꝑ̇or qꝫtitate cōtinua.
Utrum vltima vnitas ſit forma numeri.
Utrꝫ orō cū voce ꝓlata ſit ſpēs qꝫtitatis. Le. VIIII.
Utrum linea ſuperficies ⁊ corpus pertineant ad diuerſas ſpecies quantitatis.
Utrum linea ſuperficies ⁊ corpus ponant ſpecies ſpecialiſſimas quantitatis vel ſubalternas. Le. X.
Utrꝫ poſitio poſſit eē dr̄ia diuiſiua qꝫtitatis.
Utrꝫ tā mot⁹ qꝫ tp̄s ſint qꝫtitates ꝑ ſe. Le. XI.
Utrum aliqd ſit contrarium qꝫtitati.
Utrꝫ quod refert̄ ad aliqd poſſit eſſe ꝯriū ei ad qd̄ refert̄.
Utrum ſi magnum ⁊ paruum eſſent contraria idem eſſet contrarium ſibi ipſi. Le. XII.
Utrꝫ rō propria predicamenti relationis conſiſtat in hoc quod eſt ad aliud ſe habere.
Utrum ex hr̄e ſe ad aliud vt ad obm̄ terminatiuum habitudinis habeat relatio ꝙ ſit qd reale.
Utrum relatio habeat realitatem differentem a realitate ſui fundamenti.
Utrum relatio cum ſuo fundamento faciat realeꝫ compoſitionem. Le. XIII.
Utrum diſtinctio ſpecierum in predicamento relationis ſit ſumenda penes fundamēta.
Utrꝫ ſpēs relationis ſint ponēde cōcreta vel abſtracta.
Utrꝫ ab vno correlatio d̄beat ipōi nom̄ alteri. Le. XIIII.
Utrum res aliorum predicamentorum poſſint eſſe de predicamento relationis.
Utrum ſcia ſit pura relatio.
Utrꝫ oia relatiua ſint ſimul natura. Le. XV.
Utrum vlla relatio poſſit imediate fundari in ſuba.
Utrꝫ ſuba vlla poſſit eē de nūero relatiuoꝝ. Le. XVI.
Utrum vlla qualitas corporis poſſit eē hitus.
Utrum habitus debeat poni ſpēs qualitatis.
Utrum habitus ſint diſpoſitiones.
Utrum naturalis potentia ⁊ naturalis impotentia ſint ſpecies qualitatis.
Utrum ſanatiuum ⁊ egrotatiuum dicantur ſm primam ſpeciem qualitatis. Le. XVII.
Utrum cōuenienter enumerentur qꝫtuor ſpēs qꝫlitatis.
Utrū id quo determinatur potētia ſubi i ordine ad eē accidētale ſit eius qualitas accn̄talis.
Utrum quarta ſpecies qualitatis ponat rem ⁊ naturam differentem a quantitate. Le. XVIII.
Utrum contrarietas ſit i qualitatibus cōcretis tm̄.
Utrum qualitates que dicunt̄ cum magis ⁊ cū min⁹ habeant latitudinem i eſſentia.

Tabula

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

Utrũ qualitates in abſtracto poſſint dici cum magis ꝛ cũ minus.

Lectio. XVIIII.

Utrum oppoſitio ſit genus.
Utrum poſſint dari ꝯria immediata.
Utrum conueniens ſit differẽtia mediorum que ſunt inter contraria.

Lectio. XX.

Utrum ſit ipoſſe ignẽ eẽ frigidũ eo ꝙ calidũ ieſt ſibi a nã.
Utrũ poſſit fieri iniutatio a puatiõe ad hitũ.

Lectio. XXI.

Utrum bonum ꝛ malũ opponantur contrarie.
Utrum ſemper bono contrarietur malũ.
Utrum malo contrarietur malum.
Utrum malo cõtrarietur bonũ ꝛ malũ.

Lectio. XXII.

Utrum q̃ diuidũt ediuerſo genus ſint ſimul natura.

℄ Tituli queſtionũ libri ſex pncipiorũ.

Lectio. I.

Utrum ſcientia libri ſex principiorum ſubalternetur ſcie libri predicamentorum.
Utrum ens extrinſecus adueniens ſit ſubiectum libri ſex principiorum.

Lectio. II.

Utrũ qõlibet cõpoſitũ compoſito adunatũ faciat maiꝰ.
Utrum forma accñtalis alteri adueniẽs nõ faciat maius.
Utrum eẽntia forme accñtalis ſit ſimplex.
Utrum per dicta auctoris ſeparetur forma accidentalis a forma ſubſtantiali totius.
Utrum anima alteretur de triſtitia in gaudium.
Utrum forma accñtalis ſit variabilis.

Lectio. III.

Utrum veritas ſit in orõne ſicut i ſubo.
Utrum opinio ſit nota paſſionum aie.
Utrum continuũ ꝛ diſcretum ſint inumero ſubaliũ.
Utrũ ſubale debeat poni vt mã.
Utrum debito ordine enumerent̃ ſubalia.

Lectio. IIII.

Utrum calor ſit ab actu vel a natura.
Utrum figura iciſionis ſit ab actu ſolũ q̃tũ ad ſentiri.
Utrum vlẽ ſit a natura vel ab actu.

Lectio. V.

Utrum aliqua forma ſingularis ſit intellectu pceptibilis.
Utrum aliqđ accñs intra ſubam conſideretur.
Utrũ ſex principia ſufficienter enumerent̃.

Lectio. VI.

Utrum ſemꝑ agẽs agat ꝑ actionẽ in id qđ ſubijcit̃ actiõi.
Utrum actio corporis neceſſario preſupponat motum in corpore mouente.
Utrũ forma reſultãs i ſpeculo ſit i ſpeculo.

Lectio. VII.

Utrum qcqd in motu eſt ſit actio.
Utrum omnis actio ſit in motu.
Utrum motus ſit in predicamento qualitatis.
Utrũ oẽ inferẽs paſſionem ſit actio.

Lectio. VIII.

Utrum paſſio poſſit facere aliud p̃dicamẽtũ ab actione.
Utrum actio poſſit eſſe effectus actionis.
Utrum paſſio ſit in agente.

Lectio. VIIII.

Utrũ qñ ſit qđ relinquitur ex adiacentia tpis.
Utrum diuiſio ipſius quando ſit diuiſio generis in diuerſas ſpecies.

Lectio. X.

Utrum tempus ꝛ qñ ſint in eodem ſubo.
Utrũ aliqđ qñ derelinquat̃ ex tpe futuro.

Lectio. XI.

Utrũ vbi ſit circũſcriptio.
Utrum ſonus generet ſonum

Lectio. XII

Utrum poſſit dari corpus minimum.
Utrum vbi ſuſcipiat magis ꝛ minus.

Lectio. XIII.

Utrum poſitio faciat predicamentum ꝑ ſe.
Utrum aſperũ ꝛ lene ſint qualitates vel poſitiones.
Utrũ poſitio poſſit ſuſcipe magis ꝛ minꝰ.

Lectio. XIIII.

Utrum habitus ſit predicamentum.
Utrum habitus poſſit prouenire ex adiacentia eorum q̃ adiacent rei naturalr̃.
Utrum habitus ſit in habente ꝛ in re habita.
Utrum habitꝰ ſuſcipiat magis ꝛ minꝰ.

Lectio. XV.

Utrum accñs intendatur ꝛ remittat̃ ad crementum vel decrementum ſubiecti.
Utrum accñs per ſui crementum ꝛ decrementum poſſit dici cũ magis ꝛ minus.
Utrum fm omnes formas accidentales debeat attendi magis ꝛ minus.

℄ Incipiũt tituli q̃ſtionũ p̃mi libri ꝑihermenias.

Lectio. I.

Utrum enũciatio ſit ſubm i libro perihermenias.
Utrum ſcientia libri perihermenias ſubalternetur ſcientie libri predicamentorum.
Utrum ſcientia libri perihermenias ordinetur ad ſcientiã libri poſteriorum.

Lectio. II.

Utrum ſignificatio ſit forma dictionis.
Utrũ dictio ſignificet paſſionem aie.
Utrũ paſſiões aie ſint apud oẽs eedẽ.

Lectio. III.

Utrum veritas ꝛ falſitas ſint tantum in ĩtellectu componente ꝛ diuidente.
Utrũ i diuiſione intellectus poſſit eẽ v̾itas vel falſitas.
Utrũ v̾itas ſit tm̃ i ĩtellectu ꝛ nõ i rebꝰ.

Lectio. IIII.

Utrum vox poſſit eẽ genꝰ rõnis.
Utrũ nomẽ ifinitũ ponat aliqd.

Lectio. V.

Utrũ v̾bũ poſſit eẽ p̃dicatum in enunciatione.
Utrum verbum infinitũ potius debeat dici infinitum q̃ negatiuum.

Lectio. VI.

Utrũ p̃dicatũ ſit i orõne vt ps formalis.
Utrũ poſſimus dicere ꝙ ſignificatio aut ratio ſignificãdi ſit forma orationis.

Lectio. VII.

Utrũ orõ ſit genus ibi dictarũ orõnum.
Utrũ diffinitio enũciatiõis ſit cõueniẽs.

Lectio. VIII.

Utrũ ſignificatio veri vel falſi ſit forma enũciationis.
Utrũ enunciatio ſit genus affirmationis ꝛ negationis.

Lectio. VIIII.

Utrũ oẽ qđ affirmat̃ poſſit negari ꝛ ecõuerſo.
Utrum oppoſitio contradictionis attendatur penes differentias formales.
Utrũ ſit cõueniẽs diuiſio rerũ ꝑ vlẽ ꝛ ſingulare.
Utrũ vlẽ ſit natũ p̃dicari de pluribus.
Utrum iſte propoſitiones. homo eſt ſpecies: homo nõ eſt ſpẽs opponantur ſubcõtrarie.

Tabula

Lectio. X.

Utrum idefinita affirmatiua ꝛ idefinita negatiua poſſint ſimul verificari.

Utꝝ ſubcōtrarie poſſint ſimul eē falſe.

Lectio. XI.

Utrum enunciatio in qua ſubycitur vniuerſale ſumptum vlr ſit enunciatio vna.

Utꝝ enūciatio ī qua ſubycit̃ vl̃e qḋ ē gen⁹ ſit vna.

Utrum tunica ſignificante hominem ꝛ equum nihil differat dicere tunica eſt alba aut homo eſt albus ꝛ equus ē albus.

Lectio. XII.

Utꝝ ſit aliqͩ cōtingēs a caſu in reb⁹.

Utrum cauſa a qua prouenit effectus contingenter poſſit impediri:ne ab ipſa eueniat effectus quem prima cauſa preſcit ab ipſa eē venturꝫ.

Utrum aliqͩ a caſu eueniat.

Utrum opera humana neceſſario eueniant in ordine ad primam cauſam.

Utꝝ pſcia p̄me cauſe tollat libertatem volūtatis.

℃ Tituli q̄ſtionū ſcḋi libri perihermenias.

Lectio. I.

Utrum diſtinctio enunciationum ibi poſita ſit diſtinctio vniuoci aut analogi.

Utꝝ hec diſtinctio ſit p d̄rias formales aut mãles.

Utꝝ v̄bū īfinitū ſtet īfinitū ī enūciatiōe.

Lectio. II.

Utrum verbum ſubſtantiuum īcludat copulā p quā act⁹ p ipm importatus copuletur ſubiecto in enūciatione ſicͭ contingit in verbis adiectiuis.

Utrum in enunciationibus in quibus predicantur verba adiectiua poſſit fieri diſtinctio per enunciationes de p̄dicato infinito.

Utrum ſignū poſſit īfinitari.

Lectio. III.

Utrū affirmatiua de predicato finito ſequatur negatiuā de predicato infinito.

Utrū tranſpoſita nomina vel v̄ba idē ſignificent.

Lectio. IIII.

Utrum hō albus ambulās faciat enūciationē vnā.

Utrum ſi plura predicentur de aliquo eodem ſm̄ acciſ poſſint predicari de ipſo coniunctim.

Utrum quando vnum predicatorum ineſt vl̃ claudit̃ in alio poſſit inferri coniunctum ex diuiſis.

Utꝝ hec ꝯña teneat.homo eſt aial.ḡ homo eſt.

Lectio. V.

Utrum diuiſio enunciationis per illam de ineſſe ꝛ per modalem ſit diuiſio vniuoci.

Utrum enunciatio de ineſſe ꝛ enunciatio de modo differant ſpecie.

Lectio. VI.

Utꝝ potentie rōnales valeant ad oppoſita.

Utꝝ poſe ſit ꝛ l̃ius q̄ neceſſe.

Utꝝ quedā ſint poteſtate tm̄:ꝛ nō actu.

Lectio VII.

Utum verum poſſit contrariari vero.

Regiſtrum

a
Commentaria gratiadei.
℃ Incipiūt p̄clariſſima.
Ulterius q2 diffinitio.

b
Quēadmodū dictum eſt.
genere ſibi p̄ximo.
vel quieſcente ꝛ ſemper.

c
bus ꝛ de canibus.
ſed gr̄a ꝛ ſpēs ſunt.
tractaret metaphyſicus

d
ad eas ſe hn̄t.
ex̄nea ab eēntia ſua.
p̄erit vl̃ hoiem vel.

e
liter eo ꝙ prius nūerat̃.
aliqͩ ꝯtrium ſibyp̄i.
Dicitur alterius ꝛ ſilr̄.

f
ibi manifeſtū eſt aūt.
in p̄ma pte ꝙ.
ꝙ tres de p̄dicamēto.

g
litas attēdimus ad hoc.
dis ceteris p̄oritatis.
p ariſto.i p̄mo poſteriorꝫ

b
minatur p̄pter opaci.
℃ Eoꝝ v̄o q̄ ī ſubo.
℃ Tempus aūt qn̄.

i
dendum eſt ꝙ hoc.
Dicit̃ aūt magis ꝛ minus.
ꝛ tn̄ non eſt.

k
actionem p modum.
pōt tn̄ ſine talibus.
enunciationes ſunt.

l
eē ſimul vtraꝗ v̄a.
ſed p̄us exteriu r.
facit dimittere ſed

m
etiā p̄dicant̃ ſm̄ ſe
magis hoc. ſcḋm.
℃ Neceſſarium v̄o.
dit ꝛ declarat ī exēplo.

FINIS.

Cum pꝛiuilegio



Acutiſſime queſtiones de phyſico au/
ditu fratris gratiadei eſculani oꝛ/
dinis pꝛedicatoꝝ nuper reper
te ⁊ impꝛeſſe diligen/
tiqꝫ caſtigatio/
ne exculte

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Ad lectorem.

ASpice lector ſuauiſſime ⁊ conſidera ſi liber quãtum debeas ſolertiſſimo ⁊ exercitatiſſimo in quibuſcũq; agibilibus viro: Alexandro calcedonio piſaurenſi: ſuis enim probatiſſimis moribus ⁊ ſua integritate ⁊ innocentia ſingulari adductus: ſancti doctoris ſcripta omnia tibi iam multis annis exactis diligẽtiſſime impreſſa ⁊ emaculata exhibuit: Quibus indicem ſingularem egregiuȝ ⁊ mirabilẽ addidit: vt tibi iam dudum ſuo munere licuerit ⁊ modo liceat in tanta dictoruȝ ⁊ ſententiarum multitudine: que admodum infinita ⁊ imperſcrutabilis erat: breui ſpacio quicquid volueris facillime inuenire. Conſidera inquam quantum huic viro accuratiſſimo debeas. Qui nũc in lucem fruendas tibi exhibet queſtiones omnes fratris gratiadei eſculani eiuſdem ſancti doctoris imitatoris diligentiſſimi ⁊ ſubtiliſſimi: ſuper octo libros phyſicorum: in quibus omnem ſpeculandi normam: ⁊ antiquorũ phyloſophorum effigiem inuenies: ⁊ quam plurima multis obſcura ⁊ incognita aperta ⁊ manifeſtata accipies. Quibꝰ adiunctas tibi ſignificandum cenſui queſtiones .xvj. notabiliſſimas per eundem fratreȝ gratiadeum diſputatas in florentiſſimo ſtudio patauino. Accipe igitur hoc nouum ⁊ egregium opus: ⁊ toto pectore amplectere gratias acturus nõ minores ipſi Alexãdro: qui illud nũc diſcipuli ⁊ imitatoris cum alijs q̃ plurimis doctoris ſui ſancti iaȝ diu in luceȝ edidit: q̃ ipſis qui opera hec omnis ſuis lucubrationibus ediderũt. Nihil eniȝ aut parum edere profuiſſet: niſi ab hoc viro accuratiſſimo omnibus communicanda exhibita eſſent. Vale.



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipiũt articuli qõnũ ſuper libro phyſicoꝝ q̃ editi ſe fuerũt a fratre granadeo ciculano ordinis predicatorum.

¶ Utrũ de ſenſibilib⁹ poſſit eẽ ſcientia.
Utrum re ſcibili corrupta corrũpatur ſciẽtia.
Utrũ ſcia nãlis ſit poſterior methaphyſica 1
Utrũ ſcia naturalis ſubalternetur phie prime.
Utrũ ſi oia entia mobilia eẽnt pbicacẽt p̃ria pbia.
Utrum ens mobile ſit ſubiectum eius. 3
Utrũ ens mobile ſit ſubm in libro phyſicorum.
Utrũ liber pbicoꝝ ſubalternet ſibi alios libros nãl ſcie
Utrũ intelligere reſpiciat diffinitiones.
Utrum differant principiũ cauſa ⁊ elemẽtuꝫ.
Utrũ ad perfectã ſciam requirat̃ cognitio oium cãrũ.
Utrum materia ſit vltimum in cognitione.
Utrũ oia ea q̃ ſũt iter ꝑmam mãꝫ ⁊ vltimã formã ſint compoſita 4
Utrũ magis vlia ſint nobis notiora
Utrum ſingulare ſit prius notum intellectui q̃ vle.
Utruꝫ genus componatur ex ſpeciebus.
Utrum diffinitum ſit prius notum q̃ diffinientia.

¶ Neceſſe eſt igit̃ ⁊c. lectio ſcd̃a.
Utrũ nãlis debeat ingrere de ꝑncipiis nãlibus.
Utrum poſſit diſputare contra negantes principia
Utrũ dialectica ſibi ſubalternet alias ſcientias. 5
Utruꝫ dictio excluſiua addita vni relatoꝝ excludat
Utrum naturalis probet motum eſſe.
Utrum hoc poſſit demonſtrare.

¶ Principium autem. lectio tertia.
Utrum vllum accidens poſſit fieri ſine ſubiecto.
Utrũ Ari. hñ ſuppõat ꝯ ãnquos q̃tuatẽ eẽ aliõ a ſba
Utrũ totũ etherogeneũ a ſua pte differat eẽntialr. 6
Utrũ rõ Ari. hñ cõcludat ꝯ ãtiq̃s eãdẽ eẽ rõnẽ entis ⁊ non entis.

¶ Cõturbati ſunt aũt. lec. q̃rta.
Utrum rationabiliter antiqui poſuerunt oia eſſe vnũ
Utrum valeat ratio meliſſi.
Utrum valeat tertia improbatio phyloſophi.

¶ Et ad ꝑmenidẽ autẽ. lectio quinta.
Utrum valeat ratio Ariſto. contra ꝑmenidem.
Utrũ idẽ ſit vnũ q̃ ẽ ꝓit⁹ nũero ⁊ q̃ ꝯuertat̃ cũ ente. 7

Utrum diffinitio arguat multitudineꝫ.
Utrum idẽ poſſit eſſe diffiniens ⁊ diffinitum.
Utrum bona ſit diuiſio accidentis q̃ ponit Ariſto.
Utrũ accñs q̃ ẽ i cũctis idiuiduis eiuſdẽ ſpẽi ꝯſequat̃ (ſpẽm.

¶ Quidam aũt rõibus. lec. ſexta.
Utrum ens ſignificet tantum ſubſtantiam. 8
vtrum accidens poſſit intelligi ſine ſubiecto.
vtrum eſſentia accidentis ſit abſoluta.

¶ Sic autem phyſici dicunt. lectio. vij.
vtrum corpus ſit materia formaꝝ elementalium.
vtrum magnum ⁊ paruũ ſe teneant ex pte materie ⁊ vnum ex parte forme.

¶ Si autem infinitum ſcðm q̃. lectio. viij.
vtrum infinitũ ſit cognoſcibile ab aliquo.
vtrũ intellectus creatus poſſit intelligere infinita. 9
vtrum poſſit eſſe totũ etherogeneum infinitum.
vtrum in corpore naturali ſit dare minimum.
vtrum deus poſſit facere qualitatem ſine ſubſtantia.
vtrum poſſit continuũ diuidere in infinita.

¶ Omnes igit̃ ꝯtria principia faciũt. lectio. ix.
vtrum prima principia rerum naturalium ſint contraria.
vtrum ſint contraria ſm perfectam contrarietatem. x
vtrum prima contraria ideo ex alterutris non fiant quia ſunt contraria.
vtrum poſſit aliquid fieri ex eo q̃ poteſt ſimul ſecuꝫ ſtare in eodem.

¶ Conſequens autem dictis. lectio. x.
vtrum ſit tantum vna prima contrarietas.
vtrum prima principia contraria ſint contraria ſubſe
vtrum prima principia ſemper maneant.
vtrũ vnũ cõtrariũ poſſit dici agere in alterum.
vtrum valeat ratio Ariſto. qua probat q̃ non ſola contraria ſunt principia.
vtrum poſſit dici materia principium formarum. xj.
vtrum omnium eſſentialium ſit vna materia.

¶ Sic igitur nos dicam⁹. lec. xj.
vtrũ tantũ tria exigãtur ad quodlibet fieri naturale
vtrum in permanentibus vti poſſimus duplici modo loquendi. 12
vtrum fieri ſimpliciter ſit ſubſtantiarum ſolum.

vtrum in fieri ſubſtantiarum requiratur neceſſario aliquod ſubiectum.
vtrum fiat proprie compoſitum.
¶ Manifeſtum eſt igitur. lectio.12
Utrum priuatio ſit principium rerum naturalium
vtrum priuatio ſit per ſe principium fiendi.
vtrum ƀ priuatio ſit per ſe aliquid poſitiuum.
vtrũ ſemper duo cõtraria ad mutationẽ requirãtur. 13
vtrum materia prima ſit ſcibilis ſecundum ſe.
vtrum mã poſſit dici vna numero.
¶ Quod autem ſingulariter. lectio.13
Utrum ex priuatione fiat aliquid per ſe.
vtrũ nullo modo poſſit aliqđ fieri ex nichilo.
¶ Tangentes quidem igitur. lectio.14
Utrum eſſentia materie ſit ſua potentia. 14
vtrum materia poſſit eſſe ſine forma.
vtrum materia appetat formam.
vtrum femina poſſit fieri maſculus.
vtrum materia maneat eadẽ in generato ꝛ corrupto. 15

¶ Liber ſecundus. Lectio prima.

¶ Eorum que ſunt.
Utrum omnia que mouentur motu naturali habeant in ſe principium ſui motus.
vtrum habeant in ſe principiũ actiuũ ſui motus.
vtrum grauia naturaliter tendant ſurſum.
vtrum in his que mouentur naturaliter oporteat dare aliquod principium formale eis datũ ab agente. 16
vtrũ elementa poſſint alterare ſeipſa.
vtrum inclinatio ad formas artificiales poſſit dici naturalis.
vtrũ in diffinitione nature debeat cadere principium.
vtrum in ipſa debeat adiungi cauſa.
vtrum in ipſa debeat poni primum. 17
vtrũ conuenienter dicatur per ſe ꝛ non per accidens.
vtrũ ars ꝛ motus artis ſeparẽtur quantũ ad ſubiecta.
¶ Uidentur autem ꝛ natura. lectio ſecunda
Utrum materia ꝛ forma ſint natura.
vtrum materia ſit magis natura ꝙ̃ forma.
vtrum tota eſſentia debeat dici natura.
vtrum priuatio diuidat naturam. 18
¶ Qm̃ autem determinatũ eſt. lectio tertia.
Utrũ vniuerſalia dici poſſint abſtracta ſm̃ rem.
vtrũ in diffinitione naturalis ponatur mã ſenſibilis.
vtrum aſtrologia ſit pars phyſice.
¶ Qm̃ aũt natura dupliciter dicitur. lec.q̃rta
Utrum forma ſit propter materiam.
vtrum materia ſit ad aliquid. 19
Utrum relatio materie ad formam fundetur in eſſentia materie.
vtrum naturalis conſideret de anima ſeparata.
vtrum homo generet hominem.
¶ Determinans autem his. lectio q̃nta
Utrum ſignatum diffinitionis bene dicatur quicquid erat eſſe.
vtrum partes diffinitionis ſint forme. 20
vtrum idẽ eiuſdẽ poſſit eẽ cauſa ꝛ cauſatum.
vtrũ propõnes ſint materia concluſionis.
¶ Modi aũt cauſarum. lectio ſexta
Utrum cauſa magis vniuerſalis ſit dicenda prior.
vtrũ cauſaꝝ per accidens vna ſit proximior altera.
vtrũ diſtinctiões dare de cauſis poſſit applicari ad cãta.
vtrũ cauſata in actu ſimul ſint ꝛ nõ ſint cũ ſuis cauſis.
¶ Dicitur autem forma. lectio ſeptima
vtrũ caſus ꝛ fortuna poſſint cadere i ꝯſideratõe nãl. 21
vtrũ fiat aliquid a caſu ꝛ fortuna.
vtrum ratio phyloſophorum negantium caſum ꝛ fortunam aliquid concludat.
vtrum in ſecũda opinione includatur contradictio
¶ Primũ igitur q̃m videmus. lectio octaua.
Utrũ diuiſio contingẽtis data a ph̃o ſufficiat.
vtrũ põ Auic. ſit melior põne Commẽt. 22
vtrum raro contingentia ſint fortuita.
vtrũ aliquid poſſit dici rarum per reſpectum ad cãm.
vtrũ fortuna ſit in his que fiunt propter ħ.
vtrũ qcqđ ſit ex intentione ſit vt a fortuna.
vtrum fortuna ſit tantũ vbi eſt intellectus.
¶ Infinitas igitur cauſas. lectio nona.
Utrũ fortuna incidat in infinitas cauſas.
vtrum eodem modo agens per intellectum.
vtrum omnis cã per accidens ſit caſualis. 23
¶ Differũt aũt fortuna ꝛ caſus. lectio.x.
Utrum fortuna ſit idem ꝙ felicitas.
vtrum paſſiue tñ ſit fortuna idem ꝙ felicitas.
vtrum caſus ſit in his quorum cauſa eſt extra.
vtrũ preſcientia tollat contingentiã.
¶ Quoniam autem cauſe. lectio.xi.
Utrum forma ꝛ finis coincidant in idẽ numero.
vtrum generans ꝛ forma coincidat in idẽ ſpecie.
vtrũ nãlis cõſiderare poſſit de motore primo. 24
vtrũ agens eternũ agat de neceſſitate ſui effectus.
¶ Dicendum eſt ergo ꝙ primum. lectio.12.
Utrum antiqui omnia reduxerint ad materiam.
vtrum aliqua actio reduci poſſit ad materiam. 25
vtrum forma proueniat ex neceſſitate materie.
¶ Sed impoſſibile eſt. lectio.xiii.
Utrum natura agat propter aliquid.
vtrum oĩa que fiunt fiant vel a caſu vel propter finem.
vtrum ars perficiat naturam. 26
¶ Peccatum autem fit. lectio.xiiii.
Utrũ ex mõſtris poſſit argui ꝙ nã non agat ꝑꝑ aliqđ.
vtrum bona ſit argumentatio phyloſophi.
vtrũ ſecundũ motiuum antiquorum valeat.
vtrum tertium motiuum ipſorum aliquid concludat.
¶ Quoniam autem de neceſſitate. lectio.xv.
Utrũ neceſſariũ ex poſitionib⁹ cõis ſit neceſſariũ ſimplr. 27
vtrũ neceſſitas cõmune in nãlibus ſumat̃ ex materia.
vtrum naturalis ſemper demonſtrare per finem.

¶ Liber tertius. Lectio prima.

¶ Quoniam autem nã.
Utrum ignorato motu ignoretur natura.
vtrum motus ſit in pluribus predicamẽtis.
vtrũ motus ſit in ſubſtantia.
vtrum motus ſit genus. 28
vtrũ ſint ſpecies motus quot entis.
¶ Diuiſio aũt ſm̃ vnũquodq;. lec.ſcđa
Utrum motus ſit actus.
vtrũ in diffinitione motus ſit ponendum corpus.
vtrum in ipſo poni debeat ens naturale.
vtrũ ꝓpriũ ſubm̃ mot⁹ ſit ponendũ in ei⁹ diffõne. 29
vtrũ in diffõne motus ſit ponẽdũ ens naturale.
vtrum proprium fundamentum motus ꝙ eſt forma ſit ponendũ in eius diffinitione.
vtrum ꝯuenienter dicatur entis in potẽtia ſʒ ꝙ hui⁹.
¶ Quod aũt bene dictũ ſit. lectio tertia.
Utrũ actus edificabilis ſit magis edificatio ꝙ̃ domus
vtrũ motus dici poſſit non ens.
vtrum id ꝙ eſt in potentia pura moueatur.
vtrum motus ſit actus imperfectus. 30

vtrum forma completa ⁊ motus differant realiter.
vtruꝫ motus ⁊ mutatio differant re a compoſito.
¶ Mouetur aūt ⁊ mouens. lectio quarta.
Utrū mouēs phicū patiatur:qꝛ mouet tactu.
vtꝫ ſcḋa diffinitio motꝰ ſit:ſicut mōlis reſpectu alteriꝰ. 31
vtrum ſpecies ſit mouens.
vtrū motꝰ vnꝰ eſſe poſſit actu mouentis ⁊ mobilis.
¶ Habet autem dubitationem. lectio qnta.
Utrum actio ſit in agente.
vtrum actio ⁊ paſſio ſint motus.
vtrum ſi eſſent diuerſi motus ⁊ differrent ſolo numero
poſſent ſimul eſſe i eodem.
vtꝫ idē motꝰ eē poſſit actio ⁊ paſſio ⁊ diſtinctio pdica
vtrum oīs actio ꝓſupponat aliqḋ ſubm. (ctarum. 32
¶ Qm̄ aūt de natura ſcientia. lectio ſexta.
Utrū de īfinito pertineat cōſiderare ad methaphyſicū
vtrum intellectus a quodam principio operatur
vtrum ſi infinituꝫ eſſet haberet ratonē principij. 33
¶ Eſſe autē infinitum. lectio ſeptima
Utrum contingere ab eſſe differat in perpetuis.
vtꝫ ſi īfinitū eēt ſubā idem eēt infinitū ⁊ infinito eē
vtrū in ſeparatis a mā eſſe poſſit actu infinitum. 34
¶ Rationabiliter quidem. lectio octaua.
Utrum rationes phi neceſſario concludant.
vtrum ratio phi ducat ad contradictioneꝫ.
vtrum valeat ratio Ariſt. qua probat ꝙ ſi eſſet vnū cor
pus infinitum non poſſent eſſe plura.
vtrum ſi eſſet corpus infinituꝫ alia corrumperet.
vtrum in ipſo eſſet virtus infinita intenſiue. 35
¶ Opꝫ autem ⁊ de omni. lectio nona.
Utrū prima rō huius lectionis ſit ſufficiens.
vtrū īfinitas corpi īfinito ſit cā quietis violente.
vtrū ſimplr īfinitū ſi eſſet eſſet immobile.
vtrū corpꝰ īfinitū ſm vnā dimēſionē iſſi eēt mobile.
vtrum ſpēs dimēſionis diſtinguantur ſꝫ numeros.
vtrū ſpēs magnitudinis attēdant penes figuras. 36
vtrū figura ſit accidēs de neceſſitate ꝯñs dimenſionem
vtrū deus poſſit facere magnitudinem actu infinitā.
¶ Quod quidem igitur corpus. lectio. x.
Utrum ſit in potentia ⁊ non in actu completo.
vtrū ꝑ appōnē i magnitudine nō excedat oīs determinata
¶ Accidit aūt ꝯtrariū. lec. xj. (magnitude. 37
Utrū ſi eēt corpus infinitum in actu poſſet dici ꝑfectū.
vtrū magnū ⁊ paruū ſit in ydeis ſm platoneꝫ.
¶ Scḋm rationem autem. lectio. xij.
Utrū nūerus creſcēs i īfinitū ſit ſeꝑabilis ad eē ꝯtinui
vtrum ſi appoſitio iret in īfinitū a magnitudine dari
poſſet magnitudo infinita. 38
vtrū i mā ſit potētia ad īfinitā magnitudineꝫ.

¶ Liber quartus. Lectio prima.

Utrum omnia que ſunt ſint in loco.
vtrū locus ſit aliquid vniuocum in cunctis naturalibꝰ
vtrum locus attrahat locatuꝫ.
vtruꝫ neceſſario trahat ipſum per modum finis.
¶ Qm̄ aūt aliud quidem ſm ſe. lectio ſcḋa.
Utruꝫ rationes phyloſophi ſint bone.
vtrum ſua penultima ratio ſit bona. 39
¶ Poſt hi autem. lectio tertia.
Utruꝫ aliquid poſſit eſſe in ſeipſo primo.
vtrū ſi totū eēt in ſeipſo primo oīs pars eēt oēs partes.
vtrum ratio phyloſophi hī cōcludat.
vtrum ſi aliquid eſſet in ſeipſo primo quicquid recipe
retur in eo foret ideꝫ ſibi.
vtrum ſi aliquod corpus foret in ſeipſo per aliud corpꝰ
duo corpora eſſent in eodem. 40
¶ Quid autem forte. lectio quarta
vtrum locus ſit equalis locato.
vtrū diffinitio ſubi ſit mediū demonſtrationis.
¶ Ideo igitur manifeſtuꝫ. lectio. quinta
Utruꝫ ſi ſpacium eſſet locus eēnt infiniti loci. 41
vtrum locus ſit ſuperficies corporis.
vtrum in terre viſceribus ſit locus.
vtrum quilibet locus a quolibet loco differat ſpecie.
vtrū ratio loci conſiſtat in indiuiſibili.
vtrum locus ſit immobilis per ſe ⁊ per accidens. 42
¶ Cui quideꝫ corpori. lectio ſexta.
Utruꝫ vltima ſpera ſit in loco.
vtrum ſit in loco per ſe.
vtruꝫ in loco materiali ſit potentia vel actu.
vtrum in tali loco ſit ratione partium. 43
vtrum poſſit dici eſſe in loco per centrum.
¶ Manifeſtum autem ex his. lectio ſeptima
Utrum neceſſe ſit augeri locum cum locato.
vtrum ſimul apta nata ſint a ſe impaſſibilia.
vtrum locatum ſit, ſicut pars loci.
¶ Eodem autem modo. lectio octaua.
Utrum de vacuo determinare debeat naturalis. 44
vtrum extra celum ſit vacuum.
vtrum idem ſit vacuum ⁊ corpus mathematicum.
vtrum vacuum faciat diſtinctionem in corporibus.
¶ Ad quale autem ſe habeat. lectio nona.
Utrum vbi nihil eſt ſit vacuum.
vtrū ſit vacuum vbi non eſt corpus tangibile.
vtrū rō de augmēto ⁊ cinere impediat ſeipſam. 45
¶ Quoniam aūt non eſt vacuum. lectio. x.
Utrum in dato vacuo eſſet motus naturalis.
vtrum in ipſo poſſet eſſe motus animalis.
vtrum in ipſo poſſet eſſe motus proiectionis.
¶ Amplius aūt ⁊ ex his. lectio. xj.
Utrum totum impedimentum in motu proueniat ex
plenitudine medij.
vtrū ꝗtitas ſpatij faciat vt tēpus requirat in motu gra
vtrū i vacuo dato eēt motꝰ in inſtanti. (uium. 46
vtrum in illuminatione aeris ſint plura mutata eſſe.
vtrum omnia illa mutata eſſe ſint in vnico inſtāti. 47
vtrū in deſcēſu grauis in vacuo eēnt plura mutata eē.
vtrum illa omnia menſurentur vnico inſtanti.
vtrū haberēt adinuicem continuitatem. 48
vtrum illa plura inſtantia differrent ſolum ſm rōneꝫ.
vtrum inter ipſa cadat media ſucceſſio.
¶ Et per ſe aūt conſiderantibus. lectio. xij.
Utrum vacuum poſſit eſſe in natura.
vtrum intelligentia poſſit facere vacuum. 49
vtrum poſſit poni per virtutem cauſe prime.
vtrum ſi fieret ſequeretur accidens eſſe ſine ſubiecto.
¶ Sunt quidam qui per raruꝫ. lectio. xiij.
Utrum raritas in corporibus ſit ex vacuitate.
vtrū mā aq̄ fiat ſub forma aeris nō accepto aliquo. 50
vtrū minꝰ calidū fiat magis calidū nullo addito.
¶ Conſequens autem dictis. lectio. xiiij.
Utrum tempus ſit de numero entium.
vtrum ſimul poſſint eſſe plura nunc.
¶ Quid autem eſt tempus. lectio. xv.
Utrū ſi eēnt plures primi motꝰ eſſent plura tēpora.
vtrum ꝑcipiatur tempus non ꝑcepto motu.
¶ Accipiendū aūt: qm̄ querimus. lec. xvj.
Utruꝫ tempus ſit idem ꝙ motus. 51
vtrum percipiatur eſſe temporis per vnum nūc.
vtrū conuenienter dicatur ꝙ tempus eſt numerus.
vtrū prius ⁊ poſterius tēporis cadāt in eius diffōne.

¶ Et ſicut motus ſemper aliud. lectio.xvii.
vtrū nūc temporis ſit idem cum nūc eternitatis.
vtrū nūc temporis ſit idem cū ipſo mobili. 52
vtrū ſit idē nunc realr in toto tēporis decurſu.
vtrum nunc menſuret tempus.
vtrū pħus bñ probet q̄ ſimul de tpe nō ſit niſi vnū nūc.
vtrum nunc corrumpatur. 53
¶ Quod quidē igitur tempus. lectio.xviii.
vtrum in tempore ſit dare minimum. 54
vtrum motus per ſe menſuret tempus.
¶ Qm̄ aūt tēpus eſt lectio.xix.
vtrum tempus ſit menſura motus ꝛ moueri.
vtrū verū ſit q̄ reb⁹ aliis a motu ſꝫ idē q̄ ſūt non rñdet. (tpis.
vtrū eē mobiliū menſuret tēpore. ꝯtpēs: ſꝫ nūc tpis.
vtrū que mēſurant tēpore excedant ab ipſo. 55
vtrum tempus ſit menſura quietis.
¶ Ipſum autem nunc. lectio.xx.
vtrū ſiſt nūc ꝯtinuet tēpus ꝛ punctus linearum.
vtrū nūc ꝯtinuās ꝛ diuidēs tēpus ſit idem ſm rem.
¶ Mutatio autem omnis. lectio.xxi.
vtrum motus ſit per ſe corruptionis cauſa.
vtrum tempus ſit per ſe cauſa corruptionis. 56
¶ Dignum autē conſideratione. lectio.22
vtrum tempus ſit ſm eē cōpletum extra animam.
vtrum dicat diſcretum in continuo.
vtrum tempus menſuret omnem motum.

¶ Liber quintus. Lectio prima.

¶ Tranſmutatur autem.
vtrū ſubm motus ſit alter a quolibꝫ extremo ſuo.
vtrum motus denominetur a termino ad quem.
vtrum forma poſſit dici mobilis.
¶ Quoniam aūt omnis mutatio. lectio ſecunda
vtrum generatio poſſit dici mutatio.
vtrū generatio ſolū icludēs alterationē ſit mutatio.58
vtrum forma ſubſtantialis inducatur ſubito.
Notabilia bona de formis.
vtrum id q̄ generatur ſit actu. 59
¶ Si igitur predicamenta. lectio tertia.
vtrum ſubē ſit aliquod contrarium.
vtrum quelibet forma ſubſtātialis ſit indiuiſibilis.
vtrum ſuba poſſit ſuſcipere magis ꝛ minus.
vtrum propter graduꝫ ſpecificuꝫ poſſit ſuſtineri q̄ forma ſubſtantialis non inducatur ſubito. 60
vtrū de nō relato fiat aliqd relatū abſq̄ mutatione ſui
¶ Qm̄ autē neq̄ ſubē neq̄ ad aliquid lec.q̄rta.
vtrum ſit contrarietas in quantitate.
vtrum contrarietas ſit in vbi.
vtrū ꝯtrarietas ſit i q̄litate ſm ꝓpriā rōnē ſpē ꝓ ci⁹. 61
vtrū mutatōes q̄litat̄ hēant ſpālia noia ab alqs: ꝛ q̄re
¶ Poſt h̄ autem dicamus. lectio quinta.
vtrum poſſint aliqua eſſe ſimul.
vtrū corpa q̄ ſunt ſimul cōtinuētur ſibi inuicē. 62
vtrū abſq̄ diſtinctiōe ſitus ꝛ ſubi magnitudīes ſe cōtingentes fiat vna magnitudo.
vtrum duo corpora poſſint eſſe ſimul.
¶ Unus autem motus. lectio ſexta.
vtrū ſit idē mot⁹ ſem ꝑ ſpē q̄ē ab eodē in idem. 63
vtrum motus finitus poſſit reſumi idē numero.
vtrum forma corrupta poſſit redire eadem.
vtrum prima cauſa poſſit h̄ facere.
vtruꝫ ſi motus eſt diuerſus neceſſario forma ſit diuerſa
¶ Quoniā aūt ꝯtinuus. lectio ſeptima
vtrū motus regularis ſit magis vnus q̄ irregularis
vtrum perfectio rei faciat ad eius vnitatē. 64
vtrum minus ſit ſemper permixtio contrarij.
¶ Amplius determinandum eſt lectio octaua.
vtruꝫ ad perfectam contrarietatem motuum ſufficiat dare q̄ ſit ad terminos contrarios.
vtrum motus trahat quantitatem ex termino a quo.
vtrū ratio mutatōis ponat̄ affirmato ſolo termio ad quē
¶ Quoniam autem motum. lectio nona
vtrum quies in vtroq̄ꝫ termino opponatur motui. 65
vtruꝫ imutatio ꝛ imutatio a termio a quo opponat̄ pure ꝯtradictorie.
¶ Dubitabit aūt aliqs. lec.x.
vtruꝫ nulla corruptio dici poſſit naturalis.
vtrū ſequēs motū violētū ꝓprie dicatur generari.

¶ Liber ſextus. Lectio prima.

¶ Si autem eſt continuum.
vtrum inter quelibet duo puncta ſit media linea.
vtrum puncta ſit conſequenter habentia.
vtrū ſol magnitudo ſpatij ſufficiat ad q̄titatē mot⁹.66
¶ Similiter aūt neceſſe eſt lectio ſcda.
vtrū oīs motus poſſit eſſe velocior ꝛ tardior.
vtrum tempus ꝛ magnitudo ſe ſequatur in infinitate.
¶ Neceſſe eſt aūt ꝛ ipſum nunc. lec.tertia.
vtrum nunc ſecundum ſe ſit indiuiſibile.
vtrū ſit in eodē ordine ſcire iſtā: īter ꝓteritū ꝛ futuruꝫ eſſe vnum ꝛ ſcire ipſum indiuiſibile.
vtrū rō pħi valeat ad ꝓbādū q̄ nllū diſibile mutat̄ .67
vtrum neceſſarium mobile ſit diuiſibile ſm quantitatē
vtrū diuiſibile ſolū ſm formā ſit mutabile.
vtrum materia ſit diuiſibilis. 68.
¶ Motus autem eſt diuiſibilis. lectio quarta.
vtrum motus diuidatur ſm diuiſionem mobilis
vtrum forma naturalis coextendatur proprio ſubiecto
vtrum eedem ſint diuiſiones motus ꝛ moueri.
vtrum diuiſio omnium ſumatur a mobili.
¶ Quoniā autem omne q̄ mutatur. lec.q̄nta.
vtrum idem ſit mutari ꝛ deficere.
vtrū in motu non ſit dare primo mutatum eſſe. 69
vtrū ſi in motu daret̄ prīo mutatū eē ipſa nō eēnt hita.
vtrū ſi h̄ daret̄ i idiuiſibili tpis idē ſit mouerēt̄ ꝛ qeſcēt
vtrū ſi h̄ daret̄ eſſet impartibile i partibili coniunctuꝫ.
vtrū i alteratione ꝯtingat dare primo mutatū eſſe. 70
¶ Qm̄ autem omne q̄ mutatur. lec.ſexta
vtrum ante eē mutari ſit mutatum eſſe.
vtrum ſimiliter ſit in generatione ꝛ corruptione.
¶ Qm̄ autē omne q̄ mouetur. lec.ſeptima.
vtrū ſꝑ ipſi⁹ magnitudis alterum alter pri⁹ motū ſit
vtrum ſi motus finitus non eſt in tempore infinito nō contingit fieri ꝛ corrumpi vnum eūdem.
¶ Qm̄ aūt eē aut mouetur aut qeſcit. lec.octaua.
vtrum id q̄ ſtat moueatur.
vtrū i ipſo ſtare ꝯtingat dare prīo ſtatū ex ꝑte ante.
vtrum in quiete ſit dare primū ex ꝑte ante. 71
¶ Zeno aūt deratiocinatur. lectio nona.
vtrū ſufficienter zenonis rō de ſagitta ſoluatur.
vtrum ſolutio Ariſto. ſit conueniens.
¶ Oſtenſis autem his. lectio.x.
vtrū ex rōnib⁹ Ari. ſeq̄t̄ q̄ itelligētia nō poſſit moueri.
vtrū omnis loci mutatio ſit in contrarijs. 92

¶ Liber ſeptimus. Lectio prima.

¶ Omne q̄ mouetur neceſſe eſt.
vtruꝫ aliquid poſſit moueri a ſeipſo primo.
vtrum demōſtratio Ariſto. ſit bona.
vtrum procedat ex ſuppoſitione impoſſibili. 63

Index queſtionum

Utrum ipſa ſit per cauſam.
¶ Quã autem omne q̃ mouetur lectio ſecunda.
Utrum mouens ſimul moueatur ⁊ ipſum.
Utrũ demonſtratio Ariſt. deducat ad icõuenie͂s 74
Utrum ſit contingens oĩa mouẽtia mobilia ꝯtinuari.
¶ Primum autem mouens. lectio tertia.
Utrum ſit nihil mediũ inter mouens ⁊ motum.
Utrum motus trahentis ſit velocior motu tracti.
Utrum tractio ſiat ad ſe vel ad alterũ.
¶ At vero neq̨ alterati. lectio quarta.
Utrũ i alteratiõe alterãs ꝓximũ ſit imediatũ alterato.
Utrum in viſione alterans ⁊ alteratum poſſint coniũ gi abſq̨ medio. 75
¶ Quoniã autẽ que alterantur. lectio quinta.
Utrum bene faciat Ariſtote. non faciendo mentionem de ſecunda ſpecie qualitatis.
Utrum ſit bona ratio Ariſt. de formis ⁊ figuris.
Utrum ſit bona diuiſitas quarte ſpeciei qualitatis q̃ ponitur ab Ariſto. 76
Utrum ſanitas ⁊ pulchritudo ſint ad aliquid.
¶ Neq̨ itaq̨ circa virtutes. lectio ſexta.
Utrum penes virtutem ſit alteratio.
Utrum in reſidere ⁊ quietari fiat homo prudens. 77
¶ Dubitabit autem aliquis. lectio ſeptima.
Utrum ad verã cõparationẽ requiratur vnitas ſpẽi.
Utrum vbicũq̨ eſt magis ⁊ minus ibi ſit equale.
Utrũ bñ Ari. enumeret illa que exigũtur ad ꝯparationẽ
¶ Sic ⁊ circa motum eque velox. lectio octaua.
Utrum gen⁹ ſit equiuocum.
Utrũ multitudo gñis ſit multitudo anologie. 78
Utrum ſi numerus foret ſubſtantia numerus maior ⁊ minor foret ſimul ſpecies.
¶ Quoniam autem mouens. lectio nona.
Utrum eadẽ potentia moueat minus mobile in equali tempore per maius ſpacium.
Utrum q̃ h̃ dicit commẽt. ſit verum.
Utrum mediũ alterãs alteret mediũ in medio tẽpore.
¶ Liber octauus. ¶ Lec. prima
¶ Utrum aũt factus ſit aliquando motus.
Utrum h̃ inquiratur de motu in communi.
Utrũ iſta inqſitio valeat ad ſciaꝫ de pri͂o principio. 79
¶ Incipiemus aũt primum. lectio ſecunda.
Utrum neceſſario mobile precedat motum.
Utrum ſit ſimile de agente naturali ⁊ voluntario.
Utrum valeat ratio ſumpta ex parte temporis.
Utrum ſimul poſſit deſinere motus ⁊ mobile. 80
vtrum prima ratio concludat.
vtrum ſecunda ratio ſit bona.
vtrum tertia ratio Ariſto. procedat.
vtrum quarta ratio concludat. 81
¶ Sed non aliquando quidem. lectio tertia.
vtrum ponere mobilia: aliquando fuiſſe: ⁊ aliquando non: ſit ſimile figmento.
vtrum finitum ad infinitum habeat aliquam rationẽ
vtrum ſempiterna habeãt a ſe cauſaꝫ ſue entitatis. 82
¶ Contraria autem his. lectio quarta.
vtrum homo cõuenienter dicatur minor mũdus.
vtrũ motus celi immutet intellectũ ⁊ volũtatem.
¶ Principiuꝫ autẽ ꝯſiderationis. lectio qnta.
vtrũ dubitans de motu dubitet de omni ente.
vtrum omnes ſcientie vtantur motu.
vtrum dicens que quieſcũt ſemper quieſcere tollat omnem generationem.
¶ Mouentium igitur ⁊ eorum. lectio ſexta.
vtrũ motus aĩalis vllo modo ſit naturalis 83
vnde ſumunt robur rationes Ariſto.
[v]trum ſecunda ratio ſufficiat.
vtrum quarta ratio ſit bona. 84
¶ Sed accidit h̃ ab aliquo. lectio ſeptima.
vtrum grauia ⁊ leuia ſeipſa moueant per ſe.
vtrum ſeipſa moueant per accidens.
vtrum moueantur a generante. 85
vtrũ grauis magis deorſum ſint magis grauia.
vtrum habeant in ſe ſolum principium patiendi.
¶ Hoc aũt dupliciter aut eniꝫ non. lcõ octaua.
vtrum omne q̃ mouetur moueatur ab alio.
vtrum mouenti conueniat ſecundũ accidens moueri.
vtrum ſi duorum coniunctorum vnum ſeparatur ab alio: ⁊ reliquum poſſit ſeparari. 86
¶ Neceſſe eſt igitur omne q̃ lectio nona.
vtrum idem ferat ⁊ feratur.
vtrum per accidens i mouentibus tolli poſſit.
¶ Quoniã autem mouet aliud quideꝫ. lcõ. x.
vtrum aliquid poſſit moueri a ſeipſo primo. 87
vtrum in motu ſi ſit dare primum ex parte mobilis: ⁊ ex parte mouentis. 87
¶ Quoniam aũt opꝫ ſemper motum eſſe. lcõ. xj.
vtrum omnia generabilia poſſint dici cauſa tot⁹ ſempiterne generationis.
vtrũ melius ſit eẽ vnũ primũ mouẽs q̃ plura.
¶ Et iterum conſiderans. lectio. xij.
vtrum mouens motũ poſſit mouere motũ ꝯtinuũ.
vtrũ motores ſcdõꝝ orbiũ moueantur per accidens.
vtrum motus ad formã poſſit eẽ imediate a pria cã. 88
¶ At vero aliud facientibus primũ. lectio. xiij.
vtrũ motus in quãtitate ſit prior motu alterationis
vtrum motus localis ſit prior ſecũdum tempus.
vtꝝ mot⁹ localis ſit ꝑor aliis motib⁹ ꝑoritate ꝑfectiõis
¶ Quoniam aũt loci mutatio. lectio. xiiij.
vtrum motus contrarij continuentur.
vtrum in eodẽ inſtanti poſſit in eodem ſubiecto terminari vnus ⁊ incohoari alius. 89
¶ Quoniam aũt contingit. lectio. xv.
vtrũ i motib⁹ localibus poſſit fieri inflexio.
vtrum ratio phyloſophi concludat.
vtrũ i motib⁹ ꝑ acciñs fiat inflexio ſine quiete.
vtrum accidat linee infinita media in ipſa eſſe.
vtrum vnio partium ſit forma continui. 90
¶ Manifeſtum eſt autem. lectio. xvj.
vtrũ iſtans ſemper ſe teneat cum re poſteriori.
vtrũ ſit ſi͂le de inſtanti ⁊ tpe ⁊ tẽporib⁹ idiuiſibilibus.
vtrum ſi motus eſſent contrarij: ſtatim cum mobile inciperet moueri a contrario tenderet ad ipſum.
vtrum ſi tempus continuum motus eſt continuus.
¶ Qui autem eſt in circulari. lectio. xvij.
vtrum motus circularis ſit ſemper in eiſdem.
vtrum motus rectus ſit imperfectus. 91
vtrum omnia menſurentur primo.
vtrum motus primus ſit menſura aliorum.
¶ Quod aũt neceſſe eſt ipartibile eẽ. lectio. xviij.
vtrũ mouens finitũ moueat tẽpore infinito. 92
vtrũ ex ꝓceſſu Ari. ſeq̃t q̃ nulla ꝟt⁹ motiua ſit iſinita
vtrũ de⁹ poſſit trãſferre corp⁹ de loco ad locũ. 93
vtrum celum ſit compoſitum ex materia ⁊ forma.
¶ De his autem que feruntur. lectio. xix.
vtrum quieſcente motore neceſſariũ ſit mobile qeſcere.
vtrũ motus proiectoꝝ ſaluetur ſm modũ Ariſto. 94
¶ Quã aũt in his que ſunt. lectio. xx.
vtrum in ſeparatis a materia ſit alia virtus ab intellectu ⁊ voluntate.
vtrum primus motor ſit magis in vna parte mobilis q̃ in alia. 95

¶ Expliciunt articuli queſtionuꝫ ſuper libro phyſicoꝝ editi a fratre gratiadeo eſculano ordinis predicatoruꝫ.

Index queſtionum

¶ Incipit index queſtionuȝ fratris gratiadei de eſcu lo excellentiſſimi ſacre pagine doctoris predicatorum ordinis per ipſum in florentiſſimo ſtudio patauino diſputate feliciter.

¶ Queſtio prima.

Utrum ens mobile: ⁊ non corpus mobile ſit ſubiectum naturalis phyloſophie. 96

¶ Queſtio ſecunda.

Utrum prima phyloſophia ſubalternet ſibi naturalē ⁊ doctrinalem phyloſophiam.

¶ Queſtio tertia.

Utrū oium corporalium ſit eadem materia.

¶ Queſtio quarta.

Utrū eſſentia materie ſit pura potentia 104

¶ Queſtio quinta.

Utrum neceſſarium ſit ponere materie inchoationis formarum. 107

¶ Qō ſexta.

Utrum forma ſubſtātialis immediate coniungatur prime materie. 111

¶ Queſtio ſeptima.

Utrum actio ⁊ paſſio realiter tam inter ſe ꝙ etiam ex motu differant. 112

¶ Queſtio octaua.

Utrum deus poſſit facere actu infinitum. 114

¶ Queſtio nona.

Utrū quilibet locus ex quolibet loco differat ſpecie. 117

¶ Queſtio decima.

Utrum celum ſit in loco per partes ⁊ maxime vltima ſpera 118

¶ Queſtio vndecima.

Utruȝ ſuppoſito vacuo in ipſo poſſit eſſe motus: ⁊ ſuppoſito ꝙ in vacuo aliquod graue deſcenderet: vtruȝ deſcenderet in inſtanti. 119

¶ Queſtio duodecima.

Utrum tempus habeat aliquod eſſe in rerū natura. 121

¶ Queſtio tertiadecima.

Utrum grauia ⁊ leuia mouent ſeipſa 124

¶ Queſtio quartadecima.

Utrum in ſubſtantia ſit motus 125

¶ Queſtio quintadecima.

Utrum in aliqua re creata eſſentia ⁊ potentia differāt ſecundum rem. 125

¶ Queſtio ſextadecima.

Utrum in aliquo indiuiduo ſubſtantie ſint plures formæ ſubſtantiales. 127

FINIS

Petrus col. lectoribus. S.

¶ Omnibus autem librum hunc intuentibus notum facimus: Alexandrum Calcedoniuȝ cuius ſtudio ⁊ impenſa hec acutiſſime queſtiones in lucē prodiere ab Illuſtriſſimo venetoruȝ ſenatu impetraſſe: vt nemini aliquo liceat: tam in inclytis Venetijs ꝙ in terris Veneto dominio ſubiectis ad decēnium opus hoc imprimere aut imprimi facere: nec ſi forte alibi impreſſum in ditione veneta venale ſit: quod ſi quis hoc edicto neglecto: ſecus egerit libros impreſſos amittet ⁊ quingentorum aureorum numū pena mulctabitur: quorū Alexandri Calcedonij tertia pars erit: tertia vero accuſatoris: tertia autem magiſtratus ad queȝ ea facta fuerit accuſatio. Caue igitur ne in hanc penam temere incidas. Vale lector ſuauiſſime: ⁊ opus hoc paruo emere ne grauere.

Laus deo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipiunt preclariſſime queſtiones litterales edite a fratre gr̄a deo eſculano ſacri ordinis predicatorū ſuper libros Ariſto. de phyſico auditu: ſm ordinem lectionum Diui Thome Aquinatis.

Sicut dicit philoſoph⁹ in ſexto metaphyſice: tres ſūt ptes philoſophie ſpeculatiue: ꝫ phyſica mathematica ꝛ metaphyſica. Secūdū autē ꝙ ipſe aliqualr ibi declat: metaphyſica habꝫ tractare de hiis q̄ abſtracta ſūt a motu ꝛ mā̄ ſm rōnē ꝛ ſm eſſe: mathematica ꝟo de hiis q̄ a materia ſenſibili nō quidē ſm eē abſtrahūt: ſed ſm rōnē tm̄: phyſica ꝟo de illis que materiā ſenſibilē ſimplr̄ cōcernūt ſm rōnem ꝛ ſm eē: abſtrahūt tm̄ a materia ſenſibili ſignata.

Plures autem ptes eſſentiales philoſophie ſpeculatiue eē non pñt: ſicut nec ē ens quod talis philoſophia conſiderat: pōt pluribꝰ modis variari: qbꝰ poſſit per ſe ad ſciam ptinere. Nō enim cōtingit dare aliqd ens ꝙ a mā̄ abſtrahat ſm eſſe: nō aūt ſm rōnem. Cuiꝰ declaratio eſt: qꝛ rō ſignificata p nomē eſt exp̄ſſiua eē vel qdditatis rei. Eſſe āt aut idē ē cū eēntia: aut ſi ab ea differt ipſam tm̄ aliquo mō cōſeqtur. Unde neceſſariū eſt ꝙ qd hꝫ eē ſupra mā̄ꝫ eleuatū hīe eēntiā mā̄m trāſcēdētē. Ex quo euidēter appet ꝙ oīno ipoſſe eſt aliqd dare ꝙ ſit ſm eſſe abſtractū a mā̄: nō autē ſm rōnē. Si ꝟo ens accipiatur vt cōcernēs mā̄m ſignatā: nō poterit tūc p ſe ptinere ad ſcientiam ſpeculatiuam. Non enim talia per ſe cadunt ſub conſideratione artis.

Est autē vlterius cōſiderādū ꝙ qñcunqꝫ dat aliq̄ ſcia cōſiderās id in quo p̄mo reſeruat rō alicuius entis: neceſſariū ē eā illud ens cōſiderare ſm vltātē ſuā. Rō autē entis p̄mo ꝛ pfectiſſime reſeruat in ſubſtātiis ſeparatis ſm eſſe a mā̄. Qꝛ igit p̄ma philoſophia huiꝰ ſubſtātias cōſiderat: neceſſariū eſt ꝙ ens ſūptū vlr̄ cōſideret. vnde dici poteſt eius ſbꝫ eē ens inquātū ens: mathematica ꝟo verſat circa ens quantū. Quātū ꝟo ſm ꝙ quātū eſt prius eſt ſenſibilibꝰ qualitatibꝰ. Et qꝛ poſteriora nō cadūt in diffōne priorū: euidens ꝙ mathematica conſiderat ens: ꝛ ſi nō ſm eſſe: ad minꝰ tamē ſm rōnē ſegregatū a mā̄ ſenſibili: q̄ ſenſibilis nō eſt niſi ſm ꝙ ſtat ſub qualitatibꝰ ſenſibilibus. Nālis ꝟo phia de hiis ē: quoꝝ principiū eſt nā̄: eſt āt nā̄ p̄ncipiū motꝰ ꝛ qetis eiꝰ in quo ē: ergo neceſſariū eſt ꝙ nālis philoſophia circa ens mobile ꝟſetur. Mobilia aūt oīa ſūt ſenſibilibꝰ q̄litatibus ſubiecta: motus ēt qui eſt alteratio nō cadit niſi inter dictas qualitates: vt in ſeptimo phyſicoꝝ declarat. Manifeſtū eſt igitur ꝙ nālis philoſophia: ꝛ ſi abſtrahat a motu ꝛ mā̄ ſenſibili ſignata: nō tm̄ abſtrahit a motu ꝛ mā̄ ſenſibili ſimpliciter. Pretermiſſa aūt ad p̄ſens ꝛ metaphyſica ꝛ mathematica: de ſola philoſophia nāli intēdēdum eſt. Qꝛ ꝟo hec ſcia: vt dictū eſt: cōſiderat ens mobile. Hoc autē pōt accipi dupl'r: qꝛ vel ſm ſe ꝛ ſimplr̄: vel vt cōtractū p determinatos motus: eſt autē prior cōſideratio q̄ aliqd cōſiderat ſimplr̄ q̄ illa q̄ aliquid cōſideratur vt cōtractum. Neceſſariū ꝙ lib. phyſicoꝝ: in quo agit de ente mobili ſimpliciter: prior ſit oībus aliis libris ſciētie naturalis: in quibus agit de ente mobili cōtracto. Circa librum igitur phyſicorum primo ꝛ principaliter intendere debemus declarantes dubitationes: que in ipſo occurrere videntur.

¶ Queſtio prima.

Uttrū nunc dictū eſt ꝙ naturalis philoſophia eſt de hiis que nec ſm eſſe: nec ſꝫ rōnem: abſtrahūt a mā̄ ſenſibili: poſſumꝰ primo rōnabiliter querere. vtrum poſſit eſſe ſcia de ſenſibilibꝰ: ꝛ vr̄ eni ꝙ nō: qꝛ ſenſibile eſt obiectū ſenſus: ſcibile ꝟo obiectū intellectus. Cū igit ſcia ſit intellectiua ꝛ nō ſenſitiua cognitio: quātūcūqꝫ de ſenſibili ſenſitiua cognitio haberi poſſit: ex quo tm̄ eſt obiectū ſenſus. vr̄ ꝙ de ipſo nō poſſit eſſe ſcia: obiectū eni ſenſus non eſt obiectū intellectꝰ: qꝛ opꝫ ꝙ diuerſaꝝ virtutū diuerſa ſint obiecta.

Ad hoc dicendum quod de ſenſibilibus ſcientia eſſe poteſt. ¶ Ad cuius intelligentiam ꝯſiderandum eſt: ꝙ cū ſciētia: ſicut dictū eſt: ſit intellectiua cognitio: oē ſcibile eo ipſo quo ſcibile eſt: opꝫ ꝙ ſit intelligibile. Intelligibile aūt inquātū huiꝰ eſt obiectū intellectꝰ. Per ſe ꝟo obiectū intellectꝰ eſt vl'e ꝛ non ſingulare. Sēſibile igit ſignatū p ſe nō eſt intelligibile: nec p cōſequēs eſt ſenſibile: ſi aūt ſenſibile ſimplr̄ ſumatur: ꝛ nō in eo ꝙ hoc vel illud: qꝛ ſic dr̄ aliquid vl'e ꝛ nō ſingulare pōt eē per ſe intelligibile ꝛ ſcibile: ꝛ p ꝯſequēs de ipſo poteſt eſſe proprie ꝛ per ſe ſcientia.

Sed iſtam reſpōſionem dicūt aliqui queſti difficultatē nō euare: cuiꝰ declaratio ſm eos eſt: qꝛ ſolū hoc dr̄ ſenſibile: ꝙ ſenſus ſentit: vel ſentire pōt. Oē autē tale ē hoc cū ſit hic ꝛ nūc: vñ ſi nō ſit hic ſenſus ipm̄ nō poterit ſentire: nec p ꝯſequēs dici merebit ſēſibile: ponere igr̄ ꝙ nālis ſcia p ſe nō ꝯſideret ſenſibilia: ꝛ p ſe non conſideret hoc: vr̄ ꝙ ſit ponere cōtradictoria. Ad totā igit difficultatē vitādā cōſequēter adiūgunt ꝙ ſenſibile dr̄ magis a ſenſu q̄ a ſentire. Sēſus aūt eſt vl'is: ſed ſentire ſingularis. Quātumcunqꝫ igit habito reſpectu ad ſentire ipm̄ ſenſibile ſingulare ſit, qꝛ tamē ſenſibile reſpicit directe ſenſū: ꝛ ab eo p̄ncipaliter denoiat: ex quo ſenſus: vt dictū ē: ipſeꝰ vl'is eſt: nihil obſtat qn vl'ia aliqua dicant ſenſibilia.

Sed quod iſta non ſint omnino bene dicta de facili oſtendetur. Dicendum eſt igit ꝙ obiectū cognitiue ꝟtutis cū ſit ipſiꝰ pfectiuū ſuper eā reſpicit ſicut pōt ipſam pficere ꝛ pficit. Perficit aūt eā per actū. Igit per actū ꝛ mediāte actu ipſam reſpicit: ꝛ p cōſequēs actui adiūgitur p p̄us. Actꝰ aūt ſenſus eſt ſentire: ꝛ ſenſibile eſt obiectū eius. Prius ergo ꝛ imediatius ſenſibile reſpicit q̄ ſenſū. ¶ Et pretera reſpicere ſenſus non eſt eā ipſi ſenſibili ꝙ aliqd habeat vnde ſenſū mouere poſſit: ſed magis econtra habē in ſe aliqd vnde poſſit ipm̄ mouere eā ſibi eſt reſpiciēdi ipm̄ ſi igit nō qꝛ ſenſuꝫ reſpicit pōt ſenſuꝫ mouere: ſed quia ipm̄ mouere pōt hꝫ ad eū reſpectū: vt obiectū eiꝰ: cū in motione ſenſus a ſenſibili cōſiſtat ꝓprie ſentire: ꝯcluditur ꝙ magis reſpiciat ſeu imediatius ſentire q̄ ſenſuꝫ ꝛ ꝙ ab ipſo p̄ncipalr̄ noiet. ¶ Hec ēt ſatis pt parē ꝛ ex ipſa nois ſignificatione: nā ſenſibile hoc ſignat ꝙ eſt aptū natū ſentiri. Sūt aūt vera q̄ ꝯcluſimꝰ i p̄miſſis rōnibus: accipiēdo ſentire ſm q̄ eſt pati qddā. ¶ Nō ſoluꝫ igit ex ſenſu pōt accipi ſenſibile vlr̄: ſed etiā ex ipſo ſentire. Eſt tm̄ q̄tū ad hoc inter ea attēdēda dria. Nā ſenſus nō ſolū vlr̄ ſūptus: ſꝫ ēt ſingl'ariter reſpicit ſenſibile vlr̄ actus aūt ſimplr̄ ꝛ indeterminate ſūptus: ꝛ ſi ſenſibile ſimpliciter reſpiciat: ſignatꝰ tamen ꝛ determiatꝰ nō reſpicit niſi hoc. Huiꝰ āt rō eſt: qꝛ potētia p actū ſibi debitum ſertur in obiectum: ꝛ per conſequēs p vnicum ꝛ ſi

gnatū actū fert in obm vnicū ⁊ determinatū. Non āt potētia ſenſitiua in vnum numero actum pt: ſed i multiplicez: q2 nō ſemel tm̄ ſentire pōt: ſed multotiens: vnde etiam non fertur in vnum numero ſenſibile: quantum eſt de ſe: ſed in multa: q̄ tamē oia vniunt in ſenſibili ſimplr: ⁊ idcirco ſenſitiua potētia ē ſignata quantum de ſe ē reſpicit ſenſibile ſimplr. Quia vo actus puenit ab obiecto: opʒ q ſignatus act⁹ reſpiciat obiectū ſignatum vel determinatū. Et cū eſt actus intellectiu⁹ reſpicit obiectū determinatū per eē intelligibile: p quā determinationē nō trabit ad māam ſignatā: q2 nec etiā act⁹ intelligēdi fit per aliqđ organū mālc. Unde tale obiectū: nō obſtāte pdicta determinatiōe: remanet vlē. ſed cū eſt actus ſenſitiuus: ⁊ nō fit niſi p determinatū organum: opʒ q reſpiciat obiectū determinatum p māni ſignatā. Sic igit ſenſibilia ſūpta ſimplr: ⁊ nō ſolū vt h ſenſibilia dici poſſūt: ⁊ ſenſū reſpiciūt: ⁊ ſentire ideterminate ſumptum: quia alias ſentiri non poſſet: niſi tantum vnicum numero ſenſibile.

Ad principale autem argumentum: dicendum eſt q de ſenſibili remanente in ſua vniuerſalitate habetur cognitio intellectiua ⁊ non ſenſitiua. Hoc aūt de ipſo hētur cū applicatiōe ad h ſenſibile vel illud. ſicut ē ſenſibile eſt obiectū intellect⁹ q in ſua vlītate manēs ſibi obijcitur i actu. Obiectū āt ſenſus ſic eſt q ſibi nō obijcit niſi ad ſenſibile certū applicatū. ❡ Queſtio ſcđa.

Uiſo igit q de ſenſibilib⁹ pōt eſſe ſcia: q2 quedā ſenſibilia ſubiacēt gnātioni ⁊ corruptioni. Ulteri⁹ querēdū ē: vtrū re ſcibili corrupta poſſit remanere ſcia pbabita de ipſa. videt .n. q nō: q2 .n. ens eſt ppriū obiectū intellect⁹: neceſſariū ē q vnumquodq ſit intelligibile iquātū pticipat vel hʒ entitatē: ſicut ēt q2 ſonus ē ppriū obiectū audit⁹: vnūqđq ē audibile inq̄tū hʒ ſonū: vel eſt ſon⁹: q aūt corruptū eſt dū corruptū eſt ñ manet entitatē habēs: igit tūc nō ē intelligibile p ſciētiā: q̄ aliqđ intelligere poſſum⁹: ⁊ nō niſi q intelligibile ē igit ē corruptū duʒ ſic manet ſcire ⁊ intelligere nō poſſumus: nec per ꝯñs tunc poteſt eſſe ſcientia de ipſo.

Ad huius queſtionis euidentiam conſiderandum eſt: quod cum ſcientia ſit in intellectu: ⁊ obiectum intellectus ſit ipſum intelligibile: ſic opʒ rē quālibet remanere: vt ei⁹ ſcia remanere poſſit: ſicut ipa ē intelligibilis: vel obiectū intellect⁹: ꝯſt āt res intelligibil: ⁊ obiectū intellect⁹: nō qdē ſm eē actualis exñtie: aut ſm eē in actu: q2 tūc nihil poſſem⁹ intelligere: niſi intelligerem⁹ ipm exiſtere ſm actū: qđ eſt manifeſte falſū: ſed obiectū intellect⁹ eſt ſm eē nālis eēntie: q eſt ipm q gd erat eē ipſi⁹ rei: vt ergo remaneat ſcia hita de re: nō exigit q ipſa res nō deſinat eē actu: ſed q nō deſinat hēre ſm qdditatē eē. Nā ſi quātū ad hec deſineret cū p ipm hēat q ſit intelligibil: neceſſario deſineret eē intelligibilis ⁊ ſcibil: ⁊ p ꝯñs nulla poſſet eſſe ēt ſcia. Et pp hoc Auic. cū dixiſſet in pncipio ſecūdi metaphyſice · q eē vel eſt rei p eēntiā: vt hōi eē hoiem: vl eſt ei p accñs vlteri⁹ adiūxit. Ea vo q̄ ſūt p accñs infinita ſūt: attingamus igitur ⁊ tractemus ſm q eſt eſſe per eſſentiam.

Hanc autē rñſionē qdā dñe iplicat ꝯdictiōe: ſicut⁹ rō hʒ eos ē: q2 res p eē actu ē qd pticulare: p eē aut eēntia ē qd vlē: vlē aūt: ⁊ ſi p ſe ñ corrūpat tm̄ corrūpit p accñs: corrupto pticulari. Ponere igit q res deſinat quātū ad eē actu: ⁊ q nō deſinat quātū ad eē eēntie eſt ponē ꝯdictoria. Alr igit ſm eos qđ dicta ſoluēda ē: vt videlicet dicat: q ſi introducat pp noia rez ſcibiliū: tū q2 noia vniuoce ſignāt ⁊ re exñte ⁊ re corrupta: eo q nō ſignāt res ſimplr: ſʒ vt ꝯcepte ſūt ab intellectu: ſcia rei re corrupta remanere pt. Si vo introducat pp res ipas: tūc dicēdū ē q res: ⁊ ſi ſm ſui eē corrupte ſint: remanēt tm̄ in ſuis cāis: ⁊ q2 p cās hētur cognitio intellectiua: ſcientia de ipis ēt tunc haberi pōt.

Sed quod iſta nō ſint oio bene dicta de facili apparet: cum .n. obiectum intellect⁹ ſit eius ⁊ eēntia q̄ idē eſt: cū eē eēntie: impoſſibile eſt p ſe intellectū cōcipere: q per ſe eſſe eſſentie nō hētur. Si igit cū res deſūt hēre eē in actu deſūt ēt hēre eē eēntie: per qđ habʒ q ſit intelligibilis: de neceſſitate ſequit q cū deſūt eē actu deſinānt eē conceptibiles ab intellectu. Et ſic ſequit qđ re exñte noia ſignificēt qd intellectu cōceptibile: ⁊ q re nō exñte ſignificēt qd nō ꝯceptibile. Nō igitur tūc noia vniuoce: ſʒ equiuoce ſe habebūt re exñte ⁊ re corrupta. Et ponere q res eē eēntie non hēat: ⁊ tm̄ ſit p ſe in ꝯceptu intellect⁹: eſt ponere ꝯdictoria: vt ex dictis appet. ❡ Ulteri⁹ aūt qñ dr q res: ⁊ ſi nō maneat in ſcitū remanet in cāis ſuis: aut intelligit manere in cāis extrinſecis: ⁊ nō intrinſecis eēntie ſue: aut in intrinſecis. q ſi dicat ſolū remanere in extrinſecis: cū p cās tales nūq̄ hēatur de re ppria ⁊ pfecta ſcia: ſequit de neceſſitate q re actu nō exñte: ſcia pfecta: q̄ prius hēbat de ipa corrūpatur: quod eſt incōueniens: ⁊ apparet falſū. Si āt dicatur manere in cauſis eēntialib⁹: ſiue intrinſecis eēntie: cū ſolū p iſtas cās eſſe qdditatiuū hēatur: neceſſarium erit ponere qđ res quātū ad ſuū eſſe eēntie non ſit corrupta ſed maneat. Ponere igit qđ res deſinat hēre eē eēntie: ⁊ tamē maneat in ſuis cauſis eſſentialib⁹ eſt aperte cōtradictoria cōcedere. ❡ Argumētū autē iſtoꝝ nō eſt alicuius momēti. Qñ eni dr q corrupto pticulari: corrūpitur vlē per accidēs: ib pro tāto veritatē hʒ: q2 ad corruptionē pticularis: neceſſariū eſt quod vlē deſinat exiſtere in actu: nō tm̄ deſinit hēre eſſe qdditatiuū: ſicut nō deſinat hēre diffinitionē vel eſſe diffinibile. ❡ Per idē etiā apparet rñſio ad pncipale argumētū. Qđ .n. corruptum eſt poſt corruptionē manet bene hñs entitatē eēntialem: nō tamē manet in actu exiſtēdi: per eē eni eſſentie res nō hʒ q ſit actu: ſʒ qđ eē poſſit. ❡ Qō tertia.

Habito ergo qđ de ſenſibilib⁹ pōt eē ſcia nālis: ⁊ qđ nō corrūpit ad corruptionē ipſaꝝ: reſtat pñter querere vtrum ipſa phica pcedat ordine nāe metaphyſicā. Et videt qđ ſic: q̄to .n. aliqua ſcia eſt perfectior: tāto eſt ordine nāe prior. Perfectior autē eſt ſcia diſtincta q̄ cōfuſa: ⁊ ſcia nālis magis diſtinctā de ente videt tradere cognitionē: q̄ metaphyca: q2 hec determinat de ente indiſtincte ſūpto: illa aūt determinat de ente ſpāli ⁊ diſtincto: igitur ſcia nālis pfectior ē quā metaphyſica: ⁊ per conſequēs ordine nature prior.

Ad iſtam queſtionē dicēdū qdā qđ metaphyſica prior eſt ſimplr quā phyca: ſed phyca eſt prior in ordine doctrine. Hui⁹ autē rō ſm eos eſt: q2 id qđ eſt de rōne forme: dr p ſe ſibi conuenire quod aūt extra rationē eius eſt: ſibi cōuenit per accñs. vñ q2 participari in ſubo magis aut min⁹ eē rōnē forme eſt: ſibi cōuenit per accidēs. Nūc aūt ſcia ſm rationē ppriam ſpecificat ab obiecto: ⁊ idcirco ſm ppriaʒ rationem illa eſt prior ordine nature: que reſpicit prius ⁊ nobilius obiectū. Et ſic ſe hʒ metaphyca reſpectu phyſice. Quod aūt phyca ſit prior ordine doctrine: hoc eſt: q2 prius recipit in ſubo. Hoc aūt qđ eſt in ſubiecto recipi per prius extra rationē eſt ſcie: vñ ex hoc nō hʒ niſi p accidens quod phyſica ſit prior metaphyſica.

Sed quod iſta nō ſint ſufficienter dicta ſatis facile apparet: nō ſolū enim ea

per ſe conueniũt alicui: que ſunt de q̃dditate eius: ⁊ ſic pertinẽt ad ipſius rationẽ: ſed ẽt aliqua que extra eius q̃dditatẽ ſũt: cuiuſmodi ſũt paſſiões ꝓprie. Quãtũcũq₃ ſũt extra intellectũ forme q̃dditatis: ⁊ ꝑ per conſequẽs extra eius formalẽ rationẽ: ſic qḋ ꝑ pri⁹ recipiaꝫ in ſbo adhuc tñ h̃ nõ obſtãre ſibi ꝑ ſe ꝯuenire poſſet: vt pote ſi ẽẽt de cõſequẽtib⁹ ei⁹ ꝓpriã nãm: nõ rõne alterius: ſed rõne ſui: nõ ergo ſufficit dicere: q̄ recipi prius in ſubiecto quod eſt de rõne phyce: ⁊ nõ methaphyſice ad oſtẽdendũ q̄ ſibi per ſe prioritas iſta non debetur. ¶ Argumentũ etiam primũ factũ nõ ſoluitur per viam iſtam.

Eſt igitur dõm q̄ ea per ſe alicui attribuũtur: que vel ſibi ꝯueniũt eſſentialiter: q̄ videlicet ſũt de eẽntia ⁊ q̃dditate ei⁹: vel ſibi cõueniũt rõne ſue ꝓprie nãe. Que ãt neutro iſtoꝝ modoꝝ alicui attribuũtur: ſi magis rõne alicuius q̄ inueniꝫ ex nãꝫ ꝓpriã ipſoꝝ dñr ꝑ accñs ſibi eẽ attributa: ſicẽ muſicũ gramatico. Nũc ãt ꝑ prius ꝓcipari ab hũano intellectu phye nãli nõ attribuiꝫ rõne ſui: ſꝫ magis rõne ſui ſcoptiui. Quia eñi intellectus hũanus ſuã cognitionem accipit a ſenſu: ſenſibilia ⁊ mãlia: q̃ de ſe ſũt min⁹ nota ſibi prius înoteſcũt. Denã ãt ſus illa ſcia ab intellectu pri⁹ ꝓcipari dꝫ: q̃ de hõis ẽ: q̃ ſimplr ⁊ ẽm nãꝫ ꝓpriaꝫ ſũt notiora: ⁊ priora: talis ãt ſcia ẽ phya pria: ſicut de facili appꝫ: ipſa igiꝫ ſimplr: ⁊ ẽm nãꝫ prior iꝫ eẽ. ¶ Argumẽtum ãt factũ i ꝯtriũ: ſolniꝫ de facili. Quãuis ⁊.n. cognitio magis ꝑfecta habeatur: hñdo phycã ⁊ metaphyſicã: q̄ hñdo tñ metaphyſicã: ⁊ as tñ ab iuicẽ ſegregãdo: metaphyſica magis ꝑfecta eſt q̄ phyca: ſicẽ cognitio ꝑꝑ q̄d: ꝑfectior eſt q̄ cognitio q̄. Quãuis ãt de ente ſenſibili nõ tradat cognitionẽ ſic ꝑfectã: q̄ nõ ſic diſtinctã vt phyca: tñ de ente magis ꝑfecto: ſicẽ d̃ ente intelligibili ꝑfectã ⁊ diſtinctã hꝫ tradere ſciam: vñ tñ ꝑꝑ h̃: tuꝫ ẽt q̄ ꝑfectius eſt cognoſcere cãm: q̄ cognoſcere effectuꝫ dõm eſt q̄ ſimplr loquẽdo prima phyloſophia magis perfecta ⁊ prior eſt q̄ phyſica. ¶ Qõ quarta.

Oſtenſo igiꝫ q̄ phyca poſterior eſt ordie nãe q̄ phya pria: ꝯñr vidẽdũ ẽ vtrũ ſubalternet ſibi: vꝫ eñi q̄ nõ: q̄ ſcia ſubalterna: nõ diuidiꝫ ex oppoſito ꝯ ſciaꝫ ſubalternãtẽ. Nũc ãt phya nãlis diuidit ſciaꝫ ſpeculatiuã ex oppoſito ꝯ metaphyſicã: ſicẽ appꝫ i. 6. meth. Nõ ẽ ſbalternaꝫ ſibi.

Ad hanc q̃onem dicũt aliq̄ q̄ prima phya nõ ſubalternat ſibi nãlẽ. Et rõ ipſorũ eſt: q̄ nulla ſcia ſubalterna: facit reductionẽ ad per ſe nota. Nã ea ad que ſcientia ſubalterna reductionẽ facit: ſunt cõcluſiones ſcientie ſubalternãtis. Cõcluſiones aũt nõ ſunt ꝑ ſe cogniteꝫ: ſed cognoſcũtur per principia: ex q̄bus ꝯcluduntur. Nũc aũt nãlis phya: ad ꝑ ſe nota reductionẽ facit. igiꝫ ipſa eſt ſcientia per ſe contra omnẽ aliam diſtincta ⁊ nulli ſubalterna.

Sed hec ratio iſtoꝝ appꝫ euidẽter laborare in equiuoco. Nam per ſe nota dici poſſunt aliqua vno quidem mõ: q̄ nã ipſoꝝ talis eſt: q̄ nõ habent aliqua priora ꝑ q̃ poſſint demõſtrari: cuiuſmodi ẽ iſtud ꝓncipiũ: ſi tñ eſt ꝓncipiũ impoſſibile eſt idẽ ſꝫ eẽ ⁊ non eẽ. ¶ Alio vero mõ dici poſſunt aliqua eẽ ꝑ ſe nota: non q̄ nõ habeãt aliqua priora: per que poſſint demõſtrari: ſed q̄ ſũt tãte euidẽtie: q̄ nõ idigẽt demõſtratione: ſed ſtatĩ ꝓlata inoteſcũt intellectui: q̃le ꝓncipiũ ẽ: oẽ totũ eſt maius ſua parte.

Et primo q̃dẽ modo nl̃la ſcia excepta phia pria ad per ſe nota reductionẽ facit: q̄ ꝓncipia oĩuꝫ ſciaꝝ ſtabiliunꝫ per principia phie prie: non oſtẽſiõe q̄: ſꝫ oñſiõe dicẽte ꝑꝑ q̄d: ⁊ vel eãꝫ: ſicut patet per phum in primo poſteriorum.

Secundo autem mõ nõ ſolũ phia pria: ſꝫ ẽt aliqua ſpãlis ſcia: ad ꝑ ſe nota reductionẽ facit: ſꝫ iſta reductio nõ ipedit ſciaꝝ ſubalternationẽ: ſed pria: vñ ſolũ pria phia ꝑꝑ rõnẽ iſtaꝫ nulli ſcie ſubalternaꝫ: de alĳs vero ſciẽtĳs ꝑꝑ rõnẽ iſtã iſtud nõ habeꝫ. ¶ Et ideirco dicũt aliq̄: q̄ ad rõnẽ ſubalternatiõis exigiꝫ: vt ſbm ſcie ſubalternate addat ſupra ſbm ſcie ſubalternãtis: dĩiaꝫ extraneã a nã ei⁹: queadmodũ ſbꝫ muſice: ad ſbꝫ ariſmetrice ſe hꝫ: itra q̄s ſubalternatio ṽa inueniꝫ. Subꝫ eñi ariſmetrice ẽ numerus ſimplr. Subm vero muſice eſt nũerus ſonorus. Nũerus ãt ſonorus addit ſupra numeruꝫ ipm ſonũ: q̄ extraneũ q̄d eſt a nã numeri. Nunc ãt ens mobile ſupra ſubꝫ prie phie: q̄ eſt ens inquãtũ ens: nõ addit aliq̄d: q̄ ſit extraneũ a nã ei⁹: q̄ q̄ eſt eẽneũ a nã entis ẽ nõ ens: ⁊ nihil. Mobile ãt additũ ſupra ens aliq̄d eſt: ⁊ nõ nihil. Scdm h̃ igiꝫ ꝯcludũt iſti: q̄ phia nãlis: nõ ſubalternaꝫ phie ꝓme. ¶ Sed nec ẽt iſta rõ videꝫ hoc ꝯcludere. Scdm eñi oẽs ſcia medicinalis ſubalternaꝫ phie nãli: ⁊ tñ ens ſanabile: qḋ medic⁹ ꝯſiderat ſupra ens nãle: q̄ ſbꝫ eſt phie nãlis: nõ addit dĩiaꝫ aliquã extraneã a nã ei⁹. Vñ illa ꝯdictio: ⁊ ſi rõne aliquarũ ſciaꝝ ſubalternaꝝ ꝯcurrat ad ſubalternationẽ eſſentialiter. tamẽ ⁊ per ſe ad ipſam non videtur pertinere: h̃ autem poſtea declarabitur.

Et propterea ſunt ad h̃ aliĳ: qui dicũt q̄ ad h̃ vt aliquę ſcie ſubalterne dicãꝫ exigiꝫ q̄ ſcia ſubalterna ṽſeꝫ circa ſuũ ſbꝫ ita q̄ ꝯſiderationem faciat: nõ de eo q̄ addit ſupra ſbꝫ ſcie ſubalternãtis: ſꝫ de eo q̄ accipit de ſubo ſcie illius: quẽadmodum ꝑſpectiua ſic circa viſualẽ lineã verſaꝫ q̄ non conſiderat de viſuali: ſed conſiderat de linea. Nunc autem ſcientia naturalis ſupra ens: qḋ ſubiectũ eſt in prima phia: addit mobile: ⁊ nõ conſiderat de ente ſꝫ ꝯſiderat de mobili: vñ vt ꝯcludũt nõ vꝫ q̄ poſſit dici ſcia ſubalterna ei⁹. Sed nec etiã iſta ꝯdictio vꝫ ad ſubalternationẽ neceẽ eẽ: appꝫ eñi iſtãtia in multis ſciẽtĳs ſubalternis: ſicut i ſcia d̃ aialib⁹ q̃ ſubalterna ẽ ſcie que ẽ de corpe nãli: ⁊ i ſcia de yride q̃ ſubalternaꝫ ꝑſpectiue ⁊ i ſcia ẽt medicinali: q̃ ſubalternatur phie nãli.

Videtur ergo mihi dõm: q̄ phia nãlis eſt ſubalterna phie prie. Hui⁹ ãt pria rõ ẽ: q̄ nulla ſcia põt ſtabilire ſbꝫ ſcie alteri⁹: niſi ipſam ſibi ſubalternet. Quod eniꝫ ſtabilit ſbm: ſtabilire hꝫ ꝓncipia ſubi: ⁊ q̄ principia ſubi ſũt ꝓncipia ſcie: q̃ ẽ de ſubo illoꝝ ſeq̄tur q̄ ſtabiliat ꝓcipia ſcie. In principĳs ãt: q̄ tota ſcia i v̄tute ꝯtineꝫ: ſtabiliens ꝓcipia ſtabilire hꝫ totã ſciaꝫ: q̃ ẽ ex ꝓncipĳs illis Hec ãt ꝯditio nullo mõ eẽ pꝫ: niſi ſcie ſubalternantis. Et pria q̃dẽ phia vt pꝫ ꝑ Auice. in ſua metha. ſtabilire hꝫ ſbm phie nãlis. Idẽ ẽt appꝫ i ſine q̃rti metha. vbi ad h̃ iſinuãdũ ꝓbat: q̄ nõ poſſũt oia eẽ imobilia: ſꝫ neceſſariũ ẽ aliq̄d eẽ mobile: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝓbat de ente mobili q̄ ſit neceſſario: ergo ꝯſeq̄ vꝫ: q̄ pria phia ſubalternet ſibi nãlẽ. ¶ Scdã vero rõ ad idem ſumiꝫ ex ꝯdictionib⁹ q̃ req̄rũtur ad ſubalternationẽ: poſitis i prio lib. poſterioꝝ a pho. Iſte aũt ꝯdictiões due ſunt: q̄ruꝫ vna ẽ q̄ ſbm ſcie ſubalternate dꝫ contrahere ſubiectum ſcientie ſubalternantis: ⁊ applicare ad mãꝫ. Secũda vero conditio ẽ q̄ de illis dꝫ dicere ſubalternãs ſcia ꝑꝑ q̄d: de q̄b⁹ ſubalterna dicit q̄ eẽ: plures ãt ꝯdictiões inde nõ accipiũtur: q̄ ibi plures nõ ponũtur. Rõ ãt iſtaꝝ ꝯdictionũ eẽ pꝫ: q̄ cũ ſcia ſit effectus demõſtratiõis ⁊ ſtru

te ꝯſiſtat tota demõſtratio ĩ medio:tũc ſcia accepta ꝑ de mõſtrationẽ vna ẽ ſubalterna alteri:cũ mediũ vni⁹ de mõſtratiõis fuerit ſub medio alteri⁹:tanq̃ effect⁹ ſub cã:⁊ principiatũ ſub principio. Et qꝛ demr̃atio q̃ accipit cãm:dicit ꝓpter qd:illa ꝟo q̃ accipit effectũ dicit quia hic ẽ ꝙ ſubalterna ſcia qꝛ tñ dicit de eo de quo aliqua ſcilꝫ ſubalternãs dicit ꝓpter qd. Nõ ãt alteri⁹ ꝯditionis facilr̃ appꝫ:ſi eni ſubalterna accipit ſcḋm eq̃le cũ ſubalternãte eẽt ſibi ſcia eq̃lis:nec ꝑ ꝯñs caderet ſub ea:vt ſic dici poſſet eſſe ſibi ſubalterna. ¶ He due conditiones inueniũtur in ꝓpoſito:nã ſcia nãlis ipſuꝫ ens ꝙ ẽ ſcḋm metḃice applicat ad mãm ſenſibilẽ: de ſuis ⁊ primis ⁊ ꝓprijs pricipijs dicit tñ qꝛ:⁊ metḃ. dicit ꝓpter qd. Nã demr̃atio taliũ pricipioꝝ ꝑ pria pricipia pḃie pric nõ ẽ ex cãis:ſed ex cauſis:ſicut pꝫ ꝑ pḃꝫ i p̃io poſterio rũ. Cõcludit ergo euidẽter ꝙ nãlis pḃia ſubalternat prime. ¶ Dicit ẽt Ariſt.in.xi.metḃa.hãc.i.nãlẽ ⁊ mathematicã ptes ſapiẽtie.i.p̃ie pḃie eẽ ponẽdas. Cõſtat ãt ꝙ nõ dicũtur ptes:qꝛ ſunt de ptibus ꝯſiderationis:i ad quã imediate ſe extẽdit metaphyſica:qꝛ tũc ab ipſa nõ diſtiguerent:vñ relinqtur ꝙ ſic dicãtur ptes ei⁹ ſicut ꝯſideratio ſubalterna dĩ pars ſubalternãtis. Ali⁹ eni modus quo vna ſciẽtia dicatur pars alterius mihi ad preſens non occurrit.

Argumentum

aũt factũ in ꝯtrium nõ valet. Nã ſciẽtia ſubalternãs:⁊ ſubalternata ſunt ſcie diuerſe:⁊ idcirco diuidere ſciaꝫ poſſunt e diuerſo:vñ videm⁹: ꝙ q̃uĩcũq̃ geometria ⁊ muſica ſubalternẽtur ariſmetice ſibi tñ diuidũtur ex oppoſito:vel dõm ꝙ ſcia ſubalternans ⁊ ſubalternata diuidũtur aliquo modo ex oppoſito:ſicut vniuerſale ⁊ particulare. ¶ Qõ quinta.

DEclarato itaq̃: ꝙ nãlis pḃia ſubalternatur prime videndũ eſt ꝯñr verũ ſi nulla ſḃa eẽt pter mobiles pḃica eẽt pria pḃia:⁊ vr̃ ꝙ nõ:qꝛ diuerſus modus ꝯſiderandi rẽ aliquã trahit ipſam ad diuerſas ſcias:ſi aũt nulla ſḃa eẽt preter mobiles:adhuc mobil ſḃa ꝯſiderari poſſet in eo ꝙ ens ⁊ i eo ꝙ mobil:⁊ ꝑ ꝯñs de ipſa poſſent eſſe ſcie diuerſe. q̃rũ vna eã ꝯſideraret in eo ꝙ ens:⁊ diceret pḃia pria. Alia ꝟo ipſaꝫ ꝯſideraret in eo ꝙ mobil:⁊ diceret pḃia nãlis. Et preterea pria pḃia nõ ꝯſiderat tñ de ſḃa imãli: ſed ẽt de mãli. Quãtũcunq̃ ergo tolleret ſḃa immãlis adhuc tamen prima phyloſophia ſtaret determinans de materialibus ſubſtantijs.

Ad hãc autem

qõnem dicũt aliqui ꝙ ſcia q̃ ꝯſiderat de eo ꝙ ꝯuenit oi tali: determinat de oi tali:ſi ãt nullũ ens eẽt pter mobile mot⁹ ꝯuẽiret oi enti:⁊ pḃia q̃ ẽ ꝯſideratiuã ois motus eſſet cõſideratiua:omnis entis:⁊ per cõſequens eſſet phyloſophia prima.

Ad argumentum

aũt primũ in ꝯtriuꝫ. Reſpõdẽt ꝙ illa ꝯſideratio:⁊ ſi diuerſa eẽt:nõ tñ eẽt ita diuerſa: ꝙ induceret diuerſitatem in ſciẽtijs. ¶ Sed ꝙ iſta nõ ſint ſufficiẽter dicta de facili appꝫ. Nõ eni ſolũ:ꝙ eſt actu ens dicit:ſed ẽt ꝙ actu eſſe põt: vnde q̃uĩcũq̃ nullũ ens eẽt actu pter mobile:ſi tñ eſſe poſſet: tanq̃ in ſuo ſignificato nõ includẽs repugnãtiã ad actũ exñdi motus non eſſet dictus ſimplr̃ omni enti ꝯuenire: ſed oi actu exiſtẽti. ¶ Solo ẽt ar. non eſt ſufficiens. Oportet eni ꝙ oñdat quare ille diuerſe ꝯſiderationes:diuerſitatẽ nõ facerẽt ſciarũ:ꝙ tñ in illa ſolutione nõ oñdit ¶ Vt ergo ꝑfectus intellectus qõnis hẽatur:dõm eſt ꝙ ſi nullũ ens poſſet preter ens mobile inueniri:ex quo phyſica de quolibet ente mobili determinat conſideraret ipſa tunc de omnibus:⁊ eẽt per ꝯñs vlis ⁊ pria phyloſophia:ſi aũt ꝑ impoſſe nihil eẽt actu:pter nãlia i tota vniuerſitate exiſtẽtiũ: eſſe tñ poſſet pḃica tũc nõ eſſet pḃia prima qꝛ ⁊ ſi cõſideraret de oi ente: nõ tñ cõſideraret vlr̃ de oi ente:nõ ſolũ eni dr̃ ens id ꝙ hꝫ actualẽ exiſtẽtiã in nã rerũ:ſed ẽt oẽ id cui debet eſſe eſſentiale ſiue q̃dditatiuũ:ꝑ ꝙ ordinatur ad actũ exiſtẽdi. Et ſcḋm quidẽ tale eſſe:entia ſunt ꝓprie oḃa intellectus: ⁊ vere ſcibilia ꝑ ſe. Exiſtẽtia etenim ꝑ ſe ſol pticularibus, debet:ſi aũt non ſol:nihil eſſet:ſed nec ẽt poſſet eẽ in reb⁹ pter mobilia:tũc mobile equaret enti: ſicut ⁊ bonum. Motus ẽt ⁊ quies:tũc oibus entib⁹ ꝯuenirẽt: ⁊ eſſent ꝑ ꝯñs paſſiones entis inquãtũ ens:vt pote ꝓpria principia entis ꝯñtes:nã ea q̃ oibus entibus ꝯueniũt pria principia entis ꝯſequũtur:⁊ enti ꝯueniũt inquãtum ens. Et hoc nõ ob aliud niſi qꝛ ens eẽt ꝓpriũ ſcḋm mot⁹ ſicut ⁊ hõ nõ ob aliud niſi qꝛ hõ eſt:ponit ꝓpriuꝫ ſḃꝫ eẽ aptitudinis ad rõcinandũ:q̃ ꝯuenit oi hoi ⁊ ſoli:ſic etiã tũc mot⁹ ⁊ quies:nõ tñ ſoli enti ꝯuenirẽt: ſed etiã cuilibet. Et q: eadẽ eſt ſcia q̃ ſcḋm ꝯſiderat ⁊ paſſionem ex quo phyſica ſola determinat vniuerſaliter de motu ⁊ quiete tractaret:⁊ per conſequẽs vniuerſaliter de ente:⁊ ſic eſſet:vt dictũ eſt phyloſophia prima.

Ad primum ergo

argumẽtuꝫ in ꝯtriũ dõm eſt: ꝙ ille diuerſus cõſiderãdi modus quo res cõſideratur vt diuerſa ſcibilia:⁊ diuerſa ſcie ſubã:vel diuerſe paſſiones:ad rẽ:vt ad diuerſa ſuba ptinentes ſciam diuerſificare hꝫ. Modus aũt diuerſus conſiderãdi:quorum vno ꝯſideratur ſubm ⁊ reliquo ipſa paſſio ſubiecti nõ diuerſificat ſciam. Et ratio eſt:qꝛ ſicut ſcḋm eſt p̃ncipiũ ꝓprie paſſionis:ſic ẽt cognitio:⁊ ꝯſideratio ꝓpꝗ ſubi. principiũ eſt ꝯſiderationis ⁊ cognitionis proprietatis ſue: quẽadmodũ ẽt intellectus qui eſt habitus principiorum:p̃ncipiũ ẽ ſcie:q̃ eſt cognitio ꝯcluſionũ:⁊ id circo ſicut iſta q̃ ptinẽt ad eãdẽ demõſtrationẽ nõ reſpiciunt ſcias diuerſas:ſed vnã ⁊ eãdẽ:ſic ẽt cognitio ſḃi ⁊ paſſionis ad eãdẽ ſciam ptinere dꝫ. Quia igit ens inquãtũ ens:ſaluata ſuppoſitione facta:eẽt ꝓpriũ ſubiectũ motus:neceſſario tũc ꝯſideratio de ente inquãtũ ens:⁊ cõſideratio de motu ptinerẽt ad eãdẽ ſciaꝫ. ¶ Ad ſcḋm ẽt pꝫ rõ per idẽ:prim⁹ eni pḃs ꝯſiderat de ſḃa mobili:nõ inquãtũ mobilis:ſꝫ inquãtũ in ea reſeruat rõ entis: ⁊ ſiue cui⁹ cõſideratio nõ differret a ꝯſideratione de ſḃa mobili i eo ꝙ mobil:ſi nulla ſḃa eẽt pter mobiles.

Eſt autem

h ꝯſiderãdũ:ꝙ ipoſſibile ẽ ſolã ſḃam mobilẽ eẽ:⁊ ipoſſibile ẽt ad eẽ deduci ſḃaꝫ imobilẽ:ſi eẽnt tñ entia mobilia: qꝛ ens mãle ꝓductiuũ entis immãlis eſſe nõ põt. Nihil ẽt põt de nõ eẽ ad eſſe deducere ſeipſum:h aũt nõ obſtante adhuc vera eſt illa ꝓpoſitio:qua dicit ꝙ ſi nulla ſuba eſſet pter mobiles:eſſe tamẽ poſſet ſciẽtia naturalis nõ eſſet pria phyloſophia. Nã veritas ꝯditionalis nõ tollit ꝑ ipoſſibilitatẽ antecedẽtis. ¶ Qõ ſepta

SCito igit: ꝙ phyloſophia nãlis eẽt phyloſophia pria :ſi eẽnt tñ entia mobilia:⁊ ꝙ tũc ens inquãtũ ens eſſet eius ꝓpriuꝫ ſubiectũ. Nũc videndũ eſt rebus ſic ſtãtibus ponẽduꝫ ſit,ſcḋm eius eẽ ens mobile:vel corpus mobile : ⁊ videt ꝙ ſit dõꝫ corp⁹ mobile. Nã cõmen.in.xi. metḃa.ſm tranſlationẽ noſtrã:ſic dicit:ſi aliqs dixerit ꝙ dictum eſt in logyca : ꝙ nulla facultas habet ꝓbare ſua principia:ſed ſubiectũ ſcie nãlis eſt corpus mobile:⁊ eius principiũ eſt ſubſtãtia abſtracta:dicemus ꝙ h verũ eſt:ergo corpus mobile eſt

le eſt ſubiectum in ſcientia naturali.

Ad hãc qõnem dicũt aliqui ꝙ ſbm nãlis pbie nõ ẽ ens mobile: ſʒ corpus mobile. Cui⁹ rõnẽ triplicẽ aſſignãt. ¶ Quaꝝ prima eſt: qꝛ additio q̃ fit ad ens immediate nõ põt eẽ additio dĩe: cũ eni differẽtia non addat niſi generi: ſi adderet immediate enti: oporteret ipm eſſe genus cuius ꝯriũ in .iiij. metha. oñdit: fit ãt ſibi additio modoꝝ eſſendi: ad eandẽ vero ſciam ptinet conſiderare ens ⁊ modos eius. Si ergo mobile adderet immediate enti pria pbia que cõſiderat de ente ꝯſideraret ẽt de mobili: ⁊ per ꝯñs nãlis pbia non eẽt ſcia diſtincta a pbia pria. ¶ Scđa aũt ratio ipſorũ eſt: qꝛ quandocũq; aliq̃ paſſio ſe hʒ per accñs ad aliqđ ſbm de illo ſbo reſpectu illius paſſionis non põt eſſe niſi ꝑ accñs ſcia. Mobile ãt ꝑ reſpectũ addẽs ꝑ accñs ſe hʒ: cũ nõ fluat ex principijs entis inquãtũ ens: igitur de ente reſpectu mobilis nõ erit ſcia niſi ꝑ accñs: ⁊ ꝑ ꝯñs pbia nãlis: ſtãte facta ſuppõne: eẽt ſcia ꝑ accñs. ¶ Tertia aũt rõ eorũdẽ eſt: qꝛ nulla ſcia põt facere reductionẽ ad imediata: ⁊ ꝑ ſe nota niſi reductionẽ faciat ad principia ſubi paſſiõis ſue ad pricipia ãt entis ſcia nãlis reductionẽ facere nõ põt qꝛ h̃ principia tñſcendũt limites ipſius. Si igitur ens mobile eẽt ipſius nãlis ſcie ſubm: ipa nullo mõ ad immediata ⁊ ꝑ ſe nota poſſet facere reductionẽ: nõ igitur ens mobile: ſʒ corp⁹ mobile ẽ ponẽdũ ꝓpriũ ſbm hui⁹ ſcie.

Quod autem iſta poſitio ſtare nõ poſſit nõ eſt difficile oſtendere: ad cuius tñ pleniorẽ intelligẽtiã habẽdã cõſiderandũ eſt: pmo veꝝ mobile teneat ſe in rõne paſſionis in illa coniunctione: qua dĩ corpus mobile vel ens mobile. ¶ Ad cuius euidentiã cõſiderãdũ eſt: ꝙ in oĩ eo ꝙ eſt ꝓpriũ alicuius ſcie ſbm: opʒ de neceſſitate dare aliqd ꝙ ſit tanq̃ rõ formalis determinãs ipm ad cõſiderationẽ ſcie illi⁹. Cuius declaratio eſt: qꝛ cũ ſbʒ ſit tanq̃ obm ſcientie: q̃ hʒ rõnẽ acqſite potentie: quẽadmodum eẽm aliqd i ſe ꝯtinet: ꝙ eſt rõ formalis i oĩbus q̃ illã potẽtiã reſpiciũt: ſic ẽt neceſſariũ eſt ꝙ ⁊ ſbm ſcie ſub aliq̃ formali rõne reſpiciat ꝓpriã ſciam: qua ſuo mõ ſaluet in oib⁹ que in ipſa intẽdũtur. Nã ⁊ ratio formalis ẽ vnicuiq; rõ: ⁊ pricipiũ: mouẽdi itellectũ ⁊ ñ rõ mãlis. Quia igitur ſbm ſcie eſt in eo primũ ⁊ principale motiuũ itellectus: quẽadmodũ ⁊ ꝓpriũ obiectũ potẽtie ẽ ei⁹ ꝓpriuʒ ⁊ pricipale motiuũ: neceſſariũ eſt ẽe in ſubo ſcie ꝓpriaʒ ſibi formalẽ rõnẽ: ꝑ q̃ ipſum in ſcia illa moueret dicat itellectũ: h̃ ãt maxime neceſſariũ eſt i eo ꝙ plurime ſciẽtie ꝯſiderãt. Scientie eni nõ diſtinguũtur niſi ꝑꝑ formalẽ diſtinctionẽ ſuoꝝ ſubiectoꝝ: vnde ſi in aliquo vna tñi ſit rõ formalis: vna tñ ſm h̃ erit ſcia de ipſo. Quod ſi plures ſint neceſſariũ ẽ ⁊ formales rõnes in ſcibili illo plures eẽ: h̃ aũt plurificatio formaliũ rõnuʒ attẽdit ſm pluralitatẽ modoꝝ: qbus res ipſa cõſiderari põt: ſiue igit ens mobile: ſiue corpus mobile: dicat eſſe nãlis ſcie: ſbm ſuppoſito ꝙ mobile ſit paſſio: opʒ de neceſſitate aliqd dare in ente: vel in corpe: ꝙ ſit ſicut rõ formalis ipm determinãs ad nãlis ſciẽtie cõſiderationeʒ: qꝛ illa nõ ſol̃s naturali pho: ſed ẽt ab alio ꝯſiderat. Hec aũt rõ formalis: nõ ex ſola entitate: nec ex ſola corpeitate ſumi põt: ſʒ eni rõnẽ entitatis reſpiciũt pbiaʒ primã. Scđm vero rõnẽ corporeitatis circa corp⁹ nõ diſtiguit phyc⁹ ⁊ mathic⁹: qꝛ vterq; vi ꝯſiderat rõne illã. Nõ attẽditur ẽt hoc ſʒ ſolã rõnẽ ſbei: qꝛ hãc magis reſpicẽ primus phs q̃ phycus. ¶ Vlteri⁹ ẽt ſi mobile dicat eẽ paſſio ipoſſibile eſt ꝙ rõ ꝑdicta: ſm mobilitatẽ ipſam attẽdat. Prima ⁊ eni ratio formalis ſubi eſt cã oium paſſionũ eius. Nulla aũt ſubi paſſio põt eſſe cã oiuʒ ei⁹ paſſionũ: quia tũc eẽt cã ſui ipſius: ⁊ ideʒ per ꝯñs reſpectu eiuſdẽ cã eſſet ⁊ cauſatũ: ſm vnum ⁊ eũdẽ cauſalitatis moduʒ: q̃ eſt ipoſſibile. Opʒ igr ante oẽs ſbi paſſiones ꝓintelligere ⁊ ꝓaccipe i ipſo ꝓpriã ſibi formalẽ rõnem ꝑ q̃ hʒ ꝙ ſit cã oiuʒ ſuaꝝ ꝓpriarũ paſſionũ: ⁊ ꝑꝑ quaʒ eſt intẽtũ in ſcia q̃ de ipſo eſt. Cũ igit nec in ente inquãtũ ens: nec in corpe inquantũ corpus aliqd accipiat: vñ ſumi poſſit perfecte talis rõ: nec aliqd aliđ adiũgatur eis cũ dĩ ens mobile: vl̃ corpus mobile: q̃ ipſa mobilitas vĩ ꝙ ſit neceſſario dđm ꝙ ibi mobile nõ ſe teneat in loco paſſionis ſʒ in loco formalis rõnis determinãs: vl̃ ens: vel corpus: ad cõſiderationẽ ſcie nãlis: ꝙ ẽt ipſa reduplicatio facta ad mobile oñdere videtur: dicimus eni ꝙ ens mobile: vel corpus mobile: nõ iquãtũ ens: vel corpus: ſed inquãtũ mobile eſt ſubʒ pbie nãlis ⁊ qꝛ reduplicatio dicit: cãʒ oñdit per h̃ ꝙ mobile tñ ẽ cã ⁊ rõ: ⁊ loco rõnis formalis ſumptũ in eo ꝙ ponit ſbʒ in ſcia pdicta. Et qꝛ pris formalis rõ ſubi non eſt ſua paſſio: vt oſtenſuʒ eſt: neceſſariũ eſt ꝙ mobile ibi nõ teneat locũ paſſionis: ſed locũ h̃ũc tenebũt motus ⁊ qes. ¶ Si aũt aliquis vellet oĩno ꝓteruiẽdo dicere ꝙ mobile eſt paſſio: ⁊ ſi ſumat loco formalis rõnis quẽadmodum ꝓpria accidẽtia in diffinitionibus ſumũtur loco dĩiarũ: ẽt cõtra ipſum poterimus ꝓcedere. Nã ad minus ipm ꝯcedere opʒ: ⁊ de plano cõcedet ꝙ inquãtũ ſumit loco formalis rõnis: non ſumitur loco paſſionis: ſumit eni loco formalis rõnis: iquãtũ aliquo modo indicat principiũ oium paſſionũ: ⁊ ſumit loco paſſionis iquãtũ dicit id ꝙ ꝓuenit in ſbo ex illo principio formali: tũc ãt ſi voluerim⁹ h̃ duo noib⁹ diſtiguere: dicere poterimus ꝙ illud pricipiũ ẽ nã: ⁊ ſic nãle erit rõ formalis ⁊ mobile hẽbit rõnẽ paſſiõis: ſiue igit h̃ ꝙ dico mobile ſiue h̃ ꝙ dico nãle ſit formalis rõ ſubiecti nãlis ſcie: videndũ ẽ mõ cõuenienter: cui ſit ꝓprie addẽdũ vtrũ. ſ. corpi vel enti: h̃ eni viſo ſtatim erit notũ qd ſit ſubiectũ iſtius ſcie: necẽriũ ẽ eni h̃ eẽ aggregatũ ex addito ⁊ illo cui ſit additio ꝙ ãt h̃ additio ꝓprie nõ poſſit fieri ad corp⁹: ſʒ magis fiẽda ſit ad ens ꝯ facili apperet. Maĩfeſtũ ẽ eni ꝙ eẽ diſtinctiuum alicuius: ſiue modus ſit: ſiue dĩa ei ꝓprie tñi adiũgit ꝙ cũ aliq̃ ſibi oppoſito diſtiguit ⁊ ñ alij cui ſub illo diſtiguibili cõtẽto: ſicut euidẽter i ſingulis apperet ꝑ ſe. n. eẽ ⁊ ꝑ aliud que modi ſunt ens diſtinguẽtes: ex oppoſito ipſi enti adiungũtur ꝓprie dđo ens per ſe: vel ens per aliud. Nõ aũt debẽt addi ꝓprie alicui ꝙ ſub ente ꝯtineat. Nõ eni ꝓprie dĩ ſbs ꝑ ſe: nec ẽt ⁊ hñ dĩ q̃titas per aliud: ſilr etiam qꝛ rõnale ⁊ irõnale diuidũt aial ex oppoſito aſi ꝓprie addũtur: dđo aial rõnale: vel irrõnale aial. Nõ autem ꝓprie adiungũtur alicui poſito ſub eo. Nũc autẽ ita eſt ꝙ nãle ⁊ non nãle ſunt modi generales entis: ⁊ ens ipſum diuidẽtes immediate ex oppoſito ꝙ qđẽ ex eo apparet: ꝙ nõ ſolũ quedã ſbs eſt phyca: ⁊ qđã nõ: ſed ẽt quedã qualitates ſũt phyce: ⁊ quedã nõ: ⁊ quãtitas etiam nãlis inuenitur. Patet ergo ꝙ illa duo non ſunt modi ſpãles vni⁹ generis ſed modi generales pluribus generibus ꝑdicamẽtorũ Sunt ergo modi diuidentes ipſum ens immediate ex oppoſito. Sibi igit ꝓpriiſſime addunturr: ⁊ nõ corpori Nam ⁊ ſi addantur proprietatiʒ ſbe h̃ non eſt etiaʒ niſi inquantum ipſa diuiditur per eoſdẽ modos. Corpus autem per illos modos diuidi non poteſt: qꝛ omne corpus: quid phycum ⁊ naturale eſt.

Conſiderandum eſt auteʒ ꝙ naturale cum additur enti accipit ſm totam vniuerſalitatem ſuam. Cuʒ vero adiungitur ſubẽ non ſumitur in ſua vniuerſalitate: ſed reſtringitur ad illa naturalia: que ſunt

in ſube predicamēto. Multo vero magis dato q poſſz corpori adiūgi. Neceſſariū ē ēnīm coartari ſicut intelligentibus apparet. Quia igitur phyſicus nālis cōſiderat: ſm totā vlitatem ſuam: apparet euidēter q ens nāle eſt eius proprium ſubiectum: et non corpus naturale. Notādū autē q non proprie dicitur corpus aliud mathematicū z aliud naturale: qz idem eſt vtrūqz: ſm tñ differentē cōſiderationez. ¶ Ulterius aūt ſi dicatur q ipſm met mobile eſt ratio formalis ſubi ſcie nālis idez ēt apper. Nā mobile duplicē acceptionem hz: qz vno mō accipit pro eo q eſt ſbz motus: z alio modo ſumit pro eo q inducit: vel abiicitur per motū: z ſi ſumat vt cōprehendens vtrāqz acceptionem: tūc mobile z imobile ſunt modi trāſcēdētes: z ens ipſuz diuidunt immediate ex oppoſito. Si aūt coartetur mobile ad ſtandū pro eo ſm q eſt ſubm motus: tūc ēt mobile: z immobile nō diuidūt corpus: qz oē corpus mobile eſt: z nullū eſt imobile: diuidūt aūt ex oppoſito ſbaz imediate: pp q aliq dixerūt q ſba mobilis eſt ſubm phye nālis melius dicētes: q̄ illi qui ponunt h eē corpus mobile. Secūm h igitur oia manifeſtū eſt q nullo mō bene dictū eſt corpus mobile eſſe ſubiectum phye nālis: h idem ēt alr apparet. Phyloſophia enim nālis non ſol cōſiderat motum qui eſt in quātitate qualitate z vbi: ſed ēt trāſmutationem que eſt in ſuba. Accipiendo igit mobile pro ſubiecto opz illud ſumere q in ſe cōprehendit ſbam ois tranſmutationis: h aūt nō eſt corpus mobile. Corpus enī mobile ſub ſe nō cōprehendit niſi corpus: nullū aūt corpus eſt ſubiectū trāſmutationis: que eſt in ſba: opz igit aliquid vniuerſalius accipere: q nō pōt eſſe niſi ſba mobilis: z magis ꝓprie ens mobile. Sub iſtis enim ꝯtinētur nō ſoluz corpora: ſed ēt materia: que ſbz eſt generationis z corruptionis. ¶ Et tale ſubm eſt vltius corpore mobili: idcirco phia nālis probare pōt corpus mobile. Quāuis enī ſcia nulla ꝓbare poſſit d ſubiecto ꝓprio q ſit: pōt tñ bñ deſcēdere ad h ꝓbādū d ꝯtētis ſb ſbo ſuo: vnde ſi corpus mobile eēt ſbz phie nālis: nullo mō in ſcia nāli probari poſſet ipſum eſſe. Nunc autem qz eſt de contentis ſub ſubo eius: nullū inconueniens eſt ſi ad probādū h deſcēdit. ¶ Si autem dicat ſicut quidā dicūt q in ſcia nāli non probat corpus mobile eſſe: ſed oñditur in. vj. phyſicoꝝ q oē mobile eſt corpus apper d facili q nihil eſt dictū. Non. n. ſcia inquirit de exiſtentia actuali cōtentorū ſub ſubiecto ſuo: ſz de eſſe ipſoruz aptitudiali h āt de aliquo ſimplici oſtendit: ꝓbādo ipſuz nō hre repugnātiā ad actū exiſtēdi: ſz q̄ recordor me dixiſſe in qōnib diſputatis in determinatione huius qōnis: d cōpoſito aūt illud dmōſtrat oſtēdendo q principia ipſum cōponētia nō habeant adinuicē aliā repugnātiā: vñ ſi demōſtrari poſſet q ꝯponētia ꝓcorum nō haberēt repugnātiam adinuicez ſtatim dmōſtratū eēt q ꝓcoeruus in rerū nā eſſe poſſet. Cōponentia aūt corpus mobile ſunt mobile z corpus ad oſtendēdum igit q illud ꝯiunctuz ex illis duobus eſſe poſſit in rez nā: nō exigit niſi demōſtrare q illa duo adinuicē repugnātiā nō habeāt. Quia ergo in. vj. phyſicoꝝ dmōſtrat: nō ſolū q mobile nō repugnat corpori: ſed etiā q ad ipſum neceſſariā hz habitudinē: ſatis euidenter apparet: q de cōiuncto hiq ē corpus mobile eē aptitudinale ibi demōſtrat. ¶ Si āt ad h aliquis ꝓteruiēs dicat ſicut etiam iſti dicunt: q h facit phyſicus nālis ſubinduēns pſonā primi phy: apparet euidēter q h ēt ē falſuz. ¶ Nanq̄ enim aliqs artifex ꝓbat aliquid ſubīduēs pſonā primi phi: niſi in probatione illa accipiat principia ipſius: qñ autē ꝓbationez facit ꝑ ſua met principia: nō induit pſonā aliā q̄ ſuā. Nūc aūt ita eſt: q phs naturalis nō per principia prime phie: ſed per ſua tātū ꝓbat corpus mobile eſſe. Id ſumit enim ad h probandū q oē q mouet ꝑim eſt i termio a q̄ z ꝑtz i termino ad quē: q eſt principiū ꝓpriū nō prie phie: ſed phye nālis. Nō ergo illā ꝓbatonē facit inquātū primus phus ſed inquātū phyſicus. Poteſt aūt h merito dici de ꝓbatione illa q̄ facit in. viij. vbi oſtēdit q nō oia ſunt imobilia: ſed aliqd eſt mobile: z ꝑ ꝯñs oñdit ens mobile eē. Hec enī nō facit niſi ſub induēdo pſonā pmi phy. Unde ēt ibi aliqua aſſumit: que trāſcēdūt facultatē ſuam. Nō ſi ad h dicat aliquis q illa ꝓbatio per effectū eſt: z nō per cām: ſicut ēt dici pōt de ꝓbatiōe facta i. viij. apparet euidēter q nec etiam iſtud ſtare pōt. Nā ꝑim in termio a q̄ eſſe: z ꝑim in termio ad quē: nō eſt effectus mobilitatis: ſed magis cā idcirco etenī mobile mouet actu: qz nōdū eſt in termio ad quē ſm totū: ſed ꝑim ē in ipſo z partim eſt in alio: vnde nō effectus mobil: ſz cāliſ rō magis aſſumit ad ꝓbādū nō de corpore: ſz de toto cōiuncto: q eſt corpus mobile q ſit. Patet igit per oia que dicta ſunt modo q phya nālis deſcēdit per ſua principia ſicut in aliqd cōtētū ſub ſubo ſuo: iſtā ipſuz corpus mobile ad probādū ipſum eſſe: vñ nullo modo aliqs ſapiens dz ꝯcedere q corpus mobile ſit ſbm phie naturalis. ¶ Hoc āt ſatis euidēter apper ꝯſiderādo ipſum ꝓceſſum quē Ariſt. tenuit in phia nāli. Cum eniz ſcientia libri phyſicoꝝ ſit ꝗſi ſuprema phyloſophie naturalis: id in ipſa notificare debuit q eſt ſubiectū eius z ſubiectū totius ſcientie ꝓdicte. Notificauit autē ibi nāmꝫ ex cuius notificatione ſtatim apparet notificatio entis naturalis. Corpus aūt diffiniuit in parte huius ſcie non cōmuni ſed ſpeciali: ſicut in libro de ce. z mū: vbi ēt ſatis euidēter apparet notificatio corporis phyſici z maxime ex eo q poſt notificationez corporis adiungit q corpa phyſica naturaz hñt que eſt principiū in hijs motus z quietis. Dans per h aperte intelligere q nec corpus: nec corpus naturale eſt ꝯmune ſubiectū phyloſophie nālis: ſed quoddam ꝑticulare ſub ipſo contētuz z in parte ſpeciali z nō cōmuni z ſuprema talis ſcie cōſideratū. Et h ē: q dit cōmētator in ſcdo phyſicorū.

Sciendum eſt inquit q̄ ſubm iſtius libri. ſ. phyſicorum eſt natura: z principia naturalia: cū ſint cōmania oibus rebus naturalibus: z ſtatim poſt adiungit: z ideo in h libro. ſ. phyſicorū nō diffiniuit corpus: nec alia de quibus cōſiderat nālis: ſicut fecit in principio celi z mundi: ex quibus verbis ſatis euidenter apparet q id circo corpus nō fuit diffinitum in libro phyſicoꝝ: qz non eſt ſubiectum eius: ſed eſt vnū de particularibus conſideratis in alijs partibus ſub ſubiecto contētis libri predicti. ¶ Patet igitur q ſi dicamus mobile eſſe formalem rōnē ſubiecti phie naturalis: non debemus ipſam addere ad corpus vllo modo. Uidendum eſt ergo vtrum addendum ſit ſubez vel enti q autem enti ſit addēdū ſi eſt paſſio etiam apparet. Si autem accñs adiūgitur proprie q ponit in diffinitione ſua: ſicut patet ꝑ accña cuncta diſcurrendo. Quia. n. naſus ponitur in diffinitione ſymi: qz ſymam eſt naſus curuus: ipſi naſo z nō alteri ſymum adiungitur immediate dicendo naſus ſymus. Ens aūt eſt q̄ ponitur in diffinitiōe mobilis: cuius declaratio eſt: quia illud idez q ponitur loco generis in diffinitione paſſionis: ſcdē ponitur illud idem etiā loco generis in diffinitione paſſiōis pme nec differēt i alio: niſi qz i diffōne paſſiōis ſcdē ponit cum adiunctione paſſionis prime in diffinitione aūt prime paſſionis non cadit cum ipſa tali paſſione: quia nullum diffinitum ponitur in diffinitione propria. Nunc aūt

ſm q

ſm q̄ iſti concedant mobile eſt paſſio prima ⁊ mot⁹ paſſio ſecūda. In diffinitiōe autē motus ponitur ens: cū adiunctione mobilis: q2 in tertio phyſicorū dicitur q̄ motus eſt actus entis mobilis: igitur in ipſius mobilis diffinitione loco generis dz poni ipſuz ens: ⁊ per cōſequens immediate ſoli enti ipſum mobile adiungi debet dicendo ens mobile. Subie autem non additur ſic immediate: quia etiam ſua acceptio: vt ſupra dictum eſt i ipſa coartatur. Et propterea optime dicit p̄hus in .xj. meth. quia naturalis actiōa ⁊ principia ſpeculatur: non ait corpoꝝ: ſed entium: inquantum mota: non in quantuz entia. Si autem dicatur: ſicut rei ſꝑitas ſe habet: q̄ mobile non eſt paſſio: ſed formalis ratio ſubiecti ſupradicti. Adhuc noſtra probatio manebit. Idez enī ē q̄ ponitur loco generis: in diffinitiōe ſubiecti i diſcriptione paſſiōis: ⁊ in deſcriptione formalis rōnis. Nā aial ponitur loco generis in diffinitione hoīs: ⁊ i deſcriptione rōnalis ⁊ riſibilis. Q̄ō autē mobile non ſit paſſio: ſed dicti ſubiecti ratio formalis: oſtendetur in ſecūdo: ad preſens aūt ſufficiat ſcire q̄ ſiue mobile: ſiue naturale ſit p̄dicta ratio enti debet imediate addi ⁊ nō corpi. ¶ Rōnes aūt i contrarium de facili ſoluūtur: ſunt. n. duplices modi ipſius entis: q2 generales ipſum ſm ſe p̄ntes: ⁊ hos conſiderare dz illa eadem ſcia: que conſiderat de ente ⁊ ſpeciales qui ipſam cōſequuntur: ex applicatione ⁊ ad materiam ſpecialem: quales modi ſunt mobile quantum ⁊ alia ſimilia. ¶ Et ſcientia conſiderās hos modos nō dz aliter eſſe eadem cū metaphyſica: niſi ſicut ſcientia ſubalterna eadem eſt cūz ſubalternante: ⁊ ſic ſe habet phyloſophia naturalis ad phyloſophiam primam. ¶ Unde patet rñſio ad primum argumentum. ¶ Scdm etiam iam ſolutum eſt. Motus enī orit̄ ex p̄cipiꝭs entis mobilis īquātū mobile. Si autem dicatur q̄ prima paſſio eſt mobile: tunc dicēdū q̄ naturale ſibi preintelligitur tanquam ratio formalis ſubiecti p̄hie naturalis. Et ex principꝭs quidem entis naturalis mobilitas cauſat̄. ¶ Ad tertium dicēdum eſt q̄ phyloſophis naturalis reductionez facit ad principia ſubiecti ſui: ſiue h̄ dicatur ens naturale: ſiue mobile. ¶ Auctoritas aūt cōmunis ſic exponenda eſt: vt dicatur q̄ ipſe concedit corpus mobile eſſe ſubiectū huius ſcie: non ratiōe totius aggregati: nec ratiōe partis: que eſt corpus: ſed ratione eius q̄ eſt mobile q̄ qdez ratio formalis eſt huius ſubiecti: vt oſtenſum eſt: vnde ⁊ dicit ipſe i. iiij. metha. q̄ ſcie naturales cōſiderant de quadam parte entis. ſ. de ente mobili: ⁊ de accidentib⁹ eſſentialibus eius: ſm q̄ eſt mobile.

¶ Q̄ō prima.

DEterminato itaq̄ q̄ ens mobile ſubiectuz eſt in philoſophia naturali: videndū eſt p̄nt vtrum h̄ ſit ſubiectum in libro phyſicoꝝ. Et videtur q̄ non. Idem enim non eſt ſubiectum partis ⁊ totius. Ex quo igitur ens mobile ſubiectum eſt totius phyloſophie naturalis: non videtur q̄ poſſit eſſe ſubiectum in ſcientia libri phyſicoꝝ. Probatio autem maioris eſt: quia ſicut tota ſcientia reſpicit totum ſubiectum: ſic etiam videt̄ q̄ p̄tes ſcie nō debeant reſpicere niſi partes tantum aliquas ſubiecti.

Ad hanc q̄ōnem dōm q̄ idem debet eſſe ſubiectū in libro phyſicorū: ⁊ in tota phyloſophya naturali: cuius ratio eſt: quia idem eſt ſubiectuz in aliqua ſcientia ⁊ in ſuprema parte eius. Scientia autem libri phyſicorum eſt ſuprema pars phyloſophie naturalis: vñ idez debet eſſe ſubiectum vtrobiq̄: probatio autem maioris propoſitionis eſt: quia ſicut ſe habent principia vnius partis ſcientie ad principia aliaruz partium: ſic etiam ⁊ ſubiectum illius vnius partis ſe habet ad ſubiecta aliarum. Principia autem ſuppreme partis ſcientie in ſua virtute continent principia omnium aliarum partium: ⁊ totaz etiam ſcientiam: cum ipſa ſint prima ſcientie principia: vnde neceſſarium eſt q̄ ſubiectum etiam iſtius partis in ſe aliarum contineat ſubiecta: ⁊ totum etiam ſubiectum ſcientie totius: hoc autem eſſe non poſſet niſi idem eſſet ſubiectum in tota ſcientia: ⁊ in ſuprema parte eius.

Ad argumentum autē factuz in 𝔷rium dicūt aliqui q̄ ens mobile vniuerſaliter ſumptum eſt ſubiectum in libro phyſicorum ſumptuz vero ſm omnez modūz ſuum eſt ſubiectum in tota phyloſophia naturali. Sed h̄ ratio non videtur aliqd valere. Tale enim proprie aliquid q̄ poteſt ſūmi multis modis ſumi dicitur vniuerſaliter quando ſumitur ſm omnes modos ſuos. vnde ſi ens mobile ſumptum vlr eſt ſubiectum in libro phyſicorum ſumptum vero ſm omnez modum ſubiectum eſt in tota phyloſophia naturali: eodem modo ſubiectum erit vtrobiq̄ q̄ eſſe non poteſt.

Et idcirco dicendum eſt q̄ cum ſimpliciter dicatur q̄ nullo addito dicitur: vt habetur in libro topi. Ens mobile ſimpliciter. i. ſic ſm ſe ſumptum: ſine allo additamento: ſubiectuz eſt in libro phyſicoruz: ſumptum autem vniuerſaliter: ſiue ſꝫ totam: vel omnem conſiderationem ſuā: ſubiectum eſt in tota phyloſophia naturali. Unde tota phyloſophia naturalis reſpicit ens mobile ſm conſiderationem ſuā totaz. Scientia vero libri phyſicoꝝ ipſum reſpicit non ſm totam: ſed ſm partem conſiderationis ſue. Et per h̄ patet quomodo intelligenda ſit probatio maioris propoſitionis ſolutī argumenti. Q̄ō prima.

COgnito igitur q̄ idem eſt ſubiectum in tota phyloſophia naturali: ⁊ libro ph̄ycorū videnduz eſt vlterius ſcꝫ vtrum ſcientia huius lib. ſibi ſubalternet ſcientiam omnium librorum ſequentiū: videtur enim q̄ non. Partes enim ſcientie non vident̄ ſe mutuo ſubalternare. Sciētia vero libri phyſicorum vna eſt de partibus phyloſophie naturalis: non videtur ergo q̄ inter ipſaz ⁊ alias partes debeat cadere ſubalternatio.

Ad hanc q̄ōnem dōm videtur q̄ ſciētia libri phyſicorum: omnes alias partes phyloſophie naturalis ſibi ſubalternat. Cum enim tota ſcientia virtute in principijs conſiſtat: neceſſarium eſt habitudinem ſcientie ad ſcientiam correſpondere habitudini principioruz ad principia. Nunc autem principia libri phyſicoruz ſibi ſubalternant principia omnium aliarum partiuz cum illa ſint prima: ⁊ alia ſecunda: ⁊ ſecunda in prioꝝ rum virtute ſint contenta. Unde neceſſarium eſt q̄ ſcientia libri phyſicoruz ſibi ſubalternet oēs alias partes phyloſophie naturalis. Q̄ō etiaz ex eo apparet: q2 alie partes tam principia q̄ ſubiectum proprium iſti⁹ contrahunt ⁊ applicant ſuo modo ad materiam.

Argumentum autem factum in cōtrarium ſoluere nō eſt difficile. Non enim eſſe partes vnius ſcientie impedit ſubalternationem: ſuppoſito q̄ vna earum ſit ſuprema ⁊ continens prima principia totius ſcientie.

¶ Queſtio prima. Lectio prima.

Expeditis igitur q̄ōnibus que premittende erāt an te q̄ōnes litterales: reſtat nūc perſequi q̄ōnes illas que ex ſnia phy. in h lib. quoquo modo ſumi poſſunt. ¶ Primo aūt poſſet aliquis dubitare: q̄n̄o ꝟitatē habeat h q̄ dicit rbo. vz q̄ intelligere reſpicit diffinitiones: ⁊ ſcire reſpicit demōſtrationes.

Ad quod dicendum eſt q̄ ſcire ponit ſciaꝫ q̄ eſt habitus ꝯcluſionū intelligere vo ponit intellectū: qui ē habit⁹ p̄icipioꝝ. p̄icipia vero demōſtrationis ſunt duplicia: quia q̄dam extrinſeca ⁊ q̄dā intrinſeca. Intrinſeca aūt p̄ncipia ꝓprie ⁊ ꝑfecte demōſtrationis ſūt diffōnes: ⁊ idcirco intellectus: q̄ eſt habit⁹ p̄ncipioꝝ maxie reſpicit cognitiōem illā q̄ d̄ diffinitio hr̄ ꝑ diffinitionē. Nec eni cognitio nō hētur ꝑ diſcurſum rōnis: ſed magis ꝑ intellectū diſtincte iuenīe q̄dditatē rei. Scientia vero q̄ eſt habit⁹ ꝯcluſionis habet ꝑ diſcurſum rōnis a notis i ignota. In h āt diſcurſu ſciaꝫ cāne ꝯſiſtit demōſtratio: ⁊ ꝓ tāto rbo. dixit: q̄ ſcire reſpicit demōſtratiōes: ⁊ intelligere diffinitiōes.

¶ Textus.

¶ Quoniā q̄dē intelligere ⁊ ſcire ꝯtingit circa oēs ſcias q̄rū ſūt p̄ncipia: aut cāe aut elā ex hoꝝ cognitiōe.

¶ Q̄ō ſcd̄a.

Secundo poſſet dubitare aliq̄s q̄n̄o differant: ⁊ q̄d reſpiciant: p̄icipiū cauſa ⁊ elm̄.

Ad quod dicit rbo: q̄ cā i plus ſe hꝫ q̄ elm̄: elm̄ eniꝫ ſicut hr̄ in. v. meth. ē ex quo cōponit aliq̄d p̄io ⁊ manet i eo: vn̄ q̄ lr̄e p̄ie ſūt i cōpōne ſillaꝫ ⁊ manēt in eis dn̄r ſillaꝫ elā: ſꝫ h̄ igit elm̄ dr̄ tm̄ de intrinſecis. ¶ Cauſa vero dr̄ de extrinſecis: nā cā id dr̄ ex quo res dependet ſꝫ ſuū eē: vl̄ fieri: depēdet āt res i eēndo nō ſol ab hīs q̄ ſibi ieꝑiſtūt: ſꝫ ēt ab hīs q̄ eē ipſaꝫ ſt: queādmodū mixta nō ſol depēdēt a ſua mā ⁊ fo͛a: ſed ēt a motu corpoꝝ celeſtiū. ¶ P̄icipiuꝫ vero ad h i plus q̄ cā ſe hꝫ: ipoꝛtat eni ordinē cuiuſdā ꝓceſſus: q̄ ēt i eo q̄ nō ē cā repit: vn̄ pūctū ē p̄icipiū linee: ⁊ nō ē ei⁹ cā. Q̄ ergo tot⁹ ꝓceſſus rei ineſſe origanat ab agēte ꝑ p̄icipia poſſūt h intelligi cāe mouētes: q̄ vero res i eēndo depēdet a fo͛a q̄ ē rō eēndi: ⁊ i fiēdo depēdet a fine: q̄ eſt rō fiēdi vnūq̄dq̄ ad finē ordinatū ꝑ cās intelligere poſſumus cās fo͛ales ⁊ finales: ꝑ elā vero intelligūtur cāe mālēs: q̄ mā eſt p̄ncipiū i via generatiōis oium q̄ igrediūtur cōpōneꝫ rei.

¶ Textus.

¶ Tunc cognoſcere arbitramur vnumquodq̄ cū cauſas primas ⁊ prima principia cognoſcimus ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

Tertio poſſet dubitare aliq̄s verum ad ꝑfectā cognitionē ꝺ re habēdā exigat̄ cognitio oiuꝫ cāꝝ ei⁹ ꝓximarū ⁊ remotaꝝ: ⁊ vr̄ q̄ nō. Cū eni res nālis hēat oēs cās: ⁊ p̄ia cā agēs ⁊ finalis ei⁹ ſit cā tot⁹ vniuerſi: ſcia nālis: q̄ huius cāe cognitionē tradere nō pōt: nō poterit tradere ꝑfectā cognitionē de rebus nālibus: q̄ videtur eſſe inconueniens.

Ad hāc q̄ōnē dōꝫ eſt q̄ ad ꝑfectā cognitioneꝫ rei exigat̄ cognitio oiuꝫ cāꝝ ei⁹. Cuius declaratio i re nāli ē: q̄ vnūq̄dq̄ ſe habet ad cognoſci: ſicut ſe hꝫ ad eē: eē āt rei nālis ꝯſtituit̄ eēntialr̄ ꝑ mām̄ ⁊ formā: vn̄ neceſſariū ē: q̄ cognitio tm̄ ēt ipſi⁹ ꝯſtituat̄ ex cognitiōe vtriuſq̄: forma āt ꝑfecte cognoſci nō pōt niſi ſciat̄ q̄ re ſit ꝑfectiōis: h āt non ſcitur niſi ſciatur habere perfectioneꝫ limitatam ⁊ q̄ nō eſt tā excellens: vt ipſam formet̄ ex ſeipſa: ſꝫ tm̄ ꝑ effluentiā ab aliquo agente per h aūt ad cām agētem ipoꝛtatur habitudo. Res aūt ipoꝛtans habitudinem ad aliquid: nō poteſt perfecte ſciri quo ad cuncta q̄ ipoꝛtat: niſi cognoſcatur ipſa habitudo: h vero non cognoſcatur abſq̄ cognitione terminātis ipſaꝫ. Quia igitur habitudinē forme effluētis ab agēte: inquātū hui⁹: hꝫ ipſe agens terminare. Manifeſtū eſt q̄ perfecta cognitio talis forme: nō habetur niſi cognoſcatur agēs: h āt perfecte inquātū tale nō cognoſcit̄: niſi cognoſcat̄ virtus actiua per q̄ agit: agēs vero ſꝫ in ꝟtute p̄mi agit. Exigitur ergo neceſſario ad perfectā cognitionē rei nālis cognitio agētis ꝓpinqui ⁊ remoti. ¶ Ulterius aūt agēs inquantum agens nō cognoſcit̄ niſi cognoſcatur ratio agēdi. Agit aūt ꝑ finē: ⁊ finis ſcd̄arius non mouet niſi in virtute principalis: requiritur ergo ēt cognitio finis vltimi ⁊ proximi: ſic itaq̄ manifeſtuꝫ eſt q̄ ad perfectā cognitionē rei exigit̄ cognitio oium cāꝝ eius vnde ſuper illo verbo (tūc arbitramur ⁊c.) ait cōmētatoꝛ: q̄cūq̄ dicit ſe aliq̄d ſcire ñ dicit h niſi ſciuerit illō ꝑ omnes ſuas cauſas propinquas: ⁊ remotas ⁊ intra parum. Videt̄ igit mihi q̄ intendit per p̄ia principia cauſas: que ſunt extra rem. ſ. p̄mū agens: ⁊ vltimuꝫ finem rerum omnium.

Ad argumētū in ꝯriū dōm eſt q̄ ſcia nālis in genere ſuo eſt perfecta ⁊ non ſimpliciter: ⁊ iſtam perfectam cognitionem tradit de rebus naturalibus que poteſt per principia naturalia haberi.

¶ Q̄ō quarta.

Quarto poſſet quis dubitare vtrū mā ſit vltimū i cognitiōe ſicut dicit rbo. videt̄ .n. q̄ nō: nā ꝯfuſa ſūt nob̄ prius nota: ſꝫ cōfuſa cōueniūt cū mā in qua nihil eſt diſtinctuꝫ: ⁊ que ē potētia vnde videtur q̄ ēt materia ſit nobis prius nota.

Ad hanc q̄ōnē ſimplr̄ dōm eſt: q̄ materia q̄d vltimuꝫ eſt in cognitione. Huius aūt declaratio eſt: q̄ actus ratio ē ⁊ principiū eſſendi ⁊ cognoſcēdi. Mā vero nō eſt act⁹ ſed potētia: actus aūt ⁊ ꝑfectio ipſi⁹ eſt ipſa forma: igitur mā nō cognoſcit̄ niſi per cognitionē ſue forme: ⁊ ſic cognitio forme p̄cedit cognitionē māe. ¶ Ulterius etiam: q̄ forma ſuū eſſe ab agente accipit ad perfectā ſui cognitionē: p̄ſupponit cognitionē de agēte: agēs āt nō hꝫ q̄ ſit agēs hūc effectū ꝑ ſe: niſi p̄ſupposita intentiōe finis: ⁊ ſic ex cognitione eius dependet cognitio omniū aliorum: ita q̄ ſm̄ h vltimū in cognitione eſt materia.

Ad rationē in contrarium dōm eſt q̄ cōfuſa claudūt in ſe actum ad minus imperfectum. Materia vero de ſe nullū actum ponit. Neceſſarium eſt autem q̄ eſſe q̄ cognoſcitur cognoſcatur per actum aliquem imperfectum: vel perfectum. Actus eni ꝑfecti⁹ eſt principium cognitionis perfecte: iperfectus āt pōt eſſe principium cognitionis imperfecte: vnde nō eſt omnio ſimile de ꝯfuſo ⁊ materia: q̄ per ꝓceſſum ad materiam actus tollitur totaliter q̄ eſt ratio cognoſcendi vnumquodq̄.

¶ Textus.

¶ Innata āt ē ex notioꝛib⁹ nobis via: ⁊ certioꝛib⁹ ⁊c.

¶ Q̄ō quinta.

Quinto poſſet dubitare aliq̄s vtꝝ ſit verꝫ q̄ hic dicit cōmētatoꝛ. ſ. q̄ ea q̄ ſūt p̄ter p̄mā mām̄ ⁊ vltimā formā cuiuſlibet reꝝ nāliū: ſūt māe cōpoſite: ⁊ forme cōpoſite: ⁊ vr̄ q̄ nō: q̄ forme ē i ſimplici

ſimplici eē cōſiſtēs: vt dicitur in lib. vj. principiorum.

Ad iſtam qōnem eſt dōz: q per primam mām pōt cōmētator intelligere mām: vel ſm ſe ſumptā: vel ſz q reſpicit formam elalē: vl ſm q reſpicit formā en titatis: p vltimā ēt formā pōt intelligere: vl formam eli vel formā vlem: ſicut formā corpis in quātū corpus: vl teri⁹ cōpoſitio duplex eſt: q2 ſm rē: ⁊ ſm ītētionē: ⁊ lo quēdo qdē de cōpōne. ſm rē: ⁊ ſz ītētionē: nulla forma ſbalis eſt cōpoſita. Nā tūc aut eēt cōpoſitio ex plurib⁹ formis: aut ex plurib⁹ materijs: aut ex mā ⁊ forma: ex materijs āt tñ cōpoſita eē nō pōt: q2 cū p nām mãe: ſo la potētia ponaſ forma: tūc nō eēt actus: ſz potētia q ē ipoſe. Nō pōt ēt forā eē compoſita ex mā ⁊ forma: q2 de rōne forme ē q ſit act⁹: vñ ⁊ actus pdicaſ cēnīr de forā Cōpoſitū āt ex mā ⁊ forma nō pōt dici actus: nō igitur dz dici forā ſed formarū. Eſt ēt forma ſz ſe totā pfectio mãe: q nō poſſet eſſe: niſi in ſe clauderet māz: q2 mā pfe ctionulli⁹ pōt eē: nō pt ēt eē cōpoſita ex plurib⁹ formis realr differētibus: q2 tūc eēnt plures forme ſbſtāti ales ī eodē: q ē ipoſe: vl ēt accñs eſſet dcēntie ſba: ſi altera il laꝝ formaꝝ cōponētiū eēt accñs q ē ipoſe. Si āt loqua mur de cōpōne q eſt ſm ītentionē: tūc cōpoſite ſunt oēs foꝛe que ſūt pter formā vltimam: ſiue forma vltima di caſ forā vlis: ſiue ēt forma: eli forma eni mixti cōtinet in ſe qcqd ptinet forma eli: ⁊ ad hec ampli⁹ vñ claudit in ſe gradū pfectiōis elalis forme: ⁊ gradū ēt pfectiōis altioris: qui tñ gradus in ea realr nō differūt. Et ideo eo intelligiſ eē ſm intentionē ex pluribus gradibus cō poſita: forma ēt vlis ponit gradū generalē pfectionis: q forā ſpālis in ſe claudit: ⁊ ſup addit ēt gradū ſpālez ſic ergo oēs forme pter vltimaz cōpoſite dnr. Materie ēt dicūtur cōpoſite: q2 oēs gradus forme ſpālis pter vl timū ſunt velud materiales: ⁊ ſic ſe tenēt: ſicut materia vl ēt h dicif: q2 mā mixti reſpiciēdo formā mixti reſpicit ēt pfectionē eli ſz tñ q īiſto īuenitur: ita q vltra reſpe ctuz ad pfectionē eli claudit reſpectū ad pfectionē alti orem: vel ēt h ītelligiſ pp gradus diſpōnū ſibi ſup ad ditos. ❡ Qō āūt dicif forma ſimplex in eē: h eſt pp ca rētiam real ⁊ nō ītentionalis compoſitionis.

❡ Textus.

❡ Sūt āt pmū nobis māifeſta ⁊ certa ꝯfuſa magis ⁊c.

❡ Qō ſexta.

SExto poſſet eſſe dubiū vtruz magis vlia ſint ꝑob magis notiora videtur q nō: quia magis vlia minus de perfectione hñt: que āt minus participāt de pfectiōe min⁹ ꝑticipāt de cognoſcibilitate: igiſ vlia ſunt minus ⁊ per cōſequens p poſterius nobis nota.

Ad hāc qōnem dōm eſt: ſm q ait Tho. q tanto ſunt aliqua cognoſcibilia: ſm ſe ⁊ naturā: ſuā quanto in en titate ſunt pfectiora: eo q vnūquodqz ſicut ſe hz ad eſſe ſic ſe habet ad cognoſci. Minus āt vlia perfectiorem entitatē habētia q magis vniuerſalia: vnde ⁊ ſz ſe ⁊ na turā ſuā ſunt eis notiora ⁊ prius nota: ſed ex parte no ſtra econtrario ſe habet. Naz intellectus noſter in ꝓce dendo de potētia ad actum: prius deuenit ad actū iper fectum q completuz: actus aūt iperfectus: quandam confuſionē ponit eo q ſolum actus completus princi piū perfecte diſtinctionis eē poteſt: ⁊ idcirco intellectui nro prius occurrunt confuſa q diſtincta. Uniuerſalia vero magis ad minus vlia cōparātur: vt cōfuſa ad di ſtincta: inquātū plura ſub ſe indiſtincte cōtinent: ⁊ id circo ipſa nobis inueniūtur eſſe notiora: q vis ſint de nā ſua minus nota: ⁊ p h patet ſolutio ad argumentū.

❡ Textus.

❡ Unde ex vlibus ad ſingularia opz ꝓcede re ⁊c.

❡ Qō ſeptima.

SEptimo poſſet aliquis dubitare vtrum ſingulare prius ſit notum itellectui q vniuerſale: ⁊ prius etiā obijciatur ſibi: videtur enim q ſic: quia vnūquodqz ſicut ſe habet ad eſſe ſic ēt ſe habet ad intelligi: ad eſſe āt per prius ſe habet ſin gulare q vniuerſale: quia eſſe primo: ⁊ per ſe: ē ipſorū ſingulariū: vniuerſaliū autem eſt ſecūdario ⁊ ex ꝯñti: quia vniuerſale nō habet eſſe niſi per eē ſuoꝝ ſingulari um: ergo ſingularia per prius debēt itellecta eē q vlia.

Ad hāc qōnē dōm eſt: q ſingulare nō pōt eſſe primo intellectū hui⁹ aūt declaratio eſt: q2 ad h: q alicui dicaſ aliquid per ſe ⁊ pmo cōuenire exigiſ q nō claudat in ſe aliquid poſt illud rōne cuius id attribuitur alicui. Nam ſi ali qd poſt clauderet illud attributū iā ſibi non primo: ſed ſecūdo ꝯueniret: quēadmodū quia poſſe ratiocinari at tribuiſ alicui ꝓpter rōnalitatē ipſoz: ⁊ hoc poſt ratio nale nihil claudit in ſignificato ſuo dicim⁹ q poſſe ra tiocinari per ſe ⁊ prio ꝯuenit ſibi: quia vero hic hō: vl tra h q eſt aīal rationale claudit in ſe iniduiduationez ⁊ deſignationē eius: dicim⁹ q poſſe rōcinari non per ſe ⁊ prio cōuenit ſibi: ſed ſecūdario: q2 in ꝗtuz reſeruaſ i ipo rō hoīs: cui illō prio ꝯueit: nūc āt ita ē q eē itelle cō uēit vnicuiqz p eē qdditatiuū q ē ſignatū diffōnis h āt vle ſic i ſe hz: q nihil claudit vltra ſeipm: ſicut nihil clau dit vltra ſua diffinientia pricipia: vñ māifeſtū eſt q eſſe itelligibile ſibi prio ꝯueit. Sigulaſ āt q2 vltra ipz qddi tatiuū eē: q ē ſignificatū diffōnis: claudit dſignationē ⁊ idiuiduationē ei⁹ nullo mō prio h hi q ſibi prio: ⁊ ſz q ipz ꝯueniat eē itelligibile: vñ ſoluz vle ē illō q ē prio obm itellect⁹. ❡ Ad argumētū i ꝯriū dōz ē q maior ꝓ poſitio nō itelligiſ de actu exñdi: q ꝯuenit ſingularib⁹ p pri⁹: ſed de eē qdditatiuo: q eſt ſignatū diffōnis. Hoc aūt ꝓprio ei cōpetit cui prio debeſ diffinitio: h vero p ſe ⁊ primo ſolū cōuenit vlibus. ❡ Qō octaua.

OCtauo poſſet aliquis dubitare: de hoc quo eſt ꝯtrouerſia inter Tho. ⁊ commentatoꝛ eſt vtrum vz genus componatur ex ſpe ciebus: videtur enim q ſic. Nam phyloſophus cum premiſiſſet: q prius nota ſunt nobis magis vniuerſa lia: adiunxit poſt h nota fiunt principia ⁊ elemēta di uidentibus h: ⁊ quia ſpecies vnum eſt de hijs que poſt talem diuiſionem nota fiūt: videtur q ſpecies ſit gene ris elementum: ⁊ per conſequens q eius compoſitionē ingrediatur.

Ad hāc qōnē dōm ē q genus pōt ſumi aut realr: aut ītētionalr: ⁊ ſi realr qdē ſumaſ ñ cōtinētiā ſimplr. Cū eni alia forā realis ſibi non debeaſ a formis ſpērū ei⁹: ſm ſpērum multiplicitatez: ſibi forme reales multiplices corrñdēt ⁊ multe realitates q̄s tñ in ſe continet indiſtincte: ⁊ id circo nō dicif vnū pp vnitatē forme: ſm q ait cōmēta toꝛ in. xq. meth. ſed ē vnū: ſm multarū formarū vnicā indeterminationē pp q dr in. vij. phycoꝝ: q iuxta ge nera latēt mlta: h ēt ſpēs generū eē ⁊ pricipia ponun tur: q2 vz genus realitatem aliā non habet vt dictum eſt a realitatibus ſuarum ſpecierum. Et forte q ſz hūc intellectum commentatoꝛ dixit: q genera componun tur ex ſpēbus. Si āt genus ītētionalr ſumaſ cū ſibi de beaſ vnus ſimplr cōcept⁹: de cuius intellectu nō ſunt cōceptus ſpecieꝝ eius: tūc ſpēs pricipia gene ꝝ nō erūt

nec dici poterit: q genus ex ſpēbus cōponaẗ. Nec etiā equoce erit pdicatū: ſed vniuoce: ⁊ ſm hūc intellectū crc do rbo. dixiſſe: q genus ex ſpeciebus non componitur. Unde apparet ratio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Suſtinent autē idem hec quodammodo ⁊ nomina ad rationem ⁊c.

¶ Qō nona.

NOno poſſet eē dubium vtrū diffinitū: prius nobis notū ſit: q diffinientia: ſicut hic ait Ari. Uidetur eni q nō: ſupra eni dictū ē q magis vlia ſūt nob prius nota: ſūt āt aliq̄ diffinientia vliora diffinito: igitur ſūt nobis nota prius q̄ ipſū diffinitū. ¶ Ad huius qōnis intelligētiā pſiderādū ē: q cū cognitio ponat motionē q̄dā virtutis cognoſcitiue ab obiecto cognito: ⁊ mouere ſit qōdā agere: ad agere āt ſe hz vnū quodq: ſicut ſe hz ad eē: neceſſarium ē q id cui pmo ⁊ p ſe debetur eē: pmo ⁊ p ſe moueat vim cognoſcitiuā: ⁊ p ꝯñs q p ſe ⁊ pmo cadat i cognitiōe eius. Cui ꝟo eē p ſe ⁊ pmo nō debetur: ſed ſcdo: vel p aliud: h pmo ⁊ p ſe: iquātū tale: nō pōt p ſe ⁊ pmo mouere viꝫ cognoſcitiuā: ſed tm̄ ſcdario: nūc āt ita ē: q totū ē cui p ſe debetur eē: ptes āt ſunt ſcdario: qz nō niſi p eſſe toti⁹. Neceſſariū ē vtriq: q cognoſcitiue ꝟtuti cuicunq pmo occurrat ipm totū: idiſtincte p ſe ⁊ in ſe ipo repreſentans ptes: ⁊ q poſt ipſa uis cognoſcitiua pcedat i diſtinctā cognitionē ptiū. Et qz diffinitū totum eſt: ⁊ diffinientia ptes: idcirco opꝫ q intellectui pmo offeraẗ ſimplr: ⁊ ſꝫ ſe totū illud q ē diffiniēdū: ⁊ q intellectus deinde pcedēs ad diffinitionē ei⁹: diffinientia ipm diſtinguat ⁊ cōſideret diſtincte. Dicitur ergo diffinitū nobis eē notius noticia cōfuſa: qa prius nobis occurrit indiſtinctū: ⁊ deide p diffinientia cognoſcitur diſtincte: ita q iſta notiora nobis ipa ſunt ſm noticiā diſtinctā. ¶ Ad argumētuꝫ in ꝯriū dōm ē: q magis vle ſi accipiaẗ ſm q totū qōdā ē cōfundēs in ſe multas ſpēs: per ipm diffiniēdas: ſic debet pri⁹ nobis eē notū: ſed ſi ſumaẗ: vt ē ps minus vlis confuſa in eius continentia: ſic econuerſo ipſum min⁹ vniuerſale prius nobis notum inuenitur.

¶ Textus.

¶ Neceſſe āt ē aut vnū eē principiū: aut plura ⁊c.

¶ Lectio ſcda. Qō prima.

HIc primo querēdū ē: vtrū iquirere d pncipiis rerū nālium ptineat ad phiam nālē. Uidetur eni q nō: nulla eni ſcia inqrit pncipia ſui ſbi: vt declaraẗ i poſteriorib⁹ analeticis: ſed ſupponit ea tm̄: principia ꝟo rerū nāliū: ſunt pricipia entis mobilis: q eſt ſubm in phia nāli: igitur inqſitio de talib⁹ principiis: vt vr: ad phꝫ nālē nō pertinet.

Ad hāc qōnē dicēdum eſt: q qlibet ſcia vt accipiẗ ex prio poſteriorū accipit de ſuo ſubo qd ē: ⁊ ſi ē: nō pbādo. ſ. aliqō iſtorū: ſed vtrūq ſumēdo ſimplici acceptiōe: d paſſiōe etiā ſumit: nō ſi ē: ſꝫ qd ē: q d⁹ p nomē. Qō aūt ſubi accipiẗ accepta diffōne ei⁹ q̄ vocaẗ poſitio: ⁊ radix poſita: qz ſimpliciter abſq pbatiōe poniẗ i ſcia pro fundamēto ⁊ radice oium: q ſunt i ipſa dmōſtrāda. Nō pōt āt ſumi diffinitio niſi ſumātur diffinientia: que ſunt principia ſubiecti diffiniti. Quelibet igitur ſcia: ſꝫ h debet ſua ⁊ ſui ſubiecti pricipia accipere. Qō ſi h: que ſumit ignota ſint: oportet ea inquirere ⁊ inuenire ſine demōſtratione ⁊ poſt ad alia pcedere. ¶ Uerū ē āt qz eſt duplex via demonſtrādi: qa vna ex prioribus: ⁊ alia ex poſteriorib⁹ vt pote ex pricipiatis: vel ex effectibus. Et prima qdem via: nulla ſcia habet ſua principia probare. Poteſt tm̄

bene h facere per ſecundā viam: ſicut cōmētator ait: ſic autem videtur eē in pposito: pbatur eniꝫ: que ⁊ quot ſint rerū naturaliū ⁊ trāſmutabiliuꝫ principia: ex cōditionibus motus ⁊ trāſmutationis. Motus aūt nō cā: ſed effectus eſt talium principioꝝ: vnde patet ſolutio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Id quidem igitur ſi vnum ⁊ immobile ſit i quod eſt intendere: non de natura eſt intendere.

¶ Qō ſecūda.

SEcūdo poſſet forte aliqs querere vtrū nālis diſputare poſſit ꝯ negantē principia ipſius: videtur eni q ſicut quēadmodū enim ſcia cōmunis ad ſua pricipia ſe habet: ſic etiā: vt videtur: ſcia ſpecialis habet ſe ad ſua: pōt autem diſputare: ⁊ diſputat primus phs: ꝯtra ſua principia negātem: igitur pari rōne: vt videtur: artifex ſpecialis ſicut phs nālis: cōtra negātes ſua principia diſputare pōt.

Ad hoc dicēdum eſt: q nō eſt omnino ſimile de pria phia: ⁊ de phia nāli. Primus ⁊ enim phs verſaẗ circa ens: ſm ſuā totalitatē. Nihil autem poteſt adeo aliqs negare: qui nō cōcedat eſſe. Ex h aūt conceſſo: primus phs viā habere pōt ad diſputādū cōtra quēlibet: qui deſtruit pricipia eius: omnia enim h vel fundanẗ ſuper eſſe: vel ſupra partes eius: qz ꝟo phs naturalis non accipit ens i cōmunitate ſua: nō eſt neceſſariū eū qui negat principia ipſius: aliqd concedere q ad naturalem phyloſophum pertineat: ⁊ ex quo ipſe viam habere poſſit ad diſputanduꝫ contra eum. Poteſt aūt ſumere talem diſputationem: ⁊ adſumit ſubinducendo primum philoſophum. Unde pꝫ ſolutio ad argumētū.

¶ Queſtio tertia.

TErtio quia ſcientia cōis: que habet diſputare cōtra negantes pncipia dicitur eē metaphyſica: ⁊ dyalectica poſſet merito dubitare aliquis: vtruꝫ dyalectica ſibi ſubalternare poſſit ceteras ſcientias: ſicut metaphyſica: videtur enim q ſic: quia vt habetur in quarto meth. circa idem verſatur primus phyloſophus: ⁊ dyale. ⁊ vterq conſiderat de omnibus igitur ſi pria phyloſophia ſibi ſcias oēs ſubalternat pari ratione videtur q h debeat facere logyca.

Ad iſtam queſtionē dicēdū eſt: q de talibus ſcientiis pōt ſubalternatio duplex inueniri: vna quidē ſm modum ipſum argumentandi: quo ſciētie ſingule vtuntur: ⁊ alio modo ſm ipſam ſubſtantiaꝫ ſciētie. Et primo quidē mō dici poteſt q logyca ſibi ſubalternat ſingulas ſcientias. Moduꝫ enim argumentādi ipſa ſola conſiderat ſimpliciter: declarando per cām propter quid conditiones: ⁊ proprietates eius: quibus cetere ſcientie vtuntur: non dicendo de ipſis: niſi tantū quia: ⁊ non propter quid. Applicāt etiam ipa ad ſuas proprias materias. Si vero loquamur de ſubalternatiōe: ſecūdo mō ſumpta: q ē ppria ſubalternatio ſciaꝝ ſic vr̃ dōꝫ: q logyca: ceteras ſcias ſibi ſubalternet. ¶ Nā q̄uis ens rōnis q ē ſbm ei⁹ ſe ad oīa extēdat: nō tm̄ ſūt alie ſcie de ptib⁹ entis: iquātū cadūt ſub ente rōnis: ſꝫ iquātū cadūt ſub ente ſimplr: alias. n. oēs ſcie d entib⁹ rōnis eē dicerēẗ. Qz igr ens ſimplr ſm⁹ phs ꝯſiderat oꝫ oꝫtie q ſcie ſpeciales ꝯhūt ſbm ei⁹. Nā ⁊ ſi videanẗ ꝯhere ipm ens rōnis: h tm̄ nō directe faciūt: qz ens rōnis: ſed qz enti ſimplr equipaẗ: q cetere ſciētie habēt ꝯhere directe. ¶ Patet itaq ſolutio ad argumentum quāuis

quãuis eni logyca circa oĩa verſeꝛ: non tñ verſaꝛ circa ea inquãtũ pertinẽt ad ens ſimpliciter: ꝙ ſubiecta alia rũ ſciaꝝ ʒbũt directe: ſed ſꝫ ꝙ ſpectat ad ens ipſum rõ nis: vnde nõ eſt ſimile de ipſa ⁊ p̃hia prima. Hoc autez pfectius declarare magis pertinet ad librum metħ. ꝙ̃ ad iſtũ: ⁊ ideo dimittaꝛ ad pſens. ℭ Q̃õ quarta.

QUarto q: h̃ queri cõſueuit vtrum dictio excluſiua addita vni relatiuoꝝ reliquũ excludat: poſſet aliquis de h̃ forte dubitare: ⁊ videꝛ ꝙ nõ: qꝛ relatiua poſita cũ ſe ponãt ꝑ entia ſe ꝑimãt: ad excluſionẽ vni⁹ ſeqtur excluſio alteri⁹: ex q̃ ſeqtur: ꝙ ſi dicto excluſiua addita vni relatiuoꝝ reliquũ excluderet. Neceſſario ẽt excluderet illud: cui addiꝛ: ꝙ ẽ in cõuerti ens. Nõ videꝛ ergo ꝙ vni addita reliquũ excludat.

Ad hãc queſtionẽ dicũt aliqui ꝙ dictio excluſiua addita alicui: nõ excludit illa: que ſunt de pmo intellectu eius: nec que ſunt de eſſentia eius: ſicut addita hoi nõ excludit aial: qꝛ ipſemet hõ eſt aial. Habꝫ ãt excludere illa que nõ ſunt de intellectu primo: ẽt ſi ſint de itellectu ſcdõ: vnũ ãt relatiuoꝝ: nõ ẽ de pꝛio itellectu alteri⁹: ⁊ ſi ſit de ipſi⁹ itellectu ſcdario: ⁊ id circo dictio excluſiua vni relatiuoꝝ addita: hꝫ reliquũ excludere.

Sed iſta nõ ſunt ſufficiẽter dicta. Riſibile eni nõ eſt de intellectu hoĩs: nec hõ de itellectu primo riſibil. ⁊ tñ dictio excluſiua vni ipſoꝝ addita nõ excludit reliquum. Sicut enim: ſi tñ homo eſt aial eſt: ⁊ ſenſibile eſt: ſic ẽt ⁊ riſibile eſt. E conuerſo ẽt: ſi tãtum riſibile eſt: homo eſt.

Et id circo dõm eſt melius ꝙ dictio excluſiua addita alicui: excludit ea oĩa que ſic diuerſa ſunt ab illo: ꝙ nec ad quidditatem eius pertinẽt: nec ad ipſam cõſequũtur ⁊ vez eſt aũt ꝙ ꝯñã quidditatẽ alicuius poſſunt accipi dupl'r: qꝛ aut in concreto: aut in abſtracto: ⁊ ſi ſumantur quidem in concreto dictio excluſiua ipſis addita: non excludit ea quoꝝ quidditatẽ ꝯſequũtur. Nã qꝛ ipſum met. riſibile eſt hõ: nõ valet: tñ riſibile eſt: ergo hõ nõ eſt. Si ãt iſta ſumãꝛ in abſtracto: tunc dictio excluſiua: ipſis addita excludere habet illa: que ſequũtur: vnde bñ ſequiꝛ: tñ riſibilitas eſt: ergo hõ nõ eſt. Nõ eni riſibilitas eſt hõ: ⁊ ab ipſo ẽt euidẽter abſtrahit. Si vero iſta pcedentia ſumãtur in cõcreto: talia ꝯñia dictio excluſiua illis adiũcta nõ excludit: nec abſtractiue: nec ꝯcretiue ſumpta. Unde nõ ſeqtur tñ hõ eſt: ergo riſibilitas nõ eſt. Naz quãuis hõ in ſua ſignificatiõe riſibilitatẽ non ĩcludat ipſam tñ nõ excludit: ⁊ hꝫ de neceſſitate ꝯſequẽtẽ ꝙ nõ ꝯtingit de accidẽtibus cõib⁹. ℭ Si vero iſta pcedẽtia ſumantur in abſtracto. Hec ꝯñia per dictionẽ excluſiuã: tũc bene excluduntur: vnde bene ſequitur tñ humanitas eſt: ergo riſibilitas nõ eſt. Nũc aũt vnũ relatiuorũ nõ eſt: nec de eſſentia alterius: nec originaꝛ ẽt ab ipſo quin magis: ſic diuerſa ſunt: ꝙ etiam habent adinuicẽ oppoſitionẽ: ⁊ idcirco dictio excluſiua alteri ipſorũ addita bene poteſt excludere ⁊ excludit reliquuz: vnde optime valet tñ pater eſt: ergo filius non eſt.

Ad argumẽtum factuz in contrarium dicendum eſt: ꝙ dictio excluſiua vni relatiuorũ addita: directe: ⁊ per ſe relatiuũ oppoſitũ excludit: ꝙ aũt tollaꝛ illud cui additur: h̃ ipſa per ſe non facit: ſed h̃ per accidens contingit: quia ſolum ratione ſui correlatiui ꝙ aufertur. Unde ex vi excluſionis non valet: tãtum principium eſt: ergo principium non eſt: quãuis ſublato principiato: rediri poſſit poſtea ad negatiuam eius.

ℭ Textus.

ℭ Nobis autez ſubijciantur que ſunt natura aut omnia aut quedam moueri ⁊c̃.

ℭ Q̃õ quinta.

QUinto aũt dubitaret forte aliquis vtruz naturalis pbet motũ eẽ; vr̃ eni ꝙ ſic: qꝛ in. viij. phy. pbaꝛ ꝙ impoſſibile eſt oĩa entia eſſe imobilia: ⁊ ꝙ neceſſariũ eſt aliq̃ moueri: h̃ aũt eſt pꝛobare motum eſſe: ergo ⁊c̃.

Ad iſtã q̃õnem dicunt aliq ꝙ cũ corpus mobile ſit illud ꝙ natũ eſt moueri: ſi poſſet ph̃s nãlis pbare: ⁊ pbaret ẽt corpus eſſe mobile: ſtatim ipſe pbare ẽt eẽ motũ aptitudĩe vel actu: ⁊ qꝛ nos ſupra demõſtrauimus ꝙ corp⁹ mobile eẽ nãlis pbat: ꝯſequiꝛ ẽt ꝙ pbet eẽ motuz: ꝙ ẽ cõtra id ꝙ ph̃s ait in lectiõe iſta (Nobis ãt ſubijciãtur que nã ſunt oĩa: aut quedã moueri) ℭ Sꝫ de facili apparet ꝙ iſta nihil valet. Si eni non ſupponẽdo eẽ mobile ⁊ pbaret eẽ corpus mobile bñ ſequereꝛ ipm pbare motũ eẽ. Nũc ãt ſic ẽ: ꝙ ente mobili ſuppoſito: ⁊ ſuppoſito ẽt ex ꝯſequẽti motu in. vj phy. pbat ꝙ mobile ẽ corpus: ⁊ ꝑ hũc modũ pbat corpus mobile eẽ: ſꝫ dclarationẽ ſupra aſſignatã. Vez ẽ aũt ꝙ i. 8. phy. pbat q̃dã entia eẽ que mouẽtur: ſumẽdo ꝑſonã pmi ph̃i. Lcõ. vj.

SExto poſſet aliquis dubitare: dato ꝙ nãlis motũ eſſe nõ demonſtret. Utrũ h̃ poſſit demõſtrare. Videꝛ ꝙ nõ. Quicunq; eni ſupponit diffinitũ: nec ipꝫ demõſtrare põt: ſupponit ẽt diffiniẽs nec valet ipſum pbare demonſtrando. Nãlis aũt ph̃s ſupponit nãm eẽ: nec põt iſtud demõſtrare: igiꝛ neceſſariũ ẽ ꝙ motũ ꝙ põiꝛ i nãe diffõne nõ poſſit demr̃are eẽ.

Ad hãc q̃õnem dicũt aliq ꝙ nãlis nõ põt demõſtrare motũ: cui⁹ rõ ſm eo eſt: qꝛ pma paſſio ſibi de ipſo non pt demõſtrari. M[illegible]us ãt ẽ pꝛia paſſio corpis mobilis ⁊ id circo nõ pt a ph̃o nãli dmõſtrari de ipõ. Pꝛobatio ãt maioris ſꝫ eos ẽ: ꝙ cũ dmõſtratio pcedat ex imediatis: id ꝙ imediatũ pꝛĩcipiũ non hꝫ nũq̃ dmr̃abiꝛ: pꝛia paſſio aliud pꝛĩcipiũ nõ hꝫ niſi ſbi q̃dditatẽ: h̃ ꝙ nõ reſpiciꝛ imediate ipaz: ſꝫ mediãte eẽ i actu ꝙ ñ cadit i dmr̃atiõe: vñ mãifeſtũ ẽ: ꝙ ipa aliqd ñ hꝫ: ꝑ ꝙ dmr̃ari poſſit.

Sed iſta nõ ſũt alicui⁹ momẽti. Dicit eniz ph̃s i pꝛio poſterioꝝ: ꝙ ſcia d ſbo accipit qd ẽ: ⁊ ſi ẽ: de paſſiõe ꝟo nõ accipit ſi ẽ: ſꝫ h̃ ipſa demõſtraꝛ. Cũ ergo prima paſſio non ſit ſubiectum nõ debet verificari de ipſa id ꝙ de ſubiecto diciꝛ: ſed illud ꝙ dicitur de paſſione: ſm igiꝛ Ariſt. ſniam manifeſtũ eſt ꝙ ſcientia poteſt: ſi eſt de paſſione demonſtrare tam prima q̃ ſcda. ℭ Et pꝛeterea prima paſſio aut ipſamet. eſt cauſa propter quid ſue inherẽtie: aut nõ. Pꝛimũ dare nõ poteſt. Accidẽtis eni ineſſe eſt ipſum eius eſſe. Nõ eſt aũt accñs cauſa pꝑter qd ſui eſſe: qꝛ cauſa talis eſt cã originatiua rei. Nihil. ãt originaꝛ a ſeipſo. Igiꝛ nulla paſſio pt eẽ cã iherẽtie ſue i ſbo. Eſt igꝛ aliqd aliud ab ea. h̃ aũt nõ põt eſſe accñs: qꝛ tũc ſil'r de accidẽte illo quereret: ⁊ ſic eẽt pcedere in ifinitũ. Eſt igiꝛ talis cauſa ipa q̃dditas ſbi. Quod ẽt pꝫ ex eo: qꝛ ſubſtãtia mã cũ forma ẽ cã oĩuz accñtiũ: vt dr̃ i fine hui⁹ pmi. ℭ Accñia ãt ꝑpꝛia ñ attribuũꝛ ſbo gr̃a mãe: qꝛ talia ſũt accñia ꝑ accñs q̃ attribuũꝛ ſibi aut gr̃a foꝛe aut gr̃a ꝯiũctõis ei⁹ cũ mã: i q̃ ꝯiũctiõe ipa rei eẽntia ꝯſiſtit: hꝫ igꝛ pꝛia paſſio cãz ꝑꝑ qd: q̃ mediũ ẽ dmõſtratiõis ⁊ ꝑ ꝯñs dmr̃ari pt. Sꝫ ſi dicaꝛ ſicut iſti dicũt ꝙ itra talẽ cãz ⁊ pmã paſſionẽ cadit eẽ actu mediũ: appꝫ ꝙ h̃ ſtare ñ pt. Quãdo

cũq; enĩ m aliq̃ res aliq̃d attributũ reſpicit mediãte aliq̃
neceſſariũ eſt ꝙ ipſum reſpiciat ẽt illo mediãte cui illo
intra mediũ debeᷓ primo. Quẽadmodũ q: aial reſpi-
cit aptitudinẽ ad rõcinãdum mediante rõnalitate. que
primo cõuenit hoi. reſpicit ẽt dictam aptitudinẽ medi
ante hoie. Si ergo quidditas ſpẽi reſpicit paſſionẽ pri-
mã mediãte actu q̃ic. ꝙ primo debeᷓ idiuiduo de neceſ-
ſitate ipſam reſpiceret in diuiduo ſuo mediãte. ⁊ ſic ꝑma
paſſio eſſet accñs per accñs: ꝙ eſt ipoſſibile oĩa eni en
tia que a ſpẽ reſpiciunᷓ mediãte idiuiduo ſunt accidẽ
tia ꝑ accidẽs. Uñ manifeſtũ ẽ ꝙ q̃dditas ſpẽi ſua ꝓpria
accidẽtia reſpicit immediate. Nã ⁊ alr nulla demon-
ſtratio cõpletã per ſe faceret ſciam: q: per ſe q̃õnẽz ꝓpẽ
q̃d nõ valeret terminare. Et ꝓpterea Tho. dicẽs ꝙ na
turalis debet ſupponere ⁊ nõ probare motũ eſſe: nõ ad
duxit aliã rõnẽ: niſi ꝙ nãlis ſupponit nãm. ⁊ in diffini
tione nature debet poni motus.

Sed contra hanc poſitionẽ thome poſ
ſet ẽt eſſe cauillatio. Om
ne eni ꝙ cãm habet ꝓpter q̃d. que nata eſt eẽ mediũ, in
demõſtratione demõſtrari põt. talẽ aũt cãz habet mo
tus: cũ ſit paſſio: igiᷓ motũ eſſe in phylpſophia natura
li cuius eſt ꝯſiderare cãz iſtã demõſtrari poteſt. ¶ Et id
circo ꝯſiderãdũ eſt ꝙ cũ eis paſſio ſm nãm ſuã demõ-
ſtrari poſſit: poteſt ẽt ⁊ motus inquãtũ eſt de nã ſua de
mõſtrari. Sũt aũt quedã paſſiones: nobis minus no-
te: q̃ſi ſit nã ſui ꝓprij ſbi: ⁊ tales nõ ſolũ ſm nãm ſuã: ſz
ẽt ſm nos per diffinitionẽ ſui ſubiecti demonſtrari poſ
ſunt. quedã ꝟo alie ſunt nobis magis note q̃ nãe ſuoꝝ
ſboꝝ. Et tales quãuis de ſua nã per diffinitionẽ ſui ſbi
demõſtrari poſſint: nõ tñ quãtũ eſt ex parte nr̃a per ip
ſaz demõſtrari poſſunt. De nũero aũt taliũ eſt ipſe mo
tus: vñ ⁊ accipiᷓ in diffinitione nãe: que eſt principiũz
ipſius: habet ergo ex ſua nã vñ demonſtrari poſſit. ſed
hoc nõ habet ex parte nr̃a. ⁊ id circo in ſcia nãli ipſum
ſupponere debemus: ⁊ h̃ eſt itellect⁹ thome.

¶ Textus.

¶ Primum autem maxime eſt omnium propriũ ⁊c.

Lcõ. iiij. Qõ ꝑma.

QUia ḣ Ariſt. dicit ꝙ ipoſſibile ẽ acci
dẽtia ſepari a ſubſtãtia: poſſet
hic merito dubitare aliqs: vtrũ nullo mo
do fieri poſſit de aliq̃ accidente ſine ſubie
cto ⁊ videtur ꝙ non: q: id ꝙ eſt de rõne alicuius non
põt ab ipſo tolli ſine corruptione eius. Eſſe aũt in ſbo ẽ
de rõne accñtis: igiᷓ ipoſſibile eſt ipſum fieri ſine ſubie
cto: niſi ab eo totaliter tollaᷓ nã accidẽtis.

Ad hanc q̃õnem dõm eſt ꝙ virtute nullius
cauſe ſcẽde põt accñs ineſſe ſine ſub
iecto ⁊ ꝯſeruari: bene aũ h̃ põt fieri virtute cauſe prime
cuius declaratio eſt: q: ꝙ de ſua nã depẽdet ad ſubie-
ctũ: ⁊ originaᷓ ẽt ab ipſo: neceſſario ſz nãlẽ ordinẽ: ha
bet in ſbo eẽ: accidẽtia ex ſua nã dependẽt ad ſbm vt in
fra deo volẽte declarabiᷓ: ⁊ originãᷓ ẽt ab ipſo: q: ſubie
cta mã cũ forma cã eſt oium accidentiũ: igiᷓ neceſſario
oẽ accñs ſz nãlẽ ordinẽ habet in ſubiecto eẽ: ⁊ per ꝯñs
ſine ſbo fieri nõ p̃t: niſi ab eo tñ q talẽ ordinẽ imutare
põt: nihil aũt itra hũc ordinẽ iclufum põt imutare ipz
⁊ q: oĩs cã ⁊ nã p̃ter deũ eſt in tali ordĩe ꝯcluſa: patet ꝙ
nulla ſcẽa cã accñs põt ſine ſbo icẽ ꝯſeruare. Quia ve-
ro deus b̃ndict⁹ ſupra totũ talẽ ordinẽ eleuat⁹ ẽ: nec ip
ſe huic ordini ſed ordo ſibi ſubiacet: põt nõ obſtante ne
ceſſitate talis ordinis: cui nõ eſt ſubiecta ⁊ alligata ſua
ꝟtus: accñs in eſſe abſq; ſbo ꝯſeruare: ſed vtrũ h̃ poſſit
de oĩ accidẽte: q: quidã dicũt ꝙ h̃ nõ poteſt niſi de ſola
q̃titate: infra ſi tñ placitum fuerit ſibi oſtendetur.

Ad argumentum in cõtrarium
Rñdet Tho.
in. iiij. ſniaꝝ dicẽs ꝙ eẽ in ſbo nõ ẽ de rõne accñtis: ſz
eẽ receptibile i ſbo: ſz h̃ dicat ꝙ eẽ i ſbo de rõne accñtis
eſt: ⁊ id circo ne ꝯdictio videaᷓ eſſe in dictis tanti viri
Dicẽdum eſt ꝙ eſſe in ſubiecto actu nõ eſt de rõne acci-
dentis; ⁊ ſic intelligit in q̃rto ſentẽtiaꝝ. Eſſe ꝟo in ſub
iecto ſm aptitudinẽ ẽ de rõne ei⁹: ⁊ ſic intelligit in libro
iſto. Et accidẽs quidẽ a ſubiecto ſeparatum ſemꝑ retinet
nãz illã: per quã eſt aptũ natũ eẽ in ſbo.

¶ Textus.

¶ Hec. n. oĩa differũt multũ: ⁊ ſũt ipoſſibilia dicẽ ⁊c.

¶ Qõ ſcẽa.

SEcundo quis poſſet dubitare
q: videᷓ q̃d Ari. ſup
ponat ꝙ ꝓbare debet. Nam antiqui po-
ſuerunt quantitates dimenſiuas eẽ ſub-
ſtantias: ſicut in ſeptimo meth. apparet:
⁊ etiam in. v. ipſe autem in ratione ſua ſupponit: ꝙ
quantitas non ſit idem cum ſubſtantia. ¶ Sed dicen-
dum eſt: ꝙ ſbſtãtiã: ⁊ q̃titatẽ differre nãlis h̃z differre
ex trãſmutationib⁹ que in eis ſunt: que inueniunᷓ eẽ dif
ferẽtes. Et quoꝝ trãſmutationes differẽtes ſũt neceſſa
riũ ẽ ẽt ipſa differre. Nã trãſmutatio i quãtitate eſt au
gmẽtum ⁊ decremẽtũz: trãſmutatio ꝟo in ſubſtãtia eſt
generatio ⁊ corruptio. Poteſt aũt aliq̃d augeri vel de-
creſcere abſq; eo ꝙ generẽ ⁊ corrũpaᷓ. Unde ex hac di
uerſitate trãſmutationũ manifeſtũ ẽ: ꝙ q̃titas differt
a ſubſtãtia. Hoc autem manifeſt⁹ apparet ex his que
dicũtur in libro de generatione: vbi agiᷓ de iſtis ſpali-
bus trãſmutationibus: vñ ⁊ forte ꝑꝑ hoc Ari. in hoc li-
bro i quo agit de motu in cõtinuã declaratione p̃ctranſi
ſit: ⁊ ſupponit illa differre tanq̃ declarãdũ ex his que
in ſequẽtib⁹ libris dicere volebat.

¶ Textus.

¶ Amplius quoniam ⁊ ipm vnum multiplr dr̃ ⁊c.

¶ Qõ tertia.

TErtio dubitare poſſet aliquis de
ſecunda ratione Ariſto. da
to. n. ꝙ oia eẽnt vnũ ꝯtinuitate: ⁊ cõtinuũ
illd diuidi nõ poſſet: ſic dicim⁹ de corꝑe cele
ſti: nõ vr̃ ꝑꝑ hoc ꝯcludi poſſe ulla mltitudo
¶ Ad ꝙ dicẽdũ eſt ꝙ in eis ꝯtinuo eſt dare partẽ extra ꝑ
tem: ita ſe habẽtes ꝙ vna eaꝝ nõ eſt alia: ⁊ ex hoc neceſ
ſariũ eſt ꝙ ſtatiz poſito cõtinuo q̃dã ponaᷓ multitudo.
¶ Itẽ q: oẽ ꝯtinuũ eẽntia ꝯtinuitatis ẽ in iſinitũ diui
ſibile: ſi idiuiſibilitatẽ h̃z: oz ꝙ hoc hẽat ex nã alia adiũ
cta: ſicut de celeſti corꝑe apparet: ⁊ ſic ponunᷓ ſtatim
plures nãe: q: nã cõtinui ex qua diuiſibilitatẽ h̃z: ⁊ nã
adiuncta ex q̃ ſortitur indiuiſibilitatẽ.

¶ Textus.

¶ Utrum vnum aut plura: pars ⁊ totũ ⁊c.

¶ Qõ quarta.

QUarto poſſet eſſe dubium de toto
etherogeneo: vtrũ aliqua
i ſua parte differat eẽntialiter: videᷓ enim
primo ꝙ non. Que enim differunt eſſen-
tialiter differunt in principio. cõſtitutiuo
quod eſt eſſentialis forma rei. Pars autem a ſuo toto
in tali ꝑncipio nõ differt: q: ſm Tho. eadem eſt forma
ſubſtãtialis in toto ⁊ in parte: igiᷓ pars a toto eẽntiali
ter nõ differt. ¶ In cõtrariũ aũt ẽ: q: cũ rõ ſit ſermo exꝑſ
ſiuus q̃dditatis: eẽntie q̃ ſunt idẽ eẽntialr: oz ꝙ ſint idẽ
ſm rõnẽ: ſed pars ⁊ totũ nõ ſunt idẽ ſm rationẽ: q: tũc
etiã oẽs ptes que ſũt in toto etherogeneo: eẽnt eiuſdẽ rõ
nis: q̃d eſt ipoſſibile: ⁊ cõtra rationẽ toti⁹ etherogenei:

igitur impoſſibile eſt partem talis totius non differre eſſentialiter a ſuo toto.

Ad hãc queſtionẽ dicẽdũ ẽ: ꝙ ea ꝓprie ptinẽt ad eſſentiã ⁊ qdditatem alicuius:q̄ ingrediunt̃ ipſaꝫ: virtus aũt ⁊ opatiões eſſentiã eius nõ ingrediunt̃: ſꝫ ſic eam cõſequũtur ꝙ ipſa integra ⁊ cõpleta: quãtũ ad oĩa q̄ ſũt de rõne ſua: p̃intelligit̃ vtriq̄ꝫ. Cuꝫ ergo forma ſit de intellectu ⁊ ratione qdditatis rei: tanq̄ꝫ eius pma: ⁊ itrinſeca perfectio: opꝫ ꝙ actus ⁊ ꝯplemẽtũ eius ſit q̄tũ ad ſuã ſbaꝫ ſimplr: ⁊ nõ ꝑ determinationẽ ad virtutẽ aliquã: q2 tũc virtus foret itriſeca eſſentie: qđ eẽ nõ põt: ⁊ q2 ipſa ſic ſimplr ſupra pncipiũ eſt oium virtutũ ⁊ opationum ipſam conſequẽtiũ: que oẽs in toto tñ ſunt. Cõcluditur ꝙ ipſa ſic cõſiderata ſit pma ⁊ ꝓpria ꝑfectio toti⁹ ⁊ partiũ: nõ ſm qđ diſtincte: ſed ſm ꝙ vnite ſũt in toto ita ꝙ ſm hunc modũ nõ cadit ibi rõnum vlla multitudo: vez q2 virtutes organice nõ ſũt nate eam cõſeq̄: niſi ſub certa organoꝝ diſpõne in quãtũ vltra eſſentiã ſupradicto mõ ſumptã ſuꝑaddunt̃ varie organoꝝ diſpõnes originare hꝫ virtutes diuerſas ad cõplemẽtũ diuerſaꝝ partiũ. Et ſm hoc inueniunt̃ ptes abinuicẽ ⁊ a toto in forma ẽt diuerſificari. Nã ad totũ forma ſic ſe hꝫ: ꝙ in ipſo nata ẽ originare ſuo mõ oẽs virtutes ipſaꝫ ꝯñtes. Ad vnã ꝟo p̃tẽ ſic ſe hꝫ ꝙ in ipſa nõ põt originare quãlibet: ſꝫ illã tñ que illius ptis cõgruit diſpõni: ⁊ ſꝫ hoc ps a toto. ⁊ ab alijs ptib⁹ ſꝫ rõnẽ differt.

¶ Textus.

¶ Vñ ſi rõ e vnũ ſit q̄ ſit oĩa: ſicẽ tunica ⁊ idumẽtũ ⁊c.

¶ Quõ ſcḋa.

Quinto poſſet aliq̄s dubitare: q̄uõ ſequat̃ ex argumẽto Ar. ꝙ ſit eadẽ rõ entis ⁊ nõ entis. Si. n. oiuꝫ entium ſit eadẽ rõ: q2 ꝯtraria ſt entia habebũt eandẽ rõnem: ⁊ ſilr cũ bonum ⁊ malũ ſint cõtraria ſũt eſſent eiuſdẽ rõnis: ⁊ nõ bonuꝫ ſm ꝙ ſtat ꝓ altero contrario erit cũ bono idẽ rõne. Et q2 nõ bonũ vt ſtat ꝓ altero cõtrario eſt ens: nõ videt̃ ex hoc ꝯcludi poſſe quod eadẽ ſit rõ entis ⁊ nõ entis. ¶ Ad hoc ẽt dici põt pmo vt ſaluem⁹ deductionẽ tho. qđ ⁊ ſi nõ bonũ ſit ens: nõ tñ ẽ illud ens: qđ tollitur ꝑ negationẽ iſtã ei additã: ⁊ quãtũ ad hoc hꝫ rõnẽ nõ entis. Unde põt ſic deduci: id qđ eſt nõ bonũ eſt idẽ bono: ſed nõ bonũ ponit nõ eẽ boni: igitur ꝙ nõ eſt idẽ ẽ cũ eo ꝙ eſt: vtputa ꝙ nõ eſt bonũ: cũ eo qđ ẽ bonũ. ¶ Uel dicẽdũ ꝙ cũ ea quoꝝ ẽ vna ratio ſint vnum: ſi eadẽ ratio eſt albi cũ rõne nigri: ponẽt iſta aliqđ vnum qđ dicet̃ albuꝫ nigrum. Cuius ratio erit ipſa rõ albi: ipſa rõ nigri. Nũc ãt nihil eſt albũ nigrũ: q2 cũ illud ſit nihil cui de ſe nulla eſſentia debet̃ ⁊ albũ nigrũ ſit tale: opꝫ ipm eſſe nihil: ſicut hyrcoceru⁹ ẽt eſt nihil: ex quo cõcluditur: ſtãte p̃ſata poſitione: ꝙ vna ⁊ eadẽ erit ratio entis ⁊ nihili.

¶ Textus.

¶ Conturbati ſunt autem ⁊ poſteriores quemadmodum ⁊ antiqui ⁊c.).

¶ Lectio q̄rta. ¶ Quõ pma.

Poſſet aliq̄s dubitare: q̄uõ viri exercitati in philoſophia potuerũt moueri ad ponẽduꝫ tã irrõnabilẽ poſitionem. ¶ Ad huius ergo euidentiã conſiderãdum eſt: ꝙ tales philoſophi non perceperunt aliud principium niſi materiam ⁊ hanc auteꝫ ipſi cogebantur ponere nõ differre a nã quantitatis dimẽſiue. Cui⁹ declaratio ẽ: q2 idẽ eſt rõ ⁊ pncipiũ eẽndi vnicuiq̄ꝫ: ⁊ rõ atq̄ꝫ pncipiũ diſtinguẽdi: rõ autẽ eẽndi ipſi potẽtie ẽ act⁹ ꝓprius ipſius: igit̃ opꝫ qđ ẽt ex actu rõ diſtinctionis potẽtiaꝝ aſſumat̃: ⁊ q2 ſublata diſtinctionis rõne: neceſſariũ eſt ipſam diſtinctionẽ ẽt auferri: ex quo diſtinctio potẽtiaꝝ ſumit̃ ex diſtinctione actuũ: neceſſarium eſt qđ diuerſitate actuũ ſublata potẽtiaꝝ diſtinctio tollatur: ſicut ẽt de mã apparet: que ſb diuerſis formis diſtincta inuenit̃: ſi tamẽ p̃ſcindãtur ab ea ꝑ intellectuꝫ oẽs forme: remanebit ſtatim oino indiſtincta. Antiq̄ autẽ philoſophi abſtulerũt diuerſitatẽ actuum ſubſtãtialiũ ⁊ accidẽtaliũ: q2 nullũ actũ ſupra eſſentiam mãe ſubſtãtialẽ poſuere. Hic ãt fuerũt coacti ponere: ex eo ꝙ ponebãt ipſam mãm actu exiſtẽtẽ. Nullũ eni actu exiſtẽs ſubiectũ eẽ põt actuũ ſubſtãtialiũ: ⁊ ſi poſſit eſſe ſbm actuũ accidẽtaliũ. Act⁹ ẽt accidẽtales ꝓpos nõ ponebãt: niſi illos qb⁹ q̄ntitas dimẽſiua termiat̃. Uñ ⁊ dicebãt penes rarefactionẽ diuerſaꝫ ⁊ condẽſationem: ex vno pncipio entia diuerſa ꝓuenire. Raritas aũt ⁊ dẽſitas ſũt q̄dã q̄ntitatis terminatiões. Sic ergo actũ ſbalem: nõ diſtinguebant ab eo: quo q̄ntitas dimẽſiua terminatur: ⁊ ꝑ ꝯñs neceſſariũ erat eos nõ diſtinguere naturã p̃ie mãe: a nã q̄ntitatis dimẽſiue: q̄ eſt q̄dã forma ⁊ quidam actus. Ex h̄ autem apparet q̄uõ cogebãtur ponere entia nõ diuerſificari in eſſe. Natura enim quãtitatis dimẽſiue ꝑ ſuas terminationes nõ diuerſificat̃ eſſentialit̃: q2 ipſa ex ſe eſt eſſe actus: cui h̄ oĩa accidũt: ⁊ ipſam per ꝯñs diuerſificãt tñ accñtaliter: ⁊ idcirco dicebant antiqui phi omnia eſſe vnum.

Sed vlterius conſiderãdũ eſt ꝙ dictaꝫ nãm dimẽſiue quantitatis dupliciter cõſiderare poſſum⁹: q2 vno modo ſimpliciter: ⁊ ſm ſe: ⁊ ſic eſt receptiua oĩs terminationis: ⁊ ꝑ ꝯñs nullã de ſe habet: ſicut enim ꝙ eſt receptiuũ oium colorũ ex ſe nullũ colorẽ habet: ⁊ ꝙ eſt receptiuũ oiuꝫ ſonoꝝ ex ſe nullũ habꝫ ſonũ: ⁊ natura prima que eſt receptiua omniũ formaꝝ ſbaliũ: ex ſe nõ habet aliquaꝫ formaꝫ: ſic ẽt nã q̄ntitatis dimẽſiue: quia eſt receptiua omniũ terminationũ opꝫ ꝙ ex ſe nullam hẽat terminationẽ ſibi ꝓpriã: q2 impediret receptioneꝫ aliarum. ¶ Dimẽſio aũt ſine terminatione infinita eſt: vnde manifeſtũ eſt: ꝙ h̄ ens: ꝙ dicitur dimẽſiua quantitas: in ſe ſimpliciter cõſideratũ qđ infinitũ eſt. ¶ Opꝫ etiam ꝙ ſit vnũ infinitũ tñ: ſi enim multa eſſent: cũ plures corporee dimẽſiões nõ poſſint ſimul eſſe: oporteret neceſſario vnã eſſe extra aliã: ⁊ per ꝯñs vna foret ad aliam terminata. Quia igitur de ſe interminata eſt: vt oſtendim⁹ opꝫ ꝙ ſit vna tñ. Ulteri⁹ etiã cõſiderabãt ipſam ſic ſꝫ ſe acceptam non debere dici factam: q2 omnis factio in aliquid terminatũ tẽdit: oſtẽſum eſt aũt ꝙ talis natura de ſe interminata eſt. ¶ Oporteret etiam vlteri⁹ ꝙ immobilitatẽ habeat. Motus enim localis: aut rect⁹ ẽ aut circularis. Motu aũt recto nõ mouet̃ aliquid: niſi terminatũ ſit ad aliquẽ locũ ſibi cõtiguũ: ad quẽ moueri poſſit: motu ẽt circulari nihil moueri poteſt: niſi determinatum ⁊ finitum.

Ulterius etiam nihil mouetur motu alterationis ad aliquam qualitatẽ, niſi maneat ſub qualitate oppoſita: quẽadmodum nihil mouetur ad albedinem niſi ſiet ſub nigredine ⁊ vel ſub aliquo medio colore. Et oĩs talis qualitas ponit in quantitate terminationem: ſic autem ẽ de motu decrementi ⁊ augmenti.

Secũdum igitur hanc viã procedẽdo excuſare poſſumus meliſſum dcõ. ſ. ꝙ ipſe reſpiciens ad interminatam quantitatem poſuit ens ꝙ continet entitatẽ oẽm eſſe vnũ: nõ factũ: īfinitũ: imobile. Si ãt reſpiciam⁹ dimẽſionẽ ipſam: ſm ꝙ ſtat ſub certis terminationi-

bus: ſic eſt neceſſario finita. Et ſm hoc dicere poſſumus ꝙ eã ꝑmenides reſpexit: qui poſuit ens finitū: ⁊ quia ſenſus eã nõ ꝑcipit niſi ſub certa terminatione: quomodo multiplicari ⁊ partiri inuenitur: idcirco plura poſuit ſm ſenſum ⁊ motū etiã eodẽ modo. Quia vero realis intellectus nõ diuerſificat̃ niſi ꝑ eſſe diuerſificationẽ eſſentia aũt oium videbat̃ eſſe vna: dixit ipſam ſm rem ⁊ ſm intellectũ nõ trãſmutari: neqꝫ eſſe multa: ſed eẽ tantũ vnum. Iſte igitur eſt vnus modus excuſandi iſtos verũ eſt aũt ꝙ ſimplicius in cõmen. ec. ⁊ mũ. allegans ꝟba iſtoꝝ dicit eos intellexiſſe de pria cã: que de⁹ eſt: reſpectu vel operatione cui⁹ alia non entia dñr: qꝛ ex ſe ꝙ ſint habere non videntur.

℄ Textus.

℄ Quõ qdẽ igit̃ meliſſus ꝑalogizat manifeſtum eſt.

℄ Quõ ſcda

SEcundo poſſet quis dubitare: verum valeat prima ratio meliſſi: qua dicitur ꝙ eſt factū: habet pricipiũ: ergo ꝙ nõ eſt factũ nõ habet pricipiũ: videtur enim ꝙ ſic: qꝛ quãuis a deſtruction ͤ antecedẽtis in terminis non conuertibilibus nõ teneat: valet tñ bene i hijs: que cõuertuntur: ſicut hoc ſi riſibile eſt homo eſt: ſed riſibile nõ eſt ergo hõ nõ eſt. Eſſe autem factum ⁊ principium hr̃e cõuertuntur ſibi inuicem vt videtur.

Ad hoc dicendum eſt: ꝙ factū pt̃ accipi dupliciter: vno quidẽ mõ pro omni eo ꝙ eſt ab alio ꝓductũ: ⁊ ſic factũ eẽ ⁊ habere principiũ adinuicem conuertunt̃. Alio modo põt accipi factũ pro eo tñ ꝙ eſt ex mã preiacente productũ: ⁊ ſic iſti accipiebant: hoc aũt modo habere principium in plus ſe habet ꝙ̃ eſſe factum.

℄ Textus.

℄ Poſtea propter quid immobile ſi vnum eſt ⁊c.

℄ Quõ tertia.

TErtio poſſet eſſe dubiũ de tertia im ꝓbatione. Cũ enim oẽ ꝙ mouetur ab alio moueat̃ neceſſariũ eſt ꝙ motus ponat entiũ multitudinẽ: quia igr̃ meliſſus multitudinẽ entiũ nõ ponebat: poterat optime concludere: ꝙ ens moueri non poſſet: nec in proprio loco: nec etiã in alieno.

Ad hoc autem dicẽdũ ꝙ ſi ſic meliſſus ꝓceſſiſſet ꝯ ipſum rõ Ariſt. nõ cõcluderet: qꝛ ꝓ non õ ex entiũ vnitate: ſed ex carentia extrinſeci loci ꝓceſſit ad ꝓbãdũ entis immobilitatẽ: valet optime cõtra ipſum rõ Ariſt. Ad hoc enim ꝙ aliqs moueat̃ ñ exigit̃ ꝙ hẽat extrinſecũ locũ: qꝛ alterari poteſt abſqꝫ eo ꝙ de loco ad locũ trãſeat. Erat aũt ſm ꝙ dicit Ariſt. ꝓceſſus meliſſi tal': qđ eſt factũ hꝫ pricipiũ: ergo ꝙ nõ eſt factũ: nõ hꝫ principiũ. Ens nõ eſt factũ: ergo nõ hꝫ principiũ: ꝙ nõ hꝫ principiũ: nõ habet finẽ: ⁊ oẽ ꝙ tale eſt infinitum eſt: ergo ens eſt infinitũ. Infinitũ extra ſe locũ nõ habet: ⁊ oẽ tale eſt immobile igitur ens eſt immobile. Extra infinitũ enĩ nihil eſt: ⁊ cum ipſo aliquid aliud in eodẽ loco eſſe non poteſt: eſt igitur ens vnum infinitum immobile.

℄ Textus.

℄ Et ad ꝑmenidem autem idem mod⁹ rationũ eſt ⁊c.

℄ Lectio quarta. Quõ prima.

HIc primo poſſet aliqs dubitare de oſtẽſione Ariſt. qua oñdit̃ rõnẽ ꝑmenidis peccare i fořa: ex eo ꝙ nõ tenet in oĩ materia: ait enim ꝙ ſi ſola alba recipiãtur: ſignificãte vnũ albo in ratione. ſ. albi adhuc multa ſunt: que ſunt: ⁊ nõ vnũ: nec cõtinuatione nec ratione. In hac enim materia idcirco illa forma argumẽtandi nõ tenetur: qꝛ ſm Ari. poſitionẽ albũ habet ponere plura: ſed ſi poneret tñ vnũ tunc forma valeret: ⁊ valet in oĩ conſili materia: ſic ãt i mã de ente ſe hꝫ ſꝫ ꝑmenidẽ: vñ aſſumit ꝙ ens vnũ ẽ Taliter enĩ vr̃ fuiſſe proceſſus ei⁹. quicquid eſt pter ens eſt nõ ens. Nõ ens eſt nihil: ergo quicqd eſt pter ens: ẽ nihil ens: aũt eſt vnũ: ergo quicquid accipitur preter vnum eſt nihil: ergo eſt tantũ vnũ: ⁊ per ꝯñs non ſunt duo: quorũ vnum ſit motor: ⁊ aliud ſit mobile: ſine quibus motus eẽ nõ põt. Eſt igitur vnũ ens ⁊ immobile.

Ad hoc dicẽdum eſt ꝙ materia aſſumpta de albo conſilis eſt materie aſſumpte a ꝑmenide. Eſt autẽ ſimilitudo in hoc ſꝫ quoſdam: qꝛ ſicut albũ ſignificat diſpoſitionẽ ſuperadditã enti: ſic etiã ⁊ vnũ: qꝛ eſt principium numeri diſpoſitionẽ accñtalẽ ſuperadditã enti importat: ſed hoc ad propoſitũ nihil valet. Nã in argumentatiõe facta nõ ſumit̃ albũ loco vni⁹: ſed ſumitur loco entis: ⁊ idcirco opꝫ ꝙ hĩ materie ſimilitudo ſumatur non ex cõuenientia albi cũ vno: ſed ex ꝯueniẽtia eius cũ ente. ℄ Dõm eſt igitur ꝙ Ariſt. ꝓmiſſo exẽplo de albo ipſum cõuenienter applicat ad ꝓpoſitũ oſtendendo ſcꝫ ꝙ ſicut albũ multa ſignificat: qꝛ accñs ⁊ ſubm: ſic ẽt ⁊ ens multa ſignificat: qꝛ accñs ⁊ ſubam cuius cõtrarium ponebat ꝑmenides: hoc aũt ipſe declarat oſtendendo primo ꝙ ſi ens ſignificat tñ vnũ: illud vnũ accñs eſſe nõ põt: qꝛ cũ oẽ accñs de ſbõ dicatur: eſſent tũc neceſſario multa. Si ergo multa eẽ nõ debẽt: opꝫ ꝙ illud vnũ ſtet pro ſba: ꝙ ẽt ꝑmenides ꝯcedebat. Ex hoc aũt vltra ꝓcedit: ꝙ cũ accidẽtia q̃ ad ſenſum apparent ñ ſint ſbẽ: oꝫ ꝙ ſꝫ veritatẽ entia nõ ſint: ⁊ ſi ſint ſm ſenſum: ꝙ totũ ponebat permenides ſicut in cõmẽto dñi alberti apparet. Et qꝛ accñs q̃ ad ſenſum apparẽt de ſuba ꝑdicant̃ ꝙ etiã ꝑmenides nõ negabat: ꝯcludit ex oibus iſtis dictis: ꝙ non ens predicetur de ente: ⁊ ſic ꝙ ens ſit nõ ens ⁊ qꝛ hoc eſt ipoſe: concludit ex hoc ꝙ oꝫ ens ſignificare multa. ſ. accñs ⁊ ſubm: ita ꝙ vtrũqꝫ ſit aliqd ſꝫ veritatẽ ⁊ nõ ſm ſolã apparentiam. Et ſic declarata eſt ſimilitudo materie aſſumpte de albo: ad mãm aſſumptã pri⁹ de ente ex quo manifeſtũ eſt qꝛ illa arguendi forma nec tenet in aſſumpta materia de albo: nec ẽt i mã de ente.

℄ Quõ ſcda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare qꝛ facta eſt mentio de vno ꝙ eſt pricipiũ nũeri: vtrũ hoc differat ab illo vno ꝙ conuertitur cũ ente: ⁊ videt̃ ꝙ nõ: qꝛ illud eſt indiuiſibile: ⁊ hoc etiã ẽ eſſencialiter indiuiſibile.

Ad hoc dicunt aliqui: ꝙ vnum ꝙ ẽ principium numeri differt ab eo ꝙ cum ente cõuertitur: qꝛ iſtud ſupra ens põit ſolã idiuiſionẽ: id ãt ꝙ ẽ pricipiũ nũeri põit forã dimẽſiue q̃titatis. Nã hec forã: ſꝫ eos pt̃ accipi dupliciter: vno qdẽ mõ ſimpliciter: ⁊ ſꝫ ſe: ⁊ alio mõ ſm ordinem ad partes. Et primo quidem modo non meret̃ dici cõtinuũ: qꝛ cũ continuum: ſit in infinitum diuiſibile ⁊ diuiſibilitas reſpiciat partes: neceſſarium eſt ꝙ cõtinuum in ſe claudat ordinem ad partes: vnde manifeſtum eſt: ꝙ forma que eſt dimẽſiua quantitas: ſi ſic ſimpliciter: ⁊ ſm ſe ſumatur: nec continuũ dici debꝫ: nec etiam diuiſibile. Et iſto modo ſumpta vt dicũt eſt ipſa vnitas: que eſt principium numeri. Si vero ſumatur ſm ordinem ad partes ſic debetur ei ⁊ continuitas ⁊ diuiſibilitas.

Sed iſta non videntur poſſe ſtare. Manifeſtum eſt enim q ubicunq inuenitur numerus ꝓprie dictus: ibi inuenitur vnitas. q̄ eſt principiū numeri: q: numerus ex tali vnitatis replicatione cōſtituit. Cōſtat aūt q verus numerus in aiabus humanis a corpe ſeparatis inuenit: igit neceſſariū eſt q i eis iueniat vnitas: q̄ eſt propriū nūeri principiū. Si itaq talis vnitas eſt ipſa quātitas dimēſiua in aiabus a corpe ſeparatis: q̄titas dimēſiua remanebit. q abſurdū eſt ꝛ ipoſſe: vnde ipoſſe videt q vnitas que eſt principiū numeri ſit forma: q̄ eſt quantitas dimēſiua. ¶ Dōm eſt igit: ſicut dic ꝛ doctor noſter tho. q vnū q eſt numeri ꝓincipiū differt ab vno q cōuertit cū ente: q: illud q ꝯuertit cū ente ſolā idiuiſionē ponit ſupra ens: id aūt q eſt pricipiū numeri addit ſupra ipſuꝫ rationē mēſure. Hoc ergo ſufficiat ad preſens: alibi enim eſt h̄ dꝫ iſtud perfecte declarari.

¶ Textus.

¶ Quidem autem diuiditur quod vere eſt ꝛc.

¶ Qō tertia.

Tertio dubitari poſſet: vtrū per ea que ponunt in diffōne poſſimus in entibus multiplicitatem oſtēdere: videt q nō. Diffiniētia eni nō conſtituūt niſi nām diffiniti: h̄ aūt vna tm̄ eſt: q: vnius diffiniti vna eſt eſſentia. Nō igitur ex diffiniētibꝰ poſſumꝰ arguere in entibus eſſe multiplicitatem.

Ad hanc qōnem dōm eſt: q phus adduxerat exemplū de albo: q dixerat ponere plura ſm rōnē eo q alia eſt ratio albi: ꝛ alia eſt ratio ſbi: volēs igit declarare: q ēt eſt ſic de ente adduxit primo de ptibus magnitudinis: q̄ entia ſunt: ꝛ ſm rōnē differūt: q: vtriq partium alterꝫ eſt eſſe: alias eni nō eſſet magnitudo: ſed eſſet ens quidē oīno idiuiſibile. Indiuiſibile aūt in genere q̄titatis: neq finitū: neq infinitū eſt: q eſt cōtra parmenidē qui ponebat ens eē finitū. Sed qr aliquis poſſet dicere q pmenides intelligebat ens eſſe finitū: nō i quātitate: ſed in eſſentia: quomō ēt vnitas que eſt indiuiſibil finita dici pōt cū ſua eſſentia nō ſit perfectionis infinite: ſed limitate ꝛ finite: arguit ꝯūr cōtra h̄ dicēs: vel dicere intēdēs: q illud q eſt finitū in eſſentia eſt diffinibile: vel diffiniēti. Nihil aūt eſt diffinibile per vnū: ſꝫ neceſſario per plura: vt oñditur in. 7. meth. h̄ aūt diffiniētia: ꝛ ſi nō ſint aliud in re ſunt tñ aliud rōne: vt dicit in litera: vñ ꝛ ex h̄ manifeſtū eſt q ſic eſt de ente: ꝛ de albo: quātū ad id q de albo dictū fuit. Nō eni dixerat phs q albū a ſubo realiter differat: ſed q aliud eſt eſſe. i. alia eſt rō albi: ꝛ ſuſceptibil. Si aūt dicat pmenides q diffiniētia nō ſūt plura neq re: neq rōne ſequitur q diffinitū ſit indiuiſibile: ꝛ per ꝯñs q nō ſit infinitū: neq finitū: ſed ifinitū i eēntia: q ē totū cōtra parmenidē: qui ponebat ens finitū vt dictū eſt: vt aūt conſequētia intelligatur q̄ modo facta ē cōſiderādū eſt q illud dr̄ i eēntia finitum: q nō cōtinet in ſua qdditate totam eſſendi ꝛ pfectionis plenitudinē: ſed ſic eſt aliquid q ſꝫ eſt determinatū ꝛ determinari generis ſpecifica cū p certā eius drīam: vñ in oī finito in eſſentia eſt conſiderare: q eſt aliqd: ꝛ q eſt h̄ certū ꝛ determinatuꝫ: ꝛ p ꝯñs de ipſo poſſunt lēriones plurime formari. Sicut eni in quātitate dimēſiua illud quo ipſa finitur nō eſt ipſum q finit: ſicut pūctum nō eſt linea: ſic ēt neceſſariuꝫ eſt: vt in eſſentia finita ſit alterius rōnis: illud q finitur ab eo quo id finibile finitur: ꝛ ītra certū cōſtringit gradū entitatis. Quapp ſi ab eēntia tollat oīs diſtinctio: ꝛ tā rei q̄ rōnis: oportebit ipſam eſſe infinitaꝫ ꝛ oēm ꝯtinere plenitudinē eſſendi. Infinitū enim id eſt in quo nō eſt finibile ſub finiēte poſitū: ꝛ ſm hex ptibꝰ diffiniētibꝰ poſſumus oñdere in entibus ad minus eē multa: ſm rōnē. Hoc eni diffinitur ſol: q eſt in eſſentia finitū. Eſt igr̄ eſſentia diffinita vna ſm rē: ſed cōtinet ſm rōnē multa ꝛ per h̄ pꝫ rñſio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Accidens enim dicitur hoc aut quod contingit eſſe ꝛ non eſſe: aut cuius eſt in ratione hoc cui accidit ꝛc.

¶ Qō quarta.

Quarto poſſet eſſe dubiū vtrū vex ſit q diffinitū nō ponit in diffōne diffiniētibus ipſum: videt eniꝫ q nō: q: vnū relm ponitur in diffinitione alterius: ꝛ ipm recipit in diffinitione ſua.

Ad hanc qōnem dōm eſt: q illud ponitur in alicuius diffinitiōe a quo ipm diffinitū: ſꝫ eē ſue qdditatis vel eēntie dependet. Nā cū diffinitio ſit orō qd eſt eſſe ſignificās: ꝛ ipſum pfecte declarās neceſſariū eſt q id a quo h̄ dpēdet accipiat. Sine h̄ eni nō pōt pfecte eſſe huiuſmodi cognitio. Si ergo aliqua duo ſint q̄ ita ſe habeant q vtrūq ſm ſuū eſſe qdditatiuū ab altero depēdet neceſſariū eſt q ipſa per inuicē diffiniātur: ſic aūt ſe habēt ea q̄ ſunt vere relā. Nā ipſum eē qdditatiuū taliuꝫ eſt ad aliud quodāmodo ſe hēre: ꝛ idcirco vnū relatiuorū poſitū in alterꝰ diffinitione: ꝛ ipſum recipit in diffinitiōe ſua: q: ēt mā ſm ſuā eēntiā hꝫ depēdentiā ad formā: ꝛ ipſa forme nālis eſſentia nālē hꝫ inclinationē ad māꝫ idcirco cōtingit q p inuicē diffiniātur. ¶ Si pō ſint aliqua ita ſe habētia: q vnū ipſoꝝ ad alterū depēdeat: ꝛ nō ecōuerſo ſicut ſe habēt accñs ꝛ ſbm tūc vnuꝫ coꝝ ponitur in alterꝰ diffinitione: ꝛ nō ecōuerſo: quēadmodū ſubm ad q accñs depēdet cadit in diffinitiōe accidentis: ipſum vero accidens nō cadit in diffinitiōe eius: ꝛ i talibus hꝫ veritatē ꝓpoſitio phi. Qr igit vere ens q eſt ſubā perfecta de cuius diffinitione h̄ phs rōcinat ens abſolutū eſt nō habēs eē quidditatiuū depēdens ab aliquo extrinſeco: ſed dependēs ſol a pricipiis extrinſecis eſſentie: que tñ principia nō dependēt a toto: ſm ſuū eſſentialem vel quidditatiuum intellectum manifeſtum eſt q ipſum ſic diffinitur per ſua eſſentialia principia: que tñ in eoꝝ ipſum met diffinitionibus non cadit: Et h̄ ſufficit ad proceſſum Ariſt.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet quis dubitare de diuiſiōe accidētiuꝫ q̄ ponit Ari. cū dicit q quedā ſunt accñtia ſeparabilia: ꝛ quedā ſunt in quoꝝ diffinitiōe ponitur ſbm. Nō enim videtur h̄ eſſe ſufficiens diuiſio. Nā nigredo corui non eſt accidens potēs a coruo ſeparari: ꝛ tñ in eius diffinitione coruus nō accipitur: ꝛ ſimile eſt de multis accidentibus.

Ad hāc qōnem dicunt aliqui: ꝛ bene q oīa accidentia aut ꝓueniūt a principiis ſpeciei: aut ꝓueniūt a principiis indiuidui. ¶ Et illa quidē que ꝓueniunt a principiis ſpeciei ſbm accipiunt in diffinitione ſua: ꝛ talia ſunt oīa inſeparabilia: tam ſm rem: q̄ ſm intellectum. ¶ Scdm rem quidē inſeparabilia ſunt que principia ſequūtur: que cū ſint de intellectu rei nequeūt ab ipſa re ſeparari. ¶ Scdm etiam intellectū inſeparabilia ſunt quia ſol illud accidens dicit a ſubo ſeparabile per intellectū q de ipſo per intellectū cōſiderato poteſt veraciter negari. Sed illa que ſequūtur principia ſpēi non poſſunt de ſpecie negari. Quāuis eni intelligi poſ

ſit hō: non intellecta riſibilitate eius: vt ex libro diuiſionum boetij accipitur. Non tamen poteſt intellect⁹ cōcipe hoiem: ſm q̄ hō eſt: ⁊ vere dicere de ipſo q̄ nō ſit riſibil. ¶ Accn̄a vero que proueniunt ex principijs indiuidui ſōm in diffinitione ſua nō accipiūt: ⁊ ſunt oia ſeparabilia: per intellectum: quātūcūq̄ aliqua ipſoꝝ ſm rem ſeparari nequeant: q2 enim poteſt intellectus intelligere ſpēm: nō ſol̄ non intellecto indiuiduo: verū etiā nō intelligēdo ipſum eſſe: poteſt optime intelligere ſpēꝫ: nō ſol̄ non intellectis accidentibus indiuidualib⁹ ſed ēt intelligēdo ipſa nō ineſſe ſibi: quēadmodū poteſt intellect⁹ intelligere coruū: vnde coruus eſt: ⁊ intelligere nullū ſingularē coruū eſſe actu: ⁊ intelligere ꝑ ꝯñs nigredinē coruo inquātū coruus nō ineſſe. Et h̄ quidē veꝝ eſt: q2 coruo nō ineſt nigredo inquātū coruus eſt: ſed inquātū eſt h̄ coruus. Patet igitur q̄ oē accn̄s aut inſeꝑabile ē: ⁊ ſōm accipit̄ i diffōne ei⁹: aut eſt ſeꝑabile ⁊ ſubm in eius diffinitione non cadit. ¶ Qō ſepta.

Sexto ꝑꝑ illa q̄ dicta ſunt: poſſet dubitari aliq̄s verū accn̄a q̄ ſūt inſeparabilia: ſm rem: ⁊ inſunt oibus indiuiduis eiuſdē ſpeciei qualē accidēs ē nigredo corui ꝓueniāt ex pricipijs idiuidui aut ex principijs ſpeciei: ⁊ videt̄ q̄ debeāt oia ex pricipijs ſpēi ꝓuenire: eſſect⁹ eni cōiter i oib⁹ idiuiduis reꝑtus dꝫ cōſequi principia que ſunt oib⁹ idiuiduis cōia nō pōt eni eſſect⁹ eē cōior ⁊ vlior q̄ cā: nec inueniri pōt extra cām ſuā. Principia ꝟo indiuidui que ſunt pricipia indiuiduātia: ſunt illa ꝑ que indiuidua ipſa diſtinguūtur. Ea aūt quibus diſtinguūtur indiuidua ſūt neceſſe i diuerſis indiuiduis diſtincta. Nā ⁊ iō h̄ idiuiduū diſtinctū eſt ab illo: q2 pricipia que ipſum idiuiduant nō ſunt illa que habēt idiuiduare aliud. Alr eni opꝫ ipſa manere indiſtincta: q2 entia nō diſtiguūtur in illis ⁊ ꝑ illa in quib⁹ cōueniūt: ſed per illa in quibus differūt: accn̄s igit̄ q̄ vnum: ⁊ idē inuenit̄ in cūctis indiuiduis eiuſdē ſpeciei nō pōt ꝓuenire ex principijs indiuiduātibus: que nō ſolū nō in oibus: ſed nec ēt in pluribus eadē poſſunt inueniri: conſequuntur igitur h̄ omnia principia ſola ſpeciei.

Ad qōnem dicūt aliqui q̄ duplicia pricipia cōia ſūt i idiuiduis: q2 principia ſpecifica: ⁊ cōplexio nālis alicui vlr ſpeciei debita. Et illa quidē accidētia que nō ſequūtur principia ſpecifica: dū tñ cōem cōplexionē conſequantur poſſunt cōia eſſe cunctis indiuiduis illius ſpeciei: ⁊ cū hoc h̄ eſſe accidentia per accidens.

Sed per iſtam rōnem dubitatio nō tollit̄. Cum enim illa cōplexio ſit accidēs: ⁊ cōis ſit cūctis idiuiduis: oꝫ q̄ ēt ipſa a principijs cōibus ꝓueniat: que nō ſemꝑ ſic ꝓcedēdo erūt accn̄a: q2 in accidētibus vni rei debitis: ⁊ ꝑ ſe adinuicē ordinatis in infinitū non ꝓcedit̄: vnde neceſſarium eſt q̄ tandē ad principia eſſentialia deueniatur. ¶ Et preterea accn̄s q̄ ꝓuenit ab accn̄te proueniente ab eſſentia neceſſarium eſt q̄ etiā ipſuꝫ: ⁊ ſi nō primo ab eſſentia proueniat: q2 q̄ eſt cā cauſe eſt etiā ⁊ cā cauſati. Cōplexio autē nālis ⁊ cōis oibus indiuiduis eiuſdem ſpēi ab eſſentia ⁊ qdditate ſpeciei prouenit cuius declaratio eſt: q2 ipſa eſt diſpoſitio neceſſitās māaz ad formam complexionati: talis autē diſpoſitio ⁊ ſi in via generationis ſub gradib⁹ imperfectis ꝓcedat cōiūctionē forme cum materia in gradu tñ perfecto: ⁊ in via eſſendi eam conſequitur: ⁊ ex ipſa prouenit cauſaliter. Quod autem primo prouenit ex hac coniunctione eſt ipſa eēntia cōpoſiti: q̄ vero ex ea prouenit ſecūdo: eſt accidens conſequens eſſentiam: q2 conſequitur coniūctionem in qua eēntia ꝯſiſtit. Qūa igitur cōplexio nō eſt ipſa eſſentia ſbī: cōcluditur q̄ ex predicta coniunctione prouenit nō primo: ſed ſecundo. Conſequitur ergo eſſentiā ſbī ⁊ ipſa: ⁊ alia que ex ea proueniūt concedūtur. ¶ Ut ergo tollatur difficultas huius qōnis conſiderandum eſt q̄ aliquid pōt prouenire ſecūdario ex cōiunctione principioꝝ ſube māe. ſ. ⁊ forme dupliciter. Nā vnomodo poteſt aliquid ex ea ſimpliciter ⁊ abſolute prouenire: ⁊ h̄ prouenit ex ea vbicūq̄ poſita ⁊ per cuiuſcunq̄ agentis actionē facta: q2 q̄ ſimpliciter: ⁊ ſm ſe cōſequitur eſſentiā: oportet q̄ ſemper ipſaꝫ conſequatur: ſua eadē nā remanēte: vnde ſiue cōiūctio fiat realr materie cum forma: per actionem naturalis agentis ſiue intentionaliter per actionem intellectus: neceſſarium eſt q̄ ex eo proueniāt illa que ſimpliciter ipſam conſequuntur: ita tñ q̄ dicātur prouenire ex ipſa realiter cū ſit coniunctio per agens naturale: cuius eſt rem producere ⁊ nō intētionē. Intentionaliter vero cum ſit dicta coniunctio per intellectum cuius actio nō ad reꝫ: ſꝫ ad conceptū rei terminat̄. Et talia accidentia vere ꝓncipia ſpecifica conſequuntur ſbī: ⁊ vere propria dicuntur quomodo ſ. hꝫ ad hominē aptitudo ad ratiocinādum ⁊ alia que ipſam conſequūtur per ſe ⁊ nō per accidens. Naꝫ ſi ab agente nāli fiat coniunctio materie cū anima rationali: ſubſequitur, ſtatim in coniunctio aptitudo ad rōcinādū. Si etiā intellectus coniūgat conceptum materie cū cōceptu anime rationalis reſultat ſtatim in coniunctio ipſumq̄ conſequitur conceptus dicte aptitudinis. Alio autem modo poſſunt aliqua dictam conſequi coniunctionem non quidem ipſa ſimpliciter ſumēdo: ſed ſoluꝫ ſꝫ q̄ nata eſt eē terminus actionis agentis naturalis. Et quia h̄ eſt accidens eſſentie ſm ſuam propriam rationē accepte: ⁊ conueniens ſibi ſm q̄ eſt poſſibil̄ i indiuiduo: id circo talia cōuenientia dicūtur eſſe accidentia per accn̄s: ⁊ accidētia idiuidui. ⁊ de numero talium ꝯſtitum eſt diſpoſitio neceſſitans materiam ad formā: ⁊ per cōſequēs ipſa etiam complexio. Non enim pōt nāle agens materiam cōiungere cū forma niſi diſponēdo materiam ad acceptionem forme Conſequūtur ergo talia accidētia eſſentiam ſumptam vt eſt termin⁹ actionis agentis naturalis: q̄ quia i indiuiduis cunctis reperitur contingit q̄ illa accidentia ſunt oibus indiuiduis cōia. Qō autem dictam coniūctionem ſimpliciter ſumptam non ſequantur: ſed ſumptā ſicut dictum eſt: ex eo apparet q̄ nō neceſſario intētionaliter ꝓueniunt ex ipſa cum ſit per intellectuꝫ. Sicut intellectus nō premiſſo conceptu alicuius diſpoſitionis ſupra māe eſſentiam: poteſt ipſum talis eſſentie conceptum immediate coniungere cuꝫ conceptu forme ſic etiam non neceſſarium eſt: q̄ ex tali cōiunctione cōſequatur coniunctam conceptus alicuius diſpoſitiōis vel complexionis: vnde manifeſtum eſt: q̄ talia ſunt accidentia per accidēs: ⁊ inter indiuidualia ſunt connumeranda. Apparet aūt conſiderantibus per ea que dicta ſunt: rñſio ad omnia argumenta facta in contrarium: verum eſt autem q̄ alie ad h̄ queſtiones difficiliores ex hac materia conſurgūt: quas dimittim⁹ ad preſens vitand: prolixitatis gratia.

¶ Textus.

¶ Quidam autem rationibus vtriuſq̄ acquieſcūt ⁊c.

¶ Lectio ſepta. ¶ Qō prima.

Hec primo querendum eſt: vtꝝ ens ſignificet vnum q̄ vere eſt. ſ. ſbam rationē: ⁊ videtur q̄ ſic quia ens h̄ ſignificat cui debetur eē: ſuba autem

autem eſt cui debetur eſſe ⁊ non accidens: quia eius nõ eſt eſſe: ſed ineſſe tantum: igitur ens ſignificat tantum vnum ⁊ non multa.

Ad iſtam queſtionẽ dicendũ ẽ: ꝙ nõ ſolum illud dicit̃ vnũ ſignificare: ꝙ ſignificat vnũ numero ſed ẽt oẽ illud ꝙ non eſt vere equiuocũ: ſed eſt vniuocũ aut anologycũ: ⁊ hui⁹ ratio eſt: q2 nõ ſolũ vnũ dicitur de eo ꝙ eſt vnum numero: ſed ẽt de eo ꝙ eſt vnũ ſpẽ vel vnũ gñe: vel vnũ anologya: vnde hõ q2 ſignificat vnũ ſpẽ dicitur ſignificare vnũ: ⁊ non multa. Aial ẽt q2 ſignificat vnum genere: nõ dicitur multa ſignificare: ſ3 vnum. Id vero ꝙ eſt vnum anologya imperfectiſſime vnum eſt: vnde poteſt quidem dici vnum ſignificare: quia in ipſo aliqua vnius ratio reſeruat̃: ꝓpter vnitatis tñ imperfectionẽ dr̃ ſignificare nõ ſol̃ vnũ: ſ3 multa. Propter diuerſas eni habitudines quas importat multa ſignificat: q2 tñ ille habitudines oẽs finiuntur i vno: ⁊ i ordine ad aliqd vnũ cõueniunt: dr̃ ſignificare vnũ. Sed h in ſequẽtibus ſi deus cõceſſerit declarabit̃ ad preſens aũt ſufficiat ſcire ꝙ analogũ ſignificat vnũ aliquo mõ: ⁊ aliquo mõ multa. ℂ Hoc igit̃ viſo vlteri⁹ ſciẽdũ ẽ ꝙ analogũ ꝯſumptũ vt multa ſignificare dicit̃ nõ ſignificat illa ex equo: ſed per prius ⁊ poſteri⁹: ſicut ſanũ per prius ſignificat aial: ꝙ ſanitatis ẽ ſuſceptiuũ ⁊ per poſterius illa q̃ ſanitatẽ ſignificãt: ⁊ q2 ſimplr̃ h3 ſuũ eſſe perfectũ ẽ tñ in illo de quo per prius dr̃: idcirco dici cõſueuit: ꝙ ipm̃ anologũ ſimplr̃ dictũ dat vnũ maxime intelligere: q2 illud de quo principalr̃ p̃dicat̃. Ens aũt quid anologũ eſt: dẽ. n. de oĩ eo cui debet̃ aliq̃ qddi tas vel eẽntia. Nõ ſolũ aũt eſſentia debet̃ ſube: ſed etiã accidẽti: ⁊ idcirco ens iportat qd ꝯñe ad ſbam ⁊ accña Quia ṽo entitas accñtiũ depẽdet ex entitate ſbe: idcirco p̱ prius ipſum ens de ſba: ⁊ p̱ poſterius de accñtib⁹ p̃dicat̃: vnde manifeſtũ eſt: ꝙ ens ⁊ multa ſignificat ⁊ vnum: non ſimplr̃: ſed analoyce tñ: ſed tamẽ cũ ſimplr̃ profertur vnum dat maxime intelligere. ſ. ſbam cui ſoli conuenit eſſe ſimpliciter.

Ad argumentum in contrariũ dicendũ eſt ꝙ ens dicitur cui cõpetit eſſe eſſentie: h autem q2 debetur omni habenti eſſentiã: non ſolũ ſba: ſed etiam ipſum accidens claudit̃ ſub entis ſignificato. ℂ Vlterius etiam ipſum ineſſe accidẽtiũ: ⁊ ſi non dicat eſſe ſimpliciter dicit tamen aliquo modo eẽ: ⁊ idcirco accñs debet aliquo modo ens dici.

ℂ Textus.

ℂ Quis enim addiſcat ipſum quod eſt: niſi quod vere eſt aliquid ſit ⁊c.

ℂ Queſtio ſecunda.

SEcundo quia h Ariſt. dicit: qs enim intelligit ꝙ ẽ: niſi ꝙ vere eſt aliquid ſit: poſſet aliquis querere vtrũ accñs ſine ſubo poſſit intelligi ⁊ videtur ꝙ ſic: q2 vnumquodq3 intelligit̃ per eſſentiam ſuam: cũ ergo ſbm ſit extra eſſentiam accidẽtis: videtur etiam ꝙ debeat eẽ extra intellectũ ipſi⁹.

Ad hanc queſtionẽ dicendũ eſt: ꝙ ſi loquamur de actu intelligẽdi p̃mo: qui ponit ipſa3 ſimplicem ⁊ primã appꝛehẽſionẽ intelligibil̃: nõ videt̃ ꝙ accñs ſine ſbo poſſit intelligi: huius aũt ratio eſt: q2 vnũquodq3 ſic ſe habet ad intelligi: ſicut ſe habet ad eſſe eſſentie accidentia aũt: ⁊ ſi in ſua eẽntia ſbm nõ claudãt: hñt tñ ipm ſuum eſſe quidditatiuu3 in ſubo fundatum: precipue cũ h per pricipia ſbi aliquo modo conſtituãtur vt ifra patebit. Relinquitur ergo ꝙ prima intellectus appꝛehenſione ipſum accidens non niſi in ſubo: ⁊ cũ ſubo: appꝛehendatur. ℂ Hoc etiã ex eo apparet ꝙ intẽtio ⁊ ſpẽs accidentis ſic i ſenſu recipitur: ꝙ nõ ſol̃ ſpẽs repꝛeſentãs accidens dici põt: ſed repꝛeſentans accñs ⁊ ſbm queãdmodũ ſpẽs coloris in oculo eſt notio non coloris tm̃: ſ3 totius etiã colorati. Silr̃ etiam in fantaſia ſe habet vbi eſt talis intẽtio intellecta in potẽtia ⁊ non actu: q2 igit̃ intellectus agentis nõ eſt vt intelligibilia ipſa diſtinguat: ſed ſolũ: vt ꝙ intellectum faciat eſſe actu: ex quo illud intellectum in potentia: ꝙ eſt in fantaſia: non eſt accidens abſq3 ſbo: neceſſarium eſt ꝙ ſic faciat ipſum intellectum in actu: vt intellectui primo p̃ſentet̃ non eẽntia accidẽtis cũ preciſione ſubiecti: ſed magis cũ ipſius cõcretione. Itẽ q2 intellectus cognoſcentis eſt cognoſcibilia ⁊ intelligibilia ipſa: que in re ſunt coniũcta: diſtinguere: actus vero diſtinctionis compꝛehenſionem diſtiguibil̃ preſupponit: neceſſariu3 ꝙ primo intellectus cõiunctĩ cõpꝛehendat accidens cũ ſubo: que in re coniuncta inueniũtur: ⁊ maxime ex pte accidẽtis: ꝙ h3 ad ſubiectũ neceſſariã habitudinem: ⁊ p̃terea accñs ipm̃ a ſbiecto diuidat ⁊ diſtiguat: ſic ergo prima intellectus appꝛehenſione accñs ſine ſubo appꝛehendi nõ poteſt. Si vero loquamur de actu intelligẽdi ſecũdo: qui cõſiſtit i diſtincta cõſideratione eorũ que cõtinent̃ in intelligibili appꝛehẽſo: ſic nihil prohibet ipſum intellectũ verſari circa accidẽs: abſq3 eo ꝙ ꝯſideret aliqd de ſubo: pt enim diſtinguere conceptũ albedinis a cõceptu ſbi: ⁊ dicere ꝙ albedo eſt eẽntialiter color: nõ cõſiderãdo ſbm albedinis: vel coloris: ſ3 tamẽ ſi cognitionem etiam diſtinctam debet de ipſo habere ⁊ perfectam cum h non habeatur ſine diffinitione: nec diffinitio accidentis ſine ſubo poſſit eſſe perfecta: neceſſarium eſt ꝙ tunc cum ipſo ſubiectum intelligatur.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendũ eſt ꝙ ⁊ ſi in eẽntia accñtis non claudatur ſubiectum ẽ talis eſſentia nãliter in ſubiecto fundata: ⁊ idcirco etia3 in ſubiecto appꝛehenditur.

ℂ Queſtio tertia.

TErtio ꝓpter ea que dicta ſunt: poſſet aliquis dubitare vtrũ entitas accidentis: ab eius ſubiecto ſit abſoluta: ⁊ videt̃ ꝙ ſic: h enim dr̃ ens abſolutum ꝙ eſt ens ſm ſe: accidens autẽ eſt ꝑ ſe ens ſicut patet in. vj. meth. igitur eſt ens abſolutũ: ⁊ per cõſequens habet abſolutam entitatem.

Ad hanc q̃õnem dicunt aliqui: ꝙ accidens põt cõſiderari dupliciter: q2 vel quãtum ad eſſe eſſentie: vl̃ quãtum ad eſſe actualĩ exiſtẽtie. Et ſi cõſideretur quantu3 ad eſſe exiſtẽtie: ſic dicũt ipſi accidens eſſe dependẽs ad ſubiectũ: q2 eius eſſe non eſt niſi ineſſe ſubiecto. Si vero conſideretur quantum ad eſſe eſſentie: ſic ſm eos a ſubiecto eſt abſolutum. ℂ Sed h poſitio ſtare non põt cuius declaratio eſt: q2 tota ratio ꝓp q̃ ens non eſt gen⁹ ex eo ſumitur ꝙ ipſum nõ eſt vniuoce: ſed anoloyce predicatum: ſi enim eſſet vniuocum haberet neceſſario aut eſſentiales: aut accidẽtales differentias ipſum ſuo modo ex oppoſito diſtinguentes. Nam vniuocu3 omne diſtinguitur per aliquas dictarũ differẽtiarũ. Anologũ vero per differentias nõ diſtinguitur: ſed per diuerſos eſſendi modos: vel predicandi. Unde ſi ens foret vniuoce predicatum: differentias ipſum diuidentes de neceſſitate haberet: ⁊ per conſequens eſſet genus: tota enim ratio: propter q̃ vult Ariſt. in tertio meth. ipſu3 non eſſe genus: ex h ſumitur ꝙ dicit ipſu3 differentias nõ ha

bere. Non autem ſic eſt: ꝙ ſi accidens eſt ens abſolutum neceſſarium eſt ipſum ens eſſe vniuoce predicatum hu ius vero declaratio eſt: quia analogum per prius: ꝛ per ſe ꝑdicatur de vno: de aliis vero dicitur per ordinem ꝛ habi tudinē quandam ad illud. Quod autē de omnibus de qui bus dicitur eque abſolute ꝑdicatur eſt vniuoce pdicatū ꝛ nō analogice. Si autē accñs hꝫ eſſentiam abſolutā ens dicetur de ſbā abſolute: ꝛ abſolute ēt dicetur de accidente Nō enim ens ꝙ diuiditur in decem predicamenta ſumitur ab actu exiſtendi: ſed ab eſſe eſſentie: quia ab eo accipitur per ꝙ res in predicamēto recipitur: in predicamēto autē reponitur aliqd per eſſe quidditatiuū: ꝛ nō per eſſenti am actualē: ꝛ idcirco etiā propter hoc ē ens ꝙ diuiditur in decē predicamēta de reb⁹ predicamentū cuiuſlibet ꝑdicatur: vnde ſi nō ſolū ſbā: ſed ēt accidens haberet eſſe eſſentie abſolutum: ens tam de ſubā ꝙ de accidente ab ſolute predicaretur: ꝛ non de accidente per ordinem ad ſubam: ꝛ ſic ens eſſet vniuoce predicatum: ꝛ eſſet per ꝯñs neceſſario genus. ¶ Et pterea eſſentia accidentis inclinaret nāli inclinatione in ſuum eſſe: ſi ergo eius eſſe ē ſubiecto ineſſe: neceſſarium tūc eſt ꝙ naturaliter inclinetur ꝛ depēdeat ad ſbām: vnde manifeſtum eſt ꝙ ſi ponitur depēdens quantū ad eſſe: neceſſariū ē ꝙ pona tur ēt habere eſſentiā depēdentē: ꝛ propterea nō preſen tatur intellectui abſolute: ſed ſolū in ſubiectū vt ſupra eſt. Sed quia ſbā ad accñs nō depēdet: nō hꝫ ei⁹ eſſentia rōne ſui accñs cōiunctū: ꝛ idcirco pōt ſine accñtib⁹ in tellectui preſentari: qñ facta eſt intellecta in actu.

Ad argumentum in ꝯriū dōm ē ꝙ i. v. meth. nō accipitur in diuiſione entis ens ſm ſe pro ente abſolu to: ſed pro eo ꝙ eſt ens per aliquam eſſentiā ſibi debitā ſiue abſolutam: ſiue dependentem.

¶ Textus.

¶ Sicut autem phyſici dicunt: duo modi ſunt ꝛc.

¶ Lectio. vij. ¶ Qō prima.

Hec poſſet aliqs dubitare vtrū ante formas eſſentia les ſit accipe corp⁹ aliqd ꝙ ſit materia om niū elemētorū ꝛ elemētatorū: ꝛ videtur ꝙ ſic Quēadmodum enī per elemētalē formā cō ſtituitur corpus eſſale: ſic ēt p formā corporeitatis cōſtitui tur corpus. Eſt autē forma corporeitatis añ oēs eſſales formas i mā: ꝛ corpus dꝫ precipi ſterre oibus elementis.

Ad hanc queſtionē dicūt aliq ꝙ forma cor poreitatis eſt forma realr differēs a formis elemētalib⁹ ꝛ recepta in mā ante oēs formas eſſales ꝛ eis ēt ſubiecta ponūt ēt eā eē oīno iſepabilē a mā. ¶ Sed ꝙ hoc ſtare nō poſſit ſic de facili appet. Cū enī ſint eiuſdē generis phy ſica tm: vt habetur in. x. meth. intra que cadit trāſmuta tio p ſe ꝛ nō p accñs: trāſmutatio vero p ſe: vt dicitur ibi dē: nō cadit niſi intra oppoſita quorū vnū de neceſſitate tollitur p aduētū alterius: nulla forma hꝫ ad idē genus phicum ptinere cū illa: ꝙ ſecū cōpatitur i mā. Si ergo for ma pdicta ſupra ſe reciperet formas eēntiales: non poſſet cū eis eē eiuſdē generis phyſici hoc ēt ſeqtur ex eo ꝙ ipſa po nitur iſeparabilis a mā: ꝛ p ꝯñs incorruptibilis. Alie uero ponūtur ſeparabiles ꝛ corruptibiles: corruptibile enī ꝛ icorruptibile nō poſſunt eſſe eiuſdē generis: vt in. x. meth. dr. Que autē nō poſſunt in idē gen⁹ nāle cōcurre re nō poſſunt cōſtituere vnā ſpēm nālē. Nō ergo ignis vel quodcūqꝫ aliud elemētū erit aliqd vnū in genere: nec in ſpecie: nec erit vnū eēntialiter ꝛ p ſe: ſed erit tm ens ꝙ vnū p accñs: que oia abſurda. Neceſſariū eſt igitur ꝙ nulla forma ſbalis i mā ante formas eſſentiales inueniatur.

Ad argumentum autem in con trarium dōm eſt: ꝙ in elemēto forma corporeitatis a forma elementi nō differt ſm rem: ſed ſolū ſm rōnē. Per eadē enim for mā realiter hꝫ ignis ꝙ ſit ſbā: ꝙ ſit corp⁹: ꝛ ꝙ ſit ignis

¶ Textus.

¶ Hec autem ſunt contraria: vtꝛ autē excellētia ꝛ defe ctus: ſicut magnū dicit plato ꝛ paruum ꝛc.

¶ Qō ſcda.

Secundo poſſet aliqs dubitare quō plato ponit ma gnū ꝛ puū ex pte mãe: ꝛ vnū ex pte forme. ¶ Ad ꝙ dōm eſt: ꝙ māꝫ ipſe accipiebat large proci eo ꝙ in ea eſt mālis reſpectu al teri⁹ ꝙ quidē ex eo apparet ꝙ poſuit magnū ꝛ paruū nō ſolū eſſe in ſenſibilibus: ſed ēt i intelligibilibus: in qui bus tm nō proprie eſt materia: videmus autē in ſpeciebꝰ rerū ꝙ ſuperior in ſe cōtinet oēs perfectionū gradus: q in ſpecie inferiori reperiūtur: ꝛ ad hoc amplius: ꝛ ſi vna fuerit imediate ſupra aliā ordinata cōtinebit ſuperior vltra gradus in iferiori cōtentos vnicū gradū tm ꝛ nō plures: vlterius ēt oēs gradus in ſpecie inferiori repti in ſuperiori ſpē ſunt ſicut mālES: quia ſunt determinabi les per illius ſpeciei gradū vltimū ꝛ ſupremū: qui vni cus tm eſt: ꝛ nō plures: pp vnitatē igitur gradus vltimi qui ſolū vere i ſpecie eſt formalis: ipſe plato poſuit vnū ex parte forme. Quia vero gradus māles in ſpecie ſunt multiplices: ꝛ plures: vel pauciores ſm ꝙ ſpēs ipa alti or fuerit: vel inferior: idcirco poſuit magnū ꝛ paruum ex parte materie. Scōm etiā eundē intellectū ipſe poſu it in numeris ꝛ paruū ꝛ magnū loco materie: ꝛ vnum loco forme: ſpecificatur enim qlibet numerus per vlti mā vnitatē: que vna tm̄ eſt: ꝛ non plures: vnitates ve ro precedētes ipſam: oēs mālea ſunt que ſūt plures ꝛ pau ciores: ſcōm qō maior fuerit: aut minor numerus.

¶ Textus.

¶ Si igitur infinitū ſcōm ꝙ infinitum ignotū ē ꝛc.

¶ Lectio. viij. Qō prima.

Hec poſſet primo dubiū eſſe ali cui vtrū infinitū ſit ab aliquo cognoſcibile: ꝛ videtur ꝙ nō: quia omne cognitū ē infra vim cognoſcitiuam concluſum. Nihil autē tale videtur eſſe infi nitum: igitur infinitum cognoſci non poteſt.

Ad hanc qōnem dōm eſt: ꝙ quan to vis cognoſciti ua eſt altioris vigoris tanto ad altiora cognoſcibilia ſe extendit: virtus autē cognoſcitiua prie cauſe infinite ex cedit in vigore oēm aliā cognoſcitiuā virtutē: vnde ne ceſſarium eſt ꝙ infinite altiora cognoſcibilia valeat cō prehendere. Poteſt igitur prima cauſa cognoſcere ꝛ co gnoſcit nō ſolū finita verū ēt infinita: quia ho virtus oīs cognoſcitiua creata eſt finiti vigoris: videtur ꝙ nulla talis poſſit infinita cognoſcere. Sed hoc in ſequenti que ſtione patebit.

Ad argumētum in ꝯriū dōm ē: ꝙ eſſe pcluſū a vir tute finita contra rationem eſt infiniti: non autem cō tra rationem eius eſt eſſe comprehenſū: precipue ab in finito tranſcendēte i perfectione quecūqꝫ ēt infinita.

Qō ſcda.

Secundo poſſet aliquis dubita re vtrū aliquis intelle ctus creatus poſſit infinita cognoſcere ꝛ videtur ꝙ non. Nulla enim virtus poteſt cognoſcere infinita: niſi ipa infinita ſit in

vigore

vigore. Cum ergo omnis intellectus creatus ſit in vigore finitus videtur ꝙ nullꝰ talꝰ poſſit cognoſcere infinita.

Ad huius q̃onis intelligẽtiã conſiderãdũ eſt: ꝙ quãtitas ⁊ perfectio oĩs cognitiõis mẽſuratᷣ ſm ſpẽm q̃ eſt cognitiõis pꝛĩcipiũ: ita ꝙ ſi ſpẽs ipſa eſt notio iſinitorũ poterũt ſimꝰ p eã iſinita cognoſci. Si aũt ẽ finitorum notio tñ de finitis poterit p ipſam hñi cognitio: quod ad modũ i viſu euidẽter appet. Nã ſi ſpẽs viſibilꝰ i oculo fuerit vniꝰ tñ ſimilitudo: vnũ tñ p ipſam viſus poterit ītueri: ſi ꝟo fuerit ſilitudo multoꝝ multa poterit ſimꝰ videre p eã: q̃ igr ſpẽs nr̃i intellectus ad minus pro ſtatu pñti: nõ eſt notio niſi nãe ſpecifice: q̃ ſimplr̃ qdeꝫ finita ẽ q̃uis q̃dã iſinitatẽ hẽat iq̃ntũ põt ad pticularia iſinita referri: neceſſarium ẽ ꝙ ipſe ſpẽm: ⁊ alia vlia cognoſcere poſſit: ⁊ ſingularia ſub eis contenta confuſe ſolũ ⁊ idiſtincte ſimꝰ ītueri põt: ita ꝙ q̃tũcũq ſingularia illa iſinita eẽnt: ſi tñ iſinita cũcta ſimplr̃ ⁊ diſtincte cognoſceret: ſꝫ hñ cognoſceret ea cognitiõe pfuſa: qꝛ ꝟo ſpẽs intellectꝰ ãgelici: nõ ẽ notio tñ vlis nãe: ſed ẽt idiuiduationẽ ipſaꝝ: vr̃ dõm ꝙ ſi eẽnt actu pticularia iſinita cõtenta ſub nã ſpecifica pſentata p ſpẽm itellectꝰ angelici: poſſ. ⁊ talꝰ itellectꝰ iſimul p illã ſpẽm: h iſinita diſtincte cognoſcere. ❡ Et hẽc euidẽter appet tenendo cũ doctore nr̃o ꝙ mũdus eẽ potuerit ab eterno. Nã ſi fuiſſet equoꝝ gñatio ab eterno: eoꝝ oium q fuiſſent i eqna ſpẽ itelligentia ab eterno pducta potuiſſet cognitionẽ hĩe. Et qꝛ ſimꝰ cognoſcere põt oia q̃ p eãdẽ ſpẽꝫ cognoſcũtᷣ cõcludiᷣ neceſſario ꝙ illa itelligentia nõ poſſet ſimꝰ equos iſinitos cognoſcere. ❡ Hoc aũt nõ videᷣ eẽ ꝯ rõnẽ iſiniti: ſm .n. ꝙ Tho. dicit iſinitũ nõ repugnat cognitiõi niſi inquãtũ repugnat nũeratiõi. Nã ptes iſiniti nũerare ẽ ſm ſe ipoſſe: ⁊ ꝯdictionẽ iplicãs: ſolꝰ igr intellectus cuiꝰ ẽ cognoſcere pte poſt pte iſinita nõ põt cognoſcere. Sꝫ ãgelicus itellectꝰ nõ ſic numerãdo cognoſcit idiuidua q̃ ſub vna ſpẽ ꝯtinẽtur: ſꝫ ipa oia ſimꝰ ituetᷣ: vñ non obſtat quod illa ſint ⁊ vtruꝫ finita vel iſinita ex q̃ ſimul cũcta cognoſcit. Sequitur aũt iſta nr̃a ꝯcluſio non facta alia ſuppõne niſi ꝙ mũdꝰ eẽ potuerit ab eẽno: ⁊ ꝙ oia idiuidua eiuſdẽ ſpẽi ab angelo p vnã ſpẽꝫ cognoſcantᷣ ⁊ ꝙ ipſe poſſit oia q̃ cognoſcũtur p vnam ſpẽm ſimꝰ intueri q̃ ſuppõnes ſumpte ſũt oẽs ex dictis doctoris nr̃i. ❡ Totũ tñ ſit dictũ nõ aſſerẽdo ſed dubitãdo: ⁊ ſine preiudicio ſententie melioris.

Ad argumẽtum ergo i ꝯriũ factũ dõm ẽ: ꝙ ſi ꝟtus cognoſcitiua oꝫ cognoſcere ſimplr̃ iſinitũ: oꝫ qꝛ i ſuo vigore ſit ſimplr̃ iſinita. Et qꝛ nulla ꝟtus cognoſcitiua creata ẽ talꝰ: idcirco nulla creata ꝟtus cognoſcere põt ⁊ cõphẽdere id ꝙ ẽ ſimplr̃ iſinitũ: q̃le ẽ illõ tñ ꝙ ẽ pfectio nõ oĩuꝫ ꝯtentiuũ: indiuidua aũt ſub ſpẽ ꝯtẽta ſũt pfectionis finite: ⁊ ſi ſint finita in multitudinẽ: vnde ꝟtus cognoſcitiua ipoꝝ nõ opꝫ ꝙ hẽat infinitũ i perfectione vigoris: ſꝫ ſufficit ſi vigorẽ hẽat ſm qd iſinitũ: vt pote nõ p mãm non limitatã: nec rõne ſui: nec rõne obiecti. Et talꝰ bene põt eẽ virtus cognoſcitiua creata.

❡ Textus.

❡ Ampliꝰ neſi omnis inſunt quidem ⁊c.

❡ Q̃õ tertia.

Tertio poſſet aliquis dubitare vtrũ totũ etherogeneũ iſinitũ ſit pducibile: ⁊ videᷣ ꝙ ſic: q̃to eni ꝟtꝰ vnius cãe trãſcẽdit ꝟtutẽ alterius: tãto põt i altiorem effectũ: virtus aũt prime cãe in infinitum trãſcendit virtutes oẽs cãe ſcðe: igr̃ poterit effectum infinito altiorem producere. Sed virtus cauſe ſecunde poteſt in totum etherogeneũ finituꝫ: igitur ꝟtus cãe pme poterit i totũ etherogeneũ iſinitum.

Ad hanc q̃onem dõm eſt: ꝙ de toto etherogeneo loqui poſſumus: aut ſm ꝙ etherogeneũ eſt: aut ſm ꝙ i ſe habet aliquod homogeneum. Et ſi infinitas quideꝫ reperiretur in ipſo ratione alicuius homogenei: nõ propter h dici poſſet ipſum ſm ꝙ etherogeneũ eſt eẽ infinitũ: ſm ꝙ modo de corporis infinitate eſt queſtio. Dicitur aũt corpus aliquod eẽ etherogeneũ ex eo ꝙ ptes hꝫ diſſiliũ ſpẽrum. Tunc ergo ſm ꝙ etherogeneum ẽ dicetur pꝛopꝛie infinitum: ſi partes diſſilium ſpẽrũ habuerit infinitas. Diſſimilitudo aũt ſpecieꝝ attendiᷣ in ptibus vnius ⁊ eiuſdem totius: nõ propter diſſimilitudinem formarum ſbaliũ: qꝛ vna ⁊ eadẽ ſm Tho. ẽ forma ſubſtãtialis in toto ⁊ in ſingulis partibus eius. Sed attenditur diſſimilitudo illa propter diuerſitatẽ virtutũ ⁊ potẽtiarũ a forma ſubſtãtiali prouenientiuꝫ: ita ꝙ ſi diuerſitates ſpẽrũ in partibus ſunt infinite: neceſſariũ eſt: ꝙ h ſit pp infinitatẽ virtutũ ⁊ potẽtiarum ab vna ⁊ eadẽ totius forma prouenientium. A nulla aũt forma prouenire poſſunt virtutes ⁊ potẽtie infinite: niſi ipſa fuerit in eſſentia infinite perfectionis: ⁊ per conſequens non contẽta in aliquo genere: qꝛ igitur impẽ eſt aliquã formã creataꝫ infinite perfectionis eẽ ⁊ i genere dico logyco non contineri: impoſſibile eſt omnino aliquam formam creatam eẽ a qua prouenire poſſint virtutes ⁊ potentie infinite. Et qꝛ abſq tali forma totũ etherogeneum: ſm ꝙ etherogeneũ eſt: infinitum eẽ nõ põt: ꝯcluditur ꝙ tale totũ per ſe iſinitũ eẽ nõ poſſit.

Ad argumentũ ergo in contrarium dicendum eſt ꝙ virtus infinita aut poteſt in effectum infinite maiorem q̃ virtus finita: aut in eundẽ effectum poteſt modo infinite ſubtiliori: ſic autem ẽ in propoſito. Totũ eniꝫ ꝙ virtus finita poteſt producere: ſed nõ ex nihilo: virtus cauſe prime ex nihilo producere poteſt.

❡ Textus.

❡ Remota. n. ex aqua carnem: ⁊ iterum alia facta ⁊c.

❡ Q̃õ quarta.

Quarto poſſet aliquis dubitaᷣ vtꝝ in corpore naturali ſit dare minimũ: ⁊ videtur ꝙ non: qꝛ eſt enim corpus naturale quid continuum: continuum aũt ẽ diuiſibile i iſinitũ: ⁊ nulᷣo tali ꝯtigit minimũ accipere: igr̃ i corpe nãli minimũ dari nõ põt.

Ad iſtam queſtionẽ dõꝫ eſt: ꝙ in corpore nãli vt accipiᷣ ex lib. de generatiõe ꝯtingit dare duplices ptes: qꝛ ptes ſꝫ formã ⁊ ptes ſꝫ mãꝫ. Partes aũt ſꝫ formã ille dñr q̃ ẽt ſepate a toto formã retinent q̃ prius hẽbãt: ⁊ i acceptiõe taliuꝫ partium nõ ꝯtingit in corpe nãli in infinitum procedere per diuiſionem: ⁊ enim carnis ꝯtingit deuenire ad carnẽ ita paruã: que ſi vlteriꝰ diuidatur in partibus diſiunctis forma carnis nõ remanebit: vnde ſm iſtũ pceſſuꝫ oꝫ dare neceſſario minimũ i corpe nãli. Partes ꝟo ſꝫ mãm ille dñr eẽ q̃ i toto qdẽ manentes formã totiꝰ hñt. Sꝫ ſi diuidãtur formã illã nãlẽ ñ retinebũt: quo mõ pte accipiẽdo ẽt minima caro ptes hꝫ: q̃ dũ ꝯiũcte ſũt formã carnis hñt. Si ꝟo ab inuicẽ ſepentᷣ formã carnis nõ retinebũt. Et quãtũ ad tales ptes nõ ꝯtingit in nãli corpe dare minimũ.

Ad argumentum autem in contrarium factᷣ eſt reſponſio. Corpus enim ſm ꝙ eſt continuum in infinitum ẽ diuiſibile non aũt ſm ꝙ eſt materiale.

¶ Textus.

¶ Nequaquã aũt ſegregandũ eſſe neſcientis dicitur ꝛc.

¶ Q̃ő quinta.

Q Uinto dubiũ poſſet eſſe vtrum cũ prima poſſit qualitatez ſine ſbãꝛ ſine quantitate ſubiecta conſeruare in eſſe: ꝛ vĩ ꝙ nõ. Q̃ő eni coextẽſum ẽ q̃titati ſine q̃titate eſſe non põt. Qualitates aũt corporales: de quibus nũc ẽ queſtio: ſunt ſõ dimẽſionibus coextẽſe: igiꝛ ſine ipſis ꝯſeruari nõ poſſũt.

Ad huius q̃onis intelligentiaz cõſiderãdum eſt ꝙ duplices qualitates reperiũtur: q2 quedã ſunt: q̃ vltra rem ꝛ nãm ſbi aliquã rez non ponunt: niſi tñ quẽdaz realẽ modũ ſe habendi: ſicut pꝫ de raritate ꝛ denſitate. Raritas ꝛ eni moduꝫ realẽ ſe hẽdi ponit in quantitate: quo ipſe quãtitatis partes ſũt diſtãtes magis aut extenſe: dẽſitas vero illum realem modum ſe habendi ponit in quãtitate: quo ipſe quãtitatis partes ſunt ad inuicem magis compꝛehenſe. Et de talibus qualitatibus loquendo manifeſtũ eſt: ꝙ ipſe ſine quantitate ſubiecta cõſeruari nõ poſſunt. Non enim ponunt aliquid niſi quẽdã ipſius realeꝫ eſſendi modum modus autem eſſendi ſine re exiſtente: cuius eſt modus: cõſeruari nõ poteſt. Quedã aũt alie qualitates ſunt que vltra rem ꝛ nãꝫ ſbi nõ ponũt ſolũ eſſendi modũ realẽ: ſꝫ magis rẽ ꝛ nãꝫ ꝓpꝛie dictã: que ẽt ratio eſt eſſendi ſuo modo: ꝛ ſibi mõi eẽndi attribuũtur. Cuiuſmõi q̃litates ſũt calor ꝛ lux ꝛ cõſilia. Et de talibꝰ ẽt qualitatibus q̃dã dicũt ꝙ q2 ꝑ quãtitatẽ indiuiduãtur ſine quãtitate ſubiecta conſeruari non poſſunt.

Sed iſta poſitio vt videꝛ ſtare nõ pt: cuius declarãda eſt q2 tota rõ ſm Tho. ꝑꝑ ꝙ põt deus cõſeruare quãtitatẽ ſine ſbõ: ꝛ nõ mãm ſine forma: eſt q2 mã eſt pura potẽtia: quãtitas aũt eſt actus. Cũ igitur etiã ipſa pꝛedicta qualitas actus realis ſit oĩno in realitate differens a quãtitate ſubiecta: oĩno pari rõne põt deus ꝛ qualitatẽ ſine ſubiecta quãtitate ſeruare: ꝛ quãtitatẽ ẽt abſq3 ſubiecto. ¶ Motiuũ ãt ipſorũ nõ valet: ab eo eni efficienter indiuiduaꝛ aliqd a quo efficienẽ accipit eẽe: ſicut dicaꝛ ex. viij. meth. Qualitas aũt efficientẽ accipit eẽe nõ a quãtitate: nec formalr: ſed efficiẽter accipit h a deo formalr vero ex ipſo exiſtẽdi actu: igiꝛ ꝛ indiuiduationẽ formalr ſumet ab eo: ꝛ efficiẽter a deo: per quantitatẽ ꝓ mãliter ſoluꝫ: in quãtũ. ſ. in ipſa recipiꝛ: vnde ẽt ꝛ ſi extra mãꝫ maneat: ꝛ extra quãtitatẽ: habebit ſufficienter vnde poterit indiuiduari: ſicut ꝛ alie forme ſine materia exiſtentes.

Ad argumentum ergo in cõtrarium dõm eſt ꝙ forma quãtitati coextẽſa: ſine ipſa naturaliter eẽe nõ poteſt: bene tamen poteſt h contingere ſupernaturaliter ꝛ miraculoſe.

¶ Q̃ő ſexta.

S Exto poſſet aliquis dubitare vtrũ deus poſſit ꝯtinuũ in infinita diuidere: videꝛ eni ꝙ ſic: q2 nulla potẽtia paſſiua eſt creata: que nõ ſubſit potentie actiue creantis: ſed in cõtinuo eſt potẽtia paſſiua ad diuiſionem in infinitum: q2 ipſum eſt in infinitum diuiſibile: igitur deus poteſt ipſum in infinitum diuidere.

Ad hanc q̃onem dõꝫ eſt: ꝙ cõtinuum nunq̃ põtẽ in infinitũ diuiſuꝫ: niſi ſit ꝑ euẽtũ ad indiuiſibilia: ad indiuiſibilia aũt reſolui nõ põt: q2 nihil reſoluitur niſi in ea ex quibus ꝯponitur: vnde q2 impoſſibile eſt ex indiuiſibilibus cõponi ꝯtinuũ: ipõle eſt ꝙ ipm ad indiuiſibilia reſoluatur: ꝛ per conſequens impoſſibile eſt eẽ actu in infinitum diuiſum.

Ad argumentum vero in contrariũ dõm eſt: ꝙ in cõtinuo non ẽ potẽtia ad eẽ diuiſum in ĩfinitũ: ſꝫ ad h ꝙ ſua diuiſio in ĩfinita ꝓcedat: ita vꝫ ꝙ nunq̃ valeat terminari. Ex h ãt magis ſequiꝛ ꝙ nõ habeat q̃ ꝙ habeat potẽtiã ad eẽ in infinita diuiſum: q2 ex tali poſitione ſequeretur poſſe ſuam diuiſionem totaliter terminari: ꝙ eſt contra rationem continui.

¶ Textus.

¶ Omnes igitur contraria pꝛincipia faciunt ꝛc.

¶ Lectio. ix. ¶ Q̃ő pꝛima.

H Ic poſſet pꝛimo aliqs dubitare vtrũ pꝛĩa pꝛĩcipia rerũ nãtũ ſint ꝯ̃ria: videtur eni ꝙ nõ: quia pꝛĩa pꝛincipia rerũ nãliũ debẽt in rebꝰ nãlibus oĩbus inueniri. Cõtraria aũt in oĩbꝰ talibꝰ rebus iueniri nõ poſſunt. Sunt eniꝫ corꝑa celeſtia res nãles ꝛ tñ abſoluta ſũt ab oĩ ꝯ̃rietate: igiꝛ pꝛima pꝛincipia rerũ nãlia non ſunt contraria.

Ad hãc q̃onem dõm eſt: ꝙ res nãles ſũt res trãſmutabiles: ꝛ inquantum tranſmutabiles ſunt: ꝛ ſub ente tranſmutabili cadũt: earũ pꝛincipia q̃ modo inquirũtur. Pꝛima autem pꝛincipia trãſmutabilium: inquãtũ ſunt trãſmutabilia: ſunt illa que ſunt pꝛimꝰ vlĩa pꝛĩcipia trãſmutationis: vltra ſbm aũt pꝛĩs pꝛincipia trãſmutationum ſunt illa: inter que vniuerſaliter vertitur omnis mutatio. Quia igitur iſta ſunt ꝯ̃ria: manifeſtũ ꝙ ꝯ̃ria pꝛima pꝛincipia rerum naturalium opꝫ eẽe.

Ad argumentum ergo in ꝯ̃riuꝫ dõm eſt: ꝙ corpora celeſtia poſſunt accipi dupłr: vno qdẽ mõ quãtuꝫ ad ſuã ſubſtãtiã ſimpłr: ꝛ abſolute dictã: ꝛ iſto mõ ſub ente trãſmutabili nõ cadũt: q2 in ipſoꝝ ſuba nõ põt eẽ ſe trãſmutatio: vñ in eis h mõ ſumptis: nõ opꝫ ꝙ inueniantur pꝛima trãſmutabiliũ pꝛincipia: de quibus loquimur ad pꝛeſens. Alio vero modo poſſunt accipi per ordinẽ ad aliquid extrinſecũ: ꝛ ſic corꝑa celeſtia tranſmutabilia inueniuntur eẽe: mutãt enim locum: vel ſub o ꝛ rõne: vel ratione tñ. Et iſto modo in eis dicta pꝛincipia inueniantur: dum enim ipſorum partes ad aliquõ vbi trãſmutanꝛ hñt actu ſecũ annexam pꝛiuationem ciꝰ rõne vbi alterius a quo recedũt.

¶ Q̃ő ſcõa.

S Ecundo dubitare poſſet aliqs vtrum pꝛima pꝛincipia dicantur contraria pꝛopꝛie ꝛ perfecte ſumendo contrarietatem: videtur eniꝫ ꝙ ſic: quia iſta ſunt pꝛĩcipia entis mobiꝛ: ſꝫ ꝙ eſt mobile. Motus aũt extrema ſunt ꝓpꝛie ꝯ̃traria.

Ad iſtam q̃onem dõm eſt: ꝙ pꝛĩa pꝛĩcipia de quibus modo loquimur non dñr contraria: ſm perfectaꝫ rationeꝫ contrarietatis: h autem declaratio eſt: q2 ſub ente tranſmutabili communiter dicto: non ſolum clauduntur: que per naturam tranſmutantur: ſed que trãſmutantur etiam per artem: tranſmutationes auteꝫ artificiales: non cadunt per ſe inter oppoſita: ſm perfectã rationẽ contrarietatis vñ manifeſtum eſt ꝙ contraria pꝛopꝛie ꝛ perfecte ſumpta non ſe extendunt vniuerſaliter ad oẽm tranſmutationẽ: nec per ꝯñs eẽe poſſunt pꝛima pꝛĩcipia entis trãſmutabiꝛ. Alterius ẽt dato ꝙ mõ ingrãnꝛ pꝛĩa: pꝛimi nã entis trãſmutabilis ſola nãli

tranſmutatione

tranſmutationẽ: ad h̄ dici non poteſt: ꝙ ꝯtraria perfecte ſumẽdo cõtrarietatẽ ſint talia p̄ria. Nã tranſmutatio nõ ſolũ inuenitur in quantitate: qualitate: ⁊ vbi: in quibus eſt vera cõtrarietas: ſed etiã inuenitur in ſubã cui nihil eſt cotrarium perfecte ſumẽdo contrarietatẽ: vnde nec ad oẽm trãſmutationem nãlem vĩr ſe extẽdere perfecta cõtrarietas. Eſt igitur cõſiderandũ: ꝙ p̄ria cõtraria poſſunt vno modo dici illa: in qbus reſeruat̃ ꝑfecta ratio ꝯrietatis: ꝙ oĩa vere cõtraria: aut ipſa ſũt aut ex eis deriuãtur. Et h̄ modo p̄ria ꝯria nõ dñr h̄ p̄ma principia oĩs tranſmutationis. Alio vero modo dici poſſunt aliqua p̄ma ꝯria ſolũ: q: i ipſis cõſiſtit p̄ma radix ꝯrarietatis: ⁊ iſto modo priuatio ⁊ habit⁹ vĩr ſumpta p̄ria ꝯria dñr. In oĩbus ẽt contrariis vnũ reſpectu alterius inuenitur eſſe diminutum: ⁊ pro tanto ſubinduit nomen priuationis: ⁊ reliquum ſortitur nomen habitus.

Ad argumentum ergo in ꝯriuz doz eſt ꝙ ens mobile ſumitur cõmunit̃ nõ ſolũ ad ea que mouẽtur motu locali: vel motu augmẽti ⁊ decremẽti: vel motu alterationis: ſed etiam ad ea que mouẽtur motu generationis ⁊ corruptionis.

¶ Textus.

¶ Oportere enim principia: neq3 ex alterutris eſſe: neq3 ex aliis: ⁊ alia ⁊c.

¶ Q̃o tertia.

Tertio poſſet aliq̃s dubitare vtrum idcirco p̄ma ꝯria ex alterutris nõ fiãt: q: ſunt cõtraria: videtur ꝙ nõ: q: ſicut h̄ dicit̃ oẽ ꝙ fit ⁊ tranſmutatur non fit ꝑ ſe: nec trãſmutatur niſi ex contrario: igitur ex eo p̄ma cõtraria ꝯrietatẽ hñt: magis deberet cõcludi ꝙ fiãt ꝙ ꝙ nõ fiãt ex alterutris.

Ad iſtam q̃onem dĩm eſt: ꝙ duplicater põt dici aliqd fieri ex aliq̃: vno qdez mõ ſicut ex termino ſue trãſmutatiõis: ⁊ h̄ mõ oẽ ꝙ fit dr̃ fieri ex ꝯrio: tanq̃ ex termino: nõ ad quẽ: ſed a quo trãſmutationis ſue: ⁊ ſic ꝯria bene fiunt ⁊ fieri poſſunt ex alterutris. ¶ Alio ꝓo mõ põt dici aliqd fieri ex aliquo: tãq̃ ex hñte cauſalitatẽ i cõſtitutione ſua: q̃o media fiunt ex ꝯriis extremis: ⁊ ex ꝑmis qualitatibus actiuis ⁊ paſſiuis ſibi ſequẽtia ꝯria: ⁊ ipſe ẽt qualitates p̄me actiue ⁊ paſſiue originãtur ex ſ̃balibus formis ſ̃boꝝ: habẽtibus adinuicẽ oppoſitionẽ: ſupra q̃ꝝ ẽt cõſtitutionẽ in quãrũ ſunt oppoſitas cauſalitatẽ hñt ꝑuatio ⁊ habit⁹: vez ẽ ẽt ꝙ ñ idẽ cauſalitatis mod⁹ in oĩb⁹ ꝑdictis repit̃: h̄ igr̃ mõ ⁊ ñ ſcdõ ꝯria fiãt ex ꝑncipiis nõ tñ fit aliqd ꝯriũ ex eo cui ẽ ꝯriũ: ⁊ ſic dicit i ſequẽtib⁹ p̄bs ꝙ amicitia nõ conducit diſcordiã ad eẽ: nec facit aliqd ex ea: ſic ẽt intelligit ꝙ p̄ria ꝯria eo ꝙ ꝯria non fiũt ex alterutris: ⁊ per hoc patet rñſio ad argumentum. ¶ Q̃o quarta.

Quarto poſſet dubitare aliq̃s vtꝝ ꝑ ſe poſſit aliqd fieri ex eo ꝙ ſecũ põt ibi ſimul eẽ in eodẽ: ⁊ vr̃ ꝙ ſic dicit̃ enĩ infra ꝙ non fit aliqd ꝑ ſe ex ente: nec ex nõ ente: ſed ente i potẽtia: ens aũt in potentia eſt ſqm: vel mã. Et mã qdẽ manet cũ eo ꝙ producitur de ipſa: igitur aliquid poteſt per ſe fieri ex eo ꝙ ſecum in eodem ſimul poteſt eſſe.

Ad hanc queſtionẽ dĩm eſt: ꝙ nihil põt per ſe fieri ex eo ꝙ ſecũ põt ſimul eẽ in eodẽ: huius aũt ratio eſt: q: fieri eſt tẽdere ad eſſe: nihil aũt tendit ad id acquirẽdũ ꝙ iã habet: ſed ſol̃ ad acquirendum ꝙ non hz. Neceſſarium eſt igit̃ ꝙ oẽ ꝙ fit: i ꝑmanẽtibus dico nõ habeat ſuũ eſſe ꝙ diu eſt in fieri: ⁊ ſic fieri ſm rõnẽ ꝓpriã: ſiue ꝑ ſe: in ſe claudit nõ eẽ eius ꝙ fit: ⁊ per ꝯñs neceſſariũ eſt: ꝙ ex eo tñ fiat aliqd ꝙ in ſe claudit: non eſſe ei⁹: ꝙ fit ꝑ ſe ex ipſo. Q̃d aũt claudit in ſe nõ eſſe alicuius nõ põt ſecũ ſimul eẽ in eodez. Manifeſtũ eſt igit̃ ꝙ ipoſſibile ẽ aliqd ꝑ ſe fieri ex eo ꝙ ſecũ ſimul i eodẽ eẽ põt. ¶ Ex h̄ ãt euidenter deducit̃ ꝙ ipoſſibile eſt in aliquo ente vno ſm ſpẽm plures formas ſubſtãtiales eſſe nã ſi plures eſſent aut inter eas poſſet cadere trãſmutatio per ſe: aut nõ: ſi dicat̃ ꝙ nõ ⁊ ꝯtra illa q̃ ſunt diuerſa in eſſentia: nec per ſe inter ipſa cadit trãſmutatio: non ſunt eiuſdẽ generis phyci: ſicut pz in .x. metȟ. q̃ ẽ de formis intelligẽdũ: ⁊ nõ de illis quorũ vnũ eſt eſſentialr̃ forma ⁊ actus: ⁊ reliquũ ẽ eẽntialiter potẽtia: ſicut ẽ ſola p̄ria mã. Actus enĩ ⁊ potẽtia ad idẽ gen⁹ ꝑtinẽt: q: genus phycum: nõ a forma: ſed a mã accipit̃. Que aũt nõ ſunt eiuſdẽ generis phici nõ poſſunt concurrere ad vnã ⁊ eãdẽ nãlem ſpẽm cõſtituẽdã. Si ergo in ente vnius ſpẽi ſint plures ſubſtãtiales forme nõ habentes per ſe adinuicem tranſmutationez: oportebit neceſſario ꝙ ens vnius ſpeciei non ſit vnius generis: nec etiã vnius ſpeciei: ꝙ eſt iplicare contradictionem. ¶ Si autem dicatur ꝙ ille forme per ſe adinuicem tranſmutationem habent ſequetur ſm ſupradicta ꝙ in eodem ſe in ſimul non compatiant̃: et pote oppoſitum adinuicem habentes: ponere igitur ipſas ſimul in eodem eſt ponere ꝙ oppoſita ⁊ contradictoria: ſicut eſſe ⁊ non eſſe: ſimul in eodem eſſe poſſunt: ꝙ totum eſt abſurdum.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendũ eſt: ꝙ materia ſm ꝙ entitatem quandam ponit remanet in eo ꝙ ex ipſa fit: non autem ſm ꝙ prius erat ens i potentia: immo tunc manet habet ens actu: ꝙ eſt oppoſitum ad habere eẽ tantum in potentia.

¶ Textus.

¶ Conſequens autem vtiq3 erit dicere ⁊c.

¶ Lectio decima. ¶ Q̃o prima.

Hic poſſet primo aliq̃s dubitare vtruz ſit tantum vna prima contrarietas ⁊ videtur ꝙ non prima enim contrarietas non eſt niſi contrarietas primi generis: prima autez genera ſunt ad minus decem igitur decem erunt prime contrarietates.

Ad iſtam queſtionẽ dicendũ ẽ ꝙ p̄ria cõtrarietas poteſt ſumi: vel ſimpliciter: vel in genere. Et contrarietas quidem non ſimpliciter prima: ſed in genere: non eſt vna ſed multiplex ſm multiplicitatẽ ꝑdicamẽtoꝝ. Sumit̃ enĩ h̄ ꝯrietas cõiter ad oẽm oppõnẽ priuatiõis ⁊ habit⁹. In quolibet autẽ genere eſt dare oppoſitas ꝯrias: quarũ vna eſt habitus: ⁊ altera vt ꝑuatio. Et oppoſitio qdẽ ꝯriaꝝ imediate diuidẽtiũ genus gñaliſſimũ dici põt eẽ p̄ria ꝯrietas i illo gñe: ſz igitur ꝑdicamẽtoꝝ multiplicitatẽ ẽ ẽt ⁊ multiplicitas ꝯrietatũ p̄rie ñ ſimplr̃: ſz i gñe. Cõtrarietas ãt ſimplr̃ p̄ria illa ẽ q̃ ẽ ꝑmi gñis ſimplr̃. Nullũ ãt gen⁹ ſimplr̃ p̄⁹ dici ꝑt ſola ſ̃ba excepta: nullũ enĩ gen⁹ ꝙ ex alio gñe ꝓuenit cãliter ⁊ originalr̃ ſimplr̃ ꝑmũ dici ꝑt. Ex ſ̃ba autẽ cãliter originãtur gñs cũcta accñtiũ: vñ nullũ tale ſimplr̃ dici ꝑt ꝑmũ dr̃ ãt ꝑmũ reſpcũ alicui⁹ coordinatiõis quẽadmodũ h̄ ꝙ dico ꝙtitas gen⁹ ꝑmũ ẽ i coordinatiõe ꝙtitatũ: ⁊ q̃litas gen⁹ ꝑmũ ẽ i coordinatiõe q̃litatũ. Sb̃a ꝓo q̃ oĩuz alioꝝ genez ẽ cã ſimplr̃ inuenit̃ eẽ ꝑmũ gen⁹ ſic igitur ſimplr̃ ꝑmũ genus: vnũ tñ ẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs vna tñ p̄ria cõtrarietas: vnde patet reſpõſio ad argumentum.

¶ Textus:

¶ Et est vna contrarietas in omni genere ꝛc.

¶ Qō ſcda.

SEcundo dubitare poſſet aliqs vtrū prima principia cōtraria ſint prima cōtraria ſubē: videtur enim ꝙ nō: dictū eni fuit ſupra: ꝙ pria principia inueniri debēt in oībus reb⁹ nālib⁹ Pria ſo ꝫria ſbē nō īueniūtur in cūctis rebus nālib⁹ q2 nō ſunt niſi in ſubſtātijs: igit̄ ipſa prima principia rerū naturalium eſſe non videntur.

Ad istam qōnem dōm eſt: ꝙ aliq̄ ꝫria poſſūt dicī dupl'r: p2io ſ3 ꝙ duplicē diſtinctionē in ipſis inuenimus: primū ꝛ ſm videtur diſtinctionē quādā ip̄ortare Inueniunt̄ āt aliqua abinuicē: ſm rē: ſiue real'r diſtiguntur: q̄lio ſunt abinuicē diſtincta ſub̄a ꝛ accn̄s: ꝛ vl'r illa q̄ diuerſoꝝ p̄dicamētoꝝ ſt: q̄dā aūt abinuicē: ſ3 itētione tm̄ diſtinguūtur: ſic ſe hñt ſupiora ꝛ iferiora. Et in ordine qdē diſtinctoꝝ primo mō pria ꝫria: ꝛ prima principia dnr̄ ſola pria ꝫria ſub̄e: non enim an̄ ipſas ꝫria alia inueniūtur ab eis: ſm rē diſticta: ſed ipſa alia oīa p̄cedūt: vt eſt declaratū in p̄cedēti qōne. Hoc āt modo pria principia ſumēdo nō oꝫ ꝙ in oībus eſſentialr̄ inueniātur: ſed in rebus tm̄ primi generis. ¶ In ordine āt diſtinctoꝝ: ſcd̄o modo prima pricipia: ꝛ pria cōtraria ſunt habitus ꝛ priuatio: q̄ primā radicē ip̄ortāt cōtrarietatis ꝛ in oībus contrarijs ſaluantur. ¶ Quamuis enim ante cōtraria ſub̄e nō ſint alia ꝫria ab eis diſtincta: ſm rē diſtincta: bene tm̄ ante ipſa ſunt aliqua ab ipſis diſtincta: ſ3 intētionē: ꝛ h̄ ſunt habitus ꝛ priuatio q̄ vt dictū eſt: nō in eis ſol' ſaluātur: ſed ēt ī oībus ꝫrijs vnde vl'iora ſūt: ꝛ per ꝯn̄s priora. Et de talibus primis principijs intelligēdū eſt: ꝙ inueniri debēt in omnib⁹ tranſmutabilibus: vnde pꝫ reſponſio ad argumentū.

¶ Textus.

¶ Principia autem ſemper oportet manere.

¶ Qō tertia.

TErtio poſſet eſſe dubium vtrum prima principia ſemper maneant: ſicut dicit h̄ philoſophus: videtur enim ꝙ nō. Iā enim dictum eſt ꝙ ipſa ſunt contraria: contraria autem non ſimul manent in eodem: igitur nec ambo principia p̄dicta poſſunt ſemper in rebus nālibus manere.

Ad istam qōnem dōm eſt: ꝙ principia pria ſemper manēt in rebus ſingulis trāſmutabilibus: ſi eſſe debēt trāſmutabiles. Hec autē declaratio eſt: q2 cū nihil trāſmutat̄ ad eius ꝙ h3 aſſecutionē: ſ3 ad adeptionem eius ꝙ nō h3: neceſſarium eſt: ꝙ ſi aliqd d3 eſſe trāſmutabile. vt in eo p̄exiſtat carētia illius ad ꝙ trāſmutari pōt: cū aptitudine ad ipſum. Talis aūt carentia priuatio vocat̄ neceſſarium eſt igitur in oī tranſmutabili inquantū eſt trāſmutabile aliquā priuationē eſſe: q2 al'r non poteſt eſſe tranſmutabile: h̄ aūt priuatio tollens a ſub̄o diſpōnē vnā in ipſo relinquit neceſſario ꝫriam ꝛ h̄ diſpoſitio ſe tenet in ratione habitus. Iterꝝ ēt talis priuatio nō pōt oēm actū tollere: q2 tūc tolleretur eſſe actu eē: ꝛ p ꝯn̄s oīs trāſmutabilitas: q2 cū3 mot⁹ nō ſit primus act⁹: ſed ſcd̄us: ſine actu exiſtēte nō pōt inueniri. Talis actus ꝛ forma in ſub̄o manēs habitus vocatur: neceſſariū eſt igitur in ente trāſmutabili ſemper habitum ꝛ priuationem inueniri: ꝛ per ꝯn̄s manifeſtū eſt ꝙ principia prima ſemper manēt.

Ad argumentum ergo in ꝫrium dōm eſt ꝙ prima principia nō ſunt h̄ contraria: vel illa: ſed priuatio ꝛ habitus vl'r ſumpta. Quāuis aūt nullus habit⁹ cū ſua priuatiōe ſibi oppoſita ſimul eē poſſit in eodē: hñ tm̄ p̄ſtare ꝛ de neceſſitate ſtat cū carētia ꝛ priuatiōe habit⁹ habētis ad ipm̄ oppoſitionē: h̄ aūt habitus: ꝛ h̄ priuatio in ſe claudūt rōnē priuationis ꝛ habitus ſimpl'r: q̄ prima principia dnr̄. Et pro tanto dicimus ꝙ principia prima ſemper manent.

¶ Textus.

Deficiet enim aliquis qualiter. deſitas raritatem facere aliquid apta nata ſit ꝛc.

¶ Qō quarta.

QVarto poſſet aliqs dubitare vtrū vnū cōtrariū poſſit dici ī alterum agere ꝛ facere aliquid ex ipſo: vr̄ enim ꝙ ſic ad ſenſum eni apparet calm̄ agerē ī frigidū: ꝛ ex frigido calidū educere.

Ad istam questionē dōm eſt: ꝙ ꝫrium pōt accipi dupl'r: vno qdē mō ſimpl'r ꝛ ſ3 ſe cū p̄ciſiōe ſ. ſbi: ꝛ tūc ſicut dicit Tho. vnū cōtrarium nō pōt agere in alterum. Cuius ratio eſt: quia cum vnumquodq3 agat ſibi ſimile: neceſſarium eſt ꝙ illud poſſit in ſe recipere agentis actionem ꝙ poteſt recipere ſimilitudinem ipſius: ꝛ per conſequens ad ipſum manet in potentia. Non eſt autem poſſibile ꝙ vnum contrarium excluſo ſubiecto ſit in potētia ad h̄ vt aſſimilet̄ alteri. quēadmodū caliditas nō eſt in potentia ad frigiditatem: q2 tunc eſſet in potentia ad corruptionem ſuam: ꝛ ipſam etiam appeteret: ꝙ eſt impoſſibile: vnde impoſſibile eſt ꝙ excluſo ſubiecto vnum contrarium agat in reliquum ꝛ faciat aliquid ex ipſo. Si autem ſubiectum nō excludatur: ſed magis includatur: quia ipſum eſt in potentia ad vtrumq3 contrarium poterit tunc vnum contrarium agere in aliud: ꝛ ſic calidū dicitur agere in frigidum: quia agit in frigidum: educit etiam calidum de frigido non ratione frigiditatis: ſed ratiōe ſubiecti ꝙ eſt calidum in potētia: ꝛ ſic pꝫ rn̄ſio ad argumētum.

¶ Textus.

¶ Adhuc autem amplius ꝛ de hoc aliqs dubitabit ꝛc.

¶ Qō quinta.

QVinto poſſet eē dubium de rōne Ari. ꝙ ꝙ pbat: ꝙ nō ſola ꝫria ſunt pricipia: q2 iſta ſunt accn̄a: ꝛ nō ſbē h̄. n. vr̄ eſſe falſū dictū eni ē ꝙ pria principia nō ſūt ꝛc. ꝫria ſed tm̄ aliq̄ in eq3 cadit pria ꝫrietas ſbē. Iſta ſo ꝫria nō ſūt ī p̄dicamēto accidentis: ſed ſub̄e.

Adhanc questionē dōm ē ꝙ cū phs ī h̄ p2io lib. accipiat ꝫrietatē large: q̄lio ēt inueniē in ſub̄a: nihil p2hibet imo neceſſariū ē. ꝙ pria ꝫria ad p̄dicamēta ſbē ptineāt. S3 q2 ad p2bādū numerū principiorū p2cedit ex dictis a priorib⁹ phis: q̄ nō ꝑceperūt actū alium: vel formā ꝙ accn̄tale: ꝛ ꝯtraria ſunt forme: idcirco dicit ꝙ ꝫria ſunt accn̄a. ¶ Vel dici pōt ꝙ cū ꝫria fieri habeāt circa idē ſuſceptiuū: neceſſariū ē ꝙ ſint forē nate recipi ī aliquo. Sbe aūt cōpoſita: ꝛ pria mā nō ſūt receptibilia ī aliquo: vn̄ ipſis nihil ē ꝫriū. Et q2 de eis p2prie dr̄ ſbā ſumpta iquātū a ſubſtādo dī: idcirco phs ait ꝙ ſbē nihil ē ꝫriū ꝛ ꝙ contraria ſunt accn̄ria: forme eni que addiciūtur ſuis ſuſceptiuis: hñt quādā rationē accidētiū vnde ꝛ vocatur forma ſubſtantialis: qualitas mā̄e Sunt igitur pria ꝫria in p̄dicamēto ſi ē: nec tm̄ ita p2prie ſub̄e dnr̄: ſicut cōpoſitū ꝛ mā: ſbā3 ſumēdo ſm ꝙ a ſubſtādo dicta eſt: vn̄ pꝫ rn̄ſio ad argumentum.

¶ Textus

¶ Textus.

¶ Subm eniȝ principiū: ⁊ prius videt̃ eē p̄dicato ⁊c.

¶ Q̄ō ſexta.

Sexto dubitare poſſet aliquis vtꝛo ꝙ materia ſit magis ſuba: ꝙ forma: ſm vnam ſubc acceptionem: vtruȝ ipſa dici poſſit principium formaꝝ: ⁊ vt ꝙ nō: id eni per ꝙ aliqd reponit̃ in eē ē p̄n cipiū ipſius: ⁊ nō ecōuerſo. Materia aūt in eſſe reponi tur per formā: igr̃ forma eſt pricipiū materie: ⁊ nō ma teria principium eſt forme.

Ad huius q̄ōnis intelligētiā conſi derādū ē: ꝙ mā̃ȝ ⁊ formā poſſumus accipere dupliciter: qꝛ vel quantum ad ſuas eſſentias: vel quātū ad eēſi aūt quātuȝ ad eſſe formā ⁊ mām̄ accipiamus. Adhuc duplr̃ poterit h̄ fie ri: qꝛ aut ſument̃ q̄tū ad eſſe ſpecificū aut quantuȝ ad eſſe ꝙ eſt exiſtere in actu. Si ergo ſumant̃: h̄ ſcd̄o modo tūc dōȝ eſt ꝙ forma ꝓprie ſupra mām̄ cāulitateȝ hȝ. Eſt eni ipſa ratio ⁊ principiū eēndi ipſius mãe: ⁊ nō econ uerſo: vnde ſm h̄ ꝓprie dici pōt: ꝙ principiuȝ materie ꝑ q.ſ. ipſa in eē reponit̃ eſt forma. Nō aūt forma per mā̃ȝ in eſſe conſtituitur: vnde nō proprie dr̃ ꝙ mā ipſi forme ſit principiū eſſendi. Sed ſi magis large noīe p̄n cipij vtimur dicere poſſumus aliquo mō: qꝛ ēt mā prin cipiū eſt forme: ꝙ duplr̃ apparet. Primo qdem ſi accipia mus formā quātū ad ſuū eſſe cōpletū: cū h̄ actu non ha beat niſi i mā: dicere poſſum⁹: ꝙ quātū ad actuale com plemētū ipſi⁹ eē: mā ſupra formā aliquā equalitatē hȝ: h̄ aūt cauſalitas in h̄ ꝯſiſtit: ꝙ mā: terminat ipſi⁹ for me depēdētiā: vñ ēt aīa humana extra corpus poſita eſ ſe ſuū quoddāmodo ꝓꝑ h̄ imperfectum habet.

Secundo hoc etiam apparet ex eo ꝙ illud de quo aliqd edu cit̃ ad actū eſt principiū ipſi⁹: ⁊ prius eſt ipſo in via ge nerationis: forme aūt ad actū eēndi educunt̃ de poten tia mãe: vnde manifeſtū eſt ꝙ ſm hūc ēt modū mā eſt principiuȝ forme: ⁊ prior in via generationis q̄ forma. Et ideo dicit h̄ phs: ꝙ ſb̄m principiuȝ: ⁊ prius videtur eſſe p̄dicato. ¶ Si ꝓ mā ⁊ forma: quātū ad eſſe ſpeci ficū ſumātur: erit ēt quaſi cōſilr dōm. In eſſe enim ſpe cifico materia reponit̃ ꝑ formā: ⁊ ideo forma ē pricipiū mãe. Sed tñ in h̄ ēt forma eſſe non pt̃eſt reponi ſine ma teria: quia non ſoluȝ forma: ſed ēt mā pertinet ad eē qd ditatiuuȝ: ⁊ ſpecificū ſubc: ꝯpoſite intelligitur ēt educi ſuo mō de potētia mãe. Cū eni de tali potētia educitur eē ſpecificū ſȝ īdiuiduali: ter ſuprū: dici pōt ex ꝯñti de ea eē ſpecificū educi: vñ ēt quātū ad h̄ mā ſuo mō prici piū ē forme. Si aūt materia ⁊ forma quātū ad ſuas eſ ſentias ſumātur: tūc dōm eſt: ꝙ eē materie: nō eſt efficiē ter a forma: neqȝ ecōuerſo: ſȝ originat̃ mãe eēntia a cre ante. Eēntia vero forme originat̃ eſſentialr̃ nō a mā ſȝ a creāte ⁊ generāte. Et qꝛ nō originat̃ a generāte: niſi ꝑ eductionē ſui ⁊ cōpoſiti d̄ potētia mãe: ꝙ eē mãe reſpe ctu forme: dicere nō poſſumus: idcirco quantū ad h̄ di citur forma ſuo modo originari a mā: ⁊ non ecōuerſo: vnde quātū ad h̄ nō forma mãe: ſed materia principiū eſt forme. ¶ Ulterius etiā ſicut forma ſuā eſſentiaȝ for malr̃ habet per ſeipſam: ſic ēt mā: hȝ ſuam eſſentiam per ſeipſaȝ formaliter: ⁊ nō per formā: quāuis illud vo cabulū. ſ. formalr̃ inuſitatū videat̃ in propoſito: vnde quantū ad hūc modū: nec materia principiū eſt forme nec forma eſt principiū mãe: verū ē aūt ꝙ qꝛ materia ē per formā: vnde ⁊ eē nō poſſet materia: que eſt in poten tia formarū: niſi eē poſſet eēntia ipſi⁹ forē: dicere poſſu mus: ꝙ ſm hec eſſentia forme: ſupra eēntiā mãe dictaȝ cauſalitatē hȝ: quāuis aūt nōn proprie dicat̃ forme eēn tia eſſe propter eſſentiam mãe: qꝛ meliora propter peio ra nō dn̄r eē: h̄ tñ verū eſt: ꝙ ſi nō poſſet eſſe eēntia mãe no poſſet etiā eſſe eſſentia forme: de mãe potētia educte vnde intelligi pōt quātū ad h̄ quādā cauſalitatē mate ria hr̃e ad eſſentiaȝ ipſius forme. Sic ergo manifeſtū ē ꝙ ⁊ forma dicitur principiuȝ materie: ⁊ mā principiū eſt forme: ⁊ quot modis h̄ contingat. ¶ Ad argumentuȝ autem per predicta manifeſta eſt reſponſio.

¶ Textus.

¶ Ad patiendum quidem. n. ſufficiens eſt vnum.

¶ Q̄ō ſeptima.

Septimo qꝛ dicit phs: ꝙ ad pati endū ſufficit vnū prin cipiū: principiū vero paſſiuū eſt materia: poſſet eē dubiū: vtrū oium corporalium materia ſit vna: videt̃ enim ꝙ ſic propter rōnē modo dictā. ¶ Scd̄o qꝛ in h̄ libro ponunt̃ princi pia cōmunia oibus reb⁹ nālibus: ponitur āt vna tātū rō materie: ⁊ nō multiplex: ⁊ qꝛ ratio indicat eēntiam ſequitur ꝙ eſſentia materie ſit tantum vna.

Ad iſtam q̄ōnem dicūt aliqui ꝙ vna tñ ē mate ria cūctoꝝ corꝑaliuȝ: ⁊ rō ipſorū eſt: qꝛ ſi eēnt materie plres i eēntia: oporteret vnā eē altioris gradus i q̄ alia: ⁊ ꝑ ꝯñs magis vna q̄ alia recederet a nihilo: ꝙ videt̃ īpoſſibile: qꝛ materia eſt ꝓpe nihil: cuȝ ſit pura potētia ⁊ ꝓꝑ h̄ quecūqȝ mā ſit prope nihil eē dicit̃. ¶ Scd̄a rō ē: qꝛ cū eēntia nuda mãe ſit pura potētia: ⁊ i pura potē tia: nihil ſit diſtinctū: ꝯȝ ꝙ i eēntia mãe nō cadat aliq̄ diſtictio. Eſt igitur mā vna tñ in eſſentia: ſm iſtos: h̄ āt eēntia ſȝ ꝙ ipſi dicūt poteſt accip: duplr̃: qꝛ vel cum priuatione: vel ſine priuatione. Et cū priuatione quidē ſtat ſb̄ formis generabiliū ⁊ corruptibiliū. Sine priua tione vero ſtat ſub formis corpoꝝ celeſtiū: ⁊ idcirco ſm eos corꝑa celeſtia i ſua ſb̄a nō p̄nt trāſmutari: qꝛ carēt altero pricipio trāſmutationis ꝙ dicit̃ priuatio.

Sed iſta poſitio nullo mō ſtare p̄t cui⁹ pria declaratio eſt: qꝛ quādocūqȝ alique due potētie: ita ſe habēt ꝙ vna eaꝝ reſpicit obm: ꝙ alia reſpicere nō p̄t ⁊ ecōuerſo: neceſ ſariū ē: ꝙ iſte potentie ſint ita diuerſe: ꝙ vna eaꝝ nullo mō poſſit eē alia: quēadmodū de viſu ⁊ auditu apparet tota eni rō propter q̄ viſus nullo modo eadem poten tia cū auditu eē poteſt: inuenitur eē: qꝛ viſus ſic reſpicit colorem: ꝙ nullo modo poteſt reſpicere ſonum: ⁊ audi tus: ita ſonum reſpicit ꝙ reſpicere colorem: nullo mo do poteſt. Nunc autem ita eſt ꝙ eēntia mãe eſt pura po tentia: vt infra declarabitur: ⁊ materia quidem celeſti um: ita reſpicit celeſtem formam: ꝙ nullo modo poteſt reſpicere formam generabilem: et mā iſtorum ex oppo ſito ſic reſpicit formā generabilē ꝙ reſpicere formam ce leſtem: nullo modo poteſt: alias oporteret etiaȝ corpus celeſte eē generabile ⁊ corruptibile: quia materia nō re ſpicit niſi formas: ſub quibus ſtare poteſt. De neceſſita te igitur cōcedere oportet ꝙ potentia illa que eſt eēntia mãe celeſtis: ſit omnino alia ⁊ diuerſa ab ea potentia q̄ ē eēntia mãe iſtoꝝ ita. ſ. ꝙ vna nullo mō eē poſſit alia.

Secunda autem declaratio eiuſ dem eſt: qꝛ poten tia ſm ꝓpriaȝ rationem conſequitur de neceſſitate re ſpectus ⁊ inclinatio ad actū. Ipſa aūt mãe eſſentia pu ra eſt potētia. De neceſſitate igitur nālr̃ ipſaȝ conſequi tur reſpectus ⁊ inclinatio ad formam. Si ergo ipſa eſt vna eſſentia erit vna potētia oiuȝ formaꝝ. Iā eniȝ di ctū eſt: ꝙ eſſentia ⁊ potentia idē ſūt i ea. De neceſſitate igit̃

naturali cã conſequitur reſpectus ⁊ inclinatio ad oēs formas: id autem ꝙ cōſequitur per ſe aliquam quidditatē: vel eēntiã: nullo mō pōt tolli ab eo niſi ipſa eiꝰ eēntia tollaṫ. Si ergo i corpore celeſti a materia ablata eſt inclinatio ⁊ reſpectus ad oēs formas: ſequiṫ de neceſſitate ꝙ ab ipſa ſit ipſa eius eſſentia ſublata ꝙ eſt impoſſe. Neceſſe eſt igitur ponere ſi vna eſt in eēntia oium materia: ꝙ in corpe celeſti ſit inclinatio ad formã corporis corruptibilis: ꝙ eſſe non poteſt niſi ponatur corruptibile: igitur impoſſibile eſt eſſe vnã omniũ mãm. ❡ Apparet aũt ꝙ impoſſibile eſt ſi vna eſt materia ꝙ ſub forma celeſti ſtet ſine priuatione. Jam enim declaratũ eſt: ꝙ opꝫ eam inclinationem ad alias formas de neceſſitate retinere. Priuatio aũt nō poni iſuſceptiuo forme aliud ꝙ carentiã ipſiꝰ forme: cuꝫ inclinatione ad ipſam. Hec aũt duo neceſſaria ſunt in materia ſtãte ſub celeſti forma: ſi vna tñ eſt mã. Eſt enim in ipſa carentia forme generabilis: cũ adiuncta de neceſſitate ad ipſaꝫ inclinatione prefata ſuppoſitione ſtante: vnde impoſſe ⁊ contradictionem implicãs ē ponere ꝙ materia ſit tñ vna ⁊ in celeſtibus abſq; priuatione eſſe poſſit.

Argumẽta aũt iſtorũ nō ɔcludunt. Sicut eni ens nō ē ſimpliciter dictũ ſic etiam ⁊ nihil: vel nō ens. Et mã quidē corpoꝝ celeſtiũ eſt proprie nihil ſumptũ: vt ponit negationē entis celeſtis: ꝙ quidē ens: quãtũ eſt de ſe: talis mã ponit potētialiter. Materia vero generabiliuꝫ eſt proprie nihil: ſumptũ vt ponit negationem entis generabilis: ꝙ talis materia ponit ſol in potētia. Scđm aũt hoc non vna eſt materia ſed plures.

Ad ſecũdum rñdet ſimplicius in commento celi ⁊ mundi. vbi pmo obiectioneꝫ ponit ita dicēs. Si differt ait celeſtis materia ab eis q̄ ſub luna cōpoſite erũt mãe: ex cōmuni ipſarũ nã ⁊ diſſis: que in ipſa: ⁊ aũgit ſoluēs. Hoc aũt dixit ille. ſ. qui hãc obiectionē facit putãs ſol fieri diuiſ ſm ſpēm. i. ſm formã. Nō intellexit aũt eã que ſm ſubmiſſionem: ſm q̄ vt ab vno differunt que proueniunt. Scđꝫ h ergo ɔmētatoris ꝟba ē dōm ꝙ i pura potētia: ſm ſe ſũpta: nihil ē diſtincte de actibus illis in q̄s ipſa inclinaṫ: h aũt non tollit quin vna potētia ſit ꝑ ſe ipſaꝫ ab alia potētia in eſſe diſtincta: ⁊ in ordinatione nobilitatis ⁊ ſubmiſſa ſibi. ❡ Prima etiã argumēta parum valent: qꝛ enim vnũ ſufficit ad patiendũ: vna tñ ē materia recipiētiũ paſſionē ⁊ tranſmutationē ē i ſubiecto. ❡ Ad aliud vero dicenduꝫ eſt: ꝙ ratio materie eſt vna vnitate anologie: ⁊ nō vna vnitate vniuocatiōis qualiter vna debet eſſe rō que ponit vnicã eſſentiam.

❡ Textus.

❡ Si igitur nos dicamus primum de omni generatione aggredientes ⁊c.

❡ Textio. xi. ❡ Qō primo.

Hic primo poteſt eſſe dubium verũ tñ tria exigũtur ad quodlibꝫ naturale fieri: ⁊ videṫ ꝙ exigantur plura. Eſt enim omnis traſmutatio nō ſol i aliquo ſubiecto: ex aliquo termino: ⁊ ad aliquid: ſed eſt etiam ab aliquo tranſmutãte: vel agente: ꝙ nō agit niſi intēdēdo finem: vnde ſm h videntur eſſe in quolibet fieri naturali. ſ. agēs: finis intētus ab agente: ſubiectum priuatio ⁊ forma.

Ad hoc dicēdum eſt: ꝙ illa neceſſario exigũtur ad fieri naturale: que ſunt de ratione eius. De ratione autē ipſius naturalis tranſmutationis eſt terminus a quo: ⁊ terminus ad quem. Dicit enim traſmutatio ſꝫ ſuam propriam ſignificationem receſſum ab aliquo: ⁊ acceſſum ad aliquid: hoꝝ aũt vnũ eſt priuatio: ⁊ alteꝝ eſt forma: de ratione igitur trãſmutationis eſt ꝙ ad ipſam cōcurrãt forma ⁊ priuatio. Eſt etiã de ratione eius ꝙ ſit actus entis trãſmutabilis: ſiue entis in potentia. Et qꝛ illud eſt ſbꝫ: manifeſtũ eſt ꝙ ad quãlibet naturalem tranſmutationē: tria neceſſario concurrũt. ſ. ſubm forma ⁊ priuatio. ❡ Hoc ēt ⁊ aliter apparet. Non enim fit ꝙ eſt: ſed ꝙ nō eſt: qꝛ fieri eſt ire ɔ̄ nō eſſe ad eē. Nō eſſe aũt ɔſiſtit in priuatione forme: ſed eſſe ɔſiſtit in adiectione eius. Sũt ergo ibi priuatio ⁊ forma: nō fit etiã niſi ꝙ fieri ⁊ eſſe pōt. Hoc aũt ponit ens in potētia: ꝙ ē ſubiectũ. In oī igiṫ naturali fieri ſunt tria: qꝛ ſbꝫ: forma: ⁊ priuatio: finis aũt nō poniṫ in numerũ cũ forma qꝛ forma ⁊ finis icidũt in idē numero: vt in ſecundo dr̄. trãſmutatur aũt vnũ contrariũ ab alio: h vero contraria ſunt forma ⁊ priuatio: vnde etiam tranſmutans reducitur ad formam: ⁊ pro tanto dicitur ꝙ tria neceſſario ſunt in omni fieri naturali.

❡ Textus.

❡ Et h quidē permanet: illud vero nō permanet ⁊c.

❡ Qō ſcđa.

Secundo poſſet aliquis dubitare verũ in permanentibus: qbus addiṫ iſta ꝑpoſitio: ex: iq̄ vti poſſumus duplici modo loquēdi dōō. ſ. h fit h: ⁊ ex h fit h: videṫ eni ꝙ ſic. Nã i permanentibꝰ in qbus illa ꝑpoſitio nō addiṫ: ſi priuatio ipſis adiũgatur: ſtatim vti poterimus in ipſis duplici loquēdi modo: quēadmodũ ſi hoi addaṫ immuſicũ: dicere poterimus: ⁊ hō immuſicus: fit muſicus: ⁊ ex hoie immuſico fit muſicus. Nũc autē permanētia: quibus dicta prepoſitio adiungitur: datur etiam ſuo nomine priuationē intelligere: vt dicitur in textu: ⁊ i eis duplici modo loquendi vti poſſimus.

Ad huius qōnis intelligētiã conſiderandũ eſt prior: ꝙ iſta prepoſitio ex: ſꝫ ꝙ ait albertus nota eſt originis motus. Et qꝛ in motu ſemꝑ aliqd abijcitur: idcirco iſta prepoſitio: ex: denotat abiectioneꝫ alicuius: ⁊ pro tanto nō additur ei ꝙ ꝑmanet: ſed ei ꝙ abijciṫ per motũ. Cōtigit ãt qñq; ꝙ nomē ſubi ꝑmanētis: dat intelligere quoquo modo etiã ꝑuationē: ſicut nomē eris: videṫ ponere iſiguratione: ⁊ idcirco i talibꝰ cōuenientēr dicimꝰ ex h fit h: ſicut ꝙ ex ere fit ſtatua. ❡ Hoc igiṫ viſo viterius ſciendũ eſt ꝙ nũq̄ dicimus: h fit h niſi in rōne ſbi. Nã ⁊ ſi dicamus immuſicũ fit muſicũ: h tñ nō verificatur: niſi qꝛ ſbm cui accidit eſſe imuſicum fit muſicuꝫ. Et huius rō ē: qꝛ cũ fieri aliqd ſit tendē ad eſſe: illud de illo ꝑ ſe ꝑdicaṫ aliqd mediãte h ꝟbo fit: dō q̄ ꝑdicari poteſt mediante iſta copula verbali eſt. De quo autem ſic ꝑdicari non poteſt: nō ꝑdicaṫ etiam per ſe mediãte illo verbo fit: ſed ſolũmodo per accidēs. Nũc autē ita ē ꝙ imuſicũ non poteſt dici eſſe muſicũ: ſed bene dicitur ꝙ homo eſt muſicus. Et propterea ēt non per ſe: ſed per aliud: qꝛ inquãtũ dat intelligere homineꝫ: diciṫ de immuſico ꝙ fit muſicus. Rōne ergo ſubi ⁊ non priuationis diciṫ h fit h. ❡ Ulterius aũt ipſum ēt ſubm pōt ſe dupliciter habere. Naꝫ qñq; ſbm tale eſt ꝙ ipſum ſuo noie nō videtur ponere priuationē: ⁊ tunc dicere poſſumus: ⁊ h eſt h: ⁊ h fit h: ſicut hō imuſicus fit muſicus: ⁊ homo eſt muſicus. Qñq; aũt ſubm ſic ſe habet ꝙ ipſꝫ ſuo noie videtur ponere priuationem: ⁊ idcirco qꝛ tũc ratione nominis ſbi nō poſſumꝰ dicere: h eſt h: nō poſſimus etiam dicere ratione eius h fit h: quemadmodũ qꝛ dici non poteſt es eſt ſtatua: non poteſt etiã proprie dici

dici ꝙ es fit ſtatua. Et per hoc ſi cõſiderentur bene appẽt ſolo ad queſtionem ⁊ argumẽtum.

¶ Textus.

¶ Multipliciter autem cum dicatur fieri: ⁊ horũ quidem non ſimpliciter fieri ⁊c.

¶ Queſtio tertia.

TErtio poſſet aliquis querere vtrum fieri ſimplr̃ ſit ſubſtãtiarũ ſolũ ⁊ videtur ꝙ nõ. Naꝫ vt videtur id dicitur fieri ſimplr̃: ꝙ ſimpliciter aquirit eſſe nõ ſolũ aũt ſubã: ſed ẽt accñs: põt ſimplr̃ acquirere eẽ vt pote ſi fiat poſtq̃ ſimpliciter non erat: igit̃ fieri ſimpliciter non ſol' eſt ſubaꝝ ſꝫ ẽt ipſoꝝ accidentiuꝫ.

Ad hanc queſtionẽ dõm eſt: ꝙ cuꝫ fieri ſit tendere ad eſſe: id dicitur proprie fieri ſimplr̃ ꝙ tendit ad eſſe ſimpliciter. Quod autem tẽdit ad eſſe ſm̃ qd nõ dicitur ratione eius ens fieri ſimpliciter: ſꝫ tm̃ ſm̃ qd. Eſſe aũt ſimpliciter eſt ſubaꝝ ſol': cuius declaratio eſt: qꝛ ſimpliciter dicit̃ ꝙ nullo addito dicit̃: ꝙ autem dicitur cũ additamento eſt dictum ſm̃ quid. Solũ ergo ꝙ dicit̃ cũ additamento eſt dictũ ſm̃ quid. Solũ ḡ ratiõe eius debetur ſubo tranſmutationis eſſe ſimpliciter ratione cuius ſine vllo additamento de ipſo dicitur ꝙ fit hoc autẽ nõ eſt forma ſbalis: que acquirit̃ per fieri ſbaꝝ vñ mãifeſtũ ẽ ꝙ ſol' ſbaꝝ eẽ ⁊ fieri ẽ eẽ ⁊ fieri ſimplicit̃ ratione autẽ forme accidentalis nõ dicit̃ de ſubo ꝙ fit niſi cũ additamento: queadmodum ratione albedinis nõ hꝫ ſubm eius ꝙ fit: ſed ꝙ fit album: ⁊ ꝙ ratione eiꝰ nõ habeat ꝙ fit ex eo manifeſtum eſt: ꝙ eſſe non debet ordie nature preexiſtere rationeꝫ ⁊ pricipiũ eſſendi: vñ quia naturali ordine ipſi albedini i ſubiecto preexiſtit eſſe: nõ poteſt ipſa albedo ſibi eſſe ratio ꝙ ſit: ſed bene pt ſibi eẽ rõ ꝙ ſit hoc. Ex hoc ḡ manifeſtũ eſt ꝙ eẽ ⁊ fieri accñtiũ ẽ eẽ ⁊ fieri ſꝫ quid: ⁊ nõ ſimpliciter apparet etiã ex eodem: ꝙ oĩs forma cui naturali ordine in ſubo preexiſtit eſſentia: eſt forma accidẽtalis ⁊ nõ ſubſtãtialis. Et propterea plures forme ſubſtãtiales nõ poſſunt ſimul eẽ in eodem. ¶ Dõm eſt igitur ad argumẽtũ ꝙ accidẽs poteſt ſimplr̃ acquirere eſſe ſibi debitum: ⁊ non aliud ⁊ qꝛ eſſe ſibi debitũ eſt eſſe ſm̃ quid: idcirco ſuuꝫ fieri dicitur fieri ſꝫ quid: ⁊ nõ ſimpliciter.

¶ Textus.

¶ Semper enim eſt aliquid quod ſubijcitur ex quo fit quod fit ⁊c.

¶ Queſtio quarta.

QVarto poſſet aliqs dubitare vtꝝ in fieri ſubarum exigat̃ neceſſario aliqd̓ ſbm: vt̃. n. ꝙ nõ: qꝛ ſi ſbꝫ aliqd̓ exigatur: aut ergo exiſtens in actu: aut exiſtẽs in potentia. Nõ exigit̃ aũt in ſbo pro ſubo aliqd exiſtens in actu: qꝛ hoc eſt proprium ipſorum accidẽtiuꝫ. Si aũt dicat̃ ꝙ exigitur pro ſubiecto aliqd exiſtens in potentia: hoc non videtur oportere pp aliud niſi fieri eſt quoddam tranſmutari: ⁊ tranſmutatio eſt accidens: accidens vero nõ poteſt ſine ſubo eſſe. Sꝫ tũc redibit primũ incõueniens: ſbm eniꝫ accidentis eſt: qd ẽ exiſtens actu: ⁊ ſic in fieri ſube ſubijcietur aliquod ens actu: ꝙ eſt impoſſibile.

Ad iſtam qõnem dõm eſt: ꝙ ad naturale fieri ſubarum exigatur neceſſario aliqd̓ ſbm: hoc aũt declaratio eſt: ꝙ fieri naturale prouenit ex actiõe agẽtis naturalis: talis aũt actio nõ eſt ipſa ſuba agẽtis: ſed eſt accidẽs: accñs aũt neceſſario eſt receptũ in aliquo ſbo: vnde neceſſarium eſt ꝙ ipſa ẽt actio agentis nãlis in ſubo aliquo recipiatur. Quia igitur naturale fieri ponit predictam actionẽ: ⁊ talis actio neceſſario requirit aliqd̓ ſubiectũ: neceſſarium eſt ꝙ ſit ſbm aliquod in omni naturali factione. ¶ Dõm eſt igitur ad argumentum: ꝙ duplex eſt genus accidentium. Quedã enim accñа ſũt que ponunt proprie aliquã rẽ: vel nãm ſupra rẽ ⁊ nãm ſui fundamenti queadmodũ ſe habent color ⁊ albedo: ⁊ alia ſimilia. Et hec omnia requirũt pro ſbo aliquid exiſtens actu: quedã ꝟo alia accñа ſunt que vltra reꝫ ⁊ naturam ſui fundamẽti nõ ponũt rem ⁊ naturaꝫ aliquã proprie dictã: ſed ſolũ quendã realẽ moduꝫ ſe habendi ⁊ talia accidẽtia nõ exigũt pro ſbo aliud niſi vel ipſuꝫ ſuũ fundamẽtũ: vel ſubiectũ fundamẽti ſui: ſi ſubiectũ habeat. De numero aũt taliũ accñtiũ eſt ipſa trãſmutatio. Modus aũt quẽ ipſa ponit: ſicͭ deo dante declarabit̃ in tertio: imediate fundat̃ ſupra formã ⁊ priuationẽ: vnde nõ exigit ſubm aliud niſi ſubiectũ forme ⁊ priuationis: ſubiectũ aũt ſubſtãtialis forme: non eſt ens actu: ſed ens ſolũ in potentia: ⁊ idcirco ipſum fieri ſubſtãtiarum pro ſubiecto ens ſolum in potentia requirit.

¶ Textus.

¶ Quare oñſum ex dictis ẽ: qm̃ qd̓ fit ſp cõpoſitũ ẽ ⁊c.

¶ Queſtio quinta.

QVinto poſſet aliquis dubitare vtrũ fiat cõpoſitũ: ſicut hoc dicit Ariſt. ⁊ videt̃ ꝙ nõ: id enim proprie fit ꝙ ꝓprie ꝓducitur: nõ aũt ꝓducit̃ totum cõpoſitũ: ſed ſolũ forma: eo ꝙ materia ingenita eſt ⁊ incorruptibilis.

Ad hãc qõnem dõm eſt: ꝙ cuꝫ fieri ſit exitus de potentia ad actũ illud dr̃ fieri ⁊ ad eẽ ꝓprie deduci ꝙ ante ipſum fieri erat in potẽtia. Eſt autem in potentia ante ipſum fieri: nõ ſolũ mã: nec ſola forma: ſed totũ cõpoſitũ. Quãuis enim preexiſtat mã nõ tñ ſm̃ eſſe ꝙ per fieri acquirit preexiſtit actu: ſed ſolũ in potẽtia: vnde manifeſtũ eſt: ꝙ in potẽtia ante ipſum fieri totum preexiſtit cõpoſitũ: igitur compoſitũ totũ eſt ꝙ per ſe fit: ⁊ ꝙ ꝓprie producit̃. Itẽ forma nõ preexiſtit in potẽtia abſolute: ſed materie cõiuncta: hoc aũt eſt per ſe preexiſtere in potẽtia nõ ſimplr̃ formam ſed coniunctum ex materia ⁊ forma. ¶ Hoc ẽt inde apparet: qꝛ ei per ſe dꝫ dari ante fieri eſſe in potentia: cui poſt fieri per ſe datur eſſe actu eo ꝙ eiuſdẽ eſt actus ⁊ potentia. Eſſe aũt actu poſt ipſum fieri: nõ per ſe datur materie: nec forme: ſed toti cõpoſito ex forma ⁊ materia: igitur ſibi ẽt per ſe debet̃ ante q̃ fiat eſſe in potẽtia. Et quia hoc ſolũ eſt ꝙ fit ⁊ producit̃ per ſe: ꝙ per ſe erat in potẽtia ex quo illud eſt compoſituꝫ: concluditur euidenter ꝙ ſol' compoſitum per ſe fiat atq; producatur.

Ad argumentum autẽ in contrarium iam motum eſt ⁊c. Nam ante fieri materia actu preexiſtit: ſꝫ eẽ ꝙ hꝫ in eo ꝙ corrumpit̃. Sed̃m eſſe vero ꝙ hꝫ in eo ꝙ producitur preexiſtit ſolum in potentia.

¶ Textus.

¶ Manifeſtum igitur ꝙ ſi quidem ſunt cauſe ⁊c.

¶ Lectio. xij. ¶ Queſtio prima.

HEc primo poſſet aliquis querere vtrum priuatio ſit principium quantũ ad eſſe rerum naturalium: videtur enim ꝙ non: qꝛ ꝙ ſequitur cõſtitutionẽ alicuius non eſt principium eiuſ quantũ ad eſſe: ſed priuatio conſequitur conſtitutionẽ rei naturalis. Non enim materia ſtat ſub priuatione vnius forme: niſi quia ſtat ſub forma altera oppoſita

icit priuatio nõ eſt principiũ in eſſe rerũ nãliũ.

Ad iſtam queſtionẽ dicẽdũ eſt: ꝙ res nãlis poteſt accipi dupl'r: qꝛ quãtũ ad ſuũ eſſe abſolutũ: vel vt quãtũ cõſtituta intelligit̃ in ſuo eẽ trãſmutabili. Et ſi ſumat̃ h̃ ſcḋo modo: tũc manifeſtũ eſt ꝙ priuatio nõ cõſequitur cõſtitutionem eius: ſed eſt de conſtituentibus ipſam h̃ aũt declaratio eſt: qꝛ ꝙ res ſit trãſmutabil' nõ ꝓuenit a forma ſimpl'r cõſiderata. Eſt enĩ trãſmutabilis inquãtũ ẽ i potẽtia ad actũ aliquẽ formalẽ. A forma aũt ipſa nõ h̃z ꝙ ſit in potẽtia: ſʒ ꝙ ſit in actu: vnde manifeſtũ ẽ ꝙ trãſmutabilitatẽ ꝑ ſe nõ accipit a forma. Sicut aũt eſſe in actu rei cõuenit rõne forme: ſic etiã eidem conuenit eſſe in potentia gratia mãe: verũ ẽ aũt ꝙ ꝑ mãm nõ h̃z res ꝙ ſit i potẽtia ad aliqḋ niſi inquantũ ipa mã nata ẽ h̃re aliqḋ quo caret. Ipſa igitur carẽtia eius ꝙ natũ ẽ h̃ri cã ẽ ꝙ aliqḋ eſſe in potẽtia dicat̃: ⁊ nõ i actu abſoluto a potẽtia ad actũ aliũ. Quia igit̃ ꝑꝑ talẽ carẽtiã dicit̃ res adhuc eẽ in potẽtia: ⁊ qꝛ eſt in potẽtia h̃z tranſmutabilitatẽ cõcludit̃ euidenter: ꝙ priuatio ſit vnũ de cõſtituẽtib' rẽ in eſſe trãſmutabili inquãtum trãſmutabile. Si vero res accipiãtur quãtũ ad ſuũ eẽ abſolute dictũ: tũc priuatio dꝫ poni vt ↄ̃ns cõſtitutionẽ ei': verum eſt aũt ꝙ iſta ↄ̃ña duplicia inueniuntur quedã enĩ ita cõſequũtur cõſtitutionẽ rei ꝙ nõ in altera pte: ſed in toto cõiuncto eẽ habẽt ſicut in ſbo: ⁊ talia nec ꝑ ſe: nec ꝑ ſbm ꝓpriũ dici poſſunt pricipia i eſſe rei Per ſe qḋẽ nõ ſunt pricipia: qꝛ pricipia p̃cedũt ea quoꝝ ſunt pricipia: h̃ aũt vt dictũ eſt rẽ ipſam ↄſequit̃ nõ ſũt ẽt pricipia rõne ſubi: qꝛ ipſoꝝ ꝓpriũ ſubm ẽ ipm cõiũctũ. Cõiũctũ aũt ſui eẽ: vel nõ eẽ nõ ẽ pricipiũ vel cauſa. ¶ Alteri' aũt qḋdã rẽ ipſaꝫ ita cõſequit̃: ꝙ ñ i toto ↄiũcto: ſed i pte altera cõiũcti ẽ: ſicut i ſubo. Et tale ↄ̃ns eſt priuatio forme. Nã p̃uatio ⁊ habitus circa idẽ ſubm h̃nt fieri: ⁊ idcirco ſicut nõ cõiũctũ: ſed altera ps cõiũcti: vt puta mã: eſt ſubm forme: ſic ẽt altera ps ↄiuncti ſubm ẽ p̃uationis: tale aũt ↄ̃ns ꝑ ſe nõ ẽ principiũ: qꝛ ↄ̃ns eſt: ⁊ nõ p̃cedẽs illud idẽ dico. Eſt aũt pricipiũ ꝑ accñs: qꝛ ꝑ ſubm ſuũ. Eſt.n. ſbm ei' vnũ de principijs integrãtib' eẽntiã: ⁊ eẽ rei: ⁊ ꝑ h̃ pꝫ r̃ñſio ad argumẽtũ.

¶ Textus.

¶ Priuatio autem ⁊ contrarietas accidens: vnum aũt ſpecies: vt ordinatio aut muſica ⁊c.

¶ Qõ ſcḋa.

Secundo poſſet aliquis dubitare: vtrum priuatio que nõ ẽ per ſe principiũ eſſendi poſſit ꝑ ſe eſſe principiũ fiẽdi: videtur enĩ ꝙ nõ: qꝛ eadẽ ſunt pricipia eẽndi: ⁊ fiẽdi. Cũ ergo priuatio nõ ſit ꝑ ſe principiũ eſſendi: cõcluditur ꝙ nõ ſit etiã per ſe principium fiendi.

Ad iſtam qõnem dicẽdũ ẽ: ꝙ de fieri loqui poſſumus dupl'r: qꝛ vel rõne ſui ipſi': vel rõne rei: q̃ i fieri cõſiſtit Et ſi de ipſo loq̄mur ſcḋo mõ: tũc dicẽdũ ẽ ꝙ eadẽ ſũt p̃ncipia eẽndi ⁊ fiẽdi: h̃ aũt ſũt pricipia ꝑ ſe ↄſtituẽtia rẽ ipaꝫ Quia enĩ priuatio nõ ẽ de ↄſtituentib' rẽ ipſam in ſuo eẽ abſoluto: vt p̃dictũ ẽ: ↄcludit̃ ꝙ nõ ſit de ↄſtituẽtib' eẽ rei ꝙ ponit̃ i fieri: ⁊ ſꝫ h̃ intellexit Tho. qñ dixit ꝙ p̃uatio ẽ pricipiũ ꝑ accñs fieri ipi rei. Si aũt de ipſo fieri loq̄mur rõne ſui: qñ dicẽ q̄dã trãſmutationẽ: ſic dicẽdũ ẽ ꝙ p̃uatio eſt ꝑ ſe pricipiũ ipſi': h̃ enĩ dicimus eẽ principiũ alicuius ꝑ ſe ꝙ claudit̃ in intellectu ⁊ in rõne eius ſic aũt priuatio ſe h̃z ad ipſam trãſmutationẽ: qꝛ cũ rõ trãſmutationis ſit ꝙ ponat actũ iperfectũ: ⁊ de rõne act' iperfecti inquãtũ iperfect' eſt: ſit carẽtia perfectionis que dicit̃ priuatio: neceſſariũ ẽ ꝙ priuatio ſit clauſa in rõne trãſmutationis. Eſt igitur ſm h̃ ipſius principiũ per ſe: ⁊ nõ ꝑ accñs: h̃ aũt totũ ↄſonat dictis in p̃cedẽti qõne diximus enĩ ibi ꝙ quãuis priuatio nõ ſit de cõſtituẽtib' ipſaꝫ rẽ ſimpl'r in eſſe ſuo: ẽ tñ de cõſtituẽtibus eã in eſſe trãſmutabili: inquantum huius.

Ad argumentum in contrarium dicẽdũ eſt: ꝙ licet eadẽ ſint pricipia eẽndi ⁊ fiẽdi: nõ tñ oꝫ ꝙ vtriuſq; pricipia ſint eodẽ mõ: vñ ẽ i argumẽto fallacia figur̃ dictionis.

¶ Textus.

¶ Unde eſt ꝙ ſicut duo dicenda ſunt principia ⁊c.

¶ Qõ tertia.

Tertio poſſet eẽ dubiũ vtrũ priuatio q̃ ẽ pricipiũ reꝝ nãliũ ſit aliqḋ poſitiuũ: videtur enĩ ꝙ ſic: qꝛ pricipiũ rei dꝫ eẽ res: ⁊ nõ nihil. Cũ ergo talis p̃uatio ſit realiter p̃ncipium rei tum naturaliũ cõcluditur ꝙ ſit res aliqua ⁊ non nihil.

Ad iſtam qõnem dicũt qḋã: ꝙ priuatio q̃ ẽ principiũ rerũ nãliũ eſt q̄dã icboatio forme in materia.

Quidam vero dicunt ꝙ ipſa eſt aptitudo ad formã nãlem ſʒ ꝙ p̃uatio nõ ponat in mã forẽ incboationẽ vt videtur i ſequẽtib'. ¶ Ad p̃ſens aũt vidẽdũ ẽ vtrũ ſit ipſa aptitudo ad formã. Qḋ aũt h̃ aptitudo nõ ſit h̃ p̃ncipium ꝙ mõ q̄rim' appet primo ꝑ litterã phi: dicit.n. ꝙ h̃ pricipiũ ẽ ↄ̃riũ ipſi' forme. Cõſtat aũt ꝙ ipſa aptitudo nõ ↄ̃riat̃ forme: aut enĩ cõtrariaret̃ ei ad q̃ ipſa ponit iclinationẽ: aut oppoſite illi': huic aũt oppoſite nõ ↄ̃riat̃ qꝛ cũ ipſa ſtat ſimul i mã: ⁊ ↄ̃ria nõ poſſunt ſimul eſſe i eodẽ: forme ẽt ad q̃ ẽ nõ ↄ̃riat̃: qꝛ nullũ ↄ̃riũ eſt ipa iclinatio i ſuũ oppoſitũ: ⁊ qꝛ ẽt vnũ ↄ̃riũ nõ ꝑficit̃: ſʒ corrũpit̃ ꝑ aliud aptitudo aũt ꝑficit̃ ꝑ formã ad q̃ ẽ aptitudo: nõ põt igit̃ eẽ ↄ̃riũ ipſi': qꝛ igit̃ p̃ncipiũ ꝑ accñs ẽ ipm ↄ̃riũ: ⁊ talis aptitudo rõnẽ ↄ̃rii nõ h̃ʒ: manifeſtũ eſt ꝙ ipſa nõ ẽ h̃ p̃ncipiũ: ſed h̃ ẽ ipa carẽtia forme. Nã tal' carẽtia opponit̃ forme cui' ẽ carẽtia: nec cũ ipſa in eodẽ ſimul eẽ põt. ¶ Scḋo ẽt h̃ idẽ appet: qꝛ h̃ pricipiũ ẽ illud ꝙ abijcit̃ adueniẽte forma: ꝑꝑ id ꝙ ẽ alter terminorũ mot': vnus vero terminoꝝ abijcit̃ adueniente alio aptitudo aũt ad formã nõ abijcitur adueniente forma ſed manet cũ ea i ſubiecto. Nõ põt igitur ipſa rõnem hẽre alterius extremoꝝ mot': nec ꝑ ↄ̃ñs ipſa: ſed carẽtia forme eſt principiũ ꝑ accñs ꝙ q̄rimus ſicut h̃ aut doctor nr̃ Tho. verũ ẽ autem ꝙ talis carẽtia formã ſi tollat actum: non tamen tollit: ſed reliquit in materia aptitudinem habendi formam.

Ad argumentum ergo in ↄ̃riũ dicẽdũ eſt ꝙ p̃ncipiũ ꝑ ſe ipſi' eẽ rei ñ nãliũ rõnẽ h̃ñ ꝙ aliqua res ſit: ſed iſtud nõ ẽ neceſſariũ de ipſi' p̃ncipio ꝑ accñs: ſic ꝑ ſe pꝫ.

¶ Textus.

¶ Quod quidem igitur principia circa generationem phyſicorum.

Qõ quarta.

Quarto poſſet aliq̄s dubitare vtrũ ſemper duo contraria ad mutationes exigãtur: videt̃ enĩ ꝙ ſic: quia oĩs mutatio requirit duo extrema: ſʒ extrema mutationis contraria dicũtur: igitur ſemper duo contraria ad mutationem exiguntur.

Ad iſtam qõnem dicẽdũ eſt: ꝙ non exiguntur duo cõtraria ad quamlibet mutationem: eo ꝙ non requirũtur ad

tur ad generationem ⁊ corruptionem: huius autem de
claratio ē: qꝛ gñatio dicit ꝓceſſuȝ ſimpliciter ad eē: ipſi
aūt eē ſic ſimpl'r dicto nō pōt opponi aliqđ ſȝ ꝯrietatē
ſed ſibi opponitur h ſol' q̄ dr̄ nō eſſe: ſed nō eē nō oppo
nitur ad eſſe ſm ꝯrietateȝ: ſed ſm negationem aut ſm
priuationē. Quia igitur terminus a quo cuiuſlibȝ mu
tationis eſt illud: q̄ opponit' ipſius termino ad quē ap
paret euidēter q̄ de rōne generationis nō eſt q̄ fiat ab
aliquo poſitiuo q̄ dicat' eius termino ad quē ꝯriari: ſȝ
fieri hȝ ab aliquo priuatiuo. Corruptio ēt eadem rōne
ad aliquā priuationē eſt alie aūt trāſmutationes: nō fi
unt: nec ſunt ad eſſe ſimpl'r: ſed ad eſſe h: ſicut ad eſſe al
bū vel nigrum: q̄ bene habet aliqđ oppoſitum oppoſi
tione contrarietatis. Scđm h igitur duo contraria nō
per ſe exigūtur ad quamlibet mutationem: bene tamē
per ſe exigūtur duo oppoſita: que ſunt priuatio ⁊ habi
tus. Nam de rōne etiam ꝯrioꝝ eſt q̄ vnum ſit vt habi
tus ⁊ reliquum vt priuatio. Et propterea ſm Tho. pro
prie loquēdo: dicendum eſt q̄ principia cōia cūctis trāſ
mutationib⁹ ſunt materia forma ⁊ priuatio: ⁊ non ſub
iectum ⁊ ⁊ duo contraria niſi omnino large contraria
ſumendo: ⁊ per h pȝ rñſio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Subiecta aūt nā ſcibil' eſt ſm analogiam ⁊c.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet eſſe dubium vtrum
mā prima ſit ſcibil' ſm ſe
videtur enim q̄ ſic: quia vnumquodqȝ ſic
ſe habet ad cognoſci: ſicut ſe habet ad eſſe
eſſentia: materia autē habȝ eſſe eſſentie: ſi
ue eſſentiam ſuam per ſe ipſam: ⁊ nūc per formam igit'
per ſe ipſam eſt etiam cognoſcibil' in actu.

Ad iſtam queſtionē dđm eſt: q̄
mā nō eſt
per ſe ipſam ſcibil' in actu: h aūt vna rō eſt: qꝛ idem eſt
ratio ⁊ principium eſſendi: ⁊ ratio ⁊ principium cogno
ſcēdi. Ratio aūt ⁊ pricipiū eſſendi non eſt eſſentia po
tētie: ſed eſſentia actus: igitur nō potētia ſed quiddita
tiuus actus eſt ratio ⁊ principiū cognoſcēdi vnūquod
qȝ. Nunc aūt eſſentia materie nō eſt actus: ſed potentia
vt infra oſtendetur: igr̄ ipſa ſm ſuam eſſentiam nō eſt
ſcibil' in actu. ¶ Alia aūt eiuſdē declaratio eſt: qꝛ cū co
gnitio cōſiſtat in quadā motione cognoſcitiue virtutis
ab obō cognito: illud ſm ſe cognoſci pōt: q̄ ſm ſe poteſt
mouere vim cognoſcitiuam. Mouere aūt cuȝ ſit actus
ei tm̄ ꝯuenit: q̄ actuȝ ponit. Quia materia prima quā
tū ex ſe eſt non ponit actum aliqueȝ: manifeſtū eſt q̄ ip
ſa: quātū ex ſe eſt: nō pōt actu mouere viȝ cognoſcitiuā
nec per ꝯñs pōt eſſe cognoſcibilis.

Ad argumentum ergo in ꝯrium
dđm eſt: q̄ ma
ior propoſitio intelligitur de eſſe eſſentie: q̄ ponit quid
ditatiuum actum. Eſſe autem eſſentiale prime mate
rie nō eſt actus: ſed potentia: vt dictum eſt.

¶ Textus.

¶ Unum quidem igitur principium eſt ⁊c.

¶ Qō ſexta.

Sexto poſſet aliqs dubitare de vni
tate māe rerū trāſmutabiliū
vtrum vȝ ipſa dici poſſit vna numero: ⁊
videtur q̄ nō: id enim q̄ eſt vnū numero
nō pōt ſimul iueniri in pluribus numero
diſtinctis. Materia aūt ſimul i plibus nūero diſtictis
iuenit' igit' ipā dici nō pt̄ eē tm̄ vna numero.

Ad iſtam qōnem dđm eſt: q̄ mā
ſi conſideret' vt
actu poſita ſub forma non poteſt vna numero eſſe: ſȝ ne
ceſſarium eſt ipſam eſſe diſtinctam: ⁊ multiplicatā ſm
multiplicitatē formaruȝ: ſub quibus ſimul inuenitur.
Si aūt accipiatur non vt ſtans ſub forma: ſed ſm ſeip
ſam tūc neceſſariuȝ eſt: q̄ ſit tm̄ vna ⁊ ñ plures. ¶ Hec
aūt prima declaratio eſt: qꝛ ſubtracto ab aliquo eo q̄ ē
ei principiū diſtinctionis ⁊ numerationis: neceſſariū
eſt q̄ ab eo oīs diſtictio ⁊ oīs numeroſitas tollat'. Ra
tio aūt ⁊ principiū diſtinctionis ipſius māe: nō eſt niſi
forma: que eſt māe actus ⁊ perfectio: per actū eni ꝓpriū
hȝ diſtingui vnūquodqȝ: ſubtracta igitur oi forma: vel
actu a mā: neceſſariū eſt q̄ ab ipſa tollat' oīs diſtinctio
⁊ oīs numeroſitas: mā aūt ſm ſe ſumpta: ſicut h ait cō
mētator nullā formā hȝ. Neceſſariuȝ eſt igit' q̄ ipſa i ſe
conſiderata vna tm̄ ſit indiſtincta: ⁊ indiuiſa: diſtin
ctione ⁊ diuiſione illa quā recipit per formas. ¶ Scđa
aūt eiuſdē declaratio eſt: qꝛ ea que hñt adinuicē tranſ
mutationē per ſe: ⁊ non per accñs: vnum hñt tm̄ imme
diatum ſuſceptiuuȝ: forme aūt generabiliū ⁊ corrupti
biliū oēs adinuicē traſmutationē hñt per ſe: ⁊ nō ꝑ ac
cidēs: igr̄ hñt vnū tm̄ immediatū ſuſceptiuū: hāc ē mā
prima: neceſſariū eſt ergo q̄ oium generabilium: mate
ria ſit vna tm̄ i eēntia. Si aūt huic adiūxerimus q̄ ip
ſa per formas numerat' ⁊ diſtinguit' ſubales vel acci
dētales: ⁊ q̄ accñtalis tollit' ſbalibus ſublatis: ⁊ q̄ ip
ſa in ſua eſſentia nullā formā ſubſtātialē hȝ: nec ꝑ ꝯñs
accñtalē: ꝯcludere poterimus q̄ ipſa in ſua eēntia actu
quātū de ſe eſt numerū nō hēat. Eſt igitur ſm ſe nume
ro vna ⁊ non plures.

Ad argumentū ergo in ꝯriū dđm ē
q̄ vnū numero pōt
vno mō dici aliqđ ꝑ ꝑ vnitatē forme indiuiduat: cōſtitu
entis indiuiduū numero vnū: ⁊ non plura. Et q̄ ſic eſt
vnū numero ſimul in pluribus diſiunctis nō pōt inue
niri. Materia autē ſic vna numero non dicat'. ¶ Alio
vero modo pōt aliquid dici vnū numero: non ꝑ ꝑ pōnē
alicuius vnius forme: ſed magis ꝓpter ablationē vel
carentiam oīs forme: inducētis ⁊ cauſantis numeruȝ.
Et q̄ tale eſt bene poteſt eſſe pluribus cōmune: vt pote
ſi āptū ſit recipere plures formas diſtinguētes: ſub qui
bus tm̄ ipſum tunc manebit actu numeratuȝ. Et h mo
do mā: ſm ſe ſumpta: dicitur eē vna numero. Scđm ſe
eni accepta nullam formā hȝ apta vero nata ē hñe oēs.

¶ Textus.

¶ Quod autem ſic ſoluitur ⁊ antiquorum defectus di
camus poſt hec ⁊c.

¶ Lectio. xiij. ¶ Qō prima.

Quod autem āntiquoruȝ ⁊c.
Hic poſſet ali
quis dubitare vtrū ex priuatione fiat ali
quid per ſe videtur eni q̄ ſic: qꝛ ſupradictū
eſt a phō q̄ ex nō albo fit per ſe album: ⁊ ex
nō nigro fit per ſe nigrū. Nō album aūt eſt priuatio al
bi: ⁊ non nigrum eſt priuatio nigri: igitur per ſe fit ali
quid ex priuatione.

Ad hoc dicendum eſt: q̄ dupl'r
pōt fieri ali
quid ex aliquo: quia vel ſicut ex ſubiecto: vel ſicut ex ter
mino. Primo aūt modo nō pōt aliquid fieri ex priua
tione: ſubm enim factionis nō abijcit' in eius termino
ſed manet: qꝛ exiſtit rei facte priuatio autem albi ipſi al
bo inexiſtere nō pōt: qꝛ tūc eſſet vnum oppoſitorum in
alio q̄ eſt ipoſſibile. Sic igitur ſicut ex ſubō per ſe aliqđ
ex priuatione fieri non pōt. Scđo autem modo bene ex
priuatione fit aliquid per ſe. Non enim fit aliquid ſic
ex termino a quo ex aliquo: niſi ex habente ad ipſum

oppoſitionē: q2 terminus a quo ꝛ termin⁹ ad quē oppoſitionē nō habent: h aūt oppoſitū: aut eſt priuatio aut ē ꝯtrium q in ſe priuationē ēt includit: vnde manifeſtū eſt: q per ſe iſto modo fieri poteſt aliqd ex priuatione.

¶ Qō ſecūda.

SEcundo poſſet eē dubiū vtrum ex nō ente fiat ens per ſe: ꝛ videt q ſic. Queadmodū enī non album: hꝫ ſe ad album ſic ēt non ens ad ens inuenit ſe habere ſit autem per ſe album ex nō albo: igitur per ſe etiam ens ſit ex non ente.

Ad iſtam queſtionē dōꝫ eſt: q ſi ens ſiet inquātū ens oportet ipſum ex nō ente fieri per ſe. Si aūt ens fiat nō inquātū ens: ſed rōne alicuius determinati entis: opꝫ ipſum ex non ente fieri per accñs: h aūt rō eſt: q2 que per ſe iferioribus attribuūtur nō niſi per accñs inueniuntur attributa ſuperioribus. Hoc aūt nō ens eſt inferius ſimplr nō ente: vnde q dicit ex non ente fieri h eſt ratione alicui⁹ determinati nō entis ex quo illud ſit per ſe: neceſſariū eſt ipm ex nō ente ſic vlr dicto fieri per accñs: nūc aūt ita eſt q determinatū ens nō ſit ex nō ente: niſi q2 ſit ex h vl illo nō ente: q ſibi opponit directe: ſicut hō ſit ex nō hoie. Manifeſtū igit ē q i nōli fieri ipm ens ex nō ente hꝫ fieri p accñs.

Ad argumentum ergo in ꝯrīuꝫ dōm eſt: q nō eſt ſiſe de nō albo ꝛ albo: ꝛ ente ꝛ nō ente: vnū enim album nō opponit alteri albo: vt ſic dici poſſit nō albū aliquod albū poneret: ꝛ per ꝯñs nō dicet tūc ſimplr non albū: vnū aūt ens alteri opponitur taliter q aliqd ens relinqt: ꝛ idcirco nō ens enti alicui oppoſitū nō priuat ens ſimplr: ſed vnū ens ponit ꝛ aliud priuat: ex h āt cōtingit q tale ens non dicit fieri ex nō ente ſimplr: ſicut ex nō albo ſimplr ſit album.

¶ Qō tertia.

SEd tunc reſtat tertia dubitatio hñs ortū ex ſcōa: ſi enī per nullū nōle fieri ſit ens ſimplr p ſe: ſed rōne alicuius determinati entis cum fieri ſimplr ſit fieri ens ſimplr: ꝛ nō ens h vel illud ſimpliciter q nllo addito dicit ſequit q nullū nāle fieri nō accidētiū nec ſubaꝝ ſit fieri ſimpliciter.

Ad hoc dicendū eſt q dupliciter dici pt ens ſimpliciter. Naꝫ vno modo ens ſimplr dicit id cui eſſe ſimplr debet. Eſſe aūt ſimplr dicit ei deberi cui debet p ſe: ꝛ non p additamētū alicuius q ad eſſentiam ſuaꝫ nō pertineat: q2 ſimplr dr q nullo addito dr. Sic autē debet eſſe ſoli ſubē ꝛ nō accidētibus. Et propterea ſm hūc modū fieri ſuba eſt fieri ens ſimplr: ꝛ fieri accñs ē fieri ens ſꝫ qd: vnde accñs eſt fieri ens ſꝫ qd ꝛ nāle fieri ſbaꝝ: pp h dicit fieri ſimplr. ¶ Alio aūt modo ens ſimplr idē eſt: q ens totaliter ꝛ vlr. Et h mō per nullū nāle fieri ſit ens ſimplr: ſed ſit ſemper ens quoddā ſpāle actu q prius erat in potentia.

¶ Qō quarta.

QUarto dubitare poſſet aliqs vtrū vllo modo poſſit fieri aliquid ex nullo ſiue ex ſimplr non ente videt enī q nō. Nā id ſolū ſit q ante ipſum fieri nō eſt aut eſſe pōt. Non eſſe vero ſequitur priuationē forme: ſicut eſſe ſequit formaꝫ. Quod aūt eē poteſt claudit in ſe potentiam ad eſſe potentia autē ad eſſe ſubiecta priuationi eſt potentia materie: igitur eſſe q ſit neceſſarium eſt q ſiat ex materia.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: q cum nō ens ſimpliciter enti ſimplr opponat: ex vno aūt oppoſitoꝝ ſiat reliquum: iab eo ſolo pōt fieri aliqd ex ſimplr non ente q inuenitur cā eſſe entis ſimplr. Nihil aūt q ꝓprie dicat ens poteſt eſſe cauſa entis ſimplr: cuius ratio eſt: quia ens ſimpliciter: cum dicat quid contentiuū omnium ſecūdū ambitū pdicationis id q eſt cā entis ſimplr eſt cā vlr entis: ſiue ois entis. Quapropter ſi illud qd ē cā entis perfecte ꝛ ꝓprie recipiat entis pdicationē: ſequetur neceſſario q ſit cā productiua ſui met q eſt ipoſſibile: vnde q pria cā ē productiua ois entis nō ꝓprie ens dicitur. Nā ꝛ ens cōcretū eſt ꝛ denotans oꝑationē quādā que nuſq̄ inuenit in pria cā oium. Et ꝓpterea non proprie dicit ens: ſed ſuper ens: ſicut ait dionyſi⁹. Manifeſtū eſt igr q ſola pria cā: q eſt ꝓductiua ois entis: ꝛ nō cā aliqua ſcōa pōt aliqd ex nihilo ꝓducere ſicut ens aliquod determinatū: vt puta hō: q2 tñ ipſuꝫ producit ꝛ quātū ad h q eſt hō: ꝛ ēt quātuꝫ eſt aial ꝛ aiatū: ꝛ corpus ꝛ ſuba ꝛ ens cū nihil pſupponat eo q cā entis eſt totaliter. ſ. q nihil eſt in entib⁹ q nō ſit cauſatū ei⁹ pōt ꝓducere ꝛ cauſare ens ſimplr: ex ſimplr non ente.

Ad argumentū ergo in ꝯriū dōꝫ ē: q illud q a pria cā ſit fieri ꝛ eē pōt: ita tñ q li pōt nō dicit principiū paſſiuum aliquod: ſed dicit ſolā cōpoſſibilitatē terminoꝝ id. n. cui repugnat eē nō pōt ab aliquo ꝓduci. Cōpoſſibilitatē igit ipſius eſſe ad id q ꝓducit a pria cā dat intelligere in pſata locutione illud verbū pōt. Cōſiderandū eſt etiā q illud q a pria cā ſit ex nullo anteq̄ ſiat dicitur nō eē nō pp priuationē forme: que eſt ratio eēndi ſed pp negationē in eo totius entitatis. Tota enī tunc eius ſuba nō eſt: q2 nec mā nec forma.

¶ Textus.

¶ Tangentes quidem igitur: ꝛ alteri quidam ſunt ipſam: ſed non ſufficienter ꝛc.

¶ Lectio. xiiij. ¶ Qō prima.

HIc poſſet merito dubitare aliquis: q2 Tho. hanc dubitationē tangit vtrū eēntia māe ſit ſua potētia: ꝛ videt q non: q2 ſicut ait hic pħs ſbꝫ eſt vnuꝫ numero potētia aūt nō eſt vna numero. Cōſtat autē q ſbm h dicitur ipſa eſſentia māe igitur eſſentia materie ꝛ ſua potentia non eſt idem.

Ad iſtā queſtionē dicūt aliqui: q eſſentia materie non eſt ſua potētia: ꝛ vtūtur ad h ꝓbādū duabus rōnibus: qs cōmētatoꝛ aſſignat in h lib. quaꝝ pria eſt: q2 rlo ꝛ ſbā nō ſunt idē potētia ptinet ad pdicamētū rlonis ꝛ eēntia māe ptinet ad pdicamētū ſbe: igit eſſentia māe nō eſt ipſa ſua potētia. ¶ Alia aūt rō ipſoꝝ eſt: q2 eēntia māe nō trāſit adueniēte forma: potētia vero trāſit ꝛ deficit: igit eēntia māe: nō eſt idē cū ſua potentia.

Sed iſta poſitio nō videt poſſe ſtare cuius pria declaratio eſt: q2 ſicut eſſe ſm qd: ꝛ ratio eſſendi ſm qd ſe habēt ad ſuū primū ſuſceptiuū: ſic ēt eſſe ſimplr: ꝛ ratio eſſendi ſimplr ſuo modo debēt ſe hēre ad ſuū primū ſuſceptiuum eſſe aūt ſm qd ꝛ eius ratio ſic ſe hñt ad ſuū primū ſuſceptiuū: q in ipſo nullū ſm qd eſſe nec aliquā ei⁹ rōnē preſupponūt: q2 tūc illud nō eſſet primū ſuſceptiuū accidentale eſſe neceſſarium eſt enim q ſicut primum coloꝝ receptiuū nullum de ſe colorē hꝫ: ſic etiam primum receptiuū accidentale eſſe nullū accidentale eſſe ꝛ nullā accidētalē formā in ſe claudat. Conſilr igitur neceſſarium q primū receptiuū ipſius eſſe ſimpliciter: nullaꝫ eſſe ꝛ nullaꝫ rationem eſſendi habeat in ratione ſua. Qō autem tale eſt: nec actus eſt: nec aliquē actum in ſe claudit igitur

dici igitur neceſſarium ꝙ prima mā: que eſt principiū ipſis eſſe ſimpliciter receptiuū: non ſit actus: nec actum claudat in ſe aliquem. Quod autem tale eſt: aut nihil eſt aut pura potentia. Quia igitur eſſe materie non eſt nihil: relinquitur ꝙ ſit nuda potentia ⁊ pura. ¶ Alia autē eiuſdem declaratio eſt: quia omne ens aut eſt act⁹ aut potentia aut compoſitum ex potentia ⁊ actu. Non eſt autem eſſentia materie ex actu ⁊ potentia compoſita quia realis potentia clauſa in eſſentia ſbe compoſite eſt materia ⁊ actus eiuſdē eſſentie intrinſecus eſt forma: vnde eſſentia prime materie eſſet tunc compoſita ex materia: ⁊ forma: ꝙ eſt īpoſſibile: quia tūc prima materia non eſſet prima materia: nō eſt etiaȝ ſua eſſentia actus: quia actus qui eſt ſuba: eſt ſubſtantialis forma. Materia autem non eſt forma. ¶ Item actus eſt ſibi ⁊ compoſito ratio exiſtendi. Materia autē non eſt ſibi ratio exiſtendi: quia tunc ad ſuū exiſtere non indigeret forma: vnde apparet euidenter ꝙ eſſentia prime materie non eſt actus: nec eſt compoſita ex potentia ⁊ actu ſed eſt de neceſſitate nuda ⁊ pura potentia. Hoc autem maxime cogitur concedere commentator: qui etiam in hoc libro: ⁊ in multis alijs locis dicit ꝙ ſi materia eſſet forma: vel formam in ſua eſſentia haberet: nullam ſubſtantialem formam reciperet: ⁊ omnia in ea recepta eſſent accidētia. ¶ Apparet etiaȝ h̄ idem ex eo ꝙ prima materia eſt primum principiuȝ: ⁊ prima ratio eſſendi in potentia. Actus autem eſt primum principiuȝ ⁊ prima ratio eſſendi in actu: vnde relinquitur ꝙ eſſentia prime materie: nec ſit actus: nec aliquid de actu in ſe habeat. Eſt igitur pura potētia: diuerſorum enim ⁊ oppoſitorū attributoruȝ neceſſariū eſt ꝙ ſint diuerſe ⁊ oppoſite rationes. ¶ Argumenta vero a cōmētatore ſumpta non difficile eſt ſoluere: quinimmo ſi ſane intelligātur a poſitione quā defendimus nō diſcordant. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandū eſt: ꝙ aliud eſt aliquid eſſe relatiuum: ⁊ aliud eſt aliquid eſſe relationem ſicut aliud eſt abſtractum ꝙ̄ concretum. Relatio enim ſicut paternitas per ſe cadit in predicamēto relationis Sed relm ſicut pater in dicto predicamento per ſe non cadit: ſed per reductionem: ſicut album per reductionē ptinet ad predicamentum qualitatis: huius autem ratio eſt: quia relatio non dicit: niſi ſolum reſpectū: quo formaliter vnum refertur ad aliud: ſicut etiam albedo dicit ſolam qualitatem: qua aliquid formaliter eſt album. Et id circo ſicut de albedine eſſentialiter predicatur qualitas: ſic etiam de reſpectu illo p̄dicat̄ eſſentialiter relatio. Relm autem ſicut pater dominus ⁊ ſimilia non dicit ſol̄ reſpectum predictum: ſed etiam in ſe claudit ipſius reſpectus fundamentum: quemadmodū album vltra qualitatem claudit qualitatis fundamentum. Quemadmodum autem fundamentum qualitatis non eſt ipſa qualitas: ſic etiaȝ fundamentum reſpectus ⁊ relationis non eſt ipſa relatio: ſed aliquid alterius generis vel predicamenti: vnde manifeſtum eſt: ꝙ relm claudit in ſe aliquid ꝙ non cadit eſſentialiter in predicamento relationis: ⁊ idcirco ipſuȝ eſt in predicamento relationis: per reductioneȝ ſolum. ¶ Hoc igitur viſo vlterius conſiderandum eſt ꝙ potentia non eſt relatio: ſed relm: eo ꝙ non dicit ſolum reſpectum: ſed etiam claudit ipſius fundamentuȝ: ꝙ ex eo apparet: ꝙ potentia principium nominat agendi aut patiendi: h̄ autem principium non eſt ſolū reſpectus: h̄ eſt res quedā reſpectui ſubtracta: ꝙ ſi res iſta ſit qualitas pertinebit talis potentia: ratione fundamenti: ad predicamentū qualitatis: ſed ratione reſpectus ſpectabit quidem ad predicamentum relationis. Si vero illud fundamentum ſit ſba: ſpectabit quidē ad predicamentū relatiōis tal̄ potētia: rōne reſpectus quē ponit: ſed ratiōe fundamēti ꝙ includit pertinebit ad p̄dicamētū ſbe. ¶ Scōm igit̄ h̄ apparet q̄ōnis veritas. Quia enim eēntia materie ipſamet per ſeipſam ⁊ nō per aliquā rem ſuperadditā eſt fundamētū reſpectiuū ad ſubſtātiales formas qꝛ alias forma non immediate cōiūgeret̄ ſibi: neceſſariuȝ eſt dicere ꝙ potētia ad ſubſtātiales formas: ratione fundamēti: ꝙ includit nō ſit aliud ab eſſentia materie ⁊ pertineat ad p̄dicamētū ſbe. Rōne vero reſpectus: oȝ ꝙ ptineat ad p̄dicamētū rl̄onis: ⁊ ſic pȝ rñſio ad p̄mū argumentū. ¶ Ad ſcōm vero dicendū eſt: ꝙ reſpectus ad formā habitā in potētia tollit̄ adueniente forma: ſȝ manet eius fundamentū cū reſpectu ad eandem formā vt eſt habita in actu. ¶ Ad aliud dōm eſt: ꝙ potētia eſt vna numero: ſed fundamentū multiplex: aut ſm̄ reſpectus. Patet ergo ꝙ qn̄ dicit̄ ꝙ eſſentia materie eſt ſua potentia: h̄ non dicit̄: qꝛ ſit ipſe reſpectus ad formam: nec qꝛ potētia non addat reſpectuȝ ſuper ipſam: ſed qꝛ eſt ipm̄ primū ⁊ ꝓpriū fundamētū taliū reſpectuū.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet aliqs dubitare vtrum mā poſſit eſſe ſine forma: videt̄ eni ꝙ ſic: qꝛ res pōt per eſſentiā ſuā mediāte actione pme cauſe in eſſe cōſeruari. Cū ergo materia per ſe habeat eēntiaȝ: poterit per ſe eſſe.

Ad iſtam q̄ōnem dōm eſt: ꝙ ipſa mā: nullo modo poteſt per ſe in eſſe conſeruari. Cuius ratio eſt: qꝛ cū exiſtere dicat actum: neceſſariū eſt: ꝙ aut ſit eadem res cū eēntia exiſtētis aut diuerſa. Quod ſi eadē res ſit: tūc ſtatim apparet ꝙ eſſentia māe: non pōt per ſe exiſtens eē. Res.n. que eſt eſſentialr actus: vel icludēs actū: nō poteſt eadem res eē cū eo ꝙ eſſentialiter pura eſt potentia. Quia igit̄ eēntia māe pura potētia eſt: manifeſtuȝ eſt ꝙ ipſa exiſtētia vna res cū ipſa eſſentia eius nō pōt eſſe. Quapropter ſi exiſtentia nō eſt res alia a nā exiſtētie: ipſa mā per ſe exiſtere nō poterit. Si vero exiſtentia ſit res alia ab exiſtentis eſſentia: cū exiſtētia dicat actū ⁊ res que eſt actus ſit realis forma: nec aliqd poſſit exiſtere ſine exiſtentia: neceſſariū tunc erit: ꝙ materia exiſtere non poſſit: ſine aliqua reali forma ſibi ſupaddita.

Ad argumentum ergo in contrarium dōm eſt ꝙ res per ſuam eſſentiam pōt a deo in eſſe conſeruari: ſi tn̄ ei⁹ eēntia actus ſit vel icludēs actum.

¶ Textus.

¶ Aliud autē natum aptū appetere ⁊ deſiderare ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio poſſet qs dubitare: vtrū mā dici poſſit appetere formā: ⁊ vr̄ ꝙ nō: qꝛ ſi appeteret ipſaȝ: hoc eſſet qꝛ careret oī forma: ⁊ h̄ eſt falſum: aut qꝛ faſtidit formā quā hȝ aut qꝛ apperit ſimul accipere cōtraria: quoꝝ vtrūqꝫ eſt inconueniens: igit̄ incōueniens eſt mām appetere formam.

Ad hanc q̄ōnem dōm eſt: ꝙ appetit⁹ nō eſt aliud ꝙ̄ quedam inclinatio appetentis in aliqd: h̄ autem inclinatio quādoqꝫ conſequitur formam apprehenſam quēadmodum canis apprehendens formam cibi delectabil̄: inclinatur per illam formam apprehenſam in proſecutione cibi: quādoqꝫ aūt talis inclinatio cōſequitur naturam rei: vt pote quando eſt inclinatio in perfectionem nālem: qꝛ ſi h̄ perfectio fuerit accñtal̄: erit tunc

ꝯña formã nãlem ſubſtãtialez inclinatio in ipſam. Si ãt illa ꝑfectio ad quã eſt iclinatio fuerit ſbalis: cũ ante formã ſubſtãtialẽ in mã aliqua forma nõ iueniaẽ: opoꝛtebit neceſſario talẽ iclinationẽ nõ ꝯſequi formã aliq̃ ſed nãm ipſam ꝓpriã mãe: ħ aũt ideo eſt: qꝛ talis nã eſt potẽtia ꝑfectibilis per actũ: potẽtia aũt nãlis ꝛ paſſiua nãli q̃dã neceſſitate in ꝓpriũ actũ inclinaẽ: vnde neceſſarium eſt ꝙ ẽt mã iclinetur in formas ſuas naturales. Et talis inclinatio appetitus materie vocatur.

Dicendũ eſt ergo ad argumentum in contrarium: ꝙ mã nõ ꝑꝑ carentiã oĩs forme cũ actu vnam hꝫ: nec etiam propter faſtidiũ illiꝰ: nec quia appetat habere inſimul formas contrarias formam appetit: ſed propter neceſſitatẽ ſue potentialitatis: qua nata eſt perfici per oẽs formas: nõ inſimul: ſed ſucceſſiue: cõtingit ꝙ vna tantũ forma totam eius iclinationẽ ꝑficere nõ poteſt.

Textus.

Sed hoc eſt mã: ſicut ſi femina maſculum ꝛc.

Qõ quarta.

Quarto poſſet eſſe dubiuz vtruz femina poſſit fieri maſculus: videẽ. n. ꝙ ſic: qꝛ ħ dr̃ ꝙ ſicut mã appetit formam: ſic femina appetit maſculuz: ſed mã poteſt ꝑdere vna formaz: ꝛ aliã quã appetit recipere: ergo ꝛ femina ꝑt ꝑdere femineitatẽ ꝛ accipere maſculinitatẽ. Itẽ mã nõ appetit formã: niſi qꝛ inclinationẽ hꝫ ad habendũ eã: ſic igiẽ: ſi femina appetit maſculũ: opꝫ ꝙ inclinationẽ hẽat ad perdendum femineitatẽ: ꝛ ad accipiẽdũ maſculinitatẽ. Nam ipſe appetitus inclinatio eſt: igitur femina fieri poteſt maſculus.

Ad iſtam qõnem dñm eſt: ꝙ femina maſculus fieri nõ põt. Huius aũt rõnẽ poſſet aſſignare aliquis: qꝛ a priuatione nãli: ſiue innata a ṗncipio: ſiue poſt acceptа: nõ põt fieri ꝓgreſſio ad habitũ: quẽadmodũ in eo qui natus eſt hẽre viſum a ṗncipio: ſi habeat cecitatez a ṗncipio innatã: vel etiã acquiſitã poſt: nõ põt progreſſus fieri ad viſum. Nũc autẽ ſic eſt: ꝙ aial natũ eſt maſculinitatẽ habere a ṗncipio: ſi ergo a ṗncipio innatam hẽat femineitatẽ: que eſt nãlis priuatio maſculinitatis nũq̃ fieri poterit a natura maſculinitatem habens.

Sed iſta ratio nõ minorẽ ingerit dubitationem q̃ qõ ꝓpoſita quãuis enim nõ fiat ꝓgreſſio ad habitũ ex priuatione bene tñ nãliter ex habitu ad priuationẽ itur: ſi ergo femina maſculus idcirco fieri nõ põt: qꝛ femineitas eſt priuatio maſculinitatis: ad minus tñ ꝑꝑ rõnez iſtam nõ tolliẽ qn maſculus fieri poſſit ſm naturã femina.

Et ṗterea priuatio ꝛ ſi tollat habitũ: relinquit tñ nãlem aptitudinẽ ad ipſum: ſcðꝫ ħ igiẽ in femina erit naturalis aptitudo ad eſſe maſculũm: ꝙ incõueniẽs vr̃.

Sciendum eſt igitur ꝙ potentiaꝝ aie quedam ſunt que ſꝫ ſe ipſam cõſequũẽ: ſicut ſunt intellectus ꝛ voluntas: que ſũt potẽtie imãles. Quedã ꝟo ipſam cõſequũẽ ex cõiũctione ad mãm: ſicut ſũt potẽtie mãles: de quaꝝ numero ſunt potẽtia cõceptiua: ꝛ potẽtia generatiua. Iſtaꝝ aũt mãliũ potẽtiaꝝ quedã ſunt que nate ſunt ipſam ex cõiũctione ad materiã determinate cõſequi: ſicut potẽtia viſiua nata eſt ꝯſequi formã hoĩs ita. ſ. ꝙ nunq̃ ṗt eam ꝯſequi alia ſibi oppoſita: ꝛ ſic ſtare poſſũt cũ priuatione eiꝰ. Et ṗuatio taliũ potẽtiaꝝ in aiali nata eſt relinquere aptitudinẽ ad eas. Quedã vero talium potẽtiaꝝ nate ſũt eã ꝯſeq ſb diſiũctione: ſicut ſe hñt potẽtia generatiua ꝛ cõceptiua: quaꝝ neutra eſt pura priuatio: qꝛ tunc potẽtia nõ eſſꝫ: q̃uis qꝛ vnꝰ eſſet minoris ꝑfectionis q̃ alia dicatur reſpectu eius vt priuatio eſſe. Et quecũ q̃ iſtaꝝ ponatur in animali nõ dimittit in ipſo aptitudinẽ ad aliam. Cuius ratio eſt: qꝛ ex cõiũctione ad materiam: forma animalis determinata eſt ad alteram eaꝝ: ꝛ eſt tũc illiꝰ tm̃ radix ꝛ non alterius: ꝛ id circo ſm naturam non eſt nata illa nãlis forma eſſe principiũ alterius potẽtie: vñ dñm eſt ꝙ in femina q̃tũ eſt ratione ſue ſingularis forme: nõ eſt aptitudo ad eẽ maſculum: nec fieri poteſt a natura maſculus: nec ecõuerſo: verũ eſt tamen ꝙ materia illa: inq̃ntũ eſt materia humana: inclinationẽ hꝫ ad maſculinitatẽ: ꝛ ſm ħ currẽ poteſt ꝙ eſt dictum a phyloſopho. Sed ſi dicatur ꝙ ex quo mã ad ħ inclinationez habet tranſmutari poterit: dñm ꝙ veꝝ eſt per corruptionẽ femine: ꝛ per multas tranſmutationes medias.

Textus.

Corrumpitur autem ꝛ fit: eſt quidem vt ſic: eſt autem vt non ꝛc.

Qõ quinta.

Quinto poſſet dubitare aliquis vtꝝ materia maneat eadẽ numero in generato ꝛ corrupto: ꝛ videẽ ꝙ non: qꝛ aut ħ eẽt ratione eſſentie ſue: aut ratione alicuius forme. Non ratione eſſentie ſue: qꝛ ſic eſt vna oium: ꝛ tamen hoc non obſtante in homine ꝛ aſino numero diſtincta inuenitur. Non etiam ratione alicuius forme: qꝛ nulla forma eadem numero manet in generato ꝛ corrupto: igitur nullo modo eadẽ nũero i vtroq; eẽ poteſt.

Ad iſtam qõnem dicendum eſt: ꝙ neceſſarium eſt eandem numero partem materie eſſe in generato ꝛ corrupto. Huius autez ratio eſt: quia idem numero ſubiectum debet eſſe in tota traſmutatione: ꝛ in vtroq; tranſmutationis termino: propter id ꝙ eorũ que eandẽ numero realitatem ponũt: debet idem numero eſſe primũ ſuſceptiuuz: tranſmutatio vero realitatem aliam non ponit a realitate poſita per terminũ a quo: ꝛ per terminũ ad quem: ſicut alibi habet declarari: vnde neceſſarium eſt ꝙ idem ſit primuz ipſius ſuſceptiuum: ꝛ cuiuſlibet terminorum eius. Cum ergo trãſmutatio generationis vnius vna tantum ſit: ꝛ eius terminus a quo ſit forma eius ꝙ corrumpitur: terminꝰ vero ad quẽ ſit forma eius ꝙ generatur: neceſſariuz eſt ꝙ eadem numero pars materie que ſtat ſub forma corrumpenda: ſtet etiam ſub tranſmutatione: ꝛ ſub forma generati: que inducitur per tranſmutationem. Eadem igitur pars materie numero: debet eſſe in generato ꝛ corrupto.

Ad argumentum ergo in cõtrariũ dicenduz eſt ꝙ iſta pars materie eadem numero eſt propter veritatem ſue eſſentie: quia non recipit numerum in eſſentia: ex eo ꝙ prius ſtabat ſub forma que abicitur: ꝛ poſtmodum ſtat ſub forma que inducitur: quemadmoduz in eſſentia ſua numerum recipit: ex eo ꝙ inſimul ſtat ſub forma lapidis: ꝛ ſub forma ligni: vnde quamuis materia in ſua eſſentia numerum non habeat: qꝛ tamẽ in eadẽm parte non poteſt ſimul oppoſita habere: neceſſarium eſt ꝙ inſimul ſub formis oppoſitis inueniatur numerata: quia non poteſt in eadem parte oppoſita habere ſucceſſiue: non eſt neceſſarium ꝙ ſub formis oppoſitis ſucceſſiue poſitis contrahat in eẽntia numerationez: ħ igitur ſuꝑ primo lib. phyſicoꝝ queſita ſufficiãt.

Explicit primus liber phyſicoꝝ deo g̃ras. Amen.

Incipit

¶ Incipit ſecundus liber phyſicorum

¶ Textus.

¶ Eorum que ſunt: alia quidem ſunt natura: alia vero propter alias cauſas ꝛc.

¶ Lectio prima ¶ Queſtio prima.

HIc primo poſſz aliquis dubitare: vtrum ſit neceſſarium omnia que mouentur motu naturali habere principium ſui motus in ſeipſis: videtur enim ꝙ non: quia corpora celeſtia dicuntur naturaliter moueri: nec tamen a principio intrinſeco: ſed a principio extrinſeco mouentur. ¶ Item dum aqua calefit: mouetur naturaliter: ſcilʒ calefactionis motu: nec tamen in ſe habet principium ſue calefactionis. Non ergo videtur ꝙ ea que naturaliter mouentur principium ſui motus naturaliter debeant habere in ſeipſis.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt: ꝙ neceſſarium eſt omnia: que naturaliter motu aliquo mouentur: habere in ſe principium naturale illius motus. Cuius ratio eſt: quia ea tantum naturaliter alicui dicuntur conuenire: que ſibi conueniunt ſecundum ſuam naturalem inclinationem. Nam que aliter ſe habent: non dicuntur naturaliter ipſi rei conuenire: ſed magis contra naturã: quemadmodum quia moueri ſurſuʒ eſt contra naturam lapidis: non dicitur talis motus in ipſo eſſe naturalis: ſed magis violentus. Nunc autẽ ea tantum alicui ſm ſuam naturalem inclinationẽ vel ſm ſuam conueniunt naturam: que ſibi conueniunt gr̃a ſuorum principiorum naturalium: per que ipſius propria natura conſtituitur. Nã ꝛ naturalis inclinatio ex talibus puenit pricipiis. Pricipia autem conſtituentia naturam alicuiꝰ ſibi inexiſtunt. Neceſſarium eſt igitur ꝙ oẽ attributum naturaliter alicui: habeat in ipſo aliquod principium naturale ſibi inexiſtens: vnde manifeſtum eſt. quia naturalis motus rei principiũ ſuũ in re ipſa pſupponit. ¶ Ad argumentum autem primum in contrariuʒ dicunt aliqui ꝙ corpus celeſte non mouetur a principio extrinſeco: quia motor eius eſt in ipſo: ꝛ ſi non ſit ei coniunctus in eſſendo.

Sed iſta exiſtentia motoris in illo moto non eſt cauſa ꝙ ille motus illi corpori dicatur naturalis. Nam ꝛ ſi eſſet in lapide: ꝛ faceret etiam appropriatꝰ ſibi: ipſumqȝ ſurſum ferret: non tamen propter hoc dici poſſet ille motus ſurſuʒ eẽ naturalis lapidi: propter inclinationem ad motum contrariuʒ in ipſo exiſtentẽ: ꝛ hoc precipue neceſſariuʒ eſt ponere: ex quo motor non eſt ſibi coniunctus in eſſendo. Principiuʒ enim naturale inexiſtens alicui eſt de conſtituentibus naturam eius: talia vero ſibi in eſſendo ſunt coniuncta. ¶ Et propterea dicendum eſt ſicut dicit Tho. ꝙ motus celeſtis naturalis eſt propter naturalem inclinationem illius corporis in talem motum: quemadmodum etiam: ſi ille motor lapidi coniunctus ipſum moueret in deorſum: diceretur motus talis naturalis eẽ lapidi: eo ꝙ in talẽ motum naturalem inclinationem habet. Corpus eniʒ celeſte: qr̃ ſm ſua naturalia principia non hʒ grauitatem: ſm ea non habet inclinationem vt moueatur ad medium. Quia etiam per ipſa non habet leuitatem: non habere ex eis inclinationem vt moueatur a medio. Sed quia per ipſa ſortitur naturam altiorem: accipit etiam ex ipſis inclinationem in altiorem motum: qui non poteſt eſſe niſi motus circa medium. Talis ergo motus conuenit corpori celeſti ſm inclinationem eius naturalia principia ꝛ naturam conſequentem: ꝛ idcirco dicitur ſibi eſſe naturalis

Ad ſecundum vero dicendum eſt ꝙ ſi in aqua nõ ſit calefactionis naturale principium actiuum: eſt tamen in ipſa eius naturale principium paſſiuũ: ꝛ pro tãto dici poteſt motus ille ſibi eſſe naturalis.

¶ Queſtio ſecunda.

SEd tunc ſtatim ſurgit ſecunda dubitatio: vtrum vʒ naturalia debeant in ſe habere etiam principium actiuum ſui motus: videtur eniʒ ꝙ ſic: quia motus artificialis ꝛ quilibet motus violentus: per h̃ a naturali differunt ꝙ ipſi ſũt a principio extrinſeco: ꝛ naturalis eſt a principio intrinſeco. Non dicitur autem motus artificialis eſſe ab extrinſeco ratione principij paſſiui: immo ratiõe principij actiui: ergo naturalis etiam non dicetur eſſe ab intrinſeco: niſi eius principiũ actiuum ſit intrinſecum. Probatio autem maioris eſt: quia dicitur circa finem huius ſecundi: ꝙ ſi eſſet in ligno virtus nauis factiua: ſimiliter vtriqȝ arti natura feciſſʒ: per ꝙ datur intelligi ꝙ principium extra manens actiuum non nãle: ſi per ſe foret intrinſecum: ꝛ non per accidens: eſſet naturale. Et ſimile etiam ſumitur ex iſta lectione: vnde videtur intelligere phyloſophus ꝙ principium motus naturalis inexiſtens rei mote debet eſſe principium actiuum.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt ꝙ ad hoc: vt motus naturalis alicuiꝰ dicatur ei naturalis: non oportet ꝙ principium inexiſtens ſibi ſit actiuum: ſed ſufficit ꝙ ſit naturaliter paſſiuum. Huius autem ratio eſt: quia iſte motus dicitur alicui eſſe naturalis: qui ei cõuenit per principium ſibi inexiſtens naturale. Principium autẽ naturale eſt natura. Secundũ vero ꝙ phyloſophꝰ dicit in ſequentibus: natura non dicitur tantuʒ de forma: ſed etiam de materia. Neceſſarium eſt igitur ꝙ ſiue motus aliquis alicui conueniat ſm inclinationem conſequentem formam: ſiue etiam ſm inclinationem que conſequitur materiam: ꝙ dicatur ei eſſe naturalis. Conſtat autem ꝙ materia non eſt principium actiuum: ſed paſſiuum: igitur ad h̃ vt aliqᷓ motus rei dicatur eſſe naturalis: non exigitur neceſſario in re mota principium actiuum talis motus:

ſed ſufficit ſi ipſa habeat eius principium paſſiuū: vnde ⁊ commentator hic dicit: ꝙ hoc nomen principium viſitatur hequiuoce pro materia ⁊ forma.

Dicendum eſt igitur ſm ꝙ ait Tho. ꝙ eo modo quo motus naturalis conuenit alicui: eo modo ſibi conuenit motus principium habere: ita. ſ. ꝙ quibus conuenit mouere eis conuenit principium actiuū motus. Quibus vero conuenit moueri eis cōuenit principium paſſiuum. Quibus autem conuenit mouere ⁊ moueri eis conuenit principium paſſiuum ⁊ actiuum: quemadmodum quia igni conuenit calefacere habet in ſe actiuum principium calefactionis: quia vero aque conuenit calefieri habet in ſe eiuſdem principium paſſiuū. Quia vero animali: ſm diuerſas ſuas partes: conuenit calefacere ⁊ calefieri: inuenitur in ſe habere principiū calefactionis actiuum ⁊ paſſiuum.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendum eſt: ꝙ motus violentus eſt a principio extrinſeco: vim paſſo nil conferente ad talem motum: ſicut patet in motu lapidis ſurſum: in quo lapis per ſuam inclinationem nihil conferre inuenitur. Sed in motu naturali ipſum paſſū per inclinationem etiam conſequentem ſuum principium proprium aut naturale inuenitur aliqd conferre. ¶ Ad illud autē ꝙ de arte dicitur dicendum eſt: ꝙ pro tanto verum eſt: quia principium actiuum per ſe in ea exiſtens ſemper naturale eſt. Non tamen cōuertitur: vt vz oē naturale illud principium in ſe habere debeat.

¶ Q̄ō tertia.

SEd tunc ex dictis ad h̄ tertia dubitatio conſurgit: ſi enim ad h̄ ꝙ motus aliquis dicatur naturalis: ſufficiat ꝙ rei conueniat ſecundum inclinationem conſequentem eius naturale principium paſſiuum: cum in grauibus ratione materie ſit naturalis inclinatio ad motum ſurſū: oportebit neceſſario ꝙ grauia nō ſolū deorſum: ſed etiam ſurſum dicant̄ moueri naliter: ꝙ videtur eē icōueniēs.

Ad iſtam queſtionem videret̄ forte alicui dicēdū eē ꝙ grauia idcirco ſurſum non mouentur naturaliter: qꝛ ⁊ ſi materia: quātum de ſe eſt: inclinetur ad ſurſum ⁊ deorſum: ſecundum etiam ꝙ in formam leuis ⁊ grauis inclinatur: in graui tamē poſita eſt iam contracta ⁊ determinata per formam grauitatis ad inclinationem in deorſum: ⁊ idcirco motus deorſum eſt naturalis grauibus: ⁊ non motus ſurſum.

Sed iſta reſponſio non īpedit quin ēt motus ſurſum dicatur eſſe naturalis grauibus. Nam quāuis per formam grauitatis: materia in graui ſit determinata ad inclinationem in deorſum: nō tamen propter h̄ ſublata eſt ab ipſa inclinatio ad formā leuitatis: ⁊ per conſequens ad ſurſum. Nam ⁊ in aqua materia determinata eſt per formā aque ad inclinationē in frigiditatē: ⁊ quia retinet inclinationem in caliditatē: non obſtante predicta determinatione: dicitur aqua calefieri naturaliter.

Sed poſſet aliquis ad hoc dicere ꝙ materia grauis non habet inclinationem ad ſurſū: niſi mediante forma leuitatis: ⁊ quia formā huiuſmodi non habet dum in graui manet: idcirco non eſt tunc dicenda ad ſurſum inclinari: nec per cōſequēs grauia naturaliter mouentur ſurſum. Sed nec etiam iſta reſponſio ſufficere videtur. Nam ⁊ materia aque non inclinatur in caliditatem habendam: niſi mediante forma ignis: in quā ſi non haberet inclinationem: nullo modo etiā inclinationem haberet in caliditatem. Conſtat autem ꝙ ſtans ſub forma aque non habet formam ignis: ſed tamen in ipſam iclinat̄: ⁊ in caliditatem per conſequēs: ⁊ pro tanto aque calefactio dicit̄ eſſe naturalis. Quātūcūqꝫ igitur materia: q̄ eſt ſub forma grauis: nō habeat actu formam leuis: quia tamen in ipſam inclinatur: debet etiam dici ad motum ſurſum habere inclinationem: ⁊ per conſequens etiam motus grauis ſurſum dici debet naturalis.

Dicendū eſt igitur ꝙ grauia dici poſſūt non tantum deorſum: ſed etiam ſurſū naturaliter moueri: verum eſt tamen ꝙ motus deorſum magis q̄ motus ſurſum eſt in eis naturalis. Et ratio eſt: qꝛ natura rei magis ſumitur ex forma q̄ ſumatur ex materia: inde eſt ꝙ id qḋ ei conuenit ſm inclinationem conſequētem formam: magis eſt ſibi naturale q̄ id ꝙ ſibi conuenit ſecundum inclinationem que conſequitur materiam: quēadmodū mot⁹ ad frigiditatem ipſi aque eſt magis naturalis q̄ motus ad caliditatem. Et motus quidem deorſum conuenit grauibus: ſꝫ formalem inclinationem. Sed mot⁹ ſurſum eis conuenit ſecundum inclinationem que conſequitur materiam. Quando ergo dicitur ꝙ motus grauium ad ſurſū violentus eſt: ⁊ non naturalis: intelligitur non naturalis eſſe naturalitate forme: ⁊ cum dicatur grauia inquantū grauia: tendere ſurſum naturaliter: veritatē habet: dum tamen inquantum cadat ſuper grauia: ratione non forme: ſed materie. Nam grauia etiā inquantum grauia habēt materiam ad formam leuitatis: ⁊ per conſequens ad ſurſum inclinationem.

¶ Q̄ō quarta.

QUarto ad maiorem etiam dictorum euidentiam dubitare quis poſſet: vtrum ſit neceſſarium in eo ꝙ mouetur naturaliter: ⁊ a principio extrinſeco ponere aliquod principium formale ab illo motore ſibi datum: per ꝙ in motum illum inclinetur ad h̄ ꝙ ille motus dicatur naturalis: ⁊ videtur ꝙ ſic: quia cum forma ſit principium motus: videtur ꝙ formam debeat a motore accipere ſi dici debeat ab eo tranſmutari naturaliter.

Ad iſtam queſtionem dicunt aliqui ꝙ motus naturalis per h̄ a non naturali differt: quādo vterqꝫ eſt a pͥncipio extrinſeco: qꝛ in motu

motu non naturali nihil confertur rei naturali: ratio-ne cuius conueniat ſibi talis motus: quemadmodum proijciens ſenſum lapidum nullam formam ſibi con-fert ratione cuius inclinet ad ħ ꝙ ſurſum moueatur: ⁊ pro tanto ſm eos motus talis eſt violentus: ⁊ nullo mo do naturalis. In motu autem naturali aliquid con-fertur rei mote ratione cuius in talem motum inclina tur quemadmoduꝫ ſol ſurſum eleuans vapores eis for mam imprimit per ꝙ ipſi ſurſum tendunt.

Sed iſta poſitio non videtur ꝙ poſ ſit ſtare: iam enim declaratum eſt ꝙ: ſiue mobile conferat ad motuꝫ factū ab extrinſeco per inclinationem naturalem conſequen tem formam: ſiue etiam per naturalem inclinationem que cōſequitur materiā: ſemper motus ille poterit dici naturał. Ad ħ aūt ꝙ per iclinationē mãe aligd mobile conferat ad motum: non eſt neceſſarium ꝙ ſibi a moto re forma imprimatur: quia per formam ponitur incli-natio forme: ⁊ non inclinatio materie: ſed ħ per mate-rie naturaꝫ ponitur: igitur ad ħ ꝙ motus factus ab ex trinſeco motore dicatur naturalis non exigitur forma aliqua q̇ ipſi mobili a motore imprimatur. ¶ Et prete rea conſtat ꝙ tał impreſſio forme non poteſt fieri ſine aliqua tranſmutatione: que etiam naturalis eſt dicen da. Si igitur ſemper ad ħ ꝙ tranſmutatio facta ab ex trinſeco motore dicatur naturalis: exigitur impreſſio alicuius forme in mobile ipſuꝫ a motore facta: oporte bit ꝙ etiam ante dictam tranſmutationem: que poni tur cum forme alterius impreſſione fiat etiaꝫ adhuc for me alterius impreſſio: Et quia nec iſta forme impreſſio ſine aliqua tranſmutatione poteſt fieri: de iſta etiā trāſ mutatione ſimiliter queremus: ⁊ ſic erit procedere i in-finitum: ꝙ eſt omnino inconueniens: igitur omnino in conueniēs eſt ponere ꝙ ſemper ſi motus qui eſt ab extri ſeco motore dꝫ eē naturał: oporteat ꝙ ipſi mobili a mo tore aliqua forma imprimatur per q̄ in motum illum inclinetur. ¶ Proceſſit autem iſta poſitio ex malo in-tellectu diffinitionis motus violenti. Non enim debet dici ꝙ motus violentus eſt a motore extrinſeco: non cō ferente vim id eſt formam paſſo: quia nec etiam ita ia-cet littera phyloſophi: ſed dicitur ibi ꝙ dictus motus eſt a motore extrinſeco paſſo vim conferēte nil: conſtat autem ꝙ motor mobili in tali motu nō ꝯfert nil: ſed ali quid quia confert ſibi violentiam. Sed ipſum paſſuꝫ eſt ꝙ ad dictū motū nil confert inquātū mouet violēte.

Dicendum eſt ergo ꝙ quãuis quandoqꝫ inueniatur talis forma imprimi nōn tamen neceſſariū eſt ħ fieri ad ħ ꝙ ſupradictus motus dicatur naturał precipue cum non ſolum forma: ſed etiam materia ſit naturale principium naturał motus vt predictum eſt.

Q̄ō quinta.

Quinto quia hic ponitur ꝙ elemē ta principium in ſe habe-ant alterationis: poſſet eē dubium vtrum ſe ipſa alterare poſſint: videtur enim ꝙ ſic quia ꝙ ex ſe vel in ſe habet principium ali cuius operatiōis: poteſt per ſe exire in operationem il-lam: ſi ergo elementa in ſe principium alterationis ha-bent: poterunt ſe ipſa alterare.

Ad iſtam queſtionē dicunt aliqui: ꝙ ſim plex corpus poteſt ſe per accidens motu alterationis mouere: ⁊ ſi non per ſe. Nam ſi ponatur ſub qualitate ſibi extranea vt dicunt expellendo qualitatem illam re dire poterit ad propriam: ⁊ ſic redibit ad qualitatem propriam per accidens. ¶ Sed iſta poſitio eſt omnino abſurda. In omni enim eo ꝙ mouetur ex ſe: oportet duo dare diuerſa: quia mouens ⁊ motum: ꝙ in ſimplici cor pore dari non poteſt: quia partes eſſentiales in ipſo ſūt ſimplex materia: que nec mouens nec motum eſt: ⁊ ſim plex forma. Partes etiam quantitatiue in ipſo conti-nue ſunt: ⁊ eiuſdeꝫ rationis omnes: propter ꝙ non pōt vna dici alterans ⁊ reliqua eſſe alterata.

Sed ſi dicatur q̄ in eo ꝙ ex ſe mouetur per ſe: oportet dare illa duo: ⁊ non in eo ꝙ ſe mouet per accidens: apparet ſta-tim ꝙ ħ in propoſito non valet: dicitur enim ſe aliquid per accidens mouere inquantum mouet per ſe aliquid ad cuius motum ſequitur motus etiam ipſius: quēad-modum: vt dicit commentator: elementa mouēt ſe per accidens: quia mouent medium: ad cuius motum ipſo rum motus etiam conſequitur. Sed in predicta altera tione illud ꝙ per ſe mouetur ab elemento alterante non poteſt eſſe qualitas que expellitur: ſed ħ eſt ſubiectum talis qualitatis: propter id ꝙ idem eſt ſubiectum mo-tus ⁊ vtriuſqꝫ terminorum eius: ⁊ qualitas eſt termi-nus a quo incipit dicta alteratio. Quia ergo ſubiectuꝫ eius ponitur ipſum met elementum a quo ħ qualitas expellitur: oportet ponere de neceſſitate prefata ſuppo ſitione ſtāte ꝙ tale elemētum non per accidens: ſed per ſe alteret ſeipſum. Et preterea nō ſolum reditus ad qua litatem propriam ſit per alterationem: ſed etiam expul ſio qualitatis extranee. Si ergo per ſe elementum ali-quod poteſt a ſe qualitatem extraneam expellere: con ſequetur neceſſario ꝙ per ſe valeat alterare ſeipſum ꝙ eſt impoſſibile.

Et preterea non id circo vnum contrarium inducitur: quia reliquum abijcitur ſed econuerſo: idcirco vnum abijcitur: quia ſuum con trariuꝫ inducitur propter id ꝙ materia per prius ordi ne nature eſt in potentia ad inductionem vnius forme q̄ ad abiectionem alterius contrarie. Non ergo idcir-co reddit ad propriam quia abijcit extraneam: ſed id circo abijcit extraneam: quia redit ad qualitatem pro priam. Quod ſi ad eam per ſe redire concedatur cum re ditus iſte ſit alteratio poterit ſe per ſe elementuꝫ ſimplr alterare ꝙ eſt impoſſibile. Nam ⁊ forma naturalis nō poteſt formato per ipſam eſſe ratio ⁊ principium agen-di in ſe ipſum: ſcꝫ tranſmutandi: vnde nec cum forte nec ſine forte ponendum eſt ꝙ aliquo dictorum modo-rum poſſit corpus ſimplex ſeipſum alterare.

Ad argumentum ergo in cōtra-rium dicendū eſt ꝙ elementa i ſe nō habent principiū actiuum ſue al terationis: ſed paſſiuum. Et per ſolum principium paſ ſiuum exire in actum aliquid non poteſt.

Q̄ō ſexta.

Sexto poſſet aliquis dubitare vtrū inclinatio que eſt ad formas artificiales in materia naturali dici poſ ſit naturalis videtur enim ꝙ ſic: quia ma teria naturalis eſt apta nata fieri ſub for mis artificialibus. Sed ħ ꝙ eſt eſſe aptuꝫ natum dicit naturalem aptitudinem ſiue inclinationem: igitur in materia naturali eſt naturalis inclinatio in formas ar tificiales.

Ad iſtam q̄ōnem dicunt aliqui ꝙ ad illa habꝫ ma teria naturalem inclinationem ad que mouetur mo do naturali. Mouet autem ad illa tm̄ mō nāli ad que

modo tranſmutata per qualitates actiuas ꝛ paſſiuas. Quia igitur i formas artificiales non mouet tranſmutata iſto modo: ſequitur ꝙ ad eas ipſa non habeat naturalem inclinationem.

Sed iſta ratio videtur eſſe parui valoris videmus enim ꝙ diaphana: vt aer aqua luna ꝛ ſilia nãlẽ inclinationẽ hñt ad luminis receptionem: ipſumq; ab illuminante naturaliter recipiunt: nec tñ cum illuminantur trãſmutãtur: inquantum huius: per qualitates actiuas ꝛ paſſiuas: non igitur verũ eſt ꝙ in illas formas tñ mã naturalem inclinationem habeat quas non recipit niſi per qualitates tranſmutata actiuas ꝛ paſſiuas. ¶ Dõm ẽ igitur ꝙ cũ naturalis inclinatio ſit que debet rei per materiã: vel per formã naturalẽ in illas formas materia naturali inclinatione inclinatur: ſm ꝙ modo de naturali inclinatione loquimur que directe naturalem reſpiciunt mãm forme aũt operatorum prouenientium ex ſola artificiali operatione non reſpiciunt directe mãm naturalem: ſed magis mathematicam vel intelligibilẽ. Sũt eni figure quedã: figura autẽ eſt qualitas fundata in continuo: nõ igitur ad ipſas in materia eſt inclinatio naturalis. ¶ Sed ſi obijciatur: ꝙ in figuram naturalem naturaliter mã ipſa inclinatur: ꝛ tñ h figura eſt in q̃rta ſpecie qualitatis: dõz tũc ẽ ꝙ i figurã naturalem nõ iclinat mã nãliter pp id ꝙ ſibi debetur rõ figure: ſed pp id ꝙ eſt de accidentibus ꝯñibus formaꝫ naturalẽ: forma vero artificial nõ ẽ de ꝯñibus formã naturalẽ: vnde nec rõne ſui: nec rõne eius ꝙ conſequit opꝫ ꝙ materia in ipſam nãlem inclinationeꝫ habeat.

Ad argumentum ergo in ꝯtrarium dõm eſt ꝙ illud ꝙ eſt aptum natum fieri ſub aliquo per actionem agentis naturalis habet in ipſum naturalem inclinatione: ꝛ ponit principium naturale paſſiuum. Quod aũt natũ eſt fieri ſub aliquo per ſolam actionem agentis artificialis: ſicut eſt in propoſito nõ oportet ꝙ naturalem inclinationem hẽat in ipſum. Et quãuis alias poſſit ponere principium paſſiuum naturale: reſpectu tñ eis non ponit paſſiuũ naturale: ſed dõm eſt paſſiuũ artificiale: eo ꝙ actiuo dꝫ reſpõdere ꝓprium paſſiuũ.

¶ Textus.

¶ Eſt igit nã principium alicuius: ꝛ cã mouẽdi ꝛc.

¶ Qõ ſeptima.

Septimo poſſet eſſe dubiũ vtꝝ in diffinitione nature debeat cadere principium: videtur eniꝫ ꝙ nõ: quia in diffinitione poni debent ſignificantia quidditatem diffiniti: principium autem non dicit quidditatem nature: ſed importat reſpectum quendam ergo ꝛc.

Ad hanc queſtionẽ dõm eſt: ꝙ natura ſm ſuam ꝓpriam formalem rationem importat: ſicut dicit Tho. habitudineꝫ ad principiandum motum. Importare autem habitudinem ad principiandum aliqd ſolius principij eſt proprium: vnde manifeſtum eſt: ꝙ ratio principij clauditur in ratione formali ꝛ propria nature. Et quia que claudũtur in ratione alicuius ponenda ſunt in diffinitione eius: apparet euidẽter ꝙ principium in diffinitione nature eſt ponendum.

Ad argumentum autẽ in cõtrarium apparet Rñ. Eſt enim reſpectus importatus nomine principij de formali ipſius nature ratione.

Qõ octaua.

Octauo poſſet aliquis dubitare vtꝝ in diffinitione nature debeat adiungi cã: ꝛ videtur ꝙ non: quia per h ꝙ natura eſt principiuꝫ motus habetur ꝙ ſit cauſa eius. Superfluum eſt ergo poſito vno reliquum adiungere.

Ad iſtã queſtionẽ dicendũ eſt: ꝙ natura nõ eſt eodem modo principium motus in omnibus: ſed in aliquibus principium actiuuꝫ: in aliquibus ꝑncipiũ formale: ꝛ i aliqbus ꝑncipiũ nãle: forma ãt vt i pñio dictũ fuit magis proprie dicitur cã ꝙ pricipium: vnde ad denotandũ: ꝙ natura in aliquibus eſt principium formale ponitur cã in diffinitione ſua. Actiuuꝫ autem ꝓprie dicitur principium ꝛ materia vno reſpectu magis ꝙ forma: pricipium eni importat ordinis cuiuſdã proceſſuꝫ. Proceſſus aũt rei in eſſe incohoatur ab agẽte: ꝛ poteſt etiam dici incohoari a materia: que in generatione preexiſtit ad formam autem terminatur: vnde ſm conſiderationem iſtam forma magis terminꝰ eſt ꝙ ſit principium: ad denotandum ergo ꝙ natura non eodeꝫ modo in omnibus eſt principium motus: ſed in aliquibꝰ eſt actiuum in aliquibus materiale: ꝛ in aliquibus formale: dictum eſt ꝙ ipſa eſt pricipium ꝛ cauſa: vnde pꝫ ꝙ non fuit additio ſuperflua ꝛ cã. ¶ Qõ nona.

Nono poſſet eſſe dubiũ vtꝝ in dicta diffinitione debeat poni primum: ꝛ videtur ꝙ non: quia id ante ꝙ nihil eſt: eſt primum ſed principium eſt ante ꝙ nihil: vt dicitur in primo poſteriorum igitur idem eſt primum ꝛ principium: ſic etiam ibidem dicitur: ſuperfluum eſt ergo ponere primum addito principio.

Ad iſtam queſtionẽ dupliciter põt reſpõderi: vno quidem modo vt dicatur ꝙ primum ibi ponitur ad differentiam accidental forme: vult enim natura dicere ſubſtantialem formam: ꝛ non formam accidẽtalem. Eſt enim ꝛ h principium motus proximum: ſed non primum: quia ante ipſum eſt ſubſtãtialis forma: ꝗ eſt principium quoddam cũctorum accidentium. Poteſt ergo dici ꝙ primũ dictum eſt ad ſeiungendum accidentalem formam que principiuꝫ ẽ motꝰ: ſed nõ ꝑmũ.

Alio modo dici poteſt ſicut dicit Tho. ꝙ primum ibi dictum eſt ad differentiam mixtorum: ꝙ dictum ſic intelligendum eſt: quia enim primo attribuitur aliquid in quo nihil inuenitur vltra attributũ: vel vltra id ꝙ eſt ratio attributionis: forma ãt elementi vltra gradum ſuum vltimum nihil continet: ſcdm autem hunc gradum attribuitur ſibi ꝙ principiet motum naturalem: ſicut ad ſurſum vel ad deorſum. Unde ipſa eſt principium talis motus primum: ꝛ reſpectu eius dicitur natura: quia forma reſpectu eius dicitur natura: cuius eſt principium forma autem mixti aliquid continet vltra id cuius gratia ſibi attribuitur motus deorſum aut ſurſum: vel aliquis huiuſmodi: quia ipſa vltra gradum elementalis forme cõtinet gradum altiorem: vnde non eſt primum principium predictorum motuum: nec per conſequens ſm ſe reſpectu ipſorum dicitur natura: ſed magis continens in ſe naturam. Si vero ſm ſuum vltimum gradum ipſa poſſit principiare motum aliquem. erit tunc ipſa primũ pricipiũ illius: ꝛ reſpectu eius dicet ſm ſe nã.

Argumentũ aũt factũ i ꝯriũ nõ valet. Principium.n. ſimplr ꝛ perfecte

ꝑfecte: ħ eſt principium: ſed principiū non ſimplr: ſed ſm aliqd nō eſt principiū: niſi in reſpectu ad ſequētia.

¶ Q̄ō decima.

DEcimo poſſet quis dubitare verū conuenienter dicatur per ſe ⁊ non per accñs: vī. n. ꝙ nō: qꝛ qcqd eſt ꝑ ſe eſt: non per accidens: igr̄ icōuenieter ⁊ ſuperflue vnum alteri adiungitur.

Ad hanc q̄ōnem dicūt aliq ꝙ iſta tria ſcilicet primum per ſe: ⁊ non per accidens: habent ſe per ordinem quia quicquid eſt primum: eſt per ſe: ⁊ nō conuertitur ⁊ quicquid eſt per ſe: non eſt per accidens: ⁊ non cōuertitur: qꝛ cē deteriatū eſt non per accidens: nec tñ cē tale eſt per ſe: vult ergo ſm eos dicere pbs ꝙ nā eſt motus cauſa prima ꝓpria ⁊ determinata. ¶ Sz euidēter apparet ꝙ ita reſpondere nō eſt q̄ōnem ſoluere: ſed eā fortificare magis: qꝛ enī oīs hō eſt aīal: ⁊ nō conuertitur ēt conuenienter dicitur homo aīal. Silr ergo ſi eſſe primū ē ꝑ ſe: ⁊ eſſe per ſe eſt nō per accidens: ⁊ non ꝯuertitur totum ħ primū per ſe ⁊ non per accidens videbit̄ ī conuenienter dictum eſſe. ¶ Et idcirco dōz eſt ꝙ Ariſ. ex intentione: illa tria ordinauit: vt videlicet intelligat̄ ꝙ ad diuerſa ⁊ non ad idē referenda ſunt alr enim locutio eſſet nugatoria: ſi aūt ad diuerſa referantur optime appet. Nā primū: ſicut ē expoſitū: refertur ad pricipium in ordine ad motū: qꝛ nā eſt ꝓncipiū primum mot⁹ ⁊ etiam motus ⁊ quietis cum fuerit motus naturalis tendens in quietem: per ſe aūt ad principiū in ordine ad motum non refertur: qꝛ tunc eſſet nugatio: cum eſſe ꝓmum ſit per ſe. Refertur aūt ad principium in ordine ad ſubiectū motus: vtꝫ dicat̄ ꝙ natura eſt primū ꝓncipiū motus eius mobilis vel ſubiecti in quo ipſuꝫ ꝓncipium primuꝫ motus eſt per ſe nō per accidēs vero nō dꝫ referri ad principium: nec in ordine ad motum: nec in ordine ad ſubiectū motus: quia tunc ēt eēt nugatio vt patet ex ꝓdictis: ſed debet referri ad motum in ordine ad ſubiectū: vt dicat̄ ꝙ eſt ꝓncipiū mot⁹ eius ī quo ipſum ꝓncipiū eſt per ſe ⁊ in quo ipſe motus eſt non ꝑ accidēs: ħ aūt additū eſt ad dīam artificialiū. Nam ſi medicus ſit infirmus: ⁊ ſeipſum curet: verificabunt̄ tunc de medicina oēs dicte condiciones viria excepta Eſt enim ars medicine ꝓncipium curationis primum ⁊ eſt ipſa per ſe in medico: in quo etiaꝫ eſt: ſicut in ſubiecto modo curatiōis; ſed deficit viria cōdicio: quia talis modus non eſt in medico per ſe: ſed per accidens: eo ꝙ non curatur medicus: ſꝫ ꝙ medicus: ſed ſm ꝙ infirmus: vnde manifeſtum eſt ꝙ in dictis verbis Ariſto. non eſt nugatio: nec ſuperfluitas.

¶ Q̄ō. xj.

VNdecimo poſſet dubium eſſe de eo ꝙ dicit̄ ars ⁊ mot⁹ artis q̄tū ad ſbēa ſeparari. Naꝫ cōtrarium inuenit̄ in arte ſaltādi. Non eniꝫ vn⁹ eſt qui corizat: ⁊ alius ꝗ artē corizandi habet ſed idem.

Ad iſtam queſtionē Rñ. ꝯmētator ꝙ illud intelligitur de artibus ex quib⁹ proueniūt opa: ⁊ nō de artibus ex quibus ꝓueniūt ſole operatiōes.

Sed iſta reſponſio non eſt omnino bene conueniens: quia tunc non eſſet aliqua particula in diffinitione: per quam natura ab his artibus excludatur. Et idcirco dicendum eſt. ꝙ ars non eſt in corpore ſicē in ſubiecto in quo tñ eſt predictus modus: ſꝫ ē in intellectu qui nō eſt actus corporis: vt dicit̄ in libro de aīa. Per accidens autēꝫ mouetur intellectus moto corpore: ⁊ idcirco talia nō niſi per accñs in eodē ſubō cōiunguntur.

¶ Textus.

¶ Videtur aūt nā ⁊ ſuba coꝛꝑ que natura ſunt ⁊c.

¶ Lectio ſecunda.

HIc poſſet primo eſſe dubiū vtꝝ materia ⁊ forma ſit natura. Et videtur ꝙ non: quia natura in quātū: huiꝰ eſt de conſideratione phy naturalis materia autem ⁊ forma inueniuntur ēt eſſe de cōſideratione primi phyloſophi: videtur ergo ꝙ neutrū ipſorum ſit natura.

Ad iſtam q̄ōnem dicūt aliqui in quorum etiam ſcriptis ego iſtud legi ꝙ nec materia nec forma dicitur vere natura. Ratio autem ipſoruꝫ eſt: qꝛ natura eſt principium motus ⁊ quietis: principium autem motus ē potentia motiua: quia igitur tam materia ꝗ forma eſt ſuba: apparet ꝙ neutrum ipſorum eſt natura: quia vero tal' potentia naturalis ē quedā vis rebus inſita naturalibus: dicunt talem vim eſſe naturam. ¶ Sed iſta poſitio ſtare non poteſt ꝙ primo apparet per phyloſophū probantem ꝙ materia dicitur ⁊ forma ſubſtantialis. Item in diffinitione nature dictum fuit ꝙ ipſa eſt primum principium motus. Nullum autem accidens eſſe poteſt: primum eius principium: cuius declaratio eſt: qꝛ ꝙ habet ante ſe aliquid ſicut pricipium ⁊ cauſam: primum principium eius ꝙ immediate ex ipſo prouenit eſſe non poteſt: eo ꝙ quicquid eſt cauſa cauſe eſt etiam cauſa cauſati: ⁊ primuꝫ eſt ante quē nihil: Quodlibet autem accidens habet neceſſario ante ſe aliquid ſicut principium ſuum ⁊ cauſam: quia materia cum forma cā eſt omnium eorum que fiunt: ſiue ea que fiunt intelligantur eſſe accidentia: ſiue ſube: vnde manifeſtum eſt ꝙ nulla accidentia talis forme primū motus principium dici poteſt: nec per conſequens natura quapropter ſi vis illa: nec materia ſit: nec forma ſubſtātialis: ſed forma accidentalis natura eſſe non poterit. ¶ Dicendum eſt ergo cum Ariſt. ꝙ tam materia ꝗ forma ſubſtantial' eſt vere ⁊ perfecte natura. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt: ꝙ eēntia quidditas ⁊ natura ſunt idem ſm rem ⁊ differunt tñ ſm rationem. Naꝫ eſſentia dicitur entitas: ⁊ realitas rei per reſpectū ⁊ ordinem ad eſſe: quia eſſentia eſt per ꝗ res eſt vel ꝑ ꝗ res ē ens. Illa ꝓo eadē realitas dicitur quidditas per reſpectum ⁊ ordinem ad diffinitionem: quia quidditas eſt per quam res eſt quid: ħ autem ē ſignatū diffinitionis: quia diffinitio eſt oīno ſignificans: quid eſt eſſe. Illa etiam eadem realitas dicitur natura: per reſpectuꝫ ⁊ ordinem ad naturalem operationeꝫ: vel ad motum naturalem: ſm ꝙ modo accipimus naturam. Scdꝫ ħ igit̄ ipſa realitas forme ⁊ materie dicitur eēntia inquātū eſt principium eſſendi dī qdditas inquātū eſt principium diffiniendi: vel etiam dicitur pars qdditatis dicitur autem natura addito ſolo reſpectu ⁊ ordine ad principiandum motum naturalem: nō per modum ſecundi principij: ſed primi: vnde quemadmodū calor ⁊ potentia calefactiua idem in re dicūt: nec differunt niſi quia calor dicit rem ſuam abſolute: ⁊ potentia calefactiua dicit eandem rem ſub reſpectu ⁊ ordine ad calefaciendum: ſic etiaꝫ eſſentia forme ⁊ materie eū natura idem in re ſunt: ⁊ ab ea ſm rationem differunt qꝛ forma vel mā ſm ſuā eēntiā ſimplr nō dī nā: addito vero ſup eā ſolo reſpectu ad motū principiādū. Nā ſic mā ⁊ forma ſūt pricipia: ⁊ ipa ſola pria nālis motus. Et

quemadmodum calor materialiter ingreditur ratio
nem potētie calefactiue: ſed perficitur formaliter ratio
ipſius per reſpectū ad calefaciēdū: ſic etiā eſſentia ma
terie ⁊ forme ſolū mālit ingrediuntur rationem nāe
formaliter vero talis nā perficitur per ordinē ad prin
cipiādū motū. ¶ Ex h aūt euidēter apparet ꝙ mobili
tas nō eſt paſſio: ſed prima ratio formalis corporis vel
entis naturalꝭ: ſicut enim eſſentia forme vel māe: nō hꝫ
aliunde formaliter ꝙ dicaꝭ nā niſi ex reſpectu ⁊ ordine
ad motū: ſic ēt totū ꝯiūctum nō aliūde formaliter q̄ ex
reſpectu ⁊ ordine ad motū hꝫ ꝙ dicatur naturale. Nō
eni dicitur naturale qꝛ conſtitutū ſit ex eēntia forme ⁊
materie ſimpliciter: quia nec ēt forma aut materia: h
modo dicitur natura: ſed iſtud totū ꝯuenit ex reſpectu
⁊ ordine ad motū: talꝭ aūt reſpectus coniuncti ad motū
nullo modo poteſt aliquo noīe: tam bene ⁊ imediate ex
primi ⁊ ſignificari: ſicut per nomē mobilitatis: vn̄ ma
nifeſtum eſt ꝙ neceſſario cōcedere cpꝫ ꝙ mobilitas nō
ſit paſſio: ſꝫ pria ratio formalis entis nālis atqꝫ ſbi nā
lis ſcie. Et h eſt ꝙ in pmo lib. ꝓmiſim⁹ i h ſcdo declara
re. ¶ Patet autē per predicta: rn̄ſio ad argumenta: nā
qn̄ dicitur ꝙ ſubā nō eſt motus principium verum ē
ſcdm: eſt tn̄ de neceſſitate pmum. ¶ Ad aliud autē dōꝫ
eſt: ꝙ pmus phs bene cōſiderat mām ⁊ formā: ſm id ꝙ
ſimpliciter in ſe ſūt: ⁊ ſꝫ id ꝙ currūt ad cōſtituēdū ens
cōpoſitū ex eis: in ſua entitate. Sed inquantū ſtāt ⁊ ip
ſa ⁊ cōiunctū ſub adiuncto reſpectu ⁊ ordine ad motuꝫ
ſunt de conſideratione phyloſophi naturalꝭ tantuꝫ. Et
ſolꝭ h modo: vt dictum eſt: illa dicuntur nature: ⁊ con
iunctum ex eis: dicitur ens naturale.

¶ Textus.

¶ Et magis natura hec eſt q̄ materia ⁊c.

¶ Qō ſcda.

Secundo dato ꝙ taꝫ materia q̄ forma ſit natura: poſ
ſet aliquis dubitare: vtrū materia ſit ma
gis nā q̄ forma aut econuerſo: videꝭ eniꝫ
ꝙ materia magis ſit natura: dictū eſt eni
q̄ ratio formalis nature ſumitur ex reſpectu ad princi
piandū motū dependet aūt magis motus a materia q̄
depēdeat a forma: quia motus eſt actus entis in poten
tia: eſſe autem in potentia rei debetur per materiam
igitur materia magis q̄ forma eſt natura.

Ad iſtam queſtionē dōm ēt ꝙ forma nō
ſolꝭ magis q̄ materia eſt natura: ſed etiā eſſentia ⁊ qddi
tas dictuꝫ eſt enim ꝙ eſſentia eſt ꝑ quā aliquid eſt ens.
Eſt autem magis ens aliquid ꝑ formā q̄ per māꝫ: ⁊ qꝛ
per formā eſt ens aliquid in actu: per mām vero aliqd
ens ſolū in potētia: habet ēt res per formā entitatē ſpe
cificā cōpletā: ⁊ nō per mām: vnde manifeſtū ē ꝙ ratio
eſſentie magis reſeruaꝭ in forma q̄ reſeruetur in mate
ria. ¶ Idē etiā apparet ⁊ de ratione quidditatis: quia
enim eſſentia rei ſumpta ſub reſpectu ⁊ ordine ad diffi
nitionē quidditas vocatur: neceſſarium eſt ꝙ in torō
quidditatis magis reſeruetꝭ: ex q̄ magis dependet diſ
finitio dependet aūt maxie ex forma: quia omnis diffi
nitio ſumitur a forma. Per ſolā enim materiam habe
tur quid ſit res ſolꝭ in potentia. Per formā vero habeꝭ
h in actu: vnde manifeſtum eſt ꝙ magis in forma q̄ in
materia ratio quidditatis reſeruatur. Idem etiam ap
paret ⁊ de ratione nature: dictuꝫ eſt enim ꝙ eius ratio
ſumitur formaliter ex ordine ad principiandū motum
Magis autem hꝫ rationē pncipiātis aliquid pncipiū
formale ⁊ actiuum: q̄ pncipiuꝫ paſſiuū. Materia aūt
ē principium paſſiuꝫ motus: ſed forma eſt principiuꝫ
formale ⁊ actiuum: vnde manifeſtuꝫ eſt ꝙ ratio princi
piantis motum: ⁊ per ꝯn̄s ratio nature: perfectius re
ſeruatur in forma: q̄ reſeruetur in materia. Nam ⁊ in
eſſe trāſmutabiliter pro tanto aliquid reponitur ꝑ ma
teriā: qꝛ materia eſt principiuꝫ paſſiuum. In potentia
aūt eſſe ad aliquid ratione principij paſſiui alicui de
betur: ⁊ eſſe aliquid trāſmutabile paſſiue ponit eſſe in
potētia ad aliquid habere aūt rationeꝫ entis trāſmuta
bilis actiue non ponit eſſe in potentia: ſed eſſe in actu cu
ius principiū eſt forma: ⁊ idcirco in h per formā magis
q̄ per mām ad aliquid reponitur: h aūt dictuꝫ eſt pro
pter inſtātiā quādam: que contra ea que h diximus da
ri potuiſſet per ea que diximus in primo. Ratio igitur
nature ſicut dictuꝫ eſt: magis reſeruatur in forma q̄ re
ſeruetur in materia.

Ad argumentum ergo in contra
riū dōm eſt: ꝙ
motus eſt actus entis in potentia: tanq̄ ſubi ⁊ non tā
q̄ principij. Nō aūt ſm motus: ſꝫ pncipiū ē ꝙ dr̄ nā.

¶ Textus.

¶ Amplius aūt nā dicta ſicut generatio via eſt ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet quis dubitare: vtrū eēntia
tota dici debeat natura: ⁊ videꝭ
ꝙ ſic: quia ēt ipſa eſt principium ſuoꝝ accidē
tiū: ⁊ per ꝯſequēs motus. In. v. ēt metħ. habeꝭ ꝙ vni
uſcuiuſqꝫ eſſentia dicitur natura.

Ad hoc dicendū eſt: ꝙ natura vno
modo cōſueuit di
ci id quoquomodo intellectu capi pōt: ⁊ id maxime ꝙ
ponit rei integrū pfectionēqꝫ inte lectam: ⁊ h modo to
ta eſſentia ꝯiūcti dicaꝭ natura. Alio modo ſumiꝭ: h nā
pro eo tn̄ ꝙ eſt principiū primū nālis motus. Et h mo
do tota eſſentia cōiuncti nō dī natura. Nā ⁊ ſi ponaꝭ
cā oium ſuoꝝ accidētium: ⁊ per ꝯn̄s ipſius motus non
eſt tn̄ primuꝫ principiū ipſi⁹: qꝛ ēt ipſa ex pricipijs eēn
tialibus cauſatur. Et ꝙ eſt cā cauſe eſt ēt cauſa cauſati.
Et ſm hūc intellectū h dicitur ꝙ talꝭ eſſentia natura nō
eſt: ſed eſt a nā verum eſt tn̄ ꝙ ſi nomen nature extēdo
mus ad principiū motus pmū ⁊ ſꝫ poterit tūc dici: na
tura etiam ⁊ ipſa eſſentia coniuncti ⁊ magis q̄ aliquid
ſequentium: vt pote magis primis principijs ꝓpiqua
in quibus ratio nature perfecte reſeruatur.

¶ Textus.

¶ Sed forma ⁊ natura dupliciter dicitur.

¶ Qō quarta.

Quarto poſſet eſſe dubium de eo ꝙ
forma dicta nā diuidiꝭ in
ſpēm ⁊ priuationem. Nam cuꝫ natura ſit
materia vel ſubſtātialis forā: ⁊ priuatio ma
teria nō ſit nec forma: ſed magis carentia:
vel negacio ipſius nō videtur ꝙ dici debeat nā. ¶ Ad h
dicūt aliqui ꝙ priuatio nō tollit totam formam: ſed tol
lit eius vltimos ⁊ cōpletos gradus: ⁊ relinquit eā ſb gra
du incōpleto: hūc autem incōpletū gradū ipſi vocant
forme inchoationem ⁊ priuationē: ⁊ que principium ē
naturalis tranſmutationis: vnde qꝛ ille gradus forme
eſt natura dūt ꝙ ratione eius ēt priuatio natura dici po
teſt. Mouentur autem iſti ad illū incompletuꝫ gradū
forme ponendū in materia: ex eo ꝙ ſi priuatio nihil de
forma cuius eſt negacio in materia relinqueret: ſeponere
ret poſtea: vt videtur: formā de nihilo produci: ꝙ vide
tur impoſſibile: quia tunc forme cuiuſcunqꝫ productio
eſſet creatio.

Sed hec poſitio non poteſt ſtare cu
ius declaratioē: qꝛ
talis

ralis forme inchoatio non poteſt intelligi niſi vel quantum ad eſſentiã: vt vꝫ dicatur ꝙ nõ tota eſſentia forme ſed aliqd eius preexiſtit in mã: vel ẽt quantũ ad eẽ: vt ſcilicet dicaꝉ ꝙ eẽntia qdẽ ibi tota eſt: ſed non ſm integrũ ⁊ totũ ſuũ eẽe primũ aũt ſtare nõ põt. In .v. eni demõſtrabimus: ſi deus voluerit: ꝙ forma ſubaꝉ nullã latitudinẽ hꝫ in eẽntia: ſed eſt ſimplr indiuiſibiꝉ. Et qꝛ indiuiſibile nõ hꝫ partes: neceſſariũ eſt ꝙ totũ ponaꝉ vbicũqꝫ aliqd eiꝰ poniꝉ: ſi ḡ aliqd de eſſentia ſubaꝉ forme eſſet in mã de neceſſitate eẽt ibi totũ. Si aũt dicatur ſcdo modo vꝫ ꝙ eſſentia forme eſt qdẽ tota in mã: ſꝫ nõ ſm integrũ totũqꝫ ſuũ eẽe: tũc aut h̄ intelligetur de eẽe actuaꝉ exiſtẽtie: aut de eẽ quidditatis: vel eẽntie: de primo aũt intelligi nõ põt cuius declaratio eſt: qꝛ tale eẽe ſm eẽe totũ cõſiſtit in actuali cõiunctione mãe cũ forma. Cõiungaꝉ aũt forma ſbaꝉ mãe ante cũcta accñtia ꝙ mõ mã accepta eſt idiuiſibiꝉ. Indiuiſibile aũt alteri indiuiſibili cõiunctũ ſm ſe totũ attingit ipſuꝫ totũ: ⁊ h̄ ẽ attingire ꝑfectũ ⁊ cõpletũ. Ex quo igiꝉ eſſentia forẽ ẽ actu cõiũcta cũ eẽntia materie: neceſſariũ ẽ ꝙ ꝯiuncta ſibi ſit perfecte: ⁊ per ꝯñs ꝙ eẽ actuale totũ ⁊ perfectũ eã cõſequaꝉ. Nõ põt igiꝉ h̄ modo in mã poni forma inchoata quãtũ ad eẽ eẽntie nõ ꝑt iſtud ſtare: qꝛ cuꝫ h̄ ſit idẽ cũ eſſentia vbicũqꝫ illa tota eſt: opꝫ ẽt ibi ⁊ ipſuꝫ totũ eẽe. ¶ Et preterea per eẽ eẽntie circũſcripta actuali exiſtẽtia: nõ hꝫ res ꝙ ſit: ſed ꝙ in aptitudine conſiſtat ad actũ exiſtendi. Hoc aũt mõ forme ponuntur nõ ſm actũ: ſed ſm ſolã aptitudinẽ eẽe in materia: ꝙ bene cõcedimus. In ipſa enim nãli inclinatione ⁊ aptitudine mãe eſſentia forme nãlis tota eſt ꝯcluſa. ¶ Motiuũ aũt iſtorũ parum valet: h̄ enim ꝓduciꝉ de nihilo ꝙ nõ de aptitudine trahitur ad actũ: qꝛ etiã ipſa aptitudo inueniꝉ eẽe aliqd: ſed ꝙ nõ ꝑexiſtit: nec ſm aptitudinẽ: nec ſꝫ actũ: forma vero cũ produciꝉ de aptitudine deduciꝉ ad actũ. ¶ Vel ẽt dicenduꝫ ꝙ forma nõ per ſe ꝓduciꝉ ſed ea ꝓductiõe ꝓduciꝉ per accñs: qua cõpoſitũ ꝓduciꝉ ꝑ ſe: ita ꝙ ſi cõpoſitũ per ſe cauſaretur: forma crearetur per accñs: ⁊ ſi per ſe generaꝉ cõpoſitũ: oporteret per accidens formã generari: dõm eſt igitur ꝙ priuatio nõ diciꝉ nã: qꝛ forme inchoatiõnẽ ponat: ſed qꝛ ſibi conuenit aliquo modo rõ nature. Eſt eni natura ꝑincipiuꝫ nãlis trãſmutationis ⁊ primario quidẽ: vt in primo declarauimus ſed qꝛ ipſa forme carẽtiã iportat principium nãlis trãſmutationis diciꝉ. ¶ Vel dõꝫ ꝙ forme priuatio diciꝉ nã inquãtũ forme alteri oppoſiti ꝯiungiꝉ: vñ dicit h̄ cõmẽtator forma dr duobus modis: diciꝉ enim de perfectis in eẽe cũ quibus nõ cõiũgiꝉ aliqua priuatio: ⁊ diciꝉ de diminutis cũ quibus coniũgitur aliqua priuatio ⁊ ponit exemplũ de albedine ⁊ nigredine. Eſt eni albedo forma perfecta: ⁊ nigredo forma diminuta.

¶ Textus.

¶ Qm aũt determinatũ eſt quot modis nã dr ⁊c.

¶ Lectio tertia. ¶ Qõ prima.

HIc poſſet dubitare aliquis vtrꝫ vlia põt poſſint: ſꝫ rẽ abſtracta: ſic platoni iponiꝉ ab Ariſt. ⁊ videꝉ ꝙ nõ. Quia etiam abſtractio dicit diſiunctionẽ qꝛ andaꝫ ea ſola dici poſſunt ab aliquo ſm rem abſtracta que ſunt ab eo ſm rem diſiuncta: vlia aũt nõ ſunt a ſingularibus ſm rem diſiuncta igitur dici non poſſunt ſm rem abſtracta.

Ad iſtam qõnem dõm eſt: ꝙ ſicut id diciꝉ abſtractũ ab aliquo ſm eẽe: ꝙ ipſum nõ hꝫ coniunctum in eẽndo: ſic ẽt id diciꝉ ab aliquo abſtractuꝫ ſm rõnem ꝙ nõ recipit illud in rõne ſua. Sili etiaꝫ modo: ⁊ ab eo aliqd dici poteſt ſm rem abſtractum: ꝙ non neceſſariam coniunctionẽ hꝫ ad realitatẽ ſuã: nec etiã recipitur in ipſa. Nũc aũt ita eſt: ꝙ vlia in ſua realitate nõ claudunt ſingularia: cuius declaratio ẽ: qꝛ realitas entis attẽdiꝉ ſꝫ ẽẽ aliqđ reale: h̄ aũt duplex conſueuit aſſignari: qꝛ eẽ qdditatis: vel eſſentie: ⁊ eẽe actuaꝉ exiſtẽtie: vlia aũt ⁊ ſi exiſtẽtiã realẽ actu habeant per ſingularia: eẽe tñ qdditatiuum de ſe habẽt. Nã h̄ idem eſt ꝙ ipſa quidditas rei vel eſſentia. Quidditas aũt duplex eſt: qꝛ ſpecifica ⁊ gñalis. Et ſpecifica qdeꝫ per ſe ⁊ prio debeꝉ ſpeciei generaꝉ aũt per ſe ⁊ prio ſoli generi debeꝉ. ¶ Hoc ẽt inde apparet: qꝛ ſignificatũ diffinitionis ei primo ⁊ per ſe debeꝉ cui prio ⁊ per ſe debeꝉ ipſa diffinitio. Debeꝉ aũt nõ ſolũ primo ⁊ per ſe diffinitio ipſis vlibus: ſed nec etiam in ea clauduntur ipſa ſingularia: vnde neceſſariũ eſt: ꝙ eẽe qdditatiuũ ꝙ ponit ipſaꝫ eẽntie realitatẽ: ⁊ debeatur primo vlibus: ⁊ nõ claudat etiã ipſa ſingularia: ex hoc aũt neceſſario cõcludiꝉ: ꝙ ipſa vlia nõ per ſingularia: ſꝫ ſm ſe ipã res dicãtur eẽe: ⁊ ꝑ ꝯñs poſſent dici ab eis eẽ ſm rem vt puta ſm realitatem ꝓpriã abſtracta. ¶ Qꝛ aũt eẽe quidditatis ⁊ eẽntie: ſit eẽe non fictitiũ: ſed reale de facili apparet per nullũ eni eẽe fictitiũ: ſed per reale tñ aliqd reponitur in ꝑdicamẽto: reponitur autẽ in ꝑdicamẽto vnũ quodqꝫ per eẽ quidditatis ⁊ eẽntie: igiꝉ neceſſariũ eſt: ꝙ ipſuꝫ ſit reale eẽe. Hoc ẽt ex eo apparet ꝙ figmẽta pro ſtãto nõ dñr res ꝙcꝫ. ſ. figmẽtis nulluꝫ eẽe eẽntie debetur: ꝙ ſi hẽrent dato ꝙ ẽt actu nõ exiſterent: res dicerẽtur eẽe. Manifeſtũ igitur ex iſtis eſt: ꝙ vlia ad h̄ ꝙ res dicãtur eẽe: ⁊ ſint nõ exigũt ſua ſingularia: ſed ab ipſis ſũt abſtracta: ſm realitatem ſuam. ¶ Si aũt quereretur vbi ipſa vlia ſuã realitatẽ hñt: dõꝫ ꝙ duplr eam poſſumus accipere. Vno quidem modo vt coniunctam cũ actu exiſtenduꝫ ⁊ h̄ modo vlia habent realitatẽ ſuã: vel in ſingularibus: vel in aĩa: vel mente diuina: non tñ eodẽ modo habent ipſam in oibus: ſed diuerſo valde ſicut alibi hꝫ declarari. ¶ Alio vero modo ſumi põt ſm ſe: ⁊ ſimplr ſine taliũ accidentiũ cõcretione: ⁊ iſto modo vlia ſuam realitatẽ habẽt in ſeipſis. Realitas. n. hoĩs nõ extra hoĩem eſt: ſed ſimplr i hoĩe.

Ad argumentũ ergo in cõtrarium dõꝫ eſt: ꝙ ſi vniuerſalia non ſint ſm rem exiſtentie a ſingularibus ſeiũcta ſũt tamẽ ab eis ſeiũcta ſm rẽ eẽntie mõ q ꝑdictus eſt.

¶ Textus.

¶ Latet autem hoc facientes ⁊ ideas dicentes.

¶ Qõ ſecunda.

SEcundo poſſet qo dubitaꝉ vtrꝫ naturalis in ſuis diffinitionibus debeat accipere mãm ſenſibilem ⁊ videtur ꝙ nõ: materia eni nõ diciꝉ ſenſibiꝉ niſi inquãtũ ſtat ſub qualitatibꝰ ſenſibilibus: ſi ergo naturaꝉ in ſuis diffinitionibus talẽ accipit mãꝫ ſequetur neceſſario ꝙ in ipſis ſenſibiles qualitates claudãt: ꝙ videꝉ inconueniens: qꝛ in ſbaꝉ diffinitione non cadunt accidentia.

Ad iſtam queſtionẽ dõm ꝙ vt perfecte diffinitio perfecte indicet entitatem diffiniti ſm diuerſaꝫ conditionem entitatuꝫ: opꝫ ꝙ diuerſa ſit conditio diffinitionum. ſunt autẽ quedã habẽtia quidditatẽ depẽdentẽ qualia ſunt ipſa accidẽtia: que eſſentiã habent ⁊ entitatem depẽdẽtem ad ſubm: ⁊ qꝛ entitatis depẽdentis non poteſt perfecta notitia haberi niſi cognoſcatur terminus ipſius dependentie idcirco oꝫ ꝙ cõplete diffinitiones accidẽtiũ de neceſſitate dentur per additamẽta ſubox. Quedã vero ſunt alia que entitatẽ abſolutaꝫ

habent ſicut ſunt ſpecies ſpe ſimplr dicte: ꝛ taliū diffinitiões nõ per additamēta dātur: vñ primus phs qui ſubam ſimplr cõſiderat: ſi iſta diffiniret nihil in ipſoꝝ diffõnibus poneret ad ipſoꝝ nõ ptinēs eſſentiā: phs āt nālē ſbam ſic ſimplr dictā nõ ꝯſiderat: ſed ſm q ipſa nālis ē: nālis aūt nõ eſt niſi ſm q conſtituitur per mām ꝛ formā: nõ ſimplr: ſed vt pncipia nālia dicūtur: ſūt āt talia ſm q hui⁹ ſunt prima pncipia trāſmutationum pmū aūt q referſ ad ſm: ſine cognitiõe ſcōi pfecte ñ cognoſciſ: ꝛ ignorātis diffinientib⁹ necē ē: ꝛ ignorari diffinitū. Sūt aut ſenſibiles q̄litates h pncipia ſcōa: qꝛ igr diffinitio daſ inotēſcēdi cā neceſſe eſt ſi nāl dꝫ pfectaꝫ i ſuo gradu diffõnē facere: q i ea accipiat māꝫ nõ ſimplr ſed ſub ſenſibili q̄litate ſtātē q̄ ſolomõ ipſa dī mā ſenſibil. ¶ Et ſi iſtaſ q poſteriora nõ cadūt i diffõnib⁹ prioꝝ: dōm eſt q ꝑitatē hꝫ de genere veraꝝ diffõnum q̄ nõ ſūt p additamēta date. Sꝫ tales nõ ſūt diffinitiones nāles. Dātur eni iſte ſi pfectā debēt tradere notitiā p additamēta: nõ qdē antecedentiū eēntialē itellectum diffiniti: q̄les ſunt diffinitiones accñtiū: ſed dātur per additamēta ꝯñtiū ꝛ cõcomitātiū quorūdā: vnde ēt pro tāto multi di.ūt q nāl nõ dat veras ꝛ ꝓprias diffõnes.

Ad argumentum

ergo in ꝯrium pꝫ reſponſio: accidētia enim nõ accipiūtur in diffinitione ſubſtātie ſimplr intelligēdū eſt accepte ſimpliciter.

¶ Textus.

¶ Demõſtrat aūt ꝛ que magis phyſica ꝛc.

¶ Qõ tertia.

Tertio

poſſet eſſe dubiū vtꝝ aſtrologia dōa ſit ps phyce: ꝛ vr̄ eniꝫ q ſic: qꝛ phus dicit q eſt magis phyſica q̄ mathematica. Eſt āt pars mathematice igr multo magis ponēda eſt ps ipſi⁹ phyſice. ¶ Et ꝑterea ipſa cõſiderat de motu orbiū celeſtium de quo ꝯſiderare hꝫ pars vna phye naturalis.

Ad iſtam qõnem

dōm eſt: q aſtrologia non eſt ps ipſi⁹ phyce: cuius rõ eſt: qꝛ cū ſcia ſit effectus demõſtratiõis: ꝛ tota demõſtratiõis ꝟtus i medio ꝯſiſtat: neceſſarium ē: q ſꝫ diuerſitatē ꝛ idēptitatē medioꝝ: diuerſitaſ attēdatur ꝛ ydēptitas ſciaꝝ. Nūc aūt ſic eſt q aſtrologia accipit in demõſtratiõe ſua nõ mediū nāle: ſed tm̄ mathematicū: ꝛ idcirco nõ phyſica: nec pſ phyce dōa ē ſed mathematica tm̄: ꝛ ps diſcipline mathematice.

Ad argumentum

q̄ i ꝯrium dōm ē q aſtrologia põt accipi duplr: qꝛ vel q̄tū ad rē cõſideratā: vel q̄tuꝫ ad ꝯſiderādi modum. Et prio mōdo ipa eſt magis phyca: qꝛ. ſ. rem q̄ cõſiderat magis phyca eſt q̄ mathematica. Nõ tñ pp h ſeqtur q ſit ps phyce dōa: qꝛ q̄uis d re magis phyca determinet: non tñ de ipſa mõ phyco determinat: ſꝫ mõ mathematico ꝛ demſratiõe mathematica. ¶ Ad ſꝫ dōꝫ: q de celeſti motu phycus determiat ſꝫ q motus nālis eſt: hꝫ āt q ſit naturalē inquātū nālia pncipia cõſeqtur. Ei vero q ꝯuenit ex nālibus principijs neceſſariū ē q alique ꝓprietates nāles debeātur. Sic ergo phycus ꝯſiderat de celeſti motu: qꝛ determiare hꝫ q̄ ſūt ꝓpria pncipia ipſius: ꝛ q̄ ēt eidē ꝓprietates nāles debeātur. Aſtrologus aūt magis verſatur circa motuꝫ talē: prout in ipſo rõ quedaꝫ quanti reſeruatur: ꝛ ſꝫ q ex velocitate ꝛ tarditate eius maior vel minor planetarum diſtantia attenditur

¶ Textus.

¶ Qm̄ aūt nā duplr dicitur ſpecies ꝛ materia ꝛc.

¶ Lectio quarta. ¶ Qõ prima.

Quoniam

duē nā dr̄ dupliciter Qꝛ h declaratur q mā eſt pp formā poſſet aliqs dubitare vtrū ēt dōm ſit formā eē pp mām: vr̄ eni q ſic: qꝛ q nāli iclinatiõe in aliqd iclinatur a nāli neceſſitate ordinatur i ipſum. Qō aūt in aliqd ordinaſ pp ipſum in q ordinaſ eē vr̄. Cū ḡ forma nāli inclinatiõe in mām iclinetur: vī neceſſario dōm q mā ſit propter ipſam ꝛ forma ſit pp ipſam materiam.

Ad iſtā queſtionē

dōm eſt: q ſimplr mā ē pp formā ꝛ nõ ecõuerſo: eſt eni vnūquodqꝫ pp ſuaꝫ ꝓpriā pfectionē i ꝛ ſuū vltimū cõplemtū: qꝛ h ē vniuſcuiuſqꝫ bonū: forā āt p materiā nõ pficitur: q̄uis ſuū vltimū cõplemētū accipiat i ꝯiūcto. Nõ nec pfectionē exñdi: nec cõplemētū eē ſpecifici forā accipit ſimplr a mā q̄uis dici poſſit vtrūqꝫ accipe i ꝯiūcto: cui⁹ declaratio eſt qꝛ eē exiſtēdi cõpletū illi⁹ ē ꝓprie cui⁹ ꝓpriū eſt exiſtere. Hoc āt nõ ē ipſi⁹ forē: nec ipſi⁹ materie: ſed toti⁹ ꝯiūcti: vñ nec i forā i nec i mā: ſed i ſolo cõiūcto hētur h eē cõpletuꝫ: ꝛ idcirco q̄tū ad h dōm eſt formā ꝛ mām eē pp cõiūctū. Idē ēt appꝫ ꝛ de eē ſpecifico. h eni i eo ſolo iuenitur cõpletū q ſpēꝫ ponit pfectā: ſed h: nec ſola forma: nec ſola mā ē: ſed totū cõiūctū. Manifeſtū ē igr q ſuū vltimuꝫ cõplemētū forā accipit i ꝯiūcto. Eſt igr ipſa pp cõiūctum: ꝛ qꝛ in cõiūcto claudiē mā: poteſt ſꝫ h ex ꝯñti dici ꝓpter materiā formā eē. Nõ tñ h ſimplr ē dōm ſꝫ ecõuerſo ſimplr mā ē propſ formā. Nõ eni vtriuſqꝫ pfectiõis exñtie. ſ. ꝛ eſſentie: nõ ex mā ſumitur: ſed ex forā. Idē ēt apparet ſi ordinē formaꝝ cõſiderem⁹. Eſt enim q̄dā forā nõ tm̄ a mā abſoluta: ſed ēt ab oi permixtione potētie libata: q̄l eſt ſola forā icreata i q̄ de⁹ ē. Alia āt ē forā abſoluta qdē a materia: ſed nõ libata oimode a potētia: q̄lis eſt oīa ſba ſeparata. Alia ēt forā ē nec a potētia nec a materia abſoluta: propſ maiorē receſſum a forma pria: ſic āt forā nõ libata oimode a potētia ſine mā eē nõ põt: nec ēt grad⁹ entiū ex ea ꝯueniētes: ſic ēt forā nõ libata a materia: ꝛ gradꝰ entiū ꝯuenientes ex ipſa ſine mā eē nõ pñt. Et ꝑpterea ne talē forā ꝛ tales gradus entium tollerentur materia ē ꝓducta: vñ māifeſte apparet q ipſa ſimpliciter propter formā ꝛ propter cõiunctum inſtituta eſt in natura.

Ad argumentū

q̄ in ꝯriuꝫ dōm eſt q forā nõ ordinaſ in materiā ſicut in ſuā perfectiõeꝫ: ſed tanq̄ perfectio i ſuum proprium perfectibile. Ex h autem magis hētur Materiam eſſe propter formam q̄ econuerſo.

¶ Textus.

¶ Amplius eoꝝ que ſunt ad aliquid materia eſt ꝛc.

¶ Qõ ſecunda.

Secundo

qꝛ materia dr̄ eē eoꝝ q̄ ſūt ad aliquid: poſſꝫ aliqs dubitare vtꝝ dōa ſint mā ꝛ forā relā realia: vel tm̄ rõnis: vī eni q dici nõ debeant ſꝫ rē relatē: qꝛ talia ſūt relā ſm eē q dici de materia ꝛ de forma nõ põt: cum ſint ſube: ꝛ nulla ſubſtātia relatiuū ſm eſſe dicatur.

Ad iſtam queſtionē

ſimpliciſ dōm ē: q mutua relō forē ꝛ māē ē relō realē: ꝛ nõ relō rõnis: cui⁹ declaratio ē: qꝛ relō rõnis dr̄ eē illa q̄ i re nõ iueniſ ex rei nā: ſed ſoluꝫ ex attributiõe itellectus vl rõnis: q̄l ē relō aial ad h q dī ſpēs. Nõ. n. aial ad ſpēm referſ niſi inquātū ſtat ſb h attributo rõnis q ē gen⁹. Relō āt realē illa ē q̄ i re iueniſ ex ꝓpria nā rei: ſicut relō dupli ꝛ dimidij ex ꝓpria nā q̄ternarij ꝛ binarij i q̄ternario ꝛ binario

nario reperitur. Nūc autem ſic eſt ꝙ mutua relatio forme ꝛ mãe rex ꝓpria ipſorū nāt: inuenit̃ in ipſis: cōſequitur enim ipſam forme nām reſpectus ꝛ depēdentia ad materiā. Siſr ẽt ipſam naturam materie conſequitur dependentia ꝛ reſpectus ad formā: vnde manifeſtū eſt ꝙ mã ꝛ forma ſunt eorū que dicuntur ad aliqd ſm rē.

Ad argumentum ergo in ɔ̃rium dōm eſt: ꝙ nō oīa relã realia ſūt relã ſm eē: vt i ſequēti qōne patebit.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet aliqs dubitare vtrū relō mãe ad formā imediate i eēntia mãe fundet̃: vī eni ꝙ nō: illud ꝙ ē res rōnis nō imediate fundat̃ in illo ꝙ eſt res ſube: quia relō nō ponit rem aliā a re ſui imediati fundamēti: ſed eſſentia mãe eſt res ſube: res aūt rōnis nō eſt res ſube: igitur ſupradicta relō non imediate fundat̃ in eſſentia mãe. ¶ Et ꝑterea illud in cuiꝰ eēntia fundat̃ imediate relō: ad aliqd refertur ꝑ ſuā eſſentiā: ꝛ per ſuū eſſe eēntie: ꝛ eſſe tale eſt relm ſm eē: mã aūt nō eſt relm ſm eſſe: igr̃ reſpectus eius ad formā nō fundat̃ imediate in eius eēntia.

Ad iſtam qōnem inueni iam quoſdā dicētes: ꝙ reſpectꝰ mãe ad formā nō dʒ dici fundari in eēntia mãe ſed magis ꝙ ſit idē cum ipſa eius eſſentia: ħ aūt pro tāto dicebāt: q2 videbāt ꝙ eēntia mãe a ſua potentia nō differt: ꝛ quia potentia importat quendam reſpectum credebāt ad ħ ɔſequi reſpectum ad formā ſubſtantialē ꝛ mãe eēntiā idē eſſe. ¶ Sed iſtud nullo modo pt̃ ſtare nā reſpectꝰ ē eēntialr̃ relō: ꝛ in relonis ꝑdicamēto. Eſſentia ꝟo mãe i ꝑdicamēto ſbe ꝛ nō rl̃onis eſt: vñ nō pt̃ ipſa idē eſſe cū ſua relone. ¶ Hoc ẽt inde apparet ꝙ oīs relō ſm Aug. ꝛ Tho. ꝛ veritatē exigit aliquod fundamētū: cuius ratio eſt: q2 ſicut oīs modus eſſendi rē aliꝰ cuiꝰ exñtis: ꝛ in aliquo eññtr̃ fundat̃: ſic ẽt oīs modus habēdi ſe ad aliud eſt alicuius ad aliqd ſe hñtis: ꝛ i aliquo fundat̃ ſe habēre ad aliud. Reſpectus aūt quēdaʒ moduʒ ad aliud ſe habēdi ponit formalr̃: vñ neceſſarium eſt ꝙ in aliquo ad aliud ſe hēre fundet̃: ħ aūt ħ non eſt: niſi eēntia mãe: ꝛ q2 illud ꝙ alicuius eſt fundamētū aliud eſt ab eo cuiꝰ eſt fundamētū: neceſſario ponere oʒ ꝙ mã eēntie nō ſit ipſe reſpectus eius ad formam: vñ ꝛ dicimus ꝙ reſpectꝰ eſt qdā depēdētia. Nō aūt dicimꝰ ꝙ mã eſt depēdentia: ſed ꝙ eſt aliqd depēdens. ¶ Motiuū aūt iſtorū non valet: q2 potētia nō eſt relō: ſʒ relm ꝙ in ſe claudit reſpectū cū ſuo fundamēto: vt in primo oſtenſum fuit. Alij aūt dicūt ꝙ ſupradicta relō: nec eſt idē ꝙ eſſentia materie: nec in ipſa immediate fundat̃. Rō aūt ipſoꝝ eſt: q2 relō in ſuba nō fundatur: niſi i aliquo accñte alio mediante: q2 igitur eēntia mãe ſba eſt nō videt̃ ꝙ in ipſa relō poſſit imediate fundari.

Sed nec iſta poſitio pōt omnino ſtare cuius rō eſt: q2 mã ſic reſpicit formā: ſicut recipere eā pōt recipit̃ aūt forma imediate in eēntia mãe: igitur ꝛ immediate ipſa materia per ſuā eſſentiā formā reſpicit: ħ aūt eē nō pōt niſi tal̃ reſpectus imediate in eſſentia ipſius fundet̃: ergo reſpectꝰ materie ad formā in materie eēntia imediate fundatur. ¶ Verūtñ ɔſiderādū eſt: ꝙ duplex accñs inuenit̃: vt in ſuperioribus dixīmꝰ: vnū qdē ꝙ ponit rē aliquā ꝛ naturā ꝓprie dictaʒ. Et nullo tali mediāte relō ipſa fundat̃ in eſſentia materie: q2 tūc forma ſbal̃: ſicut dictū eſt: nō cōiūgeretur imediate prime materie: nec etiam ipſa materia diceretur per ſe ſed per accidens ſol̃ referri ad formā: ſicut pōt de facili inuentibus apparere. Aliud aūt accñs reperitur ꝙ non dicit rē ꝛ nāʒ aliquā abſolutā: ſed ſol̃ modū ꝛ determinationē quādā ipſiꝰ rei. Et ſi de tali accñte loquamur: tūc verꝫ eſt ꝙ reſpectus ad formā ſubalem fundatur in eēntia materie accñte aliquo mediāte. Nā ipſa materia formā reſpicit ſm ꝙ eſt nata perfici per eā. Quod aūt eſt natū perfici per aliqd hʒ inquātū huiꝰ rōnē principij paſſiui. Inquantū igr̃ eēntia mãe ſubinduit rōnem talē in ipſa fundatur reſpectus ad formam ꝛ ſic intellexit Tho. qñ dixit ꝙ relatio in ſuba non fundatur: niſi accñte aliquo mediāte: verꝫ eſt ẽt ꝙ q2 tale accñs nō ponit ſupra eēntiā materie rē aliquā ꝓprie dictā: nō habʒ tollere imediatā cōiunctionem eius cū forma.

Ad argumentum ergo in ɔ̃riuʒ dōm eſt ꝙ reʒ cōiter ſumēdo: non ſol̃ natura habitudini ſubiecta res dr̃: ſed ẽt ipſa real̃ habitudo vnius nature ad aliā naturam. Et ħ modo reſumendo relatio aliam rem dicit a re ſui fundamenti: quia ipſa dicit habitudinem: ꝛ fundamētū eiꝰ dicit naturā ſubiectā habitudini. Sʒ ſi reſtringamus rem ad ſtandū ſol̃ pro natura habitudini ſubiecta: ſic relō nō dicit niſi rē ſui fundamēti: que nūſ ẽ in ꝑdicamēto relonis: ſed in alio ē formalr̃. ¶ Ad aliud dōm eſt ꝙ relã ſm eſſe dicūt illa quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud ſe habere: talia ꝟo nō ſunt niſi ea tm̃: quorū ꝓprium eſſe quidditatiuū in ſolo reſpectu cōſiſtit: quēadmodū eſſe patrē cōſiſtit in ſolo reſpectu ad filiū. Illa aūt quorū eſſe quidditatiuū nō conſiſtit in tali reſpectu: ſed eſt fundamētuʒ reſpectus dicūt relã ſm dici: eſſe autem qdditatiuū materie nō conſiſtit in ſolo reſpectu ad formā: ſed eſt ipſius imediatū ꝛ propriū fundamentū: vnde dicitur per ſuā eſſentiā: ꝛ ſuū eē quidditatiuū non formalr̃ ſed materialiter ad formaʒ referri: ꝛ ideo relm eſt ſm dici: ꝛ non ſm eſſe. ¶ Qō quarta.

Quarto poſſet aliqs forte dubitare vtrū nāl̃ conſideratio ſe extēdat etiam ad aīam ſeparatā: videt̃ eniʒ ꝙ ſic: q2 cū vnūquodqʒ ſe hēat ad ſciam ſicut ſe hʒ ad eſſe: illud ꝙ retinet idē eſſe retinet reſpectū ad vnā ꝛ eādeʒ ſciam. Aīa aūt humana illud idē eſſe ꝙ hʒ in corpore retinet etiā a corꝑe ſeparata igit̃ ſicut ɔiūcta ſic ẽt ſeparata reſpicit ſciaʒ naturalem.

Ad iſtam queſtionē dicūt aliq ꝙ phs nāl̃ nō ſolū cōiunctra materie: ſed ẽt ſeparata a materia directe: ꝛ per ſe: hʒ ɔſiderare: verꝫ eſt aūt ꝙ talia dupl̃r ſumi poſſūt ſm eos: q2 vel ſm id ꝙ ſunt: vel ſm ꝙ ſunt principia aliquarū ſuaꝝ operationū. Et primo quideʒ modo ſunt de cōſideratiōe illius ſcie: que cōſiderat ens inquātū ens: que ſcia nō eſt naturalis: ſed prima phya Scdo aūt mō ſube ſeparate ſunt quedā nāe: ꝛ pertinēt ad ɔſiderationē phy naturalis: q ɔſiderat de nā. ¶ Sʒ ħ poſitio ſtare nō pōt: cuiꝰ declaratio eſt: q2 ſicut eiuſdē ſcie eſt cōſiderare ſbʒ ꝛ accñs propria ſubi: ſic etiā eiuſdē eſt ſcie cōſiderare id in quo ratio ſui ſbi primo reſeruatur ꝛ accidentia propria ipſius. Ratio aūt entis: ꝙ eſt pric phye ſbʒ: primo reſeruatur in ſeparatis a materia: quoꝝ operationes proprie inter accñs ipſoꝝ reſeruant̃: neceſſariū eſt igitur ꝙ ad primū phm ꝑtineat de talibꝰ cōſiderare: ꝛ ſʒ id ꝙ ſunt: ꝛ ſʒ ꝙ ſūt principia ſuarū operationū. ¶ Idē ẽt apparet ex diſtinctione ſciarū ſupra ex. vj. meth. Eſt eni nālis phia de abſtrahentibus a materia ſenſibili ſignata: ſed nō a materia ſenſibili ſimpl̃r: nec ſm rē nec ſm rōnē. Mathematica vero eſt de abſtractis ſm rōnē: ſed nō ſm eē: ſed pria phia eſt de abſtractis: ꝛ ſm eſſe: ꝛ ſm rōnem: huius aūt diſtinctionis neceſſitas ſumitur ex eo: ꝙ cuʒ ſcia ſit in intelle

ctu: ꝛ per h̄ aliqd in intellectu fiat ꝙ a materia abſtra/ hitur: oꝫ neceſſario: ꝙ ſꝫ diuerſos abſtractionis grad⁹ ſint ꝛ diuerſi gradus ſciēꝝ. Cōſtat āt ꝙ ſub̄e itellectua les ſm id ꝙ ſunt: ꝛ ſꝫ ſuas imateriales operatiōes: ſūt abſtracte a materia: ꝛ ſm rōnē ꝛ ſm eſſe: igitur vtroqꝫ mō ptinēt nō ad naturalē: ſed ad primū pħm: verꝫ eſt aūt ꝙ ſm ꝙ ſunt principia motuū a nāli ēt conſiderari pñt: nō aūt ſm ꝙ hīj dicūt: qꝛ tūc naturalis de oīb⁹ cō ſideraret directe ꝙ falſum eſt. Nā ꝛ tūc terminus natu ralis cōſiderationis circa formas nō eſſet in aīa huma na māe cōiuncta: ſicut dicit h̄ pħus. ¶ Dōm eſt igiť ꝙ lꝫ idē eſſe hēat aīa ſeparata ꝛ cōiuncta: nō tñ ipſum hꝫ ſm vnū: ꝛ eundē modū. Et ppea ꝗuis ꝯiūcta ptineāt ad nālē: ſeparata tñ nō ſpectat niſi ad primaꝫ pħyam.

¶ Textus.

¶ Homo enim hoiem generat ex materia ꝛ ſol ꝛc.

¶ Qō quinta.

QVinto poſſet aliqs dubitare vtꝝ hō generet hoīem: ꝛ vide tur ꝙ nō: qꝛ hō nō eſt hō niſi per aiam rō nalē: h̄ aūt non generať ab hoīe: ſed a deo pducitur per creationem: vnde nō videť ꝙ hō: ſꝫ ꝙ hō: dici poſſit ab homine produci.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ hō i/ mediate eſt hō p humanitatem: humanitas aūt prouenit immediate ex cōiunctione māe cū aīa rōnali. Iſtā vero cōiunctionē nō diciť facere tm̄ pria cā: q̄ creat partē alterā cōiuncti ſꝫ ēt nāle generās: inquātū ſua actione ad h̄ eleuat ma teriā: ꝙ aīe rōnali cōiūgatur: vn̄ apparet euidēter: ꝙ h̄ hō hanc humanitatē ſuā ab hoīe generāte accipit effi ciēter: ꝓpter ꝙ optime dr̄ ꝙ hō ex mā generat hoieꝫ ꝛ ſol: vn̄ Algazel dicit. Cū mixtio eloꝝ fuerit pulchrioris ꝛ perfectioris equalitatis: qua nihil poſſit inueniri ſubtilius ꝛ pulchrius: tūc fiet actu ad recipiendam ab actore formaꝝ formā pulchrioreꝫ aliīs: que ē aīa huma na. Et per dicta patet reſponſio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Determinatis aūt his ꝯſiderādū eſt de cauſis ꝛc.

¶ Lectio quinta. ¶ Qō prima.

HIc poſſet aliqs dubitare vtrū conuenienter ſignifi catū diffinitionis dicať: ꝙ quid erat eē: ꝛ vr̄ ꝙ nō: qꝛ illud p̄teritū erat quādā deno/ tat vni⁹ ad aliud prioritatē. Eſſentia autē ad eſſe eſſentiale: nō eſt aliqua prioritas: quia idē ſunt igitur nō cōuenienter dicitur eſſe ꝙ erat quid.

Ad iſtam qōnem dicūt aliqui: ꝙ eſſentia eſt cau ſa ipſius eſſe: ꝛ qꝛ cauſa prior eſt cauſato idcirco priorē eſſentia: q̄ eſſe: ad hāc ergo prioritatē denotandā diciť ſm iſtos eſſe ꝙ erat quid.

Sed iſta ratio non eſt oīno cōueniens cuius declaratio eſt: qꝛ duplex eſſe inueniť .ſ. eſſe exñtie: ꝛ eē quidditatiuū vel eſſentie. Et eſſentia quideꝫ bene cā eſt ipſius exiſtentie: ſed non eſt cā ipſius eſſe qdditatis: vel eſſentie: qꝛ h̄ eſt ipſa met: eſſe ꝓ ꝙ erat qd nō eſt ipſum eſſe exiſtētie: ſꝫ ipſum eē qdditatis: ꝛ eēntie. Nam actualis exñtia: nec eſt: nec erat ipſa rei eēntia vel qdditas. ¶ Et idcirco di cūt alīq ꝙ nā rei pōt accipi duplr̄: qꝛ vel in abſtracto: ſicut hūanitas: vel i ꝯcreto ſicut hō: ꝛ in abſtracto qdē ſm iſtos ſūt ea dr̄ eēntia: i ꝯcreto ꝓ o dr̄ eē eēntie. Et qꝛ abſtractū pri⁹ ē ꝯcreto idcirco ſꝫ eos eēntia pōr ē q̄ eē.

Sed nec etiam ratio iſta eſt cōueniēs Nā cū eſſe ſit actus ꝛ cōcretū nō ſit actus: nō vr̄ cōueniēter dici: ꝙ eſſe eēntie ſit ipſa rei nā ſūpta i cōcreto. Nā ꝛ hō nō ꝯueniēter dr̄ ꝙ ſit eſſe eēntie humane: imo eſt ens certe ſpēi per eſſen tiā: ꝛ p eē illō. ¶ Et idcirco aliter dicere oꝫ. Cōſiderādū eſt ergo ꝙ eſſe eēntie: ꝛ eēntia idē ſunt: ſm rē: cuius rō eſt: qꝛ ꝓa diffinitio nō ſignificat niſi eſſentiā ipſam rei diffinite. Et qꝛ eſſe eēntie eſt ſignificatuꝫ diffōnis: eo ꝙ diffinitio eſt oīo ſignificās qd eſt eſſe: neceſſariū eſt ꝙ eē eſſentie ꝛ eēntia ſint idē. ¶ Hoc ēt idē appet: qꝛ res p eſ ſentiā ſuā reponiť in certo genere: ꝛ in certa ſpecie: ſꝫ in certa ſpē nō reponiť aliqd niſi per eē eſſentie vel qddita tis ſue: neceſſariū eſt igiť ꝙ eē eēntie: ꝛ ipſa eſſentia: ſm rē nō differāt. ¶ Hoc igiť viſo vlterius ꝯſiderāduꝫ eſt ꝙ quāuis vna ꝛ eadē ſm rē nā rei dicať eſſentia: ꝛ eſſe eēntie: nō tñ diciť vtraqꝫ ſꝫ eādē rōnē. Nā ipſa p̄t vno mō ſumi: ſꝫ ꝙ p cā res hꝫ: ꝙ ſit qd ꝛ ens ſimplr̄: ꝛ ſic dr̄ eēntia ꝛ qdditas: qꝛ eēntia eſt qua aliqd eſt ens: ꝛ qddi tas eſt qua aliqd eſt qd: h̄ aūt ꝙ dico qd vel ens eſt ali/ qd indeterminatū: ꝛ determinabile ad diuerſos ꝛ cer/ tos entitatis gradus: h̄ aūt determinatio fit p eſſe intri/ ſecū eēntie ꝙ appellať eē qdditatiuū. Ipſa igr̄ rei nā ſꝫ h̄ ſūpta: vt ſubinduit rōnē potētis ens ſimplr̄: ꝙ ē qd cōmune ꝛ determinabile: dr̄ eſſentia. Sūpta ꝓo ſm ꝙ ſubinduit rōnē determinātis h̄ ꝙ dico ens ad certaꝫ ꝛ determinatā ſpēm: dr̄ eē qdditatis: vel eēntie: qꝛ igitur determinale prius eſt determinātē: ipſa nā ſumpta: vt ſubinduit rationem eſſe: prior eſt ſeipſa ſumpta vt ſub induit rationē tal eſſe. Ad hāc igiť prioritatē denotan/ dā dr̄ eē ꝙ erat qd: nā erat: qꝛ p̄teriti tēporis ē denotat prioritatē. Quia eſt tēporis iperfecti denotat ꝙ ipuꝫ eē ēt eſt qd vel qdditas: ꝛ ſic denotat ēt idētitatem inſepa bilē ipſorū: ex hīs igitur: q̄ dicta ſunt: ēt pꝫ rñſio ad ar gumētū: ꝛ pꝫ ēt quare Tho dicit in ſcriptis ſuis: ꝙ ex genere haberet: quid eſt res: ꝛ nō rem eſſe: h̄ aūt habeť in ſpecie ſpecialiſſima perfecte.

¶ Textus.

¶ Hec autem eſt ratio ipſius ꝙ aliquid erat eſſe ꝛc.

¶ Qō ſecunda.

SEcundo poſſet dubitare aliqs vtrū verꝫ ſit ꝙ partes diffōnis ſunt forme: videť eni ꝙ nō: qꝛ ſu pradictū fuit: ꝙ in diffinitione rerū nāliū accipitur materia: ꝛ materia nō eſt forma Item infra dicitur ꝙ partes ſunt materia totius.

Ad iſtam queſtionē dōm eſt: ꝙ partes dif finitiōis ſꝫ Tho. ſumi pñt vel in ordine ad nām: cui⁹ ſunt ptes: vel in ordine ad ſuppoſituꝫ. Et prio mō ipſe ptes ſe hñt ſicut mā: ſicut eni mā eſt qd iperfectū reſpe/ ctu forme: ſic ēt partes reſpectu toti⁹ nāe: cuius ſūt par tes qd iperfectum dicūt: eo ꝙ partes perfectū eſſe non hēnt niſi i toto: ſi vero accipianť partes ſcdo mō p ordi nē .ſ. ad ſuppoſitū: tūc ſm Tho. hēbūt ſe i rōne forme.

Sunt autem quidā dicentes ꝙ h̄ ſtare non pt: ꝛ ratio ipoꝝ eſt: qꝛ ſuppoſitū ēt totū ē quoddā cōpo ſitū ex p̄dictis partib⁹: vnde ēt reſpectu eius dicte par tes rationem habent imperfecti.

Sed iſta reprobatio nō ꝓcedit niſi ex fal/ ſo itellectu. Eſt eni duplex ſuppoſitū .ſ. ſpecificū ꝙ ipſa ē ſpēs: vt hō: ꝛ ſignatū: ꝙ eſt ipꝫ idiuiduū ꝛ per relonē qdē ad primū ſuppoſitū partes diffinitionis nāles di cūtur: ſicut etiā per relonē ad nāꝫ totā: p relonē ꝓo ad ſm ſuppoſitū dicte partes formales eſſe dnt. Huius āt ratio eſt: qꝛ ſicut ptes ſpēi ſūt: mā cōis: ꝛ forma cōis: ſic

etiam

ēt ptes īdiuidui ſūt mā ſignata: ꝛ forma ſignata. Mā autem communis ħʒ rationem formalis in compara‑tione ad mām ſignatam: ꝛ forma cōis ēt rōneʒ formal ħʒ in cōparatione ad ſignatā formā. Eſt eni ħ aīa foꝛaliter aīa pp rōnē aīe: ꝛ ħ ſignata mā formalr eſt mā nō pp formā: ſed pp rōnē mãe in ipſa reſeruatā: vñ manifeſtū eſt: ꝙ ptes diffinitionis q̄ ſunt ptes ſpēi formales ſūt partibus īdiuidui. Et pro tanto dixit Tho. ꝙ ptes ſpēi in ordine ad ſuppoſitū habēt rōnē forme.

Ad argumentū ꝙ in ꝯriū pꝫ rñſio ꝑ dicta: ponit̄ eni in diffōne nō mā ſignata: ſed mā cōis: que quō ſit formal dictū eſt. ¶ Ad ſcḋm ēt appet rñſio per eadē: ſunt eni partes: ſicut mā illius totius ꝙ directe ꝛ immediate cōſtituitur ex eis: formales aūt eē poſſunt in ordine ad aliud totum conceptum ꝛ poſitum ſub illo.

¶ Textus.

¶ Sunt quedam ꝛ ad inuicem cauſe ꝛc.

¶ Qō tertia.

TErtio poſſet eē dubiū: vtrū idē eiuſdē poſſit eē cā: ꝛ cauſatū: vr̄ eni ꝙ nō: qꝛ cā ſimplr ꝛ nāliter prioꝛ ē cauſato. Idē aūt reſpectu eiuſdem non poteſt eē ſimpliciter prius ꝛ poſterius.

Ad iſtam queſtionē dōʒ eſt: ſicut dicit tho. vʒ ꝙ ſm vnū ꝛ eūdeʒ cauſalitatis modum: nō pōt aliquid vnū ꝛ idē reſpectu eiuſdē cā eē ꝛ cauſatū: bñ tñ eē pōt: ſm diuerſos cauſalitatis modos: quēadmodū ſanitas eſt cā finalis medicine: ꝛ medicina eſt cā nō finalis ſed effectiua ſanitatis. ¶ Silr aūt de prioritate dicendum eſt: pōt eniʒ aliqd eē prius aliquo ſimplr ſm vnū prioritatis moduʒ: ꝛ ſimplr ēt poſterius ſm modū aliū: ſicut ēt in exēplo poſito appet. Eſt eni in rōne ipſe finis prioꝛ ſimpliciter agente: qꝛ agens nō agit niſi preſuppoſita intētione finis. In eē aūt econuerſo agens ſimplr p̄cedit finē: qꝛ quāuis finis primus ſit in intentione vltimus eſt tñ in executione.

¶ Textus.

¶ Elementa enim ſyllabarum ꝛc.

¶ Qō quarta.

QUarto eē poſſet dubium vtrū ꝓpōnes ſint mā cōcluſionis vr̄ eni ꝙ non: qꝛ ſupꝛadictū eſt in textu: ꝙ mā ē ex quo fit aliqd cū īſit: ꝓpōnes āt nō ſunt cōcluſioni: ergo nō ſunt mā ipſius.

Ad iſtam queſtionē dōm eſt: ꝙ propōnes mā cōcluſionis dici debēt: cuius rō eſt: qꝛ ꝙ de neceſſitate ꝑexiſtit factioni alicuius: ꝛ trāſit in ſubāʒ eius: vl ſʒ totū: vel ſʒ ptē: ē mā ipſi⁹: ꝓpōnes aūt de neceſſitate cōcluſionis factioni ꝑexiſtūt: ꝛ ei⁹ intrāt ꝯſtitutioneʒ ad minus ſm ptē: ꝛ ſi nō ſm totū: qꝛ ex duob⁹ extremis q̄ ſūt ptes ꝓpōnū ꝯſtituit̄ ꝯcluſio. Neceſſariū eſt igit̄ ꝙ ꝓpōnes mā ꝯcluſiōis dici poſſint. Idē ēt inde apparet: qꝛ ꝯiūctio ē ſicut forma: ꝛ diuiſio ſicut priuatio: qḋ āt ſtat ſub priuatione alicuius forme: mā dr̄ eē forma ti illa forma: ꝛ nō econuerſo: quēadmodū dicimus ꝙ es infiguratū eſt mā ſtatue: ꝛ nō dicimus ꝙ ſtatua ſit mā īfigurati eris. Nūc āt videm⁹ ꝙ termini q in ꝯcluſiōe ꝯiūgūtur: ſūt i ꝓpōnib⁹ diuiſi. Merito igr̄ nō dr̄ cōcluſio materia propoſitionum: ſed magis econuerſo propoſitiones dicuntur materia cōcluſionis.

Ad argumentum ꝙ i ꝯriū appꝫ rñſio ꝑ iaʒ dicta: quāuis eniʒ propoſitiones ſm totū nō ſint in cōcluſione: ſunt tamen in ipſa ſm partem ſui.

¶ Textus.

¶ Modi aūt cauſaꝝ numero qdem ſunt multi ꝛc.

¶ Lectio ſexta. ¶ Qō prima.

HIc poſſet qs dubitare vtrū cā magis vlis ſit dicenda prioꝛ: q̄ cā minus vlis: vr̄ eniʒ ꝙ nō: qꝛ cauſa vr̄ prioꝛ eē illa: ex q̄ pri⁹ aliqd cāt̄ depēdet. Cū ḡ ex cā ꝓxia p̄ꝛio ꝛ īmediate depēdeat cauſatū: ex cā aūt remota: q̄ ē cā magis vlis depēdeat ſcḋario: ex ꝯñti vr̄ dōm: ꝙ cā minus vlis prioꝛ ſit q̄ magis vniuerſalis.

Ad iſtā queſtionē dōm ē ſimplr: ꝙ cauſa magis vlis prioꝛ ē q̄ cā min⁹ vlis: hui⁹ āt rō ē qꝛ qñ vnū aliqd neceſſario ad ſuū eē exigit ꝙ innitat̄ alteri: ꝛ nō econuerſo: poſterius eſt eo de neceſſitate cui inniti īuenit̄. Cauſa āt min⁹ vlis: neceſſario innitit̄ cāe magis vli: ꝛ ñ econuerſo. Nō eni eē artificē depēdet ab eē medicuʒ: ſʒ magis econuerſo: vñ manifeſtū eſt ꝙ cā minus vlis poſterioꝛ eſt q̄ cā magis vlis. ¶ Si aūt dicat̄: ꝙ ex iſta rōne ſequit̄ ꝙ cā magis vlis ſit prioꝛ in eēndo: nō aūt ī agēdo: appet ſtati quō ēt de prioritate ī agēdo rō ꝯcludat. Qꝛ eni vnūqōq; ſicut ſe ħʒ ad eē ſic ad agere ſe ħʒ: neceſſarium ēt vt id ꝙ ē prius ī eē: ſit ēt ī agēdo prius. ¶ Sed diceret forte aliqs ꝙ finis ſcḋario intētus eſt prioꝛ ī eēndo nec tñ ē prioꝛ in mouēdo: vñ non vr̄ ꝙ vnūqōq; ſicut ſe ħʒ ad eē: ſic ēt ad mouere: ꝛ ad agere ſe ħēat. ¶ Et idcirco ꝯſiderādū ē: ꝙ cū dr̄ vnū qōq; ſe ħēre ad cauſare: ſic ſe ħʒ ad eē: ad ħ ꝙ ħēat vlem verītatē: oʒ ꝙ de illo eē intelligat̄: ex quo ħʒ ꝓximo ꝙ moueat. Nā ſi ħ ħēat ex eē realitūc de eē reali dicta ꝓpō veritatē ħʒ: ſi āt ħ ħēat ex eē apud rōnē: de tali ēt eē: ꝛ non de alio: veritatē ħēbit dicta ꝓpoſitio: finis aūt ꝙ ꝓximo moueat ad opandū ħʒ ex ſe ꝙ ħʒ apud rōnē ipꝫ p̄ñtantē appetitui: ꝛ idcirco q̄to finis aliqs prioꝛ eſt in rōne: tāto ī mouēdo prioꝛ ē ꝛ ꝑncipalioꝛ. Manifeſtū eſt igr̄ ꝙ cā in eē prioꝛ: eſt ēt prioꝛ in agēdo: qꝛ ergo ꝓbatū ē: ꝙ cā magis vlis: prioꝛ eſt ī eē q̄ cā min⁹ vlis: neceſſariū ē ꝙ ſit ēt prioꝛ in cauſando. Idē ēt inde appet ꝙ ꝟtus cāe min⁹ vlis īnitit̄ ꝟtuti cāe magis vlis: quēadmodū ꝟtus inſtrī innititur ꝟtuti agētis ꝑncipal: vñ neceſſariū ē: vt ſicut inſtrumētal tā poſterioꝛ ē cā ꝑncipali: ſic ēt cā minus vlis ſit poſterioꝛ cā magis vli. ¶ Uerūm̄ cōſiderādū eſt: ꝙ in cauſis duplex eſt ꝓceſſus: vnus qdē quo ꝓcedit̄ a cauſis ad cauſata: ꝛ iſte eſt ꝯ̄e proceſſus a prioribus ad poſteriora: qꝛ cā ſimplr prioꝛ eſt cauſato. Et in ħ ꝓceſſu quāto cā eſt magis vlis: tāto inuenit̄ eē prioꝛ. Scḋs aūt eſt ꝓceſſus quo ꝓcedit̄ ad cauſas ex cauſatis: ꝛ iſte ꝓceſſus eſt ſimplr a poſterioribus ad prioꝛa. In quo qdem ꝓceſſu cā pticularis prius occurrit q̄ vlis. Nō tñ propter ħ dicenda eſt ſimpliciter prioꝛ: ſed ſm quid prioꝛ ꝛ ſimpliciter poſterioꝛ.

Ad argumentum in ꝯriū dōʒ ē ꝙ effect⁹ pticularis dēpēdet prius. i. proximi⁹ a cā particulari q̄ vli: ſʒ ab vli dependet prius. i. ꝑncipalius: pp id ꝙ prioꝛ eſt ꝛ ꝑncipalioꝛ vlis cā q̄ particularis: vt oſtenſum eſt.

¶ Textus.

¶ Amplius autem ſm accidens ꝛ horum genera ꝛc.

¶ Qō ſeptima.

SEcundo poſſet aliqs dubitare vtrū policlet⁹ dici debeat agēs p acciñs: vr̄ eni ꝙ nō: qꝛ p ſe agere ſicut ēt per ſe eē ꝯpetit ſuppoſito: policlet⁹ aūt nomē eſt ſuppoſiti: igit̄ erit p ſe agēs.

Ad iſtam qõnem ſicut dr cõiter di cendũ eſt: q̄ quã uis ſuppoſito debeat agere: non tñ ei debet: niſi ꝓpter aliquã agẽdi rõnẽ: eſt aũt ſola forma rõ agẽdi: ſicut etiã ipſa ſola eſt rõ ⁊ principiũ eẽndi: igit̃ ſuppoſito q̄ agat debet ꝑ aliquã formã ſibi debitã. Eſt duplex forma: q̃ nãlis ⁊ artificialis: ⁊ nãlis qdẽ forma rõ eſt ⁊ ꝑncipiũ agẽdi nãlẽ actionẽ. Artificial ꝟo rõ ⁊ principiũ opãn di operationẽ artificialem. Nũc aũt ſic eſt q̄ policletus dicit̃ qd ꝯſtitutũ per formã nãlẽ: igit̃ actio aliqua nãl ſibi per ſe deberi põt. Quia ꝟo forma artificialis non eſt de ſignificato ſuo: ſed accidere ſibi inuenit̃: idcirco nõ dr inquãtum huius per ſe ſed per accñs agere artis vel artificialem operationẽ. Et pro tanto dicitur q̄ policletus eſt cauſa domus ⁊ ſtatue per accidens.

℄ Textus.

℄ Sunt autem alie alqs ⁊ longius ⁊ propius ⁊c.

℄ Qõ tertia.

Tertio poſſet eſſe dubiũ vtrũ cã per accidens qdã ſit ꝓximior ⁊ quedã ſit remotior: videt̃ eni q̄ nõ: q̃ cã per accidẽs infinita ⁊ indeterminata eſt. In talibus aũt nõ eſt dare ꝓximũ ⁊ remotum.

Ad hoc dicẽdum eſt q̄ id dicitur cauſa per accñs: ſicut Tho. ait q̄ eſt annexũ: vel coniunctum alicui cauſe per ſe: poteſt igitur ſm h̄ dupliciter: vel ſm duo: cã per accidens ꝯſiderari: q̃ vel ſm id q̄ cauſa per accidens vocatur: vel ſm id in quo cauſe per ſe coniungi vel annecti inuenitur. Et primo quidem modo cauſa per accñs infinita ⁊ indeterminata eſt: quẽadmodũ infinita ⁊ indeterminata ſunt que poſſunt alicui accidere. ℄ Scdo aũt modo cã per accñs inuenitur quãdaʒ ꝯhere determinationẽ: inquãtũ. ſ. in aliquibus determinatis cũ cã per ſe ꝯiungi ĩuenit̃: vtputa vel in ſuppoſito vel in ſb̃o vel in aliquo tali. Et ſʒ h̄ alique cauſe per accidens ꝓximiores aliĩs dñr: q̃ vʒ illa accidentia ſecum in ſuppoſito: vel i ſb̃o: magis ꝯueniũt: quãuis ẽt ⁊ ipſa infinita atq̃ indeterminata ſint. Et iuxta hũc moduʒ dicimus q̄ muſicũ eſt cã magis proxima cauſe per ſe ipſius ſtatue q̄ albũ: q̃ muſica cuʒ arte ſtatuaria: magis q̄ albedo in ſb̃o ꝯuenit: cũ albedo ſit in corpe: ⁊ tã muſica q̄ ars faciendi ſtatuam ſit in anima.

℄ Qõ quarta.

Quarto poſſet aliqs dubitare vtrũ dicte in littera diſtinctiones de cauſis poſſint etiã ſilr applicari ad cauſata: videt̃ eni q̄ nõ q̃ cauſatũ ꝑticulare per prius ꝯuenit ex cã aliqua q̄ vli: primo enim ⁊ per ſe domificator facit domũ. Scdo vero ⁊ ex ꝯñti facit artificiatũ: vñ effectus particularis prior vedetur eſſe q̄ vniuerſalis: ⁊ tamen de cauſa e contrario ſe habet: vt ſupradictum eſt.

Ad iſtam queſtionẽ dõm ẽ: q̄ ſicut de cauſis dictũ eſt: ſic ⁊ de cauſatis dici põt: ⁊ per eãdẽ viã demõſtrari. Quẽadmodũ eni cã ꝑticularis innititur cauſe vli: ſic ẽt effectus particularis innitit̃ effectui vli: dependet eni nõ artificiatũ a domo: ſʒ domus ab artificiato: ⁊ h̄ aũt ſupra ꝯcluſum fuit q̄ cã vlis prior eſt particulari. Eadẽ igit̃ rõne: ⁊ cauſatũ vle prius q̄ particulare eſt dõm. ℄ Ex h̄ aũt põt elici q̄ nulla cã producere põt aliqd ex nichilo niſi tm̃ prima. Ois ⁊ eniʒ cã citra a prima innititur alicui priori cauſe: ſed prima cã nihil ante ſe hʒ cui innitatur. Et q̃ effectus proportionat̃ ſuis cauſis: idcirco neceſſariũ eſt: q̄ ſolũ effect⁹ prime cauſe nulli innitatur: qualiter ſe habet ipſum eſſe q̄ non innititur alicui: vnde prima cã põt aliquid producere ex nullo. Quia vero ſcda cauſa: neceſſario inniti inuenit̃ ꝑcedẽti: neceſſariũ eſt q̄ ⁊ ſuus ꝓprius effect⁹ alicui alteri innitat̃: q̄ erit effect⁹ ꝑcedẽtis cauſe: vnde neceſſariũ eſt: q̄ oẽs cauſe ſcdẽ ꝑſupponant aliquid ⁊ agant ex ſuppoſitiõe alicuius: ex h̄ aũt eodẽ ẽt apparet q̄ vlior effectus prior eſt particulari.

Ad argumentum ergo in ꝯtrium dõʒ eſt: q̄ effectus poſſunt accipi vel ſimplr in ordine ad cauſas ſibi debitas: vel in ordine ad aliquã ꝑticularẽ cãʒ. Et priori qdẽ mõ effectus vlior ſimplr eſt prior: q̃ cãe ẽt priori corrñdet. Scdo aũt modo dico q̄ ẽt eſt q̄ effectus particularis per prius ꝯuenit ex cauſa ſibi ꝓpria q̄ vlis. Nã ⁊ per ſe effectus vlior nõ eſt effectus eius: ſed prioris cauſe: ſicut artificiatũ per ſe ⁊ primo effectus eſt artificis qui prior eſt q̄ domificator.

℄ Textus.

℄ Differunt autem in tm̃ q̄ operantes quidem ⁊ ſingulares ſimul ſunt ⁊ non ſunt ⁊c.

℄ Qõ quinta.

Quinto poſſet aliqs dubitare vtrũ cauſata in actu ſimul ſint ⁊ nõ ſint cũ ſuis cauſis: ⁊ videt̃ q̄ non: q̃ domus in actu eſſe poteſt dõmificatore etiam deſtructo.

Ad iſtam queſtionẽ dõm ẽ: q̄ cauſatum reducẽdũ eſt ſemper in ſuam cãm ꝓpriam: ſunt autẽ quedam que inueniantur eſſe aliorum cauſe: ſolum quo ad ſuum fieri: ⁊ non quo ad ſuuʒ eſſe: quemadmodum domificator eſt cauſa domus tantum quo ad fieri. Quedam vero inueniũtur eſſe cauſe aliorum etiam quo ad ſuum eſſe: quẽadmodũ ſol cauſa eſt exiſtẽtie luminis in aere: ⁊ primus motor eſt cauſa exñdi omnib⁹. Ad cauſas igit̃ ſm fieri referenda ſunt cauſata nõ ſʒ ſuũ eſſe: ſed ſm ſuũ fieri. Et ſic cũ eis inueniũtur ſimul eſſe ⁊ non eſſe. ℄ Quẽadmodum ⁊ ſi domus actu fiat neceſſario opʒ q̄ actu ſit domificãs: ⁊ ſi domus non fit nõ eſt domificãs aliqs in actu. Ad cauſas vero rerũ in eſſendo cauſata ſm ſuũ referũtur eſſe. Nã ſi lux in aere exiſtit oportet q̄ ſit aliqd q̄ lumen influat in aerem: ⁊ ſi creature ſunt eſt cauſa pria eis eſſe influens. Et ſi non ſunt cã pria in eſſe nõ cõſeruat: ſtatim enim eſſe ab effectu tollitur: ſi tolleretur eius influẽtia: q̄ ſibi eſt cauſa in eẽndo: verũ eſt aũt q̄ nõ ſequitur etiã in talibus cauſatũ nõ eſt: ergo nec ẽt cauſa eſt: q̃ ſemꝑ tal̃ cã ꝯſeruat cauſatũ: nõ neceſſitate nãli: ſed volũtate libera: vel ẽt q̄ ſi influat de neceſſitate impeditur tñ ꝓp mãe defectuʒ: bene aũt ſequit̃ cauſatũ nõ eſt actu: igit̃ nec cã cãns ẽ ĩ actu.

℄ Textus.

℄ Dicitur autem fortuna ⁊ caſus cauſarum ⁊c.

℄ Lectio ſeptima. ℄ Qõ prima.

Hic poſſet eſſe dubiũ alicui vtrũ caſus ⁊ fortuna cadẽ poſſint ſub ꝯſideratione artis: videtur cuiq̄ nõ: q̃ de ente per accñs vt habet̃ in. vj. meth. nulla eſt ſcia. Caſus ẽt ⁊ fortuna cãe ſũt per accñs igit̃ de eis in ſcia nõ eſt tractat⁹ faciẽd⁹.

Ad iſtam queſtionẽ dõm eſt: q̄ de caſu ⁊ fortuna in ſcia nãli eſt determinãdum. Qõ aũt de ipſis ſit agẽdũ in ſcia de facili oſtẽditur. Ea eniʒ de quibus poſſunt fieri cõſiderationes neceſſarie ſũt in ſcientia aliqua tractãda: poſſunt aũt de caſu ⁊ fortuna plurime neceſſarie

me neceſſarie cōſiderationes fieri: igiť de ipſis debȝ in aliqua ſcientia tractari. ¶ Quod autem tractatus iſte pertineat ad phiam nālem de facili ēt apparet. Quemadmodū enim caſus entiū ȝ ſimpl'r ꝯſiderare ſpectat ad phiam illā: que ē ꝯſideratiua entiū ſimpl'r: ſic etiā cās entium mobiliū peractare dȝ phya illa que ꝯſiderat de entibus mobilibus in eo ꝙ mobilia: q̄lis eſt ſola phya nālis. Caſus aūt ꝛ fortuna cauſe ſunt eoꝝ tñ que circa mobilia ꝯtingūt. Euidēter igitur apparet ꝙ ſūt de cōſideratione philoſophie naturalis.

Ad argumentū ergo in cōtrarium dōm: ꝙ ea que ſūt per accñs: inquātū talia ſunt: nō cadūt in ꝯſideratiōe artis: ſed ſi ſumātur ſm ꝙ per ſe aliqua attribuuntur eis: quēadmodū caſui ꝛ fortūe per ſe attribuiť: ꝙ ſunt cauſe per accñs: ꝛ ꝙ ſūt cauſe eoꝝ que ꝯtingūt in minori pte: ꝛ pluris ſl'ia: ſic de iſtis ꝯſideratio pōt eē in ſcia.

¶ Textus.

¶ Quidam enim ſi ſint an non dubitant ꝛc.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet quis forte dubitare vtrum verum ſit ꝙ nihil ſit a caſu ꝛ fortuna: ſicut pma opinio dicebat. Et videtur ꝙ ſic: qꝛ illud ꝙ non ſit preter intentionem nō eſt caſuale: nec fortuitū: cōſtat aūt ꝙ nihil ſit preter intentionē prime cauſe: ergo nihil eſt fortuitum neqꝫ caſuale.

Ad iſtam qōnem dōȝ eſt: ꝙ illud dicitur caſuale vel fortuitū ꝙ prouenit ex operatiōe alicuius cauſe preter intētionē eius. Cā aūt per ſe operans eſt duplex: qꝛ intellectus ꝛ nā. Qō ergo ꝓuenit ex operatione agētis per intellectū: vel agētis per formā nālē preter intētionē eius: h̄ dicitur caſuale vel fortuitū: fortuitū ȝ qdem ꝓuenit ex alteratione agētis volūtarii: preter intētionē eius. Caſuale aūt: ꝙ preter intētionē ꝓuenit ex operatione nāe: vnde ꝛ illud idē agēs ꝙ reſpectu effect' p ſe vocať intell's reſpectu effect' per accñs dť fortuna: ꝛ ꝙ in cōgnatione ad effectum per ſe dť nā: forte ꝙ appellať cauſa caſualis: ad effectū ȝ per accidens relatū: qꝛ igiť ꝛ in agentibus per nām: ꝛ in quibuſdā agentibus per intellectū: plurima ꝯtingūt preter intentionē: apparet euidēter ꝙ plurima dici poſſunt a caſu vel fortuna eſſe.

Ad argumentum ergo in ꝯriū dōm ē: ꝙ p relationē ad cām primā nihil fortuitū eſt: aut caſuale: fortuita ṗo ꝛ caſualia multa ſūt relata ad ſecūdas ꝛ particulares cauſas.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet eſſe forte dubiū alicui verū ratio philoſophoꝝ dicentiū nō eſſe caſum ꝛ fortunā h̄ ꝯcludat: videtur eni ꝙ ſic: qꝛ caſus ꝛ fortūa: vt diceť infra: infinita ꝛ īdeterīata ſunt. Cū ergo illa ratio oñdat oīa que fiunt: ex cā determinata prouenire: neceſſariū videtur dicere ꝙ directe ꝯcludere poſſit nihil a caſu ꝛ fortūa fieri.

Ad huius ergo dubitationis intelligentiā cōſiderādum eſt: ꝙ vnūquodqꝫ agit ſm ꝙ eſt actu. Eſt aūt actu vnūquodqꝫ per formā: forma igiť eſt vnicuiqꝫ pncipiū agendi. Eſt aūt duplex foīa: qꝛ nāľ ꝛ apphēſa: ꝛ forma qdē nāľ eſt pncipiū agēdi: agēti nāli: forma vero apphēſa ſicut eſt forma artis: eſt pncipiū agēdi: agēti volūtarie. Quia igiť agēs nāle agit per formā nālē ſibi inherentē: nō pñt aūt eidē ſimul oppoſita ineē: neceſſariū eſt ꝙ tale agēs per ipſam ſuā formā ſit determinatū ad alterū oppoſitoꝝ. Si ergo ex ſua oꝑatione h̄ ꝓueniat ad ꝙ determinatū eſt per formā: que eſt pncipiū illius operationis: dicetur tunc recte nāle agens: agit enim tunc illud ad ꝙ per ſuā nālem formā ꝛ nālem inclinationem determinatū eſt. Si āt ex ſua oꝑatiōe nō ꝓueniat h̄: ſȝ id ad ꝙ per formā q̄ ſibi ē pncipiū oꝑandi: nō deteriať diceť recte reſpectu tal' effectus īdeteriatū eē: huiuȝ aūt agēs nāle eſt per ſuā oꝑationē ſic acceptū: cā per accñs ſiue caſual'. Quātūcūqꝫ igiť nāle agēs vt nāle eſt determinatū ſit: indeterminatū tñ eſt ſm ꝙ caſuale. ¶ Per formā aūt artis: ſiue p rōnē ſciālē: agēs volūtariū non eſt oīmode dterminatū. Nā ſcia eſt eadē oppoſitoꝝ: determinať āt per electionē volūtatis: volūtas ṗo in bonū ordinať: ꝛ bonū hȝ rōnem finis. Ex intētione igiť deteriati finis ꝓuenit determinatio agētis voluntarii. Omnis ergo effectus: qui ꝓuenit ex actione volūtarii agētis reſpiciētis hūc effectū: vt finē: vel aliqd: cui tal' effectus ſemp: vel vt plurimū: annexus eſt: cauſam determinatā hȝ. Quod aūt ꝓuenit ex actione eius pter intētionē vt effectus fortuitus mō hȝ inquātum hui' determinatā cām: qꝛ agens volūtariū determinať ex intentione finis: reſpectu eius ꝙ ſub illius finis intētiōe nō cadit: opȝ ipſum indeterminatū eſſe. ¶ Quia igiť illi phy dicebāt in ꝓceſſu ſuo ꝙ inētio debuerit reduci tur in cām: ex qua pter intētionē ꝓuenit: ꝯcludere ex h̄ debebāt oppoſitū eius ꝙ ipſi ꝯcludebāt: vȝ ꝙ illo inuētio a fortuna ꝛ actio īdeterminata eēt: vñ manifeſtū eſt ꝙ per ſuā rōnem cōcludere non poterāt ꝓpoſitum.

¶ Textus.

¶ Sunt autem quidam qui celi huius ꝛ mundanoꝝ.

Qō quarta.

Quarto poſſet aliquis dubitare de eo ꝙ in ſua opinione dicitur. Nā prio ibi poniť: ꝙ illi phy dicebāt fortunā ꝛ caſuȝ eē cām celi ꝛ cūctoꝝ mūdanoꝝ. Poſtea vero ibi dť ꝙ ponebāt plantas ꝛ aīalia: que ſunt de numero mundanoꝝ nec a caſu: neqꝫ a fortuna eſſe: vñ vř ꝯdictio in hīs dictis.

Ad hoc igitur dōm eſt: ꝙ plāte ꝛ aīalia pñt accipi dupliciter: qꝛ vel per relōnē ꝛ ordinem ad primā ꝛ remotā cāȝ vel per ordinē ad cauſas aliquas ꝓpinquas: ꝛ primo qdē mō ipſi dicebāt caſū ꝛ fortunā: cām eē cūctoꝝ mundanoꝝ. Quod enim eſt cauſa cauſe: eſt etiā ꝛ cā cauſati. Corpa aūt celeſtia ſunt cauſe oīum q̄ hic iferius agūtur: qꝛ igiť iſti volebāt cām celeſtiū eē caſum ꝛ fortunā cogebātur ponere: ꝛ ponebāt ex ꝯñti: caſuȝ ꝛ fortunā omnium mundanoꝝ eſſe cām. ¶ Scdo autē modo plātas ꝛ animalia cōſiderādo dicebāt ipſa ea non eſſe a fortuna: ſed ab aliquo agēte certo ꝛ determinato: vt puta a corporibus celeſtibus: vel a ſuis generātibus particularibus. ¶ Potuit aūt ratio huius pōnis eſſe: qꝛ nihil eſſe credebant iſti niſi corpalia. Et qꝛ ante ea que h̄ inferius agūtur: ſunt aliqua agētia: ſicut corpa celeſtia: idcirco iſta in cām dterminatā reducebāt: ante corpa ṗo celeſtia nihil putabāt eē: niſi corpa athomalia: que non ponebāt: ſicut agētia: ſed ſicut mālia: ꝛ idcirco dicebāt celū nō per actionē alicuius cāe agētis ꝓhexiſtētis: ſed ſolū a caſu ꝓueniſſe: ex concurſu athomorum.

¶ Textus.

¶ Primum quidem igitur quoniam videmus ꝛc.

¶ Lectio octaua. ¶ Qō prima.

Hic poſſet primo dubitare aliquis vtrū prima phi diuiſio ſit ſufficiēs: videtur eniȝ ꝙ non: qꝛ ꝯtigēs triplex inueniť .ſ. ꝯtigēs i plib': ꝯtigēs i paucioib': ꝛ ꝯtigēs ad vtrūlibȝ: ō h̄

autem vltimo contingente non ſit mētio in littera.

Ad iſtam qōnem ſm cōmētatorē ē dōm: q iſta diuiſio nō aſſignat̄ h̄ nihil ꝑꝑ fortune inueſtigationē: fortuna aūt reducat̄ ad operātē vel efficiētē cāz: cū effect⁹ fortuitus ſit ille: q ex quadā oꝑatione ꝑter intentionē ꝓuenit. Qd̄ igitur nō pōt hēre rōnē operātis: nō pōt hēre rōnē cāe fortuite: ꝯ cōtingēte aūt ad vtrūlibet nō egredit̄ aliq̄ actio iquātū hui⁹: cui⁹ rō eſt: q2 ſolo forma ē rō ꝛ ꝑncipiū agēdi. Qd̄ ſi fuerit forma nāl determiabit ſe ad alterū neceſſario agēdū: cū nō affuerit ipedimētū: ſi vero fuerit forma apphēſa: nō erit pricipiū agēdi niſi ꝑ voluntatē: adiūcta ad alterū determinatione: ex quo euidēter liquet q ꝯtingēs ad vtrūlibet nō pōt inq̄tū hui⁹ hēre operātis rōnē: ſꝫ fortuna vt ꝑdictū ē cām operātē ponit: ꝯcludit̄ q rō fortune nō īueniat̄ in ꝯtingente ad vtrūlibet: hāc aūt rōnē prīo ponit cōmētator. D. q a cōtingēte eq̄lr nulla actio ꝓuenit ſm q eſt ꝯtingens eq̄lr qm nā ci⁹ ē nā mīe nō nā forme. Adducit̄ ēt ab eodem ꝛ ſcōa rō ad idē tal. Cōtingēs ad vtrūlibet eq̄lr: ſi inq̄tū hui⁹ hꝫ potētiā agēdi: aut nūc ab ipſo in eo q tale ē aliq̄s actus ꝓuenire aut nullus. Qd̄ ſi nullus fruſtra ꝛ ocioſe erit tal potētia poſita i ipſo: vanū ē enī potētia q̄ nūq̄ pōt ꝓgredi in actū: ſi aūt ab ipſo: in eo q eq̄lr ſe hꝫ ad vtrūq ꝯtrioꝝ: pōt actus aliq̄s exire: cū nō magis ſe hēat inq̄tū tale ad vnū q̄ ad alteꝝ: eo q ē ad vtrūq eq̄lr ſe hñs: eadē rōne qua ab ipſo exit vn⁹ actus exire poterit ēt ꝯtrius: ꝛ ꝑ ꝯñs ab eodē actiōes ꝯtrie ſiſl ꝓuenirēt q eſt ipoſſe. Nō pōt igr̄ ꝯtingēs ad vtrūlibet eq̄lr inq̄tū hui⁹ hēre rōnē operātis: nec igit̄ in ipſo poterit rō fortune inueniri: hāc ēt rōnē poſt primā diffuſe ſatis cōmētator ponit. Qz igit̄ fortuna nō īuenit̄ in ꝯtingēte ad vtrūlibet eq̄lr: idcirco de ipſo Ariſt. nō fecit mentionem: ꝑcipue q2 ipſum non eſt operans: ꝛ fortuna eſt operans: operans aūt ē: aut nō pōt deficere: ꝛ ſic ē neceſſariū: aut in nā ſua hꝫ q poſſit deficere: ꝛ ſic eſt ꝯtingēs: vt in plurib⁹: nullū ꝟo cauſarū vt oñſum ē ē ꝓueniens a contingente ad vtrumlibet: cum iſtud nō habeat rationem operantis.

Sed iſta non videtur ſufficiēter eſſe dicta: q̄uis enī cē operās vel agens ſit ſm q hui⁹ ad alteꝝ determinatū reſpectu tñ illius effectus: ad quē exequēduꝫ ex ſua oꝑatione determinatū eſt: nō hꝫ rōnē agētis fortuiti: q2 fortuna ſicut dicit h̄ phs vult cā per accñs ꝛ indeterminata eſſe: vñ ſolū reſpectu illius: ad queꝫ exequendum ex ſua operatione non eſt determinatū: hꝫ rationem agentis caſualis vel fortuiti. Qd̄ autem indeterminatum eſt: bene pōt eſſe contingens ad vtrūq equaliter: q2 eſſe īdetermina tum ꝛ eſſe tale cōtingens non repugnant ſibi mutuo videtur ergo q etiam in tali contingente ratio fortuiti poſſit inueniri.

Cōſiderādum eſt igit̄ q duplex pōt eē oꝑans: q2 ꝛ per ſe ꝛ per accñs. Operans aūt per ſe non poteſt eē ꝯtingens ad vtrūlibet: q2 oē q eſt per ſe: eſt neceſſario determinatum. Et de taliter operante concludūt cōmētatoris rōnes. Operans aūt per accidens nō hꝫ: īquātū tale: q ſic ſit determinatuꝫ: quin potius ſi proprie accipiatur etiam ſm cōmentatoris dicta opꝫ ipſum indeterminatum eſſe: vnde manifeſtum eſt: q de tali operāte ratio commentatoris prima non concludit.

Sed nec etiam ſcōa: q2 enim operās per ſe ſumptum non fortuitum equaliter ſe habet ad h̄: q ex ſua operatione: nō dico id q eſt eius effectus: vt per ſe agēs: ſed id q eſt eius effectus vt agentis caſualis proueniat aut nō proueniat: idcirco ſi determinetur ad prouētū eius dicetur talis prouētus reſpectu ipſius eſſe caſualis: vnde ex hoc non habet̄ q ab ipſo ſimul proueniant oppoſita: ſed q determinatio ad alterutrū reſpectu ei⁹ ſit fortuita: propterea igitur que commentator adducit cōtra Auic. nō cogamur ponere. ſ. q circa ꝯtingēs ad vtrūlibet equaliter nō ſit caſus ꝛ fortuna. Non eſt etiam h̄ contra Ariſt. ſententiā: ſed magis ex ipſa eius ſententia accipitur: non. n. dicit q quidam effectus eueniāt neceſſario: quidā frequenter vel in pluribus: ꝛ quidā in paucioribus: ſed q quedam ſunt que eueniūt neceſſario vel ſemper: ꝛ quedam que eueniunt frequenter vel in pluribus: ꝛ quedaꝫ ſunt preter h̄: h̄ aūt nō idē eſt q in paucioribus ꝯtingens. Nam preter ea que ſemper eueniūt ꝛ preter ea que in pluribus contingūt: ſunt non ea tñ que in paucioribus eueniunt: ſed ēt illa que equaliter contingunt: vnde apparet q nec Ariſt. fuit diminutus in diuiſione ſua: nec etiā ſua dicta ꝯdicūt pōni Auic.

℄ Qō ſecunda.

SEcundo ꝑꝑ iſta poſſꝫ ſtari dubitare aliq̄s vtrū poſitio Auic. ſit magis recipiēda in ꝓpoſito q̄ poſitio commentat. ꝛ videt̄ q poſitio Auic. quia per ea que diximus: videtur concluſum eſſe de neceſſitate q in contingente ad vtrūlibet eq̄liter poſſit ratio fortune inueniri: dictum ē enim q tale contingens indeterminato nō repugnat: ꝛ q2 fortuna eſt indeterminata: ſequitur q etiam fortune non repugnet: vt ergo videamus quid magis ſit tenendū conſiderandum eſt q cā operans reſpectu illius effectus eſſe dicitur fortuna: que ad eius operationem ꝛ effectū propriū per ſe connexionem ꝛ ordineꝫ nō habet: ſed accidit q cōnectatur ſibi quemadmodum inuentio theſauri per ſe non habet ordinem ꝛ ꝯnexionem ad ſepulchri foſſionem: ſed q ſibi ſit cōnexa eſt per accidens. Omne autem tale ex agentis operatione quantum de ſe eſt raro euenit: vt pōt quia per ſe ſibi eſt non vt connexum: ſꝫ per accidens. Nam q per ſe cōuenit alicui in pluribus ei cōuenit: q̄ id q ſibi cōuenit per accidens: ſumēdo per accidens pro vero per accidens: q eſt indeterminatuꝫ: q2 igitur agentis operatio effectui predicto per ſe quidem eſt non connexa: connectitur aūt ei per accidens: ꝯcluditur euidēter q magis determinata eſt ad nō ꝯnecti q̄ ad ꝯnecti ſibi: ꝛ per ꝯñs magis ꝛ in pluribus ſibi inuenitur non connexa q̄ connexa: talis itaq connexio minus ꝛ in paucioribus contingit: effectus igitur fortuitus non eſt de contingentibus equaliter: ſed de contingentibus in paucioribus.

Secundo etiam hoc idē apparet q in hiis que ad vtrūq equaliter ſe habēt nō magis vnum eſt per accidens q̄ reliquum: vnde etiam dictum ſupra fuit in ſoluendo commentatoris argumēta: q in habente ad vtrūq ſe equaliter determinatio ad alterum reſpectu eius eſt fortuita. Sed ſm h̄ nō ſolum quando tal fortuitus effectus eueniret diceretur eſſe a fortuna: ſed etiam quando non contingeret: ipſuꝫ eius non euenire: diceretur a fortuna eſſe. Cum ergo h̄ non habeat veritatem apparet euidēter q ſolū ea proprie dicuntur eſſe a fortuna: que non equaliter: ſed que in paucioribus contingunt. Nam pro tanto ipſum non euenire non dicitur fortuitum: quia ipſa talis agentis operatio non habet ex ſe q talis effectus euenire debeat: ſed tantum per accidens: vnde ſi ex ipſa nō eueniat nimirum: hoc enim ideo eſt: quia non erat

natum

uatum ex ea prouenire. ¶ Tertio aūt idem etiã appa ret ex eo ꝙ illa que ſepe fiunt ex aliqua operatione nõ dicuntur fortuita vel caſualiter ex ipſa prouenire. Sʒ ſi ex ea aliqua ex equo prouenirent: ⁊ non prouenirent magis accederent ad rõnẽ eorum que ſepe fiũt ꝙ ↄtingẽtia in paucioribus: vtpote magis proxima ↄtingẽtibꝰ in pluribus: dato igiť ꝙ dici poſſent a fortuna euenire nõ tñ ita bene ⁊ rõnabiliter: ħ de ipſis diceretur: ſicut de ↄtingentibus in paucioribus: vñ manifeſtũ eſt ꝙ poſi tio cõmẽ. rationabilior eſt ipſa põne Aui. ⁊ nõ ſol rõ nabilior ẽ: ſʒ ẽt ipa ſola vera ẽ ⁊ ñ alia: ſicꝑʒ ex pdictis.

Ad argumentum

ergo in ↄriuʒ dõm ẽ ꝙ quã uis ↄtingẽs ad vtrũlibet idetermiñatũ non repugnet bñ tñ ↄtingẽs ad vtrũlibet eq̃liter: ei repugnat ꝙ ẽ ma gis ad non eſſe determinatum ꝙ ad eſſe.

¶ Textus.

¶ Sed quoniam quedam fiunt ⁊ preter hec ⁊c.

¶ Q̃ŏ tertia.

Tertio qꝛ dictũ eſt ꝙ ea que ſunt for tuita ſunt raro contingentia poſſet aliqs forte dubitare vtrũ oĩa q̃ cõti gũt raro dici debeãt caſualia: ⁊ videtur ꝙ nõ: qꝛ eclipſis lune raro euenit: nec tñ dr eſſe caſual. In contrarium videtur eſſe pħs formãs in littera conuerſaʒ in talibus predicationem.

Ad hoc dicẽdum eſt

ꝙ dupl'r põt dici aliqua raro euenire: vno qdẽ mõ: nõ qꝛ ad ſuã cãm nõ habeãt neceſſariã habitudinẽ: ſed qꝛ ipſoꝝ cã raro po nitur: ⁊ q̃ ħ mõ raro eueniũt nõ debẽt dici caſualia: qꝛ ⁊ ſi raro fiũt ꝓpter raritatẽ ſue cãe: nõ tñ ex ſua cã poſi ta raro: ſed ſemꝑ vel frequẽtius eueniũt: ſicut ẽt appꝫ in eclipſi lune: ſemꝑ eñi facta iterpoſitione terre iňa ſo lẽ ⁊ lunã ħ eclypſis poniť: ⁊ ſi raro idcirco ponitur: qꝛ raro fit iterpoſitio pdicta. ¶ Alio aũt mõ dici põt aliq̃ raro euenire ẽt per ordinẽ ad cãm: qꝛ vʒ quotieſcũq; cã ponať ex ea nõ niſi rariſſime eueniũt: ſicut ſe hʒ inuen tio theſauri ad foſſionẽ ſepulchri. Et oĩa q̃ ſic dñr raro euenire ſunt caſualia: ⁊ que ſunt caſualia eueniunt ra ro iſto modo: vnde pꝫ reſpõſio ad argumenta.

¶ Textus.

¶ Eorum autem que fiunt alia propter hec fiunt ⁊c.

¶ Q̃ŏ quarta.

Sed tunc q̃rto poſſʒ aliqs dubi tare vtrũ poſſit aliqd dici rarũ in cõparatione ad cãm: videtur eñi ꝙ nõ: qꝛ ſicut effectꝰ dr ad cãm: ſic etiã ħ effectus dř ad cãm hñs appropriatã ſibi ſed tal' cã eſt cã determinata ⁊ per ſe. Oĩs effectus cãʒ determinatã ⁊ ꝑ ſe hʒ: nihil aũt tale eſt in paucioribus ↄtingẽs. ¶ Si qs aũt dicat ꝙ aliqs effectus eſt qui re duciť in cãm indeterminatã: ⁊ ħ eſt in paucioribꝰ con tingẽs videbiť ħ nõ eſſe bñ dictũ. Cauſe eñi idetermiate nõ magis hũc effectũ reſpiciũt ꝙ aliũ: ⁊ per ↄñs nõ ẽ cã appropriata huic vel illi: oſtẽſuʒ ãt eſt ꝙ oĩs effectꝰ ali quã cãʒ approꝑatã hʒ. Q̃ŏ ẽt ꝑ ħ appꝫ: qꝛ ex cã ad mľ tos effectus indetermiate ſe hñte nõ ꝓueniť alter tñ niſi ꝑ aliqd determineť ad ipm ſol. Alr eñi nõ ẽẽt dare: q̃re tũc ex ea magis vnꝰ ꝙ aliꝰ ꝓueniret. ¶ Vt igiť iſta dubitatio tollať: cõſiderãdũ eſt: ꝙ ⁊ ſi ẽẽ ꝙ eſt per ſe cãʒ habeat appropriatã ſibi: nõ tñ ħ eſt neceſſariũ de eo ꝙ eſt ꝑ accñs: qꝛ ħ nõ eſt vere ens: nec eſt vnũ: in effectu ãt caſuali ⁊ fortuito inuenitur ẽẽ cõcurſus diuerſoꝝ: quoꝝ vnũ alteri iterdũ ꝑ accñs occurrit. Cũ eñi fodiẽs ſepul chrũ theſauꝝ inuenit ↄcurrunt ſibi inuicẽ foſſio ſepul chri: ⁊ exñtia theſauri in ſepulchro: ⁊ foſſio qdeʒ ſepul chri cãm hʒ ꝓpriã: ⁊ ſilr exñtia auri in ſepulchro. Cõ curſus tñ amboꝝ nõ hʒ cãm in quãtũ eſt per accñs: ꝑꝑ ꝙ ẽt id ꝙ ex tali ↄcurſu ſequiť: nõ referť in aliquã par ticularẽ cãm precꝑñteʒ: ex qua ſequatur de neceſſitate. Silr etiã actio natural' agentis cãm hʒ ꝓpriam: ⁊ diſ poſitio ẽt que eſt in mã impediẽs actionẽ eius. Sed con curſus amboꝝ: vt per accñs eſt: nõ hʒ aliquã taliũ cau ſaꝝ. Nã quelibet illaꝝ cauſarũ ſe extẽdit ad alterum il loꝝ: nõ aũt ad vtrũq;: ⁊ idcirco nulla iꝑarũ eẽ poteſt cã ꝓprie ↄcurſus amborũ: ꝑꝑ ꝙ id qd ex tali ↄcurſu ꝓ uenit reſpectu cuiuſlibet illarũ cãꝝ eſt per accñs. Si ãt aliqd vltius ponatur ꝙ vnũ exñs ſit cã illorũ amborũ ſibi ↄcurrẽtiũ: ħ eẽ nõ poterit agẽs naturale: qꝛ oẽ ta le ſm ꝙ vnũ vnius eſt factiuũ: nõ aũt oppoſitoruʒ: erit ergo agẽs per intellectũ: nã tale agens: põt illa duo ac cipere vt vnũ: alr eniʒ formare nõ poſſet iſtã propõnẽ fodiens ſepulchrũ inuenit theſaurum. Itẽ quãtũcũq; nãlt agens ſic ſit vlẽ non tñ ſic vlẽ põt eẽ: ꝙ ſit cã om nis entis: ꝓpter ꝙ multa poſſunt ab eius ordine exire ⁊ reſpectu eius per accñs ↄtingere: agẽs aũt per intelle ctũ tale põt eẽ qd erit vlis cauſa entis: ⁊ per ↄñs nil exire poterit ab ordine ipſius: nec reſpectu eiꝰ aliquid per accñs ↄtingere dicetur: oĩa igitur que fiunt ꝓut ad iſtam cãm referũtur: per ſe: ⁊ nõ per accñs ↄtingere in ueniuntur: lʒ per accidens multa eueniãt ad cãs parti culares comparata: vt ſupra dictum eſt.

¶ Textus.

¶ Huiuſmodi igitur cum ſm accidens fiant.

¶ Q̃ŏ quinta.

Quinto poſſet eẽ dubiũ vtrũ ve rũ ſit ꝙ fortuna eſt in hiſ que fiũt ꝓpter ħ: ſicut ħ diciť: videť eñi ꝙ non: quia que fiunt propter ħ fiunt ex intentione: ſed que fiunt a fortuna nõ fiũt ex intentione: igitur fortuna non eſt in hꝭ q̃ fiũt ꝑꝑ ħ.

Ad iſtã queſtionẽ

dõm eſt ꝙ for tunã ẽẽ in hꝭ que fiunt ꝑꝑ ħ põt intelligi dupl'r: vno mõ ratione for tuiti effectus: vt vʒ iſte effectus dicatur eẽ de numero eoruʒ que ſunt propter ħ: ſeu que ex intentione fiunt: ⁊ ħ modo falſum eſt. ¶ Alio autem modo poteſt intelligi fortunam eẽ in hꝭ que fiunt ꝓpter ħ rõne ipſius ope rationis ex qua prouenit fortuitus effectus: ⁊ illo mo do veritatem habet. Nam talis operatio fit ꝑꝑ ħ. i. ꝓ pter intentionem alicuius finis: licet non fiat propter fortuitum effectum: queadmodum foſſio ſepulchri: ⁊ ſi non fiat propter intentionem theſauri: quando iſta eſt fortuna: fit tñ bñ propter intentionem alicuius alteri us: ⁊ quia ſic eſt de aliqs operationibus ex quibus pro uenit fortuitus effectus: idcirco dicitur fortuna eẽ in hꝭ que fiunt propter ħ.

¶ Textus.

¶ Amplius aũt finis eſt reportatio non in ſe ipſo ⁊c.

¶ Q̃ŏ ſexta.

Sexto quia ħ dicitur ꝙ effectus for tuitus eſt qui prouenit ex acti one operantis per intellectum preter intẽ tionem: queritur vtruʒ quicquid fit ex in tentione dicatur non a fortuna eẽ: vide tur eniʒ ꝙ ſic: quia in nullo tali reperitur ratio fortuiti effectus: cũ de rõne eius ſit ꝙ eueniat pter intẽtionem.

Ad iſtam queſtionẽ

dicendũ ẽ ꝙ duo bus modis ↄtingit ẽẽ aliqd itẽtũ: qꝛ pricipal'r: ⁊ ex ↄñ ti: pncipal'r qdẽ ꝙ intẽditur per ſe ipſum: ⁊ ex ↄñti vero

ꝙ ſemper vel frequenter eſt annexum principaliter intẽto: vt puta ſi aliqs velit interficere gallinã cõmedẽdo nolit aũt interfectionẽ eius: qꝛ eniꝫ galline interfectio ſemper eſt annexa deuorationi eius: ridiculũ eſt dicere ꝙ aliqs velit dẽuorationẽ illã: nec tñ velit gallĩne interfectionẽ: hoc igiẗ ꝙ eſt ſcd̃ario intẽtũ nõ eſt fortuitũ: nec caſuale cũ tñ dici cõſueuerit per accñs. Sed in rei veritate nõ eſt ꝓprie per accñs: vult eni proprie per accñs: indeterminatũ: ꝛ p̄ter agẽtis intẽtionẽ: cẽ ſcd̃ario aũt intentũ: ſicut dictũ eſt: ſub agẽtis itẽtione cadit. Sicut autẽ ridiculoſus eſſet qui diceret ſe velle aliqd: ꝛ nolle id ꝙ ſp: vel vt plurimũ: ſibi eſt ãnexũ: ſic ẽt deridẽdus foret q diceret itẽdere ſe ꝯſequi ꝑ aliquã oꝑationẽ aliqd: qḋ nec ſemꝑ: nec vt plurimũ natũ eſt cõſequi ad operationẽ illã: quẽadmodũ ridiculoſus cẽt: q tota die vellet fodere ſepulchra: vt theſauros inueniret: ſicut igiẗ nõ intẽdere ꝙ ad pricipalr̃ intẽtũ: ſemꝑ vl̃ frequẽter ſeqtur nõ facit ipm caſuale: ſic ẽt itẽdere per aliquã oꝑationẽ cõſeq ꝙ nec ſp: nec vt plurimũ ꝯſeqtur ad ipſam: nõ p̃t facere ꝙ illud nõ dicaẗ caſuale. Nõ eſt eni de rõne fortuiti euẽtus ꝙ adueniat preter itẽtionẽ. ¶ Verũtñ ꝯſiderãdũ eſt ꝙ p̄ſuppoſita intẽtione vtriuſq ꝯcurẽtiũ videẗ tolli ratio caſualitatis. Nã ſi duo vadãt ad forũ intẽdentes ſe mutuo videre: ꝯcurſus ipſoꝝ p̄ſuppoſita intẽtione p̄dicta nõ raro ſꝫ ſemper vel frequẽter fieret: ꝛ per ꝯñs tal̃ cõcurſus nõ erit fortuitus: vt vꝫ: neqꝫ caſualis. Sed tñ qꝛ intẽtio vnius nõ depẽdet ex alterius intentione: cõcurſus taliũ intẽtionũ in eodẽ tp̃e poterit cẽ caſualis: ꝛ rõne caſualitatis ſue poterit etiam concurſus ipſorũ in foro caſualis dici: quãuis non dicaẗ caſualis inquãtum intẽtio vtriuſqꝫ p̄ſupponitur.

¶ Textus.

¶ Unde circa idẽ ꝛ intellectus ꝛ fortuna eſt ꝛc.

¶ Qõ ſeptima.

SEptimo poſſet aliquis dubitare vtrũ vez ſit: q̃ nõ ſit fortuna niſi vbi eſt itellectus; videtur eni ꝙ nõ: qꝛ ſi fortuna ibi eſt: vbi eſt itellectus ibi magis erit: vbi magis eſt itellectus: ꝛ ibi maxime vbi maxime eſt itellectus: ꝙ pꝫ cẽ incõueniens: qꝛ tũc fortuna maxime caderet in deo.

Ad iſtam queſtionẽ

dõm ẽ ꝙ fortuna ẽ ibi vbi eſt itell̃s: oñdet eni in ſequẽtibus ꝙ fortũa eſt in illis qbus ꝯtingit bene ꝛ male operari: hoc aũt non cõtingit niſi in hñtibus dominiũ ſui actus ꝓprie loqndo: dñiũ ꝟo ſui actus hñt ſola agẽtia ꝑ itellectũ: i agẽtibꝫ igiẗ per itellectũ ꝓprie loquẽdo cadet ẽt fortuna.

Ad argumentũ

in ꝯriũ dõm eſt: ꝙ fortuna in agẽtibꝰ per itellectũ nõ inuenit inquãtũ ſũt itelligentia: ſed in quãtũ deficiũt intẽdẽdo ꝛ itelligẽdo: vt pote nõ valentia ſimul cũcta itelligere: ꝙ qdẽ ex eo apparet: qꝛ effectꝰ fortuitus eſt p̄ter itentionẽ ꝯtingens: nõ igitur dꝫ ex hoc deduci ꝙ in quibus eſt magis itellectus ibi magis ſit fortuna: ſed potiꝰ ꝙ magis ſit in illis in qbus eſt itellectus magis deficiẽs ad intendendo: vel itelligẽdo: vnde ꝛ pro tãto p̄me cauſe nihil eſt fortuitũ: qꝛ nihil cadit extra itellectũ: vel intentionem eius.

¶ Textus.

¶ Infinitas qdem igitur cauſas neceſſe eſt eſſe ꝛc.

¶ Lectio. ix. ¶ Qõ prima.

HEc poſſet aliqs dubitare vtrũ verũ ſit ꝙ fortuna in cadit in infinitas cauſas: ꝛ videtur ꝙ non qꝛ ita dicetur ꝙ fortuna reducitur ad efficientẽ cãꝫ: nõ qualibet: ſꝫ agẽtẽ ꝑ itellectũ: tal̃ aũt cã efficiẽs in ſe vna ꝛ determinata eſt: quãuis fines ꝓpter q̃s operari poteſt multi ꝛ indeterminati cẽ poſſunt.

Ad iſtam qõnem

dõꝫ ẽ: ꝙ cãꝫ forma ſit rõ ꝛ p̄ncipiũ agẽdi: q̃r forãs aliqd i ſe hꝫ tot ẽt i ſe hꝫ agendi rõnes: quot aũt rõnes agendi in aliquo inueniũtur: tot ẽt agentiũ illud ꝛ rõnes ꝛ noĩa ſortitur: ſicut pꝫ tam i naturalibus q̃ in artificialibus: videmus eni ꝙ qꝛ caliditas eſt ratio ꝛ p̄ncipiũ calefaciendi: id ꝙ in ſe ſolã caliditatem hꝫ ſol̃ calefaciens ꝛ nõ ifrigidãs vocaẗ. Si aũt aliqd eſſet in ſeipſo hñs ꝛ caliditatem q̃ eſt ratio calefaciẽdi ꝛ frigiditatẽ q̃ eſt ratio frigidãdi: illud ꝛ calefaciẽs diceret: ꝛ ifrigidãs: ꝛ ſic vnũ manens i eſſentia ꝛ rationem ꝛ nomen agentiũ multoꝝ ſortiret. ¶ Idem etiã i artificialibus videmus. Nã vnus ꝛ idem hõ in eſſentia: ex eo ꝙ hꝫ in ſe formã artiſ domificatorie: domificator dicitur: ꝛ ſm ꝙ in ſe hꝫ formã artis ſtatuarie vocaẗ ſtatuarius. Vñ manifeſtũ eſt ꝙ quot in ſe formas: que ſunt rõnes agẽdi aliqd habuerit: tot ſortietur rõnes ꝛ noĩa agentiũ: ſic aũt ſupra dictũ fuit forma app̄henſa ratio eſt agendi ei q ꝑ itellectũ operaẗ: hoc aũt ſm rem a fine manente in itentione nõ differt: quot igiẗ fines aliqs in ſua operatiõe poterit itendere: tot etiã agentiũ rõnes ſortiri poterit: ex quo euidenter app̄z ꝙ q̃uiscunqꝫ fortuna ad agens per itellectũ reducaẗ: ꝛ hoc ſit vnuꝫ in eſſentia: manente tñ multiplicitate finiũ: ꝛ in determinatione: agens hoc indeterminatuꝫ ꝛ multiplex dicetur.

¶ Qõ ſecunda.

SEd tunc ſtatiꝫ occurrit ſcd̃a dubitatio: ſi enim ꝓpter multiplicitatem ꝛ īfinitatem finiuꝫ quos põt itendere agens per itellectũ fortuna infinita vr̃: pari rõne videẗ q̃ ẽt ipſuꝫ agẽs per itellectũ ꝙ ſortiẗ ex fine ꝛ itentũ agentis rõnem infinitũ ꝛ ideterĩatũ dici debeat: ꝛ idcirco ꝯſiderãdũ eſt ꝙ ſicut forma eſt rõ agendi: ſic etiã ꝛ deteĩata forma eſt rõ agendi effectũ certũ ꝛ deteĩatũ: reſpectu illiꝰ effectꝰ ad quem agens ꝓducendũ per ſuã formã idinaẗ: determinati agentis rõnem habet reſpectu ꝟo illius effectꝰ ad quem nõ idinaẗ per formã ſibi debitaꝫ hꝫ agentis idetermĩati: quemadmodũ qꝛ calidũ per caliditatem inclinaẗ ad calefaciendũ ꝛ nõ ad geometricãdũ: ide eſt ꝙ ipm calidũ ideterĩatũ agens reſpectu geometricatiõis vr̃: ſed determinatũ reſpectu calefactionis: quia igiẗ finis: vt p̄dictũ eſt: rõ eſt operãdi: agenti ꝑ intellectũ reſpectu illius ad ꝙ hoc agens idinatur ex intentiõe finis hꝫ ꝙ ſit determinatũ agens: agens per itellectuꝫ reſpectu vero illius ad ꝙ non inclinatur ex intentione finis ipſius hꝫ ꝙ ſit indeteĩatum agẽs: ꝛ ſic vocaẗ proprie fortuitũ: effectus eni fortuitus preter intentionẽ venit: q̃tũcũqꝫ igitur ad agens per intellectũ fortuna reducatur: nihil eſt tamẽ agens ꝑ intellectũ ſm ꝙ hoc determinatum eſt: ꝛ fortuna infinita: ſicut apparuit.

¶ Textus.

¶ Tamen deficiet in quibuſdam vtiqꝫ aliquis ꝛc.

¶ Qõ tertia.

TErtio qꝛ tangiẗ in littera: dubitaẗ vtrũ oĩs cã per accñs dici poſſit caſualis vel fortuita: videtur enim ꝙ ſic: quia per ſe ꝛ per accidens ſunt oppoſita: cauſa autem per ſe diuiditur per artem ꝛ nãm: igitur cauſa per accñs: non ergo niſi per oppoſitas cauſas diuiditur: que ſunt fortuna ꝛ caſus.

Ad iſtã queſtionẽ

dõm eſt: ꝙ nõ omnis cã per accidens

accidẽs dici poteſt caſual' vel fortuita. ¶ Ad cui⁹ intelligẽtiã cõſiderãdũ eſt ſ3 ꝙ Tho. dicit i. v. metb. ꝙ cã per accñs pōt in aliqbus dupliciter attendi: vno modo ratione alicuius ꝙ anectitur ⁊ cõiungitur cum cauſa per ſe: quemadmodum ſi albedo coniuncta ſit domificãti dicemus ꝙ albũ eſt cã dom⁹ nõ per ſe: ſed per accñs: qꝛ inquãtũ domificatori accidit ꝙ ẽ cã dom⁹ ꝓpria: ⁊ talis cã p accñs ñ dr̃ caſualis: nec fortuita: qꝛ albũ ad ꝓductionẽ dom⁹ nihil operat᷑ ⁊ caſus ⁊ fortuna ſunt cãe operãtes. Alio aũt mõ cã per accñs attẽdit᷑ rõne alicuius ꝯnexi cũ cãto ꝙ pōt multiplr ꝯtingere: ꝗñq3 eni ħ cõnexum effectũ p ſe h3 ad ipm eſſentialẽ ordinẽ: ita ꝙ cũ ipſo ponit᷑: vel ſemꝑ vel frequẽter: queadmodũ dicimus ꝙ generãs eſt p ſe cã gñonis: ⁊ per accñs cã corruptionis: ⁊ tal' ẽt cã per accñs ꝓpter rõnẽ ſupra aſſignatã nõ dr̃ caſual': nec fortuita. Q̃ñq3 ꝟo illud ꝙ cõiũgit᷑ effectui per ſe: ad ip3 nullũ h3 ordinẽ: ꝓpt̃ quẽ dicat᷑ ex ipſo ꝓuenire: queadmodũ fieri tonitruũ nõ h3 ordinẽ aliquẽ ad ambulationẽ hoĩs rõne cui⁹ ordinis vr̃ ꝙ perueniat ex ipa: ⁊ pro tãto p accñs: ⁊ nõ per ſe ambulãte aliquo dicimus fieri tonitruum: ⁊ hẽt per accñs: ſicut euidenter apparet ꝙ nihil facit ad caſualitatem caſus ⁊ fortunã: q̃ñq3 aũt illud ꝙ anectit᷑ effectui per ſe h3 ad ipſum nõ eſſentialẽ: ſed cõtingẽtẽ ordinẽ: rõne cuius ex ipſo vel cũ ipſo ꝓuenit in paucioribus: ſicut ſe h3 inuẽtio thesauri in ſepulchro ad ſepulchri foſſionẽ ẽ. n. fodiens ſepulchrũ per ſe cã foſſiõis: ſed p accñs dicte inuẽtionis: ⁊ tal' cã per accñs dr̃ caſus ⁊ fortuna.

Ad argumentũ in ꝯriũ p3 rñſio: qꝛ cã per accñs dr̃ ois cã nõ p ſe: ⁊ cã ꝟo nõ p ſe in plus ſe h3 ꝙ̃ caſus ⁊ fortuna.

¶ Textus.

¶ Differunt aũt: qm̃ caſus amplius eſt ⁊c.

¶ Lectio. x. ¶ Q̃ŏ prima.

Hic poſſet primo aliqs dubitare vtrũ verũ ſit ꝙ fortuna ſit idẽ ꝙ felicitas: vel ꝯtria felicitati: videtur ꝙ nõ: qꝛ felicitas cõſiſtit in actu p ſecte ſpeculationis: cui non idem eſt fortuna: nec etiam videtur deſeruire.

Ad hoc dicẽdum eſt: ꝙ cõſueuit felicitas diſtingui p ſpeculatiuã ⁊ praticã: ⁊ fortuna qdẽ nõ ẽ idẽ cu3 ipſa felicitate ſpeculatiua: nec ẽt ꝯtria ẽ ſibi: vñ op3 ꝙ ħ intelligat᷑ de felicitate pratica q̃ ponit actũ ꝟtutis p ſectũ: vñ ⁊ ħ dr̃ ꝙ felicitas ẽ cupiaxia ſiue bõa opatio.

Circa quod ſciẽdum eſt ꝙ aliq felicitatẽ poſuerũt i bonis exteriorib⁹: q̃ cõſueuerũt bona fortune appellari: ⁊ ſm iſtos fortuna bona ⁊ felicitas: q̃ ponit adeptionẽ taliu3 bonoꝝ idẽ ſunt: ⁊ infelicitas ſil'r idẽ eſt cũ fortuna mala. ¶ Aliq ꝟo poſuerũt talia bona nõ cõſtituere eẽntial'r felicitatẽ: ſed ſol quodãmõ instrumẽtaliter ſibi deſeruire: ⁊ ſm hãc põnem inuenit᷑ fortuna eẽ ꝓpinqua felicitati: ꝙ idẽ ẽt appet ꝙ ſine talibus bonis quarũdã ꝟtutũ operationes debite non pñt exerceri: queadmodum liberal' ſine pecunia: q̃ ẽ mã liberalitatis: nõ plene exercet liberalitatis actus.

Textus.

¶ Fortuna quidem eſt ⁊ quod a fortuna eſt ⁊c.

¶ Q̃ŏ ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubitar' vtrũ verũ ſit ꝙ nõ actiue ſ3 paſſiue circa inaiata fortuna attẽdat᷑ vi3. n. ꝙ nõ: qꝛ cũ lapis cadẽs ꝯfrigit caput alicui⁹ dr̃ tũc infortuniũ accidere: ⁊ tñ tũc nõ accidit ex paſſione: ſed ex actione lapidis confrigentis caput.

Ad iſtam queſtionẽ dõm ẽ: ꝙ fortũs ꝓprie loquẽdo nõ inuenit᷑ niſi in hõs q̃ rõnẽ hñt: ⁊ vſum rõnis: ħ autẽ rõ tãgit᷑ aliq̃lr in lr̃a: vbi dr̃ ꝙ fortuna i hõs eſt qbus bene ⁊ male ꝓprie cõtingit. Nã qꝛ fortuna p bonã diſtinguit᷑ ⁊ malã: op3 ꝙ i hõs eẽ dicat᷑ qb⁹ bona cueniũt: ⁊ mala: nõ aũt ꝓpter cuẽtũ: nec intentũ quorũcũq3 bonoꝝ vel malorũ dicitur accidere fortuna ſed pp euẽtũ illoꝝ bonoꝝ: que ad vitã felicẽ conferunt aut illoꝝ malorum que ipediũt eandẽ. Signũ aũt ħ eſt: qꝛ q̃liacũq3 bona ꝯferẽtia ad vitam gatti ipſi gatto eueniãt pter intẽtionẽ: nõ tñ idcirco fortuna ſed caſus dicet᷑ accidiſſe: ⁊ ſilr eſt in ꝯtingẽtibus qbuſcũq3 aliqs brutis aialibus: q̃ nõ pñt hẽre vitã felicẽ: vnde manifeſtũ eſt: ꝙ fortuna bona dr̃ cũ pter intẽtionem bonũ euenit ad felicẽ vitã cõferẽs. Mala ꝟo cũ pter intẽtionẽ malũ euenit ipediẽs eãde3: vita ãt felix qꝛ ponit operationẽ ſm ꝟtutem p ſectã: vt ſupra dictũ: ẽ i ſolũ hñtib⁹ rõnẽ ⁊ rõnis vſum inuenit᷑: igr̃ in hõs ẽt tñi dicet᷑ a fortuna ꝓprie aliqd cõtingere: in alijs ãt ħ ꝓprie nõ erit nec actiue: qꝛ. ſ. dicat᷑ aliqd a fortuna agere: ħ forte eſſe poterit ſ3 quãdã ſilitudinẽ: ⁊ paſſiue: ſilitudinarie qdẽ ſicut lapides: ex quibus fiũt altaria: dicunt᷑ fortunati ad ſilitudinẽ hoĩu3: qui ad magna exponũtur: paſſiue aũt ħ poterit ꝯtingere duplr: vno qdem mõ qꝛ eſſe pñt mã receptiua actionis agẽtis per intellectũ: queadmodũ de thauro p3. Nã inuentio thauri pter intentionem ⁊ ei⁹ ẽt perditio dr̃ fortuita: ex parte qdẽ agentis per intellectũ dicta inuẽtio ponit actionẽ: ex parte ꝟo thauri ponit paſſionẽ. Nã actus agẽtis in mã ſuſceptus ſub iecta actioni paſſio vocat᷑. ¶ Alio aũt mõ pōt in talib⁹ fortuna dici ꝯtingere paſſiue: qꝛ ⁊ ſi ab eis actio ꝓgrediatur ex qua fortuitus prouenit effectus non tñ dr̃ facere aliqd fortuitũ tal' actio: niſi determinationẽ recipiat p agens ſm rõnẽ. Nã ſi lapis cadẽs cõfringat caput gatti nõ dicet᷑ per ſe dicta capitis cõfractio fortuita eſſe: ſ3 tñi caſual: ⁊ ħ maxime cu3 lapis non ꝓiectus ab hñte rõnem: ſed per ſe cadẽs dictã cõfractionẽ fecerit: ſ3 ſi caſus lapidis determinet᷑ ad cõfrigẽdũ caput hoĩs dicet᷑ tũc cõfractio illa malã ponere fortunã: ⁊ qꝛ determinari eſt ſicut quoddã pati: idcirco dici pōt iſto mõ circa talis fortunã cõtingere paſſiue: ſic ẽt actio venti ⁊ eſtus determinata ad ſanitatẽ vel infirmitatẽ hoĩs dr̃ effectũ ⁊ cãm ponere fortuita3: ſemper eni3 ita eſt: ꝙ in talib⁹ nihil dicitur cõtingere fortuitũ: niſi inquantu3 euenit preter hominis intentionem.

¶ Textus.

¶ Quare manifeſtũ ẽ ꝙ i hõs q̃ ſimplr pp aliqd fiũt ⁊c.

¶ Q̃ŏ tertia.

Tertio poſſet aliqs q̃rere vtrũ verũ ſit: ꝙ caſus i hõs ẽ quoꝝ cã eſt extra: vr̃ ꝙ nõ: qꝛ itra dr̃ ꝙ caſus a fortuna per ħ differũt: ꝙ ea ꝯtingere dñr a fortũa: quoꝝ cauſa eſt extra: a caſu vero illa cõtingũt quorum cauſa eſt intra.

Ad iſtam q̃õnem dõm eſt: ꝙ cauſa pōt intelligi eẽ extra cauſatũ duplr: qꝛ vel ſm itentionẽ: vel ſm eẽ. Sm itentionẽ qdẽ dr̃ cã eẽ extra aliquem effectũ: qñ nõ claudit ipſum itra itentionẽ ſuã: ⁊ ħ mõ caſus etiã cõiter ſumptus ſ3 ꝙ ſub ſe fortunã continet: dr̃ in hõs eſſe quorum cauſa eſt: ſm intentionem ſuam extra ipſa qꝛ omnis effectus caſual' pter intentionẽ euenit: ⁊ qꝛ i ħ fortuna nõ diſtinguit᷑ a caſu: idcirco phs ſtatim aliud adiungit in quo illa duo diſtinguntur dicẽs ꝙ fortuna eſt in hõs ſolum que fiunt in agentibus a propo-

ſit:ſm aūt eſſe vr̄ cā eſſe extra effectum:qm̄ nō coniūgi tur in actu exiſtēdi in eodē: ⁊ h̄ modo caſus dicit̄ i his eſſe quoꝝ cā eſt intra ⁊ fortuna in hijs quoꝝ cā ē extra: qꝛ caſus in h̄ js eſt que fiunt a natura: ⁊ nā eſt principi um intra fortūa vero in hijs eſt que per intellectuꝫ fiūt ⁊ intellectus ſicut ⁊ ars eſt principiū extra. Naꝫ ars ex tra artificiatū ē:ſic ergo tolli p̄t illa textus ꝯtrouerſia.

℣ Q̄ō quarta.

Quarto poſſet eē dubiū icidēter de h̄ q̄ dicitū ē q̄ oīa claudūt ſb̄ ſcīa ⁊ intētione p̄rie cāe:verū ei⁹ preſcia tolli ꝯtingentia: ⁊ caſuꝫ ⁊ fortunā: per ꝯñs a rebus videtur q̄ ſic:qꝛ cū diuina ſci entia non poſſit falli:neceſſariū eſt euenire qcquid ipa prima cauſa nouit euenturum.

Ad hoc dicendū eſt ſm q̄ dice mus in tractatu met. q̄ diuina preſcia nō tollit ꝯtingētiā a reb⁹ Cuius ratio eſt:qꝛ q̄ eſt per ſe cā totius entis eſt etiā ꝑ ſe cā oium diffrē ei⁹ ſcia aūt prime cāe eſt cā totius entis entis vō differentie ſunt neceſſariū ⁊ ꝯtingēs: vnde oꝫ ſcientiā diuinā nō ſolū: nō tollere contingētiā a rebus ſed ēt cām eius eſſe:ſicut aūt dedit ⁊ dare voluit conti gentiam vel neceſſitatē rebus:ſic ēt eis ꝑparauit cāas ꝑ vias ex qbus neceſſario:aut contingēter euenirent.

Ad argumentum ergo in ꝯriūm dōm q̄ prima cā nōn ſolū ſcit oīa que debēt euenire:ſed ēt nouit ⁊ mo dus quo euenient:nō ſolū aūt euenient que ſcit vētura eē ſed ēt ſic euenient:ſicut ſcit q̄ euenire debēt:que ergo no uit vētura eſſe de neceſſitate: de neceſſitate contingent: ⁊ q̄ nouit vētura eē ꝯtingēter:cōtingēter euenient.

℣ Textus.

℣ Quoniam autem cauſe quattuor ſunt de omnibus erit phyſici cognoſcere ⁊c.

℣ Lectio. x. ℣ Q̄ō prima.

Hic poſſet primo aliquis dubi tare: vtrū verum ſit q̄ forma ⁊ finis coincidāt in idē nūero: ⁊ vi detur q̄ nō:qꝛ res eſt ꝑ ſuā operatione: vt di citur ſcdo de celo:ſed operatio nō eſt idem cū forma:igitur forma ⁊ finis nō coincidūt i idē nūero.

Ad iſtā queſtionē dōm eſt q̄ for ma ⁊ finis p̄nt eē idē numero in ſba:ſed in ratione ſemper differūt:rō enī forme ſumitur ab informādo id q̄ de ſe informe eſt ſed formabile: ⁊ qꝛ q̄ eſt informe eſt in potētia: ⁊ q̄ eſt formatū de ipſo quo eſt formatū:eſt in actu: idcirco ra tio forme eſt ꝑficere ⁊ dare actu eſſe ei cuius eſt forma. Ratio vero finis ſumitur a finiendo:finire enī haber finis appetit⁹ inclinationē: ⁊ intētionē operantis: ex eo aūt q̄ hꝫ finire īclinationē appetit⁹:ſiue nāl:ſiue cuiuſ cūqꝫ ē neceſſe q̄ finire ēt hēat potētialitatē entis i potē tia. Nā potentia ad actū iportat inclinationē:potētia vero quia ad actū dī duplex eſt:ſicut ēt eſt duplex act⁹ eſt enim actus primus per q̄ res reponit̄ in eſſe ⁊ ē for ma: ⁊ eſt actus ſecūdus ꝓſupponēs actū primū qui vo catur operatio:vnde ſm h̄ duplex eſt potētia:qꝛ ad ope rationē: ⁊ ad eſſe: ⁊ inclinationē qdē potētie ad eſſe termi nat ⁊ finit ipſa forma: ⁊ ſic res eadē in ſba que dr̄ for ma:vt informat ⁊ dat eē:dicitur ēt finis: vt terminat ⁊ finit iclinationē potētie p̄dicte. Inclinationē vō potē tie ad operationē terminat ⁊ finit act⁹ operationis: ⁊ quia operatio ⁊ forma nō ſūt idē idcirco tal' finis i idē ſ.ō coincidit cū for ma:vñ ⁊ ſignāter phs nō dixit:q̄ ſemper:ſed q̄ multo tiens tres cauſe coincidunt in vnam.

Ad argumentū dōꝫ ē q̄ duplex ē fi nis.ſ.finis genera tionis: ⁊ finis rei generate: ⁊ finis quidem generatio nis:idem eſt q̄ forma finis vero rei generate ē ipſa ope ratio: ⁊ cum forma non eſt idem in ſba.

℣ Textus.

℣ Veniunt autem tres in vnum multotiens. ⁊c.

℣ Q̄ō ſecunda.

Secundo eſt dubium vtrū verū ſit q̄ generās ⁊ forma coincidunt in idem ſpecie videtur q̄ non: qꝛ forma eſt in genere ⁊ ſpē actus: ſꝫ gene rās nāle nō eſt actus ſed cōpoſitum.

Ad hanc queſtionē dōm eſt: q̄ oē generās generat ſibi ſimile:ſm poſſibilitatē ſuā:nō enī generās dat genito niſi illud ad q̄ genitū ante generationē erat in potētia:ſicut aūt potētia receptiua actus:ſeu habere actum in hmōi potētia eſt ratio ⁊ principiū patiēdi:ſic ēt actualiter actū hmōi hēre ratio eſt ⁊ principium ha bēdi:ſm h̄ igitur in rōne ad vnū ⁊ eundē actuꝫ agens hꝫ q̄ ſit actu ⁊ patiēs q̄ ſit tm̄ in potētia ꝑ h̄ aūt q̄ pa tiens actū qui eſt in agēte hꝫ in potētia: eſt i potētia ſil' ſile agenti cū ergo in termino paſſionis ⁊ generationis actū talem habeat iam acquiſitū ab agēte: neceſſariuꝫ eſt q̄ in tali termino ſit agēti ſimile etiā in actu: ⁊ ſic ne ceſſariū eſt q̄ oē generās ſibi ſile ꝓducat ſm poſſibilita tem ſuā: dico aūt ſm poſſibilitatē ſuā: qꝛ quandoq̄ nō poteſt perfectio agētis ſm excellentiā illā quā hꝫ in agē te inueniri i effectu:ſicut apparet de agēte primo reſpe ctu ſingulorꝫ entiuꝫ que ſunt effectus eius. Inuenitur enim in primo agente ipſum eſſe abſq̄ illa participati one ſꝫ q̄ ſic hēre eē ē ꝯ effectus rōnem: idcirco actus eēn di inentibus non pōt inueniri in ea excellentia q̄ in cā prima habet inuenit̄ aūt in eis ſm q̄ ipſum poſſunt ca pere: ⁊ ꝓpterea nō aſſimilātur prime cauſe perfecte ⁊ ſm vniuocationē:ſed magis ſꝫ analogiā quādā: qꝛ aſr nō poſſunt:vñ ꝓducit prima cā ſibi ſilia ſm q̄ produci poſſunt:quāuis igit̄ vt̄ verū ſit q̄ oē agēs ꝓducit ſibi ſimile nō tm̄ verū eſt:q̄ oē agens producat ſibi ſile in ſpē ſed ꝓducit ſibi ſile aut ꝑꝑ conuenientiaꝫ analogie: aut ꝑꝑ vniuocationē in genere:aut ꝑꝑ cōuenietiam in ſpē in qua ſola vniuocatio perfecta reſeruat̄ i eſt itaq̄ intel ligēdū: q̄ cū agens perfecte fuerit vniuocum:coincidet in idem ſpecie cum forma.

Ad argumentum dōꝫ eſt q̄ ac⁹ qui eſt principi um ſpeciei nō eſt per ſe in genere:nec per ſe in ſpecie cō pleta:ſed ſolū per comunicantum:vnde ad eandem ſpeci em pertinet vtrumq̄.

℣ Textus.

℣ Et tenetur phyſicus cōſiderare omnino.

℣ Q̄ō tertia.

Tertio poſſet aliquis querere vtruꝫ verū ſit q̄ ad nāleꝫ non perti neat de motore immobili cōſiderare: vide tur q̄ nō:qꝛ ad eandem ſcientiam pertinet conſiderare ſubiectū ⁊ principia ſubiecti. Sed tal' motor eſt principium entis mobilis:q̄ eſt ſub iectū phye naturalis:igitur de ipſo determinare pertinet ad nālē. Q̄ō ēt ex eo pꝫ: l. viii. phyſicoꝝ vbi dō primo motu ⁊ primo motore: ⁊ primo mobili determinatur.

Ad iſtam q̄ōnem Rñdet cōmēta tor: q̄ ꝯſideratio de quidditate ipi⁹ motoris nō ē naturalis:ſed ſol' cōſide rat de h̄ motore in probando ipſum eſſe tantum.

℣ Sed

Sed iſta reſponſio videtur magis augmentare ꝙ tollere dubitationē. Naꝫ cū eſſe primi motoris ſit ipſa eſſentia ipſius: ad eā ſciam videt̃ pertinere demōſtrare ipſuꝫ eſſe: ad ꝙ ſpectat ꝯſiderationē facere de quidditate eius: videmus ēt ſic in oīb⁹ alijs ſe habere: ꝙ qꝛ eſt eſſe actus ꝓprius eſſentie: eiuſdē ſcie eſt ꝯſiderare ⁊ quid eſt res ꝙ pertinet ad cōſiderationē de eſſentia: ⁊ ēt ſi eſt ꝙ pertinet ad ꝯſiderationē de eſſe: vnde ⁊ ſi eſſentia inueniat̃ eſſe demonſtrabil': nō dico de eo cuius eſt eſſe: qꝛ h̄ eſt impoſſibile: ſed de aliquo ſb̄o: ad eandē ſciētiam pertinebit demōſtratio de ipſa ⁊ demōſtratio de eſſe eius. ℭ In lib. etiā poſterioꝝ dicitur: ꝙ ſcia ſupponit de ſb̄o: ⁊ multo magis de principijs ſbi: ⁊ quid ſūt ⁊ ſi ſunt: vnde nō videt̃ ꝙ ꝯſideratio nālis de primo motore ſit in probādo ipſuꝫ eſſe. ℭ Si aūt dicatur: ſicut dicit cōmētator: ꝙ ſcia ſua principia per priora nō debꝫ demōſtrare: dꝫ tñ per poſteriora: apparet etiam ꝙ nec iſta rñſio tollit dubitationē. ℭ Nā ſcia quelibet debet ſua principia ſupponere. Quod aūt alqñ per poſteriora ea ꝓbet: h̄ nō eſt neceſſariū in ſcia: ſed accidit qñ nō eſt notū oio: vel ēt qñ eſt negatū ea eſſe. Si ergo ad phyloſophiam nālē non pertinet alr ꝯſiderare de motore primo niſi ſol' probādo per poſteriora ipſuꝫ eſſe: ſequet̃ ꝙ accñtaliter ipſe primus motor veniat ad cōſiderationē phye nāl: ꝙ etiam apparet eſſe incōueniēs: qꝛ ſcientia quelibet nō accñtaliter hꝫ ſꝫ per ſe: ꝙ cōſideret principia ſbi ſui. ℭ Et idcirco cōſiderādū eſt: ꝙ cū tota intētio ſcie verſetur circa cognitionē de ſb̄o proprio tradendā: ea cōſiderare hꝫ ſine quib⁹ de ſubiecto ſuo nō pōt perfecta cognitio haberi. De nūero vero taliū ſunt maxime ipſa principia ſbi: qꝛ perfecta cognitio illa ē: que per cauſas ⁊ principia h̄r. Neceſſariū eſt igitur quālibet ſciam ſubiecti ſui principia cōſiderare: veꝝ eſt tñ ꝙ duplicia eſſe poſſunt pricipia ſubiecti: qꝛ intrinſeca ſbi ꝯiuncta in eſſendo ⁊ extrinſeca: ⁊ prima quidē pricipia ſubiecti debet ſcia cōſiderare inquātū ad eſſe ⁊ eſſentiā ipſoꝝ: ratio aūt huius dicti eſt: ꝙ cū ex talibus principijs integretur eēntia: ⁊ eſſe ſbi: ſi in ſcia ipſoꝝ eēntia ⁊ eſſe nō cognoſceret̃ nō haberet̃ ī ea cognitio de eē ⁊ eēntia ſubi. Et qꝛ ex hac cognitione depēdet cognitio oīuꝫ alioꝝ que de ſubiecto cognoſcūtur: neceſſariū tūc eſſet per talē ſciam cognitionem tradi nō poſſe de ſubo ꝓprio: pricipia vero extrinſeca in tñ ad ſcie tal' cōſiderationē pertinēt: iquātū ad eius ſubiectū tanꝙ principia eius ordināntur. Simpl'r aūt ꝯ ꝫ id ꝙ ſunt: nō eſt neceſſariū ꝙ pertineant ad illius ſcientie conſiderationē.

Ad propoſitum ḡ q̄ ſunt dicta applicādo: dōmē: ꝙ ſi ois motor foret intrīſecus enti mobili: ꝙ eſt ſubiectū phyſie nālis: ita. ſ. ꝙ alicui mobili cōiūctus eſſet in eēndo: ſic oporteret ēt de primo mouēte dicere: ſi eēt forma primi mobilis: vt quidā poſuerūt: neceſſariū tūc eēt ꝙ in phya naturali cōſideret̃ ēꝫ quātū ad ſuam eſſentiā ⁊ eſſe. Nunc aūt qꝛ ipſum motorem primum ab oī ente mobili ponimus ſeparatū in eſſendo. Neceſſariū quidēꝫ nō eſt: ꝙ ſimpl'r ſm eſſe ⁊ eſſentiā ſuā veniat ad conſiderationē phye nāl: ſed ſolū ſm relōnē ⁊ ordinē ad motū cuius eſt principiū. Et qꝛ ex eſſe ⁊ nā eius dependet eſſe ⁊ nā primi motus: neceſſariū hꝫ nāl' eſſe ⁊ nām eius inueſtigare: nō ſimpl'r: ſed ſol' ſub rōne: que eſt primꝰ motor ⁊ h̄ eſt qd̄ cōmētator ait in. xij. meth. Principiū ſcia le ⁊ finale: ⁊ mouēs nō ſunt tria numero: ſed vnum in ſb̄o: tria rōne. Scdꝫ autē ꝙ eſt mouēs declaratū eſt in ſcientia nāli: ⁊ ꝙ nō eſt in mā: ſed ſm cōcedit h̄ ſcia. ſ. prima phya: ꝙ h̄ mouēs nō eſt in mā declarat ꝙ eſt forma ⁊ finis iſtius ſenſibil' ſb̄et nō in eo ꝙ eſt ſenſibil': ſꝫ in eo ꝙ eſt ens: patet igit̃ ex hijs qd dicēdū ſit ad qōnē ⁊ cūcta probā. Intētio ēt phi: nō eſt in hoc loco: ꝙ nullo modo iſte motor ſit de ꝯſideratiōe nālis: ſed ſol' ꝙ nō vēiat ad ꝯſiderationē ei⁹ ſꝫ ſuū eē ⁊ ſuā eēntiā ſimpl'r.

Eſt autem hic diligēter attēdendū ꝙ qꝛ primus motor eſt primum ens: ⁊ prima cā oīs entis nō pōt demōſtrari eſſe ꝑ priora: ſed ſol' per poſteriora: que ſunt effectus eius: ⁊ ſic nāl' ꝓcedit ꝑ motū ad demōſtrādū ipꝫ eſſe: verū aūt ſol' per viā motus habeat iſtud demōſtrari: vt ſic cogamur ponere ꝙ h̄ ꝓbatio pertineat ad nālem tm̄: ſicut ſenſit cōmentator: aut ēt demōſtrari poſſit: ⁊ ꝑ alios effectus q ſūt directe de cōſideratione meth. alibi hꝫ declarari.

ℭ Textus.

ℭ Et penitus reddendum propter quid ⁊c.

ℭ Qō quarta.

Quarto poſſꝫ aliquis dubitare vtꝝ veꝝ ſit ꝙ ex aliquo agēte ſequatur actū neceſſario: vt innuitur in littera: ⁊ reſtringat̃ qd̄ ad agētia eterna verū habeat in eis veritatē: ⁊ videt̃ ꝙ ſic. Naꝫ h̄ ita dicit cōmētator de generibus entium eſt ꝙ ex agēte ſeqtur actum neceſſario: ⁊ h̄ eſt in rebus eternis: ⁊ ꝙ ex agēte ſeqtur actū i maiori parte: ⁊ h̄ eſt in rebus gñabilibus ⁊ corruptibilibus. ℭ In contrariū aūt eſt: qꝛ tunc cogeremur ponere primā cām neceſſario producere oia que producit: ꝙ non concedimus.

Ad intelligentiam igr̄ hui⁹ qōnis ꝯſiderādū eſt ꝙ opinio quorūdā fuit oia agētia eterna agere de neceſſitate nature: ⁊ nō libera volūtate: ꝙ opinionē: dominꝰ Alber. in li. de cauſis ꝓphetico attribuit inducēs ad id plures rōnes. Et ſm hāc opinionē: veꝝ eēt ꝙ ex agentibus eternis immobilibus ꝓuenit actuꝫ neceſſario. Non enim agere poſſent: ſm hāc ꝑōnē: in materiam in ſubam tranſmutabilem immediate: ſed ſol' in corpora eterna ſemper quantū de ſe eſt vniformiter ad ipſoꝝ actionē recipiēdā ſe hñtia: vñ rōne mā̄e n̄ poſſet ipediri ꝓuentus eius ⁊ ꝙ imediate ex eis prouenirret. Ex agentibus autem eternis mobilibus que inueniūtur: i mām generabiliū immediate trāſmutare: hñ inueniūtur: neceſſario aliqua actu prouenire: ſed non oia ſicut poſtea patebit. ℭ Primo aūt vidēdū eſt vtruꝫ veꝝ ſit ꝙ agētia eterna immobilia nō agant libera volūtate: ſed nāli neceſſitate: qꝛ ſine hui⁹ declaratione nō poſſet videri deſtructio illius ꝯñie: qua dicit̃ ꝙ ex eis prouenit actum neceſſario.

Ad eius ergo intelligentiā cōſiderandū eſt: ꝙ agens voluntariū: agit per formā apprehēſam: ⁊ quia dñium ſui act⁹ hꝫ nō terminat̃ inquātū huius ab aliquo agēte: ſed determinat ſeipſum ad agendū: agens aūt nāle: agit per formā nālem: ꝙ. ſ. accipit ab alio: ab eo a quo determinatā accipit nām determinatur ēt ad agendū determinatā actionē. Et quēadmodū dñium nō hꝫ ſupra propriā nām: ſupra eius immutationē: ſic ēt dñium nō hꝫ ſupra actionem: nec reſpectu eius hꝫ ꝙ ſit liberꝫ: ſed de neceſſitate ipſum agit: ſi nō impedit̃. ℭ Differunt ergo quātū ad preſens ſpectat in duobus agēs voluntarium ab agente nāli: qꝛ in principio ⁊ in modo actionis. Agit enim ipſum per formam apphenſam: ⁊ agit libere: qꝛ cū dñiuꝫ ſui actus hēat liberꝫ eē in agendo ſuerit. Agēs aūt naturale: ⁊ agit per formaꝫ nālēꝫ: ⁊ agit neceſſario ſi nō impediatur: ita ꝙ nō agere non poteſt. ℭ Ad propoſitū igitur iſta applicādo: ſi agētia eterna

ꝛ immobilia de neceſſitate naturali agūt: et ſit inquā-
tum huiꝰ: nō volūtaria: ſed naturalia agentia: ꝛ agēt
per formā ſuam naturalem: ꝛ quia ſunt ſimplices for
me in eſſentia: neceſſarium erit ꝙ ipſa eſſentia naturalꝭ
ꝛ propria ipſorum ſit eis primū principium agendi ta
lē actionem. Ex hoc aūt cōſequit̄ de neceſſitate: ſaluata
ſententia phi: ꝙ effectꝰ immediate ꝓueniens ab eis nō
ſit forma in mā: nec aliquid cōpoſitū ex materia ꝛ forā
qꝛ ſicut ipſe dicit in. vij. metb. forma in materia non fa
cit proximo niſi agens in materia. Oportet enī agens
proximū: vt dicit ibi: ſimile eſſe generātis. Erit igit̄ ef
fectus immediate prouenientis a talibus agentibus for
ma per ſe ſubſiſtens ab omni materia ſeparata. ¶ Vl-
terius etiam conſiderandū eſt ꝙ talis forma erit equa-
lis perfectionis cū agente: agit enim agens naturale
per vltimū perfectionis ſue actionem naturalem ſibi
propriam. Et qꝛ id ꝙ agenti eſt ratio agendi: eſt etiā ſi-
bi ratio aſſimilandi ſibi proprium effectum: ſicut vlti-
mū perfectionis agentis naturalis eſt ei ratio agendi:
ſicut etiā illud vltimū ſibi erit ratio aſſimilādi: ꝛ in eo
ſibi ſimilem produceret effectū: niſi hoc tollatur ratione
materie non potētis tam perfectā ſſīitudinē recipere: ſi-
cut contingit in productione muli ab equo: ꝛ in produ-
ctione iſtoꝝ inferioꝝ a corpore celeſti: ꝙ nō cōtingeret
ſi mā tam perfectam ſimilitudinem recipere valeret.
Nam tm̄ agens imprimit in paſſum: cū agit de neceſſi
tate naturali: quātū eſt id quo agens agit: ſi poſſit mā
ſubiecta actiōi hoc recipe: cōſiſtz ē āt ꝙ ſtāte pōne ſupradi
cta: actioni nāli ſupradictoꝝ agentiū nō ſupponit̄ mā
qꝛ formā ſine materia produceret: vnde non poterit ali
quid dari per ꝙ poſſit talis effectꝰ impediri: ne ꝓueni
at ad perfectam ſui agentis ſimilitudinē accipiendā:
ꝛ per cōſequens eſſe poterit ꝛ erit ſecū in vno ꝛ eodem
perfectionis gradu: ꝛ ſic plures tales forme ſeparate eſ
ſent eiuſdem ſpeciei: ꝙ eſt impoſſibile etiā ſm Ariſt. nō
ſol āt hoc ꝯſequeretur: ſed ēt ꝙ omnes eſſent dij: qꝛ ſi pri-
mum agens eternū ꝙ eſt deus ageret de neceſſitate na
turali: tunc ſicut ipſum eſt eſſe infinitum omnis perfe-
ctionis contentiuū cōplementum ſit vt apparet ex dedu
ctione facta: effectus ſuus vnicus: ꝛ immediatus: quia
immediate plures producere non poſſet: qꝛ eſſet eſſe in-
finitū omnis perfectionis cōtentiuū: ꝛ effectus etiam
iſtius propꝛiꝰ ſe ſimiliter haberet: ꝛ ſic a prima ad vlti
mā formā ꝓcedēdo omnes eſſent equales ꝛ infinite in
perfectione: ꝛ omnes eſſent dij. Imo vt verius loq̄mur
nulla eſſet deus: qꝛ deo nihil equari poteſt in perfectio-
ne: ſorma etiā infinita in perfectione eſſe non poteſt: ni
ſi tantū vna: apparet igitur ꝙ irrationabile ſit pone-
re: ꝙ iſta agentia ꝛ immobilia agant de neceſſitate na
ture: ꝛ nō libera voluntate. Et qꝛ ab agente voluntario
nō prouenit actum neceſſario: apparet euidēter ꝙ in ta
libus agētibus non hꝫ ꝓprietatem aſſumpta propoſi-
tio cōmentatoris. ¶ In agentibus vero eternis ꝛ mo
bilibus: que bene agūt de neceſſitate: hꝫ illa propoſitio
veritatē forte quātū ad aliqd: ſed nō quātū ad oia. Nā
quāuis aliquod aial ex putrefactione generatū proue
niat ex actione vlis agentis: non tamen neceſſario pro
uenit ex eo: qꝛ poteſt eius productio impediri per mate-
rie diſpoſitionem: vel aliud conſimile: verū eſt tm̄: ꝙ ſol
ſemper neceſſario illuminat partem corporis: ſibi pre
ſentem: vel corpus ſibi obiectum: ꝛ alia etiam huic ſimi
lia poſſent ex actiōe aliū corpoꝝ de neceſſitate ꝓuenire.

Eſt autem ſciendum ꝙ commētat. libenter excuſarem: niſi ſua dicta repugnarent verita
ti: ſed ipſe ſua verba ſic ordinauit ꝙ clare in multis nō
poteſt ſua opinio videri. Ponit enī in multis locis ꝙ
ſub e ſeparate plures non poſſunt eſſe eiuſdē ſpeciei: cu
ius tamen contrariū videtur ſentire in ſcdo celi ꝛ mun
di: vbi oſtenſo corpora celeſtia eſſe eiuſdē ſpeciei: ſtatī
adiecit: ſi tm̄ debemus intelligere ea eſſe conuenientia
in ſpē ſm prius ꝛ poſterius: non ſm vniuocationem: ꝛ
ideo natura cuiuſlibet indiuidui eorū ē alia a natura
alterius: aliquo modo: ꝛ nature etiā que mouēt ea ſūt
ꝯuenientes: habere cōuenientiā: ꝛ diuerſe habere diuerſi
tatem. In ſcdo meth. etiam dicit ꝙ omnia habent eſ-
ſe ꝛ veritatē a pma cā. In. xij. vero dicit ꝙ in ſbſtātijs
ſeparatis: nō eſt aliqua cauſalitas vnius ad aliud: niſi
qualꝭ eſt itelligi: vel ad intellectū. Et ſic p iſta ſua dicta
videtur cōcedere ꝛ etiam negare incōuenientia illa que
concluſimus: verūtamen eſt ſm veritatem: ꝙ nec ea po
teſt concedere ſtante phya Ariſt. nec ipſa poteſt fugere
ſtātibus poſitionibus ſuis: ſicut alibi habet diffuſe de-
clarari. Ad preſens aūt ſufficiant que dicta ſunt: preci
pue qꝛ iſta materia magis directe cadit alibi.

¶ Textus.

¶ Dicendum quidem igitur primum: qm̄ nā coꝝ ꝛc.

¶ Lectio. xij. ¶ Qō prima.

HIc primo poſſet eſſe dubium i quō āntiqui naturales ponuntur omnia reduxiſſe in cauſam ma-
terialē: ꝛ in materie neceſſitatem: videtur
enim ꝙ hoc non habeat veritatem. Nā calor
ad ꝙ producebant ꝙ prouenit a calor: magis habet rō-
nem agentis ꝙ materie. Itē materia cū ſit ens in potē
tia: ꝛ pura potentia non ſit ratio ꝛ principium agendi
nō debuerūt in ipſa actionem aliquam reducere.

Ad iſtam queſtionē dicendū eſt ꝙ for-
ma eſt ratio ꝛ principium eſſendi: ipſi enti: finis ſm ve
ritatem eſt ratio ꝛ principiū agendi cuilibet agenti: vi
demus autem ꝙ quia forma eſt ratio ꝛ principium eſ
ſendi: ſubtracta omni forma: ſubtrahitur de neceſſita-
te omne ens: igitur ſimiliter oportet ꝙ ſubtracta inten
tione omnis finis: ſubtrahatur omnis ratio agendi: ꝛ
per conſequens omnis actio ꝛ oē agens. Quia igit̄ iſti
phyloſophi antiqui in naturalibus omnem intentio-
nem finis ſubtraxerunt: neceſſarium eſt eos etiam om
ne agens naturale ſubtraxiſſe. Quod ſi aliquod pone-
bant negando omnem finem: hoc non procedebat niſi ex
proprie vocis ignorantia. ¶ Quod ſi aliquis dicat eos
poſuiſſe agentia illa preter intētionem eſſe agentia per
accidens: apparet ſtatim ꝙ per hoc non poſſunt excuſari
Nam id ꝙ eſt per accidens poſterius eſt eo ꝙ eſt per
ſe: poſterius autem tollitur: ſi tollatur quod eſt primum
vnde ſublato agente per ſe: neceſſarium eſt ꝙ agēs per
accidens tollatur: vnde apparet ꝙ optime dicit Ariſt.
iſtos in cauſam materialem cūcta reduxiſſe: ꝛ per hoc pa
tet ſolutio ad primum.

Ad ſecundū vero dicendum eſt ꝙ ſm rei veri
tatem: quia ipſa materia eſt potentia paſſiua: ꝛ talꝭ po
tentia non eſt ratio ꝛ principium agendi: ſed tātū pa-
tiendi: in eā debuiſſent non actiones reducere: ſed tan
tum paſſiones.

¶ Qō ſecunda.

SEcundo autē propter hoc ꝙ mo do dictum ē: poſſet du
bitare forte aliquis vtrū aliqua actio poſ
ſit in materiam reduci: videtur enī ꝙ ſic
quia corruptio videtur eſſe quedam actio
ipſius corrumpentis: ꝛ tm̄ propꝛie in mām reducitur.

¶ Ad iſtam

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ nulla actio ꝓprie poteſt in materiā reduci: huiꝰ autem ratio eſt: quia nulla actio poteſt in aliquid reduci: ꝙ nō habeat agendi rationē. Materia autē de ſe nullā agendi rationē habet. Cuiꝰ declaratio eſt: qꝛ cū agere ſit actus ſecūdus: ⁊ ſecūdus actus ꝓſupponat primū. Primus vero actꝰ vel ſit forma vel ſit eēntia: nullo modo poteſt alicui competere ratio agendi ꝙ de ſe nullā formam ⁊ nullū actū eſſe habet. Quia igitur materia de ſe non habet eſſe aliquod in actu: nec etiam aliquā formā: cū ſm rationē ſuā ſit ens tantū in potētia: neceſſarium eſt ꝙ ſibi de ſe non competat ratio aliqua agendi: vnde in ipſam nulla actio reducenda eſt.

Ad argumentū ergo in contrarium dōm eſt: ꝙ ſꝫ rei veritatem ipſa corruptio in materiam reducitur ⁊ non in formam: cuius ratio eſt. Quia cū corruptio ſit progreſſio de eſſe ad nō eſſe: in id ꝓprie reducitur per ꝙ habet res qꝺ poſſit nō eſſe: hoc autē nō habet a forma ſed a materia: forma enim eſt ratio ⁊ principiū eſſendi per rationem autē eſſendi res habet ſolū ꝙ poſſit eſſe: ⁊ non ꝙ poſſit non eſſe. Poſſe igitur non eſſe rei debetur non ex forma: ſed magis ex materia. ¶ Vlterius autem ꝙ materia etiā non eſt ratio corruptibilitatis: ex eo tantum ꝙ eſt quedam potentia ad formā. Per hoc.n. ponit inclinatio ad rationem eſſendi: ⁊ per conſequens ad eſſe: nō autē ad non eſſe: vnde ⁊ in corpore celeſti eſt potentia ad formā: ſed coniuncta forme: nec tñ eſt corpus corruptibile: qꝛ in eius materia non eſt potētia ad ꝑditionem forme. Rō igitur corruptionis ſumitur a materia: non inquantū ponit potentiā ad formā: ſed inquātum ponit potentiā ad ꝑditionē forme: ſicut.n. forma eſt ratio eſſendi: ſic ⁊ ꝑditio forme eſt rō nō eſſendi.

Sed conſiderandum eſt ꝙ materia perditionē forme per ſe: ⁊ ꝓmo: appetere nō poteſt: qꝛ tunc per ſe ⁊ primo appeteret non eſſe ⁊ corruptionem ſuā: ꝙ eſt impoſſibile: ſed appetit dictam perditionem ſcḋario: ⁊ ex conſequenti: appetēdo.ſ. aliam formam: que non poteſt cum alia inſimul in ipſam ſtare. a ꝓmo igitur ad vltimū deducendo ratio corruptionis ſumit a materia: ex eo ꝙ eq̄ immediate eſt in potētia ad plures formas: quas in eadem parte non poteſt inſimul habere: ſed ſucceſſiue tñ. ¶ Quāuis autē ſic corruptio reducatur in materiam: non tñ propter hoc dōm eſt ꝙ actio reducit in ipſam: qꝛ corruptio non eſt actio ꝓprie: ſed paſſio: qꝛ per actionem aliquid ponitur in ſuſceptiuo: per corruptionem vero actus in ipſo nō ponitur ſed tollit. ¶ Sed nūc ſtatim dubitatio occurrit de effectibꝰ caſualibꝰ: qui dicū cōſueuerūt contingere ꝑꝑ materie neceſſitatē: ſed hoc non tollit veritatem ſupra declaratā. Non enī tales effectus dicūtur propter materiam contingere: qꝛ ꝓueniant ex actione aliqua progrediente a materia: qꝛ a materia: vt dictum eſt: nulla actio progredit: ſꝫ dicūtur eſſe ex neceſſitate materie: qꝛ ꝑꝑ aliquā diſpōnē: vel ſuꝑfluitatis in materia: vel diminutionis: vel alicuius taliū impeditur actio agētis: ne finē intētū ſub oīmoda ꝑfectiōe ꝯſequat: vñ ꝑꝑ hoc nō cogimur ponere mãꝫ agētē: ſꝫ actionē agētis tñ ipeditam ex ipedimētudine mãe. ¶ Qōq̄rta.

Quarto poſſet aliquis dubitare verū dicendū ſit formā pertinere ex neceſſitate materie: videt.n. ꝙ ſic: qꝛ ad diſpōnem mãlem mãm neceſſitātē: ſequit de neceſſitate forma: ⁊ diuerſas diſpoſitiones materie forme diuerſe ꝯſecūtur: videt ergo ſꝫ hoc ꝙ forma ſit ꝯñs nãꝫ materie.

Ad iſtam qōnem dōꝫ eſt ꝙ forma nō ſeqt nãꝫ mãe neceſſario. Hoc autē pōt dupl'r declarari. Et prima qḋē declaratio ſumit ex cōparatione formaꝝ naturalium ad formas mathematicas: forma.n. que ſequit naturā entis ſibi non dicit ſibi dari: vt ipſuꝫ ſit nobilius: ſicut apparet de forma mathematica. Non enim dicimus ꝙ linee exeuntes a centro circuli ad peryferiam ſunt equales: qꝛ circulo ſit nobilius: ſed ſolū hoc iō eſt: qꝛ ad naturā circuli hoc ſequitur de neceſſitate. Siliter etiā nō dicimꝰ ꝙ triāgulus hꝫ tres angulos eq̄les.d. rectis: qꝛ ipſi ſit nobilius ⁊ melius: ſed hoc hꝫ: qꝛ cōſequit de neceſſitate nãm propriā ipſius. Sic igr̄ manifeſtū eſt ꝙ in formis mathemathicis: que ſecunt naturā ſbi neceſſario non inuenit nobilius: hoc autē inuenit in formis naturalibus: videmus.n. ꝙ perfectis aialibus melius eſt habere aiaꝫ tactiuā i qua poſſint ꝯtraria corrūpentia diſcernere: ꝙ nō habere. Quia igitur i formis mathematicis: ex eo ꝙ ſbi naturā conſecūtur neceſſario: nō inuenit melius ⁊ dignius: hoc autē non inuenit in formis naturalibus: poſſumus per hoc euidēter cōcludere: ꝙ forme naturales nō cōſecūtur materie naturā neceſſario. ¶ Scḋa autē declaratio ſumit ex operatione formarū ſubſtātialiū ad ipſas diſpoſitiones: quas ponūt in materia. Dictū eſt.n. ſupra in qōne ꝙ ad diuerſas diſpoſitiones materiā neceſſitātes: ſecūtur in materia diuerſe forme: ⁊ nō ſolū hoc: ſed etiā materia diuerſificationem accipit: ſi igit oſtendere poſſumus ꝙ illaꝝ diuerſarū diſpōnū cauſa ſit magis forma q̄ꝫ materia: ſtatim oſtenſum erit ꝙ materia ⁊ materie diuerſitas magis conſequit formā ⁊ diuerſitatē eius ꝙ ecōuerſo. Illud autē de facili apparet. Cū.n. ille diſpōnes ſint accidentia: ⁊ ſubſtantia ſit cauſa accidentiū. Neceſſariū eſt ꝙ tales diſpōnes ſbaꝫ ſubiecti cōſequant. Et qꝛ ipſe in diuerſis ſunt diuerſe: neceſſariū eſt ꝙ cōſequant ſubſtātialē rōnē eius: per ꝙ ipſa ſubſtantialiter diuerſificat in diuerſis: hoc autē nō fit per materiā: ſed per ſubſtātialē formā. Mã enim eſt vna per eſſentiā omniū generabilium: forme ꝓo in eis ſunt eſſentialiter diuerſe: vnde euidenter ꝯcludit ꝙ nō mãm: ſed formā ille diſpōnes cōſecūtur: ⁊ per ꝯñs nō forma ⁊ diuerſitas formaꝝ ſequitur materiā ⁊ diuerſitatē eius: ſed magis econuerſo. Et ꝓpterea cōmētator dicit in ſecūdo de aīa: ꝙ melius eſt epiſtimare ꝙ cauſa i diuerſitate mãe eſt diuerſitas formaꝝ: nō ꝙ diuerſitas mãe ſit cā in diuerſitate formaꝝ ⁊ per hoc patet reſponſio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Sed impoſſibile eſt iſta hunc habere modum ⁊c.

¶ Lectio.xij. ¶ Qō prima.

Hic primo queri poſſet: verum neceſſarium ſit ponere ꝙ natura agat propter aliquid: videtur enim ꝙ non: qꝛ de neceſſitate agit natura qcquid agit: vnde videt ꝙ magis ſit dicendū ipſaꝫ agere pro eo ꝙ nō agere non pōt: q̄ꝫ ꝙ agat propter finem aſſequendum.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ neceſſariū eſt ponere ꝙ natura agat ꝑꝑ aliqḋ. Hoc autē primo poſſumus ex eo declarare ꝙ finis eſt ratio agendi: ⁊ ideo ſubtracto fine: in rebꝰ naturalibꝰ: ſubtraheret de neceſſitate actio agētis. Quia ergo agētia per ſe: ⁊ etiā per accñs: inuenimus in rebus naturalibꝰ: neceſſariū eſt ꝯcedere ꝙ ipſa natura agat ꝑꝑ aliqḋ. Sed hoc oſtēſio magis diffuſe fiet

ſupra declarata: hāc etiā rōnē tāgit in p̄cedēti lectione cōmētator. d. ꝙ qui nō cōcedit naturā agere ꝑ aliqd negat principiū finale: ⁊ negat materiā eſſe ꝑ formā ex quo ſequit ipſum negare agēs. Generās. n. nō generat: niſi ꝑ aliqd. ℂ Scdo aūt poſſumus idē declarare ex habitudine inſtr̄alis agētis ad agēs principale. Ad cuius intelligētiā ꝯſiderādū eſt: ꝙ cū inſtr̄m non agat niſi ab alio motum: actio ⁊ motio inſtr̄i tota principalr̄: ⁊ maxime attribuit̄ p̄cipali agenti. Si ergo actio inſtrumēti dicat̄ fruſtra fieri: ⁊ nō ꝑ alicuiꝰ finis intentionē cū ipſa: ſicut dictū eſt: agēti primario maxime tribuat̄: ſequet̄ neceſſario agēs principale ſeu motorē inſtrumēti agere abſq̄ illius finis intētione. Quēadmodum ſi ſectio progrediēs a ſerra dicat̄ non fieri ꝑ aliqd: neceſſariū erit cōcedere ꝙ ipſe ſecās: qui mouet ſerrā ad ſecādū: preter itētionē faciat iſtud totū. Hūc aūt ita eſt: ꝙ nā tota eſt inſtr̄m intelligentie. Sicut. n. dicit Simplicius in cōmento celi ⁊ mūdi. Nā nō ex̄ns ante mobil̄ aliunde mota mouet: ꝑ ꝙ nihil magis mouere ꝙ moueri dicet̄ vtiq̄. Mouēs aūt motū inſtr̄m eſt motoris nō moti: a quo ipſum mouet̄. Eſt aūt intelligētia mouēs nō motū a quo tota mouet̄ nā. Eſt igit̄ natura intelligētie inſtr̄z: ⁊ opus nāe eſt intelligētie tribuēdū. Unde ⁊ cōmētator dicit ꝙ opus nāe videt̄ eē opꝰ itelligētie. Si ergo dicat̄ opus ⁊ actio nāe nō eſſe ꝑ aliqd: neceſſariū erit ꝯcedere ipſā intelligētiā a q̄ tota natura mouet̄: nō agere ex itētione. Eo igit̄ ipſo quo oēs ꝯcedūt itelligētiā agere ex itētiōe: neceſſariū hn̄t ꝯcedere nām ēt: q̄ē iſtrumentū ipſum agere propter aliquid.

Et propter iſtam rónem

dicit commētator in h lib. ꝙ niſi h conceſſerit diuinus non poterit ꝓbare ꝙ deus hȝ ſollicitudinē circa ea que ſunt h: pro tāto etiā dicit Tho. videt̄ ꝙ iſta qō valeat ad qōnē de ꝓuidētia. ℂ Tertio aūt idem declarari pōt ex eo ꝙ ſupra dictū fuit in nālibus melius ⁊ digniꝰ inueniri. Sicut. n. albius dicit̄ ꝙ propinquius eſt albo ſimplr̄ ⁊ maxime: ſic etiā ⁊ id in quolibet gn̄e dr̄ meliꝰ ꝙ ꝓximiꝰ eſt ei q̄ eſt aptū in gn̄e illo. Bonū aūt ⁊ optimū eſt finis: vnde manifeſtū eſt ꝙ meliꝰ nō dr̄ in nālibꝰ: niſi ſolūmō ꝑ finē: ⁊ ꝓpterea cōmētator dicit ꝙ nobilitas nō accidit forme: niſi ſm ꝙ eſt finis. Eo igit̄ ipſo ꝙ meliꝰ ⁊ dignius inuenit̄ in nālibus: neceſſariū hēmus ꝯcedere ipſam nām nō facere ꝙ facit: ꝑ neceſſitatē materie: ſed magis ꝑ intentionē alicuius finis. Et h eſt ꝙ dicit cōmentator in libro iſto ꝙ animalia terreſtria: ſi nā nō intendiſſet cuſtodiā: deberet dſcendere in eis pars teſtea: vt pote: q2 grauior eſt: ⁊ grauia quātū eſt de neceſſitate mãe debent ceteris ſubſidere. ℂ Quarto aūt pōt hoc idē ēt declarari ex habitudine entis nālis ad eē. Actus. n. eſſendi eſt bonū ⁊ perfectio oiū exiſtentiū. Inclinat̄ aūt vnūqdq̄ in perfectionē ⁊ bonitatē ſuā. Et q2 talis inclinatio dr̄ appetitus: ꝯſequitur ꝙ vnūquodq̄ appetat eſſe ſuū: ⁊ in ipſo eſſe ſibi debito conſeruari. Et que poſſunt quidem perpetuari in indiuiduo: deſiderāt naturali neceſſitate in indiuiduo perpetuo cōſeruari. Que autem in indiuiduo perpetuari nō poſſunt: appetūt perpetuari in ſpecie: ex tali aūt appetitu ⁊ inclinatione hn̄t nālia agētia ꝙ ꝓducant ſibi ſilia in ſpecie. Sine h enim in ſpecie perpetuari nō poſſent. Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ ꝑ appetitū ⁊ deſideriū boni agūt agentia nālia: hāc aūt rōnē tangit cōmētator in ſcdo de aīa: vbi dicit: ſollicitudo diuia cū nō potuit facere generabile permanere ſm indiuiduū: miſerata eſt in dādo ei virtutē qua pōt ꝑmanere in ſpecie: ⁊ pꝫ iſta: oīa ingt deſiderāt ꝑmanētiā ſempiternā: ⁊ mouet̄ ergo ipſaꝫ ſꝫ ꝙ innatū eſt nāe eoꝝ ad recipiēdū. Et ꝑ hūc finē agunt oīa entia que agūt naturaliter.

Ad argumentum

ergo in cōtrarium dicendū eſt: ꝙ nō obſtante h ꝙ nā agit de neceſſitate: ad h natura agit ꝑ aliqd: vt infra: ſi deus voluerit: oſtendetur.

Qō ſcda.

Secundo

poſſet eſſe dubiū: vtrū ſit veꝝ: ꝙ oia que ſiūt fiant a caſu: vel ꝑ finē: videtur. n. ꝙ nō: q2 ea que ſiūt a caſu ſunt ꝯtigētia in paucioribus. Sunt aūt plurima nō in paucioribus: ſed frequēter: imo etiā equaliter ꝯtingentia cū illis que ſiūt: nec per ſe intēta: nec tn̄ ipſa per ſe: ſed per accn̄s intēdūtur: quēadmodum corruptio per accidēs eſt intenta: ⁊ tn̄ ſemper cū ipſa generatione ꝯtingit: q2 generatio vnius eſt corruptio alterius: ⁊ q2 ea que frequēter ꝯtingūt: nō veniūt a caſu: vt predictū eſt: concludit̄ ꝙ nō ſit veꝝ oia q̄ ſiūt: aut fieri a caſu: aut ꝑ finē.

Ad iſtam qónem

dicūt aliqui: ꝙ ſuppoſito nām ꝑ finē agere: triplicē effectuū cāꝫ aſſignare poſſumꝰ q2 finē caſum ⁊ neceſſitatem mãe. Si aūt nā nō ageret propter aliquid: vel nihil fieret: vel qcquid fieret eſſet caſuale. ℂ Sed quāuis ꝙ ſcdo dicit̄ veritatē hēat: vt ſupra declarauimus: imo etiā ſimpliciter verū eſt ꝙ omnino nihil fieret actione naturali: ſi nā propter aliquid nō ageret: quātū tn̄ ad propoſitā qōnem ſpectat non cogimur ꝓpōnem prius poſitam aſſumere. Omnia enī que fiunt: aut raro eueniūt: aut nō raro: ſed ſemper vel frequēter. Quod ſi raro eueniant: ⁊ per ordinē ad cām: tūc neceſſario eueniūt a caſu. Si aūt eueniāt ſemꝑ vel frequēter: tūc aut erūt propter ſe intenta: aut de neceſſitate ꝓpter aliud. Et quocūq̄ iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ dicat̄ ipſa dicētur propter finē fieri: aut. ſ. q2 ipſa met ſunt fines: vt pote: ſi fuerit per ſe intēta: aut q2 ꝑ id intendūtur ⁊ ſiūt ꝙ eſt finis. Ita ꝙ ſꝫ viā iſtā abſq̄ nulla alia verboꝝ multiplicatione dicere haberemus: ꝙ oia q̄ fiunt aut caſu ſiūt aut propter finem.

Ad argumentum

ergo in contrarium dōm eſt ꝙ quāuis corruptio nō ſit ꝑ ſe intēta: nō tamen ideo ſequit̄ ꝙ non fiat propter finē. Quia ⁊ illa que propter finē ſiūt nō ſunt propter ſe intenta: ſed magis propter aliud. Et corruptio quidē vnius intendit̄ propter generationē ⁊ eſſe alterius. Et q2 h eſſe finis eſt: apparet ꝙ corruptio eſt de his que fiunt propter finem.

ℂ Textus.

ℂ Omnino aūt ars alia qdē ꝑficit: qō nā nō pt̄ operari.

ℂ Qō tertia.

Tertio

poſſet eſſe dubiū: vtrum ars perficiat nām: ⁊ videt̄ ꝙ nō: q2 perfectio nālis tota per ꝓncipia naturalia habet̄: cū nā non deficiat in neceſſariis. Ars aūt nō eſt de numero talium ꝓncipiorum. Igitur nec debet eſſe de numero perficientium naturam.

Ad iſtam qónem

dōꝫ eſt ꝙ ars perficere habet nām quodāmodo: cuius declaratio eſt: q2 talis habitudo dꝫ eſſe forme artis ad nām nālē: qualis eſt habitudo artis ad itellectū: in quo eſt: vt in ſubo: qui qdē intellectus potētia quedā nālis eſt. Ars aūt ad intellectū ſic ſe hꝫ: ꝙ eſt q̄dā perfectio ipſius. Perficit̄ aūt intellectus ſciētijs ⁊ artibꝰ: cū per artes ⁊ ſciētias potentialitas eius ad actū reducat̄. Igit̄ ꝯſilimodo dicere debemus

debemus q forma artis ipreſſa in mā ſit ꝗdā ꝑfectio ipſius. Eſt.n.oīno rōnabilis iſta ꝯña: vt vȝ dicamus: q ſicut forma artis expreſſa in mēte artificis perficit eiꝰ intellectū: ſic etiā forma artis ipreſſa in mā perficit ſuū ꝓpriū ſubm. Nā ꝛ per ipſam h ſbm reducit̃ de potentia in actum. ¶ Ad argumētum ergo in cōtrariuȝ dōm eſt q ꝑfectio nālis per ꝑncipia nālia hētur. Sed ꝑfectio artis eſt ꝑfectio ſuꝑaddita ꝑfectiōi nāli: ꝛ idcirco ſi nō hētur per nālia ꝑncipia: nō dȝ eſſe mirum.

Eſt autem

h ꝯſiderandū q eſt ꝗdā perfectio ad quā ꝯtiga pōt per actionē actiuaꝝ ꝛ paſſiuaꝝ qualitatū: ꝛ tale perfectionem nō ſol' ars: ſed ēt nā pōt facere: ſicut pȝ de perfectione ſanitatis. Quedā vero eſt alia mãe perfectio: ad quā pertingi nō pōt per actionē dictaꝝ qualitatū: ſicut pȝ de perfectione domus. Et q2 natura nihil efficit: niſi mediante dictarum qualitatū actione: ideo tales perfectiones ars potest inducere ꝛ non natura.

¶ Textus.

¶ Peccatū aūt fit: ꝛ in his que ſunt ſm artem ꝛc.

¶ Lcō.xiiij. ¶ Qō prima.

Hec primo

poſſet eſſe dubiū vtꝝ ex monſtris in natura ꝯtingētibus argui poſſit nām ipſam ꝓpter aliqd nō agere: videt̃.n.q ſic: q2 talia mōſtra nō fiūt ꝓpter aliqd: ꝛ tñ conſtat q ex actione ꝓueniunt nāe: ergo videt̃ per talia monſtra poſſe optime oſtēdi q natura nō agat propter aliquid.

Ad iſtam qōnem

dōm eſt: q non ſolū ex talibus mōſtris: nō pōt demōſtrari naturā nō agere ꝓpter aliquid: ſed etiam ex ipſis euidentiſſime oñdit̃ ꝯtrariuȝ.

Ubi conſiderandum eſt

q2 pōt ꝯtingere pctm in actione agentis cuiuſcūq;: ſiue intelligētialis: ſiue nālis: h autem videri poteſt: ſi conſiderat̃ qd per peccatū importet̃. Nō.n. importat niſi quēdam ordinis ꝛ rectitudinis defectū: pōt autem cē cauſatū a rectitudine aliqualiter deficere: q2 cum nō ſit eſſentialr̃ regula: ꝛ rectitudo ipſa: non habȝ ad cāȝ neceſſariā oīno habitudinē. Sed ꝑma cā: q2 eēntialr̃ regula: ꝛ rectitudo eſt: ſicut ipſi ſibi deficere nō pt: ſic ēt nō pt cadere a rectitudine: eſt igit̃ ſic dōm: q q̄cqd non eſt eſſentialr̃ ipſa regula ſue actionis: pōt pati in ſua actione defectū rectitudinis: nihil aūt creatū eſt eſſentialr̃ regula operationis ſue: vnde mãifeſtū eſt: q omne creatū pōt defectuȝ rectitudinis pati in actione ſua: ꝛ per ꝯñs pōt oīs creatura alicui peccato ſubiacere: ſola autem prima cā nō poteſt pati aliquod pctm: q2 quãuis id q nō eſt ipſa rectitudo: ſed rectitudinē ꝑticipat ab alio poſſit defectū rectitudinis habere: ip̃i tñ rectitudini nihil pōt de rectitudine deficere: ꝛ ꝑma cauſa: vt iā diximus: eſt eſſentialiter ipſa rectitudo. ¶ Eſt aūt ꝛ alia ſpecialis cā: ꝓpter quā in nālibus poteſt ꝯtingere talis rectitudinis defectus: que pōt eē duplex: vna quaruȝ eſt ipſum materie impedimētum. Nam quãuis forma in agentē nāli perfectio ſit ſub debita rectitudine: ſi tñ materia non fuerit vſquequaq; ꝯueniēs ad eius rectitudinē recipiendā: nec fuerit perfecte ſubiecta diuino agēti: recipiet̃ forma in ip̃a ſub aliquo defectu dicte rectitudinis: q2 receptum eſt in recipiēte per modū recipientis: ꝛ non per modū recepti: quēadmodū etiā: ꝛ ſi forma regule in mēte artificis ſit recta: i ligno tñ tortuoſa nō pōt recipi ſine aliquo rectitudinis defectu. Alia cauſa ſumit̃ ex aliquo defectu in ꝑncipio actiuo. Nā menſuratur ꝯditio actionis: ꝛ per ꝯditionem eius: q2 eſt ratio ꝛ principium agendi: ꝛ ꝓpterea ſi in principio actiuo ſit defectus: erit defectus aliquis etiā in actione eiꝰ quēadmodum ſi calor: quo mediante virtus formatiua mōȝ trāſmutat in generatione aīalis fuerit debilis: inuenit̃ in aīali genito eē aliqs defectus: ꝛ eſt ſimile in agente artificiali: ſi.n. medicus nō perfecte: ſed defectiue artē medicine hēat: inuenit̃ deficere ꝛ peccare in curādo. His igitur viſis pȝ de facili q ex talibꝰ peccatis poſſumus arguere q nā agere dȝ ꝓpter aliqd. Dictuȝ eſt enim q pctm importat ordinis ꝛ rectitudinis defectuȝ talis aūt ordo ꝛ rectitudo nō importat niſi certā ꝛ cōuenientē habitudinē ad aliqd determinatum. Si ergo ꝛ actio nature nō haberet ad aliqd determinatuȝ certaȝ habitudinē: non haberet determinatū ordinē ꝛ rectitudinē: nec per ꝯñs ꝯueniētiuȝ ex actione eius vnū plus q reliquū rectū ꝛ ordinatū diceret̃: eo igitur ip̃o q peccatū eſt in opibꝰ nature: ꝛ pctm defectū iportat ꝯuenientis habitudinis ad aliqd: neceſſe eſt nature actionē ad aliqd certā cōuenientem habitudineȝ habere: q nihil aliud eſt: q ꝓpter aliquid naturam agere.

Ad argumentuȝ

ergo in contrarium dōm eſt: q lȝ peccata nō fiant a natura: vt intenta: nō tñ aliunde peccata dñr: niſi q2 receſſum ponūt ab intento: verum magis tale argumētū oppoſitū ꝯcludit q ꝓpoſitum.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet

aliquis querere vtrū argumētatio quā facit phs ſit ꝯueniens: qñ dicit: q ſi nā nō agit ꝓpter aliquid: ſicut ꝯtingit eē mōſtrū ex vna parte apparens vnum aīal: ꝛ ex altera apparens aliud: ſic etiā ꝯtingeret quoddā mōſtrū eē ex vna parte apparēs aīal: ꝛ ex altera apparēs arbor. ¶ Poſſet.n. aduerſariꝰ dicere: q maior eſt ꝓximitas aīalis ad aīal: taȝ in mã q etiā in modo generationis: q ſit ꝓximitas aīalis ad arborē: ꝛ idcirco ſi illa cōiungūtur: nō gꝫ h ꝯcludi pōt q etiam aīal ꝛ arbor coniungantur.

Ad iſtam qōnem

dicūt aliqui: q magis ꝛ minus ordinatū attēdit̃ ꝑ reſpectū ad id q eſt regula cūctorū ꝛ q2 h eſt finis: idcirco neceſſariū eſt q ſubtracto fine remaneāt oīa eq̄ ꝯueniētia ꝛ eque ordinata.

Sed quãuis iſte

proceſſus veritateȝ aliquā ꝯtineat: nō tñ vr̃ ſoluere obiectionē factā: lȝ.n. magis ꝛ minus ordinatū attēdit̃ ex reſpectu ad id q ē regula cūctoꝝ: maior tñ cōuenientia: ꝛ maior diuerſitas in mã: nō attēditur: niſi ex ordine ꝛ reſpectu ad mãm. Unde adh videtur ſtare argumētū: q2 ſi aīalia cōicant in mã adinuicē nō aūt cōicāt cū arboribus: poterūt adinuicem coniungi abſq; eo q in plātis qñq; cōiūgant̃. Et idcirco dōm ē q antiqui rōnē de talibꝰ mōſtris nō ide ſumebāt: q ē ꝯuenire in mã: ſed cā totā accipiebāt: ex eo q dicebant nām gꝫ aliqd nō agere. Et ꝯtra h ducitur ꝓcedit argumētatio phi. Nā ſi totā cā gꝫ quā ꝯtigūt h mōſtra i nā eſt: q2 nā nō agit gꝫ aliqd: nulla tūc rō aſſignari poterit: q̄re nō ſit mōſtrū apparēs ex vna pte arbor: ꝛ ex altera aīal: ſicut ſit monſtrū vnū aīal apparens ex parte vna: ꝛ aliud ex alia: precipue cū nec aīal irrōnale: nec plāta ſm eos agat ꝓpter aliquid: ꝛ cū minus ſm veritatē ſit euidēs plāta q aīal propter finē operari.

Dicendū eſt igitur

q ratio phi optia eſt ad ꝯcludēdū iſtis q de talibꝰ mōſtris totā cām aſſumebant ex eo q dicebant naturā propter aliqd non agere.

¶ Textus.
¶ Omnino autem deſtruit ſic dicens que natura ꝛc.
¶ Queſtio tertia.

TErtio poſſet aliquis forte dubitare verum ſcḋ motiuũ antiquoꝝ aliqd ↄcludat: ꝛ videt ꝙ ſic: qꝛ neceſſitas que eſt ex fine eſt neceſſitas ſumpta a poſteriori. Sꝫ antiquoꝝ ratio oſtendebat in naturalibus neceſſitatē eſſe a priori: qꝛ materia ꝛ agens ſunt cauſe priores: ꝛ ſtatim cũ ↄiũgũtur in diſpoſitione illa in qua vnũ eſt natũ agere ꝛ reliquũ pati: ſubſeqtur de neceſſitate actio: igr̃ poterat ratio ↄcludere: vt videt̃: ꝙ neceſſitas naturalis actionis non ex fine: ſed aliunde ſit ſumenda.

Ad iſtam qõnem dõꝫ eſt ꝙ non obſtante eo ꝙ eſt naturaꝫ de neceſſitate agere: opꝫ ipſam operari propter aliquid: finis.n.eſt bonũ: bonũ vero eſt obiectum appetitus. Obiectum autem cuiuſlibet potentie: ſic ipſam determinat: ꝙ neceſſitat eã ad inclinationem in ipſum: quēadmoduꝫ viſibile ſic habet determinare potentiam viſiuam: ꝙ ipſa talis potētia non põt in ipſuꝫ nõ inclinata eſſe. Illud igitur bonũ ꝙ eſt obiectum primũ appetitus cuiuſcũqꝫ: appetitũ ad ſe neceſſario inclinat: ꝛ facit eum ſic ad ſe concurrere cũ impetu: ꝙ ab eo diuertere non poteſt ad aliquid: in quo non reſeruetur ratio ipſius expreſſe aut apparenter. Et qꝛ ipſum agere ad finē eſt ad finē tendere: patet ꝙ quantũcũqꝫ agens naturale de neceſſitate agat: nõ tñ propter h̃ concludi poteſt ꝙ non agat propter aliqd: ſed magis ↄcludendũ eſt ꝙ in ſuũ finē de neceſſitate currat. ¶ Hoc aũt ꝛ de agente naturali maxime manifeſtum eſt: qꝛ non ſeipſum determinat ad finem: ſed ad hunc determinat̃ ab eo: a quo determinatã accipit naturaꝫ. Quod autē nõ ſe determinat ad finem: ſed ad ipſum ab alio determinatur in poteſtate ſua nõ habet diuertitatem ab eo.

Dicendum eſt igitur ad argumentum ꝙ magis concludit ꝓpoſitum noſtrũ ꝙ̃ oppoſituꝫ ſubtracta enim neceſſaria ꝛ vniformi determinatione finis: ſubtrahitur neceſſitas ꝛ vniformitas actionis. Et ſi vniformitas actionis ponit̃: opꝫ ꝙ ponatur vniformitas in fine ꝓprio dico ꝛ nãli ipſi⁹ nãlis actionis.

¶ Textus.
¶ Inconueniens autem eſt non opinari ꝛc.
¶ Queſtio quarta.

QVarto poſſet alicui forte eſſe dubium verum tertium motiuũ antiquorum aliquid ↄ̃cludat: videtur enim ꝙ ſic: quia qui finē non cognoſcit nec inuenitur deliberare ad habendam de fine certitudinem: natura aũt qꝛ cognitione caret: nec finem cognoſcit: nec etiam deliberat in ipſo: vnde non videtur propter finem agere.

Ad iſtam qõnem dõm eſt ꝙ non obſtante hoc ꝙ natura de fine non deliberat: tñ dicere poſſumus naturam ꝓpter finem operari. Huius aũt prima declaratio eſt: ꝙ quantũcũqꝫ de agente principali poni poſſit ꝙ agat ex dliberatiõe: nõ tñ h̃ opꝫ ponere de eius inſtrumento: cum tamen actio inſtrumēti fiat propter aliqd vt ſupra declarauimus. Cũ ergo natura ſit inſtrumentũ intelligētie: quãtũcũqꝫ ipſa natura agat: propter finem: ꝛ ipſa etiam intelligētia deberet: non tñ ꝓpterea opꝫ ponere naturã ex delibe: atione agere. ¶ Secũa autēꝫ declaratio eiuſdē eſt: qꝛ agens nõ indiget deliberatione: niſi qñ finis non eſt certus ꝛ determinatus. Sed finis ad quē tendit actio nature certus ꝛ determinat⁹ eſt. Nõ igitur ad agendum propter finem natura indiget deliberatione. Unde ex eo ꝙ natura non deliberat ꝛ ſemper idem facit: niſi aliquid impediat: nõ eſt ↄcludēdum ꝙ ipſa nõ agat ꝓpter finem: ſed magis ꝙ agat propter finem certum ꝛ determinatuꝫ. Tertia vero declaratio eiuſdem eſt: quia videmus in agente artificiali: ꝙ tunc tñ deliberatione indiget: cũ non hꝫ perfectã artem: que eſt ratio ꝛ principiũ agēdi. Quemadmodũ qui nõ hꝫ bene arteꝫ ſcribēdi: deliberat de formatione litterarũ: de quaruꝫ tamē formatione nõ deliberat ille qui artem ſcribendi bene habet: ꝛ tñ cõſtat ꝙ oē agēs artificiale propter finem operat̃: vnde manif. ſtũ eſt ꝙ nõ deliberare: nõ facit actionem nõ eſſe ꝓꝑ fineꝫ.

Ad argumentum ergo in contrarium pꝫ reſpõſio. Nõ.n.opꝫ ꝙ natura deliberet ad habendam certitudinem de fine: qꝛ ſibi naturaliter eſt determinatus.

¶ Textus.
¶ Quod autem ex neceſſitate eſt ꝛc.
¶ Queſtio prima.

HIc poſſet primo aliquis dubitare de eo ꝙ Tho. h̃ dicit: neceſſariuꝫ qđ ſumit̃ ex cauſis prioribus eē neceſſa. iũ ſimpliciter: videtur.n.h̃ eſſe falſum: qꝛ in quinto metb. ipſe dicit: ꝙ neceſſitas: que ſumitur ex mouēte: non eſt neceſſitas abſoluta: ſed ex ſuppoſitione. Mouens autem non eſt cauſa poſterior ſed prior.

Ad hoc dicendum eſt ꝙ duplex neceſſitas cõſueuit aſſignari: qꝛ neceſſitas ↄ̃ñe: ꝛ neceſſitas ↄſequentis: vt vniuerſaliter loquimur: poſſumus ꝑ neceſſitate ↄſequentis accipere neceſſitatē propoſitiõis. Nã ↄ̃ñs ibi ſumit̃ pro cõcluſione: ↄclõ vero ꝛ propoſitio ſunt idem in ſubã: ꝛ differunt ſola ratione. Si ergo loquamur de neceſſitate propoſitionis: dõm eſt tunc ꝙ illa propoſitio neceſſaria eſt ſimpl̃r: cuius predicatũ eſt in ratione ſubiecti: vel ſubiectum in ratione predicati. In ꝑdicatione aũt ſcḋm ſe: predicatũ qđ recipit ſubiectũ in ratione ſua eſt proprietas ſubiecti: predicatum vero ꝙ in tali predicatione cadit in ratione ſubiecti eſt intrinſecũ ꝛ eſſentiale ſibi. Eſſentiale aũt predicatuꝫ opꝫ ꝙ ſit ſumptuꝫ ab aliquo principio eſſentiali ꝛ intrinſeco: ꝙ non eſt niſi forma vel materia. Predicatum etiam ꝙ recipit ſubiectum in ratiõe ſua: opꝫ ꝙ ſubſtãtie gratia alicuius ſibi intrinſeci principij cõiecti: qꝛ ꝛ eſſentia ſubiecti principiũ ꝛ cauſa eſt qdditatis omniũ ꝓpriarũ paſſionũ eius. Quia ergo principia intrinſeca ſubiecto ſunt materia ꝛ forma. Neceſſariũ eſt ꝙ neceſſitas ꝓpoſitionis abſoluta attēdat̃: aut ex forma: aut ex materia. Ex alijs autem cauſis: que extrinſece ſunt: non ſumitur talis neceſſitas ſimpliciter: ſed ex conditione tñ ſicut per exempla melius apparet. Nam ſi iſta propoſitio: h̃ eſt rationale: eſt neceſſaria ſimpl̃r ſcḋm ſe: qꝛ in rõne eſſentiali hoīs claudit̃ forma: ex qua rationalitatē habet. Eadem etiam ratione eſt iſta nec. ſſaria: que dicitur hõ eſt riſibilis. Iſta etiam ꝓpoſitio hõ eſt corpe⁹ eſt neceſſaria ſimpliciter ꝛ ſꝫ ſeipã de ratiõe eēntiali hominis ē mã corpea: vnde omnes dicte ꝓpõnes ſꝫ ſe vere ꝛ neceſſarie inueniunt̃. Si aũt dicat: dies eſt: nõ eſt ꝓpoſitio neceſſaria: qꝛ nec in ratione predicati: nec in rõne ſubiecti claudit̃ aliqd: ꝓpter qđ ꝑdicatuꝫ eius ꝛ ſubm habeãt neceſſariã habitudinē adinuicē: depēdet enim verificatio ipſius ex efficiente: ꝙ eſt cauſa intrinſeca ꝙ ſi

ſeca: q ſi non ſupponeretur in certa diſpoſitione ſe habere: non erit vera propoſitio: et idcirco dicta propoſitio nõ eſt neceſſaria: niſi preſuppoſita iſtarum luminis a ſole in noſtro emiſperio. Et ad 3 etiam rationẽ non eſt neceſſaria ſimpliciter iſta propoſitio: hoc reſpirat: ſed neceſſitatẽ accipit ſuppoſito q debeat in eſſe conſeruari dico naturaliter. Quod aũt hõ ſit aial: vel rõnale: vel riſibile: neceſſariũ eſt ſimplr ſm ſe: nulla alia ſuppoſitione facta: vt pz ex predictis. De tali aũt neceſſitate. Tho. dicit in quinto meth. q ſumitur ex cauſa aliqua intrinſeca: ſi debet eſſe neceſſitas abſoluta. Si vero accipiatur a cã extrinſeca erit neceſſitas ex ſuppoſitione. ¶ Secundo autẽ modo loquendo de neceſſitate: etiam ne illud q neceſſario infertur ex prioribus dicat neceſſario ſimpliciter inferri. Quod autem neceſſario infertur ex poſteriorib⁹: dicitur inquantũ huius inferri neceſſario ex ſuppoſitione et ſm quid. Nam quẽadmodũ q demonſtrat ex prioribus dicat demõſtrari ſimplr: et q demõſtrat ex poſteriorib⁹ demõſtrari dicitur ſm quid: ſic etiaz illatio illa dicat neceſſaria ſimpliciter: que a poſteriorib⁹ neceſſitatem hz. Quia vero neceſſitatem hz a poſterioribus dicitur neceſſaria ſm quid tñ: et ſic tam Tho. q̃ phyloſophus h̃ de neceſſitate loquitur.

¶ Textus.

¶ Sed tamen non ſine his quidem factum eſt et c.

¶ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiũ vtrũ iſta neceſſitas põe ſit in naturalibus ſumẽda ex materia: videtur. n. q ſic: q3 aliquid ee de neceſſitate corruptibile ex materie natura demonſtrat.

Ad hoc dicendum eſt q neceſſitas conſequentie in rebus naturalibus non ſolum a poſterioribus ſumi poteſt: ſed etiam a prioribus: quia aliter naturalis non poſſet per omnes cauſas demonſtrare: verũ eſt autem q quedam ſunt que non poſſunt neceſſario inferri: niſi ex poſterioribus: et talium neceſſitas non eſt ſumenda ex materia: ſed magis ex fine: quẽadmodũ ſi materia precepiſſe: non eſt neceſſariũ hanc formã eſſe: q3 poteſt materia precepiſſẽs ſtare ſub forma oppoſita: de talibus igitur intelligendũ eſt q ratio neceſſitatis ſumenda eſt a poſteriori. Sunt autem quedã alia que neceſſario ponuntur poſita materia vel forma etiam ſm q eſt cauſa prior: cuiuſmodi ſunt proprietates multe rerum naturalium: vt puta eſſe corruptibile et generabile neceſſario ponitur poſita materia q̃ immediate reſpiciente multas formas. Similiter etiam poſſe ſentire neceſſario ponitur aiali poſito: et poſſe rõcinari neceſſario ponit ad põnẽ hominis. Et ĩdõ ĩdõneitatis talium bene ſumi poteſt ex prioribus: ſicut neceſſario infertur: q hõ ſit generabilis et corruptibilis propter id q materiã ſupradictam habet. Neceſſario etiã infertur q ſit aptus ad ratiocinãdum: propter id q habet animam rationalem. ¶ Ex dictis autem apparet q nihil eſt dictu: q quidam ſunt effectus: nõ principaliter intenti a natura: vt mors et corruptio: et talium neceſſitas ſumitur a materia. Quidam vero ſunt effect⁹ a natura principaliter intenti: vt generatio: et taliũ neceſſitas a materia non ſumitur. ¶ Ut enim dictum eſt ratio neceſſitatis non ſolius corruptionis: ſed etiaz generationis ſumi poteſt a materia. A fine etiaz ſumi poteſt neceſſitas nõ tñ generatiõis: ſed etiã corruptionis vt poſtea patebit: quia quamuis ipſa non ſit propter ſe intenta. Uerumtamen eſt intenta propter aliud: ſiue propter finem.

¶ Textus.

¶ Eſt autem et in diffinitione neceſſarium et c.

¶ Qõ tertia.

Tertio poſſet eſſe dubiũ vtrũ naturalis ſemper debeat potiſſime demonſtrare: ſi facere debeat potiſſimam demonſtrationem: videtur enim q non: q3 iam dictum eſt: q ratio neceſſitatis multorum ſumitur in naturalibus ex forma et materia: ergo ad minus iſta poterunt potiſſime per materiam et formam demonſtrari.

Ad iſtam qõnem dicendum eſt: q potiſſima omnium demonſtrationum phyſicarum eſt illa: que datur per cauſam finalem: huius autem ratio eſt: quia potiſſima demonſtratio maxime eſt illa: vt accipitur ex primo poſteriorum: qua habita non contingit vlterius querere propter quid: Talis autem eſt ſola demonſtratio per finem data in rebus naturalibus. Nam ſi demonſtretur equum eſſe generabilem et corruptibilẽ propter materiam: adhuc contingit vlterius querere propter quid equ⁹ habet huiuſmodi materiam. Non eniz eam habet niſi quia eſt conueniens ſue forme: quia: ſicut fuit ſuperius oſtenſuz: materia inſtituta eſt in natura propter formam. De forma autem adhuc contingit vlterius querere in naturalibus: et propter quid habeat res ipſam. Non enim forma dat ſeipſaz materie: ſed ſibi datur ab agente. Sed de efficiente adhuc reſtat querere propter quid dat talem formã: quia non dat ipſam fruſtra: ſed propter finem aliquem: cum natura agat propter aliquid: vt ſupra dictum fuit. De fine vero vlterius propter quid non cõtingit querere: quia ratio finis eſt nõ q ipſe ſit propter aliud: ſed q alia ſint propter ipſum: vt habetur in ſecundo methaphyſice. Manifeſtum eſt igitur q ſola demonſtratio data per cauſaz finalez in naturalibus terminat perfecte queſtionem propter quid et idcirco ipſa ſola eſt in naturalibus demonſtratio potiſſima. ¶ In mathematicis autem habita cauſa formali terminatur queſtio: quia non eſt in talibus conſiderare q forma ſit data ab agente: et q ſit data propter finem: eo q talia concernunt actionem et motuz: a quibus inueniuntur eſſe abſtracta mathematica: et ideo in talibus non eſt demonſtratio per cauſam efficientem et finalem.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendũ eſt: q quamuis aliquoruz neceſſitas ſumatur proxime ex materia: contingit tamẽ materia habita etiaz de ipſa querere propter quid: et idcirco cauſa materialis nõ facit in naturalibus potiſſimã demonſtrationẽ.

¶ Explicit ſecundus phyſicoz. Deo gratias. Amen.

BIBLIOT. CA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipit liber tertius phyſicorum.

¶ Textus.

¶ Cum aūt natura eſt pricipiū mot⁹ ⁊ mutatiōis ⁊c.

¶ Lectio prima. ¶ Qō prima.

Quoniam autē nā. Hec poſſet primo eē dubiū vtꝝ verum ſit ꝙ ignorato motu ſit neceſſe ignorare nām: vř.n. ꝙ nō: qꝛ ignorato ef fectu non eſt neceſſe ignorare cām. Mo tus autē eſt effectus nāe. Nō igiť vꝝ eſt ꝙ ignorato motu ſit neceſſariū ignorare naturam.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ natura cognoſci non pōt: niſi cognito motu. Huius aūt declaratio eſt: qꝛ res cognoſci nō pōt nō cognita rōne ſua formali: quantūcūꝙ per id cognoſcať ꝙ ad eius rōnē mālr ſe hāz. Nūc aūt ita eſt: ꝙ eſſentia nuda: tam māe ꝙ forme: di cit id ꝙ eſt ſicut māle in rōne nāe: vt poꝫ: qꝛ ex ea com plemētū rōnis nature nō ſumiť: ſed ex ordine: ⁊ rōne ad motū: formale aūt ē illud in rōne ex quo ei⁹ accipiť cōplemētū. Ex ordine igiť ⁊ relatione ad motū ſumiť formalr rō cōpleta nature: vnde manifeſtū eſt ꝙ qūtum cūꝙ nuda eētia forme aut materie cognoſcať: niſi tñ ſciať relatio ⁊ ordo ad motū rō nature hēri ⁊ cognoſci nō poterit. Relatio aūt nō cognoſciť niſi cognoſcātur eius extrema: vnde nec ordo ad motū cognoſci pōt non cognito motu. A pmo igiť vſꝙ ad vltimum deducendo manifeſtū eſt ꝙ natura cognoſci nō pōt: niſi cognoſcať ⁊ motus. Et eſt ſimile de potētia calefactiua. Quia eni formalis rō ei⁹ nō ſumiť ex calore: ſed ex ordine ad cale faciēdū: ideo ipa cognoſci nō pōt: ſi calefactio ignoreť.

Ad argumētum ergo in contrariū dōꝫ: eſt ꝙ nā nō noiat abſolutam eētiā māe aut forme: que ſunt pn cipia motus: ſꝫ noiat eā ſub rōne cauſantis ⁊ pncipiātis motū. Quāuis aūt abſoluta eſſentia cauſe ſciri poſ ſit nō ſcito effectu: eētia tñ eius ſumpta ſub rōne cau ſe: qūo ad effectū referť ſciri nō pōt: niſi ſciať eius effe ctus: qꝛ nūꝙ cognoſciť reſpectiuū: niſi id cognoſcať ꝙ terminat reſpectū ipſi⁹. ¶ Eſt āt ꝯſiderādū ꝙ hoc ꝙ h dř: ⁊ ab aduerſarys nō negať: valet ad oſtēdēdū ꝙ mo bilitas nō ſit paſſio: ſꝫ formalis rō ſubi ſcie naturalis.

¶ Textus.

¶ Nō eſt aūt motus preter res ad quas eſt motus.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiū: vtrū ſit vꝝ ꝙ mot⁹ iueniatur in plurimis pdicamētis: videtur.n. ꝙ nō: qꝛ cū pdicamēta ſint ipermixta: id ꝙ eſt i vno pdicamēto: nō vř ꝙ eē poſſit in alio.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ motus duplex ſumi pōt ſm duo que claudūtur. Claudit.n. in ſe rē qūdā ⁊ moduꝫ rei. Res aūt q̄ in ipſo claudiť eſt pprie res q̄ acqriť per ipm: ſicut appet in dealbatiōe: que rē aliaꝫ ꝙ albedinē nō ponit: cuius declaratio eſt: qꝛ dealbatio nō eſt aliud ꝙ ipſa acqſitio albedinis. Per acqſitionē aūt albedinis res alia nō poniť ꝙ ipſa albedo que acq riť. Manifeſtū eſt igř ꝙ dealbatio rē aliā ꝙ albedineꝫ nō ponit: vꝝ eſt aūt ꝙ ponit quēdā certū modū ſe ha bendi: qui nō poniť ſolo noie albedinis: qꝛ albedo rem ſuā ſimplr ⁊ abſolute dicit: dealbatio pro dicit rē albedi nis: nō ſimplr: ſꝫ ſm ꝙ ſtat ſub qūdā ꝯtinua acqſitiōe. Et ſicut eſt de ipſa dealbatiōe: ſic eſt vlr de quolibet mo tu: qꝛ vlr oīs mot⁹ duo ponit: ſcꝫ rē q̄ acqriť per ipm: ⁊ moduꝫ quēdā eēndi: qꝛ rē illā non ſimplr ponit: ſꝫ put ſtat ſub acqſitiōe qūdā. Si ergo motū accipiam⁹ qūtū ad rē ꝙ ponit: cū nō ponat niſi rē: q̄ per ipꝫ acqriť: vt dcm̄ eſt: ſic in tot pdicamētis hꝫ eē: quot pdicamētoꝝ res ꝑ ipm acqrūť. Qꝛ igř ꝑ eū ꝑ ⁊ ꝑ ſe acqriť res ſbe qūtitatis qūlitatis ⁊ vbi: ipꝫ ꝙ h mō ipſe mot⁹ in qūtuor pdicamē tis inueniť. Si āt motuꝫ ſumam⁹ quo ad modū eēndi ſub quo formā poniť: erit ſic in trib⁹ pdicamētis ſꝫ tria q̄ inueniūtur i ipſo. Nā mot⁹ ponit formā: vt illuxam a mouēte: ⁊ ſic eſt actio. Itē eſt attēdere in ipſo ꝙ formaꝫ ponit in ente mobili receptā: ⁊ ſic eſt paſſio. Itē attēdiť i ipſo ꝯtinua forē acqſitio: ⁊ ſic ponit ꝯtinuū qūdā ſuc ceſſiuū: ⁊ ſic eſt in gñe qūtitatis ꝯtinue. Qꝛ igř non ſm idē eſt mot⁹ i diuerſis pdicamētis: ſꝫ ſm diuerſa: pꝫ ꝙ nō facit ꝯmixtionē ⁊ ꝯfuſionē pdicamētoꝝ: ſicut i argu mēto dicebať. ¶ Hoc āt itēdit cōmē. cū h dicit. Mot⁹ ſm ꝙ nō differt a ꝑfectiōe ad quam vadit: niſi ſm ma gis ⁊ min⁹: neceſſe eſt vt ſit de gñe illi⁹ ꝑfectiōis. Mo tus.n. nihil aliud eſt ꝙ generatio ꝑtis poſt aliā illi⁹ ꝑfe ctiōis ad q̄ tendit motus: donec ꝑficiať: ⁊ ſit in actu. Unde neceſſe ē: vt mot⁹ q eſt in ſba: inueniať in genere ſbe: ⁊ mot⁹ q eſt in qūtitate in genere quātitatis. Sedꝫ āt ꝙ eſt via ad ꝑfectionē: ⁊ eſt alia ab ipſa ꝑfectione: ne ceſſe eſt: vt ſit gen⁹ ꝑ ſe: via.n. ad rē eſt aliud ab ipſa re ⁊ ſꝫ h fuit poſitū pdicamētū ꝑ ſe.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet aliqs dubitare de h ꝙ mot⁹ poniť h. eē in ſba: vř.n. h eſſe falſum: qꝛ in. v. oſtenderur ꝙ in ſba nō pōt eſſe mot⁹. ¶ Ad h breuiter dōm eſt ſm ꝙ cōmētator dicit in. v. ꝙ in h tertio mot⁹ cōiter ſumitur pro oī trāſmutatiōe ſꝫ quē modū gñatio etiā ⁊ corruptio mot⁹ appellanť ⁊ qꝛ tales trāſmutatiōes ſūt in ſba: id circo h diciť mo tū in ſba eē: vñ ēt pbs nō dixit: moueť aūt: ſed mutať aūt oē ꝙ mutať ⁊c. In qnto aūtē ſumiť motus pprie ſm ꝙ eſt acceptio partis forme: poſt aliā eius ꝑtē prius acceptā: ⁊ ſic dř ibi ꝙ motus nō eſt in ſba. Quia.n. for ma ſubſtātialis eſt idiuiſibilis: nō hꝫ ꝑtē ⁊ partē: vt ſic dici poſſit: ꝙ pmo accipiať vna pars eius: ⁊ poſtmodū alia: immo tota inſimul accipiť: ⁊ tota inſimul abiciť vnde inductio eius: ⁊ abiectio non eſt motus eo modo quo motus dicit acceptionem partis forme poſt par tem. Quāuis dici poſſit motus ipſum communiter ſu mendo pro omni tranſmutatione.

¶ Qō quarta.

Quarto poſſet eſſe dubium: vtruꝫ motus ſit genus: ⁊ videť ꝙ non: quia genus non participatur per prius ⁊ poſterius. Motus autem ſic parti cipari videtur: quia motus localis prius eſt omnium aliorum motuum.

Ad iſtam qōnem dōm eſt ꝙ mo tus poteſt ac cipi duplr: vt pꝫ ex predictis: qꝛ vno modo quantum ad rem que poniť per ipſuꝫ: ⁊ quia hec res non eſt res vni⁹ pdicamēti: vt ſupra patuit: nō poteſt h modo ipſe motus eſſe genus vnuꝫ. ¶ Alio vero modo ſumi poteſt ſꝫ ꝙ dicit qūdā ꝯtinuā acceptionē forē: ⁊ iſto mō vniuo ce pdicatur de motu locali: ⁊ de motu alterationis: ⁊ de motu augumēti ⁊ decremēti: ſi tñ iſti ſūt ꝯtinui: pdicať

etiam

etiam de his inquit: ⁊ ipſi ſunt motus differentes ſpe-cie: vnde videt̃ poſſe dici genus motus localis ⁊ alterationis ⁊ augmenti ⁊ decremẽti. Nõ aũt eſt genus ad generationẽ ⁊ corruptionẽ: que ꝓprie nõ ſunt motus: ſed magis termini alterationis. Hec aũt videt̃ eſſe opinio cõment. qui dicit ꝙ motus ſm ꝙ eſt via ad perfectionẽ ⁊ alia a ꝑfectiõe: neceſſe eſt: vt ſit genus per ſe. ❡ Alioꝝ vero opinio eſt ꝙ motus ẽt iſto mõ ſumpt⁹ nõ ſit gen⁹ ſed magis ſpẽs ſpecialiſſima: ⁊ ratio iſtoꝝ eſt: qꝛ diſtinctio ſpecifica nõ ſit penes mãlia: ſed penes for̃alia. Ratio aũt formalis motus iſto modo ſumpti: eadẽ eſt in oĩbus: diuerſificat̃ ſol̃ mãliter: qꝛ in oĩb⁹ dicit formalr̃ viã ad perfectionẽ: nec diuerſificat̃: niſi qꝛ in diuerſis diuerſa fundamẽta hꝫ: que ad ipſuꝫ iſto modo ſumptũ non pertinẽt: niſi remotiſſimo mãliter. ❡ Quid aũt de h̃ ſit tenẽdũ: ego nõ determino ad p̃ſens: qꝛ alibi hꝫ declarari. ❡ Nihilominus tñ argumẽtũ factũ in cõtrariuꝫ nõ ↄcludit. Motus. n. localis dicit̃ eſſe prior alijs: nõ qꝛ prius ipſe recipiat p̃dicationẽ motus: ⁊ alie trãſmutationes eã recipiãt per attributionẽ ad ipſum: ſꝫ qꝛ eſt ceteris alijs perfectior: ſicut etiã hõ dicit̃ prior cunctis aĩalibus: h̃ aũt prioritas non tollit rationem generis.

❡ Textus.

❡ Quare motus ⁊ mutationis tot ſunt ſpecies ⁊c.

❡ Qõ quinta.

Quinto poſſet adh̃ eſſe dubium quõ tot ſint ſpẽs motus: quot ⁊ entis. Nam ſi ſpẽs large ſumãt̃: decẽ p̃ria gñã rerũ dici poſſunt ſpẽs entis. Tot aũt non ſunt ſpecies motus: qꝛ non eſt motus in omnibus generibus.

Ad iſtam qõnẽ rñdet cõmentator ꝙ tot ſũt ſpẽs mot⁹ q̃t ſũt ſpẽs entis moti: q̃ ſũt octo: ens. n. motũ eſt ens. 4. generꝝ: ⁊ in quolibet coꝝ ponũtur due ſpẽs: vna ꝑfecta: ⁊ altera diminuta: ſilr̃ aũt eſt de motu: qui eſt in quolibꝫ ipſoꝝ. Motus. n. qui eſt in ſub̃a diuidit̃ per generationẽ ⁊ corruptionẽ: ⁊ generatio ſe hꝫ: vt habitus: ⁊ ſicut motus ꝑfectus. Corruptio vero ſe hꝫ vt priuatio: ⁊ per ↄñs ſicut motus diminutus. Eodẽ aũt modo ſe hꝫ: ⁊ in motibus alioꝝ generꝝ. Diſtinguũtur. n. oẽs ſm diſtinctionem vel iductionis ⁊ abiectionis eiuſdẽ perfectionis vel ſm diſtinctionẽ ſpẽꝝ: que per motuꝫ diſtinguũtur ⁊ abijciũtur. Prima aũt diſtinctione diſtiguũtur per diminutum ⁊ perfectũ: eo ꝙ talis diſtinctio in alijs cunctis intelligitur.

❡ Textus.

❡ Diuiſo autem ſm vnũquodqꝫ genus: hoc quidẽ ⁊c.

❡ Lcõ ſcda. ❡ Qõ prima.

Hic primo poſſet eẽ dubiũ circa diffõnẽ motus: vtꝝ ↄueniẽter dicat̃ motus eſt actus: videt̃. n. ꝙ nõ: qꝛ ſi ſubm ꝓpriũ: ſm ꝓpriã rõnem relinqt in potentia: magis videt̃ hẽre rõnẽ potẽtie ꝙ̃ actus. Motus aũt ſm rõnẽ ꝓpriã ſuũ ſubꝫ in potentia relinquit: igit̃ videt̃ ꝙ magis ſit dicendus eſſe potentia ꝙ̃ actus.

Ad iſtam qõnem dõm eſt ꝙ motus ↄuenientiſſime actus eẽ dicit̃: ꝙ pꝫ tã rõne rei que acqrit̃ per ipm ꝙ̃ ẽt rõne modi: quẽ ponit vltra eã. Rõne qdeꝫ rei que acquiritur per ipſum dꝫ ipſe dici actus: qꝛ per eũ ſemper forma aliqua acquirit̃ ⁊ non mã: forma autẽ actus eſt ⁊ nõ potẽtia. Rõne igit̃ rei per motũ acqſite pꝫ ꝙ conueniẽter motus actus dicit̃. Qõ aũt forma per motuꝫ acquiratur de facili apparet. Eſt. n. motus actus mobilis a mouente. Actus aũt q eſt a mouẽte eſt actio. Per actionẽ aũt actiuũ ſibi aſſimilat paſſiuũ in eo ꝙ eſt rõ agẽdi. Rõ vero agẽdi nõ eſt mã ſed forma. In forma igit̃ actiuũ ſibi aſſimilat paſſiuũ: h̃ aũt facere nõ poſſet: niſi ei per actionẽ ſuã formã aliquã ↄferret. Manifeſtũ eſt igr̃ ꝙ per motuꝫ actus aliqs: qꝛ forma aliqua acqrit̃. Sic itaqꝫ motus: rõne ei⁹ ꝙ acqrit̃ per ipm: actus eſt. ❡ Ulterius ẽt eſt actus rõne modi quẽ ponit vltra rẽ ipſam que acqritur. Ponit. n. viã vel ꝓceſſuꝫ ad rẽ talẽ: h̃ autem ꝓceſſus actus qdã eſt: qꝛ per ipm reponit̃ in actu illud ꝙ erat in potẽtia ad ꝓcedẽdũ. Qõ. n. ſtat ſub ꝓceſſu ad aliqd factũ eſt ꝓcedẽs in actu de ꝓcedẽte in potẽtia. Per actuꝫ aũt ſol̃ aliqd de potẽtia reponit̃ in actu. Manifeſtũ ẽ igr̃ ꝙ mot⁹ act⁹ ẽ: tã rõne rei q̃ acqrit̃ per ipm: ꝙ̃ ẽt rõne medi quẽ dicte rei ſupaddit: vñ pꝫ ꝙ cõueniẽtiſſime in diffõne mot⁹ dr̃ ꝙ mot⁹ eſt actus.

Ad argumentũ ergo in ↄtrarium dõm eſt ꝙ ſubm mot⁹ hꝫ ſe eſt in potẽtia ad actũ impꝑfectũ ⁊ ꝑfectũ. In actu aũt iperfecto ponit̃ formalr̃ per motuꝫ: ⁊ remanet retinẽs potẽtiã ad actũ ꝑfectum: quã ẽt de ſe hẽbat. Qꝛ igit̃ potẽtiã ex ſe hꝫ: ⁊ nõ a motu: actũ aũt iperfectũ hꝫ formalr̃ a motu: pꝫ ꝙ ↄueniẽter mot⁹ dr̃ eẽ actus: ⁊ nõ potẽtia: quãtũcũqꝫ potẽtiã relinquat in ſubo.

❡ Qõ ſcda.

Secundo poſſet aliqs forte dubitare vtrum in diffõne mot⁹ ſit ponẽdũ corpus: vr̃. n. ꝙ ſic: quia accñs debẽt diffiniri per ꝓpria ſubiecta corpus aũt vr̃ eſſe ꝓpriũm ſubm motus eo ꝙ nihil mouetur niſi corpus: igit̃ in diffinitione motus ipſum corpus eſt ponendum.

Ad iſtaꝫ qõnem dõm eſt: ꝙ corp⁹ nõ eſt ponẽdũ in diffõne mot⁹ p̃o ſubo: qꝛ nõ eſt ꝓpriũ ſubm eius: h̃ autẽ declaratio eſt: qꝛ ꝓpriũ ſubm motus quãtũ h̃ nõ dicit aliqd abſolutũ: nec aliqd abſolute ꝑticipãs actũ: ſꝫ potius eſt aliquid in actu ordinatum: qui acquiritur per motuꝫ: cuius ratio eſt: qꝛ oẽ ꝙ mouetur neceſſario eo ipſo quo mouet̃ ordinatur in id ad ꝙ mouet̃: ⁊ omnis motus de neceſſitate hunc ordineꝫ includit. ⁊ ideo tali ordine ſublato: neceſſariũ eſt ꝙ ſubtrahet̃ motus. Si igitur ens aliqđ accipiatur ꝙ ratione ſui nõ dicat aliquid ad actũ ordinatũ: ſiue ad terminum motus: ſꝫ potius dicat quid abſolute participans actum: hoc ratione ſui nullo modo mouebitur: nec erit ſubiectũꝫ motus: ſed potius ſm ꝙ hui⁹ erit excludens omnẽ motum vnde ⁊ ph̃s pro tãto h̃ dicit ꝙ idꝙ eſt in actu ſm ꝙ huius eſt nõ mouet̃. Cõſtat aũt ꝙ corpus in rõne qua corpus eſt nõ dicit aliqd ordinatũ in actũ: vel in motus terminum: ſed potius dicit abſolute qd participãs actuꝫ ꝙ pꝫ ex ipſa noĩs ſignificatione. Nihil enim aliud eſt corpus: ⁊ nihil aliud dr̃ noĩe corporis: niſi ſub̃a mouens ſub actu corporeitatis. Ecce igitur per rõnem corporis non dicit̃ ordo in actum acquirendum: ſed potius abſoluta exiſtẽtia ſub quodam actu. Sic igit̃: vt ſupra dictũ eſt: nihil eſt ſubꝫ motus niſi in rõne que dicit quid ordinatũ ad actũ acqrendũ: ⁊ corpus in rõne: qua corpus eſt non aliquid dicit ſic ad actum ordinatũ: ſed abſolute ponit: quid manẽs ſub habito iam actu: concludit̃ de neceſſitate ꝙ corp⁹: in rõne qua corp⁹ eſt: non ſit mobile: nec poſſit aliquo modo eẽ ꝓpriũ ſubm motus.

Ad argumentũ ergo in ↄtriũ dõꝫ ẽ ꝙ licꝫ nihil mouet̃ niſi corp⁹: nõ tñ mouet̃ i rõne q̃ corp⁹: ſꝫ i rõne q̃ ẽ ens i potẽtia: vel ens mobile: vt i ſequẽtib⁹ qõnib⁹ patebit.

¶ Queſtio tertia.

TErtio poſſet eſſe dubium dato q corp⁹ non ſit ponendum in diffinitione motus vtrũ in ea poni debeat ens in potentia: videtur enim q non: quia diffinitio non debet dari per additamenta.

Ad iſtam q̃onem ſimplr dicendũ eſt q ens in potentia eſt ponenduʒ in diffõne motus. Ad cuius intelligẽtiã ↄſiderandũ eſt q diffõnes multiplices inueniũtur. Quedã enim ſunt: que nõ dãtur per additamẽtũ alicuius q ſit extra q̃ditatẽ diffiniti: ⁊ quedã ſunt que dantur neceſſario per additamẽta: cuius diuerſitatis ratio eſt: q2 cũ diffinitio dicat entitatẽ diffiniti ea que entitatẽ habent perfectam per ſua eẽntialia: abſq3 eo q ipſa ſint cõiuncta alicui extrinſeco: poſſunt etiã abſq3 alicuius extrinſeci additamẽto per ſua eẽntialia perfectam habere diffinitioneʒ: que aũt perfectã entitatẽ non hñt per ſua eẽntialia: niſi alicui extrinſeco ſint cõiuncta in eẽndo: perfectã et diffõnem hẽre nõ poſſunt ſine illi⁹ extrinſeci additamẽto. Nũc aũt ſic eſt q ſubã per ſua eẽntialia nõ ↄiuncta alicui extrinſeco: cum nõ recipiat̃ in ſubiecto: perfectã entitatẽ habẽt: igit̃ ⁊ per ipſa diffiniri debẽt: abſq3 illius extrinſeci additamẽto: accidentia vero per ſua eſſentialia entitatẽ habẽt: ſic tñ q ipſa entitatẽ illaʒ efficiũt: preſupponendo entitatẽ ſubẽ a qua trahũtur: ſicut ↄ cã: ⁊ ideo per ipſa accidentia non habent perfectã diffõnẽ: ſine additamẽto ſubẽ: vel ſubi: q illius entitatis eſt p̃ncipiũ ⁊ cã: ſicut ⁊ p̃ncipiorũ etiaʒ eiuſdẽ: pʒ igit̃ ex his que dicta ſũt: q in diffõne accidẽtiũ perfectas ſemꝑ eſt ſubm apponẽdũ: ⁊ q2 mot⁹ eſt accidẽs: ideo opʒ q ſubm apponat̃ in diffõne eius. Et q2 eſt actus ꝓpriũ alicuius: q2 alias de ipſo nõ eẽt ſcia n̄ alias cũ ſcia nõ ſit de eo q eſt per accñs: neceſſariũ eſt q ꝓpriũ ſubm accipiat in diffõne ſua. Eſt aũt ꝓpriũ ſubm ei⁹ nõ corpus: vt ſupra ꝓbatũ eſt: ſed ens in potẽtia: cuius rõ eſt: q2 mot⁹ eſt actus alicui⁹ ⁊ ꝑfectio. Subʒ aũt ꝓpriũ actus ⁊ ꝑfectionis eſt ipm perfectibile actu: vel ꝑfectio illa. Perfectibile aũt in quãtũ h⁹ nõ dicit̃ niſi q̃d vel ens in potẽtia. Igit̃ ꝗd vel ens in potẽtia ad motũ: vel ad actũ: qui acq̃ritur per motũ: eſt ꝓpriũ ſubm motus. Ex quo inde etiaʒ apparet: q2 ⁊ ipſum corpus non mouet̃ ſm q eſt corpus in actu: ſed ſm q in potẽtia ad acq̃ſitionem alicuius: quomodo rõnẽ habent entis in potentia. Patet igitur q conuenienter valde ens in potentia ponitur in diffinitiõe motus. ¶ Qõ q̃rta.

QUarto poſſet quis dubitare verum ſit verum q ꝓpriũ ſubm mot⁹ ſit ponẽdũ in diffõne ei⁹: ⁊ videt̃ q nõ: q2 ꝓpriũ ſbm cõuertit̃ cũ ꝓprio ſuo accñte. Cũ aũt vnũ ↄuertibilium alteri adiungit̃: vr̃ fieri nugatio.

Ad iſtam q̃onem dicendũ eſt: q accidẽtia propria duorũ generũ inueniũtur. Quedã.n. ſunt que ſuũ ꝓpriũ ſubm de neceſſitate ſimplr ↄſequũtur: ſicut ſe hʒ riſibile ad hoiẽ: ſi.n. hõ eſt de neceſſitate ẽ riſibile: ⁊ ↄuerſo. Quedã vero ſunt que ſuũ ſubm ↄſequũtur de neceſſitate nõ ſimplr: ſed ſub diſiunctione: q̃dã vero ſe hñt: ſicut ſe hʒ ſimitas ad naſuʒ. Si.n. naſus eſt nõ ſtat̃ de neceſſitate eſt ſimitas: ſʒ vel ſimitas eſt vel oppoſitũ ipſi⁹. Et ſiue loq̃amur de p̃mis: ſiue de ſecũdis: ipſa dupliciter diffiniri poſſunt: q2 aut in ↄcreto aut in abſtracto. Et ſi diffiniat̃ q̃dẽ in ↄcreto: tũc de ſcdis accñtibus dubiuʒ nõ erit q diffiniri hñt per ſubm ꝓpriũ. Nã de primis nihil facit dubitationẽ: niſi q2 differentia dʒ habere rõnẽ determinãtis ⁊ ↄhentis id q̃d ſumit̃ loco generis in diffõnibus. Cũ aũt accñs diffinit̃ in ↄcreto: ponitur in ei⁹ diffõne ſubm loco generis: ⁊ ipſa rõ formalis accidẽtis loco drĩe. Et q2 q̃ñ aliq̃ duo adinuicẽ ↄuertunt̃ ſunt in ſuppoſito eq̃lia: nõ vr̃ q vnũ hẽre poſſit rõnem determinãtis ⁊ ↄhẽtis alterũ: quẽadmodũ riſibile non dicit̃ hoiem ↄhere. Propterea igit̃ p̃ria accñs diffinita in ↄcreto: vr̃ nõ poſſe diffiniri per ſubʒ: q2 ipm acciperent loco generis: ⁊ per ↄñs determinarẽt ⁊ ↄtraherẽt q nõ faciũt cũ ipſum relinquant in cõitate ſua ſemꝑ h aũt in ſecũdis accñtibus nullam facit dubitationeʒ. Quia.n. nõ ſimplr: ſed ſub diſiũctione ad ſubm conſequũtur addita ſibi determinant: apparẽt manifeſte ipʒ determinare ⁊ ↄhere: ſicut ſimũ additũ naſo ipʒ determinat ⁊ ↄtrahit ad alterũ oppoſitorũ ipſuʒ ſub diſiũctione ↄſequẽtiũ: ⁊ idcirco talia accñã i ↄcreto ſumpta: poſſit optime ꝓpriũ ſubm loco generis accipe in diffõne ſua. Prima vero accñs in ↄcreto ſũpta: ꝑꝑ rõnẽ aſſignatã: nõ vr̃ q facere h poſſint. Sed diceret forte aliq̃s q et i eis ſit aliq̃ determinatio ⁊ ↄtractio ſubi: nõ q̃dẽ ſuppoſita ſed ad certũ accñs. Hoc.n. hʒ multa accñã ꝓpria: ⁊ cũ ſibi addit̃ eẽ actũ natũ ad ridẽdũ determinat̃ ſit alterũ illorũ accñtiũ: ita q ſʒ hẽt reſpectu taliũ accñtiũ: h ſimpliciter dicto videt̃ eſſe quoddã totũ in modo: ſumptuʒ vero cũ determinato accñte ꝓprio videt̃ eẽ ꝑs in mõ.

Sed iſta non vr̃ aliquid valere. Nã q̃uis ſubm vnũ ⁊ idem vt puta hõ hẽre poſſit multa accñã ꝓpria: ipſum de neceſſitate ↄſequẽtia: eo tñ ipſo quo ad ipſuʒ de neceſſitate ↄſecũtur: opʒ q per determinationẽ ſuã eẽntialẽ: ad q̃ neceſſario ↄſeq̃tur determinatio dictorũ accñtiũ: declarationẽ etiã ponat eorũdẽ: ⁊ idcirco ſibi ſuꝑflue ſuꝑadduntur. Nã dicto hoie ſuperfluũ eſt addere riſibile: q2 h ad hoiem cõſeq̃tur de neceſſitate: ⁊ ſicut eſt incõueniens locutio: qua dicit̃: hõ riſibil: ſic eſt icõueniẽs: ⁊ illa qua dr̃: hõ actus natus ad ridẽdũ. Et hĩc eſt q ph̃s in q̃nto Topi. ſignãter dixit: q in bona aſſignatiõe ꝓpriĩ dʒ poni gen⁹ nõ dixit ſpẽs. Nõ.n. dicimus q ꝓpriũ hoĩs ſit eẽ hoiem riſibilẽ: ſed eſſe aial riſibile: vel eẽ aial actũ natũ ad ridẽdũ. ¶ Qd̃ et vlterius dicit̃ ſubʒ iſtorũ accidẽtiũ ſine accñte ſumptũ eſſe totuʒ in modo: ſumptũ vero cũ accñte eſſe partẽ in mõ: non hʒ veritatẽ. Locus enim a pte in mõ tenet conſtructiue: non autem deſtructiue: bñ.n. ſequit̃: h albũ eſt: ergo hõ eſt: nõ tñ ſeq̃tur hõ albũ non eſt: ergo nec hõ eſt: locus vero a toto in mõ tenet ecõuerſo deſtructiue: nõ aũt ↄſtructiue. Seq̃tur.n. nõ eſt hõ: ergo nõ eſt hõ alb⁹: ſed non ſeq̃tur hõ eſt: ergo hõ eſt albus. In ꝓpoſito aũt ↄtrariũ iſtorũ inuenit̃. Omnino conſimilis ↄñã eſt vtrĩq3. Nã ſi hõ eſt hõ riſibilis eſt: ⁊ ſi hõ non eſt hõ riſibilis nõ eſt: ⁊ econuerſo per oẽm modũ. Unde pʒ q vnũ iſtorũ nã põt hẽre rõnẽ totius in mõ reſpectu alteri⁹: ⁊ idcirco ꝑꝑ ea oĩa que dicta ſunt huiuſmodi accñã cũ diffiniãtur in ↄcreto: nõ vr̃ ↄñter in ſua diffõne accipe ꝓpriuʒ ſubʒ loco gñis ſed magis genus ſui ꝓpriĩ ſubi: ſicut riſibile magis videt̃ in ſua diffõne accipere aial loco generis q̃ hoiem. Si aũt accñã ſiue p̃ma ſiue ſcda diffiniãtur in abſtracto accipe ſemꝑ poterũt ꝓpriũ ſubm loco differẽtie. Nam in diffõnib⁹ talib⁹ ſumit̃ pro gñe ipſuʒ gen⁹ accidẽtis. Tale aũt gen⁹ hñt recipit determinationẽ a ſubo: vñ ↄuenienter dici põt q riſibilitas ẽ aptitudo hoĩs ad ridẽduʒ.

Ad propoſitum igitur que ſunt dicta applicando: opʒ q motus diffiniri põt per ſuũ ſubʒ: q eſt ens in potentia: ſiue ipſe motus ſumat̃ in abſtracto: ſiue ſumat̃ in

concreto

concretio:q2 ipſe reſpectu entis in potentia:non habet rationem priorum accidentium:ſed rationem ſcḋoꝝ propter q etiam argumentum factum in contrarium de motu non concludit. Nā ſi eſt ens in potētia: nō ſta tim neceſſarium eſt: q ſibi inſit motus: ſed bene neceſſa rium eſt: q ſibi inſit: aut motus: aut quies.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet eſſe dubium: quare in diffinitione motus nō ponatur ens naturale. Eſt enim h̄ propriū ſubiectum motus: ⁊ ꝓpriū ſbꝫ debet poni in diffinitione ſui accidentis.

Ad iſtam queſtionē dōm eſt: q ens na turale dici poteſt eē ens q cadit in cōſideratiōe natura lis. In eius aūt cōſideratione nō cadit tm̄ mobile: ſed etiā mouēs: ⁊ idcirco mobile ⁊ mouēs ens naturale di ci pōt. Motus aūt ſubiectū per ſe non eſt mouens: ſed tm̄ mobile: ⁊ idcirco ens nāle q in ſua ſignificatione claudit tam mobile q̄ȝ mouēs: nō eſt ſꝫ q hui⁹ p ſe ſub iectū motus: ſed ſbm eius eſt ſol ſub rōne que ſupponit ⁊ ſtat pro ente mobili: ⁊ pro tanto ens mobile debet po ni: ⁊ nō ens naturale in diffinitione motus: ⁊ ponetur etiā in diffinitione: que infra aſſignabitur. In preſen ti aūt diffōne ponitur: ⁊ ꝯuenienter ens in potentia: q2 h̄ importat formalem rationē entis mobil': vt īfra deo concedente oſtendetur.

¶ Textus.

¶ Quod aūt hoc ſit motus abhinc manifeſtū eſt ⁊c.

Qō ſexta.

Sexto aūt poſſet aliqs forte dubita re cum immediatū fundamē tū motus ſit forma: que acquiritur per ip ſum: q̄uo ipſa ponitur in diffinitione ei⁹.

¶ Ad q dōm eſt: q ſm rei veritatem: tal' forma bñ dꝫ claudi in diffinitiōe eius: q2 cū diffinitio ſignificare ⁊ notificare debeat realitatē diffiniti: ⁊ rea litas motus ſumat' ex realitate tal' forme: neceſſarium ē: q ipſa tal' forma cadat in diffinitione eius. Claudit' āt in dicta diffinitione: ⁊ h̄ q dī actus: forma. n. actus ē eēntialiter. ¶ Nec miꝝ dꝫ eē: ſi in dicta diffōne actus dans intelligere formam ponitur in recto: q2 ꝑꝑ idēti tatē ⁊ ꝓpinquitatē nimiā motus ad formā: q̄ ē ei⁹ funda mētū: bñ pōt ipſe motus in recto recipe p̄dicationē ei⁹. quēadmodū ēt: q2 vnitas ī q̄litate duoꝝ: ē ſilitudinis ꝓ ximū ⁊ imediatū fundamētū: ꝑꝑ tātaꝫ ydētitatē ⁊ ꝓpi quitatē ipoꝝ adiuicē: ꝯtigit q dēē vnitas ī ſilitudīe i re cto p̄dicat'. Eſt. n. ſilitudo vnitas ī q̄litate duoꝝ q̄liuꝫ.

Textus.

¶ Quā aūt quedam eadē ſunt ⁊ potētia ⁊ actu.

¶ Qō ſeptima.

Septimo poſſet eē dubiū de viti a particula dicte diffini tionis: nō. n. vr̄ ꝯuenienter ibi eē poſita: q2 cū motus nulli inſit: q nō ſit poſitū ī actu aliquo eē actus entis in potētia: ſm q huius: nō vr̄: q2 tunc quanto aliquid eſſet magis in potentia: tanto ma gis moueretur: q eſt falſum.

Ad hoc dicēdū eſt q neceſſariuꝫ fuit illā ꝑticu lā apponere in diffōne motus: cuius rō eſt: q2 cum mo tus id ponat in actu cui ineſt: ſi tal' ꝑticula nō eēt ī ei⁹ diffōne poſita: credi poſſet q motus ineē diceret' ei: cui⁹ ē mot⁹ rōne actus vel forme: iā actu in ipſo exiſtētis: q ē falſum. Ineē eni ſibi rōne ꝑtis forē ī ipſo exñtis ī potē tia: cui⁹ rō ē: q2 moueri ē tēdere ad acq̄rēdū aliqd ꝗcqd

h̄ ſit: ſiue forā: ſiue ēt ꝑuatio: ſi tñ mot⁹ poſſit ꝑrio ad ꝑri uationē terminari. Nihil āt tēdit ad acq̄rēdū q iā actu hꝫ penes ſe: ſꝫ mouet' tm̄ ad id acq̄rēdū q nō hꝫ: ſꝫ hr̄e pōt: vñ ⁊ ꝓ tāto dī: q oīs mot⁹ ē ꝑꝑ idigētiā: ꝑꝑ hētiā ꝑtia cā ē oīmode imobil': q2 nullo idigētiā nlla ꝑfectio ne carcat: nec ēt ī potētia ad aliqd: ſed ē actus ſimpliciſ ſimus. Q2 igit' ipſum mobile acceptā ꝑtē forme iā pe nes ſe hꝫ. Manifeſtū eſt: q dici nō pōt tēdere ad acqui ſitionē ei⁹: ſed ipſaꝫ iā hꝫ acq̄ſitā: vñ nec mouet' ad ipſaꝫ ſed magis iā motū ē ad eā. Mouet' āt ad id acq̄rēdum ad q exiſtit in potētia: vñ manifeſtū eſt q mot⁹ nulli ī eſt: niſi q2 exiſtit ī potētia. Et ꝑꝑea ꝯptie dictū ē q mo tus ē act⁹ entis ī potētia ſm q hui⁹. ¶ Poſſum⁹ autē dicere q ꝑ h̄ ēt dat' intelligi mod⁹ quē ī portat mot⁹ ſu ꝑa ſuū fundamētū: ī q̄ gdē mō ꝯſiſtit rō forāl ei⁹: vt ſic ꝑ h̄ q dī mot⁹ eē actus: detur itelligi forā q̄ ē ei⁹ funda mētū. Per h̄ āt q dī entis ī potētia: detur itelligi ei⁹ ꝓ priū ſbm: ꝑ h̄ āt q ꝯiūgit' ſm q hui⁹: ⁊ ſꝫ q ē ī potētia acq̄rēte actū: vel tēdēte ī acq̄ſitionē ei⁹: dat' itelligi mod⁹ ī q̄ ꝯſiſtit ipſi⁹ mot⁹ rō formal': h̄. n. oīa ſūt q̄ itegrāt ꝑ fectā entitatē: ⁊ perfectā diffinitionem motus.

Ad argumentum ī ꝯriū dōꝫ ē q mot⁹ nō dī eē ſimpl'r: id q debet' enti ī potētia: ſm q ī potētia ē: q2 ſic debet' ſibi ꝓpria potētialitas: ſꝫ dī q ē actus dicto mō ſibi debit⁹. Et ꝑ h̄ gdē q ē actus: ponit ī ipſo moto de neceſſitate actū: ꝑ h̄ āt q dī entis ī potētia ſm q hui⁹ dat' itelligi: q mot⁹ ſibi nō debet' rōne hēxñtis ꝑtis for me: ſꝫ rōne ei⁹: q ē ꝯtinue ī potētia ad ꝑtē aliā tendētēꝫ vnde ꝯꝫ q argumentum non concludit.

Eſt autem ſciendū q iſtā diffō nē mot⁹ ꝓ tāto tā diffuſe declauim⁹: q2 ꝑ eā ſcire poſſumus qd ſit ſbm phye nāl': ſm ēt q ī determinatiōe hui⁹ q̄ōnis diffuſe declauim⁹ q2. n. mot⁹ ē ꝑia paſſio ꝯſiderata ī phia nā li: cū nihil nāl' ꝯſideret niſi ꝑ ordinē ad motū: neceſſari um ē: q ens mobile ſit ſbm phie nāl' ꝓpriū ⁊ ꝑmū: ſi h̄ ē ꝓpriū ſbm mot⁹. Eſt. n. illud ſbm ꝓpriū cuiuſlibet ſcie q ē ꝓpriū ſubm paſſionis ꝑrio ī ſcia ꝯſiderate.

¶ Textus.

¶ Qō gdē igit' hoc ſit ⁊ qō accidit tūc moueri ⁊c.

¶ Lectio. iij. ¶ Qō prima.

Hec primo poſſet eē dubiū vtrū actus edificabilis ſit magis edificatio q̄ domus: vr̄. n. q dom⁹ q2 id dici dꝫ magis actus entis ī potētia: q magis ꝑficit ⁊ terīat potētialitatē eius: do mus autem magis perficit edificabile q̄ edificatio: igi tur magis dicēda eſt actus eius.

Ad iſtam queſtionē dōm ē: q edificatio ꝓpriē dī edificabil' act⁹: ⁊ nō dom⁹: q pōt dupl'r oñdi. Primo gdē: q2 cū potētia ad actū referat': id ꝓpriē aſſi gnādū ē ꝓ actu ꝓpriē cuiuſlibet potētie ī q ꝑrio ⁊ ꝑſe ipſa potētia refert'. Edificabile āt q ē q̄dāꝫ potē ꝑmo ⁊ ꝓpriē refert' ī ipſaꝫ edificationē: ⁊ nō ī domuꝫ: q ꝑꝫ ex ipſa ei⁹ noīs ſignificatiōe. Nā edificabile idē ē: q po tēs edificari: q̄uis aūt rōne ſbi ⁊ māe bñ dici poſſit q dom⁹ ī potētia ē id q edificari pōt: h̄ tñ q dico edifica ri: nō domū ponit: ſed edificationē ipſam: vñ māifeſtū ē q ꝯſtrūcūq3 ipſi⁹ edificabil': ī quātū ponit domū ī potē tia act⁹ ꝓpri⁹ ſit dom⁹ ī actu: ſꝫ tñ q edificabile dī act⁹ ei⁹ ē edificatio. Nā edificabile ſꝫ ꝓpriā rōnē ē ens mo bile ad formaꝫ edificij. Mobile autem ē ens moueri po tens. Moueri vero motum ponit ⁊ non mutatum eſſe.

¶ Secundo aūt apparet idem etiā ex eo q potētia paſſi

ua eſt potētia ſuſceptiua ⁊ receptiua actus: quod autē eſt ſuſceptiuū actus eſt ſtans ⁊ ſubiacēs ipſi actui recepto. Nō autē edificabile iportat potētiam paſſiuā. Id igitur erit eius actus cui inuenietur ſubiacere. Inuenitur aūt h̄ potētia receptiua: iportata per edificabile: ſb iacere nō domui ſed edificationi. Nā cū domus eſt nō eſt edificabile: ſed cum edificatio eſt manet edificabile ſubiacens edificationi: igitur edificatio eſt actus ꝓprius ipſius edificabil. ¶ Ex h̄ aūt vniuerſaliter patere poteſt: ꝙ motus eſt actus proprius entis mobil: ꝙ eſt ens in potentia ad acquirendum aliqd per motū: ꝓpt h̄ enim iſta queſtio fuit introducta.

Ad argumentum ergo in cōtrariū dōm ē: ꝙ ꝗuis id ꝙ eſt in potētia reſpiciat motū ⁊ formā: ⁊ per formam maxime ꝑficiat: ⁊ per ꝯñs ꝓprius actus eius ipſa ſit: ſm tñ ꝙ eſt mobile reſpicit: vt actum proprium ſol motū: ⁊ per ipſum ꝓprie perficitur: qꝛ cū mobile dicat potētiā receptiuā: motus tunc perfici dicitur cū habebit motum actualiter receptum: forma vero cōpleta magis hanc potentiam tollere videt: quamuis ens in potētia perficiat: ſicut in domo ⁊ edificabili apparet.

¶ Textus.

¶ Manifeſtū aūt intendētibus quēadmodū ponūt ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet dubitare aliqs vtrū motus dici valeat nō ens: videt enī ꝙ ſicut cui nō obuetur eſſe illud eſt non ens. Motui aūt ē nō debetur eſſe: quia de ipſo nihil eſt in actu: niſi mutatum eſſe: ſed mutatum eſſe: nō eſt motus: igit motus eſt non ens.

Ad iſtam qōnem ē dōm: ꝙ mot⁹ h̄ rōnē entis tā ex parte ſui fundamēti ꝗ̄ ex parte modi additi: ex parte qdē ſui fundamēti: quia h̄ eſt forma: vt ſupradictum eſt: forma vero eſt ratio eſſendi. Qō aūt eſt ratio eſſendi eſt de neceſſitate ens. Motus igitur quantū eſt eēntialiter recipit predicationē entis. Eſt et ſcdo ens ⁊ cōne modi additi: ſi ens ſumatur ſm ꝙ cōmuniter ſe h̄ ad ipſam rē: cui modi eſſendi: ⁊ habitudines attribuuntur: ⁊ ad modos et ipſos rebus ſuperadditos: ponit enī motus i forma quādā continuā eius acquiſitionem: ꝗ ponit quandam cōtinuam ſucceſſionē: que dicit: ⁊ eſt eſſentialiter ens cōtinuū ſuſceptiuum. Patet igitur ꝙ motus habet ꝙ ſit ens tam ratione fundamenti ſui ꝗ̄ etiam ratione modi ſuperadditi.

Ad argumentum ergo in cōtrariū dōm ē: ꝙ qꝛ ipſe motus eſt ens ſucceſſiuū: ſuū actu eſſe h̄ in cōtinua ſucceſſione: ⁊ h̄ modo motui bñ debet actu eſſe.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet eſſe dubiū vtrū id ꝙ eſt in potentia pura moueat: vr̄ enim ꝙ ſicut id ꝙ eſt in potentia pura in actum ordinatur acquirendū: nō poteſt aūt ipſum acquirere: niſi per tranſmutationē ipſum igitur moueri ⁊ tranſmutari poteſt.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ ens in potentia pura moueri: poteſt intelligi dupliciter: vno quidem modo vt dicatur ꝙ in ipſo motu: vel moto duo ſunt: quia motus ⁊ ſbm motus: ⁊ quāuis quidē motus actus ſit ſubm tñ eius de ſe eſt ens pure in potentia. ¶ Alio vō modo pōt intelligi ens pure in potētia moueri: vt dicat h̄ totū coniūctū: ꝙ eſt ens motū eſſe in nuda potentia ⁊ pura. Si autem intelligatur primo modo adh̄ intelligi poterit dupliciter: ſm duplicem acceptionē motus i qꝛ largā vel communē ⁊ ſtrictā ſiue ꝓpriā. Et ſi intelligatur ens ꝙ eſt pura potentia moueri: primo modo large vel cōmuniter ſumēdo motū pro omni trāſmutatione apparet manifeſtū ꝙ h̄ non eſt aliquod inconueniens. Nā ſic ponere ens ꝙ eſt pura potētia moueri non eſt aliud ꝗ̄ ponere ens aliquod ꝙ ē eēntialiter potētia et ſubiectum trāſmutationis: h̄ aūt nō ſol nō eſt incōueniēs ſed eſt etiam neceſſarium: qꝛ ſubiectū trāſmutationis que eſt in ſubſtātia: eſt de neceſſitate tale. Eſt enim idē ſubiectū trāſmutationis: ⁊ coꝝ terminoꝝ: qui per trāſmutationem inducūtur ⁊ abijciūtur. Per trāſmutationem aūt in ſbā inducūtur ⁊ abijciūtur ſubales forme que recipiūtur immediate in ꝑma materia: que eſt pura potētia: vt in ꝑmo lib. declaratū fuit. Neceſſariū eſt igit ꝙ pura ēt potētia ſit ens illud ꝙ mouet .i. ꝙ ſubijciatur mutationi que eſt in ſuba. Si autē motus ꝓprie accipiatur apparet ſtatī illud eſſe impoſſibile: per motū enim ſic ſumptū inducūtur ⁊ abijciūtur primo tātū accidētales forme: que non recipiūtur immediate niſi in aliquo actu exiſtēte: ⁊ qꝛ idē eſt ſubiectū motus ⁊ terminoꝝ eius: neceſſariū eſt: ꝙ ens in actu ſit illud ꝙ mouetur: ſiue ꝙ eſt ſubiectū motus ita ſumpti: quāuis nō moueatur: niſi ſm ꝙ h̄ rationē entis mobilis ſiue entis in potentia. ¶ Si vero intelligatur ſcdo modo ens ꝙ eſt pura potētia moueri: ita .ſ. ꝙ totū iſtud coniunctū ens motū dicat eſſe tātū in potētia: apparet ſtatim ibi eſſe implicationem cōtradictionis. Nam cum motus ſit actus: ens motum eſt ens ⁊ aliqualiter in actu: dicere ergo ꝙ h̄ ſit ens pure in potentia eſt dicere ꝙ ens in actu non ſit actu ens. Quia igit h̄ eſt impoſſibile: apparet euidēter ꝙ impoſſibile eſt illo modo dicere moueri ens pure in potentia.

Ad argumentum ergo in cōtrarium dōm eſt ꝙ ſi ens pure in potētia: nō haberet, adiunctū ſibi actū aliquem ipſum reddentē indiſpoſitū ad ſuſcipiendum ſimilitudinem agentis: ſtatim abſq; ulla alteratione ad ꝑſentiā agentis ei⁹ ſimilitudinē agentis acciperet: vnde totaliter ſimilitudinis acceptio: ⁊ ſi dici poſſet ſuo modo trāſmutatio: non tñ foret tranſmutatio: que ſcite ⁊ proprie vocatur motus. Nūc aūt propter eius indiſpoſitionem ante dictam acceptionem motus in ipo neceſſario ꝑcedit: qui vt dictum eſt ſuſcipi nō poteſt niſi aliquo actu exiſtente: quamuis in eo recipiatur propter habet rationem entis in potentia.

¶ Textus.

¶ Et motus qdem actus quidā videtur eſſe ⁊c.

¶ Qō quarta.

Quarto dubitatur de eo ꝙ dicitur motus eſſe actus iperfect⁹ videtur h̄ nō habere veritatem: quia in explicatione diffinitionis motus exemplū etiam fuit poſitum de generatione: ⁊ tamē generatio cum ſit ſubiecta mutatio: nō eſt actus imperfectus: ſed perfectus: quia perfectā formam ponit.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ tripliciter poſſumus iſtā difficultatē tollere: vno quidem modo: vt dicamus ꝙ generatio pōt accipi dupliciter: vno qdē modo pro ipſa inſtantanea mutatione: ⁊ ſic nec eſt motus nec eſt actus imperfectus. Alio autem modo ſumi pōt ſm ꝙ includit totam alterationem precedentē: ⁊ quia alteratio motum ponit ⁊ actum imperfectū: poteſt dici ſic ſumpta generatio ⁊ motus: ⁊ actus imperfectus eſſe. ¶ Scdm

eſſe. ¶ Secundo autem modo poſſumus motam q̄ōnē ſoluere dicendo ꝙ diffinitio mot⁹ ſupra aſſignata cōiter ad omnem trāſmutationē ſe extendit: ꝙ autem poſtea dr̄ de motu ꝙ eſt actus īperfectus: dicitur de motu reſtricto ad proprie acceptū: ꝙ vr̄ poſſe oſtendi ex̄ ipſa probatione pħi ad h̄ inducta: dicit.n. ꝙ ideo motus eſt actus imperfectus: q2 eius ſubīm ꝙ perficit̄ per ipſum eſt ens in potentia: h̄ aūt pōt dupl'r intelligi. Uno quidem modo: vt dicat̄ ꝙ pro tāto motus eſt actus imperfectus: q2 id in quo recipitur eſt ens in potentia: ⁊ h̄ modo intelligendo probatio nō valeret: q2 ipſa generatio ⁊ forma ēt cōpleta in ente in potētia recipitur: nec tñ ponunt actuʒ īperfectuʒ: ⁊ h̄ modo generatio eſt actus entis in potentia. Alio vero modo pōt intelligi: vt dicatur ꝙ motus idcirco eſt actus impfectus: q2 eius ſubiectum etiam concernit motum: qui eſt in potentia ad aliquid pertinēs ad actum qui acquiritur per motum ⁊ tunc probatio concludit. Sed non nīſi de motu proprie ⁊ ſtricte accepto. ¶ Tertio aūt modo dictam dubitationē poſſum⁹ ſoluere: vt dicamus ꝙ eē ꝙ ē in fieri ſub rōne: qua in fieri: eſt imperfectum: ⁊ in potentia: ꝙ autem ſit perfectū ⁊ in actu cōpleto: h̄ non eſt ex̄ ratiōe illa: qua eſt in fieri: ſed ex̄ ea rōne: qua eſt in facto eſſe. fieri.n. quātū de ſe eſt nō dicit niſi tendere ad eſſe: ⁊ non ſimpl'r eſſe: vnde ſicut tēdere ad eſſe quātuʒ de ſe eſt nō dicit actum eſſendi completū: ſic etiā nec ipſum fieri: q2 vero factū eſſe bene ponit eſſe ſimpl'r: pōt ipſum ſm rationem propriā ponere cōpletū actum exiſtendi. Si ergo inueniatur in aliquo ꝙ fieri ⁊ factum eſſe idē ſint ſm rē: ⁊ differāt ſʒ rationē: q2 factum eſſe ponit actum perfectum: vt dictū eſt: dicemus ꝙ ēt ipſum fieri ſm rē ponit actum completum: ſed non ſm rōnem qua eſt in fieri. Nam pro tanto tale fieri conceditur ſʒ rem actū ponere perfectuʒ: q2 idē eſt ſm rē cuʒ facto eſſe: ꝙ ponit actum completum ſʒ rationem propriaʒ: nihilominꝰ tñ hoc non obſtante ipſum fieri: ſub ratione qua eſt fieri: non hʒ actum eſſendi completum: ſed incompletum ponere. Nūc autem ita eſt ꝙ generatio ⁊ generatum eē idem ſunt ſm rē: ſed ſm rationem differunt: q2 generatio ſm rationem propriam ponit rem in fieri: ſed generatū eſſe ponit rem in facto eſſe. Ex̄ h̄ aūt: ſʒ predicta: ſequit̄ ꝙ generatio ſcōm rem ponat cōpletum actuʒ exiſtendi: q2 vʒ ſm rem idem eſt cum generato eē: ꝙ ſm rōnem propriam ponit actum generabil' completum. Sʒ non obſtante h̄ ipſa generatio: que dicit magis rem in fieri ꝙ̄ in facto eſſe: habet ꝙ dicat actum incompletum ſcōm rōnem propriam. Hec igit̄ que dicta ſunt: ſi ſubtiliter cōſiderentur oſtendūt manifeſte: ꝙ non obſtante h̄ ꝙ forma ſubſtātialis eſt indiuiſibil': generatio ipſa ſʒ rationem propriā dici poteſt actus imperfectus. ¶ Cōmētator aūt de his omnibus breuiter ſe expedit. Dicit enī in q̄nto ꝙ iſta que h̄ dr̄r de motu nō ſunt vera de generatione propter id ꝙ forma eſt indiuiſibil'. Et ꝙ exēplū fuit ſupra poſitū de generatiōe: h̄ dicit pro tāto factū fuiſſe: q2 nōdū fuerat a motu generatio diſtincta.

¶ Q̄ō quinta.

QVinto quia multotiens dicitur ⁊ dictuʒ eſt ꝙ motus ponit formaʒ incōpletā: poſſʒ eſſe dubium: vtrū ab iſta forma incōpleta motus differat realiter: videt̄.n. ꝙ ſic: q2 accidens ⁊ fundamentū accidentis videt̄ real'r differre. Cōparat̄ aūt mot⁹ ad formā: ſicut accñs ad ſuū fundamentum. Et ſic ab ipſa differre ſcōm rem videtur.

Ad iſtam q̄ōnem dōm eſt ſecūduʒ quoſdam ꝙ motus pro tanto differt a forma: q2 forma rem ſuam dicit totam ſimul: ſed motus non poteſt totus eſſe ſimul. Sʒ ſi poſſʒ: tunc motus a forma non differret: ſicut pʒ de albedine ⁊ dealbatione. Albedo enim rem ſuam totaʒ dicit ſimul. Dealbatio vero rem illam dicit in ſucceſſione q̄dā. Si ergo dealbatio tota ſimul fieret: ſublata tūc eēt cauſa differētie ⁊ diuerſitatis eius ab albedine. ¶ Sʒ tūc ſequeret̄: cuʒ generatio fiat tota ſimul: ꝙ ipſa ⁊ forma que acquirūtur per eā ideʒ ſint: ꝙ non videtur omnino concedendum. Itē cā differentie motus ⁊ forme que acquiritur per ipſum: nō ſolum attenditur penes ſimultatem ⁊ ſucceſſionem: ſed ēt penes alias conditiones: vt poſtea videbitur: vnde quāuis poſito ꝙ motus totus ſimul fieret tolleret̄ diuerſitas illa: que attendit̄ penes ſimultatē ⁊ ſucceſſionem: adh̄ tñ inter ipſa poſſʒ ſm alias conditiones diuerſitas attendi.

Dicendum eſt igitur ad q̄ōnem ꝙ res pōt ſumi cōmuniter pro omni ꝙ ſic in rerum natura inuenit̄: ꝙ eſt aliquid: non dico priuatiue: ſed poſitiue. Nam priuationes cum inueniantur in reꝝ natura: q2 tñ ſm ſe dicant aliquid tm̄ priuatiue: non merentur res ſcōm ſe vocari. Iſto autem modo rem accipiendo ipſi modi ⁊ ipſe habitudines: quas real'r habēt res adinuicē: res vocari poſſunt: cum inueniantur in reruʒ natura: ⁊ aliq̄d poſitiue dicāt. Et ſunt etiā res diuerſe a naturis: quarum ſunt habitudines: h̄ modo rem ſumendo: q2 in re aliud poſitiue dicit ipſa natura ſubiecta habitudini: ⁊ aliud ipſa habitudo. ¶ Alio autem modo res ſumi pōt magis ſtricte ſolū pro naturis habitudinib⁹ ſubiectis. Et iſto modo res ⁊ habitudo rei non differunt realiter: propter id ꝙ habitudo rei non ponit rem aliam habitudini ſubiectam: ꝙ̄ illam cuius eſt ipſa habitudo.

Ad propoſitum igitur que ſunt dicta applicādo: cōſiderandum eſt ꝙ ſi rem accipiamus hoc ſecundo modo: motus a forma ſiue completa ſiue incompleta realiter non differt. Quia vt fuit ſuperius oſtenſuʒ: motus rem proprie dictam aliam non ponit ꝙ̄ illam que acquiritur per ipſum. Uerum eſt aūt ꝙ a forma completa magis differt motus proprie acceptus ꝙ̄ a forma incompleta: quia de ratione motus eſt ꝙ ponat actuʒ imperfectuʒ. Unde a forma completa differt: ſicut incompleta a completo: quo tñ modo nō differt a forma incōpleta. ¶ Si aūt rē ſumam⁹ primo mō: pōt dici motus a forma ſm rem differre: inquantū ſuper eā addit talē quēdā modū aut habitudinem: quē forma ſʒ ſe nō ponit. Attēdit̄ aūt iſta diuerſitas in pluribus. Nam vno modo inuenit̄ mot⁹ a forma differre: q2 forma rē ſuam totā ſimul ponit: ⁊ forma cōpleta totā rem cōpletā. In cōpleta vero rem incōpletā que eſt de rōne ſua totaʒ ſimul pōit. Motus vero de rōne ſua nō pōt hēre ſimultatem: ſed quādā continuam ſucceſſionem. Alio autē modo inuenitur motus differre a forma incōpleta: iā per ipſum acquiſita: inquātū ſuper ipſaʒ addit ordineʒ ad ſequēs cōplemētū: imo vt magis proprie loquamur ab ea differt inquātū ſuper ipſam addit ꝯtinuam acceptionē ſequentis cōplemēti. Tertio autem modo vr̄ mot⁹ ⁊ q̄libet mutatio a forā differre inuenit̄: q2 forma rē ſuā abſolute dicit: ſed mot⁹ vel mutatio dicit rē illā ſtātem ſub q̄dā reali acq̄ſitiōe vel abiectiōe: vñ ꝙuis gñatio fiat tota ſimul differt a forā gñati: q2 forā illa rē ſuā ponit abſolute: ſʒ gñatio ſup eā addit moduʒ eēndi ſb̄ q̄dā reali acq̄ſitiōe. Hec āt diuerſitas hñ ſufficit ad diuerſificādū accñs a ſuo fūdamēto: vñ pʒ rñſio ad argumētū.

¶ Q̄ō ſexta.

SExto poſſet forte aliquis ī cidēter dubitare vtrū motus ⁊ mutatio dici poſſint non ſolū a forma: ſed nec ēt a cōpoſito ſm rem differre: rem ſtricte ⁊ ꝓprie ſumēdo: videtur.n.ꝙ ſic: q2 nō ꝑducitur per mutationē forma: ſed ꝑducit̄ cōpoſitū. Mutatio aūt pro tanto a forma ſm rem nō differt: q2 nō ponit niſi ipſam ꝑductionem ei⁹. Pari igr̄ rōne a cōpoſito ēt ſcdm rē differre nō dicet̄.

Ad iſtam q̄ōnem dōm eſt ꝙ cōpoſitū ponit ſecundū ſe rem aliquā: que nō ponit̄ per motū ⁊ mutationē. Hec aūt declaratio eſt: q2 ⁊ ſi per mutationē acq̄rat̄ eius ſbo ꝓprio aliqō eſſe: nō tn̄ per ipſum acquirit̄ eſſe ipſius ꝓprij ſubiecti: ꝙ q̄dem ſatis de facili apparet. Req̄rit enim de neceſſitate omnis motus ⁊ omnis mutatio aliqō ſbm: ꝙ nō pōt eſſe eius terminus: q2 terminus nō inuenitur niſi in vltimo trāſmutationis. Subiectum vero inuenitur nō ſolū in vltimo: ſed etiā in tota trāſmutatione. Cū igit̄ terminus motus ſit id ꝙ acquirit̄ per ipſum: ⁊ eſſentia ſbi: vt oſtenſuȝ eſt: eſſe non poſſit talis trāſmutationis terminus: apparet euidenter: ꝙ ipſa eſſentia ſbi nō acquirit̄ per illā trāſmutationē: cuius eſt ſubm: eodē aūt mō demoſtrari poſſet: ſiue pōt ꝙ nō abiicit̄ ēt per ipſam. Nūc aūt ſic eſt ꝙ cuȝ mutatio dicat abiectioneȝ vel acquiſitionē alicuius: illam eſſentiā ponit ſꝫ realitatē ſuā que acquirit̄ per ipſam. Et q2 eſſentia ſubiecti eius: vt oſtenſum eſt: per eā nō acquirit̄: pꝫ ſatis euidenter ꝙ ipſa nō eſt incluſa in realitate trāſmutationis. Claudit̄ aūt in realitate cōpoſiti: ad qō ipſa terminat̄. Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ cōpoſitū aliquā rem ponit ⁊ claudit in realitate ſua: que in realitate tranſmutationis intra non includit̄. ¶ Ex h quēt ſtatim vnū valde notabile elicit̄. Si.n.eſſet aliq̄ ꝑductio: qua ꝑduceret̄ tota ēntia cōpoſiti: ⁊ q̄quid claudit̄ in realitate eius: ſicut eſt creatio: que nullū ſubiectū ꝓſupponit: talis ꝑductio in realitate ſua cuncta clauderet: que claudūtur in realitate cōpoſiti ꝙ ex ipſa ꝑueniret. Nec tūc cōpoſitū aliam rem poneret ab ea: ⁊ ab illo ꝙ per ipſam ꝓprie acquireret̄: niſi qō in mō aliquo differret: q2 cōpoſitū ſimplr̄ diceret rem ſuā: ſed ꝑductio ſuper ipſam adderet moduȝ quēdaȝ eſſendi ſub proceſſione ab aliquo efficiēte: h aūt inde ſequit̄: q2 dictū eſt: ꝙ cōpoſitū pro tanto rem aliā ponit a trāſmutatione ſua: ⁊ ab eo ꝙ ꝓprie acquirit̄ per ipſam: q2 claudit in realitate ſua eſſentiā ſubiecti ipſius trāſmutationis: que per ipſaȝ trāſmutationē nō acq̄rit̄. Cōſideret aūt lector diligenter quid appareat ex h dicendum de diuerſitate eſſe ⁊ eſſentie.

Ad argumentuȝ ergo in ōriū dōȝ eſt: ꝙ aliter forma ⁊ aliter cōpoſitū ꝑducit̄ per trāſmutationeȝ: q2 forma ſic ꝑducit̄ per ipſam: ꝙ q̄q̄d claudit̄ in realitate eius totū ꝑducit̄ per eā. Cōpoſitū aūt lȝ accipiat eē per trāſmutationē: ⁊ forme ēt eſſentiā: claudit tn̄ vlterius: vt dictū eſt in realitate ſua eſſentiā ſubiecti vel materie: que per talē trāſmutationē nō ꝑducit̄: vn̄ nūc q2 nō bonā ſſimilitudinē argumētū aſſumebat: pꝫ ꝙ non cōcludit.

¶ Textus.

¶ Mouetur aūt: ⁊ mouens omne: ſicut dictum eſt.

¶ Lectio quarta. ¶ Q̄ō prima.

MOuetur autem ⁊ mouens ⁊c. Hic poſſet aliq̄s dubitare de h ꝙ ph̄us ꝓbat mouēs phyſice: ideo pati: q2 mouet tactu: videtur enim h probatio nō valere: videmus.n. corpa celeſtia tactu mouere elā. ⁊ tn̄ ab eis nō patiunt̄.

Ad iſtam q̄ōnem dōm eſt: ꝙ ē duplex tactus: q2 virtutis ⁊ quantitatis. Scdm aūt hunc duplicē contactū diuerſa mouentia diuerſimode inueniūtur ſe habere. Quedā.n. ſunt que cōtingūt vtroq3 cōtactu illa que ab eis mouent̄: ⁊ vtroq3 etiā cōtactu recōtingūtur ab eis: ſicut in elīs melius apparet. Cū.n. ignis agit in aerem: cōtigit ipſuȝ nō ſolū cōtactu quantitatis: ſed etiā cōtactu virtutis: ⁊ econuerſo ēt aer ſilr̄ ignem ꝯtingit. Nō ſolū.n. ignis virtutē hꝫ trāſmutādi aerē: ſed etiaȝ ecōuerſo ipſe aer virtutē hꝫ in trāſmutationē ignis. Et q2 ad ꝯtactuȝ virtutis ſequitur de neceſſitate in talib⁹ actio ⁊ trāſmutatio: idcirco talia elā: cū ſe mutuo ꝯtingūt inueniūtur ſe mutuo trāſmutare. Quedā vero ſunt que illa que mouēt ꝯtingūt vtroq3 ꝯtactu: nō tn̄ ecōuerſo vtroq3: ſed altero tm̄: vt pote cōtactu q̄ntitatiuo: recōtingūtur ab eis: ſicut inueniūtur corpa celeſtia ſe habere ad elā: vt puta ſpera lune ad ſperā ignis. Naȝ ſpera lune ⁊ ꝯtactu q̄titatis ⁊ cōtactu v̄tutis ignis ſpaȝ ꝯtigit: nec tn̄ ab igne ꝯtigit̄ ꝯtactu virtutis lune ſpera: ſed quātitatis ſolū. Et ꝓpterea corp⁹ celeſte agit q̄dem in ignem: ſed ab igne nō patit̄. Nō.n. quātitas dimēſiua: ſed virtus: eſt principiū actionis. Unde quāuis ēt ꝙ ignis cōtingat cōtactu dimēſiue quātitatis celeſte corpus: ex quo tn̄ ſuper ipſum virtutē nō hꝫ: nō pōt in ipſum agere. Alteri⁹ aūt quedā mouētia ſunt que contingūt ſua mobilia cōtactu virtutis: ſed nō quātitatis que tn̄ ab his: que ab ipſis mouent̄: neutro modo ꝯtingi inueniūtur. Sicuti ſubē ſeparate que ſunt motrices orbiū ad orbes ipſos ſe habent. Nō.n. cōtingūt eos cōtactu quātitatis dimēſiue: q2 talē quantitatem nō hn̄t ſed eos ꝯtingūt contactu virtutis: q2 alr̄ ab eis moueri non poſſent ipſi celeſtes orbes: ſed tn̄ ab orbibus cōtactu dimēſionis nō ꝯtingunt̄: ꝓpter id ꝙ ipſe dimēſionē nō hn̄t: nec etiā cōtactu virtutis: q2 corpus non hꝫ virtutē ſupra intellectuā ſubſtātiā: ⁊ ideo quāuis ipſe in orbes agant: non tn̄ repatiuntur ab eis.

Ad argumentum ergo in cōtrarium dōm eſt: ꝙ argumētū ⁊ iō ph̄i in his tenet: ⁊ de his intelligit̄ que ꝯtingūt eadē: ⁊ contingūtur ab eiſdeȝ: non dimenſionis cōtactu tm̄: ſed etiā cōtactu virtutis: quo modo: vt ex ſupradictis apparet: corpa celeſtia nō ſe hn̄t ad elā.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet aliq̄s dubitare de dicto Tho. qui ait ꝙ h ſcda diffinitio motus: qua dicitur ꝙ mot⁹ eſt actus entis mobilis: ſe hꝫ ad aliā in ſuperioribus declarataȝ: ſicut materialis ad formalem: propter id ꝙ concluditur ⁊ probatur per eam. Uidetur enim iſta ratio nō valere: ⁊ q2 etiam illa videt̄ ꝯcludi ⁊ ꝓbari per iſtam. Cū.n. ens mobile ſit ens in potentia: ſi motus eſt actus entis mobilis: neceſſariū eſt ꝙ ſit actus entis in potentia. ¶ Non poſſumus aūt ſufficienter dubitationem ſoluere: niſi dicamus vt quidā dicūt: ꝙ diffinitio omnis: que eſt demonſtrationis principium: ſe habet ad illaȝ que eſt demonſtrationis ꝯclō: vt formalis ad materialem. Sic enim dicendo in ſimilem incidemus dubitationē: q2 tam vna q̄ alia videtur poſſe accipi pro principio demōſtrationis: vt predictū eſt: vnde ſcdm iſtaȝ viam non videtur vna magis q̄ alia formalis dici poſſe. ¶ Ut ergo doctoris noſtri dictū plenarie intelligatur: conſiderandum eſt: ꝙ quandocūq3 alique due diffinitiōes ita ſe habēt

ꝙ ambe

q ambe loco d'ñe accipiunt ſubiectum: illa que accipit formalem ſibi rõnez loco ſibi pro differentia: cõparatur ad illam: que ſimplr accipit ſubiectum: ſicut formalis ad materialem: q: cũ formalitas diffinitionis ex d'ñia ſumatur: ſi d'ñia ad d'ñiam: vt formal' ad material' ſe habeat: neceſſarium eſt q ſe habeat etiam eodem modo τ diffinitio ad diffinitionem: ſic aũt ſe habent due diffinitiones de motu aſſignate. Nam formalis ratio entis mobilis eſt eſſe ens in potentia ad id q acquiritur per motum: ſicut etiam τ formalis ratio entis riſibilis eſt eſſe ens in potentia ad riſum. Unde manifeſtum eſt q illa diffinitio: qua dicitur q motus eſt actus entis in potẽtia ſʒ q huius: cõparatur vt formalis ad materialem: ad illã: qua dicitur q motus eſt actus entis mobilis. Et quia forma eſt illa que imponit neceſſitatez materie τ non econuerſo: τ demonſtratio ex his procedit que imponunt neceſſitatem ↄcluſioni: ideirco per illã diffinitionẽ: tã q per priorem: demõſtratur iſta: τ non ecõuerſo. Dico autem tanq per priorem ſm rationem: vnde pʒ q argumẽtũ factũ ↄtra dictũ Ebonis nõ ↄcludit.

℄ Textus.

℄ Spẽs aũt ſemper exiſtimabitur aliquã mouens τc.

℄ Qõ tertia.

Tertio poſſet quis forte dubitare: vtrũ verũ ſit q ſemper eſt ſpecies aliqua mouens: videtur. n. q nõ: q: cui nõ debet eſſe: nõ debetur agere: nec moueri: ſpecieſ autem ſiue forme non debetur eſſe: ſed cõpoſito: igit nec ſpecies etiam ſiue forma eſt mouens: ſed compoſitum.

Ad iſtam qõnem eſt dõm q ſemp mouens eſt aliq̃ ſpecies ſiue forma mouẽs: dico tanq ratio τ principiũ agendi. Cui' declaratio: q: mouere eſt agere: agere de τ actio dicũt actũ ſcdm. Ratio autẽ τ principium actus non eſt potentia: ſed actus: τ ſcdi actus principium eſt actus primus. Actus autem primus ſpecies vel forma eſt: igitur neceſſariũ eſt q ſpecies vel forma ſit ſemper in omni motiõe ratio τ principium mouendi.

Ad argumentum ergo in ↄtrarium dõm eſt q ſicut forma dicitur exiſtens: ſic etiam dicitur τ mouẽs. In cõpoſitis autem ipſa forma dicitur exñs: nõ quia ipſa ſit proprium exiſtentie ſbm: ſed q: eſt exiſtendi ꝑncipium τ ratio. Et ſilr etiã dicit mouens: q: eſt ratio τ ꝑncipium mouendi: cõpoſitum aũt dicitur mouens τ exiſtens: q: τ mouet τ exiſtit per formam ipſam: que ratio eſt: quis τ principium mouendi.

℄ Qõ quarta.

Quarto poſſet eſſe dubiũ vtrũ motus vnus eſſe poſſit actus mouẽtis τ mobilis: videt. n. q nõ: q: motus eius eſt actus in quo eſt. Non eſt autẽ in mouente: ſed in mobili: igitur eſt actus tantum modo mobilis.

Ad iſtam qõnem dõm eſt q vnus τ idez motus eſſe põt actus: τ mobilis ſm q eſt mobile: τ mouẽtis etiam ſm q eſt mouens. Ad cuius euidentiam conſiderãdũ eſt: q cũ id per q aliqd aliquo modo de potẽtia trahitur ad actum: ſit actus eius: eo modo: quo de potẽtia in actum trahitur per ipſum: τ per motum tam mouẽs q mobile trahatur ſuo modo formaliter ad actum: neceſſarium eſt q motus ſit formalis actus: tam mobilis q etiã mouẽtis. Hoc aũt ex eo appet q τ mobile ipſo motu dicitur formaliter moueri: τ mouens etiam ipſo motu dicit formaliter mouere: quẽadmodũ calidũ formaliter ipſa calefactione calefacit. Uerum eſt autez q q: nõ eodem modo vtrũq per motum trahitur formaliter de potentia in actum non eodem etiam modo ipſe motus eſt actus vtriuſq. Nam mouens ante q moueat eſt in potentia ad motũ influẽdũ alteri: τ nõ ad h: vt perficiatur in ipſo. Mobile vero eſt in potentia ante q actu moueat ad motũ recipiendum: ſicut perfectionez ſuã. Eſt eniz actus quilibet eius perfectio in quo recipitur. Scdm h igitur per motum trahitur actu mouens ad mouendum aliquid: τ mobile trahitur actu ad h vt moueatur: τ ideo motus eſt actus mouentis: vt progrediens ab eo: τ eſt actus mobilis: vt receptus in ipſo.

Ad argumẽtum ergo in cõtrariũ dõm eſt q mot' eſt eius actus in quo eſt: q: eſt perfectio ipſi'. Eius vero in quo nõ eſt: τ ſi nõ ſit iſto modo actus: eo q operatio trãſiens eſt perfectio facti: τ nõ perfectio faciẽtis: eẽ tamẽ põt actus alio modo: vt predictum eſt.

℄ Textus.

℄ Habet autem defectuz rationabilem. Neceſſe eſt. n forsitan eſſe quendam actum τc.

℄ Lectio quinta. ℄ Qõ primo.

Hic primo poſſet aliqs dubitare: vtrum actio poni poſſit in agẽte. Videt. n. q nõ: q: cũ actio idem re ſit cũ paſſione: ſi actio eſſet in agente: poſſet ẽt eẽ paſſio in agẽte: q vr̃ eẽ falſuz.

Ad iſtam qõnem dõm vr̃ q in eo eſt actio agẽtis ſicut in ſubo in quo recipit. Qõ aũt recipit agẽtis actionẽ: inquãtũ hui' eſt patiẽs nõ agẽs: quẽadmodũ etiam ex oppoſito id a quo actio ꝓuenit ſʒ hui' eſt agẽs τ nõ patiẽs. In patiẽte igitur τ nõ in agẽte videt per ſe actio exiſtere. Sed ſicut de paſſione recordor me dixiſſe in logycis: quã edidi in tractatu de paſſiõe: ſicẽt mõ poſſumus h dicere τ de actione: vʒ q actio non ẽ ſicut in ſbo in agẽte: ſed in patiẽte. Manifeſtũ ẽ cũ fuerit actio trãſiẽs. Quãuis. n. oĩs actio cauſaliter exiſtat in agẽte ſicut tñ in ſbo actio trãſiens eſt in patiẽte tñ. Nã ſi h ẽt in agẽte: vt i ſbo eſſet: nõ diceret eẽ actio trãſiẽs: ſʒ manẽs. De tali ergo actione manifeſtũ eſt: q ſicut in ſubiecto nõ eſt in agẽte: ſed in patiẽte. De actionibus autem que dicũtur manẽtes: ſicut eſt amare qđ manet in amãte: τ intelligere: qđ manet in intelligẽte: videt ↄtrariuz dõz. Per h. n. iſte diſtinguũtur a trãſeũtibus: q: tranſeũtes non manẽt in agẽte: nec ſunt perfectiones eius: ſed manentes in agente manẽt ipſumq ꝑficiunt. Cõſiderandũ eſt igit q actio: reſpectu ei' in quo eſt: rõnẽ hʒ paſſionis: ſi ergo per ſe eẽt in agẽte: ſequeret q reſpectu agentis hẽret per ſe rõnẽ paſſionis: q eſt incõueniẽs: q: tũc agẽs ſm q agẽs eẽt patiẽs: qđ nõ cõuenit: τ ꝓpterea ſi actio: vt in ſbo maneat in agẽte: opʒ q ipm agens quãtũ ad h ſubinduat quãdã rõnẽ patiẽtis: vt ſic agẽs dicat ſm q ab ipſo actio ꝓcedit: τ dicat patiẽs ſcdm q ipm met eſt ſubm actionis: ita q ſcdm h actio oĩs per ſe erit in patiẽte τ nõ in agẽte: ſicut in ſubo. ℄ Hoc aũt pʒ ẽt in actionibus ſupra noĩatis: vt. n. diximus in logyca: dici põt q amãs eſt patiẽs: τ agẽs ẽ res amata: que ad ſe trahit amãtẽ. Eo igit ipſo quo actio amoris in amãte eſt: vt i ſubiecto: τ nõ in amato: cõſequi videtur q nõ ſit in agente: ſed in patiẽte. Silr etiã vt videt dici põt q intelligẽs eſt patiens: τ agẽs eſt res intellecta: que adequat intelligentẽ ſibi: τ ſic per h q intelligere in intelligẽte eſt: cõſequit q ſit in patiẽte. Si aũt dicatur q amans τ intelligens eſt agens: tunc dõm erit

ꝙ intelligere ⁊ amare in eis manẽt: per hoc ꝙ in eis eſt id qđ per tales actus ſuo modo patitur: vel etiã in eis ma nent ſcđm ꝙ ipſa ſubinduunt rationem patientiũ: vt ſupra dictum fuit: vnde ⁊ dicũtur perfici dictis actio nibus: ⁊ eſſe perfectibile inquantum hoc rationem habꝫ patientis. Patet igitur ꝙ omnis actio per ſe eſt in pa tiente: ⁊ in agente eſt vt in ſubiecto: ſcđm qđ ſubinduit rationem patientis: vt iam ſepe dictum eſt: vnde appa ret reſponſio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Quoniam igitur vtraqꝫ ſunt motus ⁊c.

¶ Queſtio ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiũ: vtrũ verum ſit ꝙ actio ⁊ paſſio ſint motus: videt̃ enim ꝙ nõ: qꝛ cũ in ſeparatis a materia ſit actio quedã ſicut in ſubiecto: ſi actio eſſet motus ſequeret̃ ꝙ in ſeparatis a materia ſit motus ꝙ eſt falſum. Item tũc motus eſſet in predicamento actionis ⁊ paſſionis.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt: ꝙ rem ſtricte ⁊ proprie ſumendo ipſe motus: vt diximus in logyca: nõ differt rea liter ab actione ⁊ paſſione fundatis ſuper ipſum: differt tñ ab eis ſcđm eſſe: ſiue ſcđm rationem. Motus enim: vt motus eſt: non importat ad agens relationem vel reſpectum nec ad patiens: ꝙ tñ actio ⁊ paſſio neceſſario importãt. In ponitur enim nomen actionis ⁊ paſſionis a modo eſ ſendi ad aliud. Eandẽ igitur rem dicit actio ⁊ paſſio ⁊ mo tus: ſed non eodem modo. Motus enim rem ſuã ſimpliciter ⁊ abſolute dicit. Dico autem abſolute quantũ ad reſpectus importatos actionis ⁊ paſſionis nomine. Actio vero eandẽ rẽ ponit ſub reſpectu tñ quodam actiui ad paſſiuũ Et paſſio etiã eandẽ rem ponit ſub reſpectu tñ quodã paſſiui ad actiuũ: vnde manifeſtum eſt: ꝙ nec actio: nec paſſio cadit in proprio ſignificato motus. Motus autem cadit: ſed materialiter in ſignificato vtriuſqꝫ. Ratio enim for malis actionis ⁊ paſſionis ex motu non habetur actu ſed potentia. Actu vero habetur ex ordine ad aliud: vt puta ad agens vel ad patiens. Quia ergo nõ reponit̃ res in predicamẽto per id ꝙ materiale eſt: ſed per id in quo conſiſtit predicamenti ratio formalis: ex quo: vt modo declaratũ eſt: ratio formalis actionis ⁊ paſſionis nõ clauditur in motu: vt motus eſt: neceſſariũ eſt ꝙ ipſe motus per ſe non ſit in predicamento actionis: nec paſ ſionis: ſed ſolũ prout ſubinduit reſpectus ſupra dictos: vnde patꝫ reſponſio ad ſecundum argumentum.

Ad primum vero dicendum eſt: ꝙ motus põt accipi dupliciter: vno quidem modo ſtricte ⁊ proprie ſecundum ꝙ motus eſt actus imperfecti. Et ſic non eſt omnis actio motus: ſed ſola actio debita mouẽtibus ſe cundum ꝙ eſt mouens: Alio vero modo ſumi põt motus largiſſime: ſcđm ꝙ ſumebat plato motum pro omni ope ratione: ⁊ iſto modo omnis actio eſt motus.

¶ Queſtio tertia.

Tertio poſſet aliquis dubitare dato ꝙ actio ⁊ paſſio diuerſi motus eſ ſent ⁊ differrẽt ſolo numero: vtrũ poſſent ſimul eſſe in eodem: videtur enim ꝙ ſic: qꝛ due intẽtiones ſolo numero differẽtes poſ ſunt ſimul eſſe in eodem ergo ſimiliter ⁊ duo motus. Nã ⁊ due intẽtiones proueniũt ex duabus immutationibus.

Ad iſtam queſtionem dicẽdũ eſt ꝙ ſi actio ⁊ paſſio motus eẽnt ſolo numero diuerſi: nullo modo ſimul eſſe poſſent in eodem: huius autem ratio eſt: qꝛ diuerſitas nu meralis motus aſſignari nõ poteſt: niſi aut propter diuerſita tem mouentis: aut propter diuerſitatem tẽporis: aut propter diuerſitatem ſpeciei que acquiritur per motum: aut propter diuerſitatẽ etiam ſubiecti. Nũc autem ita eſt ꝙ diuerſitas illorum motuum: quorum vnus eſſet actio ⁊ alter eẽt paſſio: nõ ſumeretur ex diuerſitate mouentis: qꝛ non ab alio mo uente eſt actio: ⁊ ab alio eſt paſſio: ſed ab vno ⁊ eodẽ: nõ ſumeretur etiam talis diuerſitas ex diuerſitatẽ tẽporis qꝛ non in diuerſis tẽporibus: ſed in vno ⁊ eodem ponũ tur ſimul actio ⁊ paſſio: non ſumeret̃ etiã dicta diuerſi tas ex diuerſitate ſpeciei ſiue termini: qꝛ vna ⁊ eadẽ nu mero ſpecies eſt quã agens dat per ſuã actionem: ⁊ pa tiẽs recipit per ſuam paſſionem: ſumeret̃ itaqꝫ de neceſ ſitate talis diuerſitas ex diuerſitate ſubiectorum.

Ad argumentum in contrariũ ego dicerem ꝙ pro poſitio aſſumpta de intentionibus eſt falſa. Nam philoſophus dicit in quinto metaphyſice ꝙ ea que in eadẽ ſubiecto eẽnt: diuerſi tatẽ habẽt differũt ſpecie: ſed ſi eam cõcedere vellemus adhuc argumentum non concludit: qꝛ ille due intentio nes proueniunt a duobus agentibus: actio vero ⁊ paſ ſio proueniũt ab vno ⁊ eodem.

¶ Textus. D

¶ Aut neqꝫ actũ alterius in altero eſſe ⁊c.

¶ Queſtio quarta.

Quarto eſt dubitatio vtrũ idẽ mo tus realiter eſſe poſſit actio ⁊ paſſio: videt̃ enim ꝙ non: qꝛ que differunt ſpecie ⁊ genere: habent neceſſario realita tes differentes: actio vero ⁊ paſſio omni ta li modo differunt: ergo differũt ſcđm rem.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt ſecundum ꝙ di ximus: qꝛ res põt accipi dupliciter: qꝛ vno modo cõiter pro omni illo poſi tiuo ꝙ in rerum natura inuenitur: quo quidẽ modo res dicit̃: ⁊ nã ſubiecta habitudini: ⁊ etiam ipſa habitudo Alio modo res ſumi põt magis proprie ⁊ ſtricte pro ſola natura habitudinibus ſubiecta: ⁊ ſi rem accipiamus hoc ſecũdo modo: tũc ſicut declarauimus in logyca erunt tria predicamẽta tñ rem ipſam diuidẽtia. ſcilicet predicamẽtum ſubſtantie quãtitatis ⁊ qualitatis: huius autem diſtinctionis ra tio eſt: quia vbicũqꝫ inueniũtur modi eſſendi repugnãtes neceſſe eſt ꝙ ibi inueniantur diuerſe nature abſolute: ꝑ cipue cum modi abſoluti fuerint: ſic autem ſe habẽt mo di eẽndi ſubſtantie quantitatis ⁊ qualitatis. Modus enim eſſendi ſubſtantie eſt nõ in ſubiecto eẽ: ſꝫ modus eſſen di quantitatis ⁊ qualitatis eſt eſſe in ſubiecto. Eſſe autem in ſubiecto: ⁊ in ſubiecto non eſſe: ſibi in inuicem repu gnant: nec poſſunt circa eandem naturam: nature aliter attendi: vnde neceſſe eſt ꝙ alia ſit res ⁊ nã ſubiecti cuius ꝓ prium eſt nõ eſſe in ſubiecto a re ⁊ natura quãtitatis: ⁊ quali tatis: quorum proprium eſt in ſubiecto eſſe: vlterius etiã mo di eſſendi abſoluti quãtitatis ⁊ qualitatis inueniunt̃ eẽ repugnantes eſſe. Nam quantitatis eſt in alio eſſe per modũ menſurãtis: ſed qualitatis eſt in alio eẽ per modum afficiẽtis: affectio autẽ non eſt menſura: neqꝫ econuer ſo: vnde qualitas etiam ⁊ quãtitas res diuerſas ponũt Alia autem ſeptem predicamenta ſumuntur a modo eſſen di ad aliud: qui nec modo eſſendi in alio: nec modo eẽn di in ſe repugnat. Nam ⁊ ꝙ non habet eſſe in ſubie cto: ⁊ ꝙ etiam habet eſſe in ſubiecto: poteſt ad aliud or dinem habere: ſicut materia in ſubiecto: ⁊ habet ordi nem ad formã: ⁊ quãtitas vnius ſimilium eſt in ſubie cto ⁊ ordinem habet ad qualitatem: vnde manifeſtum eſt ꝙ rem ſtricte ſumendo: videlicet predicamenta rerum ſunt. ſcilicet ſubſtantie quãtitas ⁊ qualitas. Alia vero ſeptem res alias non ponunt a rebus poſitis per iſtam. ¶ Uteri

us autem

de autem ſi rez primo modo ſic communiter ſumamus pro omni eo poſitiuo q in reruz natura inuenitur: decē prima predicamenta rerum erunt. Nā res ſic cōiter ſūpta ſcđm triplicē eſſendi moduz diſtinguit: qꝛ ſm moduz eſſendi in ſe: ſcđm moduz eſſendi in alio: ⁊ ſcđz moduz eſſendi in ordine ad aliud. Primus autez modus eſt proprius ſubſtātie: vt ſupra dictū eſt. Secundus vero debetur quantitati ⁊ qualitati: ſed quantitati ſicut mēſurāti: ⁊ qualitati ſicut afficiēti: vel ſicut modificāti: vt ſic vniuerſaliter loquar. Tertius aūt debetur alijs ſeptē predicamentis: que diſtinguuntur ſcđm diuerſitatem eſſendi ad aliud.

Ad cuius euidentiā cōſiderādum eſt q eſſe ad aliud conſiſtit in reſpectu quodam vnius ad alterū. Iſte aūt reſpect⁹ dupl'r pōt ſe habere: qꝛ aut rei ſupra quā fundat̄ ſimpl'r ⁊ de ſe debet̄ ſicut reſpect⁹ ad ſcibile ſimpl'r ⁊ de ſe ꝯuenit ſcire: ⁊ tale ad aliud ſpectat ad predicamentū relationis. Aut rei ſupra q̄ fundatur ſimpl'r ⁊ de ſe nō debet̄: ſed ſolū ſcđm q accipit̄ in quadā ꝯnexione cū aliquo: ⁊ ſic ptinet ad ſex pncipia. Diſtinguitur aūt: qꝛ id ſupra q fundatur talis reſpectus: aut eſt mot⁹ eſtiaut nō mot⁹ eſt: ſꝫ aliqd ꝑ motū i mobili ipſo acquiſitū. Et primo quidez modo pertinet ad actionē ⁊ paſſionē: que in motu fundant̄ ſub eadē connexione: ſed ſub diuerſo reſpectu: ponit̄ enim ibi connexio agētis ⁊ patientis: ⁊ motus quidem in tali ꝯnexione acceptus ſub reſpectu agentis ad patiēs dicitur actio: ⁊ ſub reſpectu patiētis ad agēs dicit̄ paſſio. Si vero circa id circa q attendit̄ talis reſpectus ſit motus aut aliquid acquiſitū per motū: tunc aut attēdit̄ ibi cōnexio mobilis cū tēpore: ⁊ ſic eſt qñ: q ſignificat in tpe eſſe: aut etiā ibi attēdit̄ cōnexio locati cū loco: ⁊ tūc ad ſi dicit̄: aut .n. id circa q attēdit̄ talis reſpectus eſt aliquid acqſitū ex cōſtitutiōe locati in loco: ⁊ in eo q habz rōnem locati: aut in eo q hꝫ rationem loci. Primo aūt modo ſunt vbi ⁊ ſitus: ſed differūt: qꝛ ſitus dicit reſpectū locati ad locum nō ſimpliciter: ſed ratione partiū locati ad partes loci. Vbi vero dicit reſpectum locati ad locum ſimpliciter. Secundo modo eſt habit⁹: ſic .n. dicit cōmentator in quinto metha. Modi habitus ⁊ vbi ſunt ꝓpinqui. Ponunt .n. reſpectū cōparationis inter cōtinens ⁊ contētum. Si igit̄ fuerit ꝑtinētia ad contētum erit ꝑdicamētū habitus: ſed e conuerſo eſt de vbi: pꝫ igitur q actio ⁊ paſſio realitates dicunt diuerſas ꝑdicamentales ſm cōditionem ſeptem ꝑdicamētorum: quia important diuerſas habitudines: vnde patet reſponſio ad argumentum.

¶ Queſtio quinta.

QVinto quia iā pluries dictū eſt q actio recipitur in paſſiuo poſſet aliquis dubitare vtrū omnis actio preſupponat aliquod ſubiectū: videtur .n. q ſic: qꝛ ipſum paſſiuum eſt ſubiectū actionis. Si ergo oīs actio idiget poni in aliquo paſſiuo: neceſſe eſt q omnis actio preſupponat aliquod ſubiectū.

Ad iſtam qōnez dicit aliq q actio manens non ponit aliud ſubiectum ab agente: actio vero omnis trāſiens de neceſſitate aliquod ſubiectū preſupponit: ex quo enī eſt tranſiens: aut tranſit in aliquid aut in nihil. Quod ſi in nihil e. āſit non eſt tranſiens. Si autē tranſit in aliquid: preſupponit aliquid in quo recipiatur: ⁊ per conſequens preſupponit neceſſario ſubiectum.

Sed iſtud non videt̄ ſtare poſſe. Naz creatio hꝫ rōnez actionis tranſeuntis: ⁊ tamen ſubiectum nullū ꝑſupponit. Eſt igitur conſiderandum q cum actione aliquid agatur: ſi q agitur actione ipſa indiget ſubo de neceſſitate neceſſarium tunc eſt q actio ſubiectum preſupponat: ſed ſi q actione agitur non indiget ſubiecto: talis actio ſubiectū nullum preſupponet: h autem apparet taz ratione q̄ etiam exemplo: ratione quidem: qꝛ actio pro tanto dicitur ſubiectum preſupponere: quia fundamentū ſue formalis rationis non poteſt ſine ſubiecto eſſe: h autem fundamentum eſt id q agitur ipſa actione. Si ergo ſit aliqua actio cuius formalis rationis fundamentum non ſit in ſubiecto: talez actionem oportebit nullū ſubiectum preſupponere. Exemplo autem apparet de actionib⁹ quibus in materia fiunt actu forme. Apparent enim tales actiones materiam idcirco preſupponere: qꝛ actu forme: que in materia agūtur: per eas nō poſſunt actu eſſe niſi in materia. Si tales actu forme q̄ illis actionibus agūtur nō eſſent in materia: actiones quib⁹ ipſe fierent dicerentur materiam nullam preſupponere. Quia ergo eſt dare actionem: cuius fundamentum non exigit ſubiectum: patet q non eſt verum oēz actionem tranſeuntem ſubiectuz preſupponere. ¶ Poteſt autem ⁊ h ⁊ aliter oſtendi ex habitudine ſcilicet rationis agendi ad id q agitur per ipſam. Videmus enī in agentibus naturalib⁹: quia ratio agendi prima eſt ipſa ſubſtantialis forma: ⁊ non materia: ⁊ forma eſt ſimilitudo tantum eſſentie forme: ⁊ non eſſentie ipſi⁹ materie: nō poteſt per ipſam naturale agens producere eſſentiam materie: ⁊ ſic preſuppoſite educat actu formam. Rō enim agendi eſt ſibi ſimile producendi pncipium cuiuſlibet agenti. Unde ⁊ ſi tale agens formam ſubſtātialem talem haberet ꝓ agendi ratione: que foret ſimilitudo eſſentie materie ⁊ eſſentie forme eſſentiam produceret totam: totumq faceret ens actu nullo preſuppoſito. Sed ſicut dictuz eſt in agentibus naturalibus non inuenitur talis ratio agendi. Inuenitur autem in agētibus per intellectuz: que ſunt agentia per formam apprehenſam. Uerum eſt autem q in aliquibus forma apprehenſa accidens eſt ⁊ non ſubſtantia. Et quia accidens non poteſt eſſe ratio ⁊ principiuz producendi ſubſtantiam: idcirco talia agentia non poſſunt aliquam ſubſtantiam producere: niſi mediāte aliquo agente naturali: cui⁹ ratio agendi eſt ſubſtantialis forma. Et qꝛ vt dictum eſt iſtam materiam preſupponunt: neceſſarium q ⁊ illa que agunt eis mediantib⁹ preſupponant et eſſentiaz materie. Poteſt autem ad h ſumi ratio ex eo q forma apprehenſa: que eſt in talibus agentib⁹ ratio agendi: intentio eſt rei ⁊ non res ipſa. Intentio aūt rei non poteſt ipſi agenti eſſe ratio producendi rem immediate: ſi h res fuerit ſtricte ⁊ proprie accepta. In prima vero cauſa forma apprehenſa eſt res ⁊ ſubſtantia non accidens: quia eſt ipſa eius eſſentia: que eſt ſimilitudo plena: non tantuz actu forme: ſed totius entitatis in actu: tam vꝫ quantum ad eſſentiam forme q̄ etiam quantum ad eſſentiam materie: ⁊ idcirco totuz in actu intelligendo ⁊ volendo totum agit ⁊ producit. Quia igitur actionis fundamentum eſt id q agitur actione quadam: dicitur q hoc totum eſt fundamentum dicte actionis. Ipſa igitur ſubiectum nullum preſupponit. Hoc autem non obſtante dicitur tranſiens: nō qꝛ actio ſit quedam res ab actiuo tranſiens in paſſiuum: ſed qꝛ per ipſam extra aliquid producitur: vnde eſt actio ad extra. Non enim differunt actio trāſiens ⁊ manens: qꝛ vna preſupponat ſubiectum extra agentem in quo recipiatur: ⁊ alia non: ſed ſolum: quia per vnam agit aliqd manens in agente. Per aliā vero agit aliquid ſtans ex

ra agentem ſiue in ſubiecto ſiue non in ſubiecto.

Ad argumentum ergo in contrariū, dicendū eſt ꝙ ipſum iſtet ꝙ producit ipſa actione bȝ rōnē paſſiui in quo intelligatur recepta ratio formalis ipſi⁹ actionis. Differūt ergo actio tranſiens pſupponēs ſubm̄ ⁊ non pſupponēs: in hoc ꝙ pſupponens dicitur recipi in paſſiuo non tm̄ ratione ſue formalis rōnis ꝙ etiaȝ rōne fundamēti. Sed actio non pſupponens ſubiectuȝ dicitur in paſſiuo recipi ſolū ratione ſue formalis rationis: ⁊ non ratione fundamenti: vnde pȝ ꝙ argumentū nō ↄcludit. ¶ Attēdat aūt qui legit quid per ea que dicta ſunt appeat dōm de diuerſitate eē ⁊ eſſentie.

¶ Textus.

¶ Quoniā aūt de nā ſcia eſt circa magnitudines ⁊c.

¶ Lectio. vj. ¶ Qō prima.

Hic poſſet aliquis dubitarī vtrū de īfinito ⁊ finito cōſiderare pertineat ad metħ. videt. enim ꝙ ſic: qꝛ ea que ſūt maxime cōmunia ſunt de conſideratione eius: ſed finitū ⁊ infinitum eſſe videntur maxime cōmunia: cū omnis magnitudo ⁊ oēs numeri ⁊ tēpus ſit ſub ipſorum altero contineant igitur ipſa pertinere videnī ad ↄſiderationē methaci.

Ad hoc dicendū eſt ꝙ finitū ⁊ infinitū dicūtur aliquā dupliciter: vt cōiter dici conſueuit: quia aut ſcōm eſſentiā: aut ſcōm quantitatē. Scōm eſſentiā quidem infinitū dicitur ꝙ nō habet eſſentiā ad genus vel ad ſpeciem perfectionis alicuius limitatam: ſȝ magis eſſentiā bȝ omnis perfectionis contentiuā. Et hoc quidē modo īfinita cauſa prima dicitur; ⁊ omnia extra entia finita. Unde iſto modo. punctum: vnitas: paſſio ⁊ vlr omnia que in creaturis inueniuntur finitatē habent. Et hoc modo de talibus loquēdo ipſa pertinēt ad conſiderationem methaphyſici. Quia. n. circa eſſentiā verſantur: neceſſariū eſt ꝙ ſint de cōſideratione ei⁹ cui⁹ ↄpriū eſt ens ⁊ eēntiā ↄſiderare: ꝙ eſt ſolius methaphyſici: ſcōm quantitatē aūt accipiendo infinituȝ ⁊ finitū ipſa non inueniuntur niſi in his que quantitatem habēt: vnde qꝛ punctū non habet quantitatē nec intelligētia nec paſſio ſcōȝ ſe: idcirco ipſa nec finita dicūtur nec infinita. Iſto igitur modo finitū ⁊ infinitū non ſequūtur oia entia: nec ſimplr: nec ſub diſtinctione: ⁊ idcirco nō opȝ ꝙ ſint de conſideratione methaphyſici. Sunt aūt de ↄſideratione phyſici inquātū ſunt paſſiones quedā entis nālis. Nā oppoſita ſunt de cōſideratione vnius ⁊ eiuſdem artis: finitū aūt ⁊ infinitū ſunt oppoſita. Et finitū: qꝛ eſt paſſio nālis entis eſt neceſſario de conſideratione phyſici. Igitur ⁊ infinitū ꝙ opponitur finito. Eſt autem ⁊ infinitū in appoſitione ↄtinuum etiam aliquius entis naturalis: ſicut tēporis ⁊ motus: ꝗbus etiā nāliter per ↄtinuā ſucceſſionē fit infinita appoſitio.

¶ Textus.

¶ Intellectus autem ex principio quodā operatur ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiū de illa propoſitione qua dicit ꝙ intellectus a quodā principio operatur intelligēs: videtur enim eſſe falſa: qꝛ intellectus diuinus ſine principio: quia ab eterno potuiſſet operari productionem creature.

Ad hoc dicendū eſt ꝙ ⁊ ſi dicta propoſitio ſcōm intellectum Anax. cui attribuitur ſit falſa: aliquid tamen veritatis continere poteſt. Nā duplex eē poteſt intellectus eius: vnus quidē vt principium ibi ſumat pro ipſa agendi ⁊ operandi rōne: ⁊ ħ modo veritatem habet. Omnis. n. intellectus a quodam pricipio. i. per quoddam principiuȝ: qꝛ per quandam agendi rōnem operatur intellectus. Eſt. n. forma intellecta ratio agēdi cuilibet agenti per intellectum. Alius aūt intellect⁹ dicte ↄpoſitionis eſt: vt ibi principium ſumat pro pn̄cipio tēporis aut magnitudinis: vt ſic dicat intellect⁹ a principio quodaȝ temporis aut magnitudinis deneceſſitate operari: ⁊ iſto modo falſa eſt. Iſte autē dicitur fuiſſe intellectus Ana x. Poſuit. n. intellectum inchoaſſe diſgregationem ab aliquo determinato temporis pn̄cipio: ⁊ ab aliqua determinata pte magnitudinis. Et ad hui⁹ ↄbationē induxit dictam propoſitionem.

¶ Textus.

¶ Rōnabiliter aūt ⁊ principium ipſum ponunt ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet aliqs dubitare dato ꝙ eēt infinitū vtrū ĥ bȝ rōnem principiati: videt. n. ꝙ non per rōnem quā ponit Ari. Qō eniȝ eſt principiatū bȝ principiū. Qō autē bȝ principiū bȝ finem: igitur ꝙ eſt principiatum habet finem: ⁊ eſt finitum: cuȝ ergo nullū infinitū ſit finitū: ſequitur ꝙ nullum infinitum principiatum eſſe poſſit.

Ad huius qōnis intelligētiā reſumere opȝ diſtinctionem infiniti ſupra aſſignatā. Dictū eſt enim ꝙ eſt duplex īfinitū: qꝛ in eſſentia: ⁊ in ꝗtitate aut diſcreta aut dimēſiua. Infinitū aūt in eēntia manifeſtum eſt ꝙ nō poteſt principiatū eē. Dictū enim ſupra fuit ꝙ infinitum in eēntia eſt illud ꝙ eſt ſimpliciter per ſuam eſſentiam omnis perfectionis contentiuum. Et qꝛ actualitas eēndi eſt de perfectionibus entiū: neceſſariū eſt ꝙ tale infinitū per ſuā eēntiam habet ſimplr omnē perfectionem: ꝙ per eēntiā ſuam actualitatem exiſtendi habeat. Quod aūt actu eſt per eēntiā ſuā non habet ↄncipiati rōnē: qꝛ de ratione pncipiati eſt ꝙ eē accipiat a principiāte. Tale igitur īfinitū rōne ↄncipiati nullatenus habere poteſt. ¶ De infinito etiā ſm quantitatē quidam dicūt ꝙ nō pōt principiati habere rōnem: huius aūt dicti rōnē duplicem aſſignāt. Quaꝝ prima eſt qꝛ omne ↄncipiatū aut ↄductū ab agēte per naturā eſt aut ab agēte per intellectū. Et ſi productū ſit ab agente per naturā opȝ ab agente per intellectū ipſum etiā productū eē: quia nā inſtrumentū eſt intelligētie. Agēs autem per intellectū nihil poteſt producere ꝙ nō ſit cognoſcibile: infinituȝ autem repugnat cognitioni: qꝛ dictū eſt in pmo: ꝙ omne infinitū ſm ꝙ infinitū ignotuȝ eſt igitur infinitū repugnat cuiuſlibet ↄductioni: nec per ↄñs habere poteſt rationem principiati. ¶ Secūda ratio ipſorum eſt: qꝛ effectus virtutem participatā habet eſt enim ⁊ agit in virtute ſue cauſe. Infinitū aūt virtutē habet infinitā: ꝙ vero virtutē bȝ infinitā agit in virtute propria: nullum igitur infinitum habere poteſt effectus ⁊ principiati rationem.

Sed iſta non ſufficiunt: nec ſunt ſufficienter dicta. Nam primo neceſſaria ratione concluditur ſiue probatur ꝙ ſi eēt infinitū in quātitate: ſiue dimēſiua: ſiue diſcreta haberet ↄncipiati rōnē: ſolū. n. illud ſubterfugit rōnē iſtaȝ: ꝙ ē nō limitatū ad alicui⁹ gñis pfectionē: vt poſt: qꝛ eſt pfectionis ois ↄtētiuū. Qō aūt limitatū eſt ad certū genus: quātūcūꝗ illi⁹ generis perfectionē hēat infinitā nihilominus tū neceſſe eſt ipſum pticipatā hēre entitatē.

Nam

Nam participare eſt q̄ſi partem capere: q̄ autem limitatū eſt ad certū genus ſiue in genere illo ſit finitū ſiue īfinitū: nō pōt in ſe claudere totū ens totāq̄ pfectionē entis: ſed claudit ⁊ capit ptē entis: q2 ſolā entitatē ſui generis: que nō eſt oīs entitas nec oīs pfectio: ſȝ aliqua entitas aut aliqua pfectio: ꝯ pfectiones diſtīcta alioꝝ generꝝ: ꝓꝑ qḋ ēt oē tale ponit̄ hēre eēntiam finitam: q2 ad certū genus limitatū: vnde ⁊ ſi foret infinita dimenſiua q̄titas: eēt q̄dem ens finitum ⁊ eēntia finita: q2 ꝑo te nō ptinēs oīs entis ⁊ eēntie pfectionē. Et q̄uis ſub rōne qua eēntia eēt finita: ſub rōne tamē qua dimēſio ex oppoſito eſſet infinita reputa: q2 ꝯtinet nō partē pfectionis: ſed totā perfectionē gn̄is dimēſiue q̄ntitatis: vn̄ eēt īfinitū tale ens, vno mō: ⁊ finitū alio mō: q2 finitū ⁊ limitatū ſub rōne entis hn̄s ptiīpatā entitatē īfinitam nāꝫ in rōne q̄nti dimēſiui: ⁊ q2 oē q̄ participatā hȝ entitatē ē pncipiatū appet euidēter q̄ tali īfinito rō pncipiati n̄ repugnat. Sȝ diceret forte aliq̄s: q̄ ⁊ ſi tale īfinitū hēret rōnē pncipiati ſb rōne qua ens nō tn̄ hēret rōnē pncipiati ſb rōne qua q̄ntū dimēſiuū: dictū eſt.n. q̄ q2 caperet entitatis partē ens foret per participationē: ergo ex oppoſito cū non dimenſionis partē caperet: ſȝ omnē: nō eēt q̄ntum dimēſiuū per participationē: ⁊ q2 ſm h̄ illud īfinitū ponitur: pȝ q̄ ſcḋꝫ q̄ īfinitū nō poſſet rōnē pncipiati habere. ¶ Hoc videtur forte alicui bn̄ dictū: ſed in veritate nō tollit rōnem p̄ſtā. Videmus.n. q̄ hō nō capit partē perfectionis humane: ſed totam comprehendit: vnde ⁊ hō eſt hō eſſentialiter: q2 tamē entitas ab humanitate in ipō realiter nō differt: ex quo entitatē participatā habet: dicimꝰ q̄ eius humanitas per ſe ipſam: ⁊ ſi ponat aliquo modo hominis eſſentiā: nō tamē eam per ſe ponit in actu exiſtendi: ſed humanitas que eſt eſſentialr humanitas ⁊ homo qui eſt eſſentialiter homo in actu exiſtendi ponitur per participationē. Et propter h̄ homō nō obſtāte q̄ totā humanā perfectionem capit ſimpliciter tamē ꝯcedit q̄ rōnem producibilis ⁊ principiati hȝ. Conſimili itaq̄ modo ſi eſſet actu infinita dimenſio: quia in ea realiter entitas nō differt a dimēſione: ex quo participatā haberet entitatē: nō poſſȝ in actu eſſendi ipſa dimēſio: que eſt eēntialr dimēſio: poni per ſe ipſam: ſed in h̄ poneret̄ per participationē ab alio: vnde non obſtāte q̄ cōprehenderet oēm perfectionē dimēſiue quantitatis: adh̄ tn̄ ſimplr̄ ꝯcedēdum eēt q̄ hēret rōnem pducibilis ⁊ principiati. Nam ⁊ productio non ad humanitatē ⁊ hoīem ſimplr̄: nec ad dimēſionē: ſed ad actu eſſe terminatur. Unde ex h̄ ratio ſumenda eſt producibilis ⁊ principiati. Sed ad hoc diceret forte aliq̄s q̄ non eſt ſimile q̄ pro ſimili adducitur: homo eniȝ ſi comprehendat totam perfectionem humanitatis: h̄ tamen homo q̄ pducit̄ nō ꝯtinere eā totā ſȝ nūc̄ꝑ: ⁊ ſi totā ꝯtineat ſȝ ſpēȝ: hō ēt vn̄ hō ē nō ꝯtinet totā pfectionē ſui gn̄is: vt pote animalis: ꝑ vero ſingularis dimenſio infinita: ſuppoſito q̄ ſit: totā nūeralr totā ſm ſpeciem: ⁊ totam ſcḋꝫ genus dimenſionis perfectionē contineb̄it. ¶ Nec autem reſponſio non ſoluit argumentum dato q̄ totum illud verum eſſet: nihilominus tn̄ ex quo haberet participatam entitatem illud infinitum rationem haberet ſimpliciter producibilis ⁊ principiati: vt ſupradictum eſt. Nam aſſignata ratio ꝓpꝰ ſumitur ex eo q̄ nō contineret homo omnem perfectionē entitatis: ⁊ ſi contineret omnem perfectionem alicuius entis. Sed vlterius etiam illa inſtantia nō ſupponuntur vera. Nō.n. verum eſt q̄ illa dimenſio infinita contineret perfectionem dimenſionis totam numeraliter: quia ſuppoſito q̄ ipſa eſſet adh̄ deus in eodem ſpacio poſſet dimenſionem aliam producere. Tenent enim theologi q̄ deus poteſt facere ſimul duo corpora in eodem loco.

Ulterius autem omnes perfectiones ſui gn̄is cōtineret talis dimenſio ſecundum potentiā: ⁊ ſic ſupra intelleximus. Non autem contineret ſecundum actum: quia in infinita dimenſione nō eſt da[re] lineam in actu nec ſuperficiem: ſed ſolum in potentia. Similiter etiam non eſt in ea dare actu triangulationem: neq̄ quadrangulationem: ⁊ ſic de alijs: verum eſt tamen q̄ in ea eſſet dare gradus omnes ſecundum ſpeciem cuiuſcunq̄ extenſionis ſiue magne ſiue parue. Et pro tanto diximus ſuperius ipſam continere totam perfectionem quantitatis dimenſiue: ⁊ ſi actu omnes modos ſe habendi eiꝰ nequaquam contineret: ſed alterum tantum: patet igitur q̄ ſi eſſet corpus actu infinitum haberet principiati rationem. Quod autem primo dicitur tale infinitū idcirco non habere rationem principiati: quia non eſt cognoſcibile: nihil valet. Nam ad minus infinitū diſcretum erit talem rationē habens: cum ipſum ſit a deo cognoſcibile: vt ipſi etiam concedunt. Tale etiam infinitum non poneret virtutem vnam: ſicut nec vnam eſſentiam: ſed multas in vigore finitas ⁊ numero infinitas. Sed tamen nec etiā īfinita magnitudo diuine cognitioni repugnat: ſicut patet per rationem. Tho. dicētis q̄ infinitum repugnat cognitioni īquantum repugnat numerationi: quia partes īfiniti numerare eſt ſecundum ſe impoſſibile. Ex hoc autē ſequitur q̄ ille intellectus infinitum cognoſcere non poſſet: qui non intuetur totum ſimul: ſed ipſum cognoſcit accipiēdo partem poſt partem. Intellectus ergo diuinus: quia non accipit partem poſt partem: ſed inſimul partes omnes intuetur: inſimul totam magnitudinem etiam infinitam poterit cognoſcere: vnde patet q̄ prima ratio non valet: patet etiā q̄uo infinitū dicat̄ eſſe ignotum.

Secunda etiam ratio eſt valde debilis. Nam corpus infinitum haberet virtutem infinitam: non ſimpliciter: ſed in genere: ſicut infinitam caliditatem: aut aliam talem: vnde non haberet omnipotentiam: ſed partem potentie. Quia igitur partem virtutis caperet: ⁊ non totam tanquam habens vnam virtutem ⁊ nō omnes. Haberet neceſſario virtutem participatam dependentē per conſequens neceſſario a cauſa. ¶ In argumēto autē principali equiuocatur: ſicut dicit Tho. in nomine pncipij: Quod eniȝ eſt productū hȝ principiū originis ⁊ finē ineſſentia. Nō tn̄ ꝓꝑ h̄ pn̄cipium nec finē magnitudinis. ¶ Eſt aūt ꝯſiderādū q̄ infinitum non poteſt eſſe principiatum ⁊ productū ab agente naturali: quia omne q̄d eſt tale eſt ex preiacente mā̄ productū: ⁊ oē tale eſt in magnitudine finitū.

¶ Textus.

¶ Eſſe autem īfinitū fides ex quinq̄ contingit ⁊c.

¶ Lectio. vij. ¶ Qō prima.

Hic poſſet aliq̄s dubitare vtrū verū ſit q̄ ꝯtingere ab eē nō differt ī ꝑpetuis: vt̄.n. q̄ nō: q2 ꝯtingē dic̄ poſſe ⁊ potētiā. Eſſe aūt dic̄ actū. Actꝰ aūt ⁊ poꝰ n̄ ſūt idē: nō igit̄ nec ꝯtingere idē ē cū eē ī ꝑpetuis.

Ad iſtam q̄ōnem dicendum eſt q̄ poſſe ⁊ eſſe poſſūt poni idem in perpetuis: vel ꝓꝑ identitatē omnimodā rōnis: vel propter identitatē rei: vel ꝓꝑ poſitionis ſimultatē. Primo autem modo: vȝ ꝓꝑ rōnis ydētitatē appareret manifeſte q̄ eſſe ⁊ poſſe non ſunt idem: poſſe enim dicit potentiam: ⁊ eſſe dicit actum. Ratio autem

actus inuenitur in omnibus reb⁹ creatis eſſe alia a ratione potentie. Si autem dicta propoſitio intelligatur ſecundo modo: tunc erit diſtinguenduʒ de potentia: dicendo ſcilicet ꝙ eſt quedam potentia ad eſſe: ⁊ quedam potentia ad operari. Et ſi loquamur de potentia que eſt principiuʒ operationis: cum ipſa in omnibus creatis rem accidentis dicat: ⁊ eſſe ſubſtantificū dicat rem ſubſtantie: neceſſariū eſt ꝙ in ſingulis creatis ſcḋm rem eſſe diuerſificaꝛ a poſſe. In ſolo autem primo potentia eſſentia ⁊ eē nō differūt realr. Si vero loquamur de potētia ad eſſe: diſtinguēduʒ tunc eſt in perpetuis. Sūt eni quedam perpetua materialia vt corpora celeſtia: ⁊ quedam immaterialia: vt ſubē ſeparate. Et ſi de materialibus loquamur: patet ꝙ eſſe ⁊ poſſe res diuerſas ponūt quia poſſe magis obētur talibus ratione materie: ⁊ eſſe magis ratione forme. Materia autē ⁊ forma res differentes dicunt. Si autem de immaterialibus loquamur cuʒ in talibus potētia receptiua eſſe ſit eētia: tūc ſi eſſentia ⁊ eēin eis idem ſunt ſecundum rem: eſſe eniā ⁊ poſſe in ipſis idem erunt. Si vero eſſentia ⁊ eſſe in ipſis differant ſcḋm rem: neceſſarium erit ꝙ poſſe etiam ⁊ eſſe in eis differant realiter. In primo autem eſſendi pncipio non eſt potentia receptiua eſſe: quia ħ non accipit ab alio. Si autē illa propoſitio intelligatur propter ſimultatem poſitionis: vt ſcilicet dicatur ꝙ idcirco potētia: ⁊ eſſe dicuntur idem: quia in eodem inſtanti in quo ponitur vnum: ponitur etiam ⁊ reliquum: apparet ſtatim ꝙ ipſa veritatem habet. Statim enim in rebus immaterialibus cum ponitur eſſentia que eſt receptiua eſſe ponitur etiam eſſe ipſum. In rebus etiam materialib⁹ ſempiternis ſtati cū ponīꝛ mā ponīꝛ forma ⁊ eſſe ſempiterne rei ꝙ non eſt veruʒ in corruptibilibus. Nō enim ſtatim cum ponitur materia que eſt in potētia ad formam hoīs ponitur forma hoīs ⁊ hō. Si autem contra ħ inſtetur ⁊ dicatur ꝙ ſempiterna potuerūt ab eterno eſſe: nec tamen ab eterno extiterunt: dicendum ꝙ potuerunt ipſa eſſe ab eterno: tum propter actiuam potentiam creantis: tum etiam quia nunꝗ ad eſſe habuerūt repugnantiaʒ: nō aūt potuerunt ab eterno eſſe propter potentiam ad idem ipſius eſſe receptam ab eterno exiſtentem: quia cuʒ ħ potentia in eis ab eſſe non differat in poſitionis tempore: ſi ipſa ab eterno extitiſſet fuiſſent ēt neceſſario ⁊ entia illa ab eterno. Ari. igꝛ putās eſſe ꝙ quandoꝗ eſt quandoꝗ non eſt poſſe etiam propter potentiaʒ materie: conuenienter concluſit: ꝙ ſi talis potentia extra celum eſt: erit etiaʒ ibi actu ⁊ corpus ſempiternū: quia contingere ab eē nō differt i ꝑpetuis:

¶ Textus.

¶ Infinito enim eſſe ⁊ infinitum idem eſt.

¶ Queſtio ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubitare: verum ſit verum ꝙ ſi infinituʒ foret ſubſtantia idem eſſet infinitum: ⁊ infinito eſſe videtur enim ꝙ non: quia iſtud non videtur ſequi: niſi ſuppoſito ꝙ ſit idem ſubſtantia: ⁊ ſubſtātie eſſe: ꝙ non habet veritatem.

Ad iſtam qōnez dicendum eſt ꝙ infinitum in illa locutione ſtat preſuppoſito: ⁊ eſſe ſtat pro natura. Nā vero ⁊ ſuppoſitum in omnibus differunt: ſicut concretum ⁊ abſtractum. Cuius declaratio eſt: quia natura dicit ipſam eſſentiā ⁊ entitatē que res eſt id ꝙ eſt. Suppoſitum vero dicit id ꝙ ſubſiſtit in entitate illa. Quod autem in entitate aliqua ſubſiſtit eſt hñs entitatē. Qḋ autem habet aliquam perfectionem: vʒ ſm ꝙ hui⁹ nominari reſpectu eius noīe cōcreto: ⁊ perfectio illa ſʒ ſe inuenīꝛ noīari noīe abſtracto: quemadmoduʒ id ꝙ hʒ albedinē dicitur albū in concreto: ſed ipſa albedo ſʒ ſe noīaꝛ noīe abſtracto. Quia ergo ſuppoſitū eſt id ꝙ habet nām cuius eſt ſuppoſitū: pʒ ꝙ ipſum ſm ſe proprie nominatur nomine cōcreto: ⁊ natura ſcḋm ſe ꝓprie nominaꝛ nomine abſtracto: vnde dicimus ꝙ humanitas eſt natura hominis: ⁊ hō vel ħ hō eſt ſuppoſitū humanitatis. ¶ Hoc igiꝛ viſo vlterius conſideranduʒ eſt ꝙ res in duplici conditione poteſt ſe hēre: vno quideʒ modo ita ꝙ nullum accidens eius eētie in ipſa poſſit dari: ſed qcqd in ea datur ad eius eſſentiā pertineat: qualis eſt cōditio primi principij: cui nihil accidere poteſt vt habeꝛ in .xij. meth. vnde ⁊ dicimus ꝙ nil in deo preter deum. Alio autē modo poteſt res ita ſe habere ꝙ in ea cadat aliqḋ accidens eētie: quomodo ſe habent omnes res create. Si ergo res primo modo ſe habuerit in ea non differunt abſtractum ⁊ concretum: qꝛ ſicut abſtractū ſolā eſſentiā ſignificat: ſic etiaʒ ⁊ concretū ibi nihil ſignificare potuerit ad eſſentiaʒ non pertinens. Et propterea dicimus ꝙ idem ſunt deitas ⁊ deus. Si aūt res ſe habuerit ſecūdo modo: differēt in ea neceſſario abſtractū ⁊ concretū. Nā abſtractum dicit preciſionē accidentiū. Concretum vero talis rei non precidit accidentia. Et propterea dicimus ꝙ differūt humanitas ⁊ hō. In ſolo igiꝛ primo cui nihil accidit natura ⁊ ſuppoſitum ſunt ideʒ. Differūt aūt in oībus creatis in qb⁹ eā non differrent: ſi in eīs nihil foret accidens eētie.

Ad propoſitum igitur iſta applicādo dicendum eſt ꝙ phyloſophus nō vult dicere ꝙ ſi infinitum foret ſubſtantia: idcirco idem eēt infinitum: ⁊ infinito eſſe: quia idem ſit ſubſtantia ⁊ ſubſtantia eſſe: ſed ꝙ ſi infinitum foret ſubſtantia: ſine omni accidente: idem eſſet infinitū: ⁊ infinito eſſe: propter id ꝙ talis eſt conditio ſubſtātie ab omni accidente ſegregate: vt patet ex predictis. ¶ Poſſumus autem ⁊ ħ ⁊ aliter exponere: vt dicam⁹ ꝙ eſſe ibi non ſumitur pro ipſa eſſentia aut quidditate ſed ſumitur pro ipſo ꝙ quid erat eſſe. Nam ħ differēs inuenitur ab ipſa qdditate: ſicut differunt humanitas ⁊ animal ratiōale. Eſt enim humanitas quidditas hominis: ſed nō eſt ꝙ quid erat eſſe eius: ſed ħ eſt animal rationale: ſic ergo accipiendo ibi eē: ſtatim apparet veritās eius ꝙ ħ dicīꝛ: ſm enim ꝙ in .vij. meth. habetur in dictis ſcḋm ſe: ⁊ in dictis ſine clauſione accidentis: idē eſt res ⁊ eſſe rei: ſicut idem eſt hō ⁊ animal rationale: licet nō ſit idem rationale animal ⁊ homo albus. Si ergo infinitum foret ſbā ſine clauſione accidentis: patet ꝙ idem tunc eſſet infinitum ⁊ infinito eſſe.

¶ Textus.

¶ Sed fortaſſis hec quidem eſt vlis qḋ magis ⁊c.

Qō tertia.

Tertio poſſet eſſe dubium: verum in ſeparatis a materia eſſe poſſit actu infinitum: videtur enim ꝙ non: quia infinituʒ ponit imperfectionē: ⁊ ſeparata a materia ſunt entia perfecta.

Ad iſtaʒ qōnez dōm ē ꝙ iſinitū qꝛtū ad pñs ſpectat dr̄ triplicit̄: qꝛ iſinitū i magnitudie iſinitū i multitudie: ⁊ iſinitū i ꝑfectiōe. Infinitū āt in magnitudie nuſꝗ iuenīꝛ i ſeparatis a mā: qꝛ .n. magnitudo ſit a mā ſenſibili abſtracta ſʒ rōnē: ñ tñ ſʒ rē: ⁊ ſʒ eē ſeparata ē ab ea. Infinitū āt i mltitudie diſtīguīꝛ ſm ꝙ ē duplex mltitudo: ꝗ mltitudo idiuiduoꝝ i eadē ſpē: ⁊ multitudo ſpecieruʒ.

Infinitum

Infinitum autem ſcḋm primam multitudinē nō habet ibi locum: q2 in ſeparatis a materia ⁊ non dependentibus ad eam non pōt eſſe niſi vnū indiuiduum in vna ſpecie. Infinitū ēt ſcḋꝫ ſpēꝝ multitudinē nō pōt ibi eē actu: cuius ratio eſt: q2 in quolibet genere eſt vnuꝫ primum: ⁊ vna prima ſpecies que eſt mēſura perfectionis omniū aliaꝝ ſpēꝝ eius: ſicut ex .x. meth. habet. In genere igitur ſubē immaterialis neceſſario eſt eſſe vnam primam ſpeciem: que mēſura ſit oīuꝫ ſequentium. Nunc autē ſic eſt ꝙ omnis multitudo eſt neceſſario finita: in qua vltimū ⁊ primū inuenitur. Cuꝫ igitur in multitudine ſpēꝝ immālium ſit de neceſſitate ſpecies vltima: vt per ſe pꝫ: ⁊ ſimiliter in ea neceſſario prima: vt oſtēſuꝫ eſt: apparet euidenter ꝙ multitudo taliuꝫ ſpēꝝ non poteſt eſſe actu infinita. Infinitum autem in perfectione dicitur ꝙ non eſt limitatum ad aliquam perfectionem ꝙ poteſt ꝯtingere dupl'r: vno quidē modo ita ꝙ neqꝫ ſit limitatum neqꝫ limitabile. Alio vero modo ſic ꝙ no ſit limitatuꝫ: ſit tamen limitabile: ⁊ h̄ dupliciter: q2 aut limitabile eſt ad perfectionem ſubſtantialeꝫ: aut ad accidentalem. Et id quidem ꝙ de ſe eſt illimitatuꝫ ⁊ limitabile ad perfectionem ſubſtātialem eſt materia. Qō igitur in ſeparatis a mā non eſt materia: pꝫ ꝙ tale illimitatū ⁊ infinitum non poteſt ibi eſſe. Illimitatū autem ⁊ limitabile ſcḋm perfectionem accidētis poteſt dici illud qḋ accidētibus ſub. eſt. Et q2 ſubā immaterialis creata inuenitur accn̄tibus ſubiecta: videtur ꝙ tale infinitū poni poſſit in ſeparatis a materia creatis tamen. Id vero ꝙ nec eſt limitatum: nec eſt limitabile ad certā aliquam perfectionem: eſt omnis perfectionis contentiuum: ꝙ eſt prima cauſa rerū: vnde tale ēt infinitū inuenitur in ſeparato a materia.

Ad argumentuꝫ ergo in ꝯtrariū dōꝫ eſt: ꝙ infinituꝫ priuatiue imperfectionē ponit: non infinitū negatiue.

¶ Textus.

¶ Rationabiliter quidem igitur ſpeculantibus ⁊c.

¶ Lectio. viij. ¶ Qō prima.

Hec poſſet eſſe dubium: vtrū iſte rōnes que dicuntur rationabiliter ꝯcludāt: ⁊ neceſſario concludant: videtur enim ꝙ ſic: q2 de ratione quātitatis eſt eſſe menſurabile: cum quantitas ſit ſubē per modum menſurantis. Omne autem menſurabile poteſt menſuratum eſſe: ⁊ eſſe tale eſt finitū: igit̄ eſſe quantum eſt neceſſario finitum. Sic igitur ex fundamento: ſuper quo fundantur iſte due rationes: videt̄ ꝙ ipſe neceſſario concludant.

Ad hoc dicendum eſt ſicut Tho. ait ꝙ iſte rationes non neceſſario concludunt: ſed ſoluꝫ probabiliter qḋ pꝫ: q2 accipiūt ſuppoſitiones: quas aduerſarij negarent. Dicerent enim ꝙ non eſt de ratione corporis eſſe terminatū ſuperficie: neqꝫ habere ſuperficiem in actu: ſed ſolū in potentia: ſicut enim habetur in primo ce. ⁊ mun. diffinitio corporis eſt eſſe dimenſionatum omniquaqꝫ: h̄ autem eſt habere trinam dimenſionem. Dimenſio vero alia terminata eſt: ⁊ alia interminata: de ratione autem dimenſionis interminate non eſt terminatio. Quia igitur de trina dimenſione interminata dimenſionata ua predicatur eſſentialiter: patet euidenter ꝙ de ratione trine dimenſionis: ⁊ de ratione corporis non eſt terminatio ad ſuperficiem: quia tunc dimenſio trina de trina dimenſione interminata non poſſꝫ p̄dicari ꝙ eſt falſum: vnde ratio prima: ⁊ ſi probabiliter non tamen neceſſario concludit. ¶ Idē etiā apparet: ⁊ de ſecūda ratione: q2 vt Tho. ait qui ponerent actu infinitam multitudinem: non concederent ipſam habere rationē numeri: propter id qḋ numerus addit ſupra rationem multitudinis h̄ ꝙ eſt eſſe menſuratum per vnum: ⁊ oē menſuratum inquātum huius eſt infinitum. Tales ergo rationes: ⁊ ſi ex aliquibus famoſis ⁊ probabilibus procedant: non tn̄ neceſſitatē habent: vt oſtenſum eſt.

Ad argumentum ergo in cōtrarium dōm eſt: ꝙ eſſe menſuratum ⁊ eſſe menſurabile non dicit aliquid eſſentiale quantitati: ſed dicit quandam proprietatem eius: conſequentem quidem: non naturaꝫ quantitatis ſimpliciter: ſed naturam quantitatis terminate: h̄ aūt inde apparet ꝙ quantitas diuiditur per terminataꝫ ⁊ interminatam: nec tamen in vtraqꝫ inuenitur eſſe mēſuratum: ſicut de neceſſitate oꝫ ſi h̄ diceret proprietatē cōſequentem ſimpliciter naturam quantitatis.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubitare: vtruꝫ ſequens ratio que vocatur phyſica oſtendat ꝙ infinituꝫ eſſe actu importet repugnantiam intellectuū ſiue contradictionem: videtur eniꝫ ꝙ ſic: q2 vnum corpus eſt pars vniuerſitatis: ſed ſi eſſet infinitum: q2 omnia excluderet ipſuꝫ iret eēt vniuerſuꝫ ⁊ ſic pars vniuerſi eſſet vniuerſuꝫ: ⁊ non vniuerſi pars ꝙ eſt implicare contradictionem: fundatur autem ſuper h̄: ꝙ infinitum omnia excluderet hec ſecunda ratio: videtur ergo ꝙ ipſa ſufficiens ſit ad oſtendendum ꝙ infinitum actu eſſe contradictionem implicat.

Ad iſtam qōnez eſt dōm: ꝙ h̄ ratio bene concludit: ꝙ infinitum eſſe actu naturaliter eſſe non poteſt: ſaluato naturali ordine: qui nunc in rebus inuenitur: ⁊ h̄ ſufficit phyloſopho. Non autē ſufficiens ratio eſt ad oſtēdendum ꝙ infinitum eſſe actu ſimpliciter intellectuū claudat repugnantiam. Concludit enim: ꝙ ſi vnum infinitum eſſet: vel alia corpora non eſſent: vel duo corpora eſſent in eodem loco. Hec autem ⁊ ſi naturaliter ſint incōuenientia: non tamen cōtradictionem implicant: q2 deus vtrūqꝫ poteſt facere ſm̄ ſniaꝫ theologorum.

Ad argumentuꝫ ergo in cōtrariū dicendum eſt: ꝙ deus bene poteſt vnū ſolum corpus conſeruare: ⁊ alia omnia in nihilū redigere. Sed ſi h̄ faceret illud vnum corpus non diceretur tūc pars alicuius vniuerſi: quāuis omne corpus ſit vniuerſi pars rebus ſic manentib⁹ In h̄ autem nulla contradictio apparet.

¶ Textus.

¶ Phyſice āt magis ꝯſiderātib⁹ ex his māifeſtū ē ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet aliquis dubitare vtrū valeat ratio phyloſophi qua probat ꝙ ſi eſſet vnum corpus infinitum non poſſent eſſe plura: videtur eniꝫ ꝙ nō quia ſi eſſet vnum corpus īfinite longitudinis: ⁊ finite latitudinis: excluderet hēc quidē omnia corpora a ſpacio ſue lōgitudinis: ſed non propter h̄ excluderet omnia ſecundum latitudinem.

Ad iſtam qōnez nō eſt ſimpliciter ⁊ ſine diſtinctione reſpondendum: ſicut quidaꝫ faciunt dicentes h̄ ſimpliciter habere veritateꝫ: propter id ꝙ corpus eſt omniquaqꝫ diſtans: ⁊ ſi ei adiungatur infinitum: erit omniquaqꝫ diſtans infinite. Nam ſi omniquaqꝫ diſtanti

infinitas ex vna parte adiungatur: erit quidem bene: tunc ſimpliciter ex omni parte diſtans: ſed non ſimplr immo tm̄ ex vna parte infinite. ¶ Vñ dōm eſt: q ſi in aliqua locutione: h duo. ſ. corpus ⁊ infinitum ſimplr ⁊ immediate coniungātur: dicendo corpus : īfinitū q̄tū gdez erit ex vi locutionis: bene ſequetur q tale corpus omni quaq; oē ſpacium occupet: cuius ratio eſt: q2 qñ cumq; aliqua duo diffinita ſimpliciter ⁊ immediate coniungūtur : immediate etiā ⁊ ſimplr coniunguntur ⁊ ipſoꝝ diffinitiones: ſicut pz in h q dico aial riſibile. Quia igiṫ in pꝛefata locutiōe illa duo diffinita ſimplr ⁊ imediate ꝯiūgūtur: dicēdo corpus infinitū: ſimplr ⁊ ēt imediate cōiungētur: ⁊ ipſoꝝ diffōnes: dōo dimēſio oiquaq; diſtās ſine termino: ⁊ ſm hūc intellectū Ariſt. ꝓceſſit. Sed ſi illa duo: nō ita ſimplr cōiūgerētur : ſed cū aliquo additamēto: dōo corpus ſm vnā pte infinitū: nō poſſet ex h īferri: q vndiq; ſpatiū totū occuparet.

¶ Textus.

¶ Sunt. n. gdam qui hoc faciunt infinituz ⁊c.

¶ Qō quarta.

QVarto poſſet eſſe dubiū: vtrum ſi corpus eſſet vnū infinituz alia oia corrūperet: videṫ. n. q non : q2 ⁊ ſi in toto haberet forte virtutē infinitam: in vna tm̄ ſua pte haberet virtutē neceſſario finitam. Cū igitur alia ſcdm vnā partem ſuā ꝯtingeret ⁊ nō ſm totū: nō videṫ ex h cōſequi q infinito vigore ageret in ipſa: nec per conſequens ipſa in ſe de neceſſitate tranſmutaret.

Ad iſtam qōnem eſt dōm: q in ratione phi ſupponitur q illud corpus ſit de nā corpoꝝ habētiū ꝯrarietatem. Nā ſi corpus infinituz eſſet de nā corporis celeſtis: nihil poſſet in ſuā nām trāſmutare. Cū ipſum propter nobilitatē ſue nature ſit elōgatū ab oi impreſſione peregrina. Hoc aūt ſuppoſito alia adhuc ſuppoſitio facienda eſt: quā pꝛobat Ari. per rōnez in precedēti qōne declarans videlicet q ſi vnū corpus eſſet infinitū : vel alia nō eſſent: vel eſſent finita. Sz ſm rei veritatē: quāuis iſta ſuppoſitio : ſm vnā partez ſuā : ab illa ratione videaṫ accipe neceſſitatē: ſuppoſito vnū corpus ſimplr infinitū eē: quātū tm̄ ad alia nō videṫ neceſſitatem ſumere: q2 ſi vno corpore ſimplr infinito exiſtente ponerētur alia ſecū eſſet in eodē ſpacio: ⁊ tunc quantuz eſt ex vi illius ratiōis : qua ratione finita ponerētur poſſent etiam poni infinita. Quod ſi duo cōtraria ambo infinita eſſent: vel ſimplr: vel ex vna parte vnuz: ⁊ ex altera parte alteruz : non poſſet vnum ſm totum in ſe tranſmutare alterū: propter id q ſicut infinita eſſet virtus vni in trāſmutādo: ſic etiā īfinita eēt virt⁹ alteri⁹ in reſiſtēdo ſibi: vt ergo phi ratio cōcludat: opz ſupponere: quia vno aliorum corpoꝝ infinito exiſtēte ſint reliqua finita. Hoc aūt ſuppoſito apparet ſtatiz q optime ꝯcludit ratio phi. Corpus enim infinitum trāſcendit infinite in vigore corpora finita. Cū igitur finitum corpus a finito corpore ꝯrario : per vigorem eius finitū in tempore trāſmutari poſſit: a corpore īfinito trāſcēdēte infinite in vigore corpora finita: poterit infinite citius illud idē trāſmutari: q non ꝯtingeret niſi ipſum in ſe poſſet trāſmutare in inſtāti: vnde pz q ſtatim quantū eſt naturaliter loquēdo: tū corpus infinitū attingeret corpora finita in ſe ipſa trāſmutaret: non obſtāte q deus poſſet talia corpa a tali actione ⁊ paſſione: ſua ineffabili ⁊ ſupernaturali virtute pſeruare.

Ad argumentuz ergo in ꝯtrarium dōm eſt q q2 corpus agit toto ſuo poſſe: quanto corpus eiuſdem nature fuerit pꝛofundius: vt dicit cōmentator in ſcdo de celo tanto in eius vltimo virtus fortior inuenitur: ſicut ſenſibilr apparet de igne augumētato. Quāuis igitur corpus infinitum non ſcdm ſe totum contingeret finitum ageret tamen in ipſum ſm virtutem infinitam: q2 ſecūdum virtutem ſuam totā. Nā cū corpus naturale attingit paſſiuum ſcdm vnam ſuam partem: non agit in ipſum ſcdm virtutez illius ſue partis tm̄: ſed ſcdm virtutē ſuā totā: q2 agit toto ſuo poſſe.

¶ Qō quinta.

QVinto propter ea que dicta ſunt poſſet eſſe dubiū: vtruz in corpore infinito oporteret eſſe virtutez infinitam intenſiue: videtur. n. q nō : q2 creſcēte corpore non eſt neceſſe intenſiue qualitatez eius creſcere: ſed ſufficit q creſcat ſolum extenſiue: ſicut creſcente corpore albo : creſcit eius albedo extenſiue: ſed non de neceſſitate intenſiue. In corpore igitur infinito eſſet neceſſario virtus extenſiue: ſed non intenſiue: infinita: vnde ⁊ pro tanto talꝭ virtus videtur diuidi ⁊ diuiditur ad diuiſionem corporis: q2 ſibi coextenditur: ⁊ non q2 ſibi intendatur: q2 corpus nō ſuſcipit intēſionem.

Ad iſtam qōnem ſalua ſemper reuerentia diuine maieſtatis: que virtutes maiores ⁊ minores poteſt rebus elargiri: ⁊ infinito corpori non ſolum non dare virtutem infinitam: ſed finitam: verum etiam ab ipſo ⁊ virtutem quālibet ſubtrahere: dicendum eſt quantū eſt de neceſſitate naturali: corpus actiuū naturale: ſi eſſet infinitum virtutem actiuam non ſolum extēſiue verū ēt intenſiue haberet infinitā: creſcit. n. nō ſolum extenſiue verum etiam intenſiue virtus talis corporis corpore creſcente: h autem primo apparet ex eo q in precedenti qōne dictus eſt corpus agere toto ſuo poſſe. Iſta enī propoſitione ſtante : euidenter apparet q dicta virtus intenſiue creſcit, corpore creſcente. Nam cū ex virtutibus omnium partium in vno toto conflatur vna virtus: neceſſarium eſt q iſta virtus vna: ex illis omnibus conflata fortior ſit: ⁊ vigorioſior virtute cuiuſlibet illarum partium in ſe ſumptaꝝ. Queadmoduz cū multi homines habentes virtutem equalem extenſiue concurrunt ad nauim aliquaz trahendam: virtus conſurgens ex aggregatione ſingulorum: vigorioſior eſt in tractione nauis: q̄ virtus cuiuſlibet illorum: ⁊ ſic ſemper virtus totius vigorioſior eſt q̄ virtus vnius ſue partis ⁊ non ſolum h: ſed eſt etiam vigoroſior q̄ virtus omnium ſuarum partium abinuicem a toto diuiſarum: propter id q virtus vnita fortior eſt q̄ virtus diuiſa: vt habeṫ in lib. de cauſis. Quia igitur vt predictum eſt corpus agit toto ſuo poſſe: ⁊ poſſe eius totum creſcit in vigore: ex plurium cōiunctione partium: vt patet ex predictis: neceſſarium q creſcente corporis naturalis quātitate: creſcat etiā totius virtus in vigore: qd eſt ipſa intenſiue creſcere.

Idem etiaz ſecundo apparet per verba Simplicij dicentis in ſecūdo de celo: ſpecies ſimul multiplicanṫ cum quanto molis: pp qd ⁊ operoſi⁹ eſt q plus q̄ qd minus: ⁊ magis in magno habitaculo infrigidat frigidus aer q̄ qui i minori. Et infra. Quamuis enim de foris ſuperueniens qualitas: ⁊ in minori quādoq; magnitudine validior ſit: tamen que ſcdm naturam proportionem hz ad magnitudinē. Et adiūgit: pp qd ⁊ difficilioris paſſionis ſūt maiores magnitudines ſm q̄litatē: q2 āplior q̄litas in maioribus. Non enim ſm molē patiunṫ que

alterantur

alterantur: ſed ſꝫ qualitatē. Quia igitur: vt ex dictis patet corpore creſcente creſcat ſua naturalis virtus in vigore: pꝫ ꝙ ſi corpus actuū naturale fieret infinitum virtutē ac itā haberet vigoris infiniti.

Ad argumentum in cōtrariū dicendum eſt: ꝙ qualitas augmentis: ⁊ ſi in virtute actiua non creſcat intēſiue: ꝙ corpore creſcēte ſcōm quātitatem creſcat tamē ſic de neceſſitate virtus actiua fundata in corporis qualitate ꝓpria ⁊ nālis: ſicut pꝫ ī virtute calefactiua ignis.

Ad ſecundum autem dicendū eſt ꝙ virtus actiua nālis diuidit̄ nō ſolū ſcōm extenſionē ſed etiā ſcōm intēſionē: ad diuiſionē corporis: ꝓpter id ꝙ virtus diuiſa debilior eſt ꝙ̄ vnita: vt ſupra dictū eſt: ⁊ nō qꝛ corpus ſubm intēdat̄ remittaturq̄.

℄ Textus.

℄ Oportet autem de omni ex his conſiderare ⁊c.

℄ Lectio .ix. ℄ Qō prima.

Ic poſſet eſſe dubium: vtrū primaratio: que ponit̄ in iſta lectione ſit ſufficiens ad oſtendendum ꝙ infinitum eſſe actu implicat contradictionem: videtur enim ꝙ ſic: quia fundatur ſuper mobilitatem ⁊ immobilitatē corporis. Si .n. eſſet corpus actu infinitū eēt immobile ⁊ eſſet mobile: eſt enim omne corpus mobile: ⁊ īfinitū immobile: ⁊ ſic ſi corpus eēt actu infinitū moueri poſſet ꝙ moueri non poſſet: ꝙ eſt implicare contradictionem.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ phs per iſtā rōnem quā ħ ponit: nō deducit ad cōtradictionē: ſꝫ deducit ſolū ad ħ ꝙ quies, vel motus nō eſſet ſi foret corpus actu infinitū: ⁊ vtrūq̄ illoꝝ eſt incōueniēs: ſuppoſita nāq̄ que eſt principiū motus ⁊ quietis. Sed ſi qs talem rem. eē nō ꝯcederet nām: neutrum illoꝝ ſibi eſſet incōueniens verū tamē eſt: ꝙ nām eſſe eſt nālis ſuppoſitio: vnde qui nām tolleret faceret cōtra ſuppōnes naturalē: ad ħ autē deducere: ſicut ad inconueniens: ſatis ſufficit Ariſtot. in pn̄ti loco: in quo agit̄ de phīa naturali. Ex ħ aūt ꝙ ipſe rōnē ad cōtradictionē nō deducit ſimpl̄r: pꝫ ꝙ ipſe nō credit vigorem rōnis talē eē: ꝙ poſſet ſimpl̄r ad ꝯtradictionē ducere: ſed ſolū ſuppoſito eſſe nām: que eſt pn̄cipiū motus ⁊ quietis quā tn̄ nām tollere nō eſt illi impoſſibile: qui eſt ꝯditor cūcta ꝑ nāꝝ. ℄ Rō aūt facta in ꝯtrariū nō eſt alicui⁹ momēti. Nihil .n. ꝓhibet aliqd non repugnare alicui gratia ſuperioris ꝙ tn̄ ſibi repugnat gratia inferioris: quēadmodū talpe habere viſuꝫ nō repugnat rōne aīalis: nec tn̄ habere viſum ſibi conuenire pōt rōne ſue nature ſpecialis. Unde ⁊ in propoſito inuenire ſic non eſt incōueniēs. Motus .n. localis qꝛ corpori nō repugnat ex cōi ratione corporis: dicim⁹ ꝙ omne corpus nō ſimpl̄r: ſed q̄tū eſt ex ratiōe qua corpus moueri pōt. Sed quamuis ħ corporibus nō repugnet ſm̄ cōem rōnē corporis: ibi tamē corpori infinito ſimpl̄r repugnat moueri motu circulari: aut motu recto ſcōm rōnem ſpecialeꝫ corporis infiniti: ſicut poſtea patebit: vnde nō eſt ħ cōtradictio: qꝛ diuerſitas rōnuꝫ ⁊ reſpectuum impedit contradictionem.

℄ Qō ſecunda.

Ecundo poſſet aliquis dubitare: vtrū vꝫ ſit: ꝙ infinitas corporis infiniti ſit cā quietis violente: ⁊ non quietis naturalis: ſicut ħ ait cōmētator. Uidetur enīꝫ ꝙ ſic: qꝛ quietis nālis cā eſt aliqua nālis qualitas. In finitas aūt nō ponit nālē q̄litatē: ſed magis ponit priuationē eius. Erit igitur cauſa quietis violente: ⁊ nō quietis naturalis.

Ad iſtam qōnem dōm eſt ꝙ cōmentator non ſimpl̄r dicit ꝙ infinitas ſit cā quietis violēte: ſed ꝙ dignius eſt ipſam eē cām violēte quietis ꝙ̄ nālis. Scōm autē rei veritatē neutrū dignū eſt in ſimpl̄r infinito: qꝛ infinitū ſimpl̄r nō eſt mobile localr̄. Quod aūt nō eſt mobile localr̄: nō eſt quieſcibile quiete: que locali motui opponit̄: qꝛ quies ⁊ motus circa idē habēt fieri. Quieſcere enim idē dr̄ a motu aliquo: qd̄ natū eſt moueri motu illo: nō tn̄ mouet̄. Quia igit̄ infinitū ſimpl̄r non eſt natū moueri recto: aut circulari motu: neceſſariū eſt ꝙ nō ꝓpe dicatur quieſcere: nec nāliter: nec violente: quiete alicui iſtoꝝ motuū oppoſita. Et idcirco quātū ad hos motus nō eſſet in infinito ſimpl̄r querēdū qd eſſet cauſa quietis: ſed qd eſſet cā imobilitatis. Nā ſi qetē violentā haberet in aliquo loco: natū eſſet moueri nāliter. Et ſi in aliquo loco quietem haberet nālem: natū eſſet ad ipſuꝫ naturaliter moueri. Quia igit̄ ſimpl̄r infinitū non eſt natū: nec eſſet ſi foret taliter moueri ab aliquo loco aut ad aliquē locū: ſi actu poneret̄: nō eſſet in ipſo cauſa quietis inquirenda: ſed imobilitatis magis. Iſta aūt cauſa quietis: vt credo: poſſet optime aſſignari in ipſo infinitas ſimpl̄r: verū eſt tn̄ ꝙ ſi infinitas poſſet cauſa quietis aſſignari: dignius eēt: vt commentator ait: eā ponere cāꝫ quietis violēte: ꝙ̄ cāꝫ quietis nālis: ꝓpter id ꝙ cauſa quietis nālis eſt aliqua naturalis qualitas: que nō ponitur per infinitatem: vt in argumēto dictū fuit.

℄ Textus.

℄ Quare ſi qdē ſit eiuſdē ſpēi: aut immobile erit.

℄ Qō tertia.

Ertio poſſet eſſe dubiū: vtrū ſi foret ſimpl̄r infinitum ipſum eſſꝫ mobile: videtur .n. ꝙ non: qꝛ mot⁹ omnis videt̄ eē ad aliquē terminū. Quod autēꝫ accipit terminum: terminat̄ ⁊ finit̄. Infinitum autēꝫ non poteſt fieri finitū: igitur ſi infinitum foret ipſum eſſet penitus immobile.

Ad iſtam qōnem dōm eſt: ꝙ quidā motus ſunt qui infinito ſimpl̄r repugnāt: ſicut eſt motus augmēti aut decremēti in toto: ⁊ motus circularis aut rectus. Et de prioribus quidēꝫ ꝙ repugnēt infinito ſimpl̄r: ſatis ꝑma facie apparet. Quod aūt ſibi repugnet circularis motus ſatis de facili oſtendit̄. In oī enim moto circulariter eſt dare vnum certū ⁊ determinatū centrū: a quo omnes linee recte: vndiq̄ deducte: ſunt eq̄les: circa qd̄ cētrū reuoluit̄ ꝙ circulariter mouet̄: vnde ⁊ pro tanto motus circularis dr̄ eē circa mediū. In infinito aūt ſimpl̄r nihil tale determinatū dari pōt: imo qd̄cūq̄ ſignū indifferenter ibi occurrit: ita ſe hꝫ ꝙ linee oēs ab ipſo vndiq̄ protracte ſunt indifferēter infinite. In corpore aūt circulariter moto: ħ opꝫ eſſe vnuꝫ tn̄ centrum ⁊ determinatū: vt ꝑdictū eſt: vnde euidēter apparet: ꝙ corpus infinitū moueri circulariter implicat cōtradictionē: ħ etiā ⁊ inde apparet: ꝙ ſi eſſet poſſibile ipſum circulariter moueri: eſſet neceſſario poſſibile infinituꝫ ſpatiū trāſiri in tēpore finito: ꝙ ſtare nō pōt: ſꝫ tn̄ alibi declarari hꝫ. ℄ Ulterius aūt ꝙ ſimpl̄r infinitū ſit impoſſibile moueri motu recto: ſatis appet euidēter: qꝛ eē .n. ꝙ taliter mouet̄: tendit ad acqrēdū aliquē locū extra ſe ⁊ oē tale eſt neceſſario finitū. Talibus igit̄ motib⁹: qui inueniantur ſimpliciter infinito repugnare: non poſſet moueri corpus ita infinitum. Quidam autem alii

motus ſunt: qui etiam ſimplr infinito nõ repugnãt: ſi/ cut q eius partes alique rareſiant vel denſentur: ⁊ ue rũ que finiti rõnẽ habent: moueantur localr facta con denſatione aliqua. Et tales motus in corpore intellige re nullum videt inconueniens. Nam ⁊ hic nõ ponitur moueri ſm q infinitum eſt: ſed ſm q in ſuis partibus ſubinduit quandam finiti ⁊ determinati ſeu terminũ habentis rationem: vnde pʒ rñſio ad argumentum.

Qõ quarta.

Quarto poſſet eſſe dubiuʒ verũ cor pus infinitum ſm vnã di menſionẽ tantũ: ſi poneret eſſet mobile: vi detur eniʒ q nõ: q2 ſi eſſet graue haberet in finitam grauitatẽ: ⁊ ſi leue infinitam leui/ tatẽ. Quolibet aũt iſtoꝝ dato ſi moueretur ipſum opor teret moueri in inſtanti. Quia igit̃ h eſt ĩpoſſibile: pʒ q tale corpus ſi daretur exiſteret immobile.

Ad iſtam qõnem eſt ſimplr dõm q tale corpus: ſi daretur: nõ poſſʒ moueri circulariter propter rõneʒ ſu pra aſſignatam. Quãtũ aũt ad alios motus conſiderã dum eſt: q per aliquã qualitatem naturaleʒ corpus ip ſum daretur ad certũ nãlem motũ: h autem naturalis qualitas ſi daret̃ in infinito corpore: oporteret ſʒ exigẽ tiã nãlis pñe ipſam in vigore eſſe infinitaʒ: vt ſupra de clarauimus: verũ eſt aũt q naturaliter loquẽdo in infi nito corpore: ſi poneret̃ nõ eẽt grauitas neq leuitas: vt in pcedẽtibus: cõcedẽte chriſto: declarabitur. Salua tamẽ ſemper omni potentia diuina: per quã etiam tales quali tates: aliis agentibus ſubtractis: in corpore poſſunt cõ ſeruari. Nihilominꝰ tñ tale corpus: nec ſurſuʒ: nec de orſum moueretur nãliter: q2 quantum ad ipſum nõ eſ ſet dare ſurſum ⁊ deorſum. Eſſet igit̃ ſm h imobile per naturam: h tñ nõ obſtante ipſuʒ tale poſſʒ eſſe q ſine vl la intellectus repugnantia a deo eſſet mobile. Nam ſi eſ ſet corpus infinitũ in lõgitudine: ſed finitum in groſſi tie: quis a deo mobile ſm longitudinem non eſſet: q2 ſe cundũ h infinitũ eẽt: foret tñ: vt videt̃: bene ab ipſo mo bile ſcdm motũ latitudinis: q2 ſm h haberet finitateʒ nec in h ego poſſum aliquã repugnantiam videre. Ad argumentũ aũt per predicta rñſio patet.

Eſt autez conſiderandũ q alie ſequentes rõnes Ariſt. ſupponũt oẽs ordinẽ qui non in rebus inuenitur. Sed qui infinituʒ poneret nõ concederet ipſuʒ in h ſituali dico ordine concludi: ⁊ per pñs ab ipſo negaret ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ alias per con ſequẽs determinatas differentias locoꝝ. Non diceret etiã hcẽ eius eſſe terminuʒ: ſed ſpatiũ tñ infinitũ: vn de pʒ q ſi quis ordinem ipſum ſitualem q in rebus in uenitur tolleret: rõnes Ariſt. contra ipſum non conclu derẽt: que tñ optime concludunt tali rerum ordine ſal uato: ⁊ h ſufficiat pho in phyloſophia naturali.

Qõ quinta.

Quinto propter quedaʒ: que tangũ tur in vitiis ratione Ariſt. poſſet eſſe dubium verũ ſpẽs dimenſionis ſumant̃ ⁊ diſtinguãtur ſm ſpẽs numero rum: videtur enim q ſic: q2 alia eſt ratio bicubiti: ⁊ alia tricubiti. Sed ſcdm rationẽ differũt oẽs q differant ſpẽ: igitur bicubitum ⁊ tricubitũ diuerſas ſpecies dimenſionis dicũt.

Ad iſtam qõnem dõʒ eſt q dimẽ ſio poteſt accipi dupliciter: vno quideʒ modo: prout ſtat ſub ratione mẽ ſurabilis: ⁊ q2 mẽſurabile nihil eſt ꝓprie niſi prout ſub induit quandã rationem nũeri: in quo ratio menſure primo inuenitur: idcirco neceſſarium eſt q ſm h ſpeci es dimenſionis ſm ſpẽs numeroꝝ diſtinguãtur. Naʒ ſemper ſpẽs numerabiles: inquãtũ numerabiles: accipi untur ſm ſpẽs numeroꝝ. Et ſcdm hoc bicubituʒ ⁊ tri cubitum important diuerſas ſpẽs ⁊ rõnes magnitudi nis numerabilis. Alio aũt modo põt accipi dimẽſio ſʒ id q abſolute eſt in eſſentia: ⁊ in qditate ſua: ⁊ ſcdm h nõ diſtinguit̃ ſcdm rõnes ſupradictas: ſed ſoluʒ per li neam ſuperficiem ⁊ corpus: vnde ſm iſtam conſiderati onem: bicubituʒ ⁊ tricubitũ non dicũt per ſe diuerſas dimẽſionis ſpẽs. Cuiꝰ declaratio eſt: q2 impoſſibile eſt vnã ⁊ eandem numero eẽntiam modo eẽntialr eẽ vniꝰ ſpeciei: ⁊ modo eẽntialr alterius. Cõſtat aũt q vna ⁊ eadem numero dimenſio certe prius põt extendi ad bi cubitalem extenſionẽ: ⁊ poſtmodũ ad tricubitalem: vn de nullo mõ videt̃ q in ſpecie dimẽſionis: ſcdʒ q dimẽ ſio: eẽntialr diuerſificet̃ bicubita ⁊ tricubita dimẽſio.

Ad argumẽtum aũt factũ in õriũ pʒ rñſio ꝑ dicta.

Qõ ſexta.

Sexto eſſe poſſet dubiũ verum ſpẽs magnitudinis corporee ſumant̃ ſcdm ſpẽs figurarũ: vi deretur. n. q ſic: quia vnuʒquodq ſpecifica tur per formã ſuã: figura aũt eſt ſpecies ma gnitudinis: igitur eius ſpecificatio ſcdm figuras pote rit attendi.

Ad iſtam qõnem eſt dõm q ſi de corporea dimẽ ſione ſimplr: ⁊ ſcdm ſe loquamur: ipſa per figuram nõ ſpecificat̃: h aũt dupl̃r põt declarari. Primo quidem: q2 figura duo tñ ponit: q2 ſuperficieʒ: ⁊ quẽdaʒ modũ ſe habendi circa ipſam. Si ergo corporea dimenſio ſpe cificat̃ per figurã: aut h eſt ratione ſuperficiei: aut rati one modi importati. Non põt aũt h eſſe ratione ſuper ficiei: q2 vnum ex oppoſito diuidentiuʒ idẽ genus non poteſt per reliquũ ſpecificari. Corpus autem ⁊ ſuperfici es ⁊ linea ex oppoſito diſtinguũt dimẽſionis genus: non ergo vnũ ipſoꝝ per alteꝝ ſpecificatur. Et preterea id q eſt perfectũ in aliquo genere nuſq̃ inuenit̃ ſpecificari per imperfectũ ſui generis: quẽadmodũ hõ nõ ſpecifi catur per ipſum aſinũ: nec albedo per rubedinẽ. Dimẽ ſio aũt corporea ſola perfecta eſt in genere dimenſionis ⁊ ſuperficies imperfecta. Nõ igitur corpus per ipſaʒ ſpe cificari põt. Ex eodẽ aũt apparet q nõ eſt de ratione corporis in ſe haberi actu ſuperficiẽ: ſed virtute ſolũ: quẽ admodũ etiam quadrãgulus nõ õtinet: nec hʒ in ſe tri angulũ in actu: ſed virtute ſolũ. Ulterius aũt nõ po teſt intelligi dimẽſio corporea ſpecificari per figurã ra tione modi quẽ importat. Res eñ vniꝰ pdicamẽti non ſpe cificat̃ eſſentialiter per rẽ alterius. Eſt aũt dimẽſio cor porea in pdicamẽto quãtitatis: ⁊ figura ratione modi quẽ importat: eſt in pdicamẽto qualitatis: ⁊ in quarta ſpẽ ipſius: vnde manifeſtũ eſt: q nec etiaʒ per figuram ita ſumptam dimẽſio corporea eẽntialr ſpecificat̃. Non eſt igitur dicendum q ſpecies dimenſionis corporee eſ ſentialiter ſcdm ſpecies figurarũ diſtinguãtur. Se cũdo etiã h idem inde declarat̃ q vna ⁊ eadem numero in eẽntia dimẽſio certe põt mõ ſtare ſub figura rotunda modo ſub triangulari: modo ſub quadrangulari: ⁊ ſic de aliis. Hoc aũt foret impoſſibile: ſi corporea dimenſio eſſentialiter ſpecificaret̃ per figuram. Si aũt de cor porea dimenſione non ſimpliciter ⁊ ſcdm ſe loquamur ſed ſcdm q terminata eſt: dici tñc conuenienter poterit eius ſpecies ſcdm figuraꝝ ſpecies diſtingui: propter

id q̄ diuerſe figure ī ipſo corpore diuerſas ſpēs termi-nationis ponunt.

Ad argumentū̃ ergo in ꝯtrarium dicendum eſt: q̄ id q̄ eſt eēntialr forma: non pōt ei cōiugi eēntialr forma tū: dimēſio aūt eēntialr ē forma: vñ non ē intelligibile ipā eē eſſentialr formatā: figura igitur non eſt eēntia lis forma dimenſionis: ſʒ accidētalis: ⁊ ideo ꝑ ipā nō poteſt dimenſio eēntialiter diſtingui.

ℭ Queſtio ſeptima.

Eptimo poſſet forte du bitari ali-ꝗs vtrū figura ſit accñs de neceſſitate con ſequens eſſentiā dimenſionis: videt enī q̄ ſic: qꝛ accidens ꝓpriū neceſſario ꝯſeqt eſſentiam propꝛij ſubiecti: ſed figura eſt proprium acci dens dimenſiue quantitatis: igitur eius eſſentiam de neceſſitate conſequitur.

Ad iſtam queſtionē dicēdū eſt q̄ fi gura non ꝯſequitur originaliter eēntiam ipſam q̄ntita tis dimēſiue: nec ſecū ſic neceſſario ponit in actu q̄ eiꝰ ꝯtrarium ſit impoſe ⁊ ꝯtradictionē īplicās. Primi āt oſtenſio eſt: qꝛ qñcunq̄ aliqua duo talr ſe hñt q̄ vnum ipſoꝝ ſe hʒ ſicut mā: ⁊ potētia: reſpectu alteriꝰ ipſūq̄ de terius accipit ex actiōe alicuiꝰ extrinſeci agētis: vnū eoꝝ nō ꝯſequit ſʒ actū eēntiaʒ alteriꝰ. Nūc autē cor porea dimenſio ſic ſe hʒ ad figuram: loquēdo nō de di mēſione nālī: ſed de dimēſione ſimplr: eſt eni dimenſio materia ⁊ potentia receptiua figuraruʒ: eaſq̄ accipit ꝑ actionē alicuiꝰ accñtis: ſiue h ſit imaginatiua virtus ſiue q̄cq̄d aliud: nō igitur intellectꝰ figure eſt ꝯcomitās ⁊ ꝯñs originalr eēntialē dimēſionis intellectū: ⁊ ſi hūc forte ꝯſequat intellectus aptitudīs ad eſſe figurarum. ℭ Hoc etiā inde appet: q̄ non vbicūq̄ eſt intellectꝰ di mēſionis corporee: ibi eſt intellectꝰ ēt figure: niſi forte ēt ſola aptitudine. Nam talis dimenſionis itellectꝰ eſſen tialis ſaluatur in qualibet pte corporis: ſed intellectus figure ſm actū ſaluat ſol ī extremo: vñ pʒ q̄ non ꝯſeq tur itellm corꝑis inquātū corpus: ſʒ inquātū eſt teria tum ad aliqd̄ extremū. ℭ Ex h aūt ſtati appet ⁊ ſecun dū. Nā dimenſionē ſine figura actu eē clauderet ꝯtra dictionē: h. n. ſi eēt niſi qꝛ vel dimēſio eēt in actu ꝑ figu raʒ ſicut materia ꝑ formā: vel q̄ eēt eēntialis ſibi, vel qꝛ actu ꝯñs eius eēntialē intellectum pꝛimū autēʒ ſta re non poteſt. Nā materia ideo nō eſt actu niſi ꝑ for mā: qꝛ ipſa eſt pura potētia. Dimēſio ṗo nō eſt pura po tentia: imo eēntialr eſt actus: eſt tamen potētia termi natiōis facte ꝑ extremaṫi q̄bus imponit figura: vñ qꝛ potentia ducitur ad actuʒ: pʒ q̄ ipſa dimēſio nō eſt per ſe actu per figuram: ſʒ ſol forte ſm q̄ itelligit termina ta in extremis. Scōm ſtare nō pōt: vt ꝑ ſe pʒ: ſilr etiā nec tertium: qꝛ eni figura in actu ponit ſuꝑficiē ī actu ex quo intellectꝰ eēntial corporis nō claudit actu: ſʒ vir tute ſolū intellectū ſuꝑficiei vt ſupra demonſtrauimus ꝯſequitur q̄ itellectꝰ figure nō ꝯcomitet actu: ſed ſolū aptitudine: intellectū corꝑis. Patet igitur q̄ nullo mo do iplicat cōtradictio in eo q̄ ponit dimēſio corporea ſine figura eē actu: ſʒ bene clauderet ſi poneret ita eſſe actu dimēſio terminata in extremis.

Ad argumentum ergo in cōtra rium dicen dum eſt q̄ dato figuram ſm aptitudinem eſſe propri um accidens dimenſionis: ſecundum aptitudinem ſo lū ⁊ non ſecundum actum dimēſionē dico corpoream de neceſſitate conſequetur.

ℭ Queſtio octaua.

Ctauo poſſet eſſe dubiū vtrum deus poſſit facere magnitudinē actu infinitam videt enī q̄ non: qꝛ in oī effectu dei dʒ re ſeruari aliqua rō veſtigij: h autem non re ſeruat niſi vbi inuenit ſpēs modus ⁊ ordo aut nūerꝰ pondus ⁊ mēſura: q̄ nō poſſent ī corꝑe infinito iueniri. igit deus nō poteſt facere corpꝰ actu infinitum.

Ad iſtā qōnē ego non itendo rñde re niſi ſʒ q̄ credo ſ. tho mā tenuiſſe: q̄ ſi aliquis potuiſſet oſtēdere Tho. cōtra rium ſenſiſſe eiꝰ q̄ dici: paratꝰ ſum totū retractare. Dicit autem ipſe in qōne diſputata de infinito ſic. Si autem infinitum eſſet actu nō eſt cōtra rei naturā: nec iplicat contradictionē ſecūdum opinionem meam dico q̄ de us poteſt facere. Quāuis aūt ipſe nō declarat: qūo hoc non ſit cōtra naturā rei: nō tñ vt mihi videt iſtud ē dif ficile videre. Nā ſi eſſet cōtra naturā rei: aut h cōtinge ret: qꝛ eēt contra rōnem entis creati: aut qꝛ eēt contra rōnem entis q̄ eſt magnitudo aut qꝛ eēt contra rōnem exñtie in actu. Primū autē non valet. Non eni tollitur rō entis creati: niſi per id qd̄ tollit h q̄ ē hrē eē partici patū: ſed infinitas magnitudinis nō tollit ab ea h q̄ eſt hrē eē participatū: vt ſupra declarauimꝰ: igitur ab ipſa nō tollit ēt rōnē entis creati. ℭ Non tollit etiā ab ea rōnem magnitudinis: qꝛ talis rō nō tollitur niſi ab eo q̄ tollit extenſionem ipſaʒ: infinitas aūt a magnitu dine non aufert extēſionē: ſed ſolū extēſionis terminū. Igitur ipſa nō tollit rōnem magnitudinis: non tollit etiaʒ ab ea exñtiam in actu: qꝛ eiꝰ ablatio per reſpectū ad oipotētiā diuinam aufert exñtiam ab aliquo: q̄ ſi bi ratio eſt ⁊ ꝑncipiuʒ exñtēdi: ſicut ſe habet forma ad materiā q̄ deus ſine forma non poteſt in eſſe conſerua re. Terminus autem extenſionis non eſt rō ⁊ ꝑncipiuʒ eſſendi dimēſiue q̄ntitatis: tū quia extra ipſam eſt: tuʒ etiā qꝛ dimenſio non eſt eſſentialiter potentia: ſed actꝰ. Non ergo tollit infinitas a dimenſione ꝑſuppoſita in fluentia oipotētie diuine actum exiſtendi. ℭ Manife ſtum eſt itaq̄ q̄ eſſe actu dimenſionem infinitā non eſt contra rei naturā: qꝛ nec contra rationem entis creati nec contra rōnem magnitudinis: nec contra rōnem eiꝰ exiſtentie in actu: qꝛ igitur deus poteſt facere q̄cq̄d nō eſt contra naturā rei: concludit q̄ ipſe poſſit facere ma gnitudinem actu infinitā.

Ad argumentū autē in ꝯtrarium dicendum eſt q̄ rō veſtigij bene inuenitur in omnibus: que nos ducūt in cognitionē omniū eſſentialiū attributoꝝ. Ducūt autē nos in cognitionē ipſoꝝ omnia creata: per hoc q̄ ſunt ⁊ ꝯgruūt ⁊ ſubſiſtunt. Nam q̄ ſunt: ſiue eſſentie veri tatē hñt a potētia pr̄is q̄ cōgruūt: ſiue ordinis ꝯgrui tatē hñt a ſapiētia filij ⁊ qd̄ ſubſiſtūt: ſiue in eē ꝯtinui tatē hñt a bonitate ſpūs ſancti. Et ſi foret q̄dē magni tudo actu infinita: h oīa in ſe haberet: qꝛ ⁊ eēntie ꝟita teʒ: ⁊ in eſſe continuitatē: ⁊ ordinis neceſſitatē in q̄ntuʒ neceſſario eſſet in determiato ordine naturaꝝ. Itē ꝑ ſu am infinitatem duceret in cognitionem infinite potē tie: ⁊ infinite ſapientie: qꝛ forma artificiati q̄to excel lentior eſt: tanto demonſtrat artis formaʒ vel artē ſub limiorem. ℭ Duceret ēt in cognitionē infinite boni tatis ſimplr a qua ꝓcederet bonitas īfinita in genere Vlterius autē in ipſa ſaluarent modus ſpēs ⁊ ordo. Ordo q̄dē in q̄ntuʒ vt dictum eſt: foret in certo ordie: nō dico ſituū: ſed nārum: ſpēs vero inquātuʒ eēt in certa ſpē q̄ntitatis eſſentialiter ꝯſtituta. Et modus inquā

ſum foret modificata ſiue determinata ad certū eſſe:q2
modus determinationē iportat. ¶ Ulterius ēt ſaluarē
tur in ei⁹ eēntia pōdus numerus ⁊ menſura. ¶ Haberet
enī eſſentiā mēſuratā in perfectione:q2 nō eēt iſinite p
fectionis. Itē haberet numeꝝ certū pncipioꝝ eēntiali
um:q2 nō clauderet in ſua eēntia dn̄as ⁊ genera iſini
ta. Haberet ēt pōdus quo ad certū gradū nāꝝ ⁊ entiuꝫ
traheret̃:ſic.n.dicūtur vniuerſa eē diſpoſita in nūero
pōdere ⁊ mēſura. Hec aūt theologice ſpeculatōis ſūt.

¶ Textus.

¶ Quod qdē igit̃ actu corpus nō ſit iſinitum ⁊c.

¶ T. ex. x. ¶ Q ō prima.

Hic poſſet eſſe dubiū: vtrū veꝝ
q ſit: infinituꝫ ſit in
potētia ⁊ nō actu cōpleto: vr̃.n.q nō:quia
fruſtra eſt potētia que nō reducat̃ ad actū.
Si dicat̃ q reducat̃ ad actū iperfectū. Cō
tra ſicut potētia ſic ſimplr̃ dicta fruſtra eſt niſi in actū
q̄n̄qꝫ reducat̃:ſic ēt potētia ſꝫ pfectionē q̄ ponit̃ reſpice
re:opꝫ q ſit fruſtra: niſi in actū pfectum valeat reduci.
Diuiſibile aūt in iſinitū dicit potētiā ad diuiſionē per
fectam in infinita. Igit̃ ſi h potētia nō dꝫ eē fruſtra:oꝫ
q q̄n̄qꝫ magnitudo actu in infinitū ſit diuiſa.

Ad iſtam qōnem dōm eſt:q infi
nitū in diuiſio
ne magnitudinū in potētia tm̄ eſt: ⁊ nō in actu cōpleto
certū eſt:q2 magnitudo nō poteſt poni in infinita diui
ſa: niſi aliquo finito pri⁹ accepto per ordinē ſit poſteri
us acceptū aliqd infinite mi⁹. Pro rāto.n.dicit̃ diui
ſio magnitudinis in iſinituꝫ ire:q2 nō pōt dari aliqua
magnitudo:ita parua:quin non poſſet dari minor: ⁊ ſic
ſemꝑ vſqꝫ in iſinitū pcedēdo. Si ergo ponat̃ h tota di
uiſio cōpleri:ita.ſ.q infinita facta ſit: neceſſariū eſt:q
ponat̃ per diuiſionē aliqd poſteri⁹ acceptū mi⁹ iſini
te: priꝰ accepto finito. Nihil aūt infinite minus eſt fi
nito niſi indiuiſibile. Igit̃ indiuiſibile aliqd: vt pūctū
erit acceptū a magnitudine per diuiſionem ei⁹. Et q2 a
magnitudine nō ſumit̃ per diuiſionē: niſi id ex quo ma
gnitudo:que eſt ꝯtinua:cōponit̃: ſequet̃ q magnitudo
ſit cōpoſita ex punctis: q eſt ipoſſibile: igit̃ impoſſibi
le eſt magnitudinē actu in infinita ponere diuiſam: ſic
itaqꝫ infinitū in diuiſione magnitudinū in actu cōple
to poni nō pōt: ſicut aūt eſt de iſinito in diuiſione: ſic ēt
intelligēdū eſt: ⁊ de infinito in appōne diuiſionē pn̄te.

Ad argumentum ergo in ꝯtra
riū dōm eſt:
q fruſtra eſt potentia que nō reducat̃ ad actū cuius eſt
potētia. Diuiſibile aūt in iſinitū dicit potētiaꝫ non ad
actum:qui eſt diuidi ⁊ diuiſum eſſe in infinita: ſed ad
actum qui eſt diuidi ſine terminatione: ⁊ ſine fine di
uiſionis. Dicit̃.n.in iſinitū diuiſibile cōtinuuꝫ:q2 po
teſt in iſinitū eius diuiſio durare. Ad talē aūt actū: qui
eſt diuiſio ſine terminatione bene reducit̃ potētia cōti
nui: cum ipſum ſic diuidatur in actu q reſtat ſemper
poſterior diuiſio.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet aliqs dubitare
verū veruꝫ ſit q per ap
pōnē in magnitudinibus non trāſcēdat̃
oīs determiata magnitudo: ⁊ per diuiſionēꝫ
excedat̃ in minoritate oīs determiata parui
tas: vr̃.n. q nō:q2 aut h intelligit̃ de magnitudine ma
thematica: aut intelligitur de magnitudine naturali.
Non de mathematica:q2 in ipſa per appoſitioneꝫ om
nis determinata magnitudo tranſcendi poteſt: non eti
am de naturali:q2 in ea per diuiſionē non pōt trāſcen
di in minoritate oīs determinata paruitas; propter id
q magnitudo naturalis non poteſt in infinitum diui
di: nullo igit̃ mō vr̃ q illud dictum habeat veritatem.

Ad iſtam qōnem dicunt aliqui q
triplex ſumi pōt
q̄tum vel quanti acceptio. Uno.n.modo ſumi pōt ſm
q quātū: alio modo ſm q eſt in mā: tertio vero mō ſm
q eſt aliqd nāle. Et primo qdē modo ſcōm eos idē iudi
ciū eſt in appoſitione ⁊ diuiſione:q2 quātum ex ratione
quanti: ſicut magnitudo pōt in infinitū diuidi: ſic etiā
pōt ⁊ in infinitū creſcere. Scdo aūt modo vt dicūt non
eſt idē iudiciū de vtroqꝫ:q2 magnitudo que eſt in mate
ria pōt in infinitū diuidi: ſed nō in infinitum creſcere.
Tertio mō idē iudicium habēt:q2 magnitudo natura
lis: nec infinite augmentabil̃: nec in infinitū eſt diuiſi
bilis. Adiungūt aūt poſtea q vt iſtud dictū nullā calū
niā patiat̃ dicere poſſum⁹ q triplex eſt quātū:q2 ima
ginatū reale ⁊ nāle: ⁊ de imaginato idem eſt iudicium
quantum ad poſitionem ⁊ diuiſionem: ⁊ de quanto na
turali ſimr̃: ſed non de quanto reali. ¶ Sed in rei verita
te iſta oīa friuola eſſe vident̃. Nam q dicit̃ quātum in
mā: aut itelligit̃ de mā ſenſibili nāli: aut de materia in
telligibili. Qō ſi intelligat̃ de mā ſenſibili: cū quantū
ſit ſenſibile ⁊ naturale ſcōm q in ſenſibili mā ꝯſiderat̃
non erit a quāto naturali: quātū huiuſmodi: diſtinguē
dū. Si aūt itelligat̃ de materia itelligibili ⁊ mathema
tica: erit quātū ſic ꝯſideratū ſimplr̃ mathematicuꝫ: de
quo: vt in obiectione dictū eſt: idē iudiciuꝫ datur quo
ad appoſitioneꝫ ⁊ diuiſionē. ¶ Ulterius autē declara
tio q̄ aſſumunt ad h magis friuola eſſe videtur. Nam
quātum reale: aut eſt reale: realitate methaphyſica: aut
realitate nāli. Primo aūt modo dicitur aliqd reale: pro
pter realitatē ſue eſſentie: que diuidit̃ ſcdꝫ q huius in
principia eſſentialia: que ſunt genus ⁊ differētia: ⁊ qa
differentias infinitas: nec genera infinita pōt habere
idcirco in quāto ſic ſumpto: nec appoſitio nec diuiſio in
infinitū pcedit. Si aūt ſumat̃ quantuꝫ rale ſcōm rea
litatem mathematicā idem habebit iudiciū: vt dictuꝫ
eſt in appōne ⁊ diuiſione magnitudinis. Similiter eti
am vt ipſi dicūt idem iudicium eſt de appoſitione ⁊ di
uiſione magnitudinis ſi ſumatur prout eſt realis reali
tate phyſica vel naturali: vnde patet euidenter q nullo
modo per iſtoꝝ dicta tollitur dubitatio: ſed magis au
getur. ¶ Et propterea dicēduꝫ eſt:q duplex ē acceptio
quanti:q2 vna eſt mathematica ⁊ alia naturalis. Et
quamuis quantum naturale in ratione mathematici
non claudatur: bene tamen quantum mathematicum
in naturali clauditur. Non enim ſi dimenſio ſcōm ſuā
rationem claudit h q eſt eſſe quantū ꝯtinuuꝫ: propter
h ſtatim claudit in ratione ſua ꝯſiam ad formam ali
quam naturalem: ſed dimenſio formaꝫ conſequens na
turalem: ⁊ dictam ꝯſequentiam claudit in ratione ſua
⁊ etiā h q eſt eſſe quantum continuum. Propterea igit̃
diximus q quantum naturale claudit mathematicuꝫ
ſed non mathematicū naturale. ¶ Hoc igitur viſo vl
terius conſiderandum eſt q dimenſio mathematica ex
ipſa ratione ſue cōtinuitatis hꝫ q ſit in infinitū diuiſi
bilis: ⁊ propterea in quocunqꝫ ratio continui reſeruat̃
oportet etiam q in ipſo reſeruetur h q eſt eē in infinitū
diuiſibile. Et q2 in corpore dimēſiuo naturali ſaluatur
ratio continui: neceſſarium eſt dictam diuiſibilitatem
in ipſo ēt reperiri. ¶ Uerum eſt autem q dimenſio ex
eo q eſt mathematica claudit ſolam formam ꝯtinuita
tis q̄ per diuiſionem omnino non perdit:q2 poſt diuiſi
onem etiam in partibus diuiſis ſaluatur. Sed dimen
ſio ex eo q eſt naturalis claudit duplicem formam:q2 ⁊
formā continuitatis ⁊ formam etiam naturalē. Et per
diuiſionem

diuiſionem quidem contingere poteſt ꝙ perdat formā naturalem aliquam contingit enim per diuiſionē deuenire ad partē carnis ita paruā ꝙ ſi vlterius diuidatur in partibus diuiſis forma carnis non remanebit ſtabit tamē de neceſſitate forma cōtinuitatis: vnde ⁊ ſi magnitudo naturalis per diuiſionem perdat formam aliquā nālē: nō tñ pōt formā ꝯtinuitatis amittere.

Ad propoſitum ergo ħ ſingula applicando dicendū eſt ꝙ appoſitio in magnitudine naturali non procedit in īfinitū: nec actu: nec potētia: qꝛ ꝯtingit dare aliquā nālem magnitudinem ita magnā ꝙ nec actu nec potētia poterit dari maior: qꝛ nec in ipſa: nec in alia aliqua re naturali actu aut potētia maior īuenitur: qualis eſt magnitudo celi. Sed econtrario diuiſio in magnitudine naturali procedit in īfinitū ſcđm potētiam: qꝛ ſemper in ea reſeruatur cōtinuū ꝙ eſt potentia diuiſibile Unde cum peruentum fuerit ad ptē que mīma dicitur inter eas que poſt ſeparationem a toto retinet formam naturalem totius: quia illa pars eſt corpus ⁊ ꝯtinuū quoddā: ⁊ omne tale habet partē ⁊ partē: ⁊ pars que libet minor eſt toto: dari poterit ⁊ dabit in potentia adħ minor magnitudo ꝙ illa que minima dicebat. Non enim ħ dicit minima: qꝛ nullo modo minor inueniatur ſed quia non inuenitur aliqua minor: que in ſe poſt ſeparationem a toto formā nālē totius retineat quia partes illius minime magnitudinis in toto quidē habebāt formā totius naturalē: ſed poſt diuiſionē illam formā nō retinebūt: ſed accipiēt aliam: vel ſcđm ſe vel ex vnione ad aliquod totum: formā tñ ꝯtinuitatis nūquā amitteret. Hec igitur differētia eſt inter diuiſionē ⁊ appoſitionē in magnitudine naturali: qꝛ ꝯtingit dare aliquā ita magnā ꝙ nec actu nec potētia reſtabit aliq̄ appoſita: ſed per diuiſionē nō ꝯtingit dare aliquā magnitudinem ita paruam quin reſtet ſemper diuiſio ad minus in potentia propter id qđ nunq̄ omnino forma ꝯtinuitatis auferatur. Uerum eſt aūt ꝙ illa potētia nō poterit ſemper ſic reduci ad actum ꝙ vna ⁊ eadem ſemper forma naturalis ſaluetur ſed vel eadem vel diuerſa modo qui dictus eſt. ¶ Patet igit ex his que dicta ſūt ⁊ intellectus dubitationis ⁊ ſolutio argumenti ⁊ falſitas etiam dicentiū ꝙ omnino idē iudiciū eſt de appoſitione ⁊ diuiſione in magnitudine naturali.

¶ Textus.

¶ Accidit autem cōtrariū eſſe infinitum ⁊c.

¶ Lectio. xi. ¶ Qō prima.

Hic poſſet eſſe dubiū vtrū ſi eſſet aliquod corpus īfinitum in actu dici poſſet totum ⁊ perfectū: videtur enim ꝙ non per rōnem Ariſt. Ait enī ꝙ totum ⁊ perfectum vel idē ſunt vel ꝓpīma ſibi ⁊ perfectū nihil eſt nō habēs finē: ⁊ oē tale eſt finitū: igit totū ⁊ perfectum nihil eſt niſi finitum.

Ad iſtam qōnem dđm eſt: ꝙ ſi infinitū nō ſit niſi in ordine ⁊ appoſitione magnitudinū: aut numeroꝝ aut aliorum ꝯſequentiū: ſicut Ariſto. vult ⁊ rei veritas ſe hꝫ: nullum infinitū ꝓpꝛie dicetur totū nec perfectum. Nihil enī eſt vere totum ꝙ nō habet totā actualitatē ſibi debitā: nec perfectū ꝙ nō eſt in actu completo cōſtitutum. Quia igitur tale īfinitū nō ponit totam ⁊ cōpletam actualitatem: propter id ꝙ fieri ponit actum imperfectū ⁊ eſſe eius eſt ſemꝑ in fieri: ꝯcluditur ꝙ ipꝫ nec totū nec perfectū dici poſſit. Uerū eſt aūt ꝙ ſi eſſet corpus aliquod infinitum actu ipſum haberet totam ⁊ cōpletam actualitatem ſuam: vnde tam totum ꝙ perfectum dici poſſet: ⁊ precipue cum perfectum in aliquo genere ſit illud ꝙ nō habet in ipſo excedentiam: vt dicitur in. v. metha. Hoc aūt maxime in genere corpoꝝ corpori infinito conueniet. Quia igitur Ariſto. contrario mō īfinitū poſuit ꝙ poſuerit antiq̄ſſimo mō ipꝫ diffiniuit ⁊ cōtraria ĕ eis de ipſo dixit: qꝛ illi dicebāt ipſū totum ⁊ perfectū: ⁊ ipſe ipſum ponit imperfectum: ⁊ in ratione ptis: qꝛ actus īperfectus partē actualitatis ponit ⁊ non totam.

Ad argumentum igitur facile in ꝯtrarium dicendum eſt ꝙ ipſa etiā actualitas rei poteſt dici finis eius ꝙ poteſt poni actu ⁊ potentia. Si ergo foret corpus infinitū actu eſſet habens ſuū finē: quia ſuam actualitatem: ſed non eſſet finem habens ſumendo finem pro termino extenſionis.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiū quomodo Plato magnū ⁊ paruū ponebat in ydeis ⁊ aliis ſeparatis: videtur. n. hoc nō habere veritatē: qꝛ illa ponebat ſeparata a mā ⁊ magnū ac paruum materiam dicebat: igitur ponebat ꝯtrā illa a magno ⁊ paruo ſeparata.

Ad iſtam qōnem eſt dicendum ꝙ eo ipſo quo plato magnū ⁊ paruū ponebat in ſeparatis a materia: ⁊ tamē magnum ⁊ paruū materiā dicebat: apparet euidēter ꝙ ipſe nō ſumebat tūc materiā ꝓpꝛie ſed large ⁊ cōmuniter pro quolibet habente rōnē aliquā mālem reſpectu alterius. Iſto enim modo etiam in non habentibus ꝓpꝛie materiā poſſumus ponere materiā.

Ad cuius intelligētiam ꝯſiderādū eſt ꝙ ſemper id ꝙ eſt altius ⁊ perfectius in ordine nature continet totā perfectionē que eſt in inferioribus: ⁊ adhuc amplius: ita ꝙ in ſe continet gradus perfectionis qui ſunt in eis: ⁊ gradū etiā altium quē ipſe ſuperaddit: ⁊ gradus quidē illi qui in īferioribus reperiūtur in ipſo ſe habēt: vt mālest vltimus aūt quē ſuperaddit hꝫ rōnē formalis reſpectu oīum illoꝝ. Et rō eſt: qꝛ res reponit in ſpē per id ꝙ in ipſo eſt maxime formale ⁊ in genere per id ꝙ in ipſo ſe hꝫ: vt māle. Specificat aūt res ſolū per gradū vltimū ꝑfectionis ſue: qꝛ in hoc diſtinguit ab aliis. Quia vero in aliis gradibus qui inueniuntur in ipſo: ⁊ in īferioribus cōuenit cū aliis ſpeciebus per eos nō ſpecificat: ſed reponit in genere. Unde manifeſtū eſt ꝙ ſolū gradus vltimus in re ſe hꝫ vt formalis ⁊ alii oēs: vt mālēs. Et qꝛ gradus vltimus in vna ſpecie eſt vnus tñ. Alii vero oē poſſunt plures aut pauciores idcirco Plato vnū poſuit ex pte forme: ⁊ alteꝝ ex parte māe. ſ. magnū ⁊ paruū. Hoc aūt mō bene mā in ſeparatis īuenitur cū vnū ordine nature altius ſit alio. Quia vero vt dictū eſt a dictis gradibus ſumit genus: ꝙ eſt contētiuum ſpecierū: idcirco Plato ponebat magnum ⁊ paruum continere alia.

¶ Textus.

¶ Secundum rationem autē accidit: ⁊ ꝙ ſcđm appoſitionem non eſſe videri ⁊c.

¶ Lectio. xii. ¶ Qō prima.

Hic primo poſſet eſſe dubiū vtrū numerus qui in infinitū creſcit ſit inſeparabilis a diuiſione cōtinui: vt dr in littera: vr. n. ꝙ nō: qꝛ iſte eſt numerus indiuiduoꝝ eiuſdem ſpēi: talis autē numerus in aīabus a corpore ſeparatis īuenitur.

Ad iſtam qõnem dicũt aliqui ꝙ vnitas: que eſt ꝑncipiũ nũerix aliqd ptinẽs ad gen⁹ ꝗntitaꝭ. Nõ poſſum⁹ aũt ẽt ſi velim⁹ fingere ꝙ ab aliqua forma ad gen⁹ ꝗntitatis ptinẽte res bẽat ꝙ ſit vna: niſi a forma ꝯtinuitatis: vñ relinquit vt dicũt: ꝙ vnitas q̃ eſt ꝑncipiũ numeri ſit ipſa ꝯtinuitatis forma: ꝛ q2 nihil põt a ſeipſo ſeparari cõcludũt ꝙ vnitas: ꝛ per ꝯñs numerus non ſeparaꝭ a continuo.

Sed hec omnia videntur eſſe friuola: ſtante enĩ poſitione iſta vnitas que eſt numeri principium: ꝛ per conſequẽs nũerus idiuiduoꝝ ſb eadẽ ſpẽ nõ poterit inueniri i ſeparatis animabus: ꝛ ſic redibit põ de vnitate intelſa. ¶ Et pterea ꝙ ꝑintelligiꝭ põni neceſſario ꝑintelligiꝭ oib⁹ hñtib⁹ põnem. Unitas aũt ꝑintelligiꝭ põni: q2 alr pũctũ nõ ſe hẽret ad vnitatẽ ex addictione: forma aũt cõtinuitatis ſm illã fictionẽ põt abſtrahere actu: vnde relinquiꝭ ꝙ ordine nãe ante formã ꝯtinuitatis vnitas intelligaꝭ in ſuba. Nõ igiꝭ verũ eſt ꝙ vnitas q̃ eſt ꝑncipium nũeri ſit ipſa ꝯtinuitatis forma. ¶ Motiuũ aũt ipſoꝝ oĩno nihil valet. Eſt. n. res vna formalr ipſa vnitate q̃ ptinet ad gen⁹ diſcrete ꝗntitatis: ſed mãliter eſt vna copulatiua ꝙ talis vnitas fundaꝭ ꝙ in mathematicis gõcz eẽ põt forma ꝯtinuitatis. In alijs vero eſt id per ꝙ res ipſa idiuiduaꝭ: ꝛ eo ꝙ talis vnitas eſt vnitas indiuidualis. Non autem opꝫ ꝙ fundamẽtũ ei⁹ ꝙ ẽ in genere aliquo ptineat fo2alr ad idẽ genus ſecũ. ¶ Dõm ẽ igiꝭ alr vt vz di. am⁹ ꝙ eſt duplex numerus: ſicut Tho. noſter ait: vnus qdẽ ſpẽꝝ ali⁹ idiuiduoꝝ eiuſdẽ ſpẽi. Et nũer⁹ qdẽ ſpẽꝝ nõ põt in iſinitũ creſcere: q2 ſpẽs rex non pñt eẽ iſinite. Nũerus ãt idiuiduoꝝ eiuſdẽ ſpẽi i iſinitũ põt creſcere: ꝛ talis nõ ſepaꝭ a ꝯtinuo: lꝫ. n. ordine nãe añ formã ꝯtinuitatis i re vnitas nũeralis fiat: q2 tñ non ꝓuenit nũer⁹: niſi ex ei⁹ explicatiõe: nec replicatio iſta fit ſine diuiſiõe mãe: q̃ ẽ ꝑncipiũ idiuiduatiõis: nec mã diuidiꝭ ſine cõmutãte diuiſiõe ꝯtinui ſequitur ꝙ talis nũerus nõ ſit ſm fieri ſemꝑ actus a cõtinui deciſione.

Ad argumentum ꝗ in ꝯtrariũ dõm eſt ꝙ ex eo ꝙ in aiabus ſeparatis inueniꝭ nũerus ꝛ vnitas nũeralꝭ poſſum⁹ optime ꝯcludere ꝙ vnitas nũeralis nõ ſit forma ꝯtinuitatis: ſed nõ ꝙ talis nũerus fiat ſine diuiſione continui. Nã aie nõ multiplicãtur: niſi ꝑꝑ multiplicationeꝫ hoium: hoies vero ſine diuiſione mãe: ꝛ ꝯtinui multiplicari non poſſunt. ¶ Qõ ſecunda.

SEcundo poſſet eẽ dubiũ: vtrum verũ ſit ꝙ ſi appoſitio ſit i iſinitum poſſet creſcere i magnitudinib⁹ ꝙ ſucceſſiue trãſcenderet ois determinata magnitudo: dari tũc poſſet magnitudo actu iſinita: vꝭ. n. ꝙ nõ: q2 appoſitio i nũeris ita vadit iiſinitũ: nec tñ idcirco dari põt numerus iſinitus in actu.

Ad iſtam qõnem dõm eſt ꝙ ſi appoſitio i magnitudine nãli mõ ꝑdicto in iſinitum ꝓcederet: neceſſario tunc dari poſſet magnitudo iſinita in actu. ꝉ autem rõ eſt: q2 mã vno reſpectu reſpicit formã aliquã nãlẽ: ꝛ oia accña: ꝯña formã illã: nõ tñ eque imediate: ſed ꝑmo reſpicit formã ſubalẽ: ꝛ hac mediãte reſpicit accña: ꝯña talẽ formam. Magnitudo autem nãlis eſt de accñtib⁹ ꝯñtibus formam naturalẽ. Mediante igiꝭ hac forma ipſa materia reſpicit: ꝛ magnitudinem naturalem debitam ſibi ſtatim ſub forma illa. ¶ Ulterius autem ꝉ viſo conſiderãdum eſt: ꝙ quemadmodum materia ſuo reſpectu primo ꝛ directe formam ſubſtantialem reſpicit: ſcdm totã ſuã perfectioneꝫ eſſentialẽ: ſcdario vero: ꝛ ex ꝯñti reſpicit diſtincte gradus contentos in eſſentia eius: ſic etiã reſpicit ſuo reſpectu primo ꝑncipalr ꝛ directe totam quantitatem naturalem natam conſequi formam vnam: ſed ſecũdario: ꝛ ex ꝯñti directe reſpicit partes eius: tam vꝫ illas que apponuntur ꝙ etiã illas quibus fit appoſitio: ꝓpter id qđ ois potẽtia: ꝑmo ꝛ directe reſpicit ſuum obiectũ totum: ſcdario tñ diſtincte reſpicit partes eius. Si ergo appoſitio partiũ ad partes in magnitudine ꝯñte aliquã formã naturalem in infinitũ ꝓcederet: ex quo materia primo ꝛ directe nõ reſpicit partẽ magnitudinis ſibi debite per aliquã formã: ſꝫ totã neceſſario: tũc materia reſpiciẽs talẽ formã primo ꝛ directe reſpiceret magnitudinẽ continentiam omniũ illaꝝ appõnam infinitaꝝ: ꝙ eſſe non poſſet: niſi primo ꝛ directe reſpiceret magnitudinẽ iſinitã. ¶ Ulterius aũt ſic eſt ꝙ totum illud ꝙ mediante forma vnica naturali materia reſpicit ꝑncipalr: ꝛ directe põt in ea poni actualiter cũ forma illa. Ex quo ſeqitur ſecũdũ pfatã ſuppõnem materia primo ꝛ directe reſpiceret magnitudinẽ infinitã: neceſſarium eſt ꝙ ſi illa ſuppoſitio vera eſſet magnitudo naturalis infinita poni poſſet actualiter in materia.

Ad argumentum ergo in contrarium dõm eſt ꝙ non eſt ſimile de numero ꝛ magnitudine. Nam magnitudinem vnam tñ reſpicit materia totã mediante forma vnica naturali: ꝛ idcirco ſicut inſimul hꝫ vnica pars materie formam talẽ cũ omnibus gradibus ſuis ſic etiam: ſi mediante ipſa reſpiceret magnitudineꝫ infinitam: poſſet habere actu inſimul illam totã. Numerum autem non reſpicit materia mediante vna: ſed mediantibus formis pluribus naturalibus: ꝛ numerum infinitum non reſpicit niſi mediantibus formis talibus iſinitis: plures aũt forme tales in eadeꝫ parte materie inſimul eſſe non poſſũt: ſed ſucceſſiue tantum: ꝛ ꝓpterea quantũcũqꝫ appoſitio numeroꝝ creſcat in infinitũ: nõ tñ ꝓpter ꝉ numerus iſinitus põt i ſimul actu poni: ſed tãtummodo ſucceſſiue.

¶ Textus.

¶ In magnitudinibus autem contrarium eſt.

¶ Qõ tertia.

TErtio poſſꝫ aliqs dubitaꝭ vtꝝ i mã ſit ponere potẽtiã ad magnitudinẽ iſinitã: vꝭ. n. ꝙ nõ: q2 tũc poſſet eẽ magnitudo iſinita i actu. ¶ Ad iſtã qõnẽ pbice loquẽdo tñ dicerem⁹ rñdere ſimplr ꝙ in mã nõ eſt po⁹ ad magnitudinẽ iſinitã: ſic. d. ꝉ Tho. nr. Sꝫ ſi velim⁹ theologice loq diſtiguim⁹ potẽtiã ſic diſtiguũt theologi i potẽtiã paſſiuã nãlẽ ꝛ obediẽtialẽ. Et po⁹ qdẽ paſſiua nãliſ ipſi⁹ mãe dꝭ illa q̃ ħt exire i actũ ꝑ actionẽ alicui⁹ nãlis agẽtis. Obediẽtialẽ ꝟo potẽtiã dꝭ mã reſpectu illi⁹ hñe reſpectu cui⁹: ꝛ ſi ñ poſſit exire i actũ ꝑ actionẽ nãlꝭ agẽtis ħt tñ i actũ exire ꝑ iſluẽtiã agẽtis ſupnãlꝭ cui nata ẽ obedire ad nutũ. Scdm ãt ꝑmã potẽtiã ſimplr dõm ẽ ꝙ in mã ñ ẽ potẽtia ad magnitudinẽ iſinitã: q2 tũc ſeqreꝭ ipſaꝫ poſſe accipe iſinitã magnitudinẽ ꝑ actionẽ nãlꝭ agẽtis ꝙ ẽ ipoſe. Et ſic itellexit Tho. qñ dixit ꝙ i mã ñ ẽ potẽtia ad magnitudinẽ iſinitaꝫ. Scdm ãt aliã potẽtiaꝫ ſimplr vꝭ dõꝫ ꝙ in mã ſit po⁹ ad iſinitã magnitudineꝫ ꝯceſſo: ſic ꝯcedũt theologi: ꝙ ñ ſit dare finitã magnitudinẽ: ita magnã cui de⁹ nõ poſſit ãpli⁹ ſuꝑaddere: ꝉ ãt vꝭ eẽ neceſſariũ argumẽtũ ad ꝓbãdũ deuꝫ poſſe facere actu magnitudinẽ infinitam ꝙ concedimus.

¶ Explicit liber terti⁹ phicoꝝ. Deo gratias. Amen.

¶ Incipit

¶ Incipit liber quartus phyſicorum.

¶ Textus.

¶ Similiter autē neceſſe eſt phyſicum: ⁊ de loco ſicut ⁊ de infinito conſiderare ⁊c.

¶ Lectio prima. ¶ Q̄ō prima.

HIc primo poſſet eſſe dubium vtrū omnia que ſunt in loco ſint ſicut tāgitur in lr̄a videtur enim ꝙ ſic: q2 vniuerſale eſt vbiq̄ ⁊ ſemper ſingulare autē eſt hic ⁊ nūc vt accipitur ex primo libro poſteriorum. Omnia autē que ſunt actu ſunt entia ſingularia: ⁊ quia deſtructis p̄mis ipoſſibile ē aliquid aliorum remanere: vt dicitur in libro predicamētorum: igitur omnia entia ſunt in aliquo loco: ⁊ in aliquo tempore.

Ad iſtam queſtionē dicēdū eſt ꝙ entium quedam ſunt ſpiritualia quedam corporalia. De ſpiritualibus autem dicit Boetius ꝙ communis conceptio apud ſapientes eſt ſpiritualia in loco non eſſe. Tamen conſiderandum eſt ꝙ dupliciter iſta cōſiderari poſſunt. Uno quidem modo ſecundum ꝙ circa locū aliquem aliquid operantur: ⁊ iſto modo dicuntur eſſe in loco per operationem. Quia enī in eis nō diſtinguitur operatio a virtute: nec virtus ab eſſentia: neceſſarium eſt ꝙ vbi operātur ibi ſint. Alio autem modo conſiderari poſſunt ſimpliciter ⁊ ſecundum ſe abſq̄ eo ꝙ cōſiderentur circa locum aliquem aliquid operari: ⁊ hoc modo intelligitur dictum Boetij dicentis ꝙ ſpiritualia in loco non ſunt. Huiꝰ autem duplex declaratio poteſt eſſe: vna quidem que ſumitur ex habitudine vnitatis ad punctū: nam punctū ſupra vnitatem addit poſitionem. ita ꝙ ſtatim intellecto puncto intelligitur poſitio: vnitas autem a poſitione abſtrahit: ita ꝙ ſi ſimpliciter ⁊ ſecundum ſe intelligamus vnitatem non neceſſariū eſt: ꝙ p̄p̄ hoc intelligamus aliquā pōnē. Nunc aūt ita eſt ꝙ oīa corporalia ſe habēt ad modū pūcti ⁊ ſpūalia ſe hn̄t ad modū vnitatis. Neceſſariū igr̄ ē ꝙ corꝑalibus debeatur poſitio que importat ⁊ ordinem partiū in toto ⁊ ordinem partium in loco. Spiritualibus autem non debetur poſitio que importat ordinem partiū in toto: quia talis poſitio non debetur niſi habentibus dimenſiuam quantitatem: ⁊ per conſequens neceſſarium eſt ꝙ eis ſecundum ſe non debeatur poſitio que importat ordinem ad locum: vna enim iſtarum poſitionū conſequitur ad aliam. Manifeſtum itaq̄ eſt ꝙ ſpiritualia ſecundum ſe non ſunt in loco. Secunda autem eiuſdē declaratio ſumit̄ ex multiplici acceptiōe loci. ¶ Secūdū eni quoſdam locus eſt ſpacium qḋ eſt infra latera p̄tinētis. Scd̄ꝫ vero alios locus eſt ſuꝑficies corꝑis ambientis. Si ergo ſpiritualia neceſſario ſecundum ſe determinantur ad locum aliquem: aut h̄ eſt: quia neceſſario clauduntur infra metas alicuiꝰ ſpacij: ⁊ h̄ eſt impoſſibile: quia omne tale eſt corporeum. Aut etiam h̄ eſt quia neceſſario ad aliquam ſuperficiem corporis alicuius applicantur ſi debeant ſubſiſtere: ⁊ h̄ etiam eſt falſum: quia ſpiritualia a corporibus non depēdent in eſſendo: ſed magis econuerſo: vnde ſi corpora cuncta tollerētur adh̄ ſpiritualia remanere poſſent. Manifeſtū igitur eſt ꝙ ſpiritualia ſecundū ſe nō ſunt in loco: preter etiam ex dictis ꝙ omnia corporalia hn̄t poſitionē importantem ordinem ad locum aliquem.

Ad argumentum in contrariū dicendum eſt ꝙ omnia entia ſingularia ſunt in loco: aut ſimpliciter ſicut corporalia: aut per operationem: ſicut ſpiritualia vel dicendum ꝙ illud dictum verificatur de ſingularibus rerum corporalium non de ſingularibus rerū immaterialium: quia talia: ſicut ſunt ſupra tempus: ſic ſunt etiam ⁊ ſupra locum.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet aliquiſ dubitare vtrum verum ſit ꝙ locus non eſt aliqḋ dictum vniuoce in cunctis naturalibus corporibus: ſicut h̄ ait commentator: videtur enim ꝙ non: quia cum ordo ad locum conſequatur ordinem partium in toto: ⁊ iſte videatur vniuoce dici de ſingulis corꝑalibus: vel corporibus: ſicut ⁊ dimēſio videtur conſequi ꝙ etiā ordo ad locū: ⁊ per conſequēs locus vniuoce corporibꝰ cūctis debeatur.

Ad iſtam q̄ōnem dicendum eſt ꝙ ad rōnē loci plurima concurrūt: ſicut in ſequentibus deo volente oñdetur. Quantū tn̄ ad preſens ſpectat duo concurrunt ad perfectam rōnē eius. Nā q2 de ratione eius ꝙ iſt vere locatum eſt a loco cōtineri ⁊ contineatur immediate in ſuperficie ambiētis corporis ipſa ſuperficies corporis continentis: videtur concurrere ad locum. Concurrit etiam ad rationem eius ⁊ ordo determinatꝰ in vniuerſo corpore. Quia igitur ſunt in loco ſecundum ſe claudente iſta duo ſūt ꝑfecta ⁊ ꝓprie in loco. Sic autē ſcḋ ſe neceſſario in loco ſunt corpora que mouētur motu recto. Que vero mouent̄ motu circulari non ſunt neceſſario ſecundum ſe in loco claudente illa duo cum contingat dare vnum tale corpus ꝙ non eſt in ſuperficie alicuius circularis corporis: ſicut infra oſtendetur. Sic igitur locus claudens ſuperficiem ⁊ ordinem ſecundū ſe debetur aliquibus corporibus. Aliquibus vero non debetur ſcḋm ſe locus claudens ſuperficiem ambientis corporis: ſed tm̄ ordinē: vnde manifeſtū eſt ꝙ locus nō vniuoce debetur omnibus naturalibus corporibus.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendum eſt ꝙ eo ipſo quo poſitio in aliquibus ponit ordinē ꝑtiū in toto moto motu recto ꝙ natum eſt eſſe i toto recta ꝑ ſuperficie ꝑ: in aliquibus vero ponit ordinē partium in toto ſperico ⁊ moto circulariter: neceſſarium eſt ꝙ ad ipſam conſequat̄ magis non vniuoce eſſe in loco q̄ vniuoce.

¶ Textus.

¶ Amplius aūt loci mutationes phyſicoꝝ corpoꝝ ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio poſſet aliquis dubitare: propter id ꝙ dicit̄ locus habere potentiam quandam nālem ratione cuiꝰ locatū mouet̄ naliter ad ipſum: vtrum propter talem potētiam poni poſſit ꝙ locus attrahat locatum. Uidetur enim ꝙ ſic: quia in actiuis ⁊ paſſiuis ſic videmus ꝙ illud ꝙ eſt perfectiuum naturaliter alterius ipſum ad ſe trahit: ſicut patet in ferro ⁊ magnete. Cum igitur locus per naturalē potentiam quā habet perfectiuus ſit locato: conſequi videtur ꝙ ratione talis potentie ipſum poſſit ad ſe trahere.

Ad iſtam qõnem dõm eſt ꝙ attractio poteſt fieri ab aliquo dupl̄r: qꝛ vel ſicut ab efficiēte: vel ſicut a fine Primo aũt modo nõ eſt de rõne loci ꝙ attrahat locatũ: cuius declaratio eſt hec: quod ad ſe aliquid per modũ efficiētis trahit: nõ põt ipſuꝫ trahere in qualibet diſtãtia: ſed ſolũ ſm diſtãtiam certã ⁊ determinatam: vt pote ſcḋm illã tm̄ ad ꝙ poteſt ſua virt⁹ activa ſe extēdere ſicut manifeſte apparet in magnete ⁊ ferro: nõ enĩꝫ magnes attrahit ferrũ vnumqḋq; ſed ex diſtãtia certa ⁊ determinata ſolũ. Nũc aũt ſic videmus ꝙ locus ex quacũqꝫ diſtãtia attrahit locatũ. Ubicũqꝫ. n. leuia ponãtur ſurſum tendũt: ⁊ vbicũqꝫ extra locũ deorſum grauia ponãtur tendũt etiã deorſum. Euidenter igitur apparet ꝙ de rõne loci nãlis nõ eſt efficiēter attrahere locatũ. Scḋo aũt modo. ſ. per modum finis bñ dꝫ ipſum ad ſe trahere: ſicut poſt modum patebit.

Ad argumentum ergo in cõtrariũ dõm eſt ꝙ illud ꝙ eſt nãliter ⁊ efficiēter poſſit trahere id cuius ꝑfectiuũ eſt: nõ tñ h̄ põt niſi ſcḋꝫ diſtãtiã quã põt virt⁹ ſua pertrãſire. Hoc aũt modo locatũ trahi a loco nõ eſt icõueniẽs. Nã ſi locatũ imperfectuꝫ: vt puta ignis: ponatᷣ in diſtãtia illa in qua inuenitᷣ virtus activa que diffunditᷣ a loco: neceſſario ſm virtutem illã ipſum locatũ efficienter accipiet ꝑfectionē forme: ⁊ qꝛ ad formã cõſequitur locus: ita ꝙ tũc a locãte efficiēter traheretᷣ. Neque iſtud eſt mirandũ ꝙ locans ſic ſumptũ ſubinduit rõnē generãtis. Scḋm tñ rei veritatē non eſt de ratione loci ꝙ attractio que fit ab ipſo fiat iſto modo: qꝛ ſicut dictũ eſt non ſolũ ab diſtãtia: ſed etiã ab illa in qua non inuenitur: ſic virtus activa que diffunditᷣ ab ipſo: ſed poti⁹ contraria: locus attrahit locatum.

℄ Qõ quarta.

Quarto poſſet eē dubiũ dato ꝙ locus non neceſſario attrahat locatũ per modũ efficiētis: veruꝫ hēat ipſum neceſſario attrahere per modum finis. Uidetᷣ. n. ꝙ non: qꝛ finis ē ꝑꝑ quē ſũt alia: locatũ aũt nõ videtᷣ eē ꝑꝑ locũ: ſed magis econuerſo locus videtᷣ eē ꝑꝑ ꝯſeruationē locati. Nõ igitᷣ videtᷣ ꝙ locus attrahat locatũ ſicut finis eius: in lra autem dr̄ ꝙ locus nullius. 4. cauſarũ rõneꝫ habet.

Ad iſtam qõnem dõm eſt ꝙ locus nãlis neceſſario per modũ finis attrahit locatũ ꝙ põt multipliciter oſtē di. Primo qḋē qꝛ ois attractio fit vel ab efficiēte vel a fine. Oſtēſum eſt aũt ꝙ attrahitᷣ locatuꝫ ex diſtãtia a loco a qua ab ipſo: ſicut ab efficiēte attrahi nõ põt. Relinquitũ ergo neceſſario dõm ꝙ ide ab ipſo loco tanq̃ a fine locatᷣ attrahatᷣ. Secũdo aũt idē oſtenditᷣ ex conditione attractionis que a fine fit: videmus ꝙ nõ ex aliqua diſtãtia: ſed in qnacũqꝫ indifferenter fit attractio a fine: vbicũqꝫ. n. ponatur appetēs ⁊ appetitus tendit ⁊ currit: niſi impediatᷣ in ipſuꝫ appetibile. Et attrahere per hũc modũ ꝓpriũ eſt ſoli⁹ finis. Quia igitur hoc modo: vt predictũ eſt: locus attrahit locatũ: ꝯcluditur euidēter ꝙ neceſſario locus nãlis attrahit per modũ finis. ℄ Tertio aũt oſtenditᷣ h̄ idem ex eo ꝙ nihil terminat ⁊ quietat motũ ꝯñtem nãlem inclinationem ⁊ naturalē appetitũ niſi ꝙ attrahit ſcḋm rõnē finis. Conſtat aũt ꝙ nãlis locus motũ terminat: qui conſequitur naturalem locati appetitum. Neceſſarium eſt igitur ꝙ ipſum attrahat per modum finis.

Ad argumentum ergo in contrariũ dõm eſt ꝙ ex eo ipſo quo in loco eſt conſeruatio locati: ſequitur ꝙ locatũ ſit ꝑꝑ locum tanq̃ propter ſuũ bonum. Unũ opꝫ ꝙ locus finis ſit: ſed extrinſecus locati. Sicut. n. forma que eſt in intrinſecũ cõſeruans eſt finis intrinſecus: ſic etiã ⁊ locus: ex quo eſt extrinſecũ conſeruans dicitᷣ habere rationem finis extrinſeci: ꝙ autē educitur de phyloſopho non eſt dictum aſſerendo ⁊ determinando: ſed dubitando ⁊ opponēdo ſolum.

℄ Textus.

℄ Quoniam autem aliud quidem ſecundum ſe: aliud vero ſecundum aliud dicitur ⁊c.

℄ Lectio ſcḋa. ℄ Qõ prima.

Hic primo poſſꝫ dubitare aliqſ de rõnib⁹ quas phyloſophus adducit ad probãduꝫ ꝙ locus ſit forma ⁊ materia: videtᷣ eni peccare per fallaciã ꝯñtis: dicitᷣ. n. in vna illaꝝ rõnuꝫ: locus eſt terminus: forma eſt terminus: ergo ⁊c. In alis vero dicitᷣ locus de ſe qḋ infinitũ ⁊ indeterminatũ eſt: ſed mã ē quid infinitũ eſt ⁊ interminatũ ergo ⁊c.

Ad intelligentiam ergo opinionis iſtoꝝ cõſiderandũ eſt ꝙ attendentes antiqui locatum recipi in loco: ⁊ videntes etiaꝫ ꝙ in ſpacio corpus recipitur ſecũdũ ſuaꝫ totaꝫ profunditatē: dixerũt ſpaciũ eſſe locum ſpacium aũt poteſt ꝯſiderari dupl̄r. Uno quideꝫ modo ſimpl̄r: ⁊ ſcḋm ſe: ⁊ ſic quicqḋ infinitũ ⁊ interminatuꝫ eſt. Alio vero modo põt conſiderari ſm ꝙ eſt alicui corpori cõiunctũ: ⁊ ſic eſt terminatũ ſcḋm terminationeꝫ corporis recepti. Quia. n. locus dꝫ equari locato: opꝫ ꝙ ſpacium ꝙ hꝫ ſcḋm iſtos rationem loci ſit omnimode equatũ corpori recepto. Hoc autem ſtare non poſſet niſi eadem ſecũ terminaretur figuratione: vnde ſi corpus receptuꝫ eſt ſpericum ipſum ſpacium accipit ſpericam figurã. Et ſi fuerit quadrum accipiet ſpaciuꝫ figuram quadrãgularē ſtatim: ⁊ ſic de aliqs. ℄ Quidam igitur attēdētes ſimpl̄r ad ſpaciũ: ⁊ vidētes ipſum dicere qḋ infinitũ ⁊ interminatũ ad modũ mãe dixerũt ſpaciuꝫ eē mãꝫ: ſiue aliqḋ ad modũ materie ſe habens. Quidã vero aliꝗ attendētes ꝙ ſpaciũ nõ eſt locans in actu: niſi ſtans ſub aliqua terminatione: dixerũt ipſum ſpaciuꝫ a termio terianie accipere rationem locantis in actu: ⁊ pro tanto illi termino dabãt rõnē loci. Et qꝛ id ꝙ terminat potentialitatem alicuius eſt quedaꝫ forma: idcirco tales dixerunt locum eſſe formam.

Dicendum eſt igitur ad argumētum ꝙ rõnes: ⁊ ſi cõcluderē poſſint ꝯ̄ria materie: nõ tñ concludere poſſunt ratione forme. Et ſi intentio iſtorũ erat locũ eē veram formã: aut veraꝫ mãm locati: nulli dubium eſt ꝙ argumenta ſunt ſophyſtica: ⁊ peccantia per fallaciam conſequentis.

℄ Textus.

℄ Amplius quõ ferentur in ſui locum ⁊c.

℄ Qõ ſcḋa.

Secundo poſſꝫ eē dubiũ ḋ penultima rõe quã adducit Ari. ad ꝓbãdũ locũ nõ eē formã nec mãm vr̄. n. nõ valere: qꝛ locus: ⁊ ſi non ſit mobilis per ſe: vr̄ tñ eē mobilis ꝑ accñs: ⁊ ſic per accñs hēre locũ: h̄ ãt ꝙ nõ vr̄ eē icõueniēs qḋ ſeqꝫ ex rõne Ari. Mã eni ⁊ forma nõ ꝑ ſe: ſed per accñs mouentᷣ.

Ad iſtã qõnem dici poſſet pᵒ ꝙ ⁊ ſi locus ſit mobilis per accñs: nõ tñ mouetᷣ ad motũ corꝑis locati: ſed ad motũ corporis locãtis: ⁊ rõne corporis locãtis põt per accñs

deberi

deberi ſibi locus: nõ ratione corporis locati. Sed ſi mã aut forma eẽt loc⁹ totũ ↄtrariũ ↄtingeret:quia id q mã ꝛ forma corpis locati ad motũ locati corpis mouentur.

¶ Uel dõm q locus rõne ſupficiei ꝗ ad ipm ptinet mã liter ẽ mobilis p accñs ad motũ ↄtinẽtis: vt pdictũ eſt ꝛ nõ ad motũ corpis ↄtenti. Rõne vero ordinis qui ad ipm ptinet formalr eſt imobil' tã per ſe ꝙ ẽt p accñs: vt infra deo ↄcedẽte oñdẽt: per h igit q mã ꝛ forma corporis locati per accñs mouet accipit q neutrũ ipſoꝝ eſt locus ꝗtum ad id q in eo eſt formale. Per hõc q mã ꝛ forma corpis locati mouet p accñs ad motũ locati corporis accipit ſufficiẽter q neutrũ ipſoꝝ locus eſt ſumẽdo locũ quantum ad id q in ipo eſt materiale: vnde pꝫ q ratio Ariſt. optime concludit.

¶ Textus.

¶ Poſt h ãt accipiẽdũ eſt quot modis aliò i alio dr ꝛc.

¶ Lectio tertia. ¶ Qõ prima.

H Sc primo poſſet eẽ dubiũ vtꝝ aliqd eẽ poſſꝫ in ſeipſo prio: videt .n. q ſic: qꝛ q ſtat prio per ſeipſum videt eẽ in ſeipſo pmo: ſunt aũt multe ſubſtantie ſtantes primo per ſeipſas: igitur ille omnes poterunt eſſe primo in ſeipſis.

Ad iſtã qõnem dõm eſt: q cũ ſcðm ꝓprietatẽ vocabuli eſſe in alio ſit cũ aliquo mõ receptionis: ꝛ receptio ois ponat neceſſario diuerſitatẽ ꝗdaꝫ recipiẽtis ꝛ recepti neceſſariũ eſt q eẽ in aliquo ſm vocabuli ꝓprietatem ponat dualitatẽ ꝗdã ꝛ diuerſitatẽ inter id q eſt in alio ꝛ id in quo eſt aliud. Et h eſt q dicit phs in ſra q alterã potẽtiã ꝛ nãm habẽt: ꝛ q ꝛ in quo. Cũ igit eiuſdẽ toti⁹ ad ſeipſum totũ non ſit dare talẽ aliquã diuerſitatẽ: apparet euidenter q ſcðm vocabuli proprietateꝫ nihil poteſt eẽ in ſeipſo primo.

Ad argumentum ꝗ in ↄtrariũ dõm eſt q ſb ſtãtie ſimplices differũt in h ab aliis compoſitis: qꝛ ſubſtãtie cõpoſite nõ ſtãt per ſeipſas primo: ſed rõne ptiuꝫ ſtat .n. vnũqðq per id q ſibi eſt ratio ꝛ pncipiũ eẽndi Rõ aũt eẽndi non eſt mã ſed forma: forma aũt eſt pars ſubẽ cõpoſite: ꝛ nõ tota ſubã cõpoſita: vnde manifeſtũ eſt q ſubẽ cõpoſite nõ ſtãt per ſeipſas pmo: ſed ratione partiũ: ſubẽ vero ſimplices ꝛ ſepate a mã nõ ſunt niſi forme. Et qꝛ forma ſcðm ſe totã eſt ratio eẽndi: dñr pro tãto iſte ſimplices ſubẽ ſtare primo per ſe ipſas. Sed cõſiderandũ eſt q quãuis forma ſit ratio eſſendi nõ tamẽ ex h ſequitur q ipſa ſit cã formalis ſui: ꝛ ipſa ſit etiam cauſatũ ſuum: ſed bene ſequitur q ipſa cauſam formalem aliã non habeat. Et propter h tales ſubſtãtie dicũtur per ſe ſtare .i. non per aliud. Nam per ſe vno modo dicit q nõ hꝫ cãm: vt pꝫ in qnto metha. Scðm etiam hunc intellectũ nõ poſitiuũ: ſed magis negatiuũ tales ſubẽ dicũtur primo eẽ in ſeipſis: quia .ſ. primo eis competit q in alio non ſint: h aũt non eſt verum de compoſitis quibus non eẽ in alio competit gratia materie.

¶ Textus.

¶ Et ratione manifeſtum eſt quia ipoſſibile eſt ꝛc.

¶ Qõ ſecunda.

S Ecundo poſſet eẽ dubium: qũo veritatẽ hẽat q ſi totũ eẽt in ſeipſo pmo quelibꝫ pars eẽt omnes partes. Nõ .n. h videtur neceſſariũ: qꝛ cũ pars ſit aliud a toto: ꝛ totũ ſit oẽs ptes quã tumcũqꝫ totum ſit primo in ſeipſo non tamen propter h conſequi videtur q quelibet ps ſit oẽs partes: ſicut nec etiam q quelibet pars ſit ipſum totum.

Ad iſtã qõnem dõm eſt q ſi totũ primo eſſet in ſeipſo neceſſario tunc quelibet pars eẽt idẽ q totuꝫ. Huius aũt declaratio eſt: qꝛ cũ totũ idẽ ſit q oẽs ptes: ſi ipſuꝫ totũ primo ſiue ſcðm q totũ eẽt in toto: oẽs partes eẽnt in oĩbus partib⁹. Nã ſicut eẽ totũ eſt eẽ oẽs ptes: ſic etiã eẽ in toto eſt eẽ in oibus partib⁹. Omnes aũt partes eẽ in oĩbus ptib⁹ idẽ eſt q quãlibet ptẽ eẽ in ſingulis ptibus vlterius aũt videm⁹ q id q eſt in aliquo nõ diſtat ab illo i quo actu eſt: queadmodũ locatũ nõ dr actu eẽ i loco a quo diſtat: ſꝫ i loco a quo ñ diſtat. Si ergo oẽs partes ſint in oib⁹ ptib⁹ nullã hẽbũt adinuicẽ diſtãtiã: vt per ↄñs vna pars extrema magnitudinis diſtãtiã habebit ad ptẽ aliã extremã. Sublata ãt diſtãtia partiuꝫ magnitudinis tollitur de neceſſitate magnitudinis diſtẽſio: qꝛ per diſtẽſionẽ ſit pars vna extra aliam. Sublata autẽ diſtẽſiõe magnitudinis tollit diuiſibilitas ꝛ relinquitur quid ſimpliciter ꝛ indiuiſibile. In ſimplici aũt quidlibet acceptũ idẽ eſt q totum. Manifeſtũ igitur eſt q a primo vſqꝫ ad vltimuꝫ deducendo de neceſſitate ſi totũ primo eẽt in ſeipſo quidlibet in toto acceptũ eẽt ipſum totũ: vnde ſi h totuꝫ aggregatũ q eſt amphora vini primo eẽt in ſeipſo neceſſariũ tunc idem eẽt amphora q tota amphora vini ꝛ idem ẽt eẽt vinum q tota amphora vini nec vinũ ꝛ amphora ſcðm rem differrent. Eſt aũt diligenter attendẽdũ q corpus locatũ nõ ſcðm ſe totũ: ſed ſcðm ſuã vltimã ſuperficiem primo eſt in ſuperficie ambientis corporis. Iſte autẽ due ſuperficies ſimul ſunt in eodem ſitu: nec tamen vna inuenitur extra aliam.

¶ Qõ tertia.

T Ertio poſſet aliqs dubitare: qꝛ ſic exponẽdo rõnẽ phyloſophi vt fecim⁹: non vr q rõ ↄcludat vlr nihil poſſꝫ exiſtere in ſeipſo: ſꝫ ſolũ q ſi aliquid exiſtit in ſeipſo illud erit ſimplr nõ habẽs ptẽ ꝛ ptẽ. Cũ igr ſba imãl ſit ſimplex ad min⁹ ipſa nõ obſtãte rõne adducta eẽ poterit i ſeipſa.

Ad iſtam qõnem dõm eſt q p rõnem phi mõ ſupradicto expoſitã oprie appet q nullũ corp⁹ põt primo exiſtere in ſeipſo: veꝝ ẽ ãt q ipſe i ꝓceſſu ſue rõnis ꝗdã ꝓpõnẽ aſſumit: ex ꝗ vr q ẽt ad ſimplicia ſua rõ poſſit trahi. Dicit .n. q alia ẽ potẽtia vel nã ei⁹ in quo eſt aliqd ꝛ alia ei⁹ q eſt in aliquo. Ex h aũt acapit q recipiens eẽt aliò a recepto: q ẽt inde appet q recipe aliquid nihil põt q nõ eſt in potẽtia receptiua ipſius. Recipiens igit ꝗtũ ẽ de ſe inuenit eẽ in potẽtia ad receptũ: nec talis potẽtia teriatur niſi cũ ponit receptũ actu in ipo Si igit alia eſt nã terminãtis ꝛ terminati ꝛ actus ꝛ potẽtie, ↄſequit q vlr oẽ q ẽ i aliq ſit alteꝝ ꝛ diuerſuꝫ ab eo i ꝗ exiſtit: qꝛ igr: vt pdictũ fuit: nihil ẽ alteꝝ a ſeipſo ↄſeqt q nihil poſſit eẽ i ſeipſo prio: pꝫ itaqꝫ q rõ phi ẽ ualis: qꝛ p ꝓpõnẽ vltio aſſũptaꝫ vlr de oib⁹ ↄcludit q nihil eẽ poſſit i ſeipſo ꝗuis p primo dicta iſtò de corpib⁹ ſol' ↄcludat: vt ſupra dictũ fuit.

¶ Qõ quarta.

Q Uarto poſſet eẽ dubiũ vtrũ ſi aliqd eẽt in ſeipſo prio totum q recipet in eo foret idẽ ſibi: vr .n. q ſic: qꝛ tale receptiuũ reciperet per modum idẽptitatis. Quicquid autem per modum identitatis in aliquo recipitur idem eſt ſibi.

Ad iſtam queſtionez dicunt aliqui q ſi aliqd eſſet primo in ſeipſo quicquid reciperet eſſet idem ſibi. Hoc auteꝫ ipſi dupliciter oſtẽdũt. Prio qui

dem receptum eſt in recipiente per modum recipientis ⁊ non recepti: modus autem recipientis primo ſeipſum eſt recipere ſecundum ydemptitatem. Quātūcūq; igitur receptum in ſe foret aliud a recipiente: poſitum tamen in ipſo foret de neceſſitate idem ſibi. Secundo autem hoc oſtendunt: quia quando aliqua paſſio alicui debetur primo: nulli alteri poteſt attribui ſecundo niſi: ad participationem illius cui paſſio illa primo conuenit quemadmodum quia habere tres primo conuenit triangulo nulli conuenire poteſt ꝙ triangulus non ſit. Si ergo aliquid daretur ꝙ eſſet primo in ſeipſo eſſe in ipſo ſibi primo conueniret: ⁊ per conſequens nulli dari poſſet exiſtere in ipſo: niſi id haberet rationem eius. ¶ Huius autem ſui dicti maiorem declarationem poſtea adiungunt: ꝙ ſuum dictum eſt intelligendum quando ea paſſio eſt que attribuitur vni prīo ⁊ alijs ſecundo. Quia enim calor in ſummo attribuitur igni primo alijs autem ſecundo attribuitur calor in ſummo: ſed gradus aliquis caloris: non oportet ꝙ iſtorum aliquid ſit ignis. Si autem amphora eſſet in ſeipſa eadem paſſio: quia eſſe in amphora primo conueniret amphore: ⁊ ſecundo cōueniret alijs ab amphora. ¶ Sed in veritate: ſi hec diligentius conſiderentur apparent cuncta eſſe friuola. Nam ſi aliquid in ſeipſo eſſet primo: aut poſſet aliquid aliud a ſe recipere aut non poſſet. Quod aliud recipere nequiret: verum quidem tunc eſſet ꝙ quodlibet in ipſo receptum eſſet ipſum: quia tunc ſtante ſuppoſitione nihil niſi tantum ſe reciperet: ſed ſi recipere in ſe poſſet aliquid aliud a ſe: neceſſario tunc oporteret dicere ꝙ non oē receptum in ipſo eſſet ipſum: quia alias non verum foret ꝙ poſſet aliud a ſe recipere: propter id ꝙ aliud non eſt ipſum.

Rationes autem facte in contrarium omnino nihil valent. Si. n. non ſolum aliqd reciperet ſeipſum: ſed etiam aliud a ſe: quemadmodum tunc ex eo ꝙ ſuſciperet ſeipſum diceretur reſpectu alicuius: quia reſpectu ſui haberet modum recipiendi: ſm ydemptitatem ſic etiam ex eo ꝙ reciperet aliud a ſe diceretur reſpectu eius habere modum recipiendi ſecundum diuerſitatem: ⁊ per conſequens receptum in ipſo quantumcunq; non foret ipſum: eſſet tamen in recipiente per modum recipientis. Unde patet euidenter ꝙ friuolum ſit primum argumentum.

Secundum adhuc minus valet: videm⁹ enim ꝙ idem attributum: ⁊ ſecundum vnum ⁊ eundē gradum vni debetur primo ⁊ alijs ſecūdo: nec tamen idcirco oportet ꝙ ſm idem ſit ꝙ primum. Nam eſſe colocatum: primo debetur ſuperficiei: ⁊ corpori non primo: ſed ſecundo: vt dicitur in littera: nec tamen corpus eſt ipſa ſuperficies: videmus etiam ꝙ eſſe localiter in celo debetur igni prīo ⁊ aeri ſecundo: quia mediāte igne nec tamen aer idem eſt ꝙ ignis. Quantumcunq; igitur eſſe in amphora primo conueniret amphore: ⁊ ſecundo alteri: non tamen idcirco oporteret ꝙ illud alterum eſſet ipſa amphora: vnde patet ꝙ nihil ſit ſecunda ratio cum ſua declaratione. ¶ Uerum tamen ad intelligendum defectum propoſitionis quā aſſumūt in ſecunda ratiōe conſiderandum eſt ꝙ quandocunq; aliqua paſſio conuenit aliquibus duobus ſʒ aliqd idem in vtroq; realiter acceptum: ſi id cui primo conuenit ſit cauſa: quare ꝯueniat alteri: ſicut eſt triāgulo yſochele reſpectu eius ꝙ eſt habere tres: opʒ neceſſario ꝙ idem cui talis paſſio conuenit ſecundo recipiat predicationem eius cui debetur primo. Si autem attributum aliquod pluribus conueniat ⁊ vnicuiq; ſecundū naturam propriam diſtinctam ab alterius natura: non oportet ꝙ id cui primo datur de illo predicetur cui conuenit ſecundo. Nam inēntia ſubſtantie: quia debetur colori: non quia natura ſua ſit natura qualitatis: ſed quia hē nulli debetur niſi propter rationem accidentis: ⁊ color naturam accidentis habet: quantumcūq; in ſubſtantia primo ſit quantitas: ⁊ ea mediante color: non tamē ideo color eſt quantitas: ſed bene eſt accidens vtraq;. Et vnum hērē modum qui nō idē in pluribus exiſtat contra ſe diſtinctum: neceſſarium non eſt ꝙ vnum illorum ſit alterum quantumcunq; in altero illud attributum primo ſit: ſʒ bene neceſſarium eſt ꝙ in aliquo vno conueniant ſecundum ꝙ illud attributum dicatur de vtroq;. Unde ſi amphora eſſet in ſeipſa localiter: ⁊ in ea etiam eſſet aliquid aliud localiter: diſtinctum tamē ab ipſa in natura quantumcunq; eſſe in amphora prius amphore ꝙ alteri conueniret: non tamen idcirco oporteret illud alterum eſſe amphoram: ſed bene oporteret ꝙ vtrumq; eēt corpus in amphora locatum. Nam ⁊ amphora ꝓ tāto primo eſſet localiter dico in ſeipſa: quia eſſet corpus primo in ipſa amphora locatum: ⁊ aliud etiam idcirco eſſet localiter ſecundo in amphora: quia eēt corpus aliud in ipſa locatum ſecundario.

Si autem dicat aliquis ꝙ ſic dicendo videmur contradicere phyloſopho patet de facili ꝙ ſibi nō contradicim⁹ ſed reprobamus expoſitionem datam contra mentem eius. Non enim eſt intentio phyloſophi dicere ꝙ ſi aliquod totum foret primo in ſeipſo quidlibet quod cūq; in eo acceptum eſſet ipſum totum: quia non intelligit de acceptis in ipſo: vel per modum accidentium: vel per modum aliquorum extrinſecorum a totalitate eius: ſed de acceptis in ipſo in eius totalitate concluſis ſicut partes totius ſingule ſe habent: vnde ⁊ pro tanto ſupra diximus: ꝙ quia totum idem eſt ꝙ omnes partes: ſi totum eſſet primo in ſeipſo: eſſent omnes partes in omnibus partibus: ⁊ forēt omnes partes idem: pro tanto etiam phyloſophus dicit non ꝙ ſi amphora ſimpliciter: ſed ꝙ ſi hē totum aggregatum ꝙ eſt amphora vini in ſeipſa eſſet: non differt āphora a vino: que duo clauduntur in totalitate eius ꝙ eſt amphora vini.

¶ Textus.

¶ At vero neq; ſcdm accidens ꝯtingit: ſimul enim duo corpora in eodem erunt ⁊c.

Qō quarta.

Quarto poſſet eſſe dubium verum ſi aliquod corpus eſſet in ſeipſo: primo ꝑ aliud corp⁹ neceſſario foret duo corpa eē in eodē loco: vī. n. ꝙ nō: qꝛ ibi nō eēnt eque prīo ſed vnum prīo ſicut illud quo mediāte aliud in ipſo exiſteret ⁊ aliud ſecundo. Sic autem duo corpora eſſe in eodem loco non eſt inconueniens: quia iſto modo vnum tantū corpus ponitur in vno loco immediate.

Ad iſtam qōnem pretermiſſa ſuperflua ⁊ inutili multiplicatione verborum: dicendum eſt ꝙ ad hoc: vt totum aliquod non ratione alicuius ſue partis: ſed primo ſiue ſecūdum ꝙ totum in ſe toto ſit per aliud corpus ꝙ non eſt aliqua partium eius: exigitur ꝙ ipſum totum ſit in tali corpore medio: ⁊ ꝙ etiam tale corpus ſit non in parte illius totius: ſed in toto: quia alias ipſo mediante totum in ſeipſo non eſſet ſecundum ꝙ totum: ſed ſecundum aliquam partem: quemadmodum ſi amphora eēt tota in ſeipſa: ſcdm ꝙ tota mediante vino

oporteret

oporteret non ꝙ pars amphore: ſ; ꝙ tota amphora in vino eſſet: ⁊ cum h̃ pręter vinū non deberet eſſe in ſuper ficie amphore ſola: quia tunc per ipſum vinū amphora non in ſeipſa eſſet: ſed in ſuperficie ſua. Unde vt amphora tota per vinum exiſteret in ſeipſa: oporteret vinū eſſe in tota amphora: ⁊ coexiſtere eius tote profunditati: ꝙ ſtare non poſſet niſi totum vinum: ⁊ idem ſpacium inſimul occuparent vinum ⁊ amphora. Quia igitur h̃ eſt poſſe duo corpora in eodem loco inſimul eſſe: patet euidenter ꝙ ſi tota amphora per vinum exiſteret in ſe ipſa: duo corpora eque immediate ſimul eſſent in eodem loco: ꝙ eſt impoſſibile. Quidam autē aliter cō ſequentiam iſtam declarant. Dicunt enim ꝙ quando aliquid eſt in aliquo per aliud: oportet ꝙ ſit idem modus eſſendi hic ⁊ ibi. Si ergo amphora eſſet in ſeipſa per aliud: tunc ſicut amphora eſt eſſentialiter in ſeipſa ſic etiā ⁊ illud aliud eſſentialiter erit in ea: ꝙ eſſe nō poſſet niſi ſubintraret eā.

Sed iſta ratio friuola eſt. Nam ſi aliquid eſt in aliquo localiter: propter aliud ſufficit ꝙ vtrunq; localiter ſit in illo: nec vltra h̃ exigit idem modus locationis: precipue cum vinum in ipſo locetur immediate ⁊ aliud mediate. Conſimili igitur modo ſi aliquid eſt in ſeipſo per aliud ſufficit ꝙ vtrūq; ſit in ipſo localiter: nec vltra h̃ requirit ꝙ ſi vnum eſſentialiter imponitur in ipſo eſſentialiter ponatur ⁊ reliquum. ¶ Sed vlterius iſtam rationem ipſi per h̃ roborare conātur ꝙ illud quo mediante aliquid eſt in aliquo loco: eſt illi loco proximius ꝙ̄ ſit illud ꝙ eſt in eo per ipſum: vnde ſcd̄m h̃ id quo mediante aliquid ponitur in ſe ipſo: erit ſibi proximius ⁊ eſſentialius ꝙ̄ ſit ipſum met ſibi. Dato autem ꝙ iſta roboratio teneat: non tamen poterit per eam concludi ꝙ duo corpora ſimul ſint: ſed tantummodo vnum. Quod.n. eſt in aliquo: ſicut idem ſibi eſſentialiter vnum perfectē eſt ſecum: vnde non bene etiam dicitur: ꝙ ſi vnum eſſet eſſentialiter in aliquo: ſicut ipſum met ibi vnum ſubintraret reliquum: immo eſt h̃ oppoſitio in adiecto ꝙ ſubintrat aliquid ab eo ꝙ ſubintrat diſtinctum eſt ⁊ diuiſum neceſſario in eſſentia. Unde dicere ꝙ ſi vnū eſt eſſentialiter in aliquo: ſicut in ipſum idem ſibi vnū ſubintrabit: aliud eſt dicere ꝙ ſi vnum non eſt eſſentialiter diuiſum ab alio erit eſſentialiter diuerſum ⁊ diſtinctum ab ipſo. Et hinc eſt ꝙ etiam iſti non ex intentione vt credo: ſed veritate cogente poſterius ſibi contradicētes formant aliam rationem rationibus his oppoſitam. Dicunt enim ꝙ ſi amphora eſt in ſeipſa per aliud: quia per vinum: tunc ſicut ipſa amphora vinum recipit modo alteratiō: ſic etiā recipiet ⁊ ſeipſam mō diuerſitatis ⁊ per pn̄s duo diuerſa corpora in ſimul erunt.

Sed attendendū eſt ꝙ quamuis illud ſit bene dictum: ꝙ ſi amphora eſſet in ſeipſa per vinum vinum ⁊ amphora diuerſa eſſent: ex quo vinum reciperetur in amphora modo alterans: non tamen ex h̃ ſufficienter concluditur ꝙ duo corpora inſimul eſſent niſi aliud adiungatur: quia ſi vinum non eſſet in tota amphora: ſed in ſuperficie eius: huic ſuperficiei vinum eſſet proximius ꝙ̄ amphora: ſecundū propoſitiones ab iſtis acceptas: non tamen propter h̃ totam amphorā penetraret: ⁊ ideo h̃ ſuperflua verborum multiplicatio vitanda eſt: velud inutilis: ⁊ philoſophi ratio declarāda breuiter: vt nos fecimus.

¶ Textus.

¶ Quid autē forte ſit locus: ſic fiet vtriq; manifeſtū ⁊c.

¶ Lectio.4.   ¶ Qō prima.

Hic poſſet aliquis dubitare vtrum locus ſit equalis locato: videtur enim ꝙ non quia que non ſunt comparabilia non poſſunt dici equalia: ſed locus autem cū ſit ſuperficies: nō eſt comparabilis ipſi locato: ꝙ eſt corpus: igitur ſibi equalis dici non poteſt.

Ad iſtam qōnem dicendum eſt ſ; commentatorē ꝙ eſt duplex equalitas: quia equalitas continentie ⁊ equalitas ſecundum menſuram. Et locus quidem eſt equalis locato equalitate que eſt ſecundum continentiam: quia tantum eſt locatum quantum contineri poteſt a loco: ⁊ non plus nec minus. Secundum autem equalitatem menſure: locus non dicitur equalis locato: quia non eſt eadem quātitas ⁊ natura ſpecifica vtriuſq;: cum locus ſit ſuperficies: ⁊ locatum ſit corpus.

Poſſumus etiam dicere ſcd̄m ꝙ ait Tho. locatum eſſe ſecundum id equale ſuo proprio loco ſecūdum ꝙ ipſum primo ⁊ immediate cōtingit. Hec enim ē extrema ſuperficies ſua: que tanta eſt ſecundum menſuram quantus eſt locus. Et hic videtur eſſe Ariſtotelis intellectus. Unde in ſequentibus cum dixiſſet locū equalem eſſe locato: adiunxit pro ratione. In eodē.n. ſunt vltima contingentium.

¶ Textus.

¶ Oportet aūt tentare intētionē ſic fieri ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubitare vtrum diffinitio ſubiecti ſit mediū demonſtrationis: ſicut Ariſto. h̃ velle videtur: ⁊ poſſet aliquis credere ꝙ nō: quia in ſecundo poſteriorum dicitur ꝙ ratio primi termini eſt medium in demonſtratione. Primus autem terminus non eſt ſubiectum ſ; paſſio.

Ad iſtam qōnem dicunt aliqui ꝙ diffinitio ſubiecti non eſt medium demonſtrationis: quia nō eſt de ratione demonſtrationis: ꝙ in pria diffinitione cadat in medio: quamuis propter aliam cauſam cadere ibi poſſet. Huius autem ipſi duplicē rationem in hoc loco aſſignant. Quarum vna eſt: quia cum demonſtrationes augeantur non per media non poſſunt eſſe plura media ad vnam concluſionem: nec medium vnum ad plures. Huius autem contrarium contingeret: ſi diffinitio ſubiecti eſſet mediū demonſtrationis: quia vnius ſubiecti ſunt plurime paſſiones.

Secunda autem ratio ipſorum eſt: qꝛ ab vno ſubiecto ſecundum vnam conſiderationē profluit immediate vnica tm̄ paſſio: ⁊ mediante ea profluūt alie: ita ꝙ ſecunde reſpiciunt ſubiectū mediante prima. Sed paſſio prima ipſum reſpicit nulla alia mediante. Quia igitur immediatorum nulla eſt demonſtratio: ſequitur ꝙ prima paſſio de ſubiecto demonſtrari non poſſit. Et quia ſubiectum non reſpicit immediate alias paſſiones: conſequitur ꝙ eius diffinitio nullā earum poterit demonſtrare: propter id ꝙ demonſtratio debet ex immediatis procedere. Eſt ergo ponendū ſm iſtos ꝙ non diffinitio ſubiecti: ſed prima paſſio tm̄ ſit mediū demonſtrationis perfecte. Sed iſta opinio ſtare non poteſt: quia tollit rōnem demōſtrationis perfecte. Cum enim demonſtratio ſit ſillogiſmus faciēs ſcire: vt dicit̄ i pmo poſterioꝝ: ⁊ ſcire ſit cauſas pimas ⁊ vſq; ad

cauſas vltimas vel cognoſcere: ſi vnquam per viam demonſtratiuã poterit ad cõm primã paſſionũ peruenire: nunq̃ per viã demonſtrationis poterit ſcia perfecta haberi. Eſt aũt quidditas ſubi q̃ ꝓpria ſubi diffõ ſignificat cauſa prima omnium proprietatuꝫ eius. Ex quo igitur per viã demõſtratiuam quantũ eſt ex demõſtrationis ratione nunq̃ poteſt accipi dicta diffinitio neceſſariuꝫ eſt q ꝑ viã demõſtratiõis nũq̃ per ſe haberi poſſit ſcia perfecta: q eſt omnino icõueniens. ¶ Et preterea ſyllogiſmus accipiẽs pro medio ſubiecti diffõneꝫ ad primã paſſionem de ſubiecto demõſtrãdã hꝫ omnes ꝯditiones quas ponit Ariſt. in primo poſterioꝝ eſſe de ratione demonſtrationis. Nã talis ſyllogiſmus procedit ex primis: quia propoſitio ꝑdicans diffinitioneꝫ ſubiecti de ſubiecto: prior eſt omni alia propoſitione de ſubiecto predicante aliud. ¶ Procedit etiam ex veris τ prioribus τ notioribus τ cauſis ꝯcluſionis: ſicut patet in tuentibus. ¶ Procedit etiam ex proprijs: quia quidditas ſubiecti eſt propria cauſa paſſiõis prime τ immediata. Nã ſi dicat q cadit intra ipſa eſſe medium: tũc aut tale eſſe erit ſubiecto attributum per ſe aut per accidens. Si per accidens per diffinitionẽ ſubiecti tũc nõ poterit demõſtrari de ſubiecto q eſt ꝯtra eos. Nũquã enim eſt demõſtratio de his que ſunt per accidens. Si autem ipſum ſit ſubiecto attributum per ſe: τ non primo modo: ſed ſecũdo: erit neceſſario prima paſſio τ proprietas ſubiecti. Et quia ipſum de ſubiecto demonſtratur per diffinitioneꝫ eius: vt cõcedũt: ſequitur neceſſario q diffinitio ſubiecti ſit medium nature demõſtrationis. Ex quo ſillogiſmus diffinitionẽ ſubiecti accipiẽs pro medio ad paſſionem primam demonſtrandam de ſubiecto habeat conditiones omnes perfecte demonſtrationis.

Argumentũ autem factum in contrarium primo non ꝯcludit: q2 lꝫ vnius ſubiecti ſint multe paſſiones non tamen diffinitio eius eſt principium proprium τ imediatũ omniuꝫ: ſed ſolius prime. Et ad iſtã demõſtrãdam ipſa per ſe τ proprie ſumitur pro medio. Unde vnũ mediũ propriũ ſcdm h ad vnam tantum cõcluſionẽ eſt imediate. Secunda etiã ratio nõ ꝯcludit: quia prima paſſio: τ ſi ſubiectum nõ reſpiciat mediantibus alijs paſſionibus: quaꝝ nulla eſt de eẽntia ſubiecti: reſpicit tñ ipſum mediãtibus eius eẽntialibꝰ principijs. Unde τ propoſitio in qua prima paſſio de ſubo predicatur nõ eſt imediata: q2 ſm phm propoſitio imediata eſt qua nõ eſt altera prior. Eſt aũt prior ꝓpoſitio ꝑdicans diffinitionẽ ſubi de ſubiecto: q̃ propoſitio de ipſo predicãs ꝑmã paſſionem eius. Ex auctoritate aũt Ariſt. non põt probari q ſola diffinitio paſſionis mediũ ſit demõſtrationis. Naꝫ licet dicat primo q ratio primi termini eſt medium demõſtrationis: dicit tñ poſtea q rõ vltimi termini eſt mediũ ipſius: τ ſi velimus ſaluare vtrũq dictũ Ariſt. dicere debemus q diffinitio que eſt demõſtrationis mediũ talis eſt q vna manens eſt ratio paſſionis que eſt primo extremũ: vtpote: q2 vna manens dicat quid ſubi τ quid paſſionis: h autem qualiter cõtingat alibi habet declarari. τ

¶ Textus.

¶ Iã igitur manifeſtum ex his quid eſt locus τc.

¶ Lectio. v. ¶ Quõ prima.

Hic poſſet primo dubitare aliquis quõ veruꝫ ſit q ſi ſpaciũ eẽt locus eẽnt iſiniti loci. Videt. n. iſta ratio nihil incõueniẽs ꝯcludere. Naꝫ dato q ſingulis ꝑtibꝰ totius debeat locus ex quo tñ ꝑtes iſinite ſunt ſolũ in potẽtia: erũt loci infiniti ſolũ in potẽtia. q nõ videt inconueniens.

Ad iſtam queſtioneꝫ dicunt aliqui q iſta conuenientia dupliciter verificari poteſt: vno quidem modo: vt dicatur q dimenſiones nũquam ſubintrant dimenſiones niſi diuidant τ ſeperent eas: ſicut clauus nõ ſubintrat lignũ niſi diuidẽdo τ ſeparãdo ipſum: ergo ſi locatũ ſubintraret totã dimẽſionẽ locantem: ipſam totam diuideret τ ſepararet: q contingere non poſſet niſi talis dimenſio in infinita diuideretur: τ eſſent per conſequens actu infiniti loci. Secũdo autem h poteſt verificari ſecundum iſtos dicendo q ſi locus eſſꝫ talis dimenſio non ſolum ſe applicaret dimẽſionibus que ſunt in actu: ſed ẽt dimẽſionibꝰ que ſunt i potẽtia. Et q2 iſte ſunt iſinite: eẽnt tũc neceſſario τ dimẽſiones locãtes iſinite. Sed non videtur mihi iſte declarationes dubitationẽ tollere. Nam pro tãto vna dimẽſio aliã intrãdo ipſam diuidit τ ſeꝑat: q2 non põt ſimul ſecũ eẽ. Unde ipſam diuidere hꝫ: vt eaꝫ expellat a ſpacio in quo ipſa dꝫ fieri. Ex h ergo q tota ponit i ſe tota penetrãdo ſeꝑare: ꝯcludi dꝫ q ipſaꝫ totaꝫ ꝯſumat vel expellat: τ non q ſint iſiniti loci. Quia aũt locus ſimul eſt cũ locato: ponẽtes dimẽſionẽ eẽ locũ: ſicut nõ dicerẽt ipſam cedere locato: ſic ẽt non ꝯcederẽt ipſaꝫ a locato: τ per locatum diuidi τ ſeꝑari.

Unde patet quod ſecundum iſtam declarationem rõ phi nihil valeret ꝯtra iſtos. ¶ Scda ẽt declaratio nõ videt aliqđ incõueniẽs ꝯcludere. Nam dato q locus attingat nõ ſolũ dimẽſiones que ſunt in actu: ſed illas ẽt que ſunt in potentia: ſi tñ eas nõ facit in actu diuiſas i nõ ponet ẽt nec locos iſinitos diuiſos in actu: ſed ſolũ in potẽtia: q vt dictũ eſt nullũ videtur incõueniẽs. Et idcirco vt videamus quẽ vigorẽ ratio Ariſt. habet contra iſtos: ꝯſiderãduꝫ eſt q locũ ponendo eſſe ſuperficiem corporis cõtinentis: nõ eſt alius locus partis τ totius: ſed idẽ quia in ſuperficie eadẽ corporis ꝯtinentis eſt totum cũ omnibus partibus ſuis: licet. n. pars ſi diuideretur a toto haberet in eo ſuperficiẽ locãtem aliam a ſuperficie in qua locatur totum: propter id qđ iſta non eſt in toto concepto: ſed extra totum conceptum eſt in corpore continente. Sed ſuperficies locans partem a toto diuiſam non eſt extra totum: ſed in ipſo toto. Propter id q in eodem eſt pars ſicut in toto ante diuiſionem: τ ſicut in loco poſt diuiſioneꝫ: tamẽ ſi pars non ſit a toto diuiſa: non hab. bit ſuperficieꝫ aliquam in toto actu continentem eã: ſed ſolũ in potentia actu autem erit in ſuperficie extriſeca a toto: in qua ipſum totum continetur: vnde patet euidenter q ponendo locum eſſe ſuperficiem in eodem loco: quia in ſola ſuperficie extrinſeci corporis recipitur pars τ totuꝫ: nec actu ante diuiſionem eſt aliqua ſuperficies in toto que ſit contentiua partis eius. Sed ſi locus ſit dimenſio ipſius ſpacij dicetur neceſſario contrarium. Sicut enim actu eſt totum ſpacium: ſic etiã actu ſunt per actualitatem tamen totius ante diuiſionem omnes partes ſpacij: q de ſuperficie manente potentia in continuo nõ eſt dicendum: quia ipſa non eſt pars continui: ſed terminus diſtinctiuꝰ eius. Et ſicut totum locatum recipitur in toto ſpacio: ſic etiaꝫ pars locati actu recipitur in parte ſpacij: ſicut in loco proprio itaq nec actu nec potentia aliquid totius ſecundum hoc ponetur locus partis: ſicut contingit: ſi circundans ſuperficies ſit locus ſed locus partis erit vna pars dimenſionis ſpacij differens τ diuerſa a dimẽſione in qua recipitur totũ ſumptum

ptuꝫ prout pro alijs partibus ſupponit quia propterea dicat Ariſto. ꝙ idē faciēt omnes partes in toto: ꝙ facit omnis aqua in vaſe. Sicut. n. aqua aliam partem ſpacij replet ab ea que repletur per quantitatem vaſis: ſic etiam vna pars aque aliam replet partem ſpacij ab ea quā replet aqua tota pro alijs partibus ſupponēs. Secundum h̄ itaqꝫ oēs partes totius habebunt actu ſuuꝫ locū ⁊ diuerſarū partiū erit locus differens ſm̄ actum Et qꝛ in toto partes inequales ſunt infinite: videt̄ ex h̄ ſequi ꝙ actu ſint infiniti loci. Nō tñ ex h̄ ſequitur ꝙ ſint actu per actualitatem ꝓpriam: ſed per actualitatē totius dimenſionis: ꝙ nō videt̄ incōueniens: qꝛ ſic etiā per actualitatem totius ſuperficiei ambiētis ſunt infinite ſuperficiei partes. Ut ergo iſta ratio vigorē habeat: opꝫ adiungere ꝙ iſta ſpacij dimenſio ſi realꝭ eſt: neceſſario ipſa etiam ſpatium replebit. qꝛ non aliunde hꝫ replere ſpatiū niſi qꝛ corporeā dimēſionem ponit: ponit aūt ſpatiū coextēſum corpori ſcd̄m ſuam profunditatē totam de neceſſitate corpoream dimēſionē: propter qd̄ ſi dimēſio iſta realꝭ ſit: ipſaꝫ etiā oporteret locū ⁊ ſpatiū replere: ⁊ de h̄ locoꝝ ipſa etiam eſt dimenſio corporea realꝭ: ſimiliter diceretur ⁊ ꝓcederetur per conſequens in infinitū ⁊ erūt ſimul in eodē ſitu infiniti loci: vnde Ariſto ad h̄ probādum adducit ſcd̄am rationē: que eſt h̄ modo cōpletiꝰ pꝛīc. Ait. n. ꝙ ſi locus eſt dicta dimenſio mouebitur ſcd̄m locum: ⁊ per pñs loci erit locus. Non autē iſta inconuenientia ſequuntur ponendo locum eſſe ſuperficiem: qꝛ tunc locus non coextendetur locato: ſm̄ ſuaꝫ profunditatē totam: vt ſic dici poſſit ꝙ alius eſt actu locus partis ⁊ alius totius: ⁊ ꝙ locus ſit dimenſio corporea. Unde ad h̄ denerādū dicit Ariſto. ꝙ nō eſt alius locus partis ⁊ totius. Non erit ēt locus per ſe in locō motus: quia ſuperficies nō eſt per ſe mobilis: ſed omne corpus per ſe ꝓꝑt ſuū actu per ſe ē ſubm motū. Habet autē locus omnimodā immobilitatem: ſicut h̄ inſinuat Ari. ex habitudine ad vniuerſum.

℄ Qō ſecunda.

Secundo autem propter iſta que dicta ſunt poſſꝫ eſſe dubiū verū locus ſit ſuperficies corporis continentis. Arguit. n. contra h̄ Simplicius ſic dicens in cōmēto celi ⁊ mun. Attēdere oportet quē dicat inferiorē locū Ariſt. ſi locus eſt terminus continētis: ſm̄ quē continet id qd̄ continetur. Qō quidē. n. ſurſum locꝰ ſit concauum lunaris ſpere: ⁊ quidem h̄ impoſſibile: qꝛ eius qui ſurſum loci non erit aliquid magis ſurſum: lunaris aūt ſpere multa ſuperiora Quod autem deorſum locus ſi quidem terre ſuperficies: primo quidem non continet ipſa: ſed cōtinetur. Deinde ⁊ quomō, magis deorſum ſuperficie terre ipſa terra videtur: ⁊ omnia grauia. Nam loci qui deorſum inferior aliquis vtiqꝫ non erit: ſi autem centrum vniuerſi eſt qui deorſum locus: palā ꝙ ⁊ qui ſurſum ꝙ in circuitu: ⁊ non ad h̄ terminus continentis ſcd̄m quem continet id ꝙ continetur: ſcd̄m igitur h̄ que a Simplicio adducuntur contra Ariſto. dicendum videtur ꝙ locus non ſit ſuperficies: ſed ſpatium ita tamen ꝙ ſpacium non ponat dimenſionem realem: ſicut ſupponit̄ in premiſſis rationibus Ariſto. ſed imaginarū tantum.

Dicunt ad iſtam qōnem aliqui ꝙ ſpacium eſt locus ⁊ nō ſuperficies ambientis corporis: propter id ꝙ omni tali ſuperficie ſubtracta ⁊ ſubtracto per impoſſibile omni corpore ambiente: corpore tantum vnico relicto: adhuc tale corpus diceretur alicubi eſſe: ⁊ ita h̄ ꝙ non alibi: conſtat autem tunc non eſſet in determinata parte ſpatij: non igitur ſuperficies ſcd̄m iſtos: ſed ſolum ſpatium eſt locus. ℄ Sed ſi phice ſiue naturaliter loqui volumus nullo mō pōt ſtare h̄ poſitio: cuius declaratio eſt: qꝛ de ratione loci naturalis eſt non ſolum recipere: ſed etiam ſaluare ſiue conſeruare locatuꝫ naturaliter ipſi loco competere non poteſt: niſi habeat locatum virtutem aliquam naturaleꝫ ſaluatiuam ⁊ conſeruatiuam locati: virtus autem naturalis nullo modo eſſe poteſt in eo ꝙ non eſt aliquid ſecundum rem: ſed ſecundum imaginationem tantum eo igit̄ ipſo ꝙ ſpacium dicitur non ponere ſubſtantiam aut dimenſionem aliquam ſcd̄m rem: ſed ſolum ſecundum imaginationem: neceſſarium eſt concedere ꝙ non poſſit eſſe ſubiectum alicuius virtutis naturalis: ⁊ per conſequens oportet ponere ꝙ phyſice loquendo nō ſit locus: eſt autem virtutis ⁊ qualitatis naturalis aliquod corpus naturale: ⁊ h̄ non ſecundum ſe totum: ſed ſecundum ſuam extremam ſuperficiem eſt receptiuum corporis locati. De neceſſitate igitur phyſice loquendo dicere oportet ꝙ extrema ſuperficies corporis naturalis in qua locatum recipitur primo: ⁊ immediate etiaꝫ in qua eſt virtus ſaluatiua eius: ipſius ſit locus naturalis. Motiuū aūt tenentiū contrarium non valet ſtante enim prefata ſuppoſitione nullus eēt locus naturalis: nec aliud vnicum corpus eēt in loco naturali: ſed imaginato: qui tunc imaginatus locus magis diceretur eſſe ſuperficies imaginata ſpacij circundantis tale corpus: quam ipſum ſpatium ab ipſo occupatum.

℄ Ratio etiam Simplicij non valet: nam loco ſimpliciter deorſum non eſt aliquid inferius ꝙ ſit locans: bene tamen poteſt aliquid eſſe inferius ꝙ ſit locatum: qꝛ locatum inferius eſt loco: ⁊ ipſa quidē terra corpus locatum eſt loco: ⁊ ſimpliciter ſurſum non poteſt eſſe aliquod corpus locatum ſuperius: bene tamen eſſe poteſt corpus locans: ⁊ corpus celeſte ꝙ eſt ſupra infimam ſuperficiem lunaris orbis: non habet per ſe rationem locati: ſed locantis: ſicut infra patebit.

℄ Qō tertia.

Tertio reſtat ſtatim dubitatio habēs ortum ex predictis modo locorum. ſtat enim ꝙ in viſceribus terre multa ſunt a terra diuerſa: ſicut lapides metalla: ⁊ huiuſmodi que ſicut in loco ſunt in ſuperficie terre ambientis: h̄ autem ſuperficies inferior eſt ꝙ infima ſuperficies aque circundantis terrā: ergo loco infimo erit non ſolum locatum: ſed etiam locans aliquod inferius: ꝙ eſt contra ſolutionē precedentis opinionis.

Ad hoc cōſiderādum eſt ꝙ duplex eſt diſtinctio locorum: vna ſcd̄m ſpeciem: ⁊ alia ſecundum numerum ſub eadem ſpecie: ⁊ prima diſtinctio locorum ſumitur ⁊ attenditur in vniuerſali ſecundum diſtinctionem elementorum: quibus perfecte ⁊ primo locus debetur ī vniuerſo. Elemētata enim ſiue mixta: ſic ſequuntur motuꝫ elementi predominantis: ſic etiam ſunt in loco elemento predominanti debito: naturaliter loquendo: elemēta autem quattuor tantum ſūt ſcꝫ ignis aer aq̄ ⁊ terra: quattuor igit̄ tm̄ erūt ēt ſpēs locorū: ⁊ quēadmodū ignis eſt ſupremū elm̄ ⁊ terra infimū ſic etiā locus debitꝰ igni eſt locꝰ ſupremus omnium locoꝝ: ⁊ locꝰ debitꝰ terre eſt infimꝰ: ita. ſ. locus infimior diuerſus ſpē ab ipſo non eſt in vniuerſo: ꝙ ēt patet diſcurrendo ꝑ conditiones cūctoꝝ elemētorū. Naꝫ ignis corpꝰ locatū eſt: non tñ in ſuperficie alicuiꝰ elemēti: qꝛ nullū elemētuꝫ circundat ipm̄: ſꝫ locat̄ in ſuperficie cōcaua orbis lune: ⁊ in ſua concaua ſuꝑficie cōtinet aereꝫ

quē circūdat naturalr: aer autē circūdat aquā: vñ nō ſoluʒ ↄtinetur in ↄcaua ſupficie ignis: ſʒ etiā in ſua cōcaua ſupficie ↄtinet aquā. Aqua ꝟo circūdat ēt terraʒ vnde ſic locatur in ſupficie aeris circūdantis: ꝙ etiam terrā ↄtinet in ſupficie ſua. Sed terra non circūdat vlterius aliud elm̄: nec ↄtinet: ⁊ ꝑpterea loc⁹ eius: qui eſt circūdans ſuperficies aque: ita īfimus eſt ꝙ ali⁹ ab ipſo ſpē diuerſus dari non poteſt inferior. Si aūt loquamur de ſecunda locoꝝ diſtinctiōe: ſupficiē aque circundanteʒ terraʒ nō dicem⁹ eſſe infimū locū: q2 ab ipſa vſ ꝙ ad centrū poterūt accipi ſuperficies terre circūdantes aliqd: ⁊ habentes rōnē locoꝛuʒ terreſtrū: tn̄ ſemꝑ ſit cut ⁊ īfima ſuperficies aque i rōnē loci terreſtris habʒ ⁊ ꝑ hec patet Reſponſio ad argumentum.

℄ Queſtio quarta.

Q Uarto autem ꝑpter mō dicta poſſet eſſe dubiuʒ: vtrum qlibet locus a quolibet loco differat ſpē: vr̄. n. ꝙ ſic. Que diſferūt forma differūt ſpē: ſed qlibet locus a quolibet loco differt forma: vtpote ordine ad vniuerſuʒ: qui eſt formalis rō loci: igitur quilibʒ locus a quolibet loco differt ſpecie.

Ad iſtaʒ queſtioneʒ dicenduʒ eſt: ꝙ non quilibet locus a quolibet loco differt ſpē: ꝙ pʒ tā auctoritate ꝗ etiā rōne. Auctoritate qdē: q2 ſm Ari. idem ē locus ptis ⁊ totius. Loci⁹ aūt ignis eſt locus vnus tā ſpē ꝗ etiaʒ numero. Igiē ⁊ partes eius vnite in toto habebunt locuʒ vnū tā numero ꝗ ſpē: diuiſe ꝟo ⁊ retinētes ſpēm totius: habebūt vnū locum ſpē. ℄ Cōmentatoꝛ etiaʒ in pmo celi ⁊ mūdi ſic ait. Motus ignis eſſet ideʒ cum motu aeris: ſi moueretur ad eūdē locuʒ ſpē: q2 motus eſt vn⁹ ſpē: q ad vnuʒ locum ſpē eſt: locus aūt ignis necio differt a loco aeris: ⁊ iō ſi aer pōcret i loco ignis deſcenderet ad inferi⁹. Silr eſt de motu aq̄ ⁊ terre. ſ. ꝙ ſpē differūt in ſe: propter diuerſitatem ſuoꝛū locoꝝ. Ex iſtis autem ꝟbis cōmen. euidenter apparet ꝙ ſublata idēptitate ſpecifica locorum nāliū: tollitur neceſſario idēptitas motuuʒ nāliuʒ. Si ergo non poſſent dari deorſum duo loci: vel ſurſuʒ eiuſdē ſpeciei: nullo mō motus deorſuʒ duaruʒ partiuʒ terre ēēnt eiuſdem ſpēi Motus etiaʒ duaruʒ ptiuʒ ignis ad ſurſuʒ neceſſario ſpē differrēt: ꝙ eſt oīno icōueniēs. Igiē ſaluata ſnia tā Ari. ꝗ ēt cōmētatoris oīno icōueniēs ē ponere ꝙ qlibʒ locus a quolibet loco ſpē differat. Apparet aūt h̄ idē rōne nā ſi qlibet locus a quolibet loco ſpē differret: et loc⁹ in indiuiſibili cōſiſteret: ⁊ q2 vbi ſignificat eſſe in loco: oporteret etiaʒ in indiuiſibili conſiſtere ⁊ vbi: ꝙ videtur omnino inconueniens.

Ad argumentum ergo in cōtrariuʒ dicēduʒ eſt: ꝙ differentia in forma indiuiduali: non diuerſificat ſpēm: ſed dr̄ia in forma ſpecifica. Non auteʒ qlibet locus a quolibet loco differt ordine ſpecifica differētia ſicut patet de ordine qui debetur vni pti terre: ⁊ de ordine qui debetur alteri: ſicut enim ille ptes ſunt vnius in ſpē: ſic etiam ⁊ ordines correſpondentes eis ponunt formam loci vnicam ſm ſpēm.

℄ Queſtio quinta.

Q Uinto poſſet eē dubium vtruʒ rō loci in indiuiſibili conſiſtat: vr̄ ꝙ ſic quia rō loci formalis ſumiē ex ordie ad vniuerſum. Talis auteʒ ordo in indiuiſibili conſiſtere vr̄: propter id ꝙ quantacunqʒ mutatione facta ſtatim de neceſſitate variaē ordo. Igiē loc⁹ in indiuiſibili ↄſiſtit.

Ad iſtam qōneʒ dicenduʒ eſt: ꝙ nō conſiſtit in indiuiſibili: ſed habet magnā latitudinem: hui⁹ autem declaratio eſt: q2 indiuiſibile non acqritur ꝑ motum. Si ergo ipſum vbi in indiuiſibili conſiſteret: nullo mō i vbi eſſet motus. Eo igitur ipſo quo motuʒ veriſſimū ⁊ perfectiſſimuʒ ponimus in vbi: non ↄſiſtere in indiuiſibili: ſʒ magnā latitudineʒ hr̄e: ⁊ q2 vbi nil aliud dicit ꝗ in loco eſſe: īpoſſibile latitudinē hr̄e ipſum niſi in loco latitudineʒ hn̄te. Manifeſtū igiē eſt ꝙ loc⁹ non ↄſiſtit in idiuiſibili: ſed magnā hʒ latitudinē. Hoc aūt patet etiam ex habitudine relationis ad ſuū fundamentum videm⁹ enī quātā latitudineʒ habet relationis fundamentuʒ: tātam etiā latitudinē hʒ ⁊ relatio fundata ſuper ipſum: quēadmodū quātā hʒ latitudinē albedo: q̄ eſt fundamentuʒ ſimilitudinis duoꝛū alboꝝ: tātam latitudinem etiā dicta ſimilitudo habet. Nūc autē videmus ꝙ ordo: q eſt ratio formalis loci: īpoꝛtat relationē qn̄daʒ: cui⁹ fundamentū eſt diſtantia ↄnaturalis alicui locato naturali: h̄ autem diſtantia non conſiſtit in indiuiſibili: ſed magnā hʒ latitudineʒ: ſicut diſtantia cōnaturalis terre in ſe claudit totā latitudineʒ: q̄ cadit infra centrū ⁊ ſuperficieʒ aque circundantē terrā. Oʒ igitur ſilr ꝙ ordo fundatus ſuper eaʒ hēat latitudineʒ cōtinentē diuerſoꝛuʒ graduū ad eādem ſpēm loci naturalis ptinentiū: per h̄ igitur pʒ ſolutio ad argumētuʒ facta enī mutatione ꝗlibet ſecūdū locuʒ: non opʒ ꝙ ſit ſemꝑ tranſitus de ordine vnius ſpeciei ad ordinem alterius: ſed ſufficit ꝙ fiat proceſſus de vno gradu ordinis ad gradum alium ipſius.

℄ Textus.

℄ Eſt aūt ſicut vas locus trāſmutabilis: ſic locus vas immobile. ⁊c.

℄ Queſtio ſexta.

S Exto dubitare poſſʒ aliq̄s vtrū locus ſit imobilis per ſe: ⁊ per accidēs: vr̄ enim ꝙ nō: q2 locus eſt quoddā accidens. Accidēs autē quodlʒ neceſſario eſt in aliquo ſubiecto: ⁊ moueē ad motuʒ ꝑpꝛij ſubi: Igitur locus de neceſſitate mobilis ē ad motū ſubi ſui.

Ad iſtam qōneʒ dicendum eſt ꝙ in loco: quātū ſpectat ad preſens: eſt duo accipere: quia ſuperficiē corꝑis ambiētis: que materialr ingreditur rōnem loci: ⁊ ipm ordinem in vniuerſo: ex quo ſumiē ei⁹ rō formalis. Ex primo qdē ipſe locus non habet imobilitatē: quia ſupficies corꝑis naturalis moueē ad motuʒ corporis i quo eſt: habet ergo imobilitatē ex ſecundo: vʒ ex ordine vniuerſi. Talis enī ordo eſt penitus imobilis. Cuius declaratio eſt: q2 ordo non dico naturarū ſed ſituū in vniuerſo: fundatur ſuper diſtantiā circūferentie ad centruʒ. Hec āt diſtantia ſemper vna ⁊ eadeʒ manet ꝑpter id ꝙ centrum ſemꝑ diſtat equalr a circūferentia ⁊ ecōuerſo. Neceſſarium eſt ergo ꝙ ordo etiā ſitualis totius vniuerſi: ⁊ quelibet ps talis ordinis hēat oīmodā imobilitatem. Ut autem videaē quomodo talis ordo: nō obſtāte ꝙ eſt accidens hēat imobilitātē: ↄſiderandū ē ꝙ accidens relatiuuʒ non mutatur: niſi propter mutatiōnē ſui fundamenti: itaqʒ ſi ſuum fundamentum vnum ⁊ idem manet: neceſſarium eſt ꝙ vnum ⁊ idem maneat ⁊ ipſum. Si vero ſuum fundamentum mutatur: oportet ꝙ ipſum ēt mutetur: quēadmoduʒ ſi albedo: que eſt fundamentum ſimilitudinis duorum alboruʒ: vna numero maneret: etiam corpore ſtante ſub albedine muta

tom

to in aliud corpus numero: de neceſſitate ipſa etiã ſimilitudo ſuper albedinem fundata rõne vnitatis albedinis in illis diuerſis corporibus vna ⁊ eadem numero maneret: ita q̄ quantũcũq; tunc facta eſſet mutatio in corporibus ſubiectis: ſicut tamen albedo: ſic etiam ⁊ ſimilitudo fundata ſuper ipſam pſiſteret immota. Nũc aũt ſic eſt q̄ ordo ſitualis vniuerſi ĩportat relationẽ quã dam fundatam immediate ſuper diſtantiam ad cẽtrũ vel ad circũferẽtiam. Nec in corpore moto vel in ſuperficie corporis moti attendit̃ h̃ ordo niſi inquantũ talis ſuperficies coniungitur termino predicte diſtantie in certo ſigno ſpacij q̄ eſt infra circũferentiã ⁊ centrum q̄uis non ſemper ſit cõiunctum ſuperficiei eiuſdẽ naturalis corporis. Quantũcũq; igitur corpora ⁊ ſuperficies ipſorum moueantur circa idẽ ſignũ ſpacij predicti: ex quo tñ illud ſignũ retinet ſemper eãdem diſtantiam ad circũferentiam ⁊ centrũ: que eſt pprie fundamentum dicti ordinis: neceſſarium eſt q̄ ordo ille maneat in motus. Nam quãuis accidat ſuperficiei corporis naturalis: non tamẽ eſt accidens eius abſolutum: ſed relatiuũ: ⁊ in ipſa nõ fundat̃ immediate: ſed inquantum coniungitur ſigno ſpacij: vt dictum eſt habenti ſemper eandem diſtantiã ad centrũ. ¶ Si autẽ queratur vtrũ diſtantia imobilitatẽ habeat dõm q̄ eã habet ex immobilitate circũferentie ⁊ cẽtri: quorũ eſt accñs talis diſtantia: vel quorum diſtantie illa diſtantia eſt pars. Ideo enim diſtantia circũferentie ⁊ centri cum omnibus ptibus eius ſuis manet imobilis: q2 centrum ſtat ſemper in eodem ſitu: ⁊ ſemper etiam in eodem ſitu ſtat circũferentia: p3 igitur per ea que dicta ſunt diſſolutionẽ qõnis q̄ etiam argumenti facti in pͣtrarium.

¶ Textus.

¶ Cui quidẽ igitur corpori ineſt aliquid extra corpus cõtinens ipſum ⁊c.

¶ Lectio ſexta. Qõ primo.

Hic primo poſſet eſſe dubiũ vtrum vltima ſpera ſit ĩ loco: videtur enim q̄ non: q2 locus eſt ſuperficies corporis ambientis. Nullum autem corpus eſt ambiens vltimam ſperam. Igitur ipſa non eſt in loco.

Ad iſtam qõnem ſimpliciter dicẽdũ eſt q̄ vltima ſpera eſt in loco: cuius declaratio eſt: q2 motus localis ſicut habetur in quinto eſt motus in vbi: quẽadmodũ motus alterationis eſt motus in qualitate: ⁊ ad qualitatẽ. Nunc aũt ſic eſt q̄ in quocũq; ſubiecto natus eſt eſſe aliquis motus in eodẽ etiã neceſſario natũ eſt eſſe: ⁊ id q̄ acquiritur per motũ illum: quemadmodum in quocumq; eſt eſſe motus alterationis: in eodem etiam nata eſt eſſe ⁊ ipſa qualitas que acquiritur per alterationem. P3 igitur de neceſſitate q̄ in quocũq; inuenit̃ mot᷒ localis in eodẽ inueniat̃ ⁊ vbi: q̄ dictũ motũ neceſſario conſequitur ⁊ comitatur. Cũ ergo in vltima ſpera inueniatur localis motus: oportet neceſſario q̄ in ipſa inueniatur etiam ⁊ vbi: vbi autem ſignificat in loco eſſe infallibiliter ergo pͣcluditur q̄ vltima ſpera aliquo modo vnus eſt in loco.

Ad argumentum ergo dõm eſt q̄ oẽ hũs corpus ambiẽs ip̃z ẽ p ſe: ẽ ſe ẽ ĩ loco: vltia aũt ſpera: ⁊ ſi nõ ſit ĩ loco per ſe: eſt tñ in loco per accidens.

¶ Textus.

¶ Et alia quidem per ſe ſunt vt omne corpus aut ſm loci mutationem ⁊c.

¶ Qõ ſecunda.

Sed tunc ſecundo reſtat qõ vtrũ vltima ſpera ſit per ſe ĩ loco: videtur enim q̄ ſic: q2 q̄ per ſe mouet̃ localiter eſt per ſe in loco: ſicut q̄ per ſe alteratur eſt neceſſario per ſe quale: ſed vltima ſpera per ſe ⁊ non per accidẽs localiter mouetur igitur per ſe ⁊ non per accidens eſt in loco. ¶ In contrarium autem eſt q̄ Ariſto. dicit q̄ anima ⁊ celum ſunt in loco per accidens.

Ad iſtam qõnem dõm eſt q̄ locum poſſumus dupliciter accipere: vno qdẽ modo ſcdm omnia que cõcurrũt ad rõnẽ eius: ⁊ ſic per ſe nihil eſt in loco niſi q̄ h3 extra ſe corpus ambiens ipſum: vnde h̃ modo vltima ſpera non eſt per ſe in loco. Alio aũt modo locum poſſum᷒ accipere quantũ ad partẽ aliquã eoꝝ que cõcurrũt ad rationem eius. Et tunc adh̃ dupliciter ſcdm duo que ad rationẽ eius maxime concurrũt: quorũ vnũ eſt formale in loco: ⁊ reliquum materiale: formaliter autẽ locus videtur nihil aliud eſſe q̄ ordo determinatus in vniuerſo corporeo: cui᷒ declaratio eſt: q2 q̄ diu mobile manet in eodem ordine ad vniuerſum dicit̃ manere ſimpliciter in vno ⁊ eodẽ loco: ſtatim autem cum mutat ordinẽ dicitur mutare etiam ⁊ locum. Unde ſi nauis in flumine ligata ſtet fixa in eodem ordine ad vniuerſũ: quantumcũq; ſuperficies aque continentis nauim mutetur propter vnitatẽ tñ ordinis dicetur manere ſimplr in vno ⁊ eodem loco. Si autem ipſa nauis ſimul cũ ſuperficie vna cõtinentis aque tranſeat de vno ordine ad alium: quantũcũq; tunc nauis maneat in vna ⁊ eadẽ ſuperficie aque continentis nihilominus tñ propter mutationẽ ordinis dicetur ſimplr mutaſſe locũ: h̃ autem ſignũ ſatis ſufficiẽs vꝫ ad oñdẽdum q̄ talis ordo formaliter ſit locus. Quia.n. forma dat eẽ ⁊ non mã: propter aliã: ⁊ aliam formam ſpecificã: eſt q̄ ſit aliud ⁊ aliud eſſe ſpecificũ: ⁊ propter aliam ⁊ aliam formam numeralem: ⁊ non pp̃ter mãm. Ex his aũt euidẽter pͣcluditur q̄ cuicũq; ſcdm ſe totũ [illegible] ordo determinatus in vniuerſo corporeo ẽt per ſe debet̃ locus formalr ſumptus: ⁊ per ſe ſibi debetur vbi: prout ſignificat eſſe in loco taliter accepto. Quia igitur vltima ſpera per ſe eſt in ordine determinato vniuerſi corporei: o3 neceſſario q̄ ei per ſe debeatur id q̄ eſt formaliter locus: ⁊ ſimiliter etiam ipſum vbi taliter acceptum: vnde ⁊ dicim᷒ q̄ vltima ſpera ſcdm ſe totã manet ſemper in vno ⁊ eodẽ vbi realiter. Partes vero eius non manent realiter in eodem vbi: ſed durãte motu ſiunt continue in alio ⁊ alio vbi: ſicut etiã ſiunt in alio ⁊ alio ordine: locus autẽ materialiter ſumptus eſt ipſa ſuperficies ambientis corporis: ⁊ q2 vltimã ſperã nõ circũdat aliquod corpus ſequitur q̄ ipſa in loco ſic ſumpto non ſit per ſe: ſed ſolũ modo per accidens.

Ad argumentum ergo in contrarium dõm eſt q̄ illud q̄ ſic mouetur localr q̄ tranſit de ordine ad ordinem illud per ſe eſt in loco ẽt mãliter ſumpto. Quod vero per motũ localem ordinẽ realiter non mutat: ſufficit q̄ ſit per ſe in loco formaliter accepto: ⁊ ſic ſe habet vltima ſpera.

¶ Queſtio tertia.

Tertio poſſet eſſe dubiũ vtrum in loco materialiter accepto in quo vltima ſpera eſt per accidens ipſa ſit actu vel potentia. Videtur enim q̄ actu: quia q̄ actu mouetur ſcdm locum: actu eſt in loco: vltima autem ſpera actu mouet̃ ſecundum locum: igitur ipſa actu eſt in loco.

Ad iſtam qõnem dicendum eſt q̄ in loco materia
liter ſumpto nõ eſt actu:ſed potentia:ipſa vltima ſpera
Hoc autẽ patet ex nobilitate ſue nature: ſicut tangit
Thomas in lectione iſta. ¶ Eſt enim vltima ſpera cor
pus ſupremũ inter omnia corpora:ſicut in ordine ſitus
ſic etiaʒ in ordine nature:propter qđ inter omnia corpo
ra debet maxime accedere ad vniformitatẽ:que in ſub
ſtãtiis ſpiritualibus inuenit̃. Subſtãtia aũt ſpiritua/
lis nec actu nec potentia: eſt in ſuperficie corporis am-
biẽtis: propter quod nihil ambitur a corpore niſi cor-
pus:corpora vero que ſunt infra vltimam ſperam, que
magis q̄ ipſa recedũt a ſpiritualib⁹ ſubſtãtiis: nõ ſolũ
potẽtia:ſed etiaʒ actu ſunt in ſuperficie ambiẽtis corpo
ris:quãuis accidat q̄ corpus circulare nõ ſit in loco:igi
tur ipſa vltima ſpera nõ ſolũ per accidẽs nõ erit in tali
loco:ſed etiaʒ nõ actu:ſicut nec ſpirituales ſubſtãtie:qꝛ
tamẽ deficit ab eis erit in tali loco in potẽtia:nõ reduci
bili ſecundũ rem ad actum: ſed ſecũdũ imaginationẽ
tãtum:propter id q̄ ipſa nõ eſt receptiua ratiõe ſue no-
bilitatis peregrinarum impreſſionum. Eſt autem attẽ
dẽdum q̄ cum dicimus vltimam ſperaʒ per aliud: ſic
eſſe in loco in potẽtia:nõ h̄ ideo dicimus:quia id ratio/
ne cuius ponitur taliter in loco:nõ habeat actu corpus
circũdãs ipſum:ſed qꝛ ſuperficies per quam attingit̃
ab ipſo:z que eſt locus materialis acceptus nõ eſt actu
ſed potẽtia mõ qui dictus eſt. Unde z Ariſto. ad deno
tãdũ q̄ vltima ſpera eſt in tali loco ſolum in materia re
ſumpſit h̄ q̄ dixerat ſuperius:ſcilicet q̄ quedaʒ ſunt in
loco actu: z quedã ſunt in potẽtia.

Ad argumentum ergo in cõtrari um dicẽduʒ eſt
q̄ ad h̄ vt aliquid dicatur localiter moueri motu circu
lari ſufficit q̄ ſit actu in loco formaliter accepto: ſic aũt
ſe habet vltima ſpera: vt ſupradictũ eſt.

¶ Qõ quarta.

Quarto poſſet aliquis du bitare vtrũ
vltima ſpera i loco materialiter ſũpto poſ
ſit dici eſſe ratione partium: videtur enim
q̄ nõ:quia ratione partium vltima ſpera
nõ mouet̃ localiter:ſed per ſe igit̃ ratiõe partiũ nõ eſt
dicẽda eẽ i loco materialiter accepto.

Ad iſtam qõnem dicunt aliqui q̄ vltia ſpera non
eſt ponẽda rõne partium in loco:h̄ autẽ tripliciter oſtẽ
dũt. ¶ Primo quidẽ:quia ordo partium in toto eſt dif
ferẽtia quãtitatis. Ordo aũt partium in loco eſt predi
camẽtũ q̄ eſt ſitus. Aſſignare igr̃ locũ alicui ex ordine
ptiũ i toto eſt ignorare quomodo differt poſitio que eſt
predicamẽtũ a poſitione que eſt differẽtia quãtitatis.
¶ Secũdo aũt idẽ ſic oſtẽdũt. Quelibet ſpecie pars eſt
ſemper eiuſdem ſpecici partib⁹ copulata manẽs in eo
dẽ ordine ad omnes partes. Si ergo vltime ſpere debet̃
locus ex ordine partiũ:cũ q̄tum ad hunc ordinem: nec
tota ſpera mutet̃ nec aliqua partiũ ipſius:ſequetur q̄
ipſa:nec ratiõe ſui:nec ratiõe partium in loco moueat̃
q̄ eſt aperte cõtra ſenſibilia. ¶ Tertio vero idẽ oſtẽdũt
qꝛ cũ partes vltime ſpere ſint in loco in potẽtia nõ redu
cibili ad actum:niſi per imaginationem:ſi rõne ipſarũ
vltima ſpera eſt in loco:ſequet̃ z q̄ ſit i loco i po^a: z q̄ ſit
i loco imaginato tãtũ:quorũ vtrũq3 falſum eſt. Iſtis er
go rationibus conãtur aliqui oſtẽdere q̄ vltima ſpera
nõ ſit in loco ratione partiuʒ.

Sed quod iſta opinio ſit falſa de faci li oſtẽdit̃ tam ratione,
q̄ etiam auctoritate. Auctoritate quidem h̄ oſtenditur
qꝛ Ariſt. h̄ dicit q̄ partes celi in loco quodã omnes ſũt
Si aũt dicat̃ q̄ per partes celi ipſe itelligit orbes: opor
tet tũc oſtẽdere quomodo ſaluaris verbis Ari. vltima
ſpera ſit in loco. Nõ enim dici poteſt q̄ ſpere iferiores
ex eo aſſignãtur in loco:qꝛ habite ſunt a ſpera ſuperio-
ruʒ: ſi ſpera ſuprema: ſic non ſit habita z contenta ab
alia ſpera:eſt tamen in loco per centrum: h̄ enim per ip
ſa verba Ariſt. oſtenditur eſſe ꝯtra mẽtẽ eius. Cũ enim
dixiſſet q̄ partes celi in loco quodã ſunt omnes:ſtatim
ſeipſum declarãs adiecit in eo eni q̄ circulariter ſũt cõ
tinet alia aliã:h̄ aũt nullo modo ſaluari poteſt. Si autẽ
partes celi ſole ſpere intelligũtur. Eſt.n. vltima ſpera
de talibus partibus celi:nec continet̃ ab alia ſpera:cũ
tamẽ Ariſt. dicat partes celi nõ quaſdã:ſed oẽs: ideo eſ
ſe in loco:qꝛ in eo q̄ circulariter ſunt cõtinet alia aliaʒ.
Sed itaq3 q̄ h̄ itelligat̃ nõ ſolũ de partib⁹ celi que ſpe
re dicũtur:ſed etiã de partibus ipſaꝝ ſperaꝝ:que circu
lariter accepte oẽs in loco ſic ſũt q̄ vna cõtinet̃ ab alia
z per cõſequẽs ratione ſuaruʒ partium ſpera quelibet
ſit in loco. Sic igitur per auctoritatem Ariſt. patet q̄ vl
tima ſpera eſt in loco rõne partiũ. ¶ Ulterius aũt idẽ
apparet tripliciter ratiõe ad preſens. Et primo quidem
ratio ſumit̃ ex cauſa propter quã alicui per ſe cõpetit in
loco eſſe. Dictũ eſt.n. z eſt ſententia z verbuʒ phyloſophi
q̄ tota cauſa propter quã aliquid eſt per ſe in loco eſt:
qꝛ habet extra ſe corpus ꝯtinẽs ipſum. Non aũt quelibet
pars ſecũdũ circulũ accepta in ſpera habet extra ſe cor
pus:qꝛ aliam partem eiuſdem ſpere a qua ſicut ab am-
biẽte z circũdãte eſt habita z cõtẽta:igitur omnes par
tes ipſius vltime ſpere in eo q̄ circulariter ſunt ſm ſe i
loco ſunt. Et qꝛ q̄ cõuenit partibus attribuit̃ toti rõne
partiũ: vt ſupra Ariſto. oſtendit:ſequitur de neceſſita
te q̄ vltima ſpera dicatur eſſe i loco rõne ptiũ.

Secunda autem rõ ad idem ſu mit̃ ex mo
tu locali. Dictum eſt enim pluries: z verum eſt: q̄ locus
etiã materialiter ſumptus ſecũduʒ ſe debet̃ omni ei q̄
ſic localiter mouetur q̄ realiter tranſit de loco ad locuʒ
formaliter ſumẽdo locũ. Cõſtat aũt q̄ ſicut ſol qui q̄do/
q̄ eſt in oriẽte quãdoq3 in occidẽte trãſit ſecũdũ rem de
loco ad locũ:ſic etiã q̄libet pars in ſpera ſecũdũ circuluʒ
accepta:igitur omnes partes ipſi⁹ ſpere ſecũduʒ ſe ſũt
in loco materialiter accepto: z per ꝯñs ratione ipſaruʒ
tota ſpera eſt in loco.

Tertia vero ratio ſumitur ad idẽ ex cauſa ꝓpter
quã vltima ſpera ſecũduʒ ſe totam nõ ponitur in loco:
Nã inter alias iſta cauſa eſt:qꝛ ipſa ifra ſuum ambitũ
reliqua corpora concludit: q̄ ſi nõ faceret ſecũduʒ ſe to
tam exiſteret in loco. Nunc autem ſic eſt q̄ nulla parti
um ipſius habet ſic naturalem ambitum q̄ infra ipſũ
omnia reliqua corpora concludat. Igitur omnes par/
tes vltime ſpere ſecũdũ ſe ſũt in loco:mãliter accepto:
z per conſequens tota ſpera ratione ipſarũ eſt in loco.
¶ Hoc aũt ſic intelligẽduʒ eſt:qꝛ corpus corpori per ſu
perficiem mediam continuatur:pars aũt corporis cor
pus eſt. Igit̃ vna pars corporis ſperici alteri parti eiuſ
dem continuatur per ſuperficiem mediam. Superfici
es autem corporis ambientis eſt materialiter locus: z
cum ipſa fuerit vnum alteri continuans: non continu
ans habebit rationem locantis in actu. Cum autẽ vnũ
fuerit alteri continuãs: erit locus in potẽtia: z ſic ſe ha
bet ſuperficies partium corporis celeſtis. Unde tales
partes ſunt ſecũdũ h̄ in h̄ loco ſolum in potentia: pro-
pter qđ Ariſto. volens oſtendere:quomodo celum ſit in
loco

loco pretermittit ꝙ partes eius ſunt continue ſunt in loco potētia. Et ꝙ h̄ potentia nō eſt reducibilis ad actū ſecūdū rem: ſed ſecūdū imaginationem eſtimatꝫ fiat no bilitati corporis celeſtis: vt ſupra dictū fuit. Nunc tamen ideo concedēdū eſt ꝙ talis ſuperficies ſolū marbe marbica imaginata: niſi ibi accipiat̄ı vt ī actu. Eo tamen modo quo ibi eſt realis ⁊ naturalis eſt: qꝛ ſuperficies cōtinuans partes reales ⁊ naturales corporis realis ⁊ naturalis eſt: vnd: patet debilitas terrii motiui.

¶ Primū autem motiuū vel ex malitia vel ex ignorantia procedit. Non enim ponendo vltimam ſperam in loco ratiōe partiū: aſſignamus ei locū ex ordine partium in toto ſimpliciter: ſed poti᷒: ſi ſic loq̄ liceat: ex ordine partiū in toto ſumpto reſpectu ordinis determinati in vniuerſo: qui ordo formaliter eſt locus. ¶ Scōꝫ etiā motiuū eſt valde rude. Nam ex ordine partium adinuicem vltime ſpere nō aſſignat̄ locus: nec formaliter ſūptus: qꝛ ſic ille ordo nō eſt locus: ſed ordo ad vniuerſuꝫ nec ſūptus materialiter: qꝛ ſic dicit̄ ibi locus nō ordo: ſed illa ſuperficies per quā partes continuant̄ adinuicem: ⁊ quāuis qdem partes a talibus ſuperficieb᷒ non remoueant̄: nihilominus tñ dicūtur mutare locum: qꝛ non manēt ſemper in eodē ordine ad vniuerſum.

Ad argumentum autem̄ primū dicendū eſt ꝙ nō ratione ſui totius: ſed ſuaꝝ partiū vltima ſpera p motū circularē tranſit ſecūdū rem de ordine ad ordinē ⁊ ideo dicit Ariſto. ꝙ partiū eſt h̄ motus ⁊ h̄ locus materialis .ſ. q debet̄ ſpere propter dictū motū.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet dubitat̄ aliquis vtruꝫ cōuenienter dicat̄ vltima ſpera eſſe in loco per centrum. Videtur enim ꝙ ſic: quia centrum eſt aliquid ipſius ſpere: ⁊ eſt in loco poteſt autem res dici in loco eſſe propter id ꝙ aliquid ſui eſt in loco: igitur vltima ſpera conuenienter poni poteſt in loco eſſe per centrum.

Ad iſtam qōnem dicūt aliqui ꝙ vltima ſpera ē in loco per centrū: h̄ aūt triplici ratione oſtendūt quaꝝ prima eſt. Quia eo modo mobili aſſignandū eſt: quo ei cōperit motus localis. Que ergo mouentur in aliquo debent poni in loco: qꝛ ſūt in aliquo ꝙ eſt locus ipſoꝝ ⁊ que mouentur circa aliquid debent habere locum: nō quia ſint in aliquo: ſed quia ſunt circa aliquid: vltima aūt ſpera mouet̄ circa terrā. Igit̄ ē i loco ꝙ eſt terre.

Secūda autem rō ipſorum eſt: qꝛ impoſſibile eſt intelligere motū localē: niſi intelligat̄ aliqd immobile quia locus vult qd immobile eſſe: vt ſupra declaratuꝫ fuit: vltima aūt ſpera habet immobilitatem ex fixione terre vel cētri. Igit̄ eſt in loco per terrā vel cētrum.

Tertia autem rō ipſorum eoꝛūdem eſt: qꝛ cuilibet mobili taliter attribuendus eſt locus ꝙ per totum motū localē ipſum mobile aliqualiter locum mutet: h̄ autē ſaluatur in motu locali ipſius ſpere propter terram. Naꝫ in h̄ motu ptes ſperales vadūt ꝯtinue reſpiciēdo alias ⁊ alias partes terre. Tota etiā ſpera vadit continue reſpiciendo totaꝫ terrā: ſub alia: ⁊ alia diſpōne: igit̄ ipſa eſt in loco rōne terre: h̄ ſunt motiua tenētium ꝙ vltima ſpa ſit in loco per centrum.

Sed quod iſta opinio non ſit conueniens triplici ratione ad preſens oſtendi poteſt. Et prima quidem ſumitur ex habitudine ad locum eius ꝙ eſt in loco per ſe: ⁊ eius ꝙ eſt in loco per aliud. Nam h̄ duo non habent habitudinē ad duos locos: ſed ad vnū ⁊ eundeꝫ: idem enī locus eſt quem reſpicit per ſe ipſum id ꝙ eſt per ſe ī loco: ⁊ quē reſpicit ipſo mediāte id ꝙ eſt ī loco per ipſum: ex hoc autem ſequitur ꝙ cuꝫ querit̄ de eo ꝙ eſt in loco per accidens vbi ſit. Reſponderi debet ꝙ eſt in loco illius rōne cuius ipſum ponit̄ in loco eſſe. Si ergo vltima ſpera eſt in loco per terrā vel per cētrū ad qōnē qua queritur de ipſa ſpera vbi ſit cōuenientiſſime reſpondebit̄ ꝙ ipſa ibi eſt vbi eſt terra vel centrum. Cum igitur illa reſpōſio ſit penitus abſurda: ⁊ illa qua dicit̄ ꝙ eſt ibi vbi ſunt omnes partes eius ſit valde rationabilis: concluditur euidenter ꝙ ridiculoſuꝫ eſt ponere vltimam ſperam eſſe in loco per centrum: ⁊ valde rationabile ponere ipſam in loco eē per partes.

Secunda ratio poteſt ſumi ad idem ex habitudine ipſius terre ad vltimā ſperam: habet enī ſe ad ipſaꝫ: ſicut locatū ad locans: eſt aūt omnino inconueniens ꝙ locans ſiue remotum ſiue ꝓpinquū ſit in loco ratione eius: ⁊ per id ꝙ locatur in ipſo: quemadmodum terra: ſicut dictū eſt ad minus tanq̄ in locante remoto eſt in vltima ſpera: patet ꝙ omnino irrationabile eſt ponere ipſam vltimā ſperā eē in loco per terram.

Tertia ratio ad idē ſumit̄ ex habitudine forme ad materiam: ſi enim duo ita ſe hn̄t ꝙ ſi deberent concurrere ad ꝯſtituenduꝫ aliquid vnū non debent abinuiceꝫ diſiūcta eſſe: ſed ſic vnita ꝙ vbi ponit̄ vnum ibi ſtatim ponat̄ ⁊ reliquum Secūdū aūt ꝙ ſupra dictū fuit ad locū cōcurrit formaliter ordo: ⁊ materialiter ſuperficies corporis ambiētis Si ergo h̄ duo concurrere debent ad locū celeſtē conſtituendū: neceſſariū eſt ꝙ vbi eſt ordo qui celo reſpondet: ibi ſit etiam ſuperficies ordini ſubiecta atq̄ vnita ordo autem qui debetur vltime ſpere non eſt in centro: ſed in circūferentia ſoluꝫ: igitur in circūferentia ⁊ non in centro debet eſſe ſuperficies: que dicto ordini vnita conſtituit locum celeſtem: nulla autem talis ſuperficies huius loci conſtitutiua cum ordine ibi accipi poteſt niſi illa tantum que partes ſpere habet inuicem copulare: nullo igitur modo ratione centri: ſed ſolum ratiōe ſuarum partium vltia ſpera dicenda eſt eſſe in loco.

¶ Motiua autem tenentium contrarium ex ignorantia artis ſillogizandi procedunt. Non enim ſecundum veritatem concludunt ꝙ vltia ſpera ſit in loco per terram vel per centrum: ſed ꝙ terra vel centrum ſit locus ipſius: ꝙ non ſolum ſm Tho. eſt falſum: ſed etiam ſcōꝫ eos verum eſt autem neq̄ h̄ ſufficienter concludunt: qꝛ enī vltima ſpera circa centrū ⁊ reliqua corpora mouet̄ oportet ꝙ locus eius formaliter ſumptus ſit non centrū vel aliquod illorum corporum: ſed ordo q circa centrū ⁊ omnia corpora illa attenditur ſut puta in ſitu circūferentie. Unde patet ꝙ primūm motiuuꝫ non concludit.

¶ Ex fixione autem centri ſpera habet immobilitateꝫ quia centro fixo manente remanet vltima ſpera in eodem ordine: ⁊ in eodē per cōſequens loco: qui tamen ordo non eſt ordo centri: ſed circūferentie: vnde ſecunduꝫ etiam motiuum non valet. ¶ Tertiū autem procedit ex puris affirmatiuis in ſecunda figura: dicitur enī in ipſo ꝙ mobile per totum ſuū localem motum debet diuerſum vel diuerſimode reſpicere locum: vltima vero ſpera per totum ſuū motū diuerſimode reſpicit terraꝫ ⁊ partes eius: h̄ autem eſt diſpoſitio ſecunde figure: vnde euidenter apparet ꝙ ipſum procedit ex ignorantia artis ſillogizandi.

Ad argumentum autem primũ dicẽdũ ẽ ꝙ ꝛ ſi centrũ aliquo modo dici poſſit aliquid ipſius ſpere: eſt tamen diſiunctum ꝛ ſeparatum ab ea: ꝛ ideo per ipſum ipſa ſpera non eſt dicenda eſſe in loco: quemadmodũ etiam materia: que aliquo modo eſt aliquid ipſius anime tã quã eius perſectibile: exiſtente in loco non dicitur propter ipſaʒ anima ſeparata ab ea in loco eſſe: ꝛ ſi hõ dici poſſit de anima ſibi coniuncta.

ℭ Textus.

ℭ Manifeſtuʒ aũt ex his: quoniã ꝛ dubitationes oẽs ſoluũtur ſic vtiq; dicto loco ꝛc.

ℭ Lectio ſeptima. ℭ Qõ prima.

Hic primo poſſet aliqs dubitare vtrum ſit neceſſe locum cum locato augeri: videtur enim ꝙ non: quia corpus creſcens occupat maiorẽ ſuperficiem: ꝛ plus habet de ordine ꝙ̃ prius: vnde videtur locus creſcere ꝛ decreſcere creſcente ꝛ decreſcente locato.

Ad iſtam qõnem dicenduʒ eſt ꝙ locum ponendo eſſe dimenſionem corpoream realem: dilatata ꝛ creſcente concauitate: que eſt infra latera continentis dilatabitur ꝛ creſcet illa realis dimenſio que ponitur in dicta concauitate: precipue: ſi in ipſam non ingrediatur alia realis dimẽſio: nec eſſe poſſit ſine tali dimenſione. Sed ſi locum ſumamus ſm Ariſtot. ſententiam dicemus ꝙ quantũ eſt ratione ſuperficiei ꝙ̃ ponit mobilitatem habet: ꝛ creſcere ꝛ decreſcere poteſt: quia ſuperficies corporis naturalis mutantur ꝛ creſcunt dicto corpore mutato ꝛ creſcente ꝛ decreſcente. Ratione autem ordinis locus non augetur nec mouetur: ſed alia mouẽtur circa ipſum: cũ eniʒ creſcit corpus: ꝛ ſi habeat plus de ordine ꝙ̃ prius: non tamen hõ ideo eſt: quia ordo quẽ prius habebat extenſione ꝛ mutatione ſui creuerit: ſʒ quia remoto ꝛ nõ mutato hõ ordine corpus creſcẽs accipit aliam partem ordinis: non que tunc generetur: ſed que prius erat: coniũcta manens corpori: ꝙ ab ipſa expellitur per crementũ alterius: vnde optime dictuʒ eſt ꝙ ita ſumẽdo locũ ipſe manet imobilis: ꝛ alia mouentᷣ circa ipſuʒ: ꝛ per hõ pʒ reſpõſio ad argumentum.

ℭ Textus.

ℭ Et fertur igitur in ſui ipſius locum ꝛc.

ℭ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet q̃ri quomodo q̃ ſimul ſunt apta nata ſunt impaſſibilia: videtur enim hõ eſſe falſum: quia contraria abinuicem patiuntur: terra autem que ſimul eſt cũ vltimo aque: ꝛ aqua: contrarietatem habet igitur ſunt abinuicem paſſibilia.

Ad iſtam qõnem dicendum eſt ꝙ corpus locatum alteri⁹ poteſt conſiderari dupliciter: vno quideʒ modo ſecũduʒ ꝙ eſt ſibi contrarium virtute: ꝛ ſic tranſmutat ipſuʒ a ſua natura: Alio autem modo ſumi poteſt ſecũdũ ꝙ in vltio eius eſt virtus generatiua: ꝛ per conſequens ſaluatiua ꝛ conſeruatiua alterius: ꝛ ſic ipſũ non tranſmutat: ſed perficit ꝛ conſeruat: nam in infima ſuperficie orbis lune: eſt virtus generatiua ꝛ ſaluatiua ignis diuiſa ab orbe que per cõtinuationẽ elongationis a dicta ſuperficie: paulatiʒ debilitatur donec deficiat: ꝛ ponatur virtus generatiua ꝛ conſeruatiua aeris: in ſitu autem in quo fit iſtud eſt inſima ſuperficies ignis: ꝛ ſuprema ſuperficies aeris. Unde pro tanto dicimus ꝙ in infima ſupficie ignis: que eſt locus aeris eſt icboata virtus generatiua ꝛ ſaluatiua per conſequens: ꝛ eodẽ modo eſt de aere reſpectu aque: ꝛ õ aqua reſpectu terre: vnde ſecundum hõ iſta ſimul ſe compatiuntur: nec poſſunt ſe hõ modo corrumpere: ꝛ idcirco Ariſto. ſignanter non dixit ſimpliciter ꝙ iſta impaſſibilia ſunt: ſed dixit ꝙ ſimul apta nata ĩpaſſibilia: ꝛ ſic pʒ rñſio ad argumẽtũ.

ℭ Textus.

ℭ Et manet igitur natura in ꝓprio loco vnũqdq;.

ℭ Qõ tertia.

Tertio queritur vtruʒ locatuʒ ſit pars loci: videtᷣ eniʒ ꝙ non: quia pars eſt aliquid de quãtitate totius: ſed locatũ nõ eſt aliqd de ꝗ̃titate ipſius loci.

Ad iſtam qõnem dicendum eſt ꝙ ꝛ ſi nõ in omnibus: in aliquo tamen eſt ſimile de locato ꝛ loco forma ꝛ materia parte ꝛ toto: pars enim ignis a toto diuiſa debilitationem: ꝛ per conſequens imperfectionem contrahit in ſua virtute: propter id qõ virtus diuiſa debilior eſt ꝙ̃ vnita: vt dicitur in libro de cauſis: ꝛ ſic tunc eſt in potentia ad vnionem cum toto: ſic etiaʒ eſt in potentia ad vigorationem: ꝛ perfectionem ſue virtutis: hõ auteʒ idem inuenimus in locato in comparatione ad locum naturalem. Nam locatum poſitum extra locum in quo eſt virtus nãlis gñatiua ꝛ ſaluatiua ipſius: contrahit debilitatem ꝛ imperfectioneʒ ſue virtutis: ꝛ quemadmoduʒ tunc eſt in potentia ad vnionem cuʒ loco: ſic eſt in potẽtia ad fortificationem: ꝛ perfectionem virtutis ſue: ꝛ pro tanto dicitur eſſe: vt pars: ſʒ auteʒ vnio ꝛ materia diſiuncta a forma imperfecta eſt: ꝛ perfectionẽ habet in potentia: ꝙ̃ tunc accipit in actu: quãdo actu vnitur ꝛ coniungitur: forme que eſt actus ꝛ perfectio eius ꝛ per hanc cauſam mã mouetur naturaliter ad formã ꝛ quietatur per eam: ꝛ locatũ mouetur nãliter ad ſuuʒ locũ: ꝛ quieſcit ĩ ipſo: ꝛ pars naturaliter mouetᷣ ad ſuũ totũ: ꝛ in ipſo etiam quietatur.

ℭ Textus.

ℭ Eodem autem modo accipiendum phyſici eſſe conſiderare de vacuo ꝛc.

ℭ Lectio octaua. ℭ Qõ prima.

Hic circa vacuum poſſet fieri dubitatio vtrum de ipſo debeat determinare naturalis: videtur enim ꝙ non: quia ſʒ cõmentatorẽ nõ eſt differentia inter vacuuʒ ꝛ corpus mathematicũ cuʒ vtrũq; ſit tres dimenſiones abſtracte a materia. Cuʒ ergo de corpore mathematico debeat determinare geometra ꝛ non naturalis videtur ꝙ etiã de vacuo determinare ſpectet ad geometram ꝛ non ad naturalem.

Ad iſtã qõnem dicendũ eſt ꝙ de vacuo naturalis phyloſophus determinare debet: cuius ratio eſt: quia vacuum: ſicut infra dicetur: non queritᷣ maxime niſi propter motũ. Que aũt propter motũ maxime ponuntur determinanda ſunt a phyſico: q ſolũ ſecũdũ ſe determinat de motu: igitur phyloſophus naturalis tractatum debet facere de vacuo. ℭ Et preterea eiuſdeʒ ſcientie eſt determinare de aliquo veritatẽ: ꝛ excludere falſitates circa ipſuʒ contingentes. Quia igitᷣ ad naturalem pertinet veritatẽ determinare de loco: oportet ꝙ pertineat etiam ad ipſum deſtruere falſa que contingũt circa ipſuʒ. fuit auteʒ multorum opinio ꝙ vacuum ſit locus. Quia vtiq; falſitas huius opinionis nõ poteſt perfecte declarari

rari niſi de vacuo determineť: apparet euidenter ꝙ ad phyloſophum naturalē ptinet de vacuo determinare.

Ad argumentum ergo in contrariū dicendum eſt ꝙ dato vacuū ſecundū rem non differre a corpore mathematico: qꝛ tamen non querebatur niſi ꝓp motū: ꝓp quem non queritur corpus mathematicum ſic ſimpliciter acceptū: de ipſo agere dꝫ naturalis.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubium vtrū commenta. dictum ꝙ ait vacui ad corpus mathematicū non eſſe differentiā habeat veritatem: videtur enim ꝙ non: qꝛ que adinuicem differentiam non habēt de inuicē poſſunt ꝑdicari. Sic autē non ſe habēt corpus mathematicū ⁊ vacuū. Non enī videtur verum eſſe dicere ꝙ corpus mathematicū eſt vacuū: falſum igitur eſt ꝙ vacui ad corpus mathematicū non ſit differentia.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt ꝙ ſecundū rem non videtur vacuū a corpore mathematico differre: Naꝫ corpus mathematicū trinā dimēſionem ponit: nec refert ad rōnē eius vtrū trina dimēſio ſit realis vel imaginatiua tantū: quia in vtraqꝫ reſeruatur ratio corporis mathematici: verū eſt autē ꝙ magis cōplete imaginata reſeruatur: propter id ꝙ abſtrahit ſecūdū ſuā rationem a qualitatib⁹ ſenſibilib⁹ a quibus tamen non eſt actu ſciuncta dimenſio realis ſed imaginata ſic. Vacuū autem ſi ponatur de neceſſitate trinā dimenſionem ponit: ⁊ ſi non realē ad minus tamen imaginatā ⁊ ſeiunctā a ſenſibilibus qualitatibus: quia vacuum nullam qualitatem ſenſibilem habet. Secundū h igitur vacuū rem aliam non videtur ponere a corpore mathematico. Et pro tanto forte cōmmentator dixit ꝙ non eſt differentia inter vacuū ⁊ corpus mathematicū. Attendendū tamen eſt ꝙ ⁊ ſi vacuū non videatur ſecundū rem a corpore mathematico differre: bene tamen ab ipſo differt ſecundū rationē: ſicut .iiij. infra dicetur: de ratione vacui eſt ꝙ ſit ſpaciū receptiuū corporis naturalis vel realis: ꝙ tamē nō eſt de ratiōe corporis mathematici: vnde pꝫ euidēter ꝙ corpus mathematicū ⁊ vacuū ſecūdū rōnē differunt.

Et per hoc patet reſpōſio ad argumentū. Sufficit enim ad h ꝙ aliqua non poſſint vere ꝑdicari de ſe inuicē ponere ꝙ ipſa differant ſecundū rationem.

¶ Textus.

¶ Aliū qdē igiť tentantes monſtrare: qꝛ non eſt ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet dubitare aliquis verum vera ſit opinio dicentiū extra celū eē vacuū: videtur enim ꝙ ſic: qꝛ vbicūqꝫ poteſt eſſe corpus ⁊ non eſt ibi eſt vacuū: extra celū aūt non eſt corpus eſſe tū poteſt: qꝛ de⁹ poſſet ibi corpus facere: igiť extra celū eſt vacuum.

Ad iſtā qōnem dicendū eſt ꝙ extra celū nō eſt vacuū: cui⁹ rō ē qꝛ vacuū ponit corpis carētiā cū nāli tamē aptitudine ad ipſū: quemadmodū cecū ponit carentiam virtutis viſiue cū naturali tamen aptitudine ad tam. Videmus enī ꝙ ſi aliquid ſit non habens viſū nec habens naturalem aptitudinem ad ipſum: non dicitur cecum ſicut lapis non vocať cecus ꝙuis carentiā habeat ipſius viſus. Vlteri⁹ etiā ſi aliquid ſit ꝙ viſu careat naturaliter: ⁊ per conſequens ad ipſū naturalē aptitudinem non habeat: quantumcūqꝫ ſibi ſupernaturaliter poſſet dari viſus: non tū idcirco cecū diceretur: quemadmodū talpa viſu caret: nec habet naturalē aptitudinē ad ipſū: quāuis deus poſſit ipſū ſibi dare: ⁊ tamē cū h toto non proprie vocatur ceca. Cōſimiliter ergo in propoſito: qꝛ vacuū dicit corporis carentiā cū naturali aptitudine ad ipſū quantūcūqꝫ extra celū ſit corporis carentia: ⁊ quantūcūqꝫ etiā per virtutē ſupernaturalem: ſicut per virtutem diuinam: poſſit ibi corpus fieri qꝛ tū non eſt ibi ad corpus naturalis aptitudo: propter id ꝙ nullū corpus pōt ibi eſſe nāliter non eſt dicendum ibi eſſe vacuū. Ex h aūt apparet ꝙ friuolū ſit dcm̄ cōmentatoris. Ait enī ꝙ ſi totus mūdus eſt productus poſtꝙ non fuerat: ſequetur vacuū fuiſſe ante productionem mūdi. Nā ante productionē mūdi erāt quidē corporꝫ carentia: ſed ſine naturali aptitudine ad habendū ipſa: ⁊ qꝛ h aptitudo naturalis nō ante corporꝫ poſitionē: ſed inſimul cū corporibus fuit poſita in actu: apparet euidenter ꝙ quantūcūqꝫ ponamus mūdū non fuiſſe ab eterno: non tamē idcirco cogimur ponere: quia vacuū aliqn̄ preceſſerit: ⁊ per h pꝫ rn̄ſio ad argumentū.

¶ Textus.

¶ Igiť hoc nō opꝫ monſtrare: qꝛ eſt aliquid aer ⁊c.

¶ Qō quarta.

Quarto poſſet dubitare forte aliquis verū etiā opinio dicentiū ꝙ vacuū exigitur: vt faciat diſtinctionē in corporibus poſſit continere veritatē: videtur .n. ꝙ ſic quia ſi inter ſuperficiem aque ⁊ ſuperficiem aeris: nullum ſpaciū eſt mediū: neceſſariū erit ꝙ in eadem ſuperficie imaginatiua ſpatij ſint due ſuperficies: ⁊ ſuperficies aeris ⁊ ſuperficies aque: ⁊ pari ratiōe in vnica linea ipſi⁹ ſpatij erūt ſimul due linee: ⁊ per ꝯſequēs inter duo puncta nō erit tantū vna linea: ſed plures: ꝙ eſt falſū ſecūdū ſuppōnes mathematicorum.

Ad iſtam qōnem ſimpliciter dicēdū eſt ꝙ ad h vt corpora ſint realiter diuiſa ⁊ non continua non exigiť vacuū vllū inter ipſa. Naꝫ ⁊ ipſa ratio cogit euidenter ponere inter aliqua corpora ſpacium vacuū non eē que tamen ſunt realiter diuiſa: ſicut apparet de aere ⁊ de aqua: que ſunt corpora humida ⁊ fluxibilia propter habitudinem ſuam. Nam ſi ſpacium aliquod poneretur inter aquam ⁊ terrā: aqua per ſuam humiditatē circūfluens verſus terram flueret in id ſpaciū ⁊ ipſū neceſſario occuparet ⁊ impleret. Similiter etiam ꝯtingeret ſi inter aerem ⁊ aquam ſpatiū tale poneretur. Unde euidenter ipſa fluxibilitas taliū corporū dat nobis intelligere ꝙ talia corpora intra ſe ſpacium vacuū nullum eſſe patiuntur: ⁊ tū conſtat ꝙ ipſa non ſunt realiter continua ſunt autem contigua: quia contigua ſunt quorum vltima ⁊ ſi diuerſa ſint: ſunt tamen ſimul. Cōtinua vero ſunt quorꝫ vltima ſūt vnū: vltima autē dictorum corporꝫ non ſunt vnum: ſed ſunt ſimul: vnde contigua ſunt dicta corpora ⁊ non continua.

Ad argumentum in contrariū dicendum eſt ꝙ ſicut in vna linea imaginata ſpatij ſūt ſimul plures linee reales: ſic etiā in vno pūcto imaginato ſpatij ſūt ſimul plura puncta realia: qꝛ alia ſecundū rem ſunt pūcta aeris ⁊ alia ipſius aque: dicemus ergo ſecundū h ꝙ inter duo puncta tantum cadit tantū vna linea: quia inter duo puncta imaginata ſpatij cadit tantū vna linea imaginata ſpatij. Inter duo vero puncta realia

aeris cadit tantuz vna realis linea ipſius aeris. Inter duo etiā puncta aque realia non cadit niſi tantuz vna linea realis aque. Quomodo autem puncta ſupra inuicem poſita poſſint diuerſa remanere in ſequētibus deo dante oſtendetur.

¶ Textus.

¶ Ad quale aūt ſe habeat oportet accipere quid ſignificet nomen ⁊c.

¶ Lectio nona. ¶ Q̄ō prima.

Hic poſſet

eſſe dubium vtruz verum ſit ꝙ vbi nihil eſt vacuum ſit. Uidetur enī ꝙ ſic: quia vbi nihil eſt corpus ibi non eſt: ſed vbi non eſt corpus: videt̄ ⁊ vacuum eſſe: igitur vbi nihil eſt vacuum eſt.

Ad iſtam q̄ōnem

dicendum eſt ꝙ vbi nihil eſt nō neceſſarium eſt eſſe vacuum: quia vacuū eſt locus corpore priuatus: locus autem corpore priuatus natus eſt habere corpus: ſed non habet: vnde de ratione vacui eſt vt ſupra dictum fuit: ꝙ ponat carentiaz corporis cum aptitudine ad ipſum. Si ergo alicubi nihil ſit: nec aptum natum ſit ibi eē corpus: ibi nullo modo ponendum erit eſſe vacuū. Si etiam in loco aliquo ſit aliquid ſed nō corpus cuiuſmodi eſt ſubſtātia ſpiritualis. Nō propter h̄ locus ille dicetur eſſe plenus: idē n̄ tantuz locum implet proprie ꝙ ſecum in ipſo corpus aliquod recipere non poteſt: ſubſtantia autem ſpiritualis poſita alicubi nō prohibet quin corpus etiaz ꝙ eſt aliud ab ipſa inſimul ſit ibi. Unde patet euidenter ꝙ non habet locus ꝙ ſit plenus ex quocunq; poſito in ipſo: ⁊ conſimili etiam modo non habet vacuum eſſe in aliquo ex h̄ ſolum ꝙ in ipſo nihil eſt. ¶ Duo igitur habemus ſecūdū h̄ ex dictis: vnum quidem ꝙ non neceſſario ſit vacuum illud in quo nihil eſt. Aliud vero ꝙ non reddatur locus plenus ex quocunq; poſito in ipo: ex dictis patet reſponſio ad argumentum.

¶ Textus.

¶ Uidetur autem vacuū locus eſſe in quo nihil eſt ⁊c.

¶ Q̄ō ſecunda.

Secundo poſſet

eſſe dubiū vtrū ſit vacuum vbi non eſt corpus tangibile: videtur enim ꝙ ſic: quia vbi non eſt corpus tangibile ibi nullum corpus eſt: propter id quod oē corpus eſt tangibile contactu dimenſiuo: qui eſt ꝓprius contactus: ſed vbi nullū corpus eſt ibi videtur eſſe vacuum.

Ad iſtam q̄ōnem

eſt dicendum ꝙ tangibile quantū ad preſens ſpectat poteſt accipi dupliciter: vno quidem modo ſecundum ꝙ dicitur tāgibile id ꝙ eſt perceptibile per ſenſum tactus: ſenſu autem tactus percipi non poteſt quod qualitates tangibiles non habet. Et quia corpus celeſte denudatum eſt ab iſtis qualitatib9 patet ꝙ ipſum non eſt tangibile h̄ modo: Alio autē modo tangibile dici conſueuit oē id ꝙ tangitur ⁊ contingitur ab alio contactu dimenſiuo: ⁊ h̄ modo omne corpus eſt tangibile. Nam corpora celeſtia: ⁊ ſe mutuo contingunt h̄ contactu: continguntur ēt taliter ab alijs: queȝ admodum orbis lune contingitur ab igne. Siue autē tangibile ſumatur primo modo ſiue etiam ſecundo: patet ꝙ non oportet eſſe vacuum vbi corpus tangibile nō eſt. Nam ſi primo modo tangibile ſumendo vacuū diceret̄ id ꝙ corpus tāgibile nō hȝ: cū ſpaciū corpoꝝ celeſtiū: corp9 h̄ mō tāgibile nō hēat: oporteret dicer̄ ſpaciū plenū celeſtib9 corporib9 eē vacuū ꝙ eſt euidēter falſuȝ. Si ēt ſecūdo mō tāgibile ſumat̄ ad h̄ vt vbi eſt carētia corporis tāgibilis nō opȝ eē vacuū. Nā punctum non hȝ corpus tangibile: nec modo primo nec ſecūdo modo tāgibilitatis: nec tamen ipſum dici poteſt vacuum: vt dicitur in littera. Ut ergo nos breuiter expediam9 ⁊ de h̄: ⁊ de alijs queſtionibus que fieri poſſunt de ſignificatione vacui: conſiderandum eſt ꝙ vacuum proprie videtur dicere ſpacium corpore priuatum. Sicut enim locus ex h̄ dicitur plenus ꝙ ſpacium totum poſitum per concauitatem eius eſt occupatuȝ corpore: ſic etiaȝ oportet ꝙ ideo vacuum dicat̄: quia idem ſpacium intelligitur eſſe corpore priuatum: quemadmodum ſi concauitas vaſis ꝙ aſſimilatur loco ſit occupata per aquaȝ dicetur vas plenū eē. Si autē ſit priuata corpore dicetur vas ipſum eſſe vacuum. Per hoc autem ꝙ dicitur priuatum corpore dantur intelligi duo: quia corporis carentia ⁊ aptitudo ad recipiendum corpus. Quemadmodum enī priuatio formarum in ſubiecto ponit carētiam earum ⁊ aptitudinem ad ipſas: ſic etiaȝ priuatio corporuȝ ponit in ſpacio corporum carentiaȝ ⁊ aptitudinem ad recipienduȝ ipſa: ita ꝙ vbi talis aptitudo nō eſt non eſt dicenda eſſe corporum priuatio: nec per conſequens vacuum: ſed tantum corporum abſentia. Dico autem ſignanter ꝙ vacuum eſt ſpacium corpore priuatum: ⁊ non locus corpore priuatus: quia locus circundans ⁊ continens non debetur naturaliter corpori huic: cum tamen vniuerſaliter corporibus cunctis debeatur ſpacium replere: ⁊ eū ꝙ vacuum antiqui querebant tanquam locum dicere ſecundum eos ſimpliciter vt videtur debemus ꝙ vacuū eſt locus corꝑe priuatus.

¶ Textus.

¶ Omnino autem: ⁊ que eſt de augmēto ratio: ⁊ in cinerem diffuſe aque ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

Tertio poſſet eſſe du

bium: quomodo ratio de augmento ⁊ cinere impedit ſeipſam.

Ad quod dicendum eſt

ꝙ pro tanto ſeipſam impedire dicitur: quia concludit etiam contra ipſos arguentes qui pro ſe adducunt ipſam. Quia quelibet pars aucti eſt aucta: ſicut dicitur in primo de generatione: ⁊ alimentū ingrediens: vt antiquis videbatur: facit augmentum: ꝙ cum ſit corpus videtur ingredi non ad plenum: ſed ad vacuum: conſequi videtur ꝙ nulla pars in toto ꝙ augetur aliquaȝ ponat plenitudinem: ſed magis ꝙ partes omnes in ipſo ponant omnimodam vacuitatem. Idem etiam videtur concludere: ⁊ argumentū de cinere. Naȝ aut cinis aliquid ponit implēs ſpaciū: aut nihil. Quod ſi ponit aliquid implens ſpacium: neceſſario per eius poſitionē in vaſe ſpatium impleduȝ minus remanebit: ⁊ per conſequens non ſtabit tanta aqua in minori ſpacio quanta in maiori: ſi ergo tanta ſtat cum cinere quanta ſine cinere: videtur ꝙ cinis nihil impleat de ſpacio: ꝙ eſſe non poſſet niſi cinis nihil poneret de quātitate corporis: h̄ autem eſt falſum: etiam ſecundum ponentes eſſe vacuum. Et idcirco dicit: At iſto. ꝙ iſti pro ſe non arguunt: ſed volunt cōmunem dubitationem ſoluere: ſoluitur autem communiter dubitatio de cinere per h̄ ꝙ ipſe adu ſtus, permanens: ⁊ ſiccus corrumpit ⁊ exalare facit aliquid de aqua: que eſt humida ⁊ frigida. Cuius ſignum eſt: quia qui vellet inde aquam poſtmoduȝ extrahere non poſſet tantam inde accipere quantam ibi viſum

ibi viſum fuerat intrare.

Argumentum vero de augmento ſoluitur: quia non fit augmentum ſimpliciter per ingreſſum: ſed per conuerſionē corporis augentis in corpus ꝙ augetur: ſicut declarari habet in libro de generatione.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem non eſt vacuū ſic diuiſum ⁊c.

¶ Lectio decima. ¶ Queſtio prima.

HIc poſſet dubitare aliquis vtrum ſuppoſito ꝙ eſſet vacuū ibi poſſet eſſe motus naturalis. Videtur enim ꝙ ſic: quia ſuppoſito impediente poteſt mobile naturaliter ad locū tendere: multo magis videtur ꝙ hoc poſſit ſi impediens tollatur: plenū autem rationem impedientis habet quam tamen vacuum habere non videtur. Quia igitur per plenum poteſt mobile ad ſuum locum naturaliter moueri: videtur ꝙ multo magis moueri poſſit etiam per vacuum.

Ad iſtam queſtionem dicendū eſt ꝙ motus naturalis poſito vndiq̄ vacuo non poteſt fieri in ipſo. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt ꝙ motus naturalis ſecundum locum: cuiuſmodi eſt motus grauium ⁊ leuium de neceſſitate tollitur ſi tollitur influentia primi mobilis: ſicut alibi habet declarari: h autem influentia de neceſſitate tollitur: ſi vndiq̄ circa corpus ꝙ moueri debet vacuum ponatur: vtputa ſi lapis ſi equi moueri debeat: ⁊ ſpacium vacuum ſit ꝙ vndiq̄ circa ipſum eſt. Quia enim influentia primi mobilis ad corpus inferius pertingere non poteſt niſi aliquo corpore deferente mediante: ex quo lapis non corpus: ſed vacuū vndiq̄ haberet: nullo modo poſſet ad ipſum influentia primi mobilis pertingere. Quia igitur ſine tali influentia eſſe non poteſt motus grauium ⁊ leuium patet euidenter ꝙ poſito vndiq̄ vacuo nō poſſit eſſe motus naturalis.

Hoc autem multo magis ſequitur ſi ponatur totaliter vacuum: ita vz ꝙ ipſum celum etiam tollatur quia tunc non ſolum tolleretur primi mobilis influentia: ſed etiam diuerſitas ⁊ diſtinctio naturalium locorū qualis eſt illa que eſt inter ſurſum ⁊ deorſum. Non enim tunc eſſet vnum dicendum naturaliter magis ſurſum vel deorſum ꝙ alterum: ſed ſolum forte quo ad nos. Sublata autem diuerſitate natura ſurſum a deorſum: neceſſarium eſt ꝙ tollatur motus leuium qui eſt ad ſurſum tantum: ⁊ etiam motus grauium qui eſt tantum ad deorſum. Eſt autem h diligenter attendendum ꝙ per h valde ſufficienter excludit opinio phyloſophorum antiquorum: qui ponebant vacuum propter localē motum. Motus enim naturalis pro tanto eſt magis ad vnum locum ꝙ aliū: quia in ipſo virtus ⁊ qualitas naturalis in corpore aliquo ē ſicut in ſbo. Apparet euidenter ꝙ motus naturalis non eſt ad aliquem locū propter vacuum ꝙ ſit in ipſo: ſed magis propter determinatum plenum.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendum eſt ꝙ ⁊ ſi plenū vno modo ſit impediens: quia tamen per ipſum differunt influentia primi mobilis ⁊ alia mobilia: motus naturalis in ipſo eſſe poteſt: qui tamen non eſſet in vacuo propter ſublationem dicte influentie.

¶ Textus.

¶ Amplius ſi eſt vacuum aliquid velut locus priuatus corpore ⁊c.

¶ Queſtio ſecunda.

SEcundo poſſet eſſe dubium vtrum in vacuo: ſi poneretur: eſſe poſſet motus animalis: videtur enim ꝙ non: quia vt aliqualiter tactum eſt: ſublata primi motus influentia: neceſſarium eſt ꝙ tollatur omnis motus alius: quia omnis motus primi mobilis eſt cauſa omnis motus. Igitur in vacuo non poterit eſſe etiam motus animalis.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt ꝙ animalia in h differunt a grauibus ⁊ leuibus: quia grauia ⁊ leuia non habet in ſeipſis mouendi neq̄ faciendi principium: ſed patiendi ſolum: vt dicitur in octauo phyſicorum. Animalia vero habent in ſeipſis principium actiuum ſui motus: vnde ⁊ pro tanto h dicuntur moueri ex ſeipſis. Alia vero dicuntur moueri a generante tantum. Animalia que ex ſe mouentur vbicū q̄ ponantur ſiue medio exiſtente pleno ſiue vacuo ponitur vna cum eis principium actiuum ⁊ paſſiuum ſui motus. Et quia poſito principio motus actiuo ⁊ paſſiuo poteſt poni motus: patet ꝙ ſi animalia ſaluari poſſent medio exiſtente vacuo: poſſet ⁊ etiam ſaluari: ⁊ motus localis ipſorū animalium.

Propter argumentum autem factum in contrarium conſiderandū eſt ꝙ animalia naturaliter loquendo non poſſunt ſine influentia primi mobilis ſaluari. Et quia talis influentia tollitur per vacuū: patet ꝙ animalia naturaliter in vacuo viuere non poſſunt: ad ſublationem autem animaliū ponitur neceſſario ſublatio mot⁹ animalis: ſicut ſublato ſubiecto neceſſe eſt ꝙ tollatur accidens. Motus autē primi mobilis: quia cauſalitatē habet ſupra animal neceſſe eſt etiā ꝙ cauſalitatē habeat ſupra virtutem eius motiuam: ⁊ ſupra motum propriū ipſius. Sed ſi abſq̄ cauſalitate dicta animal in vacuo poſſet cōſeruari: ⁊ conſeruari etiam poſſz ſine ipſa ⁊ virtus motiua ⁊ motus animalis. Nam non obſtante falſitate antecedentis poteſt conditionalis vera eſſe: vnde patet defectus argumenti.

¶ Textus.

¶ Amplius nunc quidem proiecta mouentur proiectore non tangente.

¶ Queſtio tertia.

TErtio poſſet eſſe dubium vtrum mot⁹ proiectionis poſſit in vacuo ſaluari: videtur enim ꝙ ſic: quia ſi eſſet ibi hō poſſet lapidem in manu tenere: ⁊ ipſum etiam a ſe reiicere ꝙ ſine motu proiectionis non ſaluatur.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt ꝙ in vacuo ſi eſſet non ſaluaretur proiectionis motus: cuius ratio eſt: quia motus proiectionis non deficit: niſi propter defectum virtutis: ſicut etiam non remittitur: niſi propter virtutis debilitationem: virtus autem impreſſa a proiiciente non debilitatur niſi propter reſiſtentiam alicuius ꝙ reſiſtendo habet debilitare ipſam. Talis autem reſiſtentia: nullo modo ponitur in vacuo: propter id ꝙ vacuū nihil poſitiue dicit: ⁊ ꝙ non eſt aliquid poſitiue non poteſt per ſe alicui reſiſtere: nunꝙ ergo in vacuo debilitaretur virtus impreſſa a proiiciente: nec per ɔñs vnꝙ remitteretur proiectionis motus. Si ergo eſſet talis motus in vacuo eſſet ſemper

eque intenſus nec vnq̃ finiretur q̇ eſt impoſſibile: igitur impoſſibile eſt motũ proiectiõis in vacuo ſaluari.

¶ Alia autez ratio eiuſdem eſt: q2 motus proiectionis ſaluari non poteſt ſine aliquo habente rationẽ moti ⁊ mouentis: q̇ oportet ſemper cum proiecto eſſe inſimul vel vnuz ⁊ idẽ numero: vel diuerſum: ſicut dominꝰ cõcedente oſtendet in .8. Quia igitur h̃ tollitur per poſitionez vacui: patet q̇ tollitur: ⁊ per proiectionis motuz has autem duas rationes ponit phs in littera.

Ad argumenum ergo factũ in cõtrarium dicendum eſt q̇ ſi eſſet aial in vacuo poſſet ad motũ ſue manus mouere lapidem manui coniunctũ: ⁊ poſſet ipſuz mouere velocius ⁊ tardius. Statim autez cum manũ extendendo ⁊ ad ſe retrahendo lapidem dimitteret: ipſe lapis in illo ſigno ſpatij in quo dimitteret̃ ſiſteret ĩ motu: ⁊ per hoc aũt nõ ponitur ſed tollit̃ motꝰ ꝓiectiõis.

¶ Textus.

¶ Amplius aũt ⁊ ex his manifeſtũ eſt qđ dicitur ⁊c.

¶ Lectio .xj. ¶ Qõ prima.

Hic primo poſſet dubitare aliquis vtruz tota cauſa quare requiritur tempus in motu ſit plenitudo medij: videtur enim q̇ ſic: quia phyloſophus h̃ dicit q̇ proportio motuum in velocitate eſt ſecundũ proportionem mediorum in ſubtilitate: ita q̇ ſecundum h̃ ſi eſſet mediũ vacuũ motus ibi in inſtanti fieret.

Ad iſtam qõnem dicunt aliqui q̇ ſũt duplicia mobilia: quia quedaz ſunt que mouent ſeipſa: ſicut de animalibus apparet: ⁊ quedam que mouentur a generante: ſicut ſunt grauia ⁊ leuia. Differentia autẽ inter iſta eſt: q2 q̃ mouent̃ ex ſe mouent̃ nõ tm̃ ad vnã differentiã poſitionis ſed ad plures: quia aial non poteſt moueri tantũ ſurſum vel tantũ deorſum: ſed ſurſum ⁊ deorſuz añ ⁊ retro. Grauia vero ⁊ leuia cũ habent formaz grauitatis aut leuitatis actu: ita determinate reſpiciunt vnam differentiã poſitionis q̇ non aliam: quemadmodum corpus actu graue ita inclinat̃ ad deorſum q̇ non ad ſurſuz. Et ꝓpterea: q2 de ſe determinate habet q̇ ſit deorſuz non eſt adhoc eſſentialiter in potentia: ſed accidẽtaliter: q2 ratione medij detinentis ⁊ prohibentis ipſum actu exiſtere deorſum: propter qđ ſi mediuz prohibens tollatur ſtatiz vel ſubito deorſuz fieret: in motu igit̃ grauiuz ⁊ leuiũ que determinata ſunt ad vnã differentiaz poſitionis: tempus non requiritur niſi propter impedimentum medij. In motu vero eorum que ex ſe mouent̃: quia non ſunt talia determinata ad vnam poſitionis differentiã: aliud tempus exigitur q̃ ex medij impedimento.

Sed iſta poſitio non eſt omnino conueniens. Quod enĩ ẽ de ratione alicuius: non eſt ponendũ exigi ad ipſum propter aliquid extrinſecum: ſed propter ipſum met: ſiue propter eius eſſentiam ⁊ naturam. Eſt autem de ratione tranſitionis cuiuſcunq3 corporis de loco ad locuz q̇ ſit motus: quis de ratione motus eſt: q̇ ſit unũ qđdã ſucceſſiuũ ſit: de cuius ratione eſt q̇ fiat in tẽpore continuo. De ratione igitur tranſitus cuiuſcũq3 corporis de loco ad locũ eſt q̇ in tempore fiat. Non eſt igitur ponenduz q̇ h̃ ſibi conueniat propter medij plenitudinẽ: nec ẽt q̇ ab ipſo auferatur propter ſublationẽ talis plenitudinis. Nam ⁊ ſi diligenter h̃ poſitio conſideratur: apte inuenitur ponere contradictoria. Supponit eniz q̇ tranſitus corporis de loco ad locuz fiat medio non pleno exiſtente: ⁊ cũ hoc ponit̃ q̇ fiat in non tempore. Hoc autez non eſt aliud q̃ tranſituz corporis non fieri propter id q̇ de ratione eius eſt: vt in tempore fiat: ſicut predictuz eſt. Ponit ergo talis poſitio q̇ tranſitus corporis in medio non pleno fiat: ⁊ non fiat: q̇ eſt ponere contradictoria: h̃ autez magis clare patebit ex ſequentibus. Rõ autez ipſoruz eſt omnino friuola. Nam dato q̇ impedimentũ medij faciat: vt ſit de ratione motus: q̇ in tẽpore fiat: dicemus tamen h̃ impedimentũ non conſurgere ex ſolacius plenitudine: ſed etiam ex diſtantia extremoꝝ: que attenditur in ipſo. Eſt eniz impoſſibile q̇ corpus in eodez inſtanti ſit ſecunduz ſe totũ in medio: ⁊ in extremo ſpatij: vnde ⁊ per nullaz virtutez poteſt fieri vt vnuz ⁊ idem numero corpus ſit localiter in diuerſis locis: quia igitur h̃ diſtãtia extremoꝝ non tollitur per poſitionẽ vacui: patet euidẽter q̇ ꝑ ipſam ẽt nõ tollit̃ oẽ impedimentũ medij.

Ad aliud autem q̇ dicitur de phyloſoꝭ ho dicendũ eſt q̇ ratio ſua procedit contra phyloſophos antiquos id eſt qui ponebant totam reſiſtẽtiaz in motu locali prouenire ex plenitudine medij: ſicut etiã iſti ponũt de motu grauiuz ⁊ leuium.

¶ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiũ vtrũ quantitas ſpatij faciat: vt tẽpus in motu exigatur: videtur enĩ q̇ non: quia ſpatiuz non habet q̇ reſiſtat niſi extrinſeco poſitiuo: propter id q̇ reſiſtere eſt quoddam agere: vacuũ autem tollit talez poſitionem: tollit ergo rationem reſiſtentie: ⁊ per conſequens quantumcunq3 ſit motus in ipſo fiet in non tẽpore. Non ergo propter ſolaz quantitatem ſpatij tẽpus requiritur in motu.

Ad iſtam qõnem dicunt aliqui q̇ quantitas ſpatij nihil de ſe facit ad h̃ q̇ motus ſit in tempore. Ratio autẽ ipſoꝝ ẽ: q2 ſicut videmꝰ q̇ cã quare tẽpus requirit̃ in motu materie ad formaz non eſt quantitas materie ſed eſt diſpoſitio ꝯtraria: que eſt in ipſa: vnde ⁊ videmꝰ q̇ ſi nullaz habeat contrariaz diſpoſitionem ad formã inducendam: ſubito tranſmutabitur ad ipſaz: ſicut patet in illuminatione aeris: que ſubito ſit in paruo ⁊ magna quantitate aeris. Sicut ergo in motu ad formã nõ requiritur tempus ratione quantitatis materie: ſed propter contrariaz eius diſpoſitionem: ſic etiam in motu grauiũ ⁊ leuium non eſt ponenduz q̇ tempus requiratur propter quantitatem ſpatij: ſed propter reſiſtentiam ipſius medij: precipue q2 motꝰ localis minus q̃ aliĩ motus habet de trãſmutatione mobilis.

Sed quod hec omnia puerilia ſint declarat de facili apparet. Et vt per ea que ipſi pro ſe aſſumunt eorũ dicta repellamus: conſiderandũ eſt ſz q̇ diximus in qõnibꝰ diſputatis in determinatione huius queſtionis: q̇ ſicut in tranſmutatione materie ad formã eo ipſo inuenitur reſiſtẽtia ad agens: quo ipſius materie inexiſtit aliqua diſpoſitio oppoſita ⁊ repugnans diſpoſitioni inducende per virtutem agentis: ſic neceſſario oportet q̇ in trãſmutatione mobilis ad locum eo ipſo ad virtutem motiuam reſiſtentia inueniatur: quo ipſi mobili inexiſtit aliqua diſpõ oppoſita ⁊ repugnãs diſpõni inducẽde per localẽ eius tranſmutationez. Non autẽ ita eſt q̇ diſpoſitio que directe acquiritur per localẽ motũ in ipſo mobili eſt vbi: vnde pro tanto motus localis dicit̃ motus in vbi. Illa etiã diſpõ que abijcit̃ eſt vbi oppoſitum

ſtrū ꝛ repugnās vbi inducēdo: cuius oppōnis rō eſt: q2 illa dicuntur neceſſario ſibi inuicem oppoſita ꝛ repugnantia: que non poſſunt ſimul: ſed viciſſim tantum eſſe in eodē. Illa vero vbi q̄ proueniūt ex diuerſis partibus ſpacij poſſunt quidem viciſſim nunquā tamen ſimul eſſe in eodem mobili. Non enim eſt poſſibile vnū ꝛ idem mobile ſimul habere duo vbi: ſicut non eſt poſſibile vnum ꝛ idem locatum ſimul eſſe in duobus partibus ſpacij vel in duobus locis. Op3 igit̄ ꝙ talia vbi q̄ ex diuerſis partibus ſpacij proueniunt ſint ſibi inuicē oppoſita ꝛ repugnantia: ꝛ per conſequens neceſſarium eſt ꝙ tranſmutatione mobilis ad locum eo ipſo inueniatur reſiſtentia ad virtutem motiuam: quo ipſum mobile itelligitur eſſe in alia parte ſpacij: q̄ in illa ad quā debet procedere per potentiam motiuam. Nunc autē ita eſt ꝙ trāſmutatione materie ad formam: vt iſti etiam pro ſe aſſumpſerant: requiritur de neceſſitate tempus: propter reſiſtentiā prouenientem ex diſpoſitione inexiſtente materie: ꝛ tanto requiritur maius tempus quanto fuerit maior diſtantia huius diſpoſitionis ad diſpoſitionem inducendam cui repugnat. Conſimiliter ergo dicere oportet ꝙ in trāſmutatione mobilis ad locū: requiritur de neceſſitate tempus propter reſiſtentiam prouenientem ex vbi inexiſtente ipſi mobili oppoſito vbi inducendo per localē tranſmutationem ꝛ tanto maius quanto fuerit maior diſtantia locorum aliis exiſtentibus equalibus. Quod autem hec diſtantia ſit maior aut minor non prouenit niſi ex quantitate ſpacij neceſſarium itaq̄ habēt confiteri ſcd̄m veritatē eo que ipſi pro ſe aſſumunt: ꝙ quantitas ſpacij faciat ad h̄: vt tempus maius vel minus in motu locali requiratur. Quod autem ipſi dicunt motum localem minus ponere de tranſmutatione mobilis non eſt pro eis: hoc enim ideo contingit: quia non acquiritur per ipſum forma tante realitatis: ſicut acquiritur per ipſos alios motus ſed hoc non ſequitur ꝙ ipſe poſſit ſubito fieri niſi in ipſo mobili: vt ſit vbi repugnās ad vbi inducendū: quēadmodū etiā tranſmutatio mā̄e ad formam non habz ꝙ fiat ſubito niſi in materia non ſit diſpoſitio ꝛ forma contraria ad formam inducendam ſicut ipſi dicunt.

Ad argumentum ergo dicendū ē ꝙ in ſpacio vacuo non eſſet ad virtutem motiuam reſiſtentia proueniens ex repugnantia vbi abiciendi ad vbi acquirendū ſicut diffuſe declarauimus.

¶ Qō tertia.

Tertio ad maiorem dictorum declarationē dubitaret forte aliquis vtrū in vacuo eſſet motus in inſtanti ſuppoſito ꝙ ibi eſſ3 deſcenſus vel aſcēſus grauium ꝛ leuiū: videtur enī3 ꝙ ſic: q2 phyloſophus ita videt̄ concludere in lectione iſta.

Ad iſtam qōnem dicunt aliqui ꝙ ponere motum illum non eſſe in inſtanti eſt contra mentē phyloſophi ꝛ eſt negare propoſitiones per ſe notas: contra mentem phyloſophi: quia ipſe aperte vult in lectione iſta ꝙ proportionem q̄ habent adinuicem media reſiſtentia habent etiam adinuicem velocitates motuum: ꝛ in fine omnium concludit ꝙ antiqui contrario modo dicere nō debebant: neq3 ꝙ ſi motus non eſt vacuū non eſt: quia in vacuo non poteſt eſſe motus.

Oſtendunt etiam vlterius iſti ꝙ illa poſitio negat ꝓpōnes ꝑ ſe notas: q2 ꝑ ſe notū eſt ꝙ ſi tāta virt⁹ mouet idē mobile per tantū ſpaciū in tanto tēpore: dupla virtus mouebit illud mobile per tantumdem ſpacium in medietate temporis. Cum ergo maioritas virtutis ſolum ſcindat medium. Non autem magis faciat propinq̄re terminos: ſecundum ꝙ huius: patet ꝙ ſi medij plenitudo tollatur: neceſſario tempus tolletur a motu: ꝛ ponere cōtrariū eſt negare aſſumptā propoſitionē que per ſe nota eſt.

Dicendum eſt itaque ſecundum eos cū cōmentatore ꝙ tēpus in motu requirit̄: vel propter reſiſtēriā mobilis: vel ꝓpter īpedimētū medij: vel propter vtrūq̄. Primo quidem modo contingit quando mobile eſt diſtinctū a motore: ꝛ eſt in loco alio q̄ motor velit vel q̄ motor appetat. Nam ex hoc ſtatim intelligitur eſſe quedam reſiſtentia ad potentiam motiuam propter quā tempus requiritur in motu: ſed talis reſiſtentia non inuenitur in motu grauiū ꝛ leuium: quia in eis ratio mouendi non eſt niſi forma: qua remota remanet materia: ex qua mobile nō habet ꝙ reſiſtat: nec valet ſi dicatur ꝙ remanet materia cū quantitate: que tenet ſe ex parte materie: quia propter quantitatē non requiritur tempus in motu niſi cum committetur contraria diſpoſitio.

Sed hec omnia friuola apparent: ꝛ primo ipſa poſitio eſt contradicens intellectui. ¶ Ad cuius intelligētiā h̄ ꝑacipiendū eſt ꝙ ꝛ ipſi etiā ꝯcedunt ꝙ graue ꝛ leue ſicut vniuerſaliter omne corpus tranſire non poteſt de loco ad locū: niſi tranſeat per mediū: h̄ aūt intellectus quilibet concedit. Secundo aūt accipiendū eſt ꝙ oē corpus replet ꝛ occupat ſimul totū illud ſpaciū in quo eſt in vno ꝛ eodē tēporis inſtanti: vel in quo in aliquo toto tēpore quieſcit: ꝙ etiā concedit omnis intellectus. Tertio aūt accipiendū eſt ꝙ nullū corpus poteſt ſimul ſimultate tēporis eſſe in duobus partibus ſpacij ſibi equalibus: aut etiā occupare ſimul vnū ſpaciū niſi equale ſibi: quia oportet ſemper quantitas ſpacij ꝙ equetur quantitati corporis occupantis ſpaciū. Hec enim omnia ſunt per ſe nota intellectui: his itaq̄ preſuppoſitis ponamus ſicut ipſi ponunt: ꝙ graue deſcendens a ſuprema parte ſpacij ad partem infimam per partes medias: quaꝫ quelibet intellectui poteſt equalis ei eſſe in vno tēporis inſtanti: ſiat in omnibus partibus ſpacij intermedijs ꝛ in parte infima. Non enī3 de extrēa parte poteſt fieri in alia extrema: niſi fiat in partibus medijs: ſicut patet ex prima propoſitione: ſed ſi h̄ ita ſe h3: neceſſariū erit concedere ſtante ſecūda propoſitione: ꝙ corpus graue ſit deſcendens ſimul ſimultate tēporis in multis partib⁹ ſpacij ſibi eq̄libus: ꝛ ꝙ ſpaciū ſimul tēpore ab ipſo occupatum multo maius ipſo ſit ꝙ totum eſt contra propoſitionem tertio aſſumptam: que etiā eſt per ſe nota: patet itaq̄ ꝙ ſaluata opiniōe iſtorum neceſſe eſt aut contradictoria ſimpliciter concedere aut propoſitionem aliquā per ſe notā tollere: ꝙ etiam fieri non poteſt ſine implicatione contradictionis: fuga autem ipſorum omnino nulla eſt: ꝙ ſi graue deſcēderet in vacuo: deſcēderet nō in inſtāti: ſed in tēpore.

Neque putandū eſt hec eſſe contra mentē Ariſtotelis: cum non credamus ipſum fuiſſe ita parui intellectus ꝙ non bene viderit abſurditatem dicte opinionis. Unde conſiderandum eſt ſecundū ꝙ diximus in determinatiōe hui⁹ qōnis: ꝙ mediū magis reſiſtēs

aut habet reſiſtentiam tranſcendentem reſiſtentiā mobilis ad potentiaꝫ motiuaꝫ: aut talem reſiſtentiam nō habet. Quod ſi eam habeat: tunc habebit retardare naturalem velocitatem mobilis: ita ꝙ a mobili per potentiam motiuaꝫ ipſum tardius ſcinderet ꝙ̄ medium minꝰ reſiſtens: ⁊ erit tunc per conſequens proportio velocitatis motuum. Si autem medium talem reſiſtentiam non haberet ⁊ eque tranſcendat reſiſtentiā ipſiꝰ mobilis: tunc ſicut nihil addit ſupra reſiſtētiā: ſic etiam neceſſarium eſt: ꝙ ex ipſo in nullo creſcat tempus ꝙ in motu propter reſiſtentiā mobilis exigit̄: ⁊ per conſequens in medio pleno: ⁊ ī vacuo manēte reſiſtētia mobilis: ipſum mobile in equali tempore mouebitur: h̄ autēꝫ philoſophus nō habet pro inconueniente: niſi dato ꝙ tota reſiſtentia in motu ſit ſumenda ex plenitudine medij: ſicut antiqui ponebant. Eſt enim conſuetudo Ariſto. ex datis contra aduerſariuꝫ procedere. Secundum hanc etiam opinionē antiquorū: patet ꝙ ipſi contrariū ponere debebant eius ꝙ ponebant: q2 ſi tota ſecundū eos reſiſtentia prouenit ex plenitudine medij: poſita vacuitate nulla erit reſiſtentia: ⁊ per ꝯñs nullus erit motus.

Ulterius autem propoſitio maior quā iſti aſſumūt vꝫ ꝙ ſi tanta virtus mouet tantum mobile in tanto tempore: dupla virtus mouebit idem mobile per tantūdem ſpaciuꝫ in medietate temporis: per ſe nota eſt: ſꝫ minor propoſitio qua dicitur ꝙ ideo cōtingit: quia maior virtus citius ſcindit medium: non ſoluꝫ non eſt per ſe nota: ſed etiam apparet eſſe falſa. Uidemus enim in virtutibus celeſtibus ꝙ maior virtus mouet non ſolū tantūdem: ſed ⁊ maius mobile etiam per maius ſpacium in equali tempore: quemadmodum motor vltime ſpere mouet ipſam per totum ſuum ſpacium in tēpore vnius diei ⁊ vnius noctis: cum tñ ſpere inferiores occupent minus ſpacium: ⁊ ipſuꝫ non circueant in minori tempore. Conſtat autem ꝙ h̄ non contingit: quia motor proprius prime ſpere citius ſcindit medium. Nam ibi non eſt ſciſſio medij. Cōtingit ergo h̄ ſolum: quia citius conſumit diſtantiam equalem e ceteris motorum: vnde patet euidenter ꝙ negare iſtorum poſitionem: non eſt negare propoſitiones per ſe notas: ſed eſt negare propoſitiones manifeſte falſas: id aūt ꝙ ipſi vlterius aſſumūt a commentatore ſoluunt ipſi met. Nam abſtracta grauitate aut leuitate non manet nuda materia: ſed corpus quantū ⁊ communicatum ipſi diſpoſitio contraria: quia vbi oppoſituꝫ ad vbi adquirendum. Denus enim ꝙ ex grauitate appetatur vbi ꝙ prouenit ex infima parte ſpacij: ⁊ corpus quantum ſubiectuꝫ grauitati intelligatur habere vbi proueniēs ex materia in pte ſpacij ſuprema. Ex h̄ enim ſtatiꝫ intelligetur contrarietas ⁊ reſiſtentia ad intentionem vel ad appetitum grauitatis: vnde patet ꝙ in iſtis etiam attendi poteſt reſiſtentia ex mobili in vbi conſiderato habente repugnātiam ad vbi ad ꝙ inclinat potentia motiua. Quod vero dicitur in iſto non eſſe diſtinctum mobile a mouente ſpecialē difficultatem patitur: ⁊ declarabitur domino concedente in ſequentibus.

¶ Qō quarta.

Quoniam autez iſti ad ſui erroris fulcimentum faciunt de hoc tractatum vnum ſpecialeꝫ: mouentes prius quaſdam queſtiones de illuminatione aeris: ⁊ ex eis poſtea ſuum errorem confirmātes: vt perfecte error ipſoruꝫ confutetur: volumus per ipſorū queſtiones ſingulas diſcurrere oſtendendo quid probabilitatis habeat opinio eorum: ⁊ idcirco in lectione iſta queratur quarto loco: verū in illuminatione aeris ſint plura mutata eſſe: videtur enim ꝙ non: quia in vnico inſtanti eſt tantum vnicum mutatum eſſe. Cum ergo tota illuminatio aeris fiat in vnico inſtanti: videtur ꝙ ipſa tota non ponat niſi vnū mutatū eſſe tantū.

Ad iſtam queſtionem volumus reſpondere aliter ꝙ̄ reſpondeant iſti: vt oſtendamus ꝙ ea concedendo que pro ſe aſſumunt non concludūt propoſitum ſuum: ſed noſtrum. Dicunt ergo iſti ꝙ in illuminatione aeris ſunt plurima mutata eſſe: ad cuiꝰ intelligentiam aſſumunt: ꝙ ſicut eſt in reali tranſmutatione: ſic ſe habet ſuo modo in tranſmutatione intentionali: videmus autem ꝙ ignis calefacit aerem: ⁊ calefaciendo immediate partem ſibi proximā: ⁊ mediāte illa calefacit remotam ei parteꝫ. Conſimili ergo modo: ſi lucidum aliquid illuminat: vtpote mediuꝫ: in quo lux eſt intentionaliter ſecunduꝫ eos: neceſſarium eſt ꝙ illuminet immediate partē ſibi proximam: ⁊ ꝙ mediante illa illuminet partem aliam remotam. Hoc autem eſſe non poſſet: vt etiaꝫ ipſi dicūt: niſi a luce generata in propinquiori parte generaret̄ lux in parte poſteriori. Sunt ergo in tali illuminatione aeris diuerſi generatores lucis ⁊ per conſequens diuerſa mutata eſſe.

Ad argumentum ergo in cōtrarium dicēdū eſt ꝙ diuerſa mutata eſſe que conſiſtunt vel in acquiſitione formaruꝫ repugnantium: vel in acquiſitione formē eiuſdem ſpeciei in eodem inſtanti: fieri non poſſunt in eadem materia vel in eadem parte materie: bene tamen fieri poſſunt in materijs vel in partibus materie diuerſis. Et diuerſa quideꝫ mutata eſſe: que ponuntur in illuminatione aeris: non fiunt in vna aeris parte ſed in pluribus. Habent enim diuerſificari ſecundum puncta medij: ita tamen ꝙ punctuꝫ non dicat aliquid indiuiſibile: ſed partem ita modicam: que ſi vlterius diuideret̄ non eſſet ſuſceptiua luminis.

¶ Qō quinta.

Sed tūc quinto cōſurgit dubitatio, vtrum ſi omnia mutata eſſe que ſūt in illuminatione aeris poſſint eſſe in vnico inſtanti: ſicut modo dictum eſt: videtur ꝙ non: quia ſicut motus menſuratur tempore: ita mutatum eſſe menſuratur nūc: ⁊ per conſequēs vbi ſunt plura eſſe ibi videntur eſſe plura nūc menſurantia.

Ad hoc dicunt quod ſicut ſe habet tempus ad motuꝫ: ita ſe habet inſtans ad mutatum eſſe: tempus autē non ſit aliud: ⁊ aliud: niſi propter alietatem primi ⁊ ſupremi motus: ⁊ non propter alietatem motuum inferiorum. Conſimiliter ergo nūc temporis fiet aliud: ⁊ aliud: propter diuerſa mutata eſſe ſumpta in ſupremo motu: ⁊ non propter diuerſa mutata eſſe ſūpta in mutationibus inferioribus. Cum ergo omnibꝰ mutatis eſſe que ſunt in illuminatione aeris reſpondeat vnum mutatum eſſe in celeſti motu: ⁊ non plura: alias enī oporteret dicere ꝙ illuminatio eēt motus: ⁊ ꝙ fieret in tēpore: ꝙ eſt contra phꝫ: neceſſariū hēmꝰ concedere ꝙ omnibus

omnibus mutatis eſſe que ſunt in illuminatione aeris correſpondeat vnum tantum nūc temporis ⁊ non plura. Ut autē ex hac ſimilitudine: quā iſti aſſumunt pro ſe viaz in multis habeamus contra eos: conſiderandū eſt ꝙ inter h illuminata eſſe: opꝫ neceſſaria ꝙ attendatur prius ⁊ poſterius prioritate vl ordine nāe ⁊ ſi non tēporis: oportet enim ſemper ꝙ generans precedat generatum: vel ordine tēporis: vel ordine nature: nūc vero eſt ꝙ pars aeris illuminata proxima lucido illuminanti ꝗ mediante fit lumen in parte aeris remota habet rōnem generantis lumen in remota parte: ſicut patet per verba iſtorum poſita in precedēti queſtione: neceſſariū eſt igitur ꝙ illuminatio illius prime partis precedat: vel ordine nāe: vel ordine tēporis illuminationem partis ſecunde vel remote: non oportet autem ꝙ precedat ipſam ordine temporis: videmus. n. ꝙ ſimul ⁊ in eodē inſtāti temporis poteſt poni generās aliquid: ⁊ aliqd ab ipſo generari: quemadmodū ſi aliquis intueat̄ ſpeculū in eodem inſtanti lapis in ſpeculo obiect⁹ generabit ſuam imaginem in ſpeculo: ⁊ ex hac eius imagine generabitur imaginis ſpecies ⁊ ſimilitudo i oculo aſpicientis ſpeculū: verū eſt autem ꝙ talis imago erit prius prioritate nature in ſpeculo ꝙ̄ ſpecies ab ipſa genita in oculo: propter id ꝙ generans neceſſario precedit genitum ordine temporis vel nature: vnde quia dicta imago non dicitur eſſe prior prioritate temporis ſpecie ab ipſa genita in oculo: neceſſariū eſt ꝙ ſit prior ipſa prioritate naturalis ordinis: conſimiliter ergo in propoſito pars aeris illuminata a ſole: ⁊ lumen generans in parte aeris remota quantūcūqꝫ ſit ſimul tēpore illuminata cum alijs partibus que recipiūt ipſa mediante lumen prius tamen ordine nature oportet ꝙ ipſa illuminata ſit ꝙ̄ alie: aliās enim non verum eſſet ꝙ ipſa acceptio luminis a ſole redderet lumen partib⁹ alijs remotis. Ulterius aūt hic conſiderandum eſt ꝙ ſicut ſpeculum nō eandem numero ſpeciem lapidis ꝙ̄ accipit a lapide ſibi obiecto reddit oculo aſpicientis: ſed aliam: ſic etiā pars aeris proxima corpori luminoſo non eandem luceꝫ numero ꝙ̄ accipit a lucido reddit partib⁹ remotis: ſed diuerſam: generans enim non poteſt idem numero eē cū a ſe genito: quia nihil generat ſeipſuꝫ. Unde ſi idē oīno ſecundum numeruꝫ eſſet lumen partis remote: ⁊ lumē partis proxime illuminanti: non eſſet verum dicere ꝙ lumen in parte remota generaret̄ ex lumine exiſtēte in parte lucido corpori propinqua. Si etiā eandem numero lucem ꝙ̄ accipit vna pars redderet alteri parti: nullo modo talis lux poſſet ſimul tempore eſſe in vtraqꝫ parte: ⁊ ratio eſt: qꝛ omnino vna numero forma: nullo modo eſſe poteſt ſimul in pluribus ſubiectis diſtantibus ſecundum ſitum, quia igitur partes aeris diuerſe ponunt diuerſa luminis ſubiecta diſtantia ſecundum ſitum: impoſſibile eſt eadeꝫ lux numero ſimul tempore ⁊ in eodem temporis inſtanti ſit ita in diuerſis partib⁹ poſito ergo ꝙ pars proxima illumināti lumie accepto, reddat non idem numero lumen: ſed idem ſpecie partibus remotis: erit quidem prius ordine nature lumē in ipſa ꝙ̄ in alijs: ſed non prius tempore: verum ſi idē numero lumen acceptum alijs partibus reddere deberet oporteret neceſſario h lumē eſſe prius in ipſa ꝙ̄ in alijs tam prioritate nature ꝙ̄ prioritate tēporis. ¶ His viſis vlterius conſiderandū eſt ꝙ pars ſuſceptiua luminis in ſe non dicit aliquid indiuiſibile: quia aer ſicut omne continuum diuiditur i diuiſibilia: quia ergo aer poteſt intelligi diuiſus in tales partes ſuſceptiuas luminis in ſe: neceſſarium eſt ꝙ omnes dicant quid continuum ⁊ diuiſibile: ⁊ non quid indiuiſibile ſecundum quantitatem: vnde ⁊ non ideo tales partes dicūtur pūcta: quia non ſunt ſecundum quantitatem diuiſibiles ſicut ſupra dictum fuit: ⁊ quia continua equalia in dimenſione non poſſunt eſſe numero īfinita: nec actu: nec potentia: in cōtinuo finita ſecundum quantitateꝫ: ex quo predicta puncta ſunt quedam continua: neceſſariū eſt ꝙ in toto aere: qui finitus eſt: ipſa nec actu: nec potētia ſunt infinita numero: ⁊ per cōſequēs omnia mutata eſſe: que ſunt in illuminatione aeris: ⁊ numerant̄ ſecūdū ꝙ ipſi dicūt: ſecūdū numerationeꝫ taliū punctoꝝ neceſſario ſūt numero finita tam actu ꝙ̄ potentia.

¶ Qō ſexta.

Sexto eſt dubitatio verum ſi graue deſcenderet in vacuo in ſuo deſcenſu eſſent plura mutata eſſe: videtur ꝙ nō: qꝛ immutatione facta in inſtāti: videtur eſſe tantū vnum mutatum eſſe: ille autem deſcenſus: vt videt̄: in inſtanti fieret: igit̄ nō contineret niſi tantū vnicū mutatū eſſe.

Ad iſtam qōnem dicūt aliqui ꝙ ſicut illuminatio aeris fit in inſtanti: ⁊ tamen in ipſa ſunt plurima mutata eſſe: propter plures partes aeris: ſic etiam deſcēſus grauis in vacuo: ſi fieret: eſſet in inſtanti: ⁊ tamē propter diuerſas partes ſpacij i ipſo ccēnt diuerſa ⁊ plurima mutata eſſe: ⁊ quemadmodū inter plurima mutata eſſe: que ſunt in illuminatione aeris non cadit medium aliquod moueri: propter h qḋ non eſt dare in materia contrariā diſpoſitionem: ſic etiā inter plurima mutata eſſe ſumpta in deſcenſu grauis in vacuo non caderet medium aliquod moueri propter h qḋ tale ſpaciuꝫ non haberet. Unde reſiſteret in deſcenſu grauis. Ex h autem vlterius concludunt: ꝙ ſicut illuminatio aeris non eſt motus: ſic etiam nec talis deſcēſus in vacuo motus eſſe poſſet.

Sed hec omnia ſunt friuola: impoſſibile eſt eniꝫ plura mutata eſſe ſecundum locum attendere ſimul in vno ⁊ eodem mobili per ſe: quemadmoduꝫ impoſſibile eſt plura mutata eſſe ſecundum formam eiuſdem ſpeciei inſimul attendere circa eandeꝫ numero materiam: impoſſibile eſt enim ꝙ in vna parte aeris: que eſt ſubiectum dealbationis attēdātur inſimul plura dealbata eſſe aut ꝙ in vna parte aeris que eſt ſubiectum illuminationis attendantur inſimul plura illuminata eſſe: ſicut autem pars aeris eſt ſubiectum illuminationis: ſic etiam deſcenſus grauis habet pro ſubiecto non ſpacium ſed corpus graue ꝙ in ſpacio deſcendit: quia ſubiectuꝫ mutationis eſt illud ꝙ mutatur ⁊ mouetur: deſcenſus autem grauis non ponit motuꝫ in mutationem ſpacij ſed ponit mutationem deſcendentis corporis. Si ergo bona eſt ſimilitudo de illuminatione quā adducunt: cogantur de neceſſitate dicere ꝙ ſicut ꝑ primā illuminationem in vna parte aeris in vno inſtanti non ponuntur plura illuminata eſſe: ſed vnum tantum: ſic etiam in corpore vno deſcendēte in vacuo: deſcenſu nullo modo diuiſo in vno inſtanti: nullo modo eſſe poſſunt plura mutata eſſe localia: ſed tantum vnum. Eo igitur ipſo quo deſcenſum ſupradictum iſti ponunt in inſtanti fieri: ⁊ corpus graue deſcendens ponunt tantum eſſe vnū ponere deberent: ſi intelligunt que dicunt: ꝙ in dicto deſcenſu ſit tantum vnicum mutatū eē ⁊ nō multa.

Melius igitur dicendum eſt ꝙ in tali deſcēſu ſi fieret

in vacuo eſſet plura mutata eſſe immo infinita in potē tia: ſicut in quolibet príuuo ſunt puncta infinita. Sed ḣ poſtea videbitur. ¶ Ea autem que ipſi dicūt ad decla randum ⁊ cōfirmandum ſuam fantaſiam omnino ni hil valent. Nam ſi in illuminatione aeris contingeret q pars vna illuminata eandem numero lucem q̄ acci pit in ſe tranſmitteret in partem aliam: nullo modo: vt dictum eſt in precedēti qōne: illuminatio vtriuſq; par tis fieri poſſet ſimul tēpore. Quia ergo idem numero graue eſt q poſitum eſt in parte vna ſpacij ex ipſa par te per ſuū deſcēſum tranſmittit in aliam: ſimplr̄ cōclu dendum eſt q tale corpus in illis diuerſis partib⁹ nul lo modo fiat ſimul tempore: ⁊ q dictus deſcenſus nō fi at ſubito etiam in inſtanti. ¶ Ulterius etiam plures partes aeris: vt predictum eſt; ponunt eo modo, quo ſunt plures plura ſubiecta illuminationis plures vero partes ſpacij non ponunt ſubiecta plurima deſcenſus quia ſubiectū eius non eſt ſpaciuz: ſed corpus q in ſpa cio deſcendit. Debet ergo ſimilitudo ſi recte intelliga tur concludere q ſicut propter plures partes aeris ſūt in illuminatione plurima mutata eſſe: ⁊ plures genera tiones lucis: ſic etiam non propter diuerſas partes ſpa tij: ſed propter diuerſa corpora deſcendētia: ſunt pluri ma mutata eſſe: ⁊ plures ſimul mutationes loci. Eſt. n. vt dictum eſt corpus q deſcendit ſubiectū deſcenſus ⁊ non ſpacium: ſicut ⁊ pars aeris ſubiectum eſt illumi nationis. Conſimili etiam modo ex eo q intra plura illuminata eſſe non eiuſdez partis: ſed partium diuer ſarum aeris illuminari: non cadit medium aliquod moueri: concludere debent ſi intelligerēt que dicunt q inter plura mutata eē localia non eiuſdem deſcendētis corporis: ſed corpoꝝ diuerſoꝝ deſcēdentium: non eſt ne ceſſe q cadat aliquod moueri: q2 ſicut diuerſoꝝ corpoꝝ motꝰ fieri poſſunt ſimul tēpore: ſic etiā ſimul tēpore: ⁊ in eodem inſtanti terminari poſſunt. ¶ Ultima etiam concluſio ipſorum optime valeret ſi concluderet q ſicut ex illuminatis eſſe diuerſarum partium aeris non con ſurgit motus aliquis: ſic nec etiam diuerſa mutata eſſe localia plurium mobilium ponunt motum vnum: pa tet igitur qūo iſti deficiant in omnibus que dicunt.

¶ Qō ſeptima.

Septimo autē querunt hi vtrum plurima mutata eſſe q̄ ponuntur in deſcenſu grauis in vacuo menſurentur vnico inſtanti.

Ad quam qōnem ipſi dicunt q ſi deſcēſus grauis in vacuo reduceretur in motum celi: illa mutata eſſe re ducerentur in mutatum eſſe celeſte: ſequeretur q ip ſa omnia menſurarentur vnico inſtanti: ⁊ non plurib⁹ ſicut quia pluribus mutatis eſſe que ſunt in illumina tione aeris. Reſpondet ſolū vnicū mutatum eē in celo ipſa oīa menſurantur vnico inſtanti. Sed q2 vacuum non poteſt habere ordinez ad celum: ⁊ in eius deſcenſu ſunt plurima mutata eſſe: neceſſario eſt q menſuretur pluribus inſtantibus.

Sed iſta ſi diligenter conſiderentur omnia ſi cut precedētia friuola apparēt. Im poſſibile eſt enim omnino q vnum corpus numero cō menſuret ſe in vnico inſtanti in partibus pluribus ip ſius ſpacij. Hoc enī non eſt intelligibile: nec deus poſſz iſtud facere: ſicut alibi habet declarari. Cū igitur corp⁹ in ſpacio vacuo deſcendens tranſeat vt ipſi concedunt per omnes partes eius intermedias: nec per ipſas trā ſire poſſit niſi ſe applicando ⁊ commenſurando eis: im poſſibile eſt omnino q hunc deſcenſum totū faciat vnī co inſtanti. Ea vero que ipſi adducūt ad declarationez ſuam dicentes q illa mutata eſſe ſunt in pluribus in ſtantibus: quibus tamen omnibus reſpōdet vnum in ſtans temporis menſurantis motum celi: quemadmodū pluribus mutatis eſſe que ſunt in illuminatione ae ris correſpōdet tantum vnum inſtans: omnino nihil va lent eis. Dictum eſt enim ſupra q ſi per plurima mu tata eſſe: que ſunt in illuminatione aeris: vnica lux numero tranſmitteretur ab vna parte aeris in aliam: ⁊ ab iſta diffunderetur ipſamet lux etiam in partem aeris ſequentez: impoſſibile eſſet q iſtis pluribus mu tatis eſſe reſponderet vnū inſtās temporis menſuran tis motum celi. Quia igitur per plurima mutata eſſe ſumpta in deſcenſu corporis grauis in vacuo: vnum ⁊ idem corpus numero tranſmittitur ex vna parte ſpa cij in aliam: ⁊ ex illa in alteram: īpoſſibile eſt omnino q eis non reſpondeat plurima inſtantia temporis mē ſurātis motū celi. Unde patet euidenter q omnia que iſti adducūt pro ſe ſane intellecta contra eos ſunt.

¶ Qō octaua.

Octauo autem quereret aliquis: ſi cut querunt, hi vtrum il la plura mutata eſſe que ponuntur in de ſcenſu grauis in vacuo habeant adinuicez continuitatem.

Ad iſtam qōnem dicunt iſti q in ter mutata eſſe deſcenſus predicti non cadit continuitas: quia nunq̄ continuitas cadit intra aliqua mutata eſſe: niſi inter ipſa cadat motus. Quia ergo deſcēſus grauis in vacuo non poſſet eſſe motus: q intra mutata eſſe in eo accepta nulla eſſet continuitas: ⁊ ſilr̄ etiam inſtantia corre ſpondentia eis: non habent adinuicem continuitatez. ¶ Sed iſta nullo modo poſſunt ſtare. Nam mutata eſ ſe que in deſcenſu illo ponerentur aut in ipſo actu eēnt aut in potentia. Si in potentia neceſſario ille deſcēſus haberet cōtinuitatem: cuius ratio eſt quia omne illud q continet in ſe multa in potentia: eſt inquantuz hui⁹ actu indiuiſum: potentia vero diuiſibile. Quia igitur eſſe tale eſt continuum: patet q deſcenſus ille continēs in potentia plurima mutata eſſe foret neceſſario conti nuus: ⁊ menſura eius etiam eſſet non tempus compoſi tum ex inſtantibus: ſed tempus continuum. Si autez dicatur q illa mutata eſſe in ḣ deſcenſu eſſent actu: tūc cum cuilibet mutato eſſe actu correſpondeat ſignum actu in ſpacio ſignatum: oportebit de neceſſitate con fiteri q graue per ſpacium deſcendens: tot ſigna ſignet actualiter in ipſo: quot in ſuo deſcenſu actu ſunt muta ta eſſe: immo vt melius dicamus quot in ipſo ſpacio ſignari poſſunt: propter id q non eſt dare: quare magis punctuz ſignet in vna parte ſpacij q̄ in alia: cum quā libet totam attingat: ⁊ ita attingat vnam ſicut aliam. Poſſunt autez in ſpacio ſignari infinita puncta: cum ipſum ſit continuum ⁊ diuiſibile in infinitum: igitur graue deſcendens in hoc ſpacio actu in ipſo ſignabit numerabit ⁊ diſtinguet infinita ſigna: q eſt impoſſibi le: igitur impoſſibile eſt q graue in ſpacio deſcendens ſignet puncta omnia que ſunt in ipſo niſi in potētia. Et quia puncto ſignato in potentia reſpōdet mutatuz eſſe in potentia: patet euidenter q dictus deſcenſus conti nebit in potentia mutata eſſe infinita: ⁊ erit per conſe quens neceſſario continuus: ḣ autem totum q dictum eſt: patet ex diuerſitate iſtorum ad mutata eſſe: que ſunt in illuminatione aeris: nam mutatum eſſe q eſt in il luminatione ſumitur ſecundum punctuz q eſt quid in indiuiſibile in aere. Et quia ḣ puncta ſunt in aere: tam

aeris

actu ꝙ potentia finita idcirco mutata eſſe omnia que attendunt̃ in aeris illuminatione ſunt finita: vt ſupra dictum fuit. Sed mutatũ eſſe in deſcenſu vel aſcenſu corporis ſicut vniuerſaliter in qualibet tranſmutatione loci attenditur non ſecundũ aliquid diuiſibile ipſi⁹ ſpacij: ſed ſecundũ aliquid penitus indiuiſibile: ſicut patet ex demonſtrationibus phyloſophi in ſexto phyſicorum. Et quia indiuiſibilia in quantocũq; ſpatio infinita ſunt: neceſſarium eſt ꝙ deſcenſus quilibet in ipſo factus contineat mutata eſſe infinita: ꝙ facere non poteſt actu: ſed ſolum in potentia: ⁊ per conſequens oporteret ipſũ eſſe neceſſario continuum: vnde omnino nihil eſt dicere ꝙ talis deſcenſus non eſſet motus: immo oporteret ipſum eſſe infallibiliter ⁊ de neceſſitate motum.

¶ Qõ nona.

Nõ poſſet aliquis querere vtrũ illa plura inſtantia que correſpondent pluribus mutatis eſſe que ſunt in deſcenſu grauis in vacuo differant ſecundum rem aut ſecundum rationem tantum.

Ad hanc qõnem iſti reſpondẽt ꝙ inſtans ſecundũ rem fundatur in ipſo mobili: ⁊ plura mutata eſſe non diuerſificant ipſa nunc niſi prout diuerſificant ipſum mobile. Mobile autem ex eo ꝙ ſibi competit aliud ⁊ aliud mutatum eſſe: fit aliud ſecundũ rationem ⁊ nõ ſecundum rem: igitur ⁊ inſtantia omnia que attenduntur in deſcenſu vnius grauis in vacuo erunt vnum ⁊ idem ſecundũ rem: differẽtia ſecundũ rationẽ tantũ: quemadmodum ⁊ ipſi mobili prout eſt in alio ⁊ alio ſigno ſpatij: ⁊ ſic ſub alio ⁊ alio mutato eſſe: competit ꝙ ſit ſecũdũ rationẽ aliud ⁊ aliud a ſeipſo.

Sed conſiderandum eſt ꝙ ex iſtis verbis iſtorũ poſſumus arguere ſufficienter contra eos. Oſtendit enim phyloſophus in tractatu de tempore ꝙ nũc temporis idẽ quodammodo eſt in toto tempore: ⁊ quodãmodo diuerſũ: quemadmodũ ipſum mobile idẽ eſt aliquo modo in omni ſigno ſpatij: ⁊ modo aliquo diuerſum eſt. Et quidẽ ad h ꝙ nunc temporis ſit aliud ⁊ aliud alterare ſibi debita: non exigitur niſi ꝙ vnũ ⁊ idẽ mobile ſit ſub alio mutato eſſe ſecundũ aliud ⁊ aliud ſignũ eiuſdẽ magnitudinis. Quia ergo talis alteratio: vt ipſi dicũt: inuenitur in deſcenſu grauis in vacuo: cõcedũtur de neceſſitate dicere: ꝙ ſi talis deſcẽſus reduceret̃ in celeſtẽ motũ: ibi correſponderent pluriſima nunc tẽporis menſurantis motũ celi ⁊ non vnum cuius tamen contrariũ ipſi aſtruere conantur: vt ſupra dictum fuit.

¶ Qõ decima.

Vltimo autem poſſet aliqs querere vtrũ intra illa plura inſtantia correſpõdentia mutatis eſſe que attenduntur in deſcẽſu grauis ĩ vacuo cadat aliqua ſucceſſio.

Ad hanc qõnem iſti dicunt ꝙ hic videtur eſſe quaſi laberintus: quia quicquid dicatur videtur eſſe incõueniens. Si enim ponatur ꝙ nõ ſit ibi aliqua ſucceſſio videtur h eſſe inconueniens: quia ſequit̃ ꝙ vnũ numero corpus ſit ſimul in partibus ſpatij diuerſis. Si autem dicatur ꝙ ibi ſit ſucceſſio: videt̃ h ẽt eſſe inconueniens: quia cũ illa etiã inſtantia non ponãt pluſꝙ vnũ inſtãs temporis: ſi inter ea eſt ſucceſſio poterit ſucceſſio eſſe in vnico temporis inſtanti: vt ergo iſta inconuenientia vitentur: dicendum eſt ſecundum eos ꝙ idem corpus numero non eſt ſimul in partibus ſpatij diuerſis. Nec obſtat: vt dicũt: ꝙ illa plurima inſtantia non ponũt pluſ ꝙ vnum inſtans: ꝙ dupliciter oſtendũt. Primo quidem quia ſucceſſio non eſt attendenda ſecundũ menſurã coexiſtentem: ſed ſecundũ menſuram propriam: quia aliter non eſſet in tempore ſucceſſio. Non enim eſt magis ſimpliciter nunc temporis ꝙ nunc eternitatis ꝙ coexiſtit toti tempori: ⁊ tamen in nũc eternitatis non eſt ſucceſſio: ergo nec in iſtis nũc que omnia ſunt quaſi ipſum vnũ eſt. Secũdo aũt oſtendũt idẽ ex eo ꝙ inſtantia ad tempus eſt aliqua ſucceſſio: nec tamen plus poteſt tempus cum inſtanti ꝙ tempus ſimpliciter. Conſimiliter ergo ⁊ ſi inter h plurima inſtãtia ſit aliqua ſucceſſio: non tamen neceſſariũ eſt ꝙ plus ponant ꝙ vnũ nũc temporis menſurantis motũ celi.

Sed quod hec omnia ſint friuola: ⁊ ꝙ iſti de neceſſitate per ipſa ſua verba capiant̃ de facili oſtendit̃. Nam prius ⁊ poſterius quantũ ſpectat ad materiam preſentem attẽdi nõ poteſt niſi vel ſecundũ ordinem temporis: vel ſecundũ ordinẽ nature. Et illa quidem inter que non cadit prius ⁊ poſterius ſecundũ tẽpus: de neceſſitate ſunt ſimul tẽporaliter vnum ſit pri⁹ alio nõ tamẽ aliquo modo alio ꝙ ordine nature. Sicut enim ſupra dictũ fuit in exemplo adducto de illuminatione aeris. Quia enim non prius tempore illuminat̃ vna pars ꝙ altera: dicimus ꝙ illa omnia illuminata eſſe ſunt ſimul tempore: nec vllo modo eſt vnum prius alio niſi ſolũ ordine nature: ſi ergo inſtantia ⁊ mutata eſſe que attendunt̃ in deſcenſu ſupra dicto habent ad inuicem ſucceſſionem: propter quã dici poteſt vnũ prius altero: aut prioritas inter ipſa cadit ſecundum ordinem temporis: aut ſecundũ ordinẽ nature. Quod ſi ſecundũ ordinem temporis: nullo modo poterũt eis correſpõdere tantũ vnũ nũc temporis: quia que ponũtur in vnico temporis inſtanti non habent adinuicem prioritatẽ que ſecũdum ordinẽ temporis attendit̃. Unde ſi inter illa inſtantia cadit prioritas ſecũdũ tempus: nullo modo verum erit dicere ꝙ ipſa omnia ponantur in vno temporis inſtãti: ꝙ tamen ipſi pertinaciter affirmant. Si autem dicatur ꝙ inter ipſa non cadit prioritas niſi ſecundũ ordinẽ nature: ſicut etiam nec in mutata eſſe que ſunt in illuminatione aeris: oportebit de neceſſitate dicere ꝙ ſicut hic etiam ⁊ ipſa ſint ſimul tẽpore omnino: ⁊ per conſequens omnino ſimul tempore idẽ corpus eſſet in partibus ſingulis ipſius ſpatij. ¶ Nec valet eis aliquid: ſi dicant ꝙ in illis partib⁹ diuerſis eſt corpus ſecundũ inſtantia diuerſa ſibi ſuccedentia: quia ex quo intra iſta inſtantia diuerſa ſibi ſuccedentia non eſt talis ſucceſſio: ꝙ ipſa omnia non ponantur ſimul tẽpore: neceſſario oportet ꝙ corpus ſimul tempore ſit in omnibus illis locis ⁊ partibus diuerſis. Eſt enim h argumentum omnino neceſſariũ. Corpus eſt in diuerſis locis ſecundũ h inſtantia diuerſa: ſed hec omnia inſtantia ſunt ſimul tempore. Patet igitur: quomodo ineuitabiliter iſti per ipſa ſua verba capiuntur: propter ꝙ optime dixerũt ꝙ hic eſt eis quaſi laberint⁹. ¶ Que autẽ ipſi poſtea aſſumunt ad declarationem ſuã eis omnino nihil valent. Quod enĩ nũc eternitatis coexiſtit toti tempori ⁊ cunctis partibus eius ſibi ſuccedentibus non habet ex indiuiſibilitate: ſed ex permanẽtia ⁊ fixione ſua. Quis enim tale nunc ſtat ſemper fixum ⁊ permanens coexiſtere poteſt toti tempori: ⁊ non fluenti in tota fluxione ſua. Sed nunc temporis nullo modo ſtat: ſed fluit continue ita ꝙ bis idẽ accipi non poteſt: ſicut vult

Ariſtoteles in tractatu de tempore:⁊ idcirco nullo mo-do poteſt vnū ⁊ idē manēs coexiſtere duobus ſibi mu-tuo ſuccedētibus. Unde ⁊ videmus ꝙ quantūcūq; an-gelus ſupra tempus ſit nō tñ due cogitationes eius ſibi ſuccedētes eſſe poſſunt in vno ⁊ eodē temporis inſtāti. Patet euidēter ꝙ aut inter inſtātia deſcenſus in vacuo nō cadit aliqua ſucceſſio: aut impoſſibile eſt ꝙ eis oībꝰ vnū ⁊ idem nūc temporis reſpōdeat ⁊ coexiſtat. ¶ Ulterius aūt licet ex ſucceſſione inſtātis ad tempus nō po-naſ maius aliquid ipſo tempore:q2 inſtans non eſt tē-pus:ex ſucceſſione tñ duorum inſtātiū in tempore: de-ne intelligatur temporis poſitio. Eſt enim impoſſibile ꝙ duo inſtantia temporis ſibi ſuccedant ſine tēpore in-ter medio:⁊ multo magis impoſſibile eſt ꝙ duo inſtan-tia tēporis ſibi ſuccedāt:⁊ cum tota ſucceſſione ſua ſint in vno ⁊ eodē tēporis inſtāti. Patet igiť ꝙ puerilia ſint oīa que iſti dicūt in poſitione ſua. ¶ Sed forte vellet ali-quis iſtos excuſare per ea que ipſi vltimo adiungunt quādo dicunt ꝙ impoſſibile eſt tempus componi ex in-ſtantibus:⁊ motum componi ex mutatis:⁊ per con-ſequens impoſſibile eſt ꝙ ſit motus grauiū vel leuium in vacuo. Sed per h̄ verba nullam poſſunt habere excu-ſationem. Eſt.n.omnino falſum ꝙ tempus componere-tur ex inſtātibus:⁊ motus ex mutatis:ſi graue deſcen-deret in vacuo:cuius declarationem non oportet ſume-re:q2 ſatis poteſt haberi ex predictis. Non debet autē aliquis in propoſito me de prolixitate reprehendere:q2 iſtoꝝ pertinacia cogit ſepius ad ꝓlixitatē ꝑtrahēdam.

¶ Textus.

¶ Et per ſe autem cōſiderātibus videbitur vtiq; dictū vacuum:ſicut vere vacuū ⁊c.

¶ Lectio.xq. ¶ Qō primo.

Hec poſt

predicta bonū eſt inquirere verū vacuum poſſit eſſe in natura:⁊ vt plenius habeatur intellectus eius:queratur primo vtrū iſta generātia particularia que ſunt in ſpera actiuorum ⁊ paſſiuorum poſſint per ſuam actionē vacuū aliquod facere i vniuerſo. Uidetur.n.ꝙ ſic: ponamus.n. ꝙ accipiaſ aliquod corpus ferreū rotūdū habēs infra ſuū ambitum cōcauitatem plenā aere:nō tñ habens aliquod foramen per ꝙ:vel aer exeat:vel aliquid aliud poſſit ingredi ad concauitatem eius:⁊ ponatur tale cor-pus in fundo maris. Quia enim talis locus eſt cor-ruptiuus aeris:non poterit aer ſupradictus ſemper conſeruari:ſed corrumpetur quandoq; ⁊ mutabitur in aquam. Eſt autem minoris quantitatis aqua ex aere generata ꝙ̄ aer qui conuerſus eſt in aquam: propter id ꝙ ex decē pugillis aeris non generatur niſi vnicus pu-gillus aque:quia igitur minor quātitas minꝰ occupat de ſpacio:non poterit aqua ex aere illo in concauo ferri generata totam cōcauitatē ferri occupare:⁊ quia poſi-tum eſt in ferro non eſſe aliquod foramen per quod cor-pus aliquod poſſit ingredi interius: videtur conſe-qui neceſſario ꝙ pars aliqua illius concauitatis rema-nebit vacua:⁊ ſic per mutuam elementoꝝ actionē pote-rit poni vacuū in vniuerſo.

Ad iſtam q̄ōnem

ſimpliciter dicē-dū eſt ꝙ per actionem nullius particularis generātis poteſt eſſe vacuū. ¶ Ad cuius intelligētiā conſiderandum eſt ꝙ omnia q̄ ſunt in ſpera actiuorum ⁊ paſſiuorum a generante vni-uerſali:ꝙ eſt celū ipſa omnia circundās:cōcurrūt na-turaliter. Et quia eiuſdem eſt aliqua connectere ⁊ ipſa trahere ad connexionē atq; agere ad h̄ ꝙ non cadat in-tra ipſa diſcuſſio:neceſſarium eſt ꝙ ipſū vniuerſale ge-nerans agat naturaliter ad impediendum diſcuſſionē in ſpera actiuorum ⁊ paſſiuorum. Quia igitur vacuū diſcuſſionem ⁊ ablationem connexionis ponit: neceſſa-rium eſt ꝙ ex actione naturalis vniuerſalis agentis a ſpera actiuorum ⁊ paſſiuorum omnis vacuitas tolla-tur. Et quia agēs naturale agit toto ſuo poſſe:concludē-dum eſt ꝙ generans vniuerſale ꝙ eſt agens naturale to-to poſſe ſuo agit ad impediendum eſſe vacuū in ſpera paſſiuorū. ¶ Hoc igitur viſo vlterius conſiderandū eſt ꝙ quandocunq; duo agentia ſe extendunt in virtu-te:ita ꝙ virtus vnīꝰ eſt multo potētior ꝙ̄ virtꝰ alterīꝰ ſi vnū ipſoꝝ agat ad vnū ⁊ reliquū agat ad ꝯtrāū:illud ꝓueniet ad ꝙ agit toto ſuo poſſe agens ꝙ eſt potentius in virtute. Eſt autem vniuerſale generans omnimode tranſcendens in virtute oē generās particulare:⁊ agit toto ſuo poſſe ad impediendum vacuum. Quantūcūq; ergo generantia particularia:que ſūt in virtute valde debilia reſpectu eius:agerent ad ponendum vacuum nunq̄ tamen ipſum per ſuam actionē ponere valebūt niſi contingeret particulare generans ſuperare virtutē vniuerſalis generātis: ꝙ eſſe non poteſt.

Et preterea

inſtrm̄ non poteſt agere niſi ad h̄ tantum ad ꝙ mouetur ab agente principali. Generans autem particulare ſe habet ad generans vniuerſale:quemadmodum inſtru-mentū ad agens principale:cuius ratio eſt: quia ſicut inſtrumentum agit in virtute agentis principalis: ſic etiam generantia particularia agūt in virtute vniuer-ſalis agentis. Ad id ergo agit naturale generans parti-culare ad ꝙ mouetur ab vniuerſali generante: quia er-go vt predictum eſt generans vniuerſale toto ſuo poſſe agit contra poſitionem vacui: ad h̄ idem oportet ꝙ mo-ueat particulare generans:ita ꝙ ſm̄ h̄ non ſolū ex acti-one particularis generantis nō poteſt prouenire vacuū ſed nec ēt iſta particularia generantia ⁊ naturalia poſ-ſunt vllo modo agere ad poſitionē vacui.

Ad argumentum

ergo i cōtrariū poteſt ꝑmo reſponderi ꝙ idcirco aqua generata ex aere eſt minoris quantitatis ꝙ̄ aer:quia eſt magis denſa. Sed tunc per virtutem primi generantis vndiq; diffuſam aqua ge-nerata ex aere teneretur in tota rarītate: quanta fuiſſet raritas aeris corrupti ita ꝙ ſecundum h̄ non eſſet ma-ior quantitas vnīꝰ ꝙ̄ alterius. Uel etiam ſecūdo reſpō-deri poteſt ꝙ non ꝓpter ferrum:ita denſū dari ꝙ non eſſet poroſum:⁊ per tales poros virtute primi gene-rantis:aque maxima eſt:aqua vaporabiliter trahere-tur ad intrinſecam concauitatem:nec ſineret vllo mo-do ibi eſſe aliquam vacuitatem.

¶ Qō ſecunda.

Secundo dato

ꝙ per actionem particularis agentis non poſſit vacuum poni in ſpera actiuorum ⁊ paſſiuorum:poſſet aliquis querere vlterius vtrū h̄ poſſit fieri per actionem alicuius intelligentie create: videť.n. ꝙ ſic:ponamus enim ꝙ ſit aliquis lapis ita magnꝰ:ſicut tota lombardia:quia angelus ipſum ſubito confrin-gat in duas partes: ⁊ inſimul incipiat mouere ⁊ moue-at equaliter partem vnam ab alia ſecundum omnia ex-trema. Hoc ſuppoſito ſtatim videtur ſequi vacuum. Quia enim lapis ille continuus erat: non poteſt in eius medio fuiſſe aer qui in ſeparatione partium inci-piat occupare ⁊ occupet ſpatium ꝙ cadit intra partes illas. Sed ſi aer aliquis debet ibi poni:oportet ꝙ ab ex-tra ſpatium ingrediatur. Talis autem aer veniens ab

extra

extra non poteſt ab extremo ſpatii ad centrum venire: niſi prius tempore deueniat ad ſignum magis proximum extremo ſpatii: igitur vacuum erit ante ꝙ aer deueniat ad ipſum centrum.

Ad iſtam q̄onem dicendum videtur ſine preiudicio melioris ſnie ꝙ per actionem nullius intelligentie create poteſt poni vacuitas in vniuerſo. ¶ Ad cuius euidentiam conſiderandū eſt ꝙ vniuerſum totū vnū eſt propter vnitatem principii: ſicut ponit Plato in Thimeo: et ſicut haberi poteſt ab Ariſto. in duodecimo methaphi. Verum eſt autem ꝙ non eſt tanta vnitas in vniuerſo quanta eſt in principe: quia effectus analogus nō adequat vnitatem et perfectionem cauſe: vnde in principe eſt vnitas eſſentie: in vniuerſo vero nō eſt vnitas eſſentie: ſed vnitas connexionis: et ſicut ab ipſo principe ſupremo eſt totum vniuerſum: ſic etiam a ſuprema vnitate talis principii eſt vnitas tota ipſius vniuerſi. Unitas conſiſtit in triplici connexione: quia in connexione ordinis naturarum: in connexione influentie: et in connexione ſituum. Connexio ſiquidem ordinis naturarū eſt in vniuerſo inquantum inferior natura per ſuum ſupremum inuenitur immediate attingere infimum ſuperioris: vt videatur inter vtramque naturam nullam aliam poſſe eſſe mediam: que ſit inferior ſuperiore: et alterior ſuperiore.

Et idcirco ait magn⁹ dionyſius ꝙ de⁹ coniungit fines primorum principiis ſecūdorum: id eſt infima ſuperiorum ſupremis inferiorum. Eſt etiam in vniuerſo connexio influentie: inquantum ſemper ſuperiora que ſunt magis in actu influūt in inferiora que ſunt magis in potentia: quemadmodum corpora celeſtia vndique influunt per totam ſperam actiuorum et paſſiuorum: et intelligentie influunt ſupra celos: et ſupra intelligentias inferiores influūt intelligentie ſuperiores. Ulterius eſt etiam in vniuerſo corporeo et connexio ſituum inquantum corpora ſunt ita ſitibus connexa ꝙ nulla duo corpora poſſūt inueniri inter que cadat aliqua vacuitas: ſed vel ſunt ſe immediate in ſitu contingentia: vel mediante corpore implente totum ſpatium ꝙ cadit inter ipſa. In hac ergo triplici connexione conſiſtit vnitas perfecta totius vniuerſi deriuata: vt predictum eſt: a perfectiſſima et ſuprema vnitate principii: et ita optima diſpoſitio vniuerſi cōſiſtit: vnde quia entia non volunt diſponi male: vt dicitur in duodecimo methaphyſice: neceſſe eſt ꝙ omnia naturaliter afficiantur et proſequantur talem vnitatem. Ex his autem omnibus apparet euidenter ꝙ nulla intelligentia creata poteſt per ſuam actionem ponere vacuum in vniuerſo. Perfectio enim ipſius vniuerſi non eſt in poteſtate alicuius ſue partis: et omnis intelligentia creata pars eſt vniuerſi. Unde non poteſt ipſa perfectionē vniuerſi tollere: nec per conſequens vnitatem in qua eius ſumma perfectio conſiſtit. Tolleret autem neceſſario dictam vnitatem ſi faceret vacuum: quia in vnitate triplicis connexionis: vt predictum eſt: inuenitur optima diſpoſitio vniuerſi. Per vacuum autem tollitur connexio ſituū ſicut per ſe notū ē. Tollitur etiam per vacuum connexio influentie: Non enim corpora ſuperiora influunt in totam ſperam paſſiuorum niſi per virtutem ſuam diffuſam per totam talem ſperam. Sed ſi eſſet vacuum poſſet ſiquidem deferri talis virtus vſque ad extremitatem corporis contiguam cum extremitate vacui: ſed inde vlterius non poſſet deferri ad partem contiguam cum oppoſita vacui extremitate: quia cū talis virtus fieret in vacuo eſſet pro tunc ſine ſubiecto ꝙ eſt impoſſibile: quia vacuum non eſt ens: et nō ens non poteſt ſubiectum eſſe alicuius accidentis. Si autem dicatur ꝙ corpus circūſtans vacuum vndique a circumferentia circūſtante influentiam reciperet: patet ꝙ propter hoc nō tollitur argumentum: quia ad min⁹ dicere oportet ꝙ nō tota ſpera influeret directe ſupra quamlibet partem illius circunſtantis corporis: et per conſequens per ſe non ſaluaretur totaliter in vniuerſo connexio que eſt ſecundum influentiam. Dicendum eſt ergo ꝙ talis vnitas perfecta in vniuerſo prouenit ab vnitate et bonitate principis. Et quia nulli creature bonitas et vnitas principis ſubmiſſa eſt nulla creatura poteſt per ſuam perfectam vnitatem tollere ab vniuerſo ꝙ eſt regnum rectum et diſpoſitum per ineffabilem principis glorioſi prouidentiam: et ideo nulla creatura quantumcumque excellens poteſt per virtutem ſuam in vniuerſo inducere aliquam vacuitatem.

Ad argumentum ergo dicēdum ē ꝙ lapis et angelus poſſunt accipi dupliciter: quia vel ſecūdum ſe vel in ordine ad vniuerſum cui⁹ ſunt partes. Et primo quidem modo nihil videt̄ prohibere ꝙ angelus poſſit partes lapidis ſeiungere citius ꝙ̄ inter eas fiat corpus aliquod. Sed ſecundo modo angelus hoc facere non poteſt quia angelus pars vniuerſi cum ſit non poteſt optimā eius diſpoſitionem tollere: immo quia entia non volunt diſponi male: non lapis ſolum: ſed ipſe cum toto vniuerſo habet rationem reſiſtentis ad ſeparationem vacuum ponentem. Unde ſecūdum hoc non poſſet ſic cito lapidem a ſummo vſque deorſū confringere angelus ꝙ non eque cito fieret ex confractione lapidis generatio aeris in tota fractura illa a ſummo vſque deorſum: precipue cum virtus generantis per totum ſit diffuſa.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio dato quod vacuum nō poſſit fieri per actionem alicuius creature poſſet dubitare aliquis vtrum poſſit fieri per virtutē prime cauſe: videtur enim ꝙ non: quia dictum eſt ꝙ vnitas vniuerſi eſt ab vnitate principis: ſed nō pōt princeps ſūmus tollere vnitatē ſuā: igitur nō poteſt etiam tollere cōnexionem ab vniuerſo.

Ad iſtam q̄onem ſimpliciter dicēdum eſt ꝙ prima cauſa per ſuam virtutem poſſet inducere vacuitatē. Agens enim naturale nō habet dominium ſui actus. Unde ſic agit ꝙ nō poteſt nō agere. Et propterea generās vniuerſale ꝙ eſt agens naturale: ſic agit ad cōnexionem inferiorum: ꝙ ad ipſam nō agere nō poteſt: agēs autem voluntarium liberum eſt in agendo: et maxima libertas eſt in primo pricipe: et propterea ſic agit corporum connexionem ꝙ poſſet eam non agere ſi vellet. Unde poſſet ab omnibus que in ſpera paſſiuorum ſūt eſſe penitus ſubtrahere abſque eo ꝙ ipſum tolleret ab his que ſūt in ſpera orbium celeſtiū: quia nō neceſſitate: ſed voluntate libera influit eſſe quibus vult.

Ut autem ex his aliquid accipiamus vtile ad ſupradicta: ponamus ꝙ deus ſicut facere poteſt de potentia abſoluta: ita faciat ſciſſionem in aere: et partium ei⁹ diſtātiam ſine vllo interueniente corpore ad occupādum ſpacium cadens inter ipſa: et poſtea dimittat aerem in poteſtate naturalis agentis: cuius virtutem ligare poteſt ne agat niſi cum ſibi quieſt eius facere placuerit. Cum ergo naturale generans habeat naturaliter hoc inferiora propellere ad connexionem: tranſmittet neceſſa

rio aerem circũſtãtem ⁊ diffundet totaliter per ſpatiũ q ponebatur vacuum.

Debemus enim imaginari q corpus celeſte ſe habeat non ſolum ad modum magnetis attrahentis: ſz etiam ad modum propellentis ferrũ. Utero enim magnes inuenitur: ⁊ vteros mouet ferrum: vel trahendo: vel propellendo in diſtantia illa ad quã virtus propria diffunditur: virtus autem corporis celeſtis diffuſa eſt in omnibus corporibus que ſunt in ſpera paſſiuorum: ⁊ ideo omnia poteſt trahere ⁊ propellere ad connexionem. Unde aer vacuum circũſtans: ſi eſſet propelleret ab orbe vſq ad centrum ſpatij: non autem attraheret eo modo quo fit attractio in pleno: ſicut patet conſiderãtibus: propter id q vacuum aliquid demit de perfecta connexione: que eſt ſecundum influentiam: talis autẽ propulſio faceret motum aeris per ſpatium. Et quis dabit q non ſubito etiam in inſtanti aer ab extremo ſpatij fieret in centro: vnde patet q non eſt dicendum motũ grauium ⁊ leuium in vacuo ſi fieret: ſicut fieri a deo poteſt eſſe in inſtanti.

Ad argumentum ergo dicendũ eſt q ab vnitate principis procedit non neceſſitate naturali: ſed volũtate libera vnitas connexionis vniuerſi: ⁊ ideo non ſequitur q ſi non poteſt a ſe auferre vnitatem: non poſſit ẽt cõnexionem tollere ab vniuerſo.

Q̃ō quarta.

Quarto dato q deus faceret vacuum: queratur vtrũ ſequeretur accidẽs eſſe ſine ſubõ.

Ad hoc dicit commentator q cũ vacuum dicat trinã dimenſionem: ⁊ trina dimenſio ſit quantitas: ſi eſſet vacuũ eſſz predicamentũ quantitatis ſeparatũ a ſubſtantia.

Alii autem dicunt q cũ trina dimenſio ſit de conſideratione mathematici eſſent tunc mathematica ſecũdũ eſſe a nõlib⁹ qualitatibus ſeiũcta.

Alii vero dicunt q vacuum ſi eſſet non ſolũ non poneret dimẽſionẽ aliquã: ſed ẽt nõ poneret extremorũ aliquã diſtãtiã: ita q ſi corpora que ſũt intra celũ ⁊ terrã tollerentur: tolleretur ſtatim ſecũdũ eos oĩs diſtãtia celi a terra: ⁊ per cõſequens celum coniungeretur terre.

Sed hec omnia videt eſſe friuola: vacuum eñi non ponit realem dimenſionem: ſed imaginatam ſolum: ⁊ idcirco ſi eſſet: non ideo eſſet res quantitatis ſine ſubſtantia nec res mathematica niſi imaginata ſolum ſine materia ſenſibili. Non tolleretur etiam propter h̃ extremorum diſtantia: ⁊ tunc vacuum nec realem: nec imaginatam dimenſionem ⁊ extenſionem poneret: q falſum eſt. Non enim in puncto poteſt eſſe dimenſio ⁊ extenſio nec realis: nec imaginata: vacuum autẽ ponit trinam dimenſionem imaginatam ſecũdum q corpus in ſpacio receptum trinam dimenſionẽ realr habet.

Textus.

Sunt autem quidam qui per rarũ ⁊ denſum opinant manifeſtũ eſſe q ſit vacuũ ⁊c.

Lectio. xiij. — Q̃ō prima.

Hic poſſet aliq̃s dubitare vtrũ in corporibus proueniat raritas ex vacuitate: videtur enim q ſic: vr. n. eſſe in illo cui⁹ p̃tes magis diſtãt ſed maior diſtantia non videtur poſſe intelligi: nec minor vbi partes immediate ſibi coniungantur. Si ergo partes denſi immediate coniungerentur ⁊ partes etiam corporis rari: ſi eſſent immediate ſibi cõiuncte: non poſſet poni vtrum maior eſſet diſtantia partium in raro q in corpore denſo. Quis ergo h̃ friuolum eſt: videtur neceſſario ponendum q partes corporis rari: que magis diſtant: nec habent corpus extraneũ intra ſe vicinum habeãt intra ſe ſpaciũ aliquod vacuũ ⁊ per conſequens inſenſibile. Senſibiles enim qualitates in vacuo eſſe non poſſunt: nec diſtantia corporum intelligi poteſt: niſi intelligat ſpaciũ vacuũ aut plenũ.

Ad iſtam queſtionem põt ſatis apparere ratio ex predictis. Conſtat enim q aqua eſt magis rara q̃ terra: ⁊ tamẽ propter ſui fluxibilitatem minus patitur intra partes ſuas aliquod ſpatiũ q̃ terra que non eſt ita fluxibilis. Unde ſatis euidens videtur q non eſt ponẽda raritas in aqua maior q̃ in terra: quia intra partes ſuas habeat plurima foramina vacua aut plena extraneo corpore: que tamẽ terra non habet: immo ſecũdũ rei veritatem pauciora talia foramina patitur intra ſe.

Et preterea iam oſtenſũ eſt q natura vniuerſitatis non patitur vacuum: ⁊ per conſequens raritas in corporibus eſſe nõ poteſt propter aliquam vacuitatem. Unde ſimpliciter dicendum eſt q rarum non eſt propter ipſum vacuum in corpibus: nec denſum oppoſitum raro eſt propter vacui repletionẽ: ſed magis propter quaſdam qualitates ſub quibus vna ⁊ eadem dimenſio nata eſt ſtare. Eſt enim dimenſio interminata nata diuerſis qualitatibus terminari: abſq eo q ipſa diuerſificetur eſſentialiter.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendũ eſt q partes rari non dicũtur magis diſtantes: quia maior vacuitas cadat intra ipſas q̃ intra partes corporis denſi: quia ſecundũ veritatem in quolibet corpore continuo ſiue denſum fuerit ſiue rarum partes inueniunt ad vnũ cõmunem terminũ copulate: q eſſe non poſſet ſi vacuum nullum caderet inter ipſas: videtur ergo hoc cõtingere: quia forma corpis rari: ſicut eſt forma ignis magis extendit materiam q̃ forma corporis deñſi. Maior autem extenſio ponit maiorem diſtantiã extremorum a medio termino continuante partes quantitatis extenſe: in quo termino ille partes abſq vllo medio copulantur: quemadmodũ ſi linea terre fieret linea aque non eſſet minus continua ſtans ſub forma aque q̃ prius fuiſſet ſub forma terre: ⁊ terra ſub forma aque haberet extrema magis diſtantia a medio terre continuate q̃ ſub forma terre: vnde manifeſtum eſt q raritas non contingit propter vacuum.

Q̃ō ſecunda.

Secundo poſſet dubitare aliq̃s quomodo materia aq̃ fiat ſb forma ⁊ quãtitate aeris: nõ accepto aliquo q prius nõ eſſet in materia: ſic enim ait Ariſtote. Cũ ex aqua fiat aer eadem materia non accipiens aliquid facta eſt: videtur enim h̃ non eſſe verũ: quia forma aeris nõ põt ſimul cũ forma aque eẽ in mã. Eſt ãt fõrã aeris in aere. Igitur neceſſario cum materia tranſmutatur ex aqua in aere fit ualiqid accipiens: ſicut formam aeris q̃ non habebat ante.

Ad iſtam queſtionem dicendum ẽ q in tranſmutatione ⁊ cõuerſione aque in aerẽ eſt ma

ſpectat

tationē duplicē attendere: quantū ad preſens ſpectat: vnam quidem ſecundum ſubſtantiam: ⁊ aliam ſecūdū denſitatem ⁊ raritatem: ⁊ cuilibet iſtarum mutationū debetur ſuum proprium ſubiectum: quia in mutatione ſubſtantiali ſubiectum eſt ipſa nuda eſſentia materie nullo mediante. In mutatione autē rarefactionis non ſubijcitur immediate nuda eſſentia materie: propter id ꝙ idē eſt ſubiectum tranſmutationis: ⁊ terminorum eius. Terminus autē rarefactionis eſt ipſa raritas. Unde quia ſubiectum raritatis immediatū non eſt nuda materie eſſentia: neceſſarium eſt ꝙ non ſit etiā immediatum ſubiectū rarefactionis. Et quia id ꝙ immediate ſtat ſub raritate eſt quantitas dimenſiua: neceſſarium eſt ꝙ ipſa materia mediante natura quantitatis dimenſiue ſit ſubiectum rarefactionis. Cum ergo ex aqua fiat aer materia que ſtabat ſub forma aque fit ſub forma aeris: quā prius habebat ī potētia: ⁊ per cōſequens aliquid accipit ꝙ prius actu non habebat: ⁊ aliquid perdit ꝙ habebat: accipit enim formam aeris ⁊ perdit formā aque. Sed propter hoc non oportet ponere ꝙ perdat aliquid de eſſentia ſua. vel ꝙ aliquid accipiat de ſua eſſentia ꝙ ante nō haberet: cū forma nō ſit de eſſentia materie: quin potius illa eadē eſſentia materie que prius ſtabat ſub forma aque: poſtea ſtat ſub forma aeris: nihil de ſua eētia perdēs ꝙ haberet prius: nec etiam aliquid de ſua eſſentia accipiens ꝙ prius non haberet. Sicut autem dictum eſt de nuda eſſentia materie reſpectu ſubſtantialis tranſmutationis: ſic etiā intelligendum eſt de natura dimenſiue quantitatis reſpectu rarefactionis. Cum enim de denſo fit rarū natura dicte quātitatis: que prius ſtabat ſub denſitate fit ſtans poſtmodum ſub raritate: ⁊ per conſequens aliquid accipit ꝙ prius actu non habebat ⁊ aliqd perdit ꝙ habebat: quia accipit raritatem ⁊ perdit denſitatem. Sed ob hoc non cogimur ponere ꝙ perdat aliquid de eſſentia ſua vel accipiat: quia raritas ⁊ denſitas nō ſunt de eſſentia quantitatis dimēſiue: propter id ꝙ ſūt qualitates: ⁊ qualitas non eſt de eſſentia quantitatis: vnde ſecundū hoc illa eadem eſſentia quantitatis dimenſiue: que prius ſtabat ſub denſitate: poſtea ſtat ſub raritate: nihil de eſſentia ſua perdēs vel accipiens: ſed accipiens ⁊ perdens ſolū qualitates ſibi ſuperadditas. Eſt enim vna ⁊ eadem materia contrariorum. Per hoc autē tollitur ſatis euidenter poſitio antiquorum: ponebant enim ꝙ materia non fieret magis denſa niſi accipiendo intra partes ſuas aliquid de eſſentia dimēſiue quātitatis ꝙ ante non habebat. Et ſimiliter etiam volebāt ꝙ non poſſet fieri magis rara niſi perdendo aliquid de eſſentia quantitatis dimenſiue ꝙ intra partes ſuas ante habebat: ꝙ totū ex predictis patet eſſe falſum.

¶ Textus.

¶ Sicut enim ex frigido fit calidum: ⁊ ex calido frigidū: quia eadē eſt que erant potentia ⁊c.

¶ Queſtio tertia.

Tertio poſſet aliquis dubitare vtrū minus calidū fiat magis calidū nullo additore: videtur enim ꝙ non: quia magis calidū habet perfectiorem calorem: perfectior autem calor continens eſt plures caloris gradus: ⁊ per conſequēs minus calidū nō fit magis calidū niſi accipiat gradus aliquis caloris.

Ad iſtam queſtionem eſt dicendum ꝙ huius exemplū de magis ⁊ minus calido eſt inductū a phyloſopho ad maiorem intelligentiam eorum que ſunt dicta de raro ⁊ denſo. Et vt videamus huius ſimilitudinis valorē ponamus ꝙ ſit corpus aliquod calidum ſecundum omnes partes ſuas debiliter tamen: ſed creſcat in calore ita ꝙ fiat fortiter calidum. Hoc enim poſito apparet euidenter ꝙ tale corpus non fit idcirco magis calidum q̄ erat ante: quia fiat calor in aliqua parte ſua que prius calida non eſſet. Poſitum enim eſt ipſum debiliter calidum calorem habuiſſe in cunctis ſuis partibus: ſed fit in toto magis calidum: propter id ꝙ calor intēditur in omnibus partibus eius. Similiter etiam cum magis calidū fit minus calidum non hoc ideo fieri oportet: quia fiat pars aliqua frigida que prius eſſet calida: ſed quia calor in omnibus partibus eius remittitur. Et ſicut quidem dictum eſt de magis ⁊ minus calido: ſic eſt etiam de raro ⁊ denſo. Non enim materia fit magis denſa: quia intra partes ſuas fiat eſſentia quantitatis dimēſiue inter quas fuerit ante vacuitas: ſed potius ipſa materia per totum habet eſſentiā dimenſiue quantitatis ⁊ cum ponitur ſub forma minus extēdente dimenſiuā quantitatem eius fit minus rara: ⁊ magis dēſa. Cum vero ponitur ſub forma eius dimenſiuam quantitatē totaliter magis extendente fit magis rarum: ⁊ non ideo: quia eētia dimenſiue quātitatis tollatur ex aliqua eius parte in qua prius fuerat: vt ſic dicatur vacuum fieri intra partes corporis. Sicut autem dictum eſt de raro ⁊ denſo: ſic etiam eſt intelligendū de magno ⁊ paruo raritatem ⁊ denſitatē conſequentibus. Quia enim materia vnā ⁊ eandē eſſentiam quantitatis habens eſt magis extenſa in raro ⁊ minus in denſo: idcirco inuenitur in raro eſſe maior ⁊ in denſo minor: hoc facit maior ⁊ minor extenſio in quantitate. Unde ſicut calor fit maior aut minor: quia magis aut minus intenditur: ⁊ non quia in parte corporis fiat calor in qua antea nō erat aut auferatur a parte corporis in qua erat: ſic etiam vna materia cum vna ⁊ eadem eſſentia dimenſiue quantitatis fit maior aut minor in quantitate in raro ⁊ denſo quia ſua quantitas extendit magis aut minus: ⁊ non quia eſſentia quantitatis dimenſiue auferatur ab aliqua parte eius in qua prius erat: vel etiā fiat in aliqua parte ipſius in qua antea non erat. Quod ergo dicitur minus calidum fieri magis calidum non accipiens calorem intelligendum eſt non accipiens calorē in parte in qua calorē ante non haberet: ⁊ non quaſi non ſit accipiens gradum intenſionis in calore. Et hec de vacuo dicta ſufficiant.

¶ Textus.

¶ Conſequens autē dictis eſt aggredi de tempore ⁊c.

¶ Lectio .xiiij. ¶ Queſtio prima.

Hic poſſet eſſe dubitatio vtrum tempus ſit de numero entium: videtur enim ꝙ non per rationes Ariſto. quia preteritum ⁊ futurum non ſunt: ⁊ ex eis componitur tempus. Item quia nulla pars temporis eſt: quia actu de tempore non eſt niſi nunc: ⁊ nunc non eſt pars temporis: ſicut pūctum non eſt pars linee.

Ad iſtam queſtionem dicendum eſt ꝙ tempus eſt de numero entium: quia omne continuum eſt ens: ⁊ tempus eſt quedam quantitas continua: vnde neceſſarium eſt ipſum habere rationem alicuius entis. ¶ Et preterea non ens non eſt menſura entium: quia per menſuram cognoſcimus quantitatem menſurati: ⁊ non ens non poteſt eſſe ratio ⁊ principium cognitionis alicuius entis. Cum ergo tempus ſit menſura quedam entiū mobilium: oportet de neceſ

ſtare ipſum eſſe de numero entium.

Argumenta autem facta in cõtrariũ nõ concludunt magis de tempore ꝙ non ſit ꝗ etiam de motu: q2 quẽadmodũ de tẽpore non accipit̃ ſimul: niſi nũc ꝙ eſt indiuiſibile ⁊ non eſt pars temporis: ſic etiaꝫ ⁊ de motu nihil poteſt ſumi ſimul niſi tantũ vnicũ mutatũ eſſe ꝙ indiuiſibile eſt: ⁊ non eſt pars aliqua ipſius mot⁹ Sed pp̃ h̃ non oportet ꝙ tempus ⁊ motus ſint non entia. Alia eſt.n. entitas permanentiũ: ⁊ alia ſucceſſiuoꝝ q2 permanentia habẽt partes fixas ſtantes: ſucceſſiua vero nõ habẽt partes ſtantes: ſed fluentes fluxione cõtinuata per aliquid indiuiſibile vel vnũ cõtinue fluẽs Quia igitur tẽpus ⁊ motus entia ſucceſſiua ſunt nõ dicũtur eſſe: q2 partes aliquę ipſoꝝ ſtent: ſed eo ipſo eſſe dicũtur quo eſt ipſum mobile continue motum vel ipſuꝫ nũc indiuiſibile continue fluens.

¶ Textus.

¶ Amplius aũt ipſum nũc quod vr̃ determinare ⁊c.

¶ Q̃õ ſecunda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare ꝓpter quã cãꝫ nõ ſunt ſimul plura nũc videtur em̃ h̃ eſſe falſum: nã nũc conſequitur mobile: ſunt autem ſimul plura mobilia: ergo ⁊ plura nũc poterunt eſſe ſimul.

Ad iſtam q̃õnem dicendũ eſt ꝙ ſimul plura nũc tẽporis eſſe nõ pñt: huius aũt declaratio eſt: q2 ſic mobile fluẽs ſe habet ad motũ: ſic etiã ⁊ nũc fluens ſe habet ad tempus: mobile aũt fluẽs ſic ſe habꝫ ad motũ ꝙ dat ſibi vnitatem ⁊ multiplicitateꝫ: vnde ſi ponant̃ ſimul plura mobilia mota: ſtatim in continenti ſimul ponuntur ⁊ plures motus. Conſimili ergo modo: ⁊ ipſum nũc fluens dabit vnitatẽ ⁊ multiplicitatẽ tẽpori: ita ꝙ ſi ponant̃ inſimul plura nũc fluẽtia: erũt de neceſſitate inſimul ⁊ plura numero tempora. Q2 ergo nullo modo poteſt eſſe niſi vnũ numero tẽpus: vt infra deo volente ꝓbabit̃: pꝫ ꝙ inſimul non poſſũt eſſe plura nũc fluentia. Eſt ergo ſimul non niſi vnũ numero nũc fluẽs manẽs idẽ ſꝫ rem in toto tempore: diuerſificatuꝫ tñ ſm rõneꝫ vt infra patebit. Attẽdendũ autem eſt: ꝙ ſi ponant̃ plura tempora: quoꝝ vnũ ab alio cõtineatur: non propter h̃ erũt plura numero tẽpora: q2 pars non ponit̃ numeꝝ cũ toto: ⁊ cõtentũ ad cõtinẽs ſe hꝫ: ſicut pars ad totum vnde nõ ponũtur plura numero tempora: ſi dies dicat̃ eſſe cum nõ eſt hora diei: q2 hora diei cũ die in numerũ tẽpoꝝ nõ ponit̃: cũ ſit quedã pars ipſius. Propter hãc ergo cauſam pħs ait ꝙ non poſſunt ſimul duo eſſe aliq̃ tẽpora: niſi vnũ ipſorum contineat reliquum.

Ad argumẽtum ergo in cõtrariuꝫ dõꝫ eſt ꝙ nunc ſic ſeqt̃ur mobile ꝙ tñ nõ multiplicatur ob multiplicationem eius: ſicut etiam tempus ita ſequit̃ motuꝫ ꝙ non multiplicatur ad multiplicationẽ motuum.

¶ Textus.

¶ Quid autem eſt tẽpus: ⁊ que natura ipſius ſimiliter ⁊ ex traditis immanifeſtum eſt.

¶ Lectio.xv. ¶ Q̃õ prima.

HEc primo poſſet aliqs dubitare verũ ſi eẽnt plures primi motus oporteret ponere plura eſſe tẽpora: videt̃ enim ꝙ ſicut ꝑ multiplicato ſubiecto: neceſſe eſt multiplicari accidẽs. Cũ ergo p̃mus motus ſit ſubm̃ temporis: neceſſe eſt multiplicato motu multiplicari etiam ⁊ tempus.

Ad iſtam q̃õnẽ pꝫ q̃d ſit dõm ſm intentionẽ Ari. arguit em̃ cõtra ponẽtes tẽpus eẽ motũ primũ: q2 ſi eẽnt plures celi eẽnt plẽs mot⁹ p̃mi: nec tñ eẽt niſi tñ vnũ tp̃s: ⁊ ex h̃ reputat ꝓbatũ ꝙ tẽpus nõ idẽ ſit ꝙ motus. Vult ergo Ariſt. ꝙ tẽpus nõ multiplicaret̃ ẽt ſi fieret primoꝝ motuũ multiplicatio: hui⁹ aũt demõſtratio eſt: q2 cum tẽpus ꝓueniat ex ipſo nũc ꝯtinue fluẽte: impoſſibile eſt ipſum eẽ multiplex ſi nũc fluẽs nõ ſit niſi vnũ. Nũc autẽ ita eſt ꝙ ſi eſſent plures celi ⁊ plures mũdi ⁊ plures primi mot⁹: nõ eẽt niſi tantũ vnũ numero nũc fluẽs: cuius declaratio eſt: q2 ſi duo motus ꝑticulares ſimul fierent ⁊ ſimul finirentur vnus quidem in h̃ mũdo ⁊ alius in alio: dicerent̃ fieri ambo in vno ⁊ eodẽ numero tẽporis vnde manifeſte appet ꝙ cũ multitudine celoꝝ mũdorũ ⁊ primoꝝ motuũ maneret vnũ tñ numero nũc fluens ⁊ per ꝯñs vnũ tãtũ tẽpus eẽt ⁊ nõ plura: nõ.n. dicit aliq̃ fieri in pluribus tẽporibus que ſimul ſũt: ſed in vno ⁊ eodẽ: vñ pꝫ ꝙ tam cõtra pħm ꝗ cõtra veritatẽ eſt ꝙ dicit aliqui q̃ ponũt ꝙ ſi eẽnt plures primi motus eſſent plura tẽpora. Dicẽdũ eſt ergo ꝙ ſi tẽpus ⁊ mot⁹ prim⁹ idẽ eẽnt: tam ſecũdũ rẽ ꝗ ſecũdũ rõnẽ: neceſſario multiplicato vno multiplicaret̃ etiã ⁊ reliquũ: nũc aũt: q2 ſcdm̃ rationẽ differũt: nõ eſt neceſſariũ ꝙ multiplicato ſimul motu primo multiplicet̃ ſimul: primo etiã ⁊ tẽpus: ſicut habet infra declarari.

Ad argumentum ergo dõm ẽ ꝙ tẽpus ſecũduꝫ ſuã rõnẽ formalẽ cõpletã nõ eſt in motu ſine aĩa: ⁊ ideo nõ opꝫ ꝙ multiplicet̃ pp̃ ſolã multiplicationeꝫ motus.

¶ Textus.

¶ At vero ſine motu tempus eſt ⁊c.

¶ Q̃õ ſecunda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare pp̃ id q̃d tẽpus nõ ꝑcipit̃ nõ ꝑcepto motu: videt̃.n. nũc h̃ eſſe neceſſariũ: q2 cognitio menſure nõ depẽdet ex cognitione menſurati: ſed magis ecõuerſo. Tẽpus aũt eſt mẽſura mot⁹ ſꝫ cognitio tp̃is nõ vr̃ depẽdere ex cognitione motus.

Ad iſtam q̃õnem dõm eſt ꝙ tẽp⁹ ꝑcipi nõ poteſt nõ ꝑcepto motu: cui⁹ rõ eſt: q2 tẽpus ſm ſuã rõnẽ ponit quãdã morã ſucceſſiuã: mora aũt ſucceſſiua ꝯtinua ſucceſſione ꝑcipi nõ põt niſi ipſa ſucceſſio cõtinua ꝑcipiat̃ Cõtinuã aũt ſucceſſionẽ eſt impoſſibile ꝑcipere nõ ꝑcepto motu: vnde apparet euidẽter ꝙ tẽpus ꝑcipi non poteſt niſi motus ſit ꝑceptus.

Ad argumentum ergo dõm ẽ ꝙ tẽpus nõ ſolũ eſt mẽſura motus: ſed eſt ẽt. idẽ realiter cuꝫ motu: ⁊ ideo ſine ꝑceptione ei⁹ ꝑcipi non põt: quemadmodũ etiam mẽſura lõgitudinis non ꝑcipit̃ niſi ꝑcipiat̃ lõgitudo: q2 ſm rẽ mẽſura lõgitudinis a lõgitudine nõ differet cũ longitudo longitudine mẽſuret̃. Similiter ẽt nõ ꝑcipit̃ menſura vnitatũ nõ ꝑcepta vnitate: q2 vnitas eſt vnitatum propria menſura.

¶ Textus.

¶ Accipiẽduꝫ aũt qñ querimus quid ſit tempus ⁊c.

¶ Lectio.xvi. ¶ Q̃õ prima.

HEc primo poſſet aliqs dubitare verũ tẽpus ſit idẽ ꝙ motus: videt̃.n. ꝙ ſic. q2 vnũquodꝫ mẽſurat̃ aliquo ſui generis. Cũ ergo motus mẽſuret̃ tẽpore: videt̃ dicẽdũ ꝙ tẽpus ſit de genere motus: ⁊ per ꝯñs ꝙ mot⁹ ⁊ tẽpus ſint idem.

Ad iſtam

Ad iſtam qõnem ē dõm ꝙ tēp⁹ ⁊ mot⁹ ſt idē realr ſed differūt ſm rõnē. Q̄ ō ſt idē ſint realr appet ex ꝓdictis. Dictū eſt.n. ꝙ tēpus eſt cõtinuū qddā ſucceſſiuū cõſtat aūt ꝙ ſm rõnē nihil eſt cõtinuū ſucceſſiuū: cui⁹ res nõ ſit res mot⁹: ꝓꝑ id ꝙ ipſa cõtinua ſucceſſio: mot⁹ eſt. Tēpus igit̄ ſm rē nõ eſt aliud a motu: verū eſt tamē ꝙ ab ipſo ſm rõnē differt. Nā ſi in re motus attēdam⁹ ad ſolā cõtinuā fluxionē ei⁹ mõ habebim⁹ ex h rõnē tēporis: q2 talis rõ nõ cõſiſtit in h ꝙ eſt cõtinuā fluxionē eē. Et q2 ipſa cõſiſtit in rõnē mēſure talis fluxionis: ꝓꝑ id ꝙ rõ tēporis ē: vt ſit mēſura mot⁹: idcirco ſi i re mot⁹ attēdam⁹ ad talē rõnē hēbimus ſtatim rõnē tēporis. Hec aūt in proſequēdo melius patebūt. Cõ igitur ipſo quo i re mot⁹ attēdēdo ad ſolā cõtinuā fluxionē habemus motus rõnē ⁊ nõ tēporis: ſed hāc habemus attendēdo in tali fluxione ad ipſam ei⁹ mēſurationē: pꝫ euidenter ꝙ tempus ⁊ motus idem ſunt ſecundum reꝫ: ſed ſecundū rationem differunt.

Ad argumentum ergo in cõtrarium pꝫ rñſio: q2 tēpus nõ eſt aliud ſm rē a genere mot⁹: nec a motu: vt dictū ē: ⁊ h ſuffic̄ ad h ꝙ eē poſſit ꝓpria mēſura eius.

¶ Qõ ſecunda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare: quare tēpus nõ cognoſcit̄ ⁊ ꝑcipit̄ eſſe per vnū nūc: vr̄ enī iſtud eē falſum: q2 ꝑcipiēdo nūc ꝑcipim⁹ tēporis finē ⁊ ꝓncipiū: Sed ꝑcepto tēporis ꝓncipio: vr̄ ꝙ ꝑcipiam⁹ de neceſſitate tempus. Igitur vnum nunc percipiendo ipſum tempus poſſumus percipere.

Ad iſtam qõnem eſt dõꝫ ꝙ vniuerſaliter vnico tñ indiuiſibili ꝑcepto eē nõ eſt neceſſariū ꝑcipere tñ ꝯtinuum exiſtere: cui⁹ rõ eſt: q2 ex eo ꝙ determinam⁹ priuationē eē nõ eſt neceſſariū ꝙ percipiam⁹ ⁊ determinemus eē habitū ei oppoſitū. Indiuiſibile aūt ponit priuationeꝫ diuiſibilitatis: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝯtinue q̄titatis: ⁊ idcirco ex apprehēſione vni⁹ indiuiſibilis nõ poſſum⁹ determinare tātā ꝯtinuā q̄titatē eē. Quia igit̄ nūc dicit gd idiuiſibile ⁊ tēpus dicit gd cõtinuū: pꝫ euidēter ꝙ ex apphēſiõe vni⁹ nūc tñ nõ determinam⁹ q̄titatē tēporis. Poſſumus aūt h facere apprehēdendo duo nūc extrema ⁊ diſtātiā mediā que cadit intra ipſa. Sicut.n. apprehēdēdo duo pūcta: ⁊ ipſoꝝ mediā diſtātiā ꝑcipimus ⁊ determinamus q̄titatē lineę: ꝓꝑ id ꝙ intra pūcta non cadit niſi linea: ſic ēt ꝑcipiēdo duo nūc extrema: ⁊ ipſoꝝ mediam diſtātiā: ꝑcipimus ⁊ determinam⁹ q̄titatē tēporis q2 īter ipſa nūc mediū per ſe nõ cadit niſi tēpus: h autē optime facit ad id ꝙ Ari. vult ingrere. Inueſtigat.n. ꝙ tēpus dꝫ numerus ⁊ mēſura eē: vult aūt oīs mēſura eē gd certū ⁊ determinatū. Tēpus aūt certū ⁊ determinatū nõ facit vt dictū eſt: apphēſio vni⁹ nūc: ſed duorū. Igit̄ apphenſio duoꝝ nūc ⁊ medie diſtantie facere põt: vt demus tēpori rõnē mēſurātis: ⁊ q2 h tēpus caꝫ ſit aliqd finitū: ⁊ ad duo extrema terminatuꝫ põt a motu multipliciter excedi: neceſſariū eſt ꝙ ipſum ſm quātitatis ſue replicationē mēſuret totū talē motū excedentē. Replicatio aūt: q2 numerationē ponit dat tēpori rõnē numeri: ⁊ ꝓpterea dr̄ ꝙ tēpus eſt nūerus motus.

Ad argumentum ergo i cõtrariū videt̄ dicendū ꝙ lꝫ ꝑcepto tēporis principio percipiamus ex ꝯñti tēpus: nõ tñ certificamus: ⁊ determinam⁹ per h ipſum ⁊ q̄titatē eius: ſicut dictū eſt. Cū.n. percipit̄ nūc inchoans fluxionem percipitur quodāmodo ex conſequenti fluxio: ſed nõ tāta nec determinata ⁊ certa: verū eſt aūt ꝙ ſi nūc ꝑcipiat̄ ſimpliciter: vt gd idiuiſibile eſt: nõ percipit̄ tūc tēpus aliqd determinatū vel interminatuꝫ: hñ tñ ꝑcepto ipſo: vt eſt ꝓncipiū tēporis: ꝑcipit̄ aliq̄liter ⁊ tēpus cuius principiū ponit̄: lꝫ ex h tñ quantitas temporis: vt dictum eſt: terminari nõ poſſit.

¶ Textus.

¶ Hoc.n. eſt tēpus: nūerus mot⁹ ſm prius ⁊ poſteri⁹.

¶ Qõ tertia.

TErtio poſſet aliq̄s dubitare verū cõuenienter dicat̄ ꝙ tēpus eſt numerus: videt̄ eniꝫ ꝙ nõ: q2 numerus eſt quantitas diſcreta: ⁊ tempus eſt quantitas continua.

Ad iſtam qõneꝫ dicūt aliqui ꝙ tempus duo claudit in ſe: vnū qdē ſicut māle: ⁊ h ē mot⁹: ⁊ aliud ſicut formale ⁊ h eſt quedā diſcretio numeralis. Et rõne qdē ei⁹ ꝙ in ipſo eſt māle ipſum tēpus eſt cõtinuuꝫ. Rõne vero eius ꝙ eſt in ipſo formale ipſum eſt gd diſcretuꝫ. ¶ Sed iſta rñſio dubitationē non tollit: q2 cū māle in tēpore: vt dictū ſit motus: ſi ſolū rõne mālis tēpus gd continuū eſt nõ erit bene dictū ꝙ tēpus: ſed ꝙ mot⁹ eſt q̄titas continua. Itē tūc tēpus nõ per ſe: ſed per accñs dicet̄ gd continuū eē: q2 que alicui attribuuntur rõne māe ſunt ſibi attributa ꝑ accñs. Dõꝫ ergo alr̄: vꝫ ꝙ duplex numerus eſt: vn⁹ qdē: cui⁹ ꝑtes nõ dicūt cõtinuas q̄titates: ſed magis ſimplices ⁊ idiuiſibiles vnitates: qualis eſt numerus ſimplex: ⁊ iſte ē ſimplr̄ q̄titas diſcreta ⁊ non cõtinua. Ali⁹ aūt numerus eſt: cuius ꝑtes nõ ſunt ſimplices ⁊ idiuiſibiles vnitates: ſed magis quedā cõtinue q̄titates: qualis eſt numerus decē palmoꝝ: qui ex decē palmis cõponit̄: ſicut ex ꝑtib⁹. Quilibet.n. palmus ponit cõtinuā q̄titatē. Talis ēt numerus eſt tēpus: cui⁹ ꝑtes ſunt pri⁹ ⁊ poſteri⁹ que nõ idiuiſibilia ſūt: ſed ꝯtinua. Et q2 q̄libet ꝑs tēporis eſt ꝑ ſe ⁊ eēntialiter tēpus pꝫ ꝙ ꝯgrue dicitur tēpus eēntialiter eē q̄titas ꝯtinua lꝫ aliquo mõ hēat rõnē diſcreti: vt infra patebit.

¶ Qõ quarta.

QVarto poſſet aliq̄s dubitare vtrum prius ⁊ poſteri⁹ poſita in diffinitione temporis ſint ea que ſūt tēporis: videt̄ eniꝫ ꝙ ſic: q2 per ſuū primū ⁊ ſecūdū tēpus menſurat priorem motū ⁊ poſteriora. Et eo ipſo quo dicitur eſſe numerus motus ſecūdū prius ⁊ poſterius: videtur ꝙ prius ⁊ poſterius tēcta in eius diffinitione ponatur.

Ad iſtam qõneꝫ dõꝫ eſt ꝙ nõ ſunt pri⁹ ⁊ poſterius tēpis q̄ i ei⁹ diffõne ponūtur: cui⁹ rõ ē: q2 pri⁹ ⁊ poſteri⁹ tēpis diffiniūtur ꝑ tēpus: ſicut diffiniūtur ꝓpria ꝑ ſubꝫ. Si ergo tēpus ēt diffiniret̄ ꝑ ipſa eēt diffinitio circularis ⁊ incõueniēs. ¶ Et ꝓterea diffinitio dꝫ dari ꝑ priora ⁊ ñ ꝑ poſteriora: pri⁹ āt ⁊ poſteri⁹ tēpis: poſteriora ſūt tēpe: ſicut ꝓprietates nālr̄ poſteriores ſunt ſubo: nõ ergo tēpus dꝫ diffiniri per ipſa: ſed per prius ⁊ poſterius i motu: q̄ priora ſunt tēpore: ab eis enī cauſat̄ in tēpore prius ⁊ poſterius: ſicut vult phs in l̄ra: dõm eſt igit̄ ꝙ prius ⁊ poſteri⁹ tēporis nõ diffiniūt tēpus: ſed ꝑ tēpus diffiniūtur. Diffiniunt aūt tēpus prius ⁊ poſterius in motu: ⁊ iſta vlterius determinantur per prius ⁊ poſterius in magnitudine.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ tēpus dr̄ nūerus mot⁹ ſm pri⁹ ⁊ poſteri⁹ i motu

propter id ꝙ motum totum menſurat mēſurando ⁊ nu-merando priorem ⁊ poſteriorem partem eius.

¶ Textus.

¶ Et ſicut motus ſemper aliud: ſic ⁊ tempus ⁊c.

¶ Lectio. xvij. ¶ Q. ō primo.

Vtea que hic

de ipſo nūc tanguntur melius intelligantur: queratur primo vtrum nunc temporis idem ſit cū nunc eternitatis: videtur enim ꝙ ſic: quia ſicut ſe habet vnitas ad numerū: ſic ſe habet ⁊ nunc ad ea quorum eſt. Sed vnitas ſecundum formalem rationem eadem eſt omnium numerorum: igitur ⁊ nunc omnium menſuratū ſecundū rationem formalem idem erit.

Ad iſtam qōnem

eſt dicendū ꝙ nūc tēporis nō poteſt idem eſſe cum nunc eternitatis. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt ꝙ eternitas euū ⁊ tempus ſunt rerum menſure ſecundum earum eſſe: ⁊ quia menſura debet eſſe vnigenea menſurato ſm philoſophum in decimo methaphyſice: neceſſarium eſt ꝙ ſecundum modū diuerſum eſſendi ipſarum rerum ipſe tales menſure diuerſificētur. Modus eni eſſendi triplex in tota vniuerſitate rerum inuenitur: vnus quidem qui immutabilitatem ponit tam actu ꝙ̄ potentia: qualis eſt modus eſſendi prime cauſe que in ſuo eſſe nullam omnino mutationem pati poteſt: propter id ꝙ omnis mutatio eſt propter defectū ⁊ indigentiam alicuius: que non cadunt in eſſe prime cauſe cui nihil poteſt deficere nec in poſterum aliquid accreſcere. Eſt eni ſimpliciſſimum: ⁊ omnis perfectionis contentiuum. Et menſura quidem ei⁹ dicitur eternitas que ſimili modo tota ſimul eſt omni ſucceſſione carens non perdens aliquid in preterito nec aliquid expectans in futuro: propter id ꝙ menſurā oportet proportionari menſurato. Alius autem modus eſſendi rerum eſt immutabilis quidem actu: ſed mutabilis in potētia: qualis eſt modus eſſendi intelligentiarum creatarum: quarum eſſe eſt fixum ſtans immobile ſecundum actum ſolidatum quidem munere alterius. Nam totum ſuum eſſe accipit ſimul intelligentia a deo a principio productionis ſue: ideoq̄ poſtea retinuit ⁊ ſemper retinebit ſine decremento cum ſit ſimplex ⁊ ſine defectu: defectibile tamen eſt ⁊ deficeret: ſi cauſa prima ſuam influentiam ſubtraheret. Unde optime dictum eſt ꝙ ipſum eſt actu quidem immutabile: ſed mutabile potentia: ⁊ menſura eius dicitur euū: ꝙ ſimiliter eſt totū ſimul abſq̄ ſucceſſione ⁊ mutatione aliqua ſecundum actum. Tertius autē modus eſſendi eſt mutabilis tam ſecundum potentiam ꝙ̄ ſecūdum actum: qualis eſt modus eſſendi rerum temporalium: que non ſolum mutari poſſunt: ſed ēt actualiter mutantur: vnde non habēt inquantum huius fixū ſtans: ſed mobile ⁊ fluens: vnde dictum eſt ſupra ꝙ tempus eſt numerus motus ſecundū prius ⁊ poſterius. Nūc igitur temporis eſt nūc fluens tam potentia ꝙ̄ actu: ſublata autē fluxione ⁊ mutatione: ſed non penitus defectibilitate: remanet nunc eui ꝙ eſt fixum ſtans totum ſimul non deficiens: deficere tamen aliquo modo potens: ablata vero vlterius nō ſolum fluxione ⁊ mutatione: ſed ⁊ omni penitus modo defectibilitatis remanet nunc eternitatis: ꝙ eſt fixum ſtans immobile non deficiens nec deficere vllo modo valens. Patet igitur quale ſit nunc temporis: quia eſt continue fluens: ⁊ propterea de neceſſitate a nunc eternitatis differt.

Ad argumentum

ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ ſicut numerus eſſentialis non eſt numerus accidentalis: ſic etiā vnitas eſſentialis non ab accidentali vnitate differt: vnde non eſt eadem vnitas cūctorū nūerorū.

¶ Q. ō ſecunda.

Secundo poſſet

aliquis dubitare vtrum nunc temporale ſit idem realiter cum ipſo mobili: videtur enim ꝙ non: quia diffinitio dicit realitatem diffiniti. Cum ergo diffinitio ipſius nunc alia ſit a diffinitione mobilis: videtur ꝙ nūc ſit alia res ꝙ̄ ipſum mobile.

Ad iſtam qōnem

ꝙ nūc tēporis ⁊ mobile idem ſunt ſecundum rem: ſed ſecundum rationem differunt ⁊ ꝙ idem ſint ſecundū rem de facili apparet. Dictū eſt enim in queſtione precedenti ꝙ nūc temporis per hoc differt a nunc eui ⁊ eternitatis: quia ipſum eſt fluens motum tam potentia ꝙ̄ actu ꝙ de nullo illorum verum eſt. Conſtat autem ꝙ nihil eſt fluens motum potentia ⁊ actu in re preter ipſū mobile. Neceſſarium eſt igitur ꝙ nunc temporis non ſit res alia ab ipſo mobili. Ad videndum autem quomodo ab ipſo differat ſecundū rōnē: attendendum eſt ꝙ cum mobile ſit ſubiectum motus/ dupliciter ſumi poteſt: ſicut ⁊ motus cui⁹ eſt ſubiectum poteſt accipi duobus modis. Secundum enim duo que in motu poſſumus attendere ipſū motū poſſumus accipere dupliciter. Nā in motu poſſumus attendere ad ipſā continuā fluxionē que ponitur per ipſū: ⁊ ad morā ſiue durationē talis fluxionis: que quidem duo differunt ſecundum rationem: ſicut poteſt patere ex his que ſunt nobis magis manifeſta. Videmus eni ꝙ in eſſe hominis eſt attendere ad ipſā actualitatem que ponitur per ipſum: quia omne eſſe eſt quedam actualitas. Eſt etiam in ipſo attendere ad moram ⁊ durationem eius. Differunt autem hec duo ratione: quia vt in eſſe attendamus actualitatem ratio eius eſt ꝙ ſit actus ⁊ perfectio ipſius entis. Sed ratio more ⁊ durationis nō eſt ꝙ ſit actus ⁊ perfectio hominis: ſed magis ꝙ ſit quoddam accidens exiſtentie ⁊ actualitatis eius. Eodem igitur modo intelligendum eſt de motu. Nam vt attenditur ipſa eius fluxio ratio eius eſt ꝙ ſit actus entis fluentis ſiue mobilis. Mora vero ⁊ duratio talis fluxionis non eſt de ratione ſua actus rei mobilis: ſed ſecundum ſuam rationem apparet quoddam dicte fluxionis accidens. Si ergo attendamus ad ſolam fluxionem continuam que ponitur per motū: damus ſibi nomen ⁊ rationem motus: quia ratio motus eſt ꝙ ſit actus entis mobilis. Sed ſi attēdamus ad ipſā durationem ⁊ moram dicte fluxionis: damus ſibi nomen ⁊ rationem temporis: vnde dici conſueuit ꝙ tempus eſt mora motus: cui⁹ ratio eſt quia vnumquodq̄ menſuratur aliquo ſibi vnigeneo: ſicut vnitates menſurantur vnitate ⁊ longitudo longitudine: ergo ſimiliter mora motus per moram motus menſurabitur. Quia igitur id ꝙ menſurat motū tempus dicitur. Patet ꝙ conuenienter tempus ponitur eſſe ipſa mora motus: que nō eſt tota ſimul: ſed tantū ſucceſſiue: ſicut motus. Sic itaꝙ patet quomodo licet tempus ⁊ motus idem ſint ſecundum rem: tamen ſecundum rationem differunt. Et eodem modo de nunc temporis ⁊ de mobili dicendum eſt: de mobili poſſumus loqui dupliciter: inquantum poſſumus duo attendere in ipſo: ſicut in motu. Cum enim mobile incipit moueri initiat ipſam continuam fluxionem que eſt motus. Continua autem fluxio initiari non poteſt: quin initietur mora eius: vnde manifeſtum eſt ꝙ cum mobile incipit moueri initiat continuam

et continuam fluxionem: ⁊ ipſi⁹ etiam motum. Scḋm hoc ergo in ipſo mobili ad duo poſſumus attendere: quia ad hoc ꝙ initiat continuam fluxionem: ⁊ ad hoc ꝙ initiat motum propriam ipſius: que quidem duo ſic ſecundū rationem differunt: ſicut differūt fluxio: ⁊ mora fluxionis: ⁊ quemadmodum fluxio mot⁹ eſt: ⁊ mora tempus ſic etiam res incipiens mouere: inquantum initiat fluxionem: eſt initians motum: ⁊ inquantum initiat moram fluxionis que eſt tempus eſt proprium initiatiuū ⁊ continuatiuum temporis. Proprium autem temporis initiatiuū ⁊ continuatiuum eſt ⁊ dicitur nūc: ⁊ proprium initiatiuū motus dicitur mobile: ita ꝙ ſecundū hoc apparet euidenter: ꝙ ſi in mobili attendamus ad hoc ꝙ incipiat moueri initiat continuam fluxionem attribuimus ſibi nomen ⁊ rationem mobilis: ſed ſi attendamus ad hoc ꝙ initiatur propriam moraʒ dicte fluxionis damus ſibi nomen ⁊ rationem ipſius nunc: ⁊ ſic mobile ⁊ nunc quantumcūqʒ idem ſint ſecundū rem: tamen ſecūdū rationem differūt.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ realitas mobilis claudens vnam certam rationē eſt realitas ipſius nūc: ⁊ claudens non illam eandeʒ rationem: ſed aliam: eſt realitas mobilis: vnde non eodē modo ſūpta ē realitas vtriuſqʒ: ⁊ hoc ſufficit ad diuerſificādas ipſoꝝ diffinitiones.

℄ Qō tertia.

SEd nunc tertio poſſʒ aliquis dubitare vtrum nunc ſit idem ſecundū rem in toto temporis decurſu: videtur enim ꝙ non: quia illa dicuntur eſſe ſimul que ſunt in eodem tempore: vel in eodeʒ nunc temporis. Si ergo eſſet idem nunc ſecundum rem in toto temporis decurſu: neceſſario omnia preterita futura ⁊ preſentia ſimul eſſent. q̄ oia forent in eodeʒ nūc tēporis ſecūdū rem.

Ad iſtam qōnem ſatis apparet Ratio ex dictis. Iam enim dictum ꝙ temporis decurſus idem eſt ſecundum rem cum fluxione continua poſita per motū ⁊ ꝙ ipſum nunc ſecundum rem idem eſt cum mobili. Videmus autē ꝙ ipſuʒ mobile ideʒ eſt ſecundū reʒ in tota continua fluxione motus: diuerſuʒ autē ſoluʒ ſecundum rationeʒ initiantis continuantis ⁊ terminantis motuʒ: quia cuʒ incipit moueri: habet rationeʒ initiantis motuʒ: per hoc vero ꝙ moueri non ceſſat: ſed cōtinue mouetur habet rationem continuantis motum: ſed per hoc ꝙ deſinit moueri habet rationem terminantis motuʒ: quia ergo vt predicatū eſt nunc ⁊ mobile ideʒ ſunt ſecūduʒ reʒ: ⁊ decurſus temporis: ⁊ fluxio motus idem ſunt ſecunduʒ reʒ: neceſſarium eſt ꝙ ſicut in tota fluxione motus ipſum mobile idem eſt ſecunduʒ rem ⁊ diuerſum ſecundum rationem: ſic ⁊ ipſuʒ nunc non in toto temporis decurſu ideʒ ſit ſecundum rem diuerſuʒ ſoluʒ ſecundū rationem initiantis continuantis ⁊ terminantis tempus: quia ſecunduʒ ꝙ accipitur in principio ſucceſſiue more initiat tempus. Secūduʒ vero ꝙ accipitur cū mobili non quideʒ incipiente fluere: ſed cōtinue fluente continuat tempus. Sed ſecundū ꝙ accipitur cū mobili ſinente fluere terminat moraʒ ſucceſſiuam ſiue tempus: ⁊ ſecundū hūc modum extrema tēporis nūc differunt. Patet igitur ꝙ ipſum nūc ſecundū reʒ idem eſt in toto temporis decurſu: diuerſuʒ tamē ſecundū rationem.

Propter argumentum autem factum in contrariū conſiderandum eſt ꝙ quāuis nunc predicto modo ideʒ ſit in toto temporis decurſu ſecundum rem propriam vel proprie dictam: poteſt tamen realiter tempus diuerſificare: conſtituit enim tempus fluxu ſuo non propter ſolaʒ reʒ proprie dictaʒ: que eſt realitas ipſius mobilis: ſed propter hanc realitateʒ includenteʒ rationeʒ propriaʒ ipſius nunc: ita ꝙ realitas mobilis ſoluʒ: vt eſt includens dictam rationeʒ: eſt propria ipſius nunc realitas: ita ꝙ ſecundū hoc conuenienter dici poteſt ꝙ hac ratione diuerſificata: diuerſificatur realitas ꝓpria ipſius nunc: vt ſic dicatur ipſum quodam modo ideʒ manere ſecunduʒ rem in toto tempore: ⁊ quodammodo non ideʒ. Naʒ ſi habeatur reſpectus ad realitatem proprie dictam: que eſt fundamentuʒ modorū ſe habendi: neceſſariū eſt dicere: vt declaratuʒ eſt ꝙ non ſit ideʒ in toto temporis decurſu ſecūdum rem diuerſum ſolum ſecunduʒ rationeʒ: ſed ſi reſpect⁹ habeatur ad realitatē ipſius nunc proprie debitam cū ſicut dictum eſt: ita ſumpta realitas includat dictam rationem: neceſſariuʒ habemus dicere ꝙ ipſum nunc non ſit idem: ſed diuerſum realiter in toto temporis decurſu: ita tamen ꝙ iſta diuerſitas non intelligatur prouenire ex diuerſificatione eius ꝙ dicit res ſimpliciter ⁊ proprie: ſed ex ſola diuerſificatione incluſe rationis ex qua rōne accipit ꝙ ſit ꝓpria realitas ipſi⁹ nūc. Iſta enī rō nō eſt eadē in toto tpe ſed diuerſa: q̄ quādoqʒ eſt ratio initii: quandoqʒ ratio medii continuantis: ⁊ quādoqʒ ratio finis. Quia ergo ex hac ratione attendit propria realitas ipſius nunc ſecūdū ꝙ tempus conſtituit ab ipſo: quid mirū ſi propter diuerſificationeʒ in ratione illa diuerſificat realiter tempus: ⁊ hoc ſufficit ad faciendū ꝙ preterita futura ⁊ preſentia nō ſint ſimul: nec in eodem nūc omnimode realiter.

℄ Textus.

℄ Ipſum autem nunc tempus menſurat: ſecūdū prius ⁊ poſterius.

℄ Qō quarta.

QVarto poſſet eſſe dubiuʒ vtrum verum ſit ꝙ ipſum nunc menſurat tempus: videtur eniʒ ꝙ non: quia ſicut ſe habet pūctū ad lineaʒ: ſic ſe habet ipſū nūc ad tēp⁹ punctum autem non menſurat lineam: igitur nec nūc menſurat tempus.

Ad iſtam qōnem dicendum eſt ꝙ menſura eſt id quo cognoſcimus quantitatem alicuius rei. hoc autē nomen menſure eſt tranſumptum ad ſignificandū id etiam quo cognoſcimus alicui⁹ perfectionem ⁊ naturam. Quia ergo ex cognitione nunc fluentis cognoſcim⁹ naturam tēporis: propter id ꝙ idem eſt principiuʒ cognoſcendi ⁊ eſſendi: patet ꝙ aliquo modo ipſum nunc poteſt dici tēporis menſura. Verum eſt autem ꝙ non ſolum habito reſpectu ad naturam: ſed etiam ad quantitatem temporis: dici poteſt ꝙ aliquo modo tempus menſuratur ipſo nunc. Sed conſiderandum eſt ꝙ dupliciter quantum ad hoc poteſt dici menſura alicuius eſſe aliquid: vno quidem modo: quia per quandam ſui commenſurationem ad quantitatem eius faciat cognitionem de certa ipſius ⁊ determinata quantitate: quēadmodum vnitas commenſurando ſe per ſui replicationē cū ceteris vnitatibus que ſūt in numero facit certā cognitionē de tota q̄ntitate numeri: ⁊ hoc modo punctum non facit cognoſcere quantitateʒ linee: nec nunc cognoſcere facit quantitatem temporis. Nullum enim indiuiſibile per ſui replicationeʒ pōt ſe cōtinuo cōmēſurare.

go indiuiſibile indiuiſibilibus commenſuratur: ſicut
vnitas commenſuratur vnitatibus. Continuum vero
non eſt indiuiſibile: ſed magis eſt in infinitū diuiſibile.
Item continuum non componitur ex indiuiſibilibus: ſi
cut numerus componitur ex vnitatibus. Alio autem
modo poteſt dici aliquid menſura quantitatis alicuiꝰ
non quia per commēſurationem: ſed per quandam ha
bitudinem ad ipſum faciat cognitionem de quantita-
te alicuius: ⁊ ſic nunc eſt menſura temporis: ⁊ cognitio
nem facit de quantitate eius. Videmus enim q ſi volu
mus cognoſcere quantitatem linee: non reſpicimus ad
punctum q eſt in principio linee ſimpliciter: ſed reſpici
mus ad ipſum in habitudine ad punctum q eſt in fine
intuendo eius diſtantiam ab ipſo: qua diſtantia viſa
videmus ⁊ percipimus certam quantitatem linee. Cō-
ſimilr̄ ſi volumus videre ⁊ percipere determinate quan
titatem temporis non attendimus abſolute ad nunc q
eſt in principio ipſius: ſed attendimus ad ipſum in ha-
bitudine ad aliud q eſt in fine intuendo ipſius diſtan
tiam ab ipſo: ⁊ tunc videmus ⁊ ꝑcipimus totam quan
titatem temporis: ita q ſecundum h̄ dici poteſt q ali-
quo modo quātitas temporis cognoſcitur per ipſa nūc
⁊ ab ipſis nūc mēſuratur. Et ſimiliter h̄ modo q̄titas
linee dici poteſt a punctis menſurari.

¶ Q̄ō quinta.

Quinto poſſet eſſe dubiū quomō ve-
rum ſit q phyloſophus h̄ probet q ſimul
non ſit de tempore niſi tantum vnū nūc
ſicut Tho. noſter ait: videtur enim h̄ non eſ
ſe verum dictum: qꝛ ex h̄ aſſumpto: ſicut ſe habet motꝰ
ad mobile: ita nunc ad tēpus: ⁊ ſicut nūc ad mobile: ita
etiam tempus ad motum: videtur cōcludi ſolū: q ſicut
mobile fluens non eſt niſi ſit motus: ⁊ ecōuerſo: ita non
ſit ⁊ nunc fluens niſi ſit tempus: ⁊ econuerſo: ſed h̄ non
idem eſt cum intētō: videlicet q de tempore nihil poteſt
ſimul poni niſi vnum nunc.

Ad euidentiam ergō huius queſtio
nis conſiderandū
eſt q ſicut tempus reſpicit mobile non ſimpliciter: ſed
ratione motus: quem primo reſpicit: ⁊ cui adequatur:
ſic etiam ipſum nūc reſpicit mobile vno modo non ſim
pliciter: ſed inquantum ſtat: vel ſub mutato eſſe: vel ſub
initio motus. Eſt enim mutatum eſſe aliquid indiuiſi-
bile ipſius motus: ⁊ nunc eſt aliquid indiuiſibile ipſius
temporis: ⁊ indiuiſibile ſolum eſt q indiuiſibili equari
poteſt: ſicut ergo tempus q diuiſibile eſt reſpicit mobi
le: propter ipſum motum qui eſt diuiſibilis: ſic etiā ip
ſum nunc reſpicit mobile non ſic propter motum: ſed ꝑ
pter mutatū eſſe qui eſt indiuiſibile ſicuti ⁊ ipſū. Mu
tatum autem eſſe ſecundum localem motum non atten
ditur niſi propter certum ſignum ſpatij. Si ergo nunc
vt predictum eſt reſpicit mobile ſecundum q ſtat cum
initio motus aut cum mutato eſſe: ⁊ cū hoc non ſtat
niſi in certo ſigno ſpatij: conſequitur q ipſū nūc reſpi
ciat mobile localiter coniunctū certo ſigno ſpatij: ⁊ per
conſequens vnum nunc reſpicit ipſum coniunctum cū
vno tali ſigno: ⁊ plura nunc reſpicient ipſum cōiunctū
cum pluribus ſignis predictis. Ex hoc autem ſequitur
q ſimul de tempore non poſſit eſſe pluſq̄ vnum nūc: qꝛ
ſi plus poſſet eſſe: poſſent ſimul eſſe plura nunc: ſed plu-
ra nūc cū reſpiciant mobile ſtans cū pluribus ſignis
ſupradictis: ſimul eſſe non poſſunt niſi mobile poſſit eſ
ſe in ſimul coniunctum ſignis pluribus ſpatij. Sed hoc
eſt omnino impoſſibile: cuius ratio eſt: quia mobile eſſe
in certo ſigno ſpatij eſt ipſum eſſe in loco ſibi equali cer-
to ⁊ determinato. Eſt autem penitus impoſſibile vnū
⁊ idem mobile ſimul eſſe in pluribꝰ locis ſibi equalibꝰ
⁊ per conſequens impoſſibile eſt ipſum ſimul eſſe in plu
ribus talibus ſignis. Quia igitur ſecūdum q iam de
clarauimus ipſum nūc reſpicit mobile coniunctū cū
mutato eſſe: vel cum initio primi motus: ⁊ cum certo
ſigno ſpatij: ex quo oſtenſum eſt q mobile non poteſt ſi
mul eſſe cum pluribus his ſignis: cōcluditur valde eui-
denter q ſimul non poſſunt eſſe plurima nūc temporis
nec per conſequens de toto tempore poteſt ſimul eē pluſ
q̄ vnum nunc: ⁊ eadem ratione apparet q de vno mo
tu non poteſt ſimul eſſe pluſq̄ vnicū mutatum eſſe: pa
tet igitur ex dictis quomō ex eo q tempus eſt menſura
motus: ⁊ nunc eſt vnitas mobilis: ſi fiat deductio com-
pleta: neceſſario concluditur q de tempore non poteſt ſi
mul eſſe pluſq̄ vnum nunc. Unde Tho. acumine ſui
excellentis intellectus intuitus virtutem aſſumpte pro
poſitionis: dixit rationabiliter q phyloſophꝰ i hac par
te probat id q declarauimus.

¶ Q̄ō ſexta.

Sed poſt hec omnia reſtat
queſtio notan
da valde: tum propter vtilitatem: tum pro
pter difficultatē de ipſo nunc: ⁊ eſt queſtio
de corruptione eius. Ex quo enim oſtendi
mus q aliud nūc eſt q initiat tempus ⁊ aliud q termi
nat: ⁊ iterum oſtendimus q plura nunc temporis non
poſſūt ſimul eſſe: cogimur de neceſſitate confiteri q vno
nunc poſito corrumpatur aliud. Hoc autem videtur nō
poſſe ſtare propter rationem aſſignatam a phyloſopho
in principio huiꝰ tractatus: niſi autem iſta queſtio in-
telligatur poſſet trahi ad malam conſequētiā. Videt
enī poſſe ꝑ eā ꝯfiteri q mūdus ſit eternꝰ. Cuius decla-
ratio eſt: qꝛ cū nūc tpis non poſſit abſq̄ mobili: ſi nunc
fuit ab eterno neceſſe eſt ⁊ mobile fuiſſe ab eterno. Nūc
āt vr̄ ab eterno eſſe: cuiꝰ oſtenſio eſt: qꝛ quicqd eſt noui
ter productum poteſt deſinere eſſe: ſed ipſum nunc non
poteſt deſinere eſſe: igitur non poteſt nouiter productū
eſſe: probatio autē medie eſt: quia ſi nūc deſinere poteſt
ponamus q deſinat. Aut ergo deſinit cum eſt: aut non
deſinit tūc ſed poſt. Non eſt autē dare maxime ſuppo
ſito q mūdus deficiat in vltimo nunc temporis ipſum
nunc non corrumpi: ſed poſt: quia ſic remaneret nunc
poſt deſinitionem mūdi ⁊ mobiliumꝰ q eſt impoſſibile.
Si ergo ipſum deſinit deſinet deſinente mobili. Sed h̄
deſinit cum ponitur vltimum nūc temporis. Si ergo vl
timum nūc temporis deſinit deſinente mundo: ſequiẗ
q vltimū nunc temporis deſinat tunc: quando poniẗ
ipſum vltimum nunc temporis q eſt impoſſibile: quia
tunc idem ſecundum rem ſimul eſſet: ⁊ nullo modo eſſet
q eſt implicare contradictionem. Nūc ergo ⁊ mundus
vt videẗ non poſſunt deſinere: quia non poſſūt contra-
dictoria verificari ſimul: ⁊ per conſequens impoſſibile
videtur ponere mundum productum aliter q̄ de neceſ
ſitate: quia q de neceſſitate conſeruaẗ de neceſſitate pro
ducitur. Si quid autem de neceſſitate a deo prouenirer
illud eſſet neceſſario eternum.

Solutio autem que datur a quibuſ-
dam nihil ſatiſfacit queſito. Dicunt enim quidam q
ipſū nūc nō corrūpiẗ ſꝫ rē: ſꝫ corrūpiẗ in q̄tū perdit rati
onem vnam: ⁊ accipit rationem aliam. Iſta autem ſo
lutio: vt dictum eſt: non tollit queſtionē: vt enim ſupra
declarauimꝰ ex tali ratiōe ſuperaddita rei mobilis ha
bet q dicaẗ nūc: ipſam ergo talem rationē corrūpi eſt
corrūpi nūc: de quo eſt qō ſi corrūpiẗ qn̄ corrūpaẗ. Sꝫ
⁊ de

⁊ de ratione illa que perditur ſimiliter queritur quando corrūpitur verum ſi tunc quādo habetur vel poſtea. ¶ Forte autem ꝙ diceret aliquis iſtam queſtionez nō magis eſſe cōtra nos ꝙ̃ contra ponentes eternitatem mūdi. Cū enim ipſi etiam ponant aliud eſſe nūc preteritum ⁊ aliud futurum: ⁊ cum h̄ pariter concedant ꝙ de tempore nō pōt ſimul eſſe pluſq̄ vnū nūc: neceſſario h̄ habent concedere nūc preteritū corruptum eſſe: ⁊ tunc manet cōtra eos etiā queſtio quādo illud nūc corruptū ſit. Sed ſecūdū eos ad iſtaz queſtionem reſpondere nō difficile videtur: poſſunt enim ipſi dictaz q̄ōnem dupliciter ſoluere: vno quidem modo dicēdo ꝙ cū illud corrūpatur ꝙ eſt in actu: propter id ꝙ corruptio eſt progreſſio de eſſe ad nō eſſe: ſi nūc nō ponatur in actu ſed in potentia non opz quererē de corruptione eius: q: vt dictū eſt id corrūpit ꝙ eſt in actu ⁊ nō ſolū in potētia. Nunc autem ſi accipiatur vt cōtinuans nō eſt in actu ſimplr loquēdo: ſed magis in potētia. In actu autem tunc eſt quādo accipitur: vt diuidēs: quomodo ſe habet cum eſt finis tātum vel tātum principiū: habet enim ſe nūc ad tempus ſicut punctū ad lineā. Uidemus autez ꝙ pūctum cum eſt finis vnius partis linee: ⁊ principium alterius: ⁊ eſt cōtinuās tales partes ⁊ eſt actu continuans ſed ob h̄ dici non poteſt ꝙ ſit ſimpliciter actu ſed potentia: quia cū actus ſit ratio diſtinctionis: ſi eſſet tūc ſimpliciter in actu: eſſet diuidens ⁊ non continuans: ſed ſi punctum ſit principium tātum ⁊ nō finis: vel finis tātum linee ⁊ nō principiū: erit ſimpliciter actu in linea ſignatum: ſimiliter ergo ſicut dictum eſt de puncto reſpectu linee: dicendum eſt etiam ⁊ de ipſo nūc reſpectu temporis. Conſtat autem ꝙ ponendo tempus eternum nō poneretur nūc aliquod ꝙ ſit tātū finis temporis ⁊ non principium: nec poſitum foret aliquod nunc ꝙ ita ſit principium temporis ꝙ non finis: ⁊ per cōſequens ſic dicēdo nō poneretur nūc aliquod in actu: ſed ſolū in potētia: ⁊ ideo nō haberet locū queſtio de corruptione ipſius nūc. Et ſi dicatur ꝙ nūc preſens eſt in actu: dicetur ꝙ eſt in actu ſicut cōtinuās: vnde ⁊ id nunc preſentis ꝙ eſt nunc continuatum temporis ſemper manet ſi tempus ſemper maneat. Hoc ergo vno modo iſti poſſent queſtionem ſoluere quomodo ſolui nō poſſet ponēdo tempus incepiſſe ⁊ deſinere debere: quia tunc ꝙ eſſet tantum principium ⁊ non finis: ⁊ nūc ꝙ eſſet tantum finis ⁊ nō principiū. ¶ Poteſt etiam dicta queſtio ſecūdum eos ⁊ aliter ſolui. Solutio enim data nō videt̄ omnino ſatiſfacere: q: cum demus nūc preteritum fuiſſe ⁊ non eſſe etiam ponēdo tempus eternū: nec poſſit id cōtingere ſine deſinitiōe: neceſſariū eſt dicere ꝙ nūc preteritū defecerit. Item ſicut mobile durante motu continue renouatur in alio ⁊ alio ſigno ſpatii: ſic nūc preſens tēporis durāte cōtinue renouat̄: propter q̄ renouationē dici poteſt ꝙ nō eſt idem numero nūc ꝙ eſt preſens modo cū illo ꝙ preſens fuit alias: ⁊ cū illo ꝙ erit preſens in poſterū. Alias .n. oporteret dicere ꝙ nūc tpis nō eēt nūc fluens: ſed ſtans ſiſtū ꝙ eſt falſum. Propter iſta ergo illa ſolutio nō eſt omnino cōueniēs: ⁊ idcirco adiūgitur ſolutio ſecūda: que magis ſatiſfacere videtur.

Ad cuius intelligentiaz cōſiderādū eſt: ꝙ ſicut terminus ⁊ finis tpis ac tps habēt adinuicem ſucceſſionem quādam: ſic etiam temporis principium ⁊ tempus aliquam ſucceſſionem adinuicem habēt: ꝙ quidem ex eo patet: ꝙ ſicut finis temporis dicitur eſſe poſt tempus precedēs ꝙ terminatur ad ipſum: ſic etiam temporis ꝓncipiū dicit̄ ante tempus ꝙ ſortit̄ primordium ab ipſo. Et quemadmodum tempus precedēs vltimum nūc cōtinet in potētia rationes infinitorum nūc: nec tamē aliqua talis ratio poteſt ſumi immediate ante nūc vltimuz: quia tempus ex ipſis nūc componeretur: ſic etiam tempus ſequēs nūc principians cōtinet in potētia rationes infinitorum nunc: nec tamen aliqua ipſarum poteſt imediate ſumi poſt illud nūc principiās propter eandem rationem. Eſt autem ſimile de linea ⁊ pūcto. Nam poſt pūctum ꝙ eſt in principio linee eſt ipſa linea cōtinēs infinita puncta in potentia: quoꝝ nullū poteſt accipi in linea immediate poſt punctum ꝙ eſt linee principium: quia tunc ſequeretur lineaz eſſe compoſitā ex pūctis. His viſis facile ē reſpondere ad queſtionem motam: ſicut enim punctū ꝙ initiat lineā ē in principio ſitus linealis: nec eſt verū dicere ꝙ ibi nō ſit: ſic etiam nūc initiās tempus eſt i pncipio temporis: nec eſt veꝝ dicere ꝙ ibi nō ſit. Et quemadmodum pūctum initiās lineam poſt initium ſitus linealis de neceſſitate deſinit eſſe: nec tamen eſt ſignare ſitum pūctalem in linea: niſi primo deſinat eē: propter id ꝙ linea cum ſit continua non componitur ex punctis: ſic etiam nunc ꝙ eſt principium temporis de neceſſitate deſinit eſſe poſt ipſum tempus vnicum: nec tamē eſt poſt ipſum dare nūc in quo primo deficiat: ꝓpter id ꝙ tempus cū ſit cōtinuum nō componitur ex ipſis nūc: vniuerſaliter autē vnicum cuiuſlibet cōtinuū eſt in principio ipſius: ⁊ nullo modo eſt poſt principiū cū ſit indiuiſibile: nec tamen ſignari poteſt in continuo vbi primo deſinat: quādo ergo dicitur nūc preteritū fuit ⁊ non eſt: ergo eſſe deſiuit: dicēdum ꝙ verum eſt: ſed quando aſſumit̄: ergo deſijt tunc quando fuit aut poſt dicendum ꝙ non deſijt tunc eſſe quando fuit: quia fuit in principio temporis ſequentis ⁊ non deſijt in principio eſſe: ſed poſt principium. Et ſi dicatur: detur ergo quādo primo deſijt: dicēdum ꝙ h̄ dari nō poteſt: quia tempus cuius illud nūc ponitur pricipiū eſt cōtinuū ꝓpoſitum: ergo ſoluere q̄ōnē ponēdo ꝙ poſt nūc ꝙ deſinit ſit tempus continuum. Sed ſi eſſet nūc aliquod ꝙ eſſet ita finis temporis ꝙ nō pricipium: ſicut dare oporteret: ſi totaliter deſineret: nō poſſemus queſtionem ita ſoluere ꝙ poſt illud nunc nullum tempus eſſet. Sicut autem eſt de nūc temporis dictum: ita ſuo modo ſecūdum iſtos dicere poſſumus: ⁊ de mutato eſſe ꝙ eſt i fine motus. Tale enim mutatum eē ꝙ eſt vltimus finis motus ponitur in indiuiſibili nunc temporis: in quo finitur ⁊ deſinit eſſe motus ad illud mutatum eſſe terminatus: nec tamen verum eſſet dicere ꝙ dictum mutatū eē deſinit in illo nūc in quo ponitur: ſed d̄ſinit poſt: nec tamen eſt dare poſt aliud nūc in quo ponitur aliquod nunc: in quo primo deſinat: propter id ꝙ tempus. Sic itaqꝫ ſecūdū veritatē queſtio mota de nūc temporis ꝙ eſt eius principium ſoluēda eſt.

Sed tunc adhuc reſtat difficultas de illo nūc ꝙ eēt vltimum in tempore: ſi tempus totaliter deſineret: que quidem difficultas manet nobis: ⁊ non illis: quia ipſi dicunt ꝙ nullū nūc dari poteſt ꝙ non ſit tēporis principiū cū tēpus ſ̄m ipſos ſit neceſſario eternum.

Ut igitur huius difficultatis intellectus habeatur attendendum eſt aliquantulum ad tranſmutationem que eſt in ſubſtantia: eo ꝙ ex ipſa poſſumus optime accipere noſtre intentionis declarationem. In hac quippe tranſmutatione: nos videmus ſecundum doctrinam Ariſtotelis ꝙ forma ſubſtantialis rei corrumpende manet in materia vſqꝫ ad inſtans introductionis forme ſubſtātialis rei generāde: in quo inſtanti forma

rei corrũpende non eſt in materia: immo tũc deſinit in
ea eſſe: ⁊ tũc in ipſa primo incipit eſſe: ⁊ eſt forma rei ge
nerande. Et ſi queratur quando forma rei corrumpen
de vltimo eſt in materia: patet ꝙ hoc dari non poteſt.
In inſtanti enim in quo forma rei generãde primo po
nit͛ i materia forma rei corrũpẽde: vt dictũ primo in il
la materia non eſt: non tamen dici poteſt ꝙ in illo eodẽ
inſtanti ſit vltimo in materia: quia tunc in ea ſimul eſ
ſet: ⁊ nõ eſſet: ꝙ eſt impoſſibile: bene tamen eſt verũ di
cere ꝙ fuit in materia in toto tempore illud inſtans pre
cedente: quãuis in illo inſtanti nõ ſit in ea. Et qꝛ tẽpus
precedens illud inſtans continuatur ad ipſum: non po
teſt dari ante h inſtans aliquod nũc temporis in quo il
la forma ſit vltimo in materia propter id ꝙ tempus nõ
cõponit͛ ex inſtantibus: ita ꝙ ſi h verum eſt dicere ꝙ eſ
ſe talis forme in materia protendit͛ vſq ad h inſtãs: in
quo tamen deſinit ⁊ non eſt in materia. Secũdũ igit͛ h
eſt etiam dicendũ in propoſito. Ponamus enim ꝙ mũ
dus qui cũ omnibꝰ mobilibꝰ poteſt a deo redigi in ni
hilũ cũ omnibꝰ: Verũ erit dicere h poſito ꝙ in iſto nũc
ipſe mũdus cum ſuis mobilibus non eſſet: ⁊ ꝙ ſuum eſſe
vſq ad h nũc protenſum fuit: nec dari poſſz ante ipſuz
nũc aliquod in quo vltimo per omnia fuiſſz: per omnia
eodez modo dicendo quantũ ad h: ſicut diximus de for
ma ſubſtantiali rei corrũpende. In iſto ergo nũc mun
dus ⁊ mobile aliquod non eſſet. Et qꝛ nũc reale tempo
ris mobile conſequitur: ex quo tũc non eſſet mobile nul
lo modo eſſet nũc aliquod reale: ita ꝙ ſecundum h cum
tempus primo deſineret: ⁊ non eſſet: nõ poneretur nũc
aliquod reale. ſed nunc imaginatum tantũ: vnde non
eſt verum dicere ꝙ tunc eſſet vltimum nunc tempo
ris: immo tunc nullum eſſet nunc niſi imaginatum: qꝛ
alias idẽ nũc ſimul eſſet ⁊ nõ eet ꝙ eſt impoſſibile. Nã
⁊ quia nũc reale eſſe nõ poteſt ſine mobili: oporteret tũc
dicere ꝙ etiã mobile ſimul eſſet ⁊ non eſſet ꝙ eſt impoſſi
bile. Vt ergo iſta impoſſibilia vitent͛ dicendũ eſt ꝙ tẽ
pus ⁊ nũc fluens vſq ad h nũc imaginatũ in quo eſſe
deſineret: ⁊ primo haberet ⁊ acciperet non eſſe. Et ſi di
catur ꝙ cuilibet continuo finito reali datur terminus
aliquis realis: ergo ⁊ tempori finito dãdũ eſt aliquod
nũc vltimũ reale pro termino: dicẽdũ eſt ꝙ continuum
ꝙ non eſt extra animaz non eſt continuũ reale: ſed ima
ginatũ tantũ. Tempus autem preteritũ non eſt extra
animam: niſi inquantum continuat͛ ad nunc aliquod
reale extra animam exiſtens. Unde ſi nunc reale tolla
tur vel continuatio: preter id ipſum non remanebit pre
teritum tale niſi tantũ in imaginatione: ⁊ erit ſoluz ali
quid imaginatũ ⁊ terminũ non niſi imaginatũ habe
bit. Quia ergo vt predictũ eſt ſublatis omnibus mobili
bus tollit͛ de neceſſitate omne nũc reale: ⁊ continuatio
etiam per conſequens temporis precedentis finem mũ
di ad nũc reale tollitur: ⁊ ex conſequenti tempus trãſ
actũ remaneret ſolũ in imaginatione: ⁊ nullo modo ex
tra quid inconueniens eſt: ſi nũc imaginatũ tantum ſi
bi pro termino ⁊ fine aſſignatur. Sic ergo dicenduz eſt
ꝙ nũc vltimum reale temporis precedentis fuiſſz illud
ꝙ poſitum eſſet tunc quando mundus ponitur finitus
ſi tũc non ceſſaſſet ens mobile: ſed tamen ſic fuiſſet vlti
mum precedentis temporis ꝙ fuiſſet etiam initium ſe
quentis: propter id ꝙ cum ſimul non poſſit idem eſſe ⁊
non eſſe: tale nunc reale: tunc eſſe deſiuiſſet quando in
eſſe poſitum fuiſſet: ſed poſtea ꝙ intelligi non poteſt ni
ſi prius ipſum realiter maneret tẽpus: qꝛ nũc reale ſine
reali tempore nõ manet: nec tempus ſine motu: nec mo
tus ſine mobili: qꝛ ergo tũc q̄n mũdus deſineret cũ om
nibus mobilibus non poneret͛ motus nec mobile: nec
tempus: nec reale nũc: patet ꝙ rebus ita ſtantibus nũc
reale vltimo finiens totum tempus precedens: tũc nõ
poneretur: ſed nunc imaginatum tantum. Sed nũc etiã
ante iſtud nũc imaginatum dari poſſet vltimuz nunc
reale temporis: propter id ꝙ dictum eſt ipſum realiter
protẽdi cõtinue vſq ad h nũc imaginatum: ⁊ tunc pri
mo deſinere i re eſſe in ſimul cum mobili ⁊ motu: quem
admodum etiam ſupra diximus formam rei corrum
pẽde eſſe cõtinue i materia vſq ad nũc temporis: i quo
in ea primo poneretur forma rei generãde: ⁊ tũc ſolum
i illa primo deſineret eſſe in materia. Patet igitur quõ
ſic dicendo: ſicut deus modo dedit nobis intelligere: tol
lũtur omnia incõuenientia ⁊ omnes difficultates mate
rie preſentis.

¶ Textus.

¶ Quod quidem igitur tempus numerus motus ſecũ
dũ prius ⁊ poſterius ſit ⁊ cõtinuũ ⁊c.

¶ Lectio. xviii. ¶ Quõ prima.

HIc poſſet primo queri ad ple
niorez intelligẽtiam eorum que in littera
dicũt͛ vtruz in tẽpore ſit dare minimuz: vide
tur enim ꝙ nõ: quia tempus eſt qd cõtinuũ
⁊ cõtinuũ eſt diuiſibile in infinitum.

Ad iſtam q̃õnem dicẽdum eſt ꝙ
de tempore loq
poſſumus dupliciter ſecundum duo que in ipſo attẽdũ
tur. Eſt. n. in ipſo attẽdere rationem diſcreti ⁊ rationez
cõtinui propter que duo ipſe Ariſt. duo accipit in prin
cipio lectionis. Aſſumit nãq ꝙ tempus eſt numerus: ⁊
per cõſequẽs in ipſo attẽdit͛ quedã ratio diſcretiõis: qꝛ
omnis numerus aliquam diſcretionem ponit. Iterũ aſ
ſumit ꝙ tempus eſt cõtinuũ: ꝙ ex h probat ꝙ eſt mẽſura
cõtinui: ⁊ cõtinuũ vno aliquo ponẽte cõtinuam quãti
tatem mẽſuratur. Et ſi de tempore quidem loquamur in
quãtum in ipſo attẽdit͛ ad rationẽm numeri: patet ſtati
ꝙ in ipſo põt dari minimũ. Quãuis enim: quis nume
rus in infinitũ creſcit nõ contingat dare numerum: ita
magnum: quo non poſſit dari maior: quia tamẽ nõ di
uiditur in infinitum eſt in ipſo dare minimũ numeruz
ſicut binarium: qui ita paruus numerus eſt ꝙ ſi diui
datur in partibus diuerſis nõ remanebit ratio nume
ri alicuius: ſed ratio vnitatis ſolius: que nõ eſt numerꝰ.
qꝛ eſt indiuiſibilis: ⁊ per cõſequens eſt minimũ ſimplici
ter ꝙ poſſit accipi de numero. Cõſimili ergo modo: ſi de
tempore loquamur: ſecũduz ꝙ ſtat ſub ratione numeri
nõ poterimus in ipſo dare maximũ: qꝛ nõ cõtingit da
re numerum temporum ita magnũ: quo nõ poſſit dari
ſemper maior: ſic enim dicẽdo vnum tempus duo tem
pora tria tempora: quattuor tempora: poſſumus augẽ
do ſemper numerum procedere in infinitũ. Unde non
cõtingit dare numerũ tẽporũ ita magnum: quo nõ poſ
ſit dari ſemper maior: ſed bene poteſt dari numerus tẽ
porum: ita paruus ꝙ nõ poterit eſſe minor: quemadmo
dũ ſi aliquis diuidẽdo dictum numerũ accipiat primo
quattuor poſtea tria poſtea duo minorem poſtea nume
rum accipere nõ poterit: quia poſt duo nõ accipiet diui
dẽdo talem numerum binariũ aliquid habẽs rationẽ
numeri: ſed accipiet h ꝙ dico vnum tempus: ꝙ numero
rum temporum nõ dicit: ſed id magis ꝙ eſt ſimpliciter
minimũ de numero. Nõ enim poteſt ſumi aliquid mi
nus ꝙ vnũ: ſic itaq dicẽdũ de tempore ſecũduz ꝙ in ip
ſo attẽdimus ad rationẽ diſcreti. Sed ſi de tempore lo
quamur quantũ ad rationez cõtinui ꝙ habet: tunc ad
h dupliciter poterimus de ipſo loqui: qꝛ vno modo ſim
pliciter ſecũdum ꝙ eſt cõtinuũ: ⁊ alio modo ſecundũ ꝙ
eſt continuum

eſt continuum naturale. Et primo quidem modo ipſuz tempus: ſicut ratione continuum eſt in infinitum diuiſibile: ꝛ ppterea ſ̃m hõ in ipſo non eſt dare minimũ. Non enim poteſt dari pars aliqua ita parua de continuo q̃ per vlteriorem diuiſioné nõ poſſit dari minor. Si autẽ de tempore loquamur ſecũdo modo: tũc rationabile eſt dicere ꝙ poſſit dari tempus ita paruũ ꝙ minus accipi nõ poterit: r:tinens vlteri⁹ eſſe naturale tẽporis. S:c.n. contingere videmus in oibus alijs diuiſibilib⁹ formis nãlib⁹. Et ꝑterea iã dictũ eſt ab Ari. in precedẽtibus ꝙ motus ſequit̃ magnitudinem in ꝯtinuitate ꝛ diuiſibilitate: ꝛ tempus ſequit̃ motũ. Cũ ergo magnitudo ſecũdũ eſſe naturale non ſit in infinitũ diuiſibilis: neceſſarium eſt ꝙ motus etiam ꝛ tempus ſecundum naturale eſſe non ſint diuiſibilia in infinitum.

℄ Qõ ſecunda.

SEcundo poſſet eſſe dubiũ vtꝝ motu per ſe menſuremus tempus: videtur enim ꝙ ſic: q2 que ſunt per ſe priora in eſſe ſunt per ſe priora in cognitione: ꝛ talia ſũt principia cognoſcendi alia. Tempus aũt ordine nature per ſe conſequitur motũ in eſſe: ꝛ quãtitas tẽporis quãtitaté motus: igit̃ per ſe rõ q̃tũ ad eſſe q̃ etiam quo ad ſuã q̃titaté per motum cognoſcitur ꝛ menſuratur.

Ad iſtam queſtionem dicẽdum eſt ꝙ mot⁹ non per ſe ſ3 ſolum per accidens: quia ratione noſtri eſt mẽſura motus: cuius ratio eſt: q2 ſicut idẽ reſpectu eiuſdẽ non poteſt eſſe per ſe cauſa ꝛ effectus: ſic etiam idem reſpectu eiuſdem non poteſt per ſe eſſe menſuratũ ꝛ menſura. Conſtat aũt ꝙ tempus: q2 ſecũdum propriam rationem eſt menſura motus: ꝙ inde apparet: q2 numerus ponit̃ in ratione diffinitiua eius. Nullo igitur modo poteſt eſſe per ſe aliquid motu menſuratũ: ſed ſolum per accidens. Alias oporteret dicere ꝙ eidem per reſpectum ad idem: ꝛ ſecũdum eũdem eſſendi modum: q2 per ſe oppoſita ineſſent: ꝙ eſt impoſſibile. Sũt enim oppoſite rationes ratio mẽſurati ꝛ ratio mẽſure. Simpliciter ergo dicendum eſt: ſicut ſ̃ dicit dominus Albertus ꝙ tempus eſt per ſe menſura motus: ꝛ ꝙ motu menſuratur: ſ̃ eſt per accidẽs: ꝛ ſ̃ eſt ꝙ cõmentator ſupra dicit ꝙ tempus numerat motum ꝛ menſurat illuz: eſt enim eſſentialiter. Ipſum aũt eſſe numeratum per aliquid eſt per accidens: ſcilicet quoniam accidit tempori etiam numerari ꝛ mẽſurari: aut per numerum ſimpliciter aut per motũ: ſ̃ autem ideo cõtingit: q2 tempus ſecundum ſuam rationé eſt menſura: menſure aũt accidit ꝙ menſuretur. Alias eniz omnis menſura menſuraret̃: ꝛ q2 ꝙ per ſe puenit omni conuenit. Verũ q2 non eſt abſolute menſura: ſed eſt menſura certaz quãtitatem habens: ideo contingit ꝙ licet accidat ſibi inquantũ eſt menſura ꝙ menſuret̃ etiam numero: tamẽ ſecũdũ ꝙ eſt certam quantitatem habens menſuratur per ſe numero in quo eſt ꝑma ratio mẽſure omnis certe quantitatis. Motu autem etiam nec iſto modo habet per ſe ſed per accidens tantũ menſurari: propter id ꝙ ſecundum ſuam certam quantitatem habet motum menſurare: ꝛ eſt per ſe menſura eius. Ad cuius ampliorem intelligentiam habendam conſiderandu3 eſt ꝙ cũ ratio menſure ꝑmo in numero inueniatur: ſicut habetur in decimo methaphyſice: nihil poteſt habere rationem menſure per ſe niſi ſubinduendo rationem numeri. Motus autem vnde motus eſt nõ ponit rõné numeri: ꝛ idcirco ratione qua motus eſt non habet ꝙ ſit menſura. Sed ſi hanc debet habere oportet ꝙ rationem numeri ſubinduat. Rationem autem numeri non ſubinduit niſi ſubinduendo rationem temporis. Solum igitur ratione qua tempus attenditur in motu: attendit̃ ẽt in ipſo rõ menſure: vnde patet euidenter ꝙ mot⁹ non eſt per ſe menſura alicuius: ſ3 per accidens vtcꝫ: q2 ratione noſtri poteſt eſſe menſura magnitudinis ꝛ temporis inquantum videlicet quando contingit quantitatem motus nobis eſſe certiorem quantitate temporis ꝛ magnitudinis.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendũ eſt ꝙ ſicut motus ordine nature eſt prior tempore in eſſe: ſic etiam ꝛ prior eſt in cognitione: non tamen omni modo. Ex ſola enim apprehenſione motus: apprehendimus ſimpliciter: ꝛ ſine numeratione atcꝫ menſuratione continuam quandaz fluxionez: in qua conſiſtit quãtitas motus temporis. Expoſt per numerum ꝛ menſuram que non eſt niſi tẽpus numeramus ꝛ menſuram⁹ dictam quantitatem. Dicendum eſt igitur ꝙ motus eſt ſimpliciter prior in eſſe ordie nature ipſi tempori: ꝛ prior etiam ſimpliciter in cognitione. Sed in cognitione numerate quantitatis: ꝛ in eſſe etiaz nõ ſimpliciter: ſ3 numerate quantitatis inquantum huius id eſt pri⁹ ꝙ pri⁹ actu eſt in ratiõe nũeri: ꝛ ſ̃ eſt tempus: vt ſupra eſt dictum. In cognitione ergo quantitatis numerate ꝛ per conſequens menſurate tempus prius eſt q̃ motus: ꝛ id circo ipſum menſura eſt ꝛ non motus: ſ̃ autẽ ideo contingit: quia ꝛ ſi motus in eſſe ſimpliciter ſit cauſa temporis: tamen econuerſo tempus eſt cauſa ꝙ in motu ſit nũerus in actu: propter id ꝙ motus: vt ſupradictuz eſt: nõ ſubinduit rõné nũeri niſi ſubinduẽdo tẽpus.

℄ Textus.

℄ Quoniaz aũt eſt tempus metrũ motus ꝛ eius quod eſt moueri ꝛc.

℄ Lectio. xix. ℄ Qõ prima.

HIc poſſet dubitare aliqs: quomodo intelligatur tẽpus eſſe menſura motus: ꝛ eius ꝙ eſt moueri: videnť enim iſta non differre: q2 moueri nõ videť aliud ponere q̃ motũ.

Ad hoc dicendum eſt ꝙ motus ꝛ moueri: ſ3 idem ſint ſecundum rem: tamen ſecunduz rationem differunt. Motus enim ponit rem ſuam que eſt actus ſimpliciter ꝛ magis per modum forme ꝛ habit⁹ Sed moueri ponit eundem actum: non ſimpliciter: ſed magis vt exercitu3: ꝛ ponit ipſuz per conſequens i eſſe dicere ergo ꝙ tempus eſt menſura motus ꝛ moueri: nõ eſt aliud q̃ ponere ꝙ tempus eſt mẽſura motus ſimpliciter: ꝛ motus quantũ ad ſuuz eſſe: ſiue ꝙ tẽpus menſurat ſubſtantiam ꝛ eſſe motus. Huius autez ratio eſt: q2 tẽpus menſurat̃: habet ſecundũ rationez propriaz id ꝙ in quadaz ſucceſſione continua conſiſtit. Quia igitur eſſe motus conſiſtit in continuo fieri: ꝛ in poſitione continue ſucceſſionis: ꝛ ſubſtantia ẽt motus non eſt aliud q̃ ipſa continua ſucceſſio: patet manifeſte ꝙ rationabiliter valde dicitur tempus eſſe metrum motus: et eius ꝙ eſt moueri.

℄ Qõ ſecunda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare quomodo verũ ſit ꝙ Tho. ait in hac parte: vz ꝙ rebus alijs a motu ſecundum id ꝙ ſunt non reſpondet tẽpus: ſed nunc temporis. Hoc enim pro tanto dubium apparet: quia menſura eſt principium cognitionis: ipſuz autem nũc non

videtur eſſe principium cognitionis verum quantum ad id ꝙ ſunt: qꝛ id ꝙ ſunt tales res cognoſcitur per eſſentialia ipſarum. Non videtur ergo ꝙ nunc ſit menſura mobilium quoad id ꝙ ſunt.

Ad iſtam qōnem dicenduz eſt ꝙ ſicut ſe hȝt vnitas ad numerum: ſic etiam quodammodo ſe habet nūc temporis ad tempus: quemadmoduz enim vnitas ad numerum ſe habet: vt indiuiſibile ad diuiſibile: ſic etiā ⁊ nūc temporis ad tēpus comparatur: videmꝰ ꝙ ſicut ex diſcretione quantitatis diſcreta importate per numeꝝ cognoſcimus diſcretionem ⁊ diſcretā quantitatē rerū que ſub numero ponūtur q̄ntitatis: ſic ēt ex idiſcretiōe ⁊ idiuiſiōe quā ipoꝛtat vnitas: cognoſcimꝰ rei ſtātis ſb vnitate indiſcretionem ⁊ indiuiſionem in ſeipſa. Conſimiliter ergo in propoſito de nunc temporis ⁊ tempore dicendum eſt: videmus enim ꝙ ex eo ꝙ ſubſtantia motus ſecundum totalitatem ſuam non ponitur in nunc temporis: ſed neceſſario in tempore ꝙ eſt diuiſibile diuiſibilitate continue ſucceſſionis: cognoſcimus cognitione que eſt per menſuram quantitatem ⁊ diſcretionem motus: vnde ⁊ dicitur idcirco tempus eſſe menſuram ſubſtantiam motus: quia totalitas eius nō ponitur niſi in tempore: ⁊ per tempus ad ipſam applicatuz cognoſcitur quantitas diuiſibilis ipſius. Ex oppoſito autem quia cognoſcimus ꝙ nunc cum ſit indiuiſibile diuiſibilitate continue ſucceſſionis in ſe talez ſucceſſionem nullam patitur: percipimus ſtatiz ꝙ ſubſtantia rei permanentis que ſecundum ſuam totalitatem ponitur in ipſo nunc indiuiſibili caret ſucceſſione tali. Numero ergo cognoſcimus numerabilium diſcretam quantitatē ⁊ vnitate cognoſcimus in re ſibi ſubiecta carentiam talis quantitatis: tempore etiaz cognoſcimus rei ſibi ſubiecte quantitatem ſucceſſiuam: ſed ipſo nunc cognoſcimus ſubſtantie mobilis poſite in ipſo ſecundum totalitatem ſuā carentiam dicte quantitatis: propter ꝙ optime dicitur tempus eſt numerus ipſius motus: ⁊ ꝙ nūc vnitas eſt ipſius mobilis.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ ſubſtantia mobilis ſimpliciter ſumpta per ſua eſſentialia cognoſcitur. Sed qꝛ in ſe nullam continuam ſucceſſionem claudit: quin potius in re ponitur cum carentia ipſius: propter id ꝙ talis ſucceſſio in ſubſtantia non cadit: ⁊ ſi cadat in extrinſecis: ideo ſi ipſa ſumatur non ſimpliciter: ſed vt carens hac ſucceſſione: ipſo nunc cognoſcitur ⁊ mēſuratur: quemadmodum etiam res carēs in ſeipſa diuiſione ⁊ diſcretione naturali cognoſcitur in quantū huius atqꝫ mēſuratur ipſa vnitate.

¶ Q̄ō tertia.

Tertio poſſet eſſe dubiū vtꝝ eſſe mobilium quorum ſubſtantia menſuratur nūc modo ſupradicto menſuretur tempore: ⁊ videtur enim ꝙ non: quia tempore menſuratur aliquid fluēs: ſed eſſe mobiliū eſt fixum ſtās vnum ⁊ ideꝫ in toto eſſe tempore durationis ſue: igitur nō eſt verū ꝙ ipſum menſuretur tempore.

Ad iſtam qōnem eſt dicendum ꝙ duplicia mobilia ſunt: qꝛ quedaꝫ ſempiterna: ⁊ quedaꝫ non ſempiterna. Et ſi loquamur de eſſe mobilium ſempiternoruz cuiuſmodi ſunt corpora celeſtia dicendum eſt ꝙ ipſum ſi loquamur de eſſe permanente non menſuratur tempore: cuius ratio eſt: qꝛ que menſurantur tempore excedūtur a tēpore: vt ħ ait Ariſto. eſſe autem permanens ſempiternorum nullo modo exceditur a tempore: vnde manifeſtum eſt ꝙ tempore non menſuratur. Si vero loquamur de eſſe non ſempiternorū: tunc dicendum eſt ꝙ duplex eſſe in eis aſſignare poſſumus: vnū quidem permanens fixum ſtans vnum ⁊ idem in toto tempore ſecundum ſuam totalitatem poſitum in nunc temporis: ⁊ aliud fluens manens in continua ſucceſſione ſecunduz quem modum ipſe motus dicitur quoddam eſſe entis mobilis: propter id ꝙ eſt actus eius: ⁊ omnis actus eſt quoddam eſſe. Si ergo loquamur de ħ eſſe ꝙ non eſt aliud q̄ motus: patet euidenter ꝙ ipſa mobilia ſecundū ſuum eſſe menſurantur tempore: cum ipſorum motus tempore menſuretur: vt ſupradictum eſt. Sed ſi loquamur de alio eſſe ipſorum: dicendum videtur ꝙ ſimpliciter: ⁊ per ſe loquendo tale eſſe ex quo in ſeipſo non claudit ſucceſſionem aliquam menſuratur proprie nunc tēporis: ſicut ⁊ ipſa ſubſtantia rei mobilis: ſecundario tamen ⁊ ex conſequenti: tempore ratione annexe mutationis tendentis ad eius poſitionē vel ablationem ⁊ dicitur optime menſurari tempore: tanto enim tempore durat tale eſſe ꝙ totuz ſimul ponitur ⁊ quanto tempore durat annexa mutabilitas atqꝫ mutatio ordinata ad ablationem eius: ſic itaqꝫ intelligi videtur ꝙ eſſe rei mobilis menſuratur tempore: ⁊ ꝙ ipſum eſſe in tempore: eſt ipſum ſecundum ſuum eſſe tempore menſurari.

¶ Textus.

¶ Manifeſtum autem ꝙ ⁊ aliis hec eſt in tēpore eē tempore...

¶ Q̄ō quarta.

Quarto poſſet aliquis dubitare quomodo ſit verum ꝙ que menſurantur tempore excedūtur ab ipſo: ⁊ videtur enim ħ nō eſſe verū: q̄ dicimus ꝙ motus celeſtis tēpore menſuratur: nec tñ a tempore exceditur.

Ad iſtam qōnem dicendum eſt ꝙ illa proprie dicuntur menſurari que per alicuius certe menſure replicationem ſecunduz ſuam totalitatem capiuntur cōprehenditur ab intellectu. Quod autem ſic capitur ab intellectu: ēſt neceſſario finitum. Nullum igitur infinitum in quātū hmōi poteſt eſſe menſuratum.

Et preterea qꝛ ratio mēſure primo in numeris inuenitur nihil proprie menſurare poſſumus niſi per quandam numerationem partium equalium ipſius: ⁊ vnde cuius partes equales numerare eſt impoſſibile: id non poteſt habere rationem menſurari. Tale autem eſt id ꝙ infinitū eſt: Partes enim equales infiniti numerare ſecundū ſe impoſſibile eſt quaſi contradictionem implicans: ſolum igitur ꝙ finitum eſt habere poteſt rationem menſurati: ⁊ per conſequens ea que ponunt durationem finitaz poſſunt proprie menſurari tempore: ⁊ nō alia. Poteſt autem qualibet finita duratione maius tempus accipi propter id ꝙ crementum temporis ſicut ⁊ crementū numeri: eſt in infinitū. Patet igitur euidenter ꝙ ea proprie ⁊ ſecūdū ſe mēſurantur tēpore q̄ ab ipſo excedūtur.

Ad argumentum ergo factuz in contrariuz dicendum eſt ꝙ ſi motus celeſtis accipiatur ſecundum ſuam totalitatem infinitam non habet rationem menſurati propter adductas rationes: habet autem rationez menſurati acceptus ſecundum ſuas partes in quibus finitatem habet: ⁊ ſcdꝫ quas excedit a tempore.

¶ Textus.

¶ Quoniaz autem eſt tempus menſura motus.

¶ Q̄ō quinta.

Quinto

Qvinto poſſet eſſe dubiũ vtrum tempus ſit menſura etiã quietis: ⁊ videtur ꝙ non: quia dictum eſt ꝙ tẽp⁹ eſt mora ſucceſſiua: ſed mora ſucceſſiua cognoſcitur aliquid ĩ ſucceſſionem ponens ꝙ non eſt quies: ſed eſt mot⁹ vel mutatio. Igiť tẽpus vt vť nõ põt qetẽ mẽſurare.

Ad iſtam queſtionẽ dicendũ eſt ꝙ tẽpus non ſolũ eſt menſura motus ⁊ mutationis. ſed etiã quietis: non tamen eque primo: ſed motũ menſurat primo: ⁊ per ſe: ⁊ quietem menſurat quaſi ſecũdario: ⁊ ex conſequenti. ¶ Ad cuius euidentiam conſiderandũ eſt ꝙ vnũquodq; pro tanto menſurať ſibi vnigeneo: quia menſura eſt quedam ratio cognoſcendi menſuratũ. Cognoſcať aũt vnũquodq; aliquo ſibi vnigeneo ⁊ conformi: vnde dicitur ꝙ omnis cognitio fit per aſſimilationem. Aliquo ſibi vnigeneo ⁊ conformi vnũquodq; mẽſuratur. Uidemus aũt in ſpeciebus in anima manentibus: que ſibi ſunt rationes ⁊ principia cognoſcendi res exteriores ꝙ alicuius cognitionem faciũt in anima primo ⁊ per ſe: alicuius vero in ipſa faciunt cognitionẽ ſecũdario: ⁊ ex cõſequenti: quemadmodũ ſpecies ipſi⁹ habitus: quia ad habitum directe conformitatem habet: ⁊ vnũquodq; cognoſcitur per conforme ſibi: ducit primo directe ⁊ immediate in cognitionẽ habitus cui eſt conformis: ſed in cognitionẽ priuationis que directe tollit rem habitus ducit ſecundario: ⁊ ex conſequenti. Quia enim priuatio inquantũ huiuſ non dicit aliqd poſitiue: non poteſt habere ſpeciem directe ſibi conformem: quia ſpecies cũ ſit aliquid poſitiuũ non habet directe conformitatem ad id ꝙ nihil poſitiue dicit. Ipſa ergo priuatio non habet in ſe vndẽ moueat intellectum nec per conſequens per ſpeciem ſibi conformem ꝓpꝛie habet cognoſci. ſed cognoſcitur ſolũ per ſpeciem cõformẽ habitui cuius eſt priuatio. Quia ergo menſura: vt dictũ eſt: quedã ratio cognoſcẽdi eſt: neceſſariũ habemus dicere: ꝙ ſicut priuatio non cognoſcať niſi per ſpeciem habitus cuius eſt priuatio: ſic etiã non per aliud menſuratur ꝙ̃ per menſurã propriam habitus oppoſiti. Quia ergo quies eſt priuatio motus: cuius menſura propria eſt tempus: neceſſarium eſt ꝙ ipſa ſecũdario: ⁊ ex conſequenti menſureť tempore. Quia. n. tẽpus mora ſucceſſiua eſt directe conformatur motui qui ſecũdum rationem propriam ponit continuam ſucceſſionem: ⁊ ideo directe primo ⁊ per ſe menſurat durationẽ motus: ſecũdario vero: ⁊ ex conſequenti menſurare habet durationem quietis: que nõ eſt aliud ꝙ̃ priuatio durationis motus. Et quia eſſe rei mobilis menſuratur tempore modo ſupradicto: non eſſe etiã ꝙ importat priuationem eius pari ratione habet menſurari ex conſequenti ipſo tempore: verum eſt autem ꝙ etiam propter annexam quantitatem mot⁹ preteriti quantũ ad id ꝙ fuit ⁊ non eſt: ⁊ propter annexam quantitatem motus ſequentis ⁊ futuri quantũ ad id ꝙ erit ⁊ non eſt: ipſũ etiã non eſſe vel duratio in non eſſe poteſt dici ex conſequenti menſurari tempore ſecundũ ꝙ etiam ſupra diximus de eſſe.

¶ Textus.

¶ Ipſum autem nunc eſt continuatio temporis: vt dictum eſt prius ⁊c.

¶ Lectio. xx. ¶ Qõ prima.

HIc poſſet forte dubitare aliqs quomodo non ſimiliter manifeſtũ eſt de nũc ꝙ cõtinuet tempus ⁊ de pũcto ꝙ continuet lineam: videť enim h eſſe falſum: qꝛ ex eo ꝙ eſſe continuũ recipit continuationem per aliqd proximũ ⁊ indiuiſibile ſui generis dicimus ⁊ cognoſcimus ꝙ pũctum eſt continuatiuũ linee: ⁊ per idem etiam manifeſtať nobis ꝙ nũc ſit continuatiuum temporis.

Ad iſtam qõnem eſt dicendũ: ꝙ licet per eandẽ rationem probeť ꝙ pũctũ eſt continuatiuum linee: ⁊ ꝙ nũc eſt continuatiuum tẽporis: h tamen non obſtante poſſum⁹ dicere ꝙ non ſimiliter: ⁊ iſtud nobis manifeſtať de vtroq;: cuius declaratio eſt: qꝛ per h ſcim⁹ aliquod indiuiſibile eſſe continuatiuũ partiũ alicui⁹ continui ꝙ cognoſcim⁹ ipſum eſſe finem vni⁹ partis ⁊ principiũ alteri⁹. Hoc aũt in eo maxime manifeſtať ⁊ apparet nobis quo poſſum⁹ bis vel bis accipere: de ipſo ꝗ ſemel: vt finẽ vni⁹ partis: ⁊ ſemel: vt principiũ alterius. Ex hac enĩ ratione: vt dictũ eſt: habet indiuiſibile copulare partes continui adinuicem: poſſum⁹ aũt dicto modo bis vel pũcto ꝙ eſt in linea: ſz non aliquo nũc ipſi⁹ temporis: cui⁹ ratio eſt: qꝛ in bina vni⁹ ⁊ eiuſdem acceptione cadit aliqua ſucceſſio: ſucceſſioni aũt aliquorũ ſe tenenti ex parte vtriuſq; poſitiue: non poteſt aliqd vnũ ⁊ idem non mutatũ coexiſtere niſi habeat rationẽ permanẽtis. Dico aũt ſucceſſioni poſitiue ſe tenenti ex parte vtriuſq;: qꝛ ſi ex parte vni⁹ ſe teneret poſitiue: ⁊ ex parte alterius ſe teneret ablatiue: poſſet bñ tũc aliquid idem ⁊ vnũ ſibi coexiſtere abſq; eo ꝙ haberet rationẽ permanentis. Scimus enim ꝙ ſucceſſio que eſt in generatione ipſius forme que induciť ad formam que abijcitur tota poniť in vnico inſtanti: nec tñ idcirco oportet ꝙ tale inſtans ſit qd permanens. Quia dicta ſucceſſio ex parte forme: que abijciť ſe tenet ablatiue: ⁊ ex parte forme que induciť ſe tenet poſitiue. Poſito aũt vnius forme indiuiſibilis: neceſſario in eodẽ inſtanti debz fieri cũ ablatione forme oppoſite. Sed ſi ipſa ſucceſſio ex parte vtriuſq; ſe teneret poſitiue: ita vz ꝙ vnũ poneretť ante ⁊ aliud poſt: nullo modo tũc aliqd vnũ ⁊ idẽ poſſet ſibi toti coexiſtere niſi haberet rationem permanentis. Talis aũt ſucceſſio eſt que attendiť in bina acceptione qua aliqd ſumiť ſicut principiũ: ⁊ ſicut finis: poniť enim primo: vt principiũ: ⁊ poſt idem poniť: vt finis. Nullo igiť modo aliqd vnũ ⁊ idẽ poteſt in tota ſucceſſione harũ acceptionũ ſtare niſi ipſum habeat rationẽ ꝑmanẽtis. Quia pũctũ rationẽ ꝑmanẽtis habet: poſſumus valde bene ipſum vnũ ⁊ idem actu bis accipere ſemel: ſcilicet vt finem: ⁊ ſemel vt principiũ. Sed qꝛ nũc temporis nullo modo ſtat: ſed continuo fluit: nullo modo poſſumus ipſum bis accipere: vnde non poteſt vnũ ⁊ idem ſtare in quolibet extremo ſucceſſionis dictarũ acceptionũ adinuicem: ſed in altero tantũ. Cũ eni ipſum accipio: vt principiũ: ſi velim iſtam acceptionẽ dimittere: ⁊ dimittã tranſit neceſſario: ⁊ ipſum ita ꝙ cũ facio acceptionẽ ſecũdã non poſſũ reſumere illud idẽ ſed ſumo de neceſſitate aliud. Et pro tãto phs dicit ꝙ lz nũc ſit cõtinuatiuum tẽporis: ⁊ pũctũ ſit cõtinuatiuũ linee: nõ tñ ſimiliter h manifeſtať in vtroq;. Ex his aũt apparet euidenter falſitas opinionis dicentiũ ꝙ vnũ ⁊ idẽ numero nũc tẽporis poteſt coexiſtere multis nũc ſibi ſuccedentibus.

¶ Textus.

¶ Eſt aũt idẽ: ⁊ ſecũdũ idẽ diuiſio ⁊ vniſio ⁊c.

¶ Qõ ſecunda.

SEcundo poſſet eſſe dubiũ quo modo veritatẽ habeat ꝙ nũc cõtinuans ⁊ diuidẽs idẽ ſit ſecũdũ rẽ diuerſũ aũt ſm

rationem ſolum: videtur enim hoc non habere veritatem qꝛ nūc continuans eſt vnū: ⁊ nūc diuidens eſt ad minꝰ duo: vnū aūt cū duobꝰ ad minꝰ non idē eſt ſecūdū reʒ igit nec nūc cōtinuās eſt idē cū nūc ipſo diuidente.

Ad iſtam qōnem eſt dicendum ꝙ vniuerſaliter eſt ſe continuū in illo accipit diuiſioneʒ: in quo ⁊ per ꝙ accipit partiū continuationē: videmus enim ꝙ qꝛ partes corporis per ſuperficiē continuant: diuiſio corporis nō datur nec fit in alio ꝙ in ſuperficie: videmꝰ etiaʒ ꝙ partes ſuperficiei: qꝛ per lineam ⁊ in linea vniūtur per ipſam ēt de neceſſitate diuiduntur: qꝛ diuiſio ſuperficiei non cadit niſi in linea. Similiter etiaʒ videmus modo ꝙ linea nūꝙ poteſt diuidi niſi in puncto in quo ⁊ per ꝙ partes linee adinuicem continuantur. Similiter ergo oportet dicere de nūc ⁊ tēpore: qꝛ enim partes temporis continuant per ſe non in alio ꝙ in nūc: neceſſariū eſt ēt ꝙ in nūc ſolo diuidant. Ipſum ergo nūc ⁊ eſt continuans ⁊ eſt diuidens ipſum tempus. Aliter tamen ſe habet quando eſt continuans: ⁊ quando eſt diuidens: verū eſt autem ꝙ poteſt eſſe diuidens dupliciter: qꝛ actu ⁊ potentia. Et cū eſt diuidens actu: tunc eſt duo in actu ⁊ vnū in potentia. Cū enim imaginor vnā parteʒ linee eſſe actu ab alia diſiūctam: imaginor ſtatim in fine vnius partis actu vnū pūctū terminans partem illam: ⁊ in principio partis alterius imaginor pūctū aliud in actu in quo actu illa linea initiat. Sed cū vlteriꝰ imaginor illas duas partes cōiūgi ſecūdū extrema in vno pūcto ſituali: ſtatim etiaʒ pūcta que prius imaginabar duo imaginor vnū: propter qꝺ ſunt tūc poſita per ſe in ſitu illo: pūctū aūt ſupra pūctū poſitū: facit vnū pūctū imaginor ergo tūc vnū pūctū eſſe ꝙ finis eſt vniꝰ partis: ⁊ principiū alteriꝰ: cū tamen duo imaginor: quando partes ſunt diſiūcte. Qñ igitur pūctū eſt actu diuidens eſt duo in actu: ſed vnū in potentia: ⁊ ſic idem eſt tūc ꝙ eſt diuidēs in actu inquantū eſt duo in actu: ſed vnū in potentia inquantū eſt vnū in potentia: ⁊ quāuis qdem vnū in actu nō ſit idem cū duobꝰ in actu: poteſt tamen bene eſſe idem vnū in potentia cū duobꝰ in actu: aut vnū actu cū duobꝰ in potentia. Quādo autē pūctū eſt continuans imaginat eſſe tm̄ vnū: cū tamen in potentia ſint plura. Et ſecundū ꝙ eſt plura in potentia eſt diuidens non actu: ſed potentia. Continuans āt actu eſt ſecūdū ꝙ eſt vnū. Patet igitur quomodo idem ſecūdū remeſt pūctū ꝙ lineaʒ continuat ⁊ diuidit. Eodem autem modo imaginari debemus: ⁊ de nunc reſpectu temporis.

¶ Textus.

¶ Mutatio aūt omnis a natura remota eſt ⁊c.

¶ Lectio. xxj. ¶ Qō prima.

Hc poſſet aliqs dubitare verū veruʒ ſit ꝙ motus ſit per ſe corruptionis cauſa: ⁊ per accidēs ipſius generationis: videt .n. ꝙ non: qꝛ motꝰ reponit in ſpecie per terminū ad quē: ⁊ nō per terminū a quo: igitur magis debet eſſe cauſa termini ad quē ꝙ alterius: ⁊ per conſequens magis per ſe cā erit generationis ꝙ corruptionis: qꝛ terminꝰ ad quē eſt q generat: ⁊ terminus a quo eſt ille qui corrūpitur.

Ad iſtam qōnem eſt dicenduʒ ꝙ motꝰ per ſe debet dici potiꝰ cauſa corruptionis precedentis diſpōnis ꝙ cā gñationis diſpōnis ſequētis: huius aūt ratio eſt: qꝛ effectꝰ intētus ab agente debʒ in cāʒ p ſe reduci. ſ. in ipſaʒ cāʒ agenteʒ: ex cuius intentione prouenit. Effectꝰ aūt preter agentis prouenicns intentionē nō reducitur per ſe in ipſam cauſam agentem: ex quo preter intentionem eius prouenit: ſed reducit directe in neceſſitatem materie ⁊ motus. Generatio aūt eſt per ſe intenta ab agente: qꝛ vnūquodꝙ agens per ſe intendit facere ⁊ producere ſibi ſimile: ⁊ idcirco generatio per ſe reducit in agentē cauſaʒ: nō aūt in motū ⁊ mutationē ipſaʒ: niſi per accidens: qꝛ ꝙ motus formaʒ ponat: hoc habet ⁊ accipit ab agente: cuius intentio eſt aliquid pducere: vnde dicit eſſe ipſe motus cā generationis ſequentis diſpoſitionis inquantū eſt regulatus per intentioneʒ agētis. Corruptio vero nō eſt per ſe intēta: ⁊ ideo per ſe nō reducit in cauſam agentem: ſed reducitur in motū. Qꝛ enim motus de ſua ratione habet ponere receſſum a termino a quo per ſe habet ꝙ ponat diſtātiā ab ipſo ⁊ corruptionem eius: ⁊ ideo dicit per ſe eſſe corruptionis cā hoc aūt ſolutio ſumpta eſt a Tho. ⁊ cōmētatore. Commētator enim ſic ait in hoc loco. Eſſe nō eſt eſſentialiter in aliquo ente: niſi ex cauſa generāte ⁊ agente: que eſt: aut natura: aut anima: aut intellectus. Eſſe autē forme rei generate ex tranſmutatione rei precedēte: que dicit generatio eſt per accidēs: quoniam illa tranſmutatio in rei veritate aufert formam tranſmutati que eſt contraria forme generabili eſſentialr. Eſt igitur cauſa forme generabilis accidentaliter ⁊ corrupte per ſe. Tho. etiā ſic ait. Ex hoc ipſo ꝙ aliqd mouet recedit a diſpōne quā prius habebat: ſed ꝙ perueniat ad aliquam diſpoſitioneʒ hoc non ipoꝛtat ratione motus inquantum eſt motus: ſʒ inquantū eſt finitus ⁊ pfectus quā quideʒ perfectionē habet motus ex intētione agentis qui mouet ad determinatū finē: ⁊ ideo corruptio magis poteſt attribui motui ꝙ generatio: ⁊ eſſe gñati magis dʒ attribui gñanti.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ ſoluit ſeipſum. Quia enim nihil dat ſibi ipſi ſpeciem ⁊ perfectionem ſuam: ſed hanc accipit ab alio: eo ipſo quo motus per terminū ad quem ſpecificat perficitur: conſequit neceſſario ꝙ nō ipſe met ſit cauſa eius: ⁊ ꝙ ipſum ponere accipiat ab alio: vt a generante ipſo.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubitare: qꝛ non videtur ꝙ tempus ſit cauſa per ſe corruptionis: ꝙ enim attribuitur alicui gratia eiꝰ ꝙ in ipſo eſt māſe ſibi attribuit per accidens. Sed eſſe corruptionis cauſaʒ tempori attribuitur ratiōe motus: qui in ipō tenet ſe materialiter ſicut ait cōmētator in hoc tractatu: igitur non erit tempꝰ per ſe corruptionis cauſa: ſed per accidens.

Ad iſtam qōnem dicendum eſt ꝙ tempꝰ dicitur cauſa corruptionis: ⁊ dictū fuit ſcilicet cauſa eiꝰ per ſe eſſe per reſpectū ad generationem. Nā ipſius generationis tempus non eſt per ſe cauſa: nec aliquid ipſius temporis: duo enim ſunt que ponimus in tempore: quis ratio menſure que eſt in ipſo: ſicut forma ⁊ motus que eſt in ipſo vt materialis: nec aūt ſecunduʒ neutrum iſtorum: nec ſecūdū alterū iſtorum eſt ipſum tempus per ſe generationis cauſa. Ipſius autem corruptionis dicit per ſe cauſa: quia ⁊ ſi non verū ꝙ: vel coniunctū ex vtroꝙ alterum tamen predictorum: ſicut motus eſt per ſe cā eius. Verum eſt tamen ꝙ ſimpliciter loquendo: non eſt dicendum ꝙ tempus ſit per ſe corruptionis cauſa: quia ſicut tactum eſt in argumēto: ea que alicui attribuunt gratia materie magis dicunt ſibi attribui per accidēs ꝙ per ſe: vnde ⁊ Ariſt. ad hoc denotandū hoc dicit de corruptione illa: quā ſolemꝰ maxime dicere ſub tēpore ꝙ nec ipſam

ipſam facit tempus:ſed accidit in tempore fieri ⁊ hanc mutationem.

¶ Textus.

¶ Dignum autem conſideratiōe eſt: ⁊ quomodo igitur ſe habet tempus ad animam ⁊c.

¶ Lectio.xxij. ¶ Qō prima.

Hic poſſet aliquis dubitare vtrum tempus ſit ſecundum ſuū eſſe completum extra animam: videtur enim ꝙ ſic:qa vera quantitas continua extra animam eſt ⁊ non in anima. Tēpus autem eſt vera quantitas continua. Igitur tempus complete eſt extra animaꝫ. ¶ Preterea numerus ponit de neceſſitate: ⁊ ſecundum actū completum poſitis rebus numeratis:ſicut poſitis decē hominibus ponit̄ de neceſſitate actu etiam complete numerus denarius. Sed mot⁹ q eſt res numerata per tēpus ponit̄ extra animā ſequitur extra ipſam erit tēpus ſ3 actū etiam cōpletū.

Ad iſtam qōnem eſt dicendū ꝙ tēpus eſt qdēꝫ aliquo modo extra aiaꝫ:non tamen ſecūdū eſſe cōpletum. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandū eſt ſcđʒ ꝙ diximus in determinatione huius queſtionis: ꝙ motus cuius mēſura eſt tempus nihil aliud eſt ꝙ̄ quedaꝫ mutatio mobilis a priori in poſterius. In hac autem mutatione que motus eſt tria poſſumus conſiderare. Nam primo ibi poſſumus attendere mutationis continuationem qua non ceſſat fluxus eius nec ſiſtit aut deficit. Secūdo vero ibi poſſumus attendere diſcretioneꝫ partiū motus a medio termino continuante. Tertio in ea poſſumus attendere vtrūqꝫ:ſcꝫ partes eius: vt continuate ſunt ad id ꝙ inſtat de ea: ⁊ ꝙ diſcrete etiam ſunt ſecūdū rationē prioris ⁊ poſterioris. Et primo quidem modo mot⁹ ponit qd continuū ⁊ eſt in re extra animaꝫ continue mota. Secūdo vero modo accipitur: vt diſcretū: ⁊ eſt in conceptione anime tantū:propter id ꝙ diſcretio partiuꝫ motus a medio termino continuante non eſt in re extra:ſed ſolū format eā anima. Tertio aūt modo motus accipit̄ vt diſcretū in continuo ⁊ eſt partim in anima: ⁊ partim in re extra. Cū ergo tempus: vt dictū eſt conſequat̄ motū:ſicut quedā paſſio ipſius:poterit ⁊ ipſum ſimili modo tripliciter conſiderari: primo enim conſiderari poteſt vt conſequens motum primo modo ſumptum: ⁊ ſic tempus eſt quid continuuꝫ: ſicut ⁊ mot⁹: ⁊ eſt realiter ſolū in re extra: i anima vero ſicut in cognoſcente eſt per ſpeciem ⁊ intentionem ſuam. Poteſt ⁊ iterū ſumi: vt conſequēs motum ſecūdo modo conſideratū: ⁊ ſic eſt quid diſcretū:nec eſt niſi ſolū in anima:cuius ratio eſt:qꝛ preteritū preciſum ab inſtanti ⁊ non cōpulatū ei:non eſt plus in rerū natura: qꝛ ibi non eſt niſi per continuationem ad inſtans. Similiter eſt etiaꝫ de futuro:qꝛ preciſum a preſenti nūc ⁊ nō copulatū ei eſt in anima ⁊ non in re extra:qꝛ non eſt niſi per ordinem ⁊ continuationem ad preſens. Si autem tempus accipiatur: vt conſequens motū:tertio modo ſumptū: accipietur ſecūdū perfectaꝫ temporis rationem: ⁊ erit ſic partim in anima ⁊ partim extra animā. Eſt.n. de ratione temporis ꝙ ſit menſura non fictitia:ſed realis: ⁊ eſt etiaꝫ de ratione eius ipſa diſcretio quā accipit ab anima. Quod vero habꝫ in re extra:ſ ponit quid cōtinuum:vnde patet ꝙ tunc accipitur ſecundū perfectā rationem quando accipitur: vt diſcretum in continuo Nam in tali acceptione claudi͂tur vtrumqꝫ: tam.ſ. id ꝙ tempus accipit ab aīo ꝙ̄ etiaꝫ id ꝙ̄ hꝫ ex re extra:patet igitur ꝙ tempus eſt quidem extra animam aliquo modo:ſed eſſe completū accipit ab anima.

Ad argumentum ergo primū dicendū eſt ꝙ in ſola poſitione continui non conſiſtit perfecta rō temporis: vt dictū eſt. ¶ Ad ſecūdū vero dicendū eſt ꝙ numerata ponunt diſcretionem que exigitur ad numerum:ſicut decem homines ponūt diſcretionem que exigit̄ ad completam rationem numeri denari: ⁊ idcirco poſitis decem hominibus ponitur complete numerus denarius. Motus autem primi mobilis qui eſt ſubiectū temporis in re extra aiaꝫ continuus eſt non habens diſcretionem in actu:ſed ſolum in potentia: ⁊ idcirco numerus eius qui eſt tempus non habet rationē eius eſſe cōpletum extra animam.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet eſſe dubiuꝫ de eo ꝙ modo dictū eſt: vꝫ ꝙ tempus ſecūdū ſuam rōnem perfectam non dicit ſolū diſcretum nec ſolū continuuꝫ:ſed diſcretū in continuo:videtur enim ſ non habere veritatem:qꝛ diſcretum ⁊ continuum ſunt oppoſita. Sed oppoſita non poſſunt ſimul fieri:circa idem:ergo nec diſcretū ⁊ continuū ſimul poſſunt attendi circa tempus.

Ad iſtam qōnem dicendum eſt ꝙ ad rationē temporis cōpletam non exigitur ſola diſtinctio nec ſola ratio continui:ſed exigitur vtrumqꝫ ſuo modo. Quod autem ad ipſam cogatur eſſe cōtinuū:pꝫ ex predictis. Eſt enim de ratione temporis ꝙ non dicat ſolam intentionem anime:qꝛ ipſuꝫ eſt reale: ⁊ realiter menſura mot⁹ Sola autem anime intentio non pōt eſſe realis ⁊ propria menſura rei alicuius manentis extra animaꝫ: vnde manifeſtū eſt ꝙ de ratione temporis eſt ꝙ non ſit ſola anime intentio: aut etiā ſola anime affectio. Sed oportet neceſſario ꝙ ponat aliquid in re extra animaꝫ: circa ꝙ attendi poſſit ratio menſure. Quod autē in re extra animā ponit̄ per tēpus eſt quid continuū: vt ſupra dictū eſt. Continuū ergo concurrit aliquo modo ad rationē tēporis: vlterius aūt ꝙ ad ipſam etiā concurrat aliquo modo diſcretio de facili etiaꝫ apparet. Naꝫ quamuis dicamus ꝙ in vnoquoqꝫ genere ſit aliquid vnū ꝙ eſt menſura oīum alioꝝ:non tamen id habet rationem menſurantis actu niſi ſubinduat aliquā rationē numeri. Quod etiā patet ⁊ in ipſa vnitate: dicimus.n. ꝙ vnitas eſt menſura numeroꝝ:nec tamen menſurare poteſt quantitatē numeri:niſi per quandā ſui replicationem cōmenſuret ſe omnibus vnitatibus que ſunt in numero. Talis aūt replicatio vnitatis:qꝛ ponit numerū patet euidenter:ꝙ ipſa etiam vnitas non menſurat:niſi etiā ſubinduēdo rationē numeri. Quod ſi ſ veruꝫ eſt de vnitate: neceſſoriū ē ꝙ vniuerſaliter ī oībus: ad que ratio menſure ab vnitate deriuatur inueniatur iſtud ꝙ ſcilicet nihil ipſoꝝ habeat actu rationeꝫ menſurātis:niſi ſubinduat quandam rationeꝫ numeri: vnde ⁊ vnus palmus non menſurat lineaꝫ decem palmoꝝ:niſi inquantū per ſui replicationem ⁊ applicationem ad lineaꝫ deceꝫ palmorū numeꝝ ſubinduit:ita ꝙ ſecundū ſ dicere conuenienter poſſumus ꝙ̄ vniuſcuiuſqꝫ proxima menſura eſt quidaꝫ numerus. Quia ergo tēpus eſt proxima menſura motus:patet euidenter ꝙ de ſua ratione habet ꝙ ſit quidaꝫ numerus. Et quia numerus de ſua ratione habet ꝙ diſcretionem ponat:patet manifeſte ꝙ ad perfectaꝫ rationē temporis exigitur aliqua diſcretio. Ulterius autēꝫ ſi diligenter attendamus videbimus euidenter ꝙ diſcretio pertinet formaliter ad rationem temporis. Idcircꝫ ex quo rei complementū hētur

in potentia ad rē pertinet materialiter. Sed id: ex quo habetur eius cōplementū in actu ad rē pertinet formaliter: habetur aūt ex ſola poſitione continui ratiõ menſure ſolū in potentia: in qua tamen ratione menſure ⁊ numeri conſiſtit complementū temporis. Ex diſcretione vero dicta ratio ſumitur in actu: ſola ergo poſitio cōtinui materialiter pertinet ad tēpus: ſed diſcretio ad ipſum magis pertinet formaliter: ⁊ qꝛ formale in materia li fit: ⁊ forma in materia: pꝫ ꝙ conuenienter dictū ſupra fuit ꝙ tempus ſecundum completā rationem: ⁊ acceptionem ſuam dicit diſcretum in continuo.

Ad argumentum

Ergo in cōtrarium dicendū eſt ꝙ oppoſita ſimul in eodeꝫ: ⁊ ſecūdū idē: fieri non poſſunt: ſed ſecūdū diuerſa iſtud nihil ꝓhibet: cū etiaꝫ cōtradictionem impediat diuerſitas reſpectuū. Quia ergo tempus ex re continuitateꝫ habet: nō poteſt ex re habere etiam diſcretionē: ſed nihil prohibet quin hāc habeat ab anima. Quia igitur tempus ſecundum ſuā cōpletam rationeꝫ aliquid habet in re: ⁊ ex re extra: ⁊ iterum aliquid habet in conſideratione: ⁊ ex conſideratione animae: pōt abſqꝫ vlla inconuenientia: vnū ⁊ idem manens dicere diſcretum in continuo.

¶ Queſtio tertia.

TErtio poſſet

Eſſe dubium verum temp⁹ ſit menſurans omnem motū: videtur enī ꝙ non: qꝛ videmus ꝙ numerus quo omnia numerata numerantur diuerſificatur: ⁊ ſi ne ſpecie ad minus tñ numero: ꝓpter diuerſitatē equaliū numeratorum. Eſt enim alius numero denarius decem hominum ꝙ̃ denarius decem canum. Pari ergo ratione: ſi tēpus eſt menſura omnis motus: multiplicabitur ad multiplicationeꝫ motuū: ita ꝙ ſicut ſimul ſūt diuerſi mot⁹ numero: ſic etiā ſimul erūt ⁊ tempora numero diuerſa: ꝙ eſt incōueniens.

Ad iſtam qōnem

dōꝫ eſt ꝙ temp⁹ eſt menſura oīs motus: nec tñ multiplicat̃ ad multiplicationē motuū ſimul exiſtentiū. ¶ Ad cuius intelligentiā conſiderandū eſt ꝙ quādocūqꝫ aliquod attributū: ita conuenit aliquibus duobus ꝙ vni ipſoruꝫ conuenit primo ⁊ ſecūdum ſe: alteri vero ex connexione ⁊ ordine ad ipſum: nō neceſſario in ſe ſortitur numeꝝ propter alioꝝ multiplicationē: quemadmodū eſſe exiſtentie in actu attribuit̃ accidenti: ⁊ ſubiecto: que ſunt multa in eſſentia: qꝛ tñ ſubiecto cōuenit primo: ⁊ ſecūdū ſe: accidenti vero non conuenit niſi per ordinem ⁊ connexionē ad ſubiectū: quantūcūqꝫ accidens ⁊ ſubꝫ ſint multa in eſſentia: h̓ tamen non obſtante dicimus ꝙ eſt vna tantū exiſtētia: que actu eſt vtrumqꝫ. Nunc autē ita eſt: ꝙ ⁊ ſi tempus reſpiciat oēm motū: primo tamen ⁊ ſecūdū ſe reſpicit motū primi mobilis. Alios vero reſpicit ex cōnexione quadam ⁊ ordine: quē ad primū motū habet: propter id ꝙ vnuſquodqꝫ menſuratur primo ſui generis: ⁊ motus primi mobilis primus eſt inter omnes motus. ¶ Quantumcūqꝫ ergo tempus ſit menſura oīs motus: ⁊ multi motus ſimul ſint: h̓ tñ non obſtante: propter vnitatem motus primi ꝙ tempus reſpicit primo: ⁊ ſecūdū ſe: erit tñ vnū numero tēpus ſimul ⁊ non multa. ¶ Sed iſta licet videāntur bene dicta rebus ita ſtantib⁹: patiūtur tamē adhuc difficultatē magnā. Quāuis enī exiſtētia non fiat multiplex multiplicatione accñtis ⁊ ſubiecti: multiplicat̃ tñ neceſſario propter multiplicationem ſubiectorū: quibus ipſa attribuitur primo: ⁊ ſꝫ ſe: ſicut ſorti cōuenit ſm ſe exiſtere: ⁊ ſimiliter Platoni: ⁊ propterea exiſtentia multiplex fit ꝓpter ipſoꝝ multiplicationeꝫ. Cōſimili ergo mōꝛ ⁊ ſi nō fiat tēpus multiplex ꝓpter multiplicitatē que cadit inter motū primū ⁊ alios: fieret tamē vt videtur de neceſſitate ſimul multiplex: ſi eēnt multa prima mobilia ⁊ multi primi motus ſimul: cuius tamen cōtrariū phs ſupra dixit: ⁊ h̓ ideo: ſicut ibi tactuꝫ fuit: qꝛ non dicūtur aliqua ſimul tempore fieri: ſi fiāt in tēpore vno ⁊ eodē ſpecie: tunc enim ſequeretur ꝙ facta in die preterita: ⁊ facta in die preſenti: facta eēnt ſimul tempore: ꝙ eſt incōueniēs. Sed dicūtur ex eo aliq̄ fieri ſimul tempore: quia fiunt in tempore vno ⁊ eodem etiā ſecūdū numeꝝ. Cōſtat aūt ꝙ ſi eſſent plura mobilia prima: ⁊ dū moueret̃ vnū moueret̃ etiā ⁊ alterū: de neceſſitate dicerent̃ illi duo primi mot⁹ fieri per ſe ſi tpe: ⁊ per conſequens ambo ponerēt ſimul tempus eē vnū ⁊ non plura. ¶ Ut ergo intellectus huius difficultatis habeatur conſiderandum eſt: ꝙ quandocūqꝫ aliqd ſic conſequitur ad aliud: ꝙ ex ipſo non habet ſui eſſe complementū ſed h̓ accipit ab aīa: ex ipſo vero huius cōplementi habet fundamentū: ſic contingere videmus ꝙ tale complementū non multiplicatur: propter multiplicationē ei⁹ niſi proueniret ex ſua multiplicatione fundamentū diuerſe rationis: videmus enī ꝙ ſingulares homines idē ponunt ꝙ fundamentū eſt conceptus ipſius hominis: qui quideꝫ conceptus accipit ab anima ſuū complementū. Et quia omnes ſingulares homines ſecundū vnam rationeꝫ ſunt fundamentuꝫ talis conceptus: ideo cōtingere videmus ꝙ quantumcūqꝫ multiplicent̃ ipſi: aīa tamen de quidditate hominis nō format niſi vnū numero conceptū. Nūc autem ita eſt ꝙ tempus ab anima: ſicut ſupra dictū eſt: accipit ſuū cōplementum: ex primo autē motu habet ſui complementi fundamentū. Qō ſi eſſent plures primi motus: quis proueniret fundamentuꝫ temporis ſm vnam rationē: qꝛ ſm rationē prioris ⁊ poſterioris fluentis durationis: adhuc tēpus ab aīa ſumeret tantū vnū numero ad ſui eſſe cōplementuꝫ: ⁊ nō multa: ſignuꝫ aūt huī⁹ eſt: quia nos videmus: ꝙ motus preteritus ſm aliam rationē ponit fundamentum temporis: amborū preſenti: ⁊ futuro: ⁊ idcirco dicimus ꝙ tempus preteritum preſens ⁊ futurum ſunt numero diuerſa. Nā motus preteritus eſt fundamentum temporis: prout in ipſo attenditur ratio prioris ⁊ poſterioris preteriti: motus aūt futurus ponit fundamentū ei⁹ prout in ipſo attenditur rō prioris ⁊ poſterioris futuri. Sed motus preſens ponit eideꝫ fundamentū: prout in ipſo attendit̃ ratio prioris ⁊ poſterioris preſentis. Pro tanto igitur tempus preteritū aliud eſt futuro ⁊ preſenti. Motus aūt primi preſentes oēs: ſi plures eſſent forēt tēporis fundamentū: ſꝫ vnā tñ rationeꝫ: ⁊ qꝛ ſm rōnē prioris ⁊ poſterioris ꝑſentis. Maneret igit̃ tūc ēt tp̄s in ſuo cōplemento vnū numero ſimul ⁊ non multa. Dicendū eſt igitur ꝙ ſi eſſent multi primi motus eſſet multiplex tempus in ſuo fundamēto: ſed vnū tantū numero in ſuo complemento: propter vnitateꝫ dicte rationis in ſuo fundamento reſeruatam.

Ad argumentum

ergo in contrariuꝫ dicendū eſt ꝙ ex decē bobus ⁊ decē equis numerus denari⁹ habet ſine anima: ⁊ reꝫ ſui fundamenti ⁊ ſuū cōplementū ⁊ idcirco diuerſificat̃ nūero h̓ ⁊ ibi. Sꝫ de tpe nō ita ē: ſicut pꝫ ex ꝑdictis: ⁊ h̓ de tēpore dicta ſufficiant.

¶ Explicit liber quartus phyſicorum.

¶ Incipit

¶ Incipit liber quintus phyſicorum.

¶ Textus.

¶ Tranſmutatur autem tranſmutans omne ⁊c.

¶ Lectio prima. ¶ Q̄ō prima.

HEc dubitaret forte aliquis vtrum ſubm motus debeat neceſſario eſſe alterum a quolibet terminorū eiꝰ videtur enī ꝙ non: q2 materia non ſubijcitur motui niſi admixtā habeat priuationē: ⁊ per conſequens priuatio in ſimul cum materia: videtur eſſe ſubiectū motus. Conſtat autem ꝙ ipſa eſt alter terminorum motus: non ergo neceſſarium videtur ꝙ ſubiectum motus ſit omnino alterum a quolibet terminorum eius.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicendum ꝙ illud ꝙ eſt per ſe ſubiectum motus oportet de neceſſitate eſſe alterum a quolibet terminorum eius. Cuius declaratio eſt: q2 termini ipſius motus adinuicem oppoſitionē habēt: vnde non compatiuntur ſe mutuo in eodem ſucceſſiuo ſed adueniente ſibi altero ipſoꝝ alter neceſſario auferetur: quemadmodum adueniente altero contrarioꝝ tollitur de neceſſitate reliquū: ⁊ adueniente eſſe tollit̄ nō eſſe: ⁊ econuerſo inducto habitu de neceſſitate tollitur ſibi oppoſita priuatio ⁊ conuerſo: vnde adueniente ipſi ſubiecto altero extremoꝝ motus tollitur de neceſſitate reliquū: ſicut contingit in omnibus que adinuicē veram oppoſitionē habent: ſed ſubm̄ trāſmutationis ad nullum extremorū motus habet oppoſitionem: vnde ⁊ compatit̄ ſucceſſiue ſecū quodlibet ipſorum. Neceſſarium eſt igitur ſubiectum per ſeipſius motus alterū eſſe a quolibet extremorum eius. ¶ Hoc etiam oſtenditur ex eo ꝙ idem eſt ſubiectum trāſmutationis: ⁊ cuiuſlibet terminorū eius: ſicut ſuperficies que eſt ſubiectū dealbationis: eſt ipſa eadem etiam tā nigredinis q̄ albedinis: que ſunt extrema dealbationis: vnum autem extremorum non poteſt eſſe alterius ſubiectū: propter id ꝙ vnum contrariorum non poteſt eſſe ſubiectum alterius. ¶ Neceſſarium eſt igitur ꝙ ſubiectū per ſe motus alterum ſit a quolibet extremorum eius.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ materia ſubijcitur tranſmutationi cū priuatione non quidem retinendo eam: ſed perdendo: propter acquiſitionem habitus oppoſiti: cū quo tamen retinet ſuam propriam naturam. Per h̄ autem ꝙ materia ſubijcit̄ tranſmutationi cū priuatione ipſaꝫ priuationem amittendo non ſequitur ꝙ ipſa priuatio ſit ſubiectum tranſmutationis: ſed potius ꝙ ſit eius terminus a quo qdē ſemper abijcitur per eam.

¶ Textus.

¶ Magis autem in quod q̄ ex quo mouetur denominabitur mutatio ⁊c.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare: vtrū verū ſit ꝙ motus denominatur a termino ad quē: ⁊ nō a termino a quo: vr̄ enī ꝙ nō: q2 motui magis cōuenit per ſe ꝙ faciat diſtare a termino a quo q̄ faciat appropinquare ad terminū ad quē: ⁊ p̄ ꝯn̄s magis reſpiciat illū terminū q̄ iſtū: ab illo igit̄ ⁊ nō ab iſto dꝫ maxime denominari.

Ad iſtam q̄ōnem Dōm eſt ꝙ motus debet denominari a termino ad quē: ⁊ nō a termino a quo: cuius ratio ē: q2 ab eo vnūquodq3 denominadū eſt a quo maxime realitatē ſumit. Realitatē aūt motꝰ accipit ab eo ꝙ ponitur per ipſum: vnde dicimus ꝙ dealbatio non ponit rē aliā q̄ albedinē ipſaꝫ que acqrit̄. Q̄ō aūt acqrit̄ per motū eſt eiꝰ terminꝰ ad quē: a termino igitur ad quē motꝰ maxime realitatē trahit: ⁊ per ꝯn̄s ab ipſo opꝫ ēt ſūmere ſpēm. ¶ Ad idē aūt ratio alia adducit̄ a Tho. ait enim ꝙ motꝰ tollit terminū a quo: ⁊ ponit terminū ad quē: vn̄ ad terminū a quo vr̄ habere oppōnē ⁊ nō ad terminū ad quē: q2 vnū oppoſitorū nō ponitur ſed tollit̄ p̄ reliquū. Nō aūt denominat̄ vnū oppoſitorū ab alio: ſed denoiatur vnū quodq3 a nō habente ad ipſuꝫ oppoſitionē. Quia ergo ad terminū ad quē motꝰ nō hꝫ ullā rōnē oppōnis: quā hꝫ ad terminū a quo: cū ſicut dem̄ eſt hūc tollat ⁊ nō ponat ſicut illū: pꝫ ꝙ cōuenienter dꝫ motꝰ a termino ad quē denoiari: ⁊ nō a termino a q̄.

Ad argumentum Ergo dōm eſt ꝙ licꝫ motus per ſe faciat diſtare: tamē per h̄ ipſum tollit terminū a quo: q2 ex tali diſtātia magis attēdit̄ quedā rō oppōnis ad ipſum q̄ ratio ſpecificātis: ⁊ per ꝯn̄s denoiantis.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio poſſet aliquis dubitare vtrū aliquo mō forma dici poſſit mobilis: vr̄ enī ꝙ nō: q2 mobile eſt ſubm motꝰ: ſed dictuꝫ eſt ꝙ ſubm motꝰ alterꝫ eſt a quolibet terminoꝝ eiꝰ. Cū igit̄ forma ſit terminus motꝰ videtur ꝙ ipſa nullo modo poſſit dici mobilis.

Ad iſtam q̄ōnem Dōm eſt ꝙ vno mō accipiēdo mobile forma bn̄ pōt dici mobil̄ q̄uis alio mō ipa ſit imobilis: videmꝰ .n. ꝙ oia illa aliq̄ mō mobilia dr̄ q̄ non hn̄t indeficibilitatē: ſꝫ deficere pn̄t ⁊ deficiūt. Cū igr̄ forma gn̄abiliū nō hēat in eē ſuo indeficibilitatē: ſꝫ deficere poſſint ⁊ deficiāt. Pꝫ ꝙ aliq̄ mō pn̄t ꝯuenienter dici mobiles: vt q̄ videamꝰ q̄ūo iſtud dici poſſit: ⁊ q̄ūo nō ꝯſiderādū ē: ꝙ ſic̄ dupl̄r dr̄ aliqd exn̄s: ſic ēt dupl̄r aliqd dici pōt mobile: vno enī mō dr̄ aliqd exn̄s: q2 eſt ſubm per ſe actus exiſtēdi: quo qdē mō nec forma nec mā: ſꝫ ſol̄ cōpoſitū exn̄s appellat̄. Alio vo mō dr̄ aliqd exn̄s: nō q2 ſit p̄ ſe ſubm actus exn̄di: ſꝫ q2 ſbm eſt eiꝰ ad minꝰ p̄ accn̄s: vl̄ rōne alteriꝰ: aut ēt: q2 ipſuꝫ ad aliqd exiſtat: ⁊ h̄ mō ēt forma dr̄ ens ⁊ exn̄s. Nā ⁊ p̄ ipſam cōpoſitū exiſtit: ⁊ ipſa cū cōpoſito cuiꝰ ē per actus exn̄di ſubijcit̄: ſic ergo vno mō forma q̄ ē p̄ exiſtētia cōpoſiti dr̄ ens: ⁊ alio mō nō. Cōſil̄r aūt ⁊ de mobilitate dici pōt. Nā mobile dici pōt aliqd dupl̄r: vno qdē modo: q2 ē p̄ ſe ſbm motꝰ ⁊ trāſmutatiōis: ⁊ ſic forma nō ē mobil̄: vn̄ dicit h̄ cōmē. Manifeſtū ē ꝙ albedo ē forma generās imobilis: ⁊ q̄ fingit ipſaꝫ moueri: nō ē loquēdū cū eo i hac ſcia. Alio āt mō pōt dici aliqd mobile: q2 vel p̄ accn̄s ē ſbm motꝰ: vel q2 ſꝫ ipꝫ aliqd variat̄ ⁊ mouet̄: ⁊ h̄ mō forma pt̄ dici mobil̄ motui cui ſubijcit̄ p̄ accn̄s: q2 rōne ſui ſubi: ⁊ ſꝫ ipaꝫ ēt ꝯtingit motꝰ ⁊ variatio ſubi: vn̄ h̄ mō forma mobilis eſt ⁊ variabilis: ſꝫ primo inuariabilis ⁊ imobilis dicit̄.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem omnis mutatio eſt a quodam ⁊ in quiddam manifeſtat etiam vtriq3 nomen ⁊c.

¶ Lectio ſecunda. ¶ Q̄ō prima.

Hic poſſꝫ aliquis dubitare: vtruꝫ generatio poſſit dici mutatio niſi ſecundum ꝙ includit alterationeꝫ precedenteꝫ: ⁊ videtur ꝙ non: quia de ratione mutatiōis eſt: vt ḃ dicitur: ꝙ aliud mōſtret prius ⁊ aliud poſterius: ḃ autē facere non poteſt niſi ſecūduꝫ ꝙ includit pcedētē alteratiōnē. Igitur generatio non dicitur mutatio: niſi ſecunduꝫ ꝙ claudit ipſam precedentem alterationeꝫ. Minoris autem declaratio eſt: quia generatio excluſa precedenti alteratione eſt quid in inſtanti poſitum: in inſtanti autem: ſicut non eſt intelligere ſucceſſionem: ſic etiam in ipſo non eſt intelligere prius ⁊ poſterius: eque importans ſucceſſionem quandam: ⁊ per conſequēs generatio de ſe ſine precedenti alteratione nō pōt aliud mōſtrare pri⁹ ⁊ aliud poſteri⁹:

Ad iſtam qōnem dicunt quidam ꝙ generatio nō dicitur mutatio niſi ſm ꝙ includit precedentem alterationem: ⁊ ratio ipſoruꝫ eſt illa quā modo recitauimus.

Sed iſta poſitio Nullo mō ſtare poteſt: cuius declaratio eſt: quia quando aliqua ex oppoſito diuidunt aliquod cōe: vnum ipſorum non eſt intrinſece ⁊ eſſentialiter de ratione propria alterius: quemadmodum qa homo ⁊ aſinus ex oppoſito diuidunt animal nō eſt homo de ratione aſini: nec econuerſo. Similiter etiā: quia ſubſtātia ⁊ accidens ex oppoſito diuidunt ens: non eſt ſubſtātia de ratione intrinſeca ⁊ eſſentiali ipſius accidētis nec etiam accidens eſſe poteſt de ratione propria ſubſtantie. Nunc autē ſic eſt ꝙ generatio, corruptio ⁊ motus: cuius ſpecies eſt ipſa alteratio: ex oppoſito diuidūt mutationem: ſicut ḃ patet per phyloſophuꝫ. Nullo igitur modo alteratio: nec aliq̄ alia ſpecies ipſi⁹ motus eſſe poterit de intrinſeca ⁊ eſſentiali ratione oppoſite mutationis: que dicitur generatio ⁊ corruptio. Nō igitur ratione alterationis: ſed eſſentialiter ⁊ ſecundum ſe ipſam: tā generatio ꝗ̄ corruptio ipſa eſt mutatio. ¶ Hoc idem autem patet ſi reſpiciamus ad extrema ēt vtriuſqꝫ mutationis. Nam extrema alterationis ſunt duo cōtraria. Extrema vero generationis ſunt duo contradictoria. Et quemadmodum alteratio ponit ſucceſſioneꝫ in ſubiecto vnius contrarij ad reliquum: ſic etiam generatio ponit ſucceſſionem ipſius eſſe ad non eſſe. Et quia neceſſarium eſt: vt immediate poſt non eſſe ponatur eſſe: propter id ꝙ inter eſſe ⁊ non eſſe nihil cadit medium neceſſarium eſt: vt ſubito: ⁊ in inſtāti in quo tollitur nō eſſe ponatur eſſe ꝙ ſibi eſt oppoſitū: ita vꝫ ꝙ inter ablationem vnius ⁊ poſitionem alterius nullum intercipiatur temporis medium: ſicut inter ipſa ēt nullum mediū dari poteſt. Sed quia inter contraria eſt medium ⁊ quodlibet ipſorum habet latitudinem: non in inſtanti alterum abijcitur: nec ſine tempore alteruꝫ inducitur. Scdm iſta igitur euidenter apparet ꝙ mutatio ponēs eſſe poſt non eſſe de ratione ſua habet ꝙ fiat in inſtanti vnde generatio que eſt talis mutatio de ſua ratione habet ꝙ in tempore nō fiat. Et propterea diſtinguitur ex oppoſito cōtra alterationeꝫ: de cuius ratione eſt ꝙ mōſtret vnū cōtrariū poſt aliud: ⁊ ꝙ nō fiat in inſtanti.

Dicendum eſt igitur ꝙ generatio prout includit motum precedentem ſeu alteratiōnē eſt motus: ⁊ non ſubita mutatio: propter qḋ ḃ modo contra motum non diſtinguit̄: ſed diuiditur cōtra ipſum: prout ponit inſtantaneā acceptioneꝫ eſſe poſt non eſſe: ita ꝙ ſecundum ḃ aliud monſtrat prius ⁊ aliud poſterius Monſtrat enim prius in toto tempore precedente inſtans: in quo eſſe acquiritur: nō eſſe rei generādē: ⁊ mōſtrat poſterius: vtputa in ḃ inſtanti ꝙ eſt terminus preteriti ⁊ principium ſequentis: ⁊ eſt conſequens poſt tēpus totum ꝙ precedit ipſum eſſe ipſius generati. Unde qualis ſucceſſio attenditur inſtantis ꝙ eſt finis temporis ad tempus ꝙ in ipſo terminatur: talis etiam ſucceſſio poſterioris ad prius ponitur per generationem: ex quo patet valde euidenter ꝙ ſicut ſucceſſio inſtantis terminantis tempus precedens ad ipſum tempus ꝙ in ipſo terminatur intelligit̄ eſſe ſubita ⁊ inſtātanea: ſic etiam ſucceſſio que ponitur per mutationem: que eſt generatio inſtantanea ⁊ ſubita eē intelligit̄: ⁊ per ḃ patet reſponſio ad argumentum.

¶ Qō ſecunda.

Secundo dato ꝙ generatio abſqꝫ incluſione precedentis alterationis dici valeat mutatio: poſſet aliquis dubitare vtrū ipſa dici poſſet motus: videtur enim ꝙ ſic quia generatio dicit proceſſum de eſſe in potentia ad eſſe in actu perfecto. De potentia autem ad actum imperfectum non proceditur niſi prius procedatur ad actū imperfectum. Quia ergo mutatio que ponitur prius act⁹ imperfectus: ⁊ poſtea perfectus eſt motus: ſequit̄ de neceſſitate: vt videtur: ꝙ generatio ſit motus.

Ad iſtam qōnem dicunt quidam ꝙ de generatione loqui poſſumus dupliciter: qꝛ vel quantum ad introductionem vltimi gradus ſubſtantialis: vel quantum ad introductionem totius nature precedentis gradum vltimum. Et ſi loquatur de generatione primo modo patet tunc ſecundum eos ꝙ ipſa non eſt motus: quia vltimus gradus eſt indiuiſibilis: ⁊ indiuiſibile eſt quod per mutationem ſubitam acquiritur: ⁊ non per motuꝫ ⁊ iſto modo: vt dicunt: Ariſt. probat ꝙ ipſa nō ſit mot⁹.

Sed iſta opinio Iſtorum eſt omnino contraria phyloſophie ⁊ intentioni Ariſtote. Quod autem ſit omnino contraria phyloſophie naturali de facili apparet. Secundum enim veritatem phyloſophie naturalis cogimur de neceſſitate dicere ꝙ mutatio in ſubſtantia non eſt motus: ⁊ ꝙ motus eſt in quantitate qualitate ⁊ vbi Hoc autem ſuſtineri nullo modo poteſt dicta ſatuitate ſtante: cuius declaratio eſt: ꝙ vltimus gradus cuiuſlibet forme ſiue id ꝙ vltimo accipitur de quacumqꝫ forma eſt quid indiuiſibile: maꝫ ꝙ eſt diuiſibile hꝫ partē ⁊ partem: pars autem ⁊ pars de perfectione forme ponit gradum ⁊ gradum. Ponere autem gradum ⁊ graduꝫ eſt ponere multos gradus ⁊ non vnum. Cum igitur vltimus gradus forme ponat vnum tantum gradum ⁊ non plures: quia alias per ſe ⁊ primo vltimus non eſſet: neceſſariuꝫ eſt ꝙ vltimus gradus cuiuſqꝫ forme nō ſubſtantialis tantum: ſed etiam accidentalis dicat qḋ penitus indiuiſibile. Quia igitur: vt ipſi dicūt: id ꝙ indiuiſibile eſt non accipitur per motum: ſed per ſubitaꝫ mutationem: neceſſarium eſt ꝙ ratione vltimi gradus forme nulla mutatio ſit motus. Secundum ḃ igitur nō erit verum dicere ꝙ generatio non ſit motus ſed alteratio ſic: ſicut enim propter vltimi gradus adeptionem generatio non meretur dici motus: ſic etiam nec alteratio: nec aliqua alia mutatio: cuꝫ equaliter vltimus gradus cuiuſqꝫ forme dicat quid indiuiſibile: vt oſtenſum eſt. Patet igitur ꝙ illa fatua reſponſio contrariatur omnino veritati phyloſophie naturalis. Quod autem ꝯtrarietur ēt demonſtrationi Ariſtotelis de facili

apparet

apparet: ait enim ipſe generationem: ideo non eſſe motum: quia q generatur eſt immobile: h autem dicit eſſe ideo immobile: quia eſt ens pure ⁊ ſimpliciter in potentia. Conſtat autem q gradus vltimus ipſius forme non ponit in ſuo receptiuo rationem entis pure in potentia: ſed magis rationez entis in actu: quia preſupponit ipſum totam forme naturam precedentem gradum vltimū ⁊ que actus eſt ratio exiſtendi actu: ſed forma ſumpta ſecundum totam ſuam naturam quantum de ſe eſt nullum actum ſuſceptiuum preſupponit in generato remanentem. Sed poteſt ponere inquantum huius ens pure in potentia. Quia igitur ex hoc demonſtrat Ariſto. generationem non eē motum q ſubiectum eius eſt ens pure in potentia: q non eſt verum de acceptione vltimi gradus forme preſupponentis totam forme naturam precedentem: patet euidenter q ipſe Ariſto. non reſpiciens ad acceptionem vltimi gradus: ſed reſpiciens ad acceptionem totius ſubſtantialis forme: dixit generationez ſimpliciter: que eſt generatio ſubſtantiarum non eſſe motū. Contra ei⁹ igitur intentionez eſt omnino ponere q generatio ſit motus quantuz ad acceptionē totius nature ipſius forme ſubſtantialis: preter q̄ quātū ad acceptionem gradus vltimi.

Et propterea ipſi ēt vidētes q iſta via nō eſt ratiōabilis aliā adducunt ſatis ſtulticiē. Dicunt enim q generatio eſt motus ratione forme que inducitur: quia eius inductio: vt dicūt: motus eſt. Sed ratione ſubiecti nō eſt motus: quia tale ſubiectum eſt immobile cum ſit ens pure in potentia. Sed in hac fatuitate ponitur manifeſta contradictio. Ad motum enim exigitur de neceſſitate ens mobile q eſt ſubiectum motus: ſicut patet per phyloſophum in precedenti lectione. Oportet enim moueri de neceſſitate quicquid motui ſubiicitur. Mouetur autem nihil niſi q eſt mobile. Quod enim eſt immobile eſt impoſſibile moueri. Ponere autē motum q eſt impoſſibile moueri eſt ponere contradictoria: quemadmodum etiam contradictoria ponuntur cum dicitur exiſtere q exiſtere non poteſt: ſic etiam aliquid ſubiectum motui eſſe ⁊ non moueri implicat contradictionem: veluti contradictionem implicat aliquid ſubiectum eſſe albedini: ⁊ non eſſe album. Nam eſſe motui ſubiectum eſt in ſe habere motum: ⁊ habere motum eſt moueri: eſſe igitur motui ſubiectum ⁊ non moueri eſt habere motum: ⁊ non habere motum. Ponamus itaq q ratione ſubſtantialis forme ipſa generatio ſit motus: quia videlicet hui⁹ forme inductio mēſuretur tēpore q eſt de ratione motus: ⁊ non vnico inſtanti q eſt de ratione ſimplicis mutationis: ſubiectum autez huius inductionis: vt concedunt eſt ens pure in potentia: q eſt immobile. Ens igitur immobile ſecunduz h ſubiectuz eſt inductionis: que eſt motus. Aut itaq ſtās ſub illa inductione mouetur aut non mouetur: q ſi mouetur: ens igitur q eſt immobile mouetur. Si autez non mouetur ſubiectuz: ergo inductio que eſt motus: ⁊ habens in ſe motum: non mouetur: vtrūq autem implicat contradictionem. Manifeſte itaq contradictoria ponuntur cum dicitur q generatio eſt motus ratione forme: quia eius iductio eſt motus. Non autem eſt motus ratione ſubiecti: quia ſubiectum eius eſt ens immobile. ❡ Sed forte aliquis reprehendet nos ⁊ merito q curamus de verbis hominū tam ydiotarum: veruntamen propter ſimplices ne ab ipſis peruertantur bonū fuit ignorātiā ipſorum aperire.

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt q cum actus fuerit habens latitudinez: poterit quidē paulatim haberi imperfecte: ⁊ poſtea perfecte. Sed cum fuerit ſimplex: ⁊ indiuiſibilis: neceſſarium eſt q ſubito habeatur perfectus ⁊ completus. Et talis actus eſt ſubſtantialis forma.

❡ Qō tertia.

Sed tunc adhuc reſtat dubitatio vtrum forma ſubſtantialis inducatur ſubito. Nam in precedenti queſtione ſunt ſolum reprobata dicta hominum materialiū: non tñ eſt perfecte declarata veritas.

Queratur ergo tertio vtrum forma ſubſtantialis inducatur de neceſſitate ſubito: videtur enim q non: quia forma que habet gradum ⁊ gradum non inducitur de neceſſitate ſubito: ſed forma ſubſtantialis habet gradum ⁊ gradum: quia dicimus q vna ſubſtantialium forma continet totam alterius perfectionem: ⁊ adhuc amplius: igitur forma ſubſtantialis non inducitur de neceſſitate ſubito.

Ad iſtam qōnem eſt dicendum q forma ſubſtantialis non eſt forma: cuius acquiſitio poſſit eſſe motus: ⁊ idcirco neceſſariuz eſt q ipſa inducatur ſubito: ⁊ non ſucceſſiue: ita vz q de ipſa prius acquiratur pars vna ⁊ poſtmodum alia. ſicut contingit de forma qualibet exiſtente in motu.

Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt q ſicut accidens eſt ens ſecundum quid: ⁊ ſubſtantia eſt ens ſimpliciter: ſic etiā forma accidentalis eſt ratio ⁊ principium eſſendi ſecundū quid ⁊ forma ſubſtantialis eſt principiū: ⁊ ratio eſſendi ſimpliciter. Et quia nulla forma inducta per motum vel conſiſtens in motu eſt ratio ⁊ principiuz eſſendi ſimpliciter: neceſſarium habemus concedere q nulla forma in motu conſiſtens ſit forma ſubſtantialis: q autez nulla forma in motu conſiſtens: tanq̄ inducta per ipſum eſſe poſſit ratio ⁊ principiuz eſſendi ſimpliciter de facili demonſtratur. Eſt enim attendendum q ratio ⁊ principium eſſendi album ſimpliciter id tantuz ponitur eſſe: quo ablato aufertur ab eius ſuſceptiuo neceſſario eſſe album: quemadmodum albedo dicitur ⁊ eſt ſimpliciter ratio eſſendi album: quia ablata albedine a ſuperficie aufertur ab ipſa totaliter album. Conſimili autez modo: ⁊ id dicere debemus eſſe rationem ⁊ principiuz eēndi ſimpliciter: quo ablato a materia niſi ei aliō adiungatur ab ipſa tollitur totaliter actu eſſe. Nunc autem ſic eſt q nulla forma conſiſtente in motu ablata a materia: neceſſariū eſt q tollatur ab ipſa totaliter eſſe in actu. Cuius declaratio eſt: quia oē q mouetur quādiu mouetur partim habet de termino ad quem: ⁊ partim habet de termino a quo: quemadmodum ſuperficies ſubiecta motui dealbationis q̄diu ſtat ſub ipſa dealbatione: partim habet de albedine: ⁊ partim habet de nigredine: vnde ⁊ ſi tollatur ab ea id q habet de albedine: non ſtatim neceſſarium eſt q ab ipſa tollatur eſſe coloratum: quia adhuc poterit retinere id q habet de nigredine: q etiam eſſe coloratum ſuo modo ſibi confert. Similiter ergo ſi materia ſic trāſmutatur de vna forma ſubſtantiali in aliā q vnaz perdit motu: ⁊ aliaz ēt non ſubito: ſed per motum accipit: neceſſariū eſt concedere q ipſa materia in tota tranſmutatione illa partim habeat de forma que abiicitur: ⁊ partim de forma q̄ iducit. Et ppea ſi ab ipſa tollat id q hz de forma q̄ inducit mō eſt neceſſariū q ab ea tollat totalr eē actu: q̄

adhuc poterit in actu eſſendi remanere per id ꝙ habeat vel habet de forma que abijcitur: manifeſtuz eſt igit ꝙ nulla forma in motu conſiſtente ſublata a materia i neceſſarium eſt ꝙ totaliter ab ipſa tollat eſſe actu: nec per conſequens aliqua talis forma poteſt eſſe ratio ⁊ principium eſſendi ſimpliciter: quia ſicut dictum eſt ſolū illa forma eſt ratio eſſendi ſimpliciter qua ſublata a materia tollitur ab ipſa neceſſario totaliter eſſe actu niſi ſibi aduenīat tūc alia forma: que quidez prius in ipſa nō fuerit cū alia. Quia igitur ſolū illa forma que eſt ratio eſſendi ſimpliciter eſt forma ſubſtantialis. Ex quo nulla forma in motu conſiſtens eſſe poteſt ratio eſſendi ſimpliciter: neceſſariuz eſt ꝙ nulla forma in motu conſiſtens aut inducta per motū ſit ſubſtantialis forma. Simpliciter ergo tenenduz eſt: ꝙ omnis forma ſubſtantialis eo ipſo quo forma ſubſtantialis: hoc habeat ꝙ non ſucceſſiue: ſed ſubito inducatur in materia.

Ad argumentum

ergo in contrarium dicenduz eſt ꝙ ⁊ ſi forma ſubſtantialis multos gradus perfectionis habeat: non tamen habet talem graduū multiplicitatem: ꝙ propter ipſam ſortiri poſſit: vt non ſubito: ſz ſucceſſiue inducatur in materiam ſicut deo dante infra declarabitur.

¶ Qō quarta.

His ergo viſis

poſſet forte aliquis querere verum ex his que dicta ſunt: poſſum⁹ aliquid boni accipere pro queſtionib⁹ que conſueuerūt fieri de formis.

Ad quod dicendum

eſt ꝙ de formis inter alias tres queſtiones fieri conſueuerūt. Una quidē vtrum ſit ponere inchoationes formarum ſubſtantialium in materia. Alia vero vtrūz ſecundum formas ſubſtantiales attendat magis ⁊ minus. Et tertia vtrū in vno numero ſuppoſito ſint plures forme ſubſtantiales ſimul. Et de omnibus quidem his tribus queſtionib⁹ habem⁹ per dicta in lectione iſta quid ſentire ⁊ dicere debem⁹. Sunt enim quidam qui ponunt formas ſubſtantiales preexiſtere inchoatas in materia ſub quodā gradu imperfecto: ⁊ per generationem ponunt eas deduci ad gradum perfectum. Et quia talis acceptio partis forme poſt partem motus eſt: vt ait Commentator neceſſarium habent iſti dicere ꝙ inductio ſubſtantialis forme in materiam ſit motus. Itē ꝙ forma ſubſtantialis in gradu imperfecto in quo manet in materia cū alijs formis non ſit ratio eſſendi ſimpliciter: ⁊ per conſequens ꝙ non ſit tūc ſubſtantialis forma: ſed accidentalis: mediante tamen motu ⁊ trāſmutatione de forma accidentali fiat forma ſubſtantialis: que ſunt non ſolū contra determinata hic ſed ſunt etiam omnia abſurda.

¶ Quidam etiam ſunt qui dicunt ꝙ tam ſecundum accidentales ꝙ ſecundum ſubſtantiales formas poſſūt aliqua dici cum magis ⁊ cū minus. Et quoniā magis ⁊ minus attendi non poſſunt ſecundum id ꝙ in indiuiſibili conſiſtit: neceſſarium habent iſti ponere ꝙ forma ſubſtantialis non ſit indiuiſibilis: ⁊ per conſequens ꝙ ipſa poſſit accipi per motum ꝙ eſt contra hic determinata. Quod enim eſt diuiſibile habet partem ⁊ partem: ⁊ per conſequens de ipſo poteſt accipi pars poſt partem ꝙ pertinet ad motum: vnde patet euidenter ꝙ ſi forma non ſit indiuiſibilis accipi poterit per motum. Et propterea commentator ait in hoc. v. ꝙ inductio ſubſtantialis forme: ideo habere non poteſt rationem motus: quia hec forma eſt indiuiſibilis.

Sunt etiaz qui dicunt

ꝙ ſimul in eadem parte materie ſunt plures ſubſtantiales forme ſucceſſiue in materiam inducte ꝙ tamen ſtare non poteſt ſecundum ea que hic a philoſopho dicuntur. Diſtinguit eniz hic duplicem generationez: quia generationez ſecūdū quid ⁊ generationez ſimpliciter. Et primaz dicit eſſe generationez accidentiū. Secūdā vero dicit eſſe generationez ſubſtantiarū. Adiungit autem poſtea ꝙ id ꝙ generatur generatione ſecundū quid contingit moueri: quia licet non ſit actu per formaz inducendam: eſt tamen actu propter ſubiectū. Homo eniz qui eſt ſubiectū in generatione albi eſt ens actu: ⁊ moueri poteſt: vnde id ꝙ fit albū ratione ſubiecti eſt mobile ⁊ moueri poteſt. Sz de eo ꝙ generatur ſimpliciter ait ipſe ꝙ eſt penitus immobile: propter id ꝙ non eſt actu ⁊ ratione ſubiecti. Quia ergo forma precedēs in mā facit ipſam eſſe actu ſi ſuper eā alia forma debet induci erit ſubiectum huius inductionis ⁊ generationis ens actu: ⁊ per conſequens dicetur ꝙ illud ꝙ generatur iſta generatione nō eſt ſimpliciter in potentia: ſed ē actu: ⁊ moueri poteſt ratione ſubiecti: ſicut ⁊ id ꝙ fit album ratione ſubiecti actu eſt ⁊ moueri poteſt. Unum ergo de duobus oportebit tūc de neceſſitate dicere: aut vz ꝙ talis generatio ſit generatio accidentis ⁊ adeptio accidentalis eſſe atq accidentalis forme ꝙ eſt contra ipſos qui ponunt hanc formā ſuperinductam eſſe ſubſtantialem: aut ꝙ id ꝙ generatur generatione ſimpliciter: que eſt omnis generatio ſubſtantie ſit actu ⁊ moueri poſſit ſaltem ratione ſubiecti ꝙ eſt contra philoſophi determinationem factam in hoc loco. Patet igitur quomodo per determinata hic habem⁹ quid dicere poſſimus contra tres poſitos errores de formis ſubſtantialibus.

¶ Qō quinta.

Sed tunc

quinto poſſet aliquis forte dubitare quomodo verum ſit ꝙ id ꝙ generatur nō eſt actu. videtur enim hoc eſſe falſuz: quia cum generatio in inſtanti fiat: neceſſariū eſt in illo inſtanti in quo ponitur actu ipſa generatio eſſe actu ipſum generatum.

Sed conſiderandum eſt

ꝙ hic phyloſophus oſtendere intendit generationez non eſſe motū: ad hoc autem modo ſumit demōſtrationem ex ſubiecto generationis. Nam id ꝙ mouetur: vt ipſe ſupra dixerat non eſt forma ſed ſubiectum. Aſſumit autē ꝙ ſi generatio eſt motus mouebitur id ꝙ generat. Quia ergo moueri cōuenit ſubiecto motus ⁊ non forme que inducitur per motum: patet euidenter ꝙ iſta demonſtratio ſumpta eſt ex ſubiecto generationis: ꝙ non eſt ens actu: ſed potentia tantuz: ⁊ idcirco moueri non poteſt. Nam motus in ſubiecto preſupponit eē actu: ⁊ per cōſequēs forma eſt ꝗ inducit per motū ante ſe i ſuo ſuſceptiuo preſupponit actu eſſe ratione cuius habet ſubiectum talis forme de ſe ante acceptionem eius ꝙ moueri poſſit ⁊ ſubiectū eſſe motus: ſufficit ergo ad demonſtrationem preſentem. Ariſt. ꝙ ſubiectū generationis non ſit actu ante acceptionem forme generati. Quod eniz de ſe nullo modo actu eſt non poteſt de ſe ſubiectum eſſe inductionis: que ſit mot⁹: ⁊ quia ꝙ nullo modo de ſe actu eſt de ſe ſubijcit inductioni forme ſubſtantialis: ⁊ generationi ſimpliciter: conſequit de neceſſitate: ꝙ talis inductio ⁊ generatio non ſit motus: ſufficit ergo dicere ꝗ ad preſentem demōſtrationez ꝙ id ꝙ generatur non eſt: ⁊ ꝙ ſubiectum generationis de ſe: nullū eſſe actu poteſt.

¶ Textus

¶ Textus.

¶ Si igiṫ pdicamenta diuiſa ſunt ſubſtantia ⁊ qualitate ⁊ vbi ⁊c.

¶ Lectio tertia. ¶ Qō prima.

Hic poſſet prīo eſſe dubiū vtrū verū ſit ꝙ ſubſtantie nihil eſt contrarium: videtur enim ꝙ non: qꝛ contrarioꝝ effectuū oportet cauſas pꝛimas eſſe cōtrarias. Sed elꝛales qualitates vt puta calor ⁊ frigus ſunt qualitates contrarie: igitur forme ſubſtantiales eloꝝ que ſunt cauſe pꝛoxime iſtaꝝ qualitatū: ſunt ēt neceſſario contrarie.

Ad iſtam qōnem eſt ſimpliciter dicendū ꝙ ſubſtātie nihil eſt contrariū. ¶ Ad cuiꝰ intelligentiaꝫ cōſiderandū eſt ꝙ contraria ſunt: vt accipiṫ decimo methaphyſice: que ſub eodeꝫ genere poſita maxime a ſe diſtant: ⁊ in eodeꝫ ſuſceptibili non ſimul: ſed viciſſiꝫ fiūt. Ex iſta contrarioꝝ diffinitione ꝗtuoꝛ accipiūtur que exigūtur ad veraꝫ ⁊ perfectaꝫ contrarietateꝫ: quorum vnum eſt ꝙ contraria debent eſſe vniꝰ generis phyſici quemadmodū albū ⁊ nigrū que ſunt contraria ſūt eiuſdeꝫ generis: qꝛ vtrūqꝫ eſt in genere coloris. Et hoc exprimiṫ in diffinitione poſita cū dicaṫ ꝙ contraria ſūt que ſub eodē genere poſita. ¶ Scdꝫ aūt ꝙ requiriṫ ad veram contrarietatē eſt maxima diſtantia in genere: quēadmodū albū ⁊ nigrū que ſūt contraria maxime diſtāt in genere coloris. Nō.n. poſſunt accipi duo aliq colores magis aut tm etiā diſtantes ꝗꝫ diſtāt albedo ⁊ nigredo: vnde qnāuis albū ⁊ pallidū ſint in genere coloris ⁊ diſtent etiā ab inuicē: nō tn̄ ſūt contraria: qꝛ adhͨ in tali genere diſtantia maioꝛ inueniṫ: qualis eſt diſtantia nigri ⁊ albi: ⁊ hͦ exprimitur in aſſignata diffinitiōe cū dṙ ꝙ cōtraria in eodē genere poſita maxime a ſe diſtāt. ¶ Tertiū aūt ꝙ exigiṫ ad veraꝫ cōtrarietateꝫ ē ydēptitas ſubiecti: qꝛ contraria debent habere ideꝫ receptiuū īmediatū: vnde videmus ꝙ ſuperficies eſt īmediatum ſuſceptiuū tam albedinis ꝗꝫ etiā nigredinis. ¶ Quartū vero exigiṫ ꝙ circa tale receptiuū ſe inſimul nō cōpatiaṫ: ſicut albedo ⁊ nigredo nō poſſunt ſimul inſoꝛmare eandeꝫ ſupficieꝫ: licet hͦ poſſint ſucceſſiue: hͦ autē duo exprimuntur in deſcriptione poſita cū dicaṫ ꝙ in eodem ſuſceptibili non ſimul: ſed viciſſim fiūt. Patet igitur quomodo ꝗtuoꝛ ad veram contrarietatis rationeꝫ requirūtur. Et tria quidem hoꝝ bene contingit inueniri in formis ſubſtantiarū generabiliū. Naꝫ ipſe ſunt eiuſdem generis phyſici: vt pote quia habent adinuicem per ſe tranſmutationeꝫ: ⁊ non per accidens: vt habeṫ in decimo methaphyſice. Iteꝫ habent vnū immediatū ſuſceptiuū: quia vna eſt materie eſſentia in qua immediate ſuſcipiuntur omnes forme ſubſtantiales generabiliū. Circa vnā ēt ⁊ eandeꝫ materie parteꝫ plures forme ſubſtantiales non ſimul: ſed viciſſim fiunt. Unde manifeſtū eſt ꝙ tres conditiones contrarioꝝ in formis ſubſtantialibꝰ contingit reperire. Sed quarta conditio vꝫ maxima diſtantia non inuenitur in eis. ¶ Ad cuius euidentiaꝫ conſiderandum eſt ꝙ maxima diſtantia que attendiṫ in cōtrarijs eſt diſtantia fundata in quadā latitudine continua contentiua diuerſoꝝ graduū: ⁊ ratio eſt: qꝛ motus non eſt diuiſibilis niſi inquātum acceptio eius que inducitur per ipſum eſt diuiſibilis. Acceptio autē forme non eſt diuiſibilis niſi ꝓpter diuiſibilitatem forme accepte. Diuiditur enim acceptio talis in pꝛiorem ⁊ poſteriorem. Prior vero acceptio ponit partem forme prius acceptam: ⁊ poſterior ponit partem forme poſterius acceptam: vnde patet euidēter ꝙ omnis forma que inducitur per motuꝫ habet partē ⁊ partem: ſiue gradum ⁊ gradum: forme autem habentes verā contrarietatē: per motuꝫ inducunṫ ⁊ abiciūtur. Neceſſariū eſt igiṫ ꝙ quelibet talium formarū habeat latitudinem contentiuaꝫ diuerſoꝝ graduū perfectionis: vnde ⁊ videmus ꝙ non ſtatim cuꝫ auffertur aliquid de caliditate vel frigiditate abijcitur tota caliditas vel tota frigiditas: ſicut oporteret neceſſario ſi tales forme non haberent partem ⁊ partem: vlterius etiam talis latitudo eſt continua: qꝛ aliter penes ipſaꝫ motus qui eſt continuus fieri non poſſet. Maxima ergo diſtantia contrariorum eſt diſtantia fundata ſuper latitudine continua graduū diuerſorum contentiua: forme autem ſubſtantiales latitudinem non habent: ſed omnes in īdiuiſibili conſiſtunt: vnde non habent illaꝫ maximā diſtantiā que exigiṫ ad verā contrarietatē: ⁊ ꝓpterea inter ipſas nō attēdiṫ vera ⁊ pfecta ꝯtrietas.

[illegible]

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt ꝙ eſt duplex cauſa: quia vniuoca: ⁊ non vniuoca. Et in cauſa quidem vniuoca: oportet ꝙ inueniatur ſecundum eandem rationeꝫ ſpeciei id ꝙ eſt in effectu: ita ꝙ ſi effectus hꝫ oppoſitioneꝫ vere contrarietatis neceſſe eſt ⁊ cā iciꝰ vniuocā ad aliud hr̄e oppōnē ꝑe ꝯrietatis: vn̄ videmꝰ ꝙ ſicut calefieri ⁊ frigefieri ſunt cōtraria: ſic etiam calefacere ⁊ frigefacere ſunt contraria. Sed in cauſa proxima ⁊ non vniuoca non inuenitur ſecundū eandem rationem id ꝙ eſt in effectu. Et forme quidem ſubſtantiales elementorum ſunt cauſe non vniuoce elemētaliū qualitatum: vnde oppoſitio que inuenitur in qualitatibus: non oportet ꝙ inueniatur in illis formis ſecūdum eandem rationem: ſed ſecundum rationem ponēteꝫ minoreꝫ ignobilitatem: ⁊ talis eſt oppoſitio imperfecte contrarietatis: que non tollit rationeꝫ ſubſtantie: ſicut facit vera ⁊ perfecta contrarietas.

¶ Textus.

¶ Secundū ſubſtantiam autem non eſt motus ꝓpter nullū entiū ſubſtantie contrariū eſſe ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Sed tunc ſecūdo poſſet eſſe dubium verū forma ſubſtātialis quelibet ſit indiuiſibilis: videṫ.n. ꝙ nō: qꝛ forma que habꝫ graduꝫ ⁊ gradū non eſt indiuiſibilis: ſed forma ſubſtantialis habet gradus ⁊ gradus: qꝛ alias non eſſet veruꝫ ꝙ vna contineret quicquid continet alia: ⁊ adhͨ amplius igitur non quelibet ſubſtātialis forma eſt īdiuiſibilis.

Ad iſtam qōnem eſt dicendum ꝙ duplex diuiſibilitas in formis attendiṫ: vna quidem per gradū generaleꝫ ⁊ ſpecificū: ⁊ alia per diuerſas pfectiones maiores ⁊ minores vniꝰ ⁊ eiuſdē gradus ſpecifici. Et vtraqꝫ qdem harūꝫ diuiſibilitatuꝫ attendiṫ in formis hn̄tibus cōtrarietatē: ſicut pꝫ de albedine ⁊ nigredine. Nā albedo cōtinet qcqd continet nigredo: ⁊ adhͨ amplius. Et ſꝫ qdē ꝙ ꝯtinet qcqd ꝯtinet nigredo ꝯuēit cū nigredine: vn̄ ⁊ ſꝫ hͦ ī albedine attēdiṫ gradus qdaꝫ generalis. Scdm̄ vero ꝙ ꝯtinet āpliꝰ ꝗꝫ nigredo diſtinguiṫ a nigredine: ⁊ ſic in ea attēdiṫ gradus eiꝰ ſpēalis: vn̄ pꝫ ꝙ in albedine īueniṫ diuiſibilitas per gradū generalē ⁊ ſpecificū. Ulterius ēt videmꝰ ꝙ ipſa ꝓpria ⁊ ſpēalis pfectio albedinis pōt dari maioꝛ ⁊ minoꝛ ⁊ maioꝛ inueniṫ in magis albo ⁊ minoꝛ in minꝰ albo: ⁊ ſic in albedine attēditur diuiſibilitas que fit per maiorem ⁊ minorem perfectionē vnius ⁊ eiuſdē gradus ſpecifici. Sꝫ in formis ſubſtantialibus inuenitur prima diuiſibilitas

que fit per gradū generalem ⁊ ſpecificū: ſed non ſecundaq; gradus ſpecificus cuiuſlibet ſubſtantialis forme in indiuiſibili conſiſtit. Unde talis diuiſibilitas eſt in formis ſbalib⁹ īq̄lis ē ī nūeroꝝ nō eſt q̄lis ē in ꝯtinuo: videm⁹.n.ꝙ in quaternario ꝯtinetur q̄cquid continetur in ternario: ⁊ adhuc amplius. Et inquantū in ipſo cōtinetur id ꝙ clauditur in ternario attenditur in eo gradus generalis. Inquantū vero continet in eo amplius ponit in ipſo gradus ſpecialis qui eſt ſimplex ⁊ indiuiſibilis. vtpote: q: ponit ſimplicē ⁊ indiuiſibilem vnitatem. Eodem autem modo eſt de formis ſubſtantialib⁹ ſicut dictū eſt. In formis aūt habentibus contrarietatem non ſolū attendit diuiſibilitas: vt in numeris que eſt diuiſibilitas per gradū generalē ⁊ ſpecificū: ſed etiā attēdit in ipſis diuiſibilitas: ſicut ī cōtinuis: q: grad⁹ ſpecificus taliū formaꝝ habet continuam latitudinem propter quā in iſtis formis poteſt eſſe motus continuus vt ſupra dictū eſt. Et ſic p3 rñſio ad argumentū,

¶ Q̄ō tertia

TErtio quia intellectus per predicta non videtur oīno quietari poſſet aliq̄s querere vtrum ſubſtantia poſſit ſuſcipere magis ⁊ min⁹ videt enim ꝙ ſic: q: vbi inuenit īperfectū ⁊ perfectū ibi poteſt inueniri magis ⁊ minus. Sed in ſubſtantia inuenit imperfectū ⁊ perfectū quia vna ſubſtantia eſt perfectior q̄ alia: igitur in ſubſtantia poteſt eſſe magis ⁊ minus.

Ad iſtam q̄ōnem dicē3 eſt: ſicut dicit ī predictis ꝙ ſubſtantia non ſuſcipit magis ⁊ minus. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandū eſt ꝙ maioritas ⁊ minoritas ⁊ magis ⁊ min⁹ differūt: q: maioritas ⁊ minoritas dicunt reſpectus quoſdam in quantitate fundatos: q: maioritas dicit quātitatis exceſſum. Minoritas vero dicit quantitatis defectum. Unde id cū maioritate dicitur ꝙ plus de quantitate habet. Cū minoritate id dicit ꝙ ab illa quantitate deficit. Eſt autē3 in rebus non ſolū quantitas dimenſionis: ſed etiam quantitas perfectionis. Et ſicut id cū maioritate dimenſionis dicit ꝙ plus de tali quantitate habet: ſic etiam id dici poteſt: ⁊ dicit cū maioritate perfectionis ꝙ plus habet de perfectione: vnde q: vna ſpecies reru3 plus habet de quantitate perfectionis q̄ alia: poteſt optime vna dici maior q̄ntitate ꝑfectionis: ⁊ alia minor. Secūdū ꝙ dicim⁹ albedinem eſſe maiorem in perfectione: ⁊ nigredinem minorem ⁊ albedinem etiam magis albi dicim⁹ eſſe maiorem q̄ ſit albedo minus albi: ⁊ hoc etiam in perfectiōe dicitur eē maior ⁊ ecōuerſo. Si ergo maioritas ⁊ minoritas: q: dicūt reſpectus quoſdam in quantitate fundatos: poſſūt proprie in ſpeciebus reru3 inueniri: ⁊ etiam in numeris. Dicit enim ꝙ quinarius eſt maior ternario. Magis vero ⁊ minus in ſpeciebus rerum nō proprie inueniuntur. Et ratio eſt: q: magis ⁊ minus ꝑprie loquendo dicūt quoſdam reſpectus fundatos in participatione vnius ab alio: vnde magis album id dicit ꝙ plus participat de albedine: ⁊ minus albū dicit ꝙ minus participat de ipſa: ita ꝙ ſecundū h̄ non ſpecies dicūtur cum magis ⁊ minus; ſed id ꝙ ſpeciem participat manens in eſſentia diuerſum a ſpecie participata: quēadmodū: q: ſuperficies eſſentialiter differt ab albedine ⁊ albedinē ꝑticipat: dici poteſt ſuperficies magis ⁊ minus alba. Magis quidem alba dicitur cu3 plus habet de albedine a qua denominat alba: ⁊ dicit min⁹ alba cū minus de ipſa habet. Sed albedo que eſt ſpecies nō dicit magis ⁊ minus: neq; grāmatica: vt habet in predicamentis: ⁊ ſimiliter cū magis ⁊ minus non dicitur h̄ albedo: neq; h̄ grāmatica: propter id ꝙ ab eis eſſentialiter non differūt. Patet igitur per iſta ꝙ ꝑticipās ſpecie3 a qua differt in eſſentia dicit cum magis ⁊ minus propter maioritatem ⁊ minoritatem exiſtentem in ſpecie participata: que tamen ſpecies non dicitur cum magis ⁊ minus. Et licet quidem in accidentibus ſpecies completa ſit tantū forma ⁊ non compoſitu3 ex materia ⁊ forma: tamē in ſubſtantijs materialibus ſola forma non eſt ſpecies completa: ſed h̄ eſt ipſum compoſitu3 ex materia ⁊ forma: ſicut homo equs aſinus ⁊ ſimilia. Cu ergo ſpecies reꝝ non dicūtur cu3 magis ⁊ cū minus ex quo hō vel equs eſt ꝑ ſe ſpecies: neceſſariū ē ꝙ hō equs ⁊ ſimilia cum magis ⁊ minus non dicantur: ⁊ per conſequens neq; indiuidua ipſorum: ſicut h̄ homo vel hic equs dicit cu3 magis ⁊ minus propter id ꝙ ab ipſis eſſentialiter non differunt. Apparet igit ꝙ ſpecies ſubſtantiarum: quia non participantur ab aliquo ꝙ ab eis differat eſſentialiter non faciūt: vt ſube ſuſcipiant magis ⁊ minus. Ex h̄ autē ſtatim concludi poteſt ꝙ forma ſubſtantialis non habeat latitudine3: ſed ſit indiuiſibilis q: vt oſtenſum eſt ꝙ denominatur a forma habente latitudinem dicit cum magis ⁊ minus: igit neceſſariu3 eſt ꝙ forme ſubſtantiales a q̄bus tales ſpecies denominantur ſint indiuiſibiles nō habentes latitudinem cōtentiuam maioris ⁊ minoris perfectionis ad vnu3 ⁊ eūdem ſpecificum gradum pertinentis: licet habeant latitudinem contentiuā gradus generalis ⁊ ſpecifici.

Ad argumentu3 ergo in contrariū dicendu3 eſt ꝙ magis ⁊ minus cum importent comparationem nō inueniūtur ꝓprie loquendo niſi in his tantū que ſunt cōparabilia. Non ſūt aūt cōparabilia niſi que ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſima: vt in. vij. habetur: ſed que in predicamēto ſubſtantie ſunt eiuſdē ſpēi ſpēaliſſime nō ſunt magis ⁊ minus perfecta: ſ3 eque perfecta ſunt omnia in ſubſtantiali perfectione.

¶ Q̄ō quarta.

QUarto propter dicta poſſet aliquis dubitare aliquis vtrum propter ꝯtinētia3 gradus generalis ⁊ ſpecifici poſſit ſuſtineri ꝙ forma ſubſtantialis non tota ſubito: ſ3 ſucceſſiue inducat: videtur enim ꝙ ſic: q: licet gradus ſpecificus talis forme cū ſit indiuiſibilis accipiatur ſubito q: tamen tota forma eſt diuiſibilis per gradū generalē ⁊ ſpecificum: nihil videtur prohibere ꝙ primo poſſit induci gradus eius generalis ⁊ poſtea ſpecificus: vnde ⁊ in libro de animalib⁹ phyloſophus dicit ꝙ embrio primo viuit vita plante: poſtea viuit vita bruti: ⁊ vltimo vita hominis.

Ad iſtam q̄ōne3 dicendū eſt q̄ propter continentia3 gradus generalis ⁊ ſpecialis non poteſt contingere ꝙ ſubſtantialis forma ſucceſſiue: ⁊ per motum inducat huius autē3 ratio eſt: q: motus ⁊ mutatio primo: ⁊ ſecūdum ſe non poteſt eſſe in natura generali: ſed ſolum in natura ſpeciali: ſicut apparet manifeſte inducendo in ſingulis. Non eſt enim motus aut mutatio in colore: niſi q: mutatio eſt aut in albedine aut in nigredine aut in aliquo medio colore. Similiter etiam non eſt mutatio in ſapore: niſi q: eſt mutatio: aut in dulcedine: aut ī amaritudine: aut in aliquo ſapore medio. Et ſic per cūcta diſcurrendo apparet euidenter ꝙ nunq̄ eſt mutatio in natura generali; niſi q: mutatio eſt in natura ſpeciali. Hoc autem totum ideo neceſſario contingit: quia

cum

cum omnis mutatio aut tendat ab actu in eſſe aut ab eſſe in actū: in eo igit̄ pōt tantū ſecundū ſe eſſe mutatio cui ſecundū ſe debetur eſſe actu vel in eſſe actu: h̄ autem ſecundū ſe debetur nature ſpeciali ⁊ nō nature generali: quia natura generalis in tm̄ eſt in quantū eſt aliqua natura ſpecialis i qua natura generalis reſeruat̄: quēadmodū color non eſt actu niſi qꝛ actu eſt albedo vel nigredo vel aliquis medius color in quo reſeruatur ratio coloris. In natura ergo generali non eſt mutatio: niſi quia mutatio eſt in natura ſpeciali in qua reſeruat̄ ipſa natura generalis. Natura autem generalis gradū generalem ponit: ⁊ natura ſpecialis ponit gradū ſpecialem. Sequitur ergo neceſſario ꝙ generalis gradus forme non accipiatur per mutationem: niſi quia accipit̄ aliqua forma ſpecialis in qua inſimul cū gradu ſpeciali gradus generalis reſeruatur. Simul ergo ſecūdū h̄ per mutationem accipit̄ gradus generalis cū ſpeciali ⁊ non prius vnꝰ ⁊ poſtea reliquꝰ. Et qꝛ propter ea que neceſſario inſimul inducūtur non poteſt ſuſtineri ꝙ aliquid producatur ſucceſſiue ⁊ nō ſubito: apparet euidēter ꝙ nullo modo: propter ſolam continentiam pluriū graduū vnius quidē generalis ⁊ alterius ſpecialis: poteſt ſuſtineri ꝙ forma ſubſtātialis ſucceſſiue inducatur quin potius ad h̄ ſaluandū exigitur de neceſſitate ꝙ etiā in ſuo gradu ſpeciali diuiſibilitatē habeat. Et qꝛ h̄ falſum eſt: vt ex ſupradictis patet: neceſſariū eſt cōcedere ꝙ forma ſubſtantialis non ſucceſſiue: ſed ſubito ⁊ in inſtanti inducatur. Et per h̄ patet rn̄ſio ad argumētū.

Ad auctoritatem Autem phyloſophi quidam dicunt ꝙ in embrione prius apparēt opera anime vegetatiue poſtea opera ſenſitiue ⁊ vltimo rōnalis. Et pro tanto ſecūdū eos dicit̄ ꝙ embrio prius viuit vita plāte: ⁊ poſtea viuit vita aīalis ⁊ vltimo viuit vita hominis ⁊ non ideo quia prius accipiat ſubā anime vegetatiue: poſtea ſubā aīe bruti ⁊ vltimo ſubā itellectiue: ſꝫ potius ſecūdū eos ſtatī a principio accipit ſubā aīe rōnalis: ſꝫ nō a pricipio opera huiꝰ aīe apparēt i ipo

Sed iſta poſitio Non ſolū eſt contra Tho. ſed eſt etiā cōtra veritatē quā vbiqꝫ in doctrina tanti doctoris teſte credo: quomodo aūt ſit repugnans veritati alibi debet declarari. Ad preſens aūt ſecūdū doctrinā Tho. eſt dicēdū ꝙ in generatione hominis prius inducitur: non vegetatiuū generaliter ſumptū: ſed aliqua anima vegetatiua ſpecialis: in qua reſeruatur ratio vegetatiui generalis: poſtea aūt inſimul iſta corrūpit̄ ⁊ iducit̄ anima aliqua ſenſitiua ſpecialis: non ſucceſſiue: ſed ſubito in q̄ reſeruatur ratio tam vegetatiui q̄ ſenſitiui generalis: vltimo aūt h̄ inſimul corrūpit̄ ⁊ inducitur nō ſucceſſiue ſed ſubito anima intellectiua ſpecialis: in qua reſeruatur generalis ratio vegetatiui ſenſitiui ⁊ itellectiui: et ſic verba phyloſophi intelligenda ſunt: ⁊ tunc nihil faciunt contra intentionem noſtram: ſicut de facili apparet intuentibus.

¶ Textus.

¶ Neqꝫ eſt in ad aliquid: contingit altero mutante verum eſſe ⁊c.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet Eſſe dubiū verum ſit verū ꝙ aliquid poteſt fieri de non relato relatū nō facta mutatione in ipſo: ſed in altero: ſicut phyloſophus h̄ ait: videtur enī ꝙ non: qꝛ nihil fit nouiter relatum niſi accipiat relationē. Relatio aūt accipi non poteſt niſi accipiatur ipſum relationis fundamētum. Quia igit̄ h̄ ſine mutatione nō accipitur: videtur neceſſario conſequi ꝙ nihil de nō relato poſſit fieri relatū niſi fiat in ipſo aliqua mutatio.

Ad iſtam qōnem Eſt dicēdū ꝙ duplicia ſunt relata. Sunt enim quedā relata que in vtroqꝫ extremo ponunt realē dependentiā: ⁊ quedā que ipſā nō ponūt in vtroqꝫ: ſed tātū in altero. Et ſi loquamur de iſtis ſecūdis relatiuis: tūc ſatis notū eſt ꝙ alterū extremū: videlicet illud ꝙ non habet realem dependentiā ad alterū fieri poteſt de non relato relatū abſqꝫ eo ꝙ fiat aliqua mutatio in ipſo. Non enim h̄ dicitur eſſe relatū qꝛ realiter ipſum referat̄: ſed qꝛ ſic refertur alterū ad ipſum: ⁊ ideo ſufficit ꝙ fiat mutatio ī altero ad h̄ ꝙ ipſū ēt ſit nouiter relatum: quemadmodum aliquid fit de non ſcito actu ſcitū: non facta mutatione in ipſo ſcibili: ſed hac facta ſolū in ſcientia. Nam ⁊ mutatio non terminatur ad aliquid rationis: ſed aliquid reale: vnde in illo extremo in quo eſt relatio ſecūdū rationē tantū: non poteſt gratia huius relationis ſolius mutatio attendi. Si autem loquamur de primis relatiuis: tunc conſiderandū eſt ꝙ eis contingit aſſignare duplex fundamētū: vnū quidē proximū ⁊ aliud remotū. Nam ſimilitudinis proximū fundamentū eſt vnitas in qualitate duorū qualiū: fundamentum aūt remotū eſt qualitas. Hoc igitur preſuppoſito attendendum eſt ꝙ extrema talium relationum tripliciter poſſunt ſe habere: vno quidem modo ita ꝙ vtrūqꝫ habeat fundamentū tam remotū q̄ proximum ⁊ tūc ſunt actu a ſe inuicem relata: quemadmodū ſe habent duo equalia in albedine quorum vtrumqꝫ eſt ſimile alteri. Nec in ipſis eſt fundamentū ſimilitudinis remotum: qꝛ albedo ⁊ fundamentū eius proximū: qꝛ vnitas in albedine. Accipitur aūt ad preſens fundamentū remotū non pro fundamento remotiſſimo: ſed pro eo ꝙ accipitur immediate poſt proximum. Alio autem modo illa extrema poſſunt ita ſe habere ꝙ careant quidē fundamento proximo: ſed tamen hēat alterum ipſorū id ꝙ eſt remotum fundamentum: quemadmodū ſi duo aliqua ſint: vnum quidē album ⁊ aliud nigrum: carebunt ambo fundamento proximo ſimilitudinis alborum: alterum tamen album habebit fundamentum dicte ſimilitudinis remotum: vnde iſta non erunt actu relata relatione ſimilitudinis alborum: ſed fient ſic relata actu ꝙ alterum tantum mutabitur. Si enim ſolum nigrum mutetur de nigro in album fient illa actu relata predicto modo. Alterum autem ꝙ eſt album non mutabitur: quia ipſum iam in ſe habet ſimilitudinis huiꝰ remotū fundamētū: ꝙ vero eiꝰ fundamētū ꝓximū nō habet non prouenit ex defectu ipſius: ſed ex defectu alterius ꝙ eſt nigrum: ⁊ idcirco ſolum h̄ mutatum facit vt ipſa fiāt modo predicto actualiter adinuicē relata. Tertio autem modo illa extrema ſic poſſūt ſe habere: vt ambo careant relationis fundamento: tam proximo q̄ remoto: ſicut duo corpora nigra carent fundamento remoto ⁊ proximo ſimilitudinis alborū. Et talia non poſſunt fieri illa ſimilitudine relata: niſi ambo mutētur de nigredine in albedinem: vnde patet quomodo ſit ſoluēdum argumentum.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem neqꝫ ſubſtantie: neqꝫ ad aliquid: neqꝫ ipſius facere aut pati ⁊c.

¶ Lectio quarta. ¶ Q. ō pma.

Hic poſſet Eſſe dubium: vtrum ſit per ſe motus in quātitate: videt̄. n. ꝙ nō. qꝛ i ꝑdicamētis dr̄ ꝙ ſubē ⁊ quantitati nihil eſt contrarium.

Ad iſtam qōnem dicendum eſt: ſi cut diximus in logyca ꝙ de quātitate loqui poſſumus dupliciter: vno quidem modo ipſam accipiendo ſimpliciter ſecundū ſe: ⁊ alio modo ipſam ſumendo ſecundū ꝙ eſt nata conſequi certam formam naturalem. Et primo quidem modo in ipſa quantitate non eſt motus neq; contrarietas cuius ratio eſt: quia motus non eſt niſi in concernente ſenſibilem materiam ſeu naturalem: qꝛ motus eſt actus entis mobilis ꝙ aliquid naturale eſt: cum ſit ſubiectū phyloſophie naturalis. Quantitas autem ſecundū ſe conſiderata non concernit ſenſibilem materiam: eſt enim ᵭ modo quid mathematicum. Mathematica autem ſunt abſtracta ſecundum rationem a ſenſibili materia ⁊ ſi non abſtracta ſint ſecundum eſſe ꝙ habent ex coniunctione ad formā aliquam naturalem eſt ratio ⁊ principium eſſendi: vnde manifeſtū eſt ꝙ quantitas ſic ſumpta abſtrahitur a motu ⁊ per conſequens a contrarietate: quia in omni contrarietate proprie dicta poteſt eſſe motus. Et quia in logyca agitur ſimpliciter de quantitate proue in ipſa attenditur predicamentalis ordo: idcirco dicit logycus ꝙ q̄titati nihil eſt cōtrariū. ¶ Si autem quantitas ſumatur ſecundo modo: ſecūdū ſe ꝙ nata eſt cōſequi naturalem formā: vtrūq; in ipſa attenditur: vꝫ contrarietas ⁊ motus: ᵭ enim modo eſt aliquid naturale motū auferri ⁊ abijci per motū: ꝙ non conuenit niſi habentibus contrarietatem: vnde ſm ſe in ipſam dare duos terminos maxime diſtantes: quorum vno ad alterum bene poteſt eſſe motus: omnium enim natura conſtantiū eſt certa ratio magnitudinis ⁊ augmenti: vt dicit in ſecundo de anima: vnde in carne eſt dare per diminutionem aliquam partem carnis ita paruam ꝙ non poterit dari minor: ⁊ aliquā ita magnam ꝙ non poteſt dari maior: ⁊ a parua quidem ad magnam proceditur per motum augmenti. Sed a magna itur ad paruam per motum decrementi. Secundū hꝯ igitur in quantitate ſic ſumpta motus eſt ⁊ contrarietas: ⁊ idcirco phyloſophus in hac ſcientia que conſiderat quantitatem: prout conſequitur naturalem formā: dicit ꝙ contrarietas eſt in quantitate.

¶ Qō ſecunda.

Ecundo poſſet Eſſe dubiū vtrū ſit contrarietas in vbi: videt enim ꝙ non: quia dicitur in ſex principijs ꝙ vbi nihil eſt contrarium.

Ad iſtam qōnem Dicendū eſt ꝙ de ipſo vbi loqui poſſumus dupliciter: vno quidem modo ſecūdū conſiderationē naturalē: ⁊ alio ſecūdū conſiderationē mathematicā: primo autem modo neceſſariū eſt ꝙ ipſum vbi diſtinguatur ſecundū diſtinctionē illorum corporū locatorū: quibus primo debetur in vniuerſo locus: cuiuſmodi ſunt ipſa elementa. Nā vbi ꝙ naturaliter debet vni elemēto: nullo modo naturaliter debetur alteri: ꝙ nullo modo eſſe poſſet niſi ipſa vbi naturaliter differrent. Et ᵭ modo in ipſo vbi bene inuenitur contrarietas ⁊ motus: quia contingit aliquid moueri a ſurſum ⁊ deorſum ⁊ econuerſo. Et vbi ad ꝙ mouentur leuia ſimpliciter: ⁊ vbi ad ꝙ tendunt ſimpliciter grauia ſunt contraria. Sunt enim in eodem genere. Maxime etiam a ſe diſtant: ſicut ſupremum ⁊ infimū. Vbi enim ſupremū eſt in vniuerſo ꝙ eſt ſimpliciter ſurſum: ⁊ vbi infimū eſt ꝙ eſt ſimpliciter deorſū. Non poſſunt etiam ſimul eſſe in eodē: qꝛ idem corpus non poteſt ſimul eſſe in loco ignis ⁊ in loco terre. Vicinſim āt inſunt eidē ſuſceptibili. Nam vbi eſt in corpore locato ſicut in ſubiecto. Inuenitur autem idem locatū de loco deorſum ad locum ſurſum tranſmutari. Manifeſtū eſt igitur ꝙ talia vbi vere ſunt contraria: cū eis omnes contrariorum cōmunicant proprietates. ¶ Si autem accipiamus vbi ſecundū aliam conſiderationē oportet ꝙ alio modo diſtinguatur. Corpora enim mathematica diſtinguntur ſecundū diuerſam figurationē: ⁊ ſimiliter etiā diſtinguitur circumſcriptio: que eſt vbi ꝙ debetur talibus corporibus: vnde quēadmodū ipſis figuris nihil eſt contrariū: ſic etiam ⁊ vbi ſic ſumptum nullā habet cōtrarietatē: nec accipitur per motum: quia in mathematicis non eſt motus: ᵭ etiam modo aliquod vbi ſimpliciter deorſum aut ſimpliciter ſurſum inter que duo dicatur eſſe maxima diſtantia dare non contingit. Non enī imaginari quis poteſt aliquod vbi ita ſurſum ꝙ nō ſemper poſſit imaginari aliud ſuperius. Et ſecundum ᵭ dicitur in ſex principijs ꝙ vbi nihil eſt contrarium.

¶ Qō tertia.

Ertio poſſet Eſſe dubium vtrū in qualitate ſit contrarietas: ſecundum propriā rationē ſpecierū eiꝰ: videtur enim ꝙ non quia talis ratio dicit eſſentiā forme: que videtur eſſe indiuiſibilis: ſecundū autem id ꝙ indiuiſibile eſt: nulla poteſt attendi contrarietas igitur in qualitate ſecundū propriam rationem ſpecierū eius non poteſt contrarietas attendi.

Ad iſtam qōnem Dicunt aliqui ꝙ in qualitate non attenditur contrarietas ſecundū propriā rationē ſpecierū eius: ſed ſolū ſecundū eſſe ꝙ habet in ſubiecto huius autē ratio eſt triplex ſecūdū eos: vna quidē: qꝛ contraria debent habere latitudinem ⁊ non conſiſtere in termino punctali. Sed ratio propria ſpecierū qualitatis in punctali termino cōſiſtit: propter id ꝙ eē forme quā talis ratio ſignificat eſt ſimplex ⁊ indiuiſibilis: vñ nō poteſt ſecundū talem rationē attendi contrarietas: ſicut nec ſecundū eſſentiā attenditur contrarietas aut magis ⁊ minus: ſed ſecūdū eſſe ꝙ pro tanto habet latitudinē ⁊ magis ⁊ minus: quia forma cū non det eſſe niſi ſubiecto diſpoſito: ſubiecto magis diſpoſito dat perfectius eſſe ꝙ ſubiecto quod minus eſt diſpoſitum.

Secunda ratio Eiuſdē eſt: quia albū in ligno non contrariatur nigro in pariete: ſed nigro ꝙ eſt aptū natū eſſe in ligno: propter id ꝙ contrarietas eſt accipiēda reſpectu eiuſdem ſubiecti: ꝙ non eſſet ſi contrarietas in formis accipienda eſſet ſecundū eſſentiā: aut ſecundū rationē quidditatis: cū diuerſitas ſubiecti diuerſificet non rationē quidditatis: ſed per ſe faciat ad diuerſificādū eē.

Tertia autem Ratio eorūdē eſt: quia ſi tales forme accipiant ſecundū eſſe non materiale: nō intelliguntur habere vlterius contrarietatem: vnde in intellectu non habent contrarietatē ſpecies albi ⁊ ſpecies nigri: ⁊ in aere ſpecies diuerſorum colorum non contrariantur ſibi inuicem. Ex hoc autem videtur concludi ſatis euidenter ꝙ qualitas non contrariatur ſibi mutuo: niſi ſecundū eſſe ꝙ habeat in materia.

Sed quod iſta poſitio Nullo modo ſtare poſſit non eſt difficile oſtendere. Nam ſi oſtendatur ꝙ nihil ſit dicere tales formas indiuiſibiles eſſe in eſſentia: ⁊ habere latitudinē in eſſe: ſtatim clarū erit ꝙ nulla eſt

la eſt etiã ⁊ poſitio que ſuper h̄ principaliſ fundatur. Quod autem illud nihil ſit dictu põt multipl'r oſtendi. Primo quidẽ: quia quando aliqua duo non differũt realiter: neceſſarium eſt ſi realitas vnius habet latitudinem: ꝙ habeat latitudinem etiam realitas alterius. Non eſt enim intelligibile ꝙ realitas rei indiuiſibilis ſit ipſa realitas rei habentis latitudinẽ: vtpote quia realitas puncti ſit realitas linee. Nunc autem ita eſt etiam ſecundum ꝙ iſti dicunt in queſtionibus ſuis de eſſe ⁊ eẽntia: ꝙ forma accidentalis non dat eſſe ſubiecto ꝙ differat realiter ab ipſa ſua eſſentia. Eſt enim ſecundum eos idem realiter eſſe ꝙ albedo dat ſubiecto ſuo: ⁊ ipſa eſſentia albedinis. Neceſſario itaq; oportet ponere ꝙ tales forme habeãt latitudinem in eſſentia: ſi habent latitudinem in eſſe: vnde eo ipſo: quo iſti ponunt tale eſſe latitudinem habere: ⁊ cum h̄ ponere debent ꝙ tale eſſe cum eſſentia forme idem eſt realiter. Coguntur de neceſſitate confiteri ipſam etiam eſſentiam habere latitudinem.

Secundo hoc idem Ex eo apparet ꝙ albedo: ⁊ quelibet talis forma: non aliter dat eẽ ſuo ſuſceptiuo ꝙ̃ dando ſibi ſeipſam. Actum enim ſuſtinendi ei nõ dat cum hunc in ipſo preſupponat. Dat autem ei eſſe album ꝙ non eſt aliud ꝙ̃ albedinem dare ſeipſam formaliter ſuo ſubiecto. Nam eſſe albuz non eſt aliud ꝙ̃ habere albedinem. Si ergo dat ſubiectum eſſe plus ⁊ minꝰ neceſſarium eſt ꝙ neceſſaria eſſentia etiam ipſius detur ſubiecto plus ⁊ minus: ꝙ intelligi nõ poteſt niſi ponatur ꝙ talis forma habeat latitudinem etiam in ſua natura vel eſſentia.

Tertio autem Idem apparet ex ipſa etiam ratione talis forme. Queuis enim ratio detur de albedine ipſa perfectior inuenietur in magis albo ꝙ̃ in minus albo. Si enim dicatur ꝙ albedo eſt extremitas corporis perſpicui terminati vehementi lucido: patet ꝙ talis ratio in minus albo non eſt ſic perfecta: ſicut in magis albo. Si etiam dicatur ꝙ albedo eſt color diſgregatiuus viſus idem dicere oportet: quia albedo que eſt in magis albo magis diſgregat ꝙ̃ que eſt in minus albo: vnde patet ꝙ inconueniens eſt dicere ꝙ ratio quidditatis talium formarum conſiſtit in gradu punctali vel indiuiſibili ⁊ ꝙ eſſentia ſit indiuiſibilis: quia rõ eſſentialis non põt poni perfectior in vno ꝙ̃ in alio niſi eſſentia que exprimitur per ipſam habeat latitudinem. Quod autem dicitur forma dare magis ⁊ minus eſſe ſubiecto: quia ipſum inuenit magis aut minus diſpoſitum: patet ꝙ nihil valet ad propoſitum. Cum enim talis diſpoſitio ſit accidentalis forma: de ipſa iterum queremus: propter quid eã magis ⁊ minus dici poteſt. Si enim h̄ contingit propter eſſe eius ꝙ eſt magis ⁊ minus perfectum: ⁊ h̄ ratione alterius diſpoſitionis: iterum de illa diſpoſitione alia queremus: ⁊ ſic aut in infinitum procedetur ꝙ eſt impoſſibile: aut prima diſpoſitio dici non poterit magis ⁊ minus perfecta eſſe in ſubiecto: nec per conſequens accidentia ſequentia cum magis ⁊ minus dici poterunt: ꝙ eſt euidenter falſum: aut oportet concedere ꝙ talis forma habeat in eſſentia ⁊ nõ ſua latitudinẽ.

Et preterea Secundum viam iſtam dicere poterimus ꝙ etiam forma ſubſtantialis habeat in ſuo eſſe latitudinem: eſt.n. vniuerſaliter verum ꝙ actus actiuorum ſunt in patiẽte ⁊ diſpoſito: vnde ⁊ ſubſtantialis forma dat eſſe materie diſpoſite: ꝙ̃ quandoq; inuenit magis diſpoſitã: quandoq; minus. Si ergo ſol. propter maiorem ⁊ minorem ſuſceptiui diſpoſitionem eſſe habet latitudinem: cũ in ſuſceptiuo ſubſtantialis forme ſit diſpoſitio: quandoq; maior quandoq; minor: habebit neceſſario ⁊ eſſe talis forme latitudinem. Cum igitur h̄ ſit impoſſibile: oportet de neceſſitate dicere ꝙ eſſe non habet latitudinem propter diſpoſitionem ſuſceptiui: ſed quia conſequitur formam in eſſentia latitudinem habentẽ: ꝙ non eſt verum de eſſe forme ſubſtãtialis: ſicut pꝫ ex ſupra declaratis.

Si autem dicatur ꝙ forma ſubſtãtialis recipitur in materia prima ante diſpoſitionem: patet ꝙ per h̄ nõ tollitur ratio noſtra: quia etiam prima diſpoſitio materie nullam ante ſe diſpoſitionem preſupponit: quia alias non eſſet prima: ⁊ tamen ſecundũ ipſam magis attenditur ⁊ minus. Patet igitur ꝙ qualitates ſecundum quas dicuntur aliqua cum magis ⁊ minus: habent in eſſentia ſua latitudinem continuam graduũ diuerſorum ad ſpeciem eandem pertinentium: ⁊ per cõſequens in qualitate attendi poteſt contrarietas ſecundum rationem propriam quidditatis ſuarum ſpecierum. Et propterea Tho. noſter dicit h̄ ꝙ in qualitate eſt contrarietas ſecundum rationẽ propriam ſpecierũ eius. ¶ Id autem ꝙ ipſi dicunt in ſecunda ratione ſua omnino nihil valet eis. Nam qualitates ſecundũ propriam rationem ſue ſpeciei reſpiciunt ſubiectum: cum nec in abſtracto nec in concreto ſine ſubiecto completã habeant diffinitionem: verum eſt autem ꝙ ſicut ratio communiter ſumpta ⁊ non contracta reſpicit ſubiectũ communiter ſumptum ⁊ non contractum: ſic etiam ratio ſpecialis ⁊ contracta reſpicit ſubiectum ſpeciale vel contractum. Sicut enĩ ratio albedinis ſimpl'r accipit ſuperficiem ſimpliciter: ſic etiã ratio huius albedinis hanc vel iſtam ſuperficiem.

Dicendum eſt igitur Ad argumentum ꝙ albedo ſecundum rationem ſue ſpeciei ſimpliciter: que accipit ſuperficiem ſimpliciter contrariatur nigredini ſecundum rationem ſue ſpeciei ſimpliciter: in qua accipitur etiã ſuperficies ſimpliciter. Sed h̄ albedo in ſua ratione accipit hanc ſuperficiẽ: vt puta ligni vel alicuius talium: ⁊ contrariatur non nigredini ſimpliciter: ſed huic nigredini accipiẽti ſimiliter in ſua ratione hanc eandem ligni ſuperficiem.

Ad aliud dicendum eſt ꝙ qualitates ſecundum ſuam realem quidditatem contrarietatem hñt: ⁊ non ſcðm intentionem ſue quidditatis. Realem autem quidditatem coloris non habent in intellectu: nec in ſenſu: nec in aere: ſed in ſuperficie corporis terminati: ⁊ iõ ibi ſolum contrarietatem habent vnde patet euidenter ꝙ iſta ratio non concludit qualitates ſibi inuicem ſecundum ſuas reales quidditates non contrariari: ſed concludit ſolũ ꝙ ſibi mutuo nõ cõtrariantur ſecundum intentiones ſuarum quidditatum. Quid autem ad alia argumenta ſit dicendum: ſatis patet ex ſupradictis.

¶ Textus.

¶ Motus quidem igitur ſecunduꝫ quale alteratio ſit huic enim alludit commune nomen ⁊c.

¶ Q. õ quarta.

Quarto poſſet Aliquis dubitare: propter ꝙ̃ cauſam mutationes que ſunt in qͣlitate hñt vltra noĩa ſpecialia nomẽ etiã cõe. Mutationes vero que ſunt in ꝙ̃titate: ⁊ que ſunt in vbi vltra noĩa ſpecialia nõ hñt cõe nomẽ.

Ad iſtam qõnem Dicũt aliqui ꝙ ratio huiꝰ eſt:q2 in qualitate attenditur contrarietas: ſecundum eſſe: ꝙ habet in ſubiecto. Et quia eſt vnum cõe ſubiectum: cõtrariarum qualitatuʒ: idcirco mutationes: que ſunt in qualitatibus contrarijs: poſſunt habere vnum cõe nomen. In alijs autem attenditur contrarietas: per ordinẽ ad motum: ⁊ quia motus ad contraria diuerſi ſunt idcirco motus qui in eis fiunt habent nomina diuerſa ⁊ non vnum. ℭ Sed iſta omnino nihil valent: primo quidem quia etiam quantitatis ⁊ vbi: ſecundũ eſſe naturale ꝙ habent in ſubiecto naturali: contrarietatẽ habent: vnde ſi propter vnitatẽ ſubiecti cõmunis mutationes in qualitate vnuʒ cõmune nomen ſortiuntur cum etiam contrarie quantitates reſpiciant vnum cõmune ſubiectum naturale: ⁊ ſic cõtraria vbi: pari ratione debent habere vnum cõmune nomẽ mutationes que fiunt in quantitate: ⁊ mutatio que fit in vbi.

Secundo autem Apparet dicta reſponſio eſſe inſufficiens: quia cum motus in contraria ſint diuerſi ſpecie ⁊ conueniant in genere: quereret rationabiliter aliquis ab iſtis: propter quã cauſaʒ tales motus ex eo ꝙ conueniunt in genere non habent vnum generale ⁊ commune nomen: ſicut etiam ex eo ꝙ differunt in ſpecie habẽt nomina diuerſa. Manifeſtum eſt enim ꝙ ipſi huius rationem non aſſignant.

Dicendum eſt igitur Et melius: ſecundum ꝙ dicit Tho. noſter ꝙ qualitates habent contrarietatem ſecundum propriam rationem ſpecierum qualitatis. Iſte autem ſpecies: ⁊ nominantur nominibus proprijs: ⁊ nominantur noĩe cõi ipſius qualitatis ſicut albedo ⁊ dicitur albedo ⁊ dicitur qualitas: ⁊ nigredo nominatur nigredo ⁊ nominatur qualitas. Et quia mutatio denominatur a termino ad quem: ex quo omnes termini ad quos terminantur mutationes: que ſunt in qualitate: rationabile eſt ꝙ omnes etiam mutationes in qualitate facte nomine communi qualitatis quo nominantur ea: ſecundum que eſt contrarietas in qualitate: ita habent vnum commune nomen: quod eſt nomen alterationis. In quantitate autem ⁊ in vbi non attenditur contrarietas ſecundum rationem propriam ſuarum ſpecierum. Sed attenditur contrarietas in quantitate ſecundum ꝙ ſubinduit exceſſum ⁊ defectum naturalem: quia maximum ⁊ minimum ibi ſunt contraria. Sed exceſſus ⁊ defectus quãtitatis naturalis non nominanť nomine quantitatis: ⁊ idcirco nec mutationes tendentes ad ipſum defectuʒ ⁊ exceſſuʒ nominantur nomine ſumpto cõmuniter a quantitate: q2 motus denominatur nomine termini ad quem. Quis vero dicere poſſumꝰ ꝙ ille exceſſus ⁊ defectus eſt in quãtitate: lʒ non ſit quantitas: dicimus etiam ꝙ motus ad exceſſum: ⁊ defectum: eſt motus in quantitate: licet aliter non nominemus ipſum vno nomine communi cõmuniter a quantitate ſumpto. In vbi etiam non eſt cõtrarietas ſecundum rationem ſpecierum eius: ſed ſolũ per ordinem ad motum. Motus autem ad contraria vbi non ſunt vnus ſed multi: ⁊ idcirco habẽt multa nomina: licet aũt ſint tales motus vnũ quideʒ in genere q2 tñ nõ eſt verũ dicere ꝙ ſint vbi: ſed ſũt in vbi ꝑ ꝑ ipſorum conuenientiã in genere: non nominantur vno nomine ſimplici ⁊ communi ſumpto communiter ab ipſo vbi: ſed bene dicimus ꝙ omnes ſunt motus in vbi vel in loco. ℭ Poſſumus autem ⁊ aliter dicere: vt videlicet dicamus ꝙ ⁊ ipſa vbi contrariantur: propter contrarietatem habitudinum: que ſunt in eis. Et ab habitudine que eſt in vbi ſurſuʒ motus denominatur aſcenſio. Ab habitudine vero que eſt in loco deorſum motus denominatur deſcẽſio. Quia vero ille habitudines nõ nominantur nomine ipſius vbi: licet dicanť eſſe in vbi idcirco nec mutationes: que ad ipſas ſunt: nominãtur vno cõmuni nomine ſumpto cõmuniter ab ipſo vbi: habe ne tamen dicuntur omnes eſſe motus.

ℭ Textus.

ℭ Poſt hec aũt dicamꝰ qđ ẽ ſimul ⁊ extractũ qđ ẽ ⁊c.

ℭ Lectio quinta   ℭ Qõ prima.

Hic poſſet Eſſe dubium vtrum poſſint aliqua eẽ ſimul videtur enim ꝙ nõ: quia h̃ dicitur ꝙ ſimul ſunt que ſunt in eodem loco primo. Nõ poſſunt autẽʒ duo locata ſimul tempore eſſe in eodem loco primo: ſimiliter non poſſunt aliqua duo eſſe ſimul ſecundum locum.

Ad iſtam qõnem Eſt dicenduʒ ꝙ corpora locata poſſunt accipi dupliciter: vno quidem modo ſecunduʒ ſuas profunditates totas: ⁊ ſic non poſſunt ſimul eſſe ſecundũ locuʒ: quia non cõpatitur vna tota profunditas corporis: vnã aliaʒ totaʒ profunditateʒ corporis ſecuʒ in eodem ſitu: propter id ꝙ non poſſunt ſimul eſſe duo corpora in eodem loco. Alio auteʒ modo poſſumus locata corpora accipere ſecundum ſua vltima que ſunt ipſe ſuperficies: ⁊ tunc neceſſariuʒ eſt ponere ꝙ aliqua ſint ſimul: quia dicta vltima neceſſario ſunt in eodem ſitu: quando corpora in vltimis illis ſe mutuo contingunt. ℭ Huius autem ratio duplex cõſueuit aſſignari: vna quidem ſumpta ex vniuerſi plenitudine. Cum eniʒ aer ⁊ aqua ſe contingunt nulluʒ corpus mediũ cadit inter ipſa: ſuperficies ergo vltima aque ⁊ ſuperficies vltima aeris: aut tũc ſunt in vna ⁊ eadem ſuperficie ipſius ſpatij: aut in alia ⁊ alia: ſi in vna: erunt ergo in ſimul ſecundũ ſitũ: ſi vero ſunt in alia ⁊ alia: cũ inter duas ſuperficies ſpatij cadat ſpatium medium: ſicut inter duo puncta ſemper linea eſt media: erit neceſſario aliquod ſpatium mediuʒ vacuum inter aerem ⁊ aquam: ꝙ eſt impoſſibile: vt ſupra declaratũ fuit: igitur neceſſariuʒ eſt illa duo vltima eſſe in vno ⁊ eodem ſitu. ℭ Secunda auteʒ ratio ad idem conſueuit aſſignari ex indiuiſibilitate ipſoruʒ vltimorum. Sunt enim ſuperficies indiuiſibiles ſecundum profunditateʒ: indiuiſibile autem a quocũ ꝙ attingitur totum attingitur: igitur cum ſuperficies vnius corporis attingat ſuperficiẽ alterius: neceſſarium eſt ꝙ tota attingat totaʒ. Quandocũq; autem aliqua ſic ſe habent: ꝙ totum vnũ attingit totum aliud: ipſa ſunt in eodem loco ſimul: ſicut in eodem loco in quo corpus eſt in ſimul etiam: ⁊ anima eſt que attingit totũ corpus: neceſſariuʒ eſt vtiq; ꝙ ſuperficies duorum corporum ſe ꝯtingentiũ ſunt tũc i ſimul in vno ⁊ eodẽ ſitu.

Ad argumentum Ergo in cõtrarium dicendũ eſt ꝙ illud verbuʒ duo locata non poſſunt ſimul eſſe in eodem loco: intelligiť de illis que ſunt proprie ⁊ per ſe locata: ſicut ſunt corpora: vltima vero corporuʒ non ſunt proprie ⁊ per ſe in loco: ſed large ⁊ per aliud.

ℭ Textus.

ℭ Continuum autem eſt quod quidẽ habitũ aliqđ ⁊c.

ℭ Qõ ſecunda.

Sed tunc ſecundo poſſet aliquis dubitare vtrum ex h̃ ſequatur ꝙ illa duo corpora: ſicut ſũt aqua ⁊ aer continuentur

continuentur ſibi inuicem: videtur enim ꝙ ſic: qꝛ continua ſunt: quorum vltima ſunt vnum: ſed ſecundū predicta vltima aeris ⁊ aque vnū fieri: qꝛ ſuperficies poſita ſupra ſuperficiem facit vnā ſuperficiem: ſicut .n. punctū ſupra punctū poſitū reddit vnū punctū: videt ergo ꝙ illa duo corpora ſint ſibi inuicē continua.

Ad iſtam qōnem Eſt dicendum ꝙ dupliciter ſuperficies diſtinguntur: qꝛ propter diſtinctionē ſituū ⁊ propter diſtinctionē ſubiectoꝝ. Et cū due quidē ſuperficies corpoꝝ naturaliū ſunt in eodē ſitu: non diſtinguntur tunc propter diſtinctionē ſituū: ſed diſtinguntur ob diſtinctionē magnitudinū naturaliū: que ſunt ipſarū ſuperficierum propria ſubā. Ille autem magnitudines ſi non ſunt diuiſe ⁊ diſtincte ꝓpter ſitū: ſunt tamen diuiſe ⁊ diſtincte propter ſubā ſua: que ſunt ſubſtantie diuerſe naturales.

Dicendum eſt igitur Quod cum ſuperficies aeris ponitur ſupra aque ſuperficiem: non fit ex eis vna ſuperficies: ſed manent due diuerſe ⁊ diſtincte: propter id ꝙ ⁊ ſi tollatur tunc ab eis diſtinctio ſitualis: non tamen tollitur: ſed manet diſtinctio que fit per diuerſitatē ſubſtātialē ſubiectoꝝ: ſicut ponit Tho. in ſuo quodlibet: ⁊ idcirco aer ⁊ aqua: tunc non continuantur: ſed contiguantur ſolū. ¶ De ſuperficieb⁹ aūt mathematicis ꝝ magnitudinū: que non habent aliā diſtinctionē niſi ſitualē: verū eſt ꝙ vna ipſaꝝ poſita ſupra aliam facit vnā ſuperficiem.

¶ Qō tertia.

SEd tunc reſtat Adh tertia dubitatio vtrū videlz ſublata cū diſtinctione ſituali diſtinctione etiā: que fit per ſubſtantias ſubiectas: ſit tunc neceſſariū ponere ꝙ magnitudines ſe ꝯtingentes fiant vna continua magnitudo: videtur enī ꝙ ſic: qꝛ dictū eſt ꝙ pro tāto ſublata diſtinctione ſituali: non fit ſtatim vna magnitudo: qꝛ remanet diſtinctio: que eſt per ſubās ſubiectas. Si ergo iſta etiā tollatur diſtinctio: tūc nulla remāebit ⁊ conſequenter fieret oīno vna magnitudo.

Ad iſtam qōnem Dicunt aliqui ꝙ magnitudinis diſtinctio nullo mō intelligi poteſt niſi duplex: vna vz: ſm diſtinctionē ſituū: ⁊ alia ſumpta ⁊ facta per diſtinctionē ſubiectoꝝ: vnde ſi vtraqꝫ diſtinctio magnitudinib⁹ tollat: neceſſariū erit dicere ſcḋm eos ꝙ ille magnitudines fiāt vna: ⁊ indiuiſa magnitudo. ¶ Sed ſi velimus recurrere ad ea que credimus fieri a deo per miraculū: inuenimus iſta non ſufficienter dicta: credimus enī ꝙ in ſacramento altaris poſt conſecrationē maneant dimenſiones vini ſine aliqua ſubſtātia ſubiecta: ⁊ ſimiliter dimenſiones panis ſine ſubiecta aliqua ſubſtantia: itaqꝫ tūc tales dimenſiones non manent ab inuicem diuiſe: propter diuerſitatē ſubſtantiarū ſubiectarū. Et ſi fiat ꝙ ibi dimēſiones panis cōtingant dimenſiones vini non manebunt etiam diuiſe tunc propter diſtantiam ſitualem: ⁊ tamen non obſtante ſublatione dictarum duarum diſtinctionum: remanebunt adhuc magnitudines diuerſe: contigue quidem ſed nō continue: dimenſiones panis: ⁊ dimenſiones vini: vt ergo iſta etiam diſtinctio ſaluetur: conſiderandū eſt ꝙ naturaliter loquēdo non poteſt dari inter magnitudines niſi duplex diſtinctio ꝓdicta ſcilicet per ſitū ⁊ per ſubiectum. Non enim poteſt facere natura eſſe magnitudinē ſine ſbō: vnde nāliter loquendo ſi non ſit in magnitudinibus diuerſitas in ſitu: nec diuerſitas in ſubiecto: neceſſarium eſt: ꝙ habeant vnum ſubiectum ⁊ vnū ſitum: ⁊ per conſequens oportet ꝙ ſint vna magnitudo. Sed in his que non fiunt a natura: ſed fiunt ſupernaturaliter oportet ꝙ ad cauſam ſupernaturalem recurramus: dicemus ergo ꝙ magnitudo naturaliter nō cōſeruatur in eſſe ſine ſubiecto: ⁊ tamen cauſa ſupernaturalis: que deus eſt: ꝯſeruat eē magnitudinū ſubiecto etiā ſubtracto. Conſimili etiam modo magnitudo naturaliter non diſtinguitur niſi vel per ſitum vel per ſubiectum: ſed cauſa ſupernaturalis conſeruat ſua virtute diſtinctionem magnitudinum: ſubtracto ſubiecto ⁊ ſubtracta diſtinctione ſituū. Et h erit tertius modus ſaluandi in magnitudinibus diſtinctionē: qui ideo eſt poſſibilis: qꝛ cauſa primo prima poteſt in effectū cauſe ſecunde etiam ſine cauſa ſecunda. Ad diſtinctionem autē ⁊ ad eſſe magnitudinum ſubiectū ſe habet ſicut cauſa ſecunda: ⁊ deus tanꝙ cauſa primo prima.

¶ Qō quarta.

SEd tūc adhuc reſtat q̄rta dubitatio vtrū videlz ſicut naturaliter poſſunt ſimul eſſe ſuperficies: ita naturaliter poſſint ſimul eſſe duo corpora: videtur enim ꝙ ſic: quia ſicut ſe habet ſuperficies ad ſuperficiem ſic etiam ſe habet corpus ad corpus. Sed vna ſuperficies compatitur ſecum in eodem ſitu naturaliter aliā ſuperficiem: vt patet ex predictis: igitur ⁊ corpus vnū naturaliter compatitur ſecum in eodem loco aliud corpus.

Ad iſtam qōnem ſimpliciter dicēdum ꝙ naturaliter nō poſſint ſimul eſſe duo corpora in eodē loco. ¶ Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt ꝙ propter ſitū eſſentialem quantitati dimenſiue: qui ꝯſiſtit in ipſa cōnexione: ⁊ continuatiōe partium dimenſionis: non cōtingit ꝙ due dimenſiones non poſſunt ſimul eſſe ſecundum locū: videmus enim ꝙ ſi due ſupficies ſimul ſint in eodem ſitu: ꝙ neutra ipſaꝝ perdit ipſarum partiū connexionē: quā tamē perderet omnino: ſi ratiōe talis connexionis contingeret ꝙ due magnitudines nō poſſunt ſimul eſſe in eodem loco: contingit autem h ex eo ex quo attenditur ꝙ vna aliam extra ſe tenet. Non licet due linee cū ſuperponuntur ſibi inuicem in hunc modum ſimul ſint: eo ꝙ ſecundum talem coniunctionē nō tenet vna linea extra ſe aliam: propter id ꝙ cū illo modo ſit indiuiſibilis cuicūqꝫ coniungitur corporaliter cōiungitur: ſi tamē due linee intelliguntur ita coniungi ſicut iſte intelliguntur cōiuncte in puncto .b. tenebit bene iſto modo vna linea ſic aliā extra ſe: ꝙ non erunt ambe in eodem loco: non enī neceſſariū eſt ꝙ lineā totā attingat alia linea ipſam attingens illo modo: qꝛ ſecūdū talē modū ꝑtibilis eſt ⁊ non indiuiſibilis. Et ſi contingat ꝙ ſimul fiant: non poterit h fieri niſi coniungantur ſibi modo prio: quo modo non habent aliquā partitionē. Et ſicut dictū eſt de lineis eſt intelligendū etiā de ſuperficieb⁹: que ſm vnū modū indiuiſibilitatē habent: ſed ipſa corpora ſcḋm nullū modū habent indiuiſibilitatē: ſed oī modo intelliguntur eſſe partibilia: ⁊ ideo ſcḋm nullū modū ſe contingentibus poteſt concludi ꝙ totum tangat totum: immo quocūqꝫ modo coniungantur coniunguntur illo modo: quo cōperit lineis ⁊ ſuperficiebus: ꝙ vna teneat aliā extra ſe: ⁊ ideo nullo modo poſſunt fieri naturaliter duo corpora in eodē loco. ¶ Nec eſt ſimile: ſicut dictū fuit in argumento: de ſuperficiebus ⁊ corporibus: vt patet ex dictis: qꝛ ſuperficies vno modo indiuiſibilitatem habent propter

qð vna tota intelligitur totam aliam contingere: q̄ nõ eſt verum de corporibus: verū aūt miraculoſe poſſint ẽ ſimul declarare nõ eſt preſentis ſpeculationis.

¶ Textus.

¶ Unus aūt motus dicitur multipliciter ⁊c.

¶ Lectio ſexta. ¶ Qõ prima.

Hic poſſet dubitare aliquis de qõne quā mouet Ar. in littera: vtrū vꝫ ſit iudicand⁹ ſemper eſſe idē motus ſpecie qui eſt ab eodem in idem videtur enim q̄ ſic: q: motus a termino ad quem ſpecificatur: vbi ergo eſt idē terminus ad quem ibi videtur ſemper eſſe eadē ſpecificatio: ſi ergo motus ab eodem in idem facti ſint eandem habebunt ſpecificationem: ⁊ per conſequens erunt vnus ⁊ idem motus ſpecie.

Ad iſtam qõnem Quidam dicūt q̄ non eſt mot⁹ vbi non eſt cõtrarietas: nec eſt contrarietas alicubi niſi ibi ſit aliqua diſtantia: q: contrarietas diſtantiā ſemper preſupponit: vnde loquēdū eſt de motu: ſicut loquimur de contrarietate: de qua loquendū eſt: ſicut loquimur de diſtantia. In qualitate aūt eſt diſtantia: ⁊ quātum ad gradū in eſſe: ⁊ quantū ad diſpoſitiones: i vbi ꝓo eſt diſtantia ratione partiū ſpatij. Cum ergo eſſe ⁊ diſpoſitiones materie habeãt omnino eſſentialem habitudinem ad formam: quia ſemper eadem forma dat idem eſſe: lꝫ h eſſe poſſit intendi ⁊ remitti: ⁊ ſemper eiuſdē forme: per ſe loquendo: ſunt eedem diſpoſitiones: licet ipſe etiam intendi poſſint ⁊ remitti: partes aūt ſpatij non habeãt omnino eſſentialē habitudinem ad ipſum terminū: quia ad eundē terminū ab eodē termino per diuerſas lineas poteſt quis pertingere: vt puta per cordam ⁊ per arcum. Patet q̄ ibi quidē eſt eadē diſtantia ſemper ⁊ eadem per conſequens contrarietas ⁊ per cõſequens idē motus ſpecie. Quia vero h̄ eſt alia ⁊ alia diſtantia erit h alia ⁊ alia contrarietas: ⁊ per cõſequens motus alius ⁊ alius ſecundum ſpeciē. Adiungunt autem vlterius q̄ cum in vbi non ſit contrarietas ſecundum ſe: ſed per comparationem ad ſpatium: acquirere idem vbi per ſpaciū rectum ⁊ non rectum magis eſt acquirere vbi diuerſū q̄ idē. In qualitatibus aūt: ⁊ ſi contrarietas ſit ſecundum eſſe: q̄ habent in materia: quia tamen materiales forme diffiniuntur ſecundum eſſe q̄ habent in materia habere contrarietatem ſecundum tale eſſe: non tollit habere contrarietatem ſecundum ſe: ⁊ propterea cum acquiritur eadem qualitas ſpecie eſt idem motus ſpecie. Sed motus in vbi nõ accipit ſpeciem ab vbi ſecundum ſe: ſicut nec in vbi eſt contrarietas ſecundum ſe: vnde ⁊ ſi vbi ſit idem ſpecie non propterea oportet q̄ etiam motus ſit vnus ſpecie niſi factus ſit ꝑ idē ſpecie. ¶ Sed quāuis iſti habūdēt in verbis: non tamen h verborum habundãtia veritatem continet: ſed multas falſitates. Nam q̄ primo dicunt non eſſe motum vbi non eſt contrarietas: patet q̄ falſum eſt: ſi intelligatur de motu locali: ⁊ de vera contrarietate. Motus enim circularis: non eſt inter habētia veram contrarietatem: vnde ⁊ Ariſtot. in fine ſexti cum probaſſet omnem motum ad formam eſſe finitum per id q̄ ſit ſemper vel inter contraria: vel inter contradictoria: adiunxit hanc probationē non ſufficientem eſſe ad h̄ probādū de locali motu: quia aliquis motus eſt ſicut circularis: qui non eſt de contrario in contrarium: immo etiam: nec a diuerſo in diuerſum: niſi forte ſecundum rationem: ſed ſecundum rem eſt ab eodem in idem: vnde ⁊ poſtea de locali motu adiūxit aliam rationem. Patet igitur q̄ falſum eſt motum ab eo ſpecificari a quo contrarietatem accipit: id ad q̄ tenditur per ipſum: nec per conſequens verum eſt q̄ ſemper loquendū ſit de motu: ſicut loquimur de contrarietate: quia tunc vbi non eſt vera ⁊ perfecta contrarietas: non poſſet eſſe verus ⁊ perfectus motus: q̄ totum falſū in circulo apparet. ¶ Ulterius etiam q̄ dicunt aliam diſtantiā attendi penes cordam inter duo vbi ⁊ aliam penes arcū ⁊ per conſequens aliam ⁊ aliam contrarietatem: patet euidenter eſſe falſum: q: cum contrarietas ſit maxima diſtantia: ⁊ inter duo vbi attendatur maxima diſtantia penes cordam ⁊ non penes arcum: neceſſarium eſt q̄ etiam contrarietas attendatur inter ipſa non penes arcum: ſed magis penes cordam. Et h etiam teſtat⁹ fuit phyloſophus in precedenti lectione: vnde patet q̄ omnino ridiculoſum eſt dicere idcirco motum factum in corda ſpecie differre a motu facto per arcum: quia alia contrarietas eſt hic ⁊ alia ibi. ¶ Ulterius ⁊ q̄ dicitur acquirere idem vbi per ſpacium rectum ⁊ non rectū: magis eſſe acquirere vbi diuerſum ⁊ differens q̄ idem: patet ſimpliciter eſſe falſum: ſi intelligatur de vbi ad q̄ terminatur tot⁹ motus. Impoſſibile eſt eni omnino q̄ ſecundum vnum locum numero attendatur vbi differēs in ſpecie. Poteſt autē ad vnū ⁊ eundem locum numero quis procedere per cordam ⁊ per arcum. Quod etiam poſtea adiungunt in qualitatibus ſecundum ſe attendi contrarietatem: quantumcūq̄ iſta in eis attendatur ſecundū eſſe q̄ habent in ſubiecto: eſt manifeſte cõtra eos. Dicunt enim in principio primi phyſicorum q̄ participari ſꝫ magis ⁊ minus eſt extra rationē talium formarum: ⁊ ad eas per accidens ſe habet: quia conuenit eis ſecundum eſſe q̄ habent in ſubiecto: ergo ſi habere contrarietatem ſimili modo conuenit eis ſecundū eſſe q̄ in ſubiecto habent: neceſſario habent confiteri aut q̄ contrarietas ad eas per accidens ſe habeat: aut q̄ male dixerint de magis ⁊ minus in primo phyſicoꝝ. ¶ Quod autem dicunt tales qualitates diffiniri ſecūdum q̄ in materia habent eſſe: ſi intelligatur ita q̄ dicatur ipſarum eſſe qualitatem poni in earum diffinitionibus ſimpliciter eſt falſū: quia eſſe eſt poſterius eſſentia ⁊ nihil diffinitur vera diffinitione per poſteriora. Sed ſi ſic intelligatur q̄ dicatur ſubiectum in quo habent eſſe poni in earum diffinitionibus: erit quidē bene dictum: ſed ad nihil erit eis vtile. Nam ſubiectū ponitur in diffinitione accidentis: non ideo: quia eſſe alterius ipſum accidens diffiniat: ſꝫ quia terminat dependentiam eſſentie ⁊ quidditatis eius: ⁊ eſt cauſa quedā originarius ei⁹: ⁊ diffinitio debet cõtinere cauſas ⁊ principia eſſentie cum detur cauſa notificandi ipſam. Et tamen licet ſubiectum ponatur in accidentis diffinitione non idcirco contrarietas conueniet accidenti ſecundū ſe: ſi conueniat ſibi gratia ſubiecti: quia que attribuuntur alicui ratiõe ſubiecti ⁊ materie dicunt̄ ſibi attribui per accidens. Ratione ergo ſuarum eſſentiarum: debēt qualitates habere contrarietatem: ſi ipſam debent ſecūdum ſe habere: patet igitur q̄ vana ſit multiplicatio verborum quā hi faciunt.

Dicendum eſt itaqꝫ Breuiter ⁊ melius: q̄ de motu loq̄ poſſum⁹ dupl'r ſꝫ duo q̄ i ipſo attēdūtur. Dictū eſt eniꝫ in precedentibus q̄ motus ponit rē que acquirit̄ ⁊ ipſā non ponit ſimpliciter ⁊ abſolute: ſꝫ ſub certo quodā modo ſe habendi. Poſſumus ergo de motu dicere: ⁊ q̄tū ad realitatē quā ponit: ⁊ quātū ad modū ſe habendi. Et quantū quidē ad realitatē quā ponit cū non ponat niſi realitatē eius: que acquiritur per ipſum

ipſum: ꝛ ħ ſit terminus ad quem: patet ꝙ a termino ad quē ſpecificatur. Quia terminus ad quē illā eādem realitatē ponit perfecte: que in motu ponitur incomplete. Imperfectū reducatur ad ſpeciē perfecti. Et propterea ſi termin⁹ ad quē ſit vnius ſpeciei: erit motus quantū ad realitatem vnius ſpeciei: quia per ipſū acquiritur ꝛ ponetur realitas vnius ſpeciei. Nec illud tollitur: ſi ad idem vbi aliquis moueatur per arcum ꝛ per cordam: q₂ vbi ꝙ acquiritur habet latitudinem ſecundū latitudinem ſpatij: ꝛ in tota tali latitudine manet vbi eiuſdē ſpeciei. Et propterea ſi infra metas talis latitudinis deſcribat aliquis arcum aut cordam: tam in arcu ꝙ̄ in corda attenderetur de latitudine vnius vbi ꝛ eiuſdem in ſpecie phyſica ꝛ naturali.

Si autem loquamur De motu quātū ad modum ſe habendi: quē ponit: habebit tūc ſecundū ſe ſpeciem diſtinctam a ſpecie eius ꝙ acquiritur. Et ſecundum ħ motus factus per arcum ſemper differt ſpecie a motu facto per cordam: quia alio modo ſit vnus ꝛ alius modus attēditur in alio: que diuerſitas prouenit ex diuerſitate arcus ꝛ corde. Differūt enim ħ duo figuris ſiue in ſpecie figure. Et propterea dicit phyloſophus ꝙ dicti motus: ideo differunt ſpecie: quia id in quo ſūt ſʒ ipſum ſpatium differt ſpecie figure: ſcilicet quia ſpatium rectum ponit figuram rectam: ſed actuale ponit magis figuram circularem: ꝛ per ħ patet reſponſio ad argumentum factum in contrarium.

¶ Textus.

¶ Simpliciter aūt vnū in omnibus hic eſt ꝛc.

¶ Qō ſecunda.

SEcundo poſſet Aliquis querere vtrum motus finitus poſſit reſumi idem numero. ¶ Ad ħ reſpon. Tho. in ſuo quolibet: ꝛ reſponſionem illam inde alij accipiunt ꝛ ponunt eam in ſuis ſcriptis tanꝙ̄ ſuam. Dicit enim Tho. ꝙ cum ſucceſſiua eſſe habeant in quodam fieri cōtinuo: ꝛ per idē vnumquodꝙ habeat eſſe ꝛ vnitatem: neceſſarium eſt ꝙ vnitatē habeat ex vnitate ipſius fieri. Ad vnitatem autem fieri continuum exigitur continuatio in duratione eius. Statim enim cū interrumpitur duratio tollitur cōtinuatio: ſublata vero continuatione tollitur vnitas cuiuſlibet continui. Cum ergo eſſe motus conſiſtit in continuo fieri: ꝛ vnitas motus in vnitate fieri: ꝛ ad vnitatem ipſius fieri exigatur continuatio in duratione eius: patet euidēter ꝙ ad vnitatem motus requiritur cōtinuatio duratiōis: que duratio ſi interrumpatur tolletur neceſſario vnitas ipſi⁹. Si ergo mot⁹ cuius deſijt duratio deʒ idē numero reſumi: oportet ꝙ tollatur interruptio durationis: ſed ſi interruptio durationis tolli non poteſt: niſi ħ fiat: vt motus ꝛ fieri in quo conſiſtit eſſe motus: tunc durauerit quando non durauit: ꝙ implicat contradictionē. Ponitur enim per ħ idem ſimul duraſſe ꝛ non duraſſe. Impoſſibile itaꝙ eſt ꝛ contradictionem implicans ꝙ motus finitus reſumatur idem numero.

¶ Textus.

¶ Socratē aūt ſm̄ alterationem eandē alterari ꝛc.

¶ Qō tertio.

TErtio poſſet Aliquis querere vtrū forma prius generata: ꝛ poſtea corrupta poſſit redire eadem numero per actionem naturalis generantis.

Ad iſtam etiam qōnem Rñdet Tho. in eodē ſuo quodlibet dicens ꝙ ħ fieri nō poteſt: ꝛ ratio quā aſſignat eſt: q₂ agens naturale non producit aliquid niſi per motum ꝛ tranſmutationem: vnde forma ab ipſo educta de potentia materie per motum ꝛ tranſmutationem eſt producta. Motum autem vnum ꝛ eundē numero agens nāle reſumere nō pōt: vnde neceſſarium eſt ꝙ etiam formā ad cui⁹ realitatē motus realitatem aliam non ponit: eandē numero cū prius generata ꝛ poſtea corrupta reſumere non poſſit. Eo igitur ipſo quo forma ab agente naturali producitur per motū: patet ꝙ corrupta non poteſt eadem numero reduci per reductionem naturalis generantis.

¶ Qō quarta.

QUarto poſſet Adhuc aliquis querere vtrum per actionem illius agentis poſſit forma prius corrupta ꝛ producta: eadē numero reduci: videt̃ enī ꝙ non: quia productum terminus productionis eſt: diuerſorum autem ſunt termini diuerſi ꝛ non vnus: vbi ergo eſt alia productio ꝛ alia: ibi debet eſſe aliud ꝛ aliud productū. Eſt autem omnino alia productio: quia aliquid mō nouiter producitur: ꝛ qua productum fuit prius: ſicut eſt alia productio noua ꝛ productio antiqua. Nullo igitur modo: vt videt̃: productū prius ꝛ corruptū: ꝛ modo iterū productum eſſe poteſt idem numero.

Ad iſtam qōnem Dicendū eſt ꝙ ꝛ ſi forma corrupta eadem numero non poſſit reduci per agens naturale: poteſt tamen bene eadem reduci per agens ſupernaturale. Nam materia ſic in potentia ſua claudit oēs formas ſpecierum ꝙ claudit ēt in ipſa omnes formas indiuiduorum ſub illis ſpeciebus contentorum. Et propterea qñ forma que eſt actu in materia corrumpitur: redit in potentiam materie: ꝛ manet incluſa eadem numero in hac potentia: ſicut ꝛ eadē numero incluſa erat ante ꝙ̄ duceretur ad actum eſſendi: ſed differenti modo: quia anteꝙ̄ actu fieret clauſa erat in potentia reducibili ad actum: per actionem naturalis generantis: ſed poſtꝙ̄ actu facta eſt ꝛ corrupta remanet clauſa in potētia materie: non reducibili in actum per agens naturale: reducibili tamen ad actum per actionē illius agētis: cui ſubeſt tota ꝛ totaliter potentia materie quale agens eſt prima cauſa. Nam ſi prima cauſa non poſſet hanc eandem formā numero: que ſemper manet in materie potentia: reducere: ſequeretur aliquid cōtineri in potentia paſſiua materie: quod non contineretur in potentia actiua prime cauſe: ꝙ eſt omnino abſurdum. Poteſt itaꝙ forma corrupta eadem numero reparari ab agente primo: qui deus eſt: licet non poſſit ħ fieri ab agente naturali.

Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt: ꝙ agens naturale agit ſic per contactum neceſſitate naturali: ꝙ neceſſario cum contingit paſſiuum ad eius ſimilitudinem diſpoſitum: imprimit ſibi ſimilitudinem forme ſue: ita ꝙ ſemper productio forme ab agente naturali conſequitur naturali neceſſitate ipſum contactum paſſiui ab actiuo. Nunc autem ſic eſt ꝙ quandocunꝙ aliquid ad aliud ſic ſe habet: ꝙ neceſſario conſequit̃ ad ipſum: oportet ꝙ diuerſificetur ad diuerſificationem eius: quēadmodū calor: quia conſequit̃ de neceſſitate ignē: neceſſario nu

meratur ad eius numerationē: cū ergo forma educta de potentia paſſiui per agens naturale ita ſe habet ad cōtactū paſſiui ab actiuo: q ipſuȝ conſequitur de neceſſitate: oportet neceſſario q ex alio ⁊ alio contactu proueniat non eadeȝ: ſed alia ⁊ alia forma: vnde q contact⁹ quo prius paſſiuū contactū fuit ab actiuo: eſt numero diuerſus a contactu quo actiuū contingit iterū paſſiuū poſt corruptioneȝ forme producte per prioreȝ contactū ideo accidit q forma ſecundo producta ab agente naturali: eſt omnino diuerſa numero a forma prius ab eodē producta ⁊ corrupta. Sed de primo agente non poſſumus ſic dicere q contingat paſſiuū: ⁊ naturali neceſſitate per taleȝ contactuȝ formaȝ educat de potentia paſſiui: immo per meraȝ libertateȝ ſue volūtatis intelligendo ⁊ volēdo habet ipſaȝ deducere ad actū: vnde q forma corrupta eadeȝ numero manet clauſa in potentia materie: ⁊ eadeȝ numero intelligitur a prima cauſa: patet q ſtatim cū cauſa prima vellet habere hanc eandem formam clauſam in potentia materie regredi ad actum rediret de neceſſitate eadeȝ ſecundū numerū. Eo igitur ipſo quo prima cauſa per intellectū ⁊ volūtatē agit: ⁊ materia eſt ſue virtuti totaliter ſubiecta: ⁊ ſi via interius penetrans omnia reſpicit quicquid eſt in potentia materie cogimur de neceſſitate dicere q ipſa poſſit formā corruptā cū voluerit eandē numero reducere.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicenduȝ eſt: q productio poteſt accipi vno modo ſecūdū q ſe tenet ex parte producentis: ⁊ ſic eſt ipſa eſſentia prime cauſe: quia in ipſa cauſa non differūt: ſed ſunt idē eſſentia ⁊ actio: vnde patet q hoc modo ipſa productio non eſt alia ⁊ alia: ſed vna ⁊ eadeȝ. Alio vero modo ſumi poteſt ſecundum q ſe tenet ex parte producti: ⁊ tunc dicitur vel conſiderabitur: q vel quantū ad reȝ quā ponit: vel quantuȝ ad modū ſub quo ipſaȝ ponit. Et primo quideȝ modo etiā productio ſecūdū determinata nō eſt alia ⁊ alia ſed vna ⁊ eadeȝ: q oſtenſuȝ eſt iaȝ q res producta vna ⁊ eadem eſt. Et productio rem aliam non ponit niſi reȝ ipſaȝ que producitur. Si aūt accipiatur quantum ad modū quē ipſi rei ſuperaddit: ſic videtur eſſe alia ⁊ alia: dicit enim ⁊ ponit rem ſub initio procedendi ab alio. Eſt aūt duplex initiū durationis eſſendi ⁊ proceſſus cū res ponit prius fuiſſe ⁊ actu proceſſiſſe: ⁊ poſtea nō fuiſſe: ⁊ poſt iterū incipere exiſtere. Et iſȝ quidem ratione huius initij dicatur productio alia ⁊ alia: non tamen ex hoc probat q res producta ſit alia ⁊ alia. Quia cuȝ ponimus eandeȝ reȝ numero eſſe que incipit eſſe modo: ⁊ incipit eſſe alias: non poteſt aduerſarius dicere aliud vel alia ⁊ alia eſt initiatio eſſendi ⁊ durationis: ergo eſt aliud ⁊ aliud exiſtens ſiue durans in eſſendo: niſi ſupponat q probare debet. Poteſt tñ ex hoc concludere q duratio eſſendi ſit alia ⁊ alia. Sed tamen nihil prohibet vnuȝ ⁊ idem ens numero alia ⁊ alia duratione numero durare in eſſendo: preſuppoſita virtute prīe cāe ⁊ ei⁹ actiōe.

Q̄ō quinta.

Vinto poſſet Eſſe dubiū vtrū ſi motus ad formaȝ ſit alius ⁊ alius: neceſſario etiā ipſa forma eſſe debeat alia ⁊ alia: videtur enim q ſic ſm predicta. Nam motus alius ⁊ alius: ponit aliū ⁊ aliū contactū paſſiui ab actiuo. Sed dictum eſt q contactus alius ⁊ alius facit vt forma producta ab agēte naturali ſit alia ⁊ alia. Impoſſibile ergo videtur q motu exiſtente alio ⁊ alio maneat vna ⁊ eadem forma ſecundum numerum. In contrarium autem videtur eſſe: q calidoȝ contingens calefactibile incipit ipſuȝ calefacere ⁊ calefacit. Et deſinens contingere deſinit imprimere calorem: ⁊ iterum cōtingens iterato calefacere: ita q eſt tunc calefactio alia ⁊ alia: ⁊ tamen calor impreſſus eſt tantum vn⁹ numero: quia in vno numero calido non eſt niſi vnus numero calor.

Dicendum eſt igitur Ad iſtā queſtionem q aliter loquendū eſt de formis: que in indiuiſibili conſiſtunt: ⁊ aliter de formis que habent latitudineȝ cuiuſmodi eſt calor: forme enim que in indiuiſibili conſiſtunt per motum non inducantur neq abijciunt: ſed per ſubitam ⁊ ſimpliceȝ mutationeȝ. Et in talibus mutatione exiſtente alia ⁊ alia: oportet de neceſſitate loquēdo naturaliter formā eſſe aliaȝ ⁊ aliam. Forme autē que habent latitudineȝ: ſunt que proprie per motuȝ inducūtur: ⁊ in talibus contingit q motu exiſtente alio ⁊ alio manet forma ⁊ manere poteſt modo predicto, de calore vna ⁊ eodem: ſed non ſunt vno eadem gradu ſue latitudinis. Oportet enim ſemper q cōtactu naturali exiſtēte alio ⁊ alio: ſic etiam q imprimit per ipſum aliud ⁊ aliud. In talibus ergo formis hoc contingit q per priorem motū ⁊ contactum imprimitur vnus gradus forme: ⁊ per ſecundū motum ⁊ contactuȝ imprimitur non ille ideȝ gradus: ſed de neceſſitate alius: qui tamen cū alio pertinet ad vnaȝ ⁊ eandeȝ forme latitudineȝ: ⁊ per hoc patet reſponſio ad argumenta.

Textus.

Quoniam autē continuus eſt omnis motus ſimpliciter quideȝ vnū neceſſe eſt continuū eſſe ⁊c.

Lectio ſeptima. Q̄ō prima.

Ic poſſet Eſſe dubiuȝ vtrū motus regularis ſit magis vnus q̄ irregularis: videtur eniȝ q nō: q vnitas motus conſiſtit in cōtinuitate ei⁹ poteſt autem contingere vt irregularis motus ſit prius ſicut regularis: igitur ſimul erit vnus.

Ad iſtam q̄ōnem Dicitur cōmuniter ⁊ bene q de motu loqui poſſumus tripliciter: vno quidem modo ſecundū q dicit quid quantū continuū ⁊ ſic eius vnitas conſiſtit in ſola continuitate: quia vnitas indiuiſionem ponit: ⁊ multitudo ponit proprie diuiſionē. Indiuiſio autem cuiuſlibet cōtinui ponit continuationē partium eius: ⁊ per earūdem diſcontinuationeȝ ponit diuiſio. Et quantū ad hoc ſicut regularis dicitur vnus: ſic etiā vn⁹ dici poteſt ⁊ irregularis. Alio autem mō de motu loqui poſſumus: quātū ad modū ſe habēdi: quē importat: ⁊ ſic regularis quideȝ vnus eſt: q vnicum ⁊ vniformē moduȝ tenet. Irregularis vero quandā multiplicitateȝ hȝ: q non ſeruat ſemper vnū modū: ſed multiplicē in quātū mō tenet vnū modū mō aliū. Taliter igitur irregularis nō eſt ita vnus: ſicut regularis. Tertio autem modo ſumi poteſt quātū ad actū: quē ponit: ⁊ ſic ponit perfectioneȝ quandā. Et ſm hoc in eo attenditur vnitas perfectionis. Et per hoc pȝ rīſio ad argumentum.

Textus.

Amplius aūt dicitur vnus ⁊ perfectus ⁊c.

Q̄ō ſecunda.

Ecundo poſſet Dubitare aliq̄s vtrū pfectio rei faciat ad ei⁹ vnitatē: crederet forte aliq̄s q nō: q ita videt de vna numero re imperfecta: ſicut res perfecta.

Ad iſtam

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ cum ens ⁊ vnum ſint idem ⁊ vna natura: vt habet̃ in quarto methaphyſice: neceſſe eſt vnumquodq; ad vnitatem ſe habere: ſicut ſe habet etiam ad eſſe: ⁊ per conſequens id ꝙ facit ad eſſe: ⁊ ad entitatem rei: facit etiam neceſſario ad eius vnitatem. Cum ergo perfectio faciat ad rei entitatem: neceſſarium eſt ꝙ etiam faciat ad vnitatem eius: vt videlicet dicamus ꝙ ſicut quãto aliquid eſt maioris perfectionis: tanto altiorem ⁊ maiorem entitatem habet: ſic etiam quanto aliquid maius eſt in perfectiõe: tã to altiorem habet ⁊ maiorem vnitatẽ: vnde ⁊ prima cã quia eſt maxima ⁊ ſũma in perfectione: ponitur habere maximam ⁊ ſummam entitatem atq; vnitatem.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicendum eſt: ꝙ vnitate numerali poteſt ſorte res imperfecta dici vna: ſicut ⁊ perfecta: ſed vnitate eſſentiali: que eſt idem cum entitate rei: nõ põt dici aut eẽ ſic pfecte vna.

¶ Textus.

¶ Unus quidem igitur irregularis eſt ⁊c.

¶ Qõ tertia.

Tertio poſſet eſſe dubium de hoc ꝙ phyloſophus h̃ ait: ꝙ etiaʒ ⁊ ſupra dixit: videlicet ꝙ minus eſt ſemper commixtio contrarij videtur enim h̃ non eſſe bene dictum: quia tunc nihil poſſet recipere magis ⁊ minus niſi contrarium haberet: h̃ autem eſt falſum: quia vt dicitur in ſex principijs: habitus recipit magis ⁊ minus: ⁊ tamen non habet contrarietatem.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ ſecundum rei veritatem magis ⁊ minus non prouenit tanq̃ ex prima ⁊ vniuerſali cauſa: ex commixtione contrariorũ: ſicut manifeſte apparet per nunc factum argumentum: ſed prouenit ſicut ex tali cauſa ex minori ⁊ maiori determinatione potẽtie: h̃ autem maior ⁊ minor determinatio ponit in habentibus contrarietatem maiorem ⁊ minorem receſſum a contrario. Nam in ſuperficie eſt potentia ad eſſe album. Et maiori determinationi dicte potẽtie ad h̃ eſſe annectitur maior receſſus a nigro: ⁊ per cõſequens ponitur magis album. Minori autẽ determinationi annectitur minor receſſus ab eodem. In nõ habentibus autem contrarietatẽ: dicta determinatio maior ⁊ minor ponit maiorem vel minorem elongationẽ a priuatione ⁊ carẽtia ipſorũ: ſicut manifeſte in habitu apparet: qui vt diximꝰ in logyca recipit magis ⁊ minꝰ propter maiorẽ ⁊ minorem receſſum a priuatione eius. Armatior eniʒ ille dicitur qui magis recedit a priuatione ⁊ carẽtia armationis: ⁊ magis accedit ad perfectionem eius. Poteſt eniʒ armatio fieri ſecũdũ diuerſa genera armorum. Ex vno quidem genere non accipit tã tam determinationem quantam recipit ex pluribus: ⁊ idcirco minus ⁊ magis recipit. Maior enim ⁊ minor determinatio rei: vt iam dictum eſt: cauſa eſt: quare dicantur aliqua cum magis ⁊ minus. Et hec omnia vt ſupra dictum fuit: habent perfectionem nõ conſiſtẽ teʒ in indiuiſibili: ſed habenteʒ magnã latitudineʒ.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicendum eſt ꝙ vel ibũ phi aut eſt intelligẽdũ i hñtibꝰ ꝯrietatẽ: aut ꝯriũ large ibi ſumit̃: ſʒ ꝙ et ꝑuatio dr̃ ꝯriũ.

¶ Textus.

¶ Amplius autem determinandum eſt: qualis motus contrarius motui ⁊c.

¶ Lectio octaua. ¶ Qõ prima.

Hic poſſet Eſſe dubium vtruʒ ad perfectaʒ contrarietatem motuum ſufficiat dicere ꝙ ſunt ad terminos ꝯrios: videtur eni ꝙ ſic: quia motus ab eodeʒ accipit ſpecieʒ ⁊ contrarietateʒ: ſpecieʒ aũt ſumit ſolũ a termino ad quem: ergo ſola acceptio terminorum ad quos ſufficit ad perfectã motuum contrarietatem.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ cõtrarietas nõ tollit rationes proprias eorũ: que contraria dicuntur ſʒ eas ſemper ponit: quemadmodũ cõtrarietas albi ⁊ nigri non tollit: ſed ponit proprias ipſorum rationes. Conſimili ergo modo contrarietas motuuʒ debet ponere eorum rationes ⁊ non tollere. Eſt autem de ratione motus affirmatio vtriuſq; termini: tam ſcilicet termini a quo: q̃ etiã termini ad quẽ: quia motus: vt. ſ. patuit per h̃ diſtinguitur a mutatione: quia ipſe eſt de affirmato in affirmatũ ⁊ non mutatio. Qui a ergo: vt oſtenſum eſt: contrarietas motuuʒ debet ponere non tollere ipſorum rationes: oportet neceſſario ꝙ ad perfecte aſſignandam motuum contrarietatem: fiat acceptio vtrorumq; terminorum: tam ſcilicet terminorum a quibus q̃ terminorum etiam ad quos.

Ad argumentum Itaq; in contrariuʒ dicũt quidam ꝙ non ſola ſpecificatio: ſed ⁊ quantitas eſt attendenda ad contrarietatem. Motus autem ⁊ ſi ſpeciem trahat a termino ad quem tamen quantitateʒ trahit a termino a quo. ¶ Sed iſtud non videtur tollere dubitationeʒ: quia ad habenduʒ ſpecies contrarias: ſufficit habere ipſaruʒ cõpletas ſpecificationes: vnde ſi omnimode completa motuum ſpecificatio habetur ex ſolis terminis ad quos: poterit ſufficienter ex eis tantuʒ fieri acceptio contrariarum ſpecierum motus. Et propterea dõm eſt ⁊ melius ꝙ motus ex ſolo termino ad quem ſic ſpecificatur: ꝙ niſi aliud accipiatur habet rationem mutationis ⁊ non motus: ſic etiam iſti confitentur: ſed rationem ſpecificam ſecundum ꝙ eſt non mutatio: ſed motus trahit a termino ad quem cum habitudine ad affirmatum termino a quo. Et propterea ex contrarietate terminorũ ad quos ſumuntur quideʒ nõ contrarie ſpecies mutationum: ſed contrarie ſpecies motuum: ſecundum ꝙ motus ſumuntur ex acceptione cõtrariorũ terminorũ: tam a quibus q̃ etiã ad quos.

¶ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet Eſſe dubium ratione dictorum: vtrũ motus trahat quantitatem ex termino a quo: videtur enim ꝙ non: quia ipſa forma ad q̃ etiã motus terminatur: omni termino cõtrario ſubtracto: habet latitudinem: ſed forma habens latitudinem non ſubito inducitur: ſed in certa quãtitate temporis: ſibi ſubtracto quolibet contrario termino a quo poteſt quantitas in acceptione forme remanere.

Ad iſtam qõnem Dicunt quidam ꝙ motus a ſolo termino a quo contrarietatem trahit. Ratio auteʒ ipſorum eſt: quia forma que in paſſiuo non habet contrariam diſpoſitionem: ſubito inducitur ad pñ̃tiam actiui. Contrarius autem terminus a quo eſt: qui iſtaʒ cõtrariam diſpoſitioneʒ ponit: ſi talis itaq; terminus tollatur: patet ꝙ ſtatim tollitur quantitas a motu.

Sed primo Manifeſtum eſt ꝙ iſti nimis impꝛopꝛie locuntur nam mot⁹ eſt eſſentialiter quantus. Quod autem alicui conuenit eſſentialiter ſibi conuenit ex ſe: quando ergo queritur a quo motus quantitatem habeat: dicendum eſt ꝙ eam habet ex ſe: ⁊ ex ratione ſua: et a quo ipſe eſt efficienter ⁊ quantitas ipſius: vnde ſi ſublato contrario termino a quo quantitas tollatur: neceſſe eſt ꝙ tollatur etiam ⁊ motus. Non ergo querendum eſt a quo motus quantitatez habeat: ſed a quo eā habeat inductio vel abiectiō diſpoſitionis aut forme.

Secundo autem Manifeſtum eſt ꝙ nec etiam a ſolo termino a quo intelligi poteſt quātitas temporis in acceptione forme perfecta ⁊ completa: ſed etiam intelligi poteſt quantitas ex aliqua agentis diſpoſitione: videmus enim ꝙ in aere non eſt diſpoſitio cōtraria ad illuminationem: ⁊ tamen ſi illuminatio ponatur eſſe talis diſpoſitionis ꝙ creſcat cōtinue in luminoſitate: quēadmodum poteſt contingere de igne: qui poteſt in quātitate: ⁊ per conſequens in luminoſitate creſcere quodā continuo cremento: ſtatim oportebit ꝙ per eius actionē continue intēdatur claritas in aere: ita ꝙ perfecta illa claritatis acceptio nō intelligetur facta in inſtanti: ſed in tempore. Non ſolum igitur ex termino a quo: ſed etiaz ex motu facto in agente poteſt intelligi quantitas temporis in acceptione forme. ❡ Uerum eſt autem ꝙ argumentum factum in principio non valet. Nam propter ſolam forme latitudinem non impeditur quin forma ſubito accipiatur: manente tamen ipſo agente continuo in eodem gradu talis forme: ⁊ materia nō habente diſpoſitionem contrariam ad ipſam.

❡ Textus.

❡ Quoniā aūt differt mutatio a motu ⁊c.

❡ Qō tertia.

Ertio poſſet Aliquis dubitare verum affirmando ſolum terminum ad quem ponatur ratio mutationis ⁊ non motus: videtur enim ꝙ non: quia ille terminus ad quē poterit eſſe talis ꝙ accipietur ſucceſſiue ⁊ non ſubito.

Ad iſtam qōnem Dicunt aliqui ꝙ pro tanto poſita ſolum affirmatione ⁊ negatione vnius ⁊ eiuſdē accipitur ratio ⁊ contrarietas mutationū; qꝛ ex termino a quo motus quantitatem habet ⁊ non ex alio.

Sed quia iſta ratio Secundū ſupradicta nihil valet: dicendum eſt ꝙ pro tanto affirmatio ſoli⁹ termini ad quem: cum eiuſdem negatione dat intelligere mutationem ⁊ non motum: quia pꝛopria ratio mutationis eſt ꝙ fiat de affirmato in negatum vel de negato in affirmatuz: ſicut in principio hui⁹ quīti phyloſoph⁹ oſtendit: huius autem ratio eſt: quia poſitio vnius termini quantum eſt de ſe non dat quantitatem intelligere: vnde congruit mutationi que eſt indiuiſibilis ⁊ non motui qui eſt quantus. Si autem vno tantuz termino poſito ponatur latitudo: h eſt per accidens: ⁊ non per ſe quia non contingit h ex vi poſitionis vnius termini: vt dictuz eſt. In ſcientia autem accipiendum eſt ꝙ eſt per ſe: ⁊ dimittendum ꝙ eſt per accidens.

Ad argumentum Ergo factum in contrariū dicendum eſt ꝙ ſi terminus qui acquiritur habet latitudinem: tamen cum dicimus ꝙ de non eſſe ipſius fit tranſitus in eſſe: intelligitur tam diu ſtare ſub nōn eſſe ꝙ diu non eſt tranſitus finitus: ⁊ in fine tranſitus ſtare intelligitur in eſſe: quia ſicut inter eſſe ⁊ non eſſe nihil cadit medium: ſic etiam non cadit vllum medium inter finem tranſitus ⁊ tranſitum totum precedentem vnde non eſt dicendum ꝙ ſolum in principio tranſitus res fiet in non eſſe: ⁊ in fine fiet in eſſe: quia inter principium tranſitus ⁊ finem aliquid eſt medium: quia ipſe tranſitus: ⁊ inter non eſſe ⁊ eſſe nihil eſt medium.

❡ Textus.

❡ Quoniam autem motui non ſoluz videtur eſſe motus contrarius ⁊c.

❡ Lectio nona. ❡ Qō prima.

Ic poſſet Aliqs dubitare verū quies in vtroqꝫ termino opponatur motui: videtur eniz ꝙ ſic: qꝛ motui opponitur quies ꝑuatiue: ſed quies in vtroqꝫ termino tollit motuz: ergo ſibi earum quelibet opponitur. ❡ Et preterea habitus debet precedere priuationem: ſed quies in termino a quo precedit motum factum ab eodem nō itaqꝫ videtur eſſe priuatio ipſius.

Ad iſtam qōnem eſt dicenduz ꝙ motus non opponitur propꝛie niſi quieti: que eſt in termino a quo: cuius ratio eſt: quia vnum oppoſitorum natuz eſt reliquū tollere non ponere. Tollit autem ⁊ aufert motus quietē que eſt in termino a quo: ſed quietem que eſt in termino ad quem non abijcit: ſed magis ponit. Nam moueri eſt tendere in hanc quietem: loquendo autem de moueri ꝙ cadit in oppoſitis. Non ergo huic quieti opponit motus: ſed quieti in termino a quo.

Ad primum ergo Dicendū ꝙ quies in termino ad quem in tantum tollit motum inquantum ponit perfectionem ⁊ complementum eius. Ex h autem magis accipitur ꝙ non oppoſita ſibi ꝙ contrarium: vnum enim oppoſitorum non eſt natum cōpleri ⁊ perfici per alteꝝ.

Ad argumentum Autem aliud dicunt qdā ꝙ priuatio quandoqꝫ nata eſt reſpicere ſubiectum mediāte forma: ⁊ quandoqꝫ mediante motu. Mediante quidem forma quando ſubiectum formam habet ꝙ eſt natum per priuationem perdere: ⁊ tunc forma aut habit⁹ precedit priuationem in ſubiecto. Mediante autez motu priuatio reſpicit ſubiectum quando ipſum eſt priuatum aliquo ꝙ natum eſt accipere per motum. Et tunc priuatio precedit habituz: ⁊ ſic eſt in propoſito. ❡ Sed reſponſio iſta eſt valde vilis. Primo quidem: qꝛ quando ſubiectum eſt priuatum aliquo ꝙ natum eſt recipere per motum: non reſpicit tunc priuatio ſubiectum motu mediante: ſed magis econuerſo motus reſpicit ſubiectū mediante priuatione. Quia mediante eo reſpicit quidlibet ſubiectum ſuum ꝙ ſibi preintelligitur in ipſo. Quādo igitur ſubiectū preintelligitur priuatuz aliquo ꝙ natum eſt acquirere per motum: non eſt dicendum ꝙ priuatio ſubiectum motu mediante: ſed ꝙ motus mediante priuatione reſpiciat ſubiectum. ❡ Secundo autem dicta ſolutio apparet eſſe inconueniens: qꝛ ſic dicendo ꝙ ſubiectum eſt priua aliquo priuatū: ꝙ poſtea accipit motum: ⁊ ideo priuatio motus precedit motum: ſupponitur ꝙ vertitur in qōne; h enim eſt ꝙ queritur: quare h in ſubiecto priuatio ꝓcedat habitū. Et ꝓpterea dicendum eſt: ⁊ melius ꝙ habituū quidā ſunt pure poſitiui: ſicut viſus: auditus ⁊ cōſimiles: ⁊ in talibus verū eſt ꝙ priuatio nō neceſſario precedit habitū: ſed econuerſo ꝓcedit habitus

habitus priuationem: maxime quando priuatio non immediate reſpicit ſubiectū: ſed mediante habitu: dicitur autēꝫ tunc priuatio non immediate reſpicere ſubiectum: quando contingit ꝙ ſubiectū de ſua natura habet habitum: ſicut oculus de ſua natura habet viſum. Quando vero ſubiectū non determinat de ſua natura ſibi habitū: ſicut aer de ſe non determinat luminoſitatē dicitur ꝙ priuatio immediate reſpicit ſubiectuꝫ. Et in talibus priuatio poteſt habitū precedere. Sic autēꝫ quies ⁊ motus ſe habent ad ſubiectum motus ⁊ quietis: ⁊ ideo quies poteſt precedere motuꝫ. Quidam autēꝫ aliqui inueniuntur habitus: qui non ſunt poſitiui tantuꝫ: ſed ſunt partim poſitiui: ⁊ partim priuatiui: qualis habitus eſt motus. Nam inquantū per ipſum tollitur terminus a quo: priuatiuus eſt: ſed eſt etiaꝫ poſitiuus inquantum per ipſuꝫ ponitur terminus ad quem. Et quia nō tollitur niſi ꝙ eſſe preſupponitur ipꝫ euidenter ꝙ oꝫ motū preſupponere id cuius priuatio eſt: ħ autem preſupponēdo ipſum preſupponit quietem: que ſibi opponitur: inquantum illius priuatiuus eſt: cuius ipſa poſitiuus: vnde poteſt dici ꝙ ſibi opponitur ſic priuatio ſecundū modū et opponitur ꝙ priuatio eſt ſecunduꝫ rem: ſcilicet per modum habitus ſignificetur. Et ſecundū ħ nihil mirū eſt ſi priuatio precedit habitum: immo quantum de ordine naturali eſt neceſſario precedit: quemadmodum vnitas neceſſario pcedit multitudinē: quāuis vnitas ſignificetur mō priuatiuo: ⁊ multitudo ſignificetur mō poſitiuo.

Q̄ō ſecunda.

SEcundo Poſſet forte dubitare aliqs vtrū immutatio in termino a quo: ⁊ mutatio ab eodeꝫ termino opponātur pure contradictorie: videtur enim ꝙ ſic: q2 alterum ipſoruꝫ ponit eſſe ⁊ alterum non eſſe. Eſſe autem ⁊ non eſſe contradictorie ſibi opponuntur.

Ad iſtam q̄ōnem Dicenduꝫ eſt ꝙ non eſſe poteſt ſe dupliciter habere: vno quideꝫ modo ita ꝙ tollat eſſe totaliter .ſ. tam i actu ꝙ etiam in potētia: ⁊ ſic non eſſe ad eſſe contradictorie opponitur. Conſimili modo immutatio fundata in tali non eſſe mutationi que eſt ex ipſo opponitur contradictorie. Alio autem modo non eſſe poteſt ſumi taliter ꝙ nō tollat eſſe in potentia: ſed tollat tantū eſſe actu: ⁊ ſic non eſſe ponit aliquod ſubiectū ꝙ natū eſt aliquod eſſe actu habere ꝙ nō habet. Et iſto modo non eſſe ⁊ eſſe opponūtur priuatiue ⁊ non contradictorie. Et ſimili modo opponuntur mutatio ⁊ immutatio que reſpiciunt talia eſſe non eſſe.

Textus.

Dubitabit autē aliqs: quare in mutatione qdē ſꝫ loca ſunt ⁊ ſecūdū naturam ⁊ quietes ⁊ motus ⁊c.

Lectio decima. Q̄ō prima.

HEc poſſet Forte dubitare aliquis vtrum vlla corruptio dici poſſit naturalis: videtur enim ꝙ non: quia nulla corruptio eſt de intentione nature: cuꝫ omnis corruptio ſit quoddam malū: ⁊ malū per ſe nullum ſit intētum. Quod autem non eſt de intentione nature: non videtur dici poſſe naturale: igitur nulla corruptio videtur eē naturalis.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicendū ꝙ modo id omne appellatur naturale ꝙ prouenit ex actione ⁊ per actionem nature. Natura autem vt patuit in ſuperioribus iſb differt ab arte: quia natura eſt principium intrinſecum ⁊ ars principium extra: poteſt autem corruptio fieri ⁊ a principio intrinſeco ⁊ a principio extrinſeco. Et ſi quidēꝫ fiat a principio intrinſeco: ꝙ natura dicitur: tunc facta per actionem nature: ⁊ dicetur per conſequens corruptio eſſe naturalis: ſi autem fiat a principio extrinſeco dicetur corruptio non eſſe naturalis: ſed eſſe violenta. Quia igitur vtroqꝫ modo poteſt fieri corruptio: relinquitur ꝙ quedam corruptio dici poſſit violenta ⁊ quedam naturalis.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicendum eſt ꝙ corruptio nulla eſt intenta primo ⁊ per ſe: nihil tamen prohibet intentam eam eſſe ſecundario ⁊ ex conſequenti. Naturale enim generans intendit quidē generationem primo ⁊ per ſe: ⁊ quia generatio vnius fieri non poteſt niſi fiat alterius corruptio: neceſſarium eſt ꝙ ad minus ſecundario ⁊ ex conſequēti corruptio intenta ſit. Et propterea dici poteſt naturalis.

Textus.

Habet autem dubitationē ſi eſt omnis quietis que non ſemper eſt generatio ⁊c.

Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet Dubitare aliqs vtrū quies ſequens motum violentum dici poſſit generari: videtur enim ꝙ ſic: quia omne ꝙ incipit eſſe poſt non eſſe videtur generari: maxime ſi non fiat per creationeꝫ: ſed quies cōſequens motum violentum certum eſt ꝙ non creatur ⁊ tamen incipit eſſe poſt non eſſe: videtur ergo dici poſſe ipſam generari.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicenduꝫ ꝙ cum generatio ſit actio ipſius gñantis: ⁊ actio ſemꝑ ponat virtutē actiuā in agente: neceſſarium eſt ꝙ id proprie dicatur generari ꝙ fit ⁊ icipit eſſe per poſitionem alicuius virtutis ⁊ potentie actiue. Quod autem incipit eſſe non per poſitionem: ſed magis ꝑ defectū huiuſmodi virtutis: id ſecūdum ħ etiam proprie dici poteſt generari. Sic autem ſe habet quies violentum motum ſequens. Prouenit .n. ex defectu virtutis inferentis violentiam. Nā tam diu durat virtus impellentis. Ceſſat autem cum continue debilitata talis virtus tandem deficit. Et propterea dici proprie non poteſt generari quies ſequens violentum motum: niſi forte extenſo vocabulo dicere quis velit id omne generari ꝙ incipit eſſe poſt non eſſe: vnde patet ſolutio ad argumentum.

Explicit liber quintus phyſicorum.

¶ Incipit ſextus liber phyſicorum.

¶ Textus.

¶ Si autem eſt continuum ꝛ quod tangit ꝛ conſequenter: ſicut diffinitum eſt prius ꝛc.

¶ Lectio prima. ¶ Qō prima.

Hec poſſet aliquis dubitare aliqua ſtrum veritatem habeat ꝙ inter quelibet duo puncta medie ſit linea: videtur enim ꝙ nō quia cum ſunt due linee contigue puncta extrema illarum duarum linearū ſunt ſic in vno ꝛ eodē ſitu ꝙ inter ipſa nihil cadit medium.

¶ Ad iſtam queſtionē eſt dicendū ꝙ puncta duobus modis poſſunt ſe habere vno quidem modo ita ꝙ ſint in eodem ſitu: ſicut ſe hñt vltima puncta contingētiū. Alio vero modo ſic ſe habere poſſunt ꝙ non in eodem ſitu ſunt: ſed ſic ordinatum ꝛ poſitū vnū poſt aliud. Et ſi habeat ſe quidem primo modo nihil cadit medium inter ipſa; non tamē ex h poteſt facere vllam magnitudinem: propter id ꝙ punctū ſupra pūctū poſitū nō reddit niſi pūctū: vnde ꝛ ſi omnia puncta ſic ſibi inuicem ſuperponantur reddere non poterūt quantitatē aliquā dimēſionis. Nā in qualibet dimenſione eſt vna pars poſita poſt aliam: ꝛ ab alia differens ſecūdū ſitū. Si aūt puncta ſe habeant ſecūdo modo. ita vz ꝙ vnū ſit acceptum ꝛ poſitū poſt aliud: tūc aūt vnū ab alio diſtabit: itaꝙ non continget ipſum: aut ipſum tanget. Quod ſi ponatur vnū tangere alterū: cū pūctū non habeat partem ꝛ partem totū tanget totū: ꝛ erūt per conſequens ſic ambo in eodem ſitu ꝙ vnū nō erit in ſpatio ordinatum ꝛ poſitū poſt aliud. Si ergo debet eſſe vnū poſt aliud acceptū: oportet neceſſario ꝙ ſic diſtent a ſe inuicem ꝙ vnū ipſorum alterū non tangat: ꝙ eſſe non pōt niſi cadat aliquid medium inter ipſa: ꝙ oportet eſſe de neceſſitate diuiſibile: qꝛ ſi eſſet indiuiſibile fieret eadē queſtio que facta eſt de primis. Hoc aūt diuiſibile ꝙ cadit inter puncta vnum punctū habet ante ſe: vt principiū: ꝛ aliud habet poſt ſe: ſicut terminū. Quod autem per duo puncta terminatū eſt nos appellamus lineam. Patet igitur ꝙ neceſſario inter duo puncta: ſecūdo modo ſe habentia linea eſt media. Et ſic intelligit phus.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet forte dubitare aliquis verum ex eo ꝙ modo declaratū eſt ſequatur ꝙ puncta non ſint conſequenter ſe habētia: videtur enim ꝙ nō qꝛ non tollitur aliqua oñr ſe habere ex eo ꝙ inter ipſa cadit medium diuerſi generis: ſed linea videtur eſſe alterius generis a punctis: cum puncta ſint de genere indiuiſibiliū: ꝛ linea ſit de genere diuiſibilium. Nō igitur videtur tolli puncta oñr ſe habere per h ꝙ linea cadit inter ipſa.

Ad iſtam qōnem eſt dicendum ꝙ optime ex h ſequitur ꝙ pūcta nō poſſint oñr ſe habere: cuius declaratio ē qꝛ que oñr ſunt ita ordinata ſunt ꝙ vnum accipitur poſt aliud: non intercidente medio aliquo eiuſdem generis; puncta aūt nō poſſunt ſic ordinata eſſe: vt vnū poſt aliud ſumatur non intercidente medio aliquo puncto. Cadit enim: vt oſtenſum eſt: linea media inter ipſa: linea vero in ſe continet infinita puncta: quia eſt in infinitum diuiſibilis: ꝛ omnis diuiſio ipſius ſit in pūcto vnde ſi inter duo puncta data cadit ſemper linea media: neceſſarium eſt ꝙ ſemper inter duo puncta poſt ſe inuicem accepta ſint infinita puncta. Et propterea impoſſibile eſt ipſa puncta ſe habere oñr. Nam ꝛ linea dici poteſt eſſe in eodem genere cum punctis: propter id ꝙ punctum eſt principium linee: ꝛ principiū reducitur ad genus cuius eſt principium.

¶ Textus.

¶ Eiuſdem aūt rationis eſt ꝛ magnitudinem ꝛ tēpus ꝛ motū ex īdiuiſibilibus cōponi ꝛc. ¶ Lectio ſcḋa.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet dubitare aliquis: vtrū verū ſit ꝙ ſola magnitudo ſpatij ſufficiat ad quantitatem motus: videtur enim ꝙ non qꝛ in tractatu de vacuo ipſe dixit ꝙ motus in vacuo quantumcūꝙ magno ſi fieret in inſtanti fieret.

Ad iſtam qōnem dicunt quidam ꝙ non ſufficiat ſola magnitudo ſpatij ad h ꝙ motus ſit in tempore: ſed exigitur vltra h contrariam diſpoſitio: vnde dicūt ꝙ phyloſophus h ſumit magnitudinē pro magnitudine corporis naturalis: ꝛ non pro magnitudine ſpatij.

Sed iſta poſitio apparet euidenter eſſe falſa: ꝛ contra mentem Ariſto. Nam Ariſtot. ſic vult ex magnitudine ſup quā eſt motus continuitatem attendi neceſſario in motu: ꝙ ſi magnitudo eſt compoſita ex indiuiſibilibus vult ꝙ motus etiam ſit de neceſſitate ex indiuiſibilibus cōpoſitus. Et ſi magnitudo continua motus continuus Et ſi magnitudo diſcontinua vult ꝙ etiam motus ſit de neceſſitate diſcontinuus: h aūt verificatur de magnitudine ſpatij: ꝛ non de magnitudine corporis naturalis: videmus enim ꝙ magnitudo aeris: ꝛ ſi ſit contigua: non tamen eſt cōtinua magnitudini ipſius aque. Et tamen iſta diſcontinuitate non obſtante: nos videmus ꝙ ſi vnus lapis cadat per aerem vſꝙ ad ſuperficiem aque poſite ſub aere: ibi non quieſcet: nec motus eius diſcontinuabitur ſed continuabitur donec veniat ad ſuperficiem ipſius terre. Similiter aūt eſt ſi aliquis iuxta aquam ſtans ꝛ manu tenens baculū ipſum moueat per aerem ad aquā: ꝛ ibi non deſinat mouere: ſed continuet motionem baculi donec terram tangat: vnde patet manifeſte ꝙ motus non trahit continuitatem: ex cōtinuitate que eſt in magnitudine ipſius ſpatij: ꝛ per conſequens ſecundū mentem Ariſto. ꝛ ſecundū veritatem dicere oportet ꝙ motus localis quantitatem trahat neceſſario ex magnitudine ipſius ſpatij. Nam mobile ꝙ ſupra magnitudinem ſpatij mouetur: non poteſt ſimul accipere duo ſpatia ſibi equalia: ſed prius accipit vnū ꝛ poſtea alterū: propter id ꝙ non poteſt eſſe ſimul vnum numero mobile in duobus ſpatijs ſibi equalibus. Totū etiam vnū ſpatiū equale ſibi nō accipit ſimul: ſed ſucceſſiue partem eius ſumendo poſt partem. Et ſi quidem idiuiſibile foret id ꝙ accipitur de ſpatio: eſſet eius ſubita acceptio: qꝛ cū nō habeat partes neceſſario eſt ꝙ ſtatim cum accipitur aliquid eius accipiatur totum. Subita vero acceptio dicitur mutatum eſſe. Et propterea ſi ſpatiū cuius partes accipiūtur per motum eſſet compoſitum ex indiuiſibilibus: oporteret neceſſario motum compoſitum eſſe ex momentis: ꝛ ſi ſpacium quantitatem continuam habet: neceſſarium eſt: ꝛ motum quo talis quantitas accipitur quantitatem continuam habere.

¶ Ad argumētum

Ad argumentum ergo in contrarium dicendū eſt: ꝙ verbū phyloſophi intelligitur facta poſitione antiquorum: ꝗ ipſe ibi reprobat ſecūdū ꝙ expoſuimus in tractatu de vacuo.

¶ Textus.

¶ Similiter aūt neceſſe eſt longitudini ⁊ motui indiuiſibile eſſe tempus ⁊c.

¶ Lectio tertia. ¶ Qō prima.

Hic poſſet eſſe dubium vtruʒ verum ſit ꝙ omnis motus poteſt eſſe velocior ⁊ tardior: videtur enim ꝙ non: quia motus primi mobilis eſt ita velox ꝙ ipſe nullo alio motu eſſe poteſt tardior.

Ad iſtam qōnem Dicenduʒ eſt ſʒ Tho. ꝙ hic agit de motu in cōmuni. Motui autem communiter ſumpto non repugnat velox ⁊ tardū: aut velocius ⁊ tardius qn potius ſūt proprietates quedā motū cōiter ſumptū conſequentes: ⁊ ideo Ariſto. dicit ꝙ omnis motus quātum ſcilʒ eſt de ratione motus poteſt eſſe velocior ⁊ tardior. Quod autem non poſſit eſſe aliquis tardior non eſt h ratione motus cōmuniter ſumpti: ſed ratione applicationis facte ad mobilia aliq̄ certa ⁊ determinata.

Commentator autem Dicit ꝙ omnis motus eſt de numero continuorum: ⁊ velocitas in motu eſt ſimilis diuiſibilitati in cōtinuo. Quod quidē pro tanto veritatē habet: quia diuiſio cōtinui ponit diminutionem in quantitate eius: ⁊ velocitas motus diminuit in motu de quantitate temporis. Quēadmodū igitur diuiſibilitas in continuo procedit in īfinitū: ſilr velocitas in motu: qm ſi velocitas finiretur in motu: ſecundū ꝙ eſt motus: eſſet poſſibile motuʒ fieri in inſtanti: tunc enim ſolū finiretur in motu ſecundum ꝙ eſt motus: quando tantam diminutionem temporis feciſſet ꝙ maior diminutio temporis intelligi non poſſet.

Hoc autem ſtare nō pōt: niſi poneretur quid indiuiſibile de tempore ꝙ tamē non eſt tempus. Omne.n. tempus: cum ſit continuum: diuiſibile eſt: ⁊ quolibet diuiſibili contingit dare aliquid minus: vnde manifeſtum eſt ꝙ ſi velocitas finiretur in motu: ſecundū ꝙ eſt motus: poſſibile eſſet motum in inſtanti fieri: ꝙ falſum eſt: ⁊ ſic propoſitio phyloſophi eſt poſſibilis per ſe: impoſſibilis ꝟo eſt per accidens: quia inquantum accidit ſibi ꝙ ad materiam certam applicetur: h autem ſolutio non differt in alio a precedēti: niſi ꝙ in iſta aſſignat cauſa quare motui ſecundū ꝙ motus: vel motui in cōmuni non repugnet velocius ⁊ tardius: que tamen non aſſignabatur in alia: loqui enim de motu: ſecūdū ꝙ eſt motus: ⁊ loqui de motu in cōmuni idem eſt.

Quidam vero Alii dicunt ꝙ dicere poſſumus ⁊ melius motum dupliciter conſiderari poſſe: quia vel ſecunduʒ ꝙ eſt de numero continuorum: ⁊ ſic eſt diuiſibilis in infinituʒ: nec ſibi repugnat velocius ⁊ tardius: vel etiam ſecundum ꝙ eſt quid naturale: ⁊ ſic nec motus eſt quid in infinitum diuiſibile: nec tempus: vnde dari poteſt h mō tanta velocitas in motu ꝙ nō poterit dari maior.

Sed licet iſti dicant hanc ſuaʒ ſolutioneʒ eſſe alteram ab alīs ⁊ meliorem eis: tamen in rei veritate ipſa nihil dicit ꝙ non dicat ſolutio cōmentatoris. Dicit enim commentator ꝙ motus ſecundum ꝙ eſt de continuo: eſt diuiſibilis in infinitū. Quod autem non ſemper poſſit diuidi accidit ei ſecundum ꝙ eſt in rebus naturalibus: h autem nihil aliud eſt dictu ꝗ̄ dicere ꝙ motus: prout eſt continuus: eſt in infinitum diuiſibilis. Quantum autem ad eſſe naturale: ꝙ non habet niſi in rebus naturalibus: ſua diuiſio non poteſt procedere in infinitum. ¶ Ulterius autem quantum ad preſenteʒ locum: non ſolum non eſt melior: ſed nec etiam ita bona eſt h ſolutio vt prima. Nō natur aliis eſt qui h facit hāc ſuppoſitionē ꝙ ois mot⁹ eſſe poteſt velocior ⁊ tardior. Conſtat autem ꝙ ipſe de motu nō conſiderat: prout dicit ſimpliciter aliquid continuuʒ: ſed prout in materia naturali habet eſſe: Igitur motui etiā ſʒ hūc modum quo accipitur a nālī oportet ꝙ nō repugnet velocius ⁊ tardius: ꝙ non aliter verū eſt niſi loquendo de motu in communi: non contracto ad motum alicuius certi ⁊ determinati mobilis: vñ ⁊ ipſi poſtea dicūt volētes oñdere quomodo naturalis poſſit hanc ſuppoſitionē facere: ꝙ motui naturali ſecundum gen⁹ nō repugnat: ꝙ in infinitum velocitas ⁊ tarditas protēdatur: nec ſibi hoc repugnat ſecunduʒ ꝙ habet eſſe in corpore naturali cōmuniter ⁊ ſecundum genus ſumpto: ſed ſi repugnat ſibi: h eſt in quantum contrahitur ad certam ſpeciem: ⁊ in quantū habet eſſe in aliquo corpore naturali certo ⁊ determinato. Manifeſtuʒ igitur eſt ꝙ ipſi ēt: vt fugiāt omnia dubia que poſſunt de h eſſe oportet ꝙ dimittentes ſolutionem ſuam recurrant ad ſolutioneʒ Tho. ⁊ h per conſequens quamuis verbo vnum dicant facto tamen contrarium affirmant.

¶ Textus.

¶ Et ſi qōcunq; īfinitū eſt ⁊ alteꝝ ⁊c. ⁊ eſt in lec. 4.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet Aliquis dubitarī vtrū veritatē habeat: ꝙ tēpus ⁊ magnitudo ſic ſe quantum ad infinitatem conſecūtur: ꝙ ſi vnum eſt infinitū vltimis neceſſe eſt eſſe infinitū vltimis ⁊ reliquum. Uidetur enim ꝙ non quia ſecundum opinionem ipſius Ari. tempus eſt infinitū vltimis cū ſʒ ipſuʒ nec penitus finiri poſſit: nec ceperit penitus incipere. Et tamen ipſemet determinat ꝙ nulla magnitudo actu eſt infinita vltimis.

Ad iſtam qōnem Eſt dicenduʒ ꝙ tempus infinitatem trahit ex infinitate motus. Motus autē vnus ⁊ continuus non eſt infinitus niſi propter infinitātē reiterationem. Naʒ licet motus circularis dicatur eſſe infinitus: eſt tamen quelibet vna circulatio finita. Infinitatem vero trahit ipſa circulatio ex ſua infinita reiteratione. Conſimili igit modo ⁊ tempus reſpondens vnī circulationi eſt finitum: ſed ex infinita ſua reiteratione contrahit infinitateʒ: ⁊ ſimiliter etiam magnitudo: que tranſit in tempore vnius circulationis eſt finita. Sed cum talis circulatio ⁊ tale tempus infinities iterat: ⁊ ipſa etiam magnitudo infinities accipitur: que infinities ſumpta reddit infinitam magnitudineʒ. Si autem tempus ſine vlla iteratione eſſet infinitum: ⁊ ſilr mot⁹: oporteret ſtatim ⁊ magnitudineʒ ſimpliciter infinitā eſſe: ſuper ꝗ̄ fieret motus tempore infinito menſuratus: vnde patet euidenter ꝙ tempus ⁊ magnitudo ſic ſe: quantum ad infinitatem: conſecuntur: ꝙ ſicut vnum ipſorum infinitū eſt: neceſſe eſt ꝙ etiam infinitū ſit etiam alterum.

¶ Textus.

¶ Neceſſe eſt autem ⁊ ipſum nunc qō non ſm alteruʒ ſed per ſe ⁊ primū ⁊c. ⁊ eſt in lectione quinta.

¶ Lectio tertia. ¶ Q̄ō prima.

HIc poſſꝫ aliquis foꝛ

te querere verũ ex hoc ꝙ aliqd dicit̃ nunc ſecundum ſe: accipere poſſimus ꝙ ipſum ſit athomum vel indiuiſibile.

Ad quod ſimpliciter

Dicendum eſt ꝙ ſic: cuius declaratio eſt: quia vt diximus in q̃rto alibi ter habent eſſe permanentia: ⁊ aliter eſſe habent ſucceſſiua. Nam permanentia eſſe habent in ſimultate partium ſuaꝝ ſcilicet ꝙ dum eſt preſens vna pars ipſoꝝ eſt etiam preſens ⁊ alia: ſed tamen hoc eſt contra rationẽ ſucceſſiuoꝛum: vnde vt ſupra dictũ eſt dum vna pars ſucceſſiuoꝛum preſens eſt: nullo modo alia preſens eſſe põt. Nunc autem ⁊ preſens idem ſonat ſecundũ rõnẽ: ⁊ ſecundum ſe: nunc eſt ſecundũ ſe preſens: ſed ſecundũ ſe preſens de tempore non poteſt eſſe diuiſibile: propter ea que modo diximus. Quod eniꝫ eſt diuiſibile de tempore tempus eſt. Non poteſt autẽ: nec tempus: nec aliud vllũ diuiſibile ſecundũ ſe preſens eſſe: niſi in ſimul preſentes ſint ⁊ omnes partes eius. Hoc autem vt dictum eſt: contra rationeꝫ tempoꝛis ⁊ omniũ ſucceſſiuoꝛũ eſt: ⁊ per conſequens neceſſariũ ꝙ quicquid dicitur de tempore ſecundũ ſe nũc: ⁊ ſecundũ ſe preſens: ſit quicquid idiuiſibile eo ipſo quo ſꝫ ſe nũc vel preſens eſt. Hoc etiã ex eo apparet ꝙ nũc id dicitur in quo initiatur diuiditur aut terminatur tempus: ⁊ per conſequẽs in eo ꝙ eſt ſecundũ ſe nũc ſecũdũ ſe initiatur tempus. In eo autẽ quodcũqꝫ tempus ſecũdũ ſe initiatur: in quo initiatur primo: q2 ꝙ alicui conuenit ſecundũ ꝙ ipſum ſibi primo conuenit. In nullo autem diuiſibili tempus initiatur primo: propter id ꝙ ipſum etiam diuiſibile neceſſario eſt habens initiari rationẽ. Et nihil ꝙ initiatũ eſt habere poteſt rationem initiantis ꝓmo: neceſſario qd indiuiſibile eſt id ꝙ primo ⁊ ſecundum ſe ⁊ non alteri⁹ gratia habet initiare tempus: patet igitur quomodo ſtatim cum aliquid dicitur eſſe ſecundum ſe nunc concluditur ꝙ ipſum ſit indiuiſibile.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet

Forte aliquis dubitare quomodo veritatem habeat ꝙ hoc dicit commentatoꝛ: vꝫ ꝙ ſcire inſtans inter preteritũ ⁊ futurũ eſſe vnũ: ⁊ ſcire ipſuꝫ eſſe indiuiſibile eſt in eodem oꝛdine.

Ad hoc autem

Ipſemet cõmentatoꝛ reſpondet ſubiũgens. Indiuiſibile enim non continuatur cum indiuiſibili: nec eſt pars continui. ¶ Ad cuius ſolutionis intelligẽtiam conſiderandum eſt ꝙ inter preteritum ⁊ futurũ nullum tempus cadit medium: cum ipſa ſint ꝯñr ſe habentia. Si ergo nunc indiuiſibile ponatur ⁊ dicatur inter preteritum ⁊ futurum eſſe duo nũc: vnũ quideꝫ prius ⁊ aliud poſterius: ſequet̃ ꝙ duo indiuiſibilia ſe ꝯñr habeant. Non enim inter ipſa cadit tempus mediũ: q2 preteritũ ⁊ futurũ tempus dictũ eſt: non eſſe tẽpus medium. Immediate ergo vnũ nũc indiuiſibile aliud cõſequeretur: ⁊ per conſequens tempus ꝙ eſt continuum ex ipſis nũc indiuiſibilibus cõponi poſſet: ⁊ indiuiſibile eſſe poſſet pars cõtinui: ꝙ eſt totũ impoſſibile. Patet igitur ꝙ ſcito ipſum nũc eſſe indiuiſibile ſcimus ſtatiꝫ ꝙ vnũ tantũ nũc eſt inter preteritũ ⁊ futurũ ⁊ non plura. Hanc ergo declarationeꝫ dare voluit commentatoꝛ quando dixit ꝙ indiuiſibile non continuatur cuꝫ indiuiſibili: nec ẽ pars continui. Quod autem ſcito eſſe vnum nunc inter futurũ tempus ⁊ preteritũ: ſciamus ipſum eſſe indiuiſibile non ita declarauit: q2 ⁊ ſatis notũ eſt ⁊ ſatis accipi poterat ex commento ſuper iſtũ textuꝫ facto. Nam ſi eſſet diuiſibile haberet partes plures: vnaꝫ quidem propinquioꝛeꝫ tempoꝛi preterito ⁊ aliam proximioꝛem tempoꝛi futuro. Et propinquioꝛ tempoꝛi preterito poneret nũc preteritũ reſpectu propinquioꝛis tempoꝛi futuro. Et propinquioꝛ tẽpoꝛi futuro poneret nũc futurũ reſpectu propinquioꝛis tempoꝛi preterito. Duꝫ enim prius preſens eſt poſterius non preſens eſt: ſed futurum eſt. Alias enim ſimul eſſent ⁊ non hoc quidem prius hoc aũt poſterius. Secundũ hoc igitur nũc ꝙ ponebat̃ vnũ eſſe multa erit ⁊ non vnum: vnde patet ꝙ ſcito ⁊ dato inter preteritũ ⁊ futurũ eſſe tantũ vnum nũc: ſcimus ſtatim ꝙ inter ipſa cadit quid indiuiſibile. Optime itaqꝫ dictum eſt ꝙ ſcire inſtans inter preteritũ ⁊ futurum eſſe vnuꝫ: ⁊ ſcire ipſum eſſe indiuiſibile eſt in eodem oꝛdine.

¶ Textus. i

¶ Eſt. n. aliqd vltimũ eius quod factũ eſt ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio poſſꝫ aliquis

dubitare de phyloſophi demõſtratione quã adducit ad probãdũ ꝙ nullũ indiuiſibile mutatur: videtur enim ſua ratio non valere. Nam in ea aſſumitur ꝙ nihil mutatur dum eſt in termino ad quẽ. Hoc aũt in his veritateꝫ habet in quibus mutari differt a mutato eſſe. Sed in illis in quib⁹ mutari a mutato eſſe realiter non differt: non habet veritatem: q2 enim ſecũdũ rem idem eſt illuminari ⁊ illuminatũ eſſe. Aer cũ illuminatur: tunc illuminatus eſt. ⁊ quia tunc mobile mutatũ eſt: dum eſt in termino ad quem: ſequitur ꝙ in talibus ipſuꝫ mobile mutatur tũc cum primo eſt in termino ad quem. Non videtur ergo ratio phyloſophi eſſe efficax ad probandũ omne mobile eſſe diuiſibile.

Ad iſtam q̃ōnem

Dicunt quidã ꝓpter aſſignatam modo rationẽ: ꝙ phyloſophus arguit illud ꝙ mutat̃ eſſe diuiſibile prout mutari diſtinguitur a mutato eſſe: vnde non loquitur phyloſophus de demonſtratione in qua non differũt mutari a mutato eſſe. ¶ Sed ſi diligenter attendamus intentionem Ariſt. ſatis euidenter cognoſcemus ꝙ de omni mutatione dicere intendit ꝙ nullũ indiuiſibile mutatur. Si eniꝫ ſua intentio fuiſſet hoc arguere ſolũ de eo ꝙ mutatur mutatione que eſt motus: rationabilius fuiſſet dicere oẽ ꝙ mouetur q̃ꝫ omne ꝙ mutatur: quia mutatio ſe habet in plus q̃ motus per hoc igitur ꝙ ipſe non dixit oẽ ꝙ mouetur: ſꝫ omne ꝙ mutatur: dedit apte intelligere intentionem ſuam eſſe de omni eo ꝙ mutatur: ſed aliquã mutationis ſpeciem arguere: ꝙ oportet ipſuꝫ eſſe diuiſibile. Naꝫ ⁊ intentio ſua eſt ꝙ mutatuꝫ eſſe ſit terminus alicuius motus: vnde ſi oẽ ꝙ mouetur probatur eẽ diuiſibile: probatur tũc neceſſario omne ꝙ mutatur eſſe diuiſibile: ſiue eius mutatio differat a mutato eſſe ſiue non differat. Si enim a mutato eſſe non differt erit terminus alicuius precedẽtis motus: ſicut ⁊ mutatũ eſſe terminus eſt mot⁹.

Dicendum eſt igitur

Quod de omni mutatione tenet ratio phyloſophi. ¶ Ad cuius intelligentiã conſiderandum eſt ꝙ mutari duo reſpicit: quia terminũ a quo receditur: ⁊ terminũ ad quẽ acceditur. Cũ autẽ abijcitur terminus a quo: abijciũtur ⁊ annexa ſibi: que ſine ipſo eſſe non poſſunt in ſubiecto. Similiter

etiam

etiam cum accipitur terminus ad quem: accipiunt̃ ⁊ anneↄa ſibi: ſine quibus ipſe in ſuſceptiuo fieri non poteſt. Si ergo illud q mutatur ita ſe habeat q totum ⁊ totaliter ſtet in termino a quo: ⁊ in his que ſibi ſunt anneↄa: pꝫ q tũc non mutatur: qꝛ mutari eſt recedere ab aliquo. Non poteſt autem aliquid ſimul ſtare totaliter in aliquo ⁊ recedere ab ipſo: vnde id q totũ ⁊ totaliter ſtat in termino a quo: ⁊ in anneↄis ſibi: non poteſt dici reſpectu talis termini tunc mutari. Si etiam h̃ taliter ſe habeat q ſecundum ſe totũ: ⁊ totaliter: ſtet in termino ad quem: ⁊ in his que ſibi ſunt anneↄa: dici quidem tunc poterit mutatũ eſſe: ſed non dicet̃ loquẽdo ꝓprie mutari: cũ mutari dicat aliqd ſ cedere i aliqd. Nihil aũt ꝓprie loquendo in id tendit ⁊ vadit q iã habet: ſed dici poteſt in hoc iuiſſe vel mutatũ eſſe. Quod ſi aliquid in h̃ mutatũ eſt ⁊ iuit: oportet q prius in hoc venerit ⁊ mutetur: ſicut in principio huius ſexti dixit Ariſto: Patet igit̃ q neqꝫ cũ aliquid totũ ⁊ totaliter eſt in termino a quo: ⁊ in anneↄis ſibi: neqꝫ cũ ſimili modo ẽ in termino ad quẽ: proprie dicitur mutari: ſed mutatũ eẽ. Proprie ergo tũc ſolũ aliqd mutatur cũ partim eſt in termino a quo ⁊ partim eſt in termino ad quẽ: verũ eſt aũt q h̃ non verificat̃ ſimiliter in omnibus: ſicut dicit bõ Tho. ſed in aliquibus id q mutatur dicitur partim eſſe in vno termino ⁊ partim in alio: ratione ipſorũ terminorum principaliũ. In aliqbus vero hoc verificat̃ ratione eorum que ſũt illis terminis anneↄa: ſicut maxime in ſubſtantialibus apparet: patet igitur q ſecundũ oẽm mutationem propriaꝫ eſt verum q id mutatur partim eſſe in termino a quo ⁊ partim eſſe in termino ad quẽ dũ oẽ proprie mutatur: ⁊ per conſequens q mutatur oportet eſſe diuiſibile. ℭ Sed dicit forte aliqs h̃ eſſe contra id q ſupra diximus generationem eſſe mutationem ſine incluſione etiaꝫ motus precedentis: h̃. n. non videtur poſſe ſtare ſi generatio non proprie dicitur mutatio ſecundũ q non differt a mutato eſſe. ℭ Et idcirco conſiderãdũ eſt q mutatio in ratione propria duos terminos includit: qꝛ terminũ a quo ⁊ terminuꝫ ad quẽ: ⁊ generatio quidem ſumpta prout in ratione: ⁊ ſecundũ ratione: diſtinguitur a motu claudit illos duos terminos ſine incluſione illoꝝ que eis ſunt anneↄa. Secundũ tamen fieri ⁊ eſſe claudit de neceſſitate illos terminos ⁊ anneↄa eis: propter id q ſicut illi termini inducĩ ⁊ abijci non poſſunt niſi inducantur ⁊ abijciantur que ſunt anneↄa ſibi: ſic etiam in eis eſſe ⁊ fieri mutatio non poteſt niſi mutatio fiat in anneↄis. Et quia mutari proprie dicit̃ eſſe ⁊ fieri mutationis ⁊ non mutationeꝫ i ſecũdũ q eſt in conſideratione rationis: ⁊ idcirco dicimus q non proprie mutatur aliqd ſecundũ illũ terminũ: niſi mutetur ẽt ſecundũ ea que ſibi ſunt anneↄa quo quidem mõ neceſſario mutari differt a mutato eẽ: ſicut pꝫ intuẽtibus: vnde appꝫ rñſio ad argumẽtum.

ℭ Textus.

ℭ Quod mutat̃ aũt omne: neceſſe eſt diuiſibile eſſe ⁊c.

ℭ Qõ quarta.

Sed tunc quarto ſtatim conſurgit maior dubitatio: non enim videtur ſecundũ predicta concludi q ipſum mobile ſit diuiſibile ſecundũ quantitatẽ ſꝫ ſecundũ formã tãtuꝫ quia per h̃ q aliquid partiꝫ eſt in termino a quo: ⁊ partim eſt in termino ad quem: ſequitur q ipſi termini partem habeant ⁊ partem. Ex diuiſibilitate aũt terminorum non poteſt concludi q ſubiectum ſit ſecundum dimenſionem diuiſibile: ſed ſolũ ſecũdũ formam ſiue ſecundum terminos formales ſibi adherentes. Non igit̃ ſꝫ h̃ concluditur per demonſtrationem Ariſto. q indiuiſibile ſecũdũ quantitatem non ſit mobile.

Ad iſtam qõnem dicunt quidã q Ariſto. intendit oſtendere ipſum mobile eſſe diuiſibile: vnde oportet q primeſſe in h̃ ⁊ partim in illo accipiatur ſecundum ptes mobilis: que ſunt partes quantitatiue.

Sed alii dicunt iſtam rationem non concludere. propter id q non omnis diuiſio ſubiecti eſt ſecũduꝫ partes quãtitatiuas: ſed eſt ẽt qdã alia ſecundũ partes formales. Dicũt ergo q cũ queritur vtrũ predicte partes accipiẽde ſint ſecũdũ quantitatẽ vel ſecũdũ formam. Reſpondẽdũ eſt q in aliquo motu ſumende ſunt ſecunduꝫ formam: ⁊ in aliquo ſecundũ quantitatẽ. Et intentio quidem Ariſto. eſt principaliter oſtendere mobile eſſe diuiſibile ſecundũ quantitatẽ: q ⁊ pro tanto ſecunduꝫ iſtos ſequitur ex ratione eius: qꝛ ſicut omnes alij motus preſupponũt motũ localẽ: ſic etiam ⁊ partes forme preſupponunt ⁊ partes magnitudinis in ſubiecto.

Sed ſi iſta ſubtiliter cõſiderẽtur: apparet euidenter q non ſunt omnino bene dicta. Cõtingit enim dare in aliquo ſubiecto partes formales: abſqꝫ eo q in ipſo dentur partes dimenſiue quãtitatis: ſicut patet manifeſte de ſuſceptiuo ſcientie. Contingit enĩ in intellectu eſſe ſcientiaꝫ maioreꝫ ⁊ minoreꝫ: q eſſe non poſſet niſi daretur ſiue dare cõtingeret i ipſo diuerſas partes formales ſicuti partem ſcientie ⁊ partem. Et tamen propter iſtas partes formales: nõ poſſumus dare in intellectu partes magnitudinis: immo quantuꝫ ad h̃ ſimplex eſt ⁊ indiuiſibilis. Quãuis igit̃ ratio Ariſto. principaliter de eo q mouetur ſecundum locum concludat ipſum eſſe diuiſibile ſecũdũ quantitatẽ: non tamen veꝝ eſt q h̃ ideo concludat̃ ſecundario de illis que mouent̃ ſecũdũ formam: qꝛ partes formales preſupponunt in ſubiecto partes quantitatis: ſicut iſti dicũt: neqꝫ ꝓpter tales partes concludere poteſt demonſtratio Ariſto. q mobile diuiſibile ſit ſecundũ quantitatem: q ſicut etiaꝫ iſti confitentur ipſe intendit principaliter concludere immo ſi h̃ directe debeat concludi: oportet q accipiatur mobile partim eſſe in h̃ ⁊ partim eſſe in illo: ſecundum partes quãtitatis: q non verificatur per ſe niſi de eo q localiter mouetur: vnde ⁊ de h̃ principaliter ratio Ari. concludit: ⁊ de alqs concludit ſecũdario: ⁊ ex ꝯñti.

Ad cuius intelligentiam conſiderandum eſt q in omnibus motibus cõmune eſt vt illud q mouet̃ partim habeat de termino a quo: ⁊ partim habeat de termino ad quem. Non enim mouetur niſi continue ſumendo terminũ ad quem: ⁊ dimittendo terminum a quo: quando aũt habetur terminus ad quem totus: non eſt veꝝ dicere q tũc fiat continua acceptio: ſiue q continuetur acceptio ipſius: ſed magis tunc finita eſt. Et idcirco tunc mobile non mouetur: ſꝫ mutatũ eſt. Mouetur ergo cũ partiꝫ habet de termino ad quem. Et quia cũ aliquid accipitur de termino ad quem: abijcitur de neceſſitate aliquid de termino a quo propter id q ſunt termini oppoſiti: patet euidenter q ſicut illud q mouetur dum mouet̃ partim tantum habet de termino ad quem: ſic etiam partim tantum habet de termino a quo: veꝝ eſt autem q iꝫ in omnibus motibus h̃ communiter inueniatur. Differentia tamẽ quedã inuenitur inter motũ localem ⁊ alios. Nam in motu locali illud aliquid q habetur de termino a quo: ⁊ illud aliquid q habet̃ de termino vel de loco ad quẽ

non conuenit ipſi mobili ſecūdum ſe totum ſimul vtrū ꝗ. Sed vnum illorum ſibi conuenit ſecundum vnam eius partem: ⁊ aliud ſecundum aliaʒ. Et rō eſt quia ſi pars retenta de loco a quo mobili ſecundum totum cōueniret: ⁊ ſimiliter pars accepta ꝺ loco ad quē eſſet tūc mobile ſecundum ſe totum ſimul in vna parte ſpatij: ⁊ ſecundū ſe totum in alia: ⁊ per conſequens ſimul totum eſſet in duobꝰ locis: ꝙ eſt impoſſibile. Neceſſariū itaqꝫ eſt h̄ contingere in motu locali: vt illud ꝙ mouet dum mouetur ſecundum vnam ſui partem partim habeat de loco a quo: ⁊ ſecundum aliam partem ſui partim habeat de loco ad quem: ex quo euidenter patet ꝙ eo ipſo quo mobile localiter dum mouetur partim eſt in termino a quo ⁊ partim eſt in termino ad quē: cōcludi poteſt directiſſime ipſuʒ eſſe diuiſibile ſecundū quātitatem. Sed de eo ꝙ motu alterationis mouetur: non ſic eſt ſicut patet de motu qui vertitur inter oppoſitos colores. Non enim neceſſarium eſt illud aliquid ꝙ habetur de vno colore oppoſito eſſe in vna parte ſubiecti ⁊ ꝙ habetur de alio eſſe in alia parte ipſius: immo magis vtraqꝫ h̄ ſimul ſunt in vna ⁊ eadeʒ parte ſubiecti: ⁊ pari ratione eē poſſunt ſimul in toto ſubiecto. Nā in palido eſt aliquid de albo ⁊ aliquid de nigro. Et cū ſubiectum eſt in toto paliduʒ ſunt ſimul in toto illa ambo. Non poſſumus igitur dicere ꝙ mobile dum mouetur tali motu ſecundum vnam ſui partem habeat id ꝙ tenet de termino a quo: ⁊ ſecundum aliaʒ ſui parteʒ habeat id quod ſumpſit de termino ad quem: immo poteſt eſſe ꝙ vtrumqꝫ habeat per totum: ⁊ propterea per iſtam rationem non poſſumus concludere directe tale mobile ſecundum quantitatem eſſe diuiſibile. Sʒ quamuis h̄ non poſſimus concludere primo ⁊ directe poſſumus tamen concludere ſecundario ⁊ ex conſequēti: non quidem probando primo tale mobile eſſe diuiſibile ſecundum partes forme: ⁊ ex h̄ concludendo ipſuʒ eſſe diuiſibile ſecundum partes quantitatis: ſicut illi faciebant. Tales enim partes forme que ex motu arguuntur non ſunt partes ſecundum extenſionem ſed ſecūdum intenſionem. Et licet ex partibus forme ſecundū extenſionem poſſimus arguere partes quantitatis in ſubiecto: non tamen hoc poſſumus facere ex partibus forme ſecundum intenſionem. Non itaqꝫ illo modo debemus h̄ concludere: ſed magis ſecundum modum traditum a nobis: probando ſcilicet primo omne ꝙ localiter mouetur eſſe diuiſibile ſecundum quantitatem: ⁊ inde concludendo omne mobile eſſe ſecundum quantitatem diuiſibile propter id ꝙ omne mobile aliis motibus eſt mobile localiter: cum motus localis ſit primus omnium motuum.

Eſt autem attendenduʒ ꝙ etiam in motu alterationis contingit ⁊ ſi nō neceſſario vt prius alteretur vna pars ⁊ poſtea alia. Quod etiaʒ de alterabili eſt proximius alteranti fortius ab ipſo immutat: ita ꝙ etiam ſecunduʒ h̄ vt dicit Tho. h̄ inuenitur quedam partium ſucceſſio in alteratione. Nam pars proximior: quia fortius ⁊ magis immutatur dici poteſt ſtare i termino ad quē: reſpectu partis magis diſtantis a que debilius ⁊ minus imutato ſtat quodā modo in termino a quo: patet igitur quid dicendum ſit de phyloſophi demonſtratione.

¶ Qō quinta.

Sed tunc quinto Propter quedā iam dicta aliquis forte dubitaret: vtrum id ꝙ eſt indiuiſibile ſecundum quātitatem: ⁊ diuiſibile ſm formaʒ: ſit mutabile: videt enim ꝙ ſic: quia tunc aliquid dicit mutari cū recedēdo ſucceſſiue ab vno: partim eſt in vno ⁊ partim eſt in alio. Sed intellectus qui eſt indiuiſibilis ſecundum quantitateʒ ſic ſe habere poteſt. Cuʒ enim recedit ſucceſſiue ab ignorantia ⁊ accedit ad ſcientiam: partim habet de ignorātia ⁊ partim hʒ de ſcientia: videt igitur ꝙ tūc mutetur

Ad iſtam qōnem Eſt dicenduʒ ꝙ non obſtante predicto modo ſumendi ſcientiaʒ: ipſe intellectus non proprie mutatur: huius autem ratio in ſequenti libro. vij. ponitur ab Ariſto. Ait enim ipſe ibi ꝙ ſcientia eſt maxime ad aliquid: declaratū eſt autem in quinto ꝙ in ad aliquid per ſe non eſt motus: ſed tm̄ poteſt motū in alio aliquo abſoluto factū: igitur ſecūdū ſcientiaʒ non eſt ꝑ ſe motus nec mutatio: lʒ ſequi poſſit motū aliquē factū nō in intellectu: ſed in parte ſenſitiua. ¶ Ait eniʒ ibi Ariſto. ꝙ ſciens ⁊ prudens ſit anima per reſidētiaʒ ⁊ quietationem motuū ⁊ perturbationuʒ. Quod autem aduenit per reſidentiam ⁊ quietationē talem: hoc non aduenit per motū. Quantumcūqꝫ itaqꝫ ſcientia vel ſimul vel ſucceſſiue intellectui nouiter adueniat: non tn̄ ideo concludi poteſt ꝙ intellectus ſit proprie mutabilis. Nā ꝙ ſucceſſiue ſibi ſcientia adueniat cōtingere poteſt: propter ſucceſſiuam quietationem perturbationuʒ que ſūt in parte ſenſitiua. Quomodo autem iſte due rationes ſint intelligende in ſeptimo deo ꝓcedēte oſtendetur.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicēdum eſt ꝙ quātumcūqꝫ aliquid ſucceſſiue recedat a priuatione ⁊ accipiat formaʒ: niſi tamen forma ſit talis ꝙ ſecundum eā poſſit eſſe motus: il ud propter h̄ dici non poterit proprie mutari: ⁊ ita declarauimus eſſe in propoſito: quia oſtendimus ꝙ ſecundum ſcientiam proprie non poteſt motus eſſe.

¶ Qō ſexta.

Sexto adhuc De hac eadem materia poſſet dubitare aliquis: qꝛ materia ſuſcipit formam ſubſtantialem ante formaʒ quālibʒ accidentalē: quomodo ipſa eſt indiuiſibilis. Non eſt enim diuiſibilis niſi per quantitatem. Cū igitur ipſa mutetur de vna forma ſubſtantiali in aliam: videtur ꝙ indiuiſibile mutari poſſit.

Ad iſtam qōnem Dicendum eſt ꝙ materia non mutatur de vna forma ſubſtātiali in aliaʒ: niſi preſuppoſita alteratione in qualitatibus conſequentibus formas illas. Talis auteʒ alteratio non ſit in materia: niſi preſuppoſita quantitate in ipſa: ⁊ per conſequens diuiſibilitate: eo igitur ipſo quo materia nō mutat de forma in formam: niſi mutetur de qualitatibus in contrarias qualitates: quomodo eſt quanta ⁊ diuiſibilis dici cōuenienter poteſt qō oē qō mutatur eſt diuiſibile maʒ ⁊ ſupra dictū eſt qō in mutatione de forma ſubſtantiali in formam ſubſtantialeʒ id qō mutatur partim dicitur eſſe in termino a quo: ⁊ partim in termino ad queʒ ratione eoruʒ que ipſis formis ſubſtantialibus ſunt annexa. ¶ Poteſt autem ſecundū quoſdam ad dictaʒ qōnem: ⁊ aliter reſponderi: vt dicatur qō forma ſubſtantialis recipitur quidem bene in materia ante quantitatem terminatā: ſed tamen preſupponit in ea quantitatē interminatā. Et ex ipſa hac quantitate materia ſuo modo diuiſibilitatem contrahit: ſed iſta reſponſio tangit vnam maiorem difficultatem ꝗ̄ ſit difficultas queſtionis preſentis: ⁊ idcirco de ipſa non multuʒ curam⁹

ad preſens

ad preſens: pro tanto autem eſt nunc introduximus: vt percipiatur qualiter ex hoc loco trahi poteſt argumentum ad probandum qđ dimenſiones interminate precedunt in materia formam ſubſtantialem.

¶ Textus.

¶ Motus autem eſt diuiſibilis dupliciter vno quidem modo tempore ⁊c.

¶ Lectio ſexta. ¶ Qō prima.

HIc poſſet Dubitare aliquis vtrum motus diuidatur ſecũdũ diuiſionem mobilis: videtur enim ꝙ nõ: quia cũ diuiſibilitas debeatur quantitati: penes id attendi debet cuiuſlibet diuiſio: penes qđ attẽditur quantitas ipſius. Quãtitas autem motus videtur attendi penes quantitatem magnitudinis: ⁊ non penes quantitatem mobilis: vnde ⁊ in quarto dictum fuit qđ motus continuitatem accipit a magnitudine. Penes igitur magnitudinis: ⁊ non penes diuiſionẽ mobilis ſumẽda eſt diuiſio mot⁹.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ neceſſario motus diuiditur ad diuiſionem mobilis: cuius ratio eſt: quia accidens materiale cum ſequatur materie cõditiones neceſſario coextenditur ſubiecto. Motus autem accidens materiale eſt: vnde etiam non mouentur niſi habentia materiam. Neceſſarium eſt igitur ꝙ motus coextendatur enti mobili: ꝙ eſt ſubiectum eius. Quicquid autẽ coextenditur alicui neceſſario diuiditur ad diuiſionem eius: quemadmodum albedo que coextenditur ſuperficiei diuiditur omnino cum diuiditur ipſa ſuperficies. Similiter itaque neceſſarium eſt ꝙ motus diuidatur ad diuiſionem mobilis.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicendũ eſt ꝙ motus non ſolum trahit quantitatem a magnitudine ſpatii: ſed etiam a quantitate mobilis cui coextenditur. Eſt tamen differentia inter has duas quantitates motus: quia quãtitas quã motus trahit a magnitudine ſpatii non ſimul accipitur: ſed ſucceſſiue: ⁊ ſecundum hanc quantitatem attenditur etiam quantitas temporis: ꝙ habet eſſe ſucceſſiuũ. Quantitas vero quã motus trahit a mobili tota ſimul ponit̃: ꝓpter id qđ inſimul mouet̃ totũ cũ oĩbus partibus ſuis.

¶ Qō ſecunda.

SEcundo Propter mõ dicta poſſet ⁊ dubitare aliquis: quia non videtur neceſſarium ꝙ accidens ⁊ forma materialis coextendantur proprio ſubiecto. Nam anima rationalis: cum ſit perfectio corporis: forma materialis eſt: ⁊ tamen corpori aut materie non inuenitur coextendi.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ illam formam h dicimus materialem: quã totaliter cõprehendit capacitas materie: talis enim forma ex quo capacitatem materie non tranſcendit: ſed ſibi eſt ſubiecta: neceſſario eſt ſubdita legibus ſuis. Et propterea etiam ſibi neceſſario coextenditur. Sed anima rationalis non taliter ſe habet: non enim eam totaliter comprehẽdit capacitas materie: qđ quidem ex h pꝫ: quia ipſam cõſequitur intellectiua virtus ad quã capiendã ipſa materia pertingere nõ poteſt: licet pertingat ad capiendam viꝫ ſenſitiuã ⁊ viꝫ vegetatiuã. Quia ergo capacitas materie tranſcendit̃ ab anima rationali: non põt eẽntia rationalis anime ſubdita legibus ipſius eſſe: ſed magis libera eſt ab eis. Et hinc eſt ꝙ talis anime eſſentia non extendit̃ extenſione materie vel corporis: vt dicatur ꝙ vna pars talis eſſentie eſt in vna parte corporis: ⁊ alia in alia parte: ſicut cõtingit in formis que ſubdite ſunt legibus materie: ſed magis de neceſſitate tota eſſentia anime eſt in toto corpore: ⁊ tota eſt in qualibet parte eius: veruntamen quia predicta anima quo ad ſuas potentias vegetatiuas ⁊ ſenſitiuas clauditur in materie capacitate: neceſſarium eſt ꝙ quantum ad has vires ſubdita ſit legibus materie: vnde ⁊ pro tanto dicte potentie coextenduntur organis ⁊ corrũpũtur ad corruptionem organorum: ſed de his magis ſufficienter pertinet determinare ad librũ de anima: vbi ⁊ habet declarari propter quid contingit ꝙ quibuſdam organis diuiſis non manent ipſorum potentie in organorum partibus diuiſis: ſed totaliter corrũpuntur. Ad preſens autem ſufficiat ſcire ꝙ forma ꝙ tota ⁊ totaliter infra capacitatẽ mãe cõcludit̃: coextẽditur ſibi neceſſario: ⁊ diuiditur ad diuiſionem eius.

¶ Textus.

¶ Quoniã autẽ omne quod mouet̃ in aliquo mouet̃ ⁊c.

¶ Qō tertia.

TErtio dubitaret Aliquis de hec ꝙ phyloſophus h dicit eaſdẽ eſſe diuiſiones motus ⁊ ipſi⁹ moueri: ac ſi iſta eſſent diuerſa: cũ tamen idẽ videant̃ eſſe.

Ad iſtam qõnem Dicit̃ ꝙ eo modo loquendum eſt de motu reſpectu mobilis: quo loquimur de albedine reſpectu ſuperficiei. Nũc autẽ ſic eſt ꝙ licet albedo extenſionem habeat a ſuperficie. Alia tamen eſt extenſio albedinis ⁊ alia ſuperficiei: cũ alias ptes habeat ſuperficies: ⁊ alias partes habeat ipſa albedo. Et vtroque quidem modo poſſet quis conſiderare albedinis diuiſionẽ. Eſt enim aliquo modo alia diuiſio h ⁊ illa ſicut ⁊ extenſio. Aliud ẽ enĩ cõſiderare albedinem eſſe magnam: quia ſuperficies in qua exiſtit ẽ magna: ⁊ aliud ẽ cõſiderari eã magnã: quia extenſio ſua propria eſt magna. Et propterea alia eſt diuiſio albedinis conſiderata ſecũdũ extenſionẽ iſtam: ⁊ diuiſio albedinis conſiderata ſecundũ extenſionem illam. Conſimiliter etiam de motu intelligendum eſt. Eſt enim quodãmodo alia quantitas mobilis: ⁊ alia quantitas motus: quãuis hec ſequatur illam. Et eodem modo alia eſt diuiſio motus ſecundũ quantitatem propriam: ⁊ aliam ſecundũ quantitatẽ mobilis. Vult ergo dicere phyloſophus: ſecũdũ iſtos: ꝙ motus diuiditur ſecundũ moueri. i. ſecundũ propriã quantitatem. Sed ſi bene attendamus ad ipſa verba Ariſt. de facili apparet qđ iſta non ſunt ad propoſitũ. Enumerat eniꝫ phyloſophus diuerſa diuiſibilia: quorũ dicit eaſdem diuiſiones eẽ: ſic dictis. Neceſſe eſt eaſdem diuiſiones eſſe temporis ⁊ motus ipſius moueri ⁊ ꝙ mouetur: ⁊ in quo eſt mot⁹ vnde non dicit h quot modis diuiditur motus directe ſed quot ſunt illa que ſe ſe in diuiſione cõſequũtur: ſicut etiam manifeſte per totam eius ſequentẽ ſniam apparet: vñ ⁊ accipit motũ ⁊ moueri tanꝙ duo diuiſibilia: quorum vnũ diuiditur ſecũdũ diuiſionẽ alterius: ⁊ propterea nihil eſt dicere ꝙ motus diuiditur ſecũdum moueri idest ſecũdũ propriã quantitatem: imo intentio phyloſophi eſt ꝙ quantitas motus diuidatur ſecũdũ ꝙ diuiditur quantitas ipſius moueri: ⁊ econuerſo ꝙ quantitas ipſius moueri diuidatur ſecundum ꝙ diuiditur quantitas motus: quemadmodũ etiam de tempore ⁊ motu dictum eſt ſe habere. Et propterea quãuis alia ſit extenſio albedinis ⁊ alia extenſio ſuperficiei: ⁊ alie etiã partes hui⁹ a ptibus illius: ridiculoſum tamen eſt dicere ꝙ alie ſint partes que de albedine accipiuntur ad diuiſio

nem ſuperficiei: et alie partes que de ipſa eadem albedi ne accipiuntur ad diuiſionem ſue quantitatis propter immo ſunt omnino eedem: et cum diuiditur quantitas ſuperficiei: diuiditur etiaꝫ quãtitas albedinis: que eſt i illa ſupficie: nec diuidit nãlr niſi i ſupficie diuiſa: nec nõ extẽdit i ſeipſa: ſꝫ i ſola ſupficie. Et eodẽ mõ ẽ d mo tu q nõ extẽdit i ſe ipſo: ſꝫ ſolũ in ſubõ mobili ſine quo non poteſt eſſe. Et propterea aliter dicendũ eſt: et meli᷒ quantũ ad intentioneꝫ phyloſophi. Nam motus et mo ueri licꝫ vnam et eandem reꝫ ponant: tamẽ ſecũdũ ratio nem differunt. Ponit enim motus rem ſuam per mo dũ habitus: cui᷒ perfectio eſt actus vel per modũ forme cuius perfectio eſt eſſe et moueri et reꝫ ſuã ponit per mo dum eſſe aut actus. Et q alia eſt ratio forme et alia ra tio ipſius eſſe: ideo bene dictum eſt q motus et moue ri ſecũdũ rationem differũt. Et propter iſtaꝫ diuerſita teꝫ rationis motũ et moueri accepit tan diuiſibilia di uerſa: non quidẽ diuerſa diuerſitate rei: ſed diuerſa tñ diuerſitate rationis. Uult ergo dicere phyloſophus q motus et moueri ſimiliter diuiduntur: cũ enim intelli gitur eſſe motus diuidit neceſſario eſſentia ipſius: et cũ diuidit eẽntia mot᷒ diuidit neceſſario et ei᷒ eẽ: ſicut p ſe pꝫ: diuiſa enim eẽntia eꝫ diuiſa eẽ neceſſario ſũt eſſe.

¶ Textus.

¶ Secutum aũt maxime eſt diuidi omnia ꝛc.

¶ Qõ quinta.

Quinto poſſet forte dubitare ali quis de h q ait phyloſophus in fine lectio nis vbi dicit q ſecutũ eſt maxime oia diui di ab ipſo mutante ſeu ab ipſo mobili. Hoc enĩ nõ vi detur omnino bene dictũ: lꝫ enim motus quantitatem trahat a mobili: quãtitas tamen iſta dictũ eſt q tota ſi mul ponitur. Non aũt diuiditur tempus ſecũdũ diui ſionẽ ei᷒: q totũ ſimul ponitur ſm q hui᷒: ergo nec di uidit ſꝫ diuiſionẽ mot᷒ ꝓueniẽtẽ ex diuiſiõe mobilis.

Ad iſtam qõnem Poſſet forte ali qs dicere q mo bile eſt ſubiectũ motus: et motus eſt ſubiectũ temporis: cũ tẽpus ſit propria paſſio motus: et ꝓpterea ſicut mot᷒ extendit extenſo mobili: et diuidit per conſequens pe nes hanc extenſioneꝫ ad diuiſionẽ vtriuſq;. ¶ Sed me lius dici poteſt: vt dicamus q ex diuiſibilitate motus ſequit ſecũdũ h diuiſibilitas in tempore: q mobile: et ſi moueat totũ ſimul: nõ tamen totũ ſimul tranſit pũctũ in ſpacio ſignatũ: q non contingeret ſi mobile foret in diuiſibile: q enĩ indiuiſibile non habꝫ aliquid et aliqd non poſſumus dicere q primo aliqd eius tranſeat pun ctũ in ſpatio ſignatũ: et poſtea tranſeat ideꝫ punctũ ali qd eiuſdẽ indiuiſibilis: imo totũ ſimul tranſit vel tran ſiret: ſi mutaretur: cũ non habeat parteꝫ et parteꝫ: ſed ſi mobile ſit diuiſibile non poterit ſimul ſecũdũ ſe totum tranſire punctũ in ſpatio ſignatũ: quin potius pri᷒ trã ſibit ipſum pars eius prior et poſtea poſterior: vnde pa tet euidenter q ſecũdũ h ex diuiſibilitate mobilis ſequi tur extenſio et diuiſibilitas in tempore.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem omne quod mutatur ex quodaꝫ in aliquid mutatur ꝛc.

¶ Lectio. 7. ¶ Qõ prima.

Hic primo aliquis poſſet forte dubitare vtrum idem ſit muta ri et deficere: vr. n. q non: q cũ nõ idem eſt cum cõcluſio eſt cauſa. Sed mutari ab ali quo cauſa eſt deficiendi aut diſtandi ab illo. Igit mu tari ab aliquo et deficere non ſunt idem.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt q mutari ab ali quo et deficere ab illo idem ſunt ſecundũ rem: ſed diffe runt ſecundũ rationeꝫ. Et q idem ſint ſecũdũ rem pa tet. Mutari enim ab aliquo non dicit aliud realiter ni ſi recedere ab illo: recedere autem ab aliquo aliud realꝉ ter non dicit: niſi illud derelinquere: derelinquere vero aliquid nõ eſt aliud realiter q deficere ab illo: igitur a primo ad vltimũ procedendo concluditur q mutari ab aliq̃ et deficere ab illo idem ſunt realiter. Eſt autꝫ dili genter notãdum q phus nõ dicit abſolute mutari et de ficere idẽ ſunt: ſed dicit mutari ab aliquo et deficere idẽ ſunt. Quãuis aũt idẽ ſint realiter mutari ab aliquo et deficere ab illo: tñ ſcdꝫ rationeꝫ differũt: q ſicut dictuꝫ eſt mutari ab aliquo eſt cauſa deficiẽdi in ipſo. Nõ aũt cauſa alia eſt a ratiõe cauſati. Queadmodũ igit actio que eſt cauſa paſſionis: et paſſio idẽ ſunt realiter ſecun dũ rõnẽ differũt: ſic ẽt ſuo mõ mutari ab aliq̃ et ab ipſo deficere idẽ ſũt ſm rẽ: ſed nõ ſm rõnẽ: valet aũt q hic dicit ad oſtendẽdũ q i mutatione de forma in formaꝫ cũ forma in quã eſt mutatio inducit: i forma aũt que eſt mutatio deficit et abiicitur: h autꝫ totum eſt optimum ad declarandã vnitateꝫ formarũ. ¶ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubita re: qre in motu eſt dare vltio mutatũ eſſe et nõ mutatũ eẽ prior videt. n. hec falſuꝫ: vi demus enĩ q ſicut tũc initiatur qes cũ fini tur motus: ſic ẽt tũc initiat motus cũ finit quies. Nũc aũt ex eo q cũ finit mot᷒ initiat quies cõtingit q ſicut datur vltimũ in motu ita datur initiũ et primũ in quie te. Ergo cõſimili modo ex eo q cũ finit quies initiatur motus: videtur q ſicut datur vltimũ in quiete ita det et initiũ et primum in motu.

Ad iſtam qõnem Sic dicit cõmẽ tator in h loco Trãſmutatũ põt pfici in ſua trãſmutatiõe: et perfectio trãſmutationis eſt res exiſtens in actu: ſicut alie perfe ctiones: et demõſtrata magis q in vno inſtanti. Et h ma niſeſtũ eſt in omni trãſmutatione: qm perfectio in vbi eſt ſuperius: et ſic de alns: vnde finis in eis: et eſt indiui ſibilis: et eſt ens actu. Pricipiũ vero trãſmutatiõis: q nõ eſt principiũ alicuius permanentis: ſicut eſt diſpoſi tio in pricipio linee: et illud q eſt ens in actu eſt ipſa trãſ mutatio: et in tranſmutatiõe non eſt initiũ natũ aliter neceſſe eſt vt illud principiũ nõ ſit ens: vꝫ exiſtens. Ad iungit aũt q ſicut h non eſt niſi in potẽtia. ſ. ſm q iſtũs eſt in tempore. Adiungũt aũt alii his que dicta ſunt q de pũctis que ſunt in potentia in linea nullus poteſt da re: primũ ergo ſimiliter ex quo precedentia mutata eſſe ſunt in potẽtia ſolũ nullus poterit dare primo mutatũ eſſe ex parte motus precedentis.

Sed iſta ſolutio Non videtur omno tollere dubitationẽ Naꝫ tũc in quiete ad minus erit dare primũ in quo qe ſcitur q tamen falſuꝫ eſt: lꝫ enĩ forma a qua initiatur motus non maneat cõ tñ ipſo quo forma que acquirit in mutato eſſe manet: et eſt ens actu: neceſſariũ eſt q et forma in qua quieſcitur maneat in principio quietis et in tota quiete: ergo ſi propter permanentiaꝫ et actualii tateꝫ talis forme datur in motu vltimũ in quo muta tum eſt: pari ratione dari debet in quiete vel dari põt primũ in quo quieſcitur: q tamẽ eſt falſum vt phyloſo phus declarat in ſequentibus. ¶ Et ꝓpter h ipſuꝫ q di citur oia mutata eſſe precedentia in potentia dubiũ eſt

Omne

Omne enim continuum in vltimis finitum habet duos terminos in actu: q2 vnū in fine ⁊ vnū in principio. Motus aūt multi dantur in vltimis finiti: igitur in eis omnibus erit dare duos terminos in actu: vnū ſcʒ in principio ⁊ aliū in fine. Eſt autem mutatū eſſe terminus ipſius motus: videtur ergo valde dubium eſſe: q̄ñ in fine vel ex pte finis in motu ſit aliquod mutatū eſſe actu: ⁊ ex pte principij nullū ſit in actu: ſed cūcta in potētia. ¶ Ut igr̄ h̄ dubia tollantur: conſiderādū eſt q̄ in motu vltimis finito eſt bene actu dare duo extrema: vnū quidem pro fine ⁊ alterū pro initio. Alias eni non eſſet dare q̄ñ motus fuiſſet initiatus ⁊ finitus ex parte ante: imo eo ipſo quo motus abſq̄ initio eſſet foret ex pte ante de neceſſitate īfinitus. Si ergo finit⁹ eſt tā ex pte ante q̄ ex pte poſt: op3 neceſſario q̄ ſicut ex pte poſt daē actu vnū extremū: i quo finiē mot⁹: ſic ēt ex pte ante actu datum fuerit vnū extremum in quo motus fuerit initiatus. Uerumtamen h̄ duo extrema habent differētiā adinuicē: nā illud extremū in quo finiē mot⁹ dr̄ mutatū eē. Illud vero in quo mot⁹ initiaē mutatū eē dici nō pōt. Ratio aūt h̄ eſt: q2 mutatū eē dicit motū eē factū: ſed motū eē factū ponit finē mot⁹: ⁊ ante ſe dicit motū p̄cedētē: id aūt in quo initiaē mot⁹ nihil ante ſe de motu ponit. Alias .n. nō eſſet initiatū tot⁹ motus. Pʒ igiē q̄ ipſuʒ nullo mō dici pōt mutatū eē: licʒ ergo dēē id in quo primo initiaē mot⁹: q2 tū h̄ nō dicaē mutatū eē: pʒ q̄ p̄p̄ h̄ nō habeē i motu ex pte añ primo: primo mutatū eē dari poſſe: imo ſi bene inſpiciātur que dicta ſūt: pʒ euidēter q̄ iſtud nullo mō dari pōt: q2 ē̄ni mutatū eē dicit finē mot⁹ quodcūq̄ mutatū eſſe detur i neceſſe eſt ante ipſuʒ p̄cedere motū. Et q2 i motu quolibet eſt dare plurima mutata eſſe: patet euidenter q̄ quolibet mutato eſſe dato ante ipſum plurima mutata eſſe dare poſſumus. Et per conſequens in nullo motu ex parte principij poſſum⁹ dare primo mutatū eſſe. Ex his autē patere pōt intellectus ēt ſolutionis pñc. Quodlibet .n. mutatum eſſe in motu ſecūdū p̄dicta eſt poſt initiū ipſius motus: q̄ quidē initiū nō dicaē mutatū eſſe: vt declarauim⁹. Si ergo ſit ēt ante finē mot⁹ erit tūc poſt initiū ⁊ ante finē: ⁊ erit per pñs mediū inter initiū ⁊ finē: que aūt in motu p̄tinuo ſunt media inter initiū ⁊ finē eius: ſunt in motu ſignata in potētia: queadmodum pūcta que in linea cōtinua ſunt media inter initiū ⁊ finē eius: ſūt in linea ſignata in potentia. Optime ergo dictū eſt q̄ oia mutata eē que in motu ſunt cōtinua: ante finē eius ſunt in potētia in ipſo: ⁊ q̄ in talibus nō cōtingit dare primum.

Ad argumentum autem factuʒ in contrarium pro tanto non concludit: q2 initiū totius motus non dicitur mutatū eſſe: vt declarauimus: ſed initiū tot⁹ ge\[n\]tis bene dici poteſt quietatū eſſe: vt infra dicēē ſi deus voluerit. ¶ Eſt aūt h̄ notandū q̄ iſtud q̄ h̄ dicitur non p̄trariatur ei q̄ ſupra dictū fuit: vbi dicebaē q̄ accipiēdo id in q̄ mobile mutatur primo: vē q̄ modo dū mouetur partī eſt in termino a quo: ⁊ partim in termino ad quē: per quod videbatur ſignificari q̄ in motu etiaʒ ex parte ante ſit dare primo mutatū eſſe. Nā hic loquitur phyloſophus de mutato eſſe prout accipitur penes aliquid indiuiſibile: ibi aūt accipiebatur mutatuʒ eſſe penes aliquid diuiſibile equale ei a quo receditur per motū. Nam ſi accipiamus q̄ ſpatium a quo receditur ſit vnius palmi: ⁊ iteruʒ non longe ab iſto: ſed ſtatim poſt ipſum accipiamus aliud ſpatium vnius palmi: mobile dum mouebitur ab vno iſtorū ſpatioꝝ in aliud primo erit in vno ⁊ partim in alio. Et cuʒ mobile q̄dē recedit ab vno ſpatio in ſpatium nō ab illo remotū: ſed immediate ſibi p̄ximum mutatur primo: vnde ſic poſt vnuʒ ſpatiū p̄tingit dare aliud equale ſibi q̄ eſt primū inter omnia alia ſpatia equalia ſequētia: ſic ēt iſto modo contingit dare in motu primo mutatū eſſe ſumptū ſm̄ datū ſpatiū eſſe diuiſibile ante: q̄ tū mutatū eſſe ſunt mutata eſſe infinita ſumpta ſm̄ q̄d indiuiſibile. Et p̄pter h̄ in talibus non eſt dare primum. Iſto igitur modo intelligenda ſunt que h̄ diximus.

¶ Textus.

¶ Si enim primum in quo fit. a.d. hoc igitur indiuiſibile quidem non eſt ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet dubitare aliquis: q̄ñ vel mutatū habeat q̄ poſtea dr̄ vʒ q̄ ſi eēt dare i motu primo mutatū eē: ⁊ ſi eē in nunc tēporis ipſa nūc tēporis eēnt habita. Nō .n. vr̄ iſtud neceſſarium. Poſſet .n. aliq̄s dicere: q̄ ſicut illud mutatū eſſe foret principiū motus: ſic etiā ⁊ nūc ſibi correſpōdens foret principiū tēporis ⁊ non pars eius.

Ad iſtam qōnem dōm eſt q̄ mutatum eē eo ipſo quo dicit motū eē factū dicit trāſitū eē factū. Motus āt factus ⁊ trāſitus in motu factus ſūt partes motus. Si ergo dicatur q̄ in motu ex pte ante ſit primo mutatuʒ ⁊ per pñs q̄ ante ipſuʒ nihil ſit de motu cū mutatū eſſe vt dictū eſt dicat trāſitū ⁊ motū factū: oportebit neceſſario q̄ iſte tranſitus factus ponaē ſimul cū illo mutato eē q̄ primū eē dicitur. Naʒ ſi ille trāſit⁹ poneretē ante iā illud mutatū eē q̄ dicitur primum non eſſet primū. Si ergo h̄ mutatū eſſe in inſtāti ponitur in inſtanti poneēē tranſitus ⁊ motus factus. Et q2 vt dictū eſt iſta ſūt ptes motus: ⁊ partes motus non ponūtur niſi in partibus tēporis. Neceſſariū erit tūc cōcedere q̄ ipſuʒ nunc vel inſtans pars tēporis ſit. Ad h̄ āt ſequiē q̄ tēpus ſit cōpoſitū ex inſtātibus: ⁊ per pñs q̄ ipſa nūc ſint continua vel habita aut p̄ñr ſe habētia. Hoc itaq̄ mō ratio h̄ a Pho poſita intelligenda eſt. Sic etiā credo q̄ cōmētator intellexit: q̄ñ dixit in hoc loco ſi primū eius in quo demōſtratur mot⁹ fuerit īdiuiſibile: itaq̄ ſit pars mot⁹ contingit motū inueniri in ſpacio īdiuiſibili: ⁊ in tempore indiuiſibili.

¶ Qō quarta.

Quarto poſſet dubitare aliq̄s quomodo ſequaē: ſi eēt i motu primo mutatuʒ: ⁊ h̄ foret in īdiuiſibili tēpore: idēʒ ſimul quieſcere ⁊ mutatū eē: vr̄ .n. ratio phi non valere: q2 ſuppōit q̄ i nūc poſſit eē q̄es q̄ tū falſū ē. ¶ Attēdēdū eſt igiē cū aliq̄d q̄eſcit in aliquo loco de quo dʒ p̄ motū ad locū aliū trāſire dare poſſumus in t̄pe illā q̄e. eē mēſurāte vltimū iſtās: i quo illō q̄ dʒ de vno loco ad aliū trāſire ē i loco i quo p̄cedēti t̄pe q̄ cū ſm̄ ſe totū ⁊ ſʒ oēs ptes ſuas: h̄ aūt inſtās eſt illud in quo initiaē mot⁹. Nā initio mot⁹ ē ipm̄ mobile i loco a quo recedere dʒ ſʒ ſe totū ⁊ ſʒ oēs ptes ſuas: cui⁹ rō eſt: q2 ſi in eo totū non eēt: iā ſm̄ aliq̄d ab eo receſſiſſet ⁊ motuʒ per pñs fuiſſet q̄ eſt falſuʒ. Quia mobile i initio mot⁹ nō eſt motū: neceſſariū itaq̄ eſt q̄ in loco a quo dʒ mobile recedere ſit ipſū mobile i eo iſtāti in quo initiaē mot⁹ ſm̄ ſe totū: ⁊ ſecūdū oēs ptes ſuas. Et tū nō iō ſm̄ veritatē dici pōt q̄ in illo inſtanti ipſum mobile q̄eſcat ibi. Oporteret āt h̄ ponere ſi in motu daretur ex parte ante primo mutatum: ⁊ ſi poneretur q̄ motus initium foret mutatū eſſe. Cuius declaratio eſt quia mutatum eſſe ponit motum

factum: ⁊ quia ante initium motus non ponitur motus: oporteret motum factum: qui datur intelligi per mutatū eſſe inſtāt poni cū motꝰ initio: qḋ ſtāte poſitione mutatū eſſe dicitur. Et quia motus initiuꝫ in inſtanti eſt: in inſtanti eſſet motus: ⁊ per conſequens in inſtanti eſſet vel eſſe poſſet vera quies: patet igitur ꝙ ſuppoſito motus initium eſſe mutatum eſſe ſequitur ꝙ ſit motus in inſtanti. Et ħ ſuppoſito: vt Tho. dicit ⁊ veruꝫ eſt: eēt in inſtanti quies. Unde manifeſtum eſt ꝙ ſtantibus p̄ fatis ſuppoſitionibus: non ſolum ſumendo quieteꝫ large: vt quidam alij exponunt: ſed ſumendo etiam eam proprie: ſicut exponit Thomas: vere dixit Ariſto. ꝙ ſi in motu ex parte ante contingeret dare primo mutatuꝫ eſſe: ⁊ ħ eſſet in inſtanti: ſimul ⁊ eodem inſtanti: aliqd quieſceret ⁊ mutatum eſſet.

Eſt hic notandum ꝙ ſi per motū aliquid tranſire debeat de loco ad locum: verū eſt ꝙ diximus videlicet ꝙ ipſum in initio motus erit ſecundum ſe totuꝫ ⁊ ſecundum omnes ſuas partes in loco a quo recedere debet. Sed ſi tranſire ad locum de loco poſſet ſine motu non videretur ſic poſſe ita dici: eſſet enim talis trāſitio indiuiſibilis: nec per conſequens in ea foret diſtinctio initij ⁊ finis: ſed tunc finiretur tranſitio cum initiaretur. Et propterea id ꝙ ſic deberet de loco aliquo tranſire: cum initiaret tranſitionem non eſſet in predicto loco: ſed in loco ad quem tranſire deberet. Alias enim non ſimul talis trāſitio initiaretur ⁊ finiretur: nec per conſequens eſſet impartibilis ⁊ eſſet motus: attendat ita ꝙ qui legit: qualiter ħ ſe habeat ad veritatem: ⁊ vtrum eſſe poſſit huiuſmodi tranſitio.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet eſſe dubitatio: quomodo ſequatur ꝙ eſſet impartibile impartibili cōiunctū: ſi daret̄ primo mutatū i motu rōne alicuius idiuiſibilis i mobili accepti.

Dicendū eſt adhoc ꝙ cum mutatum eſſe ſit terminus ipſius motus: videtur neceſſariuꝫ ꝙ id ꝙ poteſt localiter mutatum eſſe poſſit etiam localiter moueri. Si ergo ſecunduꝫ aliquid indiuiſibile ipſius mobilis poſſemus attendere mutatum eſſe: ita viꝫ ꝙ ħ attribueremus ſibi: poſſemus etiam ſibi attribuere: ⁊ motum ipſum a toto mobili per diuiſionem ſeparando. Quod autem ſeparatur ab aliquo per diuiſionē hoc cadit in compoſitioneꝫ eius. Impartibile ergo ſecunduꝫ ħ caderet in compoſitionem mobilis: ⁊ per conſequens eius magnitudo foret ex impartibilibus compoſita: ꝙ eſſe non poſſet: niſi eſſet impartibile impartibili cōiunctum. Uult ergo dicere phyloſophus: ꝙ ſi in mobili datur aliquid indiuiſibile: ꝙ certum ſignum ſeparatum primo ſiue ante alias partes mobilis tranſeat: erit ħ indiuiſibile a cunctis partibus mobilis ſic diſtinctū: ⁊ ab eis ſeparabile: ⁊ per conſequens vt declaratum eſt erit indiuiſibile indiuiſibili coniunctum. ¶ Attendenduꝫ autem eſt ꝙ ex dictis etiā apparet quomodo nec ex parte ſpacij contingit dare primum aut aliquid primo pertranſitum. Nam ħ aut erit diuiſibile aut indiuiſibile. Si diuiſibile quidem non erit primum: pars eniꝫ diuiſibilis rei prior toto eſt ⁊ prius ꝙ̄ totum pertranſitur. Si autem fuerit indiuiſibile: in quo ſit primo mutatū ⁊ tranſitum eſſe erit factus tranſitus ſuper indiuiſibili: ꝙ eſt inconueniens. Erit etiam impartibile impartibili ꝯiunctuꝫ: vt pꝫ ex declaratione poſita de mobili.

¶ Qō ſexta.

Sexto poſſet aliqs dubitare vtruꝫ in motu alterationis contingat dare primū mutatum: videtur eniꝫ ꝙ ſic: quia contingit dare aliquam partem ita paruam in corpore naturali: qua non poterit dari minor: ⁊ per conſequens ſecundū ipſam poterit attendi primū alteratū.

Ad iſtam qōnem dicunt aliqui: ꝙ qualitas diuiditur modis duobus per accidens: qḋ etiam Tho. dicit: vno quidem modo ſecundum extenſionē: ⁊ alio modo ſecundum intenſionem: ⁊ ſecundum hos quidē duos modos: in motu alterationis eſt accipere ſucceſſionem ⁊ partem poſt partem. In calefactione eniꝫ aeris prius contingit calefieri vnam partem: ⁊ poſtea aliaꝫ ⁊ ſic deinceps. Similiter etiam quantum ad intenſionem eſt accipere ſucceſſioneꝫ: quia tales qualitates prius fiunt in materia ſubeſſe minus intēſo: ⁊ poſtea ſub eſſe magis intenſo. Et primo quidem modo: ſecunduꝫ iſtos: eſt dare i alteratione primum: quia primo diſponitur aliqua pars modica: ⁊ in eam primo qualitas inducitur: ita ꝙ contingit dare partem primo alteratā maxime cum ſecundum tales partes ipſum mobile nō ſit in infinitum diuiſibile. Secundo autem modo videlicet quantum ad intenſioneꝫ forme: non eſt ibi i alteratione aſſignare primū: vt dicunt: quia ſic eſt ibi aliqualis continuitas: qꝛ ⁊ materia continue diſponitur: ⁊ forma continue intendi ⁊ remitti poteſt in materia.

Sed ſi iſta diligētius ꝯſiderent̄ ꝯ facili apparēt eē friuola. Nam quēadmoduꝫ alterans p̄mo alterat partē aliquā māe: ſic etiā primo inducit quantitatem in materia ſubiecto qualitatis gradu. Quemadmodum ergo ex parte extenſionis: propter partem primo alteratam: datur primum in alteratione: ſic etiam ex parte intenſionis: propter gradū primo inductum: poteſt ibi dari primuꝫ. ¶ Et preterea quia de ratione naturalium eſt ꝙ quantum ad eſſe naturale non in infinitū diuidantur: quēadmodū in magnitudinis naturalis diuiſione non proceditur in infinitum: ſic in diuiſione eſſe naturalis forme: facta per remiſſioneꝫ: in infinitum non proceditur vnde ſicut cōtingit in magnitudie deuenire ad aliquā partē ita modicā: que ſi vlterius diuidatur corrūpetur: ſic etiā in naturali eſſe forme: cōtingit per remiſſioneꝫ deuenire ad gradum ita infimum: ꝙ plus remitti non poterit niſi corrumpatur: ſi itaqꝫ propter ħ in alteratione dat̄ primū ex pte extenſionis: pari ratione in ipſa dꝫ dari primū ex parte intenſionis. Et propterea dicendum eſt: ꝙ quantum ad eſſe nāle in oībus talibus dari poteſt primū: eo ꝙ ħ modo nihil taliū eſt in īfinitū diuiſibile: vnde etiā in mobili localiter contingit ſcḋm eſſe nāle dare per diuiſionē partē ita modicā: ꝙ minor per diuiſioneꝫ accipi nō poterit: verū eſt tamē ꝙ ſi cōſiderent̄ iſta quātū ad rationē ꝗ̄ti ⁊ continui: que in ipſis reperiuntur non contingit in eis dare partem primā: quia oē continuū: in quantū tale: eſt in infinitū diuiſibile: vnde iſto modo in alteratione non cōtingit dare primū tā ex pte qualitatis ſcḋm cuius participationē attendit̄ intēſio ꝗ̄ ex parte ſubiecti ꝙ participat ipſam ēentieꝫ ⁊ nām qualitatis. Quicquid eni detur ꝯ ſubiecto alterationis illud ratione cōtinuitatis oportet eſſe diuiſibile: ⁊ partem habens ante partem. Et ſimiliter quicquid detur de qualitate itenſa in ſubiecto illud: quātū eſt de rōne continuitatis: opꝫ remiſſiue in ſubiecto eſſe diuiſibile ⁊ hñs gradū ante gradū: vñ iſto mō nec ibi nec ħ ꝯtigit dare primum. Et propterea. Tho. noſter de hoc optime

locutus

loquutus fuit: ſic enim dixit in hoc loco inquantū quod eſt diuiſibile per accidens: ſimiliter non eſt accipere primum mutatione alterationis: ſiue accipiatur ſucceſſio mutationis: inquantū pars poſt partem alteratur propter id q̄ non eſt accipere primaꝫ partem albi: ſicut nec primam partem magnitudinis: ſiue accipiatur ſucceſſio alterationis ſecundum q̄ aliquid idem eſt albius vel minus albuꝫ: quia ſubiectū infinities poteſt variari ſm̄ magis albū ꝛ minus albū: ꝛ ſic motus alterationis poteſt eſſe continuus: ꝛ non habens aliquid primū. ¶ Ut aūt hic nouū aliquid accipiatur: conſiderādum eſt q̄ ꝛ ſi initiuꝫ localis motus dici non valeat mutatū eſſe: initiū tamē alterationis: vel impreſſionis per alteratione factꝫ: bene mutatū eſſe dici poteſt: q̄ quidē ſic patet. In initio eniꝫ impreſſionis aliquid imprimitur de qualitate. Hec aūt impreſſio facit ſubiectū aliter ſe habere q̄ꝫ prius ſe habuerit: ꝛ per conſequēs facit ipſum mutatū eſſe: quia hoc dicimus mutatuꝫ q̄ aliter ſe habet nunc ꝛ prius. Ex hoc aūt ſequitur q̄ licet contingat ex parte loci dare vltimum inſtans in quo mobile totaliter eſt in loco a quo debet recedere: non tamen ex parte qualitatiui motus dari poteſt vltimum inſtans in quo alterabile totaliter ſit ſub forma a qua debet recedere per alterationem. Item ſequitur q̄ licet in motu locali non ſit dare primo mutatuꝫ eſſe ex parte ante: tñ eſt hoc dare in ipſa alteratione. Et ſi dicatur q̄ mutatū eſſe eſt in termino ipſius motus: dicemus q̄ h̄ quidē verū eſt. Tamen primum mutatū eſſe q̄ eſt initiuꝫ alterationis non eſt alterationis terminus: quia tūc nō foret primum initium ipſius: Eſt autē terminus localis motus. Sed de motu locali non ſic dicere poſſumus: quia ipſe eſt primus omnium motuum: ꝛ ideo dici non poteſt q̄ initium eius ſit mutatū eſſe ꝛ ſic terminus alicuius prioris motus: ſicut dicim⁹ de alteratione que praeſupponit motū localē ante ſe. Non aūt putare debet aliquis q̄ propter iſta contradicam his que ſupradixim⁹. Nā alteratio motus continu⁹ eſt: ꝛ ſecūdū q̄ continuationem habet non contingit dare partē eius primā: q2 oīs pars ei⁹ diuiſibilis eſt: ꝛ partē hn̄s añ pte: hn̄ tñ contingit dare initiū ipſius q̄ ꝛ dicitur mutatū eē: ſꝫ h̄ nō eſt pars eius: quia mutatū eſſe non eſt ps motus. ¶ Ulterius etiā q̄ in alterationis initio imprimitur de qualitate: nō eſt indiuiſibile ſed diuiſibile ꝛ habens gradū ante gradum: eo modo quo diuiſibilitas debetur penes intenſionem qualitati: ꝛ eodem modo id cui hoc in illo initio imprimitur non eſt indiuiſibile: ſed diuiſibile ꝛ continuum. Et propterea dixim⁹ q̄ hic nec rōne priū ſubi: nec ratione priū qualitatis ɔtingit dare primuꝫ.

¶ Textus.

¶ Quoniā aūt omne q̄ mutatur in tēpore mutaꝛ ꝛc.

¶ Lectio octaua. ¶ Qō prima

Quamuis in iſta Lectio nenon ſint difficultates magne: ne tamen ſine qōnibus pertranſeamus eam: queraꝛ primo verū veruꝫ ſit q̄ ante omne mutari ſit mutatum eſſe. Nā q̄ ante omne mutatū eſſe eſt terminus ipſius motus: ꝛ ante terminū ſemper id ponitur q̄ ad ipſum terminatur. Quomodo āt ante omne mutari ſit mutatū eſſe difficile videꝛ: propter id q̄ ante totū mutari non eſt niſi initium ipſius motus.

Eſt igitur breuiter Ad huius intelligentiaꝫ conſiderandum q̄ ſimpliciter loquēdo ante totum mutari non eſt mutatum eſſe: nec ſic intelligit phyloſoph⁹ ſed intelligit q̄ ante omne mutari ſumptū ex motu per diuiſionem eius eſt mutatū eſſe. Nam initiū talis mutari eſt terminus precedentis ptis motus que ſecū motū contra diuidit. Terminus aūt motus diciꝛ mutatū eſſe. Si ergo ante omne mutari ſumptū ex motu per diuiſionem eius eſt initiū ipſius: ꝛ hoc eſt terminus precedentis partis motus: ꝛ terminus motus eſt mutatū eē: patet euidenter q̄ ante oē mutari ex motu per diuiſionem eius ſumptū eſt mutatū eſſe. Quod autem iſta ſit intentio phyloſophi ex eo manifeſtū eſt q̄ hoc totū ipſe per hoc ꝓbat q̄ motus tēpus magnitudo cū ſint continua ſunt etiaꝫ in iſinitū partibilia: vnde ꝛ dicit cauſa, āt huius eſt non eſſe impartibile impartibili ɔiunctuꝫ In infinitum enim eſt diuiſio.

¶ Textus.

¶ Manifeſtum igitur: quoniam quod factū eſt ꝛc.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet Forte aliqs dubitare de hoc q̄ dicit infra ſimiliter eſſe in gn̄atione ꝛ corruptione: q̄ vr̄ eſſe falſuꝫ: q2 generatio ꝛ corruptio ſunt ſimplices ꝛ indiuiſibiles atqꝫ inſtantanee mutationes.

Ad quod dicendū eſt Sicut dr̄ cōmuniter q̄ hic accipitur tam generatio q̄ corruptio ſecūdū q̄ icludūt ꝓcedētē alteratiōnē: quomō nō ſūt ſimplices mutationes: ſed ɔtinue ꝛ in infinitū diuiſibiles vnde cū phs dixiſſet. Similiter aūt ꝛ in eo q̄ corrūpiꝛ corruptū eſt: ſtatiꝫ adiecit aſſignās ei⁹ rōnē. Mox eni in eſt ei qđ ſit ꝛ quod corrūpiꝛ infinituꝫ quoddā tū ſit continuū. Cōtinuū etiā hoc dicit ad expōnē hoꝝ: mot⁹ generationis ꝛ corruptionis eſt cōpoſitus ex tranſmutatione in qualitate: ꝛ tranſmutatione in ſubſtāria: ꝛ tranſmutatio que eſt in ſuba non eſt in tēpore. ſ. ꝓducti⁹ forme ſubſtāntialis: ſed ea que eſt in qualitate eſt in tēpore. Scd̄m igiꝛ iſta dicere oꝫ q̄ generatū eē quo ponitur acqſita forma ſubſtātialis: nō precedit aliqđ generari quod dicat eiuſdē acquiſitionem: q2 ipſa ſimul acquiritur: ꝛ acquiſita eſt: ſimul induciꝛ ꝛ inducta eſt. Precedit tñ dictū generatū eſſe generari q̄ dicit acquiſitionē alterius: ſicuti ipſius qualitatis for alter diſponētis ad hanc formam. Et propter hoc ſignanter dixit Ariſt. Non autem ſemper q̄ ſit factum eſt prius: ſed aliud aliquādo vt illius aliquid. Alie vero qōnes que hic fieri cōſueuerūt aut nō ingerūt dubitationē: aut alibi pertractari habent: ꝛ idcirco dimittantur hic: ne incurramus vanaꝫ verboꝝ multiplicationem.

¶ Textus.

¶ Quoniam auteꝫ omne quod mouetur in tēpore mouetur: ꝛ in pluri maior magnitudo ꝛc. Lec. nona.

¶ Lectio nona. ¶ Qō prima.

Hic poſſet Forte dubitaꝛ aliqs qōo verū ſit q̄ neceſſe eſt ſemꝑ ipſi⁹ magnitudinis pti⁹ alteruꝫ altero motū eē: hoc. n. pro tāto videꝛ dubiū q2 pluries iā dixim⁹ q̄ ſi magnitudo mota ſit vere cōtinua ɔtinuitate mathematicha: ſiꝛ mouetur ipſa ꝛ omnes partes eius.

Dicendū eſt igitur Ad qōnem iſtā ſm̄ q̄ i pluri⁹ locis dicit Tho. q̄ mot⁹ localis pt̄ referri: ꝛ ad ſubiectū mobile: ꝛ ad ſpaciū ſuper qđ ipſuꝫ mobile mouetur. Et quideꝫ ſi referꝛ ad ſubiectū mobile: q̄ ſit vere cōtinuū: ꝛ non ſit facilis ſed difficilis diuiſionis: vt lapis ꝛ ſilia: pꝫ euidēter q̄ ſimul duꝫ ſit motus localis i vna parte mobilis: ſit etiam vel poniꝛ in toto mobilis

videmus enim q̄ ſtatim cū aliquis tangit ⁊ mouet lo/caliter vnam partem lapidis continui: mouetur eti/am ⁊ totus ipſe lapis: ⁊ h̄ modo intelligimus quando dicimus q̄ ſi magnitudo mota ſit continua ſimul mo/uetur ipſa ⁊ omnes partes eius. Si autem motus refe/ratur ad certum ſignū ſpacij: tūc ſtatim apparet mani/feſte q̄ oportet prius alterum altero moueri ſuper ipſū Nam prius ſemper tranſit certū ſignū ſpatij pars mo/bilis anterior q̄ tranſeat illud idem pars mobilis po/ſterior. h̄ modo intelligit phyloſophus q̄ oportet ſem/per ipſius mobilis alterum altero motu eſſe prius.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet

Aliqs dubitare: quomodo ſequit̄ ſi motus finitus non eſt in tempore infinito: q̄ nō contingat fie/ri ⁊ corrumpi ſemper vnū ⁊ idē: preci/pue cū gn̄atio ⁊ corruptio differāt a motu: ⁊ ſi aliqd nō p̄di/cetur de vno differentium: nō ideo ſeq̄tur ip̄m de reliq̄.

Ad quod dicendum

Quod generatio ⁊ corruptio accipi poſſunt: vel vt includūt alteratione p̄ce/dente: vel vt ab ipſa diſtinguntur. Et quidem ſi acci/piātur ſecundo modo: tunc ſunt ſimplices mutationes ⁊ i inſtanti fiunt. Et q̄ magis videtur de eo q̄ ſit nō ſu/bito: ſed in tempore: q̄ ſuū fieri ſemper duret: q̄ de eo q̄ ſit: ſubito ⁊ motus ſit in tempore: patet euidēter quomo/do ſequitur per locū a maiori: q̄ ſi motus finitus vnus numero non poteſt ſemper fieri: non poteſt etiam h̄ mo/do ſumendo generationem ⁊ corruptionē aliquid vnū ⁊ idem ſemper generari ⁊ corrūpi. Tales enī mutatio/nes non durant vltra vnū inſtans. Si aūt generatio ⁊ corruptio accipiantur primo modo: ſecundū. ſ. q̄ inclu/dunt precedentem alterationem: cum illa alteratio ſit motus finitus: neceſſario etiam tunc ſequitur: q̄ ſi mo/tus finitus nō poteſt fieri in īfinito tempore: non p̄ōt neq̄ vnū ⁊ idem ſemper corrūpi aut ſemper fieri: ratio aūt ꝓpter quā oportet dicere q̄ alteratio ſit motus fini/tus: preter alias que aſſignantur eſſe poteſt: quia mot⁹ non eſt infinitus niſi id q̄ acquiritur per motū infinitū ſit. Per alterationem autem acquiritur qualitas con/ſequens certā naturalem formā: formas aūt ſubſtātia/lem non damus infinitā: neq̄ extenſiue: nec etiā quā/tum ad continentiā perfectionis: cuꝫ ſit in certa ⁊ de/terminata ſpecie. Et q̄ q̄ conſequitur finitā formā to/tū eſt finitū: neceſſariū eſt q̄ etiam qualitates conſequē/tes formas naturales omnes ſunt finite: igitur ⁊ alte/ratio ꝑ quā q̄litas acquirit̄: neceſſario eſt finitus mot⁹

¶ Textus.

¶ Quoniā aūt omne aut mouetur aut quieſcit quod aptū natū eſt ⁊c. Lectio decima.

¶ Lectio. viij. ¶ Q̄ō prima.

HEc primo

Poſſet dubitare aliquis: quō vere dici poſſit id q̄ ſtat moueri: h̄ enī videtur incō/ueniens: q̄ vnum oppoſitorū nō dr̄ de alio ſtare āt ⁊ moueri vr̄ contra oppoſita h̄re.

Ad iſtam q̄ōnem

Dicendū eſt: q̄ ſicut tendere in formā ſe habet ad ipſam formā: ſic etiā ſuo modo ten/dere ad quietē ſe debet habere ad quietē ipſā. Nunc aūt tendere in formā ad formā ſic ſe habet: q̄ ab ipſa re/cipit denoīationē: vnde tendere in albedinem ab ipſa albedine vocatur dealbari: ⁊ tendere in nigredinem ab ipſa nigredine appellatur denigrari: ⁊ ſic de aliqs. Eo/dem igitur modo ⁊ tendere in quietē acquirere debet re/cipere denominationē: vt vꝫ dicamus q̄ tendere in ſta/tū ⁊ quietē: eſt quietari ⁊ ſtare accipiendo ſtare: nō pro/ut ſonat idem q̄ quieſcere: ſed prout idem ſonat q̄ quie/tari: ⁊ ſecūdū q̄ ſtatio ⁊ quietatio idem dicunt: ⁊ ſimili/ter ſtatū ⁊ quietatum. Hoc autē modo ſtare non habet oppoſitionē ad moueri: quia quietari non eſt quieſcere ſed ē in quietē tendere: ⁊ h̄ eſt idem realiter q̄ moueri: bene aūt ſtare ſūptū ꝓut idē ſonat q̄ quieſcere: oppoſi/tionē habet ad moueri: ſed h̄ modo non intelligit phy/loſophus: quando dicit id q̄ ſtat moueri: pꝫ aūt ex di/ctis: quō ſit intelligendum q̄ dicit commentator: vꝫ q̄ moueri dicitur per ordinem ad formam vel perfectio/nem: ſed ſtare dicitur per ordinem ad quietem in forma vel perfectione ipſa.

¶ Textus.

¶ Sicut autem quod mouetur non eſt in quo primo mouetur ⁊c.

¶ Q̄ō ſecunda

SEcundo poſſet

Dubitare aliqs vtrū in ipſo ſtare contingat dare primū ſtatum ex parte ante: videtur enim q̄ ſic: q̄ phyloſophus non probat q̄ nō contin/gat dare primū ſtatū: ſed ſolū q̄ nō contingat dare ipſi/us ſtare aliquid primū q̄ dicatur ſtare.

Dicendum eſt igitur

Ad q̄ōnē iſtā q̄ ſicut motus ſe habet ad ſtationem: ſic etiam ⁊ muta/tum eſſe ſe habet ad ſtatū eſſe: videamus igit̄ ⁊ reduca/mus ad memoriā in quo motu ex parte añ cōtingat da/re primū mutatū: q̄ tunc ſtatī habebimus in qua ſta/tione: ex parte añ cōtingit dare primū ſtatū. Nā in ſtatione illa eſt primū ſtatū dare: que correſpondet illi motui in quo eſt dare p̄mū mutatū: ⁊ in ea ſtatione p̄m ſtatū dare nō eſt: q̄ corr̄ndet illi motui: in quo primo mutatū dare nō ꝯtingit. Dictū aūt fuit in ſuperiorib⁹ q̄ initiū localis motus nō dr̄ motū vel mutatū eſſe: ⁊ ꝓpterea in h̄ motu non p̄ōt primū mutatū dari ex p̄te ante. Eodē igit̄ modo: ⁊ de ſtatione corr̄ndēte motui lo/cali dicere oꝫ: vt videlicet dicam⁹ q̄ initiū talis ſtatio/nis nō dr̄ ſtatū eſſe ⁊ h̄ itelligēdū eſt q̄tū ad quietē oīmo/dā in loco abijciēdo. Et ꝓpterea q̄tū ad quietē in loco acq̄rēdo nō ꝯtingit in tali ſtatione dare primo ſtatū: Quia vero initiū in motu alterationis: p̄ōt dici muta/tū: vt ſupra expoſuimus: pꝫ q̄ etiā initiū ſtationis cor/reſpōdētis ſibi ⁊ poſſit dici ſtatū eē. Et ꝓpter h̄ ꝯtingit dare ex p̄te ante primo mutatū eſſe ponere.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio poſſet

Aliquis du/bitare vtrum in quiete ſit dare ex p̄te ante primū gētū vr̄. n. q̄ nō: q̄ in motu nō eſt dare primū nec ēt in gētē: h̄ ēt h̄ Ariſt. oſtendit.

Ad iſtius q̄ōnis

Euidētiā p̄mo p̄ſciēdū eſt: q̄ h̄ loq̄/mur de gētato eē ſꝫ q̄ accipit̄ in gētē: ⁊ nō ſꝫ q̄ ſumit̄ in gētatione ante vltimū terminū ipſius. Nā ſm̄ q̄ h̄ mō gētatū eē accipit̄ in ipſa gētatiōe: declaratū eſt i p̄ce/dēti q̄ōne vbi ieniat̄ primū ⁊ vbi nō. Scd̄m v̄o q̄ gē/tatū eē accipit̄ i ipſa gētē iā p̄fecte acq̄ſita: q̄ō ſit modo verū ex p̄te ante poſſit dari primū: h̄ āt mō nihil aliud dicit p̄mo gētatū q̄ primo p̄fecte gētē acq̄ſitā ⁊ obtētā ſicut ēt ſimplr̄ gētatū dicit ſimplr̄ gētē factā ⁊ nō cū de/terminatione ad hoc q̄ eſt eē factā perfecte. Ex hoc autē ſtatim apparet q̄ in quiete ex parte ante eſt dare primo quietatū: cuius declaratio eſt: q̄ a tūc gēs p̄mo eſt p̄fecte acquiſita

acquiſita cū p̄io motu s ē ꝑfecte finitus. Cōtingit autē dare quando primo motus perfecte eſt finitus: propter id ꝙ h nihil aliud eſt: ꝙ̄ dare in motu primo mutatū ex parte poſt: ꝙ bene i motu poteſt fieri: vt ſupra dixit Ariſto. Neceſſariū eſt igitur ꝙ etiā in quiete poſſit dari primo quietatum ex parte ante.

Ad argumentum Ergo dicendū eſt ꝙ non eſt omnino ſimile de mutato eſſe: ⁊ quietato ēē: q2 mutatū ēē ſecundū propriaȝ rationeȝ ponit terminū motus: ſed quietatū eſſe ſecūdū propriam rationeȝ nō ponit terminū quietis: immo ponit terminū quietatiōis: ⁊ primū quietatū ex pte ante ponit in quiete completa terminū vltimum quietationis. Contingit aūt dare vltimū quetationis terminū: ſicut etiaȝ dare contingit vltimū terminū in motu: phyloſophus aūt nō probat h ꝙ non ſit dare in quiete primū quietatū: ſed ꝙ non ſit dare de tēpore primū: in quo nō ſit non quietatū: ſed quies: ſicut ex ſuis probationibus apparet. Quomodo autē in quete poſſit dari vltimū: ſatis dictū fuit ſupra: ⁊ ideo nō oportet illud iterare.

ℭ Textus.

ℭ Zeno aūt de rōcinat̄ ⁊ paralogizat ⁊c.

ℭ Lectio nona. ℭ Q̄ō prima.

Hic forte Dubitaret aliquis: quomodo ſoluatur ratio zenonis deſignata per h ꝙ tēpus nō cōponitur ex nūc indiuiſibilibus: nec linea ex pūctis: videtur eniȝ h non ſoluere dubitationem: q2 licet linea non cōponatur ex pūctis tn̄ ſunt ad minus ſecūdū poſitioneȝ in linea infinita pūcta.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicenduȝ ꝙ ſi linea componeretur ex pūctis: ipſa puncta actu in linea exiſterent: cuius ratio eſt: quia cū ipſa ſint indiuiſibilia non poſſent ſe contingere ⁊ diuerſa remanere. Oportet autem partes componētes totū: ⁊ quando ſunt in toto eſſe diuerſa ſiue intra ſe diuerſitatē habere: vnde ſi puncta lineā cōponerent: ad h vt diuerſitatem retinerent oporteret ꝙ diſtīcta eſſent: ⁊ per conſequens actu per ſe ⁊ intra ſe diſtincta eſſent: pūcta ergo īfinita que in linea ponūtur in potentia: etiā actu tūc in ipſa infinita eſſent. In finita aūt actu non poſſunt pertranſiri vnū ipſoꝝ poſt aliud accipiendo atq3 numerando. Nā ꝙ pertranſitur atq3 numerat̄ numero ⁊ ſubiecto termino ↄcludit̄. Oē aūt tale eſt finitū: vnde ſicut incōueniens eſt dicere infinita eſſe finita: ſic etiam inconueniens eſt dicere infinita: actu pertranſiri. Patet igitur ꝙ ſi linea componeretur ex punctis: q2 tūc in ſe haberet puncta actu infinita nūq̄ pertranſiri poſſet. Ponendo aūt ꝙ ipſa non ſit compoſita ex punctis non ponuntur in ea actu infinita: ſed potentia: ſub actu tamen: ⁊ per actum terminata non ad infinitatem: quia nec ad diuiſionem: ſed contracta ad finitateȝ per partium linee continuationem Et quia ꝙ eſt actu finitū in tempore finito pertranſiri poteſt. Ex quo linea quantūcūq3 contineat puncta infinita actu tñ quid finitū ponit. Patet euidenter ꝙ ſi nō ponamus lineam componi ex punctis: nihil prohibet ipſam tranſiri in tempore finito: quinimmo etiam h eſt neceſſariuȝ: q2 omne finitū in tempore finito pertranſiri poteſt. Patet igitur aliqualiter: quomodo per verba Ariſto. ſoluta ſit ratio zenonis: Melius aūt ⁊ euidēti⁹ patefiet ⁊ h ſolutio in octauo dn̄o concedente.

ℭ Textus.

ℭ Neq3 igitur ſm mutationem in contradictione ⁊c.

ℭ Q̄ō ſecunda.

Secundo forte dubitaret aliquis q2 nō vr̄ Ariſto. conuenienter ſoluere zenonis rationem de mutatione que eſt ſecūdum contradictionem: ſupponit eniȝ ꝙ prius vna pars alteretur ꝙ̄ alia: ꝙ tamen non eſt neceſſariū: vt etiam ſupra tactum fuit.

Ad iſtam q̄ōnem Reſpondet frater Tho. ꝙ iſta reſponſio ſufficit ad repellendā zenonis rationē: ꝙ eſt h principaliter intētū: ſed quomodo circa h veritas ſe habeat in octauo oſtendetur. ℭ Quidam vero dicūt h non eſſe bene dictum: propter id qd̄ Ariſto. in. 8. loquitur de mutatione: que idem eſt cum mutato eſſe: zeno autem non loquitur de tali mutatione: ſed de illa ꝙ̄ eſt motus.

Sed quod iſta Reprobatio non ſit alicuius momenti de facili apparet. Primo quia: vt ipſe Ariſtoteles dicit: hanc rationem faciebat zeno ad repellendam mutationem que eſt in contradictione. Sed mutatio que eſt in contradictione diſtincta eſt neceſſario contra motuȝ: ⁊ proprie loqūendo dicitur de generatione ⁊ corruptiōe: que idem ſunt cum mutato eſſe: vnde propter iſtam rationē ſpecialiter videbatur zeno velle excludere mutationem generationis ⁊ corruptionis. Et propterea non eſt bene dictum ꝙ zeno in iſta ratione loquatur de mutatione que eſt motus. Verum tamen eſt ꝙ ipſe in ſua ratione aſſumebat illud ꝙ de tali mutatione non verificatur: niſi prout includit precedentem motum. Dicebat enim ꝙ illud ꝙ mutatur partim eſt in termino a quo: ⁊ partim in termino ad quem: non autem eſt ſimpliciter in vno: nec ſimpliciter in alio. Et h quidem: vt. ſ. fuit expoſitum de generatione ⁊ corruptione: verum eſt prout includit precedentem motum. Quia itaque per iſtam rationem zeno volebat excludere mutationē: que eſt in contradictione: que dicit̄ generatio ⁊ corruptio: quarum quelibet ſecundum ſe inſtanti menſuratur: cōuenienter igit̄ dicit Ari. ꝙ ꝙ̄ diu durat alteratio precedens res generanda eſt ſimpliciter in non eſſe: ⁊ vltimo inſtanti temporis menſurantis illam alterationeȝ res generanda eſt ſimpliciter in eſſe. Et ſicut inter inſtans vltimum temporis precedentis: ⁊ ipſum tempus precedens: nihil cadit medium: ſic etiam nunq̄ dare contingit ꝙ ipſa res generanda non ſit: vel ſimpliciter in non eſſe: vel ſimpliciter in eſſe: h autem eſt intelligendum de generatione ⁊ corruptione ſimpliciter ⁊ non de generatione ⁊ corruptione ſecunduȝ quid: hoc enim terminatur ad eſſe ſecundum quid: ⁊ non ad eſſe ſimpliciter. Poſſumus autem dicere de eo ꝙ tendit ad eſſe album: ꝙ eſt eſſe ſecundum quid: ꝙ tunc nec eſt perfecte ⁊ ſimpliciter albuȝ: nec perfecte: ⁊ ſimpliciter non albuȝ Quāuis enim inter eſſe ſimpliciter ⁊ non eſſe ſimpliciter nihil cadat medium: bene tamen cadit medium inter eſſe perfecte album: ⁊ eſſe perfecte non albū: vnde ⁊ h ſecundo modo poteſt oſtendi ꝙ ſupradicta reprobatio non valet. Non debet autem nos mouere ad credendum ꝙ zeno non intelligeret de generatione ⁊ corruptione ſimpliciter h ꝙ Ariſtoteles ponit exempla pertinētia ad generationem ⁊ corruptionem ſecundum quid qualia exempla ſunt album ⁊ non albuȝ: quia iſta etiā eadē exempla pōit in. 8. vbi ſecundum iſtos loquitur de generatione ⁊ corruptione ſimpliciter. Quod ideo facit: quia cum forme ſubſtantiales: que ſunt principia eſſendi ſimpliciter ſint nobis ignote: oportet ꝙ loco earum multotiens vtamur formis accidentalibus nobis notis.

¶ Textus.

¶ Oſtenſis autem his dicimus ꝙ ipartibile non contingit moueri niſi ſecundū accidens ꞇc.

¶ Lectio. xii. ¶ Q̄ō prima.

HIc poſſet aliquis forte dubitare: verū ex rationib[9] Ariſto. ſequatur ꝙ intelligētia moueri nō poſſit: videtur enim ꝙ ſic: quia intelligentia eſt impartibilis: ſi ergo impartibile moueri nō pōt: ſequit̄ ꝙ intelligentia moueri nō poſſit.

Ad huius q̄ōnis intelligentiā cōſiderandum eſt ꝙ h̄ duplici diſtinctione opus eſt: vna quidē de ipſis impartibilibus: ꞇ alia de ipſis motibus. Quantum ergo ad diſtinctionem primam conſiderandum eſt ꝙ eſt duplex impartibile: vnū quidē pertinens ad genus quātitatis: ꝙ in ipſa quantitate requiritur: vel determinatum ſitum: ſicut punctum: vel determinatum ordinem ſicut vnitas. Aliud vero impartibile eſt ꝙ non pertinet ad genus quantitatis: ſed ipſum totum tranſcendit: cuiuſmodi eſt anima ꞇ intelligentia. Et primū quidē impartibile: q2 eſt q̄titatis generi ſubm: ſic eſt in determinato ordie vel in determinato ſitu ꝙ ſi idē numero in alio ſitu vel in ordine non poteſt reperiri: ſicut punctū ita determinatum ſitum tenet in continuo ꝙ extra illū non poteſt: idē numero eſſe in ſitu alio: ꞇ vnitas ſic determinatam ordinem habet in numero ꝙ extra illum non poteſt eodem numero aliū ordinē tenere: vnde ſi de aliquo iſtorum dicimus ꝙ ſit h̄: non poſſumus dicere ꝙ ſimul idē numero ſit alibi in alio ordine vel ſitu. Secundum autem impartibile: quia non eſt ſubiectum generi quātitatis: ſed tranſcendit leges ꞇ conditiones eius: non requiritur in quantitate ſic determinatam ordinē vel ſitū: vnde ſi dicatur eſſe h̄: non tollitur propter h̄ quin ſimul eſſe poſſit alibi: ſicut anima quantum ad ſuam totam eſſentiam: ſic eſt in vna parte corporis: ꝙ ſimul etiam extra illā: quantū ad ſuam totam eſſentiam eſt in parte alia. ¶ Quantum autem ad ſecundā diſtinctionem conſiderandum eſt ꝙ motus localis non fit ſine applicatione mobilis ad locum. Hec autem applicatio poteſt dupliciter fieri: ſicut eſt duplex quantitas: quantitas dimenſionis: ꞇ quantitas virtutis. Et corpus quidē mouetur de loco ad locum applicando ad ſpacium quantitatem ſuam dimenſiuā. Intelligentia vero eſt tranſit de loco ad locum: h̄ facit applicando ad ſpatiū quantitatem ſuā virtualem. His itaq3 duabus diſtinctionibus viſis: patet ꝙ impartibile pertinens ad genus quantitatis: eo quo dum eſt in ſitu vno non poteſt idem numero eſſe inſimul in alio non poteſt in ſe applicare niſi vnum tantū in diuiſo ſecundū in diuiſionē ſibi debitam: ſed intelligentia: que dū eſt in parte vna inſimul extra illam ipſa eadē eſt in parte loci alia: poteſt optime ſe inſimul ſpatio diuiſibili applicare. Et propterea rationes Ariſtot. concludunt de impartibili ꝙ pertinet ad genus quantitatis: ſed non concludunt de intelligētia que trāſcēdit tale gen[9]. Mouet̄ aūt intelligētia de loco ad locū: ſicut p3 ex diſtinctiōe ſcda: applicādo ſuā virtutē ad locū vnū: ꞇ āq3 ſubtrahēdo ab alio.

¶ Textus.

¶ Loci āt mutatio ſic qdē ñ erit finita ꞇc. Et ē i lec. i3.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet aliquis dubitare: quomodo verum ſit ꝙ non omnis loci mutatio ſit in contrarijs: videtur enim h̄ falſū: q2 in qnto dictū fuit ꝙ ideo in ſubiecto non eſt motus: quia ſubiecto nihil eſt contrarium: ꞇ ois motus eſt inter cōtraria.

Ad huius itaque q̄ōnis euidentiam conſiderādū eſt: ꝙ non ſolū non eſt omnis loci mutatio inter contraria: ſed nec etiā omnis loci mutatio eſt iter diuerſa ſpecie ſimpliciter: q2 cum de quolibet loco ad quemlibet locū poſſit eſſe motus: ſi omnis motus fieret inter diuerſa ſpecie: omnia tunc loca ſpecie differrēt: nec per ꝯſequēs poſſent eſſe duo loca eiuſdem ſpeciei ꝙ tamen credimus eſſe falſum. Attendendū igitur eſt ꝙ aliter loqui debemus de mutatiōe ꞇ motu naturali: atq3 aliter de motu aiali: ſiue de motu qui prouenit ab anima. Motus enī localis naturalis: ſequitur naturalem mobilis inclinationē ad locū aliquem connaturalem ſibi: ꞇ per conſequens oportet ꝙ diuerſi motus locales naturales ꝓueniant a diuerſis naturalibus inclinationibus ad loca naturaliter: ꞇ per conſequēs ſpecie diuerſa. Et quia nō a quolibet loco ad quemlibet locū fit motus localis naturalis ad minus perfectus ꞇ completus: ideo non eſt neceſſarium quelibet loca ſpecie differre: ſecundum completam differentiam. Sed ea inter que eſt motus naturalis perfectus ꞇ completus perfecte ꞇ complete differunt. Ea vero inter que motus talis imperfectus eſt: oportet ꝙ differant: ſicut magis ꞇ minus completū. Motus autē aialis non prouenit ex īclinatione ſequēte formam naturalem: ſed prouenit ex inclinatione ſequente formam apprehenſam alicuius optati vel deſiderati: vnde dato ꝙ loca nō ſint naturaliter diuerſa: ſi tamen aliquod appetibile indicet ais eſſe in loco vno ꝙ non ſit in loco actu habito: ſicut pomū veſtis ꞇ alia huiuſmodi: mouebitur aial de loco in quo eſt ad locū aliū. Motus itaq3 localis proueniens ab anima non intra loca neceſſario ſpecie diuerſa: ſecundum ſpeciem loci: ſed ſolum ſecūdū ſpecies appetibiliū exiſtentium in loco. Et h̄ modo intelligit Ariſtot. in decimo metha. vbi dicit ꝙ vnde ꞇ quo etiam in ambulatione differunt ſpecie. Si autem optatū ꞇ deſideratum atq3 apprehenſū ab anima vnū ꞇ vniforme ſit: ſemper vniformiter mouebitur ꞇ non ad loca ſpecie diuerſa: ſed eadem magis tamen ſpecie q̄3 numero: ſicut patet in motu circulari celi qui non eſt a diuerſo in diuerſum: ſed ab eodem in idē. Non eſt igitur credendum illis qui dicunt ꝙ omnia loca differunt ſpecie: propter h̄ ꝙ iter omnia eſt motus: et omnis motus eſt de contrario in contrarium. Hec enī propoſitio h̄ negatur a phyloſopho: ꞇ etiam a commēt. Sic. n. ipſe ait in h̄ loco. Non omnis tranſlatio eſt de contrario in contrarium. vt eſt tranſlatio animalium.

Ad argumentum ergo in contrariū dicendum eſt ꝙ trāſmutatio in ſubſtantia eſt tranſmutatio ſecundum formam. Tranſmutatio autem ſecundū formam que eſt motus de contrario in contrariū eſt: ꞇ q2 nihil eſt contrarium ſubſtantie: ideo tranſmutatio in ſubſtantia non eſt motus: ſic itaq3 intelligēda ſunt que diximus in quinto.

¶ Explicit liber ſextus phyſicorum.

¶ Incipit

¶ Incipit liber ſeptimus phyſicorum.

¶ Textus.

¶ Omne aūt ꝙ mouet̄ neceſſe eſt ab aliquo moueri ⁊c.

¶ Lectio prima. ¶ Q̄ō prima.

HIc poſſet aliquis dubitare: vtrū aliquid moueri poſſit a ſeipſo: videtur enim ꝙ ſic. Hoc enim dicimus alicui conuenire primo ꝙ ſibi non conuenit per aliud: ſed magis ſecundum ſeipſum: videmus autem corpus moueri per aīaʒ: ſed anima nō mouetur per corpus: quia idem non poteſt eſſe mouens ⁊ motum reſpectu eiuſdem. Mouetur ergo per ſe ipſam ⁊ non per aliud. Mouet itaqʒ ſeipſam primo. ¶ Et preterea cum in nullo genere ſit proceſſus infinitus: oportet neceſſario in quolibet ad primum deuenire. Primum aūt in quolibet genere debʒ eſſe tale per ſe ipſum ⁊ non per aliud: igitur in genere etiam mobiliū oportet dare aliquid primū: cui motus cōueniat per ſe ⁊ ſecundum ꝙ ipſum: ⁊ non per aliud. Ad minus igit̄ h̄ mouebitur non ab alio: ſed a ſeipſo primo.

Ad huius q̄ōnis Euidentiam attendendum eſt ꝙ cū aliquid operatur in ſeipſo: eius operatio ⁊ eſt ab ipſo ⁊ eſt ad ipſum. Et quia h̄ ponit circulationem ⁊ reflexionem quandam: neceſſarium eſt: vt omne ꝙ operatur in ſeipſum ad ſe ipſum reflectatur ſiue conuertatur. Sicut aūt Proculus ait: ⁊ ſcḋs Tho. ponit i libro de cauſis: vnde iſta declaratio ab aliqs accipitur: nullum corporeum eſt ad ſeipſum conuerſiuū. Non enim dicit̄ aliquid conuerti ad ſeipſum: quia vna pars eius conuertatur ſuper aliam: quia cum vna pars ſit aliud ab alia magis eſt h̄ conuerti aliquid vnuʒ ſupra aliud a ſe diuerſum: ꝙ idē conuerti ad ſeipſum: oportet ꝙ totum cōuertatur ſupra totum: lʒ enim vna pars non idem ſit ꝙ alia: nec totum omnino idem ſit ꝙ aliqua ſuarum partiuʒ: eſt tamen totum omnino idem ſibi toti. Et propterea ſi totum ad totum conuertatur: idem proprie conuertetur ad ſe ipſum. Non poteſt autem contingere de aliquo corporeo aut partibili: ⁊ habente partem extra partem: ꝙ totum ad totum conuertatur: cuius declaratio eſt: quia totum dicit omnes partes: vnde totum ad totum conuerti idem eſt ꝙ partes omnes conuerti ſupra partes ſingulas. Nunc autem ſic eſt ꝙ vnūquodqʒ copulatur ei ad ꝙ cōuertit̄. Si ergo partes oēs ꝯuertuntur ad partes ſingulas: partes omnes partibus ſingulis copulabuntur. Et quia copulatio tollit diſtantiam copulatoruʒ: tolleretur a partibus omnibus talis totius quelibet diſtantia. Sublata autem partium diſtātia: tolleretur neceſſario magnitudinis extenſio: quia per extenſionem ſit pars vna extra aliā: ⁊ diſtans vna pars ab alia. Sublata autem diſtenſione magnitudinis remanet quid inextenſum incorporeum ⁊ ſimplex. Patet igitur ꝙ nullum corporeum propter partium diſtātiam eſt ad ſe ipſum conuerſiuum. Si ergo nihil agit i ſeipſuʒ nihil ad ſe ipſuʒ conuertatur: ⁊ mouere eſt agere. Patet ꝙ nihil mouet ſeipſuʒ primo: nisi primo conuertatur ad ſeipſum: conuertitur aut̄ ad ſeipſum primo: ꝙ dicitur redire ad ſe ratione ſui totius ⁊ non ratione partium: quia ꝙ conuenit alicui ratione partium: non dicitur ſibi conuenire primo. Quia ergo oſtenſum eſt ꝙ nullum corpus redit ad ſe ipſum primo: patet ꝙ nullum corporeum ſeipſum primo mouet. Incorporea vero ſubſtantia: quia ad ſe conuertitur poteſt mouere ſeipſam primo: etiaʒ mutatione loci ad minus aliqua: ⁊ ſi non prima: que eſt cauſa omniū: ⁊ concludit omnem locū ſm platonicas opiniones. ¶ Sed attendēdum ꝙ ſm Ariſt. nihil mouetur niſi diuiſibile ⁊ magnitudinem habens: ſicut ipſe in fine ſexti declarauit: vnde quemadmodum ex eo ꝙ corpus non eſt ad ſe ipſum conuerſiuum: probatum eſt ꝙ nullum corporeū mouet primo ſeipſum: ſic etiam ex eo ꝙ ſubſtantia incorporea eſt impartibilis: vult Ariſto. probatum eſſe ipſam non moueri: ⁊ ſic vniuerſaliter ſecunduʒ ſententiaʒ eius habetur ꝙ nihil mouetur a ſeipſo primo.

Ad argumentum Ergo primū dicenduʒ eſt ꝙ anima bene primo mouet: ſed non primo mouet̄: immo primo mouetur corpus. Secundario autem ex conſequenti mouetur anima ad motum corporis: cui eſt cōiuncta in eſſendo. Ex hac autēʒ ſolutione videtur ſequi ꝙ anima non poſſit moueri niſi moto corpore: ⁊ per conſequens ꝙ a corpore ſeiuncta ſit immobilis. Quid autē de h̄ ſit in. 8. aliqu aliter dicetur: ſi deus voluerit. ¶ Ad ſecundum dicendum ꝙ ſecunda mobilia mouent̄ a precedentibus mobilibus: nec proceditur in infinitum: ſʒ deuenitur ad primū mobile ꝙ non mouetur ab alio mobili: mouetur tamen a motore immobili.

Dicendū eſt igitur Quod primum in aliquo genere dicitur eſſe per ſeipſum tale: quis non eſt tale per aliquid aliud illius generis: bene tamen poteſt eē tale per aliqd aliud ꝙ nō ſit generis illiꝰ: ſʒ altioris.

¶ Textus.

¶ Ampliꝰ quod a ſe ipſo mouetur nullo modo pauſabit cum mouetur.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet Aliqs dubitare de ipſa demonſtratione phyloſophi: ſicut enim a quibuſdaʒ aliqs dicitur: non videtur magis h̄ ratio cōcludere ꝙ nihil moueatur a ſeipſo primo: ꝙ ꝙ nihil moueatur ab alio primo: quia ſi motus primo alicui ſoli etiam paſſiue ineſſet: non poſſet ab ipſo tolli per quietem partis.

Ad iſtam q̄ōnem quidam dicunt ꝙ quando conuenit aliquid alicui primo: non tollitur ab eo quantūcumqʒ tollatur ab his que ſibi ſunt extranea: inquantum ſtat ſub illo attributo. Extraneum autem eſt ab eo ꝙ eſt ad ſeipſum conuerſiuum: inquantum huius: habere partes. Moueri vero a ſeipſo primo dicit eiuſdem conuerſionem ad ſeipſum: ⁊ ideo a mouente ſe primo: videtur extraneum habere partes: ⁊ per conſequens motu a partibus ſublato adhuc ipſum primo ſe moueret. Concludit ergo bene ratio Ariſtote. ꝙ mouens ſeipſum non quieſcit in pauſando alterum. Sed non concludit vt dicit̄ de eo ꝙ primo ab alio mouetur: propter id ꝙ ab ipſo non eſt extraneum habere partes.

Sed ſi diligenter Attendamus ad ipſum Ariſtote. proceſſum de facili apparet ꝙ iſta non ſunt ad propoſitum: aſſumit enim Ariſt. in proceſſu ſuo ꝙ omne ꝙ mouetur ſiue a ſe ſiue ab alio eſt diuiſibile. Nam licet ab eo

ꝙ conuertitur ad ſeipſum quantum huius extraneum ſit habere partes: ⁊ eſſe diuiſibile: non tamen eſt extraneum ab eo ꝙ ad ſe conuertitur hoc determinato cõuerſionis mõ ſc. ſ. mouendo: quia vult Ariſt. ꝙ de ratione moti ſit eſſe diuiſibile: vnde patet manifeſte ꝙ non fuit phyloſophi intentio ſic arguere ſicut illi dicunt. ❡ Et preterea patet ꝙ ipſorum ratio recte non procedit. Nam id ꝙ mouet ſeipſum: ⁊ ſi ex ea parte qua ponitur ad ſe conuerti: careat partibus: quia tamen ſimpliciter ad ſe cõuerti non eſt in illo dicto attributũ: ſed magis ſicut dictum ẽ ad ſe conuerti determinato modo: quia ſe mouẽdo ꝙ includit habere partes. Patet euidenter ꝙ ſi partibilitas ſubtrahatur: quantumcũꝙ tunc remaneat hoc attributum ꝙ eſt aliud ſe conuerti: neceſſarium tamen vt ab ipſo ſubtrahatur ad ſe cõuerti ſe mouendo: ſicut etiam ⁊ ſubtracta impartibilitate: non eſt neceſſarium ꝙ ſubtrahatur motus: bene tamen neceſſarium eſt tolli eſſe ad ſeipſum conuerſiuũ: in mouente ergo ſeipſũ primo duo attenduntur que ſibi contradicunt: quia in quantum ibi clauditur ad ſe conuerſio: ibi attenditur ꝙ extraneum ab ipſo ſit habere partes: ⁊ inquantũ in eodẽ attributo clauditur motio: ibi attenditur ꝙ de ratiõe ſua ſit habere partes. Et propterea ſi pretermiſſo altero iſtorum concludatur tantum per aliud: non erit recte ratio procedẽs: ſed peccabit per inſufficientem partium enumerationem. Debet ergo ſic procedere. Extraneum eſt: ⁊ extraneum non eſt a mouente ſe ipſum habere partes. Ergo ſi motus a partibus tollatur: manebit totum mouens ſeipſum primo: ⁊ non mouens ſeipſũ primo: ꝙ implicat contradictionem. Igitur ⁊ contradictionem implicat: moueri a ſe ipſo primo. Hoc igitur modo formando rationem optime ratio concluderet ſecundum opinionem Ariſto. vult enim Ariſt. oſtendere non ſolum: quod corpus non moueat ſeipſum primo ꝙ platonici etiam concedũt: ſed vniuerſaliter ꝙ nihil moueatur a ſe ipſo primo: ꝙ eſt contra platonicas poſitiones. Ponebant enim platonici incorporea mouere primo ſeipſa. Quia itaꝙ formando rationem: ſicut illi formabant: non concluditur ꝙ nihil moueatur a ſe ipſo primo: ſed ſolum ꝙ nihil corporeum ſic moueat ſeipſum. De incorporeo autem quantum eſt ex vi illius rationis: relinqui videt: ꝙ moueri poſſit ex ſe ipſo primo patet euidenter ꝙ illo modo non formatur ratio ſecundum intentionem Ariſto. qui vniuerſaliter concludere intendit ꝙ nihil primo a ſcipſo moueatur: formando autem rationem ſicut nos eã poſtea formauimus: bene concluditur vniuerſaliter ꝙ nihil mouetur a ſcipſo primo: ꝙ hic intendit Ariſt. non tamen concludit eo modo quo hic Ari. ꝯcludit: ſicut patet inſpiciẽti textũ.

Ut ergo videamus Breuiter quomodo ratio Ariſto. procedat: attendendum ꝙ demonſtratio Ariſtot. non ſumit ex eo ꝙ eſt ad ſe conuerti: nec ex eo tantum ꝙ eſt moueri: nec ex vtroꝙ: cõuis etiam hinc quedam ratio ſumatur: vt ſcilicet eſt expoſitum: ſed ſumit ex eo ꝙ dicitur primo: ⁊ ex eo ꝙ omne mobile probatũ eſt in libro precedenti eſſe diuiſibile. Quod enim debetur alicui primo debetur ſibi tantum ſecundũ ꝙ eſt ipſum. Et propterea ſubtractum ab eo ꝙ non eſt ipſum: non eſt neceſſarium ꝙ ab ipſo ſubtrahatur: immo hoc non obſtãte ſibi adhuc id debebit ſꝫ ꝙ eſt ipſum. Ex hoc autem Ariſt. accepit id ꝙ primo dicit: videlicet quia ꝙ a ſcipſo mouetur: nullo modo pauſabit in ſtando aliqd alterum. Quod autem oẽ mobile pauſet in ſtando aliquid alterum ipſe accipit ex alio: quia ex eo ꝙ in ſexto probatum eſt omne mobile eſſe diuiſibile: virtus ergo ſue rationis in hoc conſiſtit: ꝙ quicquid conuenit alicui primo: quia conuenit ſibi ſecundum ꝙ eſt ipſum non auferetur ab eo quantumcũꝙ auferatur ꝙ ipſum non eſt: ſed ſemper manere poteſt ſibi primo debitum. Motus autem non poteſt ad mobile ita ſe habere: propter diuerſitatem partium: ⁊ diuiſibilitatem eius in partes: quarum nulla eſt ipſum totum. Subtracto enim motu ab altera parte mobilis: que aliud eſt a mobili: aut motus a mobili totaliter aufertur: aut de neceſſitate non manet ſibi primo ⁊ ſecundum ꝙ eſt ipſum debitus: ſed ſolum ſecundario ⁊ per aliud: vtpote per partem aliam: que ⁊ non eſt ipſum totum: ⁊ ab ea motus non ponitur ſubtractus: vnde impoſſibile eſt aliquod mobile moueri a ſeipſo primo. Hoc itaꝙ modo ipſa rõ Ari. procedit ſicut de facili apparet ſi bene cõſiderãt textum ſuum.

Ad argumentum Ergo in cõtrarium dicendũ eſt: ꝙ iſta ratio ſufficientiſſime concludit: ⁊ quod nihil moueatur a ſeipſo prio: ⁊ ꝙ ẽt poſſit mot⁹ toti mobili pͥmo non ꝯueniat: nec iſtud ẽ aliquod inconueniẽs.

❡ Nõ tertio.

Tertio poſſet Aliquis dubitare de hac eadem ratione: videtur eniꝫ procedere ex ſuppoſitione impoſſibilis: ſupponit enim pauſare partẽ eius ꝙ mouetur a ſe ipſo primo. Diceret autẽ aduerſarius hoc eẽ impoſſibile: quia vellet ꝙ in mouente ſeipſuꝫ primo: neceſſario partes eius omnes eſſent mote.

Ad iſtam qõnem Reſpondet cõmentator dicẽs ꝙ veritas conditionalis non tollitur: nec per falſitatem nec per impoſſibilitatem antecedentis. Nam quãuis iſta ſit impoſſibilis: aſin⁹ eſt homo: hac tamẽ impoſſibilitate non obſtante: verum eſt dicere ꝙ ſi aſinus eſt homo: aſinus eſt rationalis. Nũc autem phyloſophus hic non videtur vti niſi conditionalibus propoſitionibus: ſicut apparet per cũcta diſcurrendo: dicit enim ſi mouetur a ſe ipſo primo non pauſabit in ſtando aliqd alterum: ⁊ ſi pauſat in ſtando aliquid alterum: nõ mouetur a ſcipſo primo. Item ſi ab altera parte motus ſubtrahatur: aut motus a mobili tolletur: aut ſibi primo non conueniet. Hec itaꝙ conditionalis vltima: tota vera eſt: non obſtante antecedentis falſitate: ꝙ tamen eſſe non deberet ſi motus mobili a ſcipſo primo conueniret.

Ad cuius euidentiam Conſiderandũ eſt: ꝙ illud ꝙ cõmentator dicit vꝫ ꝙ veritas cõditionalis non tollitur per impoſſibilitatem antecedentis: veritatem habet vno modo: ⁊ alio modo non. Nam ſi in conſequente id predicetur ꝙ ſequitur ſubiectum antecedentis: ⁊ antecedens impoſſibilitatem hẽat: erit etiaꝫ propoſitio conditionalis impoſſibilis: ⁊ contradictionẽ iplicãs: vt puta ſi ſic dicatur: ſi equ⁹ eſſet hõ equus eſſet irrationalis. Si autẽ in conſequẽte id predicetur ꝙ ſequitur predicatum in antecedente: erit tunc optime conditionalis vera: non obſtante antecedentis impoſſibilitate: ſicut hic apparet: ſi equ⁹ eſt homo equ⁹ eſſet rationalis: ⁊ talis quidem eſt conditionalis Ariſtot. Nam ad eſſe partes mouentis ſeipſum primo ſequitur ipſas partes moueri. Ad motum autem ſubtrahi a parte ſequitur motuꝫ non remanere in toto: niſi ratione alterius partis: que eſt aliud a toto.

Si ergo

Si ergo ita diceret: parte mouētis ſeipſum pauſante p̄tes omnes mouerētur: eſſet falſa propoſitio: quia p̄dicatur in conſequente: conſequens ſubiectum antecedentis. Sed cū ita dicitur: ſi pars mouentis ſe ipſū: nō moueretur: aut totum non moueretur: aut moueretur non primo: ſi ratione vnius ſue partis eſt neceſſaria et vera ꝓpō: q2 in p̄nte predicatur id ꝙ predicatum antecedentis ſequitur. Et tamen nō deberet ita cēſeri ꝙ primo motus conueniret: quia pars non eſt ipſum totum. Quod autem conuenit alicui primo: ſiue ſecundum ꝙ ipſum: non tollitur quin conueniat ſibi primo: quantumcunq̄ tollatur ab eo ꝙ non eſt ipſum: vt dictum fuit in precedenti queſtione.

¶ Quō quarta.

Quarto poſſet aliquis dubitare vtrū ſupra dicta Ariſto. demonſtratio ſit per cauſam: videtur enī ꝙ non: probat enim nihil moueri a ſeipſo: p̄ hoc ꝙ omne mobile pauſet in pauſando alterum: hoc autem eſt effectus et nō cā: igitur talis demonſtratio per effectū data eſt.

Ad iſtam q̄ōnem dicit Tho. contra cōmētatorē loquens: ꝙ hic demonſtratio data eſt per cauſam. Nō enim eſt demōſtratio per effectum illa que continet cauſam in premiſſis: propterea ꝙ iudicandum eſt de ipſis demonſtrationibus: ſecundum conditionem inferentiū. Quod autem inferens principale eſt in ipſa nūc dicta demonſtratione cauſa eſt eius ꝙ dicitur mobile nō moueri a ſeipſo primo. Et propterea iudicanda eſt talis demonſtratio eſſe per cauſam.

Sed quidam dicunt ꝙ cum cōmentatore tenendum eſt: quia hoc modo dicendo ſicut dicit frater Tho. dicta demonſtratio: non plus concluderet ipſuz mobile non moueri a ſeipſo primo: ꝙ etiam non moueri ab alio primo.

Dicendū eſt igitur vt in argumento tangebatur: ꝙ quieſcere per quietem alterius: non eſt cauſa ſed effectus eius: ꝙ eſt a ſeipſo primo nō moueri: vnde quia per id probaretur nullum mobile ſe mouere primo: patet ſecundum eos: ꝙ demonſtratio per effectum eſt: et non per cauſam.

Sed quod ſic dicētes in omnibus deficiant non eſt difficile videre. Nam ſi demonſtratio Ariſto. in hoc tantum conſiſteret: ꝙ eſt mobile non moueri ex ſeipſo primo: quia pauſat in pauſando alteruz forte vtiq̄ bene dictum eam eſſe demonſtrationem per effectum. Nam non moueri ex ſeipſo primo: et pauſare in pauſando alterum: ſunt due paſſiones ſic ſe habentes ꝙ prima eſt cauſalis ratio ſecunde. Idcirco enī3 cauſaliter aliquid pauſat in pauſando alteruz: quia ſibi conuenit illa paſſio: que eſt ex ſeipſo primo non moueri. Et propterea ſi in hoc totum conſiſteret demonſtratio Ariſtot. ꝙ eſt non moueri ex ſeipſo primo: quia ſtat in ſtando alterum: demonſtratio vtiq̄ per effectū eſſet: q̄les ſunt omnes demonſtrationes: in quibus paſſio prima demonſtratur de ſubiecto per ſecundam. Nūc autē Ariſto. non fuit his contentus in ſua demonſtratione: ſed illis propoſitiōibus aſſumptis: tranſtulit ſe ad cauſam vtriuſq̄ paſſionis: videlicet ad indiuiſibilitatez mobilis. Nā partibilitas mobilis cauſa eſt non ſolū eius ꝙ dicitur mobile pauſare in pauſando alteruz: ſed etiā eius ꝙ dicitur mobile non moueri a ſe ipſo primo: cuius quidem declaratio eſt: quia cum gradus alicuius perfectionis cauſa eſt in aliquo ente alicuius paſſionis: neceſſarium eſt ꝙ in alio ente defectus p̄fectionis eiuſdez ſit cauſa deficiendi ens illud ab illa paſſione: quemadmodum quia rationalitas in homine eſt cauſa aptitudinis ad ratiocinandum: defectus rationalitatis cauſa eſt in equo: quare deficiat a dicta aptitudine. Et propterea dicit Ariſtot. in poſterioribus ꝙ ſi affirmatio cauſa eſt affirmationis: negatio etiam cauſa eſt negationis. Nunc autem ita eſt ꝙ mobilitas immaterialitatis et impartibilitatis cauſa eſt in ſeparatis a materia ꝙ ipſa ad ſe cōuerſiua ſint. Materialitas igitur et partibilitas que in cunctis mobilibus reperitur: vt probatum eſt in ſexto: et que ponit dicte mobilitatis defectuz cauſa erit neceſſario quare nullum mobile ad ſeipſum conuerſiuum ſit: et per cōſequens quare moueri nō poſſit a ſeipſo primo. Nam per hoc importatur conuerſio quedam eiuſdem ad ſeipſum: vnde manifeſtuz eſt ꝙ demonſtratio Ariſto. eſt per cauſam.

Sed attendendum ꝙ Ariſt. ex hoc ꝙ eſt cā vtriuſq̄ ſupra dictarum paſſionum primo concluſit ſecundam paſſionem: videlicet hoc ꝙ eſt mobile pauſare ī pauſando alterum: vel ſimpliciter: vel ad minus ita ꝙ motus ſibi primo non conueniret. Ex hac autem ſecunda paſſione vlterius redit ad cōcludendum paſſionez primam: ꝙ videlicet nullum mobile moueatur a ſeipſo primo: forte igitur ꝙ propter hunc ſecundum proceſſuz commentator dixit demonſtrationem Ariſtot. eſſe per ſignum. Sed quia hunc etiam proceſſuz ſecundo factū de paſſione ſecunda: ad paſſionem primam Ariſt. roborauit per cauſam vtriuſq̄ paſſionis: ita ꝙ ex eis ſumpſit robur et virtutē totius ſue demonſtrationis. Patet ꝙ optime dixit Tho. hanc eſſe demonſtrationez per cauſam: quia cauſam continet.

Quod autem iſti dicunt per rationez hanc etiā probari: ꝙ motus ſimpliciter ipſi toti mobili primo nō conueniat: iam diximus ꝙ hoc non reputauimus inconueniens. Sic itaq̄ reſiſtendum mihi videtur eſſe iſtis quantum ad ea que legi in queſtionibus ipſorum: et ſi non dicant aliud in ſuis rationibus: quas nō vidi: nō enim contradico eis ex deſiderio infringendi: que ſcripſerunt: ſed ſolum ex deſiderio defendendi veritates a Tho. declaratas: quibus veritatibus in queſtionibus ſuis illi contradicunt.

¶ Textus.

¶ Quoniam aūt oē qđ mouetur ab aliquo moueť ꝛc.

¶ Lectio ſecunda. ¶ Quō prima.

Hic poſſet aliquis dubitare de eo ꝙ Ariſt. hic dicit ꝙ mouens inſimul mouetur et ipſum: videtur enim hoc non eſſe bene dictum: quia ſicut infra ipſe declarat non eſt neceſſe oē mouens moueri. Sed forte aliquis aliquid hoc diceret: ꝙ Ariſto. hic loquitur ex ſuppoſitione: ſupponendo ſcilicet ꝙ quicquid moueť mouente mobili moueatur: ſic enim procedit: ſi enī3 non eſt dare primum mouens nō motum: ſed quicquid mouetur a mouente moto mouetur. Manifeſtum ꝙ ſimul mouebitur et mouens.

Sed quamuis iſta bene dicta ſint et tollant obiectionem factam: non tamen totam tollunt dubitationem. Manifeſtum eſt enim ꝙ magnes eſt mouens:

motu; ⁊ tamen mouet ferrum abſq; eo ꝙ ſimul cu; ferro moueatur: facit autem iſta dubitatio ad intelligendum quomodo veritatem habet illud cōmune dictu; ꝙ mouens corporeum non mouet niſi motum.

Ut ergo dubitatio tollatur cōſiderandu; eſt quod de motu ad formam non habet illud commune dictum veritatem. Uidemus enim ꝙ ignis ſtans ⁊ quieſcens iuxta ferrum tranſmutat ipſum ad formā calidi: nec cu; hoc facit oportet ꝙ ipſe ignis motu locali moueatur: quamuis forte moueatur tunc motu alterationis: inquantu; frigiditas in ferro contra agit caliditati ignis: vnde ⁊ in tertio dictum eſt: ꝙ agentia ⁊ paſſiua phyſica: propter cōiouem in mā mutuo agunt ⁊ patiuntur. Quia tamen non omnia cōmunicant in materia: poſſet de talibus dubitare aliquis vtrum ipſa poſſint mouere alia: ad locum vel ad formam abſq; hoc ꝙ ipſa vllo motu moueantur. Sed iſta queſtio locum habet alibi ad preſentem autem materiam ſufficit videre: ꝙ mouens corporeum poteſt alteru; ad formam tranſmutare abſq; eo ꝙ ipſum tunc ſecūdu; locū moueatur. Et quia motus ad locum ſequitur et concomitatur motum ad formam: propter id quod ad terminatam forma; naturale;: ſequitur impetus: ⁊ inclinatio in determinatum locum: neceſſarium eſt ꝙ vnu; corpus imprimendo formam alteri: abſq; ſua locali tranſmutatione mouere poſſit localiter motu conſequente formam illam ad corpus abſq; eo etiam quod ipſum ſecundum locum moueatur. Et tale; debemus imaginari motum ferri a magnete. Imprimit enim ſibi abſque locali motu ſuo qualitatem ad ſe inclinantem: ⁊ per cōſequens initiantem formaliter localem motu; ferri. Si autem motus ad locū imprimatur vni corpori ab alio abſq; impreſſione forme ad illum motum inclinantis ita ꝙ ſit motus pure localis ⁊ non mutatio loci coniuncta alterationi: neceſſarium tunc erit ꝙ corpus vnum mouens aliud localiter moueatur etia; ipſum: du; mouet inſimul: ſecundum locum: ſicut apparet in proiectione lapidis ⁊ aliis motibus ſimilibus. Quia enim corpus iſto modo mouens detinet corpus aliud ſub vi tute ſua: nec determinat ipſum ad hunc motum vel ad illū: per impreſſionem alicui⁹ forme: neceſſariū eſt ꝙ per aliquid aliud ipſum determinet ad certum motum: ſi mouere ipſum debet. Non videtur autē tunc mobile a mouente tunc per aliud determinari: ⁊ dirigi ad certū locum: niſi per aliquem motum mouentis mobile in virtute ſua verſus locum illum: de motu igitur locali facto abſq; impreſſione forme videtur intelligi: ⁊ ꝙ corpus non mouet localiter niſi localiter motum: ⁊ id etiā ꝙ Ariſto. dicit: ⁊ hoc quidem per ſua verba etia; apparet. Nam de motu locali ipſe proponit conſiderationē ſuam ſic inquiens. Quoniam autem omne ꝙ mouetur ab aliquo mouetur: neceſſe eſt ⁊ oē ꝙ mouetur in loco moueri ab altero.

¶ Textus.

¶ Si enim non eſt in infinitum procedere ⁊c.

¶ Rō ſecunda

Secundo poſſet aliquis de ipſa Ariſto. demonſtratione dubitare: videtur enim non deducere ad aliquod inconueniens. Supra eni; probatum fuit ꝙ in tēpore infinito non poteſt eſſe motus infinitus infinitate quantitatis ſue: nō ſimul ſed ſucceſſiue poſite. Quātitas autem quam motus accipit a quātitate mobilis nata eſt tota inſimul poni: ſicut ⁊ mobile continuum totum inſimul mouetur: ⁊ ſecundum ſe ⁊ ſecundum omnes partes ſuas. Nunc autem demonſtratio concludit ꝙ poſito mobili infinito: erit in tempore finito motus īfinitus in quantitate tracta a qūtitate mobilis eo ꝙ dicat mobilis infiniti motum eſſe infinitum. Igitur nullum ipſa inconueniens concludit.

Ad iſtam qōnem dicunt quida; ꝙ philoſophus ſupponit in ſua demonſtratione ꝙ tunc dicatur corp⁹ moueri: quādo pertranſit aliquod ſpatium immo per comparationem ad ſpatium non dicitur corpus mutare locum ſecundum ſe totu;: niſi ſecundum ſe totu; pertranſeat aliquod ſpatium. Cu; ergo impoſſibile ſit infinitum pertranſire aliquod ſpatiu;: etiam tempore finito: vt probatū eſt in ſexto impoſſibile eſt infinitā magnitudinem moueri localiter ſecundum ſe tota;. Et ſic ſecundum iſtos mens phyloſophi eſt intelligenda.

Sed quod ipſi mentem phyloſophi corrumpant: ꝙ ſe per ſe iactant intelligere: de facili apparet. Si enim ſic procederet eius demonſtratio omnino nihil eſſet: quia incōueniētē acciperet ſuppoſitionem: falſum eſt eni ꝙ tunc ſolum moueatur mobile localiter: cum pertranſit ſecūdum ſe totū vnū aliquod determinatū ſpatium: immo ſi ipſu; pertranſeat: ſecundum vnam ſui partem: cum tota parte moueatur totum mobile continuum difficilis diuiſionis: dicetur ipſum localiter moueri. Sufficit enim ad hoc ſaluandum ꝙ ſuper ſpatium determinatum tranſeat vna partium ipſius: ⁊ alie ſequentes tranſeant non ſuper ide; ſpatiu;: ſed ſuper alia ſpatia ſequentia. Si ergo mens phyloſophi fuiſſet talis ſicut illi dicūt: profecto corrupta fuiſſet ex ſuppoſitione falſi.

Ut ergo mente; phyloſophi ſaluemus attendendum eſt ꝙ mobile īfinitu; non poſſe moueri motu locali recto ſatis notum eſt. Nihil enim motu recto mouetur niſi accipiendo aliqd de loco qd̄ prius non habebat ⁊ relinquendo aliquid de loco qd̄ prius habebat. Omne autem tale patet eſſe finitu;: ⁊ inter duo aliqua concluſum: corpore quia terminatum ad locum: quē relinqt ⁊ ad eu; quē ſubintrat. Sed de motu circulari non ita prima facie apparet ꝙ non poſſit mobili īfinito conuenire: propter id quod per talem motum non dimittit de loco aliquid: ante habitu;: nec accipitur aliquid nō habitum: vt propter hoc cogamur intelligere ipſu; mobile inter duo loca aliqua concluſum. De iſto ergo motu ꝙ infinito non conueniat ipſa demonſtratio Ariſt. ſubtiliter concludit: quia vt ipſe ait ſi infinitum moueretur: motus infinitus fieret in tempore finito. Quod quidem quomodo ſequatur videndu; eſt: imaginemur itaq; in infinito corpore punctu;: circa qd̄ intelligitur fieri reuolutio: vel ēt pūctū imaginemur i ſpacio īfiniti corporis. Ulterius autem circa ⁊ prope punctum deſcribamus in corpore circulum qui finitus erit: non ſolum propter alia: ſed etia; quia intra ſe finita; ab illo puncto diſtantiam concludit. Ulterius autem imaginemur in corpore lineas a cētro protractas: per totū infinitum corpus: tanto ſemper a ſe magis diſtantes: quāto magis a centro elongantur. Iſtis enim preacceptis facile eſt propoſitum videre. Manifeſtum eſt enim ꝙ inſimul dum reuoluitur circulus deſcriptus: prope cētrum reuoluuntur per foramina huius linee protracte a centro per circulum ⁊ per totum corpus infinitū. In ſimul etiam cum illis lineis natum eſt reuolui totum

corpus cum ille lineę in corpore ſint ⁊ non reuoluantur niſi ad reuolutionem eius. Inſimul itaq; per cõſequẽs dũ reuoluitur circulus deſcript⁹ ꝓpe cẽtrũ: reuoluit̃ ẽt totũ corpus in quo circulus deſcriptus eſt. Hoc aũt eſt manifeſte videre in rota que tota reuoluitur cũ reuoluitur circulus paruus: deſcriptus circa medium eius. Ponamus ergo corpus infinitum ꝙ dicitur moueri toti motu actu moueri: tunc neceſſario ⁊ circulus in ipſo deſcri, tus iuxta centrũ ⁊ punctũ. a. in circulo poſitum mouebitur ſuper ſpatiũ ipſius parui circuli ſemper ⁊ continue de ipſo conſumendo aliquid. Et quia ſpatium correſpondens illi circulo finitum eſt: neceſſario accipietur totum in tempore finito ⁊ ſignum. a. in tempore finito mouebitur ab eodem in idem. Alias enim tranſitio ſpatij finiti duraret infinito tempore ꝙ ⁊ ſupra improbatum eſt ⁊ repugnat intellectui. Quia igitur inſimul cum iſto circulo reuoluitur ⁊ totum corpus: in tempore finito reuoluetur totum corpus infinitum in ſuo ſpatio ꝙ infinitum eſt: ⁊ per conſequens in tempore finito motus infinitus erit: ſic itaq; demonſtratio intelligenda eſt concludere. Apparet autem intuenti ꝙ quantum ad propoſitum nihil differt accipere primo magnitudinem finitam circuli vel magnitudinem infinitam corporis totius: quia enim inſimul mouentur a quacumq; ipſarũ fiat proceſſus in demonſtratione ꝯcludetur motum infinitũ fieri in tẽpore finito.

¶ Qõ tertia.

Ertio poſſet aliquis dubitare: quia nõ videtur verum ꝙ ſit conueniens omnia mouentia mobilia cõtinuari poſſe. Nam corpora celeſtia ⁊ elemẽta ſunt mouentia mobilia: nec tamen ſibi inuicem continuari poſſunt.

Ad iſtam qõnem Dicit doctor noſter ꝙ aliter procedendum eſt in demonſtratione: cum concluditur aliquid de ſpecie: atq; aliter cum concluditur aliquid de genere. Nam cum demonſtratur aliquid de ſpecie accipiendum eſt ꝙ non eſt contra rationem ſpeciei. Et cũ demonſtratur aliquid de genere accipiendum eſt: non quidem neceſſario ꝙ non repugnet ſpeciei: ſed ſolum ꝙ non repugnet generi. Quamuis autem ſecundum rationem proprie ſpeciei repugnet corporibus celeſtibus ꝙ continuentur elementis: quantum tamen eſt de communi ratione mobilis vel corporis non repugnat corpora omnia continuari. Quia itaq; Ariſto. non loquitur de mobilibus alicuius determinate ſpeciei: ſed ſolum de mobilibus in genere: ſufficiens fuit ſibi id accipere in ſua oratione ꝙ conueniens eſt ſecundũ communem rationem mobilis vel corporis.

¶ Textus.

¶ Primum autem mouens non ſicut cuius cauſa: ſed vnde eſt principium motus ⁊c.

¶ Lectio tertia. ¶ Qõ prima.

Ic poſſet aliquis dubitare ſtatim de h̃ ꝙ philoſophus dicit in principio nihil eſſe mediũ inter mouens ⁊ motum: videtur enim h̃ nõ habere veritatem: quia magnes mouet ferrum aere exiſtente medio inter vtrumq;.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ verba philoſophi intelliguntur de mouente primo: non ſecundũ ꝙ primum accipitur pro principali: ſed ſecundum ꝙ ſumitur pro proximo ꝙ dicitur primũ: qui accipitur primo ante mobile. Mouens autem principale non ſic primo ante mobile ſumitur: quia inter ipſa cadit medium mouens ſecundarium: vnde ſtatim ante mobile ſumitur mouens: ſecundum ꝙ eſt ſibi proximum: ⁊ poſtea mouens principale ꝙ eſt ab ipſo mobili remotum. De mouente ergo primo ⁊ proximo intelligere debem⁹ ꝙ inter ipſum ⁊ mobile nihil cadit medium.

Ad argumentum Ergo dicendum ꝙ de magnete ⁊ ferro propoſito non concludit: quia in motu illo eſt magnes bene primum ⁊ principale mouens: non tamen eſt mouens proximum: immediate enim magnes imprimit qualitatẽ ⁊ virtutem aeri ſibi coniuncto. Aer autem coniunctus ferro recepta virtute a magnete ipſi ferro qualitatẽ imprimit: vnde patet ꝙ h̃ mouens proximum eſt aer contiguatus ferro.

¶ Textus.

¶ Tractio autem eſt cum etiam ad ipſum vel ad alterum velocior ſit motus ⁊c.

¶ Qõ ſecunda.

Ecundo poſſet aliquis dubitare: quia non videtur verum ꝙ in tractione motus trahentis ſit velocior naturali motu attracti: quia ſi poteſt aliquid trahere: abſq; eo ꝙ moueatur ipſum: multo magis poterit trahere: abſq; eo ꝙ moueatur velociore motu.

Ad iſtam qõnem Reſpondet frater Tho. ꝙ triplex eſt attractio: vna quidem per modum finis: quomodo locus dicitur trahere locatum ⁊ voluntas mota a fine trahit ſecũ illum: cuius eſt voluntas iuxta illud trahit ſua quenq; voluntas. Et de tali attractione nõ agitur h̃: vnde ⁊ ꝙ trahit h̃ modo abſq; ſuo motu trahit. Nam locus non motus trahere dicitur locatũ ⁊ finis non motus dicitur ad ſe trahere voluntatem. Secũdo autem modo fit tractio ab imprimẽte formam: quomodo generans leuia dicitur trahere ipſa ſurſum imprimendo ipſis formam leuitatis: ad quã ſequitur impetus ad ſurſum: ⁊ h̃ modo: vt pluries diximus: magnes ferrum trahit: cuius ſignum triplex ponit Tho. quorum quidem vnum eſt: quia non trahit ipſum in quacũq; diſtantia poſitũ: ꝙ ideo contingit: quia virtus alteratiua ſua non protẽditur ad quãlibet diſtantiã: ſed certam ⁊ determinatam. Secundum autem ſignũ eſt: quia ſi magnes perungatur alleis ferrum non attrahet: ac ſi talis vnctio debilitet vi alteratiuã eius. Tertium vero eſt ꝙ ſi magnes paruus ſit: oportet ferrum fricari cum magnete: ſi ipſum debeat attrahere: ac ſi ex tali fricatione ferro imprimatur qualitas: quã impetus in ferro ſequatur ad magnetem: ſed de tali alteratione qualis ſit ⁊ que virtus ſit magnetis: per quã ferrũ trahit alibi locus eſt determinare. Ad preſens autẽ: ſi accipiendum eſt ꝙ de iſta attractione non intelligitur diffinitio tractiõis h̃ aſſignata a philoſopho: vnde ⁊ magnes trahit ferrum abſq; motu ſuo. Tertio autem modo fit tractio per actionem corporis imprimentis localem motum tantum. Et hoc modo ſupra expoſuimus ꝙ corp⁹ non mouet niſi motum: hoc etiam modo intellexit commentator ꝙ h̃ dixit: notum eſt per ſe ꝙ omne corpus ꝙ mouet aliud corpus nõ mouet ipſum: niſi moueatur cũ eo in tempore in quo mouet ipſum: ſic etiam intelligit

⁊ ꝙ hic Ariſt. de tractione ait. Nam ſi motus tracti eſſet velocior motu trahentis: tunc moueretur motu ſuo proprio: ⁊ ſimiliter ſi foret equalis moueretur abſq̄ trahentis actione: ſed ſi graue tendat deorſuꝫ ⁊ motus trahentis ipſum ad deorſum velocior ſit motu proprio ipſius grauis: ſuperaddetur ad motum grauis aliquid de velocitate per actionem trahẽtis: ratione cuius dici poterit: motus iſte factus eſt a trahente. Alias enim magis eſſet motus factus a generante imprimente ſibi formam.

℄ Q̄ō tertia.

TErtio poſſet aliquis dubitare: quare tractio fiat ad ſe ⁊ ad alterum: videtur enim hoc non eſſe verum in omnibus: ꝙ trahens naturale: ſic ad ſe trahit ꝙ non trahit ad alterum.

Ad hoc autem De facili apparet reſponſio. Jam enim dictum eſt ꝙ diffinitio hic poſita nõ datur proprie de tractione facta per impreſſionem forme: vnde ⁊ commentator dicit ꝙ attractio in qua attrahens eſt quieſcens ⁊ attractum ẽ motum non eſt attractio in rei veritate. Talis autem eſt attractio facta per impreſſioneꝫ forme Et hoc modo fit a trahente naturali. Imprimit eniꝫ alteri formam ſimilem forme ſue vel ſecundum ſpeciem vel ſecundum genus: vel ſecundum anologiam: ⁊ ideo trahit ad locum: vel ſimpliciter eundem: vel eundeꝫ genere: vel eundem identitate anologie. Subtracta itaq̄ iſta tractione: ⁊ illa que fit per moduꝫ finis relinquitur illa o trahente voluntario. Trahens autem voluntarium non determinat id ꝙ trahit ad locum per determinationem forme impreſſe: quia ſibi nullaꝫ imprimit ſed determinat ad locum per imperium ſue voluntatis que cum ſit libera: quantũ ad hoc determinare ad vnũ locum ⁊ ad alterum: ⁊ ideo trahens voluntarium poteſt trahere ad ſe ⁊ ad alterum.

℄ Textus.

℄ At vero neq̄ alterari neq̄ alterãtis nullũ mediũ ⁊c.

℄ Lectio quarta. ℄ Q̄ō prima.

HJc poſſet aliquis dubitare: quia non videtur ꝙ in motu alterationis alterans proximum ſit immediate coniunctum alterato: quia ſol alterat hec inferiora: inter que ⁊ ipſum cadũt plurimi celeſtes orbes medii: nec tamen ipſos alterat vt dicere poſſimus: ꝙ ipſi alterati alterant inferiora que contingunt.

Ad iſtam q̄ōnem Dicitur cõmuniter: ⁊ bene: ꝙ ſolum alterat hec inferiora mediantibus orbibus: quib' etiam imprimit qualitates ſuas: ſed propter diuerſam recipientium naturam contingit vt ille qualitates impreſſe alium effectum operentur hic ꝙ ibi. Quia enim hec inferiora ſunt tranſmutabilia ſecundum formam: contingit ꝙ qualitates eis a ſole mediantibus aliis orbibus impreſſe ipſa de vna forma in aliam tranſmutantur: ſed quia orbes celeſtes in forma non ſunt tranſmutabiles: contingit ꝙ qualitates eis impreſſe a ſole ipſos de forma in formam non tranſmutant: ſed magis ipſorum perficiunt proprietates: vnde Simplicius ait in commento primi libri de celo ⁊ mundo: palam eſt: vt extimo: ꝙ celeſtia corpora agunt in inuicẽ ⁊ tradunt in inuicem ſuas bonitates. Neq̄ ſunt traditiones iſte paſſiue ſed perfectiue. Coexiſtere enim ipſi poſſunt contraria autem hec: propter eã que ab inuicem diſtantiam nõ apta nata coexiſtere in inuicem experiant inuicem: ⁊ propter hoc paſſiue agunt: ferrum quidem enim ab igne calefactum: paſſiue alteratum non adhuc infrigidare poteſt: quamuis frigidum ſecundum naturam exiſtens: quia ſecunduꝫ paſſiones operatur: luna vero quamuis alteretur aliqualiter a ſolaribus radiis: ⁊ tranſmittat in nos ſolare lumen: tamen cũ ſua proprietate. Non. n. tranſmutauit aliquid a ſubſtantia ipſius alteratio: ſed perfecte ſolũ inexiſtentes virtutes. Scdm igitur hec verba Simplicii: dicendum eſt ꝙ orbes inferiores ſole qualitates recipiunt ab ipſo: quas ipſi contingentes: hec inferiora tranſmittunt vlterius in ipſa: ita ꝙ ſecundum hoc: etiam hoc proximum alterans ⁊ proximum alteratuꝫ ſunt coniuncta ſine medio. Patet autem de facili ex dictis ⁊ ſolutio omnium aliarum inſtantiarũ cõſimiliũ.

℄ Textus.

℄ Huic quideꝫ igitur aer eſt continuus ⁊c.

℄ Q̄ō ſecunda.

SEcundo autem aliquis poſſet dubitare verum in actione videndi debeant alterãs ⁊ alteratũ coniuncta eſſe abſq̄ medio. Poſſet enim aliquis forte credere ꝙ ad actum videndi ſufficiat directio viſus ad viſibile ſibi directe obiectum: abſq̄ eo ꝙ in ſpatio medio cadat viſum corpus.

Ad huius ergo Euidentiã attendendum eſt ꝙ iueni quoſdam dicentes ad actum videndi non requiri aliquaꝫ ſpeciem oculo impreſſam a viſibili. Et ratio ipſorum erat: quia ad hoc ꝙ materia patiatur: non oportet ſibi dare formam: quia forma ⁊ actus non eſt ratio patiendi: ſed tantum ipſa potentia paſſiua: videre autem ponit paſſionem viſus a viſibili: ⁊ ideo ad hoc ꝙ viſus videat: non oportet ponere in ipſo aliquam formam ſibi a viſibili impreſſam: que ſit vel dicatur eſſe ratio videndi: ſed oportet ponere ſoluꝫ directionem fieri viſus ad viſibile diſtãs obiectũ ipſi viſui directe. Ulterius autem me deducente eos confeſſi ſunt viſionem poſſe fieri in vacuo. Secundum itaq̄ iſtorum dicta in actione videndi non eſſet coniunctum proximum alterans proximo alterato: tum quia viſibile eſſet diſtans: tuꝫ quia ſpacium vacuum non poteſt habere agentis rationeꝫ.

Sed iſta poſitio Satis ſufficienter a phyloſopho refellitur in ſecundo de anima: vbi ipſe reprobat poſitionem democriti qui dicebat ꝙ ſi eſſet vacuum: poſſemus videre formicã etiã in celo. Ratio autem Ariſto. contra hanc poſitionem eſt: quia aliquo patiente ſenſitiuo fit ipſum videre: ꝙ etiam illi conceſſerunt. Adiungit autem Ariſto. ab ipſo aũt: qui videtur colore impoſſibile ſenſitiuũ: ſcilicet immediate pati. Relinquitur ergo ꝙ a medio: ꝙ etiam foret impoſſibile: ſi mediũ eſſet inane vel vacuum: virtus autem huius rationis in hoc conſiſtit: quia nihil patitur ab aliquo: niſi contingat ab eo: non autem viſus patitur in videndo immediate contactus a colore: quia color vel viſibile poſituꝫ ſupra viſum obſtruit ipſum ⁊ non perficit: patitur ergo a colore mediante aliquo eius virtutem deferente. Contactu enim virtutis oportet: vt paſſiuum cõtingatur ab actiuo: ſi debeat ab ipſo quicũq̄ pati: propter id quod paſſio eſt immediatus effectus actionis: ⁊ actio eſt immediatus effectus virtutis: vnde impoſſibile eſt aliqd

pati

pati ab aliquo:niſi ↄtingatur a virtute eius:ſi ergo viſus pati dʒ a viſibili diſtante:neceſſarium eſt virtutem viſibilis vſqʒ ad viſum per aliquid deferri. Non poteſt autem deferri per vacuum: quia virtus cum ſit accidens requirit neceſſario aliquod ſubiectum:vacuum vero:quia nihil eſt: non poteſt eſſe ſubiectum alicuius accidentis poſitiui: neceſſario igitur:ſi viſus debet pati a viſibili:oportet ꝙ ſit corpus aliquod dyaphanum deferens virtutem viſibilis vſqʒ ad viſum:a quo corpore viſus immediate non mediante alio corpore immutabitur: vnde patet ꝙ etiam hic inter proximum mouens: ⁊ proximum motum nihil cadit medium: ſed immediate ſibi ſunt coniuncta:verum autem ad actum videndi requiratur ſpecies informãs viſuʒ declarare nõ ſpectat ad preſentem materiaʒ:ſed ad illam que tractatur in libro de anima.

Hic tamen dicere

Poſſumus ad preſens ꝙ ratio illorum non concludit:verum eſt enim ꝙ materia non requirit formam aliquam preexiſtentem paſſiui: ⁊ coagenteʒ extrinſeco agenti ad hoc vt ab ipſo patiatur:bene tamẽ exigit ⁊ requirit ꝙ aliquid ſibi ab agente imprimatur: dum ab ipſo patitur ꝙ recipiendo dicatur ab ipſo pati. Non enim agens agit in materiam niſi imprimendo ſibi ſimilitudinem ſuam. Conſimiliter itaqʒ dicemus in propoſito Non enim oculus habet anteꝗ̃ patiatur a viſibili ſpeciem aliquam ſibi ſuperadditam coagentem viſibili extrinſeco:bene tamen aliquid recipit ab ipſo cum ab ipſo patitur:quia alias ab ipſo non mutaretur. Hoc autẽ qð ab ipſo recipit ſpecies eſt ⁊ ſimilitudo eius. Agit enim agens in paſſiuum ſemper ſimilitudinem ſuã ſibi imprimendo. Et propterea ꝙ omne agens agit ſibi ſimile.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem que alterantur alterantur omnia a ſenſibilibus ⁊c.

¶ Lectio quinta. ¶ Qõ prima.

Hec poſſet dubitare aliquis: quare Ariſtoteles non fecit mentionem de ſecunda ſpecie qualitatis:de naturali ſcilicet potentia ⁊ impotentia:ſicut mentionem fecit de prima ⁊ quarta.

Ad hanc queſtionem

dicit Commentator Alexadrum reſpondere: ꝙ ideo Ariſtoteles hoc fecit:quia declaratum eſt vniuerſaliter ꝙ naturalis potentia ⁊ impotentia non eſt qualitas:ſecundum autem id ꝙ non eſt qualitas non ſit alteratio.

Sed iſta reſponſio

Videtur eſſe inconueniens. In qualibet enim ſpecie cuiuſcunqʒ generis: oportet rationem generis ſui reſeruari. Cum ergo naturalis potentia: ⁊ naturalis impotentia:ſit ſpecies qualitatis:oportet de neceſſitate ꝙ in eis ratio qualitatis reſeruetur: vnde omnino falſum videtur ꝙ potentia naturalis non ſit qualitas:precipue cum ſpecies recipiant predicationem generis ſecundum nomen ⁊ ſecundum rationem:quia vniuoce genera de ſpeciebus ſuis predicantur.

Et propterea

Auerroys duplicem expoſitionem illius dicti adducit: vnã quidem:quia naturalis potentia ⁊ naturalis impotentia ſunt rebus principia agendi ⁊ patiendi:res autem agunt per ſuas formas: ⁊ patiuntur per ſuas materias:forme vero ⁊ materie ſunt ſubſtãtie:neceſſario igitur naturalis potentia ⁊ impotentia rem ſubſtantie magis ꝗ̃ rem qualitatis. Notandum autem ꝙ ex hoc dicto commentatoris probari poteſt ꝙ potentie anime nõ differũt realiter ab eius eſſentia.

Sed iſta expoſitio

Nõ tollit dubitationem ultimo magis eam auget. ſubſtantia enim non eſt ſpecies qualitatis: vnde ſi naturalis potentia eſt ſubſtantia aut non erit qualitatis ſpecies:aut ſi ſpecies eius eſt: oportet ꝙ qualitatis rationem in ſe habeat.

Et preterea quamuis

forma ſubſtantialis ſit prima ratio agendi:non tamen eſt eius ratio proxima: ſed ratio agendi proxima eſt ipſa potentia. Sicut enim ſe habet forma ad eſſe:ita ſuo modo ſe habet potentia ad agere:forma autem eſt proxima ratio eſſendi ⁊ non potentia: igitur ⁊ potentia erit proxima ratio agendi ⁊ non forma Falſum ergo videtur ꝙ ſit dicere naturalem potentiam eſſe idem cum ſubſtantiali forma.

Et propterea

Commẽt. ſuperaddit ꝙ forte Alexan. intendit ꝙ declaratum eſt vniuerſaliter ꝙ naturalis potentia non eſt qualitas alterabilis: quoniam eſt forma: ⁊ declaratuʒ eſt ꝙ forme non eſt alteratio:ſed ſequitur alterationem.

Sed nec iſta expoſitio

dubitationem tollit: quia ſi naturalis potentia eſt forma ſubſtantialis non erit in predicamento qualitatis. Si vero non eſt forma ſubſtantialis:ſed eſt forma ad predicamentũ qualitatis pertinens: oportebit tunc oſtendere:quomodo vniuerſaliter declaratum ſit ꝙ forme non ſit alteratio. Non eſt enim hoc declaratum niſi de habitibus qui pertinent ad primã ſpeciem: ⁊ de forma pertinente ad quartam ſpeciem qualitatis. Naturalis vero potẽtia non pertinet ad quartaʒ ſpeciem: ſed ad ſecundam.

Et propterea

Dicenduʒ eſt ꝙ ſi Alexander dixit illa verba poſt determinationeʒ factam de habitibus: ſicut credo ꝙ [illegible]:tunc intelligendum eſt ꝙ declaratum eſt vniuerſaliter ꝙ naturalis potentia non eſt qualitas abſoluta:propter declarationem enim qua declaratur ꝙ habitus ſunt in ad aliquid habetur quodammodo vniuerſaliter etiam de potentiis declaratum ꝙ ſunt in ad aliquid. Important enim reſpectum ⁊ relationem ad actum: vnde quia in ad aliquid non eſt motus:patet ꝙ in qualitatibus ſcdẽ ſpeciei motus eſſe non poteſt. Sunt enim ſecundum eſſe quidem in predicamento qualitatis: ⁊ ſcdm dici in predicamento relationis.

Thomas autem

Dicit ꝙ ſtatim prima facie apparet ꝙ naturalis potentia ⁊ impotentia: nec acquiruntur:nec abiiciuntur niſi tranſmutatione facta in natura:ꝙ per hoc ipſum datur intelligi ꝙ dicitur naturalis: ⁊ ideo hoc tanꝗ̃ manifeſtuʒ [illegible] dimiſit. Non enim ſit alteratio propter ſecunduʒ aliquid ad ꝙ nõ primo terminetur tranſmutatio:ſed ex ↄ̃ñti tantũ.

¶ Textus.

¶ Ex quo quidem enim eſt forma ſtatue: non dici mus formam ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

SEcundo poſſet aliqſ dubitare de ratione per quā Ari. probat ꝙ ſecundum formas ⁊ figuras non ſit alteratio: videtur enim non concludere: qꝛ ſicut alia accidentia non eque de ſubiectis ꝑdicātur ita nec iſta. Non enim dicimus ꝙ homo eſt albedo ſed ꝙ homo eſt albus. Et ſimiliter non dicimus ꝙ es ſit figura ſed dicimus ipſuꝫ eſſe figuratum.

Ad huius itaque qōnis euidētiam attendēdum eſt ꝙ aliter ſe habꝫ in qualitatibus quarte ſpeciei ⁊ aliter in alijs. Alie enim qualitates ipſe quidē tam ſecundum genus ꝙ̄ ſecundum ſpeciem: ſic denominatiue dicuntur de ſubiectis ꝙ ipſum accipiunt in recto ſiue cum ſubijcitur ſiue etiam cum predicatur: dico eniꝫ non ſolum ꝙ es coloratum eſt: ſed etiaꝫ ꝙ eſt album ⁊ econuerſo non ſolum dico ꝙ coloratuꝫ eſt es: ſed etiam ꝙ album eſt es. Et non ſolum h̄ verificatur quantum ad eſſe: ſed etiam quantum ad fieri Dicimus enim ꝙ es ſit coloratuꝫ ⁊ album. In qualitatibus autem quarte ſpeciei non ita ſe habet. Nā ſi ſumātur quidem ſecundum genus: videntur bene predicari poſſe denominatiue de ſubiecto ſimpliciter ſumpto. Dicimus enim ꝙ es eſt formatum aut figuratum: ⁊ econuerſo etiam dicere poſſumus ꝙ formatum ⁊ figuratuꝫ eſt es. Nam per formatum poſſumus intelligere formam naturalem ⁊ non artificialem tantum: ⁊ per figuratum ſimiliter poſſumus non ſolum intelligere figuram artificialem: ſed etiaꝫ figuram conſequentem formam naturalem. Sicut autem dicere poſſum ꝙ animatum eſt homo: ita etiam dicere poſſum ꝙ aliquod formatum forma naturali: ⁊ aliquod figuratum figura naturali eſt homo. Sic ergo qualitates ſpeciei quarte ſecundum ſuum genus ſumpte recipere poſſunt predicationem ſuorum ſubiectorum ſecundum eſſe: ſicut ⁊ relique qualitates: ſed ſi determinentur ad ſpeciem aliquam certam ⁊ determinatam: non ſic ſe habet. Non eni dicimus ꝙ ſtatua eſt es: ſed dicimus ꝙ ſtatua eſt erea: nec dicimus ꝙ es ſit ſtatua: ſed dicim⁹ ꝙ ex ere ſit ſtatua. Non etiam bene ⁊ conuenienter dicimus ꝙ formatuꝫ ⁊ figuratuꝫ qḋ eſt ſtatua ſit es ſed dicimus ꝙ eſt ereum: patet igitur quomodo in iſtis qualitatibus non ſit predicatio ſubiecti vel de ſubiecto: ſicut ſit in illis qualitatibus penes quas ſubiecta alterantur.

Quidam autem Alij dicunt h̄ ſic intelligendum eſſe ꝙ alia dicūtur eque ſubis: quia ⁊ ſi non in abſtracto tamen in concreto: quomodo etiam dicuntur fieri de ſubis eque dicuntur. Non eni ſit calor: ſed calidum: ⁊ dicimus ꝙ lignum eſt calidum. Sed qualitates quarte ſpeciei ſumpte etiam ſecundum ꝙ debetur ipſis fieri non eque mere dicuntur. Bene enim dicimus ꝙ ſit ſtatua: nec tamen dicimus ꝙ es ſit ſtatua: ſed ſoluꝫ ꝙ eſt ereum.

Hanc autem ſolutionē pro tanto non accepto: quia bene dicimus ꝙ ſit figuratum: ⁊ tamen licet ſibi attribuatur fieri: ſub non obſtante dicimus ꝙ es eſt quoddam figuratum: vnde prima ſolutio eſt magis ad propoſitū: ⁊ rōni ꝯſona.

¶ Qō tertia.

SEd tunc ſtatiꝫ tertio de hoc dubitare poſſet aliquis: quare videlicet ſōa: ſic eq̄ dicūtur de alijs qualitatibus ⁊ nō de qualitatibus q̄rte ſpeciei: ⁊ quomodo etiam propoſitū ꝯcludat ex h̄.

Ad iſtam qōnem Dicunt quidam ꝙ motus recipiunt ſpeciem ⁊ denominationem ex forma ⁊ ex termino ad quem ſunt: ⁊ ideo quodam modo ſimile eſt iudicium quantuꝫ ad denominationem ſubiecti de motu ⁊ de forma: vt ſi dealbari predicetur de ſubiecto: oportet ꝙ ⁊ album ꝙ per talem dealbationem acquiritur de ſubiecto predicetur. Oportet eni ꝙ id dicatur eſſe album cui competit dealbari. Et ideo ſi aliquod ſubiectum ſubijcitur alterationi: neceſſe eſt de ipſo predicari formam illam: que acquiritur per alterationem talem: ꝙ ſi non predicatur: patet tunc ꝙ per ipſam tranſmutationem primo non acquirit̄: eo igitur ipſo quo tales qualitates de ſuo ſubiecto in recto non dicuntur: videtur concludi poſſe ꝙ ipſe primo non inducuntur per tranſmutationem: ſed ſequūtur tranſmutationem in alijs factaꝫ hec igitur ſolutio videtur oſtendere quomodo Ariſtote. per illam rationem propoſitum concludat: ſed non oſtendit quare iſte qualitates non eque dicuntur ſuis ſubis: vt alie. ¶ Sed tamen iſtam ſolutionem: non omnino acceptandam video. Nam forme ſubſtantiales primo inducuntur per tranſmutationem in ſubſtantia: ⁊ tamen de materia que ſubijcitur in tali tranſmutatione ipſe non predicātur: niſi illam materiam ſumamus denominatiue: vnde nō videtur neceſſarium ꝙ ſi aliquid de ſubiecto alicuius tranſmutationis nō p̄dicat̄: ipſum ſubiectum in recto ſumendo non poſſit eſſe primo acquiſitū per tranſmutationem illam. Nam ⁊ illa etiamque primo non acquirūtur per trāſmutationeꝫ: dr̄ i recto de ſubiecto: ſicut dicimus ꝙ homo eſt pater: ⁊ tamē in paternitate ſicut in nulla relatione primo motus eſt: ſic itaqꝫ inuenimus aliqua dici de ſubiecto in recto: que primo per tranſmutationem non accipiuntur: ⁊ iterum aliqua primo per aliquam tranſmutationem inducuntur: que tamē de ſubiecto illius trāſmutationis in recto non dicuntur: vnde patet ꝙ dicta ſolutio non eſt vſquequaque ſufficiens. ¶ Ut ergo accipiamus ſolutionem veram: attendendum eſt ꝙ quodammodo accidentia ſe habent ad ſubiectum ſicut materia ad ſpeciem ſubſtantialem. Nam materia per ſpeciem ſubſtantie conſtituitur in eſſe: ⁊ accidentia in eſſe ſimpliciter conſtituūtur per ſubiectuꝫ ſicut enim accidentia tracta ad ſubiectuꝫ accipiunt eſſe: ſic etiam materia tracta ad certam ſpeciem ſubſtantie accipit eſſe: ⁊ ſicut materia indeterminate ⁊ ſimpliciter ſumpta non pertinet ad certam ſpeciem ſed oportet ꝙ ſumatur cum determinatione: ſi ad certam ſpeciem pertinere debet: ſic etiam accidētia ſimpliciter ⁊ determinate ſumpta: maxime cuꝫ fuerint accn̄ia vaga: nō pertinēt ad vnuꝫ aliquod ſubiectum certū ⁊ determinatū. Ex hoc aūt ꝙ ipꝫ ſubiectū ſtat ſi ꝑū i ſua entitate: accn̄s vero dependet ad ipſuꝫ: ⁊ per ipſum trahitur ad eſſe: contingit ꝙ ſubiectum ſtans in ſua rectitudine ſubijcitur accidenti: ⁊ recipit predicationem

dicationem eius: ſed accidens non ſtans fixum in ſui nominis rectitudine: ſed tractum ad denominationem que denotat eius inclinationem ad aliud de ſubo predicatur. Conſimili itaqȝ modo: qȝ ſpecies fixa ſtat in ſua entitate. Materia vero ꝑ ipſam depẽdet: ⁊ ꝑ determinationem ad ipſam conſtituitur in eſſe contingere: oportet vt ſubſtantie ſtans fixa in ſua rectitudine recipiat materie predicationem: ⁊ de ipſa predicetur: materia vero non ſtans in ſui nominis rectitudine: ſed tracta ad denominationem denotantem eius dependentiam recipit predicationem talis ſpeciei: ⁊ de ipſa predicatur: vnde non dicimus: ꝙ hoc ſit materia: vel ꝙ materia ſit hoc: ſed dicimus ꝙ hoc eſt quid materiale: ⁊ ꝙ aliquod ens materiale eſt hoc. Sic itaqȝ ꝯtingit in ſpeciebus ſubſtantie. Sicut autem materia prima ad ſpecies ſubſtantie ſe habet: ⁊ ſic etiã ⁊ corpus naturale generabile aliquod ſe habet ad ſpecies artis ſuo modo.

Nam quemadmodum materia prima: nec in ſua ratione claudit: eſſentialiter dico: vllam formam naturalẽ nec hec conſequitur naturam eius: vt declaratum fuit in ſecundo: ſic etiã corpus naturale in ſua ratione nõ claudit ſpeciem artis: nec iſta conſequitur naturã eius: quẽadmodũ qualitates naturales: ſecundum quas fit alteratio: ſecuntur naturas ⁊ naturales conditiones ſuorum ſubiectorum: vnde ⁊ merito dicim⁹ ꝙ materia prima qȝ informe dĩ eſt per reſpectum ad ſpecies artis: non tamen per reſpectum ad alias qualitates. Ex hoc autem contingit ꝙ ⁊ diſtinguimus entia per naturalia ⁊ artificialia: ⁊ dicimus ꝙ ſpeciebus ſubſtantie primo perficiũtur entia naturalia: ⁊ per ſpecies artis primo perficiuntur entia artificialia. Propter has igit̃ ſimilitudines artificialiũ ad ſpecies ſubſtantie: cõtingit ꝙ ſicut ille non dicuntur de ſua materia niſi tracta ad denominationẽ: ſic ⁊ ſpecies artificialium de ſua materia non dicuntur niſi ad denominationẽ pertrahatur. Et quia per hoc datur intelligi ꝙ iſte ſpecies ⁊ ille ſunt perfectiones rerũ primo: dico rerum quarum ſũt perfectiones: ſic ille rerum naturaliũ ⁊ iſte artificialium. Non.n. res dicit̃ alterari cũ accipit perfectionẽ ſuam: dat̃ conſequenter ex hoc etiaȝ intelligi ꝙ ſecundũ tales ſpecies: non fit alteratio: maxime quia perfectiones dicunt: vt ait Albertus: que in indiuiſibili cõſiſtũt ⁊ in indiuiſibili non eſt mot⁹. Duas ergo rationes philoſophus adduxit: quarum vna accipit ſignum quoddam ex ipſis predicationibus. Alia vero dicit cauſam ⁊ illius ſigni: ⁊ eius ꝙ ſcḋ tales qualitates nõ eſt alteratio. Attendendum eſt autem ꝙ de figuris etiam ⁊ formis naturalibus optime concludit hec ratio ſecunda: qȝ forme ⁊ figure ſpeciem rerum maxime demonſtrant ſicut in animalibus apparet: in quibus determinataȝ ſpeciem ſequitur figura certa ⁊ determinata: ita ꝙ cuȝ aliquod ipſorum fit ⁊ perficitur: tũc accipit ſpeciem ⁊ figuram propriam: vnde etiaȝ ipſe figure naturales demonſtrant perfectionem rerum: ⁊ in indiuiſibili conſiſtunt ſicut alie: vnde ſicut propter hoc ſecundum alias formas ⁊ figuras non eſt alteratio: ſic nec etiam ſecundum iſtas. Hoc igitur modo intelligende ſunt rationes Ari. cum ipſa declaratione Tho.

¶ Textus.

¶ *Neqȝ enim in habitibus: habitus enim virtutes ⁊ malitie ſunt ⁊c.*

¶ Qõ quarta.

Quarto poſſet dubitare aliquis: quomodo ſanitas ⁊ pulchritudo ⁊ ſimilia ſunt ad aliquid: videtur enim hoc eſſe male dictum: quia cũ predicamenta ſint ĩpermixta: id ꝙ eſt in vno predicamento non debet eſſe in alio: cum ergo ſanitas pulchritudo ⁊ ſimilia ſint in predicamento qualitatis non videt̃ ꝙ eſſe poſſint in ad aliquid.

Ad iſtam qõnem dicendum eſt ꝙ ea que dicta ſũt per ſe quidem ſunt in predicamento qualitatis. In predicamento autem relationis non ſunt per ſe: ſed per reductionem quandam. ¶ Ad cuius euidentiam oportet primo ſcire: quomodo talia ſunt qualitates: ⁊ quomodo ad aliquid: poſtea vero de facili patebit: quomodo ſunt per ſe in predicamento qualitatis: ⁊ per reductionem ſolum in predicamento relationis. Quantum ergo ad primum eſt ſciendum ꝙ qualitas eſt quidaȝ modus. Modus autem determinationem dicit: ⁊ quia modus dici conſueuit adiacẽs determinatio rei: ⁊ propterea id ꝙ determinatur potentia ſubiecti: qualitas eius dici poteſt: iuxta ꝙ dicere ꝯſueuimus id quo determinatur potentia ſubiecti ad eſſe ſubſtantiale qualitatem ſubſtantialem eſſe. Id vero quo determinatur potentia ſubiecti ad eſſe accidentale dicere conſueuimus accidentalem qualitatem. Poteſt autem potentia ſubiecti aliquo determinari: vel per ordinem ad naturam vel ꝑ ordinẽ ad actionem ⁊ paſſionẽ: que principia nature conſequũtur ſecunduȝ ꝙ in logyca noſtra declarauimus. Id autem quo formaliter ordinatur: determinatur potentia ſubiecti per ordinem ad naturam: que eſt finis generationis: ⁊ per conſequens habet rationẽ boni: habitus dicitur: bonus quidem ſi ſit conueniens nature: ⁊ malus ſi nature nõ conueniat. Et ſecundum hoc ſanitas ⁊ pulchritudo qualitates ſũt. Nã ipſi humores diuerſimode in corpore animalis proportiõari poſſũt: ⁊ cum trahuntur ad aliquam determinatam proportionem ponunt egritudinem ⁊ ſanitatem. Nam ſi illa determinata proportio ſit conſona nature: dicetur ſanitas: ſi vero non conſonet nature: dicetur egritudo: ita ꝙ ſecundum hoc ſanitas ⁊ egritudo: ⁊ ponunt certam humorum modificationem ⁊ determinationem: ⁊ ponunt ad naturam ordinem vel relationem. Et ratione primi dicũtur qualitates: vt patet ex predictis. Ratione vero ſecundi dicuntur eſſe ad aliquid. Quod autem hoc ſecundum importare debeant inde apparet: quia illa proportio humorũ: que eſt ſanitas in vno eſt egritudo in aliud ob id ꝙ non eſt conſona nature vnius talis humorũ ꝓportio: qualis eſt ꝯſona nãe alterius. Sicut autem de ſanitate dictum eſt: ſic etiam de pulchritudine: ⁊ alijs ſimilibus: intelligere debemus. Nam membra in animali diuerſimode proportionari poſſũt: ⁊ determinatio ad certam proportionem ponit qualitatem pulchritudinis aut turpitudinis: ⁊ proportio membrorum: que in vno animali pulchritudo eſſ; in alio foret turpitudo. Patet igitur iam quomodo talia qualitates ſunt: ⁊ ad aliquid.

Ex hoc autem ſtatim apparet ⁊ illud ꝙ primo dictum fuit. Nam in predicamento relationis eſt ipſa relatio per ſe: ⁊ ipſum relatiuum per reductionem: ſicut paternitas per ſe in predicamento relationis ẽ: ſed pater in ipſo eſt reductiue ſolum: quemadmodum albedo per ſe eſt in predicamento qualitatis ⁊ album eſt in ipſo per reductionem. Nunc autem ſanitas pulchritudo ⁊ ſimilia non ſunt relationes: ſed relatiua. Non enim dicunt per ſe ſolum reſpectum ⁊ ordinẽ ad aliud: ſed dicunt per ſe modũ ſubiecti ad eius

naturam ordinatum. Et quia modus eſt qualitas: pa
tet ꝙ illa per ſe ſunt qualitates. Quia vero ille modus
accipitur ad aliud relatus in quo conſiſtit conditio re
latiui: patet ꝙ illa ſunt etiam relatiua. Sunt ergo per ſe
in predicamento qualitatis: ⁊ per reductionem quādā
ſunt in predicamento relationis: ex quo nullum incon
ueniens habetur: nec confuſio aliqua predicamētorū.

¶ Textus.

¶ Neqꝫ itaqꝫ circa anime virtutes ⁊ malitias ⁊c.

¶ Lectio .vj. ¶ Q. ō prima.

Hic poſſet primo aliquis dubi
tare: quomodo ex hoc ꝙ
virtus eſt perfectio: habeatur ꝙ penes ip
ſam non eſt alteratio. Non enim videtur
iſtud eſſe verum: quia perfectio virtutis ha
betur: quandoqꝫ minus: quādoqꝫ magis ⁊ quia de mi
nus ad magis proceditur per motum: videtur ꝙ in vir
tutibus ſit motus: ⁊ per conſequens alteratio: qꝛ mo
tus in qualitate alteratio vocatur.

Ad iſtam qōnem Dicit commen
tator ꝙ virtus
eſt perfectio: ⁊ perfectio eſt indiuiſibilis: vitiū autē eſt
ſeparatio ⁊ remotio ab illo fine indiuiſibili. Cum ergo
iſte finis eſt idiuiſibilis: ergo ⁊ illud ꝙ diſtat ab eo ma
xime eſt indiuiſibile: ⁊ ſic non eſt medium inter virtutē
⁊ vitium: motus autem eſt in eis inter que eſt medium
propterea igitur in virtute ⁊ vitio nō poteſt eſſe mot⁹.

Sed iſta reſponſio Patitur mul
tiplicem calū
niam: primo quidem: quia ſecundum nullum indiuiſi
bile attenditur magis ⁊ minus: dicitur autem hō ma
gis ⁊ minus iuſtus: magis ⁊ minus liberalis: ergo iu
ſtitia ⁊ liberalitas non eſt indiuiſibilis: niſi aliquis ac
ciperet liberalitatē ⁊ iuſtitiā in ſummo: quomodo in
liberaliſſimo ⁊ iuſtiſſimo inuenitur. Sed hoc modo etiā
ſecundum alias qualitates magis ⁊ minus non atten
ditur: vt puta ſecundum albedinem in ſummo: ⁊ ſecū
dum caliditatem in ſūmo: ⁊ ſic de alus. Inconueniens
eſt igitur dicere ꝙ perfectio: que eſt virtus: ꝯſiſtit in in
diuiſibili.

Et prima maxima Diſtātia nō
inuenitur pro
pter niſi vbi inuenitur minor: qꝛ maxima dicitur reſpectu
minoris: ſi ergo in genere virtutis inuenitur maxima
diſtantia: ⁊ maxime diſtans a virtute eſt vitium: inue
nietur ibi etiam ⁊ minor diſtantia: itaqꝫ minus diſtās
nō erit vitiū: qꝛ tunc vitiū nō eēt idiuiſibile: nō erit ēt
virtus: quia tunc nec virtus foret indiuiſibilis: erit ita
qꝫ medium inter vtrunqꝫ. Hoc enim dicimus medium
extremorꝫ ꝙ neutrum eſt ipſorum: eſt tamen in eodē ge
nere cum ipſis. Secundum hoc itaqꝫ eſt falſum dicere ꝙ
inter vitium ⁊ virtutem non eſt medium.

Et preterea Non ſolum malitioſus dicit
qui maxime diſtat a perfecti
one virtutis: ſed etiā qui non diſtat maxime ab ea: diſtat
tamen diſtet ab ipſa multum notabiliter: ⁊ per conſe
quens vitium non ſolum conſiſtit in maximo: ſed etiā
in notabili receſſu a virtutis complemento: patet igitur
ꝙ multiplicem calūniam patitur reſponſio commenta
toris. ¶ Et ideo Tho. dicit ꝙ philoſophus hoc vult argu
mentari de virtute: ſicut ſupra de forma ⁊ de figura: di
ctum eſt ſupra ꝙ non bene dicitur aliquid alterari cū
perficitur: ⁊ eadem ratione: nec cū corrumpitur: perfi
citur autem vnumquodqꝫ cum accipit perfectionem ſu
am: ⁊ corrumpitur cum ſumit ablationē eius. Uirtus
ergo: quia eſt perfectio: ⁊ malitia eſt eius corruptio: vn
de hominem virtuoſum dicimus perfectum ⁊ vitioſū
dicimus corruptum: voluit ex hoc Ariſtote. concludere
ꝙ ſecūdū virtutē ⁊ malitiā non ſit alteratio.

Sed quidam dicunt Quod nec
iſta reſpō
ſio eſt bona: quia cum domus ſit ⁊ perficitur non eſt: ⁊
ideo tunc non poteſt alterari. Hic autem cum efficitur
virtuoſus actu eſt: ⁊ ideo tunc ipſum alterari non eſt in
conueniens. Et propterea adiungunt ipſi ꝙ perfectio
importata per virtutem conſiſtit in relatione quadam
⁊ quia in ad aliquid non eſt motus: vt Ariſto. prius ip
ſe dixerat: voluit ex hoc haberi ꝙ penes virtutes ⁊ mali
tias non ſit alteratio. ¶ Sed de facili apparet ꝙ hoc non
ſūt conuenienter dicta: ſi enim ex hoc voluiſſet Ariſto. con
cludere propoſitum: quia iſta ſunt ad aliquid: ſufficie
bat breuiter ſibi dicere ꝙ iſta ſunt ad aliquid: ſicut ⁊ re
liqui habitus: ⁊ ſuperfluum penitus fuiſſet ſic multipli
citer oſtendere ꝙ virtus ſit perfectio. Non eſt conſuetu
do id accipere ꝙ non facit ad probationē ſuā: et eqꝫ id
pretermittere ex quo principaliter cōcluſio dependet.
¶ Argumentum autem ipſorum factum contra Tho.
non concludit: quia homo: ⁊ ſi eſt cum accipit virtutē
eſt tamen anteqꝫ ipſam ſumat imperfectus: ⁊ ideo per
ficitur cum ipſam accipit. Attendendum autem eſt ꝙ
quia perfectio virtutis non ꝯſiſtit i idiuiſibili: ſicut per
fectio forme ⁊ figure: non habet iſta ratio tantum vigo
rem: quantū habet ratio de forma ⁊ figura: que in in
diuiſibili cōſiſtūt: ⁊ idcirco philoſophus premiſſa hac
probatione adiungit ſequentē declarationem: ex qua
ſatis euidenter patet ꝙ virtus non eſt primus termi
nus alterationis: quamuis non accipiatur niſi facta
alteratione.

Ad argumentum Ergo dicen
dum ꝙ id ꝙ
ſuſcipit magis ⁊ minus accipitur per motū: non ſem
per tamen ſicut primus terminus ipſius: ſed quando
qꝫ ſicut concomitans ⁊ conſequens ad ipſum: ⁊ hoc ſcdō
modo ſe habet de virtute: vt in textu declaratur.

¶ Textus.

¶ Que autem ex principio acceptio ſcientie non eſt ge
neratio neqꝫ alteratio ⁊c.

¶ Q. ō ſecunda.

Secundo poſſet Aliqs
dubita
re de hoc ꝙ philoſophus dicit animam fieri
ſcientem ⁊ prudentem ⁊ reſidere ſolum ⁊
quietari ipſam: videtur enim hoc non eſſe be
ne dictum: quia per quietem per ſe loquendo nihil acci
pitur. Si ergo anima per quietem fit ſciens: ſequitur
ꝙ ſciens fiat nō accipiēdo per ſe aliqd: ꝙ eſt icōueniēs.

Ad iſtam qōnem Tho. dupliciter
reſpondet primo
quidem dicendo ꝙ hoc dictum videtur ſecundum plato
nicam opinionem. Ponebat enim Plato ꝙ forme ſe
parate ſunt cauſa ſcientie in nobis: ⁊ per hoc ꝙ anima no
ſtra participat aliqualiter ipſas ſeparatas formas. Se
cundū quā opinionem loquitur ꝙ ſedatis paſſionibus
quibus impeditur anima ne ſua ſcientia vtatur: ſtatiꝫ
abſqꝫ eo ꝙ fiat tranſmutatio aliqua in ipſa: ad ſolā ſen
ſibilium preſentiam fit hō ſciens: ita tamen ꝙ ſenſibi
lia non ſunt neceſſaria ad ſcientiam: niſi vt ab ipſis ala
quodammodo excitetur.

Sed quidam Contra hanc ſolutionē
dicit ꝙ non videtur bene
credibile

credibile philoſophum in ſua probatione vti fundamentis falſis: quia nunq̃ licet arguere ex falſis: niſi quando quis arguens cõtra aliquẽ ipſius opinionibus vtatur in argumentatione ſua. ¶ Hec autem improbatio omnino nihil eſt: patet enim manifeſte h̃ q philoſophus hic probat eẽ cõtra platonicas opiniones. Poſuit enim plato omnem operationem eſſe motum. Unde τ dixit animam ſe mouentem: ob id q ſe cognoſcat τ intelligit ex quo accipitur ſatis euidenter q ipſe intelligere τ ſcire motus appellauit. Hoc autẽ hic improbat philoſophus: oſtendendo q nec ſcire eſt motus: nec ſecundum ſcientiam motus attenditur in anima: quia igitur h̃ contra platonem eſt: non eſt inconueniens ſi Ariſt. procedens contra eum ipſius opinionibus vtatur.

Et preterea Non eſt incõueniens: q an/te q̃ opinio falſa reprobata ſit aliquis vtatur ea propter ſequentes ipſaz ad declarandum verum. ¶ Secundã autem ſolutionem ponit Tho. dicens: q intellectus poſſibilis ſecundũ ſe conſideratus ſemper eſt in diſpoſitione vltima ad ſuſcipiendum ſpecies intelligibiles: τ ideo ſi non ſit impedimẽtum ſtatim ad preſentiam obiectorum per experientiã ſumptorũ: ſpecies intelligibiles in ipſo abſq3 vlla ſui mutatione fiũt: ſicut etiaz ad preſentiam corporis obiecti ſtatim imago eius fit in ſpeculo abſq3 vlla mutatione ſpeculi: niſi fuerit impedimentum. Tollitur autem impedimentum per reſidentiam τ quietationez paſſionũ τ perturbationũ. Jdcirco itaq3 dicit Ari. q in reſidere τ quietari anima prudens fit τ ſciens.

Ad argumentum Ergo eſt dicendum q ſi non accipiatur aliquid a quiete: accipitur tamen ab obiecto in quiete conſtituto.

¶ Textus.

¶ Dubitabit autem vtiq3 aliquis: vtrum omnis motus omni comparabilis ſit aut non. τc.

¶ Lectio ſeptima. ¶ Qõ prima.

Hec poſſet Aliqs dubitare vtrũ verum ſit q ad propriam comparationem exigitur vnitas nature ſecundum ſpeciez omnimode vniuocaz qualis eſt ſpecies ſpecialiſſima: videtur. n. q illud non ſit neceſſarium: dicimus enim q hõ nobilior eſt equo: τ tamen equ⁹ τ homo nõ ſunt eiuſdem nature ſecundum ſpeciem. Item dicimus q vnus angelus ſimplicior eſt alio: cum tamen in queſtionibus diſputatis determinauerimus q omnes angeli ſũt differẽtes ſpecie. Dicimus etiaz q deus eſt cunctis rebus melior cũ tñ res alie ab ipſo oẽs ſint in genere τ ſpecie: τ ipſe ſit extra oẽ genus. Item dicimus q vnus numerus eſt maior alio: cum tamen omnes numeri differant ſecundum ſpeciem: ſi differunt in quantitate: τ q̃ plurime alie inſtãtie poſſunt faciliter adduci contra idez: nõ itaq3 videtur bene dictum q comparatio propria non cadit niſi inter ea tantum que vniuoca ſunt ſecundum perfectam vniuocationem.

Ad huius igitur Queſtionis intelligentiam habendam conſiderandum eſt: q magis τ minus ponunt cõuenientiã: τ ponunt differentiaz: conuenientiam quidem ponunt neceſſario in aliquo q ab vno poſſidetur magis τ ab alio poſſidetur minus. Differẽtiã vero τ diuerſitatez ponunt neceſſario in gradibus poſſeſſi: quia magis dicit eius gradus altiorem: τ minus dicit eius gradũ inferiorem: quia vero gradum altiorem τ iferiorem ſic dicunt: q vnũ quidẽ τ idez ponunt: vniuocatio autẽ dat intelligere illaz vnitatez: patet q quanto vniuocatio fuerit perfectior tanto comparatio magis perfecta τ completa erit: τ per cõſequens: quia perfecta vniuocatio in ſpecie tãtũ ſpẽaliſſima eſt: patet q ſolũ penes ipſam perfecta attendi poteſt. Ad perfectionem autem perfecte comparationis exigitur non ſolum q aliqua penes aliquid comparari poſſunt per magis τ minus ſed etiam per equale: vnde vbicũq3 inuenimus aliqua penes aliquid ita comparari q reſpectu eius vnum dicitur cum magis τ alterum cuz minus: non dici poteſt equale niſi fiat mutatio i ſpecie: patet q penes illud nõ attendit̃ comparatio perfecta. Debet enim iſta in ſe cõtinere maxime pfectum moduz comparationis: ſic aũt inuenimus eſſe in omnibus que non ſunt eiuſdem ſpeciei. Unde per iſta patet reſponſio ad inſtantias premiſſas: licet eniz homo τ equ⁹ ſint entia diuerſa: tamẽ nobilitas penes quã dicebatur comparari: vnum quidem eſt: τ vnius rationis reſpectu nobilitatum naturalium. Quamuis etiam angeli differant ſecundũ ſpeciem: tamen ſimplicitas penes quã ſumebatur ipſorũ cõparatio: vnum quidem dicit τ vnius rationis. Bonitas etiã de deo τ creatura dicta dicit quid vnum vnitate tamen tantum analogyca. Et propterea penes bonitatem poteſt deus comparari aliqs quantuz ad exceſſum: nunq̃ vero quantum ad equalitatem. Quia etiam maioritas dicit exceſſum quantitatis: quantitas vero in quaternario τ ternario per maioritatem τ minoritatem: nunq̃ tamen per equalitatez poteſt quaternarius ternario in quantitate comparari. Nunquam enim aliquis quaternarius eſſe poterit ternario equalis: τ eodem modo de alijs intelligendum eſt. Intelligẽdum eſt igitur q dicit Ariſto. de perfecta comparatione: que etiam equalitatem claudit: immo quia comparatio vnitatem ponit eius penes q attenditur ſola equalitas reſpectu aliorum ponit perfectam vnitatem dicere poſſumus illa ſolũ perfecte comparari que equalia dicuntur.

¶ Qõ ſecunda.

Secundo quia multotiens ex hac lectione ſumitur q vbi inuenitur magis τ minus: ibi reperitur equale: poſſet aliquis dubitare: vtrum h̃ veritatem habeat: videtur enim q non: quia in angelis contingit dare ſimpliciores τ min⁹ ſimplices. Nõ autẽ contingit dare duos eque ſimplices: quia illi forent eiuſdem ſpeciei.

Ad iſtam qõnem Cõmuniter dicitur: τ bene: q illa propoſitio in his tenet que ſunt eiuſdẽ rationis. Eiuſdem autem perfecte rationis ſunt que ſunt eiuſdez ſpeciei ſpecialiſſime: vnde quia omnis albedo omni albedini eiuſdez ſpeciei τ rationis eſt: contingit q ſicut contingit dare magis album τ minus album: ſic etiam dari poſſunt: τ duo quedam eque alba. Nunc autez de angelis ſic eſt q non ſolum ipſi non ſunt eiuſdem ſpeciei: ſed nec ẽt ſimplicitas in duobus angelis dicere poteſt vnum aliquid ſecundum ſpeciez: q patet ſi ſumat̃ ipſa ratio ſimplicioris. Nam ſi dicamus id eſſe ſimplicius q magis recedit a permixtione τ compoſitione: cũ in angelis ſit compoſitio ex potentia τ actu: nec iſta eadem ſpecie ſint in duobus angelis: patet ſtatim euidenter q nec ſimplicitas in duobus angelis dicit vnum aliquid ſpecie.

¶ Textus.

¶ Aut quia ſunt in alio primo ſuſceptiuo ꝛc.

¶ Q̃ō tertia.

Tertio poſſet aliquis dubitare quia videtur Ariſt. eſſe ſuperfluus ī enumerando illa que exiguntur ad perfectam comparationem. Nam que ſunt eiuſdem nature. habēt idem ſuſceptiuum primuꝫ: ꝛ ſunt vniuoca: vnde poſita ſola conditione illa: habētur ſtatim alie: ſuperfluum itaq; fuit enumerare eas.

Ad iſtam q̃ōnem Breuiter dōꝫ ē q quia Ariſt. in ratione argumentorum que procedebant in equiuocis: dixit cõtra illa argumenta q oꝫ non eſſe equoca: ſed vniuoca illa penes que fit comparatio: q ipſum dicere oportuit eo ipſo quoꝫ h directe pendebat ſolutio argumentorum: non autem omnia vniuoca ſunt comparabilia perfecte: ſꝫ illa tm̄ q̃ ſic ſunt vniuoca que nāꝫ dicūt tantū vnicā: que in eadē ſūt ſpecie: oportuit ipm ad remouendū ſingulas inſtantias: ꝛ ad faciendā cõdictam ſententiā adiungere: q oportet compabilia ſic eſſe vniuoca: vt ſunt etiam vnius tantum: ꝛ eiuſdē nature: verum quia plato ponebat vt ſibi imponitur vnā naturam prius ſe recipi in diuerſo ſuſceptiuo primo: ꝛ que in diuerſo primo ſuſceptiuo ſunt: non ſunt compabilia: oportuit poſt predicta phyloſophum adiungere talia debere recipi in eodeꝫ primo ſuſceptiuo: q ꝛ fecit reprobando platonicaꝫ poſitionē: vnde patet q in hac enumeratione non eſt vlla ſuperfluitas.

¶ Textus.

¶ Sic ꝛ circa motum e que velox quod in equali tempore mouetur ꝛc.

¶ Lectio octaua. ¶ Q̃ō prima.

Hic poſſet Dubitare aliquis qꝛ videtur Ariſt. velle: q genus ſit equiuocum: q tamen videtur eſſe falſum: quia dicitur in logycis: q gen⁹ vniuoce predicatur de ſuis ſpeciebus.

Ad huius q̃ōnis Euidentiam conſiderandū eſt: q opinio quorumdam eſt: per diuerſam formā reponi aliquid in ſpecie ꝛ genere: quia in ſpecie ſecundum eos reponitur per aliquam formam ſubſtantialem: per q̃ cõtra ſpecies omnes alias diſtinguitur. In genere vero reponitur per formam generalem: in qua vna ſpecies conuenit cum alijs cūctis ſpeciebus: que ſunt eiuſdeꝫ generis. Et quia a forma ſumitur vniuſcuiuſq; diffinitiua ratio: patet euidenter: q ex quo ſecunduꝫ iſtos forma generis vniuoca eſt ſecundum omnes ſuas ſpecies: neceſſarium eſt q ꝛ ratio eius diffinitiua vna ſit realiter ꝛ perfecte in cunctis ſuis ſpeciebus. Secūduꝫ igitur hanc opinionem: oportet dicere de neceſſitate: q genus perfecte ſit vniuocum: tam ſecundum logycum q̃ ſecūdū phyſicū: ꝛ q penes ipſum attendi poſſit perfecta comparatio: vt videlicet dicere poſſimus non ſolum aīal vnius ſpeciei in animalitate eſſe perfectius alterius ſpeciei animali: ſed etiam q duo animalia diuerſarum ſpecieruꝫ ſint realiter eque perfecta in animalitate: q totum eſt non tam contra Ariſto. q̃ contra veritatem. Reciperet eniꝫ tunc forma ſubſtātialis animalis: que eſt forma generis magis ꝛ minus: q quidē falſum ē quamuis ꝛ euidētiſſime falſum ſit q animalitas eque perfecta realiter atq; naturaliter poſſit inueniri in duobus animalibus differentibus in ſpecie hanc autem poſitionem reprobauimus in tractatu quē cõ iſtos edidim⁹ de vnitate formaꝝ. Breuiter āt oſtēdi p̄t falſitas ipſius: qꝛ forme que ſe inſimul comparianꝰ in eadē ꝛ in eadē pte mãe nõ ſūt eiuſdē generis phiſici qꝛ q̄ ſunt eiuſdē generis phyſici: aut ſimpliciter ſunt eadem: aut ſunt oppoſita. Si ergo forma generis diuerſa foret a forma ſpeciei: cum h duo inſimul ſe comparianꝰ in eodem: neceſſario ille due forme generis phyſici non eſſent: ꝛ per conſequens ſpecies ꝛ ſuuꝫ genus: eſſent diuerſorum generum phyſicorum. Species ergo eſſet alterius generis phyſici: q̃ generis ſui: q implicat euidentem contradictionem: patet itaq; q̃ irrationabilis ſit dicta opinio. Et propterea neceſſarium eſt ſequi opinionem doctoris noſtri: qui vult q per vnam ꝛ eandem formam realiter aliquid reponatur in ſpecie ꝛ genere: ita ſcilicet q in re extra intellectum ipſi generi nulla forma alia rn̄deat p̄ter formas ſuaꝝ ſpecieruꝫ: ꝛ quia ſpecierum diuerſaruꝫ: diuerſe realiter ſunt forme patet euidenter q ipſi generi in re extra intellectum nõ reſpondet forma vnica ſed multe. Et quia vt dictuꝫ eſt ratio diſtinctiua ſumitur a forma: patet euidēter q ipſius generis ratio non eſt realiter vna: tanq̃ realitateꝫ vnam ponens: ſed ponit neceſſario multiplicem realitatem. Hinc ergo eſt q phyſicus: qui artifex realis eſt: dicit genus omne multiplex ꝛ equiuocum: logycus auteꝫ: qui eſt artifex rõnalis: propter vnitatē cõceptus q̃ format intellectus ꝛ ratio de genere: dicit ipſuꝫ eſſe vniuocum. Sed ꝛ propter talem conceptus vnitatem multitudo generis eſt latens: ita vt plurimi circa h errent ꝛ credant genus eſſe vnum in re: propter id q̃ eſt vnū quid in conceptione rationis. Et propterea ſignāter dixit Ariſto. q iuxta genera latent multa.

¶ Textus.

¶ Et ſi ſignificat rõ hec: q genus nõ vnū aliqd eſt ꝛc.

¶ Q̃ō ſecunda

Secundo poſſet Aliquis dubitare vtrum talis multitudo que attenditur in genere: debeat dici multitudo equiuocationis: vel multitudo analogie: videtur enim q dicēda ſit multitudo anologie: quia in tali multitudine vnū eſt prius: ꝛ reliquum eſt poſterius: q proprium eſt anologie.

Ad iſtam q̃ōnem Dicunt quidā q multitudo generis eſt multitudo anologie. Sed duplex eſt ſecunduꝫ eos multitudo analogyca: vna quidē que magis appropinquat ad equiuocationem: qualis eſt multitudo trāſcendētium. Alia vero eſt que magis appropinquat: ad vniuocationem: qualis eſt anologia generum. Sed iſtud non videtur bene dictum. Nam predicatum analogyce aut de vno dr̄ eſſentialiter: ꝛ de alijs per habitudinem ad ipſum: ſicut ſanuꝫ dicitur: de animali cui debetur eē ſanitatis: ꝛ dicitur de vrina ꝛ medicina p habitudineꝫ ad animal: aut dicitur de omnibus eſſentialiter ſed de vno per ſe de alijs vero per attributionē ad ipſuꝫ: ſicut ens de ſubſtantia q̃titate ꝛ ceteris dicitur eſſentialiter: ſed de ſubſtātia dicitur per ſe: de quātitate vero qualitate ꝛ ceteris dicitur per habitudinē ad ipſum. Non autem genus: neutro iſtorum modorū dicitur de ſuis ſpeciebus: immo de ipſis ſingulis eſſentialiter predicatur: ꝛ per ſe: quemadmodum aīal eſſentialiter ꝛ per ſe dicitur tam de homine q̃ de equo: ꝛ nõ de homine eſſentialiter: ꝛ de equo per habitudineꝫ ad homineꝫ: aut de homie per ſe: ꝛ de equo per attributionem

nem ad ipſum. Et propterea dicendū videtur: ꝙ multitudo generis eſt multitudo equiuocationis: ⁊ ꝙ genus: ſecundum phyſicū: dicitur equiuoce: niſi forte aliquis magis large vellet ſumere h̄ ꝙ eſt dici anologyce.

Ad argumentum Ergo in contrarium dicē dum eſt: ꝙ eſſe hoc prius: ⁊ h̄ poſterius non facit anologyā verā: niſi dicant̄ prius ⁊ poſterius quātum ad participationem eius: in quo anologyce ponunt conuenire ⁊ niſi cum hoc concurrāt illa que modo diximus in noſtra ratione.

¶ Textus.

¶ Et ſi numerus ſubſtantie maior ⁊ minor numerus ſimilis ſpeciei ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet aliquis dubitare ſ̄ eo ꝙ dicit Ariſto. ꝙ ſi numerus foret ſubſtantia numerus maior ⁊ numerus minor eſſet ſimilis ſpeciei: videtur enim h̄ pro tanto eſſe dubium: quia in numeris quolibet addito vel ſubtracto variatur ſpecies.

Ad iſtam qōnem Eſt dicendū ꝙ ſpecies ſubſtantiarum variatur ex additione alicui⁹ ꝙ ſit eiuſdem rationis ⁊ equalis perfectionis cū eo cui additur: quēad modum ſi anime humane adiungantur mille anime humane: non propter hoc conſtituerēt: niſi animam humanam: vnde eandem ſpeciem ponunt mille anime humane ⁊ decem anime humane. Nunc autem ſic eſt: ꝙ omnes vnitates eiuſdem rationis ⁊ perfectionis etiā equalis ſunt: ⁊ numerus non ſit maior aut minor: niſi additione ⁊ ſubtractione vnitatum. Et propterea ſi numerus foret ſubſtantia: numerus maior aut minor eſſet ſimilis: immo eadem ſpecies. Sed quāuis ita ſit de ſubſtantia: non tamen ſic eſt de quantitate. Nam ipſa redditur perfectior ſimpliciter ex augmēto: ⁊ vnitates addite ſimpliciter loquendo augent numerum ⁊ perfectiorem quantitatem.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem mouens mouet ſemper aliquid ⁊ in aliquo ⁊c.

¶ Lectio nona. ¶ Qō prima.

Hic poſſet dubitare aliquis ꝙ nō videtur verū ꝙ ſi tanta potentia mouet tantum mobile per tantum ſpacium tanto tempore: eadem potentia mouebit minus mobile ī illo tempore per maius ſpatium: videmus enim ꝙ aliquis in aliquo tēpore proijcit lapidē: qui eſt grauior ꝙ̄ pluma: vſ ꝗ ad certum ſpatium: nec tamen in illo tempore per tantum ſpatium poſſet mouere plumā: motu proiectionis.

Ad iſtam qōnem eſt facilis reſpōſio: loquit̄ enī hic phyloſophus de mobilibus ⁊ motu in communi: quo quidem modo per ſe verificatur ſupradicta regula. Motuum enim velocitas: ſicut h̄ ait cōmentator ſequitur exceſſum potentie motoris ſuper potentiam moti: vnde quanto exceſſus iſte maior fuerit: tanto velocius mouens ipſū mobile mouebit: ⁊ per ꝯñs in equali tempore per maius ſpaciū poterit mouere. Quāuis autē per ſe vex ſic ſi de mobilibus ⁊ motu in cōmuni: tamen in materia ſpeciali h̄ per accidēs: ⁊ propter aliquod impedimentum non ſaluatur: ſicut patet de exemplis poſitis in obiectione. In motibus tamen celeſtibus: ſicut hic ait commentator: omnes iſte regule optime verificantur: ſicut per ſe patere poteſt intuentibus.

¶ Q. ō ſecunda.

Secundo poſſet aliquis dubitare de propoſitione ſupra a commentatore. Non enim videtur verū ꝙ quanto exceſſus potentie mouentis maior fuerit: tanto mouens poſſit mobile citius mouere: quia tunc ſi potentia motiua excederet in infinitū: moueret mobile in inſtanti: ꝙ eſt inconueniens.

Ad iſtam qōnem Dicendum eſt ſicut h̄ tāgit cōmentator: ꝙ ſi potentia motiua eſſet in materia ⁊ foret infinita bene moueret in inſtanti eo ꝙ mouens naturale mouet toto ſuo poſſe. Et quia impoſſibile eſt motum in inſtanti fieri: conſueuit ex h̄ concludi ꝙ īpoſſibile eſt potentiam infinitam eſſe in materia. Quod quidem verum verum ſit alibi habet declarari. Potentia autē motiua: que nō eſt in materia: ⁊ ſi infinita ſit: nō tamē mouet in inſtanti: tū quia de ratione motus eſt ꝙ nō fiat in inſtanti: tū quia motores īmateriales non⁹ mouēt ⁊ agunt toto ſuo poſſe: ſed ſcd̄ꝯ ordinē ſapientie ⁊ voluntatis ſue. Quia autē circa h̄ difficultates plurime tanguntur: quas nos tāgere oportet in octauo: reſeruetur hec materia ad ſequentem librum: ꝗa in ipſo perfecte declarabitur: ſi dominus voluerit.

¶ Textus.

¶ Et ſi eadem potentia idē in hoc tantūdē mouebit ⁊c.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet dubitare aliquis quia non videtur verum ꝙ ſi tantum alterans tantum alterat in tanto tempore: non propter h̄ mediū alterabit medium in medio tempore. Medium enim alterans ſupra medium alterabile habet tantā victoriam: quantam habet totum alterans ſupra totū alterabile: ⁊ per cōſequens non ſolum in medio tempore: medium illud alterabit medio modo: ſed in toto etiam tempore alterabit ipſum equaliter.

Ad iſtam qōnem Patet de facili reſpōſio. Eſt enim intelligendum ꝙ medium alterans: non ideo poſſit alterare totum alterabile medium qualitatis in ipſo inducendo: immo forte ꝙ non alterabit ipſū: quia poteſt cōtingere ꝙ facta diuiſione mouentis non mobilis: tollet̄ victoria mouentis ſupra mobile: vnde propter h̄ etiam non eſt neceſſarium: ſi decem homines trahunt nauim in vna die per decē leucas: ꝙ quīꝗ homines in vna die ipſam poſſint trahere per quīꝗ leucas: immo forte ipſam non poterunt mouere.

¶ Explicit liber ſeptimus phyſicoꝝ phie naturalis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipit liber octauus phyſicorum.

¶ Textus.

¶ Utrum autem factus ſit aliquando motus ⁊c.

¶ Lectio prima. ¶ Q̄ō prima.

Hec primo poſſet aliquis dubitare de quo motu h̄ inquirit Ariſto. vtrū ſemper fuerit: ⁊ ſemper ſit futurus videtur enim q̄ inquirat de motu celeſti: querit enim vtrum ſit inceſſabilis in hijs que ſunt ſine quiete: vt vita quedam ens omnibus naturis ſubſiſtentib⁹. Motus autē q̄ ē vt vita quedam omnibus natura ſubſiſtentibus eſt motus celeſtis igitur inquiſitio Ariſto. de motu celeſti eſt precipue.

Ad iſtam q̄ōnem Dicit commētator q̄ Ariſt h̄ inquirit de celeſti motu: ⁊ prima ratio ipſius eſt: quia cū alij motus non continuentur niſi per celeſtem motum non niſi per ipſum perpetuantur. Et propterea inſufficiēter Ariſto. argueret: niſi argueret de celeſti motu.

Secunda autem ratio ſumitur ex modo argumentandi ⁊ loquendi. Arguit enim q̄ ideo motus eſt eternus: quia ante omnem motū nouū eſt dare aliquē motū. Motus aūt precedens omnē motū eſt motus celeſtis. ¶ Sed hanc opinionem Tho. multipliciter probat eſſe inconuenientē: primo quidē q̄ verba phyloſophi loquuntur ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter de motu nō deſcendendo ad aliquē motū ſpecialem. Querit enī ſimpliciter vtrū factus ſit aliquando motus cū non eſſet prius ⁊ corrūpitur ſic q̄ moueri nihil ſit: per que verba apparet ſatis euidenter q̄ ipſe querit de motu in cōmuni: ⁊ non de motu aliquo determinato.

Secundo etiam Hoc idem ex eo apparet q̄ Ariſto. conſuetudo ſemper eſt arguere ad propoſitū ex ꝓprijs. Nihil autē in ſequentibus probationibus aſſumitur per q̄ proprie ⁊ directe ſempiternitas de motu celeſti cōcludatur: ſed ſolū de motu in communi.

Tertio quia Si h̄ probaret motū aliquē vnum eſſe ſempiternum: fruſtra inferius hanc conſiderationē iteraſſet: ſed magis h̄ complete poſuiſſet ipſā: nec valet dicere: q̄ ideo fecit vt ſua doctrina eēt clara: ſicut debet eſſe doctrina prudētiū: q̄ doctrina prudentium: non ſolum clara: ſed etiā ordinata ⁊ non confuſa debet eſſe. Potuiſſet autem h̄ Ariſtote. doctrinam hanc in iſto loco claram ponere: ⁊ fuiſſet magis ordinata q̄ȝ primo ponere doctrinam confuſā: poſtea illa pretermiſſa alia multa quedā ponere: ⁊ vltimo doctrinā prius confuſe traditā reſumere: ſic enim omnia tendunt ad quandam confuſionem ⁊ deordinationem.

Quarto idem Etiam inde apparet q̄ Ariſto. inferius volens probare ſempiternitatem primi motus: aſſumit pro ꝓncipio q̄ h̄ probatū eſt: h̄ autem nullo modo faceret: ſi h̄ intenderet concludere de primo motu: quia tunc idē aſſumeret ad probationē q̄ eſſet omnino inconueniens. ¶ Sunt autē quidā qui dicunt q̄ hanc diſcordiā poſſumus ad concordiam reducere: quia rationes iſte oſtēdunt motum in cōi non incepiſſe: ⁊ ſimiliter etiam nec motū celeſtē: a quo dependet omnis motus: verūtamen euidenti⁹ ⁊ clarius oſtendunt q̄ motus celeſtis non incipit eo q̄ aſſumunt ante omnem motum nouum eſſe quendā motū. Motus autem qui precedit omnē motum nouum: eſt motus celeſtis. ¶ Sed iſta pueriliter valde dicta ſunt. Non enī per vnā ⁊ eandem rationē primo plura concluduntur: ſȝ tantū vnū: quāuis bene ex illo vno concluſo poſſit poſt modū aliud haberi ⁊ oſtendi. Nā quēadmodū vnus motus naturalis primo terminatur ad vnū terminū: ſic etiā ⁊ vnus motus rationis primo terminatur ad vnum quid concluſum: Rationes ergo Ariſtotelis non poſſūt concludere primo ⁊ immediate q̄ motus in communi non inceperit: ⁊ q̄ motus celeſtis non inceperit: ſed neceſſarium eſt q̄ ipſorū alterum concludant primo: reliquum autem ſi debent ꝯcludere ꝯcludēt ſcōario: ⁊ ex ꝯſequenti aliqd proſillogiſmo facto. Et tamen h̄ Ariſt. nullū talem proſillogiſmū facit. Euidenter itaq̄ apparet q̄ intentio Ariſtote. non fuit hic concludere vtrumq̄ predictorum: ſed tantum alterum ipſorum.

Falſum eſt etiam Eius rationes ſenſibil⁹ concludere de motu celeſti q̄ȝ de motu ſimpliciter dictos q̄ ī cunctis eius rationibus ſonat mot⁹ aut ſimpliciter dictus: aut motus ꝑmo datus nouus: ante quē dicit precedere alium. Nunq̄ autem verba ſua h̄ celeſtem motū ſonant. Si autem ſonent verba ſua mutationē primā non tamen ſonant mutationē primam: que eſt celeſtis. ſed ſonant tantum mutationē primam. i. primo datā quecūq̄ ſit illa: ſiue celeſtis: ſiue non: vt manifeſte patet intuentibus Ariſto. proceſſum.

Ratio autem Ipſoꝝ nihil valet. Ait enim Ariſto. q̄ quolibȝ motu nouo dato eſt aū ipſum dare motū alium: vnde ſi aliquis motus nouus eſſet primus aū motū primū eēt dare motū. Quod autem ante motū nouū ſit dare motū inde probat: quia vt ille motus nouus fiat oportet q̄ fiat ante mutatio: vel in mouente vel ī mobili: ratione cuius mutationis facte contingat id mouere: ⁊ hoc moueri: cū aūa nihil horum eſſet. Sed hec mutatio facta ī mouente vel ī mobili: cū nō itelligatur eterna: nō eſt mutatio celeſtis: vnde patet euidenter q̄ Ariſtot. nihil h̄ directe accipit de celeſti motu. ¶ Alia etiā ratio non valet: quia h̄ Ariſto. incipit inquirere de ſempiternitate motus: ⁊ oportet cōmuniter motū ſemper eſſe ⁊ fuiſſe ⁊ poſtea paulatim atq̄ ſucceſſiue deſcendit ad demonſtrandū per quid h̄ perpetuitas continuetur ⁊ ſaluetur vnde patet q̄ ſua doctrina eſt ordinata ⁊ perfecta.

Prima etiam ratio Non valet: loquitur enim de vniuerſitate rerū: quaſi de vniuerſitate viuentiū: propter h̄ q̄ quidā dixerunt mūdū eſſe quoddam magnum animal: videmus autem animalia viuere quādiu ī eis apparet motus: quo ceſſante ipſa mori dicimus: ⁊ pro tanto in vniuerſitate entium naturalium motus dicitur conſiderari velut vita quedam. Aut certe: q̄ nālia quodāmodo aſſimilātur viuentibus que mouēt ſeipſa per h̄ q̄ in ſe ꝓcipiū ſui motus hñt.

¶ Q̄ō ſecunda.

Secundo poſſet Aliquis forte querere verum ad ſcientiam de primo principio valeat iſta īquiſitio: ⁊ quomodo: ⁊ vtrū eque ad ipſā valeat ſi ponatur rerū vniuerſitas nouiter producta.

Ad iſtam

Ad iſtam q̃onem Dicendum eſt ꝙ inquiſitio de ſempiternitate motus valet multũ ad ſcientiam de primo rerum principio habendaꝫ. Nã ex ſempiternitate motus in communi deducimur ad ponendũ motum vnũ primũ continuum ſempiternum ⁊ vniformem. ¶ Ex hoc autem vlterius ducimur ad concedendũ primũ ⁊ ſempiternũ atqꝫ prīnuũ motũ eē ab vno primo motore ſempiterno infinite potentie: ⁊ per conſequens immateriali quia potentia īfinite non eſt in materia: vniformitas etiaꝫ talis motus demonſtrat mouentis immobilitatē quia mot⁹ omnimode vniformis dꝫ eſſe a motore ſemper eodē modo ſe habente: de quo dicitur ꝙ immobilis manens dat cuncta moueri. Si aũt ponamus vniuerſitateꝫ rerũ totaꝫ nouiter de nihilo productam cogimur etiaꝫ idem confiteri: Non enim ideꝫ ſeipſuꝫ de non eſſe conducit ad eſſe. Sed adhuc vnũquodqꝫ deducitur ab aliquo agente actu exiſtente. Agens autem ſi debet aliquid de nihilo producere: debet eſſe virtutis infinite: propter infinitaꝫ diſtantiaꝫ que eſt inter nihil ⁊ aliqd. Quod aũt eſt virtutis infinite imateriale immobile ⁊ ſempiternum eſt. Si ergo vniuerſitas rerũ nouiter producta eſt de nihilo: neceſſariũ eſt ꝙ producta ſit a principio īfinito imateriali imobili: ſemper actu exiſtente.

¶ Textus.

¶ Incipiemus autem primum ex diffinitis a nobis in phyſicis prius ⁊c.

¶ Lectio ſecunda. ¶ Q̃o prima.

Hic queri Conſueuit: quomodo veritatem habeat ꝙ mobile neceſſario precedit motuꝫ: videtur hoc non eſſe veruꝫ: quia poteſt contingere vt ignis qui mobilis eſt ſurſuꝫ ſimul incipiat eſſe: ⁊ incipiat ad locũ ſurſuꝫ tendere.

Ad iſtam q̃onem Eſt dicenduꝫ ꝙ non eſt neceſſarium mobile tempore precedere motũ: bene tamen neceſſariũ eſt ꝙ ipſum precedat ordine nature. Et primi quidem declaratio eſt: quia propriũ ſubiectũ non precedit neceſſario ordine temporis accidens: cuius eſt propriuꝫ ſubiectũ. Mobile aũt eſt ſubiectuꝫ motus. Non igitur neceſſe eſt ꝙ mobile ipſum motũ tempore precedat: vnde ⁊ corpus celeſte tempore non preceſſit motũ: ſiue ponamus motũ ab eterno: ſicut ponit Ariſto. ſiue ponim⁹ ipſum incepiſſe: ſicut ponit fides nr̃a. Quod autem mobile debeat motũ precedere ordine nature de facili apparet. Naꝫ ſemper ſubiectũ ordine precedit accidens: cuius eſt ſubiectum: propter id ꝙ accidens per ſubiectũ cauſaliter ſuo modo ſtatuitur in eſſe. Mobile autẽ: vt nũc diximus: propriuꝫ ſubiectũ motus eſt. Neceſſariũ eſt itaqꝫ ꝙ ipſuꝫ precedat ordine nature: hoc igitur modo intelligendũ eſt ꝙ mobile ⁊ motiuũ: neceſſario eſt pri⁹ ipſo motu: Naꝫ ⁊ motiuũ cauſa motus eſt. Cauſa autē ſemper precedit effectũ: ad minus ordine nature.

Sunt autem quidam qui dicũt ꝙ hoc non eſt ſecũdũ menteꝫ Ariſto. quinimmo intentio ipſius eſt ꝙ mobile tempore precedat motũ. Arguit eniꝫ ꝙ ſi eſt motus nouus: neceſſe eſt preexiſtere ſibi mobile ⁊ mutationeꝫ aliam: vnus aũt motus precedit alium qui ponitur poſt ipſuꝫ neceſſario etiam ordine temporis. ¶ Sed ꝙ iſtud non ſit veꝝ de facili apparet ex ipſo proceſſu ⁊ ratione Ariſto. Ait eniꝫ ꝙ ſi motus nouus ponitur: cũ motus non ſit ſine mobili: neceſſariũ ē ꝙ ponatur ēē ⁊ mobile. Hoc ergo mobile: aut factũ eſt: aut eternũ eſt: ꝙ ſi eternũ eſt: ⁊ motus eius nouus erit per infinitum tempus mobile ſine motu ſuo: ꝙ eſt dictuꝫ neſcientis naturaꝫ eternoꝝ: que debent ſemper ſm̃ Ari. eodeꝫ modo ſe habere: ita ꝙ aut nunq̃ mouentur aut ſemper mouentur. Ex hac aũt parte rationis non habetur ꝙ mobile ſit prius tempore q̃ mot⁹: ſed magis ꝙ ſimul quia aliter non foret eterni mobilis eternus motus. Si aũt dicatur mobile non eſſe eternũ: ſed eē factũ: arguit tũc Ari. ꝙ cũ factio mobilis ſit motus vel mutatio: que eſt terminus motus: oportebit neceſſario tũc ipſi mobili facto ⁊ motui ſuo motũ preexiſtere. Et quia motus exigit mobile ꝙ poſſit moueri ſecundũ ipſum: oportebit ſi alio motu poſito ponere ⁊ aliud mobile de quo ſimiliter queremus. Ex hac aũt alia parte rationis: patet etiam euidēter ꝙ non intendit Ariſto. dicere ⁊ velle ꝙ mobile tempore precedat ſuũ motũ quãuis habeatur bene ꝙ tēpore precedit motũ mobilis producti per motũ eius: ſicut etiaꝫ ⁊ hoc ipſuꝫ mobile tēpore p̄cedit. Non verũ ita ꝙ eſt intentioneꝫ eſſe Ariſt. ꝙ mobile tempore precedat motuꝫ ſuũ: ſed ſolũ ꝙ ipſum precedat ordine nature.

¶ Textus.

¶ Alia quidem eniꝫ mouent ſingulariter ⁊c.

¶ Q̃o ſecunda.

Secundo aliquis dubitare poſſet: quia non videtur verum ꝙ ſit ſimile de agēte naturali: ⁊ agente voluntario: quia agens voluntariũ poteſt ad oppoſita: agēs vero naturale non poteſt niſi tantũ ad vnum.

Ad huius q̃onis Euidentiam primo attendendum eſt ꝙ vnum contrariuꝫ reſpectu alterius ſe habet: ſicut priuatio reſpectu habit⁹. Priuatio autē: quia non ponit formam: ſed tollit: non habet vnde poſſit mouere intellectuꝫ: vnde nec in intellectu ſibi correſpondet ſpecies: ſed tantummodo habitus. Et propterea dicitur ꝙ per ſpeciem habitus cognoſcimus habitum ⁊ priuationem. Sed forte diceret aliquis ꝙ non eſt ita in contrarijs: eo ꝙ vtrumqꝫ contrariorum formã ponit. Tamē hoc non obſtante quantum ad hoc ſimilitudo inuenitur: qꝛ contrarium habens ſe per modum priuationis: inquãtum defectum ⁊ priuationem ponit: non habet vnde intellectum moueat: nec per conſequens ſic ſumptum cognoſcitur niſi per ſpeciem contrarii: vna eſt itaqꝫ ſecundum hoc forma apprehenſiua: qua ſic cognoſcuntur etiam contraria. Et quia agens voluntarium per formaꝫ apprehenſam agit: idcirco dicitur ꝙ quantuꝫ eſt ex conditione forme: que ſibi eſt ratio agendi: poteſt agere cõtraria: ꝙ non dicimus de agente naturali: agit eniꝫ hoc per formam naturalem: forma autem naturalis: ſic inclinat in formam naturalem ſibi ſimilem: ꝙ non inclinat in contrariam: vnde quantum ad hoc diſſimilitudo eſt inter agens naturale ⁊ agens voluntarium: ſed tamen in aliquo eſt etiam ſimilitudo. Nam licet ſpecies habitus inclinet in cognitionem habitus ⁊ priuationis: directe tamen ⁊ primo inclinat in habitum: cuius notior ſimilitudo eſt. Ex conſequenti vero ⁊ ſecũdario inclinat in priuationem: vel in contrarium: ꝙ gerit vicem priuationis. Secundarium autem ⁊ per accidens aliquo modo ſunt ſimilia. Et agēs quidem naturale hoc modo plura poteſt: quia vnum contrariorum per ſe: ⁊ reliquum per accidens. Et pro tanto dicit Ariſtoteles ſimile aliquo modo eſſe de agente per intellectũ: ⁊ de agente per naturam.

¶ Textus.

¶ Si igitur impoſſibile eſt eſſe: ⁊ intelligere tempus ſine ipſo nunc ⁊c.

¶ Q. ð tertia.

TErtio forte Dubitare poſſꝫ aliquis de rõne ex parte t mporis acceptai videtur enim nullam experientiaꝫ habere: ſupponit. n. q̃dlibet nũc eſſe principiuꝫ ⁊ finem tempo ris: hoc autẽ ſupponere: videtur ꝙ faciat ſupponere id ꝙ probari debet. Naꝫ nũc ſic ſe habet ad tempus ſicut punctus ad lineam: non auteꝫ eſt verum quodlibet punctum principium ⁊ finem eſſe linee niſi ſuppoſito lineam eſſe infinitaꝫ. Conſimili modo nõ eſt verũ omne nunc eſſe principiuꝫ ⁊ fineꝫ tẽporis; niſi ſup poſito tempus eẽ infinitum: ⁊ per conſequens motum eſſe infinituꝫ: ꝙ probari debet.

Ad iſtam q̃onem Eſt dicenduꝫ ꝙ Ariſto. vult pro. batum eẽ ꝙ oẽ nunc eſt principium ⁊ finis temporis: ex eo ꝙ primo dixerat prius ⁊ poſterius non eſſe ſine tẽpo. re. Nã quolibet nunc dato dicimus ante iſtud nũc vel omnia erant vel prima cauſa erat ⁊ non motus. Ante aũt ſiue prius eſt differentia temporis: que nõ poteſt eſ ſe niſi tempus ſit. Eo igitur ipſo quo cuilibet nunc da to preaccipimus ante ſiue prius: pꝫ ꝙ cuilibet nunc da to preaccipimus tẽpus: nũc aũt cui preaccipitur tẽpus neceſſario eſt finis temporis. Ex h̃ itaqꝫ videt̃ probatuꝫ eſſe ꝙ oẽ nunc finis tẽporis ſit. Et conſimili modo pro. cedendo a poſteriori: oſtenditur ꝙ omne nunc eſt tempo ris principium.

¶ Textus.

¶ Eadẽ aũt rõ eſt: ⁊ de eo ꝙ icorruptibilis ſit motꝰ ⁊c.

¶ Q. ð quarta.

QVarto poſſet Forte aliqs dubitari qꝛ non videtur verum ꝙ non ſimul poſſit de ſinere motus ⁊ mobile. Poteſt eniꝫ contin gere: vt ignis ĩpulſus deorſuꝫ tũc corrũpe tur: quando ceſſat talis motus.

Ad iſtaꝫ q̃onem Dicunt aliqui ꝙ h̃ pro tanto dicit Ariſto. quia ſi tollitur mobile tollitur de neceſſitate mo tus: ſed non neceſſarium eſt tolli mobile ſublato motu: quãuis contingere poſſit ꝙ ſimul deſinat motus ⁊ cor rũpatur mobile. Adiungũt aũt ꝙ etiaꝫ dicere poſſumꝰ ꝙ non ſimul deſinũt: quia corruptio motus: finis motꝰ eſt. Motus aũt precedit fineꝫ ſuũ: ſicut etiã tẽpus prece dit illud nũc: ꝙ eſt finis eius. Si aũt obiciatur contra iſtos: ꝙ tunc ratio Ariſto. non habebit apparentiã: pro pter id ꝙ aliquis poſſet dicere corruptiuũ mobilis eſſe vltimã mutationem q̃ poſtea non datur vltima muta tio. Reſpondent ipſi ꝙ ſicut generatio nõ poteſt eſſe pri mus motus: ſic etiaꝫ nec corruptio poteſt eſſe motus vl timo derelictus. Sed motus localis qui eſt primus om nium motuũ. Quod enim primũ eſt in adueniendo vl timum eſt in recedendo.

Sed quod iſta Nõ ſint conuenienter dicta non eſt difficile videre. Non enim Ariſtote. in ſua ratione concludit ꝙ poſt vltimã corruptioneꝫ erit motus localis. Sed ꝙ da ta vltima corruptiõe adhuc idigebit corruptibile corrũ pi: ⁊ per conſequens ꝙ poſt vltimaꝫ corruptionem erit corruptio. ¶ Et preterea motũ localẽ eſſe prius: nondũ ipſe probauerat: ſed h̃ probat in ſequentibus: vnde non videtur conueniens ꝙ ipſo ante probationem eius vte retur h̃ ad alioꝝ declarationem. Secundo etiã ipſoꝝ expoſitio penitus non valet. Nam ſi corruptio mobilis eſt finis motus; ⁊ motus precedit fineꝫ ſuuꝫ: non tamẽ ideo deſinitio motus precedit deſinitionem mobilis. Nam motus nunq̃ deſinit niſi in fine ſuo: ſi ergo in h̃ fine ponitur deſinitio mobilis: neceſſario tunc profecto eſt ꝙ ſimul ſit deſinitio mobilis ⁊ motus. Omnino ita qꝫ eſt ridiculoſuꝫ dicere: ꝙ qꝛ motus precedit finem ſuũ ⁊ deſinitio mobilis eſt finis motus: contingit vt deſini tio motus precedat deſinitionem mobilis: immo debet concludi: non ꝙ deſinitio motus: ſed ſoluꝫ ꝙ ipſe motꝰ precedit mobilis corruptionẽ. Aliter igitur dicere opor tet. Et ꝓpterea cõſiderãdũ eſt ꝙ nihil abijcitur per mo. tuꝫ: cuius eſt ſubiectũ: qꝛ ꝙ abijcitur per motũ terminꝰ ⁊ extremũ eius eſt. Nihil aũt idẽ poteſt eiuſdem motus ſubiectũ extremũ eſſe: ſicut in precedẽtibus libris decla rauimꝰ: vnde manifeſtũ eſt ꝙ nihil abijcitur per mu tationẽ: cuius eſt ſubiectũ. Si ergo detur mobilis corru ptio: qꝛ corruptio mutatio eſt: habebit ipſa aliud aliq̃d ſubiectũ: ꝙ non abijcietur per ipſam: ſed per aliã ſi fue rit corruptibile: ⁊ illa alia corruptio ſimiliter requiret aliud ſubiectũ: ꝙ per ipſam non abijcietur. Et propter h̃ ait Ariſto. ꝙ oportebit ſemper corruptibile corrumpi aliud quideꝫ ⁊ aliud: alia ⁊ alia corruptione:

Propter argumentũ Auteꝫ ſupra factũ. Attendendũ eſt ꝙ bene poteſt cõtingere: vt ſimul deſinat ignis ⁊ motus eius: h̃ tamen non contingit: qꝛ ignis deſinat propter deſinitioneꝫ ſui motꝰ: ſed magis quia motus neceſſario deſinit deſinẽte mobili ſubiecto: quẽadmodũ oẽ accidens deſinit ad deſinitioneꝫ ſui ſub iecti. Et qꝛ deſinitio eſt corruptio: habebit ⁊ ipſa ſubie ctũ vſqꝫ in infinitũ procedendo. Et qꝛ infinita non eſt trã ſire: nõ erit dare vltimũ mobile deficiẽs. Sic ergo vult dicere Ariſto. ꝙ non ſimul ceſſat aliquis motus vnus ⁊ oẽ mobile: quia remanet id ꝙ ſubijcitur corruptiõi mo bilis: ꝙ debet ſtare in tota trãſmutatione: ⁊ in quolibet extremo eius: tam ſcilicet in principio q̃ in fine. Quod auteꝫ ſtat in fine corruptionis h̃ remanet poſt corruptĩ onem ipſam. Eſt autem neceſſarium ꝙ h̃ mutabile ſtet in termino corruptionis: niſi ponatur primũ mobile ob cuius corruptioneꝫ mutabilia cũcta corrũpantur. Sꝫ h̃ primum dari non poteſt: qꝛ eo ipſo quo ponitur cor ruptibile: non eſt ſubiectum primo: vt probatuꝫ eſt. Si autem dicatur ipſuꝫ eſſe incorruptibile: ſtabit tũc poſt corruptionem cui ſubijciebatur: ſubijcibile ſemper ma nens generationi ⁊ corruptioni. Ponere autem mobile poſtea ſemper ſine mutatione dictuꝫ fuit ſupra ꝙ vide tur a neſcientibus dictum: immo qꝛ tale ſubiectum pri mum non eſt actu: niſi per formam: vt in prio ⁊ ſecũdo lib. dictũ fuit: neceſſariũ erit ipſum habere formam en tis corruptibilis: que ſi nunq̃ abijceretur corruptibile foret ſempiternũ ꝙ eſt inconueniens. Patet igit̃ quo modo intelligenda ſunt verba ⁊ argumẽta Ariſto.

Ante autem q̃ vltra procedamꝰ bonũ eſt aliquantulum diſcute re iſtas rationes de ſempiternitate motus: an ſimul cuꝫ ſolutionibus earum: quo per iſta poſſimus melius reſi ſtere his qui fidei ſacroſancte cõtradicũt: melius eniꝫ poterimus eis contradicere: ſi viderimus quomodo ip ſi aduerſantibus ⁊ ſoluentibus reſiſtunt: videtur auteꝫ primo ꝙ prima ratio neceſſario concludat: quia motꝰ quilibet ponit ſecum mobile ꝙ ſi productum ſit: ⁊ pro ductio terminus motus eſt: iterum ponetur ante mo tus ⁊ mobile. Aut ergo in infinitum ſic dicendo proce demus: aut ſtabimus in vno primo motu ⁊ mobili non facto: ſed eterno.

Hec autem ratio Soluitur: per h̃ ꝙ prima cauſa res producit

res producit abſqꝫ motu: cuius ratio eſt: ꝙ ipſa eſt eſſe non permixtum potentie: ꝛ ideo eius effectus eſt eſſe: vnde agit dando eſſe: ſed quia ſecunda agentia habēt eſſe potentie permixtum: proprius ipſorum effectus nō eſt eſſe: ſed fieri: ꝙ dicit actū potentie permixtum: ꝙ eſt proprium motus: vnde ipſa mediante motu producūt que producunt. Sed prima cauſa producit ꝛ dat eſſe ſine motu: virtus ergo ſolutionis huius in hijs cōſiſtere videtur: ꝙ motum quidem damus nouum ꝛ mobile noviter productum: ſed illaꝫ productionem: nec motuꝫ dicimus neqꝫ motus terminum.

Ex hoc autem Accipitur ꝙ iſta productio nō ſupponit ſubiectum ante ſe: quamuis motus ꝛ mutatio ſubiectum preſupponant: quia ipſa proprie nec mutatio nec motus eſt: ſed ſimpliciter rerum emanatio a deo.

Contra hanc Autem reſponſionē non videtur ꝙ ſit difficile procedere. ¶ Ad cuius intelligentiaꝫ attendendum eſt ꝙ cum fieri ꝛ facere vnum ꝛ idem ſint ſecundum rem: ſicut facere non eſt proprius effectus facientis: ſed id ꝙ per ipſum facere producitur: ſic nec etiam fieri eſt ipſius proprius effectus: ſed id in ꝙ fieri ipſuꝫ terminatur vnde non proprie dicitur ꝙ fieri ſit effectus proprius ſecundi agētis: q: proprius effectus agētis eſt id ꝙ ab ipſo fit: non autem proprie dicimus ꝙ ab ipſo fiat fieri: q: fieri non eſt fieri: vt probatum eſt in quinto. Eſt autem fieri id quo formaliter alicui competit ꝙ fiat: verū quia fieri ꝛ factio prouenit a faciente: ſi propter hoc large actionem ꝛ fieri vellemus effectuꝫ quendaꝫ agentis nominare: inquantum progreditur a virtute eius: taliter tunc procedendum foret: vniuſcuiuſqꝫ actio proportionatur nature agentis a quo eſt: ſed natura agentis ſecundi per quā agit eſt forma in materia vel actus potentie permixtus: igitur ꝛ ſua actio eſt actus potentie permixtus: non quidem itaqꝫ in ſuo intellectu claudat potentiam ꝛ actum: quia licet natura ſecundi agentis ponat potentiam ꝛ actum: non tamen agit inquantuꝫ eſt potentia: ſed inquantuꝫ eſt actu. Dicitur ergo actio actus potentie permixtus alio modo: quia videlicet neceſſario oportet ꝙ in aliquo recipiatur ꝙ ſit in potētia ad actum recipiendum ab agente. Et hoc quidem neceſſario ſequitur: quia quamuis agentibus etiam ſecundis ipſe actus ſit ratio agendi: eſt tamen iſte actus potentie permixtus: ꝛ in aliquo poſſibili receptus: vnde q: actio non poteſt eſſe altior ꝙ̄ actus qui eſt ratio agendi: oportet neceſſario ꝙ etiaꝫ ipſa ſit in aliquo recepta. Non ergo ex hoc ꝙ agens eſt compoſitum ex potentia ꝛ actu argui debet ꝙ actio debeat eſſe cōpoſita cū nō procedat ab ipſo ſecūdū ꝙ eſt potentia: ſed ſecundum ꝙ eſt actu.

Et preterea Manente tali propoſitione agentiuꝫ ꝛ actionum: poſſet tunc concludi ꝙ cum deus ſit actus nulli potentie admixtus: eius effectus proprius: ꝛ eius actio non in ipſo ſed in effectu extra ſumpta: que actio dicitur dare eſſe nulli debet potentie adiungi ꝙ falſuꝫ eſt ꝛ impoſſibile.

Item ſi maneret Dicta propoſitio agentium ꝛ actionū quā ponūt: per quā arguūt ꝙ primus effectus ſecundorum agentium debet eſſe fieri ſucceſſiuum atqꝫ motus: tunc nullum agens creatum poſſet ſuum effectum ſubito producere: cuius tamen contrarium omni die experimur cum aerem videmus ad ſolis preſentiam ſubito illuminari: que tamen illuminatio quedam eſt mutatio. Patet itaqꝫ ꝙ non debemus in ſolutione noſtra verba hec ſuperflua apponere: ex quibus materia deriſionis detur infidelibus.

Secundo autem Videtur ꝙ ſecunda ratio qua arguitur ꝙ nihil poteſt eſſe in noua diſpoſitiōe: niſi facta ſit mutatio in mouente vel in mobili neceſſario concludat: videmus enim nullum agens aliquid agere ꝙ prius nō agebat: niſi facta ſit mutatio in ipſo: vel in alio ſed nec in deo: nec in nihilo: cadit mutatio: igitur nihil nouum poteſt aut vnqꝫ potuit a deo prouenire.

Ad iſtam q̄ōnem Dicunt quidam ꝙ prima cauſa ab alijs omnibus ſecundis cauſis differt precipue in tribus. Et prima quidem differentia eſt: quia nulla ſecundarum cauſarum eſt cauſa totius entis: ſed prima cauſa vniuerſaliter totius entis eſt cauſa. Secunda vero differentia: quia in nullo ſecundorum agentiū actio eſt ipſa ſubſtantia agentis: ſed in prima cauſa actio ꝛ ſubſtantia ſunt idem. Tertia autē differentia eſt: quia nullum ſecūdorum agentium poteſt facere ſine alijs totum quicquid facit ipſis mediantibus agit: propter hoc ꝙ non totum ꝙ hābent accipiunt ab ipſo: ſed prima cauſa quicquid facit mediantibus alijs agentibus: facere etiam poteſt ſine eis: eo ꝙ in iſtis nihil continetur ꝙ peramplius ꝛ perfectius non reſeruetur in ipſa. Ex prima autem differentia ſequitur ꝙ prima cauſa agat nihil preſuppoſito: alia vero agit ſemper ex ſuppoſitiōe alicuius. Ex ſecūda vero differentia ſequitur ꝙ prima cauſa agat abſqꝫ mutatione ſui. Et ꝙ alia ex ſui actione recipiant mutationem. Ex tertia etiaꝫ differentia ſequitur ꝙ non ſolum abſqꝫ mutatione ſui: ſed etiam abſqꝫ vlla precedenti mutatione poſſit noua producere: ꝙ non contingeret ſi ea que producit mediantibus agentibus ſecundis: non poſſet producere etiam ſine ipſis.

Dicunt autem vlterius iſti ꝙ phyloſophus: vt ſaluaret deuꝫ ſemper eſſe vniformiter habere: dixit ꝙ quicquid deus produxit ab eterno produxit: ſed ſi deus ab eterno res produxit: nūc autem non producit: ſed conſeruat: cū producere ſit aliud ꝙ̄ ſeruare: ſequitur ꝙ deus non ſe habeat ad res eodem modo nunc ꝛ prius. Negando ergo phyloſophus deum non poſſe facere aliud nunc ꝛ prius: conceſſit: vt hij dicunt: ipſuꝫ aliud facere nunc ꝙ̄ prius.

Vt autem quodam Reſolutorio ordine procedamus: primo patet ꝙ in hoc vltimo argumento ſm peripathericas defenſiones iſti nihil dicunt. Nō enim ſaluata Ariſto. pōne ſequitur concluſio: quia nec ſecundum eam ſeruare ab eterno: ꝛ ab eterno producere ſunt diuerſa: diceretur eniꝫ ab eterno produxiſſe res quia ab eterno eis eē influxiſſet ꝛ influeret: vnde ꝛ productio ab eterno ꝛ conſeruatio regulariter ab eterno nihil ponit aliud ꝙ̄ continuam ꝛ continuatam ſemper influentiam eſſendi: vnde non aliud: ſed ſemper idem ſecundū hoc: deus facere concluditur.

Vlterius etiam Quod dicunt primam cauſam poſſe producere ſine agentibus ſecundis: quicquid producit eis mediantibus ꝛ nouiter: diceret perypathericus non eſſe verum. Quamuis enim perypathetici cōcedant totum quicquid eſt in ſecūdis agentibus a principio primo deriuari: adiungunt tamen hoc totum ab ip

ſo: ſicut a fonte indeficientiſſimo indeficienter procedere ꝛ proceſſiſſe: vnde nec iſtud nec aliud quicquam volunt ꝙ ab ipſo nouiter procedat immediate ne mutatio cadat in eius actione. Mediantibus tamen agentibus ſecundis mutabilibus poteſt noua facere: quia tunc nouitas mutationem arguens in aliquo: non arguet ipſam in motore primo: ſed in motore moto.

Quod etiam Concludunt ex ſecunda differentia: videtur omnino irrationabiliter concludi. Quod enim facta mutatione in hiis que aliud a ſubſtantia ſunt ꝛ extra ipſam. non ideo mutatio cadit in ſubſtantia: ex eo ꝙ in ſecundis agentibus actio differt a ſubſtātia: cōcludi debet ꝙ actione mutata non eſt neceſſariū ſubſtantiā mutari. Et quia in deo idem eſt ſubſtantia ꝛ actio: ſi ex nouitate effectus mutatio eſt in actione dei: ſequitur neceſſario ꝙ mutatio ſit etiam in ſubſtantia ipſi⁹. Secundū hoc itaqꝫ melius arguitur hoc modo quo arguunt peripathetici: in ſubſtantia primi nō eſt variatio igitur nec in actione: ſemper ergo vno ꝛ eodem modo agit: ꝛ ſemper producit que producit: ꝙ̄ arguere ſicut iſti arguūt. In primo ſubſtantia ꝛ actio ſunt idem. Poteſt igitur noua producere abſqꝫ mutatione ſui: nam productio eſt actio ꝛ noua productio noua actio. Nouitas autē actionis videtur ponere mutationem eius. ¶ Quia igitur ſm̄ perypatheticos prima cauſa non poteſt aliquid nouiter producere: niſi mediantibus ſecundis: ꝛ agentia ſecunda non poſſunt quicqꝫ facere nullo preſuppoſito concluditur ſecundū eos: ꝙ nec prima cauſa poſſit aliquid nouiter producere nullo preſuppoſito: quāuis nō preſuppoſito aliquo produxerit: que immediate produxit ab eterno: vnde patet ꝙ nec etiā prima differentia iſtis valet ad ſolutionem argumenti: fruſtra igitur dicūt verba precedentia ꝙ catholici neſciant ſoluere argumenta Ariſt. que in veritate ſoluere nō eſt difficile.

Tertio autem Videtur ꝙ ꝛ tertia ratio Ariſt. que hic accipitur neceſſario concludat. Nam oē agens tam naturale ꝙ̄ voluntariū ſemꝑ facit vnū alterū. Nō ſi faciat oppoſitum hoc eſt per accidens: aut propter corruptionem appetitus: aut propter aliquod impedimentum: quorū nullum accidit in prima cauſa. Semper igitur res produxit ꝛ nūqꝫ in hoc aliter ſe habuit.

Ad iſtud argumentum Dicūt hoc accipiētes qdā a Tho. ꝙ nihil cōparat ad deū tanqꝫ eius proprius effectus niſi ꝙ eſt a deo volitum: ꝛ vt ab ipſo volitum. Que ergo deus voluit: ꝛ quando voluit tunc produxit.

Sed vlterius Dicunt iſti ꝙ quamuis hoc ſit bene dictum: videtur tamen ꝙ non ſatiſfaciat rationi Ariſt. quia agens per artem ſemper agit ꝛ vult agere per artē ſuam: niſi vel habeat appetitum corruptū vel habeat aliqd ipediēs.

Ad quod ipſi Reſpondēt ꝙ voluntas aliorum agentium ordinatur ad finem alium extra ſe: vel aliū a ſeipſis: ꝛ preſupponunt aliquid ex parte paſſi ꝛ preſupponunt tempus. Sed deus ad nullum alium finem ordinatur: nec tempus: nec aliquid ex parte paſſi preſupponit: quia ipſe eſt auctor omnium: vnde in prima rerum productione non debemus querere cauſam in alio qꝫ in ipſo deo propter ꝙ ꝛ ſi res nunc producit non ante non eſt hoc per factam mutationem in aliquo: ſed ſolum: quia ſic ordinauit ſecundum ſuam ſapientiam: ꝛ ſic voluit: vt ordinauit: cuius quidem cauſam querere vanū eſt: quia queritur cauſa: cuius non eſt cauſa. Sed quāuis Tho. optime ſoluat iſtam rationem ꝛ alias: quantum tamē apparet ex verbis iſtorū ratio non ſoluitur: primo quidem: quia quamuis diuine voluntatis ꝛ ordinationis non ſit querenda cauſa extrinſecus a deo: fatuum tamē eſſet dicere quod diuina ſapientia que eſt omnis recta ratio omniſqꝫ rectitudo: quicqꝫ ordinet ſine ratione. Quod enim ſine ratione ordinatum eſt non meretur rationabile: ſed magis irrationabile vocari. Quia dicere nullus audet irrationabiliter ordinari que a deo ordinantur: patet ꝙ non eſt inconueniens ꝛ vana queſtio qua queritur quare de⁹ ꝛ qua ratione ita ordinauit ꝛ non aliter. Nam ꝛ hoc facit dubitationem in propoſito: ꝙ bonū cum ſit communicatiuū ſui: tanto magis rationabile eſt ꝙ ſe communicet quanto magis bonum eſt. Deus ergo qui ſūme bonus eſt rationabiliter videtur ꝙ ſūme ſe communicare debuit: ſecundum tamen ꝙ creatura potuit recipere. Magis autem videtur ꝙ ſumme ſe communicaſſet ſi ſe communicaſſet eternaliter: ꝙ̄ ꝙ ſe communicauit temporaliter: ꝛ per conſequens videtur rationabilius fuiſſe ſi res feciſſet ab eterno qꝫ in tempore. Quia itaqꝫ ſemper deus ꝙ rationabilius ꝛ melius eſt facit. Patet euidenter ꝙ non vana immo alta ꝛ rationabilis ē queſtio: qua queritur quomodo ſit rationi conſonū res a deo non ꝓueniſſe ab eterno.

Quarto autem Videtur ꝙ ꝛ quarta ratio que hic ſumitur ex verbis Ariſto. neceſſario concludat. Nam noua relatio inter aliqua ſemper requirit mutationē precedētē vel in vtroqꝫ ipſorum vel in altero. Inter cauſā autem ꝛ cauſatum eſt aliqua relatio: ſi ergo deus nouiter entia cauſauit: ipſa nouitas relatiōis arguet mutationem in deo: ꝛ non in creaturis: que añ non erant. Quod enim mutatur aliter ſe habet nunc ꝛ prius.

Ad iſtud argumentum Dicunt quidam reſponſionem ſumentes etiam ex ſententia Tho. ꝙ nouitas relationis per ſe qdē arguit nouitatem fundamenti: ꝛ ſi nouitas fundamenti eſſe non poſſit abſqꝫ motu ꝛ mutatione: arguet tūc ex conſequenti nouitas relationis mutationē ꝛ motum precedentē. Relatio autem creaturarum a deo fundatur in ipſa natura creature exiſtentis: vnde nouitas relationis talis per ſe arguit hui⁹ nāe nouitatem. Et quia ſi nouitas eſt ſine mutatione aliqua: patet ꝙ nouitas dicte relationis nullum motū precedentem arguit.

Quamuis autem A Tho. ſufficienter in ſūma excludantur cauillationes que fieri poſſunt contra tales veritates: ꝙ̄rū tamen appare ex verbis iſtorū in hoc loco ipſi non ſufficienter ſatiſfaciunt dubitationi.

Dato enim ꝙ productio creaturarum a deo nō ſit ꝓprie mutatio ꝛ ꝙ per conſequens nouitas creature ꝛ relationis ſit abſqꝫ motu alicuius ꝓſuppoſiti: eo ꝙ in creatione nihil preſupponitur: quia tamen hic nouitas relationis ad deum cauſaliter prouenit a deo: a quo ponitur non proueniſſe ante dubitatio eſt quomodo a deo poſſit cauſari iſta nouitas modo ꝛ non ante: niſi in cauſando aliter ꝛ aliter ſe habeat: ꝛ per conſequens niſi fiat aliqua mutatio in ipſo: precipue cū non fiat mutatio in alio. Si enim in alio fieret mutatio nō oporteret tūc mutationē

ponere

ponere in deo: videmus enim ꝙ ſi me immobili manen te: nunc ⁊ non ante opponatur mihi ſpeculum: ob mu tationem ſpeculi abſq; mutatione mei ex me in ſpecu lo cauſabit̃ imago: que i ipſo nõ cauſabatur ante. Sed ſi nõ fiat mutatio i ſpeculo nec i aliquo extrinſeco: opor tebit in me fieri mutationem ſi debeat in ipſo ex me no uiter cauſari imago non cauſata ante. Nec itaq; dubi tatio niſi auferatur non videtur ſufficienter ſatiſfactũ ad argumenta. Sed ſi verba dimittantur a modo.

Redeamus itaq; ad ſolutiones. Tho. ⁊ dicam᷒ vna ſecum ad primum argumentum ſine appoſitione verborum que ſuperflua eſſe demonſtrata ſunt ꝙ agẽs quidem artificiale preſupponit in ſua actione ens in actu ⁊ corpus naturale. Agens vero phyſicum preſup ponit neceſſario materiam ad minus que eſt ens in po tentia. Sed agens ſupnaturale ſiue agens primuꝫ: ꝙ eſt ſupra agentia cuncta naturalia ⁊ artificialia: ⁊ eſt cauſa omnis entis: omnino nihil preſupponit nec ens in actu neq; ens in potẽtia. Et quia productio nihil ꝓ ſupponens: nõ eſt motus nec mutatio: idcirco dicim᷒ ꝙ creatio nihil horum eſt: ſed ſolum quedaꝫ ſimplex re rum emanatio a deo. Quantumcumq; ergo productio mobilis per motum preſupponat ſubiectum mobile ꝓ cedens: productio tamen mobilium per creationem ni hil preſupponit: ⁊ ideo ratio Ari. prima non procedit.

Sed attendendum eſt ꝙ com mẽtator ar guit nihil poſſe fieri ex nihilo: q2 ex oppoſito fit aliqd ꝑ accidẽs: ⁊ ex ſubiecto per ſe: igitur ex nihilo fiet aliquid per accidens. Et quia omne per accidens reducitur ad per ſe: ſicut poſteriora reducũtur ad priora: neceſſariũ vr̃ dare ſemꝑ aliqđ ſubm ex quo dicat̃ ꝑ ſe fieri ꝙ fit.

Ad hanc autem rationem Tho. dicit ꝙ in ꝑticu laribus in quibus non producitur tota ſubſtantia rei: ſed pars tantum: verum eſt id ꝙ fit fieri ex oppoſi to per accidens: ⁊ ex ſubiecto per ſe. Sed in vniuerſali productione rerum: in qua tota rei ſubſtantia produ citur: illud non habet veritatem: vnde ⁊ in primo phy ſicorum dixit Ariſto. ꝙ ſi debeat fieri quoddaꝫ animal nõ oꝫ ꝙ fiat ſimplr̃ ex non aiali. Si vero fieri deberet vlr̃ aial oporteret ipſum ſimplr̃ ex nõ aiali fieri. Et ſi militer ſi ens omne ⁊ totum preter primum debet fie ri: oportet ꝙ fiat ſimpliciter ex non ente: quamuis cũ ſit aliquid entis per ſe quidem fiat ex ente in potentia ⁊ per accidens ex priuatione.

Sed quidam dicũt ꝙ h̃ ratio nõ ſatiſ facit argumento. Nã pro tãto ex priuatione vt dicunt dicitur per accidẽs: q2 ipſa non intrat eſſentiam rei imo hanc intrat ſubiectuꝫ cui accidit priuatio longe ante magis neceſſariuꝫ eſt dice re ꝙ nihil non intret eſſentiaꝫ ⁊ conſtitutionem entis ꝙ̃ priuatio: cũ non ita eſſentialiter ad rẽ ordinet̃ ꝓpter maiorem remotionem entitatis: vnde ſi per accidens propter dictam cauſam dicitur aliquid fieri ex priua tione: multo magis neceſſarium eſt ꝙ in vniuerſali rerum productione ex nihilo dicatur aliquid fieri per accidens. Aliter ergo ſecundum eos eſt ſoluendum: vt dicamus ꝙ cũ ex priuatione fit aliqd per accñs: q2 pri uatio ponit ſui ſubi potentiã paſſiuã: hoc per accidẽs ad potentiam paſſiuam reducendum eſt. Sed cum di citur aliquid fieri per accidẽs ex nihilo: quia hic nõ ꝓ ſupponit̃ potentia paſſiua: ſed actiua: tale per accidẽs reducendum eſt ad potentiam actiuam producentis.

Quod autem hec omnia puerilia deliramenta ſint de facili apparet: ſi reducam᷒ ad memoriã que nos ⁊ ipſi cũ phyloſopho diximus in p̃o lib. ⁊ que hi videntur ob liuioni reſeruanda tradidiſſe. Nam phyloſophus in ꝑ mo libro dixit ꝙ non fit contingens ex contingenti ni ſi ſecundum accidens: ſed per ſe fit vnumquodq; ex cõ trario: ⁊ tamen contrarium vnum alterius cõſtitutio nem non ingreditur. Et propterea diximus ibi ꝙ ali quid fieri ex aliquo poteſt intelligi dupliciter: quia vel ſicut ex ſubõ vel ſicut ex extremo factionis. Ex ꝓ priua tione quidem aut ex oppoſito primo modo fit aliquid per accidens: quia ratione materie ⁊ ſubi cui accidũt.

Secundo autem modo aliqd di citur fieri ex op poſito per ſe: ⁊ ſic vt ibi diximus intelliguntur verba Ariſto. fit ergo aliquid ex oppoſito per accidens: quia per aliud intrat conſtitutionem facti: ſicut ⁊ per aliud ſubicitur ip̃ſi factioni: fit autẽ ex oppoſito per ſe: quia ipſum oppoſitũ per ſe ⁊ non per accidens ẽ alteruꝫ ex tremum factionis. Si autem oppoſitum non haberet aliquod ſubiectum: ita ꝙ nec ratione ſui nec ratione al terius intelligeretur ex ipſo aliud vt ex ſubiecto fieri eẽt tunc dictuꝫ ſimpliciter per ſe: quia non haberet propo ſitio niſi tantum vnuꝫ intellectum: quia illum ſolũ quo intelligit̃ aliquid fieri ex aliquo ſicut ex extremo. Nũc autem ſic videmus eſſe in propoſito. Nam nihil non habet aliquod ſubiectum: vnde in creatione aliquid fieri ex nihilo non poteſt intelligi: nec ſicut extremo ⁊ non ſicut ex intrante conſtitutionem rei ꝑ ſe aut ꝑ acci dens. Et propterea eſt locutio ſimpliciter per ſe: quia ꝑ ſe creationis extrema ſunt aliquid ⁊ nihil. Si autem intelligeretur aliquid fieri ex nihilo ſicut ex intrante ꝑ accidens conſtitutionẽ rei: ⁊ hoc per accidens reducere tur ad creantis potentiam actiuam: oporteret tunc po tentiã actiuam creatoris: que eſt ipſa eẽntia ipſius per ſe ingredi conſtitutionem creature. Nam cum aliquid dicitur per accidens ingredi conſtitutionem alicuius oportet id ratione cui᷒ dicitur ipſaꝫ igredi per ſe intra re coſtitutionem talem. Aliter enim nunꝙ̃ intelligere tur in talibus per accidens reduci ad per ſe. Potentiã autem actiuam ⁊ eſſentiam ipſam creatoris per ſe in gredi conſtitutionem creature: ⁊ per conſequens eam eſſe per ſe eius: abſurdum ⁊ alienum eſt a fide. Stan dum eſt itaq; in optima reſponſione Thome.

Secunda autem ratio neceſſario concluderet ſi de us eſſet agens per naturam. Sed quia eſt agens per in tellectum ⁊ voluntatem: poteſt per eternam ⁊ non mo tam voluntatem producere effectum non eternuꝫ: ſicut etiam per intellectum eternum ⁊ non motum poteſt rẽ non eternã intelligere.

Tertia etiam ratio nõ procedit q2 agens vo lũtariũ ſemꝑ agit ſm ordinẽ rationis ⁊ iſtitutionẽ vo luntatis: ⁊ dico ſecundum ordinem rationis: ſi non ha beat corruptum appetitum fuit autem ordinatio diui ne rationis ⁊ eius etiam voluntas ab eterno ꝙ res pro direnta b eo quando prodierunt: ⁊ ꝙ ipſe iuſtimul cum tempore inciperẽt eſſe poſtꝙ̃ antea non fuerant. Si au tem queratur quare hoc voluit non eſt dicendum: ſicut dicebant illi: ꝙ hec queſtio eſt vana: ſed dicendum eſt cum Tho. ꝙ propter ſeipſum res fecit: vt in eis ſue bo nitatis ſimilitudo manifeſtaretur: etiã in hoc: ꝙ om

nibus aliis non exiſtentibus ipſe in ſeipſo communem ſufficientiam habuit beatudines ſeu bonitatis ⁊ virtutis ad productionem rerum. Et hoc quidem dici poteſt quantum humana ratione capi poteſt de dictis ſaluo tñ ſemper ſecreto diuine ſapientie: ꝙ a nobis nõ poteſt comprehendi. Non eſt autem verum ꝙ bonum ſtatim ſe communicet cuꝫ ſe comunicare poteſt: niſi ſiat communicatio de neceſſitate naturali: ⁊ non per voluntatem liberam. Non fuiſſet etiam rationabilius ſi res proceſſiſſent ab eterno: quia euidẽtius demonſtrãt ſe ab alio productas: ⁊ bonitatem per conſequens creantis: per hoc ꝙ inceperunt eſſe poſt non eſſe ꝗ̄ ſi ſemper eſſe habuiſſent.

Quarta etiam ratio Nõ valet quia nouitas relationis cum nouitate fundamenti poteſt a deo eſſe: non per mutationem tantũ: ſed etiaꝫ ſine mutatione per ſimplicem ab ipſo emanationem: nec ideo tamen ſequitur mutatio in eius actione ⁊ ſubſtantia. Ubi attendendum eſt ꝙ creatio poteſt accipi dupliciter: quia aut ſꝫ ꝙ ſe tenet ex parte creãtis: aut ſecundũ ꝙ ſe tenet ex pte creature. Et ſm qdẽ ꝙ ſe tenet ex parte creature qd nouũ ponit: qꝛ nouã creaturã ⁊ nouũ eius reſpectũ ad deũ. Secũdũ aũt ꝙ ſe tenet ex parte creantis: non ponit quid nouum ſed antiquuꝫ ⁊ eternuꝫ: qꝛ ponit ipſam ſubſtantiam ipſius. Quicquid eni in deo eſt ſubſtantia eius eſt: ſed ⁊ ſubſtantia ⁊ voluntas ⁊ velle in deo idem ſunt: vnde ſicut ſubſtantia dei eterna eſt: ſic etiam eterna eſt voluntas: ⁊ eternũ eſt ſuum velle: quo voluit etiam prodire ſicut prodierunt. Nouitas itaqꝫ relationis cum ſuo fundamento non ponit nouitatem actionis: ſm ꝙ ſe tenet ex parte creãtis quãuis ponat nouitatẽ eius ſecũdũ ꝙ ſe tenet ex pte creature: nec per conſequens mutationem vllam ponit proprie: ſed emanationem ſolam ita factam ſicut immutabile ⁊ eternum velle dei ſtatuit. Unde cuꝫ dicitur aliter ſe habet in cauſando nunc ⁊ prius: non ponit alietateꝫ hoc dictum in deo vllo modo: ſed nouitateꝫ emanantis factã ſecundum eternum intelligere ⁊ velle dei.

Ratio autẽ accepta Ex tempore non concluditꝗ̄ quia dato primo nunc temporis non preaccipit ſibi prius: ⁊ ante: aut tempus reale: ſed imaginatiuũ tantuꝫ: quomodo autem diſcutienda ſit difficultas cõtingens in ratione iſta ſufficienter oſtendimus in quarto libro: ⁊ ideo nõ curamus alias hic dicere de rõne iſta.

ℭ Textus.

ℭ Sed non aliquando quidem erat: aliqñ aut non ⁊c.

ℭ Lectio tertia. ℭ Qõ prima.

Hic poſſꝫ Dubitare aliquis vtrũ ponere motum ⁊ mobilia aliquando fuiſſe: ⁊ aliquando non: ſit ſimile figmento: videtur eniꝫ ꝙ ſic: quia nulla ratio poteſt adduci ad huius demõſtrationem. Quod autem ſine ratione dicitur: videtur eſſe fictitium aut ſimile figmento.

Ad iſtam qõnem Eſt dicenduꝫ: ꝙ iſtud pro tanto fictitium non eſt: ſed veriſſimũ: quia ⁊ ſi non ſit probatum demonſtratiua ratione: eſt tñ auctoritate diuina ꝯfirmatũ: locus auteꝫ ab auctoritate humana que innititur humane rationi debilis eſt: qꝛ ipſa humana ratio cui innititur de facili falli ⁊ errare poteſt: locus vero ab auctoritate diuina eſt firmiſſimus: nõ poteſt vllo modo falli: quia innititur diuine rationi: cui error is nihil admiſcet: aut admiſceri poteſt: cũ ſit ipſa veritas eẽntialiter: ⁊ regula omnis veritatis: vnde hoc dictũ eſt veriſſimum: ⁊ non fictitium: quia neqꝫ per nos fictum ſed a deo nobis reuelatum. Non eſt autem figmentum neqꝫ contra rationem diuine credere auctoritati miraculis approbate: ſeu illis operibus: que ſolum deus poteſt facere.

ℭ Textus.

ℭ At vero nihil inordinatum eorum que natura ⁊ ſecundum naturam ſunt ⁊c.

ℭ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet Aliqs dubitare: quia non videtur veruꝫ ꝙ infinituꝫ ad infinitum nullam rationem habet. Quãuis enim finitum ⁊ infinitum non habeant proportionem: quia nec vnam quantitatem: quia tamen duo infinita vnitatem in quantitate habent: videtur ꝙ optime habere poſſint adinuicem ꝓportionẽ.

Ad iſtam qõnem Dicitur communiter ꝙ ratio ibi ſumit pro ordine ſeu pro ordinatione naturali quã quidem ordinationẽ infinitũ non hꝫ ad infinitũ: infinitũ dico tempus operationis alicuius naturalis: ⁊ infinitum tempus ablationis eius. Que eniꝫ natura ordinata ſunt: aut ſemper eodem mõ ſe habent: ſicut ignis fertur ſurſum ſemper aut eſt aſſignare rationẽ: quare non ſemper ſunt eodẽ modo: ſicut non ſemper animalia creſcunt ſed aliquando decreſcunt. Et hoc ſecunduꝫ aliq̄ rationeꝫ ſit. Quod ergo infinito tempore mobilia: aut non fuerunt aut quieuerunt: ⁊ poſtea infinito tempore extiterunt: aut mota fuerint: non eſt ſecundum naturalem ordinationeꝫ: quia nec ſempiterno mũdi vniformitas in hoc ſaluatur nec huius difformitatis ratio naturalis aſſignari poteſt.

Eſt autem hic Attendendum vt ait Tho. ꝙ ſententia noſtre fidei non eſt ſimilis poſitioni anaxagore. Non eniꝫ ponimus ante munduꝫ infinita ſpatia temporis: cuiꝰ ſit neceſſe ad tempus ſequens proportionem ſumere: ſed ante ꝗ̄ mundus inciperet: ſola dei ſimplex eternitas fuit: que cuꝫ ſit extra omne genus tẽporis: nõ eſt eius ad tempus proportio querenda: nec inſtitutio mũdi inquirenda eſt ex ordinatione naturali: vt ſupra dictum fuit: ſed ſoluꝫ ex ordinatione diuine ſapientie.

ℭ Textus.

ℭ Omnino enim exiſtimare principium hoc eſſe ſufficiens quod ſemper aut eſt ſic ⁊c.

ℭ Qõ tertia.

Tertio aliquis Poſſet dubitare vtruꝫ q̄dam ſempiterna ſint habentia cauſam aliam a ſe ſue entitatis: videtur enim ꝙ non quia eſſe ſempiternum eſt neceſſariuꝫ. Nihil autem ꝙ ab alio accipit ſuam entitatem diuerſum ab ipſo exiſtens in natura eſt neceſſarium: ſed poſſibile quia quantuꝫ eſt de ſe nõ eſt: eſſe tamen poteſt: ex influentia alteriꝰ: vnde omne tale ſe habet ad eſſe ⁊ non eſſe ⁊ per conſequens impoſſibile non neceſſarium: igitur nullum ſempiternum habet cauſam ſue entitatis.

Ad iſtam qõnem Dicẽdũ eſt ꝙ nihil ꝓhibet: imo neceſſario cogimur concedere aliqua ſempiterna cãm habere

hēt ſue entitatis. Nā corpora celeſtia: que ſempiterna ſunt: neceſſario ſue entitatis cauſam habent: cuius declaratio eſt: quia quod non hȝ ſue entitatis cauſam: eſt eſſentialiter per ſe ipſum. Quod autem tale eſt ad ſeipſum conuerſiuum eſt: vt in fine huius octaui oſtendetur domino concedente. Quia igitur corpus nullum ad ſeipſum conuerſiuum eſt: relinquitur quod nullum corpus ſit eſſentialiter per ſe ipſum: habent itaqȝ neceſſario alia corpora: tam ſempiterna quam non ſempiterna cauſam ſue entitatis.

Patet etiam hoc Idem et per rationē quā h intendit phyloſophus adducere. Eſt enim eadē diſpoſitio rei in veritate: et in entitate: ſicut in ſecundo metha. declarari habet. Sunt autem quedam ſemper vera que tamen ſue veritatis cauſam habent ſicut patet per exemplū poſitum in littera. Eodem modo erunt et quedam entia ſemper: habentia tamen cauſam ſue entitatis. ¶ Ad argumentum itaqȝ dicendū eſt quod entia ſempiterna creata dicuntur poſſibilia propter potentiam actiuam creantis: et non propter potentiam aliquā paſſiuā quā i ſe habeant inclinantem ipſa ad corruptionē. Et propter ablationem talis potentie paſſiue ipſa dicūtur neceſſaria: ita tamen quod ab alio habent entitatem et veritatem ſuam dependentem.

¶ Textus.

¶ Contraria aūt his non difficile eſt ſoluere ꝛc.

¶ Lectio quarta. ¶ Qō primo

Hic poſſet Aliqs dubitare vtrū homo ſpecialiter hic intelligatur eē minor mūdus vel vniuerſaliter quodlibet aīal perfectū: videtur enī h intelligēdū vlr de animali. Nā phyloſophus primo premittit ſimpliciter de animali: ſi autē i animali hoc poſſibile eſt fieri ꝛc. et poſtea ſtatī adiūgit Si namqȝ in paruo mūdo ſit et in magno: vnde nam videtur determinatum animal: ſed animal ſimpliciter paruum mundum appellare.

Ad iſtam qōnem Dicunt quidā quod homo et quodammodo omne animal perfectum dicitur minor mūdus propter duo. Primo quidem quia oē tale animal mouetur localiter ex ſe: ſicut celum continens mundū et vniuerſum eſt quodāmodo animatum et mouetur ex ſe. ¶ Sed iſta ratio vilis eſt. Nam celum qō mouet ex ſe non eſt mundus: ſed pars mundi. Nunc autem queritur aſſimilatio non ad partem mundi: ſed ad ipſum mundum. Itē ex ratione illa vt apparet magis directe concluditur: quod animal ſit paruum celum quā quod ſit minor mundus.

Secundo autem Ut dicunt: aīal mundus dicitur quia ſicut in maiori mundo eſt deuenire ad motorē immobilem: ſic etiam et in motu aīalis. Nam corpus aīalis mouet ab aīa: per appetitū: appetit⁹ aūt mouet ab appetibili. Appetibile vero cū moueat ſub rōne finis mouet nō motū. Sed neqȝ iſta rō vlaqȝ quaqȝ eſt perfecta Nā oēs motus qui ſunt in mundo reducunt ad motū primū: qui fit a motore immobili: et per ꝯñs oēs mot⁹ qui in mundo ſunt dici poſſunt vel īmediate vel mediate ꝓuenire a motore primo: vnde et dicit idcirco quod immobilis manēs dat cūcta moueri. Motus aūt oēs q ſunt in anima nō poſſunt dici ꝓuenire ab appetibili quod mouet nō motū: lȝ ab ipſo ꝓueniat localis motus.

Melius itaqȝ Forte dicet ſi dicam⁹ quod mūdus habet in ſe aliquid principale: ex quo prouenit influentia in reliqꝫ ſicut eſt celū: et celum quod influit in alia bonitates ſuas quas recipit a prima cauſa. Sic etiam ſuo modo animal perfectum habet aliquid principale: vt cor: quod ſingulis partibus influit ab anima viuificatū: propter hoc ita quod poteſt contingere: vt animal dicatur minor mūdus.

Sed attendenduȝ Eſt quod propter ſpēalem rōnem ipſe homo minor mundus dici poteſt: videmus enim quod maior mūdus regitur ab vno deo: qui totus eſt in toto mundo: et totus in qualibet parte mundi. Sic etiam homo regit et regi natus eſt: in quo eſt imago deitatis et que tota eſt in toto corpore hominis: et tota in qualibȝ parte eius: vnde optime ſecundum hoc: ipſe homo minor mundus dicitur.

¶ Textus.

¶ Mozie āt vtiqȝ videbit tertiū hēt dubitationē ꝛc.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet Aliquis dubitare vtrum motus qui ſunt a celo continente moueant intellectum et voluntatē noſtram: videtur enim quod ſic: quia mouentibus nobis: mouentur omnia que ſunt in nobis: vt ipſe Ariſtote. alibi dicit. Cum ergo intellectus et voluntas ſint in nobis: et nos moueamur a motib⁹ qui ſunt a continente: videtur quod ab eis etiam moueantur intellectus et voluntas.

Ad iſtius qōnis Euidentiam precōſiderādum eſt quod cū celum ſit corpus: directe non poteſt habere influentiam et mutare niſi corpora. Nam incorporeum ad ſeipſum conuerſum eſt: et quia eſt altius ſingulis corporib⁹ poteſt quidem rectiuum et motiuum eſſe corporū. Nō poteſt autem regi a corporibus et moueri. Regūtur enī et patiuntur inferiora a ſuperioribus: non autem ſuperiora ab inferioribus. Celum ergo quod eſt corpus non poteſt directe īmutare niſi corpora. Ex conſequenti autē neceſſario etiam īmutat: niſi detur impedimentū: quicquid eſt corporibus affixum. Et quia quedā vires aīe organice ſunt: et corporibus affixe: ſequitur quod licet celū ipſas directe non immutet: ſublato tamen impedimēto ne hoc modo vel illo immutentur corpora immutatis corporibus: quibus ſunt affixe: ex conſequenti īmutat de neceſſitate eas. Intellectus autē et voluntas: quia non affigunt alicui organo corporeo libere ſunt ab hac neceſſitate: Nam directe quidem non immutant a cōtinente celo: propter ſuā incorporeitatem: non immutantur ēt neceſſario ex cōſequenti īmutato corpore: eo quod nō affiguntur corpori: verū eſt tamen quod intellectus et voluntas aliquando ſecuntur quaſdam harū motionum ſicut contingit cum propter paſſionem factam in corpore et mutationē in appetitu ſenſitiuo: aliquis per rationem eligit aliquid ſequi vel fugere. Non tamen neceſſario has motiones intellectus ſequitur: vt dictum eſt quinimmo contingere poteſt vt corpore celeſti īmutāte corpus hominis et trahente in aliquid eius appetitum ſenſitiuum: hō per rationem trahatur ad faciendum et faciat oppoſitū: et pro tanto dicit ptholemeus quod vir ſapiens dominabitur aſtris.

Ad argumentum Itaqȝ dicendū eſt quod verbum illud de motu locali intelligit. Nā motis nobis localiter mouentur ſecūdario localiter omnia que ſunt in nobis: non autem nobis calefactis calefiunt ſecundario et ex conſequenti omnia que in nobis ſunt.

¶ Textus.

¶ Principium autẽ conſiderationis eſt ꝙ quidẽ ⁊ dicte dubitationis ⁊c.

¶ Lectio quinta. ¶ Qõ prima.

Hic poſſz Aliquis dubitare verũ verum ſit ꝙ dubitãs de motu: dubitet de toto ente: videtur enim ꝙ non: quia ad ambiguitatem de aliquo ſequtur ãbiguitas de omni ente quando ad omne ens illud ſe extendit. Motus autem non ſe extẽdit ad totum ens: igitur non verum eſt ꝙ ambiguitas de motu ambiguitatẽ de toto ente faciat.

Ad iſtam qõnem Eſt dicendũ: ꝙ omne ens aut eſt ſubſtantia aut accidens. Qui autem dubitat vniuerſaliter de ſubſtantiis: neceſſario eſt ꝙ ipſum vniuerſaliter ſequatur ambiguitas de accidente: eo ꝙ cognitio accidentium dependet a cognitione ſubiectorum. Subſtantia autem ois aut eſt mobilis aut eſt immobilis. Et q dubitat de motu dubitat de ſubſtãtiis mobilib⁹: quarũ paſſio eſt motus: ſubſtantia autem immobilis motus eſt mobilium ſubſtantiarum. Et per cõſequens ambiguitas de motu inducit ambiguitatẽ de imobilibus ſubſtantijs: quarum actio eſt motus: ad ambiguitatem itaqꝫ de motu ſequitur dubitatio de tota ſubſtantia: ⁊ per conſequens de accidente: ⁊ vlterius de toto ente: propter reſpectum quem motus habet ad prima entia: a quibus reliqua depẽdent: ⁊ nõ quia motus formaliter omnibus conueniat: vnde patet reſponſio ad argumentum.

¶ Qõ ſecunda

Secundo poſſet Aliqs dubitare quia non videtur verum ꝙ motu vtantur omnes ſcientie: quia motus proprius eſt phie naturalis: vna autem ſcientia nõ vtitur eo ꝙ proprium eſt alterius.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ motum large ſumendo omnes ſcientie ⁊ artes vtuntur motu. Naz ſcientie naturales omnes vtuntur motu rationis. Practice etiam artes ſuũ finẽ: q eſt opus vel ipſum operatũ non conſecuntur ſine motu: ſimiliter etiaz ⁊ motu vtuntur ⁊ ſcientie ſpeculatiue: phyſica quidem conſiderãdo naturam motus ⁊ mobilium. Mathematica vero vtitur motu ymaginato. Sic enim dicunt mathematici ꝙ punctus motus facit lineam. Methaphyſicus autẽ conſiderationem facit de primis entiũ principijs: quorum quedam actio eſt motus. Patet igitur ꝙ omnes ſcientie vtũtur motu: et per conſequens qui tollit oẽm motum aufert id quo omnes ſcientie vtuntur.

Ad argumentum Autem dicendũ eſt ꝙ eo modo quo aliquid vni ſcientie appropriatur: nõ vtunt̃ ipſo alie ſcientie: bñ tamẽ vti poſſunt ipſo niſi alio nõ appropriato ⁊ ſic eſt in propoſito. Motus enim pro tanto appropriatur phyloſophie naturali: ⁊ maxime mot⁹ phyſic⁹: quia ipſa ſola cõſiderat ⁊ determinat de natura motus ⁊ mobiliũ: ꝙ alie ſcientie non faciunt: licet ipſo aliquo modo vtantur.

¶ Qõ tertia.

Tertio poſſet Aliquis dubitare quia dato ꝙ dicens: que quieſcunt ſemper quieſcere: tollat omnem generationẽ ⁊ corruptionẽ: non tamen propterea videtur ꝙ tollat omnem motum: quia in motu circulari non intercidit aliqua quies.

Ad iſtam qõnem Dicunt quidaz ꝙ phyloſoph⁹ nõ loquitur hic de generatiõe ⁊ corruptione: prout habet eſſe in motu circulari: quia circulariter mota continue mouentur: nec eſt ibi dare mediam quietem: ſed loquitur de generatione ⁊ corruptione: prout habet eſſe in motu contrarium habente: in quo quidẽ motu cum peruentum eſt ad terminũ ⁊ ad vltimũ mutatũ eſſe quieſcitur ibi. Si quis ergo velit poteſt ita ſoluere. ¶ Sed quia phs probat motũ tolli ſublata generatione ⁊ corruptione: eo ꝙ in omni motu eſt quoddã generari ⁊ corrumpi: ꝙ verificatur etiã de motu circulari: videtur ꝙ eius ratio concludat vniuerſaliter de omni motu.

Conſiderandum eſt Igitur ꝙ quies hic ſumit̃ large pro omni exiſtentia alicuius in aliquo vel in aliqua diſpoſitione: vnde iſti ſic vlr dicendo ꝙ quieſcãt ſemper quieſcere: videbãtur velle ꝙ diſpoſitio in aliquo inuẽta nunꝙ ab ipſo auferatur: ſi tñ fuit aliquis hoc ponens. Et ſi non fuit hoc tamẽ poneret quicunqꝫ hoc concederet. Non eni ob aliud putaret ꝙ quieſcit ſemper neceſſario quieſcere: niſi quia putaret diſpoſitionẽ in ipſo repertam nunꝙ ab ipſo tolli poſſe. Ex hoc autẽ Ariſto. probauit ꝙ ſic dicens tollit omnẽ generationẽ ⁊ corruptionem. Naz quia generatio incipit a nõ eſſe: oportꝫ ipſũ generabile in pricipio gñationis ſtare ſub contraria eſſendi: ⁊ per cõñs neceſſe eſt ipſum in ea ſemꝑ ſtare: ⁊ nunꝙ accipe eſſe aut gñari: ſi diſpõ in aliquo inuẽta nunꝙ ab ipſo tolli poteſt. Nõ eni poſſet accipere eſſe niſi perderet nõ eſſe: qꝛ nõ põt ſimul eſſe ⁊ nõ eſſe. Ex hꝫ aũt ꝯcludit̃ ablatio oĩs mot⁹. Nã ꝙ incipit moueri: ⁊ mouet̃ in ꝑncipio ſui motus inuenit̃ ſtare in termino a quo: ſicut ſol cũ incipit ab oriẽte recedere: in pricipio ſui receſſus inuenit̃ in oriente eſſe. Semꝑ itaqꝫ in oriẽte erit ſuppoſito nunꝙ aliqd poſſe ꝑdere diſpoſitionẽ q̃ in ipſo eſt aut inuenit̃. Tollit̃ itaqꝫ ois motus ſtãte pſata poſitione. ¶ Argumẽtũ aũt nõ ꝯcludit: qꝛ ⁊ ſi q mouet̃ circulariter nõ hẽat ſm veritatẽ motũ interruptũ per quietẽ intercidentẽ mediã: ſtante tñ poſitione illa in diſpõne ſolũ in ipſo inuẽta: ⁊ in ꝑncipio circulationis ſemper ſtaret ⁊ ſic non tantũ intercideret quies: imo etiam totaliter modus eius tollitur.

¶ Textus.

¶ Mouentium igitur ⁊ eorum que mouentur: alia quidem mouent ⁊ mouentur ⁊c.

¶ Lectio ſexta. ¶ Qõ prima.

Hic poſſet Dubitare aliquis ꝙ nõ videtur: ꝙ mot⁹ quo aia mouet aial ſit nãlis relatus ad totum animal: ⁊ quandoqꝫ non naturalis: ſi ad ſolum corpus referatur. Quia enim totum animal includit corpus videtur contingere vt naturale ſit in ordine ad corpus clauſum in toto aiali: id ꝙ naturale eſt in ordine ad totum animal.

Ad iſtam qõnem Dicendũ eſt ꝙ qꝛ mot⁹ nãlis ẽ a principio intrinſeco: ⁊ anima intrinſeca eſt toti aiali que principium eſt motus animalis: idcirco dicitur: ꝙ motus qui eſt ab anima in ordine ad totum animal: cui anima ipſa eſt intrinſeca naturalis ẽ. Quia vero corpori ſumpto: vt eſt altera animalis pars: diſtincta ſuo modo contra animam: ſic intrinſeca anima non eſt idcirco dicitur ꝙ in ordine ad corpus: non eſt neceſſe talem motum naturalem eſſe: verum eſt autem ꝙ

motus

motus nõ dicitur naturalis propter principiũ tantũ intrinſecum actiuum: ſed etiam propter principiũ materiale ⁊ paſſiuum: habens naturalē aptitudinem ad talem motũ. In corpore autē dupliciter attendere poſſumus talem aptitudinē: ⁊ intelligo in corpore ipſius animalis: vno quidem modo ſecundũ ꝙ organũ quoddam eſt ipſius anime: aptum natũ naturaliter ſibi obedire: ⁊ ſecundum talem aptitudinem: omnis motus localis in ipſo proueniens ab anima ſibi dicitur eſſe naturalis. Naliter .n. natũ eſt obedire aīe que ī ipſo ē quo ad motum ad omnem poſitionis differentiā. Alio autē modo poteſt aptitudo in tali corpore attendi: ſecundum ꝙ eſt nature grauis vel nature leuis quo quidem modo ſibi non quilibet motus naturalis eſt. Sed cum eſt nature grauis motus ad deorſum: ſiue fiat ab anima ſiue non dicitur ſibi naturalis eſſe: ⁊ non aliuseo ꝙ grauitas ipſum non inclinat niſi ad deorſum. Attenditur autem ⁊ alio modo naturalitas ⁊ innaturalitas in motibus animaliū: ſecundũ poſitiones ⁊ modos partium que in eis ſunt.

¶ Textus.

¶ Maxime autem dubitatur reliquum dicte vltime diuiſionis ⁊c.

¶ Nõ ſecunda.

SEcundo poſſet Aliqs dubitare vnde accipiant robur rationes: quibus Ariſtot. probat ꝙ grauia ⁊ leuia non mouent ſeipſa: videtur enim ſupponere ꝙ probare debet: cū dicit ꝙ ex ſe moueri vitale eſt ⁊ animatorum proprium.

Ad iſtam qõnem Dicunt quidā ꝙ rationes Ari. tenent per duas ſuppoſitiones: quarum vna eſt ꝙ omne ꝙ ſe ipſam mouet ſeipſum aliqualiter determinat ad motum: ⁊ ad vbi: ꝙ enim ad vbi totaliter ab alio determinatur: h̄ nullo modo a ſe ſed totaliter ab alio mouet: ſicut patet de ſagitta. Quod aūt ſeipſum determinat ad vbi poteſt moueri ad diuerſas poſitionis differentias. Nam ꝙ tale eſt ſe determinat per appetitum in ipſo exiſtentem. Appetitus ad illud vbi determinat vbi fuerit conſtitutum appetibile: vnde quia appetibile poteſt conſtitutum eſſe in diuerſis poſitionum differentiis: poteſt ꝙ tale eſt ad diuerſas poſitionum differentias ſe determinare: ꝙ totum apparet eſſe ꝓpriũ viuentium: Que etiam mouentur per appetitum mouentur cum volunt: ⁊ cum volunt quieſcunt a motu. Alia autem ſuppoſitio eſt quia omne ꝙ ſeipſū mouet habz partes diuerſarum rationum: cum ſit diuiſibile in mouens ⁊ motū: que eiuſdē rationis non ſunt: ſicut nec actus ⁊ potentia. In grauibus autē ⁊ leuibus ſunt ꝑtes quantitatiue ⁊ eſſentiales. Partes autem quantitatiue in eis quantum ad hoc omnes eiuſdem rationis ſunt. Partes autem eſſentiales ſunt materia ⁊ forma. Materia autem: cum ſit pura potentia: nec habeat aliqd per qđ motori valeat reſiſtere: nõ ꝑt habere rationē motiꝫ per hec igitur que dicta ſunt ſecundum iſtos confirmantur omnes rationes Ariſtotelis.

Sed quod iſta Non plene ⁊ ſufficienter dubitationem tollãt de facili apparet. Conſtat enim ꝙ grauia ⁊ leuia cõueniunt in corporeitate: ⁊ tñ ab inuicē eſſentialiter diſtincta ſunt. Cū ergo per corporeitatem diſtingui non poſſint: qꝛ in hac cõueniũt: neceſſe eſt in ipſis aliquid vltra corporeitatem dare: q̄ ipſorum ſit cõpletũ principium atq; diſtinctum: hoc autem principiū eſt ipſorum propria ⁊ ſubſtantialis forma: que quidem licet vnius tantum vna ſit: non tamen ſua ratio tota conſiſtit in dando eſſe corporeum: ſed vltra hoc dat eſſe igneū vel aereum vel aliquid huius. Et in quantū quidem dat eē igneum: preſupponit ſeipſam ſumptã vt dat eſſe corporeum. Diuiduntur ergo talia in duo: quorũ vnum habet rationem corporis tantum: ⁊ aliud ſumitur vt principium completiuũ igneitatis vel terreſtreitatis. Corpus autem non dicit puram potentiam: ſicut materia prima: ſed dicit materiam ſtantem ſub corporeitate ⁊ quantitate dimenſiua. Quod vero tale eſt videtur habere poſſe rationem mobilis ⁊ determinabilis: ad vbi ⁊ ad motum: ⁊ poteſt etiam motori reſiſtere ratione dimenſionum: que in ipſo ſunt: ne ſtatim ſit in illo vbi in quo motor intendit ipſā conſtituere: quia proprium dimenſionati eſt ꝙ moueatur partibus ſpatij ſe commenſurando: ꝙ niſi ſucceſſiue de ſingulis fieri nõ poteſt: vnde patet ꝙ ſecundum iſta ſuppoſitio ſecunda non ſufficit tollere dubitationem niſi aliud addatur.

Vlterius autem Sicut corpus videt habere poſſe rationem mobilis ⁊ determinabilis ad vbi: ſic etiā ipſa forma naturalis: ſumpta vt eſt principium igneitatis: videtur ꝙ habere poſſit rationem mouentis: ⁊ determinantis ad vbi per appetitum naturalem: naturaliter ipſam ſic ſumptam conſequentē: per quē quidem appetitum determinatur corpus ad motum: ⁊ ad vbi ſurſū. Quod vero eſt principiū terreſtreitatis: ꝑ grauitatē ipſum conſequentē: determinat ad vbi deorſū. Quod vero talis appetitus ſequitur formam naturalē que vnius vna eſt: prouenit ex hoc ꝙ non determinat niſi ad vnum: vnde ⁊ talia ꝑ iſtũ appetitum ad vnum vbi determinantur: ⁊ vno modo tantum: ⁊ ſemper ad motum cum ſunt extra: ⁊ ad quietem quando ſunt in ſuo vbi. Quia enim formam in vno naturalem vnam ſequitur talis appetitus: vnum tantū appetibile ſibi correſpõdet. Ea vero in quibus appetitus ſequitur formã apprehenſam: que multiplex ⁊ diuerſa eſſe poteſt poſſunt per ſuum appetitum ad diuerſa loca inclinari ⁊ moueri. Et hoc quidem proprium eſt viuentium. Aliud autem ꝙ diximus eſt ⁊ non mouentium: vnde apparet ꝙ nec etiam ſuppoſitio prima ſufficit dubitationem tollere niſi addatur ſibi aliud.

Vt ergo tota Dubitatio tollatur ⁊ appareat qd vigoris habeant rationes Ariſto. per ordinem ipſas declaremus incipiētes a prima de qua facta eſt obiectio. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt: vt poſuimus in determinatione queſtionis de motu grauium ⁊ leuiū: ꝙ id quo primo ⁊ vltimo animalis iudicamus viuere proprium eſt viuentium animalium. Iudicamus autem primo ⁊ vltimo viuere ipſa animalia per hoc ꝙ eſt ex ſe moueri: q̄ cito enim percipimus animal ſe mouere: dicimus ꝙ viuit: ⁊ ſi perdat ſenſū: memoriam: diſcretionem: ⁊ omnia talia: dū tamen remaneat hoc ꝙ eſt moueri ex ſe: ipſum viuere indicamus: ſtatim autē quando deſinit habere ex ſe motum: dicimus ipſum eſſe mortuū. Manifeſtũ eſt igit̄ ꝙ ex ſe moueri proprium ē aīaliũ.

Attendendum eſt Autem ꝙ ex ſe moueri totaliter dimittendo locum vnum: ⁊ intrando alium: nõ ſolum proprium apparet animalium: ſed etiam apparet eſſe proprium animalium perfectorum: videmus enim viuentia: que vltra vitam vegetatiuam participant perfectiorem vitam motu ſupradicto ſe mouere: ⁊ non ſolum motu dilatationis ⁊ conſtrictionis augu

menti atque decrementi viuentia vero que participant vitam ſenſitiuam minus perfectam: vt puta animalia que habent ſolum tactum: et que terre ſunt affixa: ſic ſe ſecundum locū mouere nō poſſunt: ſed mouent ſe tantum motu dilatationis: et cōſtrictionis: viuentia vero adhuc minus perfecta: qualia ſunt que participant vegetatiua vita tantum: inueniuntur ſe non mouere motu proceſſiuo nec motu dilatationis et conſtrictionis: ſed ſolo motu augumenti et decremēti: atq; aliis que eis annectunt: vnde ſic procedēdo apparet oportere ea que ſunt infra gradū viuentiū vegetatiua vita nec motu proceſſiuo: nec motu dilatationis et cōſtrictionis: nec motu augumēti et alterationis poſſe ſe mouere.

Vlterius etiam Conſiderandū eſt q; q; forma eſt principium mouendi et operandi: neceſſarium eſt q; ſic diuerſimode res ſe habeant ad mouendum: ſicut diuerſimode ſe habent ad habere formam. Eſt autem quoddam ens q; non poteſt in ſeipſo habere niſi formā ſuā tantū. Quoddam vero eſt q; habet etiam formā alterius: hanc vero non poteſt ſic habere q; ad eius aliqualem pertineat perfectionem: niſi ſub eſſe intentionali tātū: quomodo in vi apprehenſiua eſſe poſitum per q̄ virtus appetitiua preſentatur: vnde et que habent in ſe et formā ſuā: et formam etiam alterius exiſtentem ſibi operandi principiū neceſſarium eſt q; animata ſint anima apprehendēte. Contingit autem aliqua in ſe habere: et per ſe accipere formā alterius: abſentis quidē: ſiue ſcdm locum diſtantis: ſicut ſunt aialia perfectiores ſenſus habentia: et ex hoc contingit q; talia moueri poſſunt ex ſe ad diſtantē locum totaliter de vno loco ad alium tranſeundo. Aliqua vero ſunt que in ſe accipere non poſſunt formā diſtantis: ſed tantū formā localiter preſentis: ſicut animalia que habent ſolum ſenſum tactus: vnde et talia de loco ad locum totaliter non tranſeunt: ſed ſolum ad conueniens localiter preſens mouentur: ſecundum quādā dilatationē. Aialia omnia que ex ſe alterius formā non accipiunt non viuunt vita aiali: habent tamē formam ſuam naturalem: quā ſequit determinatio ad vnum locū: quā quidem formā quia non accipiunt ex ſe: ſed per virtutem generantis: non dicuntur etiam ſe determinare et mouere ad locum: ſed determinari et localiter moueri dicuntur a generāte tantum: ſic itaq; robur prime rationis ſi debet aliquid valere declarandum eſt.

Textus.

Et facere ſtare poſſe ipſa ſecundum ſeipſa etc.

Rō tertia.

Tertio autem Poſſet ſimiliter aliqs dubitare de ſecunda ratione: videtur enī ſufficiens ad ſaluandum iſta ex ſe moueri: ad vnum locum ponere: q; etiam ſecundū illū locum faciant ſe ſtare: et dicere ſolum: q; hoc non ſufficit abſq; alia probatione: videtur q; ſic ſupponere q; probari debet.

Ad intelligentiam Ergo huius etiam rationis habendam conſiderandum eſt: vt diximus in determinatione queſtionis ſupradicte: q; illud dicitur liberum in quātum huius in agendo habet dominiū ſui actus: liberū autē dicimus q; eſt ſui met gratia et non alterius: vt habetur in primo metha. Seruus enim non eſt ſui ſed domini. Dominus autem: in quantum huius: non eſt iā alterius: vnde et liberum in operādo eſt q; ex ſeipſo operatur. Quod etiam ex ſeipſo mouetur: ſecundū hoc ad moueri libere ſe habet: et per conſequens oportet q; dominium ſui motus habeat: quemadmodum etiam ex oppoſito id q; moueri et operari non habet ex ſe: non eſt liberum in quantū tale: nec dominium ſui actus habet. Si ergo grauia et leuia ex ſe mouentur: neceſſarium eſt q; ipſa in ſe dnium ſui motus habeant. Quod autem in ſe habet dnium ſui motus: et in ſe ipſo habet q; moueatur et q; non moueatur: aliter enim ad moueri non ſe haberet libere. Quod autem tale eſt non neceſſario mouet. Igitur ſi grauia et leuia extra ſua loca poſita nō niſi ex ſe mouent: ſequit neceſſario q; tūc libere ſe habeāt ad h q; moueātur et nō moueant. Sicut itaq; ſi mouētur ex ſe ſunt ſibi cauſa motus: ſic etiam ſequit q; poſſint ſibi eſſe cauſa quietis: ad q; ſequitur q; nō ſolum in vno loco: ſed in diuerſis poſſint facere ſe ſtare: et per conſequens q; ſe mouere poſſint ad diuerſas poſitionū differētias: hoc itaq; modo eſt intelligēda virtus iſtius ſecūde rōnis.

Textus.

Amplius quomodo contingit cōtinuū aliquid etc.

Rō quarta.

Quarto autem Dubitare poſſet aliquis de quarta ratione: quia vt ſupra dictum fuit: videntur bene grauia et leuia diuidi poſſe in duo quedam: quorum vnū habeat rationem mouentis: et reliquum rationē moti: vt puta ſi dicatur q; materia ſtans ſub corporeitate et quantitate dimenſiua habet rationē moti: et forma naturalis: vt eſt principium leuitatis aut grauitatis: habet rationem mouentis.

Ad huius igitur Rōnis euidentiam conſiderandum eſt ſecundum q; etiam in preterita determinatione diximus q; alia eſt ratio mouētis et alia moti. Unde et partes ita ſe habētes: q; vna eſt mouens et alia mota oportet eſſe diuerſarum rationum. Tales autem partes in moto ex ſe poni non pñt: niſi vel q̄titatiue vel eſſentiales. Partes autem quantitatiue grauium et leuium ſunt omnes eiuſdem rationis: vnde etiam ſicut per ſe apparet dari non poteſt quare vna earū magis mouens ſit q̄ alia. Partes autem eſſentiales in eiſdem dari non poſſunt: niſi aut materia et forma: aut materia ſub corporeitate ſtans: et forma naturalis ſumpta: vt cōſtitutū eſt determinate ſpeciei. Materia autem pura non poteſt habere rationem moti: ſicut per ſe patet: ſimiliter etiam nec materia ſtans ſub ſola corporeitate et quantitate dimēſiua. Ad cuius intelligentiam attendendū eſt q; mathematica dicuntur eſſe imobilia et abſtrahere a motu: ſecundum ſuam rationem: non propter aliud: niſi quia ſecundum ſuam rationē a naturalibus qualitatibus abſtrahunt: que ſuo modo ſunt principia ſingulorum motuum. Naturalia vero ex oppoſito idcirco dicunt eſſe mobilia: et motum concernentia: quia concernunt dictas qualitates. Non autem ſic eſt q; et materia prima ſic in ſe ſumpta: et materia etiā i ſe ſumpta: vt ſtans ſub ſola perfectione corporeitatis: et dimenſiue quantitatis nullam ſecundum q; huius ē concernit naturalem qualitatem: quia corpus in eo q; corpus: et in eo q; quantum non magis eſt quid naturale q̄ quid mathematicum: ſed potius econuerſo. Concernit autem naturalem qualitatem ſumptam: vt ſtans ſub aliqua forma naturali vt puta ſub forma grauis vel leuis: ad quam conſequitur qualitas naturalis: que eſt grauitas: vel qualitas naturalis que eſt leuitas. Solum igitur corpus ſumptum: vt ſtans ſub grauitate et leuitate: habere poteſt rationem mobilis: et moti: et hoc ipſum ſibi eſt principium et rō mobilitatis. Et quia vltra hoc aliqd in grauibus

et leuibus

⁊ leuibus non inuenitur: cõcluditur euidenter ꝙ nihil in eis ſit rationem mouentis habens. Sic itaq̃ declaranda eſt: ⁊ h̄ vltima ratio phyloſophi.

¶ Textus.

¶ Sed accidit ⁊ hec ab aliquo ſemper moueri ⁊c.

¶ Lectio ſeptima. ¶ Q̃ō prima.

Ad maiorem Euidentiaꝫ de motu grauiuꝫ ⁊ leuium habendam: queratur hic primo vtrū grauia ⁊ leuia ſeipſa moueant per ſe videtur enim ꝙ ſic: quia cuilibꝫ per ſe motori oportet reſpondere per ſe mouēs: graue autem deſcēdens per ſe mouetur deorſum: igitur aliquis motor per ſe ſibi correſpondet: hoc autem motor non videtur ꝙ poſſit eſſe generans: quia contingit generans non eſſe cum ipſa grauia mouentur. Igitur oportet ꝙ ſit ipſū met graue. Nam aliud per ſe mouens a generante vel ab ipſo graui non contingit dare.

Ad iſtam q̃ōnem Eſt dicenduꝫ ꝙ grauia ⁊ leuia non poſſunt per ſe mouere. ¶ Ad cuius intelligentiaꝫ conſiderandum eſt ꝙ nihil poteſt ſeipſum mouere niſi in ſe habeat rationeꝫ quare moueat: ⁊ rõneꝫ quare moueatur: ſiue rationem mouendi actiuam ⁊ rationeꝫ mouendi paſſiuam. Si itaq̃ graue moueret ſeipſum oporteret neceſſario in ipſo dare vtrãq̃ dictaꝝ rõnū. Hoc aūt non poteſt contingere niſi altero duorum modoꝝ: vno quidem modo: vt dicamus ꝙ in motu grauis ipſū totum graue eſt ratio: quare moueat: ⁊ ipſuꝫ met totuꝫ graue eſt ratio q̃re moueatur: alio etiaꝫ modo intelligi poteſt: vt dicamus ꝙ aliqd ipſius grauis eſt ratio quare moueat: ⁊ aliquid eiuſdem eſt ratio quare moueatur Non poteſt autem aliter contingere. Nam ſi dicatur ꝙ totū ſit ratio mouendi: ⁊ non totum: ſed aliquid ratio eius quare moueatur: aut econuerſo ꝙ totum ſit ratio quare moueatur: ⁊ non totū: ſed eius aliquid ratio mouendi: ſufficienter patebit h̄ excluſum deſtructo primo modo. Primus autem modus ſtare non poteſt. Nam mouere ⁊ moueri ſunt oppoſita: ⁊ per conſequēs ratio quare aliquid moueat ⁊ ratio quare aliquid moueatur ſunt oppoſite rationes: precipue quia prima earum ſumitur ex actu ⁊ ſecunda ſumitur ex potentia. Mouet enim vnum quodq̃ ſecundum ꝙ eſt actu ⁊ mouetur ſecundum ꝙ eſt in potentia. Si ergo dicatur ꝙ reſpectu vnius ſui motus ipſum totum graue ſit ratio quare moueat: ⁊ ſit ratio quare moueatur: ſequitur tunc ꝙ ipſum totum graue ſecūdum idem: qꝛ ſecūdum ſe totum ⁊ reſpectu eiuſdem: qꝛ reſpectu vnius ſui motus ſit in actu: ⁊ non ſit in actu: ſed potētia: ꝙ eſt impoſſibile ⁊ contradictionem implicans. Impoſſibile eſt igitur ꝙ graue ſic moueat ſeipſum ꝙ totuꝫ ſit ratio quare ipſe moueat: ⁊ totum ſit ratio quare ipſe moueatur. Eodem autē modo: ſicut patet intuenti: excludantur ⁊ duo modi vltimo recitati. Secundus autem modus iam oſtenſum eſt ſupra ꝙ ſtare non poteſt. Si enim aliquid in talibus eſſet ratio quare ſe mouerent: maxime h̄ eſſet grauitas ⁊ leuitas aut alia qualitatum naturalium: h̄ autem ſtare nō poteſt: quia talis qualitas ratio eſt eis prima quare moueantur: quia ſubtractis iſtis qualitatibus naturalibus remanet quid mathematicum ꝙ abſtrahit a motu: ⁊ nō quid naturale: quia h̄ cõcernit nō tantum ſm̄ eſſe: ſed etiam ſecundum rationem naturales qualitates: vnde oportet ꝙ he prime qualitates ſint grauibus ⁊ leuibus prime rationes quare ipſa moueāntur: ⁊ per conſequens non poſſunt eis eſſe rationes quare ſe moueant: quia vt oſtenſum eſt ideꝫ eidem reſpectu eiuſdeꝫ non poteſt eſſe ratio quare moueat ⁊ ratio quare moueatur. Simpliciter ergo dicendum eſt ꝙ grauia ⁊ leuia per ſe ſeipſa mouere non poſſunt.

Ad argumentum Autem dicunt quidam ꝙ generans eſt in grauibus cauſa efficiendi: ⁊ ſi non ſit in eis cauſa conſeruandi: ⁊ qꝛ in ipſis eſt generans efficiendi cauſa: idcirco quantumcūq̃ poſt generationem tollatur: verūtamen ſemper eſt dicere ꝙ graue non eſt a ſeipſo: ſed a generante: ⁊ ꝙ forma: ⁊ per conſequens motum: qui ſequitur formam: non eſt a ſeipſo habens ſed a generante. ¶ Sed iſta reſponſio eſt valde friuola. Nam actio in actu non progreditur niſi ab agēte in actu. Motus autem eſt actio mouentis: vnde neceſſarium eſt ꝙ motus in actu ſit a mouente in actu. Nihil autem poteſt eſſe mouens in actu niſi ſit actu exiſtens: quia actu agere preſupponit actu eſſe. Motus itaq̃ in actu ſemper eſſe debet ab aliquo mouente actu exiſtente. Ad h̄ igit̃ ꝙ grauia ⁊ leuia actu moueāntur: neceſſe eſt dare ens aliquod in actu ꝙ ipſa moueat: vnde patet ꝙ ſupradicta reſpōſio non tollit argumentum: quomodo auteꝫ ipſum ſit ſoluendū poſtea patebit.

¶ Q̃ō ſecunda.

Secundo dato Quod grauia ⁊ leuia nō moueant ſe per ſe: queratur vtrum ſeipſa moueant per accidens: videtur enim ꝙ ſic. Nam graue ſupra leue poſitum videtur ipſum impellere deorſum. h̄ autem fieri non poteſt niſi facta impulſione leuis ſecundario: ⁊ ex conſequenti ipſum graue cum leui tendat etiam deorſum. ¶ Et preterea quāuis forma grauis non ſit ipſi graui ratio agendi in ſeipſum: tamen ſibi eē pōt ratio agendi in alterum: pari itaq̃ ratione quamuis ſibi nō ſit ratio mouendi ſeipſum: poterit tamen ſibi eſſe ratio mouendi alterum: ad cuius motum ipſuꝫ etiam mouebit̃: ſicut ad motū corporis mouet̃: aīa que mouet corpus.

Ad iſtam q̃ōnem Dicit commentator ꝙ grauia ⁊ leuia mouent ſeipſa per accidens. ¶ Ad cuiꝰ intelligentiam conſiderandū eſt: ſecundum ipſum: ꝙ grauia ⁊ leuia poſſunt eſſe in duplici potentia: quia eſſentiali ⁊ accidentali: in potentia quideꝫ eſſentiali ſunt quando formam ſue nature ſeu eſſentie conſtitutiuaꝫ actu non habent ſed potentia. Et quia nihil poteſt tranſmutare ſeipſum de non eſſe ad eſſe: indigerēt tūc extrinſeco motore qui ipſa reducat de potentia ad actum. Quando aūt actu ſpeciem ſuam ⁊ naturam habent: neceſſarium eſt ꝙ quantum de ſe eſt actu habeant ⁊ locū: ⁊ alia: que talem naturam conſequūtur. Quod ſi tunc extra locum ſint h̄ non contingit: quia non habeant naturam per quā eis deberet ille locꝰ: ſed quia per aliquid impediens exiſtere ibi prohibentur: ⁊ ſic ſunt non eſſentialiter: ſed per accidens tunc ī potentia ad locum propriuꝫ vnde ⁊ indigent motore per accidens: vtpote remouente prohibens: hoc enim remoto ſtatim ſunt deorſum: h̄ autem ipſa met mouent ⁊ remouent: ad cuius motum ſequitur vlterius motus etiam ipſorum: quemadmodum nauta ſedens in naui mouet per ſe nauim: ad cuiꝰ motum mouetur continuo ⁊ ipſe: vnde h̄ modo grauia etiam ⁊ leuia per accidens ſe mouere poſſunt.

Sed quod iſta Potentia non ſit ſufficiens non eſt difficile videre. Eſt enim duplex mouens: quia mouens motum ⁊

mouens non motum: mouens autem non motum illud dico ꝙ dum mouet ipſum non mouetur: nec per ſe nec per accidens: qualia mouentia ſunt ſubſtantie ſeparate. Mouens vero motum duplex eſt: vnum quidem ꝙ de ſe ſimpliciter non habet ꝙ moueatur dum mouet: immo poteſt mouere immobile manens: quantum eſt propter immaterialitatem ſue eſſentie: ſed ꝙ moueatur cum mouet accidit ei ex hoc ꝙ ipſi mobili: cui motum influit eſt coniunctum in eſſendo: ⁊ idcirco neceſſarium eſt ꝙ moueatur ad motum eius: ⁊ tale mouens eſt anima: cuius ſubſtantia: quia nõ eſt corpus nullo modo de ſe eſt mobilis. Aliud vero eſt mouens ꝙ eſt non per accidens: ſed per ſe mobile: ſicut eſt omne corpus phyſicum ⁊ tale de neceſſitate cum mouet localiter: mouetur etiã ⁊ ipſum: niſi ponatur ꝙ primo imprimat formam ⁊ poſtmodum localem motum. Sed ſi primo imprimit alteri localem motum: ex conſequenti in ipſo facit aliquã formalem tranſmutationem: vel etiam ſi imprimit localẽ motum tantum: neceſſarium eſt ꝙ non moueat niſi moueatur: ſicut nos vna cum commentatore diximus in ſeptimo. Et quia motori: qui eſt anima: nullo modo conuenit moueri: niſi propter mobile: cui coniungitur in eſſendo: neceſſarium eſt ꝙ ipſe motus prius: non tempore: ſed ordine nature intelligatur eſſe in mobili q̃ in ipſa anima: quia alias non verum eſſet dicere ꝙ talis motus ipſi anime nullo modo conueniret ratione ſui: ſed tantum ratione corporis. Sed de mouente ꝙ eſt corpus non ſic ſe habet. Si enim per prius ordine nature motus intelligatur eſſe in corpore mobili q̃ in ipſo corpore mouente: ⁊ per conſequens intelligatur corpori mouenti: non niſi per mobile corpus conuenire. Neceſſarium erit concedere: ſicut ⁊ poſſumus de anima ꝙ ipſum quantũ de ſe eſt: poſſit mouere non motum. Nam ſi anima non coniuncta in eſſendo corpori ipſum moueret poſſet: moueret ipſum non mota: eo ꝙ de ſe immobilis exiſtit: licet ratione corporis: cui in eſſendo eſt coniuncta: ſibi attribuatur motus: vnde quemadmodum anime ꝙ moueatur dum mouet ſibi attribuitur per accidens: quia ratione coniunctionis ad corpus: ſic etiam ⁊ corpori mouenti diceretur attribui per accidens ꝙ moueretur dum moueret: ſi ratiõe corporis moti moueretur: ꝙ totũ eſt contra naturam corporis: mouentis vt patet ex predictis. Neceſſariũ eſt itaq; ꝙ prius prioritate nature preexiſtat motus in corpore localiter mouente: q̃ in eo ꝙ mouetur per ipſum: ⁊ ſimiliter neceſſarium eſt ꝙ ſibi talis motus per ſe ⁊ non per accidens cõueniat. Sic autẽ localiter graue deſcendens mouet medium: ⁊ ad hunc motum poſtea ſequitur in medio quedam condenſatio: vnde per prius oportet ꝙ ſibi motus ſecundum naturã debeatur q̃ medio. De tali itaq; motu: ſibi per prius ⁊ per ſe debito: ⁊ non per accidens ſiue propter mobile: eſt queſtio per quid ſibi effectiue debeatur. Si enim dicatur ꝙ hunc motum habet a ſeipſo: neceſſarium erit tunc concedere ꝙ ſeipſum moueat per ſe: ⁊ non per accidens: quia vt oſtenſum eſt talis motus per prius ⁊ per ſe ſibi conuenit: ⁊ non per mobile cum ipſum preſupponat motus mobilis: vnde ponentendo talia ſe per accidens mouere ponitur ex cõſequenti ꝙ per ſe moueat ſeipſa ꝙ eſt impoſſibile. Exemplum autem de nauta ⁊ naui non valet: quia nauta prius in ſeipſo per ſe motum quendam facit: ⁊ tunc mouet nauim: ad cuius motum ſequitur in ipſo motus alius ſibi debitus per accidens.

Ad primum itaque Argumentum eſt dicendo ꝙ graue non poteſt leue localiter impellere: niſi per motum preexiſtentem in ipſo graui ordine nature.

Ad ſecundum Dicendum eſt ꝙ forma grauitatis bene poteſt eſſe ipſi graui ratio mouendi alterum localiter locali tamen motu in ipſo graui preſuppoſito: propter id ꝙ hoc eſt de ratione corporei mouẽtis.

¶ Queſtio tertia.

Tertio viſo Quod grauia ⁊ leuia non moueant ſeipſa: queritur vtrum moueãtur a generante: videtur enim ꝙ non: quia poſtquã generata ſunt contingit generans non eſſe: vt. ſ. dictum fuit: ⁊ tñ tũc etiã mouenẽ.

Ad iſtam qõnem Eſt dicendum ꝙ grauia mouentur per ſe ⁊ proprie: ⁊ leuia ſimiliter a generãte. ¶ Ad cuius euidentiam attendendum eſt ꝙ vnumquodq; ab eodem accipit operationem ⁊ neceſſitatem operandi: ⁊ motum atq; neceſſitatem quare moueatur: ſiue idem eſt per ꝙ alicui cõpetit: ꝙ actu ſit ſub motu aliquo: ⁊ per ꝙ ei adhoc imponitur neceſſitas. Neceſſitatem autem talem vnumquodq; accipit ab eo a quo ſumit formam ad q̃ motus huiuſmodi conſequitur: formam autẽ vnũquodq; talium accipit a generante ſibi: neceſſarium eſt ꝙ a generante ⁊ motum ſumat: ⁊ neceſſitatem etiam ad ipſum. Eſt autem duplex generans: quia particulare ⁊ vniuerſale: ⁊ particulare quidem generans in virtute vniuerſalis generat generãtis: ſicut vniuerſaliter omne ſecundum agens agit in virtute primi. Principaliter itaq; ⁊ maxime genitum accipit formam ⁊ neceſſitatem ad motum ab vniuerſali generante. Ab ipſo itaq; ſumit principaliter etiam ⁊ motum: hoc itaq; vniuerſale generans ſi tolleretur: quia genitum tunc non remanebit ſub influentia ⁊ virtute eius: oporteret ꝙ nullam neceſſitatem retineat ab ipſo: nec per conſequens actum quem habebat prius per influentiam ipſius. Nam licet particulare generans ſit cauſa rei quantum ad ſolum fieri: generans tamen vniuerſale per continuam ſuam influentiam cauſa eius eſt quantum ad fieri ⁊ eſſe: vnde ipſo ſublato: oporteret id ꝙ preueniebat ex influentia ipſius totaliter auferri: quemadmodum ſublato ſole tollitur totaliter lux proueniens ab aere ex ſolis influentia. Et hoc quidẽ totaliter eſt verum tam in voluntariis q̃ in naturalibus agentibus. Si enim agẽs increatum tolleretur: a quo eſt omnis inclinatio in bonum: non remaneret vllo modo voluntas amplius in bonum tendens: nec ratio ipſa voluntaria ad quã pertinet: vt in id ꝙ eſt ſimpliciter bonum inclinetur. Similiter etiam ſuo modo: ſi generans vniuerſale: vt puta ſi ſpera celeſtis tolleretur: tolleretur neceſſario: quantum eſt de naturali ordine: a corporibus inferioribus inclinatio ad locum ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ per conſequẽs nec ea q̃ grauia ſunt tenderent deorſum: nec ea q̃ leuia ſunt tenderent ſurſum: quia nec grauia grauitatem: nec leuia leuitatem retinerent. Sic itaq; neceſſarium eſt dicere ꝙ per virtutem vniuerſalis agentis vndiq; diffuſam: grauia deorſum ⁊ leuia ſurſum mouentur: verumtamen conſiderandum eſt ꝙ virtus vniuerſalis generantis non eſt de ſe determinata ad hunc effectum vel ad illud: propter communitatem ſuam: ⁊ propterea ſi debet determinatum facere effectum: neceſſarium eſt ꝙ ad ipſum per aliquid determinetur: ad producendam autem determinatam formam: determinatur ⁊ per agens particulare ⁊ per diſpoſitiones: quãdoq; in materia repertas. Ad efficiendum autem determinatũ motum: determinatur per formam naturalem mobilis: ad quã conſequitur certa

tur certa inclinatio: vnde per grauitatē que eſt in grauibus determinatur ad mouendum grauis deorſum: ⁊ per leuitatem que eſt in leuibus determinatas ad mouendum ipſa ſurſum: horum autē ſignum euidens accipitur ex hoc ꝙ grauia tendentia deorſum accipiunt intenſionem grauitatis: ⁊ leuia tendentia ſurſum accipiunt intenſionem leuitatis. Non poteſt autem quicquam dari ꝙ in ipſis augmentet grauitatem ⁊ leuitatem niſi generans. Quia itaq; generans dando formam dat ⁊ motum ipſam conſequentem: patet euidenter ꝙ vniuerſale generans: ex cuius influentia augmētantur predicte qualitates in grauibus ⁊ leuibus: eſt id ꝙ ea mouet ad loca propria quando extra ſunt. Si autem queratur per qd determinetur: tunc vniuerſale generans ad augmentandum in iſtis grauitatem aut leuitatem: dicendum ꝙ ipſe met qualitates ſub gradu minus perfecto exiſtentes in grauibus ⁊ leuibus: ſufficiunt ad determinationē vniuerſalis virtutis ad augmētationem ſui.

Ad argumentum Ergo in cōtrarium patet reſponſio. Si enim generans particulare non ſit cum grauia ⁊ leuia mouentur: eſt tamen tunc generans vniuerſale ꝙ ſemper cōtingit ea ꝑtactu ſue maxime virtutis.

¶ Qō quarta.

Quarto poſſet Aliqs forte dubitare de eo ꝙ modo dictum eſt: videlicet grauia ⁊ leuia ex appropinquatiōe ad ſua loca augmentum recipere grauitatis atque leuitatis: videtur enim h̄ non eſſe bene dictum: quia generatio iſtorum tunc perficitur cū perfecte acceperint qualitates materiam neceſſitantes ad ipſorum ſubſtantiales formas: ergo completa generatione ipſorū & extra loca ſua: non videtur ꝙ dictas qualitates imperfectas habeant: vt ob h̄ poſſimus dicere ipſas recipere augmentum.

Ad huius qōnis Euidentiam conſiderandum eſt ꝙ Simplici⁹ in primo de celo diuerſas de hoc opiniones ponit: ⁊ ipſe quidem precipue argumentatur contra id ꝙ modo diximus: argumentum autem ſuum eſt: quia ſi grauia recipiunt appoſitionē grauitatis: ſequetur ꝙ aliquis ſe ponderans in alto: inueniet ſe minoris ponderis ꝙ̄ fuerit in imo: ꝙ fictioni ſimile videtur. Arguit etiam: vel vt melius dicamus: ſoluit argumentū quo vti quis poſſet ad h̄ probandum ſumptum ex velocitate motiuū. Grauia enim quanto magis appropinquāt ad deorſum: tanto velocius ferūtur: qd̄ non contingeret niſi fieret appoſitio aliqua ad grauitatem: que eſt ratio tendendi grauia deorſum. Hoc autem argumentū dupl̄r ſoluit: primo quidem: quia non apparet: quomodo comprehendi poſſint ea que fiunt verſus loca propria velocius moueri. Secundo autem h̄ idem argumētū ſoluit recitando opionem aliorum: qui dixerunt ꝙ grauia non citius ferūtur quando ſunt prope loca propria: propter appōnem grauitatis: ſed propter detinētiam a pauciori aere: qui grauibus ſubiacet in medio: quemadmodum etiam ⁊ que ſupra multam aquā mouentur videntur leuiora: propter h̄ ꝙ a multa aqua contra agētē lationi ipſoꝝ ad deorſum ſurſū detinentur.

Sed iſta poſitio Non ſolū non eſt cōſona dictis Ariſt. vt pſemet Simplicius ait: ſed nec etiā conſonat bene rationi: cuius declaratio eſt: quia vnumquodq; poſitum in loco corruptiuo ſui: contrahit de neceſſitate naturali ſue virtutis debilitationem: ⁊ inclinationem quandā ad corruptionem. Poſitū vero in loco naturali ſue generationis contrahit ſue virtutis vigorationē: ſicut ⁊ remotionem dicte inclinationis ad corruptionem. Locus autem naturalis grauium ⁊ leuium eſt locus naturaliter generatiuus ipſorum ⁊ conſeruatiuus: ⁊ locus innaturalis eorūdem eſt naturaliter ipſorum corruptiuus. Igitur neceſſarium eſt ꝙ grauia ⁊ leuia extra ſua loca poſita contrahant debilitationem grauitatis ⁊ leuitatis: ⁊ aliorum qualitatum in quibus conſiſtit virtus propria ipſorum. Appropinquantia vero ad ſua loca propria paulatim: neceſſe eſt ꝙ paulatī perdant debilitationem illam: ⁊ reſumant virtutis proprie vigorē. ¶ Verum eſt autem ꝙ non ſemper iſta appoſitio tanta eſt ꝙ ſenſibilr̄ appareat: ſicut ipſemet Simplici⁹ dicit: dans intelligere ſolutionem ſui primi argumēti.

Secunda autem Inſtantia non valet: videmus enī ꝙ vnus ⁊ idem lapis cadens a loco altiori ſtatim cōtingat caput alicuius ibi ſtantis: non ita fortiter percutit ipſum: ſicut percuteret ſi poſt longum motum ipſum cōtingeret deorſum prope terram. Iſta autem fortior percuſſio dat intelligere ſatis euidenter fortiorem eſſe impetum ⁊ velociorem motum naturalem lapidis in fine ꝙ̄ in principio: h̄ itaq; mō Simplicius debuiſſet iſtud experiri: ſi voluiſſet ſenſibiliter cognoſcere ꝙ grauia tēdentia deorſum: tanto velocius feruntur quanto magis ad ſua loca appropinquat.

Tertia etiam Inſtantia ſeipſam ſoluere videtur. Nam mediū continens contrarietatem habet ad corpus ꝙ per ipſū violenter detinetur: quia vnū contrarium alterius debilitatiuum ⁊ corruptiuum eſt. Neceſſarium eſt ꝙ aliqualiter ipſum diſponat ad corruptionem ⁊ debilitet etiam propriam virtutem ipſius. Patet igitur ꝙ h̄ dicta in hac materia non ſunt conuenientia. ¶ Yparcus autem: vt Simplicius narrat: dicit ꝙ virtus proiectionis in grauibus ſurſum proiectis ꝙ̄diu preualet proprie virtuti proiectorum: facit ipſa ſurſum ferri: ⁊ quāto ipſa preualuerit tanto proiecta citius feruntur ſurſum: ⁊ cum ipſa debilitatur: primo quidem incipiunt proiecta non ſic velociter ſurſum ferri: tādem vero illa virtute magis debilitata ferūtur deorſum: vtentia ſua propria inclinatione: manente tamen adh̄ aliqualiter ⁊ virtute proiectionis: qua facta magis exigua ipſa proiecta deorſum redeuntia velocius feruntur et velociſſime cum illa virtus penitus defecerit. Eandem autem cauſam aſſignat ⁊ de leuibus deorſum violenter latis ⁊ poſtea ſurſum redeuntibus. Adiungit etiam ꝙ ⁊ corpora grauia non ſunt magis grauia: cū magis appropinquāt deorſum: ſed potius econuerſo grauiora ſunt cū plus ab ipſo diſtant.

Hanc autem Poſitionē Alexāder multipliciter reprobat: ꝑmo quidem: ⁊ ſi dictum yparci poſſet forte ſuſtineri, de motu grauium facto poſt ipſorum proiectionem ad locum ſurſū: ſi tamen grauia non proiicerentur: ſed generarētur ſurſum: ⁊ poſt generationē naturaliter tenderent deorſum: ſicut ſepe accidit: non poſſet per illud de h̄ motu aſſignari illa ratio: quare. ſ. velocior ſit in fine ꝙ̄ in principio. Quia enī in tali motu non eſt admixta virtus proiectionis ad ſurſum: non poteſt id contingere ex talis virtutis debilitatione.

Secundo autem Ipſam reprobat oſtendēdo eſſe cōuenientiorem poſitionem Ariſt. q̄ illam. Grauitati. n.

ſm naturam eſſe eſt deorſuʒ eſſe: ⁊ propter h̄ ad deorſuʒ grauia mouentur: quia eſſe dicit rei complementum: ſequitur ꝙ tūc grauia ſint perfecte grauia ⁊ perfecte ſinceram propriam ſpeciem habentia: quando fuerit deorſum: ⁊ per conſequens quanto magis ad deorſum appropinquāt: tanto perfectius ſuam ſpeciem accipiunt ſinceram: ⁊ maiorem additionem grauitatis.

Tertio idem Per h̄ oſtendit ꝙ grauitaſ tunc non eſſet grauibus rō tendendi deorſum. Nihil enim ad id inclinat ꝙ eſt debilitatiuum ⁊ corruptiuum ipſius. ¶ His itaq; poſitionibus repudiatis: dicamus cum Ariſtotile ⁊ Alexandro. ꝙ grauia ⁊ leuia ex appropinquatione ad propria loca accipiunt additionem grauitatis atq; leuitatis: per h̄ enim oſtendit Ariſt. in primo de celo ⁊ mundo ꝙ grauia ⁊ leuia non poſſunt ad infinituʒ ferri: quia tūc grauitas ⁊ leuitas poſſet creſcere in infinitum ⁊ eſſe infinita: ꝙ ipſe prius reprobauerat.

Ad argumentum Autem in contrarium dicendum eſt ꝙ perfectio talium qualitatum neceſſitantium materiam ad formam non conſiſtit in termino punctali: ſed magnā habet latitudineʒ: ratione cuius poteſt recipere diminutionem ⁊ augmentuʒ.

¶ Qō quinta.

Quinto poſſet Aliquiſ forte dubitare quia non videtur verum ꝙ grauia ⁊ leuia non habeant in ſe principium: nec mouendi nec faciendi: ſed patiendi ſolum: habēt enī in ſe non tantum materiā: que eſt ratio patiendi: ſʒ etiaʒ formam que eſt ratio ⁊ principiū agendi.

Ad iſtam qōnem Satis patet reſpōſio per ſupradicta: lʒ enim grauia ⁊ leuia habeant materiam ⁊ formam: non tamen forma ipſoꝝ dat eis ſeipſam: ſed datur ipſis a generante: ⁊ ideo non eſt eis ratio ꝙ producant ⁊ faciant ſeipſa: ſed magis eſt ipſis ratio ꝙ a generante fiant: ideo enim generans facit grauia ⁊ leuia: quia dat ipſis formam leuitatis atq; grauitatis. Conſimiliter etiam talis forma non eſt grauibus ⁊ leuibus ratio quare moueant ſeipſa: vt iaʒ diximus: ſed ſolum eſt ipſis ratio: quare h̄ modo vel illo a generante moueantur id eſt ꝙ eſt alicuiſ ratio q̄re fiat: ⁊ quare moueaſ ab alio non eſt ſibi: inquātuʒ huius: agēdi: ſed patiēdi tātū.

Ad argumentum Itaq; in contrarium dicēdum eſt: ꝙ forma ſuo formato non eſt ratio agendi in ſe ipſuʒ: ſed eſt ſibi ratio agendi in aliquid aliud ab ipſo.

¶ Textus.

¶ Hoc autem dupliciter: aut enim non propter ſeipſuʒ eſt mouens ⁊c.

¶ Lectio octaua. ¶ Qō prima.

Quia in iſta lectione non ſūt difficultates magne: ⁊ vbi difficultates cadunt: diutius oportet nos immorari: idcirco ne inutilr prolixitatem faciamus: pertranſeamus breuiter de ea ⁊ de alijs ſimilib9. Poſſet autem aliquis forte dubitare: quia nō videtur conuenienter dici ꝙ omne ꝙ mouetur: aut mouetur ab alio: aut non mouetur ab alio. Probatū eniʒ ſupra eſt oē ꝙ mouetur ab alio moueri.

Ad iſtam qōnem Eſt dicenduʒ ꝙ ſupra dicebatur oē ꝙ mouetur ab aliquo moueri ⁊ non a ſe ipſo: ita ꝙ ip ſum met totum ſit ſibi ratio quare ſe moueat: ⁊ etiʒ ipſum met ſit ratio quare moueatur: h̄ autem dicitur aliquid moueri a ſeipſo ⁊ non ab alio: non quia ipſum totum ſit ſibi motus ratio actiua ⁊ paſſiua: ſed quia non mouetur ab aliquo extrinſeco: ſed mouetur ab intrinſeco principio: ita vʒ ꝙ per aliquid ſibi inexiſtēs conuenit ei ratio motus actiua: ⁊ per aliquid etiam ſibi inexiſtens ei conuenit mot9 ratio paſſiua: vnde patet h̄ ꝙ h̄ dicitur non contradicere hijs que ſupra fuerunt demōſtrata.

¶ Qō ſecunda.

Secundo Queritur vtrū moueri cōueniat ſm accidēs ꝙ moueatur: videtur enim ꝙ non: quia dictum eſt ꝙ de ratione mouētis corporei eſt ꝙ moueatur quando mouet: ꝙ autē eſt de ratione alicuius ſibi per ſe conuenit.

Ad iſtam qōnem Eſt dicenduʒ ꝙ moueri non per ſe conuenit mouenti: ꝙ eni per ſe conuenit omni conuenit: ſi ergo moueri per ſe mouenti cōueniret: neceſſario tunc ineſſet cuilibet mouenti: ⁊ per cōſequens omne mouens moueretur: ꝙ eſt impoſſibile: non igitur per ſe: ſʒ per accidens mouenti conuenit ꝙ moueatur. ¶ Et preterea h̄ mouenti per ſe cōuenit ꝙ conuenit ſibi ſecundū ꝙ eſt mouens: ſʒ moueri non poteſt conuenire mouenti ſm ꝙ eſt mouens: quia ſibi conuenit ſʒ h̄ mouere. Moueri aūt ⁊ mouere ſunt oppoſita: ſi igitur mouenti ſecūdū ꝙ eſt mouens moueri conueniret: eidem tūc ſecūdū ideʒ oppoſita ineſſent ꝙ eſt impoſſibile. Non itaq; mouenti per ſe: ⁊ ſecūdū ꝙ eſt mouens: conuenit moueri: ſʒ per accidens: quia ſecūdū ꝙ ſibi cōuenit eſſe mobile: ꝙ eſt proprium ſubiectuʒ motus. Nam ⁊ quodlibet accidēs alicui propriū non reperitur in aliquo: niſi prout in ipſo quodā modo attenditur ratio ſui proprij ſubiecti.

Ad argumentum Ergo factū in contrariū dicēdū eſt ꝙ de ratione mouētis: phyſici eſt ꝙ cū mouet moueatur: non propter id ꝙ eſt mouens: ſed propter id ꝙ ſecundum rationem propriam eſt mobile: ⁊ inquantuʒ mobile motus ſibi per ſe conuenit.

¶ Qō tertia.

Tertio poſſet Aliquis dubitare: quia non videtur verū: ſi duoꝝ coniunctoꝝ vnū in aliquibus datur ſine alio: ꝙ poſſit etiam alterū ſine h̄ dari in quibuſdaʒ: videmus eniʒ ꝙ accidens ⁊ ſubſtantia coniūcta ſibi ſunt in vno indiuiduo: ⁊ eſt dare aliquaʒ ſubſtantiaʒ ſine omni actiōe: nō tā econuerſo daſ aliqō accidēs ſine omni ſubſtātia.

Ad iſtam qōnem Dōm ſʒ ꝙ alij accipiūt: ⁊ nos etiaʒ cū eis ex breuib9 verbis h̄ poſitis a Tho. ꝙ tripliciter poſſunt eſſe aliqua ſibi inuicem coniūcta: vno modo quidem per ſe: ita vʒ ꝙ vtraq; per ſe coniungantur alteri: ſic vt ſe habet homo ⁊ riſibile. Nā riſibile per ſe homini coniungitur: ⁊ econuerſo: ⁊ quia ꝙ per ſe cōuenit: neceſſario ⁊ inſeparabiliter cōuenit: ideo in his que ita ſibi ſunt cōiuncta ab altero poteſt ſeparari. Alio autem modo aliqua ſic ſibi cōiunguntur ꝙ vnum quideʒ ipſoꝝ per ſe alteri coniungitur: ſed alterū huic coniungitur per accidens: ſicut ſe habent materia ⁊ forma accidens ⁊ ſubſtantia. Materia enim per ſe dependet ad formaʒ ⁊ ſibi coniungitur: ⁊ ſimiliter accidens ſe habʒ ad ſubſtantiaʒ: ſed forma ſic ſimpliciter ſumpta nō habet ꝙ ſit materie coniuncta: ⁊ ſubſtantia ſic ſimpliciter ſumpta non habet ꝙ accidenti cōiungatur: ⁊ iō quādo

inueniatur

inueniatur forma ſine materia ⁊ ſubſtantia ſine accidē te: non tamen econuerſo accidens ſine ſubſtantia ⁊ materia inuenitur ſine forma. ¶ Tertio autē modo aliqua ſic ſibi vniuntur ꝙ vtrūqꝫ ipſorum alteri coniungitur per accidens: ſicut dulce ⁊ album ⁊ mouere ac moueri. Nam moueri per ſe debetur mobili: nō mouenti: ⁊ mouere per ſe debetur mouenti non aūt mobili. Et qꝛ ꝙ eſt per accidens ſeparabile ē: idcirco in talibus ſic coniunctis: contingit ꝙ ſicut vnū inuenitur ſine reliquo: ſic ēt ſine ipſo ⁊ reliquū reperiri poteſt. Patet itaqꝫ: quō ſm iſta optime currit argumentatio phyloſophi.

¶ Textus.

¶ Neceſſe eſt igitur omne quod mouetur eſſe diuiſibile in ſemper diuiſibilia ⁊c.

¶ Lectio nona. ¶ Qō prima.

Hec poſſet Aliquis dubitare: qꝛ non videtur incōueniens ꝙ idem ferat ⁊ feratur ſecūdū eādem loci mutationem: videmus enim ꝙ anima ſm mutationē mouet ⁊ mouet.

Ad iſtius qōnis Euidentiam conſiderandum eſt ꝙ Macrobius ſuper ſomnio Scipionis volens defendere poſitionem Platonis de anima: qui ponebat animā mouere ſeipſam: conatur ſoluere has rationēs h poſitas ⁊ omnes alias a phyloſophis adductas. Rōnes autez h poſitas diſſoluit ponendo ꝙ i mouente ſeipſuz mouere ⁊ moueri: nō ſolū nō ſūt oppoſita: ſed nec diuerſa: niſi vocaliter tm: inquantū vnū ſignificat: vt actio: ⁊ reliquū vt paſſio. Nā mouere actiuā ſignificationem habet ⁊ moueri paſſiuaꝫ. In re tamen: vt ipſe ait: non habent in mouente ſeipſum huiuſmodi diſtinctionē. Nā pati ponit receptionē alicuius ab aliquo: vnde in his que motū aliūde recipiunt: moueri ſicut ſignificationēꝫ paſſiuam habet: ſic etiam realiter paſſionem ponit. In his vero que nullo modo motū aliunde recipiunt: ſed ipſum habēt eſſentialiter: ⁊ ex ſe: moueri ſecūdū rē nullam paſſionem ponit: nec mouere ⁊ moueri dicūt duo quedā: ſed vnū tātū: quēadmodū ē: vt idem dicit de ſiſtitiuo ſi eni aliqd accipiat ab aliquo ꝙ ſtet: ſiſti in ipſo ponit paſſionem: ⁊ ſiſti ac ſiſtere facere: dicent tunc duo quedam: ſed in eo ꝙ ſtat a ſeipſo ſiſti non ponit paſſionem: nec illa diuerſa vocabula ponunt in re duo quedā: ſed tantū vnū: vnde non eſt dicendū ſm iſta ꝙ in mouente ſeipſum mouere ⁊ moueri ſint diuerſa ⁊ appoſita: nec ꝙ moueri ſibi cōueniat ſecūdū ꝙ eſt in potentia: ⁊ mouere ſecūdū ꝙ ē in actu. In his enim que motū aliunde recipiūt verum eſt ꝙ moueri ponit potentiam paſſiuam: ⁊ mouere dicit progreſſuꝫ motus a potentia actiua: quemadmodū etiam in his que recipiunt calorē aliunde: eſt dare potentiam paſſiuam ab aliquo ente actu calefaciente: ſed in igne qui per ſe ex ſe eſt calidus: h dare non contingit: vnde ſicut calor in igne qui eſt ex ſe calidus non ponit duo diuerſa: ſicut actionem ⁊ paſſionē ſed ponit vnū quid tantū: ſicut etiam ait Macrobius ꝙ in mouente ſeipſum ipſe motus nō ponit duo diuerſa: vt actionem ⁊ paſſionem: ſed vnicū tantum actum. ¶ Sed ſi diligenter attendimus ad ipſam rationē motus ⁊ diſtinctionem eius ab aliis actibus: qui proprie ſunt forme: de facili patet ꝙ iſta non ſunt conuenienter dicta: ſi tamen Macrobius motū accipiat ſꝫ propriā rationem eius. Nā alie forme quantuꝫ de ſe eſt non ponūt acquiſitionem ⁊ abiectionem aliquaꝫ: qꝛ nec de ſe importāt ipſam variationem. Motus aūt ſecūdū propriam actionem: acquiſitioneꝫ quandam ⁊ abiectionē ponit: importat enim de neceſſitate ſue actionis variationem. Nam ſublata a re omni variatione nullus diceret rem moueri: ſed immobilē eo ipſo quo inuariabilem manere: variatio autēꝫ nunꝗ̄ ſit in aliquo niſi ipſuꝫ aliquid perdat prius habitum: aut aliquid accipiat antea non habitum. Nam ꝙ ſic ſtat ſixum in ſua diſpoſitione: vt nihil nouiter perdat vel accipiat: nullus vnquā ſane mentis dicet variari. Quia ergo motus proprie dictus neceſſario ponit variationē: quā non ponit ſtatio: nec calor: neceſſario etiam oportet ipſum importare abiectionem ⁊ acquiſitionem: que claudūtur in intellectu variationis: que tamen duo ſtatio: vel ſtatus ⁊ calor non importāt: eo ipſo ꝙ de ſua ratione non ponunt vllam variationem: vnde patet euidenter ꝙ nec exempla: nec dicta Macrobij in propoſito ſunt conuenientia. Quia enim nullus ſane mentis diceret acquiſitionem ⁊ abiectionem ſine aliquali actione ⁊ paſſione fieri: neceſſario cogitur ōis hō confiteri ꝙ motus proprie dictus in re actionem ⁊ paſſionem ponit: actioneꝫ quidem mouentis: cuius eſt mouere: ⁊ paſſioneꝫ mobilis: cuius eſt moueri. Acquiſitio enim ⁊ abiectio paſſiones ſunt: paſſio vero omnis ex actione proxima infert. ¶ Sed attendendum eſt ꝙ forte iſti appellabant motum omnem ꝓuētū alicuius ab aliquo: ſiue formaliter ſiue efficienter factum. Eſſe autem ſeparatorum ab eis totis prouenit formaliter: qꝛ ipſa ſecundum ſe tota forme ſunt: ⁊ talis etiam prouentus ad ipſa tota terminatur: quia ipſa tota ſunt per id eſſe exiſtentia: reſpectu cuius ipſa dicuntur eſſendi rōne: ꝙ non contingit de formis materialibus: lꝫ enim eſſe proueniat ex eis: non tamen dicimus ꝙ proueniat ad ipſas proprie: ſed magis ad formata: quia iſta ſunt exiſtentia. Ipſe vero forme non proprie dicuntur exiſtentes: ſed proprie dicuntur exiſtentia. Si ergo iſti ſic motum acceperunt: patet tūc ſtatim: quomodo motus non dicit duo quedam diuerſa in re: ſicut actionem ⁊ paſſionem: ⁊ quomodo primo mouent aliqua ſeipſa: ⁊ quō ex h ſequitur iſta eſſe ſempiterna. Sed ſi motum proprie ſumamus: tunc mouere ⁊ moueri: vt patet ex predictis: ſunt diuerſa ⁊ oppoſita in re: nec poſſunt eidem ſecundū idē cōuenire: vnde etiam cum intelligentias ponimus ſuo modo localiter moueri: per ſucceſſiuam ſue virtutis applicationem ad diuerſa loca: ponimus ꝙ eis mouere ſe ⁊ moueri conueniant ſecundū aliqua diuerſa: qꝛ mouere ſecūdū voluntatem imperantem virtutis applicationem: ⁊ moueri ſecundū virtutem ad diuerſa loca ſucceſſiue applicatā quecūqꝫ virtus ſit illa.

Ad argumentum Ergo eſt dicēdum ꝙ anima per ſe mouet: ſed non per ſe mouetur: immo per accidens: vt ſupra dictum eſt. Nunc autem intelligimus nihil mouere ipſum penitus ſeipſū: ita ꝙ per ſe illo motu moueat: ⁊ per ſe illo eodem moueatur.

¶ Textus.

¶ Amplius non neceſſe eſt mouens moueri: niſi a ſeipſo ſecundum accidens ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet Aliquis dubitare: quia non videtur verum: ſi motor alicuius ſic mouet ꝙ ipſe non mouetur niſi per accidens: cuiuſmodi eſt anima: ꝙ propter h illud per accidens tolli poſſit: ita vꝫ ꝙ maneat motor manens quidem: non autem motus: nec per ſe: nec per accidens. Nam anima humana mouet ita corpus ꝙ ipſa nō niſi per accidens mouetur: ⁊ tamē nūꝗ̄ poteſt contingere ꝙ moueat non mota.

Ad iſtam qõnem Dicit cõmuniter ⁊ bene ꝙ id ꝙ eſt per accidens ſeparabile quidẽ eſt: quãtũ eſt de ſe licz contingat propter aliquas cõditiones in aliqua materia non eſſe ſeparabile: queadmodũ natura intellectiua per ſe non habet ꝙ ſit coniuncta in eſſendo corpori ſed tamen h ſibi poteſt in aliqua pticulari natura: propter aliquã conditionem illius particularis nature intellectiue conuenire: ſicut conuenit ſibi in anima humana: propter imperfectionẽ eius. Et qꝛ talis imperfectio nunꝗ tollitur a nã intellectiua contracta per animam humanã: ideo nunꝗ poteſt contingere ꝙ natura intellectiua ſic ꝯtracta non ſit in corpore vel nõ iclinetur naturaliter ad corpus: ſed qꝛ dicta imperfectio non ſequit vlr naturã intellectualez: contingit vt predictũ accñs in alia natura intellectiua ſingulari non inueniatur. Et enim dare aliquaz ita altam: ꝙ nec corpori in eſſendo eſt coniuncta: nec coniungibilis. Conſimiliter ergo intelligendũ in propoſito. Nam ꝙ motor qui eſt per ſe imobilis moueatur per accidens dum mouet: poteſt cõtingere ex aliqua conditione: que non ſequitur vlr motorẽ per ſe imobilẽ: vt pote ſi ex h proueniat ꝙ talis motor corpori ſit coniũgibilis vel cõiũctus in eſſendo: ſicut pz in anima humana que: qꝛ nũꝗ poteſt perdere hanc conditionẽ: nunꝗ poteſt contingere ꝙ moueat niſi moueatur per accidẽs: quãuis imobilis ſit per ſe: qꝛ tamẽ vt iam diximus predicta conditio non ſequit vlr motorem per ſe imobilẽ: poteſt optime ⁊ accidens ex illa cõditiõe proueniẽs a per ſe immobili motore ſeparari: vt videlicet ſit motor nec per ſe motus nec per accidẽs dũ mouet: qualis eſt motor mobili non coniunctus in eſſendo neqꝫ coniũgibilis. Bene ergo dicitur ab omnibus ꝙ licet id ꝙ eſt per accidẽs non ſeparetur quandoqꝫ in aliqua materia: nõ tñ opꝫ ipſuz eẽ in qlibꝫ mã ꝯiũctũ.

℄ Textus.

℄ Quoniã aũt mouet aliud qdẽ ꝙ mouet ab alio ⁊c.

℄ Lectio decima. ℄ Qõ prima.

Hec poſſet Eſſe queſtio vtrũ in motu ſemꝑ oportet vtrãqꝫ mouens. ſ. ⁊ mobile eſſe abinuicez cõtacta: ſed iſta qõ: quia fuit ſoluta ſufficienter in tertio: dimittatur ad preſens. Queratur autem primo de h ꝙ videtur h velle aliquid moueri a ſeipſo primo: ꝙ videtur eſſe falſum: cũ. ſ. ſit demonſtratũ ꝙ nihil ſeipſum mouere poteſt primo.

Ad iſtam qõnem Eſt dicendum ꝙ aliter ſumitur h mouens ſeipſum primo ⁊ aliter ſumebat ſupra: nã hic id dr mouẽs ſeipſũ ꝑmo i quo primo reſeruatur rõ mouentis ſeipſum propter partes ſuas. Si eni accipiamꝰ ꝙ hõ moueat manũ: manus baculũ: baculus lapidez h totũ aggregatũ ꝙ eſt hõ manꝰ baculus lapis: nõ dicetur mouere ſeipſum primo: quia non primo in h toto aggregato reſeruatur ratio mouentis ſeipſum: quia ſi tollatur lapis adhuc in illo aggregato remanebit h ꝙ eſt ſeipſum mouens per ſuas partes. Similiter etiaz ſi remoueatur baculus idem remanebit. Si etiaz remoueatur manus adhuc remanebit hõ ſeipſum mouens per partes ſuas. Et ſemper partem a toto ſegregando nunquã illud totum habet rationez mouentis ſe primo per ptes ſuas: a quo ſi pars aliqua tollatur remanere poteſt ſeipſum mouens. Sed ſi tanta deciſio facta ſit ꝙ vlterius aliud non valeat auferri: quſi ſtatim tollatur ꝙ eſt ſeipſum mouere: iſtabit in hoc vltimo in via reſolutionis: ⁊ primo i via conſtitutionis ratio mouẽtis ſeipſuz per partes ſuas: patet igitur quomodo h ſumitur mouens ſeipſuz primo: quia: vt declaratum eſt: hoc eſt idẽ ꝙ mouens in quo primo ſtat ratio mouentis ſeipſum per partes ſuas: ſupra autem dicebatur ꝙ nihil poteſt mouere ſeipſum primo: ita ſcilicet ꝙ ſe non moueat per partes: quarum vna primo habeat rõnez mouentis: ⁊ alia habeat rationem moti: ſed moueat ſe per totuz: ita ꝙ totum ſit ratio quare moueat: ⁊ totum ſit ratio quare moueatur: vnde patet ꝙ non contradicunt que h dicuntur his que ſupra dicta ſunt.

℄ Textus.

℄ Aut potentia quidem nihil prohibet vtrũqꝫ ⁊c.

℄ Qõ ſecunda.

Secundo hic poſſet eſſe dubitatio: qꝛ videtur h velle Ariſtote. ꝙ in motu ſi ſit dare primum ex parte mobilis: ⁊ ex parte mouentis: cum tamen declaratum fuerit in ſexto: ꝙ nec ex parte mobilis: nec ex pte mouẽtis: ſi h fuerit ꝯtinuũ i motu ꝯtigit dare ꝑmũ.

Ad iſtam qõnem Dicit Tho. ꝙ Ariſt. prius in ſexto probauit ꝙ in motu non eſt aliquid primum nec ex parte mobilis: nec ex parte temporis: nec ex parte rei in qua eſt motus: ꝑcipue in augmento ⁊ motu locali ⁊ h ideo: quia tunc loquebatur de motu in communi: ⁊ de mobili ſecũdũ ꝙ eſt quoddã continuuz: nondum applicando ad determinatas naturas: ⁊ ſecũdũ h ſequebatur ꝙ non eſſet aliquid primo motum: ⁊ per conſequens: nec aliquid primo mouens: ſi mouens ſit continuum: ⁊ ita etiam non eſſet aliquid primo mouens ſeipſum. Sed nunc iam Ariſto. loquitur de motu applicando ipſuz ad determinatas naturas: ⁊ ideo ponit aliquid eſſe primo mouens ſeipſum: ⁊ ſoluit dubitationẽ ſic ꝙ nihil prohibet tale continuuz eſſe diuiſibile in potentia: in actu autem non ſemper: ſicut corpus celi. Et ſi contingat ꝙ aliquod continuum diuidatur ꝙ dicebatur primo motũ: vel primo mouens ſeipſum non retinebit iã eandez potentiam vt moueat vel moueatur quia hec potentia ſequitur aliquaz formaz: forma autẽ requirit quantitatem determinataz: ⁊ ideo ſi diuidatur non retinebit inde eandez potentiam: ſicut patet in corde: ecce ſolutio Tho. in ſuis verbis recitata eſt. ℄ Sũt aũt qui dicũt hãc ſolutionẽ nõ eẽ ꝯuenientẽ: qꝛ qñtũcũqꝫ applicet motꝰ ad mãm ſpecialẽ: non erit ibi dare ꝑmo mutatũ eſſe. Et ideo ſꝫ iſtos dõm: ꝙ lꝫ diuiſio ex parte quãtitatis ⁊ mãe vadat in infinitũ: qꝛ cõtinuũ ſm ꝙ huius eſt in infinitũ diuiſibile: ex parte tñ forme diuiſio in infinitũ nõ vadit: ſed eſt dare minimã carnẽ ⁊ minimã aquaz. Cũ ergo moueri cõpetat rei ex parte mãe ꝑncipij paſſiui: mouere aũt cõpetat ei ex parte forme ⁊ ꝑncipij actiui: ſi applicãdo motũ ad materiã ſpẽalẽ vadat in iſinitũ diuiſio ex parte moti: nõ tñ vadit diuiſio in infinitũ ex parte mouẽtis. ℄ Sed ſi bñ intueamur que iſti dicũt ſatis de facili apparet ꝙ ipſa nõ ſunt alicuiꝰ momẽti. Si eni ex pte mãe ipſa diuiſio in infinitũ vadit: nõ ãt ex pte forme: ponamꝰ ꝙ mã ſtãs ſub certa forma: vtputa ſub forã carnis: diuidat in tãtũ ꝙ ꝑdat talẽ formã ⁊ accipiat aliã: vtputa formã t'alez: ſicut formã terre: vlteriꝰ ãt ſi diuidat i tm ꝙ ꝑdat formã terre: ⁊ accipiat formã alteriꝰ elemẽti: aut ſic ꝓcedẽdo erit ſtatꝰ in diuiſionibus: aut nõ erit ſtatꝰ. Si erit ſtatus dabit tũc materia naturalis in taz parua quãtitate: ꝙ nõ poterit nãliter iquãtũ nãlis i dari in minori. Si aũt non erit ſtatus: ſed erit ꝓcedere in infinitũ: accipiẽdo vnaz formã poſt aliaz: oportebit formas nãles eſſe infinitas ꝙ eſt impoſſibile. Nõ. n. põt dari ꝙ fiat reditꝰ ad formã

prias

prius perditam: attamen ꝙ materia remaneat in illa parua quātitate: quia per diuiſionē itur ad ſimplicius ad minus ſcōm quantitatē dimenſiuā. Sed ſi fieret reditus per diuiſionē ad formā prius perditā: procederet tunc ad aliquid denſius ſcōm quantitatē: ꝙ eſt inconueniens. Deuento itaqꝫ ad formā vltimā: ⁊ mā ipſius diuiſa vſqꝫ ad minima: nō poterit per diuiſionē alterius iſtoꝝ minimoꝝ reditus fieri: ita ad formaʒ prius perditā: ꝙ iſtud paruū ſine cōiunctione ad quantitatē aliā ipſa poſſit informa⁊c. Eſt itaqꝫ ſcōm hoc dare minimuʒ per diuiſionē: ⁊ ex pte materie ſumpte ſcōm ꝙ nāis eſt ⁊ nāle eſſe habens: vnde pʒ ꝙ iſtoꝝ diſtinctio nō valet.

Et preterea Tho. dixit ꝙ facta applicatione ad determinatā nām datur primū: ⁊ ex parte cōtinui mouentis: ⁊ ex parte mobilis: ſm motum ſcilicet ſibi debitū in nā illa: vnde ⁊ ponit exemplū de corde: in quo ꝑ diuiſionē ad hoc deuenit: vt nō moueat nec etiam moueat motu cordis: ⁊ non ſolū in corde: ſed etiā in alijs apparet iſtud idē. Diuiſio eni terre tendentis ſimplr deorſuʒ ad hoc perducit ſi fiat vltra minima: vt perdita forma terre generetur aliud ꝙ non ſit ſimplr graue: q2 tunc eſſet terra nec per ꝯñs ſit motū ſimplr deorſum motu nāli: ⁊ ſic hoc in oibus apparet. Naʒ ipſa applicatio ad determinataʒ formā: vnde ſi ex forma non procedit diuiſio i infinitum: neceſſariuʒ tunc eſt ꝙ non procedat etiā in infinitum ex pte materie: ſtantis ſub nā aliqua creata ⁊ determinata. Et ꝙ doctor noſter ita intellexerit: patet tā ex eo ꝙ ponit exēpla de naturis aliquibus determinatis: ꝗ̄ etiā ex eo ꝙ ad hoc inducit probationeʒ ſumptaʒ ex conditionibus formarū naturaliū. Manifeſtū eſt igitur: ꝙ oīquaqꝫ deficit iſtoꝝ improbatio ⁊ ſolutio.

Textus.

Quoniam autem oportet ſemper motum eſſe ⁊ non deficere ⁊c.

Lectio. xi. — Qō prima.

HIc forte Aliquis poſſet dubitare verum poſſimus dicere ꝙ oia generabilia ſint cauſa oīs ⁊ totius ſempiterne generationis: videtur enim ꝙ ſic: quia ſicut ſe habet vnuʒ generans generabile ad vnā generationē: ita ſe habēt oia gñantia generabilia ad omnē generationē: ſed vnuʒ generans generabile: eſt cā vnius gñationis: ergo ⁊ oia gñantia generabilia erunt cauſa totius ſempiterne generationis nec per conſequens vltra ipſa oportebit aliam cauſaʒ querere huius ſempiterne mutationis.

Ad iſtam qōnem Eſt dicendum ꝙ illa ꝓpoſitio qua dicitur: omnia generantia generabilia eſſe cauſaʒ omnis generationis: duplicē habere poteſt intellectū vnum quidem diuiſuʒ ⁊ aliū cōiunctū: diuiſuʒ ſi quidem intellectum habere poteſt referendo ſingula generantia generabilia ad ſingulas generationes: vt vʒ dicamus: idcirco omnia generantia generabilia cauſam eſſe omnis generationis: quia dicēdo hoc generans generabile eſt cauſa huius generationis: ⁊ aliud alterius ꝯtingit vt diſcurrēdo per ſingulas generationes: nulla generatio pretermittatur: cuius cauſa aſſignari nō poſſit aliquod generans generabile. Coniunctū autē habere poteſt ſi non referantur diſiunctim ſingule generationes ad ſingula generantia: ſed coniunctim omnes generationes ad omnia generantia generabilia. Et ſi quidem queſtio intelligatur hoc ſecundo modo patet ſtatim ſolutio ipſius. Nam ſi omnes generationes proueniant coniunctim ab omnibus generantibus generalibus: cum intra generationes omnes claudatur generatio cuiuſlibet etiam generantis generabilis: ſequetur ꝙ ſupra ſuas etiam generationes ipſa generantia generabilia cauſalitatem habeant: ꝙ eſt impoſſibile: quia nihil poteſt eē cauſa effectiua ſue generationis. Unde hoc modo intelligendo queſtionem: dicenduʒ ꝙ non poſſunt omnia generantia gñabilia eſſe oīs generationis cauſa. Si autem intelligatur primo modo dicendum eſt ꝙ poſſunt. Poteſt eni contingere ꝙ cuiuſlibet determinate gñationis ſit cā aliqd generans gñabile: nec tñ propter hoc tollit demōſtratio phyloſophi. Nā ſic ponendo habemus quidem cauſaʒ huius gñationis vel illius: nō tñ habemus cāʒ ſimplr gñationis ⁊ ſcōm ſe. Que eni cā eſt generationis ſimplr ſcōm ſe cā eſt omnis gñationis. Nihil aūt per poſitionē illā dat ꝙ ſit oīs generatiōis cā: quā tñ cāʒ neceſſariuʒ eſt ponere. Effectus enim vnius rationis habet rationem vnius effectus: ⁊ vnum effectū oportet in vnā cauſam reducere: ſingularem quidē effectum in cauſam ſingularem ⁊ vniuerſalem in cauſam cōem: generatio autem ſimpliciter dicta vnius eſt rōnis: vnde neceſſarium eſt ꝙ gñatio ſimplr ⁊ ſcōm ſe: ⁊ nō tantū ſʒ rōnē huius vel illius gñationis in vnā cāʒ reducat: que ſit cauſa oīs gñationis: ⁊ ſine qua nō poſſit eſſe vlla generatio. Nā cauſa generatiōis ſimpliciter dicte ſe habet ad cauſaʒ propriaʒ huius determinate generationis: ſicut cauſa principalis ad cauſam inſtrumentalem.

Ad argumentum Autem iam pʒ reſponſio. Nā ſicut ſe habet vnuʒ generans particulare: ad vnā generationē: ſic ſe poſſunt habere oia particularia generantia ad omnem generationeʒ ſecunduʒ diuiſuʒ: non aūt ſm coniunctum intellectum: ſicut expoſuimus.

Textus.

Unum autem magis quā multa: ⁊ finita ꝗ̄ infinita oportet exiſtimare ⁊c.

Qō ſecunda.

SEcundo poſſet Aliqs dubitare verum melius ſit eſſe vnuʒ tantū primū mouens ꝗ̄ plura: videtur enim ꝙ nō Nam primum mouens mouet ſicut ſummū determinatuʒ bonū. Melius eſt aūt eſſe multa bona ꝗ̄ tantū vnū: ⁊ per ꝯſequens longe melius eſſe videtur ꝙ ſint multa ſūma bona ꝗ̄ vnum ſolum.

Ad iſtam qōnem Eſt dicenduʒ ꝙ melius ſimpliciter eſt eſſe vnuʒ ſūmū bonum ꝗ̄ eſſe multa ſūma bona. Naʒ ponere ꝙ ſint multa ſūma bona eſt ponere ꝙ nulluʒ ſūmuʒ bonū ſit. Melius ē autē eſſe aliquod ſūmū bonum: ꝗ̄ nullum ſūmū bonuʒ eſſe. Igitur melius eſt eſſe tantū vnū ſūmum bonū ꝗ̄ eſſe multa ſūma bona. Quod autē ponendo ſūma bona multa ſequatur nullum eē ſūmum bonum de facili apparet. Nam oē ſummū bonum omni ſūme bono eiuſdeʒ rationis eſt: ſicut etiam omne ſumme calidum omni ſumme calido eiuſdeʒ rationis eſt: vna eſt enim ratio ſumme calidi. Una ratio ſūme boni: cōtinens tamen exēplareʒ rōneʒ oiuʒ bonoꝝ. Que autē multa in ipſo ſunt: ⁊ recipiunt predicationeʒ alicuius vnius: ſecundū penitus idem nomē penituſqꝫ eandē rōnem: particularia ſunt ſub vna eadem ſpecie ⁊ eodem genere cōtenta. Nullaʒ autem particulare ens eſt niſi particulare bonū. Nullū vero particulare bonū eſſe poteſt ſūmū bonum. Nam ſūme bonum ⁊ eſt contentiuum oīs boni: ⁊ eſt poſitum extra oē genus. Nullum itaqꝫ ſimplr ſūmū bonum ponitur cū

ponunt́ ſimplr multa ſūma bona: q̄to itaq; melius eſt ſūmū bonū ponere q̄ eſt cauſa oīs boni: q̄ ſimplr ſūme bonum tollere: tanto melius eſt dicere q̄ ſit vnum tantum ſimplr ſūmum bonum: q̄ dicere q̄ ſint ſimpliciter multa ſumma bona.

Ad argumentum Ergo factū in contrarius dicendū eſt: q̄ melius eſt eſſe multa bona ſicut eē poſſunt q̄ eſſe tantū vnuz: ſed ſicut declarauimus: non poſſunt poni ſūma bona multa: quia ſtatim tollerent rationez ſumme bonitatis.

¶ Textus.

¶ Et iterum conſiderans principia mouentium ⁊c.

¶ Lectio. xij. ¶ Q̄ō prima.

Hic poſſet Aliqs dubitare de hoc q̄ Ariſt. ait q̄ ſi aliquid eſt imobilium quidem: mouentiuz autez ⁊ ipſorū que ſcd̄m accidens mouent́ impoſſibile eſt cōtinuū motū mouere: videtur eni hoc eſſe falſuz: quia motor mobili cōiunctus in eſſendo: neceſſario mouetur per accidens ad motuz ſui mobilis: anima autem coniuncta eſt in eſſendo ei q̄ viuificat. Si ergo aīa orbiū celeſtiū ipſos viuificat: ⁊ aīa ſic imponitur Ari. erit neceſſario coniuncta eis in eſſendo: ⁊ per ꝯñs mouebit́ ad motū ſui mobilis. Et tamen hoc nō obſtante inuenitur motum continuuz mouere.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicendum q̄ ſecundum rei veritatem ſi corpora celeſtia dicerentur ita animata q̄ eſſent non tantum mota: ſed etiā īformata proprijs motoribus: qui dicūtur aīe celoꝝ: oporteret neceſſario concedere q̄ ipſoꝝ motores proprij per accidens mouerentur. Eſt enim omnino impoſſibile aliqua duo eſſe coniuncta in eſſendo: ⁊ tamen vnum ipſoruz localiter moueri altero mouente nullo modo moto: tā videlicet per ſe q̄ etiam per accidens. Stante ergo poſitione qua ponuntur corpora celeſtia ita aīata q̄ ipſorū motores eis ſint coniuncti in eſſendo: aut impoſſibile erit verificari q̄ hic dicit Ariſt. aut oportebit ponere q̄ tales motores mouere non poſſint motū ſempiternuz continuum. Simplr eniz ſic ait Ariſto. q̄ ſi aliquid eſt imobiliū quidem mouentiū aut etiā ipſorū que ſecundum accidens mouentur: impoſſibile ē cōtinuū motū mouere. Ut ergo iſta omnia ſaluemꝰ cogimur dicere q̄ aut Ariſto. voluit intelligere corpora celeſtia ita animata q̄ eſſent a ſuis motoribus ad actum viuendi informata: aut ſi hoc noluit intelligere forte ſicut nos expoſuimus cōment. in queſtione de aīatione celoruz: quem tamen moduz non reperimus ad preſens: vnde ⁊ Tho. hic dicit: ratio eorum que hic a philoſopho dicūtur eſt: quia anime animalium conſtituuntur in ſuo eſſe per vnionem ad corpora. Sed motores ſuperiorum orbium nō conſtituuntur in ſuo eſſe ex vnione ad ſua corpora.

¶ Textus.

¶ Non eſt autem idem moueri ſecunduz accidens a ſe ipſo ⁊ ab altero ⁊c.

¶ Q̄ō ſecunda.

Secundo poſſet Aliqs dubitare: quia cuz Ariſt. prius dixerit motores qui per accidens mouētur nō mouere motū continuū: dixit poſtea motores ſecundorū orbium: qui continuū motū mouēt: per accidens moueri: vnde videtur ſibi contradicere.

Ad iſtam q̄ōnem Satis ſufficienter ꝑ dicta Tho. reſponſio habetur. Nā moueri per accidens poteſt alicui attribui dupliciter: vno quidē modo ratiōe ſui: ita ſcilicet q̄ in ipſo fiat per accidens: ſiue ſecūdario ⁊ ex conſequenti motꝰ: ſicut in aīabus aīaliū ꝯtingit. Nā cuz mouentur localiter corpora aīalium mouentur ſtatim ſecundario ⁊ ex conſequēti ipſemet anime ipſorum de vno loco ad alium tranſlatei ⁊ q̄ ſic ſecunduz ſe ⁊ ratione ſui per accidens mouetur dixit prius Ariſto. non poſſet motum continuū mouere. Alio autē modo moueri per accidens attribuitur alicui: non ſecundum ſeipſuz: ſiue ratione ſui: ſed ratione eius q̄ eſt aliqd ipſius aut ſicut pars aut ſicut organū: quēadmodū ſi artifice tenente inſtrumentū fieret motus in inſtrumēto nullo motu facto in artifice: diceremus tunc artificem moueri per accidens: non ratione ſui: q̄z. ſ. fieret in ipſo vllus motus: ſed ſolū ratione īſtrumenti: q̄ aliquid ipſius eſt: ⁊ hoc ſecūdo modo motoribus orbiuz ſecundorū attribuitur per accidens moueri. Non enim dicuntur moueri per accidens: quia ſecūdario ⁊ ex ꝯñti in ipſis fiat motus: ſed quia motus quidā fit ex ꝯñti ⁊ ſecundario in ipſis ſuis orbibus: qui ſunt quedā inſtrumēta ⁊ organa ipſoꝝ. Mouentur eniz tales orbes pluribus motibꝰ: vno quidē ꝑ ſe: alio ꝓpter motū ſuꝑioris mobilis. Et hic motus talibus orbibus vr̄ deberi ſecundario ⁊ ex ꝯñti: bene itaq; diſtinctionē voluit Ariſto. ponere cuz dixit: nō eſt aūt idē moueri ſcd̄m accidens a ſe ipſo ⁊ ab altero. Et q̄ mouetur quidez: ſeu dicatur moueri per accidens ab altero: ſiue propter alterum: nihil prohibet motuz continuū mouere.

¶ Textus.

¶ Hoc autem eſt manifeſtum quidem: ex eo q̄ non eſt poſſibile ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

Tertio quia Uidetur Ariſt. hic velle q̄ motꝰ ad formā non poſſit imediate ꝓuenire ab imobili motore: queratur vtrū habeat veritatē: videt́ enim q̄ nō: q̄z quicqd poteſt agens inferius poteſt ſuꝑius. Mouens aūt imobile eſt altius agens q̄ agens mobile. Cū igit́ a mouente mobili poſſit motꝰ ad formā imediate ꝓuenire: vr̄ q̄ etiā imediate prouenire poſſit ab imobili mouente.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicendū q̄ aliter loquēdū eſt de motore imobili primo: qui eſt cauſa oīuz: ⁊ aliter de motoribus imobilibus ſecundis: qui ſunt ipſe intelligentie create. Nam ſi de his ſecundis motoribus loquemur: ſimplr dicēdū eſt q̄ lz mā eis obediat ad nutū q̄ntū ad motū localē: non tñ eis obedit q̄ntū ad motū ad formā: huius autē rō eſt quia talia mouētia imobilia ſunt mouentia ⁊ agentia intellectiua: agens autem intellectuale agit ⁊ mouet per formam intellectaz: forma enim naturalis eſt ratio agendi ⁊ mouendi agenti naturali: ⁊ forma per intellectum appꝛehēſa eſt ratio agēdi ⁊ mouendi agenti intellectuali: forma autē appꝛehēſa que eſt in intelligētijs ſecundis intētio ⁊ notio rei eſt ⁊ non res ipſa. Quia igitur non poteſt res rata ⁊ abſoluta immediate ab intentione prouenire: cōcluditur q̄ intelligentie create per formā appꝛehenſam: que eſt eis ratio agendi: non poſſunt immediate realem ⁊ abſolutam producere naturam. Per motū autē ad formā ſemper non intentio aut relatio: ſed res aliqua rata ⁊ abſoluta ſuo modo efficitur in ipſo mobili: q̄ tamen non cōtingit de motu locali: ſicut per ſe patet: hinc itaq; prouenit q̄ nulla intelligentia creata poteſt imediate mouere materiam ad formaz: quamuis corpus immediate mouere

te mouere poſſit ad locū. Sed hec ratio de primo omni um cauſa non poteſt aſſignari: quia forma ab ipſo ap prehenſa non eſt intentio: ſed res ſumma: quia eſt ipſa eius eſſentia: que eſt res contentiua omnis rei. Et ideo neceſſarium eſt ꝙ ſibi materia corporalis obediat ad nutum: ⁊ quantum ad motum ad locum: ⁊ quantū ad motum ad formam.

Quia vero argumētum

factum in contrarium cōcludit de intelligentiis ſecū dis dicendum eſt ad ipſum ꝙ quicquid poteſt facere agens inferius: poteſt etiam ⁊ ſuperius: ſed non eodem modo: quin magis debet hoc facere modo altiori. Sic autem eſt in propoſito: ſed ponamus mouens mobile facere motū ad formā immediate: ⁊ mouens imobile hūc motum facere mediante mouente mobili: tanꝗ ſuo in ſtrumento: faciet enim tunc talem motum mouens mo bile: ſicut inſtrumentum: ⁊ mouens immobile ipſum faciet ſicut agens primum: alter autem modus agendi eſt quo aliquid agit: ſicut principale agens: ꝗ ille quo aliquid dicitur agere ſicut inſtrumentum.

¶ Textus.

¶ At vero aliud facientibus principium magis erit de his manifeſtum ⁊c.

¶ Lectio. xiij. ¶ Qō prima.

Hic poſſet

dubitare aliquis: quia motus in quantitate videtur eſſe prior motu alterationis: cuius tamen contrarium ponitur in littera. Nā motus prior eſſe videtur: qui eſt ad priorem terminum: ſed nihil in quantitate eſt ad priorem termi num ꝗ motus alterationis: quia terminus illius eſt quā titas: ⁊ terminus iſtius eſt qualitas: quantitas au tem eſt prior qualitate igitur ⁊ motus in quantitate eſt prior ipſo motu alterationis.

Ad iſtam qōnem

Dicunt quidā ꝙ augmentum poteſt accipi vno modo large: ⁊ ſicut fieri poteſt per ſo lam rarefactionem: rarefactio autem primo termina tur ad raritatem que eſt qualitas: ⁊ ex conſequenti ad certam menſuram quantitatis: vnde hoc modo motus alterationis prior eſt motu qui eſt in quantitate. Alio autem modo augmentum ſumi poteſt proprie: quomodo non fit ſine alteratione alimenti: ⁊ ſine motu locali. Unde hoc etiam modo talis motus poſterior eſt mo tu alterationis.

Sed hec verba

Quamuis diſcurren do per modos augmē ti declarent ꝙ alteratio prior ipſo eſt: non tamen ſol uunt argumentum. Nā adhuc dubium eſt quare mo tus tales non trahant prioritatem a teris: cum trahant ſpeciem ab ipſis: vnumquodꝗ enim ſpeciem propriā ⁊ prioritatem ad alia trahit ab eodem. Dicere autem ꝙ per ſe prius eſt non per ſe: ⁊ ſimpliciter prius eſt compo ſito: non eſt ſoluere argumentum: ſed magis eſt arguere contra cōcluſionē argumenti: ꝙ eſt propriū ſophiſtarum.

Dicendū eſt igitur

ꝙ in quan titate ſim pliciter non eſt motus: quia tunc mathematica nō ab ſtraherēt a motu: ſed motus eſt in quātitate contracta ad eſſe naturale: quia motus eſt paſſio entis naturalis. Quantitas autem ſimpliciter bene quidem eſt prior ipſa qualitate: ſed quātitas tracta ad eſſe naturale nō eſt ſimpliciter prior cūctis qualitatibus: ſed magis eſt aliquo modo poſterior aliquibus. Nā id quo aliquid ad eſſe naturale trahitur: prius eſt eo in quantū huius ꝙ ad tale eſſe tractum eſt per concretionem eius. Quā titas autem ad eſſe naturale trahitur per concretionem qualitatum naturalium: vnde patet ꝙ in ratione entis naturalis qualitas eſt prior quantitate: ⁊ quia motus eſt actus entis naturalis: contingit vt motus in quan titate poſterior ſit motu alterationis. Patet itaꝗ reſpō ſio ad argumentum. Non enim eſt motus in quantita te ſimpliciter ſumpta quomodo eſt prior ipſa qualitate ſed eſt motus in quantitate per qualitates naturales contracta ad eſſe naturale: quomodo quantitas quali tatem preſupponit.

¶ Textus.

¶ Adhuc tempore prior eſt perpetuū enī contingit ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Secundo poſſet

aliquis dubi tare: quia non videtur motus localis eſſe prior tempore motu ad formam. Nam eternorum non eſt vnum prius alio ſecun dum tempus: ſecundum autem phyloſophiam ipſius Ariſto. tam motus localis ꝗ etiam motus ad formam fuit ab eterno. Non igitur bene dictum eſt ſecundum opi nionem ſuam ꝙ motus localis eſt prior tempore aliis mutationibus.

Ad iſtam qōnem

Dicendū ꝙ eſſe in tempore per ſe cōpetit particularibus non vlibus: ⁊ per conſequēs nec ſpeciebus que vniuerſalia quedam ſunt. Quando ergo queritur de aliquibus: qō ipſorum ſit prius priori tate temporis debemus reſpicere ad ipſa in particula ri ſumpta: quomodo ſunt per ſe in tempore: ⁊ nō ad ip ſa ſumpta in vli: loquēdo aūt d: motu locali: ⁊ de motu ad formā in particulari: patet ſtatim ꝙ motus localis prior eſt motibus ad formam. Nā quamuis ſecundū Ariſto. motus ad formam vniuerſaliter ſumptus ſemꝑ fuerit ratione ſuorum particularium ſibi ſuccedentium non tamen eſt dare aliquem particularem motum ad formam eſſe ſempiternū. Contingit autem dare vnum particularē motū localē ſempiternum: ſicut motū circu larē. Quia igit̄ ſempiternū prius eſt tēpore ⁊ duratio ne non ſempiterno: patet ſecundū iſta ꝙ cōuenienter di cit̄ mot⁹ localis eē prior motibus ad formā.

¶ Textus.

¶ Omnino autem videtur ꝙ ſit imperfectum ad prin cipium tens.

¶ Qō tertia.

Tertio aliquis

Poſſet du bitare: quia non videtur conuenienter dictum ꝙ mo tus localis ſit prior aliis motibus: prioritate perfectionis. Nam ille eſt perfectior motus in quo ratio motus perfectiori mo do reſeruatur: ſed mot⁹ diffinitio magis perfecte reſer uatur in motu ad formā ꝗ in motu locali. Eſt eni mo tus actus entis in potentia. Magis autem eſt in poten tia id ꝙ eſt in potentia ad formā ꝗ id ꝙ eſt in potentia ad vbi: igitur mot⁹ ad formā eſt perfectior in rōne mo tus ꝗ motus localis.

Ad iſtam qōnem

Eſt dicendum ꝙ motus loca lis eſt perfectior motibus ad formā. Ad cuius euidētiā attendendū eſt: ꝙ formaliter de ratione motus eſt: ꝙ ſit continuo quoddam ſucceſſiuū: vnde ille motus in quo inuenitur maior ⁊ perfectior continuatio ſucceſſionis perfectior eſt in ratione motus. Sic autem ſe habet motus localis. In nullo enim motu eſt tanta: ⁊ tam

ctum eſt ꝙ etiam eodem finitur acceſſus ad terminum ⁊ initiatur receſſus a termino. Si itaqʒ in eodem inſtanti finitur dealbatio ⁊ initiatur denigratio: finitur acceſſus ad albedinem: ⁊ initiatur receſſus ab albedine in eodem inſtanti vnus ⁊ idem gradus albedinis erit inductus in ſubiecto ⁊ abiectus a ſubiecto: ⁊ per conſequens aliqd idē in ſubiecto ſimul erit ⁊ non erit. In inſtanti enim in quo aliquid acceptum eſt habetur: ⁊ in inſtanti in quo abiectum eſt non habetur. Si itaqʒ impoſſibile eſt idem ſimul eſſe ⁊ non eſſe: ſequitur ꝙ impoſſibile ſit: in vno eodemqʒ ſubiecto initiari denigrationē in inſtanti in quo finitur dealbatio. Et eodeʒ modo intelligendum eſt de alijs motibus contrarijs.

Argumentum itaqʒ factum in contrarium: ⁊ ſi concludat de contrarijs formis: non tamē cōcludit: de ꝯtrarijs motibus: propter rationeʒ aſſignataʒ. Non enim ſequitur idē eſſe ⁊ non eſſe: ſi ponamus ꝙ in illo inſtanti in quo deſinit vna formarum contrariaruʒ eſſe in ſubiecto: incipiat in ipſo eſſe ⁊ ſit alia: ꝙ tamen ſequitur: ſi hoc ponamus de motibus contrarijs vt expoſuimus.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem contingat quendam eſſe motuʒ infinitum vnum ⁊ continuum ⁇c.

¶ Lectio. xv. ¶ Qō prima.

Ic poſſʒ aliquis dubitare verū ī motib⁹ localib⁹. poſſit fieri reflexio ſine interpoſita quiete: vr̄ eniʒ ꝙ ſi aliqs ꝓiiceret ſurſum ſagittam cōtra rotam deſcendentē: ⁊ contingeret ipſam antequā quieſceret: ſtatim propter motum rote reflecteretur: ⁊ deſcenderet deorſuʒ antequā quieſceret. Non ergo neceſſariuʒ eſt ꝙ in reflexione quies media intercidatur.

Ad iſtam qōnem Dicitur cōmuniter ꝙ duob⁹ modis poteſt aliquid moueri: quia per ſe ⁊ per accidēs ⁊ ſi per ſe quidem vtroqʒ motu moueatur mobile: tunc oportet ꝙ ſemꝑ in reflexione iterponatur quies media ⁊ de motu ſic ſumpto concludit ratio cuiuſlibet phi. Si autem mobile vno motu moueatur per ſe: ⁊ alio per accidens: non oportet tunc intercidere mediam quietem quemadmodum ſi naui per fluuium currente: aliquis ſtans in oppoſita pte fluminis proijciat ſagittam motaʒ contra motum nauis: que quidē ſagitta infigatur naui: quia non eſt credendum ꝙ ſagitta nauiʒ cōtingens ipſam faciat quieſcere: concedendum eſt ſimpliciter ꝙ ſtatim cum peruenerit ad eā incipiet reflecti ⁊ moueri ſecum contra motum ſuū primum: abſqʒ quietis interpoſitiōe. Nam primo motu fuiſſet quideʒ per ſe mota. Secundo autem motu non per ſe moueretur: immo infixa naui per ſe quidē ſtaret in eodeʒ loco nauis ⁊ quieſceret: moueretur auteʒ per accidens ad motum nauis cui exiſteret infixa. Et eodem modo eſt intelligendum de alio exemplo. Tenderet eniʒ ſagitta per ſe ſurſuʒ: ſed deorſuʒ per accidens rediret: quia delata a rota cadente: ⁊ fortiori motu mota ꝙ eſſet motus proprius ſagitte.

Sed videtur quod iſta reſpōſio non ſit penitus ſufficiens Si enim aliquis poneret ꝙ ſagitta rotā fortiſſime percutiens non remaneret propter fortē percuſſionem iuxta eam: ſed ab ipſa repelleretur ita fortiꝫ ꝙ ad minus per aliquantū ſpatij deſcenderet: ſagitta ante rotam: moueretur tunc per ſe ſagitta etiaʒ hoc ſecundo motu. Et quia hic non videtur quies vlla intercidere: ſequitur ꝙ in talibus motibus per ſe fieret reflexio ſine quiete precedente.

Sed iſta obiectio Tollitur de facili: dicemus enim ꝙ ſi ſagitta rotaʒ pertingens deſcendentem: ab ipſa ſic repelleretur: ꝙ propter repulſionem deſcenderet deorſum: non poſſet iſta repulſio fieri ſic ſubito: quin per aliquod tempus quieſceret: quod per ſe contingens rotam deſcenderet non per accidens: quia ad deſcenſum rote cui in illo modico tempore exiſteret coniuncta.

¶ Textus.

¶ Maxime autem manifeſtuʒ eſt ꝙ impoſſibile eſt cōtinuum eſſe ⁇c.

¶ Qō ſecunda.

Ecundo poſſet aliqs dubitare: quia non videtur ratio phyloſophi cōcludere: nec ē iſta que nos diximus oīno vera eſſe. Nā id qđ ꝯtinue mouetur in loco vtitur vno medio ſigno loci tanꝙ duobus: quia tanꝙ fine precedentis: ⁊ tanꝙ principio ſequentis: nec tamen propter hoc a ſuo motu aufertur continuitas.

Et preterea Supra diximus ꝙ in motib⁹ ad formam non ſit reflexio ſine quiete media: propter id ꝙ cum initiatur motus ad formam contrariam: abiicitur ſtatim aliquid de forma contraria altera a qua inchoatur motus. Sed in motibus localibus hoc non habet locuʒ: quia initiatur motus ad aliquem locum mobile eſt: ſecundum ſe totum: ⁊ ſecundum omnes partes eſt in loco a quo debet recedere: ita ꝙ pro illo inſtanti de illo loco nihil perdit: videꝫ itaqʒ ꝙ quantumcunqʒ in motibus ad formā non poſſit fieri reflexio niſi quies intercidat: fieri tamen poſſit in motibus localibus.

Ad iſtius itaqʒ Qōnis euidentiam conſiderandū eſt: ꝙ ſignum manens in medio continui alterius rationis eſt ſecundum ꝙ eſt continuatiuum: ⁊ alterius rationis eſt ſecundum ꝙ eſt diuiſiuū. Nam continuatiuum eſt ſecundum ꝙ eſt vnum: propter id ꝙ continuatio aliqđ vnum ponit in quo partes ipſe cōnectuntur. Diuiſiuū autem eſt ſecundum ꝙ eſt aliquo modo duo: vt expoſuimus in quarto: propter id ꝙ diuiſio facit eſſe aliud finē vnius partis a ꝓncipio alterius. Et propter hoc ipſuʒ ꝙ mouetur in loco nunꝙ medio ſigno vtitur actu tanꝙ duobus niſi actu diuidat continuum: ⁊ per conſequens actu interrumpat motum. Sed ſi debet motuʒ ſuū nō interrumpere: neceſſariuʒ eſt ꝙ ſigno medio nullo modo actu bis vtatur: ſi non vtatur ipſo tāquam duobus ſed ſolum tanꝙ vno termino continuante. Nunc autē ſic eſt ꝙ cū aliquid localiter moueatur primo vno motu ⁊ poſtea reflectitur ad oppoſitum vno ⁊ eodem ſigno actu bis vtitur: cuius ratio eſt: quia cuilibet motui finito oportet aſſignare actu finem: ⁊ cuilibet inchoato oportet aſſignare actu principium. Cum autem corpus motum ſurſum reflectiꝫ ad deorſuʒ: motus ſurſuʒ actualiter finitur: ⁊ motus deorſuʒ actu inchoatur: qui nō eſſet ante. Ergo ⁊ illi actu finem ⁊ huic actu principium oportet in loco ſurſum aſſignare. Utitur ergo tunc mobile tali ſigno actu tanꝙ duobus: ⁊ per conſequens ipſo vtitur tanꝙ diuidente continuum: ⁊ interrumpente motum non tanꝙ continuante. Ex hoc ſūt poſſemus ſi vellemus ſtatim concludere motum reflexum non eſſe continuum: quia ꝯ rationē partium continuatarum eſt ꝙ in medio vna habeat actu finem: ⁊ alia actu ꝓncipiū: ꝗ actus ſꝫ ſuā rōnē diſiunctiu⁹ eſt.

¶ Sed tamen aliquis poſſet dicere: ꝙ licet ex hoc probet mot⁹ tales nõ eſſe continuos: per ꝙ ſoluitur primuz argumentũ: non tamen probatur propter hoc ꝙ inter ipſos intercidat quies media. Nam ⁊ in lineis videmus ꝙ quamuis nullum punctum actu ſit in medio: ſed debet eſſe cõtinua: ſi tamẽ actu fiat ibi aſſignatio finis ⁊ principij: ⁊ in eodem ſitu erunt quidem tunc partes linee non continue: ſed ita contigue: ꝙ inter eas nihil cadet medium: ſimiliter itaq; poſſet quis dicere: ꝙ aſſignando actu finem vni motui: ⁊ actu principium alteri: manebunt motus non continui: ſed ſi illi duo termini actu ſcilicet finis ⁊ actu principiũ: ponantur in eodem temporis inſtanti: erũt illi motus ſe ſe conſequentes abſq; vlla quiete intermedia.

Conſiderãdum eſt Itaq; ſicut ait Tho. ꝙ licet punctum vel ſignum quodcũq; vt eſt vnuz ſubiecto poſſim ſimul itelligere: ſi tñ debeo ipſuz ſeorſuz itelligere vt finẽ: ⁊ ſeorſuz itelligere vt pncipiũ: nũq̃ potero hoc ſimul facere: ſequeretur enim ꝙ plura in ratione qua plura ſimul intelligerẽ ꝙ eſſe non poteſt. Quod ſi intellectus non põt iſtud facere: neceſſarium tunc eſt ꝙ nec etiam mobile tunc i eodem iſtanti poſſit idem ſumere ſignum actu: vt plura: ſiue ſeorſum vt actu finem ⁊ ſeorſum vt principium. In alio ũaq; inſtanti ipſum ſumet: vt finem precedentis motus: ⁊ in alio inſtanti ipſum accipiet: vt principiuz ſequentis. Et quia inter duo inſtantia cadit tempus mediũ: oportebit tunc neceſſario in illo tempore medio ipſum mobile ibi ſtare ⁊ quieſcere: patet igitur ꝙ propter iſtaz rationez motus localis reflexus fieri non poteſt ſine quiete media: quãtumcũq; ratio ſupra aſſignata de motib⁹ ad formam locum non habeat in motibus localibus. Patet itaq; reſponſio ad argumenta.

¶ Q̃o tertia.

S Ed tunc tertio Statiz dubitaret aliquis: quia ſecunduz iſta videtur ꝙ etiam in motibus per accidens non fiat reflexio: ſine quietis interpoſitione: quia quantumcũq; alter motus ſit per accidẽs: ex quo tamẽ prior actu finitur: ⁊ ſcõs actu ichoatur: oportet illi aſſignare actu finem: ⁊ huic actu principium. Que duo ſi ponanẽ in eodem inſtanti: ſequetur ꝙ vno ⁊ eodem ſigno in eodem nũc ipſum mobile bis vtatur: ſemel quidem vt fine ⁊ ſemel vt principio.

Hic autẽ dubitatio Stantibus ſupradictis tollitur de facili. Nam motu quidez vno facto per ſe ⁊ alio per accidens: dicemus ꝙ mobile ſignuz in quo terminat motum ſibi pe ſe debitum accipit quidem per ſe tanq̃ finez ſui motus: ſed non accipit illud per ſe tanq̃ principium alterius: quia nec ille motus eſt ſuus: ſed illius mobilis: ꝙ trahit ipſum ſecum: hoc autem mobile: quia continuum motum facere ſupponitur: nõ accipit illud ſignum ſicut actu finem vel ſicut actu principiuz: ſed accipit ipſum ſicut cõtinuans. Sed ſi dicat ꝙ mobile reflexum ad minus accipit ipſum ſicut actu principiũ ſui receſſus: dicemus ſicut diximus ꝙ quia per accidens ſuus receſſus inde tunc initiatur: per accidens tñ illud ſignũ ſumit actu: vt pricipiuz: ad ꝙ nullum ſequitur impoſſibile: licet enim idez non poſſit vti per ſe eodem bis in eodem inſtanti: nihil tamen prohibet ꝙ in eodem inſtanti eodem bis vtatur: ita tamen ꝙ ſemel vtatur ipſo per ſe: ⁊ ſemel non per ſe ſed per accidens.

¶ Textus.

¶ Sed verũ dõm eſt qõ quidẽ diximus in rõnib⁹ ⁊c.

¶ Q̃o quarta.

Q Varto autem Ut ſequẽtẽ lectionẽ claudamus cũ iſta: eo ꝙ in ipſa magne nouitates non tanguntur: queratur verum verum ſit ꝙ accidãt linee infinita media videtur eni ꝙ non: eo ꝙ eſt de ratione alicuius ſibi conuenit per ſe ⁊ non per accidens. Sed infinitum claudirur in ratione ſeu in diffinitione linee: quia linea ſecundum ſuam rationem eſt continua. Continuum vero dicitur eſſe ꝙ eſt in infinitũ diuiſibile: hoc diuiſibile in ſemper diuiſibilia.

Ad iſtam qõnem Eſt dicenduz ꝙ illa dicantur proprie alicui attribui per ſe: que ſibi attribuuntur ratione forme. Que autem alicui attribuuntur gratia materie dicuntur ſibi attribui per accidens. Nunc autez ſic eſt ꝙ forma continui conſiſtit in ipſa vnitione ⁊ cõnexione partium: ꝙ quidem connexionẽ quia deſtruit ipſa diuiſio: ſequitur ꝙ diuiſio tanq̃ priuatio tollat formam continui materiam eius relinquendo. Quia ita ꝙ infinitas non debetur continuo ratione cõnexionis partium: ſed ob rationẽ ſempiterne diuiſibilitatis: patet ꝙ infinitas ſibi debetur ratione materie: ⁊ finitas rõne forme. Nã que etiã in infinituz multiplicat diuiſio ipſa connexio recolligit in vnum: ⁊ per conſequens retrahit ad finitatem: finitas itaq; continuo per ſe debetur: quia ratione forme: ſed ifinitas ſibi attribuitur per accidens: quia ratione materie.

Ad argumentum Itaq; factũ in contrariũ dicenduz eſt ꝙ diffinitio continui: in qua ponitur infinitas: eſt ſumpta ex diuiſibilitate eius: continuo autẽ ratione ſue diuiſibilitatis: ⁊ ſecunduz inclũſionez eius per ſe ifinitas debetur: non tamen propterea ſibi debetur ſimpliciter per ſe: quia nec propria ratio ipſius ſumitur ex diuiſibilitate: ſed ex vnione partiuz in termino medio continuante: quemadmodum vniuerſaliter cuiuſlibet vera diffinitio ſumitur ex forma.

¶ Q̃o quinta.

S Ed tunc poſſet Statiz aliquis querere: quomodo vnio partium forma ſit cõtinui: ⁊ diuiſio tollat formam relinquendo materiam: videtur enim hoc nõ eſſe verum. Quia facta diuiſione ⁊ ſublata vnione adhuc in partibus diuiſis manet continuitas. Non autẽ manet ratio alicuius nec in toto nec in partibus ſublata forma ei⁹: quẽadmodũ ſublata forma ignis a corpe toto non remanet ratio ignis nec in toto corpore: nec in partibus eius.

Ad iſtam qõnem Simpliciter dicenduz eſt ꝙ forma propria continui eſt ipſa vnio partiuz ipſius in termino medio continuante: cuius declaratio eſt: quia formã vniuſcuiuſq; propriã id dicimus ꝙ eſt ſibi ratio immediata eſſendi eſſe ſuo proprio. Immediata autez ratio eſſendi continuo: inquantum continuũ eſt ipſa vnitio partiuz in termino medio continuante. Ad hoc enĩ ſtatim ⁊ immediate ſequitur aliquid eſſe veriſſime continuum: ꝙ partes eius in vno termino vnite ⁊ copulate ſunt: de neceſſitate itaq; concluditur ꝙ ipſa vnio partium in vno termino continuante eſt forma continui in eo ꝙ continuum. Ex hoc autem ſtatim patet ꝙ diuiſio que

ſio que a continuo tollit dictam vnionem:tollit formaꝫ continui relinquendo materiaꝫ. Relinquit enim par tes que ſunt mate ia propria totius quantitatiuu: vn de circa partes fit vnitio: ⁊ circa partes ſiue ſꝫ ptes fit diuiſio: quemadmodū vniuerſaliter forma ⁊ priuatio fiunt circa idem.

Ad argumentum Itaqꝫ factuꝫ in contrariuꝫ dicenduꝫ eſt ꝙ vnio que eſt forma continui in ipſo con tinuo per omnes eius partes eſt diffuſa: ita ꝙ vna eſt in actu ⁊ multiplex in potentia. Et per vnicam diuiſio nem fit multiplex in actu: per diuiſioneꝫ itaqꝫ tollitur continuitas a toto ꝙ eo ipſo quo diuiſum eſt de neceſſi tate diſcontinuū. Sed quia quelibet pars habet par tes vnitas in vno termino quelibet pars remanet con tinua. Tollit itaqꝫ diuiſio totius vnionē a toto et conti nuitatem:ſed non tollit ħ a ſingulis partibus: vnde ⁊ ſi forma ignis ſic tolleretur a corpore ꝙ non remaneret in ipſo toto: remaneret tn̄ in aliquibus partibus ipſi us:ratio ignis non remaneret in toto corpore: bene ta men remaneret in quibuſdam eius partibus.

¶ Textus.

¶ Manifeſtū āt eſt: ⁊ quia niſi aliquis faciat tpis ⁊c.

¶ Lectio. xvj. ¶ Qō prima.

Hec poſſet Aliqs dubitare de ħ ꝙ phyloſoph⁹ dic ħ ipſum inſtans ſemper ſe tenere cuꝫ re po ſteriori ⁊ non cū priori: videtur enim hoc non eſſe bene dictū:quia ſicut in hoc inſtā ti ponitur primo generatum eē rei poſterioris: ſic etiaꝫ in ipſo ponitur vltimo corruptum eſſe rei precedentis. Quēadmodū itaqꝫ propter generatum eſſe tenet ſe cuꝫ re poſteriore:ſic etiam videtur:ꝙ propter corruptum eſ ſe debeat ſe tenere cum re priore.

Ad iſtam autem Queſtionem ap paret de facili re ſponſio:ſi intuemur diligenter textum. Ariſt. non enim dicit ꝙ inſtans ſit rei poſterioris: ⁊ non rei prioris:nec ſic accipiendo verba Ariſtote. debet ſolui queſtio ſicut quidā facere videntur:ſed dicit ipſe phyloſoph⁹ ſimplici ter:rei autem ſemper poſterioris paſſionis eſt ꝙ verita tem habet ſiue loquamur de re corrupta que eſt prior:ſi ue de re generata que eſt poſterior. Ad cuius euidentiā conſiderandum eſt ꝙ inſtans poteſt referri: vel ad tem pus:vel ad rem que eſt in tempore ponitur corrūpi aut generari. Et quidem ſi referatur ad tempus:tunc ipſuꝫ inſtans cōmune eſt priori ⁊ poſteriori tempori: quia fi nis eſt prioris ⁊ principiuꝫ poſterioris: vnde tenet ſe cū vtroqꝫ:qꝛ cū priori:ſicut eius finis: ⁊ cū poſteriori ſicut principium ipſius. Sed ſi referatur ad rem que corrū pitur:aut ad rem que generatur:tunc ſe tenet ſolū cum poſteriori paſſioni vtriuſqꝫ ⁊ nō cum priori. Nam paſ ſiones rei ħ appellantur ipſa eius attributa. Rei autē que corrumpitur in tempore precedenti:inſtans in quo corruptio finitur attribuitur eſſe: ⁊ in tempore poſterio ri ⁊ ſequente illud inſtans attribuitur nō eſſe. Et tn̄ nō eſſe rei corrupte ꝙ dicitur paſſio poſterior ſe tenet iſtās Non autem ſe tenet cuꝫ eius eſſe ꝙ dicitur paſſio prior. Rō autem huius eſt:quia in illo inſtanti in quo finita eſt corruptio res corrupta eſt. Cum auteꝫ res corrupta ē tūc non eſt:igitur in illo inſtanti in quo finita eſt corru ptio res corrupta habet non eſſe: ⁊ pro tanto dictum eſt ꝙ tale inſtans ſe tenet cum non eſſe ꝙ eſt paſſio poſteri or. Si itaqꝫ ſiſt ſe teneret cuꝫ eſſe ꝙ eſt eius paſſio prior haberet tunc etiam res corrupta eſſe: ⁊ per conſequens in eodem inſtanti ipſa eſſet ⁊ non eſſet:ꝙ eſt impoſſibi le. Ex hoc autem ſumitur:ꝙ licet ſit dare primū inſtās in quo res corrupta habet non eſſe:non tamen eſt dare vltimum inſtans in quo res corrupta habet eſſe. Naꝫ iſtud non eſt inſtās in quo finita eſt corruptio: quia in ħ vt dictuꝫ eſt:talis res non habet eſſe:erit ergo inſtās aliud ante ħ acceptū. Si inter duo inſtantia cadit tem pus medium:igitur inter inſtans in quo res vltimo di cit eē ⁊ iſtās i quo dicit̄ pº nō eē:erit tēpus mediū ꝙ ē impoſſibile:quia tunc in tali tempore res nec eſſet nec non eſſet: ꝙ ſtare non poteſt:ſic itaqꝫ dicenduꝫ eſt:ꝙ res que corrumpitur in toto tempore precedente inſtans:in quo eius corruptio finitur:preter ꝙ̄ in iſto inſtanti ha bet eſſe:in hoc autem inſtanti ⁊ in tempore ſequente ha bet non eſſe. Sicut autem de re corrupta diximus: ſic etiam ſuo mō de re generata intelligere debemus. Nā rei que generatur in tempore precedēte inſtans: in quo eius generatio finitur: attribuitur non eſſe ꝙ ⁊ idō dici tur eius paſſio prior. In tempore vero ſequente ſibi at tribuitur eſſe: ꝙ ⁊ idō dicitur eius paſſio poſterior. In ſtans vero ipſum in quo primo generatio finita eſt:ſe tenet cum eius eſſe ꝙ ſibi datur poſterius: ⁊ non cū ei⁹ non eſſe ꝙ dabatur ſibi prius. Nam cum res que gene rari dicitur generata tunc habet eſſe. In illo autem in ſtāti in quo eius generatio primo completa eſt ipſa res generata eſt:igitur in illo inſtanti habet eſſe: ⁊ pro tan to dicimus ꝙ inſtans ſe tenet cum eſſe eius. Si itaqꝫ ſi militer idem inſtans ſe teneret cum eius non eſſe habe ret in ipſo res generata etiam non eſſe:ſimiliter per cō ſequens eſſet ⁊ non eſſet: ꝙ eſt impoſſibile. Ex hoc autē ſumitur ꝙ licet ſit dare primum inſtans in quo res ge nerata perdit non eſſe ⁊ hꝫ eſſe:non tamen eſt dare vl timuꝫ inſtans in quo habet non eſſe: vt patet ex dictis Optime itaqꝫ dictuꝫ eſt ꝙ ipſius rei ſiue corrupte ſiue ge nerate inſtans ſemper eſt poſterioris paſſionis ſiue ſe te net cum poſteriori paſſione rei ⁊ non cum eius paſſiōe priori. Non eſt ergo dicendum: ſicut quidam dicunt: ꝙ lꝫ in ħ inſtanti ſit corruptum eſſe rei prioris ⁊ genera tum eſſe rei poſterioris:tn̄ inſtans attribuitur genera to eſſe ⁊ non corrupto eſſe:eo ꝙ rationabilius eſt ꝙ at tribuatur enti ꝙ̄ nō enti: ⁊ generatum eſſe eſt paſſio en tis:ſed corruptum eſſe eſt paſſio non entis. Naꝫ iſta ex poſitio euidenter apparet eſſe contra intentionem Ari ſto. ſicut de facili apparet conſideranti proceſſum eius: et eſt etiam falſa:quia non eſt veruꝫ ꝙ tale inſtans teneat ſe cum generato eſſe rei generate: ⁊ non cum corrupto eſ ſe rei corrupte: immo ſe tenet cum vtroqꝫ. Non eſt eti am ħ ꝙ dicitur poſterioris coniungendum: cuꝫ ħ ꝙ di citur rei: vt iſti videntur inſinuare in ſuis queſtioni bus:ſed piungendū eſt ei ꝙ postponit̄ ſibi paſſiōis.

¶ Textus.

¶ Non ergo dandum eſt in omni: ſed preter vltimum nunc in quo eſt. c. ⁊c.

¶ Qō ſecunda.

Secundo Aliquis poſſet dubita re:qꝛ ſimile videtur de inſtanti: ⁊ de tēpore: ⁊ de duobus tēpori bus indiuiſibilibus. Sicut.n. dicimus ex ħ tempore indiuiſibili non eſt res: ⁊ in hoc tēpore idiuiſibili eſt: ergo inter ipſa eſt tempus mediū menſurans fieri: a quo de non eſſe tranſitur ad eſſe:ſic etiam dicere poſſumus in hoc inſtāti res eſt in tempo re pcedēti nō eſt:ergo inter ipſa eſt tēpus mediuꝫ mēſu rans fieri per ꝙ a nō eē fit tranſitus ad eſſe.

Ad iſtam qōnem Dicitur commu niter ⁊ bñ:ꝙ pro tanto non eſt ſimile:quia generatum eſſe eſt terminus

motus: ⁊ motus cum ſit diuiſibilis non poteſt eſſe in tē pore indiuiſibili: vnde ſi ſint duo tempora idiuiſibilia quorum vnum menſuret eſſe ⁊ generatum: ⁊ aliud mē ſuret non eē: nō poterit h̄ indiuiſibile menſurare motū per quem de non eſſe tranſitur ad eſſe: ⁊ cuius terminꝰ eſt generatum: ⁊ idcirco oportebit dare tempus mediū ꝙ menſuret iſtum motum. Sed de inſtanti ⁊ tempore ad ipſum terminato atq̄ diuiſibili non ſic eſt. Nam ſi in hoc inſtanti res habet eſſe: ⁊ in tempore precedēti nō eſſe: non oportebit dare tempus medium inter tempus ⁊ inſtans ꝙ menſuret motum: quo de non eſſe ad generatum eſſe pertranſitur: quia ipſummet tempus ꝙ ad inſtans terminatur: cum ſit diuiſibile: poterit iſtū motum menſurare: vnde patet ꝙ ſimilitudo non currit.

¶ Textus.

¶ Si autem quodcunq̄ fuerit prius non ens neceſſe eſt fieri ens ⁊c.

¶ Q̄ō tertia.

TErtio poſſet Aliquis dubitare: ꝓpter quid ſi motus contrarij eēnt cōtinui: ⁊ facerent vnum continuum motum: ipſum mobile: ſtatim cum inciperet moueri a cōtrario diceretur tendere ad ipſum.

Ad hoc dicendum eſt: ꝙ tota ratio ex hoc ſumitur: ꝙ in precedentibus libris dictum fuit ipſum motum ſpecificari ⁊ denominari a ſuo vltimo termino ad quem. Si ergo dicatur dealbatio prior ⁊ denigratio poſterior eſſe vnus motus continuus: habebit pro termino ipſam nigredinem: ⁊ per cōſequens abea totus talis motus continuus ſpecificabitur ⁊ denominabitur: atq̄ per totū motum dicetur tēdere ad hunc terminum: vnde a principio cū incipiet ipſum alterabile dealbari ⁊ recedere a nigredine: dicetur ſecundum iſta denigrari ⁊ ire ad nigredinem ꝙ eſt totum impoſſibile. Non enim poteſt dici aliquid denigrari cum dealbatur: quia tunc contraria dicerentur de eodē. Non poteſt etiā dici ꝙ cum perdit nigredinem accipit nigredinem: quia etiā contraria dicerentur de eodem. ¶ Uel dicendum eſt ꝙ vnitas motus requirit vnitatem termini. Motus autem eo eſt vnus quo continuus. Ut itaq̄ motus ſit continuus. Neceſſariū eſt ꝙ eius terminus ad quem ſit tantum vnus. Statiū autem cum mobile incipit moueri dicitur tendere ad terminum ſui motus. Si itaq̄ dealbatio ⁊ denigratio eēt continuus motus: ipſa ſola nigredo eſſet eius terminꝰ ⁊ per conſequens ſtatim cum mobile incipiet dealbari ⁊ recedere a nigredine: tendere dicetur ad nigredinem ꝙ eſt totum inconueniens.

¶ Q̄ō quarta.

QUarto poſſet Eſſe dubiū quia videt̄ eſſe falſum ꝙ non ſi tempus continuum ⁊ motus continuus. Quia dictum fuit in libris precedentibus ꝙ tempus trahit continuitatem a motu: ⁊ per conſequens ſublata continuitate motus: videtur tolli continuitas temporis: ſicut ēt ſublata ꝯtinuitate magnitudinis tollit̄ ꝯtinuitas motꝰ.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicendum ꝙ tempus aut non trahit continuitatem ab omni motu: ſed a motu primi mobilis: aut non trahit continuitatem ab h̄ motu vel illo: ſed a motu ſimpliciter ſumpto: ⁊ abſq̄ determinatione ad motum ſpecialem: hanc autē diſiunctionem facio propter duas opiniones: que habent̄ de cōſequentia temporis ad motum. Et ſiue dicatur primo modo ſiue ſecundo: videtur ꝙ tempore manente continuo eſſe poſſint aliqui motus diſcontinui. Nam ſi ſequatur motū primi mobilis: cum iſte maneat vniformis: ⁊ continuus: non obſtante diſcōtinuatione horum inferiorū motuum: patet ꝙ tempore manente continuo: non neceſſarium erit motus alios inferiores in ipſo factos eſſe continuos. Si etiam ſequitur motum ſimpliciter ſumptū idem ſequitur. Diſcontinuato enī h̄ particulari motu vel illo: diſcōtinuātur motus catenus ꝗenꝰ in ipſis reſeruatur: non tamen propter hoc diſcontinuatur motꝰ ſimpliciter ſm ꝙ motus: vnde patet ꝙ ſi tempus ſequatur motum ſimpliciter: ⁊ non ratione huius vel illius motus: tempore manente continuo: nō neceſſariū erit hos determinatos motus eſſe continuos.

Patet itaque Scōm vtrāq̄ opinionem reſponſio ad argumenta. Nam licet tempus trahat continuitatem a motu: non tamen ipſam trahit a quocūq̄ motu: ſed a motu ſimpliciter: vel a motu primi mobilis: ⁊ ideo non neceſſarium eſt tempore exiſtente continuo: quoſlibet motus ſibi in tempore ſuccedētes eſſe adinuicem continuos: dato etiam ꝙ in illo inſtanti in quo finitur motus vnus: incipiat motus alius.

¶ Textus.

¶ Qui autem in circulari erit vnꝰ ⁊ continuus ⁊c.

¶ Lectio.xvij. ¶ Q̄ō prima.

HIc forte Dubitaret aliqs: quomodo motꝰ circularis non eſt ſepius in eiſdē: videtur enim hoc eſſe falſum: quia corpus ꝙ circulariter mouetur: non tamen ſepius: immo ſepiſſime reuoluitur ſuper idem ſpatiū: ⁊ ſuper eadem ſigna vnius ⁊ eiuſdem ſpere.

Ad iſtam q̄ōnem Eſt dicendum ꝙ h̄ dictum eſt de motu circulari ad differentiam aliorum motuum. Nam in alqs motibus ſic contingit ꝙ mobile non poteſt moueri ab eodem in idem niſi per eadem media ſepius tranſeat. Nam ſi aliquid debet moueri a nigredine in nigredinem: oportet ꝙ ſepius tranſeat per medios colores: quia ſemel dum a nigredine vadit in albedinem: ⁊ iterum ſemel dum ab albedine redit ad nigredinem: ſimilr̄ etiam contingit: ⁊ in motibus localibus alqs a circulari. Nam ſi aliquid debet moueri a loco deorſum ad locum ſurſum pluries mouebitur per eadem loca media inter locum deorſum ⁊ locum ſurſum quia ſemel dum ibit a loco deorſum ad locum ſurſum ⁊ iterum ſemel dum redibit a loco ſurſum ad deorſum. In motu autem circulari hoc non contingit: ſit enim in circulo proceſſus ab eodem in idem abſq̄ eo ꝙ eadē media ſepius ſumantur: vnde patet reſponſio ad argumentum: ſcilicet enim per multas circulationes eadē media ſepius ſumantur: per vnam tamen ſolam circulationem ab eodem proceditur in idē: ⁊ conſtat ꝙ per vnā circulationem non ſumuntur niſi ſemel tantum ſigna omnia que ſunt in circulo.

¶ Textus.

¶ Rationabiliter aūt accidit circularem vnum eſſe ⁊c.

¶ Q̄ō ſecunda.

SEcundo poſſet Aliquis dubitare vtrum motus rectus ſit iudicandus imperfectus: ⁊ ſimiliter linea recta: vt videt̄ h̄ innuere phyloſophus: pro tanto enim hec videtur inconueniens: quia cum de ratione ſpeciei ſit perfectio

ſit perfectio ⁊ complementum: quicquid habet propriam ſpeciem: videtur eſſe perfectum ⁊ completum. Damus autē ſpeciē propriam: ⁊ linee recte ⁊ motui recto.

Ad iſtam q̄onem Eſt dicendum q̄ de linea recta: ⁊ pari ratione de motu recto loqui poſſum⁹ dupliciter: q2 vel abſolute ſecūdū ſe: vel per comparationem ⁊ ordinem ad circularem. Et primo quidem modo linea recta ſiue magna ſiue parua ſit perfecta eſt ſm ſuam ſpeciem: quia ſicut h̄ vir Simplicius in primo de celo ſpecies linee recte ſecūdū q̄ recta: perfecta eſt penitus ⁊ in parua ⁊ in magna: ſed Simpliciter adhuc loquendo de linea recta non ratione rectitudinis que inuenit̄ in parua ⁊ in magna: ſed ratione magnitudinis non quelibet linea recta eſt perfecta: quia non in qualibet inuenitur plenitudo magnitudinis dare in vniuerſitate corporum: ſed ſic intelligitur perfecta linea protracta per centrum mundi ab vno extremo celeſtis circūferentie ad alterū. Et ſecundū h̄ de linea recta dicit Simplicius ibidem. Magnitudo autem perfecta eſt in habente totā menſuram tote medialis: h̄ etiam modo motū rectū intelligimus perfectū: qui includit totū proceſſū per media ab vno ſuorū extremorū naturalium vſq3 ad alterum. Si autem de linea recta loquamur ſecundo modo in cōparatione: ſi ad circularē: tunc omnis linea recta dicit̄ imperfecta: linea enim circularis: quia ſinem principio coniungit: ſic perfecta eſt q̄ non recipit additionem: linea vero recta: quia finem diſtingit a principio intelligitur imperfecta: ⁊ additionē recipere potens. Et h̄ eſt q̄ ait ibidē Simplicius: perfectio aūt ipſius ⁊ ſecūdū ſpeciem: vt ad circularē ſpeciem: ⁊ perfectionē deficit eo q̄ non continua in ſeipſam: ſed effundatur quantū eſt in ſeipſam ad immenſurationem ⁊ infinitatem: ⁊ idcirco q̄tū ſit ē i ſeipſa h3 ſemp̄ aliqd deficiēs ⁊ appōi potēs.

Textus.

Accidit autem conuerſim: ⁊ namq3 quoniam menſura motuum circularis ⁊c.

Qō tertia.

Tertio Quia ait Ariſt. q̄ omnia mēſurātur primo: ⁊ alibi dicit q̄ primum eſt menſura ⁊ cauſa ſubſequētium: queratur verum poſſit modo dicere q̄ motus primus: qui eſt mot⁹ primi mobilis ſit cauſa omnium aliorum motuum: videtur enim q̄ non: quia ſi ipſe eſſet cauſa ſingulorum motuum: fruſtra tunc aſſignarentur orbibus ſecundis proprij motores: ad efficiendum ⁊ cauſandum motus proprios eorum.

Ad iſtam q̄onem Eſt dicendum q̄ duplici mō quātum ad preſens ſpectat motus primus dici poteſt cauſa aliorum motuum: q2 efficienter ⁊ formaliter: efficienter quidem motus primus cauſalitatem habet ſuper quoſdam motus: quia ſuper eos qui h̄ inferius contingūt: non tamen ſic cauſalitatem habet ſuper omnes motus proprios ſecundorum orbium: ⁊ idcirco tales orbes requirunt proprios motores ad ſuum proprium motū efficiendum. Ex hoc itaq3 euidenter patet: quando dicitur primum in aliquo genere eſſe cauſa omniū aliorum: non eſt h̄ accipiendum ſemper quantum ad cauſalitatem efficientie. Secūdo autem modo dici poteſt motus primus eſſe cauſa omniū aliorum. Sed h̄ etiā eſt diſtinguendū: quia cauſalitatem formalitatis habere poteſt vnum ſupra aliud dupliciter: quia vel per inherētiam: ſicut albedo ē cauſa formalis albi: vel per exemplaritatem quandā: ſicut cauſa prima dr̄ eſſe formalis omnium. Et ſecundo modo motus primus cauſalitatem habet ſuper omnes motus. Nam ſuperiora in entibus extrāea quedam ſunt inferiorum: ⁊ primū quodlibet genere exemplar quoddam eſt omniū ſequentium: vtrū autem motus primus ſuper omnes motus contingentes h̄ inferius habeat cauſalitatem efficientie non determino ad preſens.

Q. ō quarta.

Quarto poſſet Aliqs dubitare: quia non ſit verum q̄ motus primus ſit menſura aliorum motuum: quia vnius vna eſt menſura. Motuum autem menſura tempus eſt: igitur non motus primus.

Ad iſtius q̄onis Euidentiam conſiderandū eſt q̄ mēſura eſt id quo cognoſcimus quantitatem rei. Motui autē reſpondet dupliciter quantitas: quia quantitas eſſentialis perfectionis: que quantitas in ſingulis etiā rebus inuenitur ⁊ quantitas proprie dicta que in motu eſt quantitas continua. Et primo quidem modo motus primus menſura eſt omnium aliorum motuum: ⁊ vniuerſaliter id q̄ eſt primum in aliquo genere menſura aliorum eſt. Ex hoc enim cognoſcimus ⁊ iudicamus in quolibet genere aliqua eſſe maioris perfectionis: q̄ magis appropinquant ad perfectionem eius q̄ eſt primū ſui generis. Ex hoc etiam in quolibet genere aliqua iudicamus minoris perfectionis eſſe q̄ magis recedūt a perfectione primi. Quantum enim ad ſecundam quātitatem que eſt quantitas extenſionis in continuatione motus: oportet motum primum: qui eſt omniū ſimpliciſſimus menſurā aliorum eē: eo q̄ vnūquodq3 referetur ſimpliciſſimo ſui generis. Sed attendendum eſt q̄ quantū ad hunc modū ē tempus menſura eſt aliorum motuū: ſed tamen eſt menſura cōmunis: ⁊ cōmunitas omnis motus. Motus aūt primus non ſic cōmuniter menſura ē omnis motus: quia tunc eſſet mēſura ſui ipſius q̄ non omnino conuenit. Eiuſdem aūt eſſe duas menſuras: vnā quidem magis cōmunem: ⁊ aliā minus cōmunem non eſt inconueniens. Sed vlterius etiam ipſum tēpus per motū primū menſurat quantitatē aliorum motuū: vnde p3 rñſio ad argumentum.

Textus.

Quod autem h̄ neceſſe eſt impartibile ⁊ nullam habere magnitudinem.

Lectio. xviij.

Qō prima.

Hic poſſet Aliquis dubitare: quia non videtur eſſe contra rationem mouentis finiti q̄ moueat tēpore finito: quia ſi illud mouens finitum ſit impaſſibile ſecūdū naturā: ſemper eodē modo ſe habens: ſemper faciet idē: ⁊ per cōñs nō eſt magis tō: quare poſſit mouere nūc q̄ poſtea: ⁊ ſic ſemper.

Ad iſtam q̄onem Dicit Tho. q̄ id q̄ eſt prima cauſa motus infiniti: oportet q̄ ſit per ſe cauſa infinitatis motus: cauſa per ſe ſemper eſt prior: eo que per aliud: virtus autem cauſe per ſe determinat̄ ad effectū per ſe. Cum aūt contingat intelligere dupliciter motū etiā finitū: quia ſecūdū partes mobilis: ad cuius extenſionem ⁊ diuiſionē extenditur ⁊ diuiditur motus: vt expoſuim⁹ in ſexto: ⁊ ſecūdū partes longitudinis ſuper quā tranſit: per ſe infinitas eſt in motu ex partibus mobilis quia talis quantitas cōuenit motui ſm propriū ſenſū ⁊ ita ei conuenit per ſe. Scōm accidens vero infinitas in motu eſt ex partibus lōgitudinis: q2 talis quātitas...

ei conuenit ſm reiterationē motus ipſius mobilis: proue. ſ. mobile totum ꝙ cōplet motum ſuum ſuper vnā partē longitudinis iterato pertranſit aliā. Illud igit ꝙ eſt prima cauſa infinitatis motus habet veritatem ſuper īfinitatē motus: que eſt per ſe: vt. ſ. poſſit mouere mobile infinitū: ſi ipſum dare contingat: ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ tale mouens ſit infinitum ⁊ primum quidem mobile quamuis ſit finitum ſimilitudinem tū quandam cū infinito hꝫ. Adhuc aūt ꝙ aliquid ſit cā motus infiniti per intentionē motus: que eſt motus infinitas per accidens: non oportet ꝙ habeat virtutē infinitā: ſꝫ ſufficit ꝙ habeat virtutē immobilē ꝫ finitā: qꝛ ſemper manente eadē virtute poterit iterare eundē effectū. Ecce ſolutio Tho. poſita eſt in ſuis ſcriptis. ¶ Sed quidā dicūt hā ſolutio nō ē oīno ſꝫ Ari. intentionē eo ꝙ ſꝫ Ari. nō ē dare mobile infinitū: nec per ɔñs infinitatē mot⁹: propter infinitatem mobilis: ſed eſt dare ſolū infinitatē motus que conſurgit ex hoc ꝙ idem mobile circa centrū infinities iteratur: vnde oportet ſecundū iſtos aliter dicere. ¶ Dicūt ergo ꝙ per ſe: ⁊ per accidēs: aliter ſumēdū eſt. Quilibet enim effect⁹ reducendus eſt in cauſam magis vnigeneam: ⁊ cauſa inferior non habet virtutē ſic vnitam vt cauſa ſuperior. Inquantū ergo in tali motu attenditur quedā difformitas: vtputa: qꝛ vna reuolutio nō eſt alia: debet reduci in motorē inferiorē: ⁊ ſic iſte motor mouet motū finitū per ſe: inquantū quelibet reuolutio eſt finitus motus. Mouet aūt per accidens motū infinitū: qꝛ ſolū inquantū infinities reiterat eundē motū ſicut motū reuolutionis in ſe finite exiſtentis: inquantū vero in hoc eodē motu vniformitas attenditur ratione continuationis oīum reuolutionū: dꝫ reduci in motorē maxime vniformē: cuiuſmodi eſt motor primus: adiungunt etiam ꝙ talis motus: ſecūdū ꝙ totus: ⁊ ſecūdū ſuam totalitatē: infinitus eſt: ⁊ reducitur in motorē infinitū. Sed ſm ꝙ diſtinctus per partes reducit in motorem finitū: qꝛ ⁊ quelibet talū partiū ſeu reuolutionū eſt finita. Itē adiūgūt ꝙ quodāmodo ſimile eſt de hoc motu: ⁊ de motu generationis ⁊ corruptionis. In hoc enim difformitas attenditur ratione contrarietatis: ⁊ ſic reducit in circulū obliquū in quo attenditur difformitas. Sed reducitur in motū primi mobilis qui vniformis eſt: inquantū in ipſo attenditur vnitas cōtinuationis. Sed ꝙ ſic dicentes deficiant in omnibus nō eſt difficile videre. Et vt ab vltimis ad pria ꝓcedam⁹: pater primo de ſectus iſtorū ex ipſo exemplo qḋ pro ſe adducunt. Nā licet motus generationis ⁊ corruptionis: vt diſtinctus eſt per ſingulas generationes ſit finitus ſm tamen totalitatē ſue continuationis: ſtante phyloſophia Ariſto. infinitus eſt. Si ergo motū: vt eſt infinitus: debemus in infinitū reducere motorē: vt aūt eſt finitus in motorē finitū reducend⁹ eſt: oportebit neceſſario motū generationis ⁊ corruptionis: vt ſempiternā continuitatē habet: ⁊ ſecūdū totalitatē ſuā: non reducere in aliquē motorū ſcdorum: ſed tantū in motorem primū q eſt ſolū infinitus. In quelibet aūt motorē ſecundū: ſiue ſit immobilis: ſiue ſit primū mobile: ſiue ſit circulus obliquus reducend⁹ erit talis motus ſolū vt eſt diſtinctus per partes: quomodo difformitatē ⁊ contrarietatem habet: non autem ſecundum totalitatem continuationis ſue. Et tamen hoc eſt ⁊ contra id ꝙ ipſi dicunt de reductione talis motus: ⁊ cōtra phyloſophi determinationem in duodecimo methaphyſice. ¶ Et preterea talē motū generationis ⁊ corruptionis: quia contrarietatē claudit: Ariſt. reduxit in circulū obliquū: q non ſemper eodem modo ſe habet ad hec inferiora: ſed qꝛ primū mobile ad ipſa habet ſe eodem modo: reduxit diētū motū: quantū ad ſuam continuationē ⁊ vnitatē ad ipſum. Cum ergo motor immobilis ſecundus quantūcūq; in ſe non habeat tantam vnitatem: quantā primus: eodem modo ſemper tñ in ſe q̄ ad mobile ſm Ariſto. ſe habeat: concluditur euidenter ꝙ ipſe motus ꝓm⁹ ſecundū ꝙ continuus eſt: ⁊ totus: ⁊ vniformitatem habens: non obſtante ſua infinitate: in ſecundū motorem valeat reduci. ¶ Hoc etiam ex eo apparet ꝙ Ariſto. ex maxima vniformitate talis motus: ex ſempiterna continuatione que non inuenitur in alijs motibus: arguit ꝙ oportet motorē: in quē reducitur: eſſe imobilem: ⁊ ſemper eodem modo ſe habere: ⁊ ex hoc vlterius accipit non ſolū motorē primū: ſed etiā motores ſeparatos: ſemper eodē modo ſe habere. Ex quo datur euidentiſſime intelligi ꝙ ipſe voluit talem motū: non ſolum ſecundū ꝙ eſt diſtinctus ⁊ variatus per partes: ſed etiam ſecundū ꝙ eſt totus vnus ⁊ continuus in motorē ſuum proprium: ſiue hūc eſſe crediderit motorē primum: ſiue ſecundū: immediate ⁊ proxime reduci nulla ipſius talis motus infinitate ſupra: eo modo quo ſumitur ab iſtis repugnante. Hoc aūt ⁊ ratione ipſius infinitatis dicitur cōmuniter. Nā licet talis motus ſecundū totalitatem ſuā ponatur infinitus: tamen ex iſta infinitate non magis reddit īfinitū mobile q̄ infinitū ſpatiū: qꝛ ſicut talis īfinitas dat itelligere ꝓmū mobile īfinities reuolutū: ſic etiā dat itelligere ſpatiū: circa qḋ ſit reuolutio infinities pertranſitū. Et quemadmodū mobile infinities ſumptū reddit infinitū mobile: ſic etiā ſpatiū infinities ſūptū reddit īfinitū ſpatiū. Infinitas itaq; clauſa in totalitate primi motus: quia reſpicit infinitatē primi mobilis ⁊ infinitatē ſpatij: non tollit ꝙ ille motus etiā ſecundū totalitatē ſuā poſſit reduci in ſecundū mouens: vno modo: ⁊ alio modo in motorē primū: quia ſecundū ꝙ illa totalitas ponit infinitatē: in reſpectu ad infinitatē ſpatij: non oportet ꝙ reducatur ad motorem infinitū: ſed ſufficit ꝙ reducatur ad motorem finitū: ſemper eodem modo ſe habentē. Secundū vero ꝙ ponit in reſpectu ad infinitatē mobilis: neceſſe eſt ꝙ reducatur in motorem infinitū: eo ꝙ ſupra infinitum mobile victoriam non habet niſi motor vigoris infiniti. Et hec eſt ſententia Tho. ſupra poſita cōſona tū intentioni Ariſto. vt patet ex dictis: tū etiam veritati. Unde ⁊ iſti poſt multorū verboꝝ inculcationem ab ipſa veritate coacti redeunt ad hanc ſententiā: dicentes ꝙ omnes reuolutiones reddūt quodāmodo infinitos celos: ⁊ infinitū mobile: ꝙ non niſi ab infinita virtute moueri poteſt. Ex hoc autem eodē patet ⁊ ſolutio obiectionis ſupra poſite. Nam quāuis Ariſto. non poſuerit corpus actu infinitum: nullus tamen ſciens phyloſophiam eius diceret ꝙ non fuerit intentionis ſue mobile īfinities ſumptū reddere infinitum mobile: ⁊ ꝙ ſuper infinitum mobile: ſi daretur: victoriā haberet motor primus. Non enim veritas conditionalis tollitur per antecedentis īpoſſibilitatem: vnde quamuis non poſſit eſſe infinitum mobile ſm Ariſto. veruntamen etiam ſecundum ipſum eſt hec condionalis. Si mobile infinitum eſſet motor primus ſuper ipſum victoriā haberet. Eſt autem attendendū ꝙ Tho. in ſumma contra gentiles hoc aliter verificat: dixit eni ꝙ corpus nō mouet niſi motū: ⁊ ideo ſi contingat corpus aliquod non moueri: ſequetur ipſum non mouere. In omni autem ꝙ mouetur eſt potentia ad oppoſita: quia termini motus ſunt oppoſiti: ⁊ ideo quantum eſt de ſe poſſibile eſt oē corpus non moueri: ⁊ ꝙ poſſibile eſt nō moueri: nō habet de ſe vt perpetuo tempore moueatur: ⁊ ſic ꝙ nec perpetuo tempore moueat. Sed hanc perpetuitatē po

teſt accipere ab alio. Ex hac autem declaratione: videtur Tho. accipere ꝙ illam virtutem concludit ratio Ariſto. eſſe infinitam: que ex ſe habet: vt moueat tempore infinito.

¶ Textus.

¶ Quod autem omnino in finita magnitudine nō cōtingat infinitam eſſe potentiam.

¶ Qō ſecunda.

SEcundo autem Poſſꝫ aliqs dubitare: quia ex proceſſu Ariſto. videtur concludi ꝙ omnino nulla virtus motiua infinita ſit. Si enim quanto virtus mouētis maior tanto velocius mouere poteſt idem mobile: ſequitur ꝙ mouens virtutis infinite mouere poſſit in inſtanti: ꝙ cum ſit impoſſibile: videtur etiam eſſe impoſſibile ꝙ ſit aliquis motor habens virtutem infinitam.

Ad iſtam qōnem Dicit Tho. ꝙ omnis potentia: que non eſt in magnitudine mouet per intellectum Nulla vero potentia que eſt in magnitudine mouet q̄ſi intellectus: cum intellectus non ſit virtus alicuius corporis. Hec autem eſt differentia inter agens per intellectum ⁊ agens naturale: quia actio agentis naturalis proportionatur nature agentis. Tanto enim procedit calefactio quantus eſt calor: ſed actio agentis per intellectum non proportionatur nature ipſius: ſed forme apprehenſe. Non enim edificator tantum edificat quantum poteſt: ſed quantum exigit ratio forme concepte. Sic itaq; ſi aliqua eſſet virtus infinita in magnitudine ſequeretur ꝙ motus ab ipſa procedens eſſet ſecundum proportionem eius: ⁊ ita procedit preſens demonſtratio. Si autem ſit virtus infinita non in magnitudine: motus ab ipſa non procedit ſecundum proportionem virtutis: ſed ſecundum rationem forme apprehenſe. i. ſecundū ꝙ ꝯuenit fini ⁊ nature ſubiecti.

Adiungit etiam Ulterius ꝙ nihil vt probatum eſt in ſexto: mouetur niſi magnitudinem habens: vnde velocitas motus eſt effectus receptus a mouente in aliquo magnitudinem habente. Manifeſtum eſt autem ꝙ nihil habens magnitudinem poteſt recipere effectum equalem proportionaliter potentie que non eſt in magnitudine: quia omnis natura corporea comparatur ad incorpoream: ſicut quoddam particulare ad abſolutū ⁊ vniuerſale: vnde non poteſt concludi ſi virtus infinita non ſit in magnitudine: ꝙ ex ea conſequatur in aliquo corpore velocitas motus infinita: que eſt effectus proportionatus tali nature: vt dictum eſt: ſed nihil prohibet in aliqua magnitudine recipi effectum virtutis que ē i magnitudine: quia cū potior eſt effectu: vnde ſi poneretur ꝙ aliqua virtus īfinita eſſet in magnitudine: effectus ei correſpondens eſſet in magnitudine: ſcilicet velocitas infinita. Ecce ſolutio Thome poſita eſt cum verbis eius.

Sunt autem Quidam dicentes ꝙ iſta ſolutio non ſufficit: quia quamuis agens intellectuale non moueat quantū poteſt: ſed quantum vult: non tamen eſt contra rationē eius ꝙ moueat quantū poteſt. Si ergo ponatur ꝙ moueat quantum mouere poteſt: faciet motum velocitatis infinite: ⁊ per conſequens motus ab ipſo fiet in inſtanti: ꝙ cum ſit impoſſibile: patet: vt concludunt iſti: ꝙ predicta ſolutio non tollit cōſequentiam impoſſibilis.

Aliter itaque Secundum eos dicendum eſt: vt videlicet dicatur ꝙ eſt duplex agens: vnum quidem ꝙ agit ex ſuppoſitione materie: ⁊ aliud ꝙ agit nullo preſuppoſito: ⁊ agenti quidem ꝙ agit ex materie ſuppoſitione neceſſario correſpondet potentia paſſiua: que tantum recipere poteſt quantum illud agens poteſt facere: ſiue tale agens fuerit habens magnitudinem ſiue fuerit non habens magnitudinem. Sed agenti qđ agit nullo preſuppoſito non poteſt reſpondere aliqua potentia paſſiua: que tantum recipere poſſit quantum illud poteſt facere. Quia itaq; primus motor agit nullo preſuppoſito non poteſt dari mobile ꝙ tantum velociter moueri poſſit quantum ipſe poteſt velociter mouere: ⁊ propterea licet ſua virtus ad mouendū infinita ſit: non tamen propter hoc ab ipſa poteſt prouenire motus in inſtāti: propter id ꝙ ipſum non poteſt mobile recipere.

Ante autem Quam contra iſtos aliquid dicamus: videamꝰ in quo verba ipſorum differunt a verbis Tho. ſecundo loco poſitis: eo ꝙ ad ipſa videātur habere affinitatem quandam: videtur autem in hoc eſſe differentia: quia iſti dicunt ꝙ idcirco a primo motore: motus non fit in inſtanti: quia mobile non poteſt tantum velociter moueri quantum talis motor poteſt velociter mouere: ⁊ hoc etiam ſecundum iſtos: ideo contingit: quia cum talis motor non agat ex ſuppoſitione materie: nō poteſt materia tantum recipere quantum ipſe poteſt facere. Sed Tho. non dicit ideo non poſſe facere primum motorem motum in inſtanti: quia non poſſit mobile tam velociter moueri q̄̄ velociter mouere poteſt primus motor nec rationem aliquam accipit ex hoc ꝙ h̄ motor agit nullo preſuppoſito: ſed ſolum dicit ꝙ ex infinitate primi motoris non poteſt concludi mobile moueri in inſtāti: quia licet ſit ille motor infinitus eſt tamē ſine magnitudine. Et quia virtus extra magnitudinē ipſam magnitudinem trāſcendit: ideo ex eius infinitate non poteſt concludi effectum poni in magnitudine dictam virtutem adequantem. Hoc autem differt ab illorum verbis: ſicut ex ſequentibus reprobationibus patebit.

Videtur autem Primo quidē ſolutio dictorum virorum quedam ponere manifeſte falſa. Ad cuius euidentiam attendendum eſt: ꝙ licet materia non poſſit recipere quicquid poteſt facere primus motor: qui agit nullo preſuppoſito: bene tamen poteſt recipere quicquid de numero effectuum materialium ipſe poteſt facere. Nā effectus quē nullo modo poteſt ipſa materia recipere de ſua ratione effectus immaterialis eſt. Si itaq; aliquid de numero effectuū materialium poteſt primus motor facere: quem ipſa materia recipere non valet: ſequetur ꝙ aliquid de numero materialiū effectuū ſit de ſua ratione effectus immaterialis: ꝙ cū implicet apertam contradictionem: patet euidenter ꝙ irrationabile eſt dicere materiam non poſſe recipere quicquid de effectibus materialibus primus motor poteſt facere Nunc autem ſic eſt ꝙ ipſe motus materialis effectus ē ſecundum omnes gradus totalitatis ſue: igitur quicq̄d deus poteſt facere de velocitate motus: totum poteſt ipſa materia mobilis recipere: non obſtāte: vt patet ex dictis: ꝙ ipſa recipere non poteſt omnia ſimpliciter que facere poteſt primus motor: poteſt enī facere multa in materia que non poteſt recipere materia. Sed nulla velocitas motus eſt de numero taliū effectuum: patet igi

tur q irrationabile penitus eſt dicere ipſuȝ mobile nõ poſſe velociter moueri: ſicut primus motor ipſuȝ poteſt velociter mouere.

Et preterea A theologis dicit eſſe in materia duplex potentia: quia naturalis ⁊ obedientialis. Et ſecundum quidem potẽtiam naturalem poſſet forte dici: q ipſe non poteſt recipere quicquid primus motor de materialibus effectibus poteſt facere: propter id q ea dicitur poſſe recipere per potentiam naturaleȝ: que poteſt recipere per actionem agentis naturalis. Non poteſt autẽ recipere per actioneȝ agentis naturalis quicquid in ipſa facere poteſt primus motor qḋ tamẽ recipere totum poteſt per actionem primi motoris: per potẽtiã obediẽtialẽ: qua nata eſt ſibi in cunctis obedire. Nã ſecunduȝ hanc potentiam reſpicit motorem primum: quemadmodum ſecundum potentiam naturaleȝ reſpicit naturalis agentia: vnde ſicut per potentiam naturalem poteſt recipere quicquid de effectibus materialibus agens naturale poteſt facere: ſic etiam neceſſariũ eſt ꝑcedere q ſecũdum potentiam obedientialem recipere poſſit quicqḋ de velocitate motus ⁊ alijs effectibus materialibus facere poteſt motor primus.

Et preterea fieri ⁊ facere ſic ſe cõſequuntur q vltra in omnibus q poteſt in eis fieri ab agente hoc agens in ipſis poteſt facere ⁊ econuerſo: ⁊ qḋ non põt fieri ab agẽte hoc agens facere nõ poteſt. Nam facere ⁊ fieri: ſicut actio ⁊ paſſio: idem ſunt in re ſui fundamenti. Si ergo mobile non poteſt a deo tam velociter moueri q̃ velociter mouere ipſum deus poteſt: ſequitur q ipſe non poſſit tam velociter mouere mobile ſicut poteſt ipſuȝ velociter mouere: qḋ implicat contradictionem. Dicendum eſt itaq̃ ſimpliciter q lapis poteſt a deo ita velociter moueri ſicut deꝰ ipſuȝ poteſt velociter mouere. Et quemadmodum non poteſt lapis ita velociter moueri quin deus ipſum poſſit velocius mouere: ſic etiam deus non poteſt lapidem ita velociter mouere: qn ſemꝑ ipſuȝ velocius mouere valeat.

Ex hoc autem patet Non ſoluȝ irrationabilitas verborum que iſti dicunt in ſolutione ſua ſed etiam patet ⁊ defectus argumenti qḋ ipſi adducũt contra Tho. Cum enim dicitur moueat deus velociter vt poteſt ponitur q non eſt poſſibile. Nam mouere fit neceſſario in tempore quia hoc exigit ratio motus. Si ergo poneremus deum mouere velociter vt poteſt poneremus ipſum velocitatem motus facere in tempore ita paruo q eam facere non poſſet in minori: ⁊ per conſequens poneremus eius potentiam totaȝ abſorberi ⁊ conſumi per diuiſioneȝ temporis: qḋ eſt impoſſibile: cũ omnis talis virtus ſit finita: ⁊ virtus ſua ſit omnino infinita. Quando ergo dicitur non eſt contra rationeȝ mouentis intellectualis q moueat quantum poteſt: dicendum eſt hoc eſſe verum: ſi illud mouens ſit potentie finite. Falſum autem eſt: vt oſtendimus: ſi ſit virtutis infinite.

Si autem aliquis Dicat contra nos q ſic dicẽdo incurrimus in incõueniens qḋ cõtra illos adduximus: videlicet q deus non poſſit eũ velociter mouere quantuȝ poteſt: dicemus q pro tanto iſtud nõ valet cõtra nos: quia bene ponimus deum poſſe actu mouere lapidem omni gradu velocitatis motus: quem velocitatis graduȝ ipſe in motu poteſt facere: ſed dicimus q nõ poteſt in aliquo vno determinato motu tãtam velocitatem ponere: ⁊ vno determinato motu tam velociter mouere quantũ poteſt: vt ſic ponatur q non poſſit poſt alium motum velociorem facere. Et ſi dicatur q iſti ſic intellexerunt: patet tunc q debuiſſent intelligere ſuuȝ argumentum non valere. Non debuiſſent etiam dicere q mobile non poteſt tam velociter moueri q̃ velociter mouere ipſuȝ deus poteſt: quia illud falſuȝ eſt. Nã ſicut mobile a deo nõ poteſt vno determinato motu tã velociter moueri q̃ velociter deus poteſt ipſum ſimpliciter mouere: ſic etiam ⁊ deus vno determinato motu non poteſt lapidem tã velociter mouere: quantam velocitatem poteſt facere ſimpliciter in motu. Et quemadmoduȝ deus poteſt mobile mouere: ſecundum ſingulos velocitatis gradus: quos in motu poteſt facere: ſic etiã ⁊ mobile poteſt moueri a deo ſecunduȝ iſtos gradus ſingulos. Quia igitur deus non poteſt mouere vno motu ſic velociter: quin velocius mouere poſſit: de eo q ſic velociter mouet: ⁊ non velocius aut tardius ſumenda eſt ratio: non ex infinitate ſue potentie: que nunq̃ poteſt per diuiſionem temporis conſumi: ſed ex ordine ⁊ inſtitutione ſapientie ⁊ voluntatis ſue: vt dicebat doctor noſter. Si autem adhuc arguatur: deus poteſt velocius mouere q̃ ſit iſta velocitas ⁊ adhuc velocius q̃ ſit illa: ⁊ ſic in infinitum: ergo in inſtanti: patet ſtatim q̃ non debet ſic concludi: ſed q vltra omnem datam velocitatem motus poſſit facere velocitatem maiorem non autem q poſſit facere velocitatem motus inſtantaneaȝ: quia hoc eſt recedere a genere velocitatis motus in aliud genꝰ qḋ ẽ cõmittere fallaciã figure dictiõis: vnde concludendum eſt: non eſt tranſire velocitates: ergo eſt in infinitum abire q concedimus. Nam ⁊ tempus eſt in infinitum diuiſibile.

Patet autez ex dictis Quomodo ⁊ ſequentia verba Tho. inconcuſſa ſtant. Si enim motor primus ſit virtutis infinite: quia tamen eſt extra: ⁊ ſupra magnitudines: neq̃ magnitudo nec effectus aliquis in magnitudine receptus poteſt eius virtutẽ adequare: vnde velocitas motus infinita adequans hanc virtutem nullo modo clauditur in ratione motus: qui eſt effectus in magnitudine receptus: nec clauditur in potentia receptiua magnitudinis: quin immo taleȝ velocitatem motus illa virtus ſimpliciter facere non poteſt: quia contradictionem implicat: ſicut etiam vltra nihil põt facere q totã eius potentiã adequet: propter implicationem contradictionum.

¶ Qõ tertia.

Tertio poſſet Aliqs dubitare dato q deus non poſſit facere motus velocitatem in inſtanti: quia eã non poteſt mobile recipere: ⁊ quia fieri non poteſt ex eo q implicat contradictionem: verũ poſſit corpus exiſtens in vno loco ſubito facere in alio: abſq̃ omni motu: videtur enim q non: quia conditio corporis exigit vt tranſeat de vno loco ad alium ſe commenſurando partibus ſpatij: qḋ abſq̃ motu fieri non poteſt.

Ad iſtius qõnis Euidentiã conſiderandũ eſt q aliter entia ſe hñt ad motorẽ primũ: ⁊ aliter ad alios. Nã motor primus

tor primus eis eſſe influit: et intelligẽdo ⁊ volendo fa cit ea eẽ q̃n vult ⁊ vbi vult q̄ motores alij facere non poſſunt. Et ſi corpus h̄ exiſtens vellet redigi in nichi lum ſtatim iſtud fieret: ⁊ ſi vellet ipſum idem nume ro redire: ſiue in eodem loco: ſiue in alio: ſtatim iſtud totum fieret: ſicut quilibet ſapiens concedit. Iſtis igitur ſic ſuppoſitis videtur apparere aliqualiter quid ſit dicendum de queſtione iſta. Si enim intelli gendo ⁊ volendo eſſe influit quibus vult ⁊ vbi vult ſi vellet corpori cui influit in hoc tempore eſſe in hoc loco: in vltimo inſtanti temporis eſſe influere in loco alio: videtur q̄ in illo inſtanti tale corpus ſtatim fu meret eſſe ibi: ⁊ ibi ex̄ſteret: ⁊ foret per conſequens de loco vno factum in alio ſubito: ⁊ in inſtanti: q̄d ta men alij motores facere non poſſunt: eo q̄ non faci unt corpus h̄ exiſtens eſſe alibi per influentiam eſ ſendi: ſed per influentiam motus: qui fieri non po teſt in inſtanti.

Argumentum autem

non valet: quia deus non poteſt ſolum in corpore h̄ facere q̄ eſt ſecundum potentiam paſſiuam natura lem: vt alia agentia. Sed etiam poteſt multo plura correſpondentia corpori ſecundum potentiam obedi entialem: qua natum eſt primo agenti in cunctis ad nutum obedire. Hanc igitur queſtionem h̄ non diſ cutimus: ſed breuiter ponimus: quia non volumus pertinaciter aliquid de ipſa affirmare: ſed ſoluȝ bre uiter tangere: vt in ea legentes ſe exerceant.

¶ Q̄ō quarta.

Quarto quia com/

mẽtator hic ponit corpus celeſte non eſ ſe compoſitum ex materia ⁊ forma: ſed eſſe magis formam ſubſiſtentem: vt ſibi attribuitur: queritur vtrum iſtud habeat veritateȝ videtur enim q̄ ſic: quia materia ponit potentiam ad eſſe: ſed potentia ad eſſe videtur ſecuȝ ponere po tentiam ad non eſſe: quia q̄d habet potentiam ad eſ ſe tantum de ſe h̄ quantum eſt de ſe non eſt actu: vbi autem eſt potentia ad non eſſe ibi eſt neceſſario potẽ tia ad corruptionem. Cum itaque in corpore celeſti non ſit potentia ad corruptionem: ſequitur q̄ in ip ſo non ſit materia.

Ad iſtam queſtionem

eſt dicendum q̄ neceſſarium eſt ponere corpus cele ſte eſſe compoſitum ex materia ⁊ forma: cuius decla ratio eſt: quia omnis forma ſubſiſtens ſine materia exiſtit per eſſentiam ſuam totam primo: quia forma eſt eſſentialiter actus: ⁊ actus eſt ratio eſſendi: vn de forma ſubſiſtens ſine materia tota exiſtit: ⁊ ſibi to ti ipſa eius eſſentia tota eſt ratio eſſendi. Hoc autem de nullo corpore dici poteſt: q̄ videlicet totum ſibi to ti ſit ratio eſſendi: ⁊ q̄ totum ſit per totum: quia to tum dicit omnes partes: ⁊ per conſequens totuȝ exi ſtere per totū idẽ eſt q̄ oēs partes exiſtere p̄ oēs p̄tes ⁊ per pn̄s q̄ exiſtat pars quelibȝ per omnes partes tanq̄ per ſuas exiſtendi rationes. Id autem per q̄d aliquid exiſtit non diſtat ab eo: ſed eſt coniunctum ſibi: pars ergo quelibet corporis erit ſingulis corpo ris partibus coniuncta: ⁊ ad nullam earum habe bit aliquam diſtantiam. Sublata autem partium diſtantia: neceſſario tollitur extẽſio per quã ſit pars vna extra aliam. Sublata auteȝ extenſione tollitur magnitudo: ⁊ relinquitur quid imp̄tibile ⁊ ſimplex. Si ergo impoſſibile eſt vllum corpus eſſe ip̄tibile impoſſibile eſt q̄ vllum corpus totum ſtet per totum ⁊ q̄ ſtet per eſſentiam ſuam totaȝ primo: ſtabit ergo per aliquid ſui ⁊ non per totum. Si ergo omnis for ma ſtans extra materiam ſtat per eſſentiam ſuam primo: ⁊ ſic ipſa tota ſtat per ſe totam: ⁊ nullum cor pus poteſt eſſe tale: vt probatum eſt: relinquitur eui dentiſſime q̄ nullum corpus poſſit ponere formam ſtãtẽ ſine materia: ſed neceſſario ponit omne corpus formam in materia: de neceſſitate itaq̄ ⁊ corpora ce leſtia: ⁊ omnia corpora ſunt cõpoſita ex mã ⁊ forma.

Ad argumentum

Ergo in cõtrarium di cendum eſt q̄ materia corporis celeſtis: ſic habet eſ ſe per formam vnaȝ: q̄ non poteſt habere eſſe per ali am: ⁊ ideo quamuis de ſe non ſit: ſed per formaȝ: nõ tñ id pōt nõ eſſe: q2 neq̄ pōt iſtã formã p̄dere: cuȝ ſic inclinetur in eã q̄ nõ inclinat̄ in priuationem eius eo q̄ non habet inclinationem: vt dictum eſt: ad for mam aliam iſtam non compatientem ſecum.

¶ Textus.

¶ De his autẽ que feruntur: bene ſe hȝ dubitare ⁊c.

¶ Lectio. xix. ¶ Q̄ō primo.

Hic poſſet aliquis

dubitare vtrum quieſcente motore qui non mouet niſi motus: neceſſariũ ſit mo bile quieſcere: videtur enim q̄ ſic: q2 mo tus eſt actio: actio autem nullo eſt actu niſi cuȝ egre ditur ab actu agente: igitur ⁊ nullus motus eſſe po teſt actu: niſi cum egreditur ab actu mouente: h̄ igi tur quieſcente ⁊ non mouente: videtur q̄ ſtatim mo bile debeat quieſcere.

Ad iſtam queſtionem

dicunt quidaȝ q̄ eſt duplex motus: vnus quideȝ pu re localis ⁊ alius coniunctus motui ad formam: ⁊ ſi loquamur de primo motu: tunc ſi mouens non mo uet niſi moueatur: neceſſarium eſt q̄ ipſo quieſcente ſtatim ceſſet motus. Si autem loquamur de motu ſe cundo: non eſt neceſſarium q̄ ſtatim mouente quie ſcente motus deficiat: ſed durare poterit q̄diu du rabit qualitas impreſſa: ad quã ſequitur motus in loco: quemadmodum ſi collidens duo corpora adin uicem multum calefaceret aerem: iſte aer calefactus ẽt collidente: ⁊ corporibus colliſis quieſcentibus ſur ſum aſcenderet: niſi impediretur: ⁊ eodem modo eſt de aqua: que facta impulſione in ipſa: etiã impellẽ te quieſcente mouetur.

Sed iſta ſolutio

Non tollit dubi tationem: quia dictum eſt q̄ motus eſt actio mouentis: ⁊ per ſe no tum eſt cuilibet: q̄ actio non eſt actu: niſi cum fit ab agente actu: quemadmodũ etiam calefactio tũc eſt actu: cum egreditur ab actu calefaciente: hoc au tem deficiente actu calefacere deſinit calefactio pro gredi ab ipſo: ⁊ h̄ progreſſu deſinente: ſtatim deſinit corpus calefieri.

Attendenduȝ eſt itaq̄

ad ſolutionē ꝗ deſinente mouente moueri ⁊ mouere contingere poteſt ꝙ motus maneat in ipſo mobili: vel qz vna pars mobilis mouet aliam: propter virtutem ſibi impreſſam a principali mouente: ſicut patet in aqua mota poſt percuſſionem: in qua vna pars pulſa pellit aliam: ꝙ deſignant ipſe circulationes ſibi ſuccedentes que in ea fiunt: vel etiam contingit motum remanere eo ꝙ per formam mobili impreſſam a particulari mouente recipit determinationē virtus vniuerſalis generātis ad efficiendum iſtum motum: ſicut diximus ſupra de grauibus ⁊ leuibus. Si autē neutro iſtorum modorum ſe habeat: nec alicui alteri imprimatur virtus: a quo ſicut a mouente actu egrediatur talis motus ſimpliciter erit impoſſibile ipſum remanere mouente quieſcente.

¶ Q̄ō ſecunda.

Secundo aliquis poſſet dubitare de motu proiectorum. Non enim videtur poſſe ſaluari: per hoc ꝙ vna pars aeris pellit aliam inſimul cum lapide vel cum ſagitta. Si enim ponamus ꝙ ſagitta ſit ab arcu contra impetum magnorum ventorum emiſſa: mouebitur contra ventorum impetum nec tamen videtur ꝙ vna pars aeris cōtra impetū ventorum pellentium aerem ad oppoſitum tam diu poſſit mouere aliam ⁊ illa aliam ꝗ diu durat tantus motus ſagitte.

Ad iſtam q̄ōnem dicunt quidam: propter iſtam rationem ⁊ alias conſimiles ꝙ motus proiectorum non ſaluatur: propter hanc ſucceſſiuam impulſionem aeris ab aere: vt dicit Ariſtote. ſed ſaluatur: propter vim quandam violentie impreſſam corpori proiecto a proiiciente: ſicut etiam dicunt apparere manifeſtius in troco: cuius motus: quia non eſt rectus non poteſt dici ſic fieri: propter ſucceſſiuas impulſiones aeris ab aere. ¶ Sed iſta poſitio ſatis per dicta in precedenti queſtione patet eſſe inſufficiens: ſicut enim predictum fuit: quia motus eſt actio mouentis: ⁊ īpoſſibile eſt eſſe actionē actu: niſi ꝗ diu progreditur ab aliquo agente actu īpoſſibile eſt actū eſſe ⁊ motum niſi ꝗ diu progreditur ab aliquo actu aliter mouente. Ipſum autem proiiciens dimiſſo corpe proiecto non eſt vlterius motum influens ſibi actu aliter: virtus etiam impulſionis non poteſt eſſe mouens: quia ipſa eſt accidens ꝗ receptum in mobili poteſt ſibi eſſe ratio ꝙ moueatur ab alio ⁊ non ꝙ rōne eius moueat ſeipſum. Et hoc quidem maxime neceſſarium eſt dicere de hac virtute que in ipſo mobili non ponit aliquam realitatem: ſed ſolum quandam intentionem cuiuſdam determinationis ad locum illum ad quē proiecta tendunt: quemadmodum etiam virtus artis diffuſa p inſtrm motum ab artifice non eſt niſi quedam intentio circulationis in inſtrumento ad determinatum effectum. Talis autem intentio: propter debilitatem ſui eſſe ſtatim periret niſi per aliquod agens manutenens eā conſeruaretur: ſicut ⁊ dicta virtus deficit ab inſtrumento cum disiungitur ab artifice. Non enim tales determinationes dicunt aliquid habens eſſe ratum: ſicut habent quantitas qualitas relatio: ⁊ alia talia quorū nullum in ipſa proiectione: videmus imprimi a proiiciente in corpore proiecto. Corpus etiam celeſte non poteſt dici ꝯſeruare impreſſam illam virtutē ⁊ facta determinatione eiꝰ per directionē proiicientis continuare proiectiōis motū. Non enim dicitur vſc generās conſeruare aliquid in eſſe niſi per continuam influentiam quā habet ſuper ipſum. Nā ⁊ pro tanto ponitur cauſa talium quantum ad fieri ⁊ quantum ad eſſe. Quod autem conſeruatur per continuam influentiam vniuerſalis generantis: hoc influitur ab ipſo: vel rōnē ſui: ſicut ſunt actiue qualitates ⁊ paſſiue elementorum: ⁊ alie conſimiles: vel ratione annexi: ſicut ſunt forme ſubſtantiales mixtorum: ad quarum conſeruationem facit per continuationem influentie: quā habet ſupra ipſas q̄litates mixtiōis. Quod aūt influitur a generante vniuerſali q̄ō eſt agens naturale: oportet quid naturale eſſe: virtus autem impreſſa a proiiciente ipſis corporibus proiectis nullam rem naturalem ponit: quia tunc motus proiectionis eſſet motus naturalis: hunc enim dicimus naturalem motum qui formam naturalem aliquam conſequitur. Quia itaqꝫ motus proiectionis non eſt motus naturalis: oportet dicere ꝙ virtus impulſionis impreſſa a corpore proiiciente non manutenetur in ipſo directe: ⁊ principaliter ex influentia vniuerſalis generantis: quamuis bene in hoc talis influentia inueniatur ſecundario ⁊ ex conſequenti ſecret vt infra patebit: quia itaqꝫ motus eſt actio mouentis: actio autem non eſt actu: niſi cum ab actu mouente actualiter progreditur: proiiciens vero poſtꝗ dimiſerit proiectum remanet non actu mouens: virtus etiam impulſionis impreſſa proiecto non poteſt habere mouentis rationem: nec corpus proiectum dici poteſt per illam virtutem mouere ſeipſum: ſed magis dicitur moueri ab eo ꝙ agit ad permanentiam talis virtutis ad ꝙ: vt oſtenſum eſt: non directe agit vniuerſale generans: relinquitur ꝙ oportet dare aliquid aliud: ꝙ nō videtur eſſe poſſe niſi medium agēs ad dicte virtutis conſeruationem: ⁊ per conſequens influens motum proiectis donec durat ipſe proiectionis motus. Nam in quolibet motu id inuenitur eſſe mouens ꝙ per ſuam actionem dat vel retinet vim ad quā ꝯſequitur motus. Propter iſta itaqꝫ que dicta ſunt Ariſto. voluit reducere permanentiam motus proiectorū: poſt receſſum a proiiciente: in ipſum medium: ſiue in actionem ⁊ paſſionem medij: hoc autem per ipſam ſuam facilem fragilitatem ⁊ rarefactibilitatem ad motum huiuſmodi cooperatur: ſicut patet de aere qui eſt valde fragilis ⁊ faciliter rarefactibilis ⁊ condenſabilis. Credendum eſt enim ꝙ inſimul dum impellitur lapis impellitur fortiter aliqua pars aeris: que impulſa neceſſario impellit aliam: cū qua inſimul impellitur ⁊ lapis: ⁊ conſeruatur per hoc in ipſo virtus impulſionis ſibi impreſſa a proiiciente: ad hoc autem ꝙ iſte motus partium aeris non ſtatim deficiat proiiciente quieſcente operatur ipſa rarefactio ⁊ condenſatio aeris. Impulſu enim facto a proiiciente rarefit aer in vna parte ⁊ cōdēſatur in alia. Hac autē condenſatione facta pars denſata vltra modum ſibi naturalem rediens ad naturam ſuam: ad q̄ō operatur influentia vniuerſalis generantis: diffunditur ſupra partē aliam verſus locū illū ad quē direxit īpulſio ꝓiiciētis: ⁊ inſimul cū hoc mouet ēt ⁊ defert a ptibꝰ aeris ⁊ ipellit corpꝰ ꝓiectum

tam

tam diu donec impulſiones ⁊ diffuſiones manent ita fortes ꝙ motus aeris proueniens ex eis eſt velocior ꝙ̃ motus proprius ⁊ naturalis corporis proiecti. Tria er go ſunt que neceſſario cooperantur ad ſaluandum pro iectionis motum ī poſt receſſum a proiiciente: quia ra refactio ⁊ condẽſatio partium medij: vltra ſuum natu ralem modum: diffuſio parti . m ſupra partes inſimul cū impulſione corporis proiecti: ⁊ priū medij a partib⁹ ⁊ velocitas motus ipſi⁹ medij maior velocitate motus naturalis corporis proiecti: ⁊ ꝙ ad dictā diffuſionē primum ſupra partes operatur: vt predictum eſt: influentia vni uerſalis generantis: ideo ſecundario: ⁊ ex conſequenti operatur ad conſeruandum vim impulſionis ipſi pro iecto corpori impreſſam. Concurrit ēt in recto proiectio onis motu contraſiſtentia aeris tracti ad locū ſciſſio nis: vt dicitur ab alqs: quia aer ſciſſus vltra modū ſu um vehementius recluditur ⁊ trahitur ad locum ſciſſi onis: per actionem primi continentis agentis toto poſ ſe ad tollendaꝫ vacuitatem: ⁊ diſſolutionē a corporibus infra ſuum ambitum contentis. Aer autem retractus ⁊ recluſus vehementer corpori proiecto contraſiſtit ip ſumq; contrapellit: vnde hoc etiam modo vniuerſale generans per ſuam actionem operatur ſecundario: ⁊ ex conſequenti: ad ſeruationem virtutis impreſſe corpori bus proiectis a proiiciente.

Argumentum autem ſa ctū in contrariū procedit ex falſa credulitate: ⁊ ex ſuſpitio ne: licet enim impetus ventoꝝ in aliquo retardet mo tum aeris contra motū: ⁊ motum per conſequens ſagit te: per lineam tamen illam: per quam ſagitta mouetur eſt credendū ꝙ flatus ventorum vincatur a forti ⁊ vio lento valde curſu aeris deſeruientis ad ſagitte motū vnde per illam lineam curſus violent⁹ aeris eſt indi candus fortior ipſo impetu ventorū: quamuis in alqs lineis vel partibus ventoꝝ ipetus preualeat. ¶ Quod autem de troco dicitur non valet: nam cum corde circū cingentes trocū fortiter ⁊ violenter: ac velociter diſſol uuntur: fit inſimul cum iſta veloci diſſolutione: velox ⁊ fortis circūuolutio: tam troci ꝙ̃ aeris circūſtantis tro cum: ⁊ finita diſſolutione non ſtatī circūuolutio aeris ⁊ circūuoluta diffuſio partiū eius ſupra partes: ⁊ ex hoc proueniens circūuolutio aeris in illa parte vel in il lis partibus rarefactio ⁊ ꝯdẽſatio: ſed manet: quo pau latim tendente ad debilitationem: neceſſe eſt deficere circūuolutionem troci. Sūt autē adhuc multa fantaſti ca ingerentia dubitationem: que omnia explicare lon gum eſſet. Diligens tamen ⁊ intentus lector: per predi cta: poterit de facili etiam ipſa intelligere.

¶ Textus.

¶ Quoniam autem in his que ſunt neceſſe eſt ſemper eſſe motum continuum ⁊c.

¶ Lectio nona. ¶ Q̄ō prima.

Hic merito Poſſet aliqs que rere: verum in in telligentijs ſeparatis contingat aſſigna re aliquam virtutem aliam ab intellectu ⁊ voluntate: per quā motū influat mobili bus: videtur enim ꝙ non: quia dicuntur mouere intel ligendo ⁊ volẽdo: ſed intelligere ⁊ velle nō niſi per intel lectum ⁊ voluntatem faciunt.

Ad iſtius q̄ōnis Euidentiam conſi derandum eſt ꝙ in primo motore talis queſtio non videtur habere locū Nam in ipſo non cadit diſtinctio ⁊ multiplicitas eēn tialis: quia quicquid eſt in eo ipſe eſt. Et tamen ſecūdū ꝙ in ipſo attenditur infinita multitudo rationū: ſecun dum continentiam omnium perfectionum non impe dientem eius ſimpliciſſimam vnitatem ⁊ vniciſſimaꝫ ſimplicitatem: videtur h̄ queſtio in ipſo etiā habere lo cum. Et tamen non eſt continens difficultatem aliquā licꝫ enim vnum ſint omnia in ipſo: ⁊ ſapiētia ⁊ boni tas ⁊ virtus potentia motiua intellectus ⁊ voluntas eſſe viuere intelligere ⁊ velle: ⁊ ſic de ſingulis: que dici de perfectionibus: aut excogitari poſſunt: varie tamen ⁊ multipliciter: propter habendaꝫ tunc copiam ſue lar gitatis: h̄ ab ipſo diffundūtur: et h̄ quā varietā multipli cationem: de ſingulis perfectionibus conceptus propri os diſtinctos ⁊ varios formamus: ⁊ ideo ponimus rati onum multiplicitatem: non obſtante itaq; ineffabili ⁊ ſumma dei vnitate dicere poſſumus: ꝙ alterius ratio nis eſt intelligere ꝙ̃ velle: ⁊ alterius etiam rationis in telligere ⁊ velle ꝙ̃ mouere. Et quia ratio virtutis ſumi tur ex ordine ad actum dicere poſſumus conuenienter ꝙ diuerſe rationes ſunt motiui volitiui intellectiui: quod patet ſiquis conetur reddere proprias ipſorū rationes Dicetenī ꝙ intellectiuū eſt quo intelligitur: volitiuū eſt quo volitur: ⁊ motiuum eſt quo aliquid mouet: que tamen vna res ideo ſunt: quia h̄ ipſa tria vnus deus eſt: ab ipſo itaq; motore primo deſcendentes ad moto res alios: patet ſtatiꝫ ꝙ oportet dicere illa tria in ipſis eſſe diuerſarum rationum. Nam ſi non obſtante ſum ma vnitate primi de intellectibus de ipſo dictis varias aſſignamus rationes: patet euidenter ꝙ de ipſis ēt ad motores ſecūdos applicatis poterimus diuerſas ratio nes reddere: ⁊ tanto potius quanto plus recedunt ab vnitate primi.

Et preterea Hoc patet etiā ſi inſpiciam⁹ ad ipſam actuum conditio nem: nam actus intra manēs ⁊ actus ad extra proce dens omnino diuerſitatem habent ⁊ requirunt ſingu li propria principia. Nam ſi actus intra manentes di uerſi requirunt ꝓpria principia diuerſa cum ipſi ma iorem idẽptitatem ⁊ conuenientiam ad ſe habeant ꝙ̃ actus intra manentes habeāt cum actibus tẽdentib⁹ ad extra: neceſſarium eſt ꝙ in iſtis etiā actib⁹ correſpō deant principia propria diuerſa a principijs illorum vnde ſi intelligere ⁊ velle ī intelligētijs creatis ponūt numerum ⁊ diuerſitatem: neceſſarium eſt etiā ꝙ velle ⁊ mouere idem faciant.

Et preterea Si ad mouendū corpora in his intelligētijs non exigitur aliqua vis propria: ſed ſufficit ad h̄ intellectus ⁊ volū tas: ita ꝙ h̄ faciunt ſolum intelligendo ⁊ volendo: cum intelligere ⁊ velle poſſint abſq; applicatione ſue ſubſtā tie ad corpora mobilia complete ⁊ perfecte facere pote runt etiam ipſa mouere abſq; ſue ſubſtantie ad ipſa ap plicatione: fruſtra enim applicatio poneretur: ſi ad hoc ipſum velle ⁊ intelligere ſufficeret.

Et ſi dicatur Quod ad hoc non exigit applicatio ſubſtantie: ſed ſufficit ſola applicatio virtutis: patet ſtatim ꝙ h̄ dictū interimit ſeipſum. Non enim operantur operationem trāſeūtē extra mittēdo virtutē: virt⁹. n. aut fundat in aliq̄ q̄litate abſoluta rei: aut fundat i eēntia ipſi⁹ rei ⁊ q non ſeparatur a fundamento ſuo: neceſſariū eſt: vt ib̄ neceſſario vbi ponitur virtus ponat: aut eſſentia ipſi⁹ rei: aut aliqua qualitas a re ipſa generata: que funda mentū ſit virtutis. Hoc aūt ſcdꝫ dare nō poſſum⁹ de in telligētijs. Non enim eſt dare qualitatem aliquam ex tra intelligētias ab ipſis imediate intelligētijs cauſatā quia tunc ſtatim ſequeret ꝙ ipſe imediate poſſent mo

teriam ad formã tranſmutare: ꝙ ſupra iprobatum eſt. Neceſſarium eſt itaqꝫ dare primũ videlicet ꝙ ipſe met ſubſtãtie intelligẽtiarꝫ actu ſint in illis mobilibꝰ: que per ſuas virtutes actualiter cõtingũt. Quia igitur hoc non oporteret ſi ad mouendum corpora ſufficerent tantum intellectus ⁊ voluntas: vt oſtendimus: relinquitur de neceſſitate concedendum ꝙ vltra intellectum ⁊ voluntatem viꝫ motiuam habeant.

Sed tamen attendẽdum

eſt ꝙ in eis iſta virtus motiua: non ponit diſtractionẽ a natura intellectuali ſicut ponit in animabus animalium que ſunt hic. Nam in animabus iſtorum animalium: ſiue rationalium ſiue irrõnaliũ: virtus motiua motum exequens eſt organica: ⁊ organum hñs neceſſario in corpore per ipſum animato: ⁊ quia virtus organica non eſt virtus debita nature intellectuali: qualis eſt natura intellectiua: pꝫ ꝙ in talibus animabus iſta talis virtus ponit diſtractionem quandam a natura intellectuali. Sed quia que ſparſim diſtractiꝫ ⁊ diuiſim reperiuntur in inferioribus: inueniuntur cum minori diſtractione ⁊ maiori vnitate: idcirco in intelligentiis que valde ſuperiores ſunt iſtis cunctis animabus: virtus executiua motus non ponit diſtractionem aliquam a natura immateriali ad naturam mãlem: ⁊ organicam: quia ipſa in eis nõ eſt virtus que organum aliquod requirat: ⁊ pro tanto propter poſitionẽ huius virtutis nõ tollitur ab eis ꝙ ſint nature pure intellectuales: ſicut etiaꝫ non tollitur ꝙ ſint nature pure immateriales. Hoc itaqꝫ modo ſaluandum eſt: ꝙ que in inferioribus diuiduntur in ſuperioribus vniuntur: eo ꝙ non tantum diuiduntur in inferioribus: nam ⁊ in his motor non facit motũ niſi quibuſdam duobus differentibus ſicut organo ⁊ virtute. In ſuperioribus motoribus hoc non accidit: quia ipſi ſola virtute abſqꝫ vllo organo mouere poſſunt que mouent: niſi cum organo ſiue vno ſiue pluribus ⁊ adhuc multo plura: ⁊ pro tanto virtus in eis magis eſt vnita: quia ⁊ ad plura ⁊ maiora ſe extendens: ſine organorũ multiplicitate ꝙ virtus iſtorum faciat cũ diuerſitate organorum.

Quia itaqꝫ in iſtis

Motoribus virtus non diſtrahitur ad naturam organicam ⁊ materialeꝫ: appellat Dionyſiꝰ ipſos communiter mentes: ⁊ appellãtur ab omnibus cõuenientur intellectus: ⁊ etiam quia denominatio fit a principaliori.

Fit autem hoc

Ordine motus a talibus motoribꝰ: primo enim fit apprehenſio per intellectum. Et quia bonum apprehenſum mouet voluntatem: ſequitur demũ inclinatio voluntaria imperantis: ⁊ vltimo fit motus per vim executiuaꝫ contingenteꝫ mobile: ⁊ per conſequẽs ponentem ſecum applicationem ſubſtantie mouentis ad corpus ꝙ mouetur: vnde virtus motiua imperans in talibus nõ eſt ira vel concupiſcentia: nec virtus apprehendens eſt ſenſus aut fantaſia: ſed hec eſt intellectus: ⁊ illa eſt intellectiuus appetitus. Hoc igitur conſiderans cõment. in de ſubſtantia orbis: dixit ꝙ virtus iſtorum apprehendens eſt tantũ intellectus: excludens per hoc ſenſum: ⁊ imaginationẽ: ⁊ virtus motiua ſubintelligendum eſt motuꝫ imperans: eſt tantum appetitus: id eſt voluntas excludens per hoc vim motiuam imperantẽ: que in iſtis eſt iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis: non autem per hoc voluit excludere vim executiuam motus: quis tunc non dixiſſet ꝙ neceſſario iſte motor qui eſt anima celeſtis corpis eſt in ipſo motor ꝙ tamen dixit: ⁊ rationem aſſignauit ſubdens. Nam eẽ motũ ex ſe mouetur per virtutem exiſtentem in eo. ¶ Quod autem dicitur corporalem materiam obedire intelligẽtiis ad nutum: putandum eſt hoc dictum eſſe ad differẽtiam aliorum motuum pro tanto: quia materiam corporalem non poſſunt ad formam tranſmutare: niſi mediante agente naturali: ſed ad locuꝫ ipſam tranſmutare poſſunt: nullo agente mediante: ⁊ maior hic obediẽtia inuenitur ꝙ in corpore noſtro reſpectu noſtre anime tum quia nõ ponitur ibi reſiſtentia appetitus alterius imperãtis contrariuꝫ: tum etiam: qꝛ non requirunt organum intermediuꝫ: vt anima noſtra: que licet ſupergrediatur naturaꝫ rei mote: non tamen mouere poteſt corpus niſi per virtutem organo affixam.

Patet itaqꝫ

Ex dictis reſponſio ad argumentum. Quia enim nõ mouent per formam naturaleꝫ: ſed intellectu apprehẽſam: ad quã poſtea ſequitur inclinatio voluntaris imperantis: ad cuius imperiuꝫ ſtatim virtus executiua motuꝫ facit: dicuntur pro tanto mouere intelligendo ⁊ volendo. Si autem videatur alicubi. Tho. contradicere hiis que modo diximus: ꝙ tamen non dũ reppeꝛi oſtẽdatur mihi: quia non erit difficile tollere iſtã ꝯtrarietatẽ.

¶ Textus.

¶ Neceſſe eſt autem: aut medio: aut in circulo eſſe ⁊c.

¶ Qõ ſecunda.

Secundo poſſet

Aliquis dubitare: quia nõ videtur primus motor eſſe magis in vna determinata parte mobilis ꝙ in aliis: cum ipſe ſit virtutem non habens in aliqua magnitudine.

Ad iſtam qõnem

Eſt dicendum ꝙ ſecundũ primum aſpectum vnũquodqꝫ videtur in eo eſſe in quo ⁊ a quo continetur. Et quia primus motor a nullo continetur: ſecundum hoc in nullo eſſe dicitur. Quia vero continentur omnia per ipſum: dicere poſſumus ꝙ ſunt omnia in ipſo: verũtamen ſicut apparet ex modis eẽndi poſitis in quarto: non ſolum dicitur eſſe contentum in continente: ſed etiam verſa vice cõtinens dicitur eẽ in contento. Et hoc modo deus: qui continet omnia: cõuenienter dicitur eſſe in omnibus per eſſentiam preſentiam ⁊ potentiam. Per eſſentiã quidem inquantum omnibus dat eſſe: per preſentiam in quantuꝫ ſuo intuitu cuncta intuetur. Per potentiaꝫ inquantum oĩa poteſt et in cunctis operatur. Eſt enim operatio effectus potentie: vlterius etiã ſcḋm hunc vltimum modũ ſpẽaliter dicitur eſſe magis in vno ꝙ in alio: propter maiorẽ in ipſo efficientiam alicuius determinate operationis ſicut propter influentiam motus dicitur eſſe magis in celo ꝙ in terra: ⁊ magis in oriente vnde motus incipit. ¶ Dicendum eſt itaqꝫ ad argumentũ ꝙ dicitur eſſe magis in vna parte mobilis iſte motor ꝙ in alia: per influentiam motus: ⁊ non per determinationem ſue ſubſtãtie: licet etiã per eſſentiã ſuã: vt dictum ẽ: ſit in oĩbus ⁊ moueat exaltatus ſuper oĩa: qui eſt benedictus deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Explicitunt queſtiones ſuper libro phyſicorum phĩe naturalis: edite a fratre Gratiadeo eſculano ordinis predicatorum.

¶ Incipiunt queſtiones fratris gratiadei de eſculo excellentiſſimi ſacre pagine doctoris predicatorum ordinis per eū ſunt in florentiſſimo ſtudio patauino diſputate feliciter.

Queſtio prima eſt. Utrū ens mobile ⁊ nō corpus mobile ſit ſubiectū nālis phie. Et videt ꝙ nō.
Pria. rō. Id eni qđ ſupponit in ſcientia: ex eo ꝙ eſt ſubm proprie paſſionis: eſt proprie ſubm ſcie: ſed corpus ſupponitur in nāli phia ex eo ꝙ eſt ſubm motus: qui eſt propria ⁊ prima paſſio nālis: ergo corpus eſt naturalis phie ſubiectū. Maioris declaratio eſt: qꝛ motus ſupponit ī pmo phyſicoꝝ: ſuppoſito aūt motu neceſſe eſt ſupponi ⁊ motus ſubm quod eſt corpus: qꝛ nihil mouet niſi corpus: igit ibidē ſupponit corpus nō ꝓ aliud niſi qꝛ eſt ſubm motus.

Scđa. rō. **P**reterea Cuius pricipia ⁊ ꝓprietates cōſiderant in ſcia eſt ſcientie ſubiectum: ſed in naturali phia ſicut patet diſcurrendo ꝑ ſingulos libros eius: inquirunt principia ⁊ proprietates corpum. Unde in libro de celo phs dicit ꝙ ſcientia de natura fere plurima videt circa corpora magnitudines ⁊ horū exiſtens paſſiones ⁊ motus: adhuc autem circa principia quecūq; talis ſubſtantie ſunt ergo corpus eſt ſubiectū in ſcia naturali. ¶ Si. di. ꝙ h non inquiruntur in ſcia nāli inquantū ſunt principia ⁊ proprietates corporis: ſed inquātū ſunt ꝑncipia entis mobilis: qđ re eſt idem qđ corpus nō aūt rōne. ¶ Cōtra.
Reſponſio
Contra.
Tertia rō. Queadmodū ſupradicta ꝑncipia non inqrunt in ſcia nāli: iquātū ſunt principia corpis: ſic etiā imo ⁊ multo magis nō inqrunt ibidē inquātū ſunt ꝑncipia entis: cū ſint ꝑncipia corpis vlr ſumpti non aūt entis. Inquirunt autē inquantū ſunt principia mobilis: ſed corpꝰ mobile non dicit corpus in eo ꝙ corpus: ſed in eo ꝙ mobile: ſicut ⁊ ens mobile non dicit ens in eo ꝙ ens ſed in eo ꝙ mobile. Sicut igitur dici poteſt ꝙ in predicta ſcientia ſupradicta principia inquirunt: que ſunt entis mobilis: eo ꝙ ens mobile nō dicit ens ſimplr: ſed ſz ꝙ mobile: ſic etiā dici pōt ꝙ ibi inquirunt ꝑncipia corporis mobilis: qꝛ hoc non dicit corpus in eo ꝙ corpus: ſed in eo ꝙ mobile: ergo corpus mobile eſt ſubm ſcie ſupradicte: ⁊ magis ꝙ ens mobile: ſicut principia mobilis magis ſūt principia corporis ꝙ principia entis.

Qrta. rō. **P**reterea Eiuſdē ſcie eſt cōſiderare rē ⁊ modū rei: ſed mobile addit enti non ſicut drīa: qꝛ ens drās non hꝫ: ſed ſicut modus quidaꝫ igit ſi additio bona eſt ad eandē ſcientiā ſpectabit conſiderare ens: ⁊ mobile: ſed ſcia que conſiderat ens eſt prima phia: igitur ⁊ illa que cōſiderat mobile: ſed eſt phia naturalis: ergo nālis phia ē phia prima: quod ē impoſſibile. ¶ Si. di. ꝙ eſt duplex modus entis qꝛ generalis ⁊ ſpecialis: ⁊ generalis pertinet ad eandem ſcientiam ad quam pertinet conſiderare de ente: non autē ſpecialis: mobile autē cum ſit ſpālis modus entis: non opꝫ ꝙ ſcia ad quam ſpectat eius conſideratio: ſit prima phia.
Reſponſio
Contra.
Quinta rō. ¶ Contra: modus entis ſpecialis non eſt modus entis in vniuerſali ſed eſt modus alicuius ſpālis entis. Si igitur mobile eſt non gnālis ſed ſpecialis modus: erit neceſſario modus nō entis vlis ſed huius entis. Nunc aūt ita eſt ꝙ quilibet modus ſi dꝫ eſſe imediata additio ⁊ bona: addēdus eſt ei cuius eſt primo modus. Si igit mobile eſt modus entis ſpālis quod neceſſario eſt corpus neceſſario debet primo adiungi corpori ⁊ non enti cuius eſt modus ſecundario ⁊ ex conſequenti: ⁊ ſic dicetur corpus mobile maxime primo: ⁊ propriiſſime: ens aūt mobile erit dictū ſecūdario: ſed qđ primū eſt debet poni ſubiectū ſcientie ⁊ non ſecundariū: ergo corpꝰ mobile: ⁊ non ens mobile eſt ſubiectum in naturali phia.
¶ Preterea qñcumq; aliqua paſſio per accidēs ſe habet ad aliquod ſubiectū de ipſa reſpectu illius ſubiecti nō poteſt eſſe ſcia niſi per accñs: ſed mobile per accidēs ſe habet ad ens: cū nec eſſentialiter conueniat enti: nec conſequatur principia entis inquantum ens: ergo de mobili reſpectu entis nō pōt eſſe niſi per accidens ſcia. ſi itaq; nālis phia eſt de mobili adiuncto enti: naturalis phia erit ſcia per accidens: quod eſt inconueniens. Sexta rō.
¶ Si. di. ꝙ nālis non conſiderat mobile ſicut paſſionē ſed ſicut rōnem formalē ſui ſubiecti: ſicut aūt paſſionē conſiderat motū qui per ſe cōuenit enti mobili eo ꝙ cōſequit principia eius: ⁊ iō naturalis phia eſt ſcia ꝑ ſe. Reſponſio

Contra Prima ꝓpria paſſio dicit aptitudinē ⁊ nō actū: ſꝫ motus dicit actum ⁊ mobile aptitudinē igit mobile ⁊ nō motū ꝯſiderat nālis phs ſicut ꝓpriā paſſionē. ¶ Preterea ꝓpria paſſio ſemper ineſt ſuo ſubiecto: motus autēꝫ nec enti mobili nec enti ſemper ineſt: quia contingit dare ens mobile abſq; eo ꝙ moueatur actu: ergo motus non eſt propria paſſio entis mobilis: conſtat autēꝫ ꝙ hoc quod dicitur mobile eſt eſſentiale corpori ⁊ cōſequitur principia corporis ⁊ ſemper ei ineſt eo ꝙ ſemper: ſi eſt dare corpus: eſt dare mobile: ergo mobile eſt propria paſſio corporis ⁊ corpus ipſius ſubiectum: ⁊ ſimiliter eſt ſubm ꝓpriū nālis phie: inquantū eius paſſio eſt mobile. ¶ Preterea in ſexto phyſicoꝝ probatur: ꝙ quicquid mouet eſt corpus: ⁊ oē etiā corpus contingit moueri: ⁊ ſic motus cōuertibiliter ineſt corpori: ſed quod cōuertibilit ineſt alicui ⁊ non eſt de eſſentia eius eſt propria paſſio ipſius motus aūt conuertibiliter ineſt corpori vt probatū eſt ⁊ nō eſt de eſſentia corpis: ergo eſt propria paſſio eius ergo ⁊ corpus eſt ꝓpriū ſcie nālis ſubm. ¶ Preterea qđ eſt de intellectu alicuius: aut ptinet ad eius eēntiā: aut eſt ꝓpriū eius ſubiectuꝫ: nunc aūt corpus eſt de intellectu motus qꝛ non contingit intelligere motuꝫ non intellecto corpore: ⁊ nō eſt corpus de eēntia motus: igitur eſt proprium ipſius ſubiectū: ⁊ per ꝯñs eſt ꝓpriuꝫ ſubm nālis phie. ¶ Preterea ſi totuꝫ aliquod eſt ſubiectū totius ⁊ partis ſcie debet eē ſubiectū pars ſubiecti vlis: nūc aūtē ſcia libri de aīa eſt pars ſcientie nālis: ⁊ ibi agitur de anima que non eſt pars ſubiectiua entis mobilis: ergo ens mobile non eſt ſubiectū totius ſcientie naturalis. Preterea ſubiectum ſcientie eſt predicabile de omnibus de quibus agitur in ſcientia: ſed ens mobile non predicatur de omnibus de quibus agitur in naturali phyloſophia: cum non predicetur de motore ſeparato de quo agitur in libro phyſicoruꝫ: ergo ens mobile non eſt ſubiectum ſcientie naturalis. ¶ Preterea in libro primo phyſicorum ſcđm omnes agitur de principiis ſubiecti ſcientie naturalis: ſed principia de quibus agit ibi ſunt materia forma ⁊ priuatio: ⁊ hec non ſunt principia niſi corporis: ergo corpus eſt proprie ſubiectum in phyloſophia naturali ⁊ non ens mobile. ¶ Preterea quandocūq; aliqua duo predicata tali ordine attribuuntur alicui ꝙ primum eſt ratio attributionis ſecundi: quicquid eſt ratio ⁊ cauſa quare alicui attribuit primuꝫ. eſt etiā ratio ⁊ cauſa quare eidem attribuitur ⁊ ſecundū. Nūc aūt ſic eſt ꝙ hec duo

Contra. vij. ratio.
viij. ratio.
ix. ratio.
x. ratio.
xj. ratio.
xij. ratio.
xiij. ratio.
xiiij. ratio.

que ſunt eſſe mobile ⁊ eſſe conſideratū naturalis phi loſophie tali ordine attribuuntur enti quod eſſe mobi le eſt ratio quare ſibi attribuitꝰ eſſe de cōſideratione ſciē tie naturalis: ergo quicquid eſt ratio ꝙ eſſe mobile enti attribuatꝰ: eſt etiā ratio ꝙ ſibi attribuatꝰ hoc qḋ eſt eſſe de cōſideratione ſciētie nālis. Cōſtat aūt ꝙ ens nō eſt ratio corpori ꝙ ſit mobile: quia ſi ideo corpus eſſet mo bile quia eſt ens: tunc omne ens eſſet mobile: quod fal ſum eſt: tamen corpus enti ratio ē ꝙ ens ipſuȝ ſit mobi le: vnde ⁊ omne corpus eſt mobile: ideo corpus ratione ſui eſt de cōſideratione naturalis philoſophie: ⁊ ens nō rōne ſui ſed rōne corpis. Quod autē ratiōe ſui in ſcien tia conſideratꝰ: etiā illa ratione ipſius eſt propriū ſubie ctum ſcientie: ergo corpus eſt propriū ſubiectū natura

xv. ratio. lis phyloſophie. ❡ Preterea quando alique due ſcien tie ſe habent ſicut ſubalternans ⁊ ſubalternata: earuȝ eſt idem ſubiectum: magis tamen minuſqꝫ contractū: quia ſcientia ſubalternata contrahit ſubiectū ſubalter

Textus Co. 30. nantis: ſicut habemus primo poſteriorū: habent autē ſe modo predicto ſcientia de celo ⁊ ſcientia phyſicoruȝ: ergo ipſarum debet eſſe idem ſubiectum: magis tamen ac minus contractuȝ. Nunc autēȝ in libro de celo agi tur de mobili ad ſitū: quod non eſt niſi corpus: igitur eius ſubiectū eſt corpus mobile ad ſitū: ⁊ per ꝯñs ſubie ctum libri phyſicorū qḋ eſt idem cū ſubiecto totius na turalis phie: eſt corpus mobile ſimplex. ❡ Et preterea

xvj. ratio. idem ſunt ens mobile ⁊ corpus mobile cū ſibi inuicē cō uertantur: ergo ſi corpus mobile non eſt ſubiectū nālis phie: nec per ꝯñs ens mobile erit ſubiectum ipſius.

In oppoſitum. **In contrarium** Eſt quod phs ait in. xj. methaphiſi ce: vbi dicit ꝙ nālis principia ⁊ proprietates ſpecula tur entis inquantū mota.

Reſpō. Opio alb. **Reſpondeo** Dicēdū de hac q̄ſtione diuer ſas opiones eſſe. Quidā enī non profunde ⁊ ſubtiliter ſed ſolū ſuperficialiter aſpici entes rationē ſubiecti ſcientie nālis videntes ꝙ phylo ſophia eſt de nālibus. Naturalia aūt ſunt quorū prin cipiū eſt natura: natura vero eſt pricipiū motꝰ: ⁊ moue ri nō pōt aliquid niſi ſit corpus. Cōcluſerunt ⁊ conclu dunt ꝙ corpus motū vel corpus mobile dȝ eſſe propriū ſubiectum ipſius nō ens mobile. Quod aūt hoc habe at veritatē vlterius conati ſunt ⁊ conātur triplici mo

Pria rō. do oñdere. ❡ Et primū eſt quia ois ſcientia que eſt ve re ſcientia debet ea que conſiderat ad per ſe nota ⁊ ime diata reducere: eſt autē naturalis phyloſophia ſcientia ⁊ vere ſcientia: debet igitur facere ad aliqua per ſe no ta ⁊ imediata reductionē hoc aūt (vt dicūt) eſt ipoſſe: ſi non corpus mobile ſed ens mobile ponatur ſubiectum ipſius. Cuius rationē aſſignāt: quia quādo aliqua ſci entia verſatur circa paſſionē ſic: vt ſit ſciētia paſſionis illius: ſi non accipitur in ipſa aliqḋ ſubiectū equatum illi paſſioni: ea que de paſſiōe dicuntur ad per ſe nota ⁊ im mediata reducere non poteſt: Huius aūt dicti declara tio eſt: quia tunc ſoluȝ ſit reductio ad imediata: quādo ſit ad prima rei ſi principia: prima aūt principia cuiuſ liber paſſionis ſunt pricipia ſubiecti: ⁊ ideo tūc ea que de paſſione dicuntur ſunt reducta ad imediata: quādo eſt facta reductio vſqꝫ ad ipſa pricipia ſubiecti. Si aūt ſcientia que eſt de paſſione aliqua non accipiat pro ſu biecto ſue paſſionis aliquid cuius principiū cōſiderat ſed id cuius conſideratio ſpectat ad ſcientiā altiorē: cuȝ nulla ſcientia ſuos limites tranſcendat: talis phia ad illius ſubiecti principia ſuā paſſionē reducere non po terit: ⁊ per ꝯñs nec reductionē facere ad imediata ⁊ ꝑ ſe nota: talis autēȝ (vt adiungunt) eſt naturalis phia: dato ꝙ ens mobile ſit ipſius ſubiectū. Cum enim hec paſſio: ſ. ꝙ eſt mobile: nō equetꝰ enti nec naturalis phy loſophus conſideret ens: niſi reſpectu huius paſſionis quā trāſcendere non poteſt: etiā principia entis ea que de dicta paſſione dicit reducere non poterit: nec per cō ſequens in principia eius quod accipitur vt ſubiectū ſue paſſioni coniunctū. Non igitur faceret ad imedia ta reductionē: nec eſſet vere ſciētia: niſi acciperet aliqd aliud ab ente cōiunctū mobili vt ſubiectū: ⁊ ſibi equa tum ſic vt ea que cōſiderat poſſit in ipſius principia re ducere: hoc autē nō poteſt eſſe niſi corpus: ergo corpus mobile eſt ſubiectū ipſius ⁊ non ens mobile.

Hoc etiā declarant Illo medio quo dicitur Scōa. rō.

ꝙ ad eandem ſcientiā ſpectat conſiderare ens ⁊ modos Tertia rō. entis: ⁊ illo iterum quo probatur nālem phyloſophiā eſſe ſcientiam per accidēs ſi ens mobile ſit ſubiectū eiꝰ ❡ Sed quia iſte rationes ſunt multo melius declara te in obiectionibus q̄ in rationibus eorū: ideo hic non ponūtur nō contingat nos eandē rationē frequentius replicare. Sufficit enim vidiſſe iam ſolum rationes ꝑ quas probant ꝙ ens mobile non poſſit eſſe ſubiectuȝ in naturali phyloſophia: ⁊ ſi ſm veritatem rationes ſum pte eo modo quo ab eis aſſignate ſunt: pueriles ⁊ viles in comparatione ad modū quo ſunt in obiectionibus poſite. ❡ Nobis autem inter alias quadruplex via oc Opi. ſ. Tho. currit ad preſens declarādi apertiſſime impoſſibile eſſe quod dicunt iſti: ſ. ꝙ ens mobile nō ſit ſubm nālis phie.

Et prima quidem Via eſt illa ꝑ quaȝ inceſſit Pria. rō. doctor nr̄ ſanctus Thomas ad huius ꝓbationē: ſumi tur ex eo ꝙ nulla ſciētia ꝓbat ſuū ſubm eſſe. Videmus enim ꝙ phyloſophus nālis probat eſſe corpus mobile (cuȝ in. vj. phiſicorum probetꝰ oē mobile eſſe corpus) Et ſi q̄dē eēt ipoſſe fieri ſi nō ens mobile: ſ. corpꝰ mobile eſſet ſubiectū in iſta ſcientia. Ut aūt hec via declarādi propoſitū plenius intelligatꝰ: ſciendū eſt ꝙ aliter inqui ritur ⁊ declaratꝰ entitas rei ſimplicis ⁊ aliter cōpoſiti alicuius. Nā entitas rei ſimplicis declaratꝰ ⁊ inquiri tur proprie ex ipſa ſui nois ſignificatione: inquirendo ſciliȝ ⁊ declarando vtrū nois ſignificatū habeat poſſibi litatē vel impoſſibilitatē ad eſſe: ſi eni oſtendatur habe re impoſſibilitatē ad eſſe oñſum erit ꝙ ſit impoſſibile ip ſum poni in actu eēndi: ⁊ vlterius ꝙ nō ſit ponibile in rerū natura: ⁊ per ꝯñs ꝙ ſit nihil: hoc eniȝ dicimus ni hil qḋ in rerū natura poni vel eſſe non poteſt. Si autē ecōtrario oñdatꝰ: ꝙ illud ſignificatū habeat poſſibilita tē ad eſſe: declaratuȝ erit ſtatim ꝙ poſſit ſtare ſub actu eſſendi: ꝙ poſſit poni in natura rerū: ⁊ per ꝯñs ꝙ non ſit nihil: ſ. aliqd omne eni huiuſmodi poſitiuū: ⁊ qḋ po ni pōt in rerū natura eſt aliquid: quia nō aliunde hoc totū habet niſi quia ipſum eius ſignificatū eſt compo nibile ipſi eſſe: quicūqꝫ ergo probaret bene compoſſibi litatē de eo de neceſſitate etiā ꝓbatione que eſt per cau ſam ipſum probaret eſſe aliqd ⁊ nō nihil. Entitas aūt rei cōpoſite proprie inquiritꝰ ⁊ declaratꝰ ex partiū cōpo nentiū cōpoſſibilitate. Cū eni cōpoſitū conſurgat ex cō poſitione earū: ſi cōpoſitio eſt ponibilis: ⁊ compoſitū eſt ponibile: ⁊ ſi compoſitio eſt imponibilis: ⁊ cōpoſitum ſimiliter eſt imponibile: tunc aūt cōpoſitio eſt imponi bilis: quando partes compoſitionis ſunt ſibi inuicem incōpoſſibiles. Nam ſi ſunt ſibi incomponibiles ſunt ſibi inuicē ⁊ incōpoſſibiles: ⁊ per ꝯñs ex ipſis fieri cō poſitio nō pōt nec cōpoſitū aliqḋ cōſurgere in natura: ⁊ econtrario autē per omnē modū tunc dicitur eſſe com poſitio ponibilis quando compoſitionis partes com

poſſibilitatem

poſſibilitatem habent adinuicē:nā ſi hanc habent: cō
poſſibiles ad inuicē ſunt: ⁊ compoſitū ex ipſaruꝫ com
poſitione:poteſt conſurgere in natura: quod iccirco eſt
aliquid: ⁊ nō nihil. ¶ Hec autē oīa patēt per exempla.
Quia eni hircus eſt incōponibilis ceruo eſt ⁊ incōpo
nibilis ſibi nec cōpoſitio poteſt eſſe ex eis: ex qua in na
tura conſurgat hoc cōpoſitū:quod eſt hircus ceruus: ⁊
ideo eſt hoc oīno nihil:cum nullo mō ſit ponibile in na
tura. Corpus autē ⁊ anima rationalis non ſint incō
ponibilia:ac per conſequens poteſt eſſe ex eis compoſi
tio:ex qua in natura conſurgat hoc compoſitū: quod ē
homo:propter quod etiā homo eſt aliquid ⁊ non nihil.
Et quia ꝙ ſit aliqd non habet aliunde niſi ex cōpoſſibi
litate partiū:cuꝫ propter ipſa ſit ponibilis in natura:ic
circo quicūqꝫ ꝓbaret corpus ⁊ animā rōnalem ſibi cō
poſſibilia eē probaret de neceſſitate eo ipſo hominē nō
eſſe nihil ſed aliquid:quod eſt ꝓbare entitatē hominis
¶ Sic igitur declaratuꝫ eſt ꝙ tunc proprie probat̄ en
titas alicuius compoſiti quando ꝓbatur compoſſibili
tas partiū ꝯponentiū ipſuꝫ. Nunc autē ſic eſt ꝙ corp⁹
mobile non dicit corpus ſoluꝫ:ſed iſtud totū cōiunctū
quod eſt corpus mobile: ꝓbare igitur perfecte entitatē
ipſius tunc cōtingit quando ꝓbatur vnū cōponentiū
eſſe cōponibile alteri:ſicut corpus mobile vel ecōuerſo.
Nā ſi vnū nō ꝯpateret ſecuꝫ aliud:nō eēt tunc poſſibi
le poni in natura hoc coniunctuꝫ:qd eſt corpus mobile
⁊ ſic non eſſet aliquid ſed nihil. Conſtat autē ꝙ natu
ralis philoſophus nō ſoluꝫ ꝓbat ꝙ vnū predictorū ali
ud ſecū patitur:ſed etiā ꝙ ſic cōpatitur ꝙ aliud neceſſa
rio ſecū ponit:quāuis eni non ꝓbet entitatem mobilis
ſimpliciter:ſupponēs tamē ens mobile eē ⁊ ſupponēs
motū ꝙ neganti ipſuꝫ mobile nō poteſt probare: ꝓbat
vlterius ꝙ ipſum mobile quod ſupponit ꝯpatitur ſecū
corpus: ⁊ taliter ꝙ neceſſario ſi ipſum mobile eſt: opor
tet etiā eſſe ⁊ corpus:oſtendit ergo ꝙ non eſt impoſſibile
mobile coniungi corpori vt ſic iſtud ꝯpoſituꝫ qd eſt cor
pus mobile ſit imponibile in natura ⁊ non nihil: imo
potius ꝙ eſt ponibile ⁊ neceſſariuꝫ ipſuꝫ coniungi ſibi
Tex.cō.32. oſtendens in .vj. phyſicoruꝫ: ꝙ neceſſario quicqd moue
tur eſt corpus: ⁊ ſic ſuppoſito ens mobile eē: ꝓbat ꝙ ne
ceſſe eſt poni in natura hoc coniunctum quod eſt mobi
le corpus ſiue corpus mobile. ¶ Verum igit̄ eſt dictuꝫ
doctoris noſtri ſcilꝫ ꝙ naturalis ꝓbat entitatē corpo
ris mobilis ſiue ꝓbat ipſum eē aliqd ⁊ nō nihil: ſuppo
nens tamen mobile ſiue ens mobile:qꝛ mobile includit
ens non ꝓbans eē in natura rerū. ¶ Veruꝫ eſt ergo ⁊
principale videlicet ꝙ non corpus mobile:ſed ens mo
bile eſt ſubiectū naturalis philoſophie. Et hec ē via fir
miſſima ⁊ indiſſolubilis per quā inceſſit doctor noſter.
Solutiões aduerſariorum. ¶ Vt autē appareat euidentius inſolubilitas ei⁹ po
namus ſolutiones aduerſarioꝝ quas ideo dabāt quia
hactenꝰ non intelligebāt rōnem. Parcat̄ pro nobis ſi ꝓ
lixe loquimur:qꝛ pertinacitas aliquoruꝫ h̄ regrit. ¶ Di
Prima ſolutio. cunt igitur primo ꝙ naturalis phīa ſi poſſet ꝓbare cor
pus mobile eē poſſet etiā probare motū eē: ſed motuꝫ ꝓ
bare non poteſt:qꝛ hoc ſupponitur in pmo phyſicoruꝫ:
Tex.cō.51. igitur nec corpus mobile: ꝓbat tamen omne corp⁹ eſſe
mobile ⁊ omne mobile eē corpus:quod nō eſt ꝓbare cor
Contra ſolutio nem pus mobile eē:ſed motuꝫ corpori ineſſe cōuertibiliter.
¶ Sed ꝙ ſic dicentes in omnibus deficiāt ⁊ voceꝫ pro
priā ignorent aperte oſtendit̄. Nā quāuis negantibus
eē ens mobile ſicut negabant ꝑmenides ⁊ meliſſus: nō
poſſe naturalis probare ꝙ ſit motus:ſicut nec neganti
cauſam poteſt cauſarum per cām ꝓbari:ſi quis tamen
ens mobile non negaſſet:ſed motuꝫ ſibi per cām:qꝛ per
diffinitionē ſubiecti ſiue entis mobilis:naturalis po

tuiſſet ⁊ poſſet oſtendere motū eſſe eo ꝙ ſemꝑ naturali
ter ꝓcedendo per diffinitionē ſubiecti:poteſt ꝓpriū de
ſubiecto demonſtrari. ¶ Vlterius etiā dato ꝙ natura
lis non ſupponēdo mobile:ſed ꝓbando ꝓbaret etiā cor
pus mobile neceſſariuꝫ eſſet dicere ꝙ ꝓbaret ⁊ motuꝫ.
Nunc autē quia nō probādo mobile:ſed ſupponendo
ꝙ ſit ens mobile:probēt corpus mobile eē:non eſt dicen
duꝫ ꝙ ideo ꝓbat ⁊ motuꝫ:ſed poti⁹ quaſi ſuppoſito mo
tu ſicut ⁊ ente mobili ꝓbet entitatē corporis mobilis.
¶ Vlterius etiā falſum dicūt:cū adiungunt ꝙ philo
ſophus probat omne corpus eſſe mobile ⁊ oē mobile eē Tex.cō.32.
corpus. ¶ Quāuis eni probet ſimpliciter in ſexto phy
ſicoruꝫ oē mobile eē corpus:nunꝗ tamē probat ſimpli
citer omne corpus eē mobile:ſed addendo ad corp⁹ hoc
ꝙ dico phyſicuꝫ vel naturale. In libro eni de celo ⁊ mū
do in ſecundo capitulo pmi:oſtendit oē corpus natura
le eē mobile ſm locū probans demōſtratiue:quia ꝑ dif
finitionē nature ꝙ motus inſit corpori phyſico vel na
turali: ⁊ cum nō aliter demōſtretur eē paſſio niſi demō
ſtrando eam ineē ꝓprio ſubiecto ſi corp⁹ naturale (vt di
cūt) eēt ꝓpriū ſubiectuꝫ motus: de neceſſitate ibi phy
loſophus motū eē demonſtratiue probaſſet: qd eſt con
tra dictuꝫ eoꝝ. ¶ Vlterius etiā contradictoria dicunt
quando adiungūt ꝙ philoſophus ꝓbat omne mobile
neceſſario eē corpus:nec tamē probat eē huius coniun
cti quod eſt corp⁹ mobile: qꝛ (ſicut declaratū eſt) demō
ſtrare cōpoſſibilitatē ⁊ neceſſariaꝫ habitudinē partis
alicuius ꝯiuncti ad aliā partē eſt ꝓpriſſime demōſtra
re coniuncti entitatē:que nō niſi ex illa habitudine ne
ceſſaria partiū cōpoſitionis: vel ex eorum cōpoſſibilita
te conſurgit. ¶ Patet igitur ꝙ plena fuerit falſitatib⁹
hec ſolutio. ¶ Soluūt aūt adhuc aliter: dicūt. n. ꝙ na Secunda ſolutio.
turalis ⁊ ſi non poſſet probare ſuū ſubiectuꝫ eē in eo ꝙ
naturalis (ſicut in veritate nō pōt) poſſet tamē ⁊ poteſt
illud probare ſubinduendo ꝑſonā primi philoſophi: ⁊
ſic probaret corpus mobile eē ſi inueniretur hoc qd pro
baret. ¶ Sed hoc qd nihil ſit dictū aperte oſtenditur.
¶ Quādocunqꝫ eni aliquis artifex probat aliqd ꝑ pn Contra.
cipia ſue artis:id demōſtrat ſꝫ ꝙ talis artifex eſt: ⁊ nō
ſubinduendo perſonā alteri⁹ artificis:quia non ob ali
ud quis aſſumit ꝑſonā alterius artificis: niſi vt per il
lius pncipia oſtendat qd per ſua non poteſt. Nūc autē
naturalis philoſophus per ſue artis ꝓpriſſima princi
pia oſtendit cōpoſſibilitatē vel neceſſariam habitudi
nē mobilis ad corp⁹: ſiue entitatē neceſſariā corꝑis mo
bilis ſuppoſita entitate entis mobilis. Aſſumit eniꝫ ꝙ
omne qd mouetur ꝑtim eſt in termino a quo ⁊ ꝑtim in
termino ad quē: qꝛ dum totū ē in termino a quo nō mo
uetur: dum totū eſt in termino ad quē ſimiliter: qꝛ tūc
completus eſt mot⁹: ⁊ hec oīa ſunt naturaliſſima prin
cipia ex quibus concludit̄ id qd mouetur eē diuiſibile ⁊
corpus. ¶ Itē ad idem aſſumit hoc pncipiū notiſſimū
in naturalibus: oē quod mouet̄ impoſſibile eſt pri⁹ mai⁹
moueri ipſi⁹ ꝗ aut equale aut minus: ⁊ per hoc princi
piuꝫ propꝛiſſimū ⁊ notiſſimū in naturali ſciētia dedu
cit ⁊ probat mobile neceſſario eē corpus: ⁊ ſic habere ne
ceſſariā habitudinē ad ipſum: ⁊ per conſequens ꝙ iſtō
coniunctū: corpus mobile ſuppoſita entitate entis mo
bilis: neceſſario ſit aliquid ⁊ nō nihil. Cum igitur na
turalis per propria pncipia ꝓbet corpus mobile eē: di
cetur ꝙ ſi hoc ꝓbat ſubinduendo pmū philoſophū: eſt
ignorare ꝓpria pricipia ſcientie naturalis: patet igit̄
iam ꝙ naturalis philoſophus per ſe ꝓbat entitatē hu
ius coniuncti: quod eſt corpus mobile. Et ſic declarata
eſt perfecte pma via declarandi: quod volebam⁹ i ſum
pta ex eo ꝙ nulla ſcientia probat ſuum ſubiectum eſſe.

Scđa via **Secunda via** ad declarandū propoſitū ſumit̃ ex mō quo corpus
cadit ſub ꝯſideratione n̄alis phie per quā ſic ꝓceditur
Corpus:aut eſt ſubiꝫ n̄alis ſcie in eo ꝙ corpus:aut in eo
ꝙ tale corpus:vtputa qꝛ pōt poni exiſtere in potentia
ad actū aliquē. Si dicat̃ ꝙ in eo ꝙ corpus. Cōtra:illud
qđ eſt ſubiectū n̄alis phie eſt ſubiectū motus: ⁊ eo ipſo
eſt ꝓpriū ſubiectū ſcie n̄alis:quod eſt ſubiectum motus
⁊ nō aliter:ſed corpus in eo ꝙ corpus nō eſt ꝓpriū ſub
iectum motus:ergo corpus inquantū tale non erit etiā
ſubiectū ſcie n̄alis. Quod autē corpus in eo ꝙ corpus
nō ſit propriū ſubm motus apertiſſime demonſtrat. Id
enī qđ eſt ꝓpriū ſubiectū motus inquātū hmōi nō di
cit aliqđ abſolutū:nec aliqđ abſolute ꝑticipās actū ſm
ꝙ accipit̃ ex tertio phyſicoꝝ:tam ex textu q̄ ex cōmen
Com.6. to:ſed poti⁹ eſt aliqđ ordinatū in actū qui acqritur per
motū. Cuius ratio eſt. Quia omne qđ mouet̃ neceſſa
rio eo ipſo ꝙ mouet̃ ordinat̃ in id quod mouet̃: ⁊ ōis
motus de neceſſitate hūc ordinē includit: ⁊ ideo tali or
dine ſubtracto:neceſſariū eſt ſubtrahi motū. Si igitur
aliquod ens accipiat̃ qđ ratione ſui nō dicat aliqđ or
dinatū ad actū ſiue ad terminū motus:ſed poti⁹ dicat
abſolute ꝑticipās actū:hoc rōne ſui nullo mō moueb
tur nec erit ſubiectū motus:ſed potius erit qđ immobile
oēm motū excludēs. Si.n.rōne ſui moueri poſſet: rōne
etiā ſui diceret qđ ordinatū ad actū:ſed poſitū eſt ꝙ nō
dicat rōne ſui aliqđ ordinatū ad actū:ſed potius ꝙ di
cat aliqđ abſolute exñs in actu ergo hoc rōne ſui nullo
mō mouebit̃. Cōſtat aūt ꝙ corpus in rōne q̄ corp⁹ eſt
nō dicit aliqđ ordinatū in actū vel in terminū motus:
ſed potius dicit abſolute qđ ꝑticipās actū:qđ pꝫ ex ipſa
nois ſignificatione. Nihil.n.aliud eſt corpus: ⁊ nihil
aliud dr̃ noie corpis niſi ſubſtātia manēs ſub actu cor
poreitatis: ⁊ ꝑ rōnē corporis nō dr̃ ordinatū: ſed po
tius abſoluta ex nā ſub aliquo actu. Si igit̃ nihil eſt
ſubiectuꝫ mot⁹ niſi in rōne qua dicit qđ ordinatum ad
actū qui per motū acqrit̃: ⁊ corpus in rōne qua corp⁹
eſt nō dicit aliqđ ordinatū ad actū:ſed abſolute qđ ma
nēs ſub actu iā habito:ꝯcludit̃ de neceſſitate ꝙ corpus
in rōne qua corpus eſt non ſit mobile nec poſſit aliquo
mō eē ſubiectū mot⁹:nec per ꝯñs n̄alis phie. Si ergo
corpus motui ſubijcitur ⁊ eſt aliquo mō ſubiectū mot⁹
nec hoc eſt in rōne qua corpus eſt:qꝛ ſic dicit abſolute
quid manēs ſub actu:opꝫ ꝙ ſibi hoc cōueniat inquan
tū accipit̃: vt exiſtēs in potētia ad actū:qui per motuꝫ
acqrit̃:nā ⁊ hec potētia neceſſario rōne ſui includit or
dinē ad actū ⁊ ecōuerſo ordo ad terminū motus icludit
hāc potētiā. Nūc aūt ſic eſt ꝙ q̄ĺtūcūq; aliquid de ſe ha
beat rōnē entis in actu:inquātū tñ accipit̃ ſꝫ ꝙ exiſtit
in potētia ad actū aliquē:hꝫ rōnē entis in potētia ⁊ nō
entis in actu. Si ergo corpus eſt ſubiectū mot⁹ ſolū in
ratione qua in potētia exiſtit ad actū qui per motū ac
quirit̃:ꝯcludit̃ de neceſſitate ꝙ ipſum motui ſubijcit̃
ſolū inquātū participat rōnē entis in potētia ad actuꝫ
ꝑdictū. Cōſtat aūt ꝙ eadem eſt rō entis in potentia ad
dictū actum ⁊ ratio entis mobilis:qꝛ ens in potētia ni
hil aliud dicit q̄ ens ordinatū in actū. Unde idē eſt di
cere:ens in potētia ad actū qui per motū acqrit̃: ⁊ ens
ordinatū in actū talē. Ens etiaꝫ mobile nihil aliud di
cit q̄ ens ordinatū in actū qui acqritur per motum: ⁊
hec eſt ipſa ratio entis mobilis. Si igit̃ corpus non eſt
ſubiectū mot⁹ ꝑꝑ ipſam corporis rōnē: ſed inquātum
ꝑticipat ipſam rōnē entis in potētia ad id quod acqui
ritur per motū: ⁊ hoc vt declarauimus eſt oīno ipſa ra
tio entis mobilis:ꝯcludit̃ de neceſſitate ꝙ corpus non
in rōne qua corpus ſed inquātū participat rōnē entis
mobilis eſt proprium ſubiectū motus: ⁊ ſilr naturalis
phie:ſed ſi corpus nō ſubijcitur motui nec n̄ali phie:ni
ſi qꝛ participat rōnē entis mobilis:cuꝫ diffinitio talis
nō debeat̃ ſibi ex eo ꝙ corp⁹ eſt:ſed ex eo ꝙ ens mobile
ſit:nunq̄ dicit̃ eē diffinitio aliqua alicuius: niſi ſm
ꝙ eſt ipſum diffinitū: ⁊ ens mobile nō per aliud ſꝫ per
ſe habeat diffinitionē illā ſuam ꝓpriā:ſicut corpus de
ſe hꝫ ſuā ꝓpriā rōnē ⁊ hō ſuā: ⁊ ſic de ſingulis:ꝯcludit̃
de neceſſitate ꝙ corpus nō ſm ſe ſed ſm aliud: qꝛ nō ſꝫ
rōnē ſuā:ſed ſm rōnē alterius ſubijcit̃ motui ⁊ natura
li philoſophie: ⁊ ens mobile ſm ſe ⁊ nō ſm aliud:qꝛ ſm
rōnē ſuā ⁊ nō ſm rationē alterius ſit ſubiectū ꝓprium
tam n̄alis philoſophie q̄ motus. Eſt aūt iſta multum
decēs ⁊ rōnabilis ꝯcluſio. Cū.n.ſic ſe habeat ſubiectū
ꝓpriū ad ſciam vt ꝓpriū obiectū ad potētiā: quemad
modū illud dicit̃ ꝓpriū obiectū cuiuſlibet potētie ꝙ rō
ne ſuiipſius ⁊ nō rōne alteri⁹ reſpicit ipſam potētiā (ſi
cut viſibile ſe hꝫ ad viſum) ſic etiam ⁊ illud debet dici
ꝓpriū ſcie ſubiectū qđ ratione ſui ⁊ nō ꝓpter rōneꝫ al
terius ipſam reſpicit ſciaꝫ. Nūc aūt (vt declaratū eſt)
ipſum ens mobile per ſuā rōnē ⁊ nō per aliā reſpicit nā
lē phiam: ⁊ ideo conuenientiſſime ponit̃ ꝓpriū ipſi⁹ ſub
iectū. ¶ Eſt autē vlteri⁹ notāduꝫ ꝙ mobile nō imedia
te reſpicit corpus:qꝛ nec corpus imediate ⁊ per ſe poni
tur in diffinitione mobilis. Mobile.n.ex ipſa prima
ſua ſignificatione dicit ens ordinatū in terminū mot⁹
ſicut ex ipſa ſignificatione ꝑmaria dicit id qđ exiſtit in
potētia in terminū illū ꝙ inquantū hmōi (vt declara
uimus) idē eſt qđ ens in potētia in dictū terminum: ⁊
hoc idē eſt ens qđ ſic eſt ordinatū ꝉ aūt ſi mālr in re
ſit idē qđ corpus:in rōne tñ ⁊ formaliter non eſt idem.
Unde nec hoc qđ dico mobile reſpicit corpus:qꝛ corp⁹
ſed qꝛ ens in potētia: ⁊ qꝛ hoc qđ dico ens in potētia in
terminū motus:nō accipit imediate corpus:ſed ens:qꝛ
hoc in ſe ⁊ ſua rōne includit:ideo nec etiā mobile debꝫ
imediate accipere corpus ſed ens: vt dicat̃ non corpus
mobile ſed ens mobile. Nā hoc qđ dico ordinatū in ter
minū motus:qđ eſt idē qđ mobile ſm ſui rōnē nō dicit
corpus qđ eſt de ſe ens in actu dicit tñ neceſſario de ra
tione ſui hoc qđ dico ens:qꝛ dicit ens in potētia de cui⁹
rōne eſt ens:nā ⁊ potētia ⁊ actus non ſunt modi ꝯtrahētes
corpus in eo ꝙ corpus ſed in eo ꝙ ens: qꝛ ſunt modi en
tis imediate. Quia igitur mobile ſicut ⁊ qđ in potētia
directe reſpicit ens:corpus aūt nō directe: qꝛ nō qꝛ eſt
corpus:ſed qꝛ ens in potētia:etiā neceſſariū eſt ꝉ quod
dicit̃ ens mobile ſit ꝓpriū ⁊ ꝑmariū dictū ꝉ autē qđ
dico corpus mobile nō eſt ꝓpriū ⁊ primariū dictū: ſed
improprium ⁊ ſcđariū: ⁊ qꝛ qđ ꝑmariū eſt:in ꝯſideratione
ſcie eſt ꝓpriū eius ſubiectū: ⁊ nō qđ ſcđarium:ideo ens
mobile eſt ꝓpriū ſubiectū ſcie n̄alis: ⁊ nō corp⁹ mobi
le: ⁊ ſic cōpleta eſt ſcđa via demōſtrandi ꝙ ens mobile
ſit ſubiectum n̄alis phyloſophie:ſumpta ex modo quo
corpus ꝯſideratur a phyſico.

Tertia via ad declarationē euſdē ſumitur
ex cōparatione n̄alis phyloſo Tertia via
phie ad doctrinaleſ:ſm.n.phyloſophū in.xj. metha.ſi Lectione
nulla ſub eēt ꝑter phyſicas:n̄alis phia eēt pria phia: ſeptia ſm
hinc igitur ſic ꝓcedit̃:ſi nulla ſubſtātia eēt ꝑter phyſi ſctm Tho.
cas metha.quidē nō eſſet:remaneret tñ ⁊ phyſica ⁊ ma
the. Cui⁹ declaratio eſt:qꝛ ſicut remoto ſubiecto ⁊ ſub
iecti ꝓprietatib⁹:remouet̃ ſcia que eſt de ſubiecto illo
ſic etiaꝫ poſito ſubiecto ⁊ ſubiecti ꝓprietatibus:neceſſe
poni ſciam que illa cōſiderat. Nūc aūt ſic eſt ꝙ ablata
omni ſubſtantia pręter phyſicas: ⁊ ſi tollat̃ ſubiectum
prime phyloſophie (vt patebit in ſequēti qōne) nō tñ
tollitur ſubiectum phyſice:nec etiaꝫ mathematice:ſub
ſtantia

ſtãtia.n.phyſica eſt quã ↄſiderat nãlis. Subſtãtia āt phyſica ē neceſſario ꝗ̃ta. ⁊ hāc ↄſiderat mathematicꝰ poſita igr̃ ſola ſubſtãtia phyſica ponit̃ neccio ſubiectū tã nãlis ꝙ̃ doctrinalis phie: ⁊ ꝑ ↄñs hic vtraq̃ ſcia. Nũc aũt ſic eſt ſm dictū phi ꝙ iſtis duabꝰ ſcientijs remanētibꝰ ſolis mãl phia ē phia pma: ſ pma phia dz eē de ſubiecto pori ſubiectis oim aliaꝝ igr̃ cū nãlis ſcia etiã remanēte mathematica phia pma dicat̃: oz neceſſario ꝙ ſubm ipſiꝰ ſit pus ſubiecto mathematice: hoc aūt eſt ipoſſibile ſi nō ens mobile ſed corpus mobile ponat̃ ſubm ſcie nãlis. Cuiꝰ declaratio ē q̃ illō ē pus a quo nō ↄuertit̃ ↄñdi ↄña. Nũc aũt videmꝰ ꝙ ſi in intellectu ponit̃ corpꝰ ꝗ̃tū: nō iō ponit̃ ibi corpꝰ mobile: ſ ſi ibi ponit̃ corpꝰ mobile neceſſario ponit̃ corpꝰ ꝗ̃tū: oē. eni corpꝰ mobile eſt corpꝰ ꝗ̃tū ⁊ nō ↄuerſo. ⁊ ſiſr ſi intelligit̃ corpꝰ mobile intelligit̃ de neceſſitate corpꝰ ꝗ̃tuꝫ ⁊ nō ↄuertit̃. Eſt igr̃ corpꝰ ꝗ̃tū pus corpe mobili: ⁊ ꝑ ↄñs mathematica eſt pꝰ phyſica ſi huius ſubiectū eſt corpꝰ mobile. ipſiꝰ igr̃ duabꝰ ſolis remanētibꝰ ē mathematica phia pma ⁊ nō phyſica: qḋ ē ↄ phm. ¶ Nō ſolū aūt hoc ē ↄtra phm ſ etiã ↄtra veritatē. Cuiꝰ declaratio eſt: qꝛ cōſideratio prime phie dz eſſe vlior ↄſideratione cuiuſlibꝫ alterꝰ ſcie ⁊ ad plura ſe extēdere. phyſica aūt ē talis reſpectu mathematice ⁊ nō ↄuerſo: mathematicꝰ aūt ſe nō extēdit ad ↄſiderãdū niſi ea ſolū q̃ ſunt in genere ꝗ̃titatis: ſ nãlis ſe extēdit ad ↄſiderãdū oia q̃ cadunt ſub motu vel mutatiōe vel que ſunt vna res cū eis: ⁊ qꝛ corꝑa q̃ ſunt in pdicamēto ſubſtãtie multa cadūt ſub mutatione extēdit ſe phyſicus ad ↄſiderãdū res huiꝰ pdicamēti. Quis motꝰ eſt etiã in quãtitate ⁊ q̃litate ⁊ vbi: ⁊ qꝛ eſt idē cū actiōe ⁊ paſſione ⁊ hic in ipſo fundant̃. Et qꝛ q̃ſi derelinquit̃ ex tēpore qḋ eſt paſſio motus: ⁊ qꝛ ſitus ↄtinue renouat̃: iō ad res oim iſtoꝝ pdicamētoꝝ cōſideratio nãlis philoſophi merito ſe extēdit. Patet igr̃ ꝙ vniuerſalior ſit cōſideratio phyſici ꝙ̃ mathematici: cū hic ſe extendat ſolum ad res quãtitatis: ille vero fere ſe extēdat ad entia ſingulorꝫ predicamētorū. igr̃ de neceſſitate oportet ꝙ ablata methaphiſica nãlis ſciētia ſit philoſophia pma ⁊ maxīe vniuerſalis ⁊ nō mathematica: ⁊ ꝑ ↄſequēs ſibi dãdū eſt ꝓ ſubiecto: nō aliquid ſpāle ſicut mathematice cui dat̃ ꝗ̃tū: ſed aliquid vniuerſale ⁊ cōe quodãmodo entibꝰ oim predicamētorū. qḋ eſſe nō poteſt niſi ens mobile. Unde ⁊ phus hoc vidēs ſignanter dicit ſemꝑ mathematicã verſari circa quid ſpāle ſicut circa ꝗ̃tū: phyſice ꝟo nunꝙ̃ dat ſpāle ens vt corpus vel aliquid tale: ſed ſemꝑ ens cōtractū per motū. Unde in. xi. metha. dicit. Mathematica circa aliquã ptez ↄuenietis materie facit theoriã: puta circa lineas: aut angulos: aut numeros: aut reliquorū aliqḋ quãtoꝝ: de phyſica autē ſit nãlis accidentis ⁊ pncipia ſpeculat̃ entiū inꝗ̃tum mota. ¶ Si āt vellemꝰ videre quō ens motū: vel mobile. vniuerſaliꝰ eſt ꝗ̃to: accipiēdū eſt qḋ dicit doctor noſter de mobili in ſuis q̄ōibꝰ diſputatis. Ait.n.ibi ꝙ mobile hēt duplicē acceptiōem. Unã qdē inꝗ̃tū opponit̃ ad imobile nō ſubijcibile motui: ⁊ ſic mobile ē idē qḋ ſubm motꝰ: ⁊ oē tale ē ꝗ̃tū corpus ⁊ ↄuerſo. Aliã acceptionē hēt inquãtū ens motū opponit̃ ad ens fixū ⁊ ſtans in ſua entitate ſic ꝙ vniuerſaliter idē remoueri nō pōt: ⁊ ſic dicit̃ ens mobile nō ſolū corpus ſubijcibile motui: ſed omne quod nãliter poteſt ꝑdere ſuã entitatē: cuiuſmodi ſunt nō ſolū corꝑa ſed forme ſubſtãtiales generabiliū ⁊ forme accidentales que nō ſunt corpora ꝗ̃ta: ⁊ qꝛ mobile vlr ſumptū includit vel continet ſub ſe mobile acceptū vtroq̃ modo: iccirco ens mobile vniuerſaliter ſumptū quo modo eſt ſubiectū nãlis phie eſt vniuerſalius corpore ꝗ̃to: ⁊ per cōſequēs nãlis ſcia eſt vniuerſalior mathematica ⁊ eēt prima philoſophia ſi methaphiſica tolleret̃: qḋ totū tollit̃ (vt declaratū eſt) ſi nō ens mobile ſ corpꝰ mobile ponat̃ ꝓpriū ſubm in ſcia nãli. Et hec eſt tertia via oſtēdendi propoſitū ſumpta ex comparatione phyſice ad mathematicam.

Quarta via

Quarta via adhuc Sumit̃ ex ipſa diffinitione motus. Conſtat eni ꝙ illō eſt ꝓprie ſubm alicuꝰ ſcie: qḋ eſt ꝓpriū ſubiectū proprie paſſionis. ſ. in ſcia illa cōſiderate. ꝓpria vero paſſio quã primo ↄſiderat nãlis: eſt ipſe motus. Uideamus igr̃ qd ſit ſubiectū propriū motus. hoc eni viſo ſtati apparebit quid ſit ꝓpriū ſubiectū ſcientie nãlis. ¶ Eſt aūt id propriū ſubiectū motus per quod datur motus diffinitio.

Quid ſit ſubiectū proprium motus.

Ad cuius itelligentiã Cōſiderãdū eſt ꝙ multiplices diffinitiones inueniunt̃. Quedã etenī ſunt q̃ nō dant̃ ꝑ additamētū alicuius quod ſit extra eſſentiã diffiniti. Et quedã ſunt que dant̃ neceſſario per additamenta. Cuius diuerſitatis ratio: eſt quia cū diffinitio dicat entitatē diffiniti: ea que entitatē habent ꝑfectam per ſua eſſentialia abſq̃ eo ꝙ ipſa alicui extrinſico cōiuncta ſint: poſſunt etiã abſq̃ alicuius extrinſeci additamento per ſua eſſentialia perfectã habere diffinitionē: que autē perfectã entitatē nō habent ꝑ ſua eſſentialia niſi alicui extrinſeco coniuncta in eſſendo: ꝑfectam etiã diffinitionē habere nō pñt ſine additamento illius extrinſeci. Nũc aūt ſic eſt ꝙ ſubſtãtie entitatē ꝑ ſua eēntialia nō cōiuncta alicui extrinſeco cū non recipiant̃ in ſubiecto ꝑfectã habēt: ergo ⁊ per ipſa diffiniri debent abſq̃ nullius extranei additamento. Accidentia nō habent diffinitionē ꝑfectã ſine additamēto ſubſtãtie vel ſubiecti qḋ illiꝰ entitatis pncipiū eſt ⁊ cãꝫ ſicut ⁊ pncipioꝝ eiuſdē. Sic igr̃ iam viſa ē diffinitionū diuerſitas. ⁊ cū hec ponat̃: iã apparet ꝙ in diffinitione accidētiū ꝑfecta: ſemꝑ debet apponi ſubiectuꝫ: ⁊ quia motus eſt accidens ideo oportet ꝙ ſubiectū apponatur in diffinitione ipſius: ⁊ qꝛ eſt accidens propriū quod cōſiderat nãlis: ideo oportet ꝙ propriū ſubiectuꝫ naturalis phie in eius diffinitione ponat̃. Uideamus igitur que ſit ꝑfecta motus diffinitio: quia tunc ſtatim videbit̃ quid ſit propriū ſubiectū motus ⁊ ſcientie naturalis. Perfecta aūt motus diffinitio eſt illa qua dicitur: Motus eſt actus exiſtentis in potentia inquantum huius. Ens autē in potentia nō eſt idem ſm rationem (vt ſupra declaratū eſt) cuꝫ ipſo corpore: eſt tamē idem ſm rōnem cuꝫ ente mobili (ſicut ſupra patuit ⁊ phyloſophus vult in tertio phyſicorū vbi illã oſtendit diffinitionē ꝑfectiſſimã eſſe:) Identitas vero rationis eſt que facit ꝑfectã ⁊ oīmodã identitateꝫ ſubiecti: ergo omnino idē ſubiectū eſt ens in potentia inquantū huius ⁊ ens mobile. Ens igitur mobile eſt propriū ⁊ ꝑfectū ſubiectū: tam motus ꝙ̃ naturalis phie. ¶ Eſt autē cōſiderandū: ꝙ ſicut motus nō dr̃ corporis actus in potentia: ſed entis in potētia: ſic etiã cū hoc ꝙ dr̃ in potentia inꝗ̃tum huius: dicat ipſam mobilitatē: non debet etiã dici actus corꝑis mobilis ſed entis mobilis: ⁊ ſic iam per quartã viã ſumptã ex diffinitione motus: patet ꝙ neceſſariū eſt dicere: ens mobile eſſe ſubiectū ſcietie naturalis ⁊ nō corpus mobile. ¶ Motiuū autē dicentiū contrariū: patet ꝙ puerile eſt nō enīꝫ mobile cōſiderat phyſicus vt ꝓpriam paſſionē: ſed potius vt modum ⁊ rōnem formalē ſui ſubiecti: qḋ eſt hoc totuꝫ qḋ dicitur ens mobile cuius prima ⁊ ꝓpria paſſio eſt motus qui fluit a principijs entis mobilis: que naturalis

de ſe ꝯſiderat ⁊ ad que pōt ⁊ motū ⁊ oīa que de motu cō
ſiderat reducere. Aliorum vero motiuorū defectus per
ſequentia apparebit.

Ad primum Igitur argumentū iā pa
tet ī rñſio: dato enim ꝙ mo
Rñdeo ad obiecta. co.xj. tus ſupponitur in primo phyſicoꝝ ⁊ ſlr ꝓpriuz ſubie
ctuz motus: nō ideo tñ ꝯcludendū eſt ergo ſupponitur
corpus: ſed ens mobile: q᷑ hoc eſt ꝓpriū ſubiectū motꝰ
(vt oñſuz eſt) ⁊ nō corpꝰ: vnde ⁊ antiqui phantes (vt
permenides ⁊ meliſus) ꝯcedebāt eē corpus ⁊ tñ nega
bāt eſſe motū: ⁊ ens mobile. ¶ Patet etiā ſolutio ad ſe
cūdū. Si eni ꝯſiderarꝫ nālis pncipia ⁊ ꝓprietates cor
poris inq̄tū corpꝰ: ⁊ inq̄tū corpis ſunt: ꝯcluderet ar
gumētū: nūc aūt ⁊ ſi ꝯſiderat pncipia corpis: nō tñ cō
ſiderat vt pncipia corpis ſūt: ſed entis mobilis: ⁊ huiꝰ
etiā ꝓprietates ꝯſiderat ꝑ ſe ⁊ pmo: ſed ꝓprietates cor
poris conſiderat inquantum rationem entis mobilis
participant ⁊ non inquantū habēt rationem corporis
(vt declaratum eſt.)

Ad tertium Patet ſolutio: nam quāuis
ens mobile ⁊ corpus mobi
le dicāt mobilitatē que eſt rō formalis ſubiecti ⁊ ſcien
tie nālis corpus tñ mobile ſe habet ad ens mobile ſicut
ſecūdariū ad pmū: nā ſicut hoc ꝙ dico i potētia ad ter
minū motꝰ imediate reſpicit ens qd̄ diuidit̄ ꝑ potētiā
⁊ actū: ſic ēt hoc ꝙ dico mobile: cuiꝰ eadē rō eſt cū hoc
qd̄ eſt exiſtere in potētia ad dictū terminū nā rō forma
lis que hꝫ determinare. vniuerſalioꝛ ꝓprie dꝫ addi: ⁊
nō equipolēti: nec in minꝰ ſe habēti: ⁊ mobile qdē reſpi
cit corpꝰ ſicut quoddā ꝯtētū ſub ente mobili: ⁊ ideo ad
iunctū ſibi nō facit ipm̄ eſſe ſubm̄ totiꝰ ſcie nālis: ſicut
nec adiunctū corpi aiato: q᷑ vtrūq; eſt qd ꝑticulare re
ſpectū tā motꝰ: q̄ mobilis: repit̄ eni ſm̄ phm̄ ⁊ ſm̄ ve
ritatē motus in q̄litate ⁊ in vbi: ⁊ tñ neutrū ipſoꝝ eſt
Co.3° corpꝰ: vñ ⁊ cōmentatoꝛ dicit ſuꝑ ſcd̄o phyſicoꝝ: ꝙ in li
bro pmo qui totꝰ eſt de phyſico auditu: nō diffiniuntur
niſi ea que ſūt vl̄ia toti nāe: ſicut ſunt, nā motꝰ ⁊ huiꝰ. i.
in alijs vero libris diffiniunt̄ alia conſiderata: nō tam
vniuerſalia ſicut in de celo ⁊ mūdo corpus.

Ad quartum Dicēdū eſt: ꝙ ſi ꝓpō iſta
intelligat̄ ꝙ ad oino cā
dē ſciam ſpectet cōſideratio de re ⁊ de mō rei quocūq;:
falſum erit qd̄ dr̄: nā rē vnā ⁊ eandē (ſub alio tñ ⁊ alio
modo rei) ꝯſiderat ſcia ſubalternans ⁊ ſubalternata:
ſicut geometria accipit lineam ſimpliciter perſpectiua
autem aſſumit lineam ſub modo ipſam conſequente:
ex applicatione ad materiam: ⁊ tñ non ſunt oino vna
ſcientia. Si aūt intelligat̄ ꝙ ꝯſideratio de re ⁊ de mo
do quocūq; rei: ſpectat ad ſciam eandē illo modo iden
titatis: qui repit̄ inter ſcientiā ſubalternantē ⁊ ſub
alternatā: erit verus intellectus: ⁊ nālem qdē bene cō
cedimus ſubalternari prime phie: cū prima phia cōſi
deret ens ſimplex: nālis vero ꝯſiderat ipſuz ſub modo
ſibi debito ex applicatione ad materiam.

Ad quintum Dicēdū eſt: ꝙ duplex po
teſt dici modus aliquis
eſſe ſpecialis. Uno qdem modo dicitur ſpālis modus:
qui ē diſtinctiuꝰ ſpecialis entis ⁊ nō entis vlr̄ ſumpti:
⁊ ſic mobile nō eſt modus ſpecialis entis: q᷑ nō diſtin
guit ex oppoſito cōtra modū aliū ſpālem entis ſ; potiꝰ
vlē oē eni ens vel eſt mobile vel immobile. Alio modo
dicit̄ aliq̄s ſpecialis modus: q᷑ nō eſt ꝓpriꝰ cuiuſlibꝫ
entis: ſed alicuiꝰ determinati ſicut ꝑ ſe ⁊ ꝑ accidēs: ⁊ ſi
vlr̄ diuidant ens: nō tñ qūlibet eoꝝ cōuenit oi enti. ſed
hoc ꝙ dico ꝑ ſe: eſt modus ſoliꝰ ſubē: ⁊ ꝑ accn̄s: eſt mo
dus ſolius accn̄tis: ⁊ q᷑ ꝓprij mōi ſunt nō cuiuſlibet
entis: ſ; ſpāles dici pñt: vel mōi ſpāles eē ſlr etiā mobi
le ⁊ imobile: ⁊ ſi vlr̄ diuidant ens: dicuntur tñ ſpāles
modi q᷑ hoc qd̄ dico imobile: nō eſt modus ꝓpriꝰ cu
iuſlibꝫ entis: ſ; immaterialis ſolū: ⁊ hoc qd̄ dico mobile
nō eſt ꝓpriꝰ modus cuiuſcūq; ſed ſolius entis applica
ti ad māꝫ nālē: mūc aūt modus nō dꝫ annecti ei cuius
eſt ꝓpriꝰ ⁊ q̄ſi ꝯſtitutiuꝰ: ſed ei ſolū cuiꝰ eſt diſtinctiuꝰ
ſicut ꝑ ſe nō dꝫ adiūgi ſube q᷑ fieret nugatio: ſ; enti qd̄
diſtinguit ⁊ determiat ⁊ vlr̄ determinatio dꝫ addi ipſi
determinabili: ⁊ nō iam determinato: ⁊ ꝓpterea etiā
mobile nō dꝫ addi enti ſtāti ſub materia naturali: ſed
ſimpliciter enti. ¶ Ad ſextū dicendū ꝙ pꝫ rñſio. nō eni
mobile addit̄ enti vt paſſio: ſꝫ ſicē modus diſtinctus ab
immobili qd̄ nō ꝯſiderat phs: vnde eſt formalis rō ſu
biecti ſcie nālis: cū ꝑ formalē rōnē vnūqdq; ab alio di
ſtinguat̄. motꝰ aūt eſt ꝓpria paſſio ꝑ ſe ⁊ nō ꝑ accidēs
ſe habens ad ens mobile: cuz ſequatur principia eius.
¶ Ad ſeptimū dicēdū eſt: ꝙ nō ē neceſſariū oēm paſſio
nē dicere aptitudinē ⁊ nō actū qn potius ſunt aliq̄ q̄ ſi
in aptitudine ſumant̄ nō ſolū nō erūt ꝓpe paſſiones
ſed nec etiā ꝯuenire poterūt ei cuius ſunt proprietates
accepte vt dicunt actū: aptitudo eni ad paritatē ⁊ im
paritatē nullo mō ꝯuenit numero: q᷑ tūc poſſet poni
numerus aliq̄s: q nec eēt par vel impar; ſicut q᷑ aptitu
do ad ridēdū: eſt hois ꝓprietas: ⁊ nō actualitas riden
di pōt eē aliq̄s hō q actu nō rideat: nō poteſt aūt eē ali
quis numerus q nō ſit actu par vl̄ impar ⁊ iō paritas
⁊ iparitas: nec in aptitudie: ſ; i actu ſūt numeri ꝓprie
tates: ſic ergo ſlr nō obſtāte ꝙ motus dicat actū ⁊ non
aptitudinē poterit eē: ⁊ eſt ꝓpria paſſio entis mobilis.
¶ Ad octauū dicēdū: ꝙ ꝓprie paſſiones q̄ oppoſitio
nē habēt ad inuicē: nō oꝫ ꝙ ſemꝑ oēs actu inſint ſuis
ſubiectis. ſed neceſſariū ē ꝙ ſemꝑ altera vel altera ſicut Tex. co. 9.
nō ſemꝑ numerus eſt par nec ſemꝑ impar: ſemꝑ eſt tñ
par vel impar: vñ ⁊ pmo poſterioꝝ habet̄: ꝙ ea que ꝑ
ſe inſunt neceſſario inſunt rebꝰ: vel ſimplr̄ vel oppoſite
ſunt aūt ꝓprietates entis mobilis motꝰ ⁊ quies: ⁊ ſi ꝑ
prius reſpiciat mobile: ⁊ oē qdē mobile mouet̄ vel quie
ſcit. ¶ Ad nonū dicēdū ē ꝙ q̄uis q̄cq̄d mouet̄ tāq̄ ſu
biectū motꝰ nō in alio receptū ſit corpꝰ: nō tñ in quocū
q; eſt aliquo mō motus: id ē corpꝰ: cū motus ſit in q̄lita
te: q̄ corpꝰ nō eſt: ⁊ iō nō eſt accidēs ꝯuertibile corpori
oino. Et vlteriꝰ nō ſolū nō cōuertibilit̄ in eſt corpi i rō
ne q̄ corpꝰ ē ſ; nec etiā ſibi ineſt (vt ſupra patuit) Ad. x.
dicēdū: ꝙ ſubm̄ incluſuz in intellectu motꝰ: eſt ens i po
tētia ad motus t̄minū: vel ens mobile qd̄ idē eſt ⁊ nō
corpꝰ: quin potiꝰ corpꝰ in rōne q̄ corpꝰ ē: mobilitatē ⁊
motū excludit. ¶ Ad. xi. dicēdū. q̄uis intellectiua ⁊ ſi
nō ſit pars ſubiectiua entis mobilis: eſt tñ pars ꝯſtitu
tiua alicuiꝰ ptis eiꝰ ſubiectiue vt puta hois. ¶ Ad. xij.
dicēdū: ꝙ ſubm̄ dꝫ eē tale qd̄ vel pdicet̄ de pertractatis i
ſcia: vel ꝑ ordinē ad ipm̄ illa ad ſciam referant̄. Et mo
toꝛ qdē ſeparatus ad ſciam nālē referet̄ ꝑ ordinē quē hēt
ad ens mobile: cū influit motū. ¶ Ad. xiij. dicēdū: ꝙ de
mā forma: priuatione agit̄ in libro phyſicoꝝ: ⁊ nō iō q᷑
ſint pricipia corporis: ſ; q᷑ ſunt pncipia entis mobilis.
¶ Ad. xiiij. dicēdū: ꝙ eſſe mobile: nō enti attribuit̄ rō
ne corporis: nec corpi rōne entis: ſed vtriq; rōne entis
impꝑfecti. ¶ Ad. xv. dicēdū: ꝙ ſi nihil localit̄ mouet̄ ni
ſi corpus: nō tñ corpꝰ huic motui ſubijcitur rōne qua
corpus eſt: ſed inq̄tū ꝑticipat rōnem entis mobilis in
loco: ⁊ iō ens mobile ſm̄ locū ē ꝓprie ſubm̄ in libro ce
li ⁊ mundi. ¶ Ad. xvj. dici poſſet: ꝙ nō oē ens mobile
eſt corpꝰ mobile: ſ; ēt ens mobile qd̄ ē corpꝰ: rōne differt
a corpe mobili tāq̄ pncipalius dictū a ſecūdario (vt ſu
pra patuit.) Itē tāq̄ nugatorie dictū a ꝓprio dicto: ⁊
ideo nō

ideo nō oportet ſi negaſ corpus mobile eſſe ſubiectum: q̄ negetur ⁊ ens mobile: cū non ſit eadē rō vtriuſq̄.

℞ Queſtio ſecunda.

Queſtio ſecūda eſt.

Primarō Utrū p̄ria p̄hia ſubalternet ſibi nāle ⁊ doctrinalē p̄hiā. Et vꝫ q̄ nō: ſemꝑ.n. ſcia ſubalternata accipit vt ꝑma ꝓncipia ſua ꝯcluſiones ꝓbatas in ſcia ſubalternāte. Sꝫ nālis ⁊ doctrinalis p̄hia nō accipiūt (vt videt) ꝓncipia q̄ ſint ꝯcluſa i p̄rima ſcientia: ergo non ſubalternantur ſibi.

Scḋarō **Preterea ſciētia** ſubalternās non diuidiſ ex oppoſito ꝯ ſciām ſubalternatā: ſꝫ ꝑma p̄hia diuidiſ ex oppoſito ꝯ ꝑdictas (ſicut pꝫ ꝑ p̄hm in .vi. methaphyſice vbi Textu com.2. dicit: q̄ tres ſunt modi ſiue partes p̄hie .ſ. phyſicus: metaphyſicus: ⁊ mathematicus.) ergo ꝑma p̄hia ſibi alias duas nō ſubalternat. Si. di. q̄ ꝑma ꝓpō falſa eſt. Reſpon. Contra Cōtra: que ex oppoſito diuiduntur: ſibi inuicē opponūtur: que aūt oppoſita ſunt ſub inuicē cōtineri non poſſunt. Tertiarō Sciētie aūt ſubalterne ſub ſcia ſubalternāte ꝯtinet. Reſpon. ergo vna eoꝝ nō pōt diuidi ex oppoſito ꝯ aliā. Si. di. ea q̄ ex oppoſito diuidunt aliqḋ cōe vniuocū: taliter opponunt q̄ ſub inuicē cōtineri nō pñt. que aūt diuidūt aliqḋ cōe anologum nō opponūtur tali oppōne: q̄ impediat vnū coꝝ ordinari ſub alio: ſicut effectū ſub cā. ⁊ tali diuiſiōe diuidūt hoc cōe qḋ eſt ſcia: p̄tes ſcie ſupradicte. ℞ Cōtra: qḋ ſub vniuoce ꝑdicamēto in ꝑdicamentali linea ordinatur: vniuocū videt debere eē: ſed ſcia ponit ſub habitu: q̄ vniuoce ꝑdicatur: ergo ⁊ ipſa dꝫ eē qḋ vniuocū. ℞ Preterea ſi eſt qḋ anologice diuiſū: adhuc oꝫ diuidētia aliquā oppōnē habere. q2 alr nō diuiderent ipſa ex oppoſito: oppoſitū aūt nō eſt cū oppoſito: igitur nec de diuidētib⁹ anologū dici poterit: q̄ vnū ꝯtineat ſub alio: ſicut effectus ſub cā. ℞ Preterea ſcia ſubalternās dꝫ accipere potiores demōſtrationes q̄ ſubalternata. Nūc aūt iſta ſcia q̄ ꝑma dr nō videt ſic ſe habere ad alias: q2 in mathematicis potiſſime demōſtrationes ſumunt: ergo ꝑma p̄hia ſibi reliq̄s p̄hie ptes minime ſubalternat. ℞ Preterea ſcia ſubalterna ſm Ari. in ꝑmo poſterioꝝ debet dicere q2: ſi nō ꝑpter qḋ: ſꝫ nālis ⁊ doctrinaſ ꝑꝑ qḋ dicūt: q2 ꝑ cām demōſtrāt: hic qdē ꝑ formalē: ille ꝟo ꝑ oēs: ergo iſte due ſcie nulli alteri pñt ſubalternari. ℞ Preterea ſcia ſubalterna dꝫ ex additione ſe habere ad ſciam ſubalternātē: ita videlꝫ q̄ ſubm ipi⁹ accipiat ⁊ applicet ad mām: ſed cū ſubm prime p̄hie ſit ens oīno īmateriale ⁊ ꝑpore oīno a mā ſeperatū: q2 ⁊ ſꝫ diffinitionē ⁊ ſm eſſe nō poterit aliquo mō ad māꝫ applicari: q2 id qḋ eſt immaterialis ſubā nullo mō pōt habere ꝯpōnē phyſice materie: igitur phyſica nō ſubalternabit ꝑme p̄hie. ℞ Si. di. q̄ ſubſtātia imālis nō eſt ſubiectū ꝑme p̄hie: ſꝫ ens cōiter acceptū qḋ pōt bene ꝯtrahi ad intelligibilē ⁊ ſenſibilē materiā. Cōtra: id qḋ eſt principalius intentū in ſcia debet eē ꝓpriū ipſius ſubiectū: ſubſtātie ꝟo immaterialis cognitio ē p̄ricipaliſſime intēta i ꝑma p̄hia (vt dicit Aui. in ſua methaphyſica) ergo ipſa eſt ꝓpriiſſime ſubiectū ipſius. ℞ Preterea (ſm Ariſtotilē i ſexto methaphyſice.) Si nulla ſubſtātia eſſet preter phyſicas: tūc nō eſſet alia prima p̄hia q̄ phyſica: hoc aūt eſſe nō poſſet vbi methaphyſica ſolas ſubſtantias immateriales ꝯſideraret: ergo ſubiectuꝫ ipſius nō eſt ens in cōi ſꝫ tale ens qḋ eſt oīno imāle: cū probatū ſit q̄ nihil extra ipſum cōſideret. ℞ Preterea ſcientia ſubalternās ⁊ ſubalternata nō debēt eſſe equalis conſiderationis: ſed naturalis eſt equalis cōſiderationis cū prima p̄hia: q2 vtraq̄ ꝯſiderat ens mobile ⁊

Quartarō Quīta rō Sexta rō Septia rō octaua rō Rñdeo Coñ.9 rō. Decia rō xj.ratio

immobile ⁊ nō aliud: igitur nālis ſcia prime p̄hie ſubalternari nō pōt. ℞ Preterea ſcia ſubalternās debet demōſtrare ꝑ ſua ꝓncipia principia ſcie ſubalternate. Prima vero p̄hia nō pōt per principia ſua demōſtrare principia naturalis ⁊ doctrinalis p̄hie: cuius ꝓbatio eſt: q2 principia ſua ſūt cōiſſima: principia vero cōia (vt habetur in ꝑmo poſterioꝝ) demonſtrationē nō ingrediūtur: ergo ꝑma p̄hia ꝑdictas ſcias ſibi ſubalternare nō pōt. ℞ Preterea ſcia ſubalternās ⁊ ſubalternata ſic ſe debēt habere vt de quo vna dicit q2 altera dicat ꝑꝑ qḋ: ⁊ ꝑ cōſequens qḋ vna demonſtraret ꝑ effectū: alia debꝫ demonſtrare per cām: q2 aliter nō contineretur mediuꝫ demonſtrationis vnius: ſub medio demōſtrationis alterius: ſicut effectus ſub cā: ſine quo ꝑfecta ſubalternatio eſſe nō pōt: ſed nālis ⁊ prima p̄hia nō ſic ſe habent: quia vtraq̄ per effectū demonſtrationē facit de motore ſeparato: igitur vna nō vere ſubalternat alteri. ℞ Preterea ſubiectū ſcie ſubalternate debet imediate cōtineri ſub ſubiecto ſubalternātis: ſed inter ſubiecta quadriuialiū ſcientiaꝝ: ⁊ ſubiectū prime p̄hie cadit medio loco quātitas de qua cōmuniter ſumpta: nulla ſcia eſt: inter ſubiectū etiā nālis p̄hie ⁊ ꝑme cadit hoc q̄ dico ens actu: qḋ diuidit ꝑ ens actu. ſm actū ꝑfectū ⁊ per ens actu ſm actū imperfectū: qḋ eſt idē cū ente mobili. ergo nec naturalis nec quadriuialis ſcia ſubalternat ꝑme p̄hie. ℞ Sed cōtra eſt quod p̄hs dicit in primo methaphyſice q̄ prima philoſophia ordinat alias ſcias: hoc enim ſine ſubalternatione eſſe non poteſt.

xij.ratio Tex.co.23 xiij.ratio xiiij.ratio In oppo.

Reſpōdeo dicēdum q̄ de iſta qōne ſūt diuerſe opiniones. Quidā enī dicūt: q̄ ꝑma p̄hia ſibi nālem ⁊ doctrinalē vere ſubalternare nō pōt: aſſignāt autem huius rōnem ex eo q̄ nulla ſcientia ſubalterna ea pōt reductionē facere ad per ſe nota: ſicut neq̄ ad immediata: nālis ꝟo ⁊ doctrinalis ad ꝑ ſe nota reducūt ea que ꝯſiderant: ſicut doctrinalis ad cōes animi cōceptiones: cui⁹ ſunt omne totū eſt maius ſua parte: ſi ab equalib⁹ equalia demas ea que relinquunt ſunt eq̄lia: quas etiā cōes cōceptiōes dicūt ſumi poſſe ex ſubiecto ſcie nālis cū ſit qḋ valde cōe. ergo nec nālis nec doctrinalis ſcia vere ſubalternari pñt prime p̄hie. ℞ Sꝫ hec opio ſtare nō pōt: qḋ quatuor vijs ad pñs poſſumus declarare. ℞ Et ꝑma qdē via ſumit ex cōparatiōe ſciarū ad entia: ſiue ex ꝓportionalitate ordinis ſciaꝝ ⁊ entiū: cū enī oīs ſcia referat ad ſcibile: qḋ neceſſario ē aliqḋ ens: q2 qḋ nihil ē: ſciri nō pōt: oꝫ neceſſario ex ipſo ordine entiū accipere ordinē ſciaꝝ: videmus aūt entia taliter ordinata q̄ oīa cōtinent ſub vno qḋ eſt principiū ⁊ cā entitatis alijs oībus: ⁊ ꝑ ꝯſequēs eſt ſupremū ⁊ primū in toto ordine entiū: oꝫ ergo ⁊ ſcias ſic eſſe ad inuicē ordinatas: q̄ oēs cōtineant ſub aliqua que ſit prima ⁊ ſuprema in toto ordine ſciētiaꝝ: hec aūt nō pōt eſſe niſi vna tm: cui⁹ declaratio eſt: q2 cū prima ⁊ ſuprema ſcia ſit illa q̄ directe ⁊ ꝑ ſe ꝑtingit ad primū ſcibile: qḋ eſt ꝑmū ⁊ ſupremū ens: ⁊ hoc ſit oīo vnū ⁊ ſimplex oī multiplicitate carēs: oꝫ etiā q̄ ꝑma ſciētiaꝝ que ad hoc vnū directe ꝑtingit: vna ſit ⁊ nō multe. Et quēadmodū qdē primū ens ſub ſe continet oīa alia: ⁊ oībus eſt principiū entitatis (vt dixim⁹.) ſic etiā oꝫ q̄ ⁊ ꝑma ſcia ꝯtineat ſub ſe oēs alias: ⁊ cā ſit cōpleta ſm modū ſuū oīuꝫ aliaꝝ. Cui⁹ rō eſt: q2 ex ordine ꝓncipioꝝ eſſendi in entib⁹ ſumi dꝫ ordo ꝓncipioꝝ cognoſcēdi in ſcibilib⁹. Nūc aūt (vt dictū eſt) primū ens qḋ ē primū eēndi ꝓncipiū oīa ſub ſe cōtinet: ⁊ oīb⁹ eſt cā eſſendi. ergo oꝫ q̄ ⁊ ꝑma p̄cipia prime ſcie qḋ primū ens directe ꝑtingentis ſub ſe cōtineat oīum ſciaꝝ p̄rīcipia ⁊ cā ſit

Reſpon. opi.egidij cō.hāc opinionē ar. pria via. prio. poſ. Tex.co.5.

ſm nāz ꝑfecte cognitionis eoꝝ: ⁊ ſic (vt videt̃) quēad modū ſi nullū ſm eēndi pncipiū eē pōt ſine ente primo cui⁹ entitas eſt cā entitatis alioꝝ: ſic ēt nullū ſʒ cognitionis pncipiū eē pōt ſine primis pncipijs pme ſcie: vt etiā ꝯſilr veritas ipſoꝝ cā ſit veritatis in oibus pricipijs ſcdis. Uidem⁹ aūt. ꝙ in oibus ſciētijs ſic ſe habētib⁹: ꝙ pncipia vnius ſunt ꝑ ꝗd ⁊ cā veritatis pricipioꝝ alteri⁹: ⁊ vna ꝯtinet ſub ſe aliā: ⁊ pōt in ipſam deſcendere ad demōſtrandū demōſtratiōe cāli princi pia ei⁹ ꝑ principia ſua. Cū igit̃ prima pricipia prime phie (vt ꝓbatū eſt) ſub ſe cōtineāt pricipia nālis ⁊ doctrinalis ſcie ⁊ oiūʒ aliaꝝ ⁊ ipſoꝝ veritas cā ſit veritatis in oib⁹: cōcludit̃ neceſſario: ꝙ prima ſcia cōtineat ſub ſe nālē ⁊ doctrinalē phiā ⁊ oēs alias: ⁊ ꝙ deſcēdere in eas poſſit ad demōſtrādū cauſalr pncipia eaꝝ ꝑ pricipia ſua. ¶ Alteri⁹ aūt videm⁹ ꝙ oia ǭ de nā ſua ſūt talia ꝙ cōcludi cālir ⁊ imediate hñt ꝑ principia ſcie alicui⁹. de nā etiā ſua ꝑ ꝯñs hñt ꝙ ſint ꝯcloñes demōſtrate in illa ſcia. Cū igit̃ (vt ꝓbatū eſt) principia nālis ⁊ doctrinal' phie de ſua nā habeāt ꝙ cālr ⁊ imediate ꝯcludant ꝑ pricipia pme phie: ꝯcludit̃ iō neceſſitate ꝙ ipſe de nā ſua habeāt ꝙ ſint ꝯcloñes demōſtrate i pma phia. ⁊ ſi nō requirat̃ ſemꝑ ꝙ ibi actu ꝯcludant̃ ꝓpter ſui nimiā euidentiā. Nūc aūt ita eſt ꝙ nunꝗ̄ vna ſcia accipit tanꝗ̄ ſua principia ea que de nā ſua habēt ꝙ ſint ꝯcloñes in altera ſcia: niſi ꝑfectiſſime illi ſciētie ſubalternet̃. Cū igit̃ (vt demōſtratū ē) natural' ⁊ doctrinalis phia aſſumant vt ſua principia ea ǭ de natura ſua hēnt ꝙ ſint ꝯcloñes demōſtrate in pria phia cōcludit̃ de neceſſitate ꝙ vtraqꝫ eaꝝ prime phie ꝑfectiſſime ſubalternet̃. Pʒ ēt ex hac rōne ꝙ nec ꝑ nālē nec ꝑ doctrinalē phiam tradit̃ vltia cognitio. illa. n. cognitio dr̃ vltia: qua habita nō cōtingit vlteri⁹ ǭrere quid: ǭlis nō eſt cognitio que acquirit̃ per dictas ſcientias: eo ꝙ de ipſaꝝ pmis pncipijs ꝯtingit ǭrere ꝓpter ꝗd: cū ſue veritatis cām hēant veritatez pncipioꝝ prime phie: i ǭ ꝑfecte tota illa cognitio cōplet̃ ⁊ vltimat̃: ꝑꝑ qd̓ ēt merito ille ſubalternant̃ huic: h̓ ꝟo nulli alteri ſubalternari pōt: cū ſupra ſe nullā hēat: ⁊ ꝓpter de ſe cōpletā ⁊ vltimā ꝯtinēs cognitionē: ⁊ ſic pʒ pma via declarandi ꝓpoſitū: ſumpta ex ordine ſciaꝝ ⁊ entium.

Scđa via

Secūda vero ⁊ tertia Uia ſumit̃ ex ordine demōſtrationis ſed differēter: ſm ꝙ differentes demōſtrationes ſiunt in ſciētijs. Sūt. n. ǭdā demonſtrationes ꝓcedentes ex pmis pōnib⁹ ſcie: quas neceſſe eſt eē notiſſimas in qualʒ ſcia ſup oia ǭ demōſtrāt̃ in ipſa. Quedā ꝟo alie ſūt ǭ ꝓcedūt ex pmis diffinitionib⁹ ſcie. ⁊ intelligo illas eē primas diffōes in ſcia: aū quas nulla pōt accipi que ſpectet ad ꝯſiderationē ſcie illi⁹. ¶ Ex ꝑte aūt prima ꝝ demōſtrationū ſic ꝓcedit̃. Uidem⁹ eni in vna ⁊ in eadē ſcia vlī: ꝙ habit⁹ generatus ꝑ demōſtrationē accipientē pōnes demonſtratas vel demōſtrari poſſibiles in vlī: ſubalternus ē habitui cāto ꝑ demōſtrationē illas pōnes demōſtrantē ꝑ pōnes priores: ſm ꝓritatē nāe. Hui⁹ aūt rō eſt: qꝛ ſemꝑ neceſſe habit⁹ ꝯclonis ſubalternus ē habitui pncipiorū nāe ordine imediate cōcludētiū ꝯclonē illā. Quēad modū. n. veritas ꝯclonis ꝯpat̃ ad ꝟitatē principioꝝ nālr ipſā demōſtrātiū vt effect⁹ ad cām: ſic etiā ⁊ ꝯclonis cognitio ſe hʒ ad cognitionē eoꝝdē: qꝛ ea ǭ nālr ſunt cā veritatis alicui⁹: ſūt etiā ꝑ ſui cognitionē nālr cā cognitōis eiuſdē: ⁊ iō ſicut veritas ꝯclonis ſubalternat̃ a veritate pricipioꝝ vt effect⁹ a cā: ſic etiā ⁊ cognitio ipſius ſubalterna ē cognitioni eorundē: vt effectus cauſe. Eſt aūt vna ⁊ eadē cognitio ǭ dr̃ habit⁹ principioꝝ demōſtrationis ꝓcedētis ex pōnib⁹ ſcđis: ⁊ habit⁹ ꝯclonū illaꝝ ꝑ demōſtrationē accipiētes pōnes ꝓprias ad ſcđas demōſtrādū. Sic eni vna ⁊ eadē pō principiū vocat̃ in demōſtratiōe ſcđe: ⁊ ꝯclo in demōſtratione ꝓcedēte: ſic etiā vna ⁊ eadē cognitio dr̃ habitus principioꝝ ſcđe demōſtrationis: ⁊ habit⁹ ꝯclonis demōſtrationis ꝓcedētis. Si igit̃ (vt ꝓbatū eſt) habitus ꝯclonis ſubaltern⁹ ē habitui pricipioꝝ demōſtrationis ꝯcludētis ipſaz: ſeqꝛ neceſſario ꝙ ſit ſubalternus habitui ꝯclonis illarꝫ ꝑ demōſtrationē: illa principia ꝯcludentē: cū idē ſit ibi habitus principiorū ⁊ hic habitus cōclonū (vt oſtenſū eſt.) Eſt aūt habit⁹ ꝯclonis illarꝫ in demōſtratione pma ſubalternus habitui pncipioꝝ: ex ǭb⁹ illa demōſtratio ꝓcedit: igit̃ ⁊ habitus ꝯclonis ſcđe demōſtratiōis ǭ habitui ſubalternat̃ añcedētis ꝯclonis: erit ſubaltern⁹ eidē: hoc aūt totū pōt breuiter ꝑ vnū exēplū determinari in ſcia nāli. Accipiatur eni hec pō: nullū ꝯtinuū inaīatū pōt mouere ſeipſūʒ: deīde accipiat̃ h̓ pō: grauia ⁊ leuia ſūt ꝯtinua inaīata ⁊ cōcludat̃ ꝙ hec nō pñt mouere ſeipſa. Ulterius aūt accipiat̃ illa ſuppoſitio vlior: ⁊ ꝓpter ꝙ oē mouens ſeipſuʒ ē diuiſibile in duo diuerſa: quoꝝ vnū hēt rōnē mouētis ⁊ reliquū rōnē moti: ⁊ adiungat̃ ꝙ nullū ꝯtinuū inaīatū eſt diuiſibile in duo ſic diuerſa: ⁊ poſtea inferat̃ ꝙ nullū ꝯtinuū inaīatū pōt mouere ſeipſʒ. In iſtis demōſtrationib⁹ appꝫ totū qd̓ dictū eſt: ideo eni grauia ⁊ leuia nō mouēt ſeipſa: qꝛ nullū ꝯtinuū inanimatū eſt tale: ⁊ iō cognoſcimus grauia ⁊ leuia ſe nō mouere quia hoc cognoſcimus ꝯtinuo inaīato nō ꝯuenire. igit̃ habitus illius ꝯclonis habitui illius principij ſubalternat̃: ſicut effectus cauſe: ⁊ ſilr habitui concluſionis illarꝫ in demōſtratiōe ſcđa facta: cū ſit vnus ⁊ idē: ⁊ vlterius ſimul totalis cognitio ſilr eſt ſubalterna cognitioni illius pncipij: oē mouens ſeipſum diuiſibile eſt in duo diuerſa: quoꝝ vnū ⁊c̃. Ex cognitione. n. hui⁹ pncipij trahit̃ tota cognitio alioꝝ. Et ſic ſemꝑ in vna ⁊ eadeʒ vniuerſali ſcia: tota cognitio habita ꝑ demōſtrationē: que ſumit pōnes ſecūdas: ſubalternat̃ cognitioni habite ꝑ demōſtrationē illas ex pmis pōnib⁹ cōcludentē. Nūc aūt ita eſt: ꝙ quemadmodū ſe hñt in vna ⁊ eadē ſcia pōnes pme: ⁊ magis vles ad pōes ſecūdas ⁊ minus vniuerſales: ſic etiā ſe hñt poſitiones prime phie ad primas poſitiones ſcie doctrinalis ⁊ naturalis: ſunt eni ⁊ ipſe prima principia veritatis iſtarū: quēadmodū ǭdē ꝑ priores in eadē ſciētia demōſtrant̃ poſteriores: ſic etiā multo: imo altiori ⁊ ꝑfectiori mō: ꝑ pōnes prime ſciētie demonſtrari habēt prime poſitiones nālis ⁊ doctrinalis phie. ¶ Cōcluditur igit̃ de neceſſitate ꝙ tota ſcientia nālis ⁊ doctrinalis que trahit̃ ex ſuarū poſitionum primarū cognitione: ſubalterna eſt cognitioni prioꝝ principioꝝ prime phie: ⁊ per ꝯñs ipſi vniuerſaliſſime ſcie que ſola habet ꝓprie ꝑ illa prima principia ⁊ reliqua demonſtrare. ¶ Poſſumus aūt ſi volumus hoc: qd̓ diximus ⁊ rōne ꝓbauim⁹: ſcilicet ꝙ prima phia aliarū ſcientiarū principia demōſtrat cauſaliter ēt auctoritate oſtēdere. ¶ Auicēna nāqꝫ dicit ſic in primo ſue methaphyſice: Hec ſcia diuiditur in ꝑtes: quarū ǭdā inquirūt cauſas vltias inquātuʒ ſunt cauſe oīs cauſati: ⁊ alie inquirūt cauſaʒ primā ex qua fluit oē eē cauſatū nō inquātū eſt mobile vel quātitatiuʒ: ⁊ quedā alie inquirunt diſpoſitiones: que accidunt eē: ⁊ quedam inquirūt principia ſcientiaruʒ particularium. Et huius rationem aſſignat dicens. Principia cuiuſqꝫ ſcientiarū minus cōmuniuʒ: queſtiones ſunt in ſcientia communiori: ſicut principia methaphiſice in naturali: ⁊ principia menſurationis in geometria

In ſciētijs ſiunt differentes demōſtrationes.

Exemplū.

in geometriā: ⁊ hinc cõcludit: ꝯtingit igitur vt in hac ſcīa mõſtrētur ꝑncipia ſingulaꝝ ſciaꝝ que inquirunt de diſpoſitionibus vniuſcuiuſq;. Ex quibus verbis liqde apparet ꝙ per ꝑncipia prime phie demõſtrant̄ ꝑncipia oium aliaꝝ: ⁊ ꝙ ipſa ſibi oẽs alias ſubalternat.

Tex.cõ.23 ¶ Phyloſophus ēt in ꝑmo poſterioꝝ ſic dicit. Manifeſtū eſt ꝙ nõ eſt vniuſcuiuſq; ſcie ꝑncipia propria demõſtrare. Erūt.n. illa per que.ſ. demõſtrātur aliarum ꝑncipia ſciaꝝ oium principia: ⁊ ſcia illoꝝ ꝓpria oib⁹ qd nõ aliter intelligi põt niſi vt dicātur propria oibus q2 deſcēdens in oēs ad demõſtrādū eaꝝ principia. Deinde adiūgit ⁊ nāq; ſciuit magis intellectus ex ſuperioribus cauſis: ⁊ ex ꝑoribus.n. ſciuit cū nõ ex cauſatis cauſas ſciat: per qd aperte innuit ꝙ hec ſciētia demõſtrat aliaꝝ ꝑncipia per cauſas ⁊ nõ per cauſata. Et q2 dixerat demõſtrationē ꝑme ſcie deſcēdere in alias ſcias ad demõſtrādū eaꝝ principia: quõ hoc poſſit eſſe declarat dicēs. Sed demõſtratio nõ cõuenit in aliud genus v3 in aliud ſimplr̄: ſed aut (ſicut dictū eſt) geometrie i ꝑſpectiuas ⁊ arithmetice in armonicas. Et per hoc iam reputat planū quõ ⁊ ꝑma ſcia in alias deſcēdat. Cum igitur deſcēſus geometrie in perſpectiuā: ⁊ arithmetice in muſicā ſit deſcēſus ſubalternātis in ſubalternatā vere: apparet manifeſte intētionē fuiſſe phi primā phyloſophiā in alias oēs deſcēdere demõſtrādo: vtpote in ſibi vere ſubalternas. Et ſic completa eſt ſecunda via declarandi propoſitum: ſumpta ex ordine demonſtrationum procedentium ex ſuppoſitionibus ſcientie.

Tertia via **Tertia vero via** ad idē declarandu3 ſumit̄ ex ordine demõſtrationū diffinitiones accipiētiū ꝓ medio. ¶ Ubi ꝯſiderādū eſt ꝙ diffinitio nūquā põt vere demonſtrari de illo cuius eſt diffinitio. Cuius ratio eſt: q2 cū oīs demõſtratio ſit per mediū: op3 neceſſario illud qd vere ꝓteſt de aliquo demõſtrari habere vere mediū per qd demõſtret̄ de illo: qd neceſſario ⁊ cā eſt verificationis eiuſdē de eodē: q2 veꝝ mediū cauſa eſt. Inter aūt diffõnem ⁊ diffinitū nullū cadit mediū: ſicut nec inter qdditatē ⁊ rē cuius eſt qdditas: nõ.n. eſt dare cām ꝓpter quam hõ ſit aial rationale: niſi ꝙ animal rõnale eſt: ⁊ ſilr eſt de aliis: ergo nullo mõ põt vere demonſtrari diffinitio de illo cuius eſt diffinitio: hoc aūt veritatē h3 in omni ſcientia tam ſubalternāte ꝙ̄ ſubalternata. Uidem⁹.n. ꝙ cognitio paſſiõis ſcðe ſubalterna eſt cognitioni paſſionis prime: ⁊ ſilr cognitio paſſionis ꝑme ſubalterna eſt cognitiõi ſubiecti: nā ⁊ paſſio ſcða paſſioni ꝑme: ⁊ paſſio pria ſubiecto ſubalternat̄: ſicut effectus ſue cauſe: ⁊ tñ cū tota hac ſubalternatione nõ põt vere demõſtrari de paſſione prima diffinitio ſua per diffinitionē ſubiecti: nec de paſſione ſcða dmõſtrari põt ſua per diffinitionē paſſionis prime: ſed de paſſione ꝑma per diffitionē ſuā demõſtrari põt diffinitio ſcðe: ⁊ de ſubiecto per ſuam diffinitio prime: ⁊ hoc facit illas cognitiones dici ſibi inuicē ſubalternas: nõ igit̄ ad ſubalternationē ſcientiaru3 exigitur ꝙ ſubalternans demonſtret diffinitionem datam in ſcia ſubalternata de ꝓprio diffinito in ipſa: q2 cū hoc ſit impoſſibile de re aliqua inueniri (vt oſtenſum eſt) impoſſibile tunc eſſet aliquā ſciētiā dici ꝓprie ſubalternata3: ſed ſufficit ꝙ ſubalternās demonſtret ſubiectū ⁊ diffinitionem ſubiecti ſcie ſubalternate de alio ſi demonſtrari poſſit: ſicut etiā ad hoc ꝙ cognitio paſſionis dicat̄ proprio ſubalterna cognitioni ſubiecti ſufficit ꝙ diffinitio quod eſt principium cognoſcendi ipſam demonſtretur de ſubiecto per diffinitionem eius: que ſimiliter eſt ratio per quam ipſum cognoſcitur. Nunc autem primus phyloſophus hoc facere poteſt ⁊ facit ſcðm naturā ſue ſcientie de ſubiecto ⁊ diffõne ſubiecti tam doctrinalis ꝙ̄ nālis phie. Dico aūt ſm nām ſue ſcie: q2 qñ de ordine nāli ſcientiaꝝ loqmur debemus attēdere nõ ad ea que in ſcriptis ab hoibus ſunt redacta: ſed ad ea poti⁹ que ſcie de ſua nā attribuūtur. Qd aūt prime phyloſophie de ſua nā attribuat̄ qd diximus: p3 ſi cõſideremus vſq; ad que ſua cõſideratio ſe extēdit. Nā primus phyloſophus diuidere h3 ens per ſubſtātiā ⁊ accidens ⁊ ſubſtātiā per corpoream ⁊ incorporeā: ⁊ ſi etiā eia ꝯſiderat: ⁊ q2 quantu3 ꝙ eſt ſubiectū in mathematicis eſt ꝓpria paſſio ſubſtāne corporee quā h3 diffinire prim⁹ phyloſophus: ⁊ ꝓpria paſſio de ſuo ſubiecto demõſtrari d3 per diffinitionem ſubiecti: manifeſtū eſt ꝙ ⁊ q̄tū ⁊ diffinitio quāti ſcðm nām ſuā demõſtrari põt de ſubſtātia corporea per diffinitionē ipſi⁹: ⁊ nõ niſi a p̄io phyloſopho qui ſolus ei⁹ diffinitionē ꝯſiderat. Silr etiā diuidit primus phyloſophus ipm ens per ens in potētia: ⁊ ens in actu perfecto: ⁊ ens in actu iperfecto: cuius ꝓpriū eſt eſſe mobile qd ꝯſiderat phyſicus: ⁊ mobile qdē ⁊ eius diffinitio demõſtrari põt de ente in actu imꝑfecto per diffinitionē ipſius. Nā ens in actu imꝑfecto eſt ens carēs cõplemēto actualitatis qd aptum natū eſt habere: ⁊ h eſt cauſa eius ꝙ eſt eſſe ordinatū in actū acqribilē per motu3 vel mutationē: qd eſt diffinitio mobilis. Ideo.n. aliquid ordinat̄ ad actum aliquē acqrendū quod aptū natum eſt habere ipm non iā h3. Unde mobile cõparat̄ ad illud ſicut effectus ad cām ⁊ ſicut ꝓpriū ad ſubm. Unde Auicen. in ſua metha. dicit. Dicemus igr̄ ꝙ hic poſita de qbus tractabat̄ in alqs ſciētiis ſunt accidentalia in hac ſcia: q2 ſunt diſpõnes que accidūt ad eſſe ⁊ diuiſiones eius: ⁊ ideo q̄d nõ ꝓbat̄ in alia ſcia ꝓbat̄ in iſta: q2 enim diuidit̄ h ſcia in ſubſtātiā ⁊ accñs: ideo ſūt ei ꝓpria. Et iteꝝ in primo ſic. Cõtingit aūt in hac ſcia vt demonſtrētur principia ſciaꝝ ſingulariū que inqrūt diſpõnes vniuſcuiuſq; eſſe: igitur hec ſcientia inquirit diſpõnes eſſe ⁊ ea que ſunt ei q̄ſi partes ⁊ ſpecies quouſq; venit̄ ad approbationē ex qua ꝓuenit ſubiectū naturalis: igit̄ permittam⁹ illā appropriationem ei: ⁊ appropriationē ex qua ꝓuenit ſubiectu3 diſciplinalis dimittamus ei: v3 ad ꝯſiderationē ꝓprietatū eis ꝯuenientiū diffinitionē aūt illius ſubiecti appropriant ei: quod ꝯſideratur a primo phyloſopho: demonſtrare de eo cui appropriatur: ſpectat ad primū phyloſophū. ¶ Ex qbus oībus euidēter ꝯcluditur ꝙ ꝑma phyloſophia ſibi naturalē ſubalternat ⁊ doctrinale3: ⁊ perfectius ꝙ̄ geometria perſpectiuam: cū ipſa demõſtrare non poſſit diffõnē viſualis de linea: eo ꝙ viſuale ex pricipiis linee ñ cauſat̄. Et ſic cõpleta ē tertia via declarādi qd volum⁹, ſūpta ex ordie demrātionū diffõnē accipiētiū ꝓ medio.

Quarta autem declaratio ſumitur ex eo ꝙ ad eandem ſcientiam pertinet conſiderare rem ⁊ modum rei. Quarta via

Ad cuius intelligentia3 eſt conſiderandu3 ꝙ duplices modi alicuius rei accipi poſſunt: q2 generales ⁊ ſpeciales. Et generales quide3 proprie dicuntur qui rem ſm ſe conſequūtur: ⁊ iſti quidem ſpectant ſimpliciter ad eandem ſcientiā ad quam pertinet cõſiderare de re cuius ſunt modi. Cuius ratio eſt: q2 nunꝙ̄ in aliqua ſcia poteſt haberi cognitio alicuius rei perfecta: niſi perfecte ei⁹ ratio cognoſcatur: nec ratio ſm ſe habens diuerſos modos põt cõplete cognoſci: niſi illi oēs modi ſub qbus põt itelligi cognoſcant̄ tales aūt ſunt modi rem ſm ſe ꝯſequētes qui neceſſario etiā rõnem ſimiliter conſequuntur: ⁊ ideo de neceſſita-

Alicuius rei ſūt duplices modi

te oportet q̄ vna ſimplex ſcientia cōſiderat rē ⁊ modos gn̄ales ipſius: vn̄ ſola methaphyſica cōſiderat modos gn̄ales entis: ⁊ ſola ſcia libri prioꝝ ꝯſiderat generales modos ſillogiſmi. Modi aūt ſpeāles rei ſunt: qui rē cō ſequūtur ex applicatione ad aliquam mām: ſicut modi ſpeciales ſyllogiſmi ſunt illi: qui ipm̄ ꝯſequūtur ex applicatione ad mām neceſſariā vel probabilē: ⁊ viſuale in linea dicit quēdā modū ſpecialē ſumēdi lineā: qr cū applicatione eius ad mām ſenſibilē. Et tales quidē modos ꝯſiderare nō pertinet ad eandē ſimplr ſcientiaꝫ ad quā ſpectat ꝯſideratio rei abſolute: ſed ad eandē eo modo quo ſubalterna dicit̄ ꝙdē principiū habere cū ſubalternāte. Unde modi ꝯſūtes ſillogiſmū ex applicatione ad materiā neceſſariā ſpectat ad ſcientiā libri poſterioꝝ que ſubalternat̄ ſcie libri prioꝝ: ⁊ viſuale ſpectat ad ꝑſpectiuā que ſubalternat̄ geometrie. Nunc aūt mobile ⁊ q̄ītū ſunt ſpeciales modi entis: qr ipm̄ ꝯſtes ex applicatione ad mām. Q̄ntū. n. cōſequit̄ ens ex applicatione ad materiā intelligibilē: mobile vero ipm̄ cōſequitur ex applicatione ad materiā ſenſibilē: ergo de neceſſitate opꝫ dicere: ſuppoſito q̄ ens mobile ſit ſubiectū in naturalibus (vt in prima qōne declaratū eſt ⁊ ens quātuꝫ in mathematicis) q̄ vere ⁊ perfecte taꝫ phyſica q̄ mathematica ſubalternet̄ prime phie. Et hec eſt quarta ⁊ vltima via oſtendēdi dictū noſtrū de ſubalternatione eſſe neceſſariū ⁊ cōtrariū ipoſſibile. Et rō qdeꝫ facta in ꝯtrariū puerilis eſt eo q̄ peccat per fallaciā equiuocationis: nā per ſe nota aliqua dici poſſūt duplici de cauſa: Una quoꝝ cā eſt ipſoꝝ euidentia: qr vꝫ eoꝝ veritas eſt ſic euidēs q̄ ſtatim cū ꝓponuntur abſq̄ hoc q̄ per alia notificētur: appareāt vera eſſe: ⁊ idcirco appellātur per ſe nota. Alia cauſa eſt eoꝝ primitas: qr videlicet ſūt ita prima q̄ ante ſe alia priora nō habēt: per que demōſtrētur: ⁊ ad talia ꝓprie reductionē facit ſolū illa: que nulli ſubalternat̄: qualis eſt prima phia. Nālis ⁊ doctrinalis vero nō faciūt reductionē per ſe ⁊ ꝓprie ad iſta: ſed ad per ſe nota primo modo quo ſubalternationē perfectā nō impedit: ſicut pꝫ ex prehabitis.

Reſpon. ad obiecta

Ad primum igit̄ iam ex p̄dictis pꝫ reſponſio: qr nālis ⁊ doctrinalis accipiūt tanq̄ ꝓpria ſua p̄ncipia ea que de natura ſua habēt q̄ ſint ꝯcluſiones ꝓbate i p̄ma philoſophia.

Ad ſecundum vero rn̄deri dꝫ interimēdo minorem: viddarius. n. q̄ mathematica diuidit̄ in quattuor ſcientias ſcꝫ arithmeticā: geometriā: aſtrologiā: ⁊ muſicam: vnde ⁊ quadriuiales dicuntur: ⁊ tamen omnes tres ſubalternantur arithmetice.

Ad tertium dōm q̄ ex oppoſito diuidūtur ꝓpter oppoſitos modos participādi cōe diuiſum: ⁊ modi quidē ſubinuicē non ꝯtinētur: ſed res que ſub iſtis modis accipiūtur: ſicut etiā modus eſſendi per ſe quod eſt ſubſtātie: ⁊ modus eſſendi per aliud quod eſt proprium accidentis non continetur aliquo modo ſub inuicem: ſed res accidētis bene ꝯtinet̄ ſub re ſubſtantie ſicut effectus ſub ſua cauſa. Nā ⁊ hoc dat intelligere ipſe modus eſſendi per aliud. Silr aūt dicendū eſt ⁊ in ꝓpoſito: ⁊ ſilr eſt dicendum ad q̄rtū argumētum.

Ad quartum vero reſpōderi debet per interemptionē maioris ꝓpōnis: ſolū. n. anologa trāſcēdētia non ꝯtinent̄ in recta linea ſub genere: ꝯtingit tn̄ reperire anologa nō trāſcēdētia: ſicut ſunt rōcinatio ⁊ demōſtratio ⁊ hmōi: q̄ neceſſario ſub determinato genere ordinant̄. ¶ Ad ſextum dicendū q̄ ſm naturā ſimplr loquēdo demōſtrationes prie phyloſophie ſunt potiſſime ſuper oēs alias vtpote accipiētes p̄ma oīum principia. ¶ Ad ſeptimuꝫ dōm q̄ nālis ⁊ doctrinalis ⁊ ſi dicūt pp qd de his que per ſua p̄ncipia dmōſtrāt: de p̄ncipijs tn̄ ſuis dicūt tm̄ qr: ⁊ nō pp qd: ſed p̄ma phia eſt que dicit pp qd de ipſis: nā per illud principiū p̄me phie: idē. n. nō eſt actu ⁊ potētia ſm idē: demōſtrat̄ illud p̄ncipiū idē nō ē mouēs ⁊ motū ſm idē: de quo nālis ſm ſe dicit ſolū qr: per illud ē principiū ip̄e eſt idē eē ⁊ nō eē: hoc ꝯcedēti ⁊ negāti: q̄ ſi ab eq̄libus eq̄lia demantur: q̄ remanēt oꝫ eſſe eq̄lia: demōſtrari pōt demōſtratiōe dicēte pp qd verū eē p̄ncipiū qd opinamur: vel (vt ꝓpri⁹ loquimur) q̄ oꝫ dicit eē falſum: ⁊ hoc qdē ſufficit ad ſubalternationeꝫ ꝑfectā. ¶ Ad. viij. dōꝫ q̄ ſubiectū p̄me phie nō eſt ens dictū de ſubſtātijs immālib⁹ ſolū: ſꝫ ens in q̄tū ens: de q̄ p̄mus phs id ſolū ꝯſiderare qd ſic ꝑatū eſt ſm eē ⁊ ſꝫ rōnē a mā: nō qr in hac eē nō poſſit: ſꝫ qr eē ei⁹ qd ꝯſiderat vt ſubiectū ꝓpriū: nō eſt ꝑ mām ſenſibilē ꝯſtitutuꝫ qr tūc extra ipſam iueniri nō poſſet: ſicut etiā eſſe q̄ntitatis: qr qd ſolū per nālia ꝯſtituit̄ nō p̄t aliquo mō extra ipſaꝫ in aliquo iueniri: ſicut iuenit̄ ens qd ꝯſiderat methaphyſicus: ⁊ qr mobile dicit mētū talis entis ꝯſtitutū ipm̄ ex determinatione ad ſenſibilē mām: ⁊ ſi ꝯſiderat phs nālis: apparet manifeſte q̄ ſubm nālis phie ex additione ſe hꝫ ad ſbm p̄me phie. ¶ Ad. ix. dōm q̄ ens in q̄tū ens eſt p̄mo intētū in p̄ma phia tanq̄ tot⁹ ſubm: ſꝫ ſbe immāles dicūtur iter alia ibi p̄ncipaliter itēte: qr in eis p̄mo ⁊ magis reſeruat̄ rō hm⁹ ſubiecti que in alijs etiā reſeruat̄: ⁊ ſi nō ſic ꝑfecte inuenit̄. ¶ Ad. x. dōꝫ q̄ ſi ſubſtā ens eēt: nec eē poſſꝫ p̄ter mobile: et mot⁹ eēt p̄ma ꝯſideratio entis ꝯſtitutis ipm̄ ſꝫ ſe: nec tūc eēt alia ꝯſideratio entis in quātū ens ⁊ ꝯſideratio mot⁹: niſi eo mō quo eſt alia cōſideratio ſubiecti a ꝯſideratiōe paſſionis ꝓprie: que diuerſitas ꝯſiderationis nō diuerſificat ſciam: ⁊ iō tūc nālis phia ad quā ſpectat ꝯſiderare de motu ꝯſideraret etiā de ente in q̄ntū ens: ⁊ iō nō pōt eē vna ſcia de ipſo ſm ſe ſumpto ⁊ cōſideratio ſub ꝓprietatib⁹ ꝯuenientib⁹ nō ſolū mobilib⁹ nec ſolū imobilib⁹ ſed oīb⁹. ¶ Ad. xj. dicēdū q̄ ⁊ ſi tā nālis q̄ p̄m⁹ phs ꝯſiderat motorē ſeꝑatū nō iō tn̄ ſūt ꝯſiderationes equales: qr p̄m⁹ phs ꝯſiderat (vt ait Auic. i ſua metha.) ſm id qd ē i eſſe ⁊ i nā ſua: nālis vero ꝯſiderat ipm̄ rōne cuiuſdaꝫ ſui effect⁹: ſicut rōne mot⁹ ꝓfluētis ab ipſo: ⁊ hec ꝯſideratio ē poſterior ⁊ iferior q̄ p̄ma. ¶ Itē p̄m⁹ phs ipm̄ ꝯſiderat in q̄tuꝫ ē p̄ncipiū ⁊ cā eēndi: nālis vero ſolū in q̄tū eſt principiū mot⁹: ⁊ hec ꝯſideratio eſt oīno min⁹ vlis q̄ prīa. ¶ Ad xij. dōm (ſicut in determinatione dixim⁹) q̄ principia cōia que ſūt cōes animi ꝯceptiones: ⁊ ſi nō igrediantur ſm ſubſtātiā demrationes diffōnes accipiētes ꝓ medio: īgrediātur tn̄ illas q̄ ex ipſis pōnib⁹ vel ſuppōnib⁹ ꝓcedūt. ¶ Itē p̄m⁹ phs ēt aliquaꝝ diffōnes ꝯſiderat ꝑ q̄s pōt alias demrare (ſicut ſupra patuit. ¶ Ad. xiij. dōm q̄) ſm q̄ dicit Aui. i ſua metha. q̄ ⁊ ſi nālis ⁊ prim⁹ phs ꝯſiderationē faciāt ꝑ effectū de primo motore: nō tn̄ hoc ē ꝑ eādē rōnē: qr nālis ex ꝓprietate ſue ſcie hꝫ q̄ talē ꝯſiderationē faciat: cū talis ſcia ad ipm̄ ſeparatū motorē nō ꝑtingat niſi rōne mot⁹ fluētis ab ipſo. Prim⁹ vo phs ſm nām ſue ſcie directe dꝫ ꝯſiderationē de ipſo facē ꝑ ea q̄ ſibi ō ſua ēentia ⁊ nā ꝯueniūt: ꝯſiderationē vo tradit ex effectib⁹ ſupēā pp nr̄i intellect⁹ ifirmitateꝫ q̄ ē apt⁹ nat⁹ ꝑ effect⁹ in cāꝝ cognitionē aſcēdere. ¶ Ad xiiij. dōm q̄ nō opꝫ ſubm ſcie ſubalternate immediate ꝯtineri ſub ſubō ſubalternātis: qr nec linea viſualis immediate ſb ꝯtinuo ꝯtinet̄: qd ē ſbꝫ geometrie: ſꝫ mediate ꝯtinet̄ ſb linea q̄ ē ꝑ ſe illi⁹ ſubi: ⁊ ens qdē mobile ⁊ ens q̄ītū ſilr ſe hꝫ ad ſubiectū prie ſcie vt ex p̄habitis pꝫ.

¶ Queſtio tertia.

Primarõ **Q**ueſtio tertia eſt. Utrum oium corpalíũ ſit eadem mã. ¶ Et videt̃ ꝙ ſic. Illud enim quod eſt in potentia ad formas extremas: eſt in potentia ad oẽs: ſed mã generabiliũ: ẽ i potẽtia ad formas mãles extremas i qꝛ ẽ in potẽtia ad iſimã formã mãlẽ: vtpote ad formã elemẽtalez.

Cõfirmat̃ **Item ſi in potentia** ad formaz ſupremaz vtputa ad aiaz intellectiuã: que eſt nobiliſſima formarum: ergo eſt in potentia ad oẽs medias: ſed medie ſunt omnes que ſunt altiores forma elementali ꝛ inferiores aia intellectiua: ꝛ talis eſt forma celeſtis: cũ ipſa nõ ſit ꝑncipium intelligẽdi: ergo mã generabiliũ eſt in potẽtia ad oẽs formas celeſtes.

Scdarõ **Preterea ſi probatum** fuerit corpus celeſte eſſe corruptibile: cũ oium corruptibiliũ ſit vna mã: probatũ erit ſtatim ꝙ omniũ corporalium ſit vna mã. Quod aũt ipſum ſit corruptibile: ſic oſtẽdit̃. Corpus celeſte: aut hz virtutẽ ad durationẽ infinitaz: aut finitã tm̃. Si ad infinitã cum corpus tale ſit finite magnitudinis: ꝛ in magnitudine finita: tũc erit virtus infinita: qđ eſt impoſſibile: hz igit̃ virtutẽ ſolũ ad finitã durationẽ. Finietur ergo quãꝗ ſua duratio: ꝛ ipſum neceſſario per ꝯñs corrũpet̃: ex quo ꝯcludit̃ neceſſario (vt videt̃) ꝙ eadẽ ſit mã celi: ꝛ mã iſtoꝝ inferiorum.

Tertia rõ **Preterea quorum** eſt idẽ genus ipſoꝝ eſt eadẽ mã: ſed oia corporalia cõueniũt in hoc genere: quod eſt corpus: ergo oia corporalia cõueniunt in vna materia. ¶ Si. di. ꝙ corpus non ꝑdicat̃ vniuoce de corpore
Reſpon.
Contra generabili ꝛ incorruptibili. ¶ Contra idẽ eſt vniuoce
Quarta rõ ꝑdicari ſm idẽ nomẽ ꝛ ſm eandẽ rõnez: ſed de corpore generabili ꝛ incorruptibili predicatur ſm idez nomen ꝛ eandẽ diffinitionẽ: qđ pꝫ ſiue accipiat̃ diffinitio corporis qđ eſt ſubã: ſiue diffinitio corpis qđ eſt quãtitas tam. n. corpus generabile ꝙ ingenerabile ipſam participabit: ergo corpus vniuoce de vtroꝗ ꝑdicat̃. Si. di.
Reſpon. ꝙ ꝑdicat̃ vniuoce ſm logicũ ꝛ nõ ſm phyſicũ: ꝛ quia quoꝝ eſt eadẽ mã idem eſt genus ſcđm phyſicũ: cũ ergo
Quita rõ oium corpaliũ nõ ſit eadẽ materia: iõ corpus de eis equoce ꝑdicat̃. ¶ Cõtra aial ꝛ oẽ genus (ſm naturales)
Contra
Textu ꝑdicat̃ equoce: qꝛ ſm pħm in. vij. phyſicoꝝ. Iuxta ge
com. 31. nera latẽt equocatiões. Si ergo phyſica equocatio corporis de generabili ꝛ igenerabili ipedit ipſoꝝ eſſe vnaz materiã: tũc nec hois ꝛ aſini poterit eẽ vna materia: cũ ſm pħm aial equoce de ipſis ꝑdicat̃: hoc aũt eſt falſuz igit̃ falſuz eſt: ꝙ equocatio naturalis corporis ipediat
Sexta rõ. oium corpaliũ eẽ vnã materiã. ¶ Preterea: agentia ꝛ patiẽtia cõicant in vna materia: ſed corpa celeſtia agũt in iſta inferiora ꝛ cũ h̃ patiũtur ab ipſis: ergo ipſoꝝ ẽ vna
Septia rõ materia. ¶ Preterea oium trãſmutabiliũ eſt vna materia: ſed oia corpa ſunt trãſmutabilia: qꝛ oia ſubijciuntur motui: ꝛ ois mot9 eſt de ꝯrio in ꝯriũ: qđ ſine mobilis trãſmutatione fieri nõ põt: ergo oium corpoꝝ ẽ vna
octaua rõ materia. ¶ Preterea: accipiat̃ minimũ ignis: in quo eſt vltima forma ignis ꝛ diuidit̃: ibi nõ erit vlteri9 forma ignis: nec alicui9 elemẽtoꝝ: aut igr̃ remanebit mã ſine forma: qđ eſt ipoẽ: aut ibi fiet forma celeſtis: ꝙ aũt nõ poſſit ibi manere forma ignis: manifeſtũ eſt: tũc enĩ iſte ignis diuiſus: nõ fuiſſet minim9: qđ eſt ꝯtra põnẽ. ¶ Forma ẽt alteri9 elemẽti ibi remanere nõ põt: qꝛ cũ in quolibꝫ mĩmo alteri9 elemẽti: ſint mltra mĩma ignis ſi ignis minimus reſolueret̃ in minimũ alteri9 elemẽti mimũ ignis reſolueret̃ i mltra mĩma ignis qđ eſt ipoẽ ipoẽ ẽ igr̃ ꝙ mim9 ignis reſoluat̃ i aliud corp9 elẽale vl elatũ: reſoluet̃ ergo i corp9 celeſte: ꝛ ſic eadẽ erit mã corporis celeſtis ꝛ eloꝝ: ergo eadẽ erit ꝑ ꝯñs mã oium. ¶ Preterea
ſi mã ſupioꝝ ꝛ iferioꝝ diſtiguũt ſꝫ eẽntiã: aut diſtiguũt ſeipſis: aut diſtiguũt ꝑ ordinẽ ad formã: nõ ſeipſis: ꝓbo Nona rõ
ea. n. q̃ hñt eẽntias diuerſaſ: hñt rões diuerſas: illa ãt Tex. cõ. 16
hñt rões diuerſas: de qb9 ſoiari pñt ꝯceptiões diuerſe: ſꝫ de mã tã ſupioꝝ ꝙ iferioꝝ: nihil aliđ ꝯcipit itellectus niſi qđ ẽ pura potẽtia de ſe: ergo cũ idẽ ſit ꝯcept9: nõ differẽt rõne: ꝛ ꝑ ꝯñs nõ differũt ꝑ eẽntiã. ¶ Nõ diſtigunt̃ ꝑ ordinẽ ad formã: ſm. n. talẽ ordinẽ mã i gñe rlonis eſt vt dr̃ ſcđo phy. (Rlo ãt acc̃ns eſt: nihil ãt diſtiguit̃ eẽntialr ꝑ id: qđ ẽ acc̃ns ſibi nec igr̃ due mãe ꝑ illũ ordinẽ diſtiguũt̃: ergo nullo mõ ſũt plẽs: ſꝫ vna tm̃. ¶ Preterea
cũ ſpẽs reꝝ ſint ſic nũeri) vt dr̃ i. 8. metha. ſic ipoẽ ẽ in- Decia rõ
uenire duas ſpẽs nũeroꝝ i eodẽ gradu: ſic ẽt ẽ ipoẽ ieo- Com. x.
dẽ gradu iuenire duas ſpẽs q̃ſcũꝗ. Si igr̃ mã corpoꝝ ſupioꝝ ꝛ iferioꝝ differũt i eẽntia: nõ erũt i eodẽ gradu vbi ãt nõ ẽ niſi pura potẽtia: nõ põt eẽ gradus: igr̃ eſt vna mã tm̃. ¶ Pretea: nobiliori corpi debet̃ nobilior actio: corp9 ãt celeſte nobili9 ẽ iter oia alia corpa: ergo ꝑoib9 aliqs nobilior actio ſibi debet̃: ꝯſtat aũt ꝙ aliud corp9: vtputa igneũ: pt ſua actiõe formã ſuã iducere i mãz alioꝝ corpoꝝ: igit̃ ꝛ corp9 celeſte poterit iducere ſuã: ꝛ ꝑ ꝯñs eadẽ ẽ mã ſuſceptiua foꝛe celeſtis: ꝛ oiuz aliaꝝ forma corpaliũ. ¶ Pretea oẽ qđ agit de neceſſitate nãe xj. ratio
agit ſꝫ ꝯditionẽ ſuã: vñ tm̃ pt iprimere i paſſũ: ꝙtũ ẽ illud q̃ agit: vñ ignis pt tm̃ calefacẽ ꝙtũ calid9 ẽ. Cũ igr̃ ſol agat de neceſſitate nãe pura illũinado: tm̃ poterit illuminare: ꝙtũ lucid9 ẽ: ſꝫ cũ i paſſo tm̃ impſſũ ẽ de eo q̃
agẽs agit: ꝙtũ ẽ i agẽte: ſtati ſit ibi foia agẽs: igr̃ qñ in xij. ratio
aliq̃ tm̃ recipit̃ de lumie ſolis: ꝙtũ ẽ in ſole: ſtati ſit ibi forma agentis: ergo quãdo in aliquo tantum recipit̃ de lumie ſolis ꝙtũ eſt in ſole: ſtatiꝫ ſit ibi forma ſolis: ꝛ
ſic erit eadẽ mã corpoꝝ ſupioꝝ ꝛ iferiorũ. ¶ Pretea xiij. ratio
q̃cũꝗ ꝯueniũt i mõ ſignificãdi: ꝯueniũt i mõ eẽndi: ſed mã ſupioꝝ ꝛ iferioꝝ ꝯueniũt i mõ ſignificãdi: qꝛ vtraꝗ ſignificat̃ noie mãe corpalis: igit̃ ꝯueniũt i mõ eẽndi: ꝛ ꝑ ꝯñs i eẽntia: quã eẽ neceſſario ꝑſupponit. ¶ Pre xiiij. ratio
terea iter duo extrẽa: nõ pñt cadere duo media diſtiẽta niſi vnũ eoꝝ ſit ꝓpiqui9 vni extrẽo: ꝛ alteꝝ ꝓpinquus reliq̃: ꝯſtat ãt ꝙ ſimplr nõ ens: ꝛ ens i actu: ſimplr ſunt duo extrẽa tm̃: ꝛ iter ipſa ẽ mediũ ens i potẽtia qđ ẽ idẽ ꝙ mã ſubiecta foꝛe ſubali. Si ergo ſũt due mãe ſiue duo entia in potẽtis: oporteb it neceſſario vnũ eoꝝ eẽ ꝓpinquius nõ enti: ꝛ aliud ꝓpinquius enti: hoc aũt eſt ipoſſibile: cũ vtrũꝗ eoꝝ ſit pura potentia: diſtat igit̃ vtrũꝗ eq̃liter ab extremis ꝑdictis: ꝛ per ꝯñs ſunt tm̃ vna mã
ꝛ nõ multe. ¶ Preterea: corpus celeſte cũ ſit ꝙtũ: eſt di- xv. ratio
uiſibile: cũ ſit nãle nõ põt diuidi in infinitũ: eſt igit̃ deuenire ad aliquã ꝑtẽ minimã: que ſi vlteri9 diuidat̃: in ꝑtib9 diuiſ nõ remanebit ampli9 forma celeſtis: ꝛ cũ ipoſſibile ſit dare materiam ſine forma: erit ibi neceſſario gñata alia forma: ꝛ per ꝯñs illa materia erat in potẽtia ad formaz. Hec aũt eſt rõ materie generabilium
eſt ergo vna materia ſupioꝝ ꝛ inferioꝝ. ¶ Sed ꝯ hec eſt In oppo-
ꝙ mã iſtoꝝ iferioꝝ ẽ i potẽtia ad formã aliã ab illa quã ſitum
hꝫ: qđ nõ eſt veꝝ de mã celeſti: igit̃ non eſt vna mã corpoꝝ ſupioꝝ ꝛ iferioꝝ. ¶ Preterea corruptibiliuz ꝛ incorruptibiliũ ẽ ipoẽ cãs eẽ eaſdẽ: corpa aũt ſupiora ſũt icorruptibilia: ꝛ iferiora corruptibilia: ergo ipoſſibile eſt eoꝝ eẽ eaſdẽ cãs itrinſecas: mã aũt eſt vna de cauſis itrinſecis: ergo ipoſſibile eſt eoꝝ vnã eſſe mãz. ¶ Preterea vnicuiꝗ dat̃ forma ſꝫ aptitudinẽ ſue mãe: ſicut pꝫ in ſingulis iducẽdo. forma aũt corpis celeſtis eſt oino

ingñabilia: ergo ⁊ mā ſua opʒ eſſe oīmodo ingñabilis vt vʒ gñationi ſubici nō poſſit ex quo ſeqtur ꝙ nō habeat aptitudinē ad formā generabilē: ⁊ per pñs ꝙ ſit diuerſa a generabiliū mā que talē aptitudinē habet.

Reſpōdeo

Reſpondeo ad huius qōnis euidentiā ꝓintelligēdū ē ꝙ cū actus ſit rō ⁊ ꝓncipiuʒ diſtīctiōis i reb⁹ ea ꝗ in ſe ⁊ in ſui nā nullū hñt determinatum actū: nullā rō videnť diſtinctionē hēre. Nā ⁊ ꝓpriū actus eſt determinare īfinitatē potētie ⁊ diſtīguere ꝯfuſionē ipſi⁹: ſicut ex oppoſito ꝓpriū eſt potētie determinari ꝑ actū ⁊ de ꝯfuſione q̄dā trahi ad eē diſtinctū: ⁊ qꝛ mā in ſua eēntia nullū actū icludit ſed eſt pura potētia (ſicut patebit in ſequēti qōne) iccirco vř ꝙ in ipſi⁹ eēntia ꝗtū de ſe eſt: nulla poſſit cadere diſtinctio. ¶ Uez qꝛ aliq̄ apparēt ſemꝑ eē in actu: nec in eis vlla potētia determinabilis ꝑ actuʒ iuenit: que actū ꝓcedat (actū dico primū ⁊ ſubſtātificū) aliqua ꝓo inueniūtur qñqꝫ exñtia in actu: qñqꝫ aūt in potētia tm̄ ⁊ ſic potētia actu ꝓmo vel ſubſtātifico determiabilia apparet in eis: nō vř ꝙ poſſit mā: que in eſſentia ſua eſt ſola potētia: vniuoce repiri in vtriſqꝫ reb⁹. Jn his enī que qñqꝫ ſūt in actu ꝓpriorqñqꝫ vero in potētia: videmus ꝙ potētia tpe ꝓcedit actū nā aūt ⁊ ꝑfectiōe ſemꝑ actus ꝓcedit potētia: qꝛ ens in potētia ad ens i actu cōparať ſicut iperfectū ad ꝑfectū. Et qꝛ actus eſt rō ⁊ ꝓncipiū agēdi vnicuiqꝫ: cū vnūqōqꝫ agat ſm ꝙ eſt in actu ⁊ nō ſm ꝙ eſt in potētia: actor vero ꝓſupponit virtuteʒ ⁊ potētiā ope͂randi: qꝛ nunꝗ actio egredit ab eēntia niſi mediāte virtute: vř ꝯſequi ꝙ actū ꝓmū ⁊ ſubſtātificuʒ rei ſequiť eadē nāe potētia ad actuʒ ſcōm que eſt ipſa virtus vel potētia agēdi vel operandi. Et queadmodum qdē actus ſecūdus differt ab actu ꝓmo: qꝛ ꝓmus eſt rō ⁊ ꝓncipiū eēndi ſimplr in actu: ſcōs vero nō eſt ratio ⁊ ꝓncipiuʒ eſſendi in actu ſimplr: ſed in actu tali vel tali ſic ēt potētia ad actū ſcōm inueniť differre a potētia ad actū ꝓmū: qꝛ per potētiā ad actū ꝓmū: res poniť i potētia ſimplr: ita. ſ. ꝙ poniť carēs oī actu: cū talē potētiaʒ nullus actus ꝓcedat ꝓncipiās ipāʒ: ꝑ potētiaʒ vero ad actū ſcōm: res nō ſic diciť eē in potētia ꝙ dicať carere oī actu: ⁊ eē potētia pura: ſed potius ecōtrario eſt in actu ſimplr: in potētia ꝓo ſm qd tm̄: qꝛ in potētia ſolū quidē accidētali: vtrāqꝫ qdeʒ potētiā inuenim⁹ in his: que qñqꝫ ſunt ⁊ qñqꝫ nō ſunt: in his aūt que ſemꝑ ſūt actu nō videm⁹ aliquā potentiā tpe aut aliquo mō ꝓcedere actū primū ⁊ ſubſtātificū: qꝛ ſic aliqñ videretur talia eſſe in potētia ſolū ⁊ nō in actu vllo mō: qō falſum eſt: cū ſemꝑ ſit actu. Uez qꝛ talia actū hñt: qui eſt rō ⁊ ꝓncipiū agēdi: inuenimus in eis potētiā ⁊ virtutē reſpectu actus ſcōi: qui a re nō egrediť niſi mediāte virtute ⁊ potētia ꝯñte actū primū. Et qꝛ ſolū ꝓma potētia: que ordinať ad actū ſubſtātificū eſt potētia ſubſtātialis: ſecūda vero eſt ſubſtātia accidētalis: qꝛ ordinať in actū accidētalē: videť cōſequi ꝙ in ſubſtātia eorum: que ſemꝑ ſunt nulla ſit potētia: ⁊ qꝛ potētia: que eſt in ſuba: eſt potentia ſubſtātialis: eſt tm̄ potētia in eis ꝯñs coꝝ ſubſtātiaʒ ⁊ qditatē que dicať potētia accñtalis. Materia igiť que in ſua eēntia eſt potētia intelligibilib⁹ nō eo modo inueniť: quo in illis que ſemꝑ nō ſunt. Jn his. n. inueniť mā ꝓpriiſſime: qꝛ potētia nō ponēs actū aliquem qualis eſt potētia ad actū primū. Jn incorruptibilib⁹ vero vř: aut ꝙ nō ſit mā: aut ſi dicať ꝙ in eis ſiterit talis mā nō pura potētia: ſed ponēs neceſſario actū: qꝛ talis mā dř potētia reſpectu actus ſecūdi: que tm̄ de neceſſitate preſupponit actū primum: ⁊ ſic equiuoce diceret materia de hac ⁊ illa. ¶ Propter iſta que dicta ſūt diuerſi diuerſimode opinati ſunt de corporaliū materia

Quidā. n. ꝯſiderātes corpa celeſtia inuariebilia ⁊ icorruptibilia eē: ⁊ in ſuo actu ſubſtātifico eodē modo ſe habētia: dixerūt in eis nullo mō eē mām ꝓpter dictaʒ ſm ꝙ mā eſt potētia ſubſtātifica in ſuba rei incluſa: qꝛ hec eſt potētia ad eē ſimplr: qualis nō pōt iueniri in corpe celeſti: cū ſit exñs ſemꝑ in actu. Nā ⁊ ſi in ipſo iueniret talis potētia: fruſtra ibi eēt oīno ⁊ ocioſa: cū per nullaʒ potētiā nālē poſſit mā celeſtis deduci ad aliquē actum ſubſtātificū: qui eſt ꝓncipiū eēndi ſimplr. Eſt aūt impoſſibile in fundamēto nāe: aliqd eē ocioſum ⁊ fruſtra: ergo oīno ipoſſibile eſt eē aliquā potētiā in ſubſtātia celi icluſam. ¶ Uerū qꝛ celū moueť de vno vbi ad aliud: ē in ipſo potētia ad vbi que eſt potētia accñtalis ꝓſuppones actū ꝓmū ⁊ eſſentiā celi que (ſm iſtos) eſt ipſe act⁹ ꝓm⁹ ⁊ ſimplr nō recept⁹ in aliqua potētia. Et rōne huius potētia ad vbi ſm iſtoꝝ pōnē in corpore celeſti dicitur eē mā extēſo nōie māe ad oēm potentiaʒ: nō ſemper coniunctam ſuo actui ⁊ non aliter.

vt cōmentator

Sed quod iſta pōſit oīno ipoſſibilis apte oſtēdiť. Jmpoſſibile eſt. n. ꝙ ſubſtātia immālis ſit ſubiectū niſi immāliū ⁊ ſpūaliū accñtiū: oīs aūt ſubſtātia ſimplex que eſt actus nō recipt⁹ in aliqua potētia: ſed eſt per ſe ſubſiſtēs eſt ſubſtātia immālis: ergo ipoſſibile eſt ꝙ aliqua talis ſit ſubiectū ꝓpriū niſi immāliū ⁊ ſpūalium accñtiū: ſubſtātia aūt celi eſt ſubiecta dimēſioni que nō eſt immateriale nec ſpūale accñs ſed maxime māle ⁊ corporeū: vñ ⁊ vocať corpus quantitas: ergo ipoſſibile eſt ꝙ celū ſit ſubſtantia immālis: ita. ſ. ꝙ in ſua eſſentia ſit actus ſimplex: ſed opʒ de neceſſitate ꝙ in ſua qdditate ⁊ eſſentia hēat cōpōnem potentie ⁊ actus: nec opʒ ꝙ potentia incluſa in hac ſubſtātia ꝓcedat actū. Solū eniʒ illa potentia que nō eſt nata totaliter perfici vnico ſolo actu tēpore ꝓcedit actū in vno ⁊ eodē: qualis eſt potentia incluſa in ſuba generabiliuʒ: ſed ea que includiť in ſubſtātia celi eſt nata totaliter perfici vno actu cui iccirco ſemꝑ eſt coniūcta nec vnꝗ tpe ipm ꝓcedere pōt: qꝛ cū nūc ſit nata ꝑfici alio actu oporteret tunc eā ponere actu exñte ſine oī ſubſtātifico actu: qō eſt ipoſſibile. Et qꝛ talis potētia ſemꝑ eſt coniūcta ſuo actui ⁊ illi eſſe qō ꝯſequiť talē actū nō pōt dici eſſe ocioſa: qꝛ illa potētia in nā dicať ocioſa que per potētiā nālē actiuā actui: cui ꝯiūgibilis eſt: ſed nō coniūcta: ꝯiūgi non pōt: qō nō eſt veꝝ de potētia ſubſtātifica celi: que (vt diximus) ſemꝑ eſt ꝯiūcta ſuo actui. Uez qꝛ h videť eſſe pō cōmentatoris: qui tm̄ eā defendere conať ob ꝓlixitatē vitandā ad pñs ſuperſedem⁹ a maiori declaratione ⁊ iprobatiōe ipſius: qꝛ i ſequētib⁹ qōnib⁹ (ꝯcedēte dño) plen⁹ diſcutieť. Nūc aūt ſufficiat breuiter vidiſſe ꝙ ipa ſtare nō pōt.

Contra cōmentatorē

Quidam ergo alii vidētes ꝙ impoſſibile ē in ſuba celi nō icludi potētiā ⁊ actū: dicūt qdē eē cōpoſitū ⁊ ex mā ⁊ foīa: ⁊ qꝛ in eēntia māe nullus act⁹ icludiť ꝗ vř eē ꝓprie diſtinctiu⁹ nō valētes videre quō (ſublato actu) in pura potētia cadere poſſit diſtīctio adiūgūt ꝙ hec potētia i ſua eēntia idiſtīcta eſt ⁊ vna oiuʒ corporū: tā gñabiliū ꝗ igenerabiliū: veꝝ ē ꝙ ſi accipiať ſm eos vt ordinata i formas ſic diſtīguiť: qꝛ ordinata i formas celeſtes nō erit ordinata i foīas gñabiles: ⁊ ſic ex ordie i foīas (ſʒ iſtos) talis mā diſtīguiť ⁊ diuerſa efficiť. Qō āt i ſua eēntia idiſtīcta ⁊ vna ſit mā oiuʒ ipi conāť oñdere ex eo ꝙ ſi ſūt diuerſe māe i eēntia aut vna ē magis potētia ens ꝗ alia: aut nō. Si ſic: tūc altera ipſarū icludit actū: ⁊ ſic ꝑ ſuā eēntiā nō erit potētia: qō ē ipōſſ: id. n. ꝙ ē min⁹ i potētia eo ꝙ ē potētia pura ē ens actu. Nulla. n. mā ē niſi pura po°: ꝗ vna nō ē min⁹ ens in potentia

Egidius Romanus

Rō Egidij

in potētia ꝙ alia. In pura aūt potētia (vt adiungūt) de ſe nō cadit diſtinctio: ⁊ ſi diſtinguiť hoc erit ex ordine ad actū. Mā igiť oīuʒ cū ſit pura potētia vna eſt in ſua eſſentia (ſm iſtos) ⁊ idiſtincta: diſtincta vero ſolū ex ordine ad formā. Et qꝛ ordo vel reſpectus ad formaʒ eſt relatio: que nō eſt ipſa ſubā mē: ſed accñs eius: ſequiť ſcḋm pōnē iſtoꝝ ꝙ mā generabiliū ⁊ ingenerabiliū ſit vna in ſubā: diuerſa vero ſolum in accidente.

Contra Egi. triplici via.

Prima via

Sed quod iſta pō

ſit oīno impoſſibilis: triplici via ad pñs oſtēdi pōt. ¶ Et pma qḋē via ſumiť ex cōparatiōe potētie ad actum.

Ad cuius intelligentiaʒ

eſt ꝯſiderādū ꝙ vna ⁊ eadē potētia pōt reſpicere actus diuerſos mālēs: ſicut guſtus pōt reſpicere amaꝝ ⁊ dulce que dicūt actū realiter ⁊ ſpecie dr̄entes. Uez qꝛ vni potētie ⁊ virtuti corrñdet neceſſario vnum ꝓpriū obiectū: opʒ de neceſſitate ꝙ illi plures actus: ſm rōnes ſuas ꝓprias differētes ꝯueniāt ⁊ vniātur in vna formali rōne obiecti ſub quo ſolū ⁊ nō aliter ponantur ꝓprie ⁊ pmo reſpicere illā potētiaʒ. Uñ guſtus ſm ꝙ guſtus eſt nō reſpicit pmo amaꝝ nec pmo reſpicit dulce. Cui⁹ rō eſt: qꝛ nunꝙ̄ res aliqua iueniri pōt extra id vel cum oppoſito ei⁹: qḋ pmo ꝯuenit ſibi: ſicut qꝛ habere tres eqles duob⁹ rectis: triāgulo cōuenit primo: nūꝙ̄ inueniri pōt aliqs triāgulus qui nō habeat tres: ⁊ ſicut qꝛ eē riſibile ꝯuenit hoī pmo: īpoſſibile eſt eē aliquē hoīem que nō habeat aptitudinē ad ridēdū: ⁊ quēadmodū: qꝛ auditui ſm ꝙ auditus eſt attribuiť primo reſpicere ſonū nō pōt eſſe aliqs audit⁹ qui nō reſpiciat ſonuʒ: aut qui reſpiciat aliqḋ nō ꝑticipās aliquo mō rōnē ſoni: ⁊ vlr verū eſt ꝙ nūꝙ̄ res aliqua iueniri pōt cū oppoſito eius qḋ ſibi primo ⁊ ıīue imediate attribuiť. Nūc aūt ita eſt ꝙ amarū ⁊ dulce ſm rōnes ꝓprias opponūt: cū dulce ſit amaro oppoſitū nullo mō poſſet reſpicere dulce: ⁊ ſi ſm ꝙ guſtus eſt: primo reſpiceret dulce: nullo mō reſpiceret amaꝝ qḋ opponitur dulci. Inuenimus aūt ꝙ reſpicit vtrūqꝫ: igiť neutrū reſpicit ſm rōnē ꝓpriam: ſʒ poti⁹ vtrūqꝫ ſm ꝙ ꝑticipat vnā rōnē alicuius cōis: vtpote rōnē ſaporis quē ipſe guſtus poniť reſpicere tanꝙ̄ ꝓpriū ⁊ primū obiectū. Inuenim⁹ aūt talē ꝓportionē inter guſtū ⁊ ſuū ꝓpriū obiectū ſiue inter guſtū ⁊ ſaporē: ꝙ nunꝙ̄ re nec itellectu ſic ab inuicē ſeparari poſſūt vt guſtus poſſit ſm ꝙ guſtus eſt: reſpicere aliqḋ nō ꝑticipās rōnē ſaporis aut ꝙ ſapor poſſit aliquā potētiam reſpicere: que nō ſit guſtus: qꝛ poti⁹ oīs potētia per hoc ipſum ꝙ eſt reſpiciens aliqḋ nō ꝑticipās rōnē ſaporis: per hoc ipſum ꝙ eſt: opʒ ꝙ ſit differēs a guſtu: ſicut etiā oē obiectū qḋ primo reſpicit aliā potētiam ꝙ̄ guſtū: opʒ ꝙ ſit re differēs a ſapore.

Manifeſtat per exempla

Quod melius

per exēpla pʒ. Audit⁹ enī per hoc ipm qḋ eſt in ſua eſſentia ⁊ nā nō reſpicit ſaporē: ſed ſonū qui nō ꝑticipat rōnē ſaporis: opʒ neceſſario ꝙ per hoc ipſuʒ qḋ eſt in ſua eſſentia ⁊ nā: ſit potētia differēs a guſtu: qui per hoc ipm ꝙ guſtus eſt: reſpicit ſaporē ⁊ nō ſonum. Et vlr verū eſt ꝙ qñcūqꝫ aliqua potētia per hoc ipʒ: qḋ eſt in ſua eſſentia ⁊ nā: reſpicit aliquē actū: vel aliquod obiectū: opʒ neceſſario ꝙ per hoc ipm ꝙ in ſua eſſentia ⁊ nā ſit differēs ⁊ diſtincta ab omni potētia: que per ſuam ꝓpriā qdditatē hʒ nō reſpicere illud: ſed aliqḋ aliud nō ꝑticipās rōnē illi⁹. Inuenim⁹ aūt mām generabiliū ⁊ ingenerabiliū talr ſe hēre ꝙ mā gñabiliuʒ per hoc ipm ꝙ eſt in ſua eētia ⁊ nā reſpicit formā generabilē tanꝙ̄ actū ꝓpriuʒ: ⁊ pmo ſibi corrñdentē; ⁊ mā ingenerabiliū per hoc ipſum quod eſt in ſua eſſentia ⁊ nā reſpicit ſolū formā ingenerabilē ſilr. ¶ Hoꝝ aūt declaratio eſt: qꝛ ſi mā nō reſpicit formā ingenerabilē vel generabilē per ſuā eſſentiā: tunc inclinabiť in ipſam per aliqḋ additū eſſentie ſue: hoc aūt eſt impoſſibile. Cuius ratio eſt: qꝛ vnaqueqꝫ potētia per hoc nālr inclinat in actū per qḋ cōuenit ſibi ꝙ nāliter illi actui cōiūgať. Nūc autē ſic eſt ꝙ mā per ſuā eſſentiā ⁊ per nihil additū ꝯiungiť itaʒ eſſentie forme generabilis: ꝙ̄ ēt eſſentie forme ingenerabilis: alr nō imediate eētia forme ꝯiūgereť eētie māe: qḋ eſt impoſſibile: ergo neceſſe eſt ꝙ mā per ſuā eſſentiā: ⁊ per nihil aliud inclineť in formā generabilē: ⁊ in formā ingenerabilem. ¶ Qḋ etiā mā generabiliū iclineť ſolū in formaʒ generabilē ⁊ tanꝙ̄ in actū ꝓpriū ⁊ pmo ſibi corrñdentē apte oſtenditur. Unaqueqꝫ eteni potētia illū actū, ſine medio ipſaʒ perficiētē reſpicit: velud ꝓpriū ⁊ ſibi correſpōdentē primo quē reſpicit inſeparabiliter: actū aūt quem ſeparabiliter reſpicit nō pōt reſpicere tanꝙ̄ ſibi pmo corrñdentē ſicuti guſtus nō reſpicit actū dulcis primo: quātūcūqꝫ dulce imediate ꝑficiat guſtū: propter illud: quod ſeparabiliter ipm reſpicit: ſeparabilr dico: qꝛ pōt reſpicere etiā nō dulce: ſicut amaꝝ: qḋ nō ꝑticipat rōneʒ dulcis ſaporē aūt reſpicit pmo: qꝛ ⁊ inſeꝑabiliter. Dico aūt inſeparabiliter: qꝛ nihil reſpicere pōt inquantuʒ guſtus eſt: niſi ꝑticipās rōnē ſaporis. Nūc aūt videmus ꝙ materia generabiliū ſine vllo medio: cōiuncta forme generabili tali vel tali: vt puta lapidis vel ligni ⁊ nō ſeꝑabiliter ipſam reſpiciat cū poſſit ab ipſa disiūgi: ⁊ ꝯiungi alteri hūti oppōnē ad illā formā: tñ generabile vlr ſupra inſeꝑabilr reſpicit cū nō poſſit oīno oī forma generabili expoliari: qꝛ tūc fieret tranſit⁹ de generabili ad igenerabile: qḋ eſt ipoſſibile. Cū igiť mā generabiliuʒ per hoc ipm ꝙ eſt in ſua eſſentia reſpiciat inſeꝑabiliter formā generabilē: ꝯcludiť neceſſario ꝙ ipſam reſpiciat ſicut actū ꝓpriū ⁊ primo ſibi correſpōdentē. Qḋ aūt mā igenerabiliū ſilr etiā reſpiciat formā ingenerabileʒ ſtatiʒ appʒ cū ipoſſibile ſit ꝙ forma ingenerabilis: materiā ſeꝑabilr reſpiciat. Cui⁹ rō eſt: qꝛ ideo aliqua forma dr̄ eē forma rei generabilis: qꝛ ipſa eſt forma a materia ſeꝑabilis. Uñ aīa intellectiua: ꝙ̄uīcunqꝫ ſit incorruptibilis in ſeīn dr̄ forma rei generabilis ⁊ corruptibilis: ꝓpter illud ꝙ eſt forma a mā ſeꝑabilis. Si ergo forma rei ingenerabilis reſpiciť a mā ingenerabiliuʒ ſeꝑabiliter: tūc ſequiť ꝙ forma rei igenerabilis: ſit forma generabilis: qḋ eſt ipoſſibile: ergo impoſſibile eſt: ꝙ mā igenerabiliū per hoc ipm ꝙ eſt in ſua eētia: nō reſpiciat inſeꝑabiliter formā igenerabilē. Pʒ igiť iaʒ ꝙ mā generabiliū reſpicit formā generabilē ⁊ nō aliā: cū hāc ēt reſpiciat pmo: ⁊ mā etiā ingenerabiliū ingenerabilē ſolū cuʒ in ipſam inſeꝑabiliter inclineť: ita videtur ꝙ ſibi inſeꝑabilr ꝯiūgitur. Si igiť mā ingenerabiliū per hoc ipſum qḋ eſt in ſua eſſentia: reſpicit formaʒ ingenerabilē ⁊ nō aliā: ⁊ materia generabiliū per hoc ipſum quod eſt in ſua eſſentia reſpicit formā generabilē ⁊ nō aliā: ꝯcludiť de neceſſitate ꝙ materia ingenerabilis per hoc ipſum: qḋ eſt in ſua eſſentia ⁊ nā ſit differēs ⁊ diuerſa a mā generabiliū: ſicut etiam: qꝛ guſtus per hoc ipſum ꝙ eſt in ſua eſſentia ⁊ natura reſpicit ſaporē ⁊ nō ſonuʒ: ⁊ auditus econtrario per hoc ipſum ꝙ eſt in ſua eſſentia ⁊ natura: habet ꝙ reſpiciat ſonum ⁊ nō ſaporē: guſtus per hoc ipm qḋ eſt in ſua natura eſt differēs ⁊ diuerſa potētia ab auditu. Ex hac autē declaratione apte ꝯuinci pōt: pōnē ꝯriā ſupius recitatā eē oīno irrōnabilē ⁊ puerilē. Dicebať .n. in pōne illa ꝙ ⁊ ſi per reſpectum ad formam ingenerabilem ⁊ ad aliā

materia diuerſificetur:eſt tñ materia q̄ reſpicit genera/
bilez formā ⁊ materia q̄ reſpicit aliā oīo vna in eſſentia
Si enim ita hoc ſe haberet:tunc nullo mō h̄ vna eſſentia
poteſt primo reſpicere formā igenerabilez:aut p̄mo for/
mā generabilē:q: tūc vna eēntia nō poſſet vllo modo re
ſpicere aliā:queādmodū ⁊ ſi guſtus p̄mo reſpiceret dul
ce nullo mō reſpiceret amarū (vt ſupra declaratū eſt)
ergo op; tunc dicere:q̄ talis vna materie eēntia reſpi
ciat vtrūq; ſm quādam vnā rōnez cōez:q:(ſicut ſupra
dictum eſt)cuilibet vni potentie oz corr̄ndere p̄mo vnū
quid ⁊ non multa:h̄ autē non poterit eſſe niſi rō forme
ſubſtantialis corpee:formā igitur ſubſtātialē corporeā
talis vna eſſentia vniuerſaliter primo reſpiciet. Nunc
autem nos videm⁹ q̄ q̄ñcūq; aliqua potentia reſpicit
primo aliqđ obiectū vl̄e vl̄r:⁊ quātūcunq; inſeparabi/
liter:inſeparabiliter reſpiciet illud vl̄r: ſepabiliter ta
mē reſpicit oē pticulare ſub illo ɔtentū: ſicut qa guſtus
reſpicit ſaporē vl̄r:nullo mō poteſt reſpicere inſepara/
biliter dulce:qa tūc non reſpiceret amarū ⁊ per conſe/
quens nec vl̄r ſaporem. Conſtat autē ſicut ꝓbatum eſt
q̄ eſſentia materie ingenerabiliū reſpicit formā igene
rabilez inſeparabiliter:cū ſibi inſeparabiliter ɔiūgat̄:
per conſequens h̄ vna eſſentia nō reſpicit oēz formā cor
poralez:ſed de neceſſitate eſt vna alia eēntia materie:q̄
reſpicit formas alias ab ingenerabili:⁊ per conſequēs
multe ſunt materie corp̄aliū ꝑ ſuas eſſentias differen
tes ⁊ repugnantes:⁊ non vna tñ. Et ſic ɔpleta eſt via
Secunda via. prima ſumpta ex ɔparatione potentie ad actū. ¶ Se
cunda via vero ſumitur ex rōne priuationis. ¶ Ad cu
ius intelligentiā:p̄conſiderandū eſt q̄ priuatio nun
quā h̄z fieri niſi circa ſubiectum in quo ē naturalis ap
titudo ad habitū illi priuationi oppoſitum:vnde ſurdi
tas:que eſt priuatio audit⁹:non pōt eſſe in lapide:q̄ nul
lam nālem inclinationez h̄z ad audiendū:ſed poti⁹ fit
ſemꝑ circa illđ animal qđ ad auditū habendū eſt natu
raliter inclinatū:ipm tñ actu non habz. Nā ⁊ primo ꝑ
hoc a negatione diſtinguit̄:q: negatio eīn nihil pōit
nec vim formā nec ſubiectū. Priuatio ꝟo ⁊ ſi de ſua ra
tione nō habeat ponere formā ſed tollere:h̄z tamē d̄ ſua
rōne ponere determinatū ſubiectū:quia ſubiectū habi
tus ꝓpter id q̄ habit⁹ ⁊ priuatio h̄nt fieri nāliter circa
idem. ¶ His igitur preſuppoſitis vlteri⁹ querendū eſt:
vtrū forma celeſtis adiuncta eſſentie ſue materie ponat
ibi inſimul ſecū priuationē forme generabilis. Et qdez
ſi dicatur q̄ nō:hoc non poterit eſſe niſi ꝓpter aliquam
triū cauſarū. ¶ Aut eñi forma celeſtis in ſua materia
non ponit priuationē forme generabilis: qa illa mate
ria eſt talis q̄ de ſua eſſentia ⁊ natura ſibi conuenit q̄
nullatenus inclinēt in formā gñabilē ⁊ ſubiectū ꝓua/
tionis (vt dictū eſt) debet habere nālem inclinationez
ad habitū. ¶ Aut hoc ideo eſt:q: mā cui adiungit̄ ipſa
celeſtis forma etiā de ſua eēntia ⁊ natura habet nālem
inclinationē in formā gñabilē:cū tñ cōiungit̄ forme ce
leſti tollitur ab ipſa h̄ nālis inclinatio. ¶ Aut hoc ideo
eſt:q: forma celeſtis cū adiungit̄ ſue materie ponit i ip/
ſa inſimul ſecū ipſam formā gñabilem:⁊ forma ⁊ priua
tio inſimul eē non poſſūt. Et qdem ſi dicatur p̄mum vi
q̄ in mā celeſti:ideo non ponitur priuatio forme gñabi
lis:q: h̄ mā eſt talis q̄ de ſua eſſentia ⁊ nā h̄z q̄ nō poſ
ſit inclinari in formā gñabilē ſtati habebit̄ ꝓpoſitum.
¶ Materia.n.generabiliū de ſua eēntia h̄z q̄ incline/
tur in formā gñabilē:ergo de neceſſitate concluditur q̄
ſit in ſua eēntia differens ⁊ diſtincta a materia celeſti:
que de ſua eēntia h̄z q̄ in hanc formā nullo modo incli
netur:ſicut lapis qui de ſua eſſentia h̄z nō inclinari i vi
ſum:in ſua eſſentia diſtinct⁹ eſt ab homine:q ꝑ ſua eēn/
tialia h̄z inclinationem ad videndū:nā īpoſſibile eſt q̄
vna ſit eēntia inclinata duabus iclinationib⁹ ſic repu
gnantib⁹:q̄ vna poſſit nullatenus ɔſequi eēntiaz quā
conſequitur alia. Dico aūt hoc eſſe īpoſſibile q: cōtradi
ctionē īplicat. ¶ Si vero detur tertiū viz q̄ forma cele
ſtis ideo non ponit priuationez forme generabilis i mā
cui adiungit̄:q: ibi ponit ipſam formā gñabilē: patz q̄
hoc ſtare nō pōt:forma.n.celeſtis ⁊ forma gñabilis ſūt
forme repugnantiū naturarū:formas aūt repugnātes
impoſſibile eſt ſimul ꝑficere eādē partē materie: q: tūc
idem ſtaret ſub ꝑfectionibus oppoſitis:quod eſt impoſ
ſibile:ergo impoſſibile eſt q̄ forma celeſtis inſimul ſecū
ponat in ſua materia formam generabilē. ¶ Sed ſi di Reſpōdeo
catur q̄ forma celeſtis non ponit ſecum in ſua materia
formā generabilē niſi ſm q̄ virtualiter continet ipſam
quia in ipſa virtualiter cōtinent̄ omnes forme genera
bilium:ſicut in forma p̄mi ⁊ vniuerſalis generātis pa
tet q̄ hoc nihil eſt ad ꝓpoſitū. Eſſentia etenī materie:
ex quo vna eſt:nō inclinatur in formā generabilē ſolū Contra.
q̄ ꝟtualiter continetur in forma celeſti:q: ſic eſſet eā icli/
nari ſolum in formā celeſtē:ſed etiaz inclinatur in for/
mā generabilē ſumptā ſm hoc q̄ eſt in propria natura
quia ſic materia generabiliū reſpicit ipſam. Si igitur
huius vni⁹ eſſentie inclinationē ſic debet perficere for̄a
celeſtis q̄ ab ea tollat ꝓuationez forme generabilis:op;
q̄ ponat ibi formā generabilē ſub propria natura:hoc
autez eſt impoſſibile, vt oſtenſum eſt:(ergo impoſſibile
eſt vere dicere q̄ ideo forma celeſtis in materia cui adiū
gitur non ponit ꝓuationez forme generabilis:quia ibi
ponit formā generabilē. ¶ Si autē det̄ ſecūdū videlz
q̄ forma celeſtis iccirco dictā priuationē nō ponit i ma
teria quā perficit:quia ⁊ ſi talis materia de ſua eſſentia
habeat naturalē inclinationē in formā generabilē:cū
tamen coniungit̄ forme celeſti:tollit̄ hui⁹ naturalis in
clinatio ab ipſa:apparet ſtatī hoc eē īpoſſibile:natura
lis etenī inclinatio rei illa dicitur:que cōſequit̄ natu
ralia ⁊ eēntialia p̄ncipia rei talis autez inclinatio tolli
nō poteſt niſi tollantur ipſa rei naturalia ⁊ eſſentialia
principia ad que talis inclinatio ſequitur: ſicut q: ap
titudo naturalis ad ridendū:naturalia ⁊ eēntialia ho
minis principia conſequitur nullo modo tolli pōt niſi
eēntialia hoīs tollantur ⁊ homo ipſe:⁊ per conſequens
corrūpatur. Cōſtat autē q̄ inclinatio materie in formā
ſubſtantialē ipſaz eius naturaz ⁊ eſſentiam ɔſequitur
ſi ergo hec inclinatio tollitur ab ipſa cū coniungit̄ for
me celeſti:oportet neceſſario q̄ pariter tollat̄ ⁊ ipſa ei⁹
eſſentia ⁊ natura:hoc aūt eſt impoſſibile:q̄ tunc forma
celeſtis ſubſiſteret ablata eēntia ꝓprie materie quod eē
non poteſt. Et preterea materie eēntia:⁊ natura:⁊ eius Confirma tur.
naturalis inclinatio non corrūpitur ex eo q̄ coniungi
tur ſue formali perfectioni:ſed potius de neceſſitate ꝑfi
citur. Si ergo forma celeſtis corporis coniungit̄ eēntie
talis materie:que vna eſt ſolum corp̄aliū vel vna de
formalibus ſuis perfectionib⁹:ipſaz ⁊ eius inclinatio
nem corrūpere non poterit:ſed neceſſario ꝑficiet. ¶ Aut
ergo dicendū eſt, q̄ perficiat totā naturalē inclinatio/
nē talis eēntie:⁊ ſic per conſequens nullā in ipſa priua
tionem relinquat:aut q̄ partem tñ. Et ſic per ɔſequēs
ponat in ea priuationē alterius forme:ꝟpura illi⁹ cui⁹
in materia carētiam ponit cum inclinatione naturali
ad ipſam:totā autē perficere ⁊ terminare nō poteſt:qa
talis vnius eēntie inclinatio eſt in formā ingenerabilē
⁊ in formā generabilē:ſub natura ꝓpria vtriuſq;:for̄a
celeſtis vero perficit ipſam ſolum ſm q̄ inclinatur in
formā ingenerabilem:cum inſimul ſecū (vt ſupra oſtē
ſum eſt) non poſſit in ea ponere formā generabilez ſub
propria

propria nã. ¶ Patet igiᵗ ꝙ de neceſſitate oꝫ dicere ꝙ ſuppoſito ꝙ vna ſit i eẽntia oĩuꝫ corporũ materia ꝙ forma celeſtis adiuncta ſue materie ponat in ipa ꝑuatio nẽ forme generabilis: ⁊ ſic ꝙ nõ terminet totã naturalem inclinationẽ ipſius: ⁊ cũ naturalis appetitus non ſit aliud ꝙ̃ ipſa nãlis inclinatio: cõcludiᵗ de neceſſitate ꝙ forma celeſtis nõ terminet nec ꝑficiat totũ naturalẽ appetitũ ſue materie: ⁊ ꝙ celeſte corpus ſit naturaliter corruptibile: que oĩa ipoſſibilia ſũt: ergo impoſſibile eſt oĩum corporaliũ mãꝫ vnã eſſe in eſſentia. ¶ Patet aũt ſubtiliter intuẽti que diximꝰ: ꝙ nihil eſt dicere ꝙ ideo materia poſita ſub forma celeſti nõ põt aliã appetere: quia cũ forma celeſtis ſit nobilior oĩ forma corporeaꝫ: ſequereᵗ ꝙ nobiliꝰ appeteret minus nobile. hoc enim eſſet bene dictũ ſi materie cõueniret appetere formã aliã ex eo ꝙ eſt ꝑfecta tali forma. Nũc aũt hoc veritatẽ nõ habet etiã de materia ſub viliſſima forma ſtãte quia tũc vnũ oppoſitorũ appeteret aliud: qđ eſt impoſſibile: vnde nec corpus celeſte appetit eſſe corpus generabile: quia hoc nõ ſolũ eſſet appetere aliquid ſe ignobilius: ſed etiã eſſet appetere ſui deſtructionẽ: ſed mã que ſtat ſub forma celeſti inquãtũ ꝑuata forma generabili: qua naturaliter ſꝫ illã poſitionẽ nata eſt ꝑfici i nõ aũt actu ꝑfecta: ⁊ ſic inquãtũ imꝑfecta appetit naturaliter formã generabilẽ: ſicut vniuerſaliter imꝑfectũ appetit ſuã ꝑfectionẽ: qđ nõ eſt nobilius appetere minus nobile. Et iſto ſolo mõ ſub cuiuſcũqꝫ forma ponaᵗ ipſa mã diciᵗ appetere formã alteriꝰ rei ⁊ nõ aliter. Unde eodẽ mõ quo alia corpora dicunᵗ corruptibilia diciᵗ etiam eſſe corporale ⁊ corpus celeſte: ſaluata poſitione de vnitate materie: quod (ſicut dictum eſt:) eſt omnino impoſſibile. Et ſic completa eſt ſecunda via declarandi quod volebamus ſumpta ex ratione priuationis.

Tertia via

Tertia vero via Sumiᵗ ex rõne cõtrarietatis repte in formis ſubſtãtialibꝰ nãlibus. ¶ Ad cuius itelligentiã notãdũ eſt: ꝙ forme ſubſtãtiales nõ dicunᵗ a phyſico ſibi inuicẽ cõtrarie: qꝛ inter ipas talis diſtãtia attendi poſſit qualis attẽdiᵗ inter qualitates: vere cõtrarias. Forma etenĩ qualitatis in ipa ſua eẽntia quãdã latitudinẽ habet: ꝓpter quã cũ a ſuo ſubiecto icipit remoueri nõ ſtati ab ipſa remoueᵗ ſm ſe totã: ſed ꝑmo inde remoueᵗ ſm gradũ vnũ: ⁊ poſtea ſm gradũ aliũ: ꝓpter quod in ablatione taliũ formarũ diciᵗ fieri ꝓceſſus a gradu itenſo ad gradũ remiſſuꝫ: ſicut i corruptiõe albedinis vt ꝓceſſus a magis albo ad minus albũ. Et qꝛ plures gradus ſunt iter vnũ extremũ ⁊ aliẽ ꝙ̃ iter mediũ ⁊ extremũ: ideirco diſtãtia mediꝫ ab extremo nõ diciᵗ maxima: qꝛ maior eſt diſtãtia vnius extremi ab alio: ſicut etiã inter ipſa plures gradus includunᵗ. Quãto enĩ vnũ diſtat ab alio ꝑ plures gradus: tãto diſtãtia ẽ maior: ⁊ qꝛ oẽs gradus nature illius generis qui ſub extremis cõtinenᵗ includũtur inter extrema ſicut oẽs gradus coloris includunᵗ inter albedinẽ ⁊ nigredinẽ: ideo extrema dicunᵗ maxime diſtantia in ſuo genere. Nihil enĩ accipi põt ſub ipſoꝫ: qđ ꝑ tot gradus diſtet ab aliquo: ſub eodẽ cõtento ꝑ quot diſtet vnũ extremũ ab alio. Cũ hac aũt maxia diſtãtia habent talia extrema adinuicẽ etiã repugnantiã: quia in eodeꝫ ſimul eſſe nõ poſſunt: cũ hec habẽt pariter fieri circa tale ſubiectuꝫ: in quo eſt naturalis aptitudo: vel icinatio ad vtrũqꝫ. Et ꝓpter mutuã repugnãtiã ⁊ iclinationẽ ſubiecti cõmunẽ: quãdo vnũ ipſoꝫ poniᵗ in ſubiecto: poniᵗ ſtatim ſecũ in eodẽ etiã ꝑuatio alterius: ⁊ repugnãtius: cuius carẽtia ibi poniᵗ: cũ naturali inclinatione ad ipſum. Et forme quidẽ ſubſtãtiales nõ dicunᵗ mutuo contrarie propter primam conditionẽ: cũ ipſe non ſint diſtantes illo modo: propter illud: ꝙ in ſua eſſentia nõ habẽt gradus diuerſos: ſed ſũt actus ſimplices nullã omnino latitudẽ habẽtes. Unde ⁊ cuꝫ aliqua ipſarũ remoueri incipit a materia: ſtatim ab ipſa ſm ſe totam remota efficitur: ita ꝙ talis remotio nõ menſuraᵗ tempore: ſed in inſtanti. Quamuis autẽ forme ſubſtãtiales: propter iſtaꝫ primã cõditionẽ ſibi inuicẽ contrarie nõ dicanᵗ: appellantur tamẽ cõtrarie propter alias cõditiones: habẽt enim ad inuicem repugnãtiam: cũ vna non cõpatiaᵗ ſecũ aliã in materia fieri: ⁊ etiã hñt patiᵗ fieri circa materiã naturaliter inclinatam in omnes: ⁊ propter iſta duo cũ vna earũ poniᵗ in eſſentia talis materie poniᵗ ibi ſtatim ⁊ priuatio aliarũ: quia ibi ponitur earuꝫ carentia: cũ naturali inclinatione ad eas ratione eſſentie illius materie: que inclinaᵗ in oẽs: ſicut cuꝫ in eſſentia materie poniᵗ forma ignis: poniᵗ ibi ſtatiꝫ ꝑuatio forme aeris ꝓpter id ꝙ vna eſt eẽntia materie: que iclinatur in vtrũqꝫ. Iſte autẽ omnes conditiones oportet ꝙ reperianᵗ ſaluata vnitate materie iter formas celeſtes ⁊ formas iſtorũ inferiorũ: ſicut enim ſupra dictum eſt: tales forme ſunt repugnantiũ naturaruꝫ: habent etiã ſalua poſitione predicta fieri circa vnã eſſentiã materie: que eſt in iſtas ⁊ in illas naturaliter inclinata: qꝛ (vt dicunt) vna eſt omnino eſſentia materie inclinate in vtraſqꝫ: ⁊ per cõſequẽs cum vna earũ ponitur in tali eſſentia: ponitur ibi de neceſſitate forme: alterius priuatio. Et ſic de neceſſitate oportet ꝙ eque ꝑfecte forme iſtorũ inferiorũ ſint cõtrarie formis celeſtibꝰ: ⁊ ſibi inuicem. Et per conſequens oportet ꝙ ſicut iſta corpora iferiora ratione ſuarum formarũ ſunt nata moueri cõtrarijs motibus: ſic etiam corpora celeſtia ratione ſuarum formarum naturaliũ ſunt nata moueri cõtrarijs motibus: motibus iſtorum. ¶ Item quemadmodum vnum inferiorũ patitur ab alio: ſic etiam ⁊ corpus celeſte naturaliter pati poterit ab iſtis. Cuius declaratio eſt: qꝛ (ſicut habeᵗ in primo phyſicorum.) vna forma ꝓ contrariarũ nõ poteſt agere in aliaꝫ: nec ab alia pati. Formarũ vero vna taliũ formarũ: rõne ſue forme: agit neceſſario in aliud: ⁊ neceſſario patitur ab alio: nõ niſi rõne materie ſue que vnius eẽntie cũ ſit: eſt naturaliter ſuſceptiua forme contrarie. Cõſimiliter nec forma celeſtis agere poterit in formas iſtorũ inferiorũ: nec ab eis pati: ſed corpus celeſte aget neceſſario ratiõe ſue forme in inferiora corpora: ⁊ patiᵗ de neceſſitate ab eis rõne ſue materie: que vnius eſſentie cũ ſit: ſuſceptiua eſt oĩuꝫ formaꝫ corporaliũ. Nã cõtraria nata ſunt agere ⁊ pati ad inuicẽ ⁊ ab inuicẽ: poterũt ergo de neceſſitate corpora inferiora in ſuam ſubſtãtiam trãſmutare corpora celeſtia ⁊ econuerſo. ¶ Itẽ cum cõtrarias formas ſequãtur qualitates ſe in ſimul nõ cõpatiẽtes: illaꝫ que ſequitur naturã celeſtis mobilis: cõtraria erit omnibꝰ qualitatibus iſtorũ inferioꝫ: ⁊ corruptiua eoꝫ nõ potẽs in eodẽ ſimul eſſe cũ eis: cuius cõtrariũ ad ſenſuꝫ cõtinue experimur. Cũ igiᵗ hec oĩa ſint irrationabilia: patet ꝙ̃ irrationabile ſit ponere materiã oĩum eſſe vnã in eſſentia. ¶ Argumẽtũ autẽ cõtrarie opiniõis: oĩo nullum eſt: cũ ſupponaᵗ ibi ꝙ materia celi compatibilis ſit materie iſtorũ inferiorũ: ⁊ per cõſequẽs ꝙ ſit vnius nature cũ ipſa: quia non ſunt compatibilia niſi que vnã naturã habẽt (vt patet in ſeptimo phyſicorũ.) Ultimũ aũt veritatẽ habet ꝙ vtraqꝫ materia eſt pura potẽtia: nec ideo tamẽ oportet ꝙ inter ipas nulla cadat diſtinctio. Ideo enĩ actus diciᵗ diſtinctionis ꝑncipiũ: quia cũ ſit principiũ eſſendi: oportet ꝙ ex diuerſis actibus: diuerſe cõſurgant entitates. Uerum eſt igiᵗ actũ eſſe diſtin

Co. 51.

Ad argumentum eqdq.
Com. 23.
Ad ſcóuz.

etiã ⁊ illius entitatis ſolũ: cuius ipſe eſt conſtitutiuũ principiũ: non eſt autẽ conſtitutiuus entitatis eſſentialis ipſius materie: ſiue eſſentie eius: quin potius eſſentia actus eius: alia eſt omnino ab eſſentia materie: conſtituit tamen hãc entitatẽ vel eſſentiã materie in aliq̃ entitate: ſiue quidditate ſpecifica. Et quia vnũ q̃dq̃ ab eodẽ habet entitatem: ⁊ entitatẽ diſtinctã ab aliis: iccirco neceſſarium eſt: ꝙ entitas ſpecifica materie: in qua ipſa materia per actum ponitur: diſtinguat̃ ſolũ ratione actus. Quia vero entitatem ⁊ eſſentiam ſuam: que eſt alia ab entitate: vel eſſentia actus: ab actu non habet: nõ oportet etiã ꝙ eius diſtinctionẽ ſm ſe ſumptam habeat ab actu. Verũ quia hoc quod eſt in ſua propria eſſentia: effectiue habet a creante: habet etiam diſtinctionẽ primariã ab eodem effectiue. Et quia ſicut actus hoc ipſum quod eſt in ſua eſſentia formaliter a ſe habet: iccirco ſicut actus ſe ipſo eſſentialiter diſtinguitur: ⁊ ab alio actu: ⁊ etiam a materia: ſic etiam ⁊ materia ſeipſa eſſentialiter diſtinguitur: ⁊ a materia alterius eſſentie ⁊ nature: q̃ ſit eſſentia ſua. ⁊ etiam ab actu. Eſt igitur pura potentia ⁊ materia corruptibilium ⁊ materia incorruptibilium corporum: ⁊ nihilominus diſtincte ſunt in eſſentia: non ꝑ actum: ſed per ſeipſas adinuicẽ: ⁊ ab eſſentiis actuũ ꝑ quas in ſpecifica entitate ponunt̃: ſicut enim a ſeipſa formaliter habet vna ꝙ ſit eſſentia ⁊ natura potẽtie ꝑfectibilis totaliter vno determinato actu: ⁊ ꝑ cõſequẽs vni actui inſeparabiliter coniũcte. alia vero habet formaliter a ſeipſa ꝙ ſicut eſſentia ⁊ natura potẽtie nõ totaliter vno ſingulari actu ꝑfectibilis: nec ꝑ conſequẽs vno inſeparabiliter actui determinato cõiuncte: ſic etiã ſeipſa vna eſt ab alia diſtincta: vel diuerſa: ⁊ nõ ꝓpter aliquẽ actũ: queadmodũ etiã quia ſeipſa materia eſt potẽtia: ⁊ forma ſeipſa eſt actus: materia ſeipſa eſt eẽntialiter diuerſa ab actu: ⁊ non ꝓpter actũ aliũ ſue potẽtie adiunctũ: quia tunc iretur in infinitũ: aut eſſentia materie eſſet idem cũ eſſentia forme vel actus: qđ totũ eſt impoſſibile. Sic igit̃ ꝑ oportune iam patet: ⁊ quomodo ſit alia materia ĩgenerabiliũ ⁊ generabiliũ: ⁊ quomodo actus ſit ꝓncipiũ diſtinctiõis in entibus: ⁊ quomodo in eſſentia materie: cũ ſit pura potẽtia: poſſit cadere diſtinctio.

Rñſio ad obiecta. **Ad primum ergo** Dicẽdũ ꝙ forma celeſtis nõ eſt media inter formã elemẽti ⁊ aĩam intellectiuam: q2 mediũ eſt in eodẽ genere phyſico cũ extremis: forma vero corporis celeſtis nõ eſt eiuſdẽ generis phyſici cũ predictis: propter id ꝙ ille forme ſunt cuiuſdam generis phyſici: quia habent idem ſuſceptibile primum: quod de iſtis non eſt verum (vt oſtenſum eſt.)

Ad ſecundum Dicẽdũ ꝙ corpus celeſte non habet eſſe a ſeipſo: ſed a principe vniuerſi: cuius infinitatem per cõſequens oſtendit ſua infinita duratio. Dicitur tamẽ incorruptibile naturaliter: quia in ſe nullum habet principium inclinationis ad corruptionem: ſicut habent corpora generabilia naturaliter.

Ad tertium ⁊ ad Quartũ dicẽdum ꝙ illa que habẽt idẽ genus phyſicũ vniuoce ꝓdicatũ: habẽt eandẽ mãm corpus autẽ nõ eſt genus phyſicũ: cuius ratio eſt: quia omnia phyſica (vt dicit̃ ſecũdo phyſicoꝝ) ſunt ſicut ſimũ: qđ in ſua rõne includit ſenſibilẽ mãm: corpus aũt inq̃ñtũ corp⁹: nõ icludit in ſua rõne mãm ſenſibilẽ: quia tunc mathematica etiã ſm rõnem a ſenſibili materia nõ abſtraherẽt: qđ ſalſũ ẽ. Corp⁹ igitur ex ea rõne: qua corp⁹ ẽ nõ eſt q̃d phyſicũ: ſʒ ex ea rõne ſolũ qua eſt mobile. Si aũt corpus mobile genus phyſicũ ponat̃ ſtatim apparet ꝙ corruptibile ⁊ incorruptibile corpus nõ vniuocant̃ in genere phyſicoꝝ: etenĩ gen⁹ qđ ẽ corpus mobile ſic diffiniri dʒ: vt dicat̃: ꝙ eſt corpus hñs in ſeipſo principium motus: ⁊ h̃ qdẽ ↄuenit nõ corpi gnãbili q̃ etiã ingnãbili: ſʒ nõ vniuoce: q2 corp⁹ ingnãbile habet in ſe ꝓncipiũ mot⁹ ad vbi ſolũ: nõ ãt principiũ motus ad formã: corp⁹ vero gnãbile habet vtrũq;. ❡ Ad quĩtũ dicẽdũ: ꝙ aliunde ſumit̃ equiuocatio corporis mobilis de ꝑpetuo ⁊ de corruptibili: ⁊ aliũde equoca ꝓdicatio aĩalis de aſino ⁊ equo. Corp⁹ etenĩ mobile predicatur equiuoce ꝓp equocationẽ principij motus: q2 corruptibile hʒ ꝓncipiũ motus ad formã: qđ eſt ipſa nã materie generabiliũ corporũ: ꝑpetuũ ãt corpus nõ hʒ in ſe ꝓncipiũ mot⁹ ad formã (vt dictũ ẽ:) ⁊ iõ nõ hʒ in ſe nãm materie gnãbilis corporis: vñ talis equocatio ꝓcedit ex diuerſitate mãe: aĩalis aũt predicat̃ equiuoce ꝓp equiuocationẽ termini motus: ⁊ nõ ꝓncipij: animalia enim eſt corpus hñs in ſe principiũ mot⁹ ad formã: q̃ eſt principiũ viuendi ⁊ ſentiendi: ⁊ hoc quidẽ ꝓncipiũ motus qđ eſt mã ſupradicta habẽt oĩa aĩalia: ſed formã q̃ eſt vite ⁊ ſenſus principiũ ad quã terminatur motus predictus non hñt eandẽ: q2 non eſt eadẽ ſpecie cuiuſlibet aĩalis aĩa: ⁊ ſic aĩalis equiuocatio ponit vnitatẽ materie: ⁊ forme diuerſitatẽ. ❡ Ad. vj. dicendũ ꝙ agẽtia ⁊ patientia mutuo: cuiuſmodi ſunt illa que cum agunt: repatiunt̃ ab eis in que ſuas imprimunt actiones: cõicant neceſſario in mã. Corpora aũt celeſtia ⁊ ſi agunt in iſta inferiora: nõ tñ repatiunt̃ ab eis: ⁊ ꝓpterea non ↄueniunt in mã. ❡ Ad. vij. dicendum ꝙ ⁊ ſi corpibus celeſtibus debeat̃ mot⁹ de vno vbi ad aliũ ratione ſuarũ ꝑtiũ: non tñ eis debet̃ mot⁹ qui eſt inter cõtraria: quoꝝ acquiſitio ponat variationẽ in ſubſtantia ipſoꝝ: que variatio ꝓprie vocat̃ trãſmutatio: ⁊ iõ non debent cõuenire in materia cum iſtis inferiorib⁹: que tali trãſmutationi ſubiciunt̃. ❡ Ad. viij. dicẽdũ ꝙ ſi ignis minim⁹ dʒ accipi: nõ poterit hoc fieri in ſpera ignis: q̃ tota ẽ plena cõtinuo igne: ſed ſiet ĩ ſpera alicui⁹ alteri⁹ elemẽti cui⁹ qdẽ minimũ: ſic reſolui põt in multa minima ignis: ſic etiã in ſe hʒ multas ꝑtes in q̃s multa minima ignis reſolui põt: q̃ qdẽ ꝑtes dum ſunt ſibi inuicẽ ↄtinue retinẽt formã illius elementi: cuius ſunt ꝑtes: cũ vero diuidunt̃ formã illius elementi non retinẽt: ſed in multa ignis minima reſoluunt̃. ❡ Dicendum igit̃: ꝙ ſi minimus ignis poſſet accipi in ſpera aeris: ⁊ diuidi: nõ reſolueret̃ in totũ minimũ aeris: ſed i aliqua illius minimi ꝑte: que dũ eſſet in toto minimo aeris formam haberet: ſi vero a toto diuideret̃: in minimũ ignis reſolueret̃. ❡ Ad. ix. dicendũ ꝙ materia inferiorũ ſeipſa eſſentialiter diſtincta eſt a mã celeſtiũ. ⁊ ad talẽ diſtinctionẽ eſſentiaꝝ ſequit̃ diſtinctio ordinis ad formam: ⁊ q̃uis quidem intellectus cõcipiat ꝙ eẽntia vtriuſq; materie ſit pura potentia: concipit tamen cum hoc pariter ꝙ alterius eſſentie ⁊ nature eſt vna potentia: ⁊ alterius alia: quia eſſentia ⁊ natura vnius talis eſt ꝙ actu vnico totaliter perficitur: eſſentia vero materie: alterius vt ſupra patuit: oppoſito modo ſe habet. ❡ Ad. x. dicendum ꝙ in pura potentia non eſt dare gradus potentialitatis: propter quos dici poſſit vna minus potentia q̃ alia: ⁊ ſic ꝑ conſequens in ſua eſſentia plus habere de actu: eſt tamen ibi dare gradus tales: per quos dici poſſit vna potentia eſſe altioris eſſentie ⁊ nature: q̃ alia: cum altioris nature potentia ſit illa: que de ſua natura habet: ꝙ ſemper ſit determinato actui coniuncta: q̃ illa que hoc de ſua natura non habet. ❡ Ad. xi. dicendum ꝙ actio illa qua agens in paſſum ſuam

ſuum ſuam formam poteſt inducere potius ignobilitati
q̄ nobilitati atteſtatur: cum atteſtetur generabilitati
ꝛ corruptibilitati. ¶ Ad duodecimum dicendum: q
omne quod agit de neceſſitate nature tantū poteſt im
primere in paſſum: quantū in ipſo eſt illud quo agit: ſi
tamē paſſiuum ſit tale: quod id in tali gradu ſuſcipere
poſſit: nullum autē paſſiuū inueniri poteſt: quod tan
tum in ſe recipere poſſit de lumine de ſe exiſtenti cōmu
nicabiliter: quantū eſt in ſole: ſicut etiam ꝛ ſi forma ce
li de ſua natura ſit cōicabilis multis: q2 tñ eius mā eſt
talis: q vnica ſingulari forma tota replet̄ ꝛ perficitur
nō remanet poſt vnius mām: alis cui poſſit cōmunica
ri: ꝛ ſic tollit̄ celeſtis forme multiplicatio: ꝛ ſilr etiā q̄li
tatis actio ſub gradu illo in quo cōſequit̄ formā talez
¶ Ad. xiij. dicēdū: q ſignificatū nois vtriuſq materie
eſt hoc qḋ dico corpale: ꝛ vtraq ē mā corpalis Sz ſi ꝓ
prijs noibus vocarent̄: quēadmodū ſunt in ſcipſis di
uerſe: ſic ēt noia ꝛ noiuz ſignificata ēēnt diuerſa. ¶ Ad
xiiij. dicendū: q ens eſt equiuocū ad ens corruptibile:
ꝛ ad ens incorruptibile: ꝛ ſilr nō ens equocū ad id qḋ
opponit̄ corruptibili: ꝛ ad id qḋ opponit̄ incorrupti
bili: vñ ens ꝛ non ens nō ſunt duo extrema tm̄: ſed ad
minus q̄tuor a ſe inuicem diuerſa: vnde etiaz oportet
q ad minus duo diuerſa media cadāt neceſſario inter
ipſa. ¶ Ad. xv. dicēdū: q corp9 celeſte ex ea pte q̄ q̄tū
eſt diuiſibile eſt in infinitum: ſicut ꝛ quodlibet cōtinu
um: ex ea vero parte: quod eſt naturale: eſt talis nature:
q̄ diuidi non poteſt: q2 tunc eſſet corruptibile. ¶ Ar
gumentum igitur ex falſa ſuppoſitione proceſſit.

¶ Queſtio quarta.

Queſtio quarta eſt. ¶ Utruz eēn
cia materie ſit pura potē
Prīa rō. tia: ꝛ videt̄ q nō: eēntia materie (ſz ph3)
eſt ingenerabilis ꝛ incorruptibilis: vnde
p̄io phy. Co. 82. adueniente etiā forma nō recedit: ſed potē
tia ad formā corrūpit̄ ꝛ recedit forma adueniente: igit̄
īpoſſibile eſt: q eēntia māe ſit ipſa potētia ad formaz.

Scḋa rō. Preterea que ſunt eēntialiter in diuerſis
predicamentis: ſunt eēntialr di
uerſa: ꝛ que ſic differūt: ſunt diuerſaꝝ eēntiaꝝ: potētia
aūt nālis (ſm pħm in ꝓdicamētis) eſt in predicamēto
q̄litatis: ꝛ potētia māe eſt potētia nālis: ipſa vero eēn
tia māe eſt in ꝓdicamēto ſubē: igit̄ potētia māe ē oīno
alterius eſſentie ab ipſa materie eſſentia.

Tertia rō. Preterea eſſentia māe cū cōiuncta forme ꝑ
ficiat̄: aut in ea remanet potētia
ad formā illā: aut nō. Cōſtat aūt q nō remanet: q2 cuz
potētia dicat carētiā actus: ꝛ ſic neceſſario dicat qḋ im
ꝑfectū: tūc mā ꝯiūcta forme careret forma illa: ꝛ eēn
tiali ꝑfectione illi9: qḋ ē īpoſſibile: igr̄ īpoſſibile ē q re
maneat potētia ad formā illā: remāet aūt eēntia ergo ī
poſſibile ē q eēntia māe ſit ī potētia ad illā formaz: ſilr
aūt dici pōt ꝛ de oībus alijs formis: igit̄ eſſentia māe
eſt oīno aliud a potētia ad formā. ¶ Preterea hoc ipz
q̄rta rō. qḋ ſignificat nomē potētie: ē in ꝓdicamēto relōis: hoc
ipſum aūt qḋ mā ē ī ſua eēntia: ē ſolū ī ꝓdicamēto ſube
igit̄ nullo mō qḋ ē eēntia māe pōt vocari potētia ꝛ ſi
nō vocari: multo magis nec eē. ¶ Si dicat̄: q ſz aliā
Reſpōſio ꝛ aliā rōnē: eēntia māe eſt tñ ī predicamēto ſube q̄ in
ꝓdicamento relonis: ꝛ ſic ipſa eēntia q̄ eſt ſuba: eſt etiā
potētia: q̄ dicit relonē ad aliud. ¶ Cōtra eſſentia māe
q̄nta rō. ſm rōnē q̄ ſuba eſt: aut eſt potentia aut nō: ſi eſt poten
Contra. tia: tūc de neceſſitate eſſentia māe ſub rōne q̄ ſuba eſt:
erit in ꝓdicamēto relōis: qḋ eſt īpoſſibile: non igit̄ ſub
rōne q̄ eſt ſuba: pōt eē potētia: eſt aūt ſm ſe ſuba: igit̄ ſz
Sexta rō. ſe nō eſt potētia. ¶ Preterea, vna potētia: tota ꝑficit̄

vno actu. ſi igit̄ eēntia māe eſt ipſa potētia ad formaz
ſubalē: cū talis eſſentia ſit vna numero ꝛ non multe: ꝑ
ficietur tota ab vna numero forma ſubali: ꝛ ſic nō re
manebit potentia ad alias formas: nec poſſit hec potē
tia eſſe illa que eſt vna: forma alius oppoſita iam perfe
cta: ſed alia: ꝛ cum eſſentia ſit ſolum vna: videtur de ne
ceſſitate dicendū: q potētia nō ſit ipſa eſſentia materie
ſubiecte forme ſubali. ¶ Preterea oē qḋ eſt in genere: vij. ratio.
cōpoſitū eſt ex genere ꝛ differentia: ſed mā prima eſt in
genere ſube: ergo eſt ꝯpoſita ex genere ꝛ differētia: ſz in
oī tali ꝯpōne: gen9 ē potētia ꝛ differētia actus: ergo ma Reſpōſio
teria prima ꝯpoſita eſt ex potētia ꝛ actu. ¶ Si dicas:
q mā eſt in gñe reductiue: q2 eſt vnū de ꝓncipijs ſube: viij. ratio.
ꝛ qḋ tale eſt: nō oportet q ſit cōpoſitū ex potētia ꝛ actu.

Contra Cōtra quod participat generis rōnez:
ꝛ vltra hoc h3 ꝓpriā diffe
rētiā ex genere ꝛ differētia: de neceſſitate oz eſſe cōpoſi
tū: ſed mā ꝓma pticipat rōnē ſubiectū ſit ſuba: ꝛ vltra
hoc habet ꝓpriā differētiā ꝑ quā diſtinguit̄ ab alijs
ſubſtātijs: vñ ꝛ cōuenienter dr̄ q potētia eſt eius ſuba
lis differētia: cōponit̄ ergo oīno ex genere ꝛ ſua differē
tia: ꝛ ſic idē qḋ prius. ¶ Preterea qḋ imediate ꝓdicat̄ de ix. ratio.
pluribus ſolo numero differētibus ſpēs eſt: mā aūt eēn
tialiter ꝓdicat̄ de pluribus ſolo numero differētibus:
cū eſſentia materie vnius ꝛ eiuſdē proprie rōnis exiſtēs
numero ſit diſtincta ſub diuerſis formis ſubalibus: er
go ſpēs q̄dā eſt: oīs aūt ſpēs eēntialiter habet ſpecificū
actū: igit̄ de neceſſitate mā ꝓma de ſe ꝛ ſui eſſentia ali
quē actū h3. ¶ Preterea nihil pōt eē ſubiectū dimēſio x. ratio.
ni niſi ſit aliqḋ ens actu: q2 pura potētia dimenſiona
ta eſſe non poteſt. Conſtat autē q materia prima de ſe
eſt ſubiecta dimenſioni interminate: q2 (vt ait cōmen capl̄o p̄io
tator in de ſuba orbis) Dimēſio interminata eſt in ma col. ꝓma.
teria ante omnē formā. ꝛ iterū ibidem dicit: q dimen Ex ꝓ phy.
ſio interminata: que eſt corpus: eſt proprietas materie: Co. 66.
ergo de neceſſitate materia de ſe eſt ens in actu aliquo
¶ Preterea omne illud qḋ in ſe ſubſiſtere non poteſt:
ſi debet poni in actu eſſendi: oportet q ſubſtentetur in
aliquo: ſed forma ſubalis mālis in ſe ſubſiſtere nō pōt:
oz igit̄ q in aliquo ſubſtentetur: ſed pura potentia nō
poteſt eſſe ſubſtentamentū alicuius: oportet igit̄ q ei9
ſubiectum quod eſt materia prima in qua ſubſtentat̄:
ſit aliquod ens nō in pura potentia ſed in actu. ¶ Pre xi. ratio.
terea materia non dicitur ens in potentia niſi inquan
tuz caret forma: quā eſt nata habere: quando vero ſtat
ſub forma dicitur ſubiectū: ꝛ nō potētia: hoc autē eſſet
impoſſibile: ſi ipſa diceret̄ eſſentialiter potentia: non
eſt igitur ſua eſſentia pura potentia. ¶ Preterea mate xij. ratio.
ria ad eſſe ſuū eſſentiale qḋ eſt eſſe ſue eſſentie nūq̄ eſt
in potentia ſed in actu: ſemper enim hoc h3: cū ipſum
habeat de ſe ꝛ non ab aliqua forma: ſi igitur ſemper
reſpectū illius eſſe eſt actu non poſſet dici q ſua eſſentia
ſit pura potentia. ¶ Preterea actus quiditatiuus ꝛ q xiij. ratio.
ditas vel eſſentia idem ſunt: vnde q actū quiditatiuū
non habet non habet etiaz quiditatem ſiue eſſentiaz:
ſed materia habet eſſentiā: ergo habet aliquem actum
quiditatiuū. ¶ Et preterea eē ē actus: ꝛ materia de ſe xiiij. rō.
habet eſſe eſſentie: igitur de ſe habet eſſentialem actuz:
non eſt ergo pura potentia. ¶ Preterea eſſentia mate
rie non dependet a forma: ſed potius econuerſo: quia il
la per creationem: iſta per generationem: ꝛ materie trā
ſmutationem: ſed quod tale eſt: poteſt per ſe eſſe ſaltim
actione eius: qui eam per ſe creat: ꝛ quod poteſt per ſe
eſſe eſt ens aliquid ī actu quiditatiuo: per ſe igit̄ mate
ria non eſt pura potentia. ¶ Preterea omne quod eſt xv. ratio.
effectus primi: neceſſario habet de ſe aliquem actum:

cum nulla actio terminetur ad purā potētiā: ſed materia eſt effectus primi: ⁊ imediatior: ꝙ forma: ⁊ cōpoſitū cū iſta ꝑduci poſſit a generāte: illa ꝟo niſi a creāte: ergo de neceſſitate: oꝫ ꝙ ipſa de ſua eēntia habeat actuꝫ aliquē. ¶ Preterea illud qđ eſt res ab alio diſtincta de ſe

xvj. ratio. diuinā eēntiā imitat: ⁊ qđ tale eſt: hꝫ neceſſario de ſe ideā in deo: ⁊ qđ hui⁹ eſt neceſſario de ſe hꝫ aliquē eēntialē actū ⁊ pōt p ſe ꝑduci: ſed mā de ſe etiā p ſuā eſſentiā: eſt res diſtincta ab eſſentia forme: igit de ſe habet aliquē eſſentialē actū: ⁊ ſic ſua eſſentia nō eſt pura potētia. ¶ Preterea oīs relatio fundat ſup aliquod abſo-

xvij. ratio lutū: ergo etiā relatio icluſa in noīe potētie: oꝫ ſup aliqd abſolutū fundari: hoc aūt nō eſt potētia: quia tunc reſtaret iterū qđ de relatione incluſa in ipſa: ⁊ cū nō ſit in infinitū ire: oportet neceſſario dare aliquid abſolutum cuius eſſentia nō ſit potētia. Cum ergo mā hēat potentiā ad formā: oꝫ de neceſſitate in ipſa dare aliquid abſolutū: qđ nō ſit potētia: hoc aūt nō pōt eē niſi eſſentia materie: igit ⁊c. ¶ Preterea ſi ſubm vel mā eſſet ideꝫ

xviij. ratio eſſentialr ꝙ ſua potētia: cū in ſubo vel materia ſint diuerſe potētie ad diuerſos actus: ille diuerſe potētie oēs eſſent eſſentialr idē qđ mā: ⁊ idē per cōſequens ſm ſe: quia queciꝗ vni ⁊ eidē ſunt eadē: ſibi inuicē ſūt eadeꝫ: hoc aūt eſt falſum: ergo illud ex quo ſequitur eſſentia materie nō eſt pura potentia. ¶ Preterea Commen-

xix. ratio. tator ſup primo phyſicoꝝ dicit: ꝙ ipa mā nō eſt ens in actu: ⁊ ꝙ nō eſt priuatio: ⁊ iterū ꝙ nō eſt potentia: ita ꝙ potētia ſit in ſua diffinitione. ¶ Sed contra hoc eſt ꝙ

In oppoſitum. materia diuidit ex oppoſito cōtra formā: ſed forma eſt eēntialr actus: igit ⁊ mā eſt eēntialr potētia. ¶ Preterea actus ⁊ potentia ſunt in eodē genere: ſed forma que eſt actus ſubalis eſt in genere ſube: ergo ⁊ ſua potentia eſt in genere ſube: ⁊ eſt per conſequens ſuba. ¶ Preterea actus ⁊ potentia imediate diuidunt ens: ſed eſſentia materie eſt ens: ⁊ nō eſt actus: ergo eſt potentia.

Reſponſio **Reſpondeo** Ad iſtā qōnem: dicunt aliqui: ꝙ eſſentia materie non eſt potētia: ſed eſt in potētia nō per aliqd ſibi additū: ſi-

Opinio commentatoris cut ignis eſt in potētia ad calefaciendū per calorē additū ſue eſſentie: ſed p ſe ipſaꝫ: ſicut calidū p ſeipſuꝫ eſt in potētia ad calefaciēdū. Et quemadmodū potētia ad calefaciendū: nō eſt ipſa caloris eſſentia: ſed ipſaꝫ imediate cōſequit: ſic etiā (vt dicunt) potētia ad formā nō eſt ipſa eēntia materie: ſed imediate ꝯſequit ad eam.

Reſponſio Autē ſic dicētiuꝫ eſt: qꝛ phs in tertio phyſicoꝝ dicit: ꝙ es differt ſm ꝙ eſt potentia ad ſtatuā: ⁊ ſm ꝙ eſt es: ⁊ differt

Textus Co.9.t.io. ſanguis in eo ꝙ ſanguis: ⁊ ſm ꝙ eſt in potentia ad ſanitatē: ergo vniuerſaliter id quod in potētia eſt: differt ab ipſa potentia. ¶ Sed ꝙ iſta poſitio ſit irrōnabilis:

Cōtra hāc opionem. prima via duplici via ad preſens oſtendi poteſt. Et prima quideꝫ via ſumitur ex diuerſitate potentiarum.

Ad cuius Intelligentiā ſciēnduꝫ eſt: ꝙ duplex potentia inuenit: ſm qđ ad

potentia duplex preſens ſufficere pōt vna quidē: que ponit aliquaꝫ ꝑfectionē: vel (vt ꝓprius loquamur) aliquā carētiā eſſendi in eo cuius eſt potētia. Alia ꝟo eſt q̄ de ſua rōne nullius eſſe imperfectionē: vel carētiā ponit: ⁊ ſi poſſit carētiā ponere in aliquo opandi: quā etiā de ſua rōne ponere nō hꝫ. Et pma qdeꝫ: extenſo noīe dr potētia paſſiua: ſcda vero eſt potētia actiua: actiua etenī potētia de ſua rōne nō hꝫ ꝙ ponat iperfectionē eēndi in eo cuius eſt potētia: ſed potius hꝫ ponere ꝯtrariū: paſſiua vero de ſua rōne hēt ꝙ ponat carentiā alicuius eſſe in eo cuius eſt. ¶ Hoc aūt ſic declarat. Omnis potētia neceſſario ex ipſa rōne q̄ potētia eſt ad actū dr: aliter tn̄ ⁊ aliter.

Potētia enī actiua dr ad actū egredi poſſibilē ab agēte: nō pōt aūt actus ⁊ eſſe: effectiue ꝑgredi niſi ab exiſtente actu: qꝛ agere nō cōpetit niſi actu exiſtenti: oportet igit ꝙ neceſſario actiua potētia ſit alicui⁹ actu exiſtentis: ⁊ ſic talis potētia de ſui rōne nō ponit carentiā alicui⁹ eſſe: quin poti⁹ ꝓſuppoſita actualitate eēndi: ponit poſſibilitatē agēdi. Potētia ꝟo paſſiua dr ad actū recipi poſſibilē in eo cui⁹ eſt potētia: ⁊ qꝛ actus vlr eſt rō ⁊ principiū alicui⁹ eſſe: oꝫ de neceſſitate ꝙ in quocūꝗ recipi pōt aliqs actus: in eo recipi poſſit aliqđ eſſe potētia: igit paſſiua in eo cui⁹ eſt potētia: ponit neceſſario receptibilitatē alicui⁹ actus: ⁊ ſic p ꝯñs ponit ſemp in nā ei⁹ cui⁹ eſt potētia alicui⁹ eē carentiā: cū receptū ſit oīno extra eēntiā: vel nām recipiētis. Et potētia quidē mālis: nō eſt actiua potētia: qn poti⁹ diuidit ꝯ ipſam. Eſt enī potētia actiua (vt dixim⁹) potētia agētis. Eſt vero: cui⁹ eſt potētia mālis: nec in idē numero: nec i idē ſpecie pōt coīcidere cū agente: ſic nec etiā cū forma: nec cū fine (vt habet ex ſecūdo phyſicoꝝ) ex quo cōcludit ꝙ nec etiā potētia mālis in idē coīcidere pōt cū potētia actiua: q̄ eſt ſolius agētis. Coincidit aūt in idē cū ea q̄ paſſiua dr: vnicuiꝗ etenī habēti materiā ipſa mā principiū eſt: ⁊ rō patiēdi. Et qꝛ oīs potētia paſſiua (vt oſtenſum eſt) in eo cui⁹ eſt potentia: ponit alicuius eſſe carentiā: nō aliter ꝗ ponēdo in ipſo carentiā alicui⁹ actus: q vlr ē rō eſſendi: oꝫ de neceſſitate: ꝙ ipſa potētia mālis que eſt potētia paſſiua (vt oſtenſuꝫ eſt) ponat in eēntia materie carentiā alicui⁹ eſſe: ponēdo in ea carentiā alicuius actus: qui eſſendi eſt rō ⁊ principiū: actus aūt q eſt rō eſſendi in gñe: nō inuenit niſi duplex: ſm ꝙ duplex ē actuale eē: ⁊ duplex ens vnicuiꝗ hñti nāꝫ entitatis actuale eſſe ꝓportionatū ſue nature rñdet. Et iō quēadmodū inuenit duplex ens vꝫ ens ſimplr: ⁊ ens ſm qd: ſic etiā reperit duplex eē: qꝛ eē ſimplr: ⁊ eē ſm qd: vt pmū rñdeat pmo enti. ⁊ ſecūdo ſcdm. Et qꝛ ens ſimplr nō eſt niſi ſubā: ⁊ ens ſm qd nō eſt niſi accñs: ideo eſſe ſimplr eſt ſolius ſubſtātie: ⁊ eſſe ſm quid ſolius accidentis. Conſilr aūt ſm duplicitatē entis ⁊ eſſe: inuenit etiā ⁊ duplex actus: qui eſt rō eſſendi: vnus quidē qui eſt ſubſtātia: ⁊ alter qui eſt accidens. Et actus quidem qui eſt ſuba: qꝛ nō pōt eſſe actus alterius ꝗ entis ſimplr: nō pōt etiā eſſe ratio niſi eſſendi ſimplr: actus vero qui eſt accidēs: qꝛ eſt actus entis ſm quid tm̄ i nō eſt rō niſi eſſe ſm quid. Et ſicut inuenimus duplicem actum qui eſt rō eſſendi: ſic etiam inuenimus ⁊ duplex actū receptiuū. Unū quidē qđ eſt receptiuū actus accidētis: ⁊ aliud qđ eſt receptiuū actus ſubſtātie. ¶ Ulterius aūt ꝯſiderādū eſt: qꝛ qñcūꝗ aliquid cōparat ad aliud ſicut recipiēs ad receptū: id qđ recipiēs eſt in ſua rōne: vel in ſua eſſentia ⁊ natura nō hꝫ illud: qđ eſt in ipſo receptū: ⁊ rō eſt qꝛ illud qđ habet in eſſentia aliena ſua: eſt ſibi oīno intraneū: id aūt qđ receptiuū eſt extraneū eſt oīno: ⁊ non intraneū recipientis eēntie: qꝛ recipiens ⁊ receptū ſunt diuerſaꝝ naturaꝝ. Naturaꝝ aūt diuerſaꝝ vna intrinſeca alteri nature in eēntia eſſe nō poteſt. Ad hoc aūt euidenter ſequit ꝙ pmū receptiuuꝫ actus accidētalis in ſua eſſentia ⁊ nā: nullū actū accidentis habeat: ⁊ ꝙ primū receptiuū actus: qui eſt ſubſtantie nullū actū qui eſt ſubſtātia habere pōt de ſua eſſentia: ſi enim primū receptiuū actus accidētalis de ſua eſſentia: actum talem haberet: haberet etiam neceſſario abſꝗ vlla receptione actus: qui eſt ratio eſſendi ſm qd extrinſeca ſue eſſentie de ſe ſm quid eſſe: ⁊ hoc cōpeteret ꝓprijſſime ſue nature: hoc autem falſum eſt quia ſubſtantie q̄ eſt primū accidentis receptiuū nō cōpetit de ſua nā (vt predictū eſt) niſi eē ſimplr opꝫ igitur ꝙ

tur q in eſſentia ſubſtantie nullus actus cadat: qui ſit
accidens: ⁊ ſic oꝫ dicere q primū receptiuū actus: qui
eſt ſubā: nullū talē actū habeat de ſua eſſentia: ſi enim
de ſua eſſentia eſſet aliquid tale: neceſſario oporteret q
exiſtet ſimplr ſibi de ſua nā cōpeteret ſine vlla receptio
ne actus extrinſeci: qḋ eſt oino ipoſſibile: nā ⁊ tūc fru
ſtra gḡ acquirēdū hoc eſſe poneret in potētia ad actuꝫ
ſubē: ⁊ fruſtra ei⁹ eſſentiā poneret ſcḋ nāliſ inclinatio
in actuꝫ pḋictū: qḋ totū eſt icōueniēs. Oportet igitur
neceſſario dicere: q ſicut potētia ponēs receptibilitatē
eſſendi ſm quid: ⁊ actus accidētis: ponit in primo rece
ptiuo taliū actuū: qḋ eſt ſubā: ſiue in ei⁹ eſſentia caren
tiā oīs actus accñtis: ſic etiā ⁊ potētia ponēs receptibi
litatē eſſendi ſimplr actus: qui eſt ſbā: ponat in eēntia
pmi receptiui taliū actuū carētiā oīs act⁹: q eſt in ſuba
⁊ per ꝯñs cuiuſlibet alteri⁹: hoc aūt pmū receptiuū eſt
illud qḋ dicim⁹ māꝫ pmā: de neceſſitate oꝫ igit̃ q mā
pma ſic careat oī actu q de eēntia ſua nec act⁹ aliqs
ſit: nec aliquē actū habeat: ⁊ p ꝯñs ſi oꝫ eſſe aliquid oꝫ
q ſit eēntialr pura potētia. Et hoc eſt valde claꝝ ⁊ euidens
iā: quemadmodū enī eſſe ſm quid: q: pſupponit
eſſe ſimplr act⁹ etiā qui eſt rō eſſendi ſm quid: oportet
q pſuppōat actū qui ē rō eēndi ſimplr: ⁊ ſic neceſſario
oꝫ recipi i eo cuius eſſentia eſt vel ſimplr actus: vel includit
actū: q eēndi ſimplr eſt rō: ſic ēt q: eē ſimplr nullū
aliḋ eſſe ante ſe pſupponit oꝫ q actus qui eſt rō eēndi
ſimplr nullū pſuppōat an̄ ſe actū i q fundet̃: ⁊ p ꝯñs
q in eo recipiat̃: cuius eēntia: nec ſit actus: nec actuꝫ includat
in ſua rōne vllū: ſed ſit pura potētia. Et ſic completa
eſt pma via declarādi ꝓpoſitū: ſumpta ex diuerſitate
potentiarum.

Scḋa via. Secunda autē via Ad idem declaranduꝫ ex
vna diuiſione entis p imediata accipit̃. ¶ Ad cui⁹ intelligentiā
ſciēdū ē: q ſi illa diuiſio entis q dr̃ ens aliḋ
in actu aliud in potētia ſit p imediata: q: qcqḋ ē aliquo
mō: oꝫ q hēat eſſe altero illoꝝ duoꝝ modoꝝ: nihilominus
tñ dici nō pōt q h̄ ſit p imediata coꝝ q ſunt: aliud
eſt actus aliud eſt potentia: ꝓpter illud q cadit mediū
inter ipſa. ſ. compoſitū: quod nec eſt actus nec potentia
ſed in ſua eſſentia hꝫ vtrūq: ſi igitur ⁊ hoc debet per imediata
eſſe: oꝫ q ibi addat̃ compoſitū: ⁊ dicatur q qcqḋ eſt: vel
eſt in ſua eſſentia actus: vel eſt potētia vel eſt
ex potētia ⁊ actu compoſitū: ſic etenī ꝓcedēdo cōprehēſa
erūt oīa: quōcūq habentia realē eſſentiā. Eſt enī valde
ridiculū dicere: q ſit dare aliquā eēntiā q nō eſt act⁹
neq potētia: neq cōpoſitū ex vtroq: cuiuſmōi eſt eēntia
mãe que eſt in potētia. Si enī hoc q dico eſſe in potētia
nō eſt ipſa eēntia materie: ſicut veritas eſt: ſed accidit
illi eēntie. De eſſentia ipſa querendū eſt vtrum ſit
actus vel potētia vel compoſita ex vtroq. Qui autem
ipſam dicit nihil horū eſſe: ⁊ tñ eſſe aliquid: ignorat ꝓprias
entitatis differētias: neceſſe eſt enim oēm entitatē
⁊ oēm eſſentiā eſſe alteꝝ pdictoꝝ. ¶ Et preterea aut
dr̃ mā ens in potentia: q: de ſe nullā entitatē ſeu eſſentiam
a qua vnūquodq dr̃ ens habet ſed habere poteſt
aut dicitur ens in potentia: q: ⁊ ſi de ſe entitatem aliquā
eſſentialem habeat ad quam nunq eſt in potentia
poteſt tñ aliquid in ſe habere vt puta formā: p quā ponetur
in eſſentia actuali quā de ſua nā non habet pmū
aūt ſtare nō poteſt. Quod enī nullā entitatē vł eſſentiā
hꝫ: eſt oino nihil ⁊ ideā nullo mō habēs in mente artificis
dei: mā vero eſt de ſe aliquid ⁊ non nihil: oportet
igitur q de ſe eſſentiam hēat ad quā nunq ſit in potentia:
de iſta igit̃ eſſentia: ad quā mā nunq eſt in potentia:
eſt qḋ vtꝝ ſit ſimplex actus: ſicut eſt eſſentia forme

vel compoſita ex potētia ⁊ actu: ſicut eſt eēntia cōpoſiti
ex mā ⁊ forma: vel ſit pura potentia: alius. n. entitatis
nō inuenitur modus: nō enī pōt dici: q nō ſit potentia
ſed ſit in potētia: q: ad ipſam nihil eſt in potentia: q: ⁊
materia ſemp habet eam in actu: in potentia ꝟo eſt ad
aliqḋ aliud: qui igitur dicit eēntiam mãe: nec eſſe actū
nec potētiam: neq ex vtroq cōpoſitā: inueniat aliā differētiā
entis ⁊ eſſentie: ſub qua eēntiā materie collocare
poſſit: aut dicat ipſam nihil eē. Nō eſt aūt poſſibile
aliā entis ⁊ eēntie driam inuenire. Nō ſūt etiā drie ſupradicte
ſolū actu exñtiū: qn potius actu exñtibus oēs
cōuenire nō pñt: nullū. n. actu exñs pter deū ē act⁹ purus:
nec aliqḋ actu exñs ē potētia pura: ſed vnūqḋq ē
neceſſario ꝯpoſitū ex actu ⁊ potētia: ille igit̃ differentie
ad ipſas rerū eſſentias ſe extēdunt. Inuenimus etenī
(vt dictū eſt) aliquā eſſentiā cōpoſitā ex potētia ⁊ actu
cuiuſmodi eſt oīs eēntia ſubē corporee: ⁊ cuiuſlibꝫ ſube
ſepate. Eſſentiā ꝟo q eſt pura potētia: nullā inuenim⁹:
niſi dicat̃ eē tal eēntia mãe: vñ ſi ipſa dicat̃ n̄ eē pura
potētia: ſubtrahit̃ neceſſario vna dria entis ⁊ eſſentie
⁊ remanent tñ due: videlicet actus ⁊ compoſituꝫ ex potentia
⁊ actu. Sed compoſitum oꝫ q ſubtrahat̃: niſi dicatur
remanere cōpoſita eēntia ex duabus talibus eēntijs:
q vtraq ſit actus: ſi enī altera eēntia vł altera ps
compoſiti ſit potentia pura: ⁊ ſit ſubſtātia: non poterit
eſſe ſubſtātia cōpoſita: nec ſubſtantia cum forma: ſed
erit neceſſario ſuba materie: ſi igit̃ ſubſtantia materie
non ſit pura potētia: nō poterit inueniri eſſe compoſita
ex pura potētia: ⁊ ex puro actu: ſꝫ neceſſario eſſentia oīs
ſubſtantie: erit vel purus actus: vel compoſita ex pluribus
actibus: ⁊ q: impoſſibile eſt ex plurib⁹ actib⁹ fieri
ſubaꝫ vnam ſimpliciter: oportebit tandem dicere q
oīs eſſentia ſubſtātie vna ſimpliciter ſit actus ſimplex
⁊ p cōſequens cū eſſentia materie ſit vna ſimplr: erit neceſſario
ſimplex actus. ¶ Quod āt hoc ſit ipoſſibile nō
eſt difficile demonſtrare: nō enī inuenitur in tota vniuerſitate
reꝝ niſi duplex actus in genere: hoꝝ aūt vn⁹
eſt actus exiſtētie actualis: alter ꝟo ē act⁹ qdditatiuus Actus duplex.
qui eſt rō eſſendi in actu pmo: ⁊ eēntia quidē mãe: nō ē
actus actualis exiſtētie: cuius rō eſt: q: actus q eſt exiſtentia
actualis cū incidit extra intellectū eēntie cuiuſlibet
rei create: materia autē eſt quid creatum: oꝫ igitur
neceſſario q actus exiſtentie actualis incidat extra intellectū
eſſentie ipſius materie: qḋ autē incidit extra intellectum
eſſentie alicuius: nō pōt eſſe eius eſſentia: oꝫ
igitur de neceſſitate q actus exiſtendi nō ſit ipſa eſſentia
materie: nec etiā eſſentia alicuius exiſtētis rei create.
¶ Si dicat̃ q ipſa eſſentia materie ſit actus quidditatiuus
qui vł̃r (vt pdictū eſt) rō eſt aliquo modo eſſendi:
erit etiā neceſſario alter duoꝝ: oīs etenī quidditatiuus
actus: vel eſt accidens vel eſt ſubſtantia. Et eſſentia
quidem materie nō pōt eſſe ille actus: qui eſt accidens:
quia actus qui eſt accidens non eſt pars quidditatis
ſubſtantie eſſentia vero materie pars quidditatis
ſubſtantie corporee eſt ⁊ actus qui eſt accidens
neceſſario eſt receptibilis in aliquo ſubiecto: eſſentia
vero materie in nullo ſubiecto receptibilis eſt: ſi autem
eſſentia materie ſit ille actus: qui eſt ſubſtantia: oportebit
etiam neceſſario q ſit alter duoꝝ: oīs enī actus qui
eſt ſubſtantia: eſt rō exiſtendi ſimplr: hoc aūt non inuenitur
eſſe niſi duobus modis: q: aut eſt talis actus rō
exiſtendi alicui alteri exiſtenti in potentia ad ipſum.
aut nullo mō eſt alteri rō exiſtendi: ſed ſibiipſi: ita ſcilicet
q de ſeipſo hꝫ: qḋ poni poſſit ſub actu exñdi abſq
hoc q aliqs actus alius ſit ei rō receptibilitatis eſſendi.
Et eſſentia quidem materie non poteſt eſſe alicui al

teri a ſe rō exñdi:qꝛ oīs talis actus eſt pfectio eius cui exñdi ē rō: ⁊ in ipſo recipiꝛ:ſicut i ſuo receptibili: ſicut pꝫ de forma ſubali:que eſt pfectio ipſius materie:cui ē ratio exñdi: ⁊ in ipſa vt in ſuo pfectibili recipiꝛ: eſſentia aūt materie nō eſt pfectio alicuius nec in aliquo:vt in ſuo pfectibili recipiꝛ .igiꝛ nō pōt eſſe actus ille ſubſtantificus:qui ē rō exñdi alicui alteri a ſe:nō pōt etiā eſſe actus ille qui ſibi eſt rō recipiēdi: in ſeipſo exiſtere ſimplr:oīs eteni talis actus in eſſe actuali poſitꝰ:hꝫ de ſe cōpletā ſpēm ⁊ ſuppoſitū:vñ ⁊ aīa rōnalis ⁊ ſi poſſit per ſe exiſtere:nō hꝫ tamē de ſe ſuppoſitū cōpletū: neqꝫ cōpletā ſpēm:qꝛ rō eſt exiſtendi alicui alteri vtpote materie cuiꝰ eſt pfectio nālis. Si aūt nulli eſſet rō exiſtendi: ⁊ per ſe poſſet exiſtere ⁊ cōpletū ſuppoſitū ⁊ cōpletā ſpēm de ſe haberet:ſicut habent alie ſubſtantie ſepate. Si igiꝛ eſſentia materie nulli alteri eſſe pōt rō exiſtendi (vt oſtēdimus) ſed ſibi ē rō eius:qꝺ eſt poſſe actu exiſtere:neceſſario completū ſuppoſitū ⁊ completaꝫ ſpēm de ſe habebit:hoc autē eſt impoſſibile:qꝛ qꝺ de ſe ſpēm completā hꝫ:nullo mō pōt eſſe pars eſſentialis alteriꝰ ſpēi:eſſentia vero materie multaꝝ ſpecieꝝ pars eſſentialis eſt:nullo igitur modo eſſe pōt actus in nullo receptibilis: in ſe tamen exiſtere potēs : nō eſt igiꝛ eſſentia materie aliquis actus ſubſtantie:cū vniuerſaliter oīs talis actus ratio ſit exiſtendi ſimpliciter.

Cōfirmaꝛ pmo. **Preterea** Impoſſibile eſt aliqd vnū ⁊ idē eſſe eſſentialiter actū ⁊ ēntialr potētiā:cū rōnes actus ⁊ potētie ſint ſibi īuicē repugnātes. Si igiꝛ mā eſſentialr ſiue de ſua eſſentia hꝫ: ꝙ ſit in actu ſubſtātifico:nullo mō eē poterit ad actū ſubſtātificū eſſentialr in potētia:ſed accñtalr ſolū : ⁊ ſic actui ſubſtātifico ſolū accidētaliter cōiungeꝛ: ⁊ ꝑ ꝯñs ex coniunctione eius:cū actu predicto:nō fiet quidditas vna eſſentialr:ſed ſolum accñtaliter. Quidditas igiꝛ ſube cuiuſlibet corporee:erit vna accidentaliter ⁊ nō eſſentialiter:qꝺ cū ſit abſurdū:oīno abſurdū eſt dicere : etiā ꝙ eſſentia materie ſit actus ſubſtantificus.

Secūdo. **Preterea** Omne qꝺ eſt in determinato ⁊ cōpleto gradu ſube:eſt ſuba corporea vel incorporea:eē aūt qꝺ in ſua eſſentia actū ſubſtantificū hꝫ:vel eſt ſubſtantificus actus:in nulla materia receptibilis eſt de ſe in determinato ⁊ completo gradu ſubſtātie: ꝓpter id ꝙ diſtinctio determinatoꝝ ⁊ cōpletoꝝ graduum ſubſtātie:ſumiꝛ ſm realē diſtinctionē ſubſtantificoꝝ actuū. Si ergo eēntia materie q̄ nō ē in aliq̄ mā receptibilis:eſt actus ſubſtāntificus:neceſſario erit in determinato ⁊ completo gradu ſube : ⁊ per ꝯñs eſt corporea vel incorpea ſubs. Nō pōt aūt eſſe ſubs corporea:qꝛ oīs talis ſuba i ſua eēntia cōpoſita ē ex mā ⁊ forma:eſſentia ꝟo prime materie ſubterfugit cōpoſitionē materie ⁊ forme:in determinato etiā ⁊ cōpleto gradu ſubſtātie incorpea eſſe nō pōt:qꝛ oē qꝺ tale eſt:ſuba intellectualis:ſpūalis ⁊ imālis eſt. Mā aūt nō eſt ſuba talis:qn potiꝰ eſt ſubs corporeis in potentia:ſicut etiā in potētia formā corporalē hꝫ:igiꝛ ipſa in nullo gradu cōpleto ſube eſſe pōt: ⁊ ꝑ ꝯñs eius eēntia nullus actus ſubſtāntificus eſt.

Tertio. **Et preterea** Illud cuius eēntia ē ponibilis in multis cōpletis gradibus ſube:nō ē de ſua eēntia i vno determiato ſube gradu:ſed eſſentia materie ponibilis eſt in mltis gradibꝰ ſube: vtpota in oībus cōpletis gradibus ſube corpee: igiꝛ ipſa nō pōt eſſe in vno ſube gradu determiato ⁊ cōpleto:ergo nec ſubſtātificus actus eſt.

Reſpōſio Si dicaꝛ :ꝙ ipſa eſt ſubſtātificus actus ſꝫ icōpletus: ⁊ iō nō eſt in cōpleto ſube gradu:

Contra. apparet ſtatim ꝙ hoc ē impoſſibile. In eſſentia eteni nullius ſube ꝯtingit dare gradū ⁊ gradū qꝛ oīs talis eēntia deduci pōt ꝺ vno gradu ad aliū gradū ⁊ ſic ſuſcipe magis ⁊ minus:qꝺ de ſubs dici nō poteſt:vñ gradus cuiuſlibet ſubſtantie ꝯſiſtunt in indiuiſibili ⁊ pfectus eſt de ſua eēntiali pfectione:vnde ſi eēntia materie eſt actus ſubſtātificus de ſe completus ⁊ ꝑfectus erit neceſſario:nec vlterius vllo modo deduci poterit ad vlteriorem eſſentialem perfectionem.

Quarto. **Preterea** Quidditas cuiuſlibet ſube corporee eſt cōpoſita ex eēntia māe: ⁊ ex eēntia forme:ſi igiꝛ eēntia materie ē ſubſtātificus actꝰ:cū etiā eſſentia forme ſubalis ſit actus ſubſtātificus etiā qddita cuiuſlibet ſube corpee cōpoſita erit ex duobꝰ actibꝰ ſubſtātificis:qꝺ eſt incōueniēs:cū eſſentia ſubſtātie corporee ſit vna ⁊ nunꝙ ex duobus actibꝰ fieri poſſit qdditas vna eſſentialr. Incōueniēs eſt igitur eſſentiā materie eſſe actum aliquem.

Quinto. **Preterea** Sicut oīs actus quārūcūqꝫ imꝑfectus:eſt aliquo mō rō eēndi in actu : ſic etiam oīs actus ſubſtantificus eſt rō eſſendi ſimplr:quātūcūqꝫ ſit infimus actus:qꝛ alias non eſſet actus ſubalis. Si igiꝛ eſſentia materie eſt actus ſubſtātie ipſa neceſſario erit rō exñdi ſimplr. Eſt auteꝫ ⁊ forma ſubalis huius rō:igitur eſſentia ſube corporee habebit in ſe duas rōnes exiſtendi ſimplr. Quodlibet igitur ſuppoſitū talis ſube de ſua nā habere poterit duo exiſtere ſimplr. Et tunc aut vnū numero ſuppoſitū habebit duo exiſtere ſimpliciter:aut quodlibet ſuppoſitum ſubſtantie corporee erit duo ſuppoſita: quod totū eſt abſurdum:igitur abſurdū eſt oīno:ꝙ eſſentia materie ſit actus ſubſtantia.

Sexto. **Preterea** Vnūquodqꝫ ſic ſe habet ad poſſe intelligi:ſicut ſe hꝫ ad eſſe: hꝫ aūt non eſt intelligere de eē actuali:qꝛ ſi hoc eſſet:tunc cum quidditas ſpēi nō poſſit habere eſſe actuale ſine ipſius ſingularibus:non poſſet vllo mō intelligi ſingularibꝰ nō intellectis:qꝺ falſum eſt cum ſpēs de ſe ſit intelligibilis.

Et duplex Eſt igitur illud intelligendū de eſſe quidditatiuo qꝺ ſpēs de ſe habet:eſſe aūt qdditatiuū eſt ipſa eſſentia per diffinitionē rei ſignificata. Et qꝛ actus eſt rō eſſendi vnicuiqꝫ: ⁊ per cōſequēs eſt etiā rō intelligendi:ideo oē illud cuius eēntia:vel quidditatiuū eſſe eſt ſubſtātificus actus:q̄ eſt rō eſſendi ſimplr:vel in ſe:talē actū includit:eſt de ſe intelligibile ſimplr:vel eſt rō intelligendi rem cuius ipſum ē pars eſſentialis. Mā aūt de ſe nō ē ſimplr intelligibilis:nec eſt rō intelligendi aliquid : quin potius hꝫ impedire intelligibilitatē: qꝛ tanto aliquid eſt magis intelligibile:q̄to magis eſt a mā eleuatū:igiꝛ eēntia materie:nec actus ſubſtātificus eſt:nec actū ſubſtantificum habet intrinſecū:ſed eſt pura potentia : vt ſic merito dicaꝛ :nō poſſe alr intelligi:ꝙ per ordinem ad formā ſubſtantialē:qꝛ vlr potētia non pōt intelligi niſi per ordinem ad actū:nihil autē eſt oīno dicere ꝙ ⁊ ſi materia in ſua eſſentia non ſit potentia:eſt tñ ens in potentia propter illud ꝙ potentia ad formā ſequitur eius eſſentiā: ⁊ ideo non poteſt ꝑ ſe intelligi : ſed intelligiꝛ ꝑ ordinē ad formā:ad quā eſt in potentia:nulla eteni res intelligiꝛ intellectu ſimplici:per illud:qꝺ cadit vel cōſequitur ipſius eſſentiā:ſed vnaqueqꝫ intelligiꝛ per id qꝺ eſt i ſua eēntia:nō intellecto eo qꝺ cōſequiꝛ ipaꝫ:quātumcūqꝫ hoc eēntiā inſepabiliter ꝯſequiꝛ . Si igiꝛ eēntia materie nō eſt ipſa potētia:ſed ipſam cōſequiꝛ potētia ad formā ſpecialē intelligi poterit intellectu ſimplici:nō intellecta potētia ad formā:nec etiā intellecto ordine ad ipſam: ⁊ cū nō intellecta potentia que eſſentiā cōſequiꝛ :remaneat in apphenſione intellectus ipſa eēntia ſm

tia: ſm illud qd̄ in ſe eſt ⁊ abſoluta: oꝫ ſic neceſſario di
cere: ꝙ eēntia materie ſit de ſe abſolute itelligibilis: qd̄
eſt oino abſurdū: igit̃ oio abſurdū ē dicere: ꝙ ipſa eēn
tia materie nō ſit potentia pura. Et ſic cōpleta eſt ſcd̄a
via declarandi ꝓpoſitū: ſumpta ex diuiſione entis per
actū potentiam ⁊ compoſitū. ¶ Verū: q2 ad ꝓbatam
Due diffi cultates ſuperſunt. veritatē quedā difficultates ꝯſequi vident̃: reſtat nūc
igitur illas remouere. ¶ Sciendū eſt ergo: ꝙ precipue
due magne difficultates vident̃ eſſe contra determina
tam poſitionem.

Prima. **Et prima** Quidē puenit ex eo ꝙ nulla for
ma dicit̃ alicuius rei ꝑfectio niſi
altero duoꝝ modoꝝ: aut enī eſt perfectio ipſius: ſm id
ꝙ ipſa res eſt in ſua eſſentia: qd̄ eſſe non pōt niſi forma
ſit de eſſentia rei: aut eſt perfectio eius nō ſm illud ꝙ ip
ſa res in ſe eſt: ſed ſm ꝙ eſt in potentia ad formā ipſaꝫ:
⁊ tunc talis potentia nullo modo in re ipſa manet ꝑō
preſentiā forme: ſicut ſanitas que non eſt perfectio hu
moris ſm id quod humor in ſe eſt: ſed ſm ꝙ eſt potētia
ſanas adiuncta actu alteri humori: excludit ab ipſo po
tentiā predictā: humor enī actu ſubiectus ſanitati: nō
eſt in potentia ad ſanitatē: ⁊ ſic talis potentia neceſſa
rio eſt aliud ab humore: forma autē ſubſtantialis non
eſt de eſſentia materie: ⁊ per cōſequens nō eſt perfectio
eius: ſm illud ꝙ materia in ſua eēntia eſt: relinquitur
itaqꝫ ꝙ ſit actus eius ⁊ perfectio eius ſm qd̄ eſt in potē
tia ad formā: hec aūt potētia: forma adueniente non re
manet: q2 quādo materia actu formā habet: non eſt ad
ipſam in potentia: ſicut nec ſanguis ſanus iā eſt in po
tētia ad ſanitatē. Et ex hoc aūt ſeq videt̃: ꝙ ſicut poten
tia ad ſanitatē: aliud eſt oino ab eſſe ſanguinis: ſic etiaꝫ
⁊ potētia ad formā: aliud eſt oino ab eēntia materie.

Secunda. **Secunda difficultas** Eſſe vi
det̃ que
Opio com mētatoris prouenit ex eo: ꝙ ſi potentia illi⁹ (vt quidā dicunt) ad
dit realitatem aliquā ſupra eſſentiā rei: cuius eſt poten
tia: ſed ſolū reſpectū ad actū: ita videlicet ꝙ ipſa eēntia
abſolute ꝯſiderata: nō dr̃ potentia: accepta vero cuꝫ re
ſpectu ad actū: potētia dicit̃: cū etiā reſpect⁹ ad formaꝫ
nō ſit eēntia materie: quare ipſa ſm ꝙ eſt in ſua eēntia
dicit̃ potētia potius ꝙ̄ eſſentia alterius ſubſtantie di
cat̃ eſſe ſua potētia: cū vl̃r reſpectus ad actū nō ſit eēn
tia alicuius ſubſtantie. ¶ Vt ergo iſte difficultates re
Reſponſio ad difficultates. mouеant̃: ꝯſiderandū eſt q̄ntū ad intellectū difficultatis
prime: ꝙ in oibus ſubijcibilibus alicui actui nō autē
Ad pmaꝫ. ſubis ſemꝑ inuenimus ꝓpriiſſime duo: q2 hoc qd̄ dr̃
potētia actus vel forma: ⁊ hoc qd̄ in ſe recipit actu for
mā ⁊ potētia formā. Idē eſt oino id in quo qñqꝫ eſt po
tentia forma: ⁊ qñqꝫ actu forma: ⁊ hoc quidem ſicut eſt
aliud ab hoc: quod dicitur actu forma: ſic eſt aliud ab
hoc: quod dicitur potentia forma: q2 alias idem recipe
ret ſeipſum: ⁊ eſſet in potentia ad ſeipſum: quod totuꝫ
eſt impoſſibile: nam actu forma ⁊ potentia forma: ſunt
omnino vna ⁊ eadeꝫ res: differentibus modis accepta
hoc autem per exempla euidenter oſtēditur. In ſangui
māifeſtat ꝑ exēpla i tentum. ne etenī: qui qñqꝫ eſt ſanitati ſubiectus: qñqꝫ nō: inue
nitur potētia ſanitas: ⁊ ipſe ſanguis in quo eſt ſanitas
potentia vel actu: ⁊ ſanguis quidē nō eſt actu nec potē
tia ſanitas: ſed in ſe hꝫ actu vel potentia ſanitatem.
¶ Vlteri⁹ autē cōſiderandū eſt: ꝙ actu ſanitas ⁊ potē
tia ſanitas: ⁊ ſi vna res ſint: opponunt̃ tñ ſibi inuiceꝫ
propter oppoſitionē modorū ſub quibus accipiuntur:
nam potentia ſol̃ ſanitas tollit actualitateꝫ ſanitatis:
quā ponit actu ſanitas: ⁊ quia oppoſita ſimul eſſe nō
ꝑ Meta phy. textu Co. 17. poſſunt id circo adueniente actu ſanitate ipſi ſanguini
tollitur ab ipſo potētia ſanitas: que nō eſt actu ſanitas
⁊ vniuerſaliter ſic ſe hꝫ de actu forma: ⁊ potētia forma:
q̄muis autē actu forma opponatur potentia forme: non
tñ illi pōt opponi in quo recipit̃: q2 vnuꝫ oppoſitorum
in alio recipi nō poteſt: hoc igitur viſo ex parte actu for
me ⁊ potētia forme. Vlterius ex parte eius: quod veri
ꝙ ſubijcitur: eſt cōſiderandū: ꝙ hoc neceſſario oꝫ ꝙ ſit
ens aliquod in rerū natura ponibile. Quod enim non
eſt ens ponibile actu in rerū natura nō pōt ſubijci for
me actu in reꝝ nã ponibili. Inuenimus autē tatē di
uerſitatem ex parte huius receptiui: quoddaꝫ eſt enim
taliter ſe habens ad formam in ipſo receptibileꝫ: quod
per ipſam non eſt ponibile actu in nã reruꝫ: ſed ponus
in tali actu ponibile eſt per ſuam nãm: ſicut ſanguis
nō ponit̃ in actu eſſendi per ſanitatem: ſed per ſuaꝫ for
mam naturalē. Quoddā vero aliud eſt: qd̄ nullo modo
eſt actu ponibile in nã niſi per formā in ipſo receptibilē
eo ꝙ nihil habet quod ſit ſibi ratio eēndi in natura: ni
ſi formam: que eſt rō eſſendi in actu: Et q2 ſic dicit̃ vnū
quodqꝫ ens: ſicut ponibile eſt actu in natura rerū: eo ꝙ
eſſe reale entis: ⁊ eſſe actu in reꝝ natura ponibile: ſibi in
uicē cōuertunt̃: idcirco illud qd̄ in ſua nã hꝫ aliquid:
quod ſibi eſt rō exiſtendi actu in rerū nã: dici pōt de ſe
etiā ſubtracta forma in ipſo receptibili ens actu vel eti
am actus: ſicut ſanguis etiam ſanitate ſubtracta eſt
ens actu: ⁊ ſub̃a ſeparata: ⁊ vl̃r forma ens actus: quod
autem ſubtracta forma in ſua eſſentia non habet illud
quod eſt rō exiſtendi in nã rerū: de ſua eſſentia non pōt
dici ens actu neqꝫ ens actus: ſed q2 de ſua eſſentia ha
bet ꝙ poſſit cōiungi forme: ⁊ ſic tandem exiſtere: de ſua
eſſentia habet ꝙ ſit potentia ens: nam potentia eſt vna
de differentijs entis: ⁊ q2 de ſua eſſentia non hꝫ ꝙ reci
piat actū eēndi: ſed hꝫ hꝫ ꝑ formā ſibi ꝯiunctā: que eſt
rō exiſtendi: ideo cū in actu eſſendi ponit̃: ⁊ eſt ens actu
per formā: nō ꝑ ſuā eſſentiā: ⁊ per conſequens ſua eſſen
tia etiā coniuncta forme remanet: potentia poſita tñ in
actu: q2 coniuncta forme: que eſt rō exñdi in actu. Sic
igit̃ in receptione forme accidētalis eſt qñqꝫ potētia for
ma: ⁊ hoc tollit̃ cū in ipſo efficit̃ actu forma: eſt etiā ibi
⁊ nã vel eēntia receptiui: q̄ eſt ens actu vel ens actus: ⁊
hoc nanqꝫ ꝑ formā tollit̃: ſed ꝑ ipſam ꝑficit̃ in q̄ntū ip
ſam recipiēdo actu: acquirit ꝑfectionē: quā hr̃e nō di
cebat̃ cū formā habebat ſolā in potētia: nō aūt ſic ipſa
ꝑficit̃: ꝙ ꝑ eā in actu eſſendi ponat̃: nec etiā in ſpē. In
receptiuo aūt forme ſub̃alis eſt qñqꝫ potētia forma: ⁊ hꝫ
non eſt eſſe receptiui: q2 potentia forma: ⁊ actu forma:
ſunt vna res: eſſentia vero materie alia res eſt a forma
⁊ per ꝯñs a potentia forma: vñ ⁊ hoc ab ipſo receptiuo
tollitur: cū in ipſo efficitur actu forma: eſt etiaꝫ in rece
ptiuo huius forme: ⁊ ipſa eſſentia receptiui que eſt eti
am potentia: ſed non potentia forma: ſed potentia con
iungibilis forme: nã eēntia hui⁹ receptiui (vt dictū ē)
nō eſt ſm ſe ponibilis in actu eſſendi: ſed ſm formam
cui coniungibilis eſt: ⁊ iō ipſa non eſt ens actu vel ens
actus: ſed ens potētia: cōpoſitū vero eſt ens actu: q2 de
ſua eſſentia habet ꝙ ſit imediate ponibile ſub actu eēn
di: forma igit̃ ſubſtantialis non eſt de eſſentia materie
⁊ tamē dr̃ ipſam ꝑficere ſm illud qd̄ eſt q2 ſm illud qd̄
eſt habet ꝙ ſit ponibilis ſub actu eſſendi: non tamen ni
ſi per formā: ⁊ in ſpē ſiſti: in quibus oibus actu ponit̃
cū in ipſa eſt actu forma: ⁊ ideo cum in ea eſt potentia
forma: adueniente igitur actu forma: tollitur potentia
forma: ſed potētia cōiungibilis forme: que eſt ipſa eēn
tia materie non tollit̃: ſed perficitur modis predictis
⁊ ſic iam remota eſt prima difficultas.

Ad itelligētiā Autē ſcd̄e difficultatis Ad ſcd̄aꝫ.
ſciēdū eſt: ꝙ res cui con

q̄ q: mã eſt ſubſtantia diſtincta a ſubſtantia compoſita: ⁊ ab illo ꝑncipio ſubſtãtie: quod eſt actus: oꝫ neceſſario ꝙ cũ ipſa in rõne ſubſtãtie cõueniat cum vtroqꝫ per aliquã rõnē ꝓpriã diſtinguaꝭ ab eis: diſtinguiꝭ aũt per eſſe potentiã: ⁊ eſſe quidē potentiã: oꝫ ꝙ ei ſit intrinſecum ⁊ eſſentiale: ſi diſtinctio debet eſſe eſſentialis q: ꝑ illud qḋ eſt extrinſecum eſſentie: non fit niſi diſtinctio accidentalis: nec tñ iḋ ſubſtantia eſt genus materie q: ſubſtãne diſtinctio ꝑ eſſe actũ ⁊ eſſe potentiã ⁊ eē cõpoſitũ: ē diſtinctio nõ vniuocitãtis oꝫ eſſe diſtinctio generis: ſed anologi. ℭ Ad. ix. dicendũ ꝙ ſuppoſitũ ſpeciei non oꝫ eſſe pars ſuppoſiti ſubſiſtentis: ſed potius debet eſſe per ſe ſubſiſtens: cũ eſt. ſ. ſubſtantia ab alıs diſtincta: Cũ igiꝭ materie ſub formis ſtantes non ſint ſuppoſita ſubſiſtentia: ſed partes ſuppoſitorũ: oportet etiã ꝙ eſſentia materie de ipſis ꝑdicate: ſit ſpeciei pars ⁊ nõ ſpēs: q: ſicut ſe hꝫ hoc ad h̄: ita ⁊ ſimplex quidditas ad ſimplicem quidditatē. ℭ Ad. x. dicendũ: ꝙ dimēſio interminata prīntellecta in mã omni forma ſubſtantiali remota nõ eſt niſi potentia ad quantitatē terminatã nihil aũt ꝓhibet potētia ſubãm: ſubiectum eſſe eius ꝙ rſt potētia quãtitas: ſed iſta qḋ alibi melius diſcutieꝭ. ℭ Ad. xi. dicendũ: ꝙ ſuſtentamentũ qḋ nõ eſt potentia ſubã: ſed eſt ſubã altiori mõ: eſt ſuſtentamētũ ſolius forme accidētalis: ſed forma ſubãlis non eſt forma accidētalis: ⁊ iḋ nõ põt recipi niſi in ſubã: cui⁹ eſſe eſt pura potētia. ℭ Ad. xij. dicendũ: ꝙ mã de ſua eſſentia: dꝭ potētia: q: ſua eſſentia: nec act⁹ nec ex actu etiaꝫ alio cõponiꝭ: talis aũt remanet (vt ſupra dictũ eſt) etiã qñ ſub forma poniꝭ. Illm aũt ꝙ mã dꝭ in potētia habēs formã aliquã: qñ ipſaꝫ hꝫ actu: nõ remanet plus potētia: que eſt eſſentia materie in potētia ad ipſam: ſed ſibi actu ſubijciꝭ: vñ talis potētia reſpcũ illi⁹ forme non remanet in potentia: nec iḋ tñ (vt dictũ eſt) ipſa materie eſſentia: nõ dꝫ dici potētia: q: ⁊ cõiuncta forme ⁊ nõ-cõiuncta: dꝭ potentia: ⁊ nõ cõiuncta nõ ſolũ diciꝭ potentia: ſed in potentia ad formã: cõiuncta ꝟo nõ ſic: ſed dꝭ potentia formã actu habēs. ℭ Ad. xiij. dicendũ ꝙ eſſe eſſentie ⁊ eēntia: idē ſũt ⁊ eēntia mãe q: (vt diximus) potētia eſt: ſemꝑ ipſam in actu eſſe reſpcũ talis eſſentie eſt ſemꝑ i actu eſſe potētiã: ⁊ ſic magis arguiꝭ ꝓpoſitũ q̄ oppoſitũ. ℭ Ad. xiiij. dicendũ: ꝙ illa eēntia dici põt actus qdditatiu⁹: q̄ ē ſimplex actus: ⁊ nõ q̄ ē pura potētia: aut cõpoſita ex potētia ⁊ actu qdditatiuo: ⁊ eēntia qdē mãe eſt (vt diximꝰ) pura potētia: ⁊ talē eēntiã bene hēre põt illḋ: qḋ de ſe qdditatiuũ actũ nõ hꝫ. ℭ Ad xv. dicēdũ: ꝙ cũ eſſe eēntie ſit idē cũ eſſentia: ſi eēntia ē potentia: ⁊ eſſe eēntie erit potētia: actus aũt dici nõ poterit niſi forte equiuoce. ℭ Ad. xvj. dicendũ: ꝙ ⁊ ſi forma per gñationē ꝓducaꝭ: ⁊ nõ mã: tñ forma eſt rõ eſſendi ipſi mãe ⁊ nõ ecõuerſo: ipſa mã a forma in eſſendo magis depēdet: q̄ forma a mã vñ ⁊ poſſet deus formã in eſſe ſine mã ꝓducere ⁊ cõſeruare: nõ aũt ecõuerſo. ℭ Ad. xvij. dicēdũ: ꝙ oē qḋ eſt effectus ꝑmi in ſe productus: vel ꝓducibilis hꝫ aliquē actũ: ſed ipſa mã in ſe extra cõpoſitũ: nõ eſt ꝓducta: vel ꝓducibilis. ℭ Ad xviij. dicēdũ: ꝙ qcqd ē res ab alio diſtincta: ⁊ nõ in aliud ordinata de ſe abſolute ideã in deo hꝫ. Mã aũt ⁊ ſi res ſit de ſe a forma diſtincta: eſt tñ de ſe in ipſam ordinata: ⁊ ideo ideã in deo habere dꝫ ꝑ ordinē ad formaꝫ: qḋ aũt ſic in deo ideã habet: pura potentia eſſe poteſt. ℭ Ad. xix. dicendũ: ꝙ ipſa eēntia materie ꝑ ſe ipſam ⁊ rõnem hꝫ abſoluti ꝓpter illũ eſſendi modũ: quo eſſe dꝭ nõ in alio: ⁊ ſic ſubſtantia eſt: ⁊ rõnē habet relatiui vel relati: ꝓpter illũ eſſendi modũ: quo ad formam inclinatur: ⁊ ſic dꝭ ſubã potētia: ⁊ ſic eſt ibi dare abſolutũ ⁊ relatiuam. ℭ Ad. xx. dicendum: ꝙ potentia formas non eſt eſſentia materie: ⁊ nec eſt vna ſed multiplex ſm multiplicationē formaꝝ, potētia vero cõiungibilis forme eſt eſſentia materie: ⁊ eſt vna oium generabilium. ℭ Ad vltimum dicendũ: ꝙ cõmentator luit i pinionis contrarie: ⁊ ideo ſua auctoritas in ꝓpoſitũ nõ recipiꝭ.

ℭ Queſtio quinta.

QVinta Queſtio eſt. ℭ Utrũ neceſſariaꝫ ſit ponere in mã inchoationes formaꝝ. Et videꝭ ꝙ ſic beatus. n. Aug. de libero arbitrio dicit ſic: Si forme ꝑfectio bonũ eſt: nõ nullum etiã bonuꝫ eſt forme icḣoatio: ꝑ hoc ergo ꝙ diſtinguit inchoationē forme a ꝑfectione ei⁹ ſpꝫ ꝙ icḣoationes formaꝝ ſũt. *P̄ria rõ.*

Preterea Idem ſup gen̄. caplo ſcḋo dicit. Ois res qcqd ꝓgreſſu nãli per tp̄a ꝓgrua ꝓdit atqꝫ explicat: ēt ante cõtinebat occultũ: ⁊ ſi nõ ſpē vel mole corꝑis: in genere tñ ⁊ rõne nature. Ratio aũt nãe: qd formale dicit ⁊ nõ qd nãle: ergo ante generationē: forme quodãmõ occulte in mã: de q̄ educunꝭ: neceſſario cõtinenꝭ. *Scda rõ.* ℭ Preterea forma: aut educiꝭ ꝑ ſe: aut ꝑ accidēs: ſi ꝑ ſe: cũ nihil eius ſit in mã: oꝫ dicere ꝙ creeꝭ: ⁊ ſic agens nãle creat. Si aũt ꝑ accidēs ꝓducaꝭ: ⁊ nihil ei⁹ eſt in mã: q̄ ſaltem ꝑ accñs creaꝭ: ⁊ ſic ēt ꝑ iſtã viã excludi nõ poterit creatio. *Tertia rõ.* ℭ Preterea ois res q̄ de⁹ nõ eſt: creatura ē: ſꝫ ſi forme nõ ſunt cõcreate mãe: ⁊ vna queqꝫ res id qḋ ē ꝑ formam eſt: ſꝫ mã ponaꝭ creata: nulla tñ res habens formã: q̄ educaꝭ de potētia mãe: dici poterit creatura: cũ illud qḋ ē in ea potiſſimũ: nõ ponatur a deo creatũ: hoc aũt ſꝫ falſum ⁊ inconueniens: ergo illud ex quo ſequitur: conueniēs eſt igitur ponere formas materie concreatas. *Q̄rta rõ.* ℭ Preterea violentuꝫ eſt: quod eſt a principio extrinſeco nil cõferente vim paſſo. Cum igitur nihil forme ſit in materia: nec i iſta materia reſpectu cuiuſcunqꝫ forme ſit maior aptitudo: q̄ reſpectu anime intellectiue: tunc nulla generatio erit naturalis: ſed omnis violenta. *Q̄nta rõ.* ℭ Preterea Sanguis eſt potentia caro: ⁊ non lapis: aut igitur iſta potentia eſt in ſanguine ratione forme ſanguinis: ⁊ ſic forma ſanguinis appeteret corruptionem propriam aut ratione priuationis forme carnis: ⁊ ſic etiaꝫ priuatio appeteret ſui deſtructionem: aut ratione ipſi⁹ materie: ſed materia in ſe cõſiderata non eſt plus in potentia ad formam carnis: q̄ lapidis: non ergo ratione materie. Cum ergo ita ſit determinata ad formam carnis: ꝙ non lapidis: relinquitur hoc eſſe non poſſe: niſi quia in materia que eſt ſub forma ſanguinis eſt inchoata forma carnis. *Sexta rõ.* ℭ Preterea omne quod eſt in potentia materie educitur de potentia materie. Si igitur eſſe in potentia materie eſt eſſe ſolum in pura potentia paſſiua: cum anima intellectiua ſit in tali potentia materie educetur de ipſa: ⁊ erit corruptibilis. Minoris autem declaratio eſt: q: potētia: que eſt in mã dicitur naturalis: alias generatio hoīs naturalis non eſſet. Cum igitur generatio hoīs naturalis ſit: eius aīa erit in nãli potētia materie. *vij. ratio.* ℭ Preterea eſſentia materie de ſe reſpicit equaliter oēs formas. Cũ igiꝭ poſita ſub aliq̄ forma determinate ſe hēat magis ad hoc qḋ de ipſa vna educiꝭ: q̄ alia: oꝫ ꝙ ꝑ aliud iſta determinatio fiat: nõ fit aũt per agens intendens ꝓducere ſibi ſile: q: antequã agens mouere incipiat materiã ad formã ſue ſpēi: illa determinatio in mã inueniꝭ: nõ ſit etiã ꝑ formã ſub q̄ eſt mã conſtituta: q: cũ ois forma ſubãlis imediate recipiatur in eſſentia materie: ⁊ in ipſo ponat priuationē ois forme ſubſtantialis ſibi repugnantis: non magis mã hꝫ ab ipſa ꝙ in vnã iclinet: q̄ in alias: videꝭ ergo h̄ eſſe ſolũ *viij. ratio.*

q2 mã ſub vna forma ſtante: ↄtingit eē plures gradus
Reſpõſio. forme vnius ꝙ alterius. Si di. q hec determinatio ꝓ
cedit ex maiori conuenientia diſpõnum forme ſtantis
in materia ad diſpões forme vnius ꝙ alterius

ix. ratio. Contra. **Contra quanto** forme q̃ ſũt diſpõ
nuʒ ꝓncipia: ma
gis ſibi cõueniũt: tãto cõueniētiores eſſe debēt ⁊ diſpõ
nes eaꝝ. Cõſtat aũt q oīs aīa vel aīe magis conuenit ꝙ
cõueniat aīe cũ alis formis: q̃ nõ ē ꝓncipiũ vite: ergo ⁊
diſpõnes aīaꝝ: magis ſibi ↄueniũt: ꝙ diſpõnes vni
us aīati ↄueniāt diſpõnib⁹ inaīatoꝝ ⁊ tñ videm⁹ ma
teriã: q̃ ſtat ſub forma aīati: magis determinari ad aīaʒ
alicui⁹: ꝙ mãʒ q̃ ſtat ſub forma alic⁹ aīatoꝝ ad formaʒ
alteri⁹ aīati: igit̃ h̃ nõ ꝓcedit ex diſpõnũ ↄueniētia: ſʒ
ſolũ ex cã paſſiuata. ¶ Preterea ꝓncipiũ nãlis tran
x. ratio. ſmutatõis: nõ põt eē pure nihil: ē aũt ꝓuatio ꝓncipiuʒ
trãſmutatiõis ꝓdicte: nõ dʒ igit̃ ponere purã carētiaʒ
forme: q̃ ē nihil: ſʒ põit neceſſario aliqd forme īducēde
nõ eni ē ꝓncipiũ trãſmutationis ad formã: q̃ abiicit̃: ſʒ
potius ad formã: q̃ ad illius abiectionē īducit̃: ¶ Pre
terea Ari. i ſcdo phyſicoꝝ diſtiguens nãʒ dicit q ſpēs ē
xi. ratio. Co. xi. magis nã ꝙ mã: addit aũt poſtea: q ꝓuatio ē quodam
mõ ſpēs: h̃ aũt nõ põt eē: ſi ꝓuatio q̃ ē ꝓncipiũ trãſmu
tatõis eēt pure nihil. ¶ Preterea in artificialib⁹: q2 ip
xii. ratio. ſoꝝ ꝓncipiũ actiuũ ē extra: ꝓuatio forme īducēde nihil
ponit̃ de formis. In nãlib⁹ ſʒ quoꝝ ꝓncipiũ ē intra: vi
det̃ q debeat aliqd ponere. ¶ Preterea forme artificia
xiii. ratio. les: q̃ ſũt i mã nõ ſũt actiue ⁊ paſſiue: ⁊ iõ in mã artifi
cialiũ nõ põt poni: q ſit aliq̃ ps forme q̃ coagat motori:
ſʒ forme nãles cõtrio actiue ſũt ⁊ paſſiue: ⁊ iõ videt̃ poſ
ſe poni in mã aliqd de formis nãli: qd coagat motori ex
xiiii. ratio Co. 26. trinſeco. ¶ Preterea Ari. i ſcdo phyſicoꝝ dic: q ſi eēt i
ligno virt⁹ nauis factiua: ſilr arti nã feciſſet: ꝑ h̃ igit̃ vi
det̃: q nãlia habeāt i mã de q̃ fiũt: aliqd ſue ꝑfectionis
xv. ratio ꝓncipiũ. ¶ Preterea artificialia dicunt̃ a cõmētatore
ſup ſ̃bo ꝓdicto fieri a ꝓncipio extrinſeco: nãlia ſ̃o a ꝓn
Co. 86. cipio itrīſeco: ſʒ idē qd prius. ¶ Si dicas: q nãlia hñt
Reſpõſio. principium intrinſecum paſſiuum: ⁊ non actiuum.

xvi. ratio. Contra. **Contra principiũ** extrinſecũ a quo
artificialia fiũt
eſt ꝓncipiũ actiuũ: igit̃ ⁊ ꝓncipiũ itrinſecũ a quo nãlia
fiũt: dʒ eē actiuũ: alias nõ differret ꝑ hr̃e ꝓncipiũ extri
ſecũ ⁊ nõ extriſecũ mã ⁊ hr̃e ꝓncipiũ paſſiuũ itrinſecũ:
cõuenit vtriſq. ¶ Et ꝑterea nõ ꝓprie dr̃ aliqd fieri ab
xvii. ratio eo qd in ſua factiõe ē paſſiuũ: ſʒ poti⁹ ab eo qd in ipſo ē
actiuũ: vñ cũ dr̃ aliqd fieri ex tali re: li ex tali: reſpic̃ ꝓn
cipiũ mãle. Cũ aũt dr̃ fieri a re tali: dat̃ itelligi ꝓnci
xviii. rõ. Co. 3. piũ actiuũ. ¶ Preterea i ſcdo phyſicoꝝ dr̃: q ars ⁊ mo
tus ⁊ ſʒ artē: ꝑ accñs ↄiũgunt̃ in eodē: ꝓncipiũ ſ̃o nã
lis mot⁹ ⁊ mot⁹ ipe ↄiũgunt̃ in eodē ꝑ ſe: h̃ aũt nõ itel
ligit̃ de ꝓncipio paſſiuo: q2 vtrobiq ꝓncipiũ paſſiuũ
⁊ mot⁹ ↄtingit neceſſario eē ↄiuncta: cũ mot⁹ dari nõ
poſſit ſine mobili: itelligit̃ ergo ſolũ de actiuo ꝓncipio.
¶ Preterea qd educit̃ de mã: neceſſe ē in mã ꝓfuiſſe ſʒ
xix. ratio. oēs forme nãles de mã educunt̃: igr̃ oēs ãte gñationeʒ
in mã ꝑexſtiterũt. ¶ Preterea cũ corrumpit̃ cõpoſitũ: for
xx. ratio. ma cõpoſiti: aut cedit in nihil: aut in aliqd: nõ i nihil:
q2 ſic ex nihilo nihil fit: ſic ēt nulla res corrũpit̃ in ni
hil: cedit ergo i aliqd: ⁊ ſic etiã p⁹ corruptionē cõpoſiti
aliqd forme remanet i mã ꝓma. ¶ Preterea corrupto
xxi. ratio. cõpoſito ⁊ aīa remanēte. potētie q̃ erãt ꝑfectiones cõpo
ſiti quãtũ ad ſingula organa in aīa remanent radicali
ter: ⁊ hoc mõ ſibi pcreate fuerũt. ergo ⁊ ſilr corrupto cõ
poſito: ⁊ mã remanēte: forma ſub alia in materia rema
net radicaliter: ⁊ ſic ſibi extitit concreata: ſed illa radix
eſt ratio ſeminalis: ⁊ inchoatio forme: igit̃ inchoatio
nes formarum ſunt in materia.

In contrarium eſt quod beatus aug⁹ dicit i In oppoſitum.
libro de libero arbitrio. Sicut (inqt) mutabile dicim⁹
qd mutari põt: ita formale: qd formari põt appellaue
rĩʒ: ⁊ poſtea adiungit: nulla aũt res formare ſeipãʒ põt
q2 nulla res põt ſibi dare qd nõ hẽt. Ex hoc ſʒ pʒ q ipoſ
ſibile eſt aliqd forme eē in mã: q̃ moueat ad ſui ꝓductio
nē. ¶ Preterea idē in eodē ſic ait: Oēm rē nisi mēſurã
numeꝝ ⁊ ordinē videris: deo artifici tribuet̃: ne cũcte
ris: vñ aũt iſta penit⁹ detraxeris nẽ oīo remanebit: q2
⁊ ſi remãſerit aliq̃ forme alicui⁹ ichoatio: vbi neq mē
ſurã neq numeꝝ neq ordinē inuenias: q2 vbicũq iſta
ſũt: forma ꝑfecta ē: oʒ ēt q auferas ipſaʒ forme incboa
tionē: que tãq materies ſubiacere videt̃ artifici. Si ãt
vbicũq iſta ſũt: nihil oīo remanet cũ inchoatio forme
nõ ſit forma ꝑfecta: tria ꝓdicta in ipſa nõ inueniunt̃: ex
quo ſeqt̃: q ichoatio forme nihil ſit. ¶ Preterea qcqd
eſt infra mãʒ ꝓmã eſt oīo nihil: qcqd aũt ē ſupra: ē ſim
plex ens: inducēdo ſub iſto mõ ſubam ⁊ accñs: qcqd ãt
eſt pura potētia: eſt mã ꝓma: ſi ergo ē aliq̃ ichoatio for
me in mã: aut eſt ifra mãʒ ꝓmã: ⁊ ſic eēt pure nihil: aut
eſt pura potētia: ⁊ ſic ē idē qd mã ꝓma: aut ē ſupra: ⁊ ſic
eſt ſimplex ens: ⁊ ſic ſequet̃: q forme ↄrie ſint ſil' actu in
eodē: qd ē ipoſſibile: ergo nulla eſt forme ichoatio i mã.
¶ Rñdeo ad huiꝰ itelligētiã qõnis ſciēdũ ē: q cũ de ꝓ Reſpõſio
greſſu formaꝝ in eſſe apud antiquos due opiones ↄrie
habent̃. ¶ Una qdē dicētiũ: formas ſbales oēs ab ex Opĩo pĩa.
trinſeco ↄuenire. ¶ Alia ſ̃o dicētiũ eas ↄuenire tota Opĩo ana
liter ab itrinſeco. ¶ Ari. vtrãq opionē reprobãs: me xagore: ⁊
diãq viã eligēs: poſuit eas nec totalr ꝓcedere ab extri multorum
ſeco: nec totalr ab itriſeco: ſʒ ꝑtī ab itus: ⁊ ꝑtī ab ex: vt modernorum.
ſic forme: ⁊ de mã educant̃: ⁊ ſ̃tute agētiũ nãliũ: ꝓgre
diant̃ ad eſſe: hãc igit̃ poſitionē: vtpote pre ceteris ma
gis ↄſonã ſ̃itati: poſteriores eligētes: circa ipãʒ diuer
ſimode ꝓceſſert. ¶ Quidã nãq dixerũt formas ſuba Opĩo quo
les oēs de mã educibiles quãtũ ad aliqd ſue eēntie: i ip rũdã Ana
ſa ꝑexiſtere ante gñationē: quãtũ vero ad aliqd: de ſua xagoreoꝝ.
eēntia: eas ↄuenire ad actũ: ꝑ actionē ꝓncipaliter exte
rioris agētis. ¶ Quidã vero voluẽt ipſas quãtũ ad to Opĩo al
tã ſuã eſſentiã ꝑexiſtere in mã: ſub quodã eſſe imꝑfecto: berti
ad eſſe vero ꝑfectũ (ſm eos) deducunt̃ ab agente nãli.
¶ Alij vero dicũt: eas nec q̃tũ ad totã ſuã eēntiã nec Opĩo. S.
quãtũ ad partē ipſius: in mã actu preexiſtere: ſed po Tho.
tētia ſolũ: de qua virtute agētis (ſm eos) ꝓducunt̃ ad
actũ. ¶ Quãtũ ãt ad euidētiã ꝓme opionis: ſciēdũ ē: q
in quibuſdã formis accñtalibus: ſic videmus: q in ſua
eēntia gradus diuerſos habēt: ad vnã tñ ⁊ eãdē ſpēm
ꝑtinētes: ſicut apparet in albedine: ⁊ i formis ſuſcipiē
tib⁹ magis ⁊ minus. Albedo eni ſm gradus diuerſos
ſue nature ꝑticipat̃ a diuerſis: nec tñ ꝓpter illoꝝ gra
duũ diuerſitatē: ipſa albedo in diuerſis eſt diuerſarum
ſpecieꝝ: ſed vnius tñ: ꝓpter illõ q magis ⁊ minus al
bũ: in participãdo albedinē nõ diuerſificat ſpēm. Et
in talib⁹ quidē formis videm⁹: q nõ ſtatim cũ aliqua
eaꝝ ponit̃ in ſubiecto: neceſſariũ eſt: q in ipſo ponatur
ſm totã ſue nature ꝑfectionē: qn potius ibi põt exiſtere
ſub gradu imꝑfecto ſue nature ſolũ. Et hui⁹ quidē rõ
eſt: q2 ⁊ ſi talis forma nãliter eſſe habeat i tali ſubiecto:
nõ tñ ē nata exiſtere niſi in ſubiecto depurato a diſpõ
ne ↄria: ⁊ inde eſt: q ſi ſubm inuenerit ꝑfecte a diſpõne
contraria depuratũ: ſm quod ꝑmittit poſſibilitas na
turalis: erit ibi forma ſub gradu ſue nature perfecto
ſm q ipſam eſt poſſibile in talibus reperiri. Si autẽ
ab hac diſpoſitione: ſubiectum fuerit minus perfecte
abſolutum: formã habebit ſub gradu ſue nature imꝑ
fecto

ſecto tñ: ab hoc autẽ gradu: ſi ipſa forma accidẽtalis deduci debeat ad gradũ perfectiorẽ: oꝫ neceſſario (ſm̃ iſtos) ꝙ ibi duo cõcurrãt: qꝛ ⁊ actio motoris extrinſeci ⁊ actio forme in ſubiecto inchoate: ipſi motori extrinſeco quõ coagentis. Cõcurrit ſiquidẽ ibi actio motoris extrinſeci: diſpoſitionẽ forme ꝯdicte ꝯtrariã remouentis a ſubiecto: ⁊ formã ipſam paulatim de gradu imꝑfecto ad magis ac magis ꝑfectũ deducẽtis. Concurrit etiã ibi ⁊ actio ipſi⁹ forme in ſubiecto inchoate. Cũ eñi talis forma cõtrarietatẽ habeat ad formã abijciendã: ⁊ vnũ cõtrarioꝝ naturaliter natũ ſit expellere reliquũ motori extrinſeco: ipſa quodãmodo coagit ad expulſionẽ diſpõis: vel forme ſibi cõtrarie: coagendo aũt ad expulſionẽ ipſius: coagit ex cõſequenti ⁊ q̃ſi per accidens ad ſui deductionẽ de imꝑfecto gradu ad gradũ ꝑfectiorẽ. Sicut eñi ſupra dictũ eſt: tãto magis ſubm̃ ad ipſi⁹ ꝑfectionẽ deducit: quãto magis abſoluit ab accidẽte cõtrario: ſicut aũt in iſtis formis accidẽtalibus eſſe videt̃ ſic etiã (ſm̃ iſtos) eſt ⁊ in oibus formis ſubſtãtialibus ꝑ viã nãlis trãſmutationis educibilibus de mã. Oẽs etenĩ (ſm̃ iſtoꝝ poſitionẽ) forme ſubſtantiales ſic de mã educibiles: ꝑ nãm in ſua eſſentia gradus diuerſos habent ad vnã: ⁊ eandẽ ſpeciẽ ꝑtinentes: ſub q̃bus oibus ipſe nate ſunt exiſtere in materia. de ꝯ qꝛ forma ſubſtãnalis nõ habet eſſe in materia: quõcũq; acceptã: ſed ſolũ in materia diſpoſita: actus eñi actiuoꝝ ſunt in patiẽte ⁊ diſpoſito: idcirco ſi mã fuerit ad talẽ formam perfecte diſpoſita ipſam perfecte ſiue ſub gradu perfecto de neceſſitate habebit: ſi vero diſpoſita perfecte ad ipſam non fuerit: ſub perfecto gradu nequaq̃ habebit: habere tamẽ eam poterit ſub imperfecto gradu ſue nature: ⁊ quia nunq̃ in materia generabilium ad formã aliquã diſpoſitionẽ talem poſſumus inuenire: que ab ipſa poſſit excludere omnes gradus diſpoſitionum ad formas alias: idcirco (vt dicunt) talẽ materiã nunq̃ poſſent ponere ſic ſtare ſub aliqua forma: ꝙ abijci poſſint ab ipſa alie forme ſubſtantiales: quantum ad omnes gradus ſue nature: quin potius quemadmodũ in mã cuiuſlibet neceſſaria eſt diſpoſitio ad formã qualibet: ſub quodã gradu diſpõnis imꝑfecto: ſic ẽt (inquĩt) ⁊ in mã formata quacunq; formis inchoata: eſt forma ſubſtãtialis cuiuſlibet alterius rei generabilis ſub quodã gradu imꝑfecto ſue nature: a quo ſi deduci debeat ad gradũ ꝑfectũ: cõcurret ibi neceſſario ⁊ actio extrinſeci motoris: ⁊ etiã actio forme extrinſeco coagẽtis motori: eo mõ qui ſupra de formis accidẽtalibus eſt recitatus: talis eſt ergo iſtoꝝ extranea opio. ¶ Rationes aũt quas ꝓ ſe adducũt ſũt in obiectionib⁹ recitate: ⁊ iõ ad preſens iterum eas adducere ſuperfluum eſt.

Secundo de anima t.c.24.

Iſta opio eſt ꝯ ꝓ͛z.

Siquis autem

Velle oſtendere hanc opionẽ eſſe ꝯtra phũ, non multũ ſibi difficile eſſet: precipue cum Ari. dicat Subſtantiam omnino non ſuſcipere magis ⁊ minus.

In predicamentis.

Item quod in ſubſtãtia

nõ eſt mot⁹. ¶ Itẽ ꝙ ſpẽs ſubſtãtiaꝝ: ſunt ſicut ſpẽs numeroꝝ: quaꝝ rõ in indiuiſibili ꝯſiſtit. Et ꝙ forma ſubãlis nõ introducit̃ in tpe in mãz ſꝫ in inſtanti: ⁊ plura his ſimilia. ¶ Verũ qꝛ eis phi verba nõ ſapiũt; ſed ipſa aſſerũt ſimplr eẽ falſa: tentabimus ꝯtra eos etiã ex apparentib⁹ ad ſenſũ ꝓcedere: q̃rimus ꝑ ſenſibilia: que ſequunt̃ ꝓpoſſint ſuam põnez ꝯſputere eſſe falſã. ¶ Procedem⁹ aũt ꝯtra ipſos hoc ordine; vt pmo (ſicut ſufficere putam⁹.) ad pñs oñdamus ꝙ forma ſubãlis nõ põt magis ⁊ minus ſuſcipe ⁊ ꝙ in ſua ẽẽntia gradũ ⁊ gradũ (vtcũ habere dicunt) nõ hꝫ. ¶ Scdo dato ꝙ ea habere gradũ ⁊ gradũ poſſit: tñ oẽs ſimul eẽ i aliq̃ ꝑte materie: ſub gradib⁹ imꝑfectis nõ pñt. ¶ Tertio ꝙ dato eos ſic exiſtere i mã ponãt: coagere tñ motori nõ valẽt. ¶ Quarto ꝙ cõceſſo etiã ꝙ motori coagãt: tñ difficultatẽ nõ fugiũt: quã ꝑ ſuam põnem fugere ſe credebãt.

Cõtra primã opionẽ q̃ttuor modis arguitur.

¶ Quãtũ ad pmũ ꝯſiderãdũ eſt: ꝙ i oibus formis oppoſitis ſuſcipiẽtib⁹ magis ⁊ minus: ita eſt ꝙ ſimul cũ inducit̃ aliqd de ꝑfectione vnius: abijcit̃ etiã neceſſario aliqd de ꝑfectione alterius: ſicut ſimul cũ inducitur aliqd de ꝑfectione albedinis: abijcitur etiã aliquid de ꝑfectiõe nigredinis: hui⁹ aũt rõ eſt: qꝛ cũ ꝑfectiones taliũ formoꝝ ſint ſibi inuicẽ repugnãtes: ſi cũ iducit̃ aliqd de ꝑfectiõe vnius: nõ ſimul abijceret̃ aliqd de ꝑfectione alteri⁹: oppoſita ⁊ repugnãtia ſtarent inſimul in eodẽ: qđ eẽ nõ põt. Sic aũt eadẽ rõne videmus: ꝙ cũ ꝑ ꝯtinuã graduũ forme vni⁹ iductionẽ: ꝑuenit̃ ad gradũ mediũ iducẽde forme: ꝑuenit̃ ẽt ꝑ ꝯtinuã alioꝝ graduũ abiectionẽ: ad gradũ mediũ forme abijcẽde. Vlteri⁹ aũt videm⁹: ꝙ mediũ vtriuſq; vnũ ẽẽntialr eſt. ⁊ a ſubõ tollit abſolutã denoiationẽ cuiuſlibꝫ extremoꝝ: ſicut pallor: vel palliditas q̃ eſt mediũ albedinis ⁊ nigredinis: eſt vnus color eſſentialiter: ⁊ a ſubõ tollit abſolutã denominationẽ: tam albi q̃ nigri: videmus etiã ꝙ hoc mediũ formaꝝ ſuſcipiẽtiũ magis ⁊ minus: ſic determinate reſpicit duas formas extremas: qđ ſemꝑ cũ ab ipſo recedit̃ neceſſariũ ẽ accedere ad alterã duaꝝ determinatarũ extremaꝝ formaꝝ: ſicut ſemꝑ cũ a pallido recedit̃: neceſſariũ ẽ oino accedere vel ad albũ vel ad nigrũ: ⁊ ſemꝑ cũ recedit̃ a tepido: neceſſariũ eſt oino ꝙ accedat̃ vel ad calidũ vel ad frigidũ: ⁊ vt̃ri oib⁹ formis ſuſcipiẽtibus magis ⁊ minus: etiã cõtingat dare vnũ mediũ: ſic determinate reſpiciẽs duo extrema ex q̃bus cõficit̃: ꝙ neceſſariũ ẽ ab ipſo recedẽdo nõ accedere niſi ad alteꝝ duoꝝ tñ. Tale aũt mediũ nõ cõtingit dare in ſubſtãtialibus formis. Et eñi oino incõueniẽs dicere: ꝙ vnũ ⁊ idẽ ẽẽntialr ſit mediũ eſſentie vnius forme ſubãlis ⁊ mediũ ẽẽie alterius: ⁊ ꝙ vna forma ſubãlis ex duab⁹ formis ſubãlibus ꝯficiat̃. Sꝫ nec ẽt inter tales formas: dare cõtingit aliqđ mediũ ſic determinate duas formas ſubãles reſpiciẽs: ꝙ ſemꝑ cũ ab ipſo recedit̃: ſit neceſſariũ accedere: nõ niſi ad alterã duaꝝ tñ: videm⁹ eñi ꝙ in gñatiõe aialiũ: in q̃ eſt ordinatiſſimus ꝓceſſus: a forma ſeminis accedit̃ ad formã ſanguinis ⁊ a forma ſanguinis ad formaꝫ carnis: nec vnq̃ ordine nãe: põt ad formã carnis a forma ſeminis trãſiri: niſi ꝑus ꝑueniat̃ ad formã ſanguinis: ſemꝑ igit̃ neceſſario in tali ꝓceſſu: forma ſanguinis eſt media inter formã ſeminis ⁊ formã carnis. Et tñ q̃uis ſic neceſſario cadat ſemꝑ media inter eas: nõ tñ neceſſariũ ẽ ꝙ ſemꝑ cũ ab ipã recedit̃: accedat̃ ad alterã eaꝝ: põt eñi eẽ ꝙ ꝑ corruptionẽ ſanguis: fiet trãſit⁹ a forma ei⁹: nõ ad formã ſemĩs: nec ad formã ſanguis: ſꝫ ad formas ẽẽntiales: ⁊ inde vlteri⁹ ꝓcedet̃ ad formã lapidis: vel ligni: vel alicui⁹ alteri⁹ mixti: ꝙ ſit tal̃ forma: ſic pariter caderet media inter formã ſemĩs ⁊ carnis: nõ ſic determinate eas reſpicit: ꝙ ab ipſa recedẽdo ſit oio neceſſariũ ad alterã eaꝝ accedere: vlr inter nullas ſubãles formas videt̃ ꝙ ſit dare aliqđ mediũ ſic determinate duas formas tñ reſpiciẽs: ꝙ ſit oino neceſſariũ: cũ ab ipſo recedit̃ ad alterã eaꝝ accedere. ꝑcipue cũ i talis ſubſtãtie generatione ſit ita determinat⁹ ⁊ ordinatus ꝓceſſus. ſicut eſt in gñatione aialiũ ꝑfectorũ. Cũ ergo vlr (vt ſupra dictũ eſt) inter formas ſuſcipiẽtes magis ⁊ minus: ꝯtingat inuenire mediũ vnius ẽẽntie: ſupra dicto modo: duo tñ extrema reſpiciẽs: ⁊ inter formas ſubſtãtiales (vt oſtẽdimus) hoc inueniri nõ poſſit: concludit̃ ſenſibiliter ſi

hoc dicere liceat: ꝙ nulla forma ſubſtātialis poteſt ma
gis ⁊ minus ſuſcipere.

Cōfirmaꝶ Primo

Preterea omnes forme ſuſcipiētes magis
⁊ minus ſucceſſiue inducūtur ꝑ
nam ⁊ ab ipſa ſucceſſiue abijciūtur: ⁊ nō in inſtanti cu
ius ratio eſt: qꝛ natura in ſua operatione ſaltū non fa/
cit: nec pōt aliquo mō de extremo in extremū trāſire ni
ſi per mediū. In formis aūt ſuſcipiētibus magis ⁊ mi
nus ſic eſt: ꝙ inter gradū infimū ⁊ ſupremū ſue nature
imēdiūtur plurimi gradus medij. Et idcirco neceſſari
um eſt: ꝙ in inductione nāli taliū formaꝝ: ipſa natura
prius perueniat ad gradū mediuꝫ eaꝝ ꝙ̄ perueniat ad
gradū vltimū ⁊ cōpletū. Siſr etiam neceſſarium eſt: ꝙ
in earūdē abiectione ꝓcedēdo a gradu ſupremo ad infi
mū: prius pertingat ad gradū mediū ꝙ̄ ad vltimuꝫ: ⁊
ſic nulla forma ſuſcipiēs magis ⁊ minus in inſtanti a
ſubiecto ſm ſe totā pōt induci vel abijci per naturā: ſed
neceſſario fit vtrūqꝫ ſucceſſiue: ⁊ in ꝯtinuo tēpore: ꝓp
pter illud qḋ motus ꝯtinuus tēpore ꝯtinuo mēſuraꝶ: ſi
igitur alique forme ſint: que ſubito ſm ſe totas abijciā
tur a ſuis ſubiectis: tales nullo mō erūt de numero for
maꝝ ſuſcipientiū magis ⁊ minus: ſunt aūt huius plu
rime forme ſubſtātiales: ſicut pꝫ de aīabus aīaliū. Nā
qꝫ enim propter tonitruū vel aliquā cauſaꝫ aliā: aīalia
ſubito moriūtur: ⁊ in inſtāti aufertur ab eis aīa: ⁊ ſm
ꝓncipiū ſentiendi: ⁊ ſm principium vegetandi: qꝛ vſr
auferꝶ ſcđm qḋ erat ſibi principium viuendi: ⁊ rema/
net illud mortuū: quod fuerat prius viuū: hoc autē eſſe
non poſſet: ſi aīa ſuſciperet magis ⁊ minus prius eniꝫ
abijceretꝶ ſcđm vnū gradum ſenſitiue partis: ⁊ poſtea
ſcđm aliū: ⁊ deinde ſm aliuꝫ: abiectis aūt oībus gra
dibus ſenſitiue partis abijceretur poſtea vnus gradus
vegetatiue: ⁊ poſtmodū alij ſucceſſiue: cū igitur videa
mus ꝙ ſubito ⁊ in inſtanti qn̄qꝫ tota aīa abijcitur: ⁊ ſe
cundū ꝙ eſt principiū ſentiendi: ⁊ ſcđm ꝙ eſt principi
um vegetandi: etiā ſcđm ꝙ ipſi concedūt: ꝯcluditur de
neceſſitate: ꝙ aīa eſt indiuiſibilis in eēntia. Sed ſi aīa
que eſt multiplicior in virtutibus qualibet alia forma
ſubſtātiali: eſt indiuiſibilis in eſſentia: multo magis h
dicere opꝫ de alijs ſubſtantialib[9] formis: nulla igitur
ſubſtātialis forma hꝫ gradū ⁊ gradū in ſua eſſentia: ſi
cut habent forme ſuſcipiētes magis ⁊ minus: ſed eſt oī
no indiuiſibilis eſſentie.

Secundo

Preterea quandocūqꝫ aliqua forma in ſua
eēntia: ⁊ nā gradus diuerſos ha
bet ad modū formaꝝ ſuſcipientiuꝫ magis ⁊ minus: id
qḋ ſcđm ipſam perfectū eſt: intendi ⁊ remitti poteſt: ⁊
ab ea ſm magis ⁊ minus denominari: ſicut qꝛ albedo i
ſua natura gradus diuerſos habet: albū intendiꝶ ⁊ re
mittiꝶ: vnū enim ⁊ idem: quandoqꝫ eſt magis album:
quandoqꝫ minus. Eſt. n. vnū albū: qn̄qꝫ min[9]. Eſt. n.
vnū albū: magis albū alio albo. Si igiꝶ forma ſubſtā
tialis in ſua natura gradus diuerſos habet: vt forme
ſuſcipiētes magis ⁊ minus: de neceſſitate id qḋ forma
ſubſtātiali perficiꝶ intēdi poterit: ⁊ remitti: ⁊ ab ipſa
ſm magis ⁊ minus denominari. ⁊ ſic vnus hō erit ma
gis homo alio homine: ⁊ vnus lapis erit magis lapis
alio lapide: ⁊ ſic de ſingulis: hoc autem totum falſum
eſt. Quilibet. n. homo eſt equalr hō cuilibet homini: ⁊
quilibꝫ lapis eſt equaliter lapis cuilibꝫ lapidi: ⁊ quod
libet lignū eſt equalr lignum cuilibet ligno: ⁊ quelibet
aeris pars ē equaliter aer cuilibet alteri parti aeris: ⁊
ſic de ſingulis ſubſtātijs: ſub vna ſpecie contētis: ergo
nulla forma ſubſtātialis ſuſcipere pōt magis ⁊ minus.

Tertio

Preterea aut forma ſubſtātialis ſub quo
libet gradu ſue nature accepta
eſt immediate in eſſentia materie prime: aut ſub gradu
ſupremo tm̄ eſt immediate in ipſa: ſub gradu vero infi
mo: eſt in compoſito ex mā ⁊ diſpoſitionibus: ⁊ per con
ſequēs in cōpoſito ex materia ⁊ forma: ad quaꝫ ille diſ
poſitiones ſequūtur. Nō poteſt aūt dici ꝙ ſolū ſub gra
du ſue nature ſupremo: ſit imediate in eſſentia materie
prime: oīs etenim actus: cuius ſubiectum imediatū: eſt
qḋ compoſitum ex mā ⁊ forma: eſt de neceſſitate accnͣs:
⁊ oīs actus cuius ſubiectū immediatū eſt ipſa eſſentia
materie prime: eſt de neceſſitate ſubſtātia. Si ergo for
ma ſubſtātialis deducat eſſentiā materie prime: de gra
du infimo ad gradū ſupremū: vna ⁊ eadē forma in eēn
tia deduceꝶ de gradu accn̄tis ad gradū ſubſtāte: ⁊ vnū
⁊ idem erit qn̄qꝫ accidens quādoqꝫ ſubſtātia: quod eſt
impoſſibile. Eſt igitur oīno neceſſariū: ꝙ forma ſubſtā
tialis ſub quolibet gradu nature ſue ſit imediate ſicut
in proprio ſuſceptiuo in eēntia materie prime: ſi i quo
libet gradu debet eſſe actus ſubſtantia: ⁊ non accidens
Conſtat aūt cū in eſſentia materie prime: que eſt imme
diatū ſuſceptiuū forme ſubſtātialis: ſub quolibꝫ ſue na
ture gradu nō ſit aliqd repugnans talis forme eſſentie
materie prime: que ante omnem diſpoſitionem ſibi vni
tur: neceſſariū eſt ꝙ habeat ſtatim ⁊ totā eſſentiā: vt ſic
nullo modo poni poſſit in eſſentia eius vel recipi: que
eſt indiuiſibilis aliqd de eſſentia talis forme: ergo ponitꝶ
in ipſa ⁊ tota eſſentia. ¶ Sed nulla forma que de neceſ
ſitate in ſuo ꝓprio ſuſceptiuo recipiꝶ ſimul tota: pōt ſu/
ſcipere magis ⁊ minus: ergo nulla forma ſubſtātialis
ſuſcipere pōt magis ⁊ minus in ſua eſſentia: nec in ipſe
partē: ⁊ ꝓtem hēre. ¶ Notādū ꝙ ſi forma ſubſtātialis
ſequereꝶ diſpōnē in mā: ſicut effectus cām rōnabiliter
dici poſſet: ꝙ ſi diſpoſitio eſſꝫ in gradu iperfecto aut ꝑfe
cto in materia ꝙ etiā forma ſubſtātialis in ea ꝯſilr exi/
ſteret: ⁊ ſic aūt qꝛ ipſa ante oēm diſpōnē adiūgiꝶ eſſen
tie materie ꝑdicte: que ad ipſam ſub gradu quolibet ac
cepta ſe hꝫ equaliter: neceſſario ſi in ea poniꝶ ſm aliqd ſue
eſſentie: opꝫ ꝙ in ipſa ponaꝶ ſtatim ⁊ ſm ſe totam.

Quarto

Preterea omnis forma que ſuſcipit magis
⁊ minus in ſuum ſubiectum per
motū inducitꝶ: ſi igiꝶ forma ſubſtātialis magis ⁊ min[9]
ſuſcipit: induceꝶ neceſſario in ſuū propriū ſuſceptiuuꝫ
per motum. Induciꝶ aūt per generationē: ergo genera
tio que eſt introductio ſubalis forme eſt motus. Moue
tur aūt omne qḋ ſubijciꝶ motui: ⁊ omne qḋ actu moue
tur eſt exiſtens actu: ergo omne qḋ alicui motui: ⁊ per
ꝯñs generationi ſubijciꝶ: exiſtens quantuꝫ ⁊ ens actu.
Eſt aūt idem qḋ eſt ſubiectū in toto motu ⁊ qḋ ſubijciꝶ
termino motus: ſicut idem eſt ſubiectū albationis ⁊ al
bedinis: que per motū acqritur: ergo idē eſt ſubiectum
ſubalis forme que per generationem acqriꝶ ⁊ ipſi[9] ge
nerationis. Eſt aūt conceſſum r ꝙ ens quantum ⁊ ens
actu eſt ſubiectū generationis: ergo ens actu per formā
ſubalē eſt ratio eēndi ſm qd: ⁊ ſic eſt accn̄s: ergo omnis
forma ſubalis eſt accn̄s: hoc aūt eſt impoſſibile: ergo ſim
poſſibile eſt: ꝙ eius ſubiectū ſit ens actu ex ꝯñs de ſe: ⁊ ꝑ
ꝯñs impoſſibile eſt ꝙ ipſa inducaꝶ per motū: quātum
ad ſuā eſſentiā: neceſſariū eſt: ergo ꝙ oīs forma ſubſtan
tialis ſit in ſua eſſentia idiuiſibilis: non potens magis
⁊ minus ſuſcipere. ¶ Hoc ergo viſo vlterius videndū
ē: vtrum i mā cuiuſlibet poni poſſint forme ſubſtātia
les ſimul exiſtere: ſub gradib[9] iperfectis ſue nature nō
ceſſo eas habere gradū: ⁊ gradū in ſua eſſentia vel na
tura. Et ꝙ h non ſit poſſibile: facile ē oſtendere: ponamus
eñi gradus iperfectos ſubalium formaꝝ de mā educi/
biliū ſimul exiſtere i mā (ſicut ipſi ponunt) aut ergo oēs
illi gradus ſunt vnum per eſſentiam: aut diuerſi non

poteſt

pōt dici: ꝙ ſint vnū ꝑ eēntiā: cū vna eēntia ſubſtāti coꝝ graduū ſit vna forma ſubālis: oēs illi grad⁹ erūt vna forma ſubālis: ſed vna forma ſubālis nō eſt icboa tio diuerſoꝝ graduū repugnātiū formaꝝ ſubāliū: for me aūt ſubāles reꝝ generabiliū: ſūt ſibi iuicē repugnā tes: illa igr̄ forma ſbālis nō erit icboatio eaꝝ: ⁊ ꝑ ꝯñs for ma ſubālis vna nō pōt ſil' cū alia ſtare in eadē pte mā̃e i illa igr̄ mā̃e pte: i qua ſtat vna formaꝝ gn̄abiliū: vt pu ta forma aſini vel alicui⁹ alteri⁹: illa forma ſubālis q̄ cōſurgit ex oibus impfectis gradib⁹ ſtare nō poterit: ⁊ ſic ꝑ ꝯñs tales icboationes formaꝝ in mā ſub nulla for ma generabilis rei ſtante: ſtare poterunt.

Quinto. **Et preterea** Illa vna forma q̄ eſt inchoa tio oium formaꝝ gn̄abilium erit cōiſſima oib⁹ gn̄abilib⁹ nō ſolū celeſtis: ſ etiā celis: ⁊ ſic dare oportebit qntū corpus ex quo celū ⁊ elemēta ſiūt quod eſt a philoſopho reprobatum.

Sexto. **Preterea** Tūc diceret forma ſubālis vna eē icboata in aliqua re ſolū: q2 ſub quodā gradu ſue nāe virtute: ptinet in ſubā forme illi us rei: ſic forme celeſtes virtute ptinent in forma mixti: ⁊ ſic forme oium gn̄abiliū: virtute cōtinent in forma hoīs: ſed nec ipſi ſic ponūt icboationē: nec etiā hoc ꝓpe dr̄ in choatio. Si ergo dicat ꝙ illi gradus iperfecti formaꝝ ſūt oēs diſtinctaꝝ ⁊ diuerſaꝝ eſſentiaꝝ: ſ3 ꝙ ſūt diuer ſe eēntie formaꝝ gn̄abiliū: hoc etiā ſtare nō poterit: im poſſibile eſt eni repugnātia ſm qd̄ ſunt eēntialiter di ſtincta: ſil' iueniri in eodē: ſi ergo illi impfecti gradus formaꝝ ſubāliū: ſunt diſtinctaꝝ eēntiaꝝ: ſm qd̄ diſtin cte ſunt eſſentie formaꝝ gn̄abiliū: cū tales ſint ſibi inui cē repugnātes: ipoſſibile eſt qd̄ illi gradus ſimul inue niant in eadē pte mā̃e: vno igr̄ in vna parte mā̃e poſi to: neceſſe eſt oēs alios excludi. In quacūqȝ autē parte materie eſt forma ſubālis cōpleta: in eadē ſunt oēs gra dus forme illius. Ex quo ſequit ꝙ i nulla pte materie formata forma gn̄abili poſſint eē impfecti gradus for maꝝ aliaꝝ ſi ponant realiter in eſſentia diſtincti: ſicu ti etiā ſi gradus medius albedinis ⁊ gradus medi⁹ ni gredinis: facerēt duos colores in eēntia diſtinctos: rea liter nunqȝ ſimul iuenirent in eodē ſubo. Uerū q2 pal lor: qui eſt mediū nigredinis ⁊ albedinis: eſt eēntialit vnus color virtute habēs aliqd de vtroqȝ extremo: me diū albi ⁊ mediū nigri: ſimul in eodē iueniunt. Simi liter ergo ⁊ ſi impfecti gradus formaꝝ ſubāliū ſunt di ſtinctaꝝ ⁊ repugnātiū eēntiaꝝ: ſil' nō poterūt ſtare in eadem parte materie: q2 ſi inſimul ſtare ponumur: erit neceſſario vnum per eſſentiam.

Septimo. **Preterea** Eſſentia materie pme indiuiſibil' eſt de ſe: ⁊ forma ſubālis ſub quo libet gradu ſue nature: ſibi imediate vnit (vt ſupra ꝓ batum eſt) Indiuiſibile aūt ab vnico indiuiſibili totū attingit: ergo eēntia mā̃e pme ab vnico gradu in ſimo ſubālis forme tota attingit: non eſt igit intelligibile: ꝙ aliqd ſ3 ſe totū eque imediate ſil' attingat a plurib⁹ ab ipſo realiter differētibus: ergo eēntia mā̃e pme ſil' a plurib⁹ gradibus formaꝝ ſubāliū attingi nō poterit: vnus ḡ ſolus gradus forme erit ſicut i ꝓpo ſuſceptiuo ⁊ eēntia mā̃e pme. Alq̄ ꝓo oēs erūt in cōpoſito ex mā: ⁊ aliquo gradu forme. Eſt aūt quilibꝫ gradus forme eēn tialr actus ſubſtātifıc⁹: ⁊ quilibꝫ act⁹ ſubſtātificus q̄ tūcūqȝ impfect⁹ eſt rō exiſtendi ſimplr: q2 aliter nō di ſtingueret ab actu accidentali: ḡ oēs gradus impfecti ſubāliū formaꝝ excepto vno: ſil' erūt vt in ꝓprio ſuſce ptiuo: in ſimplr actu exiſtēte ⁊ per ꝯñs erūt de neceſſi tate accñtia: qd̄ eſt impoſſibile: ḡ ipoſſibile eſt gradus impfectos oiū ſubāliū formaꝝ ſil' eē in eadē pte mā̃e.

Octauo. **Preterea** numerata mā̃ neceſſe ē numera ri rea que ſunt in ipa: q2 ipoſſi bile ē aliqd vnū ⁊ idē nūero: ſil' inueniri in plib⁹: nūe ro diſtīctib⁹: Mā aūt q̄ ſtat actu ſub forma ignis: ſi dif fert nūero a mā q̄ ſtat actu ſub forma aeris: ⁊ a mā ſtā te ſub forma aque: ⁊ a ſtante ſub forma terre: igit ⁊ in cunatio forme q̄ eſt in materijs qttuor eloꝝ eſt neceſſa riū: ꝙ ſit numero diſtincta ⁊ diuerſa. Ponamus ḡ ꝙ elementa cōcurrāt ad mixtionē: ⁊ deueniāt ad aſini gn̄a tōnē: cōpleta itaqȝ gn̄atione aſini: aut oēs qttuor aīe aſi nine q̄ in qttuor elemētis erāt icboate corrūpunt: aut alie pficiunt ⁊ alie nō: aut pficiuntur oēs. Nō pōt di ci ꝙ oēs corrūpant: q2 ſm iſtos ꝑ gn̄ationē: ea forma in mā incboata ad gradū completū deducitur. Non poteſt etiam perfici vna ſola: quia non eſt dare quare pficiat magis vna ꝙ alia: pficiunt itaqȝ oēs: ⁊ ſic in aſino gn̄ato: erūt qttuor numero aīe aſinine cōplete: qd̄ eſt abſurdū: ergo abſurdū eſt in mā ſtāre ſub q̄libet for ma: eē gradus incōpletos oiū aliaꝝ formaꝝ. ¶ Ui ſo ergo ꝙ forma ſubſtātialis in ſua eēntia nō h3 realit gradū ⁊ gradū: ⁊ ꝙ dato ipām gradū ⁊ gradū habere nō ideo tamē poteſt poni ꝙ in eadē parte mā̃e ſimul ſūt gradus impfecti oium formaꝝ ſubſtātialiū. ¶ Tertio videndū eſt breuiter: vtrū cōceſſo: ꝙ forma ſubſtantia lis preexiſtat i materia ſub gradu ſue nāe icōpleto: coa gere poſſit motori ad ſui productionē. Qd̄ autē hoc ſit impoſſibile: facile eſt oſtēdere. Eius etenī eſt agere cui⁹ eſt eē: cū agere pſupponat eē: ⁊ nihil agat niſi ſm ꝙ eſt in actu: ſed eē non eſt forme: ⁊ ſi ſit ꝑ formā: eſt autē cōpoſiti: igit ⁊ cōpoſiti eſt agere: gradus aūt forme eſt forma ſimplr: ⁊ nō quid cōpoſitū ex materia ⁊ forma: ergo eius non erit eē nec agere: ſed compoſiti ex ipſo ⁊ materia: ⁊ cū hoc cōpoſitū ſit illud: i quo actio recipit: ergo aliquod ens agere poterit in ſe totū. qd̄ eſt impoſ ſibile: nullā eni partē cōpoſiti eſt dare in qua nō ſit in choatio forme inducēde: ſimul cum forma abijcienda. ¶ Preterea ſicut in materialib⁹ id qd̄ eſt ratio eſſen di: nō eſt ipſum ꝑ ſe exiſtens: ſic etiā in eis: id qd̄ eſt rō agendi: nō eſt ipſū agens: eſt aūt forma rō agēdi: ſicut eſt ratio eēndi: ergo forma nō eſt agens. Multo igr̄ ma gis neqȝ gradus incompletus forme poterit eē agens vel poterit agere: eē tamē poterit ratio agendi. Aut ḡ erit ratio agendi ipſi exteriori agēti: aut illi quod reci pit exterioris agentis actionē ⁊ in quo eſt ipſe gradus incompletus forme inducende. Non pōt aūt dici qttuꝫ ad ꝓpoſitū ꝙ ſit ratio agendi ad expulſionē forme cō trarie ei a quo talis forma expellit. ¶ Primo qdē: q2 forma nō eſt ratio agendi ipſi rei in ſeipſam: ſed in ali ud. ¶ Secūdo: quia cū forma expellēda ſit in tota ſbā rei: ⁊ forma incboata ſilr (vt ſupra diximus) ꝓpter id ꝙ non eſt dare: quare forma incboata ſit in vna parte eei potius ꝙ in alia: aliqua res in ſe totam agere pote rit tranſmutando ſe ab vna forma in aliam: qd̄ eſt im poſſibile: non pōt ergo eē genus talis forme ratio agē di ad expulſionē alterius forme illi a quo forma expelli tur. Erit ergo ratio agendi exteriori agenti: ſed hoc eſt inconueniens. ¶ Primo quidē q2 forma eſt ratio agē di ſicut ⁊ eēndi ei in quo eſt: ſicut eni vnūquodqȝ eſt ac tu ꝑ ſuā formā ⁊ nō ꝑ alienā: ſic etiā nihil agit ꝑ formā in alio exñtem: ſed ſolum ꝑ formā quā habet in ſeipſo. ¶ Secūdo: q2 tunc ſupfluum erit ponere talem gradū incompletū in paſſiuo ad forme contrarie expulſionē ⁊ inductionem alterius. Cum enim agens extrinſecū in ſeipſo habeat completam formā: que eſt ratio agen di: ⁊ per conſequens perfectam agendi rationem ſub tracto gradu iperfecto a paſſiuo: adhuc agens exteri⁹

per ſuam formam: ipſum complere poterit trāſmutare
omnino igitur fruſtra talis actus incompletus ponit̃
in paſſiuo: cum nec ſit rō patiendi propter id q̄ hoc eſt
potentia ⁊ nō actus: nec ſit agens: nec ratio agendi (vt
oſtenſum eſt.) ¶ Habito ergo: q̄ ⁊ ſi gradus incomple
tus forme inducende ſit in mā eo modo quo aduerſarij
ponunt: agere tamē vel coagere extrinſeco motori non
poteſt. ¶ Ulterius quarto videndū eſt vtrum conceſſo
etiā eis q̄ exteriori agenti coagat difficultas fugiatur
quam iſti per ſuam poſitionē fugere ſe credebant. Eſt
autē difficultas illa precipua de productione formarum.
¶ Dicunt enim q̄ ſi nihil forme ponat̃ in materia an
te generationem in qua poſt modū tota inuenitur: erit
productū p generationē aliqd de nihilo: qd eſt impoſſi
bile. Quod autē ipſi p ſuam poſitionē hanc difficulta
tem non fugiant: facile eſt oſtendere. Aut eni per gene
rationem producit̃ aliquid de eſſentia forme: quod pri
us nō prefuit in materia: aut nihil: Si nihil producit̃
per generationē quod prius nō p̄fuerit in materia: cū
poſt generationē inueniatur in materia forma comple
ta ſequit̃ q̄ forma cōpleta prefuerit in materia: ⁊ ſic re
dibit opinio de latitudine formarum. Si autē aliquid de
eſſentia forme per generationem producit̃ quod prius
non extiterit in materia: tunc oportet dicere: vnde pro
ducat̃. Aut enim producitur: vel accipitur de eſſentia
materie: aut de eſſentia forme cōtrarie: aut de parte for
me preexiſtente in materia: aut de eſſentia cōpoſiti: aut
decidit̃ a forma agentis. Nō poteſt dici q̄ accipiatur
de eſſentia materie: quia hec eſſentia tota eſt potentia:
id autem quod de eſſentia forme producitur eſt eſſentia
liter actus. Nō accipitur etiam de eſſentia forme oppo
ſite: quia nihil qd eſt de eſſentia vnius oppoſitorū: pōt
fieri de eſſentia alterius. Non accipitur etiam de parte
forme in mā p̄exñte: nec de eſſentia p̄exñtis compoſiti
q2 in neutro iſtorum (vt etiā ipſi concedunt) h actu fuit
ante gñationē. Nō decidit̃ etiā ab eēntia forme gnān
tis ipſius: q2 tunc quot gradus de eēntia forme gñati
producunt̃ p gñationē: tot gradus erit neceſſarium de
cidi ab eſſentia forme ipſius gnāntis: q2 tunc quot gra
dus de eſſentia forme gnāti pducunt̃ p gñationē: tot
gradus erit neceſſarium decidi ab eſſentia forme ipſius
gñantis: pducūtur aūt p gñationē oēs gradus qui ſūt
de eſſentia forme rei gñate preter infimū: ergo ⁊ ab eſſen
tia forme rei gñantis oēs gradus decident pter infimū
⁊ remanebit p ꝯſequēs gñans de neceſſitate corruptū
in termino gñationis: qd eſt aperte falſum. Si ergo qd
de eſſentia forme p gñationē pducit̃ non decidit̃ a for
ma gnāntis: nec accipit̃ ab eēntia mãe: nec ab eſſentia
forme oppoſite nec a p̄exñte gradu eēntie: nec a p̄exñtis
eſſentia cōpoſiti aut dicant hoc qd de eēntia forme p
ducitur per gñationem pduci ex nihilo: qd nō volunt
aut dicant nobiſcū q̄ illud p ſe nō pducit̃ ſed p accñs
ad pductionē cōpoſiti: qd de mā producit̃ in q̄ prefuit
ratione forme potentia: ſed non actu: ⁊ tunc ad hoc q̄
res nō producat̃ ex nihilo: dicāt nō requiri q̄ aliquid
de forma añ gñationē actu p̄exiſtat in mā: ſed q̄ ſm ſe
totā potētialiter ſolū i ipſa p̄exiſtat (ſicut nos dicimus.)
¶ Uiſa ergo opione illorū ponentiū formas ſubſtāria
les in materia actu ante generationem exiſtere ſub gra
du incōpleto ſue eſſentie: ⁊ viſa etiam iprobatione ip
ſius: vlterius videndum eſt aliquid de opinione ponē
tium formas ſubſtantiales q̄tum ad totalitatē ſue eēn
tie p̄exiſtere in materia ſub quodā eſſe cōfuſo. ¶ Ad cu
ius opionis intelligentiā: ſciendū ē q̄ in formis accñta
libus cōtrarijs ſic videmus q̄ extrema ſub eſſe diſtin
cto accepta ſe inuicē circa idē nō cōpatiūtur: ſed poti⁹

Cōtra qui tū opionē arguitur.

nata ſunt ſe mutuo expellere: albedo etenim ſub eſſe di
ſtincto accepta: non compatit̃ ſecum nigredinē in eodē
nec econuerſo. Sub eſſe tamen indiſtincto ⁊ confuſo ſe
mutuo circa idem cōpatiunt̃: vnde quia extrema non
ſunt diſtincte in medio: ſed cōfuſe ſimul in ipſo: ſub qua
dam tamen confuſione inueniunt̃: ab iſta aūt cōfuſio
ne deducunt̃ ad eſſe diſtinctum virtute agentis mutātis
vel ſubiectū determinantis ad alterum extremorum mo
uentis: ſicut virtute calidi mouentis determinate ad
ipſam caliditatem quod erat tepidū: ⁊ per conſequens
confuſe calidū diſtincte calidū efficit̃: ⁊ virtute alterā
tis frigidi efficit̃ diſtincte frigidū. Quēadmodū aūt i
iſtis ē ſic etiā (ſm iſtos) ⁊ in formis ſubalib⁹ ſuo mō eē
vr: ſi enim forme ſubales ſub eſſe diſtincto accipiant̃: ſe
pati nō pñt circa eandē ptē mãe. In q̄ tñ mā ſub eſſe in
diſtincto ⁊ cōfuſo oēs in ſimul exiſtunt: hoc aūt eſſe cō
fuſum (vt dicūt) nihil aliud eſt q̄ habitus confuſus for
marū ⁊ poteſtas habitualis mãe: in qua poteſtate ipſa
materia habet confuſe omnes formas: nullā tamen di
ſtincte: ſicut etiā genus poteſtate quadā: que eſt habit⁹
cōfuſus differētiarū indiſtincte ⁊ confuſe differentias
omnes habet: ⁊ ſicut genus per intellectū ad alterā dif
ferentiarū determinatur: ſic etiā ⁊ mā p virtutem nālis
agētis determinat̃ ad alterā formarum i ipſa indiſtincte
primitus contentarū: vt ſic dici poſſit q̄ forma ſubſtan
tialis quantū ad eſſentiam ſuam totā: ⁊ non quantum
ad partem: q2 indiuiſibilis eſt ſub eſſe cōfuſo ante gña
tionem exiſtit neceſſario in mā: ⁊ p gñatōnem virtute
nālis agentis etiā quantū ad eſſentiā ſuam totam de eē
confuſo deducit̃ ad eſſe diſtinctū: vt ſic etiam q̄tum ad
eſſe partim ſit ab intus ⁊ partim ab extra: quātum ve
ro ad eſſentiam: tota ſit ſemp in mā: ſub eſſe tamen cō
fuſo (vt dictum eſt) de quo ad eſſe diſtinctum p agens
exterius deducatur. Iſta autē opio vno modo ipſam in
telligendo vera eſt: ⁊ alio modo falſa. Per eſſe etenī cō
fuſum: aut intelligitur actus exiſtendi: aut ſola aptitu
do materie ad eſſe ⁊ ad formam: que eſt ratio exiſtendi
⁊ quidē ſi per ipſum confuſum eſſe. intelligatur actus ali
quis exiſtendi: ita videlicet q̄ ponendo formas exiſtere
in materia ſub eſſe confuſo: neceſſarium ſit eas ponere
actu exiſtere in materia: erit poſitio oīno impoſſibilis.
¶ Ad cuius intelligētiā: ſciendum eſt q̄ cum nullū in
diuiſibile hēat partē ⁊ partē: de neceſſitate oz dicere q̄
vnū indiuiſibile attingens aliud indiuiſibile ſm ſe to
tū ⁊ totalr: totalitate ſue eſſentie: aliud indiuiſibile totū
attingat: Eſt aūt eēntia materie de ſe cui forma ſubſtā
tialis cōiungit̃: omnino indiuiſibilis: vnde oportet de
neceſſitate: q̄ forma ſubalis: actu attingens eſſentiam
mãe ſm ſe totam ⁊ totaliter ex parte ſua ipſam totā ac
tu attingat: ſi autē eſſentia forme actu eſt in materia: ne
ceſſariū eſt dicere q̄ actu attingit ipſius eſſentiā: nō eni
eſt intelligibile: q̄ eēntia forme ſit actu in materia: ⁊ ac
tui eſſentie ipſius: materia non coniungat̃. Ex hoc aūt
q̄ eſſentia forme tota ⁊ totaliter attingat totā eſſentiam
materie: cōſurgit actualis exiſtentia coniuncti tota ⁊
completa: Si igit̃ eſſentia forme actu in materia pona
tur: neceſſe eſt dicere q̄ materia ſiet actu ſub eſſe cōple
to nato conſequi formā illam. ⁊ p conſequens ſi ante ge
nerationem: forma actu tota eſt in materia: oportet di
cere de neceſſitate q̄ eſſe generati totū ⁊ completum ge
nerationi p̄exiſtat: quod eſt impoſſibile: nō pōt autē di
ci q̄ forma q̄tū ad eſſe eſſentie ſuc ante generationē eſt
in mā: ⁊ nō q̄tum ad eſſe exiſtentie: quia per hoc q̄ ali
cui correſpōdet eē eſſentie nō dicitur actu exiſtere in ali
quo: ſed ſolum per ſe exiſtere: Cuius ratio eſt: quia ⁊ ſi
ex ipſo res haberet non quidē exiſtere poſſe ſed actu exi
ſtere quo

Opinio. Iſta q̄mō ⁊ vera ⁊ falſa eē poſſit

ſtere quo hēt eſſe eēntie: cū eē eēntie vnaqueq; res eſſentialiter ⁊ inſepabiliter habeat: habebit vnaqueq; eēntialiter ⁊ inſepabilr actu exiſtere: qđ eſt hereticū igitur ſi ſolū eſſe eſſentie ipſius forme: an̄ gn̄ationē reſpuat a mā: ⁊ nō eſſe exiſtētie: ꝑ hoc ipſa forma nullo modo habebit: ꝙ actu exiſtat i materia: ſ; ſolū ꝙ ipſa poſſit exiſtere. ❡ Si aūt dicaꝝ: ꝙ eſſentia forme ante generationem: eſt cōiuncta mãe actu: ſed imperfecte ꝑ parꝫ ꝙ hoc nihil eſt: cū eni talis eſſentia ſit idiuiſibilis: ſi actu alicui cōiungiꝝ: tota ſibi cōiungiꝝ: ⁊ ſi tota illi cōiungiꝝ: nihil ſui reſtat illi amplius coniūgendū: ⁊ per pn̄s talis eſſentia eſt ſibi ꝑfecte coniuncta. Eſt eni oino pueriſe dicere: ꝙ aliquid ſit ſm totā ſuā eſſentiaꝫ actu cōiunctū alicui: ⁊ tamē ſibi ſit impꝑfecte cōiunctū: cū illud ſolū impꝑfecte ſit coniunctuꝫ alicui: qđ ſm aliquid ſui eſt ſibi actu cōiunctū: ⁊ ſm ſui aliquid reſtat: illi poſteri⁹ coniungendū. Ex hoc aūtē patet: ꝙ nec etiā dici poteſt talis eēntia indiſtincte coniuncta eſſe materie: quia ſolū in potētia res indiſtincte cōtineꝝ: per actū aūt ⁊ maxime per cōpletū oia diſtinguūtur. Eſſentia aūt forme (vt oſtēſuꝫ eſt) ſi actu eſt cōiūcta materie: neceſſario eſt ſibi ꝯiūcta ꝑfecte ⁊ diſtincte: ⁊ per pn̄s diſtinctione cōpleta: qđ eē ante generationē oino non poteſt.

Cōfirmaꝝ Primo. **Preterea** Si eēntie formaꝝ ſubſtātialiaꝫ oēs in aliqua mā actu ꝑexiſtūt aut ſunt ille eēntie formaꝝ oium indiuiduoꝝ de materie potētia ꝑduci poſſibiliū per naturā: aut eēntie formaꝝ oiuꝫ ſpecieꝝ ſolū. Si ſunt eēntie oium formaꝝ indiuidualiū produci poſſibiliū per naturā: cū ſm facultatē nature indiuidua produci valeāt infinita: erunt ſimul in materia actu eſſentie formaꝝ ſubſtantialiū numero infinite: ⁊ nō ſolū ſemel ſed multotiens infinite: qꝛ ſub qlibet ſpecie rei generabilis: infinita indiuidua ꝑduci poſſūt ſucceſſiue cū forme ꝑducibiliū (ſ; iſtos) actu in mā ꝑductionē preexiſtant. Eſt aūt oino ipoſſibile quod cōcluſuꝫ eſt: igiꝝ oino ipoſſibile eſt in mā preexiſtere actu eēntias oiuꝫ indiuidualiū formaꝝ produci de ipſa poſſibiliū per naturā: nō poſſunt etiā in ipſa ꝑexiſtere eēntie formaꝝ oiuꝫ ſpēꝫ ſolū: ita ꝙ nō indiuiduoꝝ: qꝛ forma ſpēi de ſe ſūpta ſcđm .ſ. ꝙ ſpēi corrn̄det eſt forma vlis: foꝛa aūt actu exn̄s in mā eſt foꝛa indiuidualis: qꝛ actus eēndi, nullo mō vli pōt: niſi in indiuiduo cōpetere: ⁊ vn̄ ſi in mā nō ponātur foꝛe idiuiduales ſed vles: nō erūt vllo mō actu in mā: ſed potētia ſolum ꝙ ſi actu in ipſa exiſtere dicanꝝ: nō erūt vles: ſed indiuiduales indiuiduis ꝑmo corrn̄dētes: nō eſt āt dare: qre in mā ſint poti⁹ forme corrn̄dētes aliquib⁹ indiuiduis ꝙ aliis: ⁊ ſic oportebit neceſſario in mā ꝑexiſtere actu formas oium idiuiduoꝝ de ipſa ꝑduci poſſibiliū: per naturā: qđ iā oſtēdim⁹ eē ipoſſibile. ❡ Si aūt dicaꝝ: ꝙ in illa mā actu ꝑexiſtit vna tm̄ forma numero ſ; vnā quāq; ſpēꝫ ſucceſſiue diuerſis ſpēi idiuiduis corrn̄dēs: appꝫ h̄ ſubito eſſe ipoſſibile. Cū eni ob vnica forma ſit vnicū eſſe numero: ⁊ vnū numero eſſe nullo mō poſſit eſſe plurium indiuiduoꝝ numero diſtinctoꝝ: ſequitur de neceſſitate ꝙ oia indiuidua ſub eadem ſpecie ſucceſſiue de illa mā producta ſint vnuꝫ numero: qđ eſt oino impoſſibile: de aliqua eni pte aque ꝑ corruptionē ipſi⁹ poterit aliquis ps aeris fieri: ⁊ de illa parte aeris ꝑ eius corruptionē fieri aq̄ poterit: ⁊ erit aqua ꝑmo corrupta ⁊ poſtea gn̄ata eadē aqua numero: quod eſt impoſſibile: igiꝝ oino ipoſſibilis eſt pō: q̄ ponit eſſentias totas formaꝝ ſubalium actu preexiſtere in materia.

Secundo. **Preterea** Illa d eſſe confuſuꝫ quod poniꝝ eſſe quidam actus exn̄di: aut ſeqtur formā ſubaleꝫ vnā eſſentialiter: aut formas ſubales eſſentialr diſtinctas: oīs etenim actus exn̄di eēntiā alicuius forme ꝯſequiꝝ. Et quidē ſi vnā formā tm̄ cōſequiꝝ: tm̄ vna forma ꝑ tale eſſe poneꝝ in mā: non etiā ꝑ actū exn̄di in mā alia forma poniꝝ niſi illa: quaꝫ illud eſſe conſequiꝝ. Sic ergo ſub tali eſſe cōfuſo nō poterūt dici exiſtere in mā eſſentie oim formaꝝ ſubaliū de ipſa ꝑducibiliū. Si aūt talis actus eēndi ꝯſequiꝝ formas ſubales eēntialr diſtictas: cū de neceſſitate ad formas diſtinctas eēntialr: ſequaꝝ actus eēndi realr diſtinctus: eſſe illud ſub quo multe forme ſubales: ſimul in vna ꝑte mãe ponunꝝ erit neceſſario nō ꝯfuſuꝫ ſ; diſtinctū: ⁊ ꝑ pn̄s in eadē pte mãe ſil erūt plēs forme ſubales: ſibi inuicē repugnantes ſub eſſe diſtincto: qđ eſt impoſſibile: ergo oio eſt ipoſſibilis pō: q̄ ponit formas ſubales q̄tuꝫ ad totas ſuas eſſentias ſil preexiſtere in mā: ſub eſſe cōfuſo: ſi tamē ꝑ eſſe tale aliquis actus exn̄di intelligaꝝ: ⁊ nō aptitudo ad exiſtētiam actualē. ❡ Nō ſi ꝑ eſſe cōfuſum non intelligaꝝ exiſtentia in actu: ſed in aptitudine ſolā: vera eſſet opinio. Et forte ſic iſta poſitio intelligitur: ꝑ actū etenī res ad inuiceꝫ diſtinguūtur: que in aptitudine indiſtincte: ⁊ cōfuſe habentur: actus etenīꝫ diſtīguere habet: ⁊ determinare aptitudinē rei. Eo igitur ipſo quo ipſi dicunt formas ſubales nō ꝑexiſtere in mā ſub eſſe diſtincto: ſed ſub eſſe cōfuſo: videnꝝ velleꝙ ipſe in ea ſub exn̄tia in actu nō ꝑexiſtat: ſ; ſolū ſub exiſtentia in aptitudine ſumpta: in q̄ exn̄tia idiſtincta eſt ⁊ cōfuſa. ❡ Manifeſtū eſt eni ꝙ mā nāliter inclinatur in eſſe habendū: ⁊ non niſi per formā: in ſua igiꝝ inclinatione nāli tā includit oē eſſe pn̄s formā de ipſo educibilē: ⁊ eſſentiā ꝑ pn̄s forme: que ſibi eſt ratio ⁊ principiū exn̄di: ſi eni ſit aliq̄ forma in cuius eſſentiā nō incliner: ſicut ipſam in ſua nāli inclinatione nō ꝑhaberet: ſic etiā actu ipſa informari nō poterit. Mā igiꝝ in ſua inclinatione nāli: que eſt eius naturalis aptitudo ad formā: ꝑhabet neceſſario eſſe cōſequens formā quālibet: ⁊ ſub illo eſſe eſſentiā totā cuiuſlibet forme etiā prehabet neceſſario. Et qꝛ mā nō magis de ſe īclinaꝝ in vnā q̄ in aliaꝫ: iccirco in ſua aptitudine naturali includit equalr omnes formas: ⁊ ſilr eſſe cōſequēs eas: ⁊ ſic nō diſtincte habet hāc vel illā: ſed indiſtincte oēs: ⁊ ſub eē confuſo. Qn̄ aūt actu ſua aptitudo ꝑficiꝝ forma aliq̄ qs de ratione actus eſt diſtinguere aptitudinē materie ad formā vnam efficitur tunc ſic diſtincte ſub vna forma: ꝙ inſimul cum ipſa: ſm actum diſtinguentem: ⁊ determinantē eius naturalē inclinationem: aliā habere nō poteſt. Et quia: vnūquodq; ad id moueꝝ naturaliter: ad qđ habet aptitudinē naturalē: non aūt moueꝝ ad ipſum: niſi quando id actu nō habet: qꝛ qn̄ id actu habet: ſub ipſo naturaliter quieſcit: ſicut graue: quia aptum natum eſt habere locū deorſum: qn̄ ipſum actu non habet naturaliter tendit deorſum: qn̄ vero eſt actu in loco deorſum: in ipſo naturaliter quieſcit: iccirco ⁊ materia cū actu formā habet quā eſt apta nata habere non moueꝝ ad ipſaꝫ ſed in ipſa potius naturaliter queſcit: cum vero eā actu nō habet ꝑpter aptitudinē naturalē: quā de ſua eſſentia habet ad ipſaꝫ naturaliter ſiue ſm ſuā naturā tendit in ipſam. Et quia vnūquodq; id quod de ſuo habet aptitudine naturali: habet ſemper actu: niſi aliquod impediens ipſum extra illius actualitatē detineat: ſicut graue eſt ſemper actu deorſuꝫ: quātū de ſe eſt: ⁊ ſi propter aliquod impediēs quandoq; extra locuꝫ deorſum detineaꝝ: iccirco ⁊ mā quantum ex ſe eſt: ſemper eſt actu ſub forma illa: quam de ſua aptitudine naturali habet: ⁊ ſi extra illam detineatur quādoq; per aliqđ ipediens eam ſub ipſa ſtare. Et quia in detentis extra id quod de ſua habent nāli aptitudine

per aliquod impediens:neceſſe eſt aliquid dare : quod
prohibens remoueat:ſi actu in id tendere debeat:ſicut
eo ꝛ ſi mã per aliquod impediens:remota a forma ſibi
debita:naturaliter actu in ipſam tendere debeat:neceſ
ſario dare oportet aliqđ:qđ ab ipſa remoueat impediẽs
eam ſub forma debita ſibi ſtare. Impeditur autez mã
ad pñtiã agentis ſtare ſub forma:quã eſt apta nata de
ſua nã habere ad agentis pñtiam propter diſpões con
trarias illi forme in ipſa mã exñtes:has igiť diſpoſitio
nes neceſſariũ eſt pmo a mã remoueri:vnũ aũt ꝯriorũ
a ſubiecto nõ remoueť niſi ꝑ inductionẽ alterius : ergo
ſi ille diſpões ꝯrie forme inducende:debent a mã remo
ueri:neceſſariũ eſt in ipſam introduci ab agente diſpõ
nes illis ꝯtrarias:ipſaz formã agẽtis cuius ſſilitudo i
mã dz imprimi ꝯñtes. Et ſm ꝙ iſte diſpões ꝯñtes agẽ
tis formã:magis ac magis in mãz iducenť:diſpões ꝯ
rie ipediẽtes mãz ad agẽtis pñtiã:actu ſtare ſub forma
ꝯſili forme agẽtis magis ac magis remouebunť:ꝛ mã
velocius in ſſilitudinẽ tẽdet agẽtis:ĉ etenĩ motus nãlis
in fine fortior ꝙ̃ in principio ꝑꝑ id ꝙ ꝯtrus ipediens
ſemp eſt circa pncipiũ fortior:ꝙ̃ circa finem:vñ graue
ĩpeditũ eſſe deorſuz ꝑ corpus in medio inter ipſum.ſ.ꝛ
locũ deorſum ꝯſiſtẽs:ꝙ̃to magis ad locũ deorſum ap
propinqt:tãto velocius moueť:qꝛ ꝯtinue corpus impe
diens minus efficiť:ꝛ minoris virtutis ad impedien
dũ:hͦ aũt toto remoto:ſtatiz graue in illo vbi efficiť:qđ
a ſuo nãli ꝯſequiť gñante. Sicut aũt in his eſt:ſic ſuo
modo eſt ꝛ in motu mãe ad formã. In principio etenĩ
diſpões ꝯrias hz intenſiores ꝛ fortꝰ ipedientes mãm
ſtare ſub pñtis agẽtis ſſilitudine:ſz ꝑ ꝯtinuã iductionẽ
diſpõnũ ꝯñtiũ formã agentis:ꝛ remotionẽ cõtrariaꝝ
debilitať diſpõnũ ipedientiũ virtus : ꝛ mã fortius in
agentis pñtis ſſilitudinẽ tendit:donec tandẽ toto impe
diente remoto in ipſo inſtãti remotionis pñtis agẽtis
ſſilitudinẽ ꝑfectiſſimã cõſequať:q̃ ſſilitudine adepta in
ipſa poſtea nãliter qeſcit:vtpote ſui nãlis appetitꝰ mo
tu qetato:ꝛ cõpleto adepto. Et qꝛ ꝑfectiſſima ſimilitu
do eſt q̃ attendiť ſm ſubaz:ꝛ ſz formã ſubalẽ: ꝑfectiſſi
mã aũt agẽtis ſſilitudinẽ:mã nõ cõſequiť:niſi in inſtã
ti in quo cõpleť totius impediẽtis remotio:ideo mã ſo
lũ in inſtãti vltimo remotionis diſpoſitionis impediẽ
tis eã:ſſilitudinẽ agentis aſſequi:cõſequiť formã ſuba
lẽ forme gñantis ꝯſilem:ſic ergo parz ſm iſtã põnẽ que
eſt quarta inter ſupius recitatas.quõ mã actu añ gña
tionẽ ꝯpoſiti:formã nõ hz:ſz ſolũ in potentia ꝛ aptitu
dine nãli. Pz etiã:ꝙ motus eius ad formã : ꝛ ad ſpẽm
gñantis nõ eſt violentꝰ:ſz nãlis:cũ ſit ſm nãlẽ aptitu
dinẽ ipſius:ꝛ violentus ſit cõtra etiã nãlẽ aptitudinez
rei mote. Pz etiã ꝙ motus mãe ad nãlẽ formã: eſt oino
diuerſus a motu ligni ad formas artificiales:nec eniz
lignũ nãliter inclinať in formã artis : ꝛ,iõ etiã nãliter
nõ tẽdit in ipm. In mã etiã que ad formã artis moueť
nõ efficiť virtute agẽtis aliq̃ q̃litas actius diſpoſitius
ad formã artis;ad cuius receptionẽ in ipſa; dici poſſit
remoueri abea q̃litas forme : q̃ inducẽda eſt repugnãs
ꝛ ipſa materia etiã ex ꝯñti velocius tẽdere ad ſſilitudi
nẽ agẽtis ꝑncipãdã:ſic ꝯtigit i motu nãli:q̃ mã tẽdere
dť ad agẽtis ſibi pñtis ꝑfectã ſſilitudinẽ. His igiť cõſi
deratis facile eſt ad argumẽta facta in ꝯtrũ rñdere.

Reſpõſio ad obiecta

Ad primum Itaqꝫ dicẽdũ eſt ꝙ forma
non ſolũ diciť de actu ſub
ſtãtifico:qui eſt ꝑfectio ꝓpria materie:ſed etiã de quid
ditate ſpecifica:que appellari conſueuit forma totius:
que quidẽ forma cõpoſita eſt ex actu ſubſtãtifico: ꝛ eẽn
tia materie. Et accipiẽdo quidẽ formã primo modo in
choatio forme diciť ipſa actꝰ ſubſtãtifici eẽntia manẽs:
ꝛ incluſa ab ipſa creatiõe materie in aptitudine natu
rali ipſius. Accipiendo ꝯꝯ formaz ſcđo modo:inchoa
tio forme diciť eſſentia ipſa materie:non quidez actu:
ſed ſua aptitudine naturali eſſentie actus ſubſtantifici
cõnnexa. Quod autem ſic beatus Augꝰ. forme inchoa
tionez acceperit:patet per hoc quod in eodẽ libro dicit
ꝙ hec inchoatio:velut materies ſubiacere videtur arti
fici. ¶ Ad ſecundũ dicendum ꝙ omnis res quicquid
progreſſu naturali per tempa congrua prodit : atqꝫ ex
plicat:etiã ante continebat:ſed occulte:quia nõ cõtine
bat in actu:ſed in aptitudine nãli. ¶ Ad tertiũ dicen
dũ ꝙ forma ꝑ acciñs ꝓducitur:qa ad ꝓductõnem cõpo
ſiti:qꝛ cũ agẽs agat ſibi ſſile omnimode cũ eſt agẽs cõui
ctũ:ꝛ ipſuz ſit in ſua ſuba cõpoſitũ ex mã ꝛ forma : non
poteſt ſua ſimilitudo in ſimplici forme eſſentia reſerua
ri:ꝛ iõ nõ ꝓducit eſſentiã ſimplicis forme ad eſſe : ſed
ſpecificã quidditatẽ cõpoſiti ſub forma contraria non
actu preexiſtentem:ſed aptitudine nãli producit ad ac
tũ expñdi:hoc aũt totũ de nõ eſſe ad eſſe productũ patez
ꝙ õ nõ ente ſimpľr:nõ produciť:ſed de nõ ente actu:en
te autẽ in potentia:qꝛ ipſuz totũ ante deductionẽ ad ac
tũ ſub forma cõtraria potẽtialiter preexiſtebat : ꝛ ſi nõ
actualiter (vt pdictũ eſt) ideo totũ nõ ꝓducitur ꝑ crea
tionẽ que oino nihil preſupponit:ſed per gñationẽ que
preſupponit ens in potentia:forma autẽ: que eſt actus
ſubſtantificus:produciť ad ꝓductionẽ cõpoſiti:ꝛ ideo
non ꝑ acciñs creatur ad creationẽ alterius. Cũ aũt cõ
poſitũ ꝓduciť ꝑ viã gñationis nõ ad creationẽ ſed ad
gñationẽ cõpoſiti tunc ꝓduciť forma:ꝛ ideo tunc gña
tur ꝑ acciñs:ꝛ non creatur. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ ꝙ for
me prioꝝ ꝓductoꝝ ad eſſe;fuerũt a deo inſimul cũ mã
ꝛ cõpoſitis create:quibus productis cõcreata etiã fuit
ꝛ virtus producendi ſibi ſimilia:que per opa admini
ſtrationis a deo mediantibus ſecundis agẽtibus : tan
ꝙ̃ ſuis inſtrũs ꝓgrediunť ad eſſe:ꝛ iõ aia ipſius creatu
re merito appellanť. ¶ Ad.v.dicẽdũ ꝙ i motu nãli ad
formã:mã q̃ ad formã moueť : cõfert ad motũ ꝑ aptitu
dinẽ nãlẽ ex qua nãliter cõpetit ſibi talis motus:qđ de
his que violenter moueri dicunť:dici nõ põt (vt ſupra
dictũ eſt.) ¶ Ad.vi.dicẽdũ ꝙ in mã ſtante ſub forma
ſanguinis eſt inclinatio magis determinata ad formã
carnis:ꝙ̃ lapidis:qꝛ in ipſa inchoata eſt iã ad aliq̃lem
gradum vtpote gradui ꝑfecto propinquũ deducta di
ſpoſitio ad formã carnis:nõ autẽ in ipſa ſic eſt inchoa
ta diſpoſitio ad formã lapidis. ¶ Ad.vij.dicendũ:ꝙ ꝛ
ſi mã in ſua potentia ꝛ naturali capacitate:aiam intel
lectiuam aliquo modo includat:nõ tñ eã totaliter intra
ſuam naturalẽ capacitatẽ concludit:cũ tñ intra ipſaz
formas alias nãles cõcludat:ꝛ idcirco merito alie oẽs:
preter intellectiuã animã de ipſa dicũtur educi. ¶ Ad
viij.dicenduz ꝙ materia ſtans ſub forma vna : magis
in vnam inclinatur:ꝙ̃ in alias ; propter diſpoſitionez
inchoantem:ꝛ deducentez ad altiorẽ gradũ diſpoſitio
nis ad formã vnã:ꝙ̃ ad aliam (vt predictuz eſt) ¶ Ad
ix.dicenduz.ꝙ diſpõ:que eſt in mã ſtante ſub aia ani
mali perfecti eſt diſpoſitio iam ꝯpleta:ꝛ virtute nãlis
gñantis ad gradũ vltimuz deducta:ꝛ ideo iã eſt in ſuo
termino nãli. Contingit autẽ (vt dictum eſt) in mate
ria ſtante ſub forma alicuius inanimati eſſe diſpõnem
nõ quidẽ vltimatã ſed inchoatã : ꝛ per ꝯñs in vlterio
rẽ diſpoſitionis gradũ:materiã ordinantẽ:quia imper
fectũ ad ſui perfectionem nãlẽ naturaliter inclinatur.
¶ Ad.x.dicendũ ꝙ cum tranſmutatio de ſua ratione
includat carentiã eius:ad quod tendit:qꝛ nihil moue
tur ad id quod iam habet ſed ſoluz ad id quod non ha
bet : non eſt miruz ſi priuatio que diciť prauã carẽtiam

actus cũ aptitudine tñ nãli ad ipſum põt eſſe ipſi⁹ na-
turalis trãſmutatiõis pncipiuʒ. ℭ Ad. xj. dõʒ ꝙ ſpẽs
vel forma per quaʒ ponit mã in actu nãli que eſt ꝑfecte
⁊ vere ſpecies: dr̃ magis nã eẽ ꝙ mã (vt pʒ per rationes
Secundo. phycorum Co. xi Arist. ibidẽ) ⁊ nõ ſpẽs dicta de priuatiõe: que dicit ca
rẽtiã habit⁹ ⁊ tñ quodãmõ habitus dicit (vt hr̃. v. me
Caplo ð ꝑuatione. tha.) ſic ẽẽ ⁊ dicẽs carẽtiã ſpẽi: dr̃ quodãmodo ſpecies
⁊ qõdã accñs mãe. ℭ Ad. xij. dicẽdũ ꝙ ꝑuatio in arti-
Co. 27. ficialibus dicit carẽtiã forme abſqʒ poſitione nãlis icli
natiõis ad ipſaʒ cũ (vt ſupra dictũ ẽ) res nãlis nõ icli
net tãꝙ i ſuã nãlẽ ꝑfectionẽ i formã artificialeʒ: ſʒ ꝑua
tio i nãlib⁹ (vt pluries dictũ eſt) ſic ponit i mã carenti
am foꝛe: ꝙ ipſa relinqt aptitudinẽ nãlẽ ad eãʒ h ſuffi
ciẽte vr̃ ad oñiaʒ veriuſqʒ queſtionis. ℭ Ad. xiij. dõʒ ꝙ
forme ſubales: ⁊ ſi ſint pncipia qlitatũ actiuaꝝ ⁊ paſſi
uaꝝ ſũt tñ idiuiſibilia eẽntieñ in mã in qua non ſunt
actu ſm ſe totas: eẽ ẽt actu nõ pñt: ſʒ aliqd ſue eẽntie.
ℭ Ad. xiiij. dicẽdũ ꝙ vlr de oĩb⁹ ſubſtãtijs trãſmutabi
lib⁹ nãliter loquẽdo: ſic eẽ vr̃ ꝙ ipſa forma ſubalis nõ
eſt imediatũ trãſmutatiõis pncipiũ: ſed poti⁹ hẽ: ipſa
qlitas actiua a forma ſubali rei nãlis ꝓueniẽs: h autẽ
actiua qlitas cũ virtute agẽtis nãlis ꝯtingẽtis paſſiuũ
efficit: in paſſiuo formalr ipm ab agẽtis diſſimilitudi
ne ad ſilitudinẽ nãlẽ tranſmutat: in qñtũ per ipſi⁹ indu
ctionẽ (vt ſupradictũ eſt) remouet ipedicẽs paſſiuũ ten
dere in agẽtis ſibi pñtis ſilitudinẽ: vñ ⁊ qñto magis ad
ipſi⁹ iductionẽ de diſpõne motũ ad illaʒ ſilitudinẽ ipe
dicẽte remouet: tãto (vt ſupra dictũ eſt) paſſiuũ veloci⁹
tẽdit ad eã: ⁊ qñ iã tota ipedimẽti remotio ꝑficit aſſeq
tur ſtatim (vt ꝑdictũ eſt) ipſum paſſiuũ cõpletã agẽtis
ſilitudinẽ: que eſt ſilitudo i ſpecifica qdditate: cũ agẽs
fuerit vniuocũ: ꝑ hãc ergo qlitatẽ actiuã: ꝙ ſilis eſt qli
tati agẽti: ipm paſſiuũ formalr tẽdit in ſilitudinẽ gene
rantis: ⁊ effectiue nõ tẽdit in ipam ꝑ agẽtis extrinſecũ
qð illã in ipſo efficit qlitatẽ: ⁊ talis ꝟtus actiua: vel q̃
litas: que eſt imediatũ formale pncipiũ talis motus: cũ
ipſo nãli motu ꝑ ſe ⁊ nõ ꝑ accñs cõiungit in paſſiuo nã
li: qð de artificialib⁹ dici nõ põt. ℭ Et ſic pʒ rñſio ad
xiiij. ⁊ ad alia qttuoꝛ argumẽta ſequentia. ℭ Ad. xix.
dicendũ ꝙ forme nãles de mãe potentia educunt ⁊ in
ipſa potentia pfuerũt ante gñationẽ. ℭ Ad. xx. dicẽ-
dũ ꝙ forma ſubalis nãlis: ꝑ corruptionẽ nõ cedit in pu
re nihil: ſed cedit in ens in potentia: qꝛ redit in potẽtiã
mãe. ℭ Ad. xxj. dicẽdũ ꝙ ipſa eſſentia aĩe eſt radix po-
tentiaꝝ: ⁊ iõ in ea remanent ſicut in radice: ⁊ ſi quis q̃-
dẽ dicere velit: ꝙ eẽntia mãe ſit radix formaꝝ poterit di
cere poſt corruptionẽ eas radicalr in mã remanere: nec
iõ tñ habebit: ꝙ aliqd de eẽntia foꝛe actu in mã rema-
neat: cũ ipſa mã nihil ſit talis eẽntie: vel eſt aũt ꝙ ſili-
tudo oĩno nõ valʒ: qꝛ eẽntia aĩe eſt pncipiũ potentiaꝝ:
ſed eſſentia mãe nõ ſic eſt pncipiũ formaꝝ: ⁊ forma eſt
perfectio materie: nõ autem potentia eſſentie ⁊c.

ℭ Queſtio ſexta.

Prima rõ. Queſtio Sexta eſt. ℭ Utrũ forma
ſubalis imediate cõiũga-
tur prime mãe. Et videt ꝙ nõ. Actus enĩʒ
actiuoꝝ (vt habet in ſecundo de aĩa) ſunt
Co. 24. in patiente ⁊ diſpoſito: forma aũt ſubalis
eſt actus ab aliquo actiuo poſit⁹ in mã: ꝗ rõneʒ ⁊ locũ
patientis tenet: igit forma ſubalis nõ põt eẽ in mã ni-
ſi diſpoſita: ⁊ ſic vr̃ ꝙ mãe vniat mediãte diſpõe.

Scða rõ. caplo ſcðo Preterea In hñtib⁹ ſimbolũ (vt i ſcðo de
gñatõe dr̃) facilioꝛ ẽ trãſit⁹: ꝙ cũ
ꝓpter ſimbolicas qualitates fiat tranſitus ab⁹ vna for
ma in aliã: facilius videtur: ꝙ ꝑ ſimbolicã qualitateʒ:
forma ſubſtantialis materie vniatur.

Preterea Actus quilibʒ ei vnit cuius eſt
actus: ſed aĩa forma ſubalis (vt Tertia rõ.
aĩa) eſt actus corpis phyſici organici (vt dr̃ in ſcðo de
aĩa) ergo aĩa: corpi phyſico organico vnit: ſed corpus Co. 4.
phyſicũ organicũ nõ eſt mã prima: cũ ſit cõpoſitũ ex mã
⁊ forma: igit ad minus forma ſubalis: q̃ eſt aĩa nõ im
mediate ꝯiungit mãe prime. ℭ Preterea: Una forma Quarta rõ.
non põt vniri niſi mãe ſtanti ſub priuatione alteri⁹:
ſed cũ priuatio nõ ſit pura potentia: qꝛ tũc nõ differret
a mã: nec ſit pure nihil: qꝛ tũc nõ eſſet principiũ entiuʒ
naturaliũ: relinquit ꝙ ſit qdã actus: ⁊ ſic ꝑ ꝯñs nulla
forma vnitur niſi mãe ſtanti ſub quodã actu imꝑfecto.
ℭ Preterea que ſunt realiter diuerſa nõ vident poſſe V. ratio.
ſine aliquo medio ꝯiungi: ſed forma ſubalis ⁊ mã ſunt
realiter diuerſa: ergo ⁊c. ℭ Preterea forma nõ põt cõ Sexta rõ.
iungi materie ſine hiis que ipſam in mã neceſſario pre
cedunt: ſed diſpões ad formã neceſſario precedunt for-
mã in mã: ergo forma neceſſario vnit mãe mediantib⁹
diſpõib⁹. ℭ Si di. ꝙ diſpões precedunt formã in via
gñationis: nõ aũt in via eſſendi. Reſponſio

Contra Cũ fieri terminet ad eſſe: de neceſſita Contra
te illa ſunt ꝑus: que priꝰ fiunt: ⁊ per
ꝯñs que ꝑus hñt fieri in mã: prius etiã exiſtũt in ipſa:
ſi ergo ꝑus in mã diſpões inducunt ꝙ̃ forma: eroꝫ neceſ-
ſario ꝙ in ipſa ẽt ꝑus exiſtant. ℭ Si di. ꝙ in ipſa prius Reſpõſio.
exiſtũt ſub gradu imperfecto: h ſub gradu ꝑfectõ ꝯñt
formã: ⁊ ideo nõ ſunt mediũ vnionis forme ad mãm.

Contra Cũ diſpões ad formã nõ auferant Contra.
a mã ꝑ aduẽtũ forme: ſi aliquo mõ ſũt
in mã añ formã: neceſſe ẽ dicere: ꝙ ad minus eo mõ quo
a foꝛa in mã ꝑſupponũt ipſo mediãtib⁹: foꝛa mãe ꝯiũ
gat. ℭ Preterea (ſʒ cõmẽt. in de ſbã orbis) dimẽſiões Caplo ꝑ.
interminate ſunt in mã añ oẽʒ formã: nec abiciunt ꝑ
aduentũ forme: h ſolũ terminant: igit ad min⁹ mediã-
tib⁹ dimẽſionib⁹ interminatis forma ſubalis ꝯiungi-
tur mãe. ℭ Si di. ꝙ opio ꝯmẽ. nõ eſt vera ſʒ poti⁹ for Reſponſio
ma ſubalis ante oẽm dimenſionẽ recipit in materia.

Contra Cũ eẽntia mãe ſit indiuiſibilis de ſe: ſi Contra.
forma ſubalis recipit ante dimẽſionẽ
in mã: recipiet neceſſario in ipſa: ſʒ ꝙ indiuiſibilis: ⁊
ꝑ ꝯñs eã totã replebit: nec aliqd de mã actu iueniri po-
terit extra formã vnã: ſub alia forma: ſed h eſt fſm: qꝛ
ſꝫ mã ſub diuerſis formis diuiſa inuenit: ꝙ quelʒ taliũ
formaꝝ ꝑſupponit dimẽſiones interminatas. ℭ Pre
terea qð eſt oĩbus cõe nõ ꝯſeqt ꝓpriã formaʒ alicui⁹:
ſed dimẽſio interminata eſt oĩb⁹ gñabilib⁹ cõis: qð pʒ:
quia nulli appropriat dimẽſio niſi ſub certa termina-
tione. Conſtat autẽ: ꝙ ipſa de ſe non eſt nata ſtare plus
ſub vna terminatione: ꝙ̃ ſub alia: igit ipſa de ſe nõ ma
gis appropriari poteſt vni ꝙ̃ alteri: ⁊ cũ omnibus con
ueniat dimenſiones hr̃e: ſequit: ꝙ ſublata terminatio
ne ipſa dimẽſio oĩbus ſit cõis: ſola ꝗ terminatio dimẽ-
ſionũ cõſequit formas ꝓprias ſinguloꝝ: ipſa vero di-
mẽſio oĩbus ꝑſupponit in mã: igit oẽs forme ſubales
mediante dimẽſione itermĩata materie cõiungunt.
ℭ Preterea mã nunꝙ̃ expoliat reſpectu ad formã: qa
etiã anteꝙ̃ formã hẽat reſpicit formã ipſaʒ: ⁊ etiaʒ cuʒ
actu ipſa perficit: nec vnꝙ̃ forma põt cõiungi niſi ma-
terie actu ipſaʒ reſpicienti: neceſſario igit foꝛa qbʒ ta
li reſpectu vnit mãe: ſed talis reſpectus eſt accñs: igit
quelibet forma materie vnit mediante aliquo accñte.
ℭ Preterea qð nõ põt eſſe imediate actionis alicuius
agentis ſubiectũ: nõ põt etiã eſſe imediatũ ſubiectũ ac
tus: ex actione illa ꝯſurgẽtis: ſed mã prima nõ põt eſſe
imediatũ alicui⁹ actionis ſubiectũ: qꝛ pura potẽtia nõ
põt eſſe paſſionis ſubm: ⁊ ꝑ ꝯñs nec actionis. Qua ꝑp

nec ſubiectū eſſe pōt actus:actione ꝯſurgentis agētis alicuius:ſed forma cuiuſlibet rei gñabilis in mā cōſurgit ex actione gñantis: ergo mā prima nullius forme gñabilis eſſe poteſt ſubiectū imediatum.

In oppoſitum. **In contrarium** Eſt ꝙ ex mā ꝛ forma fit eſſentialiter vnū:ſed ex his ꝗ per aliquod mediū neceſſario cōiunguntur nunꝗ̄ fit eſſentialiter vnū: igitur mā ꝛ forma ſubſtantialis nō vniuntur ſibi per aliquod mediū.

Reſponſio **Reſpōſio ad hanc** Q̄ōnem ſim pſr dicendū eſt ꝙ oīs forma ſubalis imediate coniungiẗ prime materie:quod poteſt ad pñs via triplici demonſtrari.

Pīa via. **Et prima** Quidē ſumitur ex eo ꝙ forma ꝛ mā ſunt eēntialia principia rerū nālium. ¶ Ad cuius intelligētiā: ꝯſiderādū eſt ꝙ ea proprie dicūẗ eſſe eēntialia pncipia alicuius:ꝗ eēntiā ei⁹ ingrediunẗ: eēntiā aūt cōpoſiti igrediunẗ oia:que ſpectant ad primariā ꝯſtōem ipſi⁹. Et qꝛ tā mā ꝙ̄ forma ſpectat ad primariā ꝯſtōez rei nālis:iccirco vtraq̄ ſūt eēntialia pncipia talis rei:ſi aūt inter materiaꝫ ꝛ formā neceſſario intercidit aliqḋ mediū:ita vꝫ ꝙ ſibi inuicē ꝯponi nō poſſint:nec vllo mō ad ꝯſtōem nālis rei cōcurrere:niſi illud intercidat mediū inter ipſa:erit neceſſario ꝛ ipm ſpectās ad eēntialē ꝯpōnem ꝛ ꝯſtōez pmariā rei predicte: ꝛ erit ꝑ ꝯñs eēntiale ipſi⁹ pncipiū. Q̄ṡ aūt hoc ſtare nō poſſit ſtatim primo aſpectu appꝫ: cū (ſm pħm in pmo phyſicoꝝ) pncipia ꝑ ſe rerꝫ nāliū que ſunt pncipia eas eēntialiter ꝯſtituētia ꝛ ingrediētia compōem eaꝝ: nō ſint niſi tm̄ duo: vtpote mā ꝛ forma: tertiū ꝓ ſicut pͥuatio nō eſt pncipiū ꝑ ſe nec eſt rē eēntialr cōſtituēs. Sed magis ingredientibus appꝫ hō ſtare nō poſſe ſi cōſideraret ꝗlis eſſe poſſit eēntia illi⁹ medij:neceſſariū eſt eniꝫ ꝙ aut eēntia cōpoſita ex mā ꝛ forma: aut eēntia mãe tm̄: aut eēntia forme: vel act⁹ ſubalis:aut eēntia forme vl actus accñtalis: nō pōt aūt eſſe eēntia actus accñtalis: qꝛ illud mediū (vt ē oñſū) neceſſarium eſt venire ad pmaꝫ ꝯſtōnem nālis ſube ꝛ eſſe principiū eēntiale ipſius: accñs aūt eſſe nō pōt de cōſtituentib⁹ ſubaꝫ: qꝛ ex nō ſubſtātijs nō fit ſuba. Et ꝑterea oē accñs nāe ordine pſupponit ſubm ſuū. Subiectū aūt accñtis actus:habentib⁹ realitatē aliquā vltra realitatē ſui ſubi: ga ð tali accidēte loqmur nō pōt eſſe ſola materia: quia pura potentia non poteſt eſſe immediatum talis accñtis ſubm. Nō pōt etiā eē ſola nālis forma: ꝗ nō eſt ꝑ ſe exñs, qꝛ ſubm talis accñtis eē dꝫ gd ꝑ ſe poſſet exiſtere: relinquiẗ ergo ꝙ eius ſubm ſit gd cōpoſitū ex mā ꝛ forma: pſupponit igiẗ neceſſario tale accidēs añ ſe ens ex mā ꝛ forma cōpoſitū. Q̄ḋ aūt tale cōpoſitū pſuppōit: neceſſario etiā preſupponere dꝫ ꝯiunctionē forē ꝛ mãe: ꝛ qḋ hāc ꝯiunctiōeꝫ nāe ordie pſupponit: eē nō pōt mediū ꝯiunctionis eoꝝ. Concludiẗ ergo de neceſſitate ꝙ eēntia rei ꝗ eſt mediū cōiunctionis forme ad māꝫ: nullo mō eſſe poſſit eēntia forme accñtalis: nō pōt etiā eſſentia talis eē gd ꝯpoſitū ex mā ꝛ forma: qꝛ tūc ad eēntiā vni⁹ rei nālis: ꝯcurrerēt due mãe ꝛ due forme: qꝛ mā ꝛ forma ꝯſtituentia eēntiā medij: ꝛ mā ꝛ forma: que ꝑ illud mediū ꝯiūgi ponunẗ. Cū eniꝫ hoc ſit oīno abſurdū: abſurdū eſt etiā inter eēntiā mãe ꝛ eēntiā forme ſubalis intercidere mediā rē cōpoſitaꝫ ex mā ꝛ forma. Nō pōt etiā poni ꝙ eēntia talis medij ſit eēntia mãe: qꝛ tūc etiā ad vnius rei ꝯſtōnem due eēntie materierū ꝯcurrerēt: qḋ ſilr eſt abſurdū. Nō pōt etiā eſſe eēntia dicti medij eēntia forme ſbalis: qꝛ eēntia huius forme adiūcta eēntie mãe facē de ſe ſubaꝫ cōpletaꝫ. Si ergo mediū cadēs iter formā ſubalē ꝛ pmā māꝫ: ſit forma ſubalis adiūctū mãe faciet ſine forā ſequēte cōpletā ſubaꝫ: ꝛ forma etiā ſubalis nāe ordine hō mediuꝫ ante ſe in mā pſupponēs: neceſſario pſupponit ſubaꝫ cōpletā: ſꝫ oē qḋ nāe ordine cōpletā ſubam pſupponit ē accñs. Si igiẗ ipoſſibile eſt ꝙ forma ſubalis ſit accñs ipoſſibile eſt: ꝑ ꝯñs: ꝙ aliq̄ forma ſubalis añ ſe aliquā formā ſubalē in mā pſupponat: ꝛ ꝑ ꝯñs eſt etiā ipoſſibile: ꝙ iter formā ſubalē ꝛ pmā māꝫ aliqḋ intercidat mediū: cui⁹ eēntia ſit eēntia ſubalis forme. Si ergo inter mām ꝛ formā ſubalē nō pōt cadere mediū gd ex mā ꝛ forā cōpoſitū nec aliq̄ altera mā: nec eēntia ſubalis forme nec res ꝗ ſit actus accñtis: relinquiẗ ꝙ iter ipa nulla res intercidat: ꝛ ꝙ oīs forma ſubalis imediate ſit in eēntia pme mãe. Et ſic pma via oñdēdi ꝓpoſitum cōpleta eſt: ſumpta ex eo ꝙ ſolū mā ꝛ forma ſunt eſſentialia principia materialiū ſubſtantiarum.

Secunda vero via Ad oñdēduꝫ idē ſumi pōt ex ꝯparatiōe potētie ad actū. ¶ Ad cui⁹ intelligētiā ꝯſiderādū eſt ꝙ potētia: hoc ipm qḋ ē ad actū dr: habūt eīꝫ qḋ ē potētia: ē ipa qdditatiua ꝛ eēntial rō potētie: igiẗ potētia eēntialr dr ad actū. Si igiẗ inuenire poſſum⁹ aliq̄ duo: quoꝝ vnū hō ipm qḋ eſt in ſua eēntia: ſit potentia: ꝛ reliquū hō ipm qḋ eſt in ſua eſſentia: ſit actus ꝓprius illius potētie: hō duo ꝑ hō ipſum qḋ ſunt in ſua eēntia: erūt ad inuicē ordinata: ita vꝫ ꝙ inter ipſa nihil oīo poterit cadere mediū: ſūt aūt talia mā pma ꝛ forā ſubalis. Subalis eteni forā hō ipm qḋ ē in ſua eſſentia: ē ſubſtantific⁹ act⁹: actui aūt ſubſtātifico nō pōt cōrñdere tanꝗ̄ potētia ꝓpria potētia accñtalis ꝑꝑ id ꝙ actus ꝛ potētia eſſe debēt in eodē gñe: ꝛ act⁹ qdē ſubſtātificus eſt in gñe ſube: potētia ꝟo accñtal eſt in gñe accñtis ſolū. Solū igiẗ potētia ſubſtātifica corrñdet tanꝗ̄ potētia ꝓpria actui ſubſtātifico: ſed potētia ſubſtātifica eſt ipſa eſſentia pme mãe: ergo eēntia mãe pme eſt ꝓpria potētia act⁹ ſubſtātifici: ſeu ſbalis forē: ſꝫ qlibꝫ act⁹ in ꝓpria potētia recipiẗ ꝗ ꝛ ꝗlꝫ ſbalis forā recipiẗ: tāꝗ̄ in ꝓprio ſuſceptiuo in eēntia mãe pme: ꝛ nō i cōpoſito ex mā ꝛ forā: qḋ et meli⁹ cōſiderātib⁹ hō euidēti⁹ inoteſcat: ſicut eni act⁹ ſubſtātific⁹ eſt eēntialr actus: ſic etiā potentia ſubſtātifica: ꝗ eſt ꝓpria potētia ipſius: eſt eēntialr potētia. Nullū aūt cōpoſitū ex mā ꝛ forā: eſt eſſentialr potētia: cū iā ſit ex actu ꝛ potētia cōſtitutū: ergo nec ex mā ꝛ forma cōpoſitū eſſe pōt ſubſtantifica potētia. Si ergo oīs act⁹ ſubſtātific⁹ in eo recipiẗ ꝙ ē potētia ſubſtātia ſubſtātifica: ꝯcludiẗ de neceſſitate ꝙ nulla ſubalis forma recipi poſſit in cōpoſito ex mā ꝛ forma: ſꝫ ſolū in pma mā que eſt eēntialr potētia. ¶ Et preterea ſubſtantifica potentia idē eſt ꝙ ſuba potētia: ſed act⁹ ſubſtantificus adid dr ſolū: qḋ eſt ſuba potētia: nihil autē cōpoſitū ex mā ꝛ forma pōt eſſe ſuba potētia. Aut eniꝫ eſt cōpoſitū ex mā ꝛ forma ſbali: aut ex mā ꝛ forma accidentali. Et quidē ſi cōpoſitū ſit ex mā ꝛ forma accñtali: cū forma accñtalis ante ſe pſupponat formā ſubaleꝫ erit etiā oīno cōpoſitū ex mā ꝛ forma ſubali. Oē autēꝫ cōpoſitū ex mā ꝛ forma ſubali eſt cōpoſitū ex ſuba potētia ꝛ ſuba actu: qꝛ mā eſt ſuba potētia: ꝛ ſbalis forā ē ſuba act⁹: ſꝫ nihil cōpoſitū ex ſba potētia ꝛ ſuba actu ē ſuba potētia: ergo nil cōpoſitū ex mā ꝛ forma eſſe pōt ſuba potētia: ſi ꝗ oīs actus ſubſtātificus: vel ſuba forā recipiẗ in potētia ſubſtātifica: ꝛ hoc eſt ſuba potētia ꝗ nō pōt eſſe gd cōpoſitū ex mā ꝛ forā: ſꝫ neceſſario eſt ipa ſimplr eēntia pme mãe cōcludiẗ ð neceſſitate ꝙ oīs forma ſubalis tāꝗ̄ in ꝓprio ſuſceptiuo: recipiẗ imediate in eſſentia pme mãe. Et ſic cōpleta eſt ſcḋa via declarandi ꝓpoſitū ſumpta ex comparatione potētie ad actū.

Scḋa via

Co.6.

Cõfirmat

Cõfirmat

Tertia

Tertia via

Tertia autem via Ad idē oſtēdendū ſumiť ex ordine actuū exñdi. ¶ Ad cuius intelligentiā: cōſiderādū eſt: q̄ in tota vniuerſitate rex (ſm q̄ etiā dixim⁹ in p̄cedētib⁹ q̄ōnib⁹) nō inueniť niſi duplex act⁹ exñdi: q̄ actus exñdi ſimplr̄ ⁊ actus exñdi ſm qd. Et actus qdem exñdi ſimplr̄: eſt ſolu⁹ ſubeq̄ ē ens ſimplr̄: act⁹ ꝓo exñdi ſm qd eſt ſolum accñtis: qd eſt ſm qd ens. Et queadmodū qdē accñs necceſſario ordine nāe p̄ſupponit ſubſtantiā: ⁊ nō ecōuerſo: ſic etiā de neceſſitate ⁊ eſſe ſ₃ qd ordine nāe p̄ſupponit eſſe ſimplr̄ ⁊ nō ecōuerſo: quēadmodū inueniť duplex act⁹ qdditatiuus: q eſt rō eēndi: vn⁹ qdē q eſt rō exñdi ſm qd: q eſt forma accñtalis: ⁊ alius q eſt rō exñdi ſimplr̄: qui eſt forma ſubalis. ¶ Si ergo ſubalis forma in viſcera eēntiā p̄me mãe: q eſt pura potētia p̄ſuppōit actū aliquē in ſuo ſuſceptiuo: aut p̄ſupponit illū actū: qui eſt forma accñtalis: aut illū q ē forma ſubalis. Ergo ē ſi forma ſubalis i mã p̄ſuppōit formā accñtalē: cū ad accñtalē formā: imediate ſm ordinē nāe: ſequať eſſe ſm qd: ad ſubalē ꝓo cōſequať eſſe ſimplr̄: de neceſſitate opotebit q̄ eſſe ſimplr̄: ordie nāe ante ſe p̄ſupponat eſſe ſm qd: hoc aūt: cū ſit ipoſſibile: cōcluditur impoſſibile eē q̄ forma ſubalis ante ſe in mã preſupponat aliquā formā accñtalem: nō pōt etiā ipa p̄ſupponere formā ſubalē: q̄ qd eteni in ſuſceptiuo p̄ſupponit ante ſe formā ſubalē: p̄ſupponit etiā neceſſario i ipſo ⁊ exiſtere ſimplr̄: qd de neceſſitate illā formā conſequiť: ſed nullus actus: q in ſuo ſubo p̄ſupponit añ ſe eē ſimplr̄ eſſe pōt ſuo ſuſceptiuo rō exñdi ſimplr̄: ſed ſolū ſm qd: ⁊ ois talis actus: eſt act⁹ accñtalis: ſi ergo nulla forma ſubalis eē pōt accñtalis actus: nec p̄ ꝯñs i ſuo ſuſceptiuo: p̄ſupponere exiſtere ſimplr̄: cōcludiť de neceſſitate q̄ nulla forma ſubalis p̄ſupponere pōt in ſuo ſuſceptiuo aliquā formā ſubalē: ſed ſi nec actū ſubalē: nec actū accñtalē pōt ſubalis forma in ꝓprio ſuſceptiuo p̄ſupponere (vt oñſum eſt) relinquiť de neceſſitate dicendū q̄ ꝓpriū cuiuſq; ſubalis forme ſuſceptiuū ſit pura potētia ſubē: ſed h̄ eſt ipſa eēntia mãe prime: ergo neceſſariū eſt q̄ ois forma ſubalis imediate in mã prima ſuſcipiať. Cōpleta eſt igiť ia₃ tertia via declarādi ꝓpoſitū: ſumpta ex ordine actuū exñdi. ¶ App₃ autē euidenter ex p̄dictis: q̄ irrōnabilis eſt opio dicentiū q̄ aliq̄ forma ſubſtātialis nō recipiať imediate in mã p̄ma ſed in cōpoſito ex mã ⁊ forma ſubſtantiali.

Opio platonicorū.
Opio auicene.
Opio auicebron.
Opinio ētcuiuſdā iacobi.
Reſponſio ad obiecta

Ad primum Ergo dicendū: eſt q̄ actus actiuorū ad formas ſubales referēdo nō diciť eſſe in patiente diſpoſito: q̄ cōpoſitū ex mã patiētis ⁊ q̄litate diſpoſitiua ſit ipſoꝝ ſuſceptiuū: vt v₃ talis q̄litas in vnione potētie ⁊ actus ſit mediū inter eēntiā vtriuſq;: ſed dr̄ ſolū eē in patiēte diſpoſito: q̄ i patiēte eē nō p̄nt: ſine diſpōib⁹ ipis ꝯcurrētib⁹: ꝑ h̄ aūt nō hēť: q̄ diſpō ſit media inter mãm ⁊ formā: ſ₃ potius q̄ forma ſit media inter diſpōnē₃ ⁊ mã₃.

Ad ſecundum Dicēdū q̄ in hñtib⁹ ſimbolū: facilior ē trāſitus: ꝑꝑ id q̄ q̄litas ſimbolica in gradu vno ꝯſequens formā vnā: nata eſt in gradu alio illi ꝓpinquo cōſequi formā aliā: ad iſtū quidē gradū q̄litatis ſimbolice: non eſt poſſibile tranſire: niſi ordine nāe prius ſit in mã forma: q̄ nata q̄litas cōſequi in h̄ gradu: vñ nō eſt forma in mã ꝑ hūc q̄litatis gradū: ſ₃ poti⁹ ecōuerſo. ¶ Ad. 3ᵐ. dōm q̄ actus ei vniť cui⁹ eſt actus tanq̄ formabili: ⁊ nō ei cuius eſt actus tanq̄ ipſi⁹ formati ſeu ꝑfecti: ſicut lux ſuſcipiť in diaphano cuius eſt actus: tanq̄ ei⁹ qd eſt luce ꝑfectibile: nō aūt ſuſcipiť in lucido cui⁹ eſt actus: tanq̄ qd eſt luce ꝑfectū: ⁊ ais qdē eſt actus corporis organici: tanq̄ eius qd eſt ipſa formatū: ⁊ iō in ipſo nō ſuſcipiť: ſed in p̄ma mã cuius eſt actus tanq̄ ei⁹: qd ē nia formabile. ¶ Ad 4ᵐ dōm q̄ ꝓuatio nō eſt p̄ncipiū ꝑ ſe entiū nāliū: ſed ꝑ accñs (vt habeť in p̄mo phyſicorū) ⁊ mã nō pōt niſi formā cui anneXa ē negatio alterius forme. De alia aūt forma nihil actu in ipſa ponit ſed aptitudinē ſolū: ⁊ ſic forma in mã mãe ſtanti ſub ꝓuatione forme alterius: eſt vnā formā vniri mãe careti actu ſibi oppoſito. ¶ Ad. v. dōm: q̄ ea que ſic diuerſa ſunt: q̄ vnū nō ordinať ad aliud: ſicut potētia ad actū vniri poſſunt per aliqd mediū: mã autē prima ⁊ forma ſubalis: oppoſito modo ſe hñt: q̄ prima mã ad formā ordinať ſubalē: ſicut ꝓpria potētia ad actū ꝓpriū: ⁊ iō vniunť ſine medio. ¶ Ad. vj. ⁊ ad ſeptimū dicendū q̄ diſpōes ad forma₃ ſiunt in mã ſub gradu imperfecto: anteq̄ in ea ſit forma: ſed in gradu ꝑfecto: in mã fieri ⁊ eſſe nō p̄nt: niſi p̄us natura rei fiat ⁊ ſit forma ad quā diſpōnes ille diſponunt. ¶ Ad. viij. dicendū q̄ argumentū illud ex falſa imaginatione procedit. imaginātur eteni illo modo arguentes: q̄ forma prius manēs extra mãm poſt mãe diſpōem ipſi mãe diſpoſite applicetur: ⁊ ſupra diſpōnes exñtes in mã recipiať: quod totū eſt falſum. ¶ Debemus ergo imaginari: q̄ forma de potentia mãe educať: ad productionē ſubſtātie compoſite que illis diſpōnib⁹ ſubqiať: ſicut propriū ſubiectum earū: vt ſic: quēadmodū forma ſubalis: que abijcitur ad inductionē alterius: prius erat ſub illis diſpōnibus imperfectis: manens imediate in eſſentia p̄me mãe: ſic etiā ⁊ forma ſubalis ſequens de potentia mãe producta productione cōpoſiti: fiat immediate in eēntia materie: manens ſub diſpōnibus iā ꝑfectis: ⁊ ſic dicēdo app₃ q̄ forma ſubalis imediate eſt in eēntia mãe p̄me ⁊ nō mediante diſpōe: cū diſpō non ſit in mã ſub forā: ſed ecōtrario forma ſub diſpōne in ea exiſtat: non enim mã ſed formatū eſt taliū diſpōnum ſubm.

Co. 67.

Ad nonum Dicendū q̄ dimēſio interminata pōt accipi duplr̄: vno quidē modo: vt idē ſit dimēſio interminata: qd potentia dimēſio. Alio ꝓo mōi vt ſit idē: qd actu dimēſio: nō includēs aliquā ſignatā terminationē: vtroq; .n. iſtoꝝ modoꝝ accipiť dimēſio: vtrā a dimēſione terminata nā terminata dimēſio ⁊ eſt actu dimēſio: ⁊ certā terminationē includit. Et quocūq; quidē iſtoꝝ modorū accipiať dimēſio: ſemꝑ inueniť: q̄ formā ſubale₃ nāliter p̄ſupponit in mã: ſed diuerſimode. Nā dimēſio terminata: in mã: p̄ſuppōit determinatā formā ſubalē indeterminate ſumptā: cū potentia dimenſio p̄ſupponat in ea potētia formā ſubalē. Qd aūt nālis terminatio dimenſiona in mã p̄ſupponat determinatā formā ſubalē ab oibus eſt cōceſſu₃. Qd aūt dimēſio p̄ſuppōat etiā actu formā: euidenter apparet. Conſtat autē q̄ actu dimenſio in ſubſtantia intellecta: facit intelligi ſubſtantiā actu dimenſionatā. Si ergo actu dimēſio p̄intelligitur forme ſubſtantiali in materia: preciſis tunc omnibus formis ſubſtantialibus a mã per intellectu₃: remanebit mã intellecta actu dimenſionata: ⁊ erit ipſa ꝓpriū ſubiectū dimenſionis in actu. Compoſitū vero ex mã ⁊ forma erit imediatū ſubiectū: non quide₃ dimenſionis: ſed ſolius terminationis: quod eſt impoſſibile: cu₃ accñtis in actu: ſubiectū ꝓpriū ſit ſubſtantia in actu ⁊ non in potentia: ⁊ materia prima ſit ens ſolu₃ in potentia: ens vero in actu ſit ens: ex mã ⁊ forma cōpoſitū Neceſſarium eſt ergo q̄ actu dimenſio p̄ſupponat ens actu per formā ſubſtantialē: verū quia hanc formam ſubſtātialē ſequiť actu dimēſio: ſub hoc terminatiōis gradu: ⁊ illa₃ ſequitur actu dimenſio ſub hoc termina

Dimēſio Iterminata duplr̄ accipi poteſt.

tionis gradui ⁊ ſic de ſingulis: actu autem dimenſio ſic ſimplr̄ ſumpta: nō includit aliquē terminationis gradū: iccirco non includit etiā actu hanc formā ſpecialē vel actu illā: ſed includit actu formā ſubālē: ſic ſimplr̄ ⁊ indeterminate ſumptā: vna eadē ⁊ eadē actu dimenſio modo ſub iſto gradu determinato ſumpta ſequens formā iſtā poſtea deducta ad aliū terminationis gradū cōſequit̄ formā aliā ⁊ ſic ſemper actu dimenſio in materia preſupponit potentia formā ſubālē: nō enim obaliud in materia eſt potentia ad dimenſionē in actu: niſi qꝛ in ipſa eſt potētia ad formā ſubālē in actu: quā nata eſt conſequi actu dimenſio: ſic igitur forma ſubālis eſt ſimplr̄ in mā ante oēm dimēſionē. ℭ Verbū aūt cōmēt. ſic intelligendū eſt vt dimenſio interminata dicatur in materia preceder. oēm formā ſubālem determinatā: ſicut hanc formā vel illā: qꝛ etiā in materia prius intelligitur forma ſubālis: q̄ꝫ hec determinata forma: prius dico ſm̄ q̄ intellectus idéterminatus: eſt prior intellectu determinato: vnde etiā: quia dimenſio cōſequitur formā ſubālē qualꝫ licet vnāquāq; nō ꝓſequat̄ cōſilr̄ terminata: iccirco cū vna forma a mā remouet̄ ⁊ inducit̄ alia dimenſio: que ꝓfuerat in mā: nō abijcit̄ ſed manet: aliter tñ terminata q̄ꝫ prius fuerat: nec iō tñ ſequit̄: q̄ forma ſubālis mā̄e vniat̄ mediāte dimenſione: quin potius forma: q̄ ſub dimenſione prius ſolū potentialr̄ fuerat in mā: poſtea in ipſa ad abiectionē alterius ſub dimēſionib⁹: actu efficit̄: h aūt neceſſariū eſt qꝛ cū actu dimēſio añ ſe ꝓſupponat: actu formā ſubālē in mā. Cū añ ipſaꝫ i mā actu forma aliqua exiſtens inde remouet̄: neceſſariū eſt q̄ ibidē alia forma ſubalis i actu ponat̄: qꝛ alr̄ actu dimēſio ſine actu ſubali forma maneret in mā: qd̄ eſt impoſſibile (vt ſupra oſtenſū ē) ℭ Ad. x. dicēdū eſt q̄ ſi eēntia mā̄e de ſe īdiuiſibilis ſit: eſt tñ diuiſa ſub q̄libet forma: ꝑ dimēſionē terminatā. formas ſingulas ꝯñt: ⁊ q̄libet qdē determiata forma ſubalis: i mā ꝓſuppōit diuiſibilitatē ⁊ dimēſionē ſimplr̄ ſumptā: ⁊ etiā formā ſubālē indeterminate ſumptā ſilr̄: q̄ forma ſubalis determinata poſtea ad hanc formā ſubālē vel illā: efficitur etiā ⁊ dimenſio actu determinata hac dimēſione terminata vel illa ⁊ mā etiā prius diuiſa in potētia: actu deinde formā hñs: efficit̄ actu diuiſa. ℭ Ad. xj. dōꝫ q̄ dimēſio iterminata eſt oibus cōis: nec ſequitur hanc formā vel illā: ſed formā ſubālē indeterminate ſumptā: hec autē dimēſio terminata: eſt propria huius rei ⁊ eius ꝓpriaꝫ formā cōſequit̄ nec deduci hec dimēſio in actu pōt ad determinationē ꝓpriā rei alteri⁹: niſi ſub ipſa fiat actu in mā illi⁹ rei. forma ſubalis ꝓpria. ℭ Ad. xij. dicēdū q̄ reſpectus ad formā nullā addit realitatē ſupra eēntiā mā̄e: ⁊ iō non tollit imediationē vnionis. ℭ Ad. xiij. dicēdū: q̄ eſſentia mā̄e: ⁊ ſi non poſſit eſſe imediatū ſubiectū actionis ſed realr̄ idē cū motu: eſt tñ imediatū ſubiectū actionis ⁊ paſſionis q̄ ſunt realiter idē cū mutatione: per hanc aūt forma ſubalis actu ponit̄ in mā: ⁊ non per motū.

ℭ Queſtio ſeptima.

QVeſtio Septima eſt. ℭ Utrum actio ⁊ paſſio realr̄: tā inter ſe: q̄ꝫ etiā a motu differāt. Et videt̄ q̄ ſic primo quidē: qꝛ decē ꝑdicamēta ſunt decē gña rerū: ſꝫ actō ⁊ paſſio ſunt de decē ꝑdicamētis: ḡ ſunt duo q̄da gña rerū: ſed talia gña rerū: ſunt impermixta vꝫ q̄ aliquid vnū ⁊ idē non pōt cadere in coordinatione duoꝝ ḡ res que cadit i coordinatione actionis: nō pōt cadere in coordinatione paſſionis: ⁊ ꝑ ꝯñs actio ⁊ paſſio inter ſe realr̄ differūt: ⁊ ſic realr̄ differunt a motu: cum motus non ſit due res ſed vna Prima.

tantum. ℭ Si di. q̄ vnum ⁊ idem ſecundum rem cadere poteſt in predicamento actionis ⁊ paſſionis: non tamen ſecundum eandem rationem. Reſpōſio

Contra aut Actio ⁊ paſſi ſunt diuerſa predicamenta ſm̄ rē: aut ſm̄ rōnē: ſi ſm̄ rōnem ſolū ergo actio ⁊ paſſio ſunt vnū genus ſm̄ rē: ⁊ nō duo: ⁊ ꝑ ꝯñs ſm̄ rē nō erūt decē ꝑdicamēta: nec decē ꝑma gña rerū: qd̄ eſt oino falſū: oꝫ itaq; q̄ actio ⁊ paſſio ſm̄ rē ſunt diuerſa predicamēta. Sub predicamētis aūt ſm̄ rē diſtinctis: nō pōt cadere eadē res etiā ſm̄ diuerſas rōnes: ita tñ q̄ vtrobiq; ſm̄ ſuū eē ponat̄. ergo oio alia res eſt illa: q̄ ſm̄ illud qd̄ eſt dicit̄ actio: ⁊ res que ſm̄ id quod eſt dicatur paſſio. Scđa rō. Contra

Preterea Multo magis conueniunt ea que ſpē diſtīnt: ⁊ nō gñe: q̄ ea q̄ ēt gñe ſunt diuerſa: ſed calefactio ⁊ frigefactio diſtīt ſpē: ſꝫ nō genere: actio ēt ⁊ paſſio genere diſtīt: ergo magis debēt cōuenire frigefactio ⁊ calefactio: q̄ꝫ actio ⁊ paſſio: ſed illa q̄ꝫ cūcūq; ꝯueniant: re tñ diſtīt: ergo multo magis actio ⁊ paſio debent realiter differre. Tertia rō.

Preterea Si diffinitiones ſunt diuerſe: ⁊ diffinitionū ſignificata oꝫ eē diuerſa: ſed ſignificatū diffinitionis eſt ipſa eſſentia diffiniti: ergo ſi diffinitiones ſunt diuerſe: ⁊ eſſentias diffinitoꝝ oportet eſſe diuerſas: ſed eēntia cuiuſꝫ eſt aliquid rei: ⁊ ꝑ ꝯñs que diſtīt eēntialr̄ diſtīt realr̄. ſunt aūt diuerſe diffinitiōes actionis ⁊ paſſionis: ergo actio ⁊ paſſio eēntialr̄: ⁊ ꝑ ꝯñs realiter differunt. ℭ Preterea voces ſunt ſigna paſſionū aie: ⁊ paſſiones aie. ſunt ſimilitudines rerū. ergo diuerſe denominationes diuerſas aie conceptiones oñdūt: ⁊ diuerſe aie conceptiones: diuerſas res: ⁊ ſic a ꝑmo ad vltimū: diuerſe denominatiōes reales res diuerſas demonſtrant: ſed reales denominationes actionis ⁊ paſſionis ſunt diuerſe: ergo actio ⁊ paſſio realr̄ diſtīt. ℭ Preterea actio dicit̄ reſpectu agētis: ⁊ paſſio dicitur reſpectu patientis: ſed agens ⁊ patiens realr̄ diſtīt: ergo actio ⁊ paſſio realr̄ diſtīt. ℭ Preterea diuerſaꝝ rerū ꝑfectiones: ꝓprie debent eſſe realr̄ diuerſe: agens aūt ⁊ patiēs realr̄ diſtīt: ⁊ actio ē ꝑfectio propria agētis ⁊ paſſio actus ⁊ ꝑfectio ꝓpria patiētis ergo actio ⁊ paſſio debent realr̄ differre. ℭ Preterea ſi actio ⁊ paſſio ſūt idē realr̄ qd̄ motus: tūc qd̄ ꝯuenit actioni ⁊ paſſioni: ꝯueniret etiā motui: ſꝫ actioni ⁊ paſſioni ꝯuenit: q̄ ſint ꝑdicamēta: ergo motus erit ꝑdicamētū. h aūt eſt falſuꝫ: ergo falſuꝫ ē q̄ actio ⁊ paſſio ſint idē realr̄: qd̄ motus. ℭ Preterea q̄ ſunt idē ſunt in re vident̄ poſſe de ſe inuicē ꝑdicari: cū idē de eodē predicari contingat: ſed actio nō pōt ꝑdicari de paſſione: nec ecōuerſo: ḡ nō ſūt realr̄ idē. ℭ Preterea aut actio ⁊ paſſio dicūt aliqd vltra motū: aut nihil: ſi nihil: tūc actio ⁊ paſſio erūt oino idē: qd̄ ē ſimplr̄ falſuꝫ. Si aūt dicūt aliqd vltra motū: aut dicūt aliqd rōnis: aut aliqd rei: nō aūt nō dicūt ſolū qd rōnis: qꝛ tūc eſſent ſolū de cōſideratione logici: qui entia rōnis ꝯſiderat: qd̄ eſt falſuꝫ: ergo vltra motū dicūt aliqd rei: ⁊ ꝑ ꝯñs realiter a motu diſtīt. quarta rō. quinta rō. ꝑ perye. Capl̄o ꝑ. vj. ratio. vij. ratio. viij. ratio. ix. ratio. x. ratio.

ℭ Si di. q̄ actio ⁊ paſſio nō dicūt aliā rē q̄ꝫ motū: ipſum tñ dicūt ſub reſpectu diuerſo: ⁊ ideo diuerſa ſunt. Reſponſio

Contra ſi actio Inquātū actio ⁊ paſſio inquātū paſſio: dicunt vltra motum: ſolum reſpectum quendam: cum reſpectus ⁊ relatio ſint idem: ⁊ relatio cōuenientēr ſpectet ad predicamentum relationis: actio in quantū actio: ⁊ paſſio in eo q̄ paſſio ſpectabunt ad predicamentum relationis: ⁊ ipſa per cōſequens predicamēta nō erūt. qd̄ eſt falſum. ℭ Preterea res ſic ⁊ ens circuit oē genus ⁊ ſimilr̄ in decē predicamenta diuidit̄: cum ergo que ex xj. ratio. Contra. xij. ratio.

oppoſito

oppoſito diuidant ens:ſint diuerſa entia:etiam que diuidunt rem ex oppoſito ſimiliter diuerſe res eſſe debent: ⁊ cũ decẽ predicamenta ex oppoſito rez diuidant: ↄcluditur ꝙ decẽ predicamenta ſint oĩno diuerſe res; ⁊ ſic actio ⁊ paſſio realiter differunt.

In oppoſitum. Co.17.⁊.22 **In contrarium** Eſt ꝙ pħs in tertio phyſicorũ: determinat actionẽ ⁊ paſſionẽ realiter inter ſe non differre:nec etiam a motu.

Reſpõſio. **Reſpõdeo ad huius** q̃ſtionis intelligentiã ſciẽdũ eſt ꝙ actio ⁊ paſſio nõ ſũt de nũero accñtiũ abſolutorũ:ſed ſũt de nũero accidẽtiũ relatiuoꝝ. Accidẽtia aũt relatiua pfecte cognoſci nõ pñt:niſi nã relationis aliq̃liter cognoſcat:⁊ ideo ſi volum⁹ bene videre an actio ⁊ paſſio realiter inter ſe differãt:⁊ etiã a motu ↄſid'rãdũ eſt primo:vtrũ relatio differat realiter a ſuo fundamẽto. Q̃ð aũt circũſcripta realitate fundamẽti nulla remaneat realitas in relatione:ſed maneat preciſa ratio:que intelligitur modus eſſendi ad aliud: multipliciter oſtendi poteſt.

Primo. **Primo** Quia omne illud: ⁊ ſolum reale eſt predicamẽto:penes qð in ipſo accipiũtur ſpecifice differẽtie: ⁊ diſtinctio ſpecieꝝ: ſpecificis etenĩ differẽtijs:ſpẽs que ſũt res pdicamẽtoꝝ ↄſtituuntur:⁊ per idẽ etiã aliqua in re ponunt: ⁊ diſtinguũtur realiter ab alijs. Idẽ.n.eſt oĩno id per qð conſtituitur res ſubſtãtie:que eſt hõ:⁊ id per qð diſtinguit in re ab alijs ſubſtantijs. Idẽ etiã eſt oĩno id per qð conſtituit res quantitatis que eſt linea:⁊ id per quod ipſa diſtinguit in re ab alijs quantitatibus. Similiter etiam eſt oĩno idẽ id per qð conſtituit res q̃litatis:que eſt albedo:⁊ id per qð i re diſtinguit ab alijs qualitatib⁹. Cõſtat aũt ꝙ ſpecierũ diſtinctio:⁊ ſpecifice differẽtie:in relatione accipiũtur ſolũ penes res:ſuper quas ipſa relatio fundat. Si.n. circũſcribat per intellectũ fundamẽtũ relationis:⁊ ſolus relationis intellect⁹ cõcipiatur:ſiue reſpectus ipſe preciſe:ſub illo reſpectu:iposſibile erit aſſignare differẽtias ſpecificas:aut ſpecies differẽtes. Ipſuz.n.eſſe ad aliud:q̃tũ eſt de ſe eiuſdez rõnis eſt in oĩbus in q̃bus eſt. Nã quẽadmodũ eſſe ſpeciẽ non eſt alterius rõnis circa hoiem:⁊ circa aſinũ: nec etiaz ratio generis circa aial:⁊ circa arborem:nec eſt aliud genus animal ꝙ arbor:niſi q̃a alia res eſt arbor: ⁊ alia res eſt aial:ſic etiã ⁊ ipſum ad aliud eſſe:nõ eſt alterius rationis:nec eſt differẽs circa dñm ⁊ ſciam: ⁊ alias relationes: niſi quia eſt circa aliud ⁊ aliud fundamentum. Vñ ⁊ q̃n dicit ꝙ relatiuoꝝ:aliud eſt relatiuũ ſuppoſitionis:⁊ aliud equiparantie:hoc pro tãto veritatẽ habet: q: relationũ aliq̃ hz fieri circa res:quaꝝ vna ſuppõit alteri: ⁊ aliq̃ fit circa res:quaꝝ vna alteri equipat. Cũ igit vr ita ſit:ꝙ ſpecierũ diſtinctio: ⁊ ſpecifice differẽtie in relatione:accipiunt ſolũ penes fundamẽtũ: ſup qð ipſa relatio fundat:cõcludit de neceſſitate: ꝙ nulla alia realitas ſit in relatione a realitate ſui fundamẽti.

Secundo. **Secundo autem** Hoc idem ſic oſtẽdit. Oẽ illud qð eſt res aliqua de ſe:impoſſibile eſt fieri in aliquo de nouo ſine reali trãſmutatione ei⁹ in quo de nouo fit. Eſt enĩ oĩno nõ intelligibile: dicere ꝙ aliq̃ res acquirat vel perdat aliquã realitatẽ:⁊ tñ nõ trãſmutet realiter. Videmus autẽ ꝙ relationes acquirunt ⁊ perdunt ab eis ſubiectis in q̃bus ſunt abſq; vlla reali ipſoꝝ ſubiectorũ tranſmutatione. Patre enĩ vnũ tm̃ filiũ habente:filio mortuo perdit paternitatis rõnem:nulla tñ in ſe trãſmutatione facta. Silr etiã vnus hõ acquirit relationẽ ſimilitudinis ad aliquem aliũ:ſolo illo altero trãſmutato. Impoſſibile eſt igitur:ꝙ per ipſas relationes aliqua realitas importetur:preter realitatem ſui fundamenti.

Tertio autem Hoc idẽ ex eo oſtendit: ꝙ modus eſſendi ipſi⁹ rei:nullã rẽ ponit in nã:pter rẽ cui⁹ eſt modus. Eſt enĩ oĩno vanũ dicere:ꝙ res ⁊ modus rei ſunt diuerſe res. Et ſilr penit⁹ eſt nouũ dicere:ꝙ modus rei ponit rẽ aliquã in nã:preter rẽ cuius eſt modus:tunc enĩ modus rei:cũ re ipſa cuius modus eſt:faceret reꝝ aggregationẽ:⁊ ipſa res cũ ſuo mõ accepta nõ eſſet res vna ſimplr ſed eẽt neceſſario vna res ex duab⁹ rebus cõpoſita: qð eſt oĩno falſum. Cõſtat aũt ꝙ ipſa relatio ſumit a quodã mõ eſſendi ad aliud:igit euidẽtiſſimũ eſt:ꝙ ipſa relatio nullã rẽ ponit in nã preter rẽ ſui fundamenti. Tertio.

Quarto hoc Idem oſtenditur ex eo: ꝙ modi eẽndi:qui ſe circa idẽ cõpatiunt:nõ ponũt in nã diuerſas res:ſz vnã ⁊ eãdẽ: modi vero illi:qui ſe circa idem: nõ cõpatiunt: ponũt oĩno in nã res diuerſas:⁊ differentes:vnde videm⁹:ꝙ q: modus eẽndi in ſe:⁊ nõ in ſubiecto: ⁊ modus eẽndi nõ in ſe ſed i ſubo:iſe nõ cõpatiunt circa idẽ:nõ enĩ aliquid vnũ:⁊ idẽ in nã põt naliter eſſe in ſe:⁊ non in ſbo ⁊ nõ eſſe in ſe:ſed in ſubo:ideo ſubarcui cõuenit eſſe in ſe:⁊ nõ in ſubo eſt res oĩno differens ac diuerſa a quãtitate:⁊ q̃litate quib⁹ cõuenit nõ eſſe in ſe ſed in ſubo:q: etiam eſſe in ſubo per modũ menſurantis:⁊ eſſe in ſbo per modũ afficientis:ſe circa idẽ nõ cõpatiunt nõ eniz aliquid idẽ eſſe põt in ſubo p modũ menſurãtis: ⁊ per modũ afficiẽtis:iccirco q̃ntitas cui ↄuenit in ſubo eẽ p modũ mẽſurãtis eſt res oĩno differẽs ac diuerſa a q̃litate cui ↄuenit eſſe in ſubo:p modũ afficiẽtis:⁊ nõ p modũ mẽſurãtis:ſic ergo vr ita eſt ꝙ modi eẽndi: q ſe circa idẽ nõ cõpatiunt in nã:ponũt res oĩno diuerſas ⁊ dñtes. Et ſilr etiã ecõtrario modi eſſendi:q ſe circa idẽ cõpatiunt in nã:ponũt rẽ vnã ⁊ eãdẽ. Cõſtat aũt ꝙ modus eſſendi ↄprius ipſius rei ſup quã relatio fundat: ⁊ etiã modus eſſendi ad aliud:a quo relatio ipſa ſumit circa eãdẽ rẽ ſe ↄpatiunt. Videm⁹ enĩ ꝙ eẽ in ſubo per modũ afficientis qui eſt modus ↄprius q̃litatis inuenit in albedine. In eadẽ etiã inuenit modus eẽndi in ſubo ipm ad aliud ordinãdo: vt puta ad illud cui eſt ſbm ipſum:p albedinẽ ſile: vel diſſimile dr. Cõcludit ergo de neceſſitate: ꝙ vnã ⁊ eandem rez ponit in nã modus ↄprius ipſi⁹ rei:ſub qua relatio fundat: ⁊ modus eẽndi ad aliud:a quo relatio ipſa ſumit. ¶ Nunc autẽ ita eſt:ꝙ modus eſſendi proprius ipſius rei ſuper quã fundatur relatio:non ponit rem aliam in nã a re cuius eſt modus. Vnde modus eſſendi in ſubiecto:ipſum afficiendo:nõ ponit rem aliquã in natura. preter rẽ qualitatis:cuius eſt modus ↄprius:igit ⁊ modus eſſendi ad aliud: ⁊ ipſa p ↄñs relatio nõ ponit rem aliquã in nã: pter rẽ ſui fundamẽti. Sic igit iã euidẽtiſſime pz:ꝙ ipſa relatio realiter a ſuo fundamento nõ differt. Quarto.

¶ Ex hoc aũt ſtatim appet veritas pncipalis q̃ſiti. Cũ enĩ actio: vltra motũ nõ dicat niſi quẽdã reſpectũ agẽtis ad patiens in motu fundatũ:nec paſſio dicat etiã vltra motũ niſi quẽdã reſpectum patientis ad agens fundatum in motu. Concluditur iam euidenter:ꝙ nec paſſio nec actio realiter a motu differat: quia tunc oporteret:ꝙ relatio: vel reſpectus poneret in natura realitatem aliaz a realitate ſui fundementi: quod iam oſtenſum eſt eſſe inconueniens. Sed ſi actio eſt realiter idem motui: ⁊ paſſio ſimiliter:cum ea que vni ⁊ eidem ſunt realiter eadem: ſint etiam ⁊ ſibi eadem ſm rem: concluditur de neceſſitate ꝙ actio ⁊ paſſio inter ſe realiter nõ differũt. Primo poſteriorum: Co.43.

¶ His ergo p̄mo viſis: vlterius vt appareat: quō actio
⁊ paſſio ſint diuerſa p̄dicamēta: cū ōn ſuꝫ ſit ꝙ in re nō
diſt: ↄſiderandū eſt ſm: ꝙ in p̄cedētib⁹ q̄ōibus tetigi
mus: ꝙ res cui conuenit rō p̄dicamenti ⁊ ꝗ eſt vere res
a ratitudine dicta: qd anologū eſt ad oēm rem ⁊ ad om
Res ꝗmō diſtiguat. ne eſſe in creaturis reꝑtū: etiaꝫ p̄ōt dupl'r diſtingui: qꝛ
vel ex parte ipſius rei cui eſſendi modi attribuunt: vel
ex p̄te ipſius eſſe in re ipſa reperti. Et ex parte ſi quideꝫ
rei: res diſtinguit tripliciter ſm triplicē rem abſolutā:
videlicet ſubſtātie: quātitatis: qualitatis: q̄ ſūt res ita
Sufficientia predicamētoꝝ clara. diuerſe ꝙ vna nullo modo poteſt eſſe alia quod quidem
oſtenditur ex modis eſſendi eis conuenientibus qui
ſic repugnātes ſunt: ꝙ ſe circa ideꝫ nō compatiunt (vt
iam oſteſuꝫ eſt) Similr etiā ex parte ipſius eſſe in reb⁹
reperti: res poteſt tripliciter diſtingui: aut enim conue
nit eſſe in ſe: aut in alio: vt in ſubiecto: aut in ordine ad
aliud. Et ſi quidē in ſe. conuenit ipſi ſubſtātie: eſſe vero
in ſubiecto abſoluto cōuenit accidētib⁹ abſolutis: ſicut
quantitati ⁊ qualitati. Eſſe autē in ordine ad aliud cō
uenit entib⁹ relatiuis. Et primi quidē duo modi (ſicut
iam oſtēdim⁹) ſunt oīno repugnātes. Tertius vero eēn
di modus diuerſus eſt ab vtroqꝫ illoꝝ duoꝝ. Modus
eni eſſendi ad aliud: non eſt modus eſſendi in ſe: nec eſt
modus eēndi in alio abſolute. Quāuis aūt tertius mo
dus ſit ita diuerſus ab vtroqꝫ illoꝝ: nulli tamē eoꝝ re
pugnat. Naꝫ ⁊ id cui cōuenit eſſe in ſe: ⁊ id cui cōuenit
eſſe in alio poteſt habere modū eſſendi in ordine ad ali
ud. Unde videmus ꝙ per eandē eſſentiā ꝑ quā aliqua
ſubſtātia habet ꝙ in ſe exiſtat ⁊ non in ſubiecto: habet
etiā ꝙ ſit diſtincta ⁊ diuerſa ab alia ſubſtantia: ⁊ ſic cir
ca ipſas attendit relatiuū diuerſitatis: Item per ean
dem eſſentiā per quā habet materia: ꝙ non ſit in ſubie
cto: hēt etiā ꝙ ad aliud: vtpote ad formā ſubſtantificaꝫ
ordinet: ſicut aūt de ſubſtātia dictū eſt: ſic etiā dici p̄ōt
de q̄ntitate: ⁊ q̄litate: ſic ergo iam manifeſtū eſt ꝙ eſſe in
ſe: ⁊ eſſe in alio: circa idē realr: ſecū compatiunt eſſe ad
aliud: veꝝ eſt tamē: ꝙ hoc eſſe ad aliud ſꝫ diuerſos mo
dos in ſeptē predicamenta diſtinguit. Que quideꝫ di
ſtinctio ſic accipi p̄ōt: aut eni reſpectus ille: quo vnum
intelligit ad aliud inclinatū: rei cōuenit in ſe: ⁊ abſolu
te ſiue ſimpl'r: aut in cōnexione aliquoꝝ ad inuiceꝫ. Et
quidē ſi in ſe: ⁊ ſimpl'r cōueniat rei ille reſpectus: quē
admodū reſpectus ad ſcibile: in ſe ⁊ ſimpl'r cōuenit ip
ſi ſcientie: ⁊ hoc q̄ō dico duplū: cōuenit q̄ꝛto: ſpectabit
tunc reſpectus ad predicamentū relationis. Si autem
reſpectus ille rei conueniat: nō quidē in ſe ⁊ ſimpl'r: ſꝫ
in connexione aliquoꝝ ad inuicē: tūc res illa: circa quā
talis reſpectus cōſiderat aut eſt motus: aut eſt aliqd ꝑ
motū in mobili acquiſitū. Et ſi quidē eſt motus tūc eſt
actio ⁊ paſſio. Que diuerſimode in motu accipiuntur:
ſub cōnexione cadē: ſꝫ ſub diuerſo reſpectu ponit ibi cō
nexio agentis ⁊ patiētis. Et motus quidē in tali conne
xione acceptus ſub reſpectu agentis ad patiens dicit
actio: ſub reſpectu vero patientis ad agens: dicit paſ
ſio. Si vero id circa quod attendit talis reſpect⁹ ſit ali
quid acquiſitū per motū: tunc aut ibi attendit conne
xio mobilis cū tempe: aut cōnexio locati cū loco. Et ſi q
dem ibi attenditur cōnexio mobilis cū tpe quod ꝑ ſe eſt
menſura motus: ſic eſt q̄n: q̄n eteni nō attēdit in re mo
bili niſi ſm ꝙ ipſa res mobilis tpi connexa ſub certo ⁊
finito tpe cadit (ſicut patet in quarto phyſicorum.)

Co. li. 4. ⁊ 25. **Unde quemadmodū** Mo
t⁹ ac-
ceptus in ↄnexione agētis ⁊ patiētis ſub reſpectu agē
tis ad patiētis dr̄ actio: ſic etiā (vt videtur) terminus
motus acceptus in cōnexione rei tēpalis ⁊ tpis: ſub re
ſpectu tēpalis rei ad tempus in quo motus terminatus
eſt: vel inchoatus: dr̄ q̄n. Si aūt ibi attēdat cōnexio lo
cati cū loco: tūc adhuc dupliciter eſſe poterit: aut enim
icirco q̄ō cōſiderat talis reſpectus: eſt aliquid acquiſi
tū ex conſtitutione locati in loco: in eo q̄ō habet rōnem
locati in loco in eo q̄ō habet rōnem loci. Et ſecūdo qui
dē modo eſt habitus: primo vero eſt vbi ⁊ ſitus: ſed dif
ferunt: quia vbi dicit reſpectū locati ad locū ſimpl'r: ſi
tus vero dicit reſpectū locati ad locū: nō quidē ſimpl'r:
ſed ratione partiū locati ad partes loci:

Conſiderandum eſt Ergo hec
diter quā Co. 25.
tū ad hec tria vltimo dicta: ꝙ quēadmodū locus conti
net: ⁊ cōſeruat locatū: ſic etiam ⁊ veſtis ⁊ calceus conti
nent rem veſtitā: ⁊ calceatā: cū ipſam ornent ⁊ tegant.
Unde ⁊ in quinto metha. Ari. dicit: ꝙ cū inter rem ha
bentē: ⁊ rem habitaꝫ: cadat velut quedam actio media
ſm quā hoc dicitur ornare: illud vero ornari: vel aliqd
hmōi: tūc hoc eſt habitus. Quēadmodū ergo: vbi ⁊ ſi
tus: qui eſt p̄dicamentū: in re nō vident ponere niſi cō
tētionem: ⁊ cōtinentiā locati in loco: ſic etiaꝫ ⁊ habitus:
vt eſt p̄dicamentū in re: nō vr̄ ponere niſi continētiā: ſꝫ
actiuā talis rei ornātis vel tegentis in re ornata: vel te
cta. Et ſicut cōtinētia locati in loco: accepta in ↄnexio
ne reali loci ⁊ locati ſub reſpectu toti⁹ locati ad totū lo
cū dr̄ vbi: ⁊ ſub reſpectu: vel ordine partiū locati ad ptes
loci dicit poſitio: ſic etiā ⁊ ptinētia veſtis actiua: vel ali
cuius taliū in re veſtita: accepta in tali cōnexione vtri
uſqꝫ ſub reſpectu vnius ad alterū dicit habit⁹. Ex his
ergo iam manifeſtū eſt ꝙ actio ⁊ paſſio: ſunt diuerſa p̄
dicamenta: ⁊ in re nō differūt ſm ꝙ res ſtat pro ipſo tali
modo eſſendi. Nā ⁊ in diuiſione rei cadūt (vt oſtēſuꝫ ē)
ſolum ſm ꝙ ipſa res eſt quid anologum ad omnē rem
⁊ ad omne reale eſſe inuentū in creaturis.

His itaqꝫ viſis Ad pleniorē q̄ōis intel Nois ipō
ligētiā: cū ex diuerſis poteſt fieri
modis eēndi: dicī ſe denolatione ſm diuerſa p̄dica triplicitcr.
menta ſumant: ad ſciendū que ſint noīa reꝝ ⁊ que non
⁊ quō: ⁊ ad qd ſignificandū imponant hec ⁊ illa.

Conſiderandum eſt Ulterius
ꝙ triplex Primo.
fieri p̄ōt nois impō: vna quidē ad ſignificādū reꝫ ipſaꝫ
preciſe: alia vero ad ſignificādū rē ipſaꝫ nō qdē ſimpl'r
ſed put habet talē modū eēndi. Itē alia impō p̄ōt fie
ri ad ſignificandū p̄ciſe ipſum eēndi modū. Et ſi qdem
primo mō eſſet nomē rei impoſitū: que p̄ōt eſſe diuerſo
rū predicamētoꝝ: ſm diuerſos eſſendi modos: tunc nō
ſpectaret res illa tali noīe ſignificata potius ad vnū p̄
dicamētum q̄ꝫ ad aliud: ſed eēt illud nomē abſolutum
nomē rei. Scōo aūt modo diuerſū eſt nomē ipoſitū rei Secundo.
vt eſt res vnius predicamenti: ⁊ vt eſt res alterius pre
dicamenti: quemadmodum eidem rei impoſitū eſt hoc
nomen albedo: ⁊ hoc nomen ſimilitudo. Sed hoc no
men albedo eſt ipoſitū illi rei vt cui cōuenit eſſe in alio
ipm afficiendo: hoc vero nomē ſilitudo eſt eidē ipoſitū
vt cui ↄuenit eſſe in alio ipm ad aliud ordinādo. Cōſilr
etiā ſi fundata eſſet ſilitudo: ſup aliquā ſubām: vtpura
ſup humāitatē: eādē reꝫ ſignificaret humanitas: ⁊ ſili
tudo: ſꝫ diuerſimode: qꝛ hoc nomē humāitas illi rei cōue
niret: vt hēret eē in ſe: ⁊ nō in ſubō: ſꝫ hoc nomē ſilitudo
cōueniret eidē: vt hēret eē in ordine ad alteꝝ. Et tūc res
ſignificata: noīe ſilitudis fūdate ſup ſbaꝫ: ⁊ ſup q̄litatē
eēt alia ⁊ alia: ſm ꝙ alia res eſt ſubā: ⁊ alia res ē q̄litas
Eſſet autē res tali nomine ſignificata alia ⁊ alia ſub
vna tamē ratione eſſendi: que eſt reſpectus ad alteruꝫ.
Eſt. n. ſilitudo nomen rei: non quidem ſimpl'r: ſed pro
vt circa

ut circa ipſaʒ eſt natus ↄſiderari talis modus eſſendi.

Tertio.

Tertio autem modo diuerſa ſunt impoſita noia reb⁹: ſm diuerſos eēndi modos: pꝛeciſe cōſideratos. Et ſūt hec nomina ſcdarūʒ intētionū: circa res illas ↄſideratarꝫ: quēadmodū hoc nomē actiō eſt īpoſitū pꝛeciſe ad ſignificādū modū eēndi in altero: ꝛ eſt nomē ſcde intētionis cōe multis pdicamētis. Sic etiā ſi modis ſingulis ſingulorū pdicamētoꝝ eēnt pciſe noia impoſita: eſſent ſilr ipſa noia ſcdarū intētionū: ꝛ pciſe ſignificarēt rōnes ꝓprias cuiuſlibet pdicamēti: penes quas attēdit̄ pdicamētoꝝ diſtinctio: pꝛedicamēta.n. diſtinguūtur penes modos eēndi: ꝛ nō penes res exiſtētes: ꝛ hoc ſoluʒ eſt eſſentiale pꝛedicamētis: qꝛ accidit pdicamēto: vt pdicamētū eſt: ꝙ vnū ſignificet rē aliā ꝙ̄ aliud. Quia.n. diuerſi modi eēndi aliquoꝝ pꝛedicamētoꝝ ſe circa idem nō cōpatiūtur: cuius ſunt modi ſubſtātie: quātitatis ꝛ qualitatis: iccirco ħ ſignificāt res ita diuerſas ꝙ vna nullo modo pōt eē alia: ꝛ diſtinguūtur iſta per ↄñs: nō ſolū penes diuerſos eēndi modos: ſed etiā penes diuerſas res ꝛ eēntias: ħ aūt nō opꝫ niſi ſint diuerſi modi eēndi nō repugnātes: ſed ſe circa idē cōpatientes: cuiuſmodi ſunt modus eēndi in ſe: ꝛ modus eēndi ad aliud: ꝛ modus eēndi in alio: ꝛ modus eēndi ad aliud: vnde nō eſt neceſſariū ꝙ talia pdicamēta ſignificēt diuerſas res ꝛ eēntias: ſed ſignificare pñt vnā ꝛ eādē ſm tñ diuerſos modos: ꝛ diuerſas rōnes pdicamētoꝝ: penes quas ipſa pdicamēta diſtinguūtur: ſicut iam patuit in actiōe ꝛ paſſione: que dñt ſolū diuerſos reſpectus circa eādeʒ rē. ſ. circa motū: lꝫ aūt aliquod nomē relatiuū: vt ſimilitudo fundata ſuper diuerſa pdicamēta: vt ſuper ſubāʒ ꝛ qualitatem: ſi ſuper ipſa fundaret̄ eādē reʒ ſignificeꝫ quam nomen ſube: ꝛ quā nomē ſignificat qualitatis: nō tñ hoc eis ↄuenit eq̄liter: qꝛ formā ꝛ rō nois relatiui imponitur a modo eſſendi ad aliud: q ꝙ̄tū de ſe eſt vnicus ꝛ vniformis eſt: ꝛ res ipſa quaſi mālıter cadit in ſuo ſignificato. Et ſm hoc relatio: vt eſt nomē gñaliſſimū ꝛ nomē relationis realis: vniuocū eſt ad diuerſas relationes fundatas ſup diuerſas res pꝛedicamentoꝝ diuerſoꝝ. Et hec quidē albedo: ꝛ ſilitudo: licet idē in re ſignificent: nō tñ vnū pꝛedicat̄ de alio ꝑꝑ diuerſos modos eēndi a qbus formaliter imponunt̄. Sicut aūt de his dictū eſt: ſic etiā eſt intelligendū de actione i ꝛ paſſione ꝛ motu. Nā quāuis actio ꝛ paſſio idem in re ſignificēt qđ motus: nō tñ hoc eis cōuenit equaliter: qꝛ nomē actionis ꝛ paſſionis imponitur a mō eſſendi ad aliud: ꝛ motus ipſe quaſi eſſentialiter cadit in eoꝝ ſignificato. Non pꝛedicat̄ etiā vnū de alio quātūcunqꝫ idē in re ſignificent: qꝛ diuerſi ſunt modi eſſendi: a quibus formaliter imponunt̄. ¶ His ergo cōſideratis apparet manifeſte ꝙ argumenta facta in contrarium ſunt ſoluta.

Reſpōſio. ad obiecta

¶ Nam ad primum ꝛ ſcdm dicendū: ꝙ actio ꝛ paſſio re nō dñt accipiēdo rem ſm ꝙ ſtat pꝛo eo cui conuenit modus eſſendi: differunt aūt ſm ꝙ res ſtat pꝛo ipſo mō reali eſſendi: penes modos aūt eſſendi: pdicamenta diſtinguunt̄: ꝛ impmixta ſunt. ¶ Ad.iii. dicenduꝫ ꝙ ea que in genere conueniunt: ꝛ in ſpē differunt: magis cōueniunt in rōne pꝛedicamenti: ꝙ̄ ea que generaliſſimo genere differunt: nō tñ magis conueniunt in fundamēto rōnis illius: qꝛ (ſicut pdictū ē) diſtinctio ſpecieꝝ ītentibus relatiuis: attendit̄ ſꝫ diſtinctionē fundamētoꝝ: ſed diſtinctio pꝛimoꝝ geneꝝ: attendit̄ penes diuerſas rōnes pdicamentales: ꝛ nō penes diuerſa fundamenta: ꝛ ſic frigefacere ꝛ calefacere: cōueniunt in vna pdicamenti rōne: q eſt rō actionis: ſed differunt fundamētoꝫ: qꝛ ſupꝛa cōtrarios mot⁹ fundant̄: frigefacere ꝓo ꝛ frig: fieri ſi fundamēto cōueniunt: qꝛ ſuper eodē motu fundant̄: dñt tñ rōne pdicamētali: ſicut agere ꝛ pati ꝛ actio ꝛ paſſio. ¶ Ad qrtū dicendū: ꝙ eo mō quo ſunt diuerſe diffinitiōes: ſunt etiā diuerſe eēntie: diffinitio aūt actionis ꝛ paſſionis idē abſolutū accipiūt: ſꝫ diuerſuʒ reſpectū: eſt aūt actio: act⁹ agētis i paſſuʒ: paſſio vero eſt actus paſſi ab agēte (vt dꝛ in tertio phiſicoꝝ) Cōſilr etiā in vna eſſentia abſoluta conueniunt: ſed dñt in eſſentia relata. ¶ Ad.v. dicendū: ꝙ diuerſis denoīationibus: ꝛ cōceptib⁹: ſufficit ꝙ in re correſpōdeant diuerſi modi ip̄i⁹ rei: qꝛ de vna ꝛ eadē re pōt formare rōcōceptus diuerſos penes diuerſos acceptiones ipſius rei. ¶ Ad.vi. dicendum: ꝙ ſi motus reſpcū agentis dꝛ actio: ꝛ reſpctū patientis paſſio: ꝙ̄tūcūqꝫ agens ꝛ patiens in re differāt: actio tñ ꝛ paſſio: vna res eſſe pñt: cū nec agens ſit actio: nec patiens paſſio: ſed motus ſit vtrūqꝫ. ¶ Ad.vii. dicēdū: ꝙ diuerſoꝝ nō pōt eſſe vna ꝑfectio: ſm modū eundē ſed diuerſimode: ſic ꝛ actus quidam: qui dꝛ actio ꝛ paſſio: eſt ꝑfectio agentis: tanꝙ̄ influentis: ꝛ ſic eſt actio: eſt etiā ꝑfectio patiētis: tanꝙ̄ recipientis: ꝛ ſic eſt paſſio. ¶ Ad.viii. dicendum: ꝙ licet actio ꝛ paſſio ſit idem motus i re: dicūt tñ vltra motum diuerſas rōnes pdicamentales: ꝛ qꝛ motus de ſe rōnes illas nō dicit: io nō eſt pdicamētū: ſicut ſūt actio ꝛ paſſio. ¶ Ad.ix. dicendū: ꝙ pꝫ i ſolō: nō eni actio ꝛ paſſio de ſe inuicē pꝛedicant̄: ꝑpter diuerſas rōnes a quib⁹ formalit̄ imponunt̄. ¶ Ad.x. dicēdū: ꝙ actio ꝛ paſſio aliqd rei vltra motū dicūt: qđ nō eſt aliud: ꝙ̄ qdaꝫ reales reſpcūs. ¶ Ad.xi. pꝫ ſolō: ꝑ ſupꝛa dicta: ¶ Ad.xii. dicendū: ꝙ res vt ſtat pꝛo eo cui cōuenit eſſe: circuit directe tria pdicamēta ſolū. ſ. ſube: ꝙ̄titatis: ꝛ qualitatis ſm vero: ꝙ eſt quid cōe ad oēm rōnē: ꝛ ad oē eſſe in creaturis repertum: circuit oē genus: ꝛ in re ſic ſumpta: actio ꝛ paſſio differunt (vt oſtenſum eſt.)

¶ Queſtio octaua.

Queſtio Octaua eſt. ¶ Utrū de⁹ poſſit facere actu īfinituʒ: ꝛ vꝛ ꝙ nō: qꝛ deus nō pōt facere aliqd qđ ſibi equet̄: deo aūt ꝛ ſi ens finitū equari nō poſſit: ꝑpter illud ꝙ eſt infinitus: videtur tamen ꝙ ſibi equetur ens infinituʒ: ergo (vt videtur) non poteſt deus facere ens actu infinitum.

Pria rō.

Preterea Deus nō pōt facere illa que ↄdictionem iplicant: ſed infinitū eē actu iplicat ↄdictionē: qꝛ eſſe actu: dicit pōnem actus. infinitū ꝓo dicit negationē termini: ꝛ ꝑ ↄñs actus negationem: ergo īfinitum actu a deo fieri non poteſt.

Scda rō.

Preterea Nullius creature pōt eſſe ꝓtus īfinita: ſꝫ infiniti eſt īfinita ꝓtus: igit̄ nihil īfinitū pōt eē qđ creatū. ¶ Preterea ens infinite ꝓtutis pōt in īfinitū effectū: ſꝫ nihil creatū ꝓducere pōt effectū īfinitū: ergo ens īfinitū nō pōt eē ens creatū. ¶ Preterea: oē factū hꝫ eē ꝑticipatū ab alio: ſed oē qđ hꝫ eē ꝑticipatū: hꝫ eēntiā finitā ꝛ limitatā: ꝛ īfinitū aūt hꝫ eēntiā īfinitā: ergo īfinitū nō pōt eē a deo factum. ¶ Preterea oē illō ꝑ qđ ponit̄ diuina potētia limitari: ē īpoſſibile a deo fieri: ſꝫ ſi de⁹ ꝓduceret corpus īfinite magnitudinis: limitaret̄ ita dei potentia ꝙ aliud corpus ꝓducere non poſſet: nam ſi adhuc aliud corpus ꝓduceret: vnū corpoꝝ illoꝝ ad alterū: cum duo corpora non poſſint eſſe ſimul: neceſſario finiret̄: ꝛ eēt etiā per cōſequens finitū vtrūqꝫ: ambo etiā īſimul accepta maiorē quātitatē haberent quodlibet ipſoꝝ per ſe ſumpto ꝛ ſic eſſet aliquid maius infinito: quod eſt impoſſibile: ergo impoſſibile eſt infinitum corpus actu a deo fieri. ¶ Preterea: deus nō poteſt facere in corpe: qđ tollit ra

Tertia rō.

qrta rō.

v. ratio.

Septa rō.

tionē corporis. Eſt autē de rōne corporis: ꝙ ſuperficie terminetꝰ: ſicut de rōne ſupficiei eſt: ꝙ terminetur linea ꝛ de rōne linee ꝙ terminetꝰ puncto: ſed hoc totū tollitꝰ per corporis infinitatē: ergo ipoſſe eſt deo: facere corpus actu īfinitū. ¶ Preterea ponam⁹: ꝙ deus faciat vnū
vij. ratio. corpus infinite magnitudinis: aut ergo extra quālibꝫ illius corporis partem poterit dari alia pars: aut non. ¶ Si dicatꝰ ꝙ nō. ¶ Cōtra: oē corpus extra cuius ali
viij. ratio. quā ptē nō contingit aliam ptem dare eſt finitū: ſed corpus infinitum non eſt finitum: ergo extra quamlibet partē corporis īfiniti: eſt dare aliā partē. ¶ Nō ſi cō
ix. ratio. ceditur. ¶ Cōtra ſi extra quālibet ptē corpis infiniti eſt dare aliā ptē tunc extra oēs ptes corpis: ꝛ ꝑ ꝯñs extra totū corpus poterit dari alia pars corporis: qd̄ eſt impoſſibile: ergo impoſſibile eſt corpus actu infinitū
x. ratio. a deo fieri: ¶ Preterea aut totū eſſet: aut nō totū eſſet: non pōt dici ꝙ nō totū eſſet: qꝛ tūc nō eſſet actu ipſum corpus infinitū: oꝫ ergo dicere ꝙ totū eſſet: ſed hoc ē impoſſibile: qꝛ cū nomē totius: ſicut ꝛ nomen pfecti in ſua ratione finem includat: oē qd̄ dicitꝰ totū: oꝫ eē finitū ergo ipoſſibile eſt eſſe corpus actu infinitū. ¶ Preterea
xi. ratio. omne qd̄ eſt factibile eſt ſcibile: ꝛ de omni ſcibili pōt eē ſcia: de infinito aūt nō pōt eſſe ſcia: ergo infinitū nō eſt ſcibile neqꝫ factibile. ¶ Preterea qd̄ repugnat ſupe
xij. ratio. riori repugnat inferiori: corpus aūt eſt ſuperius ad corpus nāle: ꝛ corpi repugnat moueri in inſtanti: ergo ꝛ corpori nāli: ſed ſi eſſet corpus graue aut leue infinitū
Co. 66. illud in inſtāti moueri poſſet (vt pbatꝰ in libro ꝯ celo) ergo impoſſibile eſt eſſe corpus graue aut leue infinitū. ¶ Preterea nullus intellectus creatus: cū ſit finitus:
xiij. ratio. pōt intelligere infinitū: ſed ſi eſſent īfinita indiuidua eiuſdem ſpēi: cū angelus oia eiuſdem ſpēi indiuidua ꝑ eandē ſpeciem intelligat: ꝛ que itelligit per vnā ſpēm poſſit ſimul intelligere: angelus poſſet ſimul īfinita indiuidua cognoſcere: qd̄ eſt impoſſibile: ergo impoſſibi
xiiij. ratio le eſt ſimul eſſe infinita indiuidua eiuſdē ſpeciei. ¶ Preterea ſi deus pōt ſub vna ſpē pducere infinita indiuidua: pōt eadē rōne hoc facere: ꝛ ſub qualibꝫ ſpē cuiuſlibet generis: ponamus ergo ꝙ hoc faciat: tūc aut poterit plura pducere: aut nō: ſi poterit: ergo poterit aliqd plus infinito: qd̄ eſt impoſſibile: ſi non poterit: ergo dei potentia erit totalr limitata: qd̄ ſimiliter eſt impoſſibile: ergo oīno ipoſſibile eſt deū facere ſimul infinita indi
xv ratio uidua eiuſdē ſpēi. ¶ Preterea in corpe infinito eſt neceſſario virtus infinita: ſed vbi eſt infinita virtus: ibi eſt infinita eſſentia: cum enim virtus ꝯſequatꝰ eſſentiā neceſſe eſt ꝙ virt⁹ infinita ꝯſequatꝰ eſſentiā infinitā. In infinito ergo corpore erit neceſſario infinita eſſentia: ſed deus non poteſt facere infinitā eſſentiam: ergo nec corpus infinitum.

In oppoſitum. **In contrarium** Eſt: ꝙ de⁹ eſt agēs infinite virtutis: ſꝫ agens infinite virtutis: vr̄ poſſe in effectum infinitū. ¶ Preterea deus pōt ſimul infinita intelligere operatur aūt per intellectū: ergo poteſt ſil infinita pducere.

Reſpōſio **Reſpondeo ad huius** qōnis intelligentiam tria precipue cōſiderāda ſunt: videlꝫ que ſint a deo factibilia: ꝛ que nō: quot modis dicatꝰ infinitū: ꝛ vtrum quolibet illorū modorū īfinitū cadat ſub numero eoꝝ q̄ ſunt a deo factibilia: vel ſub numero eorum que contrario modo ſe habent.

Nota h̄ q̄ ſint a deo factibilia ꝛ que non. **Quantum autem** Ad primū cōſiderandū ē ꝙ deus eſt pma ꝛ vlis cā eſſendi: ſub prima vero ꝛ vli cā eſſendi: cadūt oia: q̄ pñt participare eſſe: que aūt eſſe participare nō pñt ſub tali cā non cadūt: pñt aūt eſſe participare oia: q̄ cōtradictionē nō iplicant: que ꝟo cōtradictionem iplicant eſſe habere non pñt: ea etenim que implicant cōtradictionem: ſunt oīno impoſſibilia oīno vero ipoſſibilia dicuntꝰ: q̄ nullo mō poni pñt in actu eſſendi: ſilr etiā q̄ ꝯdictionē nō implicāt: ſunt ſimplr poſſibilia. Simplr aūt poſſibilia dicuntꝰ: que pñt aliq̄ mō: pticipare eſſe: ſi igitꝰ ſub prima ꝛ vli cā eſſendi: cadant oia: ꝛ ſolū illa: que pñt actū eſſendi participare: cōcluditꝰ de neceſſitate: ꝙ ſub diuina potentia: cadāt oia q̄ cōtradictionē nō iplicant: ꝛ ꝙ ab ipſa oia q̄ cōtradictionē implicant excludantꝰ: nō aūt ꝑ iſtoꝝ excluſionē tollitꝰ dei oīpotētia: ſic eni deus dr̄ oīpotens: ſiue oia potens: ſicut etiā dr̄: ꝛ oia ſciens: ꝛ tñ non obſtante ꝙ ſit ſciens oia: dr̄ tñ recte: ꝙ ipſe nō ſcit hoiem eſſe aſinū: qꝛ tunc falſā haberet ſciam: qd̄ eſt abſurdū: ergo ꝛ ſilr nō obſtāte ei⁹ oīpotētia: pōt dici ꝙ facere nō pōt: ꝙ hō ſit aſinus: vel aliqd aliud: qd̄ iplicet cōtradictionē: non valet eni facere illa: quoꝝ ſciam habere non pōt: ſicut ergo de⁹ dr̄ oia ſciens: qꝛ ſcit oia: que ſunt ſcibilia quocūqꝫ mō: ſic etiā dr̄: ꝛ oia potēs: qꝛ pōt quecūqꝫ ſunt aliquo modo poſſibilia. Manifeſtū eſt igitꝰ iā: ꝙ oia illa ſunt a deo factibilia: que nō implicant ꝯdictionē: que
vero cōtradictionē implicant: ab eo fieri non poſſunt. Quot modis ſumitꝰ infinitū.

His ergo viſis Ulterius q̄rtū ad ſecūdū ꝯſiderandū eſt: ꝙ licet multiplex eſſe poſſit acceptio infiniti: q̄rtū tñ ad pñs ſufficere pōt: infinitū aliqd dr̄ tribus modis: videlicet infinitū infinitate eſſentie: infinitū quo ad eſſe: ꝛ infinitum infinitate quantitatis.

Infinitum autem Primo dicatur: cuius Primo. eſſentia nō eſt ad vnū genus determinata: ſed i ſe claudit ꝛ cōtinet perfectiones oium generū: ſm quē modū deū eſſe dicimus per eſſentiam infinitum: qꝛ videlꝫ ei⁹ eſſentia non eſt limitata ad vnū pfectionis genus: ſed extra ꝛ ſupra oē genus eſt: tanqꝫ omniū generꝫ pfectiones claudens in ſe ꝛ continens. Secundo.

Infinitum vero Quantū ad eſſe id dr̄: qd̄ ꝛ ſi habeat eſſentiā limitatā ad vnū pfectionis genus: hꝫ tñ ſpecificā illius generis pfectionē: oibus modis quib⁹ haberi pōt: quemadmodū dicim⁹: ꝙ gratia in chriſto infinita eſt: nō quidē infinitate eſſentie: cum eſſentia gratie nō ſit eſſentia ſapiētie: ſed dr̄ infinita: q̄rtū ad eē qꝛ cū ipſa modis innumeris poſſit haberi: omnibus tñ modis: quibus haberi pōt: habetꝰ in hoie chriſto: qꝛ nō dat ei de⁹ ſpm̄ ad menſurā: ſicut ſcriptum eſt. Tertio.

Infinitum autē Infinitate quantitatis duplr pōt accipi ſm qd̄ eſt duplex quātitas. ¶ Eſt eniꝫ quātitas quantitas duplex. magnitudinis: ꝛ quātitas multitudinis: Et quidē infinitū infinitate magnitudinis: dicitꝰ cuius tanta eſt magnitudo: ꝙ accipiētib⁹ partē eius poſt partē: nūqꝫ cōtingit ad partē aliquā deuenire: poſt quā alia ps ſumi non poſſit: differt aūt hoc infinitū ab infinito: ſm diuiſionē: quod ponitꝰ ab ariſtotile in cōtinuis: nā in diuiſione continui finiti acceptio partis: poſt partem vadit in infinitū: ita tñ ꝙ illa ſit acceptio partiū inequaliū quantitate: vt videlicet ps ſecūdo accepta: ſit minor parte priori ſumpta: per diuiſionem: alias diuiſio in infinitū nō procederet: ſed in vere actu infinito: de quo loquimur modo durat ī īfinitū acceptio ptis: poſt partem ſumendi etiā ptes equales in quātitate. ¶ Conſilr etiam infinitū ſm multitudinē dr̄: cuius tanta eſt multitudo: ꝙ accipientibus vnū poſt aliud: nunqꝫ cōtingit

ad aliquid

ad aliquid oīno vltimū deuenire: quēadmodum ſi acce
ptio angeli poſt angelū nūꝗ poſſet finiri: eſſet infinita
angelorū multitudo. ¶ Uiſo ergo que ſint a deo factibi
lia: ꝛ que non: ꝛ quot etiā modis dicat̃ ꝓpͥe aliqd ifi
nitū. ¶ Ulteriꝰ cōſiderādū eſt: vtrū quolibet illoꝝ mo
doꝝ infinitū cadat ſub numero illoꝝ: que ſunt deo poſ
ſibilia: vel ſub numero illoꝝ que contrario mō ſe hñt
apparet aūt prīa facie ꝙ ifinitū ſcđo mō acceptū: non
ſit poſſibile a deo fieri: nā in ꝓpoſitione qua dr̃ ꝙ aliq̃
res vel nā ſpecifica oibꝰ modis: quibꝰ hēri pōt habet
nulla ꝯdictio iplicat̃: cuius qdē declaratio eſt: qꝛ tūc di
cit̃ in aliq̃ ꝓpōne ꝯtradictio iplicari: qñ ꝑdicatū ꝛ ſb
iectū ꝓpōnis ſibi inuicē repugnāt vel ꝯtradicūt: ſicut
qꝛ hō ꝯtradicit ſeu repugnat aſino: dicimꝰ ꝙ illa pro
poſitio: hō eſt aſinus: iplicat ꝯtradictionē. Nūc aūt vi
demus ꝙ ſbm ꝛ ꝑdicatū ꝓpōnis ꝑdicte: ſibi nō ꝯtra
dicūt: eſt.n. in ea ꝑdicatū: ſi qđ dico habet: ſubm vero
eſt h totū: res aliq̃ vel nā ſpecifica oibꝰ modis: qbꝰ hēri
pōt: hēri aūt pōt: dicit potētiā ordinatā ad actū habē
di: ſed habet: dicit ipm̄ hñdi actū. Cōſtat aūt ꝙ actus
hñdi nō repugnat ſue potētie. Euidēs eſt igit̃ ꝙ ꝑdica
tū ꝛ ſubiectū ꝓpōnis: qua dr̃ res aliqua vel nā ſpecifi
ca oibus modis qbꝰ hēri pōt: habet .ſ. nō ꝯtradicunt:
nec per ꝯſequens in illa ꝓpōne ꝯtradictio iplicat̃. Si
gnificatū igit̃ ipſiꝰ nō eſt de nūero eoꝝ que ſūt deo im
poſſibilia: pꝫ etiā hoc per exēplū de gratia ſuperius ad
ductū. Cū.n. gratia multis modis poſſit a deo cōferri
hoibꝰ: oibꝰ tn̄ modis qbus dari pōt: data eſt ſm verā
fidē hoi xp̄o: ꝛ ſic ifinitū ſumptū ſcđo modo: nō ſolū eſt
a deo factibile: ſed etiā eſt actu factū: apparet aūt h idē
ꝛ aliter. ¶ Cū.n. res ordinet̃ per eēntiā ſuā ad eē ea rō
 ne ꝗ in actu eēndi ponit̃ ſub infimo gradu ſue nāe: pōt
etiā in ipſo poni: ꝛ ſub gradu ſue nāe medio ꝛ ſupmo.
Manifeſtū eſt igit̃ ex dictis ꝙ infinitū ꝗtū ad eſſe nō
eſt ipoſſibile fieri a deo actu. ¶ Ulterius itaqꝫ cōſiderā
dū eſt: quō ſe habeat de infinito accepto primo modo:
ꝙ aūt ipſum non cadat ſub numero factibiliū: euiden
ter oñdi pōt: quēadmodū enim ſupra dictū eſt: id dr̃ eē
infinitū infinitate eſſentie: cuius eēntia nō eſt limita
ta ad vnū ꝑfectionis genus: ſed in ſe claudit ꝛ continet
ꝑfectiones oium rerū: vna autem de perfectionibus re
rum eſt ipſum eſſe: id ergo quod eſt in eſſentia infinitū
in ipſa ſua eēntia: claudit ipſuꝫ eſſe: qđ aūt in ſua eſſen
tia claudit actuale eſſe: eſt actu per eēntiā ſuā: ꝛ nō per
participationē ab alio: qꝛ participatiuū inquantū hu
iuſmōi: incidit extra rōnē vel eēntiā participātis. Om
ne autē factū ſm ipſam rōnē facti: hꝫ eſſe participatuꝫ
ꝛ non eſt actu per eſſentiā ſuā: eſſe igit̃ factū cōtradicit
ꝛ repugnat oīno ei: qđ eſt eſſe infinitū infinitate eſſen
tie: ꝛ tale itaqꝫ ifinitū nullo mō eſt a deo factibile. ¶ Et
 preterea: oē: qđ habet eēntiā limitatā ad aliquod genꝰ
per aliquā driam ſibi ꝓpriā: diſtinguit̃ ab oibus ſibi
ex oppoſito diuidentibus genus illud. Conſtat autēꝫ
ꝙ genus primū: ꝛ dria ꝓpria rei cōtente in genere: ſūt
termini infra ſe claudētes totā eēntiā talis rei: oē ergo
quod ad genus aliqđ limitat̃: hꝫ eēntiā totā infra cer
tos terminos eſſentie incluſaꝫ: ꝛ p ꝯñs finitā ꝛ limita
tā: eſt aūt de rōne cuiuſlibet facti: ꝙ ſit qd infinituꝫ ꝛ li
mitatū in eēntia: eſt itaqꝫ ſimplr̃ dicendū ꝙ ſi deus nō
pōt aliū deū facere: ſicut in rei veritate nō pōt: etiā nō
pōt aliqd facere qđ ſit infinituꝫ ꝛ illimitatū in eēntia
idē eni videt̃ iudiciū de vtroqꝫ. ¶ His ergo viſis: vlte
rius ꝯſiderādū eſt circa ifinitū ſm quātitatē: ꝛ primo
vtꝝ infinitū ꝗtitate dimenſiua ſit de numero factibi
liū a deo. Et qdē ſi dicat̃: h eſſe de numero eoꝝ: que ſūt
deo ipoſſibilia aut h cōtingit: qꝛ ifinitas repugnet vl̃r
ei qđ eſt: aut qꝛ ꝯdicit enti creato: aut qꝛ repugnet ei qđ
eſt ꝗtū: aut qꝛ repugnet enti nāli: nō eſt aūt impoſſibile
a deo fieri actu infinitū dimenſione: qꝛ infinitas repu
gnat ei vl̃r qđ eſt. Contingit eni dare aliqd: qđ eſt qdē
actu: ꝛ eſt ſimplr̃ infinitū: ſicut ꝑmū ꝑncipiū qđ actu ē
ꝛ ſimpliciter ifinitū eſt: h aūt eſſet ipoſſibile: ſi ifinitas
repugnaret vl̃r ei qđ eſt actu: que eni vl̃r ſibi repugnāt
in nulla nā ꝑñt cōiuncta inueniri: ſi aūt dicat̃: ꝙ primo
entiū principio repugnet eſſe infinitū dimēſione: appa
ret ꝙ per h nr̃a ꝓbatio nō tollitur: nō eni ideirco repu
gnat primo ꝑncipio: eſſe infinitū dimenſione: qꝛ ſibi re
pugnat infinitas: ſꝫ qꝛ ei repugnat dimenſio. Ex h aūt
ꝙ primo eſſendi principio repugnat eſſe dimenſionatū
nō hētur ꝙ repugnet eſſe infinitū dimēſione magis ꝗ̄
eſſe finitū. Quin potiꝰ ſi ſubtilr̃ ꝯſideret̃: appebit mā i
feſte: ꝙ magis repugnat eſſe finitū dimēſione: ꝗ̄ eſſe ta
lr̃ ifinitū: nā eſſe ſꝫ dimenſionē finitū: ſibi ex duobꝰ re
pugnat: qꝛ ex rōne finitatis: ꝛ ex rōne dimēſionatiōis.
Repugnat eni ꝑmo ꝑncipio: ꝛ eſſe qd finitū: ꝛ eſſe qd
dimenſionatū: infinitū aūt dimenſione repugnat eidē
ex vno tm̄: qꝛ ex rōne dimēſionationis: ꝛ nō ex rōne ifi
nitatis: vñ ꝛ ſi nō repugnaret tali principio eſſe quid
dimenſionatū repugnaret ſiqdē tūc ei eē finitū dimen
ſione: nō tn̄ ſibi repugnaret eē talr̃ ifinitū. Manifeſtū
eſt igit̃ ex dictis: ꝙ nō ideirco ē ipoſſibile ifinitū dimē
ſione a deo fieri: qꝛ ifinitas repugnet vl̃r ei qđ eſt actu.
Itē nō iō eſt hoc eidē ipoſſibile: qꝛ ifinitas videtur en
ti creato repugnare: ꝑmo eni de rōne entis creati ſiue
ꝓducti eſt: ꝙ nō ſit actu ꝑ ſuā eēntiā: ſed ꝑ participatio
nē eēndi ab alio: qđ cuilibet conuenit ex eo ꝙ hēt eſſen
tiā limitatā. Quicqd ꝗ̄ tollit ab aliquo limitationem
eſſentie: tollit ab eo rōnē eſſendi per participationē: qđ
aūt iam limitationeꝫ non tollit: ſed ponit: non aufert
etiā: ſed ponit rōneꝫ ꝑdictā: mñc aūt ita eſt ꝙ limitatio
nē in eēntia tollit infinitas eſſentie: cum eniꝫ oppoſita
hēant fieri circa idē: ꝛ finitati opponit̃ ifinitas: oꝫ ne
ceſſario ꝙ finitati eſſentie opponat̃ infinitas eiuſdē: ꝛ
qꝛ vnūqđqꝫ oppoſitoꝝ tollit̃ ꝑ ſuū oppoſitū: opꝫ de ne
ceſſitate ꝙ ꝑ infinitatē eēntie tollat̃ finitas ſiue limita
tio in eēntia. Enti ergo creato: qđ hꝫ ex limitatione eēn
tie rōnē eſſendi ab alio: repugnat infinitas i eēntia: ꝗ̄
tollit ꝑdictā limitationē. Conſtat aūt: ꝙ infinitas ꝗti
tate extenſionis: nō tollit finitateꝫ eſſentie: qꝛ (vt dictū
eſt) vnūqđqꝫ oppoſitoꝝ hꝫ auferri ꝑ ſuū oppoſitū infi
nitas aūt extēſionis nō opponit̃ finitati eſſentie: ſed fi
nitati extēſionis: cū (ſicut dictū eſt) oppoſita hēant fie
ri circa idē: per extēſionis ergo infinitatem: tollit̃ ter
minatio extenſionis: nō aūt tollit̃: ſed ponit̃ limitatio
eſſentie ꝑ talē infinitatem: qꝛ per hoc qđ aliqd ponit̃ ſi
ue ſub finita ſiue ſub infinita extenſione ponit̃ neceſſa
rio eſſe limitatū ad genꝰ reꝝ māliū: ergo māifeſtū ē ꝙ ꝑ
extēſionis infinitatē: nō tollit̃: ſed ponit̃ rō ꝗ̄ creato cō
uenit: ꝙ hēat eſſe acqſitū ab alio: nō igit̃ ifinitas extē
ſionis repugnat enti creato ex rōne qua ſibi conuenit eē
actu: nō per ſuam eſſentiā: ſed per participationem.

Item ad rationem ꝓducti pertinet ꝙ
non ſubterfugiat cognoſcibilitatē: ſed nec etiam iſta rō
tollit̃ a ꝓducto: ꝑ infinitatem dimenſionis: multo eni
minus vr̃: ꝙ infinitum ſimplr̃ cadat in cognitione ali
cuius: ꝗ̄ infinitū ſm qd. Cōſtat aūt: ꝙ deus cognoſcit
ſimplr̃ infinitū: multo igit̃ magis etiam ifinitū ſꝫ qd
pōt a deo cognoſci. Infinitū aūt dimēſiōe: nō eſt ſim
plr̃ ifinitū: ſed ſꝫ quid: qꝛ infinitū ſimplr̃ eſt ſolū id qđ
eſt ꝑ eſſentiā ifinitū igit̃ ifinitū magnitudine a deo co
gnoſci poteſt. ¶ Preterea ifinitū cognitiōi repugnat:

inq̄tū repugnat numeratiōi:nā ptes īfiniti numera-
re: ſm ſe ipoſſibile eſt: veluti ꝫdictionē iplicās:cogno-
ſcere aūt aliqd ꝑ numerationē ſuaꝝ ptiū:eſt ꝓpriū in
tellect⁹ cogſcētis ſucceſſiue ptē poſt ptē: nō aūt eſt ħ ip
ſius intellect⁹:ſil' diuerſa ut ptes apphēdētis:cū ꝙ diu⁹
intellectus:abſq͂ vlla ſucceſſione ſil' diuerſa: imo oīa ap
phēdit: nō magis ipedit īfinitū cogſcere ꝯtinuū q̄ fi
Tertio. nitū. ¶ Preterea cōſtat q̄ diu⁹ intellect⁹ ſil' itelligit actu
ſemꝑ oīa:q̄ pōt vnq̄ intelligere: aut ergo ē dare q̄titatē
aliquā dimēſiuā:ita magnā: ſed finitā:q̄ de⁹ maiorē cō
cipere ꝛ itelligere nō poſſit: aut talē magnitudinē dare
nō cōtingit: primū autē cōcedi nō pōt: multo eni vigo
roſior eſt diuinus intellectus i intelligēdo quolibet intellectu
creato:cū quēlibet i īfinitū trāſcēdat. Nō pōt aūt dari
aliq̄ dimēſio:ita magna: ſed finita: q̄ nos nō poſſum⁹
maiorē cōcipere: vel intelligere. Multo ergo fortius ħ
dicendū eſt de intellectu diuino. Et cū ipſe (ſicut ſſup-
poſitū eſt) qcqd pōt vnq̄ intelligere: ſemꝑ ſimul actu in-
telligat: relinquit de neceſſitate q̄ ſua actualis cogni-
tio: ad nullā dimēſionē finite ext̄ēſioꝫ terminet: ſub ac-
tu ſit ergo cognitione diuina dimenſio infinita cōclu-
Quarto. dit. ¶ Et Preterea abſurditas maxima eſt credere q̄
deus extenſiuā q̄titatē nō ſemꝑ actu cognoſcat ſub oī
bus modis ext̄ēſionis: qbus de ſua nā ext̄ēdi pōt: nō ē
aūt dare tot modis ſed finitis ipſaꝫ dimenſiuā q̄tita
tē ext̄ēdi: q̄ pluribus: q̄tū de ſe eſt: ext̄ēdi nō poſſit: vel
ext̄ēſionē de ſua natura nō patiat. Nec ergo dari pōt
q̄ deus ext̄ēſiuā q̄titatē: ſolū ſub finitis modis ext̄ēſio
nis acceptā actu ſemꝑ intelligat. Relinquit ergo de ne
ceſſitate dicēdū: q̄ ipſe deus bñdictus: dimenſionē infi
nite ext̄ēſionis actu intelligere poſſit: ꝛ actu cognoſcat:
apparet igit' q̄ta ſit abſurditas ꝛ inſipiētia illius ho-
minis: q aſſerit: q̄ de⁹ dimēſionē infinite extenſionis:
nullomō poſſit itelligere. Judicat eniꝫ hō ille de intel
lectu diuino: ſm conditionē ꝛ ex cōditione intellectus
ſui. Et q̄ ſuus intellectus īfinitū cōprehēdere nō poteſt
concludit hoc idē eſſe ꝛ de intellectu diuino: ꝓcedit aūt
ex hoc vlterius ad aſſerēdū: q̄ tale infinitū in deo non
habet ideā: hoc aūt huic hōi ideo ꝯtingit (vt vr̄) q̄ cre
dit: q̄ idea extenſiue q̄titatis: ſit q̄dā forma extenſioni
ſubiecta: poſita in mēte diuina: quod totū eſt abſurdū:
ꝛ alienū a fidei veritate: nec eniꝫ aliud eſt idea in re: q̄
ipſa diuina eſſentia: imitabilis ab eſſentia creature: q̄
ſicut eſt exemplar ꝛ ſilitudo cuiuſlꝫ nāe ſub quolꝫ gra
du ſuo accepte: ſic etiā ſilitudo ꝛ exēplar eſt nāe ipſius
extenſiue q̄titatis ſub quocūq; extenſionis gradu cōſi
derate. Et q̄ nunq̄ q̄titas extenſiua: poteſt conſidera
ri ſub tot finitis gradibus extenſionis: ſm quot oīo in
finiti extenſionis gradus ei debent: nō ideo tn̄ q̄ dici-
mus: q̄ diuina eēntia eſt exēplar tal' nāe: ſicut ꝛ cuiuſlꝫ
alterius: oꝫ nos dicere: q̄ extenſionē aliquā patiat: q̄
manens in ſupremo ſimplicitatis arce idea ē: vel exē
plar oīuꝫ nāꝝ. Manifeſtū igit' eſt ex dictis: q̄ infini
tum dimenſionis ext̄ēſione: nō ideo repugnare poteſt
ei q̄ eſſe a deo ꝓductū ſubterfugiat diuinā cognitionē.
Cognoſcit enim deus ſuā eſſentiā: que eſt idea (vt dixi
mus) ꝛ exemplar ſupremū omnium naturarū.

Ad idem. Item ad rationem Producti:
pertinet q̄
ſua excellentia nō trāſcendat virtutē ꝓducētis. Dupli
ci aūt ex cauſa effectus infinite extenſionis q̄titatiue:
pōt dici tranſcendere virtutē agentis: aut videlicet: q̄
agēs eſt virtutis finite: aut quia in ſuū effectū: ꝑ ſuaꝫ
actionē: ſucceſſiue ꝓgredit': virtus enim augmenta
tiua naturalis: quia finita eſt: ab infinito augmēto
tranſcenditur: q̄ etiā ſucceſſiue ipm̄ q̄tū augmentat:

cuꝫ nō in inſtāti ꝓducat totā q̄titatē naturalē excellit'
ſiue ſuperatur ab infinita q̄titate: eſt eni de ratiōe infi
nite q̄titatis (vt ſupra diximus⁹) q̄ accipientib⁹ parteꝫ
eius poſt partē equalē ſemꝑ nunq̄ cōtingat deuenire
ad partem oīno vltimā. Iſte autē cauſe penitus ſeclu-
duntur a virtute diuina: deus enim ꝛ īfinite virtutis
eſt: ꝛ totam rem poteſt ꝓducere in inſtāti. Quātitas er
go infinita ad diuinam virtutē relata nō tollit illā ra
tionem ꝓducti: qua producto cōuenit: q̄ ſua excellen-
tia nō tranſcendat virtutem agētis: non tollit etiā rō-
nem qua creato debet': q̄ nō equet' creanti. Nā ꝫ deus
qui ſolus eſt creator ipſarū rerū: eſt oīno infinitus: ꝛ il
limitatus in eſſentia: illud ꝓo qd eſt infinitū ſoluꝫ ſm
dimenſionis extenſionē (vt ſupra oſtēdimus) in eēntia
ſua oīno finitū ꝛ limitatuꝫ eſt. Quod aūt eſt illimita-
tum in eſſentia: in infinitum ſuperat ꝛ tranſcendit qc-
quid eſt in eſſentia limitatū: de neceſſitate ergo conclu-
dit': q̄ in īfinitū ſuperetur a deo illud: quod eſt infini-
tum dimenſionis extenſione: nō tollit etiā tale infinitū
illā rōnem: qua dicitur conuenire ꝓducto: q̄ finiat' a
virtute ꝓducentis: effectū eniꝫ ꝓpriū finiri ab agente
nihil eſt aliud: q̄ ipſuꝫ ab eo totaliter conduci ad eſſe:
ſed infinitū ſm extenſionē: totalr̄ produci pōt a deo in
inſtanti: per hoc aūt non ponit' niſi terminatio produ-
ctionis: ꝛ terminatio eſſentie in ꝓducto. Tales aūt ter-
minationes nō tollunt' ꝑ īfinitatē extēſionis (ſicut ap-
paret ex dictis.) Euidens igit' iam eſt ꝛ manifeſtū q̄
nō ideo ipoſſibile eſt ꝓduci a deo infinitū extenſione:
quia infinitas ſit cōtra rōnem entis ꝓducti. Apparet
etiā ex his: que dicta ſunt: q̄ habere eſſentiā limitataꝫ
ꝛ finitā: ꝛ habere infinitā dimenſionis extenſionē: nul
lam oīno implicat ꝫdictionē. De rōne.n. ꝑrītis eēntiē
limitatā: eſt q̄ habeat vnā ꝑfectionē tm̄: ſiue q̄ hēat tm̄
ꝑfectionē vnius generis: ſed oīuꝫ ſibi inuicē cōtradicūt
Nō aūt ſibi cōtradicūt hēre ſolā perfectionē vnius ge-
neris. ꝛ habere perfectionem vnius generis infinitā
ſic igitur habere eſſentiam limitatam ad vnum perfe
ctionis genus: ꝛ hēre dimēſionē īfinite extēſionis ſibi
oīno nō cōtradicūt. Cadit igitur ħ ſub numero eoꝝ: q̄
a deo ſunt factibilia. ¶ Ulterius aūt māifeſtū eſt etiaꝫ
ex dictis: ꝛ ex dicēdis q̄ nō ideo īfinitū extēſione ē deo
Primo. ipoſſibile: q̄ talis īfinitas ei repugnat qd' eſt quātitati: pri
mo qdē: q̄ ei qd de ſua rōne vel nā ad nullū gradū extē
ſionis determinat': nō repugnat q̄ ſub extēſione īfinita
ꝓducat' ab oīmode īfinita virtute. Quātitas aūt extē
ſiua de natura ꝛ rōne ſua ad nō limitat' preciſe ad aliquē
gradū extēſionis ſibi igit' nō repugnat q̄ actu ſub infi-
nita extēſione ꝓducat' ab agēte omnimode infinite vir
Secundo. tutis: cuius eſt ipſe deus. ¶ Preterea eſſe actu ſine ter-
mino extēſionis ſi repugnat quātitati dimēſiue nō po-
teſt hoc contingere: niſi vel q̄ terminus talis cōſequit'
ipſam eſſentiam q̄titatis: vel q̄ talis quātitas habꝫ eē
per talem terminum ad minus: ſicut habet eſſe mate-
ria per formam. Primū aūt ſtare non poteſt. Cū.n.eſ
ſentia dimēſiue q̄titatis idifferēter ſe hēat q̄tū eſt de ſe
ad ſtādū ſub quocūq; termino extenſionis: ipoſſibile eſt
oīno q̄ tales termini ipſam ꝯſequant'. Ea.n. que deter
minatā eſſentiā cōſequūtur finita ꝛ determinata ſunt
Secūdū etiaꝫ nō pōt ſtare. Eſſe.n. eſt actus immediate
ipſius eēntie habēns in ſe vel actū qdditatiuū vel rōnē
actus qdditatiui realis: vnde ꝛ ſi nā de ſua eſſentia nō
eēt potētia: ſed realis actus qdditatiu⁹: omni etiā ſub
ſtātiali forma ſubtracta poſſet in ſeipſa imediate recipe
re actū exiſtēdi a deo. Cōſtat autem q̄ q̄titas dimēſiua
de ſua ꝛ in ſua eſſentia eſt quidā actus quidditatiu⁹ rea
lis: igitur omni etiam termino extenſionis ſubtracto:
poterit

poterit imediate in ſeipſa participare actu eſſe a deo: ꝛ ſic per cōſequēs poterit eſſe actu dimenſio interminate ſeu infinite extenſa.

Tertio. **Item eſſe eſt** Terminus correſpōdēs terminabilitati ipſius eſſentie: terminus vero quo finit ipſa extēſio: eſt terminus correſpondens terminabilitati extēſionis: conſtat aūt: ꝙ ipſe terminus extēſionis: nō eſt ipſum eſſe dimēſiue ꝗtitatis: quia vna ꝛ eadē dimenſiua ꝗtitas manens ſub eodē numero actu exiſtendi: pōt terminari diuerſo extenſionis termino: ꝛ ſic ipſe terminus extēſionis preſupponit in dimēſiua ꝗtitate: exiſtētiā actualē ꝛ nō ecōuerſo. Et quia id qđ eſt prius hoc modo: nō depēdet in eſſendo a poſteriori: ſed magis poſterius a priori: ꝯcluditur de neceſſitate: ꝙ dimēſiuā ꝗtitatē eſſe actu: nō oꝫ dependere ab ipſo termino extēſionis: ac per ꝯſequens ſibi nō repugnat: ꝙ virtute diuina actu exiſtat infinita: ſeu non terminata termino ſupradicto.

Quarto. **Et preterea** Sic ponere quātitatē infinitā extēſā videlꝫ oib⁹ modis: quibus extēdi pōt idē eſt: ꝙ ponere infinitū ſꝫ eſſe: qđ iā oſtēdimus cadere ſub his ꝗ factibilia ſunt a deo. Euidens igit iā eſt: ꝙ ifinitū extēſione magnitudinis: actu fieri a deo nō iđ eſt ipoſſibile: q2 ifinitas extēſionis repugnet ei: qđ eſt quārū. ❡ Ulterius etiā nō pōt dici ꝙ ideo tale infinitū nō pōt fieri a deo: q2 dimenſio nō pōt actu eſſe ſine ente nāli: ꝛ infinitas tali enti repugnat.

Primo. Primo quidē: q2 ꝛ ſi nāliter loquēdo ipſa ꝗtitas dimēſiua: ſine virtutib⁹ ꝛ qualitatib⁹ nālib⁹ nō poſſit actu exiſtere: pōt tn̄ ſic eſſe: virtute diuina. Multo eni min⁹ videt: ꝙ poſſit manere actu ſine priori v3 putā: ſine proprio ſubiecto: a quo depēdet quodāmodo ſicꝰ a cauſa nāliꝗ ſine poſteriori: a quo cauſalr nō depēdet: ſit aūt illud virtute diuina: ꝗ ꝛ hoc pōt fieri: vt v3 quātitas dimenſiua actu exiſtat: ſine virtutibus: ꝛ qualitatib⁹ naturalibus. Nō obſtāte igit: ꝙ dimēſio nō poſſit virtute nature actu exiſtere: ſine qualitatibus nālibus: poterit tn̄ actu fieri dimēſio infinita a deo.

Secundo. **Et preterea** Si ifinitas extēſionis repugnet enti nāli: aut hoc eſt rōne mātie: aut rōne forme: aut rōne mot⁹: aut rōne nāliū virtutū: nō pōt aūt dici: ꝙ nō poſſit fieri a deo ens nāle: ſub infinita extēſione: rōne mātie: q2 v3 nulla mā eſt in nāꝗ ſit in potētia ad infinitā extēſionē: ꝗuis eni in nā nō inueniat actu talis mā: q2 tn̄ de⁹ nō agit ex ſuppōe mātie ſꝫ ipſaꝫ māꝫ ſil cū tota re māli ꝓducit: nō ꝑꝑ hoc tollit qn deus ꝓducere poſſit māꝫ: ꝗ ſit in potentia ad ifinitā extēſionē: ſil cū toto māto taliter infinito.

Tertio. **Et preterea** Cū mā hēat eē ꝑ formā: ꝛ nō ecōuerſo: ꝑ formā ē iudicādū de materia potius: ꝗ per māꝫ de forma. Si igit forme materiali non repugnat infinitas extenſionis: manifeſtum eſt ꝙ nec etiam materie repugnabit.

Uidendum eſt Ergo: verū forme repugnet: nō vr̄ autē ꝙ ſibi debeat repugnare rōne forme niſi ꝓpter alteraꝫ duaꝝ cauſaꝝ: q2 vel ꝑꝑ limitationē quā cōtrahit ipſa forma per eē acquiſitū ab alio: vel ꝑꝑ limitationē: quā cōtrahit ex vnione ad mām. Cū aūt forma ꝛ quelꝫ res nō cōtrahat niſi limitationē eēntie ex receptione eēndi ab alio: manifeſtū eſt: ꝙ ꝑꝑ talē limitationē ſibi nō repugnat niſi infinitas eſſentie: talis aūt ifinitas (vt ſupra oſtēdimus) nō ponit: imo tollit: ꝑ infinitatē extēſionis. Ex vnione etiā ad māꝫ: nō vr̄ forma ꝯtrahere niſi limitatōēꝫ ad act⁹: ꝛ operationes nāles: ꝛ ad hoc ens: ſꝫ nec iſta limitatio tollit ꝑ infinitatē extēſionis: ſed ponit. eo enim ipſo ꝙ forma ponit ſtare ſub extenſione: ſiue finita: ſiue infinita ſm actū: ponit etiā de neceſſitate: ꝙ ſit nālis ꝛ limitata ad act⁹: ꝛ operationes nāles: ꝛ etiā ad hoc ens. Manifeſtū igit iaꝫ eſt ex dictis: ꝙ infinitas extenſionis nō repugnat enti nāli rōne forme: nec etiā rōne mātie: nō poteſt etiā poni: ꝙ ſibi repugnet ratione motus: quia neꝗ cuilibet corpi nāli debet aliqs mot⁹: q2 nō ꝑōt ꝯpetere corpi infinito. Quāuis eni de rōne corpis nālis ſit: ꝙ hēat in ſe ꝑncipiū determinati motus: nō tn̄ eſt de rōne eius: ꝙ vbicūꝗ: ꝛ quōcūꝗ poſitū moueat. Queadmodū de rōne corporis grauis eſt: ꝙ i ſe hēat grauitatē ꝗ eſt ꝑncipiū motus deorſū: ꝛ ab hac hꝫ illō corp⁹: ꝙ ſit determinatū corp⁹ nāle. Nō eſt aūt de eius rōne: ꝙ vbicūꝗ poſitū moueat: ꝑ illō ꝑncipiū ſꝫ ſolū: ꝙ poſitū in loco ſurſuꝫ: tēdat deorſuꝫ: locus aūt ſurſuꝫ: ꝛ locus deorſum: nō accipiunt in vniuerſo niſi ꝑ reſpectū centri ad circūferentiā: ꝛ ideo neceſſariū eſt: ꝙ ſubtracta circūferentia: ſubtrahat: vnde ſi terra: ante circūferentiā: fuiſſet a deo creata: q2 nō fuiſſet tūc dare locū in quo cōperit ſibi mot⁹: moueri ꝑ ſua ꝑncipia nequiuiſſet: ꝛ ſi potuiſſet moueri a deo: hoc tn̄ nō obſtante fuiſſet determinatū corp⁹ nāle ꝛ ꝓpter grauitatē ꝗ ſibi ponit in loco deorſum eſſe hꝫ determinati mot⁹ ꝑncipiū: ſicut etiā ſi deus terrā infinitaꝫ creaſſet: haberet ꝗdē in ſe grauitatē a qua diceret determinatū corpus nāle: nō obſtāte ꝙ ꝑ ipſaꝫ: ideo moueri nō poſſet: q2 ifinita terra infra circūferētiā in loco ſurſū cōcludi non valꝫ: ꝛ tn̄ poſſet in ſuo ſpacio a deo moueri. ❡ Appet igit: ꝙ nec ideo infinitas repugnat corpori nāli: q2 de rōne eius ſit motus. ❡ Nō pōt etiaꝫ poni: ꝙ ſibi repugnet rōne nāliū virtutū: ꝗ de ipſa ſua rōne hīt: ꝙ limitate ſint: nō eſt eni ꝺ rōne caꝝ: ꝙ ſint limitate niſi limitatione: que eſt ad certū virtutū genus: virtus etenim nālis alicuius certū nāliū: nō eſt quelibꝫ virtus ꝛ quecūꝗ indeſiñter: ſed eſt vna ꝛ determinata ſm nāꝫ entis cui⁹ eſt virtus: hec aūt limitatio nō tollit: ſed ponit ꝑ infinitatē extēſionis: ſi eni corpus graue ponat ſub infinita extenſione: virtutē ſub illa extenſione nō poterit habere quācūꝗ: ſed nālem ſolū: ꝛ hanc nō quālibꝫ: q2 nō virtutē leuitatis: ſed grauitatis tn̄: hāc tn̄ habere poterit infinitā. Nā habere virtutē vnius generis tn̄ ꝛ habere virtutē infinitā in ſuo genere: cōtradictionē nō implicāt. Manifeſtū eſt igit ꝙ infinitas extenſionis ꝛ virtutib⁹ nālibus nō tollit illā limitationē: que eis de rōn debet. ❡ Eſt aūt attendenduꝫ: ꝙ ſi de⁹ faceret duo corpa ꝯtrariaꝝ virtutū: vnū infinitū: ꝛ reliquū finitū poſſet vtrūꝗ ꝑiter ꝯſeruare a mutata actiōe ꝛ paſſione etiā in eodē ſpacio: ꝛ ſilr poſſet duo corpa ifinita preterꝗ finitū ſi haberet in ſe virtutē infinitā itenſiue ꝛ nō extēſiue ſolum haberet etiā ex ſua natura ꝙ poſſet in inſtāti in ſe cōuertere finitū (vt videt) nō autē infinitū. Item vtrūꝗ ifinitum eſſet in eodem ſpacio ifinito: cum tn̄ finitum nō poſſit ifinitum ſpacium occupare. ❡ Cōcludēdum eſt igitur ex oibus ſupradictis: ꝙ nō ideo ifinitum extēſione: nō eſt factibile a deo: quia talis ifinitas repugnat enti naturali vel quāto: ſm ꝙ quātum: vel enti creato: el etiam quia infinitas repugnet vniuerſaliter ei: quod eſt: nullo ergo modo dicēdū eſt ꝙ impoſſibile ſit deo facere ens infinite dimēſionis. Ex hoc autem ſtatim habetur: ꝙ etiam eſt ei poſſibile facere ifinitū multitudine idiuiduoꝝ vnius ſpeciei: multo enim minus videt poſſibile eſſe vnum ens infinitum: ꝗ̄ entia ſic ifinita multitudine: quod tn̄ in ſe ſit vnum qđꝗ finitū: ꝛ precipue cum videamus aperte: ꝙ ſub eadem ſpecie poſſunt per ſucceſſionem accipi idiuidua ifinita. Utrum autꝫ poſſit facere ſpēs ifinitas

multitudine:non determino ad p̃ns:ſm tñ ponentes ꝙ facere potuit mundũ ab eterno: videtˀ dicendũ ꝙ ſic: ſi enim infiniti dies p̃ceſſiſſent diẽ hodiernã: potuiſſet deus die qualibet ſpẽm vnam producere:ꝛ eam ſeruare:cum incõueniens ſit ſuã potentiã in ꝓductione ſpecierũ terminari totaliter in aliqua die: ꝛ ſic ꝑ ꝯñs eẽnt hodie ſpecies infinite multitudine. ¶ Hec igiṫ oĩa dicta ſint ſine preiudicio ſententie melioris:nõ enim audeo cũ loquor de potẽtia dei: auferre aliqd’ oĩno ab ipſo. Eſt enĩ ipſe (vt ait btũs ambroſius) venerabilis nature: inextimabilis potẽtie:inuiſus in numero:icõprehenſibilis in operibus. Imperat ipſe nature:nõ poſſibilitati obtẽperat:nõ mẽſuras colligit:nõ pondus examinat:voluntas eius menſura rerũ eſt: ſermo eius ſinis eſt operis:cum talis ac tantus ſit:quis timeat ei dicere impoſſibile tibi nihil eſt.

Reſponſio ad obiecta

Ad primum Ergo argumentum in cõtrariũ adductũ dicẽdũ eſt ꝙ iſinitũ iſinitate eẽntie ſi deo equaṫ: nõ tñ ſibi equaṫ iſinitũ infinitate quãtitatis cõtinue: vel diſcontinue.

Ad ſecundum Dicendũ: ꝙ infinitũ ꝛ ſi dicat priuationeꝫ termini:nõ idcirco diẽ vniuerſaliter tñ ꝓuationẽ actꝰ: qꝛ actus in plus ſe habet q̃ terminus : cum ſit aliquis actus omnino infinitus ſeu illimitatus.

Ad tertium Dicendum: ꝙ nihil creatũ põt eſſe virtutis iſinite ſimpliciter:qꝛ nec etiã ipm eſſe põt ſimplr iſinitũ:põt autẽ eſſe iſinitũ in genere: ꝛ habere ꝑ ꝯñs virtutẽ nõ ſimplr ſed in genere infinitã. ¶ Ad quartũ dicendũ: ꝙ infinitũ ſimpliciter:ſua virtute excellit infinitũ in genere: ꝛ in genere infinitum ſuperat id: qḋ in genere eodeꝫ finitũ eſt: ſuperat aũt iſinitũ ſimpliciter illud quod eſt infinitũ in genere:nõ quidẽ qꝛ poſſit producere infinitum ſimpliciter: ſed qꝛ poteſt ꝓducere iſinitũ in genere: ꝛ qꝛ ſua virtus extendiṫ ad res cuiuſlibet generis. Infinitũ enim in genere non ſe extẽdit ad res cuiuſlibet generis: ſed ad res generis ſui tñ: ꝛ ſicut infinitũ ſimpliciter nõ põt aliud ſimplr iſinitũ producere: nec tñ ſequiṫ ꝙ ſibi equeṫ finitũ in eodẽ genere qꝛ id: quod finitũ nõ poterit producere niſi in tempore: infinitũ poterit producere in inſtãti. ¶ Eſt enim diligenter notãduꝫ: ꝙ cũ quãtitas de rõne ſua abſtrahat a virtutibus actiuis: quãtumcũqꝫ aliquid ponaṫ infinitũ infinitate quantitatis: nõ eſt tñ ideo neceſſariũ ꝙ ponatur iſinitum iſinitate: actiue virtutis precipue cum nec ſit neceſſariũ ipſum habere aliquã virtutẽ actiuam. Quãdo ergo dr̃ ꝙ infinitũ in genere habet virtutẽ iſinitã: nõ eſt intelligendũ ſimplr de infinito in gñe quãtitatis: ſed de infinito in aliquo genere actiuoꝝ: cuius ſunt infinitũ calidum: ꝛ iſinitũ frigidũ: ꝛ alia huiuſmodi. Calidũ autẽ tunc proprie dr̃ iſinitũ quãdo caliditateꝫ habet oĩbus modis quibus haberi põt: quod ꝓprie loquẽdo eſt habere caliditatẽ infinitã intenſiue: ꝛ tale iſinitũ calidũ finitũ ſuperat: modo predicto. ¶ Eſt etiã notãduꝫ: ꝙ ſi vlterius ſic arguaṫ: nihil creatuꝫ poteſt creare effectuꝫ infinitũ: (vt cõceſſum eſt) forma autẽ naturalis que ẽ quid creatũ cauſa quantitatis extenſiue eſt in corpore nãli: ergo nullum corpus nãle: habere poteſt quãtitatẽ infinite extẽſionis: dici debet ꝙ forma naturalis non poteſt ẽſſe aliquo modo cauſa effectiua infinite extenſionis. Verũ tñ eſt ꝙ ſicut forma nõ eſt cauſa effectiua ſui ipſius: ſic etiam non poteſt proprie dici cauſa effectiua dimenſionis ꝛ alioꝝ accidentiũ: que ad eius poſitioneꝫ in mã neceſſario ponunṫ: quin etiam potius ille: qui effectiue formã ponit ſub actu eſſendi: ponit etiam in eẽ ꝛ omnia que ipſaꝫ neceſſario cõſequunṫ: ſi ergo deus ſit a quo forma poniṫ effectiue in eſſe: a deo etiaꝫ effectiue ponenṫ in eſſe: ꝛ accñtia ꝯñtia formã. Et qꝛ deus eſt ſimplr iſinitus: reduceṫ tunc effectus iſinitus in genere tanq̃ in cauſã in id qḋ eſt ſimplr iſinitũ: verũ qꝛ aliquam cauſalitatẽ habet forma ſuper accidentia ipſaꝫ cõſequentia: ſufficit ad hanc cauſalitatẽ ſaluandaꝫ vt in quacũqꝫ parte mãe ponitur accidens cõſequens formam: ibi etiam ponaṫ ꝛ forma ꝛ per conſequens ſi in ſinita mã hoc accñs poniṫ: neceſſe eſt etiam ꝛ formã ſubſtantialeꝫ: quã illud accidens cõſequitur poni in mã infinite extenſa: ita tñ ꝙ ibi ponatur ab agente virtutis ſimpliciter iſinite: cuiuſmodi eſt deus: ꝛ ſic nullũ incõueniens ſequiṫ. ¶ Ad. v. dicendũ: ꝙ infinitũ ſimplr habet hꝫ illimitatã eſſentiã: nõ aũt infinitum in genere: ꝛ ideo ſcḋm põt eſſe quid ꝓductũ ab alio: nõ aũt primũ. ¶ Ad. vi. dicenduꝫ: ꝙ ſi duo corpa ſimul in eodem loco poni nõ p̃nt virtute create tñ p̃nt poni virtute diuina. Infinitũ etiaꝫ põt duplr cõſiderari: vno quidẽ modo ſimplr ꝛ abſolute: ſm quod infinitum: ꝛ ſic non põt ab aliquo ſui generis tranſcendi: omne enim quod aliquo ſui generis tranſcendiṫ eſt de neceſſitate finituꝫ in illo genere. Alio vero modo põt accipi: ſm ꝙ cadit ſub aliquo modo finitatis: ꝛ ſic nihil prohibet: ꝙ aliquo modo tranſcendatur. ¶ Ulterius cõſiderãdum eſt: ꝙ maioritas proprie dicit exceſſum quo vna quantitas excedit aliquã aliam. Quantitas enim maior illa proprie dicitur: que vna cum ſit tãtuꝫ continet quantuꝫ alia ꝛ adhuc amplius: ex quo euidẽter apparet: ꝙ oĩs quantitas que excedi põt exceſſu maioritatis: neceſſario eſt finita: ſi ergo ponanṫ duo cõtinua iſinita in eodẽ ſpacio virtute diuina: manifeſtũ eſt ꝙ vnũ nõ põt dici maius alioꝝ: vtrũqꝫ ſit iſinitum. Ambo etiã nõ poſſunt dici maioris quãtitatis cõtinue q̃ vnũ ipſorũ tñ: qꝛ (vt dictũ eſt) q̃titas cui datur exceſſus maioritatis: opꝫ ꝙ vna manens excedat aliã. Illa aũt duo cõtinua iſinita nõ ſunt vna q̃titas cõtinua: nec etiã ſic poteſt addi vnum ad aliud ꝙ faciant vnã q̃titatẽ cõtinuã maiorẽ quia cuicũqꝫ ſit talis additio: oꝫ neceſſario ꝙ ſit terminatũ ad illã extremitatẽ in qua contingatur a quãtitate ſibi addita. Nullatenus igitur duo cõtinua iſinita ſunt maior q̃titas cõtinua q̃ vnũ cõtinuũ iſinitũ cuꝫ nec vna q̃titas cõtinua ſint: nec vna fieri poſſint modo ꝑdicto: due enĩꝫ cubitales q̃titates: ꝛ ſi nõ ſint vna q̃titas: qꝛ tñ poſſunt fieri q̃titas vna excellens cubitalem q̃titatẽ: p̃nt cõuenientẽr dici eſſe maioris q̃titatis: q̃ vna cubitalis q̃titas: ſic igitur iam manifeſtum eſt: ꝙ cõtinuũ iſinitum ſic ſimpliciter ſumptũ: a nulla q̃titate tranſcenditur: ſi aũt accipiaṫ: vt cadẽs ſub aliquo modo finitatis: ſic nihil ꝓhibet ipſum trãſcendi: hoc aũt modo ſumiṫ cuꝫ accipiṫ vt cadens ſub certo ꝛ finito nũero binario: duo enĩ cõtinua a nũero binario mẽſurantur: ꝛ qꝛ duo ſunt plus q̃ vnũ tñ: idcirco dici põt ꝙ duo cõtinua iſinita ſunt plus q̃ vnũ tãtuꝫ cõtinuũ iſinitũ. Tria enim cõtinua iſinita faciunt maiorẽ numerũ q̃ tãtum duo. ¶ His ergo diligenter conſideratis apparet ſolo ſexti argumenti: qḋ ex ſuppõne falſa procedit. ¶ Ad. vii. dḋꝫ: ꝙ illa nõ eſt rõ corporis vlr ſumpti ſed corporis finiti. ¶ Ad. viii. dḋm ꝙ ſi extra quãlibet partẽ magnitudinis iſinite dari poſſit alia pars: non tñ ideo cõcludẽdũ eſt: ꝙ extra oẽs partes eius: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝙ extra ipſam totam ſilr dari poſſit: cuiꝰ rõ eſt: qꝛ hoc ꝙ dico: quelibet pars nõ dicit acceptionẽ multaꝝ partiũ ſimul: ſed vnius tñ: ꝛ qꝛ in infinita magnitudine nõ põt dari aliqua vna pars extra quã iteꝝ alia atqꝫ alia dari nõ poſſit: idcirco verũ ẽ dicere: ꝙ extra quamlibet partem magnitudinis

magnitudinis infinite, alia pars dari põt. Sed ſi qͦ dico oẽs ptes iſinite magnitudinis: dicit cõphẽſionẽ iſinitaꝝ ptiũ. Extra vero ptes iſinitas inq̃tũ huius nõ põt alie ptes magnitudinis dari: et idcirco lz extra quãlibet ptẽ dari poſſit alia ps: nõ tñ iõ põt etiaz dari extra oẽs: vr ergo deficere argumentũ per fallaciã figure dictiõis: cũ in ipſo fiat trãſitus ab accipiẽte qd finitum ad accipiẽs aliqd iſinitũ. ¶ Ad .ix. dicendũ q totum põt dici tã de cõtinuo finito q̃ de iſinito: cuius declaratio ẽ: qꝛ ſicut oẽ ſe hz ad diſcretatita et totũ ad cõtinua: dicimus aũt q oẽs ſpẽs nũeroꝝ ſũt q̃tita s diſcreta: et tñ ſpẽs nũeroꝝ ſũt iſinite. Cõſir ergo: ſi ponat cõtinuũ iſinitũ ſub actu eẽndi: nõ obſtante iſinitate: dici poterit q ipſuz totũ eſt actu extẽs: totũ .n. nõ dicit niſi cõphẽſionẽ oium ptiũ alicuꝰ: que qdẽ ptes in re finita ſunt finite et iſinite in iſinita: q aũt de pfecto dr: q finẽ icludit: itelligẽdũ ſic eſt: vt per finẽ accipiat: vel finis ꝓtutis: vel opis: vel eẽntie: vel extẽſionis. Et in iſinito cõtinuo dari põt icluſio finis finiẽtis eẽntiã: que eſt ipm eẽe. Itẽ dari põt: nõ qdẽ terminus extẽſionis a quo extẽſio hz q nõ ſit in iſinitũ ꝓtẽſa: ſed poti⁹ ille a quo hz q ſit ꝓtẽſa oib⁹ modis qbus ꝓtẽdi põt: nõ obſtante igit iſinitate de qua loqmur: adhuc ptinuũ iſinitũ põt dici pfectũ. ¶ Ad .x. dõm: q et ſi iſinitũ nõ ſit ſcibile ſcia: qua totũ aliqͦ cognoſcit per numeratione ſuaꝝ ptiũ: eſt tñ ſcibile ſcia: qua ſimul diuerſa et multa cognoſci pñt. ¶ Ad .xi. dõz: q ſi poneret corpus infinitũ: illud ſibi derelictũ eẽt imobile: nõ obſtãte q ab aliq̃ corpore a deo poſſet in ſuo ſpacio in tpe moueri (vbi determinatiõe dictũ eſt) falſũ ẽ ſupponit: cũ dr q poſſet ſurſum: aut deorſum moueri: et in inſtãti. ¶ Ad .xii. dicẽdũ ſine preiudicio: q ſi intellectus angelicus põt oia ſimul cognoſcere: que p vnã ſpẽm cognoſcunt: non ſolũ nõ eſt icõueniens: et ipoſſibile: ſed eẽt etiã neceſſarium q infinita ſil cognoſcere poſſit: ſi infinita per eandẽ ſpeciem cognoſcibilia ſimul actu ponant: nam et ſi rerum generatio et corruptio fuiſſet ab eterno: infinita indiuidua ſub vna et eadẽ ſpecie pceſſiſſent: que nunc intellectus angelicus oia ſimul cognoſceret: lz enĩ talis intellectus nõ ſit ſimplr infinitus: eſt tñ iſinit⁹ et illimitat⁹ ſm qd: et iõ etiã: et ſi nõ poſſit ꝯphẽdere infinitũ ſimplr: nõ tñ tollit qn poſſit cognoſcere: et comprehendere infinitũ ſm quid: qͦle eſt illud: qͦ ſub finita ſpẽ intelligibili cõphẽdit. ¶ Ad .xiii. dicendũ: q q̃ntũcunq deus in finita indiuidua: et iſinitas reꝝ ſpẽs actu ꝓducere ponat: ſua tñ potentia tota limitari nõ poteſt. Rõ aũt huius eſt: qꝛ nunq̃ p infinitoꝝ etiã ꝓductionẽ ponit aliqd produci: qͦ nõ hẽat eẽntiã limitataz: per eſſe receptum ab alio: oẽ autez tale infinitũ diſtat ab eo qͦ eſſentiã illimitatã hz: et inter infinite aũt diſtãtia ſemp alia et alia intelligi põt: q igit q̃ncũq infinite ſpẽs et infinita indiuidua actu a deo ꝓduci ponant: ſemp tñ ponunt in iſinitũ diſtare a deo: euidenter cõcludit: q ſemper deus alia multa producere poſſit. Quõ aũt in finita quãtitate plus produci poſſit: iam declaratũ eſt. ¶ Ad .xiiii. dõz q in infinito corpe eſt infinita virtus et iſinita eẽntia: nõ quidẽ ſimplr et oĩmode: ſz ſolũ infinitate extẽſionis. ¶ Ad .xv. dicẽdũ: q virtus infinita ſimplr nõ inuenit niſi in deo cuius eẽntia eſt ſimplr infinita: in quo virtus et eẽntia idẽ oio ſunt: virtus aũt infinita gñe inuenit in eo cui⁹ eẽntia eſt i certo genere iſinita: infinitã aũt eẽntiã in gñe eã dicim⁹: que hẽtur oibus modis qbus hri põt: q̃uis eius eẽntia ſube nõ ſuſcipiat ſimplr magis et minus: ſicut nec etiã forma ſbalis: cõparata tñ ad actus et operationes ipſam cõſequẽtes: gradus diuerſos habere poteſt. ¶ Sic igitur nũc mihi videtur dicendum et ad qõnem et ad argumenta ſi autẽ apparet in hac qõne aliquid cõtra phm Ari. nõ tñ ſtatim ob hoc falſum eſt iudicandum: niſi prius appareat etiam eſſe contra theologicam veritatem.

¶ Queſtio nona.

Q**ueſtio** Nona eſt Utrũ quilibet loc⁹: a quolibet loco differat ſpecie. Et videt q ſic: quecunq enĩ differunt forma: dñt ſpẽ: ſed quilibet locus a quolibet loco differt foꝛa: cũ vnuſquiſq locus diſtinguatur ab alio diſtinctione ordinis ad vniuerſum: qui eſt quid formale in loco: ergo omnis locus ab omni loco differt ſpecie. Prĩa rõ.

Preterea Forma nõ põt ſeipſa ab alia foꝛa diſtingui niſi ponat diuerſificationem in ſpecie. Conſtat aũt q ordo ad ꝑmũ cõtinẽs qui eſt quid formale ſeipſo diſtinguit (vt vr) ab alio ordine: ergo diſtinctio ordinis predicti: ponit de neceſſitate ſpecificam diſtinctionem in loco: variatur autẽ ꝑdictus ordo ſm quodlibet indiuiſibile: ergo et locus ſcõm punctum ſpecie diuerſificatur. Scõa rõ.

Preterea Illud quod eſt oino imobile tam per ſe q̃ etiaz p accñs: nõ põt diſtingui niſi diſtictione ſpecifica: locus aũt (ſm Ari. in quarto phyſicoruz) videt eẽe quid oino imobile: ois igit diſtinctio localis eſt diſtinctio ſpecifica. ¶ Preterea ois motus eſt de cõtrario in cõtrariũ (ſm Ari. in v. phyſicoꝝ) Contingit autẽ de quolibz loco trãſire ad locũ aliũ: ergo oẽs loci ſunt ꝯtrarij: et p ꝯñs ſunt ſpecie differentes: qꝛ oia ꝯtraria ſpecie dñt. ¶ Preterea locatũ in motu locali: ſemp actu eſt in aliquo loco ubi eſt licet nũq̃ in duob⁹ inſtãtibus: durante motu: eſt i vno et eodez loco: ſed ſemper in alio et alio: hoc autẽ eẽt impoſſibile: ſi locus non cõſiſteret in idiuiſibili: omne aũt tale ſpecie ſolum ſm ſeipſum diſtinguit: igitur diſtinctio oium locoꝝ eſt diſtinctio formalis et ſpecifica. Tertia rõ. Co. 41. quarta rõ. Co. 10. quinta rõ.

In contrarium Autẽ eſt q mot⁹ ſpecificatur a termino ad quẽ: oẽs aũt motus deorſum: ſunt eiuſdẽ ſpẽi: ergo et oia loca deorſum: nõ ergo oẽs loci differunt ſpecie. In oppoſitum.

Reſpõdeo ad hanc Qõnem ſimplr dõz eſt: q nõ qlibet locus differt ſpẽ a quolibet loco: quod poteſt ad preſens duplici via declarari. Reſponſio

Et prima Quidez via ſumitur ex cõparatione loci ad vbi: qͦ cõſequit motũ localẽ. ¶ Ad cuius intelligentiã ſciendũ eſt q motus localis directe tendit ad ipſuz vbi: qͦ ſignificat eẽe in loco. Quilibet enim motus ad id proprie tẽdere dicit: qͦ p ipſuz acquirit: quẽadmodũ dealbatio tẽdit ad albedinẽ: que acquirit per ipſam dealbationez: et denigratio ad nigredinẽ ſimiliter: et ſic eſt vlr in ſingulis motibus: q quilibet ſcilicet motus in id tẽdit directe quod acquiritur per ipſuz: non acquiritur aũt p motũ aliqd manens extra mobile: etiã poſt ipſã acquiſitionẽ: ſz aliquid manens in ipſo mobili tanq̃ in ſubiecto. Huius autez ſufficiens declaratio eſt: qꝛ ea que ſunt idem re: differunt aũt ſola rõne: ſunt etiã neceſſario in vno et eodem ſubiecto. Motus autẽ et actus: q acquirit per motum in re ſunt idem: et in ratione differunt: actus enim rem ſuam ſimplr: et abſolute dicit. Motus vero dicit eandem rem ſtantẽ tamẽ ſub quadam acquiſitione cõtinua. Eſt enĩ motus actus entis in potẽtia (vt dr i. iii. phyſicoꝝ.) Cõtinua autẽ acquiſitio actus nõ ponit rẽ aliquã in nã preter actum qui acquirit: qꝛ igit motus non eſt niſi ipſa continua actus acquiſitio manifeſtum Prĩa via. Co. 6.

eſt ꝙ ipſe in re nõ ponit niſi actũ qui acquirit̃ ꝑ ipm̃.
Et qꝛ (vt dictũ eſt) ea que ponũt vnã ⁊ eãdẽ rem: ſũt in
eodẽ ſubiecto: ꝯcludit̃ neceſſario ꝙ in eodeꝫ ſubõ ſint
motus ⁊ actus: qui acquirit̃ ꝑ motũ: motus aũt nõ eſt
extra ipm̃ mobile: quin potiꝰ neceſſario ẽ in ipſo mobi-
li tanꝗ̃ in ſubiecto ꝓprio. In ipſo igit̃ mobili oꝫ ꝙ ſit
vt in ſubiecto: ⁊ actus qui ꝑ motũ inducitur. Et iꝫ qdã
locus: nõ ſit in ipſo locato ſiue i mobili localiter: ſed in
corpe locante: ipſum tñ vbi ad minus eſt ꝓprie in ipſo
corpe locato: cui ſoli ꝓprie ꝯuenit ⁊ eſſe in loco: ⁊ loca
liter moueri: ad ipꝫ igit̃ vbi qḋ eſt in locato: ⁊ nõ extra
locatũ ꝓprie ac directe tendit motus localis: ⁊ hoc ꝓ
prie ꝑ motũ localẽ acquiritur: vñ ⁊ qñ aliquid vadit
ad ſuũ naturalẽ locũ: dr̃ etiã ire ad ſuũ nãle vbi: ⁊ qꝛ mo
tus: ⁊ id qḋ acquirit̃ ꝑ motũ ordinant̃ in eodẽ genere:
iccirco phs in. v. phyſicoꝝ dicit: ꝙ motꝰ localis eſt mo
tus in vbi. ¶ His viſis vlteriꝰ eſt ſciẽdũ: ꝙ actꝰ q̄ acq
rit̃ per motũ ſm aliquid ſui oꝫ ꝙ ſit in toto motu: ſꝫ ve
ro totã perfectionẽ ſuã debet eſſe ſolũ in termino motus
Si eni aliqua forma ſit q̃ ſm nihil ſui cũ motu rema-
neat in ipſo mobili: ſm vero ſe totã inueniat̃ in termi
no motꝰ: cuiuſmodi eſt forma ſubalis: ⁊ quicqd ꝯſiſtit
in indiuiduali: hoc nullo modo dici poterit acquiri per
motũ: ſed ꝑ mutationẽ ſolũ: eſt eni oĩno ꝯtra rõneꝫ mo
tus: ꝙ ſecum nihil ponat de actu qui ꝑ ipſuꝫ acquirit̃.
Manifeſtũ eſt eni: ꝙ quicũqꝫ eſt in ꝯtinua acquiſitio
ne vel acceptione alicuius actus: neceſſario hꝫ de actu
in cuius eſt acceptione ꝯtinua: implicat̃ eni apte ꝯtra
dictio: cũ dr̃ ꝙ aliqḋ ꝯtinue accipit aliquẽ actuꝫ: ⁊ tñ
cum ipſum continue acquirit: nihil de ipõ habet. Mo
tus aũt (vt dictũ eſt) nihil aliud eſt q̃ ipſa continua ac-
quiſitio: vel acceptio actus. Si igit̃ ſaluare volumus: ꝙ
ſit motus in vbi: oꝫ neceſſario nos dicere ꝙ in toto vel
cum toto motu locali maneat aliquid de ipſo vbi qḋ ꝑ
dictũ motũ acquirit̃ ita duntaxat ꝙ ꝯtinue durante
motu ꝑfectius ac ꝑfectius habeat: donec deueniat̃ ad
ipſum totaliter complerũ: ⁊ ſic inſimul motus termine
tur: hoc aũt eſſet oĩno impoſſibile ſi ipm̃ vbi in indiui-
ſibili ꝯſiſteret: qḋ eni indiuiſibile eſt: nõ põt primo acq
ri ſm aliqḋ: ⁊ poſtea ſꝫ aliqḋ: qꝛ ſic neceſſario haberet
partem ⁊ partẽ: ⁊ per ꝯñs eſſet diuiſibile. Quod igitur
indiuiſibile eſt: ſtatĩ cũ incipit acquiri acquiſitũ eſt to
tũ. Si igit̃ ipſuꝫ vbi per motũ acquirit̃: neceſſarium
eſt ꝙ quandã diuiſibilitatẽ ⁊ latitudinẽ habeat: vt ſic
dici poſſit ꝙ nõ ſtatim cum incipit acquiri ſit totũ acq
ſitũ: ſed potius ꝙ ꝯtinue per motuꝫ: magis ac magis
acquirit: donec ipſa acquiſitio ꝯtinua ꝯpleat̃: cũ aũt
ipſuꝫ vbi ſignificet eẽ in loco: qḋ neceſſario diuerſifica-
tur ad diuerſificationẽ locoꝝ: ſi locus in indiuiſibili ꝯ
ſiſtit: neceſſariũ eſt ꝙ in idiuiſibili conſiſtat ⁊ ipſuꝫ vbi
cum ergo hoc ſit impoſſibile (vt oſtendimus) euidẽter
ꝯcludit̃: ꝙ impoſſibile eſt etiã ipm̃ locũ in indiuiſibili
conſiſtere: qꝛ ergo tota ratio ꝓpter quã ab aliquibus
ponit̃: ꝙ nõ poſſunt inueniri duo loca eiuſdẽ ſpẽi ſit: qꝛ
reputant locũ in indiuiſibili ꝯſiſtere: ex quo oñdimus
hanc radicem ſtare nõ poſſe: apparet euidenter: ꝙ ipſa
etiã poſitio que ſupra taleꝫ radicem fundatur: eſt oĩno
impoſſibilis. ¶ Verũ aũt: qꝛ in toto motu locali ipſum
mobile dr̃ fieri in alio ⁊ alio loco: ſciendũ eſt ꝙ forma q̃
per motũ acquirit̃ nunꝗ̃ durante motu inueniri põt
in duobus inſtãtibus ſub vno gradu ſue nãlis ꝑfectio
nis: tunc eni ipſa eius acquiſitio eſſet neceſſario interru
pta vtpote ſi albedo maneat in vno gradu ſue ꝑfectio-
nis ab vno inſtanti vſqꝫ ad aliud inſtans in tpe caden
te inter illa duo inſtãtia nihil oĩno erit de albedine acq
ſitum: quia ſi aliquid acquiſitum foret facta eſſet de ne-
ceſſitate ipſa albedo perfectior: ⁊ per ꝯñs nõ manſiſſet
in eodẽ ſue ꝑfectiõis gradu. Si igit̃ ipſa dealbatio ſeu
acquiſitio albedinis ꝯtinuari debeat: ⁊ nõ interrum-
pi: oꝫ neceſſario ꝙ ipſa albedo ſic ꝯtinue fiat magis ac
magis ꝑfecta: qꝛ nunꝗ̃ dealbatione durãte inueniri
poſſet in duobus inſtantibus ſub vno gradu ſue perfe-
ctionis: ſed in alio ⁊ alio: quantũcunqꝫ aũt illi gradus
perfectionis videant̃ eſſe alij ⁊ alij nõ ſunt tñ ita diuer
ſi ꝙ pertineãt ad diuerſas ſpecies: ſed neceſſario perti
nent ad ſpẽm vnã ⁊ eandẽ: vtputa ad ſpẽm albedinis
que ſola per dealbationẽ acquirit̃. Eſt enim vlr̃ de ra-
tione cuiuſlibet forme que iducitur per motũ: ꝙ in ſua
nã habeat latitudinẽ quandã ꝯprehenſiuã graduũ di
uerſorum ad vnã ⁊ eandẽ ſpẽm pertinẽtiũ. Sicut autẽ
de albedine dictũ eſt: ſic etiaꝫ ſi ſaluare volumus motũ
eſſe in vbi: opꝫ nos ꝯfiteri ꝙ in toto motu locali ipſum
vbi eſt aliud ⁊ aliud: qꝛ ſub alio ⁊ alio ſue ꝑfectionis
gradu: ⁊ locus ſilr̃ alius ⁊ alius propter alios ⁊ alios
ſue nature perfectionis gradus ad vnã tñ ⁊ eandeꝫ lo-
ci ſpẽm ꝑtinẽtes. Ex his autẽ magis habet̃ ꝙ poſſunt
eſſe plura loca eiuſdẽ ſpẽi q̃ ꝯtrariũ. Ex quo eni latitu
dinẽ magnã habẽt accipient̃ due illius latitudinis ꝑ
tes: in quibus ponent̃ duo ꝑticularia locata: que erunt
per ꝯñs in duobus locis eiuſdẽ nature ſeu eiuſdẽ ſpeci
ei: ſic igitur ꝯpleta eſt prima via declarandi propoſi-
tum: ſumpta ex habitudine loci ad ipſum vbi: quod ꝑ
motum localem acquiritur.

Secunda autẽ via Accipit̃ ex or
dine ad vniuer- Scḋa via
ſum: qui dicit̃ eſſe quid formale in loco. ¶ Ad cuius in
telligentiã: ſciendũ eſt ꝙ relationes nullo modo diuerſi
ficantur: niſi ad diuerſificationẽ ⁊ diſtinctionẽ reꝝ ſu-
pra quas fundant̃ (vt in ꝓcedẽtibus queſtionibus di-
ctũ eſt) ideo eni ſimilitudo paternitas: ⁊ filiatio ſunt
diuerſe ⁊ differentes relationes: quia fundant̃ ſup res
differentes ſeu diſtinctas. Et ſm quidẽ ꝙ res ipſa: ſu-
pra quã relatio fundat̃ i ſe diuerſificationẽ patit̃: rela
tio etiã ſuper eã fundata diuerſificari itelligit̃. Pona-
mus eni ꝙ ſint duo homines albi: vnꝰ qdẽ albꝰ ꝑfecte
⁊ alius impfecte: ille qdẽ qui impfecte eſt albus inquã-
tũ cũ alio ꝯicat in albedine dici poterit eſſe quodãmõ
ei ſimilis: inquãtũ ꝯo participat aliquid nigredinis:
erit perfecte albo diſſimilis. Si aũt ille qui eſt minus
perfecte albus moueatur continue motu dealbationis
donec pertingat ad gradũ albedinis in quo eſt alius:
erit continue durante dealbatione magis ac magis al
bus: ⁊ perfecte albo ex ꝯñti magis ac magis ſilis: nec
vnꝗ̃ durante ꝯtinuitate dealbationis poterit inueniri
in duobus inſtãtibus in vno gradu perfectionis albe
dinis: aut in vno gradu ſilitudinis. Et queadmodũ q-
deꝫ illi gradus perfectionis albedinis: q̃tũcũqꝫ alij ⁊
alij videant̃: nõ ſunt tñ ita diuerſi ꝙ ꝑtineant ad ſpẽs
diuerſas: ſed ſpectant neceſſario ad vnaꝫ ſpẽm: vtpote ad
ſpẽm albedinis q̃ nõ eſt niſi vna: ſic etiã ⁊ illi gradus re
lationis: q̃tumcunqꝫ diuerſi appeant: nihilominus tñ
ꝑtinent ad vnã ⁊ eandẽ relationis ſpẽm: vtputa ad ſpe-
ciẽ ſimilitudinis fundate ſup albedinẽ. que eſt vna ſpe
cies ſpecialiſſima ipſius ſimilitudinis. Eſt eni hoc vlr̃
verũ: ꝙ ſi res ipſa ſuper quã relatio fundat̃: hẽt in ſua
nã latitudinẽ ꝯprehenſiuã multoꝝ graduum eiuſdeꝫ
ſpeciei: oportet etiã neceſſario ⁊ relationẽ fundatam ſu
per eã habere in ſua nã latitudinẽ quandã ꝯprehenſi-
uã diuerſorũ graduũ ad vnã ⁊ eandẽ ſpẽm ꝑtinentiũ.
Manifeſtũ eſt igit̃ ꝙ diſtinctio ⁊ diuerſificatio relatio
num: ſequitur ſemꝑ diſtinctionẽ ⁊ diuerſificationẽ ipſa
rũ rerũ ſup quas fundat̃. Cũ igit̃ ordo ad vniuerſum
nihil aliud

nihil aliud ſit q̃ relatio quedã ad vniuerſum totuꝫ: vel ad primũ continens: cõcludit̃ euidẽtiſſime: ꝙ ipſe nullo modo diſtingui: aut diuerſificari põt: niſi ad diuerſificationẽ ⁊ diſtinctionẽ eius ſuꝑ quod fundat̃: verum quia hic nõ loqmur de quocũq; loco: ſed ſolũ de loco nãli vel phyſico cui formalis eſt nõ qualiſcumq; ordo: ſed ordo phyſicus: cũ quelibet nãlis ⁊ phyſica relatio ſuꝑ aliqd nãle fundet̃: ioꝫ ẽt neceſſario ꝙ ordo ꝑdictus pro ſuo fundamẽto habeat aliqd nãle. ¶ Si ãt velim⁹ videre qd illõ nãle ſit: ↄſiderãdũ eſt ꝙ cũ ſ͛ꝫ ordinẽ nãe ſumat̃ etiã ordo ſitus in ꝑtib⁹ vniuerſi: videm⁹.n. ꝙ ea q̃ ſunt altioris nãe: ſunt ẽt in ſitu altius ordinata: ⁊ q꞉ ꝑmũ cõtinẽs ſupremũ eſt ordine nãe: ⁊ ſitus iter oĩa phyſica: eoꝫ neceſſario ꝙ ſ͛ꝫ alia ⁊ alia diſtãtia ab ipõ alia ⁊ alia nãlitas attendat̃: vnde etiã videm⁹: ꝙ quãto aliq̃ ſunt nobilioris nãe: tanto ſunt ſibi ꝓpinquiora: tanto aũt remotiora q̃to naturã ignobiliorẽ habẽt: nã ⁊ hoc neceſſariũ eſt euenire: ꝙ tãto.ſ. aliqua ſint magis nobilia: q̃to propinquiora ſũt ꝑmo mobili. Ad determinatã igit̃ diſtãtiã a primo cõtinẽte: cõſequit̃ imediate determinata cõnãlitas ſupra quã fundat̃ vnus ordo debitus vni nature determinate in vniuerſo. Et q꞉ ignis ſ͛m nobilitatẽ nature propinqui⁹ eſt ꝑmo cõtinẽti ſuper oĩa que ſũt in ſpera actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ: iccirco ſibi debet̃ in vniuerſo ordo fundat⁹ ſupra cõnaturalitatẽ cõſequẽtẽ maximã ꝓpinquitatẽ ad corpus celeſte: h̄ ãt ↄnaturalitas ad ignẽ ꝑmo inuenit̃ in ſuperficie cõcaua orbis lune: ⁊ ꝓpterea ignis imediate ordinat̃ in ſuperficie illa: tanq̃ in loco ꝓprio. Et queadmodũ qdem totus ignis dr̃ imediate locari i iſta ſuꝑficie: ꝓpter id q꞉ in ea ꝑmo iuenit̃ cõnãlitas ad ignẽ: ſic etiam ſi poſt ꝑtẽ ſuꝑiorẽ ignis imediate ꝑs iferior accipiat̃: ꝑs ſcd̃o accepta erit locata tanq̃ in loco ꝓprio in ſuꝑficie vltima ꝑtis ſuꝑioris que qdẽ ſuꝑficies: ſi accepta fuerit: vt actu diuidẽs vel diſtinguẽs partẽ inferiorẽ a partẽ ſuperiori: erit actu locus inferioris partis. Si vero ſumpta fuerit: vt potẽtia tñ diuidẽs: erit etiã ⁊ loc⁹ in potentia ſolum. Quãuis aũt ſuꝑficies lune: ⁊ ſuperficies ignis ſint diuerſaꝝ naturarũ: q꞉ tñ in vna cõnãlitate cõueniunt ratione in cõnaturalitate ad ignẽ cõueniunt etiam in vna ratione locãtis: hec autẽ rõ ꝑfectior inuenitur in ſuꝑficie cõcaua orbis lune q̃ in ſuꝑficie ignis ⁊ ratio eſt: q꞉ cõnaturalitas que requirit̃ ad rationem locatoriã: attendit̃ precipue ſ͛m virtutẽ cõtinẽdi ⁊ ſaluandi naturã igneã: que quidẽ virtus: q꞉ ab orbe ſuperiori prouenit: ex diſtantia ab ipſo magis ac magis debilitat̃: protendit̃ autẽ cõnaturalitas predicta vſq; ad certam diſtantiã ab orbe: poſt q̃ ſtatim accipit̃ cõnaturalitas ad aerem: que etiã primo inuenit̃ in cõcaua ſuperficie ignis: vnde ⁊ aer dr̃ i illa ſuꝑficie imediate locari tanq̃ in loco proprio: nõ tñ ſola ſuperficies eſt locus naturalis: ſed ſuperficies ſumpta ſub virtute contentiua ⁊ ſaluatiua alicuius nature: ſub virtute (dico) proueniente ab orbe: ſic etiã ⁊ cõnaturalitas ad aerem: vſq; ad certã diſtantiã a primo cõtinẽte attendit̃: poſt quã ſtatiꝫ ſumit̃ cõnaturalitas ad aquã: ⁊ poſt ipſaꝫ accipit̃ cõnaturalitas ad terrã. ¶ Quia ergo ordo qui dicit̃ eſſe quid formale in loco (vt oſtenſuꝫ eſt) ſupra talem cõnaturalitatẽ fundat̃: oportet neceſſario dicere: q̃ nõ diuerſificet̃ nec diſtinguat̃: niſi ſ͛m diuerſificationẽ ⁊ diſtinctionẽ ipſius: talis autẽ cõnaturalitas ſ͛m quodlibet punctũ acceptum in directa diſtãtia a ꝑmo continente diuerſificatur ſ͛m tamen diuerſos gradus: pertinentes ad cõnaturalitatẽ nõ quidẽ diuerſe ſpẽi: ſed vnius ⁊ eiuſdem. Tota eni cõnaturalitas ad igneꝫ eſt vnius ſpeciei: oportet igit̃ de neceſſitate: ꝙ ⁊ ordo ſuꝑ talem cõnaturalitatem fundatus ſ͛m quodlibet indiuiſibile acceptum ſimiliter varietur. Et quia nõ ſolũ quãlibet variationẽ diſtantie ſequit̃ ſpecifica variatio naturalis: ſed certam ⁊ determinatã: relinquit̃ etiaꝫ ꝙ ⁊ ſpecifica variatio ordinis nõ ſequat̃ niſi certam ⁊ determinatã a primo orbe diſtantiã. Cum igit̃ locus naturalis a tali ordine ſpẽm trahat: cõcludit̃ de neceſſitate: ꝙ nõ ſ͛m quodlibet indiuiſibile ſequit̃ ſpecifica variatio loci quin potius ſumi poſſunt in alia ⁊ alia diſtantia ab orbe duo loca differentia quidẽ numero: ſed conuenientia ſpecie vtputa ſi in illa alia ⁊ alia diſtantia: ſit cõnaturalitas ad vnam ⁊ eandeꝫ naturã: ⁊ ordo per conſequens vnius ⁊ eiuſdem nature. Sic igitur ⁊ per hanc ſecundam viam euidenter apparet ꝙ nõ oĩa loca ſunt differẽtia ſpecie: ⁊ ſi neceſſariũ ſit ꝙ quattuor ad minus ſint diuerſoꝝ ſpecierũ: ſ͛m ꝙ quattuor nature ſunt quibus principaliter aſſignat̃ locus in vniuerſo: videlicet ignis aer: aqua: ⁊ terra.

Ad primum Ergo dicendũ: ꝙ ⁊ ſi differẽtia formal̃ i formis cõſiſtẽtibus in indiuiſibili faciat diuerſitatẽ in ſpẽ non tñ omnis differentia formalis hoc facit in formis habentibus latitudinem comprehenſiuã diuerſoꝝ graduuꝫ: ad vnã ſpẽm pertinẽtiũ: de quaꝝ numero eſt forma localis: gradus eniꝫ inferior albedinis: ⁊ gradus ſuꝑior ad eandem ſpeciem pertinent. Reſponſio ad obiecta

Ad ſecundum Dicendũ ꝙ cũ forma ſic ſolũ diſtiguit̃ a forma: ſicut diſtinguit̃ forma aliqua ſumpta in vno gradu a ſeipſa ſumpta in alio gradu eiuſdem nature habẽtis latitudinẽ: nõ autẽ ponit diuerſitatem ſpecierum. ¶ Ad tertiuꝫ dicendũ: ꝙ id quod eſt ita imobile ꝙ nec poteſt ſubijci motui: nec circa ipſum poteſt eſſe motus: nullo modo pati poteſt in ſua natura indiuidualẽ diſtinctionem: locus autẽ nõ ſic ſe habet: quamuis enim ipſe non poſſit moueri: bene tamen circa ipſum poteſt eſſe motus: dicitur autem locus: quantũ ad id quod in ipſo formale eſt immobilis eſſe: q꞉ cũ celum ſemper maneat in eodeꝫ ordine ad centrum in vna ⁊ eadẽ diſtantia neceſſe eſt prouenire ſemper ab ipſo vnã ⁊ eandem cõnaturalitatẽ: ⁊ per cõſequens vnũ ⁊ eundẽ localẽ ordinẽ. ¶ Ad q̃rtũ dicẽdũ ꝙ ⁊ ſi a quolibet loco poſſit eſſe motus ad alium locum non ideo tamen neceſſarium eſt ꝙ ſimpliciter ⁊ abſolute ſibi cõtrarient̃: ſed ſolũ ſ͛m qȝ accipiunt̃ ſub terminis motus oppoſitorũ rõnum: inquantũ videlicet vnus accipitur vt terminus a quo: ⁊ alius vt terminus ad quem. ¶ Ad quintum iam reſponſum eſt in prima parte determinationis.

¶ Queſtio decima.

Queſtio Decima eſt ¶ Utrum celum ſit in loco ꝑ partes: ⁊ maxime vltima ſpera. Et videtur ꝙ non Cui enim ꝑ ſe cõpetit motus localis per ſe videtur competere locus: ſed celo per ſe vr̃ cõpetere talis motus: ⁊ non per partes: cũ pars cõtinui moueatur ad motũ totius potius q̃ econuerſo: ergo celo cõpetit eſſe in loco per ſe ⁊ non per partes. Prĩa rõ.

Preterea Locus non neceſſario mouet̃ cuꝫ locato: ad motum aũt vnius partis vltime ſpere: neceſſario mouẽtur oẽs partes eiuſdẽ ergo vna nõ cõtinet̃ in alia ſicut in loco: ⁊ nec tota ſpera dici põt hoc mõ in loco eſſe per partes ſuas. Scd̃a rõ.

Preterea Corpus qȝ eſt in loco ꝑ aliud ioꝫ ꝙ ſit i loco ꝑ aliqd ꝑ ſe i loco eẽ: ſꝫ ſed ꝑtes vltime ſpere nõ poſſunt eſſe per ſe in loco: q꞉ eadem eſt nã totius ſpere ⁊ partiũ ipſius: ⁊ tota ſpera nõ

eſt per ſe in loco: igitur nec partes ipſius: ꝛ per ꝯñs nec
tota erit in loco per ptes. ¶ Preterea qḋ eſt per ſe in lo
co per ſe etiã eſt ꝑ locũ ꝛ parte in mõ: ſed ptes ipſi⁹ ſpere
quarta rõ. nõ ſunt ꝑ ſe: ergo nec ꝑ ſe ſunt in loco: ꝛ ſic idẽ qḋ ꝑus.

In oppoſitum. **In contrarium** Eſt qḋ Ariſ. dicit in .iiij. phyſicorũ.
Co.47. ꝙ celum non eſt alicubi totũ: ſm aũt ꝙ mouetur ſic ꝛ lo
cus eſt partibus altera enim ab altera habita partiuꝫ
eſt: igitur celum eſt in loco per partes.

Reſpõſio **Ad huius** Qõnis intelligentiã: ſciendũ eſt ꝙ motus localis (ſicut habeť in
v. phyſicoꝝ) eſt motus in vbi ꝛ ad vbi: quẽadmodum
Co.17. ꝛ motus alter ationis eſt motus in qualitate ꝛ ad qua
litatem: ꝛ motus augmenti in quãtitate ꝛ ad q̃ntitatẽ
nũc aũt ita eſt: ꝙ in quocũqꝫ ſubiecto natus eſt eẽ aliqs
motus: in eodem etiã neceſſario aptũ natũ eſt eſſe ꝛ id
qḋ per illũ motũ acquiriť: vñ in quocũqꝫ natus eſt eſſe
mot⁹ alterationis: in eodẽ eſt etiã apta nata eẽ ꝛ ipa q̃
litas: q̃ neceſſario acquiriť ꝑ alterationẽ: oꝫ igiť de ne
ceſſitate ꝙ in quocũqꝫ ente iueniť mot⁹ localis: in eodẽ
inueniať ꝛ vbi: qḋ ſemꝑ ꝑ localẽ motũ acquiriť: cũ er
go in vltima ſpera iueniať localis motus: oꝫ oĩno ꝙ in
ea iueniať ꝛ ipm̃ vbi: vbi aũt ſignificat eſſe in loco. In
fallibilr̃ ergo cõcludiť ꝙ vltia ſpera aliquo mõ ſit in lo
co. ¶ Hoc aũt viſo vlterius ſciendũ eſt: ꝙ locus forma
liter vr̃ nihil aliud eſſe q̃ ordo determinatus in vniuer
ſo corꝑeo: cuius dclaratio eſt: qꝛ quãdiu mobile manet
in eodẽ ordine talis vniuerſi: dr̃ manere ſimplr̃ in vnõ
ꝛ eodẽ loco: ſtatĩ aũt cũ mutat ordinẽ: dr̃ ẽt mutare ꝛ lo
cũ: vñ ſi nauis in flumine ligata ſtat fixa in eodẽ ordi
ne ad vniuerſuꝫ: q̃tũcũqꝫ ſupficies aq̃ ꝯtinẽtis nauim
muteť ꝑpter vnitatẽ tñ ordinis dr̃ manere ſimplr̃ in
vno ꝛ eodẽ loco. Si aũt ipſa nauis iſima cũ ſuperficie
vna cõtinẽtis aq̃ traſeat de vno ordie ad aliũ: q̃tũcũqꝫ
tunc nauis maneat in vna ꝛ eadẽ ſuperficie continen
tis aq̃: nihilominꝰ tñ ꝑpter mutationẽ ordinis dr̃ ſim
plr̃ mutaſſe locũ: hoc aũt ſignũ ſatis ſufficiẽs vr̃ ad oñ
dẽdũ: ꝙ talis ordo ſit formalr̃ locus: qꝛ eni forma dat eẽ
ꝛ nõ mã: ꝑpter aliã ꝛ aliã formã ſpecificã: oꝫ ꝙ ſit aliḋ
ꝛ aliud eſſe ſpecificũ: ꝛ ꝑꝑ aliã ꝛ aliã formã numeralẽ
aliud ꝛ aliud eſſe nũerale: ꝛ nõ ꝑpter mãꝫ. Ex his aũt
euidẽter cõcludiť ꝙ cuicũqꝫ ſm ſe totũ ꝑ ſe debeť ordo
determinat⁹ ĩ vniuerſo corꝑeo: ei etiã ꝑ ſe debeť ꝛ loc⁹
formalr̃ ſumptus: ꝛ ꝑ ſe el debeť vbi: ꝙ̃ut ſignificat eẽ
in loco taliter accepto: ꝛ qꝛ vltima ſpera per ſe eſt in or
dine determinato vniuerſi corporalis oꝫ neceſſario ꝙ ei
per ſe debeať id qḋ eſt formalr̃ locus: ꝛ ſilr̃ etiã ipſum
vbi modo ꝑdicto acceptũ: vñ ꝛ dicimꝰ ꝙ vltima ſpera
ſm ſe totã ſemꝑ manet in vno ꝛ eodeꝫ vbi realr̃: partes
vero eius non remanent realr̃ in eodem vbi: ſed duran
te motu ſiunt continue in alio ꝛ alio.

Opio Ariſtotelis de loco. Co.39. q̃rti phyſicorũ. **His viſis** Ulterius cõſiderandũ eſt ꝙ locus mãliter ſumpe⁹: nihil aliud eſt ſꝫ
opioꝫ pypatericoꝝ q̃ ſuperficies vltima corꝑis ambi
entis aliud corp⁹: ſic aũt ſumendo locũ: ei ſolum ſm ſe
totũ per ſe debeť locus cui ꝑ ſe cõpetit ſm ſe totũ conti
neri in ſuperficie alicuius alterius corporis: ꝛ qꝛ vltia
ſpera ſm ſe totã in ſuperficie nullius corporis cõtineť
ꝑpter id qḋ nãle continens dꝫ eſſe nobilius ꝛ ſuperi⁹
cõtento: ꝛ nullũ corp⁹ eſt ſupra vltimã ſperã: iccirco ſꝫ
ſe totã nõ põt eẽ in loco ſic ſumpto ꝑ ſe. Si ergo aliquo
modo in tali loco ponatur eſſe: erit in eo ſolum ꝑ acciñs
ſiue per aliud. Quid aũt ſit illud aliud ꝑ qḋ vltima ſpe
ra poniť ĩ h̃ loco diuerſimode dr̃ a diuerſis. ¶ Quidã
Auerois eni dicũt ꝙ eſt in loco rõne cẽtri ꝛ nõ rõne ſuaꝝ ptiũ.
¶ Aliq vero ecõtrario aſſerũt: ꝙ eſt in loco rõne ptiũ ꝛ
non rõne centri. Qui aũt volunt ꝙ ſit in loco rõne cen
tri: ſex rõnes pro ſe adducunt: ꝓbãtes primo tribus rõ Opio Alberti Mag
nibus: ꝙ ipſa in loco poni nõ poſſit rõne partiũ: ꝛ po ni.
ſtea tribus alus ꝙ ſit in loco ratione centri. Opio the

Arguunt enim Primo ſic: ordo par miſtij ꝛ. ſ.
tiũ i toto eſt dris q̃ntitatis: ordo aũt ptiũ in loco eſt predicamẽtũ qḋ eſt ſitus Thome.
aſſignare igitur locum alicui ex ordine partiuꝫ in toto Pria. rõ.
eſt ignorare quomodo differt põ que eſt predicamentũ
a poſitione que eſt differentia q̃titatis.

Secundo ſic Queꝫ ſpere pars eſt ſemꝑ eiſdeꝫ ſpere partibus copu
lata manẽtib⁹ in eodẽ ordine ad oẽs ptes: ſi ergo vltie Scḋa rõ.
ſpere locus aſſignẽtur ex ordine partiũ: cũ q̃tũ ad illũ
ordinẽ nec tota ſpera muteť nec aliq̃ ptiũ ipſi⁹ ſequeť
oĩo ꝙ ipſa nec rõne ſui: nec ratione ſuarũ partiũ: mo
ueať localiter: quod eſt aperte cõtra ſenſibilia.

Tertio ſic Ea que ſũt in aliquo loco: aut ſũt in eo actu aut potentia: ptes aũt
vltie ſpere nõ ſunt actu in loco: qꝛ nõ hñt eſſe diſtinctũ Tertia rõ.
cũ ſint oẽs cõtinue: ſunt igitur in loco ſolum potentia:
ergo ꝛ vltima ſpera non eſt in loco niſi i potentia: quod
eſt oĩno falſum: qꝛ qḋ actu moueť localr̃ ẽ actu in loco.

Item cum talis Potẽtia nõ ſit re Cõfirmať
ducibil ad actum
niſi ꝑ imaginationẽ: vltima ſpera nõ erit ſꝫ hoc niſi in
loco imaginato: quod eſt omnino impoſſibile.

His ergo Rõnibus iſti ꝓbãt ꝙ vltima ſpe Albert⁹. ſ.
ra nõ ſit in loco rõne ptiũ ſuaruꝫ. ꝛ ei⁹ ſeq̃ces
Qḋ aũt ſit in loco ꝑ cẽtrũ ꝓbãt: ꝑmo ſic. Eo mõ mobili Primo
aſſignãdus ẽ locus: quo ei cõperit mot⁹ localis: q̃ ꝙ̃ mo
ueñť in aliquo debẽt eſſe in loco: qꝛ ſunt in aliquo qḋ ẽ
locus ipſoꝝ: ꝛ q̃ mouenť circa aliqḋ: debẽt hr̃e locũ: nõ
qꝛ ſint in aliquo: ſed qꝛ ſunt circa aliqḋ: vltia aũt ſpera
moueť circa centrũ: ꝙ̃ eſt in loco rõne centri. ¶ Scḋo Secundo.
ſic: impoſſibile ẽ intelligere motũ localẽ niſi intelligať ali
qḋ imobile: qꝛ loc⁹ vult qḋ imobile eẽ (vt dr̃ i .iiij. phy
ſicoꝝ) Sꝫ vltia ſpera hꝫ imobilitatẽ ex fixione centri:
ergo eſt i loco ꝑ centrũ. ¶ Tertio ſic: cuilibꝫ mobili tali Tertio.
ter locus attribuendus ẽ: ꝙ ꝑ totũ motũ localeꝫ ipſum
mobile aliq̃liter mutet locũ: ſed h̃ ſaluať in motu locali
ipſi⁹ ſpere ꝑ centrũ: nã in tali motu ptes ipſi⁹ ſpere va
dunt ꝯtinue reſpiciendo alias ꝛ alias ptes centri: ꝛ tota
ẽt ſpera totũ vadit reſpiciẽdo ꝯtinue durãte motu ſub
alia ꝛ alia diſpõne: eſt igiť in loco rõne centri. ¶ Iſta
ſunt argumẽta q̃ iſti ꝓ ſua põne adducũt: quã dicunt
eſſe põnẽ oiuꝫ pypateticoꝝ recte ſcientium: Sed ꝙ iſta
poſitio ꝓcedat ex ignorãtia ſcie ꝑncipis ꝛ iſtitutoris ſe
cte pypatetice facile eſt videre cõſiderãti ea q̃ dicit i .iiij.
phyſicoꝝ Ari. qui fuit ꝑdicte ſecte ꝑnceps ꝛ inſtitutor:
nã ibi ſic ait: Celũ (ſicut dictũ eſt) nõ ẽ alicubi totũ neqꝫ Co.45.
in aliquo eſt: cuius cãm ꝯñter aſſignãs adiungit: ſi qui Cõtra hãc
dem nullum corpus continet ipm̃: ꝛ poſtea ſtatim oſtẽ opionem.
dere volens rõne cuius ſit ꝑ qḋ ſit ponẽdum eſſe in loco
dicit: ſm aũt qḋ moueť: ſic ꝛ locus eſt ptib⁹: altera eniꝫ
ab altera habita priuꝫ eſt: ne qs diceret: hoc intelligẽ
dũ eſſe de ipſis ordinib⁹: ꝛ ſperis ſub alqs ꝯſtitutis: ꝛ
nõ de ptib⁹ ipſoꝝ ſperaꝝ: adiũgit vlterius ptes eni i lo
co quodã oẽs ſũt. ſi ergo ꝑ ptes celi orbes intelliganť: oꝫ
tunc oñdere quõ ſaluatis verbis Ari. vltima ſpera ſit
in loco: nõ eni dici põt: ꝙ ſpere inferiores ex eo aſſignẽ
tur in loco ꝙ habite ſunt a ſpera ſuperiori: que ſi nõ eſt
in loco: eqꝛ ſit habita ab alia ſpera ſupra ipſam exiſtẽte
eſt tñ in loco per centrũ. h. n. per ipſa verba Ari. oſten
ditur eſſe ꝯtra ipſius intentioneꝫ: cũ. n. dixiſſet: partes
celi in loco quodaꝫ ſunt oẽs: ſtatim ſeipſum declarã
do adiecit.

do adiecit. In eo enim ꝙ circulariter ſunt ſiue accipiū tur continet alia aliaꝫ: hoc autē nullo mō ſaluari pōt ſi per partes celi: ſole ſpere intelliguntur: eſt. n. ⁊ vltima ſpera de talib⁹ partib⁹ celi: nec tñ cōtinet̃ ab alia ſpe ra: cū tñ Ariſt. dicat partes nō qſdā: ſed oēs celi: ideo eē in loco: qꝛ in eo ꝙ circulariter ſunt: ꝯtinet alia aliā: opꝫ ergo ꝙ h intelligat̃ nō ſolū de partib⁹ celi que ſpere di cūtur: ſed de partib⁹ ipſaꝝ ſperaꝝ que circulariter ac cepte oēs i loco ſic ſūt: ꝙ vna ꝯtinet̃ ab alia: ſic ergo po ſitio ꝓncipis perypatheticoꝝ nō eſt: ꝙ vltima ſpera ſit in loco per cētrū: ſed pot⁹ ꝙ per partes.

Opio Ariſtotelis. Primo. Quod autem cōtra veritatē etiam ſit dicta poſitio: multipli ter oſtēdi poteſt: primo qdē: qꝛ qñcūqꝫ aliqua duo iter ſe ſic ſe habēt ꝙ vnū ipſoꝝ eſt in loco per ſe: ⁊ reliquum vero eſt in loco per aliud ſeu rōne alteri⁹ eis ambobus correſpōdet vn⁹ ⁊ idē locus: nō. n. alius locus debet̃ ei quod eſt in loco rōne alterius: niſi ille tm̃ qui debet̃ ei rōne cui⁹ ⁊ per quod ipſum in loco ponit̃: ſi ergo vlti ma ſpera ⁊ cētrū ita ſe habēt ꝙ vnū ipſoꝝ eſt in loco ꝑ aliud: vtputa ipſa ſpera per cētrū: opꝫ tūc de neceſſita te dicere ꝙ ſpera ⁊ cētrū ſunt in eodē loco: ita videlicet ꝙ ille qui eſt ꝓprius locus cētri: ſit etiam locus vltime ſpere. Cōſtat aūt ꝙ proprius locus cētri eſt ſuperficies cōcaua aque: vltima igit̃ ſpera ſi nō eſt in loco niſi per cētrū (vt illi ponūt in ſuis ſcriptis) de neceſſitate opor tet dicere ꝙ ipſa ſit in concaua ſuperficie aque: ſicut in loco: ⁊ ꝙ h ſolū loquēdo proprie ſit locus ei⁹ realis: qd̓ eſt omnino deriſoriū ⁊ impoſſibile. Cōſtat enim ꝙ aq̄ ⁊ ſuperficies aque in eodem ſunt: ſicut in loco: vtputa in cōcaua ſuperficie aeris: aer in cōcaua ſupficie ignis ⁊ ignis in cōcaua ſuperficie orbis lune: ⁊ hic in ſuper ficie cōcaua orbis ſuperioris: ⁊ ſic tādē donec deueniā tur ad ſupficiē cōcauā vltime ſpere: vnde a pmo ad vl timū deducēdo ſuperficies aque pariter cū ipſa aqua eſt tanꝙ̄ in loco in ipſa vltima ſpera. Quicqd enī eſt lo cus locātis: eſt etiā ⁊ locus locati: vn̄ etiā pari rōne: vl tima ſpera eſt locus centri: ſi igit̃ ipſa eſt in loco ꝑ cētrū oportet de neceſſitate dicere: ꝙ ſit etiā nō ſolū ꝑ ſe ſed ꝑ accñs ſiue ꝑ aliud in ſe ipſa ſicut in loco: qd̓ ſtare nō pōt

Co.25.t. 26.t.27. ſicut pꝫ per pħm in quarto phyſicoꝝ: vbi demōſtrat ꝙ nō eſt poſſibile nec ꝑ ſe nec per accñs aliqd eſſe in ſe ipſo ſic itaqꝫ impoſſibile eſt ꝙ celū ſit in loco per centrum.

Secundo autē hoc idē ſic oñdit̃ qñ cūqꝫ aliqd eſt in loco ꝑ alterū qd̓ eſt vere locatū eſt actu in illo alio rōne cui⁹ ponit̃ eſſe in loco: aia enī eſt in loco ꝑ corpus: ⁊ eſt actu in corpe: ⁊ pars alicuius totius ꝑ ſe locati: eſt in loco ꝑ ſuū totū: ⁊ eſt actu in toto: ⁊ accñs eē in loco eſt ꝑ ſubm̃: ⁊ actu eſt in ſuo ſubo: ⁊ vlr veraꝫ eſt: ꝙ id qd̓ eſt in loco ꝑ aliud: opꝫ actu eſſe in eo rōne cuius: ⁊ per qd̓ ponitur eē in loco. Si igit̃ vltima ſpera eſt in loco per centrū: opꝫ oino dicere ꝙ ipſa ſit actu in centro: ⁊ ꝙ ſit actu centro cōiuncta: qd̓ eſt oino impoſſibile: ergo oino impoſſibile eſt ꝙ vltima ſpera ſit in loco ꝑ centrū. Eſt aūt ipſa actu in ſuis ꝑtibus nā vnus modoꝝ eſſendi in eſt: quo totū eſſe dicit̃ in partibus ſuis. Si igit̃ illis partibus per ſe valeat dari locus: multo rationabilius vltima ſpera ē ponēda in loco rōne ſuaꝝ partiū in quib⁹ eſt actu ꝙ̄ ra tione centri a quo eſt oimode ſeparata: dicere aūt ꝙ vl tima ſpera eſt in loco ꝑ centrū: ꝓpꝫ id qd̓ cētrū eſt aliqd vltie ſpere ⁊ ipſum eſt in loco: eſt oino ridiculū: cū (ſicut dictū eſt) ipſum ſit oino extraneū ⁊ ſeparatū ab ipſa ſpe re natura: qd̓ tñ de ꝑtib⁹ eius dici nō pōt: quāuis aūt ⁊ tota ſpera dicat̃ eſſe in partibus ſuis: ⁊ ipſe etiā ei⁹ partes eſſe dicant̃ in ipſa: nō tñ iō ꝯcludi pōt ꝙ vltima ſpera ſit in ſeipſa: ꝓpter id ꝙ nō idē modus eēndi in re ſeruat̃ hic ⁊ ibi: vñ ⁊ vltima ſpera eſt ꝑ accñs: ⁊ ſi nō ꝑ ſe in locis ſuaꝝ partiū ſicut in loco: hec autē loca ſi ſunt in ipſa ſpera: nō ſunt tamē in ea: ſicut in loco nec per ſe nec per accidens. ¶ Patet igitur ꝙ celū eſt in loco per partes ſuas ⁊ non per centrum.

Cōfirmat̃ Primo. Et preterea Ubi (ſicut ſupra dictū eſt) ſignificat eſſe in loco: cū aūt querit̃ vbi ſit vltima ſpera: nullo mō reſpōdi pōt: ꝙ ſit in centro: vel vbi eſt centrū: cū tñ cōuenientiſſime reſpō deri poſſit ꝙ eſt vbi ſūt oēs partes ipſius: ergo ipſa nō eſt in loco per centrum ſed per partes.

Secundo. Et preterea Inconuenientiſſimū eſt dice re ꝙ locans ſiue remotū ſiue propinquū ſit ratione eius: ⁊ per id quod locatur in ip ſo. Cū igit̃ centrū ſit tanꝙ̄ in locante ad minus remoto in vltima ſpera: oino incōueniens eſt: ⁊ irrōnabile eſt di cere: ꝙ ipſa vltima ſpera ſit in loco per centrū. ¶ Ulte

Tertio. rius etiā idem ſic declarari pōt. Nā mā ⁊ forma q̄ vni ⁊ eidē rei correſpondent: nō debet vlla rō ne ſpacio eſſe ab inuicē ſeparata: ordo aūt determinat⁹ in vniuerſo (vt pluries iā dixim⁹) eſt id ſm qd̓ attēdit̃ formal̓ rō loci. Unde ſupficies ꝯtinēs eſt in loco ſicut mãle: opꝫ igitur ꝙ accipiant̃ cū vni rei correſpōdere debēt: nō vt ſpacio ad ſe inuicē diſtātia: ſꝫ ꝯiuncta: vt ſic vbicūqꝫ attēdit̃ or do: ibi ēt accipiat̃ ⁊ ſupficies ordini ſubiecta: ordo aūt determinatus in vniuerſo: q correſpōdet vltie ſpere nō poteſt aliquo modo attendi in centro: qꝛ ibi attenditur ſolus ordo correſpōdens īfimo: ⁊ ignobiliſſimo corpoꝝ ⁊ non ille qui couñdet corpori nobiliſſimo ⁊ ſupremo: cuiuſmōi eſt vltia ſpera: ſibi enī debet̃ i vniuerſo cor poꝝ ordo vltie ſupioritatis q nō in centro: ſed ci ūcūfe rētia ſolū attendit̃: ergo de neceſſitate opꝫ ꝙ ſi ſupfi vltime ſpere couñdet locus nãliter ſumpt⁹ ſiue aliq̄ ſupficies cōtinēs: ꝙ ſupficies talis accipiat̃ ſub illo ordine ſup mo: ꝙ eſt i circūferētia: ⁊ nō alibi: ⁊ qꝛ nobiliſſimo cor poꝝ ſm ſe totū ꝯuenire per ſe nō pōt: ꝙ ꝯtineat̃ in ſup ficie alicui⁹ alterius corpis: cū vltima ſpera ſit corporū nobiliſſimū: opꝫ neceſſario dicere ꝙ ipſa ſm ſeipſā totā nō habeat locū ſic ſumptū: verū qꝛ oē corpus cōtinuū ꝑtes hꝫ ſibi inuicē ꝑ ſupficiem cōtinuatas: quarū vna dr̃ eē ⁊ cōtineri i ſupficie illa ſumpta vt principiū eſt partis alterius: ⁊ dr̃ in ea contineri tanꝙ̄ in proprio lo co: cū etiā vltima ſpera ꝑtes hēat hoc mō ſibi inuicem cōtinuatas ꝑ ſupficiē: opꝫ dicere ꝙ vna illarū par tiū: tanꝙ̄ in loco ſibi proprio cōtineatur in ipſa ſuper ficie ad quam terminat̃: ſumpta quidē nō ſm quod eſt principiū ꝑtis alterius: ſol enī talis ſupficies accipit̃ in ordine totius ſpere ⁊ ꝑtiū ipſius: ⁊ nulla alia q̄ hr̃e poſſit vllo mō rōnē locātis: vl̓ vltimā ſperā: vl̓ aliquā ꝑtē eius. Et ſi qdē ſupficies accipiat̃: vt actu diſtiguēs vnā ꝑtē ab alia: hēbit rōnē locātis in actu: ſi aūt ſumat̃: vt nō diſtinguēs actu: habebit ſolū rōnem locantis in potentia: que quidē potentia in corporibus generabi libus: ⁊ corruptibilibus: bene reduci valet ad actū: ve rū: qꝛ a corpore nobiliſſimo: quale eſt vltima ſpera: de bēt eē oino elongate peregrine impreſſiones: opꝫ neceſſa rio ipſa nobilitate ⁊ primitate vltime ſpere cogente: ꝙ partibus ipſius nō couñdeat ſuperficies hñs rōnē lo cantis in actu: ſed ſolū in potentia nō reducibili ſm rē ad actū. Et omnibus quidē partibus vltime ſpere ſm circulū ſumptis talis locus correſpondet. Ex quo eui denter liquet ꝙ valde congrue poſtꝙ̄ Ari. premiſit: ꝙ quedam ſunt in loco actu: quedā potentia: ⁊ exempli ficans ſcdm motum adiunxit: vna cauſa continuū ſit quod eſt ſimul partis ſꝫ potētiā in loco ꝑtes ſunt ⁊ dein

corpꝰ adiecto: q̄ celū eſt in loco per accñs: q̄ per partes: ſtatim adiecit: partes in loco quodā ōēs ſunt: qḋ decla rans vlterius ſignāter dixit. In eo eni qḋ circulariter ſunt cōtinet alia aliā. Et q̄ totū nō eſt pꝛer pres: ſequit̄ q̄ tota vltima ſpera ſit in loco rōne ſuaꝝ partiū: non ꝓpter aliud niſi q̄ omnes eius partes in loco ſunt ſm̄ motum predictum.

Reſponſio ad obiecta

Euidentiſſimum

Igit̄ iam eſt q̄ vltima ſpera eſt in locoꝰ p partes ſuas: ⁊ non p centrū. Et obiectiones q̄dē aduerſarioꝝ q̄ friuole ſint de facili oſtēdit̄. Qḋ eni dicit̄ q̄ ordo partiū in toto: eſt ꝺꝛia quātitatis: verū q̄dē eſt: ſed cū dr̄: q̄ ex hoc ordine: vltime ſpere aſſignat̄ locus: falſum eſt: ⁊ vel ex malicia: vel ex ignorātia ꝓteſtū: aſſignatur. n. ei potiꝰ locus: ſi dicere liceat ex ordine ptiū in toto ſumpto reſpectu ordinis determinati i vniuerſo: q̄ ordo eſt formalr̄ locus. Siľr ēt ex ordine ptium adinuicē ſibi nō aſſignat̄ locus: nec formalr̄ ſumptus: q̄ ſic nō dr̄ locꝰ ille ordo: ſed ordo ad vniuerſū: nec ſumptus nāliter: q̄ ſic dr̄ ibi locus: illa ſupficies p quā partes ꝯtinuātur adinuicē. Et q̄uis ptes a talibꝰ ſupficiebus nō remoueātur: nihilominꝰ tñ dñr mutare locum q̄ nō remanēt ſemꝑ in eodē ordine ad vniuerſū. ¶ Et idq̄dē q̄ eſt formalr̄ locus: actu vltime ſpere debet̄: nō rōne cētri: ſed rōne ſupficiei (ſicut declarū eſt) ſicut etiā debet̄ neceſſario cuilibet moto localr̄ p ſeipm: id ꝓo qḋ eſt mālıter locus: ꝑmo corpi nullo mō debet̄ actu: nec etiā potētia ſm̄ ſe totū: ptibus ēt eius talis locus nullo mō debet̄ actu: niſi forte imaginato: ſ; potētia nō reducibilis: ſ; rē ad actū: ⁊ tñ illa ſupficies q̄ eſt mālr̄ locus nō eſt ſupficies imaginata ſolū: ſ; realis ⁊ nālis. Supficies. n. q̄ ſūt i corpe imaginato: ſūt ſupficies imaginate: ſ; q̄ ſūt i corpe reali ⁊ nāli: ſunt ſupficies reales ⁊ nāles. ¶ Alia ꝓ tria argumēta ex ignorātia artis ſillogizādi ꝓcedūt. Nō. n. cōcludūt q̄ vltima ſpera ſit in loco ſit per cētrū. Sed potiꝰ cētrū ſit locus ipſius: ſicut de facili patere pōt pōt: virtutē ipſoꝝ ꝯſiderāti: verꝫ q̄ hoc ēt falſum eſt: expedit vt declaret̄ ipſoꝝ defectus.

Ad primum

ergo dōm: q̄ circa aliō moto ⁊ ꝑcipue cū eſt primuꝫ in genere corpoꝝ: ſecūdū ſe totū nō debetur locus māliter ſumptus: locus tñ formalr̄ acceptꝰ eſt ille ordo qui attēdit̄ ſupra ⁊ circa oīa corpa ſub ipſo locata: rōne cuius ipſuꝫ dr̄ poſitum ſupra ⁊ circa oīa illa corpora.

Ad ſecundum

Dicendū q̄ locus formalr̄ ſumptꝰ vult eſſe immobilis: ⁊ non locus ſumptus māliter vnde ⁊ ordo correſpondens vltime ſpere in vniuerſo: imobilis perſeuerat. Sic ergo arguendū eſt: vltima ſpera ſemꝑ i eq̄li diſtantia reſpicit cētrū: quis ordo ei debitus in vniuerſo mutari nō pōt: ergo talis ordo ⁊ non centrū vel ordo centro debitus eſt locus ipſius. ¶ Tertiuꝫ aūt argumentū procedit ex puris affirmatiuis in ſcḋa figura. ¶ Dicit̄ eni q̄ mobile p totū ſuū localē motū dꝫ diuerſuꝫ vel diuerſimode reſpicere locū: vltima vero ſpera p totū ſuū motū diuerſimode reſpicit centrū: ⁊ eius partes diuerſas partes centri: hec autē eſt diſpoſitio ſc̄dē figure: vnde euidenter liquet: q̄ ipſum ꝓcedit ex ignorātia logice. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ cui per ſe cōpetit localis motus: ei p ſe etiā cōpetit neceſſario: ⁊ illud qḋ eſt nō māliter: ſed formalr̄ locus: cui vero p ſe cōpetit trāſire formalr̄ de loco ſumpto ad locuꝫ cōpetit ei etiā per ſe locus ſumptus māliter: vltima vero ſpera ſm̄ ſe totā nō trāſit de loco ad locū: manet eni ſemꝑ i eodē ordine ad vniuerſum. Mouetur igit̄ in ſuo loco vel ordine: partes autē ipſiꝰ per modū totius trāſeūt de vno ordine ad aliū: q̄ ꝗ tñ in totius ordine includunt̄: per ſe igit̄ eis debet̄ locus māliter ſumptus ⁊ non toti ſpere. ¶ Ad ſcḋm dicendū q̄ locus ſumptꝰ formalr̄ nō mouet̄ ad motū locati: locus etiā ſumptꝰ materialiter ſi habeat rōneꝫ locātis in actu nō mouet̄ neceſſario cū locato: ſed ſi habeat ſolū rōnem locantis in potētia: neceſſario mouet̄ ad motū ipſius. ¶ Ad tertiū dicēduꝫ q̄ ſicut eadē eſt natura ſpecifica totius ⁊ partis: ſic ex ratione illius nature: idem locus debet̄ toto ⁊ partibus: ex ratione tamē nō illius nature: ſed partialitatis competit parti per ſe q̄ cōtineat̄ ab alia parte. ¶ Ad q̄rtū dicendū: q̄ cui per ſe conuenit eſſe in loco locāte in actu conuenit etiaꝫ per ſe eſſe: quod tamen ei nō cōuenit cui per ſe debet̄ eſſe in loco habente rationē locātis in potētia: hec igit̄ in his duabus q̄ōnibus de loco nos diximus: ſuppoſita de loco ſententia ab Ari.

¶ Queſtio vndecima.

Queſtio

Undecima: queſituꝫ eſt. Utrū ſuppoſito vacuo in ipſo poſſit eſſe motus: ⁊ ſuppoſito q̄ in vacuo aliquod graue deſcēderet: vtrū deſcenderet in inſtāti. ¶ Et videt̄ q̄ nō. ¶ Primo quidē quia grauius pro tāto citius deſcendit q̄ꝫ citius ſcindit mediū: citius autē ſcindit̄ mediuꝫ minus reſiſtens: cum ergo reſiſtentie vacui nulla ſit proportio ad reſiſtentiā pleni: videt̄ q̄ velocitas ſciſſionis ⁊ pertranſitionis vacui nullā ꝓportionē habeat: ad pertrāſitionē pleni. Cū igit̄ hec fiat in tēpore: illa erit in inſtāti. Prīa. rō.

Secundo ſic

Motus localis minus habet de tranſmutatione mobilis: q̄ꝫ motus ad formā: tranſmutat̄ aūt materia ad formā in inſtanti ſubtracta reſiſtētia ad generās: ſicut patet in illuminatione aeris: ergo ⁊ mobile graue vel leue: cum de ſe nō habeat vnde reſiſtat: ſubtracta reſiſtentia medij mouebitur in inſtanti. Scḋa rō.

Tertio ſic

In motu locali aut eſt reſiſtentia ad motoreꝫ ex mobili: aut ex medio: aut ex vtroq;. Sed in motu grauiū nō pōt eſſe reſiſtentia ex mobili: quia p ma͂ꝫ reſiſtere nō pñt: cū mā de ſe nō habeat vñ reſiſtat. Non pñt etiā reſiſtere p formā quia p ipſaꝫ in ſuū nāle vbi in qḋ mouent̄ a generāte potiꝰ iclinant̄: nō ergo in motu tali eſt reſiſtētia ex mobili ſed ſolū ex medio. Cū ergo hec reſiſtētia nō ſit in vacuo: oꝫ neceſſario ponere: q̄ in ipſo: ſi moueant̄ mouebūtur in inſtanti. ¶ Quarto ſic graue in actu nō eſt eſſentialr̄ in potētia ad vbi deorſum: q̄ de ſe id ſemꝑ habet: ſed in potētia p accidens: quia ratione medij prohibētis: hoc igit̄ amoto: in inſtāti erit deorſum. Tertia rō.

In oppoſitum.

In contrarium

Eſt: q̄a tunc equali virtute motiua manente: mobile ꝑtrāſiret maius ⁊ minus ſpaciū: qḋ videt̄ impoſſibile. Qḋ aūt in vacuo nō poſſit eſſe motꝰ ſic fuit oſtenſum. Motus ad formam eſt motus ad vbi ⁊ ad locum: ⁊ ſi omnes forme eſſent eiuſdem rationis nō eſſet aliq̄s motus ad formā: igit̄ ſiľr nec motus ad locū ſi oīa loca ſint eiuſdē rationis: ſed ſic eſt in vacuo: ergo ⁊c. ¶ Item Ari. in quarto phyſicorum dicit: q̄ in vacuo nullo modo poteſt eſſe motus: ergo ⁊c. Co. 64. 65. 66. 67. 68. 69. ⁊. 70.

Reſpōſio

Reſpōdeo ad huius

Queſtionis intelligentiā: cōſiderandū eſt q̄ mobiliū quedaꝫ q̄dem ſunt que habent in ſeipſis ſui motus ꝑncipiuꝫ effectiuum: ⁊ talia ſunt: que dicuntur mouere ſeipſa: alia vero ſūt que in ſeipſis principium ſui motus non habent niſi paſſiuum: cuiuſmodi ſunt illa: que ex ſeipſis moueri non poſſunt: de quorum numero ſunt grauia ⁊ leuia; Mobilia i duplici ſūt differētia.

leuia: de quibus phs dicit in octauo phyſicoꝝ: ꝙ hñt in ſe principiũ nõ mouendi neq; faciendi: ſed patiendi ſolũ. Et quidẽ ſi loquamur de primis mobilibus: cũ talia (ſicut dictũ eſt) habeãt intra ſe principiũ ſui motus effectiuũ: ſtatĩ cũ ponunt in eſſe: vbicũq; ponant: ſiue in vacuo ſiue in pleno: ponitur vna cum eis: ⁊ id a quo progredit motus ipſoꝝ: tã effectiue ꝙ etiã paſſiue: ⁊ iccirco talia moueri poſſunt ſi actu exiſtant: nõ ſolũ per plenũ: ſed etiam per vacuũ. Si aũt loquamur de ſecũdis mobilib⁹: tunc aliter eſt dicẽdum. Cũ eñ talia (vt predictũ eſt) in ſe nõ habeãt ſui motus effectiuũ prĩcipium: non oportet: ꝙ ſtatim cũ ipſa in eſſe ponunt: ponat etiã cũ eis: ⁊ id a quo effectiue mouent: Et q̃a ſine tali principio: moueri nõ valent: iccirco oportet ꝙ talia moueri nõ poſſint in vacuo: ſi per ipſam mediũ vacuitatẽ tale prĩcipiũ auferat. ¶ Verũ q̃a hoc qualiter ſe habeat in ſequẽtib⁹ queſtõibus cõcedente domino declarabit: iccirco hoc pretermiſſo: ad preſens conſiderãdum nũc eſt de priꝰ queſito: videlꝫ ſi graue deſcenderet in vacuo: vtputa ſi lapis in concaua ſupficie orbis lũe exiſtẽs deſcẽderet ad cõuexũ terre: ſuppoſita vacuitate in ſpacio intermedio: vtrũq; deſcenderet in nõ tpe.

Ad huc autem Quidam volentes cõmentatorẽ ſequi in ſuis erroib⁹ dicunt ꝙ talis deſcenſus eſſet in vnico inſtanti temporis menſurantis motũ celi: nec ſm tale inſtans eſſet ibi vlla ſucceſſio. Nihilominus tamẽ (vt inquiũt) propter diuerſas partes ſpacij in illo deſcenſu: eſſent diuerſa mutata eſſe: inter que non intercipere tur mediũ aliquod mutari. Hec autẽ mutata eſſe menſurarent ſꝫ eos diuerſis inſtantibus eis appropriatis inter que ſimiliter nõ incideret mediũ aliquod tẽpus ⁊ quia ex nullis indiuiſibilibus poteſt aliquod cõtinuum conſurgere: iccirco cũ illa mutata eſſe: ⁊ illa inſtãtia ſint idiuiſibilia: nõ põt ex eis fieri aliqđ continuũ nec. ſ. motus nec etiã tps: nihilomin⁹ tñ volũt: ꝙ inter illa mutata eſſe: poſſet quedã ſucceſſio prioris ⁊ poſterioris attendi: cũ ſm ipſos cõtinuẽ ſucceſſio: ſm illa inſtantia eis appropriata: ⁊ nõ ſm inſtans tpis mẽſurãtis motũ celi. Dicunt eñ ⁊ ſi ſit ſꝫ inſtãtia illa ſucceſſio nõ iccirco tamẽ cõcludi põt: ꝙ ſit ſucceſſio etiã ſꝫ inſtans tpis: q̃ illis oĩbus cõtinuẽ: quemadmodũ etiã ſi nunc eternitatis: toti tpi cõtinuẽ: ⁊ in tpe ſucceſſio ſit: nõ tñ ideo põt cõcludi: ꝙ ſit etiã vlla ſucceſſio ⁊ in ipſo nunc eternitatis: Quõ aũt in illo deſcenſu ſint multa mutata eſſe: vnico nũc temporis mẽſurata declarãt per ſimile de illuminatione aeris: in qua ⁊ ſi ſint multa generata eſſe: omnia tamen vnico inſtanti tẽporis mẽſurantur. ¶ Hec igitur eſt poſitio iſtorum.

Opio iſtorũ iprobat

Rationes autem Quas p ſe adducũt: ſꝫ i obiectionibus adducte. Sed ꝙ iſti in oĩbus his valde puerĩliter deficiant: multipliciter oſtendi põt. Et vt ex his valde: que pro ſe adducunt: precipue ipſoꝝ declaret defectus: cõſiderandũ eſt: ꝙ ſicut in tranſmutatione materie ad formã eo ipſo inuenitur reſiſtẽtia ad agens: quo ipſi materie aliqua diſpoſitio inexiſtit oppoſita ⁊ repugnans diſpõni inducẽde per virtutẽ agẽtis: ſic etiã neceſſario: oportet ꝙ in trãſmutatione mobilis ad locũ eo ipſo inueniat reſiſtentia ad motorẽ: quo ipſi mobili inexiſtit aliqua diſpoſitio oppoſita ⁊ repugnans diſpoſitioni inducende per ipſã tranſmutationẽ localẽ: nũc autẽ ita eſt ꝙ diſpõ que per motũ localẽ directe acquiritur in ipſo mobili: videt eſſe ipſum vbi: illa etiã que abjicitur: eſt ſimil vbi illi oppoſitũ ⁊ repugnans. Et huius quidem declaratio eſt: q̃ illa neceſſario dicunt ſibi inuicem oppoſita: ⁊ repugnantia eſſe que ſimul in eodem eſſe nõ poſſunt. Illa vero vbi que proueniunt ex diuerſis partib⁹ ſpacij nullatenus poſſũt ſimul eſſe in eodẽ mobili Nõ eſt. n. poſſibile: vnũ ⁊ idẽ mobile ſimul hẽre duo vbi: ſicut nõ eſt poſſibile vnum ⁊ idẽ locatũ ſimul eſſe in duob⁹ partibus ſpacij: vel in duob⁹ locis: oꝫ igit ꝙ talia vbi ex diuerſis partib⁹ ſpacij puenientia: ſibi inuicẽ ſint oĩno oppoſita ⁊ repugnantia: ⁊ per pñs neceſſariũ eſt ꝙ in tranſmutatione mobilis ad locũ eo ipſo inueniat reſiſtentia ad motorẽ: quo ipſum mobile intelligitur in alia pte ſpacij: ꝙ in illa ad quã dꝫ pcedere p virtutem mouentis: nũc aũt ita eſt ꝙ in tranſmutatione mãe ad formã (vt etiã ipſi dicũt) de neceſſitate tẽpus requirit propter reſiſtentiam ad agens prouenientẽ ex diſpoſitione inexiſtente materie: precipue cũ a ſupremo gradu diſpoſitionis nõ poteſt procedi ad infimum: niſi procedatur per medium: oportet igitur cõſimiliter dicere: ꝙ in tranſmutatione mobilis ad locũ: de neceſſitate tẽpus requirit: ꝑpter reſiſtentiã ad mouens: puenientẽ ex vbi inexñte ipſi mobili oppoſito vbi inducendo p localẽ trãſmutationẽ: ꝑcipue cũ ipſum mobile nõ põt trãſire de vna extrema parte ſpacij in aliam extremã: niſi trãſeundo per medium. Cũ igit graue: ſicut vlr nullũ corpus: tranſire poſſit de loco ad locũ nõ tranſeundo per medium: oꝫ de neceſſitate dicere: ꝙ oĩ plenitudine medij ſubtracta: ipſum graue ſi deſcenderet a ſupma pte ſpacij ad infimã: deſcẽdat nõ ĩ inſtãti: ſꝫ in cõtinuo tpe.

Preterea Conſtat ꝙ omne corpus replet ⁊ occupat ſimul totũ illud ſpaciũ ĩ quo eſt in vno ⁊ eodẽ tpis inſtãti: vel etiã in quo: ⁊ in aliquo toto tpe ĩmobiliter pſeuerat: nõ põt ãt vllo mõ ſimul ſtãte tpis occupare niſi ſpaciũ ſibi equale: ꝓpꝫ ſemꝑ ꝙ quãtitas ſpacij equet quãtitati corpis ſpaciũ occupãtis. Si ergo graue deſcẽdens a pte ſupma ſpacij ad ptẽ infimã p ptes medias: quaꝝ queliꝫ põt intelligi ſibi eſſe eq̃lis: in vnico ⁊ eodẽ inſtanti tpis eſt in ptib⁹ oĩb⁹ medijs: ⁊ in pte ĩfima: neceſſario ĩ ſimul ſtãte tpis occupabit multa ſpacia ſibi eq̃lia ⁊ ſimul tpe replebit ſpaciũ ſibi ĩeq̃le: ⁊ mlto maioris corpis receptiũ: ꝙ ſit ipm: qđ ẽ oĩo ĩpoſſibile: igit oĩo neceſſariũ ẽ ſi graue ĩ vacuo deſcẽderet: ipm deſcẽderet nõ in inſtãti: ſꝫ in tpe: ⁊ dicere õriũ apparet ꝙ eſt negare illa: que ſunt p ſe nota intellectui quod nõ niſi ex ignorãtia proprie vocis procedit.

Cõfirmat Primo.

Preterea Si in deſcẽſu illo ſunt mlta mutata eſſe (vt cõcedere coguntur ⁊ cõfitent) aut ſunt ibi actu: aut potẽtia. ¶ Si dĩ. ꝙ ibi ſint ſolũ in potẽtia: tũc oportet neceſſario dicere ꝙ deſcẽſus ille ſit actu ĩdiuiſus: potẽtia vero diuiſibilis: omne autẽ tale eſt cõtinuũ: ergo ille deſcenſus ſucceſſiuus cõtinuitate cõtinu⁹ eſt: ⁊ eſt per cõſequens motus: ⁊ quia omnino impoſſibile eſt motũ menſurari niſi tẽpore oꝫ neceſſario ꝙ ille deſcenſus tpe menſuret. ¶ Si autem dicat ꝙ ibi ſunt actu: tunc cum cuilibꝫ mutato eſſe in actu ipſius mobilis correſpondeat ſignũ actu ſignificatũ in ſpacio: oportebit neceſſario dicere ꝙ graue deſcendens p ſpaciũ tot ſigna actu ſignet in ipſo: quot in ſuo deſcẽſu ſunt actu mutata eẽ: imo quot in ipſo ſpacio poſſũt: quia nõ eſt dare quare magis ſignet pũctũ in vna parte ſpacij: ꝙ in alia: cum quamlibet totã attingat: poſſunt autem in ſpacio infinita pũcta ſignificari: igitur graue deſcendens in ipſo: actu ibi ſignificat: numerat: ⁊ diſtinguit: ⁊ diffinita ſignificat: ſed hoc eſt ĩpoſſibile ergo impoſſibile eſt ꝙ graue deſcendẽs per ſpaciũ vacuum ſignet in potẽtia puncta: que ſunt in ipſo. ſed pũcto ſignificato in potẽtia correſpondet ſolũ mutatũ eſſe ĩ potentia ipſius mobilis: igit in deſcẽſu grauis in vacuo:

Secundo.

nõ ſunt illa mutata eſſe actu ſed potentia: ⁊ per ꝯñs il
le deſcenſus eſt indiuiſibilis ſ3 actu: ſed diuiſus in po
tẽtia: ⁊ ſic cõtinu⁹: ⁊ tpe neceſſario mẽſuratus. ❡ Et
Tertia pꝛeterea: hec eſt valde euidens declaratio: aut enim graue
deſcẽdens in ſpacio vacuo: numerabit actu oia ſigna:
que ſunt potentialr in ipſo: aut quedã actu numerabit
⁊ quedã potẽtialr: aut potentialr numerabit oia: exce
pto illo: quod ſignat in parte ad quã ꝯtingit vltimo.
Et quidẽ ſi oia ſignet potẽtialr excepto vnico tñ: erunt
etiã neceſſario in ipſo eius deſcenſu oia mutata eſſe: ſo
lũ potentialr: vno tñ excepto: ⁊ per ꝯñs tot⁹ ille deſcen
ſus erit ꝯtinuus: ⁊ tpe menſuratus. Si autẽ numeret
oia actualr: cũ illa ſint infinita: ſequiꝰ ꝯpte: ꝙ infinita
in inſtãti vnico numerabit: qḋ eſt oino impoſſibile. Si
vero alia ſignet actu: ⁊ alia ſolũ potẽtia: cũ ſicut ſigno
ſpacij ſignificato in actu coꝛreſpõdet mutatũ eſſe mobilis
i actu: ſic ẽt mutatũ eẽ mobil' potẽtialr: coꝛreſpõdere debeat
ſignificato pꝫcto i ſpacio: nõ actu ſ3 potẽtia: opoꝛtebit
neceſſario dicere: ꝙ nullo deſcẽſu ſiñ mutatũ eẽ i actu:
ſint mutata eſſe in potentia: ⁊ per ꝯñs ꝙ ex illa parte
ipſe deſcenſus ſit indiuiſus in actu ⁊ potentia diuiſus
⁊ ſic cõtinu⁹: ⁊ tẽpoꝛe menſuratus. Manifeſtũ igitur
eſt ꝙ ſuppoſitis ꝓpõnibus neceſſarijs ⁊ notiſſimis in
ſcia naturali: oꝫ neceſſariũ dicere ꝙ ſi graue deſcende
ret in vacuo: ſuus deſcẽſus eſſet nõ in inſtãti ſed in tpe.
❡ Pꝛeterea Ari. in. iiij. phiſicoꝝ: ex continuitate lõgi
tudinis pꝛobat cõtinuitatẽ ⁊ diuiſibilitatẽ localis trã
Quarto. ſmutationis: nec ab ipſa vnꝗ̃ talis cõtinuitas ⁊ diui
Co. 99. 7. ſibilitas tollitur ſaluata ꝓbatione Ari. niſi poſſit fieri
114. tranſmutatio de extremo ad extremũ lõgitudinis: nõ
trãſeundo per ipſã longitudinẽ. Cum igiꝰ graue (vt ẽt
ipſi cõcedunt) nullo modo tranſire valeat ab extremo
lõgitudinis ipſius ſpacij in extremũ: niſi tranſeundo ꝑ
lõgitudinẽ totã: ſublata etiã ipſius ſpacij plenitudine
opoꝛtet neceſſario ꝙ tranſitio grauis in vacuo: ſit conti
nua ⁊ diuiſibilis in infinitũ: ſicut ⁊ lõgitudo ſpacij ſu
per quã tranſit: ⁊ ſic opoꝛtet de neceſſitate: ꝙ fiat nõ in
inſtanti: ſed in tempoꝛe. ❡ Et pꝛeterea ſimilitudo que
adducitur de illuminatione aeris oino nulla eſt: in ipſa
Quinto. enim pars aeris pꝛius illuminata: generat lumen in ſe
cũda parte: ita ꝙ ibi ſunt plura generantia ⁊ generata
quod totũ in vno inſtanti pꝛo tãto ſimul fit quia lumi
noſuꝫ in illo inſtanti in quo id cõtingit: quod eſt lumi
nis ſuſceptiuũ: lumẽ habet in ipſo efficere: ⁊ quia par
tes aeris oẽs ſunt actu ſe contingentes in termino ad
quem copulantꝰ: iccirco in eodẽ inſtanti in quo lumẽ
recipit: habet ipſum reddere alteri parti: cui tunc actu
contingitur. Nõ autẽ ſunt ibi generata eſſe infinita:
quia cũ partes aeris ſm quas generatũ eſſe attẽditur:
nõ ſint indiuiſibiles: ſ3 diuiſibiles nõ poſſunt vllo mo
do infinite eſſe aere finito exiſtente. Quantuꝫ autẽ ad
hec oia: diſſimilitudo eſt de deſcenſu grauis in ſpacio
non pleno. Non enim mutatũ eſſe in tali mutatione: ſi
cut vniuerſaliter eſt in nulla tranſmutatione locali at
tenditur: ſm aliquid diuiſibile ipſius ſpacij: ſed ſm qḋ
oino indiuiſibile: indiuiſibilia autẽ in quãtocunꝗ̃ ſpa
cio infinita ſunt. Silr etiã vna pars ſpacij graue acci
piens: nõ reddit graue alteri parti: quia locus nõ gene
rat nec mouet locatum. Et dato etiã ꝙ vna pars ipſuꝫ
idem numero redderet alteri parti: non poſſet vllo mo
do ipſum reddere ſibi in vno et eodem inſtanti tẽpoꝛis
in quo ipſum accipit: ſed oino in alio: quemadmodum
etiã ſi pars aeris pꝛima illuminata: eandẽ foꝛmã lucis
in numero quã in ſe recipit tranſmitteret in partẽ ſecũ
dam: nullo mõ in eodẽ inſtanti in quo eam recipit: ipſaꝫ
efficeret in parte ſecunda: ſed de neceſſitate in alio: vnũ
autẽ ⁊ idẽ numero graue: ⁊ ꝑ eandẽ virtutẽ motiuã ꝑ
quã cõtingit ad pꝛimã partẽ ſpacij: ꝯtingit etiã ſucceſ
ſiue (vt etiã ipſi fateri coguntꝰ) ad oẽs alias: nõ diſtin
guens vnã partẽ ab alia actu: ſed potẽtia ſolũ. Ex quo
neceſſario ſequitur: ꝙ ſuus deſcenſus ſit potentia diui
ſus ⁊ indiuiſus in actu: ⁊ ſic continu⁹ ⁊ tẽpoꝛe neceſſa
rio menſurat⁹: quẽadmodũ etiã ⁊ ſi eadeꝫ lux numero
perueniens ad partẽ pꝛimã: inde tranſiret ſucceſſiue ⁊
ſine interruptione ad alias partes aeris: fieret hoc ne
ceſſario in tempoꝛe ⁊ nõ in inſtanti. ❡ Pꝛeterea aut in Sexto.
ter illa mutata eẽ ſolũ eſſet ſucceſſio naturalis: aut alia
ꝗ̃ naturalis. Si naturalis tñ: tunc cum illa inter que
non eſt ſucceſſio pꝛioꝛis ⁊ poſterioꝛis: niſi ſolũ ſm oꝛdi
nem: ſint ſimul ſimultate tempoꝛis: opoꝛtebit dicere ne
ceſſario ꝙ oia illa mutata eſſe ſint ſimul tempoꝛe in oi
bus illis partibus ſpacij ſ3 quas illa mutata eſſe acci
piuntur: quod iam oſtenſuꝫ eſt eſſe impoſſibile: opoꝛtet
ergo oio dicere ꝙ inter ipſa ſit alia ſucceſſio: ꝗ̃ natura
lis. Non eſt autem dare aliam ab alia: niſi tempoꝛaleꝫ
erit ergo in illo deſcenſu ſucceſſio tempoꝛalis: ⁊ deſcen
ſus per cõſequens tempoꝛe mẽſuratus. ❡ Pꝛeterea di
cere ꝙ tempoꝛe nõ menſuratur quia nõ reducatꝰ in mo Septimo.
tũ celi: ridiculũ eſt: ſi eniꝫ motus celi ſubtraheretꝰ ⁊ ali
quid moueretꝰ per plenũ: quantũcunꝗ̃ tũc ille mot⁹
non reduceretꝰ in motũ celeſtẽ: nihilomin⁹ tamen men
ſuraretꝰ tempoꝛe. ❡ Pꝛeterea quãuis nũc eternitatis
coꝛreſpõdeat toti tempoꝛi: hoc tamẽ nõ eſt ratione ſue Octauo.
indiuiſibilitatis: ſed rõne ſue permanentie. Quia eni
tale nunc ſtat fixum ſemper vnũ ⁊ idẽ: coexiſtere poteſt
toti tempoꝛi ſiue ipſi nũc fluenti: quod eſt nunc tempo
ris in tota ſua fluxione accepta: ſed nũc iſtud eſt ꝙ ꝑ nũc
tempoꝛis nullaten⁹ ſtat: ſed continue fluit: impoſſibi
le eſt auteꝫ ꝙ ipſum nunc fluens ſub ratione vna ſum
ptum: vtputa ſub ratione pꝛincipiantis fluxioneꝫ: vel
ſub ratione terminãtis tñ: coexiſtat duobus nunc ſibi
inuicem ſuccedentibus: quin potius neceſſario opoꝛꝫ
ꝙ ſi vni illoꝝ coexiſtit ſub ratione ſtans pꝛincipij flu
xionis alicui⁹ alteri coexiſtat ſub ratiõe ſtans termini
terminãtis fluxionẽ eandẽ. Cum igiꝰ inſtantis coꝛre
ſpondentis mutatis eſſe: que in deſcenſu grauis in va
cuo (vt ipſi concedunt) ſibi mutuo ſuccedant: opoꝛtet
neceſſario dicere: ꝙ ſi vni illoꝝ coꝛreſpondet nunc tem
poꝛis: vt pꝛincipians fluxioneꝫ: que in rei veritate tũc
iniciãtur quando illud inſtans in actu ponitur: alteri
inſtanti coꝛreſpondeat: vt termin⁹ fluxionis eiuſdem
Inter nũc autẽ tempoꝛis ſumptũ vt eſt alicuius fluxio
nis pꝛincipiuꝫ: ⁊ ſumptũ vt eſt terminus finis fluxio
nis eiuſdem: cadit neceſſario fluxus: ⁊ ſic tempus medi
um: igitur inter nũc coꝛreſpõdentia mutatis eſſe: que ſunt in
deſcenſu grauis in vacuo: cadit oino tempus medium
⁊ per ꝯñs ille deſcenſus neceſſario tẽpoꝛe menſuratur.
Ultimo autem idem declarari poteſt ex cõparatione Nono.
ſpiritualis ſubſtantie ad ſubãm coꝛpoꝛalem.

Ad cuius itelligentiã Conſi
deran
dũ eſt: ꝙ ſubã coꝛpoꝛalis in duob⁹ pꝛecipue: ꝗ̃rum ad
pñs ſpectat: inuenitꝰ differre a ſubã ſpũali. Naꝫ ſubã
coꝛpoꝛalis non cedit ſibe ſpũali: quia põt ſecũ in eodeꝫ
vbi i ſimul eſſe: cedit autẽ neceſſario vna ſubſtantia coꝛ
poꝛalis alteri ſubſtantie coꝛpoꝛali propter id ꝙ omni
no eſt impoſſibile ſ3 naturaꝫ: duo coꝛpoꝛa ſimul eſſe in
eodem loco. ❡ Secunda vero differentia eſt quia ſub
ſtantia ſpiritualis poteſt tranſire de loco ad locuꝫ: nõ
tranſeundo per medium: ſubſtantia autem coꝛpoꝛalis
nullo modo tranſire poteſt de extremo in extremũ non
pertranſito medio. ❡ His auteꝫ ſuppoſitis euidenter
oſtenditur

oſtendiẗ propoſitum. Si enim tota cauſa propter quã in tranſmutatione locali grauiũ ꝛ leuiũ eſt reſiſtentia proueniẽs ex plenitudine medij: cũ talis reſiſtentia nõ poſſit eſſe in pertrãſitione ſpũalis ſubẽ de loco ad locũ qꝛ põt ſimul eſſe cũ ſubſtãtia corporea (vt oſñ ẽſũz eſt) ipſa vt vꝫ) in non tpe de extremo in extremũ poterit ptrãſire maxime ſi ibi alis reſiſtentia nõ inuenit. Nũc ſit in ſpũali ſuba ſic videmus ꝙ quãtũcũqꝫ vt dicit ab aliquib⁹) trãſire valeat de extremo in extremum in nõ tẽpore: nihilomin⁹ tñ ſi dꝫ ſic eſſe in duob⁹ locis: ꝙ cũ eſt in vno nõ ſit i alio: oꝫ ꝙ ibi ſit talis ſucceſſio ꝙ in illo inſtãti tẽporis mẽſurãtis motũ celi in quo ẽ in loco ſecũdo accepto: nullo mõ ſit in loco derelicto: hec autẽ trãſitio diceret tũc pro tãto eẽ in nõ tẽpore: qꝛ in toto tẽpore pcedẽte: ſic fuiſſet in primo loco: qḋ tñ in termino ſolo illi⁹ tpis deſinẽdo ibi eẽ efficeret in loco ſecundo: ꝛ qꝛ tẽporis eſt inſtãs: ꝛ nõ tẽpus: diceret tũc neceſſario illa trãſitio eẽ facta in inſtãti: ꝛ nõ in tẽpore. Sed ſi deberet mõ ẽt pdicto eẽ in trib⁹ locis: vꝫ ꝙ cũ eſſet actu in vno nõ eẽt actu in alio: de neceſſitate in talib⁹ trãſitionib⁹ oporteret reqri tẽpus. Nã ꝛ ſi in loco ſecũdo eſſet in termino tẽporis vni⁹ loco primo derelicto: ex quo tñ ponit ſic eẽ in trib⁹ locis ꝙ cũ eſt in vno nõ ẽ i alio: nullo mõ eẽ poſſet i tertio loco: in eodẽ termino tpis in quo efficit i loco ſcdo: ſꝫ fieret ibi de neceſſitate in alio: ſi vꝫ ſucceſſiue deberet fieri vtrobiqꝫ: ꝛ qꝛ iter duos termiõs tpis cadit de neceſſitate tps mediũ: opꝫ tũc oĩno dicere ꝙ trãſitio de primo loco ad locũ tertiũ reqrat tẽpus mẽſurãs motũ celi: ꝛ nõ ſolũ vnicũ inſtãs: nũc aũt ita eſt (ſicut pꝫ ex ſcda ſuppõne) ꝙ nullũ corporũ trãſire põt de extremo in extremũ nõ pertrãſito medio: ꝛ ſic nullo mõ de pris pte ſpacij põt effici in vltima: niſi fiat in media: ꝛ cũ eſt in prima ſꝫ ſe totũ nõ eſt in media: ꝛ cũ eſt in media totũ: nõ eſt in vltima. Ad tranſitionẽ ergo ei⁹ de prima in vltimã: duo inſtantia que ſunt duo termini tpis menſurantis motuꝫ celi neceſſario requirunt: ꝛ ꝑ ꝯñs tps: ꝛ cũ talis trãſitio nõ interrumpit ex detẽtione ad partẽ mediã: qꝛ ibi nõ ſiſtitur: oꝫ ꝙ cõtinuet: ꝛ per ꝯñs ꝙ tempe cõtinuo menſuret. ℂ Sic igit euidentiſſimũ eſt ꝙ graue nullo modo in aliquo ſpacio ſiue vacuo ſiue pleno põt deſcendere in nõ tpe: quod etiã de quolibet corpore eſt dicendũ: cũ vlr nullũ corpus trãſire poſſit de loco ad locũ niſi per mediũ: vnde ꝛ ſua trãſitio de neceſſitate: aliquã cõtinuitatẽ hꝫ: ſicut eni totũ aliqḋ corpus nõ põt trãſire de extremo in extremũ niſi ꝑ mediũ: ſic etiã nec aliqua pars quãtitatiua ipſius: qꝛ oĩs talis eſt corpus: vñ ſi aliquod locatũ trãſire dꝫ de loco vno ſibi equali ad locũ aliũ imediate illi coniunctuꝫ opꝫ etiã ꝙ pars tranſeat de parte pmi loci ad aliam loci alterius partẽ ſibi equalẽ: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝙ trãſeat ꝑ oẽs ꝑtes medias inter partẽ loci derelictã ꝛ ptẽ in ſcdo acceptã: vñ pmo acquirit partẽ parti primi loci cõtinuã: ꝛ deinde eodẽ ordine alias: hec aũt trãſitio ſi vllo mõ interrũpat: interrumpi tñ nõ poterit in illo inſtãti i quo ponitur inchoata ſed in alio: ꝛ qꝛ inter duo tempis inſtantia cadit tempus mediũ: opꝫ neceſſario dicere ꝙ tota trãſitio per aliquod tempus continuetur.

Reſponſio ad obiecta

Ad primum Ergo argumentũ dicẽdũ ẽ ꝙ mediũ magis reſiſtẽs aut hꝫ reſiſtẽtiã tranſcẽdentẽ reſiſtẽtiã mobilis ad virtutẽ mouẽtis: aut talẽ nõ habet. Et quidẽ ſi talẽ hẽat: tũc hꝫ retardare nãlẽ mobilis illi⁹ velocitatẽ: ꝛ ꝑ ꝯñs tardius hꝫ ſcidi ab illo mobili ꝙ mediũ min⁹ reſiſtens. Si aũt talẽ reſiſtẽtiã nõ habeat: tũc oĩno nihil addit ſupra reſiſtentiã mobilis adueniẽs: ꝛ ſic motũ nõ hꝫ i aliquo retardare: ac per ꝯñs illud mobile equali velocitate mouebitur per ipſum: ꝛ ꝑ mediũ ſubtilius: ꝛ ꝑ vacuũ: qꝛ cũ ſupra reſiſtentiã ipſius mobilis nihil addat: manet ſemp victoria mouẽtis ſupra mobile equalis: propter hoc aũt non negantur ꝓpões ꝑ ſe note qn potius cõcedunt. Nã ꝛ ſi notũ ſit qḋ magis reſiſtẽs: ꝙtũ eſt de natura ſua tardius ſcindit: eſt tamen cũ hoc etiã notum ꝙ ſi nec in magis nec in minus reſiſtẽte ex ſua natura adijcitur aliquid ad reſiſtentiã mobilis ad mouens: ꝙ reſiſtentia eſt vtrobiqꝫ equalis: ꝛ per ꝯñs vtriuſqꝫ ſciſſio eque velox: nõ dicit etiã propter hoc aliquid cõtra mentẽ phi: quia ꝛ ſi ex illa ratione cõcludat ꝙ ponẽtes vacuũ debebãt negare motũ qui nõ poteſt eẽ in inſtãti nõ ꝓpter hoc tamẽ intendit dicere ꝙ ſi graue in vacuo deſcenderet: deſcenderet in inſtanti: niſi ſuppoſita poſitione illorũ qui vacuũ ponebãt: dicebãt. n. vacuũ debere poni ne motus impediat: vnde totũ impedimẽtũ ponebant ex medio prouenire: ſubtracta igit plenitudine medij ſubtrahitur per ꝯñs neceſſario (ſm iſtã põnem) ꝛ tota reſiſtentia que in motu taliũ inuenit: hoc aũt poſito: graue ſi in vacuo deſcenderet: deſcenderet in inſtãti: in inſtãti aũt motus eſſe nõ poteſt. ℂ Rñſio aũt phi eſt elentica ꝛ non demonſtratiua ſimpliciter. Opinio phi de motu in vacuo ſ. quare eẽt ponẽdum.

Ad ſecundum Dicenduꝫ ꝙ in aere ſi eſſet poſitiue aliqd luci contrariũ: nõ poſſet in inſtanti illuminari. Et quia eo ipſo ꝙ graue intelligitur habere aliud vbi ꝙ̃ ꝓpriũ habet aliquid poſitiue oppoſitũ ei quod eſt inducendũ per localẽ tranſmutationẽ: iccirco ꝙtũcũqꝫ deſcenderet in vacuo: in ipſo tamẽ in inſtanti deſcendere nõ poſſet. ℂ Ad tertiũ dicendũ: ꝙ in motu grauiũ reſiſtẽtia inuenitur: nõ ex materia ſimpliciter: nec ex forma: nec ſolũ ex medio: ſed etiã ex eo qḋ ꝙtũ: cũ ſit in vbi oppoſito vbi acquirẽdo eẽ intelligit. ℂ Ad q̃rtũ dicẽdũ ſiľr: ꝙ graue in actu prohibet actu eẽ in proprio vbi: nõ ſolum ex plenitudie medij: ſed etiã ex actuali exñtia in vbi illi oppoſito: nõ eſt eni poſſibile idẽ locatũ ſimul in oppoſitis vbi eẽ. ℂ Ad aliud dicendũ ꝙ ꝛ ſi in vacuo non ſint dñe nãles: ſunt tamẽ dñe imaginate: hoc aũt ſufficit ad motũ alem: ꝛ ſi nõ ſufficiat ad motũ elem. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ philoſophus intelligit de motu elementali naturali ꝛ de violento ſibi oppoſito.

ℂ Queſtio duodecima.

Queſtio Duodecima eſt. ℂ Utrũ tempus habeat aliquod eſſe in rerũ natura. Et videtur ꝙ non quia quod componit ex non entibus: ens eẽ nõ põt: tempus aũt cõponitur ex nõ entibus quia ex preterito ꝛ futuro. Quod enim iam preterijt: amplius non eſt: quod etiam futurum eſt nondum eſt ens igitur tempus ens in natura non eſt. Prima rõ.

Preterea Omne cõpoſitum: aut ſm ſe totũ eſt ſi aliquo modo actu eſt: aut ſꝫ aliquã ſui partẽ: tempus aũt neutro iſtoꝝ modorũ eſſe poteſt: quia ſicut accipitur ex quarto phyſicoꝝ: de tempore nihil eſt actu niſi nunc: qḋ nec tempus eſt nec etiã eſt tpis pars: igitur tẽpus actu in natura nõ eſt. ℂ Si di. ꝙ tempus quantũ ad id quod eſt in ipſo materiale: eſt in re extra aiam: quantũ vero ad id quod eſt ſibi formale eſt in anima. Scda rõ. Co. 88. Reſpõſio

Contra forma Eſt rõ eſſendi ꝛ nõ mã ſi igitur qḋ eſt formale tempori non eſt niſi in anima: oportet dicere ꝙ etiã tempus in re extra animam eſſe non habeat. Contra. Tertia rõ.

Preterea Id quod habet eſſe ex conceptione: ꝛ per cõceptionem anime: eſt ens rationis: ſi igitur tempus accipit ſuũ eſſe ab aiãi quarta rõ.

non erit ens nature:ſed ens rationis.

In oppoſitum.

In contrarium Uero eſt ꝙ propria meſura entis naturalis non debet eſſe quid rationis:ſed quid nature tempus aūt eſt ꝓpria mēſura motus qui eſt nālis res igiť ens ꝙ aliquo modo eſſe habeat in natura rerū.

Reſponſio

Reſpondeo Ad huius queſtionis intelligentiaꝫ quattuor ad pñs precipue cōſideranda cōcurrunt. pmo quidē quid ſit tēpus:ſcdo qđe eſſe quidditati tpis cōrñdeat:tertio verū illud eſſe quod ſibi debeť hēat extra aiaꝫ:quarto vero ⁊ vltimo in quo ſit tāꝗ in proprio ſubiecto.

Quid ſit tēpus.

Quid autē ſit tempus pōt aliqualiter apparere ex diſtinctione ipſius ab eternitate ⁊ euo. ℭ Ad cuius intelligentiā conſiderandū eſt ꝙ hec tria vꝫ eternitas:euū:⁊ tēpus:ſunt menſure ipſarū rerū ſm earū eſſe. Et quia mēſura eſſe debet vnigenea mēſurato (vt habeť in.x. metha) dicitur eo oꝫ ꝙ ſm diuerſitatē in modo eſſendi ipſaꝝ rerū: diſferant iſte mēſure.

Co.x. Rex ē triplex mod⁹ eſſendi. pm⁹ mod⁹

ℭ Modus aūt eſſendi rerū triplex in tota vniuerſitate rerū entiū inueniť. ℭ Unus qdē qui eſt oīno immutabilis:⁊ actu ⁊ potētia:qualis eſt modus eſſendi ſolius prime cauſe:cuius eſſe eſt totū ſimul ſeparatū ab omni mutatiōe ⁊ mutabilitate. Huiꝰ aūt menſura ſiue mora dicitur eternitas que ſilr ſic eſt tota ſimľ ꝙ ſibi nihil reſtat acquirendū:ſi enim in tali mora eſſendi:aliqd acquirendū reſtaret:oporteret ꝙ etiā res que dicič eterna expectaret aliquid de ipſo eſſe acquirere:⁊ ſic per pñs nō haberet totū ſuū eſſe ſimul: que oīa ſunt falſa. Quia ergo tale eſſe eſt totū ſimul carēs oīno de ſucceſſione:cū menſura proportionari debeat menſurato:oportet neceſſario:ꝙ etiā ipſa eternitas ſit tota ſimul ab omni ſucceſſione penitus elongata. Quia etiaꝫ tale eſſe eſt oīno ſimplex:opꝫ cōſimiliter ꝙ eternitas: ꝗ intelligitur eius mēſura nullas partes habeat: nec ſiľ ſtantes nec ſibi ſuccedentes. Unde cū eternitas ſit mēſura oīno ſimplicis ⁊ indiuiſibilis eſſe ſolū habet rōnē continui ex cōſideratione intellectus noſtri comparantis ipſam ad temporis ſucceſſionē cōtinuā:⁊ nō ex natura ſua ex qua habet ꝙ ſit menſura quātitatis eſſendi eſſe omnino ſimplici ⁊ vniformi vt dictū eſt. Unde ⁊ proprie aliquid eternaliter eſſe idem eſt:qđ habere eſſe vniformiter immutabiliter:⁊ ſic per ꝯſequens ſine termino.

ſcđs mod⁹

Alius autem Modus eſſendi inueniť qui eſt immutabilis quidē actu mutabilis tamen potentia:qualis eſt modus eēndi oīum incorruptibiliū. Et huius quidē menſura dicitur euū:que propter actualē immutabilitatē eſſendi neceſſario eſt tota ſimul:qꝛ videlꝫ in eſſe euiterni nihil reſtat accipiendū:verū quia hāc immutabilitatē eēndi tale ens acquirit ab alio poteſt cadere in nō ens:ſi ipſius prime cauſe influentia ſubtrahať. Quia tñ idē eſſe ⁊ totū quod ei vnꝗ influeť nūc ſibi influiť: ⁊ ſemper a ſue productiōis principio ſibi influxū extitit:idcirco ipſum nihil expectat de ſuo eſſe accipere quod nō hēat ꝓpter quod etiā in ſuo eſſe nullo mō ſucceſſionē hēt:⁊ quia (vt dictū eſt) menſura debet eſſe vnigenea menſurato:idcirco neceſſariū eſt ꝙ euū etiā quod eſt eius menſura:ſit abſqꝫ vlla ſucceſſiōe ꝓpter quod totū euū nihil aliud eſt ꝗ nunc ſtans immutabiliter ab alio ⁊ indiuiſibiliter nō habens partē ſicut nec eternitas:niſi ſm intellectus noſtri cōſiderationē cōparantis euū ad tempus ⁊ ad partes eius:quibus omnibus ipſuꝫ euū cū ſit ſimplex ⁊ indiuiſibile coexiſtit. Eſt igiť euū menſura quātitatis eſſendi ſine mora in eēndo eſſe ſimplici ⁊ vniformi:participato tamen ab alio.

Tertius modus.

ℭ Tertius aūt modus eſſendi eſt mutabilis actu ⁊ potētia:cuius menſura dicitur eſſe tempus quod propter actualē mutationeꝫ rei temporalis cuius eſt menſura:nō poteſt eſſe tota ſimul: ſed eſt neceſſario ſuccedēs qꝛ vꝫ i eſſe rei tēporalis.cuiuſmodi eſt motus:ſemꝑ aliqd reſtat ad accipiendū: ⁊ ꝓꝑ potētiā admixtā actui qꝛ motꝰ eſt actꝰ potētie ꝑmixtꝰ:ſemper eſt fluens:habēs partes cōtinue ſuccedentes:⁊ in hoc differt ab eternitate ⁊ euo:qꝛ (ſicut dictū eſt) ipſa ſunt menſure quātitatis eſſendi eſſe ſimplici ⁊ immutabili. tempus vero eſt menſura quātitatis eſſendi eſſe continue mutabili ⁊ fluenti:quale eſt eſſe ipſius motus:vñ ⁊ in qrto phyſicoꝝ ꝓbatur dicit ꝙ tempus eſt menſura motus:ſm prius ⁊ poſterius. Ex hac igiť dcia ⁊ diſtinctione temporis ab eternitate ⁊ euo apparet aliqualiter quid ſit tempus. Co.iiii.

ℭ Ulterius etiam ex hac ſtatim apparere poteſt quale eſſe ipſi tempori correſpondeat qꝛ cū (ſicut dictū eſt) tēpus eſt mēſura quātitatis eſſendi vel mora in eſſendo eſſe ſucceſſiuo:cū mēſura (vt dictū eſt) vnigenea eſſe debeat menſurato:opꝫ neceſſario ꝙ ipſum tempus ſit quoddā continuū ſucceſſiuū:⁊ per pñs ꝙ taliter eſſe habeat qualiter habent eſſe ipſa continua ſucceſſiua. Continua autē ſucceſſiua alr habent eſſe ꝗ ipſa continua ꝑmanentia. Continua etenim ꝑmanentia eſſe habent: ꝓpter ſuarū partiū ſimultatē: Quia enim partes taliū ſimul ſunt:ſunt etiā ipſa tota. Continuū vero ſucceſſiuū nō habꝫ eſſe propter ſimultatē ſuarū partiū qꝛ potius nullo modo habere poteſt partes inſimul ſtātes. Si enī partes eius inſimul eſſent:iam nō eſſet cōtinuū ſucceſſiuū ſed ꝑmanens. habet aūt eē ꝓpter actualē ſuarū partiū ordinē:fundať aūt hic ordo in aliquo continuo fluente:vnde ꝗdiu manet actu hoc continue fluens:manet etiā actu continua ſucceſſio vel fluxio ꝓpter ordinē vꝫ cōtinuū fluxionis iam facte ad eaꝫ:que ſuccedit. ℭ Hoc aūt cōtinue fluēs dupliciter ſumi poteſt. ℭ Uno quidē modo ſm ꝙ ſua fluxione cōtinua inchoat ⁊ cōtinuat motū:⁊ ſic dř mobile. ℭ Alio vomō ſumi pōt ſm ꝙ terminat prius ⁊ poſterius in ipſa ſucceſſiua duratione: ⁊ ſic diciť nunc fluens: quia fluxu ſuo continuo facit tempus. Uñ ſicut tempus ſe habet ad motū:ſic etiam ⁊ nunc temporis inuenitur ſe habere ad mobile:tempus aūt ſe habet ad motuꝫ ꝙ mālr quidē eſt idē ſecū formaliter tamē ab ipſo differt: quia motus dř prout eſt actus mobilis:ſm vero ꝙ in eo attendiť prius ⁊ poſterius ſumiť ab ipſo rō tpis. Oportet itaqꝫ ꝯſilr ꝙ ipſum nūc tēporis ſit idē realiter cū ipſo mobili: diñs tamē ab eo ſm rōnem prout enī ipſum fluens accipiť: vt ſubm motui diciť mobile: ſꝫ aūt ꝙ ſua fluxione terminat:inchoat vel cōtinuat prius ⁊ poſterius in illa ſucceſſiua duratiōe dř nūc:vñ ⁊ quēadmodū ipꝫ fluens ſumptū ſꝫ ꝙ dř mobile eſt cōtinuatiuū motus:ſic etiā acceptū ſꝫ ꝙ appellať nūc eſt ꝯtinuatiū tpis:⁊ preterea ſicut quis ordo partiū fundatur in ipſo mobili fluente:⁊ eo ipſo motꝰ dř eſſe quo eſt idē mobile ꝯtinue fluens:ſic etiā qꝛ ordo ꝑtiū tēporis fundať in ipſo nūc cōtinue fluente:eo ipſo tēpus aliquo mō ē quo eſt ipſum nūc cōtinue fluēs. Sicut ḡ qꝛ mobile cōtinue fluens eſt:motꝰ eſt:ſic ēt qꝛ eſt fluēs nūc ꝯtinue:eſt etiā ⁊ tēpus:qđ eſt mēſura ⁊ paſſio qđā ipſiꝰ motꝰ. ℭ Hoc ergo viſo vlterius ad itelligētiā eiꝰ qđ fuit tertio loco ꝓpoſitū ꝯſiderādū eſt:ꝙ motꝰ cuiꝰ mēſura ē tēpus:nihil aliđ eſt ꝗ̄ qđā mutari mobilis a priori in poſterius.

In mutatōne tria ē cōſiderare que ēt ſūt i motu.

In hac autem Mutatione ꝗ̄ eſt motus tria eſt ꝯſiderare. Nā pmo eſt ibi ꝯſiderare ipſiꝰ mutatiōis ꝯtinuatonē ꝗ̄ nō ceſſat fluxꝰ eiꝰ nec ſiſtit nec đficit. Scđo vo ibi poſſumꝰ ꝯſiderare diſcretōeꝫ partiū motꝰ a termio medio continuāte. ℭ Tertio aūt eſt in motione illa ꝯſiderare

Primum. Scđm.

vtrumq; illoꝝ ſimul ſcilicet ꝙ partes eius continuate ſint ſʒ rem ad id qȯ inſtat de eis: ⁊ ꝙ diſcrete ſint ſm rõnem prioris ⁊ poſterioris. ¶ Et primo quidẽ modo motus conſideratꝰ vt quid continuũ: ⁊ eſt ſolum in re cõtinue mota. ¶ Secũdo vero mȯ accipitꝰ vt diſcretũ: ⁊ eſt in conceptione aie tantum ꝓpter id ꝙ diſcretio partiũ motus a medio termino cõtinuante: nec eſt in re extra: ſed ſolum ſcemat eam aia. ¶ Tertio autẽ modo motus accipitꝰ vt diſcretus in continuo ⁊ eſt partim in aia ⁊ partim in re extra. Cum ergo tẽpus (ſicut dictum eſt) cõſequatꝰ motũ vt quedã paſſio ipſius poterit etiã ipm conſimili modo: tripliciter conſiderari.

Temp' tripliciter cõſideratꝰ ſicut ⁊ motus.

Primo

Primo enim Cõſiderari poteſt vt conſequẽs motũ ſm ꝓpriã eius cõſiderationez: ⁊ ſic tẽpus eſt quid continuũ ſicut ⁊ motus: ⁊ ẽ realiter ſolum in re extra. In aia vero nõ eſt niſi ſicut in cognoſcente per ſuã ſimilitudinẽ: põt tẽ

Secundo.

pus iterũ accipi vt cõſequens motuʒ ſcḋo modo cõſideratũ: ⁊ ſic eſt qḋ diſcretũ: ⁊ nec eſt niſi ſolũ in aia cuiꝰ rõ eſt: quia preteritũ preciſum ab inſtanti p̃nti ⁊ nõ copulatum ei nõ eſt plus in rerũ natura: eſt tamẽ in ꝯſideratione ipſius anime. Similiter etiã eſt ⁊ de futuro: quia futurũ preciſum a preſenti nũc: ⁊ non copulatum ſibi

Co. 88.

nondum eſt: ⁊ ſic ꝓbatur a pħo in quarto phyſicoꝝ ꝙ tempus nõ eſt quia vʒ partes eius nõ ſunt entes: ⁊ ex partibꝰ nõ entibꝰ nullũ cõſtituitꝰ ꝯtinuũ. Si aũt tẽpꝰ accipiatꝰ vt ꝯñs motũ tertio mȯ ſumptũ ſʒ. ſ. ꝙ ipſe mo

Tertio.

tus cõtinuationẽ habet ſuarũ partiũ ꝑterite vʒ ⁊ future: ⁊ cum hoc pariter diſcretaꝝ ſʒ rationẽ prioris ⁊ poſterioris reſpectu inſtantis medii cõtinuãtis: accipietꝰ tunc tempus ſm perfectã rationẽ tẽporis. Ratio enim ſucceſſionis eſt ſʒ formaliter in ipſa ratione prioris ⁊ poſterioris: ⁊ non in ſola ratione cõtinuationis ꝓpter id ꝙ cõtinuatio conuenit non ſolũ ſucceſſiuis: ſed etiaʒ permanentibus. Et tempus quidẽ iſto modo acceptuʒ eſt partim in aia ⁊ partim in re extra. Nam ex ea parte qua eſt imperfectũ ⁊ vt mãle eſt in re extra aiam. Ex ea vero parte qua ꝑficiatꝰ formalis ratio eius eſt in mentis conceptu: ⁊ ſine aia eſſe nõ poteſt. ¶ His ergo viſis ad pleniorẽ intelligentiã queſtionis videndũ eſt aliqḋ de eo quod fuit quarto loco propoſitũ: in quo videlicet tempus eſſe habeat tanꝗ̃ in ſubiecto.

Opio communis

Ad cuius intelligẽtiã Conſiderandũ eſt ſm ꝙ aliqui dicunt ꝙ ⁊ ſi tẽpus ſit menſura cuiuſlibet motus: nõ tamen eſt paſſio motus cuiuſcunq; ſed ſolius motus primi mobilis qui eſt primꝰ inter oẽs motus: ⁊ quia oẽ accidens in eo eſt tanꝗ̃ in ſubiecto proprio cuius eſt paſſio propria: cõcluditꝰ (ſʒ eos) ꝙ tempus ſit tanꝗ̃ in ſubiecto ꝓprio ſolũ in motu primi mobilis: vnde cuʒ motus primus non ſit niſi vnus nũero tantũ: ſequitꝰ euidẽter ꝙ tempus nõ ſit niſi vnũ nũero. Nã ex vnitate vel multiplicitate nũerali ipſius ſubiecti ſumẽda eſt (vt dicunt) nũeralis vnitas vel multiplicitas accidentis. Si autẽ tẽpus eſſet in motu cõiter ſũpto ſicut in ſubiecto ⁊ cõſequeretꝰ omnẽ motũ: tũc ſicut eſt multiplex motus ſic etiã eſſet multiplex tempus (vt dicũt) quod eſt oino falſuʒ. Sed forte propter debilitatem mei intellectus hoc nõ videtꝰ mihi ſufficienter dictũ. Cũ eni (vt ipſi dicũt ⁊ etiaʒ ꝑ ſe aſſumunt) multiplicato materialiter ſubiecto multiplicatꝰ etiã materialiter ⁊ accidens ſubiecti: ſi tẽpus tanꝗ̃ in ſubiecto proprio eſt in motu primo: oporteret neceſſario dicere ꝙ ⁊ ſi motus primus multiplicaretur: multiplicaretꝰ etiã ⁊ tẽpus: quod eſt oino falſuʒ. Nã quotcũq; mundi eſſent: ⁊ quotcunq; celi ⁊ quotcũq; prima mobilia: ⁊ primi motus: ipſuʒ tñ tẽpus ſemper eẽt vnũ ſolũ nũero ⁊ nõ pluraꝝ igitur oino falſum videtur ꝙ tẽpus tanꝗ̃ in ꝓprio ſubiecto ſit in motu primi mobilis: ⁊ iccirco abſq; ꝑiudicio ſententie melioris: dicendũ videtur ad p̃ns donec deus aliter dederit ꝙ tempus conſequitꝰ omnẽ motũ ⁊ eſt in motu cõiter ſumpto ſicut in ſubiecto: nec iȯ tamen multiplicatꝰ ad motus multiplicationẽ. ¶ Ad cuius intelligentiã conſiderãdũ eſt ꝙ ſi tẽpus eſſet in motu ſimpliciter ſumpto vt in ꝓprio ſubiecto: neceſſario tunc videretꝰ debere multiplicari multiplicato motu. Si autẽ eſſet tanꝗ̃ in ſubiecto ponatur ſm ſuũ eſſe cõpletũ: nõ quidẽ in motu ſimpliciter ſumpto ſed in motu accepto per animã ſub ratione ſimplr vna ſm oẽs motus: tũc quãtũcunq; motus multiplicetꝰ nihilominus tñ ꝓpter vnitatẽ illius rationis in qua motus ſinguli vniuntꝰ: ⁊ ſʒ quã motus accipitꝰ ab aia vt ſubiectus tpi ipſuʒ tẽpus manebit oino idẽ ⁊ vnũ nũero nõ multiplicatũ multiplicatione motus. Nũc aũt ita eſt ꝙ oĩs motus ſimplr ſumptꝰ eſt qḋ mãle reſpectu tpis ſumpti ſubeſſe ſuo cõpleto: ⁊ iccirco multiplicato motu etiã multiplicari videtur mã tpis. Quia tñ motus ſimplr ſumptus nõ eſt imediatũ ſubiectũ tpis: ſed mediante rõne prioris ⁊ poſterioris in ipſa ſucceſſione: iccirco dici poteſt ꝙ quãtũcunq; motus ſit ſimplex: propter illã tñ rationẽ vnicaꝫ nialr ſʒ oẽs motus qua mediãte motus ab aia accipitꝰ tpi ſubiectus ⁊ ex qua tẽpus ab aia ſuũ accipit complementũ: manet ipm tẽpus vnũ nũero ⁊ non multiplex: ſemper eni ita eſt ꝙ qñcũq; aliquid ab aia ſuũ recipit cõplementũ propter aliquã rõnẽ in re extra fundatã ſi illa rõ multiplr fuerit: multiplex etiã cõplementũ ab aia dabitꝰ ipſi rei. Si aũt ratio extiterit vnica: tunc q̃tũcunq; res multiplicentꝰ in quibꝰ illa rõ fundatꝰ: ꝓpter vnitatẽ tñ rõnis nõ dabitꝰ rei ab aia niſi vnicũ nũero cõplementũ: ⁊ erit ꝑ ꝯñs res cõpleta vna nũero tantuʒ. Nũc aũt ita eſt ꝙ tẽpus accipit ab aia ſuũ cõplementuʒ propter ipſaʒ rõnẽ ſupradictã in motu fundatã: que ẽ vnica tñ. Accipit igitꝰ tẽpꝰ vnũ nũero cõplementũ: ⁊ ẽ ꝑ ꝯñs tẽpus ꝓprie ſumptũ vnũ nũero tñ: ⁊ nõ multa formaliter: q̃tũcũq; motꝰ qui eſt mã tpis: ſit multiplex: Sicut aũt eſt de tpe: ſic etiã eſt de ipſo nunc quod eſt principiuʒ tpis: ſicut eni tẽpus cõſequitꝰ motũ: ſic etiã ⁊ nũc videtꝰ cõſequi mobile: q² tñ nõ cõſequitꝰ mobile niſi ſub rõne vnica ſm oia mobilia: iccirco q̃tũcũq; multiplicetur ipſa mobilia ſiue prima ſiue ſecũda: nihilominus tñ ꝓpter vnitatẽ rationis illius in qua cũcta mobilia vniuntꝰ: ipſuʒ nũc manet vnũ numero ſꝑ tñ. Nõ eni mobile aliquod dꝛ nunc niſi ſumptũ vt terminat ⁊ cõtinuat prius ⁊ poſterius in ſucceſſiua duratiõe: que rõ oino vnica eſt: vnde ſi eẽnt plures mundi: ⁊ plura p̃ma mobilia: ⁊ plres ꝑ ꝯñs motus primi ⁊ duo motus particulares ſiſ fierẽt ⁊ ſimul finirentꝰ q̃tũcũq; nũc prĩa mobilia eſſent multa: nihilominꝰ illi motꝰ ſimplr dicerentur eſſe in vno ⁊ eodẽ nũero nũc terminati. Hoc aũt aliter ſuſtineri nõ põt niſi dicendo ipſuʒ nunc cõſequi mobile cõiter ſumptũ ſub rõne vnica ſʒ oĩa mobilia: propter quã nõ oʒ ipſuʒ multiplicari: multiplicatis mobilibus. ¶ Sciendũ eſt autẽ ꝙ q̃uis tẽpus menſura ſit oĩs motus: ⁊ oẽʒ motũ ſequatꝰ modo predicto: quia tamen minimo ſui generis oia menſurantꝰ: iccirco cũ motus primi mobilis ſit minimus ſʒ tẽpus inter oẽs alios eo ꝙ ſit velocior inter oẽs ex tẽpore ſibi applicato certitudinẽ accipimus de quãtitate ipſius tẽporis ſʒ ꝙ omnibus aliis motibus correſpondet.

Ad prima Autẽ duo argumenta iaʒ in determinatione rñſum eſt. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ ſi mãle nõ ſit rõ eſſendi ſimplr: eſt tñ

Reſponſio ad obiecta

rõ eſſendi aliquid: aliquo modo. Quod eni nec eſt rõne
mãe nec rõne actus: ſimplr nõ ẽ. Quod aũt ſuã forma
litatẽ habet cõpletũ eſt. Qd̓ ꝓo eſt rõne eius qd̓ ſibi mã
le eſt: nõ aũt habet formalitatẽ ſuã: habet quidẽ entita
tẽ ſed iperfectã: ⁊ ſic ſe hʒ tẽpus ſine aĩa. ¶ Ad quartũ
dicendũ eſt ꝙ nõ totũ id qd̓ eſt tẽpus: ab aĩa ⁊ in aĩa ẽ:
ſed parti in aĩa ⁊ parti in re extra (vt expoſitũ eſt) iccir-
co ens rationis non eſt: ⁊ ſic patet ad queſtionẽ.

¶ Queſtio tertiadecima.

QVeſtio Tertiadecima ẽ. ¶ Utrũ
grauia ⁊ leuia moueãt ſe
ipſa. Et videtur ꝙ ſic. Que eni nãliter mo
Pãa rõ. uent: ex ſe mouent: qꝛ nã eſt ꝑncipiuʒ mo
Secundo. tus eius in quo eſt: ſed grauia ⁊ leuia natu
phyſicorũ. raliter mouentur: ergo ex ſe mouentur.

Scd̓a rõ. **Preterea** Que habẽt in ſe ꝑncipiũ ſui mo
tus: mouẽt ſeipſa: ſed grauia hñt
in ſe grauitatẽ que eſt eis principiũ ſui motus deorſuʒ:
⁊ leuia habent in ſe leuitatẽ: que eſt principium motus
ſurſum igitur grauia ⁊ leuia mouent ſeipſa.

Tertia rõ. **Preterea** Quod ab extrinſeco motore mo
uetur: q̃to eſt minus: tãto poteſt
citius moueri: ſed citius mouet maius graue deorſuʒ
q̃ minus: ⁊ maius leue citius q̃ minus tendit ſurſuʒ:
igit ipſa non mouẽtur ab extrinſeco motore ſed intrin-
ſeco: ⁊ ſic mouent ſeipſa.

Preterea Unũ cõtrariorũ natũ eſt trãſmu
tare alterũ ſed graue ⁊ leue ſunt
quarta rõ. cõtraria: ergo graue ſuper leue poſitũ mouebit ipſuʒ lo
caliter: ſed hoc eſſe non poteſt: niſi etiã ipſum moueat: igi
tur mouet ſeipſum ad minus ꝑ accidens. ¶ Preterea
quinta rõ. propria paſſio cõſequit ꝑncipia intrinſeca ſubiecti: ſed
moueri aut eſſe deorſuʒ eſt propria paſſio grauis: ⁊ mo
ueri aut eſſe ſurſuʒ eſt ꝓpria paſſio leuis: igit etiã mo
tus ſurſuʒ cõſequit intrinſeca ꝑncipia leuiũ: ⁊ motus
deorſum conſequitur principia intrinſeca grauium.
¶ Preterea mobile indiget motore extriſeco ad motuʒ
Sexta rõ. qñ caret forma: que eſt principiũ mot⁹: ⁊ nõ qñ hʒ eaʒ
ergo grauia ⁊ leuia qñ actu grauitatẽ ⁊ leuitatẽ nõ hñt.
ad ſuũ motũ idigẽt neceſſario motore extriſeco: non aũt
ꝯ̃ idigere debẽt qñ illa hñt ſm actum.

In contrarium Eſt qꝛ phs in. viij.
In oppoſi phyſicoꝝ. dicit ꝙ gra
tum. uia ⁊ leuia in ſeipſis nõ hñt ꝑncipiũ mouẽdi nec faciẽ-
Co. 32. di ſʒ patiẽdi ſolum.

Reſpondeo ad hui⁹ q̃õis itelligẽtiã ꝯſi-
Reſponſio derandũ ẽ ꝙ hui⁹ ꝓpõnis q̃
dr grauia ⁊ leuia mouere ſeipſa triplex põt eẽ itellect⁹.
Nã vno mõ põt itelligi ꝙ grauia ⁊ leuia moueãt ſeipſa
Quod gra per ſe ⁊ primo ita. ſ. vt dicat ꝙ graue ſic mouet ſeipʒ ꝙ.
uia ⁊ leuia totũ ſm ꝙ totũ ẽ mouẽs: ⁊ totũ ſʒ ꝙ totũ ẽ motũ. Scd̓o
moueãt ſe aũt mõ itelligi põt ꝙ grauia ⁊ leuia moueant ſeipſa nõ
ipſa quõ i qdẽ ꝑ ſe ⁊ ꝑmo ſʒ ſecũdario: qꝛ ꝑ ptes ſuas vt ꝑ tãto di
telligatur. cant ſe mouere: qꝛ non mouent neq̃ mouent ꝑ aliqd
extraneũ a ſeipſ ʒ mouent rõne vni⁹ ptis ſue: ⁊ mouẽt rõ
ne alteri⁹. Scd̓ʒ ẽt ꝙ dicim⁹ aĩal mouere ſeipʒ: qꝛ mo
uet rõne vni⁹ ptis ſue: vt puta rõne aĩe: ⁊ mouet rõe al-
teri⁹. ſ. rõne corporis. Tertio ꝓo mõ itelligi põt ꝙ mo
ueãt ſeipſa: nõ qdẽ ꝑ ſe ⁊ ꝑmo: nec ꝑ ſe ⁊ ſecũdario ſʒ oĩo
ꝑ accñs: vt potẽ ſi ideo dicant ſe mouere qa moueant ali
qd extra ſe ad cui⁹ motũ ſequat mot⁹ ipoꝝ: ſʒ ẽt ꝙ nau
ta mouẽs nauim dr ſeipʒ mouere ꝑ accñs. qꝛ. ſ. non mo
uet ſe niſi inq̃tũ mouet nauim: ad cui⁹ motũ ſequit mo
tus ei⁹: ⁊ qꝛ plurib⁹ modis q̃ ꝑdictis nõ põt aliqd eſſe
entie dici ſeipʒ mouere: neceſſariũ ẽ ſi nllo ꝑdcõꝝ modo
rũ grauia ⁊ leuia ſeipſa mouere pñt: ꝙ nullo mõ ex ſeip
ſis moueant. Qd̓ aũt ꝑmo mõ nõ poſſint ſe mouere de
facili appet ſi cõſiderent ea que ponit Ari. in. viij. phy Co. 4.
ſicoꝝ. Adducit eni ibi duas rõnes ad oñdẽduʒ ꝙ nihil
totum poſſit ſe mouere.

Prima autem Ratio eius eſt qꝛ mo
Pãa rõ. uens inq̃tũ hmõi: hʒ
rõnẽ influentis motũ mobile vero hʒ rõnẽ ſuſcipiẽtis
motũ influxũ a mouẽte. Influere autẽ ⁊ recipere: ⁊ age
re ⁊ pati: ſunt oppoſita: oppoſita vero nõ pñt eidẽ ſimul
ſm idẽ cõuenire: que eni ſimul inſunt eidẽ ⁊ ſm idẽ: nec
ſunt diuerſa gñe: nec diuerſa ſpẽ: nec diuerſa numero:
nã ea que ſunt diuerſa gñe: ſunt oppoſita diſperata: di-
ſperata vero nõ determinãt ſibi idẽ ſuſceptũ propriuʒ:
ſed diuerſa: vnde que in eodẽ ⁊ ſm idẽ ſe cõpatiunt nõ
ſunt diſperata: nec per ꝯñs diuerſa genere nõ ſunt etiam
eadẽ genere proximo: ⁊ diuerſa ſpẽ: qꝛ talia nũq̃ in eo-
dem: ⁊ ſm idẽ ſe cõpatiunt: ſicut manifeſte apparet in
ſingulis inducẽdo. Nõ eni idẽ ⁊ ſm idẽ põt eẽ ſimul ho
mo ⁊ aſinus: nec albũ ⁊ nigrũ: nec dulce ⁊ amarũ: ⁊ ſic
de ſingulis: nõ poſſunt etiã eẽ diuerſa nũero: qꝛ accñtia
numerant ad numerationẽ ſubiectoꝝ: vñ ſi ſint eadeʒ
ſpẽ ⁊ ſiant circa idẽ ⁊ ſm idem neceſſarium tunc eſt ꝙ
ſint eadem numero. Si igit oĩno impoſſibile eſt oppoſi
ta eſſe eadẽ ſpecie genere ⁊ numero: oportet ꝙ impoſſi-
bile etiam ſit oppoſita ſimul ineſſe eidẽ ⁊ ſm idẽ. Nihil
igitur ideʒ ⁊ ſm idẽ poteſt ſimul mouere ⁊ moueri. Si
ergo graue ⁊ leue totũ ⁊ ſm totũ mouet: impoſſibile eſt
oĩno: ꝙ totũ ⁊ ſm ꝙ totũ illo motu moueatur.

Secunda autem Rõ phi eſt: quia
impoſſibile eſt ſi- Scd̓a. rõ.
idẽ eſſe ⁊ non eſſe. Qd̓ aũt eſt actu: hoc inq̃tum hmõi
habet eſſe: quod vero eſt in potentia: hoc q̃tum eſt de ſe
non eſt: qꝛ potentia non eſt eſſendi ratio ſed actus: tunc
impoſſibile eſt idem ⁊ ſm idẽ ſimul eſſe actu ⁊ potẽtia.
Qd̓ aũt mouet eſt actu inq̃tũ hmõi: ⁊ qd̓ mouetur ſʒ
ꝙ hmõi eſt in potentia: qu oꝝ rõ eſt: qꝛ mouere ẽ qd̓daʒ
agere: ⁊ moueri ẽ pati a mouẽte: agere aũt eſt actus ſecũ
dus qui neceſſario ꝑſupponit actũ primũ qui ẽ forma
que eſt rõ eſſendi: vnde nihil agit niſi ſm ꝙ eſt actu ra-
tio aũt patiendi nõ eſt act⁹ ſʒ potẽtia receptiua alicui⁹
actus ab agente. Si ergo manifeſtũ eſt ꝙ nihil mouet
niſi qd̓ eſt actu inquãtũ hmõi: ⁊ oẽ qd̓ mouet ſm ꝙ hu
iuſmodi: ẽ in potẽtia vñ ẽt motus ẽ act⁹ entis in potẽtia
ĩpoſſibile eſt igit idẽ ⁊ ſm idẽ ſimul eodẽ motu mouere
⁊ moueri: Si igit totũ graue moueat ita. ſ. ꝙ totũ ſit rõ
mouẽdi: ĩpoſſibile eſt oĩo ꝙ totũ ſit rõ q̃re moueat qꝛ tũc
idẽ ⁊ reſpectu eiuſdẽ eẽt rõ eſſendi in actu ⁊ eſſendi ĩ po
tentia: qd̓ ſtare non põt. Sic igitur ẽ manifeſtũ ꝙ gra-
uia ⁊ leuia ſeipſa mouere primo mõ nõ pñt. ¶ Tertia ãt
ꝺclaratio eiuſdẽ ſumit ex libro ꝺcãu. Ad cui⁹ itelligẽtiã
ꝯſiderandũ eſt ꝙ ſicut itellect⁹ nõ intelligit ſeipʒ niſi ſu
pra ſeipʒ reflectat vel ꝯuertat: ſic ẽt nihil agit in ſeipſũ
niſi per ſui ſupra ſeipʒ ꝯuerſionẽ: vnde qd̓ ſeipſum mo-
uet: oʒ ꝙ ſupra ſe ꝯuertat: ⁊ ſi totũ mouet ſe totũ neceſſa
riũ ẽ ꝙ totũ ad ſe totũ ſilr ꝯuertat. Totũ aũt ẽ idẽ quod
oẽs ptes vnde totũ ꝯuerti ad totũ idẽ ẽ ꝙ oẽs partes cõ
uerti ſupra oẽs: ⁊ hoc ẽ idẽ qd̓ quãlibet partẽ ꝯuerti ſu-
pra ſe ⁊ oẽs alias. Qd̓ aũt ſupra aliquid ꝯuertit: ab eo
ad qd̓ ꝯuertit non diſtat cũ ſupra ipʒ ponit eẽ ꝯuerſuʒ
ponere igitur oẽs partes cõuerti ad oẽs: eſt ſubtrahere
ab eis oẽm diſtantiã: partium autẽ ſubtracta diſtãtia:
ſubtrahitur quantitatis extenſio: hac vero ſubtracta
tollitur diuiſibilitas continui ⁊ remanet qd ſimplex ⁊
indiuiſibile. Si ergo ĩpoſſibile eſt ꝙ grauia ⁊ leuia ſint
ſimplicia ⁊ indiuiſibilia relinquitur dicendũ ꝙ impoſ
ſibile ſit in grauibus ⁊ leuibus ponere ꝙ totũ redeat ſu
pra totũ

pra totum: ꝛ per ꝯſeq̄ns impoſſibile eſt ꝙ graue ꝛ leue
totū ꝛ ſm ꝙ totū ſe moueat: poſſet aūt a d h idē deduci
Co.ij. ex rō phi in .vij. phyſicoꝝ: ſed propter breuitatē dimit
tatur. Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ primus intellect⁹ ꝓpōnis
qua dicitur grauia ꝛ leuia mouere ſeipſa: ſtare nō pōt.
Co.29. ¶ Quod aūt non poſſit ſtare intellect⁹ ſcōs ꝓbat Ar.i.viij.
Prima. phyſicoꝝ triplici rōne. Ex pma qdē rō eius eſt ꝙ qd eſt
ꝓpriū viuentiū: non pōt non viuentibus ꝯuenire. Ex
ſe aūt ſic moueri ꝙ vna ps ſit mouēs ꝛ alia mota eſt ꝓ
priū viuentiū: ꝛ grauia ꝛ leuia non viuunt: non poteſt
igitur hoc ꝯuenire eis. Quod aūt hoc ſit propriū viuētiū
ſic declarat̄. Illud. n. per qd pmo ꝛ vltimo indicamus
alia viuere ꝓpriū eſt viuentiū ꝛ aialiū: indicamus aūt
pmo ꝛ vltimo viuere ipſa aialia per h qd eſt ex ſe moue
ri. Quācito. n. percipimus aial ſe mouere: dicim⁹ ꝙ vi
uit: ꝛ ſi ꝑdat ſenſum diſcretionē vīctorā ꝛ oia talia: dū
tm̄ retineat hoc qd eſt moueri ex ſe: ipſum viuere indica
mus: ſtatim aūt qn̄ deſinit habere motū ex ſe: dicimus
ipſum eſſe vita priuatū: ergo manifeſtū eſt ꝙ ex ſe mo
ueri eſt ꝓpriū aialiū: ꝛ per ꝯñs grauibus ꝛ leuib⁹ ꝯue
nire non pōt: ꝛ maxime ſic ex ſe moueri ꝙ vnū locū to
taliter dimittendo: tranſeat ad aliū. Q uāto. n. aliquid
formā inferiorē ꝛ imperfectiorē habet: tanto inferiorē
operationē participat: videm⁹ autē ꝙ ex ſe moueri ſupra
dicto modo: non quibuſcūq; viuentiū ꝯuenit: ſed perfe
ctiorib⁹ ſolū: viuētia. n. que vltra vitā vegetatiuā: pti
cipāt vitā ſenſitiuā perfectiorē: motu ſupradicto ſe mo
uent: ꝛ non ſolū dilatationis ꝛ ꝯſtrictionis motuq; au
gmenti ꝛ decremēti: viuentia vero que participāt vitā
ſenſitiuā minus pfectā: vtpote habentia ſolū tactū qua
lia ſunt animalia terre affixa ſeipſa ſic ſꝫ locū mouere
non poſſunt: vt videlicet locū vnū totaliter dimittēdo
transferant ſe ad aliū. Sed mouēt ſeipſa localiter ſolū
ſm dilatationem ꝛ cōſtrictionē: viuentia vero adhuc mi
nus perfecta etiā qualia ſunt participantia vita vege
tatiua ſolū inueniunt̄ ſe non mouere: nec motu proceſ
ſiuo: nec motu dilatationis ꝛ ꝯſtrictionis: ſꝫ ſolū motu
augmenti ꝛ decrimenti: ꝛ aliīs ſibi annexis. Secundū
hoc igitur ea que ſunt infra gradū viuentiū vita vege
tatiua: oportet ꝙ nec motu locali ſe moueant: de vno lo
co ſe totaliter transferendo ad aliū: nec ſm dilatationē
ꝛ conſtrictionē: nec motu augmenti: nec motu alteratō
nis: talia vero ſunt ipſa grauia ꝛ leuia. Eſt etiā cōſide
randum ꝙ qꝛ forma eſt principiū mouendi ꝛ operādi: ꝛ
neceſſariū eſt ꝙ ſic diuerſimode res ſe habeant ad mo
uendū: ſicut ſe habent diuerſimode ad habere formā.
Eſt autem quoddā ens quod non pōt in ſeipſo habere
niſi formam ſuam tm̄: quoddā vero eſt quod habet etiā
formā alterius: hanc vero non poteſt ita habere: ꝙ ad
eius aliqualē perfectionem pertineat: niſi tm̄ ſub eſſe
intentionali quo mō ponitur eſſe in virtute apprehen
ſiua: per quam vlterius ꝑficitur appetitiue: vnde que
habent in ſe formā ſuā ꝛ formā et alterius: exiſtentē ſi
bi operandi principium: neceſſariū eſt ꝙ aiata ſint aia
apprehendente. Contingit aūt aliqua in ſe habere: ꝛ
per ſe accipere formā alterius abſentis quidē ſiue ſm
locū diſtantis: ſicut ſunt animalia perfectiora ſenſus
habentia: ꝛ ex hoc cōtingit ꝙ talia moueri poſſunt ad
aliquid diſtans: totaliter ſe de vno loco ad locū alium
transferēdo. Aliqua vero ſunt que in ſe habere nō poſ
ſunt formam alterius ꝛ diſtantis ſed ſolū pñtis ſꝫ
locū: ſicut animalia que habent ſolum ſenſum tactus:
vnde ꝛ talia de loco ad locum ſe totaliter transferre nō
pñt: ſed ſolū ad conuenienta preſens localiter: ſm quan
dā dilatationē mouentur. Alia vero omnia ꝛ viuentia
ꝛ grauia ꝛ leuia que formā alterius vt principiū ope

randi non habent: nec abſentis neq; preſentis: nō poſ
ſunt nec pmo nec etiam ſcdo mō ſe mouere ſcōm locū
ſed poſita in eo loco qui eis ſcōm formā ſuā naturalem
debetur: ibi imobiliter quieſcunt: extra ipſum vero po
ſita in ipſum tēdunt naturaliter: per virtutē illi⁹ agen
tis quod eis prius contulit locū ꝛ formam propriā: hec
autē omnia ꝯuenientia ſunt valde: ex quo enim ſe mo
uere conſequitur formā: magis a materia eleuatā: ratō
nale eſt ponere ꝙ grauia ꝛ leuia que formā habent oīno
īmerſā materie: ſe localiter mouere non pñt. ¶ Scda Secūda.
autem ratio phyloſophi eſt ad idē probandū: quia que
mouent ſeipſa: poſſunt etiam facere ſtare ſeipſa: ſꝫ gra
uia ꝛ leuia non poſſunt facere ſtare ſeipſa: quin potius
poſita extra ſua loca de neceſſitate mouentur niſi impe
diantur: igit̄ grauia ꝛ leuia non mouentur ex ſe: ſed ab
alio. ¶ Ad huius autē rationis intelligentiā conſide
randum eſt: ꝙ oē liberū in q̄tum hmōi in agendo habet
dominiū ſui actus: liberū autem dicimus: quod eſt ſui
met gratia: ꝛ non alterius: vt habet̄ in primo metha In pñhe
phyſice. Seru⁹ autem non eſt ſui: ſed domini: domin⁹ mio.
autem inquantū hmōi: non eſt iam alterius: vnde ꝛ li
berū in operando eſt qd ex ſeipſo operatur. Quod enim
ex ſeipſo mouetur ſcōm hoc ad moueri libere ſe habet:
ꝛ per ꝯñs neceſſarium eſt ꝙ habeat dominiū ſui mot⁹
quēadmodū etiam id qd moueri ꝛ operari non habet
ex ſe: ſed ab alio: non eſt liberū inquantū hmōi: nec ha
bet etiā dominiū ſui actus. Si ergo grauia ꝛ leuia ex
ſe mouentur: neceſſariū eſt ꝙ ipſa in ſe habeant domi
nium ſui motus. Quod aūt in ſe habet dominium ſui
motus: in ſeipſo habet ꝙ moueatur: aliter enim ad mo
ueri non libere ſe haberet. Quod aūt tale eſt: non neceſ
ſario mouetur: ergo ſi corpora grauia ꝛ leuia extra ſua
loca poſita non niſi ex ſe mouentur: ſequitur neceſſario
ꝙ tunc libere ſe habeāt ad hoc ꝙ moueantur ꝛ nō mo
ueant̄. Sicut igitur ſi mouent̄ ex ſe ſunt ſibi cauſa mo
tus: ſic etiā ſequitur ꝙ poſſint tunc ſibi eſſe cauſa quie
tis: quod eſt īpoſſibile: ergo īpoſſibile eſt ꝙ grauia ꝛ le
uia moueant̄ ex ſe. ¶ Tertia aūt ratio phyloſophi ad Tertia.
idem ꝓbandū eſt: quia in omni eo quod ex ſe mouetur:
oportet eſſe partes diuerſas: quaꝝ vna ſit mouens: ꝛ re
liqua mota. In grauibus autē ꝛ leuibus hoc accipere
non ꝯtingit. Omnes enim partes ipſoꝝ ſunt ad inui
cem conſite ꝛ ꝯtinue: ergo grauia ꝛ leuia non mouent ſei
pſa. ¶ Ad huius et rationis euidentiā conſiderandū
eſt ꝙ alia eſt ratio mouentis: ꝛ alia moti (ſꝫ quod ex ſu
perioribus pꝫ) vnū ꝛ partes ita ſe hñtes: ꝙ vna mouens
eſt: ꝛ altera mota: oportet ſm rōnem eſſe diuerſas: tales
autem partes in moto ex ſe poni nō poſſunt niſi vl' quā
titatiue ſint vel eſſentiales: partes aūt quātitatiue gra
uium ꝛ leuiū ſunt omnes eiuſdē rationis. Unde etiam
(ſicut per ſe apparet) nō pōt dari: q̄re magis in eis vna
pars ſit mouēs ꝙ alia. Partes aūt eſſentiales in eiſdē
dari non poſſunt: niſi materia ꝛ forma vel etiā (vt om
nis cauillatio tollatur) materia ſtans ſub perfectione
corporeitatis: ꝛ forma naturalis ſm ꝙ conſtituit tale
corpus naturale: vtpute graue vel leue: ꝛ ſic de aliis: ſi
igitur iſte partes nō ſic ſe poſſunt habere: ꝙ vna ſit mo
uens ꝛ altera mota: neceſſariū tūc erit ꝙ nullo mō quā
tum ad ſecundū ꝓpoſitionis intellectū: grauia ꝛ leuia
moueant ſeipſa. Ad intelligendū autē quare dicte par
tes ſic ſe habere non poſſunt: ꝯſiderandū eſt ꝙ mathe
matica dicunt̄ eſſe immobilia ꝛ abſtrahere rationē ſu
am a motu: non propter aliud niſi quia ſcōm rationē
abſtrahunt a naturalibus qualitatibus que ſunt pri
cipia ſinguloꝝ motuū. Naturalia vero ex oppoſito ie
circo dicunt̄ eſſe mobilia concernentia motum: quia di

X iij

ctas qualitates ↄcernit. Nūc aūt ita eſt ꝙ mō prima quantū de ſe eſt abſtrahit ab oīb⁹ q̄litatibus nālibus: ſumpta ēt vt ſtans ſub ꝑfectōe corporeitatis: nullā ſm ꝙ hmōi nālē qualitatē cōcernit: qꝛ corpus h̄ꝫ ꝙ hmōi non magis eſt quid nāle q̄ quid mathematicū: Cōcernit autēꝫ nālē qualitatē ſumpta vt ſtans ſub forma aliqua nāli: vtpote ſub forma grauis vel leuis: ad quā cōſequitur qualitas naturalis que eſt grauitas vel qualitas naturalis que eſt leuitas. Solū ī igit̄ ſumpta: vt ſtans ſub grauitate ⁊ leuitate mobilis eſt ⁊ hoc ipſuꝫ ē ſibi principiū ⁊ rō mobilitatis: ⁊ qꝛ vltra hoc in grauibus ⁊ leuibus aliud non inuenit̄: ↄcludit̄ euidenter ꝙ nihil in eis ſit quod rōnē mouentis hēat. qđ autem ꝓbus dicit oēs ptes taliū eſſe ↄtinuas ⁊ continuas: ad ꝑtes qualitatiuas refertur: quas opꝫ adinuicē eſſe aliq̄ modo diſtinctas: ſi vna dꝫ eſſe mouens: ⁊ altera mota. Sic igit̄ manifeſtū eſt ꝙ nō pōt ſtare grauia ⁊ leuia ſic mouere ſeipſa: ꝙ vna pars ipſorum ſit mouens ⁊ altera mota.

Opinio cōmētatoris.

Tertio autē mō vult ↄmētator ꝙ poſſint ſeipſa mouere. Vlt.n. ꝙ grauia ⁊ leuia pñt eſſe in duplici potentia: qꝛ eēntiali ⁊ accidētali: in potētia quidē eſſentiali ſunt qñ formā cōſtitutiuā eſſe grauis vel leuis actu non hñt: ſed potētia: ⁊ qꝛ nihil pōt tranſmutare ſeipꝫ de nō eſſe ad eſſe: idigēt tunc extrinſeco motore qui reducat ipſa ad actū: qñ autem actu ſpēm ſuā ⁊ nām hñt: nāle eſt ꝙ quātū de ſe eſt actu habeāt ⁊ locū: ⁊ alia que talē cōſequunt̄ nām: ſed ſi extra locū tunc ſint: hoc non pōt eſſe: qꝛ nāꝫ ñ hñt per quā eis ille loc⁹ debet̄: ſed per aliud impediens ꝓhibentur ibi exiſtere: ⁊ ſic ſunt nō eēntialr̄ ſed per accñs tunc in potētia ad ꝓpriū locū: vñ ⁊ indigēt motore per accidens vtpote eo q̄ remoueat ꝓhibēs hoc.n. remoto ſtatim ſunt deorſum: h̄ aūt ipſamet mouēt ⁊ remouēt: ad cuius motū ſeq̄t̄ vlteri⁹ mot⁹ ipſoꝝ: ⁊ ſic per cōſequens mouent ſeipſa per accidens.

Contra hāc opinionēꝫ.

Quod autem iſta poſitio nulla ſit: de facili ↄmōſtrat̄. Eſt.n. duplex mouēs: qꝛ mouēs motū: ⁊ mouēs non motum. Mouens aūt nō motū illud dico qđ dū mouet: ipſum non mouet̄: nec per ſe: nec per accidēs: cuius mouentia ſunt ipſe ſubſtantie ſeparate. Mouens vero motū ē duplex. Unū qdē qđ ex ſe ſimplr̄ nō hꝫ ꝙ moueat̄ dū mouet imo pōt mouere imobile manēs: ſed ꝙ moueat̄ cuꝫ mouet accidit ei ex hoc ꝙ ipſi mobili cui influit motuꝫ eſt in eſſendo cōiunctū: iccirco neceſſariū eſt ꝙ moueat̄ ad motū eius: ⁊ tale mouens eſt aīa. Aliud eſt mouens qđ eſt non per accidens ſed per ſe mobile: ſicut eſt omne corpus: ⁊ tale ꝺ neceſſitate mouet̄ cū mouet. qꝛ vero motus prioris mouentis ſibi non cōuenit niſi ꝑꝑ mobile cui in eſſendo cōiungit̄: neceſſariū eſt ꝙ prius non tpe ſed nāe ordine talis motus itelligat̄ in mobili q̄ in mouente: de motu aūt ſecūdi mouentis hoc dici nō poteſt. Si.n. per prius nāe ordine intelligat̄ in mobili q̄ in ipſo: ⁊ per cōſequēs ſibi non cōuenire niſi per mobile: neceſſariū erit cōcedere ſicut ⁊ de alio: ꝙ ipſum quātū ꝺ ſe ē poſſit mouere nō motū ⁊ ꝙ moueat̄ dū mouet: ſibi nō cōueniat niſi ꝑ accidēs: qđ totū eſt ipoſſibile ⁊ cōtra rōnē mouētis corporei: Neceſſariū eſt igit̄ ꝙ ꝑus ad min⁹ prioritate nāe ꝑexiſtat motus in ipſo: q̄ in eo quod mouetur per ipſum: cōſimiliter neceſſariū eſt ꝙ talis motus per ſe ⁊ nō per accidēs ſibi cōueniat. De hoc igitur motu per prius: ⁊ per ſe ſibi debito ⁊ non per accidens ſiue ꝑꝑ mobile eſt q̄ ꝑ qđ effectiue ſibi cōueniat. Si.n. dicatur ꝙ ipſum hꝫ a ſeipſo: neceſſariū erit cōcedere ꝙ ſeipſum moueat per ſe: ⁊ nō per accidens: qꝛ ſicut oſtē ſū eſt talis motus per prius ⁊ per ſe ſibi cōuenit: ⁊ nō per mobile: cū p̄cſuꝑ pōat̄ a motu talis mobilis.

Hac poſitione igit̄ repudiata cū aliis dicendū eſt ꝙ grauis ⁊ leuia effectiue nullo mō mouent̄ ex ſeipſis. Ut autem videat̄ qđ ſit illud a quo effectiue mouent̄: conſiderandū eſt ꝙ vnū quodq̄ ab eo ā ē accipit operationēꝫ ⁊ neceſſitatēꝫ operandi ſiue idē eſt per qđ alicui compētit ꝙ ſtet ſub aliqua operatione: ⁊ per quod ei adhuc ıpōit̄ neceſſitas. Neceſſitatē aūt talēꝫ vnūquodq̄ accipit ab eo a quo ſumit formā que eſt principiū determiāte operationis: formā aūt accipit vnūquodq̄ a generāte. Eſt vero duplex generans: qꝛ particulare: ⁊ vniuerſale. Et particulare qdē in ↄtuītvlis generat: ſicut ēt vniuerſaliter agens ſecūdū agit in virtute prioꝛis: ꝑncipaliter ergo ⁊ maxime accipit formā ⁊ neceſſitatē ad operatiōēꝫ ipſuꝫ genitū ab vniuerſali generāte: ab ipſo ergo ſumit ēt ꝙ ſtet ſub tali operatione: Hoc igit̄ ſubtracto q̄ genitum non remanebit ſub virtute eius: oportebit ꝙ nullam neceſſitatē teneat ab ipſo: nec habeat per cōſequēs actū quē habebat prius. Et hoc quidē ē vniuerſalit̄ verum: tam in volūtarijs: q̄ in nālibus agētibus. Si.n. agens tolleret̄ increatū a quo eſt oīs inclinatio in bonū voluntas in bonū non tenderet amplius: nec ēt ratio voluntatis remaneret: qꝛ ad ipſaꝫ pertinet vt in illud qđ eſt bonū inclinet̄: ſic ēt ſi generans vniuerſale: vt puta ſi ſpera celeſtis tolleret̄: neceſſario tolleretur quātū ē ꝺ ordine naturali a corporib⁹ iferioribus iclinatio ad locū ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ per cōſeq̄ns: nec ea que mō grauia ſunt tenderent deorſum: nec ea que ſunt leuia tēderent ſurſum: qꝛ nec grauia grauitatē: nec leuia tūc leuitatem retinerent: vñ ⁊ ſi qđ eſt pōderis mō mille librarū tunc acciperet̄: nō magis pōderaret q̄ vna pluma. Sic igitur neceſſariū eſt dicere ꝙ per virtutē vniuerſalis generātis tendāt deorſum grauia: ⁊ leuia ſurſum: verumtamē conſiderandū eſt ꝙ virtus vniuerſalis generantis non eſt de ſe terminata ad hunc effectū vel ad illum: ⁊ ideo ſi debet determinatū ꝓducere effectū: neceſſariū eſt ꝙ per aliqd ↄtermīet̄ ad ꝓductiōꝫ ei⁹ ad ꝓducendū autem determinatā formā determinatur ꝑ agēs particulare: ſed ad efficiendū determinatū motū determinatur per formā nālem mobilis ad qđ conſequit̄ certa inclinatio vnde per grauitatem que eſt in grauibus: determinatur ad mouendum grauia deorſum: ⁊ per leuitatem que eſt in leuibus: determinatur ad mouendum ipſa ſurſum.

Reſpō. ad obiecta.

Ad argumentū ergo dicendū eſt ꝙ que naturaliter mouentur locali motu mouētur ex ſe non qꝛ habeant ſui motus principiū effectiuū. ſed formale qđ eſt ipſa forma per quā determinatur ad hoc ꝙ ſine particulari motore tali motu moueantur: ⁊ non alio: Et per hoc pꝫ reſponſio ad ſcđm. ¶ Ad tertiū dicendū eſt ꝙ mobile quāto minus habet de eo ꝑ quod inclinatur in terminū ad quē a naturali motore mouetur: ⁊ plus de contrario tanto tardius mouetur: ⁊ ecōuerſo: quanto de contrario habet: ⁊ de conueniente magis: tanto mouetur velocius: per grauitatem autēꝫ grauis inclinantur ad motum deorſum: ad quem ab vniuerſali generante naturaliter mouentur: ⁊ iccirco quāto grauiora ſunt: tanto citius deſcendunt. ¶ Ad quartū dicendū eſt ꝙ vnū contrarioꝝ natū eſt trāſmutare aliud: ꝑſuppoſita virtute vniuerſalis generātis. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ moueri naturaliter ⁊ non mouere: ē propria paſſio ſupradictoꝝ. ¶ Ad ſextum dicenduꝫ ꝙ mobile quādo caret forma: indiget extrinſeco motore: ⁊ ad acquirendū vbi: ⁊ ad acquirendū formā per quam

ad illud vbi determinatur: quando vero formam habet: indiget quidem extrinſeco motore non ad acquiſitionem forme per quam ad vbi determinetur quia iſtā iam habet: ſed ad acquiſitionem loci ad quem per talē formam inclinatur.

⁋ Queſtio quarta decima.

Qveſtio quartadecima eſt. Utrū in ſubſtantia ſit motus.
Prima rō. Et videt̄ ꝙ ſic: qꝛ contrarioꝝ effectuum cōtrarie ſunt cauſe: ſed proprietates ignis ⁊ aque ſunt ꝯtrarie: ergo etiā forme ſubſtātiales eoꝝ que ſunt cauſe taliū ꝓprietatū: erūt ad in
Scḋa rō. uicem cōtrarie: ſed inter cōtraria eſt motus ergo inter formas ſubſtantiales: ⁊ per conſequens in ſubſtantia erit motus.
Co.iiij. Preterea in tertio phyſicorū dicitur ꝙ motus eſt in quattuor predicamentis
Tertia rō. ſcilicet in ſubſtantia: q̄titate: qualitate ⁊ vbi. ⁋ Preterea forma que in ſua eſſentia habet gradum ⁊ gradū inducitur non ſubito: ⁊ ſic per motum: ſed forma ſubſtantialis in ſua eſſentia hab; gradum ⁊ gradū: qꝛ ſuperior cōtinet totā inferioris ꝑfectionē ⁊ adhuc āplius
Quarta rō. ergo ⁊c. ⁋ Preterea diſpō que ē neceſſitas ad formā q̄to ē altior: tāto ꝑfectiorē formā ponit: ſʒ talis diſpō ad formas eiuſdē ſpēi pōt eē altior ⁊ iferior: ergo ēt in forma ſpecifica ſubſtātie eſt dare gradū ꝑfectiōis i eēntia
Quinta rō. ſuꝑiorē ⁊ iferiorē. ⁋ Preterea forma eque ꝑfecte i eēntia pōt eq̄lē ꝑficere mām̄ ſi igit̄ oēs forme ſubāles eiuſdē ſpēi: ⁊ per cōſequēs oēs rōales aie ſunt eque ꝑfecte i eēntia ſeqt̄ ꝙ aia gnani nō magis ſe hēbit ad perficiendū gnanū q̄ gigāteū corp⁹ qḋ ē oio fl̄ſm: qꝛ tūc q̄libʒ aia ſeparata idr̄ñter ſe hr̄et ad cuiuſcūq; hoīs defuncti cor
Septa rō. pus in reſurrectōe corpoꝝ iformādū. ⁋ Preterea gradus diſpōnis q eſt in inductōe vltim⁹ ⁊ eſt in abiectiōe ꝑm⁹: Eſt aūt vltimus in iductiōe ille qui mām neceſſitat ad formā ergo ⁊ iſte dʒ eē qḋ ꝑmo in abiectōe a mā abiciat̄. Cōſtat aūt ꝙ nō ſtatim cū aliqḋ tollit̄ de diſpoſitōe: ſubſtātialis forma tollit̄: talis aūt gradus non erat neccitas ad totā formā: ſʒ ſolū ad ſuꝑmū gradū eiuſ qui ipſo iducto iducit̄ ⁊ abiecto abicit̄: ergo ſubālis for
Septia rō. ma iducit̄ ⁊ abijcit̄ per ſucceſſionē ⁊ nō ſubito. ⁋ Preterea altior virtus altiorē cōſeqt̄ eēntiā: ſʒ virtus gnātiua q̄ ꝯſeqt̄ aiaʒ viri ē altior q̄ virt⁹ cōceptiua q̄ ꝯſeqt̄ aiam mlieris: g̊ ⁊ eēntia illi⁹ aie ē altior q̄ eēntia iſti⁹. ⁋ Preterea in oī mutatōe eſt ꝑus ⁊ poſterius que non ſunt ſine tpe: qḋ eſt mēſura motus: ſʒ gnātio eſt mutatio: ergo mēſurat̄ tpe ⁊ eſt motus.
In oppoſituʒ. In contrarium aūt eſt qḋ phs determinat in q̄nto phy
Co.x.' ſicoꝝ: ꝙ in ſuba nō ē mot⁹. ⁋ Rn̄deo ſi de hac q̄ōe cre
Reſpō. dat̄ ꝯſentiēdū eē pho cito nos de ipſa poterim⁹ expedir̄
ꝓbat. n. in q̄nto phyſicoꝝ duplici rōne ꝙ in ſubſtantia
Eodem Co. mot⁹ eē nō pōt. ⁋ Quaꝝ q̄dē vna ſumit̄ ex habitudine terminoꝝ vel extremoꝝ motus. Scḋa vero accipitur ex cōditionib⁹ ſubiecti. Et rō q̄dē ſumpta ex pte termioꝝ eſt: qꝛ oīs mot⁹ eſt inter ꝯtraria: ſubſtātie aūt nihil ē cōtrariū: ergo in ſubſtātia nō eſt motus. Expoſitio autem huius dicti que datur a quibuſdā oīo eſt ꝯtraria intentioni Ar. Dicunt. n. quidā ꝙ de tranſmutatōne ſubſtātifica loqui poſſumus dupliciter: qꝛ vel q̄tū ad introductionem vltimi gradus: ⁊ ſic ipſa non eſt motus: vel quantū ad introductionem totius nature precedentis
Opinio ꝯmūis. gradū vltimū: ⁊ ſic talis tranſmutatio eſt motus. Et ꝑmo quidem modo (ſcḋm eos) intendit Ar. excludere motum a ſubſtātia: non autē ſcḋo.

Sed quod iſta ſolutio ſit omnino contra phyloſophi intētionem tripliciter apparere pōt. ⁋ Primo: qꝛ motus ꝓ tāto reponitur in aliquo predicamento: qꝛ aliquid illius predicamenti inducit̄ per motū: qꝛ enim aliqua q̄titas nālis ⁊ aliqua qualitas ⁊ aliqḋ vbi per motum acquiritur: iccirco motus in predicamēto vbi q̄titatis ⁊ qualitatis ponit̄: ⁊ vniuerſaliter in oī eo predicamento neceſſariū eſt ſic eē motū cuius aliquid per motū acquiritur: ſic autē ita eſt ꝙ forma ſubſtātialis non ſolū quātuʒ ad gradum vltimo inductum: ſed etiam quantum ad totam naturam precedentē gradū illum pertinet ad predicamentū ſubſtantie: ⁊ per cōſequens neceſſariū ē ꝙ in ſubſtantia ſit motus ⁊ predicamento ſubſtantie ſi natura illa inducitur per motum: vanū eſt ergo quod Ariſto. ſimpliciter aſſerit in predicamento ſubſtantie non eſſe motum.

Secundo autem hoc appet ex ipſa rōne Ar. Aſſumit enim ꝙ omnis motus eſt inter ꝯtraria: ⁊ per conſequens ſi inter formas ſubſtantiales cadit motus: neceſſariuʒ eſt ꝙ ipſe habeant ad inuicē cōtrarietatē: ſed vlterius aſſumit huius oppoſitū: viʒ ꝙ ſubſtantie nihil eſt ꝯtrariū: ⁊ ex hoc ꝯcludit ꝙ in ea nō ſit motus. Quicūq; igitur ponunt aliquo mō motū in ſubſtātia: neceſſarium habent negare aut maiorem aut minorem propoſitionem Ariſto.

Tertio autem ex hoc apparet. qꝛ ſcḋm modū ſupradictū nō ſolū a predicamento ſubſtātie: ſed ēt a quolibet alio motus excludendus eſt. Cuius declaratio eſt qꝛ ratiōe eius quod ſubito vel in inſtanti acquirit̄: in nullo genere motus ponendus eſt. Ultimus vero cuiuſcūq; nature gradus ſubito acquiritur ſi. n. acq̄ritur in tpe neceſſarium eſt ꝙ aliqḋ eius acq̄ratur prius ⁊ poſteri⁹: ⁊ ſic per ꝯñs habebit partē ⁊ partem: ⁊ erit ille gradus nō vnus: ſed multiplex: vltim⁹ aūt gradus cuiuſcūq; nāe eſt vnus tm̄: ⁊ non plures: ergo neceſſariū eſt: ꝙ non in tempore ſed ſubito acquiratur. Ratiōe igitur ei⁹ i nullo genere motus ponendus eſt Si ergo ꝑꝑ vltimū gradum ſolū excludendus eſt motus a predicamento ſubſtantie: pari ratione excludi debet a quolibet alio predicamento: ⁊ tamē Ar. dicit ꝙ motus eſt in q̄titate q̄litate ⁊ vbi: ⁊ non in ſubſtantia: manifeſte igitur apparet ꝙ ſupradicta reſponſio eſt omnino contraria intentioni Ariſto. ⁋ Ratio autem ſumpta ex parte ſubiecti eſt: ꝙ ſicut ſubiectum albedinis eſt album cum ſtat actu ſub albedine: ſic etiam ſubiectum motus neceſſariuʒ eſt ꝙ moueatur: cum actu motui ſubijcitur: nihil autē moueri poteſt: niſi ſit mobile. Sed ſubiectum tranſmutationis ſubſtantifice que vocatur generatio ⁊ corruptio: eſt ens ſimpliciter in potentia: ⁊ nullo modo actu: ⁊ quod tale eſt: non eſt mobile: ergo generatio ⁊ corruptio non ſunt motus. Quod autem ens quod nullo modo eſt actu: moueri non poſſit: ex hoc probat Ariſt. quia quod ſic ſe habet: non eſt in loco: ⁊ oē qḋ mouet̄ ē aliqḋ.

Conſimiliter autem expoſitio huius rationis que datur a quibuſdam: extorta eſt ⁊ procedit ex proprie vocis ignorantia. Dicunt enim ꝙ tranſmutatio ſubſtantifica non eſt motus ratione ſubiecti generationis quia hoc eſt ens pure in potentia: ſed eſt motus ratione forme que inducitur per ipſam: vnde ⁊ ratione huius non autem ratione ſubiecti eſt motus in ſubſtantia: h aūt ē oīo nihil: cui⁹ dclaratio pt eē: qꝛ q̄uis mot⁹

Iſta opinio improbatur. Co.x.v. phyſicorum. Opinio quorundaʒ ſui reprobatio.

reponatur in predicamento ratione forme que induci-
tur per ipſ ⁊ non rōne ſubiecti: eo ꝙ nūꝗ̄ ſubiectū pro-
ducitur per tranſmutationē illā cui ſubicit̄: nūꝗ̄ ta-
men motus eſſe pōt ſine ꝓprio ſubiecto qḋ eſt ens mo-
bile: vñ ſi ſubiectū inductionis alicu⁹ forme nullo mo-
do ſit mobile: talis inductio nullo mō poterit eſſe mot⁹
quēadmodū ſi illḋ qḋ ſubicit̄ inductioni q̄litatis vtpo-
te dealbationi: nullo mō eſſet mobile: īpoſſibile foret ip-
ſam alterationē eſſe motū. Et ꝯſimiliter neceſſariū ē di-
cere de qualibet alia tranſmutatione: nūꝗ̄.n. inductio
alicu⁹ forme pōt eſſe mot⁹ ſi ſubiectū inductionis illi⁹
non ſit mobile. Quēadmodū ꝯtradictio implicat̄ cum
dicit̄ ꝙ aliqua forma eſt albedo cuius ꝓpriū ſubiectū
non poteſt eſſe albū: ſic etiam manifeſte īplicat̄ contra-
dictio cū ponit̄ inductio forme motus eſſe: cuius indu-
ctiōis propriū ſuſceptiuū moueri non poteſt: cōcedere
igit̄ ꝙ tranſmutatio ſubſtantifica ſit motus: ⁊ ꝙ ſubie-
ctū tranſmutationis ſubſtātifice non ſit mobile: nō eſt
aliḋ q̄ȝ cōcedere cōtradictoria ſimul eſſe vera.

Q primo a riſtoteles. **Manifeſtum eſt** Igitur ꝙ ſecun-
dū Ar. neceſſari-
um eſt ponere: ꝙ in ſubſtantia nō poſſit eſſe mot⁹: ſi au-
tem non tm̄ curamus ſcire qḋ pħs dicat q̄ȝtū intellige-
re veritatē: oportet nos ſubtilius ⁊ diffuſius procedere
ad hui⁹ queſtionis declarationē. Nam ſcḋa ratio Ari.
ſupponit ꝙ omne mobile ſit in loco qḋ nō ponētes mo-
tum in ſubſtantia negarent de eo ꝙ mobile eſt ad ſub-
ſtantialē formā. Scḋa vero rō ſupponit: ꝙ in ſubſtātiis
non ſit contrarietas: quod ēt iſti non ꝯcederent. Et ſi ar-
guatur: ꝙ cōtraria debent habere quandā latitudinē
quā forme ſubſtantiales non hñt: ſupponit̄ ēt tunc ꝙ
forma ſubſtantialis ſit indiuiſibilis: qḋ iſti non conce-
dunt. ¶ Alias ergo rōnes oꝫ adducere ad declarandū
perfecte rōnes Ar. ⁊ ꝙ in ſubſtantia non poteſt eſſe mo-
tus. Primo aūt h̄ poſſumus declarare ex ipſis rationi-
bus forme cōſiſtentis in motu ⁊ forme ſubſtantialis.

Quod i ſb ſtātia non ſit motus a cute oſten dit.

Ad cuius Intelligentiā conſiderandū eſt.
¶ Primo qḋ ſit motus. ¶ Scḋo
quid ſit propriū mot⁹ ſuſceptiuū. ¶ Tertio vtꝝ in pri-
mo ſuſceptiuo ſubſtantifico trāſmutationis ſubſtanti-
fice poſſit intelligi aliqḋ actu eſſe. ¶ Et quarto vtꝝ for-
ma ī motu ꝯſiſtens ꝑſuppōat eſſe ī ſuo ſuſceptiuo ꝓpo.

Primum conſider ā dum

Quantum autem ad primū ꝯſi-
derandū ē: ꝙ
mot⁹ ſm cōmentatorē eſt acceptio partis forme poſt ꝑ-
tem non.n. dicit aliḋ mot⁹ ad formā niſi ſucceſſiuam ⁊
continuā forme acq̄ſitionem: vnde qḋ incipit moueri:
Opio com mētatoris de motu. ad formā per motū acquirendam incipit ipſam formā
acquirere: ſicut qḋ incipit dealbari: incipit acquirere
albedinem. Et q: in omni ſucceſſiōe eſt dare prius ⁊ po-
ſteri⁹ ideirco continuata ſucceſſiua forme acq̄ſitione: ne-
ceſſariū eſt ꝙ det̄ aliqḋ forme pri⁹ acceptū: ⁊ aliqḋ ei⁹
acceptū poſterius. Alias.n. in acceptione forme nō poſ-
ſet intelligi ſucceſſio: nec per cōſeq̄ns talis acceptio poſ-
ſet dici mot⁹. Manifeſtū igit̄ ꝙ mot⁹ ad formā eſt ꝑo
forme poſt partē ſiue acceptio partis forme poſt aliā ei⁹
Scḋm. partem prius acceptā. ¶ Ulteri⁹ quantū ad ſcḋm con-
ſiderandū eſt: ꝙ ꝓpriū ⁊ imediatū mot⁹ ſuſceptiuū: eſt
illud qḋ eſt ꝓpriū ⁊ imediatū receptiuū cuiuſlibet ter-
minoꝝ mot⁹: quēadmodū ꝓpriū ⁊ imediatū ſubiectū
cuiuſlibꝫ colorationis eſt illud qḋ eſt ꝓpriū ⁊ immedia-
tū ſuſceptiuū omniū coloꝝ. Cuius declaratio eſt: quia
vnius ⁊ eiuſdē nature: vnū ⁊ idē eſt ſubiectū propriū ⁊
imediatū quantū ad omnes gradus ſuos: vnde illud
idem eſt receptiuū gradus vltimi albedinis: quod ē ſu-
ſceptiuū omniū graduū precedentiū: pertinent.n. om-
nes ad vnā naturā: ⁊ vnius nature vnū tm̄ eſt ꝓpriū
receptiuū. Et quia motus non eſt aliud (vt declarauí-
mus) q̄ȝ ſucceſſiua ⁊ continua acceptio forme vel gra-
duū formaliū: ſubiectū aūt huius acceptionis eſt illud
quod cōtinue accipit formā ipſam concludit̄ euidenter
ꝙ idem ſit ꝓpriū ſubiectū mot⁹: ⁊ imediatū receptiuū
forme: que inducit̄ per motū: ⁊ ēt forme que abicit̄: q:
idē eſt ſubiectū oiū illoꝝ inter que cadit tranſmutatio
per ſe: vt alias declarauimus.

Hoc uiſo conſequēter cōſide-
randū
eſt q̄ȝtū ad tertiū: quod nihil eſt actu niſi per formā: ⁊ Tertium.
q: forma accidentalis ordine nature preſupponit ante
ſe formā ſubſtantialē: neceſſariū eſt: vt qḋ caret oī forā
ſubſtantiali careat ſimplr̄ omni forma: ⁊ per ꝯñs neceſ-
ſariū eſt ꝙ hoc quantū eſt de ſe nullū actu eſſe habeat.
Primū aūt ⁊ imediatū ſuſceptiuū tranſmutatōis ſub-
ſtantifice eſt primū ⁊ imediatū receptiuū oiū ſubſtan-
tialiū formaꝝ: ⁊ per cōſeq̄ns neceſſariū eſt ꝙ de ſe ⁊ na-
tura ſua nullā formā ⁊ nullū actu eſſe habeat: quemad-
modū ēt q: propriū colorationis receptiuū eſt primum
⁊ imediatū ſuſceptiuū oiū coloꝝ: nullū colorem habꝫ
per ſe ⁊ natura ſua.

Ulterius autem ad pleniorē qōis
intelligentiā: ⁊ Quartū.
eius qḋ fuit quarto loco ꝓpoſitū cōſiderandū eſt: ꝙ li-
cet ens dicat̄ de ſuba ⁊ accñte: alr̄ tñ dr̄ de vno ⁊ alr̄ de
alio dr̄.n. ꝑ ꝓus ꝺ ſubſtātia ⁊ ꝑ poſteri⁹ ꝺ accñte. Eſt.n.
ſubſtātia ens ſimplr̄: accñs aūt ē ens ſꝫ qḋ: ⁊ ꝑ ꝓ⁹ rō en-
tis reſeruat̄ in ſubſtātiis: ꝑ poſteri⁹ vero reſeruat̄ ī accñ-
te: ⁊ q: poſteri⁹ ſemꝑ ordie nature ꝓſuppōit ꝓ⁹: ideirco
neceſſariū ē ꝙ accñs vel ens ſꝫ qḋ: ꝓſuppōat añ ſe ſub-
ſtātiā vl̄ ens ſimplr̄: ſilr̄ aūt neceſſariū ē vt eē ſm qḋ: qḋ
eſt act⁹ ſm qḋ entis ꝓſuppōat ante ſe eē ſimplr̄: ⁊ ꝑ con-
ſeq̄ns oꝫ ꝙ forma q̄ eſt rō eēndi ſꝫ qḋ: ꝓſuppōat in ſuo
receptiuo formā q̄ ſit ei rō eēndi ſimplr̄: nūc aūt ita ē ꝙ
oīs forma in motu cōſiſtēs ē rō eēndi ſm qḋ: ꝓſuppōit
igit̄ oīs talis in ſuo receptiuo ſimplr̄ eſſe: ⁊ formā que ē
rō eēndi ſimplr̄. Oſtēſuꝫ ē aūt ꝙ trāſmutatio ſubſtāti-
ca in ſuo primo receptiuo: nullā formā ⁊ nullū eē ꝓſup-
ponit: neceſſario igit̄ cōcludit̄ ꝙ ipſa non ſit mot⁹ ꝙ au-
tem oīs forma in motu cōſiſtens ſit rō eēndi ſm qḋ: ⁊
non rō ſimplr̄ eēndi: de facili apparet: ſicut.n. rō eēndi
albū: eſt illud quo ablato totaliter auferr̄ eē albū ſic eti-
am rō eēndi ſimplr̄ eſt illud quo ablato ab aliquo ſubie-
cto totalr̄ ēt ab ipſo tollit̄ eē actu: nulla aūt forma ī mo-
tu cōſiſtēs eſt talis. Qḋ.n. mouet̄ hꝫ aliqḋ de forma ad
quā mouet̄: ⁊ ſi tollat̄ ab eo illḋ aliqḋ qḋ hꝫ ꝺ forma ad
quā mouetur: adhuc in ipſo remanebit illuḋ qḋ hꝫ de
forma ad quā mouetur: ⁊ ecōuerſo: ⁊ q: quelibet eaꝝ ē
rō eēndi neceſſariū ē ꝙ nulla ipſaꝝ ſublata tollatur to-
talr̄ eē a ſuo ſuſceptiuo: igitur manifeſtū ē ꝙ nulla for-
ma ī motu ꝯſiſtēs: ē rō eēndi ſimplr̄: ſꝫ ſꝫ qḋ ſolū: vñ nul-
la talis pōt eē ſubſtātialis forma: ex q̄ ēt appꝫ ꝙ ſubſtā-
tialis forā latitudinē nō hꝫ: ꝑꝑ quā ſuba dici poſſit eē
magis ⁊ min⁹. ¶ Scḋo aūt h̄ ꝺclarari pōt ex ipſa cōſi-
deratiōe maioritat̄ ⁊ mioritat̄: ⁊ magis ⁊ min⁹. ¶ Ad
cui⁹ itelligētiā ꝯſiderādū eſt ꝙ maioritas ⁊ minoritas
dicūt q̄ſdā reſpcūs ī quātitate fūdatos: nā maioritas di-
cit quātitatis exceſſū: ⁊ mioritas dic̄ quātitatis ꝺfectū
vñ ꝓpe mai⁹ dr̄ qḋ plēs ꝑtes quātitatis ꝯtīes vl̄ qḋ pl⁹
ꝺ quātitate hꝫ: min⁹ vero dr̄ qḋ ab illa quātitate ꝺficit
vna aūt ſpēs rei īuēitur ab alis ꝺficere ⁊ aliā trāſcēde-
re ī gradib⁹ ꝑfectionū: ⁊ iō nomē maioritatis ⁊ mioritatis ꝯcedit̄ ad eas trāſſūi: pt.n. ꝯuētēt dici vna ſpēs ma-
ior alia: vtpote ꝙ ꝯtinet plēs grad⁹ ꝑfectōnꝫ q̄ alia: ⁊ ſilr̄

etiā minor dici põt:qꝛ vꝫ pauciores gradus cõtinet et ſic maior vna dicaꝛ ꝙ alia: pro eo quod eſt maioris perfectionis ꝛ cõplementi: ſm quē modū deū dicim⁹ eſſe maximū: qꝛ eſt maxime imo īfinite ꝑfectionis quāuis aūt maioritas ꝛ minoritas ſic in ſpeciebus rerū referꝛetur: non tñ ipſe proprie dici poſſunt cū magis ꝛ minus: vnde licet albedo dici poſſit maior ꝛ minor non tñ ipſa dici põt cū magis ꝛ minus: huius aūt declaratio eſt: qꝛ magis ꝛ minus dñt quoſdā reſpectus fundatos in ꝑticipatione alicuius ab aliquo: ita ꝙ ibi itelligunꝛ duo diuerſa in eſſentia. ſ. ꝑticipatuꝫ ꝛ participans. Et participatū quidē dꝛ cū maioritate ꝛ minoritate participans vero dꝛ cū magis ꝛ minus: nā magis dñ quod ꝑticipat plus de participato: minus vero dꝛ quod ꝑticipatū hꝫ ſub minori cõplemēto: quēadmoduꝫ magis albū dꝛ qđ plures gradus albedinis participat: ꝛ minus qđ ꝑticipat pauciores: ſm hoc igiꝛ appꝫ ꝙ illud dꝛ cū magis ꝛ minus qđ nõ eſt ſpēs: ſed ſpēm ꝑticipat ꝛ ſic qđ ponit qđ diuerſuꝫ in eēntia a ſpē ꝑticipata. Albū enī qđ participat albedineꝫ dꝛ magis ꝛ minus ſed albedo q̄ nõ eſt ꝑticipans imo ꝑticipatū non diciꝛ magis ꝛ minus: ſed dici põt maior ꝛ minor: ꝛ ſilr h albedo nõ põt dici magis vel minus ꝙ illa: qꝛ tunc albedo poſſet dici cū magis ꝛ minus: quod falſuꝫ eſt. In accñtibus ergo qꝛ cõpoſitū nõ eſt ſpēs: ſed ſpēm participās põt cõpoſitū dici cū magis ꝛ minus: ſed in ſubſtātijs ipm cõpoſitū eſt ſpēs: ſicut hõ vel aſinus: non ergo tale cõpoſitū cū magis ꝛ minus dici põt: vnde hõ non dꝛ magis ꝛ minus: nec etiā hic hõ: qꝛ idē iudicium eſt de vtroqꝫ: nõ enī hic hõ dicit aliquid diuerſum in eſſentia ab hoīe: ſed eadē eſt eēntia huius hoīs ꝛ hoīs. ¶ Vlterius aūt cõſiderādū eſt: ꝙ ſicut qꝛ albū dꝛ magis ꝛ minus: neceſſariū eſt id a quo dꝛ albū: ſ. ipſa albedo aliquā latitudinē hēat propter quā dici poſſit maior ꝛ minor: nõ aūt magis ꝛ minus: ſic etiā ſi hõ cū magis ꝛ minus dꝛ: neceſſariū eſt ꝙ hūanitas a qua dꝛ hõ hēat latitudinē ſm quā maior ꝛ minor dici poſſit: vltra oportꝫ ꝙ per hominē aliqđ ponaꝛ diuerſum in eēntia ab hūanitate: qđ ꝑticipādo ipſā dicaꝛ magis ꝛ min⁹ hõ ſicut etiā albū aliquid ponit in eēntia diuerſū ab albedine: quod ꝑticipādo eā: dꝛ magis ꝛ minus albū: hoc aūt eſt oīo falſum: qꝛ hõ nullā aliā eēntiā ꝛ nullā preter humanitatē ponit: vnde non differunt in eēntia hõ ꝛ hūanitas: propter hāc igiꝛ eēntialē idētitatē ſicut hūanitas cū magis ꝛ minus: ꝛ albedo cū magis ꝛ minus nõ dicitur: ſicut etiā neqꝫ hõ: neqꝫ h vel illa albedo: ꝛ ꝑ cñs oꝫ ꝙ nõ hēat hūanitas latitudinē propter quā dici poſſit de hoc hoīe: magis ꝛ minus ꝑticipari ab alio aūt non ꝑticipaꝛ ſicut albedo participaꝛ ab aliquo ab ipſa differente in eſſentia. Ex hoc aūt de neceſſitate ꝯcluditur ꝙ forma ſubſtātialis que eſt ꝑncipiū hūanitatis: ꝛ cõſimili mõ quelibet forma ſubſtantialis: indiuiſibilis eſt ꝛ latitudinē nõ habēs: ꝛ ꝑ cñs ſubito: ꝛ in inſtanti accipiꝛ nõ ergo per motū: ergo in ſubſtātia non eſt motus. ¶ Tertio aūt idē declarari põt ducēdo ad impoſſibile ſuppoſita ſm fidē ꝛ ſm ſane phie veritatē: ſ. incorruptibilitate aīe intellectiue. ¶ Ad cuius declarationis euidētiā cõſiderādū eſt: ꝙ oēs forme inter q̄s cadit trāſmutatio ꝑ ſe ꝛ nõ ꝑ accñs: ita ſe habent ꝙ ſi ſꝫ vnā earū attendiꝛ magis ꝛ minus: neceſſar iū eſt etiā ꝙ attendaꝛ ꝛ ſm oēs. Si enī extrema taliū formaꝝ ſumaꝛ: ꝛ ab ipſa parūper recedaꝛ per actū remiſſionis: neceſſariū eſt ꝙ non tota forma ſibi oppoſita ſed aliqđ eius inducaꝛ: quemadmodū enī ipſa tota nõ abiciꝛ: niſi qꝛ ſibi oppoſita tota induciꝛ: ſic etiā nõ auferꝛ aliquid ei⁹: niſi qꝛ aliqđ induciꝛ de forma oppoſita: quēadmoduꝫ non abijcitur aliquid [illegible] albedine niſi qꝛ inducitur aliquid de nigredine: vnde euidenter apparet ꝙ ſi ſm vnā magis ꝛ minus attenditur neceſſariū eſt ꝙ attendatur ꝛ ſm [illegible] quemadmodū qꝛ inter oēs colores cadit ꝑ ſe tr[illegible]atio [illegible] vnū attendiꝛ magis ꝛ minus: [illegible] neceſſario ꝛ ſcdm oēs: ꝛ ſimiliter ſe habet [illegible] in oibus cõſilibus. Ex hoc autē ꝯſequi[illegible] aliud: quia enī vna taliū formaꝝ non abijci[illegible] alia inducaꝛ: neceſſariū eſt ꝙ ſicut iſta poteſt [illegible]ſiue induci: ſic etiā ſucceſſiue poſſit abijci ꝛ alia: ꝛ [illegible] ſucceſſiua ꝛ cõtinua acquiſitio vel abiectio forme motus eſt: neceſſario cõtingit ꝙ oēs tales forme induci poſſint ꝛ abijci per motū. Ois aūt talis forma eſt generabilis ꝛ corruptibilis: nunc aūt ita eſt ꝙ inter oēs formas ſubſtantiales ad minus ſpecificas reꝝ generabiliū ꝛ corruptibiliū (vt alibi ſuficiēti demõſtratione declaratū eſt) cadit per ſe tranſmutatio: igitur neceſſariū eſt: ꝙ ſi ſm vnā eaꝝ attēditur magis ꝛ minus: attendatur etiā ſm oēs: ꝛ per ꝯñs: ꝙ ſicut vna eaꝝ põt induci: ꝛ abijci per motū: ꝛ ſic generari ꝛ corrūpi ſic etiā ſe habent ꝛ oēs alie: aīa ergo intellectiua que vna eſt de nūero taliū formaꝝ: erit de neceſſitate generabilis ꝛ corruptibilis. Et hoc quidē ſic euidētius apparet ponamus enī ꝙ nõ tota ſed aliquid forme repugnātis aīe inducatur in materiā. Tunc enī (ſm ꝙ ex predeterminatis apparet eſſe neceſſariū) nõ tota aīa ſed aliquid eius tolliꝛ a materia: hoc igiꝛ qđ de aīa: a materia ſublatū eſt: aut actu manet poſt talē ablationeꝫ: aut nõ manet: ſed corrumpiꝛ: primū aūt ſtare nõ põt maneret enī tūc vna ꝛ eadē forma ſm vnā partē ſue eſſentie in materia: ꝛ ſm aliā a materia actu ſeperata: quod eſt oīo impoſſibile: ſicut de facili oſtendi põt: neceſſariuꝫ eſt ergo ponere ꝙ totū illud ſic corruptū: quod de aīa poniꝛ ſublatū a materia: ꝛ ſic ſm ſucceſſiuā iductionē forme repugnantis aīe: fiet ſucceſſiua aīe corruptio: ꝛ erit de neceſſitate anima humana corruptibilis. Et qꝛ hoc ſtare non poteſt: neceſſariū eſt concedere: ꝙ ſm formas ſubſtātiales non poſſit attendi magis ꝛ minus: ꝛ ꝙ ipſe ſubito ꝛ non ꝑ motum inducantur. In ſubſtantia ergo nullo modo poteſt eſſe motus.

Ad primum Ergo dicenduꝫ eſt: ꝙ cõtrariorū effectuū cauſe proxime ꝛ ſi debeant eſſe oppoſite: nõ tñ oꝫ ꝙ ſint cõtrarie niſi qñ effectus vniuocus eſt cauſe: ꝓprietas autē non eſt vniuoca ſubiecto ſuo: vnde ex eo ꝙ ꝓprietates ignis ꝛ aque ſunt cõtrarie: cõcludendū eſt non ꝙ ignis ꝛ aqua opponanꝛ ſꝫ contrarietateꝫ: ſed ꝙ habeant ad inuiceꝫ aliquaꝫ oppoſitioneꝫ. Reſponſio ad obiecta

Ad ſecundum dõm: ꝙ cuꝫ dꝛ motus eſſe in q̄tuor predicamentis: ſumiꝛ mot⁹ large ꝓut icludit etiā mutationē. ¶ Ad 3m dđꝫ: ꝙ forma ſupior ſimplici: ꝛ idiuiſibili eēntie: ꝯtinet totū qđ ꝯtinet iferior: ꝛ adhuc amplius: nec ꝑ talē cõtinētiā daꝛ alia graduū ꝑlalitas: niſi qua poniꝛ gradus generis ſpeciei: non aūt iſta: ſed multitudo graduū ſpecifice ꝑfectionis: ponit illā latitudinē in forma que exigitur ad motū. ¶ Ad quartū dicendū: ꝙ diſpoſitio que eſt neceſſitas ad formaꝫ non eſt punctalis: ſed habet magnā latitudinē: ꝛ ſub quolibet gradu eius nata eſt ſtare non altior ꝛ inferior: ſed tota eſſentia forme: alias eniꝫ oporteret ꝙ etiā poſtꝙ homo generatus eſt: creſcente ꝛ decreſcente diſpoſitione eius: creſceret ꝛ decreſceret in eſſentialibus anima intellectiua quod ſubſtineri non poteſt ſine corruptibilitate eius. ¶ Ad quintuꝫ dicēdū: ꝙ licet eſſentia aīe ſit incorruptibilis: nihilominus tñ nõ eſt actu ſenſitiua: ꝛ vegetatiua niſi

ex cõiunctione ad mãm: ⁊ iccirco q̃trũcũq; ſint oẽs aĩe rõnales equales in eſſentia: q̃tũ actu vegetatiue ⁊ ſenſitiue ſunt ex perfecta cõiunctiõe: neceſſariũ eſt q̃ in eo q̃ tales ſunt: ⁊ nõ in eſſentia ſua inequales ſunt ꝓpter materie inequalitatem: quã quidẽ inequalitatẽ de nã ſua retinẽt ſemꝑ ſumpte ſolũ in eo q̃ tales (vt dicitur)
¶ Ad .vi. dõ q̃ gradus neceſſitatis multiplex eſt ⁊ nõ vnus ſub quoꝝ quolȝ manet tota eſſentia forme (vt dictũ eſt. ¶ Ad .vii. dõȝ. q̃ virtus generatiua nõ cõſequitur ſimplr ẽntiã aĩe: ſed potius ex cõiunctiõe ad mãȝ. ¶ Ad .viii. dõȝ. q̃ in generatione talis eſt ſuſceptio eẽ ad non eſſe: q̃lis eſt termini ipſa ad tempus qualis ſucceſſio nõ eſt motus: qḋ enim generatur hȝ non eſſe in toto tempore precedente preter q̃ in eius termino.

¶ Queſtio decimaquinta.

Veſtio Quintadecima ẽ. ¶ Utrũ in aliqua re creata ẽntia
Prĩa rõ, ⁊ potentia differant ſm rẽ. Et videt̃ q̃ ſic ſicut eni ſe hȝ eſſentia ad eſſe: ita ſe hȝ potẽtia ad operari: ergo per locum a proportione commutata: ſicut ſe hȝ operatio ad eſſe ſic potentia ad eſſentiam: ſed operatio ⁊ eſſe in omni re creata differunt realiter: ergo ſimiliter potentia ⁊ eſſentia.

Preterea Que ſunt in revnũ ita ſe videnẗ habere: q̃ vno ipſoꝝ ſublato ex
Scd̃a rõ, natura rerũ: tollit̃ etiam ⁊ reliquũ: ſed potentia viſiua ſublata ab oculo ꝑ cecitatẽ nõ tollit̃ ab ipſo anime ẽntia: ergo eſſentia aĩe ⁊ ſua potẽtia nõ ſunt realr idem.

Preterea Accidẽs ⁊ ſubã nõ ſunt idẽ realr: ſed ẽntia aĩe eſt ſubã: ⁊ eius po
Tertia rõ, tentia eſt accñs: q: actus ⁊ potẽtia ſunt in eodẽ gñe: ⁊ operatio que eſt actus potentie eſt in genere accidẽtis: igitur eſſentia anime nõ eſt idẽ realiter cũ ſua potẽtia.

Preterea Que ſunt diuerſarũ ſpecieꝝ non poſſunt eſſe idẽ realiter cũ eo qḋ
quarta rõ, eſt vnius ſpẽi tm̃: eſſentia autẽ vnius aĩe vnius ſpẽi eſt: ⁊ potentie eius ſunt diuerſe ſpẽ ergo non ſunt realiter idẽ cũ ipſi⁹ ẽntia. ¶ Preterea ſi potẽtia nõ ẽ aliḋ realr ab eſſentia: ſed ſolũ ſm cõſiderationẽ: aĩe tunc potentia
quinta rõ, vt potentia eſt nõ erit niſi ens aĩe ⁊ apud aĩaȝ: ſed talia ſunt figmenta: qḋ de potentia dici nõ põt: ergo potẽtia non ſolum ſm rõnẽ: ſed etiã ſm rem differt ab eſſentia. ¶ Preterea vna ⁊ eadẽ res nõ põt ſil̃ ⁊ ſil̃ eſſe extenſa: ⁊ non extenſa: ẽntia aũt aĩe humane nõ eſt ex
Sexta rõ, tenſa materie cui coextendit̃ potentia ſenſitiua: igit̃ ad minus ſenſitiue potentie nõ ſunt vna res cum ipſa aĩe eſſentia. ¶ Preterea nũlla potẽtia eſt in ꝑdicamẽto q̃ntitatis ⁊ ẽntia aĩe eſt in predicamẽto ſubẽ: ſed ſubã: ⁊ q̃
Septia rõ, litas differũt realr: ergo ſilr potẽtia ⁊ ẽntia. ¶ Preterea ſi potentia ſupra eſſentiã nõ addit niſi relationẽ ad actũ i cũ rõne ẽntie q̃ eſt ſbã ſit in ꝑdicamẽto ſube ⁊ nõ q̃litatis: ⁊ rõne reſpect⁹ ſit in ꝑdicamẽto relõnis: nihil tñc dari põt: ꝓpter qḋ ipſa ſit in genere q̃litatis: ergo ⁊c.

In contrarium Eſt: q: ꝑ idẽ res eſt: ⁊ operatur: eſt autẽ
In oppoſitum. per eſſentiam forme: ⁊ operatur per potentiam: ergo idem ſunt eſſentia forme ⁊ potentia.

Reſpondeo Ad huius q̃õnis intelligentiã cõſiderandũ eſt q̃ aliud
Reſponſio eſt querere: vtrũ potẽtia ⁊ eſſentia differant: ⁊ vtrũ differant ſm rẽ: nã primo mõ q̃õ ſit ſimplr de ipſaꝝ diuerſitate: querit̃ eni ſimplr: vtrũ hẽant ad inuicẽ aliquam drĩam. ¶ Scd̃o aũt mõ nõ querit̃ ſimplr de ipſaꝝ varietate: ſed preſuppoſita aliq̃ drĩa inter ipſa: querit̃ vtetrius de ſpẽali diuerſitatis mõ. Querit̃ enim vtrũ nõ quõcũq; ſed realr differãt: ⁊ q̃lr ſiq̃ primo mõ formaretur: apparet de facili quid eſſet dicendũ: cuilibet eni ſane intelligenti apparet: q̃ eſſentia ⁊ potentia in rebus creatis aliquo modo differũt. ¶ Cuius declaratio eſt: quia q̃ñcũq; aliqua duo ita ſe habent ad inuicẽ: q̃ vnũ ipſorũ ſub rõne ꝓpria ſumptũ accidit alteri ſub propria rõne cõſiderato: neceſſariũ eſt q̃ inter ipſa ſit aliq̃ drĩa: vel diuerſitas: nunc aũt ita eſt q̃ potẽtia ſumpta ſub rõne q̃ potentia eſt: accidit eſſentie vt ẽntia ẽ: igit̃ neceſſariũ eſt q̃ potentia ⁊ eſſentia aliquo mõ differãt: q̃ aũt potẽtia accidat eſſentie de facili apparet: q̃ eni ſic conuenit alicui: q̃ coincidit extra propriũ ⁊ abſolutũ intellectũ eius: hoc ſibi dicim⁹ accidere: potentia aũt ſic ſe hȝ ad eſſentiã: põt eni intelligi eſſentia intellectu ſimplici ⁊ abſoluto: nõ intellecta ꝓpria rõne potẽtie: nã talis rõ cõſiſtit in relatione ad actũ: põt aũt intelligi ẽntia rei nõ intellecta relatione ad actũ: excepto actu qui eſt forma ſubalis ad quã dicit̃ ⁊ ordinat̃ eſſentia ꝑme materie: poſſum. n. intelligere hoĩem vt homo eſt nõ intellecta relatione ad actũ ſentiendi vel vegetandi. Manifeſtũ eſt igit̃ q̃ potentia ſub propria rõne ſumpta: accidit eſſentie rei ſimplr cõſiderate: vnde potentia ⁊ eſſentia differunt ⁊ ſic differunt q̃ poſſunt ad diuerſa genera pertinere: ſed hoc non habet̃ ex facta deductione: nõ enim ſi aliquid pro tanto accidit alicui: quia ſic conuenit ei quod tamẽ coincidit extra ſimplicem eius intellectum ſtatim neceſſarium eſt q̃ poſſit eſſe in diuerſo genere ab eo: nam species ⁊ differentia diuiſiua generis coincidunt extra eius ſimplicem: ⁊ abſolutũ intellectũ: nec tamen in alio genere collocari poſſunt q̃ in eo cui⁹ ſunt species ⁊ differentia. ¶ Conſiderandũ eſt igit̃: q̃ genus ⁊ differẽtia ⁊ ſpecies pro tanto pertinẽt ad vnũ genus: q: in vna ſpẽi natura veniunt̃: vna vero species eſt vnius generis tantũ: quomodo ergo ſpecies: ⁊ differentia coincidant extra intellectum generis: non tamẽ poſſunt ad aliud genus q̃ ad ipſuȝ pertinere pro tanto quia intellectus generis eſt indeterminatus ſcḋm ſpecies: in ſpecie autẽ determinatur per differentiã: Quãdocũq; vero aliqua duo ita ſe habent: q̃ vnuȝ determinat reliquum ad certum ſpecici gradum: ad quem nulluȝ aliud de ſe determinatũ eſt illa duo pertinent neceſſario ad idem genus. Eſſentia aũt ⁊ potentia ita ſe habent: tñ q̃uis aliquo modo ẽntia determinetur per potentiam non tamen per ipſam intelligit̃ vt indeterminata determinari ad ſpẽm: nam eſſentia aut eſt generalis aut ſpecialis: ſi autem ſit generalis: tunc per ſuam potentiã determinabitur ad aliquem generaleȝ actum: nõ autẽ ad ſpẽm: quẽadmodum abſolutus intellectus animalitatis: per potentiam ſenſitiuam non intelligitur determinari niſi ad actum ſentiendi. Si aũt eſſentia fuerit ſpecialis ſeu ſpecifica erit de ſe in ſpecifico gradu determinata: ſed per ſuam potentiã intelligeretur determinari ad actum non intrinſecuȝ ſed extrinſecum eſſentie ſpecifice: vnde manifeſtum eſt q̃ eſſentia ⁊ potentia non pertineant omnimode ad eũdeȝ gradũ nec neceſſarium eſt q̃ pertineant ad idem genus: differunt ergo ad inuicem eſſentia ⁊ potentia: ⁊ taliter q̃ ad diuerſa genera pertinere poſſunt: forte autem q̃ aliquis ex hoc concludere vellet q̃ eſſentia ⁊ potentia differunt ſm rem credens differre realiter quecunq; differunt ſcḋm genus: ſed hoc non videtur eſſe ſufficiens ſignum: nam cũ ſcientia ſit vna res: ſcḋm tñ diuerſum cõſiderandi moduȝ pertinet ad diuerſa genera ſcilicet qualitatis ⁊ relationis: ⁊ ſic circa ipſam ratio diuerſarũ ſpecieꝝ inuenitur: vt ergo videamus: an eſſentia ⁊ potentia realr differant: cõſiderãdũ eſt q̃ aliud eſt aliquo modo ſm rem differre: ⁊ drẽ differentes proprie res: nam

rcamam ſm rem dici poſſunt illa eīa dr̄e quoꝝ dr̄iam
non facit ſola ratio: nec per pn̄s differūt in ſola conſide
ratiōe rōnis itellect⁹: ſed etiā in re extra itellectū diuer
ſitatē habēt: quo ēt mō differūt res ⁊ habitudo rei vni⁹
ad aliā: nā in re etiā extra itellectū habitudo rei nō eſt
ipſa res: cuius dr̄ eſſe habitudo: vnde ſm hūc modum
dici pōt ꝙ eſſentia ⁊ potētia ſm rez differūt loquēdo de
potentia ordinata ad accidentalē actū. Eſſentia eni in
re extra itellectū nō eſt ipſa habitudo ſua ad actū: quā
tn̄ habitudinē ipſa potētia realiter iportat: eſſentia er-
go ⁊ potētia iſto mō ſecūdū rez differūt: nō tn̄ idcirco di
ci pōt ꝙ dicāt ꝓprie res differētes: q2 habitudo rei nō
ponit ꝓprie rem aliā ꝙ̄ illaz: cui⁹ eſt habitudo: quēad
modū habitudo vni⁹ ad alteꝝ penes albedinē: nō po-
nit aliā rem ꝓprie ꝙ̄ albedinē: ⁊ albedinis ſubiectū: ⁊
tn̄ albedo: ⁊ habitudo illa nō ſunt idez: nā albedo eſt id
per qḋ in re aliqd eſt albū: habitudo vero illa nō eſt in
re h per qḋ aliqd eſt albū: ſed h per qḋ vnū in re eſt alte
ri penes albedinez diſſimile: vel ſile: vn̄ manifeſtū eſt:
ꝙ aliqua dici poſſūt in re differre: nec neceſſariū eſt ſta
tim ꝙ dicāt differētes res: quāuis igit̄ eēntia ⁊ potētia
differāt. ⁊ ſic etiā reponant̄ in differētibus generibus:
⁊ diuerſitatē inſuper quā habēt: nō habeāt in ſola: ⁊ a
ſola rōne: ſed ēt extra rōnē vel intellectū in reꝝ nā ſua
nō tn̄ ſtatim ex hoc haberi pōt: ꝙ ponant diuerſas res
differētes: vt igit̄ appareat: qd de hoc dicēdū ſit: ꝯſide
rādū eſt ꝙ res dupliciter pōt accipi: q2 cōiter ⁊ ꝓprie.
¶ Cōiter qdē vt res dicat̄ quicqd in reꝝ nā inuenitur
quo res ſumpta diuidit̄ per. x. p̄dicamēta: ⁊ ſic res dici
pōt etiā modus eēndi rei: ⁊ habitudo vnius rei ad alte-
rā: ⁊ ipſa res vel nā: cui tales modi eſſendi ⁊ habitudi-
nes attribuuntur. Proprie aūt res ſumit̄ vt dicat̄ res
nō qcquid in reꝝ nā inuenit̄: ſed id ſolū: cui modi eſſen
di: ⁊ habitudines reꝝ attribuūtur: quo qdez modo res
ſumpta: res abſoluta dr̄: q2 ꝙ ſit reſpectiua: hoc nō hꝫ
niſi vt aliquā habitudinem includit: ⁊ diuidit̄ inter p̄-
dicamenta tn̄ vt in precedentibus qōnibus: iam de-
claratū eſt) Et quidē ſi p̄mo mō res ſumit̄: dici pōt cō-
uenienter ꝙ eſſentia ⁊ potētia nālis res differentes di
cunt: nō eni ſolum eēntia: ſed etiā ⁊ potentia in rerū nā
inuenit̄: propter qḋ vtrūqꝫ dici pōt: ⁊ inuenit̄ in re ali
ud eſſentia ⁊ potentia ⁊ aliud eēntia (vt dictū eſt) ⁊ ſu
mendo rem cōiter nō ſolū illud qḋ eſt eſſentia: ſed etiaz
illud qḋ eſt potētia (vt apparet ex dictis) res dici pōt:
vn̄ manifeſtū eſt ꝙ ſic ſumendo rē cōuenienter dici pōt
ꝙ eſſentia ⁊ potētia res diuerſas ponūt: cū eſſentia po
nat rem ipſam: cui modi eſſendi ⁊ habitudines attri-
buunt̄: potētia vero ponat vltra hoc rem que eſt habi-
tudo ad actū eliciendū: vel recipiendū: ⁊ in re ipſa (vt
dictū eſt) habitudo rei nō ſit res ipſa cuius habitudo
eſt. Si aūt nomē rei magis reſtringam⁹: ⁊ accipiam⁹
rem ꝓprie ſm qḋ dr̄: nō ipſe modus ⁊ habitudo rei: ſꝫ
cui tales modi ⁊ habitudines attribuuntur: cogemur
tunc neceſſario cōfiteri ꝙ eſſentia ⁊ potētia nō ponūt
differētes res: qḋ qdē iā appꝫ ex dictis: nā rem ꝓprie
ſumēdo (vt dictū ē) ipſa habitudo nō eſt res ſed aliqd
rei: ⁊ vl'r omne illud cui⁹ ꝓpria rō in quadaz rei habi
tudine conſiſtit: aliquid rei eſt: ſed nō res ipſa: nec rem
aliā proprie dictaz ponit: niſi rem cuius habitudo eſt:
⁊ vl'r omne illud cui⁹ propria ratio in quadā rei habi-
tudine conſiſtit rem aliā dictā ꝓprie nō ponit niſi illaz
tantū: cuius habitudinē importat: nunc aūt ita eſt: ꝙ
propria ratio potentie: vn̄ potētia eſt: conſiſtit in habi
tudine ad actū recipiendum vel eliciendum hoc enim
ipſum quod eſt potētia ad actū dicitur: igitur potentia
nullā aliā rem proprie dictā pōt ponere p̄ter illā que ad
actum habitudinē importat: hoc aūt eſt res illa quam
eſſentia ponit: debet enim ſemper habitudo ad rem illā
comparari: cuius eſt imediate habitudo: ⁊ potentia ad
illam eſſentiā cuius eſt immediate habitudo ad actuz
quem importat. Manifeſtū eſt igit̄: ꝙ ſumendo rem ꝓ
prie: eſſentia ⁊ potentia nō ponunt differentes res: ſed
vnam ⁊ eandē. ¶ Hoc idem autē ſecūdo demonſtrari
poteſt ex ipſa diſtinctione potentiaꝝ: vez eſt aūt ꝙ po
tentie p̄nt dupl'r diſtingui: q2 penes actus ⁊ obiecta ⁊
penes diuerſos gradus nārum ꝓprie nō eſt eni aliqua
natura que virtute deſtituatur: vnde neceſſarium eſt
ꝙ ſm naturarū diuerſitatē: ſic etiā diuerſitas virtutū:
vt videlꝫ ꝙ̄to nā eſt altior tanto ſit virtutis altioris: vn̄
⁊ cōuenienter dr̄: ꝙ nā ſuperior pōt: quicquid pōt nā
inferior ⁊ adhuc amplius. Et quot grad⁹ nārum inue
niuntur in re ipſa: tot etiā in eadez inueniunt̄ gradus
virtutū vel potentiaꝝ. Quēadmodū apparet in hoīe i
cuius nā inuenit̄ gradus nature vegetatiue: ⁊ ideo p̄-
ticipat cū vegetabilibus vegetatiuas vires: inuenitur
etiā in eo gradus vite ſenſitiue: pp quod cū aīalibus im
perfectis p̄ticipat potentiā tactiuā. Inuenit̄ etiā in ipſo
gradus vite ſenſitiue perfecte: ⁊ ideo cū aīalibus perfe-
ctis participat potentiā motiuā: ⁊ oēs vires ſenſitiuas
inuenit̄ etiā in eo gradus altioris vite ꝙ̄ inueniat̄ in
ceteris aīalibus: ⁊ idcirco participat virtutē altiorē: ſi
cut potentiā intellectiuā: ad quā reliqua aīalia pertin-
gere nō poſſunt. Manifeſtū eſt igit̄: ꝙ ſic potentie ſm
gradus nāruz diſtinguunt̄: quod ad quālibet nām que
eſt de numero abſolutarū rerū ꝯſequitur aliqua potē-
tia tanto altior vel inferior: ꝙ̄to inferior vel altior fue-
rit natura: quā cōſequit̄: ſi ergo potentia aliquid vltra
rem proprie dictā ponit: tunc aut vtraqꝫ erit in eodem
gradu: aut vna in altiori: ⁊ reliqua in inferiori: ſi autez
cōcedat̄ primū. neceſſariū erit ponere: ꝙ ſint vna res ⁊
natura ⁊ nō diuerſe. Que. eni ſunt in eodē gradu: vnā
tn̄ naturā ponunt: ⁊ nō multas: niſi forte numero. Si
aūt det̄ ſecundū: tūc ita ꝓcedemus manifeſtū eſt eniz
ꝙ quelibet nā que eſt res proprie dicta: hꝫ ſuā propriā
virtutem tanto altiorem vel inferiorē quanto ipſa fue-
rit inferior vel altior. Quemadmodum enim naturas
ſub eodem gradu differentes ſolo numero conſequūtur
vires eiuſdez gradus ſeu ſpeciei ſolo numero diſtincte:
ſic etiam naturas diuerſorū graduū neceſſariū eſt ꝙ cō
ſequantur virtutes ſm ſpeciez diſtincte. Ex quo igitur
res poſita per eſſentiā: ⁊ res etiā ꝓprie dicta poſita per
potētiā: ſunt nature diuerſoꝝ graduū: neceſſariū eſt ꝙ
habeant virtutes ſꝫ gradū differentes: quemadmodū
q2 calor qui ponitur per potentiam calefactiuā eſt infe
rioris nature ꝙ̄ res que ponit̄ per eſſentiam ignis: vi-
demus ꝙ potentia calefactiua eſt iferior ꝙ̄ virtus igni-
tiua. De illis igitur virtutibus cōparatis ad eſſentias
quas immediate ponūt etiā iterū querit̄: vtrū ponant
res proprie dictas differentes ab illis eſſentiis vel nō.
Et ſi detur ꝙ ſic: apparet manifeſte i infinitū procede-
re. Si autem dicatur ꝙ res proprie dictas non ponūt
ab eis differentes: concludetur cōtinuo propoſitū vide
licet ꝙ vniuerſaliter virtus ⁊ potentia ſupra eſſentiaz
in qua mediate fundat̄ habitudo per ipſam iportata:
nullam rem proprie dictam ſuperaddit.

Tertio hoc idem declarari poteſt ex alia diſtinctio
ne potētiaꝝ: que attendit̄ ꝑ relationem ad actus ⁊ ad
obiecta. ¶ Ubi conſiderādū eſt ꝙ q2 potentie ſpecificā
tur ꝑ actus ⁊ obiecta: neceſſariū eſt ꝙ etiaz per hoc ſm
propriaz diſtinctionē diſtinguant̄: cuius rō eſt: q2 per
idē vnūquodqꝫ in ſua ſpē reponitur: ⁊ diſtinctione ſpe-

Res dupl'r pōt accipi

Secundo.

Penes q̄d potētie diſtinguant̄

Libro de cauſis.

Tertio.

cifica diſtinguitur ab omni alio quod ſecū in eadē ſpecie non cadit: queādmodum apparet in ſingulis inducendo: quia enim homo per rationalitatē reponit̄ i ſpē humana inuenit̄ etiā per eandē a brutis animalibus diſtingui: que eſſentia in hac ſpecie ꝗnō pōt ⁊ eodeꝫ mō in aliis ſe habere. Manifeſtuꝫ eſt igitur ꝙ potentie ex quo ſpecificant̄ ꝑ obiecta: diſtinguunt̄ aūt diſtinctione ſpecifica per ipſa: vlterius autē ita eſt ꝙ ſubtracto principio diſtinctionis aliquoꝝ: tollitur de neceſſitate diſtinctio ab eis: ſicut ſubtracta per intellectū rōnalitate: in qua conſiſtit ratio diſtinctionis hoīs a brutis: remanet homo ab eis indiſtinctus: naꝫ ⁊ impoſſibile eſt aliqua a ſe diſtincta eſſe ⁊ diſtinctionis rōnem nō habere. Si igit̄ potentie ꝑ habitudinem ad diuerſa obiecta diſtinguunt̄: neceſſariū eſt ꝙ per intellectū tali habitudine preciſa ab eſſentia que vna manens eſt principiū virtutū ⁊ potentiaꝝ diuerſarū: remaneant potentie oīno indiſtincte ⁊ vnite: non remanent autem vnite niſi in eſſentia cuius ſunt potentie. Ex quo igit̄ ſola predicta habitudine ſubtracta per actionē intellectus: remanet de ipſis potentijs res vna, ⁊ eadē: ſicut res eſſentie ſuper quā fundat̄: concludit̄ de neceſſitate ꝙ a potētia nulla res abſoluta alia ponat̄ ſupra rem eſſentie ꝗ eſt illius habitudinis imediatū fundamētū: ſi enī aliā rem poneret oīno: etiā diuerſe per conſequens potentie diuerſas tales res ponerent: cū nō ſit neceſſarium rem ſubtractam habitudini auferri ſublata per intellectū illa habitudine. ¶ Oporteret igit̄ neceſſario cōcedere: ꝙ etiā poſt ſubtractionē talis habitudinis potentie diſtincte remanerent: ⁊ ita verū nō eſſet potentias diſtingui ⁊ ſpecificari per obiecta: Si aūt dicat̄ ꝙ res quidē differentes remanent: non tñ merent̄ dici potentie preciſa habitudine predicta: cōcludet̄ tūc ſatis euidenter: ꝙ ille res abſolute que tunc potētie dici non merentur non adiuncta eis alia re abſoluta: ſed ſola habitudine adiuncta ad obiecta hoc accipiunt ut potentie proprie dicantur: ⁊ quia (vt predictum fuit) potentia ad illud cōparanda eſt: quod eſt imediatum fundamentū habitudinis potentiam ſpecificantis: ſatis euidenter concluditur ꝙ potentia vltra rem talis fundamenti nihil aliud ponit niſi ſolam habitudinem ad actū ⁊ obiectū: nulli ergo dubium eſſe debet ꝙ potentia ⁊ eſſentia ſic realiter non differunt: vt potentia ponat rem abſolutā aliam a re ſui fundamenti.

Quarto;

Quarto autem Declarari poteſt ex proprijs rōnib⁹ potentie actiue ⁊ paſſiue. ¶ Ad cuius intelligentiam cōſiderandum eſt ꝙ ⁊ ſi cōmunis ratio potentie conſiſtat in relatione ad actū: paſſiua tñ potentia ⁊ actiua diuerſimode ad actum referuntur: nā potētia actiua dicitur ad actum eliciendum. Receptiua vero vel paſſiua dicitur ad actū recipiendū: primo autem manifeſtū eſt: ꝙ potentia receptiua vel paſſiua: nullā rem abſolutaꝫ ponit preter rem ſui fundamenti quod de potentia quidē receptiua actus ſubſtātialis: iam in alia qōne declaratum fuit: de potentia vero receptiua actus accidentalis: hoc de facili apparet. Si enim talis potētia rē aliā ponit preter rē ſui fundamenti: tunc neceſſariū eſt ꝙ ponat rem ſubſtantie vel accidentis: fatetur aūt quilibet ꝙ rem accidentis ponit: qꝛ potentia ⁊ actus debent eē in eodem genere: nunc autem ita eſt: ꝙ omne accidens eſt in alio receptum: ⁊ omne qđ eſt in alio receptum: ordine nature preſupponit ante ſe potētiā receptiuā: tūc ſimiliter queremus: ⁊ cū non ſit maior rō de vna ꝙ̄ de alia: oportebit ꝙ etiā ipſa rem aliquam abſolutam ponat aliaꝫ a re ſui fundamenti: ⁊ erit per cōſequens procedere in infinitum: quod cum ſtare non poſſit: oporteret neceſſario concedere: ꝙ talis potētia non ponat rē aliā a re ſui fundamenti: verum enim eſt ꝙ ſubſtantia compoſita ex materia ⁊ forma nulla re alia mediante eſt ꝓprium dimenſionis ſuſceptiuum ⁊ ipſum dimenſionatū nō mediante re alia eſt ꝓpriū receptiuū qualitatuꝫ que imediate in quātitate dimenſiua inducuntur: ⁊ ſic etiā de aliis. ¶ Ulterius autē quātum ad potentiā actiuam conſiderandū eſt: ꝙ aliqua ordinatur ad actū qui eſt operatio ſicut potentia intellectiua ad actum intelligendi: ⁊ potentia ſenſitiua ad actum ſentiendi: aliqua vero vltra hunc actum ordinat̄ in alium qui eſt forma producta per talē operationē: quemadmodū potentia calefactiua per calefactionē tendit in caliditatē ipſam. ¶ Et primo quidē de hac potentia apparet: quod intēdimus. Eſt eniꝫ res illa huius potentia: que principiū eſt productionis forme que nō eſt niſi forma ipſa ſicut ratio ⁊ principium calefaciendi eſt ipſa caliditas manens in calefaciente: ⁊ rō ⁊ principium igniēdi eſt ipſa forma ignis manens in igne igniente: vt ſicut potētia calefactiua non ponat rem aliam a re caliditatis: nec potentia ignitiua ponat rem aliā abſolutā a realitate ignis: ⁊ eodem modo oꝫ dicere de oībus aliis talib⁹ potentijs: qꝛ eadem ratio eſt de vna ⁊ de oibus. ¶ Quantum autē ad alias potentias cōſiderandū eſt: ꝙ ipſe aliquo modo ſunt actiue: ⁊ aliquo mō etiam paſſiue: qꝛ intelligere ⁊ ſentire ſunt etiaꝫ quoddam pati. Et ſm quidem ꝙ paſſiue ſunt: rō ſuperius adducta de eis ſicut ⁊ de aliis concludit: ſm vero ꝙ actiue ſunt non poſſunt aliud ꝙ̄ illud quod eſt rō agendi quod ponitur eſſe forma intelligibilis in intellectu: ⁊ forma ſenſibilis in ſenſu. Ex quo apparet ſatis euidēter ꝙ illa ⁊ eadē res que ponit̄ per tales potentias vt paſſiue ſunt: ponit̄ etiā ꝑ eaſdem ſm qđ actiue dicunt̄ nullo alio ſuper addito niſi ſola informatione ſcđo facta a formis ꝑdictis. ¶ Eſt igitur cōſiderandū ꝙ vna ⁊ eadeꝫ aie eſſentia pōt poni per potentiā ſenſitiuā: ⁊ intellectiuā: differenti tñ modo qꝛ potētia ſenſitiua dr̄ vt manēs ſub certa diſpōne organi. Sic eni hꝫ recipe ſpēs ſenſibiliū ſine mā: potētia ꝟo intellectiua dr̄ ſumpta ſm qđ trāſcendit māe capacitatē. Scđm hoc eni actu quādā imaterialitatē habet ⁊ ſic in ea attendit̄ intellectus agens: ſꝫ vero quod eſt in potentia ad ſpēs intelligibiles recipiendas attendit̄ in ea intellectus poſſibilis.

Ad primū Ergo argumētū dicēdū eſt: ꝙ eſſentia ⁊ potētia bene differūt realiter ⁊ ſm aliquem modum realitatis. ¶ Ad ſcđm dicēdū eſt: ꝙ que ſunt oīo realiter ⁊ ſm rōnem idē: neceſſariū ē ꝙ ſimul ponant̄ ⁊ deſtruant̄ (ſic aūt nō ſe habent eſſentia ⁊ potētia vt ſupra dictū fuit.) ¶ Ad tertiū dōꝫ. ꝙ accñs ⁊ ſuba nō ſunt idē ſm rōnē nec etiā ſꝫ rem ſi res cōiter ſumat̄: ⁊ ſic ſe habēt eēntia ⁊ potētia qꝛ eēntia dič rē abſolutā: ⁊ potētia: dicit rē reſpectiuā. ¶ Ad.4^m. dōꝫ eſt eodē mō quo ad tertiū ⁊ ꝑmū. ¶ Ad v. dōꝫ: ꝙ potētia nō eſt ens aie tm̄ ſed nāe: qꝛ diuerſitatē quā hēt ad eēntiā nō hꝫ ex ſola actione aie intellectiue: ſed etiā nāli quadā neceſſitate eaꝫ hꝫ in re extra aiam. ¶ Ad. vj. dōm: ꝙ potētia ſenſitiua ex ea pte qua ponit eſſentiā aie intellectiue nō eſt coextenſa māe: ſed ſolū ex ea pte qua ponit certā organi diſpōnē. ¶ Ad. vij. dōꝫ. ꝙ iam pꝫ rñſio: ſm enī ꝙ potētia pōit eēntiā ſupra quā fundat̄: nō eſt neceſſario ꝗ̄litas: ſed pōt eſſe ſuba. Scđꝫ autem ꝙ ponit quendā modū ſiue quandā determinationem eēntie: ſic eſt qualitas: ⁊ qꝛ illa determinatio attenditur ex reſpectu ad aliud: idcirco hoc modo eſt relatiuum. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad octauum.

Reſponſio ad obiecta

Nono metaphiſice. Co.iꝫ.

¶ Queſtio decimaſexta.

Prima ratio. QUeſtio Sextadecima ē. ¶ Utrum in aliquo indiuiduo ſubſtātie ſint plures forme ſubſtantiales. Et videt̄ φ ſic: qꝛ in quolꝫ corpore eſt aliq̄ forma per quā conuenit cuꝫ alio. ſ. forma corporeitatis: ꝛ aliqua ꝑ quā ſubſtātialiter differt ab alio quolibet. ſ. illa per quaꝫ recipitur in determinata ſpecie: ſed per eandem formā non pōt aliquis cū alijs ſubſtantialiter conuenire ꝛ differre: ergo ꝛc.

Secūda ratio. Secūdo phiſicorum. Co. 24. ꝛ anie. Co. 27. Preterea Omnis forma eſt in determinata mā: ſicut patet ſcḋo phyſicorū ꝛ in. ij. de aīa: qꝛ actus actiuoꝝ ſunt in patiēte ꝛ diſpoſito: ſed diſpōnes ſunt accñtia: accñtia aūt fundant̄ in aliquo ente actu vel exñte actu per formā talē (vt habetur a p̄bo primo de generatione caplo de rarefactione) ergo ſaltem due forme ſubales ſunt in quolibet indiuiduo: vna ex qua mā fit actu. ſ. ſubm cui inſunt paſſiones ſeu ꝑme diſpōnes: ꝛ alia q̄ aduenit ipſi ſubo diſpoſito.

Tertia ratio. Preterea Probat̄ ſpālíter de quolibet corpore mixto: qꝛ oē illud in quo ſūt plura eſſa in actu hēt in ſe plēs formas ſubales: qꝛ qḋlibet eſm hꝫ in ſe formā ſubalē differentē numero a forma ſubali alterius elemēti: ſed in quolibet mixto ſunt plura elementa actu (vt vult cōmentator ꝛ Auicē. in iij. celi ꝛ mundi: ꝛ contrā Ari. primo de generatione) vult enim φ mixtio ſit miſcibilium alteratorum vnio.

Quarta ratio. Co. 6. Preterea De quolibꝫ aīato p̄hs dicit. ij. de aīa φ anima eſt actus corporis organici phiſici potētia vitā hñtis: ꝛ eſt actus ſubalis (vt in eodē ꝓbat̄) ſed oē corpus organicū hꝫ aliquaꝫ formam ſubalem ergo ꝛc. ¶ Preterea ꝓbatur de quolibet aīali: ſi enim corpus quodlibet mortuū eſt idē numero qḋ fuit aīalis viui: in quolibet aīali ſunt plures forme ſubales: qꝛ illa que eſt in ipſo mortuo ꝛ aīa ſeparata: vel que corrupta eſt: ſed corpus cuiuſlibet mortui eſt idem numero corpus quod fuit aīalis viui qꝛ ꝑuidemus in ipſo eadem accñtia numero: videm⁹ eni φ eadē eſt albedo in cadauere cū illa que fuit in viuo: ḡ eſt ideꝫ corpus numero: alr accñs eſſet tranſlatū de ſubiecto in ſubiectum. ergo ꝛc. ¶ Preterea in omni eo quod mouetur motu ꝓgreſſiuo ꝛ a ſeipſo ſunt plures forme ſubſtātiales: quia oē tale diuidit̄ in duo: quoꝝ vnū eſt mouens: ꝛ aliud eſt motū (vt vult p̄hs in. viij. phyſicoꝝ)
Co. 30. ſed mouēs ꝛ motum debent eſſe in actu (vt vult cōmentator in eodeꝫ. viij.) quare relinquit̄ φ in omni eo quod
Co. 30. mouetur a ſeipſo: forme plures ſubales ſunt: ſed oē aīal quod mouet̄ motu progreſſiuo: a ſeipſo mouetur ꝛ a ſe (vt euidens eſt) ergo ꝛc. ¶ Preterea ſicut ſe hꝫ de lacerta: ita ꝛ de alijs aīalibus ſed in lacerta ſunt plures formes: ꝓbō. qꝛ pars lacerte diuiſa ab ipſa lacerta hꝫ aīaꝫ que ſentit: ſi enim pungat̄ retrahit̄: ꝛ ꝑ ꝯñs eſt aīal: ꝛ planū eſt φ non eſt eadē numero aīa cū alia que prius fuit: ſed alia anima que eſt in parte lacerte prius fuit in lacerta anteφ̄ eſſet deciſa. Quod probat̄: qꝛ illa aīa non eſt de nouo genita: cū nec aīal cui⁹ eſt pars ſit de nouo genitū: quod ꝓbat̄: quia omne aīal: aut generat̄ per
lib. prio Co. 15. aſſificationē: aut per viuificationē: aut per putrefactionē: aut per vermificationem (vt vult p̄hs in libro de hiſtorijs aīlū) ſed illud aīal nullo illoꝝ modoꝝ eſt generatū (vt pꝫ) ergo ꝛc. ¶ Preterea ſi homo eſt corruptibilis: in eo ſunt plures forme ſubales: ſed homo eſt corruptibilis: ergo ꝛc. Maior probat̄: qꝛ aut eſt corruptibilis quantū ad mām: aut quantū ad formā: aut quan-
Co. 82. tum ad vtrūqꝫ: ſed non quantū ad mām: quia illa eſt incorruptibilis (ſm p̄bm primo phyſicoꝝ) ꝛ per ꝯñs nec quantū ad vtrūqꝫ: relinquit̄ ergo φ q̄ntū ad formā: qꝛ a forma eius corrumpit̄: ſed aīa intellectiua eſt incorruptibilis (vt dicit̄ ſecundo de aīa) ergo in hoīe eſt quedā alia forma preter aīam intellectiuā per quā eſt corruptibilis. ¶ Alique aūt alie rōnes ſūt dialectice ꝛ vane.

In oppoſitum. In contrarium Eſt φ ſicut vnūqḋqꝫ ſe hꝫ ad eſſe ſubale: ita ſe habet ad formā ſubaleꝫ: quia omne eſſe ſubale eſt a forma ſubſtantiali. Sed vnūquodqꝫ indiuiduū in genere habet vnuꝫ eſſe ſubāle: ratio etenī ſubſtantie cōſiſtit in indiuiduitate: vt patet. vij. methaphiſice.

Reſpō. Opinio ſcotiſtarum. Opio. ſ. Tho. Opinio Platonicoꝝ. Opinio Platonicoruꝫ. biptita. eſt quaꝫ ſe cunt̄ quidaꝫ. Aueroiſte ꝛ Scotiſte. Opinio noua. Opio. ſ. Tho. ꝛ dñi Alberti de vnitate formaꝝ magis conſona dictis p̄hi.

Reſpondeo Ad huius q̄ōnis euidentiā intelligēdū eſt φ de iſta q̄ōne ſunt quattuor opiones. ¶ Una eſt opio. d. φ in quolibet indiuiduo ſunt plures forme ſubales ordinate ſe hñtes ſm ordinē predicabiliū. ¶ Secūda opio dicit totaliter cōtrariū: dicit eni φ vnūqḋqꝫ indiuiduū cōtentū eſt vna forma ſubali per quā eſt quicqd eſt in predicamento ſubſtātie. ¶ Eſt aūt tertia opio tenēs mediū. d. φ in quibuſdā indiuiduis ſubē: eſt tm̄ vna forma ſubalis ꝛ in quibuſdā plures: ſic ergo ꝛ iſta opio biptita ē. ¶ Quidā eni dicunt φ in quolibet corpore ſimplici eſt tm̄ vna forma ſubalis in oībus aūt corporibus mixtis ſunt plures. ¶ Alij aūt dicunt φ in quolibet hoīe ſunt plures forme ſubales: in oībus aūt aliis ab hoīe eſt tm̄ vna. Et iſta opio de nouo ſurrexit propter corpus chriſti ꝛ ſanctoꝝ viroꝝ corpa. ¶ Que aūt iſtaꝝ opionuꝫ ſit verior nō eſt facile determinare: qꝛ vnaqueqꝫ ipaꝝ magnos habuit ꝛ hꝫ defenſores: qꝛ tm̄ apud latinos maiores tenēt vnitatē formaꝝ: Thomas viꝫ ꝛ Albertus ꝛ illa opio magis eſt cōſona dictis p̄hi ꝛ profeſſoruꝫ ei⁹: credo intrepide tenendū eſſe in quolꝫ indiuiduo ſubſtātie eſſe tm̄ vnā formā ſubalē. Si aūt ſm fidē catholicaꝫ forte vt celebrē inuenientibus oporteat dici cōtrariū: loquenti tm̄ phyſice nō eſt cura. ¶ Dicamus igit̄ φ in quolibet indiuiduo ſubſtantie: eſt tm̄ vna forma ſubalis. Et hoc pōt declarari ad ꝯñs multis rōnibus. ¶ Quarū prima ſit illa. Si in aliquo indiuiduo ſubſtātie ēēnt plures forme ſubales omnes forme poſt primam erunt accidēs: ſed hoc eſt impoſſibile: cuius cauſa eſt quia qḋ vere eſt nulli accidit. ſ. ſubſtantia (vt dicit p̄hs primo phiſicoꝝ) Maior probat̄: quia omnis forma ſubſtantialis dat eſſe in actu: ꝛ ſic prima forma aduenieus materie dat eſſe in actu: ſed omne quod aduenit alicui exiſtenti in actu eſt accidēs (vt patet. vij. methaphiſice) ergo omnes forme aduenientes poſt primā ſunt accidentia. ¶ Sed ponentes opinionē contrariā rōnem iſtaꝫ conant̄ diſſoluere. Dicunt enim declarādo eoꝝ pōnem φ in quolibet indiuiduo ſunt plures forme ſubſtantiales oēs tamen forme preter vltimā: ſunt quaſi potentiales ꝛ diſponentes mām ad vltimā formaꝫ que ſola dat eſſe completū ꝛ ſpecificū: ſola enim vltima forma: completa ꝛ ſpecifica dr̄. Tunc ſoluunt ad rationē ꝛ dicunt φ oē qḋ aduenit alicui in actu exiſtenti cōpleto eſt accidens: ſed ſi adueniat alicui exñti in actu icompleto nō eſt accidens. Cū igitur omnes forme preter vltimā ſint incomplete: relinquit̄ φ nulla illarū erit accñs. ¶ Sꝫ illa reſponſio (ſaluatis dictis perypateticoꝝ) ſtare non poteſt: ꝛ hoc ꝓbat̄ quattuor rationibus. ¶ Primo qa cōmentator primo phyſicorū volens probare φ mā prima nullam formam habet a ſe: ꝓbat hoc tali rōne. Nā ſi mā prima de ſui rōne haberet aliquā formā: tunc oīs alia forma adueniens: eſſet accidens: ꝛ tamen manifeſtū eſt φ illa forma eſſet incōpletiſſima: videtur eniꝫ φ quāto aliqua forma eſt propinquior vltime ſcilicet aīe intellectiue: tanto eſt cōpletior. Et ſic patet per cōment.

Prima rō q̄ probat̄ vnitas formaꝝ in indiuiduo Co. 26. Co. 42. Solutio iſtius rationis. Cōtra q̄drupl̄r. Primo Co. 69.

ꝙ omne adueniens exñti in actu ⁊ incompletiſſimo eſt
Scdo. accidens periit ergo coꝝ poſitio. ❡ Preterea. Ari. in ꝓ.
Co.54. mo de generatione: arguens cõtra illos qui ponebant
principiũ mãle aliquod elm dicit: ꝙ ſi aliqđ elm ꝓnci-
piũ mãle eſſet: tunc generatio que eſt ad formã ſubalez
eſſet alteratio. Cũ ergo alteratio ſit ad formam acciden
talē ſequeretur ꝙ forma ſubſtãtialis eſſet accidens: hoc
aũt nõ eſt niſi quia adueniret exñti in actu: ⁊ tamē cui-
dens eſt ꝙ forma elementi eſt incompletiſſima: qꝛ mãe
propinquiſſima. ❡ Preterea aut forma dicit incõpleta
qa eſt imperfecta: aut qꝛ potentialis: ſed ꝓmo modo nõ
poteſt dici incõpleta: nam aĩa aſini eſt incõpleta quia
imperfecta reſpectu aĩe intellectiue: ⁊ tñ omne adueni-
ens aſino eſt accidens (vt ipſi cõcedunt) poſt formam ſi
ne aĩam aſini. Nec poteſt dici ꝙ ſit incompleta quia ſit
potentialis: qꝛ ſicut mã ſe habet ad actuz: ita forma ſe
habet ad potentiã ſed mã prima de ſe nullũ habet actũ
Co.69. (vt ꝓbat cõmentator primo phyſicoꝝ) ergo nulla for-
ma habet aliquã potentiã: ⁊ per ꝯñs nõ eſt potẽtialis.
❡ Preterea eē qđ dat eſſe ſimplr dat eē cõpletũ: cõple-
tũ eñi ad incõpletũ videt ſe habere: vt ſimplr ad ſꝫ qđ
Co.5. ſed oĩs forma ſubalis dat eſſe ſimplr (ſicut pꝫ p Ari. ꝓ-
mo de generatione) ꝗre nulla videt diſtantia de actu
Contra cõpleto ⁊ incompleto. ❡ Sed forte inſtabunt ad iſtas
has ra- rõnes: ꝙ aliqua forma vel actus dicit incompletus ex
tiones. eo ꝙ habet ordinē eſſentialē ad aliã formã non qꝛ imp-
fecta: nec qꝛ habeat aliquã potentiã paſſiuã. Et per hoc
patet ſolo ad oēs adductas rõnes: prima enim ⁊ ſecun-
da non cõuincunt: qꝛ ſi mã de ſe haberet aliquã formã
illa forma non haberet eſſentialē ordinē ad aliquã for-
mã: ſed indifferenter ſe haberet ad oēs alias formas: ſꝫ
etiã nõ eodē mõ ſit de forma elementi. ❡ Ad tertiã rõ-
nem iam patet ꝙ nõ dicit aliqua forma incõpleta: qa
ſit potẽtialis vel imperfecta: ſed quia ordinē naturalez
habet ad aliã formã: cũ nec ad ipſam ſiſtat generatio:
nec intentio nature. ❡ Ad quartã rõnē aũt dicendũ: ꝙ
illud qđ dat eſſe ſimplr nõ dat eſſe cõpletũ illo mõ quo
accipit cõpletũ ſcilicet ꝙ nõ hꝫ ordinē eſſentialē ad ali
quid ad qđ ſiſtat generatio: ſed quia dat eſſe cõpletũ re
ſpcũ eſſe qđ dat forma accñtalis: qđ eſt eſſe ſm quid.

Contra **Iſta autem** Scdo nullius videt eſſe va
has re- loris: nam videmus ꝙ for-
ſponſio ma adueniens enti in actu eſt accñs: qꝛ nõ videtur eſſe
nes. alia cauſa niſi quia oĩs forma requirit ſubiectũ in po-
tentia in quo exiſtat. ſicut igitur ſe habet forma ad for-
mã: ita ſe habet potentia ad potentiã: ſed forma ſe ha-
bet ad formaꝫ ſicut eſſe ad eſſe cum a forma ſit eſſe: cum
igitur eſſe quod dat forma ſubalis ſit eſſe ſimplr: ⁊ eſſe
quod dat forma accñtalis ſit eſſe ſm quid (vt patet per
Co.42. Ari. vij. metaphiſice.) Relinquit ꝙ forma ſubalis ſit
forma ſimplr: ⁊ forma accñtalis ſit forma ſm qđ: ⁊ vl-
terius relinquitur: ꝙ omnis forma ſubſtantialis ſiue
habeat ordinē ad aliã ſiue non requirit ſubiectũ in po-
tentia ſimplr: ſubiectũ autē ꝗtũcunqꝫ ſit in actu incõ
pleto: ⁊ habet ordinē ad aliud: non eſt in potentia ſim-
Co.24. plr; nulla ergo eſt ſolo. ❡ Preterea Ari. dicit primo de
generatione: ꝙ mã prima eſt imediatũ ſubiectũ genera
tionis aliaꝝ aũt tranſmutationũ quodãmodo: cuꝫ igit
generatio ſimplr: de qua loquitur ſit introductio forme
Co.9. ſubalis in mã (vt vult cõmentator. v. phyſicoꝝ) relin
quitur ꝙ mã prima ſit imediatũ ſubiectũ oĩs forme ſub
ſtantialis: ꝗtũcunqꝫ igit mã ſit in actu ſubſtãtiali icõ
pleto: ⁊ habēte ordinē ad aliud non poſſet recipere aliã
formã ſubalē quin eſſet accñs. ❡ Preterea dato ꝙ eſſet
verꝫ ꝙ forma adueniens enti in actu incõpleto nõ eſſet
accidens: tñ eo ꝙ ille actus ordinē eſſentialē habet ad
aliud: tunc illud in quo eſſent iſte plures forme nõ eſſet
vnũ ſubſtantialiter: ſed ſolũ ordine colligationis: ſicut
domus ⁊ fundamentũ que ꝗſi hñt ordinē eſſentialē ad
inuicem vt fundamentũ ad parietē: ⁊ pies ad tectum.
❡ Preterea ſemꝑ generatio vnius corruptio eſt alteri⁹
⁊ ecõuerſo: ſed ſi in aliquo indiuiduo ſubſtantie genera
liter de quo loquimur eſſent plures forme ſubſtãtiales
ſemper gñatio vnius nõ eſſet corruptio alteri⁹: ꝗre ⁊c.
Maior ꝓbatur: qꝛ ſumpta eſt a pho ꝓmo de generatio Co.17.
ne. Minor probat: nã introductio oĩs forme ſubãlis eſt ⁊.20.
generatio ſimplr: ⁊ tñ ſi in aliquo indiuiduo ſubſtãtie
ſunt plures forme ſubales: alie nõ corrumpunt ſm eos
⁊ per cõſequens manet totũ cõpoſitũ. ❡ Iſta autē rõ Reſpõ.
nõ poteſt diſſolui niſi vno triũ modoruz vel dicendo ꝙ
cũ Ari. dicit ꝙ generatio vnius eſt corruptio alterius
dicit hoc ſm opionē alioꝝ vel dicendo ꝙ hoc dicit i ge
neratiōe elorũ: vel dicendo ꝙ dicit ꝙ accipiat genera
tio vno mõ ꝑticulariter ꝓ generatione ſpãliter cuiuſli
bet forme exñtis in cõpoſito: ⁊ ſic non intelligit phs: ꝙ
ſemꝑ generatio vnius ſit corruptio alteri⁹. ❡ Alio mõ
accipit generatio vlr: totius. ſ. cõpoſiti a principio pri
me forme vſqꝫ ad vltimã ⁊ completã formaꝫ: ⁊ de hac
generatione intelligit phs: ꝙ generatio vnius eſt corru
ptio alterius: quia cũ introducitur prima forma corrũ
pitur alia vt cum introducitur forma ſanguinis corrũ
pitur forma ſeminis. ❡ Sed prima ſolo nulla eſt: ſi qs Contra
reſpiciat ibi phm querit enim ibi phs: cũ omne quod
corrumpit cedat in nihil: ꝗd eſt cauſa ꝗre nunꝗ deficiat
generatio: cũ ſemꝑ quodlibet generet ex alio. ❡ Dein
de ponit ſolones alioꝝ: ⁊ eas improbat: ⁊ poſtea ponit
ſolutionē iſtã: ꝙ cauſa quare generatio ſemꝑ cõpleat ⁊
nunꝗ deſinat eſt: quia ſemꝑ generatio vnius eſt corru
ptio alterius: ⁊ ecõuerſo: ⁊ iſtã ſolonem nõ improbat ⁊
ſic patet ꝙ fuit ſolo nulla: ſed argumẽtũ ipſuꝫ reprobat.
❡ Nec etiã ſcda ſolo valet: primo qꝛ eſſet contra illos
qui ponunt plures formas ſubales in quolibet indiui
duo: ⁊ cõtra iſtos ſpãliter diſputamus. ❡ Scdo qꝛ vide
mus exẽplũ qđ ponit Ari. poſtea magis inferius: ſicut
qñ ex ſemine generat ſanguis: ⁊ planũ eſt ꝙ nec ſemen
nec ſanguis eſt elm. ❡ Preterea Ari. in ꝓmo de gñatio Co.ꝓ. ⁊ 4.
ne ⁊ corruptione dicit: ꝙ ipſe vult determinare quõ ge
neret caro: ⁊ alia mixta (vt pꝫ ibi) ergo ⁊c. ❡ Tertia
aũt ſolo que videt habere aliquid apparẽtie ſtare nõ
põt: primo quia aliquid nõ dr ſimplr de aliquo: niſi to
tũ vel plures principaliores partes eius ſint tales (vt Co.25.
dicitur in. iiij. phyſicorũ) vnde aliquid non dr calidũ
niſi totum vel plures partes eius ſint calide. Cũ igitur
ſimplr dicat ꝙ generatio vnius eſt corruptio alterius:
oportet ꝙ hoc habeant: vel oēs eius partes generatio-
nis vel plures ꝓncipaliores que ſunt vltime: ꝗre ⁊c.
❡ Preterea ſicut ſe habuerunt in generatione: ita ſe ha
bebunt in corruptione: ita ꝙ corruptio illius forme in
cõpoſito nõ erit generatio alterius: cuius generatio nõ
fuit corruptio alterius: Cũ ergo ſeparabit aĩa intellecti
ua ab hoie: nõ generabit aliqđ ſed remanebit anima
ſenſitiua: etiã per pñs aĩal: ⁊ hoc cõſiderat p phm. iiij.
ethicoꝝ caplo de cõſilio: vbi vult: ꝙ omne quod prius
aduenit vltimo recedit: ⁊ ſic relinquit ꝙ poſtꝗ homo
erit mortuus: remanebit aĩal ⁊ ambulabit: ⁊ poſtꝗ cor
rupta fuit aĩa ſenſitiua: remanebit aĩa vegetatiua: ⁊
per conſequens viuũ ⁊ nutrict: quoꝝ quodlibet appet
eſſe abſurdũ. ❡ Et ſi dicat ad iſtam rõnem: ꝙ iſte tres Reſpõ.
aie ſunt vna numero. ❡ Inquirendum ⁊ petēdũ eſt ab
eis quare magis aĩa intellectiua poteſt dare eſſe ſenſiti Cõtra
uum ⁊ vegetatiuũ ꝗ eſſe corporeuꝫ ⁊ mixtum ⁊ ſic de
aliis. ❡ Eſt etiam contra coꝝ poſitionē qui ponunt in
quolibet

quolibet indiuiduo plures formas ſubſtantiales eſſe or
dinate ſe habentes ſm ordinē eſſentialiū pdicabiliū in
Reſpon. genere ſubſtantie. Et ſi diceretur (ſicut dicūt qdā) q̄ re
cedēte aīa intellectiua ab hoie: adhuc remanet ſenſiti
ua: tn̄ mēbra ita ſunt debilitata ⁊ alterata ex ſeparatione
aie intellectiue: vel ex aliqua cā q̄ reddūtur inepta ad
ſenſum ⁊ motū: ſicut videmus in paralyticis manifeſte.
Contra ¶ Solutio iſta non valet: q2 opʒ q̄ primū ſenſitiuū. ſ.
cor adhuc ſentiret ⁊ moueretur: q̄ aūt non moueatur ali
quod mēbrū in quo ſit aīa ſenſitiua: nō videtur eſſe niſi
ex priuatione caloris naturalis. Cuʒ ergo in corpore ſit
calor naturalis: quādiu durat aial ſequeretur: ſi ſtanʒ
ſepata aīa intellectiua foret pſorario vſq ad cor: q̄ aial
remaneret ſine aīa: h̄ aūt eſt falſum: quare ⁊c. ¶ Prete
rea ſi ſepata aīa intellectiua remaneret ſenſitiua: homo
nō eſſet mortuus: ſed hoc eſt abſurdū: igitur ⁊c. minor
pbatur: q2 adhuc remanente aīa ſenſitiua: remaneret
vegetatiua: q2 nulla alia potētia anime: poteſt eſſe ſine
Com. 31. vegetatiua (vt vult Ariſto. in ſecūdo de aīa) ſed vbi eſt
adhuc anima vegetatiua illud eſt viuū: quod aūt eſt vi
uum nō eſt mortuum: igitur ⁊c.

Reſpon. **Sed forte adhuc** Reſpondebitur q̄ in homine eſt
duplex vita: vna ab aīa intellectiua: ⁊ iſta cōpetit ho
mini inquantū eſt homo: ⁊ quantū ad talē vitā: homo
eſt mortuus ex ſeparatione anime intellectiue: ⁊ per cō
ſequēs homo eſt mortuus inquātū eſt homo. ¶ Secun
da eſt vita que cōpetit ſibi inquantū eſt aīal: ⁊ alia que
cōpetit ſibi inquātū eſt vegetatiuū: ⁊ quantū ad iſtam
duplicē vitam homo non eſt mortuus.

Contra
Com. 57. **Sed iſta ſolutio** Non valet: quia (ſicut vult phs ſcđo de
aīa) viuere viuentibus ineſt per vegetatiuā potentiā:
⁊ non per aliā potentiā: alias due aīe vegetatiue eſſent
Com. 37. in aīa quod abſurdū eſt: quare ⁊c. ¶ Preterea (ſicut di
cit phs ſcđo de aīa) viuere viuētibus eſt eſſe. Si igitur
in hoie eſt triplex viuere: in hoie eſt triplex eſſe: hoc autē
Com. 17. videtur abſurdū: q2 vnius rei vnicū eſt eſſe (vt pʒ per
Reſpon. phm tertio methaphyſice) quare ⁊c. ¶ Sed aliquis re
ſpondebit ad primā rationē: ⁊ dicet q̄ qn̄ Ariſto. dicit
q̄ in omnibus viuentibus ineſt viuere per potentiam
vegetatiuā poteſt intelligi duobus modis: vno modo q̄
omne viuere quodcūq ſit illud ineſt viuentibus per po
tentiā vegetatiuā: ⁊ ſic nō intelligit Ariſt. ¶ Alio mo
do q̄ in omni viuo corruptibili ⁊ generabili de quali
loquitur hic phs eſt potentia vegetatiua.

Contra **Sed iſta ſolutio** Nulla eſt quia ꝗꝗ forte in hoie ſit tri
plex viuere quod opponitur morti. ſ. n. viuere per aīaʒ
In princi vegetatiuā: ⁊ hoc pbatur per Ariſto. in libro de morte
pio ⁊ vita: vult enī ibi q̄ duplex ſit mors ſcʒ nālis de qua
loquimur: ⁊ vocatur extinctio: ⁊ talis mors eſt corru
ptio forme. Alia vocatur mors ex conſumptione humi
di nālis: ad quam ſequitur deſtructio caloris naturalis:
quocūq aūt iſtoꝝ modoꝝ: mors non eſt aliud q̄ deſtru
ctio caloris nālis: ⁊ ſic q̄diu aīa vegetatiua eſt in corpo
re ⁊ ſenſitiua: non eſt deſtructio caloris nālis: q2 q̄diu
aīa vegetatiua eſt in corpore tādiu fit nutritio in corpe
Com. 25. (vt Ari. vult primo de generatione capitulo de augmē
to) ſed omne nutrimentū opʒ eſſe decoctū (vt dicit pri
Cap. pmo mo de partibus aialiū) decoctio aūt fit a calore natura
Reſpon. li (vt dicitur eodē loco) quare ⁊c. ¶ Sed forte aliquis
reſpōdebit ad rōnē principalē: ⁊ dicet q̄ ſimul ⁊ ſemel
recedēte aīa intellectiua recedit aīa ſenſitiua ⁊ vegetati
ua. Et ad auctoritatē phi cuʒ dicit: omne q̄ prius adue
nit vltimo recedit: reſpondebit q̄ hoc eſt verū in illis q̄

ſunt eſſentialiter ordinata: qualia ſunt ille tres anime.
In aliis aūt que nō ſunt eſſentialiter ordinata non ha
Contra bet veritatē. ¶ Sed illa ſolutio non pōt ſtare primo re
ſpiciendo intentionē phi ibi: vbi ponit predictam aucto
ritatē: dicit q̄ hoc eſt verū in inquiſitione cōſilii qd̄ eē
qd̄ pri9 aduenit: vltio recedit ⁊ ibidē dicit q̄ inq̄ſitio q̄
ē cōſilii: ē ſicſ diadramati demſone mathematica: ſʒ
mā1ſeſtū ē q̄ i demſone mathematica: maior ⁊ minor
ordināt ad pcloné: ſʒ i iquiſitione conſilii oīa ordinā
tur ad aliquid vnuʒ: ⁊ ſic patet q̄ cū dicit Ariſto. quod
prius aduenit vltimo recedit intelligit in eſſentialiter
ordinatis: nulla ē ergo fuga. ¶ Preterea peteam9: q̄re
accidit hoc. ſ. q̄ in eſſentialiter ordinatis: omne qd̄ pri
us aduenit: vltimo recedit: in illis aūt que non habent
ordinem eſſentialem non habet veritatem.

Reſpon. **Ad quod forte** Ipſi dicent: nec aliter poſſūt dicere: q̄ hoc ac
accidit eſſentialiter ordinatis: q2 in talibus oīa pcedē
tia ſunt pꝑter vnū. ſ. vltimū: ⁊ ideo recedente vltimo
cū amplius redire non poſſit: ſi remanērent precedētia eēnt
fruſtra: q2 fruſtra eſt illud quod eſt ad aliquē finē ordi
Com. 62. natū: quē nō includit (ſicut dicitur ſcđo phyſicoꝝ) ſed
Contra deus ⁊ natura nihil faciūt fruſtra (vt dicitur primo ce
Com. 32. li ⁊ mūdi) ſed illa poſitio repugnat poſitioni eoꝝ: quia
qua rōne recedēte aīa intellectiua recedit anima ſenſiti
ua ⁊ vegetatiua eadē rōne recedūt oēs alie forme exiſtē
tes in hoie: q2 oēs ordinantur ad ipſam intellectiuam.
Et tn̄ ipſi ponūt q̄ corpus hois mortui: eſt idē numero
quod fuit viuū: ⁊ per cōſequēs forma ſubſtātialis per
quā erat corpus nō receſſit nec paſſiōes: ⁊ ſuper hoc fir
māt potiſſimā demſonem eoꝝ. ¶ Preterea ſi aīa ſen
ſitiua nō recederet recedēte intellectiua: nō corrumpe
tur diſpōnes: quibus mediantibus ſaluatur ⁊ perſeue
rat in materia: cum igitur nō ſint eedem diſpoſitiones
anime ſenſitiue ⁊ intellectiue nō corrūpuntur abeodeʒ
corrūpente. ¶ Preterea ſi in aliquo indiuiduo eſſent
plures forme ſubſtātiales: omnes preter vltimam eēnt
fruſtra: ſed deus ⁊ natura nihil faciūt fruſtra (vt dcm̄
Com. 30. eſt) quare ⁊c. maior probatur: quia (ſicut vult Ariſto.
ſecundo de anima) ſic eſt in formis: q̄ ſemper prior re
ſeruatur in poſteriori: vnde ipſe dicit q̄ vegetatiuū eſt
in ſenſitiuo: ⁊ ſemper prius in eo quod conſequenter ſe
habet. Et ſic relinquitur q̄ omnes forme precedentes
ſunt virtualr in vltima: eſſent ergo fruſtra omnes pre
cedētes: q2 illud eſt fruſtra quod poteſt fieri per paucio
ra ⁊ fit per plura: vt dicitur primo phyſicorum.

Reſpon.
Com. 55.
Com. 23. **Ad iſtam rationem** Reſpōdebit aliqs q̄ aliquid dicitur eē in aliquo ſiue in alio multipliciter
vt dicitur quarto phyſicorum: vno modo: ſicut aliquid
in ſuo fine ⁊ in ſuo vltimo. Et alio modo in virtute ſua.
Contra Primo modo habet veritatem q̄ vegetatiuum eſt in
ſenſitiuo: ⁊ ſemper prius in eo quod conſequenter eſt:
ſicut in ſuo optimo: omnes enim forme priores in com
poſito ſunt propter vltimam formam: tanquā propter
Com. 20. finem earum: ſed illa ſolutio ſtare non poteſt. ¶ Pri
mo quia ipſe dicit q̄ vegetatiuum eſt in ſenſitiuo: ſicut
trigonū in tetragono: non eſt autem trigonum in tetra
gono: ſicut in ſuo optimo: quia figura triangularis po
tior eſt q̄ quadrangularis: omnis enim perfectio conſi
ſtit in ternario: ⁊ vt probat phyloſophus in primo ce
li ⁊ mundi: propter hoc a natura: tanquā leges illius
ad ſanctificationem eorum: vtimur numero: hoc. ſ. ter
nario. ¶ Preterea Ariſtoteles in principio de morte ⁊
vita: dicit q̄ vnū ⁊ idē numero eſt per qd̄ viuit aial: ⁊
eſt aial: ſed viuit per aīam vegetatiuam: ⁊ eſt animal

per animam ſenſitiuam: quare vnū ⁊ idem numero eſt aia vegetatiua ⁊ ſenſitiua in aiali. ¶ Preterea Boetius in lib. de cōſolatione dicit ꝙ quicqd pōt virtus inferior poteſt virtus ſuperior ⁊ adhuc amplius: quare ⁊c. ¶ Preterea ad principalem qōnem: ſicut ſe hȝ in aiali: ita ſe hȝ in quolibet indiuiduo ſubſtātie: qđ etiaȝ ipſi cōcedūt: ſed in aliquo aiali: nō ſūt plures forme ſubſtāriales: quare ⁊c. minor probatur: quia (ſm phm ſecūdo de aia) recedēte aia: nō remanet corpus niſi equiuoce: vult. n. ꝙ ſi virtus viſiua eſſet anima oculi ꝙ recedente virtute viſiua non remaneret oculus niſi equiuoce. Sed ſi in aiali eſſent plures forme ſubſtantiales: recedente aia non eſſet idem corpus niſi equiuoce: qꝛ nō eſt idē corpus numero: niſi cuȝ remanet eadem forma: per quaȝ erat corpus: ⁊ etiam ipſi aduerſarij hoc concedūt immo ſuper hoc fundant potiſſimam demonſtrationem eorum: quare ⁊c.

Reſpō. **Ad iſtam rationem** Ipſi reſpondēt ⁊ dicūt ꝙ recedēte aia nō remanet animal: niſi equoce ſed bene remanet idē corpus: vnde Ariſto. ſcđo de aia

Com. 9. nō dicit ꝙ nō ēēt corpus oculi niſi equiuoce: ſed oculus. ¶ Sed iſta ſolutio nō videt̄ poſſe ſtare ſi bene reſpicia

Contra mus verba phi ibidē: dicit. n. ibidē ita phs ꝙ ſi forma dolabre eſſet forma ſubſtantialis recedēte forma dola

Com. 9. bre nō remaneret dolabra niſi equiuoce: ſȝ qꝛ forma dolabre nō eſt forma ſubſtātialis: ⁊ aia dolabre: adhuc remanet dolabra ſepata ⁊ corrupta forma dolabre: aut ergo phs per dolabrā intelligit totū cōpoſitū ex corpore dolabre ⁊ forma dolabre: aut intelligit corpus dolabre nō poteſt dici ꝙ intelligit totū cōpoſitū ex forma dolabre ⁊ corpore ipſius: qꝛ ī rei veritate corrupta forma dolabre: prout accipit̄ dolabra pro toto cōpoſito nō remaneret niſi equoce: ⁊ tñ Ariſt. dicit ꝙ nō remanet equiuoce: intelligit ergo de corpore dolabre ſolū: ergo nō intelligit de oculo: prout dicit̄ de toto cōpoſito: ſed de corpore oculi. ¶ Preterea Ariſto. dicit expreſſe: primo de partibus aialiuȝ: ꝙ aiali mortuo non remanet corpus animalis niſi equiuoce.

Reſpō. **Sed forte** Ipſi reſpondent ad iſtas rōnes: ⁊ dicent ꝙ corpus animalis poteſt cōſiderari dupliciter: vno modo ſm ꝙ eſt corpus: ⁊ ſic remanet ideȝ numero mortuo animali. Alio modo ſm quod eſt corpus animalis: ⁊ ſic nō remanet idem numero: niſi equiuoce: dicit̄ enim corpus animalis inquantū eſt ſubiectū ⁊ perfectū ab anima ſenſitiua: ⁊ ſic intelligit Ariſto. ſcđo de anima.

Com. 9. Contra Com. 9. **Sed iſta ſolutio** Stare nō pōt primo: qꝛ dicit Ariſt. ſecundo de anima: ⁊ primo de partibus animalium: ꝙ non remanet oculus niſi equiuoce: ſicut lapideus aut depictus: ſed corpus lapideū: aut depictum nunꝗ̄ fuit perfectū anima rationali vel ſenſitiua: ergo corpus mortui ſiue animalis fuit perfectū aia ſenſitiua. ¶ Preterea Ari. dicit ꝙ remanet corpus dolabre: ⁊ planū eſt ꝙ nō remanet niſi vt corpus: nō. n. remanet: vt corpus do

ſcđo de labre: corrupta foīa dolabre: ſicut dic̄ Ari. ꝙ ſi foīa do

aia cō. 9 labre ē foīa ſubalis: ⁊ aia dolabre ſepata foīa dolabre nō eſſet dolabra niſi equoce: relinquitur ergo ꝙ mortuo animali nō remanet idem corpus numero: prout conſideratur: vt corpus abſolute. ¶ Preterea planum eſt ꝙ corpus animalis mortui eſt in aliqua ſpecie: vt in ſpecie cadaueris: quia omne quod eſt in genere eſt in aliq̄ eiꝰ ſpēs: ſed non conuenit idē numero amplius ꝑmanere: donec in ſpecie permutatur (ſicut dicitur ī topicis) quare ⁊c. ¶ Preterea (ſi bene recolo non certitudinaliter aſſero) Ariſto. dicit primo de partibus animalium

quarto. ſ. libro cap. x. ⁊. xij. ꝺ aia

Com. 35.

ꝙ in corpore animalis mortui nō remanet eadem figura numero: manifeſtum eſt ergo ꝙ nullo modo eſt idem corpus numero. ¶ Preterea ad principalē qōnem quādo aliqua predicantur de aliquo ſecundū diuerſas formas illa dicuntur de ſe inuicem per accidens: ſicut videmus ꝙ muſicum predicatur de homine ſecundū iſtā formam que eſt muſica: ⁊ grammaticum per iſtam formā que eſt grammatica: ⁊ ideo muſicum predicatur de grāmatico per accidens: ⁊ ecōuerſo. Si ergo anima vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua: ſūt diuerſe forme: tūc viuū animal ⁊ homo: que accipiuntur ab anima vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua de ſe inuicem predicabūtur per accidens: ita ꝙ homo eſt animal: animal eſt viuum: eſt predicatio per accidens: ſed hoc eſt abſurdum quare ⁊c. ¶ Sed aliquis dicet ad iſtam rationem: ꝙ il

Reſpō. lud quod dictum eſt: habet veritatem de illis formis: que non habent ordinem adinuicem: de illis autē que habent ordinem adinuicem non habet veritatem: ſed quia dictū eſt: ꝙ omnes forme preexiſtētes in compoſito habent ordinem: ⁊ ſunt quaſi potentiales ⁊ diſponētes ad vltimam formaȝ: ⁊ ideo ratio non conuincit.

Sed iſta ratio Non videtur valere: qa grāmatica quaſi ordinē

Contra eſſentialem habet ad logycam: ⁊ tamen h̄ eſt predicatio per accidēs: grāmaticū eſt logycū: ⁊ econuerſo: ſiue grāmatica eſt logyca: ⁊ ecōuerſo: ⁊ forma fundamēti habȝ quaſi ordinem eſſentialem ad formā pietis: ⁊ tamen h̄ eſt predicatio per accidens: fundamentuȝ eſt ꝑietatuȝ: vel ecōuerſo: nulla ergo videtur ſolutio.

Reſpō. Contra **Et ſi tu dicas** Quod gramatatica non habet ordinem eſſentialem ad logycā: nec forma fundamēti ad pietem. Eodeȝ modo dicam ego tibi: ꝙ ſi eſſent plures forme in compoſito ꝙ ille non haberent ordinē eſſentialem adinuicem ⁊ peius poteris probare ꝙ̄ ego: quia illud quod dico ē aliqualiter veꝝ per ſe ⁊ manifeſtū: qđ vero tu dicis vi

Reſpō. detur eſſe ſomnium. ¶ Sed forte ad rationeȝ principalē tu dices: ſicut dicūt aliqui: qui ponūt iſtam poſitionē ꝙ hoc hȝ veritateȝ. ſ. ꝙ qñ aliqua ꝑdicantur de aliquo ſm diuerſas formas artificiales: illa predicant̄ de inuicem per accidēs: ſicut tu mihi ponis exēplum. In illis aūt que predicantur de inuicem ſm diuerſas formas

Contra ſubſtātiales nō hȝ veritatē. ¶ Quod ſi diceres peteres pricipiū: ⁊ ideo iſta fuga nulliꝰ eſt valoris. Preterea illa ſolo videt̄ ēē ſolūmodo fuga: qꝛ in omni ꝑdicatione per ſe: primo mō dicēdi per ſe: ꝑdicatū includit̄ in eſſen

Com. 9. tia ſubiecti: ⁊ h̄ probat̄: qa vult phs ꝑmo poſterioꝝ ꝙ ꝑdicatio in ꝑmo mō dicendi per ſe: eſt qñ diffinitio vel pars diffinitionis ꝑdicat̄ de diffinito: ſȝ diffinitio idē eſt eſſentialiter cū diffinito: nō. n. differt in alio: niſi qa illud ꝙ eſt diffinitū dicit īplicite: diffinitio aūt dicit explicite: ſed diffinitio eſt vna ⁊ indiuiſibilis ſm rē: ⁊ idē

Com. 43. eſt cum diffinito. ¶ Dicit aūt Ariſto. in ſeptimo metha. phyſice: ꝙ differentia vltima conuertitur cum diffinito ſicut rationale cū hoīe: omne ergo ꝑdicatū per ſe primo modo: ideȝ eſt eſſentialiter cū ſubiecto: quare ⁊c. ¶ Preterea ad principale: ſi in hoīe nō ſunt plures forme ſubſtātiales: nec in aliquo indiuiduo ſubſtātie: qa magis videt̄ de eo ꝙ̄ de alio: ſed in homine nō ſunt plures forme ſubſtantiales: quare ⁊c. maior ⁊ minor probantur: qa (ſicut etiā ipſi ponunt) prius embrio in matrice eſt viuū: poſtea illud idē fit animal: poſtea illud idem fiet homo. Sed hoc videtur abſurdū: quia tunc planta fieret aial vel brutū: ⁊ ſic plāta fieret brutū aial: vt capra ſic capra fieret homo: quare ⁊c.

Sed

Reſpō. Prio **Sed tu reſpondebis** ⁊ dices ꝙ aīa vegetatiua que hꝫ ordinē ad ſenſitiuā nō ꝯſtituit plantā: ſꝫ
Scdo ſolū illa que nō hꝫ ordinē ad ſenſitiuā: ⁊ vlterius dices ꝙ aīal incōpletū hꝫ ordinē ad aīaꝫ rōnalē: ⁊ ideo nō eſt icōueniēs ſi fiat hō: tu aūt male ponis exēplū de capra que talē ordinē nō hꝫ: ⁊ eſt aīal perfectū ⁊ completum.
Contra ℭ Sed in veritate iſta ſolo nō vꝫ valere. ℭ Et pͥmo de
Triplex eſt gen⁹ viuēnū plantis: ſicut .n. in libro de plātis pꝫ: triplex eſt gen⁹ viuentiū: ſicut triplex eſt aīa a qua vita ꝓcedit: vnū eſt genus plāte: qḋ cōſtituit aīam vegetatiuā: aliud eſt gen⁹ aīalis: qḋ cōſtituit aīam ſenſitiuā: ⁊ aliud eſt genus hominis qḋ cōſtituit aīam intellectiuā: igiť videť ꝙ opꝫ illud qḋ hꝫ aīaꝫ vegetatiuā eſſe plantā: ⁊ etiā ꝙ dicať ꝙ nō eſt incōueniēs ꝙ illud aīal qḋ hꝫ ordinē ad aīam intellectiuā: fiat hō: ideo videť ꝙ aīal quātūcūqꝫ habeat ordinē ad aīam intellectiuā eſt aīal brutū ⁊ irrōnale ꝙ autē irrōnale fiat rōnale: hoc eſt ipoſſibile: qꝛ hec eſt ꝑdicatio oppoſiti de oppoſito ⁊ eſſꝫ ſiīe ꝙ albedo fieret nigredo ſaluata albedine: qḋ eſt abſurdū. ℭ Preterea homo eſſet duo aīalia: ⁊ eēt .n. aīal rōnale ⁊ irrōnale: quare vulgaris ⁊ fatua videť opinio. ℭ Preterea ad ꝑncipale ſi in aliquo indiuiduo ſubſtātie ſūt plures forme ſubſtātiales ſm deſcēſum ꝑdicabiliū in genere ſube (vt ipſi ponūt) eēt aliqua forma ſempiterna in mā: ſed nulla forma eſt ſempiterna in materia: quare ⁊c. maior ꝓbatur: qꝛ nulla alia ratio videť eē: quare adueniēte vna corrūpiť alia que erat in mā niſi qꝛ ſe nō cōpatiūtur: cū igitur forma corporeitatis ſecuꝫ compariať quācumqꝫ aliā formā: qꝛ omne habēs quācūqꝫ formā eſt corpus relinqtur ꝙ forma corporeitatis eēt ſempiterna in materiaꝫ hꝫ cōtrariū (vt habeť in libro de cauſis longitudinis ⁊ breuitatis vite) ⁊ omne habēs cōtrariū eſt corruptibile: vt diciť primo celi ⁊ mūdi. ℭ Preterea Ariſt.
Cō.23. dicit in primo de generatione ⁊ corruptione ponens inter generationē ⁊ alterationē differentiam ⁊ alios motus ꝙ vꝫ generatio ⁊ corruptio eſt qn̄ nihil remanet cuius ſubiectū eſt accidens ⁊ paſſio: vel cuius alterū ſit acciō ⁊ paſſio: ſed acciō ⁊ paſſio ſic eſt cōpoſiti ex mate
Cō.69. ria ⁊ forma (vt pꝫ p cōmētatorē ꝑmo phyſicoꝝ) quia ſubiecta mā cū forma eſt eīs olum accidentiū: ſꝫ etiā dicit in libro de ſubſtātia orbis: ergo vꝫ in omni generatione ⁊ corruptione ſubiectū eſt totū cōpoſituꝫ ex materia ⁊ forma. Cū igiť introductio cuiuſlibet forme ſubſtātialis ſit generatio ſimplr (vt pꝫ ꝑmo de generatiōe)
Cō.24 relinqtur ꝙ quēcūqꝫ introduciť aliqua forma: corrumpitur totū cōpoſitū: ⁊ ſic in quolibet indiuiduo ſubſtantie erit tm̄ vna forma ſubſtantialis. ℭ Preterea ad ꝑncipale ſi in quolibet indiuiduo erūt plures forme ſubſtātiales (ſicut ipſi ponūt) tūc eēnt aliqua corpora ſimplicia priora ꝙ̄ elemēta: hoc aūt eſt abſurdū maior ꝓbatur qꝛ ignis per aliam formam eſſet ignis ⁊ corpus ⁊ planū eſt ꝙ illud corpus eſſet prius ꝙ̄ ignis: ⁊ ſic argnīť de aliis elemētis. ℭ Preterea ad ꝑncipale per eandem formā aliqd eſt ſubſtātia corpus ⁊ mixtū in genere mixtoꝝ: aut ſimplr in gñe ſimpliciū aut per aliā ⁊ aliā. Sꝫ nō pōt dicere ꝙ per aliā ⁊ aliā formā: qꝛ tunc cū prius adueniret vna forma ꝙ̄ alia: prius illud indiuiduū eēt ſubſtantia ꝙ̄ corporeū: ⁊ prius eſſet corpus ꝙ̄ mixtū: vel ſimplex: ſimplex autē non exiſtens: non poteſt fieri mixtum: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo per eandem formam
Reſpō. ſubſtantialē: erit ſubſtantia ⁊ corpus ⁊ mixtum ⁊ ſimplex ⁊ eadē ratione quicquid eſt in genere ſubſtātie. Et ſi tu volens proteruire ⁊ poſitionē defendere: dicēdo ꝙ
Con. in eodem indiuiſibili tpis introduciť forma per quam eſt ſubſtantia ⁊ corpus ⁊ mixtum vel ſimplex tua defen
ſio nulla eſt: qꝛ cū generatio ſit indiuiſibilis: ⁊ vna generatio ſolū ſimul: ⁊ ſimiliter poſſit eſſe in mā: ⁊ oīs ge- Cō.9.
ratio ſpeciem recipiat a termino ad quē: vt dicit pħus quinto phyſicoꝝ relinquitur ꝙ ſolū vna ⁊ indiuiſibilis forma: in vno ⁊ idiuiſibili tēpore poſſit introduci in materiā. ℭ Rationes autē in contrarium factas volenti reſpicere non eſt difficile ſoluere.

Reſpō. ad obiecta **Ad euidentiam** autē ſolutionis prime rationis ⁊ plurium aliarum eſt intelligendū ꝙ natura cuius ſagacitatis non eſt finis ⁊ diligēs cōpendiū: ⁊ paucitatis cōplemēto amicabile decretū: inter formas ſubſtantiales cōſtituit ꝙ ſemper forma poſterior haberet in ſe virtualiter oēs precedentes: vnde Ari. dicit .2. de aīa: ꝙ vege- Cō.30.
tatiuū eſt in ſenſitiuo: ⁊ ſemper prius in eo ꝙ conſequēter eſt: ⁊ ſic in vnaquaqꝫ forma preter formā primaꝫ eſt quaſi quidā gradus formaꝝ que in ipſa virtualiter exiſtant ⁊ multa cōpetūt alicui forme: ſm qḋ in ipſa reſeruatur vna forma: que ſibi non cōpetūt ſm ꝙ in ipſa reſeruatur alia: vt multa cōpetūt aīe intellectiue ſm ꝙ in ipſa reſeruatur aīa vegetatiua: que ſibi nō cōpetunt ſm ꝙ ī ipſa reſeruať aīa ſenſitiua. Et h viſo pꝫ ſolo ḋ facili.

Ad primam rōnem: dico enīꝫ ꝙ lꝫ aliqḋ corpus ſubſtātialiter differat ab aliis ⁊ conueniat cū aliis: hoc tm̄ totū eſt ab vna forma vel per vnā formā diuerſimode cōſideratā: nam prout in ipſa reſeruať forma corporeitatis cōuenit cum aliis corporibus: prout aūt eſt determinate ſpeciei: differt ſubſtantialiter ab eis. ℭ Vel poſſum⁹ dicere: ꝙ vnū corpus inquātū corpus nullo alio addito cōuenit ſubſtātialiter cū alio: niſi forte logice loquēdo: nā equiuocationes latēt in generib⁹ vt diciť .vii. phyſicorum.

Cō.31. **Ad aliam** rōnem cū arguiť: ꝙ determinata forma eſt indeterminata ⁊ indiſpoſita mā: dico ꝙ veꝝ eſt: ꝙ cū mā fuerit vltima diſpoſitione diſpoſita: tūc corrūpunť diſpōnes: ⁊ etiā totū cōpoſitū: ⁊ ſic fit reſolutio vſqꝫ ad primā māꝫ ⁊ introducitur forma ſubſtātialis: ⁊ introducūtur diſpōnes ſimiles diſpoſitionibus precedentibus.

Contra hanc ſolutionē **Sed tu arguis** contra iſtā ſolutionem: quia corruptis diſpoſitionibus que diſponebant materiā ad introductioneꝫ alicuius forme determinate: materia remanebat indiſpoſita: ⁊ per conſequens non introduceť aliqua alia forma: ſed remanebit ſeparata ab omni forma quod eſt impoſſibile ergo ⁊c. ℭ Preterea ille diſpoſitiones fuiſſent fruſtra: poſtqꝫ corrūpuntur adueniente forma: ſed natu- Reſpō.
ra nihil facit fruſtra vt dꝫ tertio de aīa. ℭ Intelli- Cō.45.
gendū ꝙ iſte rōnes procedunt ex falſa ⁊ valde puerili imaginatione: imaginanť .n. ſic dicentes ꝙ ille diſpoſitiones prius tēpore corrūpūtur ꝙ̄ introducitur forma illa ad cuius ſuſceptioneꝫ diſpoſuerūt mām: tūc .n. rationes eoꝝ continerent veritatē: ſꝫ talis imaginatio puerilis valde ⁊ fatua eſt: ſimul .n. corrūpūtur diſpōnes: ⁊ fit reſolutio vſqꝫ ad māꝫ primā: ⁊ introduciť forma ſubſtātialis ad quā diſpoſuerūt ſic mām: ⁊ ſic rōnes adducte de facili ceſſant. ℭ Sed forte tu dices: illa tua ſolu- Contra iterum
tio ſolū eſt fuga nihil habens realitatis: faciā enim tibi tale argumētū: accipiať enim materia diſpoſita ad formā ignis: aut ergo forma ignis introduciť anteqꝫ corrūpātur diſpoſitiones que erant in materia: ⁊ per conſequens anteqꝫ forma ſubſtantialis que erat in illa materia: aut prius corrūpūtur ille diſpoſitiones: ⁊ poſtea introduciť forma ſubſtantialis ignis. Si autem dicatur ꝙ ante introducitur forma ſubſtantialis ꝙ̄ corrūpantur diſpoſitiones: ⁊ per conſequens forma ſubſtan

tialis: ſupra quam fundantur ille diſpoſitiones: ſequitur ꝙ ſimul ⁊ ſemel forma ignis erit in materia cum aliis diſpoſitionibus: ⁊ cum illa forma ſupra quam fundantur ille diſpoſitiones: qua ergo ratione in aliquo nunc erunt ſimul: poterunt eſſe in tanto tempore ſequenti. Et ſic habetur ꝙ adueniente forma ſubſtantiali ignis: nec in aduentu: nec in proceſſu temporis: propter exiſtentiam illius forme ignis corrumpetur: nec diſpoſitiones: nec forma ſupra quam fundantur ⁊ ꝙ ſimul erunt plures forme ſubſtantiales cum forma ignis in igne: ⁊ per conſequens habetur quod prius arguebatur: ⁊ non remanebit illeſa ſolutio: quia in eodem indiuiduo eſſent plures forme ſubſtantiales. Si autem tu dicas ꝙ prius corrumpuntur diſpoſitiones: ⁊ forma ſubſtantialis ſupra quam fundantur ꝙ introducatur forma ſubſtantialis ignis: ⁊ prius ⁊ poſterius ſunt differentie temporis (vt probatur

Cō. 101. quarto phyſicorum) relinquitur ꝙ in toto tempore intermedio inter nunc in quo corrupte erant ille diſpoſitiones: ⁊ forma ſupra quam fundantur: ⁊ nunc in quo introducitur forma ſubſtantialis: materia erit ſeparata ab omni forma: quod eſt impoſſibile: quare nullius valoris fuit ſolo.

Reſpō. **Ad iſtam rōnem** Dicendum eſt: ꝙ iſta ſolutio ab inſufficienti venit ratio eſt: cum. n. arguitur ꝙ cum materia diſpoſita fuerit vltimate ad formam ſubſtantialem ignis quia aut forma ſubſtantialis ignis prius introducetur ⁊c. dico ꝙ nec ante introducitur ꝙ corrumpatur forma ſubſtantialis ignis: ſed dico ꝙ in eodem nunc temporis corrumpuntur ille diſpoſitiones etiam complete ⁊ introducitur forma ſubſtantialis ignis: nam corruptio forme ſubſtantialis ignis ſuper quam fundantur ille diſpoſitiones eſt generatio illius forme ſubſtantialis ignis que introducitur: ſicut ſimul ⁊ ſemel eſt corruptio tenebre: ⁊ introductio luminis in diafano. ❡ Quod autem ſic de neceſſitate oportuit corrumpi diſpoſitiones materie forme ſubſtantialis ſupra quam fundantur ille diſpoſitiones adueniente forma ſubſtantiali ad quam diſpoſuerunt: probari poteſt per rationem apertiſſimam: ⁊ ratio eſt iſta: nam ſi manerent diſpoſitiones: que diſpoſuerunt materiam ad ſuſceptionem alicuius forme. Et forma ſubſtantialis ſupra quam fundantur adueniente forma alia cum illa forma ſupra quam fundantur ille diſpoſitiones eſſent in materia diſpoſita eadem ratione remanerent diſpoſitiones illius: ⁊ aliqua alia forma ſubſtantialis. ſ. illa ſupra quam fundantur: ⁊ eodem modo erit de alia: ⁊ ſic in infinitum Et ſequitur ꝙ in quolibet indiuiduo ſubſtantie erunt forme infinite ſubſtantiales: ⁊ cum ille forme ſubſtantiales introducantur ſucceſſiue: ⁊ generatio illius indiuidui compleatur aliquo tempore determinato ⁊ finito: relinquitur ꝙ infinite forme ſucceſſiue eſſent introducte tempore finito: ⁊ per conſequens infinitum tranſitum eſſet in tempore finito: quorum quodlibet eſt impoſſibile: ⁊ ꝙ infinite forme ſubſtantiales ſint in aliquo indiuiduo actu: ⁊ ꝙ infinitum ſit per tranſitum in tempore finito.

Quō hu ic rōni poſſit reſpōderi **Ad iſtam rōnem** Nō poteſt reſpōderi: niſi vno modo: dicendo ꝙ materia de ſui natura habet aliquam formam ſempiternam que de nouo non eſt introducta: que per corruptionem aliquarum diſpoſitionum non corrumpitur: ⁊ iſtud non eſt alienum a mente eorum: qui tenent pluralitatem formarum: immo tenent ⁊ habent hoc tanꝙ neceſſarium: ꝙ materia de ſui natura habeat aliquam formam ſempiternam que non corrumpitur.

contra **Sed in veritate** Iſtud dicere ꝙ materia habeat aliquam formam ſempiternam: eſt dictum in extremis ruditatis. Nam primo hoc eſt contra commentatorem. primo phyſicorum: qui vult ꝙ nullam formam habeat materia ex ſui natura. Et hoc probat per duas rationes: quarum vna tacta fuit ſuperius. com. 69 ❡ Preterea Ariſt. dicit primo phyſicorum com. 69. ꝙ materia non eſt intelligibilis: nec tangibilis per ſe et in intellectu abſtracta: ſed ſi ipſa materia haberet aliquam formam eſſet de ſe cognoſcibilis ⁊ de ſe tangibilis: quia ad hoc ꝙ aliquid poſſit intelligi non requiritur plus: niſi ꝙ poſſit mouere intellectum. Ad hoc autem ꝙ aliquid poſſit mouere intellectum: non requiritur plus niſi ꝙ ſit in actu: omne autem exiſtens in actu: poteſt mouere ⁊ agere. ❡ Preterea ſi materia haberet aliquam formam ⁊ eſſet in actu: ⁊ per conſequens poſſet exiſtere per ſe (vt patet per commentatorem. ſecundo phyſicorum) ſed (vt dicit Ariſt. primo de generatione capitulo de augmento) materia non poteſt ſeparari a corporeitate: ſi igitur materia haberet aliquam formam: poſſet ſibi ſufficere ad eſſe. ❡ Et preterea ſi Ariſto. dicit ꝙ materia non poſſit ſeparari a corporeitate: ſequeretur ꝙ materia eſſet corpus: ⁊ cum materia ſit in corpore: ſequeretur ꝙ corpus eſſet in corpore: ⁊ ſic duo corpora eſſent in eodem quod eſt impoſſibile. ❡ Preterea incorruptibile eſt nobilius corruptibili vt dicit Ari. viij. phyſicorum. Cum igitur anima ſenſitiua ſit corruptibilis: relinquitur ꝙ forma media nobilior eſſet ꝙ anima ſenſitiua: hoc autem eſt falſum: quia videmus ꝙ inquantum aliqua forma eſt propinquior materie prime: tanto eſt vilior.

com. 6.

com. 29

com. 75. com. 89. ⁊ 90.

Ad tertium Dicendum ꝙ elementa non ſunt actu in mixto. Et ad probationem cum dicitur: ꝙ Ariſt. primo de generatione dicit. Mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio. Dico ꝙ intelligendum eſt alteratorum a natura ſua: ⁊ talia ſunt corrupta: vel alteratorum. ſ. prius ⁊ poſtea corruptorum: omnis. n. corruptio eſt terminus alterationis.

contra ſolutionem **Sed iſta ſclutio** Nihil videtur valere ❡ Nam Ariſto. dicit ꝙ mixtio eſt alteratorum vnio: illa autem que ſunt ſic alterata ⁊ ſunt corrupta: non poſſunt eſſe vnita: quia que vnita ſunt: illa ſunt corrupta aut non ſunt. ❡ Preterea arguo tibi ad principale. ſ. ꝙ elementa ſunt actu in mixto. ❡ Primo quidem com. 84 ⁊ 90. quia Ariſt. dicit primo de generatione capitulo de mixtione: ꝙ miſcibilia ſunt non in mixto penitus corrupta: ſed ſi elementa non eſſent in mixto in actu: ſed eſſent corrupta: ſubſtantialiter eſſent penitus corrupta: quia eſſent corrupta quantum ad ſubſtantiam eorum: ⁊ quantum ad omnia accidentia: quia accidens quodlibet corrumpitur per corruptionem ſubiecti: alias accidens transferretur de ſubiecto in ſubiectum. ❡ Preterea ſicut mixtum eſt: ita elementa ſunt in mixto: ſed mixtum eſt actu mixtum: ergo elementa ſunt actu in mixto. ❡ Preterea nihil mouetur motu alicuius exiſtentis in potentia. niſi ſit actu in ipſo: quia omne quod mouet: vt mouetur eſt in actu (vt vult Ari. ⁊ commentator. v. phyſicorum.) Sed vnumquodque mixtum mouetur motu elementi com. 7. dominantis in ipſo vt dicit Ariſt. primo celi ⁊ mundi.) com. 5. ❡ Preterea omne compoſitum ex non entibus eſt non ens: cum igitur mixtum dicatur compoſitum ex elementis: ſi elementa totaliter corrupta ſunt: ⁊ quod corruptum eſt: eſt non ens: ſequitur ꝙ mixtum eſt compoſitum ex non entibus: ⁊ per conſequens quodlibet mixtum erit non ens: quare ⁊c.

Reſpō. per de gene ⁊ cor. cō. 84. ⁊ 89. Varie ſunt opiniones doctorum quomodo elementa ſint **Ad euidentiam** Solutionis adducrarum rationum eſt intelligendum ꝙ in pluribus locis inuenimus dictum ab Ari. ꝙ elementa ſunt in mixto. Quo autem modo elementa ſunt in mixto videre eſt valde difficile. Et ideo de hoc ſunt ꝙ plures ⁊ varie opiniones Auerroys: Auicen. ⁊ aliorum plurium. Relictis autem opinionibus multis: quia de hoc ad preſens non eſt ſpecialis tractatus: dico ꝙ elementa non ſunt actu in mixto ſaluatis ſuis formis

ſubſtantialibus

Opio ꝯ mētato ris Avi cene : ⁊ Alberti ⁊ alioꝝ. ſubſtantialibus (ſicut vult cōmēt. auicē. ⁊ albertus : ⁊ ꝙ plures alii) Et hoc ꝓbaꝫ : quia ſicut vult ari. ꝑmo de generatione: quelibet pars mixti eſt mixta: ſicut quelꝫ pars aque eſt aqua. Si ergo in quolibet mixto ſunt elementa in actu: ⁊ cū elm exñs in actu ſit corp⁹: relinquitur vlterius ꝙ in qualꝫ parte mixti erunt quattuor corpora: quod eſt impoſſibile: quare ⁊c.

Co. 86.

Reſpō. Co. 86.

Sed tu dices

Ad hanc qōnez ꝙ quādo Ari. dicit ꝙ quelibet pars mixti eſt mixtū: loquitꝛ de aliqua magna parte: vt de illa que pōt ſentiri: in qua erunt quattuor elā adinuicē ſecū poſita mō aūt loquitꝛ de qualꝫ ei⁹ parte indifferēter.

Co. 86. ⁊ 88. ❡ Si aūt ſic dicas ignoras ari. naꝫ cuꝫ Ari. dicat ibidē: ꝙ miſcibilia nō ſunt in mixto: ſicut aliqua iuxta ſe poſita: ſicut eſt mixtū frumentū ⁊ milicū ſiue hordeuꝫ etiā dicit ꝙ non eſt cōpoſitio: ⁊ dicit ꝙ non pōt eſſe ꝙ aliqd appareat mixtū hōi quod tñ nō appareat linceo Si autē elementa eſſent in mixto: nō appareret mixtū

Co. 86. linceo: ⁊ (vt ſic breuiꝛ dicā) hāc opinionē reprobat expreſſe phs in primo de generatione. ❡ Preterea ad ꝑncipale argumentū: Ari. ponēs differentiā inter gñationē ⁊ mixtionē: dicit ꝙ hͣ eſt differentia: quādo eni aliqd corrumpitꝛ ⁊ aliquid generaꝛ ſimile illi quod corruptū eſt: tunc eſt gñatio: ſed quādo aliq̄ corrūpunt ſe ⁊ nō generaꝛ alterū eoꝝ ſed generaꝛ quoddā tertiū: tunc eſt mixtio: omne ergo mixtū eſt genitū (vt patet ꝑ predicta)

Co. 87. Sed omne genitū: eſt genitū ex aliquib⁹ corruptis: (vt dicitur primo de generatione ſed mixtū eſt genituꝫ ex elementis: ergo elemēta in gñatione ſunt corrupta: ⁊ ꝑ ꝯñs nō remanēt actu in mixto. Cum ergo Ariſtoteles

li. 8 cau ſis. dicat in pluribus locis ꝙ elementa ſunt in mixto ſe q̄tur ꝙ actu non remaneant in mixto.

Ad huius

Intelligētiā eſt ſciendū ꝙ (ſicut ꝓbat ꝓculus) ōis cauſa virtualiter eſt in ſuo effectu. Cum igitur elementa fuerint cauſa efficiens mixti per ſuas qualitates actiuas ⁊ paſſiuas: in mixto erunt virtualiter omnes forme elementorū: ⁊ illam formā ſubſtantialē mixti cōſequetur quedā qualitas in qua erunt virtualiter omnes predicte qualitates elementorū. Et illud elementū quod eſt in mixtione anteꝗ̄ fieret eorum corruptio: fiet magis dominans: ⁊ magis erit virtualiter in forma mixti: ⁊ qualitas eius magis erit in qualitate conſequente formam

Co. 84. mixti. Et ideo dicit Ariſtoteles primo de generatione: ꝙ elementa in mixto non penitus ſunt corrupta: nec penitus ſaluata: ſicut albedo ⁊ corpus ſaluatur: etiꝫ virtus eorū. Et ſi illa que dicta ſunt: ſunt vera argumenta facta in contrarium quieſcunt.

Reſpō. ad alia obiecta.

Ad primum

Dicenduꝫ ꝙ illa que nullo modo ſunt nō poſſunt eē in mixto: ſed dictū eſt ꝙ elemēta aliquo mō ſunt in mixto ſcilicet virtualiter. ❡ Ad aliud pꝫ nā ⁊ ſi illa ſint ſubaliter corrupta: ſaluaꝛ tñ virtus eoꝝ (ſicut dictū eſt de elementis) non eni ſunt oīo corrupta ꝗ̄uīs ſint corrupta ad eſſe illud: quod pertinebat ad eſſe actuale eoꝝ.

Ad tertium

Quando dicitꝛ ꝙ ſicut mixtū eſt mixtū: ita elementa ſunt in mixto: dico per interemptiōem: vel poſſem cōcedere licet nō eſſet cōcedendū ꝙ elementa ſint actu in mixto: niſi quantū ad virtutes eoꝝ. ❡ Ad quartū dicēdū ꝙ ad hoc ꝙ aliquid moueaꝛ motu alterius exñtis in potētia ſufficit ꝙ in ipſo ſit virtute: ſiue in aliquo exñte in actu cui immediate attribuaꝛ actio: ſic tamē ꝙ in ipſo exiſtat in virtute illud cuius motu mouetur. ❡ Ad quintū dicendū ꝙ propter hoc mixtū: mixtum erit magis mixtū ꝙ̄ ſimplex: quia in ipſo ſunt elementa virtute:

hoc autē non accidit in elemento. ❡ Ad ſextuꝫ ſicut ad primū. ❡ Sꝫ forte tu argues ꝯtra has ſolutiones. Primo: quia vbicūꝙ eſt paſſio alicuius ſubiecti: ibi de neceſſitate eſt ſubiectū: quia paſſio nō ſeparaꝛ a ſubiecto: ſi ergo in mixto ſunt paſſiones ⁊ qualitates elementoꝝ etiā ipſa elementa formaliter erunt in mixto: ⁊ ideo videtur etiā ꝙ actualiter ſint in mixto. ❡ Preterea: Ari. dicit. v. methaphyſice: capi̇̄o de elemento: ꝙ elementū eſt ex quo primo fit res ⁊ manet in re indiuiſibili ſpecie in aliā ſpēm. Si igiꝛ elementū manet in re ⁊ hꝫ ſpēm: ⁊ hñs ſpēm eſt actu: q̄ ſpēs eſt forma (vt dicit Auicē.) relinquitur ꝙ elementū erit in elementato actu. — Contra has ſolutiones. — Co. 4.

Ad primum

Dicēdū ꝙ paſſiones elemētoꝝ non ſunt in mixto: ibi eni non eſt caliditas ſimplex: ⁊ ſic de aliis qualitatib⁹ nec etiā in eodē gradu: ⁊ ideo ratio nō valet. ❡ Ad aliud dicendū ꝙ qdam dicunt ꝙ illa diffinitio data eſt de elemento ſcꝫ mā: ⁊ non de igne: ⁊ aqua: ⁊ aliis elementis. ❡ Uel dicendū aliter ⁊ melius ꝙ elementū eſt illud ex quo primo fit res ⁊ manet in re: qḋ elemētū ſumptū extra elemētū exiſtēs: nō pōt diuidi in partē alterius ſpeciei: quelibet eni pars cuiuſlibet elementi eſt eiuſdē ſpeciei cum toto elemento: ⁊ ideo ratio nō valet. ❡ Ad aliud principale dicendū ꝙ (ſicut dictū fuit ſuperius) in aīa reſeruanꝛ oēs forme ꝑcedentes: ſicut forma corporeitatis: vegetatiuū: ⁊ ſic de aliis. Dico igitur ꝙ anima eſt actus corporis: corpus autē eſt totū compoſitum ex materia ⁊ forma ⁊ ex ipſa anima: quia in ipſa reſeruatur forma corporeitatis: ita ꝙ anima eſt actus totius compoſiti ex materia ⁊ forma ⁊ re ipſa hꝫ ꝙ in ipſa reſeruatur forma corporeitatis. Et ſic dato ꝙ anima ſit actus primus corporis phyſici: tamē ꝓpter hoc nō oporteret ꝙ in compoſito vel in ipſo animato ſint plures forme ſubſtātiales. ❡ Sed in veritate ꝗ̄uīs iſta ſolutio ſit ſubtilis: non tamē placet mihi: quia tunc ſequereꝛ ꝙ anima ſm ꝙ anima erit actus corporis ⁊ forma totius cōpoſiti ſiue corporis: ⁊ per cōſequēs exiſtentis in actu: ⁊ cum oīs actus qui eſt actus alicuius exiſtentis in actu ſit accñs: ſequeretur ꝙ anima erit accñs ⁊ forma accñtalis: qḋ eſt falſuꝫ. ❡ Et ideo aliter dicendū eſt ꝙ nō eſt intētio Ari. dicere ꝙ anima ſit actus corporis quod eſt altera pars compoſiti: ſicut aer eſt ſubiectū lucis: ſed eſt actus corporis: ſicut lux eſt actus lucidi. Dicimus eni ꝙ lux eſt actus lucidi: non ꝙ lucidū ſit lucidum preter ipſam luceꝫ: ⁊ hoc probatur per Ari. ſecūdo de anima qui dicit ꝙ anima eſt pars corꝑis: ⁊ ideo ratio nō vꝫ. — Reſpō. — Co. 5.

❡ Ad quintum dicendū ꝙ ſi in animali mortuo eſſent eadem accidentia numero que fuerunt in viuo: ꝙ in ipſo animali eſſent plures forme ſubſtantiales: veruꝫ eſt ſed cū aſſumitꝛ ꝙ in animali mortuo ſunt eadem accñtia que fuerunt in viuo: dico ꝙ eſt falſum. Et tu dicis hͦ apparet ſenſui: dico ꝙ ſenſus decipitur ⁊ deluditur. — Reſpō.

❡ Sed iſta ſolutio non videꝛ vera. Et probatur ꝑmo quia ſenſus non decipitur circa ꝓpriū obiectū ſecūdo de aīa. Cum ergo ſenſus iudicet eādē albedinē eſſe in mortuo que fuit in viuo: ita eſt in veritate. ❡ Preterea fama quā multi populi famant omino non perditꝛ. (.vii. ethicoꝝ) ſed inter populos eſt hoc cōe ꝙ eadem ſunt numero accñtia viui ⁊ mortui. ❡ Preterea niſi ſint eadē numero accñtia viui ⁊ mortui aliquod iſtoꝝ triū impoſſibiliū ſequitꝛ. ſ. vel ꝙ terminus motus ſit ſine motu: vel ꝙ motus erit in inſtanti ⁊ ſimul cum termino: vel ꝙ accidens migrabit de ſubiecto in ſubiectum: quoꝝ quodlibet impoſſibile reputaꝛ in phīa: ꝙ aūt ſequaꝛ probatur ſic: Si eni albedo que eſt in mortuo: nō eſt eadeꝫ ei que eſt in viuo: ergo de nouo erit genita. Aut ergo hanc al — Contra. Co. 61. ⁊ 67. — Lectiōe 13. fin. ſ. Tho. c. 14.

bedinē precesſit dealbatio: aut non. ſi nō: cū dealbatio
Co.4. ſit motus ad albedinem (quinto phyſicorū) relinquitur
q̄ terminus motus cauſatus ſit ſine motu. Si autē iſtā
albedinē precesſit dealbatio: aut in corpore viuo: aut
mortuo. Si dicas q̄ in mortuo: cū illud ſm ſe de nouo
Co.44 genitū ſit ⁊ in inſtanti (vt patet ſexto phyſicorū) ⁊ ſta-
⁊.45. tī cū fuit genitū in illo fuit illa dealbatio: relinquitur
q̄ illa dealbatio ſine motus ille in inſtanti fuerit: ⁊ q̄
in eodē inſtanti ſimul ſit motus ſcilicet dealbatio: ⁊ ter-
minus motus ſcilicet albedo. Si autē tu dicas q̄ fuit
Co.21. in viuo illa dealbatio (vt patet per cōmentatorē tertio
⁊.22. phyſicorū) velut enim ibi q̄ motus eſt idē realiter cum
termino ad quem eſt. Relinquitur ergo ſm viam iſtā
q̄ accidens tranſlatū erit de ſubiecto in ſubiectū: ſcili-
licet de viuo in mortuo. ¶ Preterea: omnis corruptio
Co.81. terminatur ad contrariū (primo phyſicorū) ſi ergo albe
do que erat in animali viuo corrupta eſt illa que eſt in
mortuo generata eſt: ⁊ ſequitur q̄ ille due albedines erūt
cōtrarie: qḋ eſt abſurdū. ¶ Preterea: queritur a te: qua
re ſemper accidit hoc q̄ in animali mortuo ſemper ſūt
ſilia accidētia ad minus ſm ſpēm que fuerunt in viuo: hoc
enī nō eſt a caſu poſtq̄ ſemper accidit: ſed oportet q̄ ha
beat aliquā cauſam determinatā. Aut ergo iſta cauſa
iſtius ſimilis accidētie erit materia cadaueris: aut eius
forma ſubſtantialis: aut materia animalis: aut cuius
cadauer fuit. Aut forma eius: aut albedo eius: aut locus
in quo fuit motus: aut aſpectus celeſtis ad locū decapi
tationis: ſicut ponitur modo vel imaginatio ad albe-
dinem in cadauere quā haberet decapitatus: vel etiā
decapitans tunc temporis: vel aliqua alia perſona: nec
poteſt alia via inueniri. Sed non potes dicere q̄ fuerit
materia cadaueris: quia cū vna ſit materia oīum gene
Co.29. rabiliū ad inuicem (vt dicitur primo de generatione)
⁊.31. ſequeretur q̄ oīa ad inuicem tranſmutabilia eſſent alia:
quod falſum eſt. Nec potes dicere q̄ fuerit forma ſubſtā
tialis cadaueris: quia accidentia que ſunt in cōpoſito
ratione forme conſequuntur totam ſpeciē (ſm Auicen
nā) Et ſic oēs hoīes: vel corpora hominū mortuorū eſ
ſent alba: quod falſum eſt. Nec potes dicere q̄ huius
albedinis cauſa fuerit materia animalis ratione iam
dicta: nec etiā eſſet forma ratione iam dicta: quia oēs
homines mortui habent formā eiuſdem rationis: nec
etiam huiuſmodi cauſa fuit albedo animalis mortui:
quia illa corrumpitur anteq̄ iſta ſit genita: nec etiā locus
vel aſpectus: nec imaginatio decapitantis: vel decapi-
tati: quia ſi eodem loco vel aſpectu vel decapitante: de-
capitetur aliquis niger non efficitur albus ſed niger re
manet: vt apparet ad ſenſum: quare relinquitur q̄ acci-
dentia in mortuo ⁊ viuo neceſſario ſint eadē numero.
¶ Preterea nō ē veriſimile q̄ illud qḋ natura fecit in
tanto tempore: violentia deſtruat in inſtanti: cū poten
tior ſit natura: q̄ violentia: quare ⁊c.

Reſpō. Scdō ſ aīa. Co. 61.⁊.63. **Ad primum** Dicendū q̄ (ſicut dicit Ari.) viſus nō decipitur cir
ca propriū obiectū dūmodo obiectū ſit in proportiona
ta diſtantia: ⁊ ſenſus ſit bene diſpoſitus vna cū medio
differente. Circa tamen obiectū per accidens bene de-
cipitur: quia hoc pertinet ad ſuperiorē potentiā. Nunc
autē ſic eſt in propoſito quia viſus non decipitur q̄ albe
do ſit albedo: ſed decipitur iudicando q̄ illa ſit eadē nu-
mero que prius. Nanc aūt iudicationem ſpectat ad vi
ſum: ſed ad ſenſum cōmunē: ⁊ ideo ratio nō concludit.

Ad ſecundum Dicendū q̄ illa ꝓpo
ſitio eſt ꝓbabilis: nō
li.3.ca. tamen neceſſaria: cū ipſe in topicis dicat: q̄ loquendū
eſt vt plures: ſentiendū vt pauciores: quia oīs fama eſt
apud vulgū q̄ tota terra eſt maior ſole: tamen oppoſitum
eius veritas habet: tamē eſt dicendū q̄ illa propoſitio
tenet in agibilibus in quibus loquitur ibi: nō autē in
pure ſpeculatiuis: ſicut eſt qḋ de gradibus in formis.

Ad tertium Intelligendū eſt q̄ acciden Accidē
tia poſſunt generari duobus tia quō
modis. Uno modo per ſe: quādo ſcilicet non generantur generētur
ad generationē alicuius ſubiecti: ⁊ tunc ſine dubio oē
accidens precedit motus. Alio modo generantur per
accidens quādo ſcilicet generantur per generationē ali-
cuius ſubiecti ad quod conſequuntur: ⁊ tale accidens ta-
le non precedit motus: nec eſt via ad ipſum: ſed diſpoſi
tione in precedenti ſubiecto quod corrumpitur: ⁊ ſic eſt in
ꝓpoſito: quia albedo que eſt in cadauere nō habuit de
albationem precedentē: que eſſet ad ipſam ſolū immedia
te: ſed ſolū per accidens: quia ad generationē cadaue-
ris cōſecuta eſt. ¶ Et eodem modo dicatur ad quartū
q̄ illa propoſitio habet veritatē in his que generantur
⁊ corrumpuntur per ſe: quia ſunt a contrario: nō autē in
his que generantur ⁊ corrūpuntur per accidens. Et q̄ iſta ſo
lutio ſit vera de facili probatur: quia ſi iſta ſolutio non eſſet
vera: ratio in oppoſitū etiam cōcluderet q̄ ſcilicet nul-
lum corpus in mundo eſſet generabile vel corruptibi-
le: quia non generatur aliquod corpus in mundo nec ſim
plex nec mixtū: in quo in eodē inſtanti in quo generatur
nō ſit aliqua qualitas alterius ſpeciei cuius ſimile ge-
neratur ad corruptionē dicti animalis: ⁊ tunc faciā idē
argumentum ſcilicet vel q̄ terminus motus fuerit ſine
motu: vel q̄ motus fuerit in inſtanti: ⁊ ſimul cū termi-
no motus: vel q̄ accidens trāſlatū ſit de ſubiecto in ſu-
biectum. Cum igitur hoc falſum ſit dicere q̄ nullū corpus
in mundo ſit generabile vel corruptibile: relinquitur q̄
ratio in oppoſitū nulla eſt: ⁊ ſolutio dicta cōtinet veri-
tatē. ¶ Ad quintū dicendū q̄ cauſa quare in cadauere
animalis albi eſt albedo: cauſa eſt ſolū albedo que fuit
in animali viuo: nō autē ſicut efficiens: vel ſicut prin-
cipium motus ſicut tu arguis: vel ſicut formalis: tales
enī cauſe ſunt ad quarū eſſe ſequitur aliquid aliud (ſm
Auicē.) ſolū ſicut diſponens mām. Sic enī eſt in omni
corruptione q̄ quādocūq̄ aliquod accidens ſubiecti qḋ
corrūpitur corrūpitur: nō corrūpitur per ſe ſed ſolū ꝑ accidēs
ad corruptionem ſubiecti ſm ſpēm: ⁊ idē eſt in generato
⁊ inde eſt q̄ quādo ex aere ſit ignis tunc corruptio cali-
ditatis in aere terminatur ad caliditatē in igne: quia
per accidens corrumpitur in aere quando ex eo genera
tur ignis. ¶ Ad ſextum dicendū q̄ ars imitatur naturā
(vt dicitur ſecundo phyſicorū) ⁊ tamē videmus in arti Co.22.
ficialibus q̄ illud quod ars nō potuit facere in mltis
menſibus violentia deſtruere vna die. Eodem modo
nō eſt incōueniens q̄ illud quod natura fecit in mltis
menſibus violentia deſtruat in modico tempore: nec ꝓ
pter hoc erit violētia potentior: nā quia facilius eſt de
ſtruere q̄ conſtruere (vt dicitur in topicis) ¶ Sed forte Reſpō.
tu dices: ſi corpus illud non eſt idem numero. ſed ſimi li.7.c.8.
le illi: illud quod natura fecit multis temporibus: vio- Contra.
lentia fecit in inſtanti ad minus ſimile illi.

Ad hoc eſt Dicendū q̄ iſtud argumentū
peccat in duobus. ¶ Primo: Reſpō.
quia cadauer mortuū non eſt idē cū viuo nec ſimile illi
in natura: licet ſit ſimile illi in figura: ⁊ in quibuſdam
accidentibus: quia ſm nām longe eſt perfectius corpus
aīalis viui q̄ ſit cadauer. ¶ Secundo peccat: quia ad
corpus quod fecit natura laborauit ſolum natura: ſed
ad cadauer non ſolum laborauit violentia ſed etiā na
tura: natura etiā ſicut diſpoſuit mām per multas tranſ
mutationes inducendo in ipſā formā ⁊ diſpoſitiones
animalis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

animalis:ſic diſpoſuit mām ꝙ corrupta forma aialis introduceret forma cadaueris: violētia aūt non poſſet hoc facere ex ſemine cadaueris.

Reſpon. Contra. **Sed ſtatim** Dices:ergo ex hoc ſequitur ꝙ forma cadaueris ſit nobilior: qꝛ fuerit forma aialis:⁊ altioris gradus:qꝛ ſemper forma ad quā diſponit mā per aliquā formā :eſt nobilior ꝙ forma diſponēs:videt enī ſe habere:ſicut terminus ⁊ ſicut finis: finis aūt eſt nobilior ſemꝑ eo quod eſt ad finē (vt dicit qnto meth.) Sed dicis ꝙ nā introducēdo in materiā formā aialis diſpoſuit ipſaꝫ: vt corrupta forma animalis: introduceret in ipſam forma cadaueris: ergo habemus intentum.

Reſpon. **Ad hoc eſt dicendū** Quod illa forma per quā materia diſponit per ſe:⁊ ex intētione ad aliaꝫ formā inducendā:vāc eſt nobilior:ſed ſi hoc nō fiat per ſe ⁊ ex intētione:ſed per accidens nō ſequit:nec etiā per ſe forma diſponit materiā:ſed accidentia in virtute forme ꝙ aūt forma introducēda cadaueris ſit nobilior patet:qꝛ ſubſtātia eſt nobilior ꝙ accidētia:ſic āt cū forma aialis cōueniat:nullū incōueniēs eſt:cū ſemꝑ ſubſtantia nobilior ſit accidente. ¶ Ad. vj. rōnē principalem dōm ꝙ cū omne quod mouet a ſeipſo: diuidat in duo: quoꝝ vnū eſt mouēs:⁊ aliud motū:non tñ propter hoc opꝫ ꝙ habeat duas formas ſubales:qꝛ (vt dictū eſt ſuperius) in forma ſuperioris reſeruant virtualiter omnes forme inferiores: ⁊ ideo poſſunt cauſari diuerſi motꝰ:ſm ꝙ in ſe aia ſenſitiua vel itellectiua cōtinet diuerſas formas. ¶ Sed cōtra iſtam ſolutionē phs dicit. 8.

Contra physicoꝝ ꝙ mouēs ⁊ motū debēt eē diſtincta loco ⁊ ſub

Com. 30. iecto:cuius cōtrariū eſt in propoſito. ¶ Preterea ſi eēt ſicut tu dicis aliquod mouens ſeipſum:poſſet eſſe contrariū qd eſt cōtra phyloſophuꝫ ibidem.

Com. 30. Reſpon. **Ad euidentiam** Iſtarum rōnuꝫ eſt intelligendū ꝙ forma ſubſtātialis eſt illud:qd dat eē in actu: qꝛ vnūqdqꝫ operat inquantū eſt actu. Ulterius relinquit ꝙ ſicut forma dat eſſe in actu:ita ſit principiū operatiōis: ⁊ cū

Com. 24. aia ſit forma ſubalis corporis (vt pꝫ ſcdo de aia) relinquit ꝙ aia det eſſe corpori: ⁊ ſit principiuꝫ operationis corporis. Sed quāto aliqua forma eſt perfectior : tanto perfectiori modo dat eſſe: ⁊ quāto perfectiori modo dat eſſe:tanto eſt perfectioris virtutis in operādo: ⁊ plures hꝫ operationes : ⁊ aia eſt perfectiſſima forma: inde eſt ꝙ aia perfectiori modo dat eſſe ⁊ plures hꝫ operatiōes ⁊ perfectiori modo operat ꝙ aliqua alia forma. Cuꝫ ergo diuerſe operationes fiant per diuerſa inſtrumenta: quāto maior erit diuerſitas in operationibus: tanto requirent ille operationes diuerſitatē maioreꝫ inſtrumētoꝝ per que exercētur. Etiam videmꝰ ꝙ in formis minus perfectis ad diuerſitatē operationū eaꝝ requirit parua diuerſitas accidentiū:ſicut videmus ꝙ ignis diuerſas operationes facit per diuerſa accidentia: ſicut ꝑ calidiratē calefacit:per leuitatē mouet ſurſum: ⁊ qꝛ ſolū requirit accñā in iſtis duabus operationibus ignis que ēt accidentia contrarietatē non habent:inde eſt ꝙ iſte operationes cōpetūt igni: ſm quālibet parteꝫ eius: ſed in formis magis perfectis requiritur nō ſolū diuerſitas accidētiū:ſed etiā diuerſitas partiū: ⁊ qualitatuꝫ cōtrariaꝝ: ⁊ tāto plus quāto ille res fuerint magis perfecte: ⁊ ideo corpus ⁊ aia requirit ad eoꝝ diuerſas operationes:diuerſas partes deſeruientes inſtrumētaliter ⁊ magis in animali ꝙ in planta:quia anima aialis eſt perfectior ꝙ plante. Cū igit inſtrumētuꝫ alicuius operationis in animali ſit propter ipſam: tanqꝫ propter finē ſm ordinē operationū aie:opꝫ eſſe ordinē inſtrumentoꝝ. Cū igit vna operatio anime nāliter precedat aliā neceſſe eſt ꝙ vna pars corporis moueat ꝑ et aliā ad ſuā operationē: ⁊ quāto aliqua operatio fuerit perfectior:tāto requiret plures operationes precedētes: ⁊ maiorē diuerſitatē habentes in ſuis organis. Cū igit motus progreſſiuus inter oēs operationes animalis inquantū animal ſit perfectior operatio: ⁊ ideo ſolū cōpetit animalibus perfectis:relinquitur ꝙ requirat plures operationes: ⁊ maiorē diuerſitatē habērē in ſuis organis ꝙ aliqua alia operatio animalis:opꝫ.n.ꝙ diuerſitas ſit i organis: ⁊ quantū ad formā: ⁊ quantū ad duritiē ⁊ mollitiē: ⁊ quātum ad multa alia. ¶ Per dicta autē patet reſponſio ad rōnes in cōtrariū. Nā cum dicitur ꝙ mouens ⁊ motū debēt eſſe diſtincta loco ⁊ ſubiecto: ⁊ ico ꝙ verꝫ eſt (vt viſum eſt) tamen erit vna ⁊ eadē pars ſubaliter ſm formas: ⁊ alia accidentia diuerſificata (vt viſum eſt.) ¶ Ad aliud aūt pꝫ per pdicta:anā nō enim eēt continuū in virtute ⁊ figura ⁊ alqs qualitatibus:de quali intelligit ibi phs illud quod moueret ſeipſum:iſꝫ hꝫ diuerſa inſtrumēta:lꝫ ſit vnū ſubſtātialiter ⁊ multiplex virtualiter. ¶ Ad ſeptimū ꝑncipale dicendū ꝙ in lacerta nō ſunt plures aie in actu:ſed ſūt plures in potentia ⁊ in oibus anuloſis aialibus (ſicut pꝫ per Ariſt. Com. 20.
in libro ſcdo de aia) Et ad probationem:cū dicitur ꝙ in parte deciſa eſt anima concedo: ⁊ cū dicit ꝙ oino eſt de nouo genita dico ꝙ falſuꝫ eſt. Et cū probat ꝙ illa pars eſt aial: ⁊ tamen non eſt genitū de nouo:dico ꝙ immo ē Et cū probatur:ꝙ omne aial:aut eſt genitū per viuificationem ⁊c. dico ꝙ phs itelligit de aialibus perfectis que poſſunt ſaluari in vita: ⁊ nutriri ⁊ augeri:cuiuſmodi nō ſūt partes lacerte (vt de ſe euidēs eſt.) ¶ Ad octauum dicendū ꝙ quecūqꝫ ita ſe habēt ꝙ vnū eſt prius tēpore ꝙ aliud: nō ſunt vnū numero:ſed ſi vnū eſt prius natura ꝙ aliud:bene poſſunt eē idē numero: ⁊ ſic eſt in propoſito. ¶ Sed iſta ſolutio ſolū fuga videt. Querat Contra
enim a ſic ſoluētibus:quid intelligant per prius natura. Aut.n. per prius natura intelligunt prius perfectione:aut quod prius cōueniat ſibi ſm ſuam naturā: nec poſſum dare plures modos. ¶ Sed poſſum dicere primo modo:qꝛ perfectione eſt anima ſenſitiua prior vegetatiua ⁊ intellectiua prior ꝙ ſenſitiua. Nec ēt poſſū dicere ſcdo mō ꝙ embrioni magis ꝯueniat ſꝫ ſuaꝫ nām. Reſpon.

FINIS.

¶ Ad operis lectores.

¶ Hic lector ſuauiſſime diuina ope preclariſſime queſtiones de physico auditu fratris Gratiadei Eſculani ſacri ordinis fratrum predicatorum: finem accipiunt nuperqꝫ repte:ac ex archetypo impreſſe:a Reuerēdoqꝫ in chriſto patre fratre Nicolao mei bonenſi eiuſdem ordinis maxima cum diligentia emendate:ſtudio vero ⁊ impēſa nobilis viri domini Aleſādri Calcedony ciuis Piſaurenſis: arte vero ⁊ induſtria magiſtri Petri de quarengiis Bergomenſis: Impreſſe : āno a natiuitate dñi Milleſimoquingēteſimo tertio Idibus Decembris: Uenetijs Leonardo Lauretano principe.

¶ Laus deo:qui ad huiuſce operis calcem nos peruenire conceſſit. Amen.

Colligere has cartas ſi fors tibi lector amice
Complaceat: primas reſpice litterulas

A
Incipiunt
per ſe
ſe eſt

B
igitur
ſed iſta
autem eſt

C
dici q
tur ad
dit igitur

D
talis forme
narto repit
etiam pres

E
Sed iſta
Ad iſtam
debemus

F
eſſe ſecundo
quod ambe
us autem

G
id q
diuiſionem
C Incipit

H
to in
loco pre
rarinnſt

I
actu q̄
extra non
rationem

K
eſt cõtinuuz
quito poſſet
ipſam facit

L
cum omnis
ta eſt etiam
continuẽtur

M
Ad argumẽ
etiam cum
ad preſens

N
C Incipit
Si ergo
corpus cum

O
nem ad
Ad iſtam
res producit

P
τ leuibus
tur certa
inueniatur

Q
ſio que
ſit perfectio
teſt accipere

R
poſſibilitatem
ſtantia enim
ideo non

S
propria natura
ſum ſuam
tur q

T
poteſt dici
ſtere quo
actus cum

V
ad aliquid
poterit
magnitudini

X
oſtenditur
vtrũq3 illorum
pro toto

Y
Queſtio
quolibet
Sed tu

Petri Leal. Veneti carmẽ fratre gratiadeo lectorem aloquente.

Qui fueram nubilus: venio nunc fronte ſerena
Pande fores lector: iam tibi charus ero
Sed tu quo properas: prohibent nam iura ſenatus
Ne me alqs ſignis bibliopola premas.



L.

LEGATORIA A. PANDIMIGLIO · ROMA
1971